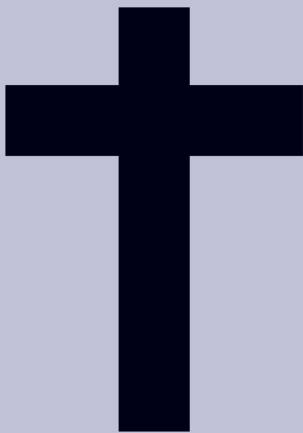

Bibeli Gusunon Gari

The Holy Bible in the Baatonum language of Benin, also
called the Bariba language

Bibeli Gusunɔn Gari

The Holy Bible in the Baatonum language of Benin, also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 1996.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
00601790-b883-5da1-83f2-d05a7fa289a8

Contents

Torubu	1
Yaribu	61
Saarun Wooda	111
Gbaburu	145
Sosiru	193
Yosue	237
Kparobu	265
Rutu	295
Samueli I	300
Samueli II	339
Sinambu I	375
Sinambu II	414
Bandun Gari I	453
Bandun Gari II	491
Esidarasi	534
Nemi	547
Esitae	567
Yoobu	576
Womusu	627
Mönnu	747
Waasu kowo	779
Womu Duro	789
Esai	798
Yeremi	905
Swii	996
Esekieli	1006
Danieli	1065
Osee	1083
Yoeli	1099
Amosu	1106
Abudiasi	1119
Yonasi	1121
Misee	1124
Nahumu	1133
Habakuku	1138
Sofoni	1143
Asee	1149
Sakari	1152
Malasi	1167
Mateu	1171
Maaku	1217
Luku	1246
Yohanu	1293

Gərobun Kookoosu	1328
Romu	1370
Korinti I	1388
Korinti II	1405
Galati	1416
Efesu	1423
Filipi	1430
Kolose	1435
Təsalonika I	1440
Təsalonika II	1444
Timote I	1447
Timote II	1453
Titu	1457
Filemə	1460
Heberu	1462
Yakəbu	1477
Piεε I	1482
Piεε II	1488
Yohanu I	1491
Yohanu II	1496
Yohanu III	1497
Yudu	1498
Kəsiru	1500

HANDUNIAN TORUBU

Bibelin tire gbiikira ba sokumɔ Handunian Torubu. Tera ta sun sɔɔsimɔ nge me ba ka handunia ka tɔnu taka kua, ka nge me durum ka wahala ya ka torua handunia sɔɔ. Tera ta maa sun Isireliban sikadoban gari sɔɔmɔ. Sikado ben gbiikoowa Aburhamu wi u yĩsiru yara win naane dokebun sɔ ka win mem nɔɔbun sɔ. Tera ta maa sun win bii Isakin gari sɔɔmɔ ka sere maa win debubu Yakɔbu wi u bibu wɔkura yiru mara.

Bibu wɔkura yiru yen turo u kua nenem. Win yĩsira Yosefu. Wiya u win tundo ka win maabu ka win wɔnɔbu faaba kua Egibitiɔ gɔɔrun saa sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Handunian torubu, wiru 1n di sere wiru 11.
2. Aburhamun gari, wiru 12n di sere wiru 25:18.
3. Isakin gari, wiru 25:19n di sere wiru 26:35.
4. Yakɔbun gari, wiru 27n di sere wiru 36.
5. Yosefun gari, wiru 37n di sere wiru 50.

GĀANU KPURON TORE

Nge me Gusunɔ u ka handunia taka kua

¹ Sanam me Gusunɔ u handunia torua, u wɔllu ka tem taka kua.

² Tem daa wāawa bitam. Gāanu kun wāa me sɔɔ. Men temɔ wɔru bɔkɔwa ga wāa mi, ma yam wɔkura gu wukiri. Ma nim mu terie tem men wɔllu gia. Nim men wɔllɔwa Gusunɔn Hunde ra n bellimɔ. ³ Yera Gusunɔ u neɛ, yam bururam mu kooro. Ye u gerua me, ma mu kooro. ⁴ Ma yam bururam me, mu nùn wēre. Saa yera u mu wunana ka yam wɔkuru. ⁵ Ma u yam bururam soka sɔɔ sɔɔ, yam wɔkuru maa wɔkuru. Ma sɔɔ sɔɔ ge ka wɔku te, n swīina ma n kua tɔɔ gbiikuru.

⁶ Ma Gusunɔ u neɛ, gāanu nu teriɔ wɔllɔ nge gɔna kpa mu n nim bɔnu sāa.

⁷ Ye u gerua me, ma wom mu teria mu nim me bɔnu kua. Sukum wāa nim wɔllɔ, sukum maa wāa temɔ. ⁸ Ma u gāa ni soka wɔllu. Saa ye u yeba mɔ, sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru n swīina ma n kua tɔru yiruse.

⁹ Ma Gusunɔ u neɛ, nim me mu wāa wom dirum temɔ mu subenu koowo kpa tem gbebum mu tera.

Ye u gerua me, ma n kooro. ¹⁰ Ma u tem gbebum me soka tem, ma u maa nim sube nin baatere soka nim wɔku. Ma n nùn wēre.

¹¹ Yera u neɛ, tem mu gāa dabinu kpiyo, ka yaka si su ko n binu marumɔ ka dāa binugii bwese bweseka ni nu nin bweseru mɔ nin marum sɔɔ.

Ye u gerua me, ma n kooro. ¹² Tem mu gāa dabinu kpia, ka yaka bwese bweseka si su binu marumɔ, ka dāa binugii bwese bweseka ni nu bweseru mɔ nin marum sɔɔ. Ma n nùn wēre. ¹³ Ye u yeba mɔ, sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru n swīina ma n kua tɔru itase.

¹⁴ Ma Gusunɔ u neɛ, fitilanu nu kooro wom dirum sɔɔ kpa nu sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru wunana, kpa nu n sɔɔsimɔ saa ye wɔsu ka tɔɔ bakanu koo tore. ¹⁵ Kpa nu n sāa fitilanu wom dirum sɔɔ nu ka tem yam bururasia.

Ye u gerua me, ma n kooro. ¹⁶ U fitila bakanu yiru kua, niya sɔɔ ka suru. U maa kperi kua. U sɔɔ kuawa u n ka bandu dii sɔɔ sɔɔ, ma u suru kua u n ka bandu dii wɔkuru. ¹⁷ Ma u ni kpuro doke wɔllɔ nu n ka tem yam bururasie, ¹⁸ kpa nu n sāa sɔɔ sɔɔ ka wɔkurun sunɔ, kpa nu n yam bururam ka yam

wōkuru wunane. Ma n nùn wēre. ¹⁹ Saa ye u yeba m̀, s̀o s̀o ka wōkuru n swīina ma n kua tōru nneſe.

²⁰ Ma Gusunō u nēē, nim mu de hunde koniba dabi dabinu nu koorā me s̀o, kpa gunōsu su n yōmō wom dirum s̀o.

²¹ Yera u swēē beke taka kua ka yēē kpuro yi yi sīimō yi yiba nim me s̀o bwese bweseke. U maa gunōsu kua bwese bweseke. Ma n nùn wēre.

²² Yen biru u yi domaru kua u nēē, yi kōwaro yi dabia yi yibu nim wōkun nim s̀o kpa gunōsu su dabia handunia s̀o.

²³ Saa ye u yeba m̀, s̀o s̀o ka wōkuru n swīina ma n kua tōru nōobuse.

²⁴ Ma Gusunō u nēē, yēē bwese bweseke yi maruro tem s̀o. Yiya kpaaku yēē ka gbeeku yēē ka yēē yi yi ra kabiri, yi kpuro bwese bweseke.

Ye u gerua me, ma n koorā. ²⁵ U gbeeku yēē kua bwese bweseke ka kpaaku yēē ka yēē yi yi ra kabiri. Ma n nùn wēre.

²⁶ Yen biru Gusunō u nēē, kon tōnu taka ko u n s̄a nēn weenasii mam mam, kpa u n s̄a ye na taka kua kpuron wirugii. Yeya tem kpuro ka swēē ka gunōsu ka kpaaku yēē ka yēē yi yi ra kabiri temō kpuro.

²⁷ Ye u gerua me,
ma u tōnu taka kua
u ka nùn weenē mam mam.
U bu kuawa durō ka kuro.

²⁸ Ma u bu domaru kua u nēē, i maruro i dabia i handunia yibu ya n s̄a beegia kpa i n yēē kpuro nōma sikerene. Yiya swēē ka gunōsu ka yēē yi yi sīimō temō kpuro.

²⁹ U maa nēē, wee ye i ko n da di. Yeya yakō bweseru baatere tem s̀o kpuro te ta ra binu ma, ka dāa binugiru baatere te ta ten bweseru mō ten marum s̀o. ³⁰ Ma u maa handunian yēē kpuro yi yi hunde mō yi sīimō temō ka gunōsu kpuro s̀owa u nēē, na beē yakō beku baagere wē i n da di.

Ye u gerua me, ma n koorā. ³¹ Yera u mēera kpuro ye u kua, ma n nùn wēre gem gem. Saa ye u yeba m̀, s̀o s̀o ka wōkuru n swīina ma n kua tōru nōoba tiase.

2

¹ Nge meya Gusunō u ka wōllu ka tem ka kpuro ye ya wāa s̀o taka kua u wiru go. ² Tōru nōoba tiase sōra u win sōma ye u kua kpuro wiru go ma u wēra tōru nōoba yiruse. ³ Ma u nōoba yiruse te yi nēnem win s̄o, u tu domaru kua yèn s̄o te sōra u wēra ye u kpuro taka kua u kpa.

Gusunō u tōnu doke gbaa te ba sokumō Edenio

⁴ Sanam me Yinni Gusunō u wōllu ka tem taka kua, ⁵ dāru gara kun gina kpia tem s̀o, yakasu gasu kun maa kpia domi Yinni Gusunō kun gina gura nēesie sanam me. Tōnu maa sari wi u koo tem me wuku. ⁶ Adama kakoru garu ta ra se tem di tu tem me nikererasia kpuro.

⁷ Yen biruwa Yinni Gusunō u tōnu mōma ka tem u nùn wāarun wom wēsie win wēro, ma tōnu kua waso. ⁸ Ma Yinni Gusunō u gbaaru kua Edenio s̀o yari yerun bera, ma u tōnu wi u kua mi sua u doke s̀o. ⁹ Ma u dāa bwese bweseke kpiisia te s̀o, ni nu waabu wā ka ni nu dim do, ka sere dāa tèn binu nu koo tōnu wāaru wē, ka maa tèn binu nu koo tōnu gea ka kōsa giasia. Dānu yiru ye, nu wāawa gbaa ten suunu s̀o.

¹⁰ Daaru gara wāa gbaa te s̀o, te ta tu nike nikeru s̄a. Min diya ta yara ma ta keru kua nne. ¹¹ Gbiikaan yīsira Pisoni. Yeya ya tem me ba m̀ Hafila sikerene. ¹² Tem me sōra wura gea wāa. Turare nubu durorugia maa wāa

mi, ka kpree gobiginu. ¹³ Kera yirusen yĩsira maa Gihoni. Yeya ya tem me ba mɔ Kusi sikerene. ¹⁴ Kera itasewa maa Tigiri. Yeya ya kokumɔ tem me ba mɔ Asirin sɔɔ yari yeru gia. Kera nnesewa maa Efarati.

¹⁵ Ye Yinni Gusunɔ u gbaa te sɔɔru kua u kpa Edeniɔ, yera u tɔnu wi sua u doke sɔɔ u ka tu wuku kpa u n tu kɔsu. ¹⁶ Ma u nɔn wooda yeni wɛ u nɛɛ, kaa kpĩ a gbaa ten dānu kpuron binu di. ¹⁷ Adama dāa tɛn binu nu koo tɔnu gea ka kɔsa giasia, a ku ra ten binu di, domi dɔma te a nu di, kaa gbiwa.

¹⁸⁻²⁰ Ka tema Yinni Gusunɔ u gbeeku yeɛ kpuro kua ka gunɔsu kpuro, ma u ka ye kpuro na tɔnu win mi, u ka wa me u koo ye yĩsiru kɛ. Ma tɔnu wi, u yaa sabenu kpuro ka gunɔsu ka gbeeku yeɛ kpuro yĩsa kã. Yisi te tɔnu wi, u maa yaa baayere kã teya ba ka ye sokumɔ. Adama ye kpuro sɔɔ, sari ye ya ka nɔn weene ye ya koo nɔn somi. Yen sɔna Yinni Gusunɔ u nɛɛ, n n̄ wã tɔnu u n wãa wi turo. Kon nɔn goo kua u n sãa nge wi, wi u koo nɔn somi.

²¹ Yera Yinni Gusunɔ u tɔnu wi dom mɔn bakaru kpɛɛ u dweeya. Ma u win yɛsan kuku teeru wuna ma u yɛsa ye kɔrua ka yaa baasi. ²² Ma u tɔn kurɔ taka kua ka tɔn durɔn kuku te, te u wuna. Ma u ka nɔn na tɔn durɔ win mi. ²³ Yera durɔ wi, u nɛɛ,

wee tɛ, wini u wasi mɔ nge negii mam mam.
Ba koo nɔn sokuwa tɔn kurɔ,
domi tɔn durɔn min diya u yara.

²⁴ Yen sɔna durɔ u koo win tundo ka win mɛro deri kpa wi ka win kurɔ ba n manine, kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.

²⁵ Saa ye sɔɔ, durɔ wi ka win kurɔ terera ba wãa. Sekura kun maa ben goo mɔ.

Gusunɔ u win taka kooru kpuro b̄rusi

3

¹ N deema waa ya bwisi bo gbeeku yeɛ kpuro sɔɔ yi Yinni Gusunɔ u taka kua. Yera ya na kurɔ win mi, ya nɔn bikia ya nɛɛ, ka gem Gusunɔ u nɛɛ, i ku gbaa tenin dāa binu kpuro di?

² Ma kurɔ wi, u ye wisa u nɛɛ, sa ra gbaa ten dāa binu di ni, ³ ma n kun mɔ te ta wãa suunu sɔɔ. Tera u nɛɛ, su ku mam ten binu baba su sere di su ku ka gbɔn sɔ.

⁴ Yera waa ye, ya kurɔ wi wisa ya nɛɛ, i n̄ gbimɔ pai! ⁵ Domi Gusunɔ u yɛ dɔma te i ten binu di, bɛɛn nɔni koo wukiarawa kpa i n̄ sãa nge win ti, i n̄ gea ka kɔsa yɛ.

⁶ Ma kurɔ wi, u wa dāa te, ta ka dii dobu weene ta waabu wã, ta koo maa kpĩ tu nɔn ko bwisigii. Ma u ten bii ni sɔra u di. U maa win durɔ wɛ ka wi ba wãasine, ma wi, u maa di. ⁷ Yera be yiru kpuron nɔni wukiaru ba gia ma terera ba wãa. Ma ba da ba dāa te ba mɔ figien wuru bakasu bura ba swɛena ba ka ti gandi.

⁸ Ye ba Yinni Gusunɔn nɔɔ nua u bɔsu gbaa te sɔɔ yoka, yera ba da ba nɔn kukue gbaa ten dānun suunu sɔɔ. ⁹ Adama Yinni Gusunɔ u durɔ wi soka u nɛɛ, mana a wãa.

¹⁰ Durɔ wi, u wisa u nɛɛ, ye na wunen nɔɔ nua gbaaru sɔɔ, bɛrum man mwa domi terera na wãa, ma na kukua.

¹¹ Gusunɔ u nɛɛ, wara nun sɔɔwa ma terera a wãa. Nge a dāa ten binu diwa te na nɛɛ, a ku di.

¹² Durɔ wi, u nɛɛ, kurɔ wi a man wɛ u n ka man wãa wiya man dāa ten binu wɛ ma na di.

¹³ Ma Yinni Gusunɔ u kurɔ wi bikia u nɛɛ, mban sɔna a kua mɛ.

Ma u wisa u nɛɛ, waa ya man kɔkura na ka di.

¹⁴ Yinni Gusunɔ u waa ye sɔwa u nɛɛ, yɛn sɔ a kua mɛ, a kua bɔrura n yeɛ kpuro kere.

Wunen nukura kaa n da ka kabiri.

Tema kaa n da di

sere ka wunen wāarun nɔrɔ.

¹⁵ Na kon maa yiberɛ tɛɛru doke

wunɛ ka kurɔ win baa sɔɔ,

ka maa wunen bweseru ka win bweserun baa sɔɔ.

Win bweserun goo u koo nun wiru kɔra,

kaa maa win naa tokuru mɛɛra ko.

¹⁶ Yera u maa kurɔ wi sɔwa u nɛɛ,

kon wunen guran wahala sosi.

Kaa n da mawa ka nɔni swāaru.

Wunen kuru kpuro ta ko n wāawa wunen durɔ sɔɔ,

wiya ko n maa sāa wunen wirugii.

¹⁷⁻¹⁹ U maa durɔ wi sɔwa u nɛɛ, yɛn sɔ a wunen kurɔn gari wura, ma a dāa ten binu di te na nɛɛ, a ku di,

na tem bɔrusi wunen sɔ.

Sākunɔ ka awiia mu koo nun kpriya,

wunen wāaru kpuro sɔɔ,

nɔwawa kaa n da ko

kpa a wɛnya a sere wunen dīanu wa gberɔ.

Yen biru kaa gbi

kpa bu nun sike temɔ,

domi tema na ka nun kua.

Kaa maa wura a ko tem mɛ.

²⁰ Ma Adamu u win kurɔ yisuru kā Efa, domi wiya u sāa tambu kpuron mɛro.

²¹ Ma Yinni Gusunɔ u Adamu ka win kurɔ yaa gɔnan yabenu kua u bu sebusia.

²² Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee tɔnu wi, u kua nge mɛ na sāa, u gea ka kōsa gia. Tɛ na n kon de u dāa bii ni nu koo nɔn wāaru wɛ sɔri u di u n ka wāa ka baadommaɔ.

²³ Yera u nɔn gira Edenin gbaa ten min di u da u tem wuku mɛ u ka nɔn mɔma.

²⁴ Nge mɛya u ka Adamu gira ma u wɔllun kōsobu doke Edenin gbaa ten kɔnnɔwɔ, ge ga wāa sɔɔ yari yerun bera gia. Ba takobi nɛni ba ye fiamɔ ma ya ballimɔ sɔɔ sɔɔ nge dɔɔ yara, ba ka dāa tɛn binu nu koo tɔnu wāaru wɛ kōsu.

Kaeni ka Abeli

4

¹ Yen biru Adamu ka win kurɔ Efa ba menna ma Efa u gura sua u Kaeni mara. Ma u nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn somira na tɔnu taka kua.

² Ma u maa gura sua u Abeli, Kaenin wɔnɔ mara.

Abeli wiya u ra yāanu kpare, Kaeni maa kua gbee wuko. ³ Sɔɔ mɛɛrun biru, Kaeni u ka win kɛru na Yinni Gusunɔn mi, te ta sāa win gberun dīanu. ⁴ Ma Abeli maa ka wigiru na te u gɔsa saa win yaa sabenun bii gbiikinun di ni nu bɔɔru. Yinni Gusunɔ u ka Abeli nɔni geu mɛɛra ma u win kɛru mwa. ⁵ Adama u n ka Kaeni nɔnu geu mɛɛra, u n maa win kɛru mwɛ. Ma Kaeni u mɔru bara sere win wuswaa burisina. ⁶ Yera Yinni Gusunɔ u Kaeni bikia u nɛɛ, mban sɔna a mɔru bare, mban sɔna wunen wuswaa burisinɛ. ⁷ Geema, à n gea mɔ, wunen

bwēra ko n kpī. N n maa kōsan na a mō, durum ya kpī wunen dii kōnōwō nge yaa gōba ya nun mara. Adama a de a ye kamia.

⁸ Sō teeru Kaeni u win wōnō Abeli sōwa u nēē, su da gberō.

Sanam mē ba wāa mi, yera u win wōnō wi sēre u go.

⁹ Ma Yinni Gusunō u da Kaenin mi, u nūn bikia u nēē, mana wunen wōnō Abeli u wāa.

U wisa u nēē, na yē ro? Nēna na nēn wōnan kōso?

¹⁰ Ma Yinni Gusunō u kpam nēē, mba a kua mi. Wunen wōnan yem mē mu yari temō, mu nēn laakari seeye. ¹¹ Tē kaa ko bōruro n kere tem mē a dera mu wunen wōnō win yem nōra. ¹² À n tem mē wuka, mu ñ maa nun dīanu kuamme sāa sāa. Kaa n sāawa kpiko ka yaayaare kowo handunia sō.

¹³ Yera Kaeni u Yinni Gusunō sōwa u nēē, wee, a man sēyiasiamō bi bu man kere. ¹⁴ A man gire gisō tem men di. Na dō na n kukua mi n toma wunen min di, kpa na n sāa kpiko na n yaayaare mō handunia sō. Wi u man wa kpuro, kpa u man go.

¹⁵ Adama Yinni Gusunō u nūn sōwa u nēē, aawo, n ñ mē. Goo ù n nun go, kon yēro mōru kōsiawa tia tian nōn nōba yiru.

Ma u Kaeni yīreru koosi, wi u nūn wa u ku ka nūn gon sō. ¹⁶ Ma Kaeni u doona n toma Yinni Gusunōn min di, u da u sina Edenin sō yari yerun bera gia, Nōdu. Yisi ten tubusiana yaayaaren tem.

Kaenin bibun bweseru

¹⁷ Yen biru Kaeni ka win kurō ba mēna ma kurō wi, u gura sua u Enōku mara. Ma Kaeni u wuu gagu bana u gu soka Enōku nge win biin yīsiru. ¹⁸ Enōku wi, u Iradi mara, Iradi maa Mēhuyaeli mara. Mēhuyaeli u Mētusaeli mara ma Mētusaeli u Lemeki mara.

¹⁹ Lemeki wi, u kurōbu yiru sua. Turon yīsira Ada, turogira maa Sila. ²⁰ Ada u Yabali mara. Wiya u sāa be ba wāa kunō ba yaa sabenu kparamōn baaba.

²¹ Win wōnōn yīsira Yubali. Wiya maa sāa be ba ra mōrōkunu ka guunu so kpuron baaba. ²² Sila wi maa, u Tubali Kaeni mara wi u ra dendi yānu kpuro seku ye n sāa sisu ka sii gandu. Win sesun yīsira Naama.

²³ Yera Lemeki u win kurōbu sōwa u nēē,

i man swaa dakio,
bēē nēn kurōbu, Ada ka Sila.

Na tōnu go bēēn sō
yēn sō u man mēera kua.

²⁴ Bà n wi u Kaeni go mōru kōsia nōn nōba yiru,

ba koo nē Lemeki mōru kōsia
nōn wata ka wōkura nōbu ka yiru.

²⁵ Adamu ka win kurō Efa ba mēna kpam, ma Efa u gura sua u bii tōn durō mara u nūn yīsiru kā Seti. U nēē, domi Yinni Gusunō u kpam man bii tōn durō kā u kua Abelin kōsire, wi Kaeni u go.

²⁶ Setin tii, u bii tōn durō mara ma u nūn yīsiru kā Enōsi. Sanam mē sōra tōmba Yinni Gusunō sāaru torua.

Adamun bibun bweseru

5

¹ Wee nge mē ba Adamun bweseru yīsa yorua. Dōma te Gusunō u tōn durō ka tōn kurō taka kua u bu kuawa win weenasibu. ² U bu soka tōmbu ma u bu domaru kua.

³ Ye Adamu u kua wɔɔ wunaa teeru ka wɔkuru (130) u bii tɔn durɔ mara wi u ka nɔn weene mam mam. Ma u nɔn yɔsiru kɔ Seti. ⁴ Setin marubun biru Adamu wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nene (800). ⁵ U kuawa wɔɔ nene ka wunaa teeru ka wɔkuru (930) ma u kpuna u gu.

⁶ Ye Seti u kua wɔɔ wunɔbu ka nɔɔbu (105), yera u Enɔsi mara. ⁷ Enɔsin marubun biru, Seti wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nene ka nɔɔba yiru (807). ⁸ U kuawa wɔɔ nene ka wunɔbu ka wɔkura yiru (912) ma u kpuna u gu.

⁹ Ye Enɔsi u kua wɔɔ wene ka wɔkuru, yera u Kenani mara. ¹⁰ Kenanin marubun biru Enɔsi wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nene ka wɔkura nɔɔbu (815). ¹¹ U kuawa wɔɔ nene ka wunɔbu ka nɔɔbu (905) ma u kpuna u gu.

¹² Ye Kenani u kua wɔɔ wata ka wɔkuru, yera u Mahalaleeli mara. ¹³ Mahalaleelin marubun biru Kenani wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nene ka weeru (840). ¹⁴ U kuawa wɔɔ nene ka wunɔbu ka wɔkuru (910) ma u kpuna u gu.

¹⁵ Ye Mahalaleeli u kua wɔɔ wata ka nɔɔbu, yera u Yeredi mara. ¹⁶ Yeredin marubun biru Mahalaleeli wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nene ka tɔna (830). ¹⁷ U kuawa wɔɔ nene ka wene ka wɔkura nɔɔbu (895) ma u kpuna u gu.

¹⁸ Ye Yeredi u kua wɔɔ wunaa wata ka yiru (162), yera u Enɔku mara. ¹⁹ Enɔkun marubun biru Yeredi wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nene (800). ²⁰ U kuawa wɔɔ nene ka wunaa wata ka yiru (962) ma u kpuna u gu.

²¹ Ye Enɔku u kua wɔɔ wata ka nɔɔbu, yera u Metusela mara. ²² Metuselan marubun biru Enɔku wi, u ka Gusunɔ swina. U bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ goɔba wunɔbu (300). ²³ U kuawa wɔɔ goɔba wunɔbu ka wata ka nɔɔbu (365). ²⁴ U ka Gusunɔ swina, yen biru u doona wɔllɔ, domi Gusunɔ u nɔn suawa wasiru.

²⁵ Ye Metusela u kua wɔɔ wunaa wene ka nɔɔba yiru (187), yera u Lemeki mara. ²⁶ Lemekin marubun biru Metusela wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nata ka wunaa wene ka yiru (782). ²⁷ U kuawa wɔɔ nene ka wunaa wata ka nɔɔba nne (969) ma u kpuna u gu.

²⁸ Ye Lemeki u kua wɔɔ wunaa wene ka yiru (182), u bii tɔn durɔ mara. ²⁹ Ma u nɔn yɔsiru kɔ Nɔwe, u nee, winiwa koo sun somi besen wasiraru ka besen sɔm sɛsɔgia sɔɔ ye sa mɔ yɛn sɔ Yinni Gusunɔ u tem bɔrusi.

³⁰ Nɔwen marubun biru Lemeki wi, u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nera wunɔbu ka wene ka wɔkura nɔɔbu (595). ³¹ U kuawa wɔɔ nata ka wunaa wata ka wɔkura nɔɔbu ka yiru (777) ma u kpuna u gu.

³² Ye Nɔwe u kua wɔɔ nera wunɔbu (500), yera u Semu ka Kamu ka Yafeti mara.

Tɔmbun daa kɔsa

6

¹ Sanam me tɔmba kɔwɔrabu torua handunia sɔɔ ma ba bii tɔn kurɔbu marumɔ, ² Wɔllun tɔmbu * gaba na ba wa ma tɔmbun bii tɔn kurɔbu ba wɔ ma ba tii kurɔbu gɔsia. ³⁻⁴ Ma ba ka bu menna ba bibu mara. Bii beya ba kua durɔ ghebunu handunia sɔɔ, ni nu raa yɔsiru yara yellu. Ma Yinni Gusunɔ u

* **6:2** wɔllun tɔmbu - Ka Heberum ba yorua, Gusunɔn bii tɔn durɔbu. Gaba tamaa yen tubusiana wɔllun tɔmbu. Gaba maa tamaa ba sɔa Setin bweseru. Gaba maa tamaa ba sɔawa sina bibu.

neε, nen hunde kun ko n wāa tumbu sōo ka baadommao domi ba sāawa be ba koo gbi. Ka me, kon de ba n gina wāa wōo wunaa teeru.

⁵ Domi u wa tambun daa kōsa kpēa handunia sōo. Ben gōrun bwisikunu nu ra n wāawa kōsa sōo baadomma. ⁶ Ma win gōru ga sankira yēn sō u tumbu taka kua handunia. Ya nūn dua too sere win nukurō. ⁷ Ma u neε, wi, u koo kpuro kpeerasiawa handunia sōon di, saa tōnun min di n ka gīrari yēyō yi yi ra sī ka yi yi ra kabiri ka gunōsu. Domi win nukura sankira yēn sō u yeba kpuro taka kua.

Ye Gusunō u Nōwe yiire

⁸ Adama Gusunō u ka Nōwe nōnu geu mēera ⁹⁻¹⁰ domi u win woodaba mem nōowa. U n taare mō win waati ye sōo, ma u ka Gusunō swīina. Bii tōn durōbu itawa u mara. Ben yīsa wee, Semu ka Kamu ka Yafeti.

¹¹ Saa ye sōo, handunian kōsa kpēa Gusunōn wuswaa ma ya gōba banda. ¹² Yera u handunia mēerima u wa yen kōsa kpēa domi hunde koni baayere ya yen daa sankā. ¹³ Ma u Nōwe sōowa u neε, na gōru doke n hunde koniba kpuro kpeerasia, domi ba dera handunian gōba banda. Kon bu kpeerasia, be ka tem sannu. ¹⁴ Adama wunε Nōwe, a tii kprakoro bakaru kuo ka dāa dangia, ta n dii sōsu mō, kpa a tu dāa fiifīnu tēni ten sōowō ka tōowō. ¹⁵ Ameniwa kaa tu koosina. A de ten dēebu bu n sāa gōm soonu gooba wunōbu (300) kpa ten yasum mu n sāa gōm soonu weeraakuru, kpa ten gunum mu n sāa gōm soonu tēna. ¹⁶ A de ta n kpeeru mō wōllō. Kpeε te sōo, kpa a fenenti ko yen dēebu ka yasum mu n sāa gōm sōo teeru. Kpa a kōnnō yaba ten yēsaa, a kenutiru doke. A de ta n sāa gidambisa ita. ¹⁷ Wee, kon de nim yibu bakaru tu na tem sōo, tu hunde koni baayere kpeerasia handunia sōo. Ye ya wāa tem sōo kpuro ya koo gbiwa. ¹⁸ Adama wuna kon wure n ka nen arukawani bōke. Kaa du kprakoro te sōo, wunε ka wunen kurō ka wunen bibu ka ben kurōbu sannu. ¹⁹ Hunde koni baayere, yen yiruwā kaa maa duusia dwaa ka nia kprakoro te sōo ka wunε sannu. ²⁰ Gunōsu ka yēε yi yi ra kabiri, ye kpuron bwese bweseka sōo, yiru yiruwā ya koo na wunen mi, a ka ye faaba ko. ²¹ A maa dīa ni ba ra di kpuro mennō a yi kpa nu ko wunε ka yēε yin dīanu.

²² Ma Nōwe u kua kpuro ye Gusunō u nūn yiire.

Nōwe u yōwa u dua kprakoro te sōo

7

¹ Yen biruwa Yinni Gusunō u Nōwe sōowa u neε, wuna na wa a man mem nōowamme saa yenin tumbu sōo. Yen sō, i duo kprakoro te sōo, wunε ka wunen yenugibu kpuro. ² Kpa a ka yēε yi kaa ka yākuru ko du yiru yirun wasi nōōba yiru dwaa ka nia, ka maa yēε yi yi tien yiru yiru dwaa ka nia. ³ Ka maa gunōsu yiru yirun wasi nōōba yiru dōo ka niu su ka wa su bweseru tiara handunia sōo. ⁴ Domi sōo nōōba yirun biru kon de gura yu ne sōo sōo weeru ka wōkuru weeru kpa n hunde koni baayere kam koosia ye na taka kua.

⁵ Ma Nōwe u kua kpuro ye Yinni Gusunō u nūn yiire.

Handunia gira ya nim diira

⁶ Sanam me nim yibu bakara tunuma, Nōwe u mōwa wōo nata (600). ⁷ Ma u dua kprakoro te sōo ka win kurō ka win bibu ka ben kurōbu bu ka wa bu nim yibu baka te suuri. ⁸ Yēε yi ba koo ka yākuru ko ka yi yi tie ka gunōsu ka yēε kpuro yi yi kabirimō temo, ⁹ yen baayere ya dua kprakoro te sōo yiru yiru dwaa ka nia ka Nōwe sannu nge me Gusunō u nūn sōowa. ¹⁰ Sōo nōōba yirun biru nim yibu baka te, ta tunuma tem sōo.

¹¹ Nōwēn wōō natasen suru yirusen sōō wākura nōōbu ka yiruse sōō, yera n sāare nge ba wōru bākō kōria ma nim mu kurama ka dam tem di, ma gura nēmō nge wōlla gēera. ¹² Gura ye, ya nawa tem sōō sōō sōō weeru ka wōkuru weeru. ¹³ Tōō te sōōra Nōwē dua kpakoro te sōō, wi ka win kurō ka win bibu ita be, Ōemu ka Kamu ka Yafeti, ka maa ben kurōbu ita, ¹⁴ be ka gbeeku yēē ka yaa sabenu ka yēē yi yi ra kabiri ka gunōsu ka sere ye ya kasa mō, ye kpuro bwese bweseka. ¹⁵⁻¹⁶ Hunde koni baayere kpuro gesi, ya duawa ka Nōwē sannu goo ge sōō yiru yiru dwaa ka nia, nge mē Gusunō u Nōwē sōōwa. Ma Yinni Gusunō u nūn kēnusi.

¹⁷⁻¹⁸ Gura nēmō ma nim mu kpēamō tem sōō sere sōō weeru, mu teriamō mu kpakoro te yīya ma ta seewa tem di ta gerua mēn wōllō. ¹⁹ Ma mu kpēamō mu sosimō sere mu guu bakanu kpuro mwe tem sōō. ²⁰ Mu kram gunia guunun wōllun di sere gōm soonu wākura nōōbu. ²¹ Ma hunde koni baayere handunia sōō ya gu, saa tōmbu sere ka yaa sabenu ka gbeeku yēē ka gunōsu ka ye ya kabirimō temō kpuro. ²² Ye ya wēsiamō tem dira sōō kpuro gesi ya guwa. ²³ Hunde koniba kpuro handuniaō ba kam kuawa, saa tōnu sere yēē naasu nnegii ka yi yi ra kabiri ka gunōsu. Kpurowa n kam kua, ma n kun mō Nōwē turo ka sere win tōmbu ka yēē yi yi wāa kpakoro te sōō.

Nim bakam mē, mu gbera

²⁴ Ma nim mē, mu terie handunia sōō sōō wunaa weeru ka wākuru.

8

¹ Adama Gusunō kun Nōwē duari ka gbeeku yēē kpuro ka yaa sabe ni kpuro yi yi ka nūn wāa kpakoro te sōō. Ma u dera wōō ga kua tem sōō ma nim mē, mu kaaram torua. ² Nim mē mu kuramō tem di mu yōra, wōlla maa kēnua, gura yōra. ³ Nim mu doonamō fiiko fiiko. Sōō wunaa weeru ka wōkurun biru ma mu kaara. ⁴ Suru nōōba yirusen sōō wākura nōōbu ka yiruse sōō, yera kpakoro te, ta da ta yōra guu te ba mō Arafatin wōllō. ⁵ Nim mu kaaramō sere n ka kua suru wōkurse. Suru win tōō gbiikuru sōōra guunun wii wōlla tera.

⁶ Ye n maa kua sōō weeru, ma Nōwē u kpakoro ten fēnenti wukia. ⁷ U gbanamgbaaru yōsu ta n ka yaayaare mō ta n daamō ta n wuramamō sere nim mu ka gbera temō. ⁸ Yen biru u totobereru yōsu u ka wa nim mū n kaara temō. ⁹ Adama totoberē te, ta n ayeru wa mi ta koo sura. Ma ta wura win mi, kpakoro te sōō, yēn sōō nim gina tie tem sōō kpuro. Ma Nōwē u nōmu demia u tu mwa u doke kpakororu sōō. ¹⁰ U maa mara n kua sōō nōōba yiru u sere maa totoberē te yōsu. ¹¹ Ta wurama win mi yoka ta dāa wuru beku nōō bēri. Ma Nōwē u gia ma nim mu kaarawa temō. ¹² Ma u maa mara sōō nōōba yiru, u kram totoberē te yōsu. Ta n maa wuramē win mi.

¹³ Yen dōma tera n kua Nōwēn wōō nata ka tiasen (601) suru gbiikoon tōō gbiikuru. Ma u kpakoro te kpēeya u deema wee, nim mu kpa tem mu gberama. ¹⁴ Ye n kua suru yirusen sōō yenda nōōbu ka yiru, yera u deema wee, tem mu gbera mam mam.

¹⁵ Yera Gusunō u Nōwē sōōwa u nēē, ¹⁶ i yario kpakororun di wunē ka wunēn kurō ka wunēn bibu ka ben kurōbu. ¹⁷ I ka yēē bwese bweseka kpuro yario saa gunōsu sere yēē naasu nnegii ka yēē yi yi ra kabiri temō, kpa yi marura yi dabia kpa yi teria temō.

¹⁸ Ma Nōwē u yara wi ka win kurō ka win bibu ka ben kurōbu. ¹⁹ Ma yēē yi yi naasu nne mō kpuro ka yi yi ra kabiri ka gunōsu kpuro, yaa baayere gesi ye ya wāa temō kpurowa ya yara goon di, baayere ka yen bweseru.

²⁰ Saa yera Nɔwɛ u yāku yeru bana mi u koo Yinni Gusunɔ sã. Ma u yɛɛ ka gunɔsu gɔsa bweseru baatere sɔɔ te ba ra ka yākuru ko. Ma u ka yāku dɔɔ mwaararuginu kua yāku yee ten wallo. ²¹ Ma Yinni Gusunɔ u yāku ni mwa ma u tii sɔɔwa u nɛɛ, na n̄ kon maa tem bɔrusi tɔnun s̄s̄. Domi tɔnun gɔrun bwisikunu s̄awa kɔsunu saa win birun di. Na n̄ maa hunde koniba kpuro kpeerasiamɔ nge m̄e na kua.

²² Sere dunia yu ka kpe, duurubu ka ḡɛɛbun saa ka wooru ka yam susurun saa ka s̄ɔɔ s̄areru ka wuburun saa, ka sere maa s̄ɔɔ s̄ɔɔ ka wɔkuru, yen gaa kun kpeemɔ.

Arukawani ye Gusunɔ u ka Nɔwɛ bɔkua

9

¹ Yen biru Gusunɔ u Nɔwɛ ka win bibu domaru kua u nɛɛ, i maruro i dabia kpa i yibu tem sɔɔ. ² Handunian yaa baayere ka gunɔ baagere ka ye ya kabirimɔ temɔ ka sw̄aa baayere nim wɔku sɔɔ ya ko n bɛɛn bɛrum mɔ, domi na bɛɛ ye kpuro nɔmu s̄andia. ³ Ye ya s̄iimɔ ya wasi kpuro, ya ko n s̄awa bɛɛn d̄ianu nge m̄e na raa bɛɛ d̄aa binu ka yaka bii w̄ɛ, m̄eya na maa bɛɛ ye kpuro w̄ɛmɔ. ⁴ Adama i ku yaa tem ka yen yem sannu, i kun ye sake, domi yen yema mu dera ya w̄aa. ⁵ I n maa ȳɛ ma hunde koni baayere ye ya tɔnu go, kon ye win yem kasire bikia.

⁶ Wi u tɔnun yem yari, tɔnuwa koo maa ȳɛron yem yari, domi na tɔnu taka kuawa nen weenasii.

⁷ Adama i n maruramɔ i n dabiama kpa i teria tem sɔɔ.

⁸ Gusunɔ u kram Nɔwɛ ka win bibu s̄ɔɔwa u nɛɛ, ⁹ wee, na wure na ka bɛɛ nen arukawani bɔkumɔ ka bɛɛn bwese te ta koo marura bɛɛn min di, ¹⁰ ka sere hunde koni baayere ye ya ka bɛɛ w̄aa, saa gunɔsu sere yaa sabenu ka gbeku yɛɛ yi yi ka bɛɛ yara kpakoro ten di kpuro gesi. ¹¹ Arukawani yera, nim yiburu ta n̄ maa hunde koniba kpuro kam koosiamɔ, m̄eya ta n̄ maa handunia kpeesiamɔ. ¹² Arukawani ye na wure na bɔkumɔ ka bɛɛ ka hunde koni baayere sere ka baadommaɔ, yen ȳireru wee. ¹³ Tera guru waa ye na dokemɔ wallo. ¹⁴ N̄a n̄ guru winu doke wallo, guru waa ye, ya koo s̄ɔsira ni sɔɔ, ¹⁵ kpa n̄ nen arukawani yaaya ye na ka bɛɛ bɔkua ka hunde koni baayere, kpa nim mu ku maa yibu mu sere baayere kam koosia ye ya wasi. ¹⁶ Guru waa ye, ya koo s̄ɔsira guru wiru sɔɔ. N̄a n̄ ye m̄ɛera kpa n̄ arukawani n̄ru sarigla ye yaaya ye ya w̄aa nɛ Gusunɔ ka hunde koni baayeren baa sɔɔ. ¹⁷ N̄en arukawani yen ȳirera mi.

Nɔwɛ ka win bibun gari

¹⁸ Nɔwen bibu ita be ba raa dua kpakoro te sɔɔ ba yara, bera Semu ka Kamu ka Yafeti. Kamu s̄awa Kananin tundo. ¹⁹ Be ita beya ba s̄aa Nɔwen bibu. Ben min diya handuniagiba teriara kpuro.

²⁰ Sanam m̄eya Nɔwɛ u wukubu torua u d̄aa bii ni ba m̄ɔ resem duura. ²¹ S̄ɔɔ teeru u nin tam n̄ra ya n̄n goomɔ, ma u da win kurɔ u kpuna tereru. ²² Ye Kamu Kananin tundo u win baan tere te wa u da tɔwɔ u win mɔɔ ka wɔnɔ, Semu ka Yafeti s̄ɔɔwa. ²³ Yera ba na ba kumbooro sua ba s̄ondi ben senɔ ba ka birum birum s̄ia ba ben tondon tereru wukiri. Ba n̄ tu wa ȳen s̄ɔ ba ben

wuswaa s̄iye. ²⁴ Sanam me Nōwen tam mu kpalla, yera u nua ye win bii yiruse u n̄n kua. ²⁵ Ma u nee, kam koorewa Kanani.

U koo kowa win maabu ka win w̄n̄bun yoo.

²⁶ U maa nee,

bu Gusun̄o siaro wi u s̄aa Semun Yinni.

Wiya u koo Kanani ko Semun yoo,

²⁷ kpa u maa Yafeti dukia sosia, u de wi ka Semu ba n w̄aa sannu, kpa Kanani u ko ben yoo.

²⁸ Nim yibu baka ten biru Nōwe u kua w̄ō gooba wun̄bu ka weeraakuru (350). ²⁹ Win w̄ō kpuro ga kuawa nee ka wunaa weeru ka w̄okuru (950) ma u kpuna u gu.

10

Nōwen bibun bweseru

(I maa m̄erio Bandun Gari I, 1:5-23)

¹ Nōwen bibu Semu ka Kamu ka Yafeti ben bweseru wee. Be ita kpuro ba bibu mara nim yibu baka ten biru.

² Be Yafeti u mara be wee, Gomee ka Maḡogu ka Madai ka Yafani ka Tubali ka Meseke ka Tirasi. ³ Ma Gomee u seewa u maa Asikenasi ka Rifati ka Togaama mara. ⁴ Yafaniwa u maa Elisa ka Taasisi ka Kitimu ka Dodanimu mara. ⁵ Yafetin bwese tere ta da ta sina nim w̄kun̄ b̄kūo ka tem bureno. Miya ba marura ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kera, ba ben barum gerumo.

⁶ Be ba maa s̄aa Kamun bibu, be wee, Kusi ka Misiraimu ka Puti ka Kanani. ⁷ Kusi u seewa ma u Saba ka Hafila ka Sabuta mara ka Raema ka Sabuteka. Raema u maa seewa u Seba ka Dedani mara. ⁸ Kusi u maa bii mara wi ba sokumo Nimurodu. Wiya u gbia u kua w̄ruḡo damgii handunia s̄o. ⁹ Yinni Gusun̄o u dera u kua taaso geon tii tii. Yen s̄ona ba ra m̄ondu garu ko bu nee, Yinni Gusun̄o u nun ko taaso geo nge Nimurodu. ¹⁰ Nimurodu wi, u gina gbia u bandu di Babelio ka Erekiō ka Akadiō ka Kalineō Sinean temo. ¹¹ Tem min diya u yara u da Asirin temo. Ma u wuu sini bana si ba m̄o Ninifu ka Rehob̄tuhiro ka Kalasi, ¹² ka maa Reseni, Ninifu ka Kalasin baa s̄o. Wuu si kpuro su kuawa wuu b̄k̄o teu.

¹³ Misiraimu wiya u Ludiba mara ka Ananiba ka Lehabuba ka Nafituba ¹⁴ ka Paturusigibu ka Kafitorigibu ka Kasulugibu min di Filisitiban bwesera yarima.

¹⁵ Kanani u maa Sidoni mara. Wiya u s̄aa win bii gbiikoo. Ma u maa Heti mara. ¹⁶ Win bibun gaba ba kua Yebusiba ka Am̄oreba ka Girigasiba ¹⁷ ka Hefiba ka Aakiba ka Siniba ¹⁸ ka maa Aafadiba ka Semarigibu ka Hamatiba. Yen biru Kananin bwese keri yi, yi yarina. ¹⁹ Yi da da Sidoniō, Geran bera gia sere ka Gasao ka maa Sodomuo ka Gom̄ora gia ka Adima ka Seboimuo n ka girari Lesao. ²⁰ Beya ba s̄aa Kamun bibu. Ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kera, ba ben barum gerumo.

²¹ Be ba maa s̄aa Semu, Yafetin m̄on̄o bibun bweseru beya Heberuba. ²² Ben ȳisa wee, Elamu ka Asuri ka Aapasadi ka Ludi ka Aramu. ²³ Ma Aramu u seewa u maa Usi ka Uli mara ka Getee ka Masi. ²⁴ Aapasadi u maa Sela mara. Ma Sela u maa Heberu mara. ²⁵ Ma Heberu u bii ton dur̄obu yiru mara. Turowa ba sokumo Pelegi, ȳen s̄o win waati s̄ora duniagiba tem b̄onu kua. Win w̄n̄on̄ ȳisira maa Yokutani. ²⁶ Ma Yokutani wi, u maa Alim̄odadi mara ka Selefu ka

Hasamafeti ka Yeraa ²⁷ ka Hadoramu ka Usali ka Dikila ²⁸ ka Obali ka Abimaeli ka Saba ²⁹ ka Ofiri ka Hafila ka Yobabu. Be kpurowa ba sāa Yokutanin bibu. ³⁰ Ba sinawa saa Mesan di sere ka guu te ta wāa sōo yari yeru gia te ba mō Sefaa. ³¹ Be ba sāa Semun bibu bera mi. Ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kera, ba ben barum gerumō.

³² Nge mε Nōwen bibun bweserun keri yi sāa ka sere maa tem mi ba da ba wāa wāa ka barum mε kera baayere ya ra gere, mēya mi. Ben min diya handunian bweseru baatere ta yara nim yibu baka ten biru.

Ba gidambisa bana Babeli

11

¹ N deema yellu handunia kpuro sōo, barum tema ba ra gere mam mam. ² Ma ba seewa ba doona saa sōo yari yerun di ba batuma deema Sinean temō ma ba sin yeru kua mi. ³ Yera ba geruna ba nεε, too, i de su biriki mura su ye wō yu gbera.

Ma ba ka biriki ye bana kua yèn sō ba ñ kpenu mō. Ma ba kōntaa kua ben simaa. ⁴ Ba kpa m nεε, i de su wuu swīi kpa su gidambisa bani yèn wii kpiira koo wollu girari, kpa su yīsiru yari kpa su ku yarina handunia kpuro sōo.

⁵ Yera Yinni Gusunō u sarama u ka wuu ge ka gidambisa ye mēeri ye tamba banimō mi. ⁶ Ma u nεε, be wee, ba sāa bwese teeru ba maa barum tem gerumō ma ba bwisika bu yeni ko. Saa tēn di gāanu kun bu yinarimō bu ka ko ye ba bwisika kpuro. ⁷ Yen sō, kon sara n da n ben barum burisina kpa bu ku maa nōsina.

⁸ Yera Yinni Gusunō u bu yarinasia n toma min di, ba wuu gen bana deri ba da ba pusa tem kpuro sōo. ⁹ Yen sōna ba wuu ge soka Babeli, domi miya Yinni Gusunō u barum burisina. Min diya u maa tumbu kpuro yarinasia ba pusa handunia kpuro sōo.

Semun bibun bweseru n ka Aburamu girari

¹⁰ Semun bibun bweseru wee. Nim yibu baka ten biru n kua wōo yiru yera u Aapasadi mara. N deema saa ye sōora u mō wōo wunōbu (100). ¹¹ Aapasadin marubun biru Semu u maa bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōo nεεra wunōbu (500).

¹² Ye Aapasadi u kua wōo tēna ka nōbu ma u Sela mara. ¹³ Selan marubun biru Aapasadi u maa bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōo nεeru ka ita (403).

¹⁴ Ye Sela u kua wōo tēna ma u Heberu mara. ¹⁵ Heberun marubun biru Sela u maa bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōo nεeru ka ita (403).

¹⁶ Heberu u kua wōo tēna ka nne ma u Pelegi mara. ¹⁷ Pelegin marubun biru Heberu u maa bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōo nεeru ka tēna (430).

¹⁸ Pelegi u kua wōo tēna ma u Rehu mara. ¹⁹ Rehun marubun biru Pelegi u maa bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōo goobu ka nōba nne (209).

²⁰ Rehu u kua wōo tēna ka yiru ma u Serugu mara. ²¹ Serugun marubun biru Rehu u maa bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōo goobu ka nōba yiru (207).

²² Ye Serugu u kua wōo tēna ma u Nakori mara. ²³ Nakorin marubun biru Serugu u maa bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōo goobu (200).

²⁴ Ye Nakori u kua wōō tēna tia sari ma u Tera mara. ²⁵ Teran marubun biru Nakori u maa bii tən durōbu ka tən kurōbu marumə sere n ka kua wōō wunaa teuru tia sari (119).

²⁶ Tera u kua wōō wata ka wəkuru ma u Aburamu ka Nakori ka Harani mara.

²⁷ Teran bibun bweseru wee. Tera u Aburamu mara ka Nakori ka Harani. Ma Harani u seewa u Lotu mara. ²⁸ Harani wi, u gu ben wuu Uru sōō, Kaladen temə mi ba nūn mara, win tundo Tera u sō. ²⁹ Aburamu ka Nakori ba kurōbu sua. Aburamun kurən yīsira Saara, Nakorigiin yīsira maa Milika. Wi ka Yisika ba sāawa Haranin bibu. ³⁰ Saara u sāawa wīro, u n̄ bii mara.

³¹ Yen biru Tera u win bii Aburamu sua ka Saara Aburamun kurō ka Lotu Haranin bii, ba seewa ba yara sannu Urun di Kaladen temə ba dōō Kananin temə. Ye ba tura wuu ge ba m̄ Karaniə ma ba sina mi. ³² Ye Tera u kua wōō goobu ka nōōbu (205) ma u kpuna u gu Harani mi.

ABURAHAMU

Gusunə u Aburamu gōsa n̄n̄m

12

¹ Yen biruwa Yinni Gusunə u Aburamu sōōwa u n̄n̄, a seewo wunen tem di a wunen wuu deri ka wunen tundon yenu a da tem gam mi kon nun sōōsi.

² Wunen min diya kon de bwese bakaru tu yari. Kon nun domaru kua kpa wunen yīsiru tu kp̄a kpa a ko domarun nuuru. ³ Baawure wi u nun domaru kua, kon maa yēro domaru kua. Wi u maa nun bōrusi, kon yēro bōrusi. Wunen min diya handunian tōmbu kpuro ba koo domaru wa.

⁴ Yera Aburamu u swaa wəri nge m̄ Yinni Gusunə u nūn sōōwa ma ba da sannu ka Lotu. Sanam m̄ ba yara Haranin di, Aburamu u mōwa wōō wata ka wəkura nōōbu. ⁵ U win kurō Saara sua ka Lotu win wənən bii ka ben arumani ye ba m̄ kpuro ka s̄m kowo be ba wa Haraniə. Be kpurowa ba swaa wəri ma ba tura Kananin temə.

Aburamu u Egibiti da saa Kananin di

⁶ Ye ba tura mi, ma Aburamu u tem m̄ bukiana sere u ka tura Sikemuə mi dāa sōō ga wāa ge ba m̄ Mōre. Kananiba maa wāa tem m̄ sōō, saa ye.

⁷ Sōō teuru yera Yinni Gusunə u Aburamu kure u n̄n̄, wunen bibun bwesera kon tem m̄ wē.

Ma u yāku yeru bana u ka Yinni Gusunə s̄a wi u nūn kure mi. ⁸ Yen biruwa u seewa min di u da guuru garun bera gia Betelin sōō yari yerō u win dii bekuruginu gira. U Beteli m̄era sōō kpee yeru gia, Ayi maa sōō yari yerō. Miya u maa yāku yeru bana u Yinni Gusunə s̄awa. ⁹ Ma u maa seewa u win sanum wəri u dōō sōō yēs̄an n̄m d̄waru gia Negeb̄u.

¹⁰ Ye Aburamu u tura mi, yera gōōra tunuma tem m̄ sōō. Ma u seewa u da Egibitin temə u sina mi, domi gōō te, ta kp̄a win tem mi. ¹¹ Sanam m̄ ba Egibitin tem turuku kua, Aburamu u win kurō Saara sōōwa u n̄n̄, wee wune kurō burōwa. ¹² Egibitigibu b̄a n̄ nun wa ba koo n̄n̄, a s̄a n̄n̄ kurō kpa bu man go bu nun deri. ¹³ Na nun kanamə, a n̄n̄, wune n̄n̄ sesuwa kpa bu ku man wahala ko wunen s̄, kpa a wa a n̄n̄ wiru dwe.

¹⁴ Ye ba tura Egibitiə, Egibitigiba wa ma kurō wi, u wā gem gem. ¹⁵ Egibiti sunə b̄wāba nūn wa ma ba na ba sunə kurō win buram gari saaria, ma sunə u dera ba ka nūn na win mi. ¹⁶ Ma u Aburamu gea kua gem kurō win s̄. U nūn yāanu k̄a ka n̄n̄ ka ketekunu ka keteku m̄erobu ka yooyooosu ka yoo tən durōbu ka tən kurōbu. ¹⁷ Adama Yinni Gusunə u sunə wi ka win yenugibu kpuro wahala baka doke Saara, Aburamun kurən s̄. ¹⁸ Yera u Aburamu soka

u nɛɛ, mban sɔna a man kua mɛ. Mban sɔna a n̄ man sɔwa ma wunɛn kurɔwa. ¹⁹Ma a nɛɛ, wunɛn sesuwa, a dera na n̄n sua kurɔ. Tɛ wunɛn kurɔ wee, a n̄n suo a ka doona.

²⁰Ma u wooda wɛ bu de u doona ka win kurɔ ka win ye u mɔ kpuro.

13

¹Ma Aburamu u seewa Egibitin di u wura Nɛgebu gia wi ka win kurɔ ka ye u mɔ kpuro ka Lɔtu sannu.

Aburamu ka Lɔtu ba karana

²Aburamu u s̄awa dukiagii. U yaa sabenu mɔ ka sii geesu ka wura. ³Ma u sanam so Nɛgebu di u da Beteli gia u tura mi u raa win dii bekuruginu gira Beteli ka Ayin baa sɔɔ. ⁴Miya u Yinni Gusunɔ s̄awa mi u raa ȳaku yeru bana.

⁵N deema Lɔtu u maa ȳānu mɔ ka nɛɛ ka dii bekuruginu u ka Aburamu sw̄i. ⁶Ben arumani ye, ya kp̄a sere yam mi ba w̄a mu n̄ tura ba n ka w̄a mi sannu. ⁷Yen s̄ona sannɔ ga dua Aburamun kparobu ka Lɔtugibun suunu sɔɔ. N deema Kananiba ka Feresiba ba w̄a tem mɛ sɔɔ sanam mɛ. ⁸Yera Aburamu u Lɔtu s̄ɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a ku de sikirinɔ ga n w̄a nɛ ka wunɛn suunu sɔɔ, n̄ kun mɛ nen kparobu ka wunɛgibun suunu sɔɔ. Domi bɛsɛ dusina. ⁹A n̄ tem waamɔ kpuro wunɛn wuswaaɔ? A de su kabana. À n da nam d̄warɔ, kon da n̄m geuɔ, n̄ n maa n̄m geu gian na a da, kon da n̄m d̄warɔ.

¹⁰Ma Lɔtu u n̄ni seeya u Yuudenin daarun bera mɛera sere n ka da wuu ge ba m̄ Soari. U wa tem mu gea s̄aa mu nike nikeru mɔ nge gbaa te Yinni Gusunɔ u kua Edeniɔ, n̄ kun mɛ Egibitin tem. N deema Yinni Gusunɔ kun ginu Sodomu ka Gomɔra kpeerasie. ¹¹Yera Lɔtu u Yuudenin w̄awa ye kpuro tii ḡɔsia ma u da s̄ɔ yari yeru gia. Mɛya n kua ba ka karana. ¹²Aburamu u sina Kananin temɔ, Lɔtu u maa da u sina w̄awa yen wusun b̄akuɔ ma u ka win dii bekuruginu susimɔ sere ka Sodomuɔ. ¹³Sodomugibu wee, t̄n k̄soba. Ba s̄awa durumgibu mam mam Gusunɔn wuswaaɔ.

¹⁴Ye Lɔtu ka Aburamu ba karana ba kpa, yera Yinni Gusunɔ u Aburamu s̄ɔwa u nɛɛ, a n̄ni seeyo kpa a s̄ɔ yari yeru ka duu yeru mɛeri n toma ka s̄ɔ ȳsi ȳsika. ¹⁵Domɔ tem mɛ a waamɔ mi kpuro, wunɛ ka wunɛn bibun bwesera kon mu wɛ ka baadommaɔ. ¹⁶Kon wunɛn bibun bweseru dabiasia nge yanim. Wi u koo kp̄i u yanim gari w̄iya u koo maa kp̄i u wunɛn bibun bweseru gari. ¹⁷A seewo a tem mɛ b̄asu kpa a mɛn kp̄āru wa nge mɛ mu nɛ. Domɔ wuna kon mu wɛ.

¹⁸Ma Aburamu u win dii bekuruginu kparenu kua u da u sina Manden s̄ɔwɔ, wuu ge ba m̄ Heboronin b̄akuɔ. Ma u ȳaku yeru bana u ka Yinni Gusunɔ s̄a mi.

Aburamu u Lɔtu w̄ara

14

¹Sanam mɛ Amurafeli u s̄aa Sinɛan sunɔ, ma Ariɔku s̄aa Elasan sunɔ, ma Kedolamɛɛ s̄aa Elaman sunɔ, ma Tideali s̄aa Goyimun sunɔ, ²sanam mɛya sinam be, ba tabu kua ka Bera, Sodomun sunɔ, ka Birisa, Gomɔran sunɔ, ka Sinɛabu, Adiman sunɔ, ka Semɛbɛɛ, Seboimun sunɔ, ka Belan sunɔ ye ba maa sokumɔ Soari. ³Beni kpurowa ba menna nim w̄ku b̄aruɔguu ge ba maa sokumɔ Sidimu, gen w̄ɔwɔ. ⁴N deema w̄ɔ w̄kura yiruwɔ ba Kedolamɛɛ yoru diiya, adama w̄ɔ w̄kura itase sɔɔ ba seewa ba ka tii yina. ⁵Yera w̄ɔ w̄kura nnɛse, Kedolamɛɛ ka sinam be ba w̄a ka wi, ba tabu da ma ba Refaba tabu di Asiterɔtu Kaanaimuɔ, ma ba Susiba tabu di Hamuɔ, ma ba Emiba tabu

di Safe Kiriataimuo. ⁶ Ba maa Horiba tabu di ben guu te ba m̀ Seirio sere Paranin s̄ow̄o ge ga w̄a ḡbaburun bera. ⁷ Yen biru ba ḡsiram̄a ba da Eni Misipatio, ye ba maa sokum̄o Kadesi. Miya ba Amalekiba tabu w̄ori ba kamia ben tem kpuro s̄o ka Am̄oreba be ba terie Hasas̄antamaa. ⁸ Yera Sodomun sun̄o seewa ka Gom̄oran sun̄o ka Adiman sun̄o ka Seboimun sun̄o ka Belan sun̄o ye ba maa sokum̄o Soari, ba da ba ka sinam be tabu yinna Sidimun w̄ow̄aa. ⁹ Sinam beya Kedolamee, Elamun sun̄o, ka Tideali, Goyimun sun̄o, ka Amurafeli, Sinean sun̄o, ka Arioku, Elasan sun̄o. Sinambu nne be, ba ka n̄oɔbu be tabu m̄. ¹⁰ Sidimun w̄owa miya k̄ntaan w̄orusu w̄a nge d̄ok̄aba. Yera Sodomun sun̄o ka Gom̄oran sun̄o ba duki sua ba da ba w̄oriki si s̄o. Be ba tie ba maa duki doona guunu gia. ¹¹ Be ba bu tabu di, ba Sodomu ka Gom̄ragibun dukia gura ka ben d̄ianu kpuro ba ka doona. ¹² Ba maa Aburamun w̄on̄on bii L̄otu mwa wi u w̄a Sodomu ka win dukia kpuro ba ka doona.

¹³ Yera dur̄o goo wi u kpikiru sua Sodomun di u na u Aburamu, Heberu wi s̄owa. N deema Aburamu u s̄ Manden s̄ow̄o. Mande s̄awa Am̄oren bweseru, Esikoli ka An̄een w̄on̄o, be ba arukawani b̄kua ka Aburamu. ¹⁴ Ye Aburamu u nua ma ba win w̄on̄on bii yoru mwa, yera u win s̄om kowo w̄ruḡaba ḡsa gooba wun̄ɔbu ka w̄okura n̄oɔbu ka ita (318) be ba mara win yenūo u bu tabu ȳanu w̄. Ma u ka sinam be naa gira sere Danu. ¹⁵ Ma u win t̄ambu b̄nu kua u ka bu w̄ori w̄okuru, wi ka win s̄om kowobu. U bu tabu di ma u bu naa sw̄i sere Koba, ye ya w̄a Damas̄in s̄o ȳesan n̄om geu gia. ¹⁶ U dukia ye kpuro w̄rama ma u win w̄on̄on bii L̄otu w̄rama ka win ye u m̄o ka sere maa t̄on be ba raa mw̄era ka ben kur̄ɔbu.

Aburamu u ka M̄ekisideki ka Sodomun sun̄o yinna

¹⁷ Ye Aburamu u Kedolamee ka sinam be ba w̄a ka wi tabu diima u wee, Sodomun sun̄o u n̄un senn̄o da Safen w̄ow̄o ye ba maa sokum̄o sun̄on w̄owa.

¹⁸ Ma M̄ekisideki, Salemun sun̄o u ka p̄e na mi ka tam. Dur̄o wi s̄awa W̄orukoon ȳaku kowo. ¹⁹ U Aburamu domaru kua u nee, Gusun̄o, wi, wi u kpuro kere, u maa w̄ollu ka tem taka kua, u koo nun domaru kua. ²⁰ Wigia siarabu domi u nun wunen w̄er̄ɔbu n̄omu beria.

Ma Aburamu u ye u waama kpuron w̄okuru baateren w̄oll̄o tia tia sua u M̄ekisideki wi w̄.

²¹ Yen biru Sodomun sun̄o u Aburamu s̄owa u nee, a man t̄ambu w̄eȳo kpa a dukia sua yu ko wunegia.

²² Aburamu u Sodomun sun̄o wisa u nee, na n̄omu sua w̄oll̄o na b̄rua ka Gusun̄on ȳisuru, wi, wi u kpuro kere u maa w̄ollu ka tem taka kua, ²³ ma na n̄ ḡanu ganu suam̄o ni nu s̄a wuneginu baa w̄e siira, baa bara w̄eru kpa a ku ra ka nee, wuna a man kua dukiagii. Na n̄ ḡanu ganu suam̄o, ²⁴ ma n̄ kun m̄o ye nen aluwaasiba ba di. Adama a de An̄ee ka Esikoli ka Mande be ba ka man da bu ben b̄nu sua.

Arukawani ye Gusun̄o u ka Aburamu b̄kua

15

¹ Yeniba kpuron biru Yinni Gusun̄o u ka Aburamu gari kua k̄siru s̄o u nee, Aburamu, a ku berum ko, n̄ena na wunen ter̄eru, wunen are ko n̄ kp̄a gem gem.

² Aburamu n̄un wisa u nee, Yinni Gusun̄o, mba kaa maa man w̄. Wee na ḡo d̄o bii sari kpa Eliesee Damasigii u ko nen tubi dio. ³ Yen s̄o a n̄ man bii k̄a, nen yoo Eliesee wi ba mara nen yenūo wiya koo nen tubi di.

⁴ Yera Yinni Gusun̄o u Aburamu s̄owa u nee, n̄ n̄ wi, u koo ko wunen tubi dio. Wunen tii tiin biiwa u koo wunen tubi di.

⁵ Ma Gusunɔ u ka nùn da tɔwɔ u nɛɛ, a wɔllu mɛɛrio kpa a kperi gari, à n kaa kpɛ. Nge mɛya wunɛn bwesera koo dabiru nɛra.

⁶ Ma Aburamu u Yinni Gusunɔ naane kua. Yen sɔna Gusunɔ u nùn garisi gemgii. ⁷ Ma u kpam nùn sɔwa u nɛɛ, nɛna na Yinni Gusunɔ, nɛ wi na nun yarama saa Urun di Kaladen temɔ kpa n ka nun tem mɛni wɛ.

⁸ Adama u wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, amɔna ko na n ka yɛ ma tem mɛni mu koo ko nɛgim.

⁹ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a naa gbiiba wɔɔ itagia tama ka boo niu wɔɔ itaguu, ka yāa kineru wɔɔ itagiru ka kparuko ka totoberɛ buu kpa a man ye goowa a yi.

¹⁰ Yera Aburamu u yɛɛ yi kpuro mɛna u yi go u berana yiru u yin bɛsi yi u karinasia, adama u n̄ gunɔsu bɛre si. ¹¹ Yaberekunu nu sarama yaa goo ni sɔɔ, ma Aburamu u nu gira.

¹² Ye sɔɔ duɔ, dom mɔn bakara Aburamu wɔri ma bɛrum nùn mwa yam wɔku te sɔɔ. ¹³ Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔwa u nɛɛ, a n yɛ ma wunɛn bibun bwesera ta koo tem tukumɔ sina mi ba koo bu yoru diisia kpa bu bu nɔni sɔ sere wɔɔ nɛɛru (400). ¹⁴⁻¹⁶ Adama kon tem mɛn tɔmbu siri be ba koo bu yoo te diisia. Wɔɔ dabirun biru ba koo yari tem min di ka dukia baka kpa bu kpam gɔsirama mini, domi Amɔreban durum kun gina yiba n ka bu kpeerasia. Adama wunɛ kaa tɔkɔ kowa kɔɔ kɔɔ kpa a da a wunɛn baababa deema ka alafia.

¹⁷ Ye sɔɔ kpa yam tira niki niki, yera Gusunɔ u kurama yaa bɛsi yin kpoo kpooka sɔɔ. U s̄a nge dɔɔ bokon wiisu ka dɔɔ yari. ¹⁸ Nge mɛya u ka Aburamu arukawani bɔkuɔ tɔɔ te sɔɔ u nɛɛ, wunɛn bwesera kon tem mɛni wɛ saa daa piibu ge ga wāa Egibitin tem nɔɔ bura yerun di sere daa baka ten mi, te ba m̄ Efarati. ¹⁹ Tem mɛ, mu s̄awa Keniban tem ka Kenisibagim ka Kadimɔnibagim ²⁰ ka Hetibagim ka Feresibagim ka Refaban tem, ²¹ ka Amɔreban tem ka Kananiban tem ka Girigasiban tem ka Yebusiban tem.

Agaa u Aburamu Isimɛli marua

16

¹ Aburamu ka win kurɔ Saarai ba n̄ bii mara. Wee Saarai wi, u yoo tɔn kurɔ goo mɔ wi u s̄aa Egibitigii. Win ȳsira Agaa. ² Ma Saarai u win durɔ sɔwa u nɛɛ, wee, Yinni Gusunɔ u man kua w̄iro. Na nun kanamɔ, a ka nɛn yoo duɔ. Sɔrɔkudo kon bibu wa saa win min di.

M a Aburamu u win kurɔn gari wura. ³ Saa ye sɔɔra Saarai u win yoo Agaa wi sua u win durɔ k̄a kurɔ. N deema ba wɔɔ wɔkuru kua kɔ Kananin temɔ. ⁴ Ma Aburamu u ka Agaa mɛnna ma Agaa u gura sua. Ye u wa u gura mɔ, yera u win yinni Saarai gendu wɔri. ⁵ Ma Saarai u Aburamu sɔwa u nɛɛ, nɛn wɔmburu tu wɔri wunɛ sɔɔ. Na nun nɛn yoo k̄a kurɔ, adama ye u wa ma u gura mɔ, yera u man gendu wɔri. Yinni Gusunɔwa koo sun siria nɛ ka wunɛ.

⁶ Aburamu u Saarai wisa u nɛɛ, wuna a wunɛn yoo mɔ, a ka nùn koowo nge mɛ a k̄i.

Saa yera u Agaa nɔni mɛni ma Agaa u duka sua win min di. ⁷ Yinni Gusunɔn gɔrado * u nùn wa gɔbaburɔ bwia gaan bɔkuɔ Surin swaaɔ. ⁸ U nɛɛ, Agaa, Saarain yoo, man diya a wee. Mana a daɔ.

Agaa u nɛɛ, na duka suɔwa nɛn yinni Saarain min di.

⁹ Ma gɔrado wi, u nùn sɔwa u nɛɛ, a gɔsiro wunɛn yinnin mi, kpa a nùn wiru kp̄iia. ¹⁰ Kon wunɛn bweseru dabiasia sere goo kun kp̄ɛ u tu gari. ¹¹ Wee a

* **16:7** Yinni Gusunɔn gɔrado - Isireliba ba ku ra k̄a bu Gusunɔn ȳsiru sia. Yen s̄ona ù n bu kurema ba ra nɛɛ, Gusunɔn gɔradowa.

gura mɔ, kaa bii tɔn durɔ ma kpa a nɔn yĩsiru kɛ Isimɛɛli. Domi Yinni Gusunɔ u wunɛn nɔɔ nua nɔni swāa te sɔɔ. ¹² Bii wi, u ko n sāawa nge keteku gbeeku. U ko n ka tɔmbu kpuro nɔɔ gɔmunu mɔ. Tɔmbu kpuro ba koo maa ka nɔn nɔɔ gɔmunu ko. U ko n ka win dusibu tondinɛ.

¹³ Ye Yinni Gusunɔ u ka Agaa gari yi kua u kpa, ma Agaa u nɔn yĩsiru kā u nɛɛ, wuna Yinni wi u waamɔ. Domi u tii bikia u nɛɛ, ka gem na Gusunɔ wa ka nɔni, ma na wāa na ñ gu? ¹⁴ Yen sɔna ba dɔkɔ ye soka Gusunɔ u man waamɔ. Dɔkɔ ye, ya wāawa Kadɛsi ka Bareɔdin baa sɔɔ.

¹⁵ Yen biru Agaa u Aburamu bii tɔn durɔ marua, ma Aburamu u bii wi yĩsiru kā Isimɛɛli. ¹⁶ Aburamun wɔɔ ga sāawa wɛnɛ ka nɔɔba tia sanam mɛ ba Isimɛɛli mara.

Bango sāawa Gusunɔn arukawani yen yĩreru

17

¹ Ye Aburamu kua wɔɔ wunɔbu tia sari yera Yinni Gusunɔ u nɔn kure u nɛɛ, nɛna na Gusunɔ Dam kpurogii. A n sīimɔ nɛn wuswaaɔ kpa a kun taare mɔ.

² Kon ka nun arukawani bɔke kpa n wunɛn bweseru dabiasia gem gem.

³ Yera Aburamu u yiira mii mii u wuswaa tem girari. Ma Gusunɔ u kpam ka nɔn gari kua u nɛɛ, ⁴ nɛn arukawani wee, ye na ka nun bɔkumɔ. Kon nun kowa bwese dabinun baaba. ⁵ Ba ñ koo maa nun soku Aburamu, ba koo nun sokuwa Aburamu, ye ya gerumɔ bwese dabinun baaba. ⁶ Kon de wunɛn bibu bu marura bu sosi sere ba ñ garirɔ, kpa bwesenu ka sinambu bu kɔwara wunɛn min di. ⁷ Kon wure n ka bɛɛ nɛn arukawani bɔke, wunɛ ka wunɛn bibu ka ben bweseru kpuro kpa na n sāa wunɛn Yinni ka wunɛn bweserun Yinni sere ka baadommaɔ. ⁸ Kpa n wunɛ ka wunɛn bibun bweseru Kananin tem mɛ wɛ, mɛ sɔɔ a wāa mi, a sɔru dimɔ. Mɛ kpuro mu koo ko begim sere ka baadommaɔ kpa na n sāa ben Yinni.

⁹ Ma u kpam Aburamu sɔɔwa u nɛɛ, i nɛn arukawani nɛnuɔ, wunɛ ka wunɛn bibun bweseru. A ku de bu ye duari wunɛn bweserɔ. ¹⁰ Arukawani ye wee, ye na ka bɛɛ bɔkumɔ, ye i ko nɛnɛ wunɛ ka wunɛn bibun bweseru. I ko i tɔn durɔ baawure bango kua wi u wāa bɛɛn suunu sɔɔ. ¹¹ Kpa ya n sāa arukawani yen yĩreru ye ya wāa nɛ ka bɛɛn suunu sɔɔ. ¹² I n da bii tɔn durɔ baawure bango kue ù n sɔɔ nɔɔba ita tura. N ñ mɔ be ba mara bɛɛn yɛnuɔ tɔna, ka maa be i ka gobi dwawa tɔn tukobun mi. ¹³ I ko be kpuro bango kuawa kpa nɛn arukawani yen yĩreru ta n wāa bɛɛn wasi sɔɔ sere ka baadommaɔ. ¹⁴ Tɔn durɔ wi ba ñ bango kue, i ko i nɔn wunawa wigibun min di i go. Domi u nɛn arukawani sanku.

¹⁵ Gusunɔ u kpam Aburamu sɔɔwa u nɛɛ, a ku maa wunɛn kurɔ soku Saaraɪ. Saaraawa kaa n da nɔn soku. ¹⁶ Kon nɔn domaru kua kpa u nun bii tɔn durɔ marua. Nɛn doma ten saabu bwese dabinu ka sinambu ba koo kɔwara win min di.

¹⁷ Yera Aburamu u Gusunɔ yiira mii mii u siriru tem girari u yɛɛ ma u gerua win tii sɔɔ u nɛɛ, ba koo maa tɔnu wɔɔ wunɔbuɔgii bii marua? Saaraa wi u kua wɔɔ wɛnɛ ka wɔkuru mini, u koo bii ma? ¹⁸ Yera u Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, a de Isimɛɛlin sanu sanusu su nun wɛre kpa u nɛn tubi di.

¹⁹ Ma Gusunɔ u nɛɛ, aawo, wunɛn kurɔ Saaraawa koo nun bii tɔn durɔ marua kam kam, kpa a nɔn yĩsiru kɛ Isaki. Wiya kon wure n ka nɛn arukawani bɔke ye ya ñ kpeemɔ win bweserɔ. ²⁰ Mɛya na wunɛn kanaru nua te a kua Isimɛɛlin sɔ. Wee, kon maa nɔn domaru kua kpa u marura, win bibu bu dabia sere ba ñ garirɔ. U koo bibu wɔkura yiru ma, kpa bii be, bu ko bwese bakarun kerɪ

wəkura yirun nuuru. ²¹ Adama nen arukawani ye, ya ko n wāawa Isakin mi, wi Saaraa koo nun marua gasəku amadaare.

²² Ye Gusunə u ka Aburhamu gari kua u kpa, u nùn deri u doona wəllə. ²³ Yen biru Aburhamu u Isimēeli sua ka yobu kpuro be ba mara win yenuə ka be u ka gobi dwa, tən durə be ba wāa win yenuə kpuro gesi, ma u bu bango kua dama te, nge mē Gusunə u nùn sōwa. ²⁴ Aburhamu u mōwa wō wunəbu tia sari sanam mē u bango kua. ²⁵ Win bii Isimēeli u maa mōwa wō wəkura ita. ²⁶ Sōo tee tera ba Aburhamu ka win bii Isimēeli bango kua. ²⁷ Tən durəbu kpuro be ba mara win yenuə ka be u dwa tən tukobun mi, ba bu bango kuawa ka wi sannu.

Ba Aburhamu biin nəo mwεeru kua

18

¹ Sōo teeru Yinni Gusunə u Aburhamu kure Manden sōowə ye u sō win dii bekurugirun kənnəwə sōo səo gbāara. ² U nōni seeya u mēera. Wee tən durəbu ita ba yō saruə. Ye u bu wa yera u seewa u duka da ben mi, u yiira ben wuswaa. ³ Ma u ben tənwerə sōowa u nēε, Yinni, à n wura, a yōro, a ku man sarari a doona. ⁴ I de bu nim tama i ka been kəri kpakia kpa i wēra dāa saaru mini. ⁵ Kon da n dīanu tama fiiko kpa i di i ka dam wa. Yen biru kpa i sere swaa wəri i doona. Been naa te, ta beεfe kua. Yen sō, i de i nen yaare di.

Ma ba nēε, a koowo nge mē a gerua.

⁶ Yera Aburhamu u gəsira ka sendaru win dii bekurugirə Saaraan mi. U nùn sōowa u nēε, a wasi suo a som sakakun nəo ita sua a burī kpa a kiraru same.

⁷ Ma Aburhamu u duka da win naa gōowə u naa kinε kpembu ge ga wā mwa u win səm kowo turo wē. Ma u gu go u sawa fuuku. ⁸ Aburhamu u naa bogum sua ka bom ka yaa saara ye, u ka da u yi tən ben wuswaa. Win tii u da u sina bee tia dāa ten saarə sanam mē ba dimə nge mē ben komaru. ⁹ Yera ba nùn bikia ba nēε, mana wunen kurə Saaraa u wāa.

Ma u nēε, u wāa dirə.

¹⁰ Ma ben turon min di Gusunə u nēε, gasəku amadaare kon wurama wunen mi. Saa ye səo, wee, wunen kurə Saaraa u koo bii tən durə ma.

N deema Saaraa u yō u gari yi swaa daki dii kənnəwə ge ga wāa səo win biruə.

¹¹ Aburhamu ka Saaraa ba maa bukura gem gem. Saaraa kun sāa wi u koo bii ma. ¹² Ma u tii yēε u nēε, tē ye na təkə kua na kpa, nen durən tii maa təkə kua, yera sa ko maa kpī su mennabun nuku dobu wa?

¹³ Ma Yinni Gusunə u Aburhamu sōowa u nēε, mban sōna Saaraa u yēε u nēε, u koo bii mawa mi ka gem? Wi, wi u təkə kua u kpa? ¹⁴ Gāanu ganu wāa ni nu ka man sē? Nge mē na yi, suru nəəba nnen biru kon wurama kpa Saaraa u bii tən durə ma.

¹⁵ Ma Saaraa u siki u nēε, na n yēε. Domi berum nùn mwa.

Adama Yinni Gusunə u nēε, weesa, a yēε.

Aburhamu u Gusunə suuru kana Sodomun sō

¹⁶ Ma tən be, ba seewa ba doonə. Ba wuswaa tii Sodomun bera gia. Ma Aburhamu u bu swaa yōra. ¹⁷ Yera Yinni Gusunə u nēε, ye kon ko, n weene n ye Aburhamu berua? ¹⁸ N n gāanun sō, Aburhamun bwesera koo kpēa kpa ta n dam mə. Win min diya handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa. ¹⁹ Domi wiya na gōsa u ka win bibu ka ben bweseru wooda wē bu nen swaa swīi kpa ba n sīmə dee dee ba n nen kīru mə, kpa n nen nəo mwεenu yibia ni na nùn kua.

²⁰ Ma u neε, tɔmbun weeweenu kpɛa Sodomu ka Gomɔragibun daa kɔsan sɔ. Ben durum ya banda. ²¹ Yen sɔna kon sara kpa n wa bɔ n mɔ ka gem nge me na nɔwɔ. N kun me, kpa na n yɛ.

²² Tɔn ben yiru ba ben swaa wɔri ba doonɔ Sodomun bera gia. Adama Yinni Gusunɔ u gina yɔra ka Aburhamu. ²³ Ma Aburhamu u nɔn susi u neε, ka gem kaa tɔn geobu ka tɔn kɔsobu go sannu? ²⁴ Sɔrɔkudo tɔn geobu weeraakuru ba ko n waa wuu ge sɔɔ, be ba wunen kɪru mɔ. N n man na, kaa maa bu gowa? A n wuu gen tɔmbu suuru kuammɛ tɔmbu weeraaku ten sɔ? ²⁵ N n weenε a tɔn geobu ka tɔn kɔsobu kpeerasia sannu kpa be kpuro bu are tee wa. Yen bwesera kun ka nun weene. Wunε wi kaa handunia kpuro siri, a n kaa ko ye n wɔ?

²⁶ Ma Yinni Gusunɔ u neε, nɔ n tɔn geobu weeraakuru wa Sodomun nukuru sɔɔ, kon wuu ge kpuro suuru kua ben sɔ.

²⁷ Aburhamu u kpam gari sua u neε, wee, na kaka na ka nen Yinni gari kua, ne wi na sɔa tua ka torom durum. ²⁸ Sɔrɔkudo tɔnu weeraaku te sɔɔ, nɔɔbu koo kaara. Nɔɔbu yen sarirun sɔ kaa wuu ge kpeerasia?

Ma Yinni Gusunɔ u neε, na n gu kpeerasiamɔ nɔ n tɔn geobu weeru ka nɔɔbu wa ge sɔɔ.

²⁹ Aburhamu u kpam nɔn sɔwa u neε, sɔrɔkudo tɔn geobu weeruwa ba ko n waa mi.

Ma Yinni Gusunɔ u neε, kon wuu ge deri gen tɔnu weeru yen sɔ.

³⁰ Aburhamu u neε, a ku ka man wasira. Kon kpam gari gere. N n tɔn geobu tenan na ya waa mi maa ni?

Ma Yinni Gusunɔ u neε, na n gu kam koosiamɔ nɔ n tena ye wa mi.

³¹ Ma Aburhamu u neε, Yinni, wee na kaka na ka nun gari mɔ. N n tɔn geobu yendun na ta maa waa mi ni?

Ma Yinni Gusunɔ u neε, na n gu kpeerasiamɔ nɔ n yen te wa.

³² Aburhamu u kpam neε, a suuru koowo, nɔn tee teniwa kon gari gere. Baa n n wɔkurun na ta waa mi ni?

Ma Yinni Gusunɔ u neε, na n gu kpeerasiamɔ nɔ n wɔku te wa.

³³ Yen biru Yinni Gusunɔ u doona ye u ka Aburhamu gari kua u kpa. Aburhamu u maa gɔsira u da win yenuɔ.

Lɔtu u yara Sodomun di

19

¹ Tɔmbu yiru be ba raa Sodomun swaa wɔri ba tura mi yoka. N deema ba sɔawa Gusunɔn gɔradoba. Wee, saa ye sɔɔ, Lɔtu u sɔ wuun gbɔra konnɔwɔ mi wuun wirugibu ba ra sine. Ye u bu wa u seewa ² u bu sennɔ da u yiira ben wuswaaɔ u neε, i dam kooma nen yinnibu, i de su da nen yenuɔ i been kɔri kpakia i kpuna mi. Bururu kpa i yellu se i been swaa wɔri.

Ba neε, aawo, tɔwɔwa sa ko kpuna.

³ Adama Lɔtu u bu nɔɔ gɛε ba sere wura ba dua win yenuɔ. U tɔɔ baka dim kua ka pɛε ye ba kun seeyatia doke ma ba di.

⁴ Ba n gina kpunam kpa Sodomugibu ba ka yenu ge tarusi saa bukurobun di sere ka aluwaasi yakaminɔ, wuu gen tɔn durɔbu kpuro gesi. ⁵ Ma ba Lɔtu soka ba neε, mana durɔ be, ba waa be ba sɔbia wunen yenuɔ yoka ye. A bu yarama su ka bu kpuna nge tɔn kurɔbu.

⁶ Ma Lɔtu u yara u bu deema yenu konnɔwɔ, u gambo kenua birum birum.

⁷ U neε, kpaasibu, i suuru koowo i ku daa kɔsa ko me. ⁸ Wee, na bii wɔndiaba

yiru mɔ be ba kun gina durɔ yē. I de n bɛɛ bu yarama kpa i ka bu ko nge mɛ n bɛɛ wēre. Adama durɔ beni, i man bu derio domi sɔba.

⁹ Ba nɛɛ, wunɛ sɔɔwa, ma a kī a sun siri? A tii gawo min di, n kun mɛ, ye sa ko nun kua ya koo begia kera.

Ma ba Lɔtu bɔrikia ka dam sere ba kī bu win gambo kɔra. ¹⁰ Saa yera sɔɔ be, ba Lɔtu gawa ba sure yenuɔ ba gambo kenua. ¹¹ Ma ba tɔn be kpuro wɔkoru kpɛɛ be ba yɔ yenu gen kɔnnɔwɔ saa aluwaasi yākaminun di sere ka bukurobo. Yera ba babi babi ba n kɔnnɔ ge wa.

¹² Sɔɔ be, ba Lɔtu bikia ba nɛɛ, wara a mɔ mini maa. Wunen bibun durɔbu ka wunen bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. Be ba s̄aa wunɛgbu kpuro gesi, a bu mɛnnɔ i yari minin di. ¹³ Domi sa ko wuu ge kpeerasia tē yèn s̄ɔ tɔmbun weeweenu kpɛa ni ba Gusunɔ koosimɔ gen tɔmbun daa k̄san s̄ɔ. Yen s̄na u sun gɔrima su ka gu kam koosia.

¹⁴ Ma Lɔtu u yara u da u win bibun durɔ k̄ɛrobu s̄ɔɔwa bu seewo bu yari min di domi Yinni Gusunɔ u koo wuu ge kam koosia.

Adama ba gari yi atafiru kua.

¹⁵ Buru buru yam s̄areru gɔrado be, ba Lɔtu nɔɔ ḡɛɛ ba mɔ, a seewo a wunen kurɔ sua ka wunen bii wɔndiaba yiru be ba w̄aa mini kpa i ku ra kam ko b̄a n wuu ge kpeerasiamɔ.

¹⁶ Ye ba wa ma Lɔtu u tɛɛmɔ, ba wi ka win kurɔ ka win bii wɔndiaba yiru yen n̄m̄u n̄enua ba gawa ba ka yara sere wuun biruɔ, domi Yinni Gusunɔ u ben wɔnwɔndu wa.

¹⁷ Ye ba bu yara ba kpa ben turo u nɛɛ, a ka wunen hunde dukao, a ku ra s̄ira, a ku ra maa ȳra batuma mi. A duka doo guunun bera gia kpa a ku ra kam ko.

¹⁸ Ma Lɔtu u nɛɛ, aawo, yinni. ¹⁹ Wee, a man durom kua, a maa man wunen wɔnwɔndun kp̄aru s̄ɔsi ye a ka n̄en hunde faaba kua. Adama na n̄ kp̄ɛ n duka turi guu ten mi, wahala ye, ya kun ka man babe kpa n kam ko. ²⁰ Wuu geni wee, ga w̄aa turuku, ga n̄ maa kp̄a. A de n da n kuke mi, kpa n faaba wa. Ye u wa gɔrado wi, u n̄ wisa, ma u nɛɛ, nge ga n̄ piibu s̄aa ro?

²¹ Ma gɔrado wi, u nɛɛ, kon kpam nun durom kua. Wuu ḡen gari a m̄ɔ mi, na n̄ gu kpeerasiamɔ. ²² A hania koowo a da a kuke mi, domi na n̄ kp̄ɛ n ḡanu ganu ko ma n kun mɔ a tura mi.

Yen s̄na ba wuu ge ȳsiru k̄a Soari. Yen tubusiana wuu piibu.

²³ N deema s̄ɔɔ yarima Lɔtu u sere dua Soariɔ. ²⁴ Yera Yinni Gusunɔ u s̄ɔɔ bisu ka d̄ɔɔ nɛɛsia saa wollun di Sodomu ka Gomɔra s̄ɔɔ. ²⁵ U wuu si kpeerasia ka sin tɔmbu kpuro ka sin batuma ka ye ya kpa mi kpuro. ²⁶ Adama suaru s̄ɔɔ Lɔtun kurɔ u s̄ira, ma u gɔsira b̄ɔɔ kperu.

²⁷ Ye n kua buru buru yellu, yera Aburahamu u da u ȳra mi u raa ka Yinni Gusunɔ gari kua. ²⁸ Ye u mɛɛra Sodomu ka Gomɔran bera ka batuma yen mi gia, u wa wee, d̄ɔɔ wiira seemɔ nge gbee burɔn d̄ɔɔ wiiru.

²⁹ Sanam mɛ Gusunɔ u batuma yen wusu kpeerasiamɔ, u Aburahamu yaaye ma u Lɔtu yara kam koo bin min di.

Min di Mɔabuba ka Amɔniban bwesera yara

³⁰ Yen biru Lɔtu u yara Soarin di u da u sina guuru garun kpee w̄aru s̄ɔɔ ka win bii wɔndiaba yiru ye sannu, domi u b̄erum bara u sina Soariɔ. ³¹ Yera win bii yeruma u win wɔnɔ s̄ɔɔwa u nɛɛ, b̄esɛn tundo wee, u t̄kɔ kua. Tɔn durɔ goo maa sari bera mi, wi u koo sun sua nge mɛ siba m̄ɔ tem baama. ³² A na su b̄esɛn tundo tam n̄orusia mu n kp̄a kpa su de u ka sun kpuna kpa win bweseru tu ku gbi.

³³ Wōku te, ba ben tundo tam nōrusia, ma yeruma u da u win tundo kpunε, adama Lōtu kun yē saa ye bii wi, u na u kpuna ka saa ye u seewa. ³⁴ Yen sisiru yeruma wi, u win wōnō sōōwa u nεε, wee, gīa wōkuru na dera beεen tundo ka man kpuna. Su kpm̄a nūn tam nōrusia wōku te, kpa wunε a maa da u ka nun kpuna kpa win bweseru tu ku gbi.

³⁵ Ma ba wure ba ben tundo tam nōrusia wōku te, ma wōnō da u nūn kpunε. Tundo kun yē saa ye bii wi, u na u kpuna ka saa ye u seewa.

³⁶ Ma Lōtun bii tōn kurōbu yiru ye, ba win guri sua. ³⁷ Bii yeruma wi, u mara tōn durō ma u nūn yīsiru kā Mōabu. Yen tubusiana nen tundon bii. Win min diya Mōabuban bwesera yara. ³⁸ Wōnō wi, u maa mara tōn durō, ma u nūn yīsiru kā Benī Ami. Yen tubusiana nen dusin bii. Win min diya Amōniban bwesera maa yara.

Aburhamu ka Abimelēki

20

¹ Yeniban biru Aburhamu u seewa Manden di, ma u da sōō yēsān nām dwareu gīa Nεgεbuō Kadēsi ka Surin baa sōō, u da u wāa wuu ge ba mō Gerāō. ² Gera miya u ra n win kurō Saaraa sokumō win sesu. Ye Geran sunō Abimelēki u nua mε, yera u Saaraa sua kurō u yenu doke. ³ Adama Yinni Gusunō u Abimelēki sōōwa dosu sōō wōkuru u nεε, wee, kaa gbi tē kurō win sō wi a sua mi, domi wi ka win durōwa ba wāa mi.

⁴ N deema Abimelēki u n gīna ka Saaraa mēnnare. Yera u Yinni Gusunō sōōwa u nεε, kaa tōnu go wi u kun taare gaa mō? ⁵ N n win tiywa u man sōōwa ma win sesuwa? Ma kurō win tii u maa gerua mε. N n mēn na, na n kōsa bwisika nen gōrūō n sere mam nεε, na durum kua ka nen nōma.

⁶ Ma Yinni Gusunō u nūn wisa u nεε, geema na yē ma a n taare gaa mō wunen gōrūō sanam mε a yeni kua. Yen sōna na n dere a nūn baba kpa a ku ra durum ko. ⁷ N n mēn na, a durō wi nūn win kurō wesio tē, domi nen sōmōwa u sāa. U koo maa nun kanaru kua kpa a ku gbi. A n maa yīna a nūn kurō wi wesia, i ko gbiwa wunε ka wunen tōmbu kpuro.

⁸ Yera Abimelēki u seewa buru buru yellu u win bwāabu kpuro mēna u bu Yinni Gusunōn gari yi saaria. Ma berum bwāa be mwa gem gem. ⁹ Saa ye sōōra Abimelēki u Aburhamu bikia u nεε, amōna a ka sun kua mε. Mba na nun torari a ka sun durum baka yenin bweseru sōbi nε ka nen tōmbu. A man gāanu kua ni nu n weene bu tōnu kua. ¹⁰ Mba a bwisika a ka yenin bweseru kua.

¹¹ Ma Aburhamu u wisa u nεε, na raa tamaa ba n Gusunōn berum mōwa tem mini, kpa bu man go nen kurōn sō. ¹² Adama ka yen de kpuro u sāawa nen sesu tundo turosi, sa n sāa mero turo. Ma na nūn sua kurō. ¹³ Yen sō, saa mīn di Gusunō u man yara nen yenun di na bōsu, na nūn sōōwa na nεε, u man biru wukirio. Mi sa dua kpuro u n da nεε, u sāawa nen sesu.

¹⁴ Yera Abimelēki u nūn win kurō Saaraa wesia. Ma u maa nūn yoo tōn durōbu ka tōn kurōbu wē ka yāanu ka ketēba. ¹⁵ Ma u nūn sōōwa u nεε, nēna na tem mε mō. A gāsio mε sōō, berā mi a kī a n wāa.

¹⁶ Ma u maa Saaraa sōōwa u nεε, wee wi a sokumō wunen sesu mi, na nūn sii geesun gōbi nōrōbu (1.000) wēεmō. Yeni ya koo wunen tōmbu sōōsi ma a dεere, kpa ba n yē ma a n kōsa gaa kue.

¹⁷⁻¹⁸ N deema Gusunō u raa Abimelēki ka win kurō ka win yobu bararu kpēε te ta n derimō bu ma, ye u ka Saaraa mwan sō. Yen sōna ye u Saaraa wesia, Aburhamu u Gusunō kana, ma u bu bekie bu ka kpī bu ma.

*Isakin marubu***21**

¹ Yinni Gusunɔ u yaaye ye u raa Saaraa sɔɔwa. U maa win nɔɔ mwɛɛru yibia. ² Saaraa u gura sua ma u Aburahamu bii tɔn durɔ marua win tɔkɔru sɔɔ, saa ye Gusunɔ u raa nɔn bura. ³ Aburahamu u bii wi yĩsiru kã Isaki. ⁴ Ye Isaki kua sɔɔ nɔɔba ita u nɔn bango kua nge mɛ Gusunɔ u raa nɔn wooda wɛ. ⁵ Aburahamu mɔwa wɔɔ wunɔbu (100) sanam mɛ ba win bii Isaki mara. ⁶ Saa ye sɔɔra Saaraa nɛɛ, Gusunɔ u man yɛsu go. Be ba maa nua kpuro ba koo ka man yɛɛwa. ⁷ U kpam nɛɛ, wara koo raa Aburahamu sɔ ma nɛ Saaraa kon bii bɔm kɛ. Wee tɛ na nɔn bii tɔn durɔ marua win tɔkɔru sɔɔ.

Aburahamu u Aгаа ka Isimɛɛli gira

⁸ Bii wi, u kpɛa ma ba nɔn bɔm kara. Yera Aburahamu u yaa dii bakabu kua dɔma te.

⁹ Ye Saaraa wa ma bii wi Aгаа Egibitigii wi, u Aburahamu marua u Isaki yɛɛmɔ, ¹⁰ yera u Aburahamu sɔɔwa u nɛɛ, a yoo wi giro ka win bii, domi win bii kun tubi dimɔ ka nɛn bii sannu.

¹¹ Gari yi, yi Aburahamu dua gem win bii Isimɛɛlin sɔ. ¹² Adama Gusunɔ u Aburahamu sɔɔwa u nɛɛ, a ku gari yi gɔburu wa wunɛn yoo wi ka win biin sɔ. A Saaraa kuo ye u nun bikia kpuro. Domi Isakin min diya bwese baka tɛn nɔɔ mwɛɛru na nun kua ta koo yari. ¹³ Kon maa de wunɛn yoo win bii u ko bweseru garun nuuru, domi wunɛn biiwa u sãa.

¹⁴ Ye n kua sisiru Aburahamu u seewa buru buru yellu u dɛanu ka nim bwãaru sua u Aгаа wɛ. U maa nɔn bii wi nɔmu beria u nɛɛ, bu doo. Ma ba doona ba da ba tora gɔburu te ba ra soku Beri Seba. ¹⁵ Ye bwãa ten nim mu kpa, yera u bii wi deri dãa piibu gagun saarɔ. ¹⁶ Ma u da u sina n desire n tura mi bã n sɛu toba ga koo wen saka. Domi u nɛɛ, u n kpɛ u n win bii mɛɛra u n gbimɔ. Mi u sɔ mi, ma u wura takana u swĩ.

¹⁷ Gusunɔ u bii win nɔɔ nua ma win gɔrɔdo u Aгаа soka wɔllun di u nɛɛ, mba n nun mɔ, Aгаа. Ba nɔn sɔɔwa ba nɛɛ, sa wa ma Gusunɔ u bii win nɔɔ nua mi u wãa. ¹⁸ A seewo a da a nɔn sua a kɔkiri domi kon nɔn ko bwese bakarun nuuru.

¹⁹ Saa yera Gusunɔ u kurɔ win nɔni wukia ma u dɔkɔ gaa wa mi. U da u bwãa te nim yibia u bii wɛ u nɔra.

²⁰⁻²¹ Gusunɔ u wãa ka bii wi, sanam mɛ u kpɛamɔ. U wãa gɔburu te ba mɔ Parani, ma u kua ten towo. Win mero maa nɔn kurɔ sua Egibitin tem di.

Aburahamu u ka Abimɛɛli arukawani bɔkua

²² Saa ye sɔɔra Abimɛɛli ka win tabu sunɔ wi ba mɔ Pikoli ba na Aburahamun mi. Ba nɔn sɔɔwa ba nɛɛ, sa wa ma Gusunɔ u wãa ka wunɛ ye a mɔ kpuro sɔɔ. ²³ Yen sɔ, a bɔruo ka win yĩsiru ma a n nɛ ka nɛn bibu ka nɛn debuminu bɔrɔ kɔɔ kom kuamme, kpa a nɛ ka nɛn tem megibu durom kua nge mɛ na nun kua.

²⁴ Ma Aburahamu u nɛɛ, na wura, kon bɔre.

²⁵ Adama u Abimɛɛli gerusi dɔkɔ gaan sɔ ye Abimɛɛkin yobu ba nɔn mwaaari. ²⁶ Abimɛɛli u nɛɛ, na n yɛ wi u yen bweseru kua. Mɛya wunɛn tii, a n maa man sɔɔre ma n kun mɔ gisɔ.

²⁷ Ma Aburahamu u yãanu ka ketɛba sua u Abimɛɛli wɛ, be yiru ba ka arukawani bɔkua. ²⁸ Ma Aburahamu u maa yãa gbiibi gɔsa nɔɔba yiru u yi nɛnɛm.

²⁹ Yera Abimɛɛli u nɔn bikia u nɛɛ, mba kaa ka yãa gbiibi nɔɔba yiru yeni ko.

³⁰ Aburhamu u nùn wisa u nɛɛ, a nu mɔɔ kpɔ nu n sãa seeda ma nɛna na dɔkɔ yeni gba.

³¹ Yen sɔna ba yam mi soka Beri Seba domi miya ba arukawani bɔkua ka bɔri. Yĩsi ten tubusiana dɔkɔ yèn nuurɔ ba bɔrua.

³² Ye ba arukawani bɔkua ba kpɔ, yera Abimeleki ka win tabu sunɔ Pikoli ba gɔsira ba wura ben wuuɔ Filisitiban temɔ.

³³ Yen biru Aburhamu u dāru garu duura Beri Seba mi, ni nu ra saa bakaru ko. Ma u Yinni Gusunɔ sāwa mi. Yinni Gusunɔ wi, u ko n wāawa ka baadommaɔ. ³⁴ Aburhamu u sɔna Filisitiban tem mi, u te.

Gusunɔ u nɛɛ, Aburhamu s2 u ka Isaki yākuru koowo

22

¹ Yeniba kpuron biruwa Gusunɔ u Aburhamun laakari mɛɛra u nùn soka u nɛɛ, Aburhamu.

Ma Aburhamu u wura u nɛɛ, nɛ wee, Yinni.

² Ma u nɛɛ, a Isaki wunen bii teere te suo wi a kĩ mi, a ka da Mɔriyan temɔ kpɔ a ka nùn yāku dɔɔ mwaararugiru ko guuru garun wɔllɔ te kon nun sɔɔsi.

³ Yera Aburhamu u seewa buru buru yellu u win keteku gaari bɔkua ma u win sɔm kowo aluwaasiba yiru sua ka win bii Isaki sannu. U yāku dāa besuka. Yen biru ba swaa wari ba dɔɔ mi Gusunɔ u nùn sɔɔwa. ⁴ Ba sanum so sɔɔ yiru, yen itasera Aburhamu u yam mi wa sarun di ye u nɔni seeya. ⁵ Ma u win sɔm kowo be sɔɔwa u nɛɛ, i yɔro mini ka keteku. Nɛ ka nɛn bii sa dɔɔ guu teɔnɔn mi, su sāaru ko kpɔ su wurama su bɛɛ deema.

⁶ Ma Aburhamu u yāku dāa ye sua u win bii Isaki sɔbi. Win tii u dɔɔ ka woburu sua u nɛni ma be yiru ba swīne. ⁷ Yera Isaki u nùn bikia u nɛɛ, baaba. Aburhamu u nɛɛ, nɛ wee, nɛn bii.

Isaki nɛɛ, dɔɔ ka dāa wee, adama mana yāku yāara wāa.

⁸ Aburhamu nùn wisa u nɛɛ, nɛn bii, Gusunɔ u koo tii win yāku yāaru waawa.

Ma be yiru ye, ba n dɔɔ. ⁹ Ye ba tura mi Gusunɔ u raa nùn yīreru kua, Aburhamu u yāku yeru kua u yāku dāa ye teria ten wɔllɔ, ma u win bii Isaki bɔkua u sɔndi mi. ¹⁰ Yen biru Aburhamu u woburu sua u ka win bii Isaki saka. ¹¹ Yera Yinni Gusunɔn gɔrado* u nùn soka wɔllun di u nɛɛ, Aburhamu, Aburhamu.

Ma u nɛɛ, nɛ wee, Yinni.

¹² Ma gɔrado wi, u nɛɛ, a ku ra bii wi baba, a ku nùn gāanu ganu kua. Domi na gia tɛ ma a man nasie, a n̄ maa ka man wunen bii teere te yinari.

¹³ Yera Aburhamu u nɔni seeya u sīira u yāa kineru wa tɛn kɔba tɔki tɛke ta yɔ. Ma u da u tu mwa u ka yāku dɔɔ mwaararugii te kua win biin ayero. ¹⁴ Ma u yam mi yīsiru kã, Yinni Gusunɔ u koo bukata wunana. Yen sɔna ba ra mɔndu ko ka gisɔ bu nɛɛ, Yinni Gusunɔn guurɔ bukata ya koo wunanara.

¹⁵ Yinni Gusunɔ u kpm Aburhamu soka nɔn mɛɛruse wɔllun di u nɛɛ, ¹⁶ yèn sɔ a kua mɛ, ma a n̄ ka man wunen bii teere te yinari, nɛ, Yinni Gusunɔ na bɔrumɔ ka nɛn tiin yīsiru ¹⁷ kon nun domaru kua ka gem kpɔ n wunen bweseru dabiasia nge wɔllun kperi, n̄ kun mɛ nge yani seeri yi yi wāa nim wɔkun gooro, kpɔ ba n ben yiberɛba taare. ¹⁸ Bwesenu kpuro handunia sɔɔ nu koo domaru wa saa wunen bweserun min di, yèn sɔ a nɛn gari mem nɔɔwa.

¹⁹ Ma Aburhamu u gɔsirama u na u win sɔm kowo be deema ba wɔma yɛnuɔ Beri Sebɔɔ.

* **22:11** Yinni Gusunɔn gɔrado - I wiru 16:7n tubusianu mɛɛrio.

Nakorin bibun bweseru

²⁰ Yeniban biruwa Aburhamu u nua ma Milika u maa ka win wɔnɔ Nakori bibu mara. ²¹ Win bii gbiikoon yīsira Usi. Usin wɔnɔba Busi ka Kemueli wi u s̄a Aramun tundo, ²² ka Kesedi ka Haso ka Pilidasi ka Yidilafu ka Betueli. ²³ Betueliwa u Rebeka mara. Bibu nɔɔba ita ye Milika u Aburhamun wɔnɔ Nakori marua, bera mi. ²⁴ Nakorin kurɔ ɔo wi ba m̄ Reuma u maa n̄n bibu marua. Bera Tebaki ka Gahamu ka Tahasi ka Maaka.

Saaraa u gu. Aburhamu u tem dwa mi u koo n̄n sike

23

¹ Saaraa u kuawa w̄ɔ wunaa teeru ka nɔɔba yiru (127) u sere gu. ² Heboroniɔwa u gu Kananin temɔ ma Aburhamu u na u win ɔɔ swī. ³ N deema u n̄ win ɔo te sikum kpa. Yera u seewa u da Hetiban mi, u bu s̄ɔwa u n̄e, ⁴ b̄eɛn tii i ȳe ma n̄e s̄ɔwa b̄eɛn tem mi. Yen s̄ɔ, i man tem d̄ɔreo mi ko na n̄ da n̄en t̄ambu sike kpa n̄ da n̄en kurɔ sike mi t̄e, na kun win goru m̄eera m̄e.

⁵ Ma Heti be, ba Aburhamu wisa ba n̄e, ⁶ yinni, a b̄eɛn gari swaa dakio. Gusunɔ u nun kuawa sina bii b̄eɛn suunu s̄ɔ. A wunen kurɔ sikuo b̄eɛn win siki woru ga nun w̄ere s̄ɔ. ɔo kun ka nun gu yinarimɔ.

⁷ Yera Aburhamu u t̄on be yiira u bu b̄eɛɛ w̄e. ⁸ U n̄e, i n̄ k̄i n̄en kurɔ sike kpa na kun win goru m̄eera, i Eforoni Sokaan bii s̄ɔwɔ ȳen bukata na m̄, ⁹ kpa u man Makpelan kpee w̄oru ge ga w̄a win gbee ɔoorɔ deria kpa n̄ n̄n gobi k̄sia nge m̄en n̄ɔ u gerua, kpa gu ko n̄en siku yeru b̄eɛn suunu s̄ɔ.

¹⁰ N deema Eforoni Heti wi, u s̄ ka wuun wirugibu gb̄ara k̄nn̄wɔ mi ba ra sine. Ma u Aburhamu wisa Heti be ka be ba dumɔ min n̄ni biru u n̄e, ¹¹ aawo, n̄en yinni, na nun gbee te k̄awa ka kpee w̄oru ge ga w̄a mi. A gu m̄ɔ n̄en t̄ambu kpuron n̄ni birɔ. A doo a wunen kurɔ sike mi.

¹² Ma Aburhamu u yiira t̄on ben wuswaa ¹³ u Eforoni s̄ɔwa u n̄e, a maa n̄gii swaa dakio. Kon nun gbee ten gobi k̄siawa. A yi m̄ɔ kpa n̄en kurɔ sike mi.

¹⁴ Adama Eforoni u Aburhamu s̄ɔwa u n̄e, ¹⁵ n̄en yinni, a swaa dakio a n̄. Mba sii geesun gobi n̄eru (400) ya tura n̄e ka wunen baa s̄ɔ. A wunen kurɔ sikuo kperu mi.

¹⁶ Aburhamu u Eforonin gari yi wura, ma u sii geesun gobi n̄e te sua u Eforoni w̄e Hetiba kpuron n̄ni biru. Sii geesun gobi yira tenkuba ba ra ka kiaru dwe saa ye s̄ɔ. ¹⁷ Nge m̄eya Eforonin gbee te ka ten kpee w̄oru ge ka ten d̄a ni nu w̄a mi kpuro ¹⁸ ya kua Aburhamugia Hetiba kpuron n̄ni biru ka sere be ba maa dumɔ gb̄ara k̄nn̄n min di.

¹⁹ Yen biruwa Aburhamu u win kurɔ Saaraa sikua Makpelan kpee w̄oru ge s̄ɔ Manden deedeeru Heboroniɔ Kananin temɔ. ²⁰ Nge m̄eya gbee te Aburhamu u dwa Heti win mi, ka kpee w̄oru ge, n̄ ka kua win t̄ambun siku yeru.

Ba Isaki kurɔ kasua

24

¹ Aburhamu wee, u t̄kɔ kua gem gem. Yinni Gusunɔ u maa n̄n domaru kua yabu baayere kpuro s̄ɔ. ² S̄ɔ teeru u win yobun t̄onwero wi u win ȳenun dukia kpuro n̄mu s̄ndia s̄ɔwa u n̄e, na nun kanamɔ, a wunen n̄ma dokeo n̄en t̄abu, ³ kpa a b̄ɔre ka Yinni Gusunɔn yīsiru wi u s̄a w̄ollu ka tem Yinni, ma a n̄ kaa n̄en bii kurɔ sua Kananin bii w̄ondiaba s̄ɔ b̄en suunu s̄ɔ sa w̄a mini.

⁴ Adama kaa da n̄en temɔ sere n̄en wuuɔ a n̄en bii Isaki kurɔ kasuama.

⁵ Yoo wi, u nùn wisa u nεε, à ku tuba kurɔ wi, u n̄ ko n kī u man swīima sere tem mini. N weene n ka wunen bii da tem min di a yarima?

⁶ Aburhamu u nεε, aawo, a laakari ko a ku ra ka nen bii da mi. ⁷ Gusunɔ, wɔllun Yinni, wi u man yarama nen baan yenu ka nen tem di, u ka man gari kua u bɔrua u nεε, nen bibun bwesera u koo tem mε wē. Wiya u koo de win gɔrado u nun gbiiya kpa a ka nen bii kurɔ kasuama min di. ⁸ Kurɔ wi, ù kun kī u nun swīima a dibu yara bōri yin min di. Adama a ku ra ka nen bii da tem mi.

⁹ Yera yoo wi, u win nɔma doke win yinni Aburhamun tɔbuɔ u ka bōrua ma u koo ye kpuro ko mam mam. ¹⁰ Yen biru u yooyoosu wɔkuru wuna saa win yinnin yooyoosu sɔn di, domi win yinnin arumani kpuro wāawa win nɔmaɔ. Ma u seewa u swaa wɔri u da Aburhamun wɔnɔ Nakorin wuuɔ Mesopotamin temɔ.

¹¹ Ye u tura wuu gen bɔkuɔ u win yooyoosu yiirasia su ka wēra dɔkɔ gaan bɔkuɔ yoka, saa ye tɔn kurɔba ra nim takam nε. ¹² Yera u nεε, Gusunɔ, wune wi a s̄aa nen yinni Aburhamu Yinni, na nun kanamɔ, a Aburhamu durom kuo, a de ye na kaso na n ye wa gisɔ. ¹³ Wee na wāa dɔkɔ yèn bɔkuɔ mi wuu gen wɔndiaba ba koo yarima bu nim takiri. ¹⁴ Ben wi kon nim nɔruram kana n nɔ, kpa u win tooru sika u nεε, n nɔruo, kpa u maa nen yooyoosu kē, a de wɔndia wi, u n s̄aa wi a wunen b̄ɔɔ Isaki gosia. A n kua mε, ko na n yē ma a nen yinni durom kuawa.

¹⁵ U ka gari yi gere u kpe, wee Rebeka u yarima ka tooru. Rebeka wi, win tundowa Betueli, Nakorin bii wi Milika u nùn marua. ¹⁶ Wɔndia wi, kurɔ burɔn tii tiiwa. Meya u n̄ durɔ yē. U dua bwiaɔ u nim taka ma u kpam makama. ¹⁷ Yera yoo wi, u duka da u ka nùn yinna u nùn bikia u nεε, kaa wura a man nim kē n nɔ fiiko wunen tooru min di?

¹⁸ U nεε, oo.

Ma u too te sɔbia u nùn mu k̄a. ¹⁹ Sanam mε u durɔ wi nim mε k̄a u kpa u nεε, kon maa wunen yooyoosu takiriam a su nɔ su debu.

²⁰ Yera u nim mε mu tie wisi ka sendaru mi yee ra nim nɔ ma u duka wura bwiaɔ u yooyoo si kpuro takiria. ²¹ Durɔ wi, u nùn mεera ka biti, adama u mari u ka wa Yinni Gusunɔ ù n win sanum mε dorasiamɔn na. ²² Sanam mε yooyoo si, su nim nɔra su kpa, durɔ wi, u wuran taabu yarama ge ga gea* s̄aa ka wuran sum beke yiru yi yi bunu † u nùn wē. ²³ Ma u nεε, waran biiwa a s̄aa. A gem mɔ, a man s̄ɔwɔ, ayera wāa wunen baan yenuɔ n ka sɔbia mi?

²⁴ Rebeka u nùn wisa u nεε, nen baawa Betueli wi Milika u Nakori marua. ²⁵ Besen yenuɔ yakasu ka taka kpuro yibawa, ayera maa wāa mi kaa sɔbia.

²⁶ Ma durɔ wi, u yiira u Yinni Gusunɔ siara u nεε, ²⁷ Gusunɔgia siarabu wi u s̄aa nen yinni Aburhamun Yinni, wi u kun dere win wɔnwɔndu ka win bɔrɔkiniru tu nùn desirari. Ma u man kp̄ara u ka da sere win wɔnɔbun yenuɔ.

²⁸ Ma Rebeka u duka da u win mɛron yenugibu ye kpuro saaria. ²⁹ N deema u sesu goo mɔ, win yisira Labani. ³⁰ Labani wi, u taabu ge ka sumi yi wa win sesu Rebekan nɔmaɔ, u maa win gere kpuro nua ye u nεε, mεsuma durɔ wi, u nùn s̄ɔwa. Yera u yara ka duka u durɔ wi sennɔ da mi u wāa ka win yooyoosu bwian bɔkuɔ. ³¹ Ye u tura mi, u nεε, a seewo su da yenuɔ, wune wi Yinni Gusunɔ u domaru kua. Mban s̄ɔna kaa n yō t̄ɔwɔ. Wɔɔ, na nun ayeru kua yenuɔ ka wunen yooyoosugiru kpuro.

* **24:22** gea - Ka Heberum ba nεε, taabu gen bunum mu s̄awa sikilin bɔnu, ye ya s̄aa garamu nɔɔba ita.

† **24:22** bunu - Ka Heberum ba nεε, sumi yin bunum mu s̄awa sikili wɔkuru, ye ya s̄aa garamu wuna wata ka nɔɔbu (165).

³² Ye durɔ wi, u tura yenu mi, Labani u dera ba yooyoosun sɔmunu kusia ma u su yakasu ka taka wɛ su di. Ma u nim tama mɛ durɔ wi ka wigibu ba koo ka kɔri kpakia. ³³ Ma ba nɔn dɔnanu yiya. Adama u nɛɛ, na n̄ gina dimɔ ma n kun mɔ na gari yi na ka s̄imɔ gerua na kpa.

Ma Labani u nɛɛ, a geruo.

³⁴ Yera u nɛɛ, na s̄awa Aburahamun yoo. ³⁵ Yinni Gusunɔ u nɛn yinni wi domaru kua gem gem ma u kua gobigii kpoko. U nɔn ȳanu k̄a ka ketɛba ka yooyoosu ka ketekunu ka sii geesu ka wura ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. ³⁶ Win kurɔ Saaraa u maa nɔn bii tɔn durɔ marua win tɔkɔru sɔɔ, ma u bii wi ye u mɔ kpuro wɛ. ³⁷ U maa man b̄rusia sanam mɛ u nɛɛ, n ku ra win bii wi kurɔ sua Kananin wɔndiaba sɔɔ, b̄n temɔ u w̄a mi. ³⁸ Adama n doo win dusibun mi, n nɔn kurɔ kasua. ³⁹ Na nɔn s̄owa na nɛɛ, kurɔ wi, u kun k̄i u man sw̄iima maa ni? ⁴⁰ Ma u man wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ wi u s̄amɔ u koo win gorado garima u ka man da kpa u nɛn sanum dorasia kpa n win bii kurɔ suama win dusibun min di. ⁴¹ N̄a n wura na da win dusibun mi, na dibu yara nɛn b̄rin di. N̄a n maa tura mi, ma ba kun man ɔoo wɛ, ka mɛ, na dibu yara nɛn b̄rin di. ⁴² Ye na tunuma bwiaɔ gisɔ na nɛɛ, Gusunɔ, wunɛ wi a s̄a nɛn yinni Aburahamun Yinni, a man nɛn sanum mɛ dorasio. ⁴³ Wee, na w̄a bwia yen b̄kuɔ. Bii wɔndia wi u koo nim takam na, ma na nɔn kana na nɛɛ, u man nim k̄ɛ n nɔ win toorun di, ⁴⁴ kpa u man wisi u nɛɛ, n n̄ruo kpa u maa nɛn yooyoosu taka, a de wɔndia wi, u n s̄a kurɔ wi a nɛn yinnin bii ɔsia. ⁴⁵ N ka nɛn ɔruɔ gari yi gere n kpe, ma Rebeka u yarima ka win tooru. Ma u dua bwiaɔ u nim takama. Ma na nɔn kana na nɛɛ, u man nim k̄ɛ n nɔ. ⁴⁶ U win tooru s̄abia fuuku u nɛɛ, n n̄ruo. Yen biru u koo maa nɛn yooyoosu takiriama su nɔ. Na n̄ra ma u maa su k̄a su n̄ra. ⁴⁷ Na nɔn bikia na nɛɛ, waran biiwa u s̄a. U wisa u nɛɛ, Betueliwa u s̄a win tundo wi Nakori ka Milika ba mara. Ma na nɔn taabu dokea w̄ɛɔ. Ma na sumi doke win n̄maɔ. ⁴⁸ Yera na Yinni Gusunɔ kpuna wi u s̄a nɛn yinni Aburahamun Yinni. Ma na nɔn siara ȳɛn s̄ɔ u man kp̄ara ka b̄rɔkiniru n ka na n nɛn yinnin wɔnɔn debubu win bii sua. ⁴⁹ T̄ɛ, i n k̄i i nɛn yinni durom ka b̄rɔkiniru kua, i man s̄ɔwɔ. I kun maa m̄, i man s̄ɔwɔ, kpa n da gam.

⁵⁰ Labani ka Betueli ba wisa ba nɛɛ, Yinni Gusunɔn min diya yeni kpuro ya wee. Sa n̄ kp̄ɛ su yen gea n̄ kun mɛ yen k̄sa gere. ⁵¹ Rebeka wee wunen wuswaaɔ. A nɔn suo a ka da u n s̄a wunen yinnin biin kurɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

⁵² Ye Aburahamun yoo wi, u ben gari yi nua, ma u Yinni Gusunɔ kpuna. ⁵³ Yen biru u sii geesu ka wuraba yarima ka beka u Rebeka k̄a. U maa win sesu ka win m̄ro ɔ̄a geenu k̄a. ⁵⁴ Yenin biru durɔ wi ka win tɔmbu ba di ba n̄ra ma ba kpuna.

Ye ba seewa bururu, yoo wi, u nɛɛ, i de n ɔsira n wura nɛn yinnin mi.

⁵⁵ Adama Rebekan sesu ka win m̄ro ba nɛɛ, a de wɔndia wi, u ka sun sina saa fiiko nge s̄ɔ w̄akurun saka kpa a sere doona.

⁵⁶ U bu wisa u nɛɛ, i ku maa de n t̄ɛ, domi Yinni Gusunɔ u nɛn sanum dorasia. Yen s̄ɔ, i man karo n da nɛn yinnin mi.

⁵⁷ Yera ba nɛɛ, su wɔndia win tii soku su nɔ ye u koo gere.

⁵⁸ Ma ba Rebeka soka ba nɔn bikia ba nɛɛ, a wura a ka durɔ wi da?

Ma u nɛɛ, oo, kon da.

⁵⁹ Ma ba ben sesu Rebeka ka yoo wi u nɔn n̄ɔri win birun di n̄ɔ kana ba doona ka Aburahamun yoo wi ka tɔn be ba nɔn ȳs̄irima. ⁶⁰ Ba Rebeka domaru kua ba nɛɛ, wuna b̄s̄ɛn sesu, Gusunɔ u de a ko tɔn dabinun m̄ro,

kpá wunen bibun bweseru tu ten yiberɛba taare
tu ben wusu mwɛɛri.

⁶¹ Rebeka ka win yoo tɔn kurɔbu ba seewa ba yooyoosu sɔni ba durɔ wi swĩi
ba n doonɔ.

⁶² N deema Isaki u wurama dɔkɔn di ye ba mɔ Gusunɔ u man waamɔ, ma u
da u wāa gɔburɔ Nɛgebuɔ. ⁶³ Sɔɔ teeru u yara yoka u swaa gawa u ka bwisiku.
Yera u nɔni seeya u mɛɛra saruɔ u yooyoosu wa su wee. ⁶⁴ Rebekan tii u maa
nɔni seeya u mɛɛra u Isaki wa ma u sara yooyoon di ⁶⁵ u yoo wi bikia u nɛɛ,
durɔ wara u sisi yakasun di u ka sun yinna mini.

Yoo wi, u nɛɛ, nɛn yinniwa.

Yera Rebeka u sɔnditia sua u tii wukiri nge mɛ ben komaru. ⁶⁶ Ye ba ka Isaki
yinna, yoo wi, u nùn gari yi kpuro saaria ye u kua. ⁶⁷ Ma Isaki u ka Rebeka da
win mɛro Saaraan kuu bekurigirɔ. Ma u nùn sua win kurɔ. U nùn kĩa gem
gem. Nge mɛya Isakin nukura ka yemia win mɛron gɔɔn biru.

Aburahamun bibu gabu

25

¹ Saaraan gɔɔn biru Aburahamu u maa kurɔ sua. Kurɔ win yĩsira Keturá.

² Kurɔ wi, u Aburahamu bibu nɔɔba tia marua. Bera Simurani ka Yokusani
ka Mɛdani ka Madiani ka Yisibaku ka Sua. ³ Ma Yokusani u seewa u Seba
ka Dedani mara. Dedanin bibun bwesera Asuriba ka Letusiba ka Lumiba.

⁴ Madiani u maa seewa u bibu mara. Bera Efa ka Efɛɛ ka Enɔku ka Abida ka
Elida. Beni kpurowa ba sãa Keturán bibu ka win nikurɔminu.

⁵ Adama ye Aburahamu u mɔ kpuro, Isaki turowa u wɛ. ⁶ Ma u win kurɔ be
ba tien bibu kɛnu kã kã. Yen biru u bu gira Isakin min di, ba da sɔɔ yari yerun
bera gia.

Aburahamu u gu, ba nùn sikua

⁷⁻⁸ Aburahamu u tɔkɔ kua kɔɔ kɔɔ, u kuawa wɔɔ wunaa wata ka wɔkura nɔɔbu
(175) ma u kpuna u gu. ⁹ Yera win bibu Isaki ka Isimɛɛli ba na ba nùn sikua
Makpɛlan kpee wɔruɔ Eforoni Sokaan biin gberɔ, Manden deedeeru. Eforoni
wi, u sãawa Hɛti. ¹⁰ Aburahamun tiwa u gɔbee te dwa Hɛtiban mi. N deema
miya ba raa win kurɔ Saaraa sikua. ¹¹ Aburahamun gɔɔn biru Gusunɔ u win
bii Isaki domaru kua. Saa ye sɔɔ, u wãawa dɔkɔn bɔkuɔ ye ba mɔ Gusunɔ u man
waamɔ.

Isimɛɛlin bibun bweseru

¹² Isimɛɛlin bibun bweseru wee. Isimɛɛli u sãawa Aburahamun bii wi u ka
Agaa Egibitigii mara. Agaa wi, u sãawa Saaraan yoo wi u Aburahamu wɛ kurɔ.

¹³ Isimɛɛli wiya u seewa u bibu mara. Ben yĩsa wee nge mɛ ba bɔm wɛɛna.
Nɛbayɔtuwa u sãa win bii gbiikoo. Nɛbayɔtun wɔnɔba Kedaa ka Adibeli ka
Mibusamu ¹⁴ ka Mikima ka Duma ka Masa ¹⁵ ka Hadadi ka Tema ka Yeturi ka
Nafisi ka Kedima. ¹⁶ Ma be wɔkura yiru yen baawere u kua win bwese keran
wirugii. Ben tiin yĩsa ba ben wusu kã ka ben gheru kpaanɛba. ¹⁷ Isimɛɛli u
kuawa wɔɔ wunaa teeru ka wɔkura nɔɔbu ka yiru. Yen biru u kpuna u gu u
win baababa deema gɔriɔ. ¹⁸ Win bibu ba wãawa nɛnɛm ba ka Aburahamun
bii be ba tie tondine. Ba da ba sina Hafila ka Surin tem baa sɔɔ Egibitin tem sɔɔ
yari yeru gia, Asirin swaaɔ.

YAKɔBU

Esau ka Yakɔbu

19 Aburahamun bii Isakin bibun bweseru wee. 20 Ye Isaki u kua wɔ̄o weeru yera u Rebeka sua kurɔ. Rebeka u s̄awa Labanin sesu. Ben baawa Betueli Aramuɗii. Ben wuuwa maa Padanaramu. 21 Isaki u Yinni Gusunɔ kana win kurɔn s̄o domi u kua wĩro. Gusunɔ u win kanaru mwa, ma win kurɔ Rebeka u gura sua. 22 Yera biba kuru karanamɔ win nukurɔ. Ma u n̄e, mban s̄ona yenin bwesera man deema.

Ma u Gusunɔ bikia, mba yenin tubusianu.

23 Yera Yinni Gusunɔ u n̄un s̄ɔwa u n̄e, bwesenu yirua nu w̄a wunen nukurɔ.

Bwese ni, nu koo kabana

sanam m̄e nu yara wunen nukurun di.

Nin teera koo tensim dam kera.

M̄o * wiya u koo win w̄onɔ wiru kp̄iia.

24 Ye kurɔ win maru suru yiba, wee sikabara ba w̄a win nukurɔ. 25 Gbiikoo u yara ma win wasi sansu yiba, ma ba n̄un ȳisuru k̄a Esau †. 26 Yen biru yiruse maa yarima. Win n̄oma Esaun naa tokuru neni. Ma ba n̄un ȳisuru k̄a Yakɔbu †. Isaki u m̄owa w̄ɔ̄o wata sanam m̄e ba bu mara.

27 Bii be, ba seewa ba kp̄ea. Esau u kua taaso geo, u ra n w̄awa yakaso. Adama Yakɔbu u kuawa t̄n s̄e wi u ra n w̄a yenuɔ. 28 Isaki u Esau k̄iru bo, domi u ra win taasorun yaa tem. Ma Rebeka u maa Yakɔbu k̄iru bo.

29 S̄ɔ teeru nge m̄e Yakɔbu u agbaara ye ya sw̄eri m̄o, yera Esau u wurama taaso gberun di ka wasira bakarɔ. 30 Yera u Yakɔbu s̄ɔwa u n̄e, a man yabu sw̄a ye s̄oko n̄n, domi na wasira too.

Yen s̄ona ba Esau soka Edomu. Yen tubusiana t̄n sw̄a.

31 Ma Yakɔbu u n̄e, a gina man wunen bii yerumarun tubi d̄oreo.

32 Esau u n̄e, n wee na ḡo d̄o. Mba nen yerumarun arufaan̄i.

33 Ma Yakɔbu n̄e, a b̄ruo gina.

Ma u b̄rua ma u win yerumaru Yakɔbu d̄ore. 34 Saa yera Yakɔbu u p̄e ka agbaara ȳe s̄o u swii doke sua u Esau w̄e. Esau u di u n̄ra ma u wigiru doona. Nge m̄eya n kua u ka win yerumaru gema.

Isaki u da u w̄a Gerao

26

1 Ḡora kparam dua tem m̄e s̄o, nge m̄e ta raa kua Aburahamun waati. Ma Isaki u da u w̄a Abimeleki Filisitiban sina bokon mi Gerao. 2 S̄ɔ teeru Yinni Gusunɔ u Isaki kure u ka n̄un gari kua u n̄e, a ku ra da Egibit̄o. A de a sina tem m̄e kon nun s̄osi s̄o. 3 A ku doona tem minin di. Ko na n w̄a ka wune kpa n nun domaru kua. Domi wunen bibun bwesera kon tem m̄e w̄e. Mesuma kon ka nen n̄o mw̄eru yibia te na wunen tundo Aburahamu kua. 4 Kon de wunen bibun bweseru tu d̄abia nge w̄allun kperi. Beya kon maa tem m̄e kpuro w̄e. Ben min diya handunian bwesenu nu koo domaru wa. 5 Domi Aburahamu u nen gere mem n̄owa, u maa nen woodaba sw̄i ye na n̄un s̄ɔwa kpuro.

6 Yera n dera Isaki u sina Gerao. 7 Ye u w̄a mi, t̄mbu b̄a n n̄un win kurɔn gari bikia, u ra n̄e, win sesuwa ȳen s̄o u berum m̄o bu ku raa n̄un go ù n n̄e win kurɔwa. Domi Rebeka u s̄awa kurɔ burɔ.

8 Nge m̄e u t̄em̄o wuu mi, yera s̄o teeru Abimeleki Filisitiban suno wi, u m̄erima saa win dirun f̄enentin di u wa wee, Isaki ka Rebeka ba b̄onda m̄o.

* 25:23 m̄o - Yuuban mi, sika wi ba gbia ba mara, wiya t̄nwerɔ. † 25:25 Esau - Yisi ten tubusiana, wi u sansu m̄o. ‡ 25:26 Yakɔbu - Yisi ten tubusiana, wi u goon ayeru mwa.

⁹Ma u Isaki sokusia. Ye u na, u nùn bikia u nεε, ase wunen kurɔwa Rebeka. Ma a sun weesu kua a nεε, wunen sesuwa?

Isaki u nùn wisa u nεε, na ñ kī bu man gowa. Yen sōna na ka gerua mε.

¹⁰Abimeleki u nùn sōwa u nεε, mban bwesera a sun kua mε. Wee, n daa tie fiko goo u ka wunen kurɔ wi kpuna, kpa a ra de sa n sāa taaregibu.

¹¹Saa yera u kpara u nεε, wi u Isaki ñ kun mε win kurɔ baba ba koo yēro gowa.

¹²Yeniba kpuron biru Isaki u gberu kua tem mi. Ma win dīanu gea kua wōo ge sɔɔ. Nu kuawa ye u duuran nan wunɔbu (100) yèn s̄ Yinni Gusunɔ u nùn domaru kua. ¹³Nge meya Isakin dukia ya ka kuuramɔ ya dɔɔ. Ma u kua gobigii kproko. ¹⁴U yāanu ka keteba mɔ ka yoo dabinu.

Isaki u ka Abimeleki arukawani bɔkua

Yera n dera Filisitiba ba ka nùn nisinu seewa. ¹⁵Ma ba dɔkɔ be win tundo Aburahamun yoba raa gba kpuro kɔrua ka tem. ¹⁶Yera Abimeleki u nεε, a doonɔ bεsen min di, domi a sun dam kere.

¹⁷Ma Isaki u doona ben min di u da u wāa daru wɔwa gaan mi, Geran tem mε sɔɔ. ¹⁸U win tundo Aburahamun dɔkɔba wia ye Filisitiba ba raa kɔrua win gɔɔn biru. Ma u dɔkɔ be yīsa k̄a k̄a nge mε win tundo u ra raa bu soku. ¹⁹Ma Isakin yoo be, ba dɔkɔ gba wɔwa ye sɔɔ, ba nim gem kame. ²⁰Ka mε, Geragibun naa kparoba na ba Isakin naa kparobu sannɔ nɔɔ kuura ba nεε, ben dɔkɔwa.

Ma Isaki u dɔkɔ ye yīsiru k̄a Sikirinɔsu. ²¹Yera Isakin yoo be, ba kram dɔkɔ gaa gba, ma Geragibun naa kparo be, ba kram na ba ka bu sanna dɔkɔ yen s̄. Ma Isaki u dɔkɔ ye yīsiru k̄a Yiberε. ²²Ma u win kuru wuka saa min di u da u sina gam gia. Ma u kram dɔkɔ gba mi. Adama ba ñ maa ka nùn sanne. Ma u yam mi yīsiru k̄a Tii mɔru.

²³Yen biru Isaki u doona saa min di ma u da Beri Sebɔɔ. ²⁴Yera Yinni Gusunɔ u nùn kure wɔku te, u nεε, nena na Gusunɔ wunen tundo Aburahamun Yinni. A ku berum ko. Ko na n wāa ka wunε. Kon nun domaru kua kpa n de wunen bweseru tu dabia nen b̄ɔɔ Aburahamun s̄.

²⁵Ma Isaki u yāku yeru bana Beri Seba mi, u Yinni Gusunɔ sāwa. U win kuu bekuruginu gira, ma win yoba dɔkɔ gba mi.

²⁶Saa yera Abimeleki ka win b̄ɔɔ Ahusati ka sere maa win tabu sunɔ Pikoli ba seewa Geran di ba Isaki beram da. ²⁷Ye ba tura mi, yera u bu bikia u nεε, mban sōna i maa man naa swīi. Domi bεɛya i man tusa i gira bεen suunu sɔɔn di.

²⁸Ma ba nùn wisa ba nεε, sa yē ma Yinni Gusunɔ u wāa ka wunε. Yen sōna sa na a ka sun arukawani b̄ake. ²⁹N n mēn na, a b̄ɔruo ma a ñ kaa sun k̄sa gaa kua nge mε sa nun gea kua sa dera a doona ka b̄ɔri yendu bεsen min di. Wee tē Yinni Gusunɔ u nun domaru kua.

³⁰Ma Isaki u bu yaare kua, ba di ba n̄ra ma ba kpuna mi. ³¹Yera ba seewa buru buru yellu ba arukawani ye b̄akua ka b̄ɔri. Ma Isaki u dera ba doona ka alafia.

³²Yen t̄ɔɔ tera Isakin yobu ba na ba nùn sōwa ba nεε ba nim wa dɔkɔ ye ba gba sɔɔ.

³³Ma u dɔkɔ ye yīsiru k̄a Seba. Yen tubusiana N̄ɔɔ mwεεru. Yen sōna ba ka wuu ge sokumɔ Beri Seba sere ka gis̄n gis̄ɔ. Yen tubusiana n̄ɔɔ mwεεrun dɔkɔ.

Esau u bwese tukunu sua kurɔbu

³⁴Esau u mɔwa wōo weeru u ka kurɔbu yiru sua. Bera Yuditi, Berin bii, ka Basimati, Elonin bii. Be kpuro ba sāawa Hetiba. ³⁵Adama kurɔ be, ba Isaki ka Rebeka nuki sanko to.

*Yakabu u Esaun domaru mwa***27**

1 Sanam me Isaki u toko kua, win noni dam dwiyya, u n maa yam waama, ma u win bii yeruma soka u nee, Esau.

Esau u nee, ne wee.

2 Ma Isaki u nee, wee na toko kua, na n maa nen gon tōru yē. 3 Yen sō, na nun kanama tē, a seewo a wunen sēe bwāaru ka wunen tendu sua a da yakaso a man yaa goowama. 4 Kpa a ka man ye yaa dibu kua nge me na ra kā a ka man naawa n di kpa n nun domaru kua n sere gbi.

5 Ma Esau u seewa u da yakaso u ka gbeeku yaa ye gooma. N deema Rebeka u nōmō ye Isaki u win bii Esau sōmō. 6 Yera u win bii Yakabu sōwa u nee, wee na nua wunen baa u wunen mō Esau sōwa u nee, 7 u doo u nūn yaa goowama kpa u ka nūn ye yaa dibu kua u di kpa u nūn domaru kua Yinni Gusunon wuswaa u sere gbi. 8 Tē nen bii, a nen gari nōwō yi kon nun sō. 9 A doo boo gōrō a man boo binu yiru tama ni nu wā kpa n nu wunen baaba kua nge me u ra kā, 10 kpa a ka nūn daawa u di, kpa u nun domaru kua u sere gbi.

11 Yakabu u win mero wisa u nee, wee, nen mō u sansu mō adama nena kun mō. 12 À ku tuba, nen baaba koo man baba kpa n ko wee kowo win mi. Kpa doma te na kī mi, tu ko bōri.

13 Win mero nūn sōwa u nee, nen bii, a de bōri yi, yi wōri nen wirō. A gesi nen gari nōwō kpa a man boo ni tama.

14 Ma Yakabu u da u ka boo ni na u win mero wē. U ka yaa dibu kua bi Isaki u ra kā. 15 Yen biru u win bii gbiikoo Esaun tō baka yānu sua ni nu wā dirō u nu Yakabu sebusia. 16 Ma u nūn boo bii nin gon tēkusi win nōmō ka win wīrō, domi u n sansu mō. 17 Ma u dīa duro ni ka pēe ye u kua win bii Yakabu nāmū beria. 18 Saa yera Yakabu u ka nu da win tundo mi, u nee, baaba.

Ma tundo u wura u nee, ne wee, wuna were nen bii.

19 Yakabu u win tundo wisa u nee, nena Esau, wunen bii yeruma. Wee, na kua nge me a gerua. A seewo a sina a nen taasorun yaa tem, kpa a man doma te kua.

20 Ma Isaki u nūn bikia u nee, amōna a ka ye wa fuuku me, nen bii.

Yakabu u nūn wisa u nee, Gusunō wunen Yinniwa u man ye gawama.

21 Ma Isaki u nee, n n men na, a susima nen bii, n nun baba n wa à n sāa Esaun na ka gem.

22 Yakabu u susi win baaba Isakin mi, ma u nūn baba u nee, Yakabun nōwa na nōmō, adama Esaun nōma na baba.

23 U n nūn tuba yēn sō win nōma sansu mō nge Esaugia. Adama ye u kī u nūn domaru kua, 24 u gina nee, wuna nen bii Esau ka gem?

U wisa u nee, oo, nena.

25 Isaki u nee, a ka susima n wunen taasorun yaa tem kpa n nun domaru kua. Yakabu u ka susi win mi, ma u di. U maa tam sua u nūn wē ma u nōra. 26 Yen biru Isaki u nūn sōwa u nee, a susima a man sōsu, nen bii.

27 Yakabu u susi u nūn sōsu. Isaki u win yānun nuburu nua ma u nūn domaru kua u nee, wee nen biin nubura ka gberun nuburu weene te Yinni Gusunō u domaru kua.

28 Gusunō u de gura ya n da nun neeyē tem barukagim sō, kpa a alikama ka resem wa n kpēa n banda.

29 Tōn dabinu nu nun wiru kpīya, kpa bwese dabinu nu nun yiira.

Kpa a ko wunen mero bisibun yinni,
kpa ben tii bu nun yiira.

Wi u nun bōrusi u koo bōri wa.

Wi u maa nun domaru kua, yēro koo domaru wa.

³⁰Ye Isaki u Yakōbu domaru kua u kpa, sanam mē Yakōbu u doona kese, yera win mōo Esau u wurama taasoron di. ³¹Ma u dīanu kua u ka da win tondon mi, u nūn sōōwa u nēε, baaba, a seewo a nēn taasoron yaa tem kpa a man doma te kua.

³²Win tundo Isaki u nūn bikia u nēε, wuna were.

U nēε, nēna Esau wunen bii yeruma.

³³Ma Isaki u diira gem gem u nēε, n n mēn na, wara u man gbeeku yaa tama na tema a sere tunuma, na maa nūn domaru kua. Yēro koo maa baruka ko.

³⁴Ye Esau u gari yi nua win tondon nōon di, yera u wura kua ka nuku sankira bakanu, ma u win tundo sōōwa u nēε, baaba, a maa nēn tii domaru kuo.

³⁵Isaki u nēε, wunen wōnō u na u wunen domaru mwa ka bwisi.

³⁶Esau u nēε, wee u man taki di nōn yiru nge mē win yīsiru. U man nēn yerumaru mwaari. Gisō u maa nēn domaru mwa. A n maa domaru garu mō a man kua?

³⁷Isaki u nūn wisa u nēε, wee na nūn kua wunen yinni, na maa nūn win mero bisibu kpuro wē bu ko win yobu. Na maa sii dīanu ka dāa bii ni ba ra ka tam ko kpuroñ domaru kua. N n mēn na, mba kon kpī n maa nun kua, nēn bii.

³⁸Esau u nēε, n n mēn na, doma teni tōnawa a mō, baaba? A maa man domaru kuo.

Ma u wura nōo kpēε u swī. ³⁹Win tundo Isaki u nūn sōōwa u nēε, wee ye kon nun sō.

Wunen tem kun baruka wasi.

Meya gura kun maa nēmō wunen mi.

Wunen takobin areya kaa n dimō a n ka wāa.

⁴⁰Kaa maa ko wunen wōnōn yoo.

Adama à n da ka tii yina,

kaa win yoru yari nge mē ketē ya ra yen sugu fēre yu kō.

Yakōbu u da Labanin mi

⁴¹Saa dōma ten diya Esau u Yakōbu tusa doma te ben tundo nūn kuan sō. Ma u gerua win tii sōo u nēε, nēn baaban gōo turuku kua. Win gōo ghabu sindun biruwa kon nēn wōnō go.

⁴²Ba Rebeka gari yi domeya yi win bii gbiikoo Esau u gerua. Ma u win bii dāako Yakōbu sokusia u nūn sōōwa u nēε, n wee, wunen mōo u kī u win mōru kōsia u nun go. ⁴³Tē nēn bii, a nēn gari swaa dakio. A seewo a kpikuru da nēn sesu Labanin mi Haranō. ⁴⁴Kpa a sina mi sōo mēeru gaa sere wunen mōon bwēra yà n kpuna. ⁴⁵Win mōru yà n sara wunen min di, u koo duari ye a nūn kua. Sanam meya kon de a gōsirama. Domi na n kī n bēε yiru kpuro bia sōo teeru.

⁴⁶Yera Rebeka u da u Isaki sōōwa u nēε, na ka nēn wāaru wasira Esaun kuro benin daan sō, be ba sāa Hētiba. Yakōbu ù n maa kurō sua tem mini nge be, mban wāara ko na n maa wāa.

28

¹Yera Isaki u Yakōbu soka u nūn domaru kua, ma u nūn sōōwa u nēε, a ku ra ko a Kanani minin kurō sua. ²Yen sō, a seewo a da Padanaramuō, Bētueli wunen meron baaban yenuō kpa a kurō sua mi, Labani wunen dwaanin bibu sōo. ³Kpa Gusunō Dam kpurogii u nun domaru kua, a marura a teria a ka ko bwese dabinun nuuru. ⁴Kpa u nun domaru kua wunε ka wunen bibun

bweseru nge me u Aburhamu kua, kpa tem me, mu ko wunegim mi a soru dimo, me Gusuno u Aburhamu ka.

⁵ Isaki u dera Yakobu u da Padanaramu gia Labanin mi, wi u saa Betueli Aramuigin bii, Yakobu ka Esaun dwaani.

⁶ Esau u wa ma Isaki u Yakobu domaru kua ma u nun gora Padanaramu gia u win kuro kasu. U maa nua ma saa ye u nun domaru kuamme u nee, u ku raa kuro sue Kananin bii ton kurabu soo. ⁷ U maa wa ma Yakobu u win baa ka win meron gari nua ma u doona Padanaramu gia. ⁸ Yera u gia ma Kananin bii ton kurabun daa ya n win baa w'em. ⁹ Ma u seewa u da Isimeelin mi, u win bii Mahalati, Nebayotun sesu sua kuro u doke kuro be u raa mo soo. Isimeeli wi, u saa wa Aburhamun bii.

Yakobu u dosa Betelio

¹⁰ Yakobu u seewa saa Beri Seban di u doona Harani gia. ¹¹ U tura yam gam. Miya u si domi soo u dua. Ye u kpunamo u kperu garu sua u tu wiru kpiri.

¹² Yera u dosa u wa wee, sera gaa ya yo temo ma yen wira wallu girari, ma u Gusunan goradoba wa ba yomo ba saramamo ka sera ye. ¹³ Yinni Gusunan tii u yo yen wallo ma u ka nun gari kua u nee, nena Gusuno, Aburhamu wunen debun Yinni ka Isakin Yinni. Tem mi a kpi mi, wuna kon mu we ka sere maa wunen bibun bweseru. ¹⁴ Wunen bibun bwese te, ta koo kowa nge yani seri kpa tu teria tem men goonu nne kpuro soo. Wune ka wunen bibun bweserun min diya handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa. ¹⁵ Wee na waa ka wune, ko na n maa nun koso yam kpuro mi a doo kpa n maa ka nun wurama tem me soo. Domi na n nun derimo sere n ka ko nge me na nun soowa.

¹⁶ Yakobu u dom yanda ma u nee, Yinni Gusuno u waa mini ka gem. Na n daa maa ye me.

¹⁷ Yera berum nun mwa ma u nee, n wa bu suunu mi nasia. Gusunan yenuwa mini ka maa wallun duu yeru.

¹⁸ Ma u seewa buru buru yellu u kpee te sua te u wiru kpiri mi, u gira temo tu ka ko yiru. Ma u ten wallo gum wisi. ¹⁹ U yam mi yisuru ka Beteli. Yen tubusiana Gusunan waa yeru. Adama wuu ge ga waa mi, ba ra raa gu sokuwa Lusi. ²⁰ Yen biru u noo mweeru kara u nee, Gusuno u n ka man waa, ma u man koso nen sanum me soo, ma u man dianu we ka ya ni kon sebe, ²¹ kpa n gosira nen baaban yenuo ka alafia, wiya ko n saa nen Yinni. ²² Kpee te na gira mini, ta kua yiru ma miya n ko n ko win waa yeru. Ye u maa man we kpuron wakuru baateren wallo kon nun tia tia wesia.

Yakobu u tura Labanin mi

29

¹ Ma Yakobu u seewa u win sanum wari u da soo yari yeru gia. ² Ye u Harani turuku tia, yera u meara u doko gaa wa yakaso. U wa wee, ya gosu gasu ita ya kpi ya w'ramo doko yen bokuo, domi miya ba ra yaa sabenu nim ke nu na. Kpee te ba maa ka doko yen noo wukiri ta kpa. ³ Miya yaa sabenu kpuro ra menne, kpa bu kpee te swenya dokon noon di bu nu nim ke, kpa bu kpam wure bu doko ye wukiri ka kpee te. ⁴ Yakobu u ya nin kparobu bikia u nee, kpaasibu, saa man diya i na.

Ba nun wisa ba nee, bese Haranigiba.

⁵ U bu bikia u nee, i Labani Nakorin bii ye?

Ba nee, oo, sa nun ye.

⁶ Ma u nee, u sere bwaa do?

Ba nee, oo, u alafia mo. A n mam win bii Raseli wa u wee mini ka win yaanu?

⁷ Yakɔbu u nɛɛ, wee sɔɔ kpā, saa kun tura gina i ka yaa sabenu mɛnna. I nu nim kɛɛyɔ kpa i kparam da i nu kpara.

⁸ Ba nùn wisa ba nɛɛ, sa ñ kpɛ sere yāa gōsu kpuro sù n mɛnna. Sanam mɛya sa ra kpee te swenyɛ dɔkɔn nɔɔn di su sere yāanu nim kɛ.

⁹ Saa ye u ka bu gari m̀ mi, yera Raseli u tunuma ka win tundon yāanu, domi wiya u sāa n̄n kpara. ¹⁰ Ye Yakɔbu u win dwaani Labanin bii Raseli wa ka win yāa gōɔ, u susi u kpee te swenya dɔkɔn nɔɔn di ma u yāa ni nim kā. ¹¹ Ma u Raseli tɔbura u nùn s̄su. Ma durɔ wuru n̄ɔɔ kpɛɛ u swi nuku dobun s̄s. ¹² U Raseli s̄ɔwa u nɛɛ, sa sāawa dusinu. Domi nɛ Rebekan biiwa.

Ma Raseli u duka da u win tundo gari yi s̄ɔwa. ¹³ Ye Labani u win dwaanibu Yakɔbun labaari nua, u duka na u nùn senna. U nùn tɔbura u nùn bɔkasi u s̄su, ma u ka nùn da yenuɔ. Ma Yakɔbu u Labani s̄ɔwa kpuro ye u ka s̄im̄o.

¹⁴ Yera Labani u nɛɛ, ka gem nɛ ka wunɛ yem tema.

Ma Yakɔbu u sina Labanin mi suru tia.

Yakɔbu u Labani s̄mburu kua Raseli ka Lean s̄

¹⁵ Yen biru Labani u Yakɔbu s̄ɔwa u nɛɛ, kaa man s̄mburu kua kam yèn s̄ɔ a sāa n̄n dusi? A man s̄ɔwɔ nyen na kaa man mwaari.

¹⁶ N deema Labani u bii t̄n kurɔbu yiru m̄. Gbiikoon ȳsira Lea, w̄nɔgira maa Raseli. ¹⁷ Lean n̄ni kun dam m̄, adama Raseli kurɔ burɔwa, win wasi ka win wuswaa ya girima m̄. ¹⁸ Yakɔbu u Raseli k̄i. Ma u Labani s̄ɔwa u nɛɛ, kon nun s̄mburu kua sere w̄ɔ n̄ɔɔba yiru wunen bii Raselin s̄s.

¹⁹ Ma Labani u nɛɛ, ya wā. N buram bo n nun wi kɛ, ye kon ka nùn durɔ goo kɛ. N n m̄n na, a ka man sino.

²⁰ Yera n dera Yakɔbu u s̄mburu kua w̄ɔ n̄ɔɔba yiru Labanin mi. Ma n nùn kua nge s̄ɔ yiru yèn s̄ɔ u Raseli k̄i. ²¹ Yen biru u Labani s̄ɔwa u nɛɛ, a man n̄n kurɔ w̄ɛyɔ kpa n nùn yenu doke, domi n̄n t̄ra yiba.

²² Yera Labani u win w̄ɔɔ beran t̄mbu mɛnna kpuro ma u t̄ɔ baka dim kua. ²³ Ye n kua yoka, u win bii Lea sua u Yakɔbu duusia ma ba mɛnna. ²⁴ Ma u win yoo t̄n kurɔ Silipa sua u win bii Lea w̄ɛ. ²⁵ Sisiru bururu, wee Yakɔbu deema Leawa. Ma u Labani s̄ɔwa u nɛɛ, mban bwesera a man kua m̄ni. N ñ Raselin s̄na na nun sāwa ro? Mban s̄na a man weesu kua.

²⁶ Labani u nɛɛ, n ñ bes̄n komaru bu w̄nɔ kurɔ kpaaru sua kpa m̄ɔ u n wāa. ²⁷ A gina kurɔ kpaarun s̄ɔ n̄ɔɔba yiru dakuro ka Lea. Yen biru sa ko maa nun wiɔn̄ w̄ɛ. Kpa a kparam man s̄mburu kua w̄ɔ n̄ɔɔba yiru win s̄s.

²⁸ Ma Yakɔbu u kua nge m̄ɛ. U s̄ɔ n̄ɔɔba yiru ye dakura ka Lea. Yen biru Labani u nùn win bii Raseli k̄i kurɔ. ²⁹ Ma u maa win yoo t̄n kurɔ Biliha sua u win bii Raseli w̄ɛ. ³⁰ Yakɔbu u ka Raseli mɛnna, u nùn k̄ia n kere Lea. Ma u kparam Labani s̄mburu kua w̄ɔ n̄ɔɔba yiru.

Yakɔbun bibu

³¹ Ye Yinni Gusunɔ u wa ma Yakɔbu u ñ Lea k̄i, ma u dera Raseli u kua w̄iro ma u Lea kua bii m̄ero. ³² U gura sua u bii t̄n durɔ mara ma u nùn ȳsiru k̄a Rubeni, u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u wa ma ba man gema. T̄ɛ n̄n durɔ u koo man k̄ia.

³³ Yen biru u maa gura sua u bii t̄n durɔ mara ma u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u nua ma ba ñ man k̄i. Yera u ka kparam man wini k̄a.

Yera ba nùn ȳsiru k̄a Simeɔ. ³⁴ Simeɔn biru u maa gura sua u bii t̄n durɔ mara, ma ba nùn ȳsiru k̄a Lefi. Yera u nɛɛ, t̄ɛra n̄n durɔ u koo man tii gawe, domi na nùn bii t̄n durɔbu ita marua.

³⁵ Lefin biru u maa gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma u nɛɛ, tɛ kon Yinni Gusunɔ siara. Yen sɔna u bii wi yĩsiru kã Yuda.
Yen biru u gina marubu yɔra.

30

¹ Ye Raseli u deema u n̄ ka Yakɔbu marumɔ, yera u ka win mɔɔ nisinu seewa. Ma u Yakɔbu sɔɔwa u nɛɛ, a de n̄ ka nun ma. Ma n̄ kun mɛ, kon gbi.

² Yera Yakɔbu u ka Raseli mɔru besira u n̄n sɔɔwa u nɛɛ, nɛna Gusunɔ n̄ ka nun yinari a ma?

³ Raseli u nɛɛ, too, ya n̄ taarɛ, nen yoo Biliha wee, a ka duo kpa n̄ bibu wa saa win min di n̄ taaru sɔndi, kpa sa n̄ wãasine.

⁴ Ma u win yoo Biliha sua u Yakɔbu wɛ kurɔ. Yakɔbu u ka n̄n mɛnna, ⁵ yera u gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ marua. ⁶ Raseli u nɛɛ, Gusunɔ u nen kanaru nua ma u man siria ma u man bii tɔn durɔ kã.

Yen sɔna u bii wi yĩsiru kã Danu. ⁷ Danun biru Biliha u maa gura sua ma u Yakɔbu bii tɔn durɔ marua. ⁸ Raseli u nɛɛ, na ka nen mɔɔ gabirina gem gem na n̄n kamia.

Ma u bii wi yĩsiru kã Nɛfitali.

⁹ Saa ye Lea u deema u marubu yɔra, yera u win yoo Silipa sua u Yakɔbu wɛ kurɔ. ¹⁰ Ma Silipa u gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ marua. ¹¹ Lea u nɛɛ, anna a nen wii dobu wa!

Ma u n̄n yĩsiru kã Gadi. ¹² Gadin biru Silipa u kpam gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ marua. ¹³ Yera Lea u nɛɛ, doo n̄ɔrugiiwa na sãa, domi tɔn kurɔbu ba koo man soku doo n̄ɔrugii.

Ma u n̄n yĩsiru kã Aseɛ.

¹⁴ Sɔɔ teeru doo gɛɛrun saa sɔɔ, yera Rubeni u seewa u da yakasɔ u dãa te ba sokumɔ mandaragoren * binu sɔrima u ka win mero Lea wɔma. Saa yera Raseli u Lea sɔɔwa u nɛɛ, a suuru koowo, a man wunen biin dãa bii ni soko.

¹⁵ Lea u n̄n wisa u nɛɛ, ye a man nen durɔ mwaari n̄ n̄ nun tura? Yera a kpam k̄i a man nen biin dãa binu mwaari?

Raseli nɛɛ, a suuru koowo, kon de besen durɔ u ka nun du yoka ye, wunen biin dãa bii nin sɔ.

¹⁶ Ye n̄ kua yoka Yakɔbu u gberun di wee, yera Lea u seewa u da u ka n̄n yinna ma u nɛɛ, nɛna kaa ka du gisɔ, domi nen biin mandaragoren bina na ka nun dwa.

Ma Yakɔbu u ka n̄n dua dɔma te. ¹⁷ Ma Gusunɔ u Lean kanaru mwa, u gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ nɔɔbuse marua. ¹⁸ Yera u nɛɛ, Gusunɔ u man nen are wɛ, yɛn sɔ na dera nen durɔ u nen yoo sua kurɔ.

Ma u bii wi yĩsiru kã Isakari. ¹⁹ Isakarin biru Lea u kpam gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ nɔɔba tiase marua. ²⁰ Ma u nɛɛ, Gusunɔ u man kɛɛ geeru kã. Tɛ nen durɔ u koo man tii gawe u man bɛɛɛ doke yɛn sɔ na n̄n bii tɔn durɔbu nɔɔba tia marua.

Ma u bii wi yĩsiru kã Sabuloni. ²¹ Yen biru u bii tɔn kurɔ mara ma u n̄n soka Dina.

²² Gusunɔ u maa Raselin tii yaaye u win kanaru mwa ma u n̄n kua bii mero.

²³ U gura sua u bii tɔn durɔ mara ma u nɛɛ, Gusunɔ u man sekuru yara.

²⁴ Yera u bii wi yĩsiru kã Yosefu. U nɛɛ, kpa Yinni Gusunɔ u kpam man bii tɔn durɔ sosia.

Yakɔbu u k̄i Labani u n̄n kara

* **30:14** mandaragore - Ba nɛɛ, dãa ten binu nu koo kp̄i nu tɔn kurɔ ko bii mero.

²⁵ Saa ye Raseli u Yosefu mara, yen biruwa Yakobu u Labani sɔɔwa u neɛ, a den man karo me, n we nen temɔ. ²⁶ Kpa a de n ka nen kurɔbu ka nen bibu da bɛn sɔ na nun sɔwa. A maa yɛ kɔ mɛn nɔɔ na nun sɔmburu kua.

²⁷ Ma Labani u nɔn wisa u neɛ, a suuru koowo, a de a yɔra gina. Domi na wa ma wunen sɔna Gusunɔ u man domaru kua. ²⁸ Yen sɔ, a man sɔɔwɔ nyen na n weene n nun kɔsia, kpa n nun wɛ.

²⁹ Yera Yakobu u nɔn wisa u neɛ, wunen tii a yɛ nge mɛn nɔɔ na nun sɔwa. A maa wa nge mɛn nɔɔ wunen yaa gɔɔ ga kuura nen nɔmaa. ³⁰ Domi yaa gɔɔ piibuwa a raa mɔ n sere tunuma wunen mi. Adama ye na tunuma, Yinni Gusunɔ u nun domaru kua ma ga kpɛa. N n men na, saa yerà kaa den man yɔsu n nen tiin sɔmburu kɔ.

³¹ Ma Labani u nɔn wisa u neɛ, mba kon nun wɛ.

Yakobu u neɛ, na n kɔ a man gaaɔn ganu wɛ. Ye kon nun sɔ wee. À n wura, a de n kpam wunen yaa gɔɔ ge sua n kpara. ³² Gisɔ kon du wunen sabenu sɔɔ n meeri meeri n wa yaaɔn ka bonu ni nu bausu mɔ ka yaa nɔn sansu tiri. Niya kon gɔsi nenem nu n sɔa nen kɔsiaru. ³³ Siara gem mu koo sɔsira sanam me a na a ka nen kɔsiaru wa. Domi boo ni nu n bausu mɔ ka yaa ni nu n tiri nɔn waa neginu sɔɔ, a man garisio gbɛnɔ.

³⁴ Labani u nɔn wisa u neɛ, n kooro nge me a gerua.

³⁵ Yen tɔɔ te, Labani wi, u bonu ka yaa ni nu bausu mɔ ka ni nu tiri wuna u yi nenem ma u nu win bibu nɔmu bɛria. ³⁶ Yen biru u dera ba ka sabe ni tonda saa Yakobun min di nge sɔɔ itan sanum saka.

Ma Yakobu u ni nu tie kpamamɔ. ³⁷ Sanam me u nu kpamamɔ, yera u dɔnu ganun kɔasi beki bura u yin koro wɔrukisu yorua yorua nge me ba ra kaaru yore. ³⁸ Ma u dɔa kɔasi yi sua u doke mi sabenu ra nim nɔ, domi miya nu ra n yɔɔnamɔ. ³⁹ Sanam me, nɔn n yɔɔna dɔa kɔasi yin bɔkuɔ, nu ra binu mawa ni nu bausu mɔ.

⁴⁰ Yen biru Yakobu u ni nu tiri ka ni nu bausu mɔ wunamɔ nenem u yiimo bee tia nu ko wiginu. ⁴¹ U n deema yaa damgina nu yɔɔnamɔ, u ra dɔa kɔasi yi kɔwa nin wuswaaɔ. ⁴² Adama u n wa ni nu n gea sɔa, niya nu yɔɔnamɔ, u ra yi suewa min di kpa ni, nu n sɔa Labaniginu.

Yakobu u duka sua saa Labanin min di

⁴³ Meyɔ Yakobu u kua u ka dukia wa ya kpɔ. U yaaɔn ka bonu ka yooyoosu ka ketekunu ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu mɔ.

31

¹ Sɔɔ teeru Yakobu u nua Labanin bibu ba gerumɔ ba mɔ, Yakobu u bɛɛn tondon aramani kpuro gura ma u kua dukiagii. ² Yen biru u wa ma Labani kun maa nɔn meera nge yellu. ³ Saa yera Yinni Gusunɔ u Yakobu sɔɔwa u neɛ, a gɔsiro wunen baaban temɔ mi ba nɔn mara. Ko na n ka nun waa.

⁴ Ma Yakobu u win kurɔbu Lea ka Raseli sokusia bu na win mi kpara gberɔ. ⁵ U bu sɔɔwa u neɛ, na wa bɛɛn baaba kun maa man meera nge yellu. Adama Gusunɔ, nen baaban Yinni, u ka man waa. ⁶ Bɛɛn tii i maa wa nge me na bɛɛn baaba sɔmburu kua ka nen dam kpuro. ⁷ Wee tɛ, u man kam meera, u nen kɔsiaru gari kɔsa sere nɔn wɔkuru. Adama Gusunɔ kun dere u man kɔsa kua. ⁸ Domi bɛɛn tundo wi, u n neɛ, sabe ni nu bau bakasu mɔ niya nu ko n sɔa neginu, ni kpurowa nu ra bau si ko. U n maa neɛ, ni nu bau piiminu mɔ, ni kpurowa nu ra ko me. ⁹ Nge meya Gusunɔ u ka bɛɛn tondon yaa gɔɔ wɔra u man wɛ. ¹⁰ Saa ye sabe ni, nu yɔɔnamɔ na dosa. Dosu ge sɔɔ, na nɔni seeya

wallo na wa nin dwanu kpuro bausu mawa. ¹¹ Ma Yinni Gusunon gorado u man soka u nee, Yakobu! Yera na wura na nee, ne wee. ¹²⁻¹³ Ma u nee, wiya Gusunon, wi, wi u man kure Betelio mi na kperu gira na gum wisi ta n ka saa yiferu. Miya na maa nun nao mweeru kua. Te, n noni seeyo kpa n wa ma sabe nin dwanu kpuro bausu mawa. Domi u wa ye Labani u man kua. Kpa n se tem minin di n wura tem mi ba man mara.

¹⁴ Raseli ka Lea ba nun wisa ba nee, sa n maa bonu gaa ma besen tondon mi.

¹⁵ U sun meara nge sabu domi u sun dara u besen gobi di. ¹⁶ Arumani ye Gusunon u nun worari ya maa kua bese ka besen bibugia. N n men na, a koowo ye Gusunon u nun sowa.

¹⁷ Yen biru Yakobu u seewa u win kurabu ka win bibu yooyoosu sandi. ¹⁸ Ma u win dukia kpuro sua ka win sabe ni u wa Padanaramuo. U swaa wari u doo win tundo Isakin mi, Kananiin temo. ¹⁹ Ye ba doono, yera Raseli u da u win tundo Labaniin buu wi ba mo Terafimu gbena. N deema saa ye soo, Labani u win yaanun sansu boarimo. ²⁰ Nge meya Yakobu u ka Labani noni wokua u doona, u n maa nun gaanu sowa. ²¹ U win ye u mo kpuro gura. Ma u da u daa te ba mo Efarati toburu u doona Galadin guunu gia.

²² Ye Yakobu u doona, yen soo itasera ba na ba Labani sowa ma Yakobu u duka sua. ²³ Ma Labani u win tambu sua ba Yakobu naa gira. Soo nooba yiruwa ba kua swaa soo ba sere nun naamwe Galadin guuno. ²⁴ N deema Gusunon u Labani sowa dosu soo wokuru u nee, a tii laakari ko, a ku ra Yakobu ganu s5.

²⁵ Ye u Yakobu naamwe me, u deema wee, u win kuu bekuruginu gire Galadin guu nin mi. Yera ba maa beginu gira mi, wi ka win tambu. ²⁶ Yen biruwa u Yakobu bikia u nee, mban s5na a man kua me. A man kam meara a ka nen bibu doonama nge yoo be a mweerima tabu gberun di. ²⁷ Mban s5na a duka sua asiri soo, a n man nao kane. A n daa man sowa, kon de a doona ka nuku dobu ba n womusu mo, kpa ba n marokunu ka gaasu soomo. ²⁸ Wee, a yina n nen bibu ka nen debuminu nao kana n bu bokasi a sere doona. Anna a ka gari bakaru kua me! ²⁹ Na yiiko mo n ka nun k5sa kua, adama Gusunon, wunen baaban Yinni, u man sowa gia u nee, n laakari ko n ku ra nun ganu ganu s5. ³⁰ Wee a doono wunen baaban yenuo gen beke a ra n mo, a n maa wee mini. Adama mban s5na a nen buu kperu gbena.

³¹ Ma Yakobu u Labani wisa u nee, na n ye a n kaa ra man wunen bibu worari. Yen s5na na kua me. ³² Adama a buurio besen samunu soo ton beni kpuron wuswaa. A n wunen gaanu wa mi, kpa a sua. Win mi a wunen buu kperu wa, kpa bu yero go.

N deema Yakobu kun ye ma win kurw Raseliwa u buu kpee te gbena u neni.

³³ Ma Labani u dua Yakobun kuu bekurugiro ka Bilihagiro ka Silipagiro ka sere maa Leagiro, adama u n gaanu wa. Ye u yara Lean kurun di, ma u dua Raseligiro. ³⁴ Ma u kuu te buura u n gaanu wa. N deema Raseli u buu kpee te sua u doke win yooyoon gaarin kokoro u sinari. ³⁵ Yera u win tundo sowa u nee, a ku ka man maru ko, na n kpe n se domi na noma neni.

Labani u win buu kpee te kasu kuu te soo kpuro u n wa. ³⁶ Saa yera Yakobu u maru besira ma u ka Labani sannw wari u nee, toraru mba na nun torari me, n kun me k5sa yeru na nun kua me, a ka man naa gire ka dam. ³⁷ Sanam me a besen yanu buura mba a wa mi, ye ya saa wunen yenun gaanu. A man ye s5sio nen tambu ka wunegibun wuswaa, kpa ba n saa besen seeda. ³⁸ Wee wo yenda na kua wunen mi. Wunen yaanu n kun me wunen bonu yen gaa

kun nukuru yarire nen noma sɔɔ. Meya na n̄ maa wunen yāa ḡɔn di yāa kineru garu suare n tem. ³⁹ Gbeeku yaa yā n wunen saberu garu go, na ku ra ka nun tu naawɛ. Nena na ra ten kɔsire wɛ. Ten te ba maa gbena wɔkuru n̄ kun me s̄ɔ s̄ɔ, a ra man ten kɔsire bikiewa. ⁴⁰ Meya na ra n̄ s̄ɔ soore kpara gbero, kpa wɔkuru na n wooru n̄ore, na n̄ dweeyam̄. ⁴¹ Nge meya na kua sere w̄ɔ yendu, na nun sɔmburu kuawa w̄ɔ wɔkura n̄e wunen bii t̄n kurɔbun s̄ɔ, ma na maa kua w̄ɔ n̄ɔba tia yāa ni ka boɔ nin s̄ɔ. Ka me, a nen kɔsiarun gari gɔsiawa sere n̄n wɔkuru. ⁴² Gusun̄, wi, wi Aburahamu ka nen baaba Isaki ba nasie ù kun daa ka man wāa, kaa man deriwa n̄m dira. Wee, u nen wɔnwandu wa ka nen wahala ye na kua. Yen s̄na u man siria ḡia.

⁴³ Yera Labani u n̄n wisa u n̄e, wunen kurɔ be, ba s̄awa nen bibu. Bii beni ba maa s̄awa nen debuminu. Yāa ḡɔ s̄ini, su maa s̄awa negisu. Ye a gesi wa mini kpuro negia. Adama na n̄ kp̄e n̄n bibu ka nen debumii ni n̄e. ⁴⁴ Yen s̄ɔ t̄e, a de ne ka wune su arukawani b̄ke kpa su ȳireru doke ta n̄ s̄aa yen seeda.

⁴⁵ Ma Yakɔbu u kperu sua u gira yam mi, ta n̄ ka s̄aa ȳireru. ⁴⁶ Ma u win t̄mbu s̄ɔwa u n̄e, i kpenu gurama. Ma ba nu gurama ba suba. Yen biru ba sina ba di nin b̄kuɔ. ⁴⁷⁻⁴⁸ Labani u n̄e, kpee sube teni, ta s̄awa b̄esen seeda ne ka wune.

Yen s̄na ben baawure u yam mi ȳisuru k̄a ka win barum, Seeda yeru. ⁴⁹ Ba maa yam mi soka Misipa domi Labani u Yakɔbu s̄ɔwa u n̄e, Gusun̄ u b̄esen baawure gbara su ku ka w̄rina s̄a n̄ yarina minin di. ⁵⁰ À n̄n bibu n̄ni s̄ɔm̄, n̄ kun me à n̄ kurɔ kpaɔ sua, n̄ n̄ t̄nu koo sun siria, Gusun̄wa koo sun siria ne ka wune. Yen s̄ɔ, a laakari ko. ⁵¹⁻⁵² Kpee sube teni ka kpee te a gira mi, nu kua seeda ne ka wunen baa s̄ɔ. Meya na n̄ kpee ni saram̄ n̄ nun w̄ri. A ku ra maa nu sara a man w̄rima. ⁵³ S̄a n̄ kua me, Gusun̄, Aburahamu ka Nakorin Yinni, u koo sun siria.

Ma Yakɔbu u maa b̄rua ka Yinni Gusun̄n ȳisuru, wi, wi win tundo Isaki u nasie. ⁵⁴ Saa yera u ȳakuru kua guuru w̄llu mi, ma u win t̄mbu menna ba di sannu. Yen biru ba kpuna mi w̄ku te.

32

¹ Ye n̄ kua buru buru yellu, Labani u seewa u win bibu ka win debuminu n̄ɔ kana u bu b̄kasi, ma u ben baawure domaru kua. Yen biru u ḡsira u wura win yenu.

Yakɔbun s̄ɔru bu sere yinna ka Esau

² Yakɔbu u swaa m̄ ù doon̄, yera Gusun̄n ḡradoba ba ka n̄n yinna. ³ Ye Yakɔbu u ḡrado be wa, yera u n̄e, Gusun̄n tabu kowoba beni.

Ma u yam mi ȳisuru k̄a Mahanaimu. Ȳisi ten tubusiana, sansani yiru.

⁴ Yera u s̄m̄ɔbu ḡra win m̄ɔ Esaun mi, Ed̄m̄un tem̄ me ba maa m̄ Seiri.

⁵ U bu wooda w̄e u n̄e, ameniwa i ko nen t̄nwerɔ Esau s̄ɔ i n̄e, ne Yakɔbu win b̄ɔ, na da na sina Labanin mi sere n̄ ka kua gis̄ɔ. ⁶ Na n̄e m̄ ka ketekunu ka yānu ka yoo t̄n dur̄bu ka t̄n kur̄bu. Yera na n̄n n̄ɔsiam̄ u ka man n̄nu geu m̄eri, wi, wi u s̄aa nen t̄nwerɔ.

⁷ S̄m̄ be, ba da ba wurama Yakɔbun mi, ba n̄e, sa tura wunen m̄ɔ Esaun mi, u maa sun senn̄ sisi ka tabu kowobu t̄mbu n̄eru (400).

⁸ Yera b̄erum Yakɔbu mwa u nanda gem gem. Ma u t̄n be ba wāa ka wi b̄nu kua wuunu yiru ka win yānu ka keteba ka yooyoosu. ⁹ Ma u n̄e, baa Esau ù n̄ na u sube teeru w̄ri u tu kamia, te ta tie ta koo yari baani.

¹⁰ Ma u kanaru kua u n̄e, Yinni Gusun̄, nen baaba Aburahamu ka nen tundo Isakin Yinni, a man s̄ɔwa n̄ wuro nen tem̄ mi ba man mara. Gea t̄nawa kaa man kua. ¹¹ Na n̄ tura n̄ ka wunen durom bakam ka wunen

bərəkiniro kpuro wa te a man sōsi, nε wi na sāa wunen bō. Domi na Yuudeni yeni tōburawa ka nen deka tōna. Adama tē nen tōmbu ka nen sabenu kua wuunu yiru. ¹² Na nun kanamō a man wōro saa nen mō Esau nōmun di. Domi na bεrum mō u ku ra sun wōrima u go ka nen kurōbu ka bibu sannu. ¹³ Wuna a maa gerua kaa man durom kua kpa a nen bibun bweseru dabiasia nge nim wōkun yanim mε goo kun kpε u gari.

¹⁴ Yam miya Yakōbu u sōbia u kpuna. Ma u win yaa sabenun sukum sua u ka win mō Esau kε. ¹⁵ Sabe niya boo ninu goobu (200) ka boo kinenu yendu ka yāa ninu goobu ka yāa kinenu yendu ¹⁶ ka naa mεrobu weeru ka naa kinenu wōkuru ka keteku mεrobu yendu ka keteku dwanu wōkuru, ka mam yooyo mεrobu tēna ka sin bii ni nu bom nōrumō. ¹⁷ U ye kpuro sua u win yobu nōmu beria gōo ka gōo nennεnka. Ma u bu sōwa u nεε, i n gbia nen wuswaa kpa i de gōo si, su n swīine dandankuru.

¹⁸ Ma u gbiikoo sōwa u nεε, Esau nen mō ū n ka nun yinna, ū n nun bikia weren min diya a wee, mana a dō, weren sabena a gbiisie, ¹⁹ a nūn wisio a nεε, win bō Yakōbugina. Nu sāawa kεε te na wi, nen tōnwero mōrisiama. Nen tii na wee biruō.

²⁰ Gari teeya u yiruse sōwa ka itase. Meya u be kpuro sōwa be ba sabe ni kpare gesi. ²¹ Ma Yakōbu u maa nεε, i geruo i nεε, wee, nε win bō na wee bεen biruō.

Domi u bwisika win tii sō u nεε, Esau ū n kεε te na gbiisie wa, win mōru koo sure. Yen biru nε ka wi sa ko waana nōni ka nōni. Sōrəkudo u koo man dam kooisa ka nuku dobu. ²² Kεε te, ta gbia ma u yōra u kpuna mi, wōku te.

Durō goo u ka Yakōbu gabirina Penieliō

²³ Yakōbu u seewa wōku te, u win kurōbu yiru ka win yoo tōn kurōbu yiru ka win bibu wōkura tia sua u da u ka bu Yabōkun daaru tōbura. ²⁴ Ye u bu tōburasia u kpa, ma u wura u maa ye u mō kpuro tōburasia. ²⁵ Yakōbu u tia wi turo. Yera durō goo u na u ka nūn gabirina sere yam ka sāra. ²⁶ Ye durō wi, u wa ma u n kpε u Yakōbu sura, ma u win gāa kpō so, ga sōsiara ye ba wōri mō. ²⁷ Yen biru durō wi, u nεε, a de n doona, domi yam sāreera wee.

Yakōbu u nūn wisa u nεε, na n nūn derimō a doona ma n kun mō a man domaru kua.

²⁸ Yera durō wi, u bikia u nεε, amōna wunen yīsiru.

U wisa u nεε, Yakōbu.

²⁹ Durō wi, u maa nεε, ba n maa nun sokumō Yakōbu. Isireliwa ba koo nun soku yēn sō a ka Gusunō gabirina ka maa tōnu, ma a kamia.

³⁰ Yera Yakōbu u nεε, a gem mō, a man wunen yīsiru sōwō.

U nūn wisa u nεε, mban sōna a nen yīsiru bikiamō.

Ma u nūn domaru kua. ³¹ Yakōbu u yam mi yīsiru kā Penieli. Yisi ten tubusiana, Gusunōn wuswaa. U nεε, na Gusunō wa nōni ka nōni, nen hunde maa faaba waara.

³² Ye u Penieli tōbura, ma sō u n yarimō. Saa dōma ten diya u killimō ka gāa te. ³³ Yen sōna sere ka gisō Isireliba ba ku ra yaan sīru tem te ta ka gāaru sōrine, yēn sō sīru miya Gusunō u Yakōbu so u ka kua gāaruji.

Yakōbu u ka Esau yinna

33

¹ Yeniban biru Yakōbu u nōni seeya u wa wee, Esau u wee ka win tabu kowobu tōnu nεε te. Yera Yakōbu u win bibu bōnu kua u Lea nūn wigibu wε. Ma u maa Raseli wigii wε. Ma u maa win yoo tōn kurōbu yiru begibu wε. ² Ma u

win yoo tən kurɔ be gbiisia ka ben bibu, ma u dera Lea ka win bibu ba bu swīi, yen biru Raseli ka win bii Yosefu ba swīi. ³Ma Yakɔbu u besira u bu gbiiya u da u yiira nɔn nɔɔba yiru win mɔɔn wuswaaɔ. ⁴Yera Esau tii u maa dukana u Yakabu gaba wīirɔ ba bɔkasina ba s̄suna. Ma be yiru kpuro ba swī. ⁵Ye Esau u nɔni seeya u Yakɔbun kurɔ be ka bii be wa, yera u nɛɛ, berà beni.

Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, bii be Gusunɔ u man kã win durom saabu, bera mi.

⁶Yera yoo be, ba na Esau n wuswaaɔ ba yiira. ⁷Ma Lea ka wigibu ba na ba yiira. Yen biru Raseli ka Yosefu ba maa na ba yiira. ⁸Ma Esau u maa Yakɔbu bikia u nɛɛ, mban s̄na a tən be ka sabe ni gbiisima nen mi.

Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, na nun ye kpuro m̄risiawa kpa a ka man nɔnu geu m̄ɛrin s̄ɔ.

⁹Ma Esau u nɛɛ, nen wɔnɔ, sabe ni na mɔ nen tii nu man tura, a wunɛginu nɛnuɔ.

¹⁰Yera Yakɔbu u nɛɛ, aawo, à n ka man nɔnu geu m̄ɛra, a nen k̄ɛ te mɔɔ. Domi ye a man dam koosia ka nuku dobu na wunen wuswaa waasinawa nge Gusunɔgia. ¹¹N n men na, a nen k̄ɛ te mɔɔ. Domi Gusunɔ u man durom kua u man w̄ kpuro yèn bukata na mɔ.

Ma u Esau suuru kana gem gem u sere k̄ɛ te mwa. ¹²Ma u nɛɛ, a seewo su doona kpa na n nun swaa gbiie.

¹³Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, nen tɔnwero, a ȳ ma na bibu mɔ be ba kun gina dam mɔ, ka ȳa binu ka ketɛ binu ni nu bom n̄rumɔ. Yen s̄ɔ, s̄a n dera ba s̄ia too baa s̄ɔ teeru, sabe ni kpuro nu koo gbisuku. ¹⁴Yen s̄ɔ, a n gbia, kpa nɛ ka bii be ka sabe ni, sa n wunen yira swīi kpurɛ kpurɛ sere su ka tunuma Seirio mi a w̄a.

¹⁵Ma Esau u nùn s̄ɔwa u nɛɛ, to, kon nun nen tɔmbu gabu deria.

Yakɔbu u nɛɛ, aawo, tɔnwero, n de gesi durom wa wunen min di.

¹⁶Yen d̄ma tera Esau u ḡsira u doona Seirio. ¹⁷Adama Yakɔbu u da Sukɔtuɔ. Ye u tura mi, u diru bana ma u win sabenu kunu kua. Yen s̄na ba yam mi soka Sukɔtu. Yen tubusiana, kunu.

Yakɔbu u win sansani gira Sikɛmun b̄kuɔ

¹⁸Yen biru u seewa min di u tura ka alafia Kananin temɔ min di u raa da Padanaramuɔ. Ma u win kunu gira wuu ge ba m̄ Sikɛmun b̄kuɔ. ¹⁹Tem mi u nu gira mi, ma u mu dwa ka s̄i geesun gobi wunɔbu (100) Ham̄arin bibun mi. Ben turon ȳsira Sikɛmu. ²⁰Yera u ȳaku yeru kua mi, u tu ȳsiru kã u nɛɛ, Gusunɔwa u s̄a Isirelin Yinni.

Sikɛmu u Dina gaba

34

¹Sanam m̄ɛ ba w̄a Sikɛmu mi, yera Dina, Lean bii tən kurɔ, wi u Yakɔbu marua, u da win w̄andia kpaasibun mi, be ba s̄a tem migibu. ²Ma Sikɛmu wi u s̄a Ham̄ari, tem min sunɔn bii u Dina wa. Ma u nùn gaba u s̄ere u ka kpuna. N deema Ham̄ari wi, u s̄aawa Hefi. ³Sikɛmu wi, u Dina k̄a gem gem sere u ka nùn gari kua u wa u ka win ḡru s̄iye win mi. ⁴Yen biruwa u win tundo s̄ɔwa u nɛɛ, a man w̄andia wini kasuo n sua kurɔ.

⁵Saa ye s̄ɔra Yakɔbu u maa nua ma ba ka win bii Dina kpuna ka dam. Yera u mari u n̄ ḡanu gerua sere ye win biba w̄ma kpara gberun di.

⁶⁻⁷Ye ba gari yi nua, ma be kpuro ba m̄ru besira ye Sikɛmu u ka Isirelin bweserun ȳsiru sanku u ka ben sesu Dina kpuna. Domi n n̄ weenɛ bu yen bweseru ko ben suunu s̄ɔɔ.

Yen biru Haməri, Sikemun tundo wi, u seewa u da Yakobun mi, u ka nùn gari yi ko. ⁸ Sanam me u tunuma u nee, nen bii Sikemu u wunen bii wøndia wi ba mð Dinan gəə gbimə kīrun s̄. Yen s̄, a suuru koowo a nùn wøndia wi kēeyə u sua kurə. ⁹ Domi besen bibu bā n suana sa ko ko tia be se ka be. Yen s̄, i sun be en wøndiaba wēma kpa su maa be se gibu be e wē. ¹⁰ Yen biru i ko n wāa be sen tem me s̄ə, i n m̄ə ye i kī, i n tenkuru m̄ə kpa i dukia wa.

¹¹ Yera Sikemun tii u maa Yakobu ka win bii be ba tie s̄əwa u nee, kon ko kpuro ye i man s̄əwa kpa i ka man n̄onu geu m̄eri. ¹² Yen s̄, i man dokiri gobi be ke bureo ka kēe dabinu nge m̄en n̄ə i kī. Kon ye kpuro wē i n ko gesi man bii wi kē n sua kurə.

¹³ Adama yèn s̄ Sikemu u Dina sankā, yen s̄na Yakobun bii be, ba wi ka win tundo Haməri wisa ka bwisi ba nee, ¹⁴ n n̄ koorə su besen sesu bango sari wē, domi besen mi, seku bakara. ¹⁵ Ye sa bikiamə t̄na, yera be en t̄n durə baawure u bango ko nge be se. ¹⁶ Saa yera sa ko besen wøndiaba be e kē kurəbu kpa i maa sun be e gibu wē kurəbu kpa sa n wāa sannu su ko bwese teeru. ¹⁷ Adama i n yina i bango ye ko, sa ko besen wøndia mwawa kpa su doona minin di.

¹⁸ Gari yi, yi ka Sikemu ka win tundo naawa. ¹⁹ N n̄ maa te Sikemu ka yi m̄em n̄əwa domi u Yakobun bii wøndia wi kī too. N deema wiya u be e bo win baaban yenū. ²⁰ Ma wi ka win tundo Haməri ba da wuun gbāra k̄nn̄wə mi bukurobu ba ra siri, ba bu s̄əwa ba nee, ²¹ t̄n beni ba ka sun do. Yen s̄, su de ba n wāa be sen tem me s̄ə ba n tenkuru m̄ə. Domi tem me, mu kpā. Kpa su ben wøndiaba sua kurəbu, kpa be, bu maa be se gibu sua kurəbu ²² kpa su ko bwese teeru. Yu ka koorə me, sere besen t̄n durə baawure u bango ko nge me ben tii ba s̄a. ²³ Yā n koorə me, berā ba ben sabe ni m̄ə ka ben dukia. I de su ko me kpa bu wa bu sina ka be se sannu.

²⁴ Be ba wāa gbāra k̄nn̄wə kpuro ba Haməri ka win biin gari yi n̄əmə, ma t̄n durəbu be ba yi nua ba da ba bango ye kua. ²⁵ Ye t̄n be, ba bango ye kua ba wāa wahala s̄ə gina, ba tamaa goo kun bu w̄rimə, yen s̄ə itasera Yakobun bibu Simeə ka Lefi, Dinan sesubu, ba ben takobiba sua ba wuu ge w̄ri ba gen t̄n durəbu kpuro go. ²⁶ Meya ba maa Haməri ka win bii Sikemu go. Ma ba ben sesu Dina yara Sikemun yenun di.

²⁷ Ma Yakobun bii be ba tie ba da ba wuu ge w̄ri ba gen yānu gurama yèn s̄ ba ben sesu sankā. ²⁸ Ba ben yānu ka ket̄ba gura ka ben ket̄ekunu ka yaa sabe ni nu wāa ben gberu kpaan̄ə ²⁹ ka ben arumani kpuro ka ben bibu ka ben kurəbu. Ye t̄n be, ba m̄ə gesi yenū s̄ kpuro ba gurawa.

³⁰ Yera Yakobu u win bibu Lefi ka Simeə s̄əwa u nee, wahala baka i ka man kasu mi. I dera nen bw̄ra kun kpī. Domi Kanani ba ka Feresiba ba koo man tusi. Yen biru bā n da n̄ə tia kua ba man w̄rima ba koo sun kpeerasiawa mam mam, domi nen t̄mba kun dabi.

³¹ Ma ba Yakobu wisa ba nee, sa ko dewa ba n besen sesu garisi kurə t̄nə?

Gusunə u Yakobu domaru kua Beteliə

35

¹ Yeniban biru Gusunə u Yakobu s̄əwa u nee, a seewo a da Beteliə kpa a n wāa mi, kpa a man yāku yeru kua mi na raa nun kure sanam me a wunen m̄ə duka suurimə.

² Yakobu u win t̄mbu s̄əwa u nee, b̄ū ni i raa m̄ə, i nu wunə be en suunu s̄əon di, kpa i tii deerasia i be en yānu tea. ³ Domi sa ko se su da Beteliə. Miya kon Gusunə yāku yeru kua domi wiya u man somi sanam me na wāa wahala s̄ə. Meya u maa ka man wāa nen sanum kpuro s̄ə.

4 Ma be kpuro ba ben būu kpee ni ba wa saa tɔn tukobun min di gura ba Yakɔbu wɛ ka maa ben swaa tonkunu. Ma u ye kpuro sua u sikua dāa bakaru garun nuurɔ Sikemu mi. 5 Yen biru ba seewa ba doona min di. Ma Gusunɔ u dera tɔn be ba ka bu sikerene mi, ba ɛrum soora. Yen sɔna ba n̄ bu swaa naamwɛ.

6 Yakɔbu u tunuma, wi ka win tɔn be, Lusio ye ba maa sokumɔ Beteli, Kananin temɔ. 7 Yera u Yinni Gusunɔ yaku yee te bania ma u tu yisuru kɔ Gusunɔ u wāa Beteliɔ. Domi miya u n̄n kure sanam mɛ u win mɔɔ duka suurimɔ.

8 Yam miya Debora wi u Rebeka n̄ɔri birun di u gu. Ma ba n̄n sikua Betelin guuram nuurɔ dāa bakaru garun korɔ. Yen sɔna ba dāa te soka gɔɔ wurin dāru.

9 Yen biru Gusunɔ u kpam Yakɔbu kure Beteliɔ ma u n̄n domaru kua, sanam mɛ u wurama Padanaramun di. 10 U nɛɛ, wunen yisira Yakɔbu, adama ba n̄ koo maa ka nun tu soku. Isireliwa ba ko n̄ da nun soku.

11 U maa nɛɛ, nɛ Gusunɔ na s̄awa Dam kpurogii. A maruro kpa wunen bibu bu kɔwara kpa bwese dabinu ka sinambu bu marura wunen min di. 12 Wune ka wunen bibun bwesera i ko n̄ tem mɛ mɔ mɛ na Aburahamu ka Isaki wɛ.

13 Ye Gusunɔ u gari yi gerua u kpa, u doona wɔllɔ u Yakɔbu deri. 14 Ma Yakɔbu u kperu sua u gira ba n̄ ka yaaye ma miya Yinni Gusunɔ u ka n̄n gari kua. Ma u tu tam ka gum wisi kpa ta n̄ ka s̄a Gusunɔgiru. 15 Yera u yam mi soka Beteli, domi miya Gusunɔ u ka n̄n gari kua.

Raselin gɔɔ

16 Yen biru Yakɔbu ka win tɔmbu ba seewa Betelin di ba dɔɔ Efarataɔ. Ye ba Efarata turuku kua, yera Raseli u yiira u mara swaa ye sɔɔ. Kurɔ wi, u wahala kua win maru bi sɔɔ. 17 Sanam mɛ u wahala mɔ, yera marusio u n̄n s̄ɔwa u nɛɛ, a ku nanda, bii tɔn durɔwa a maa wa.

18 Ye u mara u kpa u gɔɔ dɔɔ, yera u win bii wi yisuru kɔ Beni Oni. Yen tubusiana, bii wi na mara ka wahala. Adama win tundo u n̄n soka Benyameɛ. Yen tubusiana maa, nɛn nɔm geun bii*.

19 Ma Raseli u kpuna u gu. Ba n̄n sika Efaratan swaaɔ ye ba maa sokumɔ Betelehemu. 20 Yera Yakɔbu u kperu garu sua u gira Raselin siki ten mi, ba n̄ ka n̄n yaaye. Kpee te, ta wāa mi sere ka gisɔn gisɔ.

21 Min diya u seewa u da u win kuu bekurugiru gira Migidali Edɛɛɔ. 22 Sanam mɛ ba wāa Migidali Edɛɛ mi, yera ben turo Rubeni u da u ka win tondon kurɔ Biliha kpuna. Ma tundo wi, u ye nua.

Yakɔbun bii tɔn durɔbu ba s̄awa wɔkura yiru. 23 Bibu wɔkura yiru ye sɔɔ, Leagiba Rubeni wi, wi u s̄a Yakɔbun bii gbiikoo, ka Simeɔ ka Lefi ka Yuda ka Isakari ka Sabuloni. 24 Be ba maa s̄a Raseligibu, bera Yosefu ka Benyameɛ. 25 Be ba s̄a Biliha, Raselin yoon bibu, bera Danu ka Nɛfitali. 26 Silipa wi u s̄a Lean yoo, wigiba maa Gadi ka Aseɛ. Bii be ba Yakɔbu marua Padanaramuɔ bera mi.

27 Yen biru Yakɔbu u tura win tundo Isakin mi, Mandeɔ, Kiriati Ariban bɔkuɔ ye ba maa mɔ Heboroni. Miya Aburahamu ka Isaki ba s̄aru di. 28-29 Isaki u tɔkɔ kua gem gem u kuawa wɔɔ wunɔbu ka wɛnɛ (180), ma u kpuna u gu u da u win baababa deema. Win bibu Esau ka Yakɔbu ba na ba n̄n sika.

Esau u sina Edɔmun temɔ

* 35:18 nɛn nɔm geun bii - Heberuban mi, ba nɔm geu garisiwa gāa geenu n̄ kere nɔm dɔwaa.

36

¹ Esau wi ba maa sokumɔ Edɔmu win bibun bweseru wee. ² U kurɔbu sua Kananiban bweseru sɔɔ. Kurɔ ben yisa wee, Ada, Eloni Hɛtin bii, ka Oholibama, Anan bii, Sibeoni Hefin debubu, ³ ka Basimati, Isimɛelin bii, Nɛbayɔtun sesu. ⁴ Ada u Esau Elifasi marua. Ma Basimati u Rewɛli mara. ⁵ Ma Oholibama u Yeusi mara ka Yalamu ka Kore. Bii be Esau u mara Kananin temɔ, bera mi.

⁶ Ma u win kurɔbu sua ka bii be kpuro ka win tɔn be u mɔ kpuro, ka win yaa sabenu ka win dukia ye u wa Kananin tem mi kpuro, ma u seewa u da tem gam u ka win wɔnɔ Yakɔbu tonda. ⁷ Domi ben yaa sabenu dabi sere ayera kun bu turi bu ka nu kpara. Yen sɔ, ba n̄ kpɛ ba n wāa yam tem. ⁸ Ma Esau u da u wāa Seirin guunun bera gia. Esau wiya ba ra maa soku Edɔmu.

Esau bibun bweseru

⁹ Bii be u mara, bera ba kua Edɔmuba. Ma ba sina Seirin guunu gia. Ben bweseru wee. ¹⁰⁻¹³ Elifasi, Adan bii u seewa u Temani mara ka Omaa ka Sefo ka Gatamu ka Kenasi.

Ma win kurɔ wi ba mɔ Tinna u n̄n Amaleki marua.

Rewɛli, Basimatin bii u maa seewa u Nahati ka Seraki ka Sama ka Misa mara. Bera ba kua Rewɛlin bweseru.

¹⁴ Be ba maa s̄a Oholibaman bibu, bera Yeusi ka Yalamu ka Kore.

¹⁵ Be ba s̄a Esau bibun bweserun tore, bera mini. Esau bii gbiikoo Elifasi wiya u s̄a bwese ninin sikado, Temanigibu ka Omaagibu ka Sefogibu ka Kenasigibu ¹⁶ ka Koreba ka Gatamugibu ka Amalekiba. Bera ba s̄a Adan bibu.

¹⁷ Reweliwa u maa s̄a benin sikado, Nahatigibu ka Serakiba ka Samagibu ka Misagibu. Be kpurowa ba s̄a Basimatin bibun bweseru.

¹⁸ Be ba maa s̄a Oholibaman bibun bweserun nuuru, bera Yeusi ka Yalamu ka Kore.

¹⁹ Saa Esau min diya bwese ni kpuro nu marua.

²⁰ Seiri Horin bweserun diya tɔn beni ba yara. Ma ba kua win bwese ten kerin nuuru. Beya Lotani ka Sobali ka Sibeoni ka Ana ²¹ ka Disoni ka Eɛɛ ka Disani. Bera ba kua Horiban sikadoba be ba wāa Edamun temɔ saa yellun di. ²² Ye Lotani u seewa ma u Hori mara ka Hemamu. N deema Lotani wi, u sesu goo mɔ wi ba mɔ Tinna. ²³ Ma Sobali u maa seewa u Alifani mara ka Manahati ka Ebalu ka Sefo ka Onamu. ²⁴ Ma Sibeoni u maa bibu yiru mara, Aya ka Ana. Ana wiya u bwii wa yin min di nim sum mu yarimɔ saa ye u win tondon ketɛkunu kparamɔ gbaburɔ. ²⁵ Wiya u Disoni ka win sesu Oholibama mara. ²⁶ Be ba maa s̄a Disonigibu, bera Hemudani ka Esibani ka Yitirani ka Kerani. ²⁷ Be ba maa s̄a Eɛɛgibu, bera Bilani ka Safani ka Akani. ²⁸ Ma Disani u maa Usi ka Arani mara.

²⁹⁻³⁰ Beniwa ba kua Horiban bwese kerin wirugibu Edɔmun temɔ, Lotani ka Sobali ka Sibeoni ka Ana ka Disoni ka Eɛɛ ka Disani.

³¹ Sinam be ba bandu di di Edɔmuɔ Isireliba bu sere maa bandu swi ben temɔ, be wee. ³² Bela, Beorin bii, win wuun yisira Dinaba. ³³ Ye Bela u gu ma Yobabu, Serakin bii, Botisiragii u gɔna kɔsire kua. ³⁴ Ye Yobabu u gu ma Husamu Temanigii u gɔna kɔsire kua. ³⁵ Ye Husamu u gu ma Hadadi, Bedadin bii u gɔna kɔsire kua. Wiya u Madianiba go Mɔabun baru kpaanɔ. Win wuuwa Afiti. ³⁶ Ye Hadadi u gu ma Samula Masirekagii u gɔna kɔsire kua. ³⁷ Ye Samula u gu ma Sɔɔlu u gɔna kɔsire kua. Sɔɔlu wi, u s̄awa Rehobɔtugii. Wuu ge, ga wāawa daa te ba mɔ Efaratin goorɔ. ³⁸ Ye Sɔɔlu u gu ma Baali Hanani, Akaborin

bii, u gona kəsire kua. ³⁹Ye Baali Hanani u gu ma Hadari Paugii u gona kəsire kua. Win kurən yīsira Mehetabeli, Matiredin bii, Məsaabun debubu.

⁴⁰Be ba maa sāa Esaan bweserun sikadoba ba ka wāa Edəmuə, be wee, Tinna ka Alifa ka Yeteti ⁴¹ka Oholibama ka Ela ka Pinəni ⁴²ka Kenasi ka Temani ka Mibisaa ⁴³ka Madieli ka Iramu. Tem mi ben baawure u sina, win yīsira ba ra ka mu soku.

Be kpuro ba marurawa saa Esaan min di.

YOSEFU

Yosefu ka win maabu

37

¹Yakəbu u sina Kananin temə mi win tundo u raa sina. ²Win bibun gari wee. Ye Yosefu u kua wəɔ wəkura nəɔbu ka yiru, u yaa sabenu kparamə ka win maabu. U ra n wāawa ka win tundo turosibu, Biliha ka Silipan bibu sannu. Yera u ra ben tundo dəmeɣe daa kōsa ye win maa be, ba mō.

³N deema Yakəbu wi ba maa mō Isireli u Yosefu kī n win bii be ba tie kpuro kere, yèn sō təkəru səra u nùn mara. Ma u nùn tako * nəni bwese bwesekagia kua. ⁴Ye win maaba wa ben tundo u nùn kī n be kpuro kere, yera ba nùn tusiru seewa. Ba ku ra kpī bu ka nùn kīru gari sō.

⁵⁻⁷Səo teeru Yosefu u dosa. Yera u win maabu dosu ge saaria. U bu səɔwa u nɛɛ, i swaa dakio n bɛɛ nɛn dosu sō. Doo bəka sa bəkumə gberə, yera nɛn doo bəkuru ta seewa ta yōra, ma bɛɛginu na nu tu sikerena nu tu kpunammɛ.

Ye ba win gari nua yera ba nùn tusiru sosi ⁸ba nɛɛ, wuna a tamaa kaa ko bɛsɛn sunə kpa a n sun kpare?

Ma ba kparam nùn tusa ba sosi win dosu ka win garin sō.

⁹Yen biru u kparam dosu gagu kua u gu win maabu saaria u nɛɛ, wee na kparam dosa na wa səɔ ka suru ka kperi wəkura tia man kpunammɛ.

¹⁰U maa gu win tundo səɔwa. Ma win tundo u nùn gerusi u nɛɛ, mba wunɛn dosu genin tubusianu. Nɛ ka wunɛn mero ka wunɛn maabu sa ko na su nun kpunawa?

¹¹Win maaba ka nùn nisinu neni, adama win tundo u ye kpuro lasabu mō win gōruə.

Ba Yosefu dwa ba ka doona Egibitiə

¹²Səo teeru Yosefun maaba ka ben tondon sabenu kəsəru da Sikəmuə. ¹³Ma Isireli u Yosefu səɔwa u nɛɛ, n n̄ Sikəmu gia wunɛn maaba kəsəru da? A na n nun gəri ben mi.

Yosefu u nɛɛ, too.

¹⁴Ma Isireli u nɛɛ, a doo a mɛɛri bə n bwāa do kpa a wa sabenu nùn n maa alafia mō, kpa a wurama a man sō.

Nge mɛya u ka Yosefu gəra Sikəmuə saa Heboronin di. ¹⁵Sanam mɛ u sirene gbabu te səɔ, yera durə goo u ka nùn yinna u nùn bikia u nɛɛ, mba a kasu.

¹⁶Yosefu u nɛɛ, nɛn maaba na kasu. A gem mə a man səɔwə mi ba ben sabenu kparamə.

¹⁷Durə wi, u nɛɛ, ba doona minin di. Domi na nua ba nɛɛ, bu doona Dotani gia.

Ma Yosefu u win maabu naa gira u bu deema Dotaniə. ¹⁸Ye ba nùn wa sarun di, u sere turi ben mi, ba wesiana kə bu ka nùn go. ¹⁹Ba səɔna ba nɛɛ, bɛsɛn

* **37:3** tako - Yabe te ba ka yā mini ta sāawa te sina bokon bibu ba ra doke.

dosusugii wee u sisi. ²⁰ I de su nùn go tē su kp̄ē d̄k̄o kp̄iri ninin teeru s̄o, kpa su n̄ē, yaa k̄ōsa gaa ya nùn tema, kpa su wa m̄e win dosu si, su koo ka koorā.

²¹ Ye Rubeni u nua m̄e, u kasu u nùn faaba ko. Ma u n̄ē, i ku de su nùn go.

²² I nùn kp̄ēȳo d̄k̄o kp̄iri teni s̄o gbaburu mi. Adama i ku nùn n̄ōma doke.

N deema Rubeni u bwisikum̄o u nùn w̄ōra ben n̄ōman di kpa u nùn ḡōsia ben tundo mi.

²³ Saa ye Yosefu u tunuma ben mi, ba nùn win tako n̄ōni bwese bwesekagia ye potari. ²⁴ Ma ba nùn sua ba kp̄ē d̄k̄o kp̄iri te s̄o, te ta n̄ nim m̄o. ²⁵ Yen biru ba sina ba dim̄o. Ye ba n̄ōni seeya ba tenku wuuru garu wa be ba s̄āa Isim̄ēliba ba sw̄īn̄e ba wee Galadin di ba ben yooyoosu turare ka gum sawaram ka tim m̄e ba ra soku miru s̄ōbi ba ka d̄o Egibiti gia. ²⁶ Ma Yuda u win maabu ka w̄ōn̄o s̄ōwa u n̄ē, arufaani yer̄a sa ko wa s̄a n̄ bes̄en w̄ōn̄o go sa tii marisi. ²⁷ I na su da su nùn Isim̄ēliba d̄ore, su ku nùn n̄ōma doke. U s̄āawa bes̄en yem domi bes̄en w̄ōn̄awa.

Ma ba win gari wura. ²⁸ Ye Isim̄ēli be, be ba s̄āa Madianin temgibu, ba sar̄o, yer̄a Yosefun maaba nùn gawa ba yara d̄k̄o kp̄iri ten min di ba nùn Isim̄ēli be d̄ore ka sii geesun gobi ȳendu, ma ba ka nùn doona Egibitīo.

²⁹ Ma Rubeni u wurama d̄k̄o kp̄iri ten mi, u deema wee, Yosefu kun maa w̄āa mi. Yer̄a u win tiin yaberu n̄enua u karana nuku sankiranun s̄o. ³⁰ Ma u ḡōsira u wigibu deema u n̄ē, bii wi kun maa w̄āa mi ni! Nen w̄āaru! Mana kon du!

³¹ Sanam m̄eya ba boo kin̄eru go ma ba Yosefun yaberu sua ba ka tu boo gen yem t̄era. ³² Yer̄a ba goo ḡōra ben tundo mi ka tako n̄ōni bwese bwesekagia ye, u nùn s̄o u n̄ē, u m̄erio ye ba wa. Win biin yabera mi? Nge n̄ te.

³³ Ye u tura mi, Yak̄ōbu u yabe te tuba. Ma u n̄ē, nen biin yabera mi. Gbeeku yaa ya nùn kasuka ya tema.

³⁴ Yer̄a u win tiin yaberu n̄enua u karana ma u saaki sua u dewa nuku sankiranun s̄o. U win biin ḡōo w̄ooru sina s̄ōo dabi dabinu. ³⁵ Win bii t̄on dur̄o bu ka t̄on kur̄o bu kpuro ba na bu ka nùn nukuru yemiasia, adama u yina u ben goon gari n̄o. U n̄ē, u koo win biin ḡōo sw̄īwa sere u ka nùn naamwe ḡōo. Ma u ḡōo wi sw̄ī n̄ ka te.

³⁶ Saa ye s̄ōo, Madiani be, ba tura Egibitīo, ma ba Yosefu Potifaa dore wi u s̄āa Egibiti sun̄on sina kpa k̄ōsobun wirugii.

Yuda ka Tamaa

38

¹ Yen biru Yuda u win maabu ka w̄ōn̄o bu deri u da Hiran mi, Adulam̄o.

² Miya u Kananiin w̄ōndia bii goo wa win tundo ba m̄ō Sua. Ma u nùn sua kur̄o, ba m̄enna. ³ Kur̄o wi, u gura sua u bii t̄on dur̄o mara, ma ba bii wi ȳisuru k̄a Eru.

⁴ U maa wure u gura sua u bii t̄on dur̄o mara, ma ba nùn ȳisuru k̄a Onani. ⁵ Ye u Onani sarasia, u kpa maa wure u gura sua u bii t̄on dur̄o mara, ma ba nùn ȳisuru k̄a Sela. Saa ye s̄ōo kur̄o wi, u Sela mara, Yuda u n̄ w̄āa mi. U da u w̄āawa Kisibūo.

⁶ Eri, Yudan bii ḡbiikoo wi, u kp̄ēa ma win tundo u nùn kur̄o kasua. Kur̄o win ȳisira Tamaa. ⁷ Ye Yinni Gusun̄o u wa ma Eri u s̄āa t̄on k̄ōso, ma u dera u gu. ⁸ Saa ye s̄ōra Yuda u Onani s̄ōwa u n̄ē, a wunen m̄ōon kur̄o suo a ȳenu doke kpa a nùn bweseru kasua nge m̄e wooda ya gerum̄o.

⁹ Onani u wa ma kur̄o wi, ù n̄ mara, bii be, ba n̄ ko n̄ s̄āa wigibu. Yer̄a ù n̄ ka nùn m̄ennam̄o u ku ra wure u tii wa kur̄o wi s̄ōo, u ku ka win m̄ōo bibu maruan s̄o. ¹⁰ Ye Onani u m̄ō mi, ya n̄ Yinni Gusun̄o dore. Yen s̄ōna u maa dera u gu.

11 Yera Yuda u Tamaa sɔɔwa u neɛ, a doo a ɔminiru di sere nen bii Sela ù n kpɛa.

Domi u tii sɔɔwa u neɛ, Sela ù n kurɔ wi sua, u koo ra maa gbi nge win maabu.

Ma Tamaa u doona u da u waa win tondon yenuo.

12 Sanam dɔɔ sanam wee, Yudan kurɔ Suan bii u gu. Ye Yuda u yen ɔminiru di u kpa, win bwɛra wurama, yera ba da Tinnɔ wi ka win bɔɔ Hira Adulamugii wi. Miya ba Yudan yaaun sansu bɔɔrimɔ. 13 Yera goo u da u Tamaa sɔɔwa u neɛ, wee wunen dɔɔ tundo u dɔɔ Tinnɔ u ka win yaaun sansu bɔɔri. 14 Ye u nua me, yera u win ɔmini yaaun pota, ma u tii sɔnditia wukiri nge kurɔ tanɔ, u da u sina wuu ge ba mɔ Enaimun kɔnnɔwɔ Tinnan swaa. Domi u wa Sela u kpɛa, ba ñ maa nùn wi wɛ durɔ.

15 Ye Yuda u sarɔ u nùn wa u sɔ mi, ma u nùn garisi kurɔ tanɔ yèn sɔ u win wuswaa sɔnditia wukiri. 16 Ma u susi win bɔkuɔ u ka nùn gari kua u neɛ, su da wunen yenuo n ka nun kpuna.

Domi u ñ yɛ win biigii kurɔwa. Ma kurɔ wi, u nùn wisa u neɛ, mba kaa man kɛ à n ka man kpuna.

17 Ma Yuda u neɛ, kon de bu ka nun boo kpɛmu naawa.

Kurɔ wi, u neɛ, ñ n mɛn na, a man gaaun tɔruba yiyo sere à n boo ge marisiana.

18-19 Yuda u nùn wisa u neɛ, mba a kɛ n nun tɔruba yiya.

Ma u neɛ, a man wunen taabu ge ga wunen yiireru mɔ ka gen wɛɛ ka deka ye a neni wɛɛma.

Yera u ye kpuro kurɔ wi wɛ, ma u da u ka nùn kpuna. Yen biru kurɔ wi, u seewa u doona. U da u sɔnditia ye wuna ma u maa win ɔmini yaa ni doke. Amen biru u deema wee, u gura mɔ. 20 Yuda u win bɔɔ Hira Adulamugii wi ɔra u ka boo ge kurɔ wi daawa, kpa u win yaa ni u tɔruba yii mi mwaama. Adama ye u tura mi, u ñ kurɔ wi wa. 21 Yera u yam min tɔmbu bikia u neɛ, mana kurɔ tanɔ wi u raa waa Enaimun kɔnnɔwɔ swaa sɔɔ mini.

Ma ba nùn wisa ba neɛ, kurɔ tanɔ goo sari mini.

22 Yera u ɔsira Yudan mi, u neɛ, na ñ kurɔ wi wa. Yam min tɔmbu ba maa neɛ, kurɔ tanɔ goo sari ben wuu mi.

23 Yuda u neɛ, ñ n mɛn na, u nenuɔ, ye u wa kɔ. Wee, na ka nun boo kpɛmu ge ɔra win mi, a ñ maa nùn wa. Yen sɔ, su ku de bu sun yɛɛ.

24 Suru itan biru ba na ba Yuda sɔɔwa ba neɛ, wunen biigii kurɔ Tamaa u kurɔ tanaru dimɔ sere u mam ten gura sua.

Ma Yuda u neɛ, bu nùn yaro wuun di bu dɔɔ meni.

25 Sanam me ba ka nùn yariɔ wuun di, yera u ɔra bu Yuda taabu ge ka gen wɛɛ yi ka deka ye sɔsi, kpa bu nùn sɔ ma wi u ye kpuro mɔ, yɛron gura u mɔ.

26 Ye ba ka yaa ni tura, Yuda u nu gia ma u neɛ, kurɔ wi, u man gem kere, domi na yina n nùn nen bii Sela wɛ durɔ.

Yen biru Yuda kun maa ka nùn mennare.

27 Sanam me kurɔ wi, u marubu tura yera ba wa ma sikabara ba waa win nukurɔ. 28 Ye u yiire, yera bii ben turo u noma yarama, ma marusio u nomu ge sɔɔ wɛɛ wunɔmgii gbinisi u neɛ, winiwa koo gbi u yarima.

29 Adama u nomu ge wesia, ma wi u kun daa noma yare mi, u gbia u yarima. Yera marusio u neɛ, anna a ka tii swaa kenia me!

Yen sɔna ba nùn yisuru kã Peresi. Yen tubusiana, swaa kenio. 30 Yen biruwa wi ba wɛɛ wunɔmgii gbinisi mi, u yarima. Ma ba nùn yisuru kã Seraki.

39

¹ Isimɛeliba ba ka Yosefu da Egibitiɔ. Ma Potifaa Egibitigii u nùn dwa ben mi. Potifaa wi, u sãawa Egibiti sunɔn sina kpa kɔsobun wirugii. ² Yinni Gusunɔ u wãa ka Yosefu, ma u nùn kua tɔn barukagii. U wãa win yinni Egibitigiin yenuɔ. ³ Yinni wi, u wa ma Yinni Gusunɔ u ka nùn wãa, ma u maa nùn swaa kusiamme yabu baayere sɔɔ ye u mɔ. ⁴ Yen sɔ, u ka nùn nɔnu geu mɛɛra u nùn kua win yenu sɔm kowobu kpuro wirugii, ma win ye u mɔ kpuro u nùn nɔmu sɔndia. ⁵ Saa min di u Yosefu kua win yenu sɔm kowobu kpuro wirugii ma u nùn ye u mɔ kpuro nɔmu sɔndia, Yinni Gusunɔ u win yenu ge domaru kua ka ye u mɔ kpuro yenu ka gberɔ. ⁶ Potifaa wi, u ye u mɔ kpuro deri Yosefun nɔma sɔɔ. U n maa yen gaan gari yɛ ma n kun mɔ win dĩa ni u koo doke nɔwɔ baasi.

Yosefu ka Potifaa kurɔ

N wee Yosefu durɔ burɔwa. Win wasi ka win wuswaa girima mɔ. ⁷ Yera sɔɔ teeru win yinnin kurɔ u nùn nɔni girari ma u nɛɛ, a de a ka man kpuna.

⁸ Adama Yosefu u yina. U kurɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, n wee, nɛn yinni u n yenu gãanun gari yɛ. Win ye u mɔ kpuro, nɛna u nɔmu sɔndia. ⁹ U n man dam kere yenu ge sɔɔ, u n maa man gãanu yinari ma n kun mɔ wunɛ tɔna yɛn sɔ a sãa win kurɔ. Yera kon gãa ninin bweseru ko kpa n Gusunɔ torari?

¹⁰ Baadommawa kurɔ wi, u ra n ka nùn gari yi mɔ. Ka mɛ, Yosefu u yina u ka nùn kpuna. U ku ra mam kã ba n wãa sannu.

¹¹ Sɔɔ teeru Yosefu u dua dirɔ u ka win sɔmburu ko. N deema yenu gen tɔnu goo sari turuku. ¹² Yera kurɔ wi, u Yosefun bekuru nɛnuu u nɛɛ, a ka man kpunɔ.

Yosefu u nùn beku te deria u duka yara tɔwɔ. ¹³ Ye kurɔ wi, u wa ma u nùn beku te deria u duka yara tɔwɔ, ¹⁴ yera u win yenu gibu soka u nɛɛ, i na i wa. Heberu wi nɛn durɔ ka na u sun kam mɛɛra. U ki u ka man kpuna adama na wura kua tãa tãa. ¹⁵ Ye u nua na wura kua mɛ, u man win bekuru deria u duka yara tɔwɔ.

¹⁶ Ma kurɔ wi, u beku te yii yeru kua sere win yinni u ka wurama yenuɔ. ¹⁷ Sanam mɛ u wurama mi, kurɔ wi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, yoo Heberu wi a ka sun naawa mi, u man duwi u ka man sanku. ¹⁸ Ye na wura kua, yera u man win bekuru deria u duka yara tɔwɔ.

¹⁹ Ye durɔ wi, u win kurɔn gari yi nua, yera u mɔru bɛsira. ²⁰ Ma u Yosefu sua u doke piri sɔm dirɔ mi ba ra sunɔn piri sɔmba doke.

Ba Yosefu piri sɔm kpɛɛ

Miya u wãa. ²¹ Adama Yinni Gusunɔ u wãa ka wi. U maa nùn domaru kua u dera u kã geeru wa piri sɔm kɔsobun wirugiin mi. ²² Ma wirugii wi, u nùn piri sɔm be ba wãa mi kpuro nɔmu sɔndia. Ye ba koo ko kpuro, wiya ra yen wooda wɛ. ²³ Wirugii wi, u ku ra mɛɛri ye Yosefu u mɔ domi Yinni Gusunɔ u wãa ka wi. Ma u dera win ye u kua kpuro ya wɛra.

40

¹ Yeba kpuro biru Egibiti sunɔn sɔm kowobun wirugibu yiru ba nùn torari. Turo u sãa pɛɛ kowobun wirugii, turo maa wi u ra nùn nɔra wɛ. ² Ma u ka be yiru ye mɔru bara. ³ U bu doke piri sɔm kɔsobun wirugiin dirɔ mi ba Yosefu kɛnuu. ⁴ Piri sɔm kɔsobun wirugii wi, u bu Yosefu nɔmu sɔndia u n bu sɔmburu kuammɛ. Ma ba sɔɔ mɛɛru kua piri sɔm diru mi.

Yosefu u dosusu tubusia pirišom dirɔ

⁵ Yera wɔkuru garu be yiru ye, ba dosa pirišom diru mi. Ben baawure ka wiguu ka gen tubusianu nenem. ⁶ Ye Yosefu u na ben mi bururu u bu mɛɛra, yera u deema ben nuki sankire. ⁷ Ma u bu bikia u nɛɛ, amɔna bɛen wuswaa ka burisine mɛ gisɔ.

⁸ Ba nùn wisa ba nɛɛ, sa dosawa. Goo maa sari wi u koo sun dosu si tubusia.

Yosefu u bu sɔɔwa u nɛɛ, n n Gusunɔwa u ra n gāanu kpuron tubusianu yɛ? N n men na, i man bɛen dosu si saario.

⁹⁻¹⁰ Ma wi u ra Egibiti sunɔ tam nɔra wɛ, u win dosu Yosefu saaria u nɛɛ, nen dosu sɔɔ wee, na resem dāru wa nen wuswaaɔ ta kpia. Dāa te, ta kāasi ita mɔ. Ma ta wɛsu kua ta binu mara nu ye. ¹¹ N deema na Egibiti sunɔn nɔra neni nen nɔmuɔ. Na resem ye wɔka na game nɔra ye sɔɔ. Ma na ye sua na nùn wɛ.

¹² Ma Yosefu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, dosu gen tubusianu wee. Kāasi ita ye, sɔɔ itawa mi. ¹³ N tie sɔɔ ita sunɔ u ka nun yara pirišom di kpa u nun wesia wunen sɔmburu sɔɔ. Kaa kpam nùn win nɔra wɛ nge mɛ a ra raa ko sanam mɛ a sāa win sɔm kowo. ¹⁴ Adama a n man yaaye sanam mɛ a doo nɔru wɔri. Na nun kanamɔ, a man durom kuo a sunɔ nen gari sɔ kpa a man yara dii tenin di. ¹⁵ Domi ba man gbɛnawa saa Heberuban tem di, ba ka man na mini. Yen biru na n maa gāanu kue ba ka man kpɛɛma pirišom diru mi.

¹⁶ Ye pɛɛ kowobun wirugii wi, u wa ma Yosefu u wiɔnɔn dosu ge tubusia n dora, yera u nɛɛ, wee, nen dosu sɔɔ, nɛna maa birenu ita sɔɔwa nì sɔɔ ba ra pɛɛ doke. ¹⁷ Bire te ta wāa wɔllɔ, kira bwese bwesekawa wāa mi, ye ba yeesia pɛɛ doo sɔɔ. Ma gunɔsu kira ni dimɔ bire te sɔɔ, nen wiru wɔllɔ.

¹⁸ Yosefu nùn wisa u nɛɛ, gen tubusianu wee. Birenu ita ye, sɔɔ itawa mi. ¹⁹ N tie sɔɔ ita sunɔ u ka wunen wiru bura kpa bu nun sāarusia dāa wɔllɔ, gunɔsu su wunen yaa di.

²⁰ Ye n kua sɔɔ ita ye, Egibiti sunɔ u win marubun tɔɔ bakaru kua. Ma u sɔm kowobu yiru ye yara pirišom di, u bu yɔrasia win sɔm kowo be ba tien wuswaaɔ. ²¹ Ma wi u ra nùn nɔra wɛ mi, u nùn wesia win sɔmburu sɔɔ. ²² Adama ba pɛɛ kowobun wirugii wi sāarusia nge mɛ Yosefu u raa bu tubusia. ²³ Yen biru sunɔn nɔri wɛɔ wi, u Yosefu duari.

Egibiti sunɔ u dosa

41

¹ Wɔɔ yirun biru Egibiti sunɔn tii u dosa. Wee u yɔ daru bɔɔwɔ. ² Yera naa mero bure nɔɔba yiru yi yi bɔɔru yi yarima daarun di yi dimɔ daru bɔɔwɔ. ³ Ma nɛɛ nɔɔba yiru gɛɛ maa yarima daarun di yi yi woore yi n waabu wā, yi yɔra yiɔnɔn bɔkuɔ daru bɔɔ mi. ⁴ Ma yi nɛɛ bure yi yi bɔɔru mwɛ. Ma u dom yanda.

⁵ U kpam dweeya ma u dosa nɔn mɛɛruse. Wee, doo gāa teeru sɔɔ, u doo wii geenu nɔɔba yiru wa ni nu bem mɔ swɛɛ swɛɛ. ⁶ Ma doo winu nɔɔba yiru ganu nu maa yara niɔnɔn temɔ, ni nu sakosu sāa nu gbere sɔɔ ka woon sɔ. ⁷ Doo wii sako si, su doo wii geenu mwɛ mwɛ. Ma u dom yanda u deema u dosawa.

⁸ Ye n kua bururu win bwɛra kun kpunɛ. U sɔrobu ka bwisigibu kpuro soka be ba wāa Egibitiɔ. U bu win dosu si kpuro saaria. Adama baa ben turo kun kpia u nùn dosu si tubusie.

⁹ Saa ye sɔɔra win nɔri wɛɔ wi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, gisɔra na yaaya ma na tora. ¹⁰ Sanam mɛ a maru kua ka bɛsɛ wunen sɔm kowobu, ma a dera ba sun kpɛɛ nɛ ka pɛɛ kowobun wirugii pirišom kɔsobun wirugiin dirɔ, ¹¹ bɛsɛ yiru ye, sa dosa wɔku teeru. Ma bɛsɛn baawure u win dosun tubusianu nua nge

mε u dosa. ¹² N deema beše ka Heberu bii goowa sa wāa mi, wi u sāa pirisəm kōsobun wirugiin yoo. Ye sa nūn bešen dosu si saaria, yera u sun si tubusia. ¹³ Ma n kua nge mε u baawure tubusia. A man wesia nen sāmburu sō, ma a dera ba pēe kowobun wirugii wi sāarusia.

Yosefu u Egibiti sunən dosusu tubusia

¹⁴ Ye Egibiti sunə u nua mε, u Yosefu sokusia. Mii mii ba nūn yarama pirisəm dirun di, u win toburu kōna ka win baa sansu u yānu kōsa, ma u seewa u da sunə win mi. ¹⁵ Sunə u nūn sōwa u nεε, na dosa. Goo kun kpīa u man dosu ge tubusie. Na maa nua a ra dosu tubusie bā n nun gu sōwa.

¹⁶ Ma Yosefu u nūn wisa u nεε, n nε, Gusunəwa u koo nun ge tubusia n dora.

¹⁷ Ma sunə u nεε, wee, nen dosu sō na yō daru bōwō. ¹⁸ Yera naa mero bure nōba yiru yi yi bōru yi yarima daarun di yi dimə daru bōwō. ¹⁹ Ma nεε nōba yiru gεε maa yarima daarun di yi yi woore yi n waabu wā. Na n naa kōsimii nin bweseru waare Egibitin tem kpuro sō. ²⁰ Nεε yi, yi nεε gbiikii nōba yiru yi yi bōru mi mwe. ²¹ Adama ye yi yi mwe mε, a n kaa n mam yē nge yi gāanu mwe. Domi mε yi woore yellun di, mεya yi woore mi. Ma na dom yanda. ²² Yen biru na kpam dosa na doo gāa teeru sō doo wii geenu nōba yiru wa ni nu bəm mō swεε swεε. ²³ Ma doo winu nōba yiru ganu nu maa yara niōnən temə ni nu sakosu sāa nu ghere sō ka woon sō. ²⁴ Doo wii sako si, su doo wii gee ni mwe mwe. Na dosu ge nen sōrobu saaria adama ben goo kun man gu tubusie.

²⁵ Yosefu u nūn sōwa u nεε, gāa teena a dosa. Gusunəwa u nun sōsi ye u koo ko. ²⁶ Naa mero bure nōba yiru ye, ka doo wii geenu nōba yiru ye, wō nōba yiruwā. Ye kpuro ya sāawa dosu teu. ²⁷ Nεε nōba yiru yi yi woore yi n waabu wā mi, yi yi yara yiōnən biru, ka doo wii sakosu nōba yiru si su ghere sō ka woon sō mi, nu sāawa wō nōba yiru yē sō gōra ko n wā. ²⁸ Gusunəwa nun sōsi ye u koo ko nge mε na raa nun sōwa, sunə. ²⁹ N wee, wō nōba yiru sō, debura ko n wāa Egibitin tem kpuro sō. ³⁰⁻³¹ Adama yen biru gōra koo tem mε kpuro wəri wō nōba yiru kpa tu kpēa gem ka tia sere ba n koo maa debu ten yira wa. ³² Ye a ka dosu ge kua nən mεeru, Gusunə u kī a n yē ma ya koo koorawa ya n maa tεm. ³³ Tē, sunə, n weene a bwisigii goo kasu wi u lasabu mō, kpa a nūn ko Egibitin wirugii. ³⁴ Kpa a maa tambu gabu wuna be ba koo deburun saan dīanu kpuro bōnu ko suba nōbu kpa bu nin sube teeru mwa baawuren mi. ³⁵ Kpa bu dīa ni kpuro menna ka wunen yiiko bu doo bōkunu bere biranu sō wu baageren sō kpa ba n nu kōsu. ³⁶ Niya nu ko n berua tām bun sō ba n ka gōrun wō nōba yiru ye mara ye ya wee tem mε sō, kpa tu ku raa ka tambu kpuro go.

Ba Yosefu kua Egibitin wirugii

³⁷ Ma Yosefun gari yi, yi Egibiti sunə dore ka win sina asakpōbu kpuro. ³⁸ Yera u bu bikia u nεε, mana sa ko maa tōnu wa wi u Gusunən Hunde mō nge wini.

³⁹ Ma u Yosefu sōwa u nεε, nge mε Gusunə u nun ye kpuro sōsi, goo maa sari wi u bwisi ka lasabu mō nge wunε. ⁴⁰ Kon nun ko nen yenu yēro. Nen tambu kpuro ba koo wunen gari mem nōwa. Nen sina gōna tōnawa ko na n ka nun kere. ⁴¹ U maa nεε, wee, na nun kua Egibitin tem kpuron wirugii.

⁴² Yera u win taabu ge ga win yīreru mō pota win nōmun di u Yosefu dokea win nōmu. Ma u nūn yāa buranu sebusia. Yen biru u nūn yōni wuragii dokea wīro. ⁴³ Ma u dera ba nūn yōsia keke sō ye dumi gawe ya wigia swīi. Gaba

nùn gbiye ba m̀, i yiiri i yiiri. Nge meya Egibiti suno u ka Yosefu kua tem me kpuron wirugii.

⁴⁴ Ma u kparam nùn sɔwa u nee, ne Egibiti suno, nena na gerua, Egibitin tem kpuro sɔo, goo kun kpɛ u gāanu ko ma n kun mɔ ka wunen wooda.

⁴⁵⁻⁴⁶ Ma u Yosefu yisuru kã Safenati Paniaki te ta sãa be Egibitigibun yisuru. Ma u nùn Potiferan bii Asinati kã kurɔ. Potifera wi, u sãawa wuu ge ba m̀ Onin yaku kowo. Yosefu u mɔwa wɔo tena sanam me Egibiti suno u nùn kua wirugii.

Ma Yosefu u doona u da u Egibitin tem kpuro bera. ⁴⁷ Deburun wɔo nɔɔba yiru ye sɔo, tem mu dīanu kua gem gem. ⁴⁸ Yera Yosefu u wuu baageren gbean dīanu menna wɔo nɔɔba yiru ye sɔo, u nu berua wuu gen biranu sɔo. ⁴⁹ Dīa ni u menna mi, nin kpāara banda sere ba n̄ kpɛ bu nin geeru gia. Nu sãawa nge yani seeri.

⁵⁰ Gɔo ten saa yu sere na, Asinati, Potiferan bii u Yosefu bii tɔn durɔbu yiru marua. ⁵¹ Yen gbiikoowa Yosefu u yisuru kã Manase, u nee, domi Gusuno u dera na nen wahala kpuro duari ka maa nen baan yenu kpuro. ⁵² Ma u yiruse yisuru kã Efaraimu, u nee, domi Gusuno u dera na mara tem mi na nɔni swāaru wa.

⁵³ Sanam dɔo sanam wee, debu baka ten wɔo nɔɔba yiru yen baa doona Egibitin temo. ⁵⁴ Ma wɔo nɔɔba yiru gɔɔrugia ya tunuma nge me Yosefu u raa gerua. Gɔo te, ta tem baama kpuro nenua, ma n kun mɔ Egibitin tem tona sɔo mi dīanu wāa. ⁵⁵ Adama ye gɔɔra ra dua mi, tamba Egibiti suno wuri koosimo bu ka dīanu wan sɔ. Ma u bu sɔwa u nee, bu doo Yosefun mi, kpa bu ko ye u koo bu sɔ. ⁵⁶ Ye Yosefu u wa gɔɔra tem me kpuro nenua, yera u bira ni kpuro wukia u tambu dīanu dɔremɔ. Gɔo te, ta kpɛamɔ. ⁵⁷ Ma tamba naamɔ Egibitio tem kpuron di bu ka dīanu dwe Yosefun mi, domi gɔo te, ta tem kpuro neni gem gem.

Yosefun maaba dīanu dwebu da Egibitio

42

¹ Ye Yakɔbu u nua dīanu wāa Egibitio, yera u win bibu bikia u nee, mban sɔna i mɛerine i n̄ gāanu m̀. ² Na nua ma Egibitio dīanu wāa. N n mɛn na, i seewo i da i sun nu dwiama kpa su wa sa n ka wāa.

³ Ma Yosefun maabu wɔkuru ba seewa ba da Egibitio bu ka dīanu dwe. ⁴ Adama Yakɔbu kun wure Yosefun wɔno Benyamɛe u ka bu da domi u nee, wahala gaa ya koo ra nùn deema. ⁵ Ma ba dīa ni dwem da Egibitio ka Kananiba gabu. Domi gɔɔra wāa Kananin tem kpuro sɔo.

Yosefu u win maabu buku buku kua

⁶ Saa ye sɔo, Yosefuwa u Egibitin tem kparamɔ. Wiya u tem min tambu dīanu dɔrasiamɔ. Ye win maa be, ba tura mi, ba nùn yiira ba wiru tem girari. ⁷ Ye u bu wa u bu gia, adama u kua nge u n̄ bu yɛ. Ma u bu gerusi ka dam u nee, man diya i na.

Ba nùn wisa ba nee, saa Kananin tem diya sa na su ka dīanu dwe.

⁸ Adama ka me, ba n̄ nùn tuba. ⁹ Saa yera u yaaya dosu ge u raa kua ben sɔ. Ma u bu sɔwa u nee, i nawa i ka besen tem saria mɛeri kpa i wa mi sa dam kɔmie.

¹⁰ Ba nùn wisa ba nee, aawo, yinni, sa nawa su ka dīanu dwe. ¹¹ Tɔn turowa u bese kpuro mara. Gema sa gerumɔ, sa n̄ sãa be ba tem saria mɛerim na.

¹² Adama Yosefu u bu wisa u nee, weesa, i nawa i ka wa mi sa dam kɔmie.

¹³ Ba kpam nùn wisa ba nɛɛ, yinni, sa s̄awa beɛ t̄onu w̄okura yiru. T̄on turowa u sun mara Kananin tem̄o. Beɛn wi u piiburu bo, wiya sa deri yenūo ka beɛn tundo, ma turo u sariru kua.

¹⁴ Yosefu kpam bu wisa u nɛɛ, weesa i m̄ò. I nawa i ka beɛn tem saria m̄ɛɛri.

¹⁵ Wee nge m̄ɛ kon ka beɛn laakari m̄ɛɛri. I kun ka beɛn w̄on̄o wi u w̄a yenūo mi nɛ, sere ka Egibiti sun̄on ȳisuru i ñ yarīo minin di. ¹⁶ Yen s̄o, i beɛn turo ḡorio u da u ka nùn na. Beɛ be i tie, bu beɛ doke piris̄am dir̄o. Saa ye s̄ora sa ko wa ñ n gem na i gerum̄o. Ma n kun m̄ɛ, sere ka Egibiti sun̄on ȳisuru, i nawa i ka tem saria m̄ɛɛri.

¹⁷ Ma u bu kenusi piris̄am dir̄o s̄o ita. ¹⁸ S̄o itase tera u bu s̄owa u nɛɛ, na Gusun̄o nasie. Yen s̄o, i koowo m̄eni kpa i wa i n ka w̄a. ¹⁹ In s̄aan na t̄on geobu, i beɛn turo derio diru mini. Beɛ be i tie kpa i ka beɛn t̄ambu d̄ianu daawa ḡo ten s̄o. ²⁰ Kpa i ka man beɛn w̄on̄o d̄aako wi naawa. Saa yera kon gia ma gema i gerum̄o, kpa su beɛ deri i n w̄a.

Ba wura m̄ɛ, ²¹ ma ba s̄ona ba nɛɛ, k̄sa ye sa beɛn w̄on̄o Yosefu kua yera ya sun k̄siem̄o t̄ɛ, domi sa win nuku sankiranu wa. Ye u sun suuru kana sa ñ wure.

²² Rubeni u bu s̄owa u nɛɛ, na ñ daa beɛ s̄owa na nɛɛ, i ku bii wi k̄sa gaa kua? Adama i ñ n̄en gari wure. Wee, t̄ɛ Gusun̄o u sun win yem bikiam̄o.

²³ Sanam m̄ɛ ba gari yi m̄ò, ba ñ ȳɛ Yosefu u ben barum n̄om̄o. Domi goowa u ra bu gari tusie. ²⁴ Ma Yosefu u bu d̄esirari gina u da u swi.

Yosefun maaba ḡosira Kananin tem̄o

Yen biru u wura u ka bu gari kua. Ma u be s̄o Simēo ḡosa u dera ba ka nùn ȳoni b̄okua be kpuron n̄oni biru. ²⁵ Yen biru u wooda w̄ɛ u nɛɛ, bu ben saakiba s̄o d̄ianu yibio kpa bu ben baawuren gobi wesia win saaki s̄o, kpa bu be d̄ianu kusenu kua ni ba koo di swaa s̄o. Ma ba kua m̄ɛ. ²⁶ Ma ba ben d̄ia ni ketekunu s̄abi ba doona.

²⁷ Swaa s̄o mi ba w̄ɛre, yera ben turo u win saaki kusia u ka win keteku d̄ianu k̄ɛ. Ma u deema gobi wee saaki ye s̄o. ²⁸ Ma u be ba tie s̄owa u nɛɛ, ba man n̄en gobi wesia. Yí wee n̄en saakia.

Yera ba nanda ba geruna ba nɛɛ, mba Gusun̄o u sun kua yeni.

²⁹ Ma ba wure ba swaa w̄ori ba tura ben tondon mi Kananin tem̄o. Ba nùn s̄owa kpuro ye n bu deema. ³⁰ Ba nɛɛ, dur̄o wi u s̄a Egibitigibun wirugii u sun gerusi u nɛɛ, sa nawa su ka ben tem saria m̄ɛɛri. ³¹ Ma sa nùn wisa sa nɛɛ, sa s̄awa t̄on geobu. Sa ñ nɛ su ka ben tem saria m̄ɛɛri. ³² Sa kpam nùn s̄owa sa nɛɛ, sa s̄awa t̄on turon bibu, beɛ w̄okura yiruw̄a a mara. Beɛn turo sariru kua. Wi u piiburu bo, u maa w̄a yenūo ka wunɛ. ³³ Yera u sun wisa u nɛɛ, su nùn beɛn turo derio. Beɛ be sa tie, kpa su ka beɛn t̄ambu d̄ianu naawa ni nu koo bu turi ḡo ten s̄o, ³⁴ kpa su ka nùn beɛn w̄on̄o wi u w̄a yenūo mi naawa. Nge m̄ɛya u koo be ka gia ma sa s̄a t̄on geobu, sa ñ weesu m̄ò, sa ñ maa s̄a be ba ben tem saria m̄ɛɛrim na. Kpa u sun beɛn turo wi wesia. M̄ɛya u koo be maa de su tenkuru ko ben tem mi.

³⁵ Ye ba gari yi gerua ba kpa, yera ben baawure u win saaki kusia. Be ka ben tundo ba wa wee, ben baawuren gobi yi u k̄sia yi w̄a win saakia. Ma berum be kpuro mwa. ³⁶ Yera Yak̄abu u nɛɛ, i ko de n n̄en bibu kpuro biawa. Domi wee, Yosefu u sariru kua, na maa Simēo bia, t̄ɛ i k̄i i Benyamēɛ sua. Ye kpuro n̄e s̄ora ya w̄rim̄o.

³⁷ Rubeni u ben tundo wisa u nɛɛ, a gesi man Benyamēɛ n̄omu s̄ondio. Nà kun ka nùn wurame, n̄en bibu yiru wee, a bu goowo.

38 Yakobu u bu wisa u nee, nen bii u n ka bee dɔɔ. Domi win mɔɔ u gu, wi turowa u man tie. Yen sɔ, wahala gaa yà n seewa ya nùn deema gɔɔɔ sɔɔ, nuku sankiraru ta koo ra man go, domi na tɔkɔ kua.

Yosefun maabu ba ka Benyamee da Egibiti

43

1 Sanam dɔɔ sanam wee, gɔɔra dam mɔ Kananin temo ta dɔɔ. 2 Ye Yakobu ka win bibu ba dīa ni di ba kpa, ni ba raa dweema Egibitin di mi, yera u bu sɔɔwa u nee, i maa wuro Egibiti mi, i sun dīanu fiiko dwiama.

3 Yuda u nùn sɔɔwa u nee, Egibitin wirugii wi, u sun sɔɔwa u sirewa u nee, su ku na win wuswaaɔ ma sa n besen wɔnɔ Benyamee neni. 4 N n men na, à n wura u sun swī, sa ko da su nun dīanu dwiama. 5 À n maa yina, sa n dɔɔ. Domi durɔ wi, u nee, su ku ra ne win wuswaaɔ ma n kun ka besen wɔnɔ wi.

6 Ma Yakobu wi ba maa sokumɔ Isireli, u bu sɔɔwa u nee, gari kɔsi yiren bwesera i man kua me, ye i nee, i maa wɔnɔ mɔ u bee tie.

7 Ba nùn wisa ba nee, durɔ wi, u sun bikia u sirewa u nee, amɔna sa sãa. Wara sun mara. Besen tundo u wãa hunde sɔɔ? Sa maa wɔnɔ goo mɔ? Ma sa nùn wisa ye u sun bikia kpuro. Amɔna sa ko n ka yē ma u koo neewa su ka besen wɔnɔ na.

8 Yuda u win tundo Isireli sɔɔwa u nee, a de besen wɔnɔ wi, u ka man da kpa su doona kpa beɛ kpuro su ku ra gbi, beɛ ka wunɛ ka besen bibu. 9 Ye n nùn deema kpuro nena kon ye sɔbe kpa na n sãa taaregii wunen mi, nà kun ka nùn wurame. 10 Wunen tii a wa saa min di sa gari yi mɔ, sà n dɔɔn na, sa n gɔsirame nɔn mɛɛruse.

11 Isireli u gerua u nee, n n men na, yà n kua tilasi, i gãa buranu suo ni nu sãa besen tem miginu ni nu n wãa Egibiti i ka durɔ wi daawa, nge gum sawaram ka tim fiiko ka turare fiiko ka dãa marum fiiko ka tii bi ba ra soku miru. 12 Kpa i n gobi neni nge me i raa ka dan nɔn yiru. I n tura mi, kpa i bu yionɔ wesia yi sa deema besen saakiba sɔɔ. À ku tuba, ba yi duariwa. 13 Yen biru i besen wɔnɔ wi suo kpa i da. 14 Gusunɔ Dam kpurogii u koo de durɔ wi, u besen wɔnɔwɔndu wa kpa u de i wurama ka Simeɔ ka Benyamee. Nà n kon maa bibu bian na, to, kpa n bia.

Yosefu u ka win maabu gari mɔ

15 Ma bii be, ba kēɛ ni sua ka gobi yi ba raa ka dan nɔn yiru ka Benyamee sannu. Ma ba seewa ba swaa wari ba da Egibiti. Ye ba tura mi, ba da Yosefun mi. 16 Sanam me Yosefu u bu wa ka Benyamee sannu, u win sɔm kowobun wirugii sɔɔwa u nee, a tɔn be duusio nen dirɔ. Yen biru a doo a yaa go. Domi sanna sa ko di sɔɔ sɔɔ ge ne ka be.

17 Ma sɔm kowo wi, u kua nge me Yosefu u nùn sɔɔwa. U ka bu da diru mi. 18 Ye ba wãa diru mi, yera berum bu mwa ba tii sɔɔwa ba nee, gobi yi ba wesia besen saakiba sɔɔ, yin sɔna ba ka sun na mini, kpa bu sun mwa ka dam ka besen ketekunu, kpa su ko ben yobu.

19 Yera saa Yosefun dii kannɔn di ba sɔm kowo wi sɔɔwa ba nee, 20 yinni, a sun suuru kuo. Ye sa gbia sa na mini sa dīanu dwa, 21 saa ye sa ka nu dɔɔ yenuɔ, sa yɔra swaaɔ su ka wɛra. Yera sa besen saakiba kusia ma sa deema gobi yi sa kɔsia kpuro wee, yi wãa besen baawuren saaki sɔɔ. Yi wee, sa ka wurama. 22 Domi sa n yē wi u yi wesia besen saakiba sɔɔ. Mɛya sa maa ka gobi na su ka wure su dīanu dwe.

²³ Sòm kowo wi, u bu wisa u nee, i ku nanda, i ku wurura. Gusunò, been baaban Yinniwa u bee yi kã. Na raa been gobi yi mwa.

Yen biru u bu Simeò yarama. ²⁴ Ma u bu duusia Yosefun yenuò u dera ba ben kãri kpakia, u maa ben ketekunu taka wê. ²⁵ Ma Yosefun maa be, ba ben kênu sòuru mò sere u ka tunuma sòò sòò, domi ba nua ma sanna ba koo di ka wi. ²⁶ Ye Yosefu u tunuma yera ba da ba yiira ba nùn kèè ni wê. ²⁷ Ma u ben alafia bikia u nee, been durò tãkò wìn gari i gerua mi, u bwãa do? U wãa hunde sòò sere ka tẽ?

²⁸ Ba nùn wisa ba nee, been tundo, wunen bõò u wãa hunde sòò, u bwãa do.

Ma ba kpam nùn yiira. ²⁹ Ye Yosefu u nani seeya u win wònò Benyamee wa, yera u bikia u nee, been wònò wìn gari i man sòowa mi, wiya mini?

Ma u Benyamee domaru kua u nee, Gusunò u nun durom kua nen bii.

³⁰ Ma u seewa fia u bu deri u da u swĩ dii sòowa, domi win wònò kãra nùn nenua too too. ³¹ Ye u swĩ u kpa, u wuba ma u yarima. Ka me, u maa tii dam kãawa u ku ka swĩ ben wuswaaò. Ma u wooda wê bu ka dĩa ni na. ³² Ma u sina nenem, win maabu ka wònò maa nenem, Egibitigii be ba ra maa ka nùn di, be maa nenem. Domi Egibitigibu ba ku ra kã bu ka Heberuba di sannu yèn sò ba bu garisi disigibu. ³³ Yosefu u win maa be sinasia nge me ba ka kerane saa gbiihood di sere ka dãakowò. Ma ba meerina ka biti ye u ka bu sinasia. ³⁴ Ma ba bu dĩa ni wêemò ni nu wãa Yosefun tabulu wallo, adama Benyameeginu nu sãawa beginun nòn nòbu. Ma ba di ba nòra ba nuku dobu kua.

Yosefu u win maabu yina beria ka win nòra

44

¹ Yosefu u win yennun sòm kowobun wirugii sòowa u nee, a tòn ben saakiba yibio nge me ben baawure u koo kpĩ u sãbe, kpa a ben baawuren gobi wesia win saakio. ² Kpa a nen nòra ye ba kua ka sii geesu doke ben yãkabun saakio ka sere maa win dñanun gobi.

Sòm kowo wi, u kua kpuro nge me Yosefu u nùn sòowa. ³ Bururu yam sãreru ba bu kara ba doona ka ben ketekunu. ⁴ Ye ba swaa wari n ñ te, yera Yosefu u win sòm kowo wi sòowa u nee, a tòn be naa swiyo kpa a bu sò a nee, mban sòna ba bu gea kua ma ba kòsa wesia. ⁵ Ba ñ yê ma nòra yera ne wunen yinni na ra ka tam nò, kpa n ka wa ye ya wee sia? Mban sòna ba kòsa yenin bweseru kua.

⁶ Ma sòm kowo wi, u bu naa swi. Ye u bu naamwe, u bu gari yi sòowa. ⁷ Ba nùn wisa ba nee, mban sòna a gari yinin bweseru gerua. Sere ka Gusunò wi sa sãamàn yisuru, sa ñ yenin bweseru kue. ⁸ Bese be sa ka nun gobi yi a duari been saakiba sòò naawa saa Kanandin di, besera sa ko maa sii geesu ñ kun me wura gbeni wunen yinnin dirun di? ⁹ Yen sò, wìn mi a nòra ye wa, yëro u gbi, kpa bese be sa tie, su ko wunen yobu.

¹⁰ Ma sòm kowo wi, u bu wisa u nee, ya wã ye i gerua. Adama wìn mi na nòra ye wa, wi turowa u koo ko nen yoo. Bee be i tie, kpa i doona.

¹¹ Ma ben baawure u win saaki yi temò ka sendaru u kusia. ¹² Ma sòm kowo wi, u na u saaki be meera meera saa bukurogian min di n ka girari ben yãkabugiao. Ma u nòra ye wa Benyameen saakio. ¹³ Ma ba ben tiin yabenu nenua ba kasuka nuku sankiranun sò. Yera ba maa ben ketekunu sòmunu sòbi ba wura wuuò.

Yuda u suuru kanamò Benyameen sò

14 Yuda ka wigibu ba tunuma Yosefun yenuo ba deema u ñ gina yara. Ma ba yiira win wuswaa. 15 Yosefu u bu sɔɔwa u nee, mban bwesera i kua me. I ñ yē ma tɔnu nge ne u koo kpī u wa ye ya wee sia?

16 Ma Yuda nùn wisa u nee, yinni, yen yerà kon maa gere su ka yari taaren di. Domi Gusunɔ u sun wa ma sa sãa taaregibu. Tē a sun mɔɔ su ko wunen yobu, beɛe ka win mi ba nɔra ye wa.

17 Yera Yosefu u nee, su ku wa me bu nee, nena na yen bweseru kua. Adama win mi ba nɔra ye wa, wiya u koo ko nen yoo. N n men na, beɛ be i tie, i gɔsiro yenuo ka bəri yendu i beɛn tundo deema.

18 Ma Yuda u maa Yosefu susi u nee, a suuru koowo yinni, na n maa gāanu gerua, a ku mɔru ko, domi a sãawa nge Egibitin suno. 19 Yinni, wuna a sun bikia a nee, sa tundo mɔ? Sa wɔno mɔ? 20 Ma sa nun wisa sa nee, sa tundo mɔ u tɔko kua, ka wɔno turo wi ba mara tɔkɔru sɔɔ. Bii win mɔɔ u gu, wi turowa u tie win meron bera gia. Besen tundo wi, u maa nùn kī too. 21 Ye sa yeni gerua, yinni, ma a nee, su ka nùn na wunen mi, a nùn wa ka nɔni. 22 Ma sa wisa sa nee, n ñ koorɔ bii wi, u besen tundo deri, domi ù n nùn deri, tundo wi, u koo gbi. 23 Ma a sun sɔɔwa a nee, sã kun ka nùn sisi, su ku ra ne wunen mi. 24 Saa ye sa tura besen tondon mi, sa wunen gari yi nùn sɔɔwa. 25 Sɔɔ meɛrun biru ma u nee, su gɔsirama mini su ka maa nùn dīanu dwia fiiko. 26 Yera sa nùn wisa sa nee, sa ñ dɔɔ ma n kun mɔ ka besen wɔno sannu, domi sa ñ kpē su na wunen wuswaa n kun ka wi. 27 Ma besen tundo u sun sɔɔwa u nee, sa yē ma bibu yiruwā win kurɔ Raseli u nùn marua. 28 Ben turo u yara yenun di, u ñ maa nùn wa sere ka gisɔ. U yīiyɔ ma gbeeku yaa ya nùn sere ya kasuka. 29 Yen sɔ, sã n maa nùn yiruse wi suari, ù n nua wahala gaa ya nùn deema, nuku sankiranu koo be nùn go, domi u tɔko kua. 30-31 Yen sɔ tē, yinni, na n wura besen tondon mi, bii wi sari, sa ko de durɔ tɔko te, tu gbi ka nuku sankiranu bii win kīrun sɔ. 32 Yen biru ne wi na gari mɔ mini, nena na tii bii wi sɔbi, domi na nee, na kun ka nùn wurame, n kua nen sɔmunu sere ka baadommao. 33 Yen sɔ tē, na nun kanamɔ a man koowo yoo bii win ayerɔ, kpa wi ka be ba tie bu gɔsira yenuo. 34 Domi na ñ yē amɔna kon besen tundo tusia na ñ sĩa bii wi sari. Gusunɔ u ku de nen nɔni yi wa kɔsa ye ya koo durɔ tɔko te deema.

Yosefu u tii win maabu tusia

45

1 Yosefu u den kpana u tii nene Egibitigii be ba wāa mi kpuron wuswaa. Yera u wooda wē u nee, bu yario min di.

Ma be kpuro ba yara ba bu deri wi ka win maabu u ka tii bu tusia. 2 U wura kua sere Egibitigii be ba wāa turuku mi, ba ye nua, ma ba ye sunon yenugibu sɔɔwa. 3 Yosefu u win maabu ka wɔno wi sɔɔwa u nee, nena Yosefu. Besen baaba u wāa hunde sɔɔ?

Adama ba kpana bu nùn wisi domi berum bu mwa win wuswaa. 4 Ma u nee, i suuru koowo i susima nen bɔkuo.

Ye ba nùn susi, yera u bu sɔɔwa u nee, nena beɛn wɔno Yosefu wi i dɔra ba ka na Egibiti mini. 5 Tē, i ku nuki sankira, i ku maa taare wēena ye i ka man dɔra. Domi Gusunɔwa u dera na na mini n ka nee faaba ko. 6 Wee, gɔɔ ten wɔno yirusewa sa dɔɔ mini. N maa tie wɔɔ nɔɔbu ye sɔɔ goo kun kpē u duure u sere gē. 7 Gusunɔn sinara na ka na tem mini n ka beɛ dīanu berua kpa n beɛ yara gɔɔ ten di n beɛn bweseru faaba ko. 8 N ñ beɛ i dera na na mini. Gusunɔwa u dera na na, ma u man kua Egibiti sunon yenu yēro ka win ye u mɔ kpuron

wirugii ka sere maa tem men wirugii. ⁹Yen sɔ, i gɔsiro fuuku besen tondon mi, i nɔn sɔ i nee, ameniwa ne win bii Yosefu na gerua, Gusunɔ u man kua Egibitin tem wirugii, u de u na fuuku. ¹⁰U n na kon de u sina Goseniɔ kpa u n waa nen bakuɔ, wi ka win bibu ka win debuminu ka win yaanu ka win keteba ka win ye u mɔ kpuro gesi. ¹¹Yen bukata u mɔ kpuro kon nɔn wɛ, domi gɔɔra maa tie wɔɔ nɔɔbu. U n waa nen bakuɔ, gɔɔ te, ta n maa bu goomɔ ka win yenugibu ka win ye u mɔ kpuro. ¹²Be kpuro ka wunen tii Benyamɛ, i wa ka nɔni ma nena Yosefu, ne wi na ka bee gari mɔ mini. ¹³N n men na, i doo i besen tundo sɔ nge me nen yiiko ya ne Egibitiɔ ka ye i wa mini kpuro. I doo fuuku i nɔn tama.

¹⁴Yen biru Yosefu u win wɔnɔ Benyamɛ nenua u bakasi wira, ma u swi. Benyamɛn tii u maa swi mi ba bakasine. ¹⁵Ye u Benyamɛ yɔsu, yera u win maa ben baawure bakasi u sɔsu u ka swisimo. Yen biruwa ba ka nɔn gari kua.

Egibiti sunɔ u Yakɔbu sokusia u na Egibitiɔ

¹⁶Ye Egibiti sunɔn yenugiba nua ma Yosefun maaba tunuma, yera ya sunɔn tii ka win tambu dore. ¹⁷Ma u Yosefu sɔwa u nee, a wunen maa be sɔwɔ bu ben ketekunu sɔmunu sɔbio bu da Kananin temɔ ¹⁸bu ka besen tundo ka besen yenugibu na nen turuku. Kon bu tem gem wɛ kpa ba n dia geenu mɔ ba n dimɔ. ¹⁹A maa bu sɔwɔ bu Egibitin saretiba suo bu ka da bu besen tundo ka ben kurɔbu ka ben bibu suama. ²⁰Bu ku wurura ben ye ba koo derin sɔ, domi gaa ni nu gea saa Egibiti mini, niya nu koo ko beginu.

²¹Ma Isirelin bii be, ba kua me. Yosefu u bu saretiba wɛ ma u bu dianu kusenu kua ni ba koo di swaaɔ nge me sunɔ u gerua. ²²U ben baawure yabe kpaaru ka. Adama yabe kpaanu nɔɔbuwa u Benyamɛ ka ka sii geesun gobi gooba wunɔbu (300). ²³Ma u ben tundo Egibitin gaa geenu mɔrisia u nu ketekunu wɔkuru sɔbi. U dianu sua u bu wɛ ka kuse ni ba koo di swaaɔ ba n wee Egibitiɔ. Ma u maa ni keteku ninu wɔkuru sɔbi. ²⁴Yen biru u dera win maa be, ba swaa wari. Ma u bu sɔwa u nee, i suuru koowo, i ku ra sanna swaaɔ.

²⁵Ma ba doonama saa Egibitin di ba na ben tundo Yakɔbun mi Kananio. ²⁶Ye ba tura, ba nɔn sɔwa ba nee, Yosefu kun gu, u wasi. Wiya u mam Egibitin tem kpuro kpare.

Ye Yakɔbu u nua me, u kpana u bu wisi, domi u n naane kue ye ba nɔn sɔmɔ. ²⁷Adama ye ba nɔn kpuro saaria ye Yosefu u bu sɔwa, ma u saretu be wa be u mɔrisiama bu ka nɔn suama, yera win bwera den yemia ma win dam wurama. ²⁸Yera u nee, wee te, nen bii Yosefu u waa hunde sɔɔ, nen bwera kpuna te. Kon da n nɔn wa n sere gbi.

Yakɔbu ka win tambu ba da Egibitiɔ

46

¹Yakɔbu wi ba mɔ Isireli u seewa u swaa wari ka ye u mɔ kpuro u tura Beri Sebɔ. Miya u Gusunɔ yakuru kua nge me win tundo Isaki u ra raa ko. ²Yera wɔkuru Gusunɔ u ka nɔn gari kua kasiru sɔɔ u nee, Yakɔbu, Yakɔbu.

Ma u wura u nee, ne wee.

³Ma Gusunɔ u nee, nena Gusunɔ, wunen tondon Yinni. A ku berum ko, a doo Egibiti mi, domi miya kon nun ko bwese bakarun nuuru. ⁴Nen tii kon ka nun da kpa n maa ka nɔn wurama. Yosefun nɔmu sɔra ka gbi.

⁵⁻⁶Yakɔbu ka win tambu kpuro ba seewa Beri Seban di, ma win biba nɔn doke saretu sɔɔ ka ben tiin bibu ka ben kurɔbu. Saretu be, Egibiti sunɔwa u bu mɔrisiama bu ka bu sua. Yen biru ba ben yaa sabenu gura ka ben dukia ye

ba wa Kananin temo. Ma ba doona Egibitio, ⁷ wi ka win bii ton durabu ka ton kurabu ka maa win debuminu, win yenugibu kpuro gesi.

Yakobun tambu

⁸ Be ba saa Yakobun bweseru be ba na Egibitio, ben yisa wee.

Rubeni, win bii gbiikoo, ⁹ ka win bibu Enaku ka Paalu ka Hesironi ka Kaami.

¹⁰ Simeo ka win bibu Yemueli ka Yamini ka Ohadi ka Yakini ka Sokaa ka sere Soolu win mero u saa Kananigii.

¹¹ Lefi maa ka wigibu Geesoni ka Kehati ka Merari.

¹² Yuda ka wigibu Eri ka Onani ka Sela ka Peresi ka Seraki. Adama Eri ka Onani ba gu Kananin temo. Ma ben wano Peresi wi, u Hesironi mara ka Hamulu.

¹³ Isakari ka maa wigibu Tola ka Pufa ka Yoobu ka Simuroni.

¹⁴ Sabuloni maa ka wigibu Seredi ka Eloni ka Yaeli.

¹⁵ Beni ka sere win bii ton kurɔ Dina ba saa Lean bibu be u Yakobu marua Padanaramu. Be ka ben bibu ba saawa mi tonu tena ka ita.

¹⁶ Gadi ka maa wigibu Sifioni ka Hagi ka Suni ka Esiboni ka Eri ka Arodi ka Areli.

¹⁷ Asee ka maa wigibu Yimina ka Yisifa ka Beria ka ben sesu Seraki. Ma Beria u Heberu mara ka Maakieli.

¹⁸ Bera ba saa Yakobun bweseru be ba maa marura Silipan min di. Be kpuro ba saawa tonu wokura noabu ka tia. Silipa wi, u saawa Lean yoo wi Labani win tundo u nun we.

¹⁹ Yosefu ka Benyameewa ba saa Raselin bibu. ²⁰ Yosefu u wawa Egibitio u ka Manase ka Efaraimu mara. Bii ben meron yisira Asinati. U saawa Potifera, Onin yaku kowon bii. ²¹ Ma Benyamee u seewa u Bela mara ka Bekke ka Asibeli ka Gera ka Namani ka Ehi ka Rasi ka Mupimu ka Hupimu ka Aadu. ²² Be ba saa Yakobun bweseru be ba maa marura Raselin min di, bera mi. Be kpuro ba kuawa tonu wokura nne.

²³ Biliha u bibu yiru mara, beya Danu ka Nefitali. Danu u seewa u Husimu mara.

²⁴ Nefitali u maa seewa u Yaseli ka Guni ka Yesee ka Silemu mara.

²⁵ Bera ba saa Yakobun bweseru be ba maa marura Bilihan min di. Be kpuro ba saawa mi tambu noaba yiru. Biliha wi, u saawa Raselin yoo wi Labani win tundo u nun we.

²⁶ Ton be ba ka Yakobu da Egibitio be ba saa win tiin yem, ba saawa tonu wata ka noaba tia, win bibun kurabu baasi. ²⁷ N deema Yosefu u maa bibu yiru mara Egibiti mi. Ma Yakobun tambu be ba saa win yem ba ka waa Egibitio, ben geera kua tonu wata ka wokuru.

Yakobu ka win tambu Egibitio

²⁸ Ye ba sisi mi, yera Yakobu u Yuda gora u da u Yosefu so ma u doo Goseni gia. ²⁹ Ma Yosefu u win keke ye dumi gawe dua u ka da Gosenio u ka win tundo Isireli yinna. Ye ba yinna u nun gaba wiru u bokasi ma u swisi n ka te. ³⁰ Ma Yakobu wi ba maa sokumo Isireli, u Yosefu sowa u nee, baa na n gu giso, ya n taare, domi na wunen wuswaa wa, na maa wa ma a waa hunde soo.

³¹ Yera Yosefu u win maabu ka sere maa win tondon yenugii be ba tie sowa u nee, na kon da n suno noasia ma bee nen tondon yenugibu i tunuma, bee be i raa waa Kananin temo. ³² Kon nun so ma yaa sabenun sambura i ra ko. I maa ka been yaanu ka been keteba na, ka sere been ye i mo kpuro. ³³ Yen so, u n da bee bikia u nee, ³⁴ sambu tera i ra ko, i nun wisio i nee, yaa sabenun nooriba bu saa been samburu saa been birun di sere ka giso, bee ka been baababa. Nge meya i ko wa i ka sina Gosenin temo, domi Egibitigiba ku ra sabe kparobu ka.

47

1-2 Yen biruwa Yosefu u win maa ben nɔɔbu sua ba da Egibiti sunɔn mi. Ma Yosefu u nɔn sɔɔwa u neɛ, nen maabu ka nen tundo ba na saa Kananin tem di ka ben yāanu ka ben ketɛba ka ben ye ba mɔ kpuro. Wee, ba wāa Gosenin temɔ.

Ma u win maa be Egibiti sunɔ tusia. ³ Sunɔ wi, u bu bikia u neɛ, sɔmbu terà i ra ko.

Ba nɔn wisa ba neɛ, yaa sabena sa ra kpare, yinni. Meyā maa besen baababan tii. ⁴ Ba maa neɛ, sa nawa su ka sina tem mi, domi yaka bekusu sari si besen yaa sabenu koo di, yèn sɔ gɔɔ te, ta Kananin tem neni. Yen sɔna sa nun kanamɔ a de su sina Gosenin temɔ.

⁵ Yera sunɔ wi, u Yosefu sɔɔwa u neɛ, wee, wunen tundo ka wunen maabu ba wɔma wunen mi. ⁶ Egibitin tem kpuro wee wunen nɔmuɔ. A de bu sina Goseniɔ, domi min tema mu gea sāa. A n maa yē gaba kparabun hania mɔ be sɔɔ, a bu nen yaa sabenu nɔmu sɔndio.

⁷ Yen biru Yosefu u ka win tundo Yakabu da Egibiti sunɔn mi, ba tɔbirina. Ma Yakabu u sunɔ wi domaru kua. ⁸ Yera sunɔ u nɔn bikia u neɛ, wunen wɔɔ nyewa mini.

⁹ Yakabu u nɔn wisa u neɛ, nen wɔɔ wunaa teeru ka wɔkura mi, min di na handunia dua, na maa sirenewa. Nen wɔɔ ga n dabi, ga n maa nuku dobu mɔ, meya ga n maa nen baababaguu tura ge ba kua sanam me ba wāa hunde sɔɔ.

¹⁰ Ma Yakabu u kparam sunɔ domaru kua ba sere yara win min di.

¹¹ Yosefu u win tundo ka win maabu sin yeru kua, u bu tem wē Ramusesin bera gia mi n gea bo Egibitin tem sɔɔ, nge me sunɔ u raa nɔn sɔɔwa u ko. ¹² Ma u win tondon yenugii be kpuro dīanu wē nge me ben geera ne.

Gɔɔ bakaru

¹³ Sanam dɔɔ sanam wee, gɔɔra kpēa tem me sɔɔ. Baa dīa bura kun maa wāa. Egibitigibu ka Kananiba ba wururawa kpuro gɔɔ ten sɔ. ¹⁴ Ba ka ben gobi kpuro dīanu dwa. Ma Yosefu u gobi yi menna u yi sunɔn yenuɔ. ¹⁵ Sanam me gobi kpa Egibitiɔ ka Kananio, Egibitigibu kpuro ba na ba Yosefu deema ba neɛ, a sun dīanu wēema. Mban sɔna sa ko gbi a n sun mēera, domi besen gobi kpa.

¹⁶ Yosefu u bu sɔɔwa u neɛ, i kun gobi mɔ, i man besen yaa sabenu wēema kpa n beɛ dīanu wē.

¹⁷ Ba ka ben dumi ka yāanu ka bonu ka neɛ ka ketekunu Yosefu naawa. Ma u ka ye kpuro bu dīanu kasina. Nge meya ba ka ben sabenu kpuro dīanu kasina wɔɔ ge. ¹⁸ Ye wɔɔ ge, ga doona, ba kparam na Yosefun mi, ba neɛ, yinni, sa n kpē su nun gāanu berua. Besen gobi kpa, besen yaa sabenu kpuro maa wāa wunen mi. A yē ma gāanu kun maa sun tie ma n kun mɔ besen wasi ka besen gbea. ¹⁹ Mban sɔna kaa n sun mēera sa n gbiɔ, kpa besen gbea yu kam ko. Yen sɔ, a ka sun dīanu kasina kpa besen gbea yu ko sunɔgia kpa su ko win yobu. A sun dīa bweseru wēeyo su duure ni sa ko ra di sa n ka wāa, kpa gbea ye, yu ku ko gbee diinu.

²⁰ Ma Yosefu u Egibitigibun gbea kpuro sunɔ dwia, domi gɔɔra dera ba nɔn ye dare. Yera tem me kpuro mu kua sunɔgim. ²¹ Ma Yosefu u tɔmbu kpuro yarinasia u bu yoo sɔmburu koosia Egibitin tem kpuro sɔɔ. ²² Adama u n yāku kowobun gbea dwa, domi Egibiti sunɔ u wooda gaa mɔ ye ya dera u ra bu dīanu wē. Yen sɔna ba n ben gbea dɔre.

²³ Ma Yosefu u tɔmbu sɔɔwa u neɛ, gisɔ na beɛ dwa beɛ ka beɛn gbea i kua sunɔn yobu. Wee, na beɛ dīa bweseru wēemɔ i ka duure gbea ye sɔɔ. ²⁴ Sanam me dīanu ra ye, i nu bonu koowo suba nɔɔbu, i sunɔ sube teeru wē kpa i suba

nne tii yiyi. Mi sɔɔra ko i bweseru wuna i ka duure kpa i ye ya tie di, beɛ ka beɛn tɔmbu.

²⁵ Ma ba neɛ, wunen durom me, mu sun faaba kua. Tɛ sa ko ko sunɔn yobu.

²⁶ Nge meya Yosefu u ka wooda yeni yi, ye ya neɛ, ba n da Egibitin gbean dɔnan bɔnu ko suba nɔɔbu kpa sube teeru tu ko sunɔgiru. Wooda ye, ya waa sere ka giso. Yaku kowobun gbea tɔnawa ya n̄ kue wigia.

Ye Yakɔbu u kɔ bu n̄n̄n̄ kua u n̄ gɔ

²⁷ Yakɔbu wi ba maa sokumɔ Isireli ka wigibu ba sina Egibitin temɔ Gosenin bera gia. Ba dukia kpaasinamɔ mi, ba maruramɔ ba dabiamɔ. ²⁸ Yakɔbu u kua wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka yiru Egibitin temɔ. Ma win waaɔrun sanam kpuro mu kua wɔɔ wunaa weeru ka nɔɔba yiru.

²⁹ Ye win gɔɔ turuku kua, u win bii Yosefu soka u n̄n̄n̄ sɔɔwa u neɛ, n̄ na wunen k̄i geeru wa, na nun kanamɔ, a wunen n̄m̄ dokeo nen tɔbuɔ a ka b̄ɔre ma a n̄ man sikumɔ Egibitin tem mini. ³⁰ Sanam me kon kpuna n̄ gbi n̄ nen baababa deema, a nen goru suo a ka yari Egibitin di kpa a tu sike ben sikaɔ.

Yosefu u n̄n̄n̄n̄ wisa u neɛ, kon ko nge me a gerua.

³¹ Yakɔbu neɛ, a b̄ɔruo.

Ma Yosefu u b̄ɔrua. Yen biru Yakɔbu u yiira win kpin yerun wiru gia u Gusunɔ siara.

Yakɔbu u Efaraimu ka Manase domaru kua

48

¹ Yeniba kpuron biru ba na ba Yosefu sɔɔwa ma win tundo kun bwaa do. Yera u win bibu yiru Manase ka Efaraimu sua ba da mi. ² Ye ba Yakɔbu nɔɔsia ma win bii Yosefu u na win mi, yera u kookari kua u seewa u sina win kpinu wɔlɔ. ³ Ma u Yosefu sɔɔwa u neɛ, Gusunɔ Dam kpurogii u man kure Lusio Kananin temɔ ma u man domaru kua. ⁴ U neɛ, kon marura n̄ dabia kpa n̄ ko bwese dabirun nuuru kpa u nen bibun bweseru tem me wɛ ba n̄ mu m̄ sere ka baadommaɔ. ⁵ Tɛ, Yosefu, wunen bibu yiru beni, Manase ka Efaraimu be ba nun marua Egibitin tem mini n̄ ka sere nun swiima mi, ba kua negibu. Na bu meera nge Rubeni ka Simeɔ. ⁶ Adama bii be a mara benin biru, bera ba ko n̄ saa wunegibu. Ben maabun yiisa ba koo ka tubi di. ⁷ Na yeni m̄ɔwa yɛn s̄ na wunen mero Raseli k̄i. Ye sa wee Padanin di u man gbiiriwa swaaɔ Kananin temɔ ye n̄ tie fiiko su ka Efarata du. Miya na n̄n̄n̄n̄ sika. Efarata yera ba m̄ Betelehemu.

⁸ Ma Isireli u Yosefun bibu meera u neɛ, berɔ mini.

⁹ Yosefu u win tundo wisa u neɛ, nen biba mi, be Gusunɔ u man k̄a.

Ma Isireli u neɛ, a de bu susima nen b̄kuɔ kpa n̄ bu domaru kua.

¹⁰ N deema Isirelin n̄ni dam dwiyya tɔkɔrun s̄. U n̄ maa kpɛ u yam wa saa saa. Yen s̄na Yosefu u bu susisia win b̄kuɔ. Ma Isireli u ben baawure b̄kasi u s̄su. ¹¹ U Yosefu sɔɔwa u neɛ, na n̄ daa maa yiɔyɔ n̄ nun wa. N wee, sere ka wunen bibɔ Gusunɔ u dera na wa.

¹² Ma Yosefu u bii be seeya saa win tondon taarun kɔkɔrun di, ma win tii u yiira win wuswaaɔ u siriru tem tura. ¹³ Yen biru u Efaraimu yɔrasia Isirelin n̄m̄ d̄warɔ, Manase maa win n̄m̄ geuɔ. ¹⁴ Adama Isireli u win n̄m̄ geu d̄emia u s̄ndi Efaraimun wirɔ wi u saa yākabu. Ma u win n̄m̄ d̄waru s̄ndi Manasen wirɔ. N deema Isireli u yɛ saa saa ye u m̄. U yɛ ma Manasewa u saa yeruma. ¹⁵ Ma u Yosefu domaru kua u neɛ, Gusunɔ win wuswaaɔ nen baababa Aburhamu ka Isaki ba ben waaɔru di, wiya u man kp̄ara saa nen marubun di sere ka giso.

16 Win gɔrado u maa man wɔra kɔsa kpuron di.
Gusunɔ wiya u koo wunen bii beni domaru kua.
Nen yisuru ka nen baababa Aburahamu ka Isakin yisina ba koo ka bu soku,
kpa bu marura bu dabia.

17 Sanam me Yosefu u wa ma win tundo u win nam geu sɔndi Efaraimun wirɔ, win nukura kun dore, yera u namu ge nenua u gawa Efaraimun wirun di u sɔndi Manasen wirɔ. 18 Ma u nun sɔwa u nee, n n me baaba, domi winiwa u saa yeruma. A wunen nam geu sɔndio win wirɔ.

19 Adama u yina u nee, na ye me, nen bii, na ye. Win tii u koo maa ko bwese bakarun nuuru. Adama win wɔnɔ koo nun kera. Wiya u koo ko bwese dabinun nuuru.

20 U bu domaru kua doma te, u nee, Isireliba ba n domaru mɔ, been yisa ba koo ka ko bu nee, Gusunɔ u nun koowo nge Efaraimu ka Manase.

Nge meya u ka Efaraimu gbiisia. 21 Ma Isireli u Yosefu sɔwa u nee, wee, na gɔɔ turuku kua. Adama Gusunɔ u ko n ka bee waa kpa u ka bee wura been baababan temɔ. 22 Miya kon nun tem gam sosia me na n wunen maabu ka wɔnɔ weemɔ. Tem me, mu sɔawa me na mwa Amɔreban noman di ka takobi ka tendu.

Yakɔbun gari dɔaki

49

1 Yen biru Yakɔbu u win bibu soka u nee,
i mennama kpa n bee sɔ
ye n koo bee deema amen biru.

2 I na i nɔ nen bibu, i man swaa dakio.

3 Rubeni, wune nen bii yeruma, a sɔawa nen dam.

Wuna na mara nen aluwaasiru sɔɔ.

Wuna a yiiko ka dam bo nen bibu sɔɔ.

4 Adama a sɔawa nge nim tora, a n gaya mɔ.

Yen sɔna a n kaa ko wunen wɔnɔbun wirugii.

Domi a ka nen kurɔ Biliha kpuna,

a nen kpin yeru disi doke.

5 Wune Simeɔ ka Lefi, daa tia i mɔ.

I ra been takobi suewa ka gbana i ka kɔsa ko.

6 Been marun sɔ i tɔmbu go.

Been nuku kɔsurun sɔ

i kete kinɛnun naa siinu bɔɔra.

Yen sɔ, nen gɔru gu ku raa du

been kankam wesianɔ sɔɔ.

Nen bwera yu ku raa ka bee mɛnne.

7 Been maru yu ko bɔrura yɛn sɔ ya saa gbanagia.

Meya maa ka been nuku ghisibu yɛn sɔ bu n wɔnwɔndu mɔ.

I ko n yarinɛwa been tem kpuro sɔɔ.

8 Wune maa Yuda, wunen maabu ka wɔnɔbu ba koo nun siara.

Kaa wunen yiberɛban wiinu taare.

Wunen tundo bisibu ba koo nun yiirawa.

9 Yuda nen bii, a sɔawa nge gbee sunɔ kpɛmbu,

ge ga yaa gooma ga wee,

kpa gu kpam wura gu yaa sɔkiria.

A sɛ nge gbee sunɔ mɛro.

Wara koo kaku u nun besu.

10 Banda kun doonɔ wunen bweserun di.
Sina bɔra kun kisiramɔ wunen nɔmun di,
sere Silo ù n tunuma,
kpa bwesenu kpuro nu nùn mɛm nɔɔwa.

11 Wunen resɛm ya koo kuura
sere a wunen keteku ka gen buu sɔri mi.
Yen marum mu koo nun tam wɛ mu n kpā
sere a ka mu wunen yānu tea nge nim.

12 Kpa wunen nɔni yi n sɔri tam mɛn sɔ.
Kpa wunen donnu nu n buriri bom bekum sɔ.

13 Wunɛ maa Sabuloni, kaa n wāawa nim wɔkun goorɔ mi goo nimkusu ra
yɔre.

Wunen tem mu ko n tɛriewa sere Sidoni gia.

14 Isakari, wunɛ a sāawa nge keteku damguu.
A ra kā a n wāa tem nɔɔ bura yenun baaba sɔɔ.

15 A wa ma mi a wɛre n wā.
Tem mɛ, mu maa gea sāa.

Yen sɔna a wura a sɔmunu sua kpa a yoo sɔmburu ko.

16 Wunɛ maa Danu, wuna kaa n da wunen bweserun gari wunanɛ Isireliban
suunu sɔɔ.

17 Kaa n sāawa nge surɔkɔru swaa sɔɔ,
te ta dumin naa sīnu dwɛɛmɔ,
maasɔbu bu ka fukura yin wɔllun di.

18 Yinni Gusunɔ, na wunen faaba yīiyɔ.

19 Wunɛ maa Gadi, wɛrɔ dabira ta koo nun wɔri,
adama kaa bu kamia a gira.

20 Aɛɛ, wunɛ maa, wunen tem mu ko n dīa geenu mɔ.
Sina dima kaa n da di.

21 Wunɛ maa Nɛfitali, a sāawa nge gina ye ya tii mɔru kī,
ya maa bii buranu marumɔ.

22 Wunɛ Yosefu, a sāawa nge keteku gbeku ge ga wāa bwian bɔkuɔ.
A sāawa nge keteku buu ge ga wāa guurun gāarɔ.

23 Yiberɛba ba nun nɔɔ kuura,
ba nun wɔri ka mɔru,
ba nun sɛɛnu twee.

24 Adama wunen tɛnda kun wurure
yèn sɔ nen Yinni, Gusunɔ Dam kpurogii, u wunen nɔma dam kāa.
Wi, wi u Isireliba kpare,
u bu ganua nge kpee bakaru,

25 wiya u koo nun somi u nun domaru kua,
kpa gura yu nun nɛɛya,
kpa nim mu n yiba bwiiyɔ yi a mɔ wunen tem sɔɔ.
U koo maa wunen kurɔbu ko bii mɛrobu,
kpa wunen sabenu nu ma.

26 Wunen domaru ta koo wunen baababagiru kera.
Ta kpā ta guunu kpuro kere.

Doma te, ta ko n nun wāasiwa, Yosefu,
wunɛ wī a sāa nenɛm wunen maabu sɔɔ.

27 Wunɛ maa Benyameɛ, a sāawa nge demaku
ge ga ra n yaa goomɔ bururu ka yoka ga n temmɔ.

²⁸ Nge meya Isireli u ka win bibu domaru kua nennenska. Ye u maa bu sɔwa, yera mi. Bii beya ba kua win bwese kerɪ wɔkura yiru ye.

Yakɔbun gɔɔ

²⁹ Yen biru Yakɔbu u win bibu yiire u neɛ, na dɔɔ n nen tɔmbu deema gɔriɔ. I man sikuo nen baababan sikirɔ, kpee wɔru sɔɔ ge ga wɔa Eforoni Hetin gberɔ.

³⁰ Kpee wɔru gera ga wɔa Makpelaɔ gberɔ, Manden deedeeru Kananin temɔ. Gbee tera Aburhamu u dwa Eforoni Hetin mi, tu ka ko win tɔmbun siku yeru.

³¹ Miya ba Aburhamu sikua ka win kurɔ Saaraa, ka maa Isaki ka win kurɔ Rebeka. Miya na maa Lea sikua. ³² Ba gbee te ka ten kpee wɔru ge dwawa Hetiban mi.

³³ Sanam me Yakɔbu u win bibu gari yi sɔwa u kpa, yera u win naasu sua u sɔndi kpin yeru wɔllɔ ma u gu u da u win baababa deema.

Yakɔbun sikubu

50

¹ Yera Yosefu u da u win tundo sɛre u swiisimɔ. ² Ma u win tiin doktoroba yiire bu win tondon goru tim sawa tu ku ka kɔsi. Ma ba tu tim me sawamɔ ³ n ka kua sɔɔ weeru. Egibitigiba gɔɔ wooru sina sere sɔɔ wata ka wɔkuru.

⁴ Sanam me ba gɔɔ woo ten baa kpa, Yosefu u Egibiti sunɔn yenugibu sɔwa u neɛ, i suuru koowo, na n kɔi geeru wa beɛn mi, na kɔi i man sunɔ sɔwa i neɛ,

⁵ nen tundo u ka man arukawani bɔkua u neɛ, wee, u koo gbi. Ma u man bɔrusia u neɛ, u n gu, n ka nɔn doo n sike siki te u gba sɔɔ Kananin temɔ. Yen sɔna na kɔi n da mi, n nɔn sike, kpa n gɔsirama.

⁶ Yera sunɔ u nɔn wisa u neɛ, a seewo a da a wunen tundo sike nge me u nun bɔrusia. ⁷ Yosefu u seewa u da u ka win tundo sike. Egibiti sunɔn sɔm kowobu kpuro ba nɔn swiɪ ka win yenun wirugibu ka Egibitin wirugibu ⁸ ka Yosefun yenugibu ka win maabu ka wɔnɔ, win tondon yenugibu kpuro gesi. Bibu ka yaanu ka keteba tɔnawa ba deri Goseniɔ. ⁹ Keke be dumi gawe ka maasɔbu ba maa Yosefu swiɪ sere tɔn wɔru ge, ga kpɛa n banda.

¹⁰ Ye ba tura doo soo yero te ba ra soku Atadi, Yuudenin daarun guruɔ, miya ba nɔɔguru sua taa taa ba gɔɔ wuri mɔ. Ma Yosefu u win tondon gɔɔ wooru sina mi, sɔɔ nɔɔba yiru. ¹¹ Kananin temgibu ba gɔɔ woo te wa Atadin doo soo yeru mi, ma ba neɛ, wee, Egibitigibu ba ko n damgii goon gɔɔ mɔ.

Yen sɔna ba doo soo yee te soka Abeli Misiraimu ka ben barum. Ta wɔawa Yuudenin daarun guruɔ.

¹² Nge meya Yakɔbun hiba kua ye u bu yiire. ¹³ Ba win goru sua ba ka da Kananin temɔ ba sikua kpee wɔru sɔɔ Makpelaɔ. Kpee wɔru ge, ga wɔa gberu garu sɔɔ Manden deedeeru te Aburhamu u dwa Eforoni Hetin mi, tu ka ko win tɔmbun siku yeru.

¹⁴ Ye Yosefu u win tundo sikua u kpa, u gɔsirama Egibitiɔ ka win maabu ka be ba ka nɔn da kpuro.

Yosefu ka win maabu Yakɔbun gɔɔn biru

¹⁵ Ye Yosefun maaba wa ben tundo u gu, yera ba neɛ, sɔɔkudo Yosefu koo sun tusi kpa u sun kɔsa kpuro kɔsie ye sa raa nɔn kua. ¹⁶ Ma ba nɔn gɔria ba neɛ, beɛn tundo u sere gbi u sun wooda yeni wɛ ¹⁷ u neɛ, u nun gari yini sɔ, a be gem mɔ, a ka sun suuru koowo a beɛn durum ye kpurun gari wunɔ wunen gɔrun di, domi sa nun torari. Yen sɔ, a sun suuru kuo beɛe be sa Gusunɔ, wunen baaban Yinni sɔamɔ.

Sanam me Yosefu u gari yini nua u swi. ¹⁸ Yera win ma ben tii ba da ba yiira win wuswaa ba nee, a sun garisio wunen yobu.

¹⁹ Ma Yosefu u bu sowa u nee, i ku berum ko, na n Gusuno. ²⁰ Kasa i raa bwisika i man kua, adama Gusuno u kasa ye gasia gea u ka ton dabinu faaba kua nge me sa waamao gisa. ²¹ N n men na, i ku berum ko, kon bee ka been bibu nari.

Ma u bu nukuru yemiasia ka gari dori.

²² Yosefu u sina Egibitio wi ka win tondon yenugibu. Win waaarun sanam kpuro kuawa wo wunabu ka wakuru (110). ²³ U Efaraimun bibu wa sere ka win debumin. Me ya u ma Manasen bii Makirin bibu wa u sondi win taaro.

²⁴ Yen biru u win maabu sowa u nee, na kon gbi adama Gusuno u koo na u bee yara tem men di, kpa u ka bee da tem me so, men no mweeru u Aburhamu ka Isaki ka Yakabu kua. ²⁵ Ma u bu sowa u nee, i boro ma Gusuno u n na u bee yara mi n toma minin di, i ko nen kukunu sua i ka doona.

²⁶ Yosefu u kuawa wo wunabu ka wakuru u ka kpuna u gu. Yera ba win goru tim sawa ba doke kpakororu so Egibitio.

ISIRELIBAN YARIBU YORUN DI

Ba tire te soka Yaribu yèn sō tera ta sun sōmō nge mē Gusunō u ka Isireliba yara Egibitin di mi ba yoru dimō. N deema gōra ta ka Isireliba da Egibiti mi. Gō ten biru, ba sina mi, ba marura. Adama amēn biru Egibitin sunō u bu yoru diisia, ma Gusunō u ben weeweenu nua. Yera u kparo goo gōsa be sō, u ka bu yara yoo ten di. Kparo wiya Mōwisi. Nōni swāa dabira Yinni Gusunō u Egibitigibu kpēe ba sere wura ba Isireli be yōsu. Ma ba yara Egibitin min di. Ba da ba wāa gbaburō. Miya u wure u gerua u sire ma ba ko n sāa win tōmbu. Adama ba nūn mēm nō sariru koosi nōn dabinu. Sanam mē Mōwisi u yōwa Sinain guurō Yinni Gusunō u nūn woodaba wē ka sere maa win kuu bekurugirun kpunaa. Tire ten wii goberu ta ka kuu bekurugii ten sōmburu yā.

Tire ten kpunaa

1. Mōwisin marubu ka win sokuru Gusunōn sōmburu sō, wiru 1n di sere wiru 4.
2. Gusunō u Isireliba yara yorun di, wiru 5n di sere wiru 18.
3. Gusunō u ka Isireliba arukawani bōkua, wiru 19n di sere wiru 31.
4. Isireliba ba mēm nōobu sariru kua, wiru 32n di sere wiru 33:6.
5. Gusunō u wāa Isireliban suunu sō, wiru 33:7n di sere wiru 34.
6. Swaa ye Isireliba ba koo swīi bu ka ben toranun suuru wa, wiru 35n di sere wiru 40.

GUSUNO U ISIRELIBA YARA EGIBITIN DI

Isireliba ba yoru dimō Egibiti

¹ Yakōbu wi ba maa sokumō Isireli, win bibun yīsa wee, be ba ka nūn na Egibiti, ben baawure ka win kurō ka bibu. ² Beya Rubeni ka Simeō ka Lefi ka Yuda ³ka Isakari ka Sabuloni ka Benyamē ⁴ka Danu ka Nefitali ka Gadi ka Asee. ⁵ Yakōbun bibu ka win debumii ni, ba sāawa tōnu wata ka wōkuru. N deema Yosefu, wi, u wāa Egibiti sanam mē. ⁶ Sanam dō sanam wure Yosefu ka win maabu ka be ba wāa win waati sō kpuro ba gu. ⁷ Ma Isirelin bii be, ba marura ba dabia ba teria ba yiba tem mē sō ba kua damgibu.

⁸ Yen biru sunō kpao u bandu di wi u kun Yosefun wāarun gari gēe yē. ⁹ Yera u win tōmbu sōwa u nē, Isireliba wee, ba sun dabiru kere ba maa sun dam kere. N n mēn na, kari baka sa tii derie. ¹⁰ Tabu bñ n da seewa ba koo besen werōbu somi bu ka sun tabu ko. Bā n kpa bu sere sun kisirari bu doona. Yen sō, i de su bu bwisi gēe kasua su ka ben marubu yōrasia kpa bu ku maa dabiru sosi.

¹¹ Ma ba bu sōman wirugibu gosia be ba koo bu yoo sēm sēsoginu koosia. Nge meya ba kua ba ka wuu marosu bana si ba sokumō Pitomu ka Ramusesi, si su kua Egibiti sunōn dukia beru yenu. ¹² Adama nge mē ba bu nōni sōmō, nge meya ba maa dabiāmō ba sosimō. Ma Egibitigibu ba bu tusa n banda. ¹³ Ma ba bu yoo sōmburu doke. ¹⁴ Ba birikiba muramō ka sōndu, ba maa gbēe sōma baayere mō. Ma ben wāara sēsia domi ka nuku kōsura ba ka bu sōma ye kpuro koosiamō.

Egibiti sunō u Isireliba nōni sōmō

¹⁵ Ma Egibiti sunō u Heberuban marusio beni, Sifira ka Pua sōwā u nē, ¹⁶ i n Heberuban kurōbu marusiamō, i n wa bii tōn durōwa ba mara, i nūn goowo. N n tōn kurōn na, i nūn derio u n wāa.

¹⁷ Adama marusio be, ba Gusunɔ nasie. Yen sɔna ba n̄ kue nge mɛ sunɔ wi, u bu yiire. Ba bii be kpuro deriwa. ¹⁸ Ma u bu soka u nɛɛ, mban sɔna i ka kua mɛ, i dera bii be, ba w̄a.

¹⁹ Marusio be, ba n̄n wisa ba nɛɛ, Heberuban kurɔbu ba n̄ s̄a nge Egibitigibu. Ben wasi yi s̄a. Ba ra mawa su sere tunuma.

²⁰⁻²¹ Ma Gusunɔ u marusio be durom kua u ben tii bibu k̄a ȳen s̄o ba n̄n nasie. Mɛya maa Heberu be, ba dabiamaɔ ba dam sosima. ²² Ma Egibiti sunɔ u win tɔmbu kpuro wooda w̄ɛ u nɛɛ, i Heberuban bii w̄ɛɛ tɔn durɔbu kpuro kp̄ɛyɔ daa baka te ba m̄o Nilu s̄o, kpa i bii w̄ɛɛ tɔn kurɔbu deri.

Mɔwisin marubu

2

¹ Durɔ goo w̄a Lefin bweseru s̄o, win kurɔ maa s̄a win bwese te. ² Yera saa ye s̄o, ye ba menna ka kurɔ wi, ma kurɔ wi, u gura sua u mara bii tɔn durɔ. U wa ma bii wi, u w̄a, ma u n̄n berua suru ita. ³ Saa ye bii wi kun maa berurɔ, u kpakoro bw̄igiru kua u tu k̄ontaa ka d̄aa sw̄ii sw̄iinu tɛɛni, nim mu ku ka du mi, ma u bii wi sua u kp̄ɛɛ s̄o. U da u tu yi naa yarin suunu s̄o daa baka ten goorɔ. ⁴ Ma bii win sesu u da mi, u ȳɔ n̄ d̄esire u ka mɛɛra u wa ye n̄ koo bii wi deema.

⁵ Saa ye s̄ora Egibiti sunɔn bii tɔn kurɔ u na daaru mi, u ka wobure. Ma win yoba bosu daa ten b̄ɔwɔ. Ye u kpakoro bw̄igii te wa, ma u yoo ben turo gora u ka tu na. ⁶ Yera u tu wukia u deema bii w̄ɛɛra ta w̄a mi, tɔn durɔ, ta sumɔ. Ma wɔnwɔnda n̄n mwa u nɛɛ, Heberuban biiwa.

⁷ Yera bii win sesu besirama u sunɔn bii wi s̄ɔwa u nɛɛ, a k̄i n̄ da n̄ nun goo kasuama Heberuban kurɔbu s̄o wi u koo nun bii wi n̄oria?

⁸ Ma sunɔn bii wi, u nɛɛ, oo, a doo.

Yera wɔndia wi, u da u bii w̄ɛɛ ten mero sokuma. ⁹ Ye u na, yera sunɔn bii wi, u nɛɛ, a bii wi m̄o a man n̄oria, kon da nun yen k̄osiaru w̄ɛ.

Kurɔ wi, u bii w̄ɛɛ te sua u ka da u n̄oria.

¹⁰ Sanam mɛ bii wi, u b̄m karabu tura, yera u ka n̄n wura, ma sunɔn bii wi, u n̄n kua nge win tiin bii maruro. U tii s̄ɔwa u nɛɛ, na n̄n yaramawa nim di. Yen s̄o, win ȳisira Mɔwisi.

Mɔwisi u yakura u da Madianiɔ

¹¹ Sanam d̄o sanam wure, Mɔwisi u kp̄ɛa. Yera u win mero bisibu Heberuba beram da, u wa ba s̄m s̄ɛsoginu m̄o. Ma u mam Egibitigii goo wa u ben turo soomɔ u k̄i u go. ¹² Yera Mɔwisi u mɛɛra gee ka ḡo, u n̄ goo wa. Ma u Egibitigii wi so u go. U n̄n sikua yani s̄ɛri s̄o. ¹³ Yen sisiru u kpam wura mi. Yera u deema Heberuba yiru ba sannamɔ. Ma u bu yakiana u wi u kun gem m̄o s̄ɔwa u nɛɛ, mban s̄na a wunɛn beruse soomɔ.

¹⁴ Ma durɔ wi, u Mɔwisi wisa u nɛɛ, wara nun kua besen wirugii a ka sun siri. A k̄i a man gowa nge mɛ a Egibitigii wi go?

Ye Mɔwisi u nua mɛ, b̄rum n̄n mwa. U nɛɛ, n̄ n̄ m̄en na, tɔmbu kpuro ba gari yi nua. ¹⁵ Saa ye Egibiti sunɔ u nua ye ya kooro yera u swaa kasu u ka Mɔwisi go. Adama Mɔwisi u yakura u doona min di u da u w̄a Madianin temɔ.

S̄o teeru u da u s̄o d̄ɔko gaan b̄kuɔ. ¹⁶ Yera Madianin ȳaku kowon bii wɔndiaba n̄ɔba yiru ba nim takam na d̄ɔko mi, ma ba nim yibia sabenu nim n̄ru yera ben baaban sabenu nu ka n̄o. ¹⁷ Ma kparobu gaba na ba bu gire. Adama Mɔwisi u seewa u bu sanna u ben sabenu nim k̄a. ¹⁸ Saa ye ba ḡsira yɛnuɔ, ben tundo Rewelin mi, wi ba maa m̄o Yetoro, u nɛɛ, am̄na i ka yellu w̄oma mɛ gisɔ.

19 Ba nùn wisa ba nεε, Egibitigii goowa u ka sun yina ye kparo be, ba sun gire, sere u mam sun nim taka u besen sabenu kā.

20 Yera u win bii be bikia u nεε, mana durō wi, u sere wāa. Mban sōna i n̄ ka nùn nε. I doo i nùn sokuma u na u di.

21 Ye Mōwisi u na u di ma u wura u ka sina durō win mi. Ma u nùn bii ben turo kā kurō, wi ba mō Sefora. 22 Kurō wi, u gura sua u Mōwisi bii tōn durō marua. Yera Mōwisi u nùn yīsiru kā ka win barum Geesomu, yen tubusiana, sōo, domi u nεε, u sāawa sōo tem tukuma.

Gusunō u Mōwisi soka u ka Isireliba wōra

23 Sanam dōo sanam wure, Egibiti sunō wi, u gu. Saa ye sōo, Isireliba ba weeweenu mō ba wuri mō ben yoo sōma yen sō. Ben wuri yi, yi Gusunō girari, 24 ma u ben weeweenu nua. N deema u n̄ win arukawani duari ye u ka ben baababa Aburahamu ka Isaki ka Yakōbu bōkua. 25 Yera u bu mēerima u ben wōnwōndu wa.

3

1 Saa ye sōo, Mōwisi u win dokiri Yetoro, Madianin yāku kowon sabenu kpare. U ka nu da yakasō sōo duu yeru gia. Ma u tura sere guu te ba mō Horēbuo te ba maa sokumō Sinai te Gusunō u tii gōsia. 2 Yera Yinni Gusunōn gōrado * u ka nùn gari kua dōo yarin di yi yi wāa awīi geen suunuō. Mōwisi u mēera u wa wee, awīi yi kpuro yi dōo mō, adama yi n̄ dōo mwaaramō. 3 Ma u nεε, kon gera n kāsī baka te wawa, kpa n wa yēn sō awīi yi, yi n̄ dōo mwaaramō.

4 Ye Yinni Gusunō u wa ma u gera u ka wa, yera u nùn soka saa awīi yin suunu sōon di u nεε, Mōwisi, Mōwisi.

Ma Mōwisi u wura u nεε, nε wee.

5 Gusunō u nεε, a ku susima mini. A wunen salubata ye potō domi nena na wāa mini, 6 nε wi na sāa wunen sikadoba Aburahamu ka Isaki ka Yakōbun Yinni.

Ma Mōwisi u win wuswaa berua domi berum nùn mō u ka Gusunō mēeri.

7 Yinni Gusunō u kparam nεε, na nen tōmbun nōni swāaru wa be ba wāa Egibitiō. Na maa ben weeweenu nua dam mε ba bu dōremōn sō. Na ben nuku sankiranu yē. 8 Yera na sarama n ka bu wōra Egibitigibun nōman di, kpa n ka bu da tem bakam gam sōo mε mu gea sāa mu tim ka bom yiba. Tem mε sōora Kananiba ka Hetiba ka Amōreba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba ba wāa. 9 Wee, na Isireliban weeweenu nua. Na maa dam mε wa mε Egibitigiba bu dōremō. 10 A doo n nun gōri tē Egibiti sunōn mi, a nen tōmbu Isireliba yarama win tem di.

Gusunō u win yīsiru Mōwisi tubusia

11 Mōwisi u nùn wisa u nεε, wara ra n nε n ka da Egibiti sunōn mi, n Isireliba yara win tem di.

12 Gusunō u nεε, ko na n ka nun wāa. Sanam mε a tōn be yarama Egibitin di, guu tenin miya i ko na i man sā. Yeniwa ya ko n sāa yīreru a n ka yē ma nena na nun gōra.

13 Mōwisi u Gusunō sōowa u nεε, n̄ n mēn na, kon da Isireliban mi, n bu sō n nεε, besen sikadoban Yinniwa u man gōrima ben mi. Adama bā n man bikia, amōna win yīsiru, mba kon gere.

14 Gusunō u nùn wisa u nεε, nena wi na ra n wāa. A Isireliba wisio a nεε, wi u tii sokumō Wi u ra n wāa, wiya u nun gōrima ben mi. 15 Meniwa nen

* 3:2 Yinni Gusunōn gōrado - Heberuba ba ku ra kā bu Gusunōn yīsiru soku. Yen sōna ba yorua Yinni Gusunōn gōrado. N deema Gusunōn tii tiwa u ka nùn gari kua.

yĩsiru sere ka baadommao. Meya ba ko n da man soku sere ka ben bweserun bibo. Ma u kparam Mawisi sowa u nee, ameniwa kaa Isireliba so a nee, ne wi na ra n wa na saa been sikadoba Aburahamu ka Isaki ka Yakobun Yinni, na maa nun garima ben mi. ¹⁶ A doo a Isireliban guro gurobu menna a bu so a nee, ne wi na ra n wa, na saa been sikadoba Aburahamu ka Isaki ka Yakobun Yinni, na maa nun kure na ka nun gari kua na nee, na bu wa, na maa wa ye ba bu kuamme Egibiti. ¹⁷ Ma na nee, kon bu yara Egibitin di mi ba noni swaarua waama. Kpa n ka bu da Kananiba ka Hetiba ka Amoreba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiban temo me mu tim ka bom yiba. ¹⁸ Ba koo wunen gari wura kpa wune ka Isireliban guro gurobu i da Egibiti sunon mi, i nee, ne wi na ra n wa na saa bee Heberuban Yinni, na maa ka bee gari kua. U de i da ghabura i tonda nge sowa itan sanum saka kpa i ne been Yinni yakuru kua mi. ¹⁹ Na ye ma Egibiti suno u n nua me, u n wuramo i da ma n kun mo na nun nen dam sowa. ²⁰ Yen so, kon nen nomu demia kpa n som maamaaki bwese bweseka dabinu ko Egibiti. Yen biru ba koo bee gira i doona. ²¹ Sanam me ba koo doona ba n doono nom dira. Domi kon de nen tambu bu kai geeru wa Egibitigibun mi. ²² Been ton kuro baawurewa u koo win beruse n kun me ka wi ba wa yenu teu so bura ya ni ba kua ka wura ka sii geesu kana, ka maa beka kpa bu ye kpuro ben bibu dokea. Nge meya i ko ka Egibitigibun arumani gura.

Mawisi u kai u Gusunon sokuru yina

4

¹ Ma Mawisi u wisa u nee, na ton be ye. Ba n koo man naane ko. Ba n gari yi swaa dakimo. Ba koo nee, wune Yinni Gusuno a n man kure a ka man gari kue.

² Yinni Gusuno u nun bikia u nee, mba a neni wunen nomu mi.

Mawisi u nee, deka.

³ Ma Yinni Gusuno u nee, a ye kowa temo. Ma u ye ko temo, ma ya gosa waa. Yera Mawisi u duka sua yen min di. ⁴ Yinni Gusuno u kparam nun sowa u nee, a wunen nomu demia kpa a yen siru nene a sua.

Ma u win nomu demia u yen sii te nenua u sua, ma ya kparam gosa deka win nomu. ⁵ Yinni Gusuno u maa nee, yeniwa kaa ko, kpa bu gia ma ne wi na ra n wa na ka nun gari kua, ne wi na saa ben baababa Aburahamu ka Isaki ka Yakobun Yinni.

⁶ Ma Yinni Gusuno u kparam nee, a wunen nomu dokeo wunen yaberun sowa toro.

Ma u doke, yen biru u wuna. Wee ga burura nge wesu, ga bara disigiru wa.

⁷ Yinni Gusuno u kparam nee, a maa wunen nomu ge wesio mi.

U wesia, ma u ge wuna. Ma ga kparam kua nge me ga raa saa. ⁸ Yinni Gusuno u nee, ba kun nun naane kue, ba kun yire gbiikuru wure, ba koo yiruseru wura. ⁹ Ba kun maa wure baa me ba yirenu yiru ye wa, ba n wunen gari yina, a daa baka ten nim soko a yari temo. Nim me a soka mi, mu koo gosiawa yem temo.

Gusuno u Aroni gosa u ka Mawisi somi

¹⁰ Yera Mawisi u Yinni Gusuno wisa u nee, Yinni, gari gerubu bu ra n ka man se yellun di, baa ka te ye a ka man gari mo, domi nen yara bunu.

¹¹ Ma Yinni Gusuno u nun sowa u nee, wara tonun no kua. Wara ra tonu ko soso. Wara ra yam waasie. Wara ra tonu ko woko. N n ne, Yinni Gusuno wi ro?

¹² N n men na, a doo te. Kon nun somi. Kon nun sowa ye kaa gere.

¹³ Adama Mawisi u nee, aawo, a goo gosio a gori.

¹⁴ Saa yera Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi mɔru kua. Ma u nɛɛ, n n̄ Aroni Lefi u s̄aa wunen mɔɔ? Na yɛ ma gari gerubu kun ka n̄n̄ s̄ɛ. Win tii wee, u nun sennɔ sisi. U n̄ nun wa, win nukura koo dora. ¹⁵ A ka n̄n̄ gari koowo, kpa a n̄n̄ s̄ɛ ye u koo gere. Nɛna kon wunen nɔɔ ka win nɔɔ dendi, kpa n̄ bɛɛ s̄ɔsi ye i ko ko. ¹⁶ Wiya u koo tɔmbu wunen gari tusia. U ko n̄ s̄aa nge wunen nɔɔ, kpa a n̄ s̄aa nɛn kɔsire win s̄ɔ. ¹⁷ T̄ɛ, a dɛka ye suo ye kaa ka ȳiru ko, kpa a n̄ ye neni wunen nɔmu.

Mɔwisi u gɔsira Egibitiɔ

¹⁸ Yen biru Mɔwisi u doona min di. U gɔsira u da win dokiri Yetoron mi. Ye u tura mi, u n̄n̄ s̄ɔwa u nɛɛ, a de n̄ da n̄ nɛn dusibu wa mɛ ba ka w̄aa Egibitiɔ. Ma Yetoro u n̄n̄ s̄ɔwa u nɛɛ, a doo ka b̄ari yendu.

¹⁹⁻²⁰ Ma Mɔwisi u win kurɔ ka win bibu sua u bu ketekunu yɔɔsia ba da Egibitin temɔ. U maa dɛka ye sua ye Gusunɔ u n̄n̄ s̄ɔwa u n̄ neni mi. Domi Yinni Gusunɔ u raa n̄n̄ s̄ɔwa u nɛɛ, be ba raa kasu bu n̄n̄ go, be kpuro ba gu. Yen s̄ɔ, u gɔsiro u da Egibitiɔ.

²¹ Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi s̄ɔwa u nɛɛ, t̄ɛ, a doo Egibiti mi, kpa a n̄ yaaye ȳire ni na nun n̄mu b̄eria, a ka nu ko Egibiti sunɔn wuswaaɔ. Adama kon win ḡɔru b̄obiasia. U n̄ wuramɔ u t̄n̄ be deri bu doona. ²² Kpa a n̄n̄ s̄ɛ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua, Isirelin bweseru ta s̄aa wa nge nɛn bii yeruma. ²³ Yen s̄ɔ, u de nɛn bii wi, u doona u ka man s̄a. U n̄ maa yina, kon win bii yeruma go.

²⁴ Swaa s̄ɔɔ mi Mɔwisi u ȳɔra u kpuna, miya Yinni Gusunɔ u n̄n̄ s̄ɛre, u k̄i u n̄n̄ go. ²⁵ Ma Sefora u kpee nɔɔ durorugiru sua u win bii bango kua, ma u win sen sarusu sua u ka Mɔwisin tiin t̄n̄ dururu baba u nɛɛ, wee, na wunen woro yemguru kua. ²⁶ Bango yen s̄ɔna u gerua mɛ. Sanam mɛ s̄ɔra Yinni Gusunɔ u Mɔwisi deri.

²⁷ N deema Yinni Gusunɔ u raa Aroni s̄ɔwa u nɛɛ, a seewo a Mɔwisi sennɔ da ḡbaburɔ.

Aroni u seewa u da ma u ka Mɔwisi yinna guu ten mi, te Gusunɔ u tii gɔsia. Ma ba gabana ba b̄okasina nuku dobun s̄ɔ. ²⁸ Yen biru Mɔwisi u Aroni saaria kpuro ye Yinni Gusunɔ u ka n̄n̄ ḡɔrima, ka ȳire ni u n̄n̄ s̄ɔwa u ko. ²⁹ Ma Mɔwisi ka Aroni ba gurena ba da Egibitiɔ, ba Isireliban guro gurobu mɛnna. ³⁰ Ma Aroni u bu gari yi kpuro saaria yi Yinni Gusunɔ u Mɔwisi s̄ɔwa mi. Ma Mɔwisi u t̄n̄ be ȳire ni kua. ³¹ Yera, ba naane doke. Ba gia ma Yinni Gusunɔ u wa nge mɛ ba bu n̄ni s̄ɔmɔ. T̄ɛ u k̄i u bu faaba ko. Ma ba yiira ba n̄n̄ s̄aa.

Mɔwisi ka Aroni ba da Egibiti sunɔn mi

5

¹ Yen biru Mɔwisi ka Aroni ba seewa ba da Egibiti sunɔn mi ba nɛɛ, amɛniwa Isireliban Yinni wi ba m̄ɔ Wi u ra n̄ w̄aa, u gerua. U nɛɛ, a de win tɔmbu bu da ḡbaburɔ bu s̄aaru ko.

² Ma Egibiti sunɔ u nɛɛ, wara ba m̄ɔ Wi u ra n̄ w̄aa, n̄ ka sere n̄n̄ mɛm nɔɔwa, n̄ de bɛɛ Isireliba i doona. Na n̄ n̄n̄ ȳɛ. Na n̄ maa derimɔ i doona.

³ Yera ba nɛɛ, bɛsɛ Heberuban Yinniwa u sun kure u ka sun gari kua. Yen s̄ɔ, a de su da ḡbaburɔ nge s̄ɔɔ itan sanum saka su ka n̄n̄ ȳakuru kua, kpa u ku raa sun bara bakaru kp̄ɛɛ su gbi, n̄ kun mɛ u de bu sun go tabu s̄ɔɔ.

⁴ Ma Egibiti sunɔ u bu s̄ɔwa u nɛɛ, wune Mɔwisi ka Aroni, mban s̄ɔna i t̄n̄ be s̄ɔmburu ȳɔrasia. I doo i b̄ɛɛn s̄ɔma ko. ⁵ Wee, ye t̄n̄ be, ba marura ba dabia t̄ɛ tem meni s̄ɔɔ, yera i k̄i i ben s̄ɔmburu ȳɔrasia?

Ba Isireliba sɔmburu sosia

⁶ Dɔma teya Egibiti sunɔ u wigii be ba tɔn be kpore sɔma ye sɔɔ, ka Isireliban swaa ghibu sɔɔwa u nɛɛ, ⁷ i ku ra maa tɔn be taka nɔɔ wɛ nge yellu bu ka birikiba ko. I de ben tii bu da bu taka nɔɔ kasu. ⁸ Ka mɛ, i ku ben birikiban geeru kawa mɛ ba ra raa ko yellu. Dɔmi yikura ta bu mɔ. Yen sɔna ba weeweenu mɔ ba mɔ, bu da bu ben Yinni yākuru kua. ⁹ I de tɔn ben sɔmburu tu sɛsɔ sosi, kpa ba n tu mɔ. Sanam mɛ, ba n koo maa weesu swaa daki.

¹⁰ Ma be ba tɔn be kpore sɔma ye sɔɔ mi, ka Isireliban swaa ghibu ba na ba bu sɔɔwa ba nɛɛ, ameniwa Egibiti sunɔ u gerua. U nɛɛ, u n maa bɛɛ taka nɔɔ wɛɛmɔ. ¹¹ N n mɛn na, i doo i bɛɛn taka nɔɔ kasu mi i ko wa. Adama ka mɛ, sa n gāanu kawamɔ bɛɛn sɔma sɔɔ.

¹² Ma tɔn be, ba yarina baama Egibitin tem sɔɔ, ba yakasu kasu bu ka taka nɔɔ ko. ¹³ Be ba bu kpore sɔma ye sɔɔ, ba bu baasi ba mɔ, i bɛɛn sɔma yibio tɔru baatere nge mɛ i ra raa ko, sanam mɛ ba bɛɛ taka nɔɔ wɛɛmɔ. ¹⁴ Ma ba Isireliban swaa ghibo be Egibiti sunɔn tamba wuna soomɔ ba bu bikiamɔ, mban sɔna i n bɛɛn birikiban geeru yibie gīa ka gisɔ nge mɛ i ra raa ko.

¹⁵ Sanam mɛ sɔra Isireliban swaa ghibo be, ba da ba Egibiti sunɔ wuri koosimɔ ba mɔ, mba n kua, yinni, a ka sun yenin bweseru kuammɛ. ¹⁶ Ba ku ra maa sun taka nɔɔ wɛ. Kpa ba n mɔ su birikiba muro. Yen biru sà kun kue, kpa ba n sun soomɔ. N sere deema, wunen tɔmbun taarɛwa.

¹⁷ Ma Egibiti sunɔ u bu wisa u nɛɛ, yikurobu bɛɛ, i n garu kobu kī. Yen sɔna i gerumɔ, n de i da i Yinni Gusunɔ yākuru kua. ¹⁸ I doo tɛn tɛ ge i bɛɛn sɔmburu ko. Goo kun maa bɛɛ taka nɔɔ wɛɛmɔ. Adama birikiban gee tee tera i ko n muramɔ mi.

¹⁹ Isireliban swaa ghibo be, ba wa ma ben wahala ya sosimɔwa domi ba nɛɛ, bu ku raa ben birikiban geeru kawɛ. Tɔru baatere ka ten sɔmbura. ²⁰ Ye tɔn be, ba yarima Egibiti sunɔn min di, ba Mɔwisi ka Aroni deema ba yɔ ba bu mara. ²¹ Yera ba bu sɔɔwa ba nɛɛ, Yinni Gusunɔ u bɛɛ waamɔ. U koo maa bɛɛ sirɪ. Bɛɛya i sun tusiru kasua Egibiti sunɔ ka win tɔmbun mi. Wee, i takobi doke ben nɔmuɔ bu ka sun go.

²² Ma Mɔwisi u wura Yinni Gusunɔn mi, u nɛɛ, Yinni, mba n dera a tɔn be kɔsa kuammɛ. Mban sɔna a man gɔrima ben mi. ²³ Saa min di na da Egibiti sunɔn mi, na ka wunen yīsiru nùn gari sɔɔwa, u wunen tɔmbu gɔba kuammɛwa, a n maa bu wɔre sere ka tɛ.

6

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, tɛ kaa wa ye kon Egibiti sunɔ kua. Kon nùn tilasi ko u ka bu yɔsu bu doona. U koo mam bu girawa win tem di.

Gusunɔ u kpaɔm ka Mɔwisi gari kua

² Ma Gusunɔ u kpaɔm ka Mɔwisi gari kua u nɛɛ, nena Wi u ra n wāa. ³ Na Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu kure na ka bu gari kua. Ba maa gia ma nena na sɔa Gusunɔ Dam kpurogii. Adama ba n tuba ma nen yīsira Wi u ra n wāa. ⁴ Na maa ka bu arukawani bɔkua ma kon bu Kananin tem wɛ mu ko begim mɛ sɔɔ ba sina nge sɔbu. ⁵ Na Isireliban weeweenu nua mi ba yoru dimɔ Egibitigibun mi, na maa nen arukawani ye yaaye. ⁶ Yen sɔ, a Isireliba sɔɔwa a nɛɛ, nena Wi u ra n wāa, na kon maa bu wɔra saa wahala ye Egibitigiba bu koosiamɔn di. Kon bu yakia ben yorun di, kpa n nen dam sɔɔsi n Egibitigibu wahala doke, kpa n nen tɔmbu faaba ko. ⁷ Kon bu mwa bu ko nen tɔmbu, kpa n ko ben Yinni, kpa bu gia ma nena Wi u ra n wāa, na maa sɔawa ben Yinni ne wi na bu yakiamɔ ben yoo sɔma ye Egibitigiba bu koosiamɔn di. ⁸ Na kon bu duusia tem mɛ sɔɔ,

mε na Aburahamu ka Isaki ka Yakabu nɔɔ mwεεru kua na nεε, kon bu wē ba n mɔ. Nε wi na ra n wāa nεna na gerua mε.

⁹Yera Mɔwisi u da u Isireliba gari yi sɔɔwa. Adama ba n nùn swaa daki, domi ben yoo sɔm sēsɔgii ni, nu kp̄εa sere ba mwia kpanamɔ.

¹⁰Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nεε, ¹¹a seewo a da a Egibiti sunɔ sɔ u be de Isireliba bu doona win tem di.

¹²Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔ wisa u nεε, wee Isireliba ba n nεn gari swaa daki. Amɔna Egibiti sunɔ u koo ka man swaa daki. Na n̄ daa nun sɔɔwa ma gari gerubu ra n ka man sē?

¹³Yen biru Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni wooda wē ye ba koo Isireliba ka Egibiti sunɔ sɔ kpa bu ka Isireliba yara Egibitin di.

Mɔwisi ka Aronin bwese kera Isireliba sɔɔ

¹⁴Isirelin bii gbiikoo wi ba m̄ Rubeni, win bibun yīsa wee, Enɔku ka Paalu ka Hesironi ka Kaami. Ben min diya Rubenin bwese kerɔ marura.

¹⁵Be ba maa s̄aa Simeɔba, beya Yemueli ka Yamini ka Ohadi ka Yakini ka Sokaa ka Sɔɔlu win mero s̄aa Kananigii. Ben min diya Simeɔn bwese kerɔ marura.

¹⁶Be ba maa s̄aa Lefin bibu, beya Gεεsɔni ka Kehati ka Mεrari. Ben min diya Lefin bwese kerɔ maa marura. Ben baaba Lefi wi, u kuawa w̄ɔɔ wunaa weeru ita sari u sere gu. ¹⁷Ma Gεεsɔni u seewa u bii tɔn durɔbu yiru mara. Beya Libini ka Simeɔi. Ma ba marura ba kua Gεεsɔnin bweseru. ¹⁸Be ba maa s̄aa Kehatiba, beya Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka Usieli. Ma ben baaba Kehati wi, u kua w̄ɔɔ wunaa teeru ka wɔkura ita u sere kpuna u gu. ¹⁹Be ba maa s̄aa Mεrariba, beya Makili ka Musi. Beni kpurowa ba kua Lefin bwese kerɔ.

²⁰Amuramu u win tiɔ Yokebedi sua kurɔ. Wiya u ka Aroni ka Mɔwisi mara. Amuramu wi, u kuawa w̄ɔɔ wunaa weeru ita sari u sere kpuna u gu.

²¹Be ba maa s̄aa Yiseharin bibu, beya Kore ka Nεfegi ka Sikiri. ²²Be ba maa s̄aa Usielin bibu, beya Mikali ka Elisafani ka Sitiri.

²³Aroni u Eliseba, Abinadabun bii sua kurɔ. Kurɔ wi, u s̄aawa Nasonin sesu. Ma u ka Aroni bibu mara. Bera Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka Itamaa.

²⁴Be ba maa s̄aa Koren bibu, beya Asiri ka Elikana ka Abiasafu. Ben min diya Koren bwesera marura.

²⁵Ma Eleasaa, Aronin bii wi, u Putielin bii wɔndia turo sua kurɔ. U ka nùn bii tɔn durɔ mara. Bii win yīsira Finεesi. Be sa wa mi kpuro, beya ba s̄aa Lefin bwese kerɔn wirugibu.

²⁶Be s̄ɔra Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni gɔsa bu ka Isireliba yara saa Egibitin di. U nεε, b̄a n yariɔ bu de ba n swīine bweseru ka bweseru ba n sɔka s̄aa swεε swεε. ²⁷Ma Mɔwisi wi ka Aroni wi, ba wura ba da ba Egibitin sina boko wi kana u de Isireliba bu yari win tem di.

Yinni Gusunɔ u win nɔɔ mwεεru sire

²⁸Sanam mε Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua Egibitiɔ, ²⁹u nùn sɔɔwa u nεε, nεna Wi u ra n wāa. A Egibiti sunɔ sɔɔwɔ kpuro ye na nun s̄ɔmɔ mini.

³⁰Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔ wisa u nεε, wee, gari gerubu ra n ka man sē. Egibiti sunɔ u koo wura u man swaa daki?

7

¹Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nεε, wee, na nun kua nεn kɔsire Egibiti sunɔn sɔ. Wunen mɔɔ Aroni u ko n maa s̄aa wunen gari gero. ²Wuna kaa nùn sɔ ye na nun s̄ɔmɔ kpuro. Wiya u koo maa Egibiti sunɔ sɔ, kpa u de Isireliba

bu doona win tem di. ³⁻⁴ Kon de Egibiti sunən gōru gu bəbia sere u n̄ bεε swaa dakimə, baa mε kon yīre nanumgii dabinu ko win temə. Yen sō, na kon n̄n n̄n dam sōsi n̄ win tambu wahala doke, kpa n̄ n̄n tambu Isireliba yara win tem di, ba n̄ soka sāa swεε swεε nge tabu kowobu. ⁵ Sanam mε na n̄n dam sōsi tem mi, ma na Isireliba yara min di, sanam mεya Egibitigiba koo gia ma n̄na Yinni Gusunə.

⁶ Ma Məwisi ka Aroni ba kua mam mam nge mε Yinni Gusunə u bu sōwa.

⁷ Sanam mε ba ka Egibiti sunə gari yiba m̄, Məwisi u məwa w̄ō wεnε, ma Aroni u m̄ w̄ō wεnε ka ita.

Egibiti sunə u yina u Məwisi ka Aroni swaa daki

⁸ Yen biru Yinni Gusunə u Məwisi ka Aroni sōwa u n̄ε, ⁹ Egibiti sunə u n̄ bεε sōwa u n̄ε, i n̄n yīreru kuo te ta sōsi ma n̄na na bεε gorima, saa ye s̄ora wunε Məwisi kaa Aroni sō u win d̄ka suo u ye kō sunə win wuswaa. Ya koo ḡsia waa.

¹⁰ Ma ba seewa ba da Egibiti sunən mi, ba kua ye Yinni Gusunə u bu sōwa. Aroni u win d̄ka ye kō sunə wi ka win bwāabun wuswaa. Ma ya ḡsia waa. ¹¹⁻¹² Yera Egibiti sunə u win bwisigibu ka win timgibu ka win s̄orobu soka. Ben baawure u dobo dobo kua, u win d̄ka kō ma ya ḡsia waa. Adama Aronigia ya begii mwεeki. ¹³ Ka mε, Egibiti sunən gōru ga bəbia, u n̄ maa Məwisi ka Aronin gere swaa daki, nge mε Yinni Gusunə u raa gerua.

Wahala gbiikaa ye Gusunə u Egibitigibu doke, yεm

¹⁴ Yinni Gusunə u kpa Məwisi sōwa u n̄ε, Egibiti sunən gōru ga bəbia. U yina t̄n be, bu doona. ¹⁵ Wee u koo da daar̄o buru buru yellu. A d̄o a ka n̄n yinna daaron goor̄o kpa a n̄ d̄ka ye n̄ni, ye ya raa ḡsia waa mi. ¹⁶ Kpa a n̄n sō a n̄ε, n̄ε Gusunə Heberuban Yinniwa na nun ḡrima win mi. U de n̄n tambu bu da bu man s̄a gbabur̄o. Na wa ma sere ka t̄ε u n̄ gari yi swaa sue. ¹⁷ Ȳn sō u n̄ε, u n̄ man ȳ, yen s̄na na n̄ε, ameniwa u koo ka man gia, n̄ε wi na ra n̄ w̄a. A daa ten nim yowon ka d̄ka ye a n̄ni mi, kpa n̄ nim mε ḡsia yεm. ¹⁸ Sw̄εε yi yi w̄a daa te s̄o, kpa yi gbi, kpa daa ten nim mu sankira sere Egibitigibu bu kpana bu mu n̄.

¹⁹ Yera Yinni Gusunə u Məwisi sōwa u n̄ε, a Aroni sōwa u win d̄ka suo u ye t̄i Egibitin nim kpurun w̄oll̄o mε mu w̄a daan̄o ka yerus̄o ka sere kotos̄o ka weken̄o. Mi nim mu w̄a kpuro gesi mu koo ḡsiawa yεm, kpa yεm mu n̄ w̄a Egibitin tem kpuro s̄o.

²⁰ Ma Məwisi ka Aroni ba kua nge mε Yinni Gusunə u bu sōwa. Aroni u win d̄ka ye sua, ma u daa ten nim so Egibiti sunə ka win bwāabun wuswaa. Ma mu ḡsia yεm. ²¹ Sw̄εε yi yi w̄a daa te s̄o, yi gu. Ma daa ten nim mu sankira. Egibitigiba kpana bu mu n̄. Ma nim mε mu w̄a tem mε kpuro s̄o mu kua yεm.

²² Adama Egibitin s̄orobu ba maa kua mε ka ben dobo dobo. Ye Egibiti sunə u wa mε, ma win gōru ga bəbia, u n̄ Məwisi ka Aronin gari swaa daki nge mε Yinni Gusunə u raa gerua. ²³ Egibiti sunə u ḡsira win yenūo. Gari yi, yi n̄ mam n̄n nande. ²⁴ Ma Egibitigibu kpuro ba tem gba gba daa ten goor̄o bu ka nim wa bu n̄, domi ba n̄ kp̄ε bu daa ten nim n̄.

²⁵ Ma daa ten nim mε, mu ḡsire yεm n̄ ka kua s̄o n̄oba yiru saa d̄ma t̄n di Yinni Gusunə u d̄ra ba mu so.

Wahala yiruse, surenu

²⁶ Yen biru Yinni Gusunə u kɔam Məwisi sɔɔwa u nɛɛ, a doo Egibiti sunən mi, a nūn sɔ a nɛɛ, nɛ Yinni Gusunə na nɛɛ, u de nɛn tɔmbu bu da bu man sã. ²⁷ U n maa yina u bu kara bu doona, kon de surenu yibu nu wahala doke win tem sɔɔ kpuro. ²⁸ Surenu koo marura daa baka ten di, kpa nu gasirima sere win yenuɔ ka win dui sɔɔwɔ ka win kpinu wɔllɔ n ka da win bwāabu ka win tɔmbun diaa. Nu koo mam du sere doo koo yenuɔ ka sonɔ. ²⁹ Sure ni, nu ko nu n kabirimɔ kpa nu win tii ka win tɔmbu ka win bwāabu makiri.

8

¹ Ma Yinni Gusunə u Məwisi sɔɔwa u nɛɛ, a Aroni sɔ u doo u win nɔmu demia u deka ye tii daanu ka yerusun wɔllɔ kpa surenu nu gasirima nu na nu n wāa Egibitin tem sɔɔ.

² Yera Aroni u win nɔma demia Egibitin daanu gia, ma surenu nu gasirima nu Egibitin tem wukiri. ³ Adama Egibiti sunən sɔro be, ba maa kua mɛ, ka ben dobo dobo. Ba dera surenu nu gasirima Egibitin temɔ. ⁴ Ma Egibiti sunə u Məwisi ka Aroni soka u nɛɛ, i Yinni Gusunə kanə u sure ni doonasia nɛ ka nɛn tɔmbun min di, kpa n de tɔn be, bu doona bu nūn yākuru kua.

⁵ Sanam mɛya Məwisi u Egibiti sunə sɔɔwa u nɛɛ, na wunen gere mara, a man sɔ saa yerà dim dim kon Yinni Gusunə kana wunɛ ka wunen tɔmbu ka wunen bwāabun sã, u ka de sure ni, nu tonda bɛɛ ka bɛɛn yenusun di, kpa nu kun maa tie ma n kun mɔ daa bakaru sɔɔ.

⁶ U wisa u nɛɛ, sia.

Ma Məwisi u nɛɛ, n koo koorɔ mɛ, kpa a gia ma goo sari wi u sãa nge Gusunə bɛɛn Yinni. ⁷ Sure ni, nu koo ka nun tonda nu gɛɛra wunen bwāabu ka wunen tɔmbu ka bɛɛn yenusun di. Daa bakaru tɔna sɔɔra nu ko nu n tie.

⁸ Yen biru Məwisi ka Aroni ba yera Egibiti sunən min di. Ma Məwisi u Yinni Gusunə nɔɔgiru sue u sure ni gira ni u Egibiti sunə wisi mi. ⁹ Ma Yinni Gusunə u kua nge mɛ Məwisi u bikia. Yera sure ni, nu gbisuka diaa ka yenu yaariɔ ka gbeaɔ. ¹⁰ Ba nu gura ba menna menna. Ma nin nubura yiba tem mɛ sɔɔ.

¹¹ Ye Egibiti sunə u wa ma wahala ya dwiia yera u kɔam win gɔru bɔbɔasia. U n maa Məwisi ka Aroni swaa daki, nge mɛ Yinni Gusunə u raa gerua.

Wahala itase, gaanikunu

¹² Yen biru Yinni Gusunə u Məwisi sɔɔwa u nɛɛ, u Aroni sɔɔwɔ u win deka suo u tem so, kpa tua yu gɔsia gaanikunu Egibitin tem kpuro sɔɔ.

¹³ Ma ba kua nge mɛ. Tua kpuro ya gɔsia gaanikunu tem mɛ kpuro sɔɔ. Gaanikuu ni, nu dua tɔmbu ka yaa sabenu sɔɔ. ¹⁴ Ma sɔrobu ba dobo dobo kua bu ka maa gaanikunu ko. Adama ba kpana. Gaanikuu ni, nu wāawa baama. ¹⁵ Yera sɔro be, ba Egibiti sunə sɔɔwa ba nɛɛ, Gusunən tiin dama mini.

Adama ka mɛ, Egibiti sunən gɔru ga bɔɔbu. U n Məwisi ka Aronin gari swaa daki nge mɛ Yinni Gusunə u raa gerua.

Wahala nnese, gbabu swɛɛ

¹⁶ Yen biru Yinni Gusunə u maa Məwisi sɔɔwa u nɛɛ, a seewo buru buru yellu a da a ka Egibiti sunə yinna sanam mɛ u dɔɔ daaɔ, kpa a nūn sɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ Yinni Gusunə na gerua. U de nɛn tɔmbu bu da bu man sã. ¹⁷ U n maa yina nɛn tɔmbu bu doona kon nūn gbabu swɛɛ surema yi yi koo wi ka win bwāabu ka win tɔmbu kuni. Egibitigibun yenusu kpurowa su ko n gbabu swɛɛ yiba kpa yi tem wukiri. ¹⁸ Adama dɔma te, na n derimɔ gbabu swɛɛ yi da Goseniɔ mi nɛn tɔmba wāa, kpa u gia ma nɛ, Yinni Gusunə na wāa tem mɛ sɔɔ. ¹⁹ Kon nɛn tɔmbu ka win tɔmbu wunana. Siawa yire te, ta koo sɔsira.

²⁰ Yinni Gusunɔ u kua nge mɛ. Gbabu swɛɛ wuuru ta Egibiti sunɔ ka win bwāabun yɛnusu wɔri. Ma Egibitin tem kpuro mu sankira gbabu swɛɛ yin saabu. ²¹ Yera Egibiti sunɔ u Mɔwisi ka Aroni sokusia u nɛɛ, i doo i bɛɛn Yinni yāku te kua tem mɛ sɔɔ, i ku yari.

²² Adama Mɔwisi u wisa u nɛɛ, n n̄ koorɔ mɛ domi bɛsɛn yākunu ko n s̄a taare Egibitigibun n̄ni sɔɔ. S̄a n̄ maa yāku taareginu kua ben n̄ni biru, ba n̄ koo sun kpenu kasuku? ²³ Yen s̄s̄, sa ko dawa gbaburɔ mi n̄ toma nge s̄s̄ itan sanum saka su ka Gusunɔ bɛsɛn Yinni yākuru kua, nge mɛ u sun s̄ɔwa su ko.

²⁴ Egibiti sunɔ u nɛɛ, kon de i da i Gusunɔ bɛɛn Yinni yākuru kua gbaburɔ, adama i ku tonda. Yen s̄s̄, i kanaru koowo nɛn s̄s̄.

²⁵ Ma Mɔwisi u n̄n wisa u nɛɛ, wee, na doonɔ wunen min di, n̄ ka Yinni Gusunɔ kana wunen s̄s̄. Sia gbabu swɛɛ yi, yi koo doona wunɛ ka wunen bwāabu ka wunen tɔmbun min di. Adama a ku maa sun yaakorɔ ko a yina su da su Gusunɔ bɛsɛn Yinni yākuru kua.

²⁶ Yera Mɔwisi u yara Egibiti sunɔn min di, u da u Yinni Gusunɔ suuru kana.

²⁷ Ma Yinni Gusunɔ u kua nge mɛ Mɔwisi u n̄n bikia. Gbabu swɛɛ yi, yi tonda Egibiti sunɔ ka win bwāabu ka win tɔmbun min di. Yi n̄ maa tie mi, baa tia.

²⁸ Adama ka mɛ kpuro, Egibiti sunɔn ḡru ga b̄bia kpam maa, ma u yina tɔn be, bu doona.

Wahala nɔɔbuse, yaa sabenun gɔɔ

9

¹ Yen biru kpam Yinni Gusunɔ u Mɔwisi s̄ɔwa u nɛɛ, a doo Egibiti sunɔn mi kpa a n̄n s̄s̄ a nɛɛ, ameniwa nɛ Heberuban Yinni Wi u ra n̄ wāa na gerua. Na nɛɛ, u de nɛn tɔmbu bu doona bu man s̄s̄. ² Adama ù kun bu ȳsu, ma u yen yina yinaminu m̄ kpam, ³ wee, kon nɛn n̄m damguu doke win dumi ka ketɛkunu ka yooyoosu ka ketɛba ka yāanu sɔɔ, win yaa sabenu kpuro gesi ni ba kparamɔ gberɔ. Adumgbeku baka ya koo nu wɔri. ⁴ Saa ye sɔɔ, kon Isireliban sabenu ka Egibitiginu wunana. Ye ya s̄a Isireliban sabenu, yen gaa kun gbimɔ.

⁵ Ma Yinni Gusunɔ u t̄ru yi u nɛɛ, ù kun bu ȳsu, siawa kon yabu ye ko tem mɛ sɔɔ.

⁶ Yen sisiru Yinni Gusunɔ u kua mɛ. Egibitigibun sabenu gbisuka kpuro, adama Isireliban sabenu sɔɔ, baa teeru ta n̄ gu. ⁷ Egibiti sunɔ u ye ya kooran labaari bikia. U nua ma Isireliban sabenu sɔɔ baa teeru ta n̄ gu. Ka mɛ, win ḡru ga kpam b̄bia, u n̄ wure tɔn be, bu doona.

Wahala nɔɔba tiase, bwisinu

⁸ Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi ka Aroni s̄ɔwa u nɛɛ, i torom s̄ko doowa i n̄ neni, kpa Mɔwisi u mɛ ȳka w̄llɔ Egibiti sunɔn wuswaaɔ. ⁹ Torom mɛ, mu koo ḡsia nge tua, kpa mu Egibitin tem kpuro wukiri. Mu koo bwisinu wisi tɔmbu ka sabenu sɔɔ, kpa nu booboosu ko.

¹⁰ Yera ba torom mɛ s̄ka ba da Egibiti sunɔn wuswaaɔ. Ma Mɔwisi u torom mɛ ȳkana w̄llɔ, ma mu kua bwisinu tɔmbu ka sabenun wasi sɔɔ. ¹¹ Saa ye sɔɔ, s̄roba kpana bu yarima M̄wisin wuswaaɔ bwisi nin s̄s̄. Domi nu ben tii wisiwa nge Egibitigii be ba tie. ¹² Egibiti sunɔ u n̄ Mɔwisi ka Aronin gari swaa daki. Yinni Gusunɔ u dera win ḡru ga b̄bia ga sosi nge mɛ u raa Mɔwisi s̄ɔwa.

Wahala nɔɔba yiruse, guru kpenu

¹³ Yera Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi s̄ɔwa u nɛɛ, a seewo buru buru yellu a da Egibiti sunɔn mi, kpa a n̄n s̄s̄ a nɛɛ, ameniwa nɛ Gusunɔ Heberuban Yinni

nε wi na ra n wāa na gerua. U de nen tōmbu bu doona bu man sā. ¹⁴ Domi tē, n n mō win bwāabu ka win tōmbu tōna kon wahala doke ye ya koo nen dam bakam sōōsi. Ka win tiwa kpa u gia ma goo sari nge nε handunia sōō. ¹⁵ Nā n daa nen nōm danguu demia na wi ka win tōmbu bara kōsuru kpēε, u n ko n daa maa wāa handuniaō. ¹⁶ Adama na dera u wāa u ka nen dam wan sō, kpa nen yīiru tu ka nōra handunia kpuro sōō. ¹⁷ Wee u ka nen tōmbu seewa sere ka tē. U n dere bu doona. ¹⁸ Yen sō, sia amadaare kon de guru kpenu nu nεera ka dam nīn bweseru nu n koore Egibitin temō saa yen toren dī sere n ka gisō girari. ¹⁹ N n mēn na, a de bu win yaa sabenu kuku yeru kua, ka yabu ye u mō kpuro gberō. Domi guru kpee ni, nu koo tōmbu kpuro so gbeaō ka yaa sabenu kpuro ni nu n kuku yeru wa, kpa sabe ni, ka tōn be, bu kam ko.

²⁰ Yera Egibiti sunōn bwāabu gabu be ba Yinni Gusunōn gari nasie, ba dera ben yobu ba ka ben sabenu wōma yenuō fuuku fuuku. ²¹ Be ba kun maa Yinni Gusunōn gari gara, ba ben yobu ka yaa sabenu deri gbeaō.

²² Ma Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u nεε, a wunen nōma suo wōllo kpa guru kpenu nu yēkama Egibitin tem kpuro sōō, tōmbu ka sabenu ka ye ya kpia gbeaō kpuron wōllo.

²³ Yera Mōwisi u win deka sua u tīi wōllo, ma Yinni Gusunō u dera guru kpenu nεmō. Guru maakinu mō nu girarimō sere temō. ²⁴ Gura yen bwesera kun nεere Egibitin tem sōō saa yen toren di. ²⁵ Ma guru kpee ni, nu baayere kpuro so nu go ye ya wāa gbeaō Egibitin tem sōō, saa tōmbu sere ka sabenu ka ye ya kpia kpuro. Ma dānu kpuro nu besikira. ²⁶ Gosenin bera mi Isireliba ba wāa tōnawa guru kpee ni, nu n na. ²⁷ Yera Egibiti sunō u Mōwisi ka Aroni sokusia u nεε, na wa ma nena na tora. Gusunō wi u ra n wāa u gem mō. Nε ka nen tōmbu sa taare kua. ²⁸ A Yinni Gusunō kanō domi guru gbāsuku ni, ka guru kpee ni, nu den tura. Kon de i doona, na n maa bεε nenumō.

²⁹ Ma Mōwisi u nūn wisa u nεε, nā n yara wuun di kon nen nōma sua wōllo n Yinni Gusunō kana, kpa guru gbāsukunu ka guru kpenu nu mari a ka gia ma wiya handunia mō. ³⁰ Adama na yē ma wunε ka wunen bwāabu i n Yinni Gusunō nasiam kpa.

³¹ Saa ye gura ye, ya na, wēsu ka oosu kam kua yēn sō oosu ya nōo kusia, wēsu maa wēsu sāa. ³² Adama alikama ya n kam kue yēn sō ya n sanam mε kpā.

³³ Yen biru Mōwisi u yara Egibiti sunōn min di u da wuun biru. Ma u win nōma sua wōllo u Yinni Gusunō kana, ma guru gbāsukunu ka guru kpee ni, nu mari. Gura kun maa nεmō.

³⁴ Ye Egibiti sunō u wa mε, u win toraru sosi. Wi ka win bwāaba ben gōrusu bōbiasia. ³⁵ U n wure Isireliba bu doona nge mε Yinni Gusunō u raa gerua saa Mōwisin nōn di.

Wahala nōōba itase, twee

10

¹⁻² Yinni Gusunō u kram Mōwisi sōōwa u nεε, na dera Egibiti sunō ka win bwāabun gōrusu bōbia, kpa n ka nen yīre ni sōōsi ben suunu sōō. Kpa wunen tii a ka wunen bibu ka wunen debuminu sō nge mε na ka Egibiti gibu yaakoru kua, ka yīre ni na sōōsi ben suunu sōō kpa i n ka yē ma nena Gusunō wi u ra n wāa. N n mēn na, a doo Egibiti sunōn mi.

³ Mōwisi ka Aroni ba da sunō win mi, ba nεε, ameniwa bεε Heberuban Gusunō wi u ra n wāa u gerua. U nεε, sere domma kaa n yine a tii kawa win wuswaa. A de win tōmbu bu doona bu nūn sā. ⁴ N n maa yina a bu kara, wee,

sia u koo de twee yi na wunen tem kpuro sɔɔ. ⁵ Yi koo tɛria yi tem wukiri. Baa tem bau ba ñ wasi. Yi koo dīa ni nu tie di ni guru kpenu kun sankā, kpa yi bɛɛn gbean dāa wurusu kpuro di. ⁶ Yi koo wunɛ ka wunen bwāabu ka Egibitigibu kpuron dia duuri yi yibu. Wunen baababa ka wunen sikadoba ba ñ yen bweseru waare saa min di ba wāa handunia sɔɔ sere ka gisɔ.

Ma Mɔwisi u seewa u yara Egibiti sunən min di. ⁷ Yera Egibiti sunən bwāaba nūn bikia ba nɛɛ, sere domma durɔ wini u ko n sun wahala mɔ. A de tən be, bu doona bu da bu Gusunɔ ben Yinni sã. A ñ wa ma bɛsɛn tem mu kam kobu dɔɔ?

⁸ Ma ba dera Mɔwisi ka Aroni ba wurama Egibiti sunən mi. Ye ba tura mi, yera u bu sɔɔwa u nɛɛ, i doo i Gusunɔ bɛɛn Yinni sã, adama bɛɛ sɔɔ berà ba koo da.

⁹ Mɔwisi u wisa u nɛɛ, bɛsɛ kpurowa, bibu ka bukurobu ka bɛsɛn yaa sabenu. Sanna sa ko da. Domi tɔɔ bakara sa ko Yinni Gusunɔ kua.

¹⁰ Ma Egibiti sunə u bu yaakoru kua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ da baani, nā n dera i da ka bɛɛn kurɔbu ka bibu. Domi gāa kɔsuna i bwisikumɔ. ¹¹ Adama bɛɛ tən durɔbu tənawa i ko da. Domi mɛya i bikia.

Yera u dera ba bu gira win min di.

¹² Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a wunen dɛka suo a t̄i Egibitin tem sɔɔ kpa twee yi na yi tem mɛ wukiri, yi kpuro di ye ya kpia mi, ye guru kpenu nu deri.

¹³ Yera Mɔwisi u win dɛka ye sua u t̄i mi. Ma Yinni Gusunɔ u dera woo gaga seema saa sɔɔ yari yerun di tem mɛ sɔɔ. Woo ge, ga kuawa saa sɔɔ sɔɔn di sere ka wɔkuru kpuro. Sisi bururu ba deema twee wee yam kpuro yi woo ge, ga ka na. ¹⁴ Twee yi, yi na wuunu ka wuunu yi pusa Egibitin tem baama. Yi dabia yi sara yi ba raa waare. Mɛya ba ñ maa yin bweseru wasi. ¹⁵ Tem kpuro mu t̄ira twee yin saabu. Ma yi yakasu ka dāa binu kpuro di, ni guru kpenu kun dāa sankā. Wuru gaga kun maa tie Egibitin tem sɔɔ dāa ka dāa kikisɔ.

¹⁶ Yera Egibiti sunə u Mɔwisi ka Aroni sokusia fuuku u nɛɛ, na Gusunɔ bɛɛn Yinni tora, mɛya, na maa bɛɛn t̄i tora. ¹⁷ T̄ɛ, i man suuru kuo nən tee teni kpa i Gusunɔ bɛɛn Yinni kana u man wahala gɔɔgia yeni wunari.

¹⁸ Ma Mɔwisi u yara min di u da u Yinni Gusunɔ suuru kana. ¹⁹ Yera Yinni Gusunɔ u dera woo damguu ga seema saa sɔɔ duu yerun di ga ka twee yi doona ga gure nim wɔku sɔɔ ge ba mɔ Naa yari. Baa yin tia kun tiare tem mɛ kpuro sɔɔ. ²⁰ Adama Yinni Gusunɔ u kpam dera Egibiti sunən ḡru ga bɔbia, u ñ wure Isireliba bu doona.

Wahala nɔɔba nnɛse, yam wɔkuru

²¹ Yen biru Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a wunen dɛka t̄iyɔ wɔllɔ kpa yam wɔku sinumgiru tu Egibitin tem wukiri, sere bu tu baba.

²² Yera Mɔwisi u win dɛka ye t̄i wɔllɔ ma yam wɔkura kua Egibitin tem kpuro sɔɔ sɔɔ ita. ²³ Egibitigiba kun waanamɔ, gɔo kun seere win yenun di sere sɔɔ ita ye. Adama mi Isireliba ba wāa kpuro, yam bururam mu wāawa. ²⁴ Egibiti sunə u Mɔwisi sokusia u nɛɛ, i doo i Yinni Gusunɔ sã ka bɛɛn kurɔbu ka bibu sannu. Adama i ku ka bɛɛn yaa sabenu da.

²⁵ Mɔwisi u wisa u nɛɛ, ñ n mɛn na, a sun yaa sabenu w̄ɛyɔ domi n ñ koo kooro sa kun nu mɔ su ka Gusunɔ bɛɛn Yinni yaku dɔɔ mwaararuginu ka yākunu ganu kua. ²⁶ Yen sɔ, sa ko ka bɛsɛn yaa sabenu dawa, baa samu sa ñ derimɔ. Domi miya sa ko gɔsi ye sa ko ka nūn sã. Sa ñ maa gina yen geeru ȳɛ ka yen ye sa ko gɔsi sere sã n tura mi.

²⁷ Adama Yinni Gusunɔ u dera Egibiti sunɔn gɔru ga bɔbia, u n wure bu doona. ²⁸ Ma sunɔ wi, u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a gesiro nen bɔkun di. A ku ra maa na nen wuswaaɔ, domi dɔma te na maa nun wa, a guwa.

²⁹ Mɔwisi u nɛɛ, too, ya wā, a n maa man wasi.

Mɔwisi u wahala wɔkurusen gari mɔ

11

¹ N deema Yinni Gusunɔ u raa Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, n tie wahala tia ye kon Egibitigibu ka ben sunɔ doke. Yera ya koo de u bɛɛ yɔsu. U koo mam bɛɛ girawa minin di ka dam. ² A tɔn durɔ ka tɔn kurɔ baawure sɔɔwɔ u bura yāa wuraginu ka sii geesuginu kana win beruse Egibitigiin mi.

³ N deema Yinni Gusunɔ u dera Egibitigibu ba ka Isireliba nɔnu geu mɛɛra. Mɔwisi u maa sāa tɔn boko sunɔn bwāabu ka Egibitigii be ba tien nɔni sɔɔ.

⁴ Mɔwisi u sere doona Egibiti sunɔn min di, u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. Wɔkurun bɔnun sakawa u koo Egibitin tem bukiana.

⁵ Bii yerumaba kpuro ba koo gbi, saa wunen bii yeruman di, wi u koo wunen sina gɔna tubi di sere ka yoo tɔn kurɔn bii tɔn durɔ gbiikoowɔ. Yaa sabenun bii gbiikii dwanu nu koo maa gbi. ⁶ Wuri beke yi ko n wāa Egibitin tem kpuro sɔɔ dɔma te, yin bweseru yi n koore. Mɛya yi n koo maa wure yi ko. ⁷ Adama bɛɛ Isireliban mi, baa bɔɔ ga n sun worimɔ sere ka bɛsen yaa sabenɔ, kpa i n ka yɛ ma Yinni Gusunɔ u sun wunane ka bɛɛ Egibitigibu. ⁸ Ma Mɔwisi u kpam nɛɛ, wunen bwāabu kpuro ba koo na bu kpuna nen wuswaaɔ bu man sɔ bu nɛɛ, n yario ka nen tɔmbu kpuro be ba man swii. Yen biru na kon den yari n doona.

Ye u gari yi gerua u kpa, ma u yara Egibiti sunɔn min di ka mɔru baka.

⁹ Yinni Gusunɔ u raa nɔn sɔɔwa u nɛɛ, Egibiti sunɔ kun wunen gari swaa dakimɔ. Yera ya koo de n maa sɔm maamaakiginu ganu ko Egibitin temɔ.

¹⁰ Mɔwisi ka Aroni ba sɔm maamaakigii ni kpuro kua Egibiti sunɔn wuswaaɔ adama Yinni Gusunɔ dera win gɔru ga bɔbia ma u n wure Isireliba bu doona win tem di.

Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru

12

¹ Mɔwisi ka Aroni bu sere yari Egibitin di Yinni Gusunɔ u bu sɔɔwa u nɛɛ, ² suru winiwa u koo ko bɛɛn suru gbiikoo wɔɔ sɔɔ. ³ I Isireliba kpuro sɔɔwɔ i nɛɛ, suru winin sɔɔ wɔkuru, ben yenu yɛro baawure u yāa kinɛ kpɛndu gɔsi win yenun sɔ. ⁴ Yenu yɛro win tɔmba kun dabiru tura bu ka yāa giriru tem, wi ka win beruse bu yāaru gɔsio te hegiba koo kpī bu tem bu kpe. ⁵ I ko kpī i yāaru n kun mɛ boo gɔsi, adama i de ya n sāa kinɛru te ta wɔɔ tia mɔ, kpa ta kun alebu mɔ. ⁶ I ko nu berewa sere suru win sɔɔ wɔkura nɛɛ, kpa bɛɛ Isireliba kpuro i nu go dɔma ten yoka kpa. ⁷ I ko nin yem sua i tɛɛniwa dinu mi i ko nin yaa tem kɔnnasun beri berika ka sin wɔɔ. ⁸ Wɔku tera ba koo yaa ye wɔ kpa bu ye di ka pɛɛ ye ba n seeyatia doke ka kpee wuru si su sosu sannu. ⁹ I ku yen gɔma tem, n kun mɛ ye ba yikua. I ye wɔɔwɔ girum girum ka yen wiru ka taanu ka bɔsɔ yānu. ¹⁰ Yā n maa tiara i ko ye wisiwa dɔɔ sɔɔ. I ku de yen gaa yu yam sara. ¹¹ Wee mɛ i ko i n sāa i ka ye di. I n sɔɔru sāa i ka swaa wɔri, i n gɔburun yānu doke, i n bokunu neni, kpa i di ka wasi kasanu, domi ya sāawa tɔɔ bakaru te i ko man diiya Gɔɔ sararibun sɔ.

¹² Wɔku tera kon Egibitin tem bukiana kpa n bii tɔn durɔ gbiikoo baawure go, tɔmbun bibu ka yaa sabenun binu. Mɛya kon ka sɔɔsi ma Egibitigibun bɔnu

nu ñ dam mɔ. Nε, Yinni Gusunɔwa kon ye ko. ¹³ Yem meya mu koo ko yīreru te ta yenusu sɔsimɔ mi i wāa. Nà n yem me wa, kon beε sarariwa. Kēsi te, ta ñ beε babamɔ te kon ka Egibitigibu wahala ko.

¹⁴ I ko i n da tɔɔ te yaayewa wɔɔ ka wɔɔ, kpa i man tɔɔ bakaru diiya. Beεn bibun bweseru ba ko n da maa tu yaayewa sere ka baadommaɔ.

Pεε ye ba ñ seeyatia doken tɔɔ bakaru

¹⁵ Yinni Gusunɔ u maa nεε, i ko kowa sɔɔ nɔɔba yiru i ku pεε di ye ba seeya. Tɔɔ gbiikiru i ko pεε seeyatia yara beεn yenusun di. Domi beεn goo ù n gāanu di ni nu seeyatia mɔ sɔɔ nɔɔba yiru ye, yu sere yibu, ba koo yēro gowa. ¹⁶ Tɔɔ gbiikiru ka tōru nɔɔba yiruse, i ko mennawa i man sā. I ku ra sɔmburu garu ko tōnu yiru ye sɔɔ, ma n kun mɔ beεn dīa ni i ko din kobu.

¹⁷ I ko n da pεε ye ba ñ seeyatia doken tɔɔ bakaru di, domi tɔɔ te sɔɔra na beεn bweseru kpuro yara Egibitin tem di. Yen sɔ, beεn bibun bweseru ba ko n da tɔɔ bakaru diwa tɔɔ te sɔɔ, sere ka baadommaɔ. ¹⁸ Suru gbiikoon sɔɔ wɔkura nnesen yokan di, pεε ye ba ñ seeyatia dokewa i ko i n dimɔ sere ka win sɔɔ yenda tiasen yokaa. ¹⁹ Sɔɔ nɔɔba yiru yen baa sɔɔ, bu ku raa pεε seeyatia wa beεn yenusu. Domi wi u gāanu di ni ba seeyatia doke, ba koo yēro gowa, baa ù n sɔɔn na. ²⁰ N n mɛn na, beεn yenusu kpuro sɔɔ, i ku ra gāanu di ni ba seeyatia doke.

Gɔɔ sararibun torubu

²¹ Yen biru Mɔwisi u Isireliban guro gurobu sokusia u nεε, i yāa kinε kpennu gɔsio nge me beεn yenusu nε, kpa i nu go goɔ u ka beε sarari. ²² Kpa beεn baawure u dāa kiku ge ba mɔ isɔpu sua u wasi yāa yem sɔɔ me mu ko n wāa gbēro, kpa u tɛni win dii kɔnnɔn beri berikaɔ ka gen wɔllɔ. Beεn goo u ku raa yari dirun di ma n kun mɔ yam sāra mam mam. ²³ Sanam me Yinni Gusunɔ u koo tem me bukiana u ka Egibitigibu go, u koo yem me wa beεn dii kɔnnɔsun beri berikaɔ ka sin wɔllɔ, kpa u beεn dia sarari. U ñ wuramɔ gɔɔn gɔrado u du u beε go. ²⁴ Beε ka beεn bibun bweseru, meya i ko i n da tɔɔ baka te di sere ka baadommaɔ. ²⁵ Sanam me i tem me dua, me Yinni Gusunɔ u koo beε wε nge me u nɔ mwεru kua, i de tɔɔ baka te, tu ko beεn wororu. ²⁶ Beεn bibu bā n beε woro ten tubusianu bikia, ²⁷ i ko bu wisi i nεε, Gɔɔ sararibun yākura te sa ka Yinni Gusunɔ sāmɔ, domi u beε Isireliban dia sarari, u ñ sun go sanam me u Egibitigibu goomɔ.

Yen biru Isireliba ba yiira ba Gusunɔ sāwa. ²⁸ Ma ba da ba kua dee dee ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa.

Bii gbiikobun gɔɔ

²⁹ Ye n kua wɔkurun bɔnu, Yinni Gusunɔ u bii gbiikobu kpuro go Egibitin temɔ, saa Egibiti sunɔn tiin bii gbiikoon di wi u koo win sīna gɔna tubi di, sere ka be ba wāa pirisɔm sɔɔn bii gbiikobu, n ka da yaa sabenun bii gbiikinɔ.

³⁰ Egibiti sunɔ ka win bwāabu ka tɔn be ba tie Egibiti ye sɔɔ kpuro, ba seewa wɔkuru ba wuri beke kua domi yenu gagu sarī gɛn mi tɔn tia tia kun gu.

³¹ Wɔku tee te sɔɔ, Egibiti sunɔ u Mɔwisi ka Aroni soka, u nεε, i seewo i doona nen tambun min di, beε ka beεn tambu Isireliba. I doo i Yinni Gusunɔ sā nge me i gerua. ³² I ka beεn yāanu ka beεn keteba doo nge me i gerua, kpa i maa man domaru kana beεn Yinnin mi.

³³ Ma Egibitigiba Isireliba baasi bu ka yari ben tem di fuuku, ba nεε, domi sa ko gbi su kpe. ³⁴ Ma Isireli be, ba ben pεε kpīi te ta ñ seeyatia mɔ sua gbēa sɔɔ ba tu beka wukiri ba sɔɔwa.

³⁵ N deema Isireliba ba raa kua nge me Mowisi u gerua, ba Egibitigibu bura yāa ni ba kua ka wura ka sii geesu kana, ka maa beka. ³⁶ Yinni Gusunō u maa dera tən be, ba kīi geeru wa Egibitigii ben mi. Ma ba bu wē ye ba bikia kpuro. Nge meya ba ka Egibitigibun yānu wa ba gura.

Isireliba ba yara Egibitin di

³⁷ Isireliba ba swaa wari ka naasu saa Ramusēsini di ba dōo Sukotūo. Ben geera sāa nōrōbun suba natan saka (600.000), tən kurōbu ka bibu ka durō tōkōnu baasi. ³⁸ Ma ba ka ben yaa sabenu da dabi dabinu, keteba ka yānu ka bonu. Tən tuko dabira maa bu swii. ³⁹ Ba pēe kua ka pēe kpīi te ba n seeyatia doke, domi ba bu girawa Egibitin di ba yara ka sendaru. Ba n maa fēe wa bu dīa kusenu sua.

⁴⁰⁻⁴¹ Gusunōn tōmbu Isireliba ba kuawa Egibitio wōo nēeru ka tēna (430). Dōma te wōo nēeru ka tēna ye, ya yiba, yera be kpuro ba yara Egibitin di. ⁴² Wōku te sōo, Yinni Gusunō u Isireliba kōsu ba ka yara Egibitin di. Yen sōna wōo ka wōo Isireliba ba ko n da dom se wōku te. Kpa bu Yinni Gusunō tōo bakaru diiya, be ka ben bibun bweseru sere ka baadommaa.

Gōo sararibun tōo bakaru yaa dibun wooda

⁴³ Yinni Gusunō u Mowisi ka Aroni sōowa u nēe, wooda ye na bēe wēemō Gōo sararibun tōo bakaru sō wee.

Sōo goo u ku raa ten yaa dibu di.

⁴⁴ Adama yoo tən tuko be i dwa ka gobi, ma i bu bango kua, ba koo kpīi bu di.

⁴⁵ Sōo wi u sarō, n kum me tən tuko goo wi u samburu mō bēen mi, u ka gobi wa, be yiru yen goo kun yaa dii bi dimō.

⁴⁶ Dirōwa i ko tōo baka ten yaa dibu di. I ku ra ka yen yaa yari tōowō. Baa yen yaa kuku teeru i ku ra kōra.

⁴⁷ Isireliba kpurowa ba koo tōo baka te di.

⁴⁸ Sōo goo ù n tem yarima u wāa bēen mi, ù n kīi u tōo baka ten yaa dibu di, i nùn bango koowo ka win yenun tən durōbu kpuro i sere yaa dii bi di ka wi sannu. Domi u n ko n maa sāa nge sōo.

Adama bango sarirugii goo kun bu dimō.

⁴⁹ Wooda tia ye, ya ka bēe kpuro yā, bēe Isireliba ka sere sōo be ba wāa bēen mi.

⁵⁰ Ma Isireliba ba kua nge me Yinni Gusunō u Mowisi ka Aroni sōowa. ⁵¹ Yen tōo tera u maa Isireliba yara Egibitin di bwese kera ka bwese kera.

Gōo sararibun tōo bakaru woodaba

13

¹ Yinni Gusunō u Mowisi sōowa u nēe, ² a de Isireliba bu ben bii tən durō gbiikobu ka ben yaa sabenun bii gbiikii dwanu wuna nenem kpa ye kpuro ya n sāa negia.

³ Mowisi u Isireliba sōowa u nēe, i n da tōo te yaaye tē sōo Gusunō u bēe yarama ka win dam bakam saa Egibitin di, mi i yoru di. Yen sō, i n tōo ten yaa dibu dimō, i ku ra pēe ye ba seeyatia doke di. ⁴ Suru wi sōo ba ra gēebu tore, wi ba mō Abibu, win tōo gbiikiru sōora i yara. ⁵ Yinni Gusunō u bēen baababa nōo mwēeru kua ka bōri sannu u nēe, u koo bu tem gem wē mi tim ka bom yiba. Tem miya Kananiba ka Hetiba ka Amōreba ka Hefiba ka Yebusiba ba wāa. U n ka bēe tura tem mi, i n da tōo baka teni di i ka nùn sā suru win tōo gbiikiru sōo.

⁶ Sōo nōoba yirun baa sōora i ko pēe di ye ba n seeyatia doke. Yen nōoba yirusen tii sōora i ko Yinni Gusunō tōo bakaru diiya. ⁷ Sōo nōoba yiru ye sōo, i ku maa de

pɛɛ ye ya seeyatia mɔ̀ n̄ kun mɛ seeyatia gaa ya n wāa bɛɛn suunu sɔɔ tem mɛ kpuro sɔɔ. ⁸ Dɔma te i t̄ɔɔ baka te m̄, i bɛɛn bibu s̄ɔwɔ i nɛɛ, sa yeni m̄wɔa su ka yaaya ye Yinni Gusunɔ u sun kua sanam mɛ sa yara Egibitin di. ⁹ Yeni ya ko n s̄awa nge ȳire te ba yorua n̄mɔa, n̄ kun mɛ sirikanaa, kpa i n Yinni Gusunon woodaba yaayamɔ bɛɛn faagi sɔɔ. Domi wiya u bɛɛ yarama ka win dam bakam Egibitin di. ¹⁰ Yen s̄ɔna n weene i t̄ɔɔ baka ten wooda yibia w̄ɔɔ baagere, ten saa ȳa n tura.

¹¹ Saa ye Yinni Gusunɔ u dera bɛɛ Isireliba i dua Kananin temɔ, mɛ u bɛɛ ka bɛɛn baababa n̄ɔ m̄wɛɛru kua ka b̄ɔri ma u bɛɛ mu w̄ɛ, ¹² i ko n̄n bɛɛn bii t̄ɔn durɔ gbiikobu ka bɛɛn yaa sabenun bii gbiikii dwanu yiyiawa nenem n s̄a wigia. ¹³ Adama bɛɛn goo ù n k̄i u win keteku buu gbiikuu nene, u koo gu yakiawa ka ȳa buu. U kun maa kue mɛ, u koo gen w̄i suma buawa u go. I ko maa bɛɛn bii t̄ɔn durɔ gbiikoo baawure yakiawa ka gobi. ¹⁴ Baa sia bɛɛn bibu b̄a n da bɛɛ bikia ba nɛɛ, mba yenin tubusianu, kpa i bu wisi i nɛɛ, t̄ɔ te Yinni Gusunɔ u sun yarama ka win dam bakam Egibitin di, mi sa raa yoru di, tera sa yaayamɔ mi. ¹⁵ Domi saa ye Egibiti sunɔ u yina mam mam su yari tem min di, yera Yinni Gusunɔ u dera tem min bii t̄ɔn durɔ gbiikoba gu gu ka maa yaa sabenun bii gbiikii dwanu. Yen s̄ɔna sa ra ka bɛɛn yaa sabenun bii gbiikii dwanu Yinni Gusunɔ ȳakuru kue, kpa su bɛɛn bii t̄ɔn durɔ gbiikobu yakia. ¹⁶ Yeni ya ko n s̄awa nge ȳire te ba yorua n̄mɔa ka sirikanaa kpa ta n sun yaayasia ma dam bakama Yinni Gusunɔ u ka sun yara saa Egibitin di.

Yinni Gusunɔ u dera guru wii wurora Isireliba kpare

¹⁷ Sanam mɛ Egibiti sunɔ u dera Isireliba ba doona, Yinni Gusunɔ u n̄ wure bu kpe ka swaa ye ya d̄ɔ Filisitiban temɔ, baa mɛ ya turuku bo. Domi u nɛɛ, u n̄ k̄i bu ḡɔru ḡɔsia bu wura Egibitiɔ sanam mɛ ba bu tabu w̄ɔri. ¹⁸ Yen s̄ɔna u ka bu ḡbaburun swaa bɛɛri nim w̄ɔkun bera gia, ge ba m̄ Naa yari. T̄ɔn be, ba yarawa Egibitin di ka tabun s̄ɔru. ¹⁹ Ma M̄wisi u Yosefun goru sua ba ka da, nge mɛ Yosefu u raa Isireliba b̄rusia bu ko. U nɛɛ, bu de bu ka win goru yari sanam mɛ Yinni Gusunɔ u koo bu yakia.

²⁰ Isireliba ba doona Suk̄ɔtun di ba da ba ben sansani kua Etamuɔ ḡbabu dirirun n̄ɔwɔ. ²¹ Yinni Gusunɔ u bu swaa gb̄iye guru wii wuroru sɔɔ s̄ɔ s̄ɔ ka w̄kuru. W̄kuru kpa ta n s̄a nge d̄ɔ yari bakaru ta n ka bu yam bururasie. ²² S̄ɔ s̄ɔ ka w̄kuru guru wii wuro te, ta ku ra biare t̄ɔn ben wuswaa.

Ba nim w̄ku ge ba m̄ Naa yari t̄ɔbura

14

¹ Yen biru Yinni Gusunɔ u M̄wisi s̄ɔwɔa u nɛɛ, ² a Isireliba s̄ɔwɔ bu wuro Pih̄a Hiroton bera gia bu ben sansani gira Migidoli ka nim w̄kun baa s̄ɔ, Baali Sefonin deedeeru. Miya i ko ḡina ȳra nim w̄kun b̄kua, ³ kpa Egibiti sunɔ u n̄ tamaa bɛɛ Isireliba i k̄ɔrawa tem mɛ sɔɔ, mi ḡbaburu ta bɛɛ sikerene, ⁴ kpa n win ḡɔru b̄biasia u bɛɛ naa sw̄i. Adama kon wi ka win tabu kowobu dendi n ka nen yiiko s̄ɔsi kpa Egibitigibu bu ka gia ma nena Yinni Gusunɔ.

Ma Isireliba ba kua mɛ.

⁵ Sanam mɛ ba Egibiti sunɔ s̄ɔwɔa ma t̄ɔn be, ba yakurawa, yera wi ka win bw̄abu ba ben himba ḡsia. Ba nɛɛ, mban bwesera sa kua mini. Domi sa dera Isireliba ba bɛɛn yoru yara ba doona. ⁶ Ma Egibiti sunɔ u win tabu keke s̄ɔru kua ka win tabu kowobu sannu. ⁷ U tabu keke nata (600) sua yi yi gia s̄a ka sere Egibitin tabu kekeba kpuro, yen baayere ka yen tabu kowo damgii. ⁸ Saa yera

Yinni Gusunɔ u sunɔ win gɔru bɔbɔasia, ma u Isireliba naa gira baa mɛ u yɛ ma Yinni Gusunɔwa u bu yara. ⁹ Egibitigibun tabu kowobu ka ben maasɔbu ka dumi, ka tabu kekeba ba bu naa gira ma ba bu naamwɛ mi ba yɔra nim wɔkun bɔkuɔ ba ben sansani gira Piha Hirotun bera gia Baali Sefonin deedeeru.

¹⁰ Sanam mɛ Egibiti sunɔ u turuku kua, Isireliba ba nɔni seeya ba wa wee, Egibitigiba kekua ba wee. Ma berum bu mwa gem gem, ma ba Yinni Gusunɔ nɔɔguru sue. ¹¹ Ba Mɔwisi sɔɔwa ba nɛɛ, siku yeru sariwa Egibitiɔ? Yen sɔna a ka sun na su gbi gbaburu mini? A wa ye a ka sun deema ye a sun yarama Egibitin di? ¹² Sa n daa nun sɔɔwa mɛ Egibitiɔ sa nɛɛ, a sun derio su Egibitigibu yoru diiya? Domi sa kɪru bo su bu yoru diiya ka sere ye sa ko gbi gbaburu mini.

¹³ Yera Mɔwisi u tɔn be wisa u nɛɛ, i ku berum ko, i yɔro sɛɛ, kpa i wa nge mɛ Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ faaba ko gisɔ. Domi Egibitigii be i waamɔ mini, i n maa bu wasi sere ka baadommaɔ. ¹⁴ I yɔro sɛɛ, Yinni Gusunɔwa u koo bɛɛ sanna.

Yinni Gusunɔ u nim wɔku burana

¹⁵ Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi bikia u nɛɛ, mban sɔna i man nɔɔguru mɔ. A Isireliba sɔɔwa bu seewo bu da wuswaɔɔ. ¹⁶ Wunɛ maa, a wunɛn deka suo a tɪi nim wɔku wɔllɔ kpa gu bɔnu ko yiru Isireliba bu ka du bu tɔbura ge sɔɔ, ga n tem ghere. ¹⁷ Nɛna kon Egibitigibun gɔrusu bɔbɔasia bu ka bu swɪi mi. Kpa n ben sunɔ kamia ka win tabu kowobu ka win tabu kekeba ka win maasɔbu, kpa bu nɛn yiiko wa. ¹⁸ Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na Yinni Gusunɔ.

¹⁹ Sanam mɛ sɔɔ, Gusunɔn gɔrado wi u Isireliba gbiiye u gɔsira ben biru gia ma guru wii wuro te, te ta raa bu gbiiye, ta maa wurama biruɔ. ²⁰ Ma ta da Egibitigibu ka Isireliban sansani yiru yen baa sɔɔ. Ta yam tɪri Egibitigibun bera gia ma ta yam buriri Isireliban mi gia. Ma Isireliba ka Egibitigibu ba n susinɛ wɔku te kpuro.

²¹ Ye ba tura nim wɔku gen mi, yera Mɔwisi u win deka tɪi gen wɔllɔ ma Yinni Gusunɔ u woo danguu seeya sɔɔ yari yerun di wɔku giriru sɔɔ, ga dera nim wɔku gen nim mu bɔnu kua yiru, ma gen suunu sɔɔ mi, n gbera. ²² Nim mu kpaasinɛ bera ka bera ben nɔm geuɔ ka nɔm dware. Ma Isireliba ba sɪa tem gbebum sɔɔ, ba tɔbura. ²³ Egibitigibu ba bu naa swɪi ba dua nim wɔku gen suunu sɔɔ, ka ben sunɔn dumi ka win tabu kekeba ka win maasɔbu. ²⁴ Ye n kua buru buru yellu, ma Yinni Gusunɔ u bu mɛɛrima saa guru wii wuro ten min di, ma u bu nandasia. Be kpuro ba yɔsuna. ²⁵ U dera ben kekeban naasu wɔɔramɔ, ba kpana bu sɪ fuuku. Ma ba nɛɛ, su duki gɔsira Isireliban min di, domi Yinni Gusunɔ u ka sun sannamɔwa ben sɔ.

²⁶ Ma Yinni Gusunɔ u kpa Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a wunɛn deka tɪiyɔ nim wɔku mi, kpa nim mɛ, mu wurama mu Egibitigibu ka ben tabu kekeba ka maasɔbu wukiri.

²⁷ Mɔwisi u win deka ye tɪi nim wɔku gen mi. Ye n kua yam sɔreru, ma nim mɛ, mu wurama nge mɛ mu raa sɔa. Egibitigibu ba kɪ bu nim mɛ suuri, adama Yinni Gusunɔ u bu sure mɛn suunu sɔɔ. ²⁸ Nim mɛ, mu wurama mu Egibiti sunɔn tabu kekeba ka win maasɔbu ka tabu kowobu kpuro wukiri be ba Isireliba naamwɛm da nim wɔku gen suunu sɔɔ. Baa ben turo, u n yara. ²⁹ Adama Isireliba ba sɪa tem gbebum sɔɔ nim wɔku gen suunuɔ. Domi nim mu kpaasinɛwa bera ka bera ben nɔm geuɔ ka nɔn dware.

³⁰⁻³¹ Ye Isireliba ba sɔm dangiru wa te Yinni Gusunɔ u Egibitigibu koosi ma ba ben gonu wa nim wɔkun gooro, yera ba gia ma Yinni Gusunɔwa u bu faaba kua dɔma te, saa Egibitigibun nɔman di. Ma ba nɔn nasia ba sosi, ba nɔn naane kua ka maa win goro Mɔwisi.

*Məwisi ka Isireliban womu***15**

¹ Saa yera Məwisi ka Isireliba ba Yinni Gusunə siarabun womu kua. Ba neε, kon Yinni Gusunə təma ka womu domi u win wεrəbu tabu di.

U dumi ka yin maasəbu sure nim wəku səə.

² Yinni Gusunəwa nən dam, wiya na siaramə ka nən womu.

Wiya u man faaba kua.

Wiya nən Yinni, kon nūn beεε wē.

Wiya nən baaban Yinni, kon nūn wəlle sua.

³ U sāawa tabu kowo ka gem.

Win yīsira Yinni Gusunə.

⁴ U Egibiti sunən tabu kekeba ka win tabu kowo damgibu sure nim wəku səə ge ba mɔ Naa yari.

Win tabu kowo gisonkoba ba nim diira.

⁵ Nim mε, mu bu wukiri, ma ba numa temə nge kperu.

⁶ Yinni Gusunə, wunen nəm geu ga dam yikogim mə.

Geya ga wunen wεrəbu munka muku muku.

⁷ Wunen sinandun kpāaru ta ra wunen wεrəbu taare.

Wunen məru yà n seewa,

a ra de bu dɔə mwaarewa nge wīi.

⁸ A wēru wura ma nim mu kpaasina mu sinum kua bera ka bera nge gbāraru.

⁹ Wεrə u neε, u koo bu naa swīi kpa u bu naamwε.

U koo məru kəsia be səə nge mε u kī,

kpa u takobi woma u bu go ka win nəma,

kpa u ben dukia bənu ko.

¹⁰ Adama a wunen wom wēsia,

ma nim mu bu wukiri.

Ba numa ba kpuna nge dɔə kpenu mi nim mu duku.

¹¹ Yinni Gusunə, mba n ka nun weene

ye tamba sāmə kpuro səə.

Mba n ka nun deεraru ne, wunε wi a nanum mə.

Mba n ka nun weene, wunε wi ba koo siara.

Mba n ka nun weene, wunε wi a ra səm maamaakiginu ko.

¹² Domi a wunen dam sɔəsi, ma tem bu mwe.

¹³ Wunen wənwəndu səəra

a wunen tambu swaa sɔəsi be a yakia.

A maa bu kparama ka wunen dam

a ka dɔə sere wāa yee te a bu nɔə mwεεru kua səə.

¹⁴ Tən tukobu ba ye nua, ma ba diirumə.

Filisitiba ba berum soora.

¹⁵ Edəmun sinambun toronu kara.

Ma Məabun tabu durəbu ba diirumə.

Kanāiba kpuro, ben wasi dwiia.

¹⁶ Berum ka nandabu koo bu deema subaru səə.

Wunen dam saabu ba koo mari sɔə sɔə nge kperu.

Sere wunen tən be a yakia yorun di

bu ka nim wəku təbura, Yinni Gusunə.

¹⁷ Kaa ka bu da kpa a bu tāsisia
wunen tiin guuru wollo,
mi a wunen wāa yeru sōru kua.
Tera ta sāa wunen sāa yeru te a tii kua.

¹⁸ Wune Yinni Gusunō, kaa n bandu diiwa ka baadommao.

¹⁹ Sanam me Egibiti sunōn dumi ka win tabu kekeba ka maasōbu ba dua nim wōku sōo, Yinni Gusunō u dera nim mu wurama mu bu wukiri. Adama u dera tem mu gbera nim wōku gen suunu sōo, ma Isireliba ba tabura.

²⁰ Yen biruwa Aronin sesu Mariamu wi u sāa Gusunōn sōmō, u bara kpāru sua ma tōn kurōbu kpuro ba nūn swīi ba bara kpānu soomō ba yaama.

²¹ Mariamu u bu womu geni kua u nee,
i Yinni Gusunō tōmō ka womu,
domi u nasara wa ka win yiiko.
Dumi ka yin maasōbu u sure nim wōku sōo.

ISIRELIBAN SANUM GBABURŌ

Nim sosuram

²² Yen biru Mōwisi u Isireliba kpara saa nim wōku ge ba mō Naa yarin di ba da ghaburō te ba mō Suri. Sōo itawa ba sāa ghabu te sōo ba n̄ nim wa. ²³ Ma ba tura Maraō adama nim me ba wa mi, mu sosu, ba n̄ kpīa bu nō. Yen sōna ba yam mi soka Mara. Yen tubusiana sosura. ²⁴ Ma tōn be, ba Mōwisi wōkisi ba nee, mba sa ko nō. ²⁵ Mōwisi u Yinni Gusunō nōogiru sue. Ma Yinni Gusunō u nūn deka gaa sōōsi. Ye u deka ye sua u kare nim me sōo, ma mu dora.

Miya Yinni Gusunō u win tōmbu woodaba wē ka woronu. Miya u maa ben laakari meera. ²⁶ U nee, i n̄ ne Gusunō beēn Yinnin gere nua sāa sāa, ma i mō ye n man wēre ma i nen woodaba mem nōowa, na n̄ ka beē bara ni seeyasiamō ni na Egibitigibu kpēe. Nena Yinni Gusunō ne wi na ra n̄ beē bekiamō.

²⁷ Yen biru ba tura Elimuō mi nim bwii wōkura yiru ya wāa ka kpakpa bēe wata ka wōkuru. Ma ba ben sansani gira bwii yin bōkuo.

Manna ka kusunu

16

¹ Ma Isireliban wuu te kpuro ta seewa Elimun di ta da ghaburō te ba mō Sini te ta wāa Elimu ka Sinain baa sōo. Saa dōma tēn di ba doona Egibitin di, ba kuawa suru tia ka sōo wōkura nōōbu ba sere tura mi. ² Ma be kpuro ba Mōwisi ka Aroni wōkisirim wōri ghaburu mi. ³ Ba nee, n̄ daa sanō bō Yinni Gusunō u sun go Egibitiō mi sa ra raa sine su dīanu di ni sa kī ka yaa. Adama wee, i ka sun na ghabu teni sōo gōōru tu ka sun go beēe kpuro.

⁴ Yen biru Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u nee, tē kon de dīanu nu neera wōllun di nge gura beē kpuron sō, kpa tōmbu ba n̄ da yari bu gure baadomma mēn bukata ba mō tōō te. Nge meya kon ka ben laakari meeri n̄ wa bā n̄ koo nen woodaba mem nōowa. ⁵ Sōo nōōba tiase, me ba ra guren nōn yiruwa ba koo gura kpa bu yen sōmburu ko.

⁶ Ma Mōwisi ka Aroni ba Isireliba kpuro sōōwa ba nee, yoka ye, i ko gia ma Yinni Gusunōwa u beē yarama Egibitin di. ⁷⁻⁸ Domi u koo beē yaa wē i tem yēn sō u nua i nūn wōkisirimō. I n̄ yē ma wiya i wōkisirimō, n̄ n̄ mō beēe. Sia bururu u koo maa beē dīanu wē i di i debu, kpa i win yiiko wa.

⁹ Ma Mōwisi u Aroni sōōwa u nee, a Isireliban wuuru kpuro sōōwō a nee, bu susima Yinni Gusunō mi, yēn sō u ben wōkinu nua.

¹⁰ Saa ye Aroni u ka Isireliban wuu te gari m̀, ba s̄ira ḡbaburu gia ba wa wee, Yinni Gusuǹn̄ yikon girima s̄̀sira guru wii wuro te s̄̀. ¹¹ Ma Yinni Gusuǹ u M̀wisi s̄̀wa u n̄e, ¹² na Isireliban weeweenu nua. A bu s̄̀wa ma yoki yam bere berebu ba koo yaa tem kpa sia bururu bu d̄ianu di bu debu kpa bu gia ma n̄na na Gusuǹ ben Yinni.

¹³ Ye n kua yoka yera kusu wuu bakara na ta t̄ria sansani ye kpuro s̄̀. Sisiru bururu ma tem kpuro mu kakoru s̄a. ¹⁴ Saa ye kako te, ta ḡbera ḡa piiminu t̄rie tem̄ nge d̄ia bimi. N s̄a nge guru kpenu nu tem wukiri. ¹⁵ Ye Isireliba ba ye wa, ba s̄̀na ba n̄e, mba yeni. Domi ba n̄ ye ȳ.

M̀wisi u bu s̄̀wa u n̄e, yeniwa d̄ia ni Yinni Gusuǹ u b̄e w̄ema i di. ¹⁶ U n̄e, yenu ȳro baawure u koo gurawa m̀n̄ n̄o win yenugibu ba koo di s̄̀ teeru nge m̄ ben geera n̄e.

¹⁷ Ma Isireliba ba kua m̄. Gaba gura n kp̄a n kere gabu. ¹⁸ Yen biru ba ye ȳira. Ma ba deema wi u gura n kp̄a u n̄ saka sare. Wi u maa gura fiiko u n̄ saka k̄mie. Baawure u wa dee dee nge m̀n̄ n̄o u koo di.

Mannan wooda

¹⁹ M̀wisi u bu s̄̀wa u n̄e, b̄en goo u ku de yu tiara sere sisiru bururu.

²⁰ Adama ba n̄ M̀wisigia nua. Ben gaba dera ya tiara sere sisiru bururu ma ya k̄sa ya k̄k̄nu kua. Yera M̀wisi u ka bu m̄ru bara. ²¹ Bururu baatere ba ra gurewa m̀n̄ n̄o ba koo di, adama s̄̀ u n̄ ye, ya ra yandewa.

²² Alusuman s̄̀ n̄oba tiase, ben s̄̀ yirun dim sakawa ba gura. Ben guro gurobu kpuro ba na ba M̀wisi s̄̀wa ba n̄e, ba kua m̄. ²³ Ma u bu s̄̀wa u n̄e, Yinni Gusuǹ u gerua u n̄e, sia t̄o w̄arugira te sa ra n̄n̄ derie, i s̄nw̄o ye i k̄i i s̄m̄e, kpa i yike ye i k̄i i yike. Kpa i sukum yi sere sia bururu.

²⁴ Ba ye yi sere sisiru bururu nge m̄ M̀wisi u gerua. Ya n̄ maa k̄sa, yu sere k̄k̄nu ko. ²⁵ M̀wisi u n̄e, i ye dio domi t̄o w̄arugira te i ko Yinni Gusuǹ deria. Gis̄o i n̄ ye wasi tem̄. ²⁶ S̄̀ n̄oba tia i ko n̄ da ye gure. Adama s̄̀ n̄oba yiruse, t̄o w̄arugira. Te s̄̀ra i n̄ ko ye wa i gura.

²⁷ Ka m̄, s̄̀ n̄oba yiruse te, t̄n̄ ben gaba yara bu wa bu ka gura adama ba n̄ ḡanu wa. ²⁸ Yera Yinni Gusuǹ u M̀wisi s̄̀wa u n̄e, sere domma i ko i n̄ n̄n̄ gere ka n̄n̄ woodaba yinam̄. ²⁹ I yaayo ma n̄e, Yinni Gusuǹ na b̄e t̄o w̄arugiru w̄. Yen s̄̀na na ra b̄e s̄̀ yirun d̄ianu w̄ s̄̀ n̄oba tiase. I de b̄en baawure u sina u ku yari win w̄a yerun di u s̄mburu ko s̄̀ n̄oba yiruse te s̄̀.

³⁰ Ma t̄n̄ be, ba w̄ra t̄o te s̄̀.

³¹ Isireliba ba d̄ia ni soka ka ben barum manna. Yen tubusiana, mba yeni. Ya s̄awa nge d̄ia bima kpika piibu. A n̄ denda, ya dowā nge kira te ba kua ka tim.

³² S̄̀ teeru M̀wisi u n̄e, wooda wee ye Yinni Gusuǹ u b̄e w̄ema. I manna beruo, s̄̀ teerun dim saka b̄en bibun bweserun s̄̀ bu ka wa d̄ia ni u b̄e w̄e i di ḡbabur̄ sanam m̄ u b̄e yarama Egibitin di.

³³ M̀wisi u maa Aroni s̄̀wa u n̄e, a wekeru garu tama a manna doke s̄̀ teerun dim saka, kpa a tu yi Yinni Gusuǹn̄ s̄a yer̄, kpa ya n̄ berua b̄en bibun bweserun s̄̀.

³⁴ Ma Aroni u ye sua u yi woodan kpakororun wuswaa kpa ya n̄ berua nge m̄ Yinni Gusuǹ u M̀wisi wooda w̄e u ko.

³⁵ Isireliba ba manna ye diwa w̄o weeru, sere ba ka tura Kananin tem n̄o bura yer̄, tem m̄ s̄̀ ba koo du ba n̄ w̄a.

³⁶ Mannan sɔɔ teerun dim sakawa ba ra soku omeri. Omeri ye, ya sɔɔwa ditiri nnen saka. Omeri wɔkurun sakawa ba ra soku efa.

Nim mu yara kperun di

17

¹ Isireliban wuu te kpuro ta sɔɔma saa ghaburun di te ba mɔ Sini, ta ka ten sanum daɔ nge me Yinni Gusunɔ u bu sɔɔwa. Ye ba tura Refidimuɔ ma ba ben sansani gira, adama ba n̄ nim wa mi, bu nɔ. ² Miya ba Mɔwisi nɔɔ kuurim wɔri ba nɛɛ, a sun nim wɛɛyɔ su nɔ.

Mɔwisi u bu sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna i ka man nɔɔ kuurimɔ. Nge mba n kua i ka Yinni Gusunɔn laakari mɛɛrimɔ.

³ Adama nim nɔru ga tɔn be baasi gia ma ba Mɔwisi wɔkisimɔ ba mɔ, mban sɔna a sun yarama Egibitin di. Kaa ka de nim nɔru gu sun go, bɛɛ ka bɛɛn bibu ka bɛɛn yaa sabenu.

⁴ Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue u nɛɛ, mba kon tɔn beni kua. Wee, ba kɔ bu man kpenu kasuku.

⁵ Yinni Gusunɔ u n̄n sɔɔwa u nɛɛ, i saro i da i n tɔn be gbiiye wunɛ ka ben guro gurobu sannu, kpa a n wunen dɛka ye neni yɛ a ka daa ten nim so.

⁶ Wee, kon yɔra wunen wuswaaɔ kperu garun wɔllɔ Hɔrɛbu guurɔ, te ba maa sokuma Sinai, kpa a kpee te so. Nim mu koo yari min di tɔn be, bu ka nɔ.

Ma Mɔwisi u kua mɛ, Isireliban guro gurobun wuswaaɔ.

⁷ Yera u yam mi yɔsinu yiru kɔ Teera Masa domi miya Isireliba ba n̄n nɔɔ kuura. Yiruse maa Mɛriba domi miya ba Yinni Gusunɔn laakari mɛɛra ba nɛɛ, Yinni Gusunɔ u wɔa bɛɛn suunu sɔɔ? Nge u sari.

Isireliba ba ka Amalekiba tabu kua

⁸ Sanam mɛ sɔɔra Amalekiba ba na ba Isireliba tabu wɔri Refidimuɔ. ⁹ Yera Mɔwisi u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, a durɔbu gabu gɔsio kpa i yari i da i ka Amalekiba tabu ko sia. Nɛn tii kon da n yɔ guuru wɔllɔ na n dɛka ye sue wɔllɔ ye Gusunɔ u nɛɛ, na n neni.

¹⁰ Yosue u Amalekiba tabu wɔri nge me Mɔwisi u n̄n sɔɔwa. Ma Mɔwisi ka Aroni ka Huri ba da guu ten wɔllɔ. ¹¹ Mɔwisi u n win nɔma sue wɔllɔ, Isireliba ba ra n kamiamɔwa, adama u n ye sura temɔ, Amalekibara ba ra n bu kamiamɔ.

¹² Mɔwisin nɔma ya mɔnya ma ba kperu garu sua ba yi win kɔkɔrɔ ma u tu sinari. Ma Aroni ka Huri ba win nɔma sue wɔllɔ, turo nɔm geuɔ, turo maa nɔm dwarɔ. Ma win nɔma suare wɔllɔ dim dim sere sɔɔ ka dua. ¹³ Ma Yosue u Amaleki ka win tɔmbu kamia mam mam.

¹⁴ Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a yeni yoruo tireru sɔɔ i ka ye yaaya, kpa a Yosue sɔ ma kon de bu Amalekiba duari mam mam handunia sɔɔ.

¹⁵ Yen biri Mɔwisi u yaku yeru gira ma u tu yɔsiru kɔ Yinni Gusunɔwa nen tuuta. Domi wiya u bu nasara wɛ. ¹⁶ U nɛɛ, yɛn sɔ Amalekiba ba Yinni Gusunɔ seesi, yen sɔna u koo ka bu tabu ko sere ka baadommaɔ.

Yetoro u Mɔwisi beram da

18

¹ Saa ye sɔɔ, Yetoro Madianiban yaku kowo, wi u sɔa Mɔwisin dokiri, u nua kpuro ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka win tɔmbu Isireliba kua sanam mɛ u bu yarama Egibitin di. ²⁻³ Ma u seewa u da Mɔwisin mi ka Mɔwisin kurɔ Sefora ka win bibu yiru be u raa deri wi, Yetoron mi. N deema, ye Mɔwisi u bii be mara, u turo yɔsiru kɔ Geesomu yɛn sɔ u wɔa tem tukumɔ u ka n̄n mara. ⁴ Ma

u yiruse yīsiru kā Eliesē yèn sō Gusunō win baaban Yinniwa u nūn somi u nūn wōra Egibiti sunān nāmun di.

⁵ Ma Yetoro ka Mōwisin kurō ka win bii be, ba tura mi Isireliba ba ben sansani gire guu te ba mō Sinaiō. ⁶ Saa yera Yetoro u Mōwisi gōria u nēē, ba nūn sō wee, u ka nūn win kurō naawa ka win bibu yiru ye. ⁷ Ye Mōwisi u nua mē, yera u yara u win dokiri sennō da. Ye u tura mi, ma u yiira win wuswaaō. Yen biru u seewa ba bōkasina ba tōbirina. Ma Mōwisi u ka nūn da win dīi bekurugirō. ⁸ Ma u win dokiri wi saaria kpuro ye Yinni Gusunō u Egibitigibu ka ben sunō kua be Isireliban sō, ka sere nōni swāa te ba wa swaa sōō, ka nge mē Yinni Gusunō u bu yara te sōōn di. ⁹ Durom mē Yinni Gusunō u Isireliba kua mi, sanam mē u bu yara Egibitigibun nōman di, ya Yetoro dore. ¹⁰ Yera u nēē, na Yinni Gusunō siara wi u bēē wōra saa Egibiti sunō ka win tōmbun yorun di. ¹¹ Tē na gia ma wiya u būnu kpuro kere. Domi u dera Egibitigibun nuku kōsura wōri ben tii sōō.

¹² Ma u Gusunō yāku dōō mwaararugiru kua ka yākunū ganu. Yera Aroni ka Isireliban guro gurobu ba na ba di ka Mōwisin dokiri wi sannu ba ka Gusunō sāwa.

Yetoro u Mōwisi bwisi kā

¹³ Yen sisiru bururu yera Mōwisi u sina u ka Isireliba siria, ma tōn be, ba yō win wuswaaō saa bururun di sere ka yokao. ¹⁴ Ye Yetoro u wa mē, yera u Mōwisi sōōwa u nēē, mba a tōn be kuammē mē. Mban sōna a sō wunē turo a bu siriammē saa bururun di sere ka yokao.

¹⁵ Ma Mōwisi u nūn sōōwa u nēē, tōn be, ba naamōwa nen mi, n ka bu Gusunō bikia ye u kī bu ko. ¹⁶ Bā n maa gari gēē mō ben tii tiine sōō kpa n bu siria n bu sōōsi ye Yinni Gusunō u kī.

¹⁷ Yera win dokiri wi, u nēē, ye a mō mi, ya n wā. ¹⁸ Kaa ra tii mēera kowa mi, ka sere maa tōn be ba nun sikerene mini. Domi sōmbu te, ta kpā. A n kpē a tu ko wunē turo. ¹⁹ Tē a nen gari nōōwō, kpa Gusunō u nun somi. Bwisi yi kon nun kē wee. A koowo tōn ben wirugii Gusunōn wuswaaō, kpa a n da ka ben gari de win mi. ²⁰ Kpa a bu Gusunōn woodaba tubusia ka swaa ye ba koo swīi, ka sōma ye ba koo ko. ²¹ Kpa a gabu gōsi be sōō, be ba koo kpī bu bu kpāra kpa yēroba n sāa be ba Gusunō nasie, ba gem swīi, ba ku ra nōm biran kēnu mwe. Kpa a ben gabu ko tōmbu nōōbun (1.000) wirugibu, gabu maa wunōbun (100) wirugibu, gabu weeraakurun wirugibu, gabu maa wōkurun wirugibu. ²² Beya ba ko n da tōn be sirie baadomma kpa ba n da ka gari yi yi sē nē wunen mi. A de bu nun wunen sōmunu kawa, kpa bu ka nun sōbe. ²³ A n kua mē, ma Gusunō u nun kpare swaa ye sōō, kaa kura, kpa tōn be, bu maa turi mi ba dōō ka bōri yendu.

²⁴ Mōwisi u win dokirin gere wura u kua kpuro nge mē u nūn sōōwa. ²⁵ U tōn be gōsa Isireliba sōō be ba koo sōmbu te kpī. Ma u ben gabu kua tōmbu nōōbun (1.000) wirugibu, gabu maa wunōbun (100) wirugibu, gabu weeraakurun wirugibu, gabu maa wōkurun wirugibu. ²⁶ Bera ba ra gari yi yi n sē siri. Yi yi sē kpa bu ka Mōwisi daawa.

²⁷ Yen biru win dokiri u nūn nōō kana ma u doona u da win temō.

GUSUNŌ U KA ISIRELIBA ARUKAWANI BŌKUA

Isireliba ba wāa Sinain guurun nuurō

19

¹⁻² Yen biru Isireliba ba doona Refidimun di. Ye n kua suru itasen tōō gbīikiru saa mīn di ba yara Egibitin di, yera ba tura Sinain ghaburō. Ma ba

ben sansani gira guu te ba m̄ Sinain nuur̄. ³ Yera Yinni Gusun̄ u M̄wisi soka guu ten w̄ll̄ u ka n̄n gari ko.

Ye u ȳɔwa mi, yera Yinni Gusun̄ u n̄ɛɛ, ameniwa kaa Yak̄obun bibu Isireliban bwese k̄eri s̄a n̄ɛɛ, ⁴ i wa ye na Egibitigibu kua ka n̄ge m̄e na b̄ɛɛ tii gawe na s̄a ka n̄ɛn n̄ɔm damguu n̄ge m̄e gun̄ bakeru ta ra ten binu sue. ⁵ T̄ɛ, i n̄ n̄ɛn gere nua, i kun n̄ɛn arukawani kusie, i ko ko n̄ɛn tiin t̄ambu n̄ t̄ambu kpuro kere. Handunia kpuro s̄awa n̄ɛgia, ⁶ adama b̄ɛɛ i ko n̄ s̄awa n̄ɛn t̄ɔn be na ḡɔsa na tii yiye, kpa i n̄ s̄a n̄ɛn ȳaku kowobu t̄ɔn be ba tien s̄ɔ. Gari yi kaa Isireliba s̄ɔwa mi.

⁷ Yen biru M̄wisi u sarama u t̄ɔn ben guro gurobu sokusia u bu s̄ɔwa kpuro ye Yinni Gusun̄ u n̄ɛɛ u bu s̄ɔ. ⁸ Ma t̄ɔn be kpuro ba wura ba n̄ɛɛ, ye Yinni Gusun̄ u gerua kpuro, yeya sa ko ko.

Ma M̄wisi u maa ka t̄ɔn ben gere wura Yinni Gusun̄ɔn mi. ⁹ Ma Yinni Gusun̄ u M̄wisi s̄ɔwa u n̄ɛɛ, wee, kon na wunen mi guru wii wuro te ta sinum m̄ɔ s̄ɔ, kpa t̄ɔn be, bu n̄ɔ sanam m̄e na ka nun gari m̄ɔ, kpa ba n̄ da n̄ nun naan̄ɛ s̄a.

Saa ye s̄ɔra M̄wisi u den Yinni Gusun̄ t̄ɔn ben gari yi tusia.

Gusun̄ u ka M̄wisi yinna Sinain guuru w̄ll̄

¹⁰ Yera Yinni Gusun̄ u k̄pam n̄n s̄ɔwa u n̄ɛɛ, a doo a t̄ɔn be deema a bu s̄ɔ bu ben beka teo bu tii d̄ɛɛrasia gis̄o ka sia, ¹¹ kpa ba n̄ s̄ɔru s̄a ba n̄ ka s̄ɔ itase mara. Domi s̄ɔ itase te s̄ɔra n̄ɛ, Yinni Gusun̄ kon sarama Sinain guur̄ be kpuro bu ka man wa. ¹² Kaa t̄ɔn be ȳireru kua mi ba koo ȳra guu ten b̄akuɔ, kpa a bu s̄ɔ ba n̄ tii s̄ɛ bu ku raa guu te ȳɔ, bu ku mam susi ten ḡaar̄ɔ bu tu b̄ɛsu. Ben wi u tu b̄ɛsu, ȳɛro koo ḡbiwa. ¹³ Ba n̄ n̄n s̄ɛrem̄o ka n̄oma, kpena ba koo n̄n kasuku, n̄ kun m̄e bu n̄n s̄ɛnu twee bu ka go. Baa n̄ n̄ yaa saberun na, m̄ɛya ba koo ka tu go. K̄ɔba ȳa n̄ sw̄iwa ba koo susi guu ten b̄akuɔ.

¹⁴ Ma M̄wisi u sarama guu ten min di, u t̄ɔn be s̄ɔwa u n̄ɛɛ, bu tii d̄ɛɛrasio bu ka Gusun̄ s̄a. Ma ba ben beka tea. ¹⁵ U k̄pam bu s̄ɔwa u n̄ɛɛ, i ku ra ka b̄ɛɛn kur̄ɔbu bakuna i n̄ s̄ɔru s̄a i n̄ ka s̄ɔ itase te mara.

¹⁶ S̄ɔ itase ten bururu ba guru kukiribu nua, ma ba guru maak̄inu ka guru wii wuro te ta sinum m̄ɔ wa guu ten w̄ll̄. Ma k̄ɔba ya sum̄o t̄aa t̄aa sere t̄ɔn be ba w̄a sansani ye s̄ɔ kpuro b̄erum bu m̄wa ba diira. ¹⁷ Yera M̄wisi u t̄ɔn be yarama ben sansanin di bu da bu ka Gusun̄ yinna, ma ba ȳra guu ten nuur̄.

¹⁸ Wiisu Sinain guu te wukiri, domi Yinni Gusun̄ u sarama ka d̄ɔ u w̄a ten w̄ll̄. Wii si, su ȳɔm̄o n̄ge d̄ɔ bokon wiisu. Ma guu te, ta ȳirum̄o ka dam. ¹⁹ K̄ɔba yen sw̄i maa sosim̄o. Yera M̄wisi u gari gerua, ma Gusun̄ u n̄n wisa ka n̄ɔgii te ta s̄a n̄ge guru kukiribu.

²⁰ N̄ge m̄ɛya Yinni Gusun̄ u ka sarama guu ten w̄ll̄, ma u M̄wisi soka. Yera M̄wisi u ȳɔwa u da mi. ²¹ Ma Yinni Gusun̄ u n̄n s̄ɔwa u n̄ɛɛ, a saro a t̄ɔn be kir̄o ko gem gem bu ku raa susima bu ȳire te sara bu man m̄ɛeri, kpa ben dabiru tu ku raa kam ko. ²² M̄ɛya ȳaku kowobun tii, be ba ra man susi, bu de bu tii d̄ɛɛrasia kpa n̄ ku ra ben gabu go.

²³ Ma M̄wisi u Yinni Gusun̄ s̄ɔwa u n̄ɛɛ, t̄ɔn be, ba n̄ ȳɔm̄o guuru w̄ll̄u mi. Domi a sun kir̄o kua gem gem a n̄ɛɛ n̄ bu ȳireru kuo guu ten b̄akuɔ mi ba koo ȳra. Kpa su tu garisi guu te a tii yiye.

²⁴ Yinni Gusun̄ u n̄ɛɛ, a saro a da kpa wun̄ɛ ka Aroni i ȳɔma, adama ȳaku kowobu ka t̄ɔn be ba tie, bu ku raa ȳire te sara bu man m̄ɛeri, kpa n̄ ku ra ben gabu go.

²⁵ Ma M̄wisi u sara u da u t̄ɔn be gari yi s̄ɔwa.

20

*Wooda wəku te Gusunə u Isireliba wē
(Imaa mɛɛriɔ Wooda Yiruse 5:6-21)*

¹ Yen biru Gusunə u gari yini kpuro gerua u nɛɛ. ² Nɛna Gusunə bɛɛn Yinni wi u ra n wāa nɛ wi na bɛɛ yarama Egibitin tem di, na bɛɛ yakia saa yorun di.

³ Yen sɔ, i n ko i gāanu ganu sã nɛ baasi.

⁴ I ku ra tii bwāarokunu kua ni nu sãa gāanun weenasinu ni nu wāa wəllə, n̄ kun mɛ temə, n̄ kun mɛ nim sɔwə. ⁵ I ku ra yiira i bwāaroku gagu sã, domi nɛna bɛɛn Yinni wi u ra n wāa. Nɛ, Yinni nisinugiiwa, nɛ wi na ra baababan durum mɔɔru mwɛ ben bibun mi be ba man tusan suunu sɔɔ sere ka ben sikadominu bibə. ⁶ Adama be ba man kī, ma ba nɛn wooda nasie, na ra ben bibun bweseru wɔnwɔndu kue sere ka baadommaɔ.

⁷ Nɛna bɛɛn Yinni wi u ra n wāa. I ku ra nɛn yīsiru soku kam. Wi u tu soka kam, kon yēro sɛɛyasia.

⁸ I wēro tɔɔ wērarugiru sɔɔ, kpa i tu garisi te na yi nɛnɛm nɛn sɔ. ⁹ Sɔɔ nɔɔba tia i ko n da bɛɛn sɔma kpuro ko. ¹⁰ Adama sɔɔ nɔɔba yirusera ta sãa tɔɔ wērarugiru te i nɛ Gusunə bɛɛn Yinni derie. Tɔɔ te sɔɔ, i ku ra sɔmburu garu ko, bɛɛ ka bɛɛn bibu, n̄ kun mɛ bɛɛn yobu, n̄ kun mɛ bɛɛn yaa sabenu, n̄ kun mɛ sɔɔ be ba wāa bɛɛn yenusɔ. ¹¹ Domi sɔɔ nɔɔba tian baa sɔɔra na ka wəllu ka tem ka nim wəku kua ka baayere kpuro ye ya wāa mi sɔɔ. Ma na wēra sɔɔ nɔɔba yiruse. Yen sɔna na sɔɔ nɔɔba yiruse te domaru kua na tu yi nɛnɛm nɛn sɔ.

¹² I bɛɛn tundo ka mero bɛɛrɛ wēyɔ kpa bɛɛn hunde yu wa yu dakaɔ da tem mɛ na bɛɛ wē sɔɔ.

¹³ I ku ra tɔnu go.

¹⁴ I ku ra sakararu ko.

¹⁵ I ku ra gbeni.

¹⁶ I ku ra goo gari mani.

¹⁷ I ku ra bɛɛn tɔnusin diru bine ko, n̄ kun mɛ win kurɔ, n̄ kun mɛ win yobu, n̄ kun mɛ win yaa sabenu, ye n sãa wunɛn tɔnusin gāanu kpuro gesi.

¹⁸ Yen biru tɔn be kpuro ba guru kukiribu ka kɔban swīi nua ma ba guru maakinu wa guu ten wəllə te wiisu wukiri. Yera ba diira ba da ba yɔra n desire.

¹⁹ Ba Mɔwisi sɔɔwa ba nɛɛ, wunɛn tii, à n ka sun gari kua, sa ko nun swaa daki. Adama a ku de Gusunə u ka sun gari ko, kpa su ku ra gbi.

²⁰ Ma Mɔwisi u tɔn be sɔɔwa u nɛɛ i ku bɛrum ko. Domi Yinni Gusunə u nawa u ka bɛɛn laakarri mɛɛri kpa i n n̄n nasie, i ku ra maa ka durum ko.

²¹ Ma tɔn be, ba yɔ n desire saa ye Mɔwisi u guru wii sinumgii te susi mi Gusunə u wāa.

Yaku yerun wooda

²² Yinni Gusunə u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a Isireliba sɔɔwə a nɛɛ, bɛɛn tii i wa ma wəllun diya na ka bu gari kua. ²³ Yen sɔ, i ku ra maa tii bwāaroku gagu kua ka wura, n̄ kun mɛ ka sii gesu, kpa i gu ko bɛɛn būu. ²⁴ Adama i ko man yāku yeru bania ka tem. Kpa i bɛɛn yaa sabenu gɔsi i ka man yāku dɔɔ mwaararuginu ka siarabun yākunuu kua ten wəllə. Yam kpuro mi na gɔsa i ka man sã, ko na n wāa mi, kpa n bɛɛ domaru kua. ²⁵ I n man yāku yeru baniammɛ ka kpenu, i ku tu bani ka kpee ni i dāka. Domi i n kpee ni dāka, i nu disi dokewa mi. ²⁶ I ku ra de ta n yɔɔtia mɔ, kpa bu ku raa ka bɛɛn tereru wa i n yɔɔmɔ mi.

Wooda ye Yinni Gusunə u Isireliba wē yobun sɔ

21

¹ Yinni Gusunə u Məwisi səwə u nεε, a Isireliba wooda yeni wεεγə. ² Ben goo ù n win Isirelisi dwa yoo, yoo wi, u koo win yinni sāwa wəō nəəba tia, nəəba yiruse u koo yariwa yoo ten di u kun gāanu kəsie. ³ U kun kurə mə u ka dua yoo te səō, wi turowa u koo yari. U n maa kurə mə ba ka nùn dwa, sanna ba koo yari. ⁴ N n win yinnin na, u nùn kurə wē, ma u ka kurə wi bibu mara, dāma te u yariə yorun di, u koo kurə ka win bibu win yinni deriawa kpa u yari wi turo. ⁵ Adama yoo wi, ù n gerua batuma səō u nεε, u win yinni kī ka maa win kurə wi, ka win bibu, yen sō, u n yariə, ⁶ saa yera yinni wi, u koo ka nùn da Yinni Gusunən sāa yerə. Miya u koo nùn seririsia sāa yee ten gamboə, u nùn swaa yaba ka səkura. Kpa n sāa yīreru ma yoo wi, u sāawa win yoo sere ka baadommaə.

⁷ Goo ù n maa win bii tən kurə dərə yoo, ba n nùn yakiamə nge mε ba ra yoo tən durəbu yakie. ⁸ Win yinni ù n nùn sua kurə, ma u wa dākuru ya n ka nùn naawε u koo kpī u nùn win təmbu yakie. Adama u ku raa nùn tən tuko yakie. Domi durə wi, u kua naane sarirugii. ⁹ Goo ù n yoo tən kurə dwa u ka win bii tən durə wē, u nùn kuo nge mε ba ra bii wəndia kue bā n nùn suamə. ¹⁰ Goo ù n yoo sua kurə, yen biru ù n maa kurə kpaə sua, u ku raa yoo win dīanu ka win yāa ni u ra raa nùn wē kawa. Meya maa ben wāasinaa səō, u ku raa de gāanu ganu kəsi. ¹¹ U kun maa nùn gāanu ita yenin gaa kuamme, u de kurə wi, u yari yorun di u kun gāanu kəsie.

Daa kōsa ye tənu ù n kua ba koo nùn go

¹² Wi u tənu so u go, ba koo yēron tii gowa. ¹³ Adama wi u kun kī u ka tənu go samba səō, nε Yinni Gusunə kon yam gam gəsi mi u koo kpikuru da u kuke.

¹⁴ Wi u win winsim mwa u go nuku kəsurun sō ka bwisi, bu yēro məə bu go, baa ù n dua nən sāa yerə u yāku yeru nenua u ka bōre.

¹⁵ Wi u win tundo so, n kun mε win mero, ba koo yēro mwa bu gowa.

¹⁶ Wi u tənun tii gbəna u dərə, n kun mε u nùn kua win yoo, ba koo yēro mwa bu gowa.

¹⁷ Wi u win mero, n kun mε win tundo kōsa gerusi, ba koo yēro gowa.

Wooda ye Gusunə u yi be ba təmbu mεera kuan sō

¹⁸ Saa ye təmbu yiru ba sannamə ma ben turo u win winsim so ka nəm kuseru, n kun mε u nùn kara ka kperu u mεera kua, ma ya kun nùn go, ba n wi u nùn so mi goomə. Yā n nùn kpī, ¹⁹ ma u ra sanə kua u ka dēka sīimə, wi u nùn mεera kua mi, ba n nùn gāanu kuamme. Adama durə win səmbu te u koo raa ko ù n bwāa do, wi u nùn mεera kua mi, wiya u koo tu ko, kpa u maa mεera yen nəribun gobi kəsia.

²⁰ Goo ù n win yoo so ka bokuru u go mii mii ba koo yēro gowa. ²¹ Adama yoo wi, ù n kua tōō giriru n kun mε sōō gira yiru u sere gu, ba n maa win yinni gāanu kuamme, domi yoo wi, u sāawa win gobi.

²² Tən durəbu gabu bā n sannamə, ma ba guragii wəri sere win nukura ka yara, ma win gam kun mεera wa, yen mε kurə win durə u tən be bure, meya ba koo kəsia siri kowobun wuswaaə. ²³ Adama kurə wi, ù n mεera gaa wa, mεera yen bwesera ba koo maa bu ko. U n maa gun na, ba koo bu gowa. ²⁴ N n win nənin na ba wuna ba koo maa begii wunawa. N n win dondun na ba bua, ba koo maa beginu buawa. N n win nəman na ba bua, ba koo maa begia buawa. N n win naasun na ba bua, ba koo maa begisu buawa. ²⁵ N n maa dōn na ba

nùn mēni, ba koo maa be dǎo mēniwa. Mēera yèn bweseru ba nùn kua gesi, yen bwesera ba koo maa bu ko.

²⁶ Goo ù n win yoo tǎn durǎo, ñ kun mē tǎn kurǎn nǎnu kǎra, u koo yoo wi karawa u doona nǎnu gen sǎ. ²⁷ N n maa win dondun na u wuna, u koo nùn karawa u doona don ten sǎ.

²⁸ Kete yà n tǎnu kǎba so ya go, ba koo yen tii kpenu kasuku bu gowa, ba ñ yen yaa temmǎ. Yen biru ba ñ maa yen yinni gǎanu kuammē. ²⁹ Adama kete ye, yà n daa goo kǎba sǎkure ma ba yen yinni sǎowa ma u ñ ka ye gǎanu kue, ba koo win tii gowa ka kete ye sannu. ³⁰ Bǎ n maa nùn gǎanu buren na u wa u ka win wǎaru yakia, u koo ni kpuro kǎsiawa nge mē ba gerua. ³¹ Kete yen bweseru yà n bii goo kǎba sǎka, siri tee biya ba koo ye kua mi, ka yen yǎro. ³² Adama kete ye, yà n goon yoo so ya go, sii geesun gobi tena yen yinni u koo yoo win yinni wē, kpa bu kete ye kpenu kasuku bu go.

³³ Goo ù n dǎko mǎ, ñ kun mē u wǎru gagu gba u deri u ñ wukiri, ma goon yaa saberu wǎri mi, ta gu, ³⁴ wi u dǎko ye mǎ ñ kun mē wǎru ge, u koo sabe ten kǎsire wēwa kpa u sabe goo te sua.

³⁵ Goon kete yà n googia mēera kua ya go, ba koo kete wasa ye dǎrawa bu yen gobi bǎnu ko. Kpa bu maa ye ya gu min yaa bǎnu ko. ³⁶ Kete ye, yà n daa gēe mēera koore, ma yen yǎro u yē adama u ñ gǎanu kue, u koo ye ya gu min kǎsire wēwa kpa wi, u goo te sua.

Yaa sabenu gbenan wooda

³⁷ Goo ù n kete gbena u go, ñ kun mē u ye dǎra, kete nǎobuwa u koo kǎsia tia yen wǎllǎ. N n maa yǎarun na, yǎanu nnewa u koo kǎsia tee ten wǎllǎ.

22

¹⁻³ Ye u gbena mi, bǎ n ye wa win nǎma sǎo, ñ n keten na, ñ kun mē keteku, ñ kun mē yǎaru, ma ya gesi wasi, yen yiruwa u koo wē. Û kun maa gǎanu mǎ, ba koo win tii dǎrawa.

Goo ù n gbena da wǎkuru, bǎ n nùn mwa wǎku te, ba so ba go, ba ñ goo win yem bikiamǎ. Adama yam mù n sǎra ba sere nùn go, be ba nùn go mi, ba koo bu win yem bikia.

Goon gǎa ni ba suan woodaba

⁴ Bēen goo ù n win sabenu sure win winsim gberǎ, ñ kun mē win dǎa gbaarǎ, ma nu dǎanu asǎo kua, win gberun dǎa geena u koo yǎro kǎsire wē, ñ kun mē win dǎa marum.

⁵ Goo ù n dǎo mēnima, dǎo wi, ù n dua goon gberǎ, ma yǎron dǎanu kpuro dǎo mwaara, wi u dǎo mēni mi, u koo dǎa ni nu dǎo mwaaran kǎsire wēwa.

⁶ Goo ù n win winsim gobi, ñ kun mē gǎanu berusia, ma ba nu gbena mi u berua mi, bǎ n gbena wi wa ye u sua min nǎn yiruwa u koo kǎsia. ⁷ Bǎ kun maa nùn wa, win mi bǎ gǎa ni gbena u koo dawa Gusunǎn sǎa yerǎ u nǎma sua wǎllǎ u bǎre u nē, u ñ gǎanu ganu sue ni ba nùn berusia mi sǎo. ⁸ Tǎmbu yiru bǎ n gǎanu sikirinēmǎ, ñ n yaa saberun na, ñ kun mē yǎnu, ñ kun mē gǎa ni nu kǎra, be kpuro ba koo dawa Gusunǎn sǎa yerǎ u bu siria. Ben wi u kun gem mǎ, ye ba sikirine min wasi yiruwa u koo kǎsia.

⁹ Goo ù n win winsim yaa saberu garu sabusia, ma ta bǎra ñ kun mē ta gu ñ kun mē ba tu sǎre ba mwa goo kun wa, ¹⁰ wi ba tu sabusia mi, u koo dawa Gusunǎn sǎa yerǎ u bǎre u nē, u ñ tu babe. Sanam mēya, wi u sabe te mǎ mi, u koo durǎo win gere wura kpa wi ba sabe te sabusia u ku maa gǎanu ganu kǎsia.

¹¹ Adama bǎ n sabe te gbēnan na win yēnuǎ, u koo ten kǎsire wēwa. ¹² N n maa

gbeeku yaan na ya tu mwa ya kasuka, u ka ten seeda na u s̄ōsi. Saa ye, u n̄ maa ten k̄sire w̄ε̄m̄o.

¹³ Goo ù n̄ maa win winsim yaa saberu b̄akura, ma ta b̄ōra n̄ kun m̄e ta gu sanam m̄e wi u tu m̄o u n̄ w̄ā mi, ba koo n̄n̄ ten k̄sire w̄ēwa. ¹⁴ Adama ù n̄ w̄ā mi, ba n̄ maa n̄n̄ k̄sire w̄ē̄m̄o. B̄a n̄ maa tu due kuan na, ten due gobi yi, yi tura.

T̄ambun w̄āasinaan wooda ka s̄aarugia

¹⁵ Goo ù n̄ w̄ōndia k̄akura u n̄n̄ bekuru doke, ma ba n̄ daa w̄ōndia wi dur̄o k̄ā, wi u n̄n̄ bekuru doke mi, u koo dokiriru kpuro kowa nge m̄e ba ra ko, kpa u w̄ōndia wi sua kur̄o. ¹⁶ Baa w̄ōndia win tundo ù n̄ yina bu suana, ka m̄e, dur̄o wi, u koo dokiriru kpuro kowa nge m̄e ba ra ko bu ka w̄ōndia sua.

¹⁷ T̄n̄ kur̄o s̄oro ù n̄ w̄ā b̄een suunu s̄ō, i n̄n̄ goowo.

¹⁸ Wi u maa ka yaa saberu kpuna, i ȳero goowo.

¹⁹ Ne, Yinni Gusun̄o turowa i ko s̄ā. Wi u yina u b̄ūu goo s̄āam̄o, i ȳero goowo.

²⁰ I ku s̄ō goo n̄n̄i s̄ō. I ku maa n̄n̄ taki di. I yaayo ma b̄een tii i raa s̄oru di Egibitin tem̄o. ²¹ I ku ḡōmini goo n̄n̄i s̄ō, n̄ kun m̄e gobeku goo. ²² Wi u bu n̄n̄i s̄ōm̄o ma ba man somiru kana, ka geema na b̄ee s̄ōm̄o, kon bu somi. ²³ Kpa n̄ de nen m̄oru yu se bu b̄ee go tabu ḡber̄o, b̄een kur̄obu bu maa ko ḡōminibu kpa b̄een bibu bu maa ko gobekuba.

²⁴ B̄ee Isireliba s̄ō, b̄een wi u s̄āro gobi b̄akura, u ku raa yi nim dokea nge m̄e bwese tukunu nu ra ko.

²⁵ I n̄ goon bekuru t̄aruba mwa, i n̄n̄ tu wesia s̄ō u sere du. ²⁶ Domi beku tee tera u m̄o mi, u ka win wasi wukiri. Yen s̄ō, ù n̄ tu n̄n̄i m̄ba u koo wukiri w̄ōkuru. Sanam m̄e s̄ō, ù n̄ man wuri koosima, kon n̄n̄ w̄ōnw̄ōndu kua, n̄ n̄n̄ swaa daki.

²⁷ I ku ra man k̄ōsa gerusi, i ku ra maa b̄een wirugii b̄ōre.

²⁸ I n̄ b̄een d̄īa ḡbiikinu ḡā i ku de n̄ te i sere ka n̄ginu na.

I ku maa te i ka b̄een bii t̄n̄ dur̄o ḡbiikobu yakia domi ba s̄āawa n̄gibu.

²⁹ M̄eya i ko maa man b̄een yaa sabenun bii ḡbiikinu yiiya n̄n̄em̄ adama i ko de nu gina b̄ōm̄ n̄ōwa s̄ō n̄ōba yiru, n̄ōba itase i sere ka man nu ȳakuru kua.

³⁰ B̄een tii maa, i ko n̄ w̄āawa n̄n̄em̄ n̄n̄ s̄ō, i n̄ d̄eere. Yen s̄ō, i ku yaa gaa tem ye gbeeku yaa ya go ya deri. I ye b̄ōnu w̄ēȳo domi ba n̄ ye sake.

I n̄ da bw̄ēbw̄ēbu sirie dee dee

23

¹ I ku labaari weesugia kpara. I ku maa t̄n̄ k̄ōso seeda weesugia diiya u ka yari. ² B̄een goo u ku raa t̄n̄ dabinun gere sw̄īi u ka k̄ōsa ko. M̄eya u ku maa bu sw̄īi b̄a n̄ gem siiyam̄o siribu s̄ō. ³ I ku goo siri ka w̄ōnw̄ōndu baa ù n̄ s̄āa bw̄ēbw̄ē.

⁴ I n̄ b̄een wer̄obun saberu garu wa ta k̄ōr̄o, ketewa? N̄ kun m̄e keteku? I tu m̄o i ka n̄n̄ wurama. ⁵ I n̄ maa win keteku wa ga w̄orum̄e ka s̄ōmunu, i ku doona i n̄n̄ deri. I n̄n̄ somīo i ka gu seeya.

⁶ Siribu s̄ō, i ku wi u gem m̄o gem bira win bw̄ēbw̄ēerun s̄ō. ⁷ I ku seeda weesugia wura. I ku maa goo go wi u kun taare gaa kue. Domi wi u kua m̄e, ne, Yinni Gusun̄o kon ȳero s̄eeyasia. ⁸ I ku n̄m̄ biran k̄ēnu mwa domi nu ra t̄ōnu n̄n̄i w̄ōkewa gem swaa s̄ō kpa u kpana u mu gere.

⁹ I ku wi u s̄oru dim̄o b̄een suunu s̄ō n̄n̄i s̄ō. Domi b̄een tii i ȳe nge m̄e u bwisikum̄o, ȳen s̄ō i raa s̄oru di Egibitīo.

W̄ōd̄ w̄ērarugiu ka t̄ōd̄ w̄ērarugiru

10 Wɔɔ nɔɔba tian baa sɔɔra i ko i n da bɛɛn gberun dīanu duure, kpa i nu gē.
 11 Adama wɔɔ nɔɔba yiruse, i ko i bɛɛn gbean tem kpuro deriwa mu wēra, ka bɛɛn dāa gbaanɔ. Kpa i de be ba sāa sārɔbu bu da bu dīanu kunɔnu ko be ka yaa sabenu.

12 Mɛya maa sɔɔ nɔɔba tian baa sɔɔra i ko i bɛɛn sɔma kpuro ko. Adama nɔɔba yiruse i ko wēra wa ka bɛɛn yobu ka sɔɔ be ba sɔmburu mɔ bɛɛn mi, ka sere bɛɛn yaa sabe ni i ra ka sɔmburu ko.

13 Ye na bɛɛ sɔɔwa kpuro, i ye mɛm nɔɔwɔ mam mam. Kpa i ku ra bŭnu ganun yīsiru sia i sere nɛɛ, ko i nu sã.

Tɔɔ bakanu ita ni nu kpāaru bo

14 Wɔɔ baagere nɔn itawa i ko i n da man tɔɔ bakaru kue. 15 Pɛɛ ye ba ñ seeyatia doken tɔɔ bakara i ko gbi i ko. Sɔɔ nɔɔba yiruwa i ko pɛɛ di ye ya kun seeyatia mɔ nge mɛ na raa bɛɛ yen wooda wɛ, wɔɔn suru gbiikoo wi ba mɔ Abibu sɔɔ, domi saa yera i yara Egibitin di. I n kanaru mɔ, goo u ku raa na nɛn wuswaaw u kun kēru nɛni. 16 Yiruse kpa i maa bɛɛn gbean dīa gbiikinun yaa kpaabun tɔɔ bakaru di. Yen biri ñ n bɛɛn gberun dīanu kpuro gā kpa i maa yen tɔɔ bakaru di, i n wāa kunu sɔɔ. 17 Nge mɛya wɔɔ baagere bɛɛ tɔn durɔbu i ko i n da ka mɛnnɛ nɔn ita nɛn sãa yerɔ.

18 I n man yākuru kua, i ten yaa gum dɔɔ mɛniɔ dɔma te. I n maa ten yaa dimɔ, i ku ye mɛna ka pɛɛ ye ba seeyatia doke. 19 I n da ka man bɛɛn gberun dīa gbiikii ni nu gea sãa naawe nɛn sãa yerɔ. Domi nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni. I ku boo buu yike ka gen mɛron bom.

Sɔɔsinu ganu ka nɔɔ mwɛɛnu

20 Yeniba kpuron biru Yinni Gusunɔ u Isireliba sɔɔwa u nɛɛ, kon bɛɛ nɛn gɔrado gɔriama u ka bɛɛ kpara kpa u n bɛɛ kɔsu bɛɛn sanum sɔɔ. U koo ka bɛɛ da tem mɛ na bɛɛ sɔɔru kua sɔɔ. 21 Yen sɔ, i de i n tii sɛ kpa i nŭn mɛm nɔɔwa, kpa i ku nŭn nuki sanku. Domi u ñ da bɛɛ suuru kuamme ñ n tora, yɛn sɔ nɛn yiiko ya wāa wi sɔɔ. 22 Adama i n nŭn mɛm nɔɔwa mam mam, ma i mɔ dee dee ye na bɛɛ yiire, nɛna kon ka bɛɛn wɛrɔbu kpuro sanna.

23 Nɛn gɔrado wi, u koo bɛɛ swaa gbiiya u ka bɛɛ turi sere tem mi Amɔreba ka Hetiba ka Feresiba ka Kananiba ka Hefiba ka sere Yebusiba ba wāa. Kpa n be kpuro go bɛɛn sɔ. 24 Adama ñ n tura mi, i ku ra ben bŭnu sã, i ku maa ben komanu saari. I ben bŭu turanu suririo kpa i ben bwāarokunu kɔsuku muku muku. 25 Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa i ko i sã kpa n bɛɛ domaru kua, i n dīanu mɔ ka nim. Mɛya na kon maa bɛɛ baranu gbara. 26 Na ñ maa derimɔ tɔn kurɔ goon nukuru tu yari, mɛya bɛɛn goo kun maa mɔ wīro. Kon maa de bɛɛn hunde yu dɛya.

27 Ye kon maa wure n ko wee. Be ba nua i duɔ ben temɔ kpuro, kon de bu nanda, kpa bu yari bu doona bɛɛn sɔ. 28 Kon Hefi be, ka Kanani be, ka Heti be susunu kpare, kpa bu yari bu doona tem min di. 29 Adama na ñ be kpuro giramɔ wɔɔ tian baa sɔɔ, tem mɛ, mu ku raa ka ko bansu, kpa gbeeku yɛɛ yi bɛɛ yibusu. 30 Fiiko fiikowa kon de ba n doonamɔ min di, sere i ka dabia i teria i sina tem mɛ kpuro sɔɔ. 31 Tem mɛ kon bɛɛ wē mi, mɛn nɔɔ bura yera ko n wāawa saa nim wɔku ge ba mɔ Naa yarin di sere n ka girari Filisitiban nim wɔkuɔ, ka maa saa Sinain gbaburun di, sere n ka girari daa te ba mɔ Efaratio. Tɔn be ba wāa tem mi kpuro, kon bɛɛ bu nɔmu beriawa kpa i bu gira. 32 I ku ra ka bu arukawani gaa bɔke. I ku maa ben bŭu goo sã. 33 I n ben bŭnu sãamɔ, nu ko n

sāawa beɛn yina. Yen sɔ̄, i ku de ben goo u n wāa beɛn suunu sɔ̄ kpa u ku raa beɛ torasia nen swaa sɔ̄.

Yinni Gusunɔ̄ u win nɔ̄ mwɛɛru sire

24

¹ Yinni Gusunɔ̄ u Mɔ̄wisi sɔ̄wa u nɛɛ, i yɔ̄ma Sinain guuru mini, nen mi, wunɛ ka Aroni ka Nadabu ka Abihu ka Isireliban guro gurobu wata ka wɔ̄kuru, kpa i man kpuna sarun di. ² Wunɛ Mɔ̄wisi, kaa man susima wunɛ turo. Be ba ka nun yɔ̄ma bu yɔ̄ro mi ba wāa mi. Tɔn be ba maa tie, bu ku raa yɔ̄ma mini.

³ Ma Mɔ̄wisi u da u tɔn be Yinni Gusunɔ̄n gari ka win woodaba kpuro sɔ̄wa. Ma be kpuro ba wura ka gɔ̄ru teu ba nɛɛ, sa ko ko ye Yinni Gusunɔ̄ u gerua kpuro.

⁴ Mɔ̄wisi u Yinni Gusunɔ̄n gari yi kpuro yorua ma u seewa buru buru u yāku yeru bana guu ten nuurɔ̄. U maa kpenu wɔ̄kura yiru gira nge mɛ Isireliban bwese kerin geera nɛ. ⁵ Ma u Isireliban aluwaasiba gabu gɔ̄ra bu ka Yinni Gusunɔ̄ yāku dɔ̄o mwaararuginu kua kpa bu naa kinɛnu go bu ka siarabun yākuɔ̄ ko. ⁶ Mɔ̄wisi u yaa yem mɛn bɔnu sua u doke gbɛa sɔ̄. Ma u sukum mɛ n tie yɛka yāku yee ten wɔ̄llɔ̄. ⁷ Ma u woodan tire te sua u tu gara tɔn ben wuswaaɔ̄. Ma ba nɛɛ, sa ko Yinni Gusunɔ̄ mɛm nɔ̄wa kpa su ko kpuro ye u gerua.

⁸ Ma Mɔ̄wisi u yem mɛ sua u yɛka tɔn ben wɔ̄llɔ̄ u nɛɛ, yem mɛ wee, mɛ mu Yinni Gusunɔ̄n nɔ̄ mwɛɛru siremɔ̄ te u beɛ kua sanam mɛ u beɛ wooda yeniba kpuro wɛ.

⁹ Ma Mɔ̄wisi ka Aroni ka Nadabu ka Abihu ka Isireliban guro gurobu wata ka wɔ̄ku te, ba guu te yɔ̄wa. ¹⁰ Ma ba Gusunɔ̄, be Isireliban Yinni wi wa. N sɔ̄are nge u yɔ̄ turaru garun wɔ̄llɔ̄ te ba kua ka kpee boogu ni nu baalimɔ̄ weenɛ. Nu deɛrewa nge wɔ̄llu te ta kun guru wiru mɔ̄. ¹¹ Gusunɔ̄ u n Isireliban guro guro be kɔ̄sa gaa kue. Ba nɔ̄n wa ma ba di ba nɔ̄ra.

Mɔ̄wisi u yɔ̄wa Sinain guuru

¹² Yinni Gusunɔ̄ u Mɔ̄wisi sɔ̄wa u nɛɛ, a yɔ̄ma a yɔ̄ra guuru mini. Kon nun kpee beɛi wɛ̄ mi sɔ̄ na wooda kpuro yorua, tɔn be ka ben bibun bweseru ba n ka ye mɛɛrimɔ̄ baadomma.

¹³ Ma Mɔ̄wisi u seewa ka win bɔ̄o Yosue. Adama u sere guu te ya, ¹⁴ u guro guro be sɔ̄wa u nɛɛ, i yɔ̄ro mini, i sun ma sere su ka wurama beɛn mi. Wee Aroni ka Huri ba wāa ka beɛ. Beɛn goo ù n gari giri gɛɛ mɔ̄, u na ben mi. ¹⁵ Yen biru u yɔ̄wa guu ten wɔ̄llɔ̄, ma guru wii wurora tu wukiri. ¹⁶⁻¹⁷ Yera Yinni Gusunɔ̄n yiikon girima ya sɔ̄sira mi. Isireliba ba ye wa, ya sāa nge dɔ̄o boko. Ma guru wii wuro te, ta Sinain guu te wukiri sere sɔ̄ nɔ̄ba tia. Sɔ̄ nɔ̄ba yiruse Yinni Gusunɔ̄ u Mɔ̄wisi soka saa guru wii wuro ten min di. ¹⁸ Yera Mɔ̄wisi u dua guru wii ten sɔ̄wɔ̄ ma u yɔ̄wa guu ten wɔ̄llɔ̄. Miya u wāa sɔ̄ sɔ̄ weeru ka wɔ̄kuru weeru.

YINNI GUSUNɔ̄N KUU BEKURUGIRUN KPUNAA

Kɛɛ ni Isireliba ba koo wɛ̄ bu ka Yinni Gusunɔ̄n sāa yeru ko

25

¹ Yinni Gusunɔ̄ u Mɔ̄wisi sɔ̄wa u nɛɛ, ² a Isireliba sɔ̄wɔ̄ bu ka man kɛnu naawa. Ye ba wɛ̄ ka nuku tia kpuro, a mɔ̄. ³ Kɛɛ ni ba koo wɛ̄, niya, wura ka sii geesu ka sii gandu, ⁴ ka ana bekunu ni ba wɔ̄kua ka bura, ka maa gaadura ka

ni ba swērasia ka sēesu, ka ni ba wesa ka wēe damgii ka yaa sansun beka, ⁵ ka yāa gōni yi ba swērasia ka sēesu, ka gōni sinumgii, ka dāa damgia, ⁶ ka gum mē ba ra ka fitila sōre ka gum mē mu turare mō mē ba ra kpuro tāre bu ka sōsi ma Gusunō u ye gōsa nēnem, ka turare ye ba ra dōo doke, ⁷ ka kpee gobiginu nīn nōni sāa bēro wuru ka kpee gobiginu bwese bweseka ka ni ba koo doke yāku kowo tōnweron yabe tarakpe sōo ka sere maa win bōo baran wōllō. ⁸ Yen biru i ka man ye kpuro kuu bekurugiru kuo na n ka wāa bēen suunu sōo. ⁹ I ko tu kowa ka ten dendi yānu kpuro nge mē kon bēe sōosi.

Yinni Gusunōn woodan kpakororu

¹⁰ Ba koo kpakororu ko ka dāa damgia. Ten dēebu bu ko n sāawa gōm soonu yiru ka bōnu. Ten yasum mu ko n maa sāawa gōm soo teeru ka bōnu kpa ten gunum mu n sāa gōm soo teeru ka bōnu. ¹¹ Kpa a tu wura pote ten sōwō ka tōwō. Kpa a ten gōonu nne kpuro nōo bōka kua ka wura. ¹² Kpa a wuran sumi ko wasi nne a doke ten gōo gookan yinna yenu sōo, yiru ya n mēerine bee tia, yiru yeni ya n maa mēerine bee tia. ¹³ Yen biru a dāa pōosi kasu yiru a yi wura pote. ¹⁴ Kpa a yi wasi kpakoro ten sumi sōo beri berika, yi n sāa ten nēnutii. ¹⁵ Sumi yi sōora dāa pōosi yi, yi ko n da n wāa. Ba n yi wunamō min di. ¹⁶ Yen biru kaa woodan kpee besi yi kon nun wē doke kpakoro te sōo.

¹⁷ Kpa a kpakoro te wukiritia kua ka wura ya n ka tu saka nē. ¹⁸⁻¹⁹ Kpa a wōllun kōsobu yirun weenasibu ko ka wura a manī wukiritia yen gōo piiminun wōllō gee ka gee. ²⁰ Kpa yi n kpakoro ten wukiritia ye kasa wukiri mam mam. Yi ko n wuswaa kisinēwa yi n mēerine. ²¹ Kaa woodan kpee besi yi doke kpakoro te sōo, a sere ten wukiritia ye doke. ²² Yen wōllōwa ko na n da ka nun yinne kōsobu yiru yen baa sōo, kpa n nun nēn woodaba kpuro wē Isireliban sō.

Tabulu yēn mi ba koo pēe yi, ye ba ka Gusunō naawa

²³ Yinni Gusunō u kpaM Mōwisi sōowa u nēe, kaa tabulu ko ka dāa damgia. Yen dēebu ko n sāawa gōm soonu yiru, yen yasum mu ko n maa sāa gōm soo teeru, kpa yen gunum mu n sāa gōm soo teeru ka bōnu. ²⁴ Kpa a ye kpuro wura pote, kpa a maa yen gōo gooka nōo bōka kua ka wura. ²⁵ Yen biru kpa a dāa besi piiminu gore yen gōo gooka mi, ni nu ka nōm tararu yasum nē, a ka sikerena, kpa a nin tii wura pote. ²⁶ Kpa a maa sumi nne ko ka wura a doke tabulu yen gōo gooka mi yen naasu gire gire. ²⁷ Mi ba dāa besi piimii ni goren bōku bōkuka sōora sumi yi, yi ko n wāa, kpa bu dāa pōosi wasi yi sōo, ba n da ka tabulu ye sue. ²⁸ Dāa pōosi yi, yi ko n sāawa dāa damgia kpa a yi wura pote. ²⁹ Yen biru kaa gbēa ko ka nōri ka pērentiba ka gbēe yorukunu, ye kpuro ya n sāa wuragia kpa ba n da ka dendi ba n yāku tam wisimō. ³⁰ Kpa a pēe ye ba ka man naawa sōndi tabulu yen wōllō. A ku ra de pēe ye, yu biara mi. A de ya n da n wāa nēn wuswaa baadomma.

Fitilan dabu

³¹⁻³² Yinni Gusunō u kpaM Mōwisi sōowa u nēe, kaa dabu ko ka wura gea, ga n kāasi mō nōba tia, gen yēsi yēsikaō ita ita. Kpa gen yōratia ka gen pōtura ka gen kāasi ka gen bura te ta ka dāa marum ka biibii weene, ye kpuro ya n sāa bōri tia.

³³ A de kāasi nōba tia yen baayere ya n buranu ita ita mō ni nu ka biibii weene.

³⁴ Kpa dabu gen pōtura n tii ya n buranu nne mō ni nu ka dāa marum weene.

³⁵ Mi kāasi yiru yiru yi gbinne ka pōtura, kaa nin temō buraru koosiwa te ta ka dāa marum weene. ³⁶ Bura te, ka kāasi yi, ye kpuro ya n sāa wuran bōri tia.

³⁷ Yen biru kaa fitilanu nɔɔba yiru ko, kpa a nu sɔndi sɔndi dabu gen wɔllɔ ka gen tiin wii kpiirɔ. Kpa ba n nu sɔre nu n yam bururasie. ³⁸ Baku piibu ge ba ko n da ka fitila nin dɔɔ sɔmɛ ka mi sɔɔ nin torom mu ko n da wɔriki, kaa ye kpuro kowa ka wura gea. ³⁹ Dabu ge, ka gen dendi yānu kpuro, wuran kilo tenan sakawa kaa ka ye ko. ⁴⁰ Wunɛ Mɔwisi, a de a n sɔmbu te nɔni doke kpa a kuu te ko ta n sāa nge te na nun sɔɔsi guuru wɔllɔ.

Kuu bekurugii tɛn mi ba ra ka Yinni Gusunɔ yinnɛ

26

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a bekunu wɔkuru wesio ka wɛɛ damgii ka wɛɛ yi ba wɔkua ka bura ka maa gaadura, ka maa wɛɛ wunɔmgii, kpa a beka ye burur doke a ta n sāa wɔllun kɔsobun weenasibu. Kpa a ka man kuu bekuruguru kua. ² Beka ye kpuro ya ko n nɛwa. Yen dɛɛbu bu ko n sāawa gɔm soonu tena yiru sari. Yen yasum maa gɔm soonu nɛɛ. ³ Beka yen nɔɔbu nɔɔbuwa ba koo sua bu swɛɛna. ⁴ Yen biru kpa a yen baayeren goo baka teerɔ wɛri doke ka wɛɛ yi ba wɔkua ka bura, yi ba koo ra ka ye sɔrena. ⁵ Wɛri weeraakuukuubuwa kaa doke beka ye ba swɛɛnan baayeren goo baka teerɔ yi n nɔɔ kisine. ⁶ Yen biru kaa soretinu weeraakuru ko ka wura bu ka beka ye kpuro sɔrena, kpa yu ko beku teeru kuu ten sɔ.

⁷ Kpa a maa bekunu wɔkura tia wasi ka boo sansu ni ba koo kuu bekurugii te wukiri. ⁸ Beka ye kpuro ya ko n nɛwa. Yen dɛɛbu bu ko n sāawa gɔm soonu tena. Yen yasum maa gɔm soonu nɛɛ. ⁹ Beka yen nɔɔbuwa ba koo gbi bu swɛɛna kpa bu maa nɔɔba tia yeni swɛɛna. Kpa bu nɔɔba tiase ten sukum bue kuu ten wɔllɔ wuswaa gia. ¹⁰ Kpa a wɛri weeraakuukuubu doke beka ye ba swɛɛnan baayeren goo baka teerɔ. ¹¹ Yen biru kaa soretinu weeraakuru ko ka sii gandu, kpa a nu doke beka yen wɛri yi sɔɔ, a ka ye sɔrena, yu ko beku teeru. ¹² Bā n ka tu kuu te wukiri, beku te ta kuu te sare mi, a de ta n sāare kuu ten biruɔ. ¹³ Kuu ten yasum gia, beka ye ya maa tiara, a de ya n sāare beri berika gɔm soo teeru. ¹⁴ Kaa bekunu yiru ko bu ka kuu te wukiri, teeru ka yāa kinɛnun gɔni, yi ba swɛɛrasia, teeru maa ka yaa gɔni sinumgii, te ta ko n wāa kpuron wɔllɔ.

¹⁵ Akasian dāa besiya kaa gira a ka kuu te ko. ¹⁶⁻¹⁷ Dāa besi yi, yi ko n nɛwa. Yin dɛɛbu bu ko n sāawa gɔm soonu wɔkuru kpa yin yasum mu n sāa gɔm soo teeru ka bɔnu. Kpa a yin baayere soretinu yiru doke a yi n ka sɔrenɛ. ¹⁸ Kuu ten sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia dāa besi yɛnda kaa gira. ¹⁹ Kpa a yi yɔratii kua weeru ka sii geesu a doke yiru yiru, yin tia sɔɔ temɔ, yi n ka soretii ni nɛni. ²⁰ Ten sɔɔ yɛsan nɔm geu gia besi yɛnda kaa maa ko. ²¹ Kpa a maa yi yɔratii weeru kua ka sii geesu bu doke yiru yiru yin tia sɔɔ. ²² Ten sɔɔ duu yeru gia dāa besi nɔɔba tia kaa gira. ²³ Dāa besi yiru yiruwa kaa doke ten goo gɔmkinu yiruɔ biru gia. ²⁴ Dāa besi yi, yi ko n maninɛwa yiru yiru saa tem di sere ka wɔllɔ. Kpa a sumi doke yi n ka sɔrenɛ wɔllɔ. Mɛsuma kaa goo gɔmkinu yiru yen dāa besi yiru yiru ye kua. ²⁵ Kpa yi kpuro yi n sāa dāa besi nɔɔba ita. Kpa a yen baayere sɔɔ yɔratii doke yiru yiru yi ba kua ka sii geesu.

²⁶⁻²⁷ Yen biru kpa a ten yɛsi itaa akasian dāa nɔɔbu nɔɔbu kare. ²⁸ Dāa karetia ye ya wāa yɛsa baayeren suunu sɔɔ mi, yen nɔɔ ga koo yɔrawa dāa gɔmkinɔ. ²⁹ Kpa a maa dāa besi yi ka dāa kareti yi wura pote. Kpa a maa wuran sumi ko yi sɔɔ ba koo dāa kareti yi wasi wasi. ³⁰ À n yeniba kpuro menna a kpa, saa yera kaa den kuu bekurugii te gira ta n sāa nge te na nun sɔɔsi guu te ba mɔ Sinain wɔllɔ.

³¹ Kpa a maa beku kareru ko ka wɛɛ damgii ka wɛɛ ye ba wɔkua ka buru ka maa gaadura ka wɛɛ wunɔmgii. Kpa a wɔllun kɔsobun weenasibu ko beku te sɔɔ, kpa ya n s̄aa buraru. ³² Kaa akasian d̄aa besi sinumgii nne ko a wura pote kpa a sɔretii wuragii doke yi sɔɔ, yi ka beku kare te gaba. Kpa a d̄aa besi yi yɔratii dokea yi ba kua ka sii geesu. ³³⁻³⁴ Kpa a beku kare te bwɛ te ta ko n d̄ii sɔɔ ge ga dɛere gem gem ka adɛrɔ ge ga dɛere bɔnu s̄aa.

A n beku kare te bwɛ a kpa, ten sɔwɔwa kaa ka kpakoro te da a yi tɛ sɔɔ woodan kpee besi yiru ye, ya w̄aa. Kpa a kpakoro te wukiritia dokea d̄ii te ta dɛere gem gem sɔɔ mi. ³⁵ Kaa tabulu ye yiwa nɔm geu gia adɛrɔ ge sɔɔ à n duɔ kuu ten mi, kpa a dabu ge yi nɔm d̄waru gia, tabulu ye ka dabu ge, nu n mɛerine.

³⁶ A kuu ten beku kenutiru wesio ka wɛɛ yi ba wɔkua ka buru ka maa gaadura ka wɛɛ wunɔmgii ka wɛɛ damgii, kpa a beku te sɔma dokea. ³⁷ Kpa a akasian d̄aa besi sinumgii nɔɔbu wura pote kpa a yin baayere yɔratia kua ka sii gandu. Yen biru kpa a sɔretii wuragii doke yin baayere sɔɔ bu ka beku kenutii te bwɛ.

Yāku yeru

27

¹ Yinni Gusunɔ u kparam M̄owisi s̄ɔɔwa u nɛɛ, kaa yāku yeru ko ka akasian d̄aa. A de ten goonu nne kpuro nu n nɛ, nu n s̄aa gɔm soonu nɔɔbu nɔɔbu, kpa ten gunum mu n s̄aa gɔm soonu ita. ² Kpa a ten wɔllun goo gɔmkinɔ k̄aanu doke kpa a nu sii gandu pote. ³ Kaa yāku yee ten dendi yānu kpuro kowa ka sii gandu. Niya gbɛɛ ni ba koo ka torom gura, ka kaatonu ka kaato donnungin, ka gbɛɛ ni sɔɔ ba koo yaa yem doke bu ka yɛka, ka d̄ɔɔ guratii. ⁴ Kpa a k̄ak̄asɔ ko ka sii gandu kpa a yen goo gɔmkinɔ sii gandun sumi doke. ⁵ Yen biru kpa a ye sua a doke yāku yee ten k̄akarɔ kpa yen nɔɔ gu seema wɔllɔ yāku yee ten suunu suunukaɔ. ⁶ Kpa a tu suatii yiru kua ka akasian d̄aa p̄ɔsi a yi sii gandu pote. ⁷ Kaa d̄aa p̄ɔsi yi wasi sumi yi sɔɔ ba n da ka yāku yee te sue. ⁸ Kaa yāku yee te kowa ka d̄aa besi ta n w̄oru m̄o, nge te na nun s̄ɔsi.

Kuu ten kara

⁹ Yeniba kpuron biru Yinni Gusunɔ u maa M̄owisi s̄ɔɔwa u nɛɛ, a kuu bekurugii te kara koosio. Yen s̄ɔɔ yɛsan nɔm d̄waru gia kpa a bekunu kare ni ba wesa ka wɛɛ damgii. B̄a n ni kpuro swɛɛna, nu ko gɔm soonu wunɔbu (100). ¹⁰ Ba koo beka ye s̄ɔrewa d̄aa besi sinumgii yendu sɔɔ ka sɔretii ka sii deki yi ba kua ka sii geesu. Kpa d̄aa besi yin yɔratii yi n s̄aa sii gandu. ¹¹ Nge mɛya ya ko n maa s̄aa s̄ɔɔ yɛsan nɔm geu gia, kpa ye yiru ye, ya n d̄ɛɛbu nɛ. ¹² Kara yen s̄ɔɔ duu yeru gia kaa bekunu kare d̄aa besi sinumgii w̄akuru sɔɔ yi ba yɔratii kua. Kara yen yasum mu ko n s̄awa gɔm soonu weeraakuru. ¹³ Mɛya yen s̄ɔɔ yari yeru gia yen yasum ko n maa s̄awa gɔm soonu weeraakuru. ¹⁴⁻¹⁵ Yen suunu sɔɔ kaa k̄annɔ w̄ia ga n s̄aa gɔm soonu yendu. Kpa a k̄annɔ gen beri berikaɔ beka kare gɔm soonu w̄akura nɔɔbu nɔɔbu d̄aa besi sinumgii ita ita sɔɔ. D̄aa besi yin baayere ya ko n yɔratia m̄o. ¹⁶ Kara yen k̄annɔn tii sɔɔ, kaa beku kenutiru doke, t̄en yasum ko n s̄aa gɔm soonu yendu. Wɛɛ damgiiya kaa ka tu ko kpa a tu buraru kua ka wɛɛ wunɔmgii ka yi ba wɔkua ka buru ka maa gaadura. Kpa a maa tu gaba kua ka d̄aa besi sinumgii nne yi yi yɔratii m̄o. ¹⁷ Kara yen beku sɔretii ka yen sii deki yi, yi sɔɔ ba koo beku ni s̄oresi, ye kpuro ya ko n s̄awa sii geesu, kpa yen d̄aa besi sinumgii yin yɔratii yi n s̄aa sii gandu. ¹⁸ Kara yen d̄ɛɛbu bu ko n s̄awa gɔm soonu wunɔbu (100) kpa yen yasum mu n maa s̄aa

gəm soonu weeraakuru, kpa yen gunum mu n s̄aa gəm soonu n̄əbu. Ba koo yen beka wesiwa ka w̄ɛ damgii kpa bu sii p̄əsi yin ȳratii ko ka sii gandu. ¹⁹ Kuu bekurugii ten dendi yānu kpuro, sii ganda ba koo ka nu ko. Meya kuu te ka kara yen gabatian kurum kpuro ya ko n s̄aawa sii gandu.

Fitila gen gum

²⁰ Yera Yinni Gusun̄ə u kram M̄əwisi s̄əwa u n̄ɛɛ, a de Isireliba bu d̄aa ye ba m̄ò olifin binun gum ko m̄ɛ mu gea s̄aa, ba n da ka kuu ten fitila s̄re baadomma. ²¹ Kuu bekurugii ten ad̄ɛɔ ge s̄əra Aroni ka win bibu ba koo da bu fitila ni yi yi, beku kare ten birūə te ta woodan kpakororu berua. Meya fitila ni, nu ko n da n s̄re saa yokan di sere ka bururu. Isireliba ba koo wooda yen n̄ɛn̄ɛwa sere ka baadomma.

Yāku kowobun s̄aa yānu

28

¹ Yinni Gusun̄ə u kram M̄əwisi s̄əwa u n̄ɛɛ, a wunen m̄ə Aroni ka win bibu n̄ɛ ye wun̄ə n̄ɛn̄ɛm Isireliban suunu s̄ən di kpa ba n s̄aa n̄ɛn yāku kowobu. Bii bera Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka Itamaa. ² A de bu wunen m̄ə Aroni wi s̄aa yānu kua ni nu koo win yiiko ka win girima s̄əsi. ³ Yen s̄, be na yen bwisi w̄ɛ, a bu wooda w̄ɛȳə bu ka n̄n̄ yāa ni kua ni u koo doke dama te ba koo n̄n̄ tusia t̄əmbun wuswaā ka sanam m̄ɛ u win s̄əmburu m̄. ⁴ Yāa ni ba koo ko wee, b̄ə̄ bara ye u koo doke win tororun w̄əll̄ə, ka yabe tarakpe, ka yaberu ka tako ye ba s̄əma kua ka dawani ka sere maa s̄ekatia. Yeniba kpuro ya ko n s̄aawa yāa ni Aroni ka win bibu ba ko n da doke b̄a n yākurun s̄əmburu m̄. ⁵ Ba koo yāa ni kpuro kowa ka beku ni ba w̄əku ka bura ka maa gaadura ka ni ba wun̄əm doke, ka ni ba kua ka w̄ɛ damgii ka wuran w̄ɛ siiri.

Yabe tarakpe

⁶ Yinni Gusun̄ə u maa M̄əwisi s̄əwa u n̄ɛɛ, kaa yabe tarakpe kowa ka beku te ba kua ka w̄ɛ damgii kpa a ge buraru kua ka w̄ɛ wun̄əm̄gii ka yi ba w̄əku ka bura ka maa gaadura ka wuran w̄ɛ siiri. ⁷ Kpa a gu sari kua yi ba koo ka gen senu s̄ərena. ⁸ Kpa a s̄ekatia ko ya n s̄aa beku n̄n̄i tee ka yabe tarakpe ge. Kpa ya n yinusi ge s̄ə. ⁹ Yen biru a kpee gobiginu yiru suo n̄n̄ n̄n̄i s̄aa b̄ɛɔ wuru, kpa a Isirelin bibu w̄əku yiru yen ȳsa yore ni s̄ə. ¹⁰ Teer̄ə ben n̄əba tian ȳsa. Teer̄ə maa n̄əba tia benin̄ ȳsa. Kaa ye kpuro yorewa nge m̄sum ba kerane. ¹¹ Kaa ȳsa ye yorewa kpee ni s̄ə, nge m̄ɛ ba ra yore siso. A n ye yorua a kpa, kpa a kpee ni wura gore a ka sikerena. ¹² Kpa a nu mani tarakpe gen sari s̄ə. Aroni ù n nu doke win sen̄ə, niya nu koo s̄əsi ma ka Isireliban ȳsina u dua n̄ɛn s̄aa yer̄ə, kpa n̄ɛ, Yinni Gusun̄ə na n ka bu yaaye. ¹³ Mi ba kpee ni gore mu ko n s̄aawa wura, ¹⁴ kpa a ȳn̄i wuragii yiru tari a yi s̄re wura ye s̄ə.

B̄ə̄ bara

¹⁵ Kaa b̄ə̄ bara ko ye Aroni u ko n da doke win toror̄ə, u ka n̄ɛ, Yinni Gusun̄ə n̄ k̄iru bikia. Ye ka tarakpe ge, ya ko n s̄aawa beku n̄n̄i tee, ka bura teeru. ¹⁶ B̄ə̄ bara yen goonu n̄ɛ kpuro nu ko n n̄ɛwa, nu n s̄aa gəm soonun b̄ənu b̄ənu. ¹⁷ Kpa a b̄ə̄ bara ye s̄ə kpee gobigii bwese bweseka mani yu ko s̄ia n̄ɛ. Kpee nin n̄n̄i wee. S̄ii gbiikaa s̄ə, sw̄āru ka d̄əm buuru, ka wuru beku. ¹⁸ Yiruse s̄ə maa, sw̄āru ka boogu ka s̄ə tiro. ¹⁹ Itase s̄ə, d̄əm buuru ka n̄n̄i bwese bweseka ka gaadura. ²⁰ N̄n̄ese s̄ə, wuru beku ka b̄ɛɔ wuru, ka n̄n̄i bwese bweseka. Kpa a ni kpuro wura gore gore. ²¹ Kpee bwese bweseka

wəkura yiru yen baatere sɔɔra kaa Isirelin bibun yĩsinu yore tia tia. Kaa nu yorewa nge mɛ ba ra yore sisɔ.

²² Kaa yoni wuragii yiru ko bɔɔ bara ye sɔɔ. ²³ Kpa a taaminu yiru ko ka wura, a sɔre bɔɔ bara yen soo wɔrikisɔ. ²⁴ Taaminu yiru ye sɔɔra ba koo yɔni yi sɔre sɔre. ²⁵ Kpa a bɔɔ bara yen yɔni yi gbini tarakpe gen sariɔ. ²⁶ Yen biru kaa maa taaminu yiru ko ka wura, a nu doke bɔɔ bara yen soo temkisɔ si su yabe tarakpe ge girari. ²⁷ Kpa a taaminu yiru ko a doke yabe tarakpe gen sarin nɔɔwɔ wuswaaɔ, sɛkatia yen wɔllu gia. ²⁸ Yen biru kaa bɔɔ bara yen taamii ni sɔɔ wɛɛ gaaduragii doke kpa a yi gbine yabe tarakpe gen taaminu sɔɔ. Nge mɛya kaa ka ye sore yabe tarakpe ge sɔɔ, kpa yu ku ka b̄ari.

²⁹ Saa ye Aroni u duɔ kuu bekurugii ten mi, u ko n bɔɔ bara ye dokewa win tororɔ yɛ sɔɔ ba Isireliban bwese keri wəkura yiru yen yĩsa yorua, kpa nɛ, Yinni Gusunɔ na n ka bɛɛ yaaye baadomma. ³⁰ Kaa maa urimu ka tumimu doke bɔɔ bara ye sɔɔ, kpa ya n w̄aa Aronin tororɔ saa kpuro ye u duɔ nɛn s̄aa yerɔ, kpa u ka gia ye na k̄i Isireliban s̄o.

S̄aa ȳaa ni nu tie

³¹ Yinni Gusunɔ u kpaM M̄owisi s̄ɔɔwa u nɛɛ, yabe t̄en w̄ollɔ ȳaku kowo u koo yabe tarakpe ge s̄andi, kaa tu kowa ka beku gaaduragiru. ³² Kpa a ten w̄irɔ soma doke a sinum koosia tu ku raa ka ḡɛra. W̄ii ten min diya u koo wiru wasi ù n yabe te sebumɔ. ³³ Kpa a maa ten temɔ tusanu doke nu n ka d̄aa marum gam weene ni ba kua ka w̄ɛɛ yi ba w̄okua ka bura ka maa gaadura ka w̄ɛɛ wunɔmgii, ka sere maa yangire piiminu wuraginu a ka sikerena. ³⁴ Kpa a de d̄aa marum weenasim mɛ ka yangire ni, nu n kpasa s̄aa. ³⁵ Yabe tera Aroni ko n da n sebua ù n s̄omburu m̄ɔ kuu bekurugii te sɔɔ. M̄ɛn nɔɔ u duɔ, ka m̄ɛn nɔɔ u yarɔ na kon da n yangire nin w̄akinu nɔɔm̄owa, kpa n ku n̄un go kuu bekurugii te sɔɔ.

³⁶ Kpa a maa wuran batani ko a yore ye sɔɔ, wini s̄awa Yinni Gusunɔgii. Kaa ye yorewa nge mɛ ba ra yore sisɔ. ³⁷ Kpa a batani ye s̄oresi Aronin dawanin wuswaaɔ ka w̄ɛɛ gaaduragii. ³⁸ U ko n ye dokewa baadomma ù n d̄ɔɔ nɛn s̄aa yerɔ, kpa nɛ, Yinni Gusunɔ n ka Isireliban ȳakunu mwa baa b̄a n toranu ganu kua saa ye ba ȳaku ni m̄ɔ.

³⁹ Kpa a maa tako ka dawani ko ka w̄ɛɛ dangii, ka sɛkatia ye ba s̄oma doke.

⁴⁰ Kaa maa Aronin bibu takoba kua ka maa sɛkatii ka furɔsu, ya n s̄aa ben buraru te ta ben girima s̄ɔɔsimɔ.

⁴¹ Yen biru kaa Aroni ka win bibu ȳaa ni sebusia, kpa a bu gum t̄are wirɔ a ka s̄ɔsi ma na bu ḡɔsa ba n s̄aa nɛn ȳaku kowobu. ⁴² A bu sokoto kpirinu kuo kpa bu ku ka ben tereru wan s̄ɔ. Kaa ye kpuro kowa ka w̄ɛɛ dangii. ⁴³ Aroni ka win bibu ba ko n nu dokewa b̄a n d̄ɔɔ kuu bekurugii te sɔɔ, ñ kun mɛ b̄a n susiɔ ȳaku yerɔ bu ka ben s̄omburu ko. Yera ya koo de na kun bu go nɛn s̄aa yerɔ, domi ba ñ w̄aa mi tereru. Yeni ya ko n s̄awa wooda sere ka baadomma Aroni ka win bibu bweserun s̄ɔ.

Nge mɛ ba koo ka s̄ɔsi ma Yinni Gusunɔ

u ȳaku kowobu ḡɔsa

29

¹ Yinni Gusunɔ u kpaM M̄owisi s̄ɔɔwa u nɛɛ, wee nge mɛ kaa koosina a ka s̄ɔsi ma na Aroni ka win bibu ḡɔsa na yi nɛnem bu ka ko ȳaku kowobu nɛn s̄aa yerɔ.

A naa kinɛ kpɛndu suo ka yāa kinɛnu yiru. A ku de yen gaa ya n alebu m̄. ² Kpa a p̄ɛ ko ka alikaman som, a ku seeyatia doke, kpa a maa kira w̄ɔranu ko nin som̄ ba ñ seeyatia doke, ka kira nin som̄ ba ka gum burina. ³ Kpa a nu doke bireru s̄ɔ a ka da yāku yer̄o ka naa kinɛ kpɛn te, ka yāa kinɛnu yiru ye, kpa a ka ye kpuro yākuru ko.

⁴ Kpa a de Aroni ka win bibu bu na kuu ten k̄ɔn̄n̄w̄ɔ mi nɛ, Yinni Gusun̄o na ra ka Isireliba yinne, kpa a bu wobure ka nim. ⁵ Kpa a Aroni n̄n̄ win s̄āa yāa ni sebusia. Niya tako ye, ka yabe boogugii te, ka yabe tarakpe ge, ka b̄ɔ̄ bara ye. Kpa a s̄ɛkatia ye s̄ɛke yabe tarakpe gen w̄ɔll̄o. ⁶ Kpa a maa dawani sua a doke win wir̄o, kpa a wuran batani ye sua ȳɛ s̄ɔ̄ ba yorua, wini s̄āawa Yinni Gusun̄ogii, a doke win dawani yen wuswaā. ⁷ Yen biru kpa a maa gum sua a tāre win wir̄o a ka s̄ɔ̄si ma na n̄n̄ ḡɔsa na yi u n s̄āa n̄n̄ yāku kowo. ⁸ Kpa a maa win bibu soku a bu tako be sebusia, ⁹ a bu ben s̄ɛkatii s̄ɛkea kpa a bu ben fur̄ɔsu dokea nge m̄ɛ a Aronin̄ tii kua. Saa d̄oma ten diya ba koo ko yāku kowobu sere ka baadom̄maa.

Yeniba kpuron biru, ameniwa kaa de bu ka s̄ombu te tore.

¹⁰ Naa kinɛ te a ḡɔsa mi, kaa ka tu nawa kuu ten k̄ɔn̄n̄w̄ɔ, kpa Aroni ka win bibu bu ben n̄ma s̄ondi naa yen wiru w̄ɔll̄o. ¹¹ Kpa a ye saka n̄n̄ wuswaā kuu ten k̄ɔn̄n̄ mi. ¹² Kpa a yen yem̄ d̄eka ka niki bia a t̄ɛni yāku yee ten k̄ān̄o. M̄ mu tie kpa a ȳɛka ten tem̄. ¹³ Kpa a yen b̄ɔs̄onun̄ gum sua ka yen worun̄ b̄ɛsi baka ka yen gabu swii ka yen gum sannu, kpa a ye kpuro menna a d̄ɔ̄ doke yāku yee ten w̄ɔll̄o. ¹⁴ Adama naa kinɛ ten yaa ka ten ḡona ka ten b̄ɔ̄s̄o bisu, ye kpurowa kaa d̄ɔ̄ doke b̄ɛɛn̄ sansanin̄ birūo. Yāku te, ta ko n s̄āawa te ta koo ben durum wukiri.

¹⁵ Yen biru ba koo ka yāa kinɛ nin teeru na, kpa Aroni ka win bibu bu ben n̄ma s̄ondi ten wiru w̄ɔll̄o. ¹⁶ B̄a n kua m̄ɛ ba kpa, yera kaa tu saka kpa a ten yem̄ sua a ȳɛka yāku yee ten goo gookaa. ¹⁷ Kpa a ten yaa b̄ɔ̄ri b̄ɔ̄ri a yi ka ten wiru sannu, kpa a maa ten b̄ɔs̄onu tea ka ten k̄ori kpa a ye kpuro s̄ondi wii te ka ye a b̄ɔ̄ra min̄ w̄ɔll̄o. ¹⁸ À n kua m̄ɛ a kpa, kpa a ye kpuro d̄ɔ̄ s̄ɔre yāku yee ten w̄ɔll̄o. Ya ko n s̄āawa yāku d̄ɔ̄ mwaararugiru t̄ɛn̄ nubura koo nɛ, Yinni Gusun̄o dore.

¹⁹ Kpa a maa yāa kinɛru yiruse teni sua. Kpa Aroni ka win bibu bu kpam ben n̄ma s̄ondi ten wir̄o. ²⁰ Yen biru, kpa a tu saka a ten yem̄ sua a t̄ɛni Aronin̄ soo n̄m̄ geuguū, ka win bibun̄ soo n̄m̄ geugis̄o, ka ben n̄m̄ geun̄ niki bii bakan̄o, ka sere ben n̄m̄ geun̄ naa niki bii bakan̄o. Yem̄ m̄ɛ mu tie, kpa a mu ȳɛka yāku yee ten goo gookaa. ²¹ Kpa a maa yem̄ m̄ɛ mu w̄āa yāku yee ten w̄ɔll̄o sua a menna ka gum m̄ɛ ba ra kpuro tāre ye Gusun̄o u ḡɔsa n̄n̄em̄ kpa a mu wisi Aroni ka win bibun̄ s̄āa yāa ni ba sebulan̄ w̄ɔll̄o. Nge m̄ɛya Aroni ka win bii be, ka ben s̄āa yāa ni kpuro, ba ko n s̄āa n̄n̄em̄ n̄n̄ s̄. ²² Kpa a yāa ten gum sua ka ten siru ka ten b̄ɔs̄onun̄ gum ka ten worun̄ b̄ɛsi baka, ka ten gabu swii yiru ka yin̄ gum sannu, ka ten n̄m̄ geun̄ n̄mu. Domi yāa kinɛ te, ta ko n s̄āawa te ba ka s̄ɔ̄si ma na Aroni ka win bibu ḡɔsa n̄n̄em̄ n̄n̄ s̄. ²³ Kpa a maa p̄ɛ tia sua ye ba ñ seeyatia doke, ka kira w̄ɔra teeru ka kira teeru t̄ɛn̄ som̄ ba ka gum burina, saa birerun̄ di te ta yii s̄āa yer̄o. ²⁴ Kpa a ye kpuro Aroni ka win bibu n̄mu beria kpa a ben n̄ma sua a ka s̄ɔ̄si beri berika nɛ, Yinni Gusun̄on̄ wuswaā. ²⁵ Yen biru kpa a ye kpuro mwa ben n̄man̄ di a ye s̄ondi yāku d̄ɔ̄ mwaara ten w̄ɔll̄o kpa a d̄ɔ̄ doke kpa ya n s̄āa yāku d̄ɔ̄ mwaararugii te ta man nuburu dore. ²⁶ Kpa a maa yāa kinɛ te ba ka s̄ɔ̄si ma na Aroni ka win bibu

gɔsa nɛnɛm min guroguroru sua a sɔɔsi beri berika nɛn wuswaaɔ. À n kua me a kpa, yaa ye, ya ko n sãawa wunɛgia.

²⁷ Kpa a yãa kinɛ ten nɔmu sua a yiiya wɔllɔ nɛn wuswaaɔ. Nge mɛya kaa ka sɔɔsi ma guroguro te ka nɔmu ge, ya sãawa nɛgia. ²⁸ Mɛya maa Isireliba b̃a n siarabun yãkunu m̃ɔ ba ko n da yaan guroguroru ka yen nɔm geun nɔmu wunɛ nɛnɛm nɛn s̃ɔ kpa bu ye Aroni ka win bibun bweseru w̃ɛ kpa ya n sãa wooda sere ka baadommaɔ.

²⁹ Aroni ù n maa gu, win bibun bweseru sɔɔra ba koo turo wuna bu sãa yãa ni sebusia bu nùn gum tãre wirɔ dɔma te ba koo sɔɔsi ma u sãa win kɔsire.

³⁰ Wi, wi u kua Aronin kɔsire mi, u ko n yãa ni dokewa sere sɔɔ nɔɔba yiru. Wiya u ko n da du kuu ten mi, mi Yinni Gusunɔ u ra ka Isireliba yinne kpa u sɔmburu ko adɛrɔ ge ga dɛɛre sɔɔ.

³¹ Kaa yãa kinɛ te ba ka sɔɔsi ma na Aroni ka win bibu gɔsa nɛnɛm yaa sua a yike sãa yerɔ. ³² Kuu ten kɔnnɔwɔra Aroni ka win bibu ba koo yaa ye ka p̃ɛɛ ye ya wãa bireru sɔɔ mi mɛnna bu tem. ³³ Be tɔnawa ba koo yãku d̃ia ni di, ni ba ka ben durum wukiri sanam mɛ ba sɔɔsi ma na bu gɔsa nɛnɛm nɛn s̃ɔ. Tɔn tuko goo u ku raa nu di, domi nu sãawa d̃ia ni ba wuna nɛnɛm nɛn s̃ɔ. ³⁴ Nù n tiara sere sisiru bu ku maa nu di. Bu nu wisio d̃ɔɔ sɔɔ nu d̃ɔɔ mwaara.

³⁵ A Aroni ka win bibu kuo mam mam nge mɛ na nun sɔɔwa. Sɔɔ nɔɔba yirwa kaa bu yen yãku yãki kua a ka sɔɔsi ma na bu gɔsa nɛnɛm nɛn s̃ɔ.

³⁶ A n da naa kinɛru go yen t̃ɔɔ baatere yãku yee ten wɔllɔ, yen yɛm mu ka tɔmbun durum wukiri. Yãku niya nu koo yãku yee te disi wɔka. Yen biru kpa a gum tãre ten wɔllɔ a ka sɔɔsi ma ta wãa nɛnɛm nɛn sãarun s̃ɔ. ³⁷ Mɛya kaa n da ko sere sɔɔ nɔɔba yiru ye, yu ka yibu, kpa yãku yee te, ta n sãa nɛnɛm ta n dɛɛre. Yen s̃ɔ, ye n koo tu ture kpuro, baa ñ n tɔnun na, u de u n dɛɛre.

Yãku ni ba ko n da ko t̃ɔɔ baatere

³⁸ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, wee ye kaa n da ko baadomma. Kaa ka yãa kinɛ kpɛmminu yiru w̃ɔɔ tiaginɔ yãkuru ko t̃ɔɔ baatere, ³⁹ teeru bururu, teeru maa yoka. ⁴⁰⁻⁴¹ Bururu ka yokan yãku nin baateren wɔllɔwa kaa som kilo ita ye ya ka olifin binun gum yarum ditiri tia ka b̃ɔnu burinɛ doke, ka maa tam ditiri tia ka b̃ɔnu, kpa a ye kpuro d̃ɔɔ doke. Yen nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore. ⁴² Yãku d̃ɔɔ mwaararugii tera bɛɛn bibun bweseru ba ko n da ko kuu bekurugii ten kɔnnɔwɔ nɛn wuswaaɔ sere ka baadommaɔ. Miya bɛɛ Isireliba i ko ka man yinna, kpa n ka nun gari ko.

⁴³ Kpa yam mi, mu n sãa nɛnɛm mu n dɛɛre nɛn yiikon s̃ɔ. ⁴⁴ Nɛn tiiwa kon kuu tɛ dɛɛrasia ka yãku yee te, n yi nɛnɛm ka sere maa Aroni ka win bibu ba n ka sãa nɛn yãku kowobu. ⁴⁵ Kpa na n wãa bɛɛ Isireliban suunu sɔɔ i n man sãam. ⁴⁶ Kpa i n ỹɛ ma nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni nɛ wi na bɛɛ yarama Egibitin di. Kpa na n ka bɛɛ wãa.

Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni.

Kpakoro tèn wɔllɔ ba ko n da turare d̃ɔɔ doke

30

¹ Yinni Gusunɔ u kpaM Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, kaa kpakororu garu ko tèn wɔllɔ ba ko n da turare d̃ɔɔ doke. Kaa tu kowa ka akasian d̃aa. ² Ten d̃ɛɛbu ka ten yasum mu ko n nɛwa, mɛ kpuro mu n sãa gɔm sooru tia tia, kpa ten gunum mu n sãa gɔm soonu yiru. Kpa a de ten gɔm gɔmkinu nɛn d̃aa yu nɔɔ yari nge kãanu. ³ Kpa a ten baama kpuro wura pote sere ka ten kãanu. Kpa a ten goonu nɛ nɔɔ b̃ɔka kua ka wura a ka sikerena. ⁴ Kpa a maa ten goo gɔmkinu

wuran sumi doke ten nɔɔ bɔkan temɔ, kpa ba n da dāa wasi yi sɔɔ, bu ka tu sua. ⁵ Dāa ye kaa wasi sumi yi sɔɔ, ya ko n sāawa akasian dāa ye ba wura pote. ⁶ À n kua mɛ a kpa, kpa a kpakoro te sua a yi adɛrɔ ge sɔɔ beku kare ten dedeeru te ta nɛ, Yinni Gusunɔn woodan kpakororu berua dii sɔɔ ge ga dɛere gem gem sɔɔwɔ. Miya ko na n da ka nun yinnɛ. ⁷⁻⁸ Bururu baatere saa ye Aroni u fitilanu gum dokemɔ ka yoka baayere saa ye u nu sɔramɔ, u ko n da turare dɔɔ dokewa kpakoro ten wɔllɔ. Nge mɛya wi ka win bibun bweseru ba ko n da ko sere ka baadommaɔ. ⁹ Adama i n̄ ko turare tuka dɔɔ doke kpakoro ten wɔllɔ. Mɛya i n̄ maa yāku dɔɔ mwaararuginu m̄ mi, n̄ kun mɛ i dīanu ganu sɔndi mi, n̄ kun mɛ i tam wisi mi, i ka yākuru ko. ¹⁰ Wɔɔ ka wɔɔwa Aroni u ko n da ten kāa ni sɔɔ yāku yem tɛni mɛ ba ra ka durum wukiri u ka tu disi wɔka. Nge mɛya wi ka win bibun bweseru ba ko n da ko sere ka baadommaɔ, kpa ta n yii nɛnɛm nɛn s̄ɔ.

Gobi yi ba koo wɛ kuu bekurugii ten s̄ɔ

¹¹ Yinni Gusunɔ u kɔam Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ¹² a Isireliba gario. Be ba wɔɔ yɛndu turan diya kaa gari kpa a de ben baawure u gobi gɛɛ wɛ u ka win wāaru yakia. Kpa n de wahala yu bu suuri saa ye a bu garimɔ mi. ¹³ Wi ba gara, sii geesun b̄ori piibuwa u koo wɛ. Yi kpuro yi ko n nɛwa. Gobi yi, yi ko n sāawa nge mɛ ba ra s̄a yerun gobi di. ¹⁴ Be ba wɔɔ yɛndu tura ka be ba kere mɛ, beya ba koo gobi yi wɛ. ¹⁵ Gee tee tera baawure u koo wɛ. Gobigii kun wɛɛmɔ n s̄aro kere, u ka win wāaru yakia. Domi hunde tia be kpuro ba mɔ. ¹⁶ Gobi yiya kaa n da ka kuu bekurugii ten s̄amburu ko. Nge mɛya kon ka yaaya ma Isireliba ba ben wāaru yakia.

Boo gɛn mi ba ko n da s̄a yerun nim take

¹⁷ Yinni Gusunɔ u kɔam Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁸ kaa boo ko ka gen sɔwaritia, ye kpuro ya n s̄a sii gandu. À n gu kua a kpa, a gu yiyo yāku yeru ka kuu bekurugii ten baa sɔɔ kpa bu gu nim take. ¹⁹ Nim mɛya Aroni ka win bibu ba ko n da ka ben nɔma ka naasu kpakie bu ka dɛɛra, ²⁰ bu sere du kuu ten mi, bu ka ben s̄amburu ko, n̄ kun mɛ bu sere susi yāku yerɔ bu ka yākuru ko kpa bu ku raa gbi. ²¹ Yeni ya ko n sāawa wooda sere ka baadommaɔ bɛɛn bibun bweseru sɔɔ.

Gum mɛ ba kua s̄aarun s̄ɔ

²² Yinni Gusunɔ u kɔam Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ²³ a turare bwese bweseka ye ya nuburu do suo, miru kilo nɔɔbu, ka sinamɔmu kilo yiru ka bɔnu, ka kanɛli kilo yiru ka bɔnu ²⁴ ka kasi kilo nɔɔbu, ka sere olifin gum ditiri nɔɔba tia. ²⁵ Ye kpurowa kaa de wi u turare kobu yɛ u menna u ka gum ko mɛ ba ko n da kpuro t̄are bu ka s̄ɔsi ma na ye gɔsa nɛnɛm. ²⁶ Gum mɛya kaa kuu te yɛka, ka nɛn woodan kpakoro te, ²⁷ ka tabulu ye, ka yen dendi yānu, ka dabu ge, ka gen dendi yānu, ka sere kpakoro tɛn wɔllɔ ba ra turare dɔɔ doke, ²⁸ ka yāku yee tɛn mi ba ko n da yāku dɔɔ mwaararuginu ko, ka ten dendi yānu, ka boo ge, ka gen sɔwaritia. ²⁹ Nge mɛya kaa ka s̄a yāa ni kpuro dɛɛrasia kpa nu n yii nɛn s̄ɔ. Ye n koo nu bɛsu kpuro, a de ya n dɛere. ³⁰ Kpa a maa Aroni ka win bibu gum mɛ t̄are ba n ka s̄a nɛn yāku kowobu.

³¹ Mɛya kaa Isireliba s̄ɔ a nɛɛ, gum mɛ, mu ko n sāawa dɛɛram mɛ ba ko n da kpuro t̄are bu ka s̄ɔsi ma ya wāa nɛnɛm nɛn s̄aarun s̄ɔ. Yeni ya ko n sāawa wooda bɛɛ sɔɔ sere ka baadommaɔ. ³² Goo u ku raa mu sawa. Goo u ku raa maa mɛn bweseru ko. I ko nu yiwa nɛnɛm nɛn s̄aarun s̄ɔ. ³³ Yen s̄ɔ, goo ù n yina u

men bweseru kua, n̄ kun m̄e u t̄on diro goo mu t̄eeni, ba koo ȳero wunawa b̄een suunu s̄oan di.

Turare ye ba koo d̄o doke s̄aa yero

³⁴Yera Yinni Gusun̄o u k̄pam M̄owisi s̄oowa u n̄ee, a turare bwesenu ita kasuo ye ya nuburu do, ka maa turare ye ba m̄o ansam, ye kpuro ya n saka ne. ³⁵Wi u turaren kobu ȳe k̄pa u ye kpuro m̄enna u b̄oru doke yu ko turare d̄eera ye ba kua nenem nen s̄aarun s̄o. ³⁶K̄pa a yen sukum buuru wuna, a da a yi kuu bekurugii te s̄o, woodan k̄pakoro ten wuswaa mi ko na n da ka nun yinne. K̄pa i ye yi nenem nen s̄aarun s̄o. ³⁷Yen s̄o, goo u ku raa turare yen bweseru ko win tiin s̄o. I ko ye yiwa nenem nen s̄aarun s̄o. ³⁸Wi u yina, u yen bweseru kua win tiin s̄o, ba koo ȳero wunawa b̄een suunu s̄oan di.

Kuu bekurugii ten s̄om kowobu

31

¹Yinni Gusun̄o u k̄pam M̄owisi s̄oowa u n̄ee, ²wee na Besaleli, Urin bii, Hurin debubu ḡosa Yudan bweseru s̄o. ³Na n̄un nen Hunde yibie u n ka s̄om bwese bwesekan bwisi m̄o, k̄pa u n yen asansi kpuro ȳe. ⁴U koo k̄pī u yen kpunaaba yi. U wuran s̄omburu ȳe, ka sii geesu ka sii gandu. ⁵Ka nge m̄e ba ra kpee gobiginu s̄o yore ni ba koo gore, ka sere maa d̄aa d̄akubu, ye kpuro gesi ye n s̄aa burarun s̄omburu. ⁶Ma na n̄un Oholiabu, Ahisamakin bii wi u s̄aa Danun bweseru n̄omu s̄ondia u ka n̄un somi. Yen biru na maa gabu bwisi k̄a be ba s̄ambu te ȳe. Be k̄purowa ba koo m̄enna bu s̄ambu te ko te na nun s̄oowa mi. ⁷Tera kuu bekurugii te, ka nen woodan k̄pakoro te, ka ten wukiritia, ka sere maa kuu ten dendi ȳaa ni nu tie, ⁸ka tabulu ye, ka yen dendi ȳanu, ka dabu wuragu ge, ka gen dendi ȳanu, ka k̄pakoro t̄en w̄oll̄o ba ko n da turare d̄o doke, ⁹ka ȳaku yee te, ka ten dendi ȳanu, ka boo ge, ka gen s̄owaritia, ¹⁰ka sere ȳaa ni Aroni ka win bibu ba ko n da sebe bu ka ȳakurun s̄omburu ko, ¹¹ka gum m̄e ba ko n da ḡaanu ȳeke bu ka s̄oosi ma ya w̄aa nenem nen s̄aarun s̄o, ka sere turare nubu durorugia ye. Ye k̄purowa ba koo ko nge m̄e na nun s̄oowa.

T̄o w̄erarugiru

¹²Yinni Gusun̄o u k̄pam M̄owisi s̄oowa u n̄ee, ¹³a Isireliba s̄oowa a n̄ee, i ko t̄o w̄erarugirin wooda mem n̄oowawa mam mam. Domi ta ko n s̄aawa nen arukawanin ȳireru ye na bokua ka b̄ee sere ka baadommao. Ȳire tera ta koo s̄oosi ma nena na b̄ee ḡosa na yi nenem nen s̄o. ¹⁴I n da w̄ere t̄o w̄erarugii te s̄o. I ku tu garisi nge sanam dirum. Wi u yina ma u s̄omburu kua te s̄o, ba koo ȳero wunawa b̄een suunu s̄oan di bu go. ¹⁵Yen s̄o, alusuma tia s̄o, s̄o n̄ooba tia i ko n da s̄omburu ko, adama n̄ooba yiruse te, ta ko n s̄aawa t̄o w̄erarugiru te na yi nenem nen s̄o. B̄een wi u s̄omburu kua t̄o te s̄o, ba koo ȳero gowa. ¹⁶A de b̄ee Isireliba i n t̄o w̄erarugii ten wooda mem n̄oowamme, sere ka b̄een bibun bwesero, domi arukawani ye, ya ko n w̄aawa sere ka baadommao. ¹⁷T̄o te, ta s̄aawa ȳireru te ta ko n w̄aa ne ka b̄een suunu s̄o. Domi s̄o n̄ooba tia s̄oora na w̄ollu ka tem taka kua na k̄pa. N̄ooba yiruse ma na s̄omburu deri na w̄era.

¹⁸Ye Yinni Gusun̄o u ka M̄owisi gari yi kua guu te ba m̄o Sinaīo u k̄pa, yera u n̄un kpee besi yiru w̄e yi s̄o win t̄i u woodaba yorua.

ISIRELIBA BA GUSUN̄ON ARUKAWANI KUSIA

Ba naa buu wuraguu kua ba s̄awa

32

¹ Sanam me tɔn be, ba wa Mɔwisi u tɛɛmɔ u n̄ saramɛ saa guu ten wɔllun di, ba da ba mɛnna Aronin mi, ba n̄n sɔɔwa ba nɛɛ, a seewo a sun yinni kua wi u ko n sun swaa gbiiye. Domi Mɔwisi wi u sun yarama Egibitin tem di, sa n̄ yɛ ye n n̄n deema.

² Yera Aroni u bu sɔɔwa u nɛɛ, i bɛɛn kurɔbun swaa tonku wuraguɛn potirima ka bɛɛn bibuginu i ka na.

³ Ma be kpuro ba ben swaa tonku wuraguɛn potira ba ka Aroni naawa. ⁴ U nu mwa u yania ma u kuura kua ye ya ka naa buu weenɛ, u wura ye wisi mi, ma ya kua bwāaroku.

Ma ba nɛɛ, bɛɛn yinni wee, wi u sun yarama saa Egibitin di.

⁵ Ye Aroni u ye wa, yera u yāku yeru gira bwāaroku gen wuswaaɔ. Ma u kpapa u nɛɛ, sia sa ko Yinni Gusunɔ tɔɔ bakaru kua.

⁶ Yen sisiru, ba seewa buru buru yellu ma ba yāku dɔɔ mwaararuginu kua ka siarabun yākunuu. Tɔn be, ba sina ba di ba nɔra, ma ba seewa ba kom bɛɛteke m̄.

⁷ Saa yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a saro fuuku domi wunen tɔn be a yarama Egibitin di mi, wee ba disi duura. ⁸ Ba swaa ye deri kɔ ye na nɛɛ bu swii. Wee ba tii wuran bwāaroku kua ge ga ka naa buu weenɛ. Ma ba yiira ba gu yākuru koosi. Ba nɛɛ, geya ga ben yinni wi u bu yarama saa Egibitin di.

⁹ Ma u kpam nɛɛ, na tɔn be wa, ben swaa tau, ba n̄ kī bu wiru kpī. ¹⁰ Tɛ nɛn mɔru ya seewa. A de n bu kam koosia. Adama wunɛ, kon de wunen tambu bu ko bwese bakaru.

¹¹ Mɔwisi u Gusunɔ win Yinni suuru kana u nɛɛ, Yinni, mban sɔna a ka wunen tambu mɔru m̄ be a yarama Egibitin di ka wunen dam bakam. ¹² Mban sɔna kaa de Egibitigibu bu gere bu nɛɛ, kɔsa a kī a wunen tambu kua. Yen sɔna a ka bu yarama kpa a bu gɔ guunun bera gia, a bu kpeerasia ba kun maa wāa handuniaɔ. A wunen mɔru ye suresio, a ku maa kɔsa ye ko, ye a kī a bu kua mi. ¹³ A wunen bwāabu Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu yaayo be a nɔɔ mwɛɛru kua ka b̄ri a nɛɛ, kaa de ben bibun bweseru tu dabia nge wɔllun kperi, kpa a bu tem me kpuro wɛ m̄n gari a ka bu kua, ba n ka mu m̄ ka baadommmɔ.

¹⁴ Ma Yinni Gusunɔ u kɔsa ye deri ye u raa nɛɛ u koo win tambu kua mi.

¹⁵ Saa yera Mɔwisi u sarama guu ten wɔllun di u woodan kpee besi yiru ye nani yɛn beri yiru yiru kpuro ba yorua. ¹⁶ Kpee besi yi, yi s̄awa yi Gusunɔn tii u kua. Win tiiwa u maa yorua yi sɔɔ. ¹⁷ Ye ba saram wee, Yosue u tɔmbun wurenu nua nge me ba gbisimɔ. U Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, tabun wurenu wāa sansaniɔ.

¹⁸ Mɔwisi u nɛɛ, n n̄ be ba nasara suan wurenu mi. N n̄ maa m̄ be ba desiru mwɛɛraginu. Be ba womusu m̄n wurena na nɔmɔ.

¹⁹ Ye Mɔwisi u sansani ye turuku kua, u naa buu wuraguɛn ge wa ka tɔn be ba yaamɔ, ma u mɔru besira u kpee besi yi sura u kɔsuka guu ten nuurɔ. ²⁰ Ma u naa buu ge sua u dɔɔ mɛni. Ma u ge munia muku muku u wisi nim sɔɔ. Ma u dera ba nim me nɔra. ²¹ Ma u Aroni bikia u nɛɛ, mba tɔn be, ba nun kua a ka bu durum baka yen bweseru koosia.

²² Aroni u n̄n wisa u nɛɛ, a ku de wunen mɔru yu kpɛa. A yɛ ma tɔn be, ba ra n bɔ kɔsan kobu sɔɔ. ²³ Ba man sɔɔwa ba nɛɛ, n bu yinni kuo wi u ko n bu swaa gbiiye, domi wunɛ wi a bu yarama Egibitin tem di, ba n̄ yɛ ye n n̄n deema. ²⁴ Ma na bu sɔɔwa na nɛɛ, ben wi u wuran gāanu m̄ u nu tama. Ye ba ka na, ma na nu kpɛɛ dɔɔ sɔɔ. Yera naa buu wuraguɛn ge, ga yarima.

²⁵ Mɔwisi u wa ma Aroni u kpana u tɔn be nɔni doke, ma u dera ba mɔ ye ba kɪ. Yera n dera ben yiberɛba ba bu yaa kasikimɔ. ²⁶ Sanam meya u yɔra sansani yen duu yerɔ u nɛɛ, baawure wi u ka Yinni Gusunɔ yɔ, u na nɛn bera gia.

Ma Lefiba kpuro ba menna win mi. ²⁷ Ma u nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. Bɛɛn baawure u win takobi suo u n neni, kpa u n sirene sansani ye sɔɔ duu yee teerun di sere ten tesim mi. Kpa u win dusi ka win beruse ka win kpaasi go.

²⁸ Ma Lefi be, ba kua nge me Mɔwisi u bu yiire. Be ba gu dɔma te, ben suunu sɔɔ, ba tura tɔnu nɔɔɔbun suba itan saka (3000). ²⁹ Yera Mɔwisi u nɛɛ, gisɔra i bɛɛn tii Yinni Gusunɔ wɛ mam mam, ye bɛɛn baawure u ka win bii tɔn durɔ ka win dusi seesi. Yen sɔ, u bɛɛ domaru kua gisɔ.

Mɔwisin kanaru

³⁰ Yen sisiru u tɔn be sɔɔwa u nɛɛ, wee, i durum baka kua. Yen sɔ, kon yɔ guu ten mi, n Yinni Gusunɔ suuru kana bɛɛn durum yen saabu.

³¹ Yera u gɔsira u da Yinni Gusunɔn mi, u nɛɛ, kuku, tɔn be, ba durum baka kua. Ba tii bwɔaroku kua ka wura. ³² Na nun kanamɔ a bu suuru kuo. A kun maa suuru mɔ, a nɛn yisiru wunɔ tire te sɔɔn di, tɛn mi a wunɛn tɔmbun yisa yoru.

³³ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wisa u nɛɛ, wi u man torari, yɛron yisira kon wuna nɛn tireru sɔɔn di. ³⁴ Yen sɔ, a doo a tɔn be kpara i da sere yam mi na nun sɔɔwa. Wee nɛn gɔrado u ko n nun gbiye mi. Adama saa ya sisi yɛ sɔɔ kon tɔn be nɔma doke n bu seeyasia ben durum sɔ.

³⁵ Yen biru u tɔn be baranu kpɛɛ yɛn sɔ ba dera Aroni u bu naa buu ge kua.

Yinni Gusunɔ u Isireliba wooda wɛ bu ka doona Sinain guurun di

33

¹ Yinni Gusunɔ u kpan Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, i seewo i doona minin di, wune ka tɔn be a yarama Egibitin di, kpa i da tem mi, mɛn nɔɔ mwɛɛru na kua ka bɔri na nɛɛ, kon mu Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu ka ben bibun bweseru wɛ. ² Kon nɛn gɔrado goo gari u n nun gbiye kpa n nun Kanani ba ka Amɔreba ka Hɛtiba, ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba gira. ³ I doo tem me sɔɔ. Tim ka bom yiba mi. Adama na n ka bɛɛ dɔɔ. Kpa n ku ra bɛɛ kam koosia swaaɔ, domi bɛɛn swaa tau.

⁴ Ye tɔn be, ba labaari kɔsa ye nua, ben wasi dwiyya. Ba n maa ben bura yɔnu ganu doke nuku sankiranun sɔ. ⁵ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a Isireliba sɔɔwɔ a nɛɛ, ben swaa tau. Na n ka bu sɛimɔ nɔni kpaki teeru sɔɔ mam, kon bu kam koosia. Bu ben bura yɔnu potirio tɛ, kpa n wa ye kon bu kua. ⁶ Ma ba n maa ben bura yaa ni doke saa min di ba doona Horebun guu ten di.

Yinni Gusunɔn kuru

⁷ Mi Isireliba ba ben sansani gira kpuro, Mɔwisi u ra ka kuu bekuruɔii te dewa u gira mi n ka sansani ye desire. U tu soka Yinni Gusunɔn kuru. Be ba kɪ bu Yinni Gusunɔ gɔanu bikia bera ba ra yari sansanin di bu da kuu ten mi. ⁸ Mɔwisi u n yariɔ u dɔɔ kuu ten mi, tɔn be kpuro ba ra sewa bu yɔra ben kunun kɔnnɔwɔ ba n Mɔwisi mɛɛra sere u ka du kuu te sɔɔ. ⁹ U n dua mi, saa yera a gura wii wuro te, ta ra saramɛ tu yɔra kuu ten kɔnnɔwɔ kpa Yinni Gusunɔ u ka nɔn gari ko. ¹⁰ Tɔn be kpurowa ba ra guru wii wuro te wa, ta yɔ kuu ten kɔnnɔwɔ. Kpa ben baawure u yiira win kurun kɔnnɔwɔ. ¹¹ Yinni Gusunɔ u ra ka Mɔwisi gari kowa nɔni ka nɔni nge me tɔnu u ra ka win bɔrɔ gari ko. Yen biru Mɔwisi

u ra gosirame u na sansaniɔ. Adama win bɔɔ aluwaasi Yosue, Nunin bii, u ku ra yari kuu ten min di.

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu nɔɔ mwɛɛru kua ma u ko n ka bu wāa

¹² Mɔwisi u Yinni Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, wee, a nɛɛ, n ka tɔn be doo tem me sɔɔ. Mɛya a maa nɛɛ, a man yɛ sāa sāa. Kaa n ka man nɔnu geu mɛɛra. Adama a n man sɔɔwa wi u koo man yɔsiri. ¹³ N n mɛn na, tɛ, a man wunen himba sɔɔsio kpa n nun gia, kpa n kɔam wunen durom wa. A yaayo ma tɔn be, ba sāawa wunen tɔn be a gɔsa.

¹⁴ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nen tii kon ka nun da kpa n nun nasara wɛ.

¹⁵ Mɔwisi u wisa u nɛɛ, à kun ka sun dɔɔ wunen tii, a ku de su doona minin di. ¹⁶ Amɔna ba koo ka tubu ma sa wunen kii geeru wa, nɛ ka wunen tɔmbu, ma n kun mɔ a ka sun da. À n ka sun da, saa yera sa ko n sāa nenem handunian tɔn be ba tie sɔɔ.

¹⁷ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, kon ko nge me a man bikia. Domi na nun yɛ sāa sāa, a maa nen kii geeru wa.

¹⁸ Mɔwisi u nɛɛ, a man wunen yiikon girima sɔɔsio.

¹⁹ Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ, kon na n sara wunen wuswaaɔ ka nen girima kpuro, kpa n nun nen yisuru sɔ, nɛ, Yinni Gusunɔ. Be na kii n durom kua, beya na ra durom kue. Be na maa kii n wɔnwɔndu kua, kpa n bu wɔnwɔndu kua.

²⁰ Adama na n derimɔ a nen wuswaa wa, domi goo sari wi u koo nen wuswaa wa kpa u n wāa. ²¹ Yen sɔ, ayeru garu wee nen bɔkuɔ kpee baa sɔɔ, mi kaa kpɔ a n wāa. ²² Sanam me na sarɔ ka nen yiikon girima, kon nun nen nɔma wukiri kpee baa ye sɔɔ. ²³ Yen biru kon nen nɔma wuna kpa a nen biru wa, adama a n nen wuswaa wasi.

Kpee besi yiru yen kɔsire

34

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a kpee besi yiru menɔ a daku nge yianɔ. Kon kɔam gari yi yore mi, yi yi raa wāa kpee besi yi sɔɔ, yi a kɔsuka. ² A sɔuru koowo sia bururu yellu, a yɔɔma Sinaɔn guuru mi, kpa a yɔra nen wuswaaɔ ten wallo. ³ A ku de goo u ka nun yɔɔma mi. A ku ra maa de n goo wa guu ten gam gum. Mɛya a ku maa de keteba ka yāanu, yen gaa yu yakasu di guu ten turuku.

⁴ Ma Mɔwisi u kpee besi yiru menɔ u daku nge yianɔ. U seewa buru buru yellu u yɔɔwa Sinaɔn guurɔ u kpee besi yiru ye neni nge me Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa. ⁵ Yera Yinni Gusunɔ u sarama guru wii wuroru sɔɔ u yɔra win bɔkuɔ. Ma u win tiin yisuru gerua u nɛɛ, nena na Yinni Gusunɔ. ⁶ Ma u sara Mɔwisin wuswaaɔ u nɔɔgiri sua u nɛɛ, nena Yinni Gusunɔ durom ka wɔnwɔndugii. Na ra saku n sere mɔru ko. Nen tɔn geeru ka nen bɔrɔkiniru ta kpā. ⁷ Na ra tɔmbu nen kiru sɔɔsi sere ka baadommaɔ. Na ra tɔn be ba kɔsa kua bu ben durum suuru kue, adama na ku ra taaregii garisi dɛɛro. Na ra baababan durum mɔru mwɛ ben bibun mi sere ka ben sikadominun bibɔ.

⁸ Yera Mɔwisi u yiira fuuku u nɔn sāwa. ⁹ Ma u nɛɛ, Yinni, à n ka man nɔnu geu mɛɛra, na nun kanamɔ, a de a ka sun da. Wee, tɔn be, swaa taoba. Adama a sun besen daa kɔsa ka besen durum suuru kuo kpa a sun ko wunegibu.

Gusunɔ u wure u ka Isireliba arukawani bɔkua

¹⁰ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee, na ka bɛɛ arukawani bɔkumɔ. Kon sɔm maamaakigia ko wunen tɔn be kpuron wuswaaɔ, yɛn bweseru goo kun koore tem gam. Tɔn be kpuro bɛn suunu sɔɔ i wāa, ba koo nɛ, Yinni Gusunɔn sɔmburu wa. Domi gāa nanumgina kon bɛɛ kua.

¹¹ Wooda ye na beε wεεmɔ mi gisɔ, i ye mεm nɔwɔ. Wee, kon Amɔreba ka Kananiba ka Hetiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba gira beεn wuswaan di. ¹² Wunε, Mɔwisi, a n tii sε, kpa a ku ra ka tem min tɔmbu arukawani bɔke, mi i ko i du kpa bu ku ra ko beεn yina. ¹³ Adama i ko ben yaku yenu sura kpa i ben bɔu wi ba mɔ Asitaaten sɔa yerun dɔnu wukiri, kpa i win bwāarokunu kɔsuku. ¹⁴ I ku ra bɔu goo sɔ domi nɛn yisira nisinugii. Na ku ra wure bu maa yinni goo sɔ. ¹⁵ A n tii sε kpa a ku ra ka tem min tɔmbu arukawani bɔke. Domi bɔn ben bɔnu gasirimɔ ba sɔamɔ ba yākunu mɔ, ba koo beε soku i ka bu ko. Kpa ben yaku yaa yu beε bine ko i di. ¹⁶ Sɔrɔkudo i ko beεn bii tɔn durɔbu kurɔbu sua ben bii wɔndiaba sɔɔ, kpa kurɔ be, bu de beεn bii be, bu nɛn sɔaru deri bu tɔn ben bɔnu sɔ.

¹⁷ I ku ra sisu sua i ka tii bwāaroku kua i sɔ.

¹⁸ I n da pεε ye ba n seeyatia doken tɔɔ bakaru ko saa ye na yi, suru wi ba mɔ Abibu sɔɔ. Kpa i pεε ye di sɔɔ nɔɔba yiru nge mε na beε yiire. Domi suru wi sɔara i yarima Egibitin di.

¹⁹ Bii gbiikoo tɔn durɔ baawure u ko n sɔawa negii, meya maa yaa sabenu kpuron bii gbiikii dwanu, n n keten na, n n maa yāarun na, n kun mε boo. ²⁰ N n ketekun na, i ka gen buu gbiikuu yāa buu kɔsinɔ kpa gu ko yaku yāaru. I kun maa kue mε, i gen wii suma buo i go. I ko bii gbiikoo tɔn durɔ baawure yakiawa ka gobi.

I ku de goo u na nɛn wuswaaɔ u kun kēru neni.

²¹ Alusuma sɔɔ, sɔɔ nɔɔba tia i ko sɔmburu ko, kpa i wεra sɔɔ nɔɔba yiruse, baa n n duurubun saan na, n kun mε gεεbun saa.

²² I n da gεεbun tɔɔ bakaru ko sanam mε i alikama yε ya gbia ya ye gεεbu torua, kpa i Kunun tɔɔ bakaru ko sanam mε i beεn dāa binu sɔrimɔ, wɔɔ gɔ n kpeeyɔ.

²³ Wɔɔ tia sɔɔ, nɔn itawa tɔn durɔ baawure u koo na nε Gusunɔ, Isireliba Yinnin sɔa yerɔ. ²⁴ I ku bεrum ko. Kon bwese ni gira beεn wuswaan di, kpa n beεn tem yasia. Goo kun kākɔ u mu bine ko sanam mε i man tɔɔ bakaru diiyammε nɔn ita ye, wɔɔ ka wɔɔ.

²⁵ I ku man yaku yaan yem wε ka pεε ye ba seeyatia doke sannu. I n Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru mɔ, i ku de ten yaa yu tiara sere sisiru bururu. ²⁶ Wɔɔ ka wɔɔ i n da ka beεn gbean dīa gbiikinu nε, nε, Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ.

I ku ra boo buu yike ka gen mεron bom.

²⁷ Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nεε, a gari yi yoruo domi yiya nɛn arukawanin wiru ye na ka beε bɔkumɔ, wunε ka Isireliba.

²⁸ Mɔwisi u wāa mi ka Yinni Gusunɔ sɔɔ sɔɔ weeru ka wɔkuru weeru. U n dīanu di, u n maa nim nɔra. Ma Yinni Gusunɔ u arukawani yen gari yorua kpee bεsi yi sɔɔ, yiya wooda wɔku te.

Mɔwisi u sarama Sinain guurun di

²⁹ Ye Mɔwisi u ka Yinni Gusunɔ gari kua u kpa, u sarama Sinain guurun di u woodan kpee bεsi yiru ye neni, win wuswaa ya ballimo. Adama win tii u n yε mε. ³⁰ Aroni ka Isireliba kpuro ba nɔn mεera ba wa wee, win wuswaa ballimo ma ba bεrum bara bu nɔn susi. ³¹ Adama u bu soka, ma Aroni ka Isireliban guro gurobu ba na win mi, u ka bu gari kua. ³² Yen biru Isireliba kpuro ba nɔn susi, ma u bu wooda ye kpuro saaria ye Yinni Gusunɔ u nɔn wε Sinain guuru wɔllu mi.

³³ Ye u ka bu gari kua u kpa, u win wuswaa sɔnditia wukiri. ³⁴ U n da Yinni Gusunɔn kuu ten mi u ka nɔn gari ko, u ra sɔnditia ye wunεwa sere u n kpam yarima. U n yarima min di, yera u ra Isireliba sɔ ye Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa.

³⁵ Kpa bu win wuswaa wa ya ballimɔ. Yen biruwa u ra ye sɔnditia wukiri sere ù n kɔam duɔ u ka Yinni Gusunɔ gari ko.

YINNI GUSUNɔN KURUN SɔMBURU

Tɔɔ wɛrarugiru

35

¹ Mɔwisi u Isireliba kpuro mɛnna u bu sɔɔwa u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u sun sɔɔwa su ko. ² Alusuma tia sɔɔ, sɔɔ nɔɔba tia sa ko n da bɛsɛn sɔma kpuro ko. Adama sɔɔ nɔɔba yiruse ya ko n sɔawa tɔɔ wɛrarugiru te sa ko Yinni Gusunɔ deria. Yen sɔ, bɛsɛn wi u sɔmburu kua te sɔɔ, ba koo yɛro gowa. ³ Baɔ dɔɔ i ku ra sɔre tɔɔ te sɔɔ, bɛɛn yenusɔ.

Kɛɛ ni ba koo ka na Yinni Gusunɔn kuu bekurugii ten sɔ

⁴ Mɔwisi u kɔam Isireliba sɔɔwa u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u bɛɛ yiire. ⁵ U nɛɛ, i ka nɔn kɛnu naawa ka nuku tia bɛɛn ye i mɔ sɔɔ. Kɛɛ nɔn bweseru i ko i ka na wee. Niya wura ka sii geesu ka sii gandu, ⁶ ka beka ye ba wɔkua ka bura ka maa gaadura, ka beku wunɔmginu ka maa ni ba wesa ka wɛɛ damgii ka sere ye ba kua ka boo sansu, ⁷ ka yāa kinenun gɔni yi ba sɛɛsu doke ka gɔni damgii ka akasian dāa, ⁸ ka gum mɛ ba koo ka fitilanu sɔra, ka gāa nubu duroruginu ni ba ko n da doke gum sɔɔ mɛ ba ra kpuro tāre bu ka sɔɔsi ma Gusunɔ u ye gɔsa nɛnɛm, ka turare sɔɔ ye ba ra dɔɔ doke ⁹ ka kpee gobiginu nɔn nɔni sāa bɛrɔ wuru ni ba koo doke yabe tarakpe ge sɔɔ, ka ni ba koo doke bɔɔ bara yen wɔlɔ. ¹⁰ Bɛɛn baawure wi u maa sɔmbu ten bwisi mɔ, u na u tu ko nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua, ¹¹ ye u nɛɛ, su kuu bekurugiru koowo mi sa ko n da nɔn sā, kpa su ten wukiritii ko yi ba kua ka boo sansu ka yaa gɔni, ka sɔretii ni, ka dāa bɛsi yi, ka dāa karetii yi, ka ten dāa bɛsi sinumgii ka yin yɔratii, ¹² ka woodan kpakororu ka ten wukiritia ka ten dāa pɔɔsi yi ba ko n da ka tu sue, ka beka kare te ta ko n tu berua dii te ta dɛere gem gem sɔɔ, ¹³ ka tabulu ye ba ka yen dendi yānu kpuro, ka sere dāa pɔɔsi yi ba ko n da ka ye sue, ka pɛɛ ye ba koo yi yen wɔlɔ, ¹⁴ ka dabu ge, ka gen dendi yānu kpuro, ka gen fitilanu, ka nɔn gum, ¹⁵ ka kpakoro tɛn wɔlɔ ba ko n da turare dɔɔ doke, ka sere ten dāa pɔɔsi yi ba ko n da ka tu sue, ka gum mɛ ba ko n da kpuro tāre bu ka sɔɔsi ma Gusunɔ u ye gɔsa nɛnɛm ka turare ye ba ko n da dɔɔ doke, ka beku kɛnutii te ba koo doke kuu ten kɔnnɔwɔ, ¹⁶ ka yāku yeru ka ten kɔkɔsɔ ye ba koo ko ka sii gandu, ka ten dāa pɔɔsi yi ba ko n da ka tu sue ka ten dendi yānu, ka boo ge, ka gen sɔwaritia, ¹⁷ ka kuu ten karan beku, ka yen sii pɔɔsi ka yin yɔratii ka sere maa kara yen kɔnnɔn beku kɛnutiru ¹⁸ ka kuu ten gabatian kurumba ka ten wɛɛ, ¹⁹ ka beka ye ba koo ka kuu ten dendi yānu kpuro bɔke, ka sere sāa yāa ni Aroni ka win bibu ba ko n da doke bu ka sɔmburu ko kuu ten mi.

²⁰ Ye Mɔwisi u gari yi gerua u kpa ma Isireliba kpuro ba doona win min di. ²¹ Yen biru, be ba gari yi gɔru doke, ba ka kɛɛ ni na ka nuku tia bu ka Yinni Gusunɔn kuu te ko, ka ten dendi yānu kpuro ka yāa ni yāku kowobu ba ko n da doke bu ka sɔmburu ko kuu ten mi. ²² Tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu be ba gɔru doke bu ka Yinni Gusunɔ kɛru naawa, ba ka swaa tonkunu ka sumi ka taaminu ka sɛɛnin bataniba, ye ya sāa wuran gāanu kpuro gesi, ben baawure u ka na ma u yi ka kɛɛ wɛɛɛbun wororu. ²³ Be ba maa beka mɔ ye ba wɔkua ka bura ka maa gaadura, ka beku wunɔmginu ka maa ni ba wesa ka wɛɛ damgii ka sere maa ye ba kua ka boo sansu, ka yāa kinenun gɔni yi ba sɛɛsu doke, ka gɔni damgii, ye kpurowa ba ka na Yinni Gusunɔn kuu ten sɔ. ²⁴ Be ba maa sii geesu

mə, ka sii gandu, ba ka na ba yi ka kɛɛ wɛɛbun wororu. Be ba maa akasian dāa mə ba ka na sɔmbu ten sɔ. ²⁵ Tɔn kurɔ be ba maa wɛɛ taribu yɛ, ba wɛɛ bwese bweseka tara, gaaduragii, ka boogugii ka wunɔmgii, ka wɛɛ damgii, ba ka na. ²⁶ Ma ben gabu be ba sɔmbu ten yɛru ka ten kīru mə, ba boo sansun wɛɛ tara. ²⁷ Be ba maa sāa wirugibu ba ka kpee gobiginu nin nani sāa berɔ wuru na bu ka yabe tarakpe ge ka bɔɔ bara ye buraru koosi. ²⁸ Ma gaba ka gum na me ba koo ka fitilanu sīra, ka gāa nubu duroruginu ni ba ko n da doke gum sɔɔ me ba ra kpuro tāre bu ka sɔɔsi ma Gusunɔ u ye gɔsa nenem, ka turare sɔɔ ye ba ra dɔɔ doke. ²⁹ Isireliba sɔɔ, be ba tii wɛ bu ka somi sɔmbu te sɔɔ, te Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa mi, ba ka ben kɛɛ ni nawa ka nuku tia.

Besaleli ka Oholiabu ba sɔmbu te torua

³⁰ Mɔwisi u kɔpam Isireliba sɔɔwa u nɛɛ, wee, Yinni Gusunɔ u Besaleli Urin bii gɔsa wi u sāa Hurin debubu Yudan bweseru sɔɔ. ³¹ Ma u nūn win Hunde yibia u bwisi ka laakari ka yɛru wa u ka sɔm bwese bweseka ko. ³² U koo kpī u sɔmbu ten baayeren kpunaa yi. Ye u koo ko, yera wura ka sii geesu ka sii gandun sɔmburu, ³³ ka kpee gobiginun dākubu ka nin gorebu ka dānun dākubu, sāa yee ten bura yānu baaniren sɔmburu gesi. ³⁴ Yen biru Gusunɔ u maa bu bwisi kā, wi ka Oholiabu wi u sāa Ahisamakin bii Danun bweseru sɔɔ, bu ka gabu sɔmbu te sɔɔsi. ³⁵ Bera u yɛru wɛ bu ka sāa yee ten bura yānu ko kpa bu beka ye kpuro buraru kua. U bu yɛɛ te wɛwa sāa yee ten sɔma baayere kpuron sɔ.

36

¹ Besaleli ka Oholiabu ka tɔn be Yinni Gusunɔ u bwisi ka yɛru ka laakari wɛ bu ka kuu ten sɔmburu kpuro ko, ba koo tu kowa nge me u gerua.

² Ma Mɔwisi u Besaleli ka Oholiabu sokusia ka sere be Yinni Gusunɔ u maa sɔmbu ten bwisi ka yɛru kā ma ba tii wɛ ka nuku tia. ³ Ma ba kɛɛ ni mwɛɛra Mɔwisin min di, ni Isireliba ba wɛ Yinni Gusunɔn kuu ten sɔ. Adama bururu baatere ba ra n maa ka kɛɛ ni naamɔwa Mɔwisin mi ka kīru. ⁴ Ma tɔn be ba sɔmbu te mɔ mi, ben baawure u gina win sɔmburu deri, ⁵ ma ba na Mɔwisin mi, ba nūn sɔɔwa ba nɛɛ, tamba ka kɛnu naamɔ n kere mɛn bukata sa mɔ su ka sɔmbu te ko te Yinni Gusunɔ u gerua.

⁶ Yera Mɔwisi u dera ba kpara ba nɛɛ, goo u ku maa ka kɛnu na kuu ten sɔ. Mesuma u kua u ka kɛɛ ni yɔrasia. ⁷ Domi ni ba wɛ kɔ nu koo turi nu tiara.

Ba kuu ten sɔma mɔ

⁸ Tɔn be ba sɔmbu ten yɛru mɔ mi, ba kuu te kua ka beka wɔku te ba weša ka wɛɛ damgii ka wɛɛ yi ba wɔkua ka bura ka maa gaadura, ka wɛɛ wunɔmgii. Ma ba wɔllun kɔsɔbun weenasibu kua ya kua buraru beka ye sɔɔ. ⁹ Beku nin teerun dɛɛbu bu sāawa gɔm soonu tɛna yiru sari. Ten yasum maa gɔm soonu nɛɛ. ¹⁰ Yen biru ba beka yen nɔɔbu sua ba swɛɛna. Nge meya ba maa kua ka nɔɔbu ye ya tie. ¹¹ Ma ba yen baayeren goo baka teerɔ wɛri doke ka wɛɛ yi ba wɔkua ka bura, yi ba koo ra ka ye sɔrena. ¹² Wɛri weeraakuukuubuwa ba doke beka ye ba swɛɛnan baayeren goo baka teerɔ yi n nɔɔ kisine. ¹³ Yen biru ba sɔretinu weeraakuru kua ka wura ba ka beka ye kpuro sɔrena ma ya kua beku teeru kuu ten sɔ.

¹⁴ Ba maa bekunu wɔkura tia wesa ka boo sansu bu ka kuu bekurugii te wukiri. ¹⁵ Beku nin baateren dɛɛbu bu sāawa gɔm soonu tɛna, ten yasum gɔm soonu nɛɛ. ¹⁶ Ma ba beka yen nɔɔbu sua ba swɛɛna. Ma ba maa nɔɔba tia ye ya tie swɛɛna nenem. ¹⁷ Ma ba wɛri weeraakuukuubu doke beka ye ba swɛɛnan baayeren goo baka teerɔ. ¹⁸ Ma ba sɔretii kua weeraakuru ka sii gandu bu ka beka ye kpuro sɔrena, kpa bekunu wɔkura tia ye, yu ko beku teeru. ¹⁹ Ma ba

yāa kinenun gōni swērasia ba swēena bu ka kuu te wukiri. Ma ba maa yaa gōni sinumgii gee swēena yi ba koo sōndi ye kpuron wōllō.

²⁰ Yen biru ba akasian dāa besi kasu yi ba koo gira yi ka ko kuu ten dāa. ²¹ Dāa besi yin dēebu bu sāawa gōm soonu wōkuru, yin yasum maa gōm soo teeru ka bōnu. ²² Ma ba yi sōretii dokea yiru yiru yi biru kisine. ²³ Dāa besi yēnda ba kua bu ka gira kuu ten sōo yēsan nōm dwaru gia. ²⁴ Ma ba yen baayere yōratii yiru kua ka sii geesu. Ma ba yi doke mi sōretii yi, yi wāa. ²⁵ Ma ba maa dāa besi yēndu kua bu ka gira ten sōo yēsan nōm geu gia. ²⁶ Ma ba yen baayere yōratii yiru dokea yi ba kua ka sii geesu. ²⁷ Dāa besi nōba tia ba kua bu ka gira ten biru sōo duu yeru gia. ²⁸ Ba maa dāa besi yiru kua bu ka doke tia tia ten goo gōmkinō biru gia, ²⁹ yi n ka yōnō manine saa tem di sere ka wōllō ma ba yi sumi wasi wōllō. Mēsuma ba goo gōmkinu yiru ye kpuro kua. ³⁰ Nge mēya ba dāa besi nōba ita kua bu ka gira kuu ten biru gia, yin baayere ka yen yōratii yiru yi ba kua ka sii geesu. Ma yi kua yōratii wōkura nōbu ka tia.

³¹⁻³² Yen biru ba ten yēsi ita akasian dāa nōbu nōbu kare. Ma ba sōo yari yerugia deri. ³³ Dāa karetia ye ya wāa yēsa baayeren suunu sōo mi, yen nōo ga yōra dāa gōmkinō. ³⁴ Ma ba dāa besi yi ka dāa karetii yi wura pote. Ma ba wuran sumi kua yi sōo ba koo dāa karetii yi wasi wasi.

³⁵ Ma ba beku kareru kua ka wēe dangii ka wēe yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura, ka wēe wunōmgii. Ma ba wōllun kōsobun weenasibu kua beku te sōo, ya kua ten buraru. ³⁶ Yen biru ba dāa besi sinumgii nne kua ba wura pote, ma ba sōretii wuragii doke yi sōo yi ka beku kare te gaba. Ma ba dāa besi yi yōratii dokea yi ba kua ka sii geesu.

³⁷ Ma ba kuu ten beku kenutiru wesa ka wēe dangii ka wēe yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura, ka wēe wunōmgii ma ba beku te sōma dokea. ³⁸ Ba akasian dāa besi sinumgii nōbu kua bu ka beku kenutii te bwē, ka sōretii yi yi koo tu gaba, ma ba dāa besi yi furōsu ka sii deki kua ba ye kpuro wura pote. Ma ba yin baayere yōratia kua ka sii gandū.

Woodan kpakororu

37

¹ Besalēli u Yinni Gusunōn woodan kpakoro te kua ka akasian dāa. Ten dēebu bu sāawa gōm soonu yiru ka bōnu. Ten yasum ka ten gunum mu nēwa, ye kpuro gōm soo teeru ka bōnu bōnu. ² Ma u tu wura pote ten sōwō ka tōwō. Ma u ten goonu nne ye, nōo bōka kua ka wura. ³ Ma u wuran sumi kua wasi nne u doke ten goo gookan yinna yenu sōo, yiru ya mēerine bee tia, yiru yeni ya maa mēerine bee tia. ⁴ Ma u dāa pōosi kua yiru u yi wura pote. ⁵ Ma u yi wasi kpakoro ten sumi yi sōo beri berika. Yiya ba ko n da ka tu sue.

⁶ Yen biru u kpakoro te wukiritia kua ka wura. Wukiritia yen dēebu bu sāawa gōm soonu yiru ka bōnu, yen yasum maa gōm soo teeru ka bōnu. ⁷⁻⁸ Ma u wōllun kōsobun weenasibu yiru kua ka wura u mani wukiritia yen goo piiminu wōllō gee ka gee. ⁹ Ma yi kpakoro ten wukiritia ye kasa wukiri mam mam. Yi wuswaa kisinewa yi mēerine.

Tabulu mi ba ra pēe yi

¹⁰ U tabulu ye kua ka akasian dāa. Yen dēebu bu sāawa gōm soonu yiru, yen yasum maa gōm soo teeru. Ma yen gunum maa sāa gōm soo teeru ka bōnu. ¹¹ U ye kpuro wura pote ma u ye nōo bōka kua ka wura. ¹² Ma u dāa besi piiminu gore yen goo gooka mi, ni nu ka nōm tararun yasum ne u ka sikerena ma u

maa nin tii wuru pote. ¹³ Ma u sumi nne kua ka wuru u doke yen goo gookaa mi yen naasu gire gire. ¹⁴ Sumi yi, yi waa mi ba daa besi piimii ni goren boku bokukaa. Yi sara ba koo daa paaasi wasi bu ka tabulu ye sua. ¹⁵ Ma u daa paaasi yiru kua u wuru pote. ¹⁶ Yen biru u tabulu yen dendi yanu kua. Niya perentiba ka nari ka gbēa ka gbēe yorukunu ni sō ba ko n da tam doke bu ka yāku ko. U ye kpuro kuawa ka wuru.

Fitilan dabu

¹⁷ Ma ba dabu ge seka ka wuru. Gen yōratia ka gen patura ka gen kaaasi ka gen bura te ta ka daa marum ka biibii weene, ye kpuro ya saawa bori tia. ¹⁸ Kaaasi naaba tia ga ma. Gen yēsi yēsikaa kaaasi ita ita. ¹⁹ Gen kaaasa baayere, buranu itawa ya ma. Nu ka daa marum ka biibii weene. ²⁰ Dabu gen paturan tii ya buranu nne ma ni nu ka daa marum ka biibii weene. ²¹ Mi kaaasi yiru yiru yi gbinne ka patura, u min temo buraru koosiwa te ta ka daa marum weene. ²² Bura ni ka kaaasi yi, ye kpuro ya saawa wuran bori tia. ²³ Yen biru ba fitila naaba yiru ye kua ka nin baku ka mi torom mu ko n da wariiki. Ye kpurowa ba kua ka wuru. ²⁴ Wura ye ba ka dabu ge ka gen dendi yanu kpuro kua, ya saawa kilo tena.

Kpakoro tēn wallo ba ko n da turare dōo doke

²⁵ Yen biru ba maa kpakororu kua tēn wallo ba ko n da turare dōo doke. Ten dēebu bu saawa gam soo teeru. Ten yasum maa gam soo teeru. Ten goonu nne ye, ya newa. Ten gunum maa gam soonu yiru. Ma ba dera ten goo gamkinu nne daa ya naa yara nge kaanu. ²⁶ Ma ba kpakoro te kpuro wuru pote, sere ka ten kaano ma ba tu naa boka kua ka wuru ba ka sikerena. ²⁷ Ma ba sumi nne kua ka wuru ba doke ten goo gamkinu naa boka yen temo yi merine yiru yiru. Sumi yi sara ba koo daa paaasi yiru wasi beri berika yi ba ko n da ka tu sue. ²⁸ Ma ba daa paaasi yi kua ka akasian daa ba yi wuru pote.

²⁹ Yen biru be ba ra turare ko ba gum me kua me ba ko n da kpuro tare bu ka sōsi ma Gusuno u ye gosa nenem, ka sere maa turare ye ba ko n da dōo doke.

Yaku yeru ka boo sii ganduguu

38

¹ Ma ba yaku yee te kua ka akasian daa. Ten goonu nne ye kpuro ya newa. Ya saa gam soonu naabu naabu. Ten gunum maa gam soonu ita. ² Ma ba dera kaanu nu yara ten wallun goo gamkinu ma ba yaku yee te kpuro sii gandu pote. ³ Ma ba ten dendi yanu kpuro kua ka sii gandu. Niya gbēe ni ba koo ka torom gura, ka kaatonu, ka kaato donnuginu, ka gbēe ni sō ba koo yaa yem doke bu ka yēka, ka dōo guratii. ⁴ Ma ba kōkōo kua ka sii gandu, ba ye sua ba doke yaku yee ten kōkōo ma yen naa ga seema wallo yaku yee ten suunu suunukaa. ⁵ Ma ba yen goo gookaa sumi doke yi sō ba koo daa paaasi wasi. ⁶ Ma ba akasian daa paaasi yiru kua ba sii gandu pote. ⁷ Ma ba daa paaasi yi wasi sumi yi sō beri berika yi ba ko n da ka yaku yee te sue. Ba tu kuawa ka daa besi ma ta wōru ma.

⁸ Ma ba boo ge kua ka gen sawaritia, ye kpuro ya saawa sii gandu. Ba nu mwerawa tōn kurōbun mi be ba ra sine saa yee ten kōnnōwō. N deema sii gan niya nu ra n saa ben digi.

Kuu ten kara

⁹ Ba kuu te kara koosi ka beku damginu. Yen sō yēsan nōm dwardu gia yen dēebu bu saawa gam soonu wunabu (100). ¹⁰ Ma ba daa besi sinumgii yendu

sua yi kua kara yen dāa. Ma ba yin yōratii kua ka sii gandū. Yen biru ba maa yin beku soretinu kua ka sii geesu. Ma ba sii geesun deki kua bu ka beka ye taare. ¹¹ Kara yen sōo yēsan nōm geu gia, yen bekunun dēebu sāawa gōm soonu wunōbu (100). Ma ba nu sōre kara dāa sōo nge mē ba sōo yēsan nōm dwardugii ni kua. ¹² Sōo duu yeru gia kara yen bekunun dēebu sāawa gōm soonu weeraakuru. Ma ba nu sōre kara dānu wōkuru sōo ye ya soretii mō nge mē ba sōo yēsan nōm dwardugii ni kua. ¹³ Yen sōo yari yeru gia maa, yen dēebu bu sāawa gōm soonu weeraakuru. ¹⁴⁻¹⁵ Kara beku ni nu wāa kara yen kōnnōn beri berikaō, nin dēebu bu sāawa gōm soonu wōkura nōōbu nōōbu. Ma ba nu kara dānu kua ita ita, ten baatere ka ten yōratia.

¹⁶ Ba kara yen beku kpuro kuawa ka wēe damgii. ¹⁷ Kara dāa nin yōratii, sii ganda ba ka yi kua. Yen soretii ni nu wāa dāa ye sōo, ka sii deki yi, ye kpuro ya sāawa sii geesu. Ma ba dāa nin wōlō sii geesu pote. Dāa ni kpuro nu sōrenewa ka sii deki yi. ¹⁸ Ba kara kōnnō gen beku kenutii te kuawa ka wēe damgii ma ba tu buraru kua ka wēe wunōmgii ka yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura. Ten yasum sāawa gōm soonu yēndu, ten gunum maa gōm soonu nōōbu nge mē kuu ten beku teera yasum nē. ¹⁹ Dāa bēsi sinumgii nne sōōra ba beku kare te sōre, ma ba yin yōratii kua ka sii gandū. Ba yin wii wōlō sii geesu pote nge furō. Ma ba yin soretinu ka sere yin sii deki yi kua ka sii geesu. ²⁰ Kuu bekurugii te, ka kara yen gabatian kurum kpuro ya sāawa sii gandū.

Sii si kuu bekurugii te, ta di

²¹ Mōwisi u Lefiba sōōwa bu sisun dooru ko si kuu bekurugii te, ta di, tē sōo ba koo Yinni Gusunan woodan kpakoro te doke. Itamaa, Aroni yāku kowon biiwa u sāa ben wirugii. ²² Besaleli, Urin bii, Hurin debubu, Yudan bweseru sōo, u kuu ten sōmburu kua kpuro te Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u ko. ²³ Oholiabu, Ahisamakin bii, Danun bweseru sōo, wiya u Besaleli somi u ka sōmbu te kua. Wiya u gāa dabinu kua kua. U sōman kpunaaba kua, u kpee gobiginu dāka, ma u beku buraru kua ka wēe wunōmgii ka yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura.

²⁴ Wura ye Isireliba ba wē ba ka kuu bekurugii te, ka ten dendi yānu kpuro kua ya sāawa kilo nēne ka wata ka wōkura nōōbu ka yirun (875) saka. Ba ye yīirawa ka ben sāa yerun sakaku.

²⁵ Sii gee si Isireliba ba maa wē sanam mē ba bu garimō, su kuawa kilo nōrōbun suba ita ka wōkura nōōbu ka yirun (3.017) saka. Ba su yīirawa ka ben sāa yerun sakaku. ²⁶ Tōn be ba sii gee si wē, ben geera sāawa tōnu nōrōbun suba nata ka ita, ka nēera wunōbu ka weeraakuru (603.550). N deema be ba wōo yēndu tura, ka be ba kere mē, bera ba gara. Ben baawure u wēwa garamu nōōbu. ²⁷ Sii geesun kilo nōrōbun suba itawa (3.000) ba ka kuu bekurugii te ka ten beku kare ten dāa bēsin yōratii wunōbu (100) kua. Yen baayere, kilo tēna. ²⁸ Ma ba maa ka sii geesun kilo wōkura nōōbu ka ita ye ya tie soretii ni, ka dāa bēsi yin furōsu, ka sii deki yi kua.

²⁹ Sii gan ni Isireliba ba maa mēna, nu kuawa kilo nōrōbun suba yiru ka wunaa teeru ka nne (2.124). ³⁰ Sii gan niya ba ka kuu ten kōnnōn dāa bēsi sinumgii yōratii kua ka yāku yee te, ka ten kōkōsō ye, ka ten dendi yānu. ³¹ Ka niya ba maa kuu ten kara dānun yōratii, ka yen kōnnōn pōōsin yōratii ka sere kuu te, ka kara yen gabatian kurum kpuro kua.

Yāku kowon yabe tarakpe

39

¹ Ba yāku kowobun yāa ni kua ka yāa sansun beku ni ba wōkua ka bura ka maa gaadura ka ni ba wunom doke. Ma Mōwisi u dera ba Aronin sāa yāa ni kua nge me Yinni Gusunō u gerua.

² Ba yabe tarakpe ge kua ka beku te ba kua ka wēε damgii, ma ba ge buraru kua ka wēε yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura ka wēε wunomgii ka wura. ³ Ba wura ye besukawa teere teere ba doke doke yabe tarakpe gen bekuru sōo. ⁴ Ma ba gu sari yiru kua bu ka gen senu sarena. ⁵ Yabe tarakpe ge ka gen sēkatia ya sāawa beku nōni tee, ma ba sēkatia ye yinusi yabe te sōo. Ba ye kuawa nge me Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u ko. ⁶ Ma ba kpee gobiginu yiru nin nōni sāa berō wuru wura gore ni sōo ba Isireli bibun yīsa yorusi nge me ba ra yore sisō. ⁷ Ma ba nu mani sari yi sōo nu ka sōosi ma Isirelin bwesenu kpuro yīsa Aroni u sōowa sanam me u duō sāa yee ten mi. Meya ba ye kpuro kua nge me Mōwisi u gerua.

Yāku kowon bōo bara

⁸ Ba maa bōo bara ye kua. Ye ka yabe tarakpe ge, ya sāawa beku nōni tee ka bura teeru. ⁹ Bōo bara yen yasum ka yen dēεbu mu newa. Ye kpuro gōm soonun bonu bonu. ¹⁰ Ma ba ye kpee gobiginu bwese bweseka mani sīa nne. Kpee nin nōni wee. Sīi gbiikaa sōo, swāaru ka dōm buuru ka wuru beku. ¹¹ Yiruse sōo maa, swāaru ka boogu ka sōo tiro. ¹² Itase sōo, dōm buuru ka nōni bwese bweseka ka gaadura. ¹³ Nnese sōo, wuru beku ka berō wuru ka nōni bwese bweseka. Ba ye kpuro wura gore gorewa ba sere mani bōo bara ye sōo. ¹⁴ Ma ba nin baatere sōo Isirelin bibun yīsinu yorua tia tia, domi ben baawuren yisuru ta sāawa Isireliban bwese kera tian yisuru.

¹⁵ Ma ba bōo bara ye wuran yōni yiru kua. ¹⁶ Ma ba taaminu yiru ka soretinu yiru kua ka wura, ma ba taamii ni doke bōo bara yen soo wōrikisō. ¹⁷ Taaminu yiru ye sōora ba wuran yōni yiru ye sōre. ¹⁸ Ma ba bōo bara yen yōni yi gbinisi yabe tarakpe gen sarisō mi wuran soretii ni, nu wāa, kpa ya n ka sōndi tororu wōllo. ¹⁹ Ma ba maa wuran taaminu yiru kua ba doke bōo bara yen soo temkisō si su yabe tarakpe ge girari. ²⁰ Ma ba maa taaminu yiru kua ka wura ba nu doke yabe tarakpe gen sarin nōwō wuswaa sēkatia yen wōllu gia. ²¹ Yen biru ba bōo bara yen taamii ni sōo wēε gaaduragii doke ba yi gbinua yabe tarakpe gen taaminu sōo. Nge meya ba ka ye sōre yabe tarakpe ge sōo yu ku ka bāari. Ba ye kuawa nge me Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa.

Yāku kowon sāa yāa ni nu tie

²² Yabe tēn wōllo ba yabe tarakpe ge sōndi, ba tu wesawa ka wēε gaaduragii. ²³ Ma ba ten wīirō sōma doke ba sinum koosia kpa tu ku raa ka gēera. ²⁴ Ma ba ten temō tusanu doke ni nu ka dāa marum gam weene. Ba nu kua ka wēε damgii ka yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura ka wēε wunomgii. ²⁵ Ma ba maa wuran yangire piiminu kua ba nu doke ba ka sikerena, nu kpasā sāa ka tusa ni. ²⁶ Ba ye kuawa nge me Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa.

²⁷ Ma ba Aroni ka win bibu takoba kua ka wēε damgii. ²⁸ Meya ba maa dawani ye kua ka furōsu si su sāa ben buraru te ta ben girima sōosimō, ka sokoto kpirinu. Ba ye kpuro kua ka wēε damgii. ²⁹ Ba maa sēkatia ye wesa ka wēε damgii ba buraru koosi ka wēε yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura ka wēε wunomgii. Meya ba ye kpuro kua nge me Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa.

³⁰ Ba batani wuragia ye kua ba yorua ye sɔɔ, wini sãawa Yinni Gusunɔgii. Ba ye yoruawa nge me ba ra yore sisɔ. ³¹ Ma ba ye sɔresi dawani yen wɔllɔ ka wɛɛ gaaduragii nge me Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa.

Ba Yinni Gusunɔn kuu bekurugii ten sɔmburu kua ba kpa

³² Isireliba ba Yinni Gusunɔn kuu bekurugii te kua ba kpa. Ba ye kpuro kuawa nge me Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa.

³³ Ma ba ka Mɔwisi ten yãnu kpuro naawa.

Niya beka ye ka yen sɔretinu ka dãa besi yi ka dãa kareti yi ka dãa besi sinumgii yi ka yin yɔratii

³⁴ ka yãa kinɛnun gɔni yi ba swɛrasia ka yaa gɔni sinumgii yi ka beku kare te

³⁵ ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te ka ten nenutii ka ten wukiritia,

³⁶ ka tabulu ye ka yen dendi yãnu ka pɛɛ ye ba ra yi yen wɔllɔ,

³⁷ ka dabu wuraguu ge ka gen fitilanu ka nin dendi yãnu ka nin gum,

³⁸ ka kpakoro wuragiru tɛn wɔllɔ ba ko n da turare dɔɔ doke, ka gum me ba ko n da kpuro tãre bu ka sɔɔsi ma Gusunɔ u ye gɔsa nenɛm, ka turare nubu duroruɟia ye

ka kuu ten kɔnnɔn beku kenutiru,

³⁹ ka yãku yee te ba kua ka sii gandu ka ten kɔkɔsɔ sii gandugia ka ten nenutii ka sere ten dendi yãnu kpuro

ka maa boo ge ka gen sɔwaritia,

⁴⁰ ka kuu ten karan bekuu ka yen dãnu ka nin yɔratii ka yen kɔnnɔn beku kenutiru ka yen wɛɛ ka yen gabatian kurumba,

ka sere sãarun dendi yãnu kpuro ni ba koo dendi kuu te sɔɔ,

⁴¹ ka sãa yãa ni Aroni ka win bibu ba ko n da doke bã n sɔmburu mɔ sãa yee ten mi. Niya nu koo ben girima sɔɔsi.

⁴² Isireliba ba sɔmbu te kuawa mam mam nge me Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa. ⁴³ Ye Mɔwisi u yãa ni mɛɛra u kpa, yera u wa ba nu kuawa nge me Yinni Gusunɔ u gerua. Ma u bu domaru kua.

Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u kuu te giro

40

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ² suru gbiikoon tɔɔ gbiikiru sɔɔra kaa nen kuu te gira. ³ Å n tu gira a kpa, kpa a woodan kpakoro te sua a doke te sɔɔ, kpa a tu gandi ka beku kare te. ⁴ Kpa a tabulu ye duusia ka yen dendi yãnu, ka maa dabu ge, kpa a gen fitilanu doke nin ayenɔ. ⁵ Kaa maa de bu kpakoro wuragiru tɛn mi ba ko n da turare dɔɔ doke yi woodan kpakororun deedeeru. Kpa a maa beku kenutiru doke kuu ten kɔnnɔwɔ. ⁶ Kpa a ma yãku yee te yi ten ayerɔ kuu ten kɔnnɔn deedeeru. ⁷ Kpa a boo ge yi yãku yee te ka kuu ten baa sɔɔ kpa a gu nim yibia. ⁸ Kpa a kuu ten kara ye gira a ka sikerena, kpa a yen kɔnnɔn beku kenutiru doke.

Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u kuu te gum yɛka ta n ka sãa nenɛm

⁹ Yen biru kaa gum yɛka kuu te sɔɔ ka ten dendi yãnu kpuro sɔɔ. Nge meya kaa ka sɔɔsi ma ta sãa sãarugiru. ¹⁰ Meya kaa maa yãku yee te gum me yɛka ka ten dendi yãno. Nge meya kaa ka sɔɔsi ma ta sãa sãarugiru. ¹¹ Kaa maa boo gen tii ka gen sɔwaritia gum me yɛka a ka sɔɔsi ma ga sãa sãaruguu.

¹² Yen biru kaa ka Aroni ka win bibu na kuu ten kɔnnɔwɔ, kpa a bu wobure ka nim dirum. ¹³ Kpa a Aroni sãa yãa ni sebusia a nùn gum me tãre a ka sɔɔsi ma u sãa nen yãku kowo. ¹⁴ Meya kaa maa win bibu sɔ bu susima kpa a bu tako

be sebusia. ¹⁵ Yen biru kpa a maa bu gum me täre nge me a ben tundo kua. Nge meya kaa ka sōsi ma ba sāa nen yāku kowobu, be ka ben bibun bweseru sere ka baadommao.

Məwisi u kuu te gira

¹⁶ Məwisi u kua kpuro nge me Yinni Gusunə u nūn sōwa. ¹⁷ Ye n kua wōo yirusen suru gbiiikon tōo gbiikuru saa min di ba yarima Egibitin di, yera Məwisi u Yinni Gusunən kuu te gira.

¹⁸ U gbia u dāa bēsi yin yōratii gira ma u dāa bēsi yi doke sōo, ma u yi dāa kare. Ma u dāa bēsi sinumgii gira. Ma u beka ye wukiri yin wōllo. ¹⁹ Ma u boo sansun beka ye sōndi beka yen wōllo. Ma u yaa goni yi sua u ka ye kpuro wukiri nge me Yinni Gusunə u nūn sōwa.

²⁰ Ma u woodan kpee bēsi yi sua u doke yin kpakoro te sōo. Ma u dāa pōosi yi ba ra ka tu sue wasi yin bēri yenə. Ma u ten wukiritia doke. ²¹ Ma u ka kpakoro te na u yi kuu ten dii te ta dēere gem gem sōo, ma u beku kare te doke u ka kpakoro te gandi nge me Yinni Gusunə u nūn sōwa.

²² Ma u tabulu ye doke nəm geu gia adēro ge sōo, à n duo kuu ten mi. ²³ Ma u pēe ye yorua tabulu wōllo mam mam, ye ba ka Yinni Gusunə naawa, nge me u nūn sōwa.

²⁴ Ma u dabu ge doke nəm dwareu gia tabulun deedeeru. ²⁵ Ma u gu fitilanu sōndi u sōra Yinni Gusunən wuswaa nge me u nūn sōwa.

²⁶ Ma u kpakoro wuragii te doke adēro ge sōo beku kare ten bəkuo te ta woodan kpakoro te gandi. ²⁷ Ma u turare dōo doke ten wōllo, nge me Yinni Gusunə u nūn sōwa.

²⁸ Ma u beku kenutiru doke kuu ten kənnəwə. ²⁹ Ma u yāku yee te yi kuu ten kənnəwə. Ma u yāku dōo mwaaarugiru ka abəru garu kua mi, nge me Yinni Gusunə u nūn sōwa.

³⁰ Ma u boo ge doke yāku yee te ka kuu ten baa sōo. Ma u gu nim yibia, me ba koo ka tii dēerasia sāarun sē. ³¹ Məya Məwisi ka Aroni ka win bii tən durəbu ba ra ka ben noma ka naasu kpakie, ³² bā n duo kuu ten mi, n̄ kun me bā n yāku yee te susio, nge me Yinni Gusunə u Məwisi sōwa.

³³ Ma Məwisi u kuu te ka yāku yee te kara koosi. Ma u beku kenutiru doke yen kənnəwə. Nge meya u ka sambu te wiru go.

Guru wii wuro te, ta yōra kuu ten wōllo

³⁴ Sanam meya guru wii wuro te, ta kuu te wukiri ma Yinni Gusunən yiikon girima ya tu yiba. ³⁵ Məwisi u n̄ maa kpia u kuu te du yēn sē guru wii wuro te, ta yō ten wōllo ma Yinni Gusunən yiikon girima ye, ya yiba te sōo.

³⁶ Saa ye Isireliba ba wāa gbaburo, guru wii wuro te, t̄a n seewa kuu ten wāllun di yera ba ra se bu swaa wəri. ³⁷ Adama t̄a kun seewe, ba ku ra swaa wəri.

³⁸ Isireliban sanum me kpuro sōo, Yinni Gusunən guru wii wuro te, ta ra n wāawa win kuu ten wōllo sōo sōo. N n kua wōkuru, dōwa ta ra n ka weene.

SĀARUN WOODA

Sāarun Woodan tirerun gari sun sōmō wooda ye Isireliba ba swī ba ka Gusunō sāwa. Yāku kowoba ba tambu wooda ye sōsi. Wooda ye, ya bu sōsimōwa gāa ni nu disi mō ka ni nu ñ disi mō. Ya maa nεε, n weene Isireliba ba n dεere bu sere Gusunō susi.

Tire ten kpunaa

1. Yākunun wooda, wiru 1n di sere wiru 7.
2. Wooda ye ba yi yāku kowobun sō, wiru 8n di sere wiru 10.
3. Ye ya disi mō ka ye ya ñ disi mō, wiru 11n di sere wiru 15.
4. Toranun yāku, wiru 16.
5. Dεerasiabu ka sāarun wooda, wiru 17n di sere wiru 27.

YĀKU NI ISIRELIBA BA KOO KO

Yāku dōo mwaararuginu

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi soka saa win kuu bekurugii tèn mi ba ra nùn sān di. ² U nùn sōwa u nεε, a Isireliba sōwō a nεε, ben goo ù n kī u nε, Yinni Gusunō yākuru kua, u koo kpī u ketε go, ñ kun mε yāaru.

³ N n yāku dōo mwaararugira yēro u mō ka ketε, ketε ye, ya ko n sāawa ketε kinεru te ta ñ alebu gaa mō. U koo yāku te kowa nen sāa yerun kōnnōwō, kpa u ka nε, Yinni Gusunōn durom wa. ⁴ U koo win nōma sōndiwa ketε yen wiru wōllo ye nε Gusunō na wura yu ka win durum wukiri. ⁵ U koo ketε ye gowa nε, Yinni Gusunōn wuswaaō nen kuu ten kōnnōwō. Aronin bibu be ba sāa yāku kowobu, beya ba koo yen yem sua kpa bu mu yēka bu ka yāku yee ten nōo bōka sikerena. ⁶ Yen biru ba koo sabe te kokuwa kpa bu ten yaa bōtiri. ⁷ Yāku kowo bera ba koo yāku dāa yi yi kpa bu dōo doke. ⁸ Dōo wi sōra ba koo ye kpuro doke ka yen wiru ka yen gum. ⁹ Ba koo yen bōsō yānu ka yen wōbunu kpuro teawa kpa yāku kowobu bu ye kpuro dōo doke. Ya ko n sāawa yāku dōo mwaararuginu nìn nubura koo nε, Yinni Gusunō dore.

¹⁰ Goo ù n maa yāku dōo mwaararugiru mō ka yāaru, ñ kun mε ka boo, yāa kinεra u koo go, ñ kun mε boo kinεru te ta ñ alebu gaa mō. ¹¹ U koo tu sakawa yāku yerun sōo yēsān nōm geu gia Yinni Gusunōn wuswaaō kpa yāku kowobu bu ten yem sua bu yēka yēka bu ka yāku yerun nōo bōka sikerena. ¹² U koo yaa ye bōtiriwa kpa u kpēε yāku dōo sōo ka yen wiru ka yen gum sannu. ¹³ U koo yen bōsō yānu ka yen wōbunu sua u teawa, kpa yāku kowo u ye kpuro sua u dōo doke, yu dōo mwaara mam mam. Ya ko n sāawa yāku dōo mwaararugiru tèn nubura koo nε, Yinni Gusunō dore.

¹⁴ Goo ù n yāku dōo mwaararugiru mō ka gunōsu, kparukona u koo ka tu ko, ñ kun mε totoberenu. ¹⁵ Yāku kowo u koo ka gunō ge na yāku yerō. Kpa u gen wiru bura kpa u gen yem yēka yēka yāku yee ten yēsā. ¹⁶ U koo gen sansu wukiriwa kpa u gen yōru wīa u kō yāku yerun sōo yari yeru gia mi ba ra torom wisi. ¹⁷ Kpa u gu bera besi yiru u kun sōsiane. Yen biruwa u koo gu dōo kpēε, kpa gu dōo mwaara. Ya ko n sāawa yāku dōo mwaararugiru tèn nuburu ta koo nε Yinni Gusunō dore.

Yāku ni ba kua ka dīa binnu

2

¹ Goo ù n kī u Yinni Gusunə yākururu kua ka win dīa binnu, soma u koo sua, u mu burina ka gum ka sere turare ye ba ra dōo doke yāku yerə. ² U koo ka ye dawa Aronin bibun mi be ba sāa yāku kowobu. Ben turowa u koo som men nəm wəo teeru soka u doke yāku yerun wəllə ka turare ye kpuro kpa u dōo doke. Yera ya koo de Gusunə u n yēro yaaye. Ya ko n sāawa yāku dōo mwaararugiru tən nubura koo Yinni Gusunə dore. ³ Som mε mu tie mu ko n sāawa Aroni ka win bibugim. Mu kuawa mi dīa dεeranu, domi ba ka nu Yinni Gusunə yākururu kua.

⁴ À n Yinni Gusunə yākururu kuammε ka kira ni ba wōowa, kaa nu kowa ka som mε ba gum yēka ñ kun mε mε ba ka gum burina ba ñ seeyatia doke.

⁵ Bā n koo yāku te kon na ka kira ni ba sənwa, ba koo nu kowa ka som buu te ba burina ka gum, seeyatia sari. ⁶ Yen biru ba koo nu muririwa kpa bu gum yēka nin wəllə. Ya ko n sāawa yākururu.

⁷ Bā n koo yāku te kon na, ka kira te ba koo wō, ba koo tu kowa ka som buuru te ba burina ka gum.

⁸ Ba koo ka yāku kira te dawa Yinni Gusunən sāa yerə. Kpa u tu yāku kowo wē u ka tu da yāku yerə. ⁹ U koo ten garu mura te ta koo de Yinni Gusunə u n yēro yaaye kpa u tu dōo doke yāku yee ten mi, kpa tu dōo mwaara. Ta ko n sāawa yāku dōo mwaararugiru tən nubura koo Yinni Gusunə dore. ¹⁰ Kira ni nu tie, Aroni ka win biba ba ni mə. Nu kuawa mi dīa dεeranu domi ba ka nu Gusunə yāku dōo mwaararugiru kua.

¹¹ Kira ni ba koo ka yāku dōo mwaararugiru ko kpuro, bu ku raa nu seeyatia doke, bu ku raa maa nu tim doke. ¹² Kaa kpī a ka wunen dīa gbiikinu Yinni Gusunə naawa. Adama a ñ ka nu yāku dōo mwaararuginu mə yāku yerə.

¹³ Dīa ni a ka yākururu mə kpuro, kaa nu bəru dokewa. A ku duari a kun tu doke. Domi bəru ta sāawa wunε ka Gusunən arukawanin yīreru. Yen sōna ba ko n da tu doke yākururu baatere səo.

¹⁴ I n kī i ka bεen gberun dīa gbiikinu na Yinni Gusunən mi, i ko i nu sōmewa kpa i nu nam i sere ka na. ¹⁵ Kpa i ka nu gum burina, i turare sōndi nin wəllə. Ya ko n sāawa yākururu. ¹⁶ Yāku kowowa u koo som mε mu sāa Gusunəgim dōo doke ka sere maa turare ye. Yera ya koo de Gusunə u n yēro yaaye. Ya ko n sāawa yāku dōo mwaararugiru Yinni Gusunən sō.

Siarabun yākunuru

3

¹ Goo ù n siarabun yākururu mə Yinni Gusunən mi ka ketε kineru, ñ kun mε ka ketε nia, yen ye u wa kpurowa u koo ka na, ya kun gesi alebu mə. ² U koo win nōmu sōndiwa ketε yen wiru wəllə kpa u ye saka kuu ten kənnəwə mi ba ra Yinni Gusunə sā. Kpa yāku kowo Aronin bibu bu yen yem yēka bu ka sāa yerun nəo bəka sikerena. ³ Wee ye ba koo Yinni Gusunə dōo dokea, yera gum mε mu bəso yānu tēke, ⁴ ka gabu swii yiru ka yin gum mε mu yi tēke yēsi yēsikaə, ka yen buro ge ga yen woru wukiri. Ba koo gu wāawa ka gabu swii sannu. ⁵ Yāku kowoba ba koo ye kpuro dōo doke yu dōo mwaara ka yāku dōo mwaararugiru sannu. Ya ko n sāawa yāku tən nubura koo Yinni Gusunə dore.

⁶ Goo ù n siarabun yākururu mə ka yāaru, yāa te u wa kpurowa u koo ka na, baa ñ n nirun na, ta kun gesi alebu mə. ⁷ N n yāa kpendun na, u koo ka tu dawa Yinni Gusunən wuswaaə. ⁸ Kpa u win nōma sōndi ten wiru wəllə u sere tu saka Yinni Gusunən kurun kənnəwə. Saa yera yāku kowobu ba koo ten yem sua bu

yēka bu ka yāku yee ten nɔɔ bɔka sikerena. ⁹ Wee ye ba koo Yinni Gusunɔ dɔɔ dokea, yera ten gum, ka ten siru kpuro te ba koo bura saa ten gabu wāan di, ka gum mɛ mu bɔsɔnu wukiri, ¹⁰ ka ten gabu swii, ka ten gum mɛ mu wāa yēsɔɔ ka ten buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wīa ka gabu swii sannu. ¹¹ Yāku kowo u koo ye kpuro dɔɔ dokewa yāku yerɔ, kpa ya n sāa yāku dɔɔ mwaararugiru Yinni Gusunɔn sɔ.

¹² Goo ù n maa ka boo yākuru mɔ, u koo ka gu dawa Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ¹³ U koo win nɔma sɔndiwa boo gen wiru wɔllɔ kuu ten kɔnnɔwɔ, kpa u sere gu saka. Kpa yāku kowobu bu gen yem sua bu yēka yāku yerun nɔɔ bɔkaɔ bu ka sikerena. ¹⁴ Wee ye ba koo Yinni Gusunɔ dɔɔ dokea, yera gum mɛ mu gen bɔsɔ yānu tēke, ¹⁵ ka gabu swii yiru ka gum mɛ mu yi tēke ka gen buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wīa ka gabu swii sannu. ¹⁶ Yāku kowowa u koo ye kpuro dɔɔ doke mu dɔɔ mwaara. Kpa ya n sāa yāku dɔɔ mwaararugiru tɛn nubura koo Yinni Gusunɔ dore.

Yen gum kpuro mu ko n sāawa Yinni Gusunɔgim. ¹⁷ Yen sɔna baa ñ n saa yeren na, mi i wāa kpuro, i wooda yeni mɛm nɔɔwɔ sere ka baadommaɔ, yera i ku yaa gum di, i ku maa yen yem di.

Toranun yākunu

1. Yāku kowo tɔnweron toranun yākuru

4

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ² a Isireliba wooda yeniba sɔɔwɔ a nɛɛ, goo ù n Yinni Gusunɔn wooda gaa tora u kun yē, wee ye u koo ko.

³ N n yāku kowon na u tora, ma win tora te, ta Isireliba kpuro torasia, u koo ka ketɛ kinɛ kpɛmbu nawa ge ga ñ alebu gaa mɔ, u go u ka win tora ten suuru wa. ⁴ U koo ka ketɛ ye dawa Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ, kpa u win nɔma sɔndi yen wiru wɔllɔ u sere ye saka Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ⁵ Yen biru kpa u yen yem sua u ka da kuu ten sɔɔwɔ. ⁶ U koo ka mu win niki bia dɛkawa, kpa u mu yēka nɔn nɔɔba yiru kuu ten beku kare ten bera gia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ⁷ Yen biru u koo yem mɛ yēka kpakoro tɛn mi ba ra turare dɔɔ doken kāanɔ te ta wāa kuu ten sɔɔwɔ, kpa u mɛn sukum wisi yāku yerun tɛmɔ te ta wāa kuu ten kɔnnɔwɔ. ⁸ U koo yaa yen gum kpuro wuna mɛ mu wāa bɔsɔ yānu sɔɔ, ⁹ ka yen gabu swii, ka gum mɛ mu gabu swii yi wukiri yēsi yēsikaɔ, ka buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wīa ka gabu swii sannu. ¹⁰ Ye ba ra wīe bà n siarabun yākuru mɔ gesi, yera ba koo maa wīa yeni sɔɔ. Yen biru yāku kowo tɔnwerowa u koo ye dɔɔ doke yāku yerun wɔllɔ. ¹¹⁻¹² U koo ye ya tie kpuro gurawa u ka da sansanin biru, mi ba gɔsa ba n da yāku dɔɔ mwaararugiru torom kube. Miya u koo yen gɔna ka yaa ye ya tie kpuro dɔɔ doke torom mɛn wɔllɔ, ka yen wiru ka yen wɔbunu ka yen bɔsɔ yānu.

2. Yāku te ba koo ko Isireliba kpuron toranun sɔ

¹³ Isireliba kpuro bà n Gusunɔn wooda gaa sara ba ñ ka baaru, ba torawa mi. ¹⁴ Adama bà n tuba ma ba torawa mi, ba koo naa kinɛ kpɛmbu gowa bu ka ben tora ten suuru kana. Ba koo ka naa kinɛ te dawa Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ. ¹⁵ Kpa Isireliban wirugibu bu ben nɔma sɔndi naa yen wiru wɔllɔ kpa ben turo u ye saka Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ¹⁶ Yāku kowo tɔnwerowa u koo yen yem fiiko sua u ka da kuu ten mi. ¹⁷ Saa ye sɔra u koo yem mɛ dɛka ka win niki bia kpa u mu yēka nɔn nɔɔba yiru kuu ten beku kare ten deedeeru. ¹⁸ Yen biru, kpa u maa kpakoro tɛn mi u ra turare dɔɔ doken kāanu yem yēka. Yem mɛ mu tie, kpa u mu wisi yāku yerun tɛmɔ te ta wāa kuu ten kɔnnɔwɔ.

19 Yen biru u koo yaa yen gum kpuro sua u dɔɔ doke yāku yerun wallo. 20 Nge mɛ u raa kua win tiin torarun sɔ, nge mɛya u koo ko Isireliba kpuron tora ten sɔ kpa Gusunɔ u sere bu suuru kua. 21 Yen biru kpa u ka yaa ye ya tie da sansanin biru kpa bu ye doke dɔɔ sɔɔ nge mɛ ba raa kua wi, yāku kowon torarun sɔ. Yāku te, ta sāawa Isireliba kpuro bu ka ben torarun suuru wa.

3. Yāku te Isireliban wirugii u koo ko win torarun sɔ

22 Isireliban wirugii goo ù n Gusunɔn wooda gaa sara u ñ ka baaru, u torawa mi. 23 Adama ù n tuba ma u tora, boo kinɛra u koo go te ta ñ alebu gaa mɔ u ka yāku ko. Kpa Gusunɔ u nùn win tora te suuru kua. 24 U n ka boo ge na, u koo win nɔma sɔndiwa boo gen wallo kpa u gu saka mi ba ra yāku dɔɔ mwaararuginun yaa sake. Yāku te, ta sāawa torarun suurugiru. 25 Yāku kowo wi, u koo ka win niki bia yem mɛ deka kpa u mu yēka yāku yerun kāanu sɔ. Yem mɛ mu tie, kpa u mu wisi yāku yee ten temɔ. 26 U koo yaa yen gum kpuro suawa u dɔɔ doke nge mɛ ba ra siarabun yāku ko. Nge mɛya yāku kowo tɔnwero wi, u koo ko u ka wirugii win torarun suuru kana. Saa ye sɔɔ, Gusunɔ u koo nùn tu suuru kua.

4. Yāku te ba koo ko tɔn diron torarun sɔ

27 Tɔn diro goo ù n Gusunɔn wooda gaa sara u ñ ka baaru, u torawa mi. 28 Adama ù n tuba ma u torawa, boo niu ge ga ñ alebu gaa mɔwa u koo ka yāku ko Gusunɔ u ka nùn win tora suuru kua. 29 U koo win nɔma sɔndiwa boo gen wiru wallo kpa u gu saka mi ba ra yāku dɔɔ mwaararugirun yaa sake. 30 Yen biru, yāku kowo u koo na u yem mɛ deka ka win niki bia, kpa u mu yēka yāku yerun kāanɔ, kpa u yem mɛ mu tie wisi yāku yee ten temɔ. 31 Yen biru, ba koo yaa yen gum kpuro wīawa nge mɛ ba ra siarabun yākurugim wīɛ. Kpa yāku kowo u mu dɔɔ mɛni, kpa mɛn nuburu tu Yinni Gusunɔ dore. Nge mɛya yāku kowo wi, u koo ka toro wi suuru kana. Saa ye sɔɔ, Gusunɔ u koo nùn suuru kua.

32 Toro wi, ù n maa kīn na, u ka yāa kpɛndu yāku ko, yāa nira u koo ka na u go, te ta ñ alebu mɔ, u ka win torarun suuru wa. 33 U n kī u tu go, u koo win nɔma sɔndiwa ten wiru wallo kpa u tu saka mi ba ra yāku dɔɔ mwaararugirun yaa go. 34 Yen biru yāku kowo u koo yem mɛ deka ka win niki bia u mu yēka yāku yerun kāanɔ. Yem mɛ mu tie kpa u mu wisi sāa yee ten temɔ. 35 Yen biru u koo yen gum wīawa nge mɛ ba ra siarabun yākurugim wīɛ. Yāku kowowa u koo mɛ kpuro dɔɔ doke ka yāku dɔɔ mwaararugiru sannu. Nge mɛya yāku kowo wi, u koo ko u ka toro wi suuru kana. Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u koo nùn win tora te suuru kua.

5. Tora bwese bwesekan yāku

5

1 Su tɛ nɛɛ, goo u bɔrua ma u koo seeda di gāa ni u wan sɔ, adama u ñ gerua ye u wa, ñ kun mɛ ye u yē. Saa ye sɔɔ, yēro u torawa mi.

2 Su tɛ kpa m nɛɛ, goo u gāanu baba ye ya disi mɔ u kun ka baaru, aa, yaa sabe te ba ku ra ñin gora? N kun mɛ gbeeku yaa ye ba ku ra ñin gora? N kun mɛ yaa ye ya ra kabirin gora? Saa ye sɔɔ, yēro u disi duurawa mi.

3 Su maa tɛ nɛɛ, goo ù n win winsim baba wi u disi gɛɛ mɔ yi yi koo nùn tia, n deema u ñ yē, ma u ra ye tuba, yēro u torawa mi.

4 Toraru garu wee maa. Su tɛ nɛɛ, goo u bɔrua u win winsim kɔsa kua ñ kun mɛ u nùn gea kua, u ñ bwisika, ù n deema gari yi, gari giriya u gerua, yēro u torawa mi.

⁵ Goo ù n tora nin garu kua, u koo yen tuuba kowa. ⁶ Adama u sere tora ten suuru wa, u koo yāa niru ñ kun me boo niu gowa u ka Yinni Gusunō yākuru kua. Yen biru yāku kowo u koo nùn suuru kanabun wororu koosi, kpa u sere win torarun suuru wa.

6. *Bwēsbwēsbun toranun yākuru*

⁷ Goo ù kun kpē u yāa niru ñ kun me boo niu wa u ka torarun yākuru ko, u koo kpī u kparukonu yiru ñ kun me totoberenu yiru kasu. Gunō gen teywa ba koo ka torarun yākuru ko. Kpa bu maa ka teu geni yāku dō mwaarugiru ko.

⁸ Ba koo gina yāku kowo wi gunō ge wēwa ge ba ka torarun suuru kanabu na mi, kpa u gen wīru bua u kun sōsie. ⁹ Kpa u gen yem dēka u yēke yāku yerun nā bōka, me mu tie kpa u wisi ten temō. Ya ko n sāawa torarun yākuru. ¹⁰ Yen biru yāku kowo u koo gunō yiruse sua nge me wooda ya gerua u ka yāku dō mwaarugiru garu ko. Kpa u nùn suuru kanabun wororu koosi. Nge meya Gusunō u koo ka yēro suuru kua.

¹¹ Goo ù kun kpē u kparukonu yiru ye wa, ñ kun me totoberenu yiru ye, u ka som buuru kilo nne na u ka yākuru ko kpa u ka win torarun suuru wa. Adama u ku mu gum doke, u ku maa mu turare doke, domi u ka mu nawa u ka win torarun suuru wa. ¹² U koo ka som me dawa yāku kowon mi kpa yāku kowo wi, u men nōm kure teeru saka u dō doke mi ba ra yāku dō mwaarugiru ko. Som nōm kure tee te, ta koo de Yinni Gusunō u n yēro yaaye. Yāku tera ta koo de u win torarun suuru wa. ¹³ Saa ye sō, yāku kowo wi, u koo wi u tora suuru kanabun wororu koosi. Kpa Gusunō u nùn win torarun suuru kua.

Kpa yāku kowo u me mu tie sua win tiin sō, nge gberun dīanun yākunu.

Yāku ni ba ra ka toranu sōme

¹⁴ Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u nee, ¹⁵ goo ù n gāanu neni ni n weene u Yinni Gusunōn wē, ma u ñ yē ma Yinni Gusunōgina, wee ye u koo ko win tora ten sō. Kaa nùn yāa kineru te ta ñ alebu gaa mōn geeru burawa te u koo kasu u ka na u ka torarun sōmbun yākuru ko. Kaa ten gee te burawa ka sii geesun gobi yi ba ra di Yinni Gusunōn kuu bekurugirō. ¹⁶ Kpa u ka gāa ni u neni mi na. Yen biruwa u koo maa ka nìn bōnu nōbussen tia na. Yāku kowowa u koo ye wē. Yāku kowo wiya u koo nùn torarun yākuru kua, kpa u sere suuru wa.

¹⁷ Goo ù n Yinni Gusunōn wooda gaa sara, baa u kun yē, u torawa mi. Yen torara ko n nùn wāsiwa. ¹⁸ Yen sō, u koo ka yāa kineru te ta ñ alebu gaa mō dawa yāku kowon mi, win tora ten sō nge me n weene u kōsia. Kpa yāku kowo u nùn suuru kanabun wororu koosi. Saa ye sōra Gusunō u koo nùn suuru kua. ¹⁹ Ya ko n sāawa torarun sōmbun yākuru. Domi yēro u Yinni Gusunō torariwa.

²⁰ Yinni Gusunō u kpaM Mōwisi sōwa u nee, ²¹ goo ù n win winsim weesu kua gāa ni u nùn berusie sō, ñ kun me u bōkura, ñ kun me u gbena, ñ kun me u kawa, ²² ñ kun me u gāanu dōba ma u siki, ñ kun me u bōri weesugii kua, ²³ tōnu win bweseru u Yinni Gusunō torariwa mi. U koo gāa ni u gbena mi wesia, ñ kun me ni u kawa mi, ñ kun me ye ba nùn berusia mi, ñ kun me ye u dōba ma u siki, ²⁴ ñ kun me yèn bōri u kua mi. Adama n ñ mō ye tōna u koo wesia. U koo maa yen bōnu nōbussen tia kōsiawa dōma te u koo win torarun sōmbun yākuru ko. ²⁵ U koo ka yāa kineru dawa yāku kowon mi, te ta gāa nin gobin saka tura bu ka ye Yinni Gusunō yākuru kua. ²⁶ Yinni Gusunōn wuswaaōra yāku kowo u koo nùn suuru kanabun wororu koosi. Yen biru Gusunō u koo yēro suuru kua, baa ñ n meren na win torara ne.

1. *Yāku dōo mwaararugii te yāku kowobu ba ko n da ko*

6

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u nēē, ² a Aroni ka win bibu wooda yeni wēeyō a nēē, wee ye ya sāa yāku dōo mwaararugirun wooda.

Ten yāku yaa ya ko n wāawa dōo sōo wōku giriru, kpa bu ku de dōo wi, u gbi sere yam mu ka sāra. ³ Yen biru yāku kowo u koo win tako sebewa ka win sokoto kpiriru kpa u yāku dōo mwaararugii ten torom gura u yi yāku yee ten bōkuo. ⁴ Yen biruwa u koo win yāa ni pota kpa u kpaanu doke u sere torom mē sua u ka yari sansanin di. Kpa u ka mu da yam mi ba gōsa men sō u yi mi. ⁵ Dōo wi u mwaaramō yāku yee ten mi, ba ñ koo de u gbi pai! Bururu baatere yāku kowo u ko n da tu dāa dokewa. Yen wōllōwa u koo yāku yaa sōndi ka sere siarabun yāku gum. ⁶ Dōo u ko n wāawa yāku yee te sōo sere ka baadommao, ba ñ koo de u gbi.

2. *Yākuru te ba ra ko ka gberun dīanu*

⁷ Yāku te ba ra ko ka gberun dīanu wooda wee.

Aronin biba ba ko n da ka tu de yāku yerō Yinni Gusunōn wuswāao. ⁸ Kpa ben wi u yākuru mō dōma te, u som nōm kure teeru sōka mē ba ka yākuru na mē ba gum wisi, ka turare kpuro, kpa bu ye kpuro menna bu dōo doke kpa ten nuburu tu Gusunō dore kpa u n yēro yaaye. ⁹⁻¹⁰ Som mē mu tiara Aroni ka win biba ba koo mē di. Yera ya ko n sāa begia yāku dōo mwaararugiru sōo. Adama ba koo mu diwa Yinni Gusunōn kuu bekurugirun yaarao. Ba ñ mē pēē seeyatia dokemō. Ya sāawa nēnēm nge yāku te ba kua bu ka torarun suuru wan dīanu, ñ kun mē te ba ra ka toraru sōmen dīanu. ¹¹ Aronin bii tōn durō baawurewa u koo dīa ni di. Yeni ya ko n sāawa wooda win bibun bweseru sōo sere ka baadommao. Ton tuko wi u koo nu baba kpuro u koo gbiwa.

¹² Yinni Gusunō u kpam Mōwisi sōōwa u nēē, yāku te Aroni ka win bibu ba koo Yinni Gusunō kua wee.

¹³ Bā n Aroni ka win bibu tusia ma ba kua nēn yāku kowobu, saa dōma ten diya ba ko n da som kilo ita ka yākuru ko tōo baatere, tia ka bōnu bururu, yoka maa tia ka bōnu. ¹⁴ Ba koo som mē mōmwa buturu buturu, kpa bu mē some siru sōo ka gum, kpa men nuburu tu nē, Yinni Gusunō dore.

¹⁵ Yāku kowo wi ba gum tāre ba gōsa Aronin bibu sōo u ka nūn kōsire ko, win tii u koo tu kowa. Ya ko n sāawa wooda sere ka baadommao nē, Yinni Gusunōn sō. Ba koo som mē dōo dokewa kpuro. ¹⁶ Yāku te yāku kowon tii u kua, ba koo de tu dōo mwaarawa mam mam, ba ñ koo tu di.

3. *Yāku te ba koo ko bu ka suuru kana*

¹⁷ Yinni Gusunō u maa Mōwisi sōōwa u nēē, ¹⁸ a Aroni ka win bibu sōōwa a nēē, yāku te ba koo ko bu ka suuru kanan wooda wee.

Yam mi ba ra yāku dōo mwaararugirun yāku yaa sake, miya ba koo yāku tenin yaa saka. Ya ko n sāawa gāa dēeranu. ¹⁹ Yāku kowo wi u koo yāku te ko wiya u koo ye di. U koo ye diwa yam dēeramō, kuu ten yaarao. ²⁰ Tōn tuko wi u koo yāku yaa ye baba kpuro u koo gbiwa. Yāku yaa yen yem mū n wisi win yaberō u koo tu teawa yam dēeram mi. ²¹ Bā n tu sawa wekeru sōo te ba kua ka sōndu, ba koo weke te kōrawa. N n maa weke te ba kua ka sii gandun na, ba koo tu teawa sāa sāa ka nim. ²² Yāku kowo tōn durō baawurewa u koo kpī u tu di domi ta sāawa dīa dēeranu. ²³ Adama ba ñ koo torarun yāku yaa tem tēn yem ba ka dua sāa yerō. Ba koo ye dōo dokewa yu dōo mwaara mam mam.

4. *Yāku te ba ra ko bu ka toraru sōme*

7

¹ Yinni Gusunə u Məwisi sḵəwa u nεε, yāku te ba ra ko bu ka toraru səmen wooda wee.

Yāku te, ta ko n sāawa yāku dεεraru. ² Mi ba ra yāku dḵə mwaararugirun yaa saka, miya ba koo maa ten yaa saka, kpa bu yaa yen yem yēka yāku yerun nḵə bkaə bu ka sikerena. ³ Yaan mi ba koo ka Yinni Gusunə yāku kua wee, yera yen gum kpuro, ka yen siru ka bəḵə yānun gum, ⁴ ka yen gabu swii yiru, ka gum mε mu yi tēke yēsi yēsika, ka yen buro ge ga woru wukiri. ⁵ Yāku kowo u koo ye kpuro dḵə dokewa yāku yerə Yinni Gusunən sḵ. Yāku te, ta sāawa te ta koo toraru səme. ⁶ Yāku kowo tən durə baawurewa u koo tu di. Ba koo tu diwa yam dεεramḵə domi ta sāawa dīa dεεranu. ⁷ Yen wooda ye, ya sāawa tia ka torarun yākurugia. Yāku kowo wi u yāku te kua, wiya u yen yaa mḵ.

5. Ye ya ko n sāa yāku kowobugia

⁸ Goo ù n yāku dḵə mwaararugiru kua, yāku kowo wi u nùn tu kua wiya u ten gəna mḵ. ⁹ Yāku te ba kua ka gberun dīanu ba wḵəwawa? Aawo, ba sənwawa? Yāku kowo wi u tu kua wiya u tu mḵ. ¹⁰ Adama ni ba ka gum burina ka ni ba n̄ yeesie, ba koo nu Aronin bibu bənu kuawa.

6. Siarabun yāku

¹¹ Siarabun yākurun wooda wee.

¹² Goo ù n siarabun yāku mḵ, u koo kira bwesenu ita kowa. U koo gbiikinu ko ka gum nu kun seeyatia mḵ, kpa u yirusenun som gum yēka nu kun seeyatia mḵ, kpa u itasenun som burina ka gum u səme. ¹³ Kira nin biru, u koo pēε ye ba seeyatia doke sosi mi, ka sere win siarabun yākunun yaa. ¹⁴ Ba koo yāku dīa nin baaniren sukum suawa wəllə bu Yinni Gusunə sḵḵsi. Yera ya ko n sāa wi u yem yēka ginu. ¹⁵ Dəma te ba siara bin yāku kua, yen dəma tera ba koo ten yaa di, ba n̄ koo de ten yaa yu yam sāra.

¹⁶ Adama goo ù n yāku kua u ka win nḵə mwεεru yibia n̄ kun mε win tii ù n gḵru doke u ka nε, Yinni Gusunə kḵru wḵ, u koo kpī u ten yaan sukum di yen tḵə te, kpa u sukum yi sere sisiru. ¹⁷ Adama yà n maa wure ya tiara sḵə itaseru ba koo ye dḵə mēniwa. ¹⁸ Goo ù n siarabun yāku yaa ye ya tiara sere sḵə ita tema, Gusunə kun maa yḵeron yāku te mwaamḵ. U win yāku garisiwa mi kam domi yaa ye, ya disī duura. Wi u maa ye tema, yḵero u torawa mi. ¹⁹ Mḵya bā n̄ maa ka yāku yaa gāanu baba ni nu disī mḵ, ba koo ye dḵə mēniwa, ba n̄ ye dimḵ.

Wi u kun disī mḵ, wiya koo yāku yaa tem, ²⁰ adama goo ù n wāa disī gεε sḵə u ka siarabun yāku dimḵ te ba Yinni Gusunə kua, ba koo yḵero girawa win tḵmbun suunu sḵən di. ²¹ Goo ù n maa tḵnu baba wi u disī mḵ, n̄ kun mε yaa gaa ye ya sāa seseru, n̄ kun mε gāanu ganu ni nu disī mḵ, ma u ka siarabun yāku di te ba Yinni Gusunə kua ba koo yḵero girawa win tḵmbun suunu sḵən di.

Wooda Isireliban sḵ

²² Yinni Gusunə u maa Məwisi sḵəwa u nεε, ²³ a Isireliba sḵəwə a nεε, bu ku yaa gaan gum di nge yāaru n̄ kun mε kete, n̄ kun mε boo. Bu ku yen gaan gum di. ²⁴ Sabe te gbeeku yaa ya go, n̄ kun mε te ta gu, i ko i kpī i ka ten gum gāanu ko. Adama i n̄ mu dimḵ. ²⁵ Goo ù n yākurun yaan gum di mε ba ka Yinni Gusunə yāku dḵə mwaararugiru kua, ba koo yḵero girawa wigibun suunu sḵən di. ²⁶ I ku gunə gagun yem di n̄ kun mε yaa gaa, baa mi i da kpuro. ²⁷ Wi u mu di, ba koo yḵero girawa win tḵmbun suunu sḵən di.

28 Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u nεε, 29 a Isireliba wooda yeni wēεyo a nεε, goo ù n nε Yinni Gusunō siarabun yākuru kuamme, u koo wunawa ye ya sāa nεgia. 30 Win tiwa u koo ka nε, Yinni Gusunō yen gum ka yen guro guroru naawa u kpara nen wuswaa. 31 Yāku kowowa u koo yen gum mε dō doke yāku yerō. Adama yaa guro guro te, ta ko n sāawa Aroni ka win bibugiru. 32 Yāku yaa yen nōmu nōm geuguu ga ko n maa sāawa Aroni ka win bibuguu. 33 Yaa nōmu ge, ga ko n sāawa Aronin biiguu wi u yem yēka ma u yaa gum me doke yāku yerō. 34 Yaa nōmu ge, ge ba man sōsi, ka yen guro guro te ba kpara nen wuswaa sanam mε ba siarabun yākuru mò mi, yera ya ko n da n sāa Aroni ka win bibugia sere ka baadommao.

35 Yāku dō mwaaruginu sō, yeniwa ya ko n sāa Aroni ka win bibugia dōma tèn di ba koo bu gum tāre bu ka ko yāku kowobu. 36 Wooda yera Yinni Gusunō u Isireliba wēemō bu ka Aroni ka win bibu yaa ye wē saa dōma tèn di ba bu gum tāre bu ka ko yāku kowobu. Ba ko n da bu ye kuenta sere ka ben bibun bweserō.

37 Nge mēya ba ko n da ko bà n yāku dō mwaaruguru mò, ñ kun mε bà n yākuru mò ka gberun dīanu, ñ kun mε bà n torarun yākuru mò, ñ kun mε bà n yākuru mò te ba ra ka toraru sōme, ñ kun mε te ba ra ko bu ka tōnu gum tāre u yere sōmburu tore, ñ kun mε bà n siarabun yākuru mò. 38 Yinni Gusunōwa u Mōwisi wooda yeni wē gburō, Sinain guurō, tō te u bu wooda wē bu ka nùn yākuru kua.

BA YĀKU KOWO GBIKOBU TUSIA KA WORORU

Woro te ba koo ko yāku kowobun sō bu sere sōmburu tore

8

1 Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u nεε, 2-3 a Aroni ka win bibu sokuo Yinni Gusunōn kurun kōnnōwō. Kpa a de bu ka ben yāku yānu na ka gum mε ba ra gāanu tāre bu ka nu gosi Yinni Gusunōn sō ka naa kinε te ba koo ka torarun yākuru ko ka yā kinεnu yiru ka bire te ta pēε mō ye ba ñ seeyatia doke. A maa Isireliba kpuro mēnnō mi.

4 Ma Mōwisi u Yinni Gusunōn gari yi wura u Isireliba kpuro mēna sāa yee ten kōnnō mi. 5 Ma u bu sōwa u nεε, wee ye Yinni Gusunō u gerua su ko. 6 Ma u dera Aroni ka win bibu ba na u bu wobura. 7 Ma u Aroni win tako sebusia ka sēkatia ye, ka yabe boogugii te, ka yabe tarakpe ge, ge u gbinisi yabe boogugii te sō ka gen sēkatia. 8 Ma u bōō bara ye sōndi win tororu wōlō. Ma u urimu ka tumimu doke bōō bara yen sōwō. 9 Ma u dawani ye bōkua win wirō. Ma u wuran batani ye mani nge mε Yinni Gusunō u nùn sōwa.

10 Mōwisi u gum mε sua u sāa yee te yēka ka ten dendi yānu kpuro, ma ta kua nenem Yinni Gusunōn sō. 11 Ma u mu yēka nōn nōba yiru yāku yerun wōlō, ka ten dendi yāno ka boo sii ganduguu ge, ka gen yōratiyō, ye kpuro ya n ka sāa Gusunōn kuu bekurugugia. 12 Ma u Aroni gum mε tāre wirō u ka nùn wuna nenem u ko yāku kowo. 13 Yen biru Mōwisi u maa Aronin bibu soka u bu takoba dokea ka sēkatii ka furōsu nge mε Yinni Gusunō u nùn sōwa.

14 Mōwisi u maa ka naa kinεru na te ba koo ka torarun yākuru ko. Ma Aroni ka win bibu ba ben nōma sōndi naa kinε ten wiru wōlō. 15 Ma Mōwisi u ye saka u yen yem dēka ka win niki bia u tēni yāku yerun kāanu wōlō ka sere maa ten nōō bōkō u ka sikerena. Nge mēya u ka kuu te dērasia. Ma u maa yem yēka kuu ten temō. Nge mēya u ka kuu te kua nenem tèn mi ba ko n da toranun yākuru ko. 16 Ma u yen gum mε sua mε mu bōsō yānu tēke ka yen buro ge ga

woru wukiri ka yen gabu swii yiru ye, ka yin gum sannu. Ye kpurowa u dɔɔ doke yāku yerun wɔllɔ. ¹⁷ Adama u naa kinɛ ten tii ka ten bisu ka ten gɔna yarawa tɔwɔ u dɔɔ doke nge mɛ Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa.

¹⁸ U maa ka yāa kineru na yāku dɔɔ mwaararugirun sɔ. Ma Aroni ka win bibu ba ben nɔma sɔndi yāa ten wiru wɔllɔ. ¹⁹ Ma Mɔwisi u tu saka u ten yem yēka u ka yāku yee ten nɔɔ bɔka sikerena. ²⁰ Ma u yāa ten yaa bɔɔra, yen biru u ten wiru dɔɔ doke ka ten gum ka yaa ye u murura mi. ²¹ Ma u ten nuki ka ten kɔri tea ka nim. Ma u yāa kinɛ ten yaa doke dɔɔ sɔɔ yāku yeru wɔllɔ u ka yāku dɔɔ mwaararugiru kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. Ma yāku ten nubura Yinni Gusunɔ dore.

²² Yen biru u maa ka yāa kineru yiruse na te ba koo ka Aroni ka win bibu tusia ma ba sāa yāku kowobu. Aroni ka win bibu ba ben nɔma sɔndi yāa ten wiru wɔllɔ. ²³ Ma Mɔwisi u tu saka, u ten yem sua u tɛɛni Aronin soo nɔm geuguuɔ ka nɔm geun niki bii bakaɔ ka maa win nɔɔ nɔm geuguun niki bii bakaɔ. ²⁴ Ma u maa Aronin bibu soka u bu yaa yem mɛ tɛɛni ben soo nɔm geugisɔ, ka maa nɔm geun niki bii bakanɔ ka ben naa nɔm geugisun niki bii bakanɔ. Ma u yem mɛ mu tie yēka yāku yee ten nɔɔ bɔkaɔ. ²⁵ Ma u yen gum sua ka yen siru ka yen nukin gum ka yen buro ka yen gabu swii ka sere yen nɔm geu. ²⁶ Ma u pɛɛ sua bireru sɔɔ ye ba n seeyatia doke ka kira te ba kua ka gum ka sere maa kira sɔndanu. Ma u ye kpuro sɔndi yaa gum mɛn wɔllɔ ka yāa nɔmu gen wɔllɔ. ²⁷ Yen biru u ye Aroni ka win bibu wɛ. Ma u nɛɛ, bu ye Yinni Gusunɔ wɛɛyɔ. Kpa bu ye sɔɔsi beri berika. ²⁸ Yen biru u ye kpuro mwa ben nɔman di u dɔɔ mɛni yāku dɔɔ mwaararugii ten wɔllɔ. Ma yen nubura Yinni Gusunɔ dore. Nge meya ba ka Aroni ka win bibu wuna nɛnɛm. ²⁹ Ma Mɔwisi u yāa ten guro gururu sua u tu sɔɔsi beri berika Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Ma ta kua Mɔwisigiru nge mɛ Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa.

³⁰ Mɔwisi u gum mɛ sua ka yem fiiko mɛ mu wāa yāku yeru wɔllɔ, ma u mu Aroni yēka ka win sāa yānɔ ka sere maa win bibun wɔllɔ ka ben sāa yānu sɔɔ. Nge meya u ka ye kpuro dɛɛrasia u yi nɛnɛm.

³¹ Ma Mɔwisi u Aroni ka win bibu sɔɔwa u nɛɛ, i yāku yaa ye saawo Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Miya i ko i ye di ka pɛɛ ye ya wāa bire te sɔɔ. Bɛɛya i ko ye di nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. ³² Yaa ka pɛɛ ye ya tiara, i ko ye kpuro dokewa dɔɔ sɔɔ yu dɔɔ mwaara. ³³ I ko i n wāawa kuu ten kɔnnɔ mi sere sɔɔ nɔɔba yiru. I n yariɔ min di. Domi sɔɔ nɔɔba yiruwa i ko i ko ba n bɛɛ tusiamɔ. ³⁴ Yinni Gusunɔwa u yenin wooda wɛ i n da ko nge mɛ i wa sa kua gisɔ i ka bɛɛn toranun suuru wa. ³⁵ N n mɛn na, i ko i sinawa kuu ten kɔnnɔ mi sere sɔɔ nɔɔba yiru, wɔkuru ka sɔɔ sɔɔ. Kpa i win woodaba mɛm nɔɔwa i ku ra ka gbɛn sɔ. Wooda be Yinni Gusunɔ u man wɛ bera mi.

³⁶ Ma Aroni ka win bibu kpuro ba kua ye Yinni Gusunɔ u bu yiire saa Mɔwisin min di.

Aroni ka win bibu ba sɔmburu torua

9

¹ Sɔɔ nɔɔba itase, Mɔwisi u Aroni ka win bibu soka ka sere Isireliban guro gurobu. ² U Aroni sɔɔwa u nɛɛ, a naa kinɛ kpɛndu suo a ka yāku koo ko wunen toraran sɔ, kpa a yāa kineru kasu a ka yāku dɔɔ mwaararugiru ko. A n kaa de yen gaa ya n alebu mɔ. Kpa a ka ye kpuro Yinni Gusunɔ yāku kua sāa yerɔ. ³ Yen biru kaa Isireliba sɔ a nɛɛ, bu boɔ kineru suo ben toraran yākurun sɔ ka naa buu ka yāaru ye kpuro ya n wɔɔ tia tia mɔ, kpa ya kun alebu gaa mɔ. Ba koo ka ye yāku dɔɔ mwaararugiru kowa. ⁴ Kpa a maa ka naa kineru ka yāa kineru

na bu ka siarabun yākuru ko Yinni Gusunɔn mi, ka som mε ba bura ka gum. Domi Yinni Gusunɔ u koo bεε kure mi gisɔ.

⁵ Ba ka ye kpuro na kuu ten mi ye Mɔwisi u bikia. Ma be kpuro ba na Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ⁶ Mɔwisi u nεε, i koowo ye Yinni Gusunɔ u gerua. Kpa u de win yiiko yu bεε kure.

⁷ Mɔwisi u Aroni sɔɔwa u nεε, a susima yāku yeru mini, kpa a wunen tiin torarun yākuru ko ka yāku dɔɔ mwaararugiru. Yen biru kpa a maa wunen tɔmbu Isireliban toranun yākuru ko nge mε Yinni Gusunɔ u gerua.

⁸ Ma Aroni u susi yāku yee ten bɔkuɔ. Ma u naa kinε kpεm te go win torarun sɔ. ⁹ Ma win biba nɔn yen yem wē. Ma u mu dεka ka niki bia u tεeni sāa yerun kāanu sɔɔ, ma u mε mu tie wisi yāku yee ten temɔ. ¹⁰ Yen biru u yaa yen gum sua u dɔɔ doke ka yen gabu swii yiru ka yen buro ge ga woru wukiri nge mε Yinni Gusunɔ u gerua. ¹¹ Adama yen yaa ka yen gona, tɔɔwɔwa u da u ye dɔɔ doke.

¹² Yen biru Aroni u yāa te saka bu ka yāku dɔɔ mwaararugiru ko. Ma win biba ten yem sua ba nɔn wē. Ma u mu yēka u ka yāku yee ten nɔɔ bɔka sikerena. ¹³ Yen biru ba yāa ten yaa bɔɔra ba Aroni wē ka ten wiru. Ma u ye kpuro dɔɔ doke. ¹⁴ U ten nuki tea ka ten kɔri u sɔndi yāku dɔɔ mwaararugii ten wɔlɔɔ u dɔɔ doke.

¹⁵ Yen biru u Isireliban yākunu kua. U boo ge saka ge ba koo ka yākuru ko tɔmbun toranun sɔ ma u kua nge mε u raa yāku gbiikii te kua ka naa kinε kpεmbu ge. ¹⁶ Yen biru u yāku dɔɔ mwaararugiru kua nge mε wooda ya gerua. ¹⁷ Ma u gberun dīanu sua u ka yākuru kua. U som nɔm kureru sua u dɔɔ doke yāku yerun wɔlɔɔ bururu baateren yāku dɔɔ mwaararugii te baasi. ¹⁸ U ketε ye ka yāa kinε te saka ba ka siarabun yākuru kua Isireliban sɔ. Ma win bibu ba nɔn yen yem wē u ka mu yēka yāku yerun nɔɔ bɔkaɔ u ka sikerena. ¹⁹ Ma ba maa nɔn ketε yen gum wē ka yāa ten siru ka maa ten gum mε mu ten bɔsɔ yānu tēke ka sere maa ten gabu swii ka maa ten buro ge ga woru wukiri. ²⁰ Ma u yaa yen gum sɔndi yen guro gururun wɔlɔɔ. Yen biru u gum mε dɔɔ doke yāku yeru wɔlɔɔ. ²¹ Ma Aroni u yaa yen guro guro ni sua ka yen nɔm geu ge, u sɔsɔi beri berika Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge mε Mɔwisi u gerua.

²² Sanam mε Aroni u toranun yākunu ka yāku dɔɔ mwaararuginu ka siarabun yākunu kua u kpa, yera u nɔma sua wɔlɔɔ u Isireliba domaru kua. Yen biru u sara yāku yerun di.

²³ Mɔwisi ka Aroni ba dua kuu ten mi. Ye ba yara, ma ba tɔmbu domaru kua. Saa yera Yinni Gusunɔ u bu win yiikon girima sɔsɔi. ²⁴ Ma dɔɔ yari yara win wuswaan di yi da yi yāku dɔɔ mwaararugii te mwa ka yāku ni nu tien yaa gum mε. Ma Isireliba kpuro ba ye wa. Ma ba nuku dobun kuuki wari ba yiira sere temɔ.

Aronin biba dɔɔ mwaara

10

¹ Aronin bibu Nadabu ka Abihu ben baawure u win dɔɔ guratia sua ba dɔɔ gure, ma ba turare doke mi. Yen biru ba ka Yinni Gusunɔ daawa kuu bekurugirɔ. Nge mεya ba ka dɔɔ tuko da kuu ten mi. N deema Yinni Gusunɔ u bu ye yinari. ² Yera u dera dɔɔ u yara u bu di ma ba gu mi. ³ Ma Mɔwisi u Aroni sɔɔwa u nεε, Yinni Gusunɔ u n̄ daa bεε sɔɔwa u nεε, u kīwa be ba nɔn susimɔ bu win dεeraru nasia, kpa bu nɔn bεεε wē tɔmbu kpuron wuswaaɔ? Ma Aroni u win nɔɔ mari.

⁴ Ma Mōwisi u Misaeli ka Elisafani Usielin bibu soka. Usieli wi, u sāawa Aronin tundon wōnōn bii. Mōwisi u bu sōwa u nēē, i na i bēēn wōnōbun gonu sua kuu ten min di i ka nu da sansanin biruō. ⁵ Ma ba na ba goo ni sua ka nin takoba sannu ba ka da sansanin biruō nge mē Mōwisi u gerua. ⁶ Ma Mōwisi u Aroni ka win bibu yiru be ba tie Eleasaa ka Itamaa sōwa u nēē, i ku bēēn winu deri diinu, i ku maa bēēn yānu gēeku nuku sankiranun sō kpa Gusunō u ku raa bēē go kpa u ka Isireliba mōru ko. Adama i de bēēn mero bisibu Isireliba bu swī be dōo u din sō. ⁷ Bēēn tii i ku doona kuu ten kōnōn di kpa i ku ra ka gbhin sō. Domi gum mē ba bēē tāre mi, mu bēē kuawa mi Yinni Gusunōn yāku kowobu.

Ma Aroni ka win bii be, ba kua ye Mōwisi u gerua.

Gusunō u yāku kowobu yinari bu tam nō

⁸ Yinni Gusunō u Aroni sōwa u nēē, ⁹⁻¹¹ a n̄ kaa tam bōōbōm gam nō wunē ka wunēn bibu i n dōo nen kuu bekurugirō, kpa i ku ra ka gbhin sō. Kpa i ka kpī i wunana ye ya sāa sāaruḡia ka ye ya n̄ sāa sāaruḡia. Meyā i ko i maa kpī i wunana ye ya dēere ka ye ya n̄ dēere. Meyā i ko i maa kpī i Isireliba Gusunōn woodaba kpuro sōsi ye u Mōwisi wē. Yeni ya ko n sāawa wooda sere ka bēēn bibun bweserō.

Wooda ye ba yi yāku dīanun sō

¹² Mōwisi u Aroni ka win bibu yiru be ba n̄n tie, Eleasaa ka Itamaa sōwa u nēē, i som mē suo mē ba ka yākuu kua mu tiara. Kpa i ka mu pēē ko ye i kun seeyatia doke. Kpa i ye di yāku yerun bōkuō. Domi nu kuawa mi dīa dēeranu.

¹³ I ko ye diwa yam dēeram sō. Yera ya ko n sāa wunē ka wunēn bibugia nge mē Yinni Gusunō u man sōwa. ¹⁴ Meyā wunē ka wunēn bii tōn durōbu ka tōn kurōbu i ko i yaa nōmu ge ba kpāra mi di ka guro guro te ba sōsi beri berika Yinni Gusunōn wuswaaō. Yera ya ko n sāa wunē ka wunēn bibugia Isireliba bā n siarabun yākuu kua. ¹⁵ Isireliba ba ko n da ka yen nōmu ge ka guro guro te nēwa ka sere maa yaa gum mē ba ra dōo doke yāku yerun wōllu mi. Bā n ye kpuro sōsi beri berika ba kpa, ya koo kowa wunē ka wunēn bibugia. Ya ko n sāawa wooda sere ka baadommaō nge mē Yinni Gusunō u gerua.

¹⁶ Yera Mōwisi u torarun yāku boo ge bikia. Adama u deema ba gu dōo meni. Yera u ka Aronin bibu yiru Eleasaa ka Itamaa mōru bara u nēē, ¹⁷ mban sōna i n̄ boo gen yaa teme Yinni Gusunōn kuru mini. Domi ga sāawa dīa dēeranu. Yinni Gusunō u bēē gu wēwa i ka Isireliba kpuron toranun yākuu ko. ¹⁸ Adama i n̄ ka gen yem duume Yinni Gusunōn kuu ten sōwō. N deema i ko i raa gen yaa temwa kuu ten mi nge mē Yinni Gusunō u man sōwa.

¹⁹ Aroni u Mōwisi sōwa u nēē, a yē ye n man deema sanam mē Isireliba ba Yinni Gusunō yākuu kua ben toranun sō ka maa yāku dōo mwaararugiru. Yen dāma te, nā n torarun suurun yāku ten yaa di, ya koo Gusunō dore? Aawo! Ya n̄ Gusunō doremō.

²⁰ Ma Aronin wisi bi, bu Mōwisi dore.

YE YA DĒERE KA YE YA N DĒERE

Yaa ye ya sāa seseru

11

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi ka Aroni sōwa u nēē, ² bu Isireliba sōwō bu nēē, yēē yi ba koo kpī bu di wee. ³ Ba koo kpī bu yaa di ye ya naa kaburosu mō ma ya ra tuka ko. ⁴ Adama ba n̄ yēē dimō yi yi ra tuka ko tōna ma yi n̄ naa kaburosu mō. Nge meyā ba n̄ yooyoo temmō yēn sō ga n̄ naa kaburosu mō baa mē ga ra

tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia. ⁵ Ba ñ koo yaa ye ba m̀d damaa * tem baa me ya ra tuka ko yèn s̄s̄ ya ñ naa kaburosu m̄. ⁶ Meya ba ñ koo maa wukun yaa tem domi ga ñ naa kaburosu m̄ baa me ga ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia. ⁷ Meya ba ñ koo maa kurus̄ di. Ga naa kaburosu m̄ adama ga ku ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia. ⁸ Bu ku yeē yi di, bu ku maa yin gonu baba. Ba koo yi garisiwa disigii.

⁹ Yeē yi yi maa w̄a daan̄ ka nim w̄kū, yi yi w̄a nim s̄s̄ gesi kpuro yi ba koo di wee. Yiya yi yi k̄eritii m̄ ka kokosu sannu. ¹⁰ Adama yi yi kun k̄eritii m̄ ka kokosu sannu, ba koo yi garisiwa disigii. ¹¹ Ba ñ koo yi di. Meya bu ku maa yin gonu baba. ¹² Yeē yi yi gesi w̄a nim w̄kū s̄s̄, ka daan̄, ma yi ñ k̄eritii ka koko si m̄, ba koo yi garisiwa disigii.

¹³ Gun̄su s̄s̄, si ba koo garisi disigisu wee, siya gun̄ bakeru ka sere maa si su ra sw̄ē di ka si su ra yaa di ¹⁴ ka yaberekunu ka sere si su ka nu ween̄ ¹⁵ ka gban̄gbaanu ka maa si su ka nu ween̄ ¹⁶ ka taataanu ka booro ka sere si su ka su ween̄ ka kasa ka si su ka ye ween̄, ¹⁷ ka booro bweseru garu ka nim kpakpaye, ka booro d̄a k̄ōru ¹⁸ ka gun̄ gban̄gbayaku ka gun̄ si su ra sw̄ē d̄in bweseru ¹⁹ ka sw̄a w̄aku ka si su ka ye ween̄ ka k̄ō.

²⁰ I ku maa k̄k̄m̄ii ni nu kasa ka naasu m̄ di. ²¹ Adama ni s̄s̄, i ko i kp̄i i di ni nu ra ȳōku tem s̄s̄ ²² nge twea ka gb̄ō ka ni nu ka ye ween̄. ²³ Adama ni nu tie nu kasa ka naasu m̄ mi, i ku nu di.

Ye ya ra t̄nu ko disigii

²⁴ Yeē geē w̄a yin goru t̄nu ù n baba u koo ko disigii. U ko n disi m̄wa sere ka t̄ō ten yok̄a. ²⁵ Wi u yin goru s̄s̄wa, u koo win ȳanu teawa. Kpa u n w̄a disi s̄s̄ sere ka yok̄a. ²⁶⁻²⁸ Yeē yi i ko i garisi disigii yi wee. Yiya yi yi ñ naa kaburosu m̄ ka yi yi ku ra tuka ko ka sere yi yi naasu n̄ne m̄ yi s̄im̄ ka naa s̄nu. Wi u yin gaa baba u disi duurawa mi sere ka t̄ō ten yok̄a. Wi u maa yin goru s̄s̄wa u koo win ȳanu teawa kpa u n disi m̄ sere ka t̄ō ten yok̄a.

²⁹ Yeē yi yi kabirim̄ s̄s̄ wee yi i ko i garisi disigii. Yiya gun̄ yantaru ka gun̄ kiikiuru ka deba ka ye ya ka ye ween̄ kpuro ³⁰ ka duurub̄eku ka sureru ka koromb̄ōru ka sokoro ka sun̄ naki. ³¹ Yi kpurowa i ko i garisi disigii yeē yi yi kabirim̄ s̄s̄. Wi u yin gaan goru baba u ko n disi m̄wa sere ka t̄ō ten yok̄a.

³² Yin gaan goru t̄a n w̄ri dendi ȳanu s̄s̄ ñ ba kua ka d̄a ñ kun me ka bekuru ñ kun me ka ḡna ñ kun me ka saaki, dendi ȳa ni, nu disi duurawa mi. Ba koo nu dokewa nim s̄s̄ sere ka t̄ō ten yok̄a. Yen biru nu sere d̄era. ³³ Yen gaa ȳa n wekeru garu w̄ri te ba kua ka s̄ndu, ye ya w̄a mi s̄s̄ kpuro ya disi duurawa mi. Ba koo weke te k̄rawa. B̄a n nim doke weke te s̄s̄, ma nim me, mu t̄ara d̄ianu s̄s̄ ñ kun me n̄rura gaa s̄s̄, ba koo ye kpuro garisiwa disi. ³⁴ B̄a n nim doke weke te s̄s̄, ma nim me, mu d̄are d̄ianu s̄s̄ ñ kun me n̄rura gaa s̄s̄, ba koo ye kpuro garisiwa disi baa ñ n weke tere s̄s̄ na ya w̄a. ³⁵ Mi yaa yin goru ta w̄ri kpuro gesi, doo koo yer̄ ñ kun me p̄ē w̄ō yer̄, ba koo ye kpuro kasukuwa. Domi ye kpuro ya disi duurawa mi. ³⁶ Yaa goo te, ta n w̄ri d̄k̄ō s̄s̄ ñ kun me daar̄, i ñ ko i nim me garisi disi. Adama wi u tu baba u disi duurawa. ³⁷ T̄a n w̄ri d̄ia bwese te ba koo duure s̄s̄, d̄ia bwese te, ta ñ disi duure. ³⁸ Adama b̄a n daa d̄ia bwese te wasan na bu ka di, ta disi duurawa mi.

³⁹ Yaa ye ba ra di ȳa ñ ka tii gu, wi u yen goru baba, ȳro u disi duurawa mi sere n ka ko t̄ō ten yoka. ⁴⁰ Wi u yen yaa tema ñ kun me u yen goru s̄s̄wa, u koo win ȳanu teawa kpa u n disi m̄ sere ka t̄ō ten yok̄a.

* 11:5 damaa - Damaa ye, ya ka saataburu weene.

⁴¹ I ku yee yi yi kabirimon yaa tem ⁴² ka yi yi ra ka nukuru si ka yi yi kabirimon ka naasu nne n kun me yi yi naa dabinu ma. I ko ye kpuro deriwa mam mam.

⁴³ I ku de yee yin bweseru yi bee ko disigibu. ⁴⁴ Domi ne Gusunon na saawa been Yinni. I ko i tii deerasia kpa i n deere. Domi na saawa Deero. Yen sōna i n ko i tii disidoke ka yee yi yi kabirimon. ⁴⁵ Nena na bee yarama Egibitin di na n ka saa been Yinni. Yen sō, i de i n deere. Domi na deere.

⁴⁶ Wooda yeni kpurowa na yi yee kpuron sō ka gunosu ka yee yi yi waa nimo ka sere yi yi kabirimon. ⁴⁷ Yera ya koo de i n da yaa wunaney ba koo ka yakuru ko ka ye ba n ka yakuru ma. Meya maa ya koo bee sōsi yaa ye i ko i di ka ye i n dima.

Tɔn kurɔ̀ ù n maran wororu

12

¹ Yinni Gusunon u Mowisi wooda wē u nee, ² a Isireliba sōwō a nee, tɔn kurɔ̀ ù n gura sua ma u bii tɔn durɔ̀ mara, u ko n disi mōwa sōo nōba yiru nge sanam me u yasa ma. ³ Sōo nōba itase, kpa bu win bii wi bango kua. ⁴ Adama kurɔ̀ wi, u ko n wāawa disi sōo sōo tena ka ita kpa u sere deera yem me u yarin sō marubun saa. U ku raa sāa yānu ganu baba, u ku raa maa da Gusunon kuu bekurugirɔ̀ sere tōo te, tu ka turi.

⁵ N n maa tɔn kurɔ̀n na u mara, u ko n wāawa disi sōo alusuma yiru. Ya ko n sāawa nge sanam me u yasa ma. Yen biru u koo kowa sōo wata ka nōba tia u sere deera win yem me mu yarin sō marubun saa.

⁶ Tɔn kurɔ̀ wi u mara, win deerasiabun saa yā n tura, u koo ka yāaru wōo tiagiru nawa u ka yāku dōo mwaararugiru ko. Kpa u totobereru n kun me kparuko sua u ka win torarun yakuru ko. ⁷ Yāku kowowa u koo ka ye yakuru ko. Kpa u nūn win torarun suuru kana. Saa ye sōra u koo deera win yem me mu yarin sō.

Wooda yeniwa ne, Yinni Gusunon na wēemō tɔn kurɔ̀ wi u bii maran sō.

⁸ U kun yāaru wa, u koo totoberenu yiru n kun me kparukonu yiru kasu. Nin teuwa u koo ka yāku dōo mwaararugiru ko kpa u maa ka teu geni torarun yakuru ko. Yāku kowowa u koo nūn yāku te kua. Saa ye sōra u koo deera.

Gɔnan bararun wooda

13

¹ Yinni Gusunon u Mowisi ka Aroni sōowa u nee, ² goo ù n mōsiru mō wasi sōo, n kun me debu, n kun me bau kpiku ge ga ka bara disigiru weene, ba koo ka yēro dawa yāku kowo Aronin mi n kun me win bibun turon mi. ³ Yāku kowo wiya u koo bara te meeri. U n deema bau ge, ga san kpikisu mō, ma ga wōru mō, saa ye sōra u koo gere ma yēro u bara disigiru baro. ⁴ U n maa bau kpiku gagu mō ma ga n wōru mō, ma gen sansu kun buriri, yāku kowo u koo ka yēro dawa diru garu sōo u kenusi sōo nōba yiru. ⁵ Sōo nōba yiruse, yāku kowo ù n wa bau ge, ga n yabi, u koo maa nūn kenusiwa sōo nōba yiru. ⁶ Sōo nōba yiruse te, yāku kowo u koo maa nūn yarawa u meeri. U n deema ga n yabi baama, u koo yēro sōwa ma u deere, ya saawa debu, kpa u win yānu tea u deera. ⁷ Amen biru, debu ye, yā n yabi gōna ye sōo, yēro u koo maa wurawa yāku kowo u nūn meeri. ⁸ Yāku kowo wi, ù n nūn meera ma u deema ya yabi win gōna sōo, u koo yēro sōwa ma u n deere, u bara disigiru mōwa.

⁹ Goo ù n bara disigiru baro, ba koo ka nūn dawa yāku kowon mi. ¹⁰ Yāku kowo wiya u koo nūn meeri. U n bau kpiku wa mi, ma bau gen sansu buriri, ma gōna ye, ya boo kua, ¹¹ ya saawa bara disigii te ta torumō yēron gōna sōo.

Yāku kowo u koo yēro garisiwa disigii. U n̄ maa n̄n̄ kenusim̄. ¹² Adama yāku kowo ù n̄ m̄asi m̄asiminu wa nu yabi yēron̄ ḡona kpuro s̄o, saa win wirun di sere ka naas̄o, ¹³ u koo yēro garisiwa u d̄ere, domi win wasi kpuro yi burura. ¹⁴ Adama d̄oma te ba boo sw̄āo wa win wasi s̄o, ba koo n̄n̄ garisiwa disigii. ¹⁵ Yāku kowon̄ tiiwa u koo n̄n̄ m̄eri. U n̄ deema boo sw̄āo u w̄āa mi, u koo n̄n̄ garisiwa disigii, domi ya s̄āawa bara disigiru. ¹⁶ Adama win wasi yi, yi n̄ k̄asa, ma yi burura kpuro, u koo maa dawa u yāku kowo wa. ¹⁷ Yen biru, yāku kowo u koo ye m̄eriwa. U n̄ wa ya burura, saa ye s̄o, u koo yēro garisiwa u d̄ere.

¹⁸ Goo ù n̄ win bwisi kpaka s̄o ¹⁹ m̄siru garu wa, ma u deema ta buriri, n̄ kun m̄e ta s̄ori, yēro u koo dawa u tii s̄ōsi yāku kowon̄ mi. ²⁰ Yāku kowo wi, u koo n̄n̄ m̄eriwa. U n̄ deema m̄asi te, ta w̄oru m̄o, ma win wasin̄ sansu su burura, saa ye s̄ōra yāku kowo u koo n̄n̄ garisi disigii. Bara disigira ta yarim̄o saa bwisi kpaka yen min di. ²¹ Adama yāku kowo ù n̄ wa ma san kpikisu sari m̄asi ten w̄oll̄o, yen biru m̄asi te, ta n̄ w̄oru m̄o, ma ta buriri fiiko, u koo dur̄o wi kenusiwa dir̄o s̄ō n̄ōba yiru. ²² M̄asi te, ta n̄ ḡona yabi, yāku kowo u koo n̄n̄ garisiwa disigii domi bara disigira ta n̄n̄ deema. ²³ Adama m̄asi te, ta kun yabi, ta s̄āawa bwisi kpaka. Saa ye s̄o, yāku kowo u koo gere ma yēro kun disi m̄o.

²⁴ Goo ù n̄ d̄ō m̄waara ma yen boo kpaka s̄o bau kpiku ga yara, n̄ kun m̄e bau s̄ō, yāku kowo u koo yēro m̄eriwa. ²⁵ Gen sansu s̄u n̄ kua kpikisu ma w̄oru ga s̄ōsire ḡona ye s̄o, saa ye s̄o bara disigira ta s̄ōsira mi. Yāku kowo u koo n̄n̄ garisiwa disigii. ²⁶ Adama yāku kowo ù n̄ wa ma san kpikisu sari bau ge s̄o, ga n̄ maa w̄oru m̄o, ma ga buriri fiiko, u koo yēro kenusiwa dir̄o s̄ō n̄ōba yiru. ²⁷ S̄ō n̄ōba yiruse te, u koo n̄n̄ m̄eri. U n̄ wa bau ge, ga yabi win ḡona s̄o, u koo n̄n̄ garisiwa disigii. Ta s̄āawa bara disigiru. ²⁸ Adama bau ge, ga kun yabi, ma ga burura fem fem, d̄ō m̄waara kpaka yera. Saa ye s̄o, yāku kowo u koo n̄n̄ garisiwa u d̄ere.

²⁹ T̄on dur̄o n̄ kun m̄e t̄on kur̄o ù n̄ bau gagu m̄o win wir̄o, n̄ kun m̄e win tonkuror̄o, ³⁰ yāku kowo u koo gu m̄eriwa. Ḡa n̄ w̄oru m̄o ma gen sansu su n̄ sinum̄o, ma su sw̄erama nge d̄om buuru, yāku kowo u koo yēro garisiwa disigii. Ya s̄āawa wii kpaka ye ya w̄āa wir̄o, n̄ kun m̄e tonkuror̄o. ³¹ Yāku kowo wi, ù n̄ wa ya w̄oru m̄o, ma san w̄okusu sari, u koo yēro kenusiwa dir̄o s̄ō n̄ōba yiru. ³² S̄ō n̄ōba yiruse te, u koo maa yēro m̄eriwa. U n̄ deema wii kpaka ye, ya n̄ yabi ma ya sansu m̄o si su ka d̄om buuru weene, ma su n̄ w̄oru m̄o, ³³ yēro u koo win sansu k̄oniwa. Adama u n̄ kpaka ye k̄onim̄o. Yen biruwa yāku kowo u koo maa n̄n̄ kenusi dir̄o s̄ō n̄ōba yiru. ³⁴ S̄ō n̄ōba yiruse te, u koo ye m̄eriwa. Wii kpaka ye, ya kun yabi, ma ya n̄ t̄ire ya ḡona kere, yāku kowo u koo n̄n̄ garisiwa u d̄ere. U koo win yānu tea. Saa ye s̄o, u d̄erawa mi. ³⁵ Adama wii kpaka ye, ya n̄ d̄akuru yabi, yāku kowo u koo maa n̄n̄ m̄eriwa. ³⁶ U n̄ wa ya yabi ḡona ye s̄o, yāku kowo u n̄ maa kasum̄o yēro ù n̄ san d̄om buuru m̄ā. U koo n̄n̄ garisiwa disigii. ³⁷ Wii kpaka ye, ya kun yabi, ma yen sansu t̄ira, yēro u bekurawa mi. U n̄ maa disi m̄o. Yāku kowowa u koo gere ma u d̄ere.

³⁸ T̄on dur̄o goo n̄ kun m̄e t̄on kur̄o goo ù n̄ win ḡona s̄o bau kpikisu wa, ³⁹ yāku kowowa u koo n̄n̄ m̄eri. U n̄ bausu gasu wa si su n̄ buriri s̄āa s̄āa, bau si, su n̄ s̄ē. U koo yēro garisiwa u d̄ere.

⁴⁰ Goo ù kun seri m̄o wir̄o, wii kpararugiiwa ba koo yēro garisi. U d̄erewa mi. ⁴¹ N̄ n̄ wuswaa gian na u n̄ seri m̄o, yēro u s̄āawa wii kpararugii. Ka m̄e,

yēro u deerewa. ⁴² Adama wii kp̄ara te s̄o, bau gagu ḡa n s̄oosira ga s̄ori, bara disigira ta torum̄o mi. ⁴³ Yāku kowowa u koo gu m̄eri. U n deema wii kp̄ara te, ta bau kp̄ikisu m̄o su ka bara disigiru weene, wi u su m̄o mi, u bara disigiru bar̄owa mi. U n deere. ⁴⁴ Yāku kowo u koo n̄un garisiwa disigii win wii bau gen s̄o.

⁴⁵ Wi u bara disigiru m̄o kpuro, u koo yānu dokewa ni nu ḡere, u ku furo doke, kpa u win wuswaa wukiri kpa u n naogiru sue u n m̄o, disigii, disigii. ⁴⁶ U ko n s̄aawa disigii sere win bara disigii te, tu ka kpe. Yen s̄ona u ko n w̄a yeru m̄o bee tia u n ka t̄ambu desire.

Disi ḡomi yānu s̄o

⁴⁷⁻⁴⁹ B̄a n disi ḡomi ḡe wa yi s̄ori n̄ kun m̄e yi s̄a nge wuru biresu yānu ganu s̄o, ni ba kua ka yāa sansu n̄ kun m̄e k̄ia si ba kua ka w̄e damgii n̄ kun m̄e yaa ḡona, bau ge, yāku kowo u koo gu m̄eriwa. ⁵⁰ Yāku kowo wi, ù n yāa ni m̄eri u koo nu yiwa s̄o n̄oɓa yiru. ⁵¹ Yen s̄o n̄oɓa yiruse te, u koo wure u maa yāa ni m̄eriwa. U n deema disi ḡomi yi, yi yabi baama, ma ba n̄ kp̄e bu yi w̄ia, saa ye s̄o, u koo nu garisiwa yāa disiginu. ⁵² Saa ye s̄oɾa yāku kowo u koo yāa ni d̄o m̄eni. Baa b̄a n nu kua ka w̄esu n̄ kun m̄e ka w̄e damgii n̄ kun m̄e ka yāa sansun w̄e n̄ kun m̄e ka mam ḡona, ka m̄e, ba koo ye kpuro d̄o m̄eniwa. Domi ba n̄ kp̄e bu disi ḡomi yi w̄ia. D̄owa u koo ye go. ⁵³ Adama yāku kowo ù n wa ḡomi yi, yi n̄ yabi yāa ni s̄o, ⁵⁴ u koo de bu nu teawa kpa bu maa nu diru kenusi s̄o n̄oɓa yiru. ⁵⁵ S̄o n̄oɓa yiruse te, u koo wure u maa nu m̄eriwa. U n deema disi ḡomi yi n̄ k̄sa, yi n̄ maa yabi, ba koo yāa ni garisiwa disiginu kpa bu nu d̄o doke. Domi disi ḡomi yi, yi nu di biru n̄ kun m̄e wuswaa. ⁵⁶ Adama yāku kowo ù n deema disi ḡomi yi, yi burura, u koo ye w̄akawa yāa nin min di. ⁵⁷ Yen biru yi n̄ maa wurama yāa ni s̄o, yi ko n̄ s̄aawa disi ḡomi. Ba koo yāa ni d̄o m̄eniwa.

⁵⁸ B̄a n yānu ganu tea ni nu disi ḡomi kpia, ma disi ḡomi yi, yi w̄iara, ba koo wure bu maa nu teawa bu sere nu garisi nu deere.

⁵⁹ Yēniwa ya s̄a disi ḡomin wooda yi yi ra kpi yānu s̄o ye ba kua ka w̄esu n̄ kun m̄e ka w̄e damgii n̄ kun m̄e ka ḡona. Wooda yera ya koo s̄oosi yāa ni nu deere ka ni nu kun deere.

Wi u raa bara disigiru m̄an deerasiabu

14

¹ Yinni Gusun̄o u M̄owisi s̄owa u n̄e, ² wee nge m̄e ba koo ka t̄onu deerasia wi u raa bara disigiru m̄o. Ba koo ka n̄un dawa yāku kowon mi, ³ kpa yāku kowo u ka n̄un yari sansanin di u n̄un m̄eri. U n deema u bekura, ⁴ yāku kowo u koo n̄un s̄owa ye ba koo ka n̄un deerasia. U koo gun̄ominu yiru sua ni ba ra ka yākuru ko ka sere d̄aa ye ba m̄o s̄eduru ka w̄e wun̄mgii ka d̄aa kiku gagun k̄aasa ge ba m̄o is̄oɓu. ⁵ Yāku kowo u koo de bu gun̄o gen teu sakawa wekeru s̄o te ba kua ka s̄ondu te ta nim gem m̄o. ⁶ Yen biru u koo gun̄o ge ga wasi mi, ka s̄edurun d̄aa ye, ka w̄e wun̄mgii yi, ka is̄oɓun k̄aasa ye dokewa yem m̄e s̄o, m̄e ba wisi nim s̄o mi. ⁷ U koo ye ȳkawa n̄on n̄oɓa yiru wi ba koo deerasian woll̄o. Yen biru u koo n̄un garisiwa u deere kpa u gun̄o ge ȳsu gu doona. ⁸ Wi u koo ti deerasia, u koo win yānu teawa kpa u win sansu k̄oni, kpa u wobure nim s̄o. Saa ye s̄oɾa ba koo n̄un garisi u deere. Yen biru, u koo kp̄i u wurama sansanīo. Adama u koo kowa s̄o n̄oɓa yiru t̄ow̄o u kun due win kuu bekurugir̄o. ⁹ S̄o n̄oɓa yiruse te, u koo win sansu k̄oniwa ka win seri ka

win toburu ka win nāni burosu. Ye ya sāa sansu kpuro gesi, u koo kōniwa. U koo maa win yānu teawa kpa u wobure u deera.

¹⁰ Sāo nōba itase, u koo yānu yiru sua ni nu ñ alebu mō ka yāa nii teeru wōō tiagiru ka som kilo nōba nne me ba burina ka gum ka sere maa gum litirin bōnu. ¹¹ Yāku kowo wi u koo tōnu wi deerasia u koo nūn tusia Yinni Gusunon wuswaaō kuu ten kōnōwō ka maa win yāku dīanu. ¹² Yāku kowo u koo yāa nin teeru suawa kpa u ka tu yākuru ko te ba ra ka toraru sōme ka sere gum litirin bōnu ye, kpa u ye kpuro sōōsi beri berika Yinni Gusunon wuswaaō. ¹³ Kpa u tu saka yam deeram mi, mi ba ra torarun yākuru ka yāku dōō mwaararugirun yaa sake. Domi torarun yāku yaa ka ye ba ra ka toranu sōmegia ya sāawa dīa deeranu ni nu koo ko yāku kowoginu. ¹⁴ Yāku kowo u koo torarun yāku yaa yen yem sua u tēni wi u deerasiamon soo nōm geuguuō ka win nōm geun niki bia bakao ka sere win nōō nōm geuguun niki bia bakao. ¹⁵ Yāku kowo u koo maa gum litirin bōnu ye wisiwa win nōm dwarun nōm wōōrō. ¹⁶ Kpa u ka win nōm geun niki bia gum me deka u mu yēka nōn nōba yiru Yinni Gusunon wuswaaō. ¹⁷ Yen biru, kpa u gum me mu tie tēni wi u deerasiamon soo nōm geuguuō ka maa win nōm geun niki bia bakao ka win nōō nōm geuguun niki bia bakao. U koo mu tēniwa mi u raa yem me doke. ¹⁸ Kpa u maa me mu tie win nōma sōō doke yēron wiru wōlō kpa u nūn deerasiabun wororu koosi Yinni Gusunon wuswaaō. ¹⁹ Kpa u nūn torarun yākuru kua. Nge meya u koo ka nūn deerasia. Yen biruwa u koo yāku dōō mwaararugirun yaa go. ²⁰ Kpa u ye dōō doke yāku yerō ka kēnu. Nge meya u koo ka yēro torarun yākuru kua kpa u deera.

Bwēebwēe wi u raa bara disigiru mōn deerasiabu

²¹ Wi u bara disigiru mō ma u ñ dam mō u ka yāku yaa saberu wa, yāa teera u koo kasu u ka yākuru ko te ta sāa torarun sōmbugiru. Yāku kowo u koo ka tu suuru kanabun wororu ko Yinni Gusunon wuswaaō. Yen biru durō wi, u koo som kilo ita wē me ba bura ka gum ka sere maa gum litirin bōnu. ²² U koo maa ka kparukonu yiru na ñ kun me totoberenu yiru nge me win waara ne. Ba koo gen teu go win torarun suurun sō. Kpa bu maa ka teu ge ga tie yāku dōō mwaararugiru ko. ²³ Win deerasiabun sōō itasera u koo ka ye kpuro yāku kowo naawa sāa yerun kōnōwō Yinni Gusunon wuswaaō. ²⁴ Yāku kowo wi, u koo yāa te mwa ka gum litirin bōnu ye, kpa u ye kpuro sōōsi beri berika Yinni Gusunon wuswaaō. ²⁵ Yen biru u koo yāa te saka kpa u ten yem sua u tēni wi u raa bara disigiru mōn soo nōm geuguuō ka win nōm geun niki bia bakao ka sere maa win nōō nōm geuguun niki bia bakao. ²⁶ Yen biru yāku kowo wi, u koo gum me wē win nōm dwarun nōm wōōrō. ²⁷ Kpa u ka win nōm geun niki bia gum me deka u yēka nōn nōba yiru Yinni Gusunon wuswaaō. ²⁸ U koo maa gum me tēni wi u raa bara disigiru mōn soo nōm geuguuō ka nōm geun niki bia bakao ka sere win nōō nōm geuguun niki bia bakao. U koo mu dokewa mi u raa gesi yem tēni. ²⁹ Yen biru gum me mu tie win nōmaō, u koo mu wisiwa wi u raa bara disigiru mōn wirō u sere nūn deerasiabun wororu kua Yinni Gusunon wuswaaō. ³⁰ Yen biru, u koo gunō gen teu go, gēn bweseru u wa. ³¹ Ba koo ka gen teu torarun suurun yākuru ko. Teu maa yāku dōō mwaararugiru ka som me, ka gum me. Kpa yāku kowo wi, u wi u raa bara disigiru mō deerasiabun wororu kua Yinni Gusunon wuswaaō.

³² Wooda yeniwa wi u bara disigiru mō ma u ñ dam mō u koo swī u ka deerasiabun yākuru ko.

Disi gōmi dirun gani sōō

³³ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u nɛɛ, ³⁴ sanam mɛ i ko i du Kananin temɔ mɛ kon bɛɛ wɛ, nà n dera disi gɔmi yi kpia diru garu sɔɔ tɛ sɔɔ i wāa, ³⁵ wi u dii te mɔ, u koo dawa u yāku kowo sɔ u nɛɛ, wee u gāanu waamɔ win dirɔ nge disi gɔmi. ³⁶ Yāku kowo wi, u sere du u ka dii te mɛɛri, u koo dewa bu ten yānu kpuro yara kpa yāa nin tii nu ku raɔa disi duura. Yen biru u koo du kpa u disi gɔmi yi mɛɛri. ³⁷ U n deema gɔmi yi sāa nge wuru bekusu, n̄ kun mɛ yi s̄ri, kpa yi n s̄a nge wɔru gana ye sɔɔ, ³⁸ u koo yariwa kpa u dii te kɛnɛ sɔɔ nɔɔba yiru. ³⁹ Sɔɔ nɔɔba yiruse, yāku kowo u koo wura diru mi. U n deema disi gɔmi yi yabi dii ten gani sɔɔ, ⁴⁰ u koo de bu dii ten kpenu wɔariwa n̄n mi disi gɔmi yi, yi kpia bu ka nu yari wuun di bu k̄s mi n kun dɛere. ⁴¹ U koo dewa bu dii ten sɔɔwɔ kpuro kɛra kpa bu yanim mɛ ba kɛra mi yari wuun biruɔ mi n kun dɛere. ⁴² Yen biru kpa bu kpee kpaanu k̄sire ko. Kpa bu wure bu dii te tāwa.

⁴³ Amɛn biru, disi gɔmi yi, yi n maa wurama dii te sɔɔ, ⁴⁴ yāku kowo u koo maa sewa u da u tu mɛɛri. U n deema disi gɔmi yi, yi maa kpia dii ten gani sɔɔ, saa ye sɔɔ, n n̄ maa koorɔ bu yi w̄a min di. Dii te, ta disi duurawa mi. ⁴⁵ Ba koo tu surawa kpa bu ten kpenu ka d̄a ka tem gura bu ka da wuun biruɔ mi n kun dɛere.

⁴⁶ Wi u dua diru mi sanam mɛ ba tu kɛnusi, u disi duurawa mi sere ka yokaa. ⁴⁷ Wi u kpuna mi, n̄ kun mɛ u gāanu di mi, u koo win yānu teawa.

⁴⁸ Sanam mɛ ba dii te sɔnwa ba kpa, yāku kowo u n wura u ka tu mɛɛri, ma u deema disi gɔmi yi sari, u koo dii te garisiwa ta dɛere. Domi disi gɔmi yi, yi doona.

⁴⁹ Bu ka dii ten dɛerasiabun woronu ko, ba koo gunɔsu yiru kasuwa ka d̄a ye ba m̄ɔ seduru ka kiku ge ba m̄ɔ isɔpu ka w̄ɛɛ wunɔngii. ⁵⁰ U koo gunɔ gen teu sakawa wekeru sɔɔ te ba kua ka sɔndu ta nim gem mɔ. ⁵¹ Yen biru, u koo ge ga wasi sua ka seduru ye, ka isɔpu ye, ka w̄ɛɛ wunɔngii yi, kpa u ye kpuro doke gunɔ ge ba sakan yɛm mɛ sɔɔ, mɛ ba wisi nim sɔɔ mi, kpa u mu ȳka n̄n nɔɔba yiru dii te sɔɔ. ⁵² U koo ka gunɔ gen yɛm mɛ ba wisi nim sɔɔ mi, disi w̄ka ka gunɔ ge ga wasi ka seduru ye, ka isɔpu ka w̄ɛɛ wunɔngii yi. ⁵³ Kpa u gunɔ ge ga wasi ȳsu gu doona yakasɔ. Saa ye sɔɔra u koo dii te dɛerasiabun wororu koosi kpa tu dɛera.

⁵⁴ Wooda yenibara ba ko n da sw̄i bara disigiru ka wii kpakin s̄ ⁵⁵⁻⁵⁶ ka m̄siru ka debu ka disi gɔmi yi yi ra kpi yānu sɔɔ ka dia sɔɔ. ⁵⁷ Wooda yera ya koo s̄ɔsi gāa ni nu dɛere ka ni nu kun dɛere.

Tɔn durɔrun disi

15

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u nɛɛ, ² i Isireliba sɔɔwɔ i nɛɛ, ben goo u n kentu kpika mɔ, u kuawa mi disigii. ³ Ya ra w̄i? Ya ku ra w̄i? Ka mɛ, u kuawa mi disigii. ⁴ Kpin yee tɛ sɔɔ u kpuna kpuro, ta disi duurawa mi, ka sere maa gāa ni u sinari kpuro. ⁵ Wi u maa kpin yee te baba kpuro u koo win yānu teawa kpa u wobure ka nim. Adama ka mɛ, ȳro u ko n disi mɔwa sere ka yokaa. ⁶ Wi u maa sina mi barɔ wi, u sina, u koo win yānu teawa kpa u wobure ka nim. Adama ka mɛ, u ko n s̄awa disigii sere ka yokaa. ⁷ Wi u barɔ wi baba, u koo win yānu teawa kpa u wobure ka nim. Adama ka mɛ, u ko n s̄awa disigii sere ka yokaa. ⁸ Barɔ wi, u n goo ȳatam sie, ȳro u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u ko n s̄awa disigii sere ka yokaa. ⁹ Gāa ni barɔ wi, u s̄ni kpuro, nu kuawa mi disiginu. ¹⁰ Gāa ni u sakusi kpuro, wi u nu baba

yēro u kuawa mi disigii sere ka yokaḗ. Wi u maa nu sḗwa yēro u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka me, u ko n disi mḗwa sere ka yokaḗ. ¹¹ Wi u dera barḗ wi, u nūn baba, ma u n̄ niē, u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka me, yēro u ko n disi mḗwa sere ka yokaḗ. ¹² Barḗ wi, ù n dendi yānu baba ni ba kua ka sḗndu ba koo nu kḗsukuwa. Nū n maa sāan na ni ba kua ka dāa, ba koo nu teawa.

¹³ Sanam me kentū ye, ya wīibu yōra, u koo kowa sḗ nḗba yiru u sere dēera. U koo win yānu tea kpa u wobure ka nim. Saa ye sḗ, u dēerawa mi.

¹⁴ Sḗ nḗba itase u koo kparukonu yiru n̄ kun me totoberenu yiru sua u ka da Gusunḗn kurun kḗnnḗwḗ kpa u nu yāku kowo wē. ¹⁵ Yāku kowo u koo nin teu gowa torarun sḗ. Kpa u ka teu geni yāku dḗ mwaararugiru ko kpa u nūn dēerasiabun wororu koosi Yinni Gusunḗn wuswaaḗ kpa u dēera.

¹⁶ Goon sen nim m̄n yari, u koo woburewa. Adama ka me, u ko n disi mḗwa sere ka yokaḗ. ¹⁷ M̄n u yānu ganu tāre, n̄ kun me gḗna ye ba ra wukiri, ba koo ye teawa ka nim. Adama ka me, ya ko n disi mḗwa sere ka yokaḗ.

¹⁸ Kurḗ ka durḗ bā n̄ menna, be kpuro ba koo woburewa ka nim. Adama ka me, ba koo bu gariswa disigibu sere ka yokaḗ.

Tḗn kurḗrun disi

¹⁹ Tḗn kurḗ ù n yasa mḗ, ba koo nūn gariswa disigii sḗ nḗba yiru. Wi u nūn baba kpuro u kuawa mi disigii sere ka yokaḗ. ²⁰ Kpin yee tē sḗ u kpuna kpuro, ta kuawa mi disigiru. Ye u maa sinari kpuro ya kuawa mi disigia. ²¹ Wi u maa kurḗ win kpin yeru baba, u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka me, u ko n sḗawa disigii sere ka yokaḗ. ²² Goo ù n baba ye kurḗ wi, u sinari, yēro u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka me, u ko n disi mḗwa sere ka yokaḗ. ²³ Gāa ni nu wāa win kpin yee ten wḗllḗ n̄ kun me ye u sinarin wḗllḗ, wi u yen gaa baba, u kuawa mi disigii sere ka yokaḗ. ²⁴ Tḗn durḗ goo ù n ka nūn menna, ma win yem mu nūn tāre, durḗ wi, u kuawa mi disigii sere sḗ nḗba yiru. Kpin yee tē sḗ u gesi kpuna ta maa disi duurawa mi.

²⁵ Tḗn kurḗ wi u yem wīimḗ, win yasan saa baasi, n̄ kun me, mu wīimḗ mu win yasan saa kera, ba koo nūn gariswa disigii yem wīi bin saa kpuro sḗ nge win yasan saa. ²⁶ Kpin yee tē sḗ u kpuna kpuro ka ye u sinari kpuro, ya kuawa mi disigia nge sanam me u win yasa mḗ. ²⁷ Wi u kpin yee te baba, n̄ kun me sin yee te, u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka me, u kuawa mi disigii sere ka yokaḗ.

²⁸ Sanam me yem me, mu yōra u koo kowa sḗ nḗba yiru bu sere nūn garisi wi u dēere. ²⁹ Yen sḗ nḗba itase sḗra u koo kparukonu yiru n̄ kun me totoberenu yiru kasu kpa u ka yāku kowo daawa Gusunḗn kuu ten kḗnnḗwḗ.

³⁰ Kpa yāku kowo u nin teu sua u ka torarun suurun yākuru ko kpa u maa teu geni sua u ka yāku dḗ mwaararugiru ko. Yen biruwa u koo kurḗ wi dēerasiabun wororu koosi Yinni Gusunḗn wuswaaḗ kpa u dēera.

³¹ Yinni Gusunḗ u kpm Mḗwisi ka Aroni sḗwa u nee, i Isireliba sḗwḗ i nee, bu de bu ka nen kuu fe ta wāa ben suunu sḗ tonda sanam me ba disi mḗ kpa bu ku raa gbi.

³² Wooda yeni ya wāawa kentugibun sḗ ka win sen nim mu yari ³³ ka tḗn kurḗ wi u yasa mḗ ka tḗn durḗ wi u yem wīimḗ win tḗn durḗrun di ka tḗn kurḗ wi yem wīimḗ win tḗn kurḗrun di ka maa tḗn durḗ wi u ka tḗn kurḗ disigii kpuna.

16

¹ Aronin bii be ba gu Yinni Gusunən kurɔ yèn sɔ ba ka turare tuka da mi, ben gəən biruwa Yinni Gusunɔ u Məwisi sɔwɔa u nɛɛ, ² a wunen mɔɔ Aroni sɔwɔ a nɛɛ, u kun da du kiri kiri kuu ten dii te ta dɛere gem gem sɔɔ mi woodan kpakorɔa wāa ka ten wukiritia kpa u ku raa gbin sɔ. Domi kpakoro ten wukiritian wəllɔwa kon tii sɔsi guru wii wuroru sɔɔ.

³ Dɔma te u duɔ mi, u koo ketɛ kinɛ kpɛndu kasuwa u ka win torarun yākuru ko. Kpa u maa yāa kinɛru kasu u ka yāku dɔɔ mwaararugiru ko. ⁴ Yen biru u koo win tako doke kpa u sokoto kpiribu doke ka sɛkatia. Ye kpuro ya ko n sāawa ye ba kua ka wɛɛ damgii kpa u dawani bəke. U koo woburewa u sere yāa ni kpuro doke. ⁵ Isireliba ba koo maa boo kinɛnu yiru wɛ u ka ben toranun yākunu ko kpa bu nūn yāa kinɛru wɛ u ka yāku dɔɔ mwaararugiru ko.

⁶ U n koo yākuru tore, u koo gina win tii ka win yenugibun toranun yākuru kowa ka ketɛ kinɛ te. ⁷ Yen biru kpa u boo kinɛnu yiru ye sua u ka da Yinni Gusunən wuswaaɔ kuu ten kənnəwɔ. ⁸ Kpa u nu tubu tubu koosi u ka wa ge ga sāa Yinni Gusunəguu ka ge ba koo yōsu gɓaburɔ. ⁹ Boo ge ga sāa Yinni Gusunəguu, gera u koo ka torarun yākuru ko. ¹⁰ Ge ba koo maa yōsu gɓaburɔ, gera ba koo ka torarun suurun wororu ko. Wasira ba koo ka gu na Yinni Gusunən wuswaaɔ bu sere gu yōsu gu doona gɓaburɔ.

¹¹ Aroni u koo gina gbiwa u win tiin ketɛ kinɛ te go win toranun sɔ ka sere maa win yenugibuginun sɔ. ¹² Kpa u dɔɔ gɛɛ gura saa yāku yerun di yi ba yibie dɔɔ guratii sɔɔ kpa u turare buuru saka nəm kurenu yiru kpa u ka ye kpuro du dii te ta dɛere gem gem sɔɔ. ¹³ U koo turare ye doke dɔɔ gɛɛ yi sɔɔ Yinni Gusunən wuswaaɔ kpa yen wiisu su woodan kpakoro ten wukiritia wukiri kpa u ku raa ka gbin sɔ. ¹⁴ Yen biru kpa u ketɛ yen yem sua u dɛka ka win niki bia kpa u mu yɛka kpakoro ten wukiritia sɔɔ sɔɔ yari yeru gia. Kpa u maa ko mɛ kpakoro ten wuswaaɔ nən nɔɔba yiru. ¹⁵ Yen biruwa u koo maa boo ge ga sāa Yinni Gusunəguu mi go Isireliba kpuron toranun sɔ kpa u gen yem sua u ka da dii te ta dɛere gem gem sɔɔ kpa u mu yɛka woodan kpakoro ten wukiritia wəllɔ ka maa ten wuswaaɔ nge mɛ u kua ka ketɛ yen yem. ¹⁶ Kpa u dii te ta dɛere gem gem dɛerasiabun wororu koosi u ka ten disii wəka yi ta duura Isireliban toranu ka ben mɛm nɔɔbu sarirun sɔ. Nge mɛya u koo ko u ka dii dɛera ten disii wəka, domi ta wāa disigibun suunu sɔɔ. ¹⁷ Goo kun ko n wāa dii ten sɔwɔ sanam mɛ Aroni u koo du mi, u ka toranun yākuru ko sere u da u ka yarima. U koo win tii ka win yenugibun toranun yākuru ko. Yen biru kpa u maa Isireliba kpuroguru ko. ¹⁸ U n yariɔ, u koo dawa yāku yerɔ kpa u tu dɛerasiabun wororu koosi. Yen biru kpa u ketɛ ye, ka boo gen yem sua u tɛeni yāku yerun kāanu nɛɛ yen baayer sɔɔ. ¹⁹ U koo yem mɛ dɛkawa ka win niki bia u yɛka nən nɔɔba yiru yāku yee ten wəllɔ. Nge mɛya u koo ka tu dɛerasia Isireliban toranun di kpa u tu yi nɛnɛm Yinni Gusunən sɔ.

²⁰ Sanam mɛ u dii te ta dɛere gem gem dɛerasia u kpa, ka dii dɛera te, ka yāku yeru, u koo de bu ka boo ge ga wasi mi nawa. ²¹ Aroni u koo win nɔma kpuro sɔndiwa boo gen wiru wəllɔ kpa u Isireliban toranu kpuro tuuba ko ka mem nɔɔbu sari te ba kua kpuro. Kpa u boo ge tora ni kpuro sɔbi kpa u de goo u gu gira u ka da gɓaburɔ. ²² Nge mɛya boo ge, ga koo ka Isireliba kpuron toranu sɔɔbe gu ka doona gɓaburɔ mi goo kun wāa.

²³ Yen biru u koo wura kuu ten mi, kpa u win sāa yāa ni u doke potiri u nu yi mi. ²⁴ Kpa u wobure yam dɛeramɔ kpa u win tiin yānu doke. Yen biru kpa u yari u na u yāku dɔɔ mwaararugiru ko win tiin sɔ ka sere maa Isireliban sɔ.

Yen biru kpa u torarun yākuru ko win tiin sō ka sere Isireliban sō. Kpa u suuru kanabun woronu ko win tii ka Isireliban sō. ²⁵Yen biru kpa u yaa yen gum dōo doke yāku yerō ye ba ka torarun yākuru kua mi.

²⁶Wi u boo ge gira u ka da ghaburō u koo win yānu teawa kpa u wobure u sere du sansaniō. ²⁷Ke te ye, ka boo gen yem me ba ka da dii te ta deere gem gem sōo toranun sō, ba koo yen yaa ka yen gōni ka yen bisu yarawa ben sansanin di bu dōo doke. ²⁸Wi u ye kpuro dōo meni u koo win yānu teawa kpa u wobure u sere wurama sansaniō.

²⁹Yeni ya ko n sāawa wooda sere ka baadommao. Suru nōba yirusen sōo wōkuruse, i nōo bōkuo kpa i bēen sōma deri sere ka sōbō be ba wāa bēen suunu sōo. ³⁰Domi tōo te sōora ba koo bēe torarun yākuru kua bu ka bēe deerasia. Nge meya i ko i ka deera bēen durum kpuron di Yinni Gusunōn wuswaaō. ³¹Tōo te, ta koo kowa tōo wērarugiru kpa i n da nōo bōke. Kpa ya n sāa wooda sere ka baadommao.

³²Amen biru yāku kowo wi ba gum tāre ba gōsa u ka ko yāku kowo tōnwero win baaban kōsire, wiya u koo sāa yāa ni doke ni ba kua ka wēe damgii. ³³Wiya u ko n da yākuru ko u ka dii te ta deere gem gem deerasia ka sere dii deera te, ka yāku yee te, ka yāku kowobu ka sere maa Isireliba kpuro.

³⁴Yeni ya ko n sāawa wooda sere ka baadommao. Wōo tia sōo, ba ko n da yākuru kowa Isireliba kpuron toranun sō nōn teeru.

Ma Aroni u kua kpuro ye Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa.

NGE MĒ ISIRELIBA BA KO N KA DĒERE

Gusunō u yina bu yem di

17

¹Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u nee, ²a Aroni ka win bibu ka sere Isireliba kpuro sōōwō a nee, wooda wee ye ne, Yinni Gusunō na wēemō.

³Isireliba sōo goo ù n kī u saberu garu saka sansaniō ñ kun me mi u wāa kpuro, u koo gina ka tu nawa nen kuu bekurugirun kōnnōwō u ka tu yākuru ko ne, Yinni Gusunōn wuswaaō. ⁴Yēro u kun kue me, ba koo nūn sabe ten yem bikiawa domi u yem yariwa mi. Saa ye sōo, ba koo yēro yarawa Isireliban suunu sōon di. ⁵Wooda yeni ya koo dēwa Isireliba bu ka ben yaa sabenu na yāku kowon mi nen kuu ten kōnnōwō bu go ne, Yinni Gusunōn wuswaaō. Kpa bu ku raa tu go mi ba tura. Kpa ta n sāa siarabun yākuru. ⁶Yāku kowowa u koo ten yem me yēka yāku yerō kuu ten kōnnōwō. Kpa u ten gum dōo doke mēn nuburu ta koo ne, Yinni Gusunō dore. ⁷Nge meya Isireliba ba ñ maa ka būnu yākuru kuamme ñn bwāarokunu nu ka bonu weene. Yeni ya ko n wāawa ben tiin sō ka ben bibun bibun sō sere ka baadommao.

⁸N n mēn na, Isireli goo, ñ kun me sōo goo wi u wāa ben suunu sōo, ù n yāku dōo mwāararugiru mō, ñ kun me yāku nu ganu, ⁹ma u ñ ka nu ne ne, Yinni Gusunōn kurun kōnnōwō u ka nin yaa go, ba koo yēro yarawa ben suunu sōon di.

¹⁰Wee wooda ye ne, Yinni Gusunō na maa wēemō. Isireli goo, ñ kun me sōo goo wi u wāa ben suunu sōo ù n yem di, baa ñ n mēren na mu sāa, ne, Yinni Gusunōwa kon yēro wōrima n nūn yara win tambun suunu sōon di. ¹¹Domi yem sōora hunde koni kpuron wāara wāa. Na dera i yem dendimō yāku yerō i ka bēen toranun suuru wa. Yem meya mu ra de tōnu u win torarun suuru wa. ¹²Yen sōna na nee, Isireliban goo ñ kun me sōo goo bēen suunu sōo u ñ yem dimō.

13 BEE Isireliban goo ñ kun me sɔɔ goo wi u wāa been suunu sɔɔ, ù n yaa gaa mwa taasoru sɔɔ ñ kun me gunɔ gagu ge ba ra di, u koo yaa ye, ñ kun me gunɔ gen yem yariwa kpa u mu yañim wukiri. 14 Domi hunde koni ye ya wasi kpuro, yen wāara wāawa yen yem sɔɔ. Yen sōna na nee, i ku hunde koni gaan yem di. Domi yem sɔɔra wāara wāa. Wi u maa yina u mu di, ba koo yēro wunawa wīgibun suunu sɔɔn di.

15 BEE Isireliban goo, ñ kun me sɔɔ goo wi u wāa been suunu sɔɔ, ù n yaa goru di ñ kun me yaa ye gbeeku yaa ya go, yēro u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka me, u ko n sāawa disigii sere ka tɔɔ ten yokaɔ u sere deera. 16 U kun win yāa ni teye, ma u ñ wobura, u koo win torarun are mwa.

Kɔɔ mennna bi bu ñ beere ma

18

1 Yinni Gusunɔ u Mowisi sɔɔwa u nee, 2 a Isireliba sɔɔwɔ a nee, nena na Gusunɔ been Yinni. 3 I ku ra ko ye ba ra ko Egibitiɔ mi i raa sina. I ku maa ko ye Kananiba mɔ mi na ka bee dɔɔ. I ku ben komanu swīi. 4 Adama i nen woodaba ka nen yiirebu mem nɔɔwɔ kpa i ye swīi. Domi nena na sāa Gusunɔ been Yinni.

5 N n men na, i nen gere ka nen woodaba mem nɔɔwɔ. Wi u ye mem nɔɔwa u ko n wāawa yen sɔ. Ne Yinni Gusunɔwa na yeni gerumɔ.

6 Nena na wooda yeniba wēemɔ. Na nee, been goo u ku raa ka win dusi tɔn kurɔ kɔɔ mennna.

7 I ku been tundo sekuru doke i ka been mero kɔɔ mennna. Domi u sāawa been mero.

8 I ku ka been meron nisi goo kɔɔ mennna, domi i n kua me, i been tundo sekuru dokewa mi.

9 I ku ka been sesu tundo turosi ñ kun me mero turosi kɔɔ mennna baa bà kun bee seeye yenu teu sɔɔ.

10 I ku ka been nikurɔbu kɔɔ mennna baa ù n sāan na tɔn durɔn bii, ñ kun me tɔn kurɔn bii. Domi wi u kua me, u tii sekuru dokewa mi.

11 I ku ka been tondon kurɔ goon bii kɔɔ mennna domi u sāawa been sesu.

12 I ku ka been tiɔ kɔɔ mennna, domi u sāawa been tondon dusi.

13 I ku maa ka been meron wɔnɔ ñ kun me win mɔɔ kɔɔ mennna. Domi u sāawa been meron dusi.

14 I ku maa been tondon wɔnɔ ñ kun me win mɔɔ sekuru doke i ka win kurɔ kɔɔ mennna. Domi kurɔ wi, u sāawa nge been tiin mero.

15 I ku ka been bigii kurɔ kɔɔ mennna, domi u sāawa been biin kurɔ.

16 I ku ka been wɔnɔ ñ kun me been mɔɔn kurɔ kɔɔ mennna. I n kua me, i nùn sekuru dokewa.

17 I ku ka tɔn kurɔ kɔɔ mennna kpa i maa ka win bii kɔɔ mennna, ñ kun me win nikurɔbu, domi ba sāawa mi dusinu. I n kua me, ya sāawa mi tora bakaru.

18 I ku been kurɔn wɔnɔ ñ kun me win mɔɔ sua kurɔ sanam me kurɔ win tii u wāa wāaru sɔɔ. Domi ya koo nisinu ma.

19 I ku ka tɔn kurɔ mennna sanam me u yasa mɔ, domi u sāawa disigii.

20 I ku ka been winsim kurɔ kɔɔ mennna. I n kua me, i tii disii koosiwa mi.

21 I ku ka been bii yākuru ko būu wi ba mɔ Mɔlɔkun mi. Domi i n kua me, ne, Yinni Gusunɔn yīsira i sanku mi. I n yē ma nena na sāa Gusunɔ been Yinni.

22 I ku ka been tɔn durɔsi kɔɔ mennna nge me i ra ka tɔn kurɔ ko. Domi ya sāawa seku bakaru.

²³ I ku ka yaa saberu kōo menna nge tən kurō. Domi ì n kua mē, i tii disi dokewa. Nge mēya maa tən kurō goo u ku raa de yaa saberu tu ka nùn menna. Ya sāawa seku bakarū.

²⁴ I ku de koma ninin bweseru nu bēē ko disigibu. Domi niya bwese tuku nini nu ra ko ni kon gira bēēn suunu sōon di. ²⁵ Ba tem mēn tii disi doke, ma na nu sēyasia ma mu mēn tōmbu yarinasia.

²⁶ Bēē Isireliba ka bēē sobu bēē be i wāa Isireliba sōo, i nēn gere ka nēn wooda ye mēm nōōwō. Kpa i bwese nin koma sekurugii ni deri. ²⁷ Be ba raa sina tem mē sōo i sere na, ba koma ni kua ma tem mē, mu disi duura. ²⁸ N n mēn na, bēēn tii i ku mu disi doke kpa mu ku raa maa bēē yarinasia nge yellugibu. ²⁹ Domi be ba koma nin garu saara Isireliba kpuro sōo, ba koo bu wunawa ben tōmbun suunu sōon di.

³⁰ Nēna Gusunō bēēn Yinni. I de i nēn gere ka nēn wooda ye mēm nōōwa mam mam. Kpa i ku bwese tuku nin komanu swīi ni ba ra ko i sere tunuma mini. Kpa i ku ra tii disi doke.

Nge mē n weenē bu Gusunō sā

19

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u nēē, ² a Isireliba kpuro sōōwō a nēē, i de i n dēēre, domi nē Gusunō bēēn Yinni na dēēre.

³ Yen sō, bēēn baawure u win tundo ka win mero bēēre wēyō kpa u n da wēre tōo wērarugiru sōo. Nēna Gusunō bēēn Yinni.

⁴ I ku tii būnu wē, i ku ra maa bwāaroku gagu seku.

⁵ I n nē, Yinni Gusunō siarabun yākuru kuammē, i tu koowo nge mē ta koo ka man wēre. ⁶ I ko ten yaa diwa dōma te i ka ye yākuru kua ñ kun mē sisiru. Adama ye ya tiara sōo itase, i ko ye dōo meniwa. ⁷ I n ye di sōo itase, na ñ yāku te mwaamō. Domi yaa ye, ya disi duurawa mi. ⁸ Wi u ye di u koo win torarun are wa, domi u ñ ye gari si negia. Ba koo yēro wunawa bēēn suunu sōon di.

⁹ I n bēēn dīanu gēēmō, i ku gē ye ya wāa gbee goorō. I ku maa bēēn gberun dīanu kunōnu ko. ¹⁰ Mēya i ku maa resem gberu sōo resem kunōnu ko ka maa resem ye ya wōruma. I ko ye deriwa sāarobu ka sōbun sō. Nē Gusunō bēēn Yinniwa na yeni gerua.

¹¹ I ku gbēni, i ku maa bēēn winsim weesu kua ñ kun mē i nùn nōni wōke.

¹² I ku bōri weesugii ko ka nēn yīsiru. Domi ì n kua mē, i nēn yīsiru sankawa. Nē Gusunō bēēn Yinniwa na yeni gerua.

¹³ I ku bēēn winsim dam dōre. I ku maa nùn gāanu mwaari ka dam. I ku bēēn sōm kowon kōsiaru nēnē sere yam mu ka sāra. ¹⁴ I ku soso wame. I ku maa gāanu yi wōkon wuswaaō ni nu koo nùn sura. I de bēēn daa yu sōōsi ma i man nasie nē Gusunō bēēn Yinni.

¹⁵ I ku murafitiru ko siribu sōo. I ku goon bwēebwēeru ñ kun mē win dam mēeri i ka nùn siri. Adama i ko i bu siriri nge mē baawuren gem mu nē. ¹⁶ I ku gari weesugii kpara bēēn tōnusin sō. I ku maa nùn gari manī yi yi koo nùn go.

¹⁷ I ku bēēn winsim tusi gōruō. Adama i nùn gerusio kpa i ku ra tii durum sōbi win sō. ¹⁸ I ku bēēn winsim mōru kōsie. I ku maa ka goo mōru nēnē. I bēēn tōnusi kōo nge bēēn tii. Nē Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

¹⁹ I de i nēn wooda yeniba mēm nōōwa. I ku de yēē bwese bweseka yu yōōna. I ku dīa bwesenu yiru duure gbee teeru sōo. I ku yānu doke ni ba kua ka wēē bwesenu yiru.

²⁰ Goo ù n ka yoo tɔn kurɔ kɔɔ mɛnna wi ba durɔ kã, adama ba ñ gina nùn yakie win yorun di, yêro u koo yen gobi kasiawa, adama ba ñ bu goomɔ. Domi kurɔ wi, u gina sãa yoo. ²¹ Durɔ win torarun sɔ, u koo ka yã kineru na Yinni Gusunɔn wuswaaɔ win kurun kɔnnɔwɔ u ka torarun sɔmbun yãkuru ko. ²² Kpa yãku kowo u nùn torarun suurun wororu koosi nɛ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Saa ye sɔra u koo win torarun suuru wa.

²³ Sanam mɛ i dua Kananin temɔ i kpa, ma i dãa bwese bweseka duura, i ko yen marum garisiwa disigim, wɔɔ ita. I ñ mu dimɔ. ²⁴ Wɔɔ nɛsen marum mɛ ya koo ma, mu ko n sãawa nɛ Yinni Gusunɔgim, i ka man siara tɔɔ bakarun saa. ²⁵ Saa wɔɔ nɔɔbusen diya bɛɛn tii i ko i n da dãa marum mɛ sɔri i di. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na yeni gerua.

²⁶ I ku gãanu ganu di ka yem. I ku wɛɛ ñ kun mɛ guru wiru mɛɛri i ka bikiaru ko. ²⁷ I ku bɛɛn wirun goo gookan seri kɔni bwɛɛrɛkɛ. I ku maa bɛɛn toburun beri berika kɔni. ²⁸ I ku bɛɛn wasi muriri goon goon sɔ. I ku maa bɛɛn wasi yore. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²⁹ I ku bɛɛn bii wɔndiaba sekuru doke i bu kurɔ tanaru kpɛɛ sãaru garun sɔ, kpa sakararu ka sekuru sariru tu ku raa yibu tem mɛ sɔɔ. ³⁰ I n da tɔɔ wɛrarugiru yaaye kpa i nɛn kuu bekurugiru bɛɛrɛ wɛ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

³¹ I ku da be ba ra gɔribu sokun mi ñ kun mɛ sɔrobun mi kpa i ku ra ka tii disi doke. Domi nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.

³² I wi u seri kpiki mɔ kpuro kpunɔ kpa i durɔ tɔkɔ bɛɛrɛ wɛ. I maa nɛ, Yinni Gusunɔ nasio. Domi nɛna na sãa bɛɛn Yinni.

³³ Sɔɔ goo ù n wãa bɛɛn tem sɔɔ, i ku nùn dam dɔrɛ. ³⁴ I ko i nùn kuawa nge kpaɔ yêro, kpa i nùn kãa nge bɛɛn tii. Domi bɛɛn tii i raa sɔru di Egibitiɔ. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na yeni gerua.

³⁵ I ku murafitiru ko siribu sɔɔ, ka gãa yĩribu sɔɔ, ka kiloba sɔɔ ka sakakunu sɔɔ. ³⁶ I de bɛɛn kiloba ka bɛɛn sakakunu ye kpuro ya n sãa dee dee. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua, nɛ wi na bɛɛ yara Egibitiɔn di.

³⁷ I nɛn woodaba kpuro mɛm nɔɔwɔ kpa i ye swĩi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye gerua.

Sãa ni Gusunɔ u yina

20

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ² a Isireliba sɔɔwɔ a nɛɛ, ben goo ñ kun mɛ sɔɔ wi u wãa be sɔɔ ù n win bii sua u ka bũu wi ba mɔ Mɔlɔku yãkuru kua, ba koo nùn kasukuwa bu go. ³ Nɛ, Yinni Gusunɔwa kon nùn wɔri kpa n nùn wuna nɛn tɔmbun suunu sɔɔn di yɛn sɔ u ka win bii Mɔlɔku yãkuru kua ma u nɛn kuru disi doke u nɛn yĩsi dɛɛraru sankã. ⁴ Isireliba bã n yina bu durɔ win bweseru go, ma ba nùn mɛɛra u daa yen bweseru mɔ, ⁵ nɛn tiɔwa kon nùn wɔri wi ka win yenugibu kpuro kpa n nùn yara win tɔmbun suunu sɔɔn di ka sere be ba maa Mɔlɔku ye sãamɔ.

⁶ Goo ù n bikiaru da gɔri sokobun mi ñ kun mɛ sɔrobun mi, kon nùn wɔriwa kpa n nùn wuna win tɔmbun suunu sɔɔn di.

⁷ I de i n dɛɛrɛ, domi nɛn tii na dɛɛrɛ. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua.

Kɔɔ mɛnna bi Gusunɔ u yina

⁸ Nɛna Yinni Gusunɔ wi u bɛɛ gɔsa i n ka dɛɛrɛ. I ko i nɛn woodaba mɛm nɔɔwawa kpa i si ye sɔɔ.

9 Goo ù n win tundo ñ kun me win mero bōrusi, ba koo yēro gowa kpa win yem mu wōri win tii sōo.

10 Goo ù n ka goon kurō kpuna, ba koo kurō wi ka durō wi gowa.

11 Goo ù n ka win tondon kurō kpuna, u win tundo sekuru dokewa. Ba koo yēro gowa ka kurō wi sannu kpa ben yem mu wōri ben tii sōo.

12 Goo ù n ka win biin kurō kpuna, ba koo yēro gowa ka kurō wi sannu. Domi seku bakara ba kua mi. Ben yem mu koo wōriwa ben tii sōo.

13 Tōn durō ù n ka win tōn durōsi kpuna nge me ba ra ka tōn kurō mēnne, ba koo be yiru ye kpuro gowa. Domi gāa kōsuna ba kua mi. Ben yem mu koo wōriwa ben tii sōo.

14 Goo ù n bii ka mero sua kurō, tora bakara mi. Ba koo be kpuro dōo mēniwa. Kpa yen bweseru ya kun wāa bēen suunu sōo.

15 Goo ù n maa ka yaa saberu mēnna nge me ba ra ka tōn kurō mēnne, ba koo yēro gowa ka yaa sabe ten tii.

16 Tōn kurō ù n maa ka yaa saberu mēnna nge me ba ra ka tōn durō mēnne, ba koo nūn gowa ka yaa sabe ten tii. Kpa ben yem mu wōri ben tii sōo.

17 Goo ù n win sesu tundo turosi ñ kun me mero turosi sua kurō u ka kpuna, ba tii sekuru dokewa mi. Ba koo bu wunawa ben tōmbun suunu sōon di. Durō wi, u koo win torarun are sōbewa. Domi u ka win sesu kpuna.

18 Goo ù n ka tōn kurō mēnna wi u yasa mō, ma yen yem me mu yara u mu wa, ba koo be yiru ye yarawa Isireliban suunu sōon di.

19 I ku ka bēen meron wōnō ñ kun me win mōo ñ kun me bēen tiō kōō mēnna. Domi i sāawa dusinu. Wi u kua me, u koo yen are wa.

20 Goo ù n ka win tondon wōnō ñ kun me tondon mōon kurō kpuna, u bu sekuru dokewa. Kurō wi, ka durō wi, ba koo ben toranun are wa. Ba ñ bii marumō sere bu ka gbi.

21 Goo ù n win wōnō ñ kun me win mōon kurō sua, u torawa mi. U win wōnō ñ kun me win mōo wi sekuru dokewa mi. Kurō wi, ka durō wi, ba ñ bibu marumō.

22 I de i nen woodaba ka nen yiirebu mem nōōwa kpa i ka ye sōmburu ko, kpa tem mi na ka bēe dōo mu ku raa bēe yarinasia. 23 I ku bwese nin komanu swīi ni na kon bēe gira. Domi koma niya ba kua na ka bu yina. 24 Na bēe sōōwa na nēe,

bēeya i ko i n ben tem me mō.

Nēna kon bēe mu wē.

Tem me, mu tim ka bom yiba.

Nēna Gusunō bēen Yinni nē wi na bēe wuna saa bwese ni nu tien di. 25 Yen sōna i ko i wunana yaa ye i ko i di ka ye i kun dimō ka sere maa gunō si i ko i di ka si i ñ dimō kpa i ku ra bēen tōmbu disi doke yēe yi, ka gunō sin sō ye na gesi nēe, i ku di mi.

26 I de i n dēere i n wāa nen sō, domi na dēere. Nē, Yinni Gusunōwa na bēe wuna nēnem bwese ni nu tien suunu sōon di i n ka sāa nēgibu.

27 Goo ù n wāa bēen suunu sōo, tōn kurō ñ kun me tōn durō ma u ra gōribu soku ñ kun me u ra sōroru ko, ba koo yēro kpenu kasukuwa kpa win yem mu wōri win tii sōo.

Yāku kowobun woodaba

1. Wooda ye ya ka yāku kowon tii yā

21

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a Aroni ka win bibu sɔɔwɔ a nɛɛ, yāku kowo u ku raa tii disɩ doke u wigii goon goru baba ² ma n kun mɔ win mero ka win tundo goru ka win tiin biigiru ka win wɔnɔ ka win mɔɔgiru ³ ka sere win sesu wi u kun durɔ yɛgiru wi ba n gina sue. ⁴ Isireliban suunu sɔɔ, yāku kowo wi, u sāawa ben guro guro. Yen sɔ, u n koo tii disɩ doke ka ben goon goru.

⁵ Goo ù n gu, yāku kowobu bu ku raa ben wii suunun seri kɔni, bu ku raa maa ben toburun beri berika kɔni. ⁶ Meya bu ku raa maa tii muriri wasi sɔɔ. Ba ko n wāawa nɛ Gusunɔ ben Yinnin sɔ. Ba n nɛn yisuru sankumɔ. Domi beya ba ko n da man yāku kue ni nu sāa nen dīanu. Yen sɔ, ba ko n deere.

⁷ Ba n koo kurɔ tanɔ n kun mɛ wi ba gaba ba ka kpuna sua kurɔ. Ba n maa kurɔ wi u win durɔ yina suamɔ. Domi ba ko n deere wa ba n wāa nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ. ⁸ Isireli baawurewa u koo yāku kowo garisi tɔn deero. Domi wiya u ra ka beɛn yāku kuo nɛ, nɛ, Yinni Gusunɔn mi. Yen sɔ, ba ko n deere wa, domi nɛ, Yinni Gusunɔ na deere. Nɛna na beɛ gɔsa i n ka maa deere.

⁹ Yāku kowo goon bii wɔndia ù n tii sekuru dokemɔ u kurɔ tanaru dimɔ, win tundo wa u sekuru dokemɔ. Ba koo bii wɔndia wi dɔɔ mɛniwa.

¹⁰ Yāku kowo wi ba gum tare wirɔ u kua yāku kowo tɔnwerɔ, ma ba nùn sāa yānu dokea, u ku maa win seri sanku goon gɔɔn sɔ. Meya u ku maa win yānu gɛɛku. ¹¹ U ku raa goru garu susi u tii disɩ doke, baa n n win tundo n kun mɛ win mɛron gorun na. ¹² U n maa yariɔ nen kurun di goon gorun sɔ, u ku ka kuu te disɩ doken sɔ. Domi ba nùn gum tare u n ka sāa nenɛm. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye gerua.

¹³ Wɔndia wi u kun durɔ yɛwa yāku kowo tɔnwerɔ u koo sua kurɔ. ¹⁴ U n koo gɔmini goo sua kurɔ n kun mɛ kurɔ wi ba yina n kun mɛ kurɔ wi ba gaba ba ka kpuna n kun mɛ kurɔ tanɔ. Adama wɔndia wi u kun durɔ yɛwa u koo sua win dusibu sɔɔ. ¹⁵ Kpa u ku raa bwese tukuru doke win bweseru sɔɔ. Nɛ Yinni Gusunɔwa na nùn gɔsa u n ka deere.

2. Wi u kun kpɛ u ko yāku kowo

¹⁶ Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁷ a Aroni ka win bibu sɔɔwɔ a nɛɛ, baa ka win bibun bweserɔ goo ù n alebu gaa mɔ win wasi sɔɔ, yɛro kun kpɛ u da nen kuu te sɔɔ u nɛ, Yinni Gusunɔ dīanu ganu yāku kua. ¹⁸ Alebugii goo kun kpɛ u nen sɔmbu te ko, aa wɔkowa? Aa kɔri barɔwa? N kun mɛ yɛron wuswaa ya kɔsikirewa? ¹⁹ N kun mɛ yɛron naasu n kun mɛ win gāsera bɔɔrewa? ²⁰ N kun mɛ yɛro u kundu kpiawa? N kun mɛ u sāawa tɔn kamiakubu? N kun mɛ yɛron nɔni kpiawa? N kun mɛ yɛro taataaru n kun mɛ debu mɔwa? N kun mɛ win tīa bii kɔsikira? ²¹ Wi u alebu gaa mɔ wasi sɔɔ gesi Aronin bweseru sɔɔ, u n kpɛ u nɛ, Yinni Gusunɔ yāku kua. U n maa kpɛ u ka dīanu ganu na u ka yāku kuo ko nen kuu te sɔɔ. ²² Adama u koo kpɛ u nɛ, Yinni Gusunɔn dīa deeranu di. ²³ Win alebun sɔna u n kpɛ u susi yāku yerɔ ka kuu ten beku kare ten mi. Kpa u ku raa nen kuu te disɩ doke. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ra yāku kowobu gɔsi ba n ka deere.

²⁴ Ma Mɔwisi u Aroni ka win bibu ka Isireliba kpuro gari yi sɔɔwa.

3. Be ba koo yāku dīanu di

22

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ² a Aroni ka win bibu sɔɔwɔ a nɛɛ, ba n tii se dīa ni Isireliba ba ka man naawammɛ sɔɔ, kpa bu ku raa nen yisi deera te sanku. Nɛna na sāa Yinni Gusunɔ.

³ Ben bweseru sɔɔ, goo ù n nu susi, ma u disì gɛɛ mɔ, ba koo yēro yarawa nɛn sɔmburun di. ⁴ Aronin bweseru sɔɔ, goo ù n bara disigiru mɔ, n̄ kun mɛ ù n kentù kpika mɔ, u n̄ yāku dīa ni dimɔ sere ù n dɛɛra, ⁵ ka sere wi u goru baba n̄ kun mɛ wɛn sen nim mu wīa n̄ kun mɛ wi u yaa gaa baba ye ya disì mɔ n̄ kun mɛ wi u goo baba wi u disì mɔ. ⁶ Wi u yen gaa baba gesi, u disì duurawa mi sere ka yokaa. U n̄ kpɛ u yāku dīa ni di ma n̄ kun mɔ u wobura mam mam. ⁷ U n̄ wobura, yokan di u dɛɛra, u koo kpī u nɛn dīa ni di. Domi niya nu s̄aa win dīanu. ⁸ Mɛya yāku kowo goo kun yaa goru temmɔ n̄ kun mɛ yaa ye gbeku yaa gaa ya gɔ u ku raa ka tii disì doken s̄ɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yenì gerua.

⁹ Ba koo nɛn woodaba mɛm nɔɔwawa domi bà n nɛn dīanu disì doke, ba koo ben torarun are sɔbe kpa bu gbi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu gɔsa ba n̄ ka dɛɛre.

¹⁰ Tɔn diro kun yāku dīa ni dimɔ baa yāku kowon sɔm kowo n̄ kun mɛ win sɔɔ. Yēro kun yāku dīa ni dimɔ. ¹¹ Adama yoo wi yāku kowo u dwa ka wi ba mara win yɛnuɔ, ba koo kpī bu dīa ni di. ¹² Yāku kowon bii tɔn kurɔ ù n tɔn diro sua durɔ, ù ku raa yāku dīa ni di. ¹³ Adama bii wi, ù n s̄aa gɔmini n̄ kun mɛ win durɔ u n̄n yina, ma u n̄ ka durɔ wi mara, ma u gɔsira win tundon yɛnuɔ u s̄n nge sanam mɛ u n̄ durɔ sue, u koo kpī u dīa ni di. Ma n̄ kun mɛ, tɔn diro u ku dīa ni di.

¹⁴ Tɔn tuko goo ù n nu di u n̄ ka baaru, u koo nin kɔsire yāku kowo wēwa. Yen biru kpa u n̄n nin bɔnu nɔɔbun tia sosia.

¹⁵ Yāku kowobu bu ku raa dīa ni disì doke ni Isireliba ba ka yākuru kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ¹⁶ Bà n nu di sanam mɛ n̄ n̄ weenɛ bu nu di, ba Isireliba toranu sɔbimɔwa. Nɛna Yinni Gusunɔ, nɛ wi na ra yāku nu dɛɛrasie.

Sabe te ba koo ka yākuru ko

¹⁷ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi s̄ɔwa u nɛɛ, ¹⁸ a Aroni ka win bibu ka Isireliba kpuro s̄ɔwɔ a nɛɛ, goo be sɔɔ n̄ kun mɛ sɔɔ goo wi u wāa ben suunu sɔɔ, ù n kī u yāku d̄ɔ mwaararugiru ko ka kīru, n̄ kun mɛ u ka nɔɔ mwɛɛru garu yibia, ¹⁹ nɛ, Yinni Gusunɔ n̄ sere tu mwa, yaa sabe d̄ɔ ge ga n̄ alebu mɔ gera u koo ka na, naa, n̄ kun mɛ yāaru, n̄ kun mɛ boɔ, ya n̄ gesi s̄aa dwa. ²⁰ U n̄ koo ka yaa saberu na te ta alebu gaa mɔ. Domi ù n ka tu yākuru kua, na n̄ mwaamɔ. ²¹ Goo ù n siarabun yākuru m̄ ka kīru n̄ kun mɛ u ka nɔɔ mwɛɛru garu yibia, u koo tu kowa ka sabe te ta n̄ alebu gaa mɔ n̄ sere win yāku te mwa. ²² N n̄ mɛn na, bu ku ka sabe w̄ko na, n̄ kun mɛ te ta k̄iri b̄ɔre, n̄ kun mɛ te ba so ba k̄asiki, n̄ kun mɛ te ta boɔ boosu n̄ kun mɛ taataru mɔ gɔnaɔ. Bu ku ka yen gaa yāku d̄ɔ mwaararugiru ko. ²³ Ba koo kpī bu ka yaa sabe t̄en wasin bee tia kp̄aru bo k̄ɛrun yākuru ko. Adama bu ku ka tu nɔɔ mwɛɛrugiru ko. ²⁴ Bu ku raa ka yaa sabe t̄en t̄iara k̄ɔra n̄ kun mɛ ba wīa nɛ, Yinni Gusunɔ yākuru kua. Bu ku maa yen bweseru yaa saberu garu kua bà n dua ben temɔ. ²⁵ Bu ku ka nɛ, Yinni Gusunɔ sabe ten bweseru yākuru kua te ba wa sɔbun mi. Domi sabe t̄en wasi ba mɛera kua, ta s̄awa nge sabe te ta alebu mɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔ, na n̄ yāku ten bweseru mwaamɔ.

²⁶ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi s̄ɔwa u nɛɛ, ²⁷ bà n ketɛ buu mara n̄ kun mɛ yāaru n̄ kun mɛ boɔ, ga koo kowa s̄ɔ nɔɔba yiru ka gen mero. Adama saa s̄ɔ nɔɔba itasen di, ba koo kpī bu ka gu yāku d̄ɔ mwaararugiru ko. ²⁸ Bu ku raa yaa saberu garu go ka ten buu s̄ɔ teeru.

²⁹ Bà n nɛ, Yinni Gusunɔ siarabun yākuru kuammɛ, bu tu koowo nge mɛ kon ka tu mwa. ³⁰ Yen dama tera ba koo ten yaa di. Ba n̄ yen gaa tiamɔ sere sisiru.

³¹ Ba koo nɛn wooda ye mɛm nɔɔwawa kpa bu ye swīi. ³² Bu ku raa nɛn yīsiru sanku kpa bu wa bu man bɛɛɛ wɛ ben suunu sɔɔ. Nɛna na Yinni Gusunɔ wi

u bɛɛ ɔɔsa i n ka deere. ³³ Nɛna na bɛɛ yara saa Egibitin di na n ka s̄aa Gusunɔ bɛɛn Yinni.

T̄ɔɔ baka bwese bweseka

23

¹⁻² Yinni Gusunɔ u Isireliba s̄ɔɔwa saa M̄owisin n̄ɔɔn di u nɛɛ, t̄ɔɔ baka ni s̄ɔɔ i ko i n da mɛnne i man s̄a, ni wee.

T̄ɔɔ w̄ɛrarugiru

³ Alusuma tia s̄ɔɔ, s̄ɔɔ n̄ɔɔba tia i ko i n da s̄ɔmburu ko, s̄ɔɔ n̄ɔɔba yiruse, i ko i w̄ɛra kpa i mɛnna i ka man s̄a. Yen t̄ɔɔ te, i ku ra s̄ɔmburu garu ko. I ko i tu diwa nen s̄ɔɔ baa mi i w̄aa kpuro gesi.

⁴ T̄ɔɔ baka ni nu maa tie, ni s̄ɔɔ i ko i mɛnna i ka man s̄a, nin t̄ɔnu wee.

Ḡɔɔ sararibun t̄ɔɔ bakaru

⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, w̄ɔɔn suru ḡbiikoon s̄ɔɔ w̄ɔkura n̄nɛsen yokan di, i Ḡɔɔ sararibun t̄ɔɔ bakaru dio nɛ, Yinni Gusunɔn s̄ɔ.

⁶ Yen s̄ɔɔ w̄ɔkura n̄ɔɔbuse s̄ɔɔra i ko i p̄ɛɛ ye ba kun seeyatia doken t̄ɔɔ bakaru tore. I ko i kowa s̄ɔɔ n̄ɔɔba yiru i n p̄ɛɛ dim̄ɔ ye ba kun seeyatia doke. ⁷ Alusuma yen t̄ɔɔ ḡbiikiru s̄ɔɔra i ko i mɛnna i man s̄a. Yen t̄ɔɔ te, i ku ra s̄ɔmburu garu ko. ⁸ Alusuma yen t̄ɔɔ baatere i ko i n da man ȳaku d̄ɔɔ m̄waararugiru kuewa. S̄ɔɔ n̄ɔɔba yiruse, i ko i kpam mɛnna i man s̄a. Yen t̄ɔɔ te, i ku s̄ɔmburu garu ko.

Gberun d̄ia ḡbiikinun t̄ɔɔ bakaru

⁹⁻¹⁰ Yinni Gusunɔ u maa Isireliba s̄ɔɔwa saa M̄owisin n̄ɔɔn di u nɛɛ, i n dua tem mɛ kon bɛɛ w̄ɛ s̄ɔɔ, ma i d̄ianu ḡa, i ko i ka d̄ia ḡbiikii ni i ḡa mi ȳaku kowo daawawa. ¹¹ Kpa ȳaku kowon tii u man nu tusia t̄ɔɔ w̄ɛrarugirun sisiru kpa n wa n ka bɛɛ n̄ɔnu geu mɛɛri. ¹² Yen t̄ɔɔ te, i ko i man ȳaku d̄ɔɔ m̄waararugiru kua ka ȳaru w̄ɔɔ tiagiru te ta n̄ alebu gaa m̄ɔ. ¹³ I ko i maa som kilo n̄ɔɔba tia mɛ i ka gum burina s̄andi kpa ye kpuron nuburu tu nɛ, Yinni Gusunɔ dore. Yen biru kpa i tam litiri tia ka b̄onu t̄are som mɛn w̄all̄ɔ. ¹⁴ I n̄ ko i d̄ia ḡbiikii nin p̄ɛɛ di n̄ kun mɛ nin bima ye ba s̄ɔnwa n̄ kun mɛ ye ba k̄ɔsuka sere d̄oma te i ka nɛ, Yinni Gusunɔgia na. I ko wooda yeni mɛm n̄ɔɔwawa mi i w̄aa kpuro sere ka baadommaɔ.

Ḡɛɛbun t̄ɔɔ bakaru

¹⁵ Yinni Gusunɔ u maa Isireliba s̄ɔɔwa saa M̄owisin n̄ɔɔn di u nɛɛ, i ko i maa alusuma gariwa n̄ɔɔba yiru saa t̄ɔɔ w̄ɛrarugirun sisirun di d̄oma t̄ɛn di i ka bɛɛn d̄ia ḡbiikii ni, nɛ, Yinni Gusunɔ naawa. ¹⁶ I ko i gariwa s̄ɔɔ weeraakuru sere n ka ko t̄ɔɔ w̄ɛrarugiru n̄ɔɔba yirusen sisiru. Kpa i maa nɛ, Yinni Gusunɔ ȳakuru kua. ¹⁷ I ko i ka p̄ɛɛ yiru na saa bɛɛn yɛnun di ȳɛn baayere ba kua ka som kilo ita ka p̄ɛɛ seeyatia. Bɛɛn gberun d̄ia ḡbiikii niya i ko i ka yen som mɛ ko, kpa ȳaku kowo u ye s̄ɔɔsi beri berika. ¹⁸ Yen biru, i ko i nɛ, Yinni Gusunɔ ȳaku d̄ɔɔ m̄waararugiru kua ka ȳaanu n̄ɔɔba yiru ni nu w̄ɔɔ tia tia m̄ɔ kpa nu kun alebu gaa m̄ɔ ka maa kɛtɛ kinɛ kpɛm teeru ka ȳaa kinɛnu yiru ka sere tam. Kpa ye kpuron nuburu tu nɛ, Yinni Gusunɔ dore. ¹⁹ I ko i maa boo go bɛɛn toranun ȳakurun s̄ɔ ka maa ȳaanu yiru ni nu w̄ɔɔ tia tia m̄ɔ siarabun ȳakurun s̄ɔ ²⁰ ka p̄ɛɛ ye sannu. Ȳaku kowo u koo ka ye kpuro Yinni Gusunɔ daawawa u nu t̄ɛsiarun wororu koosi. Kpa ye kpuro ya n̄ s̄aa nɛ, Yinni Gusunɔgia. Ye kpuron biru, yaa ye kpuro ya koo kowa ȳaku kowogia. ²¹ Yen t̄ɔɔ te, i ko mɛnna w̄a bɛɛ kpuro i man s̄a. I n̄ maa s̄ɔmburu m̄ɔ d̄oma te. Mi i w̄aa kpuro, i ko i wooda yeni mɛm n̄ɔɔwawa sere ka baadommaɔ.

²² I n bēen gberun dīanu gēemō, i ku ni nu wāa bēen gbee gooro gē. Yen biru i ku maa nu kunonu ko. I ko i nu sāarobu ka sōbu deriawa. Ne Gusunō bēen Yinniwa na ye geru.

Tōo baka tē sōo ba ra kōbi wure

²³⁻²⁴ Yinni Gusunō u Isireliba sōowa saa Mōwisin nōon di u nee, wōon suru nōoba yirusen tōo gbiikuru sōo, i ko i wērawa kpa i kōbi so Gusunō u ka bēe yaaya. Tōo te, i ko i mēnawa kpa i man sā. ²⁵ I ku ra sōmburu garu ko. Kpa i man yāku dōo mwaararuginu kua.

Torarun suurun tōo bakaru

²⁶ Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u nee, ²⁷ wōon suru nōoba yirusen sōo wākursewa i ko i yākuru ko bēen toranun suurun sō. I ko i mēnawa kpa i nōo bōke kpa i man sā. Kpa i man yāku dōo mwaararuginu kua. ²⁸ I ku ra sōmburu garu ko tōo te sōo. Domi tōo te sōora ba koo bēe toranun suuru kobun woronu koosi Gusunō bēen Yinnin wuswaa. ²⁹ Wi u kun nōo bōkue yen tōo te, ba koo nūn wunawa win tōmbun suunu sōon di. ³⁰ Wi u maa sōmburu kua tōo te sōo, kon de bu yēro gowa. ³¹ I ku ra sōmburu garu ko tōo te. Ya ko n sāawa wooda ka baadommaa ka bēen bibun bweserō. Mi i wāa kpuro, i ko ye mēm nōowawa. ³² Ya ko n sāawa nge tōo wērarugiru kpa i nōo bōke. I ko i wērawa saa surun sōo nōoba nnen yokan di sere ka yen sisirun yokaa.

Kunun tōo bakaru

³³⁻³⁴ Yinni Gusunō u Isireliba sōowa saa Mōwisin nōon di u nee, saa wōon suru nōoba yirusen sōo wākura nōobun di, i ko i Kunun tōo bakaru diwa sōo nōoba yiru i ka ne, Yinni Gusunō sā. ³⁵ Yen tōo gbiikuru, i ko i mēna i man sā. I ku ra sōmburu garu ko tōo te. ³⁶ Tōo baatere i ko i n da man yāku dōo mwaararugiru kuwa sere n ka ko sōo nōoba yiru ye. Yen sōo nōoba itase, i ko i kpa mēnawa i man sā kpa i man yāku dōo mwaararuginu kua. Tōo te, i ku ra sōmburu garu ko. Ta sāawa gāa girinu.

³⁷ Yeniba kpuro ya sāawa tōo baka ni i ko i di ne Yinni Gusunōn sō. Kpa i man yāku dōo mwaararuginu kua ka bēen gberun dīanu ka siarabun yākunu ka tam. Yākuru baatere ka ten tōru. ³⁸ Meya i ku maa tōo wērarugiru duari ka yāku ni i ra man kue ka sere maa kēe ni i ra ka ne ka maa nōo mwēerun yākuru.

³⁹ Suru nōoba yirusen sōo wākura nōobuse sōo, i n bēen gberun dīanu gā, i ko i tōo bakaru diwa sōo nōoba yiru i ka man bēere wē. Yen tōo gbiikuru ka yen tōru nōoba itase, i ko i wērawa i ku sōmburu garu ko. ⁴⁰ Yen tōo gbiikii te, i ko i dāa marum buram sua ka kpakpa wurusu ka dāa wuru bakasu si su ra n wāa daaro kpa i n nuku dobu mō nēn wuswaa sōo nōoba yiru ye. ⁴¹ Wōo baagere i ko i n da tōo baka te diwa i ka man bēere wē suru nōoba yiruse ye sōo. Ya ko n sāawa wooda sere ka baadommaa. ⁴² Bēe Isireliba kpurowa i ko i n wāa kunu sōo sere sōo nōoba yiru. ⁴³ Kpa bēen bibun bweseru tu ka gia ma na ben sikadoba sinasia kunu sōo sanam mē na bu yarama Egibitin di. Ne Gusunō bēen Yinniwa na ye geru.

⁴⁴ Nge meya Mōwisi u Isireliba tōo baka ni sōowa ni ba ko n da di bu ka Yinni Gusunō bēere wē.

Gusunōn kuu bekurugirin dabu

24

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u nee, ² a Isireliba sōowō a nee, bu nūn olifin gum kasuo mē mu gea bo kpa fitilanu nu n ka sōre yoka baayere. ³ Aroni u koo ka gum mē dawa ne, Yinni Gusunōn kuu bekurugii ten mi, beku kare ten

wuswaaɔ te ta woodan kpakoro te ganua. Kpa u de fitila ni, nu n sɔre yokan di sere yam mu ka s̄ara. Yeni ya ko n s̄awa wooda sere ka ben bibun bweserɔ. ⁴ Aroni u koo fitila ni s̄ondiwa dabu wuraguun wɔllɔ kpa nu n s̄ore wɔkuru baatere sere yam mu ka s̄ara.

Pɛɛ ye ba ra Yinni Gusunɔ wɛ

⁵ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi s̄ɔwa u nɛɛ, a pɛɛ wɔkura yiru wɔwɔ yen baayere ya n s̄aa kilo nɔɔba tia. ⁶ Kaa ye yorewa nɛn wuswaaɔ tabulu wuragia yen wɔllɔ s̄ia yiru, yen baayere sɔɔ pɛɛ nɔɔba tia. ⁷ S̄ia baayeren wɔllɔ kaa turare gea s̄ondi kpa bu ye d̄ɔɔ mɛni nɛn s̄ɔ pɛɛ yen ayerɔ kpa n bɛɛ yaaya.

⁸ T̄ɔ wɛrarugiru baatere, ba ko n da man pɛɛ yen bweseru yiyewa kpa ya n yii mi baadomma. Ya ko n s̄awa wooda bɛɛn bibun bweseru sɔɔ sere ka baadomma. ⁹ Pɛɛ ye ba k̄sire kua mi, ya ko n s̄awa Aroni ka win bibugia. Ba koo ye diwa yam dɛeramɔ. Pɛɛ ye, ya s̄awa nɛnɛm domi nɛna ba ye wɛ sanam mɛ ba ȳaku d̄ɔɔ mwaaruguru mɔ. Aronin bwesera ta ko n da ye di sere ka baadomma.

Wi u Gusunɔ gari kam gerusin s̄ɛyasiabu

¹⁰⁻¹¹ S̄ɔ teeru Isireliban goo ka Egibitigii goon bii w̄i u ka Isireli t̄on kuro mara ba sanna. Kuro Isireli win ȳsira Selomiti, Debirin bii, Danun bweseru sɔɔ. Selomitin bii wi, u Gusunɔn ȳsiru gari kam gerusimɔ u b̄orusimɔ. Yera yande ba ka n̄un da Mɔwisin mi. ¹² Ma ba n̄un yii ba ka mara bu wa ye Yinni Gusunɔ u koo gere.

¹³ Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi s̄ɔwa u nɛɛ, ¹⁴ i ka durɔ wi yario sansanin di. Be ba maa nua u nɛ Yinni Gusunɔ gari kam gerusi mi, kpa bu ben noma s̄ondi win wirɔ bu ka seeda di kpa Isireliba kpuro bu n̄un kpenu kasuku bu go. ¹⁵ Yen biru wooda yeniwa kaa Isireliba wɛ a nɛɛ, wi u nɛ, Yinni Gusunɔ gari kam gerusi, ȳero u koo yen are wa. ¹⁶ Wi u gesi nɛ, Yinni Gusunɔ gari kam gerusi, ba koo ȳero gowa. Isireliba kpurowa ba koo n̄un kpenu kasuku bu go. Baa ù n s̄aan na sɔɔ, ba koo n̄un gowa ȳèn s̄ɔ u nɛ, Yinni Gusunɔ gari kam gerusi.

¹⁷ Goo ù n win winsim go, ba koo maa ȳero gowa. ¹⁸ Goo ù n win winsim yaa saberu go, u koo ten k̄sire wɛwa wasiru. Hundewa ya hunden k̄sire.

¹⁹ Goo ù n maa win winsim mɛera kua, mɛera yen bwesera ba koo ȳero ko. ²⁰ Wi u goo bua, ba koo maa ȳero buawa. Wi u goon n̄oni w̄ia, ba koo maa ȳeron n̄oni w̄iawa. Wi u goon dondu bua, ba koo maa ȳerogiru buawa. K̄sa ye t̄onu u win t̄onusi kua kpuro, yera ba koo maa n̄un k̄sire.

²¹ Wi u yaa saberu go, u koo ten k̄sire wɛwa. Wi u maa t̄onu go, ba koo maa ȳero gowa.

²² Wooda tia yera ba koo ka bɛɛ ka bɛɛn s̄abu siri. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua.

²³ Ma Mɔwisi u Isireliba kpuro ye s̄ɔwa. Ma ba durɔ wi u Yinni Gusunɔ gari kam gerusi mi yara sansanin di ba n̄un kpenu kasuka ba go. Nge meya ba ka kua ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi s̄ɔwa.

Tem wɛrasiabu

25

¹⁻² Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua guu te ba m̄ɔ Sinain wɔllɔ u nɛɛ, bɛɛ Isireliba ì n dua tem mɛ sɔɔ, mɛ kon bɛɛ wɛ mi, i ko i dewa bɛɛn gbean tem mu wɛra nɛn s̄ɔ. ³ W̄ɔɔ nɔɔba tia s̄ara i ko i bɛɛn gbea duure kpa i bɛɛn resɛm gbaanu s̄ame i nin d̄anu k̄ni. Kpa i yen marum s̄ari. ⁴ Adama w̄ɔɔ nɔɔba yiruse,

ya ko n sāawa wōō wēraruguu Yinni Gusunōn sō. Bēen gbenu nu koo wērawa mam mam. I ku ra nu dīanu duure, i n ko i maa bēen resem kōni. ⁵ Baa dīa ni nu woruma sanam me i gēemō ma nu kpia ka tii, i n nu gēemō. I n maa resem sōrimō ye ya ka tii mara. Domi bēen gbea ya koo wērawa mam mam wōō ge sōō. ⁶ Adama wōō wēraruguu ge sōō, ye ya kpia ka tii, yera i ko i di bēe ka bēen sōm kowobu ka bēen yobu ka sere maa sōō be ba wāa bēen suunu sōō ⁷ ka bēen yaa sabenu ka gbeeku yēe. Ye tem me, mu koo kpi yera i ko i di.

Yakiabun wōō

⁸ I ko i wōō nōōba yirun suba nōōba yiru deriwa yu doona. Ye kpuro ya sāawa mi, wōō weeraakuru tia sari. ⁹ Yen wōō dāakun suru nōōba yirusen sōō wōkuru, tōō te ba torarun yākuru kua mi, i ko i kōbi wurawa ka kuuki tem me kpuro sōō. ¹⁰ Wōō weeraakurusen wōō ge, ga ko n sāawa nenem ne, Yinni Gusunōn sō. Kpa i kpara ma baawure u tii mō. Wōō ge sōō, ba koo gbee te goo u raa dāra n kun me te ba nūn mwaari wesiawa tu ko wigiru. Wi u raa maa yoru dimō, u koo yakia ra u wura win yenu. ¹¹ Nge meya i ko n da wōō weeraakuru baateren yakiabun tōō bakaru di. I ko i wērawa wōō ge sōō. I n dīanu ganu duurumō. I n maa dīanu ganu gēemō ni nu ka tii kpia. Meyā i n maa resem sōrimō ye ya mara resem gbaara te ba n sōnwa. ¹² Domi nuku dobun wōōwa ge i ko i wuna nenem ne Yinni Gusunōn sō. Adama bēen gbean dīana i ko i di.

¹³ Wōō ge sōō, baawure u koo win tem mwawa me ba raa nūn mwaari. ¹⁴ I n tem dōramō, n kun me i n dwemō, bēen goo u ku raa win winsim nōni wōke. ¹⁵ Wi u kī u win gberu dāra, u koo gina lasabu kowa u wa mēn nōō ta koo dīanu ma sere wōō weeraaku te, tu ka yibu tē sōō ba ra yakiabun tōō bakaru ko tē sōō yēro u koo tu wesia. ¹⁶ Nge me wōsu su dabiru ne, nge meya gbee ten gobi yi ko n kpāaru ne. Wōsun sukum me mu tie mù kun dabi sere wōō weeraaku te, tu ka yibu, ten gobi yi n ko yi n kpā. Domi ye ba koo gē gbee te sōō, yera u dōramō. ¹⁷ Bēen goo u ku raa win winsim nōni wōke. I ko i man nasiawa domi nena na sāa Gusunō bēen Yinni. ¹⁸ I nen woodaba mem nōōwō kpa i si ye sōō. Saa ye sōōra i ko i sina tem me sōō ka bōri yendu. ¹⁹ Tem me, mu koo dīanu ko ni nu koo bēe turi kpa i n ka wāa bōri yendu sōō.

²⁰ Sōrōkudo i ko i tii bikia i nēe, mba i ko i di wōō nōōba yiruse te. Domi i n wōō ge sōō dīanu duurumō, i n maa gēemō. ²¹ Kon bēe domaru kua wōō nōōba tiase kpa bēen gbea yu wōō itan dīanu ma. ²² Wōō nōōba itase sōō, i ko i dīanu duure kpa bēen dīa gurunu nu n tie sere i ka wōō nōōba nnesen dīanu gē.

Tem ka dian yakiabu

²³ Goo kun tōnu tem dōremō kpa yēro u n mu mō sere ka baadommaō, domi ne, Yinni Gusunōwa na tem mō, i maa wāawa nen mi nge sōbu. ²⁴ Yen sōna mi i sina kpuro, i ko i tem yakiabun wooda ye mem nōōwawa.

²⁵ Bēe sōō, goo ù n kua sāaro, ma u win tem sukum dāra, win dusi goo ù n gobi mō, u koo kpī u mu yakia. ²⁶ Yēro ù kun maa dusi goo mō wi u koo mu yakia, win tii u koo kookari kowa u ka mu yakia. ²⁷ U koo wōsu gariwa si su tie wōō weeraaku te, tu ka sere yibu kpa u si kpuron gobi kōsia kpa tem me, mu ko wigim. ²⁸ U kun gobi wa u ka mu yakia, u koo mu wi u tem me dwa deria sere yakiabun tōō bakaru tu ka turi. Yen biru u koo kpī u wura tem me sōō.

²⁹ Yinni Gusunō u nēe, goo ù n win diru dāra te ta wāa wuu gbāraruguu sōō, wōō tia u mō u ka tu yakia. ³⁰ Yēro ù n kpāna u dii te yakia wōō tia yen baa sōō, ta koo kowa wi u tu dwagiru sere ka baadommaō. U n maa tu wesiamō baa yakiabun tōō bakaru tā n tunuma. ³¹ Adama dii te ta wāa wuu ge ga n gbāraru

mə sɔɔ, ba koo tu yakiawa nge me ba ra tem yakie. Baa ñ n mɛren na, wi u raa dii te mɔ, ba koo nùn tu wesiawa yakiabun tɔɔ bakaru sɔɔ.

³² Adama Lefiban wusu ka ben dia, ba ko n da kpī bu ye yakie saa kpuro.

³³ Wi u Lefiban goon diru dwa, yakiabun tɔɔ bakaru tà n tunuma, u koo yariwa dii ten min di ka wuu gen min di. Lefiban dia ya sàawa ben tiiginu Isirelibaginun suunu sɔɔ. ³⁴ Gbee ni nu maa ka ben wusu sikerene, ben goo kun kpɛ u nu dɔra. Domi bera ba nu mɔ sere ka baadommaɔ.

Bɔkurabun wooda

³⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wunen Isirelisi ù n sàaru duura, ma u ñ kpɛ u tii nɔɔri, a de a nùn somi u ka win wāaru di. Nge meya kaa maa sɔɔ kua kpa u wa u sina tem me sɔɔ wunen bɔkuɔ. ³⁶ À n nùn gāanu bɔkura, a ku nùn are kasusi. A de a nɛ Gusunɔ wunen Yinni nasia, kpa wunen winsim u wa u n wāa wunen bɔkuɔ. ³⁷ À n nùn gobi bɔkura ñ kun me dīanu, a ku nim doke. ³⁸ Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua. Nɛna na bɛɛ yara saa Egibitin di n ka bɛɛ Kananin tem wɛ kpa na n sàa bɛɛn Yinni.

Yorun wooda

³⁹ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, wunen Isirelisi ù n sàaru duura ma u nun tii dɔre, a ku nùn yoo sɔma koosia. ⁴⁰ U ko n sàawa wunen sɔm kowo, u n wāa wunen yenuɔ sere yakiabun tɔɔ bakaru tu ka na. ⁴¹ Yakiabun tɔɔ baka te, tà n tunuma, kaa nùn yakiawa wi ka win bibu kpa u wura u win yenugibu deema, u win sikaɔɔban gbea tubi di. ⁴² Domi ba sàawa nɛn yobu be na yarama Egibitin di. Ba ñ koo bu dɔra nge me ba ra yobu dɔre. ⁴³ A ku nùn dam dɔre. A sɔsio ma a nɛ Gusunɔ wunen Yinni nasie.

⁴⁴ À n yobu kī, bwese tuku ni nu ka nun sikereneɛwa kaa yoru mweeri ba n sàa wunegibu. ⁴⁵ Kaa kpī a sɔbun bibu dwe be ba wāa wunen yenuɔ ka sere be ba mara bɛɛn tem sɔɔ. À n bu dwa, ba ko n sàawa wunegibu. ⁴⁶ Wunen hibun bweseru ta koo kpī tu bu tubi di sere ka baadommaɔ. Adama goo u ku raa win Isirelisi dam dɔre.

⁴⁷ Sɔɔ goo ù n wāa wunen yenuɔ, ma u kua gobigii, ma Isireli goo u sàaru duura, ma u tii sɔɔ wi dɔre, ñ kun me sɔɔ win dusi goo, ⁴⁸ Isireli wi, u koo kpī u tii yakia ñ kun me win dusi goo u nùn yakia ⁴⁹ ñ kun me win baan mɔɔ ñ kun me win baan wɔnɔ ñ kun me ben bii goo ñ kun me win dusi goo gesi. Wi u maa tii dɔra mi, ù n dam wa u ka tii yakia, u koo kpī u tii yakia. ⁵⁰ Ba koo wɔsun geeru gariwa wi ka wi u nùn dwa saa min di u tii dɔra sere yakiabun tɔɔ bakaru tu ka turi. Win yakiabun gobin geeru ta ko n sàawa nge gobi yi ba koo sɔm kowo kɔsia wɔɔ si sɔɔ. ⁵¹ Wɔsu sù n maa tie su kpā yakiabun tɔɔ bakaru tu sere turi, u koo win yakiabun gobi kɔsiawa nge me wɔɔ sin geera nɛ. ⁵² Wɔsu sù kun maa dabi sere yakiabun tɔɔ bakaru tu ka turi, u koo win yakiabun gobi kɔsiawa nge me wɔɔ sin geera nɛ. ⁵³ U n wāa win yinnin mi, yinni wi, u koo nùn kowa nge me ba ra sɔm kowo kue. U ñ koo nùn dam dɔre. ⁵⁴ U kun kpīa u tii yakie ka swaa yen gaa, u koo yakia wi ka win bibu yakiabun tɔɔ bakaru sɔɔ.

Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni

⁵⁵ Isireliba ba sàawa nɛ, Yinni Gusunɔn yobu be na yara Egibitin di. Nɛ Gusunɔ na sàawa ben Yinni.

26

¹ Na n̄e, i ku bwāaroku gagu sā. I ku ra maa gāanu ganun weenasinu ko. I ku maa kperu garu gira te ba gāanu ganun weenasinu koosi kpa i yiira i sā. Domi n̄ena na Gusun̄o b̄een Yinni.

² I t̄s̄o w̄eraru giru yaayo kpa i n̄en kuu bekuru giru b̄eere w̄e. Ne, Yinni Gusun̄owa na ye gerua.

Domanu

³ I n̄ n̄en woodaba mem̄ n̄owa ma i ye sw̄i, ⁴ kon de gura yu ne yen saa s̄o kpa tem mu d̄ianu w̄e kpa d̄anu nu binu ma. ⁵ I ko n̄ d̄ianu ḡem̄owa sere b̄een resem̄ yu ka s̄ribu turi. Kpa resem̄ ye, ya n̄ maa w̄a duurubun saa. I ko i di i debu kpa i n̄ w̄a ka b̄ori ȳendu b̄een tem̄ s̄o. ⁶ Kon de alafia ya n̄ w̄a tem̄ me s̄o. Goo kun b̄e baasim̄ i n̄ d̄o. Kon de ȳe ḡobi yi doona. M̄eya tabu kun maa d̄o tem̄ me s̄o. ⁷ I ko i b̄een yibereba naa girawa kpa i bu takobi s̄kiri i kamia. ⁸ B̄een n̄abu ba koo kp̄i bu t̄mbu wun̄bu (100) naa sw̄i bu go. Kpa b̄een wun̄bu bu t̄mbu n̄r̄abun suba w̄akuru (10.000) naa sw̄i bu go ka takobi. ⁹ Kon ka b̄e n̄anu geu m̄eri kpa n̄ de i marura i k̄wara kpa n̄ de n̄en arukawani ya n̄ w̄a sere ka b̄een bibun bib̄o. ¹⁰ I ko i b̄een d̄ia gurunu di sere nu tiara kpa i kpaanu k̄sire ko b̄een birano. ¹¹ Kon de bu n̄en w̄a yeru gira b̄een suunu s̄o. Na n̄ maa b̄e biru kisim̄. ¹² Na kon s̄im̄owa b̄een suunu s̄o kpa na n̄ sāa b̄een Yinni kpa i n̄ maa sāa n̄en t̄mbu. ¹³ N̄ena Gusun̄o b̄een Yinni, ne wi na b̄e ya ra saa yorun di Egibit̄o. N̄ena na Egibit̄igibun dam̄ d̄erebu kpeerasia. T̄e i ko i kp̄i i s̄i n̄ kun ka sekuru.

B̄ori

¹⁴ Yinni Gusun̄o u n̄e, i kun n̄en woodaba mem̄ n̄owe, ma i n̄ s̄im̄o ye s̄o, ¹⁵ ma i n̄en arukawani yina, i n̄en woodaba biru kisi, i n̄ ka bu s̄mburu kue, ¹⁶ wee ye kon b̄e kua.

Kon b̄e berum̄ tia kpa n̄ de wasi sun bakaru tu b̄e w̄ori i woora sere b̄een n̄ani yi tonda kpa i n̄ wahala m̄o. Kam̄ s̄ora i ko i b̄een d̄ianu duure. Domi b̄een yibereba ba koo nu di. ¹⁷ Kon b̄e biru kisi kpa b̄een yibereba bu b̄e kamia. Kpa be ba b̄e tusa bu b̄e dam̄ d̄ere. I ko i duki yakikirawa baa b̄a kun b̄e naa gire.

¹⁸ Yeniba kpuron biru, i kun man mem̄ n̄owe, kon b̄e seeyasia too too b̄een toranun s̄o. ¹⁹ Kon b̄een dam̄ bua m̄en s̄o i tii sue. Kon de w̄ollu tu b̄obia nge sisu kpa gura yu ku n̄e. Kpa tem mu b̄obia nge sii gand̄u. ²⁰ I ko i b̄een dam̄ d̄orawa kam̄ s̄o. Domi tem mu n̄ d̄ianu m̄o. M̄eya d̄anu nu n̄ maa marum̄o.

²¹ I n̄ man seesim̄o, kon b̄e seeyasia too too b̄een toranun s̄o. ²² Kon b̄e ḡbeeku ȳe surema yi b̄een bibu go sere ka b̄een yaa sabeno kpa i kun maa dabi kpa b̄een sw̄e yi gbi.

²³ Seeyasia bini b̄u kun maa dere i ḡoru ḡosie, ma i man seesim̄o, ²⁴ n̄en tii kon b̄e seesi kpa n̄ maa b̄e seeyasia too too n̄ kere yellu b̄een toranun s̄o. ²⁵ Kon de tabu bu b̄e w̄ori ȳen s̄o i n̄en arukawani kusia. I n̄ m̄enna i kukua b̄een wusu, kon de bararu tu b̄e w̄ori kpa yibereba bu b̄e n̄oma turi. ²⁶ Kon de ḡōru tu na. Saa ye s̄o, t̄n kur̄bu w̄akuru ba koo p̄e w̄owa doo teu s̄o kpa bu ka b̄e naawa ye ya n̄ b̄e debum̄o.

²⁷ Yeniban biru i kun man mem̄ n̄owe, ma i man seesim̄o, ²⁸ n̄en tii kon b̄e seesi ka m̄oru kpa n̄ b̄e seeyasia n̄an n̄aba yiru n̄ kere yellu b̄een toranun s̄o. ²⁹ I ko i ḡōru wa sere i b̄een bibu tem̄. ³⁰ Kon b̄e tusi sere n̄ b̄e gunguu n̄in mi i ra ȳakuru ko k̄suku ka bwāarokunu ni i ra ka s̄o sā. Kon b̄een gonu s̄andi bwāaroku nin̄ k̄kin̄ w̄oll̄o. ³¹ Kon b̄een wusu ḡosia bansu kpa n̄ b̄een sāa yenu

kosuku. Na ñ maa been yākuunu mwaaamō. ³² Kon been tem kam koosia. Been yiberε be, ba koo na bu sina mi, kpa biti yu bu mwa. ³³ Kon de bu beε tabu wōri kpa i yarina i da tem tukumō. Kpa been wusu su ko bansu.

³⁴⁻³⁵ Saa ye sōo i ko i n wāa tem tukum mi, been tem me, mu koo wēra, wēra bi i ñ daa mu wēere.

³⁶ Be ba koo tiara ba n wāa yiberεban temō, kon de bu nuki sankira. Baa wuru kokosun damu, ga koo de bu duka yakurawa. Ba koo yakurawa nge be ba yiberεba wa ba tabu yānu neni ba ka bu naa gire. Ba koo wārukuwa baa goo ù kun bu naa swīi. ³⁷ Ba koo wōrikinawa nge be ba goonamō tabu sōo ka takobi. Ba ñ kpē bu yōra bu ben yiberεba ma. ³⁸ Ba koo gbiwa bwese tukunun suunu sōo. Kpa yiberεba bu bu kam koosia. ³⁹ Be ba koo tiara yiberεban tem mi, ba koo woorawa ka nuku sankiranu ben toranun sō ka ben baababaginun sō.

Gusunō u koo win arukawani yaaya

⁴⁰ Isireli be ba tiara, ba koo ben toranu tuuba ko ka ben baababaginu ni ba kua ne, Yinni Gusunōn wuswaaō ka sere seesi bi ba man seesi. ⁴¹ Ba koo gia ma nena na bu seesi ma na ka bu da tem tukumō ben yiberεban mi. Saa ye sōora ba koo tii kawa ben naane sarirun sō kpa bu gia ma nena na bu seeyasiamō ben toranun sō. ⁴² Saa ye sōo, kon nen arukawaniba yaaya ye na bōkua ka ben baababa. Bera Aburhamu ka Isaki ka Yakōbu. Kon maa nen nōo mwεeru yaaya te na kua ben tem sō. ⁴³ Ben biru, tem me, mu koo wēra. Saa ye sōora ba koo seeyasiabu wa yēn sō ba nen woodaba deri. ⁴⁴ Adama baa bā n wāa tem tukumō ben yiberεban mi, na ñ bu derimō mam mam. Na ñ bu biru kisimō, na ñ maa bu kpeerasiamō. Na ñ nen arukawani ye kusiamō. Domi na sāawa Gusunō ben Yinni. ⁴⁵ Ben arufaanin sō kon arukawani ye yaaya ye na ka ben baababa bōkua mi, ye ya dera na bu yara Egibitin di bwesenu kpurun nani biru, ma na kua ben Yinni. Nena Yinni Gusunō.

⁴⁶ Wooda ka sōosi niniwa Yinni Gusunō u Mōwisi wē Sinain guurō u ka Isireliba sō.

Nōo mwεenun yibiabu

27

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u neε, ² a Isireliba wooda yeni sōowa a neε, goo ù n nōo mwεeru kua u neε, u koo ne, Yinni Gusunō tōnu kē, u koo kpī u gobi kōsia tōnu win ayerō nge meni u ka win nōo mwεeru yibia.

³ Saa tōn durō wi u wōo yendu mōn di n ka da wōo watagii, sii geesun gobi weeraakura u koo kōsia nge me ba ra sāa yerun gobi kōsi. ⁴ N n tōn kurōn na, sii geesun gobi tēna.

⁵ Tōn durō wi u mō wōo nōobu n ka da wōo yendugii, sii geesun gobi yēnda u koo kōsia. N n maa tōn kurōn na, sii geesun gobi wōkuru.

⁶ Saa tōn durō suru tiagii sere n ka da wōo nōobugii, sii geesun gobi nōobuwa u koo kōsia. N n maa tōn kurōn na, sii geesun gobi itawa u koo kōsia.

⁷ Goo ù n maa wōo wata mō ñ kun me ù n kere me, sii geesun gobi wōkura nōobuwa u koo kōsia. N n maa tōn kurōn na, sii geesun gobi wōkura u koo kōsia.

⁸ Goo ù n sāa sāaro too, ma u ñ kpē u kōsia me ba gerua, ba koo ka yēro dawa yāku kowon mi, kpa yāku kowo wi, u nùn sō mēn nōo u koo kōsia nge me win waara ne.

⁹ Goo ù n ne, Yinni Gusunō nōo mwεeru kua ma u koo man yaa saberu kē te ba ra ka yākuru ko, yaa sabe te, ta ko n sāawa negiru. ¹⁰ Ba ñ ka tu garu kōsinamō

te ta kun wā. Baa tà kun maa wā, ba ñ ka tu garu kōsinamō te ta wā. Ka mē, bà n maa ka tu kōsina, ni yiru kpuro nu ko n sāawa nēginu.

¹¹ Goo ù n ka yaa saberu na te ba ku ra ka yākuru ko, ba koo ka tu dawa yāku kowon mi. ¹² Kpa yāku kowo u tu mēeri u ten geeru bura. ¹³ Wi u ka yaa sabe te na, ma u kī u tu yakia, gee te yāku kowo u nūn bure, tera u koo kōsia. Kpa u maa gee ten bōnu nōobun tia sosi.

¹⁴ Goo ù n win diru Yinni Gusunō kā, yāku kowowa u koo da u tu mēeri kpa u ten geerun saka gere. Gee te u gerua mi, tera ba koo ka sōmburu ko. ¹⁵ Adama ù n kī u win dii te yakia, u koo gina gee te yāku kowo u bura mi kōsiawa kpa u ten wāllō bōnu nōobusen tia sosi dii te, tu sere maa ko wigiru.

¹⁶ Goo ù n maa win gberu Yinni Gusunō wē, ba koo ten geeru burawa. Dīa ni ba koo duuren kpāara ba koo mēeri. Nge tē bà n dīa ni ba mō ɔsu duura, ma nu kilo gooba wunōbu (300) kua, sii geesun gobi weeraakura ba koo kōsia. ¹⁷ N n sāan na yakiaabun tōō bakaru diya u gbee te wē, ten gobi kpurowa u koo kōsia. ¹⁸ U n gbee te Yinni Gusunō wē yakiaabun tōō bakaru biru, yāku kowo u koo ten gobi kawawa. U koo wōō si su tie sere yakiaabun tōō bakaru tu ka turin gobi kōsiawa.

¹⁹ Yēro ù n kī u win gbee te yakia, u koo kōsiawa ye ba bura mi, kpa u yen bōnu nōobun tia sosi gbee te, tu sere maa ko wigiru.

²⁰ U kun tu yakie, ma ba tu goo dōre, u ñ maa kpē u tu yakia win tii. ²¹ Yakiaabun tōō bakaru tà n tunuma, ta koo kowa Yinni Gusunōguru. Yāku kowoba ba ko n tu mō sere ka baadommaō.

²² Goo ù n Yinni Gusunō gberu wē te u dwa, n ñ mō te u tubi di, ²³ yāku kowowa u koo tu mēeri kpa u ten geeru bura. U koo wōsu gariwa si su tie yakiaabun tōō bakaru tu ka turi. Wōō si kpuron gobiya u koo gere kpa gobi yi, yi ko Yinni Gusunōgii. ²⁴ Adama yakiaabun tōō bakaru tà n tunuma, gbee te, ta ko n sāawa wi u raa nūn tu dōregiru.

²⁵ Ba koo gāanu kpuron geeru burawa nge mē ba ra sāa yerun gobi kōsi. N deema gobi yin tian bunum mu ra n sāawa garamu wākuru.

Kēē bwese bweseka

²⁶ Goo u ku raa win yaa saberun buu gbiikuu Yinni Gusunō kē. Domi ga sāawa Yinni Gusunōguu kō yēn sō ga sāa buu gbiikuu. Baa ñ n yāarun na ñ kun mē ketē, ga sāawa Yinni Gusunōguu. ²⁷ Gà n maa sāan na sabe te ba ku ra ka yākuru kon buu gbiikuu, wi u ka tu na u koo kpī u tu yakia ù n gee te yāku kowo u nūn bure kōsia kpa u maa ten bōnu nōobun tia sosi. U n kpāna u tu yakia, yāku kowo u koo kpī u tu goo dōre nge mē u ten geeru bure.

²⁸ Gāa ni ba Yinni Gusunō kā sere ka baadommaō, aa tōnuwa? N kun mē yaa sabera? N kun mē gbee te u tubi diwa? Gāa ni ba gōsa ba yi Yinni Gusunōn sō gesi, n ñ maa koorō u nu yakia ñ kun mē u nu dōra. Nu ko n sāawa Yinni Gusunōginu sere ka baadommaō. ²⁹ Baa ñ n tōnun na n ñ koorō u nūn yakia. Ba koo yēro gowa.

³⁰ I ko i n da Yinni Gusunō bēen gberun dīanun suba wākuru sōō tia yiyewa sere ka dāa marumō. ³¹ Goo ù n kī u ye yakia, u koo yen gee te kōsiawa kpa u maa yen bōnu nōobun tia sosi. ³² Mēya maa yaa sabenu sōō. Yāara? Ketewa? Boowa? Sabe ni ba kpāre gesi, wākuru baateren wāllō Yinni Gusunō u teeru mō. ³³ Wi u sabe ni mō, u ñ koo gōsi te ta wā ñ kun mē te ta kun wā. U ñ maa ka tu garu kōsinamō. Baa ù n ka tu garu kōsina, ni yiru kpuro nu ko n sāawa Yinni Gusunōginu. N ñ koorō bu nu yakia.

³⁴ Wooda yenibara Yinni Gusunō u Mōwisi wē Isireliban sō Sinain guurō.

ISIRELIBAN SANUM GBABURU SƆƆ

Gabu ba tire te yĩsiru k̄awa Gari Gari yèn s̄e te s̄oora ba Isireliba gara sanam me ba yarima Egibitin di. Adama s̄a n m̄era s̄aa s̄aa, sa ko wa ma yĩsi te, ta ñ ka tire ten gari kpuro ȳa. Domi ten gari m̄ero ya s̄aawa Isireliban sirenabu w̄o weeru Sinain ghabur̄o. Yen s̄na ba tu soka ka Heberum Ghaburun Tireru. W̄o wee te s̄o, Isireliba ba wurura ba nuki sankira, ba ben gutururu s̄oosi ka sere ben naane sariru Yinni Gusun̄on mi, ye ba ka n̄un seesi n̄on dabinu. Adama Yinni Gusun̄o u ñ ka bu k̄sa n̄enua. U bu win durom ka win t̄on geeru s̄oosiwa. Ka me, u ku ra de u kun bu s̄eeyasie. Domi u s̄aawa gemgii.

Tire ten kpunaa

1. Sanum s̄ooru, wiru 1n di sere wiru 10:10.
2. Isireliban sanum Sinain guurun di n ka da M̄abuban tem̄o, wiru 10:11n di sere wiru 21.
3. Isireliba M̄abuban tem̄o, wiru 22n di sere wiru 25.
4. Kananin tem dubun s̄ooru, wiru 26n di sere wiru 36.

ISIRELIBA BA W̄A SINAIN GBABUR̄O

Ba Isireliba gara

¹ Ye Isireliba ba yarima Egibitin di, yen w̄o yirusen suru yirusen t̄o gbiikuru s̄oora Yinni Gusun̄o u ka M̄owisi gari kua win kuu bekurugir̄o, ghabu te ba m̄o Sinain. ² U n̄e, i Isireliban t̄on dur̄abu kpuro gario, wun̄e ka Aroni, ȳenu ka ȳenu, bwese k̄era ka bwese k̄era, kpa i baawuren yĩsiru yore. ³ I bu gario be ba w̄a tabu wuunu s̄o, saa be ba w̄o ȳendu m̄on di sere ka be ba kere me, be ba koo kp̄i bu tabu ko. ⁴ Bwese k̄era baayeren guro gurowa u koo b̄e somi. ⁵ Be ba koo b̄e somi mi, beya, Elisuri, Sedeurin bii, Rub̄enin bweseru s̄o, ⁶ ka Selumieli, Surisadain bii, Sim̄on bweseru s̄o, ⁷ ka Nasoni, Aminadabun bii, Yudan bweseru s̄o, ⁸ ka Netan̄eli, Suarin bii, Isakarin bweseru s̄o, ⁹ ka Eliabu, Helonin bii, Sabulonin bweseru s̄o, ¹⁰ ka Elisama, Amihudun bii, Efaraimu, Yosefun biin bweseru s̄o, ka Gamulieli, Pedasurin bii, Manase, Yosefun bii turo goon bweseru s̄o, ¹¹ ka Abidani, Gideonin bii, Benyam̄en bweseru s̄o, ¹² ka Akies̄e, Amisadain bii, Danun bweseru s̄o, ¹³ ka Paḡeli, Okiranin bii, Asēen bweseru s̄o, ¹⁴ ka Eliasafu, Dew̄elin bii, Gadin bweseru s̄o, ¹⁵ ka sere Ahira, Enanin bii, N̄efitalin bweseru s̄o.

¹⁶ Guro guro be ba ḡosa mi, ba s̄aawa Isireliban tabu sinambu. ¹⁷ Ma M̄owisi ka Aroni ba t̄ambu w̄akura yiru ye sua b̄en yĩsinu ba sia mi. ¹⁸ Ma ba Isireliba kpuro soka ba m̄enna w̄on suru yirusen t̄o gbiikuru s̄o, ma ba bu gara bwese k̄era ka bwese k̄era, ȳenu ka ȳenu, saa t̄on dur̄o be ba w̄o ȳendu m̄on di sere ka be ba kere me, ma ba ben yĩsa yorua. ¹⁹ M̄owisi u bu gara Sinain ghabur̄o nge m̄e Yinni Gusun̄o u n̄un s̄oowa.

²⁰⁻⁴³ Ba Isireliban bwese k̄era baayeren t̄ambu gara ȳenu ka ȳenu. Ma ba ben yĩsa yorua saa be ba w̄o ȳendu m̄on di, be ba koo kp̄i bu tabu ko. Ba garim toruawa ka Rubeni, Yak̄obun bii gbiikoon bwese k̄era. T̄on ben geeru wee. Rubenin bweseru s̄o, ba s̄aawa t̄ambu n̄or̄obun suba weeru ka n̄ooba tia ka n̄era wun̄o (46.500).

Simɛn bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka nɔɔba nne ka gooba wunɔbu (59.300).

Gadin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɔɔbu ka nata ka weeraakuru (45.650).

Yudan bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka wɔkura nne ka nata (74.600).

Isakarɩn bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka nne ka nɛɛru (54.400).

Sabulonɩn bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka nɔɔba yiru ka nɛɛru (57.400).

Efaraimu, Yosefun biin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɛɛra wunɔbu (40.500).

Manase, Yosefun biin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba tena ka yiru ka goobu (32.200).

Benyamɛn bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba tena ka nɔɔbu ka nɛɛru (35.400).

Danun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka yiru ka nata ka wunɔbu (62.700).

Aɛɛn bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka tia ka nɛɛra wunɔbu (41.500).

Nɛfatalin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka ita ka nɛɛru (53.400).

⁴⁴Tɔn be Mɔwisi ka Aroni ka Isireliban guro gurobu wɔkura yiru ye, ba gara, ben geera mi. ⁴⁵Ba bu garawa saa be ba wɔɔ yendu mɔn di sere ka be ba kere me, be ba koo kpɩ bu tabu ko. ⁴⁶Be kpuron geera kuawa tɔmbu nɔrɔbun suba nata ka ita ka nɛɛra wunɔbu ka weeraakuru (603.550).

Lefiban bweserun sɔmburu

⁴⁷Baɩ Lefiban bweserɔ tɔmbu gara, ⁴⁸yɛn sɔ Yinni Gusunɔ u raa Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ⁴⁹Isireliba sɔɔ, a ku Lefiban bweserun tɔmbu gari. ⁵⁰Kaa de bu nɛ, Yinni Gusunɔn kuu te nɔɔriwa ka ten dendi yɔnu ka ye ya wãa mi kpuro, beya ba ko n da ye kpuro sɔbe. Kpa bu ben kunu gira bu ka nɛ, Yinni Gusunɔn kuu te sikerena. ⁵¹Isireliba bɔ n seewa, Lefibara ba ko n da kuu te kure. Bɔ n koo maa ben sansani gira, ba ko n da Yinni Gusunɔn kuu te girewa. Tɔn tuko ù n tu bɛsu, ba koo nùn gowa. ⁵²Isireli be ba maa tie, ba koo sinawa ben bwese kɛran wuuru sɔɔ, ben baawure u yɔra mi ben gidi bɔra ya gire nge me ba bu bɔnu sãa. ⁵³Adama Lefiba ba koo ben sansani girawa bu ka kuu te sikerena mi woodan kpakorora wãa. Nge meya ba koo ka tu kãsu. Saa ye sɔɔ, Isireliba baɩ maa wasi bu tu susi n serɛ ka bu mɔru ko.

⁵⁴Ma Isireliba ba Yinni Gusunɔn wooda ye kpuro mem nɔɔwa mam mam ye u Mɔwisi wɛ mi.

Nge me Isireliba

ba koo ka sinasina ben sansani

2

¹Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u nɛɛ, ²Isireliba bɔ n ben sansani girama, ben baawure u koo win kuru girawa win bweserun gidi bɔran bɔkuɔ. Ba koo ben kuu ni girawa bu ka nɛ, Yinni Gusunɔn kuu te sikerena, kpa begii ni, nu n ka tu ðesire fiiko.

³Sɔɔ yari yeru giara Yudaba ba koo ben sansani gira ben gidi bɔran bɔkuɔ be, ka ben tabu kowobu.

Ben tabu sunɔn yɩsira Nasoni, Aminadabun bii.

4 Win tabu kowobun geera sāawa nārɔ̀bun suba wata ka wɔ̀kura nne ka nata (74.600).

5-7 Be ba ko n wāa ben wuuru sɔ̀ɔ̀ bera, Isakarɩn bwese kera ka Sabulonin bwese kera.

Isakarɩn tabu sunɔ̀n yīsira Netanɛeli, Suarin bii. Win tabu kowobun geera sāawa nārɔ̀bun suba weeraakuru ka nne ka nɛɛru (54.400).

Sabuloniban tabu sunɔ̀n yīsira Eliabu, Helonin bii.

8 Win tabu kowobun geera sāawa nārɔ̀bun suba weeraakuru ka nɔ̀ɔ̀ba yiru ka nɛɛru (57.400).

9 Be kpurowa ba sāa Yudaban tabu kowobu ma ben geera kua nārɔ̀bun suba wunɔ̀bu ka wene ka nɔ̀ɔ̀ba tia ka nɛɛru (186.400).

Isireliba bā n sanum seewa, bera ba ko n da gbi.

10 Sɔ̀ɔ̀ yēsɩn nɔ̀m dwaru giara Rubeniba ba koo ben sansani gira ben gidi bɔ̀ran bɔ̀kuɔ̀ be, ka ben tabu kowobu.

Ben tabu sunɔ̀n yīsira Elisuri, Sedeurin bii.

11 Ben tabu kowobun geera sāawa tɔ̀mbu nārɔ̀bun suba weeru ka nɔ̀ɔ̀ba tia ka nɛɛra wunɔ̀bu (46.500).

12-14 Be ba ko n wāa ben wuuru sɔ̀ɔ̀, bera Simɛɔ̀n bwese kera ka Gadin bwese kera.

Simɛɔ̀ban tabu sunɔ̀n yīsira Selumieli, Surisadain bii. Ben tabu kowobu ba sāawa tɔ̀mbu nārɔ̀bun suba weeraakuru ka nɔ̀ɔ̀ba nne ka gooba wunɔ̀bu (59.300).

Gadigibun tabu sunɔ̀n yīsira Eliasafu, Dewelin bii.

15 Ben tabu kowoba sāawa tɔ̀mbu nārɔ̀bun suba weeru ka nata ka weeraakuru (45.650).

16 Be ka Rubenin tabu kowobu kpuro ba sāawa tɔ̀mbu nārɔ̀bun suba wunɔ̀bu ka weeraakuru ka tia ka nɛɛru ka weeraakuru (151.450).

Beya ba koo ko yiruse bā n swaa wɔ̀riɔ̀.

17 Yen biru, Lefiba ba koo Yinni Gusunɔ̀n kuru sua kpa ba n wāa tabu kowo wuunu yiru ye ya gbia ka wuunu yiru ye ya wāa biruɔ̀n suunu sɔ̀ɔ̀. Ben tii ba ko n swīnɛwa nge mɛ ba ra ka sine sine bā n sansani giramɔ̀. Ben baawure u koo yɔ̀rawa win gidi bɔ̀ran bɔ̀kuɔ̀.

18 Sɔ̀ɔ̀ duu yeru giara Efaraimuba ba koo ben sansani gira ben gidi bɔ̀ran bɔ̀kuɔ̀ be, ka ben tabu kowobu.

Ben tabu sunɔ̀n yīsira Elisama, Amihudun bii.

19 Win tabu kowobun geera sāawa tɔ̀mbu nārɔ̀bun suba weeru ka nɛɛra wunɔ̀bu (40.500).

20-23 Ben wuuru sɔ̀ɔ̀ra Manaseba ka Benyamɛɛba ba koo ben sansani gira.

Manaseban tabu sunɔ̀n yīsira Gamulieli, Pedasurin bii.

Win tabu kowobun geera sāawa tɔ̀mbu nārɔ̀bun suba tɛna ka yiru ka goobu (32.200).

Benyamɛɛban tabu sunɔ̀wa Abidani, Gideonin bii. Win tabu kowobun geera sāawa tɔ̀mbu nārɔ̀bun suba tɛna ka nɔ̀ɔ̀bu ka nɛɛru (35.400).

24 Be kpuro ka Efaraimun tabu kowobun geera kuawa tɔ̀mbu nārɔ̀bun suba wunɔ̀bu ka nɔ̀ɔ̀ba ita ka wunɔ̀bu (108.100).

Bera ba ko n sāa itase bā n swaa wɔ̀riɔ̀.

25 Sɔ̀ɔ̀ yēsɩn nɔ̀m geu giara Danuba ba koo maa ben sansani gira ben gidi bɔ̀ran bɔ̀kuɔ̀ be, ka ben tabu kowobu.

Ben tabu sunɔ̀n yīsira Akiesɛɛ, Amisadain bii.

26 Win tabu kowobun geera sāawa tɔ̀mbu nārɔ̀bun suba wata ka yiru ka nata ka wunɔ̀bu (62.700).

27-30 Ben wuuru sɔ̀ɔ̀ra Aseba ka Nefitaliba ba koo du.

Aseeban tabu sunon yisira Pagieli, Okiranin bii.

Ben tabu kowobun geera saawa tambu norobun suba weeru ka tia ka nera wunabu (41.500).

Nefitaliban tabu sunon yisira Ahira, Enanin bii.

Win tabu kowobun geera saawa tambu norobun suba weeraakuru ka ita ka nera (53.400).

³¹ Be kpuro ka Danuba ben geera kuawa tambu norobun suba wuna wata ita sari ka nata (157.600).

Isireliba ba n swaa wari, kpa ben baawuren gidi bora ya n bu gbiye, bera ba koo be ba tie swi biru.

³² Isireli be ba koo kpi bu tabu ko, ben geera kuawa norobun suba nata ka ita ka nera wunabu ka weeraakuru (603.550). Ba bu garawa bwese kera ka bwese kera, yenu ka yenu. ³³ Bañ Lefiban bweseru gara yen sō Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u ku bu gari.

³⁴ Ma Isireliba ba kua mam mam ye Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa. Ben baawure u win sansani girawa mi ben gidi bora ya gire. Yen biru, ba n seewa ba swaa wari, ba ra n swiɛwa bwese kera ka bwese kera, yenu ka yenu.

Lefin bweserun sɔmburu

3

¹ Tɔn be ba waa Aroni ka Mōwisin bwese kera sɔ sanam me Yinni Gusunō u ka Mōwisi gari kua Sinaɔ, ben yisa wee. ² Bibu nnewa Aroni u mɔ. Gbiikoon yisira Nadabu. Be ba maa tie bera, Abihu ka Eleasaa ka Itamaa. ³ Be kpurowa ba gum tare bu ka ko yaku kowobu, ma ba bu yi nɛnem sambu ten sō. ⁴ Adama Nadabu ka Abihu ba gu saa yerun kɔnnɔwɔ Sinaɔn gbaburɔ sanam me ba ka Yinni Gusunō turare tuka daawɔ bu ka yakunu ko. N deema ben goo kun bii mara. Ma n tia Eleasaa ka Itamaa ka sere ben baaba Aroni wi u ra n bu kpare yaku kobun sɔmburu sɔ.

⁵ Yera Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u nɛɛ, ⁶ a de Lefin bibun bweseru tu na kpa a tu Aroni nɔmu sɔndia sɔmbu ten sō. ⁷ Ba ko n da n wawa Gusunon kurun kɔnnɔwɔ bu ka ten sɔmburu ko Aroni ka Isireliba kpuron ayerɔ. ⁸ Beya ba koo kuu te, ka ten dendi yānu kpuron sɔmburu ko Isireliban ayerɔ. ⁹ Kaa wooda wɛwa a nɛɛ, Aroni ka win biba ba ko n Lefiba mɔ bu ka saa yee ten sɔmburu ko. ¹⁰ Adama Aroni ka win bibu tɔnawa ba koo yakuru ko. Goo ù n yakuru kua, ma n kun be, ba koo yero gowa.

¹¹ Yinni Gusunō u maa Mōwisi sōwa u nɛɛ, ¹² wee na Lefiba wuna Isireliban suunu sɔn di ba n ka saa Isireliban bii tɔn durɔ gbiikobun kɔsire, kpa bu ko negibu. ¹³ Domi saa min di na Egibitigibun bii gbiikobu go, saa min diya na Isireliban bii gbiikobu ka ben yaa sabunun bii gbiikinu tii yiya. Ma ba kua negibu. Nɛna Yinni Gusunō.

Ba gari gari kua Lefiban

bweseru sɔn nɔn gbiikuru

¹⁴ Yinni Gusunō u kram Mōwisi sōwa Sinaɔn gbaburɔ u nɛɛ, ¹⁵ a Lefin bibun bweseru gario yenu ka yenu, bweseru ka bweseru. Ben tɔn durɔ baawurewa kaa gari saa be ba suru tia mɔn di sere ka be ba kere me.

¹⁶ Ma Mōwisi u bu gara nge me Yinni Gusunō u gerua.

¹⁷ Be ba saa Lefin bibu bera, Gɛɛsɔni ka Kehati ka Merari. ¹⁸ Be ba saa Gɛɛsɔnin bibu ka ben bweseru bera, Libini ka Simɛi. ¹⁹ Be ba saa Kehatin bibun bweseru bera, Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka Usieli. ²⁰ Be ba

maa s̄aa M̄erariba ka ben bweseru bera, Makili ka Musi. Beni kpurowa ba s̄aa Lefin bibun bweseru.

²¹ Ḡees̄onin min diya Libinin bweseru ka Sim̄ein bweseru ta yara. ²² T̄on dur̄o be ba gara be ba suru tia m̄o ka be ba kere m̄e Ḡees̄onin bweseru s̄oo ben geera kuawa t̄ambu n̄ar̄obun suba n̄ooba yiru ka n̄eera wun̄o (7.500).

²³ Ḡees̄oniba ba ra ben sansani girewa Yinni Gusun̄on kurun biru s̄oo duu yeru gia. ²⁴ Ben kparon ȳisira Eliasafu, Laelin bii. ²⁵ Ye Ḡees̄onin bweseru ta ko n̄ da ko kuu bekurugii te s̄oo yera, kuu ten beku karenu ni ba koo doke ten s̄oo w̄o ka ten t̄oo w̄o ka ten k̄onn̄o w̄o ²⁶ ka ten yaarao ka yaara yen k̄onn̄o w̄o ka sere maa ten w̄eε kpurowo.

²⁷ Kehatin min diya Amuramugibu ka Yiseharigibu ka Heboronigibu ka Usieligibun bwese keri maa yara. ²⁸ T̄on dur̄o be ba gara Kehatin bwese te s̄oo, be ba suru tia m̄o ka be ba kere m̄e, ben geera kuawa t̄ambu n̄ar̄obun suba n̄ooba ita ka nata (8.600). ²⁹ Kehatiba ba ra ben sansani girewa kuu ten s̄oo ȳesan n̄om geu gia. ³⁰ Ben kparon ȳisira Elisafani, Usielin bii. ³¹ Kehati bera ba ko n̄ da woodan kpakoro ten s̄omburu ko ka tabulu ye, ka dabu ge, ka ȳaku yenu ka kuu ten dendi ȳanu kpurowo ka dii d̄eε arun beku kare te. Beya ba ko n̄ da ye kpuron s̄omburu ko.

³² Wi u s̄aa Lefiba kpuron guro guro wiya, Eleasaa, Aroni ȳaku kowon bii. Wiya u t̄on be kpurowo kpare be ba s̄aa yee ten s̄oma m̄o.

³³ M̄erarin min diya Makiligibu ka Musigibun bwesera yara. ³⁴ T̄on dur̄o be ba gara be ba suru tia m̄o ka be ba kere m̄e, ben geera kuawa t̄ambu n̄ar̄obun suba n̄ooba tia ka goobu (6.200). ³⁵ Ben kparon ȳisira Surieli, Abihailin bii. Ba ra ben sansani girewa s̄oo ȳesan n̄om geu gia. ³⁶ Beya ba Yinni Gusun̄on kuu ten d̄aa b̄esi ka ten d̄aa p̄oo si ka ten ḡbereba ka ten ȳoratii ka ten s̄om ȳanu kpurowo n̄omu s̄ondia, ³⁷ ka sere ten kara d̄anu ka ten ȳoratii ka ten kurumba ka ten w̄eε.

³⁸ M̄owisi ka Aroni ka win bibu ba ra ben sansani girewa kuu ten k̄onn̄o w̄o s̄oo yari yeru gia. Domi beya ba ko n̄ da s̄omburu ko kuu te s̄oo Isireliban s̄o kpa ba n̄ tu k̄osu t̄on tuko goo u ku raa ka tu susin s̄o, kpa u ku raa gbi.

³⁹ Lefi t̄on dur̄o be M̄owisi ka Aroni ba gara be ba suru tia m̄o ka be ba kere m̄e, n̄ge m̄e Yinni Gusun̄o u gerua, ben geera s̄aawa t̄ambu n̄ar̄obun suba ȳenda yiru (22.000).

Bii gbiikobun yakiabu

⁴⁰ Yinni Gusun̄o u kparam M̄owisi s̄oo wa u n̄eε, a Isireliban bii t̄on dur̄o gbiikobu gario saa be ba suru tia m̄on di sere ka be ba kere m̄e, kpa a bu gari baawure ka win ȳisuru. ⁴¹ Yen biru, kpa a Lefiba wuna a ȳi n̄en̄em ba n̄ s̄aa n̄e Yinni Gusun̄ogibu Isireliban bii gbiikobun ayero. M̄eya kaa maa man ben yaa sabenu yiya Isireliban yaa sabenun bii gbiikinun ayero.

⁴² Ma M̄owisi u Isireliban bii gbiikoo be gara n̄ge m̄e Yinni Gusun̄o u n̄un s̄oo wa u ko. ⁴³ Ma be kpuron geera kua t̄onu n̄ar̄obun suba ȳenda yiru ka goobu ka wata ka w̄okura ita (22.273).

⁴⁴ Yinni Gusun̄o u kparam M̄owisi s̄oo wa u n̄eε, ⁴⁵ a Lefiba wun̄o n̄en̄em kpa bu ko bii gbiikoo be kpuron k̄osire. M̄eya kaa maa ko ka ben yaa sabenu kpurowo, nu ko Isireliban yaa sabenun buu gbiikuu baageren k̄osire. Ba ko n̄ w̄aawa n̄en̄ s̄o. N̄ena Yinni Gusun̄o. ⁴⁶ Ba n̄ k̄i bu Isireliban bii gbiikobu goobu ka wata ka w̄okura ita (273) be ba Lefiba dabiru kere mi yaki, ⁴⁷ sii geesun gobi n̄oobuwa kaa mwa ben baawuren w̄oll̄o. Gobi yin tian bunum mu s̄aawa

garamu wəkuru nge me ba ka yi dimə sāa yerə. ⁴⁸ Aroni ka win biba kaa yi nəmu beria bu ka Isireliban bii gbiikobu yakia be ba Lefiba dabiru kere.

⁴⁹ Ma Məwisi u gobi yi mwεera u yi bii gbiikoo ben yakia bun sɔ. ⁵⁰ Ma yi kua sii geesun gobi narəbu ka gooba wunəbu ka wata ka nəbu (1.365) nge me ba ka yi dimə sāa yerə. ⁵¹ Ma u yi kpuro Aroni ka win bibu wε nge me Yinni Gusunə u nūn sɔwa.

Kehatin bwese keran sɔmburu

4

¹ Yinni Gusunə u Məwisi ka Aroni sɔwa u nεε, ² i Kehatin bweserun tɔmbu gario Lefin bibun bweseru sɔɔ, yenu ka yenu, ³ saa be ba wɔɔ tɛna mən di n ka girari be ba mɔ wɔɔ weeraakuro, be ba koo kpī bu Yinni Gusunən kuu ten sɔmburu ko. ⁴ Sāa yerun dii te ta dεere gem gem sɔɔra ba koo sɔmburu ko. Sɔmbu te ba koo ko wee. ⁵ Bā n seewa ba doonə, Aroni ka win biba ba koo beku kare te sɔsia te ta wāa dii te ta dεere gem gem kənnəwɔ, kpa bu tu woodan kpakoro te wukiri. ⁶ Ten wəlləwa ba koo gəni damgii tɛria kpa bu maa yin wəllə beku booguguru sɔndi kpa bu sere kpakoro ten nənutii wasi. ⁷ Ba koo beku booguguru tɛriawa tabulu yen wəllə mi ba ra pεε sɔndi kpa bu yen wəllə gbεenu sɔndi ka nəri ka pɛrɛntiba ka tam kparabanu, kpa bu ku de pεε yu biara mi baadomma. ⁸ Yen biruwa ba koo ye kpuron wəllə beku wunəmgiru wukiri kpa bu gəni damgii sɔndi. Bā n kpa, kpa bu tabulu yen nənutii wasi. ⁹ Yen biru, ba koo maa beku booguguru sua bu dabu ge wukiri ka gen fitilanu ka gen bakusu ka gen torom guratii ka gum kparabanu, gen dendi yānu kpuro gesi. ¹⁰ Ba koo dabu ge, ka gen dendi yāa ni kpuro dokewa bɔɔru sɔɔ te ba kua ka gəni damgia. Yen biru, kpa bu tu sārusia dāa pətura sɔɔ ye ba koo ka tu sua. ¹¹ Kpa bu maa beku booguguru sua bu wukiri kpakoro ten wəllə mi ba ra turare dɔɔ doke kpa bu maa tu gəni damgii wukiri. Yen biru, kpa bu ten nənutii wasi. ¹² Kpa bu kuu ten dendi yānu kpuro sua bu nu kure ka beku booguguru. Yen biru, kpa bu nu doke bɔɔru sɔɔ te ba kua ka gəni damgii kpa bu bɔɔ te sārusia dāa pətura sɔɔ ye ba koo ka tu sua. ¹³ Kpa bu maa torom gura yāku yerun di. Yen biru, kpa bu tu beku wunəmgiru wukiri. ¹⁴ Ten wəlləwa ba koo ten dendi yāa ni kpuro doke. Niya, dɔɔ guratii ka kaato donnuginu ka kaato ni nu tie ka gbεε ni ba ra ka yem yēke, kpa bu ye gəni damgii wukiri. Yen biru, kpa bu yen nənutii wasi. ¹⁵ Aroni ka win bibu bā n dendi yāa ni kpuro wukiri ba kpa, Kehatin bwesera ta koo na tu nu sua tu sɔbe. Adama tu ku raa dendi yāa nin tii baba bā kun nu bekuru wukiri kpa tu ku raa gbi. Isireliba bā n seewa ba swaa wəri, Kehatin bwese tɛra ta ko n da sāa yāa ni sɔbe. ¹⁶ Eleasaa, Aroni yāku kowon biwa u ko n da maa dabu gen gum gari yε, ka sere turare nubu dorugia ye, ka bururu ka yokan yāku te ba ra ko tɔɔ baatere ka gum me ba ra gāanu tāre bu ka nu gosi bu yi nənem nε, Yinni Gusunən sɔ. Wiya u koo nε, Yinni Gusunən kuu te nɔni doke ka ye ya wāa te sɔɔ.

¹⁷ Yinni Gusunə u maa Məwisi ka Aroni sɔwa u nεε, ¹⁸⁻¹⁹ i de i Kehatin bweseru nɔni doke kpa tu ku raa gbi tā n sāa yāa nin sɔmburu mɔ. Wee me kaa ko. Wunε Aroni ka wunen bibu, i ko i ka baawure dawa win ayerə kpa i nūn sɔsi yāa nin sɔmburu u koo ko. ²⁰ Bu ku raa du mi, bu ka sāa yee ten dendi yānu kpuro mεeri kpa nε, Yinni Gusunə n ku ra bu go.

Gεεsənin bwese keran

sɔmburu

²¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u neɛ, ²² a Geɛsonin bwese keran tɔmbu gario yenu ka yenu. ²³ Kaa bu gariwa saa be ba wɔɔ tɛna mɔn di sere n ka giriri be ba mɔ wɔɔ weeraakurɔ, be ba koo kpɪ bu gesi sɔa yee ten sɔmburu ko. ²⁴ Wee sɔmbu te Geɛsonin bweseru ta koo ko. ²⁵ Ta ko n da kuu ten beka sɔbewa ka ten gɔni damgii yi ba ra wukiri wollo ka sere ten kɔnnɔn beku kare te, ²⁶ ka ten yaaran beka ka yen kɔnnɔn beku kareru ka ten wɛɛ ka ten sɔm yāa ni nu tie. Ye kpuron sɔmbura ba koo ko. ²⁷ Geɛsonin bweseru tɔ n sɔmburu mɔ, Aroni ka win biba ba koo tu nɔni doke, beya ba koo tu sɔ yɛ ta koo ko. ²⁸ Sɔma ye kpurowa Geɛsonin bweseru ta koo ko. Itamaa, yāku kowo, Aronin biiwa u koo bu kpara.

Merarin bwese keran sɔmburu

²⁹ Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔɔwa u neɛ, a Merarin bwese keran tɔmbu gario yenu ka yenu. ³⁰ Kaa ben tɔn durɔbu gariwa saa be ba wɔɔ tɛna mɔn di n ka da be ba mɔ wɔɔ weeraakurɔ, be ba koo kpɪ bu gesi kuu ten sɔmburu ko. ³¹ Wee sɔmbu te ba koo bu nɔmu beria. Beya ba ko n da kuu ten dāa besi sɔbe ka ten dāa pɔɔsi ka ten gberɛba ka ten yɔratii, ³² ka maa ten yaaran kara dānu ka ten yɔratii ka ten kurumba ka ten wɛɛ ka sere ten dendi yāa ni nu tie. Ba koo baawure wɛwa ye u koo sɔbe. ³³ Sɔma yeniwa Merarin bwese kera ya ko n da ko kuu te sɔɔ. Itamaa yāku kowo Aronin biiwa u koo bu nɔni doke.

Ba Lefiba gara be ba koo kpɪ

bu kuu ten sɔmburu ko

³⁴⁻⁴⁹ Mɔwisi ka Aroni ka Isireliban yenu yɛrobu ba Lefiban bwese kerɪ yinin tɔmbu gara, yiya, Kehati ka Geɛsoni ka Merari. Ba bu garawa yenu ka yenu saa be ba wɔɔ tɛna mɔn di sere n ka da be ba mɔ wɔɔ weeraakurɔ, be ba koo kpɪ bu sɔmburu ko kuu te sɔɔ gesi nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa.

Be ba gara Kehatin bweseru sɔɔ, ben geera kuawa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka nata ka wunɔbu ka weeraakuru (2.750).

Geɛsonin bweseru sɔɔ maa, ben geera kuawa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka nata ka tɛna (2.630).

Merarin bweseru sɔɔ, ben geera maa kua tɔmbu nɔrɔbun suba ita ka goobu (3.200). Ma Lefiba kpuron geera kua tɔmbu nɔrɔbun suba nɔɔba ita ka neera wunɔbu ka wɛnɛ (8.580).

Ba ben baawure sɔɔwa ye u koo ko ka ye u koo sɔbe nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa.

Be ba koo yara sansanin di

5

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u neɛ, ² a Isireliba sɔɔwɔ a neɛ, bu bu yaro sansanin di, be ba disi mɔ gɔnan bara disiginun sɔ, n kun mɛ kentun sɔ, n kun mɛ goru garun sɔ. ³ Yɛro u sɔawa tɔn kurɔ? I ko i nɔn yarawa kpa u ku raa sansani ye disi doke, yɛn suunu sɔɔ nɛ, Yinni Gusunɔ na wāa.

⁴ Ma Isireliba ba Yinni Gusunɔn wooda ye mem nɔɔwa. Ma ba tɔmbu kpuro yara be ba disi mɔ mi, nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

Torarun sɔmbu

⁵ Yinni Gusunɔ u maa kpam Mɔwisi sɔɔwa u neɛ, ⁶ a Isireliba sɔɔwɔ a neɛ, tɔn kurɔwa? Aa, tɔn durɔwa? U n win winsim tora, Yinni Gusunɔwa u tora. ⁷ Yɛro u koo win tora te tuuba kowa kpa u gāa nɔn sɔ u tora mi wesia, kpa u yen bɔnu nɔɔbun tia sosi. ⁸ Wi ba koo gāa ni wesia, ù kun wāa ma uñ maa goo mɔ wi ba koo nu wɛ, Yinni Gusunɔwa ba koo nu wɛ, kpa nu ko yāku kowoginu. U koo

maa yāa kineru wē te ba koo ka nūn win torarun yākuru kua. ⁹ Yākuru baatere tēn sukum ba wāa nenem Yinni Gusunən s̄s, ta ko n s̄aawa yāku kowogiru. ¹⁰ Kpuro ye ba wē Yinni Gusunən s̄s, ya kuawa yāku kowogia. U koo kpī u ye yi nenem win tiin s̄s.

*Tən kurō wi ba tamaa
u sakararu kua*

¹¹ Yinni Gusunō u Mōwisi s̄ōwa u n̄εε, ¹² a Isireliba kpuro s̄ōwō a n̄εε, tən kurō goo ù n naane sarirun kookoosu m̄ō, ¹³ ma win durō u tamaa durō goo u ka nūn kpuna, baa me ganu sari ni nu nūn s̄ōsimō ma u ka goo kpuna, meya un̄ maa seedagii goo m̄ō wi u nūn wa u ye m̄ō, durō win tii un̄ maa ka nūn ye mwe, ¹⁴ s̄orokudo un̄ ye kue, adama ka me, nisinun s̄s, un̄ nūn naane s̄āa, ma u tamaa u sakararu kuawa kam kam, ¹⁵ baa ñ n meren na, durō wi, u koo ka win kurō wi dawa yāku kowon mi ka ɔ̄sun som kilo ita. Un̄ gum dokemō som me s̄ō. Meya un̄ maa turare s̄on̄dimō men̄ w̄llō. Domi ta s̄āawa yākuru te ta nisinu yaayamō. ¹⁶ Saa ye s̄ō, yāku kowo u koo ka nūn dawa s̄āa yerō Yinni Gusunən wuswaaō, ¹⁷ u ȳrasia, kpa u doma nim sua wekerun di te ba kua ka sondu, kpa u tua s̄ōka s̄āa yerun temō u ka nim me burina. ¹⁸ U koo de kurō wi, u ȳra Yinni Gusunən wuswaaō kpa u nūn win yasa pota, kpa u k̄ēε te s̄ondi kurō win n̄omāō. Saa ye s̄ō, yāku kowon tii u ko n nim sosuram n̄eni me mu ka b̄ōri naamō, ¹⁹ kpa u kurō wi b̄ōrusia u n̄εε, saa ye a w̄āa wunen durōn yenuō, tən durō goo ù kun ka nun kpune, ma añ tii dis̄i doke, Gusunō u ku de a b̄ōri wa yi nim me, mu koo ka na. ²⁰ Adama ma a ka durō goo kpuna, a tii dis̄i kua, ²¹ Yinni Gusunō u nun seeyasia, kpa u nun w̄roru kp̄ēε kpa wunen nukuru tu m̄osi sere ba n da nun sie b̄ā n t̄ambu b̄ōrusimō. ²² Gusunō u de nim me mu ka b̄ōri naamō mi, mu du wunen nukurō kpa wunen nuku te, tu m̄osi, kpa wunen marutuu gu gbera. Saa ye s̄ōra, kurō wī, u koo gere u n̄εε, ami!

²³ Yāku kowo u koo b̄ōri yi yorewa tireru s̄ō kpa u yi tea ka nim sosuram me, ²⁴ me mu ka b̄ōri naamō kpa u mu kurō wi n̄orusia, kpa nim me, mu du win nukurō mu nūn k̄ōsa kua. ²⁵ Yen biru yāku kowo u koo nisinun k̄ēε te mwa kurō win n̄oman di kpa u tu s̄ōsi beri berika, kpa u ka sere tu da yāku yerō. ²⁶ Yen biru u koo k̄ēε ten som n̄am kure teeru sua kpa u mu d̄ō men̄i yāku yerō kpa Yinni Gusunō u kurō wi yaaya. Yen biru kpa u kurō wi nim sosuram me n̄orusia. ²⁷ U n kurō wi nim me n̄orusia ma u dis̄i m̄ō, u kua naane sarirugii win durōn mi, nim me, mu koo ka nūn b̄ōri naawa, kpa mu nūn k̄ōsa kua, win nukuru tu m̄osi kpa win marutuu gu gbera, kpa ba n da nūn sie b̄ā n t̄ambu b̄ōrusimō. ²⁸ Adama ù kun dis̄i m̄ō, u tii n̄enua dee dee, ba koo nūn garisiwa taare sarirugii. Saa ye s̄ō, u koo bibu wa u ma.

²⁹ Yeniwa ya s̄āa kurō ka durōn nisinun wooda. Kurō ù n win durō n̄oni w̄ōkua u sakararu kua, ³⁰ ñ kun me durōn nisinu n̄ n seewa, ù n win kurō taare weesugia w̄ēimō, yāku kowo u koo ka nūn dawa Yinni Gusunən wuswaaō, kpa u ko mam mam ye wooda ye, ya gerua. ³¹ Durō u ko n s̄āa taare sarirugii. Adama kurō ù n tora u koo ten are wa.

Be ba tii Yinni Gusunō wē

6

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi s̄ōwa u n̄εε, ² a Isireliba s̄ōwō a n̄εε, goo ù n tii wuna nenem u ka tii Yinni Gusunō wē, ³ ȳēro un̄ koo tam gam nō, baa me ba kua ka resēm. Un̄ maa resēm beka ñ kun me gbeba dimō. ⁴ Saa ye u tii Gusunō wē mi, un̄ ḡānu dimō ye ba kua ka resēm. ⁵ Un̄ maa win seri k̄onimō sere win

tii wēɛbun tɔɔ te, tu ka yibu. U koo win seri deriwa yi n kpɛamɔ, kpa u n wāa Gusunɔn sɔ. ⁶ U ku raa maa susi goru garun bɔkuɔ u sere tu baba, ⁷ baa n n win baan gorun na, n kun mɛ win mɛrɔgɪru, n kun mɛ win wɔnɔ ka win mɔɔgɪru, n kun mɛ win sesugɪru. Domi seri yi u sɔɔwa mi, yi sɔɔsimɔ ma u tii Gusunɔ wɛɛwa.

⁸ Win tii wɛɛbun saa ye sɔɔ, u ko n wāawa Yinni Gusunɔn sɔmburun sɔ. ⁹ Wi ka goo bɔ n wāa sannu ma yɛro u gu suaru sɔɔ, ma u disi duura, u koo win seri kɔniwa sɔɔ nɔɔba yiruse dɔma te u tii dɛɛrasiamɔ. ¹⁰ Sɔɔ nɔɔba itase, u koo ka yāku kowo kparukonu yiru naawa, n kun mɛ, totoberɛnu yiru, sāa yerun kɔnnɔwɔ, ¹¹ kpa yāku kowo u gen teu go, u ka durɔ win torarun suuru bikia kpa u ka yiruse yāku dɔɔ mwaararugɪru ko. Yen biru kpa u nɔn dɛɛrasiabun wororu koosi. Yen tɔɔ te, u dɛɛrawa mi. ¹² Kpa u maa wure u tii Yinni Gusunɔ wɛ. Saa yera u koo yāa kinɛru wɔɔ tiagɪru go u ka win toraru sɔmɛ. Adama tɔɔ gbiikii ni u raa tii wɛ mi, nu kam kuawa mi.

¹³ Be ba tii Gusunɔ wɛn wooda wee. Goo ù n tii wuna nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔ, ma u yen tɔru yibia te u bura ba koo ka nɔn dawa Yinni Gusunɔn sāa yerun kɔnnɔwɔ. ¹⁴ Miya u koo ka win kɛru na Yinni Gusunɔn mi. Niya yāa kinɛru wɔɔ tiagɪru te tañ alebu mɔ, u ka yāku dɔɔ mwaararugɪru ko, ka maa yāa niru wɔɔ tiagɪru te tañ alebu mɔ u ka torarun yākuru ko. Kpa u maa ka yāa kinɛru na te tañ alebu mɔ u ka siarabun yākuru ko. ¹⁵ U koo maa ka pɛɛ na bireru sɔɔ ye bañ seeyatia doke, yen gɛɛ yi n kpā yɛn som ba ka gum burina, yen gɛɛ yi kun maa kpā yi ba koo gum tɛɛni. ¹⁶ Yen biru kpa yāku kowo u ka kɛɛ ni na Yinni Gusunɔn mi, kpa u torarun yākunu ko ka sere yāku dɔɔ mwaararuginu. ¹⁷ Kpa u maa siarabun yākunu ko ka yāa kinɛ te, ka pɛɛ ye ya wāa bire te sɔɔ, ye bañ seeyatia doke, ka som mɛ, ka tam mɛ. ¹⁸ Saa ye sɔɔ, wi u tii wɛ mi, u koo win seri yi kɔniwa Yinni Gusunɔn sāa yerun kɔnnɔwɔ, kpa u yi kpɛɛ mi ba siarabun yākurun dɔɔ sɔrua. ¹⁹ Yen biru yāku kowo u koo yāa kinɛ ten nɔmu sua te ba sawa mi, kpa u pɛɛ ka kira teeru sua birerun di, kpa u ye kpuro sɔndi durɔ win nɔmuɔ wi ba kɔna mi. ²⁰ Yen biru yāku kowo u koo ye Yinni Gusunɔ sɔɔsi, ka sere yaa yen guro guroru ka yen taa teeru sannu, kpa yu ko wi yāku kowogia. Woro nini kpuron biruwa wi u tii Yinni Gusunɔ wɛ mi, u koo den kpī u tam nɔ.

²¹ Yera ya sāa be ba tii wuna nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔn wooda. Yāku niya ba koo maa ko. Bɔ n maa dam mɔ bu ka Yinni Gusunɔ kɛnu ganu wɛ nini baasi, ba koo kpī bu ko. Adama baa n n mɛren na, ba koo nɔn wɛwa ye ba nɔɔ mwɛɛru kua nge mɛ yen wooda ya gerua.

Nge mɛ ba ko n da domaru ko

²² Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ²³ a Aroni ka win bii tɔn durɔbu sɔɔwɔ a nɛɛ, wee nge mɛ ba ko n da gere bɔ n Isireliba domaru kuamme. ²⁴ Ba ko n da nɛɛwa,

Yinni Gusunɔ u bɛɛ domaru kua,
kpa u bɛɛ kɔsu.

²⁵ Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ nɔnu geu mɛɛri
kpa u bɛɛ durom kua.

²⁶ Gusunɔ u bɛɛ mɛɛrima,
kpa u bɛɛ bɔri yɛndu wɛ.

²⁷ Yāku kowo ù n nɛn yīsiru sokusina mɛ, sanam mɛ u Isireliba domaru kuamme, saa yera kon doma te mwa.

Kɛkɛ yi Isireliban

guro guroba wē sāa yerun sō

7

¹ Sanam mε Mōwisi u Yinni Gusunōn kuu te gira u kpa, u tu gum yēka, te ka ten dendi yānu kpuro, ta n ka sāa nenem Yinni Gusunōn sō. Ka yāku yee te ka ten dendi yānu ye kpurowa u gum yēka u wuna nenem Yinni Gusunōn sō. ² Yera Isireliban bwese kera baayeren guro guro be ba raa tōmbu gara mi, ba susima. ³ Ben baawure u ka win kēru na. Kēε niya nεε wōkura yiru ka kεke nōoba tia ye nεε gawe. Ba kεke yi wukiritii kua. Wirugibu yiruwā ba menna ba kεke tia kasu ba wē. Ma ben baawure u naa tia wē. Ma ba ka ye na Yinni Gusunōn sāa yerō. ⁴ Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u nεε, ⁵ a ye kpuro mōō nen kuu ten sōmburun sō, kpa a ye Lefiba bōnu kua nge mε ben baawuren sōmbura sāa yu ka nūn somi.

⁶ Ma Mōwisi u kεke be ka nεε yi mwa ma u yi Lefiba wē. ⁷ U Gεεsōnin bwese kera kεke yiru wē ka nεε nne ben sōmburun sō. ⁸ U Mεrarin bwese kera kεke nne wē ka nεε nōoba ita, ben sōmburun sō. N deema Itamaa yāku kowo Aronin biiwa u bu kpāre. ⁹ Uñ Kehatiba yen gaa wē. Domi sāa yerun dendi yānun tiwa be, ba ra sue ben senō.

Kēε ni ba kua sanam mε

ba yāku yeru wukiamō

¹⁰ Dōma te ba yāku yee te gum yēka ta n ka sāa nenem Yinni Gusunōn sō, Isireliban bwese kerin wirugibu ba ka ben kēnu na yāku yee ten wuswaa. ¹¹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u nεε, a de Isireliban guro guro be, bu na tia tia, ben baawure u n win kēru mō u ka tu sōsi yāku yee ten sō, ben baawure u n win tōru mō.

¹²⁻⁸³ Wee nge mε ba ka kēε ni naasina.

Tōō gbiikuru Nasoni, Aminadabun bii, Yudan bweseru sōō, wiya u ka wigiru na.

Tōru yiruse Netanēli, Suarin bii, Isakaran bweseru sōō, u maa ka wigiru na.

Tōru itase Eliabu, Helonin bii, Sabulonin bweseru sōō, u maa ka wigiru na.

Tōru nnεse Elisuri, Sedeurin bii, Rubenin bweseru sōō, u maa ka wigiru na.

Tōru nōobuse Selumieli, Surisadain bii, Simεon bweseru sōō, u maa ka wigiru na.

Tōru nōoba tiase Eliasafu, Dewelin bii, Gadin bweseru sōō, u maa ka wigiru na.

Tōru nōoba yiruse Elisama, Amihudun bii, Efaraimun bweseru sōō, u maa ka wigiru na.

Tōru nōoba itase Gamulieli, Pedasurin bii, Manasen bweseru sōō, u maa ka wigiru na.

Tōru nōoba nnεse Abidani, Gideonin bii, Bεnyamεen bweseru sōō, u maa ka wigiru na.

Tōru wōkuruse Akiesεε, Amisadain bii, Danun bweseru sōō, u maa ka wigiru na.

Tōru wōkura tiase Pagieli, Okiranin bii, Aseεn bweseru sōō, u maa ka wigiru na.

Tōru wōkura yiruse Ahira, Enanin bii, Nεfitalin bweseru sōō, u maa ka wigiru na.

Wee ye ben baawure u ka na.

Yera gbēeru te ba kua ka sii geesu, tēn bunum mu sāa kilo tia ka garamu gooba wunōbu (300), ka maa gbēeru garu te ba ko n da ka yem yēke. Ba maa te kuawa ka sii geesu. Ten bunum mu sāawa garamu nata ka wunōbu (700). Ba ni

kpuron bunum yīirawa ka sāa yerun yīirutia. Ma ba gbēenu yiru ye sɔɔ, som doke mɛ ba burina ka gum bu ka yākuru ko.

Ben baawure u ka nɔra wuragia na ye ba turare yibie. Nɔra yen bunum mu sāa garamu wunɔbu (100).

Ba maa ka ketɛ kinɛru ka yāa kinɛru ka yāa kpɛndu wɔɔ tiagiru na. Ye ita kpurowa ba koo ka yāku dɔɔ mwaararugiru ko,

kpɔ bu ka boo kinɛru na te ba koo ka torarun yākuru ko,

ka maa naa kinɛnu yiru ka yāa kinɛnu nɔɔbu ka boo kinɛnu nɔɔbu ka yāa kpɛmmɛnu nɔɔbu wɔɔ tiaginu ni ba koo ka siarabun yākunu ko.

⁸⁴ Kɛɛ ni ba kua dɔma te, yāku yee ten sɔ, ni kpuron geera kuawa gbēenu wɔkura yiru ni ba kua ka sii geesu ka sere maa sii geesun gbēenu ganu wɔkura yiru ni ba ko n da ka yem yēke, ka maa nɔri wuragii wɔkura yiru. ⁸⁵ Gbēɛ nin baateren bunum mu sāawa kilo tia ka garamu gooba wunɔbu (300). Ni ba ra ka maa yem yēke mi, nin teerun bunum maa sāawa garamu nata ka wunɔbu (700). Gbēɛ ni kpuron bunum mu kuawa kilo yenda nne, nge mɛ ba ra yīire sāa yero. ⁸⁶ Nɔri wuragii yi, yin baayeren bunum mu sāawa garamu wunɔbu (100). Ma nɔri wɔkura yiru ye kpuron bunum mu kua kilo tia ka garamu goobu (200). Ba yin baayere turare yibie ye ba koo dɔɔ doke. ⁸⁷ Yen biru ba yaa sabenu wɛ. Niya naa kinɛnu wɔkura yiru ka yāa kinɛnu wɔkura yiru ka yāa kpɛmmɛnu wɔɔ tiaginu wɔkura yiru ni ba koo ka yāku dɔɔ mwaararuginu ko ka maa som mɛ ba ra ka yāku te ko, ka maa boo kinɛnu wɔkura yiru ni ba koo ka toranun yākuru ko, ⁸⁸ ka ketɛ kinɛnu yenda nne, ka yāa kinɛnu wata ka boo kinɛnu wata ka yāa kpɛmmɛnu wɔɔ tiaginu wata. Ni kpurowa ba koo ka siarabun yākunu ko. Kɛɛ niniwa ba kua sanam mɛ ba yāku yee te gum yēka ta n ka sāa nenɛm Gusunɔn sɔ.

⁸⁹ Sanam mɛ Mɔwisi u dua Yinni Gusunɔn kuu ten mi, u Yinni Gusunɔn nɔɔ nɔɔmɔ. Nɔɔ ge, ga weewa wɔllun kɔsɔbun weenasibu yiru yen baa sɔɔn di, ye ya wāa woodan kpakoro ten wukiritian wɔllɔ. Min diya Gusunɔ u ka nɔn gari mɔ.

Nge mɛ ba koo fitilanu yiisina

Nge mɛ ba koo fitilanu yiisina

Nge mɛ ba koo fitilanu yiisina

Nge mɛ ba koo fitilanu yiisina

Nge mɛ ba koo fitilanu yiisina

Nge mɛ ba koo fitilanu yiisina

Nge mɛ ba koo fitilanu yiisina

Nge mɛ ba koo fitilanu yiisina

Nge mɛ ba koo fitilanu yiisina

8

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a Aroni sɔɔwɔ a nɛɛ, ² u n fitilanu nɔɔba yiru ye doke dabu ge sɔɔ, u de nu n yam bururasie wuswaaɔ.

³ Ma Aroni u kua mɛ. U nu doke doke dabu gen wuswaaɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa. ⁴ Ba dabu ge kuawa ka wura bɔri tia saa gen wɔllun di sere n ka da temɔ, ka sere bura ni ba gu kua. Mɔwisi u dera ba gu kuawa nge mɛ Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔsi.

Ba Lefiba wuna nenɛm

Ba Lefiba wuna nenɛm

Yinni Gusunɔn sɔmburun sɔ

⁵ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ⁶ a Lefiba wunɔ Isireliban suunu sɔɔn di kpɔ a bu dɛɛrasia. ⁷ Wee nge mɛ kaa ko a ka bu dɛɛrasia. Kaa bu nim yēkawa mɛ mu koo ben toranu wukiri. Kpɔ a de bu ben wasin sansu kɔni. Kpɔ bu ben yānu tea kpɔ bu tii dɛɛrasia. ⁸ Yen biru ba koo ketɛ kinɛ kpɛmbu sua ka som mɛ ba ka gum burina ka ketɛ kinɛ kpɛmbu gagu bu ka torarun yākuru ko. ⁹ Kpɔ a Isireliba kpuro menna kuu ten kɔnnɔwɔ, kpɔ a de Lefiba bu susima ¹⁰ nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, kpɔ Isireliba bu ben nɔma sɔndi Lefi ben wiru wɔllɔ. ¹¹ Kpɔ Aroni u Lefi be sɔɔsi beri berika nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge yākuru te Isireliba ba ka na. Saa ye sɔɔ, ba bu wunawa mi nenɛm nen

¹² Kpɔ Aroni u Lefi be sɔɔsi beri berika nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge yākuru te Isireliba ba ka na. Saa ye sɔɔ, ba bu wunawa mi nenɛm nen

¹³ Kpɔ Aroni u Lefi be sɔɔsi beri berika nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge yākuru te Isireliba ba ka na. Saa ye sɔɔ, ba bu wunawa mi nenɛm nen

¹⁴ Kpɔ Aroni u Lefi be sɔɔsi beri berika nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge yākuru te Isireliba ba ka na. Saa ye sɔɔ, ba bu wunawa mi nenɛm nen

¹⁵ Kpɔ Aroni u Lefi be sɔɔsi beri berika nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge yākuru te Isireliba ba ka na. Saa ye sɔɔ, ba bu wunawa mi nenɛm nen

samburun s̄. ¹² Lefiba ba koo maa ben n̄ma s̄ondi keƐ kin̄e nin wiru wall̄o. Yen biru kpa Aroni u teeru go ben torarun suurun s̄ kpa u ka teeru ȳaku d̄o mwaararugiru ko u sere bu d̄erasiabun woronu koosi. ¹³ Kaa de Lefiba kpuro bu se bu ȳra Aroni ka win bibun wuswaa, kpa a bu s̄osi beri berika nge ȳakuru n̄e, Yinni Gusun̄n wuswaa. ¹⁴ Kaa Lefiba wunawa n̄en̄em Isireliban suunu s̄on̄ di, kpa ba n̄ w̄a n̄en̄ samburun s̄. ¹⁵ Yeniban biru ba koo samburu ko n̄en̄ s̄a yera. Kaa bu d̄erasiawa kpa a bu s̄osi beri berika nge ȳakuru. ¹⁶ Domi ba man bu w̄wa mam mam ba kua Isireliban bii gbiikobu kpuron k̄sire. ¹⁷ Ben bii gbiikobu kpuro ba s̄awa negibu saa t̄ambun bii gbiikobun di n̄ ka da yaa sabenun bin̄o. Na bu wunawa n̄en̄em ba kua negibu, saa m̄in̄ di na bii gbiikobu go Egibit̄o. ¹⁸ Na Lefiba mwa Isireliban bii gbiikobun ayeɔ. ¹⁹ Na bu wunawa na Aroni ka win bibu w̄, bu ka samburu ko Isireliban s̄ s̄a yera, kpa ba n̄ s̄a nge ȳakuru te Isireliba ba w̄ ben toranun s̄. Saa ye s̄o, Isireli be, bañ susim̄ n̄en̄ kuu ten b̄kūa n̄ sere bu go.

²⁰ M̄wisi ka Aroni ka Isireliba kpuro ba kua mam mam ye Yinni Gusun̄ u gerua Lefiban s̄. ²¹ Lefiba ba tii d̄erasia ba ben ȳanu tea, ma Aroni u bu s̄osi beri berika nge ȳakuru. Ma u bu torarun suuru ka d̄erasiabun woronu koosi. ²² Yen biruwa Lefi be, ba na Yinni Gusun̄n kuu ten mi, ba ben samburu torua Aroni ka win bibun n̄ni biru, nge m̄e Yinni Gusun̄ u M̄wisi s̄owa u ko ben s̄.

²³ Yinni Gusun̄ u maa M̄wisi s̄owa u n̄e, ²⁴ Lefi be ba w̄o ȳenda n̄obu m̄o ka be ba kere m̄e, beya ba koo samburu ko n̄en̄ kuu te s̄o. ²⁵ Be ba w̄o weeraakuru tura, ba koo yariwa ben samburun di mam tem. Bañ maa man samburu kuamm̄e. ²⁶ Ba ko n̄ da ben Lefisibu somi b̄a n̄ samburu m̄. Adama ben tii bañ ko n̄ maa samburu m̄ mi. Nge m̄eya kaa Lefiba kua ben samburun swaa s̄o.

Ḡo sararibun t̄o bakaru

9

¹ Ye Isireliba ba yarima Egibitin di yen w̄o yirusen suru gbiikoo s̄o, yera Yinni Gusun̄ u ka M̄wisi gari kua Sinain gbabur̄o. ² U n̄e, Isireliba ba ko n̄ da Ḡo sararibun t̄o bakaru diwa saa ye na yi s̄o. ³ Yera suru winin s̄o w̄kura n̄esen yoka, sanam m̄e s̄o dua. Ba koo tu diwa nge m̄e ten wooda ya gerua.

⁴ Ma M̄wisi u Isireliba s̄owa nge m̄e ba koo ka Ḡo sararibun t̄o bakaru di. ⁵ Ma ba t̄o te di suru gbiikoon s̄o w̄kura n̄ese yen yoka sanam m̄e s̄o dua, Sinain gbaburu mi, nge m̄e Yinni Gusun̄ u M̄wisi s̄owa bu ko.

⁶ Yen d̄oma te, t̄ambu gaba w̄a be ba disi m̄o gorun s̄. Bañ kp̄ia ba t̄o baka te di. Ma ba da ba M̄wisi ka Aroni deema. ⁷ Ba bu s̄owa ba n̄e, wee sa disi m̄o gorun s̄. Yen s̄, kaa sun yinari su ka b̄esen ȳakuru na Yinni Gusun̄n wuswaa t̄o te s̄o, nge Isireli be ba tie?

⁸ Ma M̄wisi u n̄e, i ȳro n̄ bikia ye Yinni Gusun̄ u koo man s̄ b̄een s̄.

⁹ Yinni Gusun̄ u M̄wisi s̄owa u n̄e, a Isireliba s̄owa a n̄e, ¹⁰ ben goo ñ kun m̄e ben bibun bweseru s̄o, goo ù n̄ disi m̄o gorun s̄, ñ kun m̄e u wuu da, ka m̄e, u koo Ḡo sararibun t̄o bakaru diwa n̄en̄ s̄. ¹¹ Adama ba koo tu diwa suru yirusen s̄o w̄kura n̄esen yoka sanam m̄e s̄o dua. Kpa bu ten yaa tem ka p̄e ye bañ seeyatia doke ka maa kp̄ee wuru si su sosu. ¹² Bu ku yen gaa deri sere sisiru bururu. Bañ maa yen kukunu k̄oram̄o. Bu de ba yen wooda m̄em n̄owa mam mam. ¹³ Goo ù n̄ d̄ere ma un̄ wuu de, ma u ka sere yina u Ḡo sararibun t̄o baka te di, ba koo ȳero yarawa Isireliban sansanin di, ȳen̄ s̄o u yina u ka win ȳakuru na ten saa s̄o. Ȳero u koo win tora ten are mwawa.

¹⁴ Sɔɔ goo ù n wāa beɛn suunu sɔɔ, u tɔɔ baka te dimɔ, u koo tu diwa nge mɛ na ten wooda yi. Bɛɛ ka sɔbu, wooda tia yera na bɛɛ wɛɛmɔ.

Guru wii wuroru ta Yinni

Gusunɔn kuu te wukiri

¹⁵ Dɔma te Mɔwisi u Yinni Gusunɔn kuu te gira u kpa, guru wii wurora ta tu wukiri saa yoka yen di n ka girari bururɔ. Ma ta yam bururasie nge dɔɔ kuu ten wɔllɔ. ¹⁶ Nge mɛya ta tu wukiri saa dɔma ten di. Wɔkuru kpa ta n yam buriri. ¹⁷ Guru wii wuro te, tɔ n seewa Yinni Gusunɔn kuu ten wɔllun di, Isireliba ba ra kuu te wukewa bu doona. Kpa bu maa yɔra mi guru wii wuro te, ta yɔra. ¹⁸ Nge mɛya ba ra ka Yinni Gusunɔn gere tubu ù n kɪ bu kuu te gira, ñ kun mɛ, ù n kɪ bu tu wuka. Guru wii wuro te, tɔ n wāa kuu ten wɔllɔ, ba ku ra doone min di. ¹⁹ Tɔ n yɔra kuu ten wɔllɔ n ka tɛ, Isireliba ba ra Yinni Gusunɔn wooda mɛm nɔwɛwa, ba ku ra doone min di. ²⁰ Tɔ n yɔra saa fiiko, miya ba ra ben sansani gire saa fiiko. Yen biru kpa bu se bu doona Yinni Gusunɔ ù n nɛɛ, bu se bu doona. ²¹ Gasɔ guru wii wuro te, ta ra yɔre yam tem, saa yokan di sere ka bururɔ, ñ kun mɛ sɔɔ teeru ka wɔku teeru. Adama tɔ n seewa, Isireliba ba ra sewa bu swaa wɔri. ²² Adama tɔ n yɔra kuu ten wɔllɔ sɔɔ yiru ñ kun mɛ suru tia ñ kun mɛ wɔɔ tia Isireliba ba ku ra kuu te wuke, ma n kun mɔ ba guru wii wuro te wa ta seewa. ²³ Ba ku ra se, ba ku ra maa sine, ma n kun mɔ Yinni Gusunɔ u bu wooda wɛ. Ba ra win wooda swiwa nge mɛ u Mɔwisi sɔɔwa u ko.

Kɔbi yiru

yi ba kua ka sii geesu

10

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ² a de bu kɔbi yiru seku ka sii geesu yi ba ko n da so bu ka tɔmbu mɛnna kpa bu bu sɔ bu seewo bu doona sansanin di. ³ Bɔ n kɔbi yiru ye so sannu, tɔmbu kpuruwa ba koo mɛnna wunen mi, Yinni Gusunɔn kuu ten wuswaaɔ. ⁴ Adama bɔ n yin tia so, Isireliban wirugibu ka ben yenu yɛroba ba koo mɛnna wunen mi. ⁵ Bɔ n kɔba so ba kuuki koosi, be ba ben sansani gire Yinni Gusunɔn kuu ten sɔɔ yari yeru gia, bera ba koo gbi bu doona. ⁶ Bɔ n maa wure ba so ba kuuki koosi, be ba ben sansani gire sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia kpa be, bu maa doona. ⁷ Adama bɔ n kɪ bu tɔmbu kpuro mɛnna, ba koo kɔba sowa ba kun kuuki kue.

⁸ Aroni ka win bibu, be, be ba sɔa yaku kowobu, be tɔnawa ba ko n da kɔbi yi so. Yeni ya ko n sɔawa wooda sere ka ben bibun bwesero.

⁹ I n dua beɛn ten sɔɔ, i tabu mɔ ka beɛn yibereba i ko i kɔbi yi sowa i n kuuki koosimɔ kpa nɛ, Yinni Gusunɔ n ka bɛɛ yaaya n bɛɛ wɔra yibere ben nɔman di.

¹⁰ I n yaku dɔɔ mwaararuginu mɔ, ñ kun mɛ siarabun yakunu tɔɔ bakaru sɔɔ, ñ kun mɛ tɔɔ ni i ra di surun tɔɔ gbiikiru sɔɔ, ñ kun mɛ nuku doonun saa gaa sɔɔ, i ko i n da kɔbi sowa. Nge mɛya kon ka bɛɛ yaaya. Nɛna Gusunɔ beɛn Yinni.

ISIRELIBAN SANUM SAA SINAIN DI N KA DA MɔABUN TEM Nɔɔ BURA YERɔ

Isireliba ba swaa wɔri

¹¹ Ye Isireliba ba yarima saa Egibitin di, yen wɔɔ yirusen suru yirusen sɔɔ yɛnduse sɔɔra, guru wii wurora seewa Yinni Gusunɔn kuu ten wɔllun di. ¹² Ma Isireliba ba seewa Sinain gbaburun di ba swaa wɔri nge mɛ ba wooda yi bu ka swiina. Ma guru wii wuro te, ta da ta yɔra Paraniɔ. ¹³ Dɔma te, ben see gbiikiba ba seewa mi, sanam mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa bu da.

14-16 Yudaban tabu kowo wuura ta gbia ta swaa wɔri ba ben gidi bɔra neni. Be ba maa wāa wuu te sɔɔ, beya Isakariba ka Sabuloniba. Nasoni, Aminadabun biɔwa u s̄a Yudaban tabu sunɔ. Isakariban tabu sunɔwa maa Netanɛli, Suarin bii. Sabuloniban tabu sunɔwa maa Eliabu, Helonin bii.

17 Ba Yinni Gusunɔn kuu te kurua. Ma Geesoniba ka Merariba be ba s̄a Lefin bweseru ba ten yānu sua ba ka swaa wɔri ba Yudaban tabu wuu te swīi.

18-20 Yen biruwa Rubenin bwese kera ka yen tabu kowo wuuru, ba Lefi be swīi. Be ba maa wāa tabu wuu te sɔɔ, bera Simeɔba ka Gadiba. Rubeniban tabu sunɔn yīsira Elisuri, Sedeurin bii. Simeɔban tabu sunɔn yīsira Selumieli, Surisadain bii. Gadiban tabu sunɔn yīsira maa Eliasafu, Dewelin bii.

21 Yen biru Kehatibara ba swīi be, be ba s̄aarun dendi yānu sɔɔwa. Lefi be ba gbia ba koo kuu te girawa Kehatiba bu sere tunuma.

22-24 Kehatiban biru, Efaraimun bwese kera ya swīi ka yen tabu kowo wuunu ba ben gidi bɔra gbiisie. Beya Manaseba ka Benyamɛɛba. Efaraimuban tabu sunɔn yīsira Elisama, Amihudun bii. Manaseban tabu sunɔn yīsira Gamulieli, Pedasurin bii. Benyamɛɛban tabu sunɔn yīsira Abidani, Gideonin bii.

25-27 Yen biruwa Danun bwese kera ka yen tabu kowo wuunu ba bu swīi ba ben gidi bɔra neni. Beya Aseɛba ka Nefitaliba. Beya ba kua tɔn be kpuro kpuron biru kɔre. Danuban tabu sunɔn yīsira Akiesee, Amisadain bii. Aseɛban tabu sunɔn yīsira Paqiel, Okiranin bii. Nefitaliban tabu sunɔn yīsira Ahira, Enanin bii.

28 Nge meya Isireliba ba swīine ba ka swaa wɔri be ka ben tabu kowobu.

Mɔwisi u goo kasu

u ka bu swaa s̄ɔsi

29 Mɔwisi u Hobabu win kurɔn sesu, Reweli Madianin bii s̄ɔɔwa u neɛ, sa dɔɔwa tem mi Yinni Gusunɔ u sun nɔɔ mwɛɛru kua u sun wɛ. A na a ka sun da, kpa su ka nun durom me bɔnu ko, me Yinni Gusunɔ u bese Isireliba nɔɔ mwɛɛru kua.

30 Hobabu u n̄n wisa u neɛ, naɔ ka beɛ dɔɔ. Kon dawwa nen temɔ sere nen yenɔ. 31 Ma Mɔwisi u n̄n wisa u neɛ, a suuru koowo a ku sun deri. Domi a gbabu te yɛ mi sa wāa mi. A de a sun gbiyya. 32 À n sun swīi sa ko ka nun durom me bɔnu ko, me Yinni Gusunɔ u koo sun kua.

33 Ma Isireliba ba Yinni Gusunɔn guu te deri ba s̄a s̄ɔ ita. Ma ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakororu gbia bu ka yam kasu mi ba koo wɛra. 34 Guru wii wuro te, ta ra n wāawa ben wɔlɔ s̄ɔ s̄ɔ b̄a n swaa wɔri. 35 Woodan kpakoro te, t̄a n seewa Mɔwisi u ra neɛwa, Yinni, a seewa a ȳɔra, kpa a wunen yiberɛba yarinasia. Kpa be ba maa nun tusa bu duki wunen wuswaan di. 36 B̄a n maa woodan kpakoro te ȳi, u ra neɛwa, Yinni Gusunɔ, a wurama a n wāa Isireli dabi dabi ten suunu s̄ɔɔ.

Yinni Gusunɔ u dera d̄ɔ u na

11

1 S̄ɔ teeru Isireliba ba ka Yinni Gusunɔ w̄aki. Ye u nu nua, yaɔ n̄n dore. Ma u ka bu m̄aru kua, u dera d̄ɔ u na u ben sansanin bee tia mwa. 2 Yera Isireli be, ba Mɔwisi wuri koosi. Ma u Yinni Gusunɔ kana. Ma d̄ɔ wi, u ȳɔra. 3 Ma ba yam mi yīsiru k̄a Tabera, ȳen s̄ɔ d̄ɔ u yabura ben suunu s̄ɔɔ.

Isireliba

ba yaa kanamɔ bu tem

⁴ Sɔɔ teeru tɔn tukobu be ba Isireliba swīima ben gbenubu seewa, ka sere maa Isireliban tii ba wɔkinu torua ba mɔ, wara u koo sun yaa wɛ su tem.

⁵ Domi sa yaaye swɛɛ yi sa ra raa wa su tem faara ka gbɛsɛnu ka wīaru ka ayo ka alumasanu ka alumasanu ganu. ⁶ Wee tɛ sa gberamɔ saɲ maa gāanu waamo sa dimɔ ma n kun mɔ manna.

⁷ Manna ye, dīa bim kpika ya ka weene. ⁸⁻⁹ Wɔkuru Gusunɔ u ra dewa yu sarama ka kakoru kpa sisiru bururu tɔmbu bu yarima bu gura. Ba ra ye namwa, ɲ kun mɛ bu suni soru sɔɔ. Kpa bu ye swɛ wekerɔ. Ba ra maa ka ye kiraru ko. Manna ye, ya ra n numɔwa nge kira te ba sɔnwa.

¹⁰ Mɔwisi u nua ma Isireliba ba wɔki yenu ka yenu, bwese kɛra ka bwese kɛra. Ma Yinni Gusunɔn mɔru seewa gem gem. ¹¹ Yera Mɔwisin nukura sankira, u Yinni Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna aɲ ka man nɔnu geu mɛɛra. Mban sɔna a ka man nuki sankumɔ mɛ, ye a ka man tɔn be nɔmu bɛria. ¹² Nɛna na tɔn ben gura sua? Nɛna na bu mara? Mban sɔna a man sɔmɔ n bu bɔkio nge mɛ bii mero u ra win bii bɔki, kpa n ka bu da sere mi a ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua. ¹³ Mana kon yaa wa n tɔn beni kpuro wɛ. Domi wee ba man wuri koosimɔ, ba mɔ, n bu yaa wɛɛyɔ bu tem. ¹⁴ Nɛ turo naɲ kpɛ n bu sɔbe. Domi sɔmu ni, nu bunu. ¹⁵ Na nun kanamɔ, à n ka man nɔnu geu mɛɛra, ye kaa ka man deri mɛsum, a man goowo. A ku de na n wāa nɔni swāaru sɔɔ.

¹⁶ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a man Isireliban guro gurobu wata ka wɔku te ta sāa wirugibu mɛnnama. A de bu na nɛn kuu ten mi ka wunɛ sannu. ¹⁷ Miya nɛn tii kon na n gari ko. Kon Hunde wi u wāa wunɛ sɔɔn dam sukum wuna n bu wɛ kpa bu wa bu nun somi a ka tɔn be kpara. Kpa ba kun sāa wunɛ turon sɔmunu. ¹⁸ Kaa Isireliba sɔ a nɛɛ, bu tii dɛɛrasio sian sɔ. Ba koo yaa tem domi na ben wɔkinu nua ni ba man koosimɔ. Ba mɔ, wara u koo bu yaa wɛ bu tem, domi sanam mɛ ba wāa Egibitiɔ ba ye kpuro mɔ. Adama tɛ nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu yaa wɛ. ¹⁹ N ɲ sɔɔ teeru tɔna ba koo ye tem, ɲ kun mɛ, sɔɔ yiru, ɲ kun mɛ, sɔɔ nɔɔbu, ɲ kun mɛ sɔɔ wɔkuru, ɲ kun mɛ, sɔɔ yɛndu. ²⁰ Suru gira ba koo ye tem sere yu yari ben wɛrun di, yu bu tusi. Domi ba nɛ, Yinni Gusunɔ yina, nɛ wi na wāa ben suunu sɔɔ. Ba man wɔkisi ba mɔ, mban sɔna ba yara Egibitin di.

²¹ Mɔwisi u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ, tɔn durɔbu nɔrɔbun suba natawa (600.000) Isireliba ba sāa, bɛn suunu sɔɔ na wāa. Yera a nɛɛ, kaa bu yaa wɛ bu tem sere suru gira mam mam? ²² Domi wee, baa sà n bɛsɛn yāanu ka ketɛba kpuro go, ɲ kun mɛ su nim wɔkun swɛɛ kpuro mwɛɛri, ye kpuro yaɲ bu turi.

²³ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wisa u nɛɛ, a tamaa nɛ nɔm kpiribugiiwa? Tɛ kaa wa ye na nun sɔɔwa yà kun koo koor.

Gusunɔ u win Hunde

Isireliban guro gurobu

wata ka wɔku te wɛ

²⁴ Ma Mɔwisi u yara u da u Yinni Gusunɔn gari yi tɔn be sɔɔwa. U Isireliban guro gurobu wata ka wɔkuru mɛnna. Ma u dera ba sina ba ka kuu te sikerena.

²⁵ Yinni Gusunɔ u sarama guru wii wuroru sɔɔ. Ma u ka Mɔwisi gari kua. Ma u Hunde ye u Mɔwisi wɛn dam sukum sua u guro guro be wɛ. Ma guro guro be, ba sāaru wɛri nge Gusunɔn sɔmɔbu, adama n ɲ ka tɛ.

²⁶ Ben yiru gabu Elidadi ka Mɛdadi ba sina ben sansaniɔ, baɲ de Yinni Gusunɔn kuu ten mi. Adama ka mɛ, Hunde u bu yɔɔwa. Ma ba maa sāaru mɔ sansani mi. ²⁷ Yera aluwaasi goo u seewa u da u ye Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, wee Elidadi ka Mɛdadi ba sāaru mɔ nge Gusunɔn sɔmɔbu bɛsɛn sansaniɔ.

²⁸ Yera Yosue Nunin bii, wi u s̄aa M̄owisin s̄om kowo saa win aluwaasi piiburun di, u M̄owisi s̄ōwa u n̄e, n̄en yinni, a bu yinario bu s̄aa te ko.

²⁹ M̄owisi u n̄un s̄ōwa u n̄e, a nisinu m̄ōwa n̄en s̄ō? Gusun̄o u de win Hunde yu du Isireliba kpuro s̄ō, kpa bu ko win s̄om̄bu.

³⁰ Yen biru M̄owisi ka guro guro be, ba doona sansani yen min di.

Yinni Gusun̄o u Isireliba

kusunu w̄e bu tem

³¹ Yera Yinni Gusun̄o u woo seeya saa nim w̄okun di. Ma woo ge, ga ka kusunu na nu t̄eria sansani ye s̄ō kpuro nge s̄ō teerun sanum saka. Kusu ni, nu tem wukiriwa ḡom soonu yirun saka. ³² T̄ō te, ba kusunu gurawa sere ka w̄okur̄o. Yen sisiru ba maa gura. Be ba gura fiiko, bera ba kilo n̄ōr̄om n̄ōr̄om suba dabinu gura. Ma ba kusu ni t̄eria ba ka ben sansani sikerena. ³³ Sanam m̄e ba kusu ni n̄ō kp̄e, yera Yinni Gusun̄on maru seewa ma u Isireliba n̄oni sw̄aa bakaru kp̄e. ³⁴ Ma ba yam mi ȳisiru k̄a k̄oden sikiru. Domi miya ba bu sika be ba bin̄e kua too yaa ye s̄ō.

³⁵ Saa min diya Isireliba ba seewa ba da Haser̄ot̄u. Ma ba ȳōra mi.

Yinni Gusun̄o u dera

bara disigira Mariamu w̄ori

12

¹ M̄owisi u kur̄o goo sua wi u s̄aa Etiopigii. Yera Mariamu ka Aroni ba M̄owisi w̄im̄o. ² Ba n̄e, M̄owisi tonan min diya Yinni Gusun̄o u ra ka Isireliba gari ko? Aawo! U ra maa ka bu gari ko saa b̄esen min di.

Yera Yinni Gusun̄o u gari yi nua. ³ N deema M̄owisi u suuru m̄o too. Goo sari wi u n̄un suuru kere handunia ye s̄ō. ⁴ Ma Yinni Gusun̄o u M̄owisi ka Aroni ka Mariamu s̄ōwa u n̄e, b̄e kpuro i doo n̄en kuu bekurugiro.

Ma ba da mi. ⁵ Ma Yinni Gusun̄on tii u sarama guru wii wuro te s̄ō, u na u ȳōra win kuu ten k̄on̄n̄w̄o. Ma u Aroni ka Mariamu soka. Ma be yiru ye, ba na. ⁶ Ma u bu s̄ōwa u n̄e, i n̄en gari swaa dakio. N̄en s̄om̄o be ba w̄aa b̄en suunu s̄ō, k̄asiru s̄ōra na ra bu tii s̄ōsi, kpa n ka bu gari ko dosu s̄ō. ⁷ Adama n n̄ m̄e na ra ka M̄owisi n̄en s̄om kowo gari ko. Domi u s̄awa naan̄egii n̄en t̄ambu s̄ō. ⁸ N̄ō ka n̄ōwa na ra ka n̄un gari ko, n n̄ maa m̄o k̄asiru s̄ō na ra n̄un tii s̄ōsi. U ra man wawa s̄aa s̄aa nge m̄e na s̄aa. N n̄ m̄en na, m̄ban s̄ōna in̄ b̄erum kue i ka n̄en s̄om kowo M̄owisi w̄ii.

⁹ Ma Yinni Gusun̄o u ka bu m̄oru kua. Yen biru u doona. ¹⁰ Yera guru wii wuro te, ta doona. Ma Gusun̄o u dera bara disigira Mariamu w̄ori u bau kpikisu yara nge w̄esu. Ma Aroni u Mariamu m̄eera u deema bara disigira ta n̄un mwa. ¹¹ Yera Aroni u M̄owisi s̄ōwa u n̄e, a man suuru kuo. A ku de su b̄esen torarun are wa te sa kua nge gari bakasu. ¹² A ku de Mariamu u n s̄aa nge bii wi ba mara goru ma win wasin bee tia ya k̄ōsa.

¹³ Yera M̄owisi u Yinni Gusun̄o n̄ōguru sue u n̄e, a n̄un b̄ekio.

¹⁴ Ma Yinni Gusun̄o u n̄e, Mariamun tundo ù n n̄un ȳatam sie wuswaa b̄an̄ koo n̄un k̄enusi gina s̄ō n̄ōba yiru sekurun s̄ō? N n̄ m̄en na, bu n̄un yaro sansanin di s̄ō n̄ōba yiru, yen biru kpa bu ka n̄un wurama yenuo.

¹⁵ Ma ba Mariamu yara s̄ō n̄ōba yiru sansanin biru. Adama Isireliba b̄an̄ doone sere ye Mariamu u wurama. ¹⁶ Yeniban biru Isireliba ba seewa Haser̄otun di ba da ba sina Paranin gbaburu.

M̄owisi u t̄ambu ḡora bu Kanantin tem saria m̄eeri

13

¹ Yinni Gusunə u Məwisi səwə u nεε, ² a təmbu gəsiə bu ka Kananin tem saria məerim da, mə na bεε Isireliba wεemə. Bwese kera baayere səw, tən turowa kaa gəsi u da. Yēro u ko n sāawa bwese kera yen wirugii turo.

³ Ma Məwisi u Yinni Gusunən gere wura. U tən be gəsa u bu gəra saa Parānin gbaburun di. Be u gəsa mi, be kpuro ba sāawa Isireliban wirugibu. ⁴ Ben yīsa wee.

Rubenin bweseru səw, Samua, Sakurin bii.

⁵ Simεən bweseru səw, Safati, Horin bii.

⁶ Yudan bweseru səw, Kalebu, Yefunən bii.

⁷ Isakarin bweseru səw, Yiguali, Yosefun bii.

⁸ Efaraimun bweseru səw, Osee, Nunin bii.

⁹ Benyamεen bweseru səw, Paati, Rafun bii.

¹⁰ Sabulonin bweseru səw, Gadieli, Sodin bii.

¹¹ Yosefun bweseru səw, be ba sāa Manasen bwese kera, Gadi, Susin bii.

¹² Danun bweseru səw, Amieli, Gemalin bii.

¹³ Aseən bweseru səw, Seturi, Mikaelin bii.

¹⁴ Nεfitalin bweseru səw, Nakabi, Fofusin bii.

¹⁵ Gadin bweseru səw, Geweli, Makin bii.

¹⁶ Tən be ba sia mi, beya Məwisi u gəsa u gəra bu ka tem mən saria məerim da. Ma u Osee Nunin bii yīsiru kə, Yosue.

¹⁷ Məwisi u sere bu gəri u bu səwə u nεε, i doo Kananin temə saa mən səw yēsan nəm dwaru gian di kpa i ka da guunun bera gia. ¹⁸ Kpa i tem mən saria məeri kpa i wa mən təmbu bə n dam mə, bə kun maa dam mə, bə n dabi, bə kun maa dabi. ¹⁹ I ko i maa məeri tem mε, mū n gea sāa, mū kun maa gea sāa. Kpa i məeri mən wusu sū n gbāranu mə, sū kun maa mə. ²⁰ Kpa i maa məeri mū n koo dīanu ko, mū kun maa mə, mū n dānu mə, mū kun maa mə. I wərugəru koowa. Kpa i ka mən dāa marum wəma.

N deema saa ye səra resem gbiikaa ya ra ye.

²¹ Yen biruwa tən be, ba seewa ba tem mən saria məerim da saa gbaburu te ba mə Sinin di n ka da Rehəbuə, Hamatin swaaə. ²² Ba dua tem mε səw saa səw yēsan nəm dwaru gian di ma ba ka da sere Heboroniə mi Ahimani ka Sesai ka Talimai, Anakin bibun bwesera wāa. Heboroni ye, ya Egibitin wuu ge ba mə Soani təkəru kere ka wəwə nəwə yiru. ²³ Ma ba tunuma wəwa ye ba mə Esikoliə. Miya ba resem kāasa bura ka sere yen swaaru. Ma ba ye səwə be yiru ba sāarusie ka deka. Ba maa dāa marum gam sua mε ba mə gerenadi ka figi. ²⁴ Ba wəwa ye yīsiru kə Esikoli, yèn sə miya Isireliba ba resem swaaru bura.

Məwisin gərobu ba gəra tusia

²⁵ Səw weerun biru gəro be, ba wurama. ²⁶ Ye ba tunuma, ba wura Kadesiə, Parānin gbaburə, mi Məwisi ka Aroni ka Isireliba kpuro ba wāa. Ma ba gerua ye ba wa kpuro. ²⁷ Ba nεε, too, sa da tem mi a sun gəra mi. Ka gem tem mε, mu tim ka bom kokuməwa. Mən dāa marum gam wee sa ka na. ²⁸ Adama tən be ba wāa mi, ba dam mə. Ben wusu su kpā su maa gbāranu mə. Sa maa Anakin bibun bweseru wa mi, be ba ra n gunu. ²⁹ Ma Amalekiba ba wāa mən səw yēsan nəm dwaru gia. Ma Hεtiba ka Yebusiba ka Aməreba ba wāa guunun bera gia. Kananiba ba maa wāa nim wəku ge ba mə Məditeranən bəkəwə, ka sere Yuudenin daurun gəorə.

³⁰ Yera təmba Məwisi wəkisim seewa. Ma Kalebu u bu marisia u nεε, su da su tem mε mwa mu ko bεsegim. Sa ko nasara wa.

³¹ Adama tɔn be ba ka nùn tem mɛ mɛɛrim da mi, ba nùn siki ba nɛɛ, saɔ̃ kp̃e su ka tem mɛn tɔmbu sanna. Domi ba sun dam kere.

³² Ma ba seewa ba tem mɛ nanum sosi Isireliban wuswaaɔ. Ba nɛɛ, tem mi sa bɔsu mi, mu ra tɔmbu gowa be ba k̃i bu sina mi. Be sa wa mi kpuro ba gunuwa. ³³ Sa mam Anakin hibun bweseru wa mi, be ba s̃aa doogo bweseru. Ben wuswaaɔ sa s̃aawa nge twee. Mɛya ben tii ba koo sun garis.

Isireliba bayina

bu du Kananin temɔ

14

¹ Ye Isireliba ba gari yi nua ba kpa, yera ba nɔɔguru sua ba sw̃i w̃ɔku giriru. ² Ma ba M̃owisi ka Aroni w̃akisim wari ba nɛɛ, mban s̃ɔna saɔ̃ daa yande gu Egibitio, ñ kun mɛ gbaburu mini. ³ Mban s̃ɔna Yinni Gusunɔ u ka sun na tem mini bu sun go ka takobi kpa bɛsen kurɔbu ka bɛsen bibu bu ko yiberɛbagibu. N buram bo su wura Egibitio.

⁴ Ma ba wesiana ba nɛɛ, su bɛsen tii kpara kua, kpa su wura Egibitio.

⁵ Ye M̃owisi ka Aroni ba nua mɛ, yera ba kibari ba wuswaa tem girari Isireliba kpuron wuswaaɔ. ⁶ Yera be s̃ɔɔ, be ba tem mɛn saria mɛɛrim da mi, Yosue, Nunin bii ka Kalebu, Yefunen bii ba ben tiin yānu g̃ɛɛka nuku sankiranun s̃ɔ. ⁷ Ba gerua ba nɛɛ, tem mɛ sa mɛɛrim da mi, mu wā gem gem. ⁸ Tim ka boma mu kokumɔ mi. Gusunɔ ù n ka sun nɔnu geu mɛera, u koo ka sun da mi, kpa u koo mu w̃ɛ. ⁹ Yen s̃ɔ, i ku nùn seesi, kpa i ku tɔn ben bɛrum ko. Domi ba koo kowa nge bɛsen dīanu. Ben būnu kun bu k̃ɔsumɔ. Adama Yinni Gusunɔ u ko n ka sun wāa. I ku ben bɛrum ko.

¹⁰ Saa ye Isireliba ba gerunamɔ bu Kalebu ka Yosue kpenu kasuku, saa yera Yinni Gusunɔn yiiko ya s̃ɔs̃ira win kuu ten w̃ɔllɔ Isireliba kpuron wuswaaɔ.

M̃owisi u Isireliba

suuru kanamme Gusunɔn mi

¹¹ Ma Yinni Gusunɔ u M̃owisi s̃ɔɔwa u nɛɛ, sere saa yerà Isireliba ba ko n man gema. Sere saa yerà ba koo den man naane ko, baa mɛ na maamaaki dabinu kua ben suunu s̃ɔɔ. ¹² Kon bu baranu kp̃ɛɛwa, kpa n bu go. Adama wunɛ kon de wunen bweseru tu kp̃ɛa tu dam ko n kere Isireli be ba tie.

¹³ Yera M̃owisi u Yinni Gusunɔ s̃ɔɔwa u nɛɛ, wuna a Isireliba yarama Egibitin di ka wunen dam. Egibitigibu bà n nua ye a Isireliba kua, ¹⁴ ba koo ye Kananiba s̃ɔ. N deema ben tii ba nua ma wuna a Isireliba kpare, a ra tii bu s̃ɔs̃i nɔni ka nɔni. Ba maa nua ma wuna a bu k̃ɔsu. Domi a ra n bu swaa gbiiye s̃ɔɔ s̃ɔɔ ka guru wii wuroru, w̃ɔkuru kpa a n wā d̃ɔɔ yara s̃ɔɔ. ¹⁵ Wee t̃ɛ, à n wunen tɔn be kpeerasia nɔn teeru, bwese tuku ni nu wunen gari nua, nu koo gere nu nɛɛ, ¹⁶ wunɛ Yinni Gusunɔ aɔ̃ dam mɔ a ka wunen tɔn be kpara a ka da tem mi a bu nɔɔ mwɛɛru kua. Yen s̃ɔna a na a bu go gbaburɔ. ¹⁷ Yen s̃ɔ t̃ɛ, na nun kanamɔ a de a wunen dam bakam s̃ɔs̃i nge mɛ a gerua a nɛɛ, ¹⁸ a s̃aawa suuruɔii. Wunen durom mu kp̃a. A ra tɔmbu ben toranu suuru kue. A ku ra toro deri a kun nùn s̃ɛyasia. Mɛya a ra baababan toranun m̃ɔru mwɛ ben bibun mi, sere ka ben sikadominɔ. ¹⁹ Yen s̃ɔ, Yinni, a tɔn be, ben toranu suuru kuo. A wunen w̃ɔnw̃ɔndu yaayo. A yaayo nge mɛ a ra n bu suuru kuamme saa min di a bu yarima Egibitin di.

²⁰ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon bu suuru kua nge mɛ a kana. ²¹ Adama sere ka nɛn wāaru ka sere maa nɛn yiiko ye ya tem kpuro yiba, ²²⁻²³ Isireli be, baɔ̃ duo

tem me sɔɔ, bu sere mu wa, me na bɔrua na nee, kon ben baababa wɛ. Domi ba nen yiiko ye wa ka som maamaakigii ni na kua Egibitiɔ ka ghaburɔ. Ba maa nen laakari mɛɛra ghaburɔ non dabinu, ma baɲ nen gere mem nɔwɛ, ba man gema. ²⁴ Adama yɛn sɔ Kalebu, nen som kowo un bwisika nge be, ma u nen gere swii mam mam, kon de u du tem me sɔɔ, me u beram da kpa win bibun bweseru ta n mu mɔ. ²⁵ Adama Amalekiba ka Kananibara ba waa tem mi, wɔwa sɔɔ. Yen sɔ, sia i gosiro i da ghaburɔ nim wɔku ge ba mɔ Naa yari gia.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbu seeyasia

²⁶ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u nee, ²⁷ na nua Isireliba ba man wɔkisirɔ. Sere saa yerɔ ba koo man wɔkisirɔ mari. ²⁸ I bu sɔɔwɔ i nee, sere ka nen waaaru kon bu kuawa nge me ba gerumɔ. ²⁹ Ghaburu miniwa ba koo della bu gbi, be, be ba gesi gara be ba wɔɔ yendu mɔ ka be ba kere me, ba ka man wɔkisi. ³⁰ Ben goo kun duɔ tem mi, me na beɛ nɔɔ mwɛɛru kua, i ka sina, ma n kun mɔ Kalebu, Yefunen bii, ka Yosue, Nunin bii. ³¹ Adama ben bii be ba nee, ba koo ko yiberɛban yobu mi, beya kon de bu du tem me sɔɔ, kpa ba n waa mi, me be, ba gɔburu wa mi, ³² kpa be, bu della ghaburu mini bu gbi. ³³ Ben bii be, ba koo sirena wɔɔ weeru ghaburu mi, ben baababan mem nɔɔbu sarirun sɔ sere bu ka gbisuku bu kpe. ³⁴ Nge me ba kua sɔɔ weeru ba ka tem men saria mɛɛra, nge meya kon maa de bu ko wɔɔ weeru ghaburɔ ben toranun sɔ. Sɔ wee ten tɔɔ baatere ta ko n sɔawa nge wɔɔ tia. Saa ye sɔra ba koo gia ma gaa girina na kun ka bu waa. ³⁵ Ne, Yinni Gusunɔwa na yen gerua. Meya kon bu kua domi ba man seesi ben nuku kɔsurun sɔ. Ba koo gbisukuwa ghaburu mi, kpa ben gonu nu kam ko mi.

³⁶ Be Mɔwisi u raa gɔsa ba ka tem men saria mɛɛrim da, ye ba wurama ba wɔki, ma ba tem me nanum doke, ³⁷ beya Yinni Gusunɔ u so u go, ³⁸ ma n kun mɔ Yosue, Nunin bii ka Kalebu, Yefunen bii.

Isireliba ba maa tora

³⁹ Ma Mɔwisi u da u Yinni Gusunɔn gari yi Isireliba kpuro sɔɔwa. Ma ben nuki sankira gem gem. ⁴⁰ Ma ba seewa buru buru yellu ba yɔɔwa guuru wɔllɔ ba mɔ, Yinni, beɛ wee sa ko da mi a nee, su da mi. Sa torawa.

⁴¹ Yera Mɔwisi u nee, mban sɔna i Yinni Gusunɔn wooda sara kparam. Ye i mɔ mi, yaɲ ka beɛ gam dɔɔ. ⁴² I ku da, domi Yinni Gusunɔ un ka beɛ waa. I ku de beɛn yiberɛba bu beɛ kamia. ⁴³ Amalekiba ka Kananiba ba waa beɛn wuswaaɔ. Ba koo maa beɛ go ka takobi, domi i Yinni Gusunɔ biru kisi. Un ko n maa waa ka beɛ.

⁴⁴ Ka me, ba da guuru wɔllu mi. Adama baɲ ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te de. Meya Mɔwisin tii kun maa ka bu de. ⁴⁵ Saa ye sɔra Amalekiba ka Kanani be ba waa guurun bera mi, ba na ba Isireliba wari. Ma ba bu go go ba ka da sere Hɔɔmaa.

Som ka gum ka tam yākuru

15

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nee, ² a Isireliba sɔɔwɔ a nee, i n dua tem men nɔɔ mwɛɛru na beɛ kua sɔɔ, i ka sina, ³ ma i ne, Yinni Gusunɔ yaku dɔɔ mwaararugiru kuammɛ, n kun me nɔɔ mwɛɛrun yākuru, n kun me kɛru garu te i kua ka kiru, n kun me tɔɔ bakarun yākuru, i ko i tu kowa ka yāru, n kun me ka kete, n kun me ka boo, kpa yaku ten nuburu tu man dore. ⁴ Wi u koo ka yaa saberu garu yākuru na, u koo som sɔndimawa kilo ita me ba burina ka gum

ditiri tia ka bɔnu. ⁵ N n maa yāarun na ba ka yāku dɔɔ mwaararugiru mɔ, n kun mɛ siarabun yākuru, ba koo tam ditiri tia ka bɔnu sɔndiwa te sɔɔ. ⁶ N n maa yāa kinɛrun na, ba ka yākuru mɔ, ba koo som sɔndimawa kilo nɔɔba tia, mɛ ba burina ka gum ditiri yiru, ⁷ ka sere tam ditiri yiru. Bɔ n ye kpuro dɔɔ doke, yen nuburu ta koo man dore. ⁸ N n maa ketɛn na, ba ka yāku dɔɔ mwaararugiru mɔ, n kun mɛ siarabun yākuru, n kun mɛ nɔɔ mwɛɛrun yākuru, n kun mɛ yākuru garu, ⁹ ba koo som kilo nɔɔba nɛ mɛ ba burina ka gum ditiri ita sɔndiwa yaa ye sɔɔ, ¹⁰ ka sere tam ditiri ita. Saa ye sɔɔ, bɔ n ye kpuro dɔɔ doke, yen nuburu ta koo man dore. ¹¹ Nge mɛya ba ko n da ko bɔ n ka ketɛ yākuru mɔ, n kun mɛ yāa kinɛru, n kun mɛ yāa kpɛmbu, n kun mɛ boo kpɛmbu. ¹² Yākuru baaterewa i ko i n da kue mɛ, nge mɛ ten wooda ya gerua. ¹³ Isireli baawurewa u ko n da ko mɛ, ù n yākuru mɔ tɛn nubura koo man dore. ¹⁴ Sɔbu be ba wāa saa fiiko, n kun mɛ be ba te mi, bɔ n yākuru mɔ tɛn nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore, ba koo kowa nge mɛ. ¹⁵ Wooda tia yera baawure u koo swīi. Ya ko n maa wāawa sere ka bɛɛn bibun bweserɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔ, nañ bɛɛ Isireliba ka sɔbu wunanamɔ. ¹⁶ Wooda tia yera i ko i swīi bɛɛ kpuro.

Dīa gbiikii ni ba koo din kɛru

¹⁷ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁸ a Isireliba wooda yeni sɔɔwɔ a nɛɛ, sanam mɛ i ko i du tem mɛ sɔɔ, mi na ka bɛɛ dɔɔ, ¹⁹ ma i dīanu kua i ka di i ko i yen sukum suawa i man wɛ. ²⁰ I ko i som buri kpa i man kiraru kua i ka na kpa i tu sɔɔsi beri berika, nge mɛ i ra ka bɛɛn dīa gbiikinu nɛ i sɔɔsi. ²¹ Nge mɛya i ko i ka man kira gbiikuru wɛ te i wɔɔwa. Yeni ya ko n sāawa wooda sere ka baadommaɔ.

Yāku ni ba koo ko tora ni bañ yɛn sɔ

²²⁻²³ Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, tɛwa? N kun mɛ siawa? I n nɛn wooda gaa sara in ka baaru, ye na bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru wɛ saa wunɛn min di, ²⁴ ma goo kun tora te wa, bɛɛ kpurowa i ko i man yāku dɔɔ mwaararugiru kua ka naa kinɛ kpɛmbu tɛn nubura koo man dore. Kpa i som ka tam mɛ ba ra sɔndi mi, doke ka sere maa boo kinɛru, tora ten suuru sɔ. ²⁵ Yāku kowowa u koo Isireliba kpuro dɛɛrasiabun wororu koosi. Kpa be kpuro bu ben torarun suuru wa. Domi ba torawa bañ ka baaru, ma ba ka ben yāku dɔɔ mwaararugiru na ka torarun yākuru nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ²⁶ Kon bu ben tora te suuru kua ka maa sɔɔ be ba wāa ben suunu sɔɔ. Domi ba torawa bañ ka baaru. ²⁷ N n maa tɔn turon na u tora un ka baaru, u koo boo niu wɔɔ tiaguu gowa win tora ten sɔ. ²⁸ Yāku kowowa u koo nùn dɛɛrasiabun wororu kua. U n tu kua u kpa yɛro u koo suuru wa. ²⁹ Isireliba ka sɔbu kpuro wooda tia yera ba ko n mɔ ben goo ù n tora un ka baaru. ³⁰ Adama ben goo ù n yɛ ma torara u ka mɔ, u man torariwa. Ba koo nùn yarawa win tɔmbun min di. ³¹ Domi u nɛn gari gema, ma u nɛn woodaba sara. Ba koo nùn yarawa win tɔmbun min di kpa u win torarun are sɔbe.

Goo u tɔɔ wɛrarugirun wooda sara

³² Sanam mɛ Isireliba ba wāa gbaburɔ ba goo mwa u dāa guramɔ tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ. ³³ Be ba nùn wa, ba ka nùn da Mɔwisi ka Aronin mi ka Isireliba kpuron mi. ³⁴ Ma ba nùn kɛnusi dirɔ gina, domi bañ yɛ ye ba koo nùn kua. ³⁵ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ba koo yɛro yarawa sansanin di kpa bu nùn kpenu kasuku bu go.

³⁶ Ma ba nùn yara sansanin di ba kpenu kasuka ba go, nge me Yinni Gusunò u Mòwisi sòwa.

Yabenun sari

³⁷ Yinni Gusunò u Mòwisi sòwa u nee, ³⁸ a Isireliba sòwò a nee, bu tii sari kuo yi n sàare ben yabenun swaa bua kpa bu yi wèe gaaduragii sòre. ³⁹ Bà n sari yi wa, yi sàare, ba koo nen woodaba yaaya bu ye mem nòwa. Saa ye, bañ maa ben tiin gòru kuru mò bu sere ko naane sarirugibu, bu da bu bünü gasiri. ⁴⁰ Nge meya ba koo ka nen woodaba yaaya, kpa bu ka ye mem nòwa kpa ba n sàa nenem nen sò. ⁴¹ Nena na sàa Gusunò wi u bu yara Egibitin di na n ka sàa ben Yinni.

Kore u Mòwisi seesi

16

¹ Kore, Yiseharin bii, Kehatin debubu, Lefin bweseru sò, ka Datani ka Abiramu, Eliabun bibu ka Oni, Peletin bii, Rubenin bweseru sò, ² be kpuruwa ba Mòwisi seesi, ka sere maa tumbu goobu ka weerakuru (250) gabu be ba sàa Isireliban wirugii be ba naane sàa. ³ Yera ba menna ba Mòwisi ka Aroni soka ba nee, ya den tura me, beee Isireliba kpuro sa sàawa be Gusunò u gòsa. U maa waa beee kpuron suunu sò. Mban sòna i tamaa i sun kere, beee, Gusunòn tòn be sa tie.

⁴ Sanam me Mòwisi u gari yi nua, yera u wuswaa tem girari. ⁵ U Kore ka win tòn be sòwa u nee, sia bururu, Yinni Gusunò u koo sun sòsi wi u sàa wigii ka wi u gòsa. U koo maa de yèro u nùn susi. ⁶ Tè, wune Kore ka wunegibu, i dso guratii suo. ⁷ Sia kpa i turare dso doke Yinni Gusunòn wuswaa. Sa ko wa wi u koo gasi u n sàa wigii. An wa bee Lefin bibu i banda?

⁸ Mòwisi u kpaam Kore sòwa u nee, i swaa dakio bee Lefiba. ⁹ Ye Yinni Gusunò u bee gòsa Isireliba sò, i ka win samburu ko win kuru sò, kpa i n sàa win tambun sòm kowobu, yañ bee tura? ¹⁰ U wura wune Kore ka wunegibu i nùn susi, yera i maa yaku kowobun samburu ki? ¹¹ N n men na, Yinni Gusunòwa i seesimò. Domi wara ra n Aroni i n ka sere nùn waki.

¹² Yera Mòwisi u gora bu da bu Datani ka Abiramu, Eliabun bibu sokuma. Adama ba yina bu na. ¹³ Ba nee, wee Mòwisi u dera sa tem deri mi tim ka bom mu kokumò, ma u ka sun na gbaburu mini u ka sun go. Yeni yañ nùn tura? Yera u ki u maa sun dam dore? ¹⁴ Un ka sun ne tem mi tim ka bom mu kokuma. Un maa sun resem gbaanu wè. U tamaa u koo sun noni wàkewa? U doo, sañ wee.

¹⁵ Ma maru ya Mòwisi mwa, u Yinni Gusunò sòwa u nee, a ku ben yakuru mwa. Nañ bu keteku mwaarire. Nañ maa ben goo kòsa kuare.

Yinni Gusunò u Kore

ka wigibu kam koosia

¹⁶ Mòwisi u maa Kore sòwa u nee, wune ka wunegibu i na sia Yinni Gusunòn wuswaa, kpa Aroni u n waa mi. ¹⁷ Kpa been baawure u win dso guratia sua u turare dso doke Yinni Gusunòn wuswaa. Yi kpuro yi ko n sàawa mi, goobu ka weerakuru (250). Wune ka maa Aroni i ko i n maa beegia neni.

¹⁸ Ma ben baawure u win dso guratia neni u dso doke. Ma ba turare doke. Ba da ba yora Yinni Gusunòn kurun kònnòwò ka Aroni ka sere maa Mòwisi. ¹⁹ Ma Kore u Isireliba kpuro menna Mòwisi ka Aronin sò, kurun kònnò mi.

Yera Yinni Gusunòn yikon girima ya sòsira. ²⁰ Ma u Mòwisi ka Aroni sòwa u nee, ²¹ i doonò tòn ben min di, domi kon bu gowa mi tèn tē ge.

²² Ma Mōwisi ka Aroni ba wuswaa tem girari ba neε, Gusunō wuna a hunde koni kpuro wāaru wē. Tōn turon torarun sōna kaa tumbu kpuro go?

²³ Yinni Gusunō u Mōwisi wisa u neε, ²⁴ a de tōn be, bu se Kore ka Datani ka Abiramun bōkun di bu da n toma.

²⁵ Mōwisi u seewa ka Isireliban guro gurobu ba da ba Abiramu ka Datani deema. ²⁶ Saa yera u Isireliba sōwa u neε, i tondo saa tōn kōso ben kunun di. I ku maa ben gāanu baba. I n maa yina i kua mε, i ko i gbi ben tora nin sō.

²⁷ Ma tōn be kpuro ba ka Kore ka Datani ka Abiramu tonda.

Ma Datani ka Abiramu ba yara ba wāa ben kunun kōnnōwō ka ben bibu ka ben kurōbu ka ben debuminu. ²⁸ Ma Mōwisi u neε, tē i ko i gia ma Gusunōwa u man gōsa n ka sōma ye ko ye i waamō na mō. Nañ ye mō ka neñ gōru kīru.

²⁹ Tōn be, bā n gu nge mε tumbu kpuro ba ra gbi, n n̄ Yinni Gusunō u man gōsa.

³⁰ Adama Yinni Gusunō ù n gāa nanumginu kua, u dera tem mu nōo baara mu bu mwε ka ye ba mō kpuro, kpa bu da gōribun wāa yerō, saa yera, i ko i gia ma tōn be, ba Yinni Gusunō gemawa.

³¹ Sere Mōwisi u ka gari gere u kpe, ma mi ba yō mi, mu bεsira. ³² Ma tem mu nōo baara mu Kore ka win yεnugibu ka ben arumani kpuro mwε, ka sere maa Datani ka Abiramu ka ben yεnugibu, ka ben arumani kpuro. ³³ Ma ba dua gōribun wāa yerō wasiru, ka sere ben ye ba mō kpuro. Ma tem mε, mu bu wukiri. Nge mεya ba ka doona Isireliban suunu sōon di. ³⁴ Isireli be ba wāa mi, sanam mε ba tōn ben wuri nua, yera ba duki yakikira. Domi bεrum bu mwa, tem mu ku raa ben tii mwε. ³⁵ Ma dōo yara ya na, ya tumbu goobu ka weeraaku (250) te di, te ta turare dōo dokemō mi.

Kore ka wigibun dōo guratiin

gari

17

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u neε, ² a Eleasaa, Aroni yāku kowon bii sōwō a neε, u tumbu goobu ka weeraaku ten dōo guratii yi wunō saa dōon di. Domi yi sāawa Yinni Gusunōgii. Adama u yin dōo yēε guro u ka da u yari n toma. ³ Kpa u de bu dōo guratii yi so yi ko fεre fεre kpa bu ka yi yāku yeru wukiri. Domi Yinni Gusunōwa ba ka yi turare dōo dokea, kpa ye kpuro ya n sāa yaayatia Isireliban mi.

⁴ Ma yāku kowo Eleasaa u dōo guratii yi ba kua ka sii gandu mi gura, ba ka yāku yerun wukiritii kua. ⁵ Ma ya kua yaayatia Isireliban sō ye ya bu sōmō ma goo kun kpē u Yinni Gusunō turare dōo dokea, ma n kun mō be ba sāa Aronin bibun bweseru. Wi u maa yina u kua mε, ba koo yēro kuawa nge mε ba Kore ka wigibu kua. Domi mεya Yinni Gusunō u Aroni sōwa, saa win sōm kowo Mōwisin nōon di.

Tamba Mōwisi ka Aroni

taarε wē

⁶ Yera sisiru bururu Isireliba kpuro ba ka Mōwisi ka Aroni wōki ba mō, wee i dera Yinni Gusunōn tamba gu.

⁷ Sanam mε tōn be kpuro ba mennamō bu ka Mōwisi ka Aroni seesi, yera ba mεera Yinni Gusunōn kurun bera gia, ma ba wa guru wii wuroru ta tu wukiri. Ma Yinni Gusunōn yiiko ya sōsira. ⁸ Mōwisi ka Aroni ba da kuu ten mi. ⁹ Ma Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u neε, ¹⁰ i yario tōn ben suunu sōon di. Kon bu gowa nōni kpaki teeru.

Ma Mōwisi ka Aroni ba yiira ba wuswaa tem girari. ¹¹ Mōwisi u Aroni sōwa u nεε, a dōo guratia ye suo, kpa a dōo sua yāku yerun di a doke ye sōo, kpa a turare doke mi, kpa a da tən ben mi gia fuuku a bu dεεrasiabun wororu koosi. Domi Yinni Gusunon mōru ya seewa. Kēsi kēsi bararu ta torua.

¹² Aroni u dōo guratia ye sua nge mε Mōwisi u gerua. U da tən ben mi. Ma u deema kēsi kēsi bararu ta torua tən ben suunu sōo. Ma u turare dōo doke, u bu dεεrasiabun wororu koosi. ¹³ Ma u yōra be ba gu ka be ba wasin baa sōo. Ma bara te, ta yōra. ¹⁴ Tōmbu nārōbun suba wākura nne ka nata ka wunōbuwa ba gu yen dama te (14.700), be ba gu Koren torarun sō baa si. ¹⁵ Yen biru Aroni u gōsira u da Mōwisin mi, Yinni Gusunon kuu ten konnōwō. Ma bara te, ta yōra.

Aronin dεka

¹⁶ Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u nεε, ¹⁷ a Isireliba sōwō a nεε, ben bwese kera baayeren wirugii u ka dεka tia na, ¹⁸ kpa a ben baawure yīsiru yore win dεka sōo, kpa a Aronin yīsiru yore Lefin bwese keran dεka sōo. Domi bwese kera baayeren wirugii u ko n win dεka mōwa. ¹⁹ Yen biru kpa a dεki yi yi nen kuu bekurugirō, mi na ra ka bεε yinne. ²⁰ Wi na gōsa, win dεka ya koo kpara. Saa yera kon Isireliba marisia wōki ni ba bεε koosimo min sō.

²¹ Mōwisi u Isireliba kpuro ye sōwa. Ma bwese kera baayeren wirugii u dεka tia wē. Ma yi kpuro yi kua dεki wākura yiru. Ma Aronin dεka ya wā begiin suunu sōo. ²² Mōwisi u ka dεki yi da Yinni Gusunon wuswaa kuu bekurugiru mi. ²³ Bururu yam sāruru Mōwisi u dua kuru mi, ma u deema Aronin dεka ye ya sāa Lefiban dεka, ya kpara ya wēsu kua sere ya binu mara nu ye. ²⁴ Ma Mōwisi u dεki yi gura Yinni Gusunon wuswaan di, u ka da Isireliba kpuron wuswaa bu ka wa kpa ben baawure u win dεka sua. ²⁵ Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u nεε, a ka Aronin dεka wuro a yi woodan kpakoro ten wuswaa, ya n ka sāa seeda Isireliban sō be ba man seesi. Nge mēya bañ maa ka man wōkimō n sere bu go.

²⁶ Ma Mōwisi u kua kpuro nge mε Yinni Gusunō u nūn sōwa.

Yāku kowobu

ka Lefiban sōmburu

²⁷ Yera Isireliba ba na ba Mōwisi sōwa ba nεε, wee, sa gbimō sa dōo. ²⁸ Wi u gesi Yinni Gusunon kuu te susi, u ra gbiwa. Mēya sa ko n gbimō sa n dōo?

18

¹ Yinni Gusunō u Aroni sōwa u nεε, wunε ka wunen bibun bweseru ka Lefiba kpurowa i ko i bεen toranun are sōbe i n tora Yinni Gusunon sāa yero. Adama wunε ka wunen bibun bweseru tōnawa i ko bεen toranun are sōbe ni i kua yāku kobun sōmburu sōo. ² I n da kuu bekurugii ten wuswaa, mi woodan kpakoro te, ta wāa, a de wunen tundo bisibu Lefiba bu na bu ka bεε somi, wunε ka wunen bibu. ³ Ba ko n da kowa ye a bu sōwa kuu ten nεnubu sōo. Adama bañ sāruru dendi yānu ganu babamō, n kun mε yāku yeruginu, kpa i ku ra ka gbin sō, wunε ka be. ⁴ Beya ba ko n da bεε somi kpa ba n da kuu ten sōmburu ko. Tən tuko goo kun susimō mi. ⁵ Bεen tii i ko n da sōmburu kowa yāku yero ka dii te ta dεere gem gem mi. Nge mēya nen mōru kun maa ka seemō Isireliban sō. ⁶ Na bεen tundo bisibu Lefiba gōsa Isireliban suunu sōon di. Ba sāawa negibu, adama na bεε bu wēwa bu ka kuu ten sōmburu ko. ⁷ Wunε ka maa wunen bibu, bεegia yāku kobu yero ka sere ye ya sāa dii te ta dεere gem gem sōma. Sōmbu tera i ko i ko. Nena na bεε tu wēemō. Ta sāawa kēε geeru. Tən tuko goo ù n man susi, kon nūn gowa.

Ye ya s̄aa

ȳaku kowobun d̄ianu

⁸ Yinni Gusun̄o u Aroni s̄ōwa u n̄ēe, wee, ȳaku ni Isireliba ba ka man naawamm̄e kpuro s̄ō, kon b̄ēe b̄ēen saria w̄e wun̄e ka wunen bibu. Ya ko n s̄aawa wooda sere ka baadomm̄a. ⁹ Ȳaku ni ba koo man kua, b̄a n kpa, n̄in sukum kaa n m̄o, ni wee, torarun ȳakunu, ka ȳaku ni ba ra ka toraru s̄om̄e, ka gberun d̄ianun ȳakunu, ka k̄enu. B̄a n ȳaku ni s̄ō negia w̄ia, sukum m̄e mu tia wun̄e ka wunen biba i m̄e kpuro m̄o. ¹⁰ I ko i da i mu diwa yam d̄eeram̄o. Wun̄e ka wunen bii t̄on dur̄o baawurewa i ko mu di. I ko mu garisiwa d̄ia d̄eeranu. ¹¹ Wee ye ya ko n maa s̄aa b̄ēegia. Yera k̄ēe ni ba ka man naawa ba s̄osi beri berika. Ya ko n s̄aawa wun̄e ka wunen bibugia. Be ba d̄eere wunen ȳenu kpuro, bera ba koo ye di. ¹² Kaa maa d̄ia gbiikii ni ba ka man naawan tii sua. Guma? Aa, alikamawa? Aa, tam kpama? Wun̄e ka wunen biba i ko n ye m̄o. ¹³ D̄ia gbiikii ni ba ka man gesi naawa kpuro, nu ko n s̄aawa wun̄e ka wunen bibuginu. Be ba d̄eere wunen ȳenu s̄ō, bera ba koo nu di. ¹⁴ Ḡaa ni ba maa yi nen s̄o mam mam, nu ko n s̄aawa b̄ēeginu. ¹⁵ Bii t̄on dur̄o gbiikoo ka yaa s̄aberun buu d̄ō gbiikuu ge ba koo man w̄e, ye kpuro ya ko n s̄aawa wun̄e Aronigia. Adama kaa dewa ba n da bii t̄on dur̄o gbiikoo yakie ka sere maa yaa ye ba ku ra ka ȳakuru kon buu. ¹⁶ Kaa de bu ye yakiawa saa min di ya suru tia m̄o, ka sii geesun gobi n̄ōbu nge m̄e ba ra yi ȳlire s̄aa yero. Gobi yin tian bunum mu s̄aawa garamu w̄okuru. ¹⁷ Adama ān ket̄e buu d̄ō gbiikuu yakiam̄o, n̄ kun m̄e ȳaa buu, n̄ kun m̄e boo buu. Sabe nini kpuro nu s̄aawa ni ba ra ka ȳakuru ko. Kaa nu gowa a nin yem wisi ȳaku yero kpa a nin gum d̄ō doke kpa men nuburu tu n̄e, Yinni Gusun̄o dore. ¹⁸ Yen yaa kpuro ya ko n s̄aawa b̄ēegia nge m̄e s̄iarabun ȳakurun yaa taa n̄om geugiru ka ten guro guroru nu s̄aa b̄ēeginu. ¹⁹ Ȳakunu kpuro ni Isireliba ba ka gesi na nen mi, ba s̄osi beri berika na b̄ēe nu w̄em̄o. Ya ko n s̄aawa wooda sere ka baadomm̄a wun̄e ka wunen bibun bweserun s̄o.

²⁰ Yinni Gusun̄o u maa Aroni s̄ōwa u n̄ēe, ān tem wasi Isireliban suunu s̄ō. Nena kaa n m̄o. Nena na s̄aa wunen arumani.

Ye ya ko n s̄aa Lefiban saria

²¹ Ye Isireliba ba wa kpuron w̄okuru baateren w̄ollo, yen tia ye ba ra man w̄e, Lefibara kon ye w̄e ben s̄ambu te ba m̄o nen s̄aa yer̄on s̄o. ²² Isireli be ba tie, bān maa susim̄o nen s̄aa yero bu sere taare wa ye ya koo de bu gbi. ²³ Lefibara ba koo s̄amburu ko nen s̄aa yero, beya ba koo maa ben tiin toranu s̄obe ni ba koo ko mi. Bān ko ba n tem m̄o Isireliban suunu s̄ō. Ya ko n s̄aawa wooda sere ka ben bibun bwesero. ²⁴ Adama ye Isireliba ba wa kpuron w̄okuru baateren w̄ollo, yen tia ye ba ra man w̄e, yeya ya ko n s̄aa begia. Yen s̄ona na n̄ēe, bān tem gam wasi nge Isireli be ba tie.

²⁵ Yinni Gusun̄o u M̄owisi s̄ōwa u n̄ēe, ²⁶ a Lefiba s̄ōw̄o a n̄ēe, Isireliban ye ba wa kpuron w̄okuru baatere s̄ō, yen tia tia ye ba ra man w̄e, Lefi be, b̄a n ye mwa ya kua begia, ben tii bu maa w̄okuru baatere s̄ō tia wun̄o nen s̄o. ²⁷ Nge m̄eya ben tii ba koo maa ka ben k̄enu na ni nu s̄aa nge ben gberun d̄ianu, n̄ kun m̄e tam. ²⁸ Nge m̄eya ba ko n da maa ye ba wa Isireliban min di kpuron w̄okuru baateren w̄ollo tia wun̄e. Aroniwa ba ko n da ye w̄e. ²⁹ K̄ēe ni ba gesi wa kpuro ba ko n da Gusun̄ogia wun̄ewa. Gea ba koo n̄un wuna. ³⁰ B̄a n Gusun̄ogia w̄ia, ye ya tie ya ko n s̄aawa begia, nge m̄e Isireli be ba tie ba ra ben alikama n̄ kun m̄e ben tam tii yiye, b̄a n Gusun̄ogia w̄ia. ³¹ Be ka ben ȳenugibu ba koo kp̄i bu d̄ia ni di mi ba tura. Domi nu s̄aawa ben s̄amburun k̄osiaru. ³² B̄a n gea wuna

nen sɔ, ma ba ye ya tie di, baɲ Isireliban kɛɛ ni ba man wɛ disi doke, baɲ maa toraru garu mɔ mi sɔɔ, bu sere gbi.

Naa nia swāan torom

19

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u nɛɛ, ² i Isireliba sɔɔwɔ i nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu ka naa nia swāa na ye ya kun bau mɔ, kpa ya kun alebu gaa mɔ, kpa ba kun ka ye samburu koore. ³ Kpa bu ye yāku kowo Eleasaa nɔmu bɛria. U ko de bu ka ye dawa sansanin biruɔ kpa bu ye saka win wuswaaɔ. ⁴ Eleasaa wi, u koo naa yen yem dekawa ka win niki bia kpa u mu yɛka nɔn nɔɔba yiru nen kurun kɔnnɔ gia. ⁵ Kpa u de bu naa gira ye dɔɔ meni win nɔni biru ka yen gɔna ka yen yem ka yen bisu kpuro. ⁶ Saa ye sɔɔra u koo sɛdurun dāa ka dāa kiku ge ba mɔ isɔpu * doke dɔɔ wi sɔɔ, ka wɛɛ wunɔngii kpa ye kpuro yu dɔɔ mwaara ka naa ye sannu. ⁷ Yen biru Eleasaa wi, u koo win yānu teawa kpa win tii u wobure. Yen biru kpa u gɔsira u wura sansaniɔ. Adama ka mɛ, u ko n disi mɔwa sere ka yokaa. ⁸ Wi u naa ye dɔɔ meni, u koo maa win yānu teawa kpa u wobure. Win tii u ko n maa disi mɔwa sere ka yokaa. ⁹ Wi u dɛere wiya u koo da u yen torom gura kpa u mu yi sansanin biruɔ mi disi kun wāa. Miya ba koo ka mu Isireliba dɛerasiabun nim kua. Nim mɛ, mu ko n sāawa nge yākuru torarun sɔ. ¹⁰ Wi u torom mɛ gura, u koo win yānu teawa. Ka mɛ, u ko n disi mɔwa sere ka yokaa. Yeni ya ko n sāawa wooda sere ka baadommaɔ Isireliban sɔ, ka sere maa sɔɔ be ba wāa ben suunu sɔɔn sɔ.

Dɛerasiabun wooda

¹¹ Wi u tɔn goru baba u ko n disi mɔwa sere sɔɔ nɔɔba yiru. ¹² Dɛerasiabun nim mɛya ba koo nɔn yɛka sɔɔ itase ka maa sɔɔ nɔɔba yiruse, kpa u sere dɛera. Adama u kun tii dɛerasie sɔɔ itase ka maa sɔɔ nɔɔba yiruse te, u ko n disi mɔwa. ¹³ Wi u tɔn goru baba, ma uɲ tii dɛerasie, u nen kuru disi dokewa mi. Ba koo nɔn yarawa Isireliban suunu sɔɔn di. Domi baɲ nɔn dɛerasiabun nim mɛ yɛke. Yɛro u gina disi mɔwa mi.

¹⁴ Wooda gaa wee maa. Goo u n gu win kurɔ, be ba wāa kuu te sɔɔ, u ka gu ka be ba dua mi, be kpuro ba disi duurawa mi, sere sɔɔ nɔɔba yiru. ¹⁵ Weke te ta maa wāa kuru mi, ma taɲ wukiri, ten tii ta disi duurawa mi. ¹⁶ Wi u goru baba yakasɔ wi ba go ka takobi, n kun mɛ wi u gɔɔ diro gu, ka maa wi u tɔnun kukunu n kun mɛ sikiru baba, be kpuro ba disi duurawa mi sere sɔɔ nɔɔba yiru. ¹⁷ Bu ka wi u disi duura dɛerasia, naa swāa yen torom mɛya ba koo doke gbɛɛru sɔɔ bu nim gem doke. ¹⁸ Wi u dɛere wiya u koo dāa kiku ge ba mɔ isɔpu sua kpa u ge wasi nim mɛ sɔɔ u kuu te yɛka ka sere dendi yāa ni nu wāa mi ka tɔn be ba wāa mi. Nim mɛya ba koo maa ka tɔnu baawure yɛka wi u tɔn goru n kun mɛ tɔn kukunu n kun mɛ, sikiru baba. ¹⁹ Ba koo nɔn nim mɛ yɛkawaa sɔɔ itase ka sɔɔ nɔɔba yiruse. Yen biru wi ba mu yɛka mi, u koo win yānu teawa kpa u wobure. Saa yoka yen diya u dɛera. ²⁰ Adama goo u n disi mɔ, ma baɲ nɔn dɛerasiabun nim mɛ yɛke u ka dɛera, ba koo nɔn yarawa Isireliban suunu sɔɔn di, yɛn sɔ u nen kuru disi doke. ²¹ Yeni ya ko n sāawa wooda sere ka baadommaɔ Isireliban sɔ. Wi u tɔnu dɛerasiabun nim mɛ yɛka, u koo maa win yānu teawa. Wi u maa nim mɛ baba kpuro u ko n disi mɔwa sere ka yokaa. ²² Tɔnu wi u disi mɔ, gāa ni u baba kpuro nu disi duurawa mi. Wi u maa nu baba, yɛron tii u disi duurawa mi, sere ka yokaa.

* 19:6 isɔpu - Yuuban tem kikisa. Sin wurusa ba ra ka sāraru dendi yānu yem yɛke bu ka nu dɛerasia.

*Meriban nim***20**

¹ Wɔɔn suru gbiikoo sɔɔra Isireliba kpuro ba tunuma gbaburɔ te ba sokumɔ Sini, ma ba sina Kadɛsiɔ. Miya Mariamu u gu, ma ba nɔn sika.

² Saa ye sɔɔra Isireliba ba nim bia ma ba Mɔwisi ka Aroni seesi. ³ Ma tɔn be, ba ka Mɔwisi wɔki ba nɛɛ, mban sɔna aɔn dere Yinni Gusunɔ u yande sun go sanam mɛ u bɛsɛgibu goomɔ. ⁴ Mban sɔna a ka bɛsɛ Gusunɔn tɔmbu na gbaburu sɔɔ mini su ka gbi bɛsɛ ka bɛsɛn yaa sabenu. ⁵ Mban sɔna a sun yarama Egibitin di ma a ka sun na yam kɔsum mini, mi saɔn kpɛ su dɛanu ganu duure. Daa ye ba mɔ figie sari mini, resɛm maa sari, gerenadi maa sari. Mɛya nim kun mam waa mɛ sa ko nɔ.

⁶ Ma Mɔwisi ka Aroni ba tɔn be deri ba da Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ. Ma ba yiira ba wuswaa tem girari. Ma Yinni Gusunɔn yiiko ya sɔsira. ⁷ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ⁸ a wunen dɛka suo kpa wunɛ ka wunen mɔɔ Aroni i Isireliba menna kpa i ka kpee te gari ko be kpuron wuswaaɔ. Ta koo nim yara i nɔ bɛɛ ka bɛɛn yaa sabenu.

⁹ Ma Mɔwisi u dɛka ye sua ye ya waa Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ nge mɛ Yinni Gusunɔn ti u nɔn sɔɔwa. ¹⁰ Ma wi ka Aroni ba Isireliba kpuro soka ba da kpee ten mi. Yera Mɔwisi u nɛɛ, i swaa dakio i nɔ bɛɛ mɛm nɔɔ sariba. Kpee tenin min diya sa ko de nim mu yari?

¹¹ Yera Mɔwisi u kpee te so ka win dɛka ye, nɔn yiru ma nim mu yara n kpɔ kpee ten min di. Ma tɔn be kpuro ka ben yaa sabenu ba nim mɛ nɔra. ¹² Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, yɛn sɔ i man naane bira in man bɛɛɛ wɛ Isireliban wuswaaɔ, yen sɔna naɔn derimɔ i ka bu du tem mɛ sɔɔ, mɛ na bu nɔɔ mwɛɛru kua.

¹³ Gari yinin sɔna ba ra nim mɛ soku Meriban nim. Yen tubusiana sannɔn nim. Domi miya Isireliba ba Yinni Gusunɔ wɔkisi ma u bu win dɛɛraru sɔsi.

*Edɔmuban sunɔ u yina**Isireliba bu kpe**Saa win tem di*

¹⁴ Saa Kadɛsi min diya Mɔwisi u Edɔmun sunɔ gɔria bu nɔn sɔ nge mɛ be Isireliba ba wahala kua. ¹⁵ U nɛɛ, yellu, bɛsɛn baababa ba da Egibitiɔ. Miya bɛsɛn bwesera sina n ka tɛ. Ma Egibitigibu ba sun nɔni sɔɔwa bɛsɛ ka bɛsɛn baaba be. ¹⁶ Saa ye sɔra sa Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue sa nɔn somiru kana. Ma u bɛsɛn nɔɔ nua u win gɔrado gɔrima u sun yara Egibitin di. Wee tɛ sa waa Kadɛsi mini wunen tem nɔɔ bura yerɔ. ¹⁷ Yen sɔ, sa nun kanamɔ a de su wunen tem bukiana. Saɔn kpeeyɔ ka bɛɛn gbea gla, saɔn bɛɛn resɛm gbaanu duɔ, saɔn maa bɛɛn dɔkɔban nim nɔrumɔ. Swaa baka sa ko mwa saɔn geramɔ gam sere su ka bɛɛn tem sara.

¹⁸ Adama Edɔmun sina boko wi, u nɛɛ, in nen tem bukianamɔ. I n maa yina i na, kon ka bɛɛ tabu ko.

¹⁹ Ma Isireliba ba nɔn wisa ba nɛɛ, sa ko kpewa ka swaa baka. Bɛsɛ ka bɛsɛn yaa sabenu sɔ n wunen dɔkɔban nim nɔra sa ko yen gobi kɔsia. A gesi de su wunen tem bukiana su doona.

²⁰ Ma Edɔmun sina boko wi, u nɛɛ, naɔn wurewa i nen tem bukiana.

Yera Edɔmuban tabu kowobu ba seewa ba da ba ka Isireliba yinna. ²¹ Ma ba yina Isireliba bu ben tem mɛ bukiana bu doona. Saa ye sɔra Isireliba ba gɔsira, ba kpa gam gian di.

Aronin gɔɔ

22-23 Isireliba kpuro, ba seewa Kadesi min di ba da Horin guuro, Edamun tem nɔɔ bura yerɔ. Miya Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi ka Aroni gari kua u neɛ, 24 wee Aroni u koo gbi. Uɔ duɔ tem me sɔɔ me kon Isireliba wɛ yɛn sɔ in nɛn wooda mem nɔɔwe ye na beɛ wɛ Meribaɔ. 25 Wune Mɔwisi, a Aroni ka win bii Eleasaa suo a ka bu da Horin guu ten wɔllɔ. 26 Kpa a Aronin sɔa yānu pota a nu Eleasaa sebusia. Domi miya Aroni u koo gbi.

27 Ma Mɔwisi u kua ye Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa. Wi ka Aroni ka Eleasaa ba yɔɔwa guu ten wɔllɔ Isireliba kpuron nɔni biru. 28 Ye ba tura mi, u Aronin sɔa yā ni pota u nu Eleasaa sebusia. Yen biru, Aroni u kpuna u gu guu ten mi. Ma Mɔwisi ka Eleasaa ba sarama. 29 Ye Isireliba ba wa ma Aroni u guwa, yera be kpuro ba win gɔɔ swi sɔɔ tɛna.

Isireliba ba Kananiba tabu di

21

1 Aradin sunɔ Kananigii wi u wāa sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia u nua ma Isireliba ba wee ka Atarimun swaa. Yera u da u bu tabu wɔri, ma u ben gabu yoru mwɛɛra. 2 Yera Isireliba ba Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛ teni kua ba neɛ, Yinni Gusunɔ, à n sun tɔn beni nɔmu beria, sa ko ben wusu kpeerasiawa mam mam.

3 Ma u Isireliban gari yi wuru u bu Kanani be nɔmu beria. Ma ba Kanani be, ka ben wusu kpeerasia. Yera ba yam mi yisuru kã Hɔɔma. Yen tubusiana bansu.

Weɛ dɛɛgii

4 Yeniban biru, Isireliba ba seewa Horin guurun di ma ba kpa ka nim wɔku ge ba mɔ Naa yarin swaaɔ kpa bu ka Edamun tem bɛwa. Adama ba temanabu kpana swaaɔ. 5 Ma ba Yinni Gusunɔ ka Mɔwisi wɔkisir wɔri ba mɔ, mban sɔna i sun yarama Egibitin di. Su ka gbi gbaburɔ? Domi dīanu ka nim sari mini. Manna ye wee, ya sun tusa. Dīa kamwa.

6 Yera Yinni Gusunɔ u bu weɛ dɛɛgii sure ma ben dabira gu. 7 Yera be ba tie ba na ba Mɔwisi sɔɔwa ba neɛ, wee sa tora sa wune ka Gusunɔ wɔkisi. Tɛ, a Gusunɔ kanɔ u sun weɛ yi gira yi tonda.

Ma Mɔwisi u kanaru kua tɔn ben sɔ. 8 Yera Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa u neɛ, a waan weenasia koowo kpa a ye bwɛ dɛkan wɔllɔ. Wi waa ya dɔma ma u waan weenasia ye mɛɛra, uɔ maa gbimɔ.

9 Ma Mɔwisi u waa sii gandugia ye kua u ye bwɛ dɛkan wɔllɔ. Wi waa ya dɔma kpuro ma u waa sii gandugia ye mɛɛra, u ku ra maa gbi.

Isireliba

ba tura Pisigan guuro

10 Yeniban biru, Isireliba ba swaa wɔri ma ba da ba ben sansani gira Obɔtuɔ.

11 Saa Obɔtun di, ba maa seewa ba da ba ben sansani gira Iye Abarimun gbaburɔ, Mɔabun deedeeru, sɔɔ yari yeru gia. 12 Saa min di, ba maa seewa ba da ba ben sansani gira Serɛdin wɔwaaɔ. 13 Saa Serɛdin di, ba maa da ba ben sansani gira Aanɔɔn daaran guru giɔ, tɛn nim mu kokumɔ Amɔreban tem di mu dɔɔ gbaburu gia. Domi Aanɔɔ ya sɔawa Mɔabu ka Amɔreban tem nɔɔ bura yeru. 14 Yen sɔna Yinni Gusunɔn tabun tireru sɔɔ ba Fahebun gari mɔ ye ya wāa Sufan temɔ ka yen daa tori ka Aanɔɔ 15 ka yen daa tori yi yi wāa Arin bera ma yi da yi girari Mɔabun tem nɔɔ bura yeru. 16 Saa min di, ba da Beria. Beri miya Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u neɛ, a tɔn be mennɔ kpa n bu nim wɛ.

17 Yera Isireliba ba womu geni kua ba neɛ, nim, a yarima dɔkɔn di kpa su taki ko.

18 Sinamba ba doko ye gba.

Damgiba ba ye gba ka ben sina deki.

Yen biruwa Isireliba ba seewa ghabu ten min di ba da Matanao. 19 Saa Matanan di, ba da Nahalieli. Saa Nahalielin di, ba da Bamotua. 20 Saa Bamotun di, ba maa da wawa gaan mi, Mɔabun temo, guu te ba mɔ Pisigan wallo ghaburun deedeeru.

Isireliba

ba Sihoni ka Ogu kamia

21 Isireliba ba Sihoni Amoreban sina boko samabu goria ba nee, 22 a de su wunen tem bukiana. Saɔ kpeeyo ka been gbea gia, saɔ been resem gbaan duo, saɔ maa been dokaban nim narumo. Swaa baka sa ko mwa, saɔ gam geramo sere su ka been tem yari.

23 Adama Sihoni u yina Isireliba bu kpe saa win tem di. Yera u win tabu kowobu menna ba da ba Isireliba wari Yahasio ghaburo. 24 Ma Isireliba ba bu go go ba ben tem mwa saa daa te ba mɔ Aanɔn di n ka da daa te ba mɔ Yabokuo, sere n ka girari Amoniban tem nɔo bura yerɔ. N deema Amoni be, ba ben tem nɔo bura yerɔ tem kɔsobu yii. 25 Ma Isireliba ba Amoreban wusu kpuro mwera ba sina mi ka Hesibonio ka gen baru kpaano. 26 Hesiboni ye, ya saawa Sihonin tiin wuu. Sihoni wi, u raa ka Mɔabuba tabu kua ma u bu tabu di sere u Mɔabuban tem mwa u ka na sere daa te ba mɔ Aanowɔ. 27 Yen sɔna wom kowobu ba ra mɔndu ko bu nee, i na i Hesiboni bani.

I na i Sihonin wuu bani i gu gb̄araru toosi.

28 Domi dɔo u yara Hesibonin di.

Dɔo yara ya yara Sihonin wuun di.

Ma u wuu ge ba mɔ Ari Mɔabu di

ka buu ni nu wāa Aanɔn gungunu wallo.

29 Mɔabu, a kam kuawa!

Beɛ be i maa buu wi ba mɔ Kemasi saamo, i kɔrawa!

Domi u dera Amoreban sina boko Sihoni u tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu yoru mwera.

30 Adama sa Amoreba sɛenu twee.

Ma Hesiboni ya wɔruka.

Ma tem me kpuro mu kam kua

sere Dibonio n ka girari Nofao, ka Medebao.

Sa ye kpuro kam koosiawa mam mam.

31 Nge meya Isireliba ba ka sina Amoreban tem sɔo. 32 Ma Mowisi u gora bu da bu Yaseen saria mɛeri. Yen biru ba ye mwa ka yen baru kpaanu ma ba Amore be ba wāa mi gira. 33 Yen biru ba swaa kɔsa ba da Basani gia. Yera Ogu Basanin suno u seewa ka win tabu kowobu u bu tabu wɔrim da Edɛɛ. 34 Yera Yinni Gusuno u Mowisi sɔowa u nee, a ku win berum ko, domi kon nun nɔnu sɔndia, wi ka win tɔmbu ka ben tem kpuro, kpa a bu kua nge me a Sihoni, Amoreban suno kua wi u wāa Hesibonio.

35 Ma Isireliba ba bu go, wi ka win bibu ka sere win tɔmbu. Baa tɔn turo, baɔn deri. Ma ba win tem mwa.

ISIRELIBA BA W̄A MɔABUBAN TEM BOKUO

Balamun gari

22

1 Yen biru, Isireliba ba da ba ben sansani gira M̄abun w̄owa, Yuudenin b̄kua, s̄o yari yeru gia, Yerikon deedeeru.

2 Balaki, Siporin bii u wa ye Isireliba ba Am̄oreba kua. 3 Yera M̄abuba ba nanda Isireliban dabirun s̄o. 4 Ma ba Madianiban guro gurobu s̄owa ba nee, t̄on dabi teni, ta koo sun w̄ori tu di nge me nee yi ra yakasu di. Saa ye s̄o, Balakiwa u s̄a M̄abuban suno.

5 Yera u s̄om̄abu ḡora Balamu Beorin biin mi, Petorio ye ya w̄a Efaratin daaro win t̄ambun temo, u n̄un s̄owa u nee, wee, bweseru gara yarima saa Egibitin di ma ta handunia kpuro pusi. Ta maa man turuku kooma. 6 Yen s̄o, na nun kanamo a na a man t̄on be b̄rusia. Domi ba man dam kere. A n kua me, s̄orokudo kon kp̄i n bu kamia n gira nen tem di. Domi na ȳe ma wi a domaru kua u ra domaru wa. Wi a maa b̄rusi, u ra b̄ri wa. 7 Ma M̄abuba ka Madianiban guro guro be, ba da Balamu s̄oro win mi, ba k̄enu neni. Ye ba tura mi, yera ba n̄un Balakin gari yi s̄owa. 8 Balamu u bu s̄owa u nee, i kpuno mini w̄oku te, sisiru kpa n be s̄o ye Yinni Gusuno u man s̄owa.

Ma M̄abun guro guro be, ba sina mi. 9 Yera Yinni Gusuno u Balamu bikia u nee, t̄on ber̄a ba w̄a wunen mi.

10 Balamu u Gusuno wisa u nee, Balaki Siporin bii, M̄abuban sina bokowa u t̄on be ḡorima bu man s̄o bu nee, 11 wee, bweseru gara yarima Egibitin di ma ta handunia pusi. Yen s̄o, n be na n t̄on be b̄rusi. S̄orokudo u koo kp̄i u t̄on be w̄ori u kamia u gira win tem di.

12 Gusuno u Balamu s̄owa u nee, a ku da. A ku t̄on be b̄rusi domi na bu domaru kua.

13 Ma Balamu u seewa buru buru u Balakin s̄om̄o be s̄owa u nee, i wuro been temo, domi Yinni Gusuno u yina n ka bee da.

14 Ma t̄on be, ba seewa ba ḡosira Balakin mi. Ma ba n̄un s̄owa ma Balamu u yina u na. 15 Yera Balaki u maa wirugibu gabu soka u ḡora be ba gbiikobu dabiru ka beere kere. 16 Ba seewa ba da Balamun mi. Ye ba tura mi, yera ba n̄un s̄owa ba nee, ameniwa besen sina boko Balaki, Siporin bii u gerua. U nee, u nun kanam̄owa a ku yina a na. 17 Domi u koo be nun beere baka w̄e. U koo ko kpuro ye a n̄un bikia. A gesi na a n̄un t̄on be b̄rusia.

18 Yera Balamu u t̄on be wisa u nee, baa Balaki u n man win diru ka te ta wura ka sii geesu yiba nañ kp̄e n ḡaanu ko. Domi nañ kp̄e n Yinni Gusunon gere yina.

19 Ka me, i kpuno w̄oku te, kpa n be s̄o ye u man s̄owa.

20 Ma Yinni Gusuno u Balamu kure w̄oku te, u n̄un s̄owa u nee, t̄e ȳen s̄o t̄on be, ba na bu nun soku, a seewa a ka bu da. Adama kaa kowa ye na nun s̄owa.

21 Balamu u seewa buru buru, u win keteku niu gaari b̄kua ma u ka M̄abuban guro guro be da.

Balamu ka win keteku

22 Ye Balamu u swaa w̄ori u win keteku soni ma win s̄om kowobu yiru ba n̄un sw̄i, yera Yinni Gusuno u ka n̄un m̄oru kua ma u n̄un win ḡorado ḡoria u bunana swaa. 23 Ye keteku ge, ga ḡorado wi wa u ȳo swaa suunuo u win takobi wome, yera ga gera ga da yakaso. Ma Balamu u gu so, u ka gu swaa sure. 24 Ma ḡorado wi, u da u ȳora swaa kisa gaa s̄o, resem gbaanu yirun ganin ba s̄o. 25 Yera keteku ge, ga maa Yinni Gusunon ḡorado wi wa ma ga da ga mani gani yin tia. Ma ga Balamun naasu ka gana ye baari. Ma u gu so kpa. 26 Yera ḡorado wi, u swenya u da wuswaa, mi nañ kp̄e bu maa gera gam. 27 Yera keteku ge, ga maa ḡorado wi wa ma ga w̄oruma. Saa yera Balamu u maa gu soberu w̄ori

ka m̄ru. ²⁸ Yera Yinni Gusun̄o u dera keteku ge, ga n̄o wukia ga gari gerua ga n̄e, Balamu, mba na nun kua a ka man so me sere n̄n ita.

²⁹ Ma u keteku ge wisa u n̄e, a man yaakoru m̄wa. Na n daa mam takobi n̄ni, na n nun go k̄o.

³⁰ Ma keteku ge, ga n̄n wisa ga n̄e, na s̄awa wunen keteku, a ra man s̄ni baadomma sere n ka gis̄o girari. Nge meya na ra nun kue?

Ma Balamu u wisa u n̄e, aawo, n n̄ me.

³¹ Saa yera Yinni Gusun̄o u Balamun n̄ni wukia ma u Gusun̄an ḡrado wi wa u ȳo swaa suunu s̄o u win takobi wome. Yera u yiira u wuswaa tem girari.

³² Ma ḡrado wi, u n̄n bikia u n̄e, mban s̄na a ka wunen keteku so me, sere n̄n ita. Na nawa n ka nun ȳrasia. Domi karin swaa a sw̄i mi. ³³ Keteku ge, ga man wa ma ga ḡra sere n̄n ita. Ḡa kun daa ḡre me, kon daa nun gowa kpa n gen tii deri.

³⁴ Ma Balamu u ḡrado wi s̄owa u n̄e, wee na tora. Nañ ȳe ma a w̄a swaa. T̄e, n̄n sanum me, m̄ kun ka nun naawe, kon ḡsira n wura n̄n yenūo.

³⁵ Ma ḡrado wi, u n̄e, aawo. A ka t̄n be doo. Adama gari yi kon nun s̄, yiya kaa ḡre.

Ma Balamu u ka Balakin t̄n be da.

Balamu ka Balaki ba yinna

³⁶ Sanam me Balaki u nua ma Balamu u wee, yera u n̄n senn̄o da sere M̄abuban wūo ben tem n̄o bura yer̄o Aan̄on daaro. ³⁷ Ma Balaki u n̄n s̄owa u n̄e, mban s̄na añ n̄e sanam me na gbia na nun s̄m̄bu ḡria. A tamaa nañ kp̄e n nun ḡanu k̄e?

³⁸ Ma Balamu u Balaki wisa u n̄e, geema, wee, na na wunen mi t̄e, adama nañ ḡe m̄ n nun s̄. Yinni Gusun̄owa u koo man s̄ ye kon nun s̄.

³⁹ Ma Balamu ka Balaki ba swaa w̄rima ba tunuma Kiriati Hus̄tūo. ⁴⁰ Yera Balaki u keteba ka ȳanu go u ka ȳakuru kua.

Balamu u Isireliba

domaru kua

⁴¹ Yen sisiru bururu, Balaki u Balamu sua ba ȳowa Bam̄tu Baalīo. Min diya ba Isireliban sukum waam̄o.

23

¹ Ma Balamu u Balaki s̄owa u n̄e, u n̄n ȳaku yenu n̄oba yiru kuo. Yen biru, kpa u ket̄e n̄oba yiru ka ȳa kin̄enu n̄oba yiru kasu. ² Ma Balaki u kua ye Balamu u n̄n s̄owa. Ma wi ka Balamu ba ket̄e yen tia ka ȳa kin̄e teeru go ȳaku yee nin baateren w̄llo. ³ Yera Balamu u Balaki s̄owa u n̄e, a ȳro ȳaku d̄o mwaarugii nin b̄kūo kpa n̄e n desira n da gam gum. S̄orokudo Yinni Gusun̄o u koo man kure mi, kpa u man s̄ ye kon nun s̄.

Ma Balamu u da gunguru garun w̄llo. ⁴ Yera Yinni Gusun̄o u n̄n kure ma Balamu u gerua u n̄e, wee na ȳaku yenu n̄oba yiru kua ma na ket̄e ka ȳaru go ȳaku yee nin baateren w̄llo.

⁵ Saa yera Yinni Gusun̄o u n̄n s̄owa ye u koo Balaki s̄, ma u n̄e, u ḡsiro u wura Balakin mi. ⁶ Ma Balamu u wura u da u Balaki deema mi u win ȳaku ni m̄ ka M̄abuban wirugibu gabu. ⁷ Saa yera Balamu u gari gerua u n̄e, wee Balaki M̄abun sun̄o u dera na na saa Aramun di.

Wiya u dera na sarama saa s̄o yari yerun guunun di.

U n̄e, n be na n Yak̄abun bweseru b̄rusi.

N be na n ka be Isireliba m̄ru ko.

8 Adama kon tɔnu bɔrusi wi Gusunɔ kun bɔrusi?
Amɔna kon ka tɔnu mɔru ko wi Gusunɔ kun ka mɔru mɔ.

9 Na Isireliba waamɔ guunu wɔllɔ ka gungunu wɔllɔ
ba wāa nɛnɛm baɲ ka bweseru garu weenɛ.

10 Goo kun kpɛ u bu gari.

Ba dabi nge yani sɛɛri mini.

Wara u koo kpɛ u ben bɔnu nnɛn sube teeru gari.

Na kanamɔwa n gbi nge Isireli be, be ba sāa gemgibu.

Na kīwa nɛn wāarun wii goberu ta n sāa nge begiru.

11 Yera Balaki u Balamu bikia u nɛɛ, mba a man kuammɛ mɛsum. Na nun sokusiawa a ka nɛn yiberɛba bɔrusi. Adama wee domara a bu kuammɛ.

12 Ma Balamu u nūn wisa u nɛɛ, ye Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa, n n̄ yera kon gere?

Balamu u Isireliba

domaru kua nɔn mɛɛruse

13 Balaki u maa Balamu sɔɔwa u nɛɛ, a man swīima su da gam gia. Min di kaa ben sukum wa n n̄ be kpuro. Be a wa mi, kpa a bu bɔrusi.

14 Ma u ka nūn da sansanin kɔsu yeru garun mi, Pisigan guuru wɔllɔ. Miya u maa yāku yenu nɔɔba yiru kua. Ma u naa kinɛru ka yāa kinɛru go yāku yee nin baateren wɔllɔ. 15 Ma Balamu u Balaki sɔɔwa u nɛɛ, a yɔro mi a yāku dɔo mwaararuginu mɔ mini, kpa n da n nɔ ye Yinni Gusunɔ u koo man sɔ.

16 Yera Yinni Gusunɔ u na u ka Balamu yinna. Ma u nūn sɔɔwa ye u koo Balaki sɔ. Ma u nɛɛ, u wuro Balaki win mi. 17 Ma u wura u da Balakin mi u deema u wāa win yākunun bakuɔ, wi ka Mɔabuban wirugibu. Saa yera u Balamu bikia u nɛɛ, mba Yinni Gusunɔ u nun sɔɔwa.

18 Ma Balamu u nɛɛ,

Balaki, a seewo a swaa daki.

Wunɛ Siporin bii, a swaa tem kpīiyɔ a nɔ.

19 Gusunɔ kun sāa nge tɔnu u sere weesu ko.

Uñ sāa nge tɔnu u sere kɔbia ye u raa gerua.

Ye u gerua, yera u ra ko.

Yɛn himba u maa yi, ya ra koorewa.

20 Wee Gusunɔ u man wooda wɛ n Isireliba domaru kua.

Win tiiwa u bu tu kua kɔ.

Yen sɔ, nañ kpɛ n tu yina.

21 Uñ toraru garu wa Isireliba sɔɔ.

U sāawa Gusunɔ ben Yinni, u maa wāa ka be.

U sāawa ben sina boko.

U maa nuku dobu mɔ ben sɔ.

22 Wiya u bu yara Egibitin di.

U bu dam wɛ nge ketɛ gbeekiru.

23 Sɔroru tañ kpɛ tu Isireliba gāanu kua.

Dobo dobo yañ kpɛ yu bu nani wɔke.

Saa yà n tura ba koo bu sɔ bu nɛɛ,

bu mɛɛrio ye Yinni Gusunɔ u kua.

24 Ba sāawa nge gbee sunɔ ge ga ra yaa mwe gu tem

kpɔ gu yen yɛm nɔ gu sere da gu kpuna.

25 Ma Balaki u Balamu sɔɔwa u nɛɛ, à kun kī a bu bɔrusi, a ku bu domaru kua.

26 Yera Balamu u nūn wisa u nɛɛ, nañ daa nun sɔɔwa na nɛɛ, kon kowa ye Yinni Gusunɔ u gerua?

*Balamu u Isireliba**domaru kua nən itae*

²⁷ Balaki u maa Balamu sɔɔwa u nɛɛ, n̄ n mɛn na, a na su da gam gia. Sɔɔkudo Yinni Gusunɔ u koo wura a Isireliba b̄rusi nɛn s̄.

²⁸ Ma Balaki u ka Balamu da Peorin guuru wɔllɔ tɛn min di ba gbaburu mɛɛra. ²⁹ Balamu u Balaki sɔɔwa u nɛɛ, a man yāku yenu nɔɔba yiru kuo, kpa a ka man naa kinɛnu nɔɔba yiru ka yāa kinɛnu nɔɔba yiru naawa, ³⁰ ma Balaki u kua ye Balamu u n̄n sɔɔwa mi. U naa kinɛru ka yāa kinɛru go yāku yee nin baateren wɔllɔ.

24

¹ Ye Balamu u wa ma Yinni Gusunɔ u ȳrariwa u Isireliba domaru kua, yera uñ maa bikiaru kue Yinni Gusunɔn m̄i nge mɛ u ra raa ko yellu. Adama u win wuswaa t̄iwa gbaburun bera gia. ² Ye u n̄ni seeya u wa Isireliba ba ben sansani gire bwese kɛra ka bwese kɛra, yera Gusunɔn Hunde n̄n yɔɔwa. ³ Ma u gari gerubu w̄ri u nɛɛ,

nɛ, Balamu, Beorin bii, wee ye na gerumɔ.
Na ra yam wa.

⁴ Na ra Gusunɔn nɔɔ nɔ.

Wi, Dam kpurogii u ra de n kāsini wa.

Domu u ra man tii s̄ɔsi n̄a n̄ n̄n s̄āamɔ.

⁵ Bɛɛ Isireliba Yakɔbun bweseru, b̄ɛɛn kunu nu wā.

⁶ Nu tɛrie nge wɔwa ma nu s̄āa nge gbaa te ta wāa daarun b̄okuɔ.

Ma nu gire nge dāa ni ba m̄ɔ s̄eduru ni Yinni Gusunɔ u duura daarun b̄okuɔ ka sere dāa kiki si ba m̄ɔ aloesi.

⁷ Ba nim m̄ɔ mu yiba mu yarimɔ

mu dāa gbaaru nim ȳkamɔ.

Isireliban sina boko u koo Agagi tabu di
kpa win bandu tu dam ko.

⁸ Gusunɔwa u bu yara Egibitin di
ka win dam bakam nge kɛtɛ gbeekiru.

Wiya u ra de bu bwese tukunu kamia n̄ni kpaki teeru
kpa bu nu s̄ɛnu twee bu nin kukunu kɔsuku bu go.

⁹ Be wee ba kpunamɔ nge gbee sinansu.

Wara u koo kp̄i u bu seeya.

Bɛɛ, Isireliba, wi u b̄ɛɛ domaru kua, u koo domaru wa.

Wi u maa b̄ɛɛ b̄rusi, u koo b̄ri wa.

¹⁰ Yera Balakin m̄ru ya seewa sere u n̄ma ȳkana. Ma u nɛɛ, Balamu, na nun sokawa a ka nɛn yibereba b̄rusi. Adama wee a bu domaru kua n̄n ita.

¹¹ Yen s̄ɔ, a doonɔ minin di t̄ɛ, a wura wunen yenuɔ. Na raa nɛɛ, kon nun gāanu k̄ɛ, adama Yinni Gusunɔ kun wure a ye wa.

*Balamu u gerumɔ**ye ya koo koorā*

¹² Ma Balamu u Balaki wisa u nɛɛ, nañ daa wunen ḡro be sɔɔwa na nɛɛ, ¹³ baa à n man wunen diru k̄a, te ta wura ka sii geesu yiba nañ kp̄ɛ n gea ñ kun m̄e k̄s̄a gere ma n kun m̄ɔ ye Yinni Gusunɔn u man sɔɔwa? ¹⁴ T̄ɛ wee na ḡsirɔ n̄n t̄mbun mi. Adama a na a n̄ɔ ȳɛ Isireliba ba koo wunen t̄mbu kua sia.

¹⁵ Ma u maa nɛɛ,
wee ye nɛ Balamu Beorin bii na gerumɔ,
nɛ wi na ra yam wa.

16 Na ra Yinni Gusunɔn nɔɔ nɔ.
Na maa wi, Wɔrukoon himba yɛ.
Na ra wi Dam kpurogiin kásinu wa,
domi u ra man tii sɔɔsi nà n nùn sáamɔ.

17 Na wa ye ya sisi, adama n ñ mɔ gisɔ.
Na wa ye ya koo koorá, adama n ñ tɛ.
Wee kpera gaa yara Yakɔbun bweserun di.
Sina boko goo u yara Isireliban suunu sɔɔn di,
be, be ba sáa Yakɔbun bweseru.
Ma u ka win sina deka Mɔabuba soomɔ baa saburoso.
Ma ya be ba tii suen bweserun winu kɔsukumɔ.

18 U maa Edamu be ba sáa win yiberɛban tem mwa me ba mɔ Seiri.
Ma Isireliba ba nasara sua.

19 Sina boko wi, u win yiberɛba taare.
Ma u be ba raa tie go u kpeerasia mam mam.

Isireliban yiberɛba

ba koo kam ko

20 Ye Balamu u Amalekiba wa, yera u nɛɛ,
Amalekibara ba dam bo dunia sɔɔ.
Adama ba koo bu kam koosia sɔɔ teeru.

21 Ye Balamu u maa Keniba wa, yera u nɛɛ,
bɛɛ Keniba, wee bɛɛn wáa yera naanɛ mɔ
nge gunɔ sokuru te ta yii kpee baa sɔɔ.

22 Adama Asirigibu ba koo bɛɛ yoru mwɛɛri
kpa bu bɛɛn wáa yenu kɔsuku.

23 Ma Balamu u maa nɛɛ,
Gusunɔ ù n goon gɔɔn saa yi, yɛro u koo kpĩ u n wáa?

24 Goo nimkusu su koo na saa Kitimun di
kpa yiberɛba bu Asirigibu ka Ebɛɛn bweseru sekuru doke.
Adama yiberɛ ben tii ba koo kam kowa.

25 Yeniban biru, Balamu u gɔsira u da win wuuɔ, ma Balaki u maa wura win
yenuɔ.

Isireliba ba búu sáaru wɔri

25

1 Saa ye Isireliba ba wáa Sitimuɔ, yera ba ka Mɔabuban wɔndiaba sakararu torua. 2 Ma wɔndia be, ba dera Isireli be, ba ben búu sáaru wɔri, ba ka bu di, ba ka bu nɔra. Ma ba ben búnu yiira ba sáwa. 3 Ba tii búu wi ba mɔ Baali Peorigii wɛ. Ma Yinni Gusunɔ u ka bu mɔru kua. 4 U Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a Isireliban wirugibu kpuro mennɔ, kpa a de bu be ba taare mɔ go sɔɔ sɔɔ nɛn wuswaaɔ. Saa yera nɛn mɔru ya koo sure.

5 Ma Mɔwisi u Isireliban wirugibu sɔɔwa u nɛɛ, ben baawure u mɛɛrio win tɔmbu sɔɔ be ba Mɔabuban búu wi ba mɔ Baali Peorigii sáamɔ, kpa u bu go.

6 Saa yɛ sɔɔ Isireliba ba wuri mɔ Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ, saa yera ben turo u ka kurɔ Madiani goo na wigibun mi, Isireliba kpuron wuswaaɔ ka Mɔwisan wuswaaɔ. 7 Ye Finɛsi, Eleasaan bii, Aronin debubu u wa me, yera u seewa tɔn ben suunu sɔɔn di u yaasa sua. 8 Ma u Isireli wi swi sere win kurɔ ma u bu yaasa sɔkura ben bɔsɔnɔ. Saa yera wahala ya yɔra Isireliba sɔɔ. 9 Yen dɔma te, tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda nɛwa (24.000) ba gu.

¹⁰ Yinni Gusunɔ u maɔ Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ¹¹ wee yāku kowo Finɛɛsi, Eleasaan bii, Aronin debubu, u nɛn mɔru suresia ye u ka man sanna, Isireliban suunu sɔɔ. Yen sɔna nañ bu kpeerasie. ¹² Yen sɔ, a nùn sɔɔwɔ a nɛɛ, wee na ka nùn arukawani bɔkumɔ ye ya s̄a bəri yendugia. ¹³ Arukawani ye, ya koo de wi ka win bibun bweseru ba n s̄a yāku kowobu sere ka baadommaɔ. Domi u nɛ, Gusunɔ win Yinni sanna. Ma ya dera Isireliba ba ben torarun suuru wa.

¹⁴ Isireli wi ba go ka kurɔ Madiani wi sannu, win yīsira Simiri, Salun bii. U s̄awa Simeɔn bwese kera tian wirugii. ¹⁵ Kurɔ Madiani win yīsira maɔ Kosibi. Win tondon yīsira Suri. U s̄awa Madianiban bwese kera tian wirugii.

¹⁶ Yinni Gusunɔ u maɔ Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁷ i Madianiba wɔrio, kpa i bu go. ¹⁸ Domi ba s̄awa bɛɛn yiberɛba be ba bɛɛ torasia ben b̄u Baali Peorigiin s̄o ka Kosibi, ben wirugii turon bii wɔndian s̄o, wi ba go sanam mɛ wahala ya seewa Peorio.

Ba Isireliba gara nɔn mɛɛruse

26

¹ Wahala yen biru, Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka yāku kowo Eleasaa, Aronin bii sɔɔwa u nɛɛ, ² i Isireliban bii tɔn durɔbu gario be ba w̄ɔ yendu mɔ ka be ba kere mɛ, be ba koo gesi kp̄i bu tabu da. I ko i bu gariwa bwese kera ka bwese kera.

³ Ma Mɔwisi ka Eleasaa ba ye Isireliba sɔɔwa Mɔabun wɔwaa, Yuudenin bɔkuɔ, Yerikon deedeeru. ⁴ Ba nɛɛ, bu gario ben be ba w̄ɔ yendu mɔ ka be ba kere mɛ, be ba koo kp̄i bu tabu ko nge mɛ Gusunɔ u raa bu yen wooda w̄ɛ sanam mɛ ba yarima Egibitin di.

⁵ B̄ɛn min di Rubeni, Yakɔbun bii gbiikoon bwese keri torua, bera Enɔku, win min di Enɔkuban bwese kera yara, ka Paalu, win min di Paaluban bwese kera yara, ⁶ ka Hesironi, win min di Hesironiban bwese kera yara, ka Kaami win min di Kaamiban bwese kera yara. ⁷ Be ba s̄a Rubenin bwese keri, bera mi. Ben geera s̄awa tambu nɔrɔbun suba weeru ka ita ka tambu nata ka wunɔbu ka tambu tɛna (43.730).

⁸ Eliabu, Paalun bii, ⁹ wiya u Nemueli mara, ka Datani, ka Abiramu. Datani wi, ka Abiramu ba s̄awa win gerunasibu. Beya ba Mɔwisi ka Aroni seesi, ma ba ka Koren bibun bweseru ȳora sanam mɛ ba Yinni Gusunɔ seesi. ¹⁰ Ma tem mu nɔɔ baara mu bu mwe ka Koren tii sannu. Ma d̄ɔɔ u gabu di. Ben geera s̄a tambu goobu, ka weeraakuru (250). Ma ya kua kirɔ be ba tien s̄o. ¹¹ Adama Koren bibu bañ d̄oma te gu.

¹² B̄ɛn min di Simeɔn bwese keri torua bera, Nemueli, win min di Nemueliban bwese kera yara, ka Yamini, win min di Yaminiban bwesera yara, ka Yakini, win min di Yakiniban bwesera yara, ¹³ ka Seraki, win min di Serakiban bwesera yara, ka Sɔɔlu, win min di Sɔɔluban bwesera yara. ¹⁴ Be ba s̄a Simeɔn bwese keri, bera mi. Ben geera s̄awa tambu nɔrɔbun suba yenda yiru ka tambu goobu (22.200).

¹⁵ B̄ɛn min di Gadin bwese keri torua, bera Sefoni, win min di Sefoniban bwese kera yara, ka Hagi, win min di Hagiban bwese kera yara, ka Suni, win min di Suniban bwesera yara, ¹⁶ ka Osini, win min di Osiniban bwesera yara, ka Eri, win min di Eriban bwesera yara. ¹⁷ Ka Arodi, win min di Arodiban bwesera yara, ka Areli, win min di Areliban bwesera yara. ¹⁸ Be ba s̄a Gadin bwese keri, bera mi. Ben geera s̄awa tambu nɔrɔbun suba weeru ka nɛɛra wunɔbu (40.500).

19-21 Bèn min di Yudan bwese keri torua, bera Sela, wìn min di Selaban bwese kera yara, ka Peresi, wìn min di Peresiban bwesera yara, ka Seraki, wìn min di Serakiban bwesera yara. Bèn min di Peresin bwese keri torua, bera Hesironi wìn min di Hesironiban bwese kera yara, ka Hamulu wìn min di Hamuluban bwesera yara. Yudan bibu yiru Eri ka Onani ba gu Kananin temo. 22 Be ba sãa Yudan bwese keri, bera mi. Ben geera sãawa tumbu nɔrɔbun suba wata ka wɔkura nɔɔbu ka tia ka neera wunɔbu (76.500).

23 Bèn min di Isakarin bwese keri torua, bera Tola, wìn min di Tolaban bwesera yara, ka Pufa, wìn min di Pufaban bwesera yara, 24 ka Yasubu, wìn min di Yasububan bwesera yara, ka Simuroni, wìn min di Simuroniban bwesera yara. 25 Be ba sãa Isakarin bwese keri, bera mi. Ben geera sãawa nɔrɔbun suba wata ka nne ka gooba wunɔbu (64.300).

26 Bèn min di Sabulonin bwese keri torua, bera Seredi, wìn min di Serediban bwese kera yara, ka Heloni, wìn min di Heloniban bwesera yara, ka Yalɛli wìn min di Yalɛliban bwesera yara. 27 Be ba sãa Sabulonin bwese keri torua, bera mi. Ben geera sãawa tumbu nɔrɔbun suba wata ka neera wunɔbu (60.500).

28 Yosefun bweseru sɔra Manase ka Efaraimu ba wãa. 29 Manasen biiwa Makiri, wìn min di Makiriban bwese kera yara. Makiriwa u Galadi mara, wìn min di Galadiban bwese kera yara. 30 Bèn min di Galadin bwese keri torua, bera Yesee, wìn min di Yeseeban bwese kera yara, ka Heleki wìn min di Helekiban bwese kera yara. 31 Ka Asirieli wìn min di Asirieliban bwesera yara, ka Sikemu wìn min di Sikemuban bwesera yara, 32 ka Semida wìn min di Semidaban bwesera yara, ka Hefee, wìn min di Hefeeban bwesera yara. 33 Selofadi Hefee bii, un bii tɔn durɔbu mara ma n kun mɔ tɔn kurɔbu tɔna. Beya, Mala ka Nɔa, ka Hogula, ka Milika, ka Tirisa. 34 Be ba sãa Manasen bwese keri, bera mi. Ben geera sãawa tumbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka yiru ka tumbu nata ka wunɔbu (52.700).

35 Bèn min di Efaraimun bwese keri torua, bera Sutelaki, wìn min di Sutelakiban bwese kera yara, ka Bekee wìn min di Bekeeban bwesera yara, ka Takani wìn min di Takaniban bwesera yara. 36 Sutelakin biiwa Erani wìn min di Eraniban bwese kera yara. 37 Be ba sãa Efaraimun bwese keri, bera mi. Ben geera sãawa tumbu nɔrɔbun suba tena ka yiru ka tumbu neera wunɔbu (32.500). Be kpuro ba sãawa Yosefun bibu.

38 Bèn min di Benyamɛen bwese keri torua, bera Bela, wìn min di Belaban bwesera yara, ka Asibeli wìn min di Asibeliban bwesera yara, ka Akiramun wìn min di Akiramuban bwesera yara, 39 ka Sufamu wìn min di Sufamuban bwesera yara, ka Hufamu wìn min di Hufamuban bwesera yara. 40 Belan biba Aadi ka Namani. Aadin min diya Aadiban bwese kera yara. Namanin min diya maa Namaniban bwese kera yara. 41 Be ba sãa Benyamɛen bwese keri, bera mi. Ben geera sãawa tumbu nɔrɔbun suba weeru ka nɔɔbu ka tumbu nata (45.600).

42 Bèn min di Danun bwese kera torua, bera Sukamu, wìn min di Sukamuban bwese kera yara. 43 Ben geera sãawa tumbu nɔrɔbun suba wata ka nne ka tumbu neeru (64.400).

44 Bèn min di maa Aseɛn bwese keri torua, bera Yimina, wìn min di Yiminaban bwesera yara, ka Yisifi wìn min di Yisifiban bwesera yara, ka Beria wìn min di Beriaban bwesera yara. 45 Berian bweseru sɔra Hebee u wãa, wìn min di Hebeeaban bwesera yara, ka Maakieli wìn min di Maakieliban bwesera yara. 46 Aseɛ u bii tɔn kurɔ mɔ wi ba sokumɔ Seraki. 47 Be ba sãa Aseɛn bwese keri, bera mi. Ben geera sãawa tumbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka ita ka tumbu neeru (53.400).

⁴⁸ Be ba Nefitalin bwese keru torua, bera Yasieli, win min di Yasieliban bwesera yara, ka Guni win min di Guniban bwesera yara. ⁴⁹ Ka Yesee win min di Yeseeban bwesera yara, ka Silemu win min di Silemunban bwesera yara. ⁵⁰ Be ba saa Nefitalin bwese keru, bera mi. Ben geera saawa tambu norobun suba weeru ka noubu ka tambu neeru (45.400).

⁵¹ Isireli be ba gara mi, be kpuron geera kuawa tambu norobun suba nata ka tia ka tambu nata ka wunabu ka tena (601.730).

Nge me ba koo tem me

bunu koosina

⁵² Yinni Gusuno u Mowisi sowa u nee. ⁵³ A bwese keru yi tem me bunu kuo nge me yin geera ne. ⁵⁴ Bwese kera yen tamba dabiru bo, a ye tem weeyo mu n kpa. Bwese kera yen tamba kun maa dabi kpa a ye tem we fiiko. A yen baayere tem weeyo nge me yen tamba geeru ne. ⁵⁵ Adama kaa bu tem me bunu kuawa ka tete a bu we bwese kera ka bwese kera. ⁵⁶ Ba koo tem me bunu kowa ka tete bu ka bwese kera baayere we nge me yen tamba geeru ne.

Ba Lefiban bweseru gara

nun meruse

⁵⁷ Lefin bweseru so, be ba gara, bera Geesoni win min di Geesoniban bwese kera yara, ka Kehati win min di Kehatiban bwesera yara, ka Merari win min di Merariban bwesera yara. ⁵⁸ Be ba saa Lefin bwese keru, bera Libinan yenugibu, ka Heboronin yenugibu ka Makirin yenugibu, ka Musin yenugibu, ka Koren yenugibu, Kehatiwa u Amuramu mara. ⁵⁹ Amuramun kuran yisira Yokebedi. U saawa Lefin bii wi u mara Egibitia. Bii be u Amuramu marua, bera Aroni, ka Mowisi, ka Mariamu ben sesu. ⁶⁰ Bii be Aroni u mara, bera Nadabu, ka Abihu, ka Eleasaa, ka Itamaa. ⁶¹ Adama Nadabu ka Abihu ba guwa sanam me ba ka dso tuko dua Yinni Gusunan saa yeru bu ka yakuru ko. ⁶² Tan duru be ba suru tia tia ma ba gara ka be ba me kere, ben geera kuawa tambu norobun suba yenda ita (23.000). Bañ bu gara sanam me ba Isireliba garimo domi bañ bu ka tem bunu ma.

Gari gari yen wii goberu

⁶³ Isireli be Mowisi ka yaku kowo Eleasaa ba gara Mabun wowa, Yuudenin bokuo, Yerikon deedeeru, bera mi. ⁶⁴ Isireli be kpuro so, 900 sari mi, wi Mowisi ka yaku kowo Aroni ba raa gara Sinain gbaburu, ⁶⁵ ma n kun ma Kalebu, Yefunen bii ka Yosue, Nunin bii. Domi nge meya Yinni Gusuno u raa bu sowa.

Tubi ye tan kuraba ko n ma

27

¹ Selofadi, wi u saa Hefee ka Galadi ka Makiri ka Manasen sikadobu Yosefun bweseru so, u bii tan kurabu noubu mara. Bera Mala ka Naa ka Hogula ka Milika ka Tirisa ² ma be, ba na Mowisi ka yaku kowo Eleasaan mi, ka wirugibun mi ka sere Isireliba kpuron mi Yinni Gusunan saa yerun konnowo ba nee, ³ besen tundo u guwa gbaburu. Un waa Koren bibun wuuru so be ba Yinni Gusuno seesi. U guwa win tii tiin toranun so. Adama un bii tan duru ma. ⁴ N weene bu win bwese kera deru yen so un bii tan duru ma? I sun tem weeyo besen tondon maabu ka wonobun suunu so.

⁵ Ma Mowisi u Yinni Gusuno kana ben gari yin so. ⁶ Ma Yinni Gusuno u nun wisa u nee. ⁷ Selofadin bii be, ba gem ma. A bu tem weeyo me ben tundo u ko n daa ma. Kaa bu mu wewa ben tondon maabu ka wonobun suunu so. ⁸ Yen

biru, kpa a Isireliba sɔ a nɛɛ, ɔoo ù n gu ma un̄ bii tɔn durɔ mɔ, win bii tɔn kurɔwa u koo win arumani sua u tubi di. ⁹ U kun maa bii tɔn kurɔ mɔ, win maabu ka wɔnɔba ba koo win arumani sua bu tubi di. ¹⁰ U kun maa maabu ka wɔnɔba mɔ, win tondon maabu ka wɔnɔba ba koo win arumani sua bu tubi di. ¹¹ Win tundo ù kun maa maabu ka wɔnɔba mɔ, win mero bisi wi u fɛɛ fɛɛ bo wiya u koo win arumani tubi di. Yeni ya ko n sɔawa wooda Isireliba sɔɔ nge mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na ye Mɔwisi wɛ.

Yinni Gusunɔ u Yosue ɔɔsa

u ka ko Mɔwisin kɔsire

¹² Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a yɔɔwo Abarimun guu tenin wii kpiirɔ, kpa a nɔni seeya a tem mɛ mɛeri mɛ kon Isireliba wɛ. ¹³ Yen biru, kpa a kpuna a gbi nge mɛ wunen mɔɔ Aroni u gu. ¹⁴ Domi in̄ woodaba mem nɔɔwe Sinin gbaburɔ, sanam mɛ Isireliba ba man seesi. In̄ maa man beere wɛ ben wuswaaɔ sanam mɛ ba nim kanamɔ. Yera n dera na Meriban nim mɛ soka Sannɔn nim Kadesiɔ, Sinin gbaburɔ.

¹⁵ Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁶⁻¹⁷ Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a taka koorɔ kpuro hunde wɛ, a ɔoo ɔɔsiɔ, a n̄n ko wirugii wi u koo kpi u wunen tɔmbu kpara kpa ba kun ka sɔa nge yɔa ni nuñ kparɔ mɔ.

¹⁸ Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wisa u nɛɛ, Yosue Nunin bii wee, wi sɔɔ nɛn Hunde u yiba. A n̄n suo kpa a n̄n nɔma sɔndi. ¹⁹ Kaa ka n̄n dawɔ yɔku kowo Eleasaan wuswaaɔ, kpa a n̄n ko wunen kɔsire Isireliba kpuron nɔni biru. ²⁰ A n̄n wunen yikon bɔnu wɛɛyɔ kpa Isireliba kpuro bu n̄n mem nɔɔwa. ²¹ Yɔku kowo Eleasaawa u ko n da wa kpa Eleasaa u man kana win sɔ ka woro te ba ra ko ka urimu. Win gariya Yosue ka Isireliba kpuro ba ko n da ka sɔmburu ko.

²² Ma Mɔwisi u kua ye Yinni Gusunɔ u n̄n sɔɔwa. U Yosue sua ma u ka n̄n da yɔku kowo Eleasaan wuswaaɔ Isireliba kpuron nɔni biru. ²³ Ma u n̄n nɔma sɔndi u n̄n kua win kɔsire nge mɛ Yinni Gusunɔ u n̄n sɔɔwa.

Tɔru baateren yɔkurun

wooda

28

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ² a Isireliba wooda yeni wɛɛyɔ.

A nɛɛ, bu ku duari saa ye na yi ba n da ka man kɛnu naawe kpa bu man yɔku dɔɔ mwaararuginu kua ni nu koo man nuburu dore.

³ A bu sɔɔwɔ a nɛɛ, tɔɔ baatere, yɔa kpemminu yiru ni nu wɔɔ tia tia mɔ kpa nu kun alebu ɔaa mɔ, niya ba koo ka man yɔku dɔɔ mwaararugiru kua baadomma.

⁴ Ba koo ka teeru yɔkuru kowa bururu, teeru maa yoki kpa, ⁵ ka som kilo ita mɛ ba burina ka olifin gum ditiri tia ka bɔnu. ⁶ Tɔɔ baateren yɔku te, ta ko n sɔawa nge yɔku nubu durorugii te ba nɛ, Yinni Gusunɔ kua Sinain guuro.

⁷ Bururu ba ko n da ka tam nɛwa ditiri tia ka bɔnu nɛn sɔa yerɔ bu ka yɔkuru ko ka yɔa te sannu. ⁸ Yoka, kpa bu maa man yɔku dɔɔ mwaararugiru kua ka yɔa tee te ta tie ka som ka tam nge mɛ ba raa kua bururu. Ta ko n sɔawa yɔku dɔɔ mwaararugiru te ta koo nɛ, Yinni Gusunɔ nuburu dore.

Tɔɔ wɛrarugirun yɔkunun

wooda

⁹ Tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, yɔanu yiru ni nu wɔɔ tia tia mɔ ma nuñ alebu ɔaa mɔ, niya i ko i ka nɛ, Yinni Gusunɔ yɔkuru kua ka tam ka som kilo nɔɔba tia mɛ ba

burina ka gum. ¹⁰I ko i n da yāku te kowa tᵅᵅ wērarugiru sᵅᵅ tᵅᵅ baateren yāku dᵅᵅ mwaararugii ni i ra ko baasi.

Surun tᵅᵅ gbiikirun yākunun

wooda

¹¹Suru baawuren tᵅᵅ gbiikiru sᵅᵅ, i ko i ne, Yinni Gusunᵅ yāku dᵅᵅ mwaararuginu kuawa ka naa kpemi yiru, ka yāa kineru, ka yāa kpemminu nᵅᵅba yiru, ni nu wᵅᵅ tia mᵅ. Kpa sabe nin baatere ta kun alebu gaa mᵅ. ¹²I ko i ka ten baatere yāku kowa ka som me ba burina ka gum. ¹³Yāa kpemmii nin baatere maa ka som kilo ita me ba burina ka gum. Yāku dᵅᵅ mwaararugii niya nu koo ne Yinni Gusunᵅ nuburu dore. ¹⁴I n ka kete yāku mᵅ, tam ditiri itawa i ko i ka ko. I n ka yāa kineru mᵅ, tam ditiri yirawa i ko i ka ko. I n maa ka yāa kpembu mᵅ, tam ditiri tia ka bᵅnuwa i ko i ka ko. Yāku dᵅᵅ mwaararugii ni i ko i n da ko wᵅᵅᵅ suru baawuren tᵅᵅ gbiikiru sᵅᵅ, niya mi. ¹⁵Yen biru, i ko i maa ne, Yinni Gusunᵅ torarun yāku kua ka tᵅᵅ baateren yāku dᵅᵅ mwaararugiru ka ten tam baasi.

Gᵅᵅ sararibun yākunun

wooda

¹⁶Wᵅᵅᵅ suru gbiikoon sᵅᵅ wᵅkura nneᵅe sᵅᵅra i ko i Gᵅᵅ sararibun tᵅᵅ bakaru di, ne, Yinni Gusunᵅᵅn sᵅ. ¹⁷Suru win sᵅᵅ wᵅkura nᵅᵅbuse sᵅᵅra i ko i tᵅᵅ bakaru tore te i ko i di sᵅᵅ nᵅᵅba yiru. Tᵅᵅ ni sᵅᵅ, pᵅᵅ ye baᵅᵅ seeyatia dokewa i ko i di. ¹⁸Tᵅᵅ baka ten tᵅᵅ gbiikiru sᵅᵅ, i ko i beᵅᵅ sᵅma deriwa, kpa i menna i ne, Yinni Gusunᵅ sᵅ. ¹⁹I ko i man yāku dᵅᵅ mwaararugiru kuawa ka naa kpemi yiru, ka yāa kineru, ka yāa kpemminu nᵅᵅba yiru, ni nu wᵅᵅ tia mᵅ, kpa sabe nin baatere ta kun alebu gaa mᵅ. ²⁰I ko i ka yaa saberu baatere yāku kowa ka som sannu me ba burina ka gum. I n yāku mᵅ ka naa, som kilo nᵅᵅba nneᵅwa i ko i ka ko. I n ka yāa kineru mᵅ som kilo nᵅᵅba tia i ko i ka ko. ²¹I n maa ka yāa kpembu mᵅ, som kilo itawa i ko i ka ko. ²²Yen biru, kpa i boo kineru go i ka torarun yāku ko. ²³Yāku ni kpurowa i ko i n da ko tᵅᵅ baateren bururun yāku dᵅᵅ mwaararugii te baasi. ²⁴Sᵅᵅ nᵅᵅba yiru ye sᵅᵅ, i ko i ne, Yinni Gusunᵅ yāku dᵅᵅ mwaararugiru kuawa baadomma te ta koo man nuburu dore tᵅᵅ baateren bururun yāku dᵅᵅ mwaararugii te baasi. ²⁵Yen sᵅᵅ nᵅᵅba yiruse, i ko i beᵅᵅ sᵅma deriwa kpa i menna i man sᵅ.

Gᵅᵅᵅ bun saan yākunun wooda

²⁶Gᵅᵅᵅ bun tᵅᵅ bakaru sᵅᵅ, i ko i ka ne, Yinni Gusunᵅ beᵅᵅ gbean dᵅᵅ gbiikinu naawawa kpa i menna i man sᵅ. Iᵅᵅ dᵅma te sᵅmburu garu mᵅ. ²⁷I ko i man yāku dᵅᵅ mwaararuginu kuawa ni nu nuburu do ka naa kpemi yiru, ka yāa kineru, ka yāa kpemminu nᵅᵅba yiru ni nu wᵅᵅ tia mᵅ. ²⁸I ko i ka yaa saberu baatere yāku kowa ka som sannu me ba burina ka gum. I n yāku mᵅ ka naa, som kilo nᵅᵅba nneᵅwa i ko i ka ko. I n ka yāa kineru mᵅ som kilo nᵅᵅba tia i ko i ka ko. ²⁹I n maa ka yāa kpembu mᵅ som kilo itawa i ko i ka ko. ³⁰Yen biru, kpa i boo go i ka torarun yāku ko, ³¹yāku ni kpurowa i ko i n da ko tᵅᵅ baateren bururun yāku dᵅᵅ mwaararugii te baasi. Yaa sabe ni nuᵅᵅ alebu gaa mᵅwa i ko i n da ka yāku ko, ka tam sannu.

Yāku te ba koo

ka Yinni Gusunᵅ takaru ko

29

1 Suru nɔɔba yirusen tɔɔ gbiikuru sɔɔ, i ku sɔmburu garu ko. I ko i mennawa i Yinni Gusunɔ takaru ko. I ko i tɔɔ te diwa i n kɔbi soomɔ. ² I ko Yinni Gusunɔ yaku dɔɔ mwaararuginu kua ni nu koo nɔn nuburu dore, ka ketɛ kpɛma, ka yaa kinɛru, ka yaa kinɛ kpɛmmɛnin wɔɔ tia tiaginu nɔɔba yiru. Yaa sabe ni kpuro nu ko n sɔawa ni nuɔn alebu gaa mɔ. ³ I ko i ka yaa sabe ten baatere yakuru kowa ka som mɛ ba burina ka gum. I n yakuru mɔ ka ketɛ, som kilo nɔɔba nnɛwa i ko i ka ko. I n mɔ ka yaa kinɛru, som kilo nɔɔba tia i ko i ka ko. ⁴ I n maa mɔ ka yaa kinɛ kpɛmbu, som kilo itawa i ko i ka ko. ⁵ I ko i maa torarun yakuru ko ka boo kinɛru. ⁶ Yaku niniwa i ko i n da ko suru baawuren tɔɔ gbiikiruginu ka tɔɔ baatereginu ka nin som ka tam baasi. I ko nu kowa nge mɛ ba nin wooda yi. Nu ko n sɔawa yaku dɔɔ mwaararuginu ni nu koo nɛ, Yinni Gusunɔ nuburu dore.

Durum wɔkabun yakurun

wooda

⁷ Suru nɔɔba yirusen sɔɔ wɔkuruse sɔɔ, i ku sɔmburu garu ko. I ko i mennawa i Yinni Gusunɔ sɔ kpa i nɔɔ bɔke. ⁸ I ko i Yinni Gusunɔ yaku dɔɔ mwaararuginu kuawa ni nu koo nɔn nuburu dore, ka naa kpɛma, ka yaa kinɛ kpɛmmɛnin wɔɔ tia tiaginu nɔɔba yiru. Yaa sabe ni kpuro nu ko n sɔawa ni nuɔn alebu gaa mɔ. ⁹ I n yakuru mɔ, i ko i nu kowa ka som mɛ ba burina ka gum. I n yakuru mɔ ka naa, som kilo nɔɔba nnɛwa i ko i ka ko. I n mɔ ka yaa kinɛru som kilo nɔɔba tia i ko i ka ko. ¹⁰ I n maa mɔ ka yaa kinɛ kpɛmbu, som kilo itawa i ko i ka ko. ¹¹ Yaku ninin biru, i ko i yakuru ko ka boo kinɛru bu ka bɛɛ bɛɛn durum wɔka, torarun yakuru ka tɔɔ baatereginu ka nin som ka tam baasi.

Kunun tɔɔ bakarun yakunun

wooda

¹² Suru nɔɔba yirusen sɔɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔ, i bɛɛn sɔma derio ye i ra ko, kpa i mennawa i nɛ, Yinni Gusunɔ sɔ kpa i man tɔɔ bakaru diiya sɔɔ nɔɔba yiru. ¹³ Tɔɔ baka ten tɔɔ gbiikuru sɔɔ, i ko i nɛ, Yinni Gusunɔ yaku dɔɔ mwaararuginu kuawa ni nu koo man nuburu dore. I ko i nu kowa ka naa kpɛmi wɔkura ita ka yaa kinɛnu yiru, ka yaa kinɛ kpɛmmɛnin wɔkura nɛ ni nu wɔɔ tia tia mɔ. Yaa sabe ni kpuro nu ko n sɔawa ni nuɔn alebu gaa mɔ. ¹⁴ I ko i ka yaa sabe nin baatere yakuru kowa ka som mɛ ba burina ka gum. I n yakuru mɔ ka naa, som kilo nɔɔba nnɛwa i ko i ka ko. I n mɔ ka yaa kinɛru, som kilo nɔɔba tia i ko i ka ko. ¹⁵ I n maa mɔ ka yaa kinɛ kpɛmbu, som kilo itawa i ko i ka ko. ¹⁶ I ko i maa yakuru ko ka boo kinɛru bu ka bɛɛ bɛɛn durum wɔka, tɔɔ baatere yakuru dɔɔ mwaararugii te i ra ko ka som ka tam sannu baasi.

¹⁷⁻³⁴ Tɔɔ baatere yakuru ni baasi, i ko i maa yakunu ko ka yaa sabe ni nuɔn alebu gaa mɔ ka maa som mɛ ba burina ka gum, nge mɛ i ra ko saa tɔɔ baka ten sɔɔ yirusen di n ka girari ten sɔɔ nɔɔba yiruse. Nge meniwa i ko i yaku ni koosina.

Sɔɔ yiruse sɔɔ, i ko i yakuru kowa ka ketɛ kinɛ kpɛnnu wɔkura yiru ka yaa kinɛnu yiru, ka yaa kinɛ kpɛmmɛnin wɔkura nɛ, wɔɔ tia tiaginu ka maa boo kinɛru.

Sɔɔ itase sɔɔ, i ko i yakuru kowa ka ketɛ kinɛ kpɛnnu wɔkura tia ka yaa kinɛnu yiru, ka yaa kinɛ kpɛmmɛnin wɔkura nɛ, wɔɔ tia tiaginu ka maa boo kinɛru. Sɔɔ nnɛse sɔɔ, i ko i yakuru kowa ka ketɛ kinɛ kpɛnnu wɔkuru, ka yaa kinɛnu yiru ka yaa kinɛ kpɛmmɛnin wɔkura nɛ, wɔɔ tia tiaginu, ka boo kinɛru.

Sɔɔ nɔɔbuse sɔɔ, i ko i yākuru kowa ka ketɛ kinɛ kpɛnnu nɔɔba nne ka yāa kinɛnu yiru, ka yāa kinɛ kpɛmmɛnu wɔkura nne, wɔɔ tia tiaginu, ka boo kinɛru. Sɔɔ nɔɔba tiase, i ko i yākuru kowa ka ketɛ kinɛ kpɛnnu nɔɔba ita ka yāa kinɛnu yiru ka yāa kinɛ kpɛmmɛnu wɔkura nne, wɔɔ tia tiaginu, ka boo kinɛru. Sɔɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, i ko i yākuru kowa ka ketɛ kinɛ kpɛnnu nɔɔba yiru, ka yāa kinɛnu yiru, ka yāa kinɛ kpɛmmɛnu wɔkura nne, wɔɔ tia tiaginu, ka boo kinɛru.

³⁵ Tɔɔ baka ten sɔɔ nɔɔba itase sɔɔ, i bɛɛn sɔma derio ye i ra ko, kpa i menna i ka ne, Yinni Gusunɔ sɔ, ³⁶ kpa i man yāku dɔɔ mwaararuginu kua ni nu koo man nuburu dore, ka ketɛ kinɛru, ka yāa kinɛru ka yāa kinɛ kpɛmmɛnu nɔɔba yiru wɔɔ tia tiaginu. Yaa sabe ni kpuro nu ko n sɔawa ni nuɔ alebu gaa mɔ. ³⁷ I ko i yāku nin baatere kowa ka som ka tam nge mɛ ba yen wooda yi. ³⁸ Kpa i maa yākuru ko ka boo kinɛru bu ka bɛɛ bɛɛn durum wɔka, tɔɔ baateren yāku dɔɔ mwaararuguru ka ten som ka tam baasi.

³⁹ Yāku nini kpurowa i ko i ne, Yinni Gusunɔ kua tɔɔ baka te sɔɔ, ka sere maa yāku ni i ra ko baadomma. Niya yāku dɔɔ mwaararuginu ni i ra ko ka som ka tam, ka siarabun yākunu, ka kɛnu, ka sere maa ni i ra ko nɔɔ mwɛɛrun sɔ.

30

1 Yeniwa Mɔwisi u Isireliba kpuro sɔɔwa nge mɛ Yinni Gusunɔ u nɔn yiire.

Wooda ye ba yi

nɔɔ mwɛɛnun sɔ

2 Mɔwisi u Isireliban bwese kerin wirugibu sɔɔwa u neɛ, wee wooda ye Yinni Gusunɔ u wɛ.

³ U neɛ, goo ù n nɔɔ mwɛɛru kua ma u koo nɔn kɛru wɛ, ù kun mɛ ù n bɔrua u neɛ, u koo tii neɛe gāanu ganun sɔ, uɔ win gari yi kɔbiamɔ. U koo win nɔɔ mwɛɛ te yibiawa.

⁴ Bii wɔndia ù n Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua, ù kun mɛ, ù n bɔrua sanam mɛ u gina wāa win tundon nɔma sɔɔ, ⁵ ma tundo wi, uɔ nɔn ye yinari sanam mɛ u yen gari nua, saa ye sɔɔ, wɔndia wi, u koo win nɔɔ mwɛɛ te yibiawa. ⁶ Adama win tundo ù n nɔn ye yinari sanam mɛ u yen gari nua, saa ye sɔɔ, wɔndia wi, uɔ maa nɔɔ mwɛɛ te yibiamɔ. Yinni Gusunɔ u koo nɔn yen suuru kua, domi win tundowa u nɔn ye yinari.

⁷ Wɔndia goo ù n nɔɔ mwɛɛru kua, ù kun mɛ ù n bɔrua n deema uɔ bwisika saa ye u bɔri yi mɔ, yen biru ma u durɔ sua, ⁸ ma win durɔ kun nɔn ye yinari sanam mɛ u yen gari nua, u koo win nɔɔ mwɛɛ te yibiawa. ⁹ Adama win durɔ ù n ye yina sanam mɛ u yen gari nua, uɔ maa nɔɔ mwɛɛ te yibiamɔ te u kua. Yinni Gusunɔ u koo maa nɔn suuru kua.

¹⁰ Tɔn kurɔ win durɔ gu, ù kun mɛ wi ka durɔ ba yinana, ù n nɔɔ mwɛɛru kua, u koo tu yibiawa.

¹¹ Kurɔ mɔro goo ù n nɔɔ mwɛɛru kua, ù kun mɛ ù n bɔrua, ¹² ma win durɔ kun nɔn ye yinari sanam mɛ u yen gari nua, kurɔ wi, u koo win nɔɔ mwɛɛ te yibiawa. ¹³ Adama win durɔ ù n nɔn ye yinari sanam mɛ sɔɔ u yen gari nua, kurɔ wi, uɔ maa nɔɔ mwɛɛ te yibiamɔ. Yinni Gusunɔ u koo nɔn suuru kua domi win durɔwa u nɔn ye yinari. ¹⁴ Kurɔ mɔro ù n nɔɔ mwɛɛru kua, ù kun mɛ ù n bɔrua u neɛ, u koo tii neɛe gāanu ganun sɔ, win durɔwa u koo de nɔɔ mwɛɛ te, tu kooru, ù kun mɛ tu wɔruma. ¹⁵ Sanam mɛ durɔ wi, u gari yi nua, ù kun ye yinɛ, u yi wurawa. Kurɔ wi, u koo nɔɔ mwɛɛ te yibiawa. ¹⁶ Adama durɔ wi, ù n dera n te u sere nɔn ye yinari, durɔ wiya u koo yen taarɛ wa.

17 Wooda yeniwa Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ wɔndia ka win tundon sɔ, ka sere maa kurɔ mɔro ka win durɔn sɔ.

Isireliba ba Madianiba tabu di

31

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ² a doo a Madianiba mɔru kɔsia kɔsa ye ba Isireliba kuan sɔ. Yen biruwa kon de a kpuna a gbi a wunen baababa deema.

³ Ma Mɔwisi u tɔn be sɔɔwa u nɛɛ, gabu bu ben tabu yānu sebuo bu da bu Madianiba wɔri kpa bu bu mɔru kɔsia nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. ⁴ Yen sɔ, bwese kɛra baayere yu tabu kowobu nɔrɔbu (1.000) gosio.

⁵ Ma Isireliban bwese kɛra baayere ya tɔmbu nɔrɔbu gosɔ. Ma ben geera kua tabu kowobu nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000). ⁶ Ma Mɔwisi u tabu kowobu nɔrɔbun suba wɔkura yiru ye tabu gɔra. Ba dawa ka Finɛesi, yāku kowo Eleasaan bii, u Yinni Gusunɔn kurun dendi yānu nɛni ka kɔbi sannu.

⁷ Ma ba Madianiba tabu wɔri nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa Mɔwisi sɔɔwa, ma ba ben tɔn durɔbu kpuro go. ⁸ Ma ba ben sinambu nɔɔbu ye go. Bera, Efi ka Rekeu ka Suri ka Huri ka Reba. Ba maa Balamu Beorin bii go. ⁹ Adama ba ben kurɔbu ka bibu yoru mwɛɛra ma ba ben yaa sabenu ka ben arumaniba gura. ¹⁰ Ma ba ben wusu ka ben kpara yenu dɔɔ mɛni. ¹¹ Ma ba ka ye kpuro doona ye ba gura, tɔmbu ka yaa sabenu. ¹² Ma ba ka ye kpuro na Mɔwisi ka yāku kowo Eleasaa ka Isireliba kpuron mi sansaniɔ, Mɔabun wɔwɔɔ, Yuudenin bɔkuɔ, Yerikon deedeeru.

¹³ Yera Mɔwisi ka yāku kowo Eleasaa ka Isireliban wirugibu ba yara ben sansanin di ba bu sennɔ da. ¹⁴ Yera Mɔwisi u ka tabu sinambu mɔru kua, ka nɔrɔm nɔrɔm wirugibu, ka wunɔm wunɔm wirugibu, be ba taa bi da ba wee. ¹⁵ U nɛɛ, mban sɔna i tɔn kurɔbu deri in bu go. ¹⁶ I yɛ ma bera Balamu u bɔrie ma ba dera Isireliba ba Yinni Gusunɔ torari Peorin gari sɔɔ, ma Yinni Gusunɔ u bu kɛsi kɛsi bararu sure. ¹⁷ Yen sɔ tɛ, i ben bii tɔn durɔbu kpuro goowo ka tɔn kurɔ be ba durɔ yɛ. ¹⁸ Adama i tii wɔndiaba yiyo be baɗ durɔ yɛ. ¹⁹ Be ba maa tɔnu go, n̄ kun mɛ ba goru baba, ba koo yariwa sansanin di sɔɔ nɔɔba yiru, kpa bu tii dɛɛrasia be ka ben yobu, sɔɔ itase ka sɔɔ nɔɔba yiruse. ²⁰ I ko i bɛɛn yānu dɛɛrasiawa ka gāanu kpuro ni ba kua ka yaa gɔna, ka boo sansu, ka sere maa ni ba kua ka dāa.

²¹ Ma yāku kowo Eleasaa u tabu kowo be ba tabu da mi sɔɔwa u nɛɛ, wee wooda ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ. U nɛɛ, ²² wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wɔkusu ka pɛɛrum, ²³ sii si ba koo gesi kpī bu dɔɔ doke kpuro, i ko i su dɔɔ dokewa kpa i su dɛɛrasia. Ye baɗ maa kpɛ bu dɔɔ doke i ko i ye wasiwa dɛɛrasiabun nim sɔɔ. ²⁴ I ko i bɛɛn yānu teawa sɔɔ nɔɔba yiruse kpa i dɛɛra. Yen biru i ko i kpī i wurama sansaniɔ.

Isireliba

ba arumani bɔnu kua

²⁵ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ²⁶ wunɛ ka yāku kowo Eleasaa ka Isireliban yenu yɛrobu, i arumani ye gario ye Isireliba ba mwaama mi, tɔmbu ka yaa sabenu. ²⁷ I ko i ye bɔnu kowa suba yiru ya n kpāaru nɛ, be ba tabu dagia ka be baɗ tabu degia. ²⁸ Be ba tabu dan bɔnu sɔɔ, wee ye i ko i wuna nɛ Yinni Gusunɔn sɔ. Yera nɛera wunɔbu (500) baayeren wɔlɔ i tia wuna nɛn sɔ, tɔmbu sɔɔ ka keteba sɔɔ, ka ketɛkunu sɔɔ, ka yāanu ka bonu sɔɔ. ²⁹ Kpa a ye yāku kowo Eleasaa wɛ. ³⁰ Be baɗ maa tabu den bɔnu sɔɔ, weeraakuru baateren wɔlɔ, kaa

tia tia wuna nen sō tōmbu sōo ka ketēba sōo ka ketēkunu sōo ka yāanu sōo ka bonu sōo, ka sere yaa sabe ni nu tie sōo, kpa a ye Lefiba wē be ba sōmburu mō nen sāa yerō.

³¹ Ma Mōwisi ka Eleasaa ba kua ye Yinni Gusunō u Mōwisi yiire. ³² Arumani ye ba gura kpuro, yen geeru wee. Yāanu ka bonun geera sāa nārōbun suba nata ka wata ka wākura nōobu (675.000). ³³ Ketēban geera sāa nārōbun suba wata ka wākura yiru (72.000). ³⁴ Ketēkunun geera sāa nārōbun suba wata ka tia (61.000). ³⁵ Wōndiaban geera maa sāa nārōbun suba tena ka yiru, be bañ durō yē (32.000). ³⁶ Be ba tabu dan bōnu ya kua yāanu nārōbun suba gooba wunōbu ka tena ka nōoba yiru ka neera wunōbu (337.500). ³⁷ Mi sōo, ba nata ka wata ka wākura nōobu wuna Yinni Gusunōn sō (675). ³⁸ Ben ketēban geera sāa nārōbun suba tena ka nōoba tia (36.000). Mi sōo, ba wata ka wākura yiru wuna Yinni Gusunō sō. ³⁹ Ben ketēkunun geera sāa nārōbun suba tena ka neera wunōbu (30.500). Mi sōo, ba wata ka tia wuna Yinni Gusunōn sō. ⁴⁰ Tōn be ba mwēeran geera maa sāa nārōbun suba wākura nōobu ka tia (16.000). Mi sōo, ba tena ka yiru wuna Yinni Gusunōn sō. ⁴¹ Ma Mōwisi u Gusunōgia kpuro yāku kowo Eleasaa wē nge mē Gusunō u nūn sōōwa u ko. ⁴²⁻⁴³ Bōnu ye ba Isireli be ba tie wē ya nēwa ka be ba tabu dagia. Ya sāawa nārōbun suba gooba wunōbu ka tena ka nōoba yiru ka neera wunōbu (337.500), ⁴⁴ ka ketēba nārōbun suba tena ka nōoba tia (36.000) ⁴⁵ ka ketēkunu nārōbun suba tena ka neera wunōbu (30.500), ⁴⁶ ka tōmbu nārōbun suba wākura nōobu ka tia (16.000). ⁴⁷ Bōnu ye Mōwisi u Isireli be wē sōo, ye u wuna Yinni Gusunōn sō, yera tia tia weerakuru baateren wallo, tōmbu sōo, ka yaa sabenu sōo. Ma u ye kpuro Lefiba wē be ba sōmburu mō sāa yerō, nge mē Yinni Gusunō u nūn wooda wē.

Kēē ni ba Yinni Gusunō wē

⁴⁸ Tabu kowobu nārōm nārōm wirugibu ka wunōm wunōm wirugibu ba mennama ba na Mōwisin mi. ⁴⁹ Ma ba nūn sōōwa ba nee, sa tabu kowobu gara be sa kpare. Baa tōn turo un kare be sōo. ⁵⁰ Yen sōna sa ka Yinni Gusunō takarun kēnu naawa ni ba kua ka wura. Niya sumi ka taaminu ka swaa tonkunu ka yōni. Kpa nu n sāa nge torarun yākuru.

⁵¹ Ma Mōwisi ka yāku kowo Eleasaa ba kēē ni kpuro mwa ni ba kua ka wura mi. ⁵² Kēē ni tabu kowobun wirugii be, ba Yinni Gusunō wē mi, nin bunum mu koo ko nge kilo wunaa wata ka wākurun saka. ⁵³ Adama be ba sāa tabu kowobu ba ben arumani ye ba gura tii yiyyawa kpuro. ⁵⁴ Mōwisi ka Eleasaa ba ka kēē ni kpuro da ba yi Yinni Gusunōn kurō, Yinni Gusunō u n ka win tōmbu Isireliba yaaye.

Isireliban bwese kerī ita

yi sina Yuudenin

sōo yari yeru gia

32

¹ Rubenin bwese kera ka Gadin bwese keran tōmbu ba yaa sabenu mō nu dabi too. Ma ba wa ma Yasēen tem ka Galadin tem mu gea sāa ben yaa sabenu sō. ² Yera ba da ba Mōwisi ka yāku kowo Eleasaa ka Isireliban wirugibu deema, ba nee, ³ wuu sini, Atarōtu ka Diboni ka Yasēe ka Nimura ka Hēiboni ka Eleale ka Sebamu ka Nēbo ka sere Beoni, ⁴ si Yinni Gusunō u dera beēe Isireliba sa kamia, sin tem mu gea sāa yaa sabenu sō. Wee sa maa yaa sabenu mō nu dabi.

⁵ Yen sɔ, à n ka sun nɔnu geu mɛɛran na, a de bu sun tem mɛ wɛ bɛsɛ wunen sɔm kowobu. A ku de su Yuudeni tɔbura.

⁶ Ma Mɔwisi u bu wisa u nɛɛ, bɛɛn mɛro bisibu ba koo dawɔ ba n tabu mɔ kpa bɛɛ i n sɔ mini? ⁷ In yɛ ma i ko i bu mwia kpanasiawɔ kpa ba kun kɔ bu da tem mɛ Yinni Gusunɔ u bu wɛ sɔɔ? ⁸ Nge mɛya bɛɛn baababa ba kua yellu sanam mɛ sa wɔa Kadɛsi Baanɛɔ, ye na bu gɔra ba da ba Kananin tem saria mɛɛra. Ye ba da ba tura sere Esikolin wɔwɔɔ ma ba tem mɛn saria mɛɛra. ⁹ Ye ba gɔsirama, ma ba begibu Isireliba mwia kpanasia bu ku ka da tem mɛ Yinni Gusunɔ u bu wɛ sɔɔ. ¹⁰ Yen tɔɔ te sɔɔ, Yinni Gusunɔ u mɔru bɛsira ma u bɔrua u nɛɛ, ¹¹ tɔn be ba yarima Egibitin di mi, be ba wɔɔ yendu mɔ ka be ba kere mɛ, ben gɔo kun duɔ tem mɛ sɔɔ, mɛ u nɔɔ mwɛɛru kua u Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu wɛ. Domi ba yina bu win gere mɛm nɔɔwa. ¹² Kalɛbu, Yɛfunɛn bii, Kenasin bweseru sɔɔ, ka sere Yosue, Nunin bii, be tɔnawɔ ba koo du tem mɛ sɔɔ yɛn sɔ ba nɔn mɛm nɔɔwa mam mam. ¹³ Yinni Gusunɔ u ka bɛɛn baababa mɔru kua ma u dera ba yaayaare kua gbaburɔ wɔɔ weeru sere be kpuro ba ka kpeera, be, be ba kua ye yaɔ nɔn wɛre. ¹⁴ Wee, tɛ bɛɛ, i kɔ i bɛɛn baaba ben yira swɔi, kpa i de Yinni Gusunɔ u kpam mɔru bɛsira ka bɛɛ Isireliba. ¹⁵ Domi i n gera win swaan di, u koo de bɛɛ kpuro i kpam tɛ gbaburɔ. Saa ye sɔɔ, kpa i de bɛɛgibu bu kam ko.

¹⁶ Ma ba Mɔwisi wisa ba nɛɛ, aawo. Sa ko bɛsɛn yaa sabenu karaba kua kpa su maa wusu bani su gbɔranu toosi bɛsɛn kurɔbu ka bibun sɔ. ¹⁷ Yen biru, sa ko tabu yɔnu sua kpa sa n gbɔa su ka bɛsɛgibu duusia ben temɔ, mɛ ba bu wɛ. Sa ye sɔɔ, sa ko bɛsɛn kurɔbu ka bibu deriwa ba n wɔa wuu gbɔranugii si sɔɔ, tem mɛn tɔmbun sɔ. ¹⁸ Saɔ wurɔ bɛsɛn yɛnusɔ ma n kun mɔ Isireli baawure u win tem mwa. ¹⁹ Sà n tem mɛni wa guru gee sɔɔ yari yeru mi, saɔ maa tem gam kɔ Yuudenin guru gɔ.

²⁰ Ma Mɔwisi u bu sɔɔwa u nɛɛ, n n mɛn na, i de i bɛɛn nɔɔ mwɛɛru yibia. I tabu yɔnu suo kpa i da i tabu ko ka wɛrɔbu nge mɛ Yinni Gusunɔ u bɛɛ yiire. ²¹ Bɛɛ kpuro, i Yuudeni tɔburo nge mɛ Gusunɔ u kɔ kpa i n wɔa mi sere u ka win yiberɛba gira win wuswaan di, ²² kpa u tem mɛ mwa. Saa ye sɔɔ, in ko i n maa taare gaa mɔ. I ko i kpɔ i wurama bɛɛn temɔ, kpa mu n sɔa bɛɛgim. ²³ Adama i kun kue mɛ, i Yinni Gusunɔ torariwa mi. Kpa i n yɛ ma bɛɛya i ko i tora ten are sɔbe. ²⁴ I doo i wusu bani bɛɛn kurɔbu ka bibun sɔ, kpa i maa karaba ko bɛɛn yaa sabenu sɔ. Yen biru kpa i na i bɛɛn nɔɔ mwɛɛru yibia.

²⁵ Ma Gadigibu ka Rubɛni be, ba Mɔwisi wisa ba nɛɛ, Yinni, ye a gerua mi kpuro, sa wura. ²⁶ Sa ko bɛsɛn kurɔbu ka bɛsɛn bibu ka bɛsɛn yaa sabenu deri Galadi mini. ²⁷ Kpa bɛsɛ kpuro su Yuudeni tɔbura sa n tabu yɔnu neni su ka tabu ko Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge mɛ a gerua.

²⁸ Yera Mɔwisi u yaku kowo Eleasaa ka Yosue Nunin bii, ka Isireliban bwese kɛra baayeren wirugii wooda wɛ ben sɔ. ²⁹ U nɛɛ, Gadin bwese kɛra ka Rubɛnigɔ ba n tabu yɔnu sua ma ba Yuudeni tɔbura ka bɛɛ sannu bu ka tabu ko Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, ma ba bɛɛ somi i ka tem mɛ mwa, i bu Galadin tem wɛɛyɔ mu ko begim. ³⁰ Adama bɔ kun kue mɛ, i ko i bu tem wɛwɔ bɛɛn suunu sɔɔ Kananin temɔ.

³¹ Ma Gadigibu ka Rubɛni be, ba kpam nɛɛ, ye Yinni Gusunɔ u nun sɔɔwa kpuro, sa wura. ³² Sa ko tabu yɔnu sua su Kananin tem wɔri nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua kpa sa n bɛsɛn tem mɔ Yuudenin bera gee.

³³ Ma Mɔwisi u Gadigii be ka Rubɛni be, ka Manase, Yosɛfun biin bwese kɛran bɔnu Amɔreba ka Basanigibun tem kpuro wɛ, mɛn wuu marosu ka mɛn baru kpaanu, mi Sihoni ka Ogu ba raa bandu dii.

³⁴ Wuu si Gadigiba ba bana, siya Diboni ka Atarøtu ka Aroεε, ³⁵ ka Atarøtu Sofani ka Yasεε ka Yogbea, ³⁶ ka Beti Nimura ka Beti Harani. Ma ba su gbāranu toosi. Ba maa ben yaa sabenu karaba kua.

³⁷ Wuu si Rubeniba maa bana, siya Hesiboni, ³⁸ ka Eleale ka Kiriataimu ka Nεbo ka Baali Mεoni ka Sibima. Ma ba si kpuro yīsinu kōsa.

³⁹ Makiri Manasen biin sikadominu, beya ba Galadin tem wøri ba Amøreba gira tem mēn di ma ba mu mwa. ⁴⁰ Ma Møwisi u bu tem mε wē ba sina mi. ⁴¹ Manasen bii wi ba maa mō Yairi, win sikadomina nu da nu Amøreban baru kpaanu wøri nu mwa, ma nu nu soka Yairin wusu. ⁴² Yen biru Nøbaki u Kenati wøri u mwa, ka yen baru kpaanu ma u ye soka ka win tiin yīsiru, Nøbaki.

Mi Isireliba ba sirena gbaburø

33

¹⁻² Sanam mε Møwisi ka Aroni ba Isireliba kparama wuuru ka wuuru Egibit di Yinni Gusunø u Møwisi sōwα u nεε, u yoruo mi ba da da. Ye u yorua wee.

³ U nεε, wōon suru gbiikoon sōo wøkura nñese sōo yera ba Gøø sararibun tōo bakaru di nøn gbiikiru. Yen sisiru ma ba seewa ba yara Ramusesin di Egibitigibun nōni biru ka toro sindu. ⁴ Saa ye sōo, Egibitigibu ba ben bii gbiikobu sikumø be ba gu saa ye Yinni Gusunø u ka ben būnu siri. ⁵ Ye Isireliba ba seewa Ramusesin di, ba dawa Sukøtuø, ba ben sansani gira. ⁶ Sukøtun di ba da Etamøø tem saaram gam bøkua, ba ben sansani gira. ⁷ Saa Etamun di, ba na Pihahirøtuø ye ya wāa Baali Sefonin deedeeru ma ba ben sansani gira Migidolin wuswαα. ⁸ Saa Pihahirøtun di ba nim wøku tøbura ba da Etamun tem saaram bera gja. Ba sanum sowa sōo ita ma ba da ba ben sansani gira Maraø. ⁹ Saa maran di ba tunuma Elimuø mi nim nønusu wøkura yiru ka kprakpa bēε wata ka wøkura wāa ma ba ben sansani gira mi. ¹⁰ Saa Elimun di ba da ba ben sansani gira nim wøkun bøkua ge ba mō Naa yari. ¹¹ Saa min di, ma ba da bera mi ba mō Sini, mi tem mu sāa saaram. ¹² Saa min di ma ba da ba ben sansani gira Dofukaø. ¹³ Saa min di ma ba da Alusiø ba ben sansani gira mi. ¹⁴ Saa min di, ma ba da Refidimuø ba ben sansani gira mi. Miya Isireliba ba nim bia bu no.

¹⁵ Saa min diya ba seewa ba da bera mi ba mō Sinai mi tem mu sāa saaram ba ben sansani gira mi. ¹⁶ Saa min diya ba da Kiburøti Hatafaø ba ben sansani gira mi. ¹⁷ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Haserøtuø. ¹⁸ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Ritimaø. ¹⁹ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Rimøø Pεresio. ²⁰ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Libinaø. ²¹ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Risaa. ²² Saa min diya ba da ba ben sansani gira Kehelataø. ²³ Saa min diya ba da ba ben sansani gira guu te ba mō Safεεø. ²⁴ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Haradaø. ²⁵ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Makeløtuø. ²⁶ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Tahatiø. ²⁷ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Tarakiø. ²⁸ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Mitikaø. ²⁹ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Hasimønnaø. ³⁰ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Møserøtuø. ³¹ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Bene Yakaniø. ³² Saa min diya ba da ba ben sansani gira Hori Gidigadiø. ³³ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Yotibataø. ³⁴ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Aboronaø. ³⁵ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Esioni Gebεεø. ³⁶ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Kadesiø bera mi ba mō Siniø,

mi tem mu sãa saaram. ³⁷ Saa min diya ba da ba ben sansani gira guu te ba m̀ Horiõ Edãmun tem n̄õ bura yerõ.

³⁸⁻³⁹ N deema n kua w̄õ weeru saa min di ba yarima Egibitin di. Saa ye, yãku kowo Aronin w̄õ wunaa teeru ka itawa mi. Ma u yõwa guu ten w̄õõ nge me Yinni Gusunõ u n̄n s̄õwa. Miya u kpuna u gu w̄õõn suru n̄õbusen t̄õ gb̄iikuru s̄õ. ⁴⁰ Ma Aradin sina boko wi u s̄ã Kananigii u ka w̄ã Kanani yen s̄õ ȳsan n̄m d̄waru gia, u nua ma Isireliba ba tunuma.

⁴¹ Ye Isireliba ba seewa Hori min di, ma ba da Salum̄naõ, ba ben sansani gira. ⁴² Saa min diya da ba ben sansani gira Pun̄õw̄õ. ⁴³ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Ob̄õtũ. ⁴⁴ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Iye Abarimũ M̄abuban tem n̄õ bura yerõ. ⁴⁵ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Diboni Gadiõ. ⁴⁶ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Alim̄õ Dibilataimũ. ⁴⁷ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Abarimun guunun bera gia, N̄bon deedeeru. ⁴⁸ Ye ba doona Abarimun guunun di, ba nawa M̄abuban w̄waõ Yuudenin b̄kuõ, Yerikon deedeeru. ⁴⁹ Ma ba ben sansani gira mi, saa Beti Yesim̄tin di, n ka girari Abeli Sitimũ.

Yinni Gusunõ u wooda w̄ẽ

bu Kananin tem b̄õnu ko

⁵⁰ Yinni Gusunõ u ka M̄wisi gari kua M̄abun w̄waõ, Yuudenin b̄kuõ, Yerikon deedeeru, u n̄ẽ, ⁵¹ a Isireliba s̄õw̄õ a n̄ẽ, sanam me ba koo Yuudeni t̄õbura bu du Kananin tem, ⁵² bu tem m̄n t̄õmbu kpuro giro ben wuswaan di kpa bu ben b̄w̄arokunu k̄suku ni ba d̄ãka ka ni ba seka, ka sere maa ben yãku yenu. ⁵³ Bu tem me m̄õ kpa bu sina mi, domi na bu mu w̄ẽwa mu n s̄ã begim, ⁵⁴ kpa bu tem me b̄õnu ko ka t̄ẽ nge me ben bwese k̄rin tamba geeru n̄. B̄n t̄õmbu ba dabi, bu bu tem w̄ẽyõ mu n kp̄a. Be bañ maa dabi kpa u bu w̄ẽ fiiko. Ba koo bwese k̄era baayere yen tem w̄ẽwa bera ye ba t̄ẽ di kpa mu n s̄ã begim. ⁵⁵ Adama b̄ã kun tem m̄n t̄õmbu gire ben wuswaan di, be ba deri mi, ba ko n s̄ãwa nge s̄ãki yi yi ko n ben n̄ni s̄õkum̄, ka yabiri yi yi ko n bu s̄õkirim̄ bera ka bera. Ba ko n s̄ãwa ben yibereba tem me s̄õ, mi ba koo sina mi. ⁵⁶ Saa ye, beya kon kua ye na raa ḡõru doke n yibere be kua.

Kananin tem n̄õ bura yenu

34

¹ Yinni Gusunõ u ka M̄wisi gari kua u n̄ẽ, ² a Isireliba s̄õw̄õ a n̄ẽ, b̄ã n dua Kananin tem, me mu koo ko begim, m̄n n̄õ bura yenu wee.

³ S̄õ ȳsan n̄m d̄waru gia mu koo n̄õ ȳrawa bera mi ba m̀ Sinio mi tem mu saaram s̄ã kpa gu maa da M̄abun tem b̄kuõ. N̄õ ge, ga koo torewa nim w̄õku b̄ruguun b̄kuõ, s̄õ yari yeru gia. ⁴ Min di, kpa gu fuka gu da Akarabimun guunun gia s̄õ ȳsan n̄m d̄waru kpa gu bera mi ba m̀ Sinin sukum sara sere ka Kad̄esi Baan̄eã, n ka da Hasaa Adario sere ka Asim̄õw̄õ. ⁵ Saa Asim̄õn di kpa gu maa da Egibitin daa tora gaan mi kpa gu da gu ȳra nim w̄õku ge ba m̀ M̄edit̄eran̄e.

⁶ S̄õ kpee yeru gia m̄n n̄õ ga koo ȳrawa nim w̄õku teu gen mi.

⁷ S̄õ ȳsan n̄m geu gia ba koo tem m̄n n̄õ suawa saa nim w̄õku gen min di n ka da Horin guuro. ⁸ Min di, ba koo de gu kpewa ka Hamatio n ka na Sedadio.

⁹ Kpa gu doona min di gu da Siforonio kpa gu da gu ȳra Hasaa Enanio. Miya n ko n s̄ã b̄en tem n̄õ bura yeru s̄õ ȳsan n̄m geu gia.

¹⁰ Sɔɔ yari yeru gia maa, mɛn nɔɔ bura yera koo torewa saa Hasaa Enanin di kpa tu da Sefamɔɔ. ¹¹ Saa Sefamun di kpa tu da Ribilan bera gia Ainin sɔɔ yari yeru gia kpa tu Kinerɛtin daa burerun gooru bɛwa. ¹² Saa min di, kpa tu da Yuudenin bera gia kpa tu da tu yɔra nim wɔku boruguu. Mi n ko n sɔa bɛɛn tem nɔɔ bura yeru miya mi.

¹³ Ye Mɔwisi u Isireliba gari yi sɔɔwa ma u maa nɛɛ, tem mɛya mi, mɛ Yinni Gusunɔ u himba kua u bɛɛ bwese kɛri nɔɔba nne ka bɔnu wɛ i bɔnu ko ka tɛtɛ. ¹⁴⁻¹⁵ Bwese kɛri yiru ka bɔnu yeni, Rubɛnigiru ka Gadigiru ka Manasegirun bɔnu, ba ben tem mwa kɔ Yuudenin bera gee, Yerikon deedeeru, sɔɔ yari yeru gia.

Wirugii be Gusunɔ u gɔsa bu ka tem mɛ bɔnu ko

¹⁶ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁷ yaku kowo Eleasaa ka Yosue Nunin bii, beya ba koo tem mɛn bɔnu kobun wunanɔsu ko, ¹⁸ kpa a ben bwese kɛra baayeren di wirugii turo wuna u raa bu somi. ¹⁹ Be ba koo bu somi, beya Kalebu, Yefunen bii, Yudan bweseru sɔɔ.

²⁰ Ka Samuɛli, Amihudun bii, Simɛɔn bweseru sɔɔ,

²¹ ka Elidadi, Kisilonin bii, Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ,

²² ka Buki, Yɔgilin bii, Danun bweseru sɔɔ,

²³⁻²⁴ ka Haniɛli, Efodun bii, Manasen bweseru sɔɔ ka Kemuɛli, Sifitanin bii, Efaraimun bweseru sɔɔ. N deema Manase ka Efaraimun bwesenu nu sɔawa Yosefun bwese kɛri.

²⁵ Ka Elisafani, Paanakin bii, Sabulonin bweseru sɔɔ,

²⁶ ka Patiɛli, Asanin bii, Isakarin bweseru sɔɔ,

²⁷ ka Ahihudu, Selɔmin bii, Aseɛn bweseru sɔɔ,

²⁸ ka Pedaheli, Amihudun bii, Nɛfitalin bweseru sɔɔ.

²⁹ Be Yinni Gusunɔ u gɔsa bu ka Isireliban bwese kɛri Kanantin tem mɛ bɔnu kua, bera mi.

35

Wuu si ba Lefiba wɛ

¹ Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua Mɔabun wɔwaa, Yuudenin bɔkuɔ, Yerikon deedeeru u nɛɛ, ² a Isireliba sɔɔwɔ bu wusu gɔsi ben tem sɔɔ bu Lefiba wɛ mi ba ko n waa ka sere maa kpaya yenu. ³ Lefiba ba koo sinawa wuu marosu sɔɔ, kpa ba n tem mɔ mi ba ko n da ben yaa sabenu kpate. ⁴ Kpara yee ni i ko i bu wɛ mi, nin yasum mu ko n sɔawa gɔm soonu nɔɔbu (1.000) saa gbɔrarun beri berikan di, ⁵ kpa nin dɛɛbu bu n sɔa gɔm soonu nɔɔbun suba yiru (2.000) sɔɔ yari yeru gia, ka sɔɔ duu yeru gia, ka sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia, ka maa nɔm geu gia, kpa wuu ga n waa suunu sɔɔ. Nge mɛya ben kpara yee ni, nu ko n sɔa wuu baagere sɔɔ. ⁶ Ba koo bu wusu nɔɔba tia wɛ mi wi u tɔnu go u ko n da kpikuru de, ka maa wusu gasu weeru ka yiru. ⁷ Wuu si kpuro su ko n sɔawa weeru ka nɔɔba ita, ka sin kpaya yenu. ⁸ Isireliban bwese kɛra baayere ya koo Lefiba wusu wɛwa nge mɛ yen tem mu kpaaaru nɛ. Be ba dabi ba koo wɛwa n dabi. Be baɗ maa dabi, kpa bu wɛ fiiko.

Wuu sin mi

ba ko n da kpikuru de

⁹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁰ a Isireliba sɔɔwɔ a nɛɛ, ba n Yuudenin tɔbura ba dua Kanantin temɔ, ¹¹ bu wusu gasu gɔsio mi wi u kun ki u ka tɔnu go u ko n da kpikuru de, ¹² sere bu ka nɔn da bu siri tɔmbun wuswaaɔ. Nge mɛya u koo ka yari wi u ki u nɔn mɔru kɔsian nɔman di. ¹³ Wuu sin mi ba ko n

da kpikuru de, su ko n sãawa nɔɔba tia, ¹⁴ ita ya n wãa Yuudenin sɔɔ yari yeru gia, ita ye ya maa tie ya n wãa Kananin temɔ. ¹⁵ Isireli goo, n̄ kun me sɔɔ wi u wãa Isireliban suunu sɔɔ, ù kun kī u ka tɔnu go, u koo kpī u kpikuru da wuu sin gagun mi.

¹⁶⁻¹⁹ Goo ù n tɔnu so u go ka gãa ni ba kua ka sisu, n̄ kun me ka kperu, n̄ kun me ka bokuru, u sãawa tɔn gowo. Wi u go min tɔnu u koo maa n̄n m̄ru kɔsie u gowa. ²⁰ Goo ù n win winsim tusa u b̄ria, n̄ kun me u n̄n gãanu kara, ²¹ n̄ kun me u n̄n so ka n̄ma u go, ba koo ȳeron tii gowa, domi u sãawa tɔn gowo. Wi u go min tɔnu u koo maa n̄n m̄ru kɔsie u gowa.

²²⁻²³ Goo ù kun maa kī u ka win winsim b̄ria, n̄ kun me u n̄n kara ka gãanu n̄ kun me, u ka n̄n kperu so u go, ²⁴ t̄mbu ba koo ye ya koorã min saria m̄eriwa bu ka ȳero siri wi u tɔnu go mi. ²⁵ Kpa bu n̄n wiru dwe bu de u wura wuu ḡen mi u raa kpikuru da, kpa u sina mi sere ȳaku kowo tɔnwero u ka gbi wi ba gum t̄re wirɔ. ²⁶ Wi u tɔnu go mi, ù n yara wuu gen min di, ḡen mi u kpikuru da mi, ²⁷ ma wi u kī u n̄n m̄ru kɔsia u n̄n go, ȳero kun taare gaa m̄. ²⁸ Domi wi u tɔnu go mi, n weene u sinawa wuu mi u raa kpikuru da sere ȳaku kowo tɔnwero u ka gbi. Yen biru u koo kpī u wura win temɔ.

²⁹ Wooda beniwa ba ko n da swī, be ka ben bibun bweseru yam kpuro mi ba wãa.

³⁰ Goo ù n tɔnu go, tɔn dabira ba koo yen seeda di bu sere ȳero go. Tɔn turon seeda dibu kun tura bu ka tɔnu taare w̄e bu go. ³¹ Bu ku n̄m biran k̄ru mwa bu ka tɔn gowo deri. N weene u gbiwa kam kam. ³² Bañ maa n̄m biran k̄ru mwaa m̄ bu ka de u da wuu ḡen mi ba ra kpikuru de, kpa u wura win temɔ ȳaku kowo tɔnwero ù n gu.

³³ Bu ku raa tɔnu go, domi yera ya koo ben tem disi doke. N n̄ maa koorɔ bu me deerasia ma n̄ kun m̄ ba ȳero go, wi u tɔnu go mi. ³⁴ Bu ku raa tem me disi doke m̄e sɔɔ ba ko n wãa, domi ne Yinni Gusunɔ, ko na n wãa ka be, ne wi na ra n wãa be Isireliban suunu sɔɔ.

Kurɔ suabun wooda ye ba yi

tɔn kurɔ be ba tem tubi d̄in s̄

36

¹ Manasen bweseru ta sãawa Yosefun bwese k̄ra. Bwese te sɔɔ, Galadi u sãa Makirin bii, Manasen debubu. Galadi win bweserun wirugiba ba da ba M̄wisi ka Isireliban yenu ȳerobu deema, ² ba nee, M̄wisi, wee sanam me Yinni Gusunɔ u nun yiire a Isireliba tem b̄nu kua ka tete, u nun s̄ɔwa u nee, a besen m̄ɔ Selofadin tem win bii w̄ndiaba w̄. ³ T̄e, bii w̄ndia be, b̄ n durɔbu sua Isireliban bwese k̄ri yi yi tien gaa sɔɔ, ba koo ben tem me ba tubi di suawa bu bwese k̄ra ȳen mi ba wura sosia. An̄ wa ma besen tem mu koo kaara me ba sun w̄ ka tete? ⁴ Isireliban yakiabun t̄ru t̄a n tunuma, ba koo ben b̄nu wunawa besen min di bu ye bwese k̄ra ȳen mi ba wura sosia.

⁵ Ma M̄wisi u Isireliba s̄ɔwa u nee, Yosefun bweserun tɔn be, ba gem m̄. ⁶ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Selofadin bii w̄ndiaban s̄. U nee, ba koo kpī bu durɔ sua wi ba kī, adama ya n gesi sãa ben tondon bwese k̄ra sɔɔ. ⁷ Isireliban bwese k̄ra gaan tem mun̄ duɔ bwese k̄ra gaan tem sɔɔ. Isirelin bwese k̄ra baayere, ya koo yen tem nenewa me ya tubi di. ⁸ Tɔn kurɔ baawure wi u tem wa u tubi di Isireliban bwese k̄ra gaa sɔɔ, u koo durɔ suawa win bwese k̄ra ye sɔɔ, u wa u ka win tondon tem me u tubi di nee. ⁹ Bwese

ƙƙƙƙ ƙƙƙƙ ƙƙƙƙ ƙƙƙƙ ƙƙƙƙ ƙƙƙƙ. Adama Isireliban bwese ƙƙƙƙ baayere ya koo yen tem nenewa kem kem me ya tubi di.

¹⁰⁻¹¹Ma Selofadin bii wɔndia be, Mala ka Tirisa ka Hogula ka Milika ka Nɔa ba Yinni Gusunɔn wooda ye wura ye u Mɔwisi wɛ mi. Ma ba ben tondon maabu ka wɔnɔbun bibu sua durɔbu. ¹²Ba durɔbu suawa Yosefun bwese ƙƙƙƙ sɔɔ, Manasen bibun bweserɔ, ma tem me ba tubi di muɔn ɛnanɛ ka ben tundobun tem.

¹³Wooda ka yiire bi Yinni Gusunɔ u Isireliba wɛ Mɔwisin min di, Mɔabun wɔwaa, Yuudenin bɔkuɔ, Yerikon deedeeru, biya mi.

WOODAN Sɔ̄Sɔ̄SIRU

Tire teni ta ka Mɔ̄wisin gari yā yi sɔ̄ u Isireliba wooda tubusiamɔ̄. Ta maa ka sɔ̄m maamaakigii ni yā ni Yinni Gusunɔ̄ u kua be, win tɔ̄mbu Isireliban sɔ̄. U ka Isireliba arukawani bɔ̄kua, ma u bu kp̄ara wɔ̄ɔ̄ weeru gbaburu sɔ̄. U bu yakia ben yiberɛban nɔ̄man di, ma u bu nɔ̄ɔ̄ mweenu kua. Ma u bu wooda wɛ̄ ye ba koo mɛm nɔ̄ɔ̄wa ba n ka wāa. Ta maa sun Mɔ̄wisin gɔ̄ɔ̄n gari sɔ̄ɔ̄wa ka nge mɛ Yosue u kua ben kp̄aro.

Tire ten kp̄unaa

1. Ye Gusunɔ̄ u gb̄ia u kua ben sɔ̄n yaayasiabu, wiru 1n di sere wiru 4.
2. Woodaban sɔ̄sɔ̄sibu, wiru 5n di sere wiru 26.
3. Domanu ka b̄ɔ̄ri, wiru 27n di sere wiru 30.
4. Mɔ̄wisin kirɔ̄ dāaki, wiru 31n di sere wiru 33.
5. Mɔ̄wisi u gu ma Yosue u sɔ̄mburu sua, wiru 34.

Mɔ̄WISIN Sɔ̄Sɔ̄SIBI GBIKIRU

¹Wee gari yi Mɔ̄wisi u Isireliba sɔ̄ɔ̄wa sanam mɛ ba wāa Yuudenin sɔ̄ɔ̄ yari yeru gia wɔ̄wa gaa sɔ̄, mi tem saara wāa, Sufun deedeeru, wuu sinin suunu sɔ̄, Parani ka Tofeli ka Labani ka Haserɔ̄tu ka Disahabu. ²Ā n kp̄a ka Seirin guurun swaa, saa Horebun guurun di, a ka turi Kadesi Baaneɔ̄, kaa s̄iwa sɔ̄ wɔ̄kura tia. ³Wɔ̄ɔ̄ weeruse sɔ̄, m̄n di Isireliba ba yarima Egibitin di, yen suru wɔ̄kura tiasen tɔ̄ɔ̄ gbiikuru sɔ̄ɔ̄ra Mɔ̄wisi u Isireliba sɔ̄ɔ̄wa kp̄uro ye Yinni Gusunɔ̄ u nɛɛ, u bu s̄. ⁴Ya koorawa sanam mɛ Mɔ̄wisi u Sihoni, Amɔ̄reban sina boko wi u wāa Hesiboniɔ̄ kamia u kp̄a ma u da u Ogu, Basanin sina boko wi u wāa Edɛɛ ka Atarɔ̄tuɔ̄ kamia.

⁵Mɔ̄abuban temɔ̄, Yuudenin sɔ̄ɔ̄ yari yeru gia, miya Mɔ̄wisi u Isireliba Yinni Gusunɔ̄n woodaba sɔ̄sɔ̄sibu torua.

Yinni Gusunɔ̄ u Isireliba wooda

wɛ̄ bu ka doona Horebun di

⁶Mɔ̄wisi u nɛɛ, Gusunɔ̄ besen Yinni u ka sun gari kua Horebun guurɔ̄ u nɛɛ, sa sina sa te guu ten ḡarɔ̄. ⁷N n mɛn na, su sewo su swaa wɔ̄ri su da guunun bera gia mi Amɔ̄reba ba wāa ka Kananin temɔ̄ Yuudenin tem tɛɛraɔ̄ ka guunu gia ka wɔ̄waa ka sɔ̄ yɛsan nɔ̄m dwaru gia ka nim wɔ̄kun goorɔ̄ ka Libaniɔ̄ sere n ka da Efaratin daarɔ̄, ⁸kp̄a su tem mɛ mɛeri domi u sun mu nɔ̄mu sandiawa. U nɛɛ, su doo su mu mwa domi u nɔ̄ɔ̄ mweeru kua ka b̄ɔ̄ri u mu besen baababa Aburahamu ka Isaki ka Yakubu wɛ̄, be ka ben bibun bweseru.

Mɔ̄wisi u wirugibu gosa

⁹Saa yɛ sɔ̄ Yinni Gusunɔ̄ u nɛɛ, su doo su tem mɛ mwa, nɛ Mɔ̄wisi na bɛɛ sɔ̄ɔ̄wa na nɛɛ, na n̄ kp̄ɛ n bɛɛ sɔ̄be nɛ turo. ¹⁰Gusunɔ̄ besen Yinni u dera i marura ma i dabia nge wɔ̄llun kperi. ¹¹Na kanamɔ̄ Gusunɔ̄ besen baababan Yinni u de i dabia i sɔ̄sɔ̄ kp̄a u bɛɛ domaru kua nge mɛ u bɛɛ nɔ̄ɔ̄ mweeru kua. ¹²Adama i n yɛ ma na n̄ kp̄ɛ n bɛɛ sɔ̄be nɛ turo. ¹³N n mɛn na, i tɔ̄mbu gɔ̄sio bɛɛn bwese kɛra baayere sɔ̄ be ba ȳru ka bwisi mɔ̄, ma ba bɛɛɛ mɔ̄ tɔ̄mbu sɔ̄, kp̄a n bu ko bɛɛn wirugibu. ¹⁴Ma i man wisa i nɛɛ, ye na gerua mi, ya wā. ¹⁵Ma i ka tɔ̄n be na bɛɛn bwese kɛra baayeren di ma na bu sua na bu kua bɛɛn wirugibu, gabu nɔ̄rɔ̄m nɔ̄rɔ̄m (1.000) wirugibu, gabu wunɔ̄m wunɔ̄m wirugibu, gabu weeraakuukuubun wirugibu, gabu maa wɔ̄ku wɔ̄kubun wirugibu, ma na gabu sɔ̄ma wɛ̄ bu ka wirugii be kp̄ara bɛɛn bwese kɛra baayere sɔ̄. ¹⁶Ma na

wirugii be wooda wē na nɛɛ, ben mero bisibu bā n gari mō ben tii tiine sɔɔ, n̄ kun mɛ, ka tɔn tuko, bu bu swaa dakio kpa bu bu siriā dee dee. ¹⁷ Bu ku tambun bɛɛɛ mɛɛri bā n sirimō. Bu bu swaa dakio, b̄wɛɛb̄wɛɛ ka damgii. Bu ku ben ɔoo nasia domi ba koo siriwa ka Yinni Gusunɔn yīsiru. Bā n ka gari ɔɛ yinna yi yi bu s̄siemō, bu ka yi na nen mi bu man s̄o kpa n yi w̄ɛri. ¹⁸ Nge meya na bɛɛ s̄ɔsi saa ye sɔɔ, ye i ko i ko kpuro.

Isireliban mɛm nɔɔbu sariru

¹⁹ Yen biru, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun nɔɔ kā ma sa seewa Horɛbun guurun di sa gbabu baka nanumgii te kpuro bukiana te i yē mi, ma sa kpa ka guunun swaaɔ mi Amɔreba ba wāa nge mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun yiire. Ma sa tura Kadesi Baanɛaɔ. ²⁰ Miya na bɛɛ s̄ɔwa na nɛɛ, wee i tunuma Amɔreban guurɔ te Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo sun w̄ɛ. ²¹ I mɛɛrio wee, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ tem mɛ n̄mu bɛria. I seewo kpa i mu mwa nge mɛ wi, bɛsɛn baababan Yinni u bɛɛ s̄ɔwa. I ku berum ko. I dɛ i n worugoru mo.

²² Ma bɛɛ kpuro i na i man deema i nɛɛ, su tumbu ɔri bu da bu tem mɛn saria mɛɛri kpa bu wurama bu sun s̄o swaa ye sa ko kpe, ka wuu s̄in mi sa ko gbi su turi. ²³ Bɛɛn gari yi, yi man w̄ɛre, ma na tumbu w̄okura yiru ɔsa bɛɛn b̄wese kera baayere sɔɔ tia tia. ²⁴ Ma ba doona ba guunun bera gian swaa mwa ma ba tura sere Esikolin w̄ɔwaa. Mi kpurowa ba b̄su ba mɛɛra. ²⁵ Ma ba tem mɛn dāa binu s̄arima ba ka sun naawa. Ma ba nɛɛ, tem mɛ, mu gia s̄ā mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun w̄ɛmō. ²⁶ Adama i n̄ Gusunɔ bɛsɛn Yinnin gere mɛm n̄ɔwɛ, domi i yina i da. ²⁷ I n̄n seesiwa bɛɛn kuu bekuruginu sɔɔ i nɛɛ, ȳɛn s̄o u sun tusa, yen s̄ōna u sun yarama Egibitin di u ka sun Amɔreba n̄mu s̄andia, bu sun kpeerasia. ²⁸ I nɛɛ, mban s̄ōna i ko i da i bu w̄ori. Bɛɛgibu ba dera i mwia kpana domi ba nɛɛ, tɔn be, ba sun dam kere, ba sun gunum kere, ba maa ben wusu gb̄aran toosiwa n ka w̄ollu girari. Yen biru, ba mam Anakin bibun bweseru wa mi, be ba ra n s̄ā doogoba.

²⁹ Ma na bɛɛ wisa na nɛɛ, i ku nanda, i ku maa ben berum ko. ³⁰ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ko n sun gbiiye kpa win tii u sun sanna nge mɛ u kua bɛsɛn n̄ni biru Egibitiɔ, ³¹ ka gbaburɔ. Bɛɛn tii i wa ma u sun baki bɛsɛn sanum sɔɔ nge mɛ t̄onu u ra win bii b̄aki sere sa ka tura mi sa d̄ɔɔ. ³² Adama ka mɛ, i n̄ Gusunɔ bɛsɛn Yinni naanɛ kue, ³³ baa mɛ u ra n sun swaa gbiiye u ka sun ɔyeru s̄ɔsi mi sa ko ȳra. W̄okuru, u ra sun kparewa u n bɛsɛn swaa yam bururasie ka d̄ɔɔ yara, s̄ɔɔ s̄ɔɔ maa ka guru wii wuroru.

³⁴ Yinni Gusunɔ u bɛɛn weeweenu nua, ma u m̄oru kua u b̄ɔrua u nɛɛ, ³⁵ baa bɛɛn turo kun duɔ tem mɛ sɔɔ, mɛ mu gea s̄ā mi, mɛ u n̄ɔ mwɛɛru kua u bɛsɛn baababa w̄ɛ, ³⁶ ma n kun m̄o Kalebu, Yefunɛn bii. Wiya u koo mu wa. Wi ka win bibun bwesera u koo tem mɛ w̄ɛ mɛ u b̄su u mɛra mi, domi u win swɛɛ kpuro sw̄iwa dee dee.

³⁷ Yinni Gusunɔ u maa ka man m̄oru kua bɛɛn s̄o, ma u nɛɛ, nen tii na n̄ maa duɔ tem mɛ sɔɔ. ³⁸ Nɛn s̄om kowo Yosue, Nunin biwa u koo du mi. Yen s̄o, n be n̄n dam k̄ɛɔyo, domi wiya u koo bɛɛ Isireliba kpara u ka bɛɛ tem mɛ w̄ɛ. ³⁹ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bɛɛ, i nɛɛ, yibereba ba koo bɛɛn bibu gurawa. Adama bii be, be ba n̄ gina gea ka k̄sa yē mi, beya ba koo du tem mɛ sɔɔ ka Yosue sannu. Beya u koo tem mɛ w̄ɛ ba n m̄o. ⁴⁰ Yen s̄o, bɛɛ i ɔs̄iro kpa i da gbaburu gia nim w̄ɔku ge ba m̄o Naa yarin bera gia.

⁴¹ Ma i man wisa i nɛɛ, i tora Yinni Gusunɔn mi. Adama t̄ɛ, i ko da i tabu ko nge mɛ wi, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u gerua. Ma i bɛɛn tabu ȳanu sua i d̄ɔɔ ka w̄obia i ka guunun bera gia tabu w̄ori. ⁴² Ma Yinni Gusunɔ u man s̄ɔwa u nɛɛ, n bɛɛ s̄ɔwɔ n nɛɛ, i ku ra da i tabu ko. U n̄ wāa ka bɛɛ. Yen s̄o, i ku da, domi ba koo

bɛɛ kamia. ⁴³ Na bɛɛ ye sɔ̄wa adama i yina i man swaa daki. I n̄ Yinni Gusunɔ̄n gere mem nɔ̄wɛ. Ma i ḡru bɔ̄bia i da i tabu w̄ri guunun bera gia. ⁴⁴ Saa yera Am̄re be ba w̄a bera mi, ba yarima ba bɛɛ kamia Seirio, ma ba bɛɛ naa sw̄i nge t̄i sere ba ka girari Horimaɔ̄. ⁴⁵ Ye i wurama, i Yinni Gusunɔ̄ weeweenu koosi. Adama u n̄ bɛɛ swaa daki. ⁴⁶ Ma i sina n ka te Kadesi Baaneɔ̄.

2

¹ Yen biru ma sa ḡsira sa da ka gbaburun swaa nim w̄ku ge ba m̄ Naa yarin bera gia nge mɛ Yinni Gusunɔ̄ u gerua. Ma sa sirena Seirin guunɔ̄ n ka te.

Isireliba ba Edamuba

ka Mɔ̄abuba ka Am̄niban tem

bukiana

² Yinni Gusunɔ̄ u man sɔ̄wa u nɛɛ, ³ wee sa sirena guunun bera mi gia n ka te. Su maa doo s̄o ȳsan n̄m geu gia. ⁴ U nɛɛ, n bɛɛ wooda yeni w̄ n nɛɛ, i seewo i Seirin tem bɛwa mi bɛɛn m̄ro bisibu Esaun bibun bweseru ba w̄a. Ba ko n bɛɛn b̄rum m̄, adama i n t̄i sɛ, ⁵ i ku ra bu w̄ri. Domi u n̄ bɛɛ ben tem w̄ɛm̄ baa m̄n n̄o i ko i naasu s̄ndi. Esaun bibun bwesera u Seirin guunun beran tem mɛ w̄ ba n m̄. ⁶ D̄ia ni i ko i di ka sere maa nim mɛ i ko i n̄, i ko i ye kpuro dwewa ben mi. ⁷ Domi Gusunɔ̄ bɛɛn Yinni u bɛɛn s̄ma kpuro domaru kua ma u sun k̄su sanam mɛ sa gbabu baka te bukianam̄. U w̄a ka bɛɛ sere n ka kua ḡis̄o w̄o weeru. Sa n̄ ḡanu bie.

⁸ Ma sa Seirin tem bɛwa mi bɛɛn m̄ro bisibu Esaun bibun bwesera w̄a. Sa n̄ maa tem t̄ɛran swaa mwɛ ye ya d̄o Elatiɔ̄ ka Ēsioni Gebɛɛ. Ma sa ḡsira sa M̄abun gbaburun swaa mwa. ⁹ Yinni Gusunɔ̄ u man sɔ̄wa u nɛɛ, su ku M̄abuba n̄o kuuri, su ku bu tabu w̄ri, domi u n̄ sun ḡanu n̄m̄u s̄ndiamme ben tem̄. L̄tun bibun bwesera u Arin tem mɛ w̄ ba n m̄.

¹⁰ Yellu, Emibara ba w̄a Arin tem mɛ s̄o. Ba s̄awa bwese te ta dam m̄. Ba dabi ba maa gunu nge Anakin bibun bweseru. ¹¹ Gabu ba tamaa ba s̄awa Refaba nge mɛ Anakiba ba s̄a, adama M̄abuba ba ra bu sokuwa Emiba. ¹² Nge m̄ya maa Horiba ba raa w̄a Seirin tem̄o yellu. Ma Esaun bibun bweseru ba bu kpeerasia ma ba sina mi, nge mɛ bɛɛ Isireliba i kua tem mɛ Yinni Gusunɔ̄ u bɛɛ w̄ s̄o.

¹³ Yen biru, Yinni Gusunɔ̄ u wooda w̄ u nɛɛ, su seewo su swaa w̄ri kpa su Ser̄ɛdin daaru t̄bura. Ma sa tu t̄bura. ¹⁴ Saa m̄n di sa seewa Kadesi Baaneɔ̄n di sere sa ka Ser̄ɛdin daaru t̄bura, n kuawa w̄o tena ka n̄ɔ̄ba ita. Be ba raa s̄a tabu kowobu sa ka seema ba n̄ maa w̄a nge mɛ Yinni Gusunɔ̄ u raa gerua ka b̄ri. ¹⁵ Win t̄iwa u bu n̄ma doke u kpeerasia.

¹⁶ Sanam mɛ tabu kowo be kpuro ba gu ba kpa, ¹⁷ sanam mɛ s̄ora Yinni Gusunɔ̄ u man sɔ̄wa u nɛɛ, ¹⁸ t̄ɛ, su M̄abun tem n̄o bura yeru saro kpa su Arin tem bukiana, ¹⁹ su na Am̄niban mi. Adama su ku bu n̄o kuuri, su ku maa ka bu tabu ko. Domi u n̄ sun ḡanu w̄ɛm̄ ben tem mɛ s̄o. Ba s̄awa L̄tun bibun bweseru. Bera u maa tem mɛ w̄ ba n m̄.

²⁰ Tem mɛ, mu raa s̄awa Refaban tem. Domi yellu Refabara ba raa w̄a mi, be, be Am̄niba ba ra soku Sansumiba. ²¹ Bwese te, ta dam m̄o ma ba dabi. Ba gunuwa nge Anakiba. Adama Yinni Gusunɔ̄ u bu Am̄niba n̄ma b̄ria, ba bu gira ma ba sina mi. ²² Nge m̄ya Yinni Gusunɔ̄ u Esaun bibun bweseru kua be ba w̄a Seirio. U dera ba Horiba gira ma ba bu kpeerasia ba sina ben tem̄o sere ka ḡis̄o. ²³ Kafitorigibu ba na saa ben tem di ba Afi be ba w̄a baru kpaan̄o n ka girari Gas̄o kpeerasia ma ba sina ben wus̄o.

²⁴ Yen biru, Yinni Gusunō u nεε, su seewo su swaa wōri kpa su Aanōn daaru tōbura. Wee u koo sun Sihoni Amōre, Hēsibonin sina boko nōmu beria ka win tem. U nεε, su doo su nūn wōri kpa su ka nūn tabu ko. ²⁵ Saa gisōn di u koo de nandabu bu n wāa handunian bwesenu kpuro sōo bēsen sō. Bā n bēsen damu nua, kpa bu diiri berum sō.

Ba Sihoni, Hēsibonin

sina bokon tem wōri

²⁶ Saa Kedemōtin di, na sōmōbu gōra Sihoni, sina bokon mi, kpa bu nūn bōri yendun gari sō bu nεε, ²⁷ u de su win tem bukiana. Swaa doowa sa ko n swīi, sa n gam geramō. ²⁸ Sa ko nūn dīa ni sa ko di ka nim mε sa ko nōn gobi kōsia. U gesi de su win tem bukiana. ²⁹ Esaun bibun bweseru be ba wāa Seirio ka Mōabuba be ba wāa Arin temō ba wura sa ben tem bukiana. U maa de su win tem bukiana su ka Yuudēni tōbura kpa su du tem mε Gusunō bēsen Yinni u sun wē sōo. ³⁰ Adama Sihoni, Hēsibonin sina boko u yina su sara ka win temō. Domi Gusunō bēsen Yinni u win gōru bōbiasia u sun nūn nōmu sōndia nge mε i waamō gisō. ³¹ Ma Yinni Gusunō u man sōōwa u nεε, n mēerio u sun Sihoni ka win tem nōmu beria. Su nūn wōrio su tem mε mwa. ³² Ma Sihoni ka win tabu kowobu ba na ba sun tabu wōri Yahasio. ³³ Ma Gusunō bēsen Yinni u sun nūn nōmu beria. Ma sa nūn kamia wi ka win bibu ka win tabu kowobu kpuro. ³⁴ Sa win wusu kpuro mwēera sa kam koosia mam mam, ma sa tōn durōbu ka tōn kurōbu ka bibu kpuro kpeerasia, baa tōn turo kun tiare. ³⁵ Ma sa ben yaa sabenu ka ben arumani ye sa gura ben wuu si sōo tii koosi. ³⁶ Saa Aroēen di ye ya wāa Aanōn daarun goorō ka wuu ge ga wāa wōwāo n ka da sere Galadio, wuu gaga kun kpīa gu sun ma. Gusunō bēsen Yinni u sun si kpuro nōmu beriawa. ³⁷ Adama sa n Amōniban tem babe ka tem mε mu wāa Yabōkun daarun goorō ka wuu si su wāa guunō ka sere mi Gusunō bēsen Yinni u sun yinari su wōri.

Ba Ogu, Basanin sina bokon

tem mwa

3

¹ Yen biru, sa tem tureru yōōwa sa da Basanio. Ma Ogu, Basanin sina boko ka win tabu kowobu ba na ba sun tabu wōri Edeeo. ² Ma Yinni Gusunō u man sōōwa u nεε, su ku Ogu win berum ko domi u koo sun nūn nōmu beria, wi ka win tabu kowobu ka win tem kpuro. Sa ko nūn kuawa nge mε sa Sihoni, Amōreban sina boko kua, wi u wāa Hēsibonio. ³ Ma Gusunō bēsen Yinni u sun Ogu, Basanin sina boko nōmu beria ka win tabu kowobu kpuro. Sa bu kamia sa kpeerasia, baa tōn turo sa n deri. ⁴ Sa win wusu kpuro mwēera, baa teu ga n kpīa gu sun ma. Siya wusu wata ye ya wāa Aagōbun temō Basanio. Ogun tema sere mi. ⁵ Wuu si kpuro su gbāranu mōwa ni nu gunu, ma ba nu gambo sisugii kua ba ra ka kenε. Wusu maa wāa su dabi mi, si ba n gbāranu toosi. ⁶ Sa si kpuro mwēera ma sa tōn durōbu ka tōn kurōbu ka bibu kpuro kpeerasia nge mε sa Sihoni, Hēsibonin sina boko kua. ⁷ Ma sa wuu sin yaa sabenu ka sin arumani gura sa tii yiya.

Ba Galadin tem bōnu kua

⁸ Nge mēya sa ka Amōreban sinambu yiru yen tem mwa Yuudēnin sōo yari yeru gia saa Aanōn daarun di n ka da Hēemōon guuro. ⁹ Sidonigibu ba ra Hēemōon guu te sokuwa Sirioni, kpa Amōreba bu maa tu soku Seniri. ¹⁰ Sa

Basanin sina boko Ogun wusu kpuro tabu di. Siya wuu si su wāa gunguru wollo ka Galadin temo ka Basanin tem me kpuro soo n ka girari Salikao ka Edeeo. ¹¹ N deema Refaban bweseru soo, Ogu, Basanin sina boko, wi turowa u raa tie. Kpakoro sisuguru soora ba win goru doke. Kpakoro te, ta wāa Amoniban wuu maro Raba. Ten deebu saawa gam soonu nooba nne. Ma ten yasum saa gam soonu nne.

¹² Saa ye soora na Rubenin bweseru ka Gadin bweseru tem me we me mu wāa Aaonon bera gia Aroeen soo yesan nom geu gia ka wuu si su wāa Galadin guunun bee tia. ¹³ Ma na Manasen bweserun bonu Galadin tem sukum me mu tie we ka Basanin tem mi Ogu u raa bandu dii. N deema Aagobun tem ka Basanin tem meya ba ra maa soku Refaban tem. ¹⁴ Yairi, Manasen bii, u Aagobun tem kpuro mwa n ka da Gesuriba ka Maakatigibun tem noo bura yeru. Ma u wuu si su wāa tem me soo soka Yairin wusu nge me ba su sokumo sere ka gison giso. ¹⁵ Ma na Makiri Galadin tem we. ¹⁶ Ma na Rubenin bweseru ka Gadin bweseru Galadin tem bee tia we n ka da Aaonon daaro sere ka Yabokun daaro. Aaonon daara ta saa tem men noo bura yeru soo yesan nom dwaru gia, ma Yabokun daaru ta maa bu burane ka Amoniba. ¹⁷ Ben tem meya mu wāa Yuudenin wowa, saa Genesaretin daa burerun di n ka da nim woku baruguu. Ma mu da sere ka Pisigan guuru soo yari yeru gia.

¹⁸ Saa ye soo, ma na bee wooda yeni we na nee, te, wee Gusuno besen Yinni u bee tem me we i n mo. Te, bee tabu kowobu kpuro, i been tabu yanu suo kpa i Yuudeni tabura ka beegibu Isireliba sannu. ¹⁹ Been kurabu ka been bibu ka been yaa sabe ni tonawa i ko i deri wuu si na bee we soo. ²⁰ I been mero bisibu somio sere Gusuno besen Yinni u ka bu swii ben temo nge me u bee kua, kpa bu sina tem me soo me u koo bu we Yuudenin soo kpee yeru gia. Saa ye soora i ko i wura been temo me na bee we.

²¹ Ma na Yosue wooda yeni we na nee, win noni yi wa ye Gusuno besen Yinni u sinambu yiru ye kua. Nge meya u koo maa sinambu kpuro kua be u koo ka tabu ko sanam me i Yuudeni tabura. ²² I ku bu nasia, domi Gusuno besen Yinni u koo bee sanna.

Mawisi u n du

Kananin temo

²³ Saa ye soo, na Yinni Gusuno suuru kana na nee, ²⁴ Gusuno nen Yinni, a ne wunen som kowo wunen kpāaru ka wunen dam bakam kookoo gbiikisu soosi. Yinni goo sari wollo ka temo wi u koo kpi u ko ye a ra ko. ²⁵ A de n Yuudeni tabura kpa n tem buram me wa guru gio mi guu buranu wāa ka maa Libani.

²⁶ Adama Yinni Gusuno u ka man maru kua been so ma u yina u nen kanaru no. U nee, ya tura me. N ku maa nun yen gari so. ²⁷ U nee, n yowo Pisigan guurun wii kpiro kpa n noni seeya n meeri soo yesan nom geu gia ka soo yesan nom dwaru gia ka soo kpee yeru gia ka sere maa soo yari yeru gia. Adama na n Yuudeni taburamo. ²⁸ U nee, n Yosue bwisi keeyo kpa n nun dam ke, n de u warguru mo. Domi wiya u koo Yuudeni tabura kpa u Isireliba kpara u ka bu tem me we me kon wa mi.

²⁹ Ma sa sina wowa mi, Beti Peorin deedeeru.

I Yinni Gusunan wooda

mem nawa

4

¹ Te, bee Isireliba, i yiirebu ka woodaba swaa dakio be na bee weemo. I ye mem nawa kpa i wa i n wāa, kpa i du tem me soo, me Gusuno besen baababan

Yinni u bɛɛ wɛ. ² I ko i win woodaba mem nɔɔwawa nge me na bɛɛ ye wɛ. I ku gāanu ganu sosi ye sɔɔ, i ku maa gāanu ganu kawa. ³ Bɛɛn nɔni yi wa ye Gusunɔ bɛsɛn Yinni u kua Baali Peorigiin sɔ. U tɔmbu kpeerasia kpuro bɛɛ sɔɔ be ba da ba nɔn sāwa. ⁴ Adama bɛɛ be i Gusunɔ bɛsɛn Yinni naane sāa, bɛɛya i wāa wāaru sɔɔ gisɔ.

⁵ Wee na bɛɛ yiirebu ka woodaba wɛ nge me Gusunɔ bɛsɛn Yinni u man sɔɔwa n ko. I ko i ye mem nɔɔwawa tem me u koo bɛɛ wɛ sɔɔ. ⁶ I n ye mem nɔɔwa ma i ye swii dee dee, bwese ni nu tie nɔn n wooda ye nua, nu koo bɛɛ garisiwa yɛrobu ka bwisigibu, kpa nu nɛɛ, anna a bwese baka ten yɛru ka bwisi wa! ⁷ Sā n Gusunɔ bɛsɛn Yinni somiru kana u ra n ka sun wāa saa kpuro. Bweseru gara wāa baa ni nu kpāaru bo sɔɔ, te ta Yinni mɔ nge me? ⁸ Bweseru gara wāa baa ni nu kpāaru bo sɔɔ tɛn yiirebu ka ten woodaba ba sāa dee dee nge wooda be na bɛɛ wɛ gisɔ?

Isireliba bayɔra

Yinni Gusunɔn wuswaaɔ

Horebun guurɔ

⁹ I n tii se kpa i ku duari bɛɛn wāaru kpuro sɔɔ ye i wa ka nɔni. I ku maa de yu yari bɛɛn gɔrun di. I ye bɛɛn bibu ka maa bɛɛn bibun bibu nɔɔsio.

¹⁰ I tɔɔ te yaayo tɛ sɔɔ i da i yɔra Gusunɔ bɛsɛn Yinnin wuswaaɔ Horebun guurɔ sanam me u man sɔɔwa u nɛɛ, n bɛɛ Isireliba kpuro mennama win mi, kpa u bɛɛ win woodaba sɔ, kpa i gia nge me i ko i ka nɔn mem nɔɔwa bɛɛn wāarun tɔru kpuro sɔɔ kpa i maa ye bɛɛn bibu nɔɔsia. ¹¹ Ma i mennama i na i yɔra guu ten nuurɔ tɛn min di dɔɔ buri yi yarimɔ yi wɔllu girari dɔɔ wiisu ka guru wii wuroru sɔɔ. ¹² Ma Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ gari kua dɔɔ yara sɔɔn di. I win nɔɔ nua adama i n nɔn wa. ¹³ U ka bɛɛ arukawani bɔkua u nɛɛ, i win wooda wɔkuru mem nɔɔwɔ te u yoru kpee bɛsi yiru sɔɔ. ¹⁴ Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u man yiire n bɛɛ wooda wɛ kpa i ye mem nɔɔwa tem me i ko i mwa sɔɔ.

Ba Isireliba kirɔ mɔ

būu sāanun sɔ

¹⁵ Wee, i n Yinni Gusunɔn tii wa sanam me u ka bɛɛ gari kua dɔɔ yara sɔɔn di Horebun guurɔ. Yen sɔ, i n tii se, ¹⁶ i ku ra ka nɔn torari i bwāarokunu ko ni nu ka tɔn durɔ weene n kun me tɔn kurɔ, ¹⁷ n kun me yaa ye ya sɔimɔ tem sɔɔ, n kun me gunɔ, ¹⁸ n kun me yaa ye ya kabirimɔ temɔ, n kun me swāa. ¹⁹ I n nɔni seeya wɔllɔ i ka sɔɔ ka suru ka kperi mɛeri ka kpuro ye ya wāa mi, i ku de yu bɛɛ gawa i ka yiira i ye sɔ. Yeba kpurowa Gusunɔ bɛsɛn Yinni u handunian bwesenu kpuro deria nu n mɔ. ²⁰ Adama bɛɛ, u bɛɛ nɔma nɛnuu u yara Egibitigibun nɔni yi ba bɛɛ sɔɔmɔn di kpa i n ka sāa win tɔmbu nge me i sāa gisɔ.

²¹ Ma Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ka man mɔru kua bɛɛn sɔ. U bɔrua u nɛɛ, na n Yuudeni tɔburamɔ, na n maa duɔ tem gem me sɔɔ, me u koo bɛɛ wɛ i n mɔ. ²² Miniwa kon kpuna n gbi. Na n Yuudeni tɔburamɔ. Adama bɛɛ, i ko ye tɔbura kpa i tem gem me mwa i sina mi. ²³ I n tii se kpa i ku duari arukawani ye Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ka bɛɛ bɔkua. I ku ra tii bwāarokunu kua ni nu ka gāanu weene ni u bɛɛ yinari i ko. ²⁴ Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sāawa nge dɔɔ wi u ra kam koosie, u maa sāa nisinugii.

²⁵ I n sina n ka te tem me Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ nɔɔ mwɛɛru kua sɔɔ, ma i bibu ka debuminu wa, i ku ra nɔn torari i tii bwāarokunu kua ni nu ka gāanu weene, i ku maa kɔsa gaa ko ye ya koo win mɔru seeya. ²⁶ I n tora ten bweseru kua, na bɛɛ sɔɔmɔ na siremɔ gisɔ, wɔllu ka tem mu sāa nɛn seeda ma i ko i gbiwa

tem me i ko i mwa mi sō Yuudenin guru giō. Bēen wāaru ta ñ dakaa dō. Ba koo bēe kpeerasiawa mam mam. ²⁷ Yinni Gusunō u koo de i n yarinewa bwese tukunun suunu sō kpa i kun dabi yāatem mi u dera i yoru dimō. ²⁸ Miya i ko i būnu sã ni tōmba kua ka dāa ñ kun me ka kpenu ni nu ku ra yam wa, nu ku ra gari nō, nu ku ra maa nuburu nō. ²⁹ Miya i ko i Gusunō bēsen Yinni kasu. I n nūn kasu ka bēen gōru kpuro, ka bēen bwēra kpuro, i ko i nūn wa. ³⁰ Ye na bēe sōwa mi kpuro yā ñ koorā, ma i wāa nōni swāaru sō, i ko i gasiramawa Gusunō bēsen Yinnin mi kpa i wure i nūn mēm nōwa. ³¹ Domi u sāawa wōnwōndugii wi u kun bēe derimō. U ñ bēe kpeerasiamō. U ñ maa duarimō arukawani ye u ka bēen baababa bōkua ka bōri.

Isireliba ba kua seeda

³² I bwisikuo ye ya koorā yellu, ye ya koorā tēe tēebun di saa mìn di Gusunō u tōnu taka kua handunia sō. I bwisikuo ye ya koorā handunian goonu nne kpuro sō. Gāa maamaakiginu ganu nu koorē nge nini? I nōre ba gāanu gerure nge mēni? ³³ Bweseru gara wāa te Yinni Gusunō u ka gari koorē dō yara sōn di nge bēe ma ta wāa ta wasi? ³⁴ Yinni goo u win tōmbu wōrare ben yiberēban nōman di ka win dam bakam, ka laakari mēeribu, ka yīrenu, ka sam maamaakiginu, ka tabu, ka win dam ka gāa nanumginu nge me Gusunō bēsen Yinni u Egibitigibu kua bēen wuswaa? ³⁵ Bēeya i kua seeda kpa i ka gia ma Gusunō turowa u sāa Yinni. Goo maa sari nge wi. ³⁶ U dera i win nō nua wōllun di u ka bēe sōsinu wē kpa i ka nūn mēm nōwa. U maa dera i dō wa temō ma u ka bēe gari kua wi sōn di. ³⁷ U bēen baababa kīa ma u bēe gōsa bēe be i sāa ben hibun bweseru. Yen sōna u bēe yarama Egibitin di ka win dam bakam. ³⁸ U bēe bwese tukunu gira ni nu bēe dabiru ka dam kere ma u bēe kpara u ka dua ben temō u bēe mu wē nge me i waamō giō. ³⁹ N n mēn na, i bwisikuo giō kpa i n yē ma Gusunō turowa u sāa Yinni wōllō ka temō. Goo maa sari nge wi. ⁴⁰ I win woodaba ka win yiirebu mēm nōwō bi na bēe wēemō giō, kpa i wa i n bōri yēndu mō bēe ka bēen bibun bweseru kpa bēen wāaru tu dakaa da tem me sō, me Gusunō bēsen Yinni u bēe wēemō.

Mōwisi u wusu ita gōsa

mi ba ko n da kpikuru de

⁴¹ Mōwisi u wusu ita gōsa Yuudenin sō yari yeru gia, ⁴² kpa su n sāa kpiki yenu. Wi u tōnu gō ka samba, u ñ daa ka yēro mōru nēni, u ko n da kpikuru de mi, u ka win wāaru bere. ⁴³ Rubenin tem sō, u Beseri gōsa ye ya wāa gunguru wōllō mi gāanu ku ra kpi. Gadin temō, u Ramōti gōsa ye ya wāa Galadiō. Manasen tem sō, u Golani gōsa ye ya wāa Basanin temō.

MŌWISIN SŌSIRU YIRUSE

⁴⁴⁻⁴⁵ Mōwisi u Isireliba yiirebu ka woodaba ka sōsinu wē sanam me ba yarima Egibitin di. ⁴⁶ Saa ye, ba wāa Yuudenin sō yari yeru gia wōwaa, Bēti Peorin deedeeru, Sihoni, Amāreban sina bokon temō wi u wāa Hēsiyonio. Wiya Mōwisi ka Isireliba ba kamia sanam me ba yarima Egibitin di. ⁴⁷ Ma ba win tem mwa ka maa Ogu, Basanin sina bokon tem. Amāreban sinambu yiru ye, ba raa wāawa ba bandu dii Yuudenin guru giō sō yari yeru gia. ⁴⁸ Ben tem mēn nō bura yera dawa Aroēē, Aanōn daaruŋ gooro sere n ka girari guu te ba mō Hēemōwō te ba maa sokumō Siōni, ⁴⁹ ka tem me mu wāa Yuudenin wōwaa sō yari yeru gia n ka girari nim wōku bōruguu sere n ka da guu te ba mō Pisigan nuuro.

Wooda wōkuru

5

1 Mɔwisi u Isireliba kpuro sokusia ba menna ma u bu sɔɔwa u neɛ, beɛ Isireliba i wooda ka yiirebu swaa dakio i nɔ bi na beɛ wɛɛmɔ gisɔ. I bu nenuo kpa i bu mem nɔɔwa mam mam. 2 Gusunɔ besen Yinni u ka sun arukawani bɔkuwa Horebun guurɔ. 3 N n̄ besen baababa tɔna u ka ye bɔkuwa, adama ka besen tiwa beɛ be sa wāa sa wasi mini gisɔ. 4 Yinni Gusunɔ u ka beɛ gari kua nɔni ka nɔni guuru wɔllɔ saa dɔɔ yara sɔɔn di. 5 Saa ye sɔɔ, ma na yɔ beɛ ka win suunu suunuka sɔɔ na ka beɛ tusiamɔ ye u gerumɔ, domi i n̄ yɔɔwe guu ten wɔllɔ yɛn sɔ i dɔɔ win berum mɔ. U neɛ,

6 wiyā u sāa Gusunɔ besen Yinni. Wiyā u sun yarama Egibitin di mi sa raa wāa sa yoru dimɔ.

7 U maa neɛ, sa n̄ ko n maa Yinni goo mɔ wi baasi.

8 Su ku ra tii bwāaroku gagu kua ga n ka gāanu weene wɔllɔ, n̄ kun me temɔ, n̄ kun me nim sɔɔ. 9 Su ku ra yiira su nu sā. Domi wi, Gusunɔ besen Yinni u sāawa nisinugii. U ra baababan durum mɔɔru mwe ben bibun mi, be ba n̄n tusan suunu sɔɔ sere ka ben bibun bibɔ. 10 Adama be ba n̄n kī ma ba win woodaba mem nɔɔwammɛ u ra ben bibun bweserun n̄ɔɔm n̄ɔɔm (1.000) wɔn wɔndu kue.

11 Su ku ra wi, Gusunɔ besen Yinnin yīsiru soku kam. Domi wi u win yīsiru soka kam, u koo yēro sɛɛyasla.

12 Su tɔɔ wɛrarugiru mem nɔɔwɔ su tu beɛɛ wɛ nge me wi, Gusunɔ besen Yinni u sun yiire. 13 Sɔɔ nɔɔba tia sɔɔra sa ko n da besen sɔma kpuro ko. 14 Adama sɔɔ nɔɔba yiruseru ta sāawa Gusunɔ besen Yinnin tɔru tɛ sɔɔ u wɛra. Yen sɔ, su ku ra sɔmburu garu ko beɛ ka besen bibu ka besen sɔm kowobu ka besen keteba ka besen ketekunu, besen yaa sabenu kpuro gesi, ka maa sɔɔ wi u wāa besen yenuo. Beɛ kpuro sa ko wɛrawa. 15 Su yaayo nge me sa raa yoru dimɔ Egibitiɔ, ma wi, Gusunɔ besen Yinni u sun yarama min di ka win dam bakam. Yen sɔna u sun yiire su tɔɔ wɛrarugii te mem nɔɔwa.

16 Su besen tundobu ka besen merobu beɛɛ wɛɛyɔ nge me wi, Gusunɔ besen Yinni u sun yiire kpa besen wāaru tu daka da kpa sa n bɔri yendu mɔ tem me u sun wɛ sɔɔ.

17 Su ku ra tɔnu go.

18 Su ku ra sakararu ko.

19 Su ku ra gbeni.

20 Su ku ra goo gari mani.

21 Su ku ra besen tɔnusin kurɔ bine ko, n̄ kun me win diru, n̄ kun me win gberu, n̄ kun me win sɔm kowo tɔn durɔ n̄ kun me tɔn kurɔ, n̄ kun me win ketɛ, n̄ kun me win keteku, win gāanu kpuro gesi.

22 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u nɔɔ sua guuru wɔllɔ u beɛ win tɔmbu kpuro sɔɔwa dɔɔ yara sɔɔn di ka guru wii wuroru sɔɔn di ka guru wii sinumgirun di, u n̄ gāanu sosi. Yen biru, u ye yorua kpee besi yiru sɔɔ u man wɛ.

Mɔwisi u sāawa Yinni Gusunɔn gɔro

23 Sanam me i Yinni Gusunɔn nɔɔ ge nua guru wii sinumgiru sɔɔn di, guuru wɔllɔ tɛn mi dɔɔ u wāa, yera beɛn bwese kerin wirugibu ka beɛn guro gurobu ba na ne Mɔwisin mi. 24 Ma ba neɛ, wee Gusunɔ besen Yinni u bu win yiikon girima ka win kpāaru sɔɔsi. Ba win nɔɔ nua dɔɔ yara sɔɔn di. Gisɔ, ba wa ma Gusunɔ u ka tambu gari kua ma ba wāa ba n̄ gu. 25 Adama mban sɔna ba koo de dɔɔ boko wi, u bu di kpa bu gbi. Domi bā n Gusunɔn nɔɔ nɔɔmɔ me, ba koo gbi. 26 Wara u Yinni Gusunɔ wi u ra n wāan gari nɔɔre dɔɔ yara sɔɔn di nge be, ma yero u wāa u n̄ gu. 27 Yen sɔ, ne Mɔwisi, n susio Gusunɔ besen Yinnin bɔkuo

kpa n swaa daki ye u gerua. Yen biru, kpa n bu ye nɔ̄sɔ̄sia. Ba koo ye nɔ̄, kpa bu ka ye sɔ̄mburu ko. ²⁸ Ma Yinni Gusunɔ̄ u nua ye ba man sɔ̄ɔ̄wa. Ma u nɛɛ, ye ba gerua mi kpuro gari bureya. ²⁹ Bɔ̄ n koo raa kp̄i bu n̄n ben ḡɔ̄ru wukia nge mɛ, bu ka n̄n bɛɛɛ wɛ kpa bu win woodaba mɛm nɔ̄ɔ̄wa, ba ko n daa b̄ɔ̄ri yendu mɔ̄ be ka ben bibun bweseru sere ka baadommaɔ̄. ³⁰ Yen s̄ɔ̄ tɛ, u nɛɛ, n doo n bu s̄ɔ̄ bu wuro ben kuu bekuruginɔ̄. ³¹ Adama u nɛɛ, nɛ, n sinɔ̄ ka wi, kpa u man woodaba ka s̄ɔ̄sinu ka yiirebu s̄ɔ̄ ye kon bu wɛ bu mɛm nɔ̄ɔ̄wa tem mɛ u bu wɛɛmɔ̄ sɔ̄ɔ̄.

³² Ma Mɔ̄wisi u maa bu sɔ̄ɔ̄wa u nɛɛ, i wooda be kpuro mɛm nɔ̄ɔ̄wɔ̄ mam mam be Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ. I ku ra gam gɛra be sɔ̄ɔ̄n di. ³³ I swaa ye sw̄iyo mam mam kpa bɛɛn w̄aru tu dakaɔ̄ da kpa i n b̄ɔ̄ri yendu mɔ̄ tem mɛ wi, Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ wɛ sɔ̄ɔ̄.

I Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni k̄ɔ̄

6

¹ Mɔ̄wisi u maa nɛɛ, wee wooda ka s̄ɔ̄si ni Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u man yiire n bɛɛ wɛ i mɛm nɔ̄ɔ̄wa tem mɛ i ko i mwa sɔ̄ɔ̄. ² Nge mɛya i ko i ka Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni bɛɛɛ wɛ bɛɛn w̄arun t̄ru kpuro sɔ̄ɔ̄ kpa i win woodaba ka win yiirebu mɛm nɔ̄ɔ̄wa be na bɛɛ wɛɛmɔ̄ bɛɛ ka bɛɛn bibu ka bɛɛn debuminu kpa bɛɛn w̄aru tu wa tu dakaɔ̄ da. ³ Bɛɛ Isireliba, i ko i ye swaa dakiwa kpa i ye mɛm nɔ̄ɔ̄wa kpa i wa i n b̄ɔ̄ri yendu mɔ̄ kpa i marura i dabia nge mɛ Gusunɔ̄ bɛsɛn baababan Yinni u sun sɔ̄ɔ̄wa sanam mɛ u sun tem nɔ̄ɔ̄ mwɛɛru kua mi tim ka bom mu kokuma.

⁴ Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ̄. Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni turowa u s̄aa kpuron Yinni. ⁵ I n̄n k̄ɔ̄ ka bɛɛn ḡɔ̄ru kpuro ka bɛɛn bw̄era kpuro ka bɛɛn dam kpuro. ⁶ Wooda be na bɛɛ wɛɛmɔ̄ ḡisɔ̄, i de ba n w̄a bɛɛn ḡɔ̄ruɔ̄. ⁷ I bɛɛn bibu yen keu kuo kpa i n da ka bu yen gari ko yenuɔ̄ ka swaaɔ̄ i n wuu dɔ̄ɔ̄ ka saa ye i ko i kpuna ka saa ye i seewa. ⁸ I de ya n gb̄inisi bɛɛn nɔ̄maɔ̄ ka bɛɛn sirinɔ̄ kpa i ku ra ka ye duari. ⁹ I ye yoruo bɛɛn dian gambon kadiriba sɔ̄ɔ̄ ka wuun duu yerun kɔ̄nnɔ̄sɔ̄.

Isireliba, i ku Gusunɔ̄

bɛsɛn Yinni duari

¹⁰ Sanam mɛ Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ kpara u ka da tem mɛ u koo bɛɛ wɛ sɔ̄ɔ̄, nge mɛ u bɛsɛn baababa, Aburhamu ka Isaki ka Yakɔ̄bu nɔ̄ mwɛɛru kua, i ko i wuu bakasu ka wuu burɔ̄su wa si i n̄ banɛ, ¹¹ ka yenu si su arumani bwese bweseka yiba ye i n̄ kasu ka dɔ̄kɔ̄ba be i n̄ gba ka resemba ka olifiba be i n̄ duure. ¹² I ko i d̄ianu wa siki siki i n̄ dimɔ̄. Adama i n̄ tii sɛ kpa i ku ra Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni duari wi u sun yara Egibitin di mi sa yoru di. ¹³ I ko i n̄n nasiawa kpa i n̄ wi turon w̄aru w̄a. Win ȳisira i ko i n̄ da ka b̄ɔ̄re. ¹⁴ I ku ra da i bwese tuku ni nu ka bɛɛ sikerenen b̄nu s̄a. ¹⁵ Domi Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u w̄a bɛsɛn suunu sɔ̄ɔ̄. U s̄aawa n̄isinugii. N n̄ mɛn na, i n̄ tii sɛ. I ku ra win m̄ɔ̄ru seeya kpa u bɛɛ kpeerasia handunia sɔ̄ɔ̄. ¹⁶ I ku ra win dam mɛeri i ka wa mɛ mu nɛ nge mɛ i kua sanam mɛ i w̄a Masɔ̄. ¹⁷ Adama i win woodaba ka win s̄ɔ̄sinu ka win yiire bi u bɛɛ wɛ mɛm nɔ̄ɔ̄wɔ̄ dee. ¹⁸⁻¹⁹ I n̄ mɔ̄ ye ya w̄a Yinni Gusunɔ̄n n̄ni sɔ̄ɔ̄, i ko i b̄ɔ̄ri yendu wa kpa i tem gem mɛ mwa sanam mɛ u bɛɛn yibɛɛba gira u kpa. Domi u bɛsɛn baababa nɔ̄ mwɛɛru kua ka b̄ɔ̄ri u nɛɛ, u koo bu mu wɛ.

²⁰ S̄ɔ̄ teeru bɛɛn bibu b̄a n̄ bɛɛ bikia ba nɛɛ, mban s̄ɔ̄na Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wooda beni ka s̄ɔ̄si nini ka yiire bini wɛ, ²¹ kpa i bu wisi i nɛɛ, sa raa s̄aawa Egibiti sunɔ̄n yobu Egibiti mi, ma Yinni Gusunɔ̄ u sun yarama min di ka win

dam bakam. ²² U sɔ̄m maamaakiginu kua nu kp̄a bɛsɛn nɔ̄ni biru. Niya u ka Egibitigii be, ka ben sina boko ka win yɛnugibu nɔ̄ni sw̄aaru kp̄ɛ. ²³ Ma u sun yarama min di u ka sun da tem mɛ sɔ̄ɔ, mɛ u bɛsɛn baababa nɔ̄ɔ mwɛɛru kua ka b̄ɔri u nɛɛ, u koo bu w̄ɛ. ²⁴ Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u sun yiire u nɛɛ, su wooda be kpuro mɛm nɔ̄wɔ, kp̄a su n̄n bɛɛɛ w̄ɛ. Saa yera b̄ɔri yɛnda ko n sun w̄asi baadomma kp̄a u n sun k̄osu nge mɛ u m̄ɔ gisɔ. ²⁵ S̄a n wooda be kpuro mɛm nɔ̄wɔa dee nge mɛ u sun yiire, saa yera sa ko n s̄aa gemgibu win wuswaaɔ.

Isireliba ba s̄aawa

Yinni Gusunɔ̄n tɔmbu

7

¹ Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u koo de i du tem mɛ i ko i mwa sɔ̄ɔ kp̄a u bwese dabi nini gira bɛɛn wuswaan di. Niya, Hɛtiba ka Girigasiba ka Amɔrɛba ka Kananiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba. Nu s̄aawa mi bwesenu nɔ̄ɔba yiru ni nu bɛɛ dabiru kere ma nu bɛɛ dam kere. ² U koo bɛɛ bu nɔ̄mu bɛria kp̄a i bu kamia i kpeerasia. I ku ra ka bu arukawani b̄ɔke, i ku ra maa ben wɔ̄nwɔndu ko. ³ I ku ra ka bu nɔ̄ɔ tia ko i suana bɛɛ ka be. I ku ra bɛɛn bii wɔ̄ndiaba ben bii aluwaaasiba k̄ɛ bu sua kurɔbu. I ku ra maa ben bii wɔ̄ndiaba kasu bɛɛn bii aluwaaasiba bu sua kurɔbu. ⁴ Domi ba koo de bɛɛn bibu bu gɛra Yinni Gusunɔ̄n swaan di bu ben b̄unu s̄a, kp̄a Yinni Gusunɔ̄ u ka bɛɛ m̄ɔru ko u bɛɛ kpeerasia mii mii. ⁵ Wee nge mɛ i ko i bu kua. I ko i ben b̄uu turanu suririwa, kp̄a i ben bw̄arokunu k̄osuku i d̄ɔɔ mɛni. ⁶ Domi i s̄aawa bwese te Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u wuna nenem handunian bwese ni nu tie sɔ̄ɔn di, kp̄a i n ka s̄aa win tɔmbu.

Yinni Gusunɔ̄ u s̄aawa

naanegii

⁷ N ñ mɔ yɛn s̄ɔ i bwesenu kpuro dabiru kere Yinni Gusunɔ̄ u ka bɛɛ arukawani b̄okua. Bɛɛya i mam piiburu bo bwesenu kpuro sɔ̄ɔ. ⁸ Adama Yinni Gusunɔ̄ u bɛɛ k̄iwa ma u k̄i u win nɔ̄ɔ mwɛɛru yibia te u bɛɛn baababa kua. Yen s̄ɔna u bɛɛ yarama ka win dam bakam Egibiti sunɔ̄n yorun di.

⁹ Yen s̄ɔ, i de i n yɛ ma Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinniwa u s̄aa Gusunɔ̄. U ra win arukawani nenɛ ka be ba win woodaba mɛm nɔ̄ɔwammɛ sere ka ben bibun bweserun nɔ̄ɔm nɔ̄ɔm wɔ (1.000). Be ba n̄n k̄i, u ku ra bu t̄onu kandu kue. ¹⁰ Adama u ra be ba n̄n tusa ben k̄osa k̄osiewa u bu kpeerasia yande. ¹¹ Yen s̄ɔ, i win woodaba ka win yiirebu ka win s̄ɔs̄ɔsinu mɛm nɔ̄wɔ ni na bɛɛ w̄ɛm̄ɔ gisɔ, kp̄a i ka ye s̄ɔmburu ko.

¹² I n wooda be swaa daki, ma i bu mɛm nɔ̄wɔa, u ko n arukawani ye neniwa mam mam ye u ka bɛsɛn baababa b̄okua ka b̄ɔri. ¹³ U koo bɛɛ k̄iɛ kp̄a u bɛɛ domaru kua u de i dabi. U koo bɛɛn bibu domaru kua ka d̄iɛ ni i duura ka d̄iɛ binnu ka d̄aa bii ni ba ra ka tam ko ka ni ba ra ka gum ko. U koo de bɛɛn naa ḡɔsu ka bɛɛn ȳaa ḡɔsu ka bɛɛn boɔ ḡɔsu su kuura tem mɛ sɔ̄ɔ, mɛ u nɔ̄ɔ mwɛɛru kua ka b̄ɔri u nɛɛ, u koo bɛɛn baababa w̄ɛ. ¹⁴ U koo bɛɛ domaru kua n bwesenu kpuro kere. Bɛɛ sɔ̄ɔ, t̄ɔn durɔ goɔ, ñ kun mɛ t̄ɔn kurɔ goɔ kun m̄ɔ w̄iɔ. Mɛya bɛɛn yaa saberu gara kun maa gimare m̄ɔ. ¹⁵ Yinni Gusunɔ̄ u koo de baranu nu ka bɛɛ tonda. I yɛ bara k̄osu ni u raa Egibitigibu sure. U ñ derimɔ ten garu tu bɛɛ deema. Adama be ba bɛɛ tusa, bera u koo nu sure.

¹⁶ I ko i bwesenu kpuro kpeerasiawa mam mam ni Yinni Gusunɔ̄ u bɛɛ nɔ̄mu bɛria. I ku ra nin wɔ̄nwɔndu ko, i ku ra maa nin b̄unu s̄a. Domi b̄uu ni, nu ko n s̄aawa yina bɛɛn s̄ɔ.

Yinni Gusunɔ̄wa

u win tɔ̄mbu kɔ̄su

¹⁷ Sɔ̄rɔ̄kudo i ko i gere bɛɛn gɔ̄ruɔ̄ i nɛɛ, bwese ni, nu bɛɛ dam kere. Amɔ̄na i ko i ko i ka nu gira. ¹⁸ I ku nin bɛrum ko. I yaayo ye Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u Egibitigibu kpuro ka ben sunɔ̄ kua. ¹⁹ Bɛɛn nɔ̄ni yi wa nɔ̄ni swāa baka te u bu kpɛɛ ka sɔ̄m maamaakigii ni u kua ka win dam bakam mɛ u sɔ̄si sanam mɛ u bɛɛ yarama tem mɛn di. Nge mɛya u koo maa bwese ni kpuro kua nin bɛrum i mɔ̄ mi. ²⁰ U koo nu susu bakanu sure sere be ba kisira ba kuku yenu kasu bu ka kpeera mam mam. ²¹ I ku diiri bwese nin sɔ̄. Domi Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u ka bɛɛ wāa wi, wi u kpā ma u nanum mɔ̄. ²² U koo bɛɛ bwese ni kpuro gira kpurɛ kpurɛ. I n̄ kpɛ̄ i nu kpeerasia mii mii gbeeku yɛɛ yi ku ka bɛɛ yibusin sɔ̄. ²³ Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni wi, u koo bɛɛ bu nɔ̄mu beria. U koo de bu duki su bɛɛn wuswaan di sere bu ka kpeera mam mam. ²⁴ U koo bɛɛ ben sinambu nɔ̄mu beria kpa i de ben yīsiru tu gbi handunia sɔ̄. Ben goo kun yōramɔ̄ bɛɛn wuswaa. I ko i bu kpeerasiawa kpuro. ²⁵ I ko i ben bwāarokunu dɔ̄o meniwa. I ku nin sii geesu ka nin wura ye ba nu sebusie binɛ ko i sua kpa yu ku raa ko bɛɛn yina. Domi ya sāawa disi wi, Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinnin mi. ²⁶ I ku ra bwāaroku nin bweseru duusia bɛɛn diao. I n̄ kua mɛ, i ko kam kowa ka ni sannu. I ko i nu bwēra yariwa, i nu garisi disiginu. Domi nu koo kam kowa.

*Yinni Gusunɔ̄ u Isireliba**sɛɛyasia gbaburɔ̄***8**

¹ I wooda be mɛm nɔ̄wɔ̄ be na bɛɛ wɛ̄ɛmɔ̄ gisɔ̄ kpa bɛɛn hunde yu daka da, kpa i marura i dabia, kpa i du tem mɛ sɔ̄, mɛ Yinni Gusunɔ̄ u nɔ̄ mwɛɛru kua ka bōri u nɛɛ, u koo bɛɛn baababa wɛ̄. ² I yaayo sanum bakam mɛ Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u dera sa sīa gbaburɔ̄ sere wɔ̄o weeru. Ma u bɛsɛn laakari mɛɛra, u dera sa nɔ̄ni sɔ̄ra su ka tii kawa kpa u ka bɛsɛn gɔ̄run bwisikunu gia, kpa u wa sà n ko win wooda mɛm nɔ̄wan na, n̄ kun mɛ su ye yina. ³ U dera sa nɔ̄ni sɔ̄ra sa wahala kua gɔ̄run sɔ̄, su ka tii kawa ma u sun manna wɛ̄, dia ni bɛsɛ ka bɛsɛn baababa sa n̄ daa yɛ̄. Nge mɛya u ka sun sɔ̄si ma tɔ̄nu kun ko n̄ wāa dīanu tɔ̄nan sɔ̄ ma n̄ kun mɔ̄ wi, Gusunɔ̄n gere kpuron sɔ̄. ⁴ Wɔ̄o weeru ye sɔ̄, bɛsɛn yānu kun kpeere, bɛsɛn naasu kun maa mɔ̄sire. ⁵ I n̄ yɛ̄ ma Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u sun nɔ̄ni dokewa nge mɛ tɔ̄nu u ra win bii nɔ̄ni doke. ⁶ I Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinnin woodaba mɛm nɔ̄wɔ̄ i sī win swɛɛ sɔ̄, kpa i n̄n̄ nasia.

Kirɔ̄ kəkiribun sɔ̄

⁷ Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ duusia tem gem sɔ̄, mi nim tori ka yerusu ka bwii dabira wāa wɔ̄wi sɔ̄ ka guunɔ̄. ⁸ Alikama ka dobi ka dāa bii ni ba mɔ̄ resɛm ka figi ka gerenadi ya kpia tem mɛ sɔ̄ ma mu olifin gum ka tim yiba. ⁹ Tem mɛ sɔ̄, i ko i dīanu wa nu n̄ kpā i di, i n̄ maa gāanu ganun yāaru mɔ̄. Mɛn kpenu nu ko n̄ sii wɔ̄kusu mɔ̄, kpa mɛn guunun sɔ̄wɔ̄ sii ganda n̄ wāa. ¹⁰ Sanam mɛ i dīanu wa i di i deba, i Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni siaro tem gem mɛ u bɛɛ wɛ̄n sɔ̄.

¹¹ I n̄ tii sɛ kpa i ku ra Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni duari. I ku ra win woodaba ka win sɔ̄sɔ̄sinu ka win yiirebu mɛm nɔ̄bu yina be na bɛɛ wɛ̄ɛmɔ̄ gisɔ̄. ¹² I ko i dīanu wa i di i debu kpa i dii geenu bani i n̄ wāa ni sɔ̄. ¹³ Bɛɛn ketɛba ka bɛɛn yāanu ka bɛɛn bonu nu koo marura nu dabia kpa bɛɛn sii geesu ka bɛɛn wura ka bɛɛn arumani bwese bweseka ye i mɔ̄ yu kuura. ¹⁴ Saa ye sɔ̄, i n̄ tii sɛ kpa i ku ra tii sua i Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni duari wi, wi u sun yarama Egibitin di, mi sa raa yoru dimɔ̄. ¹⁵ U dera sa sīa gbabu baka nanumguru sɔ̄ mi wɛɛ dɛ̄egii ka nii yi wāa,

mi tem mu gbere, nim sari, ma u dera nim mu kokuma kperun di besen sɔ̄.
¹⁶ U sun manna wē gbaburu mi, sa di ye besen baababa ba n̄ daa yē. Ma u dera sa n̄ni sɔ̄ra su ka tii kawa kpa u ka besen laakari m̄eri u sere sun gea kua. ¹⁷ I n̄ tii se kpa i ku ra gere i n̄e, been hania ka been tiin dama i ka arumani ye wa.
¹⁸ I yaayo ma Gusunɔ̄ besen Yinniwa u bee dam wē i ka arumani ye wa. Ma u arukawani ye sire ye u ka besen baababa b̄kua ka b̄ri nge m̄e i waam̄o gisɔ̄.
¹⁹⁻²⁰ I kun Gusunɔ̄ besen Yinni m̄em n̄ow̄e, ma i n̄n̄ duari, i da i b̄nuu yiiram̄e i s̄am̄o, na bee s̄om̄o na sirem̄o gisɔ̄, i ko i kpeerawa nge m̄e u bwese ni kpeerasia besen wuswaam̄o.

*Yinni Gusunɔ̄ u Isireliba
 durom kua*

9

¹ Bee Isireliba, i swaa dakio i n̄o. Wee gisɔ̄, i ko i Yuuden̄i t̄obura kpa i bwese bakanu gira ni nu bee dam kere, kpa i ben wuu bakasu m̄wa si ba gb̄aranu toosi nu gunu too. ² I Anakiba yē. Ba dam m̄o, ma ba gunu. I maa n̄ore ba ben gari gerum̄o ba m̄o, wara u koo kp̄i u ȳra ben bweserun wuswaam̄o. ³ Wee i ko bu gira. Gisɔ̄ i ko i gia ma Gusunɔ̄ besen Yinnin̄ tiiwa u ko n̄ bee gbiye nge d̄o wi u ra kpuro kam koosie. U koo de bu yarina been wuswaan̄ di u bu kpeerasia. I ko i bu gira kpa i bu kam koosia fuuku nge m̄e Yinni Gusunɔ̄ u bee s̄owa.

⁴ Sanam m̄e Gusunɔ̄ besen Yinni u koo bee bu gira been wuswaan̄ di, i ku ra tii sua i n̄e, been gean kobun s̄na Yinni Gusunɔ̄ u bee duusia tem m̄e s̄o. Domi bwese nin̄ k̄san kobun s̄na u koo nu gira been wuswaan̄ di. ⁵ N̄ n̄ m̄o gea ye i m̄n̄ s̄na i ko i ben tem m̄e m̄wa. Ben k̄san kobun s̄na Gusunɔ̄ besen Yinni u koo bu gira been wuswaan̄ di, kpa win n̄o mw̄eru tu ka sirera te u besen baababa, Aburahamu ka Isaki ka Yak̄obu kua ka b̄ri. ⁶ I n̄ yē ma n̄ n̄ m̄o been gean kobun s̄na Gusunɔ̄ besen Yinni u bee tem gem m̄e w̄em̄o i n̄ m̄o. Domi i s̄awa bwese te ta ku ra m̄em̄ n̄o.

Isireliba ba tora

⁷ I yaayo nge m̄e i Gusunɔ̄ besen Yinnin̄ m̄oru seeya gbabur̄o. Saa d̄oma t̄en di i yarima Egibitin di sere i ka tunuma mini, i ra n̄ n̄n̄ seesim̄owa.

⁸ I win m̄oru seeya guu te ba m̄o Horebuɔ̄, ma u ka bee m̄oru kua u ḡru doke u bee kpeerasia. ⁹ Sanam meya na ȳowa guuru w̄l̄o n̄ ka woodan̄ kpee besi m̄wa yi s̄o arukawani ye Yinni Gusunɔ̄ u ka bee b̄kua ya yorua. Na sinawa migum̄ s̄o s̄o weeru ka w̄kuru weeru, na n̄ di, na n̄ maa n̄ra.

¹⁰⁻¹¹ S̄o s̄o weeru ka w̄kuru wee ten biru, yera Yinni Gusunɔ̄ u man kpee besi yiru ye wē, yi s̄o win tii u woodaba kpuro yorua, be u bee s̄owa d̄o yara s̄on̄ di sanam m̄e i m̄enne guurun̄ nuur̄o. Kpee besi yiya yi s̄o ba arukawani yen̄ wooda yorua. ¹² Ma u man s̄owa u n̄e, n̄ seewo kpa n̄ sara fuuku fuuku. Domi bee n̄en̄ t̄n̄ be na yarama Egibitin di, i k̄sa kua. I gera fuuku win swaan̄ di ye u bee s̄osi. I sisu yania i ka tii bw̄aroku kua. ¹³ Ma u maa n̄e, u wa ma i s̄awa bwese te ta degangam̄ m̄o. ¹⁴ N̄ be de u bee kpeerasia, kpa u been̄ ȳsiru go handunia s̄o, kpa u man ko bwese damgiru te ta koo bee dabiru kera. ¹⁵ Ma na ḡsiram̄a na sarama guu ten min di, t̄en w̄l̄o d̄o u w̄a. Na kpee besi yiru ye n̄eni yi s̄o arukawanin̄ wooda ya yorua. ¹⁶ Ma na m̄era na deema wee, i Gusunɔ̄ besen Yinni torariwa ka gem. I sisu yania i ka tii bw̄aroku kua ga ka naa buu weene. Geema, i gerawa fuuku fuuku win swaan̄ di ye u bee s̄osi.
¹⁷ Ma na kpee besi yiru ye na n̄eni mi m̄enna na sura na k̄suka been wuswaam̄o.

Mɔ̄wisi u Yinni Gusunɔ̄

somiru kana Isireliban s̄ɔ̄

18 Yen biru, na kpuna Yinni Gusunɔ̄n wuswaaɔ̄ s̄ɔ̄ s̄ɔ̄ weeru ka wɔ̄kuru weeru nge yellu, na ñ di, na ñ maa nɔ̄ra bɛɛn torarun s̄ɔ̄ te i kua Yinni Gusunɔ̄n nɔ̄ni s̄ɔ̄ ma ta win mɔ̄ru seeya. 19 Ma bɛrum man mwa win mɔ̄ru yen kp̄aarun s̄ɔ̄ ye ya dera u k̄i u bɛɛ kpeerasia. Adama dama te, u kpam nen kanaru mwa. 20 Yinni Gusunɔ̄ u maa ka Aroni mɔ̄ru kua too, ma u k̄i u nùn go. Adama na maa kanaru kua win s̄ɔ̄ t̄ɔ̄ te s̄ɔ̄. 21 Ma na bw̄aaroku ge sua ge i kua ga ka naa buu weene mi, gèn s̄ɔ̄ i tora, ma na gu kp̄ɛɛ d̄ɔ̄ s̄ɔ̄. Na gu munia ga buuru kua nge tua ma na ye wisi nim bwerɔ̄ t̄ɛn nim mu saramam̄o guurun di.

22 I maa Yinni Gusunɔ̄n mɔ̄ru seeya Taberaɔ̄ ka Masaa ka Kiburɔ̄ti Hatafaaɔ̄. 23 Sanam mɛ u bɛɛ gɔ̄ra Kadesi Baanɛaa u nɛɛ, i doo i tem mɛ mwa mɛ u bɛɛ w̄ɛm̄o, i nùn seesiwa wi, wi u s̄aa Gusunɔ̄ bɛɛn Yinni. I yina i bɛɛn naane doke wi s̄ɔ̄. I ñ maa win gere mɛm nɔ̄wɛ. 24 I ra n Yinni Gusunɔ̄ seesimɔ̄wa saa mìn di na bɛɛ yɛ.

25 Ma na kpuna Yinni Gusunɔ̄n wuswaaɔ̄ na nùn kana s̄ɔ̄ s̄ɔ̄ weeru ka wɔ̄kuru weeru yèn s̄ɔ̄ u nɛɛ, u koo bɛɛ kpeerasia. 26 Ma na nùn kana na nɛɛ, Gusunɔ̄ nen Yinni, a ku wunen t̄ambu kp̄eerasia be ba s̄aa wunen arumani, be, be a yakia wunen kp̄aarun saabu, ma a bu yarama Egibitin di ka wunen dam bakam. 27 A wunen s̄am kowobo, Aburhamu ka Isaki ka Yakɔ̄bu yaayo. A ku wunen t̄ambun degangam ka ben nuku k̄suru ka ben toranu mɛeri, 28 kpa t̄ɔn bèn tem di a bu yarama bu ku raa gere bu nɛɛ, wune Yinni Gusunɔ̄ a ñ kp̄ɛ a ka bu dawa tem mɛ a bu nɔ̄ mwɛɛru kua s̄ɔ̄. A ñ bu k̄iwa. Yen s̄na a bu yarama a ka de bu gbi gbaburɔ̄. 29 N sere deema ba s̄awa wunen t̄ambu ka wunen arumani ma a bu yarama Egibitin di ka wunen dam bakam.

Yinni Gusunɔ̄ u suuru kua

10

1 Saa ye s̄ɔ̄, Yinni Gusunɔ̄ u man s̄ɔ̄wa u nɛɛ, n kpee besi yiru d̄akuo yi n ka yionɔ̄ weene kpa n kpakororu ko ka d̄aa kpa n yɔ̄ma win mi guuru wallo. 2 U koo maa wooda be ba raa w̄aa kpee besi yi na k̄osuka s̄ɔ̄ yore kpee besi yini s̄ɔ̄, kpa n yi doke kpakororu s̄ɔ̄. 3 Ma na kpakoro te kua ka akasian d̄aa. Na kpee besi yiru ye d̄aka yi ka yionɔ̄ weene. Ma na yɔ̄wa guu ten wallo na kpee besi yi neni. 4 Ma Yinni Gusunɔ̄ u wooda w̄aku te ta raa yorua kpee besi yionɔ̄ s̄ɔ̄ yorua yini s̄ɔ̄, be u raa bɛɛ s̄ɔ̄wa d̄ɔ̄ yara s̄ɔ̄n di doma te i ka menna guu ten nuurɔ̄. Ma u man yi w̄ɛ. 5 Ma na ḡs̄irama na sarama guu ten wallo di. Ma na kpee besi yi doke kpakoro te na kua mi s̄ɔ̄. Miya yi w̄aa nge mɛ Yinni Gusunɔ̄ u man yiire n ko.

6 Yen biru, bɛɛ Isireliba sa doona Beerɔ̄tu Bɛne Yakanin di sa da M̄seraaɔ̄. Miya Aroni u kpuna u gu ma sa nùn sika mi. Ma win bii Eleasaa u kua ȳaku kowo win ayerɔ̄. 7 Saa mìn di, ma sa da Gudugodaɔ̄. Saa Gudugodan di, ma sa da Yotibataɔ̄, tem mi daru tori yiba. 8 Saa ye s̄ɔ̄ra Yinni Gusunɔ̄ u Lefin bwese kera ḡsa, ma u bu yiire u nɛɛ, bera ba ko n da win woodan kpakororu sobe kpa ba n da s̄ambu ko win s̄aa yerɔ̄. Kpa ba n da maa Isireliba domaru kue ka win ȳisuru. S̄ambu tera ba ra ko sere ka gisɔ̄. 9 Yen s̄na Lefiba ba ñ tem wa ben mero bisibun suunu s̄ɔ̄. Yinni Gusunɔ̄gia ya s̄aa ben tubi nge mɛ u bu s̄ɔ̄wa.

10 Ma na sina guuru wallo mi, s̄ɔ̄ s̄ɔ̄ weeru ka wɔ̄kuru weeru nge mɛ na raa kua yellu. Ma Yinni Gusunɔ̄ u maa nen kanaru mwa u nɛɛ, u ñ maa bɛɛ

kpeerasiamɔ. ¹¹ Ma u man sɔɔwa u nɛɛ, n seewo n da n bɛɛ gbiiya kpa i da i tem me mwa me u bɔrua u nɛɛ, u koo bɛsɛn baababa wɛ.

Kɪru ka mem nɔɔbun wooda

¹² Tɛ, bɛɛ Isireliba, ye Gusunɔ bɛsɛn Yinni u kɪ, yera i nɔn nasia, i n sɪimɔ win swɛɛ kpuro sɔɔ, kpa i nɔn kɪa i n nɔn sɔamɔ ka bɛɛn gɔru kpuro ka bɛɛn bwɛra kpuro, ¹³ kpa i win woodaba ka win yiirebu mem nɔɔwa be na bɛɛ wɛɛmɔ gisɔ kpa i wa i n bɔri yendu mɔ. ¹⁴ Domi wiya u wɔllu mɔ ka tem ka ye ya wɔa me sɔɔ. ¹⁵ Bɛɛn baababa tɔnawa u ka arukawani bɔkua ma u bu kɪa. Yen biru, bwesenu kpuro sɔɔ, bɛɛya u gɔsa bɛɛ be i sɔa ben bibu nge me i waamɔ gisɔ. ¹⁶ Yen sɔ, i nɔn tii wɛɛyɔ mam mam kpa i ku maa nɔn seesi. ¹⁷ Domi u sɔawa wɔllun Yinni ka yinnibun Yinni. U kpɔ, u dam mɔ, ma u nanum mɔ. U ku ra goon nɔnu mɛɛri, u ku ra maa nɔm biran kɛru mwɛ. ¹⁸ U ra gobekuba ka gɔminibu ben gem wɛ, kpa u sɔbu kɪru sɔɔsi u bu dɪanu ka yɔnu wɛ. ¹⁹ Yen sɔ, i sɔbu kɪɔ bɛɛn tii, domi i raa sɔru di Egibitia.

²⁰ I Gusunɔ bɛsɛn Yinni nasio kpa i wi turo sɔ. I ka nɔn maninɔ, kpa i n da bɔre ka wi turon yɪsiru. ²¹ Wiya n weene i siara domi u sɔawa bɛsɛn Yinni. U maa gɔa baka nanumginu kua bɛsɛn suunu sɔɔ sa wa ka nɔni. ²² Bɛsɛn baababa ba sɔawa tɔmbu wata ka wɔkuru sanam me ba da Egibitia. Adama tɛ, u dera sa dabia nge wɔllun kperi.

*Mɔwisi u Isireliba yaayasiamɔ
ye Yinni Gusunɔ u kua ben sɔ*

11

¹ I Gusunɔ bɛsɛn Yinni kɪɔ kpa i win yiirebu ka win sɔɔsinu ka win gere ka win woodaba mem nɔɔwa baadomma. ² Tɛ, na n ka bɛɛn bibu gari mɔ, be, be ba n wa, ba n maa yɛ nge me Gusunɔ bɛsɛn Yinni u win dam sɔɔsisina. Adama bɛɛn tiwa na ka gari mɔ, bɛɛ be i win kpɔaru ka win dam bakam seeda kua ³ ka sere maa maamaaki nanumgɪa ye u kua u ka Egibitin sunɔ ka win temgibu kpuro sɛɛyasia. ⁴ I yɛ ye u ben tabu kowobu ka ben dumi ka ben tabu kɛkɛba kua. U dera nim wɔku ge ba mɔ Naa yari ga bu di sanam me ba sun naa gire ma u bu kpeerasia mam mam. ⁵ Ma u sun kɔsu gɔburɔ sere sa ka tunuma mini. ⁶ U dera tem mu nɔɔ wukia mu Datani ka Abiramu, Eliabun bibu, Rubenin bweseru sɔɔ mwɛ ka ben yenugibu ka ben kuu bekuruginu ka be ba ka bu nɔɔ tia kua kpuro sannu bɛsɛ Isireliba kpuron wuswaaɔ. ⁷ Bɛsɛn nɔni yi gɔa baka ni kpuro wa ni Yinni Gusunɔ u kua. ⁸ Yen sɔ, i wooda be kpuro mem nɔɔwɔ be na bɛɛ wɛɛmɔ gisɔ kpa i dam wa i ka tem me mwa mɛ sɔɔ i ko i du mi, ⁹ kpa bɛɛn wɔaru tu dakaɔ da tem me sɔɔ, mɛn nɔɔ mwɛɛru Yinni Gusunɔ u kua ka bɔri u nɛɛ, u koo bɛsɛn baababa ka ben bibun bweseru wɛ, mɛ sɔɔ tim ka bom mu yiba.

Tem me Yinni Gusunɔ

u nɔɔrimɔ

¹⁰ Tem me i ko i mwa mi, mu n sɔa nge Egibitin tem mɪn di i yarima, mi i n dɪanu duura i kpa, i ra nu nim yɛke nge kara mi ba kpee duura. ¹¹ Tem mɛni, mu sɔawa tem guunugim ka wɔwigim mɛ sɔɔ gura ya ra nɛ. ¹² Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ra tem me nɔɔriwa kpa u mu kɔsu saa wɔɔn torubun di sere gen kpeerɔ.

¹³ I n woodaba mem nɔɔwa be na bɛɛ wɛɛmɔ gisɔ, ma i Gusunɔ bɛsɛn Yinni kɪa ma i nɔn sɔamɔ ka bɛɛn gɔru kpuro ka bɛɛn bwɛra kpuro, ¹⁴ u koo de gura yu nɛ yen saa sɔɔ bɛɛn tem sɔɔ kpa alikama yu kooa i wa i gɛ kpa i maa dɔa binu

səri ni ba ra ka tam ko ka ni ba ra ka gum ko. ¹⁵ U koo maa de yakasu su kpi been yaa sabenun sō. I ko i maa deburu wa.

¹⁶ Yen sō, i n tii se kpa i ku ra ge ra swaa gean di i da i būnu yiira i nu sã. ¹⁷ Domi ya koo de Yinni Gusunō u ka be e mōru ko, kpa u wōllu ke ne gura yu yōra yu ku maa ne, kpa tem mu ku maa dīanu ko kpa i gbi mii mii tem gem me sō, me u be e wēemō. ¹⁸ Gari yi na be e sōmō, i de yi n wāa be en gōruō ka be en nōwō. I de yi n gbinisi be en gāsenō ka be en sirinō kpa i n ka yi yaaye. ¹⁹ I ko i yi be en bibu keu kowa kpa i n da bu yin gari sō yenusō ka swaaō i n wuu dōō ka sanam me i ko i kpuna ka sanam me i seewa. ²⁰ I yi yoruo be en dian gamboban kadiriba sō ka wuu duu yerun kōnnōsō. ²¹ I n kua me, nge mēn nōō wōllu ka tem mu wāa, nge mēn nōra Yinni Gusunō u koo de be en wāaru tu denya tem me sō, me u be sen baababa nōō mwēeru kua ka bōri u nee, u koo bu wē.

²² I n wooda be kpuro mem nōōwa be na be e wē mi, ma i ka be sōmburu kua i Gusunō be sen Yinni kīa, ma i sīa win swēe kpuro sō, ma i ka nūn manine mam mam, ²³ saa ye sōra u koo be e bwese ni kpuro gira ni nu be e dam ka dabiru kere mi, kpa i nin tem mwa. ²⁴ Mi i naasu sōndi kpuro mu koo kowa be egim. Be en tem mēn nōō burā yera ko n wāawa saa tem saaran di sō yēsān nōm dwarō n ka da Libanin guunō sōō yēsān nōm geuō, saa maa daa baka te ba mō Efaratin di sōō yari yerō, n ka girari nim wōku ge ba mō Mediteraneō sōō duu yeru gia. ²⁵ Goo kun kpē u yōra be en wuswaaō u be e ma. Yam kpuro mi i ko da tem me sō, Gusunō be sen Yinni u koo de min tōmbu bu berum soora kpa ba n nande be en sō nge me u be e yen nōō mwēeru kua.

²⁶ I swaa dakio i nō. Domaru ka bōri wee. I gōsio ye i kī gisō. ²⁷ I n Gusunō be sen Yinnin woodaba mem nōōwa be na be e wēemō gisō, i ko i domaru wa. ²⁸ Adama i n yina i win woodaba mem nōōwa, ma i ge ra win swaan di ye na be e sōōsimō gisō, ma i da i būnu sāwa ni i n daa yē, i ko i bōri wa.

²⁹ Sanam me Gusunō be sen Yinni u koo de i du tem me i ko i mwa sō, guu te ba mō Garisimun wōllōwa i ko i domarun gari kpāra kpa i maa bōrin gari kpāra guu te ba mō Ebalin wōllō. ³⁰ Guu ni, nu wāawa Yuudenin guru gisō, swaa ye ya wāa sōō duu yeru gian biruō, Kananiban temō, be ba wāa Yuudenin wōwaaō, Giligalin deedeeru, Mōren dāa sōōn bōkuō. ³¹ I ko i Yuudenī tōbura i da i tem me mwa me Gusunō be sen Yinni u be e wēemō. Mu koo ko be egim kpa i sina mi, ³² kpa i woodaba ka yiirebu kpuro mem nōōwa mam mam be na be e wēemō gisō.

YINNI GUSUNŌN WOODABA

12

¹ Woodaba ka yiirebu wee ye i ko i mem nōōwa i ka sōmburu ko be en wāarun tōru kpuro sōō tem me sō, me Gusunō be sen baababan Yinni u be e wēemō.

Sāa yee teera ta ko n wāa

Yinni Gusunōn sō

² I ko i bwese ni i ko i gira min būnun sāa yenu kpuro kōsukuwa mam mam guunō ka gungunō ka dāa kubenō. ³ I ko i ben yāku yenu suririwa, kpa i ben būu turanu kōsuku. I ko i ben bwāarokunu bōokuwa i dōō mēni kpa bu ku maa nin yīsinu yaaya yam mi kpuro sō. ⁴ I ko bwese tuku nin komanu saari i n Gusunō be sen Yinni sāmō. ⁵ Yam mi u koo gōsi u win wāa yeru ko, miya be e kpuro i ko i da i nūn sā kpa u be e win tii sōōsi mi. ⁶ Miya i ko i n da ka be en yāku dōō mwaararuginu de ka siarabun yākunū ka be en ye i mō kpuron wōkuru baateren wōllōn tia tia ka be en gbean dīa gbiikinu ka kēnu ka maa kēe

ni i kua i ka bēen nōo mwēenu yibia ka sere maa bēen yaa sabenun bii gbiikinu. ⁷ Gusunō bēen Yinnin sāa yeru miya i ko i yāku diiranun sukum di sannu bēe ka bēen yenugibu kpa i n nuku dobu yiba yēn sō u bēe domaru kua ye i kua kpuro sōo.

⁸ Saa ye, i n̄ ko i maa Yinni Gusunō sā nge me sa mō mini gisō mi baawure u mō ye u kī. ⁹ Geema, i n̄ gina tura tem me sōo, me Gusunō bēen Yinni u koo bēe wē kpa i n̄ ka wāaru dimō b̄ari yendu sōo. ¹⁰ Adama i ko i Yuudeni tabura kpa i sina tem me sōo me u bēe wēemō mi. U koo bēe wērabu wē sanam me u koo bēe wōra bēen yiberēba kpuron nōman di be ba bēe sikerene kpa i sina mi ka b̄ari yendu. ¹¹ Miya Gusunō bēen Yinni u koo win wāa yeru gōsi mi u koo bēe win tii sōosi. Miya i ko i n̄ da ka bēen yāku dōo mwaararuginu de ka siarabun yākunū ka bēen ye i mō kpuron wākuru baateren wōllōn tia tia ka bēen gbean dīa gbiikinu ka kēnu ka sere maa kēe ni i kua i ka bēen nōo mwēenu yibia nge me na raa bēe sōowa. ¹² Gusunō bēen Yinnin sāa yeru miya i ko i nuku dobu ko bēe ka bēen bii tōn durōbu ka tōn kurōbu ka bēen sōm kowō tōn durōbu ka tōn kurōbu ka Lefi be ba wāa bēen suunu sōo yēn sō ba n̄ ben tiin tem mō.

¹³ I n̄ tii se kpa i ku ra yāku dōo mwaararuginu ko yāku turanu kpuron mi, ni i ko i wa. ¹⁴ Adama i ko i nu kowa yam mi Yinni Gusunō u koo gōsi bēen bwese keri tian temō kpa i ko mi kpuro ye na bēe yiremō. ¹⁵ Arumani ye Gusunō bēen Yinni u koo bēe wē sōo, mi i wāa, i ko i kpī i yaa go i tem saa ye i kī. Be ba dēere ka be ba kun dēere, be kpuro ba koo kpī bu ye tem nge me ba ra nemu ka gina tem. ¹⁶ Yen yem tōnawa i n̄ dimō. I ko i mu yariwa temō nge nim.

¹⁷ I ku ra wākuru baateren wōllōn tia tia di bēen yenuō, ye i wuna alikama sōo ka dāa binu sōo ni ba ra ka tam ko ka ni ba ra ka gum ko. I ku maa bēen nēe ka bēen yāanu ka bēen bonun bii gbiikinu di bēen yenusō ka kēnu ka kēe ni i kua i ka bēen nōo mwēenu yibia ka sere maa bēen gbean dīa gbiikinu. ¹⁸ Adama i ko i ye diwa sāa yerō te Gusunō bēen Yinni u gōsa bēe ka bēen bii tōn durōbu ka tōn kurōbu ka bēen sōm kowō tōn durōbu ka tōn kurōbu ka Lefi be ba wāa bēen suunu sōo. Miya i ko i nuku dobu ko arumani ye i ko i n̄ mōn sō. ¹⁹ I n̄ tii se saa kpuro ye i ko i n̄ wāa bēen tem me sōo kpa i ku ra Lefiba biru kisi.

²⁰ Sanam me Gusunō bēen Yinni u koo bēen tem yasiaia nge me u bēe nōo mwēeru kua, saa ye, yaa yā n̄ bēe bine mō, i ko i kpī i ye tem nge me i kī. ²¹ Sāa yee te Gusunō bēen Yinni u gōsa tā n̄ ka bēe toma, i ko i kpī i yaa sabenu wuna bēen naa gōo ka bēen yāa gōo ka bēen boō gōo sōon di nge me na bēe yiire, kpa i ye go i tem bēen yenusō nge me i kī. ²² Wi u dēere ka wi u kun dēere, bēe kpurowa i ko i ye tem nge me ba ra nemu ka gina tem. ²³ Adama i tii nenuō kpa i ku ra yaa yen yem di domi yem meya mu sāa yen wāaru. N̄ n̄ maa weene i yaa ye menna i di ka yen wāaru sannu. ²⁴ I ko i mu yariwa temō nge nim. ²⁵ I n̄ kua me, i ko i b̄ari yendu wa bēe ka bēen bibun bweseru domi i kua ye ya koo Yinni Gusunō wēre.

²⁶ Adama ye i Yinni Gusunō yiya ka kēe ni i kua i ka bēen nōo mwēenu yibia, i ko ka ye kpuro dawa win sāa yerō te u gōsa. ²⁷ I n̄ yāku dōo mwaararuginu mō, yaa ka yen yem sanna i ko i menna i yi Gusunō bēen Yinnin yāku yeru wōllō. I n̄ maa siarabun yākunū mō, i ko i yen yem yariwa yāku yeru wōllō kpa i yen yaa tem.

²⁸ I sōosi ni kpuro swaa dakio, i nu mem nōowa ni na bēe wē mi, kpa i wa i n̄ b̄ari yendu mō sere ka baadommaō bēe ka bēen bibun bweseru, kpa i n̄ mō ye ya wā ya Gusunō bēen Yinni doremō.

²⁹ Gusunō besen Yinni u koo bwese ni kpeerasia ni i ko i gira mi. Sanam me i nu gira i sina nin temō, ³⁰ i n tii se kpa i ku ra de nu bee yina mwa i nin kookoosu saari. I ku ra kasu i gia nge me nu ra ka nin būnu sã, kpa i gere i nee, i ko i kowa nge me. ³¹ I ku ra bu saari i n Gusunō besen Yinni sãamō, domi bà n sãaru mō, gãa disigina ba ra n mō ni Gusunō u tusa. Ba ra mam ben būnu yāku dōō mwaafaruginu kuenta ka ben bii tōn durōbu ka tōn kurōbu.

13

¹ I ko i wooda be kpuro mem nōwawa be na bee wē mi. I ku ra gāanu ganu sosi, i ku ra maa gāanu ganu kawa be sōō.

Ba koo Isireli

be ba būnu sãamō seeyasia

² Been suunu sōō, Gusunōn sōmō goo ñ kun me yam wao goo ù n bee maamaakin gari sōōwa, ³ ma ye yēro u bee sōōwa mi, ya koorā, ma u bee sōōwa u nee, i da i būnu sã ni i ñ daa yē, ⁴ i ku ra win gari nō. Domi Gusunō besen Yinniwa u been laakari mēerimō u ka wa i n nūn kīn na ka been gōru kpuro ka been bwēra kpuro. ⁵ Gusunō besen Yinni turowa i ko i kasu kpa i nūn nasia. I win woodaba nani dokeo, i nūn mem nōōwa, kpa i nūn sã kpa i n ka nūn manine. ⁶ I ko sōmō wi, ñ kun me yam wao wi gowa wi u bee bōriamō i ka Gusunō besen Yinni deri wi u sun yarama Egibitin di mi sa yoru di. I ko yēro gowa yēn sō u kī u bee gerasia Gusunō besen Yinnin swaan di, ye u sun sōōwa su swīi. Nge meya i ko i ka kōsa kpeerasia been suunu sōōn di.

⁷⁻⁸ Bwese tukunu nu ko n bee sikerene, ganu nu n wāa turuku kpa ganu nu n wāa n toma handunian goonu nne kpuro sōō, nu n būnu sãamō ni bee ka been baababa i ñ daa yē. Sōrōkudo been mōō ñ kun me been wōnō ñ kun me been bii tōn durō ñ kun me tōn kurō ñ kun me been kurō ñ kun me been bōrō kīnasi goo u koo bee kōkiri asiri sōō u nee, i da i būnu ni sã. ⁹ I ku ra yēro swaa daki i win gari gem mwa. I ku ra maa win wōnwōndu ko i sere nūn biru wukiri. ¹⁰ Adama i ko i nūn gowa. Wune wi u kōkura, wuna kaa gbi a nūn kpenu kasukum tore a ka go, tōn be ba tie bu sere nun swīi. ¹¹ I ko i nūn kpenu kasuku i gowa yēn sō u kasu u bee gerasia Gusunō besen Yinnin swaan di wi u sun yarama Egibitin di mi sa yoru di. ¹² Meya n ko n sãa kpa bee Isireliba kpuro i nō, kpa i berum soora i ku maa ka kōsa yen bweseru ko been suunu sōō.

¹³⁻¹⁴ Sōrōkudo wuu si Gusunō u bee wēn teu sōō, tōn kōsobu gabu ba koo wuugibu kōkiri bu nee, bu da bu būnu sã ni, ni i ñ daa yē. I n nua me, ¹⁵ i ko i gari yin kaso kowa i yi wēeri kpa i yi bikikia ka laakari i wa bà n kōsa ye kuan na ka gem. ¹⁶ Bà n ye kuan na, saa yera i ko wuu gen tōmbu kpuro go ka ben yaa sabenu kpa i wuu gen tii kpeerasia ka ye ya wāa ge sōō. ¹⁷ I ko i wuu gen arumani kpuro mennawa gen yaaraō mi ba ra mēne, kpa i wuu ge ka arumani ye kpuro dōō menī muku muku. Ya ko n sãawa nge yāku dōō mwaafarugiru te i Gusunō been Yinni kua. Wuu ge, ga ko n sãawa bansu sere ka baadommaa. Ba ñ maa su seeyamō. ¹⁸⁻¹⁹ I ku ra maa tii gāanu yīya arumani ye sōō. Ya ko n sãawa Gusunō besen Yinnigia, kpa win mōru yu wa yu sure. I n win nōō nua ma i win woodaba kpuro mem nōōwa be na bee wēemō gisa, kpa i n mō ye ya wā win nōni sōō, u koo bee wōnwōndu ka durom kua, kpa i dābia nge me u besen baababa yen nōō mwēeru kua ka bōri.

Gōō woro ni Gusunō u yina

14

1 Bɛɛ Isireliba, i s̄awa Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinnin t̄ambu. Goo ù n gu, i ku ra bɛɛn wasin gam mura. I ku ra maa bɛɛn seri k̄oni wuswaa gia. 2 Domi i s̄awa bwese te Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u gɔsa nenɛm. Handunian bwesenu kpuro s̄ɔ̄, bɛɛya u gɔsa i n ka s̄a win t̄ambu.

Yaa ye n weenɛ bu di

ka ye n n̄ weenɛ bu di

3 I ku ra ḡaa disiginu di. 4 Yɛɛ yi i ko i di, yiya naa ka ȳaru ka boo 5 ka yaa kpiku ka n̄mu ka kpasa ka kpee boo ka gini bukaru ka kpee bɛra ka gina. 6 Yɛɛ yi yi naa kaburosu yiru m̄a ma yi ra tuka ko, yi kpurowa i ko i di. 7 Adama i ku ra yaa di ye ya ra tuka ko t̄ana n̄ kun mɛ ye ya naa kaburosu yiru m̄a t̄ana. Nge mɛya i ku ra yooyoo di ka saataburu ka maa damaa *. Yɛɛ yi, yi ra tuka ko adama yi n̄ naa kaburosu yiru yiru m̄a. I ko i yi garisiwa disigii. 8 I ku ra kurusɔ̄ di ge, ge ga naa kaburosu yiru yiru m̄a, adama ga ku ra tuka ko. I ko i gu garisiwa disiguu. I ku ra yɛɛ yin gaa di, i ku ra maa yin gaan goru baba.

9 Yɛɛ yi yi w̄aa nim s̄ɔ̄ i ko i di yiya, yɛɛ yi yi k̄ɛritii ka kokosu m̄a kpuro. 10 Adama yi yi n̄ k̄ɛritii ka kokosu m̄a, i ku ra yi di. I ko i yi garisiwa disigii.

11 Gunɔ̄ ge ga d̄ɛre kpurowa i ko i di. 12 Adama gunɔ̄ si i n̄ dimɔ̄ siya, gunɔ̄ bakeru ka yabereku ka gunɔ̄ bake te ta ra n̄ w̄aa nim w̄okuɔ̄ 13 ka b̄osu sooku ka siro ka ye ya ka gu weenɛ kpuro 14 ka gbanamgbaaru ka ye ya ka tu weenɛ kpuro 15 ka taataaru ka booro ka kparuko ȳaatam barebu ka kasa ka ye ya ka ye weenɛ kpuro

16 ka booron bweseru baatere 17 ka gbamgbayaku ka tionko ka sw̄aa w̄aku 18 ka nim k̄pakpayɛ ka bukaabo ka ye ya ka ye weenɛ kpuro ka kpurabu ka sere k̄ɔ̄.

19 I ko i k̄k̄omii ni nu ra ȳɔ̄ ȳɔ̄ garisiwa disiginu. I ku ra nu di. 20 Adama ni nu d̄ɛre kpurowa i ko i k̄p̄i i di.

21 I ku ra yaa gaa di ye ya ka tii gu. I ye s̄ɔ̄ wi u w̄aa bɛɛn yenuɔ̄ k̄ɛyɔ̄ u di n̄ kun mɛ i ye s̄ɔ̄bu gabu d̄ɛre. Domi i s̄awa Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinnin t̄ambu mam kam. I ku ra maa boo buu yike ka gen meron bom.

W̄okuru baateren w̄ollun

tia tian wooda

22 W̄ɔ̄ baagere, bɛɛn gbean d̄ianu s̄ɔ̄, w̄okuru baateren w̄ollɔ̄ tia tiawa i ko i n da wune, 23 kpa i n da ka de Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinnin s̄a yerɔ̄ te u gɔsa. I ko i tia tia ye wuna bɛɛn alikama s̄ɔ̄ ka d̄aa bii ni ba ra ka tam ko s̄ɔ̄ ka ni ba ra ka gum ko s̄ɔ̄, kpa i ye di mi, ka bɛɛn nɛɛ ka bɛɛn ȳaanu ka bɛɛn bonun bii gbiikinu. Ye kpurowa i ko i n da di mi, kpa i ka gia nge mɛ i ko i n da Gusunɔ̄ bɛɛn Yinni nasie baadomma. 24 Sanam mɛ Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ domaru kua ma bɛɛn d̄ianu nu kooro, s̄ɔ̄r̄okudo i n̄ k̄p̄ia i ka tia tia ye na ye i wuna w̄okuru baateren w̄ollɔ̄ ȳɛn s̄ɔ̄ bɛɛn ghabura toma ka win s̄a yee te u gɔsa mi. 25 Saa ye s̄ɔ̄, i ko i tia tia ye d̄ɔ̄rawa ȳɛ i wuna w̄okuru baateren w̄ollɔ̄ mi, kpa i yen gobi n̄enuma i ka na Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinnin s̄a yerɔ̄ te u gɔsa. 26 Miya i ko i ka gobi yi n̄ɛɛ dwe ka ȳaanu n̄ kun mɛ bonu ka tam mɛ mu du ka mɛ mu b̄ɔ̄ ye ya koo ka bɛɛ naawa kpuro gesi kpa i ye di mi, i n ka Gusunɔ̄ bɛɛn Yinni s̄aamɔ̄, kpa i n nuku dobu m̄ɔ̄ bɛɛ ka bɛɛn ȳenugibu. 27 Saa ye s̄ɔ̄, i ku ra Lefiba duari be ba w̄aa bɛɛn wusɔ̄, domi ba n̄ tem m̄ɔ̄ bɛɛn suunu s̄ɔ̄.

* 14:7 damaa - A maa mɛr̄io S̄aaru Wooda 11:5

²⁸ I ko i n da wōō itase ka wōō itasen wākuru baateren wōllōn tia tia yiwa bēen wusō, ²⁹ kpa ya n sāa Lefibagia be, be ba ñ tem mō bēen suunu sōō ka sōbugia ka gobekubagia ka gaminibugia be ba wāa bēen suunu sōō, kpa bu di bu debu kpa Gusunō besen Yinni u bēe domaru kua bēen sōma kpuro sōō ye i mō.

Dibun karabu wōō nōōba yiru

ka wōō nōōba yiru

15

¹ I ko i n da be ba bēen dibu neni karewa wōō nōōba yiru ka wōō nōōba yiru. ² Wee nge mē i ko i ka wooda ye sōmburu koosina. Sanam mē ba dibu karabun gari kpara Yinni Gusunōn sō, n weenewa be ba ben winsim gobi bōkura bu yērobu dii bi kara, kpa bu ku maa bu gāanu bikia. ³ I ko i kpī i sōbu baasi bu ka bēe bēen dibu kōsia, adama i ko i bēen mero bisibu karawa.

⁴⁻⁵ I n gesi Gusunō besen Yinnin nōō nua, i win woodaba mem nōōwa mam mam be na bēe wēemō gisō, u koo bēe domaru kua tem mē u koo bēe wē sōō kpa sāaro u kun wāa bēe sōō. ⁶ U koo bēe domaru kua nge mē u bēe nōō mwēeru kua. I ko i bwese tuku dabinu gobi bōkura, adama bēe, i ñ ko i n gobi bōkurabun bukata mō. I ko i bwese tuku dabinu kera, adama nu ñ kpē nu bēe kera.

⁷ Ka mē, bēen goo ù n sāa sāaro tem mē Gusunō bēen Yinni u koo bēe wēn wuu gagu sōō, i ku ra gōbia i yina i nùn gobi bōkura. ⁸ I ko i nùn bōkurawa ka nuku tia yìn bukata u mō. ⁹ I laakari ko, kpa i ku ra nuku kōsu bwisikunu ko i nēe, wōō nōōba yiruse wee ya turuku kooma yē sōō ba ra dibugibu kare, kpa i sēsia i yina i nùn bōkura. I n kua mē, u koo Yinni Gusunō nōōgiru sue bēen sō, kpa i yin taaren are sōbe. ¹⁰ I nùn bōkuro ka nuku tia. I n kua mē, Gusunō besen Yinni u koo bēen sōma kpuro domaru kua ye i mō. ¹¹ Sāarobu ba ko n wāawa tem mē sōō saa kpuro. Yen sōna na bēe wooda yeni wē na nēe, i de i n sāa nuku tiagibu bēen mero bisi be ba sāa sāarobu ka wōnwōndobu sōō.

Yobun karabu

¹² Bēen Heberusi goo, tōn durō ñ kun mē tōn kurō ù n tii bēe dōre, u koo bēe sōmburu kuawa wōō nōōba tia. Wōō nōōba yiruse i ko i nùn karawa u doona.

¹³ I n nùn karamō, i ku de u doona nōm dira. ¹⁴ I ko i nùn kēru wēwa bēen yaa sabenu sōō ka bēen alikama sōō ka tam sōō, kpuro sōō gesi ye Gusunō besen Yinni u koo bēe domaru kua. ¹⁵ I yaayo ma i raa yoru di Egibitiō, ma Gusunō besen Yinni u bēe yakia. Yen sōna na bēe wooda yeni wēemō gisō.

¹⁶ Bēen yoo goo ù n nēe, u ñ yariō bēen min di yēn sō u bēe ka bēen yēnugibu kī, u maa dobu nōōmō bēen mi, ¹⁷ saa ye sōō, u koo gambo gballiwa kpa i sōkura sua i ka win swaa yaba kpa u ko bēen yoo sere ka baadommaō. Nge meya i ko i maa yoo tōn kurōn tii kua.

¹⁸ I ku ra de n bēe sēsie i ka yoo kara u doona bēen min di yēn sō sōmbu te u bēe kua wōō nōōba tia sōō ta bēe sōm kowo wi i kōsiamōn aren nōn yiru wē, kpa Gusunō bēen Yinni u bēe domaru kua ye i mō kpuro sōō.

Yaa sabenun bii gbiikinu

¹⁹ I ko i bēen nēe ka bēen yāanu ka bēen bonun bii gbiikii dwanu Gusunō besen Yinni yiyewa. I ku ra ka bēen nēen bii gbiikinu sōmburu ko, i ku ra maa bēen yāanun bii gbiikinu sansu bōōri. ²⁰ I ko i n da nin yaa temwa bēe ka bēen yēnugibu wōō baagere Gusunō besen Yinnin sāa yerō te u gōsa. ²¹ Yaa sabe nin garu tā n naasu barō ñ kun mē tā n wōko sāa ñ kun mē tā n alebu gaa mō, i ku ra ka tu Gusunō bēen Yinni yākuru kua. ²² I ko i ten yaa temwa yēnuō. Wi u

dεere ka wi u n̄ dεere, be kpurowa ba koo ye tem nge mε ba ra nemu ka gina tem. ²³ Adama i ku ra yen yem di. I ko i mu yariwa temō nge nim.

Gōo sararibun tōo bakaru

16

¹ Suru wi ba mō Abibu sōo, i ku ra duari i Gōo sararibun tōo bakaru di Gusunō besen Yinnin sō. Domi suru wi sōora u bεe yara Egibitin di wōkuru. ² Yεe yi i ko i wuna bεen yaa sabenu sōo i ka Gusunō besen Yinni yākuru kua Gōo sararibun tōo baka te sōo, yiya, yāanu ka bonu ka keteba. I ko i tōo baka te diwa Yinni Gusunōn sāa yerō te u gōsa. ³ Tōo baka ten sōo nōoba yiru ye sōo, i n̄ p̄εe dimō ye ba seeyatia doke. Ye ba n̄ seeyatia dokewa i ko i di yèn sō ka duka i yara Egibitin di. I n̄ nōni swāarun p̄εe ye dimō, nge meya bεen wāaru kpuro sōo i ko i ka tōo baka te yaaya tē sōo i yara Egibitin di. ⁴ Sōo nōoba yiru ye sōo, i n̄ ko i de p̄εe seeyatia ya n̄ wāa bεen tem mε kpuro sōo. I n̄ maa yaa ye i ka yākuru kua tōo gbiiikirun yoka yiimō sere sisiru bururu. ⁵ I ku ra tōo baka te di bεen wusu kpuro sōo mi Gusunō besen Yinni u bεe swīi, ⁶ ma n̄ kun mō wuu ge u gōsa sōo, mi win sāa yeru ta wāa. I ko i yākuru kowa yoka sanam mε sōo u dua nge saa ye i yarima Egibitin din saka. ⁷ I ko i yaa sabe te wōwa kpa i tu tem yam mi Gusunō besen Yinni u gōsa mi. I n̄ tōo baka te di i kpa, yen sisiru bururu, kpa i gōsira i wura bεen wusu. ⁸ Sōo nōoba tia sōo, i ko i p̄εe diwa ye ba n̄ seeyatia doke. Sōo nōoba yiruse, kpa i menna Gusunō besen Yinnin sō. I n̄ ko i sōmburu garu ko tōo te sōo.

Gēebun tōo bakaru

⁹ Saa yèn di i dīanu gēebu torua, i ko i alusuma gariwa yu ka ko nōoba yiru. ¹⁰ Yen biru, kpa i Gusunō besen Yinni gēebun tōo bakaru diiya kpa i maa ka nūn kēnu naawa ye u domaru kua u bεe wē sōo. ¹¹ I ko i nuku dobu ko win wuswaa win sāa yee te u gōsa sōo bεe ka bεen bii tōn durōbu ka tōn kurōbu ka bεen sōm kowo tōn durōbu ka tōn kurōbu ka Lefiba ka sōbu ka gobekuba ka gōminibu, be kpuro gesi be ba wāa bεen suunu sōo. ¹² I wooda be mem nōowō kpa i ka sōmburu ko. I yaayo ma i raa sāawa yobu Egibitiō.

Kunun tōo bakaru

¹³ I n̄ bεen gbean dīa bimiginu so i kpa, ma i bεen resem binu gama i kpa, i ko i Kunun tōo bakaru diwa sōo nōoba yiru. ¹⁴ I ko i nuku dobu kowa tōo baka te sōo, bεe ka bεen bii tōn durōbu ka tōn kurōbu ka bεen sōm kowo tōn durōbu ka tōn kurōbu ka Lefiba ka sōbu ka gobekuba ka gōminibu be ba wāa bεen suunu sōo. ¹⁵ I ko i Gusunō besen Yinni tōo baka te diiyawa sōo nōoba yiru sāa yee te u gōsa sōo. Domi u koo bεen gbean dīanu ka sōma ye i mō kpuro domaru kua kpa i n̄ wāa nuku dobu sōo mam mam.

¹⁶ Wōo baagere, nōn itawa bεen tōn durōbu kpuro ba ko n̄ da de Gusunō besen Yinnin sāa yerō te u gōsa. Saa yera, p̄εe ye ba n̄ seeyatia doken tōo bakarun saa ka gēebun tōo bakarun saa ka kunun tōo bakarun saa. Adama bu ku da mi ka nōm dira. ¹⁷ Ben baawure u koo ka kēru dawa mēn nōru u koo kpī ye Gusunō besen Yinni u domaru kua u nūn wē sōo.

Wooda ye ba yi siribun sō

¹⁸ I ko i bεen bwese keri sōo siri kowobu ka wirugibu swīiwa bεen wusu kpuro sōo si Gusunō besen Yinni u bεe wē. Kpa ba n̄ da tōmbu siri gem sōo. ¹⁹ I ku ra siri ka murafitiru, i ku ra goo gem wē win bεeren sō. I ku ra maa nōm biran kēru mwa domi ta ra laakarigibun nōni wōkewa kpa tu gemgibun gere

gɔ̄sia. ²⁰ I ko i gem swīiwa mam mam kpa i wa i n wāa, kpa i tem me mwa me Gusunɔ̄ besen Yinni u beε wēemɔ̄.

Ba būu s̄āru yina

²¹ I ku ra būu dāru garu gira yāku yerun bɔ̄kuɔ̄ te i ko i Gusunɔ̄ besen Yinni bania. ²² I ku ra maa kperu garu gira ta n s̄āa būu, domi Gusunɔ̄ besen Yinni u ye kpuro tusa.

17

¹ I ku ra Gusunɔ̄ besen Yinni yākuru kua ka kete n̄ kun me ka yāaru n̄ kun me ka boo, yen gaa yā n̄ bararu garu n̄ kun me alebu gaa mɔ̄, domi ya s̄āawa sese disigiru win mi.

²⁻³ I n̄ da da i wāa wuu si Gusunɔ̄ besen Yinni u beε wē sɔ̄ɔ, sɔ̄ɔkudo sɔ̄ɔ teeru wuu sin gagu sɔ̄ɔ, tɔn durɔ̄ goɔ n̄ kun me tɔn kurɔ̄ goɔ u koo Yinni Gusunɔ̄ tɔnu kam kom kua u da u būnu yiira u s̄ā, ka mam s̄ɔ̄ ka suru ka kperi kpuro. Yeya ya ko n̄ s̄āa k̄ɔ̄sa Gusunɔ̄n n̄ni sɔ̄ɔ domi n̄ n̄ me u beε yiire i ko. ⁴ Sanam me i nua ba neε, goɔ u yen bweseru kua, i ko i yen gari wēeriwa ka laakari. I n̄ deema yēro u sese disigii te kuawa ka gem beε Isireliban tem sɔ̄ɔ, ⁵ s̄āa ye s̄āra i ko i ka yēro da wuun gb̄āra k̄annɔ̄wɔ̄ n̄ n̄ tɔn durɔ̄n na, n̄ n̄ maa tɔn kurɔ̄n na kpa i n̄n̄ kpenu kasuku i go.

⁶ I ku ra goɔ taarε wē i go ma n̄ kun mɔ̄ tɔmbu yiru n̄ kun me ita ba win seeda di. Tɔn turon seeda dibu kun tura. ⁷ Seedagii beya ba koo gbi bu yēro kpenu kasukum tore bu ka go kpa tɔn be ba tie bu sere maa swīi. Nge m̄eya i ko i ka k̄ɔ̄sa ye wuna beεn suunu sɔ̄ɔn di.

Siribu

⁸ Goɔ ù n̄ tɔnu go n̄ kun me gabu b̄a n̄ sanna n̄ kun me goɔ ù n̄ goɔ m̄era kua, ma i kpana i bu siria, i seewo i ka bu da yam mi Gusunɔ̄ besen Yinni u koo tii gɔ̄sia sɔ̄ɔ. ⁹ I doo yāku kowobu Lefiban mi ka siri kowobun mi kpa bu beε s̄ɔ̄ n̄ge me i ko i siri bi koosina. ¹⁰ I ko i kowa dee dee ye ba beε s̄ɔ̄wa s̄āa yee ten min di t̄e Yinni Gusunɔ̄ u tii gɔ̄sia. ¹¹ I ko i wooda ka s̄ɔ̄si ni ba beε wē mi mem n̄ɔ̄wawa mam mam. I ku ra yen gaa yina. ¹² Wi u tii sua ma u yina u yāku kowo wi u Gusunɔ̄ besen Yinnin s̄amburu m̄ɔ̄ mi ka siri kowon gari swaa daki, ba koo yēro gowa. Nge m̄eya i ko i ka k̄ɔ̄sa wuna beε Isireliban suunu sɔ̄ɔn di ¹³ kpa tɔnu baawure wi u ye nua u nanda kpa goɔ u ku maa tii sua.

Wooda ye ba yi

sina bokon swīibun s̄ɔ̄

¹⁴ Sanam me i dua i wāa tem me Gusunɔ̄ besen Yinni u beε wēemɔ̄ sɔ̄ɔ, ma i gerua i neε, i k̄i i n̄ sina boko m̄awa n̄ge me bwese ni nu beε sikerene nu mɔ̄, ¹⁵ wi Gusunɔ̄ besen Yinni u gɔ̄sa, wiya i ko i swīi u ko sina boko. U ko n̄ s̄āawa Isireli. I ku ra de sɔ̄ɔ wi i n̄ s̄āa bwese teeru u ko beεn sina boko. ¹⁶ Sina boko wi, u n̄ ko u n̄ dumi m̄ɔ̄ dabi dabiru. U n̄ ko u n̄ da maa gabu ḡari Egibitio bu dumi dweema. Domi Yinni Gusunɔ̄ u beε s̄ɔ̄wa u neε, u n̄ k̄i i maa wura mi. ¹⁷ Win kurɔ̄bu ba n̄ ko ba n̄ dabi win ḡaru gu ku raa ka gera Gusunɔ̄n min di. U n̄ koo maa tii sii geesu ka wura sweena siki siki.

¹⁸ Sina boko wi, ù n̄ sina ḡona sina u kpa, u koo de bu n̄n̄ wooda yeni yoruawa tireru sɔ̄ɔ ye ya ko n̄ wāa yāku kowo Lefiban mi. ¹⁹ Tire te, ta ko n̄ wāawa win bɔ̄kuɔ̄ kpa u n̄ da tu gari t̄ɔ̄ baatere win wāarun t̄aru kpuro sɔ̄ɔ kpa u ka gia n̄ge me u koo Gusunɔ̄ win Yinni nasia, u win woodaba ka win yiirebu mem n̄ɔ̄wa. ²⁰ Kpa u ku tii sua u n̄ tamaa u win Isirelisibu kerewa

kpa u ku wooda yen gaa yina kpa wi ka win bibun bweserun bandu tu daka da Isireliban suunu sɔɔ.

Ye ya ko n s̄aa Lefibagia

18

¹ Yāku kowo Lefiba ka be ba tie Lefin bweseru sɔɔ kpuro ba ñ tem wasi nge Isireli be ba tie. Yāku ni ba Yinni Gusunɔ kua ka gāa ni ba ka nùn naawa, yera ya ko n s̄aa ben dīanu. ² Ba ñ tem wasi mu n s̄aa ben tubi nge Isireli be ba tie. Adama Yinni Gusunɔgia ya ko n s̄aa ben tubi nge me u bu s̄ɔɔwa.

³ Yāku yaan mi beɛ Isireliba i ko yāku kowobu wē i n yākuru kua ka keɛ ñ kun me ka yāaru ñ kun me ka boo, miya yen nɔm faram ka yen baa saburosu ka yen bɔsɔnu. ⁴ Kpa i maa bu beɛn dīa ni i gbia i gā wē. Niya, alikama ka dāa bii ni ba ra ka tam ko ka ni ba ra ka gum ko ka sere beɛn yāanun san si i gbia i bɔɔra. ⁵ Domi beɛn bwese keɛri kpuro sɔɔ, Lefin bwese keɛra Gusunɔ beɛn Yinni u gɔsa bu ka sɔmburu ko win s̄aa yerɔ be, ka ben bibun bweseru sere ka baadommaɔ.

⁶ Lefi goo ù n kī u yari Isirelin wuu gagun di mi u wāa u ka da mi Yinni Gusunɔn s̄aa yera wāa, ⁷ u koo kpī u win sɔmburu ko mi, Gusunɔ win Yinnin wuswaɔ nge me win mero bisibu Lefi be u deema mi ba m̄. ⁸ Ba koo nùn ñim wēwa mu n ka begim ne baa me u ye u raa m̄ dora.

Gusunɔn s̄amɔ weesugibu

ka win s̄amɔ gemgii

⁹ I n tura tem me sɔɔ, me Gusunɔ beɛn Yinni u beɛ wē, i ku ra men tɔmbun s̄āru saari te Yinni Gusunɔ u tusa. ¹⁰ I ku ra de beɛ sɔɔ, goo u ka win bii yākuru garu ko. I ku maa de goo u n s̄ororu m̄ beɛn suunu sɔɔ, ¹¹ ñ kun me u n ḡaribu sokum̄ ñ kun me u n dobo doboba m̄. ¹² Domi yeni kpurowa Yinni Gusunɔ u tusa. Yen s̄na u koo tem min tɔn be kpuro gira beɛn wuswaan di, ¹³ kpa beɛ i n s̄aa Gusunɔ beɛn Yinnigibu mam mam.

¹⁴ Domi bwese te i ko i gira mi, ba ra s̄ororu kowa kpa bu kperin saria meɛri bu ka bikiaru ko. Adama Gusunɔ beɛn Yinni u ñ beɛ ye wurarim̄. ¹⁵ U koo beɛ win s̄amɔ goo seeya beɛn bweseru sɔɔn di nge ne, M̄wisi. Wiya i ko i swaa daki. ¹⁶ Domi yera i Yinni Gusunɔ bikia sanam me i menna Horebun guurɔ. I neɛ, i ñ maa kī i Yinni Gusunɔn tiin nɔɔ nɔ ñ kun me i win d̄ɔɔ boko wi wa. Domi i ñ kī u beɛ go. ¹⁷ Ma Yinni Gusunɔ u man s̄ɔɔwa u neɛ, beɛn bikia bi, bu wā. ¹⁸ U neɛ, u koo beɛ win s̄amɔ goo seeya beɛgibun suunu sɔɔn di nge ne, kpa u win gari doke win nɔɔ sɔɔ. Kpa s̄amɔ wi, u beɛ s̄ɔ kpuro ye u nùn yiire. ¹⁹ Beɛn goo ù n yina u gari yi swaa daki yi s̄amɔ wi, u koo gere ka Gusunɔn yīsiru, u koo yēro seɛyasiaawa. ²⁰ Adama s̄amɔ wi, ù n gari geɛ sosi ka Yinni Gusunɔn yīsiru ye u ñ nùn yiire u gere ñ kun me ù n gari gerua ka b̄n̄un yīsiru, ba koo nùn gowa.

²¹ S̄ɔɔkudo i ko i tii bikia i neɛ, am̄na sa ko n ka yē gari yi Yinni Gusunɔ kun gerua. ²² Gusunɔn s̄amɔ goo ù n gari gerua ka Yinni Gusunɔn yīsiru, ma yi ñ koore me, yiya yi ñ s̄aa Yinni Gusunɔn gere. S̄amɔ wiya u win gari seka. I ku win berum ko.

Wuu s̄in mi

ba ko n da kpikuru de

19

¹ Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u koo bwese tukunu gira nin tem di kpa u nin tem mɛ bɛɛ wɛ, kpa i n ben wusu ka ben yɛnusu mɔ. ²⁻³ Tem mɛ Yinni Gusunɔ̄ u koo bɛɛ wɛ mi, ì n mu mwa i kpa, i mu bɔnu koowo beri ita kpa i yen baayere sɔ̄ wuu teu wuna mi be ba tɔnu go ba ko n da kpikiru we, kpa i swɛɛ yabiri yi ba ko n da ka de mi.

⁴ Tɔn be ba ben winsim go ba ñ ka baaru, ba ñ daa maa yiberɛ tɛru mɔ̄sine, be tɔnawa ba koo kp̄i bu kpikiru da wuu sin mi. ⁵ Nge tɛ, gabu bà n da yakasɔ̄ ba d̄a k̄imɔ, kpa gb̄a yu wɔ̄ra yu win beruse wari yu go, wuu gen teu sɔ̄ra u koo kpikiru da u wa u n ka w̄a, ⁶ kpa wi ba gon dusibun m̄ru yà n seewa bu ku raa ȳero naa turi bu mwa swaan tondabun s̄o. Domi wi, ka wi u gu mi, ba ñ daa yiberɛ tɛru s̄a. ⁷ Yen s̄na na bɛɛ s̄ɔ̄wa na nɛɛ, i wusu ita gɔ̄sio su n s̄a kpiki yenu.

⁸⁻⁹ Ma i wooda ye kpuro mɛm nɔ̄wa i ye nɔni doke ye na bɛɛ w̄ɛmɔ gisɔ̄, ma i Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinnin k̄iru m̄, u koo bɛɛn tem mɛ yasiafia kpa u mu bɛɛ w̄ɛ mɛ u bɛsɛn baababa nɔ̄ m̄wɛru kua. Saa yera i ko i maa wusu ita gasu ḡsi i sosi sin mi ba ko n da kpikiru de. ¹⁰ Nge m̄ya ba ñ koo maa be ba kun toren yem yari tem mɛ s̄o mɛ Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u bɛɛ w̄ɛ i n m̄, kpa ȳeron yem mu kun w̄a bɛɛn win.

¹¹ Adama goo ù n win winsim tusa, ma u n̄n so u go, yen biru, kpa u kpikiru we wuu sin gagu s̄o, ¹² win wuun guro gurobu ba koo dawa bu n̄n mwaama bu wi u koo n̄n m̄ru k̄sie n̄mu b̄ria u n̄n go. ¹³ I ku n̄n wɔn w̄ndu kua. I taarɛ sariruḡin yem wunɔ̄ bɛɛ Isireliban suunu s̄on di kpa n bɛɛ w̄ra.

Gbee k̄arɔn wooda

¹⁴ I n dua tem mɛ s̄o i kpa mɛ Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ w̄ɛ, bà n bɛɛ mu bɔnu kua ba kpa, i ku ra bɛɛn winsim k̄arɔ mure bɛɛgia s̄o.

Seeda ye ba koo wura

¹⁵ Goo ù n tɔnu go ñ kun mɛ ù n toraru garu kua, tɔn turon seeda kun tura bu ka ȳero taarɛ w̄ɛ. Adama t̄mbu yiru ñ kun mɛ ita bà n seeda di, saa yera ba koo ȳero garisi taarɛḡii.

¹⁶ Goo ù n win winsim k̄sa gaa mani, ¹⁷ be yiru ye kpuro ba koo dawa Yinni Gusunɔ̄n s̄a yerɔ̄ bu ȳaku kowobu ka siri kowobu wa be ba d̄ma te s̄mburu m̄ mi. ¹⁸ Siri kowo be, ba koo ben gari w̄ɛriwa ka laakari. Bà n deema seeda weesugia u win winsim manimɔ, ¹⁹ saa ye s̄ra ba koo n̄n kua nge mɛ u raa bwisika bu win winsim wi kua. Nge m̄ya i ko i ka k̄sa wuna bɛɛn suunu s̄on di. ²⁰ T̄mbu bà n ye nua, ba koo b̄rum duura. Ba ñ maa k̄sa yen bwesuru m̄ bɛɛn suunu s̄o. ²¹ I ku taarɛḡii wɔn w̄ndu kua. Wi u tɔnu go, ba koo maa win tii gowa. Wi u win winsim nɔni wuna, ba koo maa wigii wunawa. Wi u win winsim dondu bua, ba koo maa wigiru buawa. Wi u win winsim n̄ma bua, ba koo maa wigia buawa. Wi u win winsim naasu bua, ba koo maa wigisu buawa.

Tabun wooda

20

¹ Sanam mɛ i bɛɛn yiberɛba tabu w̄ri, ì n ben dumi wa ka ben tabu k̄kɛ yi dumi gawe ka sere ben t̄mbu be ba bɛɛ dabiru kere, i ku ben b̄rum ko. Domi Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u w̄a ka bɛɛ wi, wi u bɛɛ yarama Egibitin di. ² I sere tabu tore, ȳaku kowo u koo nawa bɛɛn wuswaaɔ̄ u nɛɛ, ³ i nɔ̄wɔ̄ bɛɛ Isireliba. Wee i na gisɔ̄ i ka bɛɛn yiberɛba tabu ko. I ku de bɛɛn goon tororu tu kara. I ku

berum soora, i ku diiri, i ku maa nanda ben sɔ̄. ⁴ Gusunɔ̄ besen Yinni u ka bee wāa. Wiya u koo bee nasara wē.

⁵ Yen biru be ba ra tabu kowobu mwɛeri, ba koo bikia bu nɛɛ, bee sɔ̄, wara u yenu kpɔ̄ɔ bana ma u n̄ gina wure ge sɔ̄. Yēro u de u wura yenuɔ, kpa u ku gbi taa bi sɔ̄ goo u du win yenu ge sɔ̄. ⁶ Ba koo maa bikia bu nɛɛ, bee sɔ̄, wara u dāa gbaanu kua ma u n̄ gina yen are diire. Yēron tii u de u gosira yenuɔ kpa u ku raa gbi taa bi sɔ̄ goo u tu tubi di. ⁷ Ba koo maa bikia bu nɛɛ, wara ba kuro k̄a ma u n̄ n̄n sue gina. Win tii u wuro yenuɔ kpa u ku raa gbi taa bi sɔ̄ kpa goo u kurɔ wi sua. ⁸ Kpa bu maa nɛɛ, bee sɔ̄, wara u wurure. Bu de yēro u wura win yenuɔ. Kpa u ku raa be ba tie berum tia. ⁹ Bā n̄ gari yi gerua ba kpa, kpa bu bu tabu sinambu kua.

¹⁰ Sanam mɛ i wuu gagu tabu wɔ̄ri, i gina gen tɔmbu bikio bu tii wē ka alafia. ¹¹ Bā n̄ wura ba bee ben wuun kɔnnɔ kenia i dua, be kpurowa i ko i yoo sɔma koosia. ¹² Adama bā kun kī bu bee senna ka alafia, ma ba nɛɛ, ba koo ka bee sannawa, i bu tabu wɔ̄rio. ¹³ Saa yē sɔ̄ Gusunɔ̄ besen Yinni u bee bu n̄mu beria, saa yera i ko i tɔn durɔ be ba wāa mi kpuro go ka takobi. ¹⁴ Adama tɔn kurɔbu ka bii piiminu ka yaa sabenu ka arumani ye ya wāa wuu ge sɔ̄ kpurowa i ko i gura yu ko beɛgia, kpa i ye dendi nge mɛ i kī, domi Gusunɔ̄ besen Yinniwa u bee ye wē. ¹⁵ Mɛsuma ko i bwese nin wusu kpuro kua ni nu ka bee toma, nu n̄ wāa tem mɛ i ko i mwa sɔ̄. ¹⁶ Adama tɔn benin wusu sɔ̄, si Gusunɔ̄ besen Yinni u bee wē mi, i n̄ mɔ, i ku ra de sin tɔnu goo u n̄ wāa. ¹⁷ I de i bu go kpuro mam mam, be ba s̄aa Hɛtiba ka Amɔreba ka Kananiiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba nge mɛ Gusunɔ̄ besen Yinni u bee yiire. ¹⁸ Kpa bu ku raa bee ben koma bɔrɔnugii ni tie ni ba ra ben būnu koosi. Kpa i ku ra ka ni Gusunɔ̄ besen Yinni torari.

¹⁹ Sanam mɛ i wuu gagu wɔ̄ri i gu tarusi n ka tɛ i sere gu kamia, i ku ra gen dāa binuginu gbāa suasi. I ko i kpī i nin binu di, adama i ku nu kī i sura domi dāru ta n̄ s̄aa tɔnu wi i ko i wɔ̄ri i go. ²⁰ Dāa te i yē ta n̄ s̄aa diiraru, tera i ko i kpī i bura i ka s̄eri ko yi i ko i ka gb̄araru yɔ sere i ka wuu ge kamia.

Wi ba go yakasɔn gari

21

¹ Sanam mɛ i wāa tem mɛ Gusunɔ̄ besen Yinni u koo bee wē sɔ̄, ma i wa ba goo go mɛ sɔ̄, yēron gora kpīi yakasɔ, ma i n̄ sere yē wi u n̄n go, ² sanam mɛ s̄ara guro gurobu ka siri kowobu ba koo yarima kpa bu wusun tondam yīre si su wi ba go mi sikerene. ³ Wuu ge ba wa ga ka wi ba go mi turuku bo, wuu gen guro gurobu ba koo naa gbiiba kasuma tia ye ba n̄ sugu dokere yu ka s̄amburu guro ko. ⁴ Kpa wuu gen guro guro be, bu ka naa gbiiba ye da w̄wa gaa sɔ̄ ye ya nim kokumɔ, mi goo kun wukure u sere gāanu duure. Kpa bu naa gbiiba yen wīi suma bua mi.

⁵ Kpa yāku kowobu bu susima yen b̄akuɔ be, be ba s̄aa Lefin bibu be Gusunɔ̄ besen Yinni u wuna n̄nem bu ka win s̄aa yerun s̄amburu ko kpa bu maa tɔmbu domaru kua ka Yinni Gusunɔ̄n yīsiru. Beya ba ko n̄ da gari kpuro wunane yi yi s̄aa soonaa ka mɛɛran gari.

⁶ Kpa wuu gen guro guro be kpuro be ba susi wi ba go min b̄akuɔ bu ben n̄ma nia naa yen w̄llɔ w̄wa mi. ⁷ Kpa bu gere bu nɛɛ, ben n̄ma kun yem meni yari, mɛya ben n̄ni kun maa wa mɛ n̄ kua u ka gu. ⁸ Yinni u be win tɔmbu Isireli be u yakiamia tora ten suuru kuo, kpa u ku yem mɛ garisi ben

winɔ̄ mɛ mu s̄aa toraru sarirugiin yɛm. Saa ye, Gusunɔ̄ u koo maa bu yɛm mɛ suuru kua.

⁹ Nge mɛya i ko i ka toraru sarirugiin yɛm wuna bɛɛ sɔ̄ɔn di kpa i n m̄ ye ya koo Gusunɔ̄ w̄ɛre.

Kurɔ̄ deson suabu

¹⁰ Sanam mɛ i yara i bɛɛn yiberɛba tabu w̄ɔrim dɔ̄ɔ be Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u bɛɛ n̄ɔmu bɛria, ma i bu dɛsɩru mwa, ¹¹ be sɔ̄ɔ, ma bɛɛn turo u kurɔ̄ burɔ̄ wa ma u n̄n k̄iru ḡɔru doke u ka n̄n sua kurɔ̄, ¹² saa ye, u koo n̄n suaawa u ka da win yɛnuɔ̄ kpa u de u wii p̄ɔ̄ru woka kpa u win nii k̄ok̄osu b̄ɔ̄ri. ¹³ Kpa u win ȳaa ni u raa doke p̄ota kpa u da u sina ȳeron yɛnuɔ̄ u swi win baaba ka win m̄eron s̄ɔ̄ suru tia. Yen biru, kpa ȳero u den da u n̄n deema u ko win durɔ̄ kpa wi, u maa ko win kurɔ̄. ¹⁴ Adama ù n da n̄n bw̄ɛra yara, u de u doona mi u k̄i. U ku raa n̄n d̄ara u gobi mwa. Mɛya u ku maa n̄n garisi yoo. Domi u ka n̄n m̄enna.

Ye ya s̄aa bii yerumagia

¹⁵ Goo ù n maa kurɔ̄bu m̄o yiru, ma u turo k̄i n kere turo, ma be yiru kpuro ba n̄n bii t̄on durɔ̄bu marua, wi u kun k̄i mi, ma wiya u n̄n yeruma marua, ¹⁶ sanam mɛ u bii be tubi b̄onu kuammɛ, n ñ weenɛ u wi u k̄in bii garisi yeruma wi u ñ k̄in biin ayerɔ̄. ¹⁷ Adama n weenɛ u wi u ñ k̄in bii wura nge win yeruma, kpa u n̄n win tubin b̄onu yiru w̄ɛ. Domi u s̄awa win tundon dam ȳire gbiikuru. N weenɛwa u yerumarun baa wa.

Bii mɛm n̄ɔ̄ sarin k̄ok̄ɔ̄

¹⁸ Goo ù n bii t̄on durɔ̄ m̄o, ma bii wi, u kua mɛm n̄ɔ̄ sari wi u ku ra win tundo ka win m̄eron gere n̄o baa b̄a n̄ n̄n s̄ɛyas̄ia, ¹⁹ saa ye sɔ̄ɔ, win tundo ka win m̄ero ba koo n̄n mwawa bu ka na wuun guro gurobun mi, ²⁰ kpa bu guro guro be s̄ɔ̄ bu n̄ɛɛ, ben bii wee, u ku ra ben gari n̄o. U win w̄aaru dim̄owa b̄eretɛkɛ tam n̄arubu sɔ̄ɔ. ²¹ Saa yera wuun t̄on durɔ̄bu kpuro ba koo n̄n kpenu kasuku bu go kpa i k̄ɔ̄sa wuna bɛɛn suunu sɔ̄ɔn di. Isireliba kpuro b̄a n ye nua kpa bu b̄erum ko.

Wi ba soora doken goru

²² Goo ù n toraru garu kua te ta tura bu ka n̄n go, ma ba n̄n soora doke ba bw̄ɛ d̄aa w̄ollɔ̄, ²³ bu ku de win goru ta n w̄aa d̄aa mi sere ka w̄okurɔ̄. Baa ñ n yen m̄eren na, bu de bu n̄n sike yen t̄ɔ̄ te. Domi wi ba soora doke ba bw̄ɛ u kuawa mi b̄ɔ̄ruro Gusunɔ̄n wuswaaɔ̄. I n da ko mɛ, kpa i ku ra bɛɛn tem disi doke mɛ Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u bɛɛ w̄ɛ.

A wunen t̄onusin ḡaanu

garisio nge wunen tiiginu

22

¹ I n bɛɛn t̄onusin naa ñ kun mɛ win ȳaaru wa ta k̄ɔ̄ram̄o, i ku ra de tu doona. I ka tu wuro wi u tu m̄on mi. ² Ȳeron yɛnu ḡa n toman na, ñ kun mɛ i kun n̄n ȳɛn na, i yaa sabe te suo i ka da bɛɛn yɛnuɔ̄ i tu n̄ɔ̄ri sere wi u tu m̄o ù n tu kasum na. Saa yera i ko i n̄n tu wesia. ³ I n maa bɛɛn t̄onusin ketɛku wa ñ kun mɛ win yaberu ñ kun mɛ win ḡaanu ganu ni nu k̄ɔ̄ra, nge mɛya i ko i maa nu kua. I ku nu deri nu kam ko.

⁴ I n wa goon ketɛku ñ kun mɛ win naa ya w̄oruma swaa sɔ̄ɔ, i ku de yen ȳero u ye seeya wi t̄ona. I ko i n̄n somiwa u ka ye seeya.

Wooda bwese bweseka

⁵ Tɔn kurɔ u ku raa tɔn durɔn gāanu sebe, meya tɔn durɔ u ku raa maa tɔn kurɔn gāanu sebe. Domi wi u kua me, Gusunɔ besen Yinni u koo yɛro tusi.

⁶ I n wuu dɔɔ ma i gunɔ wa ga sɛa wɔkusi n̄ kun me ga binu wɔkusi dāaɔ n̄ kun me temɔ, i ku gu mwa ka gen binu sannu. ⁷ I de mero gu doona kpa i tii binu yiya, kpa beɛn wāaru tu beɛ wɛra kpa tu dakaa da.

⁸ I n dii kpaaru bana i kpa, i ten tɛera wɔllɔ gani dumi dokeo i ka sikerena kpa baa goo ù n wɔruma min di u gu, i kun taare mɔ.

⁹ Beɛn resem gbaanu sɔɔ, i ku ra maa dīa bweseru garu duure. I n kua me, ten marum kpuro ka maa resem ye, ya ko n sāawa Gusunɔgia. ¹⁰ I n wukumɔ, i ku naa ka keteku sugu doke sannu. ¹¹ I ku yānu sebe ni ba wesa ka wɛɛ damgii ka yāa sansun wɛɛ sannu.

¹² I beɛn bekan soo sookaɔ sari dokeo.

Suanaan wooda sarabu

¹³ Goo ù n kurɔ sua ma ba menna ka kurɔ wi, yen biru ma u n̄ maa kurɔ wi kī, u n̄n tusa, ¹⁴ sere u n̄n fune wuna u win yīsiru sankā, u gerua u neɛ, u kurɔ wi sua, ye ba dua ka wi, u n̄ ka n̄n deeme, ¹⁵ saa ye sɔara bii kurɔbu gen tundo ka gen mero ba koo ka bii win wɔndiarun seeda na bu wuun guro gurobu sɔasi wuun duu yerɔ mi ba ra menne. ¹⁶ Kpa bii win tundo u guro guro be sɔ u neɛ, na nen bii wɔndia wi durɔ wini kāwa u n̄ mɔ kurɔ, adama u n̄n tusa. ¹⁷ Wee u n̄n weesu mani u neɛ, u n̄ ka n̄n deeme. Adama nen biin wɔndiarun yīreru wee. Kpa bu beku te deria wuun guro gurobu wuswaaɔ. ¹⁸ Kpa wuun guro guro be, bu durɔ wi mwa bu so, ¹⁹ kpa bu n̄n sii geesun gobi wunɔbu (100) bure u wɔndia win tundo kɔsia domi u Isireliban wɔndia turon yīsiru sankā. Yen sɔ, u n̄ maa kpɛ u kurɔ wi yina, u ko n̄n suewa sere ka win wāarun tɔru kpuro sɔɔ.

²⁰ Adama gari yi, yi n sāan na gem, ma ba n̄ yīreru garu wa te ta sāa bii wigiru, ²¹ saa ye sɔara ba koo kurɔ wi sua bu ka da win baaban yenu kɔnnwɔ kpa win wuun tɔn durɔbu bu n̄n kpenu kasuku bu ka go. Domi seku bakara Isireliban mi bu neɛ, bii wɔndia u durɔ damaru kua win baaban yenuɔ. Nge meya i ko i ka daa kɔsa yen bweseru wuna beɛn suunu sɔɔn di.

²² Bā n durɔ goo mwa u sakararu mɔ ka goon kurɔ, ba koo be kpuro gowa durɔ wi ka kurɔ wi. Nge meya i ko i ka daa kɔsa yen bweseru wuna beɛn suunu sɔɔn di.

²³ Bii wɔndia goo ù n wāa, ma ba n̄n durɔ kāa, adama ba n̄ gina suane, ma durɔ goo u n̄n wa ma u ka n̄n kpuna, ²⁴ i ko i be yiru kpuro mwawa i ka na wuun duu yerɔ mi guro gurobu ba ra menne, kpa i bu kpenu kasuku i go yɛn sɔ bii wɔndia wi, u n̄ wura kue saa ye u n̄n gaba wuuɔ ka yɛn sɔ durɔ wi, u win winsim kurɔ bekuru doke. Nge meya i ko i ka daa kɔsa yen bweseru wuna beɛn suunu sɔɔn di. ²⁵ Adama durɔ wi, ù n wɔndia wi ba durɔ kāa mi wan na yakasɔ u ka n̄n gaba u ka kpuna ka dam yakasu mi, durɔ wi tonawa ba koo go. ²⁶ I ku wɔndia wi gāanu kua. U n̄ toraru garu kue te ta weene bu ka n̄n go. N sāawa nge durɔ goo wi u win beruse wɔri u go. ²⁷ Domi u n̄n deemawa yakasɔ. Ma bii wɔndia wi, u wura kua adama goo sari wi u koo n̄n wɔra.

²⁸ Durɔ goo ù n maa bii wɔndia goo wa wi ba n̄ gina durɔ kā, ma u n̄n gaba u ka kpuna, ma ba bu mwa, ²⁹ durɔ wi, u koo bii wɔndia win tundo sii geesun gobi weeraakuru wɛwa kpa u bii wi sua kurɔ, domi u n̄n bekuru doke. U n̄ maa kpɛ u n̄n yina sere ka win wāarun nɔɔ.

23

¹ Durɔ̄ goo u ku raa maa win baaban kurɔ̄ kīa. U n kua mɛ, u win baaba sekuru dokewa mi.

Tɔn be ba n̄ ko n wāa

Gusunɔn tɔmbun wuuru sɔ̄

² Win tīa bii ba kɔsuka n̄ kun mɛ win tɔn durɔ̄u ba bura, u n̄ kpɛ̄ u ka Yinni Gusunɔn tɔmbu mɛnna.

³ Be ba n̄ weene bu suana ma ba ka suana, ben bibu ba n̄ kpɛ̄ bu ka Yinni Gusunɔn tɔmbu mɛnna sere ka ben bibun bibun bweserun nɔn wɔkurɔ̄.

⁴ Mɛya Amɔniban goo n̄ kun mɛ Mɔabuban goo u n̄ kpɛ̄ u ka Yinni Gusunɔn tɔmbu mɛnna sere ka ben bibun bibun bweserun nɔn wɔkurɔ̄. ⁵ Domi ba n̄ ka sun nim ka dīanu sennɔ kue saa ye sa yarima Egibitin di. Ba da ba Balamu, Beorin bii, Petorigii wi u na Mesopotamin di gobi kāwa u ka na u sun bɔrusi.

⁶ Adama Gusunɔ bɛsɛn Yinni u n̄ Balamu win gere swaa daki. U bɔri yi gɔsiawa domaru domi u sun kī. ⁷ I ku ra ben alafia kasu n̄ kun mɛ ben gea sere ka baadommɔ bɛɛn wāarun tɔru kpuro sɔ̄.

⁸ I ku ra ko i Edɔmu goo tusi, domi ba sāawa bɛsɛn wɔnɔbu. I ku ra maa Egibitigii goo tusi domi sa sɔru di ben temɔ. ⁹ Ben bibu ba ko n̄ da ka Yinni Gusunɔn tɔmbu mɛnɛwa sere ka ben sikadominɔ.

Sansanin dɛeraru

¹⁰ I n̄ yara i ka yiberɛba tabu wɔri, saa ye sɔ̄ra i ko i tii laakari ko ka gāa disiginu kpuro. ¹¹ Tɔn durɔ̄ goo ù n̄ wāa bɛɛ sɔ̄, ma u dosa sere u tii wa dosu ge sɔ̄, i ka n̄n̄ yario sansanin di gina. ¹² Adama sɔ̄ ù n̄ kella, u koo woburewa. Yen biru, sɔ̄ ù n̄ dua kpa u wurama sansaninɔ.

¹³ I de i n̄ gam mɔ sansanin biruɔ mi i ko i n̄ da dii bera ko, ¹⁴ kpa i n̄ gāanu nɛni ni i ko ka wɔru gbe i ka bɛɛn dii bera ye sike. ¹⁵ Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wāa bɛɛn sansani ye sɔ̄ u sīimɔ sīimɔ u ka bɛɛ kɔsu kpa u bɛɛn yiberɛba n̄mu beria. Yen sɔ̄, n̄ weenɛwa bɛɛn sansani ya n̄ dɛere kpa u ku bɔrɔnu ganu wa bɛɛn suunu sɔ̄ ni nu koo de u bɛɛ biru kisi.

Yoo wi u duka sua

¹⁶ I ku yoo wi u win yinni duka suuri mwa i wesia win yinnin mi. ¹⁷ I de u n̄ wāa mi u kī bɛɛn suunu sɔ̄ wuu ge u koo gɔsi sɔ̄. I ku n̄n̄ dam dɔre.

Kurɔ̄ damaru s̄aru sɔ̄

¹⁸ I ku de durɔ̄ dama woronu n̄ kun mɛ kurɔ̄ dama woronu nu n̄ wāa bɛɛn s̄aru sɔ̄. ¹⁹ I ku ra ka durɔ̄ dama gobi n̄ kun mɛ kurɔ̄ dama gobi gɛɛ na Yinni Gusunɔn s̄a yerɔ̄ i ka ye i Gusunɔ nɔ̄ m̄wɛeru kua kɔsia. Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u yen bweseru tusa.

Bɔkurabun nim dokebu

²⁰ Bɛɛn Isirelisibu b̄a n̄ gāanu bɔkura, i ku bu nim dokea, n̄ n̄ gobin na, n̄ n̄ maa dīanun na n̄ kun mɛ gāanu ganu. ²¹ Sɔ̄wa i ko i yen bweseru kua, adama i ku ra bɛɛn Isirelisibu kua mɛ, kpa Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ domaru kua tem mɛ sɔ̄ mɛ i ko i du mi, i n̄ mɔ.

Nɔ̄ m̄wɛenun gari

²² I n̄ Gusunɔ nɔ̄ m̄wɛeru garu kua, i ku tɛ i ka tu yibia domi u koo bɛɛ tu bikia kpa i n̄ taarɛ mɔ. ²³ Adama i kun nɔ̄ m̄wɛeru garu kue, i n̄ ko i n̄ taarɛ mɔ. ²⁴ Nɔ̄ m̄wɛɛ te i yara bɛɛn nɔ̄n di, i ko i tu yibiawa domi i tu kuawa ka bɛɛn tiin nɔ̄, n̄ n̄ ka tilasi.

Ye kaa kp̄i a ko goon gbaarɔ̄

²⁵ I n dua goon dāa gbaarɔ, i yen binu dio nge me i kī, adama i ku ra nin ganu doke birerɔ i ka doona. ²⁶ I n maa dua goon alikama gbaarɔ, i ko i kpī i alikama waka ka noma adama i ku ye kɔmbɔ doke.

Kurɔ wi bayina

24

¹ Goo ù n kurɔ sua ma u kurɔ wi gāanu waasi ye ya ñ ka nùn naawe, ma u kurɔ wi yinanaan tireru yorua u nùn nōmu beɾia, ma u nùn gīra win yēnun di u doona, ² ma yen biru, kurɔ wi, u da u mɔre durɔ goon mi, ³ durɔ dāako win tii ù n nùn yinabun tireru yorua, ma u nùn yina, u nùn yara win yēnun di ñ kun me ù n gu, ⁴ win durɔ gbiikoo wi u raa nùn yina mi, u ku maa nùn kasu bu menna. Domi kurɔ wi, u kua disigii. Yeya Yinni Gusunɔ u tusa. I n kua me, i tem me Gusunɔ besen Yinni u beɛ wē beɛɛ sari kookoosu koosiwa mi.

Wi u kurɔ kpao sua

⁵ Goo ù n kurɔ kpao sua, u ku tabu da. Meya bu ku maa nùn tilasi gaa ko. Bu de u n tii mɔ sere wɔɔ tia, kpa u wa u win kurɔ wi nukuru dorasia.

Tɔruban wooda

⁶ N ñ weene i goon neɛru tɔruba mwa baa ten bia. Domi ñ n kua me, i mwawa mi ye n ko n de u n wāa.

Tɔnu wi u win tɔnusi gbenan

wooda

⁷ Beɛn goo ù n win Isirelisi mwa u gɔsia yoo ñ kun me u nùn dɔra, i ko i yēro wi gowa. Nge meya i ko i ka kōsa yen bweseru wuna beɛn suunu sɔɔn di.

Bara disigirun wooda

⁸ I de i be ba bara disigiru mɔ laakari ko gem gem kpa i ko nge me yāku kowobu Lefiba ba koo beɛ sōsɔ. Nge me na yiire i ko, nge meya i ko i ko mam mam. ⁹ I yaayo ye Gusunɔ besen Yinni u Mariamu kua saa ye sa wee Egibitin di sa wāa swaaɔ.

Tɔruban gari

¹⁰ I n beɛn Isirelisi goo gāanu bəkura, i ku du win dirɔ i ka tɔruba sua. ¹¹ I yōro tɔwɔ kpa wi i gāanu bəkura mi u yarima u beɛ tɔruba wē. ¹²⁻¹³ I n yāaro gāanu bəkura ma u beɛ win yaberu tɔruba wē, i ku de ta n wāa beɛn mi sere yam mu ka tīra. Baa ñ n kua amɔ, sōsɔ ù n dua, i ko i nùn win yabe te wesiawa kpa u wa u tu wukiri u ka kpuna. Kpa u beɛ domaru kua kpa Gusunɔ besen Yinni u maa beɛ siara.

I yāarobu beɛɛ wēyɔ

¹⁴ I n yāaro goo mɔ sɔm kowo, ù n sāa Isireli ñ kun me sɔɔ, i ku nùn taki di. ¹⁵ I nùn win sɔmburun gobi wēyɔ baadomma sōɔ u sere du. Domi u sāawa yāaro, u win gobin bukata mɔ gea. I kun kue me, ma u Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue beɛn sɔ, i ko i taare wa.

Baawurewa

u koo win torarun are wa

¹⁶ Ba ñ tɔnu goomɔ win biin torarun sɔ, meya ba ñ maa bii goomɔ win mɔwɔbun torarun sɔ. Ba ñ goo goomɔ goon torarun sɔ.

Ye ba koo ko yāarobun sɔ

¹⁷ I ku ra ko i sɔ̄ɔ̄ n̄ kun mɛ gobeku gem bira siribu sɔ̄ɔ̄. Mɛya i ku ra maa gɔ̄mini goon bekuru tɔ̄ruba mwa. ¹⁸ Adama i yaayo ma sa raa yoru di Egibitiɔ̄ ma Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u sun yakia. Yen sɔ̄na na bɛɛ yiiremɔ̄ i n da wooda yeni sw̄i.

¹⁹ Saa yɛ sɔ̄ɔ̄ i bɛɛn d̄ianu gɛɛmɔ̄, ma i yen gɛsɛ tia duari gbee suunu sɔ̄ɔ̄, i ku maa wura i ye sua. I de yu ko sɔ̄bu ka gobekuba ka gɔ̄minibugia, kpa Gusunɔ̄ bɛɛn Yinni u wa u bɛɛn nɔ̄man sɔ̄ma kpuro domaru kua. ²⁰ I n yɔ̄wa bɛɛn d̄aa ye ba mɔ̄ olifin wɔ̄llɔ̄ i ye sɔ̄ra, i ku ra maa wure i yɔ̄ i ye i duari sɔ̄ri. I de ye, yu ko sɔ̄bu ka gobekuba ka gɔ̄minibugia. ²¹ Sanam mɛ i bɛɛn resɛm binu sɔ̄rimɔ̄, i ku ra maa gɔ̄sira i wura biruɔ̄. Ye i deri mi, yeya ya koo ko sɔ̄bu ka gobekuba ka gɔ̄minibugia. ²² Bɛɛn tii i yaayo ma i yoru di Egibitiɔ̄. Yen sɔ̄na na bɛɛ yiiremɔ̄ i n da yeni sw̄i.

Siribun wooda

25

¹ Nɔ̄sinaa sariruru t̄a n dua tɔ̄mbu gabun baa sɔ̄ɔ̄, ma ba da siri yerɔ̄ ba bu siria, saa ye sɔ̄ɔ̄, wi u gem mɔ̄, i n̄n win gem wɛ̄yɔ̄. Wi u maa taare mɔ̄ kpa i n̄n win taare wɛ̄. ² Wi siribu di, b̄a n n̄n soberu bure, siri kowo u koo de ȳero u kpunawa win wuswaaɔ̄ kpa bu n̄n so nge mɛ win torara nɛ. ³ Adama bu ku seni nɔ̄ weeru saru, domi ȳa n kera mɛ, i bɛɛn mɛro bisi wi bɛɛɛ birawa mi.

Naa ȳa n sɔ̄mburu mɔ̄ d̄ianɔ̄n

wooda

⁴ I ku bɛɛn naa kinɛrun nɔ̄ɔ̄ bɔ̄ke saa ye ta sɔ̄mburu mɔ̄ d̄ianu sɔ̄ɔ̄.

Gɔ̄mini wi u kun bii mɔ̄n

wooda

⁵ Mɔ̄ɔ̄ ka wɔ̄nɔ̄ b̄a n w̄aa yenu teu sɔ̄ɔ̄, ma mɔ̄ɔ̄ u gu u n̄ bii mara, win gɔ̄mini wi, u ku yari yenu min di u mɔ̄raru da gam. Win durɔ̄n wɔ̄nɔ̄ wiya u koo n̄n sua kuro. ⁶ B̄a n bii tɔ̄n durɔ̄ mara, ba koo bii gbiikoo wi garisiwa wi u gu min bii kpa win ȳisuru tu wa ta n w̄aa Isireliban suunu sɔ̄ɔ̄.

⁷ Goo ù n yina u win mɔ̄ɔ̄n kuro gɔ̄mini sua, kuro wi, u doo siri yerɔ̄ u wuun guro gurobu deema kpa u bu s̄ɔ̄ u nɛɛ, nɛn durɔ̄n wɔ̄nɔ̄ u yina u man sua kuro u ka win mɔ̄ɔ̄ bii marua win ȳisuru tu ka wa ta n w̄aa Isireliban suunu sɔ̄ɔ̄. ⁸ Saa ye sɔ̄ra wuun guro guro be, ba koo durɔ̄ wi soku kpa bu n̄n gari yi bikia. U n yinan na mam mam u win mɔ̄ɔ̄n gɔ̄mini wi sua kuro, ⁹ kuro wi, u koo dawa u win bara nɔ̄ɔ̄ teu wuna guro guro ben wuswaaɔ̄, kpa u n̄n ȳaatam sie kpa u gere u nɛɛ, wee nge mɛ ba ra durɔ̄ kue wi u yina u win mɔ̄ɔ̄ bii marua. ¹⁰ Kpa bu win bweseru ȳisuru kɛ Isireliba sɔ̄ɔ̄ bu nɛɛ, win bara nɔ̄ɔ̄ ba wunan bweseru.

Ye ba yina sannɔ̄ sɔ̄ɔ̄

¹¹ Tɔ̄n durɔ̄bu yiru b̄a n sannamɔ̄, kpa mi ba sannamɔ̄ mi, ben turon kuro u na u ka win durɔ̄ wɔ̄ra win yibɛɛn nɔ̄man di, kpa u yibɛɛ win tɔ̄n durɔ̄ru nɛnɛ, ¹² saa ye sɔ̄ɔ̄, i kuro win nɔ̄mu ge buro. I ku n̄n wɔ̄nwɔ̄ndu kua.

Tenkurun swaan wooda

¹³ I ku kiaru d̄arena ka taki, i de bɛɛn kilo ya n s̄aa dee dee, kpa yen gaa kun gaa kere. ¹⁴ I de bɛɛn sakakunu nu n s̄aa dee dee. I ku de gagu ga n gagu kere. ¹⁵ I de bɛɛn kilo ya n s̄aa dee dee kpa bɛɛn sakakunu nu n s̄aa tia. Kpa bɛɛn w̄aru tu wa tu dakaa da tem mɛ Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ wɛ̄ sɔ̄ɔ̄. ¹⁶ Domi Gusunɔ̄ bɛsɛn Yinni wi, u be ba yen bweseru mɔ̄ tusa.

Amalekiban kpeerasiabu

¹⁷ I yaayo ye Amalekiba ba bɛɛ kua saa ye i wee Egibitin di, ¹⁸ i wasire, ma ba bɛɛ wɔri birun di ba be ba wāa biruɔ go go, ba ñ Gusunɔn berum kue. ¹⁹ Saa yè sɔɔ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ wɛrabu wɛ u de yiberɛba kpuro bu bɛɛ deri tem mɛ u koo bɛɛ wɛ sɔɔ mu n ka sāa bɛɛgim, i ko i Amalekiba kpuro kam koo siawa kpa bu ku maa ben yīsiru yaaya handunia sɔɔ. I ku ra ye duari.

*Dīa gbiikinun wooda***26**

¹ I n da i dua tem mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ wɛ sɔɔ, ma i mu mwa, i sina mɛ sɔɔ, ² i de bɛɛn baawure u win gbean dīa gbiikinu tama ni u duura tem mɛ sɔɔ, u nu doke bireru sɔɔ u ka na Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sāa yerɔ, ³ kpa u da saa ye sɔɔn yāku kowon mi, u nùn sɔ u nɛɛ, u gerumɔ Gusunɔ win Yinnin wuswaaɔ gisɔ ma u dua tem mɛ sɔɔ, mɛ Yinni Gusunɔ wi, u bɛsɛn baababa nɔ mweɛru kua u nɛɛ, u koo sun wɛ. ⁴ Kpa yāku kowo wi, u yɛro bire te mwaari u yi Gusunɔ bɛsɛn Yinnin yāku yerun wuswaaɔ. ⁵ Kpa yɛro u gere Gusunɔn wuswaaɔ u nɛɛ, win sikado u sāawa Aramugii wi u kun wāa yeru mɔ. U da Egibitiɔ u sina mi ka tambu fiko be ba wāa ka wi. Yen biru, tɔn be, ba dabia ba kua bwese damguru. ⁶ Adama Egibitigibu ba bu dam dɔre, ba bu nɔni sɔɔwa, ma ba bu kua yobu. ⁷ Yera ba Gusunɔ bɛsɛn baababan Yinni nɔɔguru sue, ma u begia nua. U ben nɔni swāaru wa ka dam mɛ ba bu dɔremɔ ka nge mɛ ba bu taare. ⁸ Yen biru, u bu yarama Egibitin di ka win nɔm damguu, ka nanum bakam, ka sɔm maamaakiginu. ⁹ U ka bu tunuma tem mini, mɛ mu tim ka bom yiba, ma u bu mu wɛ. ¹⁰ Yen sɔna tɛ, u ka tem mɛ Yinni Gusunɔ u nùn wɛn dīa gbiikinu na win wuswaaɔ.

Kpa yɛro u yīra u wuswaa tem girari u ka Gusunɔ sá. ¹¹ Yen biru, bɛɛ ka Lefiba ka sɔɔ be ba wāa bɛɛn suunu sɔɔ, i ko n nuku dobu mɔ gāa geenu kpuron sɔ ni Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ ka bɛɛn bibu wɛ.

*Wɔkuru baateren wɔllɔn**tia tian wɛɛbun wɔɔ*

¹² Wɔɔ yirun biru, itase, i ko ge sokuwa wɔkuru baateren wɔllɔn tia tian wɛɛbun wɔɔ. I n bɛɛn dīanu gā i kpa, i ko nin wɔkuru baateren wɔllɔ tia tia wunawa kpa i Lefiba wɛ ka sɔbu ka gobekuba ka gɔminibu kpa ba n da di bu debu bɛɛn wuu si sɔɔ. ¹³ Saa yera i ko i Gusunɔ bɛsɛn Yinni sɔ i nɛɛ, wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia ye ya sāa wigia, wee i wunama bɛɛn yɛnun di i Lefiba wɛ ka sɔbu ka gobekuba ka gɔminibu nge mɛ u bɛɛ yiire i ko. I ñ yen gaa duari i sere ye deri. ¹⁴ I ñ wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia yen gaa di sanam mɛ i gɔɔ wooru sɔ. I ñ ye sue sanam mɛ i ñ dɛere. I ñ maa yen gaa gɔribu wɛ. ¹⁵ U tukama u bɛɛ mɛeri saa win sin yee dɛɛrarun di te ta wāa wɔllɔ, kpa u bɛɛ win tɔmbu Isireliba domaru sosia ka bɛɛn tem mɛ u bɛɛ wɛ, mɛ mu tim ka bom yiba nge mɛ u bɛsɛn baababa nɔ mweɛru kua.

*Isireliba ba sāawa**Gusunɔn tɔmbu*

¹⁶ Gisɔ, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ sɔɔmɔ u nɛɛ, i win woodaba ka win yiirebu kpuro mɛm nɔɔwɔ. I n tii sɛ kpa i ye kpuro swīi ka gɔru tia ka bɛɛn bwɛra kpuro. ¹⁷ Gisɔ, i wura maa Gusunɔwa u sāa bɛsɛn Yinni, i maa wura ma i ko i sī win swaa sɔɔ, kpa i win woodaba ka win yiirebu kpuro mɛm nɔɔwɔ. ¹⁸ Yinni Gusunɔn tii u maa wura gisɔ ma i sāa win tɔn be u gɔsa nenem win tiin sɔ i ka win yiirebu

kpuro swĩ nge me u beɛ nɔɔ mwɛɛru kua. ¹⁹ Meya u koo maa beɛ walle sua i yĩsɔ̄sɔ̄ yari kpa i n beɛɛɛ mɔ̄ n kere handunian bwesenu kpuro ni u taka kua, kpa i n s̄aa win tɔn be u tii yĩya nge me u gerua.

ISIRELIBA BA GUSUNɔ̄N ARUKAWANI YAAYAMɔ̄

Kpee ni ba koo sɔ̄nna

Ebalin guurɔ̄

27

¹ Mɔ̄wisi ka Isireliban guro gurobu ba tɔmbu s̄ɔ̄wa ba neɛ, i wooda be kpuro mem nɔ̄wɔ̄ be Mɔ̄wisi u beɛ saaria mi gisɔ̄. ² Tɔ̄ɔ̄ tɛ sɔ̄ɔ̄ i da i Yuudenin daaru tɔbura, i dua tem me Gusunɔ̄ besen Yinni u beɛ wɛ sɔ̄ɔ̄, i de i kpee bakanu gurama i sɔ̄nna i tawaru koosi, ³ kpa i wooda yenin gari kpuro yore ni sɔ̄ɔ̄ dama te. Nge meya i ko i ka tem me du me mu tim ka bom yiba me Gusunɔ̄ besen baababan Yinni u beɛ nɔɔ mwɛɛru kua. ⁴ I n Yuudeni ye tɔbura i kpa, yera i ko i sere kpee nin wooda na beɛ wɛ gisɔ̄ gurama i sɔ̄nna Ebalin guurɔ̄ kpa i nu tawaru koosi. ⁵ Miya i ko i Gusunɔ̄ besen Yinni yaku yeru kua ka kpee ni i n ka sisu dake. ⁶ Kpee ni ba n dake tɔnawa i ko i ka nɔ̄n yaku yee te bania. Miya i ko i nɔ̄n yaku d̄sɔ̄ mwaararuginu ⁷ ka siarabun yakunu kua, kpa i sina mi i di ka nuku dobu Gusunɔ̄ besen Yinnin wuswaa. ⁸ Kpa i woodan gari yi yore kpee ni sɔ̄ɔ̄ me baawure u koo kpĩ u ka yi gari s̄aa s̄aa.

⁹ Ma Mɔ̄wisi ka yaku kowobu Lefiba ba Isireliba kpuro s̄ɔ̄wa ba neɛ, i mario i nɔ̄, gisɔ̄ra i kua Gusunɔ̄ besen Yinnin tɔmbu. ¹⁰ Yen sɔ̄ɔ̄, i de i nɔ̄n mem nɔ̄wa kpa i win yiirebu ka win woodaba swĩ ye na beɛ saaria mi gisɔ̄.

¹¹ Mɔ̄wisi u dama te tɔn be s̄ɔ̄wa u neɛ, ¹² i n Yuudenin daaru tɔbura i kpa, bwese nini, Simɛɔ̄ba ka Lefiba ka Benyameɛba ka Yudaba ka Isakariba ka Yosefuba ba koo da bu yɔ̄rawa Garisimun guurɔ̄ kpa bu tɔmbu domaru kua, ¹³ kpa maa bwese nini, Rubeniba ka Gadiba ka Aseɛba ka Sabuloniba ka Danuba ka Nefitaliba bu da bu yɔ̄ra Ebalin guurɔ̄ kpa bu b̄rin gari gere.

B̄ri wɔ̄kura yiru

¹⁴ Guuru miya Lefiba ba koo gb̄ara t̄aa t̄aa bu Isireliba kpuro s̄ɔ̄ bu neɛ,

¹⁵ b̄rurowa wi u d̄aa d̄aka n̄ kun me u sisu yania u wisi u ka tii bw̄aroku gagu kua u s̄a gb̄enum, domi Yinni Gusunɔ̄ u yabu yen bweseru tusa ye ba ka nɔ̄ma kua ba s̄aamɔ̄. Kpa tɔmbu kpuro bu neɛ, ami!

¹⁶ Kpa Lefiba bu neɛ, b̄rurowa wi u kun win tundo n̄ kun me win mero beɛɛɛ doke. Kpa tɔmbu kpuro bu neɛ, ami!

¹⁷ Kpa Lefiba bu neɛ, b̄rurowa wi u win winsim tem nɔ̄ɔ̄ bura yeru sare. Kpa tɔmbu kpuro bu neɛ, ami!

¹⁸ Kpa Lefiba bu neɛ, b̄rurowa wi u w̄ko swaa s̄ɔ̄si kankam. Kpa tɔmbu kpuro bu neɛ, ami!

¹⁹ Kpa Lefiba bu neɛ, b̄rurowa wi u sɔ̄ɔ̄ n̄ kun me gobeku n̄ kun me ḡmini win gem bira siri yerɔ̄. Kpa tɔmbu kpuro bu neɛ, ami!

²⁰ Kpa Lefiba bu neɛ, b̄rurowa wi u win tondon kurɔ̄ k̄ia, domi u win tondon kp̄in yeru disi dokewa mi. Kpa tɔmbu kpuro bu neɛ, ami!

²¹ Kpa Lefiba bu neɛ, b̄rurowa wi u ka yaa saberu kpuna. Kpa tɔmbu kpuro bu neɛ, ami!

²² Kpa Lefiba bu neɛ, b̄rurowa wi u ka win sesu mero turosi n̄ kun me tundo turosi kpuna. Kpa tɔmbu kpuro bu neɛ, ami!

²³ Kpa Lefiba bu neɛ, b̄rurowa wi u ka win kurɔ̄n mero kpuna. Kpa tɔmbu kpuro bu neɛ, ami!

²⁴ Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̄rurowa wi u win tɔnusi so u go bɔkuɔ gbɛnum. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!

²⁵ Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̄rurowa wi u nɔm biran gobi mwa u ka taare sarirugii go. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!

²⁶ Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̄rurowa wi u yina u woodan gari yini mem nɔɔwa. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!

28

Domarun nɔɔ mwɛɛnu

¹ Mɔwisi u nɛɛ, i n Gusunɔ besen Yinnin gere kpuro swaa daki, ma i win yiirebu kpuro mem nɔɔwa bi na bɛɛ sɔɔmɔ mini gisɔ, saa yera u koo bɛɛ wolle sua n kere bwesenu kpuro ni nu tie. ² Ma i win gere kpuro mem nɔɔwa, wee nge mɛ u koo bɛɛ domaru kua.

³ U koo bɛɛ kpuro domaru kua, be ba wāa wuu marosɔ ka be ba wāa baru kraanɔ. ⁴ U koo de i bii dabinu ma kpa u de dīanu nu koorɔ bɛɛn gbɛaɔ kpa bɛɛn ketɛba ka bɛɛn yāanu ka bonu nu marura nu dabia. ⁵ U koo de i dāa bii dabinu wa i birenu yibia kpa u de i n som mɔ mu n kpā i ka pɛɛ ko. ⁶ Mi i dɔɔ kpuro, u koo bɛɛ domaru kua.

⁷ Wī, Yinni Gusunɔ, u koo de yiberɛ be ba bɛɛ seesi bu yarina bɛɛn wuswaan di. Swaa tia ba koo ka duuma adama ba koo duki yarinawa bu swaa dabinu mwa. ⁸ U koo bɛɛn dīa ni i gā i doke biranu sɔɔ kɔsu, kpa u de ye i mɔ kpuro yu wɛra. U koo bɛɛ domaru sosia tem mɛ sɔɔ, mɛ u bɛɛ wɛɛmɔ.

⁹ I n win wooda be kpuro mem nɔɔwa, ma i win kīru mɔ, u koo bɛɛ wuna nenem win tiin sɔ nge mɛ u bɛɛ nɔɔ mwɛɛru kua. ¹⁰ Handunian tɔmbu kpuro ba koo wa ma i sāa Yinni Gusunɔn tɔmbu kpa ba n bɛɛn berum mɔ. ¹¹ Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ durum dabinu yibusu tem mɛ sɔɔ mɛ u besen baababa nɔɔ mwɛru kua u nɛɛ, u koo bɛɛ wɛ. I ko i bii dabinu ma kpa bɛɛn yaa sabenu nu dabia kpa bɛɛn gbɛa yu dīanu ko. ¹² U koo bɛɛ wolle wukia mi win arumanin beru yera wāa kpa u de gura yu nɛ bɛɛn tem sɔɔ saa ye n weenɛ. Kpa ye i mɔ kpuro yu kuura. I n maa gobi bɔkuramɔ gabun mi. Tɔn tuko dabira ta koo gobi bɔkura bɛɛn mi. ¹³ Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ kowa wiru, n n mɔ siru. I ko i n da n yīsiru yarawa, i n biru wurɔ. Adama yu ka sere koorɔ mɛ, i ko i wī, Gusunɔ besen Yinnin woodaba mem nɔɔwawa mam mam ye na bɛɛ sɔɔmɔ mini gisɔ.

¹⁴ I ku ra ko i gera gari yi na bɛɛ sɔɔwa mini kpuron gaan di, kpa i da i būnu sā.

Bɔrin nɔɔ mwɛɛnu

¹⁵ Mɔwisi u maa nɛɛ, ma i n Gusunɔ besen Yinnin gere swaa daki, ma i kun ye kpuro mem nɔɔwɛ ka yiire bi na bɛɛ sɔɔmɔ mini gisɔ, bɔri yiniwa yi koo bɛɛ wari.

¹⁶ Bɛɛ kpuro i ko i bɔri wa, be ba wāa wuu marosɔ ka be ba wāa baru kraanɔ. ¹⁷ I n dāa binu wasi i birenu yibia, i n maa som wasi i ka pɛɛ ko. ¹⁸ I n bibu marumɔ ba n dabi. Bɛɛn dīanu nu n kooramɔ bɛɛn gbɛaɔ. Mɛya bɛɛn ketɛba ka bɛɛn yāanu ka bonu nu n maruramɔ nu dabia. ¹⁹ Mi i dɔɔ kpuro, bɔriya yi ko n bɛɛ swii.

²⁰ Ye i mɔ kpuro sɔɔ, Gusunɔ bɛɛn Yinni u koo de i bɔri wawa kpa i n berum mɔ kpa i wahala ko sere i ka kam ko mam mam yɛn sɔ i n nɔn deri ma i kɔsa kua. ²¹ U koo ka bɛɛ bara kɔsunu naawa ni nu koo bɛɛ kpeerasia tem min di mɛ i ko n mɔ. ²² U koo de besen wasi yi gbera n kun mɛ yi swīa n kun mɛ yi mɔsi n kun mɛ yi wooru bara. U koo maa yina gura yu nɛ kpa bɛɛn gbɛan dīanu nu gbera n kun mɛ nu kɔsi. Wahala ye kpurowa i ko wa sere u ka bɛɛ kpeerasia mam

mam. ²³ Wollu ta koo bɔ̄biawa nge sii gandu bɛɛn wii wollɔ̄ kpa tem mu bɔ̄bia nge sisu. ²⁴ Tua ka yanima u koo sure bɛɛn gbɛaɔ̄ guran ayerɔ̄ sere u ka bɛɛ kpeerasia mam mam. ²⁵ Yinni Gusunɔ̄ u koo de bɛɛn yibɛrɛba bu bɛɛ kamia. Swaa tia ko i ka bu wɔ̄ri adama i ko i duki yarinawa ben wuswaan di i swaa dabinu mwa. Handunian bwesenu kpuro nu koo biti ko nù n wa ye ya bɛɛ deema. ²⁶ Bɛɛn gonu nu koo kowa gunɔ̄su ka gbɛeku yɛɛn dīanu. Goo kun yin gaa giramɔ̄.

²⁷ Yinni Gusunɔ̄ u koo bɛɛ bwisinu wisi nge mɛ u Egibitigibu kua. U koo de i n gɔ̄nan bara bwese bweseka mɔ̄ ye ya n̄ bɛkuramɔ̄. ²⁸ U koo de wiiraru ka wɔ̄koru ka fanfankura n bɛɛ wāasi. ²⁹ Sɔ̄ sɔ̄ gbɔ̄ara, i ko n s̄imɔ̄wa i n babi nge wɔ̄kubu. Gāanu sari ni nu koo w̄ɛra ye i ko i ko kpuro sɔ̄. Mɛya gaba ko n bɛɛ taki dimɔ̄ ba n bɛɛ gbɛnimɔ̄. Goo kun ko n maa wāa wi u koo ka bɛɛ yina.

³⁰ Bɛɛn goo ù n kurɔ̄ wa, goowa u koo nùn sua. Goo ù n diru bana, goowa u koo du te sɔ̄. Goo ù n maa resɛm gbɔ̄aru kua, goowa u koo ten dāa binu di. ³¹ Ba koo bɛɛn naa kinenu go bɛɛn wuswaaɔ̄, adama i n̄ nin yaa temmɔ̄. Ba koo bɛɛn ketɛkunu mwa ka dam, i n̄ maa kp̄ɛ i nu wɔ̄rama. Bɛɛn yibɛrɛba ba koo bɛɛn sabe piiminu gura, i n̄ maa wasi wi u koo ka bɛɛ yina. ³² Ba koo bɛɛn bii tɔn durɔ̄bu ka tɔn kurɔ̄bu mwɛɛri bu ko tɔn tukobun yobu bɛɛn nɔ̄ni biru i n mɛɛra, kpa i wasira ka swaan mɛɛribu saa kpuro, adama i n̄ kp̄ɛ i gāanu ko. ³³ Bwese tuku ni i n̄ yɛ nu koo na nu bɛɛn tem dīanu kpuro ka bɛɛn wahala ye i kuan are di. Ba ko n bɛɛ dam dɔ̄remɔ̄wa kpa ba n bɛɛ taki dimɔ̄ baadomma. ³⁴ Mɛya i ko i ko wiirubu k̄ɛsi ni bɛɛn nɔ̄ni yī koo wan s̄.

³⁵ Yinni Gusunɔ̄ u koo de i bosu wa si i n̄ bɛkuramɔ̄. Su ko n wāawa bɛɛn dūunɔ̄ ka bɛɛn taanɔ̄ kpa su ȳɛbi bɛɛn wasi kpuro sɔ̄ saa bɛɛn wirun di sere ka bɛɛn naasɔ̄.

³⁶ Mɛya u koo de bu bɛɛ mwɛɛri ka bɛɛn sunɔ̄ wi i ko i ko bɛɛn wirugii bu ka da tem tukumɔ̄ bwese te bɛɛ ka bɛɛn baababa i n̄ yɛ mi, kpa i b̄unu s̄a mi, ni ba kua ka dāa ka maa kpenu. ³⁷ Bwesenu kpuro n̄n mi Yinni Gusunɔ̄ u koo de i da, nu ko n biti s̄awa ye ya bɛɛ deema min s̄. Saa yera ba koo bɛɛ funɛ wuna kpa bu bɛɛ yaakoru ko.

³⁸ Dīa bwese bakara i ko i ka da gbɛaɔ̄ i duure, adama nin fiikowa i ko i wa i ḡɛ, domi twee yi koo na yi nu di. ³⁹ I ko i resɛm gbɔ̄anu ko i nu nɔ̄ri, adama i n̄ nin binun tam n̄rumɔ̄, mɛya i n̄ maa nin dāa marum wasi i s̄ori domi k̄kɔ̄na nu koo mu di. ⁴⁰ I ko i n olifin dāa mɔ̄ bɛɛn tem beri berika kpuro sɔ̄. Adama i n̄ yen gum wasi, domi ye kpuro ya koo della yu wɔ̄rukuwa ya kun ye. ⁴¹ I ko i bii tɔn durɔ̄bu ka tɔn kurɔ̄bu ma adama ba n̄ m̄ bɛɛgibu domi ba koo bu yoru mwɛɛriwa bu ka doona tem tukumɔ̄. ⁴² Bɛɛn dāa ka bɛɛn gbɛan marum kpurowa mu koo ko tween dīanu.

⁴³ Sɔ̄ be ba wāa bɛɛn suunu sɔ̄ ba ko n dam m̄ ba n dɔ̄wa. Adama bɛɛ, i ko i biru wurawa. ⁴⁴ Bera ba ko n da bɛɛ b̄okure. I n̄ wasi i bu b̄okura. Ba ko n s̄awa wiru kpa i n s̄a siru.

⁴⁵ B̄ri yini kpurowa yi koo bɛɛ deema. Kpa yi n bɛɛ wāasi sere bu ka bɛɛ kam koosia. Domi i n̄ Gusunɔ̄ bɛɛn Yinnin gere swaa daki, i n̄ win yiirebu wure, i n̄ maa win woodaba mɛm nɔ̄wɛ ye u bɛɛ w̄ɛ. ⁴⁶ Mɛya ya ko n s̄awa yīreru te Gusunɔ̄ u koo ka bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru kirɔ̄ ko.

⁴⁷ Gusunɔ̄ besɛn Yinni u bɛɛ doma bakaru kua. Adama i n̄ nùn s̄awa ka ḡɔ̄ru teu ka nuku dobu. ⁴⁸ Yen s̄ana u koo bɛɛ yibɛrɛba sure kpa i bu yoru dīiya i n wāa ḡɔ̄ru ka nim n̄ru ka s̄āru ka tereru sɔ̄. Ba koo bɛɛ yoo te dīisiawa sere bu ka bɛɛ kam koosia. ⁴⁹ U koo bɛɛ bweseru garu surema tontonden di, tu bɛɛ wukiri nge gunɔ̄ bakeru. I n̄ ko i bwese ten barum nɔ̄. ⁵⁰ Bwese te, ta ko n

nuki sosuwa. Ta ñ ko n bukurobun beere yē. Ta ñ maa bibun wɔnwɔndu m̀. ⁵¹ Ta koo beɛn yaa sabenu ka beɛn gbean dīanu mwɛeriwa sere tu ka beɛ kam koosia. Ta ñ beɛ dīanu ganu deriamme ñ kun me gum ñ kun me tam ñ kun me yaa saberu. ⁵² Ba koo beɛ tarusiwa baama mi i wāa kpuro sere beɛn gbāra dangii ni i naane s̄aa nu ka wɔruku. Ba koo beɛ tarusiwa tem me kpuro s̄aa me Yinni Gusunɔ u beɛ wē. ⁵³ Sanam me beɛn yibere be, ba beɛ tarusi, ḡɔra koo ko sere i beɛn bibu tem be Yinni Gusunɔ u beɛ wē. ⁵⁴ Beɛn suunu s̄aa, durɔ wi ba mam mɛɛra u wɔnwɔndu m̀ too, u koo win wɔnɔbu ka win maabu ka win tiin kurɔ ka win bii be ba tie tusi. ⁵⁵ Domi n̄ni swāa ten saa s̄aa, u ñ ko n kī u ka ben goo win bii be u gon yaa b̄nu ko. Domi win bii bera ba ko n s̄aa win dīa ni nu tie. ⁵⁶ Kurɔ wi ba raa maa mɛɛra u du u sam me sere u ku ra yari t̄ɔw̄ɔ u b̄stu, u koo maa ko nge me. ⁵⁷ U koo mam bii w̄ɛ te u mara ka ten yāa ni nu w̄ruma sua u bere u n temm̄o asiri s̄aa. Domi u ñ dīanu ganu wasi u di saa ye yibereba ba beɛ tarusi mi.

⁵⁸ I kun Yinni Gusunɔn wooda mem n̄ɔwe ye ya yorua tire teni s̄aa, ma i ñ win yīsi baka te nasie, ⁵⁹ u koo de bara bakanu nu beɛ ka beɛn bibu w̄ri. Kpa nu n wāa sere ka beɛn bibun bweserɔ nu ka t̄e. ⁶⁰ U koo ka Egibitin bara ni kpuro na u beɛ sure n̄n berum i m̄o mi. ⁶¹ Baranu kpurowa u koo beɛ sure, ka mam ni nu ñ yorua woodan tireru s̄aa. Ni kpurowa nu koo beɛ w̄ri sere nu ka beɛ kam koosia. ⁶² Beɛn fiiko t̄nawa ya koo tiara beɛ s̄aa, beɛ be i dabi mi nge w̄llun kperi. Domi i ñ Gusunɔ beɛn Yinnin gere mem n̄ɔwe. ⁶³ Nge me Yinni Gusunɔ u raa beɛ durom kua, u beɛ dabiasia ka kīru, nge m̄ya u koo maa beɛ yara ka win kīru tem me u beɛ w̄n di kpa i kam ko. ⁶⁴ Nge m̄ya u koo de i yarina i n wāa handunian bwesenu kpuro s̄aa. Miya i ko i b̄nu s̄a ni beɛ ka besen baababa i ñ daa yē ni ba ka d̄aa ka kpenu kua. ⁶⁵ Bwese ni s̄aa, i ñ b̄ri yendu wasi. M̄ya i ñ sinam̄o yam tem. Yinni Gusunɔ u koo de i burisina kpa i n nuki sankire i n sum̄o. ⁶⁶ Beɛn hunde ya ko n s̄awa nge ye ba ka w̄ɛ s̄ori kpa i n berum soore w̄kuru ka s̄o s̄aa, kpa i n sika m̀ beɛn w̄arun s̄o. ⁶⁷ Berum men saabu ye i ko wan s̄o, i ko i n kī bururu tu na fuuku yokan saa s̄aa. Kpa bururun saa, i n kī yoka yu na fuuku. ⁶⁸ Yinni Gusunɔ u koo de bu ka beɛ wura Egibitiɔ ka goo nimkus̄u. U koo ka beɛ wura tem me s̄aa me na raa n̄ɛ, i ñ wasi. I n tura mi, i ko i beɛn tii yibereba d̄ore i ko yobu. Adama goo kun beɛ dwem̄o.

M̄WISIN S̄OOSI D̄AAKIRU

⁶⁹ Gusunɔ u M̄wisi wooda wē u ka Isireliba arukawani b̄ke M̄abuban tem̄o ye u raa ka bu b̄kua Horebuɔ baasi.

Ye Yinni Gusunɔ

u Isireliba kua

29

¹⁻² M̄wisi u Isireliba kpuro m̄nna u bu s̄ɔwa u n̄ɛ, beɛn tii i wa s̄am maamaakigii ni Yinni Gusunɔ u kua, ka n̄ni swāa ni u Egibitin sunɔ ka win s̄am kowobu kpuro kp̄ɛ ben tem me kpuro s̄aa. ³ Adama sere ka t̄e u ñ dere i tubu ye beɛn n̄ni wa ka ye beɛn swasu nua. ⁴ U beɛ kpara gbaburɔ w̄ɔ weeru ma beɛn yāa ni i doke nu ñ ḡɛkire, beɛn baranu kun maa diire nu sere kpe. ⁵ U ñ dere i p̄ɛ di. I ñ maa tam n̄rure. Win tiwa u beɛ n̄ɔri i ka tubu ma wiya u s̄aa Gusunɔ beɛn Yinni. ⁶ Sanam me sa tunuma mini, Sihoni, Hesibonin sunɔ ka Ogu, Basanin sunɔ ba yarima ba sun tabu w̄ri ma sa ka bu tabu kua sa kamia. ⁷ Sa ben tem mwa sa Rubenin bwese k̄era ka Gadin bwese k̄era ka

Manasen bwese keran sukum wɛ. ⁸ Yen sɔ, i de i wooda yen gari mem nɔɔwa kpa ye i mɔ kpuro yu bɛ wɛra.

I arukawani ye nɛnuɔ n wā

⁹⁻¹⁰ Mɔwisi u maa nɛɛ, wee gisɔ i na Gusunɔ besen Yinnin wuswaaɔ ka bɛɛn bwese kerin wirugibu ka yin guro gurobu ka yin tabu sinambu, bɛɛ Isireliba kpuro gesi ka bɛɛn kurɔbu ka bibu ka sere tɔn tukobu be ba wāa bɛɛn suunu sɔɔ ka bɛɛn sɔm kowobu be ba ra bɛɛ dāa kasue ka be ba nim takirimɔ. ¹¹ Bɛɛ kpurowa i menna i ka Yinni Gusunɔ arukawani bɔke. Tɛ, u bɛɛ kanamɔ i ye wuro ka bɔri, ¹² kpa i n sāa win tɔmbu kpa wi, u n maa sāa bɛɛn Yinni nge mɛ u bɛɛn sikadoba Aburhamu ka Isaki ka Yakɔbu nɔɔ mwɛɛru kua ma u bɛɛn tii sɔɔwa mɛ. ¹³ N n mɔ bɛɛ tɔna u ka arukawani ye bɔkua ka bɔri, ¹⁴ ka be ba mɛnne win wuswaaɔ mini kpurowa ka mam be ba kun wāa minin tii kpuro.

¹⁵ Bɛɛn tii i yɛ nge mɛ sa raa ka wāa Egibitiɔ ka nge mɛ sa sina bwese tukunuu suunu sɔɔ nɛn tem sa sasira. ¹⁶ I ben bɔu kamgii ni wa ni ba kua ka dāa ka kpenu ka sii geesu ka sere maa wura. ¹⁷ Yen sɔ, bɛɛn suunu sɔɔ, goo n kun mɛ yɛnu gagu n kun mɛ bwese kera gaa yu ku raa Gusunɔ besen Yinni biru kisi kpa yu da yu bwese tuku nin bɔnu sā. Bɛɛn suunu sɔɔ, goo u ku raa gɔsira u ko nge dāa ye ya dɛɛ mɔ. ¹⁸ Wi u arukawani yen gari nua ye ba bɔkua ka bɔri mi, u ku tii sua win gɔruɔ u nɛɛ, u koo bɔri yɛndu wa baa u n win tiin kɔru mɔ, kpa u de goo u wɔri bɔu sāaru sɔɔ. ¹⁹ Yinni Gusunɔ kun nɔn suuru kuammɛ. Win mɔru ka win nisinu koo wɔriwa yɛro sɔɔ. Bɔri yi ba yorua tire te sɔɔ, yi koo nɔn diwa kpa Yinni Gusunɔ u de bu win yɛsiru duari handunia sɔɔ. ²⁰ U koo yɛro wunawa Isireliban bwese kerin suunu sɔɔn di nge mɛ bɔri yi, yi gerumɔ woodan tire te sɔɔ.

Yinni Gusunɔn bɔri

yi koo bu di

²¹ Sɔɔ teeru bii be ba koo ra marura ka sɔɔ be ba koo ra na saa tontonden di, ba koo wa asɔɔ ye ya bɛɛn wuu kua ka nge mɛ Yinni Gusunɔ u bɛɛn tem mɛ kam koosia ²² ka sɔɔ bisu ka bɔru sere ba n kpɛ bu gāanu duure, gāanu kun mam kpɛ nu kpi mɛ sɔɔ baa yakasu su n seemo mi. Ba mu kpeerasiawa nge Sodomu ka Gomɔra ka Adima ka Seboimu, wuu si Yinni Gusunɔ u kpeerasia ka win mɔru baka. ²³ Saa yera bwese ni, nu koo bikia nu nɛɛ, mban sɔna Yinni Gusunɔ u tem mɛ kua mɛsum. Mban sɔna u mu kpeerasia ka win mɔru baka. ²⁴ Kpa bu bu wisi bu nɛɛ, mɛn tɔmbu ba arukawani ye kusiawa ye wi, Gusunɔ ben sikadoban Yinni u ka bu bɔkua sanam mɛ u bu yarama Egibitin di. ²⁵ Ma ba bɔnu sāaru wɔri ni ba n daa yɛ ni Yinni Gusunɔ u bu yinari. ²⁶ Yen sɔna u mɔru kua u bu bɔri yi yi wāa tire te sɔɔ sure. ²⁷ Ma u win tɔmbu gira u yara tem min di ka win dam bakam ba da ba wāa tem tukumɔ mi ba bu waamɔ gisɔ.

²⁸ Ye ya berua, Yinni Gusunɔ turowa u ye yɛ. Adama bɛsɛgia ye u sun sɔɔsi bɛsɛ ka bɛɛn bibun bweseru kpa su win wooda ye mem nɔɔwa.

Isireliba ba koo wura

Yinni Gusunɔn mi

30

¹ Sanam mɛ bɔri ka domarun gari yi na bɛɛ sɔɔwa kpuro yi bɛɛ deema, ma Yinni Gusunɔ u bɛɛ gira i da i wāa tem tukumɔ, ² ma i gɔru gosia i wurama win mi, ma i win gere mem nɔɔwa ka gɔru tia bɛɛ ka bɛɛn bibu nge mɛ na bɛɛ yiiremɔ gisɔ, ³ saa ye sɔɔra wi, Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ wɔnwɔndu kua kpa u

ka bɛɛ wurama mìn di u raa bɛɛ yarinasia i yoru dimɔ. ⁴ U n daa dera ba ka bɛɛ yoru da n toma, u koo da u bɛɛ kasuma ⁵ u ka bɛɛ wurama tem mɛ bɛɛn baababa ba raa mɔ sɔɔ kpa i n mu mɔ. U koo bɛɛ gea kua n kere bɛɛn baababa kpa i bu dabiru kera. ⁶ Yinni Gusunɔ u koo bɛɛn gɔ̄rusu ka bɛɛn bibugisu dɛɛrasia kpa i nùn kīa ka gɔ̄ru tia ka bɛɛn bwēra kpuro kpa i wa i n wāa. ⁷ Saa ye, kpa u bōri yi yi wāa tire te sɔɔ bɛɛn yibɛɛba sure be ba bɛɛ tusa ba nɔni sɔ̄wa mi. ⁸ Bɛɛ maa, i ko i gɔ̄sirama i wi, Yinni Gusunɔ mɛm nɔ̄wa, kpa i win woodaba swīi ye na bɛɛ wɛɛmɔ mini gisɔ. ⁹ Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ dukia yibie kpa u bɛɛ kuurasia ye i mɔ kpuro sɔɔ. U koo bɛɛn bibu ka bɛɛn yaa sabenu ka bɛɛn gbean dīanu dabiasia. Domi u koo maa bɛɛn doo nɔ̄ru kīa nge mɛ u raa yellu bɛɛn sikadobagiru kīa. ¹⁰ Yeni kpuro ya koo kooro i n wurama win mi ka gɔ̄ru teu ka bɛɛn bwēra kpuro ma i win gere mɛm nɔ̄wa ma i win woodaba swīi dee dee ye ba yoru win tire te sɔɔ.

Gusunɔn gari yi wāa turuku

¹¹ Wooda ye na bɛɛ wɛɛmɔ mini gisɔ, ya n̄ sɛ̄ yu ka bɛɛ yeeri. Ya n̄ maa sɛ̄ i ka ye mɛm nɔ̄wa. ¹² Ya n̄ wāa wɔ̄llɔ bu sere nɛɛ, wara u koo da wɔ̄llɔ u ka sun ye naawa u sun nɔ̄sia su sere ye mɛm nɔ̄wa. ¹³ Ya n̄ maa wāa daarun guru gisɔ bu sere nɛɛ, wara u koo nim wɔ̄ku tɔ̄bura u da u ka sun ye naawa u sun nɔ̄sia su sere ye mɛm nɔ̄wa. ¹⁴ Ka gem wooda ye, ya wāawa bɛɛn bokuɔ ka bɛɛn nɔ̄sɔ ka bɛɛn gɔ̄rusɔ. I ko i kpī i ye mɛm nɔ̄wa.

I de i wāaru gɔ̄si

¹⁵ Bɛɛ Isireliba, wee na wāaru ka gea ka maa gɔ̄ɔ ka kōsa yimɔ bɛɛn wuswaaɔ i ka gɔ̄si. ¹⁶ Yen sōna na bɛɛ yīremɔ gisɔ, i Gusunɔ bɛɛn Yinni kīɔ kpa i sī win swɛɛ sɔɔ. Kpa i win woodaba mɛm nɔ̄wa ka win gere ka win yīrebu kpa i kpī i n wāa i n dabiamɔ. Saa ye sɔɔ, u koo bɛɛ domaru kua tem mɛ i ko i mwa sɔɔ i n mɔ. ¹⁷ Adama bɛɛn gɔ̄ru gā n sīira ma i n̄ nùn mɛm nɔ̄we, ma i da i b̄nu sāmɔ, ¹⁸ na bɛɛ sōmɔ ma i ko i gbiwa tem mɛ sɔɔ mɛ i ko i mwa i n mɔ mi, i n Yuudenin daaru tɔ̄bura.

¹⁹ Wɔ̄llu ka tema mu sāa nɛn seeda gisɔ ma na bɛɛ wāaru ka gɔ̄ɔ, ka maa domaru ka bōri yīyamme. N n̄ mɛn na, i wāaru gɔ̄sio kpa i wa i n wāa bɛɛ ka bɛɛn bibun bweserɔ. ²⁰ Kpa i Gusunɔ bɛɛn Yinni kīa i n ka nùn manine kpa i n nùn mɛm nɔ̄wammɛ. Domi yera ya koo de i n wāa kpa yu bɛɛn wāaru dɛnyasia i ka wa i n wāa tem mɛ sɔɔ, mɛ u bɛɛn sikadoba Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu nɔ̄ mwɛɛru kua.

MŌWISIN NŌJ KANABU KA WIN GŌJ

Yinni Gusunɔ u Yosue kua

Mɔ̄wisin kɔ̄sire

31

¹ Mɔ̄wisi u kpam Isireliba gari yini sɔ̄wa u nɛɛ, ² wee gisɔ na wɔ̄ɔ wunaa teeru mɔ, na n̄ maa kpē n̄ bɛɛ kpara. Yeniba kpuron biru, Yinni Gusunɔ u man sɔ̄wa u nɛɛ, na n̄ Yuudeni tɔ̄burɔ. ³ Adama win tiwa u koo bɛɛ swaa gbiiya kpa u bwese ni nu wāa mi go kpa i nin tem mwa. Yosuewa u koo ko bɛɛn kparo gere mɛ wi, Yinni Gusunɔn tii u gerua. ⁴ U koo bwese ni kam koosia nge mɛ u Amɔreban sinam beni, Sihoni ka Ogun tem kam koosia. ⁵ U koo bɛɛ bu nɔ̄mu bɛria kpa i bu kua nge mɛ na bɛɛ sɔ̄wa. ⁶ Yen sɔ̄, i tii dam kɛ̄yɔ kpa i n wɔ̄rugɔ̄ru mɔ. I ku nanda, i ku maa diiri ben wuswaaɔ. Domi Gusunɔ bɛɛn Yinnin tiwa u koo bɛɛ swaa gbiiya. U n̄ bɛɛ derimɔ, u n̄ maa bɛɛ biru kisimɔ.

⁷ Yera Mɔ̄wisi u Yosue soka u na Isireliba kpuron wuswaaɔ ma u n̄n s̄ɔ̄wa u n̄e, a tii dam k̄ēyɔ kpa a n wɔ̄rugɔru m̄. Domi wuna kaa ka tɔn be da tem me s̄ɔ̄, me Yinni Gusunɔ u ben baababa nɔ̄ mwɛ̄eru kua ka b̄ri. Wuna kaa bu mu b̄nu kua. ⁸ Win tiwa u koo nun swaa gbiiya kpa u n ka nun w̄a. U n̄ nun biru kisim̄, u n̄ maa nun derim̄. Yen s̄, a ku nanda, a ku maa de wunen tororu tu kara.

Woodan garibu w̄ɔ̄ nɔ̄ba yiru

ka w̄ɔ̄ nɔ̄ba yiru

⁹ Mɔ̄wisi u wooda ye yorua ma u ye ȳaku kowobu Lefiban bweseru be ba ra Yinni Gusunɔn woodan kpakororu s̄obe ka Isireliban guro gurobu w̄. ¹⁰ U bu s̄ɔ̄wa u n̄e, w̄ɔ̄ nɔ̄ba yiru baayere ȳe s̄ɔ̄ ba ra be ba dibu n̄ni kare, Kunun t̄ɔ̄ bakarun saa, ¹¹ sanam me Isireliba kpuro ba menna Yinni Gusunɔn wuswaaɔ batuma ye u ḡsa s̄ɔ̄, saa yera kaa n da wooda ye kpuro gari bu n̄. ¹² Be kpurowa kaa menna, t̄n dur̄bu ka t̄n kur̄bu ka bibu ka t̄n tukobu be ba w̄a ka b̄e, bu ka woodan gari yi n̄, kpa bu wa bu Gusunɔ b̄eSen Yinni nasia kpa bu wooda ye kpuro mem̄ nɔ̄wa. ¹³ Nge m̄ya b̄eSen bii be ba n̄ wooda yen gari ȳe ba koo ka ye n̄, kpa bu Gusunɔ b̄eSen Yinni nasia saa kpuro ye ko i n w̄a tem me s̄ɔ̄, me i ko i mwa i n Yuudeni tabura.

Gari d̄aaki yi Gusunɔ

u ka Mɔ̄wisi kua

¹⁴ Yinni Gusunɔ u Mɔ̄wisi s̄ɔ̄wa u n̄e, wee t̄ɔ̄ te kaa gbi ta turuku kooma. Yen s̄, a Yosue sokuma kpa i na i ȳra n̄n kuu bekuruɔii ten mi, mi na ra ka b̄eY yinne, kpa n Yosue s̄ ye u koo ko.

Ma Mɔ̄wisi ka Yosue ba da ba ȳra kuu ten mi. ¹⁵ Miya Yinni Gusunɔ u bu kure guru wii wuroru s̄ɔ̄. Ma guru wii wuro te, ta da ta ȳra kuu ten k̄nn̄w̄ɔ̄. ¹⁶ Yinni Gusunɔ u Mɔ̄wisi s̄ɔ̄wa u n̄e, wee kaa wura a wunen sikadoba deema. Wunen biru, Isireliba ba koo man deri kpa bu n̄n arukawani kusia ye na ka bu b̄kua kpa bu da bu b̄nu gasiri bu s̄a tem mi ba duɔ̄ mi s̄ɔ̄. ¹⁷ Yen t̄ɔ̄ te, kon ka bu m̄ru ko kpa n bu biru kisi n bu deri. Ba koo kam kowa. Wahala ka n̄ni sw̄aa dabinu koo bu deema. Saa ye s̄ɔ̄ra ba koo tii s̄ bu n̄e, n̄e, Gusunɔ ben Yinni na n̄ w̄a ben suunu s̄ɔ̄, yen s̄na wahala yeni ya bu deemam̄. ¹⁸ Ka gem n̄e, Yinni Gusunɔ kon bu biru kisi n bu deri. Domi ba k̄sa kua ba b̄nu s̄awa. ¹⁹ T̄, a womu geni yoruo ga n s̄a seeda n̄e ka Isireliban suunu s̄ɔ̄. A bu womu ge s̄ɔ̄sio kpa ga n w̄a ben nɔ̄w̄ɔ̄. ²⁰ Domi kon de bu du tem me na gerua ka b̄ri na n̄e, kon ben baababa w̄e s̄ɔ̄, mi tim ka bom mu kokum̄. Ba koo di bu debu bu b̄ria. Adama ba koo man torari bu n̄n arukawani kusia bu ben ḡru ḡsie b̄nu ganun mi bu nu s̄. ²¹ Saa ye s̄ɔ̄, wahala ka n̄ni sw̄aru garu t̄a n maa seewa ben suunu s̄ɔ̄, ben bibun bweseru ta koo womu ge yaaya kpa ga n s̄a seeda. Na ben ḡrun gari ȳe saa t̄n di n sere mam bu duusia tem me s̄ɔ̄ me na bu n̄ɔ̄ mwɛ̄eru kua ka b̄ri.

²² T̄ɔ̄ te s̄ɔ̄ra Mɔ̄wisi u womu ge yorua ma u gu Isireliba s̄ɔ̄si.

²³ Yinni Gusunɔ u Yosue, Nunin bii wooda yeni w̄e u n̄e, a de a tii dam k̄ē kpa a n wɔ̄rugɔru m̄. Domi wuna kaa Isireliba duusia tem me s̄ɔ̄, me na bu n̄ɔ̄ mwɛ̄eru kua ka b̄ri. M̄ya n̄n tii ko na n w̄a ka wune.

²⁴ Sanam me Mɔ̄wisi u wooda ye yorua tireru s̄ɔ̄ u kpa, ²⁵ yera u Lefiba be ba ra Yinni Gusunɔn woodan kpakororu s̄obe s̄ɔ̄wa u n̄e, ²⁶ i woodan tire teni suo kpa i tu yi kpakoro ten b̄kua kpa ta n s̄a seeda b̄eSen s̄. ²⁷ Na b̄eSen swaa taabu ȳe. Domi i ra Yinni Gusunɔ seesi n̄n wuswaaɔ. Kaa ra sere gere n̄n ḡɔ̄n biru? ²⁸ I b̄eSen bwese kerin guro gurobu ka b̄eSen tabu sinambu mennama bu

na nɛn mi. Kon gari yini gere bu yi nɔ. Kpa wɔllu ka tem mu n s̄aa nɛn seeda bɛɛn wuswaaɔ. ²⁹ Na yɛ ma nɛn gɔɔn biru i ko wɔri durum sɔɔ. Kpa i swaa ye deri ye na bɛɛ s̄ɔsi. Yen s̄ɔ, wahala koo bɛɛ deema. Domi i ko k̄sa ko i Yinni Gusunɔn mɔru seeya ka bw̄aroku ni i seka.

Mɔwisin womu

³⁰ Ma Mɔwisi u womu genin gari kpuro gerua, ma Isireliba kpuro ba yi nua. Ge wee.

32

¹ Wɔllu, a swaa dakio a nɛn gari nɔ.

Tem, a swaa tem kp̄iyɔ a nɛn nɔɔ nɔ.

² Nɛn ȳeru ta kokumɔ nge guru nim
ma nɛn gari nemɔ nge kakoru

ma yi d̄aakumɔ nge dirum yaka bekusu sɔɔ.

³ Kon Yinni Gusunɔn ȳisuru kp̄ara.

Bɛɛ Isireliba, i Gusunɔ bɛsɛn Yinnin ȳisirun kp̄aaru kparo.

⁴ Yinni Gusunɔ u s̄aawa nge kperu.

U ra kowa dee dee.

Win siribu bu ra n dɛɛrewa.

U s̄aawa naanegii, murafitiru sari win mi.

U s̄aawa gemgii.

⁵ Adama bɛɛ, i s̄aawa tɔn k̄sobu be ba ñ dee dee sw̄i.

I n̄n torari.

Ya kua bɛɛn sekuru.

I ñ ma s̄aa win bibu.

⁶ Gari bakasu bɛɛ,

nge mɛya ba ra Yinni Gusunɔ kue?

U ñ s̄aa bɛɛn baaba ka bɛɛn taka kowo?

N ñ wi, u bɛɛ t̄asisia u kua win t̄ambu?

⁷ I yellu yaayo.

I bwisikuo ye n koor̄a yellu.

I bɛɛn baababa ka bukurobu bikio, ba koo bɛɛ s̄ɔ.

⁸ Sanam mɛ u t̄ambu tem b̄onu kua,

ka saa ye u bweseru baatere ten tem nɔɔ bura yeru kua,

u nin baatere goo w̄ɛ w̄allun di wi u ko n tu kpare.

⁹ Adama u tii Isireliba ȳiia,

be ba s̄aa Yakɔbun bweseru.

¹⁰ Yinni Gusunɔ u bu deema ḡbaburɔ mi ḡbeeku b̄onu nu ḡberi.

Ma u bu sua u n̄ɔri u keu s̄ɔsi.

U ben laakari m̄ɔ nge win tiin n̄ni.

¹¹ U bu k̄su nge kasa

ye ya ȳɔwa yen sokuru w̄allɔ

ya ka yen binu ȳɔsiamɔ.

Ma ya kasa d̄erie yu ka nu gaba.

¹² Yinni Gusunɔ turowa u bu kp̄ara.

B̄ũ goo kun n̄n somi.

¹³ U dera ba da ba sina gunguru w̄allɔ.

Ma u bu ḡberun d̄ianu diisia.

U dera ba kperun tim di.

U dera ben d̄aa ḡbaanu gea kua kpenu w̄allɔ bu ka gum wa.

¹⁴ Ba keteba ka ȳaanun bom n̄rumɔ.

Ba yāa kpɛmminu ka yāa kinenu ka boo kinenun yaa gumgia temmɔ.
Som gem dīana ba ra n dimɔ.

Mɛya ba ra maa resɛm tam gem nɔ.

¹⁵Ye ba deba ba kpa ma ba Gusunɔ seesi.

Ye ba bɔria ba kpa, yera ba wi, Gusunɔ ben taka kowo deri.

Ma ba nùn gɛma wi, wi u sāa ben faaba kowo.

¹⁶Ba win nisinu seeya ba da ba bũnu sāamɔ.

Ba win mɔru seeya ba da ba bũnu yiire

¹⁷ma ba nu yākuru koosimɔ ni,

ni nu n̄ sāa gem.

Ba n̄ daa nu yē,

ben baababa ba n̄ nu sāare.

¹⁸Ba Gusunɔ duari wi u sāa nge ben kpee baa mi ba ra kuke,

wi, wi u bu wāaru wē.

¹⁹Sanam mɛ Gusunɔ u wa mɛ,

yera win mɔru seewa ma u bu gɛma

be, be ba sāa win bibu.

²⁰U nɛɛ, u n̄ maa bu somimɔ kpa u wa ye ya koo bu deema.

Domi ba sāawa mɛm nɔɔ sarirugibu ka naane sariba.

²¹Ba win mɔru ka win nisinu seeya

ben bũu ni ba sokumɔ Gusunɔn s̄,

ni nu n̄ sāa gāanu.

Yen s̄na u nɛɛ,

wi, u koo maa bwese wiirarugiru sokusia

u ka ben mɔru seeya,

kpa u ben nisinu seeya ka bwese te,

te ba n̄ garisi gāanu.

²²Win mɔru koo se nge d̄ɔɔ yara

kpa yi gāanu kpuro d̄ɔɔ mɛni tem s̄ɔɔ,

kpa yu maa da sere tem s̄ɔɔ s̄ɔɔwɔ.

Kpa yu guunun kpɛkpɛkɛkunu d̄ɔɔ mɛni.

²³U koo bu n̄ni swāaru sure.

Kpa u bu twee.

²⁴Ba koo gbi ḡɔɔru ka bararun s̄.

Bara bakanu koo bu go.

U nɛɛ, u koo bu gbeku yɛɛ sure yi bu mwɛɛri.

Kpa u maa de wɛɛ d̄ɛɛgii yi bu dwɛɛ.

²⁵Tabu koo bu go swɛɛ s̄ɔɔ kpa be ba wāa yɛnusɔ bu berum soora.

Aluwaasiba ka w̄ɔndiaba ba koo gbisuku,

baa ka bii w̄ɛɛnɔ ka t̄k̄ɔnɔ ba n̄ derimɔ.

²⁶U koo bu kam koosiawa mam mam sere goo kun maa bu yaayamɔ.

²⁷Adama u n̄ wuramɔ yibereba bu nùn ȳɛɛ

ȳɛn s̄ ba win t̄mbu kamia,

kpa bu nɛɛ, n̄ n̄ wi, Yinni Gusunɔ u ye kua.

²⁸Isireliba ba sāawa bwese te ta n̄ bwisi mɔ,

ta n̄ maa laakarɔ mɔ.

²⁹Ba n̄ daa bwisi m̄n na,

ba koo raa gia ye ya koo bu deema.

³⁰Kpa bu tii bikia bu nɛɛ,

t̄n turo u koo kp̄i u t̄mbu n̄r̄ɔbu (1.000) yarinasia?

N kun mɛ t̄mbu yiru bu t̄mbu n̄r̄ɔbun suba w̄kuru (10.000) yarinasia?

Geema Gusunɔ beɛɛn Yinni damgii u sun deriwa,
u sun yiberɛba nɔmu bɛriawa.

³¹ Adama yiberɛ ben tii ba yɛ
ma ben bɔ̄u wi u bu kɔ̄su
u n̄ wi, Gusunɔ Isireliban Yinni dam tura.

³² Ben yiberɛ be, ba sankirewa nge Sodomu ka Gomɔragibu.
Ba sɔ̄awa nge tam mɛ mu sosu, ma mu dɛɛ mɔ.

³³ Ba sosuwa nge waan dɛɛ.
Ba sɔ̄awa nge waa gɔsɔrun dɛɛ.

³⁴ Yinni Gusunɔ u yɛ ye yiberɛ be, ba kua.
U maa yɛ ye u koo bu kɔ̄sie.

³⁵ Wiya u koo bu mɔru kɔ̄sie u bu sɛɛyasia.
Tɔ̄ru gara sisi tɛ sɔ̄ ba koo wɔruma.
Tɔ̄o tɛ, nɔni swāarugira, ta n̄ maa tɛɛmɔ.

³⁶ Yinni Gusunɔ ù n deema
win tɔmbu ba n̄ dam mɔ,
ba n̄ maa tasi yeru garu mɔ,
u koo bu siria,
kpa u be, win sɔm kowobun wɔnwɔndu wa.

³⁷ Saa ye sɔ̄, u koo bikia u nɛɛ,
mana bɛɛn bɔ̄u damgii ni, nu wāa,
n̄n mi i kuku yeru kasu,

³⁸ ni i ra yaa gumgia goowe,
kpa i nu tam wɛ nu nɔ.
I nu sokuo nu na nu bɛɛ somi tɛ.
I de nu duki na nu bɛɛ faaba ko.

³⁹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nɛna na wāa.
Goo maa sari wi u sɔ̄a Gusunɔ.
Nɛna na ra go,

nɛna na ra maa seeye.
Nɛna na ra mɛɛra ko
kpa n wure n bekia.

Goo sari wi u koo kp̄i u tɔnu wɔra nɛn nɔmun di.

⁴⁰ Sere ka nɛn wāaru, na nɔmu sua wɔllɔ na bɔ̄rua na nɛɛ,

⁴¹ kon nɛn takobi nɔ̄ dɛɛri,
kpa n tɔmbu siri.
Kon nɛn yiberɛba mɔru kɔ̄sie

kpa n bu sɛɛyasia
be, be ba man tusa.

⁴² Nɛn sɛɛnu koo yem debu
kpa nɛn takobi yu be ba man seesimɔ go.
Na n̄ goo derimɔ

wi u ka man tabu mɔ.
Be, be ba mɛɛra kua ka be ba yoru mwɛɛra
ba koo gbiwa.

⁴³ Bɛɛ bwese tukunu, i Yinni Gusunɔn tɔmbu tɔmɔ,
domi u koo bu mɔru bara,
kpa u bu ben toranu suuru kua
u ben tem dɛɛrasia.

⁴⁴ Ma Mɔwisi ka Yosue, Nunin bii ba na Isireliban wuswaaɔ ba bu womu gen
gari kpuro saaria.

⁴⁵ Sanam me Mōwisi u Isireliba Yinni Gusunən sōsi te sōwa u kpa, yera u nee, ⁴⁶ wooda ye na beε weεmō mini gisō, i ye mem nōwō. I de i ye beεn bibu sōsi kpa bu wa bu ye mem nōwa kpuro. ⁴⁷ I n ye ma wooda ye, ya n faagin gari. Domi yeya ya koo beε wāaru wē kpa yu de tu dakaa da tem me sō, me i ko i mwa Yuudenin guru giō.

Mōwisi

u win gōn labaari nua

⁴⁸ Yen tō tera Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u nee, ⁴⁹ a doo guu ni ba mō Abarimō, Mōabun temō Yerikon deedeeru, kpa a yō Nēbon guurō. Saa min diya kaa Kanānin tem wa me kon Isireliba wē. ⁵⁰ Guu ten wōlōwa kaa gbi nge me wunen mō Aroni u gu Horiō, kpa a da a wunε sikadoba deema. ⁵¹ Domi beε kpuro i n man naane kue Isireliba kpuron wuswaa sanam me i wā Meriba bwiaō, Kadēsio, Sinin gbaburō. A n man beεε wē Isireliban wuswaa dōma te. ⁵² Yen sōna kon de a tem me wa tontonden di me na nee, kon Isireliba wē mi, adama a n duō me sō.

Mōwisi u Isireliban

bwese kerī domaru kua

33

¹ Mōwisi Gusunən tōnu u sere gbi, u Isireliba domaru kua, u nee,

² Yinni Gusunō u na Sinain guurun di nge dō wi u Seirin guuru wukiri, ma u win tōmbu yam bururāsia saa Paranin guurun di. Gusunən gōradoba dabi dabira ta nūn yōsirima. Ma u wooda neni win nōm geuō nge dō.

³ Yinni Gusunō u Isireliba kī. U ra tōmbu kpuro kōsu be ba sāa wigibu, ba ra yiire win nuurō bu ka win sōsiru wa.

⁴ Ne, Mōwisi, na beε wooda wē ye ya sāa beε Yakōbun bibun bweserun tubi ye ya kpuro kere.

⁵ Yinni Gusunō u kua sina boko Isireliō sanam me ben guro gurobu ka ben kparobu ba mēna ka sere maa ben bwese kerī.

⁶ Mōwisi u den domaru torua u nee, Rubēnin bwese kera yu dakaa da, yu ku raa gbi.

Gusunō u de yen tōmbu bu dabia.

⁷ U maa gerua Yudan bwese keran sō u nee,

Yinni Gusunō, a swaa dakio a Yudan bwese keran sokuru nō. A de ba n nō tia sāa ka Isirelin bwese kerī yi yi tie. A ye somiō yen yiberēba bā n ye wōrim wee.

⁸ Lefin bwese keran sō u nee, Yinni Gusunō, wuna a wunen sōm kowobu Lefiba urimu ka tumimu nōmu beria.

A ben laakari mēera Masā, ma a bu siri Meriba bwian gari sō.

⁹ Ba nun naane kua n kere ben mero ka ben tundo ka ben wōnōbu ka sere ben bibu.

Ba wunen woodaba mem nɔ̄wa.

Ma ba wunen arukawani ye yibia.

¹⁰ Ba wunen tumbu wunen wooda sɔ̄si bu ka nun mem nɔ̄wa.

Ba ra yāku dɔ̄ mwaararuginu ko

kpa bu turare dɔ̄ doke wunen yāku yerɔ̄.

¹¹ Yinni Gusunɔ̄, a ben bwese kera somio bu ka dam ko.

A ben ye ba mɔ̄ kpuro domaru kuo.

A ben yiberɛba dam buo.

A ku maa de bu se sere ka baadommaɔ̄.

¹² Benyamɛɛn bwese kera sɔ̄ u nɛɛ,

Benyamɛɛn bwese kera ya sāawa ye Yinni Gusunɔ̄ u kī.

Maa ya wāa bəri yendu sɔ̄ win bokuɔ̄.

U bu kāsū baadomma.

U maa wāa ben suunu sɔ̄.

¹³ Yosefun bwese kera sɔ̄ u nɛɛ,

Yinni Gusunɔ̄, a ben tem domaru kuo,

kpa mu guran nim wa,

ka maa nim mɛ mu koo yari tem sɔ̄n di.

¹⁴ A ben tem mɛ domaru kuo,

kpa dīanu nu se,

kpa suru baawure ba n da n gɛɛru mɔ̄.

¹⁵ A de dīa geenu nu koorā ben guunu kpuron wɔ̄lɔ̄.

¹⁶ A de tem mɛ, mu dukia yibu.

Kpa wunɛ wi a gari gerua saa kiki bekusun din domaru tu du Yosefun bwese kera sɔ̄.

Domi yen tumbu ba kua begibun wirugibu.

¹⁷ Yosefun bwese kera ye, ya bɛɛɛ mɔ̄.

Ya dam mɔ̄ nge ketɛ kineru.

Yen dam mu sāawa nge gbeeku ketɛn kɔ̄bin dam.

Dam mɛya ya ra ka bwese tukunu so,

kpa yu nu gira.

Efaraimun tɔ̄n dabira ta sāa nge kɔ̄bi yin tia,

ma Manasen tɔ̄n dabira maa sāa nge kɔ̄bi yin yiruse.

¹⁸ Sabuloni ka Isakarin bwese kera sɔ̄ u nɛɛ,

Gusunɔ̄, a Sabulonin bwese kera kuurasio

yen tenkurun sɔ̄ te ya mɔ̄ nim goorɔ̄.

Kpa a de Isakarin bwese kera ya n wāa bəri yendu sɔ̄ yen kuna.

¹⁹ Ba koo tumbu soku ben guuno

kpa bu yākunu ko sannu

nge mɛ wooda ya gerua.

Ben dukia ya koo nawa nim wɔ̄kun tenkurun di

ka sere maa yani sɛɛrin di.

²⁰ Gadin bwese kera sɔ̄ u nɛɛ,

bu Gusunɔ̄ siaro

wi u Gadin bwese kera batuma baka wɛ.

Ya yen yiberɛba mara

nge gbee sunɔ̄ ge ga gen yaa mara gu kasuku

saa wirun di sere ka naasɔ̄.

²¹ Ya tii tem mɛ mu gea bo gosia.

Ye wirugii u ra sue yera ya sua.

Ya gbia Isireliba kpuron wuswaaɔ̄ tabu sɔ̄.

Ya Yinni Gusunɔ̄n wooda ka win gere mem nɔ̄wa.

²² Danun bwese kɛran sɔ̄ u nɛɛ,
Danun bwese kɛra ya s̄aawa nge gbee sunɔ̄ kpɛmbu
ge ga yɔ̄oma Basanin di.

²³ Nɛfitalin bwese kɛran sɔ̄ u nɛɛ,
Nɛfitalin bwese kɛra ya Yinni Gusunɔ̄n domaru yiba
ma ya win durom wa.
Yen tem mu ko n w̄aawa saa s̄ɔ̄ duu yerun di
n ka da s̄ɔ̄ yɛsan nɔ̄m dwarɔ̄.

²⁴ Aɛɛn bwese kɛran sɔ̄ u nɛɛ,
Aɛɛn bwese kɛra yu domaru wa
n kere bwese kɛri yi yi tie.
Gusunɔ̄ u de yen maabu bu ye k̄iru s̄ɔ̄si,
kpa yen tem mu n olifin gum yiba too,

²⁵ kpa yen wusun gb̄aranun k̄annɔ̄su su n s̄a sisugisu ka sii gandugisu,
kpa ya n dam mɔ̄ yen w̄aarun t̄oru kpuro s̄ɔ̄.

²⁶ Yera M̄wisi u kram gerua u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, i n yɛ ma Yinni goo sari nge Gusunɔ̄.
Wee u w̄ollu s̄ɔ̄ni u ka sisi bɛɛn mi ka win yiiko baka.
Guru wira u dua u ka wee u bɛɛ somi.

²⁷ Wiya u s̄a bɛɛn kuku yeru sere ka baadommaɔ̄.
Saa yee yellun diya win nɔ̄m damguu ga bɛɛ k̄ɔ̄su.
Ma u bɛɛ yibɛrɛba gira u nɛɛ, i bu kam koosio.

²⁸ Yen s̄na bɛɛ Isireliba, Yakɔ̄bun bweseru, i s̄ b̄ari yendu s̄ɔ̄.
I s̄wa mi d̄ia binnu ka resɛm ya ra koore too.
Mɛya gura ya ra maa nɛ mi.

²⁹ Bɛɛ Isireliba, i s̄aawa doo n̄ɔ̄rugibu.
I n̄ ka bweseru garu weene.
Domi i s̄aawa bwese te Yinni Gusunɔ̄ u faaba kua.
U s̄aawa nge bɛɛn tɛrɛru

te ta bɛɛ k̄ɔ̄su.
U s̄aawa nge bɛɛn takobi
ye ya bɛɛ nasara w̄ɛmɔ̄.
Bɛɛn yibɛrɛba ba koo na bu bɛɛ suuru kana
kpa i ben tii suabu kpeerasia.

M̄wisin gɔ̄ɔ̄

34

¹ Yeniban biru, M̄wisi u seewa u da M̄abun guunu gia. Ma u yɔ̄wa guu
te ba m̄ Nɛboɔ̄ sere Pisigan wii kpiirɔ̄ Yerikon deedeeru. Ma Yinni Gusunɔ̄ u
n̄n tem mɛ kpuro s̄ɔ̄si saa Galadin di sere n ka da Danuɔ̄, ²ka Nɛfitalin tem ka
Efaraimugim ka Manasegim saa Yudan tem di n ka da nim w̄okuɔ̄ ge ga w̄a s̄ɔ̄
duu yeru gia, ³ka s̄ɔ̄ yɛsan nɔ̄m dwaru gia Nɛgebɔ̄ ka Yuudenin bera gia ka
w̄awa ye ya w̄a Yeriko ye ba maa m̄ Kpakpa b̄ɛn wuun bera gia n ka girari
Soariɔ̄. ⁴Ma Yinni Gusunɔ̄ u n̄n s̄ɔ̄wa u nɛɛ, tem mɛ na Aburhamu ka Isaki
ka Yakɔ̄bu n̄ɔ̄ m̄wɛru kua mɛya mi, mɛya na maa dera a wa mi. Tɛ, kon mu
ben bibun bweseru w̄ɛ. Adama wune, na n̄ derimɔ̄ a taara mi.

⁵Yeniban biru, M̄wisi Yinni Gusunɔ̄n s̄ɔ̄m kowo u kpuna u gu M̄abun tem
mi nge mɛ wi, Yinni Gusunɔ̄ u gerua. ⁶Ma Yinni Gusunɔ̄ u n̄n sikua M̄abun
w̄awa mi, Beti Peorin deedeeru. Adama sere ka gisɔ̄ goo kun win sikuru waare.

⁷ Sanam me Mɔwisi u gu, u mɔwa wɔɔ wunaa teeru. Adama win dam tie. Meya win nɔni kun maa dam dwiye. ⁸ Ma Isireliba kpuro ba win goɔ wooru sina sɔɔ tena ba wuri mɔ, Mɔabun wɔwa mi.

⁹ Mɔwisi u Yosue, Nunin bii nɔma sɔndi u ka ko win kɔsire. Yosue wi, u bwisi yiba. Ma Isireliba ba nɔn mem nɔɔwa ba Gusunɔn wooda ye u Mɔwisi wɛ swii dee dee.

¹⁰ Isireliba sɔɔ, Gusunɔn sɔmɔ goo kun maa yisuru yarire nge Mɔwisi. Domi Yinni Gusunɔ u ra ka nɔn gari kowa nɔɔ ka nɔɔ. ¹¹ Goo sari wi ba koo ka nɔn weesina win sɔm maamaakigia ye u kuan sɔ sanam me Yinni Gusunɔ u nɔn gɔra Egibitin sunɔ ka win sina bwɔabu ka win tem tɔmbu kpuron mi. ¹² Gusunɔn sɔmɔ goo sari wi u koo kpɔi u maamaaki ye, ka gaa nanumgii ni ko, ni Mɔwisi u kua Isireliba kpuron wuswaaɔ.

YOSUE

Ba tire te sokumɔ Yosue yèn sɔ wiya u sãa Isireliban kparo waati yè sɔɔ ba ka dua Kananin temɔ, mɛ Gusunɔ u bu nɔɔ mwɛɛru kua.

Tire te, ta gerumɔ nge mɛ ba koosina ba ka Kananin tem mwa ka nge mɛ ba ka mu Isireliban bwese kɛra baayere bɔnu kua. Yosue u sere gbi u Isireliba kana bu tii Gusunɔ wɛ bu wi turo sã.

Tire ten kpunaa

1. Kananin tem mwaabu, wiru 1n di sere wiru 12.
2. Tem mɛn bɔnu kobu, wiru 13n di sere wiru 21.
3. Yosuen kirɔ dãaki, wiru 22n di sere wiru 24.

Yosue u kua Mɔwisin kɔsire

¹ Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowon gɔɔn biri, Yinni Gusunɔ u ka Yosue, Mɔwisin asakpɔ gbiikoo wi u sãa Nunin bii gari kua. ² U nɛɛ, wee, nɛn sɔm kowo Mɔwisi u gu. N n mɛn na, a seewo a Yuudenɔni ye tɔbura, wunɛ ka Isireliba kpuro i da tem mɛ na bu wɛɛmɔ sɔɔ. ³ Tem mi i dua kpuro, mu koo kowa bɛɛgim. Nɛna na bɛɛ mu wɛɛmɔ, nge mɛ na Mɔwisi nɔɔ mwɛɛru kua. ⁴ Saa Nɛgɛbun tem di n ka da Libanin temɔ, saa maa daa baka ten min di te ba mɔ Efarati, ka Hetiban tem kpuro, n ka da nim wɔku bɔkɔ gen mi, ge ba mɔ Mɛditeranɛ, ge ga wãa sɔɔ duu yerɔ, mi kpurowa mu ko n sãa bɛɛn tem. ⁵ Yibɛɛ goo kun kpɛ u yɔra u nun ma wunɛn wãaru kpuro sɔɔ. Nge mɛ na raa ka Mɔwisi wãa, nge mɛya ko na n maa ka nun wãa. Na n nun derimɔ pai. Mɛya na n maa nun kɔɔmɔ. ⁶ A de a n wɔrugɔru mɔ. Domi wuna kaa tɔn be gbiiya bu ka tem mɛ mwa, mɛ na gerua ka bɔri na nɛɛ, kon ben baababa wɛ. ⁷ A n gesi wɔrugɔru mɔ. Kpa a laakari doke a ka wooda kpuro mɛm nɔɔwa ye nɛn sɔm kowo Mɔwisi u nun wɛ. A ku ra yen gaa gɛɛrari baa fiiko, kpa n nun wɛra mi a da kpuro. ⁸ A de woodan tire ten gari yi n da n wãa wunɛn nɔɔ sɔɔ, kpa a n yi bwisikumɔ saa baayere, sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru. Kpa a laakari doke a ka ye kpuro mɛm nɔɔwa mam mam ye ba yorua mi. Domi à n kua mɛ, ye a mɔ kpuro ya koo arufaani ko. ⁹ A yaayo ma na nun yiire na nɛɛ, a n wɔrugɔru mɔ. A ku de wunɛn tororu tu kara, domi nɛ Gusunɔ wunɛn Yinni ko na n wãa ka wunɛ baama mi a dɔɔ.

Yosue u Isireliba wooda wɛ

¹⁰ Yen biri Yosue u win tɔmbu Isireliban wirugibu wooda wɛ, ¹¹ u nɛɛ, i sansani bukianɔ, kpa i tɔmbu sɔ bu dɔanun sɔɔru ko, domi min di ka sɔɔ ita, sa ko Yuudenɔni ye tɔbura su da su tem mɛ mwa, mɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni u sun wɛɛmɔ sa n mɔ. ¹² Ma u Rubɛniba ka Gadiba ka sere Manaseban sukum sɔɔwa u nɛɛ, ¹³ i yaayo ye Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u bɛɛ yiire. U nɛɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinni u koo bɛɛ tem mɛ wɛ mi i ko i n bɔri yendu mɔ. ¹⁴ Yen sɔ tɛ, bɛɛn kurɔbu ka bɛɛn bii piiminu ka bɛɛn sabenu koo sina tem mɛ sɔɔ Yuudenɔnin bera mini, adama bɛɛ tabu durɔbu kpuro i ko i tɔbura i n tabu yãnu nɛni, i ka bɛɛn mɛro bisibu somi, ¹⁵ sere bu ka tem mɛ mwa mɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni u koo bu wɛ kpa u ben tii bɔri yendu wɛ nge mɛ u bɛɛ wɛ. Sanam mɛya i ko i wurama i bɛɛn tem mwa mɛ Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u bɛɛ wɛ Yuudenɔnin sɔɔ yari yerun bera gia.

¹⁶ Ba Yosue wisa ba nɛɛ, ye a sun yiire kpuro, yeya sa ko ko. Mi a maa sun gɔra kpuro, sa ko dawã. ¹⁷ Nge mɛ sa Mɔwisin gari mɛm nɔɔwa mam mam, nge mɛya sa ko maa wunɛgii mɛm nɔɔwa. Yinni Gusunɔ u n gesi ka nun wãa nge mɛ u raa ka Mɔwisi wãa. ¹⁸ Baa n n weren na, ma u wunɛn wooda sɔɔ degangam

mà, ma u ñ wunen gere mem nɔ̀wɛ, sa ko yēro gowa. Adama wunen tii, a n gesi wɔrugaru mɔ.

Yosue u sɔ̀mɔbu gɔra

bu ka Yerikon saria mɛeri

2

¹ Yosue Nunin bii, u durɔbu yiru gabu gɔra asiri sɔɔ saa Sitimun di u nɛɛ, i doo i tem mɛn saria mɛeri, n mam nɛɛre wuu ge ba mɔ̀ Yeriko. Ye ba tura mi, ba dua kurɔ tanɔ goon yenuɔ wi ba sokumɔ Rahabu bu ka kpuna mi. ² Yera ba Yerikon sunɔ sɔ̀wɔwa ba nɛɛ, wee, Isireli gaba na mini yoka ye, bu ka sɔ̀ sɔ̀ bu bɛsɛn tem saria mɛeri. ³ Ma Yerikon sunɔ wi, u Rahabu gɔria u nɛɛ, a durɔ be yarama be ba na ba dua wunen yenuɔ mi, domi ba nawa bu ka sɔ̀ sɔ̀ bu bɛsɛn tem mɛ kpuron saria mɛeri.

⁴⁻⁶ N deema gɔro be, bu sere tunuma, kurɔ wi, u durɔbu yiru ye berua dii tɛɛraɲ wɔ̀llɔ, ma u bu dɔ̀a wɛɛ damguru garun dɛki wukiri yi yi keewa. Ma u nɛɛ, geema, durɔ be, ba na nɛn mi, adama na ñ yɛ mìn di ba na. Ye sɔ̀ u kpa bu sere gb̄ara kɔ̀nnɔ kɛnɛ, saa yera ba yara nɛn mìn di. Na ñ maa yɛ gee ba da. I bu kasuo fuuku, i ko i bu wa.

⁷ Ye ba nua mɛ, ba bu kaso wɔri ba da ka swaa ye ya dɔ̀ Yuudenin daarun tɔbura yerɔ. Ma ba gb̄ara kɔ̀nnɔ kɛnua ben biru. ⁸ Yen biruwa Rahabu u yɔ̀wɔa dii tɛɛra yen wɔ̀llɔ Yosuen gɔro ben mi, bu sere kpuna, ⁹ u bu sɔ̀wɔwa u nɛɛ, na yɛ ma Yinni Gusunɔ u bɛɛ tem mɛ wɛ, yeya n dera bɛɛn bɛrum sun mwa. Tem mɛn tambu kpuro ba diirimɔwa bɛɛn sɔ̀. ¹⁰ Domi sa nua nge me Yinni Gusunɔ u nim wɔku ge ba mɔ̀ Naa yari gberasia i ka tɔbura sanam mɛ i yarima Egibitin tem di. Sa maa nua nge mɛ i Amɔreban sinambu yiru Sihoni ka Ogu gɔ Yuudenin guru giɔ ma i ben ye ba mɔ̀ kpuro munku muku. ¹¹ Yande ye sa yeni nua, sa nanda. Ma bɛsɛ kpuron toronu kara bɛɛn saabu. Domi Gusunɔ bɛɛn Yinni wiya u sɔ̀a wɔ̀llu ka tem yɛro. ¹² N n mɛn na, na bɛɛ kanamɔ tɛ, i bɔruo ka Yinni Gusunɔn yisuru ma i ko i nɛn baan yenugibu tɔn geeru kua nge mɛ na bɛɛ kua. I man yireru garu kuo te ta sɔ̀sɔsimɔ ka gem, ¹³ ma i ko nɛn baa ka nɛn mero ka nɛn sesubu ka nɛn wɔnɔbu ka bɛsɛn bweseru kpuro faaba ko sa kun ka gu.

¹⁴ Durɔ be, ba nùn wisa ba nɛɛ, sere ka bɛsɛn wāaru, à kun bu bɛsɛn asiri dɔmɛye, sa ko nun tɔn geeru ka bɔrɔkiniruru sɔ̀si sanam mɛ Yinni Gusunɔ u sun tem mɛ nɔmu beria u kpa.

¹⁵ N deema Rahabun diru ta girariwa wuun gb̄araru sɔɔ, ma u bu sarasia wuun biruɔ win fɛnɛntin di ka wɛɛ wɔba. ¹⁶ U nɛɛ, i saro i da guunun bera gia, be ba bɛɛ kasu mi, bu ku raa ka bɛɛ wa. Kpa i kuke mi nge sɔ̀ ita sere b̄a n wurama. Yen biru kpa i bɛɛn swaa wɔri i doona.

¹⁷ Durɔ be, ba nùn sɔ̀wɔwa ba nɛɛ, yèn nɔ̀ mwɛɛru sa kua ka b̄ori mi, sa ko ye ko. Adama wee ye wunen tii kaa ko. ¹⁸ Sà n dua tem mɛ sɔ̀, kaa wɛɛ wunɔngii yini gb̄inisiwa wunen fɛnɛnti mini mìn di kaa nuan sarasia, kpa a wunen baa ka wunen mero, ka wunen sesubu menna wunen diru mini, be ba sɔ̀a wunen yenugibu kpuro gesi. ¹⁹ Ben goo ù n yara wunen dirun di u da tɔ̀wɔ, win tii sɔ̀ra win yem mu koo wɔri, bɛsɛ sa ñ ko sa n toraru mɔ̀ wi sɔ̀. Adama wi u wāa ka wune sannu wunen dirɔ, goo ù n nùn go, win yem mu wɔri bɛsɛn wirɔ. ²⁰ Adama à n bu bɛsɛn asiri ye dɔmɛya, b̄ori yi a sun kosua mi, yi ñ maa sun dimo.

²¹ U bu wisa u nɛɛ, na wura n kooru nge mɛ i gerua.

Nge meya u ka bu nɔɔ kana ma ba doona. Ma u wɛɛ wunɔmgii yi sɔri fɛnɛnti yen mi. ²² Ba doona ba tura guunun bera gia. Ba sina mi sɔɔ ita sere be ba bu kasu mi, ba ka gɔsirama domi ba bu mɛera swaa yen baama kpuro ba n̄ bu wa. ²³ Yen biru Yosuen goro be, ba sarama guunun beran di ba Yuudeni tɔbura ba wura win mi. Ma ba n̄n saaria kpuro ye n bu deema mi gia. ²⁴ Ba n̄n sɔɔwa ba nɛɛ, geema, Yinni Gusunɔ u sun tem me kpuro nɔmu sɔndiawa. Mɛn tɔmbu kpuro ba nandewa ba diirimɔ bɛsɛn sɔ.

Isireliba ba Yuudeni tɔbura

3

¹ Yosue u seewa buru buru yellu, wi ka Isireliba kpuro, ma ba doona Sitimun di ba tura Yuudenin daarɔ. Ba kpuna mi sɔɔ ita bu sere tu tɔbura. ² Sɔɔ ita yen biru, yera wirugibu ba sansani bukiana ba tɔmbu sɔɔwa ³ ba nɛɛ, sanam me i yaku kowo Lefiba wa ba Gusunɔ bɛsɛn Yinnin woodan kpakororu sɔɔwa, i seewo i bu swii biru. ⁴ Ba ko n bɛɛ gbiiye yɛn sɔ i n̄ swaa ye swiire. Adama i ku susi kpakoro ten bakuɔ. I de i n tu swii dandankuru nge kilo tian saka.

⁵ Ma Yosue u tɔn be sɔɔwa u nɛɛ, i tii dɛerasio domi sia Yinni Gusunɔ u koo sɔm maamaakiginu ko bɛɛn suunu sɔɔ.

⁶ U maa yaku kowobu sɔɔwa bu woodan kpakoro te suo bu swaa wɔri bu tɔn be gbiiya. Ma ba kua nge me u bu sɔɔwa. ⁷ Yen biru Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, saa gison di, kon de a n yiiko mɔ Isireliba kpuron nɔni sɔɔ, kpa ba n yɛ ma na waa ka wunɛ nge me na raa waa ka Mɔwisi. ⁸ Kaa yaku kowo be ba woodan kpakororu sɔɔwa sɔ a nɛɛ, b̄n n tura Yuudenin daarɔ bu nim duo bu yɔra mɛn gooro.

⁹ Ma Yosue u Isireliba sɔɔwa u nɛɛ, i susima mini kpa i Gusunɔ bɛɛn Yinnin gari nɔ. ¹⁰⁻¹¹ I n wa Gusunɔ Yinni wason kpakororu ta bɛɛ gbiiye ta Yuudeni duo, i ko i n yɛ ma Gusunɔ u waa bɛɛn suunu sɔɔ. U koo maa Kananiba ka Hetiba ka Hefiba ka Feresiba ka Girigasiba ka Amɔreba ka Yebusiba gira bɛɛn wuswaan di. ¹² I tɔn durɔbu gabu gɔsio tɛ Isireliban bweseru baateren di tia tia, sɔmburu garun sɔ. ¹³ Yaku kowo be ba Gusunɔ, tem kpuron Yinnin woodan kpakororu sɔɔwa, b̄n n ben naasu kpɛɛ Yuudenin daarɔ, nim me, mu koo burana. Mɛ mu wee, kpa mu guna ko.

¹⁴ Ma tɔn be, ba yara ben kunun di bu ka Yuudeni tɔbura. Yaku kowo be, ba gbia wuswaa. ¹⁵ Saa ye, gɛɛbun saawa. Saa ye sɔɔra daa ten nim mu ra n yiba mu n terie sere ka ten guruɔ. Ye yaku kowo ben naasu daa ten nim baba, ¹⁶ yera mu burana mu guna kua sarun di wuu ge ba mɔ Adamun beraɔ. Wuu ge, ga waaawa Saatanin bokuɔ. Ma nim me mu daamɔ nim wɔku bɔruguu gia mu doona mam mam. Saa yera tɔn be, ba tɔbura Yerikon deedeeru. ¹⁷ Be kpuro ba ka tɔbura ba kpa, yaku kowo be, ba yɔwa sim sim daa te sɔɔ mi ba naasu kpɛɛ nim ka burana mi.

Isireliba ba kpenu wɔkura yiru

sɔnna seedan sɔ

4

¹ Saa ye tɔn be kpuro ba Yuudeni tɔbura ba kpa, yera Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, ² i durɔbu wɔkura yiru gɔsio bɛɛn bweseru baatere sɔɔ tɔn tia tia. ³ I bu sɔɔwɔ bu kpenu wɔkura yiru sua Yuudenin tora minin di, mi yaku

kowoba yōra sim sim mi, kpa i ka da i yi mi i ko beɛn sansani gira i kpuna yoka ye.

⁴Ma Yosue u durɔbu wɔkura yiru ye soka be u gɔsa Isireliba sɔɔ, ⁵u bu sɔɔwa u nɛɛ, i gɔsiro Gusunɔ beɛn Yinnin kpakoro ten mi, Yuudenin daarun tora sɔɔ, kpa beɛn baawure u da u kperu sua u seru sɔndima kpa nu n sɔa wɔkura yiru nge mɛ beɛ Isireliban bwesenun geera nɛ. ⁶Kpa nu n sɔa seeda ye ya koo sun yaayasia ye ya koo mini. Beɛn bibu bɔ n sun bikia sɔɔ teeru, mba kpee nin tubusianu, ⁷kpa su bu sɔ ma Yuudenin daarun nim mu kokubu yōra Yinni Gusunɔn kpakororun wuswaaɔ sanam mɛ ba ka tu tɔburɔ. Kpee nini nu ko n sɔa yen seeda beɛ Isireliban sɔ sere ka baadommaɔ.

⁸Ma ba kua nge mɛ Yosue u bu sɔɔwa. Ba kpenu wɔkura yiru sua Yuudenin tora sɔɔn di nge mɛ ben bweserun geera nɛ, ba ka da ba yi yam mi ba ben sansani gira dɔma te, nge mɛ Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa. ⁹Yosue u maa kpenu wɔkura yiru ganu sua u sɔnna Yuudenin tora sɔɔ mi yɔku kowo be, ba yōra. Nu maa wɔa mi sere ka gisɔn gisɔ.

¹⁰Yɔku kowo be, ba yōra Yuudenin tora sɔɔ, sere ye Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u tɔmbu sɔ kpuro ya ka kooa. N deema mɛya Mɔwisi u raa maa Yosue yiire. Ma tɔn be, ba kua bara bara ba tɔbura. ¹¹Ye tɔn be kpuro ba tɔbura ba kpa, saa yera be ba kpakoro te sɔɔwa ba maa tɔbura, ma ba besira ba da tɔn ben wuswaaɔ. ¹²N deema Rubeniba ka Gadiba ka sere Manaseban sukum ba tɔbura ka ben tabu yɔnu Isireli be ba tien wuswaaɔ nge mɛ Mɔwisi u raa bu sɔɔwa bu ko. ¹³Ben geera sɔawa nɔrɔbun suba weerun (40.000) saka be ba tɔbura Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ba da wɔwaa Yerikon bakuɔ ka ben tabu sɔru. ¹⁴Tɔɔ tera Yinni Gusunɔ u Yosue wɔlle sua Isireliba kpuron wuswaaɔ ma ba nɔn nasia win wɔarun tɔru kpuro sɔɔ nge mɛ ba raa Mɔwisi nasie.

¹⁵Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁶a yɔku kowo be ba woodan kpakoro te sɔɔwa sɔɔwɔ bu yario Yuudenin toran di bu da guruɔ.

¹⁷Ma Yosue u bu sɔɔwa mɛ. ¹⁸Saa yɛ sɔɔ yɔku kowo be, ba yara daa ten min di, ye ben naasu maka guruɔ, saa yera daa ten nim mɛ, mu wura mɛn ayero mu yiba mu terie sere ka ten guruɔ nge yellu. ¹⁹Ben wɔɔn suru gbiikoon sɔɔ wɔkuruse, yera tɔn be, ba Yuudeni tɔbura. Ma ba ben sansani gira Giligaliɔ, Yerikon sɔɔ yari yeru gia.

²⁰Kpenu wɔkura yiru ye ba gurama Yuudenin daa tora yen di, Giligali miya Yosue u nu sɔnna. ²¹Ma u Isireliba sɔɔwa u nɛɛ, beɛn bibu bɔ n beɛ bikia sɔɔ teeru ba nɛɛ, mba kpee ninin tubusianu, ²²kpa i bu tubusia nge mɛ beɛ Isireliba sa ka Yuudeni yeni tɔbura yen gbeba, ²³i nɛɛ, Gusunɔ beɛn Yinniwa u yen nim gberasia beɛn wuswaaɔ sere sa ka tɔbura sa kpa, nge mɛ u nim wɔku ge ba mɔ Naa yari kua. ²⁴Kpa handunian tɔmbu kpuro bu ka gia ma win dam mu kpɔ, kpa sa n nɔn nasie sere ka baadommaɔ.

5

¹Saa ye sɔɔ, Amɔreban sinam be ba wɔa Yuudenin sɔɔ duu yeru gia ka Kananigii be ba wɔa nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranen bera gia, be kpuro ba nua ma Yinni Gusunɔ u Yuudenin nim gberasia Isireliban wuswaaɔ sere ba ka tɔbura ba kpa. Yera ba nanda ma ben toronu kara Isireli ben sɔ.

Ba Isireliba bango kua

Giligaliɔ

²Sanam mɛ sɔɔra Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, a wobunu koowo ka kpenu kpa a Isireli be kpuro bango ko be ba mara gbaburu.

³ Ma Yosue u kua nge me Yinni Gusunɔ u gerua, u Isireliba bango ye kua guuru garun mi, ma ba tu soka Bangon kperu. ⁴⁻⁵ N deema be ba yarima Egibitin di mi, be kpurowa ba bango sãa. Adama be ba mara gbaburɔ, ba ñ ben goo bango kue. Ma ben tɔn durɔ be ba tabu toobun saka tura ba ka yara Egibitin di mi, be kpuro ba gu gbaburɔ swaa sɔɔ sanam me ba wee. ⁶ Domi Isireliba ba sãa wɔɔ weeru gbaburu mi, ma ben tabu durɔ be ba raad bango sãa, ba kam kua, yèn sɔ ba ñ Yinni Gusunɔn gere mem nɔwwe. Ma u gerua ka bõri u nee, ba ñ koo maa tem me wa me mu tim ka bom yiba, me u ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua. ⁷ Ben bii be Yinni Gusunɔ u seeya ben ayenɔ, beya Yosue u bango kua, domi ba ñ daa bu bango kue swaaɔ. ⁸ Saa ye ba tɔn be bango kua, ba sina sansaniɔ sɛɛ sere ben boo u ka kpa. ⁹ Yera Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nee, gisɔra na beɛ seku te wunari te i raad mɔ saa ye i sãa yobu Egibitiɔ.

Yen sɔna ba yam mi sokumɔ Giligali sere ka gisɔ. Yisi ten tubusiana, ba wuna.

Ba Gɔɔ sararibun

tɔɔ bakaru di

¹⁰ Isireliba ba sina ben sansaniɔ Giligali mi, ye ya wãa wɔwɔa Yerikon bɔkuɔ. Ma ba Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru di surun sɔɔ wɔkura nnesen yoka. ¹¹ Tɔɔ baka ten sisira ba tem men ðianu dibu torua. Ba dobi sɔnwa ba tema, ba maa pɛɛ di ye ba kun seeyatia doke. ¹² Dɔma tera manna ya yɔra ma ba Kananin tem min ðianu dim torua wɔɔ ge.

Yosue ka durɔ

wi u takobi neni

¹³ Ye Yosue u Yeriko turuku kua, subaru sɔɔ u durɔ goo wa u yɔ win wuswaaɔ u takobi womɛ u neni. Yera u susi durɔ win mi, u nee, wunɛ beɛsegiywa? Nge werɔwa a sãa.

¹⁴ Durɔ wi, u wisa u nee, aawo, na ñ yen goo. Na sãawa Yinni Gusunɔn tabu kowobun wirugii. Yen sɔna na na wunen mi tɛ.

Ye Yosue u nua me, ma u kpuna u wuswaa tem girari, u nee, yinni, na sãawa wunen bɔɔ, mba a kɪ a man sɔ.

¹⁵ Tabu kowobun wirugii wi, u Yosue sɔɔwa u nee, a wunen salubata poto, domi yam mi a yɔ mi, Gusunɔ u wãa mi.

Ma Yosue u kua me.

Isireliba ba Yeriko kpeerasia

6

¹ Yerikogibu ba ben wuun gb̄ararun gamboba beri, ba dãa sɛsiki, Isireliba bu ku ka du. Goo kun duɔ mi, goo kun maa yariɔ min di. ² Ma Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nee, wee, na nun Yeriko nɔmu beria ka yen sunɔ ka yen tabu durɔ damgibu. ³ Wunɛ ka wunen tabu durɔbu kpuro i n da sɪ sɪ i ka wuu ge sikerena nɔn teeru t̄ru baatere sere n ka ko sɔɔ nɔɔba tia. ⁴ Yãku kowobu nɔɔba yiru ba ko n Yinni Gusunɔn woodan kpakororu gb̄iye ba n yaa kɔbi neni. Sɔɔ nɔɔba yiruse i ko wuu ge sikerenawa nɔn nɔɔba yiru kpa yãku kowo be, ba n kɔbi yi soomɔ. ⁵ Bã n kɔbi yi so ba gawa, ma i yin sw̄ii nua, tɔmbu kpuro bu tabun kuuki koowo. Saa yera wuu gen gb̄araru ta koo wɔruma, kpa baawure u du deederu mi u yɔn di.

⁶ Ma Yosue Nunin bii u yãku kowobu soka u bu sɔɔwa u nee, bu Yinni Gusunɔn woodan kpakororu suo bu senu sɔndi kpa ben nɔɔba yiru bu kɔbi sua bu woodan kpakoro te gb̄iyya.

⁷ Yera u win tɔmbu sɔɔwa u nɛɛ, i seewo i sī sī i n ka wuu ge sikerenamɔ, kpa tabu kowobu gabu ba n woodan kpakoro te gbiiye.

⁸⁻⁹ Ye Yosue u ka tɔn be gari yi kua u kpa, ma ba swaa wɔri. Tabu kowo be, ba gbia, ma yāku kowo be ba kɔbi neni ba swaa wɔri ba kɔbi yi soomɔ. Ma ba ka bu woodan kpakoro te swīi biruɔ. Tabu kowo be ba maa tie, ba kpakoro te swīi. Saa ye be kpuro ba sīimɔ ba wuu ge sikerenamɔ, yāku kowo be, ba ben kɔbi soomɔ. ¹⁰ N deema Yosue u raa tɔn be yiire bu ku gbāra, bu ku waki, bu ku mam de gari gɛɛ yi yari ben nɔsun di, sere tɔɔ te u koo bu sɔ bu kuuki ko. Tɔɔ tera ba koo kuuki ko. ¹¹ Yera ba ka woodan kpakoro te wuu ge sikerena nɔn teeru. Ma ba wura ben sansaniɔ sere maa sisiru.

¹² Yosue u seewa buru buru yellu ma yāku kowobu ba woodan kpakoro te sua. ¹³ Ben nɔɔba yiru be ba kɔbi neni, ba swaa wɔri ba sīimɔ ten wuswaaɔ. Tabu kowobu gabu ba bu gbiiye ba tabu yānu beki. Ma gabu ba kpakoro te swīi biruɔ, saa ye be kpuro ba sīimɔ ma yāku kowo be, ba kɔbi yi soomɔ. ¹⁴ Sɔɔ yiruse ba wuu ge sikerena nɔn teeru ma ba wura ben sansaniɔ. Nge mɛya ba kua sere n ka kua sɔɔ nɔɔba tia. ¹⁵ Ye n kua sɔɔ nɔɔba yiruse, ma ba seewa buru buru yam sāruru ba wuu ge sikerena nɔn nɔɔba yiru. Tɔɔ te tɔnawa ba gu sikerena nɔn nɔɔba yiru. ¹⁶ Nɔn nɔɔba yiruse te, saa ye yāku kowo be, ba kɔbi yi so, yera Yosue u tɔn be sɔɔwa u nɛɛ, i kuuki koowo. Domi Yinni Gusunɔ u bɛɛ wuu ge nɔmu beria. ¹⁷ I n̄ ko i ko i kun wuu ge ka ye ya wāa ge sɔɔ kpuro kpeerasie. Ya ko n sāawa nge yāku dɔɔ mwaararugiru Yinni Gusunɔn sɔ. Adama i ko i Rahabu, kurɔ tanɔ wi, ka wigii be ba wāa win dirɔ deri, yèn sɔ u tɔn be sa raa gara mi berua. ¹⁸ I n tii sɛ ka gāa ni Yinni Gusunɔ u nɛɛ, i kpeerasia. Domi i n nu sua, bɛsɛ Isireliba sa ko nɔni swāaru wa kpa su kam ko. ¹⁹ Adama ye n sāa sii geesu ka wura, ka sii gandu ka sere sii wɔkusu, ye kpurowa i ko Yinni Gusunɔ gura i yiya win arumanin beru yerɔ.

²⁰ Ye yāku kowobu ba ben kɔbi so, tɔn be, ba yin swīi nua ma ba kuuki kua. Yera wuu gen gbārara wɔruma. Ma ben baawure u dua deedeeru mi u yɔn di. Ma ba wuu ge mwa. ²¹ Ma ba ye ya wāa ge sɔɔ kpuro go mam mam ka takobi, tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu, bibu ka bukurobu, ka yaa sabenu kpuro.

Yosue u Rahabu ka wigibu

faaba kua

²² N deema Yosue u raa durɔbu yiru be ba tem mɛn saria mɛɛrim da sɔɔwa u nɛɛ, bu doo kurɔ win dirɔ kpa bu wi ka wigibu kpuro yarama nge mɛ ba raa yen nɔɔ mwɛɛru kua ka bāri.

²³ Ma durɔ be, ba dua ba Rahabu yarama ka win baa ka win mero ka win sesubu, win mero bisibu kpuro gesi, ba ka bu da Isireliban sansanin biruɔ.

²⁴ Yen biruwa ba wuu ge dɔɔ sɔka ka baayere kpuro ye ya wāa wuu ge sɔɔ ma n kun mɔ ye n sāa sii geesu, ka wura, ka sii gandu ka sere sii wɔkusu. Yera ba doke Yinni Gusunɔn sāa yerun arumanin beru yerɔ. ²⁵ Yosue u Rahabu, kurɔ tanɔ wi faaba kua ka win mero bisibu kpuro. Ma ba wāa ka Isireliba sannu sere ka gisɔ yèn sɔ u Yosuen tɔmbu berua be u gɔra bu Yerikon saria mɛɛri.

²⁶ Yen biruwa Yosue u bōrua u nɛɛ, baawure wi u seewa u Yeriko bana kpa, u koo ko bōruro Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. U n kpeɛkpeɛku suramɔ, win bii gbiikoowa u koo gbi. U n maa bana wiru go u gamboba dokemɔ, kpa win bii dāako u gbi.

²⁷ Ma Yinni Gusunɔ u wāa ka Yosue ma u yĩsiru yara tem mɛ kpuro sɔɔ.

Akanin durum ka win gɔɔ

7

¹ Adama Isireliba ba kua naane sarirugibu gāa ni Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bu kpeerasia mam mam Yerikoɔn sɔ. Domi Akani u gāanu sua min di, ma Yinni Gusunɔ u ka Isireliba maru kua. Akani wi, u sāawa Kaamin bii. U maa sāa Sabidin debubu ka sere maa Serakin sikadobu Yudan bweseru sɔɔ.

² Yera Yosue u tumbu gɔra Yerikon di Ayiɔ, ye ya wāa Beti Afenin bɔkuɔ, Betelin sɔɔ yari yeru gia. U bu sɔɔwa u nɛɛ, i doo i tem men saria mɛeri. Ma ba da ba Ayin saria mɛera. ³ Ye ba wurama Yosuen mi, ba nɛɛ, wuu ge, ga ñ tura ge tumbu kpuro ba koo daawa. A de tumbu nɔrɔbun suba yiru (2.000), ñ kun mɛ ita bu da bu Ayi wari, a ku tumbu kpuro wahala doke. Domi wuu gen tumbu ba ñ dabi.

⁴ Ma tumbu nɔrɔbun suba itan (3.000) saka ba swaa wari ba da mi, adama ba Ayin tumbu kpana ba duki gosirama. ⁵ Ayigibu ba bu naa swi saa wuu gen duu yerun di sere Sebarimuɔ, ma ba Isireliban tɔnu tɛna ka nɔɔba tia go sanam mɛ ba duki mɔ ba wee. Yeya n dera Isireliba ba nanda, ba mwia kpana.

⁶ Yosue ka Isireliban guro gurobu ba ben yabenu nɛnua ba karana ba tii tua wisi wirɔ nuku sankiranun sɔ, ma ba wiru tem girari Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten wuswaaɔ sere sɔɔ ka kpa. ⁷ Yosue u nɛɛ, kuku, Yinni Gusunɔ, mban sɔna a dera sa Yuudenin tɔburɔ ma a sun Amɔreba nɔmu beria bu sun go. Sà n daa yɛ mɛ, sa n sine Yuudenin guru gia. ⁸ Yinni, mba kon gere. Wee, Isireliba ba ben yiberɛba nasia ba biruku yira wura. ⁹ Domi Kanariba ka tem men tumbu kpuro ba koo ye nɔ kpa bu sun kooro bure bu besen yĩsiru wuna handunian di. Amɔna kaa ko wunen yiɛi baka te, ta kun ka gu.

¹⁰ Yera Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, a seewo. Mban sɔna a wunen wuswaa tem girari mɛsum. ¹¹ Isireliba ba durum kuawa. Ba nen wooda sara ye na bu wɛ. Ba gāanu sua ni na nɛɛ bu kpeerasia. Ba nu gbɛna ba doke ben tiin yānu sɔɔ ba berua. ¹² Yen sɔna ba ñ kpɛ bu yɔra bu ben yiberɛba ma. Ma ba biruku yira wura. Domi tɛ ba sāawa be ba koo kpeerasia. I kun gāa ni wune bɛɛn suunu sɔɔn di, na ñ kpɛ na n maa wāa ka bɛɛ. ¹³ A seewo a tɔn be sɔru koosia kpa bu tii dɛɛrasia sian sɔ, domi nɛ Gusunɔ, be Isireliban Yinni, na nɛɛ, ba gāanu nɛni ni na nɛɛ bu kpeerasia. Yen sɔ, ba ñ kpɛ bu yɔra bu ben yiberɛba ma, ma n kun mɔ ba nu wuna ben suunu sɔɔn di. ¹⁴ Yen sɔna sia bururu bɛɛn bweseru kpuro nu koo na nu sara nen wuswaaɔ tia tia. Bwese te na gɔsa, ten kāasi kpuro yi koo na yi sara tia tia. Bwese kāasa ye na gɔsa, yen yɛnusu kpurowa su koo na su sara tia tia. Yɛnu ge na gɔsa, gen tɔn durɔbu kpurowa ba koo na bu sara tia tia. ¹⁵ Sanam mɛ, kpa n gɔsi wi u gāa ni sua kpa i nɔn dɔɔ mɛni, wi ka win ye u mɔ kpuro yɛn sɔ u nen wooda sara, ma u dera Isireliba ba sekuru wa.

¹⁶ Yen sisiru Yosue u seewa buru buru yellu u dera Isireliban bwesenu nu na nu sara Gusunɔn wuswaaɔ tia tia. Ma Yinni Gusunɔ u Yudan bweseru gɔsa.

¹⁷ Ma Yosue u dera Yudan bweserun kāasi yi na yi sara tia tia, ma Yinni Gusunɔ u Serakin kāasa gɔsa. Ma u dera win kāasan yɛnusu kpuro su na su sara tia tia. Ma Yinni Gusunɔ u Sabidin yɛnu gɔsa. ¹⁸ Ma u dera Sabidin yɛnunu tɔn durɔbu kpuro ba na ba sara tia tia. Ma Yinni Gusunɔ u Akani gɔsa wi u sāa Kaamin bii, ka Sabidin debubu, ka Serakin sikadobu Yudan bweseru sɔɔ. ¹⁹ Yosue u Akani sɔɔwa u nɛɛ, nen bii, a Gusunɔ Isireliban Yinni bɛɛre wɛɛyɔ, kpa a gem gere. A man sɔɔwa ye a kua. A ku man yen gaa berua.

²⁰ Akani u Yosue sɔwɔa u nɛɛ, geema, na Gusunɔ Isireliban Yinni tora. Ye na kua wee. ²¹ Ye sa tabu di sa mwa sɔɔ, na yabe buraru garu wa te ba kua Babiloniɔ ka sii geesun gobi goobu (200) ka wura deka yɛn bunum ka kilon bɔnu nɛ. Na ye bine kua ma na sua na sikua nen kurɔ, sii gee siya su wɔa ten temɔ.

²² Yande Yosue u tɔmbu gɔra ba duki da Akanin kuru mi, ba deema wee, gɔa ni kpuro nu berua kuu te sɔɔ. Ma sii gee si, su wɔa nin temɔ. ²³ Ba ni kpuro suama kuu ten min di ba ka da Yosue ka Isireliba kpuron mi, ba yi Yinni Gusunɔn woodan kpakororun wuswaaɔ. ²⁴ Yosue ka Isireliba kpuro ba Akani Serakin sikadobu sua ka gɔa ni u gura, ka win bibu ka win yaa sabenu ka win kuu te, ka sere win ye u mɔ kpuro gesi, ba ka da sere Akɔɔn wɔwaaɔ. ²⁵ Ma Yosue u nɔn sɔwɔa u nɛɛ, mban sɔna a dera sa wahala yeni wa. Yinni Gusunɔ u koo maa de a wahala wa gisɔ.

Ma Isireliba kpuro ba wi ka win tɔmbu kpenu kasuka. Ma ba bu dɔɔ mɛni ka win ye u mɔ kpuro sannu. ²⁶ Ma ba kpenu gura ba nin takanu kua ben wɔllɔ te ta wɔa mi sere ka gisɔ. Ye kpuron sɔna ba yam mi sokumɔ Akɔɔn wɔwaa sere ka gisɔn gisɔ. Yisi ten tubusiana, nɔni swaarun wɔwaa.

Saa yera Yinni Gusunɔn mɔru ya sure.

Isireliba ba Ayigibu kamia

8

¹ Yinni Gusunɔ u Yosue sɔwɔa u nɛɛ, a ku nanda, a seewo a tabu durɔbu kpuro sua kpa i Ayi wɔri. Domi na bɛɛ yen sunɔ ka win tɔmbu ka win wuu ka gen baru kpaanu kpuro nɔmu bɛria. ² Kaa bu kpeerasiawa nge mɛ a Yerikogibu ka ben sunɔ kua. Kpa i ben ye ba mɔ ka ben yaa sabenu mwɛɛri, ye kpuro yu ko bɛɛgia. Yen sɔ, i n da, bɛɛn gaba koo kukewa wuu gen biruɔ, ba n bu yɔɔru bwɛɛye.

³⁻⁴ Ma Yosue u seewa u ka Ayi wɔri ka win tabu durɔbu kpuro. Yera be sɔɔ, u nɔrɔbun suba tɛna (30.000) gɔsa u bu sɔwɔa u nɛɛ, i doo i kuke wuu gen biruɔ wɔkuru, adama i kun ka bu toma kpa i n yɔ mi, i n sɔɔru sɔa. ⁵ Nɛ ka maa tabu kowo be ba tie, sa ko wuu ge susi. Bɔ n sun wɔrim wee, kpa su duki gɔsirama nge yellu. ⁶ Kpa bu sun naa gira. Mɛya sa ko ka bu yara wuun di mam mam. Domi ba koo nɛɛ, sa duki mɔwa nge mɛ sa raa kua yellu ben wuswaaɔ. Kpa bu sun naa swɔi. ⁷ Saa yera, bɛɛ be i kukua mi, i ko yarima i wuu ge wɔri, i gu mwa. Yinni Gusunɔwa u koo bɛɛ gu nɔmu bɛria. ⁸ Wee, na bɛɛ wooda wɛɛmɔ. Sanam mɛ i gu mwa i kpa, i gu dɔɔ sɔreo, nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

⁹ Ma Yosue u dera ba da ba kukua Ayi ka Betelin baa sɔɔ, Ayin sɔɔ duu yeru gia. Adama win tii ka tɔn be ba tie ba kpuna sansaniɔ wɔku te.

¹⁰ Ye n kua buru buru yellu, u seewa u win tabu kowobu mɛɛra mɛɛra ma wi ka Isireliban guro gurobu ba bu kpara ba ka da Ayi gia. ¹¹ Yosue ka win tabu kowo be, ba Ayi susi. Sanam mɛ ba tura yen deedeeru, yera ba ben sansani gira sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. N deema wɔwaa gaa wɔa be ka Ayin baa sɔɔ. ¹² Yosue u maa dera tabu durɔbu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000) ya da ya kukua Beteli ka Ayin baa sɔɔ, sɔɔ duu yeru gia. ¹³ Isireli be ba tie, ba ben sansani gira sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. Ma ben gaba maa da ba kukua Ayin sɔɔ duu yeru gia. Adama Yosuen tii u da u kpunawa wɔwa yen mi, wɔku te. ¹⁴ Ye n kua buru buru yellu, yera Ayin sunɔ u Isireliba wa. Ma wi ka win tabu kowobu ba seewa ka sendaru bu ka Isireliba wari Yuudenin wɔwa mi, mi ba raa bu kamia. Adama ba n yɛ ma Isireliban sukum mu kukua wuun biruɔ. ¹⁵ Ye Yosue ka win tɔmbu ba bu wa, yera ba bwisi kua ba duki yakura ba swaa mwa ye ya dɔɔ gɔburu gia. ¹⁶ Ma

ba Ayin tɔn durɔbu kpuro soka. Yera ba yara ba bu naa gira sere mi n toma wuun di. ¹⁷ Tɔn durɔ goo kun maa tiare Ayi ka Betelin wuu si sɔɔ. Ba wuu ge deriwa ba n kenwa ba Isireliba naa gira. ¹⁸ Ma Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, a wunen yaasa ye a neni mi tiiyɔ Ayi gia, domi kon nun wuu ge namu beria.

Ma Yosue u win yaasa ye tii mi. ¹⁹ Saa yera tɔn be ba kukua mi, ba yara saa ben kuku yerun di ba wuu ge wɔri. Ye ba gu mwa ba kpa, ma ba yande gu dɔɔ sɔre.

²⁰⁻²¹ Ye Ayigibu ba biru sɔira, yera ba wa wee, dɔɔ wiira ta ben wuu wukiri ta wɔllu girari. Ma ba deema ba n maa kpɛ bu gam susi bu ka tii faaba ko. Saa yera Yosue ka Isireli be ba raa duki mɔ ba dɔɔ gbaburu gia mi, ba wa ma begibu ba wuu ge dɔɔ sɔre, yera ba gɔsirama ba Ayigii be wɔri. ²² Sanam meya Isirelin tabu kowo be ba raa wuu ge dɔɔ men mi, ba yara min di ba gen tabu kowo be mara. Ma ba bu suunu doke sere ba n yɛ mi ba koo da. Ba bu mwɛɛra ba go go kpuro. Ben goo kun bu kisirari, ²³ ma n kun mɔ ben sunɔ wi ba mwa wasiru ba ka da Yosuen mi. ²⁴ Ye Isireliba ba ben yibere be mwa ba go go gbaburu mi, mi ba bu naa swii, yera ba maa gɔsirama Ayiɔ ba tɔn be ba tie go go. ²⁵ Tɔn be ba go dɔma te, kurɔbu ka durɔbu, ba sɔawa nɔɔɔbun suba wɔkura yiru (12.000). ²⁶ Saa ye ba taa bi mɔ Yosue u win yaasa ye wuu ge tiiwa sere ba ka gen tɔmbu kpuro go mam mam. ²⁷ Isireliba ba Ayigibun yaa sabenu gura ka ben arumani kpuro, nge mɛ Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa. ²⁸ Ma Yosue u wuu ge dɔɔ sɔka ma ga kua bansu sere ka gisɔn gisɔ. ²⁹ Saa yera u dera ba Ayin sunɔ wi soora doke ba bwɛ ba deri saa bururun di sere sɔɔ ka kpa. Yoka u dera ba win goru bwɛɛya ba kɔ wuu gen duu yerɔ. Ma ba tu kpenu sɛsiki. Kpee ni, nu waa mi sere ka gisɔn gisɔ.

Yosue u Isireliba

Yinni Gusunɔn wooda garia

guu te ba mɔ Ebalɔ

³⁰ Yeniban biru Yosue u Gusunɔ, Isireliban Yinni yaku yeru bania guu te ba mɔ Ebalin wɔllɔ. ³¹ U yaku yee te banawa nge mɛ Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u Isireliba sɔɔwa ye u yorua woodaban tireru sɔɔ. U nɛɛ, bu Yinni Gusunɔ yaku yeru kuo ka kpee ni ba n dake. Ye ba tu bana ba kpa ma ba yaku dɔɔ mwaararuginu ka siarabun yakunu kua mi. ³² Isireliba kpuron wuswaaɔ Yosue u wure u wooda yorua ye Mɔwisi u raa yorua. ³³ Isireliba kpuro ka ben wirugibu ka ben siri kowobu ka ben guro gurobu ka sere be ba saa sɔbu kpuro ba yɔ ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te dɛsire. Ben gabu ba yɔ guu te ba mɔ Garisimun bera gia, gabu maa guu te ba mɔ Ebalin bera gia. Ma be kpuro ba yaku kowobu Lefi be ba woodan kpakoro te sɔɔwa wuswaaɔ kisi. Domi meya Mɔwisi u bu sɔɔwa bu ko saa ye ba koo bu domaru kua. ³⁴ Yen biru Yosue u bu wooda ye garia sere ka ye ya bɔri ka domarun gari mɔ, nge mɛ Mɔwisi u yorua yen tireru sɔɔ. ³⁵ Ye kpurowa u gara Isireliban wuswaaɔ, tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu ka sere maa sɔbu be ba waa ben suunu sɔɔ. Baa yen tia, u n bure.

Isireliba ba ka Gabaonigibu

arukawani bokua

9

1-2 Sinam be ba waa sɔɔ duu yeru gia, guunun bera gia ka nim wɔku ge ba mɔ Mediterane gia n ka da Libanin tem bera gia, ba nua ma Isireliba ba Yerikogibu

ka Ayigibu kamia. Yera ba nɔɔ tia kua bu ka Isireliba ka ben wirugii Yosue wɔrima. Bwese ninin sinamba, Hetiba ka Amɔreba ka Kananiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba.

³ Adama ye Gabaonigibu be ba s̄aa Hefiba ba maa nua ye Yosue u Yerikogibu ka Ayigibu kua, ⁴⁻⁵ yera ba swaa kasu bu ka tii dwe. Ma ba d̄ianu kusenu kua ba doke saaki t̄okonu s̄ɔɔ, ma ba maa ḡoni b̄ɔɔ t̄okonu sua mi s̄ɔɔ ba ra tam doke ka sere maa p̄ɛɛ ḡbebi yi yi bukusa kua, ma ba ye kpuro ben ketekunu s̄ɔbi. Ma ben tii ba ȳaa t̄okonu ka bara t̄okonu doke. ⁶ Ma ba da ba Yosue ka Isireliba deema Giligaliɔ ba n̄ɛɛ, saa tontonden diya sa wee su ka b̄ɛɛ arukawani b̄ɔke.

⁷ Ma Isireliba ba bu wisa ba n̄ɛɛ, s̄ɔɔkudo i w̄awa b̄ɛs̄en turuku mini, sa n̄ kp̄ɛ su ka b̄ɛɛ arukawani b̄ɔke.

⁸ Ma ba Yosue wisa ba n̄ɛɛ, sa wura su ko wunen s̄ɔm kowobu.

Ma Yosue u bu bikia u n̄ɛɛ, man diya i wee. Bwese ter̄a i s̄aa.

⁹ Ma ba n̄un wisa ba n̄ɛɛ, b̄ɛs̄e wunen bw̄abu sa weewa saa tontonden di ȳen s̄ɔ sa Gusunɔ wunen Yinnin baaru nua ka maamaaki ye u kua Egibitiɔ, ¹⁰ ka nge m̄ɛ u Am̄ɔreban sinambu yiru ye kua, be ba w̄aa Yuudenin s̄ɔɔ yari yeru ḡia. Beya Sihoni, H̄esibonin sunɔ, ka Ogu, Basanin sunɔ wi u w̄aa Asitarɔtuɔ. ¹¹ Ye sa maa seewa b̄ɛs̄en wuun bukurobu ka be ba tie ba sun kir̄ɔ kua ba n̄ɛɛ, su d̄ianu kusenu koowo swaan s̄ɔ kpa su na su b̄ɛɛ deema su b̄ɛɛ bikia i ka sun arukawani b̄ɔke kpa sa n̄ b̄ɛɛ s̄aam̄ɔ. ¹² B̄ɛɛn tii i wa nge m̄ɛ b̄ɛs̄en p̄ɛɛ ye, ya gbere ya bukusa s̄aa. Sanam m̄ɛ sa seewa yenun di, ya s̄awa p̄ɛɛ suma. ¹³ I maa b̄ɛs̄en ḡoni m̄ɛriɔ yi s̄ɔɔ sa tam doke. Yi raa s̄awa ḡoni kp̄ɛɛ, wee t̄ɛ yi ḡɛkire. M̄ɛya maa b̄ɛs̄en baranu ka ȳaa ni sa doke, n̄ ḡɛkira swaa s̄ɔɔ gbabu ten d̄ɛɛbun s̄ɔ.

¹⁴ Adama Isireliba ba n̄ Yinni Gusunɔ bikie bu n̄ɔ ù n̄ k̄i bu ka bu arukawani b̄ɔke. Ma ba sibun d̄ia kuse ni mura ba di. ¹⁵ Ma Yosue u ka bu nɔɔ tia kua, ba arukawani b̄ɔkua ba n̄ ka w̄as̄in̄ɛ alafia s̄ɔɔ. Ma Isireliban bukurobu ba wura ka b̄ɔri ma ba koo ben arukawani ye yibia.

¹⁶ Yen s̄ɔɔ itasera Isireliba ba nua ma t̄ɔn ben wusu w̄awa ben turuku mi.

¹⁷ Ma ba seewa ba wuu si m̄ɛrim da. Ba s̄awa s̄ɔɔ yiru, itase ma ba tura mi. Wuu siya, Gabaoni, ka Kefira ka Berɔtu ka Yarimun wuu. ¹⁸ Adama ba n̄ bu go ȳen s̄ɔ ben bukuroba ka bu arukawani b̄ɔkua k̄ɔ, ma ba koo bu deri alafia s̄ɔɔ. Ma ba ye b̄ɔrua ka Gusunɔ ben Yinnin ȳis̄iru. Ka m̄ɛ, be Isireli be, ba ka ben bukuro be w̄ɔki. ¹⁹ Ma bukuro be, ba wisa ba n̄ɛɛ, sa n̄ kp̄ɛ su t̄ɔn be n̄ɔni s̄ɔ, domi sa ka bu arukawani b̄ɔkua k̄ɔ. Sa b̄ɔrua ka Yinni Gusunɔn ȳis̄iru ma sa n̄ bu ḡaanu kuamme. ²⁰ Tilasiwa su ka bu deri. Ma n̄ kun m̄ɛ, sa ko Yinni Gusunɔn m̄ɔru seeya. ²¹ Yen s̄ɔ, wee ye sa ko bu kua. Ba ko n̄ da sun d̄aa kasuwa kpa ba n̄ da sun nim takirie.

²² Ma Yosue u Gabaonigii be kpuro sokusia. Ye ba tunuma u bu bikia u n̄ɛɛ, mban s̄ɔna i sun weesu kua, i n̄ɛɛ, i weewa tontonden di. Ma sa deema i w̄aa b̄ɛs̄en turuku. ²³ T̄ɛ i kua b̄ɔrurobu b̄ɛɛ kpuro. I ko i n̄ s̄awa b̄ɛs̄en yobu, kpa i n̄ da nim takiri, i d̄aa kasu b̄ɛs̄en Yinnin s̄aa yerun s̄ɔ.

²⁴ Ma Gabaonigii be, ba n̄ɛɛ, wee ȳen s̄ɔ sa kua m̄ɛ. Sa nua ma Gusunɔ wunen Yinni u win s̄ɔm kowo M̄awisi wooda w̄ɛ u b̄ɛɛ tem m̄ɛ kpuro w̄ɛ kpa i men t̄ambu kpuro go be i ka gesi yinna kpuro. Yen s̄ɔna sa ka b̄ɛs̄en w̄aar̄u nanda. ²⁵ T̄ɛ, wee sa w̄aa wunen n̄ɔmuɔ. A ka sun koowo nge m̄ɛ n̄ ween̄ɛ.

²⁶ Ma Yosue u n̄ wure Isireliba bu bu go. ²⁷ Adama u bu sure ba n̄ da d̄aa kasu kpa bu nim takiri Isireliban s̄ɔ ka ben ȳakunun s̄ɔ yam mi Yinni Gusunɔ u koo ra ḡosi bu n̄un s̄a. Sere ka gis̄ɔn gis̄ɔ Gabaonigibun bibun bwese ter̄a, ta s̄ambu te m̄à.

*Isireliba ba Amoreba kamia***10**

1 Adoni Sedeki, Yerusalemun suno u nua ma Yosue u Ayi kamia u ye kpeerasia u yen suno go, nge me u raa Yeriko ka yen suno kua. U maa nua ma Gabaonigibu ba ka Isireliba arukawani bakua, ba wa ben suunu so. 2 Yeniba kpuron so u nanda gem gem, domi Gabaoni wuu bakowa nge sin mi tem yero bu ba ra n wa. Ga maa Ayi kere. Yen biru gen tambu kpuro tabu duru wurugabara. 3 Yen suna Adoni Sedeki, Yerusalemun suno wi, u sinam beni goria. Beya Hohamu Heboronin suno, ka Preamu Yaamutin suno, ka Yafia Lakinin suno ka Debiri Egolonin suno. 4 U nee, bu na win mi, kpa bu nun somi bu ka Gabaoni wari yen so yen tambu ba ka Yosue ka Isireliba arukawani bakua.

5 Nge meya Amoreban sinambu nobu be, ba menna ba ka ben tabu kowobu kpuro da ba ben sansani gira Gabaonin bakua. Ma ba ye wari. 6 Ma Gabaonigibu ba Yosue samo goria win sansani Giligali ba nee, a ku wunen nama wuna bese wunen bwabun min di. A na fuuku a sun faaba ko, a sun somi. Domi Amoreban sinambu kpuro be ba wa guunun bera gia, ba menna ba sun worima.

7 Ma Yosue u seewa saa Giligali min di, ka win tabu kowobu kpuro be so tabu duru wurugaba ba wa. 8 Yinni Gusuno u nun soowa u nee, a ku bu nasia domi na nun bu noma beria. Ben goo sari wi u koo yora wunen wuswaa.

9 Yosue ka win tambu ba sanum so wo ku giriru. Ma ba Amoreba wari suaru so. 10 Yera Yinni Gusuno u dera Amore be, ba burisina Isireliban wuswaa. Ma Isireliba ba bu go go gem ka tia Gabaonin bakua. Ba ben gabu naa swi ba go Beti Horonin swaa sere ba ka tura Aseka ka Makeda. 11 Sanam me ba Isireliba duki suurima Beti Horonin swaa, ye ya samo guurun di, miya Yinni Gusuno u dera guru kpee bakanu nu bu worikimo wallun di nu goomo, sere ba ka tura Aseka. Be guru kpee ni, nu go, ba dabi ba kere be Isireliba ba go.

12 Doma te Yinni Gusuno u Isireliba Amoreba noma beria, Yosue u nun kana Isireliban noni biru u nee, a de so u yora sau Gabaonin deedeeru kpa suru u maa yora Ayalonin wawan deedeeru.

13 Ma so u yora see, meya maa suru u yora sere ba ka ben yiberi be kpuro kamia. Gari yi, yi yorua Yasarin tirero, yi nee, so u yora wallun suunu suunuka. U n ka dubu sende nge so teerun saka. 14 Toro gara kun maa naare nge te, te so Yinni Gusuno u tonun gere wura me, doma te u Isireliba sanna mi.

15 Yen biru Yosue u gosira u da win sansani Giligali, wi ka Isireliba kpuro.

*Yosue u Amoreban**sinambu nobu ye go*

16 Saa ye so, sinambu nobu be, ba kpikuru sua ba da ba kukua kpee wuru Makeda. 17 Yera goo u na u Yosue soowa ma sinam be, ba wa kpee wuru gen mi. 18 Ma Yosue u nee, i ge kenuo ka kpee bakanu kpa i kso bu yi mi. 19 Adama i ku te mi, i yiberi be ba tie naa swiyo kpa i ku de bu du ben wuso, domi Gusuno bese Yinniwa u sun bu noma beria.

20 Yosue ka Isireliba ba Amoreba kpuro kamia, ma n kun mo be ba kpa ba duki sua ba kukua wuu si su gbarru mo so. 21 Ma Yosue tambu ba wurama ka bari yendu win mi Makeda. Tem me so, goo kun maa kaka u ben kso gere.

22 Yen biruwa Yosue u nɛɛ, i man kpee wɔru ge wukio kpa i man sinambu nɔɔbu ye yarama. 23 Ba bu yarama ba ka da Yosuen mi. Ba s̄awa wuu sinin sinambu, Yerusalemu ka Heboroni ka Yaamuti ka Lakisi ka Egoloni. 24 Ye ba ka sinam be kpuro na Yosuen mi, yera u Isireliba kpuro sokusia u nɛɛ, be ba s̄a tabu kowobun wirugibu ba ka taa bi kua, bu na bu sinam ben w̄inu ka naasu taare.

Ma ba kua nge mɛ u gerua. 25 Yosue u maa bu s̄ɔwa u nɛɛ, i ku bɛrum ko, i de i n wɔrugɔru mɔ kpa i ku mwia kpana. Nge mɛsuma Yinni Gusunɔ u ko n da bɛsɛn yibereba kpuro kue.

26 Ye u gari yi gerua u kpa, ma u sinam be go u ben gonu bwɛ d̄anu nɔɔbu s̄ɔ. U nu deri mi sere n ka kua yoka. 27 Yoka yera u wooda wɛ u nɛɛ, bu goo ni sarasio kpa bu nu kpɛɛ kpee wɔru ge s̄ɔ. Yen biru ba kpee bakanu sua ba ka wɔru gen nɔɔ kɔrua. Kpee ni, nu w̄a mi, sere ka gisɔn gisɔ.

Yosue u maa Amɔreban

wusu gasu mwa

28 Yen t̄ɔ tera Yosue u wuu ge ba m̄ Makeda w̄ari u mwa. U gen sunɔ go ka tɔn be ba w̄a mi kpuro. Baa tɔn turo u n̄ deri. U Makedan sunɔ wi kuawa nge mɛ u Yerikogii kua.

29 Yen biru saa Makedan di, Yosue ka win tɔn be, ba da ba Libina w̄ari. 30 Ma Yinni Gusunɔ u bu wuu ge nɔmu bɛria. Ba gen tɔmbu go kpuro. Baa tɔn turo, ba n̄ deri. Ma ba gen sunɔ kua nge mɛ ba Yerikogii kua.

31 Saa Libinan di Yosue ka win tɔmbu ba maa da ba Lakisi tarusi ba ye w̄ari. 32 Ma Yinni Gusunɔ u bu wuu ge nɔmu bɛria. Ye ba gu w̄ari mɛ, yen s̄ɔ yirusera ba gu kamia ba gen tɔmbu kpuro go. Baa tɔn turo, ba n̄ deri, nge mɛ ba kua Libinaɔ. 33 N deema Horamu Gesɛɛn sunɔ ka win tabu kowobu ba w̄a mi, ba Lakisigibu somimo. Adama Yosue u be kpuro kamia u bu go, u n̄ ben goo deri.

34 Saa Lakisin min diya Yosue ka win tɔn be, ba maa da Egoloniɔ ba ye tarusi ba w̄ari. 35 Yen d̄ama tera ba wuu ge kamia, ma ba gen tɔmbu go nge mɛ ba kua Lakisiɔ.

36 Egoloni min diya ba maa da ba Heboroni w̄ari. 37 Ma ba wuu gen tɔmbu mwɛɛra ba go go, ka sere sunɔn tii, ka sere maa gen baru kpaanugibu kpuro. Baa tɔn turo, ba n̄ deri, ba bu gowa nge mɛ ba kua Egoloniɔ.

38 Yen biru ba maa gɔsira ba da Debiriɔ. Ma ba ye w̄ari 39 ba kamia ba yen tɔmbu ka yen sunɔ ka yen baru kpaanugibu kpuro mwɛɛra ba go. Baa tɔn turo, ba n̄ deri. Yosue u dera ba tɔn be kpuro gowa nge mɛ u Heboronigibu ka Libinagibu ka ben sinambu kua.

40 U bera min tɔmbu gowa ka min sinambu wuu si su w̄a guunun bera gia ka si su w̄a s̄ɔ yɛsan nɔm d̄warɔ ka si su w̄a wɔwɔ ye ya w̄a nim w̄okun bera gia, ka sere maa si su w̄a gungunɔ. Baa tɔn turo u n̄ deri. U bu gowa nge mɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni u n̄n s̄ɔwa u ko. 41 Ma Yosue u maa wusu kpuro w̄ari saa Kadesi Baanɛa ka Gasan di si su w̄a s̄ɔ yɛsan nɔm d̄waru gia n ka girari Gosɛnin bera gia Yudan temɔ sere n ka da Gabaoniɔ s̄ɔ yɛsan nɔm geu gia. 42 U wuu si su w̄a mi kpuro mwɛɛra u sin sinambu kamia. Domi Gusunɔ Isireliban Yinniwa u bu sannammɛ. 43 Yeniba kpuron biru Yosue ka win tɔmbu ba gɔsirama ben sansaniɔ Giligaliɔ.

Yosue u Yabini ka win b̄ɔɔba

kamia

11

¹ Saa ye Yabini, Hasorin sina boko u nua ma Yosue ka wigibu ba tabu dimo, yera u somabu gara Yobabu, Madonin sunan mi ka Simuronin sunan mi ka Akusafun sunan mi, ² ka sere sinam be ba waa guunun bera gia, soo yesan nom geu gia, ka be ba waa Yuudenin wawa daa bure te ba mo Genesaretin soo yesan nom dwaru gia, ka be ba waa batuma ye ba mo Sefalao, ka maa Dorin bera gia, nim wokun bokuo soo duu yeru gia. ³ Meya u maa Kananiba noosia be ba waa Yuudenin soo yari yeru gia ka gen soo duu yeru gia. Beya Amoreba ka Hetiba ka Feresiba ka Yebusiba be ba waa guunun bera gia, ka Hefiba be ba waa guu te ba mo Heemnon gaaro Misipan tema. ⁴ Sinam be kpuro ba seewa ka ben tabu kowo dabi dabinu nge yani seeri yi yi waa nim wokun bokuo. Meya ba maa tabu kekeba mo ka dumi dabi dabinu. ⁵ Ma ba noo tia kua ba na ba ben sansani gira Meromun daaro bu ka Isireliba wari.

⁶ Yera Yinni Gusuno u Yosue sowa u nee, a ku ben berum ko. Sia amadaare kon bee bu nomu sonda, kpa i bu mwereeri i go, kpa i ben dumin naa siniu boori, yen biru i ben tabu keke be dumi gawe do meni.

⁷ Saa yera Yosue ka win tabu kowobu ba da ba ton be wari subaru soo Meromun daaru mi. ⁸ Yera Yinni Gusuno u bu beri ben nomo ba bu kamia. Be ba duki sua ba bu naa swii sere wuu bako ge ba mo Sidonio soo yesan nom geu gia ka sere Miserefoti Maimuo ka Misipan wawa soo yari yeru gia. Ba bu gowa mam mam, baa ton turo ba n dere u sia. ⁹ Yosue u kuawa nge me Yinni Gusuno u nin sowa. U ton ben dumin naa siniu boora ma u tabu keke be dumi gawe mi do meni.

Ba Hasori mwa

¹⁰ Ye Yosue u gosirama, yera u wuu ge ba mo Hasori wari u mwa u gen suno go. N deema wuu gera ga saa bera min wuu maro gen mi ben sina boko u waa. ¹¹ Yosue u dera ba gen tambu kpeerasia mam mam, ma ba gu do meni. ¹² Ma ba sinam ben wuu si su tie wari ba sin sinambu ka sin tambu kpuro kpeerasia. Ba kuawa nge me Mawisi, Yinni Gusonan som kowo u Yosue sowa. ¹³ Adama ba n wuu si su waa gungunu wallo do meni, ma n kun mo Hasori ye. ¹⁴ Ye ba ton be kpuro go ba kpa, yera ba ben dukia ka ben yaa sabenu gura ba tii koosi. ¹⁵ Yosue u dera ba kua nge me Yinni Gusuno u win som kowo Mawisi sowa u ko. U n yen gaa bure.

Yosue u Kananin tem kpuro

mwa

¹⁶ Nge meya Yosue u ka Kananin tem me kpuro mwa, men guunun bera gia ka men soo yesan nom dwaru gia ka Gosenin tem kpuro, ka Sefalan bera gia, ka Yuudenin wawa gia, ka sere guu ni nu waa soo yesan nom geu gia ka bera min batuma. ¹⁷ Sinam be ba kamia mi, ben wusu wawa saa guu ten mi ganu ku ra kpin bera gian di Seirin bokuo, soo yesan nom dwaru gia n ka girari Baali Gadio ye ya waa Libanin wawa guu te ba mo Heemnon gaaro soo yesan nom geu gia. ¹⁸ Ba ka sinam be tabu kua n te ba sere bu kamia be kpuro. ¹⁹ Ton be kpuro soo, Hefi be ba waa Gabaonio tonawa ba ka Isireliba dora. Be ba tie Isireliba ba bu wariwa ba go mam mam. ²⁰ Domi Yinni Gusuno u dera sin tambun gorusu babia ba ka Isireliba tabu kua, kpa Isireliba bu wa bu ka bu kpeerasia mam mam ba kun ben wonwundu kue, nge me Yinni Gusuno u win som kowo Mawisi sowa.

²¹ Saa ye sɔɔ, Yosue u maa seewa u Anakiba wɔri be ba wāa guunun bera gia Heboroniɔ ka Debiriɔ ka Anabuɔ ka sere be ba wāa Yuda ka Isirelin guunun bera gia, u bu kpeerasiawa mam mam be ka ben wusu, ²² ma n kun mɔ be ba duki sua ba da Gasɔɔ ka Gatiɔ ka Asidɔduɔ. ²³ Nge meya Yosue u ka Kananin tem me kpuro mwɛɛra nge me Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa. Yen biru u mu bɔnu kua. U Isireliban bwese kɛra baayere yegim wɛ. Saa ye sɔɔra ba tabun baa deri ba wɛra.

Sinam be Isireliba ba kamia

12

¹ Mɔwisin waati sɔɔ Isireliba ba sinam be ba wāa Yuudenin sɔɔ yari yeru gia kamia. Ma ba bera min tem mwɛɛra me mu wāa Yuudenin wɔwa kpuro sɔɔ saa daa te ba mɔ Aanɔɔn di sere n ka girari guu te ba mɔ Hɛɛmɔɔwɔ. ²⁻³ Sinam ben turon yisira Sihoni. U sɔawa Amɔreban sunɔ. Win wuuwa Hɛsiboni. Wiya u mɔ kpuro saa Aroɛɛn di ye ya wāa daa te ba mɔ Aanɔɔn gooro sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia, sere n ka girari guu te ba mɔ Pisigaa, saa min di sere Beti Yesimotio nim wɔku bɔrugun sɔɔ yari yeru gia, saa maa min di, n ka da daa te ba mɔ Yabakuɔ Amɔniban tem nɔɔ bura yerɔ, ka Galadin tem bee tia sere daa bure te ba mɔ Genesaretio. ⁴ Turowa maa Ogu, wi u sɔa Basanin sunɔ. Wiya u tie Refan bweseru sɔɔ. U wɔawa Asitarɔtuɔ, ka Edɛɛɔ. ⁵ Wiya u Basanin tem kpuro mɔ saa guu te ba mɔ Hɛɛmɔɔn di sere ka Salikaa ka mi Gesuriban tem ka Maakaqibun tem nɔɔ ga yɔra, ka Galadin tem bee tia mi Sihoni, Hɛsibonin sunɔn tem nɔɔ ga yɔra. ⁶ Tem men tambu kpurowa Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo ka Isireliba ba go. Ma Mɔwisi u tem me Rubenin bwese kɛra ka Gadin bwese kɛra ka Manasen bwese kɛran sukum bɔnu kua.

⁷ Yosue ka win tambu Isireliba ba sinam be ba wāa Yuudenin sɔɔ duu yeru gia kamia. Sinam ben tema mu wāa saa Baali Gadin di Libanin guunun wɔwa sɔɔ, sɔɔ yɛsan nɔm geuɔ, sere guu tɛn mi gāanu ku ra kpi te ta wāa Seirin bakuɔ, sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia. Tem meya Yosue u Isireliban bwese kɛri bɔnu kua. ⁸ Meya mu wāa guunun bera gia ka sere Sefalan beran batumaa ka Yuudenin wɔwaa ka min guunɔ ka sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia mi gāanu ku ra kpi. Hetibara ba wāa tem mi, ka Amɔreba ka Kananiba ka Feresiba ka Hefiba ka sere maa Yebusiba. ⁹ Sinam be ba maa kamia mi, ben wusu wee, siya Yeriko ka Ayi ye ya wāa Betelin bakuɔ ¹⁰ ka Yerusalemu ka Heboroni, ¹¹ ka Yaamuti ka Lakisi, ¹² ka Egoloni ka Gesɛɛ, ¹³ ka Debiri ka Gedɛɛ, ¹⁴ ka Hɔɔma ka Aradi ¹⁵ ka Libina ka Adulamu ¹⁶ ka Makeda ka Beteli, ¹⁷ ka Tapua ka Hefɛɛ, ¹⁸ ka Afeki ka Lasaroni, ¹⁹ ka Madoni ka Hasori ²⁰ ka Simuroni Meroni ka Akusafu ²¹ ka Tanaki ka Megido, ²² ka Kedesi ka Yokunɛamu ye ya wāa guu te ba mɔ Kaameliɔ, ²³ ka Dori ye ya wāa Dorin guunun bera gia, ka Goyimu ye ya wāa Giligalin bakuɔ, ²⁴ ka Tirisa. Sinam be kpuro ba sɔawa tɛna ka tia.

Tem me mu tie

Isireliba bu mwa

13

¹ Yosue u tɔko kua gem gem. Yera Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wee, a tɔko kua. Adama tem me mu tie mu kpā me Isireliba ba n gina mwe. ² Meya Filisitiban tem ka Gesuriban tem ³ ka Afaban tem me mu wāa sɔɔ yɛsan nɔm dwaro. Tem me kpuro mu sɔawa Kananiban tem. Mu wɔawa saa daa te ba mɔ Sikorin di te ta wāa Egibitin tem nɔɔ bura yerɔ, sere Ekoronin tem nɔɔ bura

yerɔ sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. Mɛn wuu maroɔwa Filisitiban sinambu nɔɔbu ba wāa. Wuu siya Gasa ka Asidɔdu ka Asikaloni ka Gati ka Ekoroni. ⁴Kananin tem mɛ mu maa tie bu mwa, mu wāawa saa Mɛaran di ye ya sāa Sidonigibun wuu, n ka girari Afekiɔ Amɔreban tem nɔɔ bura yerɔ, ⁵ka maa Gibaligibun tem, ka sere Libanin tem kpuro sɔɔ yari yeru gia, saa Baali Gadi ye ya wāa guu te ba mɔ Hɛmɔn gāaran di n ka girari Hamatin duu yerɔ, ⁶ka sere Libanin guunun bera gia n ka da Miserefoti Maimuɔ mi Sidonigibu ba wāa. Ne, Yinni Gusunɔ kon bu tem mɛn tɔmbu gira kpa a bu tem mɛ bɔnu kua ka tɛtɛ nge mɛ na nun yiire a ko. ⁷Ben bwese kerɩ nɔɔba nɛ ye ka Manasen bwese keran sukum be ba n̄ daa gāanu wa, bera kaa tem mɛ bɔnu kua.

Ba tem mɛ mu wāa Yuudenin

sɔɔ yari yeru gia bɔnu kua

⁸Mɔwisi, Gusunɔn sɔm kowo u Rubenin bwese kerɩ ka Gadiba ka Manasen bwese keran sukum tem bɔnu kua mɛ mu wāa Yuudenin daaron sɔɔ yari yeru gia. ⁹Ben tem mɛ, mu wāawa saa Aroɛn di ye ya wāa daa te ba mɔ Aanɔn gooro, sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia n ka da wuu ge ga wāa daa ten wɔwan suunu sɔɔ, sere Diboniɔ Mɛdiban batuma sɔɔ, ¹⁰ka wuu si Sihoni Amɔreban sina boko wi u wāa Hɛsiboniɔ u mɔ n ka girari Amɔniban tem nɔɔ bura yerɔ, ¹¹ka Galadiɔ ye ya sāa Gesuriba ka Maakagibun tem ka sere guu te ba mɔ Hɛmɔɔwa, ka Basaniɔ n ka girari Salikaɔ, ¹²ka sere sina boko Ogun temɔ wi u raa wāa Basaniɔ u bandu dii Asitarɔtuɔ ka Edɛɛ. Wiya u tie Refan bweseru sɔɔ. Sinam be yiru kpurowa Mɔwisi u kamia u ben tem mwɛɛra. ¹³Adama Isireliba ba n̄ Gesuriba ka Maakagibu gire. Yen sɔna bwesenu yiru ye, ya wāa Isireliban suunu sɔɔ sere ka gison gisɔ.

¹⁴Lefin bwese kerɩ tɔnawa ba n̄ tem wɛ mi ba ko n wāa. Domi Gusunɔ u dera be ka ben bibun bweseru ba yākunun sukum dimɔ, yera ya kua ben tubi nge mɛ u raa bu sɔɔwa.

¹⁵Tem mɛ Mɔwisi u Rubenin bwese kerɩ wɛ yenu ka yenu, ¹⁶mɛya mu wāa saa Aroɛn di ye ya wāa daa te ba mɔ Aanɔn gooro, n ka da wuu ge ga wāa wɔwa yen suunu sɔɔ ka batuma ye ya wāa Mɛdiban bokuɔ, ¹⁷ka Hɛsiboni ka wuu si su wāa batuma ye sɔɔ. Siya Diboni ka Bamɔtu Baali ka Bɛti Baali Mɛɔni, ¹⁸ka Yahasi ka Kedemoti, ka Mɛfati, ¹⁹ka Kiriataimu ka Sibima ka Sere Hasasaa ye ya wāa guurɔ te ta wāa wɔwɔ, ²⁰ka Bɛti Peori ka guu te ba mɔ Pisigan bera gia ka Bɛti Yesimoti, ²¹ka sere Sihoni Amɔregii wi u raa bandu dii Hɛsiboniɔn wuu si su wāa batuma sɔɔ. N deema Mɔwisi u sunɔ wi kamia, ka Madianiban sinambu. Beya Efi ka Rekeɩu ka Suri ka Huri ka Reba. Be kpurowa ba raa Sihoni sāamɔ. ²²U maa dera ba Balamu Beorin bii go wi u sāa soro. ²³Rubenin bwese keran tem mɛn nɔɔ ga yɔrawa sere Yuudenin sɔɔ duu yeru gia. Beya ba wuu si ba sia sia mi kpuro mɔ.

²⁴Tem mɛ Mɔwisi u Gadin bwese kerɩ wɛ mɛya mu wāa ²⁵saa Yasɛn di ka Galadin wusu kpuro ka wuu si su wāa Amɔniban tem sukum sɔɔ n ka girari Aroɛɛ, Raban sɔɔ yari yerun deedeeru. ²⁶Mɛya mu maa da saa Hɛsibonin di n ka girari Ramati Misipeɔ ka Betonimuɔ, saa maa Mahanaimum di, n ka girari Debirin tem nɔɔ bura yerɔ, ²⁷ka Yuudenin wɔwan wuu sini, Bɛti Haramu ka Bɛti Nimura ka Sukɔtu ka Safoni. Wuu siya su raa sāa sina boko Sihonin wusu, wi u raa sɔ Hɛsiboniɔ. Yuudenin daara ta sāa tem mɛn nɔɔ bura yeru sere n ka da daa bure te ba mɔ Genesareti. ²⁸Wuu si ba sia mi, siya su kua Gadin bwese keran tubi.

²⁹Tem mɛ Mɔwisi u Manasen bwese keran sukum wɛ mu n saa ben tubi, ³⁰mɛya mu wāa Mahanaimum sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. Tem mɛya Basanin tem

kpuro mi sina boko Ogu u raa bandu dii ka sere Yairin wusu kpuro. Sin geera s̄awa wata. ³¹ Tem meya, mu maa Galadin tem sukum m̄a ka Asitar̄tu ka Edeε, wuu si su raa s̄a sina boko Ogun wusu. Tem me kpurowa ba Makiri, Manasen biin bwese keran sukum w̄e.

³² M̄owisi u tem me b̄onu kuawa sanam me u w̄a M̄oabun tem̄o Yuudenin s̄o yari yeru gia Yerikon deedeeru. ³³ Adama u n̄ Lefin bwese kera tem gam w̄e. U bu s̄o wa bu ko Gusun̄o ben Yinnin ȳaku kowobu. Yeya ya ko n s̄a ben tubi, nge me Yinni Gusun̄o u gerua.

Ba Yuudenin s̄o duu yerun

bera b̄onu kua

14

¹ Ȳaku kowo Eleasaa ka Yosue, Nunin bii, ka Isireliban bwese kera baayeren guro gurobu bera ba Isireliba tem b̄onu kua. Wee nge me ba mu b̄onu koosina. ² Bwese kera n̄o ba n̄e ka Manasen bwese keran sukum ye ya tie ye ya n̄ daa tem wa, yera ba tem me b̄onu kua. Tetewa ba ka mu b̄onu kua nge me Yinni Gusun̄o u M̄owisi s̄o wa bu ko. ³ N deema M̄owisi u raa Isireliban bwese kera yiru ka Manasen bwese keran sukum tem w̄e Yuudenin s̄o yari yeru gia. Adama u n̄ Lefiba tem gam w̄e, ⁴ ma n̄ kun m̄o wusu gasu ka sin kpara yenu. Manase ka Efaraimu ba s̄awa Yosefun bibu. Bera ba kua bwese kera yiru. ⁵ Isireliba ba tem me b̄onu kuawa nge me Yinni Gusun̄o u M̄owisi s̄o wa.

⁶ S̄o teeru Yudan bibu ba Yosue deema Giligalīo. Ma Kalebu, Yefune Kenisin bii, u Yosue s̄o wa u neε, wunen tii a yaaye ye Yinni Gusun̄o u win s̄m kowo M̄owisi s̄o wa ne ka wunen s̄ Kadesi Baaneε. ⁷ Ne Kalebu, w̄o weeruwa na m̄o sanam me M̄owisi Gusun̄on s̄m kowo u man ḡora Kadesi Baanean di n na n tem me b̄osu b̄osu n men saria meeri. Na na na b̄osu na meera. Ma na wura na n̄n s̄o wa mam mam ye na wa. ⁸ Adama be ba man ȳsirima na ka tem me meirim na mi, ba dera t̄mba tem me bw̄era yara. Adama ne, na Gusun̄on gere mem n̄o wa wa mam mam. ⁹ Yen d̄oma tera M̄owisi u b̄rua u neε, bera mi nen tii na meirim da mi, ya koo ko ne ka nen bibun bweserugia sere ka baadommāo ȳen s̄ na Gusun̄on gere mem n̄o wa mam mam. ¹⁰ Yen w̄o weeru ka n̄o buwa mini ye Yinni Gusun̄o u ka M̄owisi gari yi s̄o wa saa ye beε Isireliba sa w̄a gbabur̄o. Saa maa d̄oma ten diya Yinni Gusun̄o u man k̄su nge me u n̄o mweeru kua sere na ka gis̄o w̄o wenε ka n̄o bu tura. ¹¹ Ka me, na dam m̄o sere ka gis̄o n ka tabu da, n̄ kun me n ka s̄mburu garu ko, nge me na raa m̄o sanam me M̄owisi u man ḡrima n tem men saria meeri. ¹² Yen s̄ t̄e, a man guunun bera gia w̄εyo mi Yinni Gusun̄o u man n̄o mweeru kua. Na n̄n s̄o wa ma Anakin bwesera ta w̄a bera mi. Ba ben wusu gb̄aranu toosiwa mam mam. Yen s̄, Gusun̄o u n ka man w̄a, kon tem me mwa nge me win tii u gerua.

¹³⁻¹⁴ Yosue u Kalebu Yefune Kenisin bii domaru kua. Ma u n̄n Heboronin bera w̄e. Yera ya kua wigia ȳen s̄ u Gusun̄o ben Yinnin gere mem n̄o wa mam mam. ¹⁵ Heboronin yera ba ra raa soku Ariban wuu. Ariba wi, u ȳisiru yara Anakin bweseru s̄o.

Yeniba kpuron biruwa Isireliba ba w̄era ba n̄ maa tabu kue.

Tem me ba Yudan bwese kera

w̄e

15

¹ Tem me ba Yudan bwese kera wē, men sōo yēsan nōm dwaru gia mu yōrawa Edōmun tem nōo bura yerō. Mi gia n sāawa batuma mi gāanu ku ra kpi. Yera ba sokumō Sini. ² Bera min nōo bura yeru ta toruawa saa nim wōku bōrugūun di ³ ma ta da gunguu te ba mō Akarabimūō ka Siniō sere ka Kadēsi Baaneao. Saa maa min di, ta da Hēsironiō ka Adariō sere ka Kaakaaō. ⁴ Saa min di ta da Asimōon bera gia n ka da Egibitin daaro, ma ta daa te swīi sere nim wōku ge ba mō Mēditeraneō. Nge meya Yudaban tem nōo bura yeru ta sāa sōo yēsan nōm dwaru gia.

⁵ Sōo yari yeru gia nim wōku bōrugūuwa ga sāa men nōo bura yeru, n ka girari mi Yuudenin daara ra nim sure.

⁶ Saa min di, men sōo yēsan nōm geu gian nōo bura yeru ta dawa Bēti Hogulao ka Bēti Araban sōo yēsan nōm geuō n ka girari Bohanin kperō. Bohani wi, u sāawa Rubenin bii. ⁷ Saa min di, ta maa da Debiriō, Akōon wōwan bōkuō. Saa min di ta da sōo yēsan nōm geu gia sere Giligalin bōkuō, Adumimūn guurun deedeeru, yen daarun sōo yēsan nōm dwaru gia, n ka da Eni Semēsīn bwiin bōkuō, sere ka Eni Rogeliō. ⁸ Saa min di, ta sara ta da Bēni Hinōmun wōwao, Yebusin sōo yēsan nōm dwaru gia, ye ba maa sokumō Yerusalemu, ka sere guu ni nu wāa wōwa yen sōo duu yeru gia, ka mi Refan wōwa ya yōra sōo yēsan nōm geu gia. ⁹ Saa maa min di ta da ta Nefitoan bwii girari n ka da wuu si su wāa guu te ba mō Eforoniō, n ka maa da sere Balaō ye ba maa sokumō Yarimūn wuu. ¹⁰ Saa Balan di, ta maa da sōo duu yeru gia n ka girari Seirin guuru gia ka guu te ba mō Yarimūn sōo yēsan nōm geu gia Kesalonio, ma ta da Bēti Semēsio ka Tinnao, ¹¹ ka Ekoronin sōo yēsan nōm geu gia, n ka da Sikoronio ka guu te ba mō Bala gia sere Yabunēliō ma ta yōra nim wōku ge ba mō Mēditeraneō.

¹² Nim wōku geya, ga sāa tem men nōo bura yeru sōo duu yeru gia.

Nge meya ba Yudaban tem men nōo bura yenu yi yi.

¹³ Ba Kalebu Yefunen bii Yudaban tem gam wē nge me Yinni Gusunō u Yosue sōowa. Ba nūn Ariban wuu wē ye ba maa mō Heboroni. Ariba wi, u sāawa Anakiban sikado. ¹⁴ Kalebu wi, u Anakiban bwesenu ita gira. Bera Sesaiba ka Akimaniba ka sere Talimaiba. ¹⁵ Heboronin diya u seewa u da u Debirigibu wōri. Wuu gera ba ra raa soku Sefēen wuu. ¹⁶ Ma Kalebu u nee, wi u kpīa u Sefēen wuu kamia, yērowa u koo win bii wōndia Akusa kē u sua kurō. ¹⁷ Yera Otinieli, Kalebun mōo Kenasin bii, u wuu ge kamia. Ma Kalebu u nūn win bii wōndia wi wē kurō. ¹⁸ Sanam me kurō wi, u dua Otinielin yenuō u kpa, yera u nūn bwisi kā u nee, a doo a tem bikia nen tundoon mi. Adama kurō win tii u da win tundo Kalebun mi. Ye u tura mi, u sara saa win ketekun di. Yera Kalebu u nūn bikia u nee, mba a kī. ¹⁹ Ma u wisa u nee, a suuru koowo a man bwii kē. Domi bera ye a man wē sōo yēsan nōm dwaru gia, nim sari mi.

Ma Kalebu u nūn bwii wē yi yi wāa guunō ka wōwao.

²⁰ Tem me ba sia sia mini kpurowa mu kua Yudan bwese keran tubi.

²¹ Wuu si su wāa Edōmun tem nōo bura yeru gia Yudaban tem sōo yēsan nōm dwaru gia, siya Kabisēeli, ka Edēe ka Yaguri, ²² ka Kina, ka Dimōna, ka Adada, ²³ ka Kedēsi, ka Hasori, ka Itinani, ²⁴ ka Sifu, ka Telēmu, ka Bealōtu, ²⁵ ka Hasori Hadata, ka Kerioṭu Hēsironi ye ba maa sokumō Hasori, ²⁶ ka Amamu, ka Sema, ka Mōlada, ²⁷ ka Hasori Gada, ka Hēsīmōo, ka Bēti Paleti, ²⁸ ka Hasaa Suali, ka Beri Seba, ka Bisotia, ²⁹ ka Bala, ka Iyimu, ka Asemu, ³⁰ ka Elitoladi, ka Kesili, ka Hōoma, ³¹ ka Sikilagi, ka Madimana, ka Sansana, ³² ka Lebaoti, ka Silimu, ka

Aini, ka Rimoo. Wuu si kpuro su kuawa tɛna tia sari, gen baagere ka gen baru kpaanu.

³³ Wuu si su maa waa wowa soo, siya Esitaoli, ka Sorea, ka Asina, ³⁴ ka Sanaa, ka Eni Ganimu, ka Tapua, ka Enamu, ³⁵ ka Yaamuti, ka Adulamu, ka Soko, ka Aseka, ³⁶ ka Saaramu, ka Aditaimu, ka Gedera, ka Gederotaimu. Si maa, su kuawa wokura nne, gen baagere ka gen baru kpaanu. ³⁷ Ka Senani, ka Hadasa, ka Migidali Gadi, ³⁸ ka Dilani, ka Misipe, ka Yokuteeli, ³⁹ ka Lakisi, ka Bosikati, ka Egoloni, ⁴⁰ ka Kaboni, ka Lasimasi, ka Kitilisi, ⁴¹ ka Gederotu, ka Beti Dagoni, ka Naama, ka Makeda. Si maa, su kuawa mi wokura noobu ka tia, gen baagere ka gen baru kpaanu. ⁴² Ka maa Libina, ka Etee, ka Asani, ⁴³ ka Yifuta, ka Asina, ka Nesibu, ⁴⁴ ka Keila, ka Akisibu, ka Maresa. Ma si kpuro su maa kua nooba nne, gen baagere ka gen baru kpaanu. ⁴⁵ Ka maa Ekoroni, ye ka yen wuu marosu ka yen baru kpaanu. ⁴⁶ Ka sere wuu marosu ka baru kpaanu ni nu ka Asidodu sikerene ka ni nu waa Ekoroni ka nim woku ge ba mo Mediteranen baa soo, ⁴⁷ ka Asidodu, ka Gasa, ka sin wuu marosu ka baru kpaanu, n ka girari Egibitin daaro sere n ka da nim woku ge ba mo Mediteraneo.

⁴⁸ Wuu si su maa waa guuno, siya Samiri ka Yatiri ka Soko, ⁴⁹ ka Dana, ka Sanan wuu, ge ba maa mo Debiri, ⁵⁰ ka Anabu, ka Esitemoa, ka Animu, ⁵¹ ka Goseni, ka Holoni, ka Gilo. Ma si, su maa kua wokura tia, gen baagere ka gen baru kpaanu. ⁵² Ka Arabu, ka Duma, ka Eseani, ⁵³ ka Yanumu, ka Beti Tapua, ka Afeki, ⁵⁴ ka Humuta, ka Ariban wuu ge ba maa mo Heboroni, ka Siori. Ma si kpuro su maa kua nooba nne, gen baagere ka gen baru kpaanu. ⁵⁵ Ka maa Maoni, ka Kaameli, ka Sifu, ka Yuta, ⁵⁶ ka Yisireeli, ka Yokudeamu, ka Sanaa, ⁵⁷ ka Kaeni, ka Gibe, ka Tinna. Si kpuro su maa kua wokuru, gen baagere ka gen baru kpaanu. ⁵⁸ Ka sere maa Halulu, ka Beti Suri, ka Gedori, ⁵⁹ ka Marati, ka Beti Anotu, ka Eletekonu. Si kpuro su saawa nooba tia, gen baagere ka gen baru kpaanu. ⁶⁰ Ka sere maa Baalin wuu ge ba maa mo Yarimun wuu, ka Raba. Ma si, su maa kua yiru, gen baagere ka gen baru kpaanu.

⁶¹ Wuu si su waa bera mi gaanu ku ra kpi, siya Beti Araba, ka Midini, ka Sekaka, ⁶² ka Nibusani, ka wuu mi bora waa, ka Eni Engedi. Si kpuro su kuawa wusu nooba tia, gen baagere ka gen baru kpaanu.

⁶³ Adama Yudan bibun bweseru, ba n kpia ba Yebusiba gire be ba waa Yerusalemu. Yen sana ba waa sere ka gisan giso, ka Yudaba sannu.

Tem me ba Efaraimu

ka Manasen bwese keri we

16

¹ Tem me ba Yosefun bibun bweseru we, men noo bura yeru ta wawa saa Yuudenin di, Yerikon bokuo, n ka da bwiiyo yi yi waa Yerikon soo yari yeru gia gburu, n ka girari Beteli mi guunu waa. ² Saa maa min di, ta da Lusio ka Atarotu, Aakiban tem noo bura yero. ³ Ma ta da soo duu yeru gia mi Yafilitiban tem mu noo yora. Ma ta maa da Beti Horonio ka Geseeo n ka girari nim woku ge ba mo Mediteraneo. ⁴ Tem meya mu kua Yosefun bibu Manase ka Efaraimun bweserun tubi.

⁵ Efaraimuba ba men sukum sua men noo bura yeru ta waa saa Atarotu Adarin di soo yari yero sere n ka girari Beti Horonio ye ya waa gunguru wallo.

⁶ Min diya ta da nim woku ge ba mo Mediteraneo. Soo yesan nom geu gia ta da Mikimetatin di sere Taanati Siloo soo yari yeru gia, n ka girari Yanoo. ⁷ Saa Yanoo di ta da Atarotu ka Naaratoo ka Yerikoo n ka girari Yuudenio. ⁸ Soo duu

yeru gia maa, ta da saa Tapuan di n ka da Kanan daarɔ, n ka girari nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranɛ. Mɛni kpurowa ba Efaraimun bwese kɛra wɛ. ⁹Ma ba maa Manasen tem wusu gasu ka sin baru kpaanu sua ba bu sosia. ¹⁰Efaraimuba ba n Kananiba gire be ba waa Gesɛɛ. Ba bu deriwa ben suunu sɔɔ ba yoo sɔma koosiamɔ sere ka gisɔn gisɔ.

17

¹Yosefun bii gbiikoo Manase, wigibu ba maa ben tem bɔnu wa. N deema ba raa Makiri, Manasen bii gbiikoon bwese kɛra ben tem wɛ kɔ. Makiri wi, u sɔawa tabu durɔ, wiyi maa sɔa Galadin tundo. Tem mɛ ba wa mi, mɛya Galadi ka Basani Yuudenin sɔɔ yari yeru gia. ²Manasen bibun bweserun kerɔ yi yi tie ba maa bu tem gam wɛ Yuudenin sɔɔ duu yeru gia. Bera Abiesɛɛba ka Helɛkiba ka Asirieliba ka Sikɛmuba ka Hefɛɛba ka Semidaba. Be kpurowa ba sɔa Yosefun sikadominu.

³Galadi, Makirin bii, Manasen debubu u Efɛɛ mara. Efɛɛ wi, u Selofadi mara. Selofadi wi, u n bii tɔn durɔ mara, sere tɔn kurɔbu tɔna. Bii ben yisa wee. Mala ka Nɔa ka Hogula ka Milika ka Tirisɔ. ⁴Beya ba da ba yaku kowo Eleasaa deema ka Yosue Nunin bii, ka Isireliban guro gurobu ba nɛɛ, Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa bu maa sun tem wɛ besɛgibun suunu sɔɔ.

Ma ba bu tem mɛ wɛ n kua ben tubi. ⁵Yeya n dera Manase be, ba ka tem mɛn suba wɔkuru wa, Galadi ka Basani baasi. ⁶N n mɔ tɔn durɔbu tɔnawa ba tem mɛ bɔnu kua, ka tɔn kurɔba be ba waa bwese te sɔɔ. Ma Manasen bwese keran sukum mu sina Galadi.

⁷Be ba waa sɔɔ duu yeru gia, ben tem nɔɔ bura yeru ta waaawa saa Aɛɛn di sere Mikimetatio Sikɛmun bɔkuɔ, ka Yaminiɔ n ka girari Eni Tapuagibun bera gia. ⁸Bera ye, ya sɔawa Manaseban tem. Adama Tapua ye ya waa ben tem nɔɔ bura yeru mi, ya sɔawa Efaraimuban wuu. ⁹Nɔɔ bura yee te, ta maa dawa sere Kanan daarun sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia. Wuu si su waa mi, su sɔa Efaraimubagisu ba mɛ su ka waa Manaseban temɔ. Ma ta da daa ten sɔɔ yɛsan nɔm geu gia n ka girari nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranɛ. ¹⁰Nge mɛya ba tem mɛ bɔnu kua. Ma Efaraimun bwese kɛra ya waa sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia. Manasegia maa waa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. Nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranɛ, gera ga sɔa tem yiru ye kpuron nɔɔ bura yeru sɔɔ duu yeru gia. Ma Aɛɛban tem ka Isakariban tem mu maa sɔa ben nɔɔ bura yeru sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. Aɛɛban tem mu waaawa sɔɔ duu yeru gia, ma Isakarigibun tem maa waa sɔɔ yari yeru gia. ¹¹Yera ba Manaseba wusu gasu wɛ si su waa Isakariban tem sɔɔ, ka Aɛɛbagim sɔɔ. Wuu siya Bɛti Seani, ka Yibileamu, gen baagere ka gen baru kpaanu, ka sere maa Dori ka Eni Dori, ka Tanaki, ka Mɛgido, gen baagere ka gen baru kpaanu. ¹²Adama Manaseba ba kpana bu Kananiba gira wuu sin min di, ma ba dera ba waa ka be sannu. ¹³Baa sanam mɛ Isireliba ba dam kua, ba n kpia bu Kanani be kpuro gira, adama sɔm sɛsɔgina ba bu koosia.

¹⁴Yera Efaraimun bwese kɛra ka Manasen bwese keran sukum ba Yosue bikia ba nɛɛ, mban sɔna a sun tem bɛsi tia tɔna wɛ, bɛsɛ be Yinni Gusunɔ u domaru kua sa dabia.

¹⁵Ma Yosue u bu wisa u nɛɛ, i n dabin na, ma Efaraimun guurun bera ya bɛɛ basa, i doo daa sɔɔ mi Feresiba ka Refaba ba waa i tii ayeru kasua.

¹⁶Ma tɔn be, ba nɔn wisa ba nɛɛ, geema, guurun bera mi gian tem kun sun turi. Yen biru Kanani be ba waa wɔwɔɔ ba tabu kɛkɛ sisugii yi dumi gawe mɔ. Mɛya maa be ba waa Bɛti Seaniɔ ka yen baru kpaanɔ, ka sere maa be ba waa Yisireelin wɔwɔɔ.

¹⁷ Ma Yosue u Efaraimun bwese kera ye ka Manasen bwese keran sukum me sɔɔwa u nee, i dabi, i maa dam mɔ. Yen sɔ, n n tem besi tia tɔna mu ko n sɔa beegim. ¹⁸ Bera mi dɔa sɔɔ ga wɔa mi, yera ya ko n maa sɔa beegia. I ko yen dɔa ye bɔari kpa i Kanani be kamia baa me ba dam mɔ ba tabu keke sisugii yi mɔ, kpa tem me, mu ko beegim.

Tem me mu tie bu bɔnu ko

18

¹ Sanam me Isireliba ba Kananiba kamia, yera ba menna Siloɔ. Ma ba kuu bekurugii te gira tɛn mi ba ra Yinni Gusunɔ sɔ. ² N deema Isireliban bwese kera nɔɔba yiruwɔa ya n gina tem wa. ³ Ma Yosue u bu sɔɔwa u nee, saa yerɔ i mara i sere da i tem me mwa me Gusunɔ beɛn baababan Yinni u be wɛ. ⁴ Yen sɔ, bwese kera baayere sɔɔ, i tɔmbu ita ita gɔsio n bu gɔri bu tem me mɛrim da, kpa bu wa nge me ba koo mu burana burana kpa bu wurama bu man sɔ nge me n sɔa. ⁵ Ba koo mu bɔnu kowa wasi nɔɔba yiru. Adama Yudaba ba ko n wɔawa mi ba wɔa mi, sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia, Yosefun bwese keri maa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. ⁶ N n men na, i doo tɛ, i tem me bɔnu ko wasi nɔɔba yiru ye, kpa i na i man sɔ. Kpa su mu tete toosi Gusunɔ beɛn Yinnin wuswaaɔ su ka wa me mu sɔa beɛn baawuregim. ⁷ Adama Lefiba ba n ko ba n tem mɔ. Domi ba kon sɔa Yinni Gusunɔn yaku kowobu. N deema Gadi ka Rubenin bwese keri ka Manasen bwese keran sukum ba tem wa ka Yuudenin sɔɔ yari yeru gia me Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u bu bɔnu kua.

⁸ Yen biru tɔn be, ba da ba tem me bukiana ba kua ye Yosue u bu sɔɔwa.

⁹ Ma ba ye kpuro yorua ye ba wa mi, ka nge me ba tem me ka men wusu burana burana ma ba wurama Yosuen mi Siloɔ. ¹⁰ Yen biru Yosue u bu tem me bɔnu kua ka tete Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, u bwese kera baayere yen tem wɛ.

Tem me ba Benyamɛn

bwese kera wɛ

¹¹ Tem me ba gbia ba tete toosi, Benyamɛn bwese kera ya mu di. Ben tem me, mu wɔawa Yudan bwese keragim ka Yosefun bwese kerigim baa sɔɔ. ¹² Sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, tem men nɔɔ bura yeru ta wɔawa saa Yuudenin di n ka girari Yerikon sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, ma ta da guunun bera gia sɔɔ duu yerɔ sere Beti Afeniɔ mi gɔanu ku ra kpi. ¹³ Saa min diya ta da ta yɔra Lusio ye ba ra maa soku Beteli, sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia. Min diya ta maa da ta girari Atarɔtu Adariɔ. Ma ta guu te bewa te ta wɔa Beti Horonin sɔɔ yɛsan nɔm dwarɔ. Beti Horoni ye, ya wɔawa wɔwa sɔɔ. ¹⁴ Sɔɔ duu yeru gia maa, ta dawɔa sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia saa guu ten di n ka girari Baalin wuuɔ ge ba maa sokumɔ Yarimun wuu. Wuu ge, ga sɔawa Yudaban wuu.

¹⁵ Sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia maa, ta dawɔa sɔɔ duu yeru gia saa Yarimun wuun di sere Nefitoan bwiiyɔ. ¹⁶ Saa maa min di, ta dawɔa guu te ta wɔa Beni Hinɔmun wɔwan deedeeru, Refaban wɔwan sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. Ma ta da Yebusiban guunun sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia n ka girari Eni Rogelio. ¹⁷ Saa maa min di, ta dawɔa Eni Semesio sɔɔ yɛsan nɔm geu gia ka Gelilɔtuɔ, gunguu te ba mɔ Adumimun deedeeru. Min di ta maa da sere Bohanin kperɔ. Rubenin biin yiɛira ba ka kpee te sokumɔ. ¹⁸ Ma ta da Yuudenin wɔwɔ guunun sɔɔ yɛsan nɔm geu gia ¹⁹ sere ka Beti Hogulɔ sɔɔ yɛsan nɔm geu gia mi Yuudenin daara suremɔ nim wɔku bɔruguuɔ, sɔɔ yɛsan nɔm dwarɔ. ²⁰ Yuudenin daara ta sɔa tem men nɔɔ bura yeru sɔɔ yari yeru gia.

Men nɔra Benyamεεn bwese keran tem mu yasum ne.

²¹ Wuu si su wāa tem me sɔɔ, siya Yeriko ka Beti Hogula ka Emeki Kesisi, ²² ka Beti Araba ka Semaraimu ka Beteli, ²³ ka Afimu, ka Para, ka Ofara, ²⁴ ka Kefaa Amɔnai, ka Ofini, ka Geba. Wuu si kpuro su sāawa wɔkura yiru, gen baagere ka gen baru kpaanu. ²⁵ Sin gasa, Gabaoni, ka Rama ka Berɔtu, ²⁶ ka Misipe, ka Kefira, ka Mɔsa, ²⁷ ka Reke mu ka Yiipeeli, ka Tareala, ²⁸ ka Sela, ka Elefu, ka Yebusi ye ba maa mɔ Yerusalemu, ka Gibe a ka Kiriati. Si kpuro su sāawa wusu wɔkura nne, gen baagere ka gen baru kpaanu.

Yeni kpurowa n kua Benyamεεn bwese keran tubi.

Tem me ba Simεon

bwese kera wε

19

¹ Tem men bonu yirusewa ya kua Simεon bwese keragia. Yudaban tema mu ka begim sikerene. ² Wuu si su wāa mi, siya Beri Seba ka Seba ka Mɔlada, ³ ka Hasaa Suali, ka Bala ka Ase mu, ⁴ ka Elitoladi, ka Betuli ka Hɔɔma, ⁵ ka Sikilagi, ka Beti Maakaboti ka Hasaa Susa, ⁶ ka Beti Lebaoti, ka Saruseni. Si kpuro su sāawa mi wusu wɔkura ita, gen baagere ka gen baru kpaanu, ⁷ Aini, ka Rimɔɔ, ka Eteε, ka Asani, si maa wusu nne, gen baagere ka gen baru kpaanu, ⁸ n ka da Balati Beriɔ ye ba maa sokumu Ramati, Negebuɔ. Tem me ba sia sia mi kpuro, meya mu saa Simεon bwese keragim. ⁹ Yudaban tem sukuma ba Simεon bwese kera wε, domi Yudabagim me, mu kpā.

Tem me ba Sabulonin

bwese kera wε

¹⁰ Sabulonin bwese kera ya Kananin tem bonu itase tete di. Ben tem me, mu dawa sɔɔ yεsan nɔm dwareu gia sere Saridiɔ. ¹¹ Saa maa min di mu da mu nɔɔ yɔrawa sɔɔ duu yeru gia Marealɔ ka Dabesetiɔ sere daru koka ye ya wāa Yokunεamun sɔɔ yari yeru gia. ¹² Saridin bera gia maa tem men nɔɔ bura yeru ta dawa sɔɔ yari yeru gia sere Kisiloti Taboriɔ, n ka girari Dabaratiɔ ka Yafiaɔ. ¹³ Min di ta da Gita Efeε ka Ita Kasiniɔ n ka da Rimɔɔwɔ sere Nea gia. ¹⁴ Ma ta da sɔɔ yεsan nɔm geu gia sere Hanatoni gia n ka girari Yifuta Elin wɔwɔ. ¹⁵ Wuu si su wāa tem me sɔɔ, su sāawa wusu wɔkura yiru, gen baagere ka gen baru kpaanu. Sin gasa, Katati ka Nahalali ka Simuroni ka Yideala ka Betelehemu. ¹⁶ Bera yeni kpurowa ya kua Sabulonin bwese keragia.

Tem me ba Isakarin

bwese kera wε

¹⁷ Isakarin bwese kera ya maa Kananin tem men bonu nne se tete di. ¹⁸ Wuu si su wāa ye sɔɔ, siya Yisireeli ka Kesulotu ka Sunεmu, ¹⁹ ka Hafaraimu, ka Siɔni, ka Anasarati, ²⁰ ka Rabiti, ka Kisioni, ka Abesi, ²¹ ka Remeti, ka Eni Ganimu, ka Eni Hada, ka Beti Pasesi. ²² Ma tem men nɔɔ bura yeru ta maa da Taboriɔ ka Sakasimaɔ ka Beti Semesiɔ n ka girari daa te ba mɔ Yuudenio. Wusu wɔkura nɔɔbu ka tia su sāa, gen baagere ka gen baru kpaanu. ²³ Bera ye kpurowa ya kua Isakarin bwese keragia ye ba wa bonu sɔɔ.

Tem me ba Aseεn bwese kera

wε

²⁴ Aseεn bwese kera ya maa Kananin tem men bonu nɔɔbuse tete di. ²⁵ Wuu si su wāa mi, siya Helikati, ka Hali, ka Beteni, ka Akusafu, ²⁶ ka Alameleki, ka

Ameadi, ka Mikali. Tem men sɔɔ duu yeru gia, men nɔɔ bura yeru ta wāawa saa Kaamelin guurun di n ka girari daa te ba mɔ Sikori Libinatio. ²⁷ Sɔɔ yari yeru gia maa, ta dawa saa Beti Dagonin di n ka Sabulonin bwese keran tem girari sere wɔwɔa ye ba mɔ Yifuta Eliɔ, ma ta da sɔɔ yɛsan nɔm geu gia Beti Emekio ka Neyelio, ka Kabuluɔ, ²⁸ ka Abudoniɔ ka Rehɔbuɔ ka Hamɔɔwɔ ka Kanaɔ. Ma ta yɔra wuu bɔkɔ ge ba mɔ Sidoniɔ. ²⁹ Min di ta maa da Rama gia ka sere Tiriɔ, wuu ge ba gbāraru koosi, sere n ka girari Hosao ma ta yɔra nim wɔku ge ba mɔ Mediteranɔ, Akisibun berɔɔ. ³⁰ Wuu siniwa su maa wāa tem me sɔɔ. Siya Uma ka Afeki ka Rehɔbu. Wuu si su wāa tem me kpuro sɔɔ, su sāawa yɛnda yiru, gen baagere ka gen baru kpaanu. ³¹ Bera ye kpurowa ya kua Aseen bwese keragia ye ba wa bɔnu sɔɔ.

Tem me ba Nefitalin

bwese kera wɛ

³² Nefitalin bwese kera ya maa Kananin tem bɔnu nɔɔba tiase tete di. ³³ Sɔɔ yɛsan nɔm dwareu gia, men nɔɔ bura yeru ta wāawa Helɛfun di sere Sananimun dāa sɔɔwɔ n ka girari Adami Nekebuɔ ka Yabunɛelio ka Lakumuɔ, ma ta yɔra Yuudeniɔ. ³⁴ Sɔɔ duu yeru gia maa, tem me, mu nɔɔ yɔrawa Asinɔtu Taborio ka Hukakuɔ n da n Sabulonin bwese keran tem bewa sɔɔ yɛsan nɔm dwareu gia n ka girari Aseen bwese keran tem sɔɔ duu yeru gia. Sɔɔ yari yeru gia daa te ba mɔ Yuudeni ta kua men nɔɔ bura yeru. ³⁵ Ben tem me sɔɔ, wuu si su gbāraru mɔ wee, Sidimu ka Seri ka Hamati ka Rakati ka Kinɛɛti, ³⁶ ka Adama ka Rama ka Hasori ³⁷ ka Kedesi ka Edeɛ ka Eni Hasori, ³⁸ ka Yireoni ka Migidali Eli, ka Horemu, ka Beti Anati ka Beti Semesi. Wuu si kpuro su sāawa yendu tia sari, gen baagere ka gen baru kpaanu. ³⁹ Bera ye kpurowa ya kua Nefitalin bwese keragia ye ba wa bɔnu sɔɔ.

Tem me ba Danun

bwese kera wɛ

⁴⁰ Danun bwese kera ya maa Kananin tem men bɔnu nɔɔba yiruse tete di. ⁴¹ Wuu si su maa wāa ben tem me sɔɔ, siya Sorea ka Esitaoli ka Yiri Semesi, ⁴² ka Salabini, ka Ayaloni ka Yitila, ⁴³ ka Eloni ka Tinnata, ka Ekroni, ⁴⁴ ka Eliteke, ka Gibetoni ka Balati, ⁴⁵ ka Yehudi, ka Bene Beraki, ka Gati Rimɔɔ, ⁴⁶ ka Yaakonin daaru ka Rakoni, ka Yafon bera. ⁴⁷ Sanam me Danuba ba wa yiberɛba ba kparam ben tem mwɛrimɔ, yera be, ba maa da ba Lesemu wɔri ba yen tambu kpuro go. Ma ba yande sina mi, ya kua ben wuu. Yera ba ye ben sikadon yisuru kɔ te ba mɔ Danu. ⁴⁸ Wuu si su wāa mi kpuro su kuawa begisu ka sin baru kpaanu. ⁴⁹ Sanam me Isireliba ba tem me bɔnu kua ba kpa, yen biruwa ba Yosue Nunin bii wigim wɛ. ⁵⁰ Wiya ba wuu ge ba mɔ Tinnati Seraki wɛ ye u bikia nge me Yinni Gusunɔ u gerua. Wuu gera ga wāa Efaraimun guunun bera gia. Ma u gu bana sɔnwɔ u sina mi. ⁵¹ Yaku kowo Eleasaa ka Yosue Nunin bii ka sere maa Isireliban bwese kerin wirugiba ba Kananin tem me kpuro bɔnu kua ka tete Siloɔ Yinni Gusunɔn sāa yerun konnɔwɔ. Ma ba bwese kera baayere wɛ bɔnu ye ya tete di. Mesuma ba ka tem me bɔnu kua.

Wuu sɔn mi ba ra kpikiru de

20

¹ Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, ² a Isireliba sɔɔwɔ bu wusu gɔsio sɔn mi ba ko n da kpikiru de nge me na raa Mɔwisi sɔɔwa. ³ Bɛɛn suunu sɔɔ, goo ù n

win winsim go u kun kī, u koo kpī u da u kuke wuu sin teu sɔɔ. Sanam me, wi u nùn naa swīi u go, u ka mɔru kɔsia, u n̄ maa nùn goomɔ. ⁴ U n tura wuu sin gagu sɔɔ, u koo yɔrawa wuu gen gbāra kɔnnɔwɔ mi guro gurobu ba ra siri, kpa u tii tusia u gere ye ya nùn deema. Saa ye sɔɔ, ba koo nùn wāa yeru kasua wuu ge sɔɔ. ⁵ Wi u maa nùn naa swīi mi, ù n tunuma wuu gen mi, ba n̄ maa wiɔnɔ yaramamɔ u sere nùn go. Domi u n̄ kī u ka tɔnu wi go. ⁶ Wuu gen bukurobu bā n nùn siri, miya u ko n wāa sere yāku kowo tɔnwerɔ u ka gbi. Yen biruwa u koo den kpī u wura win wuuɔ, u n tii mɔ.

⁷ Ma Isireliba ba wuu sini gɔsa mi ba ko n da kpikuru we. Siya Kedesi ye ya wāa Galileɔ, Nefitalin guunun bera gia, ka Sikemu ye ya wāa Efaraimun guunun bera gia, ka Ariban wuu ye ba mɔ Heboroni ye ya wāa Yudan guunun bera gia. ⁸ Yuudenin guru giɔ ba maa Besεε gɔsa Yerikon sɔɔ yari yeru gia batumɔ mi gāanu ku ra kpi, Rubeniban tem sɔɔ, ka Ramoti ye ya wāa Galadiɔ, Gadiban tem sɔɔ, ka Golan̄i ye ya wāa Basaniɔ Manaseban tem sɔɔ. ⁹ Wuu siya ba gɔsa mi goo wi u n̄ kī u ka tɔnu go, u koo kpī u kpikuru da, n̄ n Isirelin na, n̄ n maa tɔn tukon na, bā n nùn gire bu go. Ba n̄ kpɛ bu nùn go ba kun nùn siri.

21

Wuu si ba Lefin bwese kera wē

(I maa mεerio Bandun Gari I, 6:39-66)

¹ Lefin bwese kera bukurobu ba na ba yāku kowo Eleasaa ka Yosue Nunin bii ka Isirelin bwese keri yi yi tien bukurobu deema ² Siloɔ Kananin temɔ. Ba nεε, Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wooda wē u nεε, u sun wusu wē mi sa ko n wāa ka sere maa kpara yenu.

³ Yera Isireliba ba wusu gasu gɔsa ben bwese kera baayeren tem sɔɔ ka kpara yenu ba Lefiba wē nge me Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa.

⁴ Ye ba wuu si bɔnu mɔ ka tete, Kehatin yenugibu be ba sāa Aroni yāku kowon bibu, beya ba gbia ba tete di. Wusu wākura itawa ba wa Yudaban tem sɔɔ ka Simeɔbagim sɔɔ ka Benyamεεbagim sɔɔ. ⁵ Ben be ba maa tie yenu ge sɔɔ, beya ba wusu wākuru tete di si su wāa Efaraimuban tem sɔɔ ka Danubagim sɔɔ ka Manasen bwese kera ye ya wāa sɔɔ duu yeru gian tem sɔɔ. ⁶ Geεsonin yenugibu ba maa wusu wākura ita tete di si su wāa Isakariban tem sɔɔ ka Aseεbagim sɔɔ, ka Nefitalibagim sɔɔ ka Manasebagim sɔɔ me mu wāa Basaniɔ sɔɔ yari yerɔ. ⁷ Merarin yenugibu, be, ba maa wusu wākura yiru tete di si su wāa Rubeniban tem sɔɔ ka Gadibagim sɔɔ ka Sabulonibagim sɔɔ. ⁸ Meya Isireliba ba kua ba ka Lefin bwese kera ye wuu si wē ka sin kpara yenu nge me Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa.

⁹⁻¹⁰ Lefin tɔn be ba sāa Kehatin yenugibu Aronin bweseru sɔɔ, beya ba gbia ba tete di. Wuu si ba wa Yudaban tem sɔɔ ka Simeɔbagim sɔɔ, si wee. ¹¹ Ba bu Ariban wuu wē ge ba ra maa soku Heboroni ka gen kpara yenu. Anakiban sikado Ariban yīsira ba ka gu sokumɔ. Ga wāawa Yudan guunun bera gia. ¹² Gen gberu kpaanebara ba raa Kalebu Yefunen bii wē. ¹³ Heboroni yen biru, ba maa bu Libina wē, ¹⁴ ka Yatiri ka Esitemɔa, ¹⁵ ka Holoni, ka Debiri, ¹⁶ ka Aini, ka Yuta, ka Beti Semesi. Si kpuro su sāawa wusu nɔɔba nne, gen baagere ka gen kpara yenu. Yudaba ka Simeɔban tem sɔɔra si kpuro su wāa. ¹⁷ Benyamεεban tem sɔɔ, ba Gabaoni tete di ka Geba, ¹⁸ ka Anatɔtu ka Alimɔɔ. Wusu nneɔwa mi, gen baagere ka gen kpara yenu. ¹⁹ Wuu si kpuro, si ba yāku kowo Aronin bweseru wē su sāawa wākura ita, gen baagere ka gen kpara yenu.

²⁰ Kehatin yenugii be ba tie Aronin bwese te sɔɔ, ba maa wusu wa Efaraimuban tem sɔɔ. ²¹ Siya Sikɛmu ye ya wāa Efaraimun guunun bera gia mi ba ko n da kpikuru de, ka Gesɛɛ, ²² ka Kibisaimu ka Bɛti Horoni. Si kpuro su sāawa wusu nne, gen baagere ka gen kpara yenu. ²³ Danuban tem sɔɔ, ba bu Eliteke wɛ ka Gibetoni, ²⁴ ka Ayaloni ka Gati Rimɔɔ. Si kpuro su sāawa wusu nne, gen baagere ka gen kpara yenu. ²⁵ Manasen bwese kɛra ye ya wāa sɔɔ duu yeru gian temɔ be, ba maa bu wusu yiru wɛ, Tanaki ka Gati Rimɔɔ, gen baagere ka gen kpara yenu. ²⁶ Wuu si ba bu wɛ mi kpuro su sāawa wɔkuru, gen baagere ka gen kpara yenu. ²⁷ Lefi be ba tie ba sāa Gɛɛsɔnin yenugibu, ba maa wusu yiru wa Manasen bwese kɛra ye ya wāa sɔɔ yari yeru gian temɔ. Wuu siya Golani, Basanin temɔ mi ba ko n da kpikuru de ka Bɛsitara, gen baagere ka gen kpara yenu. ²⁸ Isakariban tem sɔɔ, ba bu Kisioni wɛ ka Dabarati, ²⁹ ka Yaamuti, ka Eni Ganimu. Si kpuro su kuawa wusu nne, gen baagere ka gen kpara yenu. ³⁰ Aɛɛban tem sɔɔ, ba bu Mikali ka Abudoni ka Helikati ³¹ ka Rehɔbu wɛ. Si kpuro su kuawa wusu nne, gen baagere ka gen kpara yenu. ³² Nɛfitalibagim sɔɔ maa, ba bu Kedɛsi wɛ ye ya wāa Galilen temɔ, mi ba ko n da kpikuru de, ka Hamɔti Dori, ka Kaatani. Siya su kua wusu ita, gen baagere ka gen kpara yenu. ³³ Wuu si Gɛɛsɔni be, ba tɛtɛ di mi, su sāawa wɔkura ita, gen baagere ka gen kpara yenu.

³⁴ Be ba sāa Mɛrariba Lefin bwese te sɔɔ, ba maa bu wusu nne wɛ, gen baagere ka gen kpara yenu Sabuloniban tem sɔɔ. Wuu siya Yokunɛamu ka Kaata ³⁵ ka Dimma ka Nahalali. ³⁶ Rubeniban tem sɔɔ ba bu wusu nne wɛ, gen baagere ka gen kpara yenu. Siya Bɛsɛɛ ka Yasa, ³⁷ ka Kedemɔti ka Mɛfati. ³⁸⁻³⁹ Gadiban tem sɔɔ, Mɛrari be, ba maa wusu nne wa, gen baagere ka gen kpara yenu. Wuu siya Mahanaimu ka Hɛsiboni ka Yesɛɛ ka Ramɔti ye ya wāa Galadin temɔ, mi ba ko n da kpikuru de. ⁴⁰ Wuu si Mɛrari be, ba tɛtɛ di, si kpuro su sāawa wɔkura yiru.

⁴¹⁻⁴² Wuu si Lefin bwese kɛri yi wa Isirelin bwese kɛri yi yi tien mi, su kuawa weeraakuru yiru sari, gen baagere ka gen kpara yenu.

⁴³ Nge mɛsuma Yinni Gusunɔ u ka Isireliba tem mɛ kpuro wɛ nge mɛ u ben sikadoba nɔɔ mwɛɛru kua. Ma ba sina mɛ sɔɔ, mu kua begim. ⁴⁴ Mɛya u maa dera ba wāa bɔri yɛndu sɔɔ, nge mɛ u raa ben sikadoba nɔɔ mwɛɛru kua. U bu ben yibɛrɛba kpuro nɔmu bɛria. Ben goo sari wi u ka tii yina. ⁴⁵ Nge mɛya Yinni Gusunɔ u ka win nɔɔ mwɛɛ ni kpuro yibia ni u Isireliba kua, baa nin teeru ta ñ kam wɔra.

Isireliban bwese keri

yi yi wāa Yuudenin sɔɔ yari yeru gia,

yi gɔsira yin temɔ

22

¹ Yera Yosue u Rubeniba ka Gadiba soka ka Manasen bwese kɛran sukum mɛ mu wāa sɔɔ yari yeru gia. ² U bu sɔɔwa u nɛɛ, ye Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u gerua kpuro wee, i ye mɛm nɔɔwa ma i kua mam mam ye nɛn tii na bɛɛ yiire. ³ I ñ bɛɛgibu Isireliba deri baa fiiko tabu sɔɔ sere ka gisɔ. I Gusunɔ bɛsɛn Yinnin gere mɛm nɔɔwawa. ⁴ Wee tɛ u dera bɛɛgibu ba wɛre tem mɛ sɔɔ, nge mɛ u raa gerua. Yen sɔ, i gɔsiro i wura tem mɛ Mɔwisi, Gusunɔn sɔm kowo u bɛɛn baawure bɔnu kua sɔɔ Yuudenin sɔɔ yari yeru gia, kpa i da i sina mi. ⁵ I ñ tura mi, i de i wooda ye Mɔwisi u bɛɛ wɛ mɛm nɔɔwa mam mam. Yera, i Yinni

Gusunɔ kɔ̄ kpa i win woodaba mem nɔ̄wa. I de i n ka nùn manine kpa i nùn sã ka beɛn gɔ̄ru kpuro ka beɛn bwisikunu kpuro.

⁶⁻⁸Yen biru u bu domaru kua ma u neɛ, i gɔ̄siro beɛn temɔ ka beɛn yaa sabenu ka sii geesu ka wura ka sii gandu ka sii wɔ̄kusu. Arumani ye i gura beɛn yiberɛban min di gesi kpuro, i ye bɔnu koowo ka beɛn tɔn be i raa deri mi. I n maa yɛ ma Mɔwisi u Manasen bwese keran sukum tem wɛ Basaniɔ Yuudenin sɔ̄o yari yeru gia. Na maa ben sukum bɔnu wɛ sɔ̄o duu yeru gee nge me na Isireliban bwese kerɔ yi yi tie kua.

Ba yãku yeru bana Yuudenin bɔkuɔ

⁹Ma Rubeniba ka Gadiba ka Manase be, ba gɔ̄sira ba da ben temɔ ba Isireliban bwese kerɔ yi yi tie deri, Kananin tem mi. Ba da ba sina Galadin temɔ nge me Yinni Gusunɔ u gerua saa win sɔm kowo Mɔwisin nɔ̄n di. ¹⁰Ye Rubeniba ka Gadiba ka Manaseban sukum ba Yuudenin daaru tura Kananin bera gia, yera ba yãku yee nanumguru bana daa ten bɔkuɔ. ¹¹Ma goo u na u Isireli be ba tie sɔ̄wa u neɛ, wee Rubeniba ka Gadiba ka sere Manaseban sukum ba yãku yeru bana Yuudenin bɔkuɔ beɛn bera gee.

¹²Ye Isireli be ba tie ba nua me, yera be kpuro ba menna Siloɔ bu ka ben tundo bisibu tabu wɔri. ¹³⁻¹⁴Yera ba Finɛesi yãku kowo Eleasaan bii gɔra Galadin tem mi, ka Isireliban bwese kerɔ waku ten baayeren wirugii bu ka Rubeniba ka Gadiba ka Manase be gari ko. ¹⁵Ye ba tura mi, yera ba bu sɔ̄wa ba neɛ, ¹⁶ka Isireli be ba tie kpuron yĩsira sa ka beɛ bikiamɔ, mban sɔna i Yinni Gusunɔ seesi i beɛn arukawani kusia ye i ka nùn bɔkua. Domi i tii yãku yeru bania. ¹⁷I yaaye ma Peoriɔ sa tora ten bweseru kua ma Gusunɔ u sun seɛyasia. Wee, sere ka gisɔ sa yen wahala mɔ. Yeni ya n beɛ tura? ¹⁸Wee tɛ, i nùn mem nɔ̄bu sariru koosi gisɔ. I n yɛ ma beɛ Isireliba kpuro sɔ̄ra win mɔru ya koo wɔri sia. ¹⁹I n maa yɛ tem mi i wãa mi, i n kpɛ i Gusunɔ sã, i gɔ̄siram ba beɛn mi, mi win sãa yee deɛrara wãa. Sa ko beɛ tem wɛ. Yen sɔ, sa beɛ kanama, i ku Gusunɔ seesi. I ku maa sun seesi i yãku yeru garu bani. ²⁰I yaayo sanam me Akani wi u wãa Serakin bweseru sɔ̄o u tora ye u ka arumani sua ye ba neɛ, goo u ku sua. Isireliba kpurowa Gusunɔ u seesi. Domi n n Akani tɔna u gu dɔma te, tora ten sɔ.

²¹Ye ba gari yi gerua ba kpa, yera Rubeniba ka Gadiba ka sere Manaseba ba wisa ba neɛ, ²²Yinni Gusunɔ turowa u wãa. Wiya u yɛ yɛn sɔ sa kua me. Isireliba kpuro ba koo maa gia. Sã n Yinni Gusunɔ seesi sa nùn toran na, u ku de sa n wãa. ²³Sã n maa yãku yee teni bana beɛn tiin sɔn na, su ka yãku dɔ̄o mwaararuginu ko n kun me kɛnuginu n kun me siarabuginu, Gusunɔn tii u sun siri. ²⁴Adama yɛn sɔ sa tu kua wee, beruma n sun mwa domi sa n kɛ amɛn biru beɛn bibun bweseru tu beɛgibu sɔ tu neɛ, mba n sun mɔsine, beɛ ka Gusunɔ Isireliban Yinni. ²⁵Win tiiwa u beɛ tem nɔ̄o burana, u Yuudenin daaru doke beɛn suunu sɔ̄o. Yen sɔ, sa n baa mɔ win sãaru sɔ̄o. Kpa a deema beɛn bibun bweseru ta Gusunɔn sãaru deri beɛn bibun sɔ. ²⁶Yeniban saabuwa sa ka yãku yee teni bana, n n mɔ sa kɛ su tii yãkunu kua. ²⁷Adama sa kɛwa ta n sãa seeda beɛn bibun bweseru ka beɛn bibun bweseru sɔ. Kpa tu bu sɔ̄si ma sa ra Yinni Gusunɔ sã ka yãkunu. Be kpuro bã n seeda ye wa me, beɛgibu ba n maa kpɛ bu neɛ, beɛgibu kun baa mɔ Yinni Gusunɔn sãaru sɔ̄o. ²⁸Baa n n saa yeren na ba sun sɔ̄wa me, n n maa beɛn bibun bwesera ba sɔ̄wa me, ba koo kpɛ bu bu wisi bu neɛ, i mɛrio nge me beɛn sikadoba ba yãku yee teni bana nge te ta wãa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, adama ba n tu banɛ bu ka tii yãkunu kua mi. Seedan sɔna ba tu bana. ²⁹Yen sɔ, i n yɛ ma sa n gɔ̄ru doke su Yinni Gusunɔ seesi kpa su ko naane sarirugibu win mi, yãku yee tenin sɔ. Mɛya sa n maa kɛ

su yākuṅu ko gam, ma n kun mā yāku yee ten mi, te ta wāa Yinni Gusunān sāa yee deeraṛa.

³⁰ Sanam me yāku kowo Finēsi Eleasaan bii ka Isireliban guro gurobu ka ben yenu yērobu ba nua ye Rubeniba ka Gadiba ka Manaseba ba gerua, yera ben bwēra kpuna. ³¹ Ma Finēsi u Rubeniba ka Gadiba ka Manase be sōwa u nē, gišo sa gĩa ma Yinni Gusunā u wāa ka beše, domi i n nūn mem nō sariru koosi. Meya win mōru ya n maa wōrimō beše sō yēn berum sa raā mō.

³² Yen biru Finēsi wi, ka Isireliban guro guro be, ba gōsira Galadin di ba wura ba begibu sōwa ye ba nua mi kpuro. ³³ Ye begii be, ba nua me, ya bu dore. Ma ba Yinni Gusunā siara ba gōru gōsia ba nē, ba n maa Rubenin bwese kera ye, ka Gadigia ye wōrimō bu ben tem kam koosia. ³⁴ Yen biruwa Rubeniba ka Gadiba ba nē, yāku yee teni ta sāawa seeda beše kpuron wuswaaṛ ma Yinni Gusunā turowa u wāa.

Ma ba tu yīsiru kā, Seeda.

Yosuen gari dāaki

23

¹ Yinni Gusunā u Isireliba wōra ben yiberē be ba ka bu sikerenen nōman di. Ma ba wāa bōri yendu sō sere n ka te. Yosue u maa tōkō kua gem gem. ² Yera u Isireliba kpuro sokusia ka ben guro gurobu ka ben wirugibu ka ben siri kowobu ka ben tabu sinambu. Ma u bu sōwa u nē, nē wee na tōkō kua gem gem. ³ I maa wa nge me Gusunā beēn Yinni u bwese ni i deema mini kua. Wiya u ka bu tabu kua beēn sō u bu kamia. ⁴ Yen biru i wa nge me tem me sa mwa ka me sa n mwaabu kpa, na mu bōnu kua ka tete, ma na bwese kera baayere yegim wē. Tem meya mu wāa saa Yuudenin di sō yari yeru gĩa n ka girari nim wōku ge ba mō Mēditeranē, sō duu yeru gĩa. ⁵ Tōn be ba wāa me sō, Yinni Gusunā u koo beē bu gira kpa ben tem me, mu ko beegim, nge me win tii u gerua. ⁶ Yen sō, i temanō, i hania koowo kpa i wa i wooda ye mem nōwa ye Mōwisi u yorua tireru sō kpa i ku yen gaa geerari baa fiiko. ⁷ I ku ka bwese tuku ni nu wāa beēn suunu sō arukawani bōke i suana. I ku yiira i nin būnu sā. I ku maa ka nin yīsa bōre. ⁸ Adama i n yē ma Yinni Gusunā tōnawa i ko n ka manine nge me i sāa sere ka gišo. ⁹ Domi u bwese damginu gira beēn suunu sōn di. Goo maa sari wi u kpīa u yōra beēn wuswaaṛ sere ka gišo. ¹⁰ Beēn tōn turo u koo kpī u yiberē nōrōbu (1.000) go, nge me Gusunān tii u nō mwēru kua, yēn sō u ra n wāa ka beē tabu sō. ¹¹ Yen sō i de i nūn kīa. ¹² I n nūn biru kisi i ka bwese ni nu wāa beēn suunu sō nō tia kua, i nin wōndiaba sua kurōbu kpa nin tii nu beegibu sua kurōbu, ¹³ saa ye sō, i n yē ma u n maa yiberē be giramō. U koo dewa ba n sāa beēn yina. Ba ko n beē wahala mō ba n nōni sōwa, kpa i gbisuku tem durom menī sō me Gusunā beēn Yinni u beē wē. ¹⁴ N n nēn sōn na, wee na gō tura. I n yē sāa sāa ma nō mwē gee ni u beē kua, u ni kpuro yibia mam mam. Baa nin teera kun kam kue. ¹⁵ Meya i n maa yē nge me u nō mwē gee ni yibia mi, meya u koo maa kōsa ye u gerua kpuro ko. U koo beē go mam mam tem durom me sō me u beē wē mini. ¹⁶ I n win arukawani ye kusia ye u ka beē bōkua kpa i da i n bwese tukunun būnu yiiramme i n sāamō, saa yera win mōru koo se kpa i gbisuku tem durom menī sō.

Yosue u ka Isireliba gari kua

Sikemu

24

¹ Yosue u Isireliban bwesenu kpuro menna Sikemuɔ ma u ben guro gurobu soka ka ben wirugibu ka ben siri kowobu ka ben tabu sinambu. Ma ba ben tii tusia Gusunɔn wuswaaɔ. ² Ma Gusunɔ Isireliban Yinni u be kpuro sɔɔwa saa Yosuen nɔɔn di u nɛɛ, yellu, bɛɛn baababa ba waa daa te ba mɔ Efaratin guruɔ. Miya ba bɔnu sɔamɔ. Ben turowa Tera, Aburahamu ka Nakorin tundo. ³ Ma na bɛɛn baaba Aburahamu yara saa daa ten bera giɔn di. Na dera u bɔsu Kananin tem kpuro sɔɔ ma na win bibu dabilitasia. Na nɔn Isaki kɔ. ⁴ Ma na maa Isaki Yakɔbu ka Esau kɔ. Na Esau Seirin guuru gia wɛ u n mɔ, adama Yakɔbu ka win bibu, be, ba dawɔ Egibiti gia. ⁵ Na Mɔwisi ka Aroni gɔra Egibitigibun mi. Ma na Egibitigii be tɔya kua ka gaa maamaakigii ni na kua. Yen biru na bɛɛ Isireliba yara min di. ⁶ Ye na bɛɛn baababa yara min di, ma Egibitigiba bu naa gira ka ben tabu kekeba ka maasɔbu. Saa ye bɛɛn baaba be, ba tura nim wɔkuɔ ge ba mɔ Naa yari, ⁷ miya ba man nɔɔgiru sue ma na yam wɔkuru doke be ka Egibitigibun baa sɔɔ. Na dera nim wɔkun nim mɛ, mu Egibitigii be wukiri ba nim diira. Bɛɛn baababa ba wa ka noni ye na Egibitigibu kua. Yen biru i wɔɔ dabinu kua gɔburɔ. ⁸ Ma na ka bɛɛ na Amɔreban temɔ be ba waa Yuudenin guru giɔ. Ba ka bɛɛ sanna, na maa bɛɛ bu nɔmu bɛria, ma ben tem mu kua bɛɛgim. Ma na bu kpeerasia bɛɛn wuswaaɔ. ⁹ Balaki, Siporin bii, Mɔabun sunɔ, u seewa u ka bɛɛ tabu kua. U Balamu Beorin bii sokusia u na u bɛɛ bɔrusi. ¹⁰ Adama na yina n Balamun gere swaa daki ma na dera u bɛɛ domaru kua, ma na bɛɛ wara Balakin naman di. ¹¹ Yen biru i Yuudeni tɔbura i tura Yerikoɔ, ma Yerikogibu ka Amɔreba ka Feresiba ka Kananiba ka Hetiba ka Girigasiba ka Hefiba ka Yebusiba ba bɛɛ sanna seesi. Ma na bɛɛ bu nɔmu bɛria. ¹² Na susu bakanu gɔra bɛɛn wuswaaɔ, nu bu gira nge mɛ nu Amɔreban sinambu yiru ye kua. N n mɔ bɛɛn takobiba, n kun mɛ bɛɛn tennu i ka bu kamia. ¹³ Na bɛɛ gbea wɛ ye i n kasire, ka wusu mi i waa si i n bane, ka dɔa yɛn binu i dimɔ ye i n duure.

¹⁴ Yen biru Yosue u nɛɛ, yen sɔ, i de i Yinni Gusunɔ nasia kpa i nɔn sɔ ka gɔru teu ka bɔrɔkiniru. I bɛɛn baababan bɔnu derio ni ba raa sɔamɔ daa te ba mɔ Efaratin guruɔ ka maa Egibitiɔ. ¹⁵ I kun maa kɔ i Gusunɔ sɔ, i gɔsio gɔsɔ wi i ko i sɔ, n n bɔnun na, ni bɛɛn baababa ba sɔwa daa ten guruɔ, n n maa Amɔrebaginun na, bɛn temɔ i waa mi. Adama nɛ ka nen yenugibu, Yinni Gusunɔwa sa ko sɔ.

¹⁶ Ma tɔn be, ba nɔn wisa ba nɛɛ, sa n Yinni Gusunɔ derimɔ su bɔnu sɔ pai!
¹⁷ Domi wiya bɛɛn Yinni wi u sun yarama saa Egibitigibun yorun di, bɛɛ ka bɛɛn baababa. U maa sɔm maamaakigii dabinu kua bɛɛn nɔni biru. Ma u sun kɔsu baama mi sa da kpuro bɛɛn sanum sɔɔ ka bwese tukunun suunu sɔɔ. ¹⁸ Ma u sun bwese dabinu gira, ka mam Amɔreba be ba raa waa tem mɛ sɔɔ. Yen sɔna sa ko Yinni Gusunɔ sɔ. Domi u sɔawa bɛɛn Yinni ka gem.

¹⁹⁻²⁰ Yosue u tɔn be sɔɔwa u nɛɛ, ya sɛ i ka Yinni Gusunɔ sɔ domi u sɔawa dɛero, u n wuramɔ i maa gɔo sɔ. Yen sɔ, i n nɔn deri ma i bɔnu sɔawa, u n bɛɛ bɛɛn durum suuru kuammɛ. Baa mɛ u bɛɛ gea kua kɔ, u koo gɔsirawa u bɛɛ kɔsa kua kpa u bɛɛ kam koosia.

²¹ Ma tɔn be, ba Yosue sɔɔwa ba nɛɛ, baa n n mɛren na, Yinni Gusunɔwa sa ko sɔ.

²² Yosue u bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛ, i bɛɛn tii seeda diiya ma Yinni Gusunɔwa i gɔsa i sɔ.

Ma ba nɛɛ, mɛya sa gerua.

²³ Ma u nɛɛ, ñ n mɛn na, i bũnu wunɔ i kɔ̃ ni nu wãa beɛn suunu sɔɔ, kpa i tii Gusunɔ beɛn Yinni wɛ̃.

²⁴ Ma tɔn be, ba Yosue sɔɔwa ba nɛɛ, Gusunɔ beɛn Yinniwa sa ko sã, kpa su nùn mɛm nɔɔwa.

²⁵ Dɔma tera Yosue u ka tɔn be arukawani bɔkua u bu wooda wɛ̃ Sikɛmu mi. ²⁶ Yen biru u gari yi yorua Gusunɔn woodan tireru sɔɔ ma u kpee bakaru sua u gira dãa bakaru garun nuurɔ mi ba Yinni Gusunɔn kuu bekurugiru gire.

²⁷ Yosue u tɔn be kpuro sɔɔwa u nɛɛ, wee kpee teni ta ko n sãawa beɛn seeda domi ta gari kpuro nua yi Yinni Gusunɔ u sun sɔɔwa. Ta koo beɛ yi yaayasia kpa i ku ra ka ko naanɛ sarirugibu Gusunɔn sãaru sɔɔ.

²⁸ Ma Yosue u tɔn be yarinasia u dera ben baawure u da win tem mɛ u mwa sɔɔ.

Yosue ka Eleasaa ba gu

²⁹ Yeniba kpuron biru Yosue Nunin bii, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u gu. U kuawa wɔɔ wunɔbu ka wɔkuru (110). ³⁰ Ba nùn sika win temɔ Tinnati Serakio Efaraimun guunun bera gia, Gaasin guurun sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. ³¹ Isireliba ba Yinni Gusunɔ sãwawa Yosuen waati ye kpuro sɔɔ ka maa guro guro be u derin waati sɔɔ, be ba yɛ ye Yinni Gusunɔ u be Isireliba kua gesi.

³² Yosefun kuku ni Isireliba ba ka na Egibitin di, ba nu sika Sikɛmun tem mɛ sɔɔ, mɛ Yakɔbu u dwa Hamɔrin bii Sikɛmu ka win wɔnɔbun mi, ka sii geesun gobi wunɔbu (100). N deema tem meya ba Yosefun bibun bweseru wɛ̃.

³³ Ma Aronin bii Eleasaa u maa gu ma ba nùn sika gunguru wɔllɔ te ba win bii Fineesi wɛ̃. Ta wãawa Efaraimun guunun bera gia.

KPAROBU

Tire te ba m̀d Kparobu tera ta Isireliban sindun torubu Kanantin tem̀n gari gerum̀ n ka girari saa ye ba sina boko sw̄i.

Ben waati ye s̀d, Isireliba ba kua ye ba k̄i. Ba ku ra Gusuǹ m̀m ǹd̀w̄e. Ma u dera yiber̄eba ba bu ǹni s̀d̀wa. Ben ǹni sw̄aru s̀d, b̀ n g̀ru g̀sia ba Gusuǹ ǹd̀giri sue, u ra bu suuru kuewa kpa u bu kparo goo seeya wi u koo bu ẁra saa yiber̄eban ǹman di.

Tire ten kpunaa

1. Yosuen g̀d̀n gari, wiru 1n di sere wiru 2:10.
2. Kparo be Gusuǹ u seeya, wiru 2:11n di sere wiru 16.
3. Mero bisi sanǹsu, wiru 17n di sere wiru 21.

Isireliba ba w̄a Kanantin tem̀

¹ Yosuen g̀d̀n biru Isireliba ba Yinni Gusuǹ bikia u bu s̀d bwese kera ye ya koo gbi yu da yu Kanani be ba tie w̄ri. ² Yera u bu w̄sa u n̄e, Yudan bwese kera, domi na bu tem me n̄mu s̄ndia.

³ Ma Yudaba ba ben maabu Simèba s̀d̀wa ba n̄e, i na i ka sun Kanani be ba w̄a besen tem me s̀d w̄ri su go. Yen biru kpa su maa da been mi.

Ma Simè be, ba wura ba da. ⁴⁻⁵ Yera be kpuro ba menna ba Kanani be w̄ri. Yinni Gusuǹ u maa bu Kanani be ka Feresiba n̄mu s̄ndia. Ma ba bu kamia ba ben t̄mbu n̄r̀bun suba w̄kuru (10.000) go Besekī. Miya ba yande wuu gen suǹ deema ba ǹn w̄ri. ⁶ Yera u duka sua ma ba ǹn naa gira ba mwa ba win noman niki bii bakanu b̀ra ka win naa niki bii bakanu. ⁷ Yera Besekin suǹ wi, u gerua u n̄e, sinambu wata ka w̄kura na dera ba ben ǹman niki bii bakanu b̀ra ka ben naasuginu. D̄ia buri yi na deri, yiya ba ra n dim̀. Wee t̄ Gusuǹ u man ye kpuro k̄siem̀.

Ma ba ka ǹn da Yerusalem̀. Miya u gu.

⁸ Yeniba kpuron biru Yudaba ba Yerusalem̀ w̄ri ba ye kamia. Yen d̄ma te, ba yen t̄mbu go ma ba wuu ge d̄o meni. ⁹ Yera ba maa da ba Kanani be ba w̄a guuǹ w̄ri ka be ba w̄a s̀d ȳsan n̄m d̄waru gia ḡbabur̀, ka sere be ba w̄a s̀d duu yeru gia. ¹⁰ Ma ba maa Kanani be ba w̄a Heboronī w̄ri ye ba ra raa soku Ariban wuu. Miya ba Sesaiba ka Akimaniba ka Talimaiba kamia. ¹¹ Heboronin di ba maa da ba Debirigibu w̄ri. Saa ye s̀d, ba ra wuu ge sokuwa Sef̄en wuu. ¹² Ma Kalebu u n̄e, wi u kp̄a u Sef̄en wuu ge mwa, ȳrowa u koo win bii w̄ndia Akusa k̄e kur̄. ¹³ Yera Otinieli, Kalebun w̄n̄ Kenasin bii u wuu ge kamia. Ma Kalebu u ǹn win bii w̄ndia wi k̄e kur̄. ¹⁴ Sanam me kur̄ wi, u dua Otinielin yenù u kpa, yera u ǹn bwisi k̄a u n̄e, a doo a tem bikia nen t̄ndon mi. Adama kur̄ win tii u da win tundo Kalebun mi. Ye u tura mi, u sara saa win ket̄kun di. Yera Kalebu u ǹn bikia u n̄e, mba a k̄i. ¹⁵ Ma u wisa u n̄e, a suuru koowo a man bwii k̄e. Domi bera ye a man w̄e s̀d ȳsan n̄m d̄waru gia, nim sari mi.

Ma Kalebu u ǹn bwii w̄e yi yi w̄a guuǹ ka w̄waa.

¹⁶ Keniba be ba s̄a M̄wisin dokirin bweseru ba Yudaba sw̄i ba doona Yerikon di sannu, mi kpakpa b̄e w̄a. Ba da ba sina ḡbabur̀ Yudaban tem̀ Aradin s̀d ȳsan n̄m d̄waru gia.

¹⁷ Yen biru Yudaba ka ben maabu Simèba ba Kanani be ba w̄a Sefat̄i w̄ri ba kpeerasia mam mam. Wuu gera ba ȳsiru k̄a H̄oma. Yen tubusiana bansu.

¹⁸ Yuda be, ba maa Gasa mwa ka Asikaloni ka Ekoroni, yen baayere ka yen

baru kpaanu. ¹⁹ Yinni Gusunō u ka Yuda be wāa. Yera ba bera mi guunu wāa mwa ya kua begia. Adama bañ kpīa ba tōn be ba wāa nin wōwao kamie. Domi tōn be, ba tabu keke sisugii mō yi dumi gawe. ²⁰ Mēsuma Kalebu u ka Heboroni wa nge mē Mōwisi u raa gerua. Ma u Anakiban bwese keri ita gira min di. ²¹ Adama Benyamēeba bañ kpīa ba Yebusiba gire saa Yerusalemun di. Yera n dera ba ka wāa ben suunu sōo sere ka gisōn gisō.

²² Yinni Gusunō u wāa ka Manaseba ka Efaraimuba be ba sāa Yosefun bibun bweseru. Ma ba Beteli wōrim da. ²³ Adama ba gina dera gaba da ba yen saria mēera. Beteli yera, ba ra raa soku Lusi. ²⁴ Ye ba tura mi, yera ba goo wa u yario wuu gen min di. Ma ba nūn sōowa ba nēe, a sun sōasio min di ba ra ka wuu geni du, kpa su nun gea kua.

²⁵ Ma durō wī, u bu sōosi. Ye ba dua wuu ge sōo, yera ba gen tōmbu go. Ma ba durō wi deri ka win yenugibu kpuro. ²⁶ Yen biru durō wī, u yara wuu gen min di u da Hētiban temō u wuu kpōo bana. Ma u gu yīsiru kā Lusi. Yīsi tera ba ka gu sokumō sere ka gisō.

²⁷ Manaseba bañ kpīa ba Beti Seanigibu ka Taanakigibu ka Dorigibu ka Yibileamugibu ka sere maa Mēgidogibu ka ben baru kpaanugibu gire. Yera n dera Kanani be, ba ka wāa Manaseban suunu sōo. ²⁸ Baa sanam mē Isireliba ba dam kua, bañ maa kpīa ba tōn be gire. Adama ba bu yoo sama koosia.

²⁹ Mēya maa Efaraimuba bañ kpīa ba Kanani gii be ba wāa Gesēeō gire. Yera n dera tōn be, ba ka wāa ben suunu sōo.

³⁰ Sabuloniba, be maa, bañ kpīa ba Kitironigibu ka Nahalaligibu gire. Ba dera ba wāa ka be sannu, adama ba bu yoo sama koosia.

³¹ Aseeba bañ maa kpīa ba Akogibu ka Sidonigibu ka sere Alabugibu ka Akisibugibu ka Helubagibu ka Afikigibu ka Rehobugibu gire. ³² Ma Aseē be, ba wāa ka be sannu.

³³ Nēfitaliba bañ maa kpīa ba Beti Semesigibu ka Beti Anatigibu gire. Ba wāa ben suunu sōo, adama ba bu yoo sama koosia.

³⁴ Amōreba ba Danuba gira saa wōwan di. Ma Danu be, ba da ba wāa guunō. ³⁵ Yen sōna Amōre be, bañ doone saa Haari Heresi ka Ayaloni ka Saabimun di. Adama yen biru Efaraimuba ka Manaseba ba bu taare ba yoo sama koosia. ³⁶ Sōo yēsān nōm dwaru gia, Amōreban tem nōo ga Edomuban tem bēwa n ka da sere gunguu te ba mō Akarabimū sōo yari yeru gia. Akarabimu yen tubusiana nia.

Gusunən gɔrado u da

Bokimu

2

¹ Sōo teeru Yinni Gusunən gɔrado u seewa Giligalin di u da Bokimū. Ma Gusunō u Isireliba sōowa saa gɔrado win nōo sōon di u nēe, na bēe yarama Egibitin di na ka bēe na tem mē sōo, mē na bēen baababa nōo mwēeru kua ka bōri. Na nēe, nañ nēn arukawani kusiamō pai ye na ka bēe bōkua. ² Na maa bēe sōowa na nēe, i ku ra ka tem mēn tōmbu arukawani bōke. I ben būu sāa yenu kōsukuo. Adama in nēn gere mēm nōowe. Mban sōna i kua mē. ³ Yen sōna na bēe sōmō ma nañ bu giramō bēen min di. Ba ko n wāawa bēen bōkua, ba n sāa bēen wērobu, kpa ben būnu nu ko bēen yina.

⁴ Saa ye Yinni Gusunən gɔrado wi, u gari yi gerua u kpa, yera Isireliba kpuro ba nōogiru sua ba swī. ⁵ Yen sōna ba yam mi soka Bokimu. Miya ba Yinni Gusunō yākunu kua.

Yosuen gɔɔ

⁶ Sanam mɛ Yosue u wãa wãaru sɔɔ, u dera Isireli baawure u dawa u win tem mwa mɛ mu kua wigim. ⁷ Tɔn be, ba Yinni Gusunɔ sãwa Yosuen waati kpuro sɔɔ ka maa guro guro be u derin waati sɔɔ, be ba sɔm maamaakiginu kpuro wa ni Yinni Gusunɔ u Isireliba kua. ⁸ Yosue, Nunin bii, Yinni Gusunɔn sɔm kowo, u kuawa wɔɔ wunɔbu ka wɔkuru (110) ma u gu. ⁹ Ba nùn sika win temɔ Tinnati Heresiɔ, Efaraimuban bera gia Gaasin guurun sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. ¹⁰ Saa yen tɔmbu kpuro ba gu, ma be ba seewa ben ayenɔ baɲ Yinni Gusunɔn bɛɛɛ yɛ. Mɛya ba maa duari ye u raa ben baababa kua.

*Isireliba ba Yinni Gusunɔn**sāaru deri*

¹¹ Ye Isireliba ba kua, yaɲ Yinni Gusunɔ dore. Domi ba nùn deri ba da ba būnu sãamɔ ni ba ra soku Baaliba. ¹²⁻¹³ Ba Gusunɔ ben baababan yinni deri wi u bu yarama Egibitin di. Ma ba be ba bu sikerenɛn būu ni ba mɔ Baaliba ka Asitaateba sãamɔ ba nu wiru kpīiyammɛ. Yera n dera Yinni Gusunɔn mɔru seewa. ¹⁴ Ma u bu tɔn diobu nɔmu bɛria ba bu ye ba mɔ kpuro gurari. U maa bu ben yibɛɛ be ba bu sikerenɛ dɔre. Baɲ maa kpīa ba ka tii yinɛ. ¹⁵ Baama mi ba tabu da, Yinni Gusunɔ u ra dewa bu kɔsa wa nge mɛ u raa gerua ka bɔri. Ba nɔni swāaru wa ta kpā. ¹⁶ Yen biruwa u bu kparobu seeya be ba koo bu faaba ko tɔn diobun nɔmun di. ¹⁷ Ka mɛ, ba ku ra kparo ben gere wure. Baɲ ka Gusunɔ turo yɔre. Būna ba ra sã. Mii mii ba swaa ye deri ye ben baababa ba raa swīi. Baɲ maa Yinni Gusunɔn wooda mɛm nɔwɛ. ¹⁸ Yinni Gusunɔ ù n bu kparo wɛ, u ra n wāawa ka yɛro u ka bu wɔra ben yibɛɛban nɔman di, kparo win waati kpuro sɔɔ. Domi u ra ben wɔnwɔndu wa sanam mɛ ba weeweenu mɔ, be ba bu tɔya mɔ ba bu nɔni sɔmɔn sɔ. ¹⁹ Adama kparo wi, ù n gu, ba ra maa kɔsa kowa n kere ben baababa. Būna ba ra kasu bu wiru kpīiya bu sã. Ben gɔru ga ra bɔbiewa bu ka swaa kɔsa ye swīi ka degangam.

*Yinni Gusunɔ**u Isireliban laakari mɛɛri*

²⁰ Kpa Yinni Gusunɔ u ka bu mɔru ko gem gem u nɛɛ, tɔn be, ba nɛn wooda sanku ye na ben baababa wɛ. Baɲ maa nɛn gere mɛm nɔwɛ. ²¹ Yen sɔna naɲ maa bu bweseru garu girammɛ bwese ni Yosue u deri sɔɔ sanam mɛ u gu. ²² Bwese niya kon ka ben laakari mɛɛri, kpa n wa b̄a n koo lasabu ko, bu nɛn swaa swīi, nge mɛ ben baababa ba kua.

²³ Ma Yinni Gusunɔ u bwese ni deri, uɲ ka nin girabu sende.

3

¹ Yinni Gusunɔ u bwese ni nu tie deri Isireliban suunu sɔɔ, u n da ka ben laakari mɛɛri be baɲ tabu koore nge ben baaba be ba Kananin tem mwa. ² U yeni kuawa be ba kun tabu koore mi bu ka tabu gia. ³ Bwese ni u deri ben suunu sɔɔ wee, Filisitiba ka ben sinambu nɔɔbu ka Kananiba ka Sidonigibu ka sere Hefiba be ba wãa Libanin guunɔ, saa Baali Hɛɛmɔɔn guurun di n ka girari Lebo Hamatiɔ. ⁴ Yinni Gusunɔwa u dera ba wãa Isireliban suunu sɔɔ kpa u n da ka Isireli ben laakari mɛɛri. Saa ye sɔɔra u koo gia b̄a n koo win woodaba swīi ye u ben baababa wɛ saa Mɔwisin min di. ⁵ Yen sɔna Isireliba ba wãa ka Kananiba ka Hetiba ka Amɔreba ka Filisitiba ka Hefiba ka Yebusiba sannu. ⁶ Ma ba ben bii wɔndiaba sua kurɔbu. Be, ba maa bu begibu wɛ ba sua kurɔbu. Saa yera Isireliba ba tɔn ben būnu sãaru wɔri.

KPAROBU

Otinieli

⁷ Yeniban biru, Isireliba ba Yinni Gusunə duari ma ba kōsa kua ba b̄u ni ba m̄ Baaliba ka Asitaateba s̄amə. ⁸ Yera Yinni Gusunə u ka bu m̄ru kua, u bu Mesopotamin sina boko n̄mu beria, wi ba m̄ Kusani Risetaimu. Ma ba n̄n s̄awa w̄ō n̄ba ita. ⁹ Saa ye s̄ora ba Yinni Gusunə n̄ogiru sue ba faaba kana. Ma u ben kanaru nua u bu faaba kowo waawa, u bu w̄ara sunə win n̄man di. Faaba kowo win ȳsira Otinieli, Kenasin bii. Kenasi wi, u s̄awa Kaləbun w̄nə. ¹⁰ S̄ō teeru Yinni Gusunən Hunde u Otinieli wi ȳōwa ma u kua Isireliban kparo. Yen biru u seewa u da u ka sina boko wi tabu kua. Ma Yinni Gusunə u n̄n sunə wi n̄mu beria u kamia. ¹¹ Saa yera Isireliba ba maa b̄ri ȳndu wa w̄ō weeru. Yen biruwa Otinieli u gu.

Ehudu

¹² Ehudelin biru, Isireliba ba maa kōsa kua Yinni Gusunən wuswaa. Ma u M̄abun sina boko Egoloni dam w̄, u n̄n Isireliba n̄mu beria. ¹³ Ma sina boko wi, u Am̄niba m̄na ka Amalekiba ba da ba Isireliba w̄ri, ma ba Yeriko mwa. ¹⁴ Yera Isireli be, ba Egoloni wi s̄awa w̄ō ȳndu yiru sari. ¹⁵ Sanam me s̄ora ba Yinni Gusunə n̄ogiru sue ba faaba kowo kana. Ma u bu faaba kowo wi waawa. Win ȳsira Ehudu, Geran bii, Benyam̄en bweseru s̄ō. Dur̄ wi, u s̄awa n̄m dwaagii.

S̄ō teeru Isireliba ba n̄n ḡra u da u Egoloni k̄ru w̄. ¹⁶ Ma Ehudu wi, u takobi kua. Yen beri berika n̄ō do. Yen d̄ēbu bu s̄awa ḡm soo teeru. Ma u ye doke win p̄raō n̄m geu gia u yaberu sebusi. ¹⁷ Ye u tura Egolonin mi, u n̄n k̄ē te w̄. N deema sunə wi, dur̄ bemberera. ¹⁸ Yen biru Ehudu u ḡsir̄ ȳnu, wi ka t̄n be ba ka k̄ē te na. ¹⁹ Adama sanam me ba tura kpee k̄ra yeru garun mi, Giligalin b̄ku, yera Ehudu u ḡsirama u na sina boko win mi, u n̄n s̄ōwa u n̄ē, yinni, na gari asirigii ḡē m̄ kon nun s̄ō.

Ma sina boko u n̄ē, win sina bw̄abu bu gina yario be kpuro.

²⁰ Saa ye s̄ō, sina boko u s̄ gidambisan dii woo dur̄rugiru garu s̄ō te ba kua wi turon s̄ō. Ehudu u n̄n susi u n̄ē, gari yi na m̄ yi weewa Gusunən min di.

Ma Egoloni u seewa saa win kitarun di u ȳra. ²¹ Sanam meya Ehudu u win n̄m dwaā ye demia u takobi ye woma saa win ȳsi n̄m geu gian di, u sunə wi s̄oka nukur̄. ²² Takobi ye, ya duawa ka yen buru sannu. Ma win wasin gum mu ye n̄nuā s̄ōw̄. Yera u ye derisi Egolonin nuku te s̄ō. ²³ Yen biru Ehudu u yara dii ten bee tia gian di ma u ten gambo kenua u ber̄i. ²⁴ Ye u doona, yera sina bokon bw̄aba na ba deema dii ten gamboba ba kenua sim sim. Ma ba n̄ē, u ko n̄ swaa sw̄ibu m̄wa. ²⁵ Ma ba n̄n mara n̄ ka te. Ye ba wa uñ kenie, yera ben tii ba k̄k̄r̄ sua ba kenia. Ma ba deema wee, ben sina boko u kp̄i tem̄ u guu. ²⁶ Saa ye s̄ō, Ehudu u tonda u kpee k̄ra yee te sara, u da Seir̄a. ²⁷ Ye u tura mi, u tabu k̄ba so Efaraimun guun̄. Ma Isireliba kpuro ba sarama ba ka n̄n taa bi da, u bu swaa ḡbiye. ²⁸ U bu s̄ōwa u n̄ē, i man sw̄iȳ, domi Yinni Gusunə u sun besen yib̄ereba M̄abuba n̄mu beria.

Ma ba n̄n sw̄i ba da. Ba ȳra Yuudenin t̄bura yer̄, M̄abuban tem bera gia. Bañ dere baa M̄abu ben turo u daa te t̄bura. ²⁹ Yen dama te, M̄abuban tabu dur̄ damgibu n̄r̄bun suba w̄kura (10.000) ba go. Baa ben t̄n turo kun bu kisirari. ³⁰ T̄ō te, Isireliba ba M̄abuba sekuru doke. Saa dama ten diya Isireliban tem mu b̄ri ȳndu wa sere w̄ō w̄n̄ē.

Sangaa

³¹ Ehudun biru Yinni Gusunṓ u maa Sangaa, Anatin bii gṓsa u kua Isireliban kparo. Sangaa wi, Filisitiban tabu durṓbu natawa u go ka keṛe kpara deka yèn nṓṓ ga sēu mṓ.

Deborā ka Barakī

4

¹ Ehudun gṓṓn biru Isireliba ba kparam kua ye yañ Yinni Gusunṓ dore. ² Ma u bu Kananin sunṓ Yabini nṓmu beria wi u bandu dii Hasoriṓ. Win tabu sunṓwa Sisera wi u wāa Haroseti Goimuṓ. ³ Yabini wi, tabu keṛe sisugii nenṛe ka wunṓbuwa (900) u mṓ. Ma u Isireliba dam dṓre sere n ka kua wṓṓ yendu. Yera ba Yinni Gusunṓ nṓṓgiru sue ba faaba kana.

⁴ N deema Gusunṓn sṓmṓ tṓn kurṓ wi ba mṓ Debora, Lapidṓtun kurṓ, wiya u sāa Isireliban kparo saa ye sṓṓ. ⁵ U ra n sṓwa kpakpa bāa gaan nuurṓ ye ya wāa Rama ka Betelin baa sṓṓ, Efaraimun guunun bera gia. Ma ba ye yīsuru kā Deboran kpakpa bāa. Miya Isireliba ba ra de u ka bu siribu kua. ⁶ Sṓṓ teeru u Abinṓamun bii Barakī sokusia wi u wāa Kedesiṓ Nefitaliban temṓ. U nṓn sṓṓwa u nṛṛ, Gusunṓ, beṛṛ Isireliban Yinni, wiya u nun wooda yeni wē u nṛṛ, a tṓmbu nṓṓbun suba wṓkuru (10.000) gṓsio saa Nefitaliba ka Sabuloniban min di a ka bu da guu te ba mṓ Taboriṓ. ⁷ U koo Sisera, Yabinin tabu sunṓ ka win tabu keṛeba ka win tabu kowobu gawama wunen mi, Kisionin daarṓ, kpa u nun bu nṓmu beria.

⁸ Ma Barakī u nṓn wisa u nṛṛ, à n kaa ka man da, kon da. Adama à kun ka man dṓṓ, nañ dṓṓ.

⁹ Ma Debora u nṛṛ, ya wā, kon ka nun da, adama añ siarabu wasi sà n da sannu. Domi Yinni Gusunṓ u koo Sisera tṓn kurṓ goo nṓmu beria.

Ma Debora u seewa u ka Barakī da sere Kedesiṓ. ¹⁰ Barakī u Sabuloniba ka Nefitaliba sokusia Kedesiṓ. Ma ben tṓmbu nṓṓbun suba wṓkuru (10.000) ba ka nṓn yṓra ka Debora sannu. ¹¹ N deema Mawisin kurṓn sesu Hobabu, win bwesera ba mṓ Keniba. Ben turo Hebeṛṛ u ka Keni be ba tie karana. Ma u da u win kuru gira dāa bakaru garun nuurṓ Sanaimuṓ, Kedesiṓn bṓkuṓ.

¹² Yen biruwa ba Sisera sṓṓwa ba nṛṛ, Barakī, Abinṓamun bii, u da guu te ba mṓ Taboriṓ. ¹³ Ma Sisera u win tabu kowobu kpuro sokusia u nṛṛ, bu na Haroseti Goimun di ka win tabu keṛe sisugii nenṛe ka wunṓbu (900) ye. Ma ba menna Kisionin daarṓ. ¹⁴ Ma Debora u Barakī sṓṓwa u nṛṛ, a seewo, domi gisṓra Yinni Gusunṓ u koo nun gbiiya u ka nun Sisera nṓmu beria.

Yera Barakī u sarama guu ten min di ka win tṓmbu nṓṓbun suba wṓku (10.000) te ta nṓn swii. ¹⁵ Ye ba Sisera ka win tabu kowobu ka win tabu keṛeba wṓri, Yinni Gusunṓ u dera Siseran tṓn be, ba burisina Barakin wuswaaṓ. Ma Sisera u sara win keṛen di u duka sua ka naasu. ¹⁶ Barakī u Siseran tabu kowobu ka win tabu keṛeba naa gira sere Haroseti Goimuṓ. Ma ba bu go be kpuro ka takobi. Baa ben turo bañ deri.

¹⁷ Adama Sisera u duka sua u da u kukuṓ Hebeṛṛ Kenin kurṓ wi ba mṓ Yaḗlin kuu bekurugirṓ, domi Hebeṛṛ ka Yabini, Hasorin sunṓ ba nṓṓsinamṓ. ¹⁸ Yaḗli u yara u Sisera dam koosia u nṛṛ, a duuma nen yinni, a ku berum ko.

Ma u dua kurṓ win mi, ma kurṓ wi, u bekuru sua u nṓn wukiri. ¹⁹ Yera Sisera u nṛṛ, a suuru koowo, a man nim kēyṓ n nṓ. Nim nṓru ga man mṓwa.

Ma kurṓ wi, u bom bwāaru sua u nṓn wē u nṓra. Yera u kparam nṓn bekuru wukiri.

²⁰ Sisera maa nṛṛ, a yṓro dii kṓnnṓwṓ. Goo ù n na u nun bikia, u nṛṛ, goo wāa mini? A nṛṛ, aawo.

²¹ N deema Siser^a u wasire too, ma u dweeya mam mam. Yera Yaeli, Heb^{een} kur^o wi, u kurun sii deka sua ka matalaka u dur^o wi susi s^{ee} u sii deka ye kpare win baa saburon deedeeru. Ma ya girari tem^o. Ma dur^o wi, u gu. ²² N wee, saa ye s^{oo}, Baraki u Siser^a naa gire. Ye Yaeli u yara u n^{un} senn^o da u n^{ee}, a na, kon nun dur^o wi s^{oo}si wi a kasu.

U dua kur^o win kuru mi, u wa wee, Siser^a u kpⁱ u guu, sii deka gire win baa saburo^o.

²³ D^oma te, Gusun^o u dera Isireliba ba Yabini, Kananiban sun^o kawa. ²⁴ Yen biru ba ra n ka n^{un} tabu m^owa sere ba ka n^{un} taare mam mam ba go.

Debor^a ka Barakin womu

5

¹ D^oma tera Debora ka Baraki Abin^oamun bii ba womu geni kua ba n^{ee},

² i Yinni Gusun^o siaro
domi Isireliban wirugibu ba g^oru doke bu tabu ko.
T^ombu kpuro ba maa tii w^e bu ka bu swⁱ.

³ I n^ow^o b^{ee} sinambu,
i swaa dakio b^{ee} tem y^erobu.
Na kon Gusun^o, Isireliban Yinni t^oma ka womusu.

⁴ Yinni, sanam m^e a sarama Seirin guurun di Ed^omun tem^o,
tem mu yⁱra,
guru winu g^osira nim,
ma gura na.

⁵ Guu bakanu nu yⁱra
wun^e Gusun^o Isireliban Yinnin wuswaa^o,
wun^e wi a tii s^{oo}si Si^oni^o.

⁶ Sangaa, Anatin biin waati s^{oo},
ka maa Yaelin saa s^{oo},
goo ku ra si swaa dos^o.
Be ba gam d^{oo}, swaa kisiya ba ra ka de.

⁷ Wirugii goo sari wi u dam m^o Isireliba s^{oo},
sere n^e Debora na ra ka seewa nge ben m^ero.

⁸ Sanam m^e ba Gusun^o deri ba b^unu s^oam^o,
saa yera ba bu tabu w^orima.
Adama baa ben t^ombu n^or^obun suba weeru (40.000) s^{oo},
goo sari wi u t^eru n^o kun m^e yaasa m^o.

⁹ N^en g^oru ga dora Isirelin wirugibun s^o,
ka be ba tii w^e bu ka tabu ko.
I Yinni Gusun^o takaru koowo.

¹⁰ B^{ee} sinambu, b^{ee} be i keteku kpikinu s^oni,
i gari yi kpar^o.
B^{ee} gobigibu, b^{ee} be i s^o beku buranu w^oll^o,
i yi geruo.

B^{ee} maa bw^ebw^ebu, b^{ee} be i ka naasu sⁱim^o,
i yi wonw^o.

¹¹ I swaa dakio.
D^ok^oban b^oku^o t^omba Yinni Gusun^on nasaran womusu m^o,
ye u Isireliba w^e.

Yen biru Yinni Gusun^on t^ombu ba sarama
ba da ba w^oa ben wus^o.

¹² A seewo, Debora, a tabun womu ko,
a n ka sun gbiiye.

A seewo, Baraki, Abinɔamun bii,
a ka wunen yobu wurama.

¹³ Isireliban sukum ba damgibu kamia.
Yinni Gusunɔ u dera na nasara wa tabu durɔbun wɔllɔ.

¹⁴ Be ba Amalekiba kamia,
ba na Efaraimuban tem di.
Benyamɛɛba ba maa bu swii.
Wirugiba na Makirin bweserun di.

Tabu sinamba maa na Sabuloniban min di.
¹⁵ Isakariban wirugibu ba ka Debora yɔra.

Ma ben tɔmbu kpuro ba Baraki swii.
Ba duki na wɔwɔ mi.

Adama Rubeniba baɲ nɔɔ tia kue.
Ba sika kua taa bin daabu sɔɔ.

¹⁶ Mban sɔna ba yāanu sine.
Ba kiwa bu kparobun nɔɔ nɔ be ba nu sokumɔ?
Mɛya Rubeniba baɲ nɔɔ tia kue.

Ba sika kua taa bin daabu sɔɔ.

¹⁷ Galadigibu ba sina Yuudenin guruɔ.
Mba n kua Danuba ba ka ben goo nimkusu sine.

Asɛɛba ba maa sɔ
nim wɔkun bera gia ka gen goorɔ, baɲ nɛ.

¹⁸ Adama Sabuloniba ka Nefitaliba
ba tii doke kari sɔɔ tabu gberɔ.

¹⁹ Kananin sinamba na ba ka bu tabu kua Tanakia
daarun bɔkuɔ te ba mɔ Megido.
Adama baɲ bu kamie bu sere ben arumani gaa gura.
Baa sii geesu baɲ wa ba sue.

²⁰ Wɔllun diya kperi yi ka Siseru tabu kua.
Yi wāawa yin swɛɛ sɔɔ saa ye yi ka nūn sannamɔ.

²¹ Kisionin daaru te ta wāa yellun di,
ten nim mu seewa mu bu gura.
Su se su tabu wɔri ka wɔrugoru.

²² Siseru tabu kowobu ba duki doona.
Ben dumin naasun wakinu nɔɔra.

²³ Yinni Gusunɔn gɔrado u gerua u nɛɛ,
i Merosi bɔrusio,
i yen tɔmbu bɔrusio.

Domi baɲ nɛ ka wɔrugɔba sannu
bu ka Yinni Gusunɔ somi.

²⁴ Kaa domaru wa, Yaɛli, Hebɛɛ Kenin kurɔ.
Kaa domaru wa, Yaɛli,
n kere kurɔbu gabu be ba wāa kunɔ.

²⁵ Siseru a nun nim bikia, ma a nūn bom wɛ.
A ka nūn naa bom gum naawa gbɛɛ bɛɛregiru sɔɔ.

²⁶ A kurun sii deka sua ka nɔm dwaru.
Ma a matalaka sua wunen nɔm geuɔ.
A Siseru kpare a win baa saburosu yabura.

²⁷ Siseru a dwiia u kpuna wunen naasɔ.
Mi u kpɪ mi, miya u gbiisi.

²⁸ Siseru mero u mɛera fenentini di
u nɔɔguru sua u nɛɛ,

amona win tabu keke yañ ka tunume.

Mba n kua win dumi yi ka te me.

²⁹⁻³⁰ Win bwāa bwisigiba nūn sōwa ba nee,

ba arumani gura ba bōnu mōwa,

kpa tabu kowo baawure u wōndia turo

ñ kun me yiru sua.

Sisera u beku gobiginu suamō win tiin sō,

ka yabe ni ba sōma dokea.

N deema meya win mero u maa tii sōmō.

³¹ Yinni Gusunō, a de wunen yibereba kpuro bu gbi nge Sisera.

Adama be ba nun kī, ba n ballimō nge sō wii wallun sō.

Yen biruwa tem me, mu bōri yendu wa wōo weeru.

Madianiba

ba Isireliba nōni sōwa

6

¹ Yen biru Isireliba ba kram kua ye yañ Yinni Gusunō dore. Ma u bu Madianiba nōmu sōndia sere wōo nōoba yiru. ² Madiani be, ba bu dam dōremō gem gem. Yen sōna Isireliba ba da ba kuku yenu kua kpee baaba sōo ka kpee wōrusō guunun bera gia. ³ Isireliba bā n ben dīanu duura, Madiani be, ka Amalekiba ka bwesenu ganu saa sōo yari yerun di, ba ra nēwa bu bu wōri. ⁴ Kpa bu ben sansani gira Isireliban gbeaō, bu ben dīa ni kpuro sanku sanku, bu ka da sere Gasan bōku, kpa bu maa ben yaa sabenu gura. Ba ku ra bu gāanu derie ni ba koo di. ⁵ Ba ra nēwa ka ben yaa sabenu ka ben kuu bekuruginu ba n dabi nge twee. Be ka ben yooyoosu bañ geeru mō. Ba ra nēwa tem me sōo bu ka mu sanku, ⁶ kpa bu Isireliba deri nōni swāaru sōo. Yera n derā Isireli be, ba Yinni Gusunō nōogiru sue ba nūn soka.

⁷ Sanam me ba nūn soka Madiani ben sō, ⁸ u bu win sōmō goō gōria wi u bu sōwa u nee, ameniwa Yinni Gusunō u gerua. U nee, u bee yarama yorun di te i raa Egibitigibu diiyamme. ⁹ U bee wōra ben nōman di ka sere maa be ba bee dam dōremō kpuron nōman di. Ma u be kpuro gira beēn wuswaan di. U ben tem mwa u bee wē. ¹⁰ U bee sōwa ma wiya Gusunō beēn Yinni. Yen sō, i ku Amōreban būnu sā bēn temō i wāa. Adama in win gere mem nōowe.

Gusunō u Gedeoni gōsa

u ka Isireliba faaba ko

¹¹ Yen biruwa Yinni Gusunōn gōrado u na Ofarao u sina dāru garun nuurō. Dāa te, ta sāawa Yoasigiru wi u sāa Abiesēen bweseru. Win bii Gedeoni u alikama soomō dāa bii gama yerō Madianiba bu ku raa ka nūn wa. ¹² Ma Yinni Gusunōn gōrado wi, u tii Gedeoni sōosi, u nūn sōwa u nee, tabu durō damgii wunē, Yinni Gusunō u ka nun wāa.

¹³ Gedeoni u nūn wisa u nee, nen yinni, Yinni Gusunō ù n wāa ka beēe, mba n kua yeniba kpuro ya ka sun deema. Mban sōna u ku ra maa sōm maamaakigia ko ye beēn baababa ba sun sōwa u ra raa ko ye u ka bu yarama Egibitin di. Tē wee, u sun Madianiba nōmu sōndia u deri.

¹⁴ Ma Yinni Gusunō u nūn mēera u nee, a doo ka wunen dam kpuro a Isireliba wōra Madianiban nōman di. Nēna na nun gōra.

¹⁵ Gedeoni u nūn sōwa u nee, nen yinni, swaa yerā kon kpe n ka Isireliba faaba ko, domi Manasen bweseru sōo, nen tōmba ba bwēebwēeru bo. Nēna na maa sāa yākabu nen baan yenu.

16 Yinni Gusunᵋ u n̄n wisᵋ u n̄n, ka m̄, ko na n ka nun w̄a. Madianiban dam mu koo ko nge t̄n turogim kpa a bu s̄suku.

17 Gedeoni u n̄n, à n ka man n̄nu geu m̄eran na, a man ȳireru garu s̄s̄sio te ta gerumᵋ ma wun̄ Gusunᵋwa a ka man gari mò. 18 Na nun kanamᵋ a ku doona minin di sere n ka wurama wun̄n mi ka n̄n k̄ru kpa n nun tu w̄.

Ma Yinni Gusunᵋ u n̄n, to, kon nun ma sere a ka wurama.

19 Ye Gedeoni u da yen̄uᵋ u boo buu go u gu sawa ma u som sua kilo tenagim u ka p̄ē kua ye yañ seeyatia m̄. U yaa ye doke bireru s̄s̄, ma u kpee t̄m doke wekeru s̄s̄ u ka na u n̄n ye kpuro ȳiya d̄a ten nuurᵋ. 20 Ḡrado wi, u n̄n, a yaa ye ka p̄ē ye suo a s̄ndi kpee tenin w̄llᵋ kpa a kpee t̄m m̄e wisi yen w̄llᵋ.

Ma u kua m̄. 21 Ḡrado wi, u yaa ye ka p̄ē ye baba ka win deka ye u n̄n s̄ru. Ma d̄s̄ u yarima kpee ten min di u yaa ye ka p̄ē ye mwa. Yera Gedeoni u ḡrado wi bia. 22 Saa yera u tuba ma Yinni Gusunᵋn ḡradowa ma u n̄n, Yinni Gusunᵋ, na kam kua, domi na wun̄n ḡrado wa n̄ni ka n̄ni.

23 Adama Yinni Gusunᵋ u n̄n s̄s̄wa u n̄n, a wun̄n laakari kp̄iyᵋ, a ku berum ko, añ gbimᵋ.

24 Ma Gedeoni u n̄n ȳaku yeru bania mi, ma u tu ȳisuru k̄, Yinni Gusunᵋ u ra b̄ri yen̄du w̄. Ȳaku yee te, ta w̄a mi sere ka gisᵋ Ofaraᵋ Abies̄eban temᵋ.

Gedeoni u b̄u wi ba mò

Baal̄in ȳaku yeru sura

25 W̄ku tee te s̄s̄ra Yinni Gusunᵋ u maa Gedeoni s̄s̄wa u n̄n, a wun̄n baan naa kineru suo ka naa kineru garu te ta w̄s̄ n̄s̄ba yiru m̄, kpa a b̄u wi ba mò Baal̄in s̄a yee te sura te wun̄n baa u m̄ mi, kpa a ten b̄u d̄a te ta gire mi wuka. 26 Kpee tenin w̄llᵋwa kaa man ȳaku yeru bania nge m̄ ba ra ko, kpa a naa kineru yiruse te sua a ka ȳaku d̄s̄ mwaararugiru ko ka b̄u d̄a te a wuka mi.

27 Ma Gedeoni u t̄mbu w̄kuru ḡsa win s̄m kowobu s̄s̄ u da u kua ye Yinni Gusunᵋ u n̄n ȳire. Adama ȳn s̄ u win baan yenugibu ka wuugibun b̄rum m̄, uñ ye kue s̄s̄ s̄s̄. W̄kura u ye kua. 28 Ye wuugiba seewa buru buru yellu, ba wa wee, ba b̄u wi ba mò Baal̄in ȳaku yeru sura, ma ba ten b̄u d̄aru wuka, ma ba naa kineru yiruse te go ba ka ȳaku d̄s̄ mwaararugiru kua s̄a yee kpa a te ba gira mi s̄s̄. 29 Yera ba bikianamᵋ ba mò, wara u yabu ye kua.

Ba kaso kua baama bu ka n̄. Ma ba nua ma Gedeoni, Yoasin b̄iwa u ye kua.

30 Ma ba Yoasi s̄s̄wa ba n̄n, a wun̄n b̄i yarama su n̄n go, domi u b̄u wi ba mò Baal̄in ȳaku yeru sura, u maa ten b̄u d̄aru wuka.

31 Yoasi u be ba ȳ mi kpuro s̄s̄wa u n̄n, b̄eya i ko Baali sanna? B̄eya i ko n̄n faaba ko? Baawure wi u n̄n m̄ru bara, u koo gbi yam mu sere s̄ra. U n s̄an na Gusunᵋ, i de u ka tii yina. Domi win s̄a yera ba sura.

32 Saa d̄ma ten diya ba Gedeoni soka Yerubaali ȳn s̄ Yoasi u n̄n, bu de Baali u ka tii yina, domi win ȳaku yera ba sura.

Gedeoni u Gusunᵋ

ȳireru bikiamᵋ

33 Yen biru Madianiba kpuro ka Amalekiba ka bwese ni nu w̄a s̄s̄ yari yeru gja ba m̄na ba Yuuden̄i t̄bura ba ben sansani gira w̄w̄aᵋ ye ba ra soku Yisireeli. 34 Ma Yinni Gusunᵋn Hunde u Gedeoni ȳs̄wa. Ma u k̄ba wura u ka Abies̄eba soka bu n̄n sw̄i. 35 Ma u Manaseba kpuro sokusia ka Asēeba ka Sabuloniba ka Nefitaliba. Ma be kpuro ba na ba m̄na sannu, ba n̄n sw̄i.

³⁶ Yera Gedeoni u Gusunə sṣṵwa u nεε, à n kaa Isireliba faaba kon na saa nen min di nge me a gerua, a man yīreru sṣṵsio. ³⁷ Wee, kon yāa san sini yi temə alikama soo yerə. N n kua bururu, dirum mù n wāa yāa san si tona sṵ, kpa alikama soo yee te kpuro ta n ghere, sanam me sṵra kon gia ma geema, kaa Isireliba faaba kowa saa nen min di nge me a gerua.

³⁸ Ma n koorə me. Sisiru u seewa buru buru yellu u yāa san si gama ma sin nim mu gbēε yoruku yiba. ³⁹ Ma Gedeoni u Gusunə sṣṵwa u nεε, a ku ka man məru ko, a de n ka nun gari ko nən tee teni. Na kī a maa man yīreru sṣṵsi ka yāa san si. A de si tona su n ghere kpa alikama soo yee te, ta n kakoru sāa baama.

⁴⁰ Ma Gusunə u kua me wōku te. Yāa san si tona su ghere, ma alikama soo yee te, ta kakoru sāa.

Gedeoni ka win tambu

gooba wunəbu

7

¹ Ma Gedeoni wi ba maa mṵ Yerubaali, wi ka win tambu kpuro ba seewa buru buru ba da ba ben sansani gira yeru ge ba mṵ Harodun bəkuə. Madianiban sansani ya maa wāa ben sṵ yēsən nəm geu gia wəwa gaa sṵ guu te ba mṵ Məren bəkuə.

² Yera Yinni Gusunə u Gedeoni sṣṵwa u nεε, wunen tən be, ba dabi too. Nà n bu Madianiba nəmu beria ba ko n tamaa ben tiin dama ba ka bu kamia. Bañ koo maa man siara. ³ Yen sṵ, a doo a kpara tən be sṵ, a nεε, baawure wi u nande ma berum nùn mṵ, u gəsiro saa Galadi minin di u wura yenuə. Ma tambu nərəbun suba yenda yiru (22.000) ba gəsira ba wura.

Ma n tie tambu nərəbun suba wəkuru (10.000). ⁴ Ma Yinni Gusunə u maa Gedeoni sṣṵwa u nεε, ka me, tən be, ba dabi too. A ka bu doo daarə. Miya kon nun bu wunana. Ben wi na nεε, u koo ka nun da, wiya u koo da. Ben wi na nεε, uñ ka nun dṵ, wiya kun dṵ.

⁵ Yera Gedeoni u dera tən be, ba da daarə. Miya Yinni Gusunə u maa nùn sṣṵwa u nεε, be ba nim səka ka noma ba nora, a bu wunano ka be ba yiira ba nṵ girari daarə.

⁶ Be ba ka noma nim səka ba nora, ben geera kuawa tōnu gooba wunəbu (300). Be ba tie ba yiirawa ba ka nora. ⁷ Ma Yinni Gusunə u Gedeoni sṣṵwa u nεε, wune ka tumbu gooba wunəbu be ba nim səka ba ka nora mi, beεn nəmuəra kon Madianiba berī, n ka beε faaba ko. A de be ba tie kpuro bu wura yenuə.

⁸ Ma Gedeoni u dera tən be kpuro ba gəsira ma n kun mṵ tambu gooba wunəbu ye. Adama u dera ba dīanu ka kəbi kpuro deri mi.

N deema Madianiban sansani ya wāa wəwə ma Isireliba ba maa wāa yen gungurə.

Nasaran yīreru

⁹ Ye n kua wəkuru, Yinni Gusunə u Gedeoni sṣṵwa u nεε, a seewo a da a Madianiban sansani wəri domi na nun ye nəmu beria. ¹⁰ À n maa berum mən na, a ka da mi, a gina doo mi, wune ka wunen bṵṵ Pura, ¹¹ kpa i nṵ ye ba gerumə, kpa i dam wa i ka da i bu wəri.

Yera ba sara ba da sere be ba sansani kəsun bəkuə. ¹² Madianiba ka Amalekiba ka bwese ni nu na saa sṵ yari yerun di ba teriewa wəwa ye sṵ nge twee. Ben yooyoosu kun geeru mṵ, su dabiwa nge yani seeri yi yi wāa nim wəkun goorə. ¹³ Saa ye Gedeoni u tura mi, saa yera durə goo u win beruse

sṣṓmṓ dosu ge u kua. U nḗḗ, wee na dosa na wa ma kira tumaani gaa ya binda ya na ya wṓri bese Madianiban sansanin kuu teerṓ ya tu fuka ta wṓruma.

¹⁴ Win beruse wi, u nṓn sṓṓwa u nḗḗ, n n mṓ gāa tukunu ganu. Gedeoni, Yoasin bii, Isireli win takobiwa ya koo sun tabu di. Gusunṓwa u nṓn bese Madianiba ka bese sansani kpuro nṓmu beria.

¹⁵ Gedeoni u dosu ge ka gen tubusianu nua. Yera u yiira u Gusunṓ siara. Ma u gosira u wura win sansaniṓ u nḗḗ, i seewo domi Yinni Gusunṓ u bḗḗ Madianiba nṓmu beria.

Gedeoni u Madianiba kamia

¹⁶ Gedeoni u win tṓmbu gooba wunṓbu (300) ye bṓnu kua wuunu ita. Ma u ben baawure kṓba wḗ ka wekeru tḗ sṓṓ wii bṓnda wāa. ¹⁷ U bu sṓṓwa u nḗḗ, i n deema na ben sansani turuku kua i man mḗerio sāa sāa kpa i ko nge me na mṓ. ¹⁸ Saa ye nḗ ka be sa wāa sannu sa bese kṓbi wura, saa yera i ko i maa beegii wura kpa sa n ka sansani ye sikerene kpa i n gbāsukumṓ i n mṓ, Yinni Gusunṓ u nasara wa! Gedeoni u maa nasara wa!

¹⁹ Wṓku suunu sṓṓ, saa ye wuu kṓsobu ba ra kṓsine, yera Gedeoni ka win tṓn be ba wāa win mi, ba tura sansani yen kṓnnṓwṓ. Ma ba ben kṓbi wura ba weke ni kṓsuka ni ba neni mi. ²⁰ Saa yera wuunu yiru ye ya tie ya yen kṓbi wura, ma ba ben wekenu kṓsuka. Ba wii bṓn ni sua ka nṓm dwaa ma ba kṓbi neni ka nṓm geu. Ba yi wuramṓ, ma ba gbāsukumṓ ba mṓ, Yinni Gusunṓ u nasara wa! Gedeoni u maa nasara wa!

²¹ Ben baawure u ka yṓ win yṓra yerṓ ba sansani ye sikerene. Ma werṓ be kpuro ba duku dukubu mṓ ka nṓṓgiru. Ma ben gaba kpooru so ba doona. ²² Sanam mḗ tṓmbu gooba wunṓbu ye, ya yen kṓbi wuramṓ yera Yinni Gusunṓ u dera werṓ be kpuro ba goonamṓ ka takobi. Ma ben gabu ba duki sua sere Beti Sitṓ ye ya wāa Sereran bera gia Abeli Mḗholan deedeeru Tabatin bokuṓ.

²³ Ma Gedeoni u Isireliba sokusia saa Nḗfitaliba ka Aseeba ka Manaseban tem kpuron di. Ma ba Madianiba kpuro naa swīi. ²⁴ U maa gṓra Efaraimuban guunun beri berika kpuro sṓṓ u nḗḗ, bu sarama bu Madianiba swaa bura Yuudenin tṓbusṓ sere n ka girari Beti Barṓ.

Yera Efaraimuba kpuro ba menna ba da ba swaa bura Yuudenin tṓbusun di sere n ka girari Beti Barṓ. ²⁵ Ba Madianiban sinambu yiru mwa be ba mṓ Orḗbu ka Seebu. Ba Orḗbu gowa kpee saara gaan wṓllṓ, ma ba ye soka Orḗbun kpee saara. Ba maa Seebu go dāa bii gama yerṓ, ma ba te soka Seebun dāa bii gama yera. Yen biru ba maa Madianiba naa swīi. Ma ba ka Orḗbu ka Seebun wina na Gedeonin mi Yuudenin guruṓ.

Efaraimuba

ba ka Gedeoni mṓru kua

8

¹ Yen biru Efaraimuba ba Gedeoni sṓṓwa ba nḗḗ, mban sṓna a sun kua me, aṓ sun soka su nun somi sanam mḗ a dṓṓ a ka Madianiba tabu ko.

Ma ba nṓn gerusi gem gem. ² Ba Gedeoni u bu wisa u nḗḗ, tṓn be i naa gira i go mi, i kua n kere ye Abieseba be ba sāa nen tiin tṓmbu ba kua. ³ Bḗḗya Gusunṓ u Madianiban sinam beni Orḗbu ka Seebu nṓmu beria. N n men na, taa bi na kua buṓ gāanu tura bi bḗḗ i kua sṓṓ.

Ye u bu sṓṓwa mḗ, yera ben mṓru ya sure.

Gedeoni u da

Yuudenin sṓṓ yari yera gia

⁴ Yen biruwa Gedeoni u na Yuudeniò u ye tǎburá wi ka win tǎmbu gooba wunǎbu (300) ye. N deema ba wasire. Adama ka me, ba werǎ be naa swíi.

⁵ Ye ba tura Sukǎtuǎ yera u Sukǎtugii be sǎǎwa u nee, na bee kanamǎwa i man díanu kǎeyǎ baa fiiko nen tǎn be, bu wa bu di domi ba wasira. Sa maa Sebaki ka Salumuna, Madianiban sinambu naa swíiwa.

⁶ Ma Sukǎtugibun wirugiba nún wisa ba nee, mban sǎna sa ko wunen tabu kowobu díanu kǎ. In Sebaki ka Salumuna nǎma tura gina.

⁷ Ma Gedeoni u nee, too, yañ taare. Sanam me Yinni Gusunǎ u man Sebaki ka Salumuna nǎmu beria, sǎki ka awíin seniya kon ka bee so.

⁸ Min diya u da Penueliò. Ye u tura mi, gǎa tee niya u maa ben tii kana. Ma ba nún wisa nge me Sukǎtugiba wisa. ⁹ Ma Gedeoni u Penueligibu sǎǎwa u nee, na n nasara wa ma na gǎsirama na wee, kon been gidambisa ye sura.

¹⁰ N deema Sebaki ka Salumuna ba wǎa Kaakorio ka ben tabu kowobu bèn geera sǎa nǎrǎbun suba wǎkura nǎǎbu (15.000). Beya ba tie ben tabu kowo be sǎǎ, be ba na saa sǎǎ yari yerun di. Domi ba ben nǎrǎbun suba wunaa teeru (120.000) go. ¹¹ Gedeoni u swaa mwa ye ya gbaburu beewe, Nǎbaki ka Yoghbean sǎǎ yari yeru gia. Ma u da u tǎn be wǎri Kaakorio subaru sǎǎ bañ ka baaru.

¹² Yera Madianiban sinambu yiru be, Sebaki ka Salumuna ba duki yakikira. Ma Gedeoni u bu naa swíi u mwεεrima. U ben tabu sǎa ye kpuro burisina.

¹³ Ye u gǎsirama u wee, u kpawa ka Heresio ye ya wǎa gungunun baa sǎǎ.

¹⁴ Ma u Sukǎtun bii aluwaasi goo mwa, u nún gari bikikia. Ma aluwaasi wi, u nún Sukǎtun guro gurobu ka yen wirugibun yísa yorua tǎnu wata ka wǎkura nǎǎbu ka yiru. ¹⁵ Ma u da u Sukǎtugii be deema u nee, Sebaki ka Salumuna be wee, bèn sǎ i man kem sǎǎwa i nee, mban sǎna i ko i nen tabu kowobu be ba wasira díanu kǎ. Domi sañ Sebaki ka Salumuna nǎma tura gina.

¹⁶ Ma u wuu gen guro gurobu mwεεra u bu seeyasia ka sǎki ka awíin seni.

¹⁷ Yen biru u Penueligibu go go, ma u ben gidambisa sura.

¹⁸ Ma u Sebaki ka Salumuna bikia u nee, durǎ be i go Tabori mi, amǎna ba sǎa.

Ba nún wisa ba nee, ba ka nun weenewa, ba sǎa nge sina bibu.

¹⁹ Yera u nee, nen maaba mi, nen mero turosibun tii tii. Na bǎrua ka Yinni Gusunǎn yísiru, i kun daa bu go, nañ bee goomǎ.

²⁰ Ma u win bii yeruma Yetee sǎǎwa u nee, a sewo a bu go.

Adama bii durǎbu ge, gañ gen takobi wome berum sǎ. Domi un gina kpǎ.

²¹ Yera Sebaki ka Salumuna ba nee, wunen tii a sewo a sun go. Domi tǎn durǎn tiuwa u koo kpí u yen bweseru ko.

Ma Gedeoni u sewwa u Sebaki ka Salumuna go. Yen biru u bura yǎa ni nu wǎa ben yooyoosun wíinǎ kusia u ka doona.

Ye Gedeoni u kua

win wǎa dǎakiru sǎǎ

²² Yen biru Isireliba ba Gedeoni sǎǎwa ba nee, wuna kaa ko been wirugii, wune ka wunen bii ka win bibun bweseru. Domi wuna a sun wǎra Madianiban nǎman di.

²³ Gedeoni u bu wisa u nee, nañ mǎ been wirugii, nen bibu bañ maa mǎ been wirugibu. Yinni Gusunǎwa u koo ko been wirugii. ²⁴ Adama kon bee gǎa teenu kana. I de been baawure u man swaa tonkunu wε ni i werǎbu mwaari.

N deema Madianiba ba swaa tonku wuraginu mǎ, domi ba sǎawa Isimeelin bweseru. ²⁵ Ba nee, sa ko nun wε ka nuku tia.

Yera ba bekuru garu teria tē sō be kpuro ba swaa tonku ni kp̄ε ni ba w̄r̄obu mwaari mi. ²⁶ Swaa tonku wuragii ni ba Gedeoni w̄ε mi, nin bunum mu tura kilo yendun saka. Ni baasi u maa Madianiban sinambun wuraba ka swaa tonkunu ka yabe gobiginu wa, ka maa bura yāa ni nu raa wāa ben yooyoosun wīn̄u. ²⁷ Ma u bwāaroku kua ka wura ye, u gu yii yeru kua win wuu Ofaraa. Ma Isireliba kpuro ba Yinni Gusun̄n s̄āaru deri, ba da ba gu s̄āam̄. Ma ga ra kua Gedeoni ka win t̄ambun yina.

²⁸ Taa bi sō, Isireliba ba Madianiba kamia ba bu taare mam mam. Ma tem me, mu wāa b̄ari yendu sō w̄d̄o weeru sere Gedeoni u da u ka gu.

²⁹ Saa ye s̄ōra Gedeoni, Yoasin bii wi, u da u sina win yen̄u. ³⁰ U bii t̄on dur̄obu marawa wata ka w̄kuru, domi win kur̄oba dabi. ³¹ Win kur̄o tan̄o wi u wāa Sikemūu u maa n̄un bii t̄on dur̄o marua, wi ba ȳisiru k̄a Abimeleki. ³² Gedeoni u t̄ok̄o kuawa k̄ō k̄ō ma u gu. Ba n̄un sika win tundo Yoasin sikiro Ofaraa, Abies̄eban tem̄.

³³ Win ḡon biru Isireliba ba k̄pam Yinni Gusun̄n s̄āaru deri, ba b̄u ni ba m̄ Baaliba s̄āam̄. Ma ba Baali Beriti kua ben b̄u. ³⁴ Bañ maa Gusun̄ ben Yinni yaaye wi u raa bu w̄ra ben yib̄eban n̄oman di be ba bu sikerene kpuro.

³⁵ M̄ya bañ maa Gedeonin t̄ambu takaru garu kue, gea ye u raa bu kua kpuron s̄.

9

Abimeleki u kua Sikemugibun kparo

¹ Yen biruwa Abimeleki, Gedeonin bii, u da Sikemūu win dwaanibun mi, u ka bu gari kua. ² U nee, i doo i Sikemun wirugibu bikia, mba ba k̄iru bo, Gedeonin bibu wata ka w̄ku te kpuro ta n s̄a ben kparobu? Nge t̄on turowa ba k̄i. I de bu yaaya ma n̄ena na s̄a ben mero bisi wi ba bu marua.

³ Ma win dwaani be, ba win gari yi kpuro Sikemun wirugii be s̄ōwa. Ma ben laakari ya wura win mi mam mam ȳen s̄o u s̄a ben mero bisi. ⁴ Ba n̄un sii geesun gobi wata ka w̄kuru w̄ε yi ba sua Baali Beritin s̄a yerun di. Ka gobi yiya u t̄on garu koo sariba ka naanaanugibu kasu ba n̄un sw̄i.

⁵ U da win tondon yen̄u Ofaraa, ma u win tundo turosibu wata ka w̄ku te go kperu garun w̄ll̄o ma n kun m̄ ben d̄aako Yotamu wi u da u kukua. ⁶ Ma Sikemugibu kpuro ka Milon yenugibu ba da ba menna Sikemu mi, d̄a bakaru garun nuur̄o kpee te ba giran b̄okū, ma ba Abimeleki wi kua ben kparo.

Yotamu m̄ndu

⁷ Ye Yotamu u gari yi nua, u da u ȳra guuru w̄ll̄o te ba m̄ Garisimu u n̄ogiru sua u gb̄ara u nee, i nen gari swaa dakio beε Sikemugibu, kpa Gusun̄ u maa beεgii swaa daki.

⁸ S̄ō teeru d̄anu menna nu sun̄o kaso da wi u koo bandu di nin suunu s̄ō. Nu d̄a te ba m̄ olifi deema nu nee, a de a ko bēsen sun̄o. ⁹ Adama olifi ye, ya nee, nañ nen gum kobu derim̄ n ko bēsen sun̄o, domi mena ba ra ka t̄onu w̄lle sue kpa bu maa ka mu Gusun̄o bēε w̄. ¹⁰ Ma nu d̄a ye ba m̄ figie deema nu nee, a na a ko bēsen sun̄o. ¹¹ Adama figie ye, ya nu wisa ya nee, nañ nen bii geenu ka nen bam derim̄ n ko bēsen sun̄o. ¹² Ma d̄a ni, nu maa da resem mi, nu ye s̄ōwa nu nee, a na a ko bēsen sun̄o. ¹³ Adama resem ye, ya nu wisa ya nee, nañ nen tam derim̄ n ko bēsen sun̄o, domi tam mena mu Gusun̄o ka t̄ambu nuku dobu w̄εm̄. ¹⁴ Saa yera d̄a ni kpuro nu maa da nu aw̄i deema nu nee, a na a ko bēsen sun̄o. ¹⁵ Ma aw̄i yi, yi d̄a ni wisa yi nee, i n k̄i n ko bēsen sun̄o ka gem, i na i kuke nen k̄ok̄o. Ma n kun me, d̄ō u koo yari saa nen min di, kpa u Libanin d̄a baka ni ba m̄ seduruba mwa.

¹⁶ Ma Yotamu u kparam n̄e, t̄e na b̄e bikiam̄, ye i Abimeleki kua b̄e n̄ kparomi, i ye kuawa ka nuku tia murafitiru sari? I b̄e n̄ tundo Gedeoni ka win ȳenugibu t̄n geeru s̄osi? I n̄n̄ kua nge m̄e u b̄e kua? ¹⁷ Domi n̄ n̄ tundo u b̄e sanna, u win w̄aaru kari b̄orie ye u ka b̄e w̄ra Madianiban n̄man di. ¹⁸ B̄e wee, i n̄ n̄ tundon ȳenugibu seesi ḡis̄o ma i n̄ n̄ maabu wata ka n̄ob̄a n̄e m̄w̄era i go kperu garun w̄oll̄o. Ma i win yoo t̄n kur̄n̄ b̄ii Abimeleki kua b̄e Sikemugibun kparoȳen s̄o u s̄a b̄e n̄ m̄ero b̄isi. ¹⁹ T̄e ye i Gedeoni ka win ȳenugibu kua mi, i n̄ ye kuan na ka nuku tia murafitiru sari, Gusun̄o u de b̄e ka Abimeleki i n̄ w̄asine ka nuku dobu. ²⁰ Adama ȳa kun s̄a m̄e, u de d̄s̄o u yari Abimelekin min di u b̄e Sikemugibu ka Milon ȳenugibu m̄wa, kpa d̄s̄o u maa yari b̄e Sikemugibu ka Milon ȳenugibun min di u Abimeleki m̄wa. ²¹ Yen biru Yotamu u duka sua u doona min di, u da u sina Berio ȳen s̄o u win m̄o Abimelekin berum m̄o.

Sikemugibu

ba Abimeleki seesi

²² Abimeleki u Isireliba kpara w̄o ita. ²³ Yen biru Gusun̄o u dera Abimeleki ka Sikemugibu ba ku ra n̄osine. Yen s̄ona t̄n be, ba Abimeleki seesi. ²⁴ Yeni ya koorawa kpa Abimeleki ka Sikemugii be ba raa Gedeonin bibu wata ka w̄okuru go mi, bu ka yen n̄ni sw̄aaru wa. Domi be kpurowa ba n̄o tia kua ba ka bu go. ²⁵ Sikemugibu bu ka Abimelekin waaru go, yera ba t̄mbu gabu berua guunu w̄oll̄o. T̄n be, b̄a n̄ goo wa u sar̄o mi, kpa bu ȳero s̄ere bu win ȳanu m̄wa. Yera ba da ba ye Abimeleki s̄owa.

²⁶ S̄o teeru Gaali, Eb̄edin b̄ii, u da Sikemuo, wi ka wigibu. Ma Sikemugibu ba n̄n̄ tii w̄e. ²⁷ Yera ba da ben ḡbea ba resamba s̄ora ba gama ma ba t̄s̄o bakaru kua. Ba da ben b̄u dir̄o ba di ba n̄ra ma ba Abimeleki b̄orusi. ²⁸ Gaali u Sikemugibu s̄owa u n̄e, mban s̄ona b̄e Sikemugibu sa ko ka wura Abimeleki u sun taare. Wara ra n̄ Abimeleki. N̄ n̄ Gedeonin b̄ii ro? N̄ n̄ Sebuluwa u s̄a win tabu sun̄o ro? N̄ n̄ men na, i de su b̄e n̄ sikado Hamari wiru kp̄iya wi u wuu ge sw̄i. Domi nan̄ wa mban s̄ona sa ko Abimeleki s̄a. ²⁹ B̄a n̄ daa man kua wuu gen kparoȳen, kon daa Abimeleki fukawa, kpa n̄ n̄n̄ s̄o n̄ n̄e, u wureo u win tabu ȳanu sosi kpa u na u ka man w̄ori.

³⁰ Sanam m̄e Sebulu wi u wuu ge kpare, u nua ye Gaali u gerua kpuro, yera u m̄aru besira. ³¹ Ma u t̄mbu ḡora asiri s̄o u n̄e, bu Abimeleki s̄o ma Gaali, Eb̄edin b̄ii u tunuma u t̄mbu gari k̄em̄o bu ka wi Abimeleki fuka. ³² Yen s̄o, u de wi ka win t̄mbu bu da bu kuke w̄okuru yakas̄o, ³³ kpa u wuu ge w̄orima buru buru yellu, saa ye Gaali ka wigibu ba yarima kpa u bu kua nge m̄e u ki.

³⁴ Ye n̄ kua sisirin w̄okuru, yera Abimeleki u win tabu kowobu b̄onu kua wuunu n̄e, ma ba da ba kuku a Sikemun biruo. ³⁵ Saa ye Gaali ka win t̄mbu ba yarima wuu gen min di, yera Abimeleki ka wigibu ba yarima ben kuku yenun di bu ka n̄n̄ w̄ori. ³⁶ Ye Gaali u bu wa, yera u Sebulu s̄owa u n̄e, a m̄erio nge m̄e t̄mba saram wee guunun di.

Ma Sebulu u n̄n̄ wisa u n̄e, guunun tirosa a waam̄o mi, n̄ n̄ t̄mbu.

³⁷ Gaali u n̄e, ka gem, t̄mba ba saram wee guu te ta w̄a suunu s̄on di. Ma gaba maa wee d̄a bakarun beran di mi s̄oroba ra sine.

³⁸ Saa ye s̄ora Sebulu u n̄e, gari dori yi a raa maa saarim̄o mi ni? Yi a sun s̄owa a n̄e, wara ra n̄ Abimeleki su ka de u sun taare. T̄e wiya wee mi, ka win t̄mbu be a gema mi. N̄ n̄ men na, i w̄erin̄o wune ka wi.

³⁹ Ma Gaali u g̃sira u Sikemugibu menna u bu kpara ba ka Abimeleki tabu kua. ⁴⁰ Adama u n̄n̄n̄ kp̄ana u duka sua. Ma Abimeleki u n̄n̄n̄ naa gira u win t̄n̄n̄ dabiru m̄era kua googookum, bu sere wuun gb̄ararun k̄onn̄n̄ turi. ⁴¹ Ma Abimeleki u da u w̄a Arum̄a. Saa ye s̄̄ra Sebulu u Gaali gira ka sere maa Sikemugii be ba ka n̄n̄n̄ ȳra. Ma u n̄n̄n̄, bu ku raa maa wurama wuu mi.

⁴² Sisiru, Sikemugii be ba tie, ba s̄̄ru kua ba gbea d̄̄. Yera ba da ba ye Abimeleki s̄̄wa. ⁴³ Ma u win t̄mbu b̄nu kua wuunu ita, u dera ba kukua yakas̄. Ye ba Sikemugii be wa ba yarima wuun di, yera ba bu tabu w̄ri. ⁴⁴ Ma Abimelekin tii ka wuu teeru ba da ba ȳ wuun gb̄ararun k̄onn̄n̄w̄. Yera wuunu yiru ye ya tie, ya da ya be ba w̄a gbea mi deema ya bu go go. ⁴⁵ Ma ba ka wuu gen t̄mbu tabu kua, sere s̄̄ u ka kpa. Ma u gen tii k̄suka mam mam u b̄ru wisi gen k̄eek̄eeku w̄ll̄ u ka s̄̄si ma u gu b̄rusi.

⁴⁶ Sanam m̄e be ba w̄a Sikemun tabu kowobun karī, ba nua m̄e, yera be kpuro ba dua w̄ru b̄u wi ba m̄ Beritin dirun tem̄. ⁴⁷ Ma goo u na u Abimeleki s̄̄wa u n̄n̄n̄, t̄mba w̄a ba m̄n̄n̄ w̄ru ge s̄̄. ⁴⁸ Yera Abimeleki ka wigibu ba na guu te ba m̄ Saam̄w̄, ma u gb̄a sua u ka d̄a k̄asa gaa bura u seru s̄̄ndi. Yen biru u win b̄w̄abu s̄̄wa u n̄n̄n̄ bu maa koowo nge m̄. ⁴⁹ Ma ben baawure u d̄a k̄asa bura u seru s̄̄ndi ba ka n̄n̄n̄ sw̄i. Ma be kpuro ba ben d̄a ye sure w̄ru gen k̄onn̄n̄w̄. Yen biru ba ye d̄̄ doke. Ma Sikemugii be ba w̄a w̄ru ge s̄̄ kpuro ba d̄̄ m̄wara. Ba s̄̄awa t̄mbu n̄r̄bu (1.000), kur̄bu ka dur̄bu.

Abimelekin ḡ̄

⁵⁰ Yen biru Abimeleki u maa da u wuu ge ba m̄ Tebesi w̄ri, u gu kamia. ⁵¹ N deema wuu ge s̄̄, ba kuku yeru garu m̄ te ba bana. Ta s̄̄awa dii t̄era. Ten w̄ll̄wa wuu gen t̄mbu, kur̄bu ka dur̄bu kpuro ka gen wirugibu ba ȳwa ba kukua. ⁵² Ma Abimeleki u kp̄ia u da dii t̄era yen b̄ku u ka bu w̄ri. Sanam m̄e u w̄a ten k̄onn̄n̄w̄, u ka tu d̄̄ s̄̄re, ⁵³ yera kur̄ goo u n̄n̄n̄ n̄e bia kara u wiru k̄ra. ⁵⁴ Saa yera Abimeleki u aluwaasi wi u win tabu ȳnu s̄̄wa s̄̄wa u n̄n̄n̄, a man wunen takobi s̄̄ku u n̄n̄n̄ gbi kpa bu ku n̄n̄n̄ kur̄wa u man go.

Ma aluwaasi wi, u n̄n̄n̄ ye s̄̄ka u go. ⁵⁵ Ye Isireliba ba wa Abimeleki u gu, yera ba yarina be kpuro. Ben baawure u da win yenu.

⁵⁶ Mesuma Yinni Gusun̄ u ka Abimeleki k̄sie k̄sa ye u win tundo turosibu wata ka n̄ba n̄e ye kua be u go. ⁵⁷ M̄ya Yinni Gusun̄ u maa Sikemugibu ben k̄sa ye ba kua k̄sie. Ma Yotamu, Gedeonin biin b̄ri yi bu di.

Kparobu gabu, Tola ka Yairi

10

¹ Abimelekin ḡ̄on biru, Tola, Puan bii, Dodon debubu Isakarin bweseru s̄̄ u seewa u Isireliba faaba kua. Tola wi, u raa w̄awa Samirī Efaraimun guunun bera gia. ² W̄̄ yenda itawa u Isireliba kpara. Yen biru u kpuna u gu. Ma ba n̄n̄n̄ sika Samiri mi.

³ Tolan biru Yairi Galadigiwi u Isireliba kpara w̄̄ yenda yiru. ⁴ Bibu tena u m̄, ben baawure ka win ket̄ku. Wusu tena ba maa m̄ si ba ra soku Yairin baru kpaanu. Su w̄awa Galadī. ⁵ Yen biru Yairi u kpuna u gu ma ba n̄n̄n̄ sikua Kam̄w̄.

Isireliba

ba k̄pam b̄u s̄̄aru w̄ri

⁶ Yeniban biru Isireliba ba kpam kua ye yañ Yinni Gusunò dore. Ba da ba búu tòn durò be ba mò Baaliba ka búu tòn kurò be ba mò Asitaateba sãamò. Búu ni, nu sãawa Sirigibu ka Sidonigibu ka Amòniba ka Mòabuba ka Filisitiban búu. Nge meya Isireliba ba kua ba ka Yinni Gusunò deri, bañ maa nùn sãamò. ⁷ Yera win m̀ru ya seewa u bu Filisiti be ka Am̀ni be ǹmu s̀ndia. ⁸ Ma ba Isireli be ba w̄a Am̀reban tem̀ Galadiò, Yuudenin s̀ò yari yeru gia mi ǹni s̀òwa n ka kua w̄ò yendu yiru sari. ⁹ Saa ye s̀ò, Am̀niba ba maa Yuudenin daaru t̀bura ba da ba Yudaba ẁri ka Benyameeba ka Efaraimuba. Ma Isireliba kpuro ba ǹni s̀òra. ¹⁰ Yera ba Yinni Gusunò ǹogiru sue ba n̄e, sa nun torari sa durum kua. Domi sa nun deri wune wi a s̄a besen Yinni ma sa da sa búu ni ba m̀ Baaliba sãamò.

¹¹ Ma Yinni Gusunò bu wisa u n̄e, ye Egibitigibu ka Am̀reba ka Am̀niba ka Filisitiba, ¹² ka Sidonigibu ka Amalekiba ka Maoniba ba raa b̄e taare i s̄a ben yobu, ma i man ǹogiru sue i faaba kana, nañ b̄e wurari ro? Nañ b̄e w̄re ben ǹman di? ¹³ Adama wee, i man deri i búnu sãamò. Yen s̄ t̄, nañ maa b̄e somimò. ¹⁴ I doo i búu ni i sãamò mi faaba kana nu b̄e w̄ra ǹni sw̄a ten min di.

¹⁵ Ma ba n̄e, sa ȳ ma sa nun torariwa, a ka sun koowo nge me a k̄i. Adama a ku de a kun sun faaba kue gisò.

¹⁶ Yera Isireli be, ba búu ni wuna ben suunu s̀on di, ba Yinni Gusunò s̄awa. Saa ye s̀òra u ben w̄nw̄ndu wa, wahala ye ba bu m̀n s̄.

¹⁷ Ma Am̀niba ba menna ba ben sansani gira Galadiò. Yera Isireliba ba maa begia gira Misip̄ Galadin tem mi. ¹⁸ Ma ba wesiana ba n̄e, wara u koo sun kpara su ka Am̀niba ẁri. Wi u kp̄ia u kua me, ȳrowa u koo ko bes̄e be sa w̄a Galadi mini kpuron kparo.

Yefite

11

¹ Durò goo u w̄a Galadi mi, win ȳsira Yefite. Durò wi, tabu duròn tiiwa. Galadiwa u nùn mara ka kurò tanò goo. ² Galadi wi, u maa bibu gabu mara ka win kurò. Sanam me bii be, ba kp̄a ba Yefite gira win tondon ȳnun di ba n̄e, uñ tondon tubi dimò domi u sãawa kurò tanò bii.

³ Ma Yefite u win tundo turosi be duka suuri, u da u w̄a Tobuò. Ma u garu koo sariba menna u ka t̄mbu w̄raa daamò.

⁴ Yen biru Am̀niba ba Isireliba ẁri. ⁵ Sanam me tabu sw̄a, yera Isireliban guro gurobu be ba w̄a Galadiò ba da ba Yefite deema Tobu mi. ⁶ Ba n̄e, a na a ko besen kparo su ka Am̀niba ẁri.

⁷ Yera u guro guro be s̀òwa u n̄e, n̄e wi na s̄a besen yib̄e? N ñ b̄e i man gira saa nen tondon ȳnun di? Yèn s̄ i w̄a wahala s̀ò, n ñ yen s̄na i man somiru kanamò?

⁸ Ma Galadigii be, ba nùn wisa ba n̄e, geema, yen s̄na sa na wunen mi, a sun kpara su ka Am̀niba tabu ko. Yen biru kpa a n s̄a besen kparo, bes̄e be sa w̄a Galadin bera mi.

⁹ Yefite u bu wisa u n̄e, ì n ka man da sa Am̀niba tabu ẁri, ma Yinni Gusunò u dera sa bu kamia, n̄na kon ko besen kparo ka gem?

¹⁰ Ma tòn be, ba nùn wisa ba n̄e, Yinni Gusunòwa ko n s̄a besen seeda s̄a kun kue ye sa gerua.

¹¹ Yera Yefite u ka bu da, ma ba nùn kua ben kparo. Saa ye s̀òra u win gari yi kpuro Yinni Gusunò saaria Misip̄.

Gariyi Yefite

u Amōniba s̄ōwa

¹² Yera Yefite u Amōniban sina boko goria u n̄e, mba n sun m̄asine n̄e ka wune, a ka n̄en tem tabu w̄orim̄o.

¹³ Ma sina boko wi, u n̄un wisa u n̄e, sanam m̄e Isireliba ba wee Egibitin di, ba n̄en tem mwa saa daa te ba m̄ō Aan̄on di n̄ ka girari daa te ba m̄ō Yab̄okūo ka Yuudenin w̄ōw̄ao. Yen s̄ō, i sun b̄esen tem wesio ka b̄een tii. I n̄ kua m̄e, sann̄o maa sari.

¹⁴ Yera Yefite u maa sun̄o wi goria u n̄e, ¹⁵ Isireliba bañ M̄abuban tem ka Amōniban tem mwe. ¹⁶ Geema, sanam m̄e ba wee Egibitin di, ba gbaburu sara ma ba nim w̄oku ge ba m̄ō Naa yari t̄obura. Yen biru ba da Kad̄esīo. ¹⁷ Saa min diya ba Ed̄mun sun̄o goria ba n̄e, u de bu win tem sara bu da wusw̄ao Kananin tem̄o. Adama u yina mam mam. M̄eya ba maa M̄abun sun̄o goria. Yera win tii, u maa yina. Ma Isireliba ba sina Kad̄esi mi. ¹⁸ Yen biruwa ba seewa Kad̄esin min di ba gbaburun swaa mwa ba M̄abuba ka Ed̄muban tem s̄ēna sere ba ka tura M̄abu ben tem s̄ō yari yer̄o. Ma ba ben sansani gira daa te ba m̄ō Aan̄on b̄okūo mi M̄abuban tem mu n̄ō ȳra. ¹⁹ Saa min diya ba maa Sihoni, Am̄reban sina boko goria wi u w̄aa Hesibonīo ba n̄e, u de bu sara win tem̄o bu doona Kananin tem gia. ²⁰ Adama Sihoni uñ Isireliba naane kue u sere de bu sara win tem̄o. Ma u win tabu kowobu kpuro m̄enna ba ben sansani gira Yahasīo. Ma ba ka Isireliba tabu kua. ²¹ Yera Yinni Gusun̄o u Sihoni ka win t̄ambu kpuro Isireliba n̄omu b̄eria. Ma Isireliba ba bu go go ba kamia ba tem m̄e kpuro mwa. ²² Ba mwawa saa daa te ba m̄ō Aan̄on di n̄ ka girari daa te ba m̄ō Yab̄okūo. Saa maa gbaburun di te ta w̄aa s̄ō yari yer̄o n̄ ka girari Yuudenio. ²³ Wee t̄e Gusun̄o, b̄ese Isireliban Yinni u Am̄reban tem m̄e mwa u sun w̄e. Yera a k̄i a maa sun mu mwaari? ²⁴ Tem m̄e wunen b̄ū Kem̄osi u nun w̄e, añ mu n̄eni wune ro? N̄ n̄ men na, sa ko maa tem m̄e Gusun̄o b̄esen Yinni u sun w̄e n̄enewa. ²⁵ Baa Balaki Siporin bii, M̄abuban sun̄o wi u dam bakam m̄o, uñ wure u ka sun sikirina u sere n̄e, u koo sun tabu w̄ori. Wune a n̄un dam kerewa? ²⁶ Wee yen w̄ō gooba wun̄obuwa (300) mini ye Isireliba ba ka w̄aa Hesibonīo ka Arōēo ka sere wuu si su w̄aa mi kpuro ka si su w̄aa daa te ba m̄ō Aan̄on b̄okūo. Mban s̄ōna in̄ bu tem m̄e mwaari saa saa yen di. ²⁷ Sina boko, n̄ n̄ n̄e na tora, wuna a tora. Domi wuna a gb̄ia a sun tabu w̄orima. Yen s̄ōna Yinni Gusun̄o wi u ra t̄ambu sirie u sun siria giso b̄ese ka b̄e.

²⁸ Adama Amōniban sina boko wi, uñ Yefiten gari wure.

Yefiten n̄ō mw̄eru

²⁹ Yera Yinni Gusun̄on Hunde u Yefite ȳōwa. Ma u Manasen tem sara u da Misip̄o Galadin tem̄o. Min diya u maa da Amōniban tem̄o. ³⁰ Miya u Yinni Gusun̄o n̄ō mw̄e teni kua u n̄e, Yinni, à n̄ man Amōniba n̄omu b̄eria, ³¹ ma na bu kamia na wee, t̄onu wi na gb̄ia na ka yinna, wiya kon mwa n̄ ka nun ȳaku d̄ō mwaararūguru kua.

³² Min diya u seewa u da Amōniban tem̄o u ka bu tabu ko. Ma Yinni Gusun̄o u maa n̄un bu n̄omu b̄eria. ³³ Ma u bu kamia u nasara sua u ben wusu ȳendu mwa si su w̄aa Arōēn di n̄ ka da Minit̄io sere ka Ab̄eli Keramimūo. Ma Gusun̄o u dera Isireliba ba bu taare mam mam.

³⁴ Sanam m̄e Yefite u ḡsir̄o win wuu, Misip̄o, yera win bii w̄andia u yarima u n̄un senn̄o wee, u bara kp̄aru soom̄o u yaam̄o. N̄ deema bii w̄andia wi tuwera u mara. Uñ maa bii goo m̄o. ³⁵ Sanam m̄e u bii wi wa, yera u win tiin yaberu n̄enua u karana nuku sankiranun s̄ō, u n̄ōguru sua u n̄e, n̄en bii, nuku sankira bakanu s̄ōra a man doke mi. Domi na Yinni Gusun̄o n̄ō mw̄eru kua. Tañ maa k̄obiar̄o.

³⁶ Ma bii wǎndia wi, u win tundo wisa u nɛɛ, à n Yinni Gusunǎ nǎǎ mwɛɛru kua, a ka man koowo kpuro nge me a gerua domi u dera a Amǎniba be ba sǎa wunen yiberɛba mǎru kǎsia. ³⁷ Adama a man suru yiru kɛɛyǎ gina kpa n da guunu wǎllǎ ka nen wǎndia kpaasibu su wuri ko mi, yèn sǎ nañ durǎ sue na ka gbiǎ.

³⁸ Ma Yɛfite u nùn suru yiru ye kǎ. U da guunu wǎllu mi, ka win wǎndia kpaasibu ba wuri kua. ³⁹ Ye suru yiru ye, ya yiba, u da u win tundo deema. Ma tundo u ka nùn yǎku te kua, tèn nǎǎ mwɛɛru u Yinni Gusunǎ kua. Nge mɛya wǎndia wi, u ka gu, uñ durǎ sue. Saa dǎma ten diya ba woro teni yi Isireliǎ. ⁴⁰ Wǎǎ baaqere Isireliban tǎn kurǎbu ba ra yariwa wuun di bu da bu Yɛfite Galadigiin bii wǎndia wi swǎiya sǎǎ nne.

Yɛfite ka Efaraimuba

12

¹ Yeniban biruwa Efaraimuba ba menna ba Yuudeni tǎbura ba da sǎǎ yɛsan nǎm geu gia Yɛfiten mi, ba nɛɛ, mban sǎna a Amǎniba tabu wǎri ma añ sun soka su nun somi. Yen sǎ tɛ, sa ko nun dǎǎ meni ka wunen diru sannu.

² Yera Yɛfite u bu wisa u nɛɛ, geema, nɛ ka nɛgibu sa ka Amǎniba tabu kua gem gem. Saa ye sǎǎra na bɛɛ soka i ka sun somi. Adama bɛɛn goo kun nɛ. ³ Ye na wa mɛsum, yera na nen wǎaru kari bǎrie na ka Amǎni be tabu kua. Yinni Gusunǎ u maa man bu nǎmu bɛria. N n men na, mba na kua i ka man tabu wǎrima gisǎ.

⁴ Yera Efaraimu be, ba Galadigii be sǎǎwa ba nɛɛ, i sǎawa be ba duki yakura bɛɛɛ Efaraimun bwese keran di i da i wǎa Manaseban suunu sǎǎ.

Ye Yɛfite u nua mɛ, ma u win tǎmbu kpuro menna ba Efaraimuba tabu wǎri ba kamia. ⁵ Yera Galadigii be, ba da Yuudenin tǎbura yerǎ ba swaa bura mi Efaraimuba ba koo tǎbura. Efaraimu goo u n na mi, u n kǎ u tǎbura, yera Galadigibu ba ra nùn biekie bu nɛɛ, a sǎawa Efaraimu?

U n nɛɛ, aawo, ⁶ kpa bu nɛɛ, à n men na, a geruo a nɛɛ, Kiboleti.

Kpa u nɛɛ Giboleti.

Domi Efaraimu be, ba ku ra kpǎ bu gere dee dee. Sanam mɛya Galadigii be, ba koo nùn sǎre yande bu saka Yuudenin tǎbu mi. Ben taa bi sǎǎ, Efaraimuba nǎrǎbun suba weeru ka yiruwǎ (42.000) ba gu.

⁷ Yɛfite wi, u Isireliba kparawa wǎǎ nǎǎba tia ma u kpuna u gu, ba nùn sikua win wuuǎ, Galadin temǎ.

Kparobu gabu, Ibisani

ka Eloni ka Abudoni

⁸ Yɛfiten biru Ibisani, Betelehemugiiwa u kua Isireliban kparo. ⁹ Bibu watawa u mara, bii tǎn durǎbu tena, tǎn kurǎbu maa tena. Ma u dera bii tǎn kurǎ be, ba mǎra ka Isireliban bwese keri gɛɛ. Mɛya maa win tǎn durǎ be, ba wǎndiaba sua Isireliban bwese keri gɛɛ sǎǎ. U Isireliba kparawa wǎǎ nǎǎba yiru. ¹⁰ Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Betelehemu.

¹¹ Ibisnin biru, Eloni, Sabulonin bwese keragiiwa u kua Isireliban kparo. U Isireliba kparawa wǎǎ wǎkuru. ¹² Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Ayalonǎ Sabulonin temǎ.

¹³ Elonin biru, Abudoni, Hilɛlin bii, Piratonigiiwa u kua Isireliban kparo. ¹⁴ Bibu weeruwǎ u mara. Ma win debuminu sǎa tena. Win bii be, ka win debumii ni, ben baawure u win ketɛku mǎwa. Abudoni u Isireliba kparawa

wṑo nṑaba ita. ¹⁵ Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nṑn sikua Piratonio Efaraimun temṑ Amalekiban guurṑ.

Sansom marubu

13

¹ Abudonin biru Isireliba ba kpm kua ye yañ Yinni Gusunṑ dore, ma u bu Filisitiba nṑmu ḡeria wṑo weeru.

² N deema durṑ goo wṑa Soreṑṑ Danun bweseru sṑṑ, win yṑsira Manṑa. Win kurṑ u sṑawa wṑro. ³⁻⁵ Sṑṑ teeru Yinni Gusunṑn gṑrado * goo u kurṑ wi kure u nṑṑ, wee, a sṑa wṑro, adama kaa gura sua kpa a bii tṑn durṑ ma. U ko n sṑawa wi ba wuna nenṑm Gusunṑn sṑ saa win marubun di. Yen sṑ, a n tii se, a ku tam gam nṑ, kpa a ku gṑa seseruginu di. A ku ra maa de bu bii win seri bura, domi wiya u koo Isireliba wṑeram tore saa Filisitiban nṑman di.

⁶ Ma kurṑ wi, u da u win durṑ sṑṑwa u nṑṑ, Gusunṑn tṑnu goowa u man deema. U sṑawa nge Gusunṑn gṑrado goo. U nanum mṑ too. Nañ maa nṑn bikie min di u na. Uñ maa man win yṑsiru sṑṑwa. ⁷ Adama u man sṑṑwa u nṑṑ, kon be gura sua kpa n bii tṑn durṑ ma. Yen sṑ, n ku be tam gam nṑ, kpa n ku gṑa seseruginu di. Domi bii wi, u ko n sṑa wi ba wuna nenṑm Gusunṑn sṑ saa win marubun di sere ka win wṑarun nṑrṑ.

⁸ Yera Manṑa u kanaru kua nge menṑ, u nṑṑ, Yinni, a de wunen tṑnu wi a gṑrima mi, u kpm sun naawa kpa u sun sṑṑsi ye n weene su bii wi kua wi sa ko ma mi.

⁹ Ma Gusunṑ u Manṑan kanaru mwa, u dera win gṑrado wi, u wura kurṑ win mi, mi u sṑ gberṑ. Adama win durṑ sari mi. ¹⁰ Ma u duka da win durṑn mi, u nṑn sṑṑwa u nṑṑ, durṑ wi u na nen mi gin teeru, wee u maa na tṑ.

¹¹ Manṑa u seewa u win kurṑ swṑi ba na durṑ win mi. Yera Manṑa nṑn bikia u nṑṑ, wuna a ka kurṑ wi gari kua?

Ma u nṑṑ, oo, nṑna.

¹² Manṑa u nṑṑ, wunen gari yi, yi n koorā, wooda yerṑ sa ko swṑi bii win sṑ. Amṑna sa ko nṑn kua.

¹³ Ma Yinni Gusunṑn gṑrado wi, u nṑn wisa u nṑṑ, ye na kurṑ wi sṑṑwa mi kpuro, yera u koo se. ¹⁴ Uñ koo gṑanu di ni nu yara resṑm di. Uñ tam gam nṑrumṑ, uñ maa gṑa seseruginu dimṑ. Ye na nṑn yiire mi kpuro, yera u koo ko.

¹⁵ Manṑa u Yinni Gusunṑn gṑrado wi sṑṑwa u nṑṑ, na nun kanamṑ, a de su nun gṑrasia, kpa su nun boṑ kpṑemu yaare ko.

¹⁶ Ma gṑrado wi, u nṑṑ, baa ṑ n man gṑrasia, nañ wunen dṑanu dimṑ. Adama ṑ n kṑ a nu kon na ka mṑ, a ka ye Yinni Gusunṑ yṑku dṑṑ mwaararugiru kuo.

Manṑa uñ yṑ ma Yinni Gusunṑn gṑradowa durṑ wi, u sṑa. ¹⁷ Ma u nṑṑ, amṑna wunen yṑsiru, kpa su wa su nun takaru ko, wunen gari yi, yi n koorā.

¹⁸ Yera gṑrado wi, u nṑṑ, mban sṑna a nen yṑsiru bikiamṑ. Nen yṑsira, wi u ra maamaaki ko.

¹⁹ Saa yera Manṑa u boṑ kpṑemu sua ka dṑanu ganu u yi kperu wṑlṑ u ka Yinni Gusunṑ yṑkuru kua, wi, wi u ra maamaaki ko. Saa ye Manṑa ka win kurṑ ba yṑku te mṑṑra, ²⁰ saa ye sṑṑra dṑṑ yara ya seewa wṑlṑ yṑku ten min di, ma Yinni Gusunṑn gṑrado wi, u dua dṑṑ yara ye sṑṑ u ka suara. Ye Manṑa ka win kurṑ ba wa mṑ, ma ba kpuna ba wuswaa tem girari. ²¹ Saa ye sṑṑra u den gia ma Yinni

* **13:3-5** Yinni Gusunṑn gṑrado Isireliba ba ku ra kṑ bu Gusunṑn yṑsiru sia. Yen sṑna ṑ n bu kurema ba ra nṑṑ, Gusunṑn gṑradowa.

Gusunon goradowa mi. Saa doma ten di Gusunon gorado wi, un maa naare ben mi. ²²Ma Manoa u win kurɔ sɔɔwa u nee, sa ko gbiwa mi, domi sa Gusunɔ wa.

²³Yera win kurɔ u nee, Yinni Gusunɔ u n ki u sun gon na, un koo raa besen yaku te mwa. Un koo raa maa de su yeniba kpuro wa kpa su yenin bweseru no ye sa nua te.

²⁴Amɛn biru kurɔ wi, u gura sua ma u bii ton durɔ mara. Ma ba nun yisuru ka Sansom. Bii wi, u kpɛa ma Yinni Gusunɔ u nun domaru kua. ²⁵Sanam me u waa Makane Danuo, Sorea ka Esitaolin baa sɔɔ, Yinni Gusunon Hunde u nun yɔɔwa u ka win samburu tore.

Sansom u wɛndia goo ki

Tinnaɔ

14

¹Sɔɔ teeru, Sansom u seewa u da Tinnaɔ. Ma u bii kurɔbu gagu wa mi, Filisitiban bii wɛndiaba sɔɔ, ga nun wɛre. ²Ye u wuma u win tundo ka win mero sɔɔwa u nee, na bii kurɔbu gagu wa Tinnaɔ Filisitiban bibu sɔɔ. I man nun kasuo n sua kurɔ.

³Win tundo ka win mero ba nun wisa ba nee, ton kurɔbu sariwa wunen mero bisibu sɔɔ, n kun me besen bweseru sɔɔ, a ka da a kurɔ kasu Filisitiba sɔɔ be ba ku ra bangɔ ko mi?

Adama Sansom u win tundo sɔɔwa u nee, ka me, a man nun kasuo domi u man wɛrewa.

⁴Win tundo ka win mero ba n ye ma gari yi, yi weewa saa Yinni Gusunon min di, domi swaa u kasu u ka Filisitiba sanna. N deema saa ye sɔɔ, Filisitibara ba saa Isireliban yinnibu.

⁵Yera Sansom u seewa u da Tinna mi ka win tundo ka win mero. Ye ba tura Tinnagibun daa gbaaro, miya Sansom u gera ma gbee sunɔ kpemu gagu ga nun keenu gurema subaru sɔɔ ga kukirimɔ. ⁶Saa yera Gusunon Hunde u nun yɔɔwa ma u gbee sunɔ ge enua u yakana ka win noma nge me ba ra boo buu yakane. Adama un win tundo ka win mero sɔɔwa ye u kua. ⁷Ma u doona u da u ka kurɔ wi gari kua. Kurɔ wi, u nun wɛre gem gem. ⁸Sɔɔ meerun biru Sansom u kpa mi ka win tundo ka win mero u ka win kurɔ sua. Ma u gera gbee sunɔ goo ten mi, u tu mɛera. Yera u deema wee, ti yi noma te sɔɔ, yi tim koosi. ⁹Ma u noma kpɛe u tim me wɔwa u dimɔ swaaɔ. Ye u win tundo ka win mero naamwe, u maa bu wɛ ba di. Adama un bu sɔɔwa ma gbee sunɔ gorun diya u tim me wunama.

Sansom u Filisitiba

sukuru kua

¹⁰Ma win tundo u da kurɔ win yenuo. Miya Sansom u kurɔ kpa dɛanu kua domi meya aluwaasiba ba ra ko. ¹¹Sanam me Filisitiba ba wa me, ma ba aluwaasiba tena kasu ba da ba ka nun sina. ¹²Ma Sansom u bu sɔɔwa u nee, kon bee sukuru garu kua. Sere n ka ko kurɔ kpa ten sɔɔ nɔɔba yiru, kpa i man tu tubusia. I n tu tuba, kon been baawure yaberu ke ka tɔɔ baka yanu. ¹³Adama i kun tu tuba beeya i ko man ye kpuro we.

Ma ba nee, oo, a sun tu kuo, sa swaa daki.

¹⁴Ma u nee,

dion min diya dɛanu yara.

Damgiin min diya ga duronu yara.

Ma ba kpana bu suku te tubusia sere n ka kua sɔɔ ita. ¹⁵ Yen biru ba Sansom kurɔ wi sɔɔwa ba nɛɛ, a wunen durɔ kɔkirio u ka sun suku te tubusia. A n yina, sa ko bɛɛ dɔɔ meni, wunɛ ka wunen yenugibu kpuro. N n i sun sokawa i ka besen yānu wɔra?

¹⁶ Ma Sansom kurɔ u na u sumɔ win wuswaaɔ u nɛɛ, a man kam mɛɛrawa. Añ man kī. A nɛn tɔmbu sukuru kua, adama añ man tu tubusie.

Ma Sansom u nɛɛ, suku te nañ nɛn tundo ka nɛn mero tubusie, wuna kon sere tu tubusia?

¹⁷ Ma u sumɔ tɔɔ baatere Sansom wuswaaɔ. Ye n kua sɔɔ nɔɔba yiruseru yera u nùn suku ten tubusianu sɔɔwa. Domi wuri yi, yi den nùn wasira. Ma kurɔ wi, u da u nu win tɔmbu sɔɔwa. ¹⁸ Yera sɔɔ nɔɔba yiruse ten yoka tɔn be, ba Sansom sɔɔwa ba nɛɛ, mba n do n tim kere.

Nge mba n dam mɔ n kere gbee sunɔ.

Ma Sansom u nɛɛ, i kun daa ka nɛn kurɔ sɔmburu kue nge naa wuku, in daa suku te tubu.

¹⁹ Yande Yinni Gusunɔn Hunde u nùn yɔɔwa ma u da u Asikalonigibu go tɔnu tɛna tɔn durɔbu tɔna. U ben yānu gura u ka da u be ba win suku te tuba wɛ. Ma u gɔsira win baan yenuɔ ka mɔru. ²⁰ Yera ba win kurɔ wi sua ba aluwaasi tɛna yen turo kā wi u kua win kurɔ kpaɔ saro.

Sansom u Filisitiba

mɔru kɔsie

15

¹ Ye n kua sɔɔ mɛɛru, alikama gɛɛbun saa, Sansom u boo kpɛmu gagu sua u ka win kurɔ beram da. Ye u tura mi, yera u win dokiri sɔɔwa u nɛɛ, na kī n da nɛn kurɔn dirɔ. Adama dokiri wi, u yina. ² U nɛɛ, na tamaa añ maa nùn kīwa mam mam. Ma na nùn wunen bɔrɔ kā. Win wɔnɔ wee, a nùn suo kɔsire. U maa nùn buram kere.

³ Sansom u nɛɛ, nà n Filisitiba kɔsa kua tɛ, nañ ko na n taarɛ mɔ ye sɔɔ.

⁴ Ma u doona u sɛusu gooba wunɔbu (300) mwa u sin sinu bɔkua yiru yiru. Yera u wii bɔnnu sɔrisi nin sii nin suunu sɔɔ. ⁵ Ma u wii bɔn ni dɔɔ doke u sɛu si sure Filisitiban alikama gbaanɔ. Ye ba gā ba suba ka ye bañ gɛɛbu kpa sere ka ben dāa gbaanɔ mi ba olifiba duura, kpuro ya dɔɔ mwaarawa. ⁶ Ma Filisitiba ba nɛɛ, wara u sun yenin bweseru kua.

Ma ben gaba nɛɛ, Sansom, Tinnagibun dokiriwa, yèn sɔ ba win kurɔ wɔra ba goo kā.

Ma ba da ba kurɔ wi ka win tundo mwa ba bu dɔɔ meni. ⁷ Sansom u bu sɔɔwa u nɛɛ, yeniwa i mɔ? N n mɛn na, nañ derimɔ na kun mɔru kɔsie.

⁸ Ma u bu wɔri ka dam u bu go ta saka sara. Ma u da u wāa Etamun kpee baa sɔɔ.

Sansom u Filisitiba kamia

⁹ Saa ye sɔɔra Filisitiba ba seewa ba da ba ben sansani gira Yudaban temo ba terie sere Lekia. ¹⁰ Ye Yudaba ba bu wa ba nɛɛ, mba n kua i ka sun wɔrima meni.

Ba nɛɛ, Sansomwa sa kasu su mwa su bɔke su nùn kua nge mɛ u sun kua.

¹¹ Yera Yudaban tɔnu nɔrɔbun suba ita (3.000) ba seewa ba da Etamun kpee baa mi, ba Sansom deema ba nɛɛ, añ yɛ ma Filisitibara ba sāa besen yinnibu? Mban bwesera a sun kua meni.

Sansom u bu wisa u n̄e, nge m̄e ben tii ba man kua, nge m̄eya na maa bu kua.

¹² Ba n̄n s̄ōwa ba n̄e, sa n̄awa su ka nun mwa su b̄oke su nun Filisitiba n̄omu b̄eria.

Ma u n̄e, i b̄ruo b̄een tii i kun man goom̄o.

¹³ Ba n̄e, ya w̄a. Sa k̄i su nun b̄okewa su nun Filisitiba n̄omu b̄eria. Sañ nun goom̄o.

Ma ba n̄n b̄akua ka w̄e k̄p̄e yiru. Ba n̄n yarama k̄p̄e baa yen min di.

¹⁴ Ye u tura Leki, Filisitiba ba n̄n senn̄o na ka wure bakanu. Saa yera Yinni Gusun̄n Hunde u n̄n ȳōwa. Ma u w̄e yi ba ka n̄n b̄akua kasuka yi kua nge w̄e yi yi d̄ō soora. Ma yi w̄ruma win naman di. ¹⁵ Yera u ketekun baa saburo beku gagu d̄aba u ka t̄ambu n̄r̄abu (1.000) go. ¹⁶ Ma u n̄e,

ka ketekun baa saburowa na t̄ambu n̄r̄abu go.

Na bu suba suba nge takanu.

¹⁷ Ye u gari yi saara u kpa, ma u ketekun baa saburo ge k̄ō. Ma ba yam mi ȳsiru k̄a Ramati Leki. Ȳsi ten tubusiana baa saburon gunguru. ¹⁸ Yen biru nim n̄ru ga Sansom kua gem gem. Yera u Yinni Gusun̄o somiru kana u n̄e, wuna a dera na n̄n t̄ambu faaba baka yeni kua. T̄ē kaa de n gbiwa ka nim n̄ru? Kpa n w̄ri t̄n tuko be bañ bango kuen n̄oma s̄ō?

¹⁹ Yera Yinni Gusun̄o u dera nim mu yara k̄p̄e w̄ru gagun min di Leki mi, ma ya kua nim n̄nu. Sansom u n̄ra ma win hunde ya wurama, u dam kua. Yen s̄na ba nim n̄nu ge soka Eni Hakore. Yen tubusiana, wi u somiru kanan nim n̄nu. Ga w̄a mi sere ka ḡison ḡiso.

²⁰ Sansom u kuawa Isireliban kparo w̄ō ȳendu saa ye Filisitiba ba s̄a ben yinnibu.

Sansom u Gasa da

16

¹ S̄ō teeru Sansom u da Gas̄a. U kur̄o tan̄o goo wa mi, ma u da u kpuna win mi. ² Yera Gas̄agiba nua ma u w̄a mi. Ma ba yam mi tarusi ba n̄n mara w̄ōku giriru wuu gen k̄ann̄w̄o. Ba ȳra s̄ē w̄ōku giri te, ba n̄e, ñ n kua yam s̄areru, kpa bu n̄n go. ³ Ye n kua w̄ōkurun b̄onu, yera Sansom u seewa u wuu gen gambo gira ye kpuro wuka u seru s̄ondi u ka da sere guuru w̄l̄l̄o te ta w̄a Hebronin deederu.

Sansom ka Dalila

⁴ Yen biru Sansom u kpam kur̄o goo wa u n̄n w̄re. Kur̄o wi, u w̄awa Sor̄ekin w̄w̄a. Win ȳsira Dalila. ⁵ Ma Filisitiban sinambu ba da kur̄o win mi, ba n̄e, a n̄n k̄okirio kpa a n̄o min di win dam bakam m̄e, mu wee, ka nge m̄e sa ko ko su ka n̄n n̄oma turi. Saa yera sa ko n̄n kamia kpa b̄esen baawure u nun sii geesun gobi n̄r̄abu ka wun̄abu (1.100) w̄e.

⁶ Ma Dalila u da u Sansom s̄ōwa u n̄e, na nun kanam̄o a man s̄ōw̄o man diya wunen dam bakam m̄e, mu wee. Mba ba koo ka nun b̄oke, bu ka nun kamia.

⁷ Sansom u n̄n wisa u n̄e, b̄a n man b̄akua ka ten w̄e beki n̄ōba yiru, kon kowa dam sarirugii kpa na n s̄a nge t̄n be ba tie.

⁸ Ma Filisitiban sinambu ba ten w̄e beki kasuma wasi n̄ōba yiru yi bañ keewe. Yera Dalila u ka yi Sansom b̄akua. ⁹ N deema Filisiti gaba w̄a ba kukua win mi, d̄i s̄ōw̄o. Ma u n̄e, Sansom, Filisitiba wee ba nun w̄rima.

Yera Sansom u seewa u ten w̄e yi kasuka nge sobu ye ya d̄ō soora. Ma bañ gie min di win dam m̄e, mu naam̄o.

¹⁰ Ma Dalila u Sansom sṵwṵa u n̄εε, wee, a man yaakoru kua, ma a man weesu kua. Tē a suuru koowo a man gem sṵwṵṵ. Ka mba ba koo nun bōke.

¹¹ Yera u n̄εε, bà n ka man wēε kp̄εε bōkua yi bañ ka gāanu bōkure, kon kowa dam sarirugii kpa na n s̄āa nge t̄n be ba tie.

¹² Ma Dalila u wēε kp̄εε sua u ka n̄n bōkua u n̄n sṵwṵa u n̄εε, Sansom, Filisitiba wee ba nun w̄rima.

N deema ben gaba w̄āa ba kukua dii sṵwṵṵ. Adama Sansom u wēε yi ba ka n̄n bōkua kasuka nge wēε siira.

¹³ Dalila u kpam Sansom sṵwṵa u n̄εε, sere ka tē a man yaakoru mṵwṵa a man weesu kuamm̄ε. A den man sṵwṵṵ ka gem ye ba koo ka nun bōke.

U n̄εε, a n̄n wirun tara n̄ṵba yiru ye m̄n̄n̄ ka wēε siiri a wesi.

¹⁴ Ye Sansom u dweeya, ma Dalila u win wirun tari yi m̄n̄na ka wēε siiri u wesa. Ma u ka yi d̄aru kp̄aresi tem̄. Yera u n̄n yamia u n̄εε, Sansom, Filisitiba wee, ba nun w̄rima.

Sansom u yanda, win dom kpalla, ma u d̄āa te wuka ka wesi te sannu.

¹⁵ Kur̄ wi, u n̄n sṵwṵa u n̄εε, ma a maa n̄εε a man k̄i ni? Adama wun̄n ḡōru gañ w̄āa dee dee n̄ε sṵṵ. Wee, a man yaakoru kua sere n̄n ita. Añ man sṵwṵa m̄n̄ di wun̄n dam bakam m̄ε, mu wee.

¹⁶ Baadommawa u ra n n̄n gari yi sṵṵm̄ sere win baasi bi, bu Sansom bande, u ka bu wasira. ¹⁷ Ma u n̄n win ḡōru wukia u n̄n sṵwṵa u n̄εε, kṵṵ gañ n̄n wiru yē saa m̄n̄ di ba man mara. Domi na s̄āawa wi Gusun̄ṵ u ḡṵsa saa n̄n m̄eron nukurun di. Bà n man k̄na, n̄n dam mu koo man deri kpa n ko dam sarirugii nge t̄n be ba tie.

¹⁸ Sanam m̄ε Dalila u wa ma u n̄n win ḡōru kpuro wukia, ma u Filisitiban sinambu sokusia u n̄εε, bu den na tē, domi Sansom u n̄n win ḡōru kpuro wukia.

Yera Filisitiban sinam be, ba seema ba na kur̄ win mi ka gobi yi. ¹⁹ Ma Dalila u dera Sansom u dweeya win taar̄ṵ ma u goo soka, u na u win tari n̄ṵba yiru ye kpuro k̄na. Ma Sansom dam mu doona. Nge m̄eya Dalila u ka n̄n n̄ma tura. ²⁰ U n̄εε, Sansom, Filisitiba wee, ba nun w̄rima.

Ma u dom yanda, u tii sṵwṵa u n̄εε, kon yari n ka tii yina nge m̄ε na ra ko. Domi un̄ yē ma Yinni Gusun̄ṵ u n̄n deri. ²¹ Yera Filisitiba ba n̄n s̄ere ba win n̄ni yiru kpuro w̄wṵa. Ma ba ka n̄n da Gas̄a. Ba n̄n bōkua ka sii gandun ȳni ba n̄n doke p̄iris̄om dir̄. Ba dera u dobi namm̄ṵ nge m̄ε ba ra ben yaa sabenu koosie. ²² Sanam d̄ṵṵ sanam wee, win seri kpiim̄ṵ yi ba ra k̄na mi.

Sansom ḡṵṵ

²³ Saa ye sṵṵ, Filisitiban sinambu ba m̄n̄na bu ka ben būu Dagoni ȳaku bakaru kua kpa bu maa nuku dobu ko. Domi ba n̄εε, u bu ben yib̄εε Sansom n̄mu beria.

²⁴ Sanam m̄ε ba būu wi wa, yera ba n̄n siarabu w̄ri ba m̄, b̄εs̄n būu u sun b̄εs̄n yib̄εε n̄ma beria wi u ra b̄εs̄n tem sankum̄, ma u b̄εs̄n t̄n dabinu goom̄.

²⁵ Ben nuku doo bi sṵṵ, ba n̄εε, su Sansom yarama u na u sun ȳēsu go. Ma ba n̄n yarama p̄iris̄om dirun di. U na ma ba n̄n yaakoru kua. Ba n̄n ȳrasia ghere yirun baa sṵṵ. ²⁶ Yera Sansom u aluwaasi wi u win n̄ma n̄ni sṵwṵa u n̄εε, a man ȳsuo kpa n ghere be n̄n̄ b̄n̄ w̄l̄l̄o gidambisa yeni ya s̄ kpa n yi gbali.

²⁷ N deema tamba yiba dii te sɔɔ, tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. Filisitiban sinambu nɔɔbu kpuro ba waa mi. Be ba waa wallo, ben geera kua tɔnu nɔɔbun suba ita (3.000) be ba Sansom mɛera dɔma te.

²⁸ Yera Sansom u Yinni Gusunɔ kana u nɛɛ, Yinni, na nun kanamɔ, a man yaayo, a maa man dam kɛɛyɔ nɔn tee teni tɔna kpa n Filisitiba mɔru kɔsia n wiru go nɛn nɔni yiru yen sɔ.

²⁹ Ma Sansom u gbere suunukii yiru ye nenua yɛn wallo gidambisa ye, ya yɔ, tia win nɔm geuɔ, tia maa win nɔm dɔwɔ.

Ma u ye bɔria, ³⁰ u nɛɛ, a de n gbi ka Filisitiba sannu. Ma u yaaara ka win dam kpuro, ma dii te, ta Filisitiban sinambu wɔri ka tɔn be ba waa mi. Tɔn be ba gu ka wi sannu dɔma te, ba dabi ba kere be u go sanam mɛ u wasi.

³¹ Yera win wɔnɔbu ka win tondon yɛnugibu kpuro ba na ba win goru sua ba ka da ba sikua win tundo Manɔn sikirɔ, Sorea ka Esitaolin baa sɔɔ.

Wɔɔ yɛnda Sansom u Isireliba kpara.

Mika u bɔnu kua

17

¹ Durɔ goo u waa Efaraimun guunun bera gia, win yɛsira Mika. ² Sɔɔ teeru u win mɛro sɔɔwa u nɛɛ, sii geesun gobi nɔɔɔbu ka wunɔbu (1.100) yi a nɛɛ, ba gbena, sere a gbena wi bɔrusi nɛn nɔni biru, yi wee. Nɛna na yi sua.

Ma win mero u nɛɛ, Gusunɔ u bɔri yi gɔsia domaru wune sɔɔ, nɛn bii.

³ Ma Mika u gobi yi suama u win mero wesia. Yera mero u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wee, na sii gee si Yinni Gusunɔ wɛɛmɔ, bu bwaaaroku koowo wunen sɔ kpa bu su pote. N n mɛn na, a yande su nenuɔ.

⁴ Adama u yina. Ma u su mero wesia. Yera win mero wi, u sin gobi goobu (200) sua u seko wɛ. Ma seko wi, u bwaaaroku kua u gu sii gee si pote. Yen biru ba gu yi Mikan dirɔ.

⁵ N deema Mika u raa saa yeru mɔ win yenuɔ. Ma u dera ba nɔn bwaaaroku ganu kua. Ma u win tiin bii turo gɔsa u kua nin yaku kowo. ⁶ Domi saa ye sɔɔ, Isireliba baɔn kparo mɔ, baawure u mɔwa ye u ki.

⁷ Saa ye sɔɔ, aluwaasi goo waa Betelehemuɔ Yudan temɔ. Durɔ wi, u saaawa Lefin bweseru. ⁸ Ma u seewa Betelehemun di u win wasangariru doona. Ye u tura Efaraimun guunɔ, ma u dua Mikan yenuɔ. ⁹ Yera Mika u nɔn bikia u nɛɛ, man diya a wee.

Ma u wisa u nɛɛ, nɛ yaku kowon bwesera. Na weewa Betelehemun di ye ya waa Yudan temɔ. Na nɛn bɔsunu mɔwa, na kasu mi kon sina.

¹⁰ Ma Mika u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, n n mɛn na, a sinɔ nɛn mini kpa a n saa nɛn yɛnun yaku kowo, kpa na n da nun sii geesun gobi wɔkuru wɛ wɔɔ baagere, ka sere maa yaa ni kaa n da doke, kpa na n nun nɔɔrimɔ.

Ma durɔ wi, u wura. ¹¹ Nge meya u ka sina Mikan mi. Ma Mika u nɔn mɛera nge win tiin bii. ¹² Ma u nɔn kua win yaku kowo. ¹³ Yera Mika u tii sɔɔwa u nɛɛ, na yɛ ma Yinni Gusunɔ u koo man domaru kua tɛ domi na yaku kowo mɔ wi u saa Lefin bweseru.

Danuba

ba Mikan bwaaarokunu

ka win yaku kowo wɔra

18

¹ Saa ye sɔɔ, Isireliba bañ kparo mɔ. Meya maa Danuba ba kpana bu ben tem mwa me ba tubi di. Yera ba basu ba tem kasu. ² Ma ba tabu durɔ wɔrugɔba nɔɔbu gɔsa ben suunu sɔɔ ba bu gɔra saa Sorean di ka Esitaolin di bu ka da bu tem saria mɛeri. Ma tɔn be, ba seewa ba da. Ye ba tura Efaraimun guunɔ, yera ba dua Mikan yenuɔ ba kpuna. ³ Sanam me ba wāa mi, yera ba Lefi goon nɔɔ nua, ma ba win gari gerubu tuba. Yera ba nùn soka ba bikia ba nee, mba a kom na bera gee. Mbañ sɔna a wāa mini.

⁴ U bu wisa u nee, Mikawa u man yii mini na n sāa win yāku kowo, u n man gobi kɔsiamɔ.

⁵ Ma tɔn be, ba nùn sɔɔwa ba nee, a Gusunɔ bikio u sun sɔɔsi besen sanum m̀n n koo dɔra.

⁶ Ma yāku kowo wi, u bu wisa u nee, i doo ka b̄ari yendu. Yinni Gusunɔ u koo beɛ kpara beɛn sanum sɔɔ.

⁷ Ma tɔnu nɔɔbu be, ba doona min di, ba da Laisio. Ba deema bera min tɔmba wāawa b̄ari yendu sɔɔ, nandabu sari, nge Sidonigibu. Domi tɔn tuko goo kun bu baasi. Meya bañ maa wɛrɔ goo m̄ turuku. Sidonigibu ba ka bu toma. Bañ maa wāasine ka bweseru garu. ⁸ Laisi min di, tɔmbu nɔɔbu be, ba gɔsira ba da ba begibu deema Soreaw ka Esitaolio. Ma begii be, ba bu bikia ba nee, mba ka mba i wa mi gia. ⁹ Ma ba wisa ba nee, i seewo su da su Laisigibu w̄ari. Domi tem mi ba wāa mi, tem gem tiywa. I ku de sa n wāa mini sa n kom yaa bie. I seewo su da fuuku su bu w̄ari, su ben tem me mwa. ¹⁰ Tem me, mu kp̄a, gāanu kun maa bu k̄amiɛ. S̄a n tura mi, sa ko deema wee ba wāa b̄ari yendu sɔɔ. Gusunɔ u koo maa sun bu n̄mu b̄eria.

¹¹ Yera Danun bwese te sɔɔ, tɔmbu nata (600) ba seewa saa Sorean di ka Esitaolin di ba ben tabu yānu neni. ¹² Ba da Yarimun wuuɔ Yudan temɔ ba ben sansani gira mi. Yen sɔna ba yam mi sokumɔ Makane Danu sere ka gisɔ. Yen tubusiana Danun sansani. ¹³ Saa min diya ba maa da Efaraimun guunɔ ma ba da sere Mikan yenuɔ. ¹⁴ Yera tɔmbu nɔɔbu be ba raa tem min saria m̄erim na mi, ba begibu sɔɔwa ba nee, i ȳe ma bwāaroku ge ba sii geesu pote ka bwāarokunu ganu nu wāa diru mini? N n m̄en na, i de su bwisiku ye n weneɛ su ko.

¹⁵ Ma tɔn be, ba da diru mi Lefi aluwaasi wi, u wāa. Ma ba nùn tɔbura. ¹⁶ Tɔmbu nata ye, ba da ba ȳo dii k̄ann̄wɔ ba tabu yānu neni. ¹⁷ Ma tɔmbu nɔɔbu be, ba dua Mikan dirɔ, ba bwāaroku ni yarama kpuro. Saa ye sɔɔ, yāku kowo wi, u ȳo dii k̄ann̄wɔ ka tɔnu nata ye. ¹⁸ Ye u wa tɔn be, ba dua Mikan dirɔ ba bwāaroku ni yarama, yera u bu bikia u nee, mba i m̄o mi.

¹⁹ Yera ba nùn wisa ba nee, a wunen nɔɔ mario. A ku gam gere. Sa ko nun ko besen yāku kowo. Yen yerà a k̄iru bo, a n sāa tɔn turon yāku koowo? Nge Isirelin bwese ker̄i giragii.

²⁰ Ma gari yi, yi yāku kowo wi dore. Yera ba nùn bwāaroku ni w̄e u ka bu sw̄i.

²¹ Ma Danu be, ba gurena ba doona, ba ben bibu gbiisie ka yaa sabenu ka sere ben s̄omunu. ²² Ye ba yara Mikan yenuɔ di ba tonda, yera be ba ka Mika wāa sannu ba gurena ba Danu be naa gira, ²³ ba bu sokumɔ t̄a t̄a. Yera Danu be, ba ȳra ba Mika bikia ba nee, mba a k̄i a ka sun naa gire me.

²⁴ Ma u bu wisa u nee, mba n maa man tie. Wee, i nen b̄unu gura ma i nen yāku kowo mwa, ma i m̄o, mba na k̄i?

²⁵ Yera ba nee, sañ maa k̄i su wunen nɔɔ nɔ. À n maa yina, besen gabun m̄oru koo se kpa bu nun w̄ari bu go t̄e, wune ka wunen yenugibu.

²⁶ Ma Danu be, ba ben swaa w̄ori ba n doon̄o. Ye Mika u wa t̄on be, ba n̄un dam kere, yera u ḡosirama u wuma win yenūo.

Danuba ba Laisi kamia

²⁷ Nge meya Danuba ba ka Mikan bw̄arokunu doona ka win ȳaku kowo sannu. Yen biruwa ba da ba Laisi w̄ori, ba yen t̄ambu go be ba raa w̄aa b̄ari yendu s̄o mi. Ye ba bu go ba kpa, ma ba wuu ge d̄o m̄eni. ²⁸ Goo kun kp̄ia u Laisigii be faaba kue, domi Sidonigibu ba ka bu toma. Bañ maa ka bweseru garu w̄asin̄e. Ba w̄awa B̄eti Reh̄abun w̄awāo. Yen biruwa Danu be, ba wuu ge bana ba sina mi. ²⁹ Ma ba gu ȳisi kpaaru k̄a, Danu. N deema ben sikadon ȳisira mi, wi u s̄aa Yak̄abun bii. ³⁰ Yera Danu be, ba bw̄aroku ge gira bu ka s̄a. Ma Yonatan, Ḡees̄mun bii, M̄owisin debubu, ka win bibu ba kua ben ȳaku kowobu sere ba ra ka Isireliba gura ba ka doona tem tukum̄o. ³¹ Nge m̄e Isireli be ba tie ba Yinni Gusun̄o s̄aam̄o Silōo n ka t̄e, nge meya Danu be, ba maa bw̄aroku ge ba gira mi s̄awa n ka t̄e.

Lefi goo ka win kur̄o

19

¹ Lefi goo w̄aa Efaraimun guunun bera gia, baru kpaaru garun mi. Yera u kur̄o tan̄o goo sua wi u s̄aa Betelehemugii Yudan tem̄o. Saa ye s̄o, Isireliba bañ sun̄o m̄o. ² Dur̄o wi ka win kur̄o ba sanna. Yen s̄ona kur̄o wi, u da u sina suru n̄ne win tondon yenūo Betelehemūo. ³ Yera win dur̄o u n̄un naa da u n̄un k̄akiri u ka wurama yenūo. Sanam m̄e u d̄o, win s̄om kowo u n̄un ȳsiri ka ben ketekunu yiru. Ye ba tura kur̄o win mi, ba dua win tondon dir̄o. Ye tundo wi, u dur̄o wi wa, ma u n̄un dam koosia ka nuku dobu. ⁴ U dera ba sina mi, s̄o ita. Ba di ba n̄ra. ⁵ S̄o n̄nese ba seewa buru buru yellu ba s̄ōru kua bu ka doona. Adama win dokiri u n̄e, bu ȳro bu ḡaanu di bu sere doona.

⁶ Ma ba sina ba di be yiru ye. Yera dokiri wi, u maa bu ḡra u n̄e, bu kpun̄o sere sisiru bu maa nuku dobu ko.

⁷ Lefi wi, u k̄a u doona adama win dokiri u n̄un suuru kana ma u maa sina w̄oku teeru. ⁸ S̄o n̄obuse u seewa buru buru yellu u ka doona. Yera dokiri wi, u maa n̄e, u sin̄o u ḡaanu di kpa u doona s̄o ù n kella.

Ma ba sina ba di sannu. ⁹ Sanam m̄e Lefi wi, u seewa ka win kur̄o ka win s̄om kowo, win dokiri wi, u n̄un s̄owa u n̄e, s̄o u kpa, yam maa t̄iram̄o. Bu maa sin̄o sere sia bururu, kpa bu yellu se bu swaa w̄ori.

¹⁰ Adama Lefi wi, u den yina, ma ba swaa w̄ori ka win kur̄o ka win s̄om kowo wi, ka ben ketekunu yiru ye. Yen d̄oma te, ba tura Yebusin deedeeru ye ba maa sokum̄o Yerusalemu. ¹¹ Sanam m̄e ba Yebusi ye b̄oku kua, saa ye s̄o, s̄o u kpeema. Yera s̄om kowo wi, u win yinni s̄owa u n̄e, a de su da Yebusiban wuu genin mi su kpuna.

¹²⁻¹³ Yera win yinni u n̄un wisa u n̄e, t̄on tukobun wuūra sa ko da? A de su yande turi Gibeao, ñ kun m̄e Ramāo mi Isireliba ba w̄aa, kpa su kpuna min gam.

¹⁴ Yera ba ben swaa w̄ori ba n doon̄o. Sanam m̄e ba tunuma Gibeao Benyam̄en tem̄o, s̄o u dua u kpa. ¹⁵ Ye ba tura mi, ba da ba w̄awa batuma mi wuūgiba ra m̄enne. Adama goo kun bu soka bu na bu kpuna win yenūo.

¹⁶ Yera dur̄o t̄ok̄o goo u wee gberun di, u sar̄o. U s̄awa Efaraimun guunun beragii. Adama u w̄awa wuu gen mi. N deema Gibeagii be, ba s̄awa Benyam̄eba. ¹⁷ Yera u n̄oni seeya u t̄on be wa, ba s̄o wuun m̄enn̄o yeru mi. Ma u bu susi u n̄e, b̄e ka sanum. Man diya i wee. Mana i d̄o.

¹⁸ Lefi wi, u nùn wisa u n̄e, sa weewa Betelehemun di ye ya wāa Yudan temo. Sa dōwa sere Efaraimun guunun bera gia baru kpaaru garun mi, domi miya na wāa na ka sāa yāku kowo. Yen sōna na gōsirō mi. Adama ye sa tunuma mini, goo kun sun dam koosie su sere n̄e, sa ko sōbia yēron yenuo, ¹⁹ baa m̄e sa taka mō ben ketekunun sō, sa maa dīanu ka tam mō. Gāanu kun sun kōmie.

²⁰ Saa yera durō tākō wi, u n̄e, to, i duuma. Gusunō u de i bori yendu wa. Yēn bukata i mō, kon b̄e ye kpuro kasua. I ku kpuna batuma mini. I na su da n̄en yenuo.

²¹ Ma u ka t̄on be da win yenuo u ben ketekunu dīanu wē. Ben tii ba ben naasu kpakia, ma u bu dīanu wē ba dimō ba n̄orumō ²² ba nuku dobu mō.

Yera wuu min t̄ombu gabu be ba sāa garu ko sariba, ba na ba dii te sikerena, ba ten gambo soomō ba baasi ba mō, a durō wi u dua wunen yenuo mi sun yarama su ka n̄un kpuna nge t̄on kurō.

²³ Ma durō tākō wi, u yara u bu suuru kana u n̄e, aawo, negibu. I ku daa kōsa yenin bweseru ko domi n̄en yenuora durō wi, u wāa. ²⁴ Wee na bii wāndia mō wi u kun durō yē. Durō win tii, u maa kurō mō. Na kon b̄e bu yarama kpa i ka bu ko nge m̄e i kī. Adama i ku ka durō win tii kōsa yenin bweseru ko.

²⁵ Ka m̄e, t̄on be, bañ durō win gari wure. Yera Lefi wi, u win kurō yarama u bu wē. Ma ba n̄un tilasi kua ba ka n̄un kpuna wōku giriru sere yam ka sāra. Yen biru ba n̄un deri u doona. ²⁶ Yera kurō wi, u seewa u na u w̄orumā yenu ḡen mi win durō u wāan k̄onnōwō. ²⁷ Ye n kua bururu, Lefi wi, u seewa u kī u swaa w̄ori. U gambo k̄enia, yera u deema wee, win kurō u kpī u gāseru demie k̄onnōwō. ²⁸ Ma u kurō wi sōwā u n̄e, a seewo su doona.

Adama uñ wisibu nua. Ase kurō wi, u guwa mi. Yera durō n̄un sua u s̄ondi win ketekun w̄ollō u ka doona win wuu. ²⁹ Ye u tura win yenuo, yera u woburu sua u ka kurō win goo te b̄otira kpirinu w̄okura yiru, ma u Isireliban bwese k̄era baayere kpiri tia tia m̄orisia. ³⁰ Be ba ye wa kpuro, ba biti soorawa ba n̄e, sañ yenin bweseru waare saa m̄in di sa yarima Egibitin di. Yen sō, i de su m̄enna su wesiana kpa su wa yen m̄e sa ko ko.

Ba Benyam̄eba s̄eyasia

20

¹ Isireli be ba wāa Danuō sō yēsan n̄om geu gia sere n ka girari Beri Sebaō sō yēsan n̄om d̄warō ka maa be ba wāa Galadin temō sō yari yeru gia, ba m̄enna ba n̄o tia kua nge t̄on turo Yinni Gusun̄on sāa yerō Misipao. ² Ben bwese k̄era baayeren wirugibu ba nawa d̄ama te. Ben tabu naanaakobu be ba koo kpī bu ka takobi sanna ba sāawa t̄ombu n̄or̄obun suba n̄eeru (400.000). ³ N deema Benyam̄eba ba nua kō ma Isireli be ba tie ba m̄enne Misipao.

Ma Isireli be, ba bikia ba n̄e, am̄ona daa kōsa yenin bweseru ya ka koorā.

⁴ Ma Lefi win kurō ba go mi, u bu sōwā u n̄e, na n̄en kurō naa dawa sa wee. Ma sa tunuma Gibeao sa kpuna mi. ⁵ Yera Gibeagii be, ba man seesi, ba na ba man tarusi diru mi na kpī wōkuru. N̄en tiwa ba raa kasu bu ka kpuna bu go adama na bu n̄en kurō wē ma ba ka n̄un kpuna ka tilasi ba go. ⁶ Yera na win goo te sua na b̄otira na Isirelin bwese k̄era baayere kpiri tia tia m̄orisia. Domi gāa kōsuna ba kua mi, n̄in bweseru n n̄ weene Isireliba bu ko. ⁷ Yen sō, b̄e Isireliba, wee i m̄enne mini tē. I wesiano kpa i ko ye n weene i ko.

⁸ Ma be kpuro ba n̄o n̄era nge t̄on turo. Ba n̄e, b̄esen goo kun wurō win yenuo u sere n̄e u koo sina win kuu bekurugirō. ⁹ Wee ye sa ko Gibeagii be kua. Sa ko t̄ete towa ¹⁰ su ka t̄ombu gōsi Isirelin bwese k̄era baayere sō. T̄ombu

wunṅbu (100) sṳ, sa ko wṳkuru wīa. Tṳmbu nṳrṳbu (1.000) sṳ, sa ko wunṅbu wīa. Tṳmbu nṳrṳbu suba wṳkuru (10.000) sṳ, kpa su nṳrṳbu wīa. Tṳn beya ba koo da bu sun dīanu kasuama su ka wa su di beṳe be sa menne mini, kpa su wa su Gibeagii be seeyasia ben daa kṳsa ye ba kua min sṳ.

¹¹ Nge meya Isireliba kpuro ba ka menna ba nṳo tia kua bu ka Gibeagii be wṳri. ¹² Ma Isireli be, ba tṳmbu gṳra Benyamṳen tem kpuro sṳ ba nee, amṳna kṳsa yenin bweseru ya ka kooa beṳn suunu sṳ me. ¹³ Yen sṳ, i sun tṳn kṳso be nṳmu sṳndio su bu go, kpa su kṳsa ye wuna beṳe Isireliban suunu sṳon di.

Adama Benyamṳe be, ba yina bu ben mero hisi ben gari nṳ. ¹⁴ Ma ba maa menna Gibeṳ bu ka Isireliba tabu ko. ¹⁵ Yen dṳma te, tṳmbu nṳrṳbu suba yenda nṳbu ka tia (26.000) be ba koo kpī bu ka takobi sanna, ba menna Benyamṳen tem sṳ ka sere maa tabu durṳbu nata ka wunṅbu (700) be ba sṳa Gibeṳan tiigibu. ¹⁶ Benyamṳeṳban tabu durṳbu sṳ, ben nata ka wunṅbu (700) ba sṳawa nṳm dwaagibu. Be kpuro ba nṳma dowa gem gem. Domi ben goṳ sari wi u koo tṳnun sera kpurantṳeru yīisi u kamia. ¹⁷ Isireliba sṳ maa, be ba tabun dṳṳe mṳ ba koo kpī bu ka takobi sanna ba sṳawa nṳrṳbun suba neeru (400.000).

¹⁸ Ma Isireli be, ba da Beteliṳ bu ka Gusunṳ bikia u bu sṳsi bwese keṳa ye ya koo gbi yu Benyamṳeṳba wṳri. Ma Yinni Gusunṳ u Yudaba gṳsa. ¹⁹ Sisiru bururu Isireliba kpuro ba seewa ba ben sansani gira Gibeṳan bṳkuu. ²⁰ Yen biru ba ben tabu sīa yi Gibeṳan deedeeru bu ka Benyamṳeṳba wṳri. ²¹ Yen dṳma tera Gibeagii be, ba yarima ba Isireliba wṳri ba ben tṳmbu nṳrṳbu suba yenda yiru (22.000) go. ²²⁻²³ Ma Isireliba ba da ba Gusunṳ weeweenu kooṳi sere n ka kua yoka. Ma ba nṳn bikia ba nee, bu maa ben mero hisi be wṳrio?

Ma Yinni Gusunṳ u nee, oo, bu doo.

Saa yera ba dam wa. Ma ba ben tabu sīa kpī mi ba raa yellu kpī ba ka Benyamṳe be wṳri. ²⁴ Yera ba kṳam Benyamṳeṳba wṳri nṳn yiruse te. ²⁵ Benyamṳe be, ba kṳam yarima ba Isireliban tabu durṳbu nṳrṳbun suba yendu yiru sari go (18.000). ²⁶ Yera Isireliba kpuro ba menna Beteliṳ ba sina Yinni Gusunṳ sṳa yeru mi, ba weeweenu mṳ. Yen dṳma te, ba nṳo bṳkuawa sere n ka kua yoka. Ma ba Yinni Gusunṳ yṳku dṳṳ mwaararuginu kua ka siarabun yṳkunu. ²⁷⁻²⁸ N deema Yinni Gusunṳn woodan kṳakoro te, ta wṳa Beteli mi. Finṳesi, Eleasaṳn bii, Aronin debubuwa u sṳa yṳku kowo saa ye. Yera Isireli be, ba Yinni Gusunṳ bikia ba nee, su kṳam Benyamṳeṳba wṳrio?

Ma u nee, oo, i doo. Kon beṳ bu nṳmu beria sia.

²⁹⁻³⁰ Sṳṳ itase Isireliba ba da ba tabu sīa kpī bu ka Benyamṳeṳba wṳri nge me ba raa kua yellu. Adama ba maa tabu kowobu berua ba ka Gibeṳa sikerena. ³¹ Yera Benyamṳeṳba ba maa yara ba ka Isireli be yinna. Ma ba bu naa gira ba ka wuu yara ba tonda. Nge me ba raa kua ba ka Isireliba go yellu, nge meya ba maa torua ma ba maa ben tṳnu tena go Betelin swaaṳ ka Gibeagia sṳ yakasṳ. ³² Ma Benyamṳe be, ba nee, wee, sa maa bu kamia nge yellu. Adama Isireliba ba nee, i de su duki su kpa bu ben wuu deri bu tonda. ³³ Ma ba da ba menna Baali Tamaṳṳ. Yera be ba raa kukua ba yarima Mare Geban di mi ba wṳa. ³⁴ Ba sṳawa tṳmbu nṳrṳbun suba wṳkuru (10.000). Ma ba da Gibeṳ ba tabu kua gem gem ka Benyamṳeṳba. Benyamṳe be, baṅ yṳ ba kam kobu dṳṳwa mi. ³⁵ Ma Yinni Gusunṳ u dera ba burisina Isireliban wuswaaṳ. Yen dṳma tera Isireliba ba tṳmbu go nṳrṳbun suba yenda nṳbu ka wunṅbu (25.100) Benyamṳen tabu kowobu sṳ. ³⁶ Saa ye sṳṳra Benyamṳeṳba ba tuba ma ba kam kuawa.

Isireliba ba raa duki sua ba bu deri yṳn sṳ ba yṳ ma ben tabu kowobu gaba kukua Gibeṳ ba Benyamṳeṳba mara. ³⁷ Bera ba yarima ba Gibeṳa ye wṳri ba yen

tambu go. ³⁸ N deema Isireliba ba raa wesiana ba n̄e, be ba kukua mi, bu wuu ge d̄o s̄oreo, kpa be ba tie bu ḡosirama b̄a n̄ wiisu wa. ³⁹ Ye ba wii si wa, yera ba ḡosirama. Benyam̄eba ba raa bu tambu tena goori. Yen s̄na ba tamaa ba maa bu kamiawa nge yellu. ⁴⁰ Adama saa ye s̄o, wii bakara seewa saa Gibeand i, ma Benyam̄eba ba wa d̄o wiira ben wuu wukiri mam mam. ⁴¹ Isireli be ba raa duki sua mi, ba ḡosirama. Saa yera Benyam̄e be, ba nanda, domi ba wa w̄o ye ya bu deema. ⁴² Yen s̄na ba duki sua ba doona tem saaram bera gia. Adama Isireli be ba wuu ge d̄o s̄ore ba yarima ba bu naa sw̄i ba goom̄ ⁴³ sere Gibeand s̄o yari yer̄o. Bañ wure Benyam̄e be, bu ȳra baa fiiko bu sere w̄era. ⁴⁴ Nge m̄ya ba kua ba ka Benyam̄eban tabu dur̄bu n̄r̄abun suba yendu yiru sari (18.000) ye go. ⁴⁵ Ba maa ben tambu n̄r̄abun suba n̄obu (5.000) go swaa s̄o be ba duki m̄ ba d̄o tem saaram̄ Rim̄on kperu gia. Ma ba be ba tie naa sw̄i sere Gideomu. Miya ba maa ben tambu n̄r̄abun suba yiru (2.000) go. ⁴⁶ Be ba gu d̄oma te, ben bwese te s̄o, ba s̄awa tabu dur̄bu n̄r̄abun suba yenda n̄obu (25.000).

⁴⁷ Adama Benyam̄eba nata (600) ba kp̄ia ba tura Rim̄on kperu mi, tem saaram̄ ma ba kua suru n̄e bera mi. ⁴⁸ Isireliba ba ḡosirama ba na Benyam̄e be ba tien wusu s̄o. Ba bu go go sere ka ben yaa saben̄o. Hunde koni ye ya w̄a mi kpuro gesi, ba gowa. Ma ba ben wuu si kpuro d̄o m̄ni.

Benyam̄en bwese kera

maa seewa

21

¹ N deema Isireliba ba raa n̄o mw̄eru kua Misip̄a ba n̄e, bañ Benyam̄e goo ben bii w̄ndia goo w̄em̄o u sua kur̄o. ² Ma ba na ba sina Betelīo Yinni Gusun̄on wuswaa sere n̄ ka kua yoka. Ba wuri kua ka dam ³ ba n̄e, Gusun̄o, bese Isireliban Yinni, mban s̄na b̄esen bwese kera tia ya kpeera.

⁴ Ma ba seewa buru buru yellu ba ȳku yeru kua mi, ma ba ȳku d̄o m̄waararuginu ka siarabun ȳkunu kua ten w̄oll̄o. ⁵ Yen biruwa ba n̄e, geema sa n̄o mw̄eru kua ka b̄ri sa n̄e, be ba kun de Misip̄a Yinni Gusun̄on s̄a yer̄o sa ko bu gowa. N n̄ m̄n na, ber̄a bese Isireliba s̄o, bañ ka sun m̄nen̄e mi.

⁶ N deema Isireliba ba ḡru ḡsia ba n̄e, wee sa b̄esen bwese keri tia go. ⁷ T̄e am̄ona sa ko ko su ka Benyam̄e be ba tie kur̄bu waawa. Domi sa b̄rua k̄o Yinni Gusun̄on wuswaa sa n̄e, sañ maa bu b̄esen bii w̄ndiaba w̄em̄o bu sua kur̄bu.

⁸ Ma ba bikiana ba n̄e, bese s̄o ber̄a bañ n̄e Yinni Gusun̄on wuswaa Misip̄a. Ma ba deema goo kun n̄e saa Yabesin di ye ya w̄a Galadīo. ⁹ Domi sanam m̄e ba tambu gara ba deema Yabesigii goo kun w̄a mi. ¹⁰ Saa yera Isireli be s̄o, ba tabu kowobu n̄r̄abun suba w̄kura yiru (12.000) ḡsa ba bu wooda w̄e ba n̄e, i doo i Yabesigibu go kpuro. ¹¹ I t̄n dur̄bu kpuro goowo ka kur̄o be ba dur̄o ȳe k̄o.

¹² Ye ba tura mi, ba w̄ndiaba wa t̄nu n̄eru (400) be ba kun dur̄o ȳe. Ma ba bu mw̄erima ba ka na ben sansanīo Silō Kananin tem̄o.

¹³ Yen biruwa Isireliba ba Benyam̄e be ba da ba kukua Rim̄on kpee w̄ruo ḡria ba n̄e, bu yarima, tabu kpa, ba dora. ¹⁴ Yera Benyam̄e be, ba yarima. Ma ba bu w̄ndia be w̄e ba sua kur̄bu, be ba mw̄erima saa Yabesin di mi, Galadin tem̄o. Adama kur̄o be, bañ bu dabiru tura.

¹⁵ Ma Isireliba ba Benyam̄e ben w̄nw̄ndu wa ȳn s̄o Yinni Gusun̄o u dera ben bwese kera kanda. ¹⁶ Ma Isireliban guro gurobu ba n̄e, wee t̄n kur̄bu

sari Benyamεεn bweseru sɔɔ. Mana ben tɔn durɔ be ba tie ba koo kurɔbu wa. ¹⁷ Domi n n̄ weenε ben bweseru tu kam ko, kpa bεεε Isireliban bwese kerɔ tia ye, yu gbi. ¹⁸ Adama sañ kp̄ε su bu bεεεn bii wɔndiaba w̄ε bu sua kurɔbu, domi sa nɔɔ mwεεru kua ka b̄ri sa nεε, Isireli wi u win bii wɔndia Benyamεε goo w̄ε u sua kurɔ, yen ȳεro u kam ko.

¹⁹ Adama ba bwisika ba nεε, wee w̄ɔɔ ka w̄ɔɔn t̄ɔɔ bakara turuku kua te sa ra Yinni Gusunɔ kue Siloɔ. Silo ye, ya w̄aawa swaaɔ ye ya d̄ɔɔ saa Betelin di sere Sikεmuɔ s̄ɔɔ yari yerɔ, Beteli ka Lebanon baa s̄ɔɔ. ²⁰ Ma ba Benyamεεba bwisi yini k̄a ba nεε, i doo i kuke resεm gbaanɔ. ²¹ Kpa i n yɔɔru bw̄εε i n Silon wɔndiaba mara, be ba koo yarima ba n yaamɔ. I n bu wa mε, kpa i yarima gbaa nin min di, i bu s̄εre i mwεeri i ka doona bεεn temɔ bu ko bεεn kurɔbu. ²² Ben mawɔbu b̄a n na, ba sun weeweenu koosi, sa ko bu wisi su nεε, sañ kp̄ia sa bεε kpuro kurɔbu waawe Yabesin taa bi s̄ɔɔ. Nge mε n n̄ ben tii ba bεε bii wɔndia be w̄ε, bañ ben nɔɔ mwεεru kɔbie.

²³ Ma Benyamεε be, ba ka tɔn ben gari s̄amburu kua. Ba wɔndia be mwεera sanam mε ba yaamɔ Siloɔ. Ben baawure u wɔndia wa u s̄εre u sua kurɔ. Ma ba ka da ben temɔ. Ba wure ba ben wusu bana, ba sina mi. ²⁴ Yen biruwa Isireli be ba tie ba yarina. Baawure u da u win bwese kera deema win temɔ.

²⁵ N deema saa ye s̄ɔɔ, Isireliba bañ kparo m̄ɔ. Ben baawure u m̄ɔwa nge mε u k̄i.

RUTU

Tire te, ta ka kurɔ goon gari yā wi ba mɔ Rutu. Rutu wi, u n̄ s̄aa Isireli. Ta sun s̄ɔs̄imɔ nge m̄e u ka dua Gusun̄n tɔmbu Isireliba s̄ɔɔ. Ta maa Rutu win b̄ar̄akiniru s̄ɔs̄i win dur̄ɔn tɔmbu s̄ɔɔ ka naane ye u Gusun̄ Isireliban Yinni kua.

Rutu ka win dwaɔ m̄ero ba raa wāa yāaru s̄ɔɔ. Ben naane ye ba Gusun̄ kuan s̄ɔ, u bu kua dukiagibu sere u mam dera Rutu u bii mara ma bii wi, u kua Dafidin debu.

Tire ten kpunaa

1. Naomi u ḡɔsira u wura Betelehemuɔ, wiru 1.
2. Rutu u Boasin k̄i geeru wa, wiru 2 ka wiru 3.
3. Boasi u Rutu sua kurɔ, wiru 4.

Elimelēkin yenun n̄oni swāaru

¹ Kparobun waati s̄ɔɔ, ḡɔɔra dua Isireliban temɔ. Yera durɔ goo u seewa Betelehemun di ye ya wāa Yudan temɔ, u da u wāa Mɔabuɔ ka win kurɔ ka win bii t̄ɔn durɔbu yiru. ² Durɔ win ȳisira Elimelēki. Win kurɔwa Naomi. Win bii ben ȳisa wee, Maloni ka Kilioni. Be kpuro ba s̄āawa Efaratan bweseru. Ben wuuwa Betelehemu, Yudan temɔ. Ye Elimelēki ka win t̄ɔn be kpuro ba tura Mɔabu mi, yera ba ben wāa yeru kua. ³ S̄ɔɔ teeru, Elimelēki u kpuna u gu. Ma u Naomi ka bibu yiru ye deri. ⁴ Ma bii be, ba Mɔabun bii w̄ɔndiaba sua kurɔbu. Kurɔ ben turon ȳisira Oripa, turowa maa Rutu. Ma ba wāa mi sannu sere n̄ ka kua w̄ɔ w̄okuru. ⁵ Yen biruwa Maloni ka Kilioni ba kpuna ba gu. Ma Naomi u tia wi turo. U n̄ ka win durɔ, u n̄ maa ka win bibu yiru ye.

Naomi ka Rutu

ba ḡɔsira Betelehemuɔ

⁶⁻⁷ Yeniban biru, Naomi u nua Gusun̄ u win tɔmbu durom kua u bu d̄ianu w̄ē. Yera u seewa s̄ɔɔ teeru ka win bigii kurɔbu Mɔabun di, ba w̄ɔ Yudan temɔ.

⁸ Ma u bigii kurɔ be s̄ɔɔwa u n̄e, b̄eɛn baawure u wuro win m̄eron yenun, kpa Yinni Gusun̄ u b̄eɛ gea kua nge m̄e i b̄eɛn durɔ be ba gu kua, ka maa nen tii.

⁹ Kpa Yinni Gusun̄ u de b̄eɛn baawure u durɔ wa u w̄era win yenun.

Ma u ben baawure s̄ɔsu u bu n̄ɔ kana. Saa ye s̄ɔra ba wuri n̄ɔ kp̄ē ba sw̄i.

¹⁰ Yera ba n̄n̄ s̄ɔɔwa ba n̄e, sa ko ka nun dawa wunen tɔmbun mi.

¹¹ Ma Naomi u bu s̄ɔɔwa u n̄e, bii kurɔminu, i wuro b̄eɛn tɔmbun mi. Mban daaba i ko ka man da. Domi na n̄ maa bii t̄ɔn durɔbu tie nukurɔ be ba koo ko b̄eɛn durɔbu. ¹² N n̄ m̄en na, i ḡɔs̄iro nen bii kurɔminu. Domi na bukura k̄ɔ, na n̄ maa s̄āa wi u koo durɔ sua. Baa n̄ n̄ maa b̄eɛ s̄ɔɔwa na n̄e, kon durɔ wa w̄oku te kpa n̄ gura sua n̄ bii ma, ¹³ i ko i ȳɔra ù n̄ kp̄ēa i sere n̄n̄ sua durɔ? Nge win s̄ōna i ko n̄e, i n̄ durɔ goo suamɔ? Aawo, nen bii kurɔminu, yeni ya n̄ koorɔ. B̄eɛn s̄ōna na nuki sankire too. Domi Gusun̄ u man win n̄omu s̄ere.

¹⁴ Yera be kpuro ba maa wuri n̄ɔ kp̄ē ba sw̄i. Ma Oripa u Naomi s̄ɔsu u n̄n̄ n̄ɔ kana u doona. Adama Rutu kun n̄n̄ deri. ¹⁵ Yera Naomi u n̄e, wee wunen beruse u wura win tɔmbun mi, kpa ba n̄ ben b̄ūnu s̄āamɔ sannu. Wunen tii a ḡɔs̄iro a n̄n̄ sw̄i.

¹⁶ Ma Rutu u n̄e, a ku man tilasi ko n̄ ka nun deri. A de n̄ ka nun da. Domi mi a d̄ɔɔ miya kon da. Mi a wāa, miya ko na n̄ wāa. Kpa wunen tɔmbu bu ko nen tɔmbu. Kpa Gusun̄ wunen Yinni u ko nen Yinni. ¹⁷ Mi kaa ḡbi, miya kon

gbi, kpa bu sun sike mi sannu. Gāanu nù n dera na nun deri, ma n kun mɔ ɔɔɔ, Gusunɔ u man kuo nge me u kī.

¹⁸ Ye Naomi u wa ma Rutu u yɔrawa u ka nùn da, yera u ñ maa gee gerua.

¹⁹ Ma be yiru ye kpuro ba da Betelehemuɔ sannu. Ye ba tura mi, ma biti tɔmbu mwa ba mɔ, Naomiwa mini? ²⁰ Ma u bu wisa u nee, i ku maa man soku Naomi, i man sokuo Mara *. Domi Dam kpurogii u man nuki sankā. ²¹ Doo nɔɔra na ka yara minin di, adama Yinni Gusunɔ u dera na ɔɔsirama nɔm dira. N n men na, mban sɔna i man sokumɔ Naomi. Domi wee Yinni Gusunɔ Dam kpurogii u man taare wē, ma u man nuku sankiranu kpɛɛ.

²² Nge meya Naomi ka win bigii kurɔ Rutu, Mɔabu, ba ka Mɔabun tem deri ba na Betelehemuɔ dīa ni ba mɔ ɔɔsun gēerun tore sɔɔ.

Rutu u dīanu kunɔnu mɔ

Boasin gberɔ

2

¹ Naomin durɔ Elimɛlekin dusi ɔɔɔ u wāa wi ba mɔ Boasi. Durɔ wi, u dukia mɔ, u maa bɛɛɛ mɔ. ² Yera sɔɔ teeru Rutu Mɔabu u Naomi sɔɔwa u nee, a de n da ɔɔɔ wi u koo man tɔn geeru kuan gberɔ n dīanu kunɔnu ko. Ma Naomi u nee, ya wā, a doo nen bii kurɔbu.

³ Ma u seewa u da goon gberɔ u ɔɔsu kunɔnu mɔ, u ka be ba ɔɔsu gēemɔ swīi. N deema gbee te, ta sāawa Boasigiru Elimɛlekin dusi.

⁴ Yera Boasin tii u seema Betelehemun di u na gberu mi, u win sɔm kowobu tɔbura u nee, Yinni Gusunɔ u n ka bɛɛ wāa.

Ma ba nùn wisa ba nee, kpa u maa nun domaru kua.

⁵ Saa yera u win sɔm kowo ben wirugii bikia u nee, waran kurɔwa bii kurɔbu ge.

⁶ Wirugii wi, u nùn wisa u nee, kurɔ Mɔabu wi u ka Naomi wɔma wiya mi.

⁷ U na u nee, su de u sun swīi u n dīanu kunɔnu mɔ. Ye sa wura, ma u win sɔmburu wɔri saa buru ten di, u ñ wēre sere ka tē, ma n kun mɔ ye u da u sina saa fiko saarɔ.

⁸ Saa yera Boasi u Rutu sɔɔwa u nee, a nɔɔmɔ bii kurɔbu, a n da ne mini baadomma, a ku maa da goon gberɔ. A na a n kunɔnu mɔ a n nen sɔm kowo bii kurɔmii nini swīi a n laakari sāa mi ba gēemɔ. ⁹ Na maa nen sɔm kowobu sɔɔwa na nee, bu ku nun baba. Nim nɔru gā n nun mɔ, a doo a nɔ ben bwāa nin mi, mī sɔɔ ba nim take.

¹⁰ Saa ye sɔra Rutu u yiira kure u wiru tem girari u nee, amɔna na ka kīi geeru wa wunen mi, ne wi na sāa sɔɔ.

¹¹ Ma Boasi u nùn wisa u nee, sa nua ye a wunen dwaa mero kua saa min di wunen durɔ u gu, ka nge me a wunen baaba ka wunen mero deri, ka wunen tem ka sere maa wunen bweseru. Ma a na bɛsen bweseru sɔɔ te a ñ daa yē.

¹² N n men na, Gusunɔ Isireliban Yinni wi, win mi a na u ka nun kɔsu u nun yen dibu kɔsia mam mam ye a kua kpuron sɔ.

¹³ Saa yera Rutu u nee, nen yinni, na wa ma a man kīi geeru sɔɔsi. Domi a ka man gari kua, a nen nukuru yemiasia, ne wi na ñ wunen sɔm kowobun ɔɔɔ tura.

¹⁴ Sanam me ba dimɔ, Boasi u nùn sɔɔwa u nee, a susima a pɛɛ sua a sɔre kpee sɔɔ kpa a di.

* **1:20** Mara - Yisi ten tubusiana sosura. Naomi, yisi ten tubusiana, dobu.

Ma Rutu u sina sòm kowo ben bòkuo. Yera ba nùn dobi sònde wē u di. Ye u deba ma u sukum berua. ¹⁵ Yen biru, u seewa u ka dīanu kunonu ko. Ma Boasi u win sòm kowobu sōwa u nēē, i de u mam dīanu kunonu ko ka mi i ñ gā. I ku nùn yinari. ¹⁶ Kpa i dīa nòmusu gasu deri u ka wa u gura. I ku maa nùn wòkisi.

¹⁷ Yen dōma te, Rutu wi, u dīanu kunonu kuawa saa bururun di sere ka yokao. Domi ni u wa nin yari yi kuawa kilo tenan saka. ¹⁸ Yen biru, u yi sua u ka da yenuo u win dwaa mero sōsi ka sere maa dīa ni u din sukum, ma u ye kpuro win dwaa mero wi yiyia. ¹⁹ Yera win dwaa mero u nùn bikia u nēē, waran gberowa a dīa nini wa a kunonu kua me giso. Gusuno u yēro domaru kua wi u wunen bwisiku nini kua.

Ma Rutu u nùn wisa u nēē, Boasin gberowa u sɔmburu kua dōma te. ²⁰ Ma Naomi u nēē, Boasi wi, u sāawa besen dusi wi u ra sun tubi di. Yinni Gusuno wi u ra baadomma goribu ka wasobu durom kue, u nùn domaru kua.

²¹ Rutu u maa Naomi sōwa u nēē, durō wi, u mam man sōwa u nēē, na n da n wāa ka win sòm kowobu sere bu ka win dīa ni gē bu kpe.

²² Ma Naomi u nēē, ya wā. N n men na, a ku ra maa da goon gberō. A doo a ka win sòm kowo tɔn kurō be swīina.

²³ Yera Rutu u ra n ka Boasin sòm kowo tɔn kurō be sɔmburu mɔ sere ba ka ben ɔsu ka alikama gā ba kpa. Adama Naomin miya u wāa u ka sɔmbu te daama.

Rutu u durō wa

3

¹ Sō teeru Naomi u win bigii kurō Rutu sōwa u nēē, na kon nun wāa yeru kua mi kaa wēra, kpa a n ka nuku dobu mō. ² Boasi win sòm kowo tɔn kurōbu a ra n swīi, u sāawa besen dusi. Wee tē, u koo da wōku te, u alikama sara doo soo yero. ³ Yen sō, a woburuo, kpa a wunen yāa geenu doke, kpa a tii turare yēka, kpa a nùn naamwē doo soo yeru mi. Adama a ku de durō wi, u nun tubu sere u ka di u nō u kpe. ⁴ Saa ye u da u kpuna, a mēerio mi u kpī. Yen biru, kpa a win bekuru gɔɔbia a kpuna win naasu gia. Saa yera u koo nun sō ye u kī a ko. ⁵ Ma Rutu u win dwaa mero sōwa u nēē, ye a man sōwa kpuro, yera kon ko.

⁶ Ma u seewa u da doo soo yeru mi, u kua nge me win dwaa mero wi, u nùn sōwa kpuro. ⁷ Ye u wa Boasi u di u kpa u nora, u da u kpuna mi win dīanu suba, saa yera Rutun tii u da sēē u durō win bekuru gɔɔbia u kpuna win naaso.

⁸ Ye n kua wōku suunu, yera Boasi u dom nanda u yēsa gōsia, ma u deema wee kurō goo u kpī win naaso. ⁹ Ma u bikia u nēē, wara mi.

Rutu nùn wisa u nēē, nena wunen yoo Rutu. A man yakio kpa n ko wunen kurō, domi wuna a ra man tubi di.

¹⁰ Ma Boasi u nēē, Yinni Gusuno u nun domaru kua nen bii kurōbu. Wunen bārəkini te a man sōsi mini, ta kere te a wunen dwaa mero kua. Domi a ñ aluwaasi goo kasu a sua wi u sāa sāaro, ñ kun me gobigii. ¹¹ Yen sō, nen bii kurōbu, a ku berum ko. Ye a bikia kpuro yera kon nun kua. Domi nen tɔmbu kpuro ba nua ma wunē kurō geowa. ¹² Geema, kon kpī n nun tubi di, adama goo wāa wi u sāa wunen duron mero bisi n nen mi turuku kere. ¹³ A kpuno mini wōku te. Sia bururu, ù n kī u nun tubi di, u koo yen gari ko. Adama ù n yina, sere ka Yinni Gusunan wāaru, nen tiiwa kon ye ko. N n men na, a kpuno mini sere sia.

¹⁴ Ma Rutu u kpuna gee Boasi u naasu tii sere n ka kua bururu. Adama tɔmbu bu ka nùn wa kpuro, u seewa. Yera Boasi u nùn sōwa u nēē, a ku de goo u nō ma tɔn kurō goo u na doo soo yeru mini. ¹⁵ Ma u maa Rutu sōwa u nēē, a wunen beku te a wukiri mi terio.

Ma u tu teria. Yera Boasi u nùn ɔ̄su kilo wəkura nɔ̄bu wisia u bəkua u nùn wē. Ma Rutu u gɔ̄sira u da wuuɔ̄. ¹⁶Saa ye u tura win dwaa mɛron mi, ma dwaa mero u nùn bikia u nɛɛ, wuna mi nɛn bii kurɔ̄bu?

Ma Rutu u nɛɛ, oo, nɛna.

Yen biru, u dwaa mero saaria ye Boasi u nùn kua. ¹⁷U nɛɛ, durɔ̄ wi, u nɛɛ, na n̄ gɔ̄sirɔ̄ wunen mi nɔ̄m dira. Yen sɔ̄na u man ɔ̄su kilo wəkura nɔ̄bu ye wē.

¹⁸Ma Naomi u nùn wisa u nɛɛ, a sinɔ̄ mini sɛɛ nɛn bii kurɔ̄bu sere su ka wa mɛ gari yi, yi koo ka wiru goora. Domi durɔ̄ win bwɛra kun kpunamɔ̄ ma n kun mɔ̄ u yi wiru go gisɔ̄.

Boasi u Rutu sua kurɔ̄

4

¹Bururu Boasi u da u sina wuun gb̄ara kɔ̄nnɔ̄wɔ̄ mi ba ra siri. Yera u win mero bisi goo wa u sarɔ̄. N deema win gariya u raa Rutu sɔ̄wa u nɛɛ, wiya u koo nùn yakia u tubi di. Ma u nùn soka u nɛɛ, waane, a na mini.

Ma u na u yɔ̄ra. ²Yera Boasi u wuun guro gurobu sɔ̄ tɔ̄mbu wəkuru soka, ma u nɛɛ, i sinɔ̄ mini. Ma ba sina. ³Saa yera u win mero bisi wi sɔ̄wa u nɛɛ, Naomi wi u wɔ̄ma saa Mɔ̄abun di u tem dɔ̄ramɔ̄ mɛ mu s̄a Elimɛlɛki bɛsɛn mero bisigum. ⁴Yen sɔ̄na na ḡru doke n nun ye nɔ̄sia. Kpa a mu yakia a tubi di wuugibu ka bɛsɛn guro gurobun wuswaaɔ̄. A kun maa mu yakiamɔ̄, a man s̄ kpa na n yɛ. Domi wunen biru goo sari wi koo mu yakia u tubi di ma n kun mɔ̄ nɛ.

Ma durɔ̄ wi, u nɛɛ, kon mu yakia.

⁵Yera Boasi u nùn sɔ̄wa u nɛɛ, dɔ̄ma te kaa mu yakia a tubi di, ka Rutu Mɔ̄abu Elimɛlɛkin biin gɔ̄mini sanna kaa menna a yakia a tubi di. Kpa Elimɛlɛkin ȳisiru tu ku ka gbi.

⁶Ma durɔ̄ wi, u nɛɛ, n̄ n mɛn na, na n̄ maa mu yakiamɔ̄. Domi ye na mɔ̄ nɛn tii ya koo ra kam ko. Yen s̄, na nun mu deria. A yakio a tubi di.

⁷N deema sanam mɛ, Isireliba sɔ̄, wi u ḡanu kɔ̄sinamɔ̄ ka goo, n̄ kun mɛ u ḡanu yakiamɔ̄, u ra win bara nɔ̄ teu potewa u wɔ̄nɔ̄ wē ga n ka s̄a seeda.

⁸Yera durɔ̄ wi, u Boasi sɔ̄wa u nɛɛ, a tem mɛ yakio. Ma u win bara nɔ̄ teu sua u nùn wē. ⁹Ma Boasi u wuun bukuro be, ka tɔ̄n be ba w̄a mi kpuro sɔ̄wa u nɛɛ, bɛɛya i s̄a nɛn seedagibu gisɔ̄, ma na Elimɛlɛki ka win bibu Kilioni ka Malonin ȳanu kpuro yakia saa Naomin min di na tubi di. ¹⁰Mɛya na maa Rutu Mɔ̄abu wi u s̄a Malonin gɔ̄mini yakia u kua nɛn kurɔ̄. Kpa Malonin tubi ye u deri yu ku ka kam ko. Kpa win ȳisiru tu ku gbi win bweseru sɔ̄ ka sere maa wuu gen̄i sɔ̄.

¹¹Ma guro guro be, ka tɔ̄n be ba w̄a mi, ba nɛɛ, mɛya sa s̄a wunen seedagibu. Yinni Gusunɔ̄ u de kurɔ̄ wi u duɔ̄ wunen yenuɔ̄ mi, u ko nge Raseli ka Lea. Domi be yiru yera ba Isirelin bweseru mara. Gusunɔ̄ u maa nun ko tɔ̄n boko kpa a ȳisiru yari Betelehemu ye sɔ̄ Efaratan bweseru sɔ̄. ¹²Kpa u de bii be kurɔ̄ wi, u koo nun maruan bweseru tu ko nge Perɛsin bweseru wi Tamaa u Yuda marua.

Boasin bweseru

¹³Yen biru, Boasi u Rutu yenu doke. Ma u ka nùn menna. Yinni Gusunɔ̄ u dera Rutu u gura sua, ma u bii tɔ̄n durɔ̄ mara. ¹⁴Ma tɔ̄n kurɔ̄bu ba Naomi sɔ̄wa ba nɛɛ, sa Yinni Gusunɔ̄ siara wi u dera a goo wa u nun yakia. Gusunɔ̄ u de u ȳisiru yari Isireliɔ̄. ¹⁵Wunen bigii kurɔ̄ wi, u bibu nɔ̄ba yiru kere be kaa n mɔ̄. Domi u nun k̄i too. Wee u nun bii tɔ̄n durɔ̄ marua wi u koo nun w̄a kpaaru wē. Kpa u nun nɔ̄ri wunen tɔ̄kɔ̄ru sɔ̄.

¹⁶ Ma u bii wi sua u taaru sɔndi u ka sɔɔsi ma u kua win tii tiigii. Yen biru, u nùn mwa u nɔɔrimɔ. ¹⁷ Yera Naomin kpaasibu ba nɛɛ, wee ba Naomi bii tɔn durɔ marua. Ma ba nùn yĩsiru kã Obɛdi. Wiya u seewa u Isai Dafidin tundo mara.

Dafidin sikadoba

¹⁸ Be ba sãa Perɛsin bweseru be wee. ¹⁹ Perɛsi u Hesironi mara. Ma Hesironi u seewa u Ramu mara. Ma Ramu u seewa u maa Aminadabu mara. ²⁰ Ma Aminadabu u seewa u Nasoni mara. Ye Nasoni u seewa, yera u Saamɔɔ mara. ²¹ Ma Saamɔɔ u seewa u Boasi mara. Ye Boasi u seewa ma u Obɛdi mara. ²² Ma Obɛdi u seewa u Isai mara. Ma Isai u maa seewa u Dafidi mara.

SAMUELIN TIRE GBIIKIRU

Tire teni ta sun sɔɔmɔ nge me kparoba ka nɔru kua ma banda torua Isireliban suunu sɔɔ. Ta sun sɔɔmɔ nge me Samueli u win sɔmburu koosina. Wiya u Sɔɔlu Isireliban sina boko gbiikoo bandu wɛ.

Tire te, ta maa sun sɔɔmɔ ye Sɔɔlu wi, u kua. U mem nɔɔbu sariru kua, u Gusunɔn arukawani kusia. Ma u kua sunɔ kɔso. Ye Gusunɔ u wa me, yera u Dafidi gɔsa u swi bandu sɔɔ, Sɔɔlun ayero.

Tire ten kpunaa

1. Samuelin waati, wiru 1n di sere wiru 7.
2. Sɔɔlu u bandu di Isireliba sɔɔ, wiru 8n di sere wiru 15.
3. Gusunɔ u Sɔɔlu biru kisi, ma u Dafidi gɔsa, wiru 16n di sere wiru 31.

Elikana ka wigibu Silo

¹ Durɔ goo u waa Efaraimun bweseru sɔɔ, win yisira Elikana. Win wuuwa Ramataimu Sofimu, Efaraimun guunun bera gia. U saaawa Yerohamun bii. N deema Sufuwa u Tohu mara. Tohu u Elihu mara. Ma Elihu u Yerohamu wi mara. ² Elikana wi, u kurɔbu yiru mɔ. Gbiikoon yisira Hana, yirusen yisira Penina. Ma Penina u bibu mara adama Hana u n bii marure.

³ Wɔɔ baagere durɔ wi, u ra win wuu deriwa u da Siloɔ u Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni sã, kpa u yakuru ko mi, mi Elin bibu yiru Hofini ka Finesi ba waa be ba saa Yinni Gusunɔn yaku kowobu. ⁴ Elikana u n yakuru kua, u ra Penina ka maa win bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ben yaku yaa wewa. ⁵ Adama Hanagia u ra de ya n kpɔaru bo. Domi u nɔn ki baa me Yinni Gusunɔ u nɔn kua wiro. ⁶ Adama win nisi u ra n nɔn nɔɔ kuurimɔwa win wiro ten saabu. ⁷ Meya u ra nɔn kue wɔɔ baagere. Hana u n tura Yinni Gusunɔn saa yeru mi, win nisi u ra nɔn nɔɔ kuuriwa sere u swi, kpa u kun di. ⁸ Kpa win durɔ Elikana u nɔn bikia u nee, Hana, mba n kua a ka sumɔ. Mban sɔna a n dimɔ. Mba n kua wunen nuki ra n ka sankire. Ne ka wunen waaasinaa ya n kere bii tɔn durɔbu wɔkuru?

Hanan kanaru

⁹⁻¹¹ Sɔɔ teeru ye ba di ba kpa, yera Hana u seewa ka nuku sankira bakanu u da u Yinni Gusunɔ kanamɔ ka swi. U nɔɔ mwɛeru kua ka bori u nee, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, a de a ne wunen yoon nɔni swaaruru wa, kpa a man yaaya, a ku man duari. A n man bii tɔn durɔ ka, kon de u n saa wunegii win waaaru kpuro sɔɔ. Meya kɔɔ ga n win wiru babamɔ baa nɔn teeru. N deema Eli wi u saa yaku kowo tɔnwero u sɔ kitarɔ Yinni Gusunɔn saa yerun kɔnnɔwɔ.

¹² Nge me Hana u kana te mɔ kpeetim sari, yera Eli u win nɔɔ mɛera tii. ¹³ Hana u gari mɔwa gɔrua, win nɔɔ ga mɔ sumi sumi, adama u n gari gerua u yare goo u nɔ. Yen sɔna Eli u tamaa tama u nɔra too. ¹⁴ Ma u nɔn sɔɔwa u nee, sere domma kaa de tam mu n nun goomɔ. A wunen tam nɔru bi derio.

¹⁵ Hana u nɔn wisa u nee, n n me, yinni. Na n tam gam nɔra. Ne tɔn kurɔ nuku sankiranugiiwa. Nen gɔrun gariya na Yinni Gusunɔ sɔmɔ. ¹⁶ A ku ne wunen bii garisi nge bii kam. Nen nuku sankira bakanun saabuwa na kanaru mɔ sere ka tɛ.

¹⁷ Saa yera Eli u nɔn wurari u nee, a doo ka alafia kpa Isireliban Yinni u nun wɛ ye a nɔn bikia.

¹⁸ Ma Hana u nɔn nɔɔ kana u nee, a ka man wunen nɔnu geu mɛerio. Ma u doona. U da u di. U n maa mɔrua.

¹⁹ Ma ba seewa buru buru yellu ba Yinni Gusunō sāwa ba sere swaa wōri ba sīa ben wuuō Ramāō.

Samuelin marubu

ka win tusiaru

Elikana u ka Hana mēna, ma Gusunō u Hanan kanaru mwa. ²⁰ Sanam dōo sanam wee, Hana u gura sua u bii tōn durō mara. U nūn yīsiru kā Samueli u nēē, domi na nūn nōna kuawa Yinni Gusunōn mi.

²¹ Ye wōō ga kpam wurama, Elikana u seewa ka win yēnugibu kpuro, ba dōo bu ka wōō ka wōōn yākuru ko Yinni Gusunōn sāa yerō kpa u ka win nōō mwēeru yibia. ²² Adama Hana u n de. U win durō sōōwawa u nēē, n kua ū n bii wi bōm kara, yera u koo ka nūn da kpa bu nūn Yinni Gusunō tusia kpa u nūn deri mi, sere ka baadommaō.

²³ Win durō Elikana u nūn wisa u nēē, a koowo nge mē n wā wunēn nōni sōō. A sinō sere à n bii wi bōm kara kpa Yinni Gusunō u de wunēn gari yi koorā.

Ma kurō wi, u sina u win bii bōm kēmō sere u ra ka nūn bōm kara.

²⁴ Ye u nūn bōm mē kara u kpa, ye ba maa wōō ka wōōn yākuru dōō, ma u ka nūn da ka naa kineru wōō itagiru ka som saaki kpiriru ka tam bwāa teeru. Yera u ka da Silo mi, Yinni Gusunōn sāa yerō. Sanam mē, bii wi, u n kpā. ²⁵ Ba naa kine te saka, ma ba ka bii wi da Elin mi. ²⁶ Ma Hana u gerua u nēē, nēn yinni, a man gafara kuo. Sere ka wunēn wāaru, nēna kurō wi u dōma te yōra wunēn bōkuō mini, u kanaru kua Yinni Gusunōn mi. ²⁷ Bii winiwa na kana, ma Yinni Gusunō u nēn kanaru mwa u man nūn kā. ²⁸ Yen sōna na kī n nūn Yinni Gusunō wē kpa u n sāa wigii win wāaru kpuro sōō ma ba yiira ba Yinni Gusunō sāwa.

Hanan siarabu

2

¹ Hana u Gusunō siara u nēē, nēn gōru ga dora ye Yinni Gusunō u man kuan sō. Nēn nukura do win faaban sō.

Wee na dam kua.

Na nūn siaramō nēn yiberēban wuswaaō.

² Yinni Gusunō turowa u deere.

U sāawa nge kpee baa mi na ra kuke.

Wi turowa u sāa Gusunō.

³ I kun da n maa tii siaramō.

I ku de tii sua gari yi yari bēen nōsun di.

Domi Gusunō u sāawa Yinni wi u kpuro yē.

Wiya u ra tōnun daa wēeri.

⁴ Wiya u dera tabu kowo damgibun tēma bōōkira.

Ma dam sarirugiba dam kua.

⁵ Be ba raa deburu mō,

bera ba tē sōmburu kasu

bu ka dīanu wa.

Be gōōra raa mō,

beya ba tē wēre.

Wīro u mara bibu nōōba yiru.

Adama wi u raa bii dabinu mara

u tia wi turo.

⁶ Yinni Gusunōwa u ra de tōnu u gbi.

Wiya u ra maa de u n wā.

Wiya u ra de u da gōriō.

Wi turo wiya u ra maa nùn yare min di.

⁷Yinni Gusunōn min diya

yāaru ka arumani ya ra nē.

U ra goo taare temō,

kpa u goo wōlle sua.

⁸U ra wōnwōndo seeye tem di.

Kpa u wi ba gēma wōlle sua.

U ra bu sinasie ka sina bibu sannu

kpa bu ko bēeregibu.

Wiya u handunian kpēekpēeku swī.

Gen wōllōwa u ye sōndi.

⁹U koo win bōrōkiniban sanu sanusu kōsu.

Adama u koo de tōn kōsobu

bu kam ko yam wōkurō.

Domi goo sari wi u koo nasara wa

ka win tiin dam.

¹⁰Yinni Gusunō u koo win yiberēba kōsuku

muku muku ka guru kpenu.

U koo handunia kpuro siri.

U koo wi u gōsa ko sunō,

kpa u nùn dam wē.

¹¹Yen biru Elikana u wura win wuuō Ramaō. Adama Samueli u sina yāku kowo Elin mi, u ka Yinni Gusunōn sōmburu mō.

Elin bii tōn durōbu

¹²Elin bii tōn durōbu ba sāawa bii kamba. Ba ñ Yinni Gusunō nasie. ¹³Baa me ba sāa yāku kowobu, wee ye ba ra ko. Goo ù n yākuru na, ma ba ten yaa yikumō, yāku kowon sōm kowo u ra ka win sii kaato donnu itaguu nēwa, ¹⁴kpa u gu kpēe wekerō. Ye ga sōka kpuro, yera ya ra ko yāku kowogia. Mesuma ba ra Isireliba kpuro kue be ba yākuru na Siloō.

¹⁵Gasō, bu sere yaa gum dōō doke Yinni Gusunōn sō, yāku kowon sōm kowo u ra nēwa u durō wi u ka yāku te na sō u nēē, a man yāku kowon yaa wēēma u winyam wō. Domi u ñ yaa yikura mwaamō wunen nōman di. Yaa gōma u kī.

¹⁶Durō wi, ù n nùn sōōwa u nēē, a de bu yaa gum dōō doke gina nge me wooda ya gerua, bā n kpa, kpa a sua mēn nōō a kī, sanam meya yāku kowon sōm kowo wi, u ra nēē, aawo, a man ye wēēyo tēn tē, ñ kun me, kon mwa ka dam.

¹⁷Nge meya ba yāku ni ba ra Yinni Gusunō kuen bēere kawa. Ma ya kua durum baka win wuswaaō.

¹⁸Samueli u sōmburu mō Yinni Gusunōn sāa yerō. U sāawa bii piibu ma ba nùn yāku kowon yaberu kua ka wēē dangii u sebua.

Yinni Gusunō u Elikana

ka Hana domaru kua

¹⁹Meya maa wōō baagere Samuelin mero u ra n nùn yabe piibu kuamme u ka na bā n yākuru sisi ka win durō. ²⁰Kpa Eli u Elikana ka win kurō Hana domaru kua u nēē, Yinni Gusunō u de kurō wi, u ka nun bii dabinu ma, kpa bu ko Samueli wi i Yinni Gusunō wēn kōsire.

Yen biru kpa Elikana ka Hana bu gōsira ben wuuō. ²¹Ma Yinni Gusunō u Hana domaru kua. U maa bibu mara tōn durōbu ita, tōn kurōbu yiru.

Samueli u maa kpēamō Yinni Gusunōn wuswaaō.

Eli ka win bii tōn durōbu

²² Eli u təkō kua gem gem ma u nua ye win bii tən durōbu ba Isireliba kuammε kpuro ka nge mε ba ra ka kurōbu kpunε be ba sōmburu mō Yinni Gusunən sāa yerun kōnnōwō. ²³ Ma u bu bikia u nεε, amōna i ka daa yenin bweseru mō, domi tōmbu kpurowa ba man bεen daa kōsan gari sōmō. ²⁴ I ku maa ko mε, bεε nēn bibu. Bεen labaari ye na nōomō ya n wā. Domi i dera Yinni Gusunən tōmba durum mō. ²⁵ Goo ù n win winsim torari, Gusunōwa u koo nùn yen suuru kana, adama goo ù n Yinni Gusunō torari, wara u koo nùn suuru kana.

Ka mε, ba n ben tundon gere ye nua, domi Yinni Gusunō u sōuru kpa kō u ka bu go.

²⁶ Adama Samueli u kpēamō ma Yinni Gusunō u ka nùn nōnu geu mēera. Mēya maa tōmbun tii.

Gari yi Gusunō u gerua

Elin bweserun sō

²⁷ Gusunən sōmō goo u na Elin mi, u nεε, amēniwa Yinni Gusunō u gerua u nεε, saa ye wunen baababa ba wāa Egibitiō ba yoru dimō Egibiti sunən mi, u bu win tii sōosi kpasasa. ²⁸ Ma u wunen baaba Aroni gōsa Isireliban bweseru kpuro sōo u ka ko win yāku kowo kpa u n da nùn yākunu kue, u turare dōo doke, kpa u n da Isireliba bikiaru kue wi Yinni Gusunən mi. U mam wi ka win yenugibu Isireliban yāku yaan sukum yōlla kua bu di. ²⁹ Mba n kua i ka win yākunu kam mēera mε, ka kēε ni u yiire bu ka na win sāa yerō. Mban sōna i win tōmbu Isireliban yākunun yaa gumgia dimō i bōriamō. Amōna a ka wunen bibu bεεrε wēēmō n kere wi. ³⁰ Yen sō, u nεε, wiya u raa gerua ma wunen yenu ka wunen baaban yenugibu ba koo ko win yāku kowobu sere ka baadommaō. Adama tē u gerua u nεε, ya n maa koorō mε, domi be ba nùn bεεrε wēēmō, beya u koo bεεrε wē. Be ba kun nùn gara, beya u n garisimō. ³¹ Wee, sanam sisi mē sōo u koo wunen dam sura ka maa wunen baaban yenun dam, kpa goo u ku maa tōkō ko wunen bweserō. ³² Goo koo ko wunen kōsire win sāa yerō. Isireli be ba tie ba koo durom wa adama wunen bweseru sōo goo kun maa tōkō mō. ³³ Ba koo gbiwa tabu sōo. Baa ù n goo deri u waamō ye ba mō win sāa yerō, u ko n nisinu mōwa kpa u n nuki sankire.

³⁴ Yeniwa ya koo ko nēn garin yīreru wunε sōo. Wunen bibu yiru ye, Hofini ka Finēesi, ba koo gbi sannu sōo teerun sōo. ³⁵ Na kon yāku kowo naanegii goo seeya wi u koo nēn kīru ko nge mε na gōru doke, kpa win bweseru tu ko yāku kowobu sere ka baadommaō sunō wi na gōsan wuswaao. ³⁶ Goo ù n tiara wunen bweserō u koo da u yēro wiru kpīyawa gobi fiikon sō, n kun mε dīanun sō, kpa u gere u nεε, a suuru koowo, a de n ko yāku kowo goon sōm kowo kpa na n da dīanu fiiko wa n di.

3

¹ Samueli, bii aluwaasi wi, u wāa u Yinni Gusunən sōmburu mō Elin wuswaao.

Yinni Gusunō u Samueli kure

Saa ye sōo, daa daakawa Yinni Gusunō u ra ka tōnu gari ko, kpa u bu kure kāsiru sōo gasō ga gasō tōna.

² N deema saa ye sōo, Elin nōni dam dwiiyama. U ku ra maa yam wa sāa sāa. Sōo teeru, u kpī win kpīn yerō sāa yerō, ³ Samueli u maa kpī Gusunən woodan kpakororun bōkuo. Saa ye, fitila ga gina sōre. ⁴ Yera Yinni Gusunō u Samueli soka ma u wura. ⁵ Ma u duka da Elin mi, u nεε, nε wee.

Eli u nɛɛ, amɔna.

U nɛɛ, na nua a man sokawa.

Ma Eli u nɛɛ, na ñ nun soka, a wuro wunen kpin yerɔ.

Ma u wura u kpuna. ⁶ Yinni Gusunɔ u maa nùn soka u nɛɛ, Samueli, Samueli.

Ma u seewa u da Elin mi, u nɛɛ, nɛ wee. Na nua a man sokuwa.

Eli u nɛɛ, na ñ nun soka, nɛn bii. A doo a kpuna.

⁷ N deema Samueli u ñ Yinni Gusunɔn nɔɔ tuba domi u ñ gu nɔɔre.

⁸ Yinni Gusunɔ u maa nùn soka nɔn itase. Ma u seewa u da Elin mi, u nɛɛ, nɛ wee, domi na nua a man soka.

Ma Eli u tuba ma Yinni Gusunɔwa u bii wi soku. ⁹ Yen sɔna u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a doo a kpuna. Bâ n kpam nun soka a geruo a nɛɛ, wunɛ win sɔm kowo a nɔɔmɔ, u geruo.

Ma Samueli u da u kpuna win kpin yerɔ.

¹⁰ Yinni Gusunɔ u nùn susi ma u nùn soka nge mɛ u raa kua. U nɛɛ, Samueli, Samueli.

Saa yera Samueli u wura u nɛɛ, nɛ wunen sɔm kowo, na nɔɔmɔ, a geruo.

¹¹ Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, wee, kon gâa kɔsunu ko Isireliban suunu sɔɔ. Tɔn be ba ye nua kpuro ba koo gɔma dwiiya. ¹² Tɔɔ te sɔɔra kon de ye kpuro yu kooru mam mam ye na gerua Elin yɛnun sɔ. ¹³ Domi Eli u yɛ ma win biba bɔrin kookoosu mɔ, u ñ maa bu gerusi. Yen sɔna na bɔrua na nɛɛ, kon win yenugibu sɛyasia sere ka baadomɔa ben daa kɔsan sɔ. ¹⁴ Yâkuru garu sari te ba koo maa ko n ka bu suuru kua.

¹⁵ Samueli u kpuna sere n ka kua sisiru. Ma u sâa yerun gamboba kenia. Adama u ñ kâka u Eli kâsi ten gari yi sɔ. ¹⁶ Saa ye sɔɔra Eli u nùn soka u nɛɛ, Samueli, nɛn bii.

Ma Samueli u wura u nɛɛ, nɛ wee.

¹⁷ Eli u gerua u nɛɛ, mba Yinni Gusunɔ u nun sɔɔwa. A suuru koowo, a ku man yi berua. Gusunɔwa u koo nun sɛyasia à kun man ye kpuro sɔɔwa.

¹⁸ Ma Samueli u nùn gari yi kpuro saaria. U ñ nùn yin gɛɛ berue. Ma Eli u nɛɛ, Gusunɔ wiya Yinni. U koowo nge mɛ n weene win nɔni sɔɔ.

¹⁹ Ma Samueli u kpɛamɔ. Yinni Gusunɔ u wâa ka wi. U ñ maa dere Samuelin gari yi kam wari, baa yin tia. ²⁰ Isireliba kpuro saa Danun di sɔɔ yɛsan nɔm geu gia sere n ka da Beri Sebã sɔɔ yɛsan nɔm dwareu gia ba gia ma Gusunɔwa u Samueli kua win sɔmɔ ka gem. ²¹ Yinni Gusunɔ u ra n tii sɔɔsimɔ Siloɔ mi u Samueli kure u ka nùn gari kua.

4

¹ Ma Isireliba kpuro ba Samuelin gari nua.

Filisitiba ba Yinni Gusunɔn

woodan kpakororu mwa

Sɔɔ teeru Isireliba ba yara bu ka Filisitiba tabu wari ma ba ben sansani gira Ebɛni Esɛɛn bɔkuɔ. Filisiti be, ba maa wâa Afɛki gia. ² Miya ba ben tabu teria ba dɔɔ bu ka Isireliba yinna. Saa yɛ sɔɔ ba sannɔ wariina ma Filisitiba ba Isireliba kamia ba bu go dabi dabinu nge tambu nɔrɔbun suba nnɛn saka (4.000) tabu gberu mi. ³ Ye Isireliba ba wura ben sansani, yera ben guro gurobu ba gerua ba nɛɛ, mba n kua gisɔ, Gusunɔ u ka dera Filisitiba ba sun kamia. I de su da su Gusunɔn woodan kpakororu tama Silon di ta n wâa bɛsɛn suunu sɔɔ, kpa tu sun wɔra bɛsɛn yiberɛban nɔman di.

⁴ Ma tɔn be, ba gabu gɔra Siloɔ, ma ba ka bu Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin woodan kpakoro te naa. Ten wɔllɔwa Yinni Gusunɔ u ra tii sɔɔsi wɔllun

kōsobun weenasibun suunu sɔɔ. Ma Elin bii tɔn durɔbu yiru, Hofini ka Finɛsi ba kpakoro te yōsirima. ⁵ Sanam mɛ ba ka kpakoro te tura Isireliban sansani mi, ma be kpuro ba seewa ba kuuki mɔ sere tem mu yīrimo.

⁶ Ye Filisitiba ba wure ni nua, ba nɛɛ, mban sōna Heberu be, ba wure mɛ, ben sansaniɔ.

⁷ Ma ba ra nua ma Yinni Gusunɔn woodan kpakorora ta tunuma mi. Yera berum bu mwa ba nɛɛ, Gusunɔ u dua Heberuban sansaniɔ. Gbera sun di. Yenin bweseru raa sari. ⁸ Gbera sun di. Wara koo sun wɔra Gusunɔ damgii winin nɔman di. Wiya u Egibitigibu nɔni swāa bwese bweseka doke sere ka ghaburɔ. ⁹ Yen sɔ, i wɔrugɔru koowo kpa i tɔn durɔ kom sōsɔsi, bɛɛ Filisitiba, kpa i ku ra ko ben yobu, nge mɛ ba raa gasɔ kua bɛɛn yobu. I tɔn durɔ kom sōsɔsio kpa i ka bu sanna.

¹⁰ Ma Filisitiba ba Isireliba tabu wɔri ba kamia. Yera Isireli be kpuro ba duki sua. Ben baawure dɔɔ win kuru gia. Ben be ba gu taa bi sɔɔ dɔma te, ba kuawa tɔnu nɔrɔbun suba tɛna (30.000). ¹¹ Ma Filisitiba ba Gusunɔn woodan kpakororu mwa. Miya Elin bii tɔn durɔbu yiru ye, Hofini ka Finɛsi ba gu.

Eli ka Finɛsin kurɔn gɔɔ

¹² Dɔma tera, durɔ goo wi u sāa Bɛnyamɛɛn bweseru u duka yara tabu sansani min di u da Siloɔ. N deema u win yaberu gɛɛka u tua wisi win wirɔ u ka win nuku sankiranu sōsɔsi. ¹³⁻¹⁵ Ma u dua wuuɔ u wuugibu tabun labaari sōɔwa. Ma wuu giru ge kpurɔn tɔmba seewa ba wuri mɔ. N deema Eli u tɔkɔ kua u wɔɔ wunɔbu yiru sari mɔ. Win nɔni kun dam mɔ. U n maa yam waamɔ sāa sāa. Saa ye, u sɔ kitarɔ u swaa mɛɛra, domi win bwɛra kun kpunɛ Gusunɔn woodan kpakoro ten sɔ. Ye u wuri yi nua, ma u nɛɛ, mban sōna ba wuri mɔ mɛ. Ma durɔ wi, u duka da win mi, u ka nɔn sɔ ye n koorɔ. ¹⁶ Ma u nɔn sōɔwa u nɛɛ, na weewa tabu gherun di. Gisara na yarima min di.

Ma Eli u nɔn bikia u nɛɛ, amɔna n kua, nɛn bii.

¹⁷ Ma u wisa u nɛɛ, Isireliba ba duki sua Filisitiban wuswaan di. Tɔn be ba go mi ba dabi. Mɛya maa wunen bibu yiru ye, Hofini ka Finɛsi, ba gu. Ma Filisitiba ba Yinni Gusunɔn woodan kpakororu mwa.

¹⁸ Saa yɛ sɔɔ Eli u nua ba Gusunɔn woodan kpakororu mwa, yera u wɔruma win kitarun di gbaru gbara gambon bɔkuɔ. Win wīi suma bɔra ma u gu, domi u tɔkɔ kua, u maa kpā. Wɔɔ weeruwa Eli wi, u kua Isireliban kparɔ.

¹⁹ Saa ye sɔɔ, Elin bii Finɛsin kurɔ u gura mɔ. Win marubu maa turuku kua. Saa ye u nua ba Gusunɔn woodan kpakororu mwa, win dwaa tundo u maa gu, ka win durɔn tii, yera win nukura wuriribu torua, ma u yiira u mara. ²⁰ Yen biru u gɔɔ dɔɔ. Ye u wasikiramɔ, be ba nɔn yōre saa ye u yiire, ba nɔn sōɔwa ba nɛɛ, a ku berum ko, wee, a bii tɔn durɔ mara.

Adama u nɔ ben gari wure. U bu atafiiru kua. ²¹ Ma u bii wi yīsiru kɔ Ikabɔdu. Yisi ten tubusiana, Gusunɔ kun maa wāa Isireliban suunu sɔɔ. U nɔn soka mɛ, yɛn sɔ ba bu Yinni Gusunɔn woodan kpakororu mwaari ka maa win dwaa tundo ka win durɔn gɔɔn sɔ. ²² Ma u nɛɛ, Gusunɔ kun maa wāa Isireliban suunu sɔɔ. Domi yiberɛba ba win woodan kpakororu mwa.

Gusunɔn woodan kpakororu

Filisitiban mi

5

¹ Filisitiba ba Gusunɔn woodan kpakoro te sua saa Ebɛni Eɛɛɛn di ba ka da Asidɔduɔ, ² ba tu duusia ben būu Dagonin dirɔ ba yi temɔ win bɔkuɔ. ³ Ye n kua sisiru Asidɔdugibu ba seewa buru buru yellu ba deema wee, ben būu wi,

u wɔrumɛ u kibari Yinni Gusunɔn woodan kpakororun wuswaaɔ. Ma ba nɔn seeya ba kpam wesia win ayerɔ. ⁴ Sisiru ba maa seewa buru buru yellu ba deema wee, bɔu wi, u wɔrumɛ u kibari Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten wuswaaɔ, ma win wiru ka nɔma kpuro ya bɔtikire ya yii dii kɔnnɔwɔ. Win kuseru tɔnawa ta tie. ⁵ Yen sɔna Dagonin yaku kowobu ka be ba ra du win dirɔ bu ka nɔn sɔ kpuro Asidɔduɔ, ba ku ra maa dii kɔnnɔ gen deedeeru taare sere ka gisɔn gisɔ.

⁶ Ma Yinni Gusunɔ u Asidɔdugibu ka ben baru kpaanugibu kpuro nɔmu doke u bu bwisinu wisi u dera ba nɔni swāaru wa. ⁷ Saa ye Asidɔdugibu ba deema mɛya n sɔa, ma ba nɛɛ, sa n maa Isireliban Yinnin woodan kpakororu yimɔ besen mini domi u sun nɔmu doke ka mam besen bɔu Dagonin tiɔ. ⁸ Ma ba gɔra baama kpuro mi Filisitiban sinamba wāa. Ba na ba menna ba wesiana ba nɛɛ, amɔna sa ko ka Isireliban Yinnin woodan kpakoro te.

Yera ba nɛɛ, i de su ka tu da Gatiɔ.

Ma ba tu sua ba ka da mi. ⁹ Ye ba ka tu tura wuu gen mi, Yinni Gusunɔ u maa wuu gegibu nɔmu doke sere wuu ge, ga burisina. Gen tɔn durɔbu saa bukurobun min di, sere ka bibɔ, ba bwisinu barawa. ¹⁰ Yen sɔna ba ka maa kpakoro te da Ekoronɔ. Ye ba ka tu wuu dua, yera Ekoronigiba wuri wura ba nɛɛ, wee, ba ka sun Isireliban Yinnin woodan kpakoro te naawa bu ka sun go besɛ kpuro.

¹¹ Ma ba gɔra Filisitiban sinambu kpuron mi, ba bu menna ba nɛɛ, i de bu ka Isireliban Yinnin kpakoro te wura ten ayerɔ kpa tu ku sun go tu kpe.

Domi wuu ge kpuro ga burisina gɔɔn berum sɔ, yɛn sɔ Gusunɔ u bu nɔmu doke gem gem. ¹² Wuu gen tɔn durɔ be ba n gu, bwisinu bu wisiwa kpuro sere ben wuri yi wɔllu girari.

Filisitiba ba kpakoro te wesia

6

¹ Yinni Gusunɔn woodan kpakorora wāawa Filisitiban temɔ suru nɔɔba yiru. ² Ma Filisitiba ba ben yaku kowobu ka ben sɔrobu soka ba bu bikia ba nɛɛ, amɔna sa ko ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te ko. I sun sɔɔwɔ nge mɛ sa ko koosina su ka tu wesia Isireliban mi.

³ Ma ba bu sɔɔwa ba nɛɛ, i n Isireliban Yinnin kpakoro te wesiamɔ, i ku ra tu wesia kam dirum, adama baa n n mɛren na, i suuru kanabun kɛnu wɛɛyɔ, i ka bɛkura, kpa i gia yɛn sɔ u bɛɛ nɔmu doke sere ka tɛ.

⁴ Ma Filisitiba ba nɛɛ, kɛɛ nirà sa ko wɛ su ka suuru kana.

Ma ba bu sɔɔwa ba nɛɛ, i bwisinun weenasinu koowo wasi nɔɔbu ka maa gunɔnun weenasinu wasi nɔɔbu, ye kpuro ka wura, nge mɛ bɛɛ Filisitiban sinamba geeru nɛ, yɛn sɔ bara tee tera ta bɛɛ mwa ka bɛɛn sinambu. ⁵ Yen sɔna i ko i bwisinun weenasinu ko ka gunɔ ni nu tem sankumɔn weenasinu, kpa i Isireliban Yinni bɛɛɛ wɛ. Sɔrɔkudo u koo win nɔman bunum kawa u bɛɛ wahala wunari bɛɛ ka bɛɛn bɔnu ka bɛɛn tem min di. ⁶ N n mɛn na, i ku bɛɛn gɔru bɔbiasia nge mɛ Egibitigibu ka ben sunɔ ba kua. I yaayo nge mɛ Gusunɔ u bu kua sanam mɛ ba n Isireliba yɔsu ba doonɛ. ⁷ Yen sɔ, i naa kɛkɛ kpa koowo tɛ, kpa i naa mɛrobu tama yiru yi yi binu bom kɛmɔ yi ba kun sugu dɔkere kpa i yi sɔri kɛkɛ ye sɔɔ, kpa i ka yin binu da yenuɔ. ⁸ Kpa i Yinni Gusunɔn kpakoro te sua i sɔndi kɛkɛ ye sɔɔ, kpa i wuran yabu ye i nɔn kua mi sua i doke kpakororu garu sɔɔ i yi tɛɔnɔn bɔkuɔ, kpa i nɛɛ yi yɔsu yi doona ka yin tii. ⁹ Sanam mɛ yi doonɔ, i n yi mɛɛra. Yi n dɔɔ Bɛti Semɛsi gia Isireliban tem nɔɔ bura yerɔ, i n yɛ

ma Yinni Gusunəwa u sun kōsa yeni kua. Adama yi kun kue me, sanam meya i ko i gia ma n n win noma ya sun so, ya yen naaru nawa.

¹⁰Ma durə be, ba kua me. Ba naa mero bu yiru ye kasu ba yi sori naa keke ye so, ma ba yin binu kenusi yenu. ¹¹Ma ba ka Yinni Gusunən kpakoro te na ba yi keke ye so, ka kpakoro tē so bwisinu ka gunənun weenasinu wāa mi.

¹²Ma nēe yi, yi yande doona Beti Semesin swaa tururu. Yi sumə yi ka swaa ye swi, yi dōo soru sorum me, yi n gam gere. Ma Filisitiban sinamba yi swi dandankuru ba ka dōo sere Beti Semesio, Isireliban tem nōo bura yer. ¹³N deema Beti Semesigibu ba ben alikama gēmō wəwaa. Ye ba nani seeya, yera ba woodan kpakoro te wa, ma ba nuku dobu wəri.

¹⁴⁻¹⁵Ma naa keke ye, ya dua Yosue Beti Semesigiin gber, ya yōra mi. Wee kpee bakaru gara wāa mi. Ma Lefiba ba na ba Yinni Gusunən woodan kpakoro te sua keke yen di ka sere maa kpakoro te ta wuran yabu yeba m, ma ba ye kpuro yi kpee baka ten wəll. Ma ba keke yen dāa besuka ba ka naa mero be Yinni Gusunə yāku dōo mwaararugiru kua. Ma ba maa siarabun yākunu kua dāma te. ¹⁶Ye Filisitiban sinambu nōobu be, ba wa me, yera ba gosira Ekoroni dāma te.

¹⁷Bwisinun weenasii ni Filisitiba ba kua ka wura ba Yinni Gusunə wē ben durum s, ba nu kuawa wuu sinin s, Asidodu ka Gasa ka Asikaloni ka Gati ka maa Ekoroni. ¹⁸Gunənun weenasii ni ba kua ka wura, nin geera maa kuawa nge me Filisitiban sinambu nōobu yen wusu ne si su gbāraru m ka si su kun m. Kpee baka tēn wəll ba kpakoro te yi, ta wāawa Yosue Beti Semesigiin gber, ta sāa seeda sere ka gison giso.

¹⁹Yinni Gusunə u maa Beti Semesigibu gabu go domi ba win kpakoro ten so w mēera. Be u go mi, ben geera kuawa tōnu wata ka wəkuru. Ma be ba tie ba nōogiru sua ba gōo swi yēn s Yinni Gusunə u ben dabinu go.

²⁰Ma Beti Semesigibu ba nēe, wara u koo yōra Yinni Gusunən wuswaa, domi u dēere. Nge weren miya kpakoro te, ta koo da tā n yara besen min di.

²¹Ma ba sōmabu gōra Yarimun wuugibun mi, ba nēe, Filisitiba ba ka Yinni Gusunən woodan kpakoro te wurama mini. I na i tu sua i ka da bēen mi.

7

¹Ma Yarimun wuugiba na ba kpakoro te sua ba ka da Abinadabun yenu guuru wəll. Ma ba win bii Eleasaa wuna nēnem u ka kpakoro te kōsu.

Samueli u Isireliba kpare

²Saa min di Yinni Gusunən kpakoro te, ta wāa Yarimun wuu mi, ya te ya kuawa wōo yendu. Ma Isireliba kpuro ba Yinni Gusunə kasu.

³Ma Samueli u bu sōowa u nēe, i n yē i gosirawa Yinni Gusunən mi, ka bēen gōru kpuro, i būu wi ba mō Asitaaten bwārōkunu wunō bēen suunu so n di, ka ni nu tie, kpa i bēen gōrusu Yinni Gusunə wē i wi turo sā. U koo bēe faaba ko Filisitiban nōman di.

⁴Ma Isireliba ba būu ni ba mō Asitaate ka Baali kpuro wuna ben suunu so n di, ba Gusunə sāmō wi turo. ⁵Ma Samueli u nēe, Isireliba kpuro bu mennama Misipā, kpa u Yinni Gusunə suuru kana ben s.

⁶Ma ba menna Misipa mi, ba nōo bōkua ba gerua ba nēe, sa Yinni Gusunə tora. Ma ba nim taka ba mu yēka win sāa yer bu ka sōsi ma ba tii wē. Yen tōo te, be kpuro ba wura ma Samueli sāa ben kparo.

⁷Ye Filisitiba ba nua ma Isireliba ba menna Misipā, yera ben sinamba bu daawa. Saa ye Isireliba ba ben baaru nua, ma ba nanda ben s. ⁸Ma ba Samueli

sɔɔwa ba nɛɛ, a ku mari, a n da sun Gusunɔ bɛsɛn Yinni sokue u sun faaba ko Filisitiban nɔman di.

⁹ Ma Samuɛli u yāa kineru sua te ta bom nɔrumɔ u ka tu Yinni Gusunɔ yāku dɔɔ mwaararugiru kua. U maa nùn kana Isireliban sɔ, ma u nùn wurari.

¹⁰ Saa ye Samuɛli u yāku te mɔ mi, saa yera Filisitiba ba Isireliba tabu wɔrima. Yera Yinni Gusunɔ u dera gura ya gbāra ya Filisiti be nandasia, ben laakari ya burisina, ma ba duki yarina Isireliban min di. ¹¹ Ma Isireliban tabu durɔbu ba yara Misipan di ba Filisiti be naa gira ba bu go go ba ka tura sere Bɛti Karɔ.

¹² Ma Samuɛli u nɛɛ, Gusunɔ u sun somimɔwa sere ka gisɔ. Ma u kperu garu sua u tu gira Misipa ka Sɛnin baa sɔɔ, u tu soka Eɛbeni Esɛɛ. Yen tubusiana, somirun kperu.

¹³ Nge mɛya Yinni Gusunɔ u ka Filisitiba taare, ba n̄ maa naare Isireliban mi. Ma u bu n̄ni sɔɔwa sere Samuɛlin wāarun n̄rɔ. ¹⁴ Wuu si Filisitiba ba raa mwa Isireliban mi, saa Ekoronin di sere n̄ ka da Gatiɔ, Isireliba ba si kpuro wɔrawa ka sin baru kpaanu Filisitiban nɔman di. Ma alafia ya dua Isireliba ka bwese ni nu ka bu sikerenɛn suunu sɔɔ.

¹⁵ Samuɛli u kuawa Isireliban kparɔ win wāarun t̄ru kpuro sɔɔ. ¹⁶ Wɔɔ ka wɔɔ u ra dewa u Beteligibu ka Giligaligibu bera ka maa Misipagibu, kpa u bu siribu kua. ¹⁷ Yen biru kpa u wura Ramaɔ mi win t̄mba wāa, u bu siribu kua. U maa Yinni Gusunɔ yāku yeru kua mi.

Isireliba ba sina boko bikia

8

¹ Saa ye Samuɛli u t̄kɔ kua, u dera win biba kua Isireliban kparɔbu. ² Win bii gbiiikoon ȳisira Yoeli, yirusegira maa Abia. Bera ba kua kparɔbu Beri Sebɔɔ.

³ Adama win bii be, ba n̄ win yira sw̄i. Ba ye gerariwa gobin binɛn sɔ. Ba n̄m biran k̄nu mwaamɔ. Ba ku ra t̄mbu sirie dee dee. ⁴ Ma Isireliban guro gurobu kpuro ba menna ba da Samuɛlin mi Ramaɔ. ⁵ Ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, wee, a t̄kɔ kua, wunɛn biba kun maa wunɛn yira sw̄i. N n̄ mɛn na, a sun goo kasuo u ko bɛsɛn sina boko u n̄ sun kpare nge mɛ bwesenu kpuro nu mɔ.

⁶ Adama gari yi, yi n̄ Samuɛli dore, ye ba nɛɛ, u bu sina boko kasuo wi u ko n̄ bu kpare. Ma u kanaru kua. ⁷ Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, ye t̄n be, ba nun sɔɔwa kpuro, a wuro. A ku yina. Domi n̄ wunɛ ba yinamɔ, nena ba yina na n̄ s̄aa ben sunɔ. ⁸ Saa m̄n di na bu yarama Egibitin di sere ka gisɔ ba man yinawa ba būnu s̄aamɔ. Nge mɛya ba maa nun kuammɛ. ⁹ Yen s̄, a ben gere wuro, adama a bu sɔɔwa ye sina boko wi, u koo ra bu kua, kpa ba n̄ yɛ.

Sina bokon saria

¹⁰ Ma Samuɛli u Yinni Gusunɔn gari yi kpuro t̄n be tusia. ¹¹ U nɛɛ, sina boko wi u koo bandu di mi, ameniwa u koo ko. U koo bɛɛn bii t̄n durɔbu mwɛeri ba n̄ s̄aa win tabu kowobu, gabu bu win tabu kɛkɛban s̄mburu ko, kpa gabu ba n̄ s̄aa maas̄abu, kpa gabu ba n̄ s̄aa win kirukuba ba n̄ duku dukubu m̄ win tabu kɛkɛn wuswaɔɔ. ¹² U koo gabu ḡsi ba n̄ s̄aa tabu kowo wuunun wirugibu, kpa u gabu wuna ba n̄ win gbee s̄oma m̄ kpa gabu ba n̄ tabu yānu ka tabu kɛkɛban yānu sekumɔ. ¹³ U koo maa bɛɛn bii w̄andiaba mwɛeri ba n̄ da nùn turare kue kpa ba n̄ s̄aa d̄ia kowobu ka p̄ɛɛ kowobu. ¹⁴ U koo bɛɛn gbee geenu mwɛeri ka maa bɛɛn gb̄aa geenu mi i d̄aa binu duura ni ba sokumɔ resɛm ka olifi, kpa u win bw̄aabu w̄ɛ. ¹⁵ I n̄ bɛɛn gberun d̄ianu ka bɛɛn resɛm marum kpuro suba suba w̄akuru, sube teera ko n̄ s̄awa wigiru, kpa u tu sua u win s̄om kowobu ka ben wirugibu w̄ɛ. ¹⁶ U koo bɛɛn s̄om kowo t̄n durɔbu ka t̄n kurɔbu be ba dam m̄ mwɛeri, ka bɛɛn kɛtekunu ka bɛɛn naa kinɛ geenu kpa u ka win t̄i tiin

somburu ko. ¹⁷ U koo beɛn ya sabenu menna kpa nin wəkuru baateren wallo u teeru sua, kpa beɛn tii i n sāa win yobu. ¹⁸ Dōma te ye kpuro ya koorā, i ko weeweenu ko sina boko wi i gosan sō, adama Yinni Gusunō u n̄ beɛ wurarimō dōma te.

¹⁹ Ka mē, tōn be, ba n̄ Samuelin gere wure. Ba n̄eɛ, sina bokowa sa kī. ²⁰ Kpa beɛn tii sa n̄ sāa nge bwesenu kpuro. Sina boko wi, u ko n̄ da beɛn siribu ko kpa u n̄ da sun kpare tabu sō.

²¹ Ye Samueli u tōn ben gari yi kpuro nua u kpa, yera u yi Yinni Gusunō saaria. ²² Yinni Gusunō u Samueli sōwa u n̄eɛ, a tōn ben gere wuro, kpa a bu sina boko wi kua.

Yen biru Samueli u Isireliba sōwa u n̄eɛ, ben baawure u gina doo win wuu.

Sōlu u win baan ketekunu

kasu

9

¹ Durō goo u wāa Benyamēen bweseru sō, win yīsira Kisi. Win baababara Abieli ka Serori ka Bekorati ka Afia. Be kpuro ba sāawa Benyamēen bweseru. Kisi wi, u sāawa tōn boko, u maa gobi mō. ² Wiya u bii tōn durō goo mō wi ba sokumō Sōlu. U sāa aluwaasi durō burō. Isireliba kpuro sō, goo sari wi u n̄n̄n̄ gea tura. Mēya be kpuron gunum mu ra yōrewa win serō.

³ Yera Kisi win ketekunu nu kōra. Ma u win bii Sōlu wi sōwa u n̄eɛ, u seewo u som kowo turo sua bu da bu n̄n̄n̄ keteku ni kasuama. ⁴ Ma ba sara ba da Efaraimun guunun bera gia, ka Salisan temō, adama ba n̄ nu wa. Min di, ba maa da Salimun temō ka Benyamēen tem mē kpuro sō, adama ba n̄ nu wa. ⁵ Saa ye ba tura Sufu, yera Sōlu u sōm kowo wi sōwa u n̄eɛ, a na su wura yenu, domi a n̄ da, n̄n̄n̄ baaba u keteku nin gari duari u beɛn weeweenu mō.

⁶ Ma sōm kowo wi, u n̄n̄n̄ sōwa u n̄eɛ, wee, Gusunōn tōnu goo u wāa wuu ge sō, u beere mō. Ye u maa gerua kpuro ya ra koorewa. A na su da win mi. Sōrokudo u koo sun sō swaa ye sa ko kpe su ka keteku ni wa.

⁷ Ma Sōlu u sōm kowo wi wisa u n̄eɛ, s̄a n̄ da durō win mi, mba sa ko sii kē. Wee, sa n̄ maa dīanu tie beɛn bōrō. Mēya gāanu ganu maa sari ni sa ko n̄n̄n̄ kē. Nge mba sa mō.

⁸ Ma sōm kowo wi, u Sōlu wisa u n̄eɛ, na sii geesun gobi piibu gagu mō mini, kon yi Gusunōn tōnu wi kē kpa u sun beɛn swaa sōsi ye sa ko kpe su ka keteku ni wa.

⁹⁻¹¹ Saa yera Sōlu u sōm kowo wi sōwa u n̄eɛ, geema a gerua. A na su da. Ma ba da wuu mi, mi Gusunōn tōnu wi, u wāa. Ye ba wuu gen tureru yōmō, yera ba ka wōndia gabu yinna ba yarima ba nim takam dō. Ba bu bikia ba n̄eɛ, yam wao wi, u wāa mini?

N deema yellu Isireliban goo ù n̄ kī u gāanu bikia Gusunōn mi, ba ra n̄eɛwa, a na su da yam waon mi. Wi sa tē sokumō Gusunōn sōmō, wiya ba ra sanam me soku yam wao.

¹² Wōndia be, ba bu wurari ba n̄eɛ, oo, tēn tē gera u doona mini. I bōbio, u beɛ gbiiye wuu, domi tōmba yākuru garu kobu na gunguru mi gisō. ¹³ I n̄ wuu dua i ko n̄n̄n̄ wa u sere yō gunguru mi, u di. Domi goo kun dimō ma n̄ kun mō u tura mi, yēn sō wiya u koo yākuru domaru koosi, yen biru be ba soka bu sere di. I doo fuuku, i ko i n̄n̄n̄ wa.

Sōlu ka Samueli ba yinna

14 Ma ba doona. Ye ba duɔ wuuɔ, yera ba ka Samueli yinna u yariɔ u dɔɔ gunguru mi.

15 N deema Sɔɔlu u sere na wuu mi, Yinni Gusunɔ u Samueli sɔɔwa u nɛɛ, 16 sia amadaare kon Benyamɛɛban turo gɔrima wunen mi, kpa a nɔn gum tãre wirɔ domi na nɔn gɔsa u ka ko nɛn tɔmbu Isireliban sunɔ. Wiya u koo bu wɔra Filisitiban nɔman di. Domi na ben wuri nua ma na bu mɛɛrima na ben wahala wa.

17 Saa ye Samueli u Sɔɔlu wa, Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, durɔ wiya mi, win gari na raa nun sɔɔwa. Wiya u koo bandu di nɛn tɔmbun suunu sɔɔ.

18 Yera Sɔɔlu u susi Samuelin bɔkuɔ wuu duu yerɔ u nɛɛ, a gem mɔ, a man sɔɔwɔ mi yam wao wi, u wãa.

19 Samueli u Sɔɔlu wisa u nɛɛ, nɛna yam wao wi. A na su da gunguru mi. Sanna sa ko di gisɔ. N n kua bururu, ye a bwisikumɔ wunen gɔruɔ a bikia, kon nun ye kpuro wisi, kpa n de a doona. 20 Keteku ni nu kɔɔra yen sɔɔ ita gisɔ, a ku maa nin gari ko, domi siba nu wa. Adama a n yɛ ma Isireliban sia ya ko n wãa wunɛ ka wunen baan yenugibun nɔmaa.

21 Ma Sɔɔlu u nɔn wisa u nɛɛ, nɛ Benyamɛɛn bwesera. N n beya ba piiburu bo Isireliba sɔɔ? Benyamɛɛn bwese te sɔɔ kram, n n nɛn dusiba ba bwɛɛbwɛɛru bo? Mba n kua a ka man gari yinin bweseru mɔ.

22 Samueli u ka Sɔɔlu ka sɔm kowo wi da gunguru mi, u bu duusia dii bakarɔ u bu aye bɛɛɛgiri wɛ tɔmbu tenan suunu sɔɔ be ba dim soka mi. 23 Ma Samueli u dĩa kowo sɔɔwa u nɛɛ, a dĩa ni tama ni na nɛɛ, a gina yiyo bee tia wunen mi.

24 Dĩa kowo u ka yaa taaru na u yi Sɔɔlun wuswaaɔ. Ma Samueli u nɛɛ, wee ye ba nun yiya, a tii ye gaweo a di. Domi na ye beruawa wunen gisɔn naa ten sɔ n sere tɔmbu dim soku mini.

Ma Sɔɔlu ka Samueli ba di sannu dɔma te. 25 Ye ba sarama gunguru min di, ba wura wuuɔ, ma Samueli u ka Sɔɔlu gari kua win dii tɛera wɔllɔ, ma Sɔɔlu ka win sɔm kowo ba kpuna mi.

Samueli u Sɔɔlu gum tãre

u ka ko sunɔ

26 Buru buru yellu, Samueli u Sɔɔlu soka dii tɛera wɔllu mi, u nɛɛ, a seewo, kon nun kara a doona.

Sɔɔlu u seewa, ma wi ka Samueli ba yara sannu yenun di. 27 Sanam mɛ ba wuu yarimam dɔɔ, Samueli u Sɔɔlu sɔɔwa u nɛɛ, a de wunen sɔm kowo u sun gbiiya u doona.

Ma sɔm kowo wi, u gbia u doona. Yera Samueli u nɛɛ, a yɔro, kpa n nun sɔ ye Gusunɔ u gerua.

10

1 Ma Samueli u gum kparaba piibu sua u gen gum tãre Sɔɔlun wirɔ u nɔn bɔkasi u nɛɛ, na yeni kuawa a n ka yɛ ma Yinni Gusunɔwa u nun gɔsa a ka ko win tɔmbun sunɔ. 2 Sã n yarina minin di tɛ, kaa ka durɔbu yiru gabu yinna Sɛɛtakisɔ, Benyamɛɛn temɔ Raselin sikirin bɔkuɔ. Ba koo nun sɔ bu nɛɛ, keteku ni a kaso da mi, ba nu wa kɔ. Wunen baa u n maa nin bwisikunu mɔ, wunen tiin bwisikuna u mɔ. U tii bikiamɔ, amɔna u koo ko win biin sɔ. 3 Kpa a sara a da sere Taborin dãa baka ten mi. Kaa ka durɔbu ita gabu yinna be ba dɔɔ Beteliɔ bu ka Yinni Gusunɔ sã. Ben turo u ko n boɔ binu ita sɔɔwa, turo ko n pɛɛ ita neni, kpa turo u n maa tam kparaba neni. 4 Ba koo nun tɔbiri kpa bu nun pɛɛ yiru wɛ kpa a ye mwa. 5 Yen biru kaa da sere gunguru mi ba ra Gusunɔ sã te ba mɔ Gibe. Miya Filisitiban tabu kowo wuuru gara wãa. Saa ye a duɔ wuu

ge sɔɔ, kaa ka Gusunɔn sɔmɔbun wuuru garu yinna be ba saram wee gunguu ten min di, ba girigbo ka bwāaru ka guuru ka mɔrɔku soomɔ, ba Yinni Gusunɔ sāmɔ. ⁶ Saa ye, Yinni Gusunɔn Hunde u koo nun yɔ kpa a ko tɔn kpaɔ kpa a n Yinni Gusunɔ sāmɔ ka win sɔmɔ be sannu. ⁷ Saa ye yīrenu ita ye, ya nun kooru ya kpa, a koowo kpuro ye wunen nɔma ya baba domi Yinni Gusunɔ u wāa ka wune. ⁸ Kpa a man gbiiya a da Giligaliɔ a man ma mi sɔɔ nɔɔba yiru. Miya kon nun deema kpa n yāku dɔɔ mwaaaruginu ko ka maa siarabun yākununu kpa n nun sɔɔsi ye n weene a ko.

⁹ Sanam mɛ Sɔɔlu u Samueli biru kisi u doonɔ, Gusunɔ u win gɔru gɔsia kpɔɔ, ma yīre ni kpuro nu kooru tɔɔ te sɔɔ. ¹⁰ Sanam mɛ Sɔɔlu ka win sɔm kowo ba tura Gibeaa, Gusunɔn sɔmɔbun wuuru gara ka bu yinna. Yera Gusunɔn Hunde u Sɔɔlu yɔɔwa, ma u Gusunɔ sāaru wɔri ben suunu sɔɔ. ¹¹ Be ba raa nūn yē kpuro, ye ba nūn wa u Gusunɔ sāmɔ sɔmɔ ben suunu sɔɔ mɛ, yera ba bikiamɔ ba mɔ, mba n Kisin bii Sɔɔlu deema. U tē sāawa Gusunɔn sɔmɔ? ¹² Wu gen tɔnu goo u wisa u nɛɛ, wara sɔmɔ ben tiin baaba. Yen sɔna ba ra mɔndu ko bu nɛɛ, Sɔɔlu tē sāawa Gusunɔn sɔmɔ?

¹³ Saa ye Sɔɔlu u sāa te kua u kpa, ma u da gunguu ten mi. ¹⁴ Yera win baa yākabu u nūn bikia u nɛɛ, mana i da ka wunen sɔm kowo.

Sɔɔlu u nūn wisa u nɛɛ, sa ketekunu kaso dawa, adama sa n nu wa. Ma sa da Samuelin mi.

¹⁵ Yera baa yākabu wi, u nɛɛ, a man sɔɔwɔ ye Samueli u nun sɔɔwa.

¹⁶ Ma Sɔɔlu u nɛɛ, u sun sɔɔwa dim dim ma ba keteku ni wa.

Adama u n nūn bandun gari sɔɔwa yi Samueli u gerua.

Ba Sɔɔlu bandu wē

¹⁷ Yen biru Samueli u Isireliba kpuro sokusia ba menna Yinni Gusunɔn sāa yerɔ Misipaa. ¹⁸ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, ameniwa Gusunɔ bɛɛ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, u bɛɛ yarama Egibitin di ma u bɛɛ wɔra Egibitigibun nɔman di, ka bwesenu kpuro ni nu raa bɛɛ dam dɔremɔn nɔman di. ¹⁹ Adama wee, i nūn yina gisɔ, wi u bɛɛ faaba kua bɛɛn wahala ka bɛɛn nɔni swāarun di. Ma i nɛɛ, u bɛɛ sunɔ kuo, u bɛɛ kpaa. N n mɛn na, i yarima bweseru ka bweseru, kpa i tii tusia yenu ka yenu win wuswaaɔ.

²⁰ Ma Samueli u dera Isireliban bwesenu kpuro nu susi nu tii tusia. Yera Gusunɔ u sɔɔsi ka yīreru ma u Benyamɛɛn bweseru gɔsa. ²¹ Yen biru Samueli u dera Benyamɛɛn tombu ba susi ba tii tusia yenu ka yenu ma Gusunɔ u Matirin yenu gɔsa. Matirin yenu ge sɔɔ, Kisin bii Sɔɔluwa u gɔsa. Adama ye ba nūn soka soka ba n nūn wa. ²² Yen sɔna ba kpaam Yinni Gusunɔ bikia ba nɛɛ, durɔ wi, u tunuma ko mini?

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, oo, wee, u kukuɔ tɔmbun yānu sɔɔ.

²³ Ba duki da mi, ma ba ka nūn na. Ye u yɔra tɔmbun suunu sɔɔ, be kpuron gunum mu yɔrawa win serɔ.

²⁴ Ma Samueli u tɔn be kpuro sɔɔwa u nɛɛ, durɔ wi wee, wi Yinni Gusunɔ u gɔsa. Goo maa sari bɛɛ kpuro sɔɔ wi u ka nūn nɛ.

Ma tɔn be kpuro ba kuuki kua ma ba nɛɛ, sunɔn hunde yu dakaɔ da.

²⁵ Ma Samueli u bu sinandun wooda tusia, ma u ye yorua tireru sɔɔ u yi Gusunɔn sāa yerɔ. Yen biru u tɔn be kpuro kara, ben baawure u da win yenuɔ.

²⁶ Sɔɔlun tii u maa da win yenuɔ Gibeaa. N deema Gusunɔ u tabu durɔ damgibu gabun gɔruɔ doke bu nūn swīi. ²⁷ Adama aluwaasi garu ko sariba gabu ba gerumɔ ba mɔ, durɔ winiwa u koo kpī u sun faaba ko? Ma ba nūn gema ba n ka nūn kēru naawɛ. Adama Sɔɔlu kun gɛɛ gerua.

*Sɔɔlu u Amɔniba kamia***11**

¹ Amɔniban sunɔ wi ba mɔ Nakasi u seewa u da u Yabesi wɔri Galadin temɔ. Ma Yabesigibu kpuro ba nɔn sɔɔwa ba neɛ, a ka sun arukawani bɔkuo, sa ko nun yoru diiya.

² Adama Nakasi u bu wisa u neɛ, i n wura n beɛn baawuren nɔm geun nɔnu wɔwa, kpa beɛ Isireliba kpuro i sekuru wa, sanam meya kon ka beɛ arukawani bɔke.

³ Yabesin guro gurobu ba nɔn sɔɔwa ba neɛ, a sun sɔɔ nɔɔba yiru kɛɛyɔ su wa su ka tambu gɔri Isirelin tem kpuro sɔɔ. Sɔ kun wa wi u koo sun faaba ko, sa ko beɛ tii yɔsua.

⁴ Yera goro be, ba da Gibeɔ mi Sɔɔlu u wɔa, ba labaari ye gerua. Ye tɔmba nua me, ma be kpuro ba nɔɔgiru sua ba swi. ⁵ N deema Sɔɔlu u wee gberun di ka win ketɛba, ma u bikia u neɛ, mba n tɔn be deema ba ka sumɔ me. Ma ba nɔn Yabesigibun gari yi saaria. ⁶ Ye Sɔɔlu u yi nua, yera Gusunɔn Hunde u nɔn yɔɔwa ma win nukura gbisa gem ka tia. ⁷ Yera u win ketɛba yiru sua u go u ye bɔtira bɔtira, ma u dera ba ka yen kpiri ni da Isirelin tem kpuro sɔɔ ba neɛ, nge meya ba koo baawuren ketɛba kua wi u yina u Sɔɔlu ka Samueli swi bɔ n tabu seewa.

Ma Yinni Gusunɔn berum mu tɔn be mwa, yera be kpuro ba menna ba yara nge tɔn turo. ⁸ Sɔɔlu u dera ba tɔn be gara gara Besɛkiɔ. Isireliban geera kuawa tɔnu nɔɔbun suba gooba wunɔbu (300.000). Yudaba ba maa sɔa tɔnu nɔɔbun suba tɛna (30.000). ⁹ Ma ba Yabesigibun goro be sɔɔwa ba neɛ, i doo i beɛgibu sɔ i neɛ, sia sere sɔɔ u ka ye, ba koo faaba wa.

Ye goro be, ba tura ba Yabesigii be sɔɔwa me, yera ben nukura dora. ¹⁰ Ma ba Amɔniba sɔɔwa ba neɛ, sia sa ko beɛ tii yɔsua i ka sun ko nge me n beɛ wɛre.

¹¹ Sɔɔlu u win tambu bɔnu kua wuunu ita. Yen sisiru saa ye goo gbiikaa swi, u dera ba da ba Amɔniban sansani wɔri ba bu go go sere sɔɔ ka ye. Be ba tie ba yarinɛwa ba sebirɔ tia tia. ¹² Yera Isireliba ba Samueli sɔɔwa ba neɛ, berɔ ba nɔ daa ki Sɔɔlu u ko beɛn suno. Be ba gerua me, a de bu yarima su bu go.

¹³ Adama Sɔɔlu u neɛ, ba nɔ goo goomɔ gisɔ, domi gisɔra Yinni Gusunɔ u sun faaba kua.

¹⁴ Ma Samueli u be kpuro sɔɔwa u neɛ, i na su da Giligaliɔ kpa su Sɔɔlun bandun dam sire.

¹⁵ Ma be kpuro ba da mi, ba Sɔɔlun bandun dam sire Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ. Ba maa Yinni Gusunɔ siarabun yakunu kua. Ma Sɔɔlu ka Isireliba kpuro ba tɔɔ bakaru di ka nuku dobu.

*Samueli u Isireliban kparabu**deri***12**

¹ Samueli u Isireliba kpuro sɔɔwa u neɛ, wee na beɛn gere wura gɔanu kpuro sɔɔ ma na beɛ sunɔ kua. ² Tɛ wiya u koo beɛ kpara, domi na tɔkɔ kua, nen seri burura, nen biba maa bukura nge beɛ. Wee na beɛ kpara saa nen aluwaasirun di sere n ka girari gisɔ. ³ I man seeda diiyo Yinni Gusunɔ ka sunɔ wi u gɔsan wuswaɔ. Waran ketɛwa na mwaare. N kun me, weren ketɛkuwa na mwa. Wara na taki diire. N kun me, wara na dam dɔrere. Nge weren kɛra na mwaare n ka nɔn gem wɛ. Wi na yen gaa kuare, kon yɛro yen dibu kɔsia.

⁴ Ba nee, a n̄ sun taki diire, a n̄ maa sun dam d̄orere. Meya a n̄ maa bešen goon k̄eru mwaare a ka n̄n gem w̄e.

⁵ Samueli u bu s̄owa u nee, Yinni Gusun̄o ka sun̄o wi u ḡosa ba s̄aa seeda gis̄o ma i n̄ k̄sa gaa wa ne s̄o.

Ba nee, meya.

⁶ Yera Samueli u kpm bu s̄owa u nee, Yinni Gusun̄owa u s̄aa nen seeda, wi, wi u M̄owisi ka Aroni ḡosa ma u beēn baababa yarama saa Egibitin tem di. ⁷ N n̄ men na, i ȳoro s̄e t̄e, kpa i beēn taare n̄o Yinni Gusun̄on wuswaa. Kon beē win s̄om geenu yaayasia ni u kua beē ka beēn baababan s̄. ⁸ Yak̄obu ka wigibu ba da Egibiti. Ma Egibitigibu ba ben bibun bweseru n̄oni s̄owa, ma ba Yinni Gusun̄o n̄ogiru sue u ka bu somi. Ma u bu M̄owisi ka Aroni ḡoria. Beya ba bu yara Egibitin di, ma ba dera ba sina tem mini. ⁹ Adama ba Gusun̄o ben Yinni wi duari. Ma u bu Hasorin tabu sun̄o Siserā n̄omu sondia ka Filisitiba ka M̄abun sun̄o. Be kpurowa ba ka bu tabu kua ba bu kamia. ¹⁰ Yera ba Yinni Gusun̄o soka ba n̄n s̄owa ba nee, ba durum kua domi ba n̄n deri ba būu t̄on dur̄o be ba m̄ Baaliba ka būu t̄on kur̄o wi ba m̄ Asitaate s̄am̄o. Adama ù n̄ bu w̄ora ben yiberēban n̄oman di, ba koo nu deri bu n̄n s̄a. ¹¹ Ma Yinni Gusun̄o u bu Gedeoni ḡoriamā ka Baraki ka Yefite ka sere maa ne Samueli. Ma u beē w̄ora saa beēn yiberēban n̄oman di be ba beē sikerene, ma i sina ka alafia. ¹² Adama sanam me i wa ma Am̄oniban sun̄o Nakasi u beē tabu w̄orim wee, yera i man s̄owa i nee, sun̄owa i k̄i u beē kpara, baa me Yinni Gusun̄o u bandu dii beēn suunu s̄o. ¹³ I n̄n sun̄o bikia, ma u beē n̄n w̄e. Sun̄o wi i k̄i mi, wi wee mi t̄e. ¹⁴ I n̄ Yinni Gusun̄o nasie, i n̄ n̄n s̄am̄o, i n̄ win gari mem n̄owamme, ma i n̄ win gere yine, ma i n̄n sw̄i dee dee, beē ka beēn sun̄o wi u beē kpare, i ko i gea wa. ¹⁵ Adama i kun win gari mem n̄ow̄e, ma i win gere yina, u koo beē n̄oma doke nge me u beēn baababa kua. ¹⁶ T̄e, i ȳoro i wa ḡaa baka ni Yinni Gusun̄o u koo ko beēn wuswaa. ¹⁷ N n̄ doo ḡēerun saawa sa w̄aa mi t̄e? Kon Yinni Gusun̄o kana u de gura yu ne ka gb̄asukunu. Sanam meya i ko gia ma durum baka i kua win mi, ye i ka tii sun̄o bikia.

¹⁸ Ma Samueli u Yinni Gusun̄o kana. Gura na t̄o te s̄o, ka gb̄asukunu. Yera t̄on be kpuro ba Yinni Gusun̄o ka Samueli nasia. ¹⁹ Ma be kpuro ba Samueli s̄owa ba nee, a Gusun̄o wunen Yinni kan̄o beē wunen bw̄abun s̄ kpa su ku ra gbi ȳen s̄ sa kpm durum sosi beēn durum gura s̄o domi sa tii sun̄o bikia.

²⁰ Ma Samueli u bu wisa u nee, i ku nanda. Geema, i k̄sa ye kpuro kua, adama i ku maa gera Yinni Gusun̄on swaan di. I n̄n s̄aw̄o ka beēn ḡoru kpuro. ²¹ I ku gera i būnu sw̄i. Nu n̄ arufaan̄i gaa m̄o, nu n̄ maa kp̄e nu beē faaba ko, domi kama nu s̄a. ²² Yinni Gusun̄o u ḡoru doke u beē ko win t̄ambu, u n̄ maa beē yinam̄o win ȳisi bakarun beēren s̄. ²³ Nen tii maa Gusun̄o u man gbara bu nee, na n̄ maa beē kanaru kuamme. Domi yeya n̄ ko n̄ s̄aa nen durum win mi. Ko na n̄ beē swaa gea s̄osim̄owa ye ya dende. ²⁴ I n̄ gesi Yinni Gusun̄o nasie kpa i n̄ n̄n s̄am̄o ka nuku tia ka beēn ḡorusu kpuro, kpa i n̄ yaaye ḡaa baka ni u beē kua. ²⁵ Adama i n̄ daa k̄sa m̄o, i ko i kam kowa beē ka beēn sun̄o wi.

Isireliba ba ka Filisitiba

tabu kua

13

¹ S̄olu u m̄owa w̄o * sanam me u bandu di Isireliba s̄o. Ye u bu kpara w̄o yiru, ² yera u t̄onu n̄r̄abun suba ita (3.000) ḡosa be s̄o. Ben n̄r̄abun suba yiru

* 13:1 w̄o - Ye ba yorua Heberum s̄o, ya n̄ deere.

(2.000) ya wāa ka wi Mikimasiō, Betelin guurun bera gia. Tōnu nārōbu (1.000) ba maa wāa ka Yonatam Gibeao, Benyamēen temō. Ma u dera tōn be ba tie ba wura ben yenusō.

³ Gibea miya Yonatam u Filisitiban tabu kowo wuuru garu wōri u kamia. Ma Filisiti be ba tie ba yen baaru nua. Yera Sōlu u dera ba kōba so Isirelin tem kpuro sō ba nēē, i de Heberuba kpuro bu baaru ye nō. ⁴ Yera Isireliba kpuro ba nua ma Sōlu u Filisitiban tabu kowo be kamia sere ben mōru seewa. Yera n dera Isireli be kpuro ba mēna Sōlun mi ye u bu soka Giligaliō. ⁵ Ma Filisitiba ba maa mēna bu ka Isireliba tabu ko. Ba tabu kekēba mōwa nārōbun suba tēna (30.000) ka maa maasōbu nārōbun suba nōba tia (6.000). Ben tabu kowobu ba n̄ garirō. Ba dabiwa nge yani sēri nim wōkun goorō. Ma ba na ba sansani gira Mikimasiō, Beti Afēnin sōo yari yeru gia. ⁶ Sanam mē Isireliba ba wa ma ba n̄ kurō, domi Filisitiba ba bu sēke, ma ba da ba kukua kpee wōrusō, ka awīi sōo, ka kpee baaba sōo, ka wōrusō, sere ka dōkō kpirinō. ⁷ Isireliba sōo, gabu ba mam da sere Yuudenin guruō Gadi ka Galadin temō.

Adama Sōlu u wāa Giligaliō. Be ba ka nūn wāa mi kpuro ba bērum soore ba diirumō. ⁸ Ba tē mi, ba kuawa sōo nōba yiru nge mē Samuēli u Sōlu bura, adama Samuēli u n̄ nē. Yera tōmba yarinam torua. ⁹ Yen sōna Sōlu u nēē, bu yaa sabenu tama u ka yāku dōo mwaararuginu ko ka maa siarabun yākunu. Ma u yāku dōo mwaararugii te kua ka win tii. ¹⁰ Saa ye u yāku te kua u kpa kese, yera Samuēli u kurama ma Sōlu u yarima u nūn sennō da. ¹¹ Samuēli u nēē, mban sōna a yenin bweseru kua.

Sōlu u wisa u nēē, na wa tōmba yarinamō ma a n̄ nē saa ye a bura. Filisitiba wee, ba maa mēnē Mikimasiō. ¹² Ma na bwisika na nēē, Filisitiba ba koo man wōrima Giligali mini, na n̄ maa Gusunō somiru kanē. Yen sōna nen tii na yāku te kua.

¹³ Ma Samuēli u nēē, gari bōkōn kookoosa a kua mi. A n̄ Gusunō wunen Yinnin wooda mēm nōowe ye u nun wē. A n̄ daa ye mēm nōowa, Yinni Gusunō u koo raa de wunen bweseru ta n̄ bandu dii Isireliba sōo sere ka baadommaō. ¹⁴ Adama tē wunen bandu ta n̄ maa tēemō. Yinni Gusunō u koo goo kasu win daa ya nūn wēre kpa u nūn ko win tōmbun kparo. Domi wunē, a n̄ win wooda mēm nōowe.

¹⁵ Ma Samuēli u seewa u doona Giligalin di. Yera Sōlu ka win tabu kowo be ba tie ba maa da Gibeao, Benyamēen temō. Ma u bu gara mi. Ben geera kua tōnu natan (600) saka. ¹⁶ Sōlu ka win bii Yonatam ka tōn be ba ka bu wāa sannu, ba ben sansani gira Gibea mi. Adama Filisitiban sansani ya wāa Mikimasiō. ¹⁷ Filisitiban tabu kowobun wuunu ita ya yara ben sansanin di ya Isireliba wōraa da. Wuu teera da Ofaran swaao Sualin temō. ¹⁸ Ma yirusera Bati Horonin swaa swīi. Ma itasera maa da Benyamēen tem nōo bura yerō wōwa gaan bōkuō mi purukanu ra n̄ wāa gbaburun bera gia.

¹⁹ N deema sekobu sari Isireliban tem kpuro sōo domi Filisitiba ba nēē, ba n̄ wure bu takobiba ko n̄ kun mē yaasi. ²⁰⁻²¹ Yen sōna Isireliba ba ra de Filisitiban mi bu ka ben naa tebonun yari nōo dera, ka ben dākunu ka ben gbēē ka ben tebonu ka maa ben naa kpara dekin nōo sēnu. ²² Yen sōna tabun sanam mē sōo, tōn be ba wāa Sōlu ka win bii Yonatam mi, ben goo kun takobi mō, n̄ kun mē yaasa. Sōlu ka win bii Yonatam tōnawa ba yeba mō.

²³ Ma Filisitiban tabu kowobun wuu teeru gara yara ta da Mikimasiō, bera mi guunu yiru nu yinna. N deema miya ba ra ka sare.

14

1 Sɔɔ teeru Yonatham, Sɔɔlun bii, u win bɔɔ aluwaasi wi u ra win tabu yānu sɔbe sɔɔwa u nɛɛ, a na su da Filisitiban tabu kowo wuu ten mi, te ta wāa giɔ.

Adama u n̄ Sɔɔlu sɔɔwa ma u gam dɔɔ. 2 Sɔɔlu u wāa Migoronio Gibean bokuɔ dāru garun nuurɔ te ba ra soku gerenadi. Tɔn be ba wāa ka wi, ben geera sāawa tɔnu natan (600) saka. 3 N deema yāku kowo wi ba m̄ Aya u wāa tɔn ben suunu sɔɔ u sāa yāa ni ba ra ka bikiaru ko Gusunɔn mi neni. Aya wi, u sāawa Akitubun bii. Akitubu wi, ka win wɔnɔ Ikabɔdu, be, ba maa sāawa Finɛɛsin bibu. Finɛɛsin tundowa Eli, wi u raa sāa Yinni Gusunɔn yāku kowo Siloɔ. Tɔnu nata ye sɔɔ, goɔ kun yɛ Yonatham u yara.

4 Swaa ye Yonatham u swīi u ka da Filisitiban tabu kowo ben mi, ya kpawa ka kpee bakanu yirun baa sɔɔ. Teerun yīsira Bosesi, yirusera maa Senɛ. 5 Teera wāa swaa yen sɔɔ yɛsan nɔm geu gia Mikimasin deedeeru. Teera maa wāa Geban deedeeru. 6 Yonatham u win bɔɔ aluwaasi wi sɔɔwa u nɛɛ, a na su da bangɔ sari ben mi. Sɔɔkudo Yinni Gusunɔ u koo sun somi. Domi gāanu sari ni nu koo n̄n ganɛ u kun ka sun faaba kue, baa s̄a kun dabi.

7 Aluwaasi wi, u nɛɛ, a koowo kpuro ye a gɔru doke, a ku sika ko. Na wāa ka wunɛ.

8 Ma Yonatham u nɛɛ, n̄ n mɛn na, su da ben bera gia kpa bu sun wa. 9 B̄a n nɛɛ, su yɔro su bu ma, sa ko yɔrawa su bu ma. 10 B̄a n maa nɛɛ, su na ben mi, sa ko dawa, domi ben soku tera ta ko n̄ sāa yīreru ma Yinni Gusunɔ u sun bu n̄mu beria.

11 Ma be yiru ye, ba dera Filisitiba ba bu wa. Ma Filisiti be, ba nɛɛ, Heberuba wee, ba yarimamɔ wɔrusun di mi ba raa kukua.

12 Ma Filisitiban tabu kowo be, ba Yonatham ka win aluwaasi wi nɔɔ kɔ ba nɛɛ, i na mini su bɛɛ gari gɛɛ s̄ɔ.

Ma Yonatham u win bɔɔ aluwaasi wi sɔɔwa u nɛɛ, a man swīima domi Yinni Gusunɔ u sun bu n̄mu beria, bɛsɛ Isireliba.

13 Yera durɔ u kabura u ka yɔɔwa u da mi ba wāa ma aluwaasi wi, u n̄n swīi. Ye ba tura mi, ma u bu soomɔ u suririmɔ. Yera win bɔɔ aluwaasi wi, u bu goomɔ win biruɔ. 14 Ben tabun tore ye sɔɔ, be yiru ye, ba tambu gowa nge tɔnu yendun saka batuma piibu sɔɔ. 15 Ma bɛrum Filisitiban tabu kowobu mwa kpuro be ba wāa sansaniɔ, ka be ba wāa tabu gberɔ, ka be ba sansani kɔsu, ka maa be ba yarimɔ ba tambu wɔraa daamɔ. Sere ka tem tii mu yīrumɔwa ma tɔmba burisina. Gusunɔwa u dera yabu ye kpuro ya koorɔ mɛ.

16 Be ba Sɔɔlun sansani kɔsu Gibeaɔ Benyamɛɛn temɔ, ba wa Filisitiban tabu kowo dabinu ba duku dukubu m̄ baama kpuro. 17 Ma Sɔɔlu u win tambu sɔɔwa u nɛɛ, i bɛsɛn tambu mɛnnɔ i ben yīsa soku kpa su wa be ba kun wāa mi.

Ma ba kua mɛ, ba deema Yonatham ka win bɔɔ aluwaasi wi u ra win tabu yānu sɔbe, beya ba sari mi. 18 Ma Sɔɔlu u Aya sɔɔwa u nɛɛ, u Gusunɔn woodan kprakororɔ suama.

N deema kprakoro te, ta wāa Isireliban sansaniɔ sanam mɛ.

19 Nge mɛ Sɔɔlu u ka yāku kowo wi gari m̄, wure ni nu wāa Filisitiban sansaniɔ nu sosimɔwa nu dɔɔ. Yera Sɔɔlu u yāku kowo wi sɔɔwa u nɛɛ, a kprakoro te derio, su ku maa Gusunɔ gāanu bikia.

20 Ma Sɔɔlu ka win tabu kowobu ba mɛnna ba da tabu gberɔ, ba deema wee Filisitiba ba burisine ba goonamɔ ka takobi. 21 N deema Heberu gabu ba raa yoru dimɔ Filisitiban mi, sere ba ka bu da ben sansaniɔ. Adama ye ba Sɔɔlu ka Yonatham ka begibu wa, yera ba tii wuna ba wura ben mi.

22 Isireli gabu ba raa maa kukua Efaraimun guunun bera gia. Ye ba nua ma Filisitiba ba duki m̄, yera ba seema ba wɔri tabu sɔɔ ba bu naa swīi, 23 ba ka

tura Beti Afenin wuswaaɔ. Nge meya Yinni Gusunɔ u ka Isireliba faaba kua dɔma te.

Isireliba ba Yonatham yakia

Sɔɔlu nɔman di

²⁴ Isireliba ba nɔni sɔɔra gem gem dɔma te, yɛn sɔ Sɔɔlu u bɔrua u nɛɛ, ma n kun mɔ na nen yiberɛba mɔru kɔsia, wi u di yoka yu sere turi, kon yɛro gowa. Yen sɔna tɔn be sɔɔ, goo kun dɛanu dende. ²⁵ Sɔɔlun tɔmbu kpuro ba tura dɔa sɔɔwɔ mi tim mu tɛrie temɔ. ²⁶ Sanam mɛ ba sɔɔ ge duɔ, ba deema wee, tim mɛ, mu koka temɔ. Ka mɛ, goo kun kɔka u mu dabure domi ba bɔri yi nasie. ²⁷ Adama Yonatham u n daa nua ma win tundo u tɔn be kirɔ kua ka bɔri. Yera u dɛka ye u neni ka tim bau sɔka u wuna u nɔɔ kpɛɛ, ma u dam wa. ²⁸ Saa ye sɔɔra tɔn ben turo u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wunen tundo u sun kirɔ kua ka bɔri u nɛɛ, wi u di gisɔ, u koo yɛro go. Yera n dera tɔn be, ba ka wasira gem gem.

²⁹ Ma Yonatham u nɛɛ, nen baaba u besɛn tɔmbu nɔni sɔɔmɔwa. A n wa nge mɛ na dam wa sanam mɛ na tim men fiiko di? ³⁰ N koo raa wɛra too tɔn be, bɔ n di baa fiiko ye ba wɔra ben yiberɛban nɔman di. Domi ba koo raa Filisiti be go n kere mɛ.

³¹ Dɔma te, ba Filisitiba gowa saa Mikimasin di sere ka Ayalonio. Ma ba wasira gem gem. ³² Yera ye Filisitiba ba deri, ba ye kata kua ba gura. Ba yɔanu ka ketɛba ka ketɛ binu mwɛrimɔ ba goomɔ ma ba yaa ye temmɔ mi ya kpɛ yem sɔɔ. ³³ Saa ye sɔɔra ba Sɔɔlu sɔɔwa ba nɛɛ, wee, tɔn be, ba Yinni Gusunɔ torarimo ba yaa temmɔ mi ya kpɛ yem sɔɔ.

Ma Sɔɔlu u nɛɛ, naanɛ sarirugibu bɛɛ! I kpee bakaru bimiamina mini tɛ. ³⁴ Kpa i baawure sɔ u ka win ketɛ n kun mɛ win yɔaru na u saka mi, kpa u da u di. Bɔ n kua mɛ, ba n maa Yinni Gusunɔ torarimo.

Wɔku te sɔɔ, tɔn ben baawure u ka win ketɛ na u go mi. ³⁵ Ma Sɔɔlu u Yinni Gusunɔ yɔku yeru kua mi, tera ta sɔa gbiikiru ni u kua sɔɔ.

³⁶ Yen biru u win tɔmbu sɔɔwa u nɛɛ, su da su Filisitiba naa gira wɔkuru su bu wɔri sa n ben yɔnu guramɔ sere yam mu ka sara. Su ku ra ben goo deri, baa turo.

Ma ba nɛɛ, a koowo mɛ n nun wɛre.

Adama yaku kowo u nɛɛ, su gina da su Gusunɔ bikia.

³⁷ Ma Sɔɔlu u Gusunɔ bikia u nɛɛ, n doo n Filisitiba naa gira? Kaa sun bu nɔmu beria?

Adama Gusunɔ u n nɔn wisa dɔma te. ³⁸ Yera Sɔɔlu u nɛɛ, i mennama bɛɛ be i sɔa wirugibu kpa su gia mi torara wɔa gisɔ. ³⁹ Sere ka Yinni Gusunɔn wɔaru, wi u ra Isireliba faaba ko, baa n n nen bii Yonatham na, u tora, u koo gbiwa.

Adama tɔn ben goo kun nɔn wisa. ⁴⁰ Ma u nɛɛ, i doo i yɔra miɔnɔ, nɛ ka nen bii Yonatham sa ko maa yɔra mini.

Tɔn be, ba nɛɛ, a koowo mɛ n nun wɛre.

⁴¹ Ma Sɔɔlu u Yinni Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔ, besɛ Isireliban Yinni, a sun sɔɔsio ka yɛreru mi torara wɔa.

Ma torara sɔɔsira Yonatham ka Sɔɔlun bera gia. Be ba tie ba yara. ⁴² Sɔɔlu u kɔam nɛɛ, n tiara nɛ ka nen bii.

Ma torara sɔɔsira Yonatham mi. ⁴³ Sɔɔlu u Yonatham sɔɔwa u nɛɛ, a man sɔɔwɔ ye a kua.

Yonatham u nɛɛ, na tim bau sɔka ka dɛka ye na neni ma na men fiiko denda. Nɛ wee, na wura n gbi.

⁴⁴ Yera Sɔɔlu u nɛɛ, nɔ kun nun go, Yonatham, Gusunɔ u man kua nge mɛ u ki.

⁴⁵ Adama tòn be, ba Sòlu sòwa ba nɛɛ, Yonatam, wi u Isireliba faaba baka yeni kua, wiya u koo gbi? Sere ka Yinni Gusunɔn wāaru, baa win seri tia ya n̄ wukuramɔ yu wəri. Domi ka Gusunɔn somira u samburu kua gisɔ.

Mesuma ba ka Yonatam yakia u n̄ ka gu. ⁴⁶ Yen biru Sòlu u sina u n̄ maa Filisitiba naa swīi. Ma Filisiti be, ba wura ben temɔ.

Sòlun nasara

⁴⁷ Sanam mɛ Sòlu u bandu di u kpa Isireliban suunu sɔɔ u ka win yiberɛba tabu kua u ka sikerena. Bera Mɔabuba ka Amɔniba ka Edɔmuba ka Soban sinambu ka sere maa Filisitiba. Mi u tabu da da kpuro u ra kamiewa. ⁴⁸ Sò teeru u tabu kua ka wɔrugɔru u Amaleki be ba bu dam dɔremɔ kamia u Isireliba faaba kua ben nɔman di.

⁴⁹ Sòlun bii tòn durɔbun yīsa wee, Yonatam ka Yisifi ka Maakisua. Win bii tòn kurɔ gbiikoon yīsira Mɛrabu, yiruse maa Mikali. ⁵⁰ Win kurɔn yīsira Akinɔamu, Akimasin bii. Win tabu sunɔwa Abineɛ, Nɛrin bii. Neri sāawa Sòlun tondon mɔɔ. ⁵¹ Kisi, Sòlun tundo, ka Neri, Abineɛn tundo, ba sāawa Abielin bibu.

⁵² Sòlun wāaru kpuro sɔɔ, tabu kun dwiiyare wi ka Filisitiban baa sɔɔ. Yen sōna win tambu sɔɔ, ù n̄ goo wa wi u dam mɔ u wɔrugɔru mɔ, u ra yēro mwaamewa u ko win tabu kowo.

Isireliba ka Amalekiban tabu

15

¹⁻² Samueli u Sòlu sòwa u nɛɛ, nɛna Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gɔrima wunɛn mi, n̄ nun gum wisi n̄ ka sōsi ma u nun gɔsa a ko sunɔ win tambu Isireliban suunu sɔɔ. Yen sō tɛ, a swaa dakio a nɔ ye u gerua. U nɛɛ, u koo Amalekiba dibu kɔsia ye ba ka Isireliba swaa bura sanam mɛ ba yara Egibitin di. ³ Yen sō, a doo a bu wəri kpa a ye ba mɔ kpuro kpeerasia mam mam. A ku de bu tiara. A bu goowo kpuro tòn durɔbu ka tòn kurɔbu ka bibu sere ka bii wɛɛnɔ, ka maa ben yaa sabenu.

⁴ Ma Sòlu u win tambu menna u gara Telaimuɔ. Win tabu kowobun geera kua nɔrɔbun suba goobu (200.000), ma Yudaba ba maa kua tambu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000). ⁵ Sanam mɛ Sòlu ka win tabu kowobu ba tura Amalekiban wuu bɔkɔwɔ, yera ba kukua gen wɔwa gaa sɔɔ. ⁶ Ma Sòlu u Keniba sòwa u nɛɛ, bu de bu tii wuna Amalekiban min di, kpa wi, u ku raa bu menna u go kpuro sannu. Domi be, ba Isireliba durom kuawa saa ye ba wee Egibitin di. Ma Keni be, ba yara saa Amalekiban min di. ⁷ Yen biru Sòlu ka win tabu kowobu ba Amalekiba wəri ba bu sunka saa Hafilan di sere ka Suriɔ ye ya wāa Egibitin sɔɔ yari yeru gia. ⁸ Ma ba ben sunɔ mwa wi ba sokumɔ Agagi. Be ba tie, ma ba bu go ka takobi. ⁹ Adama Sòlu ka win tabu kowobu, ba Agagi deri, ba n̄ n̄n̄ go, ka sere maa yaa sabe ni nu gea sāa, yāanu ka ketɛba ka naa kpɛmi ka yāa kpɛmminu ni nu gum mɔ ka baayere kpuro ye ya gea sāa. Ba yina bu ye kpuro kpeerasia mam mam. Adama ye ya n̄ dam mɔ ka ye ya n̄ waabu wā, ba ye kpuro gowa mam mam.

¹⁰ Saa ye sɔra Yinni Gusunɔ u ka Samueli gari kua u n̄n̄ sòwa u nɛɛ, ¹¹ nɛn nukura sankira ye na ka Sòlu kua sunɔ. Domi u man biru kisi, u n̄ nɛn gere mɛm nɔwɛ.

Ye Samueli u gari yi nua, yera u mɔru kua gem gem, ma u Yinni Gusunɔ nɔɔguru sue wɔku giriru.

¹² Sisuru bururu u seewa yellu u dɔɔ u ka Sòlu yinna. Adama ba n̄n̄ sòwa ba nɛɛ, Sòlu u da wuu ge ba mɔ Kaameli gia. Miya u kperu garu gira tambu bu

ka win nasara yaaya. Min diya u maa gəsira u da Giligaliö. ¹³ Ma Samueli u da win mi. Ye Söolu u Samueli wa, yera u nee, Gusunö u nun domaru kua. Wee na kpuro kua ye u man yiire.

¹⁴ Samueli u nee, n n men na, amöna na ka yāanu ka keteban wuri nöömō.

¹⁵ Söolu u nee, tabu kowoba ba yāanu ka ketē geenu gōsa ba ka wōma saa Amalekiban min di kpa bu ka Gusunö wunen Yinni yākuru kua. Adama ba ye ya n gea sāa kpeerasiawa mam mam.

¹⁶ Ma Samueli u nee, a sakuo n nun sō ye Yinni Gusunö u man sōwa gīa wōkuru.

Söolu nee, a geruo.

¹⁷ Samueli u nee, yellu a tii garisiwa bwēebwēē, ma Yinni Gusunö u nun gōsa a kua Isireliban sunö. ¹⁸ Ma u nun gōra u nee, a doo a Amaleki durumgii be tabu wōri a bu go a kpeerasia mam mam. ¹⁹ N n men na, mban sōna a n Yinni Gusunön gere mem nōwē. Mban sōna i kua ye ya n nün dore, i ben yānu kata kua i gura.

²⁰ Söolu u nee, na Yinni Gusunön gere mem nōwa fa. Na da mi u man gōra, ma na Amalekiban sunö Agagi mwa na ka na, ma na win tōmbu go mam mam. ²¹ Adama nen tabu kowoba ba ben yānu ka ben ketē geenu mwaama bu ka Gusunö wunen Yinni yākuru kua Giligaliö.

²² Samueli u nee, mba Yinni Gusunö u kīru bo. Yākunu? Nge mem nōbu. Wee mem nōbu bu yākuru kere. Wii kpīibu bu maa yāku yaa gum kere. ²³ Wi u ku ra Gusunö mem nōwē u sāawa taaregii nge sōro. Wi u ku ra nün wiru kpīiye, u sāawa nge būu sāa. Tē, yèn sō a Yinni Gusunön gere yina, win tii u maan nun yina, u nun bandu yara.

²⁴ Yera Söolu u Samueli sōwa u nee, na durum kua, na Yinni Gusunön wooda sara ka maa wunen gere. Na nen tōmbun berum kua ma na ben gere wura.

²⁵ Adama na nun kanamö, a man nen durum suuru kuo, kpa a ka man wura Giligaliö, n ka Yinni Gusunö sā.

²⁶ Ma Samueli u nün sōwa u nee, na n maa ka nun wurö. Domi a Yinni Gusunön gari yina. Meya u maa nun yina, u nun bandu yara.

²⁷ Sanam me Samueli u gəsirö u ka doona, yera Söolu u win yaberun swaa gaba, ma yabe te, ta gēera. ²⁸ Samueli u nün sōwa u nee, Yinni Gusunö u nun Isireliban bandu wōrari gisö u tu goo wē wi u nun sanö kere. ²⁹ Gusunö, Isireliban Yinni yiikogii u ku ra weesu ko, u ku ra maa win himba gōsie, domi u n sāa nge tōnu.

³⁰ Söolu u kpm nee, na durum kua, adama tē na nun kanamö a man beere dokeo nen tōmbu Isireliba ka ben guro gurobu kpuron wuswaaö. A ka man gōsiro Giligali mi kpa n ka Gusunö wunen Yinni sā.

³¹ Ma Samueli u gəsira u ka Söolu da. Söolu u Yinni Gusunö sāwa.

³² Yera Samueli u nee, i ka man Agagi, Amalekiban sunö wi naawa mini. Ma Agagi wi, u susi ka nuku dobu. Domi u bwisika ma gōö nün sarari. ³³ Adama Samueli u nee, nge me wunen takobi ya tön kuröbu gabun bibu go, nge meya wunen mero u koo maa bii bia.

Ma Samueli u Agagi go u botira Yinni Gusunön sāa yerö Giligaliö.

³⁴ Yen biru Samueli u da Ramaö, Söolu maa da win yenuö Gibeao. ³⁵ Sere Samueli u ka gu, u n maa Söolu mēerim daare. Adama u ra n nün swīiyammewa yèn sō Gusunön nuki sankira ye u ka nün kua Isireliban sunö.

*u ka ko suno***16**

¹ Yinni Gusunɔ u Samueli sɔɔwa u nɛɛ, sere saa yerà kaa n wāa a n Sɔɔlu swīiyamme. Domi na nùn bandu yara. U ñ maa kpɛ u bandu di Isireliba sɔɔ. Yen sɔ, a gum yibio wunen kɔba ye sɔɔ kpa n nun gari a da Isai, Betelehemugiin mi. Domi na win bii turo gɔsa u ka ko suno wi na kɪ.

² Adama Samueli nɛɛ, amɔna kon ko n ka da mi, domi Sɔɔlu ù n ye nua, u koo man go.

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a naa gbiiba suo kpa a nɛɛ, a nawa a ka man yākuru kua. ³ Kpa a Isai soku yāku yeru mi. Miya kon nun sɔ ye kaa ko. Yera a gum tāre wi kon nun sɔsin wirɔ.

⁴ Samueli u kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa. Ye u na Betelehemuɔ, yera wuu gen guro gurobu ba na win mi ka berum ba nɛɛ, n ka sere do mɛ?

⁵ Ma Samueli u bu wisa u nɛɛ, n do gbāa gbāa. Na nawa n ka Yinni Gusunɔ yākuru kua. I bɛɛn tii disɪ wunario kpa i na yāku yerɔ.

Ma Samueli u maa Isai ka win bii tɔn durɔbu soka. Ba tii disɪ wunari ba na yāku yeru mi. ⁶ Saa ye be kpuro ba tunuma, yera Samueli u Eliabu wa. Ma u bwisika u nɛɛ, à n da wiya mi, wi Yinni Gusunɔ u gɔsa. ⁷ Adama Yinni Gusunɔ u Samueli sɔɔwa u nɛɛ, a ku win wasin buram mɛeri, ñ kun mɛ win gunum, n ñ wi, na gɔsa. Domi nɛ, Yinni Gusunɔ, na ku ra wasin buram mɛeri nge tɔnu. Gɔruwa na ra mɛeri.

⁸ Ma Isai u Abinadabu soka, u dera u susi Samuelin wuswaaɔ. Ma Samueli u nɛɛ, Yinni Gusunɔ kun maa wini gɔsa.

⁹ Ma Isai u dera Sama u susi Samuelin wuswaaɔ. Adama Samueli u nɛɛ, Yinni Gusunɔ kun winin tii gɔsa.

¹⁰ Isai u dera win bibu nɔɔba yiru ba susi Samuelin wuswaaɔ. Adama Samueli u nùn sɔɔwa u nɛɛ, Yinni kun ben goo gɔsa.

¹¹ Ma u Isai bikia u nɛɛ, wunen bii tɔn durɔbu kpurowa mini?

Isai u nùn wisa u nɛɛ, ben dāako wi ba mɔ Dafidi, wiya u woo, u yāanu kparamɔ.

Yera Samueli u nɛɛ, a de bu nùn kasuma. Domi sa ñ kpɛ su yākuru ko ma n kun mɔ u na.

¹² Ma Isai u dera ba nùn kaso da ba ka na. Dafidi wi, u sāawa tɔn swāɔ, u wasi bwāa do, u maa waabu wā. Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a seewo a nùn gum mɛ tāre domi wiya na gɔsa. ¹³ Yera Samueli u win kɔba ye sua u nùn gum mɛ tāre win maabun wuswaaɔ. Ma Gusunɔn Hunde u Dafidi yɔɔwa saa dɔma ten di.

Yen biru Samueli u gɔsira u wura Ramaɔ.

¹⁴ Yen biru Gusunɔn Hunde u Sɔɔlu deri ma Yinni Gusunɔ u dera hunde kɔsa ya nùn tɔya mɔ. ¹⁵ Ma Sɔɔlun bwāabu ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, wee Yinni Gusunɔ u dera hunde kɔsa ya nun tɔya mɔ. ¹⁶ N n mɛn na, besen yinni, a de su goo kasu wi u mɔrɔku soberu yɛ. Yinni Gusunɔ ù n dera hunde kɔsa ya nun seeri, kpa u mɔrɔku ge so kpa yu sara.

¹⁷ Ma Sɔɔlu u win bwāa be wisa u nɛɛ, i doo i goo kasu wi u mɔrɔku soberu yɛ sāa sāa kpa i ka nùn na nɛn mi.

¹⁸ Ma win bɔɔ turo u nɛɛ, na Isai Betelehemugiin bii turo waare wi u mɔrɔku soberu yɛ. U maa wɔrugɔru mɔ gem gem, u sāawa tabu durɔ, u ra maa gari gere ka laakari. Durɔ burɔn tiiwa. Yinni Gusunɔ maa wāa ka wi.

¹⁹ Yera Sɔɔlu u gɔra Isain mi, u nɛɛ, a man wunen bii Dafidi yāa kparo wi kɛɛma u na nɛn mi. ²⁰ Ma Isai u pɛɛ sua ka tam mɛ ba doke yaa gɔnan bɔɔru sɔɔ, ka boo kpɛmu, u ye kpuro ketɛku sɔbi. Ma u Dafidi swaa sure ka yāa ni kpuro

u da Soolun mi. ²¹ Ye u tura mi, u kua win bōō. Soolu u nūn kīa gem gem ma u nūn kua win tabu yāa sōwo. ²² Ma Soolu u maa gōra Isain mi, u nēē, a man Dafidi derio u n sāa nēn sōm kowo, domi win daa ya man dore.

²³ Saa dōma ten di, Yinni Gusunō ù n dera hunde kōsa ya Soolu seeri, Dafidi u ra win mārōku suewa u so, kpa hunde kōsa ye, yu sara. Kpa win laakari yu wurama mam mam.

Dafidi ka Goliati

17

¹ Yen biru Filisitiba ba ben tabu kowobu mēnna ba tabun sōoru kua Sokōa Yudan temō. Ba ben sansani gira Efesi Damimuo, ye ya wāa Soko ka Asekan baa sōō. ² Soolu ka Isireliba ben tii ba mēnna ba ben sansani gira Elan wōwa sōō. Miya ba tabu kpī bu ka Filisitiba wōri. ³ Filisitiba ba yō wōwa yen bera gee, ma Isireliba ba maa yō yen bera giō.

⁴ Tabu durō goo u yarima Filisitiban sansanin di, u da u yōra sansani yiru yen baa sōō. Win yīsira Goliati. Gatin diya u na. Ma win gunum tura gōm soonu nōōba tia ka bōnu. ⁵ U sii gandun furō doke, ka sii gandun tarakpe ye ba kua nge swāa kokosu. Yen bunum mu kua kilo wata. ⁶ U maa sii gandun karōm doke, ma u sii gandun yaasa bēki. ⁷ Yaasa yen buru ta sāawa nge weson dēka ye u ra beku yasa tēke. Yen bēn bunum tura kilo nōōba yirun saka. Ma tabu kowo goo u nūn gbiiye u win tēreru nēni. ⁸ Goliati wi, u yōra u gbāra u Isireliban tabu kowobu sōōwa u nēē, mban sōna i yarima i tabu sīa kpī. I n̄ yē ma nē Filisitiwa, bēē maa Soolun yobu? I goo gōsio bēēn suunu sōō u na u ka man sanna. ⁹ U n kpīa u man kamia u go, nēn tōmbu bu ko bēēn yobu. Adama nā n nūn kamia na go, bēēya ko i ko bēsen yobu, kpa i sun sā. ¹⁰ Sannōwa na kī giō. I goo wunama wi u koo ka man sanna.

¹¹ Ye Soolu ka Isireliba kpuro ba Filisiti win gari yi nua, ma berum bu mwa gem gem.

¹² Dafidi wee, u sāawa Isain bii. Isai wi, Efaratigiwa wi u wāa Betelehemuo Yudan temō. Bii tōn durōbu nōōba itawa u mara. Soolun waati ye sōō, u sāawa durō tōkoru gem gem. ¹³ Win bii bukurobu ita ba Soolu swīi ba ka tabu da. Ben yīsa wee, Eliabu ka Abinadabu ka Sama. ¹⁴ Sanam mē ba wāa Soolun sansaniō, win bii dāako Dafidi ¹⁵ u ra dewa Betelehemuo u ka win tundon yāanu kpara kpa u gōsirama Soolun mi.

¹⁶ Saa ye sōō, Goliati wi, u ra nēwa Isireliban wuswaaō bururu ka yoka u ka tii bu sōōsi. Mēya u kua sere sōō weeru.

¹⁷ Sōō teeru Isai u win bii Dafidi sōōwa u nēē, a gberē sōndanu saaki tia suo ka pēē wōku te, kpa a ka wunen maabu daawa fuuku tabu gberō. ¹⁸ A maa gasanu wōku te suo a ben wuurun wirugii wē kpa a wa nge bā n bwāa do, kpa a ka gāanu wurama ben min di ni nu koo man sōōsi ma a tura mi. ¹⁹ Ba wāa ka Soolu ka Isireliban tabu kowobu Elan wōwaa. Miya ba tabu mō ka Filisitiba.

²⁰ Sisiru buru buru, Dafidi u seewa u yāa ni goo nōmu sōndia. Ma u win sōmunu sua u doona nge mē Isai u nūn yiire. Ye u tura mi, u deema wee, tabu kowoba yarimamō ba tabun sōoru mō. Ba gbamgba soomō ba kuuki mō.

²¹ Isireliba ka Filisitiba ba tabu tēriamō. ²² Dafidi u win sōmunu sōbia u yānun kōso nōmu bēria, ma u duka da tabu gberō u win maabu deema u bu tōbura.

²³ Sanam mē u ka bu gari mō, wee Filisitiban tabu durō Gatigii wi ba mō Goliati u kurama saa Filisitiban tabu sīan di. U win gari yi saarim seewa, ma Dafidi u yi nua. ²⁴ Ye Isireliba ba durō wi wa, be kpuro ba berum soora gem gem ba

duki yakikira. ²⁵ Ma ba m̀, durɔ wi wee, u maa yarima u ka sun nɔ kasu. Wi u kp̄a u ǹn go, sunɔ u koo ȳero dukia baka w̄ɛ, kpa u ǹn win bii w̄andia k̄ɛ kurɔ. M̄eya ȳeron yenugiba ko n tii m̄. Sunɔ kun maa bu ḡaanu bikiam̄.

²⁶ Ma Dafidi u be ba w̄a win b̄okuɔ bikia u n̄ɛɛ, wara ra n Filisiti, bango sarirugii wi, u sere ka b̄ɛɛ Gusun̄n tabu kowobu nɔ kasu. Mba ba koo ȳero w̄ɛ wi u ǹn go, ma u Isireliba sekuru yara.

²⁷ Ba ǹn s̄ɔwa ye ba raa gerunam̄. Ba n̄ɛɛ, yeni ka yenywa ba koo ȳero w̄ɛ wi u ǹn go.

²⁸ Ye Eliabu Dafidin m̄ɔ t̄nwerɔ u nua Dafidi u gari m̀ ka t̄n be, u ka ǹn m̄ru kua u ǹn bikia u n̄ɛɛ, wara a sere ȳa ḡɔ piibu ge deria gbaburɔ. Na wunen anayisiru ȳɛ ka wunen woo b̄ɔbunu. Na ȳɛ ma a na a ka tabu m̄ɛriwa.

²⁹ Dafidi u wisa u n̄ɛɛ, mba n kua. Baa gari na n̄ kp̄ɛ n bikia?

³⁰ Ma u ǹn biru kisi u da u goo gari bikia. Yera ba ǹn wisa nge m̄ gbiikoba raa gerua.

³¹ Be ba nua ye Dafidi u gerua, yera ba da ba S̄ɔlu saaria. Ma S̄ɔlu u Dafidi sokusia. ³² Dafidi u S̄ɔlu s̄ɔwa u n̄ɛɛ, a ku de goon tororu tu kara Filisiti win s̄, yinni, kon da n ka ǹn sanna.

³³ S̄ɔlu u n̄ɛɛ, a n̄ kp̄ɛ a susi Filisiti win mi, a sere ka ǹn sanna. Domi wun̄ɛ bii piibuwa ḡina. Durɔ wi, u maa s̄awa tabu durɔ saa win aluwaasirun di.

³⁴ Ma Dafidi u S̄ɔlu s̄ɔwa u n̄ɛɛ, na raa s̄awa nen tundon ȳa kparɔ. Gbee sunɔ, n̄ kun m̄ yaa k̄sa gaa ȳa n na ya ȳa teeru mwa ȳa ḡɔ s̄ɔ, ³⁵ na ra ye naa girewa kpa n ye so n ȳa te w̄ra yen n̄n di. Ȳa n man s̄irema yen n̄ɔ gbiniya na ra nen̄ n ka ye so n go. ³⁶ Yinni na yaa k̄si goore. Nge m̄eya kon maa Filisiti bango sarirugii wini go nge yen tia, domi u Gusun̄n tabu kowobu nɔ kasu. ³⁷ Yinni Gusun̄ wi u man w̄ra saa gbee sunɔ ka yaa k̄sa yen min di u koo maa man w̄ra Filisiti win n̄man di.

Ma S̄ɔlu u n̄ɛɛ, a doo kpa Yinni Gusun̄ u nun ȳre.

³⁸ Ma S̄ɔlu u win tiin tabu ȳanu kpuro sua u Dafidi sebusia. Niya tarakpe ka sii gandun furɔ, ³⁹ ka takobi. Yen biruwa Dafidi u kookari kua u ka s̄i, domi u n̄ yen d̄ɔn̄ɛ m̄. Adama u S̄ɔlu s̄ɔwa u n̄ɛɛ, na n̄ kp̄ɛ n ka yeniba kpuro s̄i, domi na n̄ yen d̄ɔn̄ɛ m̄.

Ma u ye pota u yi. ⁴⁰ Yera u win d̄ɛka sua u da u kpee gori n̄ɔbu d̄ɔbura daarɔ u yi doke win kpara b̄ɔrɔ ma u win kpurant̄ɛru sua u susi Filisiti win mi.

⁴¹ Saa ye s̄ɔ, Filisiti wi, u win t̄ɛɛ nen̄ gbiisie ba ka susim̄ ba d̄ɔ Dafidin mi. ⁴² Ye Filisiti wi, u Dafidi m̄ɛra tii, u wa ma aluwaasi kp̄embuwa, t̄n sw̄a durɔ burɔ, yera u ǹn gema. ⁴³ Ma u ǹn s̄ɔwa u n̄ɛɛ, ne b̄ɔwa a ka sere deki suama a man kasu? Yera u Dafidi b̄rusi ka win b̄nun ȳisiru. ⁴⁴ Ma u n̄ɛɛ, a susima, kon de gun̄su ka gbeeku ȳɛ yu wunen yaa di.

⁴⁵ Dafidi wi, u Filisiti wi s̄ɔwa u n̄ɛɛ, wun̄ɛ wee a ka man sann̄ wee ka takobi ka yaasa ka saka. Adama n̄, na ka nun sann̄ weewa ka Gusun̄ w̄llu ka tem Yinnin ȳisiru, wi u maa s̄a Isireliban tabu kowobun Yinni wi a n̄ɔ kasu.

⁴⁶ Gisɔ Yinni Gusun̄ u koo man nun n̄mu b̄eria. Kon nun so n sura kpa n wunen wiru bura. Gisɔ kon Filisitiban tabu kowobun gonu gun̄su ka gbeeku ȳɛ w̄ɛ yi di. Kpa handuniagibu kpuro bu gia ma Gusun̄ Isireliban Yinni u dam m̄. ⁴⁷ Be ba w̄a mini kpuro ba koo wa ma Yinni Gusun̄ kun takobi ka yaasan bukata m̄ u ka t̄nu faaba ko. Domi wiya u ra tabu di. U koo sun b̄ɛ n̄mu b̄eria.

⁴⁸ Saa ye Filisiti wi, u susim̄ u ka Dafidi w̄ri, saa yera Dafidin tii u maa duka d̄ɔ Filisitiban tabu s̄iɔ u ka ǹn yinna. ⁴⁹ Ma u win n̄mu kp̄ɛ kpara b̄ɔ te

sɔɔ u kperu wuna u ɓeri win kpurantɛɛru sɔɔ. Ma u Filisiti wi kpee te kara ta da ta numa win sirikanɔɔ ma u wɔruma u kibari.

⁵⁰ Kpurantɛɛrun kpee teera Dafidi u ka Filisiti wi kamia. Ye u nùn sura baa takobi u n̄ neni.

⁵¹ Ma u duka da u durɔ win takobi woma yen kararun di u ka nùn go u wiru bura. Ye Filisitiba ba wa ma ben tabu durɔ wi, u gu, yera ba duki yarina. ⁵² Yera Isireliban tabu durɔbu ka Yudaba ba seewa ba Filisitiba fɛerisi ka tabun wurenu ba bu gira sere Gati ka Ekoronin kɔnnɔwɔ, ma Filisitiban gonu wɔruka Saaraimun swaaɔ sere ka Gatiɔ n ka girari Ekoroniɔ.

⁵³ Ma Isireliba ba ɔsirama ba Filisitiban sansani wɔri ba ben yānu gura.

⁵⁴ Yen biru Dafidi u Goliatin wiru sua u ka da Yerusalemuɔ. Adama ye ya sāa Goliatin tabu yānu kpuro u ni yiwa win tiin kurɔ.

Yonatam

u ka Dafidi bɔrɔnu kua

⁵⁵ Saa ye Sɔɔlu u Dafidi wa u dɔɔ u ka Filisiti wi sanna, yera u win tabu sunɔ Abinɛɛ bikia u nɛɛ, Abinɛɛ, weren biiwa bii durɔbu geni.

Abinɛɛ u wisa u nɛɛ, sere ka wunen wāaru, na n̄ yɛ.

⁵⁶ Ma sunɔ u nɛɛ, a bikio kpa a nɔ n̄ n weren biin na.

⁵⁷ Ye Dafidi u Filisiti wi go u kpa u win wiru bura u neni u ka wee, yera Abinɛɛ u ka nùn da Sɔɔlun mi. ⁵⁸ Sɔɔlu u nùn bikia u nɛɛ, bii wunɛ, weren biiwa wunɛ.

Dafidi u nɛɛ, Isai, wunen bɔɔ wi u wāa Betelehemuɔ, wiya u man mara.

18

¹ Saa ye Dafidi u ka Sɔɔlu gari kua u kpa, Yonatam u nùn kīa nge win tiin hunde ma u ka nùn bɔrɔnu kua gem gem. ² Saa maa dɔma ten diya Sɔɔlu u nùn mwa u yi u n̄ maa wure u da win tundon mi. ³ Yonatam u bɔrua ma u ko n sāa Dafidin bɔrɔ sere ka baadommaɔ yèn sɔ u nùn kī nge win tiin hunde. ⁴ Yera u win tiin yaberu pota u Dafidi kā ka maa win tabu yaberu ka mam win takobi ka win tɛndu ka win kpaka.

⁵ Mi Sɔɔlu u Dafidi tabu ɔrɔa kpuro, u ra nasara suewa. Yen sɔna u nùn kua win tabu kowobun tɔnwero. Ma n tɔmbu kpuro dore ka mam Sɔɔlun tabu durɔbun tii.

Sɔɔlu

u ka Dafidi nisinu seewa

⁶ Saa yè sɔɔ tabu kowoba wee tabu gberun di, mi Dafidi u Filisiti wi go, yera tɔn kurɔba yarima Isireliban wusu kpuron di bu ka Sɔɔlu senna. Ba yaamɔ ba baranu ka mɔrɔkunu soomɔ, ba kuuki mɔ ka nuku dobu. ⁷ Ba womusu mɔ ba mɔ,

Sɔɔlu u ra nɔrɔm nɔrɔm (1.000) go.

Adama Dafidi u ra nɔrɔbun suba wɔku wɔkubu (10.000) go.

⁸ Gari yi, yi n̄ ka Sɔɔlu naawɛ, ma u mɔru bara gem gem. U nɛɛ, ba Dafidi siara nɔrɔbun suba wɔku wɔkubun sɔ, adama negibu nɔrɔm nɔrɔm tɔna. Mba na maa ka Dafidi kere sina ɔna baasi. ⁹ Saa dɔma ten diya Sɔɔlu u ka Dafidi nɔnu kɔsu mɛerim torua.

¹⁰ Yen sisiru Gusunɔ u dera hunde kɔsa ya Sɔɔlu seeri ma u bindimɔ win yenun suunu sɔɔ u gari gerumɔ nge b̄nugii. Ma Dafidi u mɔrɔku sua u nùn soowammɛ nge mɛ win dɔɔnɛ. N deema Sɔɔlu u win yaasa neni. ¹¹ Ma u ye fīa u ka Dafidi sɔku u nɛɛ, kon ka nùn gana mennawa. Nge mɛya u kua sere nɔn

yiru, adama Dafidi u ye kpuro fuka ma Söolu u nùn kãmia. ¹² Yen biru Söolu u Dafidi nasia, domi u gia ma Yinni Gusunö u nùn deri, ma u ka Dafidi wāa. ¹³ Yera n dera u nùn desirasia win bəkun di u nùn kua tabu kowobu nərəbun (1.000) tənwerö. Ma Dafidi u Isireliba kpara tabu sō. ¹⁴ Ye u gōru doke u ko kpuro, ya ra koorewa, domi Yinni Gusunö u wāa ka wi. ¹⁵ Ye Söolu u wa ye Dafidi u mə kpuro ya ra koorewa, yera u nùn nasiam sosi. ¹⁶ Adama Isireliba ka Yudaba kpuro ba Dafidi kīa yèn sō u bu kparamə ben tabu sō.

Dafidi u Söölun bii Mikali

sua kurə

¹⁷ Ma Söolu u Dafidi sōwa u nē, nēn bii wəndia gbiikoo Merabuwa kon nun kē kurə. Adama a de a n sāa damgii kpa a Yinni Gusunö sanna. Domi Söolu u bwisika u nē, u n̄ kī u nùn go win tii, Filisitibara u koo nūn barie.

¹⁸ Adama Dafidi u Söolu wisa u nē, yinni, wara ra n nē. Mba nēn yenugibu ka nēn tundon bweseru n ka sere ko wunən dokiri.

¹⁹ Adama saa ye Söolu u koo Dafidi Merabu wi wē kurə, saa yera u nùn sua u Adirieli, Meholaḡii wē u sua kurə.

²⁰ N deema Söölun bii wəndia goo, wi ba mə Mikali, u Dafidi kī. Ye ba Söolu gari yi sōwa, n nùn dore. ²¹ Ma u nē, kon nùn wi kē, kpa u ko yina Filisitiba bu ka Dafidi nəma turi. Ma u Dafidi sōwa nən yiruse u nē, saa gisən di kaa ko nēn dokiri.

²² Ma Söolu u win bwāabu yiire bu ka Dafidi gari yi ko nekε nekε bu nē, wee, sunən nukurā do wunən sō. Win bwāabu kpuro ba maa nun kī. Yen sō, a de a n sāa win dokiri.

²³ Ma ba da ba Dafidi gari yi nəsia. Ma Dafidi u nē, beən nəni sō gāa piimina mi? Bu nē, na sāa sunən dokiri? Ne bwēebwēewa wi ba kun garisi gāanu.

²⁴ Ma Söölun goro be, ba wura ba nùn Dafidin gari yi sōwa. ²⁵ Söolu u nē, ameniwa i ko i Dafidi sō i nē, na n̄ dokirirun gāanu ganu kī, ma n kun mə Filisitiban sen sarusu wunəbu (100). Yera ya ko n sāa mōru kōsiaru nēn yiberεban mi.

Söolu u yeni geruməwa kpa Filisitiba bu ka Dafidi go. ²⁶ Ye ba da ba Dafidi gari yi sōwa ya nùn dore u n ka sāa sunən dokiri. Tōo te ba koo nùn kurə wē tu sere turi, ²⁷ u seewa ka win tabu kowobu ba da ba Filisitiba go tōnu goobu (200). Ma Dafidi u ka ben sen sarusu na u su gara tia tia u sunö wē. Saa yera Söolu u nùn win bii Mikali wē kurə.

²⁸ Ye Söolu u gia ma Yinni Gusunö u ka Dafidi wāa, win bii Mikali u maa nùn kī gem gem, ²⁹ yera u nùn nasiam sosi. Ma u kua win yiberε win wāaru kpuro sō.

³⁰ Yen biru Filisitiban tabu sinambu ba ra n wəraa naamö Isireliban mi. Dafidi u n ka bu sanna, u ra nasara suewa n kere Söölun tabu tənwerö be ba tie. Yen sōna u yīsiru yara.

Yonatam u ka Dafidi yina

19

¹ Söolu u win bii Yonatam ka win bwāabu kpuro sōwa u nē, bu Dafidi goowo. Adama Yonatam u Dafidi kī n banda. ² Ma u nùn sōwa u nē, nēn baa Söolu u swaa kasu u ka nun go. A de a n tii yē sia bururu, kpa a kuku yeru kasu a n wāa mi. ³ Ne ka nēn baa sa ko na su yōra deedeeru mi a kukua kpa n ka nùn wunən gari ko. Kpa n nun sō ye na nua win min di.

⁴ Ye ba na mi, Yonatam u win baa Dafidin gea saaria u nee, wune suno a ku wunen bōo Dafidi torari. U n̄ nun kōsa gaa kue. Ye u kua kpuro, gāa geena. ⁵ U tii kari b̄arie ye u ka Filisiti wi go. Ma Yinni Gusunō u Isireliba kpuro nasara baka wē. Wunen tii a ye wa, ma wunen nukura dora. N n men na, mban sōna a kī a tora a ka Dafidi wi u deere mi go kam.

⁶ Ma Sōlu u Yonatam gari yi wura ma u bōrua u nee, sere ka Yinni Gusunōn wāaru, na n̄ maa Dafidi goomō.

⁷ Ma Yonatam u Dafidi soka u n̄n gari yi kpuro saaria. U ka n̄n da Sōlun mi, ma Dafidi u n̄n s̄awa nge yellu.

Mikali u Dafidi faaba kua

⁸ Tabu kpm tunuma ma Dafidi u yara u ka Filisitiba sanna. U bu kamia mam mam, ma ba duki sua.

⁹ Sōo teeru Yinni Gusunō u dera hunde kōsa ya kpm Sōlu seeri. Saa ye, u s̄ win dirō u win yaasa neni, ma Dafidi u n̄n m̄arōku soowammē. ¹⁰ Sōlu u kī u Dafidi yaasa kara u ka gana menna, adama Dafidi u fuka ma Sōlun yaasa ya da ya gira ganō. Yera Dafidi u kura u duka sua wōku te. ¹¹ Ma Sōlu u s̄mōbu gōra Dafidin dirō bu tu kōsu bu wa bu ka n̄n go yam s̄areru. Adama Mikali, Dafidin kurō, u n̄n gari yi n̄ōsia u nee, ù kun duka sua wōku te, sisiru ba koo n̄n go.

¹² Yera Mikali u Dafidi yara fenent̄in di ma u kura u kpikuru sua. Nge meya u ka bu kisirari. ¹³ Ma Mikali u bwāaroku gagu sua u gu kpī kpin yerō. U gen wiru boō gōna wukiri. Ma u gu bekuru bubusi. ¹⁴ Saa ye Sōlu u tōmbu gōra bu Dafidi mwaaama, yera Mikali u nee, sii barō u kpī.

¹⁵ Ye ba wura ba Sōlu s̄ōwa me, yera u nee, bu doo bu Dafidi wa, kpa bu ka n̄n na ka win kpin yee te sannu, u n̄n go.

¹⁶ Ye ba dua Dafidin dirō, ba deema bwāarokuwa ga kpī kpin yeru wōllō. Gen wira boō gōna wukiri. ¹⁷ Yen biru Sōlu u Mikali sokusia u n̄n bikia u nee, mban sōna a man n̄ni wōkua me, a dera nen yiberē u man kisirari u doona.

Mikali u n̄n wisa u nee, u neewa n de u doona. N kun me, u koo man go.

Sōlu u Dafidi naa swī

Nayōtuō

¹⁸ Ye Dafidi u kpikuru sua u Sōlu kisirari, yera u da Samuelin mi Ramāo u n̄n saaria kpuro ye Sōlu u n̄n kua. Ma wi ka Samueli ba sina sannu Raman wōo bera ye ba m̄l Nayōtuō. ¹⁹ Yera ba Sōlu s̄ōwa ba nee, wōo Dafidi u wāa Ramāo ka Samueli sannu wōo bera ye ba m̄l Nayōtuō. ²⁰ Ma Sōlu u s̄mōbu gōra mi, bu Dafidi mwaaama. Adama ye ba tura mi, ba ka Gusunōn s̄mō wuuru yinna, Samueli u bu gbiiye ba s̄āaru m̄l. Ma Gusunōn Hunde u s̄mō be yōwa ma ben tii ba Gusunō s̄āaru w̄ari nge s̄mō be. ²¹ Yera gaba da ba Sōlu s̄ōwa. Ma u maa s̄mōbu gabu gara. Ma ben tii ba maa Gusunō s̄āaru w̄ari nge s̄mō be. ²² Ye Sōlu nua me, yera win tii u den swaa w̄ari u dōo Ramāo. Ye u tura d̄kō baka ye ya wāa Sekuō, yera u bikia u nee, mana Samueli ka Dafidi ba wāa.

Ma ba n̄n s̄ōwa ba nee, ba wāa Raman wōo bera ye ba m̄l Nayōtuō.

²³ Ye u dōo mi, yera Gusunōn Hunde u maa win tii yōwa ma u Gusunō s̄āaru w̄ari nge win s̄mō, u ka tura sere Nayōtuō. ²⁴ U win yaberu pota ma u Gusunō s̄āmō Samuelin wuswaaō. Dōma te, u kpīwa basi s̄ō s̄ō ka wōkuru kpuro. Yen sōna ba ra nee, Sōlun tii u maa kua Gusunōn s̄mō?

Yonatam u Dafidi somi

20

¹ Dafidi u yakura u doona saa Raman wɔɔ bera ye ba mò Nayɔtun di, u da u Yonatam deema. U nɛɛ, mba na kua. Mba nen toraru. Nge taarɛ mba na wunen tundo kua u ka kɪ u man go.

² Yonatam u nùn wisa u nɛɛ, su ku wa mɛ! A ñ gbimɔ. Nen tundo u ku ra gāanu ganu ko u kun man sɔɔwa, baa ñ n gāa piiminun na. N n mɛn na, u ñ yenin bweseru mò u kun man sɔɔwa. Gari yi, yi ñ sāa mɛ.

³ Dafidi u nɛɛ, kam kam mɛya n sāawa. Adama wunen tundo u ñ dere a yi nɔ, domi u yɛ ma a man kɪ too. U ñ maa kɪ wunen nukuru tu sankira. Sere ka wunen wāaru ka maa Yinni Gusunɔn wāaru, naa dabusa teera ta man karane ka gɔɔ.

⁴ Ma Yonatam u Dafidi sɔɔwa u nɛɛ, ñ n mɛn na, ye a kɪ kpuro, a geruo. Kon nun ye kua.

⁵ Dafidi u nɛɛ, wee siara suru kpao u koo yari. Na ñ kon maa ko na kun de sunɔn mi su di sannu. Adama a dɛ n da n kuke yakasɔ sere n ka ko sin teerun yoka. ⁶ Wunen tundo ù n bikia mana na wā, a nùn sɔɔwɔ ma na nun kana n ka da nɛn wuu Betelehemuɔ. Domi nen yenugibu kpuro ba ben wɔɔ ka wɔɔn yākuru mò mi. ⁷ U n nɛɛ, n wā, nɛ wunen bɔɔ, na alafia wawa. Adama ù n mɔru bara, a n yɛ ma kɔsa u bwisikumɔ nen sɔ. ⁸ Adama wunɛ, a man kɪru sɔsio, domi a nɔɔ mwɛɛru kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ma kaa n sāa nen bɔrɔ sere ka baadommaɔ. Nà n taarɛ gaa mɔ, a man goowo wunen tii. Mban sɔna kaa ka man da wunen tondon mi u ka man go.

⁹ Yonatam u nɛɛ, a ku yenin bweseru bwisiku. Nà n gia ma nen tundo u kɪ u nun kɔsa kua, kon nun sɔ.

¹⁰ Dafidi u bikia u nɛɛ, wunen tundo ù n ka nun mɔru wisa, wara koo man sɔ.

¹¹ Yonatam u nɛɛ, a na su da yakasɔ.

Ma be yiru ba yara ba da yakasɔ. ¹² Ma Yonatam u Dafidi sɔɔwa u nɛɛ, sere ka Gusunɔ Isireliban Yinnin wāaru, sia amadaare, ñ kun mɛ sin teeru, kon nen tondon laakari mɛɛri. U n gea bwisikumɔn na wunen sɔ, kon nun goo gɔriama u nun sɔ. ¹³ Adama ù n kɪ u nun kɔsa kua, kon nun nɔɔsia kpa n de a doona ka bwɛɛ dora. Nà kun kue mɛ, Yinni Gusunɔ u man yen dibu kasia. Kpa u nun yɔre nge mɛ u nen tundo yɔre. ¹⁴ Adama saa ye na wāa wāaru sɔɔ kpuro, a man kɪru sɔsio tɛn bweseru Yinni Gusunɔ u ra win tɔmbu sɔsɔ, kpa bu ku raa man go. Nà n maa gu, ¹⁵ kpa a nen yenugibu kɪru sɔsɔ, baa sanam mɛ Yinni Gusunɔ u dera wunen yiberɛba kpuro ba gbisuka ba kpa.

¹⁶ Ma u ka Dafidi arukawani bɔkua win yenugibun sɔ u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u Dafidin yiberɛba ben dibu kasie. ¹⁷ Yen biru Yonatam u dera Dafidi u win nɔɔ mwɛɛru sire kɪrun sɔ domi u nùn kɪa nge win tiin hunde.

¹⁸ Ma u Dafidi sɔɔwa u nɛɛ, siara suru kpao koo yari. Ba koo bikia, mana a wāa. Domi bà n dimɔ, ba koo wa ma a ñ wāa wunen sin yerɔ. ¹⁹ Sin teerun yoka, a doo mi a raa kukua sanam mɛ wahala ye, ya torua. Kpa a n wāa kpee te ba mò Eselin gāarɔ. ²⁰ Kon sɛɛnu ita to kpee ten bera gia kpa n sāa nge yɪreru gara na toosimɔ. ²¹ Yen biru kon bii gɔri u da u sɛɛ ni kasuma. Nà n nùn sɔɔwa na nɛɛ, u mɛɛriɔ, wee sɛɛ ni, nu wāa win biruɔ, u nu tama, a n yɛ ma kaa kpɪ a yarima ka bɔri yendu. Domi sere ka Yinni Gusunɔn wāaru, kari maa sari. ²² Adama nà n bii wi sɔɔwa na nɛɛ, wee sɛɛ ni, nu wāa win wuswaaɔ, a n yɛ ma Yinni Gusunɔwa u kɪ a doona. N n mɛn na, a doono. ²³ Gari yi sa maa bɔkua nɛ ka wunɛ, Yinni Gusunɔwa u sāa besen seeda sere ka baadommaɔ.

²⁴ Ma Dafidi u da u kukua yakasɔ.

Ye suru kpao u yara, suno u na u ka yen tso bakaru di. ²⁵ Ma u sina win ayero ganan bokuo, Abinee maa wa win bokuo, ma Yonatam u sina ben wuswaa, adama Dafidin sin yeru goo sari. ²⁶ Tso te soo, Soolu kun ganu gerua, domi u tamaa, u disi mowa. Yiya yi ko n nun yinari. ²⁷ Adama yen sisiru, surun soo yiruse, goo sari kpam Dafidin sin yeru. Ma Soolu u win bii Yonatam bikia u nee, mban sana Isain bii u n tso bakaru ne saa gina di.

²⁸ Ma Yonatam u nun wisa u nee, Dafidi u man suuru kana u nee, n de u da Betelehemu, ²⁹ domi miya ba yakuru garu ma, ma win mo u nun sokusia. Yen sana u nee, u n nen kai geeru wa, n nun yolla kuo u da u win maabu wa. Yera n dera u n ne u ka nun di.

³⁰ Ma Soolu ka Yonatam maru kua u nun sowa u nee, bii seege wune! Na ye ma wune ka wunen meron sekura noo tia ye a ka Isain bii saa mi. ³¹ Domi u n wa wa waa soo, a n maa bandu dimo tem me soo. A n kaa n maa bori yendu ma. N n men na, a gario bu nun mwaama, domi n weenewa bu nun go.

³² Ma Yonatam u win tundo bikia u nee, mban sana u koo gbi. Mba u kua.

³³ Yera Soolu u win yaasa fia u ka Yonatam saku, ma Yonatam u gia ma win tundo u sooru kpa u ka Dafidi go. ³⁴ Yera u seewa dii yerun min di ka maru. U n maa soo yirusen tso baka te di. Win nukura sankira gem gem Dafidin so. Domi win tundo u nun beere sari kom kua.

³⁵ Ye n kua sisiru bururu, Yonatam u da yam mi ba raa yinna yeru kuana, wi ka Dafidi. Ma bii tan durabu gagu ga nun swii. ³⁶ Ma u bii wi sowa u nee, a duka doo a see ni kon to mi kasuma.

Ye bii wi, u duka doo, yera Yonatam u seu toba ga nun sarari. ³⁷ Saa ye bii wi, u tura deedeeru mi seu ge, ga da, yera Yonatam u kpam gbara u nee, ga wa wunen wuswaa, ³⁸ a duka doo, a ku yora, a wasi suo.

Ma bii wi, u da u seu ge dabama u ka na win yinnin mi. ³⁹ Adama u n ye asiri ye ya wa mi. Yonatam ka Dafidi tonawa ba ye yesine. ⁴⁰ Ma Yonatam u win tabu yanu sua u bii wi we u nee, a ka wuro yenu. ⁴¹ Saa ye bii wi, u doona ma Dafidi u yarima saa kpee ten garun di soo yesan nom dware gia. Yera u Yonatam kpuna non ita u wiru tem girari. Ma u seewa ba bokasina ba swisi be kpuro. Adama Dafidigiyi ya kera.

⁴² Ma Yonatam u Dafidi sowa u nee, a doo ka alafia, kpa a n yaaye nge me ne ka wune sa noo tia kua sa borua ka Yinni Gusunon yisuru sa nee, u n wa besen suunu soo ka maa besen bibu soo sere ka baadommao.

21

¹ Yera Dafidi u seewa min di, u n doono. Ma Yonatam maa gosira u da wuu.

Dafidi u Soolu duka suuri

² Dafidi u da Nobu Akimelekin mi, wi u saa yaku kowo. Ye Akimeleki u nun wa, yera u nun senna na ka berum, u nun bikia u nee, mba n kua a ka siimo wune turo, baa tan turo u n ka nun swii.

³ Ma Dafidi u yaku kowo wi wisa u nee, sunowa u man samburu garu yiire. U maa nee, n ku de goo u n ye yen so u man gora. Yen sana na nen bwabu sowa na nee, su yinna yam kasa. ⁴ Te dia nira a mo yenu. N n pen na, a man wasi noobu keema, n kun me, ye a gesi mo kpuro.

⁵ Ma yaku kowo wi, u Dafidi wisa u nee, pee gaa sari ma n kun mo pee ye ba Yinni Gusunon we, ye a n kaa di, kaa gina ton kur desirari.

⁶ Ma Dafidi u yaku kowo wi wisa u nee, ba sun kur dendibu yinari ko nge me ba ra sun kue sa n tabu doo. Kaa ra sere gere gora ye ba sun kooma mini? Yen so, nen bwaba deere ko.

⁷ Yera yāku kowo wi, u pēe ye suama u Dafidi wē, domi pēe gaa sari mi, ma n kun mō ye ba raa gura Yinni Gusunōn sāa yerun di, ma ba swāa kāsire kua.

⁸ N deema yen tōo te, Sōolun yāa kparobun wirugii u na Yinni Gusunōn sāa yerō u ka sārurun wororu garu ko. Durō win yīsira Dōegu. U sāawa Edōmu.

⁹ Ma Dafidi u Akimeleki bikia u nēe, a n̄ yaasa n̄ kun mē takobi mō mi? Domi na n̄ sannō yānu ganu suame yenun di yēn sō sunō u man baasi n win gara ye da fuuku.

¹⁰ Yera Akimeleki wi, u n̄n wisa u nēe, takobi gaa sari ma n kun mō Goliatigia wi a go Elan wōwao. Ye wee, ba ka bekuru bōkua ba yii yāku kowon yabe tarakpen biruō. À n ye kī, a suo.

Ma Dafidi nēe, a man ye wēema domi gaa raa ru maa sari ye ya ye tura.

Dafidi u wāa Filisitiban mi

Gatio

¹¹ Yen biru Dafidi u seewa u duka yakura Sōolun sō ma u da u wāa Akisin mi, wi u sāa Gatin sunō. ¹² Adama Akisin sina bwāabu ba nēe, n n̄ Dafidi Isireliban sunō, wiya mi? Wi ba ra n tōmamō ba n mō, Sōolu u ra nōrōm nōrōm go.

Adama Dafidi u ra nōrōbun suba wōku wōkubu (10.000) go.

¹³ Ma gari yi, yi Dafidi sāwana sere u Akisin berum kua. ¹⁴ Yera u tii gōsia wiiro u dweebu mō nge gari bōko, u seewa u yorumō wuun kōnōn gamboba sōo. Ma u yāatam wīmō mu kokumō win toburō. ¹⁵ Ma Akisi u win bwāa be sōowa u nēe, bēen tii i wa ma durō wini kun bwāa do. Mban sōna i ka man n̄n naawa. ¹⁶ I tamaa na n̄ wiiro waarewa i ka sere man durō wini naawa u man win wiira kookoosu sōōsi? Durō winin bwesera i ko i duusia nēn dirō?

Dafidi u kua

wuuru garun wirugii

22

¹ Yen biru Dafidi u maa kpam da u kukua Adulamun kpee wōruō. Ye win tundo yenugibu kpuro ba nua ma u kukua mi, yera ba seewa ba da win mi.

² Ma be ba dibu nēni, ka be ba dam dōremō ka be ba n̄ nuku dobu mō, ba mēna ba da win mi, ba n̄n kua ben kparo. Ben geera sāawa tōnu nēerun (400) saka.

³ Saa min diya Dafidi u da Misipao Mōabun temō, ma u tem min sunō sōowa u nēe, na nun kanamō, a de nēn tundo ka nēn mero bu na ba n kukua wunēn mini sere n ka gia ye Gusunō u koo ka man ko.

⁴ Ma sunō u wura. Yera Dafidi u ka win tundo ka win mero da sunō win mi. Miya ba wāa sere n ka kua win saa kpuro ye u kukua kperu mi.

⁵ Sōo teeru Gusunōn sōmō Gadi u Dafidi sōowa u nēe, a kun wāa kpee wōru geni sōo. A seewo a da Yudan temō kpa a n wāa mi.

Ma Dafidi u seewa u da u wāa dāa sōo ge ba mō Heretio.

Sōolu u dera

ba yāku kowobu go

⁶ Sōo teeru Sōolu u da u sō dāru garun nuurō Gibeao gunguru garun mi, u win yaasa nēni, ma win bwāaba n̄n sikerene. Saa ye sōora u Dafidi ka win tōmbun labaaari nua. ⁷ Yera u win bwāa be sōowa u nēe, bēe nēgibu, Benyameen bweseru, i swaa dakio i nō. I tamaa Isain bii u koo bēe resem gbaaru wē nge mē na bēe wē, kpa u bēen baawure ko tōmbu wunōbu (100) n̄ kun mē nōrōbun (1.000) wirugii? ⁸ N n̄ mēn na, mban sōna i man seesi. Domi bēen goo kun

man dāmeƷe arukawani ye nen bii Yonatham u ka Isain bii Dafidi bōkua. Bēen goo kun maa man wōnwōndu kue, u man sō bwisi yi nen bii u Dafidi kā u ka man yina beria nge me u mō giso.

⁹ N deema Dōegu Edamu wi, u wāa ka Sōalun bwāabu sannu dāma te. Yera u wisa u nēē, na Isain bii wi wa Nōbuō Akimeleki, Akitubun biin mi. ¹⁰ Ma Akimeleki wi, u nūn bikiaru kua Yinni Gusunōn mi. Yen biru u nūn dīanu wē ka maa Goliatin takobi ye.

¹¹ Ye Sōalu u nua me, yera u dera ba Akimeleki Akitubun bii wi sokusia ka win yenugibu, be, be ba sāa yāku kowobu Nōbuō. Ma ba mēna ba na sunōn mi.

¹² Ma Sōalu u nēē, Akimeleki, a swaa dakio a nō.

Yera Akimeleki u wisa u nēē, na nōmō, yinni.

¹³ Sōalu u nūn bikia u nēē, mban sōna a nūn tia kua i man seesi, wunē ka Isain bii. Mban sōna a nūn dīanu ka takobi wē. Yen biru a nūn bikiaru kua Gusunōn mi, u ka man seesi, kpa u man yina beria nge me u mō giso.

¹⁴ Akimeleki u sunō wisa u nēē, wunen bwāabu kpuro sō, wara u ra nun wiru kpīƷe nge wunen dokiri Dafidi wi u ra wunen woodaba mem nōwē. Mēya maa wunen yenugibu ba ra n nūn bēere wēema. ¹⁵ Gisōra na bikiaru torua Yinni Gusunōn mi win sō? N n men na, yinni, a ku man gari yini sōbi, n kun me nen yenugii goo. Na n̄ yi yē, baa fiiko.

¹⁶ Yera sunō u nūn wisa u nēē, kon bēē gowa wunē ka wunegibu kpuro.

¹⁷ Ma u win tabu kowo be ba nūn kōsu sōwa u nēē, i susima i man Yinni Gusunōn yāku kowo beni goowa, yēn sō ben tii ba Dafidi nōma kā. Ba maa yē ma u man duka suuriwa. Ma ba n̄ ne bu man sō.

Adama tabu kowo be, ba yina bu Yinni Gusunōn yāku kowo be go. ¹⁸ Yera n dera u Dōegu sōwa u nēē, a susima, kpa a Yinni Gusunōn yāku kowo be go.

Ma u susi u bu go. Yen dāma te, yāku kowobu wene ka nōbuwa u go be ba ben sāa yānu doke. ¹⁹ Sōalu u maa dera ba Nōbugibu go, kurōbu ka durōbu, sere ka bii wēenō, ka yaa sabenō, niya ketēba ka ketekunu ka yāanu. N deema wuu ge, ga sāawa yāku kowobun wuu. ²⁰ Sanam me ba tōn be goomō, ba n̄ Akimelekin bii turo Abiataa nōma tura. Domi u duka sua u doona Dafidin mi gia. ²¹ Ye u tura Dafidin mi, u nūn sōwa u nēē, Sōalu u Yinni Gusunōn yāku kowobu go.

²² Yera Dafidi u Abiataa sōwa u nēē, saa dāma tēn di na Dōegu Edomu wa, u wāa mi, na yē kam kam ma u koo da u Sōalu nen labaari sō. N n men na, nena na dera ba wunen yenugibu kpuro go. ²³ Yen sō, a sinō a n wāa ka ne. A ku nanda, domi wi u kasu u nun go mi, nen tiwa yēro u maa kasu u go. À n maa wāa nen bōkuō, kaa n wāa alafia sō.

Dafidi u kpikiru da

23

¹ Sō teeru ba na ba Dafidi sōwa ba nēē, wee, Filisitiba ba Keila wōri ma ba ben dīa ni nu wāa biranu sō kpuro gura. ² Yera Dafidi u Yinni Gusunō bikia u nēē, kon kpī n da n Filisiti be wōri?

Ma Yinni Gusunō u nūn wisa u nēē, oo, a doo a bu wōri. Kaa bu kamia kpa a Keila wōra.

³ Adama Dafidin tōmbu ba nūn sōwa ba nēē, bēse wee, sa nande baa me sa wāa Yudan tem sō. Amōna sa ko n sāa s̄a n Filisitiba wōrim dōo.

⁴ Yera Dafidi u maa Yinni Gusunō bikia u nēē, n doo n Keila ye wōra?

Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, oo, a seewo a da a Filisiti be wɔri. Domi na nun bu nɔmu beria.

⁵ Yera Dafidi u seewa u da Keila mi ka win tɔmbu. Ma u Filisitiba wɔri u bu kamia mam mam, u ben yaa sabenu gurama. Nge mɛya u ka Keilagii be faaba kua.

⁶ N deema saa ye, Abiataa, Akimɛlekin bii, u duka yakurama u na u wāa Dafidin mi, u yāku kowon yabe tarakpe neni te ba ra ka Yinni Gusunɔn kīru bikie.

⁷ Yen biruwa ba da ba Sɔɔlu sɔɔwa ba nɛɛ, Dafidi u tunuma u wāa Keilaa. Yera Sɔɔlu u nɛɛ, Gusunɔwa u man nùn nɔmu beria. Domi u na u tii kenusi wuu ge ga gbāraru ka gambo mɔ sɔɔ.

⁸ Yera Sɔɔlu u win tabu kowobu kpuro mɛnna bu da bu ka Keila wɔri, kpa bu Dafidi ka win tɔmbu tarusi. ⁹ Saa ye sɔɔ, Dafidi u nua kɔsa ye Sɔɔlu u kī u nùn kua. Yera u yāku kowo Abiataa sɔɔwa u nɛɛ, a ka yabe tarakpe ye na.

¹⁰ Ma Dafidi u nɛɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, wee, na nua ma Sɔɔlu u swaa kasu u ka na Keila mini u ye kpeerasia nen sɔ. ¹¹ Yinni, a man sɔɔwɔ, Sɔɔlu u koo na mini ka gem? U n tunuma, wuu gen wirugibu ba koo man mwa bu nùn nɔmu beria?

Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, kam kam, Sɔɔlu u koo na.

¹² Ma Dafidi u maa Yinni Gusunɔ bikia u nɛɛ, wuu gen wirugibu ba koo man mwa bu nùn nɔmu beria?

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, oo, mɛya ba koo nun kua.

¹³ Yera Dafidi u seewa ka tɔmbu natan (600) saka ba yara Keilan di ba da ba sirene. Saa ye sɔɔra ba maa Sɔɔlu nɔɔsia ma Dafidi sari mi. Ma Sɔɔlu u n̄ maa de u wuu ge wɔri.

¹⁴ Yeniban biru Dafidi u da u kukua ghaburɔ kpee baa sɔɔ Sifun guurɔ. Ma Sɔɔlu u maa nùn kaso wari nge mɛ u ra ko baadomma. Adama Gusunɔ kun dere u nùn nɔma turi. ¹⁵ Saa ye sɔɔra Dafidi u gia kam kam ma Sɔɔlu u kasuwa u nùn go. Ma u da u wāa ghaburɔ Sifun dāa sɔɔwɔ.

¹⁶ Yera Yonatam Sɔɔlun bii u maa wa mɛ, ma u seewa u da Dafidin mi, u ka nùn dam kɛ u Gusunɔ naane ko. ¹⁷ Ye u tura mi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a ku nanda. Domi Sɔɔlu kun nun naa turi. Wuna kaa bandu di Isireliɔ kpa na n s̄aa wunen yiruse ban te sɔɔ. Nen tundo Sɔɔlun tii, u yɛ mɛ.

¹⁸ Yera ba arukawani bɔkua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Ma Dafidi u sina dāa sɔɔ mi. Yonatam u maa gosira u da yenuɔ.

Sɔɔlu u Dafidi naa gire

¹⁹ Ma Sifugibu ba da Sɔɔlun mi Gibeaa ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, Dafidi u kukua besen mi, kpee baa sɔɔ dāa sɔɔwɔ, Hakilan guurɔ te ta wāa bera mi gāanu ku ra kpin sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia. ²⁰ Tɛ wee, a nùn kasu a mwa. N n mɛn na, a na, sa ko nun nùn nɔmu beria.

²¹ Ma Sɔɔlu u bu wisa u nɛɛ, Gusunɔ u bɛɛ domaru kua domi na wa i nen wɔnwɔndu mɔ. ²²⁻²³ Yen s̄, na bɛɛ kanamɔ, i doo i mɛeri mi u ra s̄i s̄i. Kpa i win kuku yenu kpuro mɛeri, kpa i wa mi u wāa. Domi ba man sɔɔwa ma u bwisi mɔ too. Yen biru kpa i na i man s̄ u n wāa mi. Kpa n se n da n nùn kasu, baa n̄ n Yudan bweseru kpuro sɔɔn na kon bukiana.

²⁴ Ma tɔn be, ba kua mɛ. Ba gbia ba da Sifua Sɔɔlu u sere na. N deema saa ye sɔɔ, Dafidi ka wigibu ba wāa Araban guurɔ Maonio mi gāanu ku ra kpin sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia. ²⁵ Yen biruwa Sɔɔlu u seewa ka win tɔmbu u da u Dafidi kasu. Yera gaba na ba ye Dafidi sɔɔwa. Ma u seewa min di u da u wāa guuru garun mi Maonin ghaburɔ. Ye Sɔɔlu u nua mɛ, yera u Dafidi naa swīi ghaburu

mi. ²⁶Ye u tura mi, guu ten bee tia u bewe. Ma Dafidi u maa wāa ten bee tiaa ka wigibu. Adama saa ye sōō, Sōōlu ka wigibu ba Dafidi ka win tōmbu kooro bure ba kpa. Yera Dafidi u swaa kasu u ka duka yakura. ²⁷Yera sōmō goo u na yenun di u Sōōlu sōōwa u nēē, a de a na fuuku, Filisitiba wee, ba sun wōrima.

²⁸Yera Sōōlu u gōsirama u gina Dafidi deri u da Filisiti ben mi gia. Yen sōna ba yam mi soka kpee te ta bu burana.

Dafidi u yina u Sōōlu go

24

¹Dafidi u seewa bera min di ma u da u kukua Engediō. ²Saa yē sōō Sōōlu u Filisitiba naa swīi u gōsirama, yera ba nūn sōōwa ba nēē, Dafidi u wāa Engedin gbaburō. ³Ma Sōōlu u tōmbu nōrōbun suba ita (3.000) sua be ba sāa tabu durōbu Isireliba sōō, bu da sere kpee bakanun bera gia mi kpee bēri yi ra n wāa bu Dafidi ka win tōmbu kasuma. ⁴Ye ba tura yāanun wāa yeru garun mi, swaa ye sōō, kpee wōru gaga maa wāa mi, ma Sōōlu u dua wōru ge sōō u ka swaa swīibu ko. N deema Dafidi ka win bwāabu ba wāa wōru gen sōōwō. ⁵Ma Dafidin bwāaba nūn sōōwa ba nēē, a n wa ma tōō te, ta tura? Te Yinni Gusunō u nun bura u nēē, u koo nun wunen yiberē nōmu beria kpa a nūn kua nge me a kī.

Yera Dafidi u seewa sēē u Sōōlun yaberun soo bura. ⁶Yen biruwa u nanda ye u ka Sōōlun yaberun soo ge bura. ⁷Saa ye sōara Dafidi u win bwāabu sōōwa u nēē, Gusunō u man yenin bweseru gbara bu nēē, nēna na nēn yinni nōma doke wi Yinni Gusunō u gōsa u kua sunō.

⁸Ka gari yiya Dafidi u win bwāabun laakari kpunasia u n ka dere bu Sōōlu wōri.

Ma Sōōlu u seewa u yara u doona min di. ⁹Yen biruwa Dafidi u yarima wōru gen min di u Sōōlu soka u nēē, nēn yinni, sunō.

Ma Sōōlu u sīira u mēerima biruō. Yera Dafidi u yiira u wuswaa tem girari u nūn bēerē wē. ¹⁰Ma u Sōōlu sōōwa u nēē, mban sōna a ka tōmbun gari nōmō be ba mō, wunen kōsa na kasu. ¹¹Wee, wunen tiin nani wa gisō ma Yinni Gusunō u man nun nōmu beria kpee wōru ge sōō. Ba nēē, n nun gōowō, adama na nun deri. Na nēē, na n nēn yinni, wi Yinni Gusunō u gōsa u kua sunō nōmu dokemō. ¹²Ka yen de kpuro a mēerio. Wee, na wunen yaberun sukum nēni. Nge me na ka yabe ten soo bura mi, na n ka nun go, n weene a gia ma na n sāa mēm nōō sari. Nēn kookoosu sōō, kōsa gaa maa sari, n kun mē toraru garu wunen sō. Adama wunē wee, a man naa swīi a go. ¹³Yen sō, Yinni Gusunōwa u koo sun siria nē ka wunē. Kpa u nun ye a man kuan dibu kōsia. Adama nēn nōma kun nun babamō. ¹⁴Nge mē ba ra gere bu nēē, daa kōsa ya ra nēwa tōn kōson min di. Yen sōna nēn nōmu ga n nun babamō. ¹⁵Weren sōna wunē Isireliban sunō a yarima. Wara a naa gire. Nē wi na sāa nge bōō goru? N kun mē nge goo dēē? ¹⁶Yinni Gusunōwa u sāa siri kowo. U n bēsen gari wēera, u koo sun siria, nē ka wunē. Kpa u ka man yina u man wōra wunen nōman di.

¹⁷Ye Dafidi u Sōōlu gari yi sōōwa u kpa, yera Sōōlu u nēē, n n mēn na, wunen nōōwa mi, Dafidi nēn bii?

Ma Sōōlu u nōōgiru sua u wura kua. ¹⁸U Dafidi sōōwa u nēē, a man gem kere. Domi a man gea kua, ma na nun kōsa dibu kōsia. ¹⁹Wee, a man sōōsī gisō gea ye a man kua. Yinni Gusunō u raa man doke wunen nōmuō. A n maa man go. ²⁰Domi tōnu u ku ra win yiberē nōma turi kpa u nun yōsu u doona ka alafia. Yen sōna Yinni Gusunō u koo nun gea dibu kōsia ye a man kua minin sō. ²¹Tē na

yē kam kam ma kaa ko sunə kpa Isireliban bandu ta n dam mə wunen nomaə.
²²Yen sō, a bōruo tē ka Yinni Gusunən yīsiru ma a n nən bibun bweseru kpuro
 goomə nən biru, kpa bu nən yīsiru duari nən baaban bweseru sōə.

²³Ma Dafidi u Səəlun gari yi wura ka bōri u nēə, u n bu goomə. Yen biru Səəlu
 u da yenuə. Adama Dafidi ka win bwāabu ba gəsira ba wura ben kuku yerə.

Nabali u yina u Dafidi somi

25

¹Saa ye səəra Samueli u gu, ma Isireliba kpuro ba menna ba win gəə swī.
 Ma ba nūn sikua win yenu səə Ramaə. Yen biruwa Dafidi u seewa u da u wāa
 Paranin ghaburə.

²⁻³Durə goo wāa Maoniə, win yīsira Nabali. U sāawa Kaləbun bweseru. U
 maa sāawa dukia bakagii. U yāanu məwa nərəbun suba ita (3.000), bonu maa
 nərəbu (1.000). Durə wī, u sē, win kookoosu kun wā, adama win kurə Abigali u
 bwisi mə. U maa sāa kurə burə. Kaameliəra durə win gberu kpaane wāa. Miya
 u win yāa nin sansu bəərimə.

⁴N deema saa ye səə, Dafidi u maa wāa bera mi. Yera u nua ma Nabali u win
 yāanun sansu bəərimə mi, ⁵ma u aluwaasi tənu wəkuru gəra u bu səəwa u nēə,
 i doo Nabalin mi, i man nūn təbiria. ⁶I nēə, Gusunə u win wāaru dakaə daasia,
 kpa u n wāa bōri yendu səə wi ka win yenugibu, ka ye u mə kpuro. ⁷Wee, tē na
 nua ma ba win yāanun sansu bəərimə. Meya sa maa wāa ka win yāa kparobu
 sannu. Sa n ben goo torarire. Meya ben goo kun maa win yāaru biare saa mīn
 di sa wāa Kaameli mini ka be. ⁸N n weesun na, u win yāa kparə be bikio. Yen
 sō, u de u bēə nən səm kowobu mēeri ka nōnu gēu. Domi i nawa tōə bakarun
 saa sōə. Yen sōna na nūn kanamə u nē win bii ka bēə nən səm kowobu dīanu
 kēma ni u mə.

⁹Saa ye Dafidin səmə be, ba tura mi, yera ba Nabali gari yi kpuro səəwa. Yen
 biru ba n maa gam gerua. ¹⁰Yera Nabali u bu wisa u nēə, wara ra n Dafidi,
 Isain bii. Tē səə, yoo aluwaasi dabira ta ra kpikiru su saa ben yinnibun min
 di. ¹¹Yera kon ben bweseru nən dīanu ka nən nim ka yaa wē ye na nən səm
 kowobu yiye, be, be na n yē mīn di ba wee?

¹²Ma Dafidin aluwaasi be, ba gəsirama ba nūn səəwa kpuro ye Nabali u
 gerua. ¹³Yera u win tumbu səəwa u nēə, i de bēən baawure u səəru ko kpa
 u win takobi sua u beki.

Ma ben baawure u win takobi sua u beki. Dafidi u maa wigia sua u beki. Win
 tən be, ba sāawa nata. Yera ben nēru (400) ba nūn swī. Ma u dera goobu (200)
 be ba tie, ba ben yānu kōsu.

Abigali u Dafidi somi

¹⁴Yera Nabalın səm kowo turo u na u Abigali səəwa u nēə, wee, Dafidi u bēən
 yinni səməbu gəriama saa ghaburun di bu nūn təbiri. Adama u bu gira ka dam,
¹⁵baa mē siba sun gea kua. Ben goo kun sun torari. Ba n bēən yaa saberu
 garu mwe saa ye sa wāa ka be ghaburə. ¹⁶Wəkuru ka sōə sōə, ba kua bēən
 gbāraru, ba sun kōsu sanam mē sa wāa ka be, sa bēən yaa sabenu kparamə.
¹⁷N n mən na, a koowo ye kaa kpī a ko. Domi Dafidi u bwisika u bēən yinni
 ka win yenugibu kpuro kam koosia. A maa yē bēən yinni wi, u sē sere goo kun
 kpē u nūn susi u nūn bwisi kē.

¹⁸Ye Abigali u nua mē, yera u pēə goobu (200) sua fuuku ka tam bwāa bakanu
 yiru ka yāanu nəəbun yaa ka dīa bii səndən sakaku nəəbu ka resəm gbebi saaki
 wunəbu (100) ka dāa marum mē ba sokumə figien gbebi saaki goobu (200),

19 ma u ye kpuro sua u ketekunu sɔbi. Ma u win sɔm kowobu sɔɔwa u nɛɛ, i gbiiyo, na wee biruɔ.

Adama u ɲ win durɔ gāanu sɔɔwa. 20 Yera u win keteku yɔɔwa u kpa ka guurun yɛsɔ. Saa ye sɔɔ, Dafidi ka wigibu ba maa saram wee ma ba yinna kɛ.

21 N deema Dafidi u raa nɛɛ, wee, kam sɔɔra na Nabalin dukia kɔsu. Baa win yaa saberun teera kun gu gbaburo. Wee tɛ, kɔsa u man dibu kɔsie. 22 Yen sɔ, nɔ kun Nabali ka win ye u mɔ kpuro kpeerasie yam mu sere sara Gusunɔ u man kuo mɛ u kɪ.

23 Sanam mɛ Abigali u Dafidi wa, yera u sara win ketekun di fuuku u yiira u wiru tem girari win wuswaaɔ. 24 U nɛɛ, nɛna na taare mɔ, nɛn yinni. A de a swaa tem kpɪ a nɔ ye kon nun sɔ. 25 Ye Nabali tɔnu kam wi, u nun kua kpuro, a ku ye garisi gāanu. Domi u sɔawa nge wiiro nge mɛ win yisira gerumɔ. Mɛya maa, tɔn be a gɔrima mi, nɛ ka be, sa ɲ waane. 26 Sere ka Yinni Gusunɔn wāaru ka maa wunen wāaru, Yinni Gusunɔwa u nun yinari a wunen yibereban yem yari. Yen sɔ tɛ, be ba nun tusa ba wunen kɔsa kasu, u de bu kam ko nge Nabali.

27 N n mɛn na, a nɛn kɛnu mɔɔ kpa a nu wunen aluwaasi be ba nun swii bɔnu kua. 28 Na nun kanamɔ, yinni, a man nɛn toranu suuru kuo. Domi Yinni Gusunɔ u koo de a bandu di kpa ta n wāa sere ka wunen bibun bweserɔ, yèn sɔ a tabu mɔ win sɔ. Ba ɲ maa toraru garu wasi wunen wāaru sɔɔ. 29 Goo ù n nun naa gire u kasu u nun ɔo, Gusunɔ u koo wunen hunde bere kpa u nun kɔsu, adama u koo wunen yibereban hunde kasa ko n toma nge kpurantɛɛrun kperu. 30 Saa ye Yinni Gusunɔ u koo nun durom kua mɛ u nun nɔɔ mwɛɛru kua, kpa u nun ko Isireliban kparo, 31 a ku de wunen gɔru gu nun taare wɛ a sere sɔnsɔnu ko yibereban yem mɛ a yarɪn sɔ a ka wunen tii faaba ko. Yinni Gusunɔ ù n nun durom mɛ kua, a de a man yaaya.

32 Yera Dafidi u Abigali wisa u nɛɛ, na Gusunɔ Isireliban Yinni siara wi u nun gɔrima a na a ka man yinna mini gisɔ. 33 Na nùn siara bwisi yi u nun kɔn sɔ yi a ka man yɔrasia n ku ka tɔnu go n ka nɛn tii faaba ko. 34 Ye kpuro sɔɔ, Gusunɔ Isireliban Yinniwa u man yinari n kɔsa ko. Adama sere ka win wāaru, à kun daa nɛ nɛn mini fuuku, sere n ka ko bururu yam sārɛru, baa Nabalin tɔmbun turo, na ɲ derimɔ na kun go.

35 Yen biru u Abigalin kɛɛ ni mwa ni u ka na saa win yɛnun di. Ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a gɔsiro ka bɔri yɛndu. Domi wunen tii a wa nge mɛ na nun swaa daki. Na maa nun dam koosia ka kɪru.

Nabalin gɔɔ

36 Yen biru Abigali u gɔsira Nabalin mi, ma u deema wee, u tɔɔ bakaru dimɔ nge sina boko, u nuku dobu mɔ, ma tam nùn goomɔ. Adama Abigali kun nùn gāanu sɔɔwa gina sere ye n kua sisiru. 37 Sisi ten bururu Nabalin tam mu sara ma Abigali u nùn sɔɔwa kpuro ye n kooru. Yera u nanda sere win torora kara. Ma win wasi kpuro dwiia. 38 Sɔɔ wɔkurun biru Gusunɔ u dera Nabali wi, u gu.

39 Ye Dafidi u nua Nabali u gu, yera u gerua u nɛɛ, na Yinni Gusunɔ siara yèn sɔ u man sanna, u Nabali kɔsie ye u man kua. Mɛya u maa yina nɛ win bɔɔ n kɔsa ko. Win tiiwa u Nabali nùn win nuku kɔsuru kɔsie.

Yen biru Dafidi u Abigali goria u nɛɛ, u kɪ u nùn sua kurɔ. 40 Ye Dafidin sɔmɔ be, ba tura Abigalin mi, Kaameliɔ, yera ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, Dafidiwa u sun gɔrima wunen mi, su be nun suama a ko win kurɔ.

⁴¹ Ma kuro wi, u seewa u wuswaa tem girari ma u nee, wee, na wura n ko win yoo kpa na n da win bwāabun naasu teye.

⁴² Yera Abigali u yande seewa u wāndiaba sua tambu nōbu. Ma u win keteku yōwa ba Dafidin sōmō be swī, u da u kua Dafidin kuro.

⁴³ Dafidi u raa maa Akinōamu Yisireeligii sua kuro. Ma be yiru ye, ba more win mi. ⁴⁴ N deema Sōlu u raa win bii Mikali wōra Dafidin min di u Paati, Laisin bii kā u sua kuro. Paati wi, u sāawa Galimugii.

Dafidi u Sōlu deri

u n nūn go

26

¹ Yeniban biruwa Sifugibu ba da Gibeao ba Sōlu sōwa ba nee, Dafidi u wāa u kua Hakilan guuro ghaburu mi gānu ku ra kpin deedeeru.

² Ma Sōlu u seewa u da ghaburu mi, ka tabu durō damgibu nōrōbun suba ita (3.000) u ka Dafidi kasu. ³ Ye u tura mi, yera u win sansani gira Hakilan guuro, swaan bōkuo. N deema Dafidin tii u wāa ghaburu mi. ⁴ Ye u nua Sōlu u nūn kasu me, yera u tumbu gōra bu da bu mēeri ù n tunuma. Ma tōn be, ba da. Yen biru ba gōsirama ba nee, Sōlu u wāa mi kam kam. ⁵ Yera Dafidin tii u seewa u na mi Sōlu u win sansani gire. U wa mi Sōlu ka win tabu sunō Abinēe, Nerin bii, ba ra kpune. Sōlu u ra kpunewa sansanin suunu sōo kpa tabu kowo be ba tie ba n kpī ba n ka nūn sikerene.

⁶ Ma Dafidi u na u Akimēleki Heti ka Abisai bikia u nee, beēn wara koo ka man da Sōlun sansaniō.

Ma Abisai u nee, kon ka nun da. N deema Abisai wi, u sāawa Yoabun mōo. Ben meron yīsira Seruya.

⁷ Yera Dafidi ka Abisai wi, ba seewa wōkuru ba da Sōlun sansaniō ba deema wee, u kpī u do sansani yen suunu sōo, u win yaasa gire win wiru gia. Ma Abinēe ka tabu kowo be ba tie ba kpī ba ka nūn sikerene. ⁸ Abisai u Dafidi sōwa u nee, a n wa ma Gusunō u nun wunen yibereba nōmu beria? Yen sō, a de n Sōlu nen yaasa sōku nōn teeru n ka tem menna n derisi mi.

⁹ Adama Dafidi u Abisai sōwa u nee, a ku nūn go. Domi wara u koo wi Yinni Gusunō u gōsa go, kpa Gusunō u yēro deri u kun nūn ye kōsie. ¹⁰ Dafidi u maa nee, sere ka Yinni Gusunōn wāaru na yē ma win tii u koo nūn go tabu gberō, n kun me win gōn tōru tā n tura. ¹¹ Gusunō u man bere bu nee, nēna na wi u gōsa nōmu doke na go. Yen sō, a de su win yaasa ye ya wāa win wirō mi sua ka win nim bwāaru kpa su ka doona.

¹² Ma Dafidi u yaasa ye sua ka nim bwāa te, ma ba doona. Goo kun maa seewe u sere bu wa, domi Gusunōwa u bu dom mōn bakaru kpēe. ¹³ Ma u besira u yōwa guu ten bee tia ye ya ka Sōlun sansani desire. ¹⁴ Yera u nōogiru sua sansani mi gia ka dam u nee, Abinēe, Nerin bii, a n wuramō?

Ma Abinēe u nūn wisa u nee, wuna were a ka sina boko wōkisimō.

¹⁵ Ma Dafidi u Abinēe wisa u nee, a n tōn durō ro? Tabu durō wara u ka nun ne Isireliō. Mban sōna a n wunen yinni sina boko kōsu. Domi wee, goo u na u ka nūn go. ¹⁶ Ye a kua mi, ya n wā. Sere ka Yinni Gusunōn wāaru n weenewa bu beē kpuro go, yēn sō i n beēn yinni sina boko kōsu, wi Yinni Gusunō u gōsa. A mēerio tē win wiru gia. Mana win yaasa ka win nim bwāara wāa.

¹⁷ Yera Sōlu u Dafidin nōo gia. Ma u nee, Dafidi, nen bii, wunen nōowa mi?

Ma Dafidi u nūn wisa u nee, yinni sina boko, nēna mi.

¹⁸ Ma u maa nùn sɔwɔa u nɛɛ, mban sɔna a man naa gire sere ka tɛ. Mba na nun kua. Mba na tora. ¹⁹ Yinni sina boko, a man swaa dakio. N n Yinni Gusunɔn na u nun bɔriamɔ a ka man go, u nɛn yākuru mɔɔ, kpa win bwɛra yu kpuna su dora. Adama n n tɔmbun na, Yinni Gusunɔ u bu bɔrusio domi ba man girewa n ka yari tem minin di mɛ u win tɔmbu wɛ kpa n da n bɔnu sã. ²⁰ Domi wee wunɛ Sɔɔlu, Isireliban sina boko, a man kasu a go nge goo dɛɛ, n kun mɛ nge kusu guuru wɔllɔ. Adama Gusunɔ u ku de n gbɛ tem tukumɔ mi ko na n ka nùn toma.

²¹ Sɔɔlu u Dafidi wisa u nɛɛ, nɛn bii, na gɔba kuawa. A wurama yɛnuɔ. Na n maa nun kɔsa kuammɛ. Domi gisɔ nɛn wāaru na sãawa gāa bakanu wunɛn nɔni sɔɔ. Wee na kua nge wiiru, na tora too.

²² Yera Dafidi u nɛɛ, sina boko, wunɛn yaasa wee. A de wunɛn aluwaasi turo u na u ye mwa. ²³ Kpa Yinni Gusunɔ wi u sãa gemgii ka bɔrɔkini u baawure kɔsie ye u kua. Wee, u man nun nɔma beria gisɔ, adama na n wure n nun nɔma doke wunɛ wi u gɔsa u kua sunɔ. ²⁴ Nge mɛ na wunɛn wāaru garisi gāa bakanu gisɔ, nge mɛya Yinni Gusunɔ u maa nɛgɪru garisi. Wiya u koo maa man yara saa nuku sankiranu kpuron di.

²⁵ Ma Sɔɔlu u Dafidi sɔwɔa u nɛɛ, Gusunɔ u nun domaru kua, nɛn bii. Wunɛn ye a nia sãa kpuro ya koo koorawa.

Yen biru Dafidi u swaa wɔri u doona. Ma Sɔɔlu u maa gɔsira u da win yɛnuɔ.

Dafidi u kpikiru da

Filisitiban temɔ

27

¹ Yeniban biru, Dafidi u tii sɔwɔa u nɛɛ, sɔɔ teeru Sɔɔlu u koo man nɔma turi u go. Yen sɔ, n buram bo n duka yakura minin di n kpikiru da Filisitiban temɔ kpa Sɔɔlu u ku maa man kasu Isireliban tem kpuro sɔɔ. Nge mɛya kon ka wa n kisira win nɔman di. ² Yera Dafidi u seewa wi ka win tabu durɔbu nata (600) ba da Akisi, Maakin biin mi. Akisi wi, u sãawa Gatɪn sunɔ. ³ Durɔ win miya u wãa ka win tɔmbu nata ye, ben baawure ka win kurɔ ka bibu. Dafidin kurɔbu yiru Akinɔamu, Yisirɛligii, ka Abigali, Kaameligii, Nabalɪn gɔmini, ba maa wãa ka wi. ⁴ Saa yera ba da ba Sɔɔlu sɔwɔa ma Dafidi u kpikiru sua u wãa Gatiɔ. Ma Sɔɔlu u nùn deri sɛɛ, u n maa kasu u nùn go.

⁵ Sɔɔ teeru Dafidi u Akisi sɔwɔa u nɛɛ, a man durom kuo, a de n da n sina baru kpaaru garun mi. Domi na n kɪ na n wãa ka wunɛ sannu wunɛn tiin wuu mini.

⁶ Yen tɔɔ tera Akisi u nùn wuu ge ba mɔ Sikilagi wɛ. Yen sɔna ga kua Yudaban sina boko wi u bandu diiguu sere ka gisɔ.

⁷ Ma Dafidi u wãa baru kpaaru mi sere n ka kua wɔɔ tia ka suru nɛɛ. ⁸ Min diya wi ka win tɔmbu ba ra yari bu Gesuriba ka Girisigibu ka Amalekiba wɔraa de. Domi tɔn beya ba wãa Suriɔ n ka girari Egibitin temɔ saa yellun di. ⁹ Dafidi ka win tabu kowobu bɔ n dua tɔn ben wuu gagu sɔɔ, ba ra gen tɔmbu gowa mam mam, kurɔbu ka durɔbu, kpa bu ben yānu gura ka ben yaa sabenu, niya yāanu ka ketɛba ka ketekunu ka yooyoosu. Yen biru kpa bu gɔsira Akisin mi. ¹⁰ Yera Akisi u ra bu bikie u nɛɛ, mana i gisɔ wɔraa da. Kpa Dafidi u nùn wisi u nɛɛ, sa dawa Yudan tem sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia. Gasɔ kpa u maa nɛɛ, sa dawa Yeramɛliban tem sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia. Gasɔ kpa u maa nɛɛ, Keniban tem sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia. ¹¹ Dafidi ka win tɔmbu bɔ n wɔra ye da, wuu ge ba wɔri ba ra gen tɔmbu gowa mam mam. Baa tɔn turo ba ku ra deri wasiru, u

sere na Gatiō u Akisi sō u nēē, amēni ka amēniwa Dafidi ka win tōmbu ba ra ko. Nge mēya Dafidi u kua saa ye u wāa Filisitiban tem mi. ¹²Ma Akisi u nūn naane kua u nēē, Isirelibara Dafidi u mōru seeyamō. Yen sō, u ko n sāawa nēgii sere ka baadommaō.

28

¹Sanam mē sōō, Filisitiba ba ben tabu kowobu mēna bu wa bu ka Isireliba sanna. Ma Akisi u Dafidi sōōwa u nēē, a n yē kam kam ma kaa ka man taa bini da, wunē ka wunen bwāabu.

²Dafidi u nēē, geema, yinni. Kaa maa wa ye kon kpī n ko.

Akisi u nēē, n n mēn na, kaa kowa nēn tii tiin kōso sere ka baadommaō.

Sōolu u bikiaru da

³N deema Samueli u gu kō. Ma Isireliba kpuro ba win gōō swī, ba nūn sikua win wuu Ramaō. Sōolu u maa sōrobu ka gōri sokobu kpuro gira tem mēn di.

⁴Yera sōō teeru Filisitiba ba mēna ba ben sansani gira Sunemuo. Ma Sōolu u Isireliba kpuro mēna ba maa ben sansani gira Giliboōō. ⁵Saa ye Sōolu u Filisitiban tabu kowo be wa u nanda, win torora kara u diirumō gem gem.

⁶Ma u Yinni Gusunō kana u nūn sōōsi ye u koo ko. Adama u n nūn wisa dosu sōō, n kun mē yāku kowon min di, n kun mē win sōmō goon min di. ⁷Ma Sōolu u win bwāabu sōōwa u nēē, i man kurō goo kasuo wi u ra gōribu soku, kpa n da win mi n bikiaru ko.

Ba nūn wisa ba nēē, kurō goo wāa Endorio wi u ra gōribu soku.

⁸Ma Sōolu u tii gōsia u yānu na da kurō win mi wōkuru, ka win bwāabu yiru gabu sannu. Ye ba tura mi, ma u nēē, na kī a man gōri goo sokua win yīsiru kon nun sō.

⁹Adama kurō wi, u nūn wisa u nēē, a yē sāa sāa ye Sōolu u kua, nge mē u gōri sokobu ka sōrobu kpuro gira tem mēn di. N n mēn na, mban sōna a man yina beriamē bu ka man gō.

¹⁰Ma Sōolu u bōrua ka Yinni Gusunōn yīsiru u nēē, sere ka Yinni Gusunōn wāaru, a n wahala gaa wasi gari yini sōō.

¹¹Ma kurō wi, u Sōolu bikia u nēē, ben weren yarowa kon nun sokua.

Ma u nēē, Samueli.

¹²Ye kurō wi, u Samueli wa, yera u nōōgiru sua u nēē, ase wuna mi, Sōolu? Mban sōna a man nōni wōkua.

¹³Ma sina boko Sōolu u nēē, a ku berum ko, a man sōōwō ye a wa.

Kurō wi, u nēē, siiniwa na wa. Ya yarimam wee tem di.

¹⁴Sōolu u nēē, mba ya ka weene.

U nēē, durō tākōra ya ka weene, ta kumbooro sebua ta yarim wee.

Ma Sōolu u gia ma Samueliwa. Ma u yiira u wuswaa tem girari u nūn bēere wē. ¹⁵Samueli u Sōolu sōōwa u nēē, mban sōna a man baasi ka wunen soku te.

Sōolu u nēē, nōni swāa bakara ta man deema domi Filisitiba ba ka man tabu mō. Gusunō u maa man deri. U ku ra maa man wisi saa win sōmōbun min di, n kun mē dosu sōō. Yen sōna na na n nun soku kpa a man sōōsi ye kon ko.

¹⁶Samueli u nēē, ma a yē Yinni Gusunō u nun deri u kua wunen yiberē, mban sōna a man bikiamō ye kaa ko. ¹⁷U kua ye u raa gerua saa nēn min di. U wunen bandu wōra u Dafidi wē, ¹⁸yēn sō a n win gari mēm nōōwe, ma a yina a Amalekiba win mōru kpuro kōsia. ¹⁹U koo wunē ka Isireliba Filisitiba nomu beria. Sia wunē ka wunen bii tōn durōbu i ko man deema mini. Kpa Yinni Gusunō u Isireliban tabu kowobu Filisitiba nomu beria.

²⁰Mii mii Sōolu u wōruma birem nge wi u gu. Berum nūn mwa gem gem Samuelin gari yin sō. U n maa dam mō tōō te sōō, domi u n di sōō sōōn di sere

n ka kua wākuru. ²¹ Ye kurō wi, u na Sōɔlun mi, u wa ma u ɓerum soore ma u nɛɛ, wee, yinni, na wunen gari mem nōowa. Na nen wāaru saraa kua, na kua ye a man yiire. ²² Yen sō, na nun kanamō, a nen gari nōowō. Wee kon nun dīanu fiiko yiya. A de a nu di kpa a dam wa a ka swaa wōri.

²³ Adama Sōɔlu u yina u nɛɛ, na ñ dimō. Yera win ɓwāabu ka kurō wi, ba nūn suuru kana. Ma u ben gere wura u seewa tem di u sina kpin yerō. ²⁴ N deema kurō wi, u naa kpema gaa mō ye ya gea sāa ma u kua bara bara u ye go u sawa. U maa som sua u bura u ka pɛɛ kua, u ñ seeyatia doke. ²⁵ U ka ye Sōɔlu ka win ɓwāabu naawa ba di. Ye ba di ba kpa, ma ba seewa ba doona wōku te.

Filisitiban tabu sinambu

ba Dafidi yina

29

¹ Filisitiba ba ben tabu kowobu menna Afekiō. Saa ye sōra Isireliba ba ben sansani gire Yisireelin bwiin ɓokuō. ² Yera Filisitiban tabu kowobu ba seewa wuu wuuka ma ben sinambu ba bu swaa gbiye ba ka dō. Ma Dafidi ka win tambu ba wāa Akisin wuuru sō biruō. ³ Yera Filisitiban sinambu ba nɛɛ, mba Heberu beni ba mō mini.

Ma Akisi u bu wisa u nɛɛ, Dafidi, Sōɔlu Isireliban sina bokon ɓōwa mi. Ye u ka wāa ɓesen suunu sō, ya sō yiru kua. Na ñ maa taare gaa wa wi sō sere ka gisō.

⁴ Ma Filisitiban sinam be, ba ka Akisi mōru kua sere ba nūn sōwa ba nɛɛ, a durō wi giro u wura mi a raa nūn yii. A ku de u ka sun taa bi da kpa u ku raa ko ɓesen yiberɛ sà n ka Isireliba tabu mō. Nge amōna u koo ko u ka durom wa win yinnin mi, ma n kun mō u ɓesen tambu go. ⁵ Nge n ñ Dafidi turo wi mi rō, wi ba tōmamō ba mō,

Sōɔlu u ra nōrōm nōrōm (1.000) go.

Adama Dafidi u ra nōrōbun suba wōku wōkubu (10.000) go.

⁶ Akisi u Dafidi soka u nūn sōwa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunōn wāaru, a sāawa ɓōrōkīni. Na raa kī a n wāa ka nɛ taa bini sō. Domi na ñ kōsa gaa wa wunɛ sō saa mīn di a ka wāa mini, sere ka gisō. Adama Filisitiban sinam be ba tie ba ñ nun kī. ⁷ Yen sō tɛ, a wuro yenuō ka ɓori yendu kpa a ku ra ben mōru seeya.

⁸ Adama Dafidi u Akisi wisa u nɛɛ, mba na nun kua. Tora terà a wa nɛ sō saa mīn di na ka wāa wunen mi, a sere nɛɛ, na ñ ka nun taa bi dō.

⁹ Ma Akisi u nūn wisa u nɛɛ, na yɛ ma a ñ gāanu kue. Na maa nun kī. Ma na nun mɛera nge Gusunōn gōrado. Adama ka mɛ, Filisitiban sinam be, ba nɛɛ, a ñ ka sun taa bi dō. ¹⁰ N n mɛn na, a seewo buru buru yellu wunɛ ka wunen yinnin ɓwāa be ba nun swīma, kpa i doona.

¹¹ Ma Dafidi ka win tōn be, ba seewa buru buru yellu ba wura Filisitiban temō. Ma Filisiti be tōna ba da Yisireliō bu ka taa bi ko.

Dafidi u Amalekiba naa gire

30

¹ Ye n kua sō ita Dafidi ka win tambu ba Sikilagi tura. N deema Amalekiba ba raa tem mɛn sō yɛsan nōm dwardu gia wōraa da. Saa ye sōra ba maa na ba Sikilagi wōri, ba ye kōsuka ba dō mɛni. ² Ba yen tambu mwɛera tōn kurōbu ka tōn durōbu, saa bukurobun di sere ka bibō. Adama ba ñ ben goo go. Ba bu gura ba ka doonawa. ³ Ye Dafidi ka win tambu ba tura mi, ba deema wee, ba wuu

ge dɔɔ mɛni ma ba ben kurɔbu ka bibu gura ba ka doona. ⁴⁻⁵ Ba ka Dafidin tiin kurɔbu yiru ye doona, Akinɔamu Yisirɛɛligii, ka Abigali, wi u raa s̄aa Nabalin kurɔ Kaameliɔ. Yera Dafidi ka win tɔmbu ba wuri kua sere ba n̄ maa dam tie.

⁶ Ma Dafidin nuki sankira too domi win tɔmbu ba gerunamɔ ba m̄ bu n̄n kpenu kasuku bu go, yɛn s̄ɔ ba ben kurɔbu ka bibu bia. Yera n̄ dera ba nuki sankire. Adama Dafidi u tii deri Yinni Gusunɔn nɔmuɔ. Ma u n̄n dam k̄a.

⁷ Yera Dafidi u ȳaku kowo Abiataa, Akimɛlekin bii s̄ɔwa u n̄ɛɛ, a ka man yabe tarakpe ye naawa ye ba ra ka bikiaru ko Yinni Gusunɔn mi.

Ma Abiataa u ka ye na. ⁸ Ma Dafidi u bikiaru kua Yinni Gusunɔn mi, u n̄ɛɛ, Yinni, n̄ n̄ Amalekiban tabu kowo be naa gira, kon bu naamwɛ?

Yera Yinni Gusunɔ u n̄n wisa u n̄ɛɛ, mɛya, kaa bu naamwɛ, kpa a wunen tɔmbu yakiamɔ.

⁹⁻¹⁰ Ma Dafidi u seewa ka tabu kowobu nata (600) ye. Ye ba tura Besorin daarɔ miya ben goobu (200) be ba w̄aa biruɔ ba ȳra domi ba wasire too. Ma wi ka tɔmbu n̄ɛru (400) te ta tie ba tɔbura ba Amaleki be naa sw̄ii. ¹¹ Yera ba Egibitigii goo wa ghabu te s̄ɔɔ, ma ba ka n̄n da Dafidin mi, ba n̄n p̄ɛɛ w̄ɛ u di. Ma u n̄n n̄ra. ¹² Yera ba maa n̄n d̄aa marum mɛ ba ra soku figien gbebi ka maa resɛm gbebin kurenu yiru w̄ɛ. Ye u yeba kpuro di u kpa, ma win hunde ya wurama. Domi u raa kuawa s̄ɔɔ s̄ɔɔ ita ka w̄ɔkunu ita u n̄ di u n̄ n̄ra. ¹³ Dafidi u n̄n bikia u n̄ɛɛ, wara u s̄aa wunen yinni. Bwese ter̄a wunen tii a s̄aa.

Yera u Dafidi wisa u n̄ɛɛ, na s̄aawa Egibitigii, na ka sere s̄aa Amaleki goon yoo. Yen s̄ɔɔ itawa mini ye n̄n yinni u ka man deri yɛn s̄ɔ na barɔ. ¹⁴ Sa w̄raa dawa Keretiba ka Yudaba ka Kalebuban tem s̄ɔɔ ȳɛsan n̄m dwaru gia. Mɛya sa maa da Sikilagiɔ sa ye d̄ɔɔ mɛni.

¹⁵ Ma Dafidi u n̄n bikia u n̄ɛɛ, a k̄i a ka man da tɔn ben mi?

Yera durɔ wi, u Dafidi s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, a b̄ruo ka Gusunɔn ȳisiru ma a n̄ man goomɔ, a n̄ maa man n̄n yinni n̄mu s̄ondiammɛ, n̄ n̄ ka nun da mi.

Dafidi u Amalekiba kamia

¹⁶ Ma ba n̄ɔsina nge mɛ. Ma u ka Dafidi da. Ye ba tura mi, yera ba wa wee, Amalekiba ba terie baama ba t̄ɔɔ bakanu m̄ ba dimɔ ba n̄rumɔ dukia ye ba gura Filisitiba ka Yudaban min din s̄ɔ. ¹⁷ Yera Dafidi u bu wari u goomɔ saa bururun di n̄ ka kua sisirun yoka. Baa ben goo kun kisire ma n̄ kun m̄ɔ aluwaasi t̄onu n̄ɛru (400) be ba yooyoosu s̄oni. Bera ba duki. ¹⁸ Dafidi u ye kpuro yakia ye Amaleki be, ba raa mwɛɛra ka sere maa win kurɔbu yiru ye. ¹⁹ Ma Yuda ben baawure u win tɔmbu wa, bukurobu ka bibu. Ye yiberɛba ba raa gesi mwa mi kpuro, yen gaa kun kam kue. Ba ye kpuro mwɛɛrimawa ba ka w̄ma yɛnuɔ. ²⁰ U maa yaa sabenu kpuro mwɛɛra, ma win tɔn be ba n̄ kpure ba gerumɔ ba m̄, wee, ye Dafidi u tabu diima.

²¹ Ye u ḡsirama u wee, u tura Besorin daarɔ, mi u raa win tɔmbu goobu (200) deri be ba wasira, yera ba seewa ba n̄n sennɔ na. Ma u susi u bu tɔbura.

²² Yera tɔn k̄sɔ be ba ka n̄n taa bi da, ba seewa ba w̄aki ba n̄ɛɛ, sa n̄ ka tɔn be ba wasira mi dukia ye sa waama b̄nu m̄. Adama sa ko bu ben kurɔbu ka ben bibu wesia. Domi ba n̄ ka sun taa bi de.

²³ Yera Dafidi u bu s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, negibu i ku ko mɛ ye Yinni Gusunɔ u sun k̄a s̄ɔɔ. Wee, u sun k̄su b̄ɛɛn yiberɛban suunu s̄ɔɔ, ma u sun bu n̄mu beria. ²⁴ Ye i man bikiamɔ mini, goo kun ye wuramɔ.

Be ba taa bi da

ka be ba sina ba b̄ɛɛn ȳanu k̄su,
be kpuron b̄nu ya ko n̄ n̄wa.

²⁵ Nge mɛya ba kua d̄ama te, ma ya kua wooda Isireliɔ sere ka gisɔ.

²⁶ Ye Dafidi u tunuma Sikilagiɔ, yera u dukia yen sukum Yudaban guro gurobu ka win bɔrɔba mɔrisia, u nɛɛ, dukia ye sa mwɛɛrima Gusunɔn yibɛɛban min di, ye sɔɔ, ye sa bɛɛ kɔwa mi. ²⁷ Ma u Beteligibu begia mɔrisia ka Ramɔtigibu be ba sɔ sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia, ka Yatirigibu, ²⁸ ka Aroɛɛgibu ka Sifumɔtuɔgibu, ka ɛsitɛmɔagibu, ²⁹ ka Rakaligibu ka Yerameɛliba ka sere be ba wɔa Keniban wusɔ, ³⁰ ka Hɔɔmagibu ka Korasanigibu ka Atakigibu ³¹ ka Hebronigibu ka sere maa bɛn mi wi Dafidi ka win tɔmbu ba raa da da.

Sɔɔlu ka win bibun gɔɔ

31

¹ Filisitiba ba Isireliba tabu wɔri. Ma Isireliban tabu kowobu ba duki sua. Filisiti be, ba bu naa gira ba go go Giliboan guurɔ. ² Ba maa Sɔɔlun tii ka win bibu ita Yonatan ka Abinadabu ka Maakisua naamwɛ. Ma ba bii be go. ³ Sannɔ ge, ga Sɔɔlu swiiyɛ. Tɛn towobu ba nɔn sɛɛnu twee ba mɛɛra kua gem gem. ⁴ Yera u win tabu yɔa sɔɔwo sɔɔwa u nɛɛ, a wunen takobi womɔ a man ye sɔku kpa bango sarirugii be, bu ku raa man sɔku bu yaa kasiki.

Adama durɔ wi, u yina u ko mɛ, domi bɛrum nɔn mwa gem gem. Ma Sɔɔlu u takobi ye mwa u ka tii sɔka u kibarisi u taare. ⁵ Ye win tabu yɔa sɔɔwo wi, u wa ma u gu, yera u maa win takobi sua u tii sɔka nge mɛ Sɔɔlu u kua. Ma ba gu yɔatem mi.

⁶ Nge mɛya Sɔɔlu u ka gu ka win bibu ita be, ka win tabu yɔa sɔɔwo ka sere maa win tabu kowobu kpuro sannu sɔɔ tee te.

⁷ Ye Isireli be ba wɔa wɔwan guruɔ ka be ba wɔa Yuudenin daarun guruɔ ba nua ma ben tabu kowoba duki sua, Sɔɔlu ka win bii tɔn durɔbu ba maa gu, yera ba ben wusu deri ba duki sua. Ma Filisitiba ba na ba sina wuu si sɔɔ.

⁸ Ye n kua sisiru Filisitiba ba na ba goɔ nin yɔnu potirimɔ. Yera ba Sɔɔlu ka win bibu itan gonu wa Giliboan guurɔ. ⁹ Ma ba Sɔɔlun wiru bura ba win tabu yɔnu kpuro potira. Yera ba sɔmɔbu gɔra bu yen labaari kpaa ben bɔu diaɔ ka ben tɔmbun mi, ben tem sɔɔ kpuro gesi. ¹⁰ Yera ba win tabu yɔnu sua ba doke ben bɔu wi ba mɔ Asitaaten dirɔ, ma ba win goru sua ba bwɛ Bɛti Sanin gbɔraru wɔllɔ.

¹¹ Sanam mɛ Galadin wuu ge ba mɔ Yabesin tɔmba nua ye Filisitiba ba Sɔɔlu kua, ¹² yera be ba sɔa tabu durɔbu ba seewa ba sanum so wɔku giriru. Ye ba tura Bɛti Sani mi, yera ba Sɔɔlu ka win bibun gonu bwɛɛya gbɔra ten min di, ba ka na Yabesio, ba nu dɔɔ kpakura. ¹³ Ma ba ben kukunu gura ba sikua dɔru garun nuurɔ Yabesio. Ma ba gɔɔ wooru sina, ba nɔɔ bɔkua sɔɔ nɔɔba yiru.

SAMUELIN TIRERU YIRUSE

Samuelin tire gbiikirun gariya tire teni ta kurasiamō. Dafidin bandun gariya ta mō te u di Yudaba ka Isireliba kpuro sō.

Ta maa sun sōmō taa bi Dafidin tabu kowobu ka win tii ba kua u ka kpīa u win bandu dam sire.

Nasia te u Gusunō nasie ka sere maa kīi te u nūn kī, ye kpuro ya dera tōmba win tii kīa ma u bēere kua. Meya ta maa sun sōsimō ma Dafidi u kōmie win wāaru sō. U tora, ma win tora te, ta ka wahala dabinu na win yenuō. Win biba goona ma ba karana. Ba toranu kua ni nu n̄ mam ka nō gerurō. Adama wahala ye kpuro sō, Dafidi u nasara wa, yèn sō u win toranu wura Yinni Gusunōn wuswaa.

Tire ten kpunaa

1. Dafidi u bandu di Yudaba sō, wiru 1n di sere wiru 4.
2. Dafidi u bandu di Isireliba kpuro sō, wiru 5n di sere wiru 20.
3. Dafidin bandun gari gē, wiru 21n di sere wiru 24.

Dafidi u Sōulun gō nua

¹ Ye Dafidi u Amalekiba go u wee, yera u yōra Sikilagio sō yiru. N deema Sōulu u gu kō. ² Sō itaseru, yera durō goo u yarima saa tabu gberun di mi Sōulu u raa wāa. Durō win yabera gēekire ma win wira tua sāa nuku sankiranun sō. Saa ye u tunuma Dafidin mi, u yiira kure u wiru tem girari. ³ Ma Dafidi u nūn bikia u nē, man diya a wee.

Ma u nē, saa Isireliban tabun sansanin diya na duka suuma.

⁴ Dafidi u kpm nūn bikia u nē, amōna gbera sāa. A suuru koowo a man sōwō nge mē n koosina kpuro.

Ma durō wi, u nē, tabu Isireliba swīye ba duki. Ben dabira maa wōruka ba gu. Meya Sōulun tii ka win bii Yonatam ba gu.

⁵ Ma Dafidi u nē, amōna a kua a ka yē ma Sōulu ka win bii Yonatam ba gu.

⁶ Ma u nē, na nen wāaru wāawa Giliboan guuru wōlō na ka Sōulu mēera u ka tii win yaasa tāsa. Ma yiberēban tabu keke dumigii ka maasōbu ba nūn sōndi mam mam ba gire. ⁷ Saa ye u sīra u mēerima birō u man wa, yera u man soka ma na wura na da win mi. ⁸ Ma u man bikia u nē, nē wara. Na nūn wisa na nē, nē Amalekiwa. ⁹ Ma u nē, n susima win bōkuō kpa n nūn go baa mē u dam tie u tirekiramō. ¹⁰ Ma na susi win bōkuō na nūn go. Domi na yē ma u n̄ maa seemō, mi u wōra mi. Ma na win sina furō pota ka win suma ye u doke nōmaa. Yera na ka nun naawa mini, nen yinni.

¹¹ Ye Dafidi u nua mē, yera u win yaberu nenua u karana. Ma be ba wāa ka wi, ben tii ba maa kua mē bu ka ben nuku sankiranu sōsi. ¹² Ma ba gō wooru sina ba swī ba nō bōkua sere sō u ka kpa Sōulu ka win bii Yonatam sō, ka sere maa Isireliban sō, be, Yinni Gusunōn tōn be ba go tabu gberō. ¹³ Ma Dafidi u durō wi bikia u nē, wuu man diya a na.

U wisa u nē, nen baa u yarimawa saa Amalekiban tem di sa ka wāa mini.

¹⁴⁻¹⁶ Dafidi kpm nūn bikia u nē, amōna a ka kaka a wi Yinni Gusunō gōsa nama doke a go. Yen sō, wunen yem mu yōra wunen wiru wōlō. Domi wunen tiin nōwā ga seeda di ma a wi Yinni Gusunō gōsa go.

Saa yera Dafidi u win aluwaasiban turo soka u nē, a susio a nūn sēre a go. Ma aluwaasi wi, u Amaleki wi sēre u so u go.

Dafidi u Soolu ka Yonatam gaa swi

- ¹⁷ Ma Dafidi u womu geni kua win gaa swi sɔɔ Soolu ka win bii Yonatam sɔ.
¹⁸ Meya u maa yiire bu Yudaban bibu womu ge sɔɔsi. Tenda ga tɔmamɔ. Ma ba ge yoruɔ Yasarin tireru sɔɔ. Womu ge wee.
¹⁹ Isireli, wunen yikogiba wɔruma, wunen damgiba kpuna guuru wɔllɔ.
²⁰ I ku de bu labaari ye nɔ Gatio. I ku de bu ye kpara Asikalonin wuuɔ. Kpa Filisiti bango sari ben kurɔbu bu ku yeeri. Kpa ben wandiaba bu ku nuku dobu ko.
²¹ Bɛɛ Giliboan guunu, Gusunɔ u ku de gura yu ne bɛɛn wɔllɔ. Gusunɔ u ku de kakoru tu wɔruma bɛɛn wii kpiirɔ. Gusunɔ u ku de bɛɛn tem mu dia geenu ma. Domi miya ba tabu durɔbu fune wia. Miya ba ben terenu kasi kua. Miya Soolun terera gum teenibu nɔru kua.
²² Baa me ba yiberɛba waamɔ, baa me ba tabu durɔbun wɔrugoru waamɔ, Yonatam nam wira kun dwiyare ka ten tobu. Soolun takobi kun maa kam wɔrire.
²³ Soolu ka Yonatam ba kianawa ben wɔarun tɔru kpuro sɔɔ. Ba n karane baa ka gaa sɔɔ. Ba sau tabu sɔɔ n kere gunɔ bakenu. Ba gbee sinansu dam kere.
²⁴ Bɛɛ Isirelin tɔn kurɔbu, Soolu u ra raa de i beku nɔni swaa bureginu dewe. Wiya u ra raa de i wuran buranu doke bɛɛn yanu sɔɔ. I swiiyɔ win sɔ.
²⁵ Damgiba wɔruka tabu gberɔ. Yonatam u kpuna Isirelin guunu wɔllɔ.
²⁶ Yonatam nen kinasi, na nuku sankira bakanu mɔ wunen sɔ. A ra n saawa gaa bakanu nen nɔni sɔɔ. Wunen kai te a man kia ta tɔn kurɔgiru kere.
²⁷ Damgiba wɔruka tabu gberɔ. Tabu yanu nu kam kua.

*Ba Dafidi kua sunɔ Yudaɔ***2**

- ¹ Yeniba kpuron biru ye ya koora wee. Dafidi u Yinni Gusunɔ bikia u nɛɛ, n doo n Yudan wuu gagu mwa?
 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, oo, a doo.
 Ma u nɛɛ, gen geren miya kon da.
 Yinni Gusunɔ u nɔn wisa u nɛɛ, a doo Heboroniɔ.
² Ma Dafidi u da mi ka win kurɔbu yiru beni, Akinɔamu Yisirɛeligii ka Abigali Nabaln gomini. ³ Ma u dera win bwaa be ba waa ka wi, be ka ben tumbu ba da ba waa Heboroniɔ ka yen baru kpaanɔ. ⁴ Yudaba ba na Dafidin mi, ba nɔn gum tare wirɔ u ka ko ben sunɔ.

Ma ba nùn sḡwa ba nee, Yabesi Galadigibu ba Sḡlun goru sikua.

⁵ Yera Dafidi u bu sḡmbu gḡria u nee, i bu sḡwḡ i nee, Yinni Gusunḡ u koo be bu domaru kua yèn sḡ ba ben yinni Sḡlu gea kua, ba win goru sikua. ⁶ Tḡ, Yinni Gusunḡ u be bu durom kuo. Kpa u bu bḡrḡkiniru sḡosi. Nḡn tii kon maa bu durom kua ben ye ba kua min sḡ. ⁷ N n men na, bu be yḡro dim dim kpa bu ko tabu durḡ wḡrugḡba domi ben yinni Sḡlu u gu. Adama ba n yḡ ma Yudaba ba man gum tāre wirḡ n ka ko ben sunḡ.

Ba Isi Boseti kua

Isireliban sunḡ

⁸ Yera Abinee, Nḡrin bii wi u sḡa Sḡlun tabu kowobun wirugii, u Sḡlun bii Isi Boseti sua u ka da Mahanaimuḡ. ⁹ Miya u nùn kua Isireliba kpuron sunḡ be ba wḡa Galadiḡ ka Asuriḡ ka Yisireliḡ ka Efaraimun temḡ ka sere maa Benyamḡen temḡ. ¹⁰ Isi Boseti wi, u mḡwa wḡḡ weeru sanam mḡ u bandu di Isireliba sḡḡ. Adama Dafidiwa Yudaba ba ka yḡra. ¹¹ Ma u kua ben sunḡ wḡḡ nḡḡba yiru ka suru nḡḡba tia Heboroniḡ.

Tabu dua Isireliba

ka Yudaban suunu sḡḡ

¹² Abinee, Nḡrin bii ka Isi Bosetin tabu kowobu ba yara saa Mahanaimun di ba da Gabaoniḡ. ¹³ Yera Yoabu Seruyan bii, Dafidin tabu sunḡ ka win tabu kowobu ba maa da Gabaoni mi. Ma ba yinna daa burerḡ ka Isi Bosetin tabu kowo be, ka Abinee wi. Ma daa te, ta bu burane. Dafidi ka wigibu ba wḡa guru gee. Ma Isi Bosetigibu ba maa wḡa guru giḡ. ¹⁴ Abinee u Yoabu sḡwa u nee, a de wunen aluwaasi beni bu seema bu gabirina ka negibu besen wuswaaḡ, ben baawure ka win saro. Kpa su wa wi u kere.

Ma Yoabu u nee, oo, na wura.

¹⁵ Yera ba seewa ba da ba yinna ben baawure ka win saro Isi Bosetin bera gia be ba sḡa Benyamḡen bweseru, tḡmbu wḡkura yiruwa ba yarima. Dafidin tḡmbu sḡḡ maa, tḡmbu wḡkura yiru. ¹⁶ Yera aluwaasi be, ba gabirina. Ben baawure u win yiberen wiru neni, ma ba takobi sḡkirina yḡsḡḡ ba wḡruka sannu sannu ba gbisuka. Yera ba yam mi yḡsiru kḡ, takobin gberu.

¹⁷ Yen dḡma te, taa bi, bu swḡa. Ma Dafidin tḡmbu ba Abinee ka wigibu kamia.

¹⁸ Dafidin tabu kowo be sḡḡ, Seruyan bibu itawa ba wḡa mi. Beya Yoabu ka Abisai ka Asaeli. Asaeli u duka mḡwa wi, nge nem taakḡ. ¹⁹ Yera u dḡma te Abinee naa gira, u ḡ wure u nùn deri baa fiiko. ²⁰ Ma Abinee u sḡira u Asaeli bikia u nee, Asaeli, wuna mi?

Ma u wisa u nee, oo, nena mi.

²¹ Yera Abinee u nee, a man derio n doona, a ku man swḡi. A nen aluwaasiban turo mḡerio a mwa kpa a win yḡnu wḡra a ka doona.

Adama Asaeli u yina u nùn deri. ²² Abinee u kram nùn sḡwḡa u nee, a desiro nen bḡkun di. Domi nḡ n nun so na go, amḡna nḡ ka wunen mḡḡ Yoabu sa ko n mḡerinḡ.

²³ Adama Asaeli u yina u nùn deri. Yera Abinee u ka nùn yaasan koru sḡka nukurḡ ma ya yara win biruḡ. Ma u wḡruma yande u gu. Wi u tunuma mi Asaelin goo te, ta kpḡ, u ra gina yḡrewa.

²⁴ Ma Yoabu ka Abisai ba Abinee naa gira. Ye sḡḡ u duḡ yera ba tura Aman gungurḡ te ta wḡa Giasin deedeeru Gabaonin swaaḡ mi gḡanu ku ra kpin bera gia. ²⁵ Benyamḡegibu ba menna ba ka Abinee yḡra. Ma ba da ba yḡwḡa guuru garun wḡllḡ. ²⁶ Yera Abinee u Yoabu soka u nùn sḡwḡa u nee, saa yerḡ kaa

wunegibu sō bu ku maa ben mero bisibu naa swīi. Kaa de sa n tabu mōwa sere ka tē? A ñ yē ma bin wii goberu, nisina ta koo ma?

²⁷ Yoabu u nùn wisa u nēē, ka Yinni Gusunən wāaru, à kun daa yenī gerua, sere sia burura nen tōmba koo raa tabu yōra.

²⁸ Ma u kōba so. Yera tən be kpuro ba tabu yōra ba Isireliba deri. ²⁹ Abinēē ka wigibu ba sīawa wōku giriru Yuudenin wōwaa, ma ba Yuudeni tōbura ba Bitoroni bukiana ma ba tura Mahanaimu. ³⁰ Ma Yoabu u Abinēē deri u doona. Yera win tii u gōsirama u win tabu kowobu mēna u gara. Ma u deema Dafidin tən be sō, tōmbu yendu tia sariwa ba go, ka sere maa Asaeli.

³¹ Adama Dafidin tōmbu ba Benyamēeba ka Abinēē tabu kowobu gabu gowa tōmbu gooba wunōbu ka wata (360). ³² Ma ba da ba Asaelin goru sua ba sikua win tundo sikirō Betelehēmu. Yoabu ka win tōmbu ba dōma te sīawa wōku giriru. Sanam mē ba Heboroni du, yera yam mu n sārāmō.

3

¹ Sōlun yēnugibu ba ka Dafidi yiberē tēru kua n tē. Ma Sōlun yēnu ga dam dwiiyamō ga dō, adama Dafidiguu ga dam sosimōwa ga dō.

Dafidin bii be u mara

Heboroni

(I maa mēerio Bandun Gari I, 3:1-4)

² Saa ye sō, Dafidi u bibu nōba tia mara Heboroni. Ben gbiikoowa Amō. Win mērowa Akinōamu, Yisireeligii. ³ Yirusewa Kileabu. Win mērowa Abigali, Nabali Kaameligiin gōmini. Itasewa Abusalōmu. Win mērowa Maaka, Talimai Gesuriban sina bokon bii. ⁴ Nnēsewa Adoniya. Win mērowa Hagiti. Nōobusewa Sefatia. Win mērowa Abitali. ⁵ Nōba tiasewa maa Yitereamu. Win mērowa Egila.

Abinēē ka Isi Boseti

ba ñ nōsine

⁶ Saa ye tabu wāa Dafidin yēnu ka Sōlun yēnun baa sō, Abinēē u ka Sōluba yōrawa dim dim. ⁷ Adama sō teeru Isi Boseti u Abinēē sōwa u nēē, mban sōna a ka nen tundo Sōlun kurō Risipa, Ayan bii kpuna.

⁸ Ma Isi Bosetin gari yi, yi Abinēē dua. Ma u nēē, a tamaa na sāawa nge Yudan wirugii be ba Sōlu seesimō? Wee, sere ka tē, nēna na wunen tundo Sōlun yēnugibu ka win bōrōba durom kuammē. Yen biru na ñ wure n nun Dafidi nōmu sōndia. Yera tē a man gerusimō kurō winin sō? ⁹ N n mēn na, Gusunō u man kua ye u kī nà kun ka Dafidi yōre kpa n de Gusunō u win nō mweēru yibia te u nùn kua, ¹⁰ ye u nēē u koo bandu wuna saa Sōlun bweserun di u tu Dafidi wē kpa u n sāa sunō Isireliba ka Yudaban tem kpuro sō.

¹¹ Saa ye sō, Isi Boseti kun maa gāanu gerua. Dōmī Abinēēn gari yi, yi nùn bērum mwa.

Abinēē ka Dafidi ba dora

¹² Yera Abinēē u Dafidi sōmōbu gōria Heboroni u nēē, wara u tem mē mō. Yēn sō, u be ka man arukawani bōkuo. Ko na n wāa ka wi, kpa n de Isireliba kpuro bu wura win mi gā.

¹³ Ye sōmō be, ba tura mi, ba Dafidi gari yi saaria. Yera u bu sōwa u nēē, ya wā, kon ka be nùn arukawani bōke. Adama gāa teena na nùn bikiamō. Niya u gina man Mikali, Sōlun bii mwaama su sere waana nē ka wi. ¹⁴ Ma Dafidi u Isi Boseti sōmōbu gōria bu nùn sō bu nēē, bu be nùn win kurō Mikali wēema win

dokuru u raa kərua ka Filisitiban sen sarusu wunəbu (100) si ba nùn bikia. ¹⁵ Yera Isi Boseti u dera ba kurə wi mwaama Patieli, Laisin biin min di mi u mərə. ¹⁶ Ma Patieli wi, u Mikali swīi u sumə sere ba ka tura Bahurimu. Ma Abinεε u nùn sōwa u nεε, a den gəsiro. Yera u gəsira u wura win yenuə.

¹⁷ Yen biru Abinεε u Isireliban guro gurobu menna u bu sōwa u nεε, Dafidiwa i raa kī u n sāa bεen sina boko. ¹⁸ Yen sō tē, i nùn koowo sunə. Domi Yinni Gusunə u raa gerua u nεε, saa win bōə Dafidin nōman diyə u koo win tōmbu Isireliba yakia Filisitiban nōman di ka sere maa ben yibere be ba tien nōman di.

¹⁹⁻²⁰ Ma Abinεε u da u Benyamεεba be ba sāa Səəlun bweseru deema u bu gari yi sōwa. Ma ba tōmbu yendu gosa ba nùn yōsiri ba da Dafidin mi. Ye ba tura mi, yera u Dafidi sōwa kpuro ye Isireliba ka Benyamεεba ba gōru doke bu ko. Ma Dafidi u bu tōə baka dim kua. ²¹ Yen biruwa Abinεε u maa Dafidi sōwa u nεε, yinni sina boko, kon se n da n Isireliba kpuro menna kpa bu ka nùn arukawani bōke ba n ka wunen gari səmburu mə. Kpa a n bandu dii be səə, a n mə ye a kī.

Yen biru Dafidi u dera Abinεε u gəsira u da win yenuə ka bəri yendu.

Yoabu u Abinεε go

²² Saa ye səə, Dafidin tabu kowobu ba gabu wəraa da, ma ba dukia baka gurama ba ka wee. N deema Dafidi u dera Abinεε u gəsira win yenuə ka bəri yendu saa Heboronin di. ²³ Sanam mε Yoabu ka tabu kowo be, ba tunuma yenuə, yera ba bu Abinεεn labaari sōwa. Ba nεε, Abinεε, Nεrin bii, u na Dafidi sina bokon mi. Adama Dafidi u nùn deri u doona ka bəri yendu. ²⁴ Yera Yoabu u da u sina boko deema u nεε, mban sōna a kua mε. Ye Abinεε u na wunen mi, ma a nùn deri u doona ka bəri yendu? ²⁵ Wunen tii a Abinεε wi yē. A yē ma u nawa u ka nun nōni wōke kpa u ka gia ye a mə kpuro.

²⁶ Ye Yoabu u gari yi gerua u kpa, yera u doona Dafidin min di, ma u səməbu gora ba Abinεε naa swīi, ba nùn naamwε Siran dəkəwə. Ma ba dera u gəsirama. Adama Dafidi u n yeniba kpuro yē. ²⁷ Saa ye Abinεε u gəsirama Heboroniə, yera Yoabu u nun soka wuun gbārarun kənnan bee tiaə, u kua nge u kī u nùn gari asirigii sō. Ma u nùn wobu sēu sōka nukurə u go. Nge mεya u ka mərə kōsia yèn sō u win wənə Asaeli go.

²⁸ Yen biruwa Dafidi u ye nua, ma u nεε, nen bandu ta dεere Yinni Gusunən wuswaaə, nen tii na maa dεere, Abinεε, Nεrin biin yem mε ba yarin sō. ²⁹ Yen sō, Gusunə u de mu wəri Yoabun wirə ka sere maa win bweserə. Kpa win bweseru səə, goo u n da n yem wīimə, n kum mε u n bara disigiru mə, n kum mε u n sāa yemə, n kum mε u gbi tabu səə, n kum mε u dīanu bia u di.

³⁰ Nge mεya Yoabu ka win wənə Abisai ba ka Abinεε go yèn sō u ben wənə Asaeli go tabu səə Gabaonia.

³¹ Ma Dafidi u Yoabu ka tən be ba wāa mi sōwa u nεε, i bεen yāa ni i doke mi kasukuo kpa i saakiba dewe nuku sankiranun sō, kpa i Abinεεn gəə swī.

Ma wi, Dafidin tii, u goo te swīi ye ba ka tu dəə bu sike. ³² Ma ba Abinεεn goo te sikua Heboroni mi. Yera wi Dafidi sina boko u wura kua ka dam siki ten mi. Ma tən be ba wāa mi, ba swī. ³³ Win gəə wuri səə u nεε, Abinεε, mban sōna a gu nge tən gowo.

³⁴ Ba n nun mwε ba nōma ka naasu bōkue.

A wəruma a gu nge wi tən kōsoba so ba go.

Yera tōmbu kpuro ba kparam wure ba swī. ³⁵ Yen biru ba maa na ba Dafidi nukuru yemiasia ba nεε, u dio. Adama u yina, domi u Yinni Gusunə nəə mwεeru kua u nεε, Gusunə u nùn kua ye u kī, u n di sōə u sere du.

³⁶Ma tōmbu kpuro ba wa ye Dafidi sina boko u kua ma ya bu dore. ³⁷Dafidin tōmbu ka Isireliba kpuro gesi, ba gia ma n ñ ka win yēru ba ka Abineε, Nerin bii go. ³⁸Ma sina boko u win bwāabu sōwa u neε, i n yē ma tōn bokowa u gu mi gisō Isireliō. ³⁹Wee, na ñ dam mō, baa mε ba man gum tāre wirō na ka kua sunō. Seruyan bibu ba man bōbunu kere. Yen sō, Gusunō u tōn kōso nūn win nuku kōsuru kōsie.

Ba Isi Boseti go

4

¹Saa ye Sōulun bii Isi Boseti u nua ma Abineε u gu Heboroniō, yera win gōma kpuro dwiia. Ma Isireliba kpuro ba nanda.

²Sōulun bii wi, u tabu sinambu yiru mō be ba ra tabu kowobu kpare bu ka wōraa da. Beya Baana ka Rekabu. Be kpuro ba sāawa Rimō, Beerōtugin bibu Benyamεn bweseru sō. ³Beerōtu ye, ya wāawa Benyamεn tem sō. Adama yen tōmbu ba duki sua ma ba da ba wāa Gitaimuō sere ka gisōn gisō. ⁴N deema Yonatan, Sōulun bii turo u bii tōn durō mō wi ba mō Mefiboseti. Bii wi, u kua yemō. Wōō nōōbuwa u mō sanam mε Sōolu ka Yonatan ba gu Yisireliō tabu sō. Ye kurō wi u bii wi nōōrimō u gōō win labaari nua, yera u bii wi sua u ka doonō. Ye u duka mō ka sendaru ma u wōruma u nūn sura. Min diya bii wi, u kua yemō.

⁵Yera sōō teeru Baana ka Rekabu ba da Isi Bosetin dirō sōō sōō mi u do u sōō sure. ⁶⁻⁷Ma ba dua sere dii ten sōōwō nge ba kī bu dobi sua. Ye ba tura mi u kpī, yera ba nūn woburu sōka ba go. Ma ba win wiru bura ba ka doona. Ma ba swaa mwa ye ya dōō Yuudenin wōwa gia. Yen dōma te, wōku girira ba sīa. ⁸Yera tōn be, ba ka Isi Bosetin wii te da Dafidin mi, Heboroniō, ba neε, wunen yibere Sōolu wi u kasu u nun hunde wuna, win bii Isi Bosetin wiru wee. Yinni Gusunōwa u Sōolu ka win bweseru mōru kōsie gisō wunen sō.

⁹⁻¹¹Dafidi u Rekabu ka Baana wisa u neε, i ñ yaaye sōmō wi u na u man Sōulun gōō sōōwa, ma u tamaa labaari gea u man nōōsiamō, adama na dera ba nūn mwa ba go Sikilagiō? Na nūn win labaarin are wē. Kaa sere gere tōn kōsobu be ba tōnu wi u kun gāanu kue kāasi ba go win dirō mi u kpī? Sere ka Yinni Gusunōn wāaru wi u man wōra saa nōni swāaru kpuron di, kon de bu beε gowa.

¹²Ma u win tabu kowobu sōōwa u neε, bu Rekabu ka Baana mōō bu go. Yera ba ben naasu ka nōma bōōra, yen biru ba bu bwē Heboronin daa burerun bōkuō. Ma ba Isi Bosetin wii te sua ba sikua Abineεn sikirō Heboroni mi.

5

Dafidi u kua

Isireliba ka Yudaban sunō (I maa mεerio Bandun Gari I, 11:1-3)

¹Isireliban bwesenu kpuro nu menna nu na Dafidin mi Heboroniō, ba nūn sōōwa ba neε, beε ka wune sa sāawa yem tem. ²Baa yellun di saa ye Sōolu u wāa u sāa besen sunō, wuna a ra sun menne a sun kpara su ka tabu da su ka wurama. Yinni Gusunō u maa nun sōōwa ma wuna kaa ko besen wirugii kpa a beε win tōmbu kpara.

³Dafidi u ka ben guro gurobu arukawani bōkuā Yinni Gusunōn wuswaaō Heboroni mi. Yera ba nūn gum tāre wirō ba nūn kua be Isireliban sunō. ⁴⁻⁵Dafidi u mōwa wōō tena saa yē sōō u ban dibu torua. U kua Yudaban sunō wōō nōōba yiru ka suru nōōba tia Heboroniō. Ma u maa bandu di Yerusalemuō

wɔ̄s tɛna ka ita. Yudaba ka Isireliba kpuron suunu sɔ̄s u kuawa wɔ̄s weeru bandu sɔ̄s.

Dafidi u Yerusalemu mwa

(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 11:4-9, 14:1-2)

⁶ Sɔ̄s teeru Dafidi sina boko u seewa ka win tɔ̄mbu ba da Yerusalemuɔ̄ bu ka Yebusiba tabu wɔ̄ri.

Adama Yebusi be, ba nɛɛ, u n̄ kpɛ u du mi. Domi baa wɔ̄kɔbu ka yɛmɔbu ba koo n̄n gira. ⁷ Adama Dafidi u ben kari ye ya wāa wuu gen suunu sɔ̄s wari u mwa. N deema yeya ba m̄ Sion̄i. Yen biru ba ye soka Dafidin wuu.

⁸ Tɔ̄s teya Dafidi u gerua u nɛɛ, bɛɛn baawure wi u kī u Yebusiba go, u duo ben nim swaa ye ba gban min di kpa u wɔ̄kɔbu ka yɛmɔ be, be na tusa mi noma turi. Yen sōna ba ra nɛɛ, wɔ̄kɔbu ka yɛmɔbu ba n̄ duo Yinni Gusunɔ̄n sāa yero.

⁹ Ye Dafidi u kari ye mwa u kpa, yera u sina mi. Ma ba ye soka Dafidin wuu. Yera u gb̄araru bana saa win tiin yɛnun di u ka da sere batuma ye ba m̄ Miloɔ̄.

¹⁰ Saa ye sɔ̄s, Dafidin banda dam sosimɔ ta dɔ̄wa. Domi Gusunɔ̄ wɔ̄llu ka tem Yinni u wāa ka wi.

¹¹ Yera Tirin sunɔ̄ wi ba m̄ Hiram̄u u Dafidi sɔ̄mɔbu gɔria ka dāa gea ye ba sokumɔ sɛduru, ka sere maa dāa dākɔbu ka be ba ra maa kpenu dāku. Kpa bu n̄n sina kpaaru bania. ¹² Ma Dafidi u tuba ma Gusunɔ̄wa u win bandun dam siremɔ. Wiya u maa ban te walle suamɔ win tɔ̄mbu Isireliban s̄s.

Dafidin bii be u mara

Yerusalemuɔ̄

(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 3:5-9; 14:3-7)

¹³ Sanam mɛ Dafidi u doonama Heboronin di u da u wāa Yerusalemuɔ̄, yera u maa kurɔbu gabu sua ma ba n̄n bii tɔ̄n durɔbu ka tɔ̄n kurɔbu marua. ¹⁴ Bera Samua ka Sobabu ka Natani ka Salomɔ̄ ¹⁵ ka Yibaa ka Elisua ka Nefɛgi ka Yafia ¹⁶ ka Elisama ka Eliada ka Elifeleti.

Dafidi u Filisitiba tabu di

(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 14:8-16)

¹⁷ Ye Filisitiba ba nua ba Dafidi gum tāre wirɔ u kua Isireliban sunɔ̄, yera be kpuro ba seewa ba n̄n wɔ̄rim wee. Ye u nua mɛ, ma u sara u da kuku yeru garun mi, mi ba n̄ n̄n wasi. ¹⁸ Saa ye sɔ̄ra Filisiti be, ba tunuma ba teria Refan wɔ̄waɔ̄. ¹⁹ Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ̄ bikia u nɛɛ, n doo n Filisiti be wɔ̄ri? Kaa man bu n̄mu beria?

Ma Yinni Gusunɔ̄ u n̄n wisa u nɛɛ, a doo, kon nun bu n̄mu beria.

²⁰ Ma Dafidi u seewa u da Baali Perasimuɔ̄. Miya u Filisiti be go go. Ma u gerua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ̄ u nen yiberɛban wuuru ḡia nge mɛ nim tora ya ra guna ḡiɛ.

Yen sōna ba yam mi ȳsiru k̄a Baali Perasimu. ²¹ Yera Filisiti be, ba duki sua ba ben bw̄arokunu deri mi. Ma Dafidi ka win tɔ̄mbu ba nu gura.

²² Amen biru Filisiti be, ba kpam na ba teria Refan wɔ̄wa mi. ²³ Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ̄ bikia u nɛɛ, n doo n bu wɔ̄ri kpam? Ma Yinni Gusunɔ̄ u n̄n wisa u nɛɛ, oo, adama a ku da s̄ru s̄rum mɛ. A besiro kpa a da ben biruɔ̄, a n wāa dāa ye ba m̄ miren s̄ɔ̄wɔ̄. ²⁴ Sanam mɛ a naa damu damusu gasu nɔ̄mɔ dāa wɔ̄llɔ, a wasi suo, domi nɛ, Yinni Gusunɔ̄wa na nun gb̄iye n ka ben sansani wɔ̄ri.

²⁵ Dafidi u kua nge mɛ Yinni Gusunɔ̄ u n̄n s̄ɔ̄wa. U da u Filisiti be go go saa Geban di u ka da Gesɛɔ̄.

6

*Dafidi u Yinni Gusunən**woodan kpakororu suam da**(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 13:4-14)*

¹ Dafidi u kpam Isireliban tabu durɔbu kpuro soka u mɛnna ba kua tɔmbu nɔrɔbun suba tɛna (30.000). ² Yera Dafidi u seewa ka win tɔn be kpuro ba da Balaa Yudan temɔ bu ka Gusunən woodan kpakororu tama. Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin yīsira ba ra ka tu soku, wi, wi u ra sine ten wɔllɔ, wɔllun kɔsobun weenasibun suunu sɔɔ. ³ Ma ba tu sua ba doke naa kɛkɛ kpaa gaa sɔɔ ba ka doona Abinadabun yenun di ge ga wāa gunguru wɔllɔ. Usa ka Akiyo, Abinadabun bibu, bera ba naa kɛkɛ ye kpare. ⁴ Usa u wāa yen yēsaa, ma Akiyo u ye gbiiye ba ka dɔɔ. ⁵ Ma Dafidi ka Isireliba kpuro ba bu swī ba mɔrɔkunu soomɔ, ka gɔɔgenu ka bara kpānu ka sekɛtirɛnu ka yankokonu. Ma ba womusu mɔ ba yaamɔ ka ben dam kpuro, ba ka Gusunɔ sɔamɔ. ⁶ Saa yɛ sɔɔ ba tura Nakinin doo soo yera, yera nɛɛ yi, yi sokura. Ma kpakoro te, ta sikirama, ma Usa u tu gaba. ⁷ Mii mii Yinni Gusunɔ u ka nɔn mɔru kua. Ma u dera u wɔruma kpakoro ten bɔkuɔ u gu, yɛn sɔ u tu baba.

⁸ Dafidi u mɔru kua too yɛn sɔ Yinni Gusunɔ u ka Usa sɛɛyasia mɛ. Ma u yam mi yīsiru kɔ Usan goo yeru. Tera ba ka mu sokumɔ sere ka gisɔn gisɔ. ⁹ Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ nasia dɔma te. Yera n dera u ka nɛɛ, amɔna u koo ko u ka Yinni Gusunən woodan kpakoro te turi win yɛnuɔ.

¹⁰ Ma u gɔru doke u ku gina ka tu da win wuuɔ. Ma u dera ba ka tu da Obɛdi Edɔmu Gatigiin yɛnuɔ. ¹¹ Ma ta kua mi suru ita. Ma Yinni Gusunɔ u durɔ wi ka win yɛnugibu domaru kua.

*Ba ka kpakoro te na**Yerusalemuɔ**(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 15:25-16:3)*

¹² Yen biru ba Dafidi sɔɔwa ma Yinni Gusunɔ u Obɛdi Edɔmu ka win ye u mɔ kpuro domaru kua woodan kpakoro ten sɔ. Saa yera Dafidi u da u kpakoro te suama u ka na win wuuɔ ka nuku doo bakabu. ¹³ Tɔn be ba kpakoro te sɔɔwa mi, ye ba kua naa dabusanu nɔɔba tia, yera Dafidi u dera ba naa kinɛru ka naa kpɛmbu ge ga gea sɔa go ba ka yākuru kua. ¹⁴ Ma u seewa u yaberu pota u yaku kowon sɔa yānu ganu pɔra sɛke ma u yaamɔ basi ka win dam kpuro Yinni Gusunən wuswaaɔ. ¹⁵ Wi ka Isireliba kpuro ba Yinni Gusunən woodan kpakoro te suama ba wee ba kuuki mɔ ka nuku dobu ma ba kɔbi soomɔ.

¹⁶ Ye kpakoro te, ta duɔ Dafidin wuuɔ, ma Mikali, Sɔɔlun bii tɔn kurɔ u mɛɛrima saa fenentin di u wa wee, Dafidi u yɔɔkumɔ u yaamɔ kpakoro ten wuswaaɔ. Yera u nɔn gema. ¹⁷ Ye ba ka kpakoro te tunuma, yera ba tu doke ten ayerɔ kuu bekuruguru sɔɔ te Dafidi u kua ten sɔ. Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ yaku dɔɔ mwaaruginu kua ka maa siarabun yākunu. ¹⁸ Ye u yaku ni kua u kpa, yera u win tɔmbu Isireliba domaru kua ka Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin yīsiru. ¹⁹ Ma u be kpuro dīanu bɔnu kua tɔn kurɔbu ka tɔn durɔbu. U ben baawure pɛɛ ka yaa wɔɔra wɛ ka sere maa kira te ba kua ka resɛm gbɛba. Ma ben baawure u gɔsira u da win yɛnuɔ.

²⁰ Dafidi u maa seewa u da u ka win yɛnugibu tɔbiri. Yera Mikali, Sɔɔlun bii tɔn kurɔ u yarima u Dafidi sennɔ na. Ma u nɛɛ, anna a girima wa gisɔ ye Isireliban sina boko u ka tii kawa, u tii kakia nge tɔn diro win bwāabun yoo tɔn kurɔbun wuswaaɔ.

²¹ Yera Dafidi u Mikali sɔɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ wi u wunen tundo ka win yenugibu kpuro deri, ma u man gɔsa n ka ko win tumbu Isireliban kparo, wiya na yaawa na beere wɛ. ²² Kon maa wure n de bu man gem win sɔ n mɛ kere, kpa n tii kawa. Nge meya ko na n beere mɔ baa ka yoo tɔn kurɔ ben wuswaaɔ.

²³ N deema Mikali, Sɔɔlun bii tɔn kurɔ wi, u n bii marure sere u ka gu.

7

Nɔɔ mwɛɛ

te Yinni Gusunɔ u Dafidi kua

(I maa mɛerio Bandun Gari I, 17:1-15)

¹ Ye Yinni Gusunɔ u sina boko Dafidi wɔra win yiberɛ be ba nɔn sikerenɛn nɔman di, u dera u waa bɔri yendu sɔɔ u sɔ win yenuɔ. ² Yera sina boko wi, u Gusunɔn sɔmɔ Natani sɔɔwa u nɛɛ, n wee na waa diru sɔɔ te ba kua ka dɔa gea ye ba mɔ sɛduru. Adama Gusunɔn woodan kpakororu wee ta waa kuu bekurugiru sɔɔ. Amɔna a wa.

³ Ma Natani u nɔn wisa u nɛɛ, a doo a ko nge mɛ a gɔru doke kpuro. Domi Yinni Gusunɔ u waa ka wune.

⁴ Ye n kua wɔkuru, yera Yinni Gusunɔ u Natani sɔɔwa kɔsiru sɔɔ u nɛɛ, ⁵ a doo a nen sɔm kowo Dafidi sɔ a nɛɛ, nɛ Yinni Gusunɔ na nɔn sɔmɔ, n n mɔ wiya u koo man diru bania mi na kon waa. ⁶ Domi na n sinare diru garu sɔɔ saa mɔn di na ka Isireliba yarama Egibitin di sere n ka kua gisɔ. Adama na ra n waaawa kuu bekurugiru sɔɔ. ⁷ Baama mi sa da nɛ ka Isireliba gbaburɔ, na ra ben gabu gɔsiwa ba n ka be ba tie kpare. Adama na n ben goo taare wɛere n nɛɛ, mban sɔna u n man diru banie ka dɔa ye ba mɔ sɛduru.

⁸ Yen sɔ, a doo a Dafidi nen sɔm kowo sɔ a nɛɛ, nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, nɛna na yen gerumɔ. Yaa kparabun diya na nɔn wunama u n ka sɔa nen tambu Isireliban kparo. ⁹ Na waa ka wi baama kpuro mi u da. Mɛya na maa nɔn win yiberɛba dɛra. Ma na dera u yisuru yara nge tɔn boko dunia sɔɔ. ¹⁰ Na Isireliba ayeru kua na bu sinasia ba n ka waa mi ka bɔri yendu, kpa tɔn kɔsobu bu ku raa maa se bu bu nɔni sɔ nge mɛ ba bu kua yellu, ¹¹ kparobun waati sɔɔ. Na nɔn wɔra win yiberɛba kpuron nɔmun di ma na nɔn wɛrabu wɛ. Nɛ Yinni Gusunɔwa na nɔn sɔmɔ, kon nɔn ko bwese bakarun nuuru. ¹² Win saa yɔ n tura u gu ba nɔn sika win baababan sikirɔ, kon win bii turo wuna u bandu di. Kpa n win ban ten dam sire. ¹³ Wiya u koo man diru bania u ka nen yisuru beere wɛ, kpa n win sina gɔna swi sere ka baadommaɔ. ¹⁴ Na kon sɔa win tundo, kpa u n maa sɔa nen bii. U n toraru garu kua, tɔmba kon de bu nɔn so bu sɛeyasia. ¹⁵ Adama na n nɔn nen durom wunarimɔ nge mɛ na mu Sɔɔlu wunari wi na yina ma na wi, Dafidi gɔsa. ¹⁶ Win bweseru ta n gbimɔ. Win bandu ta ko n maa waaawa win bibun bweseru sɔɔ, kpa n ten dam sire sere ka baadommaɔ.

¹⁷ Ye Natani u gari yi kpuro nua u kpa, yera u seewa u da u Dafidi sɔɔwa nge mɛ Yinni Gusunɔ u nɔn sɔasi kpuro kasi te sɔɔ.

Dafidi u Gusunɔ siaramɔ

(I maa mɛerio Bandun Gari I, 17:16-27)

¹⁸ Ma Dafidi u seewa u da Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ u gerua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, na yɛ ma na n sɔa gɔanu. Nen bwesera kun maa gɔanu tura. Ka mɛ, a man kua sunɔ Yerusalemu mini. ¹⁹ Adama a ye garisi gaa piiminu wunen mi. Domi a kpam gerumɔ nge mɛ nen bweseru ta ko n sɔa sia. Ma a man ye sɔmɔ, nɛ wi na sɔa tɔn diro. ²⁰ Yinni, mba kon maa nun sɔ. Domi a man yɛ

ko. ²¹ Wunen gari ka maa wunen gōrun kīrun saabuwa a ka man gāa baka nini kpuro kua. Ma a man nu sōōsi. ²² Gāanu kpuro ye sa nua a kua, geema, ya sōōsimō ma a kpā. Goo sari wi u sāa nge wunε. Wunε turowa a sāa Gusunō. ²³ Bweseru garu maa sari nge beεε Isireliba te ta koo neε, ten būu u tu yakiamo yorun di ma u tu yīsiru kā ta n ka sāa wigiru. Ka geema gāa bakana a sun kua. A maa gāa maamaakiginu kua wunen tem sō beεen wuswaaō ye a ka sun yakiamo Egibitigibun min di, ka bwesenu ganun nōman di, ka ben būnun suunu sōon di, kpa sa n ka sāa wunεgibu ²⁴ mam mam sere ka baadommaō. Ma wunε Gusunō a kua beεen Yinni. ²⁵ N n men na, Yinni, gari yi a gerua ne ka nen bweserun sō, a de yi koorā sere ka baadommaō. ²⁶ A de wunen yīsiru tu wolle suara sere ka baadommaō kpa bu neε, wunε Gusunō wōllu ka tem Yinniwa a sāa Isireliban Yinni. Kpa a de nen bwese kefa ya n bandu dii wunen wuswaaō. ²⁷ Domi wunε Gusunō, wōllu ka tem Yinni, wunε wi a maa sāa Isireliban Yinni, wuna a man sōōwa a neε, kaa de nen bibun bweseru tu bandu di nen biru. Yen sōna na ka kāka na kana teni mō. ²⁸ Yinni Gusunō, wuna a sāa Gusunō. Wunen gari yi a gerua yi ra koorewa. Wuna a maa man durom meni nōō mwεεru kua. ²⁹ N n men na, a nen bweseru domaru kuo kpa ta n bandu dii sere ka baadommaō wunen wuswaaō. Domi wuna a gerua mε. Kpa a maa de doma te, ta n bu wāasi sere ka baadommaō.

8

Dafidin tabu kowobu

ba nasara wa

(I maa mεerio Bandun Gari I, 18:1-13)

¹ Yeniban biru ye ya koorā wee. Dafidi u ka Filisitiba tabu kua u kamia u bu sekuru doke. Ma u bu taare u kua ben yinni. ² Yen biru u maa Mōabuba wōri u kamia. Be u mwεεra u bu kpī kpīwa sīa ita. Ma u sīa yirun tōmbu go, ma u tiagibu deri. Nge mεya Dafidi u ka Mōabuba mwa u taare u bu wōō gobi sure. ³ U maa Hadadesεε Rehōbun bii kamia, wi u sāa Soban sina boko Sirin temō. Sanam mε sōō, Hadadesεε wi, u dōōwa u daa te ba mō Efaratin tem mwa. ⁴ Yera Dafidi u durō win maasōbu tōmbu nōrōbu ka nata ka wunōbu (1.700) mwa ka maa naanaakobu nōrōbun suba yendu (20.000). Ma u tii dumi wunōbu (100) yiya ben dumi sōō, ma u yi yi tien naa sīinu bōōra. ⁵ Yen biruwa Sirigibu ba na saa Damasini di bu ka Hadadesεε Soban sunō wi somi. Ma Dafidi u ben tōmbu nōrōbun suba yenda yiru (22.000) go. ⁶ Yera u win tabu kowobu yi yi Siri mi. Ma Sirigii be, ba kua wigibu, u bu taare u wōō gobi sure. Mi Dafidi u gesi dua kpuro, Yinni Gusunō u ra nūn nasara wēwa. ⁷ Yera Dafidi u Hadadesεεn tere wuraginu suama u ka na Yerusalemō. ⁸ Ma u maa sii gannu wa too u gura saa Hadadesεεn wuu maro sinin min di, Betasi ka Berotai. ⁹ Ye Toi, Hamatin sina boko u nua ma Dafidi u Hadadesεεn tabu kowobu kpuro kamia, ¹⁰ yera u win bii Yoramū gōra Dafidin mi, u ka nūn tōbiri kpa u nūn siara yēn sō u Hadadesεε tabu wōri u kamia. Domi Toi ka Hadadesεε ba raa tabu wōrinewa. Ma Yoramū u seewa u dendi yāa ni ba kua ka sii geesu ka wura ka sii gandu sua u ka Dafidi naawa. ¹¹⁻¹² Ma Dafidi u ye kpuro mwa u Yinni Gusunō yiya nge mε u raa nūn sii geesu ka wura yiye ye u gura saa Sirigibu ka Mōabuba ka Amōniba ka Filisitiba ka Amalekiban min di, ka sere maa ye u wa Hadadesεε Rehōbun biin min di. ¹³ Sanam mε Dafidi u ka Sirigibu tabu kua u wee, yera u Edōmuba wōri wōwa ye ya wāa nim wōku bōrugun sōō yēsan nōm dwardu gia. Ma u yīsiru yara, u ben tōmbu nōrōbun suba yendu yiru sari (18.000) go. ¹⁴ Yera u tabu kowobu

yi yi Edəmum tem kpuro sɔɔ. Edəmuba ba kua wigibu, ba ka win woodaba sɔmburu mɔ. Mi Dafidi u gesi dua kpuro Gusunɔ u ra nùn nasara wēwa.

Dafidin sɔm kowobun yīsa

(I maa mɛerio Bandun Gari I, 18:14-17)

¹⁵ U bandu dii Isireliba kpuro sɔɔ u be kpuro siriamme nge mɛ n weene. ¹⁶ Saa ye sɔɔ, Yoabu Seruyan biiwa u sãa win tabu suno. Yosafati, Ahiludun biiwa maa sãa win tire bero. ¹⁷ Sadɔku, Akitubun bii ka Akimeleki, Abiataan bii, beya ba sãa yãku kowobu. Serayawa maa sãa win tire yoro. ¹⁸ Benaya, Yehoyadan bii u sãawa Dafidin kɔsobun wirugii. Kɔso beya Keretiba ka Peletiba. Beya ba ra tɔn kɔsobu go, kpa bu win gɔra da. Win tiin biba ba maa sãa win tem sina asakpɔbu.

Dafidi ka Mefiboseti

9

¹ Sɔɔ teeru Dafidi u bikia u nɛɛ, Sɔɔlun bweseru sɔɔ, goo u n maa tie, kpa n wa n yēro durom kua Yonatam sɔ?

² N deema sɔm kowo goo u wãa Sɔɔlun yɛnuɔ wi ba sokumɔ Siba. Ma Dafidi u nùn sokusia. Ye u na, ma u nùn bikia u nɛɛ, wuna ba sokumɔ Siba?

Ma u wura u nɛɛ, oo, nɛna mi, yinni.

³ Ma Dafidi u nɛɛ, goo sari wi u sãa Sɔɔlun bweseru kpa n wa n yēro durom kua nge mɛ na Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua?

Ma Siba u nùn wisa u nɛɛ, Yonatam u bii goo mɔ mi, wi u sãa yɛmɔ.

⁴ Sina boko u bikia u nɛɛ, mana u sere wãa.

Ma Siba u nɛɛ, u wãawa Makiri, Amielin biin yɛnuɔ Lodebaaɔ.

⁵ Ma Dafidi u gɔra Lodebaa mi, bu nùn kasuma. ⁶ Yera ba ka Mefiboseti, Yonatam bii, Sɔɔlun debubu ge na Dafidin mi. Ma u kpuna Dafidin wuswaaɔ u nùn bɛɛɛ wē.

Dafidi u nùn soka u nɛɛ, Mefiboseti.

Ma u wura u nɛɛ, nɛ wee, yinni.

⁷ Dafidi u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a ku nanda. Duroma kon nun kua ka gem wunen baaba Yonatam sɔ. Kon nun wunen debu Sɔɔlun tem kpuro wesia. Yen biru a n da ka man di saa baayere nɛn dii yerɔ.

⁸ Ma u maa kpuna u Dafidi bɛɛɛ wē. U nɛɛ, yinni, mba na sãa a ka nɛn laakari mɔ mɛsum, nɛ wi na sãa nge bɔɔ goru mini.

⁹ Yera sina boko u Siba Sɔɔlun sɔm kowo soka u nùn sɔɔwa u nɛɛ, gãa ni nu raa sãa Sɔɔlu wunen yinniginu kpuro, ka ye ya sãa win yɛnuɔ baayere gesi, na ye win debubu Mefiboseti wē. ¹⁰ Tɛ wunɛ ka wunen bibu ka wunen sɔm kowobu, bɛɛ kpurowa i ko i nùn wukua, kpa u ka dīanu wa u n dimɔ. Adama Mefiboseti wi, u ko n da ka man diwa baadomma nɛn dii yerɔ.

N deema Siba wi, bii tɔn durɔbu wɔkura nɔɔbuwa u mɔ. Win sɔm kowobu maa tɔnu yɛndu. ¹¹ Ma u sina boko wisa u nɛɛ, yinni, ye a man sɔɔwa kpuro, yera kon ko. Ma Mefiboseti u ra n daamɔ u n dimɔ Dafidin dii yerɔ, ngɛ win bibun turo.

¹² Mefiboseti wi, u bii piibu gagu mɔ ge ba mɔ Mika. Ma tɔn be ba wãa Siban yɛnuɔ kpuro ba kua Mefibosetin sɔm kowobu. ¹³ Mefiboseti, yɛmɔ wi, u da u wãa Yerusalemɔ kpa u wa u n da ka dim de sina bokon dii yerɔ baadomma.

10

*Ba Dafidigibu sekuru doke**(Imaa mæerio Bandun Gari I, 19:1-5)*

¹ Yeniba kpuron biru, Amoniban suno u kpuna u gu, ma win bii Hanuni u gona kosire kua. ² Yera Dafidi u nee, kon Hanuni durom kuawa nge me win tundo Nakasi u raa man kua. Ma u win bwāabu gora bu da bu ka nun nukuru yemiasia win tondon gōon sō. Ye bwāa be, ba tura mi, ³ yera Hanunin sina asakpabu ba nun sōwa ba nee, a tamaa Dafidin bwāa be, ba nawa bu ka wunen tundo beere wē? A n yē ba nawa bu ka besen wuun saria gia, kpa bu gu werima bu mwa?

⁴ Yera Hanuni u Dafidin bwāa be mwεεra, u ben tobunu kona beri berika u sukum deri. Ma u ben yabenu bōtira ben taanun deederun di. Yen biru u bu gira ba doona. ⁵ Yera gaba da ba ye Dafidi sōwa. Ma u tumbu seeya bu na bu bu senna ko kpa bu bu sō bu gina sino Yerikoō sere ben tobunu nū n kpia. Domi ba wāawa seku bakaru sō.

*Dafidi u Sirigibu ka Amōniba kamia**(Imaa mæerio Bandun Gari I, 19:6-19)*

⁶ Ye Amōniba ba wa ma Dafidin wera woo dua ben sō, yera ba tabu durabu nōrōbun suba yendu (20.000) kana Sirigibun min di. Tabu kowo ben wusa, Bēti Rehōbu ka Soba. Ma ba tumbu nōrōbu (1.000) wa Maakan sina bokon min di. Sobagibun min di maa tumbu nōrōbun suba wōkura yiru (12.000). ⁷ Ye Dafidi u nua mesum, yera u bu Yoabu ka win tabu durabu sure ba bu wōri. ⁸ Ma Amōni be, ba yara ba ben tabu sīa kpī ben wuun gbārarun kōnnōwō. Adama Sirigii be ba na Soba ka Bēti Rehōbun di, ka Tobugibu ka Maakagibu, ba da ba wāawa nenem yakasō. ⁹ Ye Yoabu u wa ma ba koo bu wōrimawa biru ka wuswaan di, yera u tabu yērobu gōsa Isireliba sō, bu ka da bu Sirigibu wōri. ¹⁰ Be ba maa tie u nee win wōnō Abisai u bu kparo, bu ka da bu Amōniba wōri. ¹¹ U win wōnō wi sōwa u nee, Sirigibu bā n man dam kera, a na a man somi. Amōniba bā n maa nun dam kera kon na n nun somi. ¹² A de a n wōrugōru mō, kpa su sanna ka hania besen tumbu ka wuu si Yinni Gusunō u sun wēn sō, kpa win tii u sun kua nge me u kī.

¹³ Yoabu ka win tabu kowobu ba seewa ba da bu ka Sirigii be wōri, ma Sirigii be, ba duki yakikira. ¹⁴ Ye Amōniba ba wa ma Sirigibu ba duki yakikira, yera ben tii ba maa yakikira Abisain wuswaan di, ba wōri wuu. Yen biru Yoabu u gōsira u wura Yerusalemu.

¹⁵ Ye Sirigii be, ba wa ma Isireliba ba bu kamiawa, yera ba wure ba maa ben tabu kowobu menna. ¹⁶ Ma Hadadesē u gōra bu Sirigii be ba wāa daa te ba mō Efaratin guruō sokuma. Yera ba menna ba na Helamu. Sobaki Hadadesēen tabu sunōwa u bu kpare. ¹⁷ Yera ba Dafidi ye sōwa. Ma u Isireliba menna, ba Yuudēni tōbura ba na Helamu. Saa ye sōra Sirigibu ba sōru kua ba Isireliba wōri ba ka bu tabu kua. ¹⁸ Adama ba bu kpāna ba duki sua. Ma Isireliba ba ben tumbu nata ka wunōbu (700) go be ba tabu kekeba kpare sō, ka maasōbu nōrōbun suba weeru (40.000). Ma ba ben tabu sunō Sobaki mēera kua. Miya u gu.

¹⁹ Sinam be ba raa Hadadesē sāmō mi, ba wa ma Isireliba ba nun kamia. Yera ba ka Isireli be dora ma ba Dafidi sāwa. Saa yen dōma ten di, Sirigibu ba n maa wure bu Amōniba somiru da.

Dafidi ka Bati Seba

11

¹ Wōo kpōon saa yē sōo sinambu ba ra tabu yari, yera Dafidi u win bwāabu ka win tabu sunō Yoabu ka sere maa Isireliba kpuro gōra bu da bu Amōniba go. Kpa bu wuu ge ba mō Raba mwa. Adama win tii u n̄ de. U s̄ yenuo Yerusalemuo.

² Yera yoka gaa u seewa saa win kitarun di u bōsu win sina dii tēera wōllo. Min diya u kurō goo wa u woburumō. Kurō wi, kurō burōn tiiwa. ³ Yera u gōra bu kurō win asansi bikia. Ba n̄n sōwa ba nēe, wiya ba mō Bati Seba, Eliamun bii. U s̄awa Uri Hētin kurō. ⁴ Ma Dafidi u sōmōbu gōra bu n̄n sokuma. Ye u na, ma u ka n̄n mēna. Yen biru kurō wi, u dēerasiabun wororu kua, ma u wura win yenuo.

⁵ Ye u deema wee, n kua gura, ma u Dafidi gōria bu n̄n s̄ wee, u gura mō.

⁶ Yera Dafidi u gōra Yoabun mi, u de Uri Hēti wi, u na.

Ma Yoabu u dera Uri u da Dafidin mi saa tabu gberun di. ⁷ Ye u tura, yera Dafidi u n̄n bikia u nēe, Yoabu u bwāa do? Win tōmbu kpuro ba alafia mō? Anna maa tabu gia s̄a. ⁸ Yen biru u maa n̄n sōwa u nēe, u doo win yenuo kpa u win kōri tea u wēra.

Yera Uri u seewa u yara sina kpaarun di. Ma Dafidi u n̄n kēnu mōrisia yenuo. ⁹ Adama Uri kun de win yenuo. U da u kpunawa sina kpa ten kōnnōwō ka sunōn kirukuba sannu. ¹⁰ Ye ba Dafidi sōwa ma Uri kun de yenuo, yera Dafidi u n̄n bikia u nēe, n n̄ gbaburun diya a wee ro? Mba n kua a n̄ ka de wunen yenuo.

¹¹ Ma Uri u Dafidi sōwa u nēe, Gusunōn woodan kpaororu ka Isireliba ka Yudaba ba wāa kunu sōo tabu gberō, ka sere nēn yinni Yoabu. Yera kon da nēn yenuo n di kpa n nō kpa n ka nēn kurō mēna? Sere ka wunen wāaru, na n̄ kpē n yen bweseru ko.

¹² Ma Dafidi u n̄n sōwa u nēe, n n mēn na, a kpaam kpunō mini gisō kpa a doona sia. Ma Uri u sina Yerusalemuo dōma te. ¹³ Yera Dafidi u n̄n dim soka u dera u di u nōra sere tam mu n̄n go.

Adama ye n kua wōkuru u kpaam yara u da u kpuna ka sunōn kirikuba. U n̄ de win yenuo.

¹⁴ Sisiru bururu yera Dafidi u Yoabu tireru yorua u Uri wē u ka da. ¹⁵ Ye u yorua tire te sōo wee. U nēe, bu ka Uri doo mi tabu sum kpa bu yarina bu n̄n deri, yiberēba bu n̄n sēre bu go.

Urin gōo

¹⁶ Saa yē sōo Yoabu u tire te gara u kpa, yera u Uri sure mi u yē yiberēban tabu durō damgiba wāa. Domi wiya u wuu gen saria yē ba ka gu tarusi. ¹⁷ Yera wuu gen tabu durō be, ba yarima ba tabu wōrina ka Yoabu, ma Dafidin tōmbu sōo dabira wōruka. Mi sōra Uri Hēti wi, u gu. ¹⁸ Ma Yoabu u sōmō wuna u ka n̄n gōri Dafidin mi, u n̄n taa bin labaari kpuro s̄. ¹⁹ Yera u sōmō wi sōwa u nēe, à n sina boko taa bin baaru kpuro saaria a kpa, ²⁰ ma a wa u mōru besira sere u nun sōwa u nēe, wara raa nēe, i wuu ge susi i gu tabu wōri. I n̄ yē ma gbāraru wollun diya ba ra sēnu tweeme? ²¹ Wara u Abimeleki, Gedeonin bii go. I n̄ yaaye ma tōn kurōwa u n̄n nēerun bia kara gbāraru wollun di ma u gu Tebesio? N n mēn na, mban sōna i gbāra te susi. U n̄n gēru mē, u kpa, saa yera kaa n̄n s̄ win bōo Uri, Hēti wi, u maa gu.

²² Sōmō wi, u seewa u doona. Ye u tura Dafidin mi, u n̄n ye kpuro saaria ye Yoabu u n̄n sōwa u gere. ²³ U nēe, ka gem, tōn be, ba sun dam kere. Ba raa yarima ba sun deema yakasō, ma sa bu gira sa ka da sere ben gbāra kōnnōwō.

24 Yera ben ten towobu ba wunen bwāabu tweema saa gbāra ten wəllun di. Sina boko, miya wunen bwāabun dabira gu. Mi sōra Uri Hēti win tii u gu.

25 Ma Dafidi u sāmō wi sōwa u nē, à n wura, a Yoabu sō u ku de yeniba yu win nuki sanku. Domi tabu sō, takobi yà kun gee go, ya koo giō go. N n mēn na, u hania koowo u tən be wəri u wuu ge mwa. Wunen tii à n tura, a nùn dam kēyō.

26 Ye Urin kurō wi, u nua ma win durō u gu yera u win gōō swī. 27 Saa ye yen baa ya doona, ma Dafidi u sāmō gōra ba ka kurō wi na win yenuō u nùn sua kurō, ma u nùn bii tən durō marua. Adama ye Dafidi u kua mi, ya n Yinni Gusunō dore.

Natani

u Dafidi nùn win taarē sōsi

12

1 Yen biru Yinni Gusunō u Natani gōra Dafidin mi. Ye u tura, ma u nùn sōwa u nē, tumbu yiru gaba ba wāa wuu teu sō. Turo sāa gobigii. Turo maa sāa sāaro. 2 Ben wi u sāa gobigii mi, u yāanu ka keteba mō dabi dabinu. 3 Adama sāaro wi, u n gāanu ganu mō ma n kun mō yāa niu piibu gagu ge u dwa. U gu nōrimō ma ga kpēamō ka win bibu sannu. Dīa ni durō wi, u ra di, niya u ra yāa buu ge wē. Kaa te u ra ka nim nō, tera u ra maa ka gu nim kē. Kpa ga n kpī win tororu wallō. U yāa buu ge mērawa nge win bii wōndia. 4 Sō teeru gobigii wi, u sō wa. Ye u kī u nùn yaarē ko, yera u n wa win sabe dabi te sō, ye u koo wuna u gō sere sāaro win yāa buu teu ge. Gera u mwa u ka win sō yaarē kua.

5-6 Ye Dafidi u gari yi nua u kpa, yera win mōru seewa gem gem ye durō wi, u kua min sō. Ma u Natani sōwa u nē, sere ka Yinni Gusunōn wāaru, n weenēwa durō wi, u yāa buu gen saka nne kōsia kpa bu durō win tii go. Domi u n sāaro win wōnwōndu kue.

7 Ma Natani u Dafidi sōwa u nē, wuna a sāa nge durō wi. Tē wee ye Gusunō Isireliban Yinni u gerua. U nē, u nun bandun gum tāre a ka kua Isireliban sunō. Ma u nun wōra Sōlun nōman di. 8 Yen biru u nun wunen yinni Sōlun yenu wē ka win kurōbu ka sere maa Isireliba ka Yudaban bweseru. U kun yē ma yeni ya tura u n daa nun sosie. 9 N n mēn na, mban sōna a win gari atafiru kua a ka kua ye n sāa kōsa win nōni sō. A dera Amōniba ba Uri Hēti wi go ka takobi, ma a win kurō sua a tii koosi. 10 Yen sō, tabu kun maa kpeemō wunen yenuō, domi a nùn gema ma a Uri Hētin kurō wōra a kua wunegii. 11 U kpam nun sōmō ma u koo de kōsa gaa yu se wunen bweseru sōn di yu nun deema. Yera u koo de wunen bweserun gōo u wunen kurōbu sua u ka kpuna wunen wuswaaō sō sō gbāara. 12 Wunē a raa ka Urin kurō kpunawa gbenum, adama u koo de yēro wi, u ka wunegibu kpuna Isireliba kpuron wuswaaō sō sō.

13 Ma Dafidi u Natani sōwa u nē, nen tora te, ta kpā te na Yinni Gusunō kua.

Natani u nùn wisa u nē, Yinni Gusunō u maa nun wunen durum suuru kua. A n maa gbimō. 14 Adama ye a kua mi, ya dera Yinni Gusunōn yibereba ba win yīsiru gari kam gerusi. Yen sō, u koo de bii wi kurō wi, u ka nun mara mi, u gbi. 15 Ye Natani u gari yi gerua u kpa, u gōsira u da win yenuō.

Dafidin biin gōō

Yen biru Yinni Gusunō u dera bii wi Dafidi u ka Urin kurō Bati Seba mara u bara gem gem. 16 Yera Dafidi u Gusunō kanaru wəri u nō bōkua bii win sō. Ma u dua dirō u kpuna temō wōku giriru. 17 Win bwāabun guro gurobu ba nùn suuru kana u ka se tem sōn di, adama u yina. Mēya u maa yina u gāanu di.

¹⁸ Ye n kua sɔɔ nɔɔba yiruse, yera bii wi, u gu. Ma Dafidin bwāa be, ba berum bara bu nùn sɔ. Domi ba nɛɛ, u n sun swaa daki nuku sankiranun sɔ sanam mɛ bii wi, u barɔ. Amɔna sa ko koosina tɛ su ka nùn bii win gɔɔ sɔ kpa sa kun ka win nuki sankaa sa sosi. ¹⁹ Sanam mɛ Dafidi u wa win bwāabu ba gunnu gunnu gari mɔ, u gia ma bii wi, u guwa. Ma u bu bikia u nɛɛ, bii wi, u guwa?

Ba nùn wisa ba nɛɛ, oo, u gu.

²⁰ Saa yera Dafidi u seewa tem di u da u wobura u win yānu kɔsa, ma u tii turare yɛka u da Yinni Gusunɔn sāa yerɔ u nùn sāwa. Yen biru u gɔsirama yenuɔ u dīanu bikia. Ma ba nùn wɛ u di. ²¹ Ma win bwāabu ba nùn bikia ba nɛɛ, yinni, mba wunen kookoo sin tubusianu. Domi sanam mɛ bii wi, u wasi, a nɔɔ bɔkua ma a swī. Adama tɛ ye u gu, ma a seewa a di.

²² U bu wisa u nɛɛ, saa ye bii wi, u wasi, na nɔɔ bɔkua na swī, domi na n̄ yɛ Yinni Gusunɔ u n koo nɛn wɔnwɔndu wa kpa u bii wi bɛkia. ²³ Adama tɛ u gu. Mban sɔna ko na n maa nɔɔ bɔkua. Kon kpī n nùn seeya gɔrin di? Nɛna kon da n nùn deema mi u wāa. N n̄ maa wi, u koo wurama nɛn mi.

Salomɔn marubu

²⁴ Yen biru Dafidi u da u win kurɔ Bati Seba nukuru yemiasia, ma u ka nùn mɛnna. Kurɔ wi, u gura sua u mara bii tɔn durɔ. Ma Dafidi u nùn yīsiru kā Salomɔ. Yinni Gusunɔ u bii wi kīa gem gem. ²⁵ Ma u win sɔmɔ Natani gɔra u maa nùn yīsiru garu kɛ te ba mɔ Yedidia. Yen tubusiana, wi Yinni Gusunɔ u kī.

Dafidi u Raba mwa

(I maa mɛerio Bandun Gari I, 20:1-3)

²⁶ Saa ye sɔɔra Yoabu u Amɔniban wuu ge ba mɔ Raba wɔri u gen wɔɔ bera mwa mi ben sina boko u ra n wāa. ²⁷ Yera u Dafidi sɔmɔbu gɔria u nɛɛ, wee, na Raban bera mi nim mu wāa mwa kɔ. ²⁸ Yen sɔ, a tɔn be ba tie mɛnnɔ kpa i na i wuu ge mwa mam mam. Domi na n̄ kī bu nɛɛ, nɛ Yoabuwa na gu mwa. ²⁹ Yera Dafidi u tɔn be kpuro mɛnna, ma ba da ba Raba wɔri ba ye mwa. ³⁰ Ma u wuu min sunɔn furɔ wuragu mwa. Gen bunum mu sāawa kilo tɛna ka nɛɛ. Ba gu kpee gobiginu gore. Ma ba gu sua ba Dafidi dokea wirɔ. Yen biru u ka gu da Yerusalemɔ. Yen dɔma te, dukia baka Dafidi u gura. ³¹ Ma u Raban tɔn be ba tie yoo sɔma koosia. Ben gaba dāa bɔɔrimɔ ka gbɛɛ, gabu ka sii, gaba tem gbemɔ ka dākuru, ma gaba birikiba mɔ. Nge mɛya u Amɔniban wusu kpuron tɔmbu yoo sɔma kpɛɛ. Yen biru u gɔsirama Yerusalemɔ ka win tɔmbu kpuro.

Amɔ ka Tamaa

13

¹ Yeniban biru, ye ya kooraa wee. Abusalɔmu, Dafidin bii, u sesu mɔ wi ba sokumɔ Tamaa. Kurɔ burɔn tiiwa u sāa. Yera ben tundo turosi wi ba mɔ Amɔɔ u nùn kīa too, ² sere kīi te, ta dera u n̄ maa yɛ ye u mɔ. Ma u tii kua barɔ. Adama Tamaa u n̄ gina durɔ yɛ, ya maa sɛ Amɔɔ u ka nùn kpuna. ³ N deema Amɔɔ u barɔ goo mɔ wi ba sokumɔ Yonadabu. U sāawa Dafidin mɔɔ Saman bii. U maa bwisi mɔ too. ⁴ Ma u Amɔɔ bikia u nɛɛ, mban sɔna a wooramɔ a dɔɔ, wune wi a sāa sina bokon bii. A man sɔɔwɔ ye n nun mɔ.

Ma Amɔɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, nɛn sesu Tamaawa na kī, Abusalɔmun mɛro turosi.

⁵ Ma Yonadabu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a doo a kpuna kpa a nɛɛ, a barɔwa. Wunen tundo, u n na wunen mi, kpa a nùn sɔ a nɛɛ, u de wunen sesu Tamaa u na wunen mi, u nun dīanu kua a n waamɔ, kpa a nu mwa win nɔman di a sere di.

⁶ Ma Amɔɔ u da u kpuna u tii bararu mani. Yera sina boko Dafidi u nùn beram na. Ma Amɔɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a de nɛn sesu Tamaa u na u man kiranu yiru kua na n waamɔ, kpa n nu mwa win noman di n di.

⁷ Ma Dafidi u sɔmɔ gɔra Tamaan mi, u nùn sɔ u nɛɛ, u doo u win sesu Amɔɔ deema win dirɔ u nùn dīanu kua.

⁸ Yera Tamaa u da u Amɔɔ deema diru mi u kpī, ma u som sua u bura u kira ni kua Amɔɔn nɔni biru. ⁹ Yen biru u kira weke te sua ma u kira ni gɔsie gbɛɛru garu sɔɔ. Adama Amɔɔ u yina u di. U nɛɛ, bu tɔmbu kpuro yaro win dirun di. Yera be kpuro ba yara min di. ¹⁰ Saa yera Amɔɔ u Tamaa sɔɔwa u nɛɛ, a ka kira ni na dīi sɔɔwɔ kpa n nu mwa wunen nɔmun di, n sere di.

Ma Tamaa u kira ni sua u ka nùn daawa dīi sɔɔ mi. ¹¹ Ye u nùn kira ni wɛɛmɔ, yera Amɔɔ u nùn gaba u nɛɛ, a de n ka nun kpuna, nɛn sesu.

¹² Ma Tamaa u nɛɛ, aawo, a ku man sanku. Domi ba ku ra yen bweseru ko bɛsɛ Isireliba sɔɔ. A ku bɛɛɛ sari kom mɛ ko. ¹³ À n kua mɛ, mana kon we ka seku ten bweseru. Mɛya wunen tii kaa ko bɛɛɛ sari bɛsɛ Isireliba sɔɔ. Yen sɔ, a bɛsɛn tundo sina boko sɔɔwɔ. U n yinamɔ a man sua kurɔ.

¹⁴ Adama Amɔɔ kun Tamaan gari yi wure. Ma u nùn tilasi kua u ka nùn kpuna. ¹⁵ Yen biru Amɔɔ u nùn tusa too n kere kīi te u raa nùn kī. Ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a seewo a doona.

¹⁶ Yera Tamaa u nɛɛ, a ku maa kɔsa sɔsi kɔsa ye a man kua sɔɔ a n man gire. Adama Amɔɔ u n win gari swaa daki. ¹⁷ Ma u aluwaasi wi u nùn nɔɔrimɔ soka u nɛɛ, a kurɔ wini giro minin di. A de u yari tɔɔwɔ kpa a gambo kɛnɛ a bɛri.

¹⁸ Ma Amɔɔn aluwaasi wi, u Tamaa yara u gambo ye kɛnua.

N deema yabe nɔnigira * Tamaa u sebua. Ten bwesera sina bokon bii wɔndia be ba n durɔ yɛ ba ra sebe. ¹⁹ Ye Tamaa u yara, yera u tii torom wisi wirɔ ma u win yabe nɔnigii te gīa u ka win nuku sankiranu sɔɔsi. U wiru nɔma sɔndi u sumɔ ka dam. ²⁰ Yera win sesu Abusalɔmu u na u nùn bikia u nɛɛ, Amɔɔ u ka nun kpuna? N n mɛn na, a seewo, nɛn sesu, a ku gari yi garisi gɔruɔ too, domi wunen sesuwa.

Adama ka mɛ, Tamaan nukura sankira too. Ma u da u wāa Abusalɔmun dirɔ. ²¹ Sina boko Dafidi u ye kpuro nua, yera u mɔru kua. Adama u n Amɔɔ gerusi, yèn sɔ u sāa win bii gbiiikoo ma u nùn kī too. ²² Abusalɔmu kun maa Amɔɔ gāanu sɔɔwa. Adama u nùn tusa yèn sɔ u win sesu tilasi kua u ka kpuna.

Abusalɔmu u win sesu

mɔru bara

²³ Wɔɔ yirun biru, sɔɔ teeru Abusalɔmu u win yāanun sansu bɔɔrimɔ Baali Hasoriɔ Efaraimun tem bɔkuɔ. Ma u win tundo turosibu sina bokon bibu kpuro dim soka. ²⁴ U sere bu dim mɛ soku, u da u sina boko deema u nɛɛ, yinni, wee ba nɛn yāanun sansu bɔɔrimɔ, sa yen tɔɔ bakaru mɔ. Na kī wunɛ ka wunen bwāabu i na i ka sun di.

²⁵ Ma sina boko u nùn wisa u nɛɛ, aawo, nɛn bii, bɛsɛn kpuro kun dɔɔ. Domi sɔmunu koo kpɛa.

Ma u nɛɛ, a suuru ko, a de a da ka mɛ.

Adama sina boko u yina. Domara u nùn kua. ²⁶ Yera u sina boko sɔɔwa u nɛɛ, a de baa nɛn mɔɔ Amɔɔ u na.

Ma sina boko u nɛɛ, mban sɔna a kī u na wunen mi.

²⁷ Abusalɔmu u maa sina boko suuru kana, ma u dera Amɔɔ u da ka sere maa win bii be ba tie kpuro.

* **13:18** yabe nɔnigiru - I Handunian torubu 37:3n tubusianu mɛriio.

²⁸ Yera Abusalõmu u win sãm kowobu sãõwa u nee, i n laakari sãa sanam me tam mu koo Amãõ go. Saa yera kon bee sã n nee, i nùn soowo i go. I ku berum ko domi nena na bee wooda wẽemõ. I de i yõra i tøn durõ kom sãõsi.

²⁹ Ma Abusalõmun sãm kowo be, ba Amãõ kua nge me u gerua. Yera sina bokon bii be ba tie ben baawure u win keteku yãõwa u duka sua.

³⁰ Sanam me ba duki yarina mi, yera Dafidi u nua ma ba win bibu kpuro go, baa ben turo kun tie. ³¹ Ma u seewa u win yaberu nenua u karana u kpuna temõ nuku sankiranun sõ. Meya maa win bwãaba kua. ³² Yonadabu, Dafidin mãõ Saman bii, u gerua u nee, yinni, a ku nee, ba wunen bibu kpuro go. Domi Amãõ tønawa u gu. Saa dõma tèn di u ka Tamaa kpuna ka dam mi, yera Abusalõmu u ka bwisika u nùn go. ³³ Yen sã tẽ, a ku gõru doke ma wunen bibu kpurowa ba gu. Adama a n yẽ ma Amãõ tønawa u gu.

³⁴ Yen biru Abusalõmu u duka yakura.

Gbãarun kãnnõ kãso u sãira u wa wee, tøn wõru ga wee win biruõ guurun bera gian di. Ma u da u sina boko sãõwa ye u wa.

³⁵ Ma Yonadabu u nùn sãõwa u nee, yinni, wunen biba. Wee ba wee. N ñ meya na nun sãõwa?

³⁶ Sere u ka gari yi gere u kpe, yera sina bokon bii be, ba tunuma. Ma ba wuri wõri. Sina bokon tii ka win bwãabu ba maa swĩ gem gem.

³⁷⁻³⁸ N deema saa ye sãõ, Abusalõmu u kpikuru woo Talimai, Amihudun biin mi, wi u sãa Gesurin sina boko. Ma u sina mi, n ka kua wõõ ita. Saa ye kpuro sãõ, Dafidi u wãa win sina kpaarõ u win bii Amãõn gãõ sumõ. ³⁹ Saa ye Dafidin nukura yemia, win mõru ye u ka Abusalõmu mõ ya sure.

Yoabu u kĩ

Abusalõmu u gõsirama yenuo

14

¹ Yoabu Seruyan bii u gia ma Dafidi sina bokon gõru ga woowa win bii Abusalõmun mi gia. ² Yera u gõra Tekoãõ bu da bu kurõ bwisigii goõ kasuma. Ye kurõ wi, u tunuma yera Yoabu u nùn sãõwa u nee, a gãõ woorun yãnu dokeo kpa a n sãa nge a nuki sankire. A ku turare gaa doke. A n gesi sãa nge wi u gãõ sã n te. ³ A n kua me, kpa a da sina bokon mi, a nùn sã ye kon nun sã kpuro.

Ma u nùn sãõwa ye u koo gere. ⁴ Ma kurõ wi, u seewa u da u ka sina boko gari yi ko. Ye u tura mi, yera u yiira u wiru tem girari u nee, yinni, a man faaba koowo.

⁵ Yera sina boko u nùn bikia u nee, mba n kua.

Ma u wisa u nee, yinni, wee, ne gõminiwa. Nen durõ u gu, ⁶ u man bibu yiru deria. Bii bera ba sanna gberõ. Saa ye sãõ, goõ sari ben turuku u sere bu yakiana. Ma turo u win winsim so u go. ⁷ Tẽ wee, nen bweseru ta man seesi ta nee, n bu wi u win winsim go mi nõmu sãndio bu maa nùn go, yèn sã u win winsim yem yari. Wee, na n bu bii wi nõmu sãndia, na ñ maa bii goõ mõ wi u koo nen durõn tubi di, kpa win bweseru tu gbi.

⁸ Ma sina boko u kurõ wi sãõwa u nee, a gina wio. Kon nen bwãabu sã bu da bu nun wunen gari yi wunana.

⁹ Ma kurõ wi, u nùn wisa u nee, yinni, baa bà n koo goõ taarẽ wẽ, ne ka nen tondon yenugiba ba koo taarẽ wẽ, n ñ wune ka wunen bwãabu.

¹⁰ Sina boko u nùn sãõwa u nee, goõ ù n wunen kõsa gerua, a ka nùn na mini. Saa yera yẽro kun maa nun babamõ.

¹¹ Ma kurɔ wi, u neɛ, a man nɔɔ mwɛɛru kuo ka Yinni Gusunɔn yĩsiru, ma a n derimɔ be ba bii win mɔru kɔsiamɔ bu maa kɔsa sosi bu nen bii wi u tie go.

Yera sina boko u nùn wisa u neɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wāaru, wunen bii wi, baa win wirun seri tia kun wɔrimɔ.

¹² Ma kurɔ wi, u neɛ, yinni, a de n maa gari fiiko gere.

Yera sina boko u neɛ, a geruo.

¹³ Ma u neɛ, yinni, mban sɔna a kɔsa yeni mɔ ye ya Gusunɔn tɔmbu waamɔ. A dera wunen tiin bii u kpikiru woo wunen sɔ. Tɛ, wunen gari yi a gerua mi, wuna yi ka yā. ¹⁴ Tilasiwa besɛn baawure u ka gbi sɔɔ teeru kpa sa n sāa nge nim mɛ mu yari tem sɔɔ, mɛ ba n kpɛ bu maa gura. Adama Gusunɔ kun kɔ Abusalɔmu u gbi tɛ. U kɔwa u gɔsirama kpikirun di u n wāa win bɔkuɔ. ¹⁵ Yinni, ye na ka na wunen mi, na nun gari yini kpuro sɔɔwa, nen tɔmba ba man berum tia. Yera na neɛ, kon na n nun yi sɔ. Sɔrɔkudo kaa nen gere wura. ¹⁶ Kpa a sun wɔra nɛ ka nen bii be ba kasu bu sun gon nɔman di, be, be ba n kɔ sa n maa baa mɔ tem mɛ Gusunɔ u sun wɛ sɔɔ. ¹⁷ Na tii sɔɔwa na neɛ, wunen gari yi koo man nukuru yemiasia. Domi na nun mɛɛrawa nge Gusunɔn garado wi u kɔsa ka gean wunanɔ yɛ. Kpa Gusunɔ wunen Yinni u n wāa ka wunɛ.

¹⁸ Ma sina boko u kurɔ wi sɔɔwa u neɛ, na kɔ n nun gāanu bikia. A ku man weesu kua a yen gaa bere.

Ma kurɔ wi, u neɛ, yinni, a geruo.

¹⁹ Yera sina boko u neɛ, n n Yoabuwa u nun yeniba sɔɔwa?

Kurɔ wi, u nùn wisa u neɛ, yinni, sere ka wunen wāaru, ye a gerua mi, ya sāawa gem. Wunen bɔɔ Yoabuwa u man gari yi sɔɔwa u neɛ, n na n nun sɔ. ²⁰ U ye kuawa n wa gari yi kpuro yi ka wɛra. Wee, a maa bwisi mɔ nge Gusunɔn gɔrado a n ka yɛ ye ya kooramɔ handuniaɔ.

²¹ Yen biru Dafidi sina boko u da u Yoabu sɔɔwa u neɛ, to, kon ko nge mɛ a kɔ. A doo a nen bii Abusalɔmu wi gɔsiamɔ.

²² Yera Yoabu u nùn kpuna ka beɛɛɛ u nùn siara. Ma u gerua u neɛ, yinni, gisɔra na wa ma a ka man nonu geu mɛɛra. Domi a neɛ, kaa ko ye na nun kana.

²³ Ma Yoabu u seewa u da Gesuriɔ Abusalɔmun mi, u ka nùn wurama Yerusalemɔ. ²⁴ Ye ba tunuma, sina boko u neɛ, a de u da u sina win yenuɔ. A ku de u na nen mi.

Ma Abusalɔmu u da win yenuɔ, u n de sina bokon mi.

Abusalɔmu ka Dafidi ba dora

²⁵ Abusalɔmu wi, durɔ burɔn tiywa. Goo sari Isireliba sɔɔ wi u yĩsiru yara buram men saabu. Saa win naa tararun di sere ka win wirɔ, gam sari mi kaa kpaka wa. ²⁶ Wɔɔ ka wɔɔwa u ra win seri kɔni. Domi saa yera yi ra nùn bunie too. Win seri yi ba kɔna mi, yin bunum mu ra kilo yiru kere. ²⁷ Bii tɔn durɔbu itawa u mara ka bii tɔn kurɔ turo. Win yĩsira Tamaa. U sāawa kurɔ burɔn tii.

²⁸ Abusalɔmu wi, u kuawa wɔɔ yiru Yerusalemɔ, u n sina boko waare. ²⁹ Yera u Yoabu sokusia u na u nùn gari sina bokon mi. Adama Yoabu u yina u na. Ma u kpa m wure u nùn sokusia. Ka mɛ, u yina u na. ³⁰ Ma Abusalɔmu u win bwāabu sɔɔwa u neɛ, Yoabu gberu wee negirun bɔkuɔ. U maa dīanu mɔ mi. I doo i win gbee te dɔɔ menɔ.

Ma ba da ba tu dɔɔ menɔ. ³¹ Yera Yoabu u seewa u da Abusalɔmun mi, u nùn bikia u neɛ, mba n kua wunen bwāabu ba ka da ba nen gberu dɔɔ menɔ.

³² Abusalɔmu u nùn wisa u neɛ, domi na nun sokusia na neɛ, a na n nun gari sina bokon mi, kpa a nùn bikia mban sɔna u dera na wurama Gesurin di. Domi

n daa sanə na n woo mi gia. Tē na kī su waana ne ka sina boko. Taare gaa yà n man wāasi, kpa u man go.

³³ Ma Yoabu u da sina bokon mi, u nùn gari yi tusia. Yera sina boko u Abusalomu sokusia. Ye u tunuma win mi, u kpuna ka beere. Ma sina boko u nùn tɔbura u bəkasi.

Abusalomu u nia sāa

u sina boko bandu mwaari

15

¹ Yen biru Abusalomu u da u tabu keke kasu ka dumi ka tumbu weeraakuru be ba ra n nùn gbiiye mi u dɔɔ. ² U ra sewa buru buru yellu u n wāa wuun duu yerɔ. Goo ù n sarɔ u siribu dɔɔ sina bokon mi, yera u ra yēro yōrasie u nùn bikia u nee, bwese kera yeren min diya a yarima.

U n nùn wisa u nee, u yarimawa Isireliban bwese kera kasan di, ³ kpa Abusalomu u nùn sɔ u nee, a wunen gem mɔ, adama à n da sina bokon mi, goo kun nun swaa dakimɔ.

⁴ Kpa u n kpa mɔ, bà n man kua siri kowo tem me sɔɔ, baawure wi u siribu na nen mi, kon nùn siriawa dee dee.

⁵ Mi u yɔ wuun duu yerɔ, goo ù n na win mi, u nùn kpuna u ka nun beere wē, u ra nɔmu demiewa u yēro nene u bəkasi.

⁶ Nge meya Abusalomu u Isireliba kpuro kua be ba siribu daamɔ sina bokon mi. Ma ba tii wesia win mi gia.

⁷ Ye n kua wɔɔ nne, yera Abusalomu u sina boko Dafidi sɔɔwa u nee, na nun kanamɔ, a de n da Heboroniɔ n ko yèn nɔɔ mwēeru na Yinni Gusunɔ kua.

⁸ Domi sanam me na wāa Gesuriɔ, Sirin temɔ, na nee, ma Yinni Gusunɔ u ka man wurama baani ka gem, kon nùn yākunu kua Heboroniɔ.

⁹ Ma sina boko u nee, a doo ka bəri yendu.

Ma Abusalomu u seewa u da Heboroni mi. ¹⁰ Min diya u tumbu gɔra gɔra asiri sɔɔ Isireliban bwesenu kpuro sɔɔ, u nee, bu be sɔ, bà n kākāagin swī nua, bu kuuki koowo kpa bu kpaa bu nee, Abusalomu u bandu di Heboroniɔ.

¹¹ Ma u tumbu goobu (200) kana Yerusalemun di, ba ka nùn da Heboroni mi. Adama ba ñ yē ye u nia sāa win gōruɔ.

¹² Sanam me u yākuru mɔ, yera u dera ba da Giloɔ ba Ahitofeli, Dafidin bwisi kēɔ kasuma. Yera Abusalomun nia ye u sāa mi, ya dam kua. Tɔn be ba ka nùn yōra ba dabiamaɔ gem gem.

Dafidi u kpikuru sua Yerusalemun di

¹³ Yera goo u na u Dafidi sɔɔwa u nee, Isireliban dabira ba tii wesia Abusalomun mi.

¹⁴ Ma Dafidi u win bwāa be ba ka nùn wāa Yerusalemuɔ sɔɔwa u nee, ñ n men na, i seewo u kpikuru su. Ma n kun me, besen goo kun kisiramɔ Abusalomun naman di. I wasi suo su doona, u ku raa sun deema mini u sun wahala doke. Kpa u wuu ge wəri u gen tumbu go.

¹⁵ Yera win bwāa be, ba gerua ba nee, ye a kī kpuro, yinni, yera sa ko ko.

¹⁶ Ma sina boko u swaa wəri, ka win yenugibu. Adama u dera win ban sina kurɔbu wəkuru ba sina ba sina kpaaru kōsu.

¹⁷ Saa ye sina boko u yariɔ, yera win tumbu kpuro ba nùn swīi. Ma ba da ba yōra sere wuun yenu dāaku gagun bokuɔ. ¹⁸ Ma win bwāabu kpuro ka Keretiba ka Pelētiba ba nùn sararimɔ ka sere maa tumbu nata (600) be ba nùn swīima Gatin di ba sara ba da win wuswaaɔ. ¹⁹ Ma sina boko u Itai, Gatigii

sɔwɔ a nɛɛ, mban sɔna a ka sun swīi. A gɔsiro a sina Abusalɔmu u nun deema. Domi wunɛ sɔwɔ. Yen biru ba ka nun nawɔ saa wunen tem di. ²⁰ Sɔwɔ mɛɛ tera a tunuma, kpa na n ka nun yaayaare mɔ gɔsɔ? Nen tii na n yɛ mi na dɔɔ. N n men na, a gɔsiro ka wunen tɔn be ba nun swīi, kpa Yinni Gusunɔn durom ka win bɔrɔkiniru ta n ka nun wāa.

²¹ Adama Itai u sina boko wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wāaru ka maa wunen tiin wāaru, yinni, yam kpuro mi a wāa, baa n n gɔɔ sɔɔn na, miya ko na n maa wāa.

²² Ma Dafidi u nɔn sɔwɔ a nɛɛ, n n men na, a gbiiyo su da.

Ma Itai, Gatigii wi, u gbia ka win tabu kowobu ka sere ben yenugibu kpuro.

²³ Saa ye tɔn be, ba sarɔ ba doonɔ, yera tem mɛn tɔmbu ba wuri wure. Ma sina boko ka win tɔmbu kpuro ba daa te ba mɔ Sedoroni tɔbura ba doona gbaburun bera gia. ²⁴ Yāku kowo Sadaku u maa wāa mi ka Lefi be ba Yinni Gusunɔn woodan kpakororu sɔwɔ. Ba tu sɔbia ba yi. Ma yāku kowo Abiataa u yākuru mɔ sere tɔn be kpuro ba ka yara wuun di ba kpa.

²⁵ Ye ba yākuru kua ba kpa, yera sina boko u Sadaku sɔwɔ a nɛɛ, a Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te suo a ka wura wuuɔ. Yinni Gusunɔn u n man durom kua, u koo de n wurama kpa n maa tu wa ten wāa yerɔ. ²⁶ Adama u n nɛɛ, u man yinawa, to, nɛ wee! U man kuo nge mɛ u ki.

²⁷ Ma u kpam nɔn sɔwɔ a nɛɛ, a wa? A wuro ka bɔri yendu, ka wunen bii Akimasi ka Abiataa ka win bii Yonatam. ²⁸ Wee, kon yɔra daa ten tɔbura yerɔ gbaburu mini, sere a ka man labaari sɔma.

²⁹ Nge mɛya Sadaku ka Abiataa ba ka Yinni Gusunɔn kpakoro te wura Yerusalemɔ. Ma ba sina mi.

Dafidi u Usai gɔra

u ka Abusalɔmun kpunaa gia

asiri sɔwɔ

³⁰ Ma Dafidi u Olifin guuru yɔɔmɔ ka swīi u yasa wiru wukiri, u sīimɔ ka naa dirusu. Nge mɛya win bwāa be ba ka nɔn dɔɔ ba maa kua. Ba guu te yɔɔmɔ ka swīi ba yasi wiru wukiri. ³¹ N deema goo u raa Dafidi sɔwɔ a nɛɛ, Ahitofeli u wāa ka Abusalɔmu, tɔn be ba sina boko seesi sɔwɔ. Ma Dafidi u Yinni Gusunɔn kana u nɛɛ, u de Ahitofelin bwisi yi u Abusalɔmu kɛmɔ mi, yi ko asansi sarirugii. ³² Sanam mɛ Dafidi u tura guuru wɔllɔ mi ba ra Gusunɔn sɔ, u deema Usai Aakigii u wāa mi, u nɔn mara u yabe kiasu sebua. Ma win wira tua sɔa u ka win nuku sankiranu sɔsi. ³³ Ma Dafidi u nɔn sɔwɔ a nɛɛ, sɔ n da sannu, ya n man somimɔ. ³⁴ N n men na, a gɔsiro wuuɔ kpa a da a Abusalɔmu sɔ ma kaa ko win bɔɔ nge mɛ a raa sɔa win tondon bɔɔ. Nge mɛya kaa man somi a n Ahitofelin bwisi kam koosiamɔ. ³⁵ Yāku kowobu Sadaku ka Abiataa ba wāa mi ka wunɛ. Gari yi a nua saa sunɔ Abusalɔmun yenun di kpuro, a doo a bu yi sɔ. ³⁶ Wee, ben bibu yiru Akimasi, Sadakun bii ka Yonatam Abiataa bii ba maa wāa mi. Beya kaa gɔrima bu na bu man sɔ ye a nua kpuro.

³⁷ Ma Usai, Dafidin bɔɔ wi, u wura Yerusalemɔ. Saa yera Abusalɔmun tii u maa tunuma mi.

Dafidi ka Siba

16

¹ Saa ye Dafidi u saram wee, u guu ten wii kpiiru deri kese, yera Siba, Mefibosetin sɔm kowo u kurama Dafidin wuswaaɔ ka ketekunu yiru ni u pɛɛ goobu (200) sɔbi ka resɛm swaanu wunɔbu (100) ka maa dāa binu ganun

swaanu wunɔbu ka sere tam me ba doke gonan bɔɔ bakaru sɔɔ. ² Ma sina boko u Siba bikia u nee, mba yeniba.

Ma Siba u nun wisa u nee, yinni, keteku nini, nu saawa ni wunen yenugibu ba koo sɔni. Pɛe yeni ka daa bii nini, ya saawa ye wunen tabu kowobu ba koo di. Be ba maa wasira gɔburɔ, tam meniwa ba koo nɔ, kpa bu dam wa.

³ Sina boko u kɔam bikia u nee, Mefiboseti wunen yinnin debubu maa ni?

Ma Siba u nee, u waa Yerusalemuɔ. Domi u nee, gisɔra Isireliba ba koo nun win debun bandu wesia.

⁴ Sina boko u nun sɔɔwa u nee, tɛ, ye Mefiboseti u raa mɔ, ya kua wunegia.

Ma Siba u kpuna u nun beere wɛ u nee, na siara, yinni, ye a ka man durom meni kua.

Simeɪ u Dafidi wɔmmɔ

⁵⁻⁶ Ye sina boko Dafidi u tunuma Bahurimuɔ, yera Sɔɔlun dusi goo wi ba mɔ Simeɪ, Geran bii, u yarima wuu gen min di, u kpenu sua u Dafidi ka win sina asakpɔbu kasukumɔ, baa me Dafidin tabu durɔbu ka win tɔmbu ba waa win nɔm geuɔ ka win nɔm dɔwarɔ. Ma u nun wɔmmɔ, ⁷ u mɔ, a doonɔ, a doonɔ, tɔn gowo wune, kam wune. ⁸ Gusunɔ u nun moru kasie, ma u ban te sua u wunen bii Abusalomu nɔmu beria yɛn sɔ a Sɔɔlun yenugibu go ma a bandu di win ayerɔ. Wee tɛ, a wɔnwɔndu soore, meya n maa ka nun wɔ, domi wune tɔn gowowa.

⁹ Yera Abisai, Seruyan bii, u sina boko sɔɔwa u nee, yinni, mban sɔna bɔɔ goo teni ta ka nun wɔmmɔ me. A de n da n nun wiru bura.

¹⁰ Ma Dafidi u nee, ya n beɛ wa, beɛ Seruyan bibu. Durɔ wi, u n man wɔmmɔ yɛn sɔ Yinni Gusunɔ u nee u ko me, wara koo nun yinari. ¹¹ Ma u Abisai ka win bwɔabu kpuro sɔɔwa u nee, wee, nen tiin bii wi na mara, u ki u man go. Kaa sere gere Benyameɛ wini? N n men na, i de u man wome, Yinni Gusunɔ u n nun sɔɔwa me. ¹² Sɔrɔkudo Yinni Gusunɔ u koo nen wɔnwɔndu wa kpa u kɔsa ye gɔsia gea.

¹³ Ye Dafidi u seewa u win swaa wɔri u doonɔ ka win tɔmbu, yera Simeɪ u sɔimɔ guu ten yeɛsɔ u bu bewe u bu kpenu kasukumɔ, u bu yanin wisimɔ, u Dafidi wonsimɔ. ¹⁴ Ye sina boko ka win tɔn be, ba tura Yuudenin daara, ba wasira gem gem. Ma ba wɛra mi.

Abusalomu u waa

Yerusalemuɔ

¹⁵ Abusalomu u tunuma Yerusalemuɔ ka Isireliba dabinu. Ahitofeli u maa waa ka be. ¹⁶ Sanam me Usai Aankigii, Dafidin bɔrɔ u tunuma Abusalomun mi, yera u gerua u nee, sina boko, wunen hunde yu daka da.

¹⁷ Ma Abusalomu u nun sɔɔwa u nee, mba n kua a n ka waa wunen bɔrɔ Dafidin wuuro. Nge meya a ka nun kɔru sɔɔsimɔ?

¹⁸ Usai u nun wisa u nee, n n men baa. Domi wi Yinni Gusunɔ ka tɔn beni ka Isireliba kpuro ba gɔsa, wigiiwa na saa. Wiya na kon maa ka yara. ¹⁹ Yen biru n n wuna win bii? Nge me na raa wunen tundo saawa, nge meya kon maa nun sɔ.

Abusalomu

u ka Dafidin kurɔbu kpuna

²⁰ Yera Abusalomu u Ahitofeli sɔɔwa u nee, i wesianɔ sannu kpa i gere ye sa ko ko.

²¹ Ma Ahitofeli u Abusalomu sɔɔwa u nee, a doo a ka wunen tundon kurɔ be ba sina kpaaru kɔsu mi kpuna. Saa ye sɔra Isireliba kpuro ba koo gia ma a

ka wunen tundo wi karawawa mam mam. Kpa be ba ka nun waa kpuro bu ka nun yora dim dim.

²² Ma ba Abusalomu kuru gira dii teera wollo, ma u ka win tondon kuro be menna Isireli ben noni biru.

²³ N deema saa ye soo, ba ra n Ahitofelin gari garisiwa nge Gusunon tiin gere. Meya Abusalomu ka Dafidin tii ba ra n yi garisi.

Usai u Ahitofelin kpunaa

sanka

17

¹ Yen biru Ahitofeli u Abusalomu sowa u nee, a de n tambu narobun suba wokura yiru (12.000) gosi kpa n Dafidi naa swii woku te. ² Saa ye soo, u ko n wasire, u n ko n maa dam gam ma, kpa n nun nare. Win tambu ba n yarina ba nun deri wi turo, kpa n nun sere n go. ³ Mesuma kon ko Isireliba kpuro bu ka wurama wunen mi. Domi wi a kasu mi, sa n nun noma tura, be kpuro ba koo wurama wunen mi, kpa ba n waa bari yendu soo.

⁴ Ma gari yi, yi Abusalomu ka Isireliban guro gurobu kpuro dore. ⁵ Adama Abusalomu u nee, bu Usai Aakigii sokuma kpa bu maa no ye win tii koo gere.

⁶ Ye Usai u tunuma Abusalomun mi, ma Abusalomu u nun sowa u nee, ameniwa Ahitofeli u gerua. Ya nun were su ko me? Nge amona a wa.

⁷ Usai u nee, Ahitofelin bwisi yi u nun kem mini gisa, yi n bwisi gee. ⁸ Wunen tii, a wunen tundo ka win tambu ye ma ba sawa tabu durabu. Ba koruawa nge gbeeku yaa gaba ye ba binu mwaari. Yen biru a ye ma wunen tundo wi, u sawa tabun saria yero. U n wurama u kpuna ka tan be sannu. ⁹ Wee a n da te, u kukua kpee wuru gagu soo, n kun me yam gam. Win tambu ba n gbia ba sun wari, ma ba besen gabu go, wi u ye nua, u koo nee, wee, ba Abusalomun tambu go go. ¹⁰ Saa ye soo, besen suunu soo, baa goo u n saa tabu duru, ma u wuruguru ma nge gbee sunu, yero koo berum duura. Domi Isireliba kpuro ba ye ma wunen tundo u saa tabu duru. Meya u maa tabu kowo damgibu ma.

¹¹ Bwisi yi na ma kon nun ke wee. A de Isireliba kpuro be ba waa Danun di sere ka Beri Sebao bu menna ba n dabi nge yani seeri nim wokun gooro kpa wunen tii a n bu gbiye i ka taa bi da. ¹² Kpa su bu wari subaru soo mi ba gesi waa su bu wukiri mam mam nge me dirum mu ra yakasu wukiri. Sa n kua me, ben goo kun kisiram ba sunon tii. ¹³ Ba n dua wuu gagu soo ba kukua, Isireliba kpuro ba koo wuu ge wari bu gen gani wee sere bu gawa bu suriri kpa bu gen kpenu gura bu da bu sure wowa soo. Baa gen kpee teera kun tiaramo.

¹⁴ Ma Abusalomu ka win tambu ba nee, Usai Aakigii bwisi yi, yi Ahitofeligii kere.

N deema Yinni Gusunawa u ki u Ahitofelin bwisi gee ye siya kpa kosa yu Abusalomu deema.

Ba Dafidi bwisi ka u ka duka

¹⁵ Yera Usai u da u Sadaku ka Abiataa yaku kowo be sowa u nee, meni ka meniwa Ahitofeli u Abusalomu ka Isireliban guro gurobu bwisi ka. Ma ne, na maa bu sowa meni ka meni. ¹⁶ Yen sa, a goo gorio te Dafidin mi, u nun sa u ku raa kpuna daa ten tabura yero gbaburu mi, woku te. U taburo u doona ka win tambu kpa bu ku raa bu noma turi bu go.

¹⁷ N deema saa ye soo, Yonatan ka Akimasi ba waa Eni Rogelio domi ba n kaka bu du wuu goo u bu wa. Yen sone ba ra wandia goo gari ben mi, u bu sa kpuro ye ya koorama, kpa be maa bu da bu Dafidi sina boko sa. ¹⁸ Adama soo

teeru, aluwaasi goo u bu wa ma u da u Abusalömu sōwa. Yen sōna ba seewa fuuku fuuku, ba yakura ba da durō goon yenuō Bahurimuō. N deema durō wi, u dōkō mō win yenu yaaraō. Ma ba dua ye sōō ba kukua. ¹⁹ Yera durō win kurō u bekuru garu sua u ka dōkō ye wukiri ma u dobi yi ba sura teria ten wōlō kpa bu ku ka gia ma ba wāa mi. ²⁰ Ye Abusalömun bwāba da yenu mi, yera ba kurō wi bikia ba nēē, mana Akimasi ka Yonatam ba wāa.

Ma kurō wi, u bu wisa u nēē, ba daa piibu geni tōbura ba doona.

Ba bu kasu kasu ba ñ wa. Ma ba gōsira Yerusalemuō. ²¹ Ye ba doona ba kpa, yera Yonatam ka Akimasi ba yarima dōkō yen min di, ba da ba Dafidi gari yi sōōwa ba nēē, u seewo fuuku ka win tōmbu bu daa te tōbura bu doona. Domi amēniwa Ahitofeli u Abusalömu bwisi kā win sō.

²² Ye Dafidi u gari yi nua, ma u seewa ka win tōmbu u Yuudenin daa te tōbura. Be kpurowa ba doona yam mu sere sāra.

²³ Ye Ahitofeli u wa ba ñ ka win gari sōmburu kue, yera u win keteku gaari bōkua u sīa win wuuō, u da win tiin yenuō u win yenugibu saaria kpuro mē ba koo koosina. Yen biru u win tii soora doke u gu. Ma ba nūn sikua win baaban sikirō.

Dafidi u wāa Mahanaimuō

²⁴ Ye Dafidi u tura Mahanaimuō, saa yera, Abusalömu u Yuudenin daaru tōburama, wi ka win tōmbu kpuro. ²⁵ U Amasa kua win tabu sunō Yoabun ayero. Amasan tundon yīsira Yitira, Isireli *. Win merowa Abigali, Nakasin bii. Wi ka Seruya, Yoabun mero ba sāawa mōō ka wōnō.

²⁶ Abusalömu ka win tōmbu ba ben sansani girawa Galadin temō.

²⁷ Saa yē sōō Dafidi u wāa Mahanaimuō, yera Sobi, Nakasin bii, wi u sāa Amōniban bweseru saa Raban di, ka Makiri Amielin bii saa Lodebaan di, ka Baasilai, Galadigii, saa Rogelimun di, ²⁸ ba ka Dafidi kpin yenu naawa ka gbēē basilaba, ka wekenu, ka maa dīanu. Niya alikama ka ōosu, ka som, ka gbere wōranu ka swii ka dāsi ka sōki yi ba sōnwa, ²⁹ ka tim, ka naa bogum ka yāa yaa, ka gasanu. Domi ba nēē, gōōru ka nīm nōru ka wasiraru, ya ko n tōn be wahala koomē gbaburun di.

Ba Abusalömun tabu kowobu

kamia

18

¹ Yen biru Dafidi u seewa u win tabu kowobu gara be ba ka nūn wāa. Yera u bu kua wuu wuuka tōmbu nōrōm nōrōm (1.000) ka wunōm wunōm (100), wuu nin baatere ka ten wirugii. ² Ma u tōn be bōnu kua suba ita. U sube teeru sua u Yoabu Seruyan bii nōmu beria. U maa sube tee teni sua u Abisai. Yoabun wōnō nōmu beria. Tee te ta maa tie, ma u Itai Gatigii wē. Ma u bu sōōwa u nēē, nen tii, kon ka bēē da tabu gberō.

³ Ma ba nūn sōōwa ba nēē, a ku ka sun da. Domi yiberēba bā n sun wōri sa duki mō, ya ñ ko n bu gāanu sāa, baa bā n besen bōnu go. Adama wunē, bā n nun nōma tura, a sāawa nge besen nōrōbun suba wōkuru (10.000). Yen sō, n sanō a n sō wuuō kpa a n ka sun somimamō.

⁴ Ma sina boko u bu sōōwa u nēē, ye ya bēē wēre, yeya kon ko.

Ma u da u yō gbāra kōnnōn bōkuō saa ye tabu kowobu ba yariō wuu wuuka, gabu wunōm wunōm, gabu maa nōrōm nōrōm (1.000). ⁵ Sina boko u Yoabu ka

* 17:25 Isireli - Bandun Gari I, 2:17 sōō ba nēē, Yitira u sāawa Isimeeli.

Abisai ka Itai wooda yeni wē u nee, i ku ka Abusalōmu bii aluwaasi wi bōōbōm ko, i n yē i man kīn na.

Ma tōmbu kpuro ba sina bokon woodan gari yi nua yi u wirugii be sōōwa Abusalōmun sō.

⁶ Yera ba yara ba da tabu gberō bu ka Isireli be ba Abusalōmu swī yinna. Ma ba sannō wōrina Efaraimun sōōwō. ⁷ Dāa sōō miya Dafidin tōn be, ba Abusalōmugibu go go. Tōmbu nōrōbun suba yēnda (20.000) ba go dōma te. ⁸ Ma taa bi, bu teria tem me kpuro sōō. Tōn be ba kam kua dāa sōō ge sōō, ba kere be ba nōma tura ba go.

Yoabu u Abusalōmu go

⁹ Wee ye ya Abusalōmu deema. U kurama Dafidin tabu kowobun wuswaaō u win keteku sōni. Yera keteku ge, ga ka nūn dua dāa bakaru garun kōkōrō. Miya dāa ten kāasa gaa ya win seri sōre ma keteku ge, ga doona ga nūn deri mi, u sāare, u n ka wallu, u n maa ka tem. ¹⁰ Ye Dafidin tōmbun turo u nūn wa, ma u da u Yoabu sōōwa u nee, wee, na Abusalōmu wa u sāare dāru garun kōkōrō.

¹¹ Yoabu u durō wi sōōwa u nee, ye a nūn wa me, mba n kua a n ka nūn so a sure, kpa n da nun sii geesun gobi wōkuru kē ka kpaka.

¹² Ma durō wi, u Yoabu wisa u nee, baa nā n sii geesun gobi nōrōbu (1.000) wa, na n sina bokon bii nōmu sōndimō. Domi sa nōōmō sanam me sina boko u wunē ka Abisai ka Itai wooda wēemō u nee, i ku ka win bii Abusalōmu bōōbōm ko. ¹³ Yen biru nā n wooda ye sara na nūn go, wunēn tii a n ka man yōramō. Gāanu maa sari ni nu sina boko berue.

¹⁴ Ma Yoabu nee, na n maa yōramō kam sōō n ka te ka wunēn gari yi.

Yera u kōri ita sua yi yi nōō sēu sāa u da mi dāa te, ta Abusalōmu sōre. Ma u nūn yi sōkura win sōndun deedeerō sanam me u n gina gōō kpa. ¹⁵ Ma aluwaasi wōku te ta Yoabun tabu yānu sōōwa ba Abusalōmu kooro bure ba so ba dakura.

¹⁶ Yera Yoabu u dera ba kōba so win tōmbu bu ka wurama bu ku maa Abusalōmun tōmbu naa swīi. ¹⁷ Ma ba Abusalōmun goru sua ba kpēē wōru bōkō gagu sōō dāa sōō mi. Yera ba kpenu mēna ba suba win goo ten wōlō ba nin takaru kua. Isireli be ba raa Abusalōmu swīi kpuro ba duki yarina. Ben baawure u wura win yenuō.

¹⁸ N deema sanam me Abusalōmu u wāa wāaru sōō, u tii gana gaa bania ka kpenu wōwa sōō ye ba sokumō sina bokogia. U ye kuawa ba n ka nūn yaaye, domi u nee, u n bii mara wi u koo de ba n nūn yaaye. Yen sōna u gana ye soka ka win tiin yīsiru. Yera ba sokumō sere ka gisō Abusalōmun yaayatia.

Ba Dafidi Abusalōmun gōō

Sōōwa

¹⁹ Akimasi, Sadōkun bii, u Yoabu sōōwa u nee, a de n duka da n sina boko labaari dora yeni sō, ma Yinni Gusunō u nūn wōra win yiberēban nōman di.

²⁰ Ma Yoabu u nūn sōōwa u nee, a n ka labaari ye dōō gisō. A de sere sanam gam domi sina bokon biiwa u gu.

²¹ Yera Yoabu u yoo Kusigii wi u ka bu wāa mi sōōwa u nee, a doo a sina boko sō ye a wa ka wunēn nōni.

Ma durō wi, u kpuna Yoabun wuswaaō u nūn bēēē wē. Yen biru u seewa u duka da. ²² Akimasi, Sadōkun bii wi, u kpm Yoabu sōōwa u nee, a de n Kusigii wi swīi biruō baa n n yen mēren na.

Ma Yoabu u nee, nēn bii, mban sōna a kī a da, domi labaari yeni, ya n nun arufaani gaa wēemō à n ye sina boko sōōwa.

²³ Ma Akimasi u nee, baa n n yen mēren na, ka me, na kon dawa.

Yoabu u nee, ñ n men na, a doo.

Ma Akimasi u kpa ka Yuudenin wɔwa gia u Kusigii wi gbiiri.

²⁴ Saa ye sɔɔ, Dafidi u sɔ wuun gb̄ararun kɔnnɔsu yirun baa sɔɔ. N deema wuun kɔso u yɔwa dii tɛeran wɔllɔ gb̄ararun kɔnnɔn deedeeru. Ye u wiru seeya, yera u wa wee, goo u duka mɔ u wee wi turo. ²⁵ Yera u nɔɔgiru sua u sina boko sɔɔwa u nee, goo wɔɔ u wee!

Ma sina boko u nee, ñ n tɔn turon na, labaari dora u ka wee.

Saa ye sɔɔ, durɔ wi, u turuku mɔ. ²⁶ Ma kɔso wi, u maa goo wa u wee. Yera u kpam nɔɔgiru sua kɔnnɔn bera gia u nee, goo wɔɔ u maa duka mɔ u wee!

Sina boko u nɔn wisa u nee, labaari dora win tii u maa ka wee.

²⁷ Kɔso wi, u nee, wi u gb̄ia mi, win duku naasu su ka Akimasi, Sadɔkun biigisu weene.

Ma sina boko u nee, tɔn geowa. Labaari gea u ka sisi.

²⁸ Ye Akimasi u turuku kua, yera u nɔɔgiru sua ka dam u nee, sina boko, wune ka baruka!

Ma u nɔn kpuna u gerua u nee, su Gusunɔ wunen Yinni siara ye u ka wune nen yinni wɔra be ba nun seesimɔn nɔman di.

²⁹ Ma sina boko u bikia u nee, Abusalɔmu bii aluwaasi wi, u wāa alafia sɔɔ?

Akimasi u nɔn wisa u nee, yinni, sanam me Yoabu u ne ka wunen sɔmɔ Kusigii wi garima, saa yera na tɔn dabinun wurenu nua, adama na ñ yɛ mba n kua.

³⁰ Ma sina boko u nɔn sɔɔwa u nee, a desiro minin di a yɔra giɔ.

Yera Akimasi u desira u da u yɔra mi. ³¹ Saa yera Kusigii wi, u maa tunuma sina bokon mi, ma u nɔn sɔɔwa u nee, nen yinni sina boko, a swaa dakio a labaari dora nɔ. Gisɔ Yinni Gusunɔ u nun siria u nun wɔra be ba nun seesimɔ kpuron nɔman di.

³² Sina boko u Kusigii wi bikia u nee, Abusalɔmu, bii aluwaasi wi, u wāa alafia sɔɔ?

Kusigii wi, u wisa u nee, nge me n bii aluwaasi wi kua, Gusunɔ u de n wunen yiberɛba ka be ba nun seesimɔ kpuro kua me.

Dafidin nuku sankiranu

19

¹ Ma gari yi, yi sina boko wurura. Yera u seewa u yɔwa gb̄ararun gidambisa wɔllɔ. Miya u wāa u sirene u sumɔ u mɔ, nen bii Abusalɔmu, nen bii. Nà n daa gu wunen ayerɔ, ya sano bo. Nen bii Abusalɔmu, nen bii.

² Yera ba da ba Yoabu sɔɔwa ba nee, wee sina boko u sumɔ u kpa wɔri mɔ Abusalɔmun sɔ.

³ Dɔma ten nasara ye, ya gɔsirawa nuku sankiranu Dafidin tɔmbu kpuron mi. Domi ba nua ma u sumɔ win bii gɔɔn sɔ. ⁴ Ma tɔn be kpuro ba gɔsirama tabu gberun di ba dua wuuɔ ka sekuru dɔma te, nge be ba duki yakikirama tabu gberun di. ⁵ Sina boko u win wuswaa wukiri u wura mɔ t̄aa t̄aa u mɔ, nen bii Abusalɔmu, Abusalɔmu nen bii, nen bii.

⁶ Ye Yoabu u tunuma, yera u da u sina boko deema yeɔnu sɔɔwɔ. Ma u nɔn sɔɔwa u nee, wee a besɛ wunen bwāabu kpuro sekuru doke gisɔ besɛ be sa wune ka wunen bibu kpuro faaba kua ka wunen kurɔbu kpuro. ⁷ Sa wa wee a wunen yiberɛba kɔ ma a be ba nun kɔ tusa. Domi a sun sɔsɔ gisɔ ma besɛ wunen bwāabu ka besɛn wirugibu sa ñ s̄aa gāanu wunen nɔni sɔɔ. T̄ɛ na gia ma Abusalɔmu ù n daa wāa wāaru sɔɔ kpa besɛ kpuro sa n guwa, ya koo nun dore. ⁸ Adama t̄ɛ, a yario a da a wunen bwāabu ḡrusu yeɔmiasia. À n yina a

ko me, na nun sɔwɔ sere ka Yinni Gusunɔn wāaru baa tɔn turo kun ka nun yɔramɔ saa wɔku ten di. Kaa maa wahala wa ya n kere ye a waare saa wunɛn aluwaasirun di n ka girari gisɔ.

⁹ Yera sina boko u da u sina gbāra kɔnnɔwɔ. Ma ba tɔn be kpuro sɔwɔa ba nɛɛ, wee sina boko u yarima u sɔ kɔnnɔwɔ. Ma be kpuro ba na win mi.

Dafidi u swaa wɔri

u wurɔ Yerusalemɔ

N deema Isireli be ba raa Abusalɔmu swīi kpuro ba duki sua. Ben baawure u da u wāa win yɛnuɔ. ¹⁰ Yera Isireliban bwese ni sɔɔ kpuro ba sikirinamɔ ba mɔ Dafidi sina bokowa u sun wɔra bɛsɛn yiberɛban nɔman di n kun mam ko Filisitiba. Tɛ wee u yakura bɛsɛn tem di Abusalɔmun sɔ. ¹¹ Adama n wee Abusalɔmu wi sa bandu wɛ mi, u gu tabu gberɔ. N n mɛn na, mban sɔna sa n gerunamɔ su ka sina boko naa da.

¹²⁻¹³ N deema Dafidi u nua ye Isireli be kpuro ba gerumɔ. Yera u gɔra bu yāku kowobu Sadku ka Abiataa sɔ bu da bu Yudaban guro gurobu sɔ bu nɛɛ, beya ba sāa win dusibu, wi ka beya ba sāa yɛm tem, n n mɛn na mban sɔna ba koo nɛɛ, beya ba dākuru seema ba sina boko naa na. ¹⁴ U maa nɛɛ, bu Amasa sɔ ma wi ka wi ba sāawa yɛm tem. Yen sɔ, wi Dafidi u koo nɔn ko win tabu sunɔ sere ka baadommaɔ Yoabun ayerɔ. U kun kue me, Gusunɔ u be nɔn kua nge mɛ u kī.

¹⁵ Ma Dafidin gari yi, yi dera Yudaba kpuro ba nɔɔ nɛra mam mam. Ma ba nɔn sɔmɔ gɔria ba nɛɛ, n n mɛn na, u wurama ka win bwāabu kpuro. ¹⁶ Yera sina boko u gɔsirama u na Yuudenin daarɔ.

Dafidi u Simeɪ suuru kua

Ma Yudaba ba nɔn sennɔ da. Ba tura sere Giligaliɔ kpa bu ka nɔn somi u n daa te tɔburamɔ. ¹⁷ Ma Simeɪ, Gera Bahurimugiin bii wi u sāa Benyamɛɛn bweseru u seewa fuuku u ka sina boko Dafidi sennɔ da ka Yudaba sannu. ¹⁸ Benyamɛɛn bweseru sɔɔ be ba Simeɪ swīima ba sāawa tɔmbu nɔrɔbu (1.000) ka sere Siba wi u raa sāa Sɔɔlun sɔm kowo wi ka maa win bibu wɔkura nɔɔbu ka win sɔm kowobu yɛndu. Tɔn be kpurowa ba gbɪa ba sina boko turia Yuudenin daaru mi. ¹⁹ Ma ba sina bokon yenugibu guramɔ ba ka tɔburamɔ ka goo nimkuu bu ka win nɔnu geu wa.

Ye sina bokon tii u tɔbura u kpa, Simeɪ wi, u da u yiira win wuswaaɔ. ²⁰ U nɛɛ, yinni, a ku kɔsa ye garisi ye na nun kua dɔma te a yariɔ Yerusalemun di. A ku ye doke gɔruɔ. ²¹ Na yɛ ma na torawa. Yen sɔna yinni, be ba sāa Isireliban bweseru kpuro na bu gbɪiya n ka nun sennɔ na.

²² Yera Abisai Seruyan bii u sina boko sɔwɔa u nɛɛ, n n weene bu Simeɪ wi go? Domi u wunɛ wi Yinni Gusunɔ u gɔsa wɔnwa.

²³ Ma Dafidi u Abisai ka win mɔɔ Yoabu wisa u nɛɛ, mba n bɛɛ wa bɛɛ Seruyan bibu. Mban sɔna i man yiberɛ tɛeru seesimɔ. N weene bu goo go gisɔ? Wara kun yɛ ma nena na sāa Isireliban sina boko tɛ.

²⁴ Ma sina boko u Simeɪ sɔwɔa ka bɔri u nɛɛ, a n gbimɔ.

Dafidi u Mɛfiboseti kīru sɔɔsi

²⁵ Mɛfiboseti, Sɔɔlun debubu, win tii u sina boko sennɔ da. N deema saa mɪn di sina boko u kpikuru sua sere u ka wurama bɔri yɛndu sɔɔ, Mɛfiboseti kun win naasu nim tɛɛnɪre. U n maa win nɔɔ sansu kɔnɪre. Mɛya u n maa win yānu teare. ²⁶ Sanam mɛ u tunuma Yerusalemɔ sina bokon mi, yera sina boko u nɔn bikia u nɛɛ, Mɛfiboseti, mban sɔna a n ka man de sanam mɛ na kpikuru dɔɔ.

²⁷ Mefiboseti u nùn wisa u nee, geema a yē ma na sāawa yemo. Yen sōna na nen sōm kowo sōwa na nee, u man nen keteku gaari bōkuo kpa n ka nun da. Adama u man bōrō kōru kua. ²⁸ Ma u da u man sankā wunen mi. Nen yinni sina boko, na yē ma a sāawa nge Gusunon gorado. A koowo nge me n nun wēre. ²⁹ Domi gōwa nen baaban bweseru ta ka weene wunen mi. Adama ka me, a dera na ra di ka be ba dimō wunen dii yerō sannu. Mba kon kpī n maa nun bikia.

³⁰ Sina boko u nee, mban sōna na maa gari dēyasiamō, domi na gōru doke kō ma wunē ka Siba i ko wunen debun tem me bōnu kowa.

³¹ Yera Mefiboseti u nùn wisa u nee, yinni, Siba u mam me kpuro suo. Domi wee a wōma yenuō baani.

Dafidi u Baasilai kīru sōsi

³² Baasilai, Galadigii u maa na saa Rogelimun di u ka Dafidi yōsiri sere Yuudenin daaro kpa bu daa te tōbura sannu. ³³ Baasilai wi, u tōko kua gem gem. U mōwa wōo wene. U maa sāa gobigii. Wiya u Dafidi nōori saa ye u wāa Mahanaimuō. ³⁴ Yera sina boko u nùn sōwa u nee, a na a ka man tōbura su da Yerusalemuō a n wāa nen mi. Kon nun nōori mam mam.

³⁵ Adama Baasilai u nùn wisa u nee, nen wāarun tōra kun maa dēu n sere ka nun swīi su da Yerusalemuō. ³⁶ Wee wōo wenewa na mo. Na n maa kpē n gea ka kōsa wunana. Meya baa dīa ni na dimō na n kpē n maa ye ya do ka ye ya kun do wunana. Yen biru, na n maa kpē n tōn durōbu ka tōn kurōbun womusu na. N n men na, yinni, mban sōna na kon maa sāa wunen sōmunu. ³⁷ Na n tura n ka are beke yinin bweseru wa. Kon ka nun Yuudenin daaru tōburawa kpa n nun yōsiri fiiko. ³⁸ Kpa a de n gōsira n wura nen wuuō n gbi mi. Kpa bu man sike nen baaba ka nen meron sikinun bōkuō. Adama nen bii Kimuhamu wee, i doo ka wi u n sāa wunen bōo, kpa a nùn kua nge me a kī.

³⁹ Ma sina boko u nee, na wura Kimuhamu u ka man da. Kon maa nùn kua nge me n koo nun wēre. Ye a gōru doke n nùn kua kpuro, yeya kon ko.

⁴⁰ Sanam me sina boko ka win tōn be ba nùn swīi ba daaru tōbura ba kpa, yera u Baasilai bōkasi u nùn domaru kua. Ma Baasilai u gōsira u wura win yenuō. ⁴¹ Sina boko u Giligalin swaa wōri. Ma Kimuhamu u nùn swīi.

Yudaba ka Isireliba

ba sina boko sikirinemo

Yudaba kpuro ka Isireliban sukum ba nùn biru wōku kua. ⁴² Yen biru Isireliba kpuro ba na sina bokon mi ba nùn sōwa ba nee, mban sōna Yudaba besen tundo bisibu ba na ba nun sua gbenum ba Yuudenin daaru tōburasia wunē ka wunen yenugibu, ka wunen tōmbu kpuro.

⁴³ Ma Yudaba ba Isireliba wisa ba nee, sa yeni kuawa yēn sō bese ka sina boko sa sāa bwese kerī tia. Nge mban mōruwa i mō. I nua sina boko u sun dīanu wēmōwa? Nge kēnu gana i nua u sun kā.

⁴⁴ Ma Isireliba ba Yudaba wisa ba nee, besera sa beē Dafidi sina boko mōru kere sere nōn wōkuru. Domi sa dabiru bo. Besera sa gbīa sa bwisika su ka da su besen sina boko suama. Mba n kua i ka sun gema.

Adama Yudaba ba bu gerusi ka dam.

Seba u Dafidi seesi

20

¹ Saa ye sōo, tōn kōso goo wāa Benyameen bweseru sōo, win yīsira Seba, Bikin bii. Yera u kōba so u nee,

m̄ba n sun m̄asine bese ka Dafidi Isain bii.

M̄ya sa ñ maa tubi tia dim̄o.

Yen s̄o, b̄e Isireliba, baawure u wuro win yenūo.

² Yera Isireli be kpuro ba Dafidi deri ba Seba sw̄i. Adama Yudaba ba ka Dafidi ben sina boko ȳra. Ma ba n̄n ȳsiri saa Yuudenin daaron di sere Yerusalem̄o.

³ Dafidi u tura win yenūo Yerusalem̄o. U win kur̄o bu w̄ku te u raa deri ba yenūo k̄su sua u doke diru garu s̄o u n̄ōrim̄o. Adama u ñ ka bu kpunare. Diru miya u bu kenusi ba w̄a nge ḡominibu sere ba ra ka gu.

Yoabu u Amasa go

⁴ Yera sina boko u Amasa s̄ōwa u n̄e, sere n ka ko s̄o ita na k̄i a man Yudaba m̄enna a ka bu na mini.

⁵ Ma Amasa wi, u da u Yuda be kpuro m̄enna. Adama u t̄e n kere s̄o ita ye sina boko u n̄n bura. ⁶ Ma Dafidi u Abisai s̄ōwa u n̄e, Seba, Bikirin bii, u koo sun k̄sa kua ya n Abusalomūgia kere. Yen s̄o, a wunen yinnin tabu kowobu suo kpa i n̄n naa sw̄i, u sere kuke wuu ge ga gb̄araru m̄o s̄o.

⁷ Ma Abisai u seewa ka Yoabun tabu kowobu ka Peletiba ka Keretiba be ba s̄a sina bokon k̄sobu, ka sere maa tabu dur̄o w̄ruḡo. Beya ba yara Yerusalemun di ba Seba, Bikirin bii wi naa gira. ⁸ Sanam m̄e ba tura Gabaonin kpee bakar̄o yera ba ka Amasa yinna. N deema Yoabu u win tabu ȳnu sebua ma u win takobin bekitia s̄ka p̄rao, ma yen tii ya s̄are. Ye u Amasa susim̄o, yera takobi ye, ya w̄ruma yen kararun di. ⁹ Ma u Amasa s̄ōwa u n̄e, a bw̄a do ñen w̄n̄ku?

Yen biru u win toburu ñenua u ka n̄n b̄kasi. ¹⁰ N deema Amasa kun takobi yen laakari s̄a ye Yoabu u ñeni. Ma u n̄n ye s̄ka ñon teeru nukur̄o u nuki yara. Ma Amasa u w̄ruma yande u gu.

Ba Seba kamia ba go

Yen biru Yoabu ka win w̄n̄o Abisai ba wure ba Seba naa gira. ¹¹ Yera Yoabun tabu dur̄o turo u ȳra Amasan goo ten b̄kuo u gerum̄o u m̄o, wi u Yoabu ka Dafidi k̄i, u Yoabu sw̄iȳo.

¹² Ma Amasan goo te, ta kp̄i ta yem mw̄ere swaa suunu s̄o. Ye tabu dur̄o wi, u wa t̄mba ȳram̄o mi, yera u goo te gawa swaan di u ka da yakaso u tu bekuru wukiri. ¹³ Ye u kpa, yera t̄mba sara ba Yoabu sw̄i ba ka Seba Bikirin bii wi naa gira.

¹⁴ Ye Yoabu u d̄o Abeli Beti Maakan bera gia, yera u Isireliban bwese ker̄i kpuro bukiana. Ma ben tabu dur̄o w̄ruḡo ba n̄n sw̄i. ¹⁵ Ye ba tunuma Abeli Beti Maakao ba deema Seba u w̄a mi, yera ba ye tarusi. Ba yanim takaru kua ta ka wuu gen gb̄araru gunum nera. Yen biru ba gb̄ara ten tem̄o gba bu ka tu sura.

¹⁶ Yera wuu min t̄n kur̄o bwisigii goo u n̄ōgiru sua u n̄e, i swaa dakio i n̄o. I man Yoabu sokuama n ka ñen gari ko.

¹⁷ Ma Yoabu u n̄n susi. Yera kur̄o wi, u n̄n bikia u n̄e, wuna Yoabu?

Ma u wisa u n̄e, oo, ñena.

Kur̄o wi, u maa n̄e, a ñen gari swaa dakio.

Ma Yoabu u n̄e, a geruma.

¹⁸ Kur̄o wi, u n̄e, yellu ba ra raa n̄ewa, a bikiaru doo Abeli Beti Maakao kpa n n̄n kua nge m̄e a k̄i. ¹⁹ Beseñ wuu geni, ga s̄awa wuu si su b̄ri yendu m̄on teu ka si su ra Isireliban woodaba mem̄ n̄ōwen̄ teu, n kere wuu si su tie. Adama wun̄e, a kasu a gu go, ge, ge ga s̄a Isireliban wuu marosun teu. Mban s̄ona a kasu a Yinni Gusun̄on arumani kpeerasia.

²⁰ Ma Yoabu u nùn wisa u nεε, su ku wa me, bu nεε, nεna na wuu ge kpeerasia na gen dukia gura. ²¹ N ñ me nεn bwisikunu. Efaraimu wi ba mò Seba, Bikirin biiwa u Dafidi seesi. Wiya sa kasu. Yen sō, i nùn yarama i sun nōmu sōndia, kpa n doona n wuu ge deri.

Ma kurō wi, u Yoabu sōwa u nεε, sa ko nun win wiru kasa kuama.

²² Ma kurō wi, u da u tōmbu menna ka bwisi ba da Seban mi, ba win wiru bura ba tu Yoabu kasa kuama. Yera Yoabu u kōba so ma win tabu kowobu ba yarina ba wuu ge deri. Ben baawure u wura win yenuō. Ma Yoabun tii u gosira Yerusalemuō u da sina bokon mi.

Dafidin sōm kowobu

²³ Saa ye sō, be ba sāa Dafidi sina bokon sōm kowobu, ben yīsa wee. Yoabuwa Dafidi u kua Isireliba kpuron tabu sunō. Benaya, Yehoyadan bii, wiya u maa Keretiba ka Peletiba kpare be ba sāa Dafidin tiin kōsobu. ²⁴ Adoramawa u ra maa tambu wōō gobi mwaari. Yosafati, Ahiludun biiwa u ra maa tirenu bere. ²⁵ Seyawa maa sāa tire yoro. Ma Sadōku ka Abiataa ba sāa yāku kowobu. ²⁶ Ira, Yairigiiwa maa sāa Dafidin sina kpaarun wirugii turo.

Ba Sōalun bweseru go

21

¹ Dafidin bandun waati, gōra dua tem me sō, ta kua wōō ita. Ma Dafidi u Yinni Gusunō bikia u nεε, mban sōna gōō te, ta wāa me. Ma Yinni Gusunō u nùn sōwa u nεε, gōō te, ta wāawa yèn sō Sōalun yenugibu ba yem yari, ba Gabaonigibu go.

² N deema Gabaonigii be, ba ñ sāa Isireliba. Ba sāawa Amōreban bweseru. Adama Isireliba ba ka bu arukawani bōkua ba nεε, ba ñ bu goomō. Ka me, Sōalu u kasu u bu kpeerasia Isireliba ka Yudaban kīrun sō. Yera Dafidi u bu soka u nεε, ³ mba kon kpī n bεε kua. Mba kon ko n ka kōsa ye ba bεε kua min durum wōka kpa i wa i sun domaru kua, bεε be sa sāa Gusunōn tōmbu.

⁴ Ma Gabaonigii be, ba nùn wisa ba nεε, bεε ka Sōalun yenugibun sannō ge, ga ñ kpeemō ka wura ñ kun me ka sii geesu. Meya n ñ maa bεēn sōmunu su ka nεε, bu goo go Isireliō.

Ma sina boko Dafidi u bu sōwa u nεε, ñ n men na, i man sōwō ye i kī. Kon bεε ye kua.

⁵ Ma ba sina boko wisa ba nεε, nge me Sōalu u kasu u bεēn bweseru kpeerasia Isireliban suunu sōn di, ⁶ nge meya a maa sun win bweseru sō tōn durōbu nōba yiru yaro a sun bu nōmu beria, kpa sa ka bu da u saārusia Yinni Gusunōn wuswaaō Gibeao, wi, Sōalu wi Yinni Gusunō u raa gōsan tiin wuu.

Ma sina boko u bu wisa u nεε, kon bεε bu nōmu beria.

⁷ Adama u ñ dere bu ka Mefiboseti, Yonatan bii, Sōalun debubu da, arukawani ye ba bōkua wi ka Yonatan Yinni Gusunōn wuswaaōn sō. ⁸ Ma u Risipa, Ayan biin bibu yiru mwa be u ka Sōalu mara. Bii bera Aamōni ka Mefiboseti. Ma u maa Merabu Sōalun biin bii tōn durōbu nōobu mwa be u ka Adirieli Mehologii mara. Adirieli wi, u sāawa Baasilain bii. ⁹ Beniwa Dafidi u Gabaonigii be nōmu beria. Ma ba da ba bu bōwē guuru wōlō Yinni Gusunōn wuswaaō. Ma be kpuro ba gu sō tee te. Saa ye, ya sāawa dīa gbiikinun gēebun saa.

¹⁰ Risipa, Ayan bii, u saaki sua u da u teria guu ten wōlō, ma u wāa mi saa gēebun torubun di sere gura ya ka wurama. U win bibun gonu kōsu. Sō sō u ra gunōsu girewa su ku raa goo ni di. Wōkuru kpa u gbeeku yeē gira.

¹¹ Yera ba da ba ye Dafidi sɔɔwa. ¹² Ma u da Yabesiɔ Galadin temɔ u Sɔɔlu ka win bii Yonatam kukunu gurama. N deema Yabesiɔgi beya ba raa goo ni sua Bɛti Sanin di mi Filisitiba ba raa nu bwɛ sanam mɛ ba Sɔɔlu go Giliboaa. ¹³ Ma u Sɔɔlu ka Yonatam kuku ni sua ka sere maa be ba bwɛ miginu. ¹⁴ Ma ba Sɔɔlu ka Yonatamginu sikua Selaɔ Benyamɛɛn temɔ Kisi, Sɔɔlun tondon sikirɔ.

Ye ba ye kpuro kua mam mam nge mɛ sina boko u gerua, yera Yinni Gusunɔn mɔru ya sure.

Dafidin tabu kowobu

*ba ka Filisitiba tabu kua
(I maa mɛɛriɔ Bandun Gari I, 20:4-8)*

¹⁵ Filisitiba ba ka maa Isireliba tabu seewa, ma Dafidi ka win tabu kowobu ba da ba bu wɔri. Yen dama te, Dafidi u wasira gem gem. ¹⁶ Filisiti goo wi ba mɔ Yisibi Benɔbu, Rafan bweseru sɔɔ u yaasa mɔ ye ba kua ka sii gandu. Yen bunum mu sɔɔawa kilo ita. Durɔ wi, u maa takobi kpra sɛke win pɔraa. Wiya u gerua ma u koo Dafidi go. ¹⁷ Ma Abisai Seruyan bii, u na u Dafidi somi u Filisiti wi so u go. Yera Dafidin tabu kowobu ba nɔn sɔɔwa ka bɔri ba nɛɛ, a n̄ maa ka sun tabu dɔɔ. Domi sa n̄ k̄i bu nun go kpa bandu tu kpe Isireliɔ.

¹⁸ Yeniban biru tabu maa seewa Isireliba ka Filisitiban suunu sɔɔ Gɔbuɔ. Yera Sibekai, Husagii, u Safu sɛre u go. Safu wi, u maa yarawa Rafan bweserun di. ¹⁹ Yen biru, tabu maa seewa Gɔbu mi, Isireliba ka Filisitiban suunu sɔɔ. Ma Elikanani, Yaaren bii, Betelehemugii, u Goliati Gatigiin wɔnɔ go. Wi ba go mi, win yaasan buru ta sɔɔawa nge weson deka. ²⁰ Taa binin biru ba maa tabu kua Gatiɔ ka Filisitiba. Durɔ goo wɔa Gati mi, wi u yara Rafan bweserun di. Durɔ wi, u gunu too. Niki bii nɔɔba tia tiawa u mɔ nɔmaa ka naasɔ, ma ni kpuro nu kua yenda nɛɛ. ²¹ Yera u Isireliba nɔɔ kuura. Ma Yonatam, Dafidin mɔɔ Saman bii, u da u nɔn go.

²² Filisitiban tabu kowo Gatigibu nɛɛ be, ba yarawa Rafan bweserun di. Ma Dafidi ka wigibu ba bu go.

22

*Dafidin nasaran womu
(I maa mɛɛriɔ Womu 18)*

¹ Womu geniwa Dafidi u Yinni Gusunɔ kua sanam mɛ u nɔn wɔra saa win yibereban nɔman di, n mam nɛere Sɔɔlu. ² U nɛɛ, Yinni Gusunɔ, wuna a sɔa nen dam.

Wuna na k̄i.

³ A sɔawa nge kpee baa yɛ sɔɔ kon kuke.

A sɔawa nen kuku yee naanɛguru.

Wuna a sɔa nen Yinni wi u man yakia.

Wuna a sɔa nen tɛɛru.

Wunen dama mu man wɔra.

Wuna a sɔa nen kari.

⁴ I Yinni Gusunɔ siaro.

N̄a n̄ nɔn nɔɔguru sue

na faaba kana,

u ra man wɔrewa

nen yibereban nɔman di.

⁵ Gɔɔ raa man bɔkua,
u ka man doonɔ nge nim tori baka.

⁶ Gɔribun wɔa yera man tɛkua.

Gɔɔ man taa berie.

⁷ Ma na nɔɔgɪru sua nɛn nuku sankiraru sɔɔ,
na Yinni Gusunɔ soka.

Ma u nɛn nɔɔ nuu saa win wāa yerun di.

Mɛya maa nɛn weeweenu wɔri win swaa sɔɔ.

⁸ Tem mu yīira,
ma guunu diira,

yèn sɔ Yinni Gusunɔ u mɔru bɛsira.

⁹ Ma win mɔru seewa nge wiisu,

ma ya yabura nge dɔɔ yara,

ma ya yarimɔ win nɔɔn di nge dɔɔ buri.

¹⁰ U dera wɔlla ka tem dɛbɛ dɛbɛ kua.

Ma u sarama u guru wii bakaru taakumɔ.

¹¹ U wɔllun kɔsɔ sɔni nge duma.

Ma u bellimɔ woo sɔɔ.

¹² U kukua yam wɔkuru sɔɔ,

ma guru wii sinumginu nùn wukiri.

¹³ Win wuswaaɔ yam bururam mu wāa.

Min diya gura nɛmɔ ka guru kpenu ka dɔɔ buri.

¹⁴ Win nɔɔ ga nɔɔra wɔllun di nge guru gbāsukubu.

Ma guru kpenu nɛmɔ ka dɔɔ buri.

¹⁵ U nɛn yiberɛba yarinasia ka guru kpenu
ni nu sāa nge sɛɛnu.

U bu gira baama ka guru maakinu.

¹⁶ U wɛru wura, yiberɛba ba nanda.

Ma guru woo bɔkɔ ga daanu gberasia.

Ma dunian kpɛɛkpɛɛku ga sɔɔsira.

¹⁷ Ma u win nɔmu demiamu wɔllun di

u man nɛnuu u yara nim bwee bakarun di.

¹⁸ U man wɔra yiberɛban nɔman di.

Yiberɛ be, ba man dam kere.

Yiberɛ be, ba man tusa.

¹⁹ Yiberɛ be, ba man wɔriwa nɔni swāarun saa sɔɔ.

Adama Yinni Gusunɔ u kua nɛn tāsɪ yeru.

²⁰ U man wɔra ben nɔman di,

na n ka tii mɔ,

domi u man kī.

²¹ U man domaru kua yèn sɔ na dɛɛre.

U man domaru kua yèn sɔ na gem swīi.

²² Na win wooda mɛm nɔɔwa.

Na n nùn seesi.

²³ Na win wooda kpuro swīi.

Na n win gere yīnɛ.

²⁴ Na nɛn tii nɛnuu,

kpɔ n ku rɔ ka durum kɔ.

Na sāawa dee dee win wuswaaɔ.

²⁵ Yen sɔna u man kɔsia nge mɛ nɛn daa gea nɛ.

U man kɔsia nge mɛ nɛn gɔru ga dɛɛram nɛ.

²⁶ Sà n sāa naanɛgibu, kaa n sun sāawɛwa naanɛgii.

Sà n sāa gemgibu, kaa n sun sāawɛwa gemgii.

²⁷ Sà n sāa dɛɛrobu, kaa n sun sāawɛwa dɛɛro.

Sà n maa sãa keetagibu, kaa n sun sãawewa keetagii.

28 Yinni Gusunɔ, wunen tiiwa
a ra tɔn be ba tii kawe faaba ko,
kpa a be ba tii sue kawa.

29 Yinni Gusunɔ, a sãawa nen fitila.
A ra man yam bururasie.

30 A ra man dam kɛ
n ka kpɪ n yiberɛ be ba tabu yãnu mɔ wɔri,
kpa n yɔ n ben gbãraru sure.

31 Ye Yinni Gusunɔ u mɔ, ya ra n dɛndewa.
Bwisi geeya u ra tɔnu kɛ.

U sãawa be ba nùn naane sãan tɛrɛru.

32 Gusunɔ turowa u wãa.
Wi turowa u sãa besɛn Yinni.

Wi turowa u koo sun kɔsu.

33 Wiya u sãa nen kuku yee damgiri.

Wiya u ra man swaa gea sure,

34 kpa u de nen naasu su n sãu nge nɛmu,
na n ka yɔ dim dim guuru wɔlɔ.

35 Wiya u ra man tabu sɔsi.

Wiya u ra man dam kɛ, n ka tɛndu gawa te ta bɔ.

36 Yinni Gusunɔ, wuna a ra man faaba ko nge tɛrɛru.

Wuna a ra man bere ka wunen dam bakam.

Wunen durom saabuwa na ka kua damgii.

37 Nà n duka mɔ, a ra de na n sãu.

Nà n duka mɔ, na ku ra maa sokure.

38 Nà n nen yiberɛba naa gire,

wuna a ra de n bu naamwe.

Wuna a ra de na kun gosirame,

ma n kun mɔ na bu kpeerasia.

39 Na ra bu suririwa temɔ n kɔsuku

kpa bu kpana bu se.

40 Yinni, wuna a ra man dam kɛ n ka tabu ko.

Wuna a ra man nasara wɛ nen yiberɛban wɔlɔ.

41 Wuna a ra de nen yiberɛba bu man biru kisi.

Wuna a ra de n be ba man tusa kpeerasia.

42-43 Na ra bu munkuwa kpa bu ko nge tua.

Na ra bu taakuwa kpa bu ko nge pɔtɔkɔ.

Yinni Gusunɔ, bà n nɔɔgiri sua ba faaba kana,

a ku bu faaba ko.

Bà n somiru kana,

a ku bu wisi.

44 Yinni Gusunɔ, wuna a man wɔra

be ba man seesin nɔman di.

Wuna a man kua bwese tukunun wirugii.

Wuna a dera ba man yoru diiyamme.

45 Bà n yande nen garɪ nua,

ba ra n man mɛm nɔwammewa.

Bà n man wa, ba ra n man sãamɔwa.

Bà n man wa, ba ra nandewa.

46 Bà n man wa, ba ra yarimewa

ben kuku yerun di ba n diirumɔ.

47 Yinni Gusunɔ u wāa.

I nùn siaro. Wiya u sāa nge kperu mi na ra kuke.

I nùn bεεε wēeyɔ. Wiya u man faaba kua.

48 Wiya u ra man mɔru kɔsie nɛn yiberɛban mi.

Wiya u ra de bwesenu nu man yiira.

49 Wiya u ra de n kisira yiberɛban nɔman di.

Yinni, a man walle sua ben wuswaaɔ.

Wuna a man faaba kua tɔn kɔsobun nɔman di.

50 Yen sɔna kon womusu ko ka wunen yiiru.

Wuna kon siara bwesenun suunu sɔɔ.

51 Yinni Gusunɔ, a man gɔsa a kua sunɔ.

Wuna a man nasara baka wē.

Na yē ma kaa n man durom sɔɔsimɔ,

nε ka nɛn bweseru sere ka baadommaɔ.

Dafidin gari dāaki

23

1 Dafidi, Isain bii, wi Gusunɔ Yakɔbun Yinni u gɔsa u walle sua, win womusa Isireliba ba ra n kī bu nɔ. Win gari dāaki wee. U nεε,

2 Gusunɔn Hunde u gari kua saa nɛn nɔɔn di.

Win gariya yi wāa nɛn yara sɔɔ.

3 Gusunɔ, Isireliban Yinni wi u ra bu kɔsu,

u man sɔɔwa u nεε,

sunɔ wi u tɔmbu kparamɔ gem swaa sɔɔ,

ma win tii u Gusunɔ nasie,

4 u sāawa nge sɔɔ yanan yam bururam guru wiru sari.

Sɔɔ yana yera ya ra de yaka bekusu su balli,

gura yà n na ya kpa.

5 Nge mɛya nɛn bweseru ta sāa Gusunɔn wuswaaɔ.

Domi u ka man arukawani bɔkua ye ya n nɔru mɔ.

U ye kpuron kpunaa yi.

Goo kun maa kpē u ye kɔsi.

Saa kpuro u ra man nasara wē.

Ye na kī kpuro u ra man kuenta.

6 Adama be ba Gusunɔ gema ba sāawa nge saki

yi ba ra bure bu kɔ.

Ba ku ra yi babe ka nɔm dira.

7 Wi u kī u yi baba,

sisu ka yaasan bura u koo ka yi sɔre,

kpa u yi dɔɔ mɛni yam tem mi sɔɔ.

Dafidin tabu durɔbu

(I maa mεerio Bandun Gari I, 11:10-47)

8 Dafidin tabu durɔbun yisa wee. Ben ita ba yiiru yara.

Yosebɔ Basebɛti, Takemɔnigii, u sāawa ben turo. Wiya u tɔmbu nεnε (800) go ka yaasa nɔn teerun tabu sɔɔ.

9 Yirusen yiira Eleasaa, Dodon bii, Akosin sikadobu. Sanam mε Filisitiba ba yara bu ka Isireliba tabu ko, wi ka Dafidiwa ba yɔra ba bu mara. N deema saa ye, Isireliba ba wāa guunɔ. 10 Yen dɔma te, Eleasaa wi, u Filisitiba gowa sere win nɔma mɔnya u kpama u takobi yɔsu. Ma Yinni Gusunɔ u nùn nasara baka wē. Yen biru Isireliba ba na ba nùn deema bu ka Filisiti ben yānu gura.

¹¹ Ben itasen yīsira Sama, Agen bii, Hararigii. Saa ye sɔɔ, Filisitiba ba maa menna Lekia bu ka Isireliba tabu wəri. N deema gberu gara wāa mi, tɛ sɔɔ ba dāsi duura. Ye Isireliba ba duki mò Filisiti ben sɔ, ¹² yera Sama u yōra mi, u ka tu yina. Ma u ka Filisitiba tabu kua u bu go. Gusunɔ u nùn nasara baka wē dɔma te.

¹³ Gēɛbun saa sɔɔ, Dafidin tabu sinambu tɛna sɔɔ ben ita ba da ba nùn deema Adulamun kpee wɔruɔ sanam mɛ Filisitiban tabu kowobun wuuru garu ta na ta ten sansani gira Refaban wɔwaa. ¹⁴ Saa ye sɔɔ, Dafidi u wāa kpee wɔru ge sɔɔ. Ma Filisitiban sansani ya maa gire Betelehemuɔ. ¹⁵ Ma Dafidi u Betelehemun beke kua u nɛɛ, wara u koo ka man Betelehemun gbāra kɔnnɔn dɔkɔn nim naawa n nɔ.

¹⁶ Yera win tabu durɔbu ita be, ba da ba Filisitiban sansani ye wəri ka dam ba Dafidi nim mɛ takama. Adama u n mu nɔra. U ka mu yākuru kuawa, u Yinni Gusunɔ yaria. ¹⁷ U nɛɛ, Gusunɔ u man gbāra bu nɛɛ, nɛna na nim mɛ nɔra. Dɔmi mɛn sɔna tɔn beni ba ben wāaru kari bɔrie. Nim mɛ, mu sāawa nge ben yem mɛ mu koo raa yari.

Yen sɔna u yina u mu nɔ.

Yeniba kpurowa Dafidin tabu durɔbu ita be, ba kua.

¹⁸ Abisai Seruyan bii, Yoabun wɔnɔ, wiya u sāa tɔmbu tɛna yen wirugii. Tɔmbu gooba wunɔbuwa (300) u go ka win yaasa. Ma u yīsiru yara tɔmbu tɛna yen suunu sɔɔ. ¹⁹ Ba nùn beɛre wē too. Adama u n tabu durɔ gbiikobu ita be tura.

²⁰ Benaya, Kabiseɛligii, Yehoyadan bii, u sāawa tabu durɔ wɔrugɔ. Ma u yīsiru yara nasara dabi ni u wan sɔ. Wiya u Mɔabun tɔmbu yiru gabu go be ba sɛ nge gbee sinansu. Wiya u maa dua dɔkɔ kpiriru sɔɔ u gbee sunɔ kāasi mi, u go puran saa sɔɔ. ²¹ Ma u Egibitin tabu durɔ dangii goɔ go. Saa yɛ sɔɔ u nùn wɔrim dɔɔ, bokura u neni. Ye u tura mi, ma u durɔ win yaasa ye u neni wɔra u ka nùn sɔka u go. ²² Yeniwa Benaya Yehoyadan bii u kua. Ma u maa yīsiru yara Dafidin tabu durɔbu tɛna ye sɔɔ. ²³ U beɛrɛ baka wa be sɔɔ, adama ya n tabu durɔ gbiikobu ita begia tura. Ma Dafidi u nùn kua win kɔsobun wirugii.

²⁴ Dafidin tabu durɔbu tɛna yen gabun yīsa wee. Asaɛli, Yoabun wɔnɔ, ka Elikanani, Dodon bii, Betelehemugii, ²⁵ ka Sama, ka Elika, Harodugibu, ²⁶ ka Helɛsi, Peleti ka Ira Ikɛsin bii, Tekoagii, ²⁷ ka Abiesɛɛ, Anatɔtugii, ka Mɛbunai, Husagii, ²⁸ ka Saamɔɔ, Akoasigii, ka Maharai, Netofagii, ²⁹ ka Helebu, Baanan bii, wi u maa sāa Netofagii, ka Itai, Ribain bii, Gibeagii. Gibe a ye, ya wāa Benyamɛn tɛmɔ. ³⁰ Ka Benaya, Piratonigii, ka Hidai, Nakale Gaasigii, ³¹ ka Abi Aliboni, Arabagii, ka Asimafeti, Baakumugii, ³² ka Eliaba, Saabonigii, ka Bene Yaseni, ka Yonatam, ³³ ka Sama, Hararigii, ka Akiamu, Saraan bii, Hararigii, ³⁴ ka Elifeleti, Akasibain bii. Akasibain tundo u sāa Maakagii. Ka Eliamu, Ahitofelin bii, Gilogii, ³⁵ ka Hesirai, Kaameligii, ka Paarai, Arabugii, ³⁶ ka Yigeali, Natanin bii, Sobagii, ka Bani, Gadigii, ³⁷ ka Selɛki, wi u sāa Amɔnin bweseru, ka Naharai, Beerɔtugii wi u ra Yoabu, Seruyan biin tabu yānu sɔbe, ³⁸ ka Ira, ka Garebu, Yetɛɛgibu, ³⁹ ka Uri, Heti. Dafidin tabu durɔ dangibu ba sāawa tɔnu tɛna ka nɔɔba yiru.

24

*Dafidi u win tɔmbu gara
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 21:1-6)*

¹ Yinni Gusunə u ka maa Isireliba mərü kua too, ma u dera Dafidi u bu seesi, u nùn sṵwə u nɛɛ, a doo a Isireliba ka Yudaba gari. ² Yera u Yoabu win tabu sunə wi u wāa win turuku sṵwə u nɛɛ, a doo a Isireliban bwesenu kpuro bera saa tem mɛn sṵ yɛsan nəm geu gian di sere mɛn sṵ yɛsan nəm dwarz, kpa a bu gari. Nge meya kon ka gia mɛn nṵ ba geeru nɛ.

³ Yoabu u sina boko sṵwə u nɛɛ, Gusunə wunen Yinni u de tən ben dabiru tu sosi wunəm wunəm subenu n kere yellu, kpa u maa de a bu wa ka nɔni. Adama mban sṵna a kī a yeni ko.

⁴ Ka mɛ, sina boko u Yoabu gari kamia ka sere maa tabu sinam be ba tie. Ma Yoabu ka tabu sinam be, ba yara ba da ba Isireliba gara. ⁵ Ba da ba Yuudeni tɔbura ma ba ben kunu gira Aroɛɛn sṵ yɛsan nəm dwarz, wɔwə. Ma ba Gadin tem bukiana ba da Yasɛɛ gia. ⁶ Min di, ba da Galadin temə, ka Kadɛsio Hetiban temə, ka Danu Yanio ka yen baru kpaanə ka Sidonio, ⁷ ka Tiriə ye ya gbāra damgiru mə, ka wuu si su raa sāa Hefiba ka Kananibagisə, n ka girari Beri Sebə, Yudan tem sṵ yɛsan nəm dwarz. ⁸ Nge meya ba kua ba ka tem mɛ kpuro bukiana. Ma n kua suru nṵba nɛɛ ka sṵ yendu ba sere tunuma Yerusalemu. ⁹ Ye ba tunuma sina bokon mi, ma Yoabu u nùn tən ben geeru sṵwə. U nɛɛ, Isireliba sṵ, be ba sāa tabu kowobu ba ka takobi sanno yɛ, ba sāawa tambu nṵbun suba nɛnɛ (800.000). Yudan bweseru sṵ maa, ba sāawa tambu nṵbun suba nɛɛra wunəbu (500.000).

Gusunə u Dafidi sɛyasia

wɪn torarun sṵ

(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 21:7-17)

¹⁰ Ye Dafidi u nua mɛ, yera win torara kara, ma u Yinni Gusunə sṵwə u nɛɛ, na tora n kpā ye na ka tən be gara. Tɛ na gia ma gari baka kookoosa na kua. A man nɛn tora ten suuru kuo.

¹¹⁻¹² Saa yera Yinni Gusunə u win sṵmə Gadi sṵwə u nɛɛ, a doo a Dafidi sṵ a nɛɛ, amɛniwa nɛ Yinni Gusunə na gerumə. Wee, na nùn nɔni swāaru ita gaa yiye. Yen sṵ, u de u ɔsima ten te u kī kpa n sere de tu koorə.

Sisiru bururu ye Dafidi u seewa, ¹³ Gusunən sṵmə Gadi u da win mi, u nùn sṵwə ye Yinni Gusunə u gerua. U nɛɛ, yen yerə a kī. Gṵru tu du wunɛn tem sṵ wṵ nṵba yiru? Nge a kpikuru su suru ita wunɛn yiberɛban sṵ. Nge bararu garu tu pusi wunɛn tem sṵ sṵ ita. Tɛ, a bwisikuo kpa a man sṵ ye kon da n wi u man ɔrima sṵ.

¹⁴ Yera Dafidi u Gadi wisa u nɛɛ, nuku sankira bakana nu man deema mi. N buram bo Yinni Gusunə u man sɛyasia ye tɔnu koo ka man sɛyasia. Domi win wɔnwɔnda kpā.

¹⁵ Ma Yinni Gusunə u dera barara pusi saa dṵma ten bururun di n ka girari sṵ ita ye. Ma tambu nṵbun suba wata ka wəkuru (70.000) ba gbisuka Isirelin tem kpuro sṵ. ¹⁶ Saa ye Yinni Gusunən ɔrado u sṵru kpa u ka Yerusalemu kpeerasia, yera Yinni Gusunə u ɔru ɔsia u wahala baka ye yṵrasia. Ma u ɔrado wi sṵwə u nɛɛ, ya tura mɛ. A wunɛn nṵma wṵ minin di.

Saa ye sṵ, ɔrado wi, u wāawa Arafuna Yebusin doo soo yerun bəku. ¹⁷ Sanam mɛ Dafidi u ɔrado wi wa wi u tambu goomə yera u nɛɛ, nɛna na tore. Tən beni ba n ɔanu kue. Yen sṵ, a de a man nṵma doke nɛ ka nɛn yenugibu.

Dafidi u Yinni Gusunə

yāku yeru bania

(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 21:18-26)

18 Yen dɔma tera Gadi u da Dafidin mi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a Yinni Gusunɔ yāku yeru kuo Arafuna Yebusin doo soo yeru mi.

19 Ma Dafidi u Gadin gari yi wura. U kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. U da mi. 20 Yera Arafuna u mɛɛra gunguru wəllun di u wa wee, sina boko ka win sina asakpɔbu ba wee, yera u sarama ka duka u da u nùn yiira u wuswaa tem girari. 21 Ma u Dafidi bikia u nɛɛ, yinni, mba n kua a ka sisi nɛn mi.

Dafidi u nùn wisa u nɛɛ, na nawa n ka wunen doo soo yee te dwe kpa n Yinni Gusunɔ yāku yeru bania mi. Kpa bara te ta pusa bɛsɛn tem sɔɔ mi, tu doona.

22 Yera Arafuna u Dafidi sɔɔwa u nɛɛ, a batuma ye suo kam, kpa a yāku nu ko mi, ni a kī. Ketɛba wee, yi kaa ka yāku dɔɔ mwaararugiru ko, kpa yin sugu ka yin kekeban dānu nu ko yāku dāa. 23 Ye kpurowa durɔ wi, u sina boko kã, ma u maa nùn sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔ wunen Yinni, u ka nun nɔnu geu mɛɛri.

24 Adama sina boko u nɛɛ, aawo, kon batuma ye dwewa ka nɛn gobi. Na n Gusunɔ nɛn Yinni yāku dɔɔ mwaararugiru kuammɛ ka gāa ni nu n man gāanu diiri.

Ma Dafidi u batuma ye ka ketɛ be dwa ka sii geesun gobi weeraakuru. 25 Ma u yāku yee te kua batuma mi. U yāku dɔɔ mwaararuginu kua ka sere maa siarabun yāku nu. Saa yera Yinni Gusunɔn mɔru ya sure. Ma bara te, ta doona tem min di.

SINAMBUN TIRE GBIIKIRU

Isireliban bandun gari yi ba torua Samuelin tirenu sɔɔ, yin sukuma mu wāa Sinambun tirenu sɔɔ. Tire gbiikii teni sɔɔra Dafidin gɔɔn gari wāa ka sere maa win bii Salomɔɔn bandun gari. Salomɔɔ wi, u Yinni Gusunɔ sɔa yeru bania Yerusalemuɔ. Amen biru, ma u mem nɔɔbu sariru kua. Mem nɔɔbu sari tera ta dera Isireliban banda bɔnu kua yiru. Ma ya dera Isireliba kpuron dam ka ben girima ya kaara. Waati ye sɔɔ, Gusunɔ u ra Isireliba ka ben sinambu win sɔmɔɔu gɔrie bu ka bu kirɔ ko bɔu sɔaru ka daa kɔsa kpuron sɔ.

Tire ten kpunaa

1. Dafidin wāa dāakiru bandu sɔɔ, wiru 1n di sere wiru 2:12.
2. Salomɔɔn bandu, wiru 2:13n di sere wiru 11.
3. Isireliban banda bɔnu kua yiru, wiru 12n di sere wiru 22.

Adoniya u kī u tii ko sunɔ

¹ Dafidi u tɔkɔ kua u bukura gem gem. Baa bɔ n nɔn beka bubusi, ka me, u ra n kurusinɛwa woorun sɔ. ² Sɔɔ teeru win bwāaba na ba nɔn sɔɔwa ba nɛɛ, Yinni, a de su nun wɔndia kasuama u n da n wāa wunɛn bɔkuɔ u n nun nɔɔrimɔ kpa u n da n nun bɔkasi a n ka yam susuru waama.

³⁻⁴ Ma ba wɔndia kurɔ burɔ kaso wɔri Isireliban tem kpuro sɔɔ. Yera ba wɔndia goo wa wi ba sokumɔ Abisagi. Wɔndia wi, kurɔ burɔn tiiwa. U sɔawa Sunɛmugii. Ma ba nɔn mwaama ba ka na sina bokon mi. Wiya u ra n nɔn nɔɔrimɔ. Adama u n nɔn yɛ kurɔ.

⁵⁻⁶ Adoniya wi Dafidi u ka Hagiti mara wiya u kua Dafidin yeruma Abusalɔmun gɔɔn biru. U sɔawa durɔ burɔn tii. Tundo kun nɔn wɔkisire saa min di ba ka wāa. U n maa nɔn bikiare u nɛɛ, mban bwesera a mɔ me. Yera Adoniya wi, u tii wɔlle sua u nɛɛ, wiya u koo bandu di. Ma u tii tabu keke kasua ye dumi gawe ka maasɔbu ka sere tabu durɔbu tɔnu weeraakuru be ba ra n nɔn gbiiye. ⁷ Ma u ka Yoabu Seruyan bii ka yaku kowo Abiataa gari bɔkua. Ma ba ka nɔn yɔra. ⁸ Adama yaku kowo Sadaku ka Benaya Yehoyadan bii, ka Gusunɔn sɔmɔ Natani, ka Simeɪ ka Rei ka sere Dafidin tabu kowo damgibu, beya ba n ka Adoniya nɔɔ tia kue.

Natani u Bati Seba bwisi kɔ

⁹ Ma Adoniya u yakuru kua ka yāanu ka ketɛ kpɛmi yi yi gum mɔ Sohelɛtin kperun bɔkuɔ te ta wāa Eni Rogelin bera gia. Ma u win tundo turosibu dim soka mi, ka Yudaba kpuro, be ba sɔa sina bokon bwāabu. ¹⁰ Adama u n Gusunɔn sɔmɔ Natani soka ka Benaya ka Dafidin tabu durɔ damgii be, ka maa sere Salomɔɔ win tundo turosi.

¹¹ Yera Natani u da u Bati Seba Salomɔɔn mero sɔɔwa u nɛɛ, a n nua ma Adoniya Hagitin bii, u bandu di? Dafidi besen yinni kun maa yɛ. ¹² Yen sɔ, a na tɛ n nun bwisi kɛ ye kaa ko a ka wunɛn hunde bere, ka maa wunɛn bii Salomɔɔgia. ¹³ A doo a wunɛn yinni Dafidi sina boko deema a nɔn sɔ a nɛɛ, n n wiya u nɔɔ mwɛru kua u nɛɛ, wunɛn bii Salomɔɔwa u koo bandu di win biru? Mba n kua Adoniya u ka bandu sina.

¹⁴ Saa ye kaa ka nɔn gari yi tore, kon duuma ni nen tii, kpa n wunɛn gari sire n sosi.

¹⁵ Ma Bati Seba u seewa u da diru mi sina boko u kpī. Domi sina boko u tɔkɔ kua gem gem. Abisagi Sunɛmugiiwa u wāa mi, u nɔn nɔɔrimɔ. ¹⁶ Ye Bati Seba

u tura mi, u yiira sina bokon wuswaa. Ma sina boko u nùn bikia u nēē, mba a kī.

¹⁷ Ma u wisa u nēē, nēn yinni, wuna a man nōō mweeru kua ka bōri a nēē, sere ka Yinni Gusunōn yīsiru nēn bii Salomōwa u koo bandu di wunen biru.

¹⁸ Wee tē Adoniya u bandu di. Wunē nēn yinni sina boko a n̄ ka baaru. ¹⁹ Ma u ketē kpēmi yi yi gum mō ka yāa dabinu go. Ma u win tundo turosibu dim soka ka Abiataa yāku kowo ka sere Yoabu wi u sāa tabu sunō. Adama u n̄ wunen bii Salomō soka. ²⁰ Tē sina boko, wee, wuna Isireliba kpuro ba swaa daki a ka bu sō wi u koo ko wunen kōsire bandu sōō. ²¹ Yinni, saa ye kaa kpuna nge wunen baaba, ba koo nē ka nēn bii Salomō mēeriwa taaregibu.

²² Ye Bati Seba ka Dafidi ba gari mō, yera Gusunōn sōmō Natani u tunuma mi.

²³ Ma ba sina boko sōwa ba nēē, Gusunōn sōmō Natani wee, u tunuma. Yera u sina boko yiira u wuswaa tem girari. ²⁴ U nùn bikia u nēē, yinni, wuna a nēē, Adoniya u bandu dio u ko wunen kōsire sina gōnāo? ²⁵ Domi wee, u ketē kpēmi yi yi gum mō go ka yāa dabi dabinu. Ma u win tundo turosibu sokusia ka tabu sinambu ka Abiataa yāku kowo. Wee, ba dimō ba nōrumō win wuswaa. Ma ba gerumō ba mō Adoniya, sina boko, win hunde yu dakaa da. ²⁶ Adama u n̄ nē ka Sadaku yāku kowo soka, ka Benaya Yehoyadan bii, ka sere maa wunen bii Salomō. ²⁷ Sina boko, wunen min diya gari yini yi koorā? Ma a n̄ sere bese wunen bwāabu sōwa wi u koo bandu di wunen biru?

Dafidi u Salomō gōsa

u ka ko win kōsire

²⁸ Ma Dafidi sina boko u nēē, i man Bati Seba sokuo.

Ma ba nùn soka u susi u yōra sina bokon wuswaa. ²⁹ Yera sina boko u bōrua u nēē, sere ka Yinni Gusunōn wāaru wi u man yara saa wahala kpuron di, ³⁰ kon nēn nōō mweeru yibia gisō te na nun kua ka Gusunō bese Isireliban Yinnin yīsiru na nēē, Salomōwa u koo bandu di nēn biru u ko nēn kōsire.

³¹ Ma Bati Seba u yiira u wuswaa tem girari u nēē, nēn yinni sina boko, wunen hunde yu dakaa da.

³² Ma Dafidi u nēē, bu nùn Sadaku yāku kowo sokuo ka Gusunōn sōmō Natani ka maa Benaya Yehoyadan bii. Ye ba tunuma, yera ba dua mi u wāa. ³³ Ma u bu sōwa u nēē, i nēn bwāabu suo kpa i nēn bii Salomō keteku yōōsia i ka nùn da bwia ye ba mō Gihoniō. ³⁴ Miya yāku kowo Sadaku ka Gusunōn sōmō Natani ba koo nùn gum tāre wirō u ka ko Isireliban sunō, kpa i kōbi wura, yen biru i gere i nēē, Salomō sina bokon hunde yu dakaa da. ³⁵ Yen biru kpa i nùn suama u na u sina nēn sina gōnāo u ko nēn kōsire. Domi wiya na gōsa u ka Isireliba ka Yudaba kpara.

³⁶ Ma Benaya Yehoyadan bii u nēē, ami, nēn yinni sina boko. Yinni Gusunō u de n koorā mē. ³⁷ Nge mē Yinni Gusunō u ka nun wāa, u n maa ka Salomō wāa mē, kpa u win bandu wōlle sua n wunegiru kera.

Salomō u kua suno

(I maa mēerio Bandun Gari I, 29:21-25)

³⁸ Yera yāku kowo Sadaku ka Gusunōn sōmō Natani ka Benaya Yehoyadan bii ka Keretiba ka Peletiba be ba sāa sina bokon tiin kōsobu, ba da ba Salomō deema. Ma ba nùn yōōsia sina bokon keteku wōlle ma ba da Gihoni mi. ³⁹ Ye ba tura mi, yera Sadaku u da kuu bekurugirō u gum kōba tama. Ma u Salomō gum mē tāre wirō u ka nùn ko sunō. Yen biru ba kōba so, ma tōn be kpuro ba nēē, sina boko Salomō, wunen hunde yu dakaa da. ⁴⁰ Ma tōn be kpuro ba nùn

swīi ba kōbi soomō ka nuku doo bakabu. Ma n sāare nge tem mu yīirumōwa ben wurenun sō.

Salomō u Adoniya suuru kua

⁴¹ Adoniya ka win tōn be u dim soka mi kpuro ba wure ni nua saa yē sō ba dim kpa. Ye Yoabu u kōban swīi nua, yera u nē, mban sōna ba wure menī wuuō.

⁴² U gari yi gerumō u n̄ kpa, yera Yonatham, Abiataa yāku kowon bii u tunuma. Ma Adoniya u nē, a dam kooma tabu durō naanēgii. Na yīiyō n labaari gea nō wunen min di. ⁴³ Yonatham u n̄n wisa u nē, aawo. Domi Dafidi sina boko bēsen yinni u Salomō bandu wē. ⁴⁴ Ma u dera Sadōku yāku kowo ka Gusunōn sōmō Natani ka Benaya Yehoyadan bii ka Keretiba ka Pelētiba ba n̄n sina bokon keteku yōsia, ⁴⁵ ba da Gihoniō. Miya Sadōku yāku kowo ka Gusunōn sōmō Natani ba n̄n gum tāre wirō, u kua sunō. Yen biruwa ba gōsirama min di ka nuku doo bakabu. Ma wuu ge, ga ḡbisimō ka wurenu. Niya i nōmō mi. ⁴⁶ Salomō u maa sō sina gōnaō kō. ⁴⁷ Ma sina bwāaba na ba bēsen sina boko Dafidi domaru kua ba nē, Gusunō u Salomōn yīsiru ka win bandu wolle sua n kere wi Dafidigiru. Ma Dafidi u seewa u wuswaa tem girari win kp̄in yerun wōllō. ⁴⁸ Ma u gerua u nē, Gusunō Isireliban Yinnigia siarabu wi u n̄n gōō k̄a u win sina gōna kōsire kua. Ma u maa ka yēro nōni wa.

⁴⁹ Be Adoniya u dim soka mi kpuro, ba nanda ye ba gari yi nua. Ma ben baawure u win swaa mwa u doona. ⁵⁰ Yera Adoniya u b̄rum soora Salomōn sō, ma u seewa u da u yāku yerun kāanu n̄nua Salomō u ku ka n̄n gon sō. ⁵¹ Yera ba Salomō sōwa ba nē, wee Adoniya u b̄rum soore wunen sō. U da u yāku yerun kāanu n̄ni u m̄, wunē Salomō a be bōruo gisō ma a n̄ n̄n goomo.

⁵² Ma Salomō u nē, ù n tii n̄nua dee dee, baa win wirun seri tia ya n̄ wōrumamō. Adama s̄n a kōsa gaa wa win min di, u koo ḡbiwa.

⁵³ Yera u dera ba n̄n yara yāku yee ten min di. Ma Adoniya wi, u na Salomōn wuswaa u kpuna u n̄n tōbura. Yen biru Salomō u nē, u wio win yenuō.

Wooda ye Dafidi u Salomō wē

2

¹ Ye Dafidi u gōō turuku kua, yera u win bii Salomō wooda yeniba wē u nē, ² wee, na dōō mi baawure u koo da. Adama wunē a de a n wōrugōru mō, a n tororu sō. ³ A Yinni Gusunōn gere m̄m nōwō, kpa a n s̄imō win swē sō, kpa a n win woodaba swīi nge mē ba yorua Mōwisin tireru sō. À n kua mē, ye a m̄ kpuro, ya koo koorawa. ⁴ Kpa Yinni Gusunō u win nōō mwēeru yibia te u man kua u nē, n̄n bibu b̄n a n s̄imō gem sō ka ben gōru kpuro ka ben bwisikunu kpuro, na n̄ kon bia wi u koo ko n̄n kōsire Isireliban bandu sō.

⁵ Yen biru Dafidi u maa nē, a n yē ye Yoabu Seruyan bii u man kua. Domi u Isireliban tabu sinambu yiru beni, Abinē, Nerin bii ka Amasa Yetēen bii go, u ben yem yari b̄ri yendun saa sō. Ma u mu tēni win kpakaō, ka maa win baranō. ⁶ Yen sō, a koowo m̄n nōō wunen bwisi yi nē. A ku ra de u seri burura u sere ḡbi. ⁷ Adama a Baasilai Galadigiin bibu durōm kuo. A de ba n da di ka be ba dimō wunen dii yerō sannu. Domi beya ba na ba man somi sanam mē na kpikiru sua wunen mōō Abusal̄mun sō. ⁸ A maa Simeī Geran bii Benyamēen bweseru sō yaayo. U na Bahurimun di, u man w̄m kōsunu w̄nwa dōma te na kpikiru dōō Mahanaimuō. Adama ye na wee, u man sennō na Yuudenin daarō. Ma na bōrua ka Yinni Gusunōn yīsiru na nē, n̄n takobi kun maa n̄n

goomo. ⁹ Adama tē, a ku de u kun seeyasiabu wa. A bwisi mo, wuna a yē me kaa nūn kua. A de u ka hunde tumaru gbi.

Dafidin goo

ka Salomoon bandu

(Imaa merio Bandun Gari I, 29:26-28)

¹⁰ Yen biru Dafidi u kpuna u gu u win baababa naamwe. Ma ba nūn sika win wuu Yerusalemoo ge ba maa sokumo Dafidin wuu. ¹¹ Dafidi u kuawa wo weeru bandu soo. Gbiikaa u kua wo nōba yiru Heboronio. Yen biruwa u kua wo tena ka ita Yerusalemoo. ¹² Saa ye soora Salomoo u da u sina win tondon sina gona wollo. Ma ba win ban te dam sire gem gem.

Adoniyaa goo

¹³ Adoniyaa Hagitin bii u na Salomoon mero Bati Seban mi, ma Bati Seba u nūn bikia u nee, n ka sere do?

Ma u nūn wisa u nee, n do gbāa gbāa. ¹⁴ Adama gari gee wāa yi na kī n nun sō.

Ma kurō wi, u nee, a geruo me.

¹⁵ Yera Adoniyaa u nee, a yē ma nena na raa ban te mo. Nena Isireliba kpuro ba yiyo n tu di. Adama wee ta wura nen wonon mi. Domi Yinni Gusunōwa u nūn tu wē. ¹⁶ Tē, gāa teena na kī n nun bikia. Yen sō, a ku man nu yinari.

Ma kurō wi, u nūn sōwa u nee, a geruo.

¹⁷ Ma Adoniyaa u nee, na nun kanamo, a doo a man Salomoo sōwa u be man Abisagi Sunemugii kē kurō. U n nun ye yinarimo.

¹⁸ Ma Bati Seba u nee, to, kon da n nūn sō.

¹⁹ Yera Bati Seba u da Salomoon mi, u ka nūn Adoniyaa gari yi sō. Ye sina boko u win mero wa u wee, yera u seewa u nūn sennō da. U yiira win wuswaa. Ma u seewa u da u sina win sina kitaro. Ma u dera ba ka win mero kitaru garu naawa u sina win nōm geuo. ²⁰ Ye u sina u kpa, yera u sina boko sōwa u nee, gāanu gāna na ka na, na kī n nun kana. Yen sō, a ku man nu yinari.

Ma Salomoo u nee, a geruo na n nun yinarimo.

²¹ Ma Bati Seba u nee, a de bu Abisagi Sunemugii wunen mo Adoniyaa wē kurō.

²² Yera Salomoo u nūn wisa u nee, a ku ra yande nee, n nūn bandu wēyo? Domi u sāawa nen mo. Win tamba maa yaku kowo Abiataa ka Yoabu Seruyan bii.

²³ Ma Salomoo u bōrua u nee, Yinni Gusunō u man kua nge me u kī, ma na kun Adoniyaa go win gari yinin sō. ²⁴ Yinni Gusunō wiya, u man dam kā ma u man sinasia nen tundo Dafidin sina gona, ma u man ban te wē ka nen bibun bwesero nge me u nō mweeru kua. Sere ka win wāaru, kon dewa bu Adoniyaa go giso.

²⁵ Ma Salomoo wi, u Benaya Yehoyadan bii gora u da u Adoniyaa go. Ma u da u nūn go.

Ba yaku kowo Abiataa yara

win samburun di

²⁶ Yen biruwa Salomoo u yaku kowo Abiataa sōwa u nee, a doo wunen temo Anatoto. Domi goowa a ka weene. Adama na n gina nun goomo yēn sō wuna a kua yaku kowo nen tundo Dafidin waati soo. Meya a maa ka nūn win nōni swāaru kpuro bōnu kua.

²⁷ Nge meya Salomoo u ka Abiataa gira yaku kowo samburun di. Ma Yinni Gusunon gari yi u raa gerua Elin yenun sō Silo yi kooro.

Yoabun gəə

²⁸ Sanam mε Yoabu u nua ye ya Adoniya ka Abiataa deema, yera u duka sua u da Yinni Gusunən s̄aa yerə, u yāku yerun kāanu n̄enua u ka b̄ərua. Domi Adoniyawa u ka ȳō. Adama u ñ daa ka Abusaləmu ȳōre. ²⁹ Ma ba da ba Saloməə s̄ōwa ma Yoabu u duka sua u na u w̄aa Yinni Gusunən s̄aa yerə u yāku yerun turarun kāanu n̄eni.

Saa yera Saloməə u Benaya Yehoyadan bii s̄ōwa u n̄εε, u doo u n̄un go.

³⁰ Ye Benaya u tura s̄aa yee ten mi, yera u Yoabu s̄ōwa u n̄εε, sina boko u n̄εε, a yarima.

Adama Yoabu u n̄εε, aawo, miniwa kon gbi.

Ma Benaya u ḡəsira u wura Saloməən mi, u n̄εε, am̄eni ka am̄eniwa Yoabu u gerua.

³¹ Sina boko u n̄εε, a koowo nge mε u gerua. A n̄un s̄εreo mi, a go, kpa a n̄un yara min di a da a sike. Nge m̄eya kaa n̄ε ka n̄en bweseru yara t̄ambu yiru ben yem di, mε Yoabu u yari. Domi ba ñ k̄ōsa gaa kue. ³² T̄an beya Abin̄εε, N̄erin bii, Isireliban tabu sunə, ka maa Amasa Yet̄εen bii, Yudaban tabu sunə. Ba n̄un gem ka b̄εere kere, ma u bu go ka takobi n̄en tundo Dafidi u ñ ka baaru. Yen s̄ō, Gusunə u de win yem mu w̄ari win tii s̄ō. ³³ Ben yem mu ko n̄ w̄aawa Yoabu ka win bibun bweserə sere ka baadommaə. Adama Yinni Gusunə u koo de b̄ori ȳendu ta n̄ w̄aa Dafidi ka win bibun bweserə ka maa win bibun bandu s̄ō sere ka baadommaə.

³⁴ Yera Benaya u da u Yoabu s̄εre u go. Ma ba n̄un sikua win gberu kpaan̄εə.

³⁵ Ma sina boko u Benaya kua tabu sunə Yoabun k̄əsire. M̄eya u maa Sad̄oku kua yāku kowo Abiataan k̄əsire.

Saloməə u dera ba Simēi go

³⁶ Yen biru sina boko u ḡora bu da bu Simēi sokuma. Ye u na, yera sina boko u n̄un s̄ōwa u n̄εε, a wun̄en tiin yenu ban̄iə Yerusalem̄u. Kpa a n̄ w̄aa ge s̄ō, a ku yari min di. ³⁷ D̄oma te a yara min di, ma a Sedoronin w̄owa t̄əbura na kon d̄ewa bu nun go. Saa ye s̄ō, wuna a tii go.

³⁸ Ma Simēi u n̄εε, ya w̄a yinni. Kon ko ye a gerua.

Ma u da u w̄aa Yerusalem̄u mi, n̄ ka t̄ε. ³⁹ W̄ō itan biru yera win yobu yiru gabu ba duka yakura ba da ba w̄aa Akisi, Maakan biin mi, wi u s̄aa Gatin sunə. Yera ba na ba n̄un s̄ōwa ba n̄εε, wee, wun̄en yobu ba w̄aa Gatiə. ⁴⁰ Yera Simēi u seewa u win ket̄eku gaari b̄okua u da Gatiə Akisin mi, u yoo be mwaama. ⁴¹ Yera ba da ba Saloməə s̄ōwa ma Simēi u yara Yerusalem̄un di u da Gatiə. Adama u wurama k̄a. ⁴² Sina boko u ḡora u n̄εε, bu n̄un sokuma. Ye u na, u n̄un s̄ōwa u n̄εε, na ñ daa nun b̄orusie ka Yinni Gusunən ȳirsu na n̄εε, a n̄ ȳē d̄oma te a yara Yerusalem̄un di, kaa gbiwa? A ñ wisa a n̄εε, ya w̄a, a nua? ⁴³ N̄ n̄en na, mban s̄ōna a ñ n̄ō m̄w̄εε te yibie te a kua Yinni Gusunən wuswaaə. Mban s̄ōna a ñ gari yi m̄em n̄ōw̄ε yi na nun s̄ōwa mi. ⁴⁴ T̄ē a yaaye k̄ōsa ye a n̄en tundo Dafidi kua? Yinni Gusunəwa u koo nun ye k̄əsie. ⁴⁵ Adama n̄ε, sina boko Saloməə, Yinni Gusunə u koo man domaru kua. Kpa u n̄en tundo Dafidin ban te na dii mini t̄āsisia sere ka baadommaə.

⁴⁶ Yen biru sina boko u Benaya Yehoyadan bii wooda w̄ē, u n̄εε, u doo u Simēi go. Ma u yara u da u n̄un go.

Yeniban biruwa Saloməən banda dam kua.

*Saloməə u Egibitin sunən bii**sua kura*

3

¹ Salomɔɔ u Egibitin sunɔn bii sua kurɔ. Nge meya ba ka arukawani bɔkua. Ma u ka kurɔ wi da Dafidin wuu Yerusalemɔ sere u ka win tiin yenu bani ka Yinni Gusunɔn s̄aa yeru, ka sere maa gb̄ara te u koo bani u ka Yerusalemu sikerena.

² Isireliba ba ra yākuru kowa gungunu wɔllɔ saa ye sɔɔ, domi ba ñ gina diru garu banɛ mi ba ko n da Yinni Gusunɔ s̄a. ³ Salomɔɔ u Yinni Gusunɔ k̄ia. Ma u win tundo Dafidin wooda kpuro mem nɔɔwa. Meya win tii u ra yākunu ko gungunu wɔllɔ, kpa u turare d̄ɔɔ doke mi.

*Salomɔɔ u bwisi kana
(Imaa m̄erio Bandun Gari II, 1:2-13)*

⁴ S̄ɔɔ teeru Salomɔɔ sina boko u seewa u da Gabaonɔ u ka yākuru ko. Domi miya yāku yee bakara w̄aa. Yāku d̄ɔɔ mwaararuginu dabi dabina u doma te kua mi. ⁵ Gabaonɔ miya Yinni Gusunɔ u n̄n kure dosu s̄ɔɔ w̄okuru. U n̄n s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, a bikio ye a k̄i n nun kua.

⁶ Salomɔɔ u n̄n wisa u n̄ɛɛ, a wunen b̄ɔɔ Dafidi nen tundo k̄i geeru s̄ɔɔsi ȳen s̄ɔ u s̄ia dee dee gem s̄ɔɔ ka ḡoru d̄ɛɛɛ wunen wuswaaɔ. Ye ya kpuro kere, yera a dera n̄ɛ, win bii, na kua win k̄ɔsire bandu s̄ɔɔ ḡis̄a. ⁷ Yinni Gusunɔ, wuna a man ḡɔsa a kua nen tundo Dafidin k̄ɔsire. Wee n̄ɛ aluwaasi piibuwa. Na ñ ȳɛ m̄ɛ kon ko n ka t̄ɔn be kpara. ⁸ Na maa w̄aa ben suunu s̄ɔɔ, be, be a ḡɔsa. Ma ba maa dabi sere ba ñ garirɔ. ⁹ Yen s̄ɔ, a man bwisi k̄ɛɛyɔ n ka bu kpara, kpa n kp̄i n gea ka k̄ɔsa wunana. Ma n kun m̄ɛ, wara u koo kp̄i u wunen t̄ɔn dabi teni kpara.

¹⁰ Ma Salomɔɔn wisi bi, bu Yinni Gusunɔ dore. ¹¹ Yera u n̄n s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, a ñ bikie wunen w̄aaru tu dakaɔ da, a ñ maa bikie a n dukia m̄ɔ, meya a ñ maa wunen yibereban ḡɔɔ kane. Adama bwisiya a bikia a ka kp̄i a wunen t̄ɔmbu kpara dee dee. ¹² Yen s̄ɔna kon nun kua nge m̄ɛ a gerua. Kon nun laakari ka bwisi k̄ɛ yin bweseru goo kun waare, meya goo kun maa ye wasi wunen biru. ¹³ Kon maa nun dukia ka b̄ɛɛɛ w̄ɛ wunen w̄aaru s̄ɔɔ ye a ñ bikie. Sinambu s̄ɔɔ, goo sari wi u koo ka nun nera. ¹⁴ Yen biru a ñ s̄iimɔ nen sw̄ɛɛ s̄ɔɔ, ma a nen woodaba ka nen yiirebu mem n̄ɔɔwamm̄ɛ nge m̄ɛ wunen tundo Dafidi u kua, kon de wunen w̄aaru tu dakaɔ da.

¹⁵ Saa yera Salomɔɔ u yanda ma u tuba ma Yinni Gusunɔwa u ka n̄n gari kua dosu s̄ɔɔ. Ma u ḡɔsirama Yerusalemɔ u da mi Yinni Gusunɔn woodan kpakorora yii u yāku d̄ɔɔ mwaararuginu kua mi, ka siarabun yākunu. Ma u win bw̄abu kpuro dim soka.

Salomɔɔ u gari s̄ɛs̄ɛḡii siri

¹⁶ S̄ɔɔ teeru kurɔ tanɔɔ yiru gabu ba na sina boko Salomɔɔn mi, ba ȳɔra win wuswaaɔ. ¹⁷ Ma ben turo u n̄ɛɛ, yinni, a man yisa kuo. N̄ɛ ka kurɔ winiwa sa w̄aa dii teerɔ. Win b̄okura na yiira na mara. ¹⁸ Ye na mara, yen s̄ɔɔ itasera win tii u maa mara. Ma sa w̄aa dii tee te s̄ɔɔ sannu. Goo kun maa ka sun w̄aa mi. ¹⁹ Ye n kua w̄okuru yera u win bii kpunari u go. ²⁰ Yinni, yera u seema w̄oku te, u nen bii sua saa nen ȳɛsan di ye na do. Ma u n̄n kp̄i win tororu wɔllɔ. Yen biru u win bii goo te sua u man yiya. ²¹ Ye na seewa bururu n ka nen bii b̄ɔm k̄ɛ, yera na deema bii gora. Ma na wure na bii wi m̄ɛɛra ti, na deema u ñ s̄aa n̄ɛḡii.

²² Ma win winsim u n̄ɛɛ, nen biiwa u wasi.

Gbiikoo wi, u maa n̄ɛɛ, n ñ m̄ɛ, wun̄ɛḡiiwa u gu.

Mesuma ba sikirinamə sina bokon wuswaa. ²³ Yera sina boko u nee, too wee, bee kpuro i n̄ wure. Domi wini ù n̄ nee, win biiwa u wasi kpa wɔnə u nee, aawo, wunegiwa u gu. ²⁴ N n̄ men na, i man takobi tama. Ma ba ka n̄n̄ ye naawa.

²⁵ Ma u nee, bu bii wi u wasi mi buranə kpirin yiru. Kpa ben baawure u kpiri kpirika sua.

²⁶ Yera wɔnwɔnda bii win meron tii mwa. Ma u sina boko sɔwa u nee, nen yinni, na nun kanamə, a n̄n̄ bii wi wɛɛyɔ. A ku de bu n̄n̄ go.

Adama turo wini u nee, a n̄n̄ buranə kpa u ku ko besen googii.

²⁷ Yera sina boko u nee, i ku bii wi go. I kurə gbiikoo bii wi wɛɛyɔ. Wiya u s̄a win mero.

²⁸ Ye Isireliba kpuro ba nua nge me sina boko u siri ba n̄n̄ nasia. Domi ba wa ma Gusunəwa u n̄n̄ bwisi yi k̄a u ka siri bi kua.

Saloməon sina asakpəbu

4

¹ Saloməo u kua Isireliba kpuron sina boko. ² Win sina asakpəbun ȳisa wee, Asaria Sadəkun bii, u s̄awa ȳaku kowo.

³ Elihorefu ka Akiya, Sisan bibu ba s̄awa tire yorobu. Yosafati Ahiludun bii, wiya u ra maa tirenu bere.

⁴ Benaya, Yehoyadan bii, wiya u s̄a tabu sunə. Sadəku ka Abiataawa ba maa s̄a ȳaku kowobu.

⁵ Asaria Natanin bii, wiya u maa s̄a bera ka beran wirugibun guro guro. Sabudu, Natanin bii, wiya u s̄a win sina asakpə wi u ra n̄n̄ bwisi k̄e.

⁶ Ma Akisaa u s̄a sina kpaarun s̄om kowobun wirugii.

Adoniram Abidan bii u s̄awa be ba yoo s̄oma m̄n̄ wirugii.

⁷ Saloməo u tem me b̄nu kuawa bera wəkura yiru. Ma u yen baayeren wirugii swi. Bera, ba ra wi sina boko ka win yenugibu n̄ari. Ben baawure u ra bu kowa suru tia w̄o tia s̄o. ⁸ Wirugii ben ȳisa wee.

Hurin biiwa u Efaraimun guunun bera gia m̄.

⁹ Dekerin biiwa u maa Makasi m̄ ka Saabimu, ka Beti Semesi ka Eloni ka Beti Hanani.

¹⁰ Hesedin biiwa u maa Aruboti m̄ ka Soko ka sere maa Hefeen tem kpuro.

¹¹ Abinadabun biiwa u Dorin tem m̄. Wiya u Saloməon bii Tafati sue kurə.

¹² Baana, Ahiludun bii, wiya u Tanaki, ka Megido m̄ ka Beti Seani ye ya w̄a Saatanin b̄kuə Yisireelin w̄waa. Bera ye, ya toruawa saa Beti Seanin di n̄ ka da Abeli Meholaə sere ka Yokuməmun bera gia.

¹³ Gebeen biiwa u maa Ramoti m̄ ye ya w̄a Galadin tem m̄ ka sere maa Yairi, Manasen biin baru kpaanu, Galadio. Gebeen bii wiya u maa Aagəbu m̄ Basanin tem m̄. Wusu watawa u m̄ si ba gb̄aranu toosi ba nin kenutinun s̄retinu kua ka sii gandu.

¹⁴ Akinadabu Idon bii, wiya u maa Mahanaimu gia m̄.

¹⁵ Akimasi wi, u Saloməon bii Basimati sue kurə, wiya u Nefitalin bera gia m̄.

¹⁶ Baana Usain bii, wiya u maa Aseen tem ka Bealotun tem m̄.

¹⁷ Yosafati, Paruakin bii, wiya u maa Isakarim tem m̄.

¹⁸ Simej, Elan bii, wiya u maa Benyamēen tem gia m̄.

¹⁹ Geberi Hurin bii, wiya u maa Galadin tem gia m̄, mi Sihoni Amoreban sina boko ka Ogu Basanin sina boko ba raa bandu dii. T̄ambu wəkura yiru ye baasi, Saloməo u maa t̄n̄ turo ḡsa u n̄ ka s̄a be kpuron guro guro.

Salomɔɔ u dukia wa win bandu sɔɔ

²⁰ Saa ye sɔɔ, Yudaba ka Isireliba ba dabi nge nim wɔkun yani sɛeri. Ba dimɔ, ba nɔrumɔ, ba nuku dobu mɔ.

5

¹ Sinam be ba wɔa saa daa te ba mɔ Efaratin di sere n ka girari Filisitiban temɔ, n ka da Egibitin daarɔ, Salomɔɔwa u be kpuro mɔ win wɔaru kpuro sɔɔ. Ba ra n ka nɔn wɔɔ gobi naawammɛ.

² Dɔa ni Salomɔɔn yenugibu ba ra di sɔɔ teeru wee. Som mɛ mu n ye, tɔnnu nɔɔba nne ka sere maa som buuru tɔnnu yendu yiru sari, ³ ka keɛ wɔkuru yi ba nɔɔrimɔ yenuɔ ka keɛ yendu yi ba ra kpare, ka yaanu wunɔbu (100) ka gbeeku yɛɛ gɛɛ nge nɛnnu ka gini ka sere maa gue yi yi gum mɔ.

⁴ Be ba wɔa Efaratin sɔɔ duu yerɔ, saa Tifusakin di sere ka Gasaa Salomɔɔwa u be kpuro mɔ. Win woodawa ba ka sɔmburu mɔ. Ma bɔri yenda wɔa bera mi kpuro sɔɔ. ⁵ Win waati ye sɔɔ, Yudaba ka Isireli be ba wɔa saa tem mɛn goo gbiikirun di sere mɛn goo gɔmkirɔ ba wɔawa bɔri yendu sɔɔ, ben baawure u win gberu wukumɔ.

⁶ Yeniban biru, Salomɔɔ u dumi mɔ nɔɔɔbun suba weeru (40.000), ma u yi wɔa yeru kua. Yiya yi ra win tabu kekeba gawe. U maa maasɔbu mɔ tɔnu nɔɔɔbun suba wukura yiru (12.000).

⁷ Bera wɔkura yiru yen wirugii bera, ba ra n ka dɔanu naamɔ ni Salomɔɔ ka win tɔmbu ba ra di. Wɔɔ tia sɔɔ, suru tia bera baayere ya mɔ yu ka dɔanu na. Ba ku ra de dɔanu nu biara Salomɔɔn yenuɔ. ⁸ Ba ra maa ka dobi ka taka de de win dumin sɔ mi yi wɔa nge mɛ ba bu sɔɔwa bu ko.

*Salomɔɔ u tɔmbu kpuro**bwisi kera*

⁹ Gusunɔ u Salomɔɔ bwisi ka laakari ka yɛɛ bakaru kɔ te ta n kinɛ mɔ. ¹⁰ Win bwisi yi, yi sɔɔ yari yerugibun bwisigibu ka Egibitigibun bwisigibu gii kere sere mi n toma. ¹¹ Goo sari wi u nɔn bwisi tura. Win bwisi yi, yi Etani, Esarakin sikadobugii kere. Mɛya yi maa Hemanigii kere ka Kaakoligii, ka Daadagii ka Maholin bibugii. Ma Salomɔɔ u yisiru yara bwese ni nu ka nɔn sikerenɛn suunu sɔɔ. ¹² Mɔnnu nɔɔɔbun suba itawa (3.000) Salomɔɔ u yorua. Ma u womusu kua su nɔɔɔbu (1.000) kere. ¹³ U tɔmbu dɔnun faagi kua saa bakanun di sere ka dɔa kikisɔ, si su ra kpi gana wɔllɔ. Mɛya u maa yɛɛ naasu nɛgii faagi kua ka yi yi ra kabiri, ka gunɔsu ka swɛɛ. ¹⁴ Ma sinam dabinu ba tɔmbu gɔrimɔ win mi, saa tem tukum di bu ka win bwisin gari nɔ.

*Salomɔɔ u sɔɔru mɔ u ka**Yinni Gusunɔn sɔa yeru bani**(I maa mɛerio Bandun Gari II, 2:2-15)*

¹⁵ Hiram u Tirin sunɔ u raa sɔawa Dafidin bɔrɔ. Ye u nua ma ba Salomɔɔ bandun gum tare u kua sunɔ, win tundo Dafidin kasire, yera u sɔmɔbu gɔra bu nɔn tɔbiri. ¹⁶ Ma Salomɔɔ u maa gɔra Hiramun mi.

¹⁷ U nɛɛ, a nɛn tundo Dafidi yɛ. A yɛ ma u n kpɔa u Yinni Gusunɔ sɔa yeru banie, yɛn sɔ tabu nɔn sikerenɛ baama kpuron di. Yinni Gusunɔ u maa dera u win yiberɛba taare. ¹⁸ Tɛ na wɛre yɛn sɔ Gusunɔ nɛn Yinni u dera bɔri yenda wɔa nɛn tem beri berika kpuro sɔɔ. Mɛya na n maa yiberɛ goo mɔ wi u koo man wɔrima. ¹⁹ Yen sɔ, tɛ na nia sɔa n diru bani mi ba ko n da Gusunɔ nɛn Yinni sɔ, nge mɛ win tii u raa Dafidi nɛn tundo sɔɔwa. U nɛɛ, win bii wi u koo sina win sina gɔna wɔllɔ u ko win kasire, wiya u koo nɔn diru bania. ²⁰ Yen sɔ, a

de wunen sɔm kowobu bu man dāa damgia ye ba mɔ sɛduru bɔɔriama Libanin guurun di. Kpa n nun ben kɔsiaru wɛ nge mɛ a gerua kpuro. Nɛn sɔm kowobu ba koo wunɛgibu somi bu ka sɔmbu te ko. Domi a yɛ ma ɔoo sari bɛsɛ sɔɔ wi u dāa burabu yɛ nge bɛɛ, Sidonigibu.

²¹ Ye Hiram u Salomɔn gari yi nua, yera win nukura dora gem gem. Ma u nɛɛ, na Yinni Gusunɔ siara wi u Dafidin bii bwisi kɔ u ka tɔn dabi te kpara.

²² Ma u kpa m Salomɔn ɔria u nɛɛ, na nua ye a geruma. Yen sɔ, na kon ko ye a bikia mi kpuro. Kon nun dāa damgia ye ba mɔ sɛduru ka sipɛɛ kasuama.

²³ Nɛn sɔm kowobu ba koo ka dāa ye na saa Libanin guunun di sere nim wɔkuɔ. Yen biru, kon ye tari tari ya n ka gerua nim sɔɔ yu ka na sere mi kaa man sɔ. Miya kon de bu ye kusia bu yi, kpa wunen tiigibu bu den yen wunanɔ ko. Ye kaa man kɔsia, yera a nɛn yɛnugibu dīanu mɔrisiama.

²⁴ Ma Hiram u dāa ni kpuro mɔrisia nge mɛn nɔɔ Salomɔ u kī. ²⁵ Ma Salomɔ u Hiram alikama tɔnnu nɔrɔbun suba nɔɔba tia (6.000) mɔrisia, ka olifin gum yarum ditiri nɔrɔbun suba nɔɔba ita (8.000). Nge mɛya u ra ko wɔɔ baagere Hiram u ka win yɛnu nɛnɛ.

²⁶ Yinni Gusunɔ u Salomɔ bwisi kɔ nge mɛ u raa gerua. Ma bɔri yɛnda wāa wi ka Hiramun baa sɔɔ. Ma ba arukawani mɔɔsinɛ.

Salomɔ u tɔmbu sɔma koosia

(I maa mɛerio Bandun Gari II, 1:18, 2:1,16-17)

²⁷ Salomɔ u tɔmbu ɔɔsa Isireliba sɔɔ be ba koo kpī bu sɔmunu sɔbe. Ma ben geera kua tɔmbu nɔrɔbun suba tɛna (30.000). ²⁸ Adoniramuwu u sāa tɔn be kpuron kpara. Ma u bu bɔnu kua wuunu ita, nɔrɔbun suba wɔku wɔkubu (10.000). Suru tia sɔɔ, wuu nin teera ta ra ka dāa ni de Libaniɔ, kpa be ba tie ba n wāa yɛnuɔ. Yen sɔna ben baawure u ra ko suru yiru win yɛnuɔ, kpa u ko suru tia Libaniɔ. ²⁹ Salomɔ u maa sɔm kowobu mɔ tɔnu nɔrɔbun suba wɛnɛ (80.000) be ba ra kpenu dāku guunɔ, ka tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka wɔkuru (70.000) be ba ra kpee ni gure. ³⁰ Be ba ra n sɔm kowo be kpuro kpare, ba n bu wooda wɛɛmɔ, ba sāawa nɔrɔbun suba ita ka ɔooba wunɔbu (3.300). ³¹ Salomɔ sina boko, u wooda wɛ u nɛɛ, bu kpee bakanu bɛsukuo ni nu geenu sāa bu ka dii ten kpɛɛkpɛɛku swīi. ³² Win sɔm kowobu ka Hiramugibu ka Gibaligibu be ba sɔmbu ten saria yɛ ba menna ba dāa yen sɔmburu kua ma ba kpee ni dāka bu ka dii te bani.

6

Salomɔ u diru bana tɛn mi

ba kon da Yinni Gusunɔ sɔ

(I maa mɛerio Bandun Gari II, 3:1-14)

¹ Ye Yuuba ba yara Egibitin di n kua wɔɔ nɛru ka wɛnɛ (480), yera Salomɔ u diru bana torua tɛn mi ba ko n da Yinni Gusunɔ sɔ. N deema win bandun wɔɔ nnɛsen suru yiruse sɔɔra mi.

² Dii te u bana mi, ten dɛɛbu sāawa ɔm soonu wata. Ma ten yasum mu sāa ɔm soonu yɛndu. Ten gunum maa ɔm soonu tɛna. ³ Dii ten duu yee gbiikirin dɛɛbu sāawa ɔm soonu yɛndu. Duu yee ten yasum ka dii ten tiin yasum tia. Ma ten gunum mu sāa ɔm soonu wɔkuru. ⁴ Sina boko Salomɔ u dera ba dii te fɛnɛntiba kua ba sisu kare. ⁵ Yera u maa gidambisa ye ya dinu ita mɔ ɔri ten yɛsi yɛsikɔ ka ten biruɔ. ⁶ Gidambisa yen dii temkirin yasum mu sāawa ɔm soonu nɔɔbu. Te ta maa wāa suunu sɔɔ, tegim maa ɔm soonu nɔɔba tia. Itaserugim maa sāawa ɔm soonu nɔɔba yiru. N deema sāa yee ten

gana ya sinum mə temə, adama gidambisan dii temkirun wəllə ba yen sinum kawawa gəm soo teeru daasin dāa yii yerun s̄. Dii suunukirun wəllə ba maa yen sinum kawa gəm soo teeru daasin dāa yii yerun s̄. Ba yeni kuawa domi ba n̄ kī bu s̄aa yee ten gana yaba. ⁷ Ye ba dii te banimo, ba tu banawa ka kpee ni ba raa dāka ten s̄. Yen s̄ōna ba n̄ s̄əm yānu ganun damu nua mi, ni ba kua ka sisu, baa matalaka n̄ kun m̄e gb̄āa. ⁸ Gidambisa yen kənnəs̄u, su wāawa s̄ō yēs̄an n̄əm dwaru gia. Ma ba ȳotii bana saa tem di bu ka ȳə yen dii w̄orukir̄ə. ⁹ Ye Saloməə u dii te bana u kpa, yera u tu kpe ka s̄edurun dāa b̄esi, ka dāa yen b̄īnu. ¹⁰ Gidambisa yen diru baateren gunum mu s̄āawa gəm soonu n̄əbu. Ma u dii nin daasi dāa s̄əndi s̄əndi nin ayeno, s̄aa yee ten gana wəllə.

¹¹ Ma Yinni Gusunə u ka Saloməə gari kua u n̄e, ¹² wee, a man diru baniamme. M̄e ya à n̄ maa n̄en yiirebu ka n̄en woodaba m̄em n̄əwamme, kon n̄en n̄ə mw̄ēeru yibia te na wunen tundo Dafidi kua wunen s̄. ¹³ Ko na n̄ wāa dii te s̄ə n̄en t̄mbu Isireliban suunu, na n̄ bu derimo.

Dii ten s̄əən bura yānu

¹⁴ Ye Saloməə u dii te bana u kpa, ¹⁵ yera u dera ba ten s̄əən gani wukiri ka dāa damgia ye ba m̄ə s̄edurun b̄esi, saa yin tem di sere ba ka daasi girari. Ma u maa dāa damgia ye ba m̄ə sip̄ē t̄eria ten temə. ¹⁶ Yera u dii ten s̄əw̄ə burana ka s̄edurun dāa saa ten tem di sere ka daasi, ma n̄ kua dii s̄ə ḡen yasum kua gəm soonu ȳendu. Ma u gu kua dii te ta d̄ēere gem gem. ¹⁷ S̄aa yee ten ad̄er̄ən d̄ēbu bu s̄āawa gəm soonu weeru. ¹⁸ S̄edurun dāa ye ba doke dii ten gani s̄ə mi, ba ye s̄ə b̄w̄āanu ka biibiin weenasii yorua. Dii ten ganun gam sari mi n̄ tere. ¹⁹ Dii s̄ə ge u kua s̄aa yee ten suunu s̄ə mi, u gu kuawa u ka Yinni Gusunə woodan kpakoro te yi mi. ²⁰ Dii s̄ə gen d̄ēbu bu s̄āawa gəm soonu ȳendu. Ma gen yasum maa s̄aa gəm soonu ȳendu. Ma gen ganin gunum maa s̄aa gəm soonu ȳendu. Ma u yi wura wukiri. U maa dera ba kpakororu garu kua ka s̄edurun dāa, ba wura pote. Ma ba tu yi dii s̄ə gen k̄ənn̄əw̄ə. ²¹ Ma u dera ba wuran tii tii doke s̄aa yee ten s̄əw̄ən ganis̄ ka ten temə. U maa wuran sum piiminu kua u doke dii te ta d̄ēere gem gem k̄ənn̄əw̄ə. Niya ba ka beku kare te gabe. ²² U wura dokewa dii ten s̄əw̄ə kpuro, sere ka kpakoro te ta wāa dii te ta d̄ēere gem gem k̄ənn̄əw̄ə.

²³ Ma u wəllun k̄əsobun weenasibu yiru ḡēe kua ka dāa damgia u doke dii te ta d̄ēere gem gem s̄ə. Yin gunum mu s̄āawa gəm soonu w̄okuru. ²⁴ Yin kasan d̄ēbu bu s̄āawa gəm soonu n̄əbu n̄əbu. Yin kasi yiru ye ya girarine mi, yin d̄ēbu kuawa gəm soonu w̄okuru. ²⁵⁻²⁶ Wəllun k̄əsobun weenasii be, ba ween̄ewa mam mam. Ba maa gunum ka yasum n̄ewa. ²⁷ Saloməə u bu ȳr̄asia dii te ta d̄ēere gem gem suunu s̄ə. Ba kasa dem̄ie. Turon kase teeru ta gana gee girari. Ma turogira maa gana gis̄ girari. Ma kasa yiru yeni, ya yinne dii ten suunu s̄ə. ²⁸ Ma u yi kpuro wura pote.

²⁹ Yen biru, u dera ba dii ten s̄əw̄ə ka ten ad̄er̄əw̄ə wəllun k̄əsobun weenasibu kua gani s̄ə, ka sere maa kpakpa wurusu, ka biibiiban weenasii. ³⁰ Ma u s̄aa yee ten temə kpuro wura doke.

³¹ Yera u gambo sikan̄eba doke dii te ta d̄ēere gem gem k̄ənn̄əw̄ə ye ba kua ka dāa damgia. Gambo ye, ka yen kadirin yasum mu ka gana yen b̄onu n̄əbun tia n̄e. ³² Dāa damgia ba ka gambo sikan̄e be kua. Ma ba wəllun k̄əsobu ka kpakpa wurusu ka biibiiban weenasii yorua gambo ye s̄ə. Yera u ye kpuro wura pote, ma ya kua buraru. ³³ U maa dera ba s̄aa yee ten k̄ənn̄ən gambon kadiri kua ka dāa damgia. Ma u ye gambo sikan̄eba doke ye ba kua ka dāa ye ba m̄ə sip̄ēe.

Gambo ye, ka yen kadirin yasum mu ka gana yen bonu nnen tia ne. ³⁴ Dāa yen besi yiru yiruwā ba doke gambo sikanε yen baayere sōō. Bā n ye kenia kpa yu tii kure. ³⁵ Ma ba wöllun kāsobu ka kpakpa wurusu ka biibiin weenasii yorua gambo ye sōō. Ma u ye kpuro wurā doke.

³⁶ Ma ba dii te agbara toosi ba ka sikerena. Ba yen gana kuawa kpenu itan sōkenun saka. Ma ba sedurun dāa bīinu sōndi yen wöllō.

³⁷ Salomōn bandun wōō nnesen suru yiruse sōōra ba Yinni Gusunōn sāa yee ten kpεεkpεeku swīi. ³⁸ Ma ba dii te bana ba kpa ka ten baayere kpuro nge me ba ten kpunaa yi, win bandun wōō wākura tiasen suru nōōba itase sōō.

Salomōō u dii te banawa wōō nōōba yiru.

Salomōn sina kpaarun bana

7

¹ Salomōō u win tiin sina kpaaru banawa wōō wākura ita u sere tu kpa. ² Dii te ba sokumō Libanin dāa sōō tera u gbia u bana. Ten dēebu sāawa gōm soonu wunōbu (100), ten yasum maa gōm soonu weeraakuru, ten gunum maa gōm soonu tēna. Dāa gea ye ba mō sedurun bīina ba gira sīa nne. Yen biru, yera ba maa ka dāa dumi kua ba sōndi dāa bīi nin wöllō. ³ Ma ba daasi kua ka sedurun dāa, ba sōndi dāa dumi yin wöllō. Yin geera sāawa weeru ka nōōbu. Ma ba ye bonu kua sīa ita. Sīa yen baayere ya mōwa dāa wākura nōōbu. ⁴ Ba dii ten goo bakano fenentiba doke sīa ita ita, ba nōō kisine. ⁵ Fenenti be, ka ben kadirin goonu nne ya yasum nēwa kpuro. Ma yi nōō kisine.

⁶ Ma u maa dii ten wuswaaō kōbe kua ka gbereba. Yen dēebu bu sāawa gōm soonu weeraakuru, yen yasum maa gōm soonu tēna. Ma u maa gaa kua yen wuswaaō ka gbereba.

⁷ Ma u maa siri ghaburu bana u sedurun dāa besi teria ten temō ka ten daasio.

⁸ Yen biru ba maa win tiin diru bana nge me ba dii te ba mō Libanin dāa sōō bana. Ba tu banawa dii ten biruō.

Ma u maa Egibitin sunōn bii wi u sue kurō bania me.

⁹ Ba dia ye kpuro banawa ka kpee buranu ni ba bōōra ka sii nge me n weene nu n dēebu ne. Nin goonu kpurowa ba dāka ba sere ka nu bana ye kua. Kpee niya ba ka dia ye kpuro bana saa yen kpεεkpεekun di sere ka wöllō. Niya ba maa ka sina kpaā ten agbara bana. ¹⁰ Kpee bakana ba ka kpεεkpεeku ge kua. Nin ganu nu sāawa gōm soonu wākuru, ganu maa gōm soonu nōōba ita.

¹¹ Kpεεkpεeku gen wöllōwa ba kpee bura ni sōndi ka sedurun dāa bīinu. ¹² Kpee nin ita itawa ba sōnna ba ka agbara ye kua. Yen biru ma ba sedurun dāa bīi ni yōrasia yen wöllō ba ka ye sikerena nge me ba Yinni Gusunōn sāa yerun agbara kua ka nge me ba win sina kpaarun kōbe kua.

Hiramun sōmburu

(I maa mēerio Bandun Gari II, 2:12-13)

¹³⁻¹⁴ Durō goo wāa Tirio wi ba mō Hiram. Hiram wi, u sāawa gōmini goon bii Nefitalin bweseru sōō. Adama win tundo u sāa Tirigii. Ma u sāa seko. Hiram wi, u bwisi ka laakari mō gem gem. U maa sii gandun sōmburu yē. Yen sōna sina boko Salomōō u nūn sokusia u ka nūn sii gandun sōm bwese bweseka kua. Ye u tunuma ma u nūn sōma ye kpuro kua.

Gbere sii gandugii

(I maa mēerio Bandun Gari II, 3:15-17)

¹⁵ U gbere yiru kua ka sii gandu. Yen baayeren dēebu sāawa gōm soonu yendu yiru sari. Yen bōōrum maa gōm soonu wākura yiru. ¹⁶ Ma u yen baayere

furō kua ka sii gandū. Furō gen baageren gunum mu sāawa gōm soonu nōobu.
¹⁷ U furō gen baageren wōllō sii yāki tara nōoba yiru yiru. Ma u yi kua nge
 yōni. ¹⁸⁻²⁰ Ma u dāa marum weenasim kua sīa yiru, u ka yōni yin baayere
 sikerena. Yen geera sāawa goobu (200). Ma ba nōō bōka kua yōni yin wōllō,
 ba ka sikerena. Ba maa furōsu gasu sōndi nōō bōka yen wōllō, sin gunum maa
 sāa gōm soonu nne. Ma ba su biibiin weenasii doke. ²¹ Ma u da u gbere yi
 doke Yinni Gusunōn sāa yerun duu yerun wuswaaō. Ye u yi nōm geuo, yera u
 yīsiru kā Yakini, yen tubusiana Gusunō u ra tāsisie. Ye ya maa wāa nōm dwaru
 gia, yera u maa yīsiru kā, Boasi, yen tubusiana Gusunō u dam mā.

²² Nge mēya ba ka gbere yiru yen sōma wiru gō.

Boo sii ganduguu mi

*ba ko n da sāarun nim doke
 (I maa mēerio Bandun Gari II, 4:2-5)*

²³ Hiramū u boō kua, ka sii gandū. Ga sāawa bwēereke. Gen yasum mu sāawa
 gōm soonu wōkuru. Gen gunum maa sāa gōm soonu nōobu. Ma gen kekera sāa
 gōm soonu tēna. ²⁴ Ma gen nōōn temō dāa marum gam weenasim mu wāa sīa
 yiru, sīa baayeren gōm soo teeru sōō wōku wōkubu. Ba ye kpuro wisiwa ka sii
 gandū. ²⁵ Ma ba boō sii ganduguu ge sōndi keten bwāarokunu wōkura yirun
 wōllō. Yen ita ya sōō yēsān nōm geu gia mēera. Ma ita ya mēera sōō yēsān nōm
 dwaru gia, ita yēni ya mēera sōō yari yeru gia. Ma ita ye ya maa tie ya mēera sōō
 duu yeru gia. Ma yi kpuro yi kuru kisine boō gen temō. ²⁶ Ba gen nōō kuawa
 nge nōran nōō ga ka biibii ye ya nōō kusie weene. Nōō gen sinum mu ka nōm
 tararu yasum nē. Boō ge, ga koo kpī gu ditiri nōrōbun suba wēnen (80.000) nim
 mwa.

Boo gen yōratii

²⁷ Ma u boō ge yōratii wōkuru kua ka sii gandū. Yin baayeren goonu nne ya
 yasum nēwa. Mu sāawa gōm soonu nne nne. Ma yin dēebu maa sāa gōm soonu
 ita ita. ²⁸ Wee nge mē Hiramū u yōratii yi koosina. U gina yen baayere kadiri
 kua ka sii gandun dēki nne, ye ba swēena ka sii gandun besi. Yen biru u sii
 gandū kua fēfēfēfē u wasi wasi. ²⁹ Sii fēfēfēfē ye sōōra u gbee sinansu ka ketēba
 ka wōllun kōsobun weenasibu kua. Ma u kadiri yen temō ka yen wōllō buraru
 garu kua ta sāare. ³⁰ Yōratia yen baayere, uruu nēwa ya mā. Ba ye kuawa ka sii
 gandū. Ma ba yen baayere akisi bōra kua ka sii gandū ba sōre kadiri yen naasu
 nne sōō. Ma bura ni nu sāare mi, nu naa si wukiri. Kadiri ye, ka yen naa si,
 ya sāawa sii bōri tia. ³¹ Ba yōratia yen baayeren wōllō nōō gagu seeya bwēerefē.
 Gen dukum mu sāawa gōm soo teeru, ma gen yasum mu sāa gōm soo teeru
 ka bōnu. Miya ba koo boō ge sōndi. Sii fēfēfēfē si ba wasi yōratii yin kadiri sōō
 mi, goonu nēwa su mā. Nin dēebu ka yasum nēwa. Sin wōllōwa ba buraru
 koosi. ³² Boō gen uruu nne ye, ya wāawa kadiri yen temō. Ma uruu ben akisi
 bōri yi gbinnie kadiri yen naasu nne sōō. Uruu yen baayeren gunum mu sāawa
 gōm soo teeru ka bōnu. ³³ Ba yen naa si kuawa nge tabu kekēgisu. Sin akisi
 bōra ka yen māyo, ka yen uruu ka erēyōba, ba ye kpuro kuawa ka sii gandū
 te ba yania. ³⁴ Yōratii yin gooru baatere ta gabatia mōwa. Yōratia baayere ka
 yen gabatia ye, ya sāawa sii bōri tia. ³⁵ Nōō ge ba seeya mi, ba gen wōllō buraru
 kua gōm sooran bōnu. Yōratia baayere ka yen sii fēfēfēfē ka yen gabatia, ya
 sāawa sii bōri tia. ³⁶ Gabatii yi ka yin sii fēfēfēfē si sōō, ba wōllun kōsobu ka
 gbee sinansu ka kpakpa wurusun weenasisu kua mi ayera tie. Yen biruwa ba

maa buraru garu kua ba ka sikerena. ³⁷ Nge meya ba ka yōratii waku te kua ka sii bwese teeru te ba yania. Yi kpuro yi weenewa ma yi kpāaru ne.

³⁸ Ma u maa boosu gasu kua wākuru ka sii gandu. Gen baagere ga koo litiri nārōbu ka natan (1.600) nim mwa. Ma gen baageren gunum mu sāa gəm soonu nne. Siya u koo sōndi yōratii yin wallo. ³⁹ U yōratia yen nōabu doke dii ten sōo yēsan nōm dwaru gia, ma u maa nōabu yeni doke ten sōo yēsan nōm geu gia. Ma u boo bōkō ge yi dii ten gōmburō sōo yari yerō, Negebun bera gia.

Sāa yerun dendi yānu

(I maa mērio Bandun Gari II, 4:7-5:1)

⁴⁰ Ma Hiram u torom guratii kua, ka kaatonu ka gbēe ni ba ko n da ka yem yēke. Nge meya u ka dendi yāa ni kpuro kua u wiru go, ni Salomōo u nūn yiire u ko Yinni Gusunōn sāa yee ten sō. ⁴¹ Ye u kua mi, yera

gbere sii ganduḡii yiru ka yin furōsu yiru,
ka maa yin furōsu gasu, si ba kua bwereke,
ka yin sii yāki, yi ba tara nge yōni,

⁴² ka sere dāa marum weenasim neeru (400),
ye ba kua nge buraru ba ka yāni yi sikerena,

⁴³ ka yōratii wākuru ka boosu wākuru,

⁴⁴ ka maa boo bōkō,

ka keten bwāarokunu wākura yiru yēn wallo ba boo ge sōndi,

⁴⁵ ka torom guratii ka kaatonu,

ka gbēa ye ba ra ka yāku yem yēke.

Sāa yee ten dendi yāa ni Salomōo u Hiram yiire u ko, u nu kuawa ka sii gandu, ma u nu wōriasia. ⁴⁶ Sina boko Salomōo u dera ba dendi yāa ni kpuro sekawa Yuudenin wōwao, Sukōtu ka Saatanin baa sōo. ⁴⁷ Yen biru, u dera ba dendi yāa ni kpuro gura ba ka da Yinni Gusunōn sāa yerō. Dendi yāa ni, nu dabi sere ba n mam kasu bu nin bunum geeru gia.

⁴⁸ Dendi yāa ni Salomōo u dera ba kua ka wura, niya

kpakoro tēn wallo ba ra turare dōo doke

ka tabulu mi ba ra pēe yi ye ba ka Gusunō naawa,

⁴⁹ ka dabu wākuru ni ba yi dii te ta deere gem gem kōnnōn deedeero, nōabu
nōm geu gia, nōabu yeni maa nōm dwaru gia,

ka nin fitilanu, ka nin bakusu ka sere nin biibiin weenasii,

⁵⁰ ka gbēa, ka woba ka nōri, ka gbēe yorukunu, ka dōo guratii,

ka dii te ta deere gem gem gamboban sōretii. Ka sere maa gambo ni nu tien sōretii.

⁵¹ Ye ba sāa yee ten sōmburu kpuro kpa, yera sina boko Salomōo u sii geesu ka wura ka yānu ganu yarama ni win tundo Dafidi u raa gōsa u yi Yinni Gusunōn sō. Ma u ye kpuro yi sāa yee ten arumani beru yerō.

8

Ba ka woodan kpakoro te da

Yinni Gusunōn sāa yerō

(I maa mērio Bandun Gari II, 5:2-6:2)

¹ Yen biru, Salomōo u Isireliban guro gurobu ka ben yenu yērobu ka ben bwese kera baayeren wirugibu sokusia Yerusalemuo bu ka Yinni Gusunōn woodan kpakororu suama saa Dafidin sina kpaarun di te ba mō Siōni, kpa bu tu doke sāa yeru mi. ² Yera Isireliba kpuro ba menna Salomōon mi, wōon suru nōaba yiruse wī sōo ba ra tōo bakaru garu ko. ³ Ye ben guro guro be kpuro ba

tunuma, yera yāku kowobu ba Yinni Gusunən woodan kpakoro te sua, ⁴ ka win kuu bekurugii te, ka sere sāarun dendi yāa ni nu wāa te sɔɔ kpuro. Yāku kowobu Lefibara ba ye kpuro suama. ⁵ Sina boko Salomɔɔ ka Isireliba kpuro be ba mɛnɛ mi, ba na ba yōra Yinni Gusunən woodan kpakoro ten bəkuɔ. Ma ba yānu ka ketɛ dabinu go ba ka yākunu kua. Sabe ni ba go mi, nu n̄ garirɔ.

⁶ Ma yāku kowobu ba ka Yinni Gusunən woodan kpakoro te da ten ayerɔ dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ. Ba tu yiwa wəllun kəsobun weenasibu yirun kasin kəkərɔ. ⁷ Kəsɔ be, ba kasa dɛriewa ba woodan kpakoro te wukiri. ⁸ Ba koo kpɪ bu nɛnutia ye wa ya tere saa dii te ta dɛɛre gem gem kənnən di, domi ba ye kuawa ya dɛu. Adama ba n̄ kpɛ bu ye wa saa tɔɔn di. Miya ya wāa sere ka gisən gisɔ. ⁹ Gāanu sari kpakoro te sɔɔ, ma n kun mɔ wooda wəkurun kpee bɛsi yiru yi Məwisi u doke mi. Yinni Gusunəwa u n̄n yi wɛ Hɔrɛbun guurɔ sanam mɛ u ka Isireliba arukawani bəkua, ye ba yarima Egibitin di.

¹⁰ Saa ye yāku kowo be, ba yarima sāa yee ten min di, yera guru wii wurora dii te wukiri, sere ka ten sɔɔwɔ. ¹¹ Yāku kowo be, ba kpana bu ben sɔmburu ko dii ten mi, guru wii wuro ten saabu. Domi Yinni Gusunən yiiko ya yiba dii te sɔɔ. ¹² Yera Salomɔɔ u nɔɔgiru sua u nɛɛ, Yinni Gusunə, a bwisika a n wāa guru wii sinumgiru sɔɔ.

¹³ Adama nɛ, na nun wāa yee geeru bania, mi kaa n wāa sere ka baadommaɔ.

Salomɔɔn gari

yi u Isireliba sɔɔwa

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 6:3-11)

¹⁴ Yera sina boko Salomɔɔ u sira Isireliba kpuron mi gia mi ba yō. Ma u bu domaru kua. ¹⁵ U gerua u nɛɛ, na Gusunə Isireliban Yinni siara, domi u win nɔɔ mwɛɛru yibia te u Dafidi nɛn tundo kua u nɛɛ, ¹⁶ saa m̄n di u win tɔmbu Isireliba yarima Egibitin di, u n̄ wuu gagu gɔsa ben wusu gasu sɔɔ bu ka diru bani mi ba koo n̄n s̄a. Adama Dafidiwa u gɔsa u n ka sāa ben kparo. ¹⁷ Nɛn tundo Dafidi wi, u raa gōru doke u Gusunə bɛsɛn Yinni diru bania. ¹⁸ Ma Yinni Gusunə u n̄n sɔɔwa u nɛɛ, ya wā ye u gōru doke u ka n̄n diru bania. ¹⁹ Adama n̄ wi, u koo n̄n tu bania. Win bii wi u koo ma wiya u koo tu bani. ²⁰ Tɛ Yinni Gusunə u win nɔɔ mwɛɛ te yibia. Wee nɛ Salomɔɔ na sina bɛsɛ Isireliban sina gona wəllɔ, na nɛn tundo Dafidi kəsire kua. Yen biru na Gusunə bɛsɛn Yinni dii te bania mi ba ko n da n̄n s̄a. ²¹ Dii te sɔɔra na win woodan kpakororu wāa yeru kua. Kpee bɛsi yiruwā yi wāa kpakoro te sɔɔ, yi sɔɔ ba win woodaba yorua, ye u bɛsɛn baababa wɛ sanam mɛ u bu yarima Egibitin di.

Salomɔɔn kanaru

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 6:12-40)

²² Yera Salomɔɔ u yōra tura tɛn mi ba ra yākunu kon wuswaaɔ Isireliban nɔni biru, ma u nɔma sua wəllɔ u kanaru kua. ²³ U nɛɛ, Gusunə bɛsɛ Isireliban Yinni, goo maa sari nge wunɛ wəllɔ ka temɔ. Wunɛn bwāa be ba nun mɛm nɔɔwammɛ ka gōru tia, a ra arukawani ye a ka bu bəkua yibie kpa a bu wunɛn wɔn wɔndu sɔsi. ²⁴ Wee a wunɛn nɔɔ mwɛɛru yibia te a wunɛn b̄ɔɔ Dafidi nɛn tundo kua. Ye a n̄n sɔɔwa kpuro, a ye kua gisɔ, ka wunɛn dam. ²⁵ Yen s̄s, Gusunə bɛsɛn Yinni, a nɔɔ mwɛɛ te yibio te a n̄n kua mi, a nɛɛ, u n̄ kəsire biamɔ win bibun bweseru sɔɔ wi u koo win bandu di, bii be, b̄a n̄ tii neni dee dee ben wāaru sɔɔ, ma ba nun mɛm nɔɔwammɛ nge mɛ wi, Dafidi u kua. ²⁶ N n mɛn na, Gusunə bɛsɛn Yinni, a de wunɛn gari yi a n̄n sɔɔwa mi kpuro, yi koora.

²⁷ Adama kaa sere kp̄i a sina tem me sɔɔ ka gem? Domi wɔlla kun nun tura. Kaa sere gere dii te na nun bania mini? ²⁸ Ka me, Gusunɔ nen Yinni, a nen gere swaa dakio kpa a nen kanaru nɔ te na mɔ gisɔ. ²⁹ A de wunen nɔni yi n waa dii te sɔɔ wɔkuru ka sɔɔ sɔɔ. A nen kanaru swaa dakio te na mɔ yam mini, domi miya a nee, kaa tii sɔɔsi. ³⁰ Ne ka wunen tumbu sà n mennama yam mini, sa kanaru mɔ, a sun swaa dakio, saa wɔllu di mi a waa kpa a sun suuru kua.

³¹ Goo ù n win winsim torari, ma ba yero tilasi kua, u ka na mini u bore yaku yero, ³² na nun kanamɔ, a nùn swaa dakio wɔllun di, kpa a bu siria. A tɔn kɔso nùn win kɔsa kɔsieyo, kpa a maa gemgii nùn win gem wɛ.

³³ Yiberɛba bà n wunen tumbu Isireliba kamia yèn sɔ ba nun torari, ma ba gɔru gɔsia ba na ba nun suuru kanama dii teni sɔɔ, ³⁴ a bu swaa dakio saa wɔllun di kpa a bu ben durum suuru kua. Kpa a de be ba yoru mwɛɛra bu wurama tem me sɔɔ, me a raa ben baababa wɛ.

³⁵ À n dera gura ya yɔra yèn sɔ ba nun torari, ma ba gɔru gɔsia yèn sɔ a bu sekuru doke, ma ba mɛɛrima yam mini, ba nun sãamɔ ba kanaru mɔ, ³⁶ a bu swaa dakio saa wɔllun di, kpa a bu ben durum suuru kua. A bu swaa gea sɔɔsio yè sɔɔ ba koo sɪ, kpa a de gura yu ne tem me sɔɔ, me beɛe wunen tumbu sa tubi di mi.

³⁷ Gɔɔru tà n dua tem me sɔɔ, n̄ kun me kɛsi kɛsi bararu, n̄ kun me d̄ianun gɔɔ, n̄ kun me twee, n̄ kun me kɔkɔnu ganu ni nu ra d̄ianu sanku, n̄ kun me yiberɛba bà n tem men wusu tarusi, n̄ kun me bara bwese bweseka yà n wunen tumbu deema, n̄ kun me wahala gaa, ³⁸ bà n seewa ba kanaru mɔ, ma ben baawure u win toraru wura win gɔru, ma u win nɔma suema dii tenin bera gia, ³⁹ a bu swaa dakio saa wɔllun di mi a waa, kpa a bu suuru kua, a baawure kua nge me u sãa. Domi wune turowa a tɔnun gɔru yè. ⁴⁰ Kpa bu nun nasia ben wãaru kpuro sɔɔ tem me sɔɔ, me a ben baababa wɛ.

⁴¹⁻⁴² Tɔn tuko goo ù n na u ka nun sã yèn sɔ u nua wunen ȳsira kp̄a, ma a dam bakam mɔ, ma yero u kanaru mɔ dii te sɔɔ, ⁴³ a nùn swaa dakio saa wɔllun di mi a waa, kpa a nùn kua ye u nun bikiamɔ kpa handunian tumbu kpuro bu nun gia kpa bu nun nasia, nge me wunen tumbu Isireliba ba nun nasie, kpa ba n yè ma wuna ba ra sã dii te sɔɔ, te na bana mini.

⁴⁴ À n wunen tumbu Isireliba wooda wɛ bu da bu ben yiberɛba tabu wari, ma ba kanaru koosima wunen mi, ba mɛɛrima wuu ge a gɔsa ka dii te na nun banian bera gia, ⁴⁵ a ben kanaru swaa dakio wɔllun di kpa a bu nasara wɛ.

⁴⁶ Bà n daa maa nun torari, domi goo sari wi u ku ra tore, ma wunen mɔru ya seewa a bu yiberɛba nɔmu sɔndia, ma ba bu mwɛɛra ba ka da, ba yoru dimɔ turuku n̄ kun me, mi n toma, ⁴⁷⁻⁴⁸ bà n bwisika tem mi ba yoru dimɔ mi, ma ba gɔru gɔsia mam mam, ba nun tii wɛ ma ba tem meni mɛɛrima me a ben baababa wɛ, ka wuu geni, ge a gɔsa ka sãa yee te na nun bania mini, bà n kanaru mɔ, ba mɔ, ba nun torari ba durum kua, ⁴⁹ a bu swaa dakio wunen waa yerun di kpa a bu kua ye n weene. ⁵⁰ A bu ben durum ka ben toranu kpuro suuru kuo, kpa a de be ba bu yoru diisiamɔ bu ben wɔnwɔndu wa. ⁵¹ Domi ba sãawa wunen tumbu be a yarama Egibitin di mi ba nɔni sɔɔra.

⁵² A de a ne ka wunen tumbu kpuro durom kua kpa a beɛen nɔɔ nɔ, saa ye sa nun kanamɔ kpuro. ⁵³ Domi wuna a sun gɔsa bwese ni nu tien suunu sɔɔn di. Ma a sun kua wunegibu nge me a gerua, saa wunen sɔm kowo Mɔwisin nɔɔn di, sanam me a besen baababa yarama Egibitin di.

⁵⁴ Saa ye Saloməə u win kana te kua u kpa, yera u seewa u yōra yāku yeru mi, mi u raa yiire u noma sue wəllə. ⁵⁵ Mi u yō mi, u nəəguru sua min di, ka dam u Isireli be ba mənne mi domaru kua u nεε, ⁵⁶ na Yinni Gusunə siara wi u win tumbu bəri yendu wē nge mε u raa gerua. Nəə mwεε duro ni u raa kua saa win səm kowo Məwisin min di, nin gara kun kam kue. ⁵⁷ Yen sō, na kanamə u n maa ka sun wāa nge mε u raa ka bεsen baababa wāa, u ku sun duari, u ku maa sun deri. ⁵⁸ U bεsen bwēra gəsio win mi gia kpa su kpī su win swεε kpuro swīi su win woodaba ka win yiirebu kpuro mεm nəəwa bi u bεsen baababa wē. ⁵⁹ Kana te na kua win wuswaaə mini, u tu məə kpa u n tu yaaye baadomma, kpa u n da nε ka win tumbu Isireliba gea kue. ⁶⁰ Nge mεya handunian bwesenu kpuro nu koo ka gia ma wi turowa u sāa Gusunə. Goo maa sari nge wi. ⁶¹ Yen sō, bεε win tumbu, i bεen gōrusu nūn wēyō mam mam. Kpa i kpī i win yiirebu ka win woodaba mεm nəəwa.

Ba yāku kobu torua

Yinni Gusunən sāa yerə

(I maa mεerio Bandun Gari II, 7:4-10)

⁶² Yen biru Saloməə sina boko ka Isireliba kpuro ba menna ba Yinni Gusunə yākunu kua. ⁶³ Saloməə u ketε nərəbun suba yenda yiru (22.000) ka yāanu nərəbun suba wunaa teeru (120.000) go u ka siarabun yākunu kua. Mεya ba ka Yinni Gusunə sāa yee te wukia. ⁶⁴ Yen dōma te, Saloməə u dera ba sāa yee ten yaaran suunu gōsa ba dεerasia. Ma ba yākunu kua mi, domi yāku yerun tura te ba kua ka sii gandu ta n kpē tu yāku dōə mwaaarugii ni mwa ka dīa ni ba Yinni Gusunə kā mi, ka sere siarabun yākunun yaa gum.

⁶⁵ Ba sāa yee ten wukiabun tōə bakaru diwa sōə nəəba yiru. Yen biruwa ba maa Kunun tōə bakaru di. Tən dabira nawa tem mεn baaman di saa Hamatin di n ka girari Egibitin daarun bera gia. Ma ba menna Yinni Gusunən wuswaaə siki siki. Ba tōə baka te diwa sōə nəəba yiru. ⁶⁶ Sōə nəəba itase, yera Saloməə u ben baawure kara, ma ba nūn domaru kua. Yen biru ba sīa ben yenusa ka nuku dobu ka bəri yendu, durom mε Yinni Gusunə u win bōə Dafidi ka win tumbu Isireliba kuan sō.

9

Yinni Gusunə

u maa Saloməə kure

(I maa mεerio Bandun Gari II, 7:11-22)

¹ Saa yē səə Saloməə u Yinni Gusunən sāa yeru ka win tiin sina kpaaru ka sere maa ye u gōru doke kpuro kua u kpa, ² saa yera Yinni Gusunə u nūn kure nən yiruse nge mε u raa nūn kure Gabaoniə. ³ Ma u nūn sōəwa u nεε, na wunen kanaru nua. Yen sō tē, dii te a bana nən sō mi, na tu wuna nεnem ta kua mi ba ko n da man sā. Ko na n tu mεera kpa nən bwēra n wāa te səə sere ka baadomma. ⁴ Wunen tii à n sīimə gem səə ka gōru dεεrə nən wuswaaə ma a nən woodaba ka nən yiirebu mεm nəəwammε nge mε Dafidi wunen tundo u kua, ⁵ kon wunen bandu dakaə daasia nge mε na wunen tundo wi nəə mwεuru kua, na nεε, u n kəsire biamə win bibun bweseru səə wi u koo bandu di Isireliba səə. ⁶ Adama wunε ka wunen tumbu ka bεen bibun bweseru i n man yina, ma i n nən woodaba ka nən yiirebu mεm nəəwammε, ma i da i n būnu sāamə, ⁷ kon bεε wuna tem mε na raa bεε wē kpuron di. Kpa n maa dii te na wuna nεnem nən sō mi yina mam mam kpa i sekuru wa bwese tukunun wuswaaə nu bεε yē. ⁸ Wi u raa dii ten kpāaru yē, u n doonə mi, ma u ten bansu wa biti koo

nùn mwá u nɛɛ, kuku! Mban sōna Yinni Gusunō u tem megibu kua mɛ, ka maa dii teni. ⁹ Kpa bu wisi bu nɛɛ, ba Gusunō ben Yinni deriwa wi u ben baababa yarama Egibitin di. Wee tē būna ba sáamō. Niya ba mem nōowammɛ. Yen sōna u dera wahala yeni ya bu deema.

Salomō ka Hiramun

arukawani

(I maa mɛerio Bandun Gari II, 8:1-18)

¹⁰ Salomō u Yinni Gusunōn sāa yeru ka win tiin sina kpaaru banawa wōō yendu u sere ye kpuro wiru go. ¹¹ N deema Hiramun Tirin sina bokowa u nùn dāa ye ba mō seduru ka sipɛɛ ka wura mōrisia nge mēn nōō u kī sanam mɛ u win sōma ye mō. Yen sōna u maa Hiramun wi wusu yendu kā, Galilen tem sōō. ¹² Yera Hiramun u seewa Tirin di u da u wuu si mɛɛra, si Salomō u nùn kā mi. ¹³ Adama wuu si, su n̄ nùn wēre. Ma u nɛɛ, wuu sinin bwesera a man kā n̄n kīnasi? Yera u su yīsiru kā Kam. Yīsi tera ba ra ka su soku sere ka gisōn gisō. ¹⁴ N deema Hiramun u raa Salomō wura tōnnu ita ka bōnu mōrisia.

Ye Salomō u maa kua

¹⁵ Tōn be Salomō u yoo sōma koosia, beya ba Yinni Gusunōn sāa yeru ka win tiin sina kpaara te bana te u soka Wōwa ye ba kōrua, ka sere Yerusalemun gbāra te, ka maa wuu si ba mō Hasori, ka Megido, ka Gesɛɛ. ¹⁶ N deema Egibitin sunō u raa Gesɛɛ wōri u dōō mēni u Kanani be ba wāa mi go u kpa, ma u wuu ge sua u win bii tōn kurō kā, saa ye Salomō u bii wi sua kurō. ¹⁷ Yen sōna Salomō u wuu ge sōnwa u bana. U maa Beti Horoni bana ye ya wāa wōwao, ¹⁸ ka Balati, ka Tadinōri ye ya wāa Yudan temō mi gāanu ku ra kpi, ¹⁹ ka maa wuu s̄n mi u ra win dīanu bere, ka s̄n mi win tabu keke be dumi gawe wāa ka s̄n mi win maasōbu ba wāa ka si u gōru doke u bana Yerusalemuō ka Libaniō ka maa tem mɛ u mō kpuro sōō.

²⁰⁻²¹ Bwese ni nu wāa Isireliban suunu sōō ba n̄ kpīa ba go, niya Amōreba ka Hētiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba. Ben bibun bwesera Salomō u yoo sōma koosia. Ma ba kua yobu sere ka gisōn gisō. ²² Adama Salomō u n̄ Isireliba yoo sōma koosie. U bu kuawa win tabu kowobu ka win tiin sōm kowobu, ka win sina asakpōbu ka win tabu sinambu ka win tabu keke kparōbu ka win maasōbu. ²³ Be u gōsa bu ka yoo sōma ye kpara, ba sāawa nɛera wunōbu ka weeraakuru (550).

²⁴ Sanam mɛ Egibiti sunōn bii wōndia wi Salomō u sue kurō, u wura yenu ge Salomō u nùn bania sōō, saa yera Salomō u maa wōwa ye ya wāa sōō yari yeru gia kōrua.

²⁵ Wōō tia sōō, nōn itawa Salomō u ra Yinni Gusunō yāku dōō mwaararuḡinu kue ka siarabun yākunu, yāku yee ten mi, te u Yinni Gusunō kua. Yen biru u ra turare dōō doke kpakoro tēn wōllo ba ra turare dōō doke te ba yi dii te ta dɛere gem gem kōnnōn deedeeru. Nge mɛya Salomō u ka sōasi yēn sō ba sāa yee te kua.

²⁶ Ma u dera ba goo nimkuu dāka Esioni Gebɛɛɔ, Elatin bōkuō nim wōku ge ba mō Naa yariō Edōmun temō. ²⁷ Ma Hiramun u win tiin sōm kowo be ba nim asansi yē mōrisia Salomōn goō nimkuu sin sō. ²⁸ Yera ba da Ofiriō ba wura gura tōnnu wōkura yiru ba ka Salomō daawa.

u Saloməə mɛɛrim da

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 9:1-12)

¹ Saa yè sɔə Seban sunə tən kurə u nua ma Yinni Gusunə u dera Saloməə u yīsiru yara, yera u da u ka Saloməən bwisi yin saka mɛɛri kpa u nùn gāa sēsəgii dabinu bikia. ² U tura Yerusaleməə ka win sina bwāa dabinu be ba nùn swīi ka yooyoo si su turare ka wura dabinu sɔəwa, ka kpee gobiginu. Ye u tura Saloməən mi, ma u gerua kpuro ye ya wāa win gōruə. ³ Ma Saloməə u nùn wisa kpuro ye u bikia. Yen gaa kun nùn wisibu sēsie. ⁴ Ye kurə wi, u Saloməən bwisi yi kpuro wa, ka dii te u bana, ⁵ ka dīa ni u ra di, ka win bwāabun wāa yeru, ka win səm kowobun yāa ni ba ra doke bu ka nùn nɔəri, ka sere be ba ra nùn tam dokeye nɔraoginu, ka maa yāku ni u ra ko diru mi u ra Yinni Gusunə sā, ye kpuro ya nùn biti mwa sere u wom mwɛ.

⁶ Ma u sina boko Saloməə sɔəwa u nɛɛ, wunen dam ka wunen bwisin baaru ye na nua saa nən tem di, ye kpuro gema. ⁷ Adama na n̄ daa gari yi naane kue sere na ka tunuma mini. Wee, nən n̄ni yi ye kpuro wa. Ka gem ye na wa mini, ba n̄ daa man yen bɔnu sɔəwa. Wunen bwisi ka wunen dukia ya kpā n̄ kere nge mɛ wunen yīsira yara. ⁸ Doo nɔrugiba wunen tambu ka wunen səm kowo be ba nun nɔriməə saa baayere. Ma ba wunen bwisi yin gari swaa daki. ⁹ Na Gusunə wunen Yinni siara wi u nun durom kua u nun swīi Isireliban sina gona wallo. U bu kīwa sere ka baadommaə. Yen sōna u nun kua ben sunə, a n̄ da ka bu sirie dee dee.

¹⁰ Ma u sina boko wura k̄a t̄onnu ita ka bɔnu ka maa turare, ka kpee gobiginu. Saloməə kun maa turare waare gam gum di ya n̄ kpāaru nɛ mɛ.

¹¹ Hiramun goo nimkuu si su ka wura naamə Ofirin di siya su maa ka dāa gea ye ba m̄ santali naamə ka maa kpee gobiginu. ¹² Ma sina boko u ka dāa ye gbereba kua s̄a yera, ka sere maa win tiin dirə. Dāa yera u maa ka sinusu kua ka be ba ra womusu kon m̄ɔrkunu. Dāa yen bwesera kun saara m̄. Mɛya ba n̄ maa yen bweseru waare.

¹³ Ma Saloməə u sunə tən kurə wi w̄e kpuro ye u bikia. U nùn k̄eru k̄awa nge mɛ win yiiko ya nɛ. Yen biru ma kurə wi, u ḡosira u wura win temə ka win bwāabu.

Saloməən dukia

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 1:14-17, 9:13-28)

¹⁴ Wura ye Saloməə u ra wa w̄s̄o ka w̄s̄o ya s̄aawa t̄onnu yendu. ¹⁵ Ye baasi, u ra maa wura mwɛ tenkuban mi ka maa sinam be u ka arukawani b̄okuan mi, ka sere maa win tem beri berikan wirugibun mi.

¹⁶⁻¹⁷ U dera ba t̄ere bakanu goobu (200) ka t̄ere piiminu gooba wunəbu (300) kua ka wura. T̄ere baka nin teerun bunum mu s̄aawa kilo n̄ɔba tia. Ma piimii nin teerun bunum mu maa s̄a kilo tia ka b̄onu. Ma u t̄ere ni doke diru garu s̄o, te ba sokumə Libanin d̄a s̄o, win sina kpaarə.

¹⁸ Yera u maa sina kitaru kua ka suunu donnu ma u tu wura gean tii pote. ¹⁹ Sina kita te, ta ȳɔtia m̄wa naa dabusanu n̄ɔba tia. Ma ba ten mi u ra gballi w̄wa koosia. Ma ta n̄m s̄onditia m̄ ȳsi ȳsika. Yen baayeren b̄okuəra ba gbee sunən weenasia kua ya ȳs̄, tia n̄m d̄warə, tia maa n̄m geuə. ²⁰ Ma ba maa gbee sinansen weenasisu kua w̄kura yiru ba doke tia tia ȳɔtia yen naa dabusaru baateren ȳsi ȳsikaə. N̄ɔba tia ya w̄a n̄m d̄warə, n̄ɔba tia maa n̄m geuə. Sunə goo maa sari wi ba maa kita ten bweseru kuare.

²¹ Saloməən n̄ri kpuro yi s̄aawa wura, ka sere maa win gb̄əa ye u ra ka di win sina kpaarə te ba sokumə Libanin d̄a s̄on diru. Ḡaanu ganu sari mi, ni ba kua ka sii geesu. Domi win waati ye s̄o, ba n̄ sii geesu garisi ḡaanu, ²² yèn

sɔ win tiin goo nimkusɔ si su ka Hiramugisu tenkuru mɔ sannu su ra n naamo wɔ ita ka wɔ ita saa tontonden di, su n wuraba ka sii geesu sɔwa ka suunu donnu ka wɔnnu ka gunɔ burasu.

²³ Salomɔ u sinam be ba wɔa dunia sɔ kpuro bwisi ka dukia kere. ²⁴ Tɔmbu kpuro ba ra n kasuwa bu win gari nɔ, win bwisi yi Yinni Gusunɔ u nɔn kɔn sɔ. ²⁵ Wɔ baagere tɔmbu ba ra ka nɔn kɔn naawɛ. Gabugini sii geesu, gabu wura, gabu yabenu, gabu tabu yɔnu, gabu turare, gabu maa dumi ka ketekunu.

²⁶ Ma Salomɔ u tabu kekeba kasu yi dumi gawe ka maa maasɔbu. Tabu keke yen geera sɔawa nɔrɔbu ka nɛru (1.400). Maasɔ be, ba maa sɔa nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000). Ma u maasɔ be yi yi wuu marosɔ mi win tabu keke yi wɔa ka sere maa Yerusalemɔ mi win tii u wɔa. ²⁷ Ma u dera sii geesu koorɔ Yerusalemɔ mi nge kpenu. U dera dɔa gea ye ba mɔ seduru ya dɔbia nge yakasun dɔa ye ba mɔ sikamɔre ye ya ra n wɔa wɔwɔa. ²⁸⁻²⁹ Salomɔ u tenkuba mɔ be ba ra nɔn dumi ka tabu kekeba dwem daawe Egibitiɔ kpa bu ka yi na wuunu ka wuunu. Tabu keke yen tian gobi sɔawa sii geesun gobi nata. Dum tian gobi maa sɔa sii geesun gobi wunaa weeru ka wɔkuru. Tenku bera ba ra maa yi Hetiban sinambu ka Sirigibun sinambu dɔre nge mɛ.

11

Salomɔ u Gusunɔ biru kisi (I maa meerio Bandun Gari II, 11:18-12:1)

¹ Egibiti sunɔn bii wɔndia wi Salomɔ u sue baasi, u maa bwese tukunun kurɔbu kɔa. U kurɔbu sua Mɔabuban bweseru sɔ ka Amɔniba sɔ ka Edɔmuba sɔ ka Sidonigibu sɔ ka Hetiba sɔ. ² N deema Yinni Gusunɔ u raa Isireliba sɔwa u nɛ, bu ku raa ka bwese tuku ni mɛna, bu ku raa maa wura nu na ben mi, nu ka bu mɛna. Domi nu koo de bu ben gɔrusu sɔiya win min di kpa bu nin bɔnu sɔ. Adama bwese niya Salomɔ u da u ka mɛna ben kurɔ be u kɔn saabu. ³ Sina bibu nata ka wunɔbuwa (700) Salomɔ u sua kurɔbu ka sere maa gooba wunɔbu (300) be ba n sɔa sina bibu. Kurɔ bera ba win gɔru sɔiya Yinni Gusunɔn min di. ⁴ Yera n dera win tɔkɔru sɔ, u da u bɔu sɔamɔ. Ma u n maa tii Yinni Gusunɔ wɛ mam mam. U n kue nge mɛ win tundo Dafidi u kua Yinni Gusunɔn sɔaru sɔ. ⁵ Salomɔ u da u Sidonigibun bɔu wi ba mɔ Asitaate ka Amɔniban bɔu wi ba mɔ Milikɔmu sɔamɔ. ⁶ Kɔsa u kua. U n Yinni Gusunɔ swii mam mam nge mɛ win tundo Dafidi u kua. ⁷ Yera u maa da u bɔu kɔsunun turanu bana guu te ta wɔa Yerusalemun deedeerɔ. Niya Mɔabuban bɔu wi ba mɔ Kemɔsi ka Amɔniban bɔu wi ba mɔ Mɔlɔku. ⁸ Ma u win kurɔ be kpuro bɔu turanu bana. Miya ba ra n bɔnu yɔkuru kuammɛ kpa ba n nu turare dɔ dokeammɛ. ⁹⁻¹⁰ N deema Gusunɔ Isireliban Yinni u raa Salomɔ kure nɔn yiru ma u nɔn sɔwa u nɛ, u ku raa da u bɔu goo sɔ. Adama Salomɔ u n Yinni Gusunɔn gere ye mɛm nɔwɛ. Ma u win gɔru sɔiya Yinni Gusunɔn min di. Yera Yinni Gusunɔ u ka nɔn mɔru kua. ¹¹ Ma u nɔn sɔwa u nɛ, wee a n nɛn arukawani ka nɛn wooda ye na nun wɛ mɛm nɔwɛ. Yen sɔ, kon wunen bandu karana n ten sukum wunen sɔm kowo goo wɛ. ¹² Adama na n ye mɔ wunen wɔaru sɔ, wunen tundo Dafidin sɔ. Wunen biin nɔmun diya kon tu mwa. ¹³ Adama nɛn bɔ Dafidin sɔ ka sere maa Yerusalemɔ ye na gɔsan sɔ, na n nun te kpuro mwaarimɔ. Kon nɔn Isireliban bwese kera tia deria u ko yen sunɔ.

Salomɔn yibereba

¹⁴ Yinni Gusunə u dera Hadadi wi u s̄a Edəmun bweserun sina bii u kua Saloməən wɛrə.

¹⁵ N deema Dafidi u raa ka Edəmuba tabu kua u bu go. Yera win tabu sunə Yoabu u da mi, u ka Isireli be ba go go sike. ¹⁶ Ma u sina mi, suru nəba tia, wi ka win tabu kowobu. Ma ba Edəmuban tən durəbu kpuro go, bibu ka bukurobu. ¹⁷ Saa yera Hadadi u kpikiru sua u da Egibiti gia ka Edəmuba gabu be ba s̄a win baaban yobu. N deema Hadadi wi, u s̄awa aluwaasi. ¹⁸ Ye ba seewa Madianin di, ba dawa Paraniə, miya u maa gabu wa ba n̄n swī ba ka tura Egibiti sunən mi. Yera Egibiti sunə wi, u n̄n diru wē ka maa tem. Yen biru u nə mwεεru kua ma u ko n da n̄n dīanu wē. ¹⁹ Egibiti sunə wi, u ka Hadadi n̄nu geu mεεra. N deema Egibiti sunə wi, u kurə mə wi ba m̄ Tapenesi. Kurə wi, u yiiko mə. Win wənəwa Egibiti sunə u Hadadi k̄a u sua kurə. ²⁰ Yera Hadadin kurə wi, u n̄n bii tən durə marua. Ma ba n̄n yīiru k̄a Genubatī. Ma Tapenesi u bii wi sua u n̄nu win yenuə ka Egibiti sunən bibu sannu.

²¹ Saa ye Hadadi u nua ma Dafidi u kpuna u gu, ba n̄n sikua win baababan sikaa, win tabu sunə Yoabu u maa gu, yera u Egibiti sunə s̄əwa u n̄ε, a de n den gəsira n da n̄n wuuə.

²² Yera u n̄n s̄əwa u n̄ε, mba n nun k̄amiε n̄n mini a ka k̄i a we.

Ma u n̄n wisa u n̄ε, na n̄ ḡānu bie. Adama ka m̄ε, a de n we.

²³ Yinni Gusunə u maa Resoni Eliadan bii seeya u ka Saloməə seesi. Resoni wi, u raa kpikiru suawa win yinni Hadadesεε Soban sunən min di. ²⁴ Sanam m̄ε Dafidi u bu wari u goomə, ma Resoni wi, u tambu menna u kua ben wirugii. Wi, ka tən beya ba da ba sina Damasiə u bandu di mi. ²⁵ Resoni wi, u kua Isireliban yiberε Saloməən wāaru kpuro s̄ə. Meya maa Hadadi u Isireliba k̄sa kua, u bu tusa. Ma u da u bandu di Siriə.

Nə mwεε te Gusunə

u Yeroboamu kua

(I maa m̄εriə Bandun Gari II, 9:29-31)

²⁶ Saloməən s̄əm kowo turo wi ba m̄ Yeroboamu u maa n̄n seesi. Win tundon yīsira Nebati. U s̄awa Efaratigii, win wuuwa Sereda, win m̄eron yīsira Serua. U s̄awa ḡomini.

²⁷ Wee nge m̄ε u ka n̄n seesi. Saloməə u wəwa gaa k̄orumə. Ma u Yerusalemun gb̄araru s̄əmmə. ²⁸ Ye u Yeroboamu wa u s̄a aluwaasi dangii u maa s̄əmburu m̄ mi ka hania, yera u n̄n kua Manase ka Efaraimun bwese k̄eran wirugii bu ka s̄əmbu te ko. ²⁹ S̄ə teeru, Yeroboamu u yara Yerusalemun di, ma u ka Gusunən s̄əm Akiya Sidonigii yinna swaaə. U kumbooro kp̄əə sebua. Be yiru tənawa ba w̄a yakasu mi d̄ama te. ³⁰ Ma Akiya u win kumbooro kp̄əə ge n̄nu u ḡεka besi w̄akura yiru. ³¹ Yera u Yeroboamu s̄əwa u n̄ε, a yen wasi w̄akuru suo, domi ameniwa Gusunə Isireliban Yinni u gerua. U n̄ε, u koo Saloməən bandu mwa u karana kpa u nun Isireliban bwese k̄eri w̄akuru w̄ε a n s̄a ben sunə. ³² Adama u koo n̄n keri tia deria win b̄ə Dafidin s̄, ka maa Yerusalemun s̄. Domi Isireliban wusu kpuro s̄ə, yera u ḡsa. ³³ U yeni m̄əwa ȳn s̄ be Isireliba ba wi Yinni Gusunə deri. Ma ba da ba Sidonigibun b̄u wi ba m̄ Asitaate s̄amə ka M̄abuban b̄u wi ba m̄ Keməsi, ka Am̄niba b̄u wi ba m̄ Milik̄amu. Ba yina bu s̄i win swaa s̄ə bu sere ko ye u k̄i. Meya ba maa yina bu win woodaba ka win yiirebu m̄m n̄əwa nge m̄ε Dafidi wi, Saloməən tundo u kua. ³⁴ Adama u koo be de u n gina ban te dii sere u ka gbi win b̄ə Dafidin s̄, wi u ḡsa ma u win woodaba ka win yiirebu m̄m n̄əwa. ³⁵ Yen biru u koo Isireliban bwese keri w̄akuru mwa saa win biin n̄man di

kpa u nun ko ben suno. ³⁶ Kpa u bwese kerɪ tia win bii wɛ Dafidin sɔ kpa u n da n kɔsire mɔ bandu sɔɔ Yerusalemɔ wuu ge u gɔsa bu ka nùn sã mi.

³⁷ Wunɛ maa Yeroboamu u koo nun sua kpa a n bandu dii Isireliba kpuro sɔɔ, kpa a n bu wooda wɛɛmɔ nge mɛ a kɪ. ³⁸ À n da ko ye u nun yiire kpuro ma a sɪimɔ win swɛɛ sɔɔ, ma a win woodaba mɛm nɔɔwa nge mɛ win bɔɔ Dafidi u kua, u ko n ka nun wãawa sere ka baadommaɔ, kpa u nun ko Isireliban bwese kerɪ wɔkurun suno. Kpa wunen bibun bweseru ba n da ban te di sere ka baadommaɔ nge mɛ u Dafidi nɔɔ mwɛɛru kua. ³⁹ Nge mɛya u koo ka Dafidin bibun bweseru sekuru doke Salomɔɔn durum sɔ. Adama n n mɔ ka baadommaɔ.

⁴⁰ Ye Salomɔɔ u gari yi nua, yera u swaa kasu u ka Yeroboamu go. Ma Yeroboamu u seewa u kpikuru sua u da Egibitin suno Sisakin mi. Miya u wãa sere Salomɔɔ u ka gu.

⁴¹ Ye Salomɔɔ u kuan sukum ka sere maa win bwisin gari, ye kpuro ya yorua tireru garu sɔɔ te ba mɔ Salomɔɔn kookoosun tireru. ⁴² Salomɔɔ u bandu diwa wɔɔ weeru Isireliba kpuro sɔɔ. ⁴³ Ye u kpuna u gu, ba nùn sika win tundo Dafidin wuuɔ. Ma win bii Roboamu u kua win kɔsire bandu sɔɔ.

12

Roboamu

u bukurobun gari yina

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 10:1-15)

¹ Roboamu u da Sikemuɔ. Domi Isireliba kpurowa ba da mi, bu ka nùn ko suno. ² Saa yɛ sɔɔ Yeroboamu Nɛbatin bii u kpikuru sua Salomɔɔn sɔ, u wãa Egibitiɔ yera u nua ma Roboamu u bandu di. Yera ba nùn sɔmɔ goria ba nɛɛ, u na. ³ Ye u tunuma, ma wi ka Isireliban bwese kerɪ wɔkuru ba menna ba da ba Roboamu sɔɔwa ba nɛɛ, ⁴ wunen tundo u sun yoo sɔma koosia, ma ya sun bunɛ nge ketɛn sugu. Adama wunɛ a sun tu kawo kpa su nun swɪi.

⁵ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i gina doo. N n kua sɔɔ ita kpa i wurama.

Ma tɔn be, ba doona. ⁶ Yera Roboamu u Isireliban bukurobu menna win mi, be ba ra raa win tundo Salomɔɔ bwisi kɛ, u bu bikia u nɛɛ, bwisi yirã i man kɛmɔ n tɔn be sɔ.

⁷ Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, à n wura saa gisɔn di, a tɔn be nɔɔri kpa a ko ye ba nun bikia, kpa a bu wisi ka kɪru, ba ko n sãawa wunen tɔmbu sere ka baadommaɔ.

⁸ Adama Roboamu wi, u n bukuro ben gari wure. Win saarasi ka be u biru di sannu, bera u bwisi bikia. ⁹ U bu sɔɔwa u nɛɛ, bwisi yirã i man kɛmɔ n ka tɔn be wisi be ba nɛɛ, n bù yoo sɔma kawo ye nɛn tundo u raa bu koosia.

¹⁰ Yera ba nùn wisa ba nɛɛ, a bu sɔɔwɔ a nɛɛ, wunen nikibii piibu ga wunen tundon pɔra bɔɔrum kere. ¹¹ Wunen tundo u raa bu yoo sɔma koosia. Mɛya kaa maa tu sosi. Wunen tundo u raa bu sɛɛyasia ka yii sɛnnu, mɛya kaa maa bu sɛɛyasia ka som kpaki.

¹² Yera Yeroboamu ka tɔn be kpuro ba na Roboamun mi sɔɔ itase ye, nge mɛ u raa gerua. ¹³ Roboamu u tɔn be wisa ka dam, u n bukuro ben bwisi yi garisi gãanu. ¹⁴ Adama win saarasi ben bwisiya u ka sɔmburu kua ma u nɛɛ, nɛn tundo u raa bɛɛ yoo sɔma koosia. Adama tɛ, negira ta koo kera. U raa bɛɛ sɛɛyasia ka yii sɛnnu. Adama nɛ, som kpakiya kon ka bɛɛ sɛɛyasia.

¹⁵ Nge mɛya Roboamu u yina u tɔn beɟii swaa daki domi Yinni Gusunɔwa u dera n kua mɛ, kpa win gari yi ka koorã, ye u Yeroboamu Nɛbatin bii sɔɔwa saa Akiya Silogiin nɔɔn di.

*Isireliban banda bɔnu kua**yiru**(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 10:16-11:4)*

¹⁶ Ye Isireliba kpuro ba wa ma sina boko u n̄ ben gere swaa daki, yera ba n̄n sɔɔwa ba nɛɛ,

m̄ba n sun m̄ɔssine bɛsɛ ka Dafidi Isain bii.

Sa n̄ maa bɔnu gaa m̄ ka wi.

Bɛsɛ Isireliba i de su gɔsira bɛsɛn yɛnuso.

Wunɛ Roboamu a wunen bweserun wunanɔ koowo.

Ma Isireli be, ba gɔsira ben yɛnuso. ¹⁷ Ma Roboamu u kua Yudan bweseru tonan sunɔ. ¹⁸ Saa ye sɔɔra u Adoramu gɔra Isireliban mi, wi u ra bu kpare bu ka yoo sɔma ko. Ma ba n̄n kpenu kasuka ba go. Yera n dera Roboamun tii, u win tabu kɛkɛ wɔri fuuku fuuku u da Yerusalemuɔ. ¹⁹ Nge mɛya Isireliban bwese kɛri wɔku te, ta ka Dafidin yɛnugibu karana sere ka giso.

²⁰ Saa yɛ sɔɔ Isireliba kpuro ba nua ma Yeroboamu u wurama saa Egibitin di, yera ba mɛnna ba n̄n sokusia. Ye u na, yera ba n̄n kua ben sunɔ. Yudan bweseru baasi, goo sari wi u maa ka Dafidin bweseru yɔra.

²¹ Saa yɛ sɔɔ Roboamu u tunuma Yerusalemuɔ, yera u Yudaba ka Benyamɛɛba kpuro mɛnna. Ma u be sɔɔ tabu durɔ damgibu nɔrɔɔn suba goobu yendu sari (180.000) gɔsa bu da bu Isireliban bwese kɛri wɔku te wɔri, kpa bu ban te wɔrama bu n̄n wesia. ²² Adama Gusunɔ u ka win sɔmɔ Semaya gari kua u nɛɛ, ²³ a Roboamu Salomɔn bii Yudaban sunɔ ka Yudaba ka Benyamɛɛba kpuro sɔɔwɔ, ²⁴ a nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Bu ku raa da bu ka ben mero bisibu Isireliba tabu ko. Ben baawure u gɔsiro win yɛnuɔ, domi yeni ya nawa saa nɛ Yinni Gusunɔn min di.

Ma ba Yinni Gusunɔn gere wura, ba gɔsira ba wura ben yɛnuso.

²⁵ Yeroboamu u wuu ge ba m̄ Sikɛmu gb̄araru toosi ge ga w̄a Efaraimun guurun bera gia. Ma u sina mi. Yen biru u yara min di u da u Penuɛli gb̄araru toosi.

*Yeroboamu**u Gusunɔn swaa deri*

²⁶⁻²⁷ Yera Yeroboamu u bwisika u nɛɛ, tɔn be, b̄a n daamɔ Yerusalemuɔ bu ka ȳakuru ko Yinni Gusunɔn s̄aa yerɔ, nɛn ban te na dii mi, ta koo ra wura Dafidin bweseru sɔɔ. Domi ben laakari ya koo wura ben yinni Roboamun mi, wi u s̄aa ben sunɔ. Kpa bu man go bu wa bu ka wura win mi. ²⁸ Ye Yeroboamu u bwisi bikia bikia, yera u kɛtɛn bw̄arokunu yiru kua ka wura u nɛɛ, bɛɛ Isireliba na bɛɛ wasiraru waawa ka Yerusalemun daabu. Yen s̄ɔ, bɛɛn yinni wee mini wi u bɛɛ yarama Egibitin di.

²⁹ Ma u gen teu yi Beteliɔ, teu maa Danuɔ. ³⁰ Ma yeni ya kua yina ye ya bu sure durum sɔɔ, domi ba ra n daamɔwa Beteliɔ n̄ kun mɛ Danuɔ ba n bw̄aroku ni s̄aamɔ.

³¹ Yera Yeroboamu u s̄aa yenu bana gungunu w̄allɔ. Yen biru u ȳaku kowobu gɔsa be ba kun s̄aa Lefin bweseru. ³² Yeroboamu u t̄ɔru bura bu ka t̄ɔɔ bakaru ko w̄ɔn suru n̄ɔɔba itasen s̄ɔ w̄okura n̄ɔɔbuse sɔɔ, nge mɛ Yudaba ba ra ko. Ma u da Beteliɔ u ȳɔɔwa ȳaku yerɔ u bw̄aroku ni ȳakuru koosi. Ma u ȳaku kowo be u gɔsa yi Beteli mi.

*Yeroboamun ȳaku yee te,**ta n̄ ka Gusunɔ naawe*

³³ Ye tã te, ta tura te Yeroboamu u bura mi, yera Isireliba kpuro ba tão bakaru di Beteliã. Ma win tii u yãwa yãku yerã, u turare dão doke.

13

¹ Yera Yinni Gusunã u dera win sãmã goo u seema saa Yudan di u na Beteliã sanam mɛ Yeroboamu u turare dão dokemã ben yãku yerã. ² Ma u yãku yee te nãogiru sue u nɛɛ, yãku yeru wunɛ! Yãku yeru wunɛ! A nãowã ye Yinni Gusunã u gerua. U nɛɛ, wee ba koo bii tãn durã goo ma Dafidin bweseru são, kpa bu nũn yĩsiru kɛ Yosiasĩ. Wiya u koo se u ka bũu yãku kowo be yãkuru ko mi ba ra raa yãkuru ko. Kpa bu tãmbun kukunu dão mɛni wunen wãlã.

³ Gusunãn sãmã wi, u maa nɛɛ, yãku yee teni, ta koo besikirawa. Kpa ten yãku torom mu yari baama. Saa ye são, ba koo gla ma Yinni Gusunãwa u gari yi gerua.

⁴ Sanam mɛ Yeroboamu u nua ye sãmã wi, u yãku yee te gerusi, yera u nãmu demia u nɛɛ, i nũn mão.

Adama Yeroboamun nãmu ge u Gusunãn sãmã wi tĩi mi, ga gu, ma u kpana u gu kure. ⁵ Yera yãku yee te, ta besira, ma ten yãku torom mɛ mu wãa wãlã mu pusi yam kpuro nge mɛ Yinni Gusunã u raa gerua saa sãmã win nãon di. ⁶ Yera Yeroboamu u Gusunãn sãmã wi sãowa u nɛɛ, a Gusunã wunen Yinni kanã nen sã, kpa u de nen nãmu ge, gu wurama nge mɛ ga raa sãa.

Ma sãmã wi, u Yinni Gusunã kana. Yera Yinni Gusunã u dera nãmu ge, ga wurama nge mɛ ga raa sãa. ⁷ Saa yera sina boko Yeroboamu u nɛɛ, a duuma nen yɛnuã kpa a di. Yen biru, kpa n nun kɛnu wɛ.

⁸ Yera Gusunãn sãmã wi, u sina boko wisa u nɛɛ, baa à n nɛɛ, kaa man wunen dirun arumanin bõnu kɛ, na ñ duã wunen yɛnuã. Na ñ maa ñianu ganu dimo. Mɛya na ñ maa nim nãrumã. ⁹ Dõmi Yinni Gusunãwa u man wooda yeni wɛ u nɛɛ, n ku ra ñianu ganu di, n ku ra nim nã, n ku ra maa gãsira ka swaa ye na ka na.

¹⁰ Ye u yeniba gerua u kpa, yera u swaa gaa mwa u ka sĩa.

Gusunãn sãmãn

mɛm não sariru

¹¹ Saa ye são, Gusunãn sãmã durã tãkã goo u maa wãa Beteli mi. Yera win bii tãn durãbu ba na, ba nũn sãowa kpuro ye Gusunãn sãmã wi, u kua Beteli mi dãma te, ka maa gari yi u sina boko Yeroboamu sãowa. ¹² Ye durã tãkã wi, u nua mɛ, yera u bu bikia u nɛɛ, swaa yerã u mwa u ka sĩa.

Ma bii be, ba nũn sãowa swaa ye u ka sĩa. ¹³ Yera u nɛɛ, bu win ketɛku gaari bõkuo.

Ye ba gu gaari bõkua ba kpa, u gu sãni. ¹⁴ Ma u Gusunãn sãmã wi naa swĩi. Yera u nũn deema u sã, dãa bakaru garun nuurã u nũn bikia u nɛɛ, wuna Gusunãn sãmã wi u na saa Yudan tem di?

Ma u nũn wisa u nɛɛ, oo, nɛna.

¹⁵ Ma durã tãkã wi, u nɛɛ, su wurã su da nen yɛnuã su di.

¹⁶ Adama sãmã wi, u nũn wisa u nɛɛ, n ñ koorã n ka nun wurã n sere mam nɛɛ, kon di mi, kpa n nã. ¹⁷ Dõmi Yinni Gusunãwa u man wooda yeni wɛ, u nɛɛ, n ku ra di, n ku ra maa nim nã mi. Kpa n ku ra ka maa swaa ye wãma ye na ka da.

¹⁸ Yera durã tãkã wi, u nũn sãowa u nɛɛ, nen tii Gusunãn sãmãwa nge wunɛ. Gusunãwa u man win gãrado gãriama, u man sãowa u nɛɛ, n ka nun gãsiamã nen yɛnuã a di mi, kpa a nã.

N deema weesa durɔ tɔkɔ te, ta mɔ. ¹⁹ Ma Gusunɔn sɔmɔ wi, u gɔsirama u da durɔ tɔkɔ win yɛnuɔ u di u nɔra.

Gusunɔ u win sɔmɔ wi

taarɛ wɛ

²⁰ Ye ba sɔ ba dimɔ, yera Yinni Gusunɔ u ka durɔ tɔkɔ te gari kua. ²¹ Ma durɔ tɔkɔ te, ta Gusunɔn sɔmɔ wi sɔɔwa ka dam ta nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, yɛn sɔ a n win gere mɛm nɔɔwɛ wi, wi u sɔa wunɛn Yinni, ²² ma a gɔsirama a di a nɔra yam mini, mi u nɛɛ, a ku di a ku maa nɔ, yen sɔna tɛ kaa gbi. Adama ba n wunɛn goru sikumɔ wunɛn baababan sikaa.

²³ Ye Gusunɔn sɔmɔ wi, u di u kpa u nɔra, yera durɔ tɔkɔ wi, u nɔn keteku gaari bɔkua. ²⁴ Ye u gu sɔni u wiɔ, yera swaa sɔɔ gbee sunɔ ga nɔn sɛre ga go. Ma win goru ta kpɪ swaa sɔɔ. Ma win keteku ge, ka gbee sunɔ ge, nu yɔ win bɔkuɔ. ²⁵ Be ba sara mi, ba goo te wa, ka gbee sunɔ ge, ga yɔ goo ten bɔkuɔ. Ye ba tura wuu mi Gusunɔn sɔmɔ durɔ tɔkɔ te, ta wɔa, ma ba ye tɔmbu sɔɔwa. ²⁶ Ye Gusunɔn sɔmɔ durɔ tɔkɔ te, ta nua mɛ, yera ta nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ wiya. Domi u n Gusunɔn wooda mɛm nɔɔwɛ. Yen sɔna u nɔn gbee sunɔ kpape ga nɔn sɛre ga go nge mɛ u raa gerua.

²⁷ Ma durɔ tɔkɔ te, ta ten bibu sɔɔwa ta nɛɛ, i man nɛn keteku gaari bɔkuɔ.

Ma ba gu gaari bɔkuɔ. ²⁸ Yera u seewa u da. Ma u deema Gusunɔn sɔmɔn goo te wee ta kpɪ. Ma keteku ge, ka gbee sunɔ ge, nu yɔ goo ten bɔkuɔ. Adama gbee sunɔ ge, ga n goo te temɛ, ga n maa keteku ge go. ²⁹ Ma durɔ wi, u goo te sua u sɔndi win keteku wɔllɔ u ka tu na win wuuɔ, u sika siki wɔru ge u raa gba win tiin sɔn mi, u ten gɔɔ swɪ. ³⁰ Ye ba goo te sikua ba kpa, ma ba gɔɔ wuri kua ba nɛɛ, wanyo, wanyo, nɛn kɪnasi!

³¹ Ye ba yeniba kpuro kua ba kpa, yera Gusunɔn sɔmɔ durɔ tɔkɔ wi, u win bibu sɔɔwa u nɛɛ, na n gu, i man sikuo mi ba Gusunɔn sɔmɔ wi sikua, kpa nɛn kukunu nu n kpɪ wiginun bɔkuɔ. ³² Domi gari yi u gerua Betelin sɔ, ka maa bɔu tura ni ba bana Samarin wuu marosɔn sɔ, yi koo koorawa kam kam.

³³ Baa mɛ ba Yeroboamu kirɔ kua, ka mɛ, u n win gɔru gɔsie. U maa kpam bɔu yaku kowobu gɔsawa win tɔmbu sɔɔ, be ba yen kɪru mɔ. ³⁴ Yera ya Yeroboamun yenugibu durum koosia. Yen sɔna Gusunɔ u win bweseru kpeerasia tem mɛ kpuro sɔɔ.

Yeroboamun biin gɔɔ

14

¹ Saa ye sɔɔra Abia Yeroboamun bii u bara. ² Ma Yeroboamu u win kurɔ sɔɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a seewo a tii gɔsia kpa bu ku raa gia ma a sɔawa nɛn kurɔ kpa a da Siloɔ, a Gusunɔn sɔmɔ Akiya deema, domi wiya u man sɔɔwa ma nɛna kon ko tɔn benin sina boko. ³ Yen sɔ, a pɛɛ suo wasi wɔkuru ka kiranu ganu, ka tim bwɔaru, kpa a ka nɔn daawa kpa a nɔn bikia ye ya koo besen bii wi deema.

⁴ Ma kurɔ wi, u kua nge mɛ. U seewa u da Siloɔ u Gusunɔn sɔmɔ Akiya deema win dirɔ. N deema Akiyan nɔni dam dwiia tɔkɔrun sɔ. U ku ra maa yam wa. ⁵ Yinni Gusunɔ u Akiya sɔɔwa u nɛɛ, wee Yeroboamun kurɔ u wee u ka bikiaru ko wunɛn mi, yɛn sɔ win bii u barɔ. U n tunuma wunɛn mi, a nɔn sɔɔwɔ mɛni ka mɛni. Domi u koo tii gɔsiawa nge goo.

⁶ Ye kurɔ wi, u tunuma, yera Akiya u win naasun damu nua win dii kɔnnɔwɔ. Ma u nɛɛ, a duuma Yeroboamun kurɔ. Mban sɔna a tii gɔsiamɔ nge goo. Wee Gusunɔ u man yiire n nun labaari kɔsa yeni sɔ. ⁷ Yen sɔ, a doo a Yeroboamu sɔ

a neε, ameniwa Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U neε, wee wiya u nùn gɔsa Isireliban suunu sɔɔ ma u nùn kua ben kparo. ⁸ U ban ten sukum mwa saa Dafidin bweserun min di u nùn wē. Adama wee u ñ kue nge win bɔɔ Dafidi wi u win woodaba mɛm nɔɔwa u nùn sɔwa ka win gɔru kpuro. Ma u s̄a dee dee win wuswaaɔ. ⁹ Wee, wi Yeroboamu u kɔsa kua n kere tɔn be ba nùn gbiye. Domi u dera ba b̄nu sɔwa. Ma u bwāarokunu kua ka sisu u ka wi, Gusunɔn mɔru seeya. Ma u nùn biru kisi. ¹⁰ Yen s̄na u koo de kɔsa yu du win yenuɔ. U koo win yenugibu kpuro go, bibu ka yobu, ba ñ goo derimɔ. U koo bwese te kpuro gowa mam mam. ¹¹ Wi u gu wuu b̄na nu koo ȳeron goru tem. Wi u maa gu yakasɔ gunɔsa su koo maa win goru di. ¹² T̄ε wunε win kurɔ a seewo a da yenuɔ. Adama a ñ wuu duɔ fia, bii wi, u ko n maa gbimɔwa. ¹³ Isireliba ba koo nùn sike kpa bu win gɔɔ wooru sina. Wi turowa ba koo sike Yeroboamun bwese te sɔɔ. Domi wi turo wiya u Gusunɔ Isireliban Yinni w̄εre. ¹⁴ Yen biru Yinni Gusunɔ u koo sina boko kpao sw̄i Isireliɔ, kpa u Yeroboamun bwese te kpuro go. Ye wee, ya mam tunuma kɔ. ¹⁵ M̄ya Yinni Gusunɔ u koo maa Isireliba n̄ni s̄ɔ, kpa ba n s̄a nge kaba te ta b̄arimɔ nim sɔɔ. U koo bu yara tem gem m̄n di, m̄ε u ben baababa w̄ε. Kpa u bu yarinasia sere Efaratin daaronu guru ḡio. Domi ba win maru seeya ba b̄u wi ba m̄ Asitaaten bwāarokunu kua. ¹⁶ U koo bu biru kisi Yeroboamu durum ye u kuan s̄ɔ, ka ye u maa dera win t̄mba kuan s̄ɔ.

¹⁷ Yen biru Yeroboamun kurɔ wi, u seewa u doona. Ye u tura yenuɔ Tirisaa, u win dii k̄nnɔ nɔɔ s̄ndi, yera win bii aluwaasi wi, u n gbimɔ. ¹⁸ Yera ba nùn sikua. Ma Isireliba kpuro ba win gɔɔ wooru sina nge m̄ε Yinni Gusunɔ u raa gerua, saa win s̄mɔ Akiyan n̄on di.

¹⁹ Taa bi Yeroboamu u kua win bandu sɔɔ, ka nge m̄ε u t̄mbu kpara, ye kpuron gari yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. ²⁰ W̄ɔɔ yenda yiruwaa u kua bandu sɔɔ. Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win baababan sikaa. Yera win bii Nadabu u ḡna k̄sire kua.

Roboamun

bandun faagin sukum

(I maa m̄εrio Bandun Gari II, 12:1-16)

²¹ Salomɔɔn bii Roboamu u bandu di Yudaa. Win m̄eron ȳsira Naama. U s̄awa Am̄nigii. Roboamu wi, u m̄owa w̄ɔɔ weeru ka tia u sere ban te di. Ma u kua w̄ɔɔ w̄akura n̄ɔbu ka yiru ban te sɔɔ Yerusalemuɔ. N deema wuu gera Yinni Gusunɔ u ḡsa Isireliban wusu kpuro sɔɔ, u win ȳsiru doke.

²² Roboamun waati ye sɔɔ, Yudaba ba kɔsa kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, ma ba win m̄aru seeya ya kere ye u raa ka ben baababa kua. ²³ Domi ben tii ba b̄u turanu bana, ma ba maa b̄u wi ba m̄ Asitaaten bwāarokunu kua ba yi gungunu w̄llɔ ka mi d̄aa koo bakanu w̄aa. ²⁴ Ba maa kurɔbu ka durɔbu ḡsa sakararun s̄ɔ ba ka bwese ni Yinni Gusunɔ u neε bu kpeerasian s̄aanu saarimɔ.

²⁵ Roboamun bandun w̄ɔɔ n̄ɔɔbuse s̄ɔra Sisaki Egibitin sina boko u na u Yerusalemu tabu w̄ri. ²⁶ Ma u Yinni Gusunɔn s̄a yerun dukia gura sere ka be Yudaban sina kpaarugia kpuro. U maa terε ni sua, ni Salomɔɔ u kua ka wura. ²⁷ Yera Roboamu u dera ba nin kpaanu kua ka sii gandu. Ma u dera sina bokon tiin k̄sobu ba nu k̄su. ²⁸ Sina boko ù n d̄ɔɔ Yinni Gusunɔn s̄a yerɔ, win kirukuba ba ra terε ni suewa ba n nùn gbiye. B̄a ñ ḡsiramama kpa bu nu yi ben diaɔ.

²⁹ Ye Roboamu u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. ³⁰ Win waati ye sɔɔ, tabu ra n w̄awa wi ka Yeroboamun baa sɔɔ. Yeniban

biru Roboamu u kpuna u gu. ³¹ Ma ba nùn sika win baababan sikaᵇ Dafidin wuuᵇ. Win meron yīsira Naama, Aməniḡii. Win biru, win bii Abiyamuwa u bandu kəsire kua.

15

Abiyamu

u kua Yudaban sina boko

(Imaa meerio Bandun Gari II, 13:1-3, 22-23)

¹ Yeroboamun bandun wᵇᵇ wəkura nᵇᵇbu ka itase sᵇᵇra Abiyamu u bandu di Yudaᵇ. ² U kuawa wᵇᵇ ita bandu sᵇᵇ Yerusalemuᵇ. Win meron yīsira Maaka. U sāawa Abisaləmun * bii. ³ Durum ye Abiyamun tundo u kua, yera win tii u maa kua. U n win tii Yinni Gusunᵇ wē mam mam nge me win sikado Dafidi u kua. ⁴ Adama Dafidin bweseru ta n ka sᵇᵇsire bandu sᵇᵇ nge fitila, yen sᵇᵇna Yinni Gusunᵇ u nùn Abiyamu kᵇ u kua win kəsire bandu sᵇᵇ, Yerusalemuᵇ. ⁵ Domi Dafidi wi, u sᵇᵇa dee dee Yinni Gusunᵇ wuswaaᵇ. U ye kpuro mēm nᵇᵇwa ye u nùn sᵇᵇwa u ko, ma n kun mᵇ ye u Uri Həti go ma u win kurᵇ sua baasi.

⁶ Abiyamun tundo Roboamun waati sᵇᵇ, tabu kun kpa wi ka Yeroboamun baa sᵇᵇ.

⁷ Ye Abiyamu u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sᵇᵇ. Meya maa win waati ye sᵇᵇ, tabu wᵇᵇ wi ka Yeroboamun baa sᵇᵇ. ⁸ Yen biru Abiyamu u kpuna u gu, ma ba nùn sikua win baababan sikaᵇ, Dafidin wuuᵇ. Ma win bii Asa u bandu kəsire kua.

Asa u kua Yudaban sina boko

(Imaa meerio Bandun Gari II, 14:1-2, 15:16-19, 16:1-6, 11-14)

⁹ Yeroboamu Isireliban sunᵇn bandun wᵇᵇ yendusewa Asa u bandu di Yudaᵇ. ¹⁰ U kuawa wᵇᵇ weeru ka tia Yerusalemuᵇ. Win nikurᵇn yīsira Maaka. U sāawa Abusaləmun bii. ¹¹ Asa wi, u sᵇᵇawa dee dee Yinni Gusunᵇn wuswaaᵇ nge win sikado Dafidi. ¹² U kurᵇ tanᵇbu gira win tem di. Ma u bᵇu ni win baababa ba raa seka kəsuka. ¹³ U maa win nikurᵇ yara sina asakpᵇ te u diin di, yèn sᵇᵇ kurᵇ wi, u Asitaaten bwāaroku kua. Ma Asa u bwāaroku ge kəsuka u gu dᵇᵇ mēni muku muku. U gen torom gura u wisi Sedoronin wᵇwaaᵇ. ¹⁴ Adama u n gungunu mi ba ra yākuru ko mi kəsuke, baa mē u Yinni Gusunᵇ kᵇa ka win ḡᵇru kpuro. ¹⁵ U maa dera ba ka kēnu na Yinni Gusunᵇn sᵇᵇa yerᵇ, nùn wooda win baaba ka win tii ba yi. Kēᵇ niya sii geesu ka wura ka sere maa yānu ganu.

¹⁶ Asan waati ye sᵇᵇ, tabu ra n wᵇᵇawa wi ka Isireliban sunᵇ Basan baa sᵇᵇ.

¹⁷ Sᵇᵇ teeru Basa u Yudaba wəri. Ma u Rama mwa u yen ḡbāraru sᵇᵇnwa. Kpa Yudaba bu ku raa maa ka du mi, bu yari. ¹⁸ Yera Asa u sii geesu ka wura ye ya tie kpuro gura, saa sᵇᵇa yerun arumani beru yerun di, ka sere sina kpaarun arumani beru yerun di u ka ḡra Damasio Sirin sina boko Beni Hadadi Tabirimᵇn biin mi, wi u sᵇᵇa Hesionin debubu. Ma Asa u ḡro be sᵇᵇwa u nēᵇ, i nēᵇ, ¹⁹ u de su arukawani bᵇke nē ka wi nge mē ya raa wᵇᵇa nēn baaba ka win baaban suunu sᵇᵇ. Wee na nùn sii geesu ka wura kēᵇma. Yen sᵇᵇ, u de u arukawani ye kusia, ye u ka Basa Isireliban sunᵇ bᵇkua, kpa u nùn deri.

²⁰ Beni Hadadi u Asan gari nua, ma u win tabu sinambu ḡra Isirelin wuu marosᵇ, ba da ba Iyoni wəri ka Danu ka Abeli Bəti Maaka ka Kinerᵇtu ka sere maa Nefitalin tem kpuro. ²¹ Saa ye Basa Isireliban sina boko u ye nua, yera

* **15:2** Abisaləmu - Baa me yen yora ya wunane fiiko, ka me, gaba tamaa Abusaləmuwa ba ka yᵇ.

u Raman gbāra ten sɔmburu deri ma u da u wāa Tirisaɔ. ²² Ma sina boko Asa u Yudaba kpuro menna, baa tɔn turo ba n̄ deri. Ba da ba kpenu ka dāa gura ye Basa u raa ka gbāra te sɔmmɔ. Ma u dera ba ka ye Geban gbāraru sɔnwa Benyamɛɛn tem sɔɔ, ka sere maa Misipagiru.

²³ Ye Asa u kuan sukum ka sere maa wuu si u bana kpuro ka wɔrugɔɔ te u sɔɔsi ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. Win tɔkɔru sɔɔ u naasu bara, ²⁴ ma u kpuna u gu. Ba n̄n sikua win baababan sikaɔ win sikado Dafidin wuuɔ. Ma win bii Yosafati u gɔna sina.

Nadabu u kua Isireliban sina boko

²⁵ Nadabu Yeroboamun bii u bandu di Isireliɔ, Asa Yudan sina bokon bandun wɔɔ yiruse sɔɔ. Nadabu wi, u kuawa wɔɔ yiru bandu sɔɔ. ²⁶ U n̄ s̄ia dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. K̄sa u kua nge mɛ win tundo u raa kua ye ya Isireliba doke toraru sɔɔ. ²⁷ Ma Basa Akiyan bii Isakarin bweseru sɔɔ, u n̄n seesi u s̄ere u go, Gibetoniɔ, Filisitiban temɔ, saa ye Nadabu ka Isireliba kpuro ba wuu ge tarusi. ²⁸ Asa Yudaban sina bokon bandun wɔɔ itase sɔɔra Basa u Nadabu wi go. Ma u bandu di win ayerɔ. ²⁹ Sanam mɛ u bandu di u kpa, yera u Yeroboamun yenugibu kpuro go. Baa ben tɔn turo u n̄ deri nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua Siloɔ saa win sɔmɔ Akiyan nɔɔn di. ³⁰ Yeni ya koorawa Yeroboamun durum s̄ ka yèn s̄ u Isireliba doke toraru sɔɔ. Ma ba Gusunɔ ben Yinnin m̄ru seeya.

³¹ Ye Nadabu u kuan sukum mu yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

³² Basa ka Asan baa sɔɔ, tabu wāawa sere be kpuro ba ka gu.

Basa u kua Isireliban sina boko

³³ Asa Yudaban sina bokon bandun wɔɔ itasewa Basa Akiyan bii u bandu di Tirisaɔ Isireliba kpuron suunu sɔɔ. U kuawa wɔɔ yenda nne ban te sɔɔ. ³⁴ Adama u n̄ s̄ia dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. K̄sa u kua. Yeroboamun yira u sw̄i, ye ya Isireliba doke toraru sɔɔ.

16

¹ Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Yehu Hananin bii gɔra Basan mi, u n̄n s̄ u nɛɛ, ² wiya u n̄n gɔsa sanam mɛ u n̄ s̄ia gāanu ma u n̄n kua win tɔmbu Isireliban kparɔ. Adama u Yeroboamun yira sw̄i. Ma u wi Gusunɔn tɔmbu doke toraru sɔɔ ba win m̄ru seeya. ³ Yen s̄, Gusunɔ u koo win yɛnu kpeerasia kpa gu ko nge Yeroboamu Nɛbatin biiguu. ⁴ Win yenugii wi u koo gbi wuuɔ, b̄na nu koo ȳeron goru tem. Wi u maa gu yakasɔ, gunɔsa su koo ȳeron goru di.

⁵ Ye Basa u kuan sukum ka wɔrugɔɔ te u sɔɔsi, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. ⁶ Yen biru Basa u kpuna u gu. Ba n̄n sika win baababan sikaɔ Tirisaɔ. Ma win bii Ela u gɔna k̄sire kua.

⁷ N deema Basa u sere gbi, Yinni Gusunɔ u n̄n s̄ɔwa saa win sɔmɔ Yehu Hananin biin nɔɔn di u nɛɛ, win yɛnu ga koo kowa nge Yeroboamuguu, k̄sa ye u kuan s̄, ye ya wi, Yinni Gusunɔn m̄ru seeya, ka sere yèn s̄ u Yeroboamun yenugibu kpuro go.

Ela u kua Isireliban sina boko

⁸ Asa Yudaban sina bokon bandun wɔɔ yenda nɔɔbu ka tiase sɔɔra Ela Basan bii u bandu di Tirisaɔ. U kuawa wɔɔ yiru ban te sɔɔ. ⁹ Win tabu sunɔ turo wi ba m̄ Simiri wi u ra tabu k̄k̄e yi dum̄i gawen b̄nu kpare u n̄n seesi saa ye wi, Ela u wāa Tirisaɔ u tam n̄rumɔ mu n̄n goom̄o Tirisan sunɔn s̄m̄ kowobun

wirugiin mi, wi ba m̄ Aritisa. ¹⁰ Miya Simiri u dua u n̄n s̄ere u go. Saa ye s̄o, Asa Yudaban sina bokon bandun w̄o yenda n̄oɔbu ka yiruse s̄oɔra mi. Ma Simiri wi, u bandu di wi, Elan ayeɔ. ¹¹ Sanam m̄e u ban te di u kpa, yera u Basan t̄ambu kpuro go, ka win dusib̄o ka win kpaasib̄o. Baa ben t̄on turo u n̄ deri. ¹² Simiri u Basan yenugibu kpuro gowa nge m̄e Yinni Gusun̄o u gerua saa win s̄om̄o Yehun n̄on di, ¹³ ye u n̄e, u koo de bu Basan yenu kpeerasia, wi ka win bii Elan toranun s̄o te ba dera Isireliba ba kua. Domi ba dera ba b̄unu s̄awa ma ya wi Gusun̄o Isireliban Yinnin m̄oru seeya.

¹⁴ Ye Ela u kuan sukum ba yen gari yorua Isireliban sinambun faagin tireru s̄o.

Simiri u kua Isireliban sina boko

¹⁵ Asa, Yudaban sina bokon bandun w̄o t̄ena ita sarise s̄oɔra Simiri u bandu di Tirisaa. Ma u kua s̄o n̄oɔba yiru ban te s̄o. N deema saa ye s̄o, Isireliba ba ben sansani gire Filisitiban wuu ge ba sokum̄o Gibetonin deedeer̄o. ¹⁶ T̄on be ba w̄aa sansani mi, ba nua ma Simiri u sina boko seesi, sere u mam n̄un go. Yen d̄ama tera, Isireli be ba w̄aa sansani mi, ba tabu sun̄o Omiri kua sun̄o Isireliba kpuro s̄o. ¹⁷ Ma Omiri ka t̄on be, ba seewa Gibetonin min di ba da ba Tirisaa tarusi. ¹⁸ Ye Simiri u wa ba wuu ge tarusi m̄e, yera u da u kukua sina kpaar̄o sere sina bokon dir̄o. Ma win tii u dii te d̄o s̄ere. ¹⁹ Nge m̄eya u ka gu win tora te u kuan s̄o. Domi k̄osa u kua Yinni Gusun̄on wuswaa. Yeroboamun yira u sw̄ii ye ya Isireliba doke toraru s̄o.

²⁰ Ye Simiri u kuan sukum ka nge m̄e u Isireliban sinambu seesi u go, ye kpuro ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru s̄o.

²¹ Saa ye s̄oɔra Isireliba ba b̄onu kua wuunu yiru. Wuu teeru ta ka Tibini Ginatin bii ȳoɔra, ma ta n̄un kua sun̄o. Teera maa ka Omiri ȳoɔra. ²² Be ba ka Omiri ȳoɔra bera ba dabiru bo. Tibini u gu. Ma Omiri u kua be kpuron sun̄o.

Omiri u kua Isireliban sina boko

²³ Asa Yudaban sina bokon bandun w̄o t̄ena ka tiase s̄oɔra Omiri u bandu di Isirelīo. U raa bandu di Tirisaa w̄o n̄oɔba tia u sere kua Isireliba kpuron sun̄o. Ma u kua w̄o w̄okura yiru ban te s̄o. ²⁴ Yera u da Sem̄eɛn mi u Samar̄in guuru dwa ka sii geesun gobi n̄oɔɔɔ bun suba n̄oɔba tia (6.000). Ma u wuu bana guu ten w̄oll̄o u gu ȳisiru k̄a Samari, Sem̄eɛ win ȳisirun s̄o. ²⁵ Omiri wi, k̄osa u kua Yinni Gusun̄on wuswaa ya kere sinam be ba n̄un gbiiyegia. ²⁶ Yeroboamu Nebatin biin yira u sw̄ii mam mam ye ya Isireliba doke toraru s̄o. Ya dera ba b̄unu s̄awa. Ma Gusun̄o Isireliban Yinni u ka bu m̄oru kua.

²⁷ Ye Omiri u kuan sukum ka waruḡo te u s̄oɔsi, ye kpuro ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru s̄o. ²⁸ Omiri wi, u kpuna u gu, ma ba n̄un sikua win baababan sikaɔ Samarīo. Yen biru, win bii Akabu u ḡona k̄osire kua.

Akabu u kua Isireliban sina boko

²⁹ Asa Yudaban sina bokon bandun w̄o t̄ena ka n̄oɔba itase s̄oɔra Akabu Omirin bii u maa bandu di Isireliban mi Samarīo. U kuawa w̄o yenda yiru ban te s̄o. ³⁰ Yinni Gusun̄on n̄oni s̄o, u k̄osa kua n kere sinam be ba n̄un gbiiye. ³¹ U n̄ daa mam ȳe Yeroboamu Nebatin bii u durum kua, wigian kp̄aarun saabu. Domi u Yesabeli Etibaalin bii sua kur̄o. Etibaali wiya u s̄aa Sidonigibun sun̄o. Yen biru u maa da u b̄uu wi ba m̄o Baali s̄am̄o. ³² Ma u b̄uu wi diru bana Samarīo. Ma u ȳaku yeru kua dii te s̄o. ³³ Ma u b̄uu wi ba m̄o Asitaaten bw̄aaroku kua ge ba ko n̄ da maa s̄a. Yeya n dera Yinni Gusun̄o u ka n̄un m̄oru kua n kere sinam be ba n̄un gbiiye.

³⁴ Akabun waati ye sɔɔ, Hili Beteligii u seewa u Yeriko bana. Saa ye u wuu gen kpeεkpeεku swiimɔ ma win bii gbiikoo Abiramu u gu. Saa ye u maa gen gb̄ararun gambo dokemɔ ma win bii d̄aako Segubu u maa gu. N deema Yinni Gusunɔ u raa gerua Yosue Nunin biin nɔɔn di u nεε, wi u maa wuu ge bana, mesuma ȳeron bibu ba koo gbi.

Eli u nεε, gbeburu koo na

17

¹ Gusunɔn sɔmɔ Eli wi u w̄a Tisibiɔ Galadin temɔ u sina boko Akabu s̄ɔwa u nεε, ka Gusunɔ Isireliban Yinni wi na s̄amɔ minin w̄aru, gura ka kakoru, yen gaa kun maa nεmɔ w̄ɔ sinin baa s̄ɔ sere d̄oma te na wure na nεε, ya koo nε.

Eli u w̄a

daa te ba m̄ɔ Keritio

² Yera Yinni Gusunɔ u Eli s̄ɔwa u nεε, ³ a seewo minin di kpa a da s̄ɔ yari yeru gia a n w̄a Keritin daaro Yuudenin guruɔ. ⁴ Daa ten nima kaa n da n n̄orumɔ kpa n gun̄m̄ari ḡrima yi ka nun d̄ianu naawa.

⁵ Ma Eli u doona min di u kua nge mε Yinni Gusunɔ u n̄un s̄ɔwa. U da u w̄a daa ten mi. ⁶ Yera gun̄m̄ari yi, yi ra ka n̄un p̄ε ka yaa naawe bururu ka yoka. Daa ten nima u ra n maa n̄orumɔ.

Eli ka kurɔ ḡomini goo

Sarepataɔ

⁷ Sanam d̄ɔɔ sanam wee, daa ten nim mu kpa. Domi gura kun maa nεere tem mε s̄ɔɔ. ⁸ Yera Yinni Gusunɔ u kram Eli s̄ɔwa u nεε, ⁹ a seewo a da Sarepataɔ, Sidonin temɔ, kpa a n w̄a mi. Domi na ḡomini goo s̄ɔwa u nun diisia.

¹⁰ Ma u seewa u da Sarepata mi. Ye u wuu ge duɔ, yera u deema ḡomini goo wee, u d̄a kasu. Ma u n̄un soka u nεε, a suuru koowo a doo, a man nim kasuama fiiko n n̄ɔ.

¹¹ Ye u nim mε kaso d̄ɔɔ, Eli u kram n̄un soka u nεε, a man p̄ε kpiribu kasuama mi, n n̄ɔ kp̄ε.

¹² Ma kurɔ wi, u n̄un wisa u nεε, ka Gusunɔ wunen Yinnin w̄aru, na n̄ d̄ia yebunu ganu m̄ɔ yenuɔ, ma n kun m̄ɔ som n̄am kure teeru te na m̄ɔ kaarɔ ka sere maa gum fiiko bw̄arɔ. Yen d̄a na kasu mini, n̄a n s̄ia yenuɔ, n ka doo ko su di ka nen bii. Yen biru kpa sa n ḡɔɔ mara.

¹³ Eli u n̄un s̄ɔwa u nεε, a ku berum ko, a doo a ko nge mε a gerua. Adama a gina man kira piibu kuama ka som mε. Yen biru kpa a wune ka wunen biigiru ko. ¹⁴ Domi Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua u nεε, som mε mu w̄a kaa te s̄ɔɔ, ka gum mε mu w̄a bw̄a te s̄ɔɔ, mu n̄ kpeemɔ pai, sere n ka ko t̄ɔ te u koo de gura yu nε.

¹⁵ Ma u da u kua nge mε Eli u gerua. Wi ka win yenugibu ka Elin tii ba maa wa ba di s̄ɔɔ dabi dabinu. ¹⁶ Som mε, ka gum mε, mu n̄ kpa nge mε Yinni Gusunɔ u raa gerua win s̄amɔ Elin n̄ɔn di.

Eli u kurɔ ḡomini win bii

wesia wasiru

¹⁷ Yeniban biru, kurɔ win bii u bara gem gem ma u gu. ¹⁸ Yera u Eli s̄ɔwa u nεε, Gusunɔn t̄onu wune, a nawa a ka Gusunɔ nen toranu yaayasia? Domi wee nen bii u gu.

¹⁹ Eli u kurɔ wi s̄ɔwa u nεε, a man bii wi w̄ema.

Ma u nùn mwa kurɔ win nɔman di u ka da dii ten gidambisan wɔllɔ mi u ra n wāa. Ma u nùn kpī win kpin yerɔ. ²⁰ Ma u Yinni Gusunɔ kana u nɛɛ, Yinni kaa dewa kɔsa yu kurɔ wi deema win mi na sɔbia? Kpa a de win bii u gbi?

²¹ Yera u bii wi kibarisi non ita u Gusunɔ kana u nɛɛ, Gusunɔ nɛn Yinni, a de bii wi, u se.

²² Ma Yinni Gusunɔ u Elin kana te mwa, bii win wɛsɔra wurama u kua waso. ²³ Yera Eli u nùn suama u ka sarama wasiru u nùn win mɛro wɛ. U nɛɛ, wunen bii wee.

²⁴ Ma kurɔ wi, u Eli sɔɔwa u nɛɛ, tɛ, na gia ma Gusunɔn tɔnuwa a sāa. Gari yi a maa gerumɔ yi sāawa gem, yi weewa Gusunɔn min di.

Eli u nɛɛ,

gura koo maa wurama

18

¹ Yeniban biru, gbebu ten wɔɔ itase sɔɔ, Yinni Gusunɔ u Eli sɔɔwa u nɛɛ, a doo, Akabu u nun wa domi kon de gura yu nɛ.

² Saa ye, gɔɔra dam mɔ Samariɔ. Ma Eli u seewa u dɔɔ Akabun mi.

³ N deema saa ye sɔɔra Akabu u Abudiasi sokusia, wi u sāa win sina kpaarun sɔm kowobun wirugii. ⁴ Saa yɛ sɔɔ Yesabeli u Yinni Gusunɔn sɔmɔbu goomɔ, yera Abudiasi wi, u ben wunɔbu (100) sua u bɔnu kua weeraakuukuubu u berua kpee wɔru sɔɔ. Miya u ra n ka bu dīanu ka nim daawamme. ⁵ Ye u tunuma Akabun mi, Akabu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a de su da su mɛeri nge sa bu yaka bekusu wa mi bwii ka daru koki yi wāa kpa besen yooyoosu ka dumi ka ketekunu nu wa nu di. Kpa besen sabenun gɔɔ u ka saka nɛra.

⁶ Ma Akabu ka Abudiasi, ba yam mi bɔnu kua, ba yaka bekusu kaso wɔri. Ben baawure u win swaa mwa. ⁷ Ye Abudiasi u swaa mɔ u dɔɔ, yera u ka Eli yinna. Ma u nùn tuba. Yera u yiira u wuswaa tem girari u nɛɛ, wuna mini, nɛn yinni Eli?

⁸ Yera Eli u nùn wisa u nɛɛ, nɛna mi. A doo a wunen yinni Akabu sɔ ma a man wa.

⁹ Ma Abudiasi u nɛɛ, toraru mba na tora yinni, a ka kī a man Akabu nɔmu sɔndia u man go. ¹⁰ Ka Gusunɔ wunen Yinnin wāaru, bweseru garu sari tɛn mi nen yinni kun gɔre bu nun kasuma. Bwese te, tɔ n nɛɛ, ta n nun wa mi, u ra bu bɔrusiewa kpa u n ka yɛ ma geema a n wāa mi. ¹¹ Miya a nɛɛ, n seewo n da tɛ n nɛɛ, na nun wa? ¹² Nà n doona kpa Gusunɔn Hunde u nun sua u ka da mi na n yɛ. Saa ye sɔɔ, nà n Akabu sɔɔwa na nun wa kpa u na u nun bia, a n yɛ ma u koo man gowa. N deema na Gusunɔ nasiewa saa nɛn piiburun di. ¹³ Yinni, ba n nun sɔɔwa ye na kua ye Yesabeli u Yinni Gusunɔn sɔmɔbu goomɔ? Sɔmɔbu wunɔbuwa (100) na berua. Na bu bɔnu kua weeraakuukuubu. Na dera ba dua kpee wɔrusu sɔɔ. Miya na ra ka bu dīanu ka nim daawe. ¹⁴ Yera a nɛɛ, n doo tɛ n nɛn yinni sɔ n nɛɛ, wunɛ Eli a wāa mini. U n koo man go?

¹⁵ Adama Eli u nùn wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔ dam kpurogii wi na sāmɔn wāaru kon da n yɔra Akabun wuswaaɔ gisɔ.

Eli ka Akabu ba waana

¹⁶ Yera Abudiasi u da u ka Akabu yinna ma u nùn sɔɔwa kpuro ye u wa. Ma Akabu u Eli sennɔ da. ¹⁷ Saa ye u Eli wɛndɛ kua, yera u nùn sɔɔwa u nɛɛ, wuna mi, wunɛ wi a nɔni swāa teni doke bɛɛ Isireliban temɔ?

¹⁸ Eli u nùn wisa u nɛɛ, n n nɛ na nɔni swāaru doke tem mɛ sɔɔ. Wuna. Domi wunɛ ka wunen tondon yenugibu, bɛɛya i Yinni Gusunɔn woodaba deri, ma i

da i būu wi ba sokumə Baali sāmə. ¹⁹Yen sō tē, a de Isireliba bu mēnnama guu te ba mō Kaamelio ka sere būu wi ba sokumə Baalin yāku kowobu tōnu nēru ka weeraakuru (450) ka maa būu wi ba sokumə Asitaaten yāku kowobu tōnu nēru (400) be ba ra mēnne bu di sannu ka Yesabeli.

Eli ka būu yāku kowobu

²⁰Yera Akabu u gōra ba Isireliba mēnna ka būu yāku kowo be, guu te ba mō Kaamelio. ²¹Ma Eli u bu susi u nēē, domma i ko i bēēn gōrusu yiru deri. N n Yinni Gusunən na u sāa kpuron Yinni, i nūn sāawə. N n maa Baalin na, i nūn sāawə.

Adama tən be, ba n nūn gāanu ganu wisa. ²²Ma u maa bu sōwə u nēē, wee tē, nē turowa na tie Yinni Gusunən sōməbu sō. Adama be, be ba sāa Baalin yāku kowobu, ba sāawa tōnu nēru ka weeraakuru (450). ²³Yen sō tē, bu sun naa kinēnu yiru wēema. Kpa Baalin yāku kowo be, bu teeru sua bu ten yaa muriri bu sōndi dāa gbēbi wəllə bu ku dō doke. Kpa nē n maa teeru sua n ko mē. ²⁴Yen biru kpa bu ben būnu soku, kpa n maa Yinni Gusunə soku kpa su wa win Yinni u koo wisi u dō doke dāa ye sō.

Ma tən be kpuro, ba nēē, too, ya wā.

²⁵Ma Eli u yāku kowo be sōwə u nēē, i gbio i bēēn naa kinēru sua i go, domi bēya i dabiru bo, kpa i bēēn būu soku. Adama i ku ra dō doke dāa ye sō ka bēēn tii.

²⁶Ma ba naa kinē te ba bu wē mi go. Yera ba būu wi soka saa bururun di sere sō u ka na wiru wəllə. Ba mō, Baali, a sun wurario! Ma ba yaamə ba ka ben yāku yerun tura te sikerenamə. Adama ba n nō gagu nua. Ba n maa wisibu gabu wa. ²⁷Sō wii wə te, yera den Eli u bu yaakoru mō, u mō, i gbāro ka dam, domi u sāawa bēēn būu. Sōrəkudo u gāanu bwisikuməwə, n kun mē, u gāanu mōwə ni nu nūn neni n kun mē u gam dawə, n kun mē, u do! Yen sō, i gbāro kpa u dom yanda.

²⁸Ma ba gbāsuka tāa tāa ba seewa ba tii takobi ka yaasi sōkirimə nge mē ben komaru. Ma yem mu kokumə saa ben wasin di. ²⁹Ye sō u kella, yera ba maa sāaru wəri ka dam, sere yokan yākurun saa ya ka tura. Adama ba n būu goon nō nua, ba n maa wisibu gabu nua, n kun mē gāa ni nu koo tambun laakari seeya.

³⁰Ye Eli u tən be kpuro sōwə u nēē, i susima nēn gee, ma be kpuro ba susi win mi. Yera u Yinni Gusunən yāku yerun tura te ba raa sankə mi sōnwə. ³¹Ma u kpenu wəkura yiru sua nge mē Yakəbun bibun geera nē. Yakəbu wiya Yinni Gusunə u maa yīsiru kā Isireli. ³²Kpee niya Eli u ka yāku yee te kua ma u wəru gba u ka tu sikerena. Wəru ge, ga koo nim kotosu yirun saka mwa. ³³Ma u dāa gbēbi yorua tura ten wəllə u naa kinē te go, u ten yaa murura u sōndi dāa yen wəllə. ³⁴Yen biru u nēē, bu kotosu nne nim yibio bu wisi yāku yaa ye ka dāa yen wəllə.

Ma ba kua mē. Ma u maa nēē, bu wureo bu nim mē wisi.

Ma ba kua mē. U maa nēē, bu wureo bu wisi non itase.

Ma ba kua mē. ³⁵Ma nim mē, ku kokumə tura ten min di, sere mu wəru ge ga ka tu sikerene mi yiba.

³⁶Ye yokan yākurun saa ya tura, yera Gusunən sōmə Eli u susi yāku tura ten mi, u nēē, Gusunə, Aburhamu ka Isaki ka Yakəbun Yinni, a de bu gia gisə ma wuna a sāa Gusunə Isireliə, ma na maa sāa wunen bō. Kpa ba n yē ma gāa ni na kua, wunen min diya nu kora. ³⁷A man wisio Yinni Gusunə, a man wisio, kpa tən be, bu gia ma wuna a sāa kpuron Yinni, wuna kaa de bu ben gōru gōsie wunen mi.

³⁸ Yera Yinni Gusunə u dera dṣə u sarama u yāku yee te wəri. Yaa ye, ka dāa ye, ka kpee ni, ye kpurowa ya dṣə mwaara sere ka temə. Ma wəru gen nim mē, mu gbera. ³⁹ Saa ye tən be, ba wa mē, yera ba yiira ba wuswaa tem girari ba nē, Yinni Gusunəwa u sāa kpuron Yinni. ⁴⁰ Ma Eli u nē, n n mən na, bu būu wi ba mṑ Baalin yāku kowo be mwērīma, bu ku raa de ben goo u kisira.

Yera ba bu mwēra. Eli u dera ba ka bu da Kisionin daarə. Miya u bu sakira.

Gura ya wurama

⁴¹ Yen biru Eli u Akabu sṑwa u nē, a doo a di kpa a nṑ. Domi gbāra bi a nṑmṑ mini, gura ya wee mi.

⁴² Ma Akabu u doona u ka di kpa u nṑ. Adama Eli u da guu ten wii kpiirə. Miya u yiira u win wiru bəri win dūan baa sṑ. ⁴³ Ma u win bṑo aluwaasi sṑwa u nē, a yṑma kpa a mēri nim wṑkun bera gia.

Yera aluwaasi wi, u yṑwa u mēra u nē, na n gānu ganu wa.

Ma Eli u nṑn daasia mē sere nṑn nṑba yiru. ⁴⁴ Ye u mēra nṑn nṑba yiruse, yera u nē, guru wii wuro piibu gagu wee ga seema nim wṑkun di, ga ka tṑnun nṑm tararu nē.

Yera Eli u nṑn sṑwa u nē, n n mən na, a sarə a da a Akabu sṑ u win tabu kēke ye dumi gawe sṑru ko u da yenuṑ fuuku kpa gura yu ku raa nṑn yṑrasia.

⁴⁵ Ye n sosi fiiko wolla tīra guru wirun saabu. Ma woo ga seewa, gura ya tunuma ka dam. Yera Akabu u win tabu kēke ye wəri u da Yisirēliṑ. ⁴⁶ N deema Yinni Gusunən dam mu wāa ka Eli. Yera u kpaka sēka pṑraṑ, ma u duka wuka u Akabu gbiiri, u gbia u tura Yisirēli mi.

Eli u mwia kpana

19

¹ Ye Akabu u tura yenuṑ u win kurə Yesabeli sṑwa ye Eli u kua kpuro ka nge mē u būu wi ba mṑ Baalin yāku kowo be kpuro go ka takobi. ² Ma Yesabeli u Eli sṑmṑ goria u nē, ma na kun nun go sia amadaare nge mē a tən ben baawure go, būnu nu man kua nge mē nu kī. ³ Ye Eli u nua mē, yera u duka sua u ka win hunde bere. Ma u tura Beri Sebaṑ Yudan temə. Miya u win bṑo aluwaasi deri. ⁴ Ma win tii u sanum so tṑ giriru, u da u wāa gbaburə u sṑ dāru garun nuurə, ma u Yinni Gusunə sṑwa u nē, ya den tura mē, a nən hunde suo. Domi na n nən baababa gea kere.

⁵ Ma u kpuna u dweeya dāa ten nuurə. Yera Gusunən gṑrado goo u na u nṑn baba u nē, a seewo a di.

⁶ Ma Eli u seewa u deema kiraru wee win wirun bṑkuṑ kpee sundu garun wṑllṑ, ka nim bwāaru. Yera u di u nṑra. Ma u wure u kpuna. ⁷ Yinni Gusunən gṑrado wi, u kpan wurama u nṑn baba u nē, a seewo a di, domi ghabu te ta nun tie, ta dēu.

⁸ Ma u seewa u di u nṑra. U dam wa u ka sanum wəri. U sīa sṑ sṑ weeru ka wṑkuru weeru. Ma u tura Yinni Gusunən guurə, te ba mṑ Horebu.

Yinni Gusunə u Eli dam kā

⁹ Guu ten kpee wəru sṑra Eli u da u kpuna wṑkuru, yera Yinni Gusunə u nṑn bikia u nē, mba a mṑ mini.

¹⁰ Ma u nṑn wisa u nē, wunē wṑllu ka tem Yinniwa na sannamme, domi Isireliba ba wunēn woodaba deri ma ba wunēn yāku yenu kṑsuka. Mēya ba wunēn sṑmṑbu go go ka takobi. Nē turowa na tie. Yera ba maa man kasu bu hunde wuna. ¹¹ Yinni Gusunə u nṑn sṑwa u nē, a yarima kpa a yṑra guu ten wṑllṑ kpa n na n sara wunēn wuswaaṑ. Ma u yarima.

Yera woo bókə ga na ga guu te besuka. Adama Yinni Gusunə u n̄ wāa woo ge səə. Ma tem mu yīra. Adama Yinni Gusunə u n̄ wāa yīri bi səə. ¹² Ma d̄sə u maa na. Meya Yinni Gusunə kun wāa d̄sə wi səə. Yen biru damu piibu gaga maa na ge ga nəəbu do. ¹³ Ye Eli u damu ge nua, yera u win kumbooro wiru wukiri, u yarima kpee wəru gen min di, u yōra gen nəəwə. Ma u maa nəə gagu nua ga n̄n bikia ga n̄e, mba a m̄ mini, Eli.

¹⁴ Eli u wisa u n̄e, wunε wəllu ka tem Yinniwa na sannammε domi Isireliba ba wunεn woodaba deri, ma ba wunεn yāku yenu kəsuka. Meya ba maa wunεn səməbu go ka takobi. Nε turowa na tie. Yera ba maa man kasu bu hunde wuna.

¹⁵ Ma Yinni Gusunə u n̄n wisa u n̄e, a gəsiro a gəburun swaa mwa kpa a da Damasio. A n tura mi, a Hasaeli bandun gum tāreo u ko Sirin sunə. ¹⁶ Kpa a maa Yehu Nimusin bii bandun gum tāre u ko Isireliban sunə. Kpa a Abēli Mehologii wi ba m̄ Safatin bii Elisee gum tāre u ko Gusunən səmə wunεn kəsire. ¹⁷ Kon de Hasaeli u tən be go ka takobi. Ben wi u kisira win nəman di, Yehuwa u koo yēro go. Wi u maa kisira Yehun nəman di, kpa Gusunən səmə Elisee u n̄n go. ¹⁸ Adama kon təmbu nərəbun suba nəəba yiru (7.000) deri Isireliba səə, be ba kun yīrare būu wi ba m̄ Baalin nuurə bu n̄n s̄a.

Yinni Gusunə u Elisee soka

¹⁹ Yen biru Eli u seewa u doona min di. Ma u da u Elisee Safatin bii deema u kərə m̄ win gberə. N deema naa wuku yenda n̄n̄wa u m̄. Win tii u ka yen yiru səmburu m̄. Ma Eli u n̄n susi mi u səmburu m̄, u win kumbooro pota u n̄n kare u ka n̄n s̄əsi ma wīya u koo ko win kəsire. ²⁰ Yera Elisee u win n̄e yi deri u Eli duka swī biruə u n̄n s̄əwa u n̄e, a de n da n n̄n tundo ka n̄n mero nəə kana kpa n wurama n nun swī.

Eli u n̄n wisa u n̄e, a doo, adama a n yaaye ye na nun kua.

²¹ Ye Elisee u gəsirama Elin min di, yera u na u win n̄e yin yiru sua u go u ka yākuru kua. Ma u yin sugun dāa sua u ka yen yaa yikua, u təmbu w̄e ba tema. Yen biru u seewa u da u Eli swī u kua win b̄sə.

Akabu u ka Sirigibu tabu kua

20

¹ Beni Hadadi Sirin sina boko u win tabu kowobu kpuro m̄enna, ka dumi ka tabu keke be dumi gawe. Ma sinambu t̄ena ka yiru ba n̄n somiru na. Ma u da u Samari wəri ba ye tarusi. ² Yera u Akabu Isireliban sina boko səməbu gəria u n̄e, ³ bu n̄n s̄ə ma win wura ka win sii gee si u m̄ kpuro ya kua wi Beni Hadadigia. Meya maa win kurəbu ka win bii be ba buram bo, ba kua wi Beni Hadadigibu. ⁴ Ma Isireliban sina boko u n̄e, i doo i b̄en yinni s̄ə ma na wura na n s̄aa wigii ka n̄n ye na m̄ kpuro nge m̄e win tii u gerua. ⁵ Yeniban biruwa səmə be, ba wurama Akabun m̄i, ba n̄e, wee Beni Hadadi u raa nun gəriama a n̄n sii geesu ka wura ka wunεn kurəbu ka bibu w̄ema. ⁶ Yen s̄ə, sia amadaare u koo win s̄əm kowobu gərima bu wunεn diru būuri ka wunεn bwāabuginu, kpa bu m̄eri ye ya s̄aa ḡaa bakanu wunεn n̄ni s̄ə bu sua.

⁷ Ye Akabu Isireliban sina boko u ye kpuro nua, yera u Isireliban guro gurobu m̄enna u n̄e, i n̄ wa ma durə wi, u b̄esen k̄sa kasuwa. Domi u raa gərima n̄n n̄n kurəbu ka bibu ka sii geesu ka wura w̄ema. Ma na n̄ yen gaa yinε.

⁸ Ma Isireliban guro guro be, ba n̄e, a ku n̄n swaa daki. A ku ra wura.

⁹ Yera Akabu u Beni Hadadin gəro be s̄əwa u n̄e, i doo i b̄en yinni sina boko s̄ə i n̄e, ye u gb̄ia u bikia, kon ye ko. Adama ye u geruma mini t̄e, na n̄ ye m̄.

Ma goro be, ba seewa ba wura ba Beni Hadadi ye kpuro sɔɔwa. ¹⁰ Ye Beni Hadadi u nua mesum yera u Akabu sɔɔwa u neɛ, nen bũnu nu man kua nge me nu kī, nà kun Samari kasuke sere yen tua kun tura yu nen tambu kpuron nɔm wɔɔnu yibu. ¹¹ Ma Isireliban sina boko, u wisa u neɛ, wi u tabu yānu sebua, u n̄ kpɛ u tii siara nge wi u tabu yānu pota u yi.

¹² N deema Beni Hadadi u tam n̄orumɔwa ka sinambu gabu sannu kuu bekurugirɔ, sanam me u Akabun gari yi nua. Yera u win tabu kowobu sɔɔwa u neɛ, bu doo bu sɔɔru ko ben sansaniɔ kpa bu wuu ge tarusi. Ma ba da ba gu tarusi.

Akabu u tabu di

¹³ Yera Gusunɔn sɔmɔ goo u na Akabun mi, u neɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U neɛ, a tɔn dabi te wa? U koo nun tu n̄omu sɔndia kpa a gia ma wiya u s̄a kpuron Yinni.

¹⁴ Akabu u neɛ, weren min diya ya koo ka kooru me.

Ma sɔmɔ wi, u n̄un wisa u neɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerumɔ. U neɛ, ya koo koorawa saa tabu kowo be bera ka beran wirugiba gɔsan min di.

Ma Akabu u maa bikia u neɛ, tabu sunɔ wara u koo wooda wɛ su ka bu w̄ri. Sɔmɔ wi, u n̄un wisa u neɛ, wuna kaa ko taa bin sunɔ.

¹⁵ Yera Akabu u bera ka beran tabu kowo be menna. Ma ba kua goobu ka tena ka yiru (232). Yen biru u Isireliban tabu kowobu menna, ma be, ba maa kua n̄orɔbun suba n̄ɔɔba yiru (7.000). ¹⁶ Ma u Sirigii be w̄rim da s̄ɔ ȳesan n̄om d̄waru gian di. Saa ye s̄ɔɔ, Beni Hadadi u s̄ɔ u tam n̄orumɔ wi ka sinambu tena ka yiru be ba n̄un somiru na. ¹⁷ Isireliban bera ka beran tabu kowo be, ba gbia ba tabu yara. Yera Beni Hadadi u bikia u neɛ, berà mini. Ma ba n̄un wisa ba neɛ, Samarin diya ba yarima. ¹⁸ Ma u neɛ, ba yarima bu ka tabu ko? Aa, ba yarimawa bw̄ɛ d̄ɔra s̄ɔɔ? Ka me, i bu mw̄ɛrima wasiru.

¹⁹ Yera Isireliban tabu kowo be ba tie, ba bera ka beran tabu kowo be sw̄i.

²⁰ Ma ben baawure u win w̄erɔ naa sw̄i u go. Sirigii be ba tie, ba duki yakura ba doona. Adama Isireli be, ba bu naa sw̄i. Beni Hadadi u duka yakura ka win duma, ka sere maa maa s̄ɔbu gabu. ²¹ Nge meya Isireliban sina boko u ka Beni Hadadin tabu kowobu kamia mam mam. U ben dumi go. Ma u ben tabu kekeba mw̄ɛra.

²² Yera Gusunɔn sɔmɔ wi, u maa da Akabun mi, u n̄un sɔɔwa u neɛ, a doo kpa a n w̄ruḡaru m̄ɔ kpa a bwisiku me kaa ko. Domi w̄ɔɔ kp̄ɔɔ Sirin sina boko wi, u koo maa ḡosirama u nun w̄ri.

Sirigibu

ba kpa Isireliba w̄ri

²³ Sirin sina bokon tabu kowobu ba n̄un sɔɔwa ba neɛ, Isireliban bũnu nu s̄awa guunuginu. Yen s̄na ba sun kamia. N n̄ men na, su bu w̄ri w̄wa s̄ɔ kpa bu wa ma sa bu dam kere. ²⁴ Yen s̄ɔ, a sinam be kpuro yaro besen wuurun di kpa a tabu sinambu kasire ko mi. ²⁵ Yen biru kpa a maa tabu kowo kpaobu ḡosi ka tabu keke yi dumi gawe kpa ye kpuro ya n̄ geeru ne nge me a raa m̄ɔ yellun taa bi s̄ɔ. Kpa su da su bu w̄ri w̄wa mi. Miya sa ko bu kamia.

Yera u ben gari yi wura u kua me. ²⁶ Yen w̄ɔɔ kp̄ɔɔ Beni Hadadi u win tabu kowo be menna u gara, ma ba da Afekiɔ bu ka Isireliba w̄ri. ²⁷ Isireliban tii, ba ben tabu kowobu menna ba gara. Ma ba d̄anu sua, ba da bu ka Sirigii be w̄ri. Yera ba ben sansani gira Sirigibun sansanin dedeero. Ma ba s̄a nge boo ḡɔɔ piiminu yiru Sirigibun wuswaaɔ. Domi Sirigii be, ba dabiwa sere ba bera mi yiba. ²⁸ Yera Gusunɔn sɔmɔ wi, u maa na Isireliban sina bokon mi u

nee, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerumɔ. U nee, yèn sɔ Sirigibu ba nee, u sãawa guunun yinni, yen sɔna u koo be tabu kowo dabi te bee nɔmu beria kpa i gia ma wiya u sãa kpuron Yinni. ²⁹ Ma Sirigii be, ka Isireliba ba kua sɔɔ nɔɔba tia ba mɛerine. Yen nɔɔba yirusera ba tabu wɔrina. Ma Isireliba ba Sirigibun tabu kowobun nɔɔɔbun suba wunɔbu (100.000) go sɔɔ teeru. ³⁰ Be ba tie, ba sãawa tɔmbu nɔɔɔbun suba tɛna ita sari (27.000). Ma ba duki yakikira, ba da ba wãa Afɛkiɔ. Yera gbãrara bu sɛre ta go.

Akabu u Beni Hadadi deri

u n̄ go

Saa ye sɔɔra Beni Hadadi u da u kukua Afɛki yen diru garun gidambisan wollo. ³¹ Ma win bwãaba n̄n sɔɔwa ba nee, wee, sa nua ma Isireliban sinamba ra n tɔmbun wɔnɔwɔndu mɔ. Yen sɔ, su saakiba dewe kpa su wɛɛ sɛka wirɔ nuku sankiranun sɔ, kpa su da Isireliban sina bokon mi, sɔɔkudo u koo sun wɔnɔwɔndu kua, kpa u de sa n wãa.

³² Ma ba saaki be deewa pɔraɔ, yen biru ba wɛɛ sɛka wirɔ, ba da ba Isireliban sina boko deema ba n̄n sɔɔwa ba nee, wunen bɔɔ Beni Hadadiwa u sun gɔrima u nee, a win wãaru dweo u ka wa u n wãa.

Yera Akabu u bu wisa u nee, wi, nen k̄nasi, u wãa wãaru sɔɔ?

³³ Ye tɔn be, ba nua u wisa n do, yera ba gerua fuuku fuuku ba nee, oo, wunen k̄nasi u wãa.

Ma Akabu u nee, i doo i ka n̄n na.

Yera Beni Hadadi u na wi, Akabun mi. Ma Akabu u n̄n yɔɔsia win tabu keke wollo. ³⁴ Saa yera Beni Hadadi u n̄n sɔɔwa u nee, kon nun wuu si nen tundo u raa wunen tundo mwaari mi wesia. Kpa a kia dɔra yenu ko Damasiɔ nge me nen tundo u kua Samariɔ.

Ma Akabu u n̄n sɔɔwa u nee, ne maa kon nun deri a n wãa, kpa su arukawani bɔke ne ka wunɛ.

Ma ba arukawani ye bɔkua. Yen biru u dera Beni Hadadi u doona.

Gusunɔ u Akabu taarɛ wɛ

³⁵ Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ aluwaasi goɔ sɔɔwa u nee, u win turo kanɔ u n̄n so. Adama win turo wi, u yina u n̄n so. ³⁶ Yera sɔmɔ wi, u n̄n sɔɔwa u nee, à n man doonari tɛ, gbee sunɔ ga koo nun sɛre gu go. Domi a n̄ Yinni Gusunɔn gari mem nɔɔwe.

Sanam me u sɔmɔ wi doonari, yera gbee sunɔ ga n̄n sɛre ga go. ³⁷ Yera sɔmɔ wi, u ka maa goɔ yinna, ma u nee, a man soowo, a suuru ko.

Ma durɔ wi, u n̄n so u mɛera kua. ³⁸ Ma sɔmɔ wi, u tii kɔsa u sɛkatia sɛka win nɔniɔ, u da u sina swaa baarɔ mi sina boko Akabu u koo ka doona. ³⁹ Sanam me sina boko u sarɔ win bɔkuɔ, yera u nɔɔgiru sua u nee, wee na raa wãa tabu s̄ia sɔɔ, ma subaru sɔɔ goɔ u yara u ka man tabu durɔ goɔ naawa n̄ n̄n k̄su. U nee, n̄ n dera durɔ wi, u doona, nɛna kon ko win k̄sire, n̄ kun me, kon sii geesun gɔbi nɔɔɔbun suba ita (3.000) kɔsia. ⁴⁰ Sanam me na wãa na sirene, yera durɔ wi, u man kisirari u doona.

Ma Isireliban sina boko u nee, mesuma ba koo nun kua. Domi wunen tiwa a gerua.

⁴¹ Saa yera sɔmɔ wi, u win sɛkatia ye u ka nɔni bɔkua mi kusia, ma Isireliban sina boko u n̄n tuba u wa ma Gusunɔn sɔmɔbun turowa. ⁴² Yera u maa sina boko sɔɔwa u nee, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nee, yèn sɔ a dera durɔ wi u nun nɔmu beria mi, u doona, wi u nee, a kam koosia, tɛ, wuna kaa gbi win ayerɔ, kpa wunen tɔmbu bu maa gbi win tɔmbun ayerɔ.

⁴³ Yera Isireliban sina boko Akabu u gōsira win yenuo ka nuku sankiranu ka mōru.

Akabu u dera ba Nabōti go

21

¹ Yeniban biru ye ya koorā wee. Durō goo u wāa Yisireliio, win yīsira Nabōti. U resēm gbaaru mō, Akabu Samarin sunōn sina kpaarun bōkuo. ² Sōo teeru Akabu u nūn sōōwa u nēē, a man wunen resēm gbaa te derio tu ko nēn saadiē. Domi ta wāa nēn sina kpaarun bōkuo. Kpa n nun resēm gbaaru garu kōsire kua tēn resēm ya yeni gea kere. N n maa gobin na a kī, kon nun yi wē nge mē gbaa ten geera nē.

³ Adama Nabōti u nēē, Gusunō u man bere n ka nēn tubi sua n nun wē, ye nēn baababa ba man deria.

⁴ Ma Akabu u gōsira yenuo ka nuku sankiranu u mōrua Nabōti Yisireliigiin gari yin sō. U da u kpuna u kōrua, u yina u di. ⁵ Yera win kurō Yesabeli u na win mi, u nūn bikia u nēē, mban sōna wunen nukura ka sankire sere a kpana a di.

⁶ U nun wisa u nēē, Nabōtiwa na sōōwa na nēē, u man win resēm gbaaru derio. Kpa n nūn ten gobi kōsia, n kun mē, n nūn garu kōsire kua. Adama u nēē, u n man tu wēēmō.

⁷ Yera Yesabeli wi, u nūn sōōwa u nēē, n n wuna a sōa Isireliban sunō? A seewo a di ka nuku dobu. Nē, kon nun Nabōtin gbaa te wē.

⁸ Yera u guro gurobu ka siri kowobu be ba wāa wuu teu ka Nabōti tirenu yorua ka Akabun yīsiru u Akabun yīreru doke tire ni sōo. ⁹ Ye u yorua wee. U nēē, i kparo i baawure sō u nōo bōke kpa i de tōmbu bu mēnna kpa i Nabōti gbiisia ben wuswaaō. ¹⁰ Kpa i tōn kōsobu yiru gabu wuna bu na win wuswaaō bu nūn taarē wē ba n mō, wiya u Gusunō ka sina boko bōrusi. Yen biru i nūn yaro i ka da wuun biruō i kpenu kasuku i go.

¹¹ Ma Nabōtin wuun guro guro be, ka ben siri kowo be, ba kua nge mē Yesabeli u bu sōōwa tire ni sōo. ¹² Ba nōo bōku te kua wuu giru ba maa Nabōti gbiisia tōmbun wuswaaō. ¹³ Ma tōn kōsobu yiru ye, ba na ba sina win wuswaaō. Ba tōn wōru ge sōōwa ba nēē, Nabōti u Gusunō ka sina boko bōrusi.

Ma ba nūn gawa ba ka yara wuun biruō ba kpenu kasuka ba go. ¹⁴ Ma wuun wirugii be, ba Yesabeli sōmō gōria ba nēē, ba Nabōti kpee ni kasuka ba go. ¹⁵ Saa ye Yesabeli u nua ma ba Nabōti go, yera u da u Akabu sōōwa u nēē, a doo a resēm gbaa te sua te Nabōti Yisireliigii u raa yina u nun dore mi, domi u gu.

¹⁶ Ye Akabu u nua mē, yera u da u gbaa te sua.

Yinni Gusunō

u Akabu ka Yesabeli taarē wē

¹⁷ Saa yera Yinni Gusunō u Eli Tisibigii sōōwa u nēē, ¹⁸ a seewo a da a ka Akabu Isireliban sina boko yinna wi u wāa Samario. Wi wee, u wāa Nabōtin resēm gbaarō u ka tu sua. ¹⁹ A nūn sōōwō a nēē, ameniwa nē, Yinni Gusunō na gerua. Ye u tōnu go u kpa, yera u koo maa yēron tubi sua? Tē mi bōnu nu Nabōtin yem dabura, miya nu koo maa win tiigim dabiri.

²⁰⁻²¹ Yera Eli u da Akabun mi. Ye u tura mi, yera Akabu u nūn sōōwa u nēē, nēn yiberē, a den man wa?

Eli u nūn wisa u nēē, na nun wa. Wee, Yinni Gusunō u koo nun kōsa surema kpa u wunen tōmbu kpuro go ka wunen yobō yēn sō a tii yōsu a kōsa kua win wuswaaō. ²² U koo de wunen yenu gu ko nge Yeroboamu Nēbatin biiguu, n

ku me, nge Basa Akiyan biiguu. Domi a win m̄aru seeya, ma a Isireliba doke toraru s̄o. ²³ Wee ye Yinni Gusun̄o u maa gerua Yesabelin s̄o. U nee, b̄ona nu koo win goru tem Yisireelin gb̄ararun b̄oku. ²⁴ Meya maa Akabugibu s̄o, wi u gu yenu, b̄ona nu koo ȳeron goru tem. Wi u maa gu yakas̄o, gun̄asa su koo ȳeron goru di.

²⁵ Domi goo sari wi u tii ȳosu k̄osa s̄o nge Akabu, Yinni Gusun̄on wuswaa. N deema win kur̄o Yesabeliwa u ra n n̄un dam k̄em̄o u ka ye ko. ²⁶ U k̄osa kua ye ya ñ ka n̄o gerur̄o. Domi u da u b̄unu s̄aam̄o nge Am̄oreba be Gusun̄o u gira. Ma u ben tem Isireliba w̄e.

Akabu u win durum

tuuba kua

²⁷ Ye Akabu u Elin gari yi nua me, yera u tii kawa u win yabe ni u sebua nenua u ḡeeka ma u saaki sua u tii t̄ekusi, u n̄o b̄oku. Saaki yera, u ra ka b̄osu ka nuku sankiranu. Yera u ra mam ka kpune. ²⁸ Ma Yinni Gusun̄o u maa Eli Tisibigii wi s̄owa u nee, ²⁹ a wa nge me Akabu u tii kawa nen wuswaa? Yen s̄o, na ñ maa derim̄o k̄osa ye, yu kooa win waati s̄o. Win biin waati s̄ora kon de yu kooa.

22

Akabu u k̄i

u wuu ge ba m̄d Ram̄ati w̄ara

(I maa m̄erio Bandun Gari II, 18:1-3)

¹ Isireliba ka Sirigibu ba kua w̄o yiru ben goo kun goo tabu w̄ari. ² W̄o itase s̄o, ye Yosafati Yudaban sina boko u na Isireliban sina bokon mi, ³ yera Isireliban sina boko u win bw̄abu s̄owa u nee, i ȳe ma Ram̄ati ye ya w̄a Galadin tem̄o ya s̄awa b̄esegia? Mban s̄ona sa ñ ko ye m̄wa Sirin sun̄on n̄oman di. ⁴ Ma u Yosafati bikia u nee, kaa ka man taa bi da Ram̄ati Galadin tem̄o?

Yosafati u n̄un wisa u nee, ã n̄ s̄aru kpa na kpawa mi. Wunen t̄ambu b̄a n̄ seewa, negiba maa seewawa mi. Meya maa nen maas̄abu.

S̄om̄o weesugibu ba nee,

Akabu koo tabu di

(I maa m̄erio Bandun Gari II, 18:4-11)

⁵ Ma Yosafati u maa nee, na nun kanam̄o, a gina Yinni Gusun̄o bikio a n̄o me u koo nun s̄o.

⁶ Saa yera Isireliban sina boko u s̄om̄abu m̄enna nge t̄onu neerun (400) saka. Ma u bu bikia u nee, n̄ doo Ram̄ati Galadin tem̄o n̄ ka Sirigibu tabu ko? Nge n̄ ku da.

Yera s̄om̄o be, ba n̄un wisa ba nee, a doo. Yinni Gusun̄o u koo nun ye n̄omu b̄eria.

⁷ Adama Yosafati u bikia u nee, Yinni Gusun̄on s̄om̄o goo sari mini win min di sa ko kp̄i su Yinni Gusun̄on gere n̄o?

⁸ Isireliban sina boko u nee, Gusun̄on s̄om̄o turowa u w̄a mini, win min di sa ko kp̄i su Yinni Gusun̄on gere n̄o. Adama na n̄un tusa. Domi u ku ra man ḡa geenu s̄o. S̄om̄o win ȳisira Misee Yimilan bii.

Ma Yosafati u n̄un s̄owa u nee, sina boko, a ku gere me.

⁹ Yera Isireliban sina boko wi, u win s̄om̄o kowo ḡora u nee, u doo u Misee Yimilan bii wi s̄okuma fuuku.

¹⁰ Ma Isireliban sina boko wi, ka Yosafati Yudaban sina boko ba ben sina yanu doke, ben baawure u s̄o win sina kitar̄o, Samarin gb̄ara k̄onn̄ow̄o. Ma

sómò be, ba wāa ben wuswaaò ba gari mò. ¹¹ Yera Sedesiasi Kenaanan bii u sisun kòbunu seka. Ma u nEE, amèniwa Yinni Gusunò u gerua, kòbi yini, yi sàawa yīreru te ta wunen dam sòosimò me kaa ka Sirigibu go.

¹² Nge mèya sómò be kpuro, ba gerumò ba mò, a doo Ramotio Galadin temò. Kaa nasara wa. Yinni Gusunò u koo nun tòn be nòma beria.

Misee u Akabu sòawa

ma u ñ nasara wasi

(I maa mèrio Bandun Gari II, 18:12-27)

¹³ Sómò wi ba gòra u bu Misee sokua u nùn sòawa u nEE, wee sómò be ba wāa mi kpuro, ba sina boko gari gea gerua. Yen sò, a de wunE ka ben gari yi ko tia.

¹⁴ Ma Misee u nEE, sere ka Yinni Gusunòn wāaru, ye wi, Yinni Gusunò u man sòawa, yera kon gere.

¹⁵ Ye Misee u tura sina bokon wuswaaò, sina boko u nùn bikia u nEE, sa ko kpī su tabu da Ramotio Galadin temò? Nge su ku da.

Ma u nEE, i doo me, i ko i nasara wa. Yinni Gusunò u koo nun bu nòmu beria.

¹⁶ Adama sina boko u nùn wisa u nEE, non nyewa kon nun bōrusia a sere man gem sò me Yinni Gusunò u nun sòawa a gere.

¹⁷ Misee u nùn wisa u nEE,

na Isireliba wa ba yarine guunu wòlò

ba sàa nge yāa ni nu kun kparo mò.

Ma Yinni Gusunò u nEE, tòn beni ba ñ kparo mò.

Ben baawure u gòsiro u wura yenuò ka alafia.

¹⁸ Yera Isireliban sina boko u Yosafati sòawa u nEE, na ñ daa nun sòawa ma u ku ra man gāa geenu sò, sere gāa kòsunu?

¹⁹ Yera Misee u Akabu sòawa u nEE, a Yinni Gusunòn gari swaa dakio, na nùn wa u sò win sina kitaru wòlò. Ma win tabu kowobu ba yò win nòm geu ka win nòm dwarò.

²⁰ Ma u nEE, wara u koo Akabu nòni wòke u ka taa bi da Ramotio Galadin temò, kpa u gbi mi. Ma ba yen wesianò mò. Wini ù n gerua menì, wì, u gere me.

²¹ Yera hunde gaa ya yarima ya yòra Yinni Gusunòn wuswaaò ya nEE, kon Akabu wi nòni wòke. Yinni Gusunò u ye bikia u nEE, amòna kaa koosina.

²² Hunde ye, ya nEE, kon yari kpa n du sómò be sòò, kpa n de bu weesu ko bu ka sina boko nòni wòke. Ma Yinni Gusunò u ye wisa u nEE, ya wā, swaa gea. Kaa maa kpī a nùn nòni wòke. N n men na, a yario a da a ko me.

²³ Wee tē, Yinni Gusunò u dera hunde ye, ya dua sómò be sòò, bu ka nun weesu kua. Yen sò, a n yē ma kòsa Yinni Gusunò u koo de yu nun deema.

²⁴ Yera Sedesiasi Kenaanan bii u susi Miseen bokuò u nùn baara so. Ma u nEE, domma Yinni Gusunòn hunde u yara nen min di u ka sere nun gari kua.

²⁵ Misee u nùn wisa u nEE, kaa gia dōma te kaa duku dukubu ko, a n kuku yeru kasu dirò.

²⁶ Yera Isireliban sina boko u nEE, i Misee mào i ka da Amòò wi u sàa wuun wirugii ka maa Yoasi, sina bokon biin mi.

²⁷ Kpa i bu sò i nEE, amèniwa nE sina boko na gerua. Na nEE, bu durò wi mào bu doke pirisòmwò kpa ba n nùn dīanu ka nim wēemò saka sòò sere n ka wurama tabu gberun di ka alafia.

²⁸ Misee u nùn sòawa u nEE, à n wurama ka alafia, n ñ Yinni Gusunò u ka man gari kua. BEE be i wāa mini, bēen baawure u gari yi swaa suo.

Akabun gòò

(I maa mèrio Bandun Gari II, 18:28-34)

²⁹ Yeniban biru, Isireliban sina boko ka Yosafati, Yudaban sina boko ba seewa ba taa bi da Ramotio Galadin temò. ³⁰ Yera Isireliban sina boko u Yosafati

sɔ̄wa u nɛɛ, na kon nen yānu kəsi kpa n ganu doke nì sɔ̄ ba n̄ man tubu. Adama wunɛ, a n wunen sina yānu doke.

Mɛsuma Isireliban sina boko u kua bu ku ka n̄n tubu taa bi sɔ̄. ³¹ N deema tabu kɛkɛ tɛna ka yirua Sirin sina boko u mɔ ye dumi gawe. Ma u yen wirugibu sɔ̄wa u nɛɛ, bu ku raa goo go ma n kun mɔ Isireliban sina boko tɔna. ³² Saa ye Sirin tabu wirugii be, ba Yosafati wɛndɛ kua, yera ba nɛɛ, Isireliban sina bokowa mi kam kam. Ma ba s̄irema win mi, bu n̄n wəri. Adama u nɔ̄giri sua u faaba kana. ³³ Ye Sirin tabu kowo be, ba deema n n̄ Isireliban sina boko mi, yera ba n̄n deri ba doona.

³⁴ Saa ye sɔ̄ra durɔ̄ goo u s̄u tooma Isireliban mi gia u n̄ goo ȳisi. Adama ga na ga Akabu wəri deedeeru mi wi tarakpe ga ȳra. Yera u win tabu kɛkɛ swaa s̄ɔ̄sio sɔ̄wa u nɛɛ, a kɛkɛ s̄iyo biruɔ̄ kpa a man yara tabu s̄ian di, domi ba man mɛɛra kuawa mi.

³⁵ Yen d̄ama te, taa bi, bu sw̄ia gem gem. Ma ba sina boko nɛnusi u ka ȳ win tabu kɛkɛ sɔ̄ u wuswaa t̄i Sirigibun tabu sansanin bera gia. Ma win yem mu w̄ia kɛkɛ ye sɔ̄. Yen yoka ma u gu. ³⁶ Ye sɔ̄ u duɔ̄, yera goo u gb̄ara Isireliban sansaniɔ̄ u nɛɛ, baawure u wuro win yenuɔ̄.

³⁷ Nge m̄eya sina boko Akabu u ka gu. Ma ba ka win goru na Samariɔ̄ ba sikua. ³⁸ Ye ba win tabu kɛkɛ ye woburumɔ Samarin yeruɔ̄, yera b̄onu na, nu win yem dabura. Ma kurɔ̄ tanɔ̄ba na ba wobura mi, nge mɛ Yinni Gusunɔ̄ u raa gerua.

³⁹ Ye Akabu u kuan sukum ka dii te u bana ka suunu donnu, ka wuu si u bana kpuron gari yi w̄a Isireliban sinambun faagin tireru sɔ̄. ⁴⁰ Ba Akabu sikua win baababan sikaɔ̄. Ma win bii Akasia u bandu di.

Yosafati u kua Yudaban sina boko

(I maa m̄erio Bandun Gari II, 20:31-21:1)

⁴¹ Akabu Isireliban sina bokon bandun w̄ɔ̄ n̄nɛɛ sɔ̄ra Yosafati u bandu di Yudaa. ⁴² Yosafati wi, u m̄owa w̄ɔ̄ tɛna ka n̄ɔ̄bu sanam mɛ u ban te di. Ma u kua w̄ɔ̄ yɛnda n̄ɔ̄bu bandu sɔ̄ Yerusalemuɔ̄. Win meron ȳira Asuba Silikin bii. ⁴³ U kua ye ya Yinni Gusunɔ̄ w̄ere. Win tundo Asan yira u sw̄i mam mam. ⁴⁴ Adama u n̄ gungunu mi ba ra b̄u yākuru ko k̄suke. U dera t̄amba ben yākunu m̄ mi, ma ba turare d̄ɔ̄ dokemɔ. ⁴⁵ M̄eya maa b̄ri yɛnda w̄a wi ka Isireliban sina bokon suunu sɔ̄.

⁴⁶ Ye Yosafati u kuan sukum ka w̄rugɔ̄ te u s̄ɔ̄si tabu sɔ̄, ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔ̄, ⁴⁷ ka nge mɛ u kuro tanɔ̄ be ba tie saa win tundo Asan waatin di gira, be ba ḡosa ba n̄ ka sakararu m̄ ben s̄arun swaa sɔ̄. ⁴⁸ Saa ye sɔ̄, Ed̄muba ba n̄ sunɔ̄ mɔ. Adama Yudaban sina boko u goo yi mi, u n̄ ka s̄a ben wirugii. ⁴⁹ Yosafati u goo nimkusu d̄aka si ba ko n̄ da ka wura kaso de Ofiriɔ̄. Adama su ku ra turi mi, su ra k̄sirewa swaaɔ̄, wuu ge ba m̄ Esiɔ̄n Gebɛɛ. ⁵⁰ Yera Akasia Akabun bii u Yosafati s̄ɔ̄wa u nɛɛ, a k̄i wunen s̄am kowobu ka n̄gibu ba n̄ da de sannu? Ma Yosafati u yina. ⁵¹ Yen biruwa Yosafati u kpuna u gu. Ma ba n̄n sikua win baababan sikaɔ̄ Dafidin wuu. Ma win bii Yoramu u bandu k̄sire kua.

Akasia u kua Isireliban sina boko

⁵² Akasia, Akabun bii u bandu di Isireliba sɔ̄ Samariɔ̄, Yosafati Yudaban sina bokon bandun w̄ɔ̄ w̄kura n̄ɔ̄bu ka yiruse sɔ̄. Ma Akasia wi, u kua w̄ɔ̄ yiru bandu sɔ̄. ⁵³ Win ban te sɔ̄, k̄sa u kua Yinni Gusunɔ̄n wuswaaɔ̄. Win tundo ka win meron yira u sw̄i, ka sere maa Yeroboamu Nebatin biigia, wi u Isireliba doke toraru sɔ̄. ⁵⁴ B̄u wi ba m̄ Baali wiya u ra yiire u n̄ s̄amɔ. Ma u Yinni Gusunɔ̄n m̄ru seeya nge mɛ win tundo u raa kua.

SINAMBUN TIRERU YIRUSE

Sinambun Tireru Yiruse te, Isireliban ban te ta bonu kua yirun gariya ta m̄. Waati ye s̄o, Gusun̄n s̄om̄o Eliseewa u Isireliban sinambu kir̄o kua ben mem̄ n̄o sarirun s̄o.

Ta sun s̄om̄o nge me yibereba ba na Asirin di ba Isireliba gura ba ka da ben tem̄o. Ma ben banda n̄oru kua, ma n tie Yudabagiru. Adama w̄o wunaa teeru ka w̄okura n̄obun biru, Babilonin sina boko u na u Yudaba w̄ari. Ma u Gusun̄n s̄aa yerun ȳanu gura kpuro ma u Yudaban sinambu gabu ka maa Yudaba gabu mw̄era u ka da win tem̄o Babilonīo. Saa yera Yudaban tiin banda n̄oru kua.

Tire ten kpunaa

1. Isireliban bandu ka Yudabagirun gari, wiru 1n di sere wiru 17.
2. Yudaban ban d̄akiru, wiru 18n di sere wiru 24.
3. Yerusalemun kpeeru, wiru 25.

Gusun̄n s̄om̄o Eli ka Akasia

¹ Akabun ḡon biru M̄abuba ba maa ka tii yinam seewa.

² N deema Akasia u w̄ruma saa win gidambisan fen̄ntin di. Ma u tii m̄era kua gem̄. Yera u win bw̄abu ḡora u n̄e, i doo i man bikiaru kua Filisitiban b̄u wi ba m̄ Baali Sehubun mi Ekoronīo. Kpa u man s̄o n̄a n kon se n̄en m̄era yen bosun di.

³ Saa ye s̄ora Yinni Gusun̄n ḡorado u Eli Tisibigii s̄owa u n̄e, a seewo a ka Isireliban sina bokon s̄om̄o be yinna kpa a bu s̄o a n̄e, n n̄ Gusun̄o sariwa Isirelīo, i ka bikiaru d̄o b̄u wi ba m̄ Baali Sehubun mi Ekoronīo? ⁴ Yen s̄o t̄e, ameniwa Yinni Gusun̄o u gerum̄o u n̄e, kpin yee t̄e s̄o Akasia u kp̄i mi, u n̄ maa seem̄o. U koo gbiwa ka gem̄.

Ma Eli u seewa u da u kua nge me ḡorado wi, u gerua. ⁵ Saa yera s̄om̄o be, ba wurama Akasian mi. Yera u bu bikia u n̄e, mban s̄ona i wurama fuuku me.

⁶ Ba n̄un wisa ba n̄e, goowa u sun senn̄o na, ma u sun s̄owa u n̄e, su ḡosiro wunen mi, kpa su nun s̄o su n̄e, ameniwa Yinni Gusun̄o u gerua. U n̄e, n n̄ Gusun̄o sariwa Isirelīo wune sina boko a ka bikiaru d̄o Baali Sehubun mi Ekoronīo? Yen s̄o t̄e, kpin yee t̄en mi a kp̄i mi, a n̄ kaa maa se, kaa gbiwa.

⁷ Akasia u kpam bu bikia u n̄e, dur̄o wi i ka yinna mi, am̄ona u s̄aa.

⁸ Ba n̄un wisa ba n̄e, dur̄o wi, yaa sansun yabera u sebua. Ma u ḡonan kpaka s̄eke p̄orāo.

Yera Akasia u n̄e, Eliwa, Tisibigii.

Akasia u k̄i u Eli mwa

⁹ Ma Akasia u t̄ambu weeraakuru ḡora ka ben wirugii u n̄e, bu doo guuru w̄llu mi Eli u s̄o, bu n̄un mwaama. Ye ba tura mi, yera ba n̄un s̄owa ba n̄e, Gusun̄n s̄om̄o wune! Sina boko u n̄e, a sarama.

¹⁰ Eli u wirugii wi wisa u n̄e, n̄a n̄ s̄aan na Gusun̄n s̄om̄o, d̄o u sarama w̄llun di u wune ka wunen t̄ambu weeraakuu te w̄ri.

Yera d̄o u sarama u bu w̄ri. ¹¹ Akasia u maa kpam wirugii goo ḡora ka t̄onu weeraakuru. Ye u tura Elin mi, yera u n̄un s̄owa u n̄e, Gusun̄n s̄om̄o wune, sina boko u n̄e, a sarama fuuku.

¹² Ma Eli u n̄un wisa u n̄e, n̄a n̄ s̄aan na Gusun̄n s̄om̄o, d̄o u sarama u nun w̄ri wune ka wunen t̄ambu.

Ma dɔɔ u sarama u durɔ wi ka win tɔn be kpuro wɔri u go. ¹³ Yera Akasia u kɔam wirugii goo gɔra nɔn itase ka tɔmbu weeraakuru. Ye wirugii wi, u tura mi, yera u yɔwa sere mi Eli u sɔ, ma u yiira win wuswaa u nɔn kana u nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ wunɛ, na nun kanamɔ, a nɛ ka tɔmbu weeraakuu ten wɔaru mɛɛrio. ¹⁴ Domi a dera dɔɔ u wirugibu yiru ye wɔri, ka ben baawuren tɔmbu weeraakuukuubu. Adama nɛ, na nun kanamɔ, a nɛn wɔaru mɛɛrio.

¹⁵ Saa yera Yinni Gusunɔn gɔrado u Eli sɔwa u nɛɛ, a ka durɔ wi doo, a ku berun ko.

Ma u sara ba da sina bokon mi. ¹⁶ U sina boko sɔwa u nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, Gusunɔ sariwa Isireliɔ win mi kaa bikiaru ko, a ka bikiaru dɔɔ Filisitiban bɔu wi ba mɔ Baali Sebubun mi, Ekoroniɔ? Yen sɔ, kpɔn yee tɛ sɔɔ a kpɔ mi, a n̄ maa seemɔ, kaa gbiwa.

¹⁷ Yeniban biru Akasia u kpuna u gu nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua saa win sɔmɔ Elin nɔɔn di. Ma Yoramu u bandu di. Domi Akasia u n̄ bii mara. Ma win wɔnɔ Yoramu u bandu di. N deema Yudaban sina boko Yoramu, Yosafatin biin bandun wɔɔ yiruse sɔra mi.

¹⁸ Ye Akasia u kuan sukum ye kpuro ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

Eli u suara wɔllɔ

2

¹ Ye saa ya tura Yinni Gusunɔ u ka Eli sua wɔllɔ ka woo guna, yera wi ka Elisee ba seewa ba yara Giligalin di. ² Swaa sɔɔ, yera Eli u Elisee sɔwa u nɛɛ, a yɔro mini, domi Yinni Gusunɔ u man gɔriɔ sere Beteliɔ.

Ma Elisee u nɔn wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wɔaru ka maa wunɛn tiigiru na n̄ nun derimɔ.

Ma ba da Beteliɔ sannu. ³ Yera Gusunɔn sɔmɔn bwɔabu gabu, ba yarima ba Elisee sɔwa ba nɛɛ, a yɛ ma gisɔra ba koo nun wunɛn yinni suari?

Ma u bu wisa u nɛɛ, oo, na yɛ. I bɛɛn nɔsu mario.

⁴ Ye ba maa swaa wɔri ba doonɔ, yera Eli u kɔam Elisee sɔwa u nɛɛ, a yɔro mini. Domi ba man gɔriɔ Yerikoɔ.

Elisee u nɔn wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wɔaru ka maa wunɛn tiigiru na n̄ nun derimɔ.

Ma ba da Yeriko mi sannu. ⁵ Ma Gusunɔn sɔmɔn bwɔa be ba wɔa Yerikoɔ, ba Elisee sɔwa ba nɛɛ, a yɛ ma gisɔra ba koo nun wunɛn yinni suari?

Ma u bu wisa u nɛɛ, oo, na yɛ. I bɛɛn nɔsu mario.

⁶ Ye ba maa swaa wɔri ba doonɔ, yera Eli u maa nɔn sɔwa u nɛɛ, a yɔro mini, domi Yinni Gusunɔ u man gɔriɔ Yuudenɔ.

Elisee u nɔn wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wɔaru ka maa wunɛn tiigiru, na n̄ nun derimɔ.

Ma ba swaa wɔri ba n doonɔ. ⁷ Gusunɔn sɔmɔn bwɔa ben tɔnu weeraakuru ba na ba yɔra Yuudenin daarun deedeeru, ba desire fiiko. Ma Eli ka Elisee ba da ba yɔra daa ten goorɔ. ⁸ Yera Eli u win kumbooro pota u gu kurua u ka daa ten nim so. Ma nim mɛ, mu burana mu kua tem dira. Ma be yiru ye, ba tɔbura ba doona.

⁹ Saa ye ba sara ba kpa, Eli u Elisee sɔwa u nɛɛ, mba a kɔ n̄ nun kua bu sere man nun suari.

Elisee u nɛɛ, ye na nun kanamɔ yera a de na n wunɛn dam mɛ Gusunɔn Hunde u nun wɛn nɔn yiru mɔ.

¹⁰ Eli u nɔn wisa u nɛɛ, gɔa sɛsɔgina a bikia. Adama à n̄ man waamɔ sanam mɛ na suaramɔ wɔllɔ, ya koo kooru nge mɛ a kɔ. À kun maa man wa ya n̄ koorɔ.

¹¹ Nge me ba faagi m̀ ba ka d̀, yera gāanu ganu na ka d̀ nge tabu keke ye dumi gawe ka yen maasabu, ma ya bu karana. Ma Eli u suara wallo ka woo guna. Ma u win kumbooro kō temo. ¹² Saa ye Elisee u wa ba ka Eli doona, yera u n̄ogiru sua wallo u nee, nen baaba, nen baaba, wune wi a sāa Isireliban dam me mu bu kōsu nge ben tabu keke dumigii ka yen maasabu.

Yen biru u n̄ maa n̄n wa. Ma Elisee u win tiin yaberu nenua u gīa wasi yiru, nuku sankiranun s̄. ¹³ Ma u kumbooro ge sua ge Eli u kō temo. Yen biru u ḡsirama u na u ȳra Yuudenin daarun t̄bu.

¹⁴ Yera u kumbooro ge sua u ka nim me so u nee, mana a wāa, Gusun̄, Elin Yinni. Mana a wāa!

Ma nim me, mu burana mu kua tem dira. Saa yera u t̄bura. ¹⁵ Yera Gusun̄n s̄m̄n̄n bwāa be ba na Yerikon di mi, ba n̄n wa. Ma ba nee, Elin dam mu wāa Elisee s̄o.

Ma ba n̄n senn̄ da, ba yiira win wuswaa ba wiru tem girari. ¹⁶ Yera ba n̄n s̄owa ba nee, beee wunen̄n bwāabu s̄o, tabu dur̄bu weeraakuru ba wāa. A de bu da bu nun wunen̄n yinni kasuama. S̄r̄okudo, Yinni Gusun̄ u ko n̄ n̄n deri guuru garun wallo, n̄ kun me w̄wa gaa s̄o.

Ma Elisee u bu wisa u nee, i ku de bu da.

¹⁷ Adama ba n̄n bikia ba baasi. Ma u wura u nee, bu doo.

Yera t̄n be, ba da ba Eli kasu sere s̄o ita ba n̄ n̄n wa. ¹⁸ Yen biru ba ḡsirama ba Elisee deema Yeriko. Ma u bu s̄owa u nee, na n̄ daa beee s̄owa na nee, i ku da?

Elisee u nim dorasia

¹⁹ S̄o teeru Yerikogibu ba na Eliseen mi, ba nee, beesen wuu ge, ga wā nge me wune besen yinni a waama. Adama gen nim kun gea sāa. Meya mu ku ra de gāanu nu ma, saa t̄mbu sere ka yaa sabeno ka d̄aa.

²⁰ Yera u bu s̄owa u nee, bu gb̄ee kpaaru tama bu b̄ru doke te s̄o.

Ma ba ka n̄n tu naawa. ²¹ Ma u da daa ten wir̄, u b̄o te doke mi. Yera u nee, ameniwa Yinni Gusun̄ u gerua. U nee, u koo nim me dorasia, mu n̄ maa goo gooma, mu n̄ maa yinam̄ gāanu nu ma.

²² Ma nim me, mu dora sere ka gis̄n̄n gis̄o nge me Elisee u gerua.

Yee k̄si yi bibu go

be ba Elisee ȳem̄o

²³ Saa Yerikon di Elisee u maa da Beteli. Yera swaa s̄o, biba n̄n wuremo ba m̄, wii kpararugii, a yario minin di.

²⁴ Yera Elisee u s̄ira biru u bu m̄erima ma u bu b̄rusi ka Yinni Gusun̄n ȳsiru. Yera yee k̄si yiru yi yarima d̄aa s̄on̄ di yi ben weeru ka yiru s̄esuka yi go. ²⁵ Saa Beteli min di, u maa da guu te ba m̄ Kaamelio. Min diya u ḡsira u da Samario.

Yoramu u kua Isireliban sina boko

3

¹ Yosafati Yudaban sina bokon bandun w̄o yendu yiru sarise s̄ora, Yoramu Akabun bii u bandu di Isireliba s̄o, Samario. U kuawa w̄o w̄kura yiru ban te s̄o. ² Ma u k̄sa kua Yinni Gusun̄n wuswaa. Adama ya n̄ win tundo ka win merogia tura. Domi u būu wi ba m̄ Baalin bw̄arokunu k̄suka ye win tundo u raa kua. ³ Yeroboamu Nebatin bii wi u Isireliba doke toraru s̄on̄ yira u sw̄i mam mam.

Isireliba

ba ka Mɔabuba tabu kua

⁴ N deema Mɛsa, Mɔabuban sina boko, yaa sabenun sɔmbura u ra ko. Mɛya Isireliba ba ra nùn mɔɔru mwaari. Mɔɔ tera yāa gbiibi nɔrɔbun suba wunɔbu (100.000) ka yāa kinenu nɔrɔbun suba wunɔbu, ka sere maa nin sansu. ⁵ Saa yè sɔɔ Akabu u gu, yera Mɔabuban sunɔ wi, u Isireliba seesi. ⁶ Yera sɔɔ teeru Yoramu u seewa Samarín di u da u Isireliban tabu kowobu kpuro bera. ⁷ Ma u gɔra bu Yosafati Yudaban sina boko sɔ bu nɛɛ, wee, Mɔabun sunɔ u nùn seesi. Yen sɔ, wi Yosafati u kī u na u ka nùn da bu Mɔabun sunɔ wi wɔri? Ye Yosafati u gari yi nua, u wura u nɛɛ, oo, kon da nɛ ka nɛn tɔmbu, ka maasɔ tabu durɔbu. Domi nɛ ka wunɛ sa sāawa tia. ⁸ Adama u bikia u nɛɛ, swaa yerà sa ko kpe su ka bu wɔri bi da. Ma Yoramu u nɛɛ, bu doo bu nùn sɔ ma ba koo kpewa Edəmun gbaburu tem mi gāanu ku ra kpi gian di.

⁹ Ma Isireliban sina boko ka Yudaban sina boko ka Edəmun sina boko ba seewa ba swaa ye wɔri. Ye ba sīa sɔɔ nɔɔba yiru yera sinam be, ka ben tabu kowobu ka ben yaa sabe ni ba ka bu swīi kpuro, ba nim bia bu nɔ. ¹⁰ Ma Isireliban sina boko u nɔɔgiru sua u nɛɛ, kuuku! Yinni Gusunɔ, a bɛse sinambu ita yeni sokawa a ka sun Mɔabuba nɔmu bɛria?

¹¹ Saa yera Yosafati u nɛɛ, Yinni Gusunɔn sɔmɔ goo sari mini, wìn min di sa ko kpī su nɔ ye Yinni Gusunɔ u koo sun sɔ?

Ma Isireliban sina bokon bɔɔ turo u nɛɛ, Elisee Safatin bii u wāa mini, wi u raa sāa Elin bɔɔ.

¹² Ma Yosafati u nùn bikia u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u ra ka nùn gari ko?

Ba nɛɛ, oo.

Saa yera Isireliban sunɔ ka Yosafati Yudaban sunɔ, ka Edəmun sunɔ ba seewa ba da Elisee mi. ¹³ Ma Elisee u Isireliban sunɔ sɔɔwa u nɛɛ, mba n sun mɔɔsinɛ nɛ ka wunɛ. A doo Gusunɔn sɔmɔ bɛn mi wunen baa ka wunen mero ba ra raa bikiaru den mi.

Ma Isireliban sina boko u nùn wisa u nɛɛ, aawo, domi Yinni Gusunɔ u bɛse sinambu ita yeni sokawa u ka sun Mɔabuba nɔmu bɛria.

¹⁴ Yera Elisee u nɛɛ, sere ka Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin wāaru wìn sɔmɔ na sāa, nà kun daa Yosafati Yudaban sina boko mɛera, na n̄ daa wunen laakari m̄, n sere mam nɛɛ, kon nun mɛeri. ¹⁵ Adama t̄, a ka man m̄ɔr̄oku sowo naawa.

Sanam mɛ m̄ɔr̄oku sowo wi, u na u m̄ɔr̄oku soomɔ, yera Yinni Gusunɔn dam mu dua Elisee sɔɔ. ¹⁶ Ma u nɛɛ, ye Yinni Gusunɔ u gerua wee. U nɛɛ, i worusu gbeo wɔwa mini. ¹⁷ Domi i n̄ woo wasi, i n̄ maa gura wasi. Ka mɛ, wɔwa ye, ya koo nim yibu kpa i n̄ bɛɛ ka bɛɛn tabu kowobu, ka maa sere bɛɛn yaa sabenu. ¹⁸ Adama yeniba kpuro gāa piimina Yinni Gusunɔn n̄ni sɔɔ. Domi u koo Mɔabuba bɛri bɛɛn n̄oma sɔɔ. ¹⁹ Kpa i ben wuu marosu mwɛeri si su gbāranu m̄. Kpa i ben dāa gbaanu kpuro mwɛeri i b̄ɔri. Kpa i ben d̄ok̄ɔba ka ben bwii kpuro k̄ore. Mɛya i ko i maa ben gbee geenu kam koosia i nu kpenu s̄siki.

²⁰ Yen sisiru bururu, saa ye ba kī bu bururun yākuru ko, yera ba wa wee, nim mu wee, saa Edəmun bera gian di, mu tem wukiri.

²¹ Saa ye sɔra Mɔabuba ba nua ma sinam be, ba bu wɔrim wee. Yera ba ben tɔmbu kpuro menna be ba tura bu tabu da ka be ba kere mɛ. Ma ba bu yi yi ben tem nɔɔ bura yeno. ²² Ye Mɔabu be, ba seewa bururu, yera ba wa sɔɔ yana ballim̄ nim mɛ sɔɔ. Ma mu s̄ori nge yem. ²³ Saa yera ba nɛɛ, yema mi, Isireliban sinam be ka ben tabu kowoba ba sokirina ba goona. N n mɛn na, i de su da su ben yānu gura.

²⁴ Ye ba tura Isireliban sansaniɔ, yera Isireliba ba yarima ba bu go go. Ben gaba duki yakikira. Ma Isireliba ba bu naa swīi sere wuuɔ ba bu go go. ²⁵ Ma ba

ben wuu marosu kpuro kəsuka ba ben gbee geenu kpuro kam koosia. Ba nu kpenu sēsiki. Ma ba ben dəkəba ka bwii kpuro kərua. Ba maa ben dāa gbaanu kpuron dānu bəəra.

Yen biru be ba ka kpurantεeru tabu m̀, ba wuu ge ba m̀ Kiri Hareseti wəri, ba gen gbāraru kəsuka. ²⁶Ye Məabuban sunə u wa ma ba nùn tabu kamiawa, yera u təmbu nata ka wunəbu (700) wuna be ba ka takobi tabu yē, ba swaa kasu bu ka da bu Edəmun sunə wəri. Adama ba kpna. ²⁷Yera Məabuban sunə wi, u win yeruma sokusia wi u koo raa nùn kəsire ko bandu səə. Ma u nùn mwa u ka yāku dəə mwaararugiru kua win gbāraru wəllə. Ma ya Isireliba biti kua. Yen sōna ba gəsira ba doona ba nùn deri.

Elisee u kurə gəmini goo somi

4

¹Səə teeru kurə goo u na Eliseen mi. N deema win durə u raa wāawa Gusunən səmən bwāabu wuuru səə. Yera kurə wi, u Elisee nəəguru sue u nεε, wee nən durə wi u sāa wunən səm kowo u gu. A maa yē ma u Yinni Gusunə nasie. Yera u durə goon dibu neni. Durə wiya u na u nən bibu yiru mwa. U bu kua yobu.

²Yera Elisee u nùn bikia u nεε, mba kon kpī n nun kua. A man sōwə ye a mə yenuə. Ma kurə wi, u nùn wisa u nεε, yinni, na n̄ gāanu ganu mə yenuə, ma n kun mə gum fiiko akparaba səə.

³Ma Elisee u nùn wisa u nεε, a doo a gbēa bəkura wunən berusebu kpuron mi kpa a ka nu na dabi dabinu. ⁴À n tura wunən yenuə, a duo wunən dirə ka wunən bibu kpuro i tii diru kenusi. Yen biru kpa a gum mε wisi wisi gbēε ni səə. Nin ni nu yiba kpa a ni yi bee tia.

⁵Saa yera kurə wi, u seewa u Elisee deri. Ma u da u tii gambo kenusi wi ka win bibu. Ma bii be, ba nùn gbēε ni tīimə u gum mε wisimə. ⁶Sanam mε gbēε ni, nu yiba yera u win bii turo sōwə u nεε, a maa man gbēεru wēema.

Yera bii wi, u nεε, gbēa kpa.

Ma gum mε, mu yōra. ⁷Yen biruwa u da u Elisee deema u nùn sōwə ye ya koorə. Ma Elisee u nùn sōwə u nεε, a doo a gum mε dōra kpa a ka mən gobi dīi bi kəsia. Kpa a yi yi tie yi, i n dimə i n ka wāa wunε ka wunən bibu.

Elisee ka kurə gobigii

wi u wāa Sunemuə

⁸Səə teeru Elisee u sarə Sunemuə. N deema kurə gobigii goo wāa mi, ma kurə wi, u nùn suuru kana u na u di win mi. Saa maa dōma ten di, ù n sarə mi, miya u ra gere u di.

⁹Yera kurə wi, u win durə sōwə u nεε, durə wi u ra sare mini, Gusunən tən dεεrowa u sāa. ¹⁰A de su gidambisa bani bεεn dirun wəllə. Kpa su kpinu doke mi ka tabulu ka kitaru ka fitila. Kpa durə wi, u n da n wāa mi, ù n na.

¹¹Səə teeru Elisee u maa wura mi, yera u deema ba ye kpuro bana. Ma u da u kpuna mi. ¹²Ma u win səm kowo aluwaasi wi ba ra soku Gehasi gōra u da u kurə wi sokuma. Yera u da u nùn soka. Ma kurə wi, u na u yōra Eliseen wuswaaə. ¹³Elisee u Gehasi sōwə u nεε, a kurə wi s̄, wee u sun bεεrε doke nε ka wunε. Tē mba u kī su nùn kua. U kī su win durom mε u sun kua sina boko s̄? N kun mε tabu sunə?

Adama kurə wi, u wisa u nεε, na wāawa mini ka bəri yendu nən təmbun suunu səə.

¹⁴Yen biru Elisee u Gehasi bikia u nεε, mba sa ko kpī su kurə wi kua.

Gehasi u wisa u nee, u n̄ bii marure, win durɔ maa sere tɔkɔ kua.

¹⁵ Elisee u nee, n̄ n̄ men na, a n̄n̄ sokuma.

Ma Gehasi u n̄n̄n̄ soka u na u yɔra dii kɔnnɔwɔ. ¹⁶ Elisee u kurɔ wi sɔɔwa u nee, gasɔku amadaare, kaa bii tɔn durɔ taaru swii.

Yera kurɔ wi, u nee, yinni, a ku man n̄n̄ni wɔke, domi a s̄awa Gusun̄n̄ tɔnu.

¹⁷ Yen biruwa kurɔ wi, u gura sua u bii tɔn durɔ mara wɔɔ kpɔɔ ge sɔɔ, ge Elisee u n̄n̄n̄ bura.

Elisee

u kurɔ gobigii win bii seeya

¹⁸ Bii wi, u kp̄a. Sɔɔ teeru ye u yara u da mi win tundo u w̄a ka win s̄m kowobu ba dobi ḡemɔ. ¹⁹ Yera u win tundo sɔɔwa u nee, nen wira man dumɔ, nen wira man dumɔ.

Ma tundo u win s̄m kowo turo sɔɔwa u nee, a ka n̄n̄n̄ doo win meron mi fuuku.

²⁰ Saa yera u bii wi sua u ka da. Ma mero u n̄n̄n̄ sua u taaru s̄ndi. Sere n̄ ka ko sɔɔ sɔɔ, bii wi, u gu. ²¹ Ma kurɔ wi, u yɔɔwa dii te ba Elisee kuan mi, u bii goo te kp̄i win kpin yerɔ. Ma u tu gambo kenusi u sarama. ²² Yen biru u win durɔ soka u nee, a man s̄m kowo ben turo k̄ema ka keteku teu. Na kon duka da Eliseen mi, n̄ wurama t̄e.

²³ Durɔ wi, u nee, mban s̄na a dɔɔ win mi gisɔ. Domi suru kp̄ao kun yara. Tɔɔ w̄ararugira kun maa tura. Adama kurɔ wi, u n̄n̄n̄ wisa u nee, gam sari.

²⁴ Yen biru u dera ba keteku gaari bakua. Ma u s̄m kowo wi sɔɔwa u nee, a ka man doo a ku yɔra gam, ma n̄ kun mɔ na nee, a ȳro.

²⁵ Ma ba da mi Elisee u w̄a guu te ba m̄d̄ Kaamelid̄. Ye u kurɔ wi wende kua, yera u win b̄ɔ aluwaasi Gehasi sɔɔwa u nee, kurɔ Sunemugii wi wee, u wee.

²⁶ A duka doo a ka n̄n̄n̄ yinna. A n̄n̄n̄ bikia a nee, u bw̄a do? Win durɔ maa ni? Bii wi, u alafia mɔ? Yenugibu kpuro ba bw̄a do?

Ye u n̄n̄n̄ bikia me, ma kurɔ wi, u wisa u nee, sa bw̄a do kpuro gb̄a gb̄a.

²⁷ Ye kurɔ wi, u tura mi Elisee u w̄a guu ten w̄ollo, yera u win naasu s̄re. Ma Gehasi u susi u ka n̄n̄n̄ b̄ria. Ma Elisee u nee, a n̄n̄n̄ derio. Domi u w̄a nuku sankiranu sɔɔ. Na n̄ maa ȳe mban s̄na. Domi Yinni Gusun̄n̄ kun man ye s̄si.

²⁸ Yera kurɔ wi, u Elisee sɔɔwa u nee, nen yinni, na nun bii bikia? Na n̄ daa nun sɔɔwa na nee, a ku man n̄n̄ni wɔke?

²⁹ Ma Elisee u Gehasi sɔɔwa u nee, a tii suo kpa a nen deka sua a n̄ neni a da kurɔ win yenuɔ. A n̄ ka goo yinna swaaɔ, a ku yɔra a ȳro tɔbiri. Goo ù n̄ maa nun tɔbura, a ku n̄n̄n̄ wurari. A n̄ tura mi, a nen deka ye s̄ndio bii win wuswaaɔ.

³⁰ Ma bii win mero u nee, sere ka Yinni Gusun̄n̄n̄ w̄aru ka maa wunen tiiguru, na n̄ nun derimɔ n̄ doona minin di.

Yera Elisee u seewa u bu swii. ³¹ Gehasi u bu gbiiya u doona. Ye u tura mi, yera u deka ye sua u s̄ndi bii win wuswaaɔ. Adama bii wi kun kusunu kue u sere nee, u koo gari gere. Yen biru Gehasi u ḡsira u ka Elisee yinna. U n̄n̄n̄ sɔɔwa u nee, bii wi kun seewe.

³² Ye Elisee u dua diru mi, u deema wee bii goo te, ta kp̄i win kpin yerɔ.

³³ Yera u tii gambo kenusi u Yinni Gusun̄n̄n̄ kana. ³⁴ Ma u bii wi kibarisi, u win n̄ɔ girari win n̄ɔwɔ. U win n̄n̄ni girari win n̄n̄ni. Ma u maa win n̄ma s̄ndi win n̄maɔ. Meya u bii wi kibarisi sere win wasi yi ka swia. ³⁵ Elisee u seewa bii win w̄ollun di. Ma u gina s̄a s̄a dii te sɔɔ. Yen biru u maa wurama u n̄n̄n̄

kibarisi. Bii wi, u sūa nōn nōōba yiru, ma u nōni wukia. ³⁶ Yera Elisee u Gehasi soka u nēē, a doo a kurō wi sokuma.

Ma Gehasi u da u nūn sokuma. Ye kurō wi, u tunuma Eliseen mi, yera Elisee u nēē, a wunen bii suo.

³⁷ Ma u yiira Eliseen nuurō u wiru tem girari, yen biru u win bii sua u yara.

Kpee yi yi ñ diir

³⁸ Yeniban biru, Elisee u wurama Giligaliō. Saa ye sōō, gōōra wāa tem mi. Ma Gusunōn sōmōn bwāabun wuuru ta sō win wuswaaō. Yera u win sōm kowo sōōwa u nēē, a weke bakaru sōndio a sōmō be kpee saawa.

³⁹ Yera sōmō ben turo u seewa u kpee yorim da yakasō. Yera u kaaru garun marum wa resēm yakasugia sōō. Ma u mu yora u bōōru yibia. Ye u tura yenua yera u mu bōōra u kpēē kpee yi sōō. Domi ba ñ mu yē. ⁴⁰ Ma ba tōmbu wē bu ka di. Adama sanam mē ba ye dabura ba nōōgiru sua ba nēē, dēē wāa kpee yi sōō, Yinni Gusunōn sōmō wune!

Goo kun kpīa u maa yi di. ⁴¹ Yera Elisee u win sōm kowo sōōwa u nēē, a seewo a som sua a doke kpee weke te sōō. Ma sōm kowo wi, u kua mē. Yera Elisee u maa nūn sōōwa u nēē, a yi tōmbu wēēyō bu di.

Domi gāa kōsunu kun maa wāa kpee yi sōō.

Elisee u tōmbu wunōbu diisia

⁴² Yeniban biru, durō goo u na saa Baali Salisan di u ka Elisee pēē naawa, ye ba kua ka oosun som kram ka sere maa dīa bimi kpēē geēn saaki tia. Yera Elisee u win sōm kowo sōōwa u nēē, u ye bōnu koowo tōn be ba wāa min sō.

⁴³ Adama sōm kowo wi, u nūn wisa u nēē, amōna kon kpī n ka dīa nini tōmbu wunōbu (100) diisia.

Ma Elisee u maa nūn wisa u nēē, a ye tōn be kpuro bōnu kuo. Domi Yinni Gusunō u nēē, baawure u koo wa u di, kpa nu tiara.

⁴⁴ Ma Eliseen sōm kowo wi, u pēē ye, tōn be bōnu kua. Ben baawure u wa u di. Ma sukum tia nge mē Yinni Gusunō u gerua.

Namani u bekura

5

¹ Namani u sāawa Sirin sina bokon tabu sunō, ma u sāa tōn boko beēēēgii win yinnin nōni sōō. Domi win min diya Yinni Gusunō u dera Sirigibu ba nasara wa. Adama tabu durō wi, u bara disigiru mō win wasi sōō. ² N deema Sirigibu ba Isireliban bii wōndia goo mwaama sanam mē ba ka Isireliba tabu kua. Bii wiya, u ra n wāa Namanin kurōn mi. ³ Sōō teeru bii wi, u kurō wi sōōwa u nēē, nen yinni ù n daa da Gusunōn sōmō wi u wāa Samariōn mi u koo nūn bekia.

⁴ Ye Namani u gari yi nua, yera u seewa u da u win yinni sina boko sōōwa u nēē, mēni ka mēniwa bii wōndia wi sa mwaama Isireliban tem di u gerua.

⁵ Ma sina boko wi, u nūn sōōwa u nēē, ñ n mēn na, a de a da Samari mi, kpa n Isireliban sina boko tireru yorua n nun wē.

Ma Namani u seewa u sii geesu sua kilo gooba wunōbu (300), ka wurā kilo wata ka yabe kumboorosu wōkuru. ⁶ Ye u tura mi, yera u tire te Isireliban sina boko wē. Ye ta gerua wee. Sina boko, tire teni tā n wunen nōmu dua, a n yē ma nēna na nēn tabu sunō Namani surema wunen mi, a ka nūn win bara disigiru bekia. ⁷ Saa ye Isireliban sina boko u tire te gara u kpa, yera u win tiin yaberu nenua u karana nuku sankiranun sō. U nēē, na ra ko Gusunō, wi u ra go kpa u wure u wāaru wē? Mban sōna u man durō wi surema n nūn bekia. Bēēn tii i mērio i ñ wa ma u man nōō kasuwa?

⁸ Saa ye Elisee Gusunən səmō u nua sina boko u win tiin yaberu karana yera u nūn gōria u nēē, mban sōna a kua mē. A de Namani u na nēn mi, kpa u gia ma Gusunən səmō u wāa Isireliō.

⁹ Ma Namani u seewa u da mi ka dumi ka win tabu keke yi dumi gawe. Ma u da u yōra Eliseen yēnun kōnnōwō. ¹⁰ Yera Elisee u səmō gōra u nēē, a doo a Namani sō u doo u num nōn nōba yiru Yuudenin daaruun nim sō. Win wasi koo wurama nge mē yi raa sāa, kpa u dēera.

¹¹ Ye Namani u yeni nua, yera u mōru bara ma u gōsira u doonō u mō, na raa tamaa u koo yarimawa u yōra nēn wuswaaō u Gusunō win Yinni kana, kpa u win nōma saasi mi nēn bara te, ta wāa u man bekia. ¹² Damasīn daa ni ba mō Abana ka Paripari, nin nim kun Isireliban daaruun nim buram kere? Na n̄ kon da n wobure mi kpa n dēera?

Ma u sīra u doonō ka mōru. ¹³ Adama win bwāabu ba nūn susi, ma ba nūn dam kā ba nēē, baaba, Gusunən səmō wi, u n̄ daa nun gāanu bikia ni nu sē, a n̄ kaa ko? N n̄ mēn na, yera kaa kpana a da a wobure a ka dēera?

¹⁴ Yera u sara u dua nim mē sō u numa nōn nōba yiru nge mē Gusunən səmō wi, u raa nūn sōwa. Ma win wasin gōna ya wēra nge bii piibugia ma u dēera. ¹⁵ Yen biru u gōsirama Eliseen mi, ka win tōn be ba nūn swīi kpuro. Ye ba tura mi, yera u yōra Eliseen wuswaaō u nēē, na gia tē, ma Yinni gōo sari tem kpuro sō ma n̄ kun mō Gusunō Isireliban Yinni. Yen sō, a suuru koowo a nēn kēru mō.

¹⁶ Ma Elisee u nūn wisa u nēē, sere ka Yinni Gusunō wi na sāmōn wāaru na n̄ wunen kēē te mwaamō.

Namani u nūn kōkura. Ka mē, u yina.

¹⁷ Yera Namani u nēē, yinni, wee a nēn kēnu yina. A de n̄ tem sōka ketekunu yiru sōmunun saka n̄ ka da nēn yēnuō. Domi na n̄ maa kī n̄ yāku dō mwaararuginu n̄ kun mē siarabuginu ko gāanu ganun nuuro, ma n̄ kun mō Yinni Gusunən mi. ¹⁸ Adama Yinni Gusunō u man suuru kua, n̄ n̄ nēn yinni Sirin sunən nōma nēnuā su ka da būu wi ba ra soku Rimōn dirō, ma na yiira ka wi sannu mi.

¹⁹ Elisee u nūn sōwa u nēē, a doo ka bōri yendu.

Ma u doona.

Gehasin toraru

Ye Namani u doona Eliseen min di u tonda fiiko, ²⁰ yera Gehasi Eliseen aluwaasi wi, u bwisika u nēē, wee, nēn yinni kun Namani Sirigii wi gāanu mwaari ni u ka na sō. Yen sō, sere ka Yinni Gusunən wāaru kon nūn naa girawa kpa n̄ nūn gāanu mwaari. ²¹ Yera Gehasi u Namani naa gira. Ye Namani u nūn wa u bu naa gire biru, yera u yōwa saa win tabu keken di u sura, u na u ka Gehasi yinna. Ma u nūn bikia u nēē, n̄ ka do mē?

²² Gehasi u nūn wisa u nēē, n̄ do gbāa gbāa. Nēn yinniwa u man gōrima. U nēē, wee ye ya nūn deema. Gusunən sēmōn bwāabu yiru gaba na saa Efaraimun guurun beran di. A be nūn sii geesun kilo tēna ka yabe geenu yiru wēema ben sō.

²³ Namani u nūn kōkura u nēē, a yande kilo wata suo.

Ma u sii gee si doke saaki yiru sō, ma u nūn yabenu yiru ye wē. Yera u win aluwaasiba sō, tōnu yiru wuna bu ka nūn ye daawa. ²⁴ Ye ba tura guuru mi Elisee u wāa, yera Gehasi u kēē ni mwa saa tōn ben min di u ka da win dirō. Ma u dera ba gōsira ba doona.

²⁵ Yen biru u da u win yinni Elisee deema. Ma Elisee u nūn bikia u nēē, Gehasi, man diya a wee mē.

U nūn wisa u nēē, na n̄ gam de ni.

²⁶ Adama Elisee u nùn sōwa u nεε, a tamaa nen bwēra kun ka nun wāa mi, saa ye durō wi, u yōwa u sura win tabu keken di u ka nun yinna? Saa yeni sōra kaa sii geesu mwa kpa a ka yabenu ka olifin dāa gbaanu dwe, ka resem marum ka yaa sabenu ka sōm kowobu? ²⁷ Tē, Namanin bara disigii te, ta koo wura wunε ka wunen bweseru kpuro sō, sere ka baadomma.

Ma Gehasi u doona Eliseen min di, ka bara disigii te. Ma ta win wasin gona bururasia.

Gbāa yara ye ya wōri

nim bwerō

6

¹ Gusunon sōmōn bwāa be ba wāa Eliseen mi, ba nùn sōwa ba nεε, wee mi sa wāa mini, min batuma kun sun tura. ² Yen sō, a de su da daa te ba mō Yuudenio besen baawure u dāa gōnu kasuma. Kpa su ka wāa yee kpaaru ko. U bu wisa u nεε, i doo.

³ Ma ben turo u nεε, a de su da ka wunen tii sannu.

Elisee u nεε, too, su da.

⁴ Ma ba da sannu. Ye ba Yuudeni tura yera ba dāa kīinu wōri. ⁵ Saa ye ben turo u dāru garu buramō, yera win gbāa wōra ya wōri nim bweru sō. Ma u Elisee nōogiru sue u nεε, nen yinni, na gbāa ye bōkuramawa.

⁶ Yera Elisee u nεε, deedeeru mana ya wōri.

Ma durō wi, u nùn sōsi. Elisee u deka bura u kpēε deedeeru mi. Ma gbāa yara ye, ya geruma wollo. ⁷ Elisee u durō wi sōwa u nεε, a ye suo.

Ma u nōmu demia u ye sua.

Ba Sirigibu tabu di

⁸ Sanam me Sirin sina boko u ka Isireliba tabu mō, yera u win bwāabu sōwa mi u koo win sansani gira. ⁹ Adama Elisee u Isireliban sina boko gōria u nεε, u tii laakari ko, u ku raa de yam kasa. Domi Sirigibu ba wāa mi.

¹⁰ Yera Isireliban sina boko u gōra yam mi Elisee u nùn yīreru kua mi, bu ka mu gia kpa ba n mu kōsu.

Nōn dabira ya koorā mεsum. ¹¹ Yera Sirin sina bokon bwēra kun kpunε gari yin sō. Ma u win tabu kowobu menna u bu sōwa u nεε, i man sōwō wi u sāa Isireliban tōnu besen suunu sō.

¹² Ma win tabu kowo ben turo u nùn wisa u nεε, nen yinni, goo sari besen suunu sō wi u sāa Isireli. Gusunon sōmō Elisee wi u wāa Isireliō, wiya u ra ka wunen gari yi a gerumō wunen dii sōwō de u Isireliban sina boko sō.

¹³ Yera sina boko u nεε, i doo i kasu mi u wāa kpa n gōri bu nùn mwaama.

Ye ba da ba wurama, yera ba nùn sōwa ba nεε, u wāawa Dotaniō. ¹⁴ Ma ba maasōbu gōra ka tabu keke yi dumi gawe ka tabu durōbu dabi dabinu, ba na ba wuu ge tarusi wōkuru.

¹⁵ Ye Eliseen sōm kowo aluwaasi u seewa buru buru yellu u yariō, yera u wa wee, tabu durōbu ba wuu ge tarusi ka dumi ka tabu keke yi dumi gawe. Ma u nōogiru sua u nεε, wee! Nen yinni, amōna sa ko koosina.

¹⁶ Elisee u nùn wisa u nεε, a ku berum ko, domi be ba ka sun wāa ba dabi ba kere begibu.

¹⁷ Ma Elisee u Yinni Gusunō kana u nεε, a nen aluwaasi win nōni wukio kpa u wa.

Ma Yinni Gusunō u win nōni wukia. Yera u deema wee, dumi ka tabu keke dōogii yi wāa guu ten wollo kpuro yi ka Elisee sikerene.

18 Ma Sirigii be, ba da Eliseen mi. Yera Elisee u kanaru kua u nee, Yinni Gusunɔ, a bu wɔkoru kpɛɛyɔ.

Ma u bu wɔkoru kpɛɛ nge me Elisee u gerua. 19 Elisee u tɔn be sɔɔwa u nee, n n swaa ye mini, n n maa wuu ge mini. I man swiima kon ka bee da wi i kasun mi.

Ma u ka bu da Samariɔ. 20 Saa ye ba tura mi, Elisee u kanaru kua u nee, Yinni Gusunɔ, a tɔn ben nɔni wukio kpa bu wa mi ba waa.

Ma Yinni Gusunɔ u ben nɔni wukia. Yera ba deema wee, ba waaawa Samarin wuu suunu sɔɔ.

21 Ye Isireliban sina boko u bu wa, yera u Elisee bikia u nee, nen baaba n bu goowo?

22 Elisee u nɔn wisa u nee, be a yoru mwaama tabu gberun di, a ra bu go ro? N n men na, a beni dɔnanu ka nim wɛɛyɔ bu di bu nɔ, kpa a de bu gɔsira ben yinnin mi.

23 Isireliban sina boko u dera ba bu dim bakam kua. Ma ba di ba nɔra. Yen biru u bu yɔsu ba doona ben yinnin mi. Saa dɔma ten di, Sirigibu ba ku ra maa Isireliba wɔrimɛ.

Gɔɔra dua Samariɔ

24 Ye n te fiiko Beni Hadadi Sirin sina boko, u win tabu kowobu kpuro menna ba da ba Samari tarusi. 25 Yera n dera gɔɔra dua Samariɔ sere ba ketekun wiru dɔramɔ sii geesun gobi wene ma ba totoberɛ bisun kilon bonu dɔramɔ sii geesun gobi wunɔbu (100).

26 Ye kurɔ goo u Isireliban sina boko wa u sɔimɔ gb̄araru wɔllɔ, yera u nɔn nɔɔgiri sue u nee, a man faaba koowo nen yinni.

27 Ma sina boko u nɔn wisa u nee, Gusunɔ u kun nun faaba kue, nena kon sere kpɛ n nun faaba ko? A wa na dobi neniwa? N kun me resem tama a wa na neni?

28 U maa nɔn bikia u nee, nge mba n nun mɔ.

Kurɔ wi, u nɔn wisa u nee, kurɔ winiwa u man sɔɔwa u nee, n ka nen bii tɔn durɔ na su tem gisɔ, sia kpa su maa wigii tem. 29 Ma na wura na nen bii yikua sa tema. Sisiru, na nee, u maa ka wigii wi na su tem. Adama u winyam berua.

30 Saa ye sina boko u kurɔ win gari nua, yera u win tiin yaberu nenua u karana nuku sankiranun sɔ. N deema gb̄araru wɔllɔwa u waa. Yera tɔmba wa wee, u saaki sebua. 31 Ma sina boko u gerua u nee, Gusunɔ u man kua nge me u kɛ, ma na kun Elisee Safatin biin wiru bure gisɔ.

Elisee u gerua

ma gɔɔra koo kpe

32 N deema saa ye sɔɔ, Elisee u sɔ win yenuɔ wi ka Isireliban guro guro be ba nɔn beram na. Ma sina boko u win bɔɔ turo gɔra Eliseen mi. Adama bɔɔ wi, u sere turi mi, Elisee u guro guro be sɔɔwa u nee, tɔn gowo wi, u sɔmɔ gɔrim wee u ka man wiru bura. Yen sɔ, i n tii se saa ye sɔmɔ wi, u koo tunuma. I ka nɔn gambo ye bɔrio tɔɔwɔ, i ku de u du. Domi win yinnin tii u nɔn swii biru.

33 U ka bu gari yi mɔ u n kpa, yera sɔmɔ wi, u kurama u da Eliseen bera gia. U nee, wahala yenɛ ya weewa Yinni Gusunɔn min di, mban sɔna ko na n maa gɔanu yiyo win mi.

7

1 Elisee u bu wisa u nee, i Yinni Gusunɔn gari swaa dakio i nɔ. U nee, sia amadaare som ka alikama ya ko n waa Samarin gb̄ara kɔnnɔwɔ ba n dɔramɔ.

Ba koo som men kilo wəkura yiru dwe ka sii geesun gobi tia kpa bu əsun kilo yenda nne dwe ka sii geesun gobi tia.

² Sina bokon kəsobun wirugii u Elisee wisa u nee, baa Yinni Gusunə ù n fenentiba yabura wallə ya koo koorra me?

Elisee u nùn wisa u nee, kaa ye wa ka wunen nōni. Adama a ñ ye dimə.

Sirigiba duki sua

ba ben sansani deri

³ N deema tambu nne gabu be ba bara disigiru mə ba ra n wāa wuu gen kənnəwə ba sōna ba nee, mban sōna sa ko n wāa mini sere su ka gbi. ⁴ Sà n maa sō mini, gəo turo wiya mi. N n men na, su da su tii Sirigibu nōmu beria. Bā n sun deri sa n wāa, bā n maa sun go su gbi.

⁵ Yera ba seewa yoki yam bere berebu ba da mi Sirigibu ba ben sansani gire. Ye ba tura mi, ba deema goo sari.

⁶ N deema Yinni Gusunə u dera Sirigibu ba tabu keke yi dumi gawen wurenu nua, ka maa maasəbu, ka tabu kowobu dabi dabinu. Yera ba nee, Isireliban sina boko u Hetiba ka Egibitigibu gobi kā bu ka na bu sun tabu wəri. ⁷ Yera ba seewa yoki yam bere berebu ge, ba duki sua ba ben kuu bekunuginu deri ka ben dumi ka ketekunu ka ben sansani nge me ba ka ye gira. Ba duki yakikirawa nəm dira, bu gesi wa bu ben hunde faaba ko.

⁸ Saa ye tən be, ba tura sansani yen mi, yera ba dua kuu bekurugiru garu səə. Miya ba dīanu wa ba di ba nəra. Ma ba sii geesu gura ka wuraba ka yānu, ba da ba ye kpuro berua. Yen biru ba wurama ba dua garun mi, ma ba gāa dabinu wa ba gura ba berua.

Gōra kpa Samario

⁹ Yen biru ba geruna ba nee, n ñ gea sa mə mini. Domi gisən tō te, labaari gean tōra. Sà n maari sere yam mu ka sāra, sa ko nōni swāaru wa. N n men na, su da wuuə tē su sina boko nōsia.

¹⁰ Ye ba tura wuun duu yerə, ba wuun kōso turo soka, ba nùn saaria ye ba wa. Ba nee, sa dua Sirigibun sansaniə. Meya sa ñ maa goon nəə nua gam. Dumi ka ketekunu tənawa sa wa mi, ni ba səri, ka sere maa ben kuu bekunuginu nu yō nge me ba ka nu gira.

¹¹ Ma wuun kōsobu ba menna ba da sina bokon mi, ba nùn gari yi saaria.

¹² Yera sina boko u seewa wəkuru u win bwāabu sōwa u nee, kon beε sō bwisi yi Sirigibu ba sun kua. Ba yē ma sa wāa gōoru səə, yen sōna ba ben sansani deri ba da ba kukua yakasə, ma ba nee, beε Isireliba sà n yara besen wuun di, kpa bu sun mwεeri wasiru. Yen biru bu du besen wuuə.

¹³ Yera win bōo turo u nee, tən be ba gu kə wuu geni səə ka be ba tie, tia yera. Yen sō, a de su dumi nəəbu wuna dumi yi yi tie səə, su ka gabu gəri kpa su wa ye n koo bu deema.

¹⁴ Yen sōna ba tabu keke ye dumi gawe wuna yiru ka sere maasə dumigibu. Ma sina boko u nee, bu Sirigii be naa swīiyə bu wa. ¹⁵ Yera ba bu naa swīi sere daa te ba mə Yuudenio. Ma ba Sirigii ben yira ye səə yānu wa ni ba kō kō sendarun sō. Yen biru sōmə be, ba gəsirama ba na ba sina boko ye kpuro sōwa.

¹⁶ Yera Isireliba ba yara ba da ba Sirigibun sansani wəri ba yen yānu gura. Ma som ka əsu ya koorra. Ma ba som men kilo wəkura yiru dōramə ka sii geesun gobi tia. Ma ba maa əsu kilo yenda nne dōramə ka sii geesun gobi tia nge me Yinni Gusunə u raa gerua. ¹⁷ Sina boko u win kəsobun wirugii wi yi

gbāra kənnəwə. Adama tamba nùn taaka ba go, nge me Elisee u raa gerua saa ye sina boko u da win mi.

¹⁸ U nɛɛ, som ka əssu ya ko n wāa Samarīn gbāra kənnəwə. Kpa bu som mɛn kilo wəkura yiru dwe ka sii geesun gobi tia. Kpa bu əssun kilo yɛnda nne dwe ka sii geesun gobi tia.

¹⁹ Adama sina bokon kəsobun wirugii wi, u nɛɛ, baa Yinni Gusunə ù n fɛnɛntiba yabura wəllə, yeni ya koo koorə me?

Ma Elisee u nùn wisa u nɛɛ, kaa ye wa ka wunen nəni. Adama a ñ ye dimə.

²⁰ Mɛya n maa nùn kua. Domi tamba nùn taaka ba go.

Kurə Sunemugii wi,

u wurama win temə

8

¹ Səw teeru Elisee u kurə wɪn bii u raa seeya gərin di mi, səwə u nɛɛ, i seewo wunɛ ka wunen yɛnugibu i kpikuru su i da mi i ko i kpī i n wāa. Domi Yinni Gusunə u koo de gəw bakaru tu du tem me səw, sere wəw nəba yiru.

² Ma kurə wi, u kua nge me Gusunən səmə wi, u gerua. Ba seewa wi ka win yɛnugii be, ba kpikuru da Filisitiban temə. Miya ba sina sere wəw nəba yiru ye. ³ Wəw nəba yiru yen biruwa kurə wi, u gəsirama win temə Isireliə. Ma u da u sina boko deema u nùn win yɛnu ka win gbea wesia.

⁴ N deema saa ye səwra sina boko u ka Eliseen bəw Gehasi gari mə ù nùn bikiamə səm maamaaki ye Elisee u kua. ⁵ Sanam me Gehasi u sina boko gari yi saariamme nge me Elisee u goru seeya gərin di, yera kurə wɪn bii u seeya mi, u kurama u na sina bokon mi u ka win yɛnu ka win gbea bikia u nùn wesia. Ma Gehasi u nɛɛ, yinni, kurə wi wee, ka win bii wi Elisee u seeya mi.

⁶ Yera sina boko u kurə wi Eliseen gari bikia. Ma u nùn kpuro saaria. Yen biruwa sina boko u win kiruku turo seeya u nɛɛ, u doo u kurə win tem mwa, u nùn wesia ka ye ba raa duuran are kpuro saa mɪn di u ka wuu yara, sere n ka girari dəma te.

Elisee ka Hasaeli

⁷ Yen biru Elisee u da Damasio. N deema Bəni Hadadi Sirin sina boko u barə ta kpā. Yera ba nùn səwə ba nɛɛ, Gusunən səmə goo u na u wāa wuu mini.

⁸ Yera sina boko wi, u Hasaeli səwə u nɛɛ, a kəru suo a n neni, kpa a da Gusunən səmə win mi, a nùn sə a nɛɛ, u man Gusunə bikio nà n kon bəkura nɛn bara te na barə minin di.

⁹ Ma Hasaeli u da Eliseen mi ka kəɛ ni nu sāa Damasīn gāa geenu, u nu yooyoosu weeru səbi. Ye u tura Eliseen mi, yera u nɛɛ, wunen bəw Sirin sina boko Bəni Hadadiwa u man gərima n be nun bikia ù n koo bəkura win bara te u barə min di.

¹⁰ Ma Elisee u nùn səwə u nɛɛ, a doo a nùn sə ma u koo raa bəkura, adama wee tɛ Yinni Gusunə u man səwsi ma u koo gbi.

¹¹ Yera Elisee u Hasaeli mɛɛra tii, ma u swīi wəri. ¹² Hasaeli wi, u nùn bikia u nɛɛ, mba n kua a ka sunə, nɛn yinni.

Ma Elisee u nùn wisa u nɛɛ, na wa kəsa ye kaa Isireliba kua. Kaa ben wuu si su gbāra damginu mə dəw mɛni, kpa a ben aluwaasiba go ka takobi, kpa a ben bii piiminu nam muku muku, kpa a ben girugibun nuki bəsuku.

¹³ Hasaeli u nùn wisa u nɛɛ, yinni, man diya kon dam bakam mɛnin bweseru wa n ka gāa baka ninin bweseru ko, nɛ wi na ñ sāa gāanu.

Ma Elisee u nùn wisa u nεε, Yinni Gusunɔwa u man sɔɔsi ma kaa bandu di Siria.

¹⁴ Saa ye sɔɔra u doona Eliseen min di u da u win yinni Beni Hadadi deema. Yera Beni Hadadi u nùn bikia u nεε, mba Elisee u nun sɔɔwa.

Ma u nùn wisa u nεε, kaa be bekura.

¹⁵ Ye n kua sisiru, yera Hasaeli u bekuru kasu te ta sinum mɔ u wasa nimo ma u tu sua u ka sina bokon wuswaa wukiri. Ma u gu. Saa ye sɔɔra Hasaeli u gɔna kɔsire kua.

Yoram

u kua Yudaban sina boko

(Imaa mɛerio Bandun Gari II, 21:2-20)

¹⁶ Akabu Isireliban sina bokon bii Yoramun bandun wɔɔ nɔɔbuse sɔɔra, Yosafati Yudaban sina bokon bii Yoram u bandu di Yudaɔ. ¹⁷ Yosafatin bii Yoram u wi, u mɔwa wɔɔ tena ka yiru sanam mε u ban te di Yerusalemɔ. U kuawa wɔɔ nɔɔba ita ban te sɔɔ. ¹⁸ Ma u kɔsa kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. U Isireliban sinambun yira swi, nge mε Akabun bwesera kua. Domi Akabun biiwa u sue kurɔ. ¹⁹ Adama Yinni Gusunɔ u n̄ k̄i u Yudaban bweseru kpeerasia win bɔɔ Dafidin sɔ. Domi u raa nùn nɔɔ mwεeru kua ma win bibun bwesera ta ko n waa ban te sɔɔ sere ka baadommaɔ.

²⁰ Yoramun waati ye sɔɔra Edɔmuba ba Yudaba seesi. Ma ba ben tii suno kua. ²¹ Sɔɔ teeru yera Yoram u seewa u da Sairia ka win tabu kεkε yi dumi gawe. Ye n kua wɔku suunu, yera u Edɔmu be wɔri be ba nùn tarusi mi, ka ben tabu sinambu ka sere be ba tabu kεkεba kpare. Adama Yudaba kpuro ba duki yakikira, ba da ben yenuso. ²² Saa dɔma ten diya Edɔmuba ba ka tii yina Yudaban min di sere ka gisɔn gisɔ.

Saa tia ye sɔɔra Libinagibun tii ba maa Yudaba seesi.

²³ Ye Yoram u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.

²⁴ Yen biruwa Yoram u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win baababan sikaa Dafidin wuuɔ. Ma win bii Akasia u gɔna kɔsire kua.

Akasia

u kua Yudaban sina boko

(Imaa mɛerio Bandun Gari II, 22:1-6)

²⁵ Yoram u, Akabun bii, wi u saa Isireliban sina boko, win bandun wɔɔ wɔkura yiruse sɔɔra Akasia Yoramun bii u bandu di Yudaban mi. ²⁶ Akasia u mɔwa wɔɔ yenda yiru saa ye sɔɔ u ban te di. Ma u kua wɔɔ tia ban te sɔɔ Yerusalemɔ. Win meron yisira Atali Isireliban sina boko Omirin bii. ²⁷ Adama kɔsa u kua Yinni Gusunɔn wuswaa nge mε Akabun bwesera kua, yen sɔ u Akabun debubu sue kurɔ.

²⁸ Yera wi ka Yoram Akabun bii ba da ba Hasaeli Sirin sina boko tabu wɔri Ramotiɔ Galadin temɔ. Ma Sirigii be, ba Yoram mɛera kua. ²⁹ Saa ye sɔɔra Yoram u gosira Yisireliɔ u ka win mɛera yen tim ko. Yen biru Akasia Yudaban sina boko u na mi, u ka nùn tɔbiri win mɛera yen sɔ.

Ba Yehu gum tare

u ka ko Isireliban sina boko

9

¹ Sɔɔ teeru Elisee u turo soka Gusunɔn sɔmɔn bwɔabun wuurun di u nùn sɔɔwa u nεε, a sɔɔru koowo kpa a gum kɔba ye sua a ka da Ramotiɔ Galadin temɔ. ² A n tura mi, a doo a Yehu wa Yosafatin bii, Nimusin debubu. A nùn

wunə wigibun suunu sɔn di a ka da diru garun mi, bee tia. ³ Miya kaa nùn gum tāre u ko sunə kpa a nùn sɔ a nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunə u gerua. U nɛɛ, u koo nùn ko Isireliban sina boko. Yen biru kpa a gambo kenia a duka doona. A ku ra yōre.

⁴ Ma Gusunən sɔmə aluwaasi wi, u da Ramoti mi, Galadin temə. ⁵ Ye u tura mi, yera u deema wee, be, tabu sinambu ba mɛnɛ ba wesianamə. Ma u bu sɔwa u nɛɛ, i man isa kuo, na kī n ka bɛɛn turo gari ko.

Ma Yehu u nùn wisa u nɛɛ, bɛɛn wara.

Ma sɔmə wi, u nɛɛ, tabu sunə wuna.

⁶ Yera u seewa ba da yenuə. Ye ba tura dirə, ma u nùn gum mɛ tāre wirə u nɛɛ, ameniwa Gusunə Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, wuna u gɔsa a ka ko win tumbu Isireliban sina boko. ⁷ Kpa a wunen Yinni Akabun bweseru kpuro go. U koo maa de a win sɔmabu ka win sɔm kowobu kpuron yem mɔru mwa Yesabelin mi. ⁸ Akabun bweseru kpurowa u koo de a kpeerasia sere ka ben bibə. ⁹ Kpa bwese te, tu ko nge mɛ Yeroboamu Nebatin biigira kua ka Basa Akiyan biigiru. ¹⁰ Mɛya ba n maa Yesabeli sikumə, bɔna nu koo win goru tem Yisireelio.

Ye Gusunən sɔmə wi, u gari yi gerua u kpa, yera u gambo kenia u duka yakura.

¹¹ Yehu u yarima u da u win berusebu deema. Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, n ka sere do? Mban sɔna wiiru wini u na wunen mi.

Ma Yehu u bu wisa u nɛɛ, bɛɛn tii i durə wi yē, i maa yē ye u koo kpī u gere.

¹² Adama ba nɛɛ, aawo, sa n yē. A sun sɔwə ye u gerua.

Ma Yehu u nɛɛ, ameni ka ameniwa u man sɔwa. Yen biru u man gum tāre ma u nɛɛ, Yinni Gusunəwa u man gɔsa n ka ko Isireliban sina boko.

¹³ Mii mii ba seewa ba ben yānu potira ba teria dii kɔnnən yɔtia wəllə ba Yehu swii mi. Ma ba koba soomə ba mɔ Yehu u kua sunə.

Ba nɔsina bu ka Yoramu

Isireliban sina boko go

¹⁴ Saa ye sɔə, Yoramu ka Isireliba ba Sirin sina boko Hasaeli wərim da Ramoti Galadin temə. Yera Yehu Yosafatin bii Nimusin debubu u nùn seesi.

¹⁵ N deema Yoramu wi, u gina wāa Yisireelio ba nùn nɔrimə mɛɛra ye u wan sɔ sanam mɛ u tabu mɔ ka Sirin sunə wi.

Yera Yehu u win tabu sina kpaasibu sɔwa u nɛɛ, n n bɛɛn kīrun na, i ku de baa bɛɛn tɔn turo u yari u da Yisireelio u sina boko yen labaari sɔ.

¹⁶ Saa yera Yudan sina boko Akasia u maa Yoramu mɛɛrim na win mɛɛra yen sɔ. Yera Yehu u win tabu kɛkɛ ye dumi gawe yɔwə u maa da mi. ¹⁷ Ma wuu kɔso u Yehun tabu wuuru wa ta wee. Yera u da u sina boko sɔwa u nɛɛ, na tabu wuuru garu waamə ta wee.

Ma Yoramu u nɛɛ, a maasə goo gario u da u bu bikia u nɛɛ, bəri yendun gariya ba ka sīimə?

¹⁸ Ma maasə wi, u da Yehun mi, u nɛɛ, sina boko u nɛɛ, bəri yendun gariya i ka sīimə?

Ma Yehu u nɛɛ, mba n nun wa, a wuro nɛn biru!

Yera kɔso wi, u maa da sina bokon mi, u nɛɛ, goro wi, u tura tɔn ben mi, adama u n gəsirame.

¹⁹ Ma Yoramu u maa dera maasə kpao u da. Ye u tura mi, yera u nɛɛ, sina boko u nɛɛ, bəri yendun gariya i ka sīimə?

Ma Yehu u nɛɛ, mba n nun wa. A wuro nɛn biru!

²⁰ Yera kōso wi, u maa da sina bokon mi, u nɛɛ, winin tii u tura mi. Adama u n̄ wuramɛ. Tɔn wuu te ta maa wee mi, ta s̄awa nge Yehu Nimusin biigiru. Domi wi u tabu kɛkɛ ye kpare u m̄wa nge wiiro.

²¹ Yera Yoramu u nɛɛ, i nen tabu kɛkɛ s̄oru koowo, ma ba ye s̄oru kua. Yera wi, Yoramu, Isireliban sina boko ka Akasia Yudaban sina boko ba seewa ba d̄o bu ka Yehu yinna, ben baawure u w̄a win tabu kɛkɛ s̄o. Ma ba Yehu deema Naboti Yisireligiin gbaaɔ.

Yoramun go

²² Saa yè s̄o Yoramu u Yehu wa, yera u n̄n bikia u nɛɛ, alafiawa a ka s̄imo me?

Ma Yehu u nɛɛ, am̄na alafia ya ko n ka w̄a, domi a dera wunen mero Yesabeli u b̄nu gasirim̄o u s̄am̄o ma u s̄ororu m̄o.

²³ Ma Yoramu u biruku yira wura u duka yakura. U n̄ogiru sua u nɛɛ, k̄sira tunuma, Akasia.

²⁴ Saa yera Yehu u win tendu sua u Yoramu toba win senun baa s̄o. Ma s̄u ga da ga w̄ri win woo s̄and̄o. Ma u w̄ruma u gu, win tabu kɛkɛ ye s̄o. ²⁵⁻²⁶ Ma Yehu u win tabu sun̄o turo Bidikaa s̄owa u nɛɛ, sanam me sa Akabu sw̄i ka dumi a yaaye ye Yinni Gusun̄o u gerua win s̄? U nɛɛ, nge me Akabu u Naboti ka win bibun yem yari gbaa te s̄o, nge meya u koo maa de win bweserun yem mu yari gbaa te s̄o. Yen s̄, a Yoramun goo te suo a kare gbaa ten mi.

Ba Akasia

Yudaban sina boko go

(I maa m̄erio Bandun Gari II, 22:7-9)

²⁷ Ye Akasia u wa me, yera u duka sua u da Beti Gani gia. Ma Yehu u n̄n naa sw̄i sere Gurin gungur̄o, Yibileamun bokuo. Ma u nɛɛ, i n̄n tweeyo, ma ba n̄n twee ba ka da Megido. Miya u gu. ²⁸ Ma win bw̄aba win goru sua ba ka da Yerusalem̄o ba sikua, win baababan sika, Dafidin wuu.

²⁹ N deema Akasia wi, u bandu diwa Yudao Akabun bii Yoramun bandun w̄o w̄kura tiase s̄o.

Ba Yesabeli go

³⁰ Yen biruwa Yehu u dua Yisireli. Ye Yesabeli u nua me, yera u win wuswaa buraru kua u kiroba doke n̄ni. Ma u win wiru yara fenenti di u ka yam m̄era. ³¹ Sanam me Yehu u dua wuu, yera Yesabeli u n̄n s̄owa u nɛɛ, Simiri wi u ra win yinni gon k̄sire, n sere do a ka na mi?

³² Ma Yehu u wuswaa seeya fenenti yen bera gia w̄llo u nɛɛ, wara u ka man ȳra.

Ma sina bokon s̄m kowobun wirugibu gabu yiru n̄ kun me ita ba n̄n m̄erima tem̄o. ³³ Yera u nɛɛ, i Yesabeli kasa kooma tem̄o.

Ma ba n̄n kasa kua. Yera win yem yari gb̄aru w̄llo, ka maa dumin w̄llo. Ma Yehu u n̄n yasisi ka tabu kɛkɛ ye dumi gawe.

³⁴ Yen biruwa Yehu u dua sina kpaaru mi, ma u di u n̄ra. Yera u nɛɛ, i doo i kur̄o kam wi sike domi u s̄awa sina bokon bii.

³⁵ Ye ba da, yera ba deema win wii koko ka win naasu ka n̄m taranu t̄nawa nu w̄a mi, ma ba nu sua ba sikua. ³⁶ Ma ba da ba ye Yehu s̄owa, yera u bu wisa u nɛɛ, meya Yinni Gusun̄o u raa gerua saa win s̄om̄o Eli Tisibigiin n̄n di, ye u nɛɛ, b̄na nu koo Yesabelin goru tem Yisirelin gber̄o. ³⁷ Nge meya win wasin sukum mu kua taaki Yisirelin gber̄o. Kpa bu ku raa ka nɛɛ, Yesabelin sikira mini.

Ba Akabun bweseru go

10

¹ Akabu u bibu mowa wata ka wəkuru, ba wāa Samariō. Ma Yehu u Yisireelin sinambu tireru yorua ka yen guro gurobu ka sere be ba Akabun bii be neni u nee, ² bee be i sina bokon bibu kōsu ka win tabu keke yi dumi gawe, ka win dum i ka wuu gbāraruguu ka win tabu yānu, tire teni tā n been noma dua, ye ko i ko wee, ³ i mēerio win bii be sōo, wi n weene u win baan gona kāsire ko kpa i nūn ko suno. Yen biru kpa i nūn sanna.

⁴ Ye ba tire te wa, ma ba berum soora gem gem ba nee, wee sinambu yiru ba n̄ kpā ba yōre wunē Yehun wuswaaō. Kaa sere gere bese? ⁵ Sina kpaarun sōm kowobun wirugii ka wuun wirugibu ka guro gurobu, ka be ba sina bii be neni, ba menna ba Yehu bii gōria ba nee, sa ko n sāawa wunen bwāabu. Ye a maa gerua kpuro yera sa ko ko. Sa n̄ goō bandu wēmō.

⁶ Yera Yehu u maa bu tireru yorua u nee, i n sāan na negibu, ma i ko i nen gere wura, i man bii ben winu bōriama Yisireelio sia amadaare.

N deema tem min wirugiba ba sina bokon bibu wata ka wəku te neni.

⁷ Ye ba tire te wa, yera ba sina bibu wata ka wəku te mwεεra, ba ben winu bura. Ma ba nu gure birenu sōo ba ka Yehu daawa Yisireelio. ⁸ Ma win sōmō u da u nūn sōowa u nee, ba ka sina bii ben wii ni na. Yera u nee, bu nu bōnu koowo suba yiru kpa bu nu yi kōnnōwō sere sisiru bururu. ⁹ Ye u yara sisiru bururu, ma u da u yōra tōmbu kpuron wuswaaō u nee, bee i sāawa gemgibu. Adama ne, na nen yinni sina boko Yoramū seesi ma na nūn go. Beni maa ni, wara u be go. ¹⁰ I n yē ma Yinni Gusunōn gari yi u gerua Akabun bweserun sō, yen gaa kun kam wōrimō domi u win nōo mwεεru yibiamōwa te u kua saa win sōmō Elin nōon di.

¹¹ Ma Yehu u tōn be ba tie Akabun yenuō kpuro go Yisireelio, saa be ba sāa wirugibu ka win kpaasibu ka win būu yāku kowobu, baa ben turo u n̄ deri.

Yehu u Akasian tōmbu go

(I maa mēerio Bandun Gari II, 22:8)

¹² Yen biru Yehu u seewa u da Samariō mi yāa kparobu ba ra ben yāanu sōri bu ka nin sansu bōri. ¹³ Yera u ka Akasia Yudaban sina bokon mero bisibu gabu yinna. Ma u bu bikia u nee berā i sāa.

Ba nūn wisa ba nee, sa sāawa Akasian mero bisibu. Sa nawa su ka Yesabelin bibu tōbiri ka sina bokon bii be ba tie Yisireelio.

¹⁴ Yera Yehu u win bwāabu sōowa u nee, i bu mōo wasiru.

Ma ba bu mwεεra wasiru ba sakira. Baa ben turo ba n̄ deri. Yen biru ba ben gonu sure dōko kpiriru garu sōo. Be ba go mi, ben geera sāawa tōnu weeru ka yiru.

Yehu u maa

Akabun tōn be ba tie go

¹⁵ Ye Yehu u doona min di, yera u ka Yonadabu, Rekabun bii yinna u wee. Ma u nūn tōbura. Yen biru u nee, wunen gōru ga dēere nge me neguu ga sāa wunen sō?

Ma Yonadabu u nūn wisa u nee, oo.

Ma Yehu u nee, n̄ n mēn na, a man nōma wēmā.

Ma u nūn nōma wē. Yera Yehu u nūn yōsisa win tabu keke sōo, u yōra win bōkuō. ¹⁶ Ma u nee, su da sannu kpa a wa sōmbu te na mō ka kīru Yinni Gusunōn sō.

¹⁷ Ye ba tura Samariō, ma Yehu u Akabun tōn be ba tie kpuro go. U bu kpeerasia nge me Yinni Gusunō u gerua saa win sōmō Elin nōon di.

Yehu u būu wi ba m̀ Baalin

sā̄bu kpuro go

¹⁸ Yen biru Yehu u t̄ambu kpuro m̄enna u bu s̄ōwa u n̄εε, Akabu u būu wi ba m̀ Baali sāwa fiiko. Adama n̄ε, kon n̄n̄n̄ sāwa gem gem. ¹⁹ Yen s̄ō t̄ē, i man Baalin yāku kowobu m̄ennama ka ben s̄orobu ka ben bwāabu be ba ra gesi Baali ye s̄ā kpuro. I ku ra de baa ben t̄on turo u sina. Domi na k̄i n̄ yāku bakaru kowa Baalin mi. Ben wi u maa yina u na sere bu ȳero go.

Adama u yeni gerum̄owa u ka Baalin s̄ā̄bu kpuro bwisi kua u bu go. ²⁰ Yehu u bu s̄ōwa u n̄εε, bu k̄p̄aro k̄pa t̄ambu kpuro bu m̄enna s̄ō teeru bu Baali s̄ā. Ma ba k̄para. ²¹ Yera u maa s̄am̄abu ḡora Isireliban tem kpuro s̄ō. Ba Baalin s̄ā̄bu kpuro m̄enna. Baa ben t̄on turo kun sine. Ma be kpuro ba yiba būu wi ba m̀ Baalin diru mi, siki siki. ²² Ma u wi u ra būu dii ten yāku yānu bere s̄ōwa u n̄εε, u yāa ni yarama u be ba koo būu ni s̄ā kpuro w̄ē. Ma u nu yarama. ²³ Yera Yehu ka Yonadabu Rekabun bii ba dua būu diru mi, ba būu s̄ā̄ be s̄ōwa ba n̄εε, i m̄εerio s̄ā s̄ā Yinni Gusun̄on s̄ā̄bu b̄a n̄ wāa mi. Domi Baalin s̄ā̄bu t̄ona t̄onawa sa k̄i ba n̄ wāa mini.

²⁴ N̄ deema Yehu u tabu dur̄abu ḡosa t̄ambu w̄ene u ȳoras̄ia dii ten k̄onn̄ow̄o u bu s̄ōwa u n̄εε, b̄een wi u dera t̄on be ba wāa dii te s̄ō, baa ben turo, u yara u doona, ȳerowa ba koo go. Ma wi Yehu ka Yonadabun tii ba dua bu ka siarabun yākuru ko Baalin mi ka maa yāku d̄ō m̄waararugiru. ²⁵ Sanam m̄ε ba yāku ni kua ba k̄pa, yera Yehu u tabu kowo be s̄ōwa u n̄εε, i duo mi, i būu s̄ā̄ be kpuro go, i ku ra de baa ben turo u yari.

Ma ba dua mi, ba bu go go ka takobi. Yera ba goo ni yara ba ka da wuun biru. Yen biru ba ḡosira ba wura būu diru mi. ²⁶ Ma ba Baalin bwāaroku ge yarama ba d̄ō m̄eni t̄ōw̄o. ²⁷ Yen biru ba būu dii te sura. Ma mi kpuro n̄ kua t̄ambun swaa swī yeru sere ka gis̄o.

Yehun ḡō

²⁸ N̄ge m̄esuma Yehu u ka Baalin s̄ā̄ru k̄peerasia Isirelīo. ²⁹ Adama ka m̄ε, u Yeroboamu Nebatin biin yira swīi, wi u Isireliba doke toraru s̄ō, ye ba ka naa buu wuraginu sāwa ni u kua u yi Betelīo, ka Danūo.

³⁰ Yera Yinni Gusun̄o u Yehu s̄ōwa u n̄εε, wunen bibu ba koo bandu diwa Isirelīo sere ka ben debumin̄o, ȳen s̄ō a kua ye ya wā nen n̄oni s̄ō. A Akabun bweseru go n̄ge m̄ε na gerua.

³¹ Adama ka m̄ε, Yehu u n̄ Gusun̄o Isireliban Yinni mem̄ n̄ōw̄ε kpuro, domi Yeroboamun yira u swīi, wi u Isireliba doke toraru s̄ō.

³²⁻³³ Saa ye s̄ōra Yinni Gusun̄o u Isireliban tem kawabu torua. Ma u dera Hasaeli u bu seesi u ben tem n̄ō̄ bura yenu kpuro m̄w̄era. N̄ge m̄εya n̄ kua ba n̄ ka Yuudenin s̄ō yari yerun bera kpuro m̄ō n̄ ka da sere daa te ba m̀ Aan̄ōw̄o, An̄εn bera gia, Galadi ka Basanin tem̄o, mi Gadigibu ka Rub̄eniba ka Manaseba ba wāa.

³⁴ Ye Yehu u maa kuan sukum ka w̄eruḡo te u s̄ōsi, ye k̄puron gari yi yoru Isireliban sinambun faagin tireru s̄ō. ³⁵⁻³⁶ U kuawa w̄ō t̄ena yiru sari bandu s̄ō, Samarīo Isireliba s̄ō. Yen biru u kpuna u gu. Ma ba n̄n̄n̄ sikua win baababan sikāo Samarīo. Ma win bii Yoakasi u bandu k̄sire kua.

11

Atali u bandu w̄ora Yudāo

(I maa m̄εerio Bandun Gari II, 22:10-12)

¹ Ye Atali sina boko Akasian m̄ero u wa ma win bii u gu, yera u seewa u sina bibun bweseru kpuro go. ² Adama Yoseba, Yoramun sina bokon bii, u win sesu

Akasian bii Yoasi sua asiri sɔɔ sanam mɛ Atali u sina bii be ɔomɔ. Ma u da u nùn berua win nɔɔrion kpin yerɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Nge meya n kua ba ñ ka Yoasi ɔɔ. ³Ma Yoseba u nùn berua wɔɔ nɔɔba tia sãa yeru mi. N deema saa ye sɔɔ, Atali u bandu dii tem mi.

*Ba Yoasi kua sunɔ
(I maa mɛerio Bandun Gari II, 23:1-21)*

⁴Ye Yoasi u kua wɔɔ nɔɔba yiru mi ba nùn berua mi, yera Yehoyada yãku kowo u tabu kowobu wunɔm wunɔm wirugibu mennã ka Keretiba ka sina bokon kɔsobu Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, u ka bu arukawani bɔkua. Ma u dera ba bɔrua sãa yee ten mi. Yen biru u bu sina bokon bii Yoasi wi sɔɔsi. ⁵Ma u bu wooda yeni wɛ u nɛɛ, ye i ko i ko wee. Bɛɛ sɔɔ, be ba koo sɔmburu ko tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, ba koo bu bɔnu kowa wuunu ita. Kpa wuu teeru tu sina bokon yɛnu kɔsu. ⁶Yiruse maa, tu maa yɔra kɔnnɔ ge ba mɔ Suuri gia. Kpa itase te ta tie, tu yɔra sina kpaã kɔsobun biruɔ bu ka tɔmbu yinari bu du mi. ⁷Wuunu yiru ni nu ñ sɔmburu mɔ tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, niya nu koo Yinni Gusunɔn sãa yeru kɔsu mi sina boko u wãa. ⁸Kpa nu n nùn sikerene, ben baawure u n win tabu yãnu neni. Saa ye sɔɔ, wi u bu bɛsu kpuro bu yɛro goowo. Ba ko n wãawa sina bokon bɔkuɔ ù n yariɔ ñ kun mɛ ù n duɔ.

⁹Ma tabu kowobun wirugii be, ba kua kpuro nge mɛ Yehoyada u bu yiire. Ben baawure u win tabu kowobu sua be ba ra sɔmburu sue tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, ka sere be ba ra maa wɛre te sɔɔ. Be kpuro ba da Yehoyadan mi. ¹⁰Yera Yehoyada wi, u wirugii be, Dafidin yaasi wɛ yi yi wãa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka tɛrenu. ¹¹Ma tabu kowo ben baawure u win tabu yãnu neni ba ka yɔ ba sina boko sikerene yãku yerun bɔkuɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. ¹²Yãku kowo Yehoyada u Yoasi, sina bokon bii yarama. U nùn sina furɔ dokea ma u nùn woodan tireru wɛ. Yen biru ba nùn gum tãre wirɔ ba kua sunɔ. Ma ba taki kua ba nɛɛ, sina boko, wunen wãaru tu dakaa da.

¹³Saa ye sɔɔ, Atali u tɔn be kpuron wurenu nua, yera u seema u na Yinni Gusunɔn sãa yeru mi. ¹⁴U wa wee, sina boko u yɔ mi sina bokoba ra yɛre bu ka gari ko, ka tabu sinambu ka be ba ra kɔbi so, be kpuro ba yɔ sina bokon bɔkuɔ. Ma tem mɛn tɔmbu kpuro ba nuku dobu mɔ, ba kɔbi soomɔ. Saa yera Atalin tii u win yaberu nenua u karana u nɛɛ, ba man seesi! Gbera man di!

¹⁵Yehoyada u ñ kɔ bu Atali ɔɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Yen sɔna u wirugii be sɔɔwa u nɛɛ, i Atali yaro tɔwɔ. Wi u nùn swii kpuro, i yɛro goowo ka takobi.

¹⁶Ma ba ka nùn yara, ba ka da sina bokon yɛnuɔ ka swaa ye dumi yi ra ka du. Miya ba nùn ɔɔ.

¹⁷Yen biru Yehoyada u dera sina boko Yoasi ka win tɔmbu Yudaba ba ka Yinni Gusunɔ arukawani bɔkua ye ya gerumɔ ma ba ko n sãa win tɔmbu. ¹⁸Ma ba da bũu wi ba mɔ Baalin dirɔ, ba tu kɔsuka muku muku ka ten turanu ka ten bwãarokunu. Ma ba Matani ɔɔ wi u sãa Baali yen yãku kowo. Yen biruwa Yehoyada yãku kowo u tɔmbu yi yi bu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru kɔsu.

¹⁹Ma u dera tabu kowobun wirugii be, ka Kereti be, ka sina bokon tiin kɔso be, ka sere maa wun tɔmbu kpuro, ba ka Yoasi yara Yinni Gusunɔn sãa yee ten min di, ba ka nùn da sina kpaarɔ ka swaa ye sina bokon kɔsobu ba ra ka du. Ma ba nùn swii sina kitarɔ. ²⁰Ma tɔn be kpuro ba nuku dobu mɔ.

Ba wãa bəri yɛndu sɔɔ, domi ba Atali ɔɔ ka takobi sina kpaarɔ.

12

*Yoasi u kua Yudaban sina boko**(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 24:1-3)*

¹⁻² Yehun bandun wɔɔ nɔɔba yiruse sɔɔra Yoasi u bandu di Yerusalemuɔ. U mawa wɔɔ nɔɔba yiru saa ye sɔɔ. Ma u kua wɔɔ weeru ban te sɔɔ. Win mɛron yĩsira Sibia Beri Sebagii. ³ Yoasi wi, u kuawa ye ya Yinni Gusunɔ wɛre win wāaru sɔɔ. Yera u yāku kowo Yehoyadan sɔɔsiru wura. ⁴ Adama u n̄ gunguu ni kɔsuke n̄n̄ mi ba ra b̄nu s̄a. Domi t̄mba ra n̄ daam̄ mi ba n̄ b̄u n̄ s̄am̄ kpa ba n̄ turare d̄ɔɔ dokema.

*Yoasi u Yinni Gusunɔn s̄aa yeru s̄onwa**(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 24:4-14)*

⁵ Yoasi u dera ba Yinni Gusunɔn s̄aa yeru s̄onwa ma u yāku kowobu menna u bu s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, bu gobi m̄ɔɔ yi ba ka na s̄aa yerun s̄ɔ. Yiya yi ba raa baawure bure win wāarun s̄ɔ, ka sere maa yi gaba ḡɔru doke ba w̄ɛ ka nuku tia. ⁶ U n̄ɛɛ, bu yi kpuro m̄ɔɔ begibun min di. Kpa bu yi dendi bu ka s̄aa yee te s̄om̄ɛ mi ta sankira.

⁷ Adama yāku kowo be, ba n̄ s̄aa yee te s̄onwa sere n̄ ka kua sina boko Yoasin bandun wɔɔ yenda itase. ⁸ Yera sina boko u yāku kowo Yehoyada ka yāku kowo be ba tie soka. Ma u bu bikia u n̄ɛɛ, mban s̄ɔna i n̄ s̄aa yee te s̄onwa. N n̄ m̄ɛn na, i ku ra maa gobi ḡɛɛ mwa t̄mbun min di, b̄ɛɛn tiin s̄ɔ. Adama i ko yi deriwa i ka s̄aa yee te s̄om̄ɛ.

⁹ Ma yāku kowo be, ba ḡɔru doke bu ku maa t̄n ben gobi mwa, kpa bu ku maa bu s̄aa yee ten s̄ambun s̄amburu n̄omu s̄andia.

¹⁰ Yera yāku kowo Yehoyada u kpakoro piibu gagu kua, u gu yaba w̄all̄ɔ. Ma u da u yi yāku yerun b̄okuɔ, n̄m̄ geu gia, Yinni Gusunɔn s̄aa yerun k̄on̄n̄w̄ɔ. Gobi yi t̄mba ka na s̄aa yee ten s̄ɔ, mi s̄ɔra yāku kowo be ba s̄aa yee te k̄ɔsu ba ra yi kp̄ɛ. ¹¹ B̄a n̄ wa gobi yi, yi d̄abia kpakoro te s̄ɔ, yera ba ra sun̄ɔn tire yoro ka yāku kowo t̄nwer̄o sokusie bu yi gura bu gari. ¹² Kpa bu yi be ba koo s̄aa yee ten s̄amburu ko n̄ma beria. Yiya ba ka d̄aa d̄akobu k̄ɔsia, ka n̄man s̄om̄ kowobu, ¹³ ka ban̄bu, ka be ba kpenu d̄akuma. Yi s̄ɔra ba ka maa d̄aa dwa ka kpenu ka ḡaa ni ba koo ka s̄aa yee te s̄om̄ɛ kpuro gesi.

¹⁴ Adama baa yin ḡɛɛ, ba n̄ ka s̄aa yee ten dendi yānu dwa nge gb̄ɛa ye ba kua ka sii geesu n̄ kun m̄ɛ wobunu, n̄ kun m̄ɛ n̄ari, n̄ kun m̄ɛ k̄obi, n̄ kun m̄ɛ dendi yāa ni ba kua ka wura, n̄ kun m̄ɛ ka sii geesu. ¹⁵ Be ba s̄ambu te m̄ɔ, beya ba yi w̄ɛ ba ka s̄aa yee te s̄onwa. ¹⁶ Ba ku ra bu bikie nge m̄ɛ ba ka gobi yi dendisinaɔ. Domi ba ye kpuro m̄ɔwa dee dee.

¹⁷ Gobi yi ba ra w̄ɛ yaa saberun ḡyer̄ɔ, torarun yākurun s̄ɔ ba ku ra yi yi Yinni Gusunɔn s̄aa yerun s̄ɔ. Yiya yi ra ko yāku kowogii.

*Yoasin bandun kpeeru**(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 24:23-27)*

¹⁸ Saa ye s̄ɔra Sirin sina boko Hasaɛli u Gati w̄ari. Ma u ye mwa. Yen biru u ḡɔru doke u da u Yerusalemu mwa. ¹⁹ Yera Yoasi Yudabana sina boko u yāa geenu gura ni win tii u yi Yinni Gusunɔn s̄ɔ, ka sere ni win baababa Yosafati ka Yoramu ka Akasia ba yi, ka maa wura ye ya w̄aa Yinni Gusunɔn arumanin beru yer̄ɔ, ka sere ye ya w̄aa sina kpaar̄ɔ. Ye kpurowa u sua u Hasaɛli Sirin sina boko marisia. Ma Hasaɛli w̄i, u n̄ maa Yerusalemu w̄ari.

²⁰ Ye Yoasi u kuan sukum mu yorua Yudabana sinambun faagin tireru s̄ɔ. ²¹⁻²² N deema win bw̄abu Yosakaa Simeatin bii, ka Yosabadi Som̄ɛn bii, beya

ba nùn seesi ba go Milon dirɔ Silan wɔwaa. Ma ba nùn sikua win baababan sikaa Dafidin wuu. Ma win bii Amasia u bandu kəsire kua.

Yoakasi u kua Isireliban sina boko

13

¹ Yoasi Akasian bii, Yudaban sina bokon bandun wɔɔ yenda itase sɔra Yoakasi, Yehun bii u bandu di Isireliba sɔɔ, Samariɔ. Yoakasi wi, u kuawa wɔɔ wəkura nɔɔbu ka yiru ban te sɔɔ. ² Kɔsa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ, Yeroboamu Nɛbatin biin yira u swii mam mam, wi u Isireliba doke toraru sɔɔ.

³ Saa ye sɔra Yinni Gusunɔ u ka Isireliba mɔru bara too. Ma u bu Sirin sina boko Hasaeli nɔmu beria ben wɔaru kpuro sɔɔ n ka girari sere win bii Beni Hadadin waati kpuro sɔɔ.

⁴ Yera Yoakasi u Yinni Gusunɔ somiru kana. Ma Yinni Gusunɔ u nùn wurari. Domi u wa dam me Sirin sinam be, ba Isireliba dɔremɔ. ⁵ Yera u bu faaba kowo seeya wi u bu yara nɔni swaa ten min di. Saa yera ba sina ka bəri yendu ben yenusɔ nge yellu. ⁶ Adama ka me, ba n Yeroboamun bweserun yira deri wi u Isireliba doke toraru sɔɔ. Ba wəriwa win durum sɔɔ. Ba maa dera būu wi ba mɔ Asitaaten bwɔarokunu nu gire Samariɔ.

⁷ Yoakasin tabu kowobu sɔɔ, Yinni Gusunɔ u dera Sirin sina boko u ben dabiru go, u nama muku muku ba kua nge tua. Maasɔbu weeraakuru tɔnawa u nùn deria ka tabu kowobu nɔrɔbun suba wəkuru (10.000) ka tabu keke yi dumi gawe wəkuru.

⁸ Ye Yoakasi u kuan sukum, ka wɔrugɔɔ te u sɔɔsi, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. ⁹ Yeniban biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win baababan sikaa Samariɔ. Ma win bii Yoasi u bandu kəsire kua.

Yoasi u kua Isireliban sina boko

¹⁰ Yoasi Yudaban sina bokon bandun wɔɔ tɛna ka nɔɔba yiruse sɔra, Yoasi Yoakasin bii u bandu di Isireliba sɔɔ Samariɔ. U kuawa wɔɔ wəkura nɔɔbu ka tia ban te sɔɔ. ¹¹ Yoasi wi, kɔsa u kua Yinni Gusunɔn wuswaa. Yeroboamu Nɛbatin biin yira u swii mam mam, wi u Isireliba doke toraru sɔɔ.

¹² Ye Yoasi u kuan sukum ka wɔrugɔɔ te u sɔɔsi, ka sere maa taa bi u kua ka Amasia Yudaban sina boko, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. ¹³ Ma u kpuna u gu, ba nùn sikua mi ba ra Isireliban sinambu sike. Ma win bii Yeroboamu u bandu kəsire kua.

Isireliba ba koo Sirigibu kamia

¹⁴ Elisee u bara. Bara tera u ka gu. Adama u sere gbi, Yoasi Isireliban sina boko u da win mi, u swii win wuswaa u nɛɛ, nɛn baaba! Nɛn baaba wunɛ wi a saa Isireliban dam me mu bu kɔsu nge ben tabu keke dumigii ka ben maasɔbu.

¹⁵ Elisee u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a doo a tendu sua ka sɛɛnu.

Ma u tɛn te sua ka sɛɛ ni. ¹⁶⁻¹⁷ U maa nùn sɔɔwa u nɛɛ, a fɛnenti wukio ye ya waa sɔɔ yari yeru gja.

Ma sina boko Yoasi wi, u ye wukia. Ma Elisee u maa nɛɛ, a wunɛn tɛn te suo a bəri.

Ma sina boko u tu sua u bəri. Yera Elisee u win nɔma sɔndi sina bokogian wɔɔɔ. Ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a tooowo. Ma u toba. Yen biru u maa sina boko Yoasi sɔɔwa u nɛɛ, nasaran sɛuwa mi. Geya ga sɔɔsi ma Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ nasara wɛ Sirigibun wɔɔɔ. I ko i bu gowa mam mam Afɛkio.

¹⁸ Elisee u kpam Yoasi sɔɔwa u nɛɛ, a sɛɛ ni suo.

Ma u nu sua. Yera u nɛɛ, a ka nu tem soowo.

Ma u so nɔn ita u yɔra. ¹⁹ Ma Elisee u ka sina boko mɔru kua u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, kaa raa sowa nɔn nɔɔbu n̄ kun mɛ nɔn nɔɔba tia. Saa yera kaa raa Sirigii be go mam mam. Adama wee t̄ɛ nɔn ita tɔnawa kaa bu kamia.

²⁰ Yen biruwa Elisee u gu, ba nɔn sikua. Yen wɔɔ ge ga swii sɔɔra Mɔabun tabu kowobun wuunu ganu nu ra Isireliba wɔraa nɛ. ²¹ Yera sɔɔ teeru durɔ go u gu Isireliban suunu sɔɔ. Ye ba nɔn sikumɔ, yera ba wa wee, Mɔabuban tabu kowo wuuru gara kurama. Ma ba goo te kare Eliseen siki wɔruɔ. Ye durɔ win goo te, ta da ta Eliseen kukunu wɔri, yera durɔ wi, u kua waso. Ma u seewa u yɔra.

Isireliba ba Sirigibu kamia

²² Hasaeli, Sirin sina boko u raa Isireliba dam dɔre Yoakasin wāarun t̄ɔru kpuro sɔɔ. ²³ Adama Yinni Gusunɔ u bu mɛɛrima, ma u ben wɔn wɔndu wa, arukawani ye u ka Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu bɔkuan s̄. U n̄ wure u bu biru kisi, bu kam ko.

²⁴ Hasaeli wi, u gu. Ma win bii Beni Hadadi u bandu kɔsire kua. ²⁵ Saa ye sɔɔra Yoasi Yoakasin bii, u Isireliban wuu si mwɛɛra si Beni Hadadin tundo Hasaeli u raa mwɛɛra tabu sɔɔ. Nɔn itawa u Beni Hadadi wi tabu di u ka wuu si kpuro mwɛɛra.

14

Amasia u kua Yudaban sina boko

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 25:1-4,11-12,17-28; 26:1-2)

¹ Yoasi Yoakasin bii, Isireliban sina bokon bandun wɔɔ yiruse sɔɔra Amasia, Yoasi Yudaban sina bokon bii u bandu di Yudaa. ² Saa ye u ban te di, wɔɔ yenda nɔɔbuwa u mɔ. Ma u kua wɔɔ tena tia sari bandu sɔɔ Yerusalemuɔ. Win mɛron yisira Yoadani Yerusalemugii. ³ Gea u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ, adama ya n̄ Dafidigia tura. U kuawa nge mɛ win tundo Yoasi u kua. ⁴ U n̄ maa gunguu nin mi ba ra b̄nu yakuru ko kɔsuke. U dera ba yakunu m̄ ma ba turare d̄ɔ dokemɔ nin w̄llo.

⁵ Sanam mɛ win banda dam kua, yera u win bwāabu go, be ba raa win tundo go. ⁶ Adama u n̄ tɔn ben bibu go nge mɛ ya yorua Mɔwisin tireru sɔɔ t̄ɛ sɔɔ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ba n̄ tundo goomɔ win biin torarun s̄. Mɛya ba n̄ maa bii goomɔ win tondon torarun s̄. Adama wi u tora wiya ba koo go. ⁷ Amasia wiya, u maa Edɔmuban tabu kowobu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) go wɔwa sɔɔ ye ba sokumɔ B̄ru. Taa bi sɔɔra u wuu ge ba sokumɔ Sila mwa, ma u gen yisira gɔsia Yokuteeli. Yisi tera ba ka gu sokumɔ sere ka gisɔ.

⁸ Yera u maa Yoasi Yoakasin bii, Yehun debubu sɔmɔ gɔria u nɛɛ, u seema bu yinna bu tabu ko. ⁹ Yera Yoasi wi, u Amasia sɔɔwa u nɛɛ, s̄aku koru garu ta wāa Libanin guurɔ, tera ta d̄aa bakaru garu gɔria ta nɛɛ, a man wunen bii wɔndia k̄ɛma u ko nen biin kurɔ. Yera gbeeku yɛɛ yi seewa yi da yi s̄aku koo te taaka yi go. ¹⁰ Geema Amasia, wee t̄ɛ a Edɔmuba kamia ma a tii sue. A n̄ sinamɔ wunen yenu s̄ɛ? Kpa a n nuku dobu m̄ wunen nasaran s̄? Mban s̄na kaa maa tii tabu kp̄ɛ bi bu koo ka nun k̄sa naawa kpa wune ka Yudaba i kam ko.

¹¹ Adama Amasia kun win gere swaa sue. Ma Yoasi Isireliban sina boko u da u bu tabu wɔri. Ma ba yinna ba waana nɔni ka nɔni wi ka Yudaban sina boko Beti Semesiɔ, Yudaban temɔ. ¹² Ma Isireliba ba Yudaba kamia ba duki yakikira, ben baawure u da u wɔri win kuu bekurugirɔ. ¹³ Isireliban sina boko Yoasi, Akasin debubu u Amasia Yudaban sina boko yoru mwa Beti Semesi mi. Yen biru u da Yerusalemuɔ ma u yen gb̄ararun gana sura gɔm soonu nɛɛru (400) saa kɔnnɔ ge ba m̄ Efaraimun di sere n ka da kɔnnɔ ge ga wāa sɔɔ yɛsan nɔm

geu gia. ¹⁴ Ma u da u wura gura, ka sii geesu ka sere gāa gee ni nu wāa Yinni Gusunən sāa yerō ka sinambun arumanin beru yerō. Yen biru u maa tambu mōru mwēera. Ma u gōsira Samariō.

¹⁵ Ye Yoasi u kuan sukum ka wōrugō te u sōsi ka taa bi u ka Amasia Yudaban sina boko kua, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sō.

¹⁶ Sanam mē Yoasi u kpuna u gu, ba nūn sikua Samariō mi ba ra Isireliban sinambu sike. Ma win bii Yeroboamu u bandu kōsire kua.

¹⁷ Isireliban sina boko Yoasi, Yoakasin biin gōn biru, Amasia Yoasin bii, Yudaban sina boko u maa kuawa wō wōkura nōbu. ¹⁸ Ye Amasia u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sō.

¹⁹ Yera sō teeru ba nūn seesi Yerusalemō. Ma u duka yakura u da Lakisio. Adama ba nūn naa swī mi, ba go. ²⁰ Ma ba win goo te sua ka kēkē ye dumi gawe ba ka na Yerusalemō ba sikua win baababan sikaō, Dafidin wuu. ²¹ Yeniban biru Yudaba kpuro ba Asaria Amasian bii sua ba swī win tundon bandun sō. Saa ye sō, u mōwa wō wōkura nōbu ka tia. ²² Ye Asaria u bandu di u kpa, yera u Elati mwa ma u ye bana sōnwa.

Yeroboamu yiruse

u kua Isireliban sina boko

²³ Amasia Yoasin bii Yudaban sina bokon bandun wō wōkura nōbuse sōra Yeroboamu Yoasin bii, Isireliban sina boko u bandu di Samariō. Ma u kua wō weeru ka tia. ²⁴ Kōsa u kua Yinni Gusunən wuswaaō. Yeroboamu Nebatin biin yira u swī mam mam, wi u Isireliba doke toraru sō. ²⁵ U Isireliban wusu kpuro mwēera si su wāa saa Hamatin di, sō yēsān nōm geu gia sere n ka da nim wōku mōrugūō nge mē Yinni Gusunō u gerua saa win sōmō Yonasi Amitain biin nōn di, wi u sāa Gati Hefēgii. ²⁶ Mēya Yinni Gusunō u Isireliban nōni swāaru wa ta kpā. Domi be kpurowa ba yoru dimō, ba n maa goo mō wi u koo bu wōra. ²⁷ N deema Yinni Gusunō u n gōru doke u ka Isireliban yīsiru go. Yen sōna u bu faaba kua saa Yeroboamu Yoasin biin nōman di.

²⁸ Ye Yeroboamu u kuan sukum ka wōrugō te u sōsi taa bi u kua sō, ka nge mē u wuu si su wāa Damasiō ka Hamatiō mwēera si su raa sāa Yudabagisu, ye kpurowa ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sō. ²⁹ Sanam mē u kpuna u gu, ba nūn sikua win baababan sikaō mi ba ra Isireliban sinambu sike. Ma win bii Sakari u bandu kōsire kua.

15

Asaria

u kua Yudaban sina boko

(I maa mērio Bandun Gari II, 26:3-4,21-23)

¹ Yeroboamu Isireliban sina bokon bandun wō tena ita sarise sōra Asaria Amasian bii u bandu di Yudaō. ² U mōwa wō wōkura nōbu ka tia sanam mē u bandu di. Ma u kua wō weeraakuru ka yiru bandu sō. Win mēron yīsira Yekolia, Yerusalemūgii. ³ U kua ye ya wā Yinni Gusunən wuswaaō nge mē win baaba Amasia u kua. ⁴ Adama u n gungunu mi ba ra būu yākunu ko, bu turare dō doke kōsuke. Domi tōmba daamō ba yākunu mō mi.

⁵ Yera Yinni Gusunō u sina boko wi bara disigiru kpēere sere u da u ka gu. Ma ba nūn yara ba ka da diru garun mi. U wāa mi wi turo. Ma win bii Yotamu u nūn kōsire kua u tem mē kpere.

⁶ Ye Asaria u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.
⁷ Sanam mɛ u kpuna u gu, ba nùn sikua win baababan sikaa Dafidin wuuɔ. Ma win bii Yotamu u bandu kəsire kua.

Sakari

u kua Isireliban sina boko

⁸ Asaria Yudaban sina bokon bandun wɔɔ weeru yiru sarise sɔɔra, Sakari Yeroboamun bii u kua Isireliban sina boko Samariɔ. U kuawa suru nɔɔba tia bandu sɔɔ. ⁹ Kɔsa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, nge mɛ win baababa ba kua. Yeroboamu Nɛbatin biin yira u swi, wi, wi u Isireliba doke toraru sɔɔ. ¹⁰ Sɔɔ teeru Salumu Yabɛsin bii u nùn seesi u go Yibileamuɔ. Ma u bandu kəsire kua.

¹¹ Ye Sakari u kuan sukum mu yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

¹² Nge mɛya Yinni Gusunɔn gari yi ka kooru yi u Yehu sɔɔwa u nɛɛ, win biba koo bandu diwa sere ka win bibun debumino.

Salumu u kua Isireliban sina boko

¹³ Asaria Yudaban sina bokon bandun wɔɔ weeru tia sarise sɔɔra, Salumu u bandu di Samariɔ Isireliba sɔɔ. U kuawa suru tia ban te sɔɔ. ¹⁴ Sɔɔ teeru Menahemu Gadin bii u seewa Tirisani di u na Samariɔ. Miya u Salumu Yabɛsin bii go. Ma u bandu kəsire kua.

¹⁵ Ye Salumu u kuan sukum ka nge mɛ u Sakari seesi u go, ye kpurowa ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

¹⁶ Yen biruwa Menahemu wi, u wuu ge ba mɔ Tifusaki wɔri. Ma u tɔmbu go saa Tirisani di n ka da Tifusaki mi. U Tifusaki ye wɔriwa ka dam yɛn sɔ tɔn be, ba yina u du ben wuuɔ, ma u ben gurigibun nuki bɛsuka.

Menahemu u kua Isireliban sina boko

¹⁷ Asaria Yudaban sina bokon bandun wɔɔ weeru tia sarise sɔɔra Menahemu Gadin bii u bandu di Isireliɔ. U kuawa wɔɔ wɔkuru ban te sɔɔ Samariɔ. ¹⁸ Kɔsa u kua win wɔaru kpuro sɔɔ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yeroboamu Nɛbatin biin yira u swi wi u Isireliba doke toraru sɔɔ.

¹⁹ Yen biru Pulu Asirin sina boko u na u Isireliba wɔri. Yera Menahemu u nùn sii geesun tɔnnu tɛna wɛ u ka wa u nùn deri kpa u maa win bandu tāsisia.

²⁰ Menahemu wi, u sii gee si mwɛɛrawa be ba dukia mɔn mi. U ben baawure burewa sii geesun gobi weeraakuru. Ye Asirin sina boko u sii gee si mwa, yera u gɔsira u da win temɔ.

²¹ Ye Menahemu u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. ²² Sanam mɛ u kpuna u gu, ba nùn sikua win baababan sikaa. Ma win bii Pekasia u bandu kəsire kua.

Pekasia

u kua Isireliban sina boko

²³ Asaria Yudaban sina bokon bandun wɔɔ weeraakuruse sɔɔra Pekasia Menahemun bii, u bandu di Isireliba sɔɔ Samariɔ. Ma u kua wɔɔ yiru ban te sɔɔ. ²⁴ Kɔsa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yeroboamu Nɛbatin biin yira u swi, wi u Isireliba doke toraru sɔɔ. ²⁵ Yera win tabu sunɔ Peka Remalian bii, ka Galadin tabu kowobu weeraakuru ba nùn seesi ba go sina kpaarɔ Samariɔ. Yen biruwa ba maa Aagɔbu ka Arie go. Ma Peka u bandu kəsire kua.

²⁶ Ye Pekasia u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

Peka

u kua Isireliban sina boko

²⁷ Asaria Yudaban sina bokon bandun wōō weeraakuru ka yiruse sōra Peka, Remalian bii, u bandu di Isireliba sō, Samariō. U kuawa wōō yendu ban te sō. ²⁸ Kōsa u kua Yinni Gusunōn wuswaaō. Yeroboamu Nebatin biin yira u swīi wi u Isireliba doke toraru sō.

²⁹ Peka waati ye sōra Tigilati Pilesee, Asirin sina boko, u Iyoni mwa ka Abeli Beti Maaka ka Yanōa, ka Kedesi ka Hasori ka Galadi ka Galilen tem ka Nefitaliban tem kpuro. Ma u tem mi kpuron tumbu mwēera u ka da Asiriō. ³⁰ Yen biruwa Osee Elan bii, u Isireliban sina boko Peka seesi u go. Ma u bandu di win ayera. N deema Yotamu Asarian biin bandun wōō yendusewa mi.

³¹ Ye Peka u kuan sukum ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sō.

Yotamu

u kua Yudaban sina boko

(I maa mēerio Bandun Gari II, 27:1-3,7-9)

³² Peka, Remalian bii Isireliban sina bokon bandun wōō yiruse sōra Yotamu, Asarian bii, u bandu di Yudaō. ³³ U mōwa wōō yenda nōabu sanam mē u ban te di. Ma u kua wōō wākura nōabu ka tia ban te sō. Win mēron yīsira Yerusa, Sadakun bii. ³⁴ Win baaba Asarian yira u swīi mam mam. U kua ye ya Yinni Gusunō wēre. ³⁵ Adama u n̄ gunguu n̄n mi ba ra būu yākuru ko kōsuke. Ma tamba daamō ba yākunu mō mi, ba turare dōō dokemō nin wōlō.

Yotamu wiya, u Yinni Gusunōn s̄aa yerun kōnno ge ga mēera sō yēs̄an n̄m geu gia bana.

³⁶ Ye Yotamu u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sō. ³⁷ Win waati ye sōra Yinni Gusunō u dera Resini Sirin sina boko ka Peka, Remalian bii Isireliban sina boko ba Yudaba wōrim torua. ³⁸ Sanam mē Yotamu u kpuna u gu, ba n̄n sikua win baababan sikao Dafidin wuu. Ma win bii Akasi u bandu kōsire kua.

16

Akasi u kua Yudaban sina boko

(I maa mēerio Bandun Gari II, 28:1-27)

¹ Peka, Remalian biin bandun wōō wākura nōabuse sōra Akasi, Yotamun bii u bandu di. ² Akasi wi, u mōwa wōō yendu sanam mē u ban te di. Ma u kua wōō wākura nōabu ka tia bandu sō Yerusalemu. Adama kōsa u kua Yinni Gusunōn wuswaaō. U n̄ kue nge win sikado Dafidi. ³ Isireliban sinambun yira u swīi sere u mam dera ba ka win bii yākuru kua ba wōōwa nge mē bwese tukunu nu ra ko ni Yinni Gusunō u n̄ē bu kpeerasio. ⁴ Mēya ba ra maa būu yākuru ko kpa bu turare dōō doke gungunu wōlō ka guunu wōlō ka sere maa d̄aa kubeno.

⁵ Yera sōō teeru Resini, Sirin sina boko ka Peka Remalian bii Isireliban sina boko ba seewa ba Akasi tabu wōri, ma ba Yerusalemu tarusi. Adama ba kpana bu n̄n kamia. ⁶ Saa ye sōra Resini u Elati mwa Yudaban nōman di, ma u bu gira min di. U dera Edōmuba ba na Elati mi, sere ka gisōn gisō.

⁷ Yera Akasi u Tigilati Pilesee Asirin sina boko sōmō goria u n̄ē, n̄ena Akasi, wunen bōō, a na a man somi, Sirin sina boko ka Isireliban sina bokon s̄ō be ba man tabu wōrima. ⁸ Ma Akasi u sii geesu sua ka wura ye ya wāa Yinni Gusunōn s̄aa yera, ka sinambun arumani beru yera. Ma u ye kpuro gura u Asirin sina boko wē. ⁹ Saa ye sōra Asirin sina boko wi, u Akasin gari yi wura. Ma u da u Damasi wōri u mwa u gen tumbu yoru mwēera u ka da Kirio. Ma u ben sina boko Resini wi mwa u go.

10 Ye Akasin tii u da Damasio u ka Tigilati Pilesee yinna mi, yera u buu turaru garu wa mi, ma u ten deebu ka ten yasum ka ten gunum yiira u yorua ye ya saa ten saria kpuro gesi. Ma u ye yaku kowo Uri marisia u nee, u nun ten bweseru kuo. 11 Ma yaku kowo wi, u buu tura ten weenasiru kua nge me Akasi u nun yorua u ko. U tu kuawa Akasi u sere gosirama saa Damasini di. 12 Ye Akasi u gosirama Damasini min di, u buu tura te wa. 13 Ma u susi u yaku dso mwaararugiru kua ka ni ba ra ko ka tam ka som ka sere maa siarabun yakunu. Ma u ten yaa yem wisi buu tura ten wollo. 14 Yaku yee te ba kua ka sii gandu Yinni Gusunon so ta waa Yinni Gusunon saa yerun konno ka yaku yee ten baa soo. Yera Akasi u Yinni Gusunon yaku yee te swenyasia u tu yi kpa ten biruo soo yesan nom geu gia. 15 Ma sina boko Akasi u yaku kowo wi sowa u nee, saa ten di, a de a n da bururun yaku dso mwaararugiru ko ka yokan yaku te ba ra ko ka som yaku yee kpa ten mi, ka ne sina bokon yaku dso mwaararugiru ka yaku ni ba ra ko ka som ka tam ka sere maa yaku ni tamba ka naama. Kpa a n da yaku ni ba ka na kpuro gesin yem wisi ten wollo. Adama nen tii ko na n da bikiaru ko Yinni Gusunon yaku yee te ba kua ka sii gandu mi.

16 Ma yaku kowo Uri, u wura ye sina boko Akasi u gerua kpuro. 17 Akasi u boo sii gandungii sin sewartii kasuka ma u boo sin tii sua. Ma u boo boko ge swenya nee yin wollun di, yi ba kua ka sii gandu. Ma u gu sandi turaru garun wollo te ba bana ka kpenu. 18 Asirin sina bokon nuku dobun so, u maa konno gen min di ba ra ka du Yinni Gusunon saa yero tso werarugiru soo kosa, ka sinambun duu yeruguu.

19 Ye Akasi u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru soo. 20 Sanam me Akasi u kpuna u gu, ba nun sikua win baababan sikao Dafidin wuu. Ma win bii Esekiasi u gona kasire kua.

Osee u kua Isireliban sina boko

17

1 Akasi, Yudaban sina bokon bandun wo wokura yiruse soera, Osee Elan bii, u bandu di Samario. Ma u kua wo naba nne ban te soo. 2 Kosa u kua Yinni Gusunon wuswaa. Adama ya n Isireliban sinam be ba nun gbiyegia tura. 3 Yera Asirin sina boko Saamasaa u Osee wi wari u kamia, ma u nun gobi bure wo ka wo ye u ko n da kasie. 4 So teeru Asirin sina boko wi, u gia ma Osee u ki u nun seesi. Domi u nua ma u Egibitin sina boko goria Soowo kpa u ku raa maa ka Asirin sina bokon wo gobi yi kasia. Yera Asirin sina boko wi, u Osee mwa u ka yoni bokua u kenua. 5 Yen biru u Isireliban tem kpuro wari u da Samario. Ma u dera ba ye tarusi wo ita.

Isireliban banda kpa

6 Oseen bandun wo naba nne se soera, Asirin sina boko u Samari mwa. Ma u Isireliba yoru mwera u ka da win temo. U dera ben gaba waa Salasin temo ka Gosanin temo mi daa te ba mo Sabori ta waa ka maa Mediban wuu maroso. 7 Yeni ya kooru yen so Isireliba ba tora ba bunu saamo Yinni Gusunon wuswaa wi, wi u bu yara saa Egibitin sunon noman di. 8 Ba bwese tukunun deema swi ni Yinni Gusunon tii u gira ben suunu soon di ka maa koma kamgii ni ben sinamba mwaama. 9 Isireliba ba Yinni Gusunon kosa kua ya banda, ba gungunu bana mi ba ra bunu sa ben wuu maroso, ka sere mi wun kosoba ra yore, gbaramo. 10 Ba maa tii bwarokunu kua gungunu kpuron wollo, ka mi daa kubenu waa. 11 Miya ba ra n yakunu mo, ba n turare dso dokemo nge bwese tuku ni Yinni Gusunon tii u gira ben suunu soon di. Nge meya ba ka ga koso

dabinu kua ni nu Yinni Gusunən mǝru seeya. ¹² Domi ba būnu sǎwa ni u bu yinari mam mam.

¹³ Meya u Isireliba ka Yudaba kirǝ kua saa win sǝmǝbun nǝn di u nɛɛ, bu daa kǝsa derio kpa bu win woodaba mɛm nǝwa ka win gere, kpa ba n sǝimo dee dee win woodaba sǝɔ ye u ben baababa wɛ. Yera u maa ben tii wɛ saa win sǝmǝ sǝm kowobun nǝn di.

¹⁴ Adama ba swaa taaya, ba ñ Yinni Gusunǝ mɛm nǝwɛ. Ba kua nge ben baababa be ba ñ Gusunǝ ben Yinni naanɛ kue. ¹⁵ Ba win woodaba deri ka arukawani ye u ka ben baababa bǝkua ka sere maa kirǝ ye u bu kua. Ma ba kam dirum swii, ma ben tii ba kam kua. Ba bwese tukunu ni nu ka bu sikerenɛn daa saara ye Gusunǝ ben Yinni u bu yinari. ¹⁶ Ba Yinni Gusunən wooda atafiru kua ba tii ketɛn bwǎarokunu kua ka sii gandu ka būu wi ba mǝ Asitaaten bwǎarokunu. Ma ba sǝɔ ka suru ka kperi sǎamǝ ka sere maa būu wi ba mǝ Baali. ¹⁷ Kǝsa ba mǝ Yinni Gusunən wuswaaɔ. Domi ba ka ben bibu yǎkunu mǝ, ba wǝmǝ dǝɔ sǝɔ. Yen biru ba sǝronu mǝ. Yeniba kpurowa ya Yinni Gusunən mǝru seeya. ¹⁸ Ma u Isireliba kpuro yarinasia saa win wuswaan di. U Yudaba tǝna deri.

¹⁹ Yudaban tii, ba ñ Gusunǝ ben Yinni mɛm nǝwɛ. Isireliban yira ba swii mam mam. ²⁰ Ma Yinni Gusunǝ u Isireliban bweseru kpuro biru kisi. U bu wɛrǝbu nǝma bɛria, ba bu sekuru doke, ba ka bu doona win wuswaan di.

²¹ Sanam mɛ Yinni Gusunǝ u dera Isireli be, ba karana ka Dafidin yenugibu ba kpa, yera ba Yeroboamu Nɛbatin bii kua ben sunǝ. Ma Yeroboamu wi, u dera ba tora Yinni Gusunən wuswaaɔ. ²² Domi kǝsa ye u kua, yera ba maa swii mam mam. ²³ Yen sǝna u bu gira win wuswaan di nge mɛ u raa gerua saa win sǝmǝbun nǝn di. Ma ba bu gura ba ka da Asiriǝ. Meya ba yoru dimǝ sere ka gisǝn gisǝ.

Ba ka Isireliba da Asirin temǝ

²⁴ Yen biru, Asirin sina boko u dera tǝmba na saa Babilonin di ka Kutan di ka Afan di ka Hamatin di ka sere maa Sefaafaimun di. Ma u dera ba Isireliba kǝsire kua. Ba Samari mwa, ma ba sina Isireliban wuu maroɔ. ²⁵ Sanam mɛ ba sindu torua tem mi, ba ñ Gusunǝ Isireliban Yinni sǎamǝ. Ma Gusunǝ u dera gbee sinansu su ben dabiru go. ²⁶ Yera ba Asirin sina boko sǝwǝ ba nɛɛ, bwese tuku ni a ka na Samari mini, nu ñ Gusunǝ Isireliban Yinnin sǎaru yɛ. Wee u dera gbee sinansu su na su bu sɛsuka su go. ²⁷ Ma Asirin sina boko u wooda wɛ u nɛɛ, Isireli be na yoru mwɛɛra sǝɔ bu de yǎku kowo turo u da u bu sǝɔsi nge mɛ ba ra ka Gusunǝ sǎ tem mi. ²⁸ Yera Isireliban yǎku kowo turo u na u sina Beteliǝ u ka bu sǝɔsi nge mɛ ba koo ka Gusunǝ sǎ.

²⁹ Adama bwese tuku nin baatere mi ta wǎa kpuro ta ten bwǎaroku kuawa ta sǎamǝ. Ma ba nu yi yi mi Isireliba ba ra raa yǎkunu ko, gungunu wǎllǝ. ³⁰ Ben būu nin yisa wee. Babilonigibugiin yisira Sukatu Benotu. Kutagibugiwa maa Nɛegali. Hamatigibugiwa Asima. ³¹ Afabagina maa Nibukasi ka Taataki. Sefaafaimugibu maa, biba ba ra wǝ bu ka ben būu ni ba mǝ Adamɛlɛki ka Anamɛlɛki yǎkuru kua. ³² Ka mɛ, ba maa Gusunǝ sǎamǝ. Adama ba maa yǎku kowobu gǝsa be sǝɔ, be ba ko n da bu yǎkuru kue ben būu yǎku yera, gungunu wǎllǝ. ³³ Nge meya ba Yinni Gusunǝ sǎamǝ. Ma ben baawure u maa win būu mǝ u sǎamǝ, wi u ka na saa win tem di.

³⁴ Sere ka gisǝ ben yellun komana ba swii. Ba ñ maa Yinni Gusunǝ sǎamǝ ka gem. Ba ñ win yiirebu ka win woodaba swii dee dee ye u Yakǝbun bibun bweseru wɛ. Yakǝbu wiya, Yinni Gusunǝ u maa yisuru kǎ Isireli. ³⁵ N deema Yinni Gusunǝ u raa ka Yakǝbun bii be arukawani bǝkua u nɛɛ, i ku ra yiira būnun nuurǝ i nu sǎ. I ku ra maa nu yǎkuru koosi. ³⁶ Adama nɛ, Yinni Gusunǝ,

ne wi na beε yarama Egibitin di ka nen dam bakam, ne turowa i ko i yiira i sã kpa i man yãkuru kua. ³⁷ I nen yiirebu ka nen woodaba kpuro ye na beε wē mem nɔwɔ baadomma. I ku ra bũnu ganu sã. ³⁸ Meya i ku maa arukawani ye duari ye na ka beε bokua na neε, i ku ra bũu goo sã. ³⁹ I de i man sã domi nena na sãa Gusunɔ beεn Yinni. Kon beε wɔra saa beεn werɔbu kpuron nɔman di.

⁴⁰ Adama ka mε, ba ñ Yinni Gusunɔ mem nɔwε. Ben tiin yellun komana ba swii. ⁴¹ Nge meya bwese tuku nin tii nu Yinni Gusunɔ sãamɔ nu maa ka nin bũnu sãamɔ. Meya ben bibu ka ben debuminɔ nu mɔ sere ka gisɔ nge mε ben baababa ba kua.

18

Esekiasi

u kua Yudaban sina boko

(I maa mεerio Bandun Gari II, 29:1-2; 31:1)

¹ Osee, Elan bii, Isireliban sina bokon bandun wɔɔ itase sɔɔra, Esekiasi Akasin bii, Yudaban sina boko u bandu di Yudaa. ² U mɔwa wɔɔ yenda nɔɔbu sanam mε u ban te di. Ma u kua wɔɔ tena tia sari ban te sɔɔ Yerusalemuɔ. Win mεron yisira Abi, Sakarin bii. ³ Esekiasi u kua ye ya Yinni Gusunɔ wεre nge mε win sikado Dafidi u kua. ⁴ U gungunu kasuka mi ba ra bũu yãkuru ko ka maa nin bwãarokunu. Ma u waa sii gandugia ye bɔɔka ye Mɔwisi u kua. Domi Isireliba ba ra n daamɔ yen nuurɔ ba n turare dɔɔ dokemɔ. Ba ye yisuru kã Nehusitani. ⁵ Esekiasi wi, u Gusunɔ naanε kua n kere Yudaban sinam be ba nùn gbiye kpuro ka sere be ba bandu di win biru. ⁶ U ka Gusunɔ yɔrawa dim dim. U ñ nùn biru kisi baa fiiko. U win woodaba mem nɔwawa ye u Mɔwisi wε. ⁷ Gusunɔ u ka nùn wãa. Ma n nùn koorammε ye u mɔ kpuro sɔɔ. Saa ye sɔɔ, u Asirin sina boko seesi. Ma u yara win yorun di. ⁸ Yen biru u Filisitaba tabu wɔri u kamia sere u ka da Gasaa. Ma u ben tem mwεera ka ben wuu gbãra dangisu ka mi ben kɔsobu ba ra n wãa wãa.

Samarin tarusibun

yaayasiabu

⁹ Esekiasi Yudaban sina boko win bandun wɔɔ nnεse sɔɔ, ka maa Osee, Elan bii, Isireliban sina bokon bandun wɔɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, yera Saamanasaa Asirin sina boko ka win tɔmbu ba Samari tarusi wɔɔ yiru. ¹⁰ Ma wɔɔ itaseru ba ye kamia. Saa yera Esekiasi u win bandun wɔɔ nɔɔba tiase sɔɔ dɔɔ. Ma Osee, Isireliban sina boko u maa wãa win bandun wɔɔ nɔɔba nnεse sɔɔ. ¹¹ Asirin sina boko u Isireliba gura u ka da win temɔ. Ma u bu yi wuu ge ba sokumɔ Salasio ka Saborin daarun goorɔ Gosanin temɔ ka sere maa Mɛdiban wusɔ. ¹² Domi Isireli be, ba ñ Yinni Gusunɔn gere mem nɔwε, ba ñ maa arukawani ye u ka bu bokua wure. Meya ba ñ maa Mɔwisi win sɔm kowo mem nɔwε.

Asirigibu

ba Yerusalemu tarusi

(I maa mεerio Esai 36:1 ka Bandun Gari II, 32:1)

¹³ Esekiasi Yudaban sina bokon bandun wɔɔ wɔkura nnεse sɔɔ, yera Asirin sina boko Sankeribu u Yudaban wuu si su gbãranu mɔ kamia.

¹⁴ Ma Esekiasi u gara Lakisɔ Asirin sina boko win mi u neε, bu nùn sɔ ma wi Esekiasi u torawa. Ye u maa nùn bikia kpuro u koo ye ko. Yen sɔ, u de u doona win tem di.

Ma Asirin sina boko wi, u Esekiasi sii geesu kilo n̄r̄əbun suba n̄əba nne (9.000) ka wura kilo n̄n̄e ka wun̄əbu (900) bikia. ¹⁵ Ma Esekiasi u sii gee si su wāa Yinni Gusun̄n s̄āa yer̄ə ka maa si su wāa sina bokon arumani beru yer̄ə gura u Asirin sina boko wi wē, ¹⁶ ka maa wura ye u raa doke s̄āa yerun gamboba s̄əə ka k̄ənn̄ən d̄āa s̄əə.

Asirin tabu kowobun

wirugiin gere

(I maa m̄er̄io Esai 36:2-22 ka Bandun Gari II, 32:9-16)

¹⁷ Saa Lakisi min diya Asirin sina boko u tabu dur̄ə damgibu ḡər̄ima ka ben wirugibu ita bu Esekiasi w̄ər̄i Yerusalem̄u. Ye t̄ən be, ba tura mi, yera ba bura ba ȳōra nim toran b̄əkūə ye ba kua ya ra ka nim n̄e wuūə saa bwian di, mi ba ra beka w̄əken swaa. ¹⁸ Sanam m̄e s̄əəra ba sina boko sokusia. Adama Eliakimu Hilikiyan bii, sina bokon s̄əm kowobun wirugiwa u da ben mi ka Sebina wi u s̄āa sina bokon tire yoro ka Yoasi Asafun bii wi u ra tirenu bere. ¹⁹ Asirin tabu kowobun wirugi ben turo, u bu s̄ōwa u n̄e, i Esekiasi s̄ōw̄o i n̄e, ameniwa b̄e s̄e Asirigibun sina boko wi u kpuro kere u gerua. U n̄e, mba u ȳōrari u naane s̄āa m̄e. ²⁰ Domi u n̄e, u dam m̄ə. Ma u bwisi k̄ē m̄ə u ka tabu ko. Adama gari saarinu t̄ənawa. N n̄ m̄en na, ma s̄əəra win naane ya wāa u ka n̄n̄ seesi. ²¹ Geema win naane wāawa Egibitin sun̄ən mi, wi u s̄āa nge kaba te ta k̄osikire. Wi u tu n̄enua u t̄āsiri kpa tu n̄n̄ mura tu m̄er̄a ko. Nge m̄eya Egibitin sun̄ə u s̄āa be ba n̄n̄ ȳīȳən mi.

²² M̄eya i ko i gere i n̄e, Gusun̄ə b̄e n̄ Yinniwa i naane s̄āa. Adama n̄ n̄ win s̄āa yenu ka ȳaku yena Esekiasi u k̄osuka? Ma u b̄e Yudaba ka Yerusalem̄ugibu s̄ōwa u n̄e, i n̄ da de s̄āa yer̄ə, Yerusalem̄u i ȳakuru ko mi t̄əna?

²³ N n̄ m̄en na, u ka n̄en yinni Asirin sina boko arukawani b̄əkūo kpa u n̄n̄ dumi n̄r̄əbun suba yiru (2.000) wē ù n̄ yē u koo maas̄əbu wa bu yi s̄əni.

²⁴ Domi u n̄ kp̄ē u ȳōra u wi u piiburu bo n̄en yinnin tabu kowobu s̄əə ma, baa m̄e u tamaa Egibitigibu ba koo n̄n̄ tabu k̄e ke ye dumi gawe ka maas̄əbu wē.

²⁵ U n̄ yē ma ka Yinni Gusun̄n ȳēra u ka tem m̄e w̄ər̄ima, kpa u m̄e k̄osuku? Domi Gusun̄n t̄iwa u n̄e, u doo u tem m̄e w̄ər̄i kpa u mu k̄osuku.

²⁶ Eliakimu Hilikiyan bii ka Sebina ka Yoasi ba dur̄ə wi s̄ōwa ba n̄e, a suuru koowo, sa nun kanam̄əwa a ka b̄e wunen bw̄āabu gari koowo ka aramum, domi sa mu n̄əom̄ə. A ku ka maa b̄e n̄ barum Heberum gari gere, kpa t̄ən be ba swaa daki gb̄āraru di bu ku n̄ə ye sa gerum̄ə.

²⁷ Adama dur̄ə wi, u bu wisa u n̄e, i tamaa n̄en yinni u man ḡər̄ima b̄e ka b̄e n̄ yinni t̄ənən s̄ə n̄ ka gari yini gere? Aawo, ka maa be ba s̄ə gb̄āraru w̄əll̄ən s̄əna u man ḡər̄ima. N n̄ maa t̄e m̄ə i ka b̄e n̄ tiin swaa sw̄ību di kpa i b̄e n̄ yēkum n̄ə ka be sannu.

²⁸ Saa ye s̄əəra dur̄ə wi, u gb̄āra ka dam ka Yudaban barum u n̄e, i b̄e s̄e Asirigibun sina boko wi u kpuro keren gari swaa dakio. ²⁹ U n̄e, i ku de Esekiasi u b̄e n̄ni w̄əke domi u n̄ kp̄ē u b̄e w̄əra saa win n̄əmun di. ³⁰ I ku wura i Gusun̄ə naane ko baa Esekiasi ù n̄ n̄e, Yinni Gusun̄ə u koo b̄e w̄əra, n̄ n̄ koor̄ə Asirin sina boko u wuu ge mwa. ³¹ I ku maa n̄n̄ swaa daki. Adama i n̄əw̄ə ye Asirin sina boko u gerua. U n̄e, i ka n̄n̄ n̄ə tia koowo kpa i n̄n̄ t̄i wē. Kpa baawure u wa u win tiin resemba ka win d̄āa binu di. Kpa u maa win d̄ək̄ən nim n̄ə. ³² Yen biru u koo na u b̄e sua u ka da tem gam m̄e mu s̄āa nge b̄e n̄ tiin tem m̄e, mi rese m̄e ka alikama wāa, kpa i n̄ p̄ē ka tam m̄ə ka tim ka olifin gum. M̄eya i ko i n̄ wāa, ye i ko i raa ka gbi mini. Yen s̄ə, i ku maa Esekiasin gere swaa daki. Domi u koo b̄e n̄ni w̄əke u n̄e, Yinni Gusun̄ə u koo

bεε wōra. ³³ Bwese ni nu tien būnu nu ñ bu wōre Asirin sina bokon nōman di. ³⁴ Mana Hamati ka Aapadi ka Sefaafaimu ka Hena ka Ifan būnu nu wāa tē. Nu kpīa nu Samarigibu wōra saa win nōman di? ³⁵ Būu ni kpuro sōo, nin nirà nu nin tem wōra saa win nōman di, bu sere nεε, Yinni Gusunō u koo Yerusalemu wōra.

³⁶ Ma Yudaba kpuro ba mari, domi sina boko Esekiasi u nεε, bu ku raa nùn gεε wisi. ³⁷ Ma Eliakimu Hilikiyan bii, sina bokon sōm kowobun wirugii wi, ka maa win tire yoro Sebina ka sere Yoasi, Asafun bii wi u ra tirenu bere, ba na Esekiasin mi, ba yabe kīanu sebua nuku sankiranun sō. Ma ba nùn duro win gari yi kpuro saaria.

19

Sina boko Esekiasi

u bwisi bikia

(I maa mεerio Esai 37:1-7)

¹ Saa ye Esekiasi sina boko u gari yi nua, yera u win tiin yabenu nenua u gīana. Ma u saaki sua u sebua nuku sankiranun sō. Ma u da Yinni Gusunōn sāa yero. ² Yera u Eliakimu sōm kowobun wirugii ka maa Sebina win tire yoro ka yāku kowo guro gurobu gōra Gusunōn sōmō Esai Amōtin biin mi. N deema be maa, saakibara ba sebua ba ka da mi. ³ Ye ba tura mi, ba nùn sōwa ba nεε, ameniwa Esekiasi u gerua u nεε, gisōn tōo te, nuku sankiranu sōōra sa wāa. Ba sun sεeyasiamō, ma ba sun doke sekuru sōo. Gisōn wahala ye, ya sāawa nge tōn kurō wi u yiire u kī u ma, ma u ñ dam mō u ka wēma. ⁴ N n mēn na, a kanaru koowo bεsε be sa gina tien sō. Sōrākudo Gusunō wunen Yinni u ko n Asirin sina bokon gari yi nua wi u na u nùn wōnwa. Kpa u nùn sεeyasia.

⁵ Ye Esai u Esekiasin bwāa ben gari yi nua, ⁶ yera u bu sōwa u nεε, ye i ko i bεen yinni sō wee. I nεε, ameniwa Yinni Gusunō u gerua. U nεε, u ku de gari yi u nua mi, yi nùn berum ko, ye Asirin sina bokon gōro be, ba ka wi Yinni Gusunō wōnwa mi. ⁷ U koo de Asirin sina boko wi, u labaari gaa nō kpa yu win bwēra gasia u wura win temō. Miya u koo de bu nùn go ka takobi.

Asirigibu

ba maa Yudaba nandasia

(I maa mεerio Esai 37:8-13 ka Bandun Gari II, 32:17)

⁸ Asirin sina bokon gōro wi, u gāsira u da Libinaō. Domi u nua ma win yinni u doona Lakisin di u da u Libinagii be tabu wōri. ⁹ Saa ye sōōra Asirin sina boko u nua ma Tiraka Etiopin sina boko u nùn tabu wōrim wee. Yera u maa Esekiasi sōmōbu gōria u nεε, ¹⁰ ameniwa i ko i Esekiasi sina boko sō. I nεε, u ku de Gusunō win Yinni wi u naane sāa mi, u nùn nōni wōke, u nεε, nε, Asirin sina boko na ñ kpē n Yerusalemu mwa. ¹¹ Wi Esekiasin tii u nua nge mε bεsen sinam be ba man gbiye ba raa tem mε mu tiegibu kpuro kam koosia. Yera wi, u tamaa u koo yari win nōman di? ¹² Sanam mε nen baababa ba Gosani kpeerasia ka Harani ka Resefu ka sere Edenigibu, be ba wāa Telasaaō, ben būnu kpīa nu bu yara? ¹³ Nge mana Hamatigibun sunō u wāa ka Aapadigibun sunō ka Sefaafaimugibun sunō, ka Henagibun sunō ka sere maa Ifagii.

Esekiasin kanaru

(I maa mεerio Esai 37:14-20)

¹⁴ Ye Asirin sina bokon sōmō be, ba tura Esekiasin mi, yera ba nùn tireru wē tē sōo ben yinnin gari wāa. Ma Esekiasi u tu gara. Yen biru u da Gusunōn sāa

yerɔ ma u tu deria mi. ¹⁵ U kanaru kua u nee, Gusunɔ besen Yinni, wune wi a sɔ ɔradoban suunu sɔɔ, wune turowa a s̄aa sinambu kpuron Yinni. Wuna a wɔllu ka tem taka kua. ¹⁶ A noni seeyo a meeri, kpa a swaa daki a nen gari nɔ. Kpa a Sankeribu Asirin sunɔn gari nɔ, wi u win sɔm kowobun wirugii ɔarima u ka nun wɔme. ¹⁷ Ka gem, Yinni, na yɛ ma Asirin sinambu ba bwese dabinu kpeerasia ka nin tem. ¹⁸ Ma ba nin bw̄arokunu d̄sɔ meniki. Domi nu n̄ s̄aa Gusunɔ. Nu s̄awa tɔmbun sɔma ye ba kua ka d̄aa ka kpenu. Yen s̄ona ba kp̄ia ba nu kpeerasia. ¹⁹ Adama wune, a s̄awa Gusunɔ besen Yinni. A sun wɔro saa Sankeribun nɔman di kpa handunian sinambu kpuro bu gia ma wune turowa a s̄aa Gusunɔ.

Esain gari

yi u sina boko nɔasia

(I maa meerio Esai 37:21-35)

²⁰ Yera Esai Amɔtin bii u Esekiasi sɔmɔ ɔaria u nee, bu n̄n sɔ ma Gusunɔ Isireliban Yinni u win kanaru mwa te u kua Sankeribu Asirin sina bokon sɔ.

²¹ Ye Yinni Gusunɔ u gerua win sɔ, ye wee. U nee,

Yerusalemun tɔmbu kpuro ba n̄n gema.

Ba n̄n yaakoru m̄.

Ba n̄n yɛemɔ ba wii gimanu koosimɔ.

²² Wara u kam meera. Wara u wɔnwa.

Wara u ka nɔɔ ɔɔmunu m̄.

U n̄ yɛ ma wi, Gusunɔ, Isireliban Yinnin tii

wi u deeren wuswaaɔra u tii sue?

²³ Win sɔmɔba na, ba wi, Yinni Gusunɔ wɔnwa.

Ma u nee, ka win tabu keke dabira

u yɔɔwa Libanin guu ni nu bon wɔllɔ.

Ma u dua sere sere yen d̄aa s̄ɔn sɔwɔ

u gen d̄aa gea ye ba m̄ seduru ka sipere

ye ya gunum bo bɔra.

²⁴ U nee, u bwia gba.

Ma u tem tukum nim nɔra.

Win tabu kowobu ba bɔsu

Egibitin nim tori kpuro sɔɔ

ba yi sanku.

²⁵ Adama u n̄ yɛ ma wi, Yinni Gusunɔn tiiwa

u yeniban himba yi saa yellun di?

Wee tɛ, himba ye, ya kooa.

Ma u dera wi, Asirin sina boko

u wuu si su gb̄aranu m̄ bansu koosia.

²⁶ Yinni Gusunɔwa u dera wuu sin tɔmba berum soora,

ba w̄aa sekuru sɔɔ.

Ba kua dam sarirugibu nge yakasu gberɔ,

n̄ kun me, nge doo ɔ̄aru te gemi di.

²⁷ Yinni Gusunɔ wi, u maa nee,

u yɛ saa ye Asirin sina boko wi,

u ra sine ka saa ye u ra du dirɔ

ka saa ye u ra yari,

ka maa saa ye u ka n̄n m̄aru m̄.

²⁸ Tɛ yèn sɔ u ka Yinni Gusunɔ m̄aru m̄

ma u n̄n gari s̄ɔwa ka tii suabu,

u koo win wēru yaba u yōni doke.

Kpa u maa nūn yaruka doke a nōwō.

Kpa u de u gōsira u wura min di u na.

²⁹Ma Esai u Esekiasi sōwa u nē, wee ye ya ko n sāa yīreru wunēn mi. Gisoku ge, ka gasoku, doo gāriya i ko i di. Adama wō itase i ko i duurewa kpa i gē. Meya i ko i maa resēm duure kpa i yen marum di. ³⁰⁻³¹Yudaban bweseru sō, be ba tiara Sōnin guurō Yerusalemō ba koo faaba wa kpa bu kpara nge dāa, kpa bu gbini ko sere tem sōwō kpa bu binu ma. Yeniwa Gusunō, wōllu ka tem Yinni u koo ko win hanian sō. ³²U gerua u nē, Asirin sina boko wi, u n duō Yerusalemō. Meya win tabu kowobu ba n ye susiō ba n tērenu nēni bu ka kuku yenu ko bu sere nē, ba koo sēu to. ³³Swaa ye u ka na, yera u koo ka gōsira, u n duō wuu ge sō. Yinni Gusunōn tiwa u gerua mē. ³⁴Domi u koo wuu ge kōsuwa u gu faaba ko win tiin sō, ka maa Dafidi win sōm kowon sō.

Yinni Gusunō

u Asirigibu kamia

(I maa mērio Esai 37:36-38 ka Bandun Gari II, 32:21-22)

³⁵Ye n kua wōkuru yera Yinni Gusunōn gōrado u yara u da Asirigibun sansaniō ma u tōnu nōrōbun suba wunaa wēnē ka nōōbu (185.000) go. Ye ba seewa bururu, ba deema wee gona nu tērie. ³⁶Yera Sankeribu Asirin sina boko u gōsira u da u wāa Ninifuō. ³⁷Sō teeru u da u yiire win būu wi ba ra soku Nisōrōkun nuurō. Miya win bibu yiru beni, Adameleki ka Saresē ba nūn go ka takobi. Ma ba kpikuru sua ba da tem mi ba mō Ararati gia. Ma win bii Esaa Hadoni u bandu kōsire kua.

20

Esekiasi u bara

ma Yinni Gusunō u nūn bekia

(I maa mērio Esai 38:1-8 ka Bandun Gari II, 32:24)

¹Saa ye sō, Esekiasi u bara sere u gō turuku kua. Ma Gusunōn sōmō Esai Amōtin bii u na win mi. U nūn sōwa u nē, ameniwa Yinni Gusunō u gerua. U nē, a wunēn yenugibu sōwō ye baawure ko n da ko wunēn biru. Domi kaa gbi.

²Yera Esekiasi u win wuswaa sīiya u gana girari ma u kanaru kua u nē, ³Yinni Gusunō, a suuru koowo, a yaayo ma na sīa dee dee wunēn wuswaaō. Na wunēn woodaba mēm nōwa. Na maa kua ye n nun wēre.

Yen biru u swī gem gem.

⁴Sanam mē Esai u yariō sina kpaaru min di, yera Yinni Gusunō u ka nūn gari kua u nē, ⁵a gōsiro a ka Esekiasi nēn tōmbun kparo sō a nē, ameniwa nē, Yinni Gusunō na gerua, nē wi na sāa bēn baaba Dafidin Yinni. Na nē, na win kanaru mwa, na maa win nōni yīresu wa. Wee, kon de u bekura. Yen biru sō itase u koo da nē, Yinni Gusunōn sāa yerō. ⁶Kon maa win wāarun tōru sosi wō wōkura nōōbu kpa n nūn faaba ko n wuu ge wōra saa Asirin sina bokon nōman di. Meya kon gu kōsu nēn tiin sō ka nēn sōm kowo Dafidin sō.

⁷Yen biru Esai u nē, bu dāa ye ba mō figien marum suo bu pēra bu tēni win bara ten wōllō. Ma ba mu pēra ba tēni ma u bekura.

⁸N deema Esekiasi u raa Esai bikia u nē, mba n ko n sāa yīreru te ta koo nūn sōsi ma u koo bekura kpa u da Yinni Gusunōn sāa yerō yen sō itaseru.

⁹Ma Esai u nùn wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo win gari yibia yìn nɔɔ mwɛɛru u kua. Yɔɔtian tiro ga koo kesi sere naa dabusanu wɔkuru sɔɔ ù n kɛlla. A kī gu kaara? Nge gu sosi.

¹⁰Ma Esekiasi u nɛɛ, n ñ sɛ yɔɔtian tiro gu ka sosi naa dabusanu wɔkuru sɔɔ ù n kɛlla. Yen sɔ, na kīwa gu kaara.

¹¹Yera Gusunɔn sɔmɔ Esai u Yinni Gusunɔ kana u de gu kaara. Ma Yinni Gusunɔ u dera n koorɔ mɛ.

Babilonin sina boko

u Esekiasi sɔmɔbu gɔria

(I maa mɛɛrio Esai 39)

¹²Saa ye sɔɔ, Mɛrodaki Baladani, Baladanin bii, Babilonin sina boko u Esekiasi sɔmɔbu gɔria ka tireru ka kɛnu. Domi u nua ma Esekiasi u bara. ¹³Ye sɔmɔ be, ba tunuma Esekiasin mi, yera u bu dam koosia, ma u ben gari swaa daki ye ba ka sīimɔ. Yen biru u ka bu da win arumani beru yera. Yera ya sãa sii geesu ka wura ka turare ka gum nubu durorugim ka tabu yānu. Ye ya gesi sãa win arumani kpuro, yen gaa sari ye u ñ bu sɔɔsi.

¹⁴Yen biruwa Esai u na u sina boko Esekiasi bikia u nɛɛ, man diya tan beni ba nun naawa. Ye ba tunuma, mba ba gerua.

Ma Esekiasi u nùn wisa u nɛɛ, ba nawa saa tem tontonden di mɛ ba mɔ Babiloni.

¹⁵Esai u kpam nùn bikia u nɛɛ, mba ka mba ba wa wunen yenuɔ.

Ma Esekiasi u nùn wisa u nɛɛ, ye ya wãa nen yenu ge sɔɔ kpuro, ba wawa. Nɛn arumani sɔɔ gãanu sari ni na ñ bu sɔɔsi.

¹⁶Yera Esai u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a swaa dakio a nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua.

¹⁷U nɛɛ, wee tōru gara sisi tɛ sɔɔ ba koo wunen arumani kpuro gura bu ka da Babiloniɔ ka ye wunen baababa ba sweena ba nun deria. Yen gaa sari ye ba koo nun deria tɔɔ te. ¹⁸Ba koo wunen tiin bweseru sɔɔ bibu mwɛɛri kpa bu ka bu da Babiloniɔ bu bu maatam ko. Kpa bu ko sina bokon sɔm kowobu sina kpaarɔ.

¹⁹Yera Esekiasi u Esai wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔn gari yi a gerua mi, gari bura.

Domi alafia ka bəri yendu ta ko n wãa nen wãarun tōru kpuro sɔɔ.

²⁰⁻²¹Yen biru Esekiasi u kpuna u gu, ma ba nùn sika win baababan sikaa. Saa yera win bii Manase u bandu kasire kua. Ye Esekiasi u kuan sukum ka maa win wɔrugɔru ka nge mɛ u wɔru gba mi nim mu koo sina, ma u mu tori wuna yi ka nim na Yerusalemɔ, ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.

21

Manase

u kua Yudaban sina boko

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 33:1-10,18-20)

¹Wɔɔ wɔkura yiruwa Manase u mɔ sanam mɛ u bandu di Yerusalemɔ. Ma u ban te sɔɔ kua wɔɔ weeraakuru ka nɔɔbu. Win mɛron yīsira Hefisiba. ²Manase wi, u kua ye ya ñ Yinni Gusunɔ dore. Domi u bwese tuku ni Yinni Gusunɔ u gira be Isireliban suunu sɔɔn din komanu swīi. ³Ma u wure u kpam gunguu ni bana, mi ba ra bũu yãkuru ko, ni win tundo Esekiasi u kɔsuka. Ma u maa bũu wi ba mɔ Baali yãku yenu kua. Mɛya u kpam wure u bũu wi ba mɔ Asitaaten bwãaroku kua ba sãamɔ nge mɛ Akabu Isireliban sina boko u raa kua. Saa yera

u maa sɔɔ ka suru ka kperi kpuro menna u sãamɔ. ⁴Ma u maa bũu turanu ganu kua Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. N deema sãa yee ten sɔna Yinni Gusunɔ u raa nɛɛ, Yerusalemu miya kon nen yĩsiru doke. ⁵Ma u turanu kua mi ba ra sɔɔ ka suru ka kperi sã sãa yerun yaari yiru sɔɔ. ⁶U mam ka win bii yãkuru kua u nùn wɔɔwa. U ra maa guru winu ka wɛɛ bikiaru koosi. U tãmbu gɔsa be ba ra nùn gɔribu sokue. Nge mɛya u kɔsa mɔ u sosimɔ Yinni Gusunɔn wuswaɔ u ka win maru seeya. ⁷U bũu wi ba mɔ Asitaaten bwãaroku sua, u doke Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. N deema sãa yee ten sɔna Gusunɔ u Dafidi ka win bii Salomɔɔ sɔɔwa u nɛɛ, Yerusalemuwa na gɔsa Isireliban wusu kpuro sɔɔ. Ma na dera ba man diru bania mi, mi ba ko n da man sã. Miya na nɛɛ, kon nen yĩsiru doke. ⁸Mɛya na n maa derimɔ Isireliba bu yari ben tem di mɛ na ben baababa wɛ, bã n nɛn woodaba mem nɔɔwammɛ, ye nɛn sɔm kowo Mɔwisi u bu wɛ. ⁹Adama ba n swaa daki. Wee Manase u bu torasia ba kɔsa kua ya kere bwese tuku ni Yinni Gusunɔ u kpeerasia, be Isireliban suunu sɔɔn digia.

¹⁰Yera Yinni Gusunɔ u gari kua saa win sɔmɔn nɔɔn di. ¹¹U nɛɛ, wee Manase Yudaban sina boko u kua ye ya n wã. U mam kɔsa kua n kere ye Amɔreba ba kua. U dera Yudaba ba durum kua. Domi u bwãarokunu kua ba sãamɔ. ¹²Yen sɔ, nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni kon Yerusalemu ka Yudan tem mɛ n tie nɔni swãaru doke kpa baawure wi u wuu ge wa, biti yu nùn mwa sere u kpuna u nɔɔ mari. ¹³Kon bu seeyasia nge mɛ na dera ba Samari ka Akabun yenu kua. Kon de bu gen tãmbu kpuro gurawa, kpa bu bu gɔɔri wã wã, bu wukiri nge wekeru. ¹⁴Mi sɔɔ, be ba tiara kon bu werɔbu nɔmu sɔndia kpa werɔ be, bu ben yãnu gura kpuro. ¹⁵Domi ba man kɔsa kua, ba nen mɔru seeyamɔ saa dɔma tɛn di na ben baababa yarama saa Egibitin di.

¹⁶Mi sɔɔra Manase u tora teni sosi, u taare sarirugibun yem yari sere mu koka Yerusalemun swɛɛ kpuro sɔɔ, tora ni u Yudaba koosia Yinni Gusunɔn wuswaɔ baasi, ye u ka dera ba bũnu sãwa.

¹⁷Ye Manase u kuan sukum ka win tora ni u kua, ye kpuro ya yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. ¹⁸Sanam mɛ u kpuna u gu, u da u win baababa deema. Ma ba nùn sikua win yenuɔ gbaa te ba mɔ Usaa. Yen biru win bii Amɔɔ u bandu kɔsire kua.

*Amɔɔ u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛerio Bandun Gari II, 33:21-25)*

¹⁹Wɔɔ yenda yiruwã Amɔɔ u mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔɔ yiru ban te sɔɔ Yerusalemuɔ. Win meron yĩsira Mesulemeti, Harusi Yotibagiin bii.

²⁰Amɔɔ wi, u maa kua ye ya kun Yinni Gusunɔ dore, nge mɛ win tundo Manase u kua. ²¹Win tondon yira kpurowa u swĩi. U bũnu sãamɔ, ma u yiiramɔ bwãarokunun nuurɔ nge mɛ win tundo u ra raa ko. ²²Ma u Gusunɔ win sikadoban Yinni deri, u n win swɛɛ swĩi.

²³Yera win bwãabu gaba nɔɔ tia kua ba da ba nùn go win dirɔ. ²⁴Adama tɔn be ba nùn go mi, ba maa ben tii mwɛera ba go. Ma ba dera win bii Yosiasi u bandu kɔsire kua.

²⁵Ye Amɔɔ u kuan sukum ye kpuro ya yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. ²⁶Sanam mɛ Amɔɔ u kpuna u gu ba nùn sikua win baababan sikaa gbãa te ba mɔ Usaa. Ma win bii Yosiasi u bandu kɔsire kua.

*u kua Yudaban sina boko**(I maa mæerio Bandun Gari II, 34:1-2)*

¹ Wɔ̄ nɔ̄ba itawa Yosiasia u mɔ̄ saa ye u bandu di Yerusalemuɔ̄. U kua wɔ̄ tɛna ka ita ban te sɔ̄. Win mɛron yīsira Yedida, Adaya Bosikatigiin bii. ²Yosiasia wi, u kua ye ya Yinni Gusunɔ̄ wɛre, domi u sīa win sikado Dafidin yira kpuro sɔ̄, u ñ yen gaa gɛɛrari.

*Ba Yinni Gusunɔ̄n woodan**tireru wa**(I maa mæerio Bandun Gari II, 34:8-18)*

³Ye Yosiasia u kua wɔ̄ yendu yiru sari bandu sɔ̄, yera sɔ̄ teeru u win tire yoro Safani Asalian bii, Mɛsulamun debubu gɔ̄ra s̄a yero u nɛɛ, ⁴a doo yāku kowo tɔ̄nwerɔ Hilikiyan mi, a n̄n s̄ a nɛɛ, u gobi yi dooru koowo yi ba ka na Yinni Gusunɔ̄n s̄a yero yi tɔ̄mba k̄sɔ̄bu wɛ. ⁵Kpa bu s̄a yerun s̄m kowobun wirugibu gobi yi n̄mu b̄ria. ⁶Kpa bu ka yi d̄a d̄akɔ̄bu ka banɔ̄bu ka s̄m kowobu k̄sia kpa bu ka d̄a dwe ka kpenu ni ba koo ka s̄a yee te s̄mɛ. ⁷Adama bu ku bikia nge mɛ ba ka gobi yi dendisina, domi ba s̄awa naanɛgibu.

⁸Safani u da u Hilikiya gari yi s̄ɔ̄wa. Ma Hilikiya u Safani s̄ɔ̄wa u nɛɛ, na Yinni Gusunɔ̄n woodan tireru wa s̄a yero. Ma u n̄n tu wɛ u gara. ⁹Yen biru Safani u gɔ̄sirama u na sina bokon mi, u n̄n gɔ̄ra tusia. U nɛɛ, wunɛn bw̄aba gobi yi sua ba s̄a yerun s̄m kowobun wirugibu n̄mu b̄ria.

¹⁰Ma u maa nɛɛ, tireru garu wee te yāku kowo tɔ̄nwerɔ Hilikiya u man wɛ. Ma u tu sina boko garia.

*Yosiasia sina boko**u bikiaru da Huludan mi**(I maa mæerio Bandun Gari II, 34:19-28)*

¹¹Saa yè sɔ̄ sina boko Yosiasia u tire ten gari nua, yera u win tiin yaberu n̄nua u karana nuku sankiranun s̄. ¹²Ma u yāku kowo Hilikiya ka Akikamu Safanin bii ka Akabori Miseen bii ka sere Safani win tire yoro ka Asaya win s̄m kowo s̄ɔ̄wa u nɛɛ, ¹³i doo i Yinni Gusunɔ̄ bikia ye tire tenin gari gerumɔ̄ nɛ ka n̄n tɔ̄mbu Yudaban s̄. Domi m̄ru ye Yinni Gusunɔ̄ u ka sun m̄ ya kp̄a, yèn s̄ b̄sɛn baababa ba ñ tire ten gari swaa sue bu sere ko nge mɛ ta gerua.

¹⁴Ma yāku kowo Hilikiya ka Akikamu ka Akabori ka Safani ka Asaya ba da ba Gusunɔ̄n s̄mɔ̄ Huluda wa Yerusalemun wɔ̄ b̄ra kp̄aa. Huluda win dur̄wa Salumu Tikifan bii, Harasin debubu. Salumu wiya u ra yāku kowobun yabenu bere. Ye ba tura mi, yera ba Huluda gari yi s̄ɔ̄wa. ¹⁵Ma u bu wisa u nɛɛ, am̄niwa Gusunɔ̄ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, i dur̄ wi u b̄ɛ ḡrima s̄ɔ̄wɔ̄ i nɛɛ, ¹⁶am̄niwa Yinni Gusunɔ̄ u gerua. U nɛɛ, u koo de k̄sa yu na Yerusalemuɔ̄ kpa yu min tɔ̄mbu deema nge mɛ tire ten gari yi gerua te wi Yudaban sina boko u gara. ¹⁷Domi ba wi Yinni Gusunɔ̄ deri, ma ba b̄nu turare d̄ɔ̄ dokeammɛ bu ka win m̄ru seeya ka ben kookoosu kpuro. Yen s̄ t̄, u ka Yerusalemugibu m̄ru m̄, ya ñ maa surem̄. ¹⁸Adama Yudaban sunɔ̄ wi u b̄ɛ ḡrima, i n̄n s̄ɔ̄wɔ̄ i nɛɛ, am̄niwa Gusunɔ̄ Isireliban Yinni u gerua win wooda ye u garan s̄. U nɛɛ, ¹⁹yèn s̄ wi, sina boko u nua Yerusalemugibu ba koo k̄sa wa, bu nuki sankira kpa bu bu gem, ma gari yi, yi wi sina bokon ḡru so, ma u tii kawa Yinni Gusunɔ̄n wuswaaɔ̄ u sw̄i, u win yaberu n̄nua u karana, ²⁰yèn s̄na u koo de wi, sina boko u gbi b̄ri yendu sɔ̄ kpa bu n̄n sike win baababan sikaa. Win n̄ni kun maa k̄sa ye wasi, ye ya koo Yerusalemu deema.

Yosiasia u Gusunɔ̄n arukawani dubia

ye u ka Isireliba bókua

(Imaa mæerio Bandun Gari II, 34:29-32)

Ma tɔn be, ba gɔsirama ba sina boko gari yi kpuro sɔɔwa.

23

¹ Yeniban biru, sina boko Yosiasi u gɔra bu Yudaba ka Yerusalemugibun guro gurobu mennama. ² Ma ba da sãa yerɔ ka yãku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu ka Yudaba ka Yerusalemugibu gesi kpuro, bibu ka guro gurobu. Ma ba bu Yinni Gusunɔn tire te garia, te ba wa mi. ³ Yera sina boko u da u yɔra mi u ra yɔre, u nɔɔ mwɛɛ teni kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. U nɛɛ, kon Yinni Gusunɔ swiwa kpa n win woodaba ka win yiirebu ka ye u gerua kpuro mem nɔɔwa ka nɛn gɔru kpuro. Kpa n wa n tire tenin gari nɛnɛ. Ma tɔn ben tii ba wuru mɛ.

Yosiasi u sãa tukunu yinasia

win tem sɔɔ

(Imaa mæerio Bandun Gari II, 34:3-5)

⁴ Ma u dera yãku kowo tɔnwerɔ Hilikiya ka yãku kowo be ba tie ka be ba sãa yerun kɔnnɔ kɔsu ba bũu ni ba mɔ Baali ka Asitaaten sãa yãnu ka ye ba ra ka kperi sã gura ba yara sãa yee ten min di. Ma ba da ba nu dɔɔ mɛni Yerusalemun biruɔ, Sedoronin wɔwaaɔ. Ma ba nin torom gura ba ka da Beteliɔ. ⁵ Ma u maa yãku kowobu gira, be Yudaban sinamba gɔsa bu ka turare dɔɔ doke yãku yenu sɔɔ ni ba kua Yerusalemuɔ ka yen baru kpaanɔ, ka Yudaban wusɔ. Ma u maa bũu wi ba mɔ Baalin yãku kowobu gira ka maa be ba suru ka sɔɔ ka kperi sãamɔ. ⁶ U maa dera ba bwãaroku ge ba kua Asitaaten sɔ yara sãa yerun di. Ma u gu yara Yerusalemun di u gu dɔɔ mɛni Sedoronin wɔwaaɔ. Ma u gen torom sua u wisi mi ba ra tɔmbu sike. ⁷ Yera u maa dia ye kɔsuka mi ba ra sakararu ko bũu sãarun sɔ. Miya maa kurɔbu ba ra yãnu wesi bũu wi ba mɔ Asitaaten sɔ.

⁸ U dera Yinni Gusunɔn yãku kowoba na saa Yudan wusun di, ma ba sãa yee nin mi ba ra turare dɔɔ doke gungunu wɔllɔ kɔsuka saa Geban di n ka girari Beri Sebaɔ. Mɛya ba maa bũu sãa yee ni nu wãa wuun gbãra kɔnnɔn nɔm dɔwɔ kɔsuka, Yosue wuun sunɔn dii kɔnnɔn bɔkuɔ. ⁹ U n̄ dere gunguu nin yãku kowobu bu yãkuru ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ Yerusalemuɔ. Adama u dera ba pɛɛ ye ba n̄ seeyatia doke dimɔ ka begibu sannu.

¹⁰ Ma u maa dera ba sãa yee te ba mɔ Tofeti kɔsuka Hinɔmun wɔwaaɔ. Kpa bu ku raa maa ka ben bibu yãku dɔɔ mwaararugiru ko mi, bũu wi ba mɔ Malokun sɔ. ¹¹ Ma u dera ba bwãaroku ni nu ka dumi weenɛ kɔsuka ni Yudaban sinamba ka na bu ka sɔɔ sã. U maa keke ye dumi gawe dɔɔ mɛni ye ba ra dendi bu ka sɔɔ wi sã. Yeniba kpurowa ya raa wãa sãa yerun kɔnnɔwɔ, Netani Melekin yenun bɔkuɔ. Netani Meleki wi, u sãawa sina bokon sɔm kowobun wirugii. ¹² Yosiasi u dera ba bũu tura ni Yudaban sinamba raa kua Akasin dirun gidambisan wɔllɔ kɔsuka ka ni Manase u kua sãa yerun yaari yiru ye sɔɔ. Ye Yosiasi u nu kɔsuka u kpa, u dera ba nin yanim gura ba wisi Sedoronin wɔwaaɔ. ¹³ U dera ba maa bũu sãa yenu kɔsuka ni Salomɔɔ u kua Yerusalemun sɔɔ yari yerɔ Olifin guurun sɔɔ yɛsan nɔm dɔwɔrɔ gia. Miya ba ra Sidonigibun bũu wi ba mɔ Asitaate sã ka Mɔabuban bũu wi ba mɔ Kemasi ka maa Amɔniban bũu wi ba mɔ Milikɔmu. ¹⁴ Ma u ben bwãarokunu kɔsuka u maa dera ba dãa ye wuka ye ba raa gire Asitaaten sɔ. Ma u ka tɔmbun kukunu yen wɔrusu kɔrua.

Yosiasi u sãa tukunu yinasia

*Isirelio**(I maa mɛerio Bandun Gari II, 34:6-7)*

¹⁵ U maa dera ba tura te ta wāa Beteliō kəsuka ka būu tura te Yeroboamu Nebatin bii u kua, wi u Isireliba doke toranu sōō. Yen biru u tu dōō meni muku muku, ka sere maa dāa ye ba gira Asitaaten s̄.

¹⁶ Ye Yosiasi u s̄ira u mɛera guu ten wōlō, yera u wa sika wee. Ma u ḡra bu da bu t̄n be ba sikua min kukunu sikiama. Ma u kuku ni dōō doke Betelin būu turaru mi, u ka yāku yee te disi doke nge mɛ Gusunō u gerua saa win s̄m̄n n̄n̄n di. ¹⁷ Saa yera u maa bikia u nɛɛ, waran sikira na waamō mini.

Ma wuu gen t̄mbu ba n̄n wisa ba nɛɛ, Gusunōn s̄m̄ō wi u na saa Yudan di u ye a yāku yee te kua minin gari gerua, win sikira mi.

¹⁸ Ma sina boko u nɛɛ, i tu derio goo u ku raa win kukunu baba.

Nge m̄ya ba ka durō win kukunu deri, ka sere maa Gusunōn s̄m̄ō wi u na Samar̄in diginu.

¹⁹ Yosiasi u maa dera ba būu dia ye Isireliban sinamba bana kəsuka, ben tem mɛ kpuron wuu marosō. Domi yera ba ka Yinni Gusunōn m̄ru seeya. U būu dia ye kəsukawa mam mam nge mɛ u kua Beteliō. ²⁰ U būu nin yāku kowobu go nin turanō mi ba ra nu s̄. Ma u t̄mbun kukunu dōō meni tura nin wōlō.

Yen biru u gosira u wura Yerusalem̄u.

*Yosiasi u Gōō sararibun**t̄ōō bakaru kua**(I maa mɛerio Bandun Gari II, 35:1,18-19)*

²¹ Yosiasi sina boko u win t̄mbu kpuro wooda w̄ɛ u nɛɛ, i bɛɛn Yinni Gusunō Gōō sararibun t̄ōō bakaru diyo nge mɛ ba yorua win woodan tireru sōō. ²² Ma ba t̄ōō baka te di ta kera te ba ra raa di saa kparobun waatin di n ka girari sinam be ba n̄n gbiiye kpuron waati sōō Yudaō ka Isirelio. ²³ Yosiasi u kuawa w̄ōō yendu yiru sari bandu sōō, saa ye ba t̄ōō baka te di Yerusalem̄u.

*Ye Yosiasi u maa kua**(I maa mɛerio Bandun Gari II, 35:20-27; 36:1)*

²⁴ Yen biru Yosiasi u dera ba ḡri sokobu ka s̄robu go. Ma u maa dera ba bw̄aroku ni ba m̄ō Terafimu kam koosia ka sere maa būu tura ni nu wāa Yerusalem̄u ka Yudan temo. U yeni kuawa bu ka woodan tire te yāku kowo Hilikiya u wa Yinni Gusunōn s̄āa yerō mem̄ n̄ōwa.

²⁵ Sinam be ba Yosiasi gbiiye, ben goo sari wi u Yinni Gusunō s̄awa nge wi ka win ḡru kpuro, ka win bw̄era kpuro, ka win dam kpuro nge mɛ M̄owis̄in wooda ya gerua. M̄ya maa win biru sunō goo sari wi u kua nge me.

²⁶ Adama ka mɛ, Yinni Gusunōn m̄ru kun sure ye u Yudaba seesi, k̄sa ye Manase u kuan s̄. ²⁷ Ma u nɛɛ, kon Yudaba kua nge mɛ na Isireliba kua. Kon bu gira nen wuswaan di, kpa n Yerusalem̄u wuu ge na raa ḡsa mi deri, ka sere maa s̄āa yee t̄n mi na nɛɛ, ko na n da tii s̄ōsi.

²⁸ Ye Yosiasi u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faaq̄n tireru sōō. ²⁹ Yosiasin waati ye sōō, Egibitin sina boko wi ba m̄ō Neko, u seewa s̄ōō teeru u Asirin̄ sina boko tabu somiru d̄ōō daa te ba m̄ō Efaratin bera gia. Ma sina boko Yosiasi u seewa u da u ka n̄n tabu w̄ri. Ye Neko u n̄n wa, yera u dera ba n̄n go Megidoō. ³⁰ Ma Yosiasin tabu kowobu ba win goru sua ba kp̄ɛ win tabu k̄k̄e sōō ye dumi gawe, ba ka na Yerusalem̄u. Ba n̄n sika win siki w̄ruō. Yera ba win bii Yoakasi sua ba bandun gum t̄are, u kua sunō win tondon ayero.

Yoakasi

u kua Yudaban sina boko

(Imaa mɛɛrio Bandun Gari II, 36:2-4)

³¹Yoakasi u mɔwa wɔɔ yɛnda ita saa ye u bandu di. Ma u kua suru ita ban te sɔɔ, Yerusalemuɔ. Win mɛron yĩsira Hamutali Yeremin bii, wi u wāa Libinaɔ.

³²Yoakasi wi, u n̄ kue dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kɔsa ye win sikadoba ba raa kua, yera u kua mam mam. ³³Ma Neko Egibitin sina boko u n̄n mwa u bɔkua u ka da Ribilaɔ Hamatin temɔ. Nge mɛya u ka n̄n bandu yara. Ma u Yudaba sii geesun kilo nɔrɔbun suba ita (3.000) bure ka wuran kilo tena.

³⁴Ma u Eliakimu Yosiasin bii bandu wɛ. Yera u n̄n yĩsi kpaaru k̄a Yoyakimu. Ma u ka Yoakasi da Egibitiɔ. Miya u gu. ³⁵Yoyakimu u Egibitin sunɔ sii gee si wɛ ka wura ye. Adama u win tem tɔmbu sii geesu ka wuran geeru burewa n ka turi gee te Egibitin sunɔ u bikia.

Yoyakimu u kua Yudaban sina boko

(Imaa mɛɛrio Bandun Gari II, 36:5-8)

³⁶Wɔɔ yɛnda nɔɔbuwa Yoyakimu u mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔɔ wɔkura tia ban te sɔɔ. Win mɛron yĩsira Sebuda, Pedaya Rumagiin bii.

³⁷Yoyakimu wi, u n̄ kue dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kɔsa ye win sikadoba ba raa kua, yera u kua mam mam.

24

¹Yoyakimun waati sɔɔra Nɛbukanesaa Babilonin sina boko u Yudaba wɔri u bu taarewa wɔɔ ita. Yen biru ba n̄n seesi bu ka tii yina. ²Adama Yinni Gusunɔ u dera Babilonin tabu kowobu ka Sirigibu, ka Mɔabuba, ka Amɔnigibu, ba Yoyakimu wɔri bu ka Yudaba kpeerasia nge mɛ u gerua saa win sɔmɔbun nɔɔn di. ³U yeni kuawa u ka Yudaba gira win wuswaaɔ di Manasen tora ni u kuan sɔ. ⁴Domi Manase wi, u taare sarirugibun yem yari mu koka Yerusalemun swɛɛ sɔɔ. Yeni kpuron sɔna Yinni Gusunɔ u n̄ bu suuru kue.

⁵Ye Yoyakimu u kuan sukum ye kpuron gari yi yoruɔ Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. ⁶Yeniban biru u kpuna u gu. Ma ba n̄n sika win baababan sikaɔ. Ma win bii Yoyakini u bandu kɔsire kua.

⁷Egibitin tabu kowobu ba n̄ maa yarire ben tem di. Domi Babilonin sina boko u bu tem mwaari saa Egibitin daarun di sere n ka girari daa te ba mɔ Efaratiɔ.

Yoyakini

u kua Yudaban sina boko

(Imaa mɛɛrio Bandun Gari II, 36:9-10)

⁸Wɔɔ yendu yiru sariwa Yoyakini u mɔ saa ye u bandu di. Win mɛron yĩsira Nɛhusita Elinatani Yerusalemugiin bii. ⁹Yoyakini wi, u n̄ kue dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kɔsa u kua mam mam nge mɛ win tundo u raa kua.

¹⁰Saa ye sɔra Babilonin sina boko Nɛbukanesaan tabu kowobu ba na ba Yerusalemu wɔri ba ye tarusi. ¹¹Ma wi sina bokon tii u na mi, u bu deema. ¹²Yera Yoyakini Yudaban sina boko u yara u Nɛbukanesaa wi sennɔ da ka win mero, ka win bwāabu ka win sina asakpɔbu ka win yenun sɔm kowobun wirugibu. Ma Nɛbukanesaa u n̄n mwa u pirisɔm doke. U yeni kuawa win bandun wɔɔ nɔɔba itase sɔɔ.

¹³Ma u s̄a yerun arumani gura, ma u ten dendi yāa ni Salomɔɔ u kua ka wura kɔsuka, ma u maa sina kpaarun arumani gura nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. ¹⁴Ma u Yerusalemun wirugibu ka ben damgibu gura u ka da ben mi. Ben geera s̄awa tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000). Ben gaba s̄a sekobu

gabū maa dāa dākobu. Bwēɛbwēɛbu tənawa u deri. ¹⁵ U sina boko Yoyakini ka win mero ka win kurabu ka win yennun sɔm kowobun wirugibu ka tem min dangibu kpuro gura u ka da Babiloniɔ. ¹⁶ Tabu kowo be u gura ba sāawa tɔmbu nɔrɔbun suba nɔɔba yiru (7.000). Ma noman sɔm kowobu ba sāa tɔmbu nɔrɔbu (1.000). Be kpuro ba sāawa tabu durɔ wɔrɔgɔba.

¹⁷ Yen biru u Matania kua sunɔ Yoyakinin ayerɔ. Ma u nùn yīsiru kã Sedesiasi. Matania wi, u sāawa Yoyakinin tondon wɔnɔ.

Sedesiasi

u kua Yudaban sina boko

(I maa mɛerio Yeremi 52:1-3 ka Bandun Gari II, 36:11-12)

¹⁸ Saa ye Sedesiasi u bandu di Yerusalemuɔ, u mɔwa wɔɔ yenda tia. Ma u kua wɔɔ wɔkura tia bandu sɔɔ. Win mɛron yīsira Hamutali Yeremi Libinagiin bii.

¹⁹ Sedesiasi wi, u n̄ kue dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kɔsa ye Yoyakimu u raa kua, yera win tii u maa kua mam mam.

²⁰ Ye kpuro ya koorā yèn s̄ Yinni Gusunɔ u ka Yudaba ka Yerusalemugibu mɔru kua domi u k̄i u bu f̄ɛra u k̄ɔ.

Ba Yerusalemu tarusi

(I maa mɛerio Yeremi 39:1-7; 52:3-11)

Saa ye sɔɔra Sedesiasi u Babilonin sina boko seesi.

25

¹ Sedesiasin bandun wɔɔ nɔɔba nnese yen suru wɔkurusen s̄ɔ wɔkurusewa Nɛbukanesaa Babilonin sina boko u Yerusalemu wɔrima ka win tabu kowobu kpuro. Yera u win sansani gira yen bɔkuɔ. Ma ba kuku yenu kua ba ka sikerena. ² Ma ba wuu ge tarusi sere n ka kua Sedesiasin bandun wɔɔ wɔkura tiase.

³ Saa ye sɔɔra gɔɔra dam kua wuu ge sɔɔ. Wɔɔ gen suru nnesen s̄ɔ nɔɔba nnese sɔɔ, ⁴ Babilonigibu ba Yerusalemun gb̄ara te yaba. Ma Yudaban sina boko ka win tabu kowobu ba duki yakura min di wɔkuru baa mɛ Babilonigii be, ba wuu ge tarusi. Yudaba ba yarawa saa kɔnnɔ ge ga w̄a gb̄araru yirun baa sɔɔn di, sina bokon saadiɛn bɔkuɔ, Yuudenin wɔwan bera gia. ⁵ Adama Babilonin tabu kowo be, ba sina boko Sedesiasi naa sw̄i. Ma ba nùn naamwɛ Yerikon wɔwaaɔ. Yera win tabu kowobu ba yarina ba nùn deri. ⁶ Ma ba nùn mwa ba ka da Babilonin sina bokon mi Ribilaɔ. Miya ba nùn siri. ⁷ Ba win bibu sakira win wuswaaɔ. Ma ba win tiin nɔni wɔwa. Yen biru ba nùn bɔkua ka sii gandun yɔni yiru ba ka da Babiloniɔ.

Ba Yerusalemun tɔn be ba tie

yoru mwɛɛra

(I maa mɛerio Yeremi 39:8-10; 52:12-30 ka Bandun Gari II, 36:17-21)

⁸ Nɛbukanesaan bandun wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka nnese sɔɔ, yen suru nɔɔbusen s̄ɔ nɔɔba yiruse sɔɔra Nɛbusarada wi u sāa Babilonin sina bokon k̄sɔbun wirugii u na Yerusalemuɔ. ⁹ Ma u Yinni Gusunɔn sāa yeru d̄ɔ mɛni ka Isireliban sina kpaaru, ka dia ye ya gesi w̄a kpuro. Ye ya sāa dangibun dia u d̄ɔ mɛniwa. ¹⁰ Tabu kowo be ba nùn sw̄i ba Yerusalemun gb̄araru k̄suka.

¹¹ Ma u Isireli be ba tii w̄ɛ ka be ba tie gura u ka doona. ¹² Adama u mɛɛra be ba bwēɛbwēɛru bo, ma u be deri Yerusalemu mi, bu ka gbɛa wuku, kpa ba n̄ resɛm sɔmburu m̄ɔ.

¹³ Babilonin tabu kowo be, ba Yinni Gusunɔn sāa yerun gbere ye ba kua ka sii gandu k̄suka, ka yen ȳratii ka sere maa boo sii ganduguu gɛ s̄ɔ ba ra nim

doke. Ma ba sii gan ni kpuro gura ba ka da Babiloniā. ¹⁴ Ma ba maa ten dendi yānu gura ni ba kua ka sii gandu. Niya gbēε ni ba ra ka torom gure, ka kaatonu ka wobunu ka nari. ¹⁵ Kāsobun wirugii wi, win tii u ten doo sua ka ten gbēa ye ba kua ka wura ka sii geesu, ¹⁶ ka sere sāa yerun gberε yiru ye, ka boo ge, ka yōratii yi. Dendi yāa sii gandugii ni Salomāo u kua kpuro, niya ba gura. Goo kun kpē u nin bunum geeru gari. ¹⁷ Domi gberε yen tian gunum mu sāawa gom soonu yendu yiru sari. Ma ba yen wallo sii gandu sāndi nge furō, gom soonu ita. Yen biru ba furō ge buraru koosi nge mangon marum. Ba ye kpuro kuawa ka sii gandu. Nge mēya ba maa yiruse kua.

¹⁸ Kāsobun wirugii wi, u yāku kowo tōnwero Seraya mwa, ka win yiruse Sofoni, ka sere maa tōmbu ita be ba sāa yerun kōnnō kōsu. ¹⁹ Yen biru u tabu kowobun wirugii goo mwa ka tōmbu nōbu sina bokon bwāabu sōo, ka sere tabu sunān tire yoro wi u ra tōmbu sooguru mwε, ka sere maa dangibu gabu tōmbu wata be ba tie wuu ge sōo. ²⁰ Be kpurowa u sua u ka Babilonin sina boko daawa Ribilāo. ²¹ Ma Babilonin sina boko wi, u dera ba bu so ba go Ribila mi, Hamatin temā.

Nge mēya ba ka Yudaba gura ba ka da tem tukumā sere mi n toma.

Ba Gedalia kua

Yudaban tem yēro

(I maa mērio Yeremi 40:7-41:18)

²² Yen biru Babilonin sina boko Nebukanεsaa u Gedalia Akikamun bii Safanin debubu kua Yuda be ba tien tem yēro. ²³ Saa ye tabu kowobun wirugii be ba tie Yudaō ka ben tōmbu, ba nua ma Babilonin sina boko u Gedalia kua ben tem yēro, yera ba seewa ba da Gedalia win mi Misipāo. Wirugii beya Isimēli Netanian bii ka Yokanani Karean bii ka Seraya, Tanumeti Netofagiin bii ka Yaasania Maakagiin bii. ²⁴ Yera Gedalia u gerua ka bōri u nεε, i ku Babilonin sinam ben berum ko. I sinā sēε besen tem mε sōo kpa i ben sina boko wi sā. I n kua mε, i ko i dobu nō.

²⁵ Adama wōo gen suru nōba yiruse sōo, Isimēli Netanian bii Elisaman debubu, wi u sāa sina bii u na, wi, ka tōmbu wōkuru gabu ba Gedalia go, ka Yudaba gabu ka maa Babilonigii be ba wāa ka wi. ²⁶ Ma Yuda be ba tie saa ben wirugibun di sere ka bwēεbwēεbō, ka ben tabu kowobun wirugii be, ba seewa ba kpikuru sua ba da Egibitiā. Domi ba Babilonigibun berum mō.

Ba Yoyakini yara pirisōm di

(I maa mērio Yeremi 52:31-34)

²⁷ Ye ba Yoyakini Yudaban sina boko mwa ba ka da Babiloniā, yen wōo tēna ka nōba yiruse sōora Efili Merodaki u bandu di Babiloniā. Wōo gen suru wōkura yirusen sōo yenda nōbu ka yiruse sōora u Yoyakini wi yara pirisōm di. ²⁸ U ra ka nūn gari ko ka kīru. Ma u nūn aye bεεregiru wē. Win aye te, ta sinam be ba yoru dimō Babiloniā kpuroginu kere. ²⁹ Babilonin sina boko wi, u dera ba Yoyakini yāa kpaanu sebusia dōma te u nūn yara pirisōm di. Sanna ba ra di sere Yoyakini u da u ka gu. ³⁰ Yēn bukata u mō kpuro sina boko wi, u ra nūn wēwa baadomma sere ka win wāarun tōru kpuro sōo.

ISIRELIBAN BANDUN GARI GBIIKII

À n gina Isireliban bandun garin tire gbiikuru gara kaa nεε, Samuelin tirera yēro u sua u ka tu yorua. Dafidin bandun gariya u m̀ te Gusunən tii u swīi. Yēro u kī u sun sōosi ma Gusunə turowa u sāa Isireliban sina boko. Ma ben sinam be u ra swīi mi, ba sāa win s̄am kowobu.

Ta maa sun sōamə ma Dafidiwa u sāa yerun banan himba ka ten s̄oma kpuron s̄oruru kua. Ma u Lefiba b̄onu kua wuu wuuka s̄aarun s̄o. Adama Saloməwə u tu bana.

Tire ten kpunaa

1. Bwese t̄oki ka yin t̄ombun yīsa, wiru 1n di sere wiru 9.
2. S̄oolun ḡoo, wiru 10.
3. Dafidin bandun gari, wiru 11n di sere wiru 29.

ISIRELIBAN BWESE T̄OKI

Adamun bweserun t̄okan di n ka girari Esaun bibun bweserə

¹ Adamuwa u sāa Setin tundo. Ma Seti u maa Enəsi mara. ² Ma Enəsi u Kenani mara. Ma Kenani u Mahalalēeli mara. Ma Mahalalēeli u maa Yerēdi mara. ³ Yerēdiwa u Enōku Mara. Ma Enōku u Metusela mara. Ma Metusela u Lemeki mara. ⁴ Ma Lemeki u maa Nōwe mara. Nōwe wiya u sāa Semu ka Kamu ka Yafetin tundo.

⁵ Be ba sāa Yafetin bibu, bera Gomεε, ka Maḡogu, ka Madai, ka Yafani, ka Tubali, ka Mεseki, ka sere maa Tirasi. ⁶ Be ba sāa Gomεεn bibu, bera Asikenasi, ka Rifati, ka Togaama. ⁷ Be ba sāa Yafanin bibu, bera Elisa, ka Taasisa, ka Kitimu, ka sere Dodanimu.

⁸ Kamun biba, Kusi, ka Misiraimu, ka Puti, ka sere Kanani. ⁹ Kusin biba maa, Saba, ka Hafila, ka Sabuta, ka Raema, ka sere Sabuteka. Be ba sāa Raeman bibu, bera Seba ka Dedani. ¹⁰ Kusi u maa bii mara wi ba sokumə Nimurodu. Wiya u gbia u kua w̄oruḡo dangii handunia s̄o. ¹¹ Misiraimuwa u Ludiba mara ka Ananiba, ka Lehabuba, ka Nafituba, ¹² ka Paturusigibu, ka Kasulugibu, min di Filisitiban bwesera yarima, ka sere Kafitorigibu. ¹³ Kananiwa u Sidoni ka Heti mara. Sidoni wiya u sāa win bii gbiikoo. ¹⁴ Kanani win bibu gaba ba kua Yebusiba, ka Am̄oreba, ka Girigasiba, ¹⁵ ka Hefiba, ka Aakiba, ka Siniba, ¹⁶ ka maa Aafadiba, ka Semarigibu, ka Hamatiba.

¹⁷ Be ba sāa Semun bibun bweseru, bera Elamu, ka Asuri, ka Aapasadi, ka Ludi, ka Aramu, ka Usi, ka Uli, ka Getεε, ka sere Mεseki. ¹⁸ Aapasadiwa u Sela mara. Ma Sela u maa Heberu mara. ¹⁹ Bii t̄on dur̄ubu yiruwa Heberu u mara. Gbiikoon yīsira Pelegi. Yīsi ten tubusiana, ba b̄onu kua, ȳen s̄o win waati s̄ora duniagiba tem b̄onu kua. Win w̄on̄on yīsira maa Yokutani. ²⁰ Yokutaniwa u Alim̄odadi mara, ka Selεfu, ka Hasamafeti, ka Yeraa, ²¹ ka Hadoramu, ka Usali, ka Dikila, ²² ka Ebali ka Abim̄aeli, ka Seba, ka Ofiri, ka Hafila, ka Yobabu. ²³ Beni kpurowa ba sāa Yokutanin bibu.

²⁴ Semuwa u Aapasadi mara. Ma Aapasadi u maa Sela mara. ²⁵ Selawa u Heberu mara. Ma Heberu u Pelegi mara. Ma Pelegi u maa Rehu mara. ²⁶ Rehuwa u Serugu mara. Ma Serugu u Nakori mara. Ma Nakori u maa Tera mara. ²⁷ Terawa u Aburamu mara wi ba maa sokumə Aburhamu.

²⁸ Aburhamun biba, Isaki ka Isim̄eli. ²⁹ Ben bibun bweseru wee.

Isimɛlin bii gbiikoowa Nɛbayɔtu. Win wɔnɔba Kedaa, ka Adibeli, ka Mibusamu,³⁰ ka Mikima, ka Duma, ka Masa, ka Hadadi, ka Tema,³¹ ka Yeturi, ka Nafisi, ka sere Kedima. Beniwa ba s̄aa Isimɛlin bibu.

³² Aburahamun kurɔ wi ba m̄ Ketura, win biba Simurani, ka Yokusani, ka Medani, ka Madiani, ka Yisibaku, ka sere Sua. Yokusanin biba maa Seba ka Dedani. ³³ Madianin biba Efa, ka Efɛɛ, ka Enɔku, ka Abida, ka Elida. Beni kpurowa ba s̄aa Keturani bibu ka win nikurɔminu.

³⁴ Aburhamuwa u Isaki mara. Isakin biba Esau ka Isireli. ³⁵ Be ba s̄aa Esaun bibu, bera Elifasi, ka Reweli, ka Yeusi, ka Yalamu, ka sere Kore. ³⁶ Be ba s̄aa Elifasin bibu, bera Temani, ka Omaa, ka Sefi, ka Gatamu, ka Kenasi, ka Tinna, ka sere Amaleki. ³⁷ Be ba s̄aa Rewelin bibu, bera Nahati, ka Seraki, ka Sama, ka sere Misa. ³⁸ Seirin biba Lotani, ka Sobali, ka Sibeoni, ka Ana, ka Disoni, ka Esɛɛ, ka sere Disani. ³⁹ Be ba s̄aa Lotanin bibu, bera Hori, ka Homamu. Lotanin sesuwa Tinna. ⁴⁰ Be ba s̄aa Sobalin bibu, bera Aliani, ka Manahati, ka Ebali, ka Sefi, ka sere Onamu. Sibeonin biba maa Aya ka Ana. ⁴¹ Anan biiwa Disoni. Disonin biba maa Hamurani, ka Esibani, ka Yitirani, ka sere Kerani. ⁴² Be ba s̄aa Esɛɛn bibu, bera Bilani, ka Safani, ka Yakani. Be ba maa s̄aa Disanin bibu, bera Usi ka Arani.

Edɔmun sinambu

(I maa mɛɛrio Torubu 36:31-43)

⁴³ Sinam be ba bandu di Edɔmuɔ, Isireliba bu sere maa bandu sw̄i ben temɔ, bera Bela, Beorin bii. Win wuun ȳsira Dinaba. ⁴⁴ Ye Bela u gu, ma Yobabu, Serakin bii, Botisiragii u gɔna kɔsire kua. ⁴⁵ Ye Yobabu u gu, ma Husamu, Temanigii u gɔna kɔsire kua. ⁴⁶ Ye Husamu u gu, ma Hadadi, Bedadin bii u gɔna kɔsire kua. Wiya u Madianiba go Mɔabun baru kpaano. Win wuuwa Afiti. ⁴⁷ Ye Hadadi u gu, ma Samula, Masirekagii u gɔna kɔsire kua. ⁴⁸ Ye Samula u gu, ma Sɔɔlu, Rehobɔtugii u gɔna kɔsire kua. Rehobɔtu ye, ya w̄awa daa bakarun bera gia. ⁴⁹ Ye Sɔɔlu u gu, ma Baali Hanani, Akaborin bii, u gɔna kɔsire kua. ⁵⁰ Ye Baali Hanani u gu, ma Hadari, Paigii, u gɔna kɔsire kua. Win kurɔn ȳsira Mɛhetabeli, Matiredin bii, Mɛsaabun debubu.

⁵¹ Hadarin gɔɔn biru, Edɔmuba ba bandu bɔnu kuawa bwese kɛra ka bwese kɛra. Be ba kua wirugibu bwese kɛri yi sɔɔ, bera Tinna, ka Alifa, ka Yeteti,⁵² ka Oholibama, ka Ela, ka Pinɔni,⁵³ ka Kenasi, ka Temani, ka Mibisaa,⁵⁴ ka Madieli, ka Iramu. Be ba kua ben bwese kɛrin wirugibu Edɔmuɔ, bera mi.

Yudan bibun bweseru

2

¹ Yakɔbu wi ba maa sokumɔ Isireli, win bibun ȳsa wee. Rubɛni, ka Simeɔ, ka Lefi, ka Yuda, ka Isakari, ka Sabuloni,² ka Danu, ka Yosefu, ka Benyamɛɛ, ka Nɛfitali, ka Gadi, ka Aɛɛ.

³ Be ba maa s̄aa Yudan bibu, bera Eri ka Onani, ka Sela. Ben mɛrowa Sua, Kananigii. Eri, Yudan bii gbiikoo wi, u k̄sa kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ, ma Yinni Gusunɔ u dera u gu. ⁴ Tamaa Yudan biigii kurɔwa u n̄n Perɛsi ka Seraki marua. Ma Yudan bibu kpuro ba kua tɔmbu nɔɔbu. ⁵ Be ba s̄aa Perɛsin bibu, bera Hɛsironi, ka Hamulu. ⁶ Serakin biba maa Simiri, ka Etani, ka Hemani, ka Kalikoli, ka sere Dara. Be kpuro ba kuawa mi tɔmbu nɔɔbu. ⁷ Kaamiwa u Akani mara. Akani wiya u Isireliba nɔni sw̄aru kp̄ɛ k̄sa ye u kuan s̄. U ȳanu sua ni Gusunɔ u nɛ bu kpeerasia mam mam. ⁸ Etanin biiwa Asaria. ⁹ Be ba maa s̄aa Hɛsironin bibu, bera Yerameeli, ka Ramu, ka Kalɛbu, wi ba maa sokumɔ Kelubai.

¹⁰ Ramuwa u Aminadabu mara. Ma Aminadabu u maa Nasoni mara, wi u kua Yudaban wirugii. ¹¹ Nasoni wiya u Saluma mara. Ma Saluma u maa Boasi mara. ¹² Boasiwa u Yobedi mara. Ma Yobedi u maa Isai mara. ¹³ Eliabuwa u saa Isain bii gbiikoo. Ma Abinadabu u saa yiruse. Ma Sama u saa itase. ¹⁴ Ma Netanæli u saa nneſe. Ma Radai u saa nɔɔbuse. ¹⁵ Ma Osemu u saa nɔɔba tiase. Ma Dafidi u saa nɔɔba yiruse. ¹⁶ Ben sesuba Seruya ka Abigali. Be ba saa Seruyan bibu, bera Abisai ka Yoabu ka Asaæli. Ba sãawa mi, be ita. ¹⁷ Amasan merowa Abigali. Win tundowa maa Yetεε, Isimæli.

¹⁸ Kalebu, Hesironin bii u tɔn durɔbu ita mara ka win kurɔ Asuba. Bera Yesεε ka Sobabu ka Aadoni. U maa ka Yeriɔtu mara. ¹⁹ Ye Asuba u gu, ma Kalebu u Efarata sua kurɔ. Ma Efarata wi, u nɔn Huri marua. ²⁰ Huri wiya u Uri mara. Ma Uri u maa Besaleli mara.

²¹ Yen biru, ye Hesironi u kua wɔɔ wata, yera u Makiri, Galadin tundon bii sua kurɔ. Ma u nɔn Segubu marua. ²² Segubu wiya u Yairi mara. Yairi wi, u wusu wawa yenda ita Galadin temɔ. ²³ Adama Gesuriba ka Sirigibu ba Yairin wuu si wari ba mwa ka Kenatin wusu ka sin baru kpaanu kpuro. Su sãawa wusu wata. Be ba wãa wuu si sɔɔ kpuro, ba sãawa Makiri Galadin tundon debuminu. ²⁴ Hesironi, Abian durɔn gɔɔn biru, Kalebu u maa ka Efarata menna ma u nɔn bii tɔn durɔ marua wi ba sokumɔ Asuri. Asuri wiya u saa Tekoagibun sikado.

²⁵ Yerameæli, Hesironin bii gbiikoon biba, Ramu, ka Buna, ka Oreni, ka Osemu, ka Akiya. Ramuwa u saa ben gbiikoo. ²⁶ Yerameæli wi, u maa kurɔ goo sua wi ba sokumɔ Atara, Onamun mero. ²⁷ Ramu, Yerameælin bii gbiikoon biba Maasi, ka Yamini, ka Ekεε. ²⁸ Be ba saa Onamun bibu, bera Samai, ka Yada. Be ba maa saa Samain bibu, bera Nadabu ka Abisuri. ²⁹ Abisurin kurɔn yisira Abihaili. Wiya u nɔn Akubani ka Molidi marua. ³⁰ Be ba saa Nadabun bibu, bera Seledi ka Apaimu. Seledi wi, u n bii mara u ka gu. ³¹ Apaimuwa u Yisei mara. Ma Yisei u Sesani mara. Ma Sesani u maa Alai mara. ³² Be ba saa Yada, Samain wɔnɔn bibu, bera Yetεε ka Yonatam. Yetεε wi, u n bii mara u ka gu. ³³ Be ba saa Yonatam bibu, bera Peleti ka Sasa. Beni kpurowa ba saa Yerameælin bibun bweseru.

³⁴ Sesani u n bii tɔn durɔbu mara. Bii tɔn kurɔbu tɔnawa u mara. Sesani wi, u Egibitigii goo mɔ yoo, wi ba ra soku Yara. ³⁵ Ma Sesani u win bii tɔn kurɔ sua u Yara win yoo Egibitigii wi wε u sua kurɔ. Ma u nɔn Atai marua. ³⁶ Ataiwa u Natani mara. Ma Natani u maa Sabadi mara. ³⁷ Sabadiwa u Efilali mara. Ma Efilali u Obedi mara. ³⁸ Obediwa u Yehu mara. Ma Yehu u maa Asaria mara. ³⁹ Asariawa u Halesi mara. Ma Halesi u maa Elasa mara. ⁴⁰ Elasa u Sisimai mara. Ma Sisimai u maa Salumu mara. ⁴¹ Salumuwa u Yekamia mara. Ma Yekamia u Elisama mara.

⁴² Kalebu, Yerameælin mɔɔn bii gbiikoowa Mesa, wi u saa Sifun tundo ka Maresa wi u saa Heboronin tundo. ⁴³ Be ba saa Heboronin bibu, bera Kore, ka Tapua ka Rekeɔmu, ka Sema. ⁴⁴ Semawa u Rakamu, Yɔɔkamun tundo mara. Rekeɔmuwa u maa Sammai mara. ⁴⁵ Sammaiwa u Maoni mara. Ma Maoni u Beti Suri mara. ⁴⁶ Efa, Kalebun kurɔ goo, wiya u Harani, ka Mɔsa, ka Gasεsi mara. Harani wi, u maa bii mara ma u nɔn yisuru kã Gasεsi. ⁴⁷ Be ba saa Yadain bibu, bera Regemu ka Yotamu, ka Gesani, ka Peleti, ka Efa, ka Saafu. ⁴⁸ Maaka, Kalebun kurɔ goowa u Sebεε ka Tirana mara. ⁴⁹ Yen biru u maa Saafu, Madimanan tundo mara, ka Sefa, Makibena ka Gibeian tundo. Kalebu u bii tɔn kurɔ mara. Wiya ba mɔ Akusa.

⁵⁰ Win kurɔ Efaratan bii gbiikoowa Huri. Bibu itawa Huri u mara. Bera Sobali wi u saa Kiriati Yarimun kaba wuko, ⁵¹ ka Saluma, Betelehemun kaba

wuko, ka Harəfu, Bəti Gedēen kaba wuko. ⁵² Be ba sāa Sobali, Kiriati Yarimun kaba wukon bweseru, bera Haroegibu, ka Menuhətugibun sukum, ⁵³ ka bwese kəri yi yi wāa Kiriati Yarimuə. Yiya Yetēba, ka Putiba, ka Sumatiba, ka Misiraiba. Bwese kəri yin min diya Soreagibu ka Esitaoligibu ba yara.

⁵⁴ Saluman min diya Betelehəmugibu ba yara ka Nətofaqibu, ka Atarətu Bəti Yoabugibu, ka Manahətigibun sukum, ka Soreagibu, ⁵⁵ ka be ba ra tirenu yore ba ka wāa Yabesio. Bera Tireatigibu ka Siməatigibu ka Sukatigibu. Ba sāawa Keniba be ba yara Hamatin bweserun di wi u sāa Rekabun bweserun sikado.

Dafidin bibun bweserun tōka

3

¹ Bii be Dafidi u mara Heboronio ben yīsa wee. Aməə, Akinəamu Yisirēelligiin biiwa u sāa gbiikoo. Ma Danieli, Abigali, Kaamelligiin bii u sāa yiruse. ² Ma Abusaləmu, Maakan bii u sāa itase. Maaka wi, u sāawa Talimai, Gesurin sina bokon bii. Ma Adoniya, Hagitin bii u sāa nnese. ³ Ma Sefatia, Abitalin bii u sāa nəəbuse. Ma Yitireamu, Egilan bii u sāa nəəba tiase. Egila wi, u maa sāawa Dafidin kurəbun turo. ⁴ Be nəəba tia yera ba nūn marua Heboronio. Dafidi u bandu diwa Heboroni mi wəə nəəba yiru ka suru nəəba tia. Yen biruwa u maa bandu di Yerusalemuə wəə tənə ka ita. ⁵ Bii be u maa mara Yerusalemuə, bera Siməa, ka Sobabu, ka Natani ka Saloməə. Bibu nne ye, ya sāawa Bati Seba, Amielin biin bibu. ⁶ Dafidi u maa bibu gabu mara. Bera Yibaa, ka Elisua, ka Elifeleti, ⁷ ka Nəga, ka Nəfəgi, ka Yafia, ka Elisama, ⁸ ka Eliada, ka Elifeleti. Ba sāawa mi be nəəba nne. ⁹ Be ba sāa Dafidin bibu bera mi, win kurəbu gabun bibu baasi. Ben sesuwa Tamaa.

¹⁰ Saloməəwa u Roboamu mara. Ma Roboamu u Abiya mara. Ma Abia u Asa mara. Ma Asa u Yosafati mara. ¹¹ Ma Yosafati u Yoram mara. Ma Yoram u Akasia mara. Ma Akasia u Yoasi mara. ¹² Ma Yoasi u Amasia mara. Ma Amasia u Asaria mara. Ma Asaria u Yotamu mara. ¹³ Ma Yotamu u Akasi mara. Ma Akasi u Esekiasi mara. Ma Esekiasi u Manase mara. ¹⁴ Ma Manase u Aməə mara. Ma Aməə u Yosias mara. ¹⁵ Be ba sāa Yosiasin bibu, be wee. Yohananiwa u sāa gbiikoo. Ma Yoyakimu u sāa yiruse. Ma Sedesiasi u sāa itase. Ma Salumu u sāa nnese. ¹⁶ Be ba sāa Yoyakimun bibu, bera Yekonia ka Sedesiasi.

¹⁷ Be ba maa sāa Yekonian bibu, bera Asiri wi u Sealitieli mara, ¹⁸ ka Maakiramu, ka Pedaya, ka Senasaa, ka Yekamia, ka Hosama, ka Nədabia. ¹⁹ Be ba sāa Pedayan bibu, bera Sorobabeli ka Simeī. Be ba maa sāa Sorobabelin bibu, bera Məsulamu ka Hanania. Selomitiwa u sāa ben sesu. ²⁰ Pedaya wi, u maa bibu nəəbu gabu mara. Bera Hasuba, ka Oheli, ka Berekia, ka Hasadia, ka Yusabu Həsedi.

²¹ Be ba sāa Hananian bibun bweseru, bera Pelatia, ka Esai, ka Refayan bibu, ka Ananin bibu, ka Abudiasin bibu, ka Sekanian bibu. ²² Bibu nəəba tia Sekania u mara. Bera Semaya, ka Hatusi, ka Yigeali, ka Bariaki, ka Nəaria, ka Safati. ²³ Bibu itawa Nəaria u mara. Bera Elionai, ka Esekiasi, ka Asirikamu. ²⁴ Be ba maa sāa Elionain bibu, bera Hodafia, ka Eliasibu, ka Pelaya, ka Akubu, ka Yokanani, ka Delaya, ka Anani. Ba maa sāawa mi be nəəba yiru.

Yudan bibun bweseru

4

¹ Be ba sāa Yudan bibu, bera Peresi, ka Həsironi, ka Kaami, ka Huri, ka Sobali. ² Reaya, Sobalin biiwa u Yasati mara. Ma Yasati u Akumai ka Lahadi mara. Bera ba sāa Sorean bweserun tōka.

³⁻⁴ Huri, Efaratan bii gbiikoo, Betelehemun kaba wuko, u bibu mara. Bera Etamu, ka Yisireeli, ka Yisima, ka Yidibasi, ka ben sesu Heseleponi, ka Penueli, Gedorin kaba wuko, ka Esee, Husan kaba wuko.

⁵ Kurabu yiruwa Asuri, Tekoan kaba wuko u ma. Bera Helea ka Naara. ⁶ Be Naara u nun marua, bera Akusamu, ka Hefee, ka Temeni, ka Akasitari. ⁷ Be ba saa Helean bibu, bera Sereti, ka Sokaa, ka Etinani.

⁸ Kosiwa u Anubu ka Sobeba mara. Hosi win min diya Akaakeli, Harumun biin bwese tka ya yara.

⁹ Yabesi u beere ma n kere win wonabu. Win mero u nun yi si te kawa yen sō u wahala kua win marubu sō. ¹⁰ Yabesi wi, u kanaru kua u nee, Gusuno, Isireliban Yinni, a de wunen domaru ta n man wāsi. A nen tem kpāaru sosio. A wunen nomu demio a man kōsu. Kpa a de noni swāaru ka wahala yu ka man tonda.

Ma Gusuno u nun kua ye u bikia.

¹¹ Kelubu, Sukan mawa u Mekiri, Esitonin tundo mara. ¹² Esitoniwa u saa Rafa ka Paseaki ka Tekinan yenugibun sikado. Tekina wiya u wuu ge ba mō Nakasi swi. Ben bibun bwesera ta sina Reka.

¹³ Be ba saa Kenasin bibu, bera Otinieli ka Seraya. Otinielin biiwa maa Hatati. ¹⁴ Menotaiwa u Ofara mara. Ma Seraya u maa Yoabu mara. Yoabu wiya u saa sam kowobun sikado be ba wā wōwā ye ba mō Noman sam kowobun wōwa.

¹⁵ Kalebu, Yefunen biiwa u Iru ka Ela ka Naamu mara. Elawa u maa Kenasi mara.

¹⁶ Be ba saa Yehaleelin bibu, bera Sifu, ka Sifa, ka Tiria, ka Asareli.

¹⁷⁻¹⁸ Esidasin biba Yetee, ka Meredi, ka Efee, ka Yaloni. Meredi u Bitiya Egibiti sunon bii wondia sua kurō, ma u nun Mariamu ka Samai ka Yisiba marua. Yisiba wiya u wuu ge ba mō Esitemoa swi. Ma Meredi wi, u maa kurō Yuda goo sua. Wiya u Yeredi mara, ka Hebee, ka Yekutieli. Yerediwa u wuu ge ba mō Gedori swi, ma Hebee u maa Soko swi, ma Yekutieli u maa Sanāa swi.

¹⁹ Hodiya u Nakamun sesu sua kurō. Win bibun bwesera Gaamiba be ba wā Keilao ka sere Maakagibu be ba wā Esitemao.

²⁰ Be ba saa Simoon bibu, bera Amoo, ka Rina, ka Beni Hanani, ka Tiloni. Be ba maa saa Yisein bibun bweseru, bera Soketi ka win bii.

²¹ Be ba saa Sela, Yudan biin bweseru, bera Eri, wi u wuu ge ba mō Leka swi, ka Lada, wi u maa Maresa swi, ka sere maa bwese te ta ra beka wesi ka wēe damgii Beti Asibeao, ²² ka Yokimu ka ton be ba wā Kosebao ka Yoasi ka Sarafu be ba Mōabuba sua kurabu, ba sere na ba sina Lesemu. Yeni ya koorawa yee yellun di. ²³ Ben bibun bwesera ta ra wekenu mam. Ba ra n wā dāa gbaano ka kpara yeno ba n sina boko samburu kuamme.

Simoon bibun bweseru

²⁴ Be ba saa Simoon bibun bweseru, bera Nemueli, ka Yamini, ka Yaribu, ka Seraki, ka Soolu. ²⁵ Ye Soolu u seewa, yera u Salumu mara. Ma Salumu u maa seewa u Mibusamu mara. Ma Mibusamu u maa Misama mara. ²⁶ Ye Misama u seewa, yera u Hamueli mara. Ma Hamueli u maa seewa u Sakuri mara. Ma Sakuri u maa Simei mara. ²⁷ Bii ton durabu wokura noobu ka tia Simei u mara ka sere bii ton kurabu nooba tia. Ben bweseru ta n mara n dabi. Yen sōna ta n kuure too nge Yudan bweseru.

²⁸⁻³¹ Wuu si sō ba wā sere n ka girari Dafidin bandun waati sō, si ka sin baru kpaanu, siya Beri Seba, ka Mōlada, ka Hasaa Suali, ka Bila, ka Etisemu, ka Toladi, ka Betueli, ka Hōoma, ka Sikilagi, ka Beti Maakaboti, ka Hasaa Susimu, ka Beti Bire, ka Saaraimu, ³² ka maa wusu noobu yeni, Etamu, ka Aini, ka Rimoo,

ka Tokeni, ka Asani, ³³ka sere maa wuu si su ka bu sikerene ka sin baru kpaanu n ka girari sere Balatia. Ye ba yorua ben waa yenu ka ben bwese tōkan sō, yera mi.

³⁴Be ba sāa Simeon bwese keran wirugibu, bera Mesobabu, ka Yamuleki, ka Yosa, Amasian bii, ³⁵ka Yoeli ka Yehu, Yosibian bii, Serayan debubu, Asielin sikadobu, ³⁶ka Elionai, ka Yaakoba, ka Yesosaya, ka Asaya, ka Adieli, ka Yesimieli, ka Benaya, ³⁷ka Sisa, Sifein bii, Alonin debubu, Yedaya ka Simuri ka Semayan sikadobu. ³⁸Beniwa ba sāa wirugibu ben bwese keru sō. Ma ben bwesera marura ba dabia. ³⁹Ma ba da Gedorin bera gia n ka da wōwan sō yari yeru gia bu ka yakasu kasu ben yaa sabenun sō. ⁴⁰Ba yaka geesu wa mi. Ben tem me, mu kpā. Ma mu waa bari yendu sō. Domi be ba raa waa mi yellu ba sāawa Kamun bweseru. ⁴¹Esekiasi, Yudaban sina bokon waati sōra tōn be, ba na tem me sō, ma ba Maoniba kpeerasia mam mam. Ma ba ben kunu wari ba kōsuka. Ma ba sina tem me sō. Domi yakasu waa mi, ben yāanun sō.

⁴²Simeon bwese keran tambu gabu ba da Seirin guuro. Ben geera sāawa tambu nera wunōbu (500). Be ba maa sāa ben wirugibu, bera Pelatia, ka Nearia, ka Refaya, ka Usieli, Yisein bii. ⁴³Ma ba Amaleki be ba tie mi go. Ma ba sina mi, sere ka gison giso.

Rubenin bwese keran tambu

5

¹Rubeni u sāawa Isirelin bii gbiikoo. N deema Rubeni wi, u ka win tundon kuro kpuna. Ma ba win yerumaru mwa ba win wōno Yosefun bibu wē. Yen sōna ba n win bwese keran tambun yisa tireru doke yerumarun swaa sō. ²Isirelin bii be sō, Yudawa u dam bo. Win bwese keran diya kparo u yara. Adama Yosefun biba ba yerumaru wē.

³Be ba sāa Rubeni, Isirelin bii gbiikoon bibu, bera Enaku, ka Paalu, ka Hesironi, ka Kaami.

⁴Yoeliwa u Semaya mara. Ma Semaya u seewa u Gogu mara. Ma Gogu u maa seewa u Sime mara. ⁵Ye Sime u seewa, ma u Miseen mara, ma Miseen u seewa u Reaya mara. ⁶Ma Reaya u seewa u Baali mara. Ma Baali u seewa u Beera mara. Wiya u sāa Rubeniban wirugii. Wiya Tigilati Pilesē, Asirin sina boko u yoru mwa.

⁷Beeran tambun yisa wee nge me ba ka bu tireru doke yenu ka yenu, bwese kera ka bwese kera, ka nge me ba ka kerane. Yeyeliwa u sāa ben gbiikoo. Ma Sakari u swi, ⁸ka Bela, Asasin bii, Seman debubu, Yoelin sikadobu.

Belan tema Aroēn di, n ka da guu te ba mō Nebo, sere ka Baali Mēonio. ⁹Sō yari yeru gia, win tem mu wāawa saa Efaratin daarin di sere n ka da ghaburun duu yerō. Domi ben yaa sabenu nu dabia Galadin tem me sō. ¹⁰Sōlu, sina bokon waati sō, ba ka Hagareniba tabu kua ba kamia. Ma ba sina ben waa yenō Galadin sō yari yerun bera gia kpuro.

Gadin bwese keran tambu

¹¹Gadin bwese keran tambu ba sina Rubeniban deedeeru sō yēsan nōm geu gia, Basanin temō sere n ka girari Salika sō yari yeru gia. ¹²Yoelin bwese kera ya kpāaru bo. Ma Safamugia ya sāa yiruse. Ma Yanaigia ka Safatigia ya waa Basanio. ¹³Bwese keru nōba yiru gēē maa waa. Yiya Mikaelin bwese kera ka Mesulamugia, ka Sebagia, ka Yoraigia, ka Yakanigia, ka Siagia, ka sere Ebēgia. ¹⁴Be ba sāa Abihailin bibun bweseru, bera Huri, ka Yaroasi, ka Galadi, ka Mikaeli, ka Yesisai, ka Yado, ka sere Busi. ¹⁵Aki, Abudielin bii, Gunin debubuwa u sāa ben wirugii. ¹⁶Gadin bwese kerin tōn be, ba wāawa Galadio

ka Basaniō ka yen baru kpaanō ka yen kpara yenō saa Saronin di n ka da yen nō bura yenō.

¹⁷ Ba ben bwese keri yi kpuro tireru dokewa nge me yi ka swīne, Yotamu Yudaban sina boko ka Yeroboamu Isireliban sina bokon waati sō.

¹⁸ Rubenin bwese kera ka Gadigia ka sere Manasen bwese keran bonu ba tabu durō damgibu ma be ba koo kpī bu tereru ka takobi nene kpa bu tendu to. Ba maa tabu tobu yē gem gem. Ben geera sāawa tōmbu nōrōbun suba weeru ka nne ka tōmbu nata ka wunōbu ka wata (44.760). Ba maa sōru sāa bu ka tabu to.

¹⁹ Ma ba Hagareniba ka Yeturigibu, ka Nafisigibu, ka Nōdabugibu tabu wari.

²⁰ Sanam me ba taa bi mō, ba Yinni Gusunō somiru kana domi ba ben naane doke wi sō. Ma ba Hagarenigibe, ka be ba bu somiru na kamia. ²¹ Ma ba ben yaa sabenu mwεεra. Niya yooyoosu nōrōbun suba weeraakuru (50.000) ka yā ninu nōrōbun suba goobu ka weeraakuru (250.000) ka ketekunu nōrōbun suba yiru (2.000) ka sere tōmbu nōrōbun suba wunōbu (100.000). ²² Tōn be ba go taa bi sō, ba dabi. Domi Yinni Gusunōwa u dera n koorā me. Ma ba sina tem mi sere n ka tura saa ye ba bu yoru mwa ba ka doona.

Manasen bwese kera

²³ Manasen bwese keran sukum mu na mu sinawa tem me mu wāa Basaniō, n ka da Baali Hεεmōwō ka Seniriō, sere ka guu te ba mō Hεεmō. Tōn be, ba dabi. ²⁴ Ben wirugibun yīsa wee. Efεε, ka Yisei, ka Elieli, ka Asirieli, ka Yeremi, ka Hodafia, ka Yadieli. Ba sāawa tōn durō wōrugōba, ma ba yīsiru yara.

²⁵ Adama ba Gusunō ben baababan Yinni torari. Ba bwese tukunun būnu sāawa ni u raa kam koosia. ²⁶ Yen sōna wi, Gusunō Isireliban Yinni u dera Asirin sinam beni, Pulu ka Tigilati Pilesee ba Rubeniba, ka Gadiba, ka Manasen bwese keran sukum yoru mwεεra ba ka da Salasio, ka Saboriō, ka Harā, ka sere Gosanin daarun bōkuō. Miya ba wāa sere ka giso.

Left be ba sāa yāku kowo

tōnwerobu

²⁷ Be ba sāa Lefin bibu, bera Gεεsōni, ka Kehati, ka Merari. ²⁸ Ye Kehati u seewa, ma u Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka Usieli mara. ²⁹ Ye Amuramu u seewa, ma u Aroni ka Mōwisi ka Mariamu mara. Ma Aroni u maa seewa u Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka Itamaa mara. ³⁰ Ye Eleasaa u seewa, ma u Finεεsi mara. Ma Finεεsi u seewa u Abisua mara. ³¹ Ye Abisua u seewa ma u Buki mara. Ma Buki u seewa u Usi mara. ³² Ye Usi u seewa, ma u Seraya mara. Ma Seraya u seewa u Merayōtu mara. ³³ Ye Merayōtu u seewa, ma u Amaria mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu mara. ³⁴ Ye Akitubu u seewa, ma u Sadōku mara. Ma Sadōku u seewa u Akimasi mara. ³⁵ Ye Akimasi u seewa, ma u Asaria mara. Ma Asaria u seewa u Yokanani mara. ³⁶ Ye Yokanani u seewa, ma u Asaria mara. Asaria wiya u ra yākunu ko Yinni Gusunōn sāa yerō te Salomō u bana Yerusalemuō. ³⁷ Ye Asaria wi, u seewa, ma u Amaria mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu mara. ³⁸ Ye Akitubu u seewa ma u Sadōku mara. Ma Sadōku u seewa u Salumu mara. ³⁹ Ye Salumu u seewa, ma u Hilikiya mara. Ma Hilikiya u seewa u Asaria mara. ⁴⁰ Ye Asaria u seewa ma u Seraya mara. Ma Seraya u seewa u Yosadaki mara. ⁴¹ Sanam me Yinni Gusunō u dera Nebukanεsaa u Yudaba ka Yerusalemgibu yoru mwεεra u ka doona, ka Yosadaki wi sanna mi.

Lefin bwese keran

tōmbu gabu

6

¹ Lefiwa u Geesoni ka Kehati ka Merari mara. ² Ye Geesoni u seewa, ma u Libini ka Simeï mara. ³ Be ba sāa Kehatin bibu, bera Amuramu, ka Yisehari, ka Heboroni, ka Usieli. ⁴ Be ba maa sāa Merarin bibu, bera Makili ka Musi. Beni kpurowa ba kua wirugibu Lefin bwese kerī sōo.

⁵ Ma Geesoni u seewa u Libini mara. Ma Libini u seewa u Yasati mara. Ma Yasati u seewa u Simma mara. ⁶ Ma Simma u seewa u Yoasi mara. Ma Yoasi u seewa u Ido mara. Ma Ido u seewa u Seraki mara. Ma Seraki u seewa u Yatarai mara.

⁷ Kehatiba sōo, Kehati u seewa u Aminadabu mara. Ma Aminadabu u seewa u Kore mara. Ma Kore u seewa u Asiri mara. ⁸ Ma Asiri u seewa u Elikana mara. Ma Elikana u seewa u Abiasafu mara. Ma Abiasafu u seewa u Asiri mara. ⁹ Ma Asiri u seewa u Tahati mara. Ma Tahati u seewa u Urieli mara. Ma Urieli u seewa u Osiasi mara. Ma Osiasi u seewa u Sōolu mara.

¹⁰ Be ba sāa Elikanan bibu gabu, bera Amasai ka Akimoti. ¹¹ Ahimotin bweseru sōo, Akimoti u seewa u Elikana mara. Ma Elikana u seewa u Sofai mara. Ma Sofai u seewa u Nahati mara. ¹² Ma Nahati u seewa u Eliabu mara. Ma Eliabu u seewa u Yeroamu mara. Ma Yeroamu u seewa u Elikana goo mara. ¹³ Samuelin biba maa sāa Yoeli ka Abiya.

¹⁴ Merarin bwese kera sōo, Merari u seewa u Makili mara. Ma Makili u seewa u Libini mara. Ma Libini u seewa u Simeï mara. Ma Simeï u seewa u Usa mara. ¹⁵ Ma Usa u seewa u Simeā mara. Ma Simeā u seewa u Hagiya mara. Ma Hagiya u seewa u Asaya mara.

¹⁶ Sanam me ba Yinni Gusunon woodan kpakororu yii yeru waawa, sanam meya Dafidi u Lefi ben gabu kua wom kowobun wirugibu Yinni Gusunon sāa yerō. ¹⁷ Bera ba ra wom kowobu kpare Yinni Gusunon kuu bekurugirun wuswaāo sere Salomōo u ra ka Yinni Gusunon sāa yeru bana Yerusalemūo. Ba ben sōmburu kuawa dee dee me ba bu ten wooda wē.

¹⁸ Be ba kua wom kowobun wirugibu ka ben bibun bweseru wee.

Kehatin bweseru sōo, Hemaniwa u sāa wom kowobun wirugii. Win sikadobara Yoeli ka Samueli, ¹⁹ ka Elikana, ka Yeroamu, ka Elieli, ka Toa, ²⁰ ka Sufu, ka Elikana, ka Mahati, ka Amasai, ²¹ ka maa Elikana goo, ka Yoeli goo ka Asaria, ka Sofoni, ²² ka Tahati, ka Asiri, ka Abiasafu, ka Kore, ²³ ka Yisehari, ka Kehati, ka Lefi, ka Isireli.

²⁴ Asafu u maa sāawa wom kowobun wirugii turo. Wiya u ra n wāa Hemanin nōm geuo u n nūn somimō. Win sikadobara Berekia, ka Simeā, ²⁵ ka Mikaeli, ka Baaseya, ka Maakiya, ²⁶ ka Etini, ka Seraki, ka Adaya, ²⁷ ka Etani, ka Simma, ka Simeï, ²⁸ ka Yasati, ka Geesoni, ka Lefi.

²⁹ Merarin bweseru sōo, be ba ra womusu ko, ba ra n wāawa Hemanin nōm dwaru gia. Ben wirugiiwa Etani. Etani win sikadobara Kisi, ka Abudi, ka Maluku, ³⁰ ka Hasabia, ka Amasia, ka Hilikiya, ³¹ ka Amusi, ka Sani, ka Semee, ³² ka Makili, ka Musi, ka Merari, ka Lefi.

³³ Ben mero bisi be ba tie, bera ba ra sōma ko ye ya wāa Yinni Gusunon sāa yerō kpuro.

³⁴ Aroni ka win bibun bwesera ba ra yāku dōo mwaararuḡinu ko yāku yeru wōllō kpa bu maa turare dōo doke mi. Bera ba ra sōma kpuro ko dii te ta deere gem gem sōo kpa bu torarun yākunu ko Isireliban sō nge me Mowisi, Gusunon sōm kowo u bu yiire. ³⁵ Aronin bweserun tōka wee. Aroni u seewa u Eleasaa mara. Ma Eleasaa u seewa u Fineesi mara. Ma Fineesi u seewa u Abisua mara. ³⁶ Ma Abisua u seewa u Buki mara. Ma Buki u seewa u Usi mara. Ma Usi u seewa u Seraya mara. ³⁷ Ma Seraya u seewa u Merayōtu mara. Ma Merayōtu u

seewa u Amaria mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu mara. ³⁸ Ma Akitubu u seewa u Sadaku mara. Ma Sadaku u seewa u Akimasi mara.

Wuu si ba Lefin bibun

bweseru wē

³⁹ Ye ba tete toba, be ba gbia ba tem wē bera Kehatin bwese keragibu, Aronin bweseru sɔɔ. Ben wāa yenu ka ben kpara yenu ka ben tem nɔɔ bura yenu wee. ⁴⁰ Niya Heboroni ye ya wāa Yudan temɔ ka yen kpara yenu ni nu ka ye sikerene. ⁴¹ Adama yen baru kpaanu, Kalebu, Yefunen biiwa ba mi wē. ⁴² Wuu si ba Aronin bibun bweseru wē, siya Heboroni mi ba ko n da kpikiru de, ka Libina ka yen kpara yenu, ka Yatiri, ka Esitemɔa ka yen kpara yenu, ⁴³ ka Hileni ka yen kpara yenu, ka Debiri ka yen kpara yenu, ⁴⁴ ka Asani ka yen kpara yenu, ka Beti Semesi ka yen kpara yenu, ⁴⁵ ka Benyamēn tem wuu sini, Gibeā ka yen kpara yenu, ka Alemeti ka yen kpara yenu, ka Anatotu ka yen kpara yenu. Wuu si kpuro su kuawa mi wākura ita nge mē bwese keri yi, yi geeru nē.

⁴⁶ Ye ba maa tete toba, Kehatin bibun bwese te ta tie, ta wusu wākuru wa Efaraimun bwese keran tem sɔɔ ka Danun bwese keragim sɔɔ, ka Manasen bwese keran sukumgim sɔɔ. ⁴⁷ Geesonin bibun bweseru ta wusu wawa wākura ita nge mē ben bwese keri geera nē. Wuu si, su wāawa Isakarin bwese keran tem sɔɔ ka Aseēn bwese keragim sɔɔ, ka Nefitalin bwese keragim sɔɔ ka Manasen bwese keragim sɔɔ Basaniɔ. ⁴⁸ Ye ba maa wure ba tete toba, wusu wākura yiruwā Merarin bibun bwesera wa Rubenin bwese keran tem sɔɔ, ka Gadigian tem sɔɔ, ka Sabulonigian tem sɔɔ nge mē ben bwese keri geera nē. ⁴⁹ Isireliba ba maa Lefiba wusu gasu wē ka sin kpara yenu. ⁵⁰ Ba wuu si gɔsawa ka tete Yudan bwese keran temɔ, ka Simeon bwese keragim sɔɔ, ka Benyamēn bwese keragim sɔɔ.

⁵¹ Kehatin bibun bwese te ta maa tie, ta wusu wawa Efaraimun bwese keran tem sɔɔ. ⁵² Wuu si ba bu wē, siya Sikemu ye ya wāa Efaraimun guurɔ, ka yen kpara yenu. Miya ba ko n da kpikiru de. Ka Gesēē ka yen kpara yenu, ⁵³ ka Yokumēamu ka yen kpara yenu, ka Beti Horoni ka yen kpara yenu, ⁵⁴ ka Ayaloni ka yen kpara yenu, ka sere maa Gati Rimɔ ka yen kpara yenu. ⁵⁵ Wuu si Manasen bwese keran sukum mu maa wa, siya Anēē ka yen kpara yenu, ka Bileamu ka yen kpara yenu. Siya ba Kehatin bwese keragii be ba tie wē.

⁵⁶ Ba maa Geesonin bwese keran tambu wusu wē. Wuu si ba wa Manasen bwese keran sukum min di, siya Golani ye ya wāa Basaniɔ ka yen kpara yenu, ka Asitarotu ka yen kpara yenu. ⁵⁷ Wuu si ba wa Isakarin bwese keran min di, siya Kedesi ka yen kpara yenu, ka Dabarati ka yen kpara yenu, ⁵⁸ ka Ramoti ka yen kpara yenu, ka sere Anemu ka yen kpara yenu. ⁵⁹ Wuu si ba wa Aseēn bwese keran min di, siya Masikali ka yen kpara yenu, ka Abudoni ka yen kpara yenu, ⁶⁰ ka Hukoku ka yen kpara yenu, ka sere Rehobu ka yen kpara yenu. ⁶¹ Wuu si ba wa Nefitalin bwese keran min di, siya Kedesi ye ya wāa Galilen temɔ ka yen kpara yenu, ka Hamɔ ka yen kpara yenu, ka sere Kiriataimu ka yen kpara yenu.

⁶² Ba Lefi be ba tie Merarin bweseru sɔɔ wusu wē. Wuu si ba wa Sabulonin bwese keran min di, siya Rimano ka yen kpara yenu, ka Tabori ka yen kpara yenu. ⁶³ Wuu si ba wa Rubenin bwese keran min di Yuudenin guru gia, Yerikon deederu sɔɔ yari yeru gia, siya Beseri ye ya wāa tem saarɔ ka yen kpara yenu, ka Yasa ka yen kpara yenu, ⁶⁴ ka Kedemoti ka yen kpara yenu, ka sere Mefati ka yen kpara yenu. ⁶⁵ Wuu si ba maa wa Gadin bwese keran min di, siya Ramoti, Galadin temɔ ka yen kpara yenu, ka Mahanaimu ka yen kpara yenu, ⁶⁶ ka Hesiboni ka yen kpara yenu, ka sere Yasēē ka yen kpara yenu.

*Isakarín bibun bweseru***7**

¹ Bibu nnɛwa Isakari u mara. Bera Tola, ka Pua, ka Yasubu, ka Simuroni. ² Tolan biba Usi, ka Refaya, ka Yerieli ka Yamai, ka Yibisamu, ka sere Samuɛli. Bera ba sāa wirugibu ben yenusɔ, Tolan bwese kɛra sɔɔ. Ba sāawa wɔrugɔba ben waati ye sɔɔ. Dafidin waati sɔɔ, ben geera sāawa nɔrɔbun suba yɛnda yiru ka tɔmbu nata (22.600). ³ Usin biiwa Yisiraya. Yisiraya ka win bibu ba sāawa be wirugibu nɔɔbu. Win bii bera Mikaeli, ka Abudiasi, ka Yoeli, ka Yisiya. ⁴ Be ba wāa ka be sannu, tɔn kurɔbu ka bibu ba dabi sere ba koo kpī bu tɔn durɔbu nɔrɔbun suba tɛna ka nɔɔba tia (36.000) wa be sɔɔ be ba koo kpī bu tabu ko.

⁵ Isakarín bwese kɛra sɔɔ, be ba tireru doke, ben geera sāawa nɔrɔbun suba wɛnɛ ka nɔɔba yiru (87.000). Be kpuro ba sāawa wɔrugɔba.

*Bɛnyamɛɛ ka Nɛfitalin**bibun bweseru*

⁶ Bibu itawa Bɛnyamɛɛ u mara. Bera Bela, ka Bekɛɛ, ka Yedieli. ⁷ Bibu nɔɔbuwa Bela u mara. Bera Esiboni, ka Usi, ka Usieli, ka Yerimɔti, ka maa Iri. Ben baawure u sāawa win bwese kɛran wirugii. Be kpuro maa wɔrugɔbara. Ba bu tireru doke ma ben geera kua nɔrɔbun suba yɛnda yiru ka tɔmbu tɛna ka nnɛ (22.034). ⁸ Bekɛɛn biba Semira, ka Yoasi, ka Eliɛɛɛ, ka Elionai, ka Omiri, ka Yeremɔti, ka Abiya, ka Anatɔtu, ka Alamɛti. Beni kpurowa ba sāa Bekɛɛn bibu. ⁹ Ma ba bu tireru doke nge mɛ ba ka swīine bwese kɛra ye sɔɔ. Be kpuro ba sāawa yɛnu yɛro wɔrugɔba. Ma ben geera sāa tɔnu nɔrɔbun suba yɛndu ka goobu (20.200). ¹⁰ Yedielin biiwa Bilihani. Bilihanin biba maa Yeusi, ka Bɛnyamɛɛ, ka Ehudu, ka Kenaana, ka Setani, ka Taasisi, ka sere Akisasaa. ¹¹ Be kpuro ba sāawa Yedielin bibun bweseru. Be kpuro maa wɔrugɔbara. Ma ben baawure u sāa wirugii win bwese kɛra sɔɔ. Ben geera sāawa nɔrɔbun suba wɔkura nɔɔbu ka yiru, ka tɔmbu goobu (17.200) be ba koo kpī bu tabu ko.

¹² Supimu ka Hupimu ba sāawa Irin bibu. Ma Husimu u maa sāa Akɛɛn bii.

¹³ Nɛfitalin biba Yasieli, ka Guni, ka Yesɛɛ, ka sere Salumu. Beni kpuro ba sāawa Bilihan nikurɔminu.

Manasen bibun bweseru

¹⁴ Bii be Manase u ka win kurɔ Sirigii mara, bera Asirieli ka Makiri wi u sāa Galadin tundo. ¹⁵ Makiri wiya u Hupimu ka Supimu kurɔbu sua. Win sesun yīsira Maaka. Win bii yirusen yīsira Selofadi. Bii tɔn kurɔba Selofadi wi, u mara. ¹⁶ Maaka, Makirin kurɔ u bii tɔn durɔ mara ma ba nùn yīsiru kā Peresi. U maa wure u bii tɔn durɔ mara ma ba nùn yīsiru kā Seresi. Seresi wiya u Ulamu ka Rekɛmu mara. ¹⁷ Ulamun biiwa Bedani.

Beniwa ba sāa Galadi, Makirin bii, Manasen debubun bibun bweseru.

¹⁸ Hamɔlekɛti, Galadin sesuwa u Isodu ka Abiesɛɛ ka Mala mara. ¹⁹ Be ba sāa Semidan bibu, bera Akiyani ka Sikɛmu ka Likisi ka sere Aniamu.

Efaraimun bibun bweseru

²⁰ Efaraimun bibun bweseru wee. Efaraimu u Sutelaki mara. Ma Sutelaki u Berɛdi mara. Ma Berɛdi u Tahati mara. Ma Tahati u Eleada mara. Ma Eleada u Tahati mara. ²¹ Ma Tahati u Sabadi mara. Ma Sabadi u Sutelaki mara. Efaraimu u maa bibu yiru mara, Sutelaki baasi, beya Esɛɛ ka Eleadi. Bera ba Gatigibu wɔri bu ka sibun yaa sabenu mwa. Adama Gatigii be, siba bu go. ²² Ma Efaraimu u gɔɔ wooru sina n ka tɛ. Ma win mero bisibu ba na ba nùn nukuru yemiasia. ²³ Yen biruwa u ka win kurɔ mɛna, ma u gura sua u bii tɔn durɔ

mara. Ma ba nùn yĩsiru kã Beria yèn sɔ̄ u nuku sankiranu wa win yenu. ²⁴ U maa bii tɔn kurɔ̄ mara wi ba mò Seraki. Wiya u Beti Horoni bana ye ya wãa wɔwaa, ka ye ya wãa gunguru wallɔ, ka maa Useni Seera. ²⁵ Ma Beria wi, u seewa u Refa mara. Ma Refa u seewa u Resefu mara. Ma Resefu u seewa u Telaki mara. Ma Telaki u seewa u Takani mara. ²⁶ Ma Takani u seewa u Ladani mara. Ma Ladani u seewa u Amihudu mara. Ma Amihudu u seewa u Elisama mara. ²⁷ Ma Elisama u seewa u Nuni mara. Ma Nuni u seewa u Yosue mara.

²⁸ Tem me ba wa ba sina meya Beteli ka yen wuu si su ka ye sikerene. Siya Naarani ye ya wãa sɔ̄o yari yeru gia ka Gesɛ ye ya wãa sɔ̄o duu yeru gia ka yen baru kpaanu, ka Sikemu ka yen baru kpaanu, n ka girari Gasaa ka yen baru kpaano.

²⁹ Tem me Manasen bibun bwesera wa, meya Beti Seani ka yen baru kpaanu, ka Taanaki ka yen baru kpaanu, ka Megido ka yen baru kpaanu, ka sere Dori ka yen baru kpaanu.

Wuu si sɔ̄ora Yosefu, Isirelin biin bibun bwesera sina.

Aseɛn bibun bweseru

³⁰ Be ba sãa Aseɛn bibu, bera Yimina ka Yisifa ka Yisifi ka Beria ka sere ben sesu Seraki. ³¹ Be ba sãa Berian bibu, bera Hebeɛ ka Maakieli. Maakieli wiya u wuu ge ba mò Biisafiti swii. ³² Hebeɛwa u Yafiletɔ mara ka Someɛ ka Hotamu ka sere ben sesu Sua. ³³ Be ba sãa Yafiletin bibu, bera Pasaki ka Bimali ka sere Asifati. Be ba sãa Yafiletin bibu, bera mi. ³⁴ Be ba sãa Sameɛn bibu, bera Aki ka Roga ka Huba ka sere Aramu. ³⁵ Be ba sãa win wɔnɔ Helemun bibu, bera Sofaki ka Yimina ka Selesi ka sere Amali. ³⁶ Be ba sãa Sofakin bibu, bera Sua ka Haaneɛɛ ka Suali ka Beri ka Yimura, ³⁷ ka Beseri ka Hɔdu ka Samma ka Silisa ka Yitirani ka sere Beera. ³⁸ Be ba sãa Yetɛn bibu, bera Yefune ka Pisipa ka sere Ara.

³⁹ Be ba sãa Ulan bibu, bera Ara ka Hanieli ka sere Risia.

⁴⁰ Be ba sãa Aseɛn bibun bweseru, bera mi. Ben baawure u sãawa wirugii win bera. Be kpuro ba sãawa wɔrugɔba. Be ba tireru doke, ben geera sãawa nɔɔbun suba yenda nɔɔbu ka tia (26.000) be, be ba koo kpɔ̄ bu tabu ko.

Benyameɛn bwese keragii

be ba wãa Yerusalemu

8

¹ Bibu nɔɔbuwa Benyameɛ u mara. Wee nge me ba ka swiine, Bela ka Asibeli ² ka Ara ka Nɔka ka sere Rafa. ³ Be ba sãa Belan bibu, bera Adari ka Gera ka Abihudu ⁴ ka Abisua ka Naama ka Akoasi ⁵ ka Gera ka Sefufani ka sere Huramu.

⁶ Ehudun bii be ba sãa wirugibu Gebagibun suunu sɔ̄o, ma ba ka bu da Manahati, ⁷ bera Namani ka Akiya ka sere Gera. Gera wi u ka bu da mi, wiya u Usa ka Ahihudu mara.

⁸ Saaraimu u win kurɔ̄bu yiru beni gira. Bera Husimu ka Baara. Yen biruwa u bibu gabu mara Mɔabuban temɔ. ⁹ Bii be u ka win kurɔ̄ Hodesi mara, bera Yobabu ka Sibiya ka MeSa ka Malikamu, ¹⁰ ka Yeusi ka Sokia ka sere Mirima. Be kpuro ba sãawa yenu yɛrobu. ¹¹ Be u ka win kurɔ̄ Husimu mara, bera Abitubu ka Elipali. ¹² Be ba sãa Elipalin bibu, bera Ebɛɛ ka Miseamu ka sere Semɛɛ wi u wuu ge ba mò Onɔ̄o bana ka sere maa Lodu ka yen baru kpaanu.

¹³ Beria ka Sema be ba sãa wirugibu Ayalonigibun suunu sɔ̄o, bera ba Gatigibu gira. ¹⁴⁻¹⁶ Be ba sãa Berian bibu, bera Akiyo ka Sasaki ka Yeremoti ka Sebadia ka Aradi ka Edeɛ ka Mikaeli ka Yisifa ka sere Yoasi.

¹⁷⁻¹⁸ Be ba sāa Elipalin bibu, bera Sebadia ka Mēsulamu ka Hisiki ka Hebεε ka Yisimerai ka Yisilia ka sere Yobabu.

¹⁹⁻²¹ Be ba sāa Simein bibu, bera Yakimu ka Sikiri ka Sabidi ka Elienai, ka Silitai ka Elieli ka Adaya ka Beraya ka Simurati.

²²⁻²⁵ Be ba sāa Sasakin bibu, bera Yisipani ka Ebεε ka Elieli ka Abudoni ka Sikiri ka Hananu ka Hanania ka Elamu ka Antotia ka Yifideya ka sere Penueli.

²⁶⁻²⁷ Be ba sāa Yerohamun bibu, bera Sanserai ka Seharia ka Atalia ka Yaaresia ka Eliya ka sere Sikiri.

²⁸ Be ba sāa wirugibu nge mε ba ka swīine, bera mi. Ba wāawa Yerusalemu.

²⁹ Wi u Gabaoni swī, u wāa Gabaoni mi. Win kurɔn yīsira Maaka. ³⁰ Win bii gbiikoowa Abudoni. Be ba maa tie, bera Suri ka Kisi ka Baali ka Nadabu, ³¹ ka Gedori ka Akiyo ka Sekεε, ³² ka sere Mikoloti, Simεan tundo. Ben ti ba wāawa Yerusalemu, ben mero bisibun boku.

Sɔɔlun bibun bweseru

(Imaa mεεrio 9:39-44)

³³ Neriwa u Kisi mara. Ma Kisi u Sɔɔlu mara. Ma Sɔɔlu u Yonatam mara ka Maakisua ka Abinadabu ka sere Esibaali. ³⁴ Yonatamwa u Mεribu Baali mara. Ma Mεribu Baali u maa Misee mara. ³⁵ Be ba sāa Miseen bibu, bera Pitoni ka Meleki ka Tarea ka sere Akasi. ³⁶ Akasiwa u Yehoyada mara. Ma Yehoyada u Alemeti mara ka Asimafeti ka sere Simiri. Simiriwa u Mɔsa mara. ³⁷ Ma Mɔsa u Binεa mara. Ma Binεa u Rafa mara. Ma Rafa u Eleasaa mara. Ma Eleasaa u Aseli mara. ³⁸ Bibu nɔɔba tia Aseli u mara. Bera Asirikamu ka Bokuru ka Isimεeli ka Searia ka Abudiasi ka sere Hananu. Beni kpurowa ba sāa Aselin bibu. ³⁹ Aseli wi, u wɔnɔ mɔ wi ba sokumɔ Esɛki. Bibu itawa Esɛki wi, u mara. Bera Ulamu ka Yeusi ka Elifeleti. ⁴⁰ Ulamun bibu ba kuawa wɔrugɔba ka ten towobu. Ben bibu ka ben debuminu dabi. Ba tura nge tumbu wunaa weeru ka wɔkuru (150).

Be kpurowa ba sāawa Benyamεen bibun bweseru.

9

¹ Ba Isireliba kpuron yīsa yorua ben gari garin tireru sɔɔ nge mε ba ka swīine, bwese kera ka bwese kera.

Isireli be ba wurama yorun di

N deema ba Yudaba kpurowa yoru mwa ba ka da Babiloniɔ kɔsa ye ba kuan sɔ.

² Be ba gbia ba sina ben tem wusu sɔɔ, bera Isireliba ka yāku kowobu ka Lefiba ka sere Netiniba.

³ Be ba na ba sina Yerusalemu, bera Yudan bweseru ka Benyamεen bweseru ka Efaraimugiru ka Manesegiru.

⁴ Ka sere Utai wi u wāa Yudan bwese kera sɔɔ. U sāawa Amihudun bii. Amihudu wi, u sāawa Omirin bii, Imirin debubu, Banin sikadobu, Perεsin bwese kera sɔɔ. ⁵ Silonigibun bwese kera sɔɔra Asaya u wāa ka win bibu. Asaya wiya u sāa win bii gbiikoo. ⁶ Serakin bwese kera sɔɔra Yeweli ka wigibu ba wāa. Ben geera sāawa nata ka wεnε ka wɔkuru (690).

⁷ Be ba wāa Benyamεen bwese kera sɔɔ, bera Salu, Mēsulamun bii, Hodafian debubu, Asenuan sikadobu, ⁸ ka Yibinεa, Yoramun bii, ka Ela, Usin bii, Mikirin debubu ka Mēsulamu, Sefatian bii, Rewelin debubu, Yibinian sikadobu, ka sere ben tambu gabu. ⁹ Tɔn be kpurowa ba sāa wirugibu ben yenusɔ nge mε ba ka swīine. Ben geera sāawa nεnε ka wunɔbu ka weeraakuru ka nɔɔba tia (956).

¹⁰ Be ba sāa yāku kowobu, bera Yedaya ka Yoyaribu ka Yakini, ¹¹ ka Asaria. Win sikadobara Hilikiya ka Mēsulamu ka Sadoku ka Mεrayɔtu ka sere Akitubu

wi u s̄aa Yinni Gusun̄on s̄aa yerun wirugii. ¹² Adaya u maa s̄aa ȳaku kowo. Win sikadobara Yerohamu ka Pasuri ka Maakiya ka Masai ka Adieli ka Yasisia ka M̄sulamu ka M̄silemiti ka Im̄eri. ¹³ Be ka begii be ba s̄aa wirugibu ben ȳenu, ben geera s̄awa t̄ambu n̄or̄obu ka nata ka wun̄obu ka wata (1.760). Be kpuro ba s̄awa w̄aruḡoba. Bera ba ra s̄amburu ko Yinni Gusun̄on s̄aa yer̄o.

¹⁴ Semaya u s̄awa Lefi. Win sikadoba wee, nge m̄e ba ka sw̄iine. Bera Hasubu ka Asirikamu ka sere Hasabia, Merarin bwese kera s̄oo. ¹⁵ Be ba maa s̄aa Lefiba, bera Bakibakaa ka Heresi ka Galali ka Matania. Matania win sikadobara M̄isee ka Sikiri ka Asafu. ¹⁶ Abudiasin tii u s̄aa wa Lefi. Win sikadobara Semaya ka Galali ka Yedutum. Berekia, Asan bii, Elikanan debubu wi u w̄aa N̄etofagibun tem̄o, u maa s̄awa Lefi.

¹⁷ Be ba s̄aa k̄onn̄o k̄sobu, bera Salumu ka Akubu ka Talum̄oo, ka Ahimani ka begibu. Salumuwa u s̄aa ben wirugii. ¹⁸ Wiya u ra n w̄aa sina bokon k̄onn̄ow̄o ge ga w̄aa s̄oo yari yeru gia sere ka gis̄o. Be ba s̄aa k̄onn̄o k̄sobu Lefin bweseru s̄oo, bera mi. ¹⁹ Salumu, Koren bii, Abiasafun debubu, Koren sikadobu ka wigii be ba tie, bera ba ra Yinni Gusun̄on kuu bekurugirun k̄onn̄o k̄osu. Ben sikadobara ba ra raa s̄ambu te ko. ²⁰ Fin̄esi, Eleasaan b̄iwa u s̄aa ben wirugii. Ma Yinni Gusun̄o u w̄aa ka wi. ²¹ Sakari, Meselemian b̄iwa u ra kuu bekurugii ten k̄onn̄o k̄osu.

²² Be kpuron geera s̄awa mi goobu ka w̄akura yiru (212). Bera ba ra k̄onn̄osu k̄osu. Ben ȳisa ba maa doke tireru s̄oo ka ben wusu. Dafidi ka Gusun̄on s̄om̄o Samūeliwa ba bu s̄ambu te n̄omu s̄ondia. ²³ Be ka ben bibun bwesera ba ra Yinni Gusun̄on s̄aa yee ten k̄onn̄o si k̄osu.

²⁴ Be ba s̄aa yerun k̄onn̄o si k̄osu mi, ba ra n w̄awa bera ka bera, s̄oo yari yer̄o ka s̄oo duu yer̄o, ka s̄oo ȳesan n̄om geūo ka yen n̄om d̄war̄o. ²⁵ Begibu gabu ba ra n̄e ben mi saa ben wusun di bu ka bu sina mi alusuma tia. ²⁶ K̄onn̄o k̄sobun wirugibu n̄ne be, ba s̄awa Lefiba. Ba ra n w̄awa ben s̄amburu s̄oo baadomma. Bera ba ra maa s̄aa yerun dii s̄osu ka s̄aa yee ten arumani k̄osu. ²⁷ Ba ra kpun̄ewa bu ka s̄aa yee te sikerena. Yam m̄u n s̄ara, kpa bu ten k̄onn̄osu wukia.

²⁸ K̄onn̄o k̄oso ben gaba ba ra ȳakurun dendi ȳanu k̄osu. Ba ra nu gariwa b̄a n nu yaram̄o. Kpa bu maa nu gari b̄a n nu duusiam̄o. ²⁹ Ben gaba ba ra maa s̄aa yerun dendi ȳaa ni nu tie k̄osu ka sere maa som ka tam ka gum ka turare ye ba ra d̄oo doke ka maa turare nubu durorugia. ³⁰ Ȳaku kowoba ba ra turare nubu durorugia ye to.

³¹ Lefi ben turo, Matitia, Salumun bii gbiikoo, Koren bweseru s̄oo, wiya u ra kiranu w̄o. ³² Wigibu gabu Kehatin bweseru s̄oo, bera ba ra t̄oo w̄erarugiru baateren p̄ee ko, ye ba ra Yinni Gusun̄o ȳiye.

³³ Bera ba s̄aa Lefiban ȳenu ȳerobu. Bera ba ra maa wom kowobu kpare. Ba ra n w̄awa s̄aa yerun dinu ganu s̄oo. Ba ku ra maa s̄oma gaa ko, ȳen s̄o ba ra n s̄amburu m̄o s̄oo s̄oo ka w̄akuru.

³⁴ Bera ba s̄aa Lefiban ȳenu ȳerobu nge m̄e ba ka sw̄iine. Be, ba w̄awa Yerusalem̄o.

*S̄oolun bibun bweseru
(I maa m̄erio 8:29-38)*

³⁵ Yeyeli wi u Gabaoni sw̄i, u w̄awa Gabaonīo. Win kur̄on ȳisira Maaka. ³⁶ Win bii gbiikoowa Abudoni. Be ba maa tie, bera Suri ka Kisi ka Baali ka Neri ka Nadabu, ³⁷ ka Gedori ka Akiyo ka Sakari ka sere Mikoloti. ³⁸ Mikoloti wiya u Sim̄eamu mara. Be kpuro ba w̄awa Yerusalem̄o begibun b̄aku.

³⁹ Neriwa u Kisi mara. Ma Kisi u Söolu mara. Ma Söolu u Yonatam mara ka Maakisua ka Abinadabu ka sere Esibaali. ⁴⁰ Yonatamwa u Meribu Baali mara. Ma Meribu Baali u maa Miseen mara. ⁴¹ Miseen biba Pitoni ka Meleki ka sere Tarea. ⁴² Akasiwa u Yara mara. Ma Yara u Alemeti mara ka Asimafeti ka sere Simiri. Simiriwa u Mōsa mara. Ma Mōsa u maa Binea mara. ⁴³ Bineaawa u Refaya mara. Ma Refaya u Eleasaa mara. Ma Eleasaa u Aseli mara. ⁴⁴ Bibu nōba tia Aseli u mara. Ben yīsa wee, Asirikamu ka Bokuru ka Isimeeli ka Searia ka Abudiasi ka sere Hananu. Be ba sāa Aselin bibu, bera mi.

DAFIDI, ISIRELIBAN SINA BOKON GARI

10

Söolu ka win bibun gōō

(I maa mēerio Samuēli I, 31:1-13)

¹ Filisitiba ba Isireliba tabu wōri. Ma Isireliban tabu kowobu ba duki sua. Filisiti be, ba bu naa gira ba go go Giliboan guurō. ² Ba maa Söölun tii ka win bibu ita Yonatam ka Abinadabu ka Maakisua naamwe. Ma ba bii be go. ³ Sannoge, ga Söolu swīe. Ten towobu ba nūn sēenu twee ba mēera kua gem gem. ⁴ Yera u win tabu yāa sōowo sōowa u nēe, u win takobi womō u nūn ye sōku kpa bango sarirugii be, bu ku raa nūn sōku bu yaa kasiki.

Adama durō wi, u yina u ko me, domi berum nūn mwa gem gem. Ma Söolu u takobi ye mwa u ka tii sōka u kibarisi u taare. ⁵ Ye win tabu yāa sōowo wi, u wa ma u gu, yera u maa win takobi sua u tii sōka nge me Söolu u kua. Ma ba gu yam tem mi.

⁶ Nge meya Söolu u ka gu ka win bibu ita be, ka win tabu yāa sōowo ka sere maa win tabu kowobu kpuro sannu. ⁷ Ye Isireli be ba wāa Yisireelin wōwao ba nua ma ben tabu kowoba duki sua, Söolu ka win bii tōn durōbu ba maa gu, yera ba ben wusu deri ba duki sua. Ma Filisitiba ba na ba sina wuu si sōō.

⁸ Ye n kua sisiru Filisitiba ba na ba goo nin yānu potirimō. Yera ba Söolu ka win bibu itan gonu wa Giliboan guurō. ⁹ Ma ba Söölun wiru bura ba win tabu yānu kpuro potira. Yera ba sōmōbu gōra bu yen labaari kpara ben būu diaō ka ben tōmbun mi, ben tem sōō kpuro. ¹⁰ Yera ba win tabu yānu sua ba doke ben būu dirō. Ma ba win wiru sua ba bwē ben būu wi ba mō Dagonin dirō.

¹¹ Sanam me Yabesi ye ya wāa Galadin temō, yen tōmbu ba nua ye Filisitiba ba Söolu kua, ¹² yera be ba sāa tabu durō wōrugōba ba seewa ba Söolu ka win bibun goo ni sua ba ka da Yabesio. Ma ba ben kukunu sikua dāru garun nuurō Yabesi mi. Ma ba nōō bōkua sōō nōōba yiru.

¹³ Söolu u guwa yēn sō u Yinni Gusunō tōnu kam kom kua, u n win woodaba mem nōowe. U bikiaru dawa be ba ra gōribu sokun mi. ¹⁴ U n Yinni Gusunō bikie. Ma Yinni Gusunō u dera u gu. Ma u win bandu sua u Isain bii, Dafidi wē.

11

Dafidi u kua Isireliban suno

(I maa mēerio Samuēli II, 5:1-3)

¹ Isireliba kpuro ba mēna ba na Dafidin mi Heboronio. Ma ba nūn sōowa ba nēe, bese ka wune, sa sāawa yem tem. ² Baa yellun di, saa ye Söolu u sāa besen suno, wuna a ra sun mēne a sun kpara a ka tabu da, kpa a ka maa sun wurama. Gusunō wunen Yinni u maa nun sōowa u nēe, wuna kaa ko besen wirugii kpa a bese win tōmbu kpara.

³ Yera Isireliban guro gurobu kpuro ba na Dafidi sina bokon mi Heboroniã. Ma u ka bu arukawani bøkua Yinni Gusunõn wuswaaõ Heboroni mi. Yera ba nùn gum tãre wirõ, ba nùn kua be, Isireliban sunõ nge mε Yinni Gusunõ u gerua saa Samuelin nõõn di.

Dafidi u Yerusalemu wõri

u mwa

(I maa mεerio Samueli II, 5:6-10)

⁴ Sõõ teeru, Dafidi ka Isireliba kpuro ba Yerusalemu wõri. Yerusalemu yera ba maa sokumõ Yebusi. Miya Yebusiba ba wãa. ⁵ Yera ba Dafidi sõõwa ba bæε, n n̄ koorõ u duuma wuu ge sãõ.

Adama Dafidi u bu wõri u ben wuu gbãraruguu ge mwa. N deema gera ba maa sokumõ Siõni. Yen biru ba gu soka Dafidin wuu. ⁶ N deema Dafidi u raa win tabu kowobu sõõwa u nεε, wi u gbã u Yebusiba wõri u kamia, yẽrowa u koo ko tabu kowobun wirugii. Ma Yoabu, Seruyan bii u gbã u bu wõri u kamia. Ma u kua wirugii.

⁷ Dafidi u da u sina wuu gbãraruguu gen mi. Yen sõna ba gu soka Dafidin wuu. ⁸ Ma u bani kua u ka gu sikerena. U banawa saa Milon di u ka sikerena. Ma Yoabu u maa gen mi n tie sãnwa.

⁹ Ma Dafidin dam mu sosimõ. Domi Gusunõ wõllu ka tem Yinni u wãa ka wi.

Dafidin tabu kowobu

(I maa mεerio Samueli II, 23:8-39)

¹⁰ Wee be ba sãa Dafidin tabu kowobun wirugibu. Be ka Isireliba kpurowa ba nùn kua sina boko nge mε Yinni Gusunõ u gerua win tãmbun sõ. Ba nùn mεm nõõwawa mam mam win bandun waati ye kpuro sãõ.

¹¹ Yasobeamu, Hakumõnin bii u sãa tabu kowobun wirugii ben turo. Wiya u tãmbu gooba wunõbu (300) go ka yaasa n̄n teerun tabu sãõ.

¹² Yen biru Eleasaa, Dodon bii, Akosigii, u sãawa tabu kowobu ita yen turo.

¹³ U wãa ka Dafidi Pasi Damimua, sanam mε Filisitiba ba menna bu ka bu tabu wõri. Ma Isireliba ba duki Filisitiban wuswaan di. N deema gberu gara wãa mi, tẽ sãõ ba õõsu duura. ¹⁴ Yera Eleasaa ka win tãmbu ba yõra gbee ten suunu sãõ ba ka tu yina. Ma ba ka Filisitiba tabu kua ba bu go. Yinni Gusunõ u bu nasara baka wẽ dõma te.

¹⁵ Sõõ teeru Dafidin tabu sinambu tẽna ye sãõ, ben ita ba da ba nùn deema Adulamun kpee wõruõ, sanam mε Filisitiban tabu kowobun wuuru garu ta na ta ten sansani gira Refaban wõwaa. ¹⁶ Saa ye sãõ, Dafidi u wãa kpee wõru ge sãõ, ma Filisitiban sansani ya maa gire Betelehemuõ. ¹⁷ Ma Dafidi u Betelehemun bæε kua u nεε, wara u koo ka man Betelehemun gbãra kãnnõn dõkõn nim naawa n nã.

¹⁸ Yera win tabu durõbu ita be, ba da ba Filisitiban sansani ye wõri ka dam ba Dafidi nim mε takama ba ka na. Adama u n̄ mu nõra. U ka mu yãkuru kuawa, u Yinni Gusunõ yaria. ¹⁹ U nεε, Gusunõ u man gbara bu nεε, nẽna na nim mε nõra. Domi m̄n sõna t̄n beni ba ben wãaru kari borie. Nim mε, mu sãawa nge ben yem mε mu koo raa yari.

Yen sõna u yina u mu nã.

Yeniba kpurowa Dafidin tabu kowobu ita be, ba kua.

²⁰ Abisai, Yoabun wõnõwa u sãa tabu sinambu tẽna yen wirugii. Tãmbu gooba wunõbuwa (300) u go ka win yaasa. Ma u yĩsiru yara wigibun suunu sãõ. ²¹ Ba nùn bæεε wẽ too. Adama u n̄ tabu durõbu ita be tura.

²² Benaya, Kabiseeligii, Yehoyadan bii, u s̄awa tabu dur̄o w̄oruḡo. Ma u ȳisuru yara nasara dabi te u wan s̄o. Wiya u M̄abuban t̄ambu yiru gabu go, be ba s̄e nge gbee sinansu. Wiya u maa dua d̄ak̄o kpiriru s̄o u gbee sun̄o k̄aasi mi, u go puran saa s̄o. ²³ Ma u Egibitin tabu dur̄o damgii goo go. Win gunum mu s̄awa ḡom soonu n̄obu. Ma u yaasa n̄eni. Yen buru ta s̄awa nge weson d̄eka ye u ra beku yasa t̄eke. Saa ȳe s̄o u n̄un w̄orim d̄o, bokura u n̄eni. Ye u tura mi, ma u dur̄o win yaasa ye u n̄eni mi w̄ora u ka n̄un s̄aka u go. ²⁴ Yeniba kpurowa Benaya Yehoyadan bii u kua. Ma u ȳisuru yara tabu kowobu t̄ena ye s̄o. ²⁵ U b̄ere baka wa Dafidin tabu dur̄obu t̄ena ye s̄o. Adama ya ñ tabu dur̄o gbiikobu ita begia tura. Ma Dafidi u n̄un kua win tiin k̄sobun wirugii.

²⁶ Dafidin tabu kowo ben gabun ȳisa wee, Asaeli, Yoabun w̄on̄o, ka Elikanani, Dodon bii, Betelehemugii, ²⁷ ka Sam̄oti, Harorigii, ka Helesi, Palonigii, ²⁸ ka Ira, Ikesin bii, Tekoagii, ka Abies̄e, Anat̄otugii, ²⁹ ka Sibekai, Husagii, ka Ila, Akoasigii, ³⁰ ka Maharai, Netofagii, ka Heledi, Baanan bii, wi u maa s̄a Netofagii, ³¹ ka Itai, Ribain bii, Gibeagii, ye ya w̄a Benyam̄en tem̄o, ka Benaya, Piratonigii, ³² ka Hurai, Nasale Gaasigii, ka Abieli, Arabagii, ³³ ka Asimafeti, Basarumugii, ka Eliaba, Saabonigii, ³⁴ ka Bene Hasemu, Gisonigii, ka Yonatan, Sagen bii, Hararigii, ³⁵ ka Akiamu, Sakaan bii, Hararigii, ka Elifali, Urun bii, ³⁶ ka Hef̄e, Mekeragii, ka Akiya, Palonigii, ³⁷ ka Hesiro, Kaameligii, ka Naarai, Esibain bii, ³⁸ ka Yoeli, Natanin m̄o, ka Mibisaa, Hagirin bii, ³⁹ ka Seleki, Am̄onigii, ka Nakarai, Ber̄otugii wi u ra Yoabu, Seruyan biin tabu ȳanu s̄obe, ⁴⁰ ka Ira, ka Garebu be ba s̄a Yet̄eba, ⁴¹ ka Uri, Heti, ka Sabadi, Alaiigii, ⁴² ka Adina, Sisan bii, Rub̄enin bwese keran wirugii turo, wi u tabu kowobu t̄ena m̄o, ⁴³ ka Hanani, Maakan bii, ka Yosafati, Mitinigi, ⁴⁴ ka Osiasi, Asitar̄otugii, ka Sama, ka Yeyeli be ba s̄a Hotamun bibu, Arōegibu, ⁴⁵ ka Yedieli, Simurin bii, ka win w̄on̄o Yoka, Tisigii, ⁴⁶ ka Elieli, Makafimugii, ka Yeribai, ka Yosafia, Elinamun bibu, ka Yitima, M̄abu, ⁴⁷ ka Elieli, ka Obedi, ka Yasieli, Sobagii.

Tabu kowo be ba ka Dafidi

n̄o tia kua S̄olun waati

12

¹ Sanam m̄e Dafidi u kpkiru sua u da Sikilaḡo u ka S̄olu Kisin bii tonda, yera gaba seewa ba da win mi. Ba s̄awa tabu dur̄o w̄oruḡoba be ba s̄oru s̄a bu ka n̄un tabu somi. ² Ma ba t̄ennu ka kpurant̄enu n̄eni. Ba maa ye kpuron tobu ȳewa n̄om geu ka n̄om dwaru.

Be ba s̄a Benyam̄eba, S̄olun bwese k̄era s̄o, ³ bera tabu sun̄o Akies̄e ka Yoasi be ba s̄a Sema, Gibeagiin bibu, ka Yesieli, ka Peleti be ba s̄a Asimafetin bibu, ka Beraka ka Yehu be ba s̄a Anat̄otugibu, ⁴ ka Yisimaya, Gabaonigii, wi u s̄a tabu sinambu t̄ena yen wirugii turo, ⁵ ka Yeremi ka Yasieli, ka Yokanani ka Yosabadi, Gederagii, ⁶ ka Elusai ka Yerim̄oti ka Bealia ka Semaria ka Sefatia, Har̄ofugii, ⁷ ka Elikana ka Yisiya ka Asareli, ka Yoesēe ka Yasobeamu, be ba s̄a Koren bwese keragibu, ⁸ ka Yoela ka Sebadia be ba s̄a Yerohamun bibu, Gedorigibu.

⁹ Gadiba s̄o, tabu dur̄o w̄oruḡoba ba na Dafidin mi kpee w̄oru gen mi, gbabur̄o. Ba s̄awa be ba tabu tobu ȳe. Ma ba ter̄enu ka yaasi n̄eni. Ba dam m̄awa nge gbee sinansu. Ma ba s̄au nge n̄em ni nu w̄a guunu w̄ollo. ¹⁰⁻¹⁴ Ba s̄awa t̄onu w̄okura tia. Bera tabu sun̄o Es̄ēe ka Abudiasi ka Eliabu ka Misimana ka Yeremi ka Atai ka Elieli ka Yokanani ka Elisabadi ka Yeremi ka Makibanai.

¹⁵ Be ba sāa Gadigibu ba ka sāa tabu sinambu, bera mi. Wi u piiburu bo be sōo, wiya u koo tōmbu wunōbu (100) tabu wōri. Wi u maa bo, kpa u tōmbu nōrōbu (1.000) tabu wōri. ¹⁶ Bera ba Yuudeni tōbura wōon suru gbiikoo sōo, sanam mē ya nim yiba sere hōwō. Bera ba maa tōn be ba wāa wōwi sōo gira yen sōo yari yeru gia ka yen sōo duu yeru gia.

¹⁷ Benyamēba ka Yudaba ben tii ba maa na Dafidin mi kpee wōru mi.

¹⁸ Dafidi u bu sennō da, ma u bu sōwa u nēē, i n ween na nen mi ka bwisiku geenu, i ka man somi, kon ka bēē nōo tia ko. Adama i n ween na i ka man samba ko, kpa nen yiberēba bu ka man go sanam mē na n taare gaa kue, Gusunō bēsen baababan Yinni u ye waawo, kpa u sun siria.

¹⁹ Yera Yinni Gusunōn Hunde u dua Amasai, tabu sinambu tēna yen turo sōo, ma u gerua u nēē, wuna sa ka yōra, wunē Dafidi, Isain bii.

Wunē ka be ba nun somimōn bwēra yu kpunō.

Domi Gusunō wunen Yinni u nun faaba kua.

Ma Dafidi u bu mwa ka nuku dobu. Ma u dera ba dua win tabu sinambun wuuru sōo.

²⁰ Manasen bwese keran tōmbu ba Dafidi swī sanam mē wi ka Filisitiba ba dōo bu ka Sōolu tabu ko. Adama ba n Filisiti be somi. Domi ye Filisiti ben wirugibu ba wesiana, ba Dafidi girawa ba nēē, u ko n wāawa Sōolu win yinnin biruō kpa u ra bu wiru bōori. ²¹ Manasen bwese keragii be ba Dafidi swīima sanam mē u gōsiramā Sikilagiō, bera Adina ka Yosabadi ka Yedieli ka Mikaeli ka Yosabadi goō ka Elihu ka Silitai. Be kpuro ba sāawa Manasen bwese keran tabu kowo wuunun wirugibu. ²² Bera ba Dafidi somi domi be kpuro ba sāawa tabu durō wōrugōba ka maa tabu sinambu. ²³ Tōō baatere, tōmbu ba ra n naamōwa Dafidin mi bu ka nūn somi sere win tabu kowobu ba dabia ba dam kua nge Gusunōn tabu kowobu.

Tabu sinam be ba Dafidi kua

Isireliba kpuron suno

²⁴ Tabu kowo be ba na Dafidin mi Heboroniō bu ka nūn Sōolun bandu wesia nge mē Yinni Gusunō u gerua, ben geeru wee.

²⁵ Yudan bwese kera sōo, tabu kowo be ba tērenu ka yaasi nēni, ba sāawa tōnu nōrōbun suba nōōba tia ka nēnē (6.800). ²⁶ Simēon bwese kera sōo, be ba sāa tabu durō wōrugōba ben geera sāawa nōrōbun suba nōōba yiru ka wunōbu (7.100). ²⁷ Lefiban bwese kera sōo, tōmbu nōrōbun suba nne ka nata (4.600) ba wāa, ²⁸ ka Yehoyada, Aronin yenun wirugii ka win tōmbu nōrōbun suba ita ka nata ka wunōbu (3.700), ²⁹ ka Sadōku, aluwaasi kpēmbu wi u sāa tabu durō wōrugō ka wirugibu yenda yiru be ba sāa win tondon yenugibu. ³⁰ Benyamēn bwese kera sōo, be ba sāa Sōolun mero bisibu, ba sāawa tōmbu nōrōbun suba ita (3.000) domi ben dabira ba ka Sōolu yōra n ka saa ye girari. ³¹ Efaraimun bwese kera sōo ba sāawa nōrōbun suba yendu ka nēnē (20.800). Ba bu gara yenu ka yenu. Ba sāawa tabu durō wōrugōba be ba yīsiru yara. ³² Manasen bwese keran sukumgibu ba sāawa nōrōbun suba wākura nōōbu ka ita (18.000). Bera ba soka ka ben yīsa bu ka da bu Dafidi ko sunō. ³³ Isakarim bwese kera sōo, ba sāawa tabu sinambu goobu (200) ka sere maa ben tōn be ba kpāre. Isakarim bwese keragii be, ba ben waatin asansi yē bu ka tubu ye Isireliba ba koo ko. ³⁴ Sabulonin bwese kera sōo, ba sāawa tōmbu nōrōbun suba weerakuru (50.000) be ba tabu yē, ba maa tabu yāa bwese bweseka nēni, ba sōoru kpeere

bu ka tabu ko ka gōru tia. ³⁵ Nefitalin bwese kera sōo, ba sāawa tabu sinambu nōrōbu (1.000) ka sere maa tabu kowobu nōrōbun suba tēna ka nōōba yiru (37.000) be ba tērenu ka yaasi nēni. ³⁶ Danun bwese kera sōo, be ba tabun sōoru kpeere, ba sāawa tōmbu nōrōbun suba yēnda nōōbu ka ita ka tōnu nata (28.600). ³⁷ Aseēn bwese kera sōo, be ba tabu yē ma ba sōoru sāa bu ka tabu ko, ba sāawa tōmbu nōrōbun suba weeru (40.000). ³⁸ Be ba wāa Yuudēnin sōo yari yeru gia, Rubeniba ka Gadigibu ka Manasen bwese keran sukumgibu ba sāawa tōmbu nōrōbun suba wunaa teeru (120.000). Ba maa tabu yāa bwese bweseka mō.

³⁹ Tōn be ba tabun sōoru sāa mi, be kpurowa ba na Heboroniō ka gōru tia, kpa bu ka Dafidi ko Isireliba kpuron sunō. Ma Isireli be ba tie ba ka bu nōo tia kua. ⁴⁰ Ma ba kua sōo ita Dafidin mi, ba dimō ba nōrumō. Domi begibu ba dīanun sōoru kua ben sō. ⁴¹ Yen biru be ba wāa ben bōkuō n ka girari Isakariba, ka Sabuloniba ka sere Nefitaliba, ba ra ben ketekunu ka ben yooyoosu ka ben birakōsu ka sere maa ben ketēba dīanu sōbimēwa bu ka na, ka maa som ka figi gbebi, ka resēm gbebi, ka tam ka gum, ka ketēba ka yāanu dabi dabinu, domi be kpuro ba wāa nuku dobu sōo.

Dafidi u Yinni Gusunōn

woodan kpakororu yi

Obedi Edamun yēnuo

(I maa mērio Samuēli II, 6:1-11)

13

¹ Sōo teeru Dafidi u tabu kowobu nōrōm nōrōm ka wunōm wunōm wirugibu mēna ka sere maa wirugii be ba tie. ² Ma u be kpuro sōōwa u nēe, yenī yā n ween na Gusunō bēsen Yinnin min di, ma ya bēē wēre, i de su sōmōbu gōri bēsegibun mi Isirelin tem kpuro sōo, yāku kowobu ka Lefiban mi be ba wāa wuu marōsō ka kpara yeno kpa bu mēnna. ³ Kpa su ka Gusunō bēsen Yinnin woodan kpakoro te wurama. Domi sa n̄ ten gari kue Sōōlun waati sōo.

⁴ Ma tōn be kpuro ba wura bu ko mē. Domi gari yi, yi ka bu naawa. ⁵ Ma Dafidi u Isireliba kpuro mēna saa Sikorin di ye ya wāa Egibitiō sere ka Hamatin duu yerō kpa bu da bu Yinni Gusunōn woodan kpakoro te suama Kiriati Yarimun di. ⁶ Yera Dafidi u seewa ka Isireli be kpuro ba da Baalāo ye ba maa mō Kiriati Yarimu, Yudan temō, bu ka Yinni Gusunōn woodan kpakoro te tama, tēn wuswaaō ba ra Yinni Gusunōn yīsiru soku, wi u ra n sō ten wōllo wōllun kōsobun suunu sōo. ⁷ Ma ba tu sua ba doke naa kēkē kpaa gaa sōo ba ka doona Aminadabun yēnun di. Usa ka Akiyowa ba naa kēkē ye kpare. ⁸ Ma Dafidi ka Isireliba kpuro ba bu swīi ba mōrōkunu soomō ka gōōgenu, ka bara kpānu, ka seketirēnu, ka yankokonu. Ma ba womusu mō ba yaamō ka ben dam kpuro ba ka Gusunō sāamō. ⁹ Saa yē sōo ba tura Kidonin doo soo yerō, yera kpakoro te, ta wōrumaa dōo, ma Usa u nōma dēmia u tu gaba. ¹⁰ Mii mii, Yinni Gusunō u ka nūn mōru kua. Ma u dera u wōruma kpakoro ten bōkuō u gu, yēn sō u tu baba.

¹¹ Dafidi u mōru kua too yēn sō Yinni Gusunō u ka Usa sēyasia mē. Ma u yam mi yīsiru kā Perēsi Usa. Yen tubusiana Usan goo yeru. Yīsi tera ba ka mu sokumō sere ka gison giso. ¹² Ma Dafidi u Yinni Gusunō nasia dōma te. Yera n dera u ka nēe, amōna u koo ko u ka Yinni Gusunōn woodan kpakoro te turi win yēnuo.

¹³ U n̄ dere bu ġina ka tu da win yenuə Yerusalemuə. U dera ba ka tu dawa Obedi Edəmu Gatigiin yenuə. ¹⁴ Ma ta kua mi suru ita. Ma Yinni Gusunə u durə wi ka win yenugibu ka maa ye u mə kpuro domaru kua.

14

Dafidi u wāa Yerusalemuə

(I maa m̄erio 3:5-9; Samueli II, 5:11-16)

¹ Səə teeru, Hiram, Tirin sunə u Dafidi səməbu ġoria ka dāa ġea ye ba sokumə sɛduru ka dāa dākobu ka be ba ra kpenu dāku, kpa bu n̄n sina kpaaru bania. ² Dafidi u tuba ma Gusunəwa u win bandun dam siremə. Wiya u maa ban te walle suamə win təmbu Isireliban s̄.

³ Yen biru Dafidi u maa kurəbu ġabu sua Yerusalemuə. Ma ba n̄n bii tən durəbu ka tən kurəbu marua. ⁴ Bera Samua ka Sobabu ka Natani ka Saloməə ⁵ ka Yibaa ka Elisua ka Elifeleti ⁶ ka Nəġa ka Nefegi ka Yafia ⁷ ka Elisama ka Beliada ka sere Elifeleti ġoo.

Dafidi u Filisitiba kamia

(I maa m̄erio Samueli II, 5:17-25)

⁸ Ye Filisitiba ba nua ba Dafidi ġum tāre wirə u kua Isireliba kpuron sunə, yera be kpuro ba seewa ba n̄n wərim wee. Ye u nua m̄e, yera u sara u da u ka bu yinna. ⁹ Saa ye səəra Filisiti be, ba tunuma ba teria Refan wəwaə. ¹⁰ Ma Dafidi u Yinni Gusunə bikia u n̄e, n̄ doo n̄ Filisiti be wəri? Kaa man bu n̄mu beria?

Ma Yinni Gusunə u n̄n wisa u n̄e, a doo, kon nun bu n̄mu beria.

¹¹ Ma ba seewa ba da Baali Perasimuə. Miya Dafidi u Filisiti be ġo ġo. Ma u ġeru u n̄e, Yinni Gusunə u n̄n yibereban wuuru ġia nge m̄e nim tora ya ra ġuna ġiē.

Yen s̄na ba yam mi ȳisuru k̄a Baali Perasimu. ¹² Yera Filisiti be, ba duki sua ba ben bwārokunu deri mi. Ma Dafidi u win təmbu s̄əwa bu nu guro bu d̄ə m̄ni.

¹³ Amen biru, Filisiti be, ba kpa n̄a ba teria Refan wəwa mi. ¹⁴ Ma Dafidi u Yinni Gusunə bikia u n̄e, n̄ maa doo n̄ bu wəri? Ma Yinni Gusunə u n̄n wisa u n̄e, oo. Adama a ku da s̄əru s̄ərum m̄e. A besiro kpa a da a n̄ wāa dāa ye ba m̄ə miren s̄əwə. ¹⁵ Sanam m̄e a naa damu damusu ġasu n̄əwə dāa wəllə, a yarima. Domi n̄e, Yinni Gusunəwa na nun ġbiye n̄ ka ben sansani ye wəri.

¹⁶ Ma Dafidi u kua nge m̄e Yinni Gusunə u n̄n s̄əwa. U da u Filisiti be ġo ġo saa Gabaonin di n̄ ka da Gesēə. ¹⁷ Ma Dafidi u ȳisuru yara tem baama kpuro s̄ə. Ma Yinni Gusunə u n̄n dam w̄e bwesenu kpuro s̄ə.

Dafidi u Yinni Gusunən

woodan kpaakoror u wāa yeru

s̄əru kua

15

¹ Yeniban biru, Dafidi u tii dia bania Yerusalemuə. U maa Yinni Gusunən woodan kpaakoror u wāa yeru kua mi. ² Ma u n̄e, Lefiba tənawa n̄ ween̄e bu tu s̄əbe. Domi bera Yinni Gusunə u ġəsa bu ka tu s̄əbe, kpa bu maa ten s̄əmburu ko saa kpuro s̄ə.

³ Ma Dafidi u Isireliba kpuro m̄enna Yerusalemuə bu ka Yinni Gusunən woodan kpaakoror te da ten ayerə mi u s̄əru kua ten s̄ə. ⁴ U maa yāku kowobu Aronin bweserugibu ka Lefiba m̄enna. ⁵ Kehatin bweseru s̄ə, Urieliwa u s̄aa

wirugii ka wigibu tōnu wunaa teeru (120). ⁶ Merarin bwese kera sōo, Asayawa u sāa wirugii, ka wigibu tōmbu goobu ka yendu (220). ⁷ Geesōnin bwese kera sōo, Yoeliwa u sāa wirugii ka wigibu tōmbu wunaa teeru ka wōkuru (130). ⁸ Elisafanin bwese kera sōo, Semayawa u sāa wirugii ka wigibu tōnu goobu (200). ⁹ Heboronin bwese kera sōo, Elieliwa u sāa wirugii ka wigibu tōnu wene (80). ¹⁰ Usielin bwese kera sōo, Aminadabuwa u sāa wirugii ka wigibu tōnu wunōbu ka wōkura yiru (112). ¹¹ Ma Dafidi u yāku kowobu Sadōku ka Abiataa soka, ka sere maa Lefi beni, Urieli ka Asaya ka Yoeli ka Semaya ka Elieli ka sere Aminadabu. ¹² Ma u bu sōōwa u nee, beeya i sāa wirugibu Isireliban bwese keri sōo. Yen sō, i tii deerasio bee ka been yenugibu, kpa i da i ka Gusunō beee Isireliban Yinnin woodan kpakororu suama i ka na yam mi na tu wāa yeru kua sōo. ¹³ Yellu, Gusunō beeen Yinni u sun seeyasia ka gōo yēn sō i n̄ daa wāa mi, ma sa n̄ win wooda mem nōowe.

¹⁴ Yera yāku kowo be, ka Lefi be, ba tii deerasia bu wa bu ka Gusunō be Isireliban Yinnin woodan kpakoro te suama. ¹⁵ Ma Lefi be, ba kpakoro te sua ba seru sōndi ka ten dāa pōosi yi ba ra ka tu sue nge me Yinni Gusunō u raa yiire bu ko saa Mōwisin nōon di. ¹⁶ Ma Dafidi u maa Lefiban wirugii be sōōwa u nee, bu begibu sōoru koosio be ba koo womusu ko ba n guunu ka mōrōkunu ka seketirenu soomō ka dam bu ka nuku dobu sōsi. ¹⁷ Be Lefiba ba sōoru koosia, bera Hemani, Yoelin bii ka win sōm kowosii beni, Asafu, Berekian bii ka sere maa Etani, Kusayan bii, Merarin bwese keragii. ¹⁸ Be ba maa swīi, bera Sakari ka Beni ka Yaasieli ka Semiramōtu ka Yehieli ka Uni ka Eliabu ka Benaya ka Maaseya ka Matitia ka Elifele ka Mikineya ka Obēdi Edōmu ka sere Yeyeli. N deema beni kpuro ba sāawa kōnnō kōsobu. ¹⁹ Wom kowo be ba seketirenu soomō ni ba kua ka sii gandū, bera Hemani ka Asafu ka sere Etani. ²⁰ Be ba maa guunu soomō ni nu gōru yāka mō, bera Sakari ka Asieli ka Semiramōtu ka Yehieli ka Uni ka Eliabu ka Maaseya ka sere maa Benaya. ²¹ Matitia ka Elifele ka Mikineya ka Obēdi Edōmu ka Yeyeli ka sere Asasia, bera ba mōrōku serum nōōba itaginu soomō ba ka womusu swīi. ²² Lefi be sōo, Kenaniawa u sāa wom kowo be wirugii. Wiya u bu womusu koosiamō domi u yēru mō. ²³ Be ba ra Yinni Gusunōn woodan kpakoro te sōbe, bera Berekia ka Elikana ²⁴ ka Obēdi Edōmu ka Yehia. Yāku kowo be ba ra kōbi so Yinni Gusunōn woodan kpakoro ten wuswaaō, bera Sebania ka Yosafati ka Netanēeli ka Amasai ka Sakari ka Benaya ka sere Elieseē.

Yinni Gusunōn

woodan kpakororu

ta tura Yerusalemuō

(I maa meerio Samuēli II, 6:12-19)

²⁵ Dafidi ka Isireliban guro gurobu ka tabu kowobu nōrōm nōrōm wirugibu ba swaa wōri ba ka Yinni Gusunōn woodan kpakoro te wee Obēdi Edōmun yenun di ka nuku dobu. ²⁶ Yinni Gusunō u wāa ka Lefi be ba win woodan kpakoro te sōōwa. Ma ba ketē nōōba yiru ka yāa kinenu nōōba yiru go ba ka yākuru kua. ²⁷ Dafidi ka Lefi be ba woodan kpakoro te sōōwa ka wom kowobu, ka sere Kenania wi u wom kowo be kpare, be kpuro ba yabenu sebua ni ba kua ka wēe dangii. Yen biru, Dafidi u maa yāku kowon yabe tarakpe doke. ²⁸ Isireliba kpuro ba ka Yinni Gusunōn woodan kpakoro te na Yerusalemuō. Ba kuuki mō nuku dobu sō, ma ba kōbi ka seketirenu ka guunu ka mōrōkunu soomō.

²⁹ Ye ba ka Yinni Gusunən woodan kpakoro te duɔ Dafidin wuuɔ, yera Mikali Səəlun bii tən kurɔ u mɛɛrima saa fɛnɛntin di. Ye u wa sina boko Dafidi u yɔɔkumɔ u yaamɔ, yera u nùn gɛma.

16

¹ Ye ba ka kpakoro te tunuma, yera ba tu doke ten ayerɔ kuu bekurugiru sɔɔ te Dafidi u kua ten sɔ. Yen biruwa u Yinni Gusunɔ yāku dɔɔ mwaararuginu ka siarabun yākunu kua. ² Ye Dafidi u yāku ni kua u kpa, yera u win tumbu Isireliba domaru kua ka Yinni Gusunən yīsiru. ³ Ma u be kpuro dīanu bɔnu kua, tən kurɔbu ka tən durɔbu. U baawure pɛɛ ka yaa wɔɔra wɛ ka sere maa kira te ba kua ka resɛm gɛɛba.

Lefiba ba Yinni Gusunɔ

siaramɔ ka womusu

(I maa mɛɛrio Womu 105:1-15; 96; 106:1,47-48)

⁴ Ma Dafidi u Lefi ben gabu sɔma wɛ woodan kpakoro ten sɔ, kpa bu ka Gusunɔ be Isireliban Yinni sã. Kpa bu nùn siara, kpa bu nùn bɛɛɛ wɛ.

⁵ Asafuwa u sãa ben wirugii. Ma Sakari u sãa win yiruse. Ma Yeyeli ka Semiramotu ka Yehieli ka Matitia ka Eliabu ka Benaya ka Obedi Edomu ka sere Yeyeli ba guunu ka mərəkunu soomɔ. Ma Asafu u maa sɛketirɛnu soomɔ.

⁶ Ma yāku kowo beni, Benaya ka Yasieli ba kɔbi soomɔ tãa tãa Yinni Gusunən woodan kpakoro ten wuswaaɔ. ⁷ Tɔɔ tera Dafidi u dera Asafu ka wigibu ba Yinni Gusunɔ tɔmam torua. Ba nɛɛ,

⁸ i Yinni Gusunɔ siaro, kpa i nùn sã,
kpa i bwesenu nɔɔsia sɔm baka ni u kua.

⁹ I nùn tɔmɔ.

I nùn siaro ka womusu,
kpa i win sɔm maamaakiginun gari kpara.

¹⁰ I yɛɛrio win yīsi dɛɛrarun sɔ,
kpa i nuku dobu ko

bɛɛ bɛn gɔru ga nùn kasu.

¹¹ I gɔsiro Yinni Gusunɔ Dam kpurogiin mi,
kpa i nùn kasu baadomma.

¹²⁻¹³ Bɛɛ Isireliba, Yakɔbu Gusunən sɔm kowon bweseru,
bɛɛ be u gɔsa,

i yaayo sɔm maamaakigii ni u kua
ka gari yi u bɛɛ sɔɔwa.

¹⁴ Gusunɔwa u sãa bɛsɛn Yinni.

Wiya u koo handunia kpuro siri.

¹⁵⁻¹⁶ I arukawani ye yaayo baadomma
ye u ka Aburahamu bɔkuwa

ka maa nɔɔ mwɛɛ te u Isaki kua.

¹⁷ U ka ye Isireliba, Yakɔbun bweseru bɔkuawa
ya n sãa wooda sere ka baadommaɔ.

¹⁸ U nɛɛ, u koo bu Kananin tem wɛ
bu tubi di.

¹⁹ N deema sanam mɛ,
Isireliba ba n̄ dabi,

ma ba sãa sɔbu tem mɛ sɔɔ.

²⁰ Ba ra n daamɔwa bwese tukunun mi
ka wuu tukusɔ.

²¹ Adama u n̄ dere goo u bu dam dɔre.

U maa sinambu seeyasia ben sō.

²² U nee, i ku nen tən be na gōsa baba.

I ku maa nen sōmōbu kōsa kua.

²³ Yen sō, bee handuniagibu,

i Yinni Gusunō tōmō.

I win faaban gari kparo tō baatere.

²⁴ I win yiikon girima ka win sōm maamaakiginu kparo

bwesenu suunu sō.

²⁵ Domi Yinni Gusunō u kpā.

Wiya n weene bu siara.

U būnu kpuro nanum kere.

²⁶ Bwese tukunun būnu nu sāawa kam dirum.

Adama Yinni Gusunōwa u wōllu kua.

²⁷ Yiiko ka girima ya wāa win wuswaa.

Ma dam ka nuku dobu wāa win wāa yero.

²⁸ Bee bwesenu kpuro,

i Yinni Gusunō yiiko ka beere wēeyo.

²⁹ I Yinni Gusunōn yīsiru yiiko wēeyo.

I ka nūn kēnu daawo win sāa yero.

Kpa i yiira win wuswaa

i nūn sā win deerarun sō.

³⁰ Bee handuniagibu kpuro,

i diirio win wuswaa.

Tem mu dam mō,

mu n bāarimō.

³¹ Wōllu, a yēerio,

kpa tem mu nuku dobu ko.

I bwesenu kpuro sōwō

ma Yinni Gusunō u bandu dii.

³² Nim wōku gu kuuki koowo,

ka ye ya wāa ge sō.

Ye ya wāa gen bera mi gia kpuro,

yu nuku dobu koowo.

³³ Dānu, i nuku dobon kuuki koowo

Yinni Gusunōn wuswaa.

Domi u wee u handuniagibu siri.

³⁴ I Yinni Gusunō siaro win tən geerun sō.

Win kīru ta n nōru mō.

³⁵ I nūn nōogiru sueyo i nee,

Gusunō beeen Faaba kowo, a sun faaba koowo.

A sun wōro bwese tukunun nōman di,

kpa a sun menna.

Saa yera sa ko nun tōma

sa n wunen yīsī deerarū soku,

kpa sa n yēerimō, sa n mō,

³⁶ Gusunō, Isireliban Yinni,

wuna ba ko n siaramō sere ka baadomma.

Ma tōmbu kpuro ba nee, ami! I Yinni Gusunō siaro.

³⁷ Yen biru Dafidi u Asafu ka wigibu yiire ba n wāa Yinni Gusunōn woodan
kprakoro ten mi, ba n sōmburu mō baadomma. ³⁸ Ma u Obēdi Edōmu ka Hosa
ka begibu gōsa. Ben geera sāawa tōmbu wata ka nōōba ita (68). Obēdi Edōmu,
Yedutum bii, ka Hosa ba sāawa kōnnō kōsobu.

³⁹ Ma Dafidi u yāku kowo Sadōku ka wigibu yiire bu sōmburu ko gunguru wōllō Gabaoniō, mi ba ra Yinni Gusunō yākuru kue, ⁴⁰ ba n da nūn yāku dōō mwaararuginu kue baadomma yāku yerō, bururu ka yoka, kpa bu maa ko kpuro ye ya wāa wooda sōō ye u Isireliba wē. ⁴¹ Be sōōra Hemani ka Yedutum ka sere be ba gōsa ba ben yīsa sia sia mi, bu ka Yinni Gusunō sā ba wāa. Domi wi, Yinni Gusunōn tōn geeru ta ra n wāawa sere ka baadommaō. ⁴² Hemani ka Yedutum, bera ba ra kōbi ka sēketirēnu ka sere maa yāa ni nu tien wunanōsu ko, ni ba ra ka womusu ko bā n Yinni Gusunō sāmō. Yedutum biba ba maa sāa kōnnōn kōsobu.

⁴³ Yen biru, tōmbu kpuro ba gōsira ba wura ben yēnusō. Ma Dafidi u maa da win yēnuō u ka win yēnugibu domaru kua.

17

Nōō mwēē te Gusunō u Dafidi

ka win bibun bweseru kua

(I maa mēerio Samuēli II, 7:1-17)

¹ Ye Dafidi u da u sina win yēnuō, yera u Gusunōn sōmō Natani sōōwa u nēē, n weenē na n wāa diru sōō te ba kua ka dāa gea ye ba mō sēduru, kpa Gusunōn woodan kpakororu ta n wāa kuu bekurugiru sōō?

² Ma Natani u nūn wisa u nēē, a doo a ko nge mē a gōru doke kpuro. Domi Yinni Gusunō u wāa ka wunē.

³ Ye n kua wōkuru, yera Yinni Gusunō u Natani sōōwa kāsiru sōō u nēē, ⁴ a doo a nen sōm kowo Dafidi sō a nēē, nē, Yinni Gusunō na nūn sōōmō ma n n̄ wi u koo man diru bania mi na ko n wāa. ⁵ Domi na n̄ sinare diru garu sōō saa m̄n̄ di na ka Isireliba yarama Egibitin di sere n ka kua gīsō. Adama na ra n wāawa kuu bekurugirō kpa ba n ka man bōsu. ⁶ Baama mi sa da nē ka Isireliba, na ra kparobu gōsiwa ba n be ba tie kpare. Adama na n̄ ben goō taare wēēre n nēē, mban sōna u n̄ man diru banie ka dāa ye ba mō sēduru. ⁷ Yen sō, a doo a Dafidi nen sōm kowo sō a nēē, nē, Gusunō wōllu ka tem Yinni, na nēē, yāa kparabun diya na nūn wunama u n ka sāa nen tōmbu Isireliban kparō. ⁸ Na wāa ka wi, baama kpuro mi u da. Meya na nūn win yiberēba dera. Ma na dera u yīsiru yara nge tōn boko dunia sōō. ⁹ Na nen tōmbu Isireliba ayeru kua na bu sinasia ba n ka wāa mi ka bōri yendu, kpa tōn kōsobu bu ku raa maa se bu bu nōni sō ¹⁰ nge mē ba bu kua yellu kparobun waati sōō. Na win yiberēba kpuro sekuru doke. Nē, Yinni Gusunōwa na nūn sōōmō ma kon nūn ko bwese bakarun nuuru. ¹¹ Win saa yā n tura u gu, ba nūn sika win baababan sikaō, kon win bii turo wuna u bandu di, kpa n ban ten dam sire. ¹² Bii wiya u koo man diru bania, kpa n win sina gōna swīi ya n dam mō sere ka baadommaō. ¹³ Na kon sāa nge win tundo, kpa u n maa sāa nge nen bii. Na n̄ nūn nen durōm wunarimō nge mē na mu sunō wi u nūn gbiiye wunari. ¹⁴ Kon nūn ko nen tōmbun sunō, kpa n win ban ten dam sire sere ka baadommaō.

¹⁵ Ye Natani u gari yi kpuro nua u kpa, yera u da u yi Dafidi sōōwa nge mē Yinni Gusunō u nūn sōōsi kāsī te sōō.

Dafidi u kanaru kua

(I maa mēerio Samuēli II, 7:18-29)

¹⁶ Ma Dafidi u seewa u da Yinni Gusunōn sāa yerō. U gerua u nēē, Yinni Gusunō, na yē ma na n̄ sāa gāanu. Nen bwesera kun maa gāanu tura. Ka mē, a man kua sunō Yerusalemu mini. ¹⁷ Ma a ye garisi gāa piiminu wunen mi. Domi a kpa m gerumō nge mē nen bweseru ta ko n sāa sia. Ma wunē wi a kpā,

a man ye sōmō ne wi na sāa tōn diro. ¹⁸ Mba kon maa gere beere ye a man doke min sō. Domi a man yē kō. ¹⁹ Yinni Gusunō, wunen gari ka maa wunen gōrun kīrun saabuwa a ka man gāa baka nini kpuro kua. Ma a man nu sōōsi. ²⁰ Gāanu kpuro ye sa nua a kua, ya sōōsi ma a kpā. Goo sari wi u sāa nge wunē. Wunē turowa a sāa Gusunō. ²¹ Bweseru garu maa sari nge beše Isireliba te ta koo nee, ten būu u tu yakiamā yorun di, ma u tu yīsiro kā ta n ka sāa wigiru. Ka geema, gāa bakana a sun kua. A maa gāa maamaakiginu kua besen wuswaa ye a ka bwese tukunu gira besen wuswaan di, ma a sun yakiamā Egibitigibun min di. ²² A wunen tōmbu Isireliba swīi ba n ka sāa wunegibu mam mam sere ka baadommaō. Ma wunē Gusunō, a kua ben Yinni. ²³ N n mēn na, gari yi a gerua ne ka nen bweserun sō a de yi koorā sere ka baadommaō. ²⁴ A de wunen yīsiro tu wolle suara sere ka baadommaō. Kpa bu nee, wunē Gusunō wōllu ka tōm Yinniwa a sāa Isireliban Yinni. Kpa a de nen bwese kera ya n bandu dii wunen wuswaaō. ²⁵ Yinni Gusunō, wunen tiywa a man sōōwa a nee, kaa de nen bibun bweseru tu bandu di nen biru. Yen sōna na ka kākā na kana teni mō. ²⁶ Yinni, wuna a sāa Gusunō. Wuna a maa ne wunen sōm kowo durom mēnin nō mwēru kua. ²⁷ N n mēn na, a nen bweseru domaru kuo, kpa ta n bandu dii sere ka baadommaō wunen wuswaaō. Ye a domaru kua, ya kō n maa domaru mōwa sere ka baadommaō.

18

Dafidi u bwese tukunu kamia (I maa mēerio Samuēli II, 8:1-14)

¹ Yeniban biru, Dafidi u Filisitiba kamia, u bu sekuru doke. Ma u Gati ka yen baru kpaanu mwa. ² Ma u Mōabuba kamia ba kua win yobu. Ma ba nūn wōō gobi kōsiamō. ³ Yen biru u Hadadesēē, Soban sina boko kamia Hamatin bera gia, sanam mē wi, Hadadesēē u dōō u win tem yasiaia daa te ba mō Efaratio. ⁴ Ma Dafidi u nūn tabu kēke nōrōbu (1.000) mwaari ye dumi gawe, ka maasōbu nōrōbun suba nōōba yiru (7.000), ka naanaakobu nōrōbun suba yēndu (20.000). Ma u ben dumi kpuro nāa sīinu bōōra ma n kun mō wunōbu (100) yi u tii deria. ⁵ Sirigii be ba wāa Damasio ba na bu ka Hadadesēē, Soban sina boko somi. Ma Dafidi u ben tōmbu nōrōbun suba yēnda yiru (22.000) go. ⁶ Ma u bu kparobu yīiya. Ma Sirigii be, ba kua win yobu, ba nūn wōō gobi kōsiamō. Yinni Gusunō u ra n Dafidi kōsuwa baama kpuro mi u da. ⁷ Ma u Hadadesēēn sōm kowobun tērenu mwēera ni ba kua ka wura. Ma u ka nu na Yerusalemō. ⁸ U maa sii gandu gurama ta kpā Tibusati ka Kunun di. Wusu yiru ye, ya sāawa Hadadesēēgisu. Sii gan teya Salomōō u ka boō kua ka gen yōratii ka maa sāa yerun dendi yānu.

⁹ Ye Tohu, Hamatin sina boko u nua ma Dafidi u Hadadesēē, Soban sina boko ka win tabu kowobu kamia, ¹⁰ yera u win bii Hadoramu gōra Dafidin mi u nūn tōbiri kpa u nūn siara yēn sō u Hadadesēē tabu wōri u kamia. Domi Tohu u raa ka Hadadesēē tabu mōwa. Ma u Dafidi gbēa mōrisia bwese bweseka ye ba kua ka wura ka sii geesu ka maa sii gandu. ¹¹ Ma Dafidi u ye kpuro yi Yinni Gusunōn sō, ka maa sii geesu, ka wura ye u mwēera bwese tuku ninin min di. Niya, Edōmuba ka Mōabuba ka Amōniba ka Filisitiba ka sere Amalekiba.

¹² Abisai, Seruyan bii, u Edōmuba kamia wōwāō ye ba mō Bōru. Ma u ben nōrōbun suba yēndu yiru sari (18.000) go. ¹³ Ma u kparobu yi yi Edōmu mi. Ma Edōmu be kpuro ba kua Dafidin yobu. Yinni Gusunō u ra n Dafidi kōsuwa baama kpuro mi u da.

*Dafidin sɔm kowobun yɪsa**(I maa mɛerio Samuɛli II, 8:15-18)*

¹⁴ Dafidi u bandu di Isireliba kpuro sɔɔ. Ma u gea mɔ̀, u bu siriammɛ dee dee. ¹⁵ Yoabu, Seruyan biiwa u tabu kowobu kpare. Ma Yosafati, Ahiludun bii u s̄aa tirenun bero. ¹⁶ Sadaku, Akitubun bii, ka Abimɛleki, Abiataa biiwa ba s̄aa yaku kowobu. Ma Safusa u s̄aa tire yoro. ¹⁷ Benaya, Yehoyadan biiwa u s̄aa Keretiba ka Pelɛtiban kparo. Ma Dafidin bibu ba s̄aa win gerunasibu.

19*Ba Dafidin sina asakpɔbu**sekuru doke**(I maa mɛerio Samuɛli II, 10:1-5)*

¹ Yeniban biru Nakasi, Amɔniban sina boko u gu. Ma win bii u bandu kɔsire kua. ² Ma Dafidi u nɛɛ, kon Hanuni, Nakasin bii wi tɔn geeru kua. Domi mɛya win tundo u man kua. Yera Dafidi u sɔmɔbu gɔra bu n̄n nukuru yemiasia win tundon gɔɔn s̄ɔ. Ye Dafidin sɔmɔ be, ba tura Hanuni win mi, Amɔniban temɔ bu ka n̄n nukuru yemiasia, ³ yera Amɔniban wirugibu ba Hanuni s̄ɔwa ba nɛɛ, a tamaa Dafidi u ka wunen tundo bɛɛɛ wɛn s̄na u sɔmɔbu gɔrima bu nun nukuru yemiasia? A n̄ yɛ bu ka wuu ge bukiana bu gen saria gia kpa bu gu wɔrima bu kam koosian s̄na sɔmɔ beni ba na wunen mi?

⁴ Yera Hanuni u Dafidin sɔmɔ be mwa u ben toba kɔna ma u ben yabenu karana saa suunun di sere taanɔ. Ma u bu ȳsu ba doona. ⁵ Ye Dafidi u nua ye n tɔn be deema ma u wa ba w̄aa seku bakarɔ sɔɔ, yera u gabu gɔra bu ka bu yinna kpa bu bu s̄ɔ bu gina doo bu sina Yerikoɔ sere ben toba ye, yà n kpia bu sere wurama.

*Dafidi u ka Amɔniba**ka Sirigibu tabu kua**(I maa mɛerio Samuɛli II, 10:6-19)*

⁶ Ye Amɔni be, ba wa ma ba Dafidin mɔru seeyawa, yera Hanuni ka Amɔni be, ba sii geesun gobi nɔrɔbu (1.000) mɔrisia Sirigibun mi be ba w̄aa Mɛsopotamiɔ ka Maakaɔ ka sere Sobaa bu ka bu tabu kekɛba ka maasɔbu wɛɛma. ⁷ Ma ba bu tabu kekɛ nɔrɔbun suba tɛna ka yiru (32.000) wɛɛma, ka maa Maakan sunɔ ka win tabu kowobu. Ma ba na ba ben sansani gira Mɛdebaa. Ma Amɔniba ba maa yarima ben wusun di ba menna ka tabun sɔɔru.

⁸ Ye Dafidi u nua mɛ, yera u bu Yoabu ka win tabu kowo damgibu sure. ⁹ Ma Amɔniba ba yarima ba w̄aa wuun duu yerɔ. Sinam be ba maa bu somiru na, ma ba da ba ȳra nennɛnka. ¹⁰ Ma Yoabu u deema u koo tabu kowa biruɔ ka wuswaaɔ. Ma u Isireliban tabu kowo damgibu sɔɔ tabu kowo wuuru sua u Sirigibu kpare. ¹¹ Ma u maa win wɔnɔ Abisai tabu kowo be ba tie wɛ bu ka Amɔniba wari. ¹² Ma u nɛɛ, Sirigibu b̄a n man kamiamɔ, a man somiru na. Amɔniba b̄a n maa nun kamiamɔ, kon nun somiru na. ¹³ A de a n wɔrugɔru mɔ, kpa su taa bi ko ka wɔrugɔru bɛsɛn tɔmbun s̄ɔ ka maa Gusunɔ bɛsɛn Yinnin wusun s̄ɔ. Kpa Yinni Gusunɔ u ko ye n ko n n̄n wɛre.

¹⁴ Ma Yoabu ka win tɔmbu ba Sirigibu tabu wari. Ma Sirigii be, ba duki sua Yoabun wuswaan di. ¹⁵ Ye Amɔniba ba wa ma Sirigibu ba duki sua, yera ben tii ba maa duki yarina Abisai, Yoabun wɔnɔn wuswaan di ba dua wuuɔ. Ma Yoabu u gɔsiraama Yerusalemɔ.

¹⁶ Ye Sirigibu ba wa ma Isireliba ba bu kamiawa, yera ba sɔmɔbu gɔra bu Sirigii be ba w̄aa daarun guru giɔ sokuma. Sofaki, Hadadesɛn tabu kowobun

wirugii u bu gbiie. ¹⁷ Ma ba ye Dafidi nɔɔsia. Yera u Isireliban tabu kowobu kpuro menna, u ka bu Yuudeni tɔbura, ma ba sɔa ba da Sirigii ben bera gia ba bu tabu wɔri ba kamia. Ma Sirigii be, ba duki sua Isireliban wuswaan di. ¹⁸ Dafidi u ben tabu kekε ba dumi gawe nɔɔɔbun suba nɔɔba yiru (7.000) kɔsuka ka be ba waa be sɔɔ, ka naanaakobu nɔɔɔbun suba weeru (40.000), ka sere maa ben tabu sunɔ Sofaki.

¹⁹ Ye Hadadesɛn sɔm kowobu ba wa ma Isireliba ba bu kamiawa, yera ba ka Dafidi nɔɔ tia kua ba nɔn tii wε. Saa dɔma ten di, Sirigibu ba ku ra maa kɔ bu Amɔniba somiru da.

20

Yoabu u Raba tabu wɔri

u mwa

(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 11:1; 12:26-31)

¹ Wɔɔ kpɔɔn saa ye sɔɔ sinambu ba ra tabu yari, yera Yoabu ka win tabu kowo damgii be u kpare ba da ba Amɔniban tem wɔri ba kɔsuka. Ma ba Raba tarusi ba mwa. N deema saa ye sɔɔ, Dafidi u waaawa win yenuɔ Yerusalemuɔ.

² Yen biruwa Dafidi u wuu gen sunɔn furɔ wuraguu mwa. Gen bunum mu sɔawa kilo tɛna ka nɛɛ. Ma ba gu kpee gobiginu gore. Ma ba gu sua ba Dafidi doke a wirɔ. Yen dɔma te, dukia baka Dafidi u gura wuu gen min di u ka doona. ³ Ma u gen tɔmbu yoo sɔma koosia. Ben gaba dɔa bɔɔrimɔ ka sii, gabu ka gbεε, gaba kpenu dɔkumɔ, ma gaba tem gbemɔ ka dɔkunu. Nge mɛya u maa Amɔniban wusu kpuron tɔmbu yoo sɔma koosia. Yen biru, Dafidi u gɔsirama Yerusalemuɔ ka win tabu kowobu.

Ba Filisitiba kamia

(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 21:18-22)

⁴ Yeniban biru Isireliba ba ka Filisitiba tabu kua Gesɛɛɔ. Saa ye sɔɔra Sibekai, Husagii u Sipai, Rafan bweserun turo go. Ma u Filisiti be sekuru doke. ⁵ Yen biru tabu maa seewa Isireliba ka Filisitiban suunu sɔɔ. Yera Elikanani Yairin bii, u Lasimi, Goliati, Gatigiin wɔnɔ go. Lasimi win yaasan buru ta bɔɔruwa nge weson beku tɛketiru. ⁶ Isireliba ba maa ka Filisitiba tabu kua Gati mi. Miya tabu kowo goo waa u gunu too. Niki binu nɔɔba tia tiawa u mɔ nɔmaɔ ka naasɔ. Ma ni kpuro nu kua yenda nɛɛ. Win tii u sɔawa Rafan bweserugii. ⁷ U Isireliba nɔɔ kuura, ma Yonatan, Dafidin mɔɔ, Simean bii, u nɔn go.

⁸ Tɔn be kpuro ba sɔawa Rafan bweseru. Dafidi ka win tabu kowoba ba bu go Gatiɔ.

21

Dafidi u dera ba Isireliba gara

(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 24:1-9)

¹ Sɔɔ teeru Setam u Isireliba seesi, ma u Dafidi bɔrie u ka bu gari. ² Ma Dafidi u Yoabu ka tabu kowobun wirugii be ba tie sɔɔwa u nɛɛ, bu doo bu Isireliba gari saa ben tem sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di sere mɛn sɔɔ yɛsan nɔm dware, kpa bu na bu nɔn gara tusia. Nge mɛya u koo ka ben geeru gia.

³ Yoabu u wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u de win tɔmbu bu dabia wunɔm wunɔm subenu. Nen yinni sina boko, tɔn beni kpurowa ba sɔa wunen sɔm kowobu. Mban sɔna a maa yeni bikiamɔ. Mban sɔna kaa bu torasia.

⁴ Adama sina boko u yɔrariwa win wooda ye sɔɔ dim dim, ye u Yoabu wε mi. Ma Yoabu u da u Isireliban tem kpuro bukiana. Ma u wurama Yerusalemuɔ.

⁵ U Dafidi gari gari yi tusia. Isireli be ba koo kpī bu tabu ko, ben geera sāawa yako tia ka tambu nārəbun suba wunəbu (1.100.000). Yudaban geera sāawa nārəbun suba nēeru ka wata ka wəkuru (470.000).

⁶ Yoabu u n Lefin bwese keragibu ka Benyamēn bwese keragibu gara. Domi sina bokon wooda ye, ya n ka nūn naawe.

Yinni Gusunə u Dafidi

taarē wē

(I maa mēerio Samuēli II, 24:10-17)

⁷ Dafidin wooda ye, ya n Yinni Gusunə dore. Ma u Isireliba seeyasia. ⁸ Ma Dafidi u Yinni Gusunə sōwa u nē, ye na kua mi, tora bakara. A de a nē wunen sām kowo suuru kua, domi wiira kookoosa na kua mi.

⁹ Ma Yinni Gusunə u win sōmə Gadi sōwa u nē, ¹⁰ a doo a Dafidi sō a nē, amēniwa nē, Yinni Gusunə na gerua. Na nē, wee, na nūn nōni swāanu ita yiye. U gōsio te u kī n ka nūn seeyasia.

¹¹ Yera Gadi u da Dafidin mi, ma u nūn sōwa u nē, amēniwa Yinni Gusunə u gerua. ¹² U nē, gōru tu wunen tem wəri wō ita, n kun mē wunen yiberēba bu ka nun tabu ko suru ita bu kamia, n kun mē Yinni Gusunə u de gōn gorado u kēsi kēsi bararu pusi Isireliban tem kpuro sō u mu kpeerasia. Nōni swāanu ita ye sō, a gōsio ye a kī kpa n da n ye Yinni Gusunə sō, wi u man gōrima.

¹³ Dafidi u Gadi wisa u nē, na wāa nuku sankira bakanu sō. Adama n buram bo n wəri Yinni Gusunə nōmuə ye kon ka wəri tambun nōmao. Domi win wənwənda kpā.

¹⁴ Ma Yinni Gusunə u kēsi kēsi bararu sure Isireliba sō. Ma tambu nārəbun suba wata ka wəkuru (70.000) ba gu. ¹⁵ Yinni Gusunə u win gorado gara Yerusalemə u ye kpeerasia. Sanam mē gorado wi, u ye kpeerasiamə, Yinni Gusunə u mēera, ma u gōru gōsia kōsa yen di. Ma u win gorado wi u wuu ge kpeerasiamə mi, sōwa u nē, n den tura mē, a wunen nōmu wunə.

N deema gorado wi, u wāawa Ɔnani, Yebusin doo soo yerə. ¹⁶ Dafidi u nōni seeya u gorado wi wa u wāa wōllu ka tem baa sō, u win takobi sue Yerusalemun bera gia. Yera Dafidi ka win tambun gurobu ba saaki dewa ma ba yiira ba wuswaa tem girari nuku sankiranun sō. ¹⁷ Yera Dafidi u Yinni Gusunə sōwa u nē, nēna na wooda wē bu tən be gari. N n mēn na, nēna na tora. Tən beni ba n gāanu kue. Yen sō, a nē ka nēn yenugibu nōma dokeo kpa a wunen tambu Isireliba deri.

Dafidi u Yinni Gusunə

yāku yeru bania

(I maa mēerio Samuēli II, 24:18-25)

¹⁸ Yinni Gusunə gorado u Gadi sōwa u nē, a Dafidi sōwə a nē, u doo Ɔnani, Yebusin doo soo yeru mi, u Yinni Gusunə yāku yeru bania.

¹⁹ Ma Dafidi u seewa u da nge mē Yinni Gusunə u Gadi sōwa. ²⁰ N deema Ɔnani u wāa win doo soo yerə ka win bibu nne ba alikama soomə. Ye u sīra yera u Gusunə gorado wa ma ba da ba kukua. ²¹ Ma Dafidi u da Ɔnani mi. Ye Ɔnani u Dafidi wa, yera u yarima doo soo yee ten min di u yiira win wuswaa u siriru tem girari. ²² Ma Dafidi u nūn sōwa u nē, a man wunen doo soo yee te derio n Yinni Gusunə yāku yeru bania mi. Kpa wahala ye ya nēn tambu deema mi, yu kpe. Kon tu dwe ka sii geesun gobi nge mē kaa ten gobin geeru bure.

²³ Ma u Dafidi sōwa u nē, nēn yinni sina boko, a tu suo a ka ko ye a kī. Keēba wee, a ka yāku dō mwaararugiru ko. Naa keēba wee yi ko yāku dāa. Alikama wee a ka kērun yākuru ko. Ye kpuro na nun kāwa.

²⁴ Ma Dafidi sina boko u nùn wisa u nεε, aawo, kon tu dwewa nge mε kaa ten gobin geeru bura. Na ñ Yinni Gusunə gāanu wεεmə ni nu sāa wunεginu n ka nùn yāku dōo mwaararugiru kua te ta ñ man gāanu diiri.

²⁵ Ma Dafidi u nùn wuran gobi nata (600) wε yam min sō. ²⁶ Dafidi u Yinni Gusunə yāku yeru bania mi. Ma u yāku dōo mwaararuginu ka siarabun yākunu kua. Yen biru u Yinni Gusunə kana. Ma Yinni Gusunə u win kanaru mwa, u dera dōo u sarama wəllun di yāku yeru wəllu mi, u yāku ni mwa.

²⁷ Yinni Gusunə u ka win gərado wi gari kua, ma u win takobi wesia yen kararə.

²⁸ Saa yera Dafidi u tuba ma Yinni Gusunə u win kanaru mwa Jənanı Yebusin doo soo yeru mi. Saa dōoma ten diya u ra nùn yākuru kue mi. ²⁹ Saa ye sōo, Yinni Gusunən kuu bekurugii te Məwisi u kua gbaburə, ta wāawa Gabaonin gungurə ka yāku yeru sannu mi ba ra yāku dōo mwaararuginu ko.

³⁰ Dafidi kun kpε u da kuu bekurugii ten mi, u ka bikiaru ko Yinni Gusunən mi, yèn sō berum nùn mwa gərado win sō.

22

¹ Ma Dafidi u nεε, yam miniwa ba koo Yinni Gusunən sāa yeru bani. Miya yāku yera ko n maa wāa mi Isireliba ba ko n da yāku dōo mwaararuginu ko.

Dafidi u Yinni Gusunən

sāa yerun səuru mə

² Dafidi u dera ba səbu kpuro menna be ba wāa Isireliə. Ma u bu yiire bu kpee bakanu dāku bu ka Yinni Gusunən sāa yeru bani. ³ U maa sisu səuru kua siki siki bu ka kulumba seku gamboban kadiriban sō ka maa soretii. Sii gan te u menna, ta kpā sere n ñ koorə bu tu yiire. ⁴ Meya u maa dāa gea ye ba mə səduruba menna siki siki sere ba ñ kpε bu ye gari. Sidonigibu ka Tirigiba ba ka nùn ye naawa. ⁵ Domi Dafidi u tii sōwa u nεε, win bii Saloməo u sāawa bii piibu. U ñ gina bwisi mə. Wee sāa yee te ba koo Yinni Gusunə bania mi, ta ko n yiisiru yarawa tem kpuro sōo ten giriman kpāarun sō. Yen sōna u kī u nùn ten səuru kua. Ma Dafidi u səuru dabinu kua u sere gu.

Dafidi u Saloməo yiire

u Yinni Gusunən sāa yee te

bani

⁶ Dafidi u win bii Saloməo soka ma u nùn yiire u nεε, a Gusunə Isireliban Yinni sāa yeru bania. ⁷ Nən bii, nən tiwa na raa gəru doke n nùn tu bania.

⁸ Adama u man sōwa u nεε, na təmbun yem yari too win wuswaaə taa baka bi na kuan sō. Yen sō n ñ nε kon nùn sāa yeru bania mi ba ko n da nùn sā.

⁹ Adama kon bii ma. Bii wi, u ko n wāawa bəri yendu sōo. U koo maa nùn wəra win yiberε be ba ka nùn sikerenen noman di. Ba koo nùn sokuwa Saloməo. Yen tubusiana bəri yendu. Domi win bandun saa sōo, u koo de Isireliba ba n wāa bəri yendu sōo. ¹⁰ Wiya u koo nùn sāa yeru bania. U ko n sāawa win bii, kpa wi, u n maa sāa win tundo. Kpa u win bandun dam sire Isireliban suunu sōo sere ka baadomməo. ¹¹ Tε, nən bii, Gusunə wunen Yinni u ko n ka nun wāa. Kpa wunen wāaru tu dakaə da. Kpa a kpī a nùn sāa yee te bania nge mε u nun yiire. ¹² U de a n bwisi ka yēru mə sanam mε u koo de a bandu di Isireliba sōo, kpa a win woodaba mēm nōwa. ¹³ A n Yinni Gusunən wooda ka win yiirebu mēm nōwa bi u Məwisi wε Isireliban sō, saa yera ye a mə kpuro ya koo nun koorə. A n gesi dam ka wərugəru mə. A ku nanda, a ku maa berum ko. ¹⁴ Wee na kookari kua na wura səuru kua ya tənnu nərəbun suba ita (3.000) kere Yinni

Gusunon sāa yee ten sō. Ma na sii geesu sōoru kua su tōnnu nōrōbun suba tena (30.000) kere. Na sii gandu ka sii wōkusu sōoru kua siki siki sere ba n̄ kpē bu su yīre. Meya na maa dāa ka kpenu sōoru kua. Adama wunen tii kaa kpī a maa sosi mi sō. ¹⁵ Sōm kowoba ko n wāa wunen bōkuō dabi dabinu. Bera be ba ra kpenu dāku ka be ba ra dāa dāku ka sere be ba sōm bwese bwese kan kobu yē. ¹⁶ Wee a wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wōkusu mō su n̄ geeru mō. Tē, a seewo, kpa a sōmbu te ko. Kpa Yinni Gusunō u n ka nun wāa.

¹⁷ Yen biru Dafidi u Isireliban guro gurobu kpuro yiire bu win bii Salomō somi sōmbu te sō. ¹⁸ U maa bu sōōwa u nēē, Gusunō bēen Yinni u wāa ka bēē. Wiya u dera i wāa bōri yendu sōō beri berika. Domi u man tem mē nōmu beria. Ma mu kua wi ka win tōmbugim. ¹⁹ Tē i Gusunō bēen Yinni kasuo ka bēen gōru kpuro ka bēen bwēra kpuro. I seewo i win sāa yeru bani, kpa i ka win woodan kpkororu ka win sāarun dendi yānu kpuro da mi.

Dafidi u dera ba Lefiba gara

23

¹ Ye Dafidi u tōkō kua, yera u win bii Salomō kua Isireliban sunō. ² Ma u Isireliban guro gurobu ka yāku kowobu ka Lefiba mēna.

³ Ma ba Lefiba gara tia tia be ba wō tena mō, ka be ba kere mē. Ma ben geera kua nōrōbun suba tena ka nōōba ita (38.000). ⁴ Ma Dafidi u tōmbu nōrōbun suba yenda nne (24.000) gōsa be sōō, be ba ko n da Yinni Gusunon sāa yee ten bana nani doke, ka tōmbu nōrōbun suba nōōba tia (6.000) be ba koo tōmbu kpara, kpa ba n da bu sirie. ⁵ U maa tōmbu nōrōbun suba nne (4.000) gōsa be ba tie sōō, ba n da sāa yee ten kōnnōsu kōsu, kpa tōmbu nōrōbun suba nne (4.000) be ba tie ba n da Yinni Gusunō tōmē ka dwee yāa ni wi, Dafidi u dera ba kua bu ka Yinni Gusunō siara. ⁶ Ma u bu bōnu kua wuu wuuka nge mē ba ka wāa Geēsōni ka Kehati ka Mērari, Lefin bibun bwese keri sōō.

⁷ Geēsōnin biba Ladani ka Simeī. ⁸ Bibu itawa Ladani u mara. Bera Yehieli ka Setamu ka Yoeli. Yehieliwa u sāa ben gbiikoo. ⁹ Bibu itawa Simeī u mara. Bera Selomiti ka Hasieli ka Harani. Bera ba sāa Ladanin bwese keran wirugibu. ¹⁰ Simeī u maa bibu nne gabu mara. Bera Yasati ka Sina ka Yeusi ka Beria. ¹¹ Yasatiwa u sāa ben gbiikoo. Ma Sina u sāa yiruse. Yeusi ka Beria ba n̄ bibu mara n dabi. Ma ba bu garisi bwese keri tia.

¹² Bibu nnewa Kehati u mara. Bera Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka Usieli. ¹³ Amuramun biba Aroni ka Mōwisi. Ma ba Aroni ka win bibun bweseru gōsa ba yi nenem sere ka baadommasō ba n da ka Yinni Gusunō turare dōō dokeye, kpa ba n da maa sāarun sōmburu ko, kpa ba n da maa tōmbu domaru kue ka Yinni Gusunon yīsiru. ¹⁴ Adama ba Mōwisi Gusunon sōm kowon bibu garisiwa Lefin bwese kera sōō. ¹⁵ Mōwisin biba, Geēsōmu ka Eliesē. ¹⁶ Geēsōmun bii gbiikoowa Sebueli. ¹⁷ Eliesēen biiwa Rehabia. Bii turo win biru u n̄ maa goo mara. Adama Rehabia u bibu mara ba dabi. ¹⁸ Yiseharin bii gbiikoowa Selomiti. ¹⁹ Bibu nnewa Heboroni u mara. Bera Yeriya ka Amaria ka Yasieli ka Yekameamu. ²⁰ Bibu yiruwu Usieli u mara. Bera Miseen ka Yisiya.

²¹ Mērarin biba Makili ka Musi. Makilin biba maa Eleasaa ka Kisi. ²² Eleasaa u n̄ bii tōn durōbu mara u ka gu. Bii tōn kurōba u mara. Bera ben mero bisibu Kisin bibu ba sua kurōbu. ²³ Bibu itawa Musi u mara. Bera Makili ka Edēē ka Yeremōti.

²⁴ Be ba sāa ben yenun wirugibu Lefin bibun bweseru sōō nge mē ba ka bu tireru doke tia tia, bera mi. Bera ba ko n da sōmburu ko Yinni Gusunon sāa

yerō saa be ba wō yendu mōn di n ka da be ba mē kere. ²⁵ Domi Dafidi u raa nēē, Gusunō Isireliban Yinni u win tōmbu bōri yendu wē. Yen biru u ko n wāawa Yerusalemū sere ka baadomma. ²⁶ Saa ye sō, Lefiba ba ñ maa Yinni Gusunon kuu bekurugiru ka ten dendi yānu sōmō. ²⁷ Dafidin yiire dāaki bin biruwa ba Lefiba gaŋa saa be ba wō yendu mōn di n ka girari be ba kere mē. ²⁸ Ba bu dokewa Aronin bibun bweserun wuuru sō bu ka sōmburu ko Yinni Gusunon sāa yerun yaaraō ka ten dii sōsō. Bera ba ko n da sāa yee ten dendi yānu kpuro dērasie kpa bu maa sōma gaa ko mi. ²⁹ Bera ba ko n da pēē ye ba ko n da Yinni Gusunō yiye ko, ka sere maa som mē ba ko n da ka kēnun yākunū ko, ka pēē ye ba ku ra seeyatia doke, ka pēē ye ba ra wō perenti sō, ka kira ni ba ra sōmē. Beya ba ko n da yeba kpuron kpāaru ka yen dēebun saria mēeri. ³⁰ Ba ko n da nēwa sāa yeru mi bururu ka yoka bu ka Yinni Gusunō tōma, kpa bu nūn bēere wē. ³¹ Mēya ba ko n da maa nūn yāku dō mwaararuginu kue baadomma tō wērarugiru sō, ka suru kpao ù n yara, ka tō baka ni nu tia sō nge mē nin geera nē ka nge mē ba nin wooda yi. ³² Bera ba ko n da Yinni Gusunon kuu bekurugirun sōmburu ko, kpa Aronin bibun bweseru tu maa win sāa yerun sōmburu ko.

Yāku kowobun wuunu

24

¹ Ba Aronin bibun bweseru bōnu kua wuuru ka wuuru. Bibu nnēwa Aroni wi, u mara. Bera Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka Itamaa. ² Nadabu ka Abihu ba gbia ba guwa ben tundo u sere gu. Be, ba ñ bibu mara. Eleasaa ka Itamaa, be tōnawa ba yāku sōma kua. ³ Dafidi u Aronin bibun bweseru bōnu kuawa nge mē ben baawuren sōmbura sāa. Sadōku u wāawa Eleasaan bibun bweseru sō. Ma Akimēleki u maa wāa Itamaan bibun bweseru sō. ⁴ N deema tōmba dabiru bō Eleasaan bibun bweseru sō n kere Itamaan bibugiru sō. Yen sōna ba Eleasaan bibun bweseru bōnu kua wuuru wōkura nōbba ka tia, nin baatere ka ten wirugii. Ma ba maa Itamaan bibugiru bōnu kua wuuru nōbba ita, nin baatere ka ten wirugii. ⁵ Ba bu bōnu kuawa ka tete. Domi be ba sāa sāa yerun wirugibu ka Yinni Gusunon sāarun wirugibu, be kpuro ba sāawa Eleasaa ka Itamaan bibun bweseru.

⁶ Tire yoro Semaya, Netanēelin bii, Lefin bwese kera sō, wiya u ben yīsa tireru doke sina boko ka wirugibu ka yāku kowo Sadōku ka Akimēleki, Abiataan bii ka yāku kowobun wirugibu ka Lefiban wirugibun wuswaa. Ba Eleasaa ka Itamaan bibun bwese nin yīsa tireru dokewa ka tete. Ba ra gina Eleasaagibu gōsiwa, yen biru kpa bu maa Itamaagibu gōsi. ⁷⁻¹⁸ Wuuru ka wuurun wirugii be ba gōsa ka tete, ben yīsa wee.

Yehoyaribuwa u sāa gbiikoo.

Ma Yedaya u sāa yiruse.

Ma Harimu u sāa itase.

Ma Seorimu u sāa nnese.

Ma Maakiya u sāa nōbuse.

Ma Miyamini u sāa nōbba tiase.

Ma Hakōtu u sāa nōbba yiruse.

Ma Abiya u sāa nōbba itase.

Ma Yosue u sāa nōbba nnese.

Ma Sekania u sāa wōkuruse.

Ma Eliasibu u sāa wōkura tiase.

Ma Yakimu u sāa wōkura yiruse.

Ma Hupa u sāa wōkura itase.

Ma Yesebabu u s̄aa w̄okura nnese.
 Ma Biliga u s̄aa w̄okura n̄oobuse.
 Ma Im̄eri u s̄aa w̄okura n̄oobu ka tiase.
 Ma Hesiri u s̄aa w̄okura n̄oobu ka yiruse.
 Ma Hapisesi u s̄aa w̄okura n̄oobu ka itase.
 Ma Pefahia u s̄aa w̄okura n̄oobu ka nnese.
 Ma Esekieli u s̄aa ȳenduse.
 Ma Yakini u s̄aa ȳenda tiase.
 Ma Gamulu u s̄aa ȳenda yiruse.
 Ma Delaya u s̄aa ȳenda itase.
 Ma Maasia u s̄aa ȳenda nnese.

¹⁹ Nge m̄eya ba ka bu yi yi bu ka s̄omburu ko Yinni Gusun̄on s̄aa yer̄o. Ba ra ben s̄omburu kowa nge m̄e ben sikado Aroni u bu yiire bu ko. N deema Gusun̄o Isireliban Yinnin tiwa u Aroni wooda ye w̄e.

Lefi be ba tien ȳisa

²⁰ Lefin bibun bweserun wirugii be ba tien ȳisa wee.

Amuramun bibun bweseru s̄oo, Subaeliwa. Subaelin bibun bweseru s̄oo, Yesidiawa. ²¹ Rekabian bibun bweseru s̄oo, Yisiyawa u s̄aa gbiikoo. ²² Yiseharin bibun bweseru s̄oo, Selom̄atuwa. Selom̄atun bibun bweseru s̄oo maa, Yasatiwa. ²³ Heboronin bibun bweseru s̄oo, Yeriyawa u s̄aa gbiikoo. Ma Amaria u s̄aa yiruse. Ma Yasieli u s̄aa itase. Ma Yekameamu u s̄aa nnese. ²⁴ Usielin bibun bweseru s̄oo, Miseewa. Miseen bibun bweseru s̄oo, Samiriwa. ²⁵ Yisiya, Miseen m̄oon bibun bweseru s̄oo, Sakariwa. ²⁶ Merarin bibun bweseru s̄oo, Makili ka Musi ka Musin bii Yasian biba. ²⁷ Yaasiya, Merarin biin bibun bweseru s̄oo, Sohamu ka Sakuri ka Ibiririwa. ²⁸⁻²⁹ Makilin bibun bweseru s̄oo, Eleasaawa, wi u kun bibu mara. Kisin bibun bweseru s̄oo, Yerameeliwa. ³⁰ Musin bibun bweseru s̄oo, Makili ka Ed̄e ka Yerim̄otiwa.

Be ba s̄aa Lefin bibun bweserun ker̄i, bera mi. ³¹ Ben tii ba tete tobawa nge m̄e begibu Aronin bibun bweserugibu ba kua sina boko Dafidi ka Sad̄oku ka Akim̄eleki ka ȳaku kowobun wirugibu ka Lefiban wirugibun wuswaa. Ka woro tee teya ba ka ben baawuren ȳisiru tireru doke, ba ñ ben keranaa m̄eera.

Wom kowobun wuunu

25

¹ Dafidi ka tabu sinambu ba Asafun bibun bweseru ka Hemanin bibugiru ka Yedutum bibugiru gasa ba yi nenem s̄aarun s̄o. Gari yi Gusun̄o u bu s̄oowa, yiya ba ra ka womusu ko ka m̄orokunu ka guunu ka seketirenu. Be ba s̄oma ye m̄o, ben ȳisa wee.

² Asafun bibun bweseru s̄oo, Sakuri ka Yosefu ka Netania ka Asarela. Ben tundo Asafuwa u ra n bu kpare. Gari yi Gusun̄o u n̄un s̄oowa yiya u ra n ka womu m̄o nge m̄e sina boko u n̄un yiire.

³ Yedutum bibun bweseru s̄oo, Gedalia ka Seri ka Esai ka Has̄abia ka Matitia ka Simēiwa. Ben tundo Yedutumwa u ra n bu kpare. Gari yi Gusun̄o u n̄un s̄oowa, yiya u ra n ka womu m̄o ka m̄oroku, u n ka Gusun̄o siaram̄o kpa u n n̄un beere w̄eem̄o.

⁴ Hemanin bibun bweseru s̄oo maa, Bukia ka Matania ka Usieli ka Sebueli ka Yerim̄oti ka Hanania ka Hanani ka Eleata ka Gidaliti ka Romanti Esee ka Yosibekasa ka Mal̄oti ka Hotiri ka Makasioti. ⁵ Beni kpurowa ba s̄aa Hemanin bibun bweseru. Heman̄i wiya u ra Yinni Gusun̄on dam w̄olle sue kpa u sina boko s̄o ye Yinni Gusun̄o u gerua. Hemani wi, u bii t̄on dur̄obu mara w̄okura n̄e, bii t̄on kur̄obu maa ita.

⁶ Tɔn be kpurowa ba ra womusu ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka seketirenu ka guunu ka mɔrɔkunu kpa ben tundobu ba n bu kpare. Ba ra ben sɔmburu kowa ka sina bokon wooda. Kpa Asafu ka Yedutum ka Hemani ba n bu gbiye. ⁷ Be ba womusu yɛ ka be ba bu swĩi, be kpuron geera sãawa goobu ka wɛnɛ ka nɔɔba ita (288).

⁸ Ba tɛtɛ tobawa bu ka sɔmburun kpunaa yi. Ba n nɛɛ, bukurowa gee, n kun mɛ biiwa gee. Mɛya ba n maa nɛɛ, be ba womusu yɛwa gee, n kun mɛ be ba torumɔwa gee.

⁹⁻³¹ Wuuru ka wuurun wirugii be ba gɔsa ka tɛtɛ, be wee.

Yosefu, Asafun bweseru sɔɔ, wiya u sãa gbiikoo.

Ma Gedalia u sãa yiruse.

Ma Sakuri u sãa itase.

Ma Yiseri u sãa nnese.

Ma Netania u sãa nɔɔbuse.

Ma Bukia u sãa nɔɔba tiase.

Ma Yesarela u sãa nɔɔba yiruse.

Ma Esai u sãa nɔɔba itase.

Ma Matania u sãa nɔɔba nnese.

Ma Simeï u sãa wɔkuruse.

Ma Asareli u sãa wɔkura tiase.

Ma Hasabia u sãa wɔkura yiruse.

Ma Subaeli u sãa wɔkura itase.

Ma Matitia u sãa wɔkura nnese.

Ma Yeremɔti u sãa wɔkura nɔɔbuse.

Ma Hanania u sãa wɔkura nɔɔbu ka tiase.

Ma Yosibekasa u sãa wɔkura nɔɔbu ka yiruse.

Ma Hanani u sãa wɔkura nɔɔbu ka itase.

Ma Malɔti u sãa wɔkura nɔɔbu ka nnese.

Ma Eliata u sãa yɛnduse.

Ma Hotiri u sãa yɛnda tiase.

Ma Gidaliti u sãa yɛnda yiruse.

Ma Makasiɔti u sãa yɛnda itase.

Ma Romanti Esɛɛ u sãa yɛnda nnese.

Wuuru baateren wirugii ka win yɛnugibu ba ra n sãawa wɔkura yiru.

Be ba ra sãa yerun kɔnnɔsu

kɔsu

26

¹ Ba be ba ra sãa yerun kɔnnɔsu kɔsu bɔnu kua wuu wuuka. Koren bweseru sɔɔ, Meselemia, Koren bii, Asafun debubuwa ba gɔsa. ² Bibu nɔɔba yiruwɔ u mara. Wee nge mɛ ba ka swĩine. Sakari ka Yedieli ka Sebadia ka Yatinieli, ³ ka Elamu ka Yokanani ka sere Elionai.

⁴ Ba maa Obɛdi Edɔmu gɔsa. Ma Yinni Gusunɔ u nɔn domaru kua, u bibu nɔɔba ita mara. Wee nge mɛ ba ka swĩine. Semaya ka Yosabadi ka Yoasi ka Sakaa ka Netanɛeli, ⁵ ka Amieli ka Isakari ka sere Pelitai. ⁶ Semaya, Obɛdi Edɔmun bii gbiikoo u bibu mara be ba kua dangibu, begibun suunu sɔɔ. Domi ba sãawa wɔrugɔba. ⁷ Bii bera, Otini ka Refaeli ka Obɛdi ka Elisabadi ka sere ben wɔnɔbu yiru beni, Elihu ka Semaya be ba sãa wɔrugɔba. ⁸ Tɔn be kpurowa ba sãa Obɛdi Edɔmun bibun bweseru. Be ka ben bibu ka ben dusibu ba sãawa wɔrugɔba ma ba hania mɔ sɔmburu sɔɔ. Ba sãawa tɔmbu wata ka yiru.

⁹ Meselemian bibu ka win wɔnɔbu ba sãawa tɔmbu wɔkura nɔɔbu ka ita. Be kpuro ba sãawa wɔrugɔba.

10-11 Merarin bweseru sɔɔ, Hosawa ba gɔsa. Bibu nnɛwa u mara. Bera Simiri ka Hilikiya ka Tebalia ka Sakari. Ma u Simiri kua ben wirugii baa mɛ n ñ wi u sãa bii gbiikoo. Hosan bibu ka win wɔnɔbu ba sãawa tumbu wɔkura ita.

12 Kɔnnɔ kɔsobun wuu ni, ka nin wirugibu ka ben mero bisibu, bera ba ko n da kɔnnɔsu kɔsu Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. 13 Ba kɔnnɔsu bɔnu kuawa ka tɛtɛ, yɛnu ka yɛnu, bibu ka bukurobu, baaɔwure u n ka yɛ mi u koo kɔsu.

14 Ye ba tɛtɛ toba, sɔɔ yari yeru giara Selemia u wa. Ma win bii Sakari wi u sãa bwisi kɛɔ u maa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia tɛtɛ di. 15 Obɛdi Edɔmuwa u sɔɔ yɛsan nɔm dɔwarugia tɛtɛ di. Ma win bii u maa yɛnusu tɛtɛ di mi ba ra dɛanu bere. 16 Supimu ka Hosawa ba kɔnnɔ ge ga wãa sɔɔ duu yeru gia tɛtɛ di, ka ge ba mɔ Saleketi, ga mɛera swaaɔ ye ya dɔɔ gunguru gia. Kɔso be, ba mɛerinɛwa.

17 Tɔɔ baatera Lefiba nɔɔba tia ba ra n wãa sɔɔ yari yeru gia, kpa tumbu nne ba n wãa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, kpa nne ba n wãa sɔɔ yɛsan nɔm dɔwarɔ kpa nne ba n maa wãa diaɔ mi ba ra dɛanu bere. Adama ba diaɔii be bɔnu sãawa wuunu yiru, wuu teerɔ tumbu yiru. 18 Sɔɔ duu yeru gia, dia ye ba gɔri gɔri sɔɔ, tumbu yiru, swaan bera gia, maa tumbu yiru.

19 Kɔnnɔ kɔsobun wuu ni ba kua Kore ka Merarin bwese kɛri sɔɔ, niya mi.

Sɔma ye ba Lefi gabu wɛ

20 Lefiba sɔɔ, Akiyawa u ra Yinni Gusunɔn sãa yerun arumani bere ka sere maa kɛɛ ni ba ka Yinni Gusunɔ naawa. 21 Gɛɛsɔnin bweseru sɔɔ, Ladanin bibun bwesera ba sãa yɛnu yɛrobu. Wee nge mɛ ba ka swiine. 22 Yeyeli ka win bibu Setamu ka win wɔnɔ Yoeli bera ba ra Yinni Gusunɔn sãa yerun arumani bere. 23 Amuramun bweseru sɔɔ ka Yiseharin bweseru sɔɔ, ka Heboronin bweseru sɔɔ ka Usielin bweseru sɔɔ, 24 Sebueli, Gɛɛsɔmun bii, Mowisin debubuwa u sãa arumanin berobun wirugii. 25 Win bweseru sɔɔra Eliesɛɛ, Gɛɛsɔmun wɔnɔn bibun bwesera wãa. Rehabia, Eliesɛɛn bii u Esai mara. Ma Esai u Yoramu mara. Ma Yoramu u Sikiri mara. Ma Sikiri u Selomiti mara. 26 Arumani ye sina boko Dafidi ka yɛnu yɛrobu ka tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm wirugibu ka tabu sinambu ba ka Yinni Gusunɔ naawa, yera Selomiti ka wigibu ba kɔsu. 27 N deema arumani ye ba tabu di, yen sukuma ba ka Yinni Gusunɔ naawa bu ka win sãa yeru sɔmɛ. 28 Arumani ye Gusunɔn sɔmɔ Samuɛli ka Sɔɔlu, Kisin bii ka Abinɛɛ, Nɛrin bii ka Yoabu, Seruyan bii, ba ka Yinni Gusunɔ naawa, Selomiti ka wigii bera ba maa ye kpuro berua.

29 Kenania ka win bibu be ba wãa Yiseharin bweseru sɔɔ, bera ba ra tɔmbun wunanɔsu ka siribu ko Isirelin temɔ.

30 Hasabia ka tumbu nɔrɔbu ka nata ka wunɔbu (1.700) gabu be ba sãa wɔrugɔba Yiseharin bweseru sɔɔ, bera ba Isireliban tem kpare mɛ mu wãa Yuudenin sɔɔ duu yeru gia. Bera ba ra maa Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔmburu ko ka maa sina bokogiru. 31 Yeriya u sãa wirugii Heboronin bweseru sɔɔ. Dafidin bandun wɔɔ weerese sɔɔra ba bwese ten tɔkan kaso kua. Ma ba wɔrugɔba wa be sɔɔ Yasesɛ Galadin temɔ. 32 Yerian mero bisi be, ba sãawa wɔrugɔba. Be kpuro maa yɛnu yɛroba. Ben geera sãawa nɔrɔbun suba yiru ka tumbu nata ka wunɔbu (2.700). Bera ba Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔmburu ka maa sina bokogiru nɔmu beria bera mi Rubeniba ka Gadigibu ka Manasen bwese keran sukumgiba wãa sɔɔ yari yeru gia.

Tabu kowobun sɔma

27

1 Wee Isireli be ba sina bokon sɔmburu mɔ. Ba sãawa yɛnu yɛrobu ka tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm wirugibu. Bera ba ra tabu

kowobun wuunu kpare be ba ra n sɔmburu naamɔ suru ka suru, wɔɔ sɔɔ. Wuuru baatere ta sɔawa tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda nne (24.000). ²⁻¹⁵ Wuu nin baatere ta ten wirugii mɔ.

Suru gbiikoo sɔɔ, Yasobeamu, Sabudielin bii, Perɛsin bweseru sɔɔ, wiya u wuu gbiikii ten tabu sinambu kpara.

Suru yiruse sɔɔ, Dodai, Akosigiwa u wuuru yiruse kpara. Ma Mikoloti u sɔa win yiruse.

Suru itase sɔɔ, Benaya, yaku kowo Yehoyadan biiwa u wuuru itase kpara. U sɔawa tabu durɔ wɔrugɔba tenan turo. Wiya u maa sɔa ben wirugii. Win bii Amisabadiwa u nɔn kɔsire kua u wuu te kpara.

Suru nneɛe sɔɔ, Asaeli, Yoabun mɔɔwa u wuuru nneɛe kpara. Yen biruwa win bii Sebadia u nɔn kɔsire kua.

Suru nɔɔbuse sɔɔ, Samehutu Yisiragiiwa u wuuru nɔɔbuse kpara.

Suru nɔɔba tiase sɔɔ, Yira, Ikesin bii, Tekoagiiwa u wuuru nɔɔba tiase kpara.

Suru nɔɔba yiruse sɔɔ, Helɛsi Palonigii, Efaraimun bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru nɔɔba yiruse kpara.

Suru nɔɔba itase sɔɔ, Sibekai Husagii, Serakin bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru nɔɔba itase kpara.

Suru nɔɔba nneɛe sɔɔ, Abiesɛ Anatɔtugii, Benyamɛn bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru nɔɔba nneɛe kpara.

Suru wɔkuruse sɔɔ, Marai Netofagii, Serakin bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru wɔkuruse kpara.

Suru wɔkura tiase sɔɔ, Benaya Piratonigii, Efaraimun bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru wɔkura tiase kpara.

Suru wɔkura yiruse sɔɔ, Helidai Netofagii, Otiniɛlin bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru wɔkura yiruse kpara.

Bwese kɛrin wirugibu

¹⁶ Wee be ba sɔa Isireliban bwese kɛrin wirugibu.

Rubɛnin bwese kɛra sɔɔ, Eliesɛɛ, Sikirin biiwa u sɔa wirugii.

Simeɔn bwese kɛra sɔɔ, Sefatia, Maakan biiwa u sɔa wirugii.

¹⁷ Lefin bwese kɛra sɔɔ, Hasabia, Kemuelin biiwa u sɔa wirugii.

Aronin bibun bweseru sɔɔ, Sadokuwa u sɔa wirugii.

¹⁸ Yudan bwese kɛra sɔɔ, Elihu, Dafidin mɛro bisibu sɔɔ, wiya u sɔa wirugii.

Isakaran bwese kɛra sɔɔ, Omiri, Mikaelin biiwa u sɔa wirugii.

¹⁹ Sabulonin bwese kɛra sɔɔ, Yisimaya, Abudiasin biiwa u sɔa wirugii.

Nɛfitalin bwese kɛra sɔɔ, Yerimoti, Asiriɛlin biiwa u sɔa wirugii.

²⁰ Efaraimun bibun bweseru sɔɔ, Hosee, Asasian biiwa u sɔa wirugii.

Manasen bwese kɛran sukumgibu sɔɔ, be ba wɔa sɔɔ duu yeru gia, Yoeli, Pedayan biiwa u sɔa wirugii.

²¹ Manasen bwese kɛran sukumgibu sɔɔ, be ba maa wɔa sɔɔ yari yeru gia, Galadin temɔ, Ido, Sakarin biiwa u sɔa wirugii.

Benyamɛn bwese kɛra sɔɔ, Yaasieli, Abunɛn biiwa u sɔa wirugii.

²² Danun bwese kɛra sɔɔ, Asareli, Yerohamun biiwa u sɔa wirugii.

Tɔn beni kpurowa ba sɔa Isireliban bwese kɛrin wirugibu.

²³ Dafidi u n Isireliba gara be ba wɔɔ yendu mɔ ka be ba n tura mɛ, yɛn sɔ Yinni Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua ma u koo Isireliba dabiasia nge wɔllun kperi.

²⁴ Yoabu, Seruyan biiwa u raa Isireliba garibu torua, ma ya Yinni Gusunɔ mɔru kua. Yen sɔna u n ye kurasie. Adama ba n tɔn be ba gara min geeru yorua sina boko Dafidin wɔarun faagin tireru sɔɔ.

Dafidin sɔm kowobu gabu

²⁵ Asimafeti, Abudielin biiwa u ra sina bokon arumani bere.

Yonatam, Osiasin biiwa u ra maa gbean dīanu bere, wuu marosuginu ka baru kpaanuginu, ka sere kōsu yenuginu.

²⁶ Esiri, Kelubun bii wiya u s̄aa be ba gbean s̄oma m̄n wirugii.

²⁷ Sim̄ei, Ramagii, wiya u s̄aa res̄em gbaa s̄om kowobun wirugii.

Sabidi Sefamugii, wiya u s̄aa mi ba ra tam bere kpuron wirugii.

²⁸ Baali Hanani, Ged̄eḡeḡii, wiya u ra d̄aa ye ba m̄ olifi ka sikam̄ore ye ya w̄aa w̄owa ye ba m̄ Sefalaon wunan̄osu ko.

Yoasi, wiya u maa s̄aa gum beru yenun wirugii.

²⁹ Sitarai Saronigii, wiya u ra ket̄e yi ba kparam̄o Saronīon wunan̄osu ko.

Safati, Adilain bii, wiya u ra maa ket̄e yi ba kparam̄o w̄owi s̄on wunan̄osu ko.

³⁰ Obili, Isim̄eli, wiya u ra yooyoo si ba m̄n wunan̄osu ko.

Yesidia Meron̄otugii, wiya u ra maa ket̄eku ninu ni ba m̄n wunan̄osu ko.

³¹ Yasisi Hagarenigii, wiya u ra ȳaa ni ba m̄n wunan̄osu ko.

Beni kpurowa ba sina boko Dafidin arumanin wunan̄osu m̄.

Sina bokon gerunasibu

³² Yonatam, Dafidin dusiwa u s̄aa win bwisi k̄ē. Yonatam wi, u bwisi ka ȳeru m̄o too. Yehieli, Hakum̄nin bii wiya u s̄aa sina bokon bibun keu koosio.

³³ Ahitofeli u maa s̄awa sina bokon bwisi k̄ē. Usai Aakigii, wiya u s̄aa sina bokon b̄ō kpaasi. ³⁴ Ahitofelin biru, Yehoyada, Benayan bii ka Abiataa, beya ba maa kua win bwisi k̄ēbu. Ma Yoabu u s̄aa win tabu sun̄o.

*Dafidi u Salom̄o ȳire**u Yinni Gusun̄on s̄aa yeru bani***28**

¹ Dafidi u Isireliban guro gurobu kpuro m̄enna Yerusalem̄o ka ben bwese kerin wirugibu ka tabu kowo wuunun wirugibu ka tabu sinam be ba tabu kowobu n̄or̄om n̄or̄om ka wun̄om wun̄om kpare ka be ba sina bokon arumani ka win sabenun wunan̄osu m̄n wirugibu, ka win bibun keu koosiobu ka win sina kpaarun s̄om kowobu ka win tabu dur̄o w̄oruḡoba ka ben damgibu kpuro gesi. ² Yera sina boko Dafidi u seewa u ȳra u n̄e, b̄e n̄en mero bisibu, b̄e n̄en t̄ambu kpuro, i man swaa dakio i n̄o. Wee na raa ḡru doke n̄ Gusun̄o bes̄en Yinni diru bania mi ba koo win woodan kpakororu yi te ta s̄aa win naa s̄onditiru, ma na s̄oru s̄aa n̄ ka tu bani. ³ Adama u man s̄owa u n̄e, n̄ n̄e kon tu bani. Domi na s̄awa t̄onu wi u tabu kua ma u ȳem yari. ⁴ Wi, Gusun̄o b̄e Isireliban Yinni u man ḡsa n̄en tundon yenun di n̄ ka ko b̄e Isireliban sun̄o sere ka baadommao. Yellun di, Yudan bwesera u kua wirugii. Yudan bwese te s̄o, ma u n̄en tundon yenu ḡsa. N̄en tundon yenu ḡe s̄o, ma u man ḡsa n̄ ka bandu di b̄e Isireliba s̄o. ⁵ Yinni Gusun̄o u man bii dabiru k̄a. Be s̄ora u Salom̄o ḡsa u sw̄i b̄e Isireliban sina ḡna s̄o, ye ya s̄aa wi, Yinni Gusun̄ogia. ⁶ U man s̄owa u n̄e, n̄en bii Salom̄owa u koo n̄n diru bania ka ten yaari mi ba ko n̄ da n̄n s̄a. Domi wiya u ḡsa u n̄ ka s̄aa n̄ge win bii kpa wi, Yinni Gusun̄o u n̄ maa s̄aa n̄ge win tundo. ⁷ U koo win bandun dam sire sere ka baadommao ù n̄ win woodaba ka win ȳirebu m̄em n̄owamme n̄ge m̄e u m̄o gis̄o. ⁸ T̄e, n̄egibu, na b̄e ȳirem̄o Isireliba, Gusun̄on t̄ambun wuswaa ka Gusun̄o bes̄en Yinnin tii wi u sun swaa dakin wuswaa, i de i win wooda m̄em n̄owa, i ye n̄e n̄e b̄en

gōrusō kpa i wa i n tem mē mō, kpa i maa bēen bibu mu deria bu tubi di sere ka baadommao.

⁹Ma u maa nēē, wunē maa Salomō nēn bii, a Gusunō, nē wunen tundon Yinni gio kpa a nūn sã ka wunen gōru kpuro ka wunen bwēra kpuro. Domi wiya u ra tãmbun gōrusu ka ben bwisikunu wēeri. À n nūn kasu, u koo de a nūn wa. Adama à n nūn deri, u koo maa nun deriwa sere ka baadommao. ¹⁰Tē, a n yē ma Yinni Gusunō u nun gōsawa a ka nūn diru bania mi ba ko n da nūn sã. Yen sō a de a n wōrugōru mō kpa a se a sãmburu ko.

Dafidi u Salomō

sãa yee ten kpunaa wē

¹¹Yen biru Dafidi u win bii Salomō sãa yee ten kpunaa wē ka ten dia ye ba gōri gōrigia, ka ten arumani beru yerugia, ka dii wōrukinugia, ka dii sōokinugia, ka dii tēn mi ba koo Yinni Gusunōn woodan kpakororu yigia. ¹²Dii ten kpunaa kpurowa u nūn wē ye u raa himba sãa u ko kpuro. Yera sãa yerun yaarin kpunaa ka dia ye ya ka yi sikerenēgia ka dia yēn mi ba ko n da sãa yee ten arumani beregia, ka yēn mi ba ko n da kēnu beregia ni ba Gusunō wē, ¹³ka nge me ba yāku kowobu ka Lefiba bōnu kua wuu wuukagia, ka nge me ba ko n da ben sãmburu koosinē Yinni Gusunōn sãa yerogia, ka sere maa dendi yāa ni ba ko n da ka sãmburu kogia. ¹⁴U nūn wura sōosi ye u koo ka dendi yāa wuraginu ko, nge mē nin baaniren bunum nē. Ma u nūn sii geesu sōosi si u koo ka dendi yāa sii geesuginu ko, nge mē nin baaniren bunum nē. Ba koo dendi yāa ni kowa nin baanire ka nin sãmburu. ¹⁵Meya u maa bu wura ka sii geesun bunum saka wē ye ba koo ka dabu wuraginu ka sii geesuginu ko, ni kpuro ka nin fitilaba. ¹⁶U maa nūn wura wē mēn saka ba koo ka tabulu wuragii ko mi ba ko n da Yinni Gusunō pēē yīiye, ma u maa nūn sii geesu wē u ka tabulu gēē ko. ¹⁷Yen biru u maa nūn sōosi nge mē ba koo kaato donnuginu koosina ka gbēa ka nōri yi ba kua ka wura gēa ka sii geesugii, ka yin baayeren bunum, ¹⁸ka yāku yee wuragiru mi ba ko n da turare dōō doke ka ten bunum. U maa nūn sōosi nge mē ba koo naa kēkē ka wōllun kōsobun weenasibu koosina ka wura. Yin kasī yi ko n deriewa yi n Yinni Gusunōn woodan kpakororu wukiri. ¹⁹Ma Dafidi u nēē, Yinni Gusunōn tiwa u yeniba kpuron kpunaa yorua u man wē. Ma u man yen bwisi wē n ka ye tubu.

²⁰Yen biru, Dafidi u win bii Salomō sōōwa u nēē, a tii dam kēō, kpa a n wōrugōru mō, kpa a se a sãmburu ko. A ku bērum ko, a ku maa nanda. Domi Gusunō nēn Yinni u ko n ka nun wāa. U n nūn derimō, u n maa nun biru kisimō sere win sãa yee ten sãmburu kpuro tu ka wuu goora. ²¹Yāku kowobu ka Lefiba wee ba bōnu sãa wuu wuuka bu ka Yinni Gusunōn sãarun sōma ko. N n sãa yee ten banan sōn na, tãmbu wee be ba sōm bwese bwesekan kobu yē ba maa tii wē ka kīru. Be ka wirugibu ka Isireliba kpuro ba koo nun wiru kpīiya.

Kēē ni ba wē

sãa yee ten banan sō

29

¹Sina boko Dafidi u tōn be ba mēnne mi kpuro sōōwa u nēē, nēn bii Salomō wi Yinni Gusunō u gōsa, u sãawa bii piibu. U n gina tãmbun kparabun bwisi mō. Sãmbu te u koo maa ko ta kpā, domi sãa yee te, ta n ko n sãa tōnugiru. Ta ko n sãawa Yinni Gusunōguru. ²Na nēn dam kpuro doke n ka Gusunō nēn Yinni sãa yee ten banan sōōru ko. Dendi yāa ni ba koo ko ka wura, na nin

wura yii. Ni ba koo maa ko ka sii geesu, na nin sii geesu yii. Ni ba koo maa ko ka sii gandu, na nin sii gandu yii. Ni ba koo maa ka sii wōkusu ko, na nin sii wōkusu yii. Ni ba koo maa ko ka dāa, na nin dāa yii. Ni ba koo maa ko ka kpee gobigii nōni bwese bwesekaginu, na nin kpee gobiginu yii. Ma maa kpee kpiki buranu yii nu kpā. ³ Gusunō nen Yinnin s̄aa yee ten k̄irun s̄ō, wura ye na m̄ō ka sii gee si na m̄ō, ye kpurowa na wē s̄aa yee ten s̄ō ye na raa s̄ōru kua yellu baasi. ⁴ Yera wura ye ya na Ofirin di t̄ōnnu wunōbu (100), ka sii geesu t̄ōnnu goobu ka weeru (240) bu ka s̄aa yee ten gani pote, ⁵ ka sere maa dendi yāa ni ba koo ka wura ko ka ni ba koo ka sii geesu ko, dendi yāa ni s̄am kowo be, ba koo gesi ko kpuro. Tē, b̄ee s̄ō, wara k̄i u Yinni Gusunō k̄ēru wē ka nuku tia, kpa s̄am kowobu bu ka ye ḡaa wuraginu ka sii geesuginu seku.

⁶ Yera yenu yērobu ka Isireliban bwese kerin wirugibu ka tabu kowobu n̄ōr̄m n̄ōr̄m ka wunōm wunōm wirugibu ka sina bokon s̄am kowobun wirugibu ba k̄ēnu wē ka nuku tia. ⁷ Ye ba wē Yinni Gusunōn s̄aa yee ten s̄ō, yera wuran t̄ōnnu wunaa wata ka w̄okuru ka wuran gobi n̄ōr̄obun suba w̄okuru (10.000) ka sii geesun t̄ōnnu gooba wunōbu (300) ka sii gandun t̄ōnnu nata (600) ka sii w̄okusun t̄ōnnu n̄ōr̄obun suba ita (3.000). ⁸ Be ba kpee gobiginu m̄ō, ba nu Yeyeli, Ḡeesōnin bweserugii wē u doke Yinni Gusunōn s̄aa yerun arumanin beru yerō. ⁹ T̄ōn be kpuro ba nuku dobu kua k̄ēni ni ba Yinni Gusunō wēn s̄ō, domi ba nu wēwa ka nuku tia. Ma sina boko Dafidin tii u nuku doo bakabu kua.

Dafidin kanaru

¹⁰ Dafidi u Yinni Gusunō siara t̄ōn be ba m̄enne mi kpuron wuswaaō. U n̄ee, i Gusunō besen sikado Yakōbun Yinni siaro sere ka baadommaō. ¹¹ Yinni Gusunō, wuna a kpā, a dam m̄ō, a maa yiiko m̄ō. A n̄ n̄ōru m̄ō. Domi wuna a m̄ō kpuro ye ya w̄aa w̄ollō ka ye ya w̄aa temō. Wuna a bandu dii, wuna a kpuro kere. ¹² Wunen min diya dukia ka b̄eeɛɛ ya ra n̄e. Wuna a bandu dii kpuron w̄ollō. Wunen n̄ōmuōra dam kpuro mu w̄aa. Wuna kaa kp̄i a ḡaanu kpuro w̄olle sua kpa a nu t̄āsisia. ¹³ Tē, Gusunō besen Yinni, sa nun siaramō, sa maa wunen ȳisirun kp̄āru b̄eeɛɛ w̄ēmō. ¹⁴ Ne ka nen t̄ōmbu sa n̄ ḡaanu tura su ka nun k̄ēnu wē. Ḡaanu kpuro naamōwa wunen min di. Ye sa maa nun w̄ēmō kpuro, wunen min diya sa ye waamō. ¹⁵ Sa besen w̄āaru dimōwa wunen wuswaaō nge s̄ōbu nge m̄e besen sikadoba ba kua. Besen w̄āarun t̄ōru kpuro koo doonawa nge saaru, ȳiyōbu sari. ¹⁶ Gusunō besen Yinni, wuna a kpuro m̄ō. Wunen min diya arumani yeni kpuro ya wee ye sa s̄ōru kua su ka nun diru bania te ta ko n wunen ȳisi d̄eeraru s̄ōwa. ¹⁷ Gusunō nen Yinni, na yē ma wuna a ra t̄ōnun ḡōru w̄ēeri, a ra maa gem k̄ā. Wee na ka nun k̄ēni nini naawa ka ḡōru d̄eerō. Na maa wa wunen t̄ōn be ba w̄aa mini, ba nun k̄ēnu w̄ēmō ka nuku dobu. ¹⁸ Gusunō, besen sikadoba Aburahamu ka Isaki ka Yakōbun Yinni, a de wunen t̄ōmbun ḡōrusu ka ben bwisikunu nu n s̄aa men̄i baadomma, kpa ben ḡōrusu su n t̄āsa wune s̄ō. ¹⁹ Kpa a de nen bii Salomōn ḡōru ga n s̄ō, u ka wunen ȳiirebu ka wunen s̄ōsinu ka wunen woodaba mem̄nōwa, u ka ye kpuro s̄ōmburu ko, kpa u s̄aa yee te bani t̄ēn s̄ō na s̄ōru yeni kpuro kua.

²⁰ Dafidi u maa t̄ōn be ba m̄enne mi kpuro s̄ōwa u n̄ee, i Gusunō besen Yinni siaro.

Ma be kpuro ba Gusunō ben sikadoban Yinni siara, ba ȳiira win wuswaaō ka maa sina bokon wuswaaō.

Ba Salomō kua sina boko

²¹ Yen sisiru, ba Yinni Gusunə siarabun yākuṅu ka yāku dṣə mwaaaruginu kua ka keṭe nərəbu (1.000) ka yāa kinenu nərəbu (1.000) ka yāa kṛemminu nərəbu (1.000), yāku nin baatere ka ten tam. Ma ba maa yāku dabinu ganu kua Isireliba kpuron sṣ. ²² Yen tṣə te, ba di ba nərə Yinni Gusunən wuswaaə ka nuku doo bakabu. Ma ba maa Saloməə Dafidin biin bandu dam sire ba nūn gum tāre wirə nən yiruse Yinni Gusunən wuswaaə, u ka ko kparo. Yen biru, ba maa Sadəku gum tāre wirə ba nūn kua yāku kowo. ²³ Saloməə u sina Isireliban sina gənəə ye ya maa sāa Yinni Gusunəgia. U kua sunə win tundo Dafidin ayerə. U kuura, ma Isireliba kpuro ba nūn wiru kṛīya. ²⁴ Wirugibu ka tabu kowo damgibu ka mam sina boko Dafidin bii be ba tie kpuro, ba nūn wiru kṛīyawa. ²⁵ Yinni Gusunə u Saloməə wəlle sua Isireliba kpuron suunu sṣə. Ma u win bandu girima doke n kere sinam be ba nūn gbiiye Isireliə.

Dafidin gəə

²⁶ Dafidi Isain bii u bandu di Isireliba kpuro sṣə. ²⁷ U bandu diwa wṣə weeru Isireliba sṣə. Heboroniə wṣə nəəba yiru, Yerusalemuə maa wṣə tənə ka ita. ²⁸ Dafidi u dukia ka girima wa. U təkə kuawa kṣə kṣə. Ma u gu bəri yeṅdu sṣə. Ma win bii Saloməə u bandu kəsire kua. ²⁹ Ye sina boko Dafidi u gbia u kua, ka ye u kua dāku te, ye kpuron gari yi yorua yam wao Samuəlin tireru sṣə ka Gusunən sṣmə Natanin tireru sṣə, ka sere maa yam wao Gadin tireru sṣə. ³⁰ Tire ni sṣəra ba maa win bandun gari yorua ka win wərugoru, ka ye n koora Isireliban temə ka tem tukumə win waati ye sṣə.

ISIRELIBAN BANDUN GARI YIRUSE

Saloməon bandun faaqiwa tire te, ta mō ka nge mē Isireliban bwese keri wōkuru ta win bii Roboamu seesi ma ta Yeroboamu kua ten sina boko. Ma Roboamu u kua Yudaba tōnan sina boko ma win bibun bwesera ban te wēenamō sere Babilonigibu ba ra ka na ba Yerusalemu wōri ba kamia.

Tire ten kpunaa

1. Saloməon bandun gari, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Isireliban banda bōnu kua yiru, wiru 10:1n di sere wiru 11:4.
3. Yudaban bandun gari, wiru 11:5n di sere wiru 36:23.

SALOMƏ, ISIRELIBAN SINA BOKON GARI

¹ Salomə, Dafidin biin banda dam kua domi Gusunō win Yinni u wāa ka wi, ma u nūn wōlle sua.

Salomə u bwisi kana

(I maa mēerio Sinambu I, 3:4-15)

² Sōo teeru Salomə u ka Isireliba kpuro gari kua ka ben tabu kowobu nōrōm nōrōm (1.000) ka wunōm wunōm sinambu ka ben siri kowobu ka ben yenu yērobu, ben wirugibu kpuro gesi. ³ U ka tōn be kpuro da Gabaonio gunguro. N deema miya Yinni Gusunōn kuu bekurugiru ta wāa te Mōwisi Gusunōn sōm kowo u kua sanam mē Isireliba ba wāa gbaburō.

⁴ Adama ba Yinni Gusunōn woodan kpakororu sua saa Kiriati Yarimun di ba ka da Yerusalemu ba yi kuu bekurugirō. ⁵ N deema kuu ten wuswaaora yāku yee te Besaleli, Urin bii, Hurin debubu u kua ka sii gandū ta wāa.

Miya Salomə ka tōn be kpuro ba bikiaru kua Yinni Gusunōn mi. ⁶ Yera Salomə u da u yākuru kua yāku yee ten mi, te ta wāa kuu bekurugii ten wuswaa. Yāanu nōrōbuwa (1.000) u ka yāku dōo mwaararuginu kua. ⁷ Ye n kua wōkuru, yera Yinni Gusunō u Salomə kure. Ma u nūn sōowa u nēe, a man bikio ye a kī n nun kē.

⁸ Ma Salomə u nēe, wee a nēn tundo Dafidi durom kua. Ma a man kōsire kua win ayero. ⁹ Tē, a de wunen nōo mwēeru tu yibiaru te a nēn tundo Dafidi kua. Domi a dera na bandu di tōn wuurun suunu sōo te ta dabi nge yani seeri.

¹⁰ Yen sō tē, a man bwisi ka laakari kēeyō, kpa n kpī n ka tōn be kpara. Ma n kun mē, wara u koo kpī u wunen tōn dabi te kpara.

¹¹ Gusunō u Salomə sōowa u nēe, na nua ye ya wāa wunen gōruo. Wee, a n dukia ka arumani bikie, n kun mē bēere, n kun mē be ba nun tusan gōo. Meyā a n maa bikie wunen wāaru tu dakaa da. Adama bwisi ka laakariwa a bikia a ka nēn tōmbu kpara bēn wōlō na dera a bandu dii. ¹² Tē, kon nun bwisi ka laakari ye wē. Ye baasi, kon maa nun dukia ka arumani ka bēere wē ye sinam be ba nun gbiiye ba n waare a sere bandu di. Meyā wunen biru, goo kun maa ye wasi.

¹³ Yeniban biru, Salomə u sarama gunguu ten min di, mi Yinni Gusunōn kuu bekurugira wāa. Ma u wurama Yerusalemu u bandu dii Isireliba kpuron wōlō.

Yiiko ka arumani

ye Salomə u mō

(I maa mēerio 9:25-28, Sinambu I, 10:26-29)

¹⁴ Salomə u tabu keke yi dumi gawe mēna nōrōbu ka nēeru (1.400). Ma u maa maasōbu mēna nōrōbun suba wōkura yiru (12.000). Ma u be kpuro yi

yi wusu gasu sɔɔ ka sere maa Yerusalemuɔ mi win tii u wāa. ¹⁵ U dera wura ka sii geesu dabia Yerusalemuɔ nge kpenu. Ma u dera dāa ye ba mɔ sɛduru ya maa dabia baama nge dāa ye ba mɔ sikamɔre ye ya ra n wāa Sefalan wɔwɔa. ¹⁶ Egibitin diya ba ra ka nùn dumi naawe. Tenkubara ba ra yi dwem de. ¹⁷ Ba ra nùn tabu kɛkɛ yi dumi gawen tia dɔrewa sii geesun gobi nata (600). Kpa bu maa nùn duma dɔre sii geesun gobi wunaa weeru ka wɔkuru. Bera ba ra maa ka Hɛtiban sinambu ka Sirigibun sinambu dumi daawe.

Salomɔɔ u s̄aa yerun banan

sɔɔru mɔ

(I maa mɛerio Sinambu I, 5:15-32, 7:13-14)

¹⁸ Salomɔɔ u wooda wɛ bu Yinni Gusunɔ diru bania, kpa bu maa win tii sina kpaaru bania.

2

¹ Yera u tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka wɔkuru (70.000) gɔsa be ba ko n da sɔmunu sue, ka tɔmbu nɔrɔbun suba wɛnɛ (80.000) be ba ko n da kpenu daku guunu. Ma u maa tɔmbu nɔrɔbun suba ita ka nata (3.600) gɔsa be ba ko n sɔmbu te nɔni doke.

² Salomɔɔ u Hiramu, Tirin sunɔ gɔria u nɛɛ, nge mɛ a raa nɛn tundo Dafidi dāa ye ba mɔ sɛduru k̄a u ka win sina kpaaru bana, nge mɛya nɛn tii na maa k̄i a man kɛɛma. ³ Wee na Gusunɔ nɛn Yinni diru baniammɛ ta n s̄aa wigiru. Miya ba ko n da nùn turare nubu durorugia dɔɔ dokeye, kpa bu win p̄ɛ yi mi baadomma. Miya ba ko n da maa ȳaku dɔɔ mwaararuginu ko bururu ka yoka, t̄ɔɔ baatere, ka t̄ɔɔ w̄ɛrarugiru sɔɔ, ka suru kpaɔ baawure sɔɔ, ka Yinni Gusunɔn t̄ɔɔ bakaru baatere sɔɔ nge mɛ ba Isireliba yen wooda wɛ sere ka baadomma.

⁴ Dii te, ta ko n kp̄a. Domi Gusunɔ besɛn Yinni u b̄unu kpuro kp̄aaru kere. ⁵ N n mɛn na, goo kun kp̄ɛ u nùn diru bania. Domi baa w̄llu ka ten kp̄aaru ta ñ kp̄ɛ tu nùn mwa. Yen s̄ɔ, wara ra n nɛ, Salomɔɔ n sere ka nùn diru bania. Nɛgia n ko mi ko na n da nùn turare dɔɔ dokeye. ⁶ Yen s̄ɔ t̄ɛ, wunɛ Hiramu, a man goo m̄risiama wi u wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii w̄kusun sɔmburu yɛ ka sere beka ye ba w̄kua ka wunɔm ka maa gaadura kpa u n maa ḡanun weenasinun kobu yɛ gana sɔɔ, kpa bu sɔmburu ko sannu ka nɛn tɔn be ba maa ȳɛru mɔ ba ka wāa Yerusalemu mini ka Yudan tem kpuro sɔɔ. Tɔn be, ba s̄awa be nɛn tundo Dafidi u gɔsa. ⁷ A de a man dāa ye ba mɔ sɛduru ka sipɛrɛ ka santali m̄risiama Libanin di. Domi na yɛ ma wunen sɔm kowobu ba yen burabu yɛ. Nɛn sɔm kowobu ba koo bu somi sɔmbu te sɔɔ. ⁸ A de bu man dāa ye kasuama ya n kp̄a. Domi dii te na k̄i n bani mi, ta kp̄a. Ta ko n maa wā. ⁹ Saa ye sɔɔ, kon wunen sɔm kowobu alikaman som tɔnnu nɔrɔbun suba nɔɔba tia (6.000) wɛ ka d̄ia bimi yi ba mɔ ɔsun som tɔnnu nɔrɔbun suba nɔɔba tia ka tam ditiri nɔrɔbun suba nɛnɛ (800.000) ka sere maa gum ditiri nɔrɔbun suba nɛnɛ.

¹⁰ Ma Hiramu, Tirin sunɔ, u Salomɔɔ wisa tireru sɔɔ u nɛɛ, geema, yèn s̄ɔ Yinni Gusunɔ u win tɔmbu k̄i, yen s̄ɔna u nun kua ben sunɔ. ¹¹ I ka man Gusunɔ Isireliban Yinni siaro wi u w̄llu ka tem taka kua. Wee u Dafidi bii bwisigii ka laakarigii k̄a wi u koo wi, Yinni Gusunɔ s̄aa yeru bania ka sere maa win tiin sina kpaaru. ¹² T̄ɛ, wunɛ Salomɔɔ, kon sɔm ȳɛro goo m̄risiama. Ȳɛro u bwisi m̄ too. Win ȳisira Huramabi. ¹³ U s̄awa kura goon bii. Kuro wi, u s̄awa Danun bweserugii. Ma win tundo u s̄aa Tirigii. Huramabi wi, u wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii w̄kusu ka kpenu ka dāan sɔmburu yɛ. U maa bekan sɔmburu yɛ, ye ba kua ka w̄ɛɛ wunɔmgii ka gaaduragii, ka w̄ɛɛ sw̄ɛɛ ka sere

maa wēe damgii. Meya u maa gāanun weenasinun kobu gani sōon sōmburu yē. Sōmbu te ba gesi nūn nōmu sōndia kpuro, u koo kpī u tu kowa. U koo sōmbu te kowa ka wunen sōm kowobu sannu ka sere be nen Yinni Dafidi wunen tundo u gōsa. ¹⁴ Tē, wunε maa, a sun alikama ka wōsu ka gum ka tam mε mōrisiama yēn gari a gerua mi. ¹⁵ Bεse sa ko maa nun dāa bōōria nge mēn nōō a kī, kpa su ye mōrisiama ka gōo nimkusu sere Yafōō. Kpa wunεgibu bu maa na bu ka ye da Yerusalemuō.

¹⁶ Salomōō u sōbu gara be ba wāa Isireliba sōō. N deema win tundo Dafidi u raa bu gara. Sōō ben geera kuawa tōnu nōrōbun suba wunaa weeru ka wōkura ita ka nata (153.600). ¹⁷ Ma u ben nōrōbun suba wata ka wōkuru (70.000) gōsa ba n da sōmunu sue, kpa ben nōrōbun suba wεnε (80.000) ba n da kpenu dāku guunō. Ben nōrōbun suba ita ka nata (3.600) ye ya tie, ba n da sōm kowo be ba tie nōni doke.

3

Sāa yerun bana

(I maa mεerio Sinambu I, 6:1-38)

¹ Salomōō u sāa yee ten bana torua Yerusalemuō guu te ba mō Mōriyan wōllō mi ba win tundo Dafidi sōōsi. N deema yam mi n daa sāawa Ōnani, Yebusin dōo soo yeru. ² U sāa yee ten bana toruawa win bandun wōō nneesen suru yirusen sōō yiruse sōō.

³ Ba dii te yīirawa ka yellun yīirutia ye ba ra ka gāanu yīire. Ten dēēbu bu sāawa gōm soonu wata. Ten yasum maa sāa gōm soonu yendu. ⁴ Dii ten yasum ka ten duu yee gbiikirun dēēbu n nεwa. N sāawa gōm soonu yendu. Ma ten gunum mu sāa gōm soonu wunaa teeru. Ma Salomōō u ten sōwō wura gea pote. ⁵ Ma u dii ten tiin gani dāa ye ba mō sipere wukiri. Yen biru, u maa ye wura ye ya gea sāa pote. Ma u dera ba kpakpa wurusu ka yōnin weenasii kua kua gani yi sōō. ⁶ Ma u tu buraru kua ka kpee gobiginu. N deema wura ye u ka sōma ye kpuro kua mi, ya weewa saa Paafaimun di. ⁷ U dii te wura potewa ka ten gbereba sōō, ka ten kōnnō suukusō ka ten gani, ka ten gambōba sōō, ma u wōllun kōsobun weenasibu kua ten gani sōō.

⁸ Ma u dii te ta dεere gem gem bana mi. Ten dēēbu ka dii ten tiin yasum mu nεwa. Mu sāawa gōm soonu yendu. Ma ten yasum maa sāa gōm soonu yendu. Ma u tu wura gea pote. Wura yen geera sāawa tōnnu yendu. ⁹ Wura ye ba ka kulumba kuan geera sāawa kilon bōnu. Baa ka dia ye ya wāa wōllō kpuro ba ye wura potewa.

¹⁰ U maa kōsobun weenasibu yiru kua dii te ta dεere gem gem mi sōō. Ma u ye wura pote. ¹¹ Wōllun kōso ben kasa nne ye kpuron dēēbu bu sāawa gōm soonu yendu. Kasa yen tian dēēbu bu sāawa gōm soonu nōōbu. Ma ben turon kase teeru ta gana girari. Ma tee teni ta ka kōso yirusegirun teeru girarinε. ¹² Ma kōso yiruse win kase teeru ta maa dii ten gōo teōnō girari. N deema ten yirusewa ta ka gbiikoo wigiru girarinε. ¹³ Kōso be kpuron kasa ya dεriarewa. Ma yen dēēbu kua gōm soonu yendu. Ma ba yō ba wuswaa tīi dii ten kōnnō gia. ¹⁴ Ma u dii ten beku kareru kua ka wēe damgii yi ba wōkua ka gaadura ka wunōm ka sere maa tom. Ma ba maa kōsobun weenasibu kua beku te sōō.

Dii ten gbere be ba kua

ka sii gandu

(I maa mεerio Sinambu I, 7:15-22)

¹⁵ U dii ten wuswaaḡ ḡbere yiru kua. Yen baayeren ḡnum mu s̄aawa ḡm soonu t̄na ka n̄ḡbu. Ma ba ye fur̄su s̄ondia w̄ll̄ḡ. Sin ḡnum mu s̄aawa ḡm soonu n̄ḡbu. ¹⁶ U maa ȳnin weenasiiḡ buraru ḡaru kua nge te u raa kua s̄a yeru mi. Ma u bura te doke fur̄ sin w̄ll̄ḡ. Ma u d̄aa marum ḡm weenasim kua wun̄bu (100) u doke ȳni yi s̄ḡ. ¹⁷ Ma u ḡbere yiru ye ḡira s̄a yee ten wuswaaḡ. Tia n̄m ḡeuḡ, tia maa n̄m d̄war̄ḡ. Ma u n̄m ḡeugia ye ȳsiru k̄a Yakini. Ma u maa n̄m d̄warugia ye ȳsiru k̄a Boasi.

4

¹ U maa ȳaku yeru kua ka sii ḡandu. Ten d̄ḡebu bu s̄aawa ḡm soonu ȳendu. Ma ten yasum maa s̄a ḡm soonu ȳendu. Ma ten ḡnum mu s̄a ḡm soonu w̄kuru.

Boo sii ḡanduguu

(Imaa m̄erio Sinambu I, 7:23-26)

² U boo sii ḡanduguu kua. Gen n̄ḡn yasum mu s̄aawa ḡm soonu w̄kuru. Gen ḡnum maa ḡm soonu n̄ḡbu. Ma gen kek̄era s̄a ḡm soonu t̄na. Ga s̄aawa bw̄ereke mam mam. ³ Ba gen n̄ḡ b̄kan tem̄ ket̄ban weenasii kua ba ka sikerena. ḡm soo teerun baa s̄ḡ, ket̄ w̄kura ba kua. Ba ket̄en weenasii yi kuawa s̄a yiru. Ma ye kpuro ya s̄a sii b̄ri tia ka boo sii ḡanduguu ge. ⁴ Ba boo ge s̄ondiwa ket̄en weenasii w̄kura yirun w̄ll̄ḡ. Yen ita ya wuswaa kisi s̄ḡ ȳsan n̄m ḡeu ḡia, ita maa s̄ḡ duu yeru ḡia, ita yeni maa s̄ḡ ȳsan n̄m d̄waru ḡia, ita ye ya maa tie, s̄ḡ yari yeru ḡia. Ma boo ge, ga s̄ondi ket̄en weenasii yin w̄ll̄ḡ. Ma ket̄e ben biru ga wura s̄ḡw̄. ⁵ Boo gen sinum mu ka n̄m tararu n̄. Ma ba gen n̄ḡ b̄ka kua nge n̄ragia. Ma ga maa n̄ḡ d̄eriare nge biibii. Ga koo kp̄i ḡu nim m̄wa ditiri n̄r̄ḡḡn suba wunaa teeru (120.000).

⁶ U wekenu w̄kuru kua ma u nin n̄ḡbu yi s̄a yee ten n̄m ḡeuḡ. N̄ḡbu yeni maa ten n̄m d̄war̄ḡ bu wa bu ka tii s̄arasia, kpa bu maa ka ȳaku yaa kp̄akia b̄a n̄ ȳaku d̄ḡ m̄waararuginu m̄. Boo sii ḡanduguu gen nima ȳaku kowobu ba ra ka ben n̄ma ka naasu kp̄akie.

Dendi ȳa ni ba kua ka sisu

(Imaa m̄erio Sinambu I, 7:40-51)

⁷ U maa dabu wuraginu kua wasi w̄kuru. U nu kuawa nge m̄ ba nin wooda yi. Ma u nin n̄ḡbu yi s̄a yee ten n̄m ḡeuḡ. N̄ḡbu yeni maa n̄m d̄war̄ḡ.

⁸ U tabulu w̄kuru kua u yi s̄a yeru mi. U n̄ḡbu yi n̄m d̄war̄ḡ, ma u maa n̄ḡbu yi n̄m ḡeuḡ.

Ma u maa ḡb̄ḡ wuraginu kua wun̄bu (100) n̄i s̄ḡ ba ko n̄ da ȳaku yaa ȳem doke bu ka ȳka.

⁹ U yaara gaa kua ȳaku kowobun s̄. Yen biru, u maa yaara baka gaa kua ka yen ḡamboba. Ma u ḡambo be sii ḡandu pote.

¹⁰ U boo sii ḡanduguu ge yiwa yaara yen n̄m ḡeuḡ s̄ḡ yari yerun n̄m d̄waru ḡia.

¹¹ Huramu u torom guratii kua ka kaatonu ka ḡb̄ḡ ȳe s̄ḡ ba ko n̄ da ȳaku yaa ȳem doke bu ka ȳka. Nge m̄ya u ka s̄ambu te kua u kpa te sina boko Salom̄ḡ u n̄n yiire u ko Yinni Gusun̄n s̄a yee ten s̄. ¹² Wee ye u maa kua. Yera ḡbere yiru

ka fur̄su yiru si ba koo doke ḡbere ben w̄ll̄ḡ
ka k̄k̄s̄ḡ bw̄esenu yiru ye ba koo s̄ondi fur̄ sin w̄ll̄ḡ.

¹³ U maa dāa marum weenasim kua neeru (400) kəkəsə yiru yen s̄. Kəkəsə yiru yen baayere s̄ə, dāa marum weenasim mən s̄ia yiru yiruwā u kua u ka s̄andi fur̄ə sin w̄əllə.

¹⁴ U wekenu kua wəkuru ka nin s̄əwaritii wəkuru.

¹⁵ U boə sii ganduguu kua, ka keten weenasii wəkuru yiru yi yi boə ge s̄əwā.

¹⁶ U maa torom guratii kua, ka kaatonu, ka kaato donnuginu.

Dendi yāa ni sina boko Saloməə u dera Hiramabi u kua mi, u nu kuawa ka sii gan te ba w̄əriasia. ¹⁷ U dera ba yāa ni kpuro kua ka sii gandu Yuudenin w̄əwāə mi s̄ənda wāa Sukətu ka Seredan baa s̄ə. ¹⁸ Saloməə u dera ba dendi yāa ni kua nu dabi sere ba n̄ maa sii gan ten bunum yīra.

¹⁹ Saloməə u maa dera ba dendi yāa ni nu tie kua. Niya yāku yee wuragii te,

ka tabulu yē s̄ə ba ra p̄ē s̄əndi,

²⁰ ka dabunu ka nin fitilanu ni ba kua ka wura gea. Ba koo nu s̄ərawa nge mē s̄ā yerun wooda ya gerua.

²¹ U maa biibiin weenasii kua ka fitilanu ka nin bakusu. U ye kpuro kuawa ka wura gea.

²² U maa woba kua, ka n̄əri, ka gb̄ēa, ka d̄əə guratii. Ba ye kpuro kuawa ka wura gea.

U maa dii te ta d̄ēere gem gem gamboba ka s̄ā yee ten tiin k̄ənn̄ən gamboba kua ka wura.

5

¹ Ye Saloməə u s̄ā yee ten s̄əmburu kua u kpa, yera u sii geesu ka wura ka gāa ni win tundo u raə yi s̄ā yee ten s̄ə kpuro gurama u doke Yinni Gusunən arumanin beru yero.

Ba woodan kpakororu yi Yinni Gusunən s̄ā yero

(I maa m̄erio Sinambu I, 8:1-13)

² Yen biru, Saloməə u Isireliban guro gurobu ka ben yenu yērobu ka bwese kera baayeren wirugibu sokusia Yerusalemuə bu ka Yinni Gusunən woodan kpakororu suama saa Dafidin sina kpaarun di te ba maa m̄ə S̄iəni, kpa bu tu doke s̄ā yeru mi. ³ Yera Isireliba kpuro ba menna Saloməən mi w̄əən suru n̄əba yiruse w̄i s̄ə ba ra t̄əə bakaru garu ko. ⁴ Ye ben guro guro be kpuro ba tunuma, yera Lefiba ba Yinni Gusunən woodan kpakoro te sua, ⁵ ka win kuu bekurugii te, ka sere s̄aarun dendi yāa ni nu wāa te s̄ə kpuro. Yāku kowoba ka Lefibara ba ye kpuro suama. ⁶ Sina boko Saloməə ka Isireliba kpuro be ba m̄enne mi, ba na ba ȳəra Yinni Gusunən woodan kpakoro ten wuswāə. Ma ba yāanu ka ketē dabinu go ba ka yākunu kua. Sabe ni ba go mi, nu n̄ garira.

⁷ Ma yāku kowobu ba ka Yinni Gusunən woodan kpakoro te da ten ayero dii te ta d̄ēere gem gem s̄ə. Ba tu yiwa w̄əllun k̄əsobun weenasibu yirun kasin kəkəə. ⁸ K̄əso be, ba kasa d̄eriewa ba woodan kpakoro te ka ten nenutii wukiri. ⁹ Ba koo kp̄i bu nenutii yi wa yi tere saa dii te ta d̄ēere gem gem k̄ənn̄ən di. Domi ba yi kuawa yi d̄ēu. Adama ba n̄ kp̄ē bu yi wa saa t̄əən di. Miya kpakoro te, ta wāa sere ka ḡisən ḡisə. ¹⁰ Gāanu sari kpakoro te s̄ə, ma n̄ kun m̄ə wooda w̄əkurun kpee b̄esi yiru ye M̄əwisi u doke mi. Yinni Gusunəwā u n̄n̄ yi w̄ē Horebun guuro sanam mē u ka Isireliba arukawani b̄əkuə ye ba yarima Egibitin di.

¹¹ Yāku kowobu ba tii d̄ēerasia. Adama ba n̄ kue nge mē wooda ya n̄ē bu ko wuuru ka wuuru. Ma be kpuro ba yara s̄ā yee ten min di. ¹² Ma Lefiba kpuro be ba s̄ā wom kowobu, Asafu ka Hemani ka Yedutum ka ben bibu ka begibu

kpuro ba yabenu sebua ni ba kua ka wēe damgii ba ka yō yāku yerun sōo yari yeru gia ba seketirēnu neni ka guunu ka mārōkunu. Ma yāku kowobu wunaa teeru ba wāa ben bōkuo ba kōbi soomō. ¹³ Be ba kōbi soomō ka be ba womusu mō ba Yinni Gusunō siaramō ba mō, i Yinni Gusunō siaro, domi u sāawa tōn geo, win durom mu ko n wāawa sere ka baadommao.

Ye ba mō mē, saa yera guru wii wurora Yinni Gusunōn sāa yee te wukiri. ¹⁴ Ma yāku kowobu ba kpana bu yōra bu ben sōmburu ko guru wii ten sō. Domi Yinni Gusunōn yiikon girima ya dii te yiba.

6

¹ Yera Salomōo u nōogiru sua u nēē, Yinni Gusunō, a bwisika a n wāa guru wii sinumgiru sōo.

² Adama nē, na nun wāa yee geeru bania mi kaa n wāa sere ka baadommao.

Gari yi Salomōo

u Isireliba sōowa (Imaa mēerio Sinambu I, 8:14-21)

³ Yera sina boko Salomōo u sīra Isireliba kpuron mi gia, mi ba yō. Ma u bu domaru kua. ⁴ U gerua u nēē, na Gusunō Isireliban Yinni siara. Domi u win nōo mwēeru yibia te u Dafidi nēn tundo kua u nēē, ⁵ saa mīn di u win tōmbu Isireliba yarama Egibitin di, u n wuu gagu gōsa ben wusu gasu sōo bu ka diru bani mi ba koo nūn sā. U n maa gōo gōsa u n ka sāa win tōmbun kparo. ⁶ Adama Yerusalemuwa u gōsa bu ka nūn sāa yeru bania mi. Mēya u maa Dafidi gōsa u n ka sāa ben kparo. ⁷ Nēn tundo Dafidi wi, u raa gōru doke u Gusunō bēsen Yinni diru bania. ⁸ Ma Yinni Gusunō u nūn sōowa u nēē, ya wā ye u gōru doke u ka nūn diru bania. ⁹ Adama n n wi, u koo nūn tu bania. Win bii wi u koo ma, wiya u koo tu bani. ¹⁰ Tē, Yinni Gusunō u win nōo mwēe te yibia. Wee nē, Salomōo, na sina bēse Isireliban sina gōna wōllō na kua nēn tundo Dafidin kōsire. Yen biru, na Gusunō bēsen Yinni dii te bania mi ba ko n da nūn sā. ¹¹ Dii te sōora na win woodan kpakororu wāa yeru kua. Kpee bēsi yiruwa yi wāa kpakoro te sōo, yi sōo ba win woodaba yorua be u bēsen baababa wē.

Salomōon kanaru (Imaa mēerio Sinambu I, 8:22-53)

¹² Yera Salomōo u yōra Yinni Gusunōn yāku yerun wuswaaō Isireliban nōni biru, ma u nōma yiya wōllō u kanaru kua. ¹³ N deema Salomōo u raa turaru garu kua ka sii gandu. Ma u tu doke sāa yerun yaara yen suunu sōo. Tura ten dēebu bu sāawa gōm soonu nōobu. Ten yasum maa gōm soonu nōobu. Ma ten gunum maa sāa gōm soonu ita. Miya u yōowa u yiira Isireliba kpuron wuswaaō. Ma u nōma yiya wōllō u nēē, ¹⁴ Gusunō, bēse Isireliban Yinni, gōo maa sari nge wunē wōllō ka temō. Wunēn bwāa be ba nun mēm nōowamme ka gōru tia, a ra arukawani ye a ka bu bōkua yibie, kpa a bu wunen wonwōndu sōosi. ¹⁵ Wee a wunen nōo mwēeru yibia te a wunen bōo Dafidi nēn tundo kua. Ye a nūn sōowa kpuro, a ye kua gisō ka wunen dam. ¹⁶ Yen sō, Gusunō bēsen Yinni, a nōo mwēe te yibio te a nūn kua mi. A nēē, u n kōsire biamō win bibun bweseru sōo wi u koo win bandu di, bii be, bā n tii neni dee be ben wāaru sōo, ma ba nun mēm nōowamme nge mē wi, Dafidi u kua. ¹⁷ N n mēn na, Gusunō bēsen Yinni, a de wunen gari yi a nūn sōowa mi kpuro yi koorā.

¹⁸ Adama kaa sere kpī a sina tem mē sōo ka gem? Domi wōlla kun nun tura. Kaa sere gere dii te na nun bania mini? ¹⁹ Ka mē, Gusunō nēn Yinni, a nēn

gere swaa dakio, kpa a nen kanaru nɔ te na mɔ gisɔ. ²⁰ A de wunen nɔni yi n wāa dii te sɔɔ wɔkuru ka sɔɔ sɔɔ. A nen kanaru swaa dakio te na mɔ yam mini. Domi miya a nɛɛ, kaa tii sɔɔsi. ²¹ Ne ka wunen tɔmbu, sà n menna yam mini, sa kanaru mɔ, a sun swaa dakio saa wɔllun di mi a wāa kpa a sun suuru kua.

²² Goo ù n win winsim torari, ma ba yēro tilasi kua u ka na mini u bōre yāku yerɔ, ²³ na nun kanamɔ a yēro swaa dakio wɔllun di kpa a bu siria. A tɔn kɔsɔ nùn win kɔsa kɔsieyo, kpa a maa gemgii nùn win gem wē.

²⁴ Yiberɛba bà n wunen tɔmbu Isireliba kamia yèn sɔ ba nun torari, ma ba gōru gɔsia ba na ba nun suuru kanamɔ dii teni sɔɔ, ²⁵ a bu swaa dakio saa wɔllun di, kpa a bu ben durum suuru kua. Kpa a de be ba yoru mwɛɛra bu wurama tem mɛ sɔɔ mɛ a raa ben baababa wē.

²⁶ À n dera gura ya yōra yèn sɔ ba nun torari, ma ba gōru gɔsia yèn sɔ a bu sekuru doke, ma ba mɛɛrima yam mini ba nun sāmɔ ba kanaru mɔ, ²⁷ a bu swaa dakio saa wɔllun di, kpa a bu ben durum suuru kua. A bu swaa gea sɔɔsio yè sɔɔ ba koo sɪ, kpa a de gura yu nɛ tem mɛ sɔɔ, mɛ beɛ wunen tɔmbu sa tubi di mi.

²⁸ Gōru tà n dua tem mɛ sɔɔ, ñ kun mɛ kɛsi kɛsi bararu, ñ kun mɛ dīanun gɔɔ, ñ kun mɛ twee, ñ kun mɛ kəkɔnu ganu ni nu ra dīanu sanku, ñ kun mɛ yiberɛba bà n tem mɛn wusu tarusi, ñ kun mɛ bara bwese bweseka yà n wunen tɔmbu deema, ñ kun mɛ wahala gaa, ²⁹ bà n seewa ba kanaru mɔ ma ben baawure u win toraru wura win gōruɔ, ma u win nɔma suema dii tenin bera gia, ³⁰ a bu swaa dakio saa wɔllun di mi a wāa kpa a bu suuru kua a baawure kua nge mɛ u sāa. Domi wunɛ turowa a tɔnun gōru yē. ³¹ Kpa bu nun nasia ba n sīimɔ wunen swɛɛ sɔɔ ben wāuru kpuro sɔɔ tem mɛ sɔɔ, mɛ a ben baababa wē.

³² Tɔn tuko goo ù n na u ka nun sà yèn sɔ u nua wunen yīsira kpā, ma a dam bakam mɔ, ma yēro u kanaru mɔ dii te sɔɔ, ³³ a nùn swaa dakio saa wɔllun di mi a wāa, kpa a nùn kua ye u nun bikiamɔ. Kpa handunian tɔmbu kpuro bu nun gia, kpa bu nun nasia nge mɛ wunen tɔmbu Isireliba ba nun nasie, kpa ba n yē ma wuna ba ra sà dii te sɔɔ, te na bana mini.

³⁴ À n wunen tɔmbu Isireliba wooda wē bu da bu ben yiberɛba tabu wɔri, ma ba kanaru koosima wunen mi, ba mɛɛrima wunen gee a gɔsa, ka dii te na nun banian bera gia, ³⁵ a ben kanaru swaa dakio wɔllun di kpa a bu kua dee dee.

³⁶ Bà n daa maa nun torari domi goo sari wi u ku ra tore, ma wunen mɔru ya seewa, a bu yiberɛba nɔmu sɔndia, ma ba bu mwɛɛra ba ka da ba yoru dimɔ turukuɔ ñ kun mɛ mi n toma, ³⁷⁻³⁸ bà n bwisika tem mi ba yoru dimɔ mi ma ba gōru gɔsia mam mam ba nun tii wē, ma ba tem meni mɛɛrima mɛ a ben baaba wē, ka wuu geni ge a gɔsa ka sāa yee te na nun bania mini, bà n kanaru mɔ ba mɔ, ba nun torari, ba durum kua, ³⁹ a bu swaa dakio saa wɔllun di mi a wāa kpa a bu kua dee dee, kpa a bu ben toranu kpuron suuru kua. ⁴⁰ Tē, Gusunɔ nen Yinni, a de a nɔni wukia kpa a swaa daki kana te na mɔ.

⁴¹ Yinni Gusunɔ,

a seewo a na mi a ra wēre,
wunɛ ka wunen woodan kpakororu,
mi wunen dam mu ra sɔɔsire.
A de wunen yāku kowobu ba n faaba mɔ.
Kpa be ba nun mem nɔwammɛ
ba n nuku dobu mɔ doo nɔru sɔ.

⁴² Yinni Gusunɔ,

a ku wi a gɔsa biru kisi.

A wunen durom yaayo
me a Dafidi wunen sam kowo kua.

7

Saa yee ten wukiabu

(Imaa mæerio Sinambu I, 8:62-66)

¹ Sanam me Salomoo u kanaru kua u kpa, yera dso u sarama wollun di u yaku dso mwaararugii ni ka yaku ni nu tie mwa. Ma Yinni Gusunon yiikon girima ya dii te wukiri. ² Yaku kowobu ba n kpa bu du Yinni Gusunon saa yera, domi win yiikon girima ya yiba ten mi. ³ Ye Isireliba kpuro ba dso wi ka Yinni Gusunon yiikon girima ye wa ya sarama ya waa saa yee ten wollo, yera ba yiira ba siriru tem girari turarun wollo te ba kua ka kpenu. Ma ba Yinni Gusunon siarama ba mo, Yinni Gusunon u saawa ton geo. Win durom mu ra n wawa sere ka baadommao.

⁴ Isireliba kpuro ka sina boko ba yakunu kua Yinni Gusunon wuswaa. ⁵ Yen dama te, Salomoo u naa kinenu narobun suba yenda yiru (22.000) go ka yaa nu narobun suba wunaa teeru (120.000). Nge meya ba ka saa yee te wukia. ⁶ Yaku kowobu ba yo ben ayeno, ma Lefiba ba dwee yaa nu soomoo, ni sina boko Dafidi u dera ba kua bu ka Yinni Gusunon sa. N deema u raa bu yiire bu womu geni ko bu nee, Gusunon durom mu ko n wawa sere ka baadommao. Ma yaku kowobu ba kabi soomoo Isireliba kpuro wuswaa mi ba yo. ⁷ Salomoo u saa yee ten yaaran suunu deerasia ye ya waa saa yee ten tii tiin wuswaa. Domi miya u yaku dso mwaararuginu ka siarabun yakunu kua yen so yaku yee te ba kua ka sii gandu ten ayera kun tura bu ka yaku ni kpuro ko mi.

⁸ Salomoo ka Isireliba kpuro ba too baka te diwa sere soo nooba yiru. Ma ton dabiru ta na saa Hamatin tem kpuro di, n ka girari Egibitin daaru gian di. ⁹ Soo nooba itase, ba maa menna be kpuro ba yaku yee te deerasia ba yi nenem. Ba ye kuawa soo nooba yiru. Yen biruwa ba maa too bakarun tii di sere soo nooba yiru. ¹⁰ Woon suru nooba yirusen soo yenda itase soora Salomoo u dera tamba wura ben yenusoo. Ma ba nuku dobu mo durom me Gusunon u Dafidi ka Salomoo ka sere win tambu Isireliba kuan so.

Yinni Gusunon

u kpa Salomoo kure

(Imaa mæerio 1:7-12, Sinambu I, 9:1-9)

¹¹ Sanam me Salomoo u Yinni Gusunon saa yeru ka win tiin sina kpaaru bana u kpa, ma ye kpuro ya kooa, ye u goru doke u ko Yinni Gusunon saa yera ko sere maa win tiin sina kpaaro, ¹² yera Yinni Gusunon u nun kure wokuru. Ma u nun soowa u nee, na wunen kanaru nua. Na yam mi gosa. Miya ba ko n da man yakunu kua. ¹³ Na n wollo kenua, ma gura kun maa nemo, n kun me na dera twee yi tem me wukiri yi men dianu di, n kun me na n men tambu kesi kesi baranu sure, ¹⁴ saa ye soo, bee be i saa nen tambu, i nen yisuru soowa, ma i tii kawa i been daa kosa deri, ma i man soka, kon bee wurari wollun di kpa n bee been toranu suuru kua, kpa n been tem arumani wesia. ¹⁵ Saa ye soo, kon bee mæeri kpa n kana ni i man koosima saa yeru mini swaa daki. ¹⁶ Te, na tu gosa na yi nenem nen so, ta n ka nen yisuru soowa. Ten miya nen noni ka nen goru kpuro ko n woo. ¹⁷ Wune maa Salomoo, a n siimoo nge me wunen tundo Dafidi u saa, ma a mo ye na nun yiire kpuro, ma a nen woodaba mem noowamme, ¹⁸ kon wunen bandun dam sire nge me na wunen tundo Dafidi noo mwæeru kua na nee, u n kasire biamoo wi u koo bandu di Isirelio. ¹⁹ Adama i n gosira i

nen woodaba deri be na beε wē, ma i maa da i būnu sāwa, ²⁰ kon beε wunawa nen tem di me na beε wē. Kpa n dii te yina te na gōsa na yi nenem nen yīsirin sō mi. Kpa n de bwesenu kpuro nu tu yēε. ²¹ Be ba raa ten kpāaru yē yellu, bā n sarō mi, biti koo bu mwa kpa bu bikia bu neε, mban sōna Yinni Gusunō u wuu geni ka dii teni kua me. ²² Kpa bu wisi bu neε, ba Gusunō ben baababan Yinni deriwa, wi, wi u bu yarama Egibitin di ma ba da ba būnu yiiramme ba sāamo. Yen sōna u dera wahala yeni kpuro ya bu deema.

8

Ye Salomō u maa kua (I maa mērio Sinambu I, 9:10-28)

¹ Wō yendun baa sōra Salomō u Yinni Gusunōn sāa yeru ka sere maa win tiin sina kpaaru bana u kpa. ² U maa wuu si Huramu u nūn kā sōnwa. Ma u dera Isireliba ba sina mi.

³ Salomō u Hamati wōri ye ya wāa Soban bera gia, ma u ye mwa. ⁴ U tem mi gāanu ku ra kpin wuu ge ba mō Tadimōri bana ka sere maa Hamatin wuu sin mi ba ko n da win dīanu bere. ⁵ U Bēti Horoni ye ya wāa gunguru wōlō ka ye ya wāa wōwao bana. Wuu si, su gbāranu ka gamboba mō, ka maa yen sēretinu. ⁶ U maa wuu ge ba mō Balati bana ka wuu sin mi u ko n da win dīanu bere. Ma u sin gasu sō win tabu keke yi dumi gawe berua ka maasōbu. Ye Salomōn gōru ga kī, yera u bana Yerusalemō ka Libaniō, ka sere wuu si u mō sō.

⁷ Tōn be ba tie Hētibā sō, ka Amōreba sō, ka Feresiba sō, ka Hefiba sō, ka Yebusiba sō, be, be ba n sā Isireliba, ⁸ ben bibun bwese te ta seewa ben biru, tera Salomō u yoo sōma koosia sere ka gisōn gisō. ⁹ Salomō u n Isireliban goo yoo sōmburu koosie. Be, ba sāawa win tabu kowobu ka wirugibu, ka tabu sinambu, ka tabu keke yi dumi gawen kparobu. ¹⁰ Wirugii be Salomō u gōsa bu ka win tōmbu kpara sōmbu te sō, ben geera sāawa gōobu ka weeraakuru (250).

¹¹ Salomō u dera win kurō wi u sāa Egibiti sunōn bii u yara Dafidin yēnun di ge u bana. U neε, win kurō kun sinamō Dafidi Isireliban sina bokon yēnuō. Domi mi ba woodan kpakororu doke, yam mi, mu kuawa mi yam dēeram.

¹² Yera Salomō u yāku dō mwaararuginu kua yāku yee ten wōlō te u bana Yinni Gusunōn sāa yerun wuswaaō. ¹³ U ra yākunu ko nge me Mōwisin wooda ya gerua tō baateren sō, ka suru kpaon sō, ka tō wēerarugiru sō ka tō bakanu ita yenin sō ni ba ra ko wō tia sō. Niya pēε ye ba ku ra seeyatia doken tō bakaru, ka duurubun tō bakaru, ka sere maa Kunun tō bakaru. ¹⁴ U yāku kowobu yi wuu wuuka nge me win tundo Dafidi u raa kua. Yāku kowo ben baawure ka win sōmburu. Lefiba ka maa ben sōmburu. Bera ba ra n Yinni Gusunō siaramō tō baatere kpa bu maa yāku kowobu somi ben sōma sō. Ma ba kōnnōsun kōsobu yi yi wuu wuuka. ¹⁵ Ba n sina bokon wooda sare ye u yi yāku kowobu ka Lefiban sō ka sere maa arumani beru yerun sō.

¹⁶ Nge mēya ba ka sāa yee ten sōmbu te kpuro kpara saa ten torubun di sere ba da ba ka tu wiru go. Nge mēya ba ka dii te bana ba kpa.

¹⁷ Yen biru Salomō u da Esioni Gebēε ka Elōtuō. Wuu si, su wāawa nim wōkun bōkuō Edōmun temō. ¹⁸ Huramu u dera win sōm kowo be ba nim yē ba ka Salomō goo nimkusu daawa. Ma ba da Ofiriō ka Salomōn sōm kowobu sannu. Min diya ba ka sina boko Salomō wuran tōnnu wōkura ita naawa.

9

*Seban sunə tən kurə**u Saloməə mēerim da**(Imaa mēerio Sinambu I, 10:1-13)*

¹ Saa yē səə Seban sunə tən kurə u nua ma Yinni Gusunə u dera Saloməə u yīsiru yara, yera u da u ka Saloməən bwisi yin saka mēeri kpa u nūn gāa dabinu bikia. U tura Yerusalemə, ka win sina bwāa dabinu be ba nūn swīi, ka yooyoosi su turare ka wura dabinu səəwa, ka kpee gobiginu. Ye u tura Saloməən mi, ma u gerua kpuro ye ya wāa win gōruə. ² Ma Saloməə u nūn wisa kpuro ye u bikia. Yen gaa kun nūn wisibu sēsie. ³ Ye kurə wi, u Saloməən bwisi yi kpuro wa, ka dii te u bana ⁴ ka dīa ni u ra di, ka win bwāabun wāa yeru, ka win səm kowobun yāa ni ba ra doke bu ka nūn nəəri, ka sere be ba ra nūn tam dokeye nəraəginu, ka yāku ni u ra ko diru mi u ra Yinni Gusunə sā, ⁵ ye kpuro ya nūn bitu mwa sere u wom mwe. Ma u sina boko Saloməə səəwa u nēē, wunen dam ka wunen bwisin baaru ye na nua saa nēn tem di, ye kpuro geema. ⁶ Adama na n daa gari yi naanē kue sere na ka tunuma mini. Wee nēn nōni yi ye kpuro wa. Ka gem, ye na wa mini, ba n daa man yen bōnu səəwa. Wunen bwisi ka wunen dukia ya kpā n kere nge mē wunen yīsira yara. ⁷ Doo nəorugiba wunen tambu ka wunen səm kowa be ba nun nəorimə saa baayere. Ma ba wunen bwisi yin gari swaa daki. ⁸ Na Gusunə wunen Yinni siara wi u nun durom kua u nun swīi Isireliban sina gəna wəllə. U bu kīwa sere ka baadommaə. Yen sēna u nun kua ben sunə a n da ka bu sirie dee dee.

⁹ Ma u sina boko wura kā tōnnu ita ka bōnu, ka maa turare ka kpee gobiginu. Saloməə kun maa turare waare gam gum di ya n kpāaru nē mē.

¹⁰ Huramun səm kowobu ka Saloməəgii be ba ka wura naamə Ofirin di, beya ba maa ka dāa gea ye ba mē santali ka kpee gobiginu naamə. ¹¹ Ma sina boko u ka dāa ye yəətii kua sāa yerə ka sere maa win tiin dirə. Dāa yera u maa ka wom kowobun marəkunu ka ben guunu kua. Dāa yen bwesera kun saara mə. Mēya ba n maa yen bweseru waare Yudan temə.

¹² Saloməə u sunə tən kurə wi wē kpuro ye u bikia. U nūn kēru kāwa n kere ye u ka na. Yen biru, ma kurə wi, u gəsira u wura win temə ka win bwāabu.

*Saloməən dukia**(Imaa mēerio Sinambu I, 10:14-29)*

¹³ Wura ye Saloməə u ra wa wōə ka wōə ya sāawa tōnnu yendu. ¹⁴ Ye baasi, u ra maa wura ka sii geesu mwē tenkuban mi ka maa sinam be u ka arukawani bəkuan mi, ka sere maa win tem beri berikan wirugibun mi.

¹⁵⁻¹⁶ U dera ba tere bakanu goobu (200) ka tere piiminu gooba wunəbu (300) kua ka wura. Tere baka nin teerun bunum mu sāawa kilo nəəba tia. Ma piimii nin teerun bunum mu maa sāa kilo ita. Ma u tere ni doke diru garu səə te ba sokumə Libanin dāa səə, win sina kpaarə.

¹⁷ Yera u maa sina kitaru kua ka suunu donnu, ma u tu wura gean tii pote. ¹⁸ Sina kita te, ta yəətia mōwa naa dabusanu nəəba tia. Ma ba ten naa sənditia kua ka wura. Ma ta nəm sənditia mə yēsi yēsika. Yen baayeren bəkuəra ba gbee sunən weenasia kua ya yō, tia nəm dwarə, tia maa nəm geuə. ¹⁹ Ma ba maa gbee sinan sin weenasisu kua wōkura yiru ba doke tia tia yəətia yen naa dabusaru baateren yēsi yēsikaə. Nəəba tia ya wāa nəm dwarə, nəəba tia maa wāa nəm geuə. Sunə goo maa sari wi ba maa kita ten bweseru kuare.

²⁰ Saloməən nəri kpuro yi sāawa wura gea ka sere maa win gbēa ye u ra ka di win sina kpaarə te ba sokumə Libanin dāa səə. Gāanu ganu sari mi ni ba kua ka

sii geesu, domi win waati ye sɔɔ, ba n̄ sii geesu garisi gāanu. ²¹ Yèn s̄ Huramun s̄m kowobu ba ka Salomɔɔn goo nimkusu tenkuru mò su ra n naamɔ w̄ɔ ita ka w̄ɔ ita saa tontonden di, su n wuraba ka sii geesu s̄ɔwa ka suunu donnu, ka w̄annu ka gunɔ burasu.

²² Salomɔɔ u sinam be ba w̄a dunia s̄ɔ kpuro bwisi ka dukia kere. ²³ Sinambu kpuro ba ra n kasuwa bu win gari nɔ win bwisi yi Yinni Gusunɔ u n̄n k̄n s̄. ²⁴ W̄ɔ baagere, ben baawure u ra ka n̄n k̄ru naawewa. Gabu sii geesu, gabu wura, gabu yabenu, gabu tabu yānu, gabu turare, gabu maa dumi ka ketekunu.

²⁵ Ma Salomɔɔ u tabu kekeba kasu yi dumi gawe ka maasɔbu. U dum ḡnu kua n̄rɔbun suba n̄nɛ (4.000). Maasɔ be, ba maa s̄a n̄rɔbun suba w̄akura yiru (12.000). Ma u bu yi yi wuu marosɔ, mi win tabu kekeba ba w̄a ka sere maa Yerusalemu mi win tii u w̄a. ²⁶ Sinam be ba w̄a saa daa te ba m̄ Efaratin di sere n ka girari Filisitiban temɔ, n ka da Egibitin daarɔ, Salomɔɔwa u be kpuro m̄. ²⁷ Ma u dera sii geesu kooru Yerusalemu mi nge kpenu. M̄ya u maa dera d̄a gea ye ba m̄ seduru ya dabia nge yakasun d̄a ye ba m̄ sikam̄re ye ya ra n w̄a Sefalan w̄waɔ. ²⁸ Salomɔɔ u tenkuba m̄ be ba ra n̄n dumi dwem daawe Egibitiɔ ka sere maa tem baamaɔ.

Salomɔɔn ḡɔ

(I maa m̄erio Sinambu I, 11:41-43)

²⁹ Salomɔɔn kookoo si u kua, gbiikisu ka d̄akisu, si kpuron garin sukum yorua Gusunɔn s̄mɔ Natanin tireru s̄ɔ, ka Gusunɔn s̄mɔ Akiya, Silogiin tireru s̄ɔ, ka sere maa Gusunɔn s̄mɔ Yedon k̄asinun tireru s̄ɔ. Yedo wiya u Yeroboamu, N̄batin bii, Isireliban sina bokon w̄aarun faagi yorua. ³⁰ Salomɔɔ u bandu diwa w̄ɔ weeru Isireliba kpuron w̄ɔ Yerusalemu. ³¹ Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba n̄n sikua win tundo Dafidin wuu. Ma win bii Roboamu u bandu k̄sire kua.

YUDAN SINAMBUN GARI

10

Isireliban banda

b̄nu kua yiru

(I maa m̄erio Sinambu I, 12:1-15)

¹ Roboamu u da Sikemuɔ. Domi Isireliba kpurowa ba da mi bu ka n̄n ko sunɔ. ² N deema Yeroboamu, N̄batin bii, u raa kpikiru sua Salomɔɔn s̄ɔ u da u w̄a Egibitiɔ. Sanam m̄e u nua Roboamu u bandu di, yera u ḡsirama Egibiti min di. ³ Yera ba n̄n s̄mɔ ḡria ba n̄e, u na. Ye u tunuma, yera wi ka Isireliban bwese k̄ri w̄okuru ba m̄na ba da ba Roboamu s̄ɔwa ba n̄e, ⁴ wunen tundo u sun yoo s̄ma koosia, ma ya sun bunie nge keten sugu. Adama wunɛ a sun tu kawo kpa su nun sw̄i.

⁵ Ma u bu s̄ɔwa u n̄e, i gina doo. N n kua s̄ɔ ita kpa i wurama.

Ma t̄n be, ba doona. ⁶ Yera Roboamu u Isireliban bukurobu m̄na win mi, be ba ra raa win tundo Salomɔɔ bwisi k̄. Ma u bu bikia u n̄e, bwisi yir̄a i man k̄m̄ n̄ t̄n be s̄.

⁷ Ma ba n̄n wisa ba n̄e, à n wura saa gis̄n di, a t̄n be n̄ari kpa a ko ye ba nun bikia, kpa a bu wisi ka k̄ru, ba ko n s̄awa wunen t̄mbu sere ka baadommaɔ.

⁸ Adama Roboamu wi, u n̄ bukuro ben gari wure. Win saarasi ka be u biru di sannu, bera u bwisi bikia. ⁹ U bu s̄ɔwa u n̄e, bwisi yir̄a i man k̄m̄ n̄ ka t̄n be wisi be ba n̄e, n bu yoo s̄ma kawo ye n̄n tundo u raa bu koosia.

¹⁰ Yera ba nùn wisa ba nεε, a bu sḵḵḵḵ a nεε, wunen niki bii piibu ga wunen tundon pḵra bḵḵrum kere. ¹¹ Wunen tundo u raa bu yoo sḵma koosia. Meya kaa maa tu sosi. Wunen tundo u raa bu sḵyasia ka yii sennu. Meya kaa maa bu sḵyasia ka som kpaki.

¹² Yera Yeroboamu ka tḵn be kpuro ba na Roboamun mi sḵḵ itase te, nge mε u raa gerua. ¹³ Roboamu u tḵn be wisa ka dam. U ḵ bukuro ben gari yi garisi gāanu. ¹⁴ Adama win saarasi ben bwisiya u ka sḵmburu kua, ma u nεε, nen tundo u raa bεε yoo sḵma koosia. Adama tḵ, negira ta koo kera. U raa bεε sḵyasia ka yii sennu. Adama nε, som kpakiya kon ka bεε sḵyasia.

¹⁵ Nge meya Roboamu u yina u tḵn begii swaa daki, domi Yinni Gusunḵwa u dera n koorā mε, kpā win gari yi ka koorā yi u raa Yeroboamu, Nebatin bii sḵḵwa saa Akiya, Silogiiḵn nḵḵn di.

Roboamu

u kua Yudaban sunḵ

(I maa mεerio Sinambu I, 12:16-25)

¹⁶ Ye Isireliba kpuro ba wa ma sina boko u ḵ ben gere swaa daki, yera ba nùn sḵḵwa ba nεε, mba n sun mḵssine bεse ka Dafidi, Isain bii.

Sa ḵ maa bḵnu gaa mḵ ka wi.

Bεse Isireliba i de su gḵsira

su wura bεsen yenuso.

Wunε Roboamu,

a wunen bweserun wunanḵ koowo.

Ma Isireli be, ba gḵsira ba wura ben yenuso. ¹⁷ Ma Roboamu u kua Yudaba tḵnan sunḵ. ¹⁸ Saa ye sḵḵra u Hadoramu gḵra Isireliban mi, wi u ra bu kpāre bu ka wḵḵ gobi mwa. Ma ba nùn kpenu kasuka ba go. Yera n dera Roboamun tii u win tabu kεke wḵri fuuku fuuku u da Yerusalemḵ. ¹⁹ Nge meya Isireliban bwese keri wḵku te, ta ka Dafidin yenugibu karana sere ka gisḵ.

11

¹ Saa yḵ sḵḵ Roboamu u tunuma Yerusalemḵ, yera u Yudaba ka Benyamεεba kpuro menna, ma u be sḵḵ tabu durḵ damgibu nḵḵḵḵḵ suba wunḵbu ka wene (180.000) gḵsa bu da bu Isireliban bwese keri wḵku te wḵri kpā bu ban te wḵrama bu nùn wesia. ² Adama Gusunḵ u ka win somḵ Semaya gari kua u nεε, ³ a Roboamu, Salomḵḵn bii, Yudaban sunḵ ka Yudaba ka Benyamεεba kpuro sḵḵḵḵ a nεε, ⁴ wee ye nε, Yinni Gusunḵ na gerua. Na nεε, bu ku raa da bu ka ben mero bisibu Isireliba tabu ko. Ben baawure u gḵsiro win yenuso. Domi yeni ya nawa saa nen min di.

Ma ba Yinni Gusunḵn gere wura, ba gḵsira ba wura ben yenuso.

Roboamu

u wusu gbāranu banisi

⁵ Roboamu u da u sina Yerusalemḵ. Ma u Yudan wusu gbāranu banisi. ⁶ U Bεtelehemu bana, ka Etamu ka Tekoa ⁷ ka Beti Suri ka Soko ka Adulamu ⁸ ka Gati ka Maresa ka Sifu ⁹ ka Adoraimu ka Lakisi ka Aseka ¹⁰ ka Sorea ka Ayaloni ka Heboroni. Wuu si, su wāawa Yudan temḵ ka Benyamεεn temḵ. Ma u su tāsisia. ¹¹ U su gbāranu toosi, ma u tabu sinambu yi yi mi. Ma u dia kua mi ba ko n da dīanu ka gum ka tam bere. ¹² U wuu sin baqgere sḵḵ tḵrenu ka yaasi yi. Ma u su tāsisia. Ma Yudaba ka Benyamεεba ba ka nùn yḵra.

Yāku kowobu ka Lefiba

ba wura Roboamun mi gia

¹³ Yāku kowobu ka Lefi be ba wāa Isireliban tem sɔɔ kpuro, ba seewa ben wāa yerun di ba na Roboamun mi. ¹⁴ Lefiba ba ben wāa yenu deri ma ba na Yudaɔ ka Yerusalemuɔ yèn sɔ Yeroboamu ka win bibu ba bu yinari bu ben yāku kowo sama ko. ¹⁵ Yeroboamu u yāku kowobu yi yi win bwāarokunun sɔ, ni u kua nu ka boo kinenu ka ketɛba weene. ¹⁶ Isireli be ba tie ba Yinni Gusunən s̄aarun k̄iru mɔ, ba Lefiba swīi Yerusalemuɔ bu ka Gusunɔ ben baababan Yinni yāku kua. ¹⁷ Ma ba Yudan bandun dam sire, ba Roboamu, Salomɔn bii tāsisa wɔɔ ita. Wɔɔ ita ye sɔra ba s̄ia Dafidi ka Salomɔn yira sɔɔ.

Roboamun bweseru

¹⁸ Roboamu u Mahalati sua kurɔ. Mahalatin tundon ȳsira Yerimɔti, Dafidin bii. Win m̄eron ȳsira Abihaili, Eliabun bii, Isain debubu. ¹⁹ Mahalati wi, u bii tɔn durɔbu mara. Bera Yeusi ka Semaria ka Sahamu. ²⁰ Mahalatin biru, u Maaka sua kurɔ. Maaka wi, u s̄awa Abusalamun bii. Ma u Roboamu Abia ka Atai marua ka maa Sisa ka Selomiti. ²¹ Roboamu u Maaka k̄i too n kere win kurɔ be ba tie. Domi kurɔbu yendu yiru sariwa u sue yenuɔ ma u maa kurɔ tanɔbu mɔ wata tɔwɔ. Bii tɔn durɔbu t̄ena yiru sariwa u mara. Bii tɔn kurɔbu maa wata. ²² Roboamu u Abia, Maakan bii yerumaru w̄e. Ma u n̄un kua win maabu ka win wɔnɔbun guro guro. Domi u k̄i u n̄un ko sunɔ. ²³ Yen biru, u win bii be ba tie yarinasia ka bwisi. U dera ba da ba wāa Yudaba ka Benyam̄en wuu gb̄aranugisu sɔɔ. U bu d̄ianu w̄e nu kp̄a. Ma u maa bu kurɔ dabinu sua.

12

Egibitin sunɔ Sisaki

u Yudaba w̄ori

(I maa m̄erio Sinambu I, 14:25-28)

¹ Ye Roboamu u wa ma win banda dam kua, u t̄asa, yera u Yinni Gusunən woodaba deri. Ma Isireliba kpuro ba maa win yira swīi. ² Roboamun bandun wɔɔ nɔɔbuse sɔra Sisaki, Egibitin sunɔ u Yerusalemu w̄ori. Domi Roboamu ka wigibu ba Yinni Gusunɔ torari. ³ Sisaki wi, u tabu k̄ek̄eba m̄owa n̄rɔbu ka goobu (1.200), maasɔbu maa n̄rɔbun suba wata (60.000). Ma u na saa Egibitin di ka tɔn dabi dabinu. Bera Libigibu ka Sukigibu ka Etiopigibu. ⁴ Ma u Yudan wuu gb̄aranugisu m̄w̄era sere n ka girari Yerusalemuɔ. ⁵ Yera Gusunən s̄omɔ Semaya u da u Roboamu deema ka Yudaban tabu sinambu be ba duki sua sanam m̄e Sisaki u wee. Ma u bu s̄ɔwa u n̄e, wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U n̄e, i n̄un deri. Wee u koo maa b̄een tii deri, kpa u b̄eɛ beri Sisakin n̄omuɔ.

⁶ Isireliban tabu sinambu ka ben sina bokon tii, ba ben toranu wura ba n̄e, Yinni Gusunɔ u s̄awa gemgii.

⁷ Ye Yinni Gusunɔ u wa ba tii kawa, yera u Semaya s̄ɔwa u n̄e, wee ba tii kawa. Yen s̄ɔ, na n̄ maa bu kpeerasiamɔ. Na n̄ t̄emɔ n ka bu somiru na. Na n̄ derimɔ Sisaki u maa Yerusalemu w̄ori n̄en m̄arun s̄ɔ. ⁸ Adama ba koo ko Sisakin yobu kpa bu gia ma n̄en yinniru ka handunian sinambun yinniru nu n̄ tia.

⁹ Sisaki, Egibitin sina boko u da u Yerusalemu w̄ori ma u Yinni Gusunən s̄aa yeru ka sina bokon dirun arumani gura. Ye kpurowa u sua. U maa t̄erenu gura ni Salomɔ u kua ka wura. ¹⁰ Ma Roboamu u t̄ere nin k̄sire kua ka sii gandui. Ma u nu sina kpaarun konnɔn k̄sɔbun wirugibu n̄omu s̄andia. ¹¹ M̄en n̄ɔɔ sina boko u gesi d̄ɔɔ Yinni Gusunən s̄aa yerɔ, k̄onnɔ k̄sɔ be, ba ra n̄ewa bu nu sua. Yen biru, kpa bu maa ka nu wura bu yi ben dirɔ.

¹² Mǎru ye Yinni Gusunǎ u raǎ ka Roboamu sǎa ya sure yǎn sǎo u tii kawa. Ma u n̄ dere bu n̄n kam koosia mam mam. Ma u dera gǎa geenu tiara Yudaǎ.

Roboamun bandun kpeeru

(I maa mǎerio Sinambu I, 14:21-24,29-31)

¹³ Roboamu u mǎwa wǎǎ weeru ka tia sanam mǎ u bandu di Yerusalemǎ. Ma u win bandun dam sire. U kuawa wǎǎ wǎkura nǎǎbu ka yiru bandu sǎo Yerusalemǎ mi. N deema wuu gera Yinni Gusunǎ u gǎsa Isireliba kpuron sǎo ga n ka win yǎsiru sǎǎwa. Roboamu win mǎron yǎsira Naama, wi u sǎa Amǎni.

¹⁴ Kǎsa u kua, domi u n̄ Yinni Gusunǎ kasu ka win gǎru kpuro.

¹⁵ Roboamun kookoo si u kua, gbiikisu ka dǎakisu, ye kpuron gari yi yorua Gusunǎn sǎmǎbu Semaya ka Idon tirenu sǎǎ. Tire ni sǎǎra ba ben yǎsa yorua nge mǎ ba ka swǎine. Roboamu ka Yeroboamu ba ra n tabu mǎwa baadomma.

¹⁶ Roboamu u kpuna u gu, ma ba n̄n siku win baababan sikaǎ Dafidin wuuǎ. Ma win bii Abia u bandu kǎsire kua.

13

Abia u bandu di Yudaǎ

(I maa mǎerio Sinambu I, 15:1-8)

¹ Yeroboamun bandun wǎǎ wǎkura nǎǎbu ka itase sǎǎra Abia u bandu di Yudaǎ. ² U bandu diwa wǎǎ ita Yerusalemǎ. Win mǎron yǎsira Maaka, Urieli, Gibeaǎiin bii.

Abia ka Yeroboamu ba tabu kuawa ben wǎaru kpuro sǎǎ. ³ Abia u tabu kowo damgibu sua nǎrǎbun suba nǎeru (400.000) u ka Yeroboamu wǎri. Ma Yeroboamu u maa tabu durǎ damgibu sua nǎrǎbun suba nǎne (800.000) u bu sure. ⁴ Yera Abia u seewa u nǎǎgiru sua sǎa guu te ba mǎ Semaraimun di. Guu te, ta sǎawa Efaraimun guurun bee tia. U nǎe, Yeroboamu, wune ka Isireliba, i man swaa dakio i nǎ. ⁵ I n̄ yǎ ma Dafidi ka win bibun bwesera Gusunǎ Isireliban Yinni u bandu wǎ Isireliba kpuro sǎǎ? U maa nǎe, u n̄ arukawani ye kusiamǎ. ⁶ Adama Yeroboamu, Nebatin bii, Salomǎǎ, Dafidin biin sǎm kowo u win yinni seesi. ⁷ N deema garu koo saribara ba mǎnna ba na wi Yeroboamun mi. Ma ba Roboamu kamia. Roboamu u sǎawa aluwaasi. U ku ra gǎanu ko ka toro sindu. Ma u kpana u yǎra dim dim ben wuswaaǎ. ⁸ Tǎ, i tamaa i ko i ka ban te yina te Yinni Gusunǎ u Dafidin bibun bweseru nǎǎ mwǎeru kua. Geema i dabi too. Ma i ketǎn bwǎarokunu mǎ ni Yeroboamu u bǎe kua ka wura nu n sǎa bǎen yinnibu. ⁹ Ma i Yinni Gusunǎn yǎku kowobu Aronin bibu ka sere Lefiba yina. Ma i tii yǎku kowo kpaobu kua nge bwese tukunu. Wi u gesi seewa u ka naa kpema ka yǎa kinǎnu nǎǎba yiru na, wiya ba ra ko bwǎaroku nin yǎku kowo, ni, ni nu n̄ sǎa Gusunǎ. ¹⁰ Adama bǎse Yudaba, Gusunǎwa u sǎa bǎsen Yinni. Sa n̄ maa n̄n deri. Yǎku kowobu Aronin bweseru ka Lefiba, bera ba win sǎma mǎ. ¹¹ Sa ra Yinni Gusunǎ tǎǎ baateren yǎku dǎǎ mwaaararuginu kue bururu ka yoka. Sa ra n̄n turare dǎǎ dokeye kpa su n̄n pǎe yiyi tabulu dǎera yen wǎllǎ. Mǎya sa ra maa fitilanu sǎre yoka baayeru dabu wuraguun gen wǎllǎ. Bǎse, sa n̄n mem nǎǎwammǎ. Adama bǎe i n̄n deri. ¹² Mǎya Gusunǎ ka win yǎku kowobu ba wǎa ka bǎse. Ba sun swaa gbiiye. Mǎya sa kǎbi mǎ yin swǎi yi dam mǎ. Sa ko bǎe yi swee. Bǎe Isireliba, i ku ka Gusunǎ bǎen baababan Yinni tabu ko. Domi i n̄ kamiamǎ.

¹³ Yera Yeroboamu u dera win tǎn be ba kukua Yudaban biruǎ ba yarima ba Yuda be wǎri. N deema Yeroboamun tabu kowobu gabu ba wǎa Yudaban wuswaaǎ. Nge mǎya n kua ba ka bu suunu doke. ¹⁴ Ye Yudaba ba siira, yera ba wa ma ba koo tabu kowa biruǎ ka wuswaaǎ. Ma ba nǎǎgiru sua ba Yinni

Gusunō somiru kana. Sanam mε, yāku kowobu ba kōbi soomō, ¹⁵ yera Yudaba kpuro ba tabun kuuki wura. Ma Yinni Gusunō u Yeroboamu ka wigibu wōri Abia ka Yudaban wuswaaō. ¹⁶ Isireliba ba duki yakikira adama Gusunō u bu beri Yudaban nōmaō. ¹⁷ Ma Abia ka win tōmbu ba Isireliba kamia. Isireli be sōō, tōmbu nōrōbun suba nēera wunōbuwa (500.000) ba wōruka ba gu. ¹⁸ Isireliba ba sekuru wa dōma te. Ma Yudaba ba nasara sua. Domi Gusunō ben baababan Yinniwa ba tāsa. ¹⁹ Abia u Yeroboamu naa gira, ma u nūn wuu sini mwaari, Beteli ka yen baru kpaanu ka Yesana ka yen baru kpaanu ka Eforoni ka yen baru kpaanu.

²⁰ Yeroboamun dam kpuro mu kpa Abian waati ye sōō. Ma Yinni Gusunō u dera u gu. ²¹ Yen biru, Abia u win bandun dam sire. U kurōbu sua wōkura nne. Ma u bii tōn durōbu yenda yiru mara ka bii tōn kurōbu wōkura nōōbu ka tia.

²² Ye Abia u kuan sukum ka ye u gerua, ya yorua Gusunōn sōmō Idon tireru sōō. ²³ Abia u kpuna u gu, ma ba nūn sikua win baababan sikaō, Dafidin wuuō. Ma win bii Asa u bandu kōsire kua.

*Asa u bandu di Yudaō
(I maa mēerio Sinambu I, 15:9-11)*

Ma bōri yenda dua tem mε sōō sere wōō wōkuru.

14

¹ Asa u sīa dee dee Gusunō win Yinnin wuswaaō. ² U būu yāku yenu ka gungunu ka bwāarokunu kōsuka. ³ U Yudaba sōōwa u nεε, bu Gusunō ben baababan Yinni kasuo, kpa bu win yiirebu ka win woodaba mem nōōwa. ⁴ U bwāaroku ka gungunu mi ba ra būnu sā kpuro kōsuka. Ma win banda wāa bōri yendu sōō. ⁵ U dera ba wuu gbāranugisu seeya. Win bandu sōō, tabu sari. Bōri yenda ta wāa, domi Yinni Gusunō u dera u wēra. ⁶ Asa u maa Yudaba sōōwa u nεε, su wuu si sōmε su si gbāranu ka kōsu yenu toosi kpa su sin kōnnōsun gamboba kōkōrōba doke, domi tem mε, mu sāawa besegim. Meya sa Gusunō besen Yinni kasu ma u sun wērabu wē beri berika kpuro.

Ma ba kpīa ba wuu si sōnwa.

⁷ Asa u tabu kowobu nōrōbun suba gooba wunōbu (300.000) mō Yudaba sōō be ba tērenu ka yaasi mō. Benyamēeba sōō maa, tōmbu nōrōbun suba goobu ka wene (280.000) be ba tērenu neni ma ba tēn toobu yē. Be kpuro ba sāawa tabu durō damgibu. ⁸ Yera Seraki, Etiopigii u Yudaba wōrim wee. Ma u tunuma Maresaō ka win tabu kowobu nōrōbun suba nōrōbu (1.000.000), ka tabu kēke yi dumī gawe gooba wunōbu (300). ⁹ Ma Asa u seema u ka nūn yinna wōwa ye ba mō Sefataō, Maresan bōkuō. ¹⁰ Ma Asa u Gusunō win Yinni kana u nεε, Yinni Gusunō, wunε turowa kaa kpī a damgii n kun mε dam sarirugii somiru na. Yen sō, a na a sun somi. Domi wunε sōara sa tāsa. Meya ka wunen yīsira sa ka tōn dabi teni wōrim na. Gusunō besen Yinni, a ku de tōnu u nasara wa wunen wōllo.

¹¹ Ma Yinni Gusunō u dera Asa ka Yudaba ba Etiopigibu kamia, ba duki yarina Yudaban wuswaan di. ¹² Ma Asa ka wigibu ba bu naa gira sere Geraō. Ma Etiopigii be, ba wōruka ba gu. Domi Yinni Gusunō ka win tabu kowoba ba Etiopigii be kam koosia. Yen dōma te, Yudaba ba yānu gurawa too. ¹³ Asa ka win tōmbu ba wuu si su wāa Geraō wōri ba kōsuka. Ma ba dukia baka gura. Domi sin tōmba Yinni Gusunōn berum kua ba nanda. ¹⁴ Ba be ba yaa sabenu kōsun kuu bekunuginu kasuka. Ma ba yāanu ka yooyoosu mwēera dabi dabinu. Yen biru, ba gōsira ba wura Yerusalemuō.

15

Asa u būu s̄āru yina

(I maa m̄erio Sinambu I, 15:12-15)

¹ Yinni Gusunō u dera win Hunde u Asaria, Odeḍin bii yōōwa. ² Ma u da Asan wuswaaō u nūn s̄ōōwa u n̄ē, Asa, wun̄ē ka Yudaba, ka Benyamēēba, i swaa dakio i nō. Yinni Gusunō u wāa ka b̄ē, i n ka nūn yōra. I n nūn kasu, i ko i nūn wa. Adama i n nūn deri, u koo maa b̄ē deri. ³ N deema saa ye s̄ō, Isireliba ba Yinni Gusunō deri. Ba n̄ yāku kowobu mō be ba koo bu Yinni Gusunōn woodaba s̄ōōsi. M̄ya ba n̄ maa Gusunōn wooda gaa mō. ⁴ Adama ben nuku sankiranu s̄ō, ba ḡosirama Gusunō ben Yinnin mi ba nūn kasu. Ma u tii bu s̄ōsi. ⁵ Waati ye s̄ō, be ba dumō ka be ba yarimō ba n̄ b̄ari yendu mō. Domi tabu wāawa tem kpuro s̄ō. ⁶ Tabu wāa bwesenu s̄ō ka wusu s̄ō. Domi Gusunōwa u bu wahala dabi ni suremō. ⁷ Yen s̄ō t̄ē, i yōro dim dim, kpa i ku mwia kpāna. Domi i ko i b̄ēen kookoosun are wa i mwa.

⁸ Ye Asa u Gusunōn s̄omō Asaria, Odeḍin biin gari yi nua, yera u dam wa ma u būu ni nu wāa Yudan tem s̄ō ka Benyamēēn tem s̄ō kpuro kpeerasia ka sere maa ni nu wāa wuu si ba mwēera s̄ō Efaraimun guurō. Ma u Yinni Gusunōn yāku yeru seeya te ta ra n wāa s̄āa yerun wuswaaō. ⁹ Ma u Yudaba kpuro m̄enna ka Benyamēēba ka Efaraimuba ka Manaseba ka sere Simēōba, be, be ba wurama win mi Yudaō. Domi Isireliba dabira ta wurama Yudaō yēn s̄ō ba wa ma Gusunō, Asan Yinni u ka nūn wāa. ¹⁰ Ma ba m̄enna Yerusalemō wōon suru itase s̄ō. N deema Asan bandun w̄ōō wākura n̄ōbuse s̄ōōra mi. ¹¹ Yen t̄ō te, arumani ye ba gura s̄ō, kete nata ka wunōbu (700) ka yāanu n̄ōbun suba n̄ōba yirūwa (7.000) ba ka Yinni Gusunō yāku ku. ¹² Ba n̄ō mwēeru kua ma ba koo Gusunō ben baababan Yinni kasuwa ka ben gōru kpuro, ka ben bwēra kpuro. ¹³ Ben wi u yina u Gusunō Isireliban Yinni kasu, ba koo yēro gowa, baa ù n s̄āan na bukuro n̄ kun m̄ē bii, t̄on durō n̄ kun m̄ē t̄on kurō. ¹⁴ Ma ba b̄ōri yi wuramō ka dam Yinni Gusunōn wuswaaō, ma ba nuku dobun kuuki m̄ō ba k̄abi ka guunu soosimō. ¹⁵ Ma Yudaba kpuro ba nuku dobu kua ben n̄ō mwēē te ba kuan s̄ō. Domi ba tu kuawa ka ben gōru kpuro. Ma ba Yinni Gusunō kasu ka ben gōru kpuro. Ma u bu tii s̄ōsi, u bu wērabu wē beri berika.

¹⁶ Asa u mam Maaka win m̄ero yara bandun di. Domi u bwāaroku kua Asitaaten s̄ō. Ma Asa u gu k̄osuka muku muku u d̄ō m̄eni wōwaa ye ba m̄ō Sedoroni. ¹⁷ Adama Asa u n̄ kp̄ia u gungunu mi ba ra būnu s̄ā kpuro kpeerasie baa m̄ē u tii Gusunō wē mam mam win wāaru kpuro s̄ō. ¹⁸ Wi ka win tundo ba sii geesu ka wura ka gāa bwese bwese ka yi Yinni Gusunōn s̄ō. Ma u ye kpuro sua u ka da Yinni Gusunōn s̄āa yerō.

¹⁹ Ma tabu yōra saa ye s̄ō, sere n ka kua Asan bandun w̄ōō t̄ena ka n̄ōbuse s̄ō.

16

Asa u ka Basa,

Isireliban sina boko tabu kua

(I maa m̄erio Sinambu I, 15:16-22)

¹ Asan bandun w̄ōō t̄ena ka n̄ōba tiase s̄ō, yera Basa, Isireliban sina boko u Yudaba tabu w̄ōō. Ma u Rama gb̄araru toosi u ka Asan tambu Yudaba yinari bu du bu yari. ² Yera Asa u sii geesu ka wura yarama Yinni Gusunōn arumani beru yerun di ka maa sina bokon arumani beru yerun di. Ma u ka ye kpuro gara Sirin sina boko Beni Hadadin mi, wi u wāa Damasio. ³ U n̄ē, u de

bu arukawani bōke nge mē ben baababa ba raa bōkua. Wee u nūn sii geesu ka wura mōrisiammē. Yen sō, u de u win arukawani kusia ye wi ka Basa Isireliban sina boko ba bōkua, kpa Basa u wa u wi, Asa deri. ⁴Ma Beni Hadadi u Asan gari yi wura. Ma u win tabu sinambu gōra bu Isireliban wusu wōri. Ma ba Iyoni wōri ka Danu ka Abeli Maimu ka sere maa Nefitalin wuu sin mi ba ra dīanu bere. ⁵Sanam mē Basa u ye nua, yera u win sōmburu yōrasia u Raman bana ye deri. ⁶Ma Asa u dera Yudaba ba kpenu ka dāa ye Basa u raa ka Rama banimo mi gura. Ma ba ka ye Geba ka Misipa bana.

Asa u Gusunən sōmō Hanani

pirisəm doke

⁷Saa ye sōra, Gusunən sōmō Hanani u da u Asa Yudaban sina boko deema u nē, yēn sō a wunen naanē doke Sirin sina boko sō, n n mō Gusunō wunen Yinni sō, yen sō, Sirin sina bokon tabu kowobu ba koo nun kisirari. ⁸Etiopigibu ka Libigibu ba tabu kowo dabi dabinu mō ka tabu keke dabi dabinu yi dumi gawe, ka sere maa maasōbu. Ka mē, Yinni Gusunō u nun bu nōmu beria yēn sō a nūn naanē kua. ⁹Domi Yinni Gusunō u kpuro mēera handunia ye sō u ka wa be ba nūn kī ka ben gōru kpuro. Adama wunē, a gari baka kookoosu kua gari yi sō. Yen sō, saa tēn di, ba koo ka nun tabu ko.

¹⁰Ma Asa u ka Gusunən sōmō wi mōru kua gem gem. Ma u dera ba nūn pirisəm doke. Saa ye sōra u maa Yudaban gabu dam dōremō.

Asan bandun kpeeru

(I maa mēerio Sinambu I, 15:23-24)

¹¹Asan bandun tore ka ten kpeerun gari yi yorua Yudaban sinambu ka Isireliban sinambun tireru sō. ¹²Asan bandun wō weeru tia sarise sō, u naasu bara sere u nōni sōra. Baa mē u barō, ka mē, u n Yinni Gusunō kasu. Timgiba u kasu. ¹³Ma Asa u kpuna u gu win bandun wō weeru ka tiase sō. U da u win baababa deema. ¹⁴Ba nūn sikua siki ni u dera ba gban teerō Dafidin wuu. Bu sere nūn sike, ba nūn kpīwa kpin yeru garun mi tē sō ba turare bwese kweka menna ye ba kua nge mē turare kowobu ba ra ko. Ma ba nūn ye dō dokeka gem gem.

Yosafati u bandu di

17

¹Asan gōn biru, win bii Yosafatiwa u bandu kōsire kua. ²U win bandun dam sire Isireliban sō. Ma u tabu kowobu yi yi Yudan wuu gbāranugisu kpuro sō. Ma u maa wirugibu yi yi Yudan tem mē sō ka sere maa Efaraimun wusu sō si win tundo Asa u raa mwēera. ³Yinni Gusunō u ka Yosafati wā. Domi u sīa Dafidi win sikadon yiri gbiikii sō. U n būu wi ba mō Baali kasu u sāwa. ⁴Gusunō win sikadon Yinniwa u kasu. Ma u win woodaba mēm nōwa. U n Isireliban yira swī. ⁵Yinni Gusunō u Yosafatin bandu dam sire. Ma Yudaba kpuro ba ka nūn kēnu naawammē. U dukia baka ka bēere baka wa. ⁶Ma win gōru ga tāsa Yinni Gusunō sō. Ma u dera ba būnu ka nin sāa yenu kōsuka Yudā.

⁷Win bandun wō itase sō, yera u win tabu sinam beni gōsa bu da bu keu sōsi Yudan wusu sō. Bera Beni Haili ka Abudiasi ka Sakari ka Netanēli ka Misee. ⁸Ma u dera Lefiba ba bu swī. Lefi bera Semaya ka Netania ka Sebadia ka Asaeli ka Semiramōtu ka Yonatam ka Adoniya ka Tobiya ka Tobi Adoniya ka sere yāku kowo beni, Elisama ka Yoramū. ⁹Ba Yinni Gusunən woodan tireru neni ba ka Yudaban wusu bukianē, ba bu wooda yen keu sōsimō.

Yosafatin bandun dam

¹⁰ Sinam be ba ka Yudaba sikerene ba berum duura Yinni Gusunon sɔ. Ba n̄ maa ka Yosafati tabu kue. ¹¹ Filisitiba ba ka Yosafati k̄enu naawa, ka sere maa wɔɔ gobi yi ba ra n̄n k̄osie ka sii geesun gobi. Ma Daarububa ba ka n̄n yaa sabenu naawa. Niya ȳanu n̄rɔbun suba n̄ɔba yiru ka nata ka wunɔbu (7.700) ka bonu n̄rɔbun suba n̄ɔba yiru ka nata ka wunɔbu.

¹² Ma Yosafatin yiiko ya sosimɔ ya dɔɔ. Ma u dii damginu ka maa wusu bana Yudaɔ mi ba ra d̄ianu bere. ¹³ U sɔm dabi dabinu kua Yudan wusu sɔɔ. Ma u tabu kowo w̄rugɔba mɔ Yerusalemuɔ. ¹⁴ Tabu kowo ben geeru wee ȳenu ka ȳenu. Yudaba sɔɔ, be ba s̄a tabu kowobu n̄rɔm n̄rɔm (1.000) wirugibu, be wee. Adina ka win tabu kowo w̄rugɔba n̄rɔbun suba gooba wunɔbu (300.000). ¹⁵ Yen biru, Yokanani ka win tabu kowobu n̄rɔbun suba goobu ka wene (280.000). ¹⁶ Ma Amasia, Sikirin bii wi u tii Yinni Gusunɔ w̄e ka k̄iru, u maa tabu kowobu n̄rɔbun suba goobu (200.000) kpare. ¹⁷ Benyam̄en bweseru sɔɔ, Eliada tabu kowo w̄rugɔwa u tabu kowobu n̄rɔbun suba goobu (200.000) kpare be ba t̄ennu ka t̄er̄enu mɔ. ¹⁸ Ma Sosabadi u maa t̄ambu n̄rɔbun suba wunɔbu ka wene (180.000) kpare be ba tabu ȳanu n̄eni. ¹⁹ Tabu kowo beniwa ba sina bokon sɔma mɔ, be ba w̄a Yudan wuu gb̄aranugisu sɔ baasi.

18

Yosafati u ka Akabu

arukawani b̄okua

(Imaa m̄erio Sinambu I, 22:1-4)

¹ Yosafati u dukia baka ka beere baka wa. Ma u ka Akabu arukawani b̄okua kur̄ k̄ena sɔɔ. ² Amen biru, u da u Akabu deema Samariɔ. Ma Akabu u dera ba ka ȳanu ka kete dabi dabinu go Yosafati ka win t̄ambun sɔ. Ma Akabu u Yosafati kana bu da bu Ram̄oti w̄ri ye ya w̄a Galadin temɔ. ³ U nee, Yosafati, kaa ka man da Ram̄otiɔ, Galadin temɔ?

Ma Yosafati u n̄n wisa u nee, oo. A n s̄ɔru kpa, na maa kpawa mi. Wunen t̄ambu b̄a n seewa, negiba maa seewawa mi. Sa ko ka nun taa bi da kpa su wuu ge w̄ri sannu.

Sɔmɔ weesugiba nee,

Akabu koo tabu di

(Imaa m̄erio Sinambu I, 22:5-12)

⁴ Ma Yosafati u Isireliban sina boko s̄ɔwa u nee, adama a gina Yinni Gusunɔ bikio a nɔ me u koo nun sɔ.

⁵ Ma Isireliban sina boko u sɔmɔbu m̄enna t̄ambu neeru (400). Ma u bu bikia u nee, su tabu doo Ram̄otiɔ Galadin temɔ? Nge su ku da.

Ma ba wisa ba nee, a doo, Gusunɔ u koo nun ge n̄mu beria.

⁶ Adama Yosafati u maa bikia u nee, Yinni Gusunon sɔmɔ goo maa sari mini w̄n min di sa ko win gere nɔ?

⁷ Isireliban sina boko u wisa u nee, Gusunon sɔmɔ turowa u w̄a mini w̄n min di sa ko kp̄i su Gusunon gere nɔ. Adama na n̄n tusa domi u ku ra man ḡa geenu s̄a ma n kun mɔ ḡa k̄sunu. Win ȳisira M̄isee Yimilan bii.

Ma Yosafati u n̄n s̄ɔwa u nee, sina boko, a ku gere me.

⁸ Yera Isireliban sina boko u win sɔm kowo ḡora u da u M̄isee Yimilan bii sokuma fuuku.

⁹Ma Isireliban sina boko wi, ka Yosafati Yudaban sina boko ba ben sina yānu doke, ben baawure u sō win sina kitarō Samarīn gbāra kōnnōwō. Ma Gusunōn sōmō be kpuro ba wāa ben wuswaaō ba gari mō. ¹⁰Yera Sedesiasī, Kenaanan bii u sisun kōbunu seka. U nēē, amēniwa Yinni Gusunō u gerua. U nēē, kōbi yini yi sāawa yīreru te ta wunen dam sōōsimō mē kaa ka Sirigibu go mam mam.

¹¹Ma Gusunōn sōmō be kpuro ba gari tee yi gerua. Ba mō, a doo Ramōtiō Galadin temō. Kaa nasara wa. Yinni Gusunō u koo nun wuu ge nōmu bēria.

Misee u nēē,

ba koo Akabu kamia

(I maa mēerio Sinambu I, 22:13-28)

¹²Sōmō wi ba gōra u bu Misee sokua u Misee sōōwa u nēē, wee Gusunōn sōmō be ba wāa mi kpuro ba sina boko gari dori gerua. Yen sō, a de wunē ka ben gari yi ko tee.

¹³Ma Misee u wisa u nēē, sere ka Yinni Gusunōn wāaru, ye wi, Gusunō nēn Yinni u man sōōwa, yera kon gere.

¹⁴Ye Misee u tunuma sina bokon mi, yera sina boko u nūn bikia u nēē, Misee, sa ko kpī su tabu da Ramōtiō Galadin temō? Nge su ku da.

Ma Misee u wisa u nēē, i doo mē. I ko i nasara wa. Yinni Gusunō u koo nun bu nōmu bēria.

¹⁵Adama sina boko u nēē, nōn nyewa kon nun bōrusia a sere man gem sō mē Yinni Gusunō u nun sōōwa a gere.

¹⁶Misee u nēē,
na Isireliba wa ba yarine guunu wōllō,
ba sāa nge yāa ni nu kun kparō mō.
Ma Yinni Gusunō u nēē,
tōn beni ba n kparō mō.

Ben baawure u gōsiro u wura yenuō ka alafia.

¹⁷Yera Isireliban sina boko u Yosafati sōōwa u nēē, na n̄ daa nun sōōwa ma u ku ra man gāa geenu sō, ma n kun mō gāa kōsunu?

¹⁸Yera Misee u Akabu sōōwa u nēē, a Yinni Gusunōn gari swaa dakio. Na nūn wa u sō win sina kitarō. Ma win tabu kowobu ba yō win nōm geuō ka win nōm dwardō. ¹⁹Ma u nēē, wara koo Akabu nōni wōke u ka taa bi da Ramōtiō Galadin temō, kpa u gbi mi. Ma ba yen wesianō mō. Wini ū n gerua mēni, wionō u gere mē. ²⁰Yera hunde gaa ya yarima ya yōra Yinni Gusunōn wuswaaō ya nēē, kon Akabu wi nōni wōke. Ma Yinni Gusunō u ye bikia u nēē, amōna kaa koosina. ²¹Hunde ye, ya nēē, kon yari kpa n du Gusunōn sōmō be sōō, kpa n de bu weesu ko bu ka sina boko nōni wōke. Ma Yinni Gusunō u ye wisa u nēē, ya wā. Swaa gea. Kaa maa kpī a bu nōni wōke. N n mēn na, a yario a da a ko mē. ²²Wee tē, Yinni Gusunō u dera hunde ye, ya dua win sōmō be sōō bu ka nun weesu kua. Yen sō, a n yē ma kōsa Yinni Gusunō u koo de yu nun deema.

²³Yera Sedesiasī, Kenaanan bii u susi Miseen bōkuu, u nūn baara so. Ma u nēē, swaa yerā Yinni Gusunōn hunde u ka yara nēn min di u ka sere nun gari kua.

²⁴Misee u nūn wisa u nēē, kaa ye gia dōma te kaa n duku dukubu mō a n kuku yeru kasu diaō.

²⁵Yera Isireliban sina boko u nēē, i Misee mōō i ka da Amōō wi u sāa wuun wirugii ka maa Yoasi sina bokon biin mi. ²⁶Kpa i bu sō i nēē, amēniwa ne sina boko na gerua. Na nēē, bu nūn mōō bu kpēē pirisōm sōō kpa ba n nūn dīanu ka nim wēēmō saka sōō sere n ka wurama tabu gberun di ka alafia.

²⁷ Miseen u nùn sǝw̄a u n̄e, à n wurama ka alafia, n n̄ Yinni Gusunǝ u ka man gari kua. B̄eē be i wāa mini, b̄eēn baawure u gari yi swaa suo.

Akabun gǝǝ

(I maa m̄eērio Sinambu I, 22:29-40)

²⁸ Yeniban biru, Isireliban sina boko ka Yosafati, Yudaban sina boko ba seewa ba taa bi da Ramatiǝ Galadin temǝ. ²⁹ Yera Isireliban sina boko u Yosafati sǝw̄a u n̄e, kon yānu ganu k̄asi ni ba n̄ ka man tubu. Adama wun̄e, a n wunen̄n sina yānu doke.

M̄esuma Isireliban sina boko u kua u ka taa bi da. ³⁰ N deema Sirin sina boko u win tabu k̄eēban tabu sinambu sǝw̄a u n̄e, i ku goo go ma n kun mǝ Isireliban sina boko tǝna.

³¹ Ye tabu sinam be, ba Yosafati w̄end̄e kua, yera ba n̄e, Isireliban sunǝwa. Ma ba nùn kooro bure bu ka nùn w̄ari. Adama u n̄ǝḡiru sua u somiru kana. Ma Yinni Gusunǝ u nùn somi, u bu ḡira ba ka nùn tonda. ³² Ye tabu sinam be, ba wa ma n n̄ Isireliban sina boko mi, yera ba nùn deri ba doona.

³³ Yera goo u s̄eu tooma Isireliban mi gia. U n̄ goo ȳisi. Adama ga na ga Akabu w̄ari deedeeru mi win tarakpe ga yōra. Yera u win tabu k̄eē swaa sǝǝsio sǝw̄a u n̄e, a tabu k̄eē ye s̄iyǝ biruǝ, kpa a man yara tabu s̄ian di. Domi ba man m̄era kua.

³⁴ Tabu sw̄ia yen d̄ama te, sere ba sina boko n̄eni u ka yǝ win tabu k̄eē sǝǝ u m̄era Sirigibun sansani gia sere n ka kua yoka. Ye sǝǝ u dua, ma u gu.

Yosafati u wirugibu gǝsa

19

¹ Yeniban biru, Yosafati u wurama Yerusalemǝ ka b̄ari ȳendu. ² Ma Yehu, Gusunǝn s̄omǝ Hananin bii u nùn sennǝ da. Ma u Yosafati sǝw̄a u n̄e, ba ra t̄on k̄ǝso somi? A be ba Gusunǝ tusa k̄i? Yeniban s̄ǝ, Yinni Gusunǝ u ka nun m̄aru s̄aa. ³ Adama u ḡaa geenu wa ni a kua. Yera a b̄u wi ba m̄ǝ Asitaaten bw̄arokunu kpuro k̄asuka mam mam tem m̄e kpuro sǝǝ. Ma a wunen̄n tii w̄e a ka wi, Yinni Gusunǝ kasu.

⁴ Yen biru Yosafati u maa sina Yerusalemǝ. Ma u win t̄ambu bera saa Beri Seban di n ka da Efaraimun guunǝ. Ma u ben ḡorusu wesia Gusunǝ ben baababan Yinnin mi. ⁵ Ma u siri kowobu yi Yudan wuu gb̄araruguu baagere sǝǝ. ⁶ Ma u siri kowo be sǝw̄a u n̄e, i de i n tii s̄e ye i sirimǝ sǝǝ. Domi n n̄ t̄ambun s̄ǝ i siribu m̄ǝ. Yinni Gusunǝn s̄na i sirimǝ. U ko n maa wāa b̄eēn b̄ok̄u. ⁷ Yen s̄ǝ, i de i nùn nasia kpa i n tii s̄e. Domi Yinni Gusunǝn mi, weesu sari. U ku ra maa goo garisi tuko. Meȳa u ku ra maa nam biram k̄enu mw̄e.

⁸ Sanam m̄e ba wurama Yerusalemǝ, Yosafati u Lefiba ka ȳaku kowobu yi, ka sere maa Isireliban guro gurobu, bu ka t̄ambu siria b̄a n gari ḡeē m̄ǝ. ⁹⁻¹⁰ Wee wooda ye u bu w̄e. U n̄e, goo ù n ka siribu na b̄eēn mi saa wuu gagun di ȳen s̄ǝ ba goo go, n̄ kun m̄e goo u wooda sara, n̄ kun m̄e u Yinni Gusunǝn yiirebu gabu yina, i ko i nùn siriawa dee dee Gusunǝn nasiaru sǝǝ, ka murafitiru sariru sǝǝ, ka ḡoru d̄eēro. I de i bu swaa gea s̄ǝsi kpa bu ku raa Yinni Gusunǝ torari kpa u ku b̄eē ka b̄eēgibu m̄aru ko. Nge meya i ko i n da ka bu sirie kpa i ku ka taare wa. ¹¹ Wee ȳaku kowo t̄onwero Amaria u ko n s̄aa wirugii s̄aarun swaa sǝǝ, kpa Sebadia, Isimeelin bii Yudaban ȳenu ȳero u n s̄aa wi u ra sina bokon ȳenun wunanǝsu ko, kpa Lefiba ba n maa s̄aa siri kowobu. Yen s̄ǝ, i tii dam k̄eēyǝ kpa i se i s̄oma ko, kpa Yinni Gusunǝ u n wāa ka wi u koo gea ko.

Yosafati u ka Edomuba

tabu kua

20

¹Yeniban biru, Məabuba ka Aməniba ba seewa ba Yosafati tabu wərim wee. ²Ma ba na ba ye Yosafati sɔwa. Ba nɛɛ, wee tən dabiru ta nun wərim wee saa nim wɔku bəru guun guru giən di, Edəmum temə. Ba wāa Hasasən Tamaa ye ya wāa Engedia.

³Yera Yosafati u nanda. Ma u Gusunə kasu. U dera ba nɔ bəkuu Yudan tem kpuro sɔɔ. ⁴Ma Yudaba kpuro ba menna bu ka Yinni Gusunə kana. Təmbu kpurowa ba na saa Yudan wusu kpuron di bu ka Yinni Gusunə kasu. ⁵Yosafati u seewa u yɔra Yudaba ka Yerusalemugii ben suunu sɔɔ Yinni Gusunən s̄aa yerun yaara kpaan wuswaaɔ. ⁶Ma u nɛɛ, Gusunə bɛsɛn baababan Yinni, wuna a s̄aa Yinni wəllɔ. Wuna a bwesenu kpuron bandu neni. Wuna a maa dam kpuro neni wunen nomaɔ. Goo sari wi u koo ka nun tabu ko. ⁷Yinni Gusunə, wuna a tem min təmbu gira bɛsɛ, wunen təmbu Isireliban wuswaan di. Ma a mu bɛsɛ, Aburahamu wi u nun kīan bibun bweseru wɛ. ⁸Sa sina tem mɛ sɔɔ. Ma sa s̄aa yeru bana te ta wunen yīsiru sɔwa. ⁹Sa nɛɛ, wahala gaa yā n sun deema, aa, taba? Wunen siribu bu sun wəriwa? Aa, barara? Aa, gɔra? Ma sa seema sa na diru mini wunen wuswaaɔ sa nun kana bɛsɛn wahala sɔɔ, kaa sun wurari kpa a sun faaba ko. ¹⁰⁻¹¹Wee tɛ, Məabuba ka Aməniba ka Edəmbaba be ba wāa Seirin guurɔ ba na bu bɛsɛ Isireliba gira tem mɛ a sun wɛn di. N deema a raa bɛsɛn baababa sɔwa a nɛɛ, bu ku du bwese ni sɔɔ sanam mɛ ba wee Egibitin di. Ma ba bu deri, ba n bu kam koosie. Wee, ba wee bu sun k̄sa kua. ¹²Yera wunɛ Yinni Gusunə, a n kaa bwese ni siri? Domi bɛsɛ, sa n dam gam mɔ. Wee tən dabira sun wərim wee, sa n yɛ ye sa ko ko. Adama wuna sa mɛɛra.

¹³Ma Yudaba kpuro ba yɔ Yinni Gusunən wuswaaɔ ka ben kurəbu ka bibu kpuro.

Gusunə u dera

Yudaba ba tabu di

¹⁴Yera Yinni Gusunən Hunde u Yaasieli, Sakarin bii yɔwa təmbun suunu sɔɔ. Yaasieli wi, u s̄awa Asafun bweseru, Lefiba sɔɔ. Win sikadobara Benaya ka Yeyeli ka Matania. ¹⁵Ma Yaasieli u nɛɛ, bɛɛ Yudaba kpuro, ka bɛɛ Yerusalemugibu kpuro, ka sere wunɛ sina boko Yosafati, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunə u gerumo. U nɛɛ, i ku nanda, i ku maa wurura tən dabi ten wuswaaɔ. Domi n n bɛɛ i ko i tabu ko. Wi, Yinni Gusunən tiwa u koo taa bi ko. ¹⁶Sia i doo i bu wəri. Ba koo kurana saa gunguu te ba m̄ Sisin di, kpa i bu deema wəwi piibu gagu sɔɔ gbabu te ba m̄ Yerueliɔ. ¹⁷Bɛɛn tii i n tabu m̄. Adama i gesi doo i yɔra mi. I ko i wa faaba ye Yinni Gusunə u koo bɛɛ ko. Bɛɛ Yudaba ka bɛɛ Yerusalemugibu, i ku nanda, i ku maa wurura. Sia i yario i ka bu yinna. Wi, Yinni Gusunə u ko n ka bɛɛ wāa.

¹⁸Yera Yosafati ka Yudaba kpuro ka Yerusalemugibu ba yiira ba wuswaa tem girari Yinni Gusunən wuswaaɔ bu ka n̄n bɛɛɛ wɛ. ¹⁹Yera Lefiba sɔɔ, Kehatiba ka Koreba ba seewa ba Gusunə Isireliban Yinni siaramə ka nɔɔgiru.

²⁰Yera ba yara buru yellu ba da gbaburu gia te ba m̄ Tekoa. Sanam mɛ ba yario, yera Yosafati u seewa u yɔra. U nɛɛ, bɛɛ Yudaba ka bɛɛ Yerusalemugibu, i man swaa dakio i nɔ. I Gusunə bɛɛn Yinni naane koowo, kpa i dam wa. I bɛɛn naane dokeo win s̄mɔbun gere sɔɔ, kpa i nasara wa.

²¹ Ma ba n̄əsina ka t̄on be. Yera Yosafati u wom kowobu ḡosa ba n s̄ā yānu sebua, kpa ba n tabu kowobu gb̄iye, ba n Yinni Gusun̄o siaram̄o ka womu geni, ba n m̄o, i Yinni Gusun̄o siaro. Domi win durom mu n̄ n̄oru m̄o.

²² Sanam m̄e t̄on be, ba taki seewa ba womu m̄d bu ka Yinni Gusun̄o siara, yera Yinni Gusun̄o u Am̄oniba ka M̄abuba ka Ed̄omu be ba w̄ā guu te ba m̄d Seirio burisina. Ma ba s̄esukuna ben tii tiine. ²³ Am̄oniba ka M̄abuba ba Ed̄omuba w̄ari ba kam koosia mam mam. Ye ba bu go ba kpa, yera ba w̄arina ben tii tiine ba goona. ²⁴ Sanam m̄e Yudaba ba tunuma min di ba ra n tem mi ḡānu ku ra kpi wend̄e s̄ā, yera ba m̄era bera mi ḡia t̄on dabira raa w̄ā, ma ba deema gona nu kp̄i kp̄i. Goo kun kisire. ²⁵ Yera Yosafati ka wigibu ba na ba goo nin yānu potira. Ba dukia gurawa be s̄o ka sere ḡā gobiginu. Ba yā ni gurawa nge m̄en n̄o ba koo kp̄i bu sua. Ba kuawa s̄o ita ba yā ni guram̄o. Domi nu kp̄a.

²⁶ S̄o n̄nese, ba m̄enna w̄ow̄o ye ba m̄d Beraka. Ma ba Yinni Gusun̄o siara. Yen s̄na ba yam mi ȳisuru k̄ā Beraka. Tera ba ka mu sokum̄o sere ka ḡis̄o. Ȳisi ten tubusiana, mi ba Yinni Gusun̄o siara. ²⁷ Yosafati u Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro kpara ka nuku dobu ba ka wura Yerusalem̄o. Domi Yinni Gusun̄o u bu nuku dobu w̄e ben yiber̄e be u bu kamian s̄o. ²⁸ Ba dua Yerusalem̄o ba womusu m̄d ka m̄or̄okunu ka ḡōogenu ka k̄obi ba ka dua sere Yinni Gusun̄on s̄ā yer̄o.

²⁹ Ma tem tukum sinambu kpuro ba Yinni Gusun̄o nasia sanam m̄e ba nua ma u Isireliban yiber̄eba kpeerasia. ³⁰ Yosafati u win bandu diwa bori yendu s̄o. Ma Gusun̄o win Yinni u n̄un w̄erabu w̄e beri berika kpuro.

Yosafatin bandun kpeeru

(I maa m̄erio Sinambu I, 22:41-51)

³¹ Sanam m̄e Yosafati u bandu di Yudāo, w̄ōo t̄ena ka n̄obuwa u m̄o. Win meron ȳisira Asuba, Silikin bii. Ma u kua w̄ōo yenda n̄obu bandu s̄o Yerusalem̄o. ³² Yosafati u win tundo Asan yira sw̄iwa mam mam. Gea u kua Yinni Gusun̄on wusw̄āo. ³³ Adama u n̄ gunguu n̄in mi ba ra b̄ū yākunu ko kpuro kpeerasie. Domi win t̄ambu Yudaba ba n̄ ben ḡoru Gusun̄o ben baababan Yinni w̄e mam mam. ³⁴ Yosafatin kookoosun sukum, gb̄iikisu ka d̄āakisu, ye kpuro ya yorua Yehu, Hananin biin tireru s̄o te ba doke Isireliban sinambun faagin tireru s̄o.

³⁵ Yeniban biru, Yosafati u da u ka Akasia Isireliban sina boko arukawani b̄okua. Akasia wi, u n̄ Yinni Gusun̄on b̄ere ȳe. ³⁶ Dur̄o wiya Yosafati u ka arukawani b̄okua ma ba goo nimkusu kua si su ra de Taasisio. Ba goo nimkuu si kuawa Esioni Geb̄eo. ³⁷ Yera Elies̄e, Dodafan bii, Maresagii u Gusun̄on gari gerua Yosafatin s̄o u n̄e, Yinni Gusun̄o u koo wunen s̄omburu kam koosia ȳen s̄o a ka Akasia arukawani b̄okua.

Yen biruwa goo nimkuu si, su k̄osikira. Su n̄ maa kp̄ia su Taasisi de.

21

¹ Yeniban biru, Yosafati u kpuna u gu. Ma ba n̄un sika win baababan sikāo, Dafidin wuūo. Ma win bii Yoramu u bandu k̄osire kua.

Yoramu u bandu di

(I maa m̄erio Sinambu II, 8:16-24)

² Yoramu u w̄on̄obu m̄awa n̄obba tia. Be kpuro ba s̄awa Yosafatin bibu. Bera Asaria ka Yeyeli ka Sakari ka Asaria ka Mikaeli ka Sefatia. ³ Ben tundo u ben baawure k̄eru w̄e ta kp̄a. Tera sii geesu ka wura ka ḡā gobiginu ka wuu si su

gbāranu mō Yudan temō. Adama Yoramuwā u bandu wē domi wiya u sāa win bii gbiikoo.

⁴ Sanam mē Yoramū u ban te di u kpa, ma u tu tāsisia, yera u win wōnō be kpuro ka Isireliban bukurobu gabu go. ⁵ Sanam mē Yoramū u ban te di, u mōwā wōō tena ka yiru. Ma u kua wōō nōōba ita bandu sōō Yerusalemū. ⁶ Isireliban sinambun yira u swīi nge mē Akabun yenugibu ba kua. Domi Akabun bii tōn kurōwā u sua kurō. Kōsa u kua Yinni Gusunōn wuswāā. ⁷ Adama Yinni Gusunō u n̄ wure u n̄n go, arukawani ye u ka Dafidi bōkuan sō ye u n̄ē, Dafidi kun kōsire biamō bandu sōō win bweserō.

⁸ Yoramun waati ye sōō, Edamuba ba ka tii yina, ma ba ben sunō kua. ⁹ Yera Yoramū u seewa ka win tabu sinambu ka tabu kēkē yi dumi gawe, ma ba bu tarusi. Adama, ye n̄ kua wōkuru, ma ba duki yakura. ¹⁰ Saa yen dōma ten diya Edamuba ba ka tii yine sere ka gison giso.

Ma Libinagibu ba maa Yudaba seesi yēn sō ba Gusunō ben baababan Yinni deri. ¹¹ Yoramū u mam būu yāku yenu kua Yudaban guunu wōllō. Ma u dera ba būu gasirinu wōri. U bu bōriewa ni sōō mam mam.

¹² Yera Gusunōn sōmō Eli u n̄n yorua u n̄ē, ameniwa Gusunō wunen baaba Dafidin Yinni u gerua. U n̄ē, wee, a n̄ sīa wunen baababa Yosafati ka Asa, Yudaban sinambun yira sōō. ¹³ Isireliban sinambun yira sōōra a sīa. Ma a dera Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro ba būu gasirinu wōri nge mē Akabun yenugibu ba dera Isireliba ba kua. Yen biru, a maa wunen wōnōbu mwēera a go, be, be ba nun sanō kere wunen tondon yenu. ¹⁴ Yen sō, Yinni Gusunō u koo wunen tōmbu wahala baka doke, ka wunen kurōbu ka wunen bibu ka sere maa bēen arumani ye i mō. ¹⁵ Kpa u wunen tii bara bakaru kpēē nuki sōō. Kpa ta n̄ kpēāmō tōō baatere sere tu ka wunen nuki yarama tōōwō.

¹⁶ Yera Yinni Gusunō u Filisitiba seeya ka Daarububa be ba wāa Kusigibun bōku. Ma ba Yoramū wōri. ¹⁷ Yera ba Yudaba wōri ba ben dukiaba mwēera ye ya wāa sina bokon yenuō ka maa win bibu ka win kurōbu ba ka doona. Win bii dāako Akasiawa ba deri, wi ba maa mō Yoakasi.

¹⁸ Yeniban biru, Yinni Gusunō u sina bokon tii bararu kpēē nukurō te u n̄ bēkuramō. ¹⁹ Ma win bara te, ta sosimō tōō baatere. Bara ten wōō yiruse sōōra win nuki yarima ten wahalan sō. Ma u gu nōni swāa bakaru sōō. Win tōmbu ba n̄ n̄n turare dōō dokeye nge mē u win baababa kua.

²⁰ Yoramū u mōwā wōō tena ka yiru sanam mē u bandu di. Ma u kua wōō nōōba ita bandu sōō Yerusalemū. Ye u gu, goo kun n̄n wōnwōndu kue. Ma ba n̄n sikua Dafidin wuu. Adama n̄ n̄ mō sinambun sikaō.

22

Akasia u bandu di Yudaō

(I maa mēerio Sinambu II, 8:25-29, 9:27-29)

¹ Yerusalemugibu ba dera Akasia, Yoramun bii dāako u bandu di win tondon ayerō. Domi yiberē be ba na ka Daarububa ba win maabu kpuro wōri ba go. Nge mēya Akasia u ka bandu wa u di. ² Sanam mē u bandu di, u mōwā wōō yēnda yiru. Wōō tia u kua bandu sōō Yerusalemū. Win mēron yīsira Atali, Omirin bii. ³ U sīawa Akabun yenugibun yira sōō. Domi bwisi kōsiya win mero u n̄n kēmō u ka kōsa ko. ⁴ Kōsa u kua Yinni Gusunōn nōni sōō nge mē Akabun yenugibu ba kua. Ben miya u bwisi kēōbu wa win tondon gōōn biru. Ba n̄n bwisi kōsi kā, ma yi n̄n kam koosia. ⁵ Domi u ka Yoramū Akabun bii, Isireliban sina boko tabu da bu ka Hasaeli, Sirin sina boko tabu wōri Ramōtiō Galadin temō. Ma Sirigibu ba Yoramū mēera kua. ⁶ Ma u gosira Yisireliō bu

ka win mɛɛra ye tim kua. Yera Akasia, Yoramun bii, Yudaban sina boko u na Yisireɛli mi u ka nùn wa mi ba nùn tim nendu kuammɛ. Domi mɛɛra ye, ya ñ sanɔ mɔ.

⁷ Yinni Gusunɔ u dera Akasia u Yoramun beram da kpa u ka kam ko mi. Ye Akasia u tura mi, yera wi ka Yoramun ba Yehu, Nimusin bii wɔrim da. N deema Yinni Gusunɔwa u Yehu wi gɔsa u ka Akabun yenugibu kpeerasia. ⁸ Sanam mɛ u Akabun yenugii be kpeerasiamɔ, yera u ka Akasian sina bwāabu yinna ka win maabun bibu be ba nùn kɔsu. Ma Yehu u be kpuro mwɛɛra u go. ⁹ Ma ba Akasian tii kasu ba mwa Samariɔ, mi u kukua. Ba ka nùn na Yehun mi, ba go. Ma ba nùn sikua yèn sɔ u sãa sina boko Yosafati wi u Gusunɔ kasu ka win gɔru kpuron bii.

Akasian bwese te sɔɔ, goo sari wi u sãa dee dee u ka bandu di.

Atali u bandu di
(*Imaa mɛɛrio Sinambu II, 11:1-3*)

¹⁰ Ye Atali u wa win bii Akasia u gu, yera u Yudaban sina bibu kpuro go. ¹¹ Sanam mɛ ba bii be goomɔ, yera Yoseba, sina boko Yoramun bii tɔn kurɔ u Yoasi, Akasian bii sua u berua asiri sɔɔ. Ma u nùn sua u ka da ka win nɔrio mi kpɔn yenu wāa sãa yerɔ. Nge mɛya Yoseba, yāku kowo Yehoyadan kurɔ u ka Yoasi wɔra Atalin nɔman di, u ñ ka nùn wa u go. Yoseba wi, u sãawa Akasian sesu. ¹² Ba nùn beruawa wɔɔ nɔɔba tia Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Domi Atali u bandu dii saa ye.

23

Ba Atali bandu yara
(*Imaa mɛɛrio Sinambu II, 11:4-20*)

¹ Wɔɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, Yehoyada u wɔrugɔru kua u ka tabu kowobun wirugii be ba tabu kowobu wunɔm wunɔm kpare arukawani bɔkua. Bera Asaria, Yerohamun bii ka Isimɛɛli, Yokananin bii ka Asaria, Obedin bii ka Maseya, Adayan bii ka Elisafati, Sikirin bii. ² Ba Yudan tem bukiana. Ma ba Lefiba menna saa Yudan wusu kpuron di ka sere Isireliban yenu yɛrobu. Be kpuro ba na Yerusalemɔ. ³ Ma be kpuro ba ka sina bokon bii Yoasi arukawani bɔkua Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Yera Yehoyada u bu sɔɔwa u nɛɛ, wee, sina bokon bii u koo bandu di Yerusalemɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua Dafidin bibun sɔ. ⁴ Wee ye ba koo ko. Be ba koo sɔmburu ko tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, yāku kowobu ka Lefiba, ba koo tii bɔnu kowa wuunu ita. ⁵ Wuu teeru ta n sãa yerun kɔnnɔsu kɔsu, kpa wuu teeru ta n sina kpaaru kɔsu, kpa itaseru ta n wāa kɔnnɔwɔ ge ba mɔ Kpɛekpɛeku, kpa tɔn be ba tie kpuro ba n yɔ sãa yerun yaaraɔ. ⁶ Goo u ku raɔ du Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ma ñ kun mɔ yāku kowobu ka Lefiba be ba sɔmburu mɔ dɔma te. Beya ba koo kpɛ bu du mi, domi beya ba dɛɛre. Tɔmbu kpuro ba koo yɔrawa tɔɔwɔ bu kɔnnɔ kɔsu. ⁷ Lefiba ba koo sina boko sikerenaɔwa, kpa ben baawure u n tabu yānu nɛni, wi u dua mi, bu ka nùn go. I ko i n wāawa sina bokon bɔkuɔ sanam mɛ u duɔ ka sanam mɛ u yariɔ.

⁸ Lefiba ka Yudaba kpuro ba kua kpuro ye yāku kowo Yehoyada u gerua. Ben baawure u win tɔmbu sua be ba duɔ sɔmburu sɔɔ ka be ba yariɔ tɔɔ wɛrarugii te sɔɔ. Domi yāku kowo Yehoyada u ñ goo bure. ⁹ U tabu kowobu wunɔm wunɔm wirugibu yaasi ka tɛɛ bakanu ka piiminu wɛ. Tɛɛɛ ni, nu sãawa sina boko Dafidiginu ni nu wāa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. ¹⁰ Ma u tɔmbu yi yi ba sina boko sikereneɛ saa sãa yee ten nɔm geu gian di n ka da ten nɔm dwarɔ yāku yerun bɔkuɔ. Ben baawure u win tabu yānu nɛni. ¹¹ Yera ba ka

Yoasi susima. Ma Yehoyada ka win bibu ba nùn bandun gum täre u kua sina boko. Ma ba nùn sina furɔ dokea. Ma ba nùn woodan tireru wē ba nεε, sina boko, wunεn wāaru tu dakaa da.

¹²Ye Atali u nua tamba duki mɔ ba sina boko tɔmamɔ, ¹³yera u na ben mi, Yinni Gusunɔn s̄aa yera. U mεera u deema sina boko u yɔ turaru wallo. Ma wirugibu ka be ba kabi wuramɔ ba yɔ win bokuɔ. Tambu kpuro ba nuku dobu mɔ, ba kabi soomɔ. Yera wom kowobu ba womusu mɔ ka ben dwee yānu ba Yinni Gusunɔ siaramɔ. Yera Atali u win yānu nenua u gēεka nuku sankiranun s̄o. U nεε, ba man seesi! Ba man seesi!

¹⁴Ma Yehoyada u tabu sinam be yera be ba s̄aa tabu kowobu wunɔm wunɔm wirugibu. U bu s̄ɔwa u nεε, i Atali wi yaro. Wi u maa nùn swīi, kpa i yēro go ka takobi. N deema yāku kowo Yehoyada u raa bu s̄ɔwa u nεε, bu ku nùn go s̄aa yeru mi.

¹⁵Ma ba nùn deri u da sina bokon dirɔ saa dumin kɔnnɔn di. Miya ba nùn s̄ere ba go.

¹⁶Yeniban biru, Yehoyada ka tɔn be ba tie ka sina boko Yoasi ba arukawani bokua ba nεε, ba ko n s̄awa Yinni Gusunɔn tambu. ¹⁷Ma tɔn be kpuro ba dua b̄uu wi ba mɔ Baalin dirɔ ba ye kɔsuka ka yen turarɔ ka yen bwāarokunɔ. Ma ba yen yāku kowo Matani go yen yāku yeno. ¹⁸Yehoyada u Yinni Gusunɔn s̄aa yeru Lefi be ba s̄aa yāku kowobu nɔmu beria bu k̄osu. N deema Dafidi u raa bu b̄onu kua wuu wuuka bu ka Yinni Gusunɔ yāku d̄ɔ mwaararuginu kua nge mε Mɔwisin wooda ya gerua. Kpa ba n da maa womusu ko ka nuku dobu bu ka Gusunɔ siara. ¹⁹U kɔnnɔn k̄sɔ be yiwa s̄aa yee ten kɔnnɔwɔ kpa disigii goo u ku raa ka du mi.

²⁰U tabu sinambu ka sina bibu ka wuun bukurobu ka sere tambu kpuro menna. Ma u dera ba ka sina boko yera Yinni Gusunɔn s̄aa yerun di, ma ba ka nùn da sina kpaarɔ saa kɔnnɔ ge ga wāa gunguru gian di. Miya ba sina boko sinasia sina kitarɔ. ²¹Ma tambu kpuro ba nuku dobu mɔ.

Wuu ga wāa b̄ori yendu s̄ɔ yèn s̄o ba Atali go.

24

Yoasi u dera ba Yinni Gusunɔn

s̄aa yeru s̄anwa

(I maa mεerio Sinambu II, 12:1-17)

¹W̄ɔ nɔɔba yiruwa Yoasi u mɔ sanam mε u bandu di. Ma u kua w̄ɔ weeru bandu s̄ɔ Yerusalemuɔ. Win mɛron yīsira Sibia, Beri Sebagii. ²Yoasi u kuawa ye ya Yinni Gusunɔ w̄ere yāku kowo Yehoyadan wāaru kpuro s̄ɔ. ³Yera Yehoyada u Yoasi kurɔbu yiru sua. Ma ba Yoasi bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marua.

⁴Yeniban biruwa Yoasi u ḡoru doke u Yinni Gusunɔn s̄aa yeru s̄omε. ⁵Ma u yāku kowobu ka Lefiba menna u nεε, i yario i da Yudaban wusu s̄ɔ, ka Isirelibagisɔ i gobi mweeri w̄ɔ baagere i ka Gusunɔ besen Yinnin s̄aa yeru s̄omε. I de i ye ko fuuku.

Adama Lefiba ba n ye kue. ⁶Yera sina boko u yāku kowo Yehoyada soka. U nùn bikia u nεε, mban s̄ɔna a n Lefiba gobi yi bikie yi Mɔwisi Yinni Gusunɔn s̄om kowo u Isireliba bure bu ka Yinni Gusunɔn s̄aa yeru s̄omε. ⁷Dom̄i Atali tɔn k̄sɔ wi ka win bibu ba Yinni Gusunɔn s̄aa yerun yānu gura ka ten dendi yānu ba ka b̄uu wi ba mɔ Baali s̄awa.

⁸Yera sina boko u nεε, bu de bu kpakoro piibu gagu ko, kpa bu gu yi s̄aa yerun kɔnnɔwɔ t̄ɔwɔ. ⁹Ma ba kpara Yudaɔ ka Yerusalemuɔ ba nεε, bu ka gobi

yi na yi Məwisi Gusunən səm kowo u Isireliba bure ghaburə mi gāanu ku ra kpi. ¹⁰ Yenu yērobu ka tən be kpuro ba nuku dobu kua. Ma ba ka gobi na ba kpēmə kpakoro te sə sere ta ka yiba. ¹¹ Tə baatere Lefiba ba ra nēwa bu kpakoro te sua bu ka da tən be sina boko u gəsa ba n da gina tu mērim mi. Bā n deema kpakoro te, ta yiba, yera sina bokon tire yoro ka yāku kowo tənweron səm ba ra gobi yi wie kpa bu kpakoro te wesia ten ayerə. Nge meya ba ra ko tə baatere, kpa bu gobi wa yi n kpā. ¹² Yen biru sina boko ka Yehoyada ba ra gobi yi tən be wē be ba səmbu te nəmu səndia. Domi ba səm kowobu sua be ba koo gobi kasia. Ben gabu ba sāawa kpee dākobu, gabu dāa dākobu, gabu ma be ba ra sisu ka sii gandun səmburu ko. Tən beni kpurowa ba koo dii te səm. ¹³ Be ba səmbu te nəmu səndia, ba səmburu kua. Ma ba dera ba sāa yee te səmmə. Ba dii te sənwa ta dam kua.

¹⁴ Sanam mē ba səmbu te kua ba kpa yera ba ka gobi yi yi tie na sina boko ka Yehoyadan mi. Ba sāa yee ten dendi yānu kua ka mi ba ra yāku dō mwaararuginu kon dendi yānu, ka nəri, ka dendi yānu ganu ni ba kua ka wura ka sii geesu. Ba ra yāku dō mwaararugii ni kowa Yehoyadan wāarun tōru kpuro sə Yinni Gusunən sāa yerə.

Yoasi u Gusunə biru kisi

¹⁵ Yen biru, Yehoyada u təkəru kua kō kō. Ma u kpuna u gu. U məwa wō wunaa teeru ka wəkuru sanam mē u gu. ¹⁶ Ma ba nūn sikua Dafidin wuuə, mi ba ra sinambu sike. Domi u gea kua Isireliə ka maa Yinni Gusunən wuswaaə ka sere sāa yee ten mi.

¹⁷ Yehoyadan gəən biru, Yudan wirugibu ba na ba sina boko kpuna ka bēere, ma u ben gari swaa daki. ¹⁸ Yera ba Gusunə ben baababan Yinnin sāa yeru biru kisi. Ma ba da ba bū wi ba mə Asitaate sāmə ka sere bwāarokunu ganu. Yera Yinni Gusunə u ka Yudaba ka Yerusalemuḡibu məru kua. Domi ba tora. ¹⁹ Yinni Gusunə u bu win səmbu gəria bu wa bu ka gōru gəsia bu wurama win mi. Ma səm be, ba ka bu gari kua. Adama ba n swaa daki. ²⁰ Yera Yinni Gusunən Hunde u Sakari, yāku kowo Yehoyadan bii yəwa. Ma u yōra təmbun wuswaaə u nē, amēniwa Yinni Gusunə u gerumə. U nē, mban sōna i win woodaba saramə. I n maa koorə. Domi i wi, Yinni Gusunə deri. Yen sōna win tii u koo maa bē deri.

²¹ Yera ba nə toosi kua ka sina boko. Ma u bu wooda wē bu ka Sakari kpenu kasuku bu go Yinni Gusunən sāa yerun yaaraə. ²² Sina boko Yoasi u duari gea ye Sakarin tundo Yehoyada u nūn kua. Ye Sakari u gə də, yera u nē, Yinni Gusunə, a waaəw kpa a baawure siria.

Yoasin bandun kpeeru

(I maa mērio Sinambu II, 12:18-22)

²³ Wō tian biru, Sirigibun tabu kowobu ba Yoasi wərima. Ba Yudan tem kpuro wukiri, ba tunuma sere Yerusalemuə. Ma ba wirugibu go go ba ben yānu gura ba ka ben sina boko daawa Damasio. ²⁴ Tabu kowo be Sirigibu ba ka na mi, ba n dabi. Adama ka mē, Yinni Gusunə u dera ba Yudaban tabu kowo dabi dabinu kamia. Domi ba wi, Gusunə ben baababan Yinni deri. Nge meya Yinni Gusunə u Sirigibu denda u ka Yoasi sēyasia. ²⁵ Sanam mē Sirigii be, ba biru kisi, ba Yoasi deri wahala baka sə, ma win bwāaba nūn seesi ba go win kpin yerə yēn sō u yāku kowo Yehoyadan bibu go. Ma ba nūn sikua Dafidin wuuə. Adama ba n ka nūn de mi ba ra sinambu sike. ²⁶ Be ba nūn seesi, bera Sabadi ka Yosabadi. Sabadin meron yīsira Simeati, wi u sāa Aməni, Yosabadin meron yīsira maa Simeriti, wi u sāa Məabu.

²⁷ Yoasin bibun geeru ka gari yi ba gerua win s̄s̄ ka sere Yinni Gusun̄n s̄a s̄a yee te u s̄nwa, ye kpuron gari yi yorua sinambun faagin tireru s̄s̄. Win bii Amasiawa u bandu di win ayerā.

25

Amasia

u kua Yudaban sina boko

(I maa m̄erio Sinambu II, 14:1-7)

¹ Amasia u m̄wa w̄s̄ yenda n̄obu sanam me u bandu di Yerusalem̄. Ma u kua w̄s̄ yenda n̄obu ka n̄e bandu s̄s̄. Win meron ȳsira Yoadani, Yerusalem̄gii. ² U kua dee dee Yinni Gusun̄n n̄ni s̄s̄. Adama u n̄ win ḡru kpuro Yinni Gusun̄ w̄.

³ Sanam me win banda dam kua, yera u win bw̄abu go be ba raa win tundo go. ⁴ Adama u n̄ ben bibu go. U Yinni Gusun̄n wooda sw̄iwa ye u M̄wisi s̄s̄wa u yorua woodan tireru s̄s̄ u n̄e, baababa ba n̄ gbim̄ ben bibun toranun s̄s̄. M̄ya maa bibu ba n̄ gbim̄ ben baababan toranun s̄s̄. Baawure u koo gbiwa win tiin torarun s̄s̄.

⁵ Yera Amasia u Yudaba ka Benyam̄eba m̄enna yenu ka yenu ka sere tabu sinam be ba tabu kowobu wun̄m wun̄m ka n̄r̄m n̄r̄m (1.000) kpare. Ma u bu gara saa be ba w̄s̄ yendu m̄n di n̄ ka girari be ba kere me. Ma ba kua t̄mbu n̄r̄bun suba gooba wun̄bu (300.000). Ba s̄awa be ba tabu ȳ s̄a s̄a. Ba koo kp̄i bu ka yaasi ka t̄r̄nu sanna. ⁶ Ma u maa tabu dur̄ w̄ruḡba kasu Isireliba s̄s̄, t̄mbu n̄r̄bun suba wun̄bu (100.000) bu ka n̄n somi kpa u bu sii geesun gobi t̄nnu ita w̄. ⁷ Yera Gusun̄n s̄m̄ go u na u n̄n s̄s̄wa u n̄e, Yinni, a ku de Isireliba bu ka nun da. Domi Yinni Gusun̄ u n̄ ka bu w̄a, be Efaraimu be. ⁸ A n̄ ka bu da, baa me a dam m̄, Gusun̄ u koo nun sura yiber̄eban wuswaa. Domi wiya u ra somi kpa u kamia.

⁹ Ma Amasia u s̄m̄ wi s̄s̄wa u n̄e, am̄na kon ko t̄ n̄ ka n̄n sii geesun gobi t̄nnu ita ye mwa ye na Isireliban tabu kowo be w̄ mi.

Yera s̄m̄ wi, u n̄n wisa u n̄e, Gusun̄ u koo kp̄i u nun w̄ n̄ ye kpuro kere.

¹⁰ Yera Amasia u tabu kowo be ba na saa Efaraimuban min di mi wuna, kpa bu ka ḡsira bu we. Adama tabu kowo be, ba ka Yudaba m̄ru kua, ma ba ḡsira ben yenus̄ ka m̄ru baka.

¹¹ Ma Amasia u w̄ruḡru seewa u win t̄mbu kpara ma u da u w̄a w̄waa ye ba m̄ B̄ru. Miya u t̄mbu n̄r̄bun suba w̄kuru (10.000) go Seirin bibun bweseru s̄s̄. ¹² Ma ba maa t̄n ben n̄r̄bun suba w̄kuru (10.000) mw̄era wasiru ba ka da guuru w̄ll̄. Min diya ba bu kasi kooma ba kasikira.

¹³ Adama Efaraimu be Amasia u yinari bu ka n̄n tabu da mi, ba pusi Yudan wusu s̄s̄ saa Samar̄n di n̄ ka da B̄ti Horon̄. Ma ba t̄mbu n̄r̄bun suba ita (3.000) go, ba ben ȳnu gura.

Yoasi, Isireliban sina boko

u Amasia kamia

(I maa m̄erio Sinambu II, 14:8-14)

¹⁴ Sanam me Amasia u Ed̄muba kamia u wurama, yera u dera ba Seirin bibun bweserun b̄nu gurama ba ka na win tem̄. Ma u nu kua win tiiginu. U nu yiramm̄e u s̄am̄. Ma u nu turare d̄s̄ dokeamm̄e. ¹⁵ Yera Yinni Gusun̄ u ka Amasia m̄ru kua. Ma u n̄n win s̄m̄ go ḡriama. U n̄n bikia u n̄e, mban s̄na a Ed̄muban b̄nu gurama, ni, ni nu n̄ kp̄a nu bu w̄re wun̄n n̄man di.

¹⁶ Sanam me u gari yi mɔ u dɔɔ, yera Amasia u nɔn sɔɔwa u nee, wara nun gɔsa a n ka sɔa ne sina bokon bwisi kɛɔ. A doonɔ min di. Mban sɔna a kɔ bu nun gɔ.

Ye sɔmɔ wi, u doonɔ, yera u nɔn sɔɔwa u nee, na yɛ ma Gusunɔ u gɔru doke u nun kpeerasia yɛn sɔ a kua me. Wee a n nɛn bwisi kɛru wure.

¹⁷ Sanam me Amasia ka wigibu ba nɔsina, yera u gɔra bu Yoasi, Isireliban sina boko Yoakasin bii, Yehun debubu sɔ bu nee, u na bu tabu yinna. ¹⁸ Yera Yoasi Isireliban sina boko u wisima u nee, sakin kikiru garu ta wɔa Libanin guurɔ. Tera ta dɔa bakaru sɔmɔbu gɔria Libanɔ ta nee, a man wunen bii wɔndia kɛema u ko nɛn biin kurɔ. Adama gbeku yee yi seewa yi da yi sakin kiki te taaka yi go. ¹⁹ Geema Amasia. Wee, a Edɔmuba kamia. Ma a tii sue. Yen sɔ, a sino sɛe wunen yenuɔ. Mban sɔna kaa tii tabu sure bi bu koo ka nun kɔsa naawa. Domi wune ka Yudaba, sa ko bɛe kam koosia.

²⁰ Adama Amasia kun nɔn swaa daki. Domi ye kpuro ya weewa saa Yinni Gusunɔn min di u ka wa u nɔn yiberɛba nɔmu beria. Domi Amasia wi, u Edɔmuban bɔnu guramawa u sɔamɔ. ²¹ Yera Yoasi, Isireliban sina boko u seewa u da u Amasia, Yudaban sina boko wɔri Beti Semesio Yudaban temɔ. ²² Ma Isireliba ba Yudaba kamia. Ma Yuda ben baawure u duka sua u wura win yenuɔ. ²³ Yoasi, Isireliban sina boko u Amasia, Yudaban sina boko Yoasin bii, Yoakasin debubu yoru mwa Beti Semesio. Ma u ka nɔn da Yerusalemɔ. Saa ye sɔra wi, Yoasi, u Yerusalemun gb̄araru sura gɔm soonu neeru (400) saa kɔnnɔ ge ba mɔ Efaraimun di sere n ka da kɔnnɔwɔ ge ba mɔ Gani gɔmburu. ²⁴ Ma Yoasi wi, u wura ka sii geesu gura ka sɔa yerun gɔa gee ni nu wɔa Obɛdi Edɔmun yenuɔ ka sere maa sina kpaarun arumani. Ma u gabu mɔru mwɛera u ka gɔsira win wuuɔ Samariɔ.

Amasian gɔɔ

(I maa mɛerio Sinambu II, 14:15-20)

²⁵ Isireliban sina boko Yoasi, Yoakasin biin gɔɔn biru, Amasia, Yudaban sina boko Yoasin bii, u maa kua wɔɔ wɔkura nɔɔbu bandu sɔɔ. ²⁶ Ye Amasia u gbia u kua ka ye u kua daku ten sukum, ye kpuro ya yoru Yudaba ka Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. ²⁷ Ye Amasia u ka Yinni Gusunɔ tonda u kpa, yera ba nɔn seesi Yerusalemɔ. Ma u duka sua u da u wɔa Lakisio. Miya ba nɔn naa swi ba go. ²⁸ Ma ba win goru suama ka dumi ba ka na ba sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ.

26

Osiasi

u kua Yudaban sina boko

(I maa mɛerio Sinambu II, 14:21-22, 15:1-3)

¹ Amasian gɔɔn biru, Yudaba kpuro ba Osiasi sua ba swi bandu sɔɔ win tundo Amasian ayerɔ. Saa ye sɔɔ, u mɔwa wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka tia. ² Wiya u Elati bana u sonwa. Ma u dera ya kua Yudabagia win tondon gɔɔn biru.

³ Osiasi u kuawa wɔɔ weeraakuru ka yiru Yerusalemɔ. Win meron yiisira Yekolia Yerusalemugii. ⁴ U siawa dee dee Yinni Gusunɔn wuswaa nge me win tundo Amasia u kua.

Osiasi u Gusunɔ biru kisi

⁵ Osiasi u kookari kua u ka Yinni Gusunɔ sɔwa Sakarin wɔaru kpuro sɔɔ. Sakari wi, u bwisi mɔ u ka kasinu tubusia ni nu wee Gusunɔn min di. Saa ye sɔɔ, ye Osiasi u mɔ kpuro ya ra nɔn koorewa.

⁶ Sɔɔ teeru u yara u ka Filisitiba wɔri. Ma u da u Gatin gb̄araru yaba ka Yabinɛguru ka Asidɔduguru. Ma u wusu bana Asidɔdugibun temɔ Filisitiban wusun suunu sɔɔ. ⁷ Yinni Gusunɔ u n̄n somi u ka Filisitiba ka Daarububa tabu kua ka be ba w̄a Guri Baaliɔ ka sere Maoniba.

⁸ Saa ye sɔɔ, Amɔniba ba ka Osiasi k̄nu naawammɛ ma u ȳsiru yara sere Egibitin tem nɔɔ bura yero. Domi win dam mu nɔɔra baama kpuro. ⁹ Osiasi u k̄su yenu kua Yerusalemɔ k̄nnɔwɔ ge ba m̄ Gani gomburu, ka ge ga w̄a wɔwa gia, ka gb̄ararun goo gɔmkirɔ. Ma u dera nu dam mɔ. ¹⁰ U maa k̄su yenu bana ḡburɔ, ma u d̄kɔ dabi dabinu ḡba, domi u sabe dabi dabinu m̄ ni nu w̄a Sefalan wɔwɔ ka nim w̄kun goorɔ. Mɛya u maa ḡbaa wukobu m̄ ka be ba ra resem sɔmburu ko guunɔ ka guu te ba m̄ Kaamelio. Domi u ra ḡbe sɔmburu k̄a.

¹¹ Osiasi u tabu durɔbu m̄ be ba ra tabu de wuu wuuka nge mɛ win tire yoro Yeyeli ka win tabu sunɔ turo Maaseya ba ka bu gara. Win sina asakpɔ turo wi ba m̄ Hanania, wiya u bu kp̄are. ¹² Yenu ȳrobu ka tabu durɔ wɔrugɔba, be kpuron geera s̄awa n̄rɔbun suba yiru ka nata (2.600). ¹³ Tɔn be, ba tabu durɔbu n̄rɔbun suba gooba wunɔbu ka nɔɔba yiru ka n̄era wunɔbu m̄ ba kp̄are (307.500). Bera ba ra sina boko somi tabu sɔɔ. ¹⁴ Osiasi u tabu kowo be kpuro terenu ka yaasi w̄ɛ ka sii furɔsu ka yabe tarakpenu ka t̄nnu ka kpurant̄nnu. ¹⁵ U dera bwisigii goo u tabu ȳnu ganu kua ni ba yi k̄su yenɔ ka gani ḡmunɔ. Niya nu ra n s̄ɛnu toomɔ, n̄ kun mɛ nu n kpenu kasukumɔ. Ma sina boko Osiasi u ȳsiru yara n toma. Domi u somiru wa sere u ka win bandu t̄sisia.

¹⁶ Sanam mɛ Osiasi u win bandu t̄sisia u kpa, yera u tii sua sere bu n̄n kam kua. U n̄ Gusunɔ win Yinni m̄m nɔɔwɛ. Ma u da Yinni Gusunɔn s̄a yero u ka turare d̄ɔ doke mi, ka tii. ¹⁷ Yen biru, ȳku kowo Asaria u dua mi, ka ȳku kowobu wɛnɛ, ¹⁸ be ba wɔruguru mɔ. Ma ba sina boko Osiasi s̄ɔwa ba n̄ɛ, Osiasi, n̄ n̄ wunɛ kaa Yinni Gusunɔ turare d̄ɔ dokea. Aronin bibun bwesera ba ḡsa yen s̄ɔ. N n̄ m̄n na, a yario s̄a yeru min di. Domi a kua m̄m nɔɔ sari. A n̄ maa b̄ɛɛ wasi Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

¹⁹ Yera sina boko Osiasi u m̄ru seewa. N deema u ye ba ra ka turare d̄ɔ doke n̄ni. Yera bara disigira n̄n w̄ri win sirikanaɔ ȳku kowo ben n̄ni biru Yinni Gusunɔn s̄a yeru mi, mi ba ra turare d̄ɔ doken wuswaaɔ. ²⁰ Yera ȳku kowo t̄nwerɔ Asaria ka ȳku kowo be ba tie, ba n̄n m̄ɛra, ma ba deema wee, bara disigira win sirikanaɔ. Yera ba yande n̄ɛ, u yario t̄ɔwɔ. Ma Osiasi u yara t̄ɔwɔ fuuku fuuku, domi u wa ma Yinni Gusunɔ u n̄n bara disigiru kp̄ɛ.

Osiasin bandun kpeeru

(I maa m̄ɛrio Sinambu II, 15:5-7)

²¹ Ma bara disigii te, ta Osiasi w̄asi sere u da u ka gu. Ba n̄n yara Isireliban suunu s̄ɔn di, u da u w̄a wi turo. Win bii Yotamuwa u n̄n k̄sire kua u tem m̄ kp̄aramɔ. ²² Ye Osiasi u ḡbia u kua, ka ye u kua win w̄a d̄akuru sɔɔ, ye kpuron gari yi yorua Gusunɔn s̄om̄ Esai, Am̄tin biin tireru sɔɔ. ²³ Osiasi u kpuna u gu. Ma ba ka n̄n da mi ba ra sinambu sike. Adama ba n̄ n̄n sikua win baababan siki w̄ruɔ, domi ba n̄ɛ, u bara disigiru m̄. Ma win bii Yotamu u bandu k̄sire kua.

*u kua Yudaban sina boko**(I maa mæerio Sinambu II, 15:32-38)*

¹ Wōɔ yenda nōɔbuwa Yotamu u mō sanam mē u bandu di. Ma u kua wōɔ wōkura nōɔbu ka tia bandu sōɔ Yerusalemuɔ. Win mēron yīsira Yerusa, Sadakun bii. ² U siawa dee dee Yinni Gusunən wuswaaɔ. Win tundo Osiasin yira u swīi mam mam. Adama u ñ due Yinni Gusunən sāa yerɔ. Yen biru, u dera tōmba sankiramō win tem mē sōɔ.

³ Wiya u Yinni Gusunən sāa yerun kōnnō ge ga wāa gunguru gia bana. Ma u maa bani dabinu kua Ofelin gbāraraɔ. ⁴ U wusu bana Yudan guunō. Ma u maa kōsu maru yenu kua ka ñii baka damginu yakasō.

⁵ U maa ka Amōniba tabu kua, ma u bu kamia. Wōɔ ge sōɔ, Amōniba ba nūn sii geesun gobi wunōbu (100) wē ka ñia bimi yi ba mō ɔɔsun tōnnu nōrōbun suba ita (3.000) ka alikaman tōnnu nōrōbun suba ita. Nge mēya ba mō sere n ka girari wōɔ ita. ⁶ Yotamu u dam kua. Domi u win naane doke Yinni Gusunō sōɔ.

⁷ Ye Yotamu u kuan sukum, win tabu ka win sōma ye u kua, ye kpuron gari yorua Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru sōɔ. ⁸ Yotamu u mōwa wōɔ yenda nōɔbu sanam mē u kua sina boko. Ma u kua wōɔ wōkura nōɔbu ka tia ban te sōɔ Yerusalemuɔ. ⁹ Yen biru, u kpuna u gu. Ma ba nūn sikua Dafidin wuuɔ. Ma win bii Akasi u bandu kōsire kua.

28*Akasi u kua sina boko Yudaɔ**(I maa mæerio Sinambu II, 16:1-6)*

¹ Akasi u mōwa wōɔ yendu sanam mē u bandu di. U kuawa wōɔ wōkura nōɔbu ka tia bandu sōɔ Yerusalemuɔ. U ñ sīa dee dee Yinni Gusunən wuswaaɔ. U ñ win sikado Dafidin yira swīi. ² Isireliban sinambun yira u swīi. U mam būu wi ba mō Baalin bwāaroku sii ganduguu kua. ³ U turare dōɔ doke Hinōmun bibun bweserun wōwaaɔ. Ma u ka win tiin bibu yāku dōɔ mwaaaruginu kua nge mē bwese tukunu nu ra ko ni Yinni Gusunō u gira Isireliban wuswaan di. ⁴ U ra būu yākunu ko kpa u nu turare dōɔ dokea gungunō ka guunō ka sere ñaa kubenō.

⁵ Gusunō wi, Akasin Yinni u nūn Sirin sina boko nōmu beria. Ma ba nūn kamia ba win tōn dabinu mwēera ba ka da Damasiō. Yen biru, Gusunō u maa nūn beria Isireliban nōmaaɔ. Ma Isireli be, ba nūn kamia. ⁶ Peka, Remalian bii, u tōmbu nōrōbun suba wunaa teeru (120.000) go sōɔ teerun sōɔ, yèn sō ba Gusunō ben baababan Yinni deri. Tōn be ba go mi, be kpuro ba sāawa tabu durō wōrugōba. ⁷ Sikiri, Efaraimuban tabu durō u Maaseya, sina bokon bii go ka Asirikamu wi u sāa sina bokon yenun sōm kowobun wirugii ka sere Elikana sina bokon sina asakpō gbiikoo. ⁸ Isireliba ba ben mēro bisibu Yudaba yoru mwa tōmbu nōrōbun suba goobu (200.000), kurōbu ka bibu. Ma ba ben yāa dabinu gura ba ka da Samariō.

⁹ N deema Yinni Gusunən sōmō goo u wāa mi. Win yīsira Odēdi. Yera u tabu kowō be sennō da. U nēɛ, wee Gusunō bēɛn baababan Yinni u ka Yudaba mōru kua, ma u bēɛ bu nōmu beria, ma i bu go ka wōnwōndu sariru sere ben wuri yi nūn girari. ¹⁰ Yera i kī tē, Yuda be, ka Yerusalemugii be, bu ko bēɛn yobu? I ñ tamaa i Gusunō bēɛn Yinni torari? ¹¹ I swaa dakio i nō. I yoo be i mwēera bēɛn mēro bisibu sōɔ mi yōsuo bu wura ben yenusō. Domi Yinni Gusunō u ka bēɛ mōru baka mō.

¹² Efaraimuban wirugibu gabu, Asaria, Yokananin bii ka Berekia, Mesilemōtun bii ka Esekiasi, Salumun bii ka Amasa, Adilain bii, bera ba

tabu kowobu seesi be ba wee tabu gberun di. ¹³ Ba bu sɔɔwa ba nɛɛ, i ñ ka yoo be duɔ mini. I kī i besen taare sosiwa Yinni Gusunɔn mi. Domi sa tore kɔ. Ma Yinni Gusunɔ u ka sun mɔru sɔa.

¹⁴ Yera tabu kowo be, ba yoo be yɔsu, ba bu ben yānu wesia Isireliba ka ben wirugibun wuswaaɔ. ¹⁵ Wirugii be ba soka ka ben yīsa ba yoo be sua, ba ben be ba wāa tereru yānu doke ni tabu kowoba mwɛerima. Ba bu yānu ka baranu wē. Ba dera ba di ma ba nɔra. Ma ba ben mɛeran bosu bɔkua. Ma ba yoo be sɔɔ be ba kun kpɛ bu si ketekunu sɔndi ba ka da Yerikoɔ mi kpakpa bɛɛ wāa. Yen biru, Isireli be ba ka bu da ba wurama Samariɔ.

Akasi u somiru kasu

Asirigibun mi

(I maa mɛerio Sinambu II, 16:7-20)

¹⁶ Saa ye sɔɔra sina boko Akasi u gɔra Asirin sinambun mi, u bu somiru kana. ¹⁷ Edɔmuba ba na ba kpam Yudaba wɔri ba kamia, ma ba Yuda be, yoru mwɛera ba ka doona. ¹⁸ Filisitiba ba wɔraa na wuu si su wāa Sefalan wɔwaa ka si su wāa Yudan tem sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia. Ma ba Bɛti Semɛsi ka Ayaloni mwa ka Gederɔtu ka Soko ka yen baru kpaanu ka Tinna ka yen baru kpaanu ka Gimuso ka yen baru kpaanu. Ma ba sina wuu si sɔɔ. ¹⁹ Domi Yinni Gusunɔ u Yudaba sekuru doke ben sina boko Akasin sɔ. Akasi wi, u kom bɛretɛkɛ kuawa Yudaɔ, u Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔbu sariru koosiwa mam mam.

²⁰ Ma Asirin sina boko Tigilati Pilesee u na u nùn wɔri nge yibɛɛ. U ñ nùn somi. ²¹ Domi Akasi u Yinni Gusunɔn sɔa yeru ka sina kpaaru ka win tem wirugibun arumani gura u Asirin sina boko wē. Adama ka mɛ, yen gaa kun nùn yare. ²² Sanam mɛ u wāa nuku sankiranu sɔɔ, ka mɛ, u Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔbu sariru koosimɔwa u dɔɔ. ²³ U Damasɔn bñnu yākuru kua ni nu nùn kamia mi. Domi u nɛɛ, wee Sirin sina bokon bñnu nu ra bu somi. Tɛ, win tii u koo maa nu yākuru kua kpa nu wa nu nùn somi. Adama nu ñ nùn somi. Nu nùn kam kuawa wi ka Isireliba kpuro. ²⁴ Akasi u Yinni Gusunɔn sɔa yerun dendi yānu kpaasina u kɔsuka. Ma u dera ba tu kenua. Ma u bñu yāku yenu kua beri berika kpuro Yerusalemuɔ. ²⁵ Yera u gungunu kua Yudan wusu kpuro sɔɔ bu ka bñnu yākuru kua kpa bu maa nu turare dɔɔ dokea mi. Nge mɛya u kua u ka Gusunɔ win baababan Yinnin mɔru seeya.

²⁶ Akasin kookoosun sukum gbiikisu ka dāakisɔ si kpuro su yoruɔ Yudaba ka Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. ²⁷ Yen biru, Akasi u kpuna u gu, ma ba nùn sikua Yerusalemuɔ. Adama ba ñ nùn sikua Isireliban sinambun sikaa. Yen biru, win bii Esekiasi u bandu kosire kua.

29

Esekiasi u bandu di Yudaɔ

(I maa mɛerio Sinambu II, 18:1-4)

¹ Esekiasi u mɔwa wɔɔ yenda nɔɔbu sanam mɛ u bandu di. Win mɛron yīsira Abiya, Sakarin bii. U kuawa wɔɔ yenda nɔɔbu ka nne bandu sɔɔ Yerusalemuɔ.

² U kua ye ya Yinni Gusunɔ wɛre. Win sikado Dafidin yira u swīi mam mam.

³ Win bandun wɔɔ gbiikuun suru gbiikoo sɔɔ, u Yinni Gusunɔn sɔa yeru kenia. Ma u ten gamboba sɔnwa. ⁴ U dera yāku kowobu ka Lefiba ba na. Ma u bu menna sɔa yerun batumaɔ ye ya wāa sɔɔ yari yeru gia. ⁵ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛ Lefiba i swaa dakio i nɔ. I tii dɛerasio, kpa i maa Gusunɔ bɛɛn baababan Yinnin sɔa yeru dɛerasia. I ye ya disɔ mɔ kpuro yaro sɔa yee ten min di. ⁶ Bɛɛn baababa ba kua mɛm nɔɔ sariba. Ba kɔsa kua Gusunɔ bɛɛn Yinnin nɔni sɔɔ. Ba wi ka win sɔa yeru biru kisi. ⁷ Ma ba sɔa yee te kenua, ba ten fitilaba go. Ba

ku ra nùn turare dōo dokeye. Ba ku ra maa nùn yāku dōo mwaararuginu kue. ⁸Yera Yinni Gusunō u Yuda ka Yerusalemu mōru seesi. Ma u dera ye kpuro ya kua bansu ba ye yēmō nge mē i waamō gisō. ⁹Besen baababa ba gbisuka tabu sōo ma besen bii tōn durōbu ka tōn kurōbu ka besen kurōbu ba yoru da tem tukumō Yinni Gusunōn mōru yen sō. ¹⁰Tē, na kī n ka Gusunō besē Isireliban Yinni arukawani bōke, kpa win mōru ye, yu wa yu sure u sun deri. ¹¹Yen sō, nēn bibu, i ku maa Gusunō atafirū ko. Domi u bēe gosawa i ka nùn sōmburu kua, i n nùn sāmō, kpa i n nùn turare dōo dokeamme.

¹²Lefiba be ba seewa ba na, bera Mahati, Amasain bii ka Yoeli, Asarian bii Kehatin bibun bweseru sōo ka Kisi, Abudin bii ka Asaria, Yehaleelin bii Merarin bibun bweseru sōo ka Yoasi, Simman bii ka Edeni, Yoan bii Gēsōnin bibun bweseru sōo ¹³ka Simuri ka Yeyeli Elisafanin bibun bweseru sōo ka Sakari ka Matania Asafun bibun bweseru sōo ¹⁴ka Yeyeli ka Simēi Hemanin bibun bweseru sōo ka Semaya ka Usieli Yedutum bibun bweseru sōo. ¹⁵Ba ben mero bisibu mēna ye ba tii dēerasia ba kpa. Yen biru, ba Yinni Gusunōn sāa yeru dēerasia nge mē sina boko u gerua ka nge mē Yinni Gusunō u wooda wē. ¹⁶Yāku kowobu ba dua Yinni Gusunōn sāa yerō bu ka tu dēerasia. Ma ba disinu kpuro yara ni nu wāa sāa yeru mi, ka ten yaaraō. Min diya Lefiba ba disi ni gura ba ka da ba kube wōwāo ye ba mō Sedoroni. ¹⁷Ba sāa yee ten dēerasiabu toruawa wōon suru gbiikoon tōo gbiikirun di. Yen sōo nōōba itase, ma ba tura ten adērōwō. Yen biruwa ba maa kua sōo nōōba ita ba ka tu dēerasia ba kpa. Sōo wōkura nōōbu ka tia ba kua ba ka te kpuro dēerasia ba kpa.

¹⁸Ma ba da sina boko Esekiasin mi ba nēe, wee sa sāa yee te dēerasia sa kpa ka yāku yee te, ka ten dendi yānu ka tabulu mi ba ra pēe yi ka yen dendi yānu. ¹⁹Yāa ni kpurowa sa sōnwa, ma sa nu dēerasia ni Akasi u raa disi doke win mem nōōbu sarirun sō sanam mē u bandu dii. Ni kpurowa sa yi Yinni Gusunōn yāku yerun wuswāaō.

Esekiasi u maa

Yinni Gusunōn sāaru seeya

²⁰Yera sōo teeru, Esekiasi u seewa buru buru yellu u wuun wirugibu mēna, ma ba da Yinni Gusunōn sāa yerō. ²¹Ma ba ka naa kinēnu nōōba yiru na ka yāa kinēnu nōōba yiru ka yāa kpēmminu nōōba yiru ka boō kinēnu nōōba yiru bu ka toranun yākunū ko bandun sō ka yāku yee ten sō ka sere Yudaban sō. Yera sina boko u yāku kowobu Aronin bibun bweseru sōōwa u nēe, bu ye kpuro goowo Yinni Gusunōn yāku yerō. ²²Ma ba ketē kinē ni sakira ba nin yem sua ba yēka yāku yerō. Yen biru, ba yāa kinē ni sakira ma ba nin yem yēka yāku yerō. Meya ba maa yāa kpēmminii ni sakira ba nin yem yēka yāku yerō. ²³Yen biru, ba maa ka boō kinē ni na sina bokon wuswāaō ka tōmbu kpuron wuswāaō bu ka toranun yākunū ko. Ma be kpuro ba ben nōōma sōndi boō nin wiru wōllō. ²⁴Ma yāku kowobu ba boō ni sakira ba nin yem yari yāku yerun temō. Ba yāku te kuawa Isireliba kpuron toranun sō. Domi sina boko u nēe, yāku dōo mwaararugii ni, ka torarun yāku ni, ba koo nu kowa Isireliba kpuron sō.

²⁵U Lefiba doke Yinni Gusunōn sāa yerō ba sekētirenu nēni ka guunu ka mōrōkunū nge mē Dafidi ka Gusunōn sōmōbu Gadi ka maa Natani ba wooda wē bu ko. Yinni Gusunōwa u bu wooda ye wē. ²⁶Ma Lefiba ba na ba sina Yinni Gusunōn sāa yerō ka dwee yāa ni Dafidi u dera ba kua. Ma yāku kowobu ba maa dua ka ben kōbi. ²⁷Ma Esekiasi u nēe, bu yāku dōo mwaararugiru koowo yāku yeru wōllō. Ye ba yāku dōo mwaararugii te torua, yera ba maa womusu torua. Ma ba kōbi so ka sere Dafidi Isireliban sina bokon dwee yāa ni. ²⁸Ma

tɔn be kpuro ba yiira bu ka Yinni Gusunɔ beere wɛ. Ba kɔbi soomɔ, ba womusu mɔ sere ba ka yaku dɔɔ mwaararugii te wiru go. ²⁹ Sanam me ba yaku ni kua ba kpa, yera sina boko ka win tɔn be kpuro ba yiira ba Yinni Gusunɔ beere wɛ. ³⁰ Yera Esekiasi ka Yudaban wirugibu ba Lefiba sɔɔwa ba nee, bu Yinni Gusunɔ siaro ka Dafidin womusu ka maa Asafun womusu. Ma ba Yinni Gusunɔ kpuna ba nɔn sɔwa ka nuku doo bakabu.

³¹ Esekiasi u nee, tɛ, wee i tii deerasia, i kua Yinni Gusunɔgibu. Yen sɔ, i susima i nɔn siarabun yakunu kua win sɔa yero.

Yera tɔn be, ba maa ka yaa sabenu na ba ka nɔn siarabun yaku ni kua. Ma gaba maa nɔn yaku dɔɔ mwaararuginu kua ka nuku tia. ³² Yaa sabe ni ba ka yaku dɔɔ mwaararugii ni kua mi, nu dabi. Keteban geera sɔawa wata ka wokuru, yaa kinenu maa wunɔbu (100) ka sere yaa kpemminu goobu (200). Ye kpurowa ba ka yaku dɔɔ mwaararugii ni kua. ³³ Yen biru, ba maa kete nata (600) go ka yaanu nɔɔɔn suba ita (3.000). ³⁴ Adama yaku kowobu ba n dabi dama te. Yen sɔna ba n kpia bu yaku yaa ni koku. Ben mero bisibu Lefibara ba bu somi ba ka sɔmbu te kua sere saa ye yaku kowobu be ba tie ba tii deerasia. Domi Lefiba ba tii wɛ ka kiru n kere yaku kowobu. ³⁵ Dama te, ba yaku dɔɔ mwaararuginu kua nu dabi ka siarabun yaku ni ba kua ka yaa gum ka sere tam me ba ka yaku dɔɔ mwaararuginu kua.

Nge meya ba ka sɔaru seeya Yinni Gusunɔn sɔa yero. ³⁶ Esekiasi ka tɔn be kpuro ba nuku dobu kua yɛn sɔ Gusunɔ u doke tɔmbun gɔrusɔ ba ka win sɔaru seeya mesum fuuku.

Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru

sɔaru

30

¹ Esekiasi u sɔmɔbu gɔra Isireliɔ ka Yudaɔ. N deema u raa Efaraimuba ka Manaseba tireru yorua bu ka na bu Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru di Gusunɔ, be Isireliban Yinnin sɔa yero, Yerusalemɔ. ² Sina boko Esekiasi ka win sina asakpɔbu ka Yudaba ba nɔɔsina ma ba koo Gɔɔ sararibun tɔɔ baka te di wɔɔn suru yiruse sɔɔ. ³ Domi ba n kpɛ bu tu di ten saa sɔɔ yɛn sɔ yaku kowo dabiru ta n tii deerasie. Meya tɔn dabira kun maa mɛnne Yerusalemɔ. ⁴ Sina boko ka tɔn be kpuro ba tɔɔ te wura. ⁵ Ma ba dera ba kpara Isirelin tem kpuro sɔɔ saa Beri Seban di n ka da sere Danuɔ, tɔmbu bu ka na Yerusalemɔ bu Gusunɔ Isireliban Yinni Gɔɔ sararibun tɔɔ baka te diiya. Domi tɔn dabiru ta ku ra raa maa tu di nge me ba yorua bu ko. ⁶ Ma gɔro be, ba sina boko ka win sina asakpɔn tire ni sua ba ka da Isireliɔ ka Yudaɔ. Ma ba bu sɔɔwa ka sina bokon yisuru ba nee, be Isireliba, i wurama Gusunɔ Aburamu ka Isaki ka Yakɔɔn Yinnin mi, kpa win tii u maa wurama beɛn mi. I de i wurama beɛ be i kisira Asirin sina bokon nɔman di. ⁷ I ku beɛn baababa ka beɛn maabu saari be ba n Gusunɔ ben baababan Yinni mɛm nɔɔwe, ma u bu kam koosia nge me i waamɔ gisɔ. ⁸ I ku swaa taaya nge beɛn baababa. I wurama Yinni Gusunɔn mi. I na i nɔn sɔ win sɔa yero te u tii yiye sere ka baadomma. I na i Gusunɔ beɛn Yinni sɔa kpa win mɔru baka ye, yu beɛ doonari. ⁹ I n wurama Yinni Gusunɔn mi, beɛn tɔmbu ka beɛn bii be ba mwɛɛra ba ka yoru da, ba koo bu wɔn wɔndu kua kpa bu den de bu wurama tem me sɔɔ. Domi Gusunɔ beɛn Yinni u ra suuru ko. Win wɔn wɔnda kpɔ. U n maa beɛ biru kisimɔ i n wurama win mi.

¹⁰ Nge meya gɔro be, ba gerumɔ ba ka wusu gasirimɔ saa Efaraimun tem di ka Manasen temɔ n ka girari Sabulonin temɔ. Ma ba bu yɛɛmɔ ba yaakoru

koosimɔ. ¹¹ Adama gaba tii kawa Aseɛn temɔ ka Manasen temɔ ka Sabulonin temɔ, ma ba seema ba na Yerusalemuɔ. ¹² Meya maa Yinni Gusunɔ u ka Yudaba wāa. Ma u dera ben gōru ga kua tia bu ka sina boko ka win sina asakpɔɔ bun gari mem nɔɔwa nge me wi, Yinni Gusunɔ u gerua.

Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru

¹³ Tɔn dabiru ta menna wɔɔn suru yiruse sɔɔ Yerusalemuɔ bu ka pɛɛ ye ba kun seeyatia doken tɔɔ bakaru ko. Dɔma te, tɔn be, ba dabia. ¹⁴ Yera ba seewa ba b̄u yāku yee ni nu wāa Yerusalemuɔ kɔsuka ka sere mi ba ra nu turare dɔɔ dokeye. Ma ba ye kpuro gura ba sure wɔwɔɔ ye ba mɔ Sedoroni. ¹⁵ Yen biru, ba Gɔɔ sararibun tɔɔ bakarun yāku yaa sakira wɔɔn suru yirusen sɔɔ wəkura nnese sɔɔ. Sekura yāku kowobu ka Lefiba mwaa, ma ba tii deerasia. Ba yāku dɔɔ mwaararuginu kua Yinni Gusunɔn s̄aa yerɔ. ¹⁶ Ben baawure u da u wāa win ayerɔ nge me M̄wisi Yinni Gusunɔn tɔnu u yorua woodan tireru sɔɔ. Ma yāku kowobu ba yem yɛkamɔ me Lefiba ba bu wɛɛmɔ. ¹⁷ Nge me tɔn dabira wāa be ba n̄ tii deerasie dɔma te, yera n dera Lefiba ba bu yāku yee yi sakiriamme, kpa bu ka yi deerasia bu yi nenem Yinni Gusunɔn s̄s. ¹⁸⁻¹⁹ Tɔn dabiru ta wāa te ta n̄ tii deerasie, n mam neere Efaraimuba sɔɔ ka Manaseba sɔɔ ka Isakariba sɔɔ ka sere Sabuloniba sɔɔ. Ba Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru di. Adama ba n̄ ten wooda swii. Yen s̄na Esekiasi u bu kanaru kua u neɛ, Yinni Gusunɔ, wune tɔn geowa. Be ba tii wɛ ka ben gōru kpuro ba ka wune Gusunɔ ben baababan Yinni kasu, baa me ba n̄ tii deerasie, a bu suuru kuo.

²⁰ Yinni Gusunɔ u Esekiasin kana te mwa ma u tɔn be suuru kua.

²¹ Nge meya Isireli be ba menna Yerusalemuɔ, ba ka pɛɛ ye ba kun seeyatia doken tɔɔ bakaru di sɔɔ nɔɔba yiru ka nuku dobu. Tɔɔ baatere yāku kowobu ka Lefiba ba ra n̄ Yinni Gusunɔ siaramɔwa ka dwee yānu. ²² Esekiasi u Lefi baawure siara sɔmbu te u kuan s̄s Yinni Gusunɔn s̄s. Ba yāku yaa ye tema sɔɔ nɔɔba yiru. Ma ba siarabun yākunuu kua ba ka Gusunɔ ben baababan Yinni siara. ²³ Yen biru, tɔn be, ba maa wura bu tɔɔ bakaru di sɔɔ nɔɔba yiru. Ma ba maa sina sɔɔ nɔɔba yiru ba tɔɔ bakaru di ka nuku dobu. ²⁴ Domi Esekiasi u kete kinenu nɔɔɔbu (1.000) gɔsa ka yāanu nɔɔɔbun suba nɔɔba yiru (7.000). Ma win sina asakpɔɔ bu maa kete kinenu nɔɔɔbu gɔsa ka yāanu nɔɔɔbun suba wəkuru (10.000). Ma yāku kowobu dabiru ba tii deerasia. ²⁵ Yudaba kpuro ka yāku kowobu ka Lefiba ka sere be ba na Isirelin di ka sɔbu be ba wāa Isireliɔ ka Yudaa, be kpurowa ba nuku dobu kua dɔma te. ²⁶ Nuku doo bakabu bu wāa Yerusalemuɔ. Saa Salomɔɔ Dafidi Isireliban sina bokon biin waatin di, ba n̄ tɔɔ baka ten bweseru koore Yerusalemuɔ. ²⁷ Yera yāku kowobu ka Lefiba ba seewa ba tɔn be domaru kua. Yinni Gusunɔ u ben nɔɔ nua domi ben kana te, ta n̄n girari sere win wāa yee deeraɔ wɔlla.

Esekiasi

u Yinni Gusunɔn s̄aru seeya

31

¹ Yeniba kpuron biru, Isireli be ba wāa mi, ba seewa ba da Yudan wusu kpuro sɔɔ ba bwāarokunu kɔsuka ma ba gungunu ka b̄u yāku yenu kpuro kɔsuka Yudan temɔ ka Benyamɛɛn temɔ ka Efaraimun temɔ ka Manasen temɔ. Yen biru, be kpuro ba wurama ben temɔ, ben baawure u da u wāa win wāa yerɔ.

² Esekiasi u wure u yāku kowobu ka Lefiba wesia ben sɔmburu sɔɔ nge me ba ka b̄onu s̄aa ka sɔmbu te baawure u ra ko. Bera ba ko n̄ da yāku dɔɔ mwaararuginu ka siarabun yākunuu ko ka sere womusu bu ka Yinni Gusunɔ

sia ra win sāa yerun kənnəwə. ³ Sina boko Esekiasi u win dukian sukum wē bu ka yāku dōo mwaararuginu ko ni ba ra ko bururu ka yoka ka ni ba ra ko tōo wēraruginu sōo ka suru kpaon tōo bakaru sōo ka sere tōo baka ni nu tie sōo nge me ba yorua woodan tireru sōo.

⁴ Yera u Yerusalemuginu sōowa u nee, bu yāku kowobu ka Lefiba ben baa wēeyə, kpa bu kpī bu Yinni Gusunən woodaba mēm nōowa sāa sāa. ⁵ Sanam me gari yi, yi nōora baama, yera Isireliba ba ben alikama ye ya gbia ya ye wē ka tam kpaam ka gum ka tim ka sere ben dīanu ganu. Meya ba maā ka gāanu kpuron wākuru baateren wəllən tia tia na. ⁶ Meya Isireliba ka Yudaba be ba wāa Yudan wuu marosə ba ben yaa sabenun wākuru baateren wəllən tia tia wē ka sere gāa ni ba gosa ba yi nenem Yinni Gusunən sō. Ma ba nu suba suba. ⁷ Ba nin subenu toruawa saa wōon suru itasen di n ka da wōo gen suru nōoba yiruse sōo. ⁸ Esekiasi ka win sina bwāabu ba na ba subu ni wa, yera ba Yinni Gusunə ka win tumbu siara.

⁹ Ma Esekiasi u yāku kowobu ka Lefi be bikia u nee, subu nirə mini. ¹⁰ Yera yāku kowo tənwerə Asaria, Sadəkun bweseru sōo, u nūn wisa u nee, saa mīn di ba ka kēnu naamə Yinni Gusunən sāa yerə, dīanu ra n wāawa sa n dimə, sa n debumə. Ni nu tiara nu kpā niya mini. Domi Yinni Gusunə u sun domaru kua.

¹¹ Ma Esekiasi u wooda wē bu dinu sōme mi ba koo nu yi. Ma ba dinu sənwa. ¹² Ma ba ka kēnu ka wākuru baateren wəllən tia tia na ka yāku dīa ni nu sāa Yinni Gusunəginu. Lefi wi ba mō Konania wiya ba dīa ni nōmu sōndia, ma win mero bisi Simēi u sāa win yiruse. ¹³ Yeyeli ka Asasia ka Nakati ka Asaeli ka Yeriməti ka Yosabadi ka Elieli ka Yisimakia ka Makati ka Benaya be kpurowa Konania ka win mero bisi Simēi ba kpare nge me sina boko Esekiasi ka yāku kowo Asaria Yinni Gusunən sāa yerun wirugii ba wooda wē. ¹⁴ Kore wi u sāa Lefi Yiminan bii, u sāawa kənnə ge ga wāa sōo yari yeru gian kōso. Wiya ba kēe ni nōmu sōndia ni ba ka Yinni Gusunə naawa ka nuku tia ka sere ni ba ra wune Yinni Gusunən sō. Beya ba ko n da kēe ni bōnu ko. ¹⁵ Yāku kowobun wusu sōo, Edeni ka Miyamini ka Yosue ka Semaya ka Amaria ka Sekaniawa ba gosa bu Kore wi somi ba n da ka kēe ni begibu bōnu kue dee dee bibu ka bukurobu kpuro nge me ba ka bu bōnu sāa wuu wuuka. ¹⁶ Beya tən durə bii be ba gara saa wōo itan di n ka da be ba kere me, ka be ba gesi dumə Yinni Gusunən sāa yerə tōo baatere bu ka ben sama ko wuu wuuka, ¹⁷ ka yāku kowo be ba gara yenu ka yenu ka Lefiba be ba gara saa be ba wōo yendu mən di nge me ben sōmbura sāa wuu wuuka, ¹⁸ ka sere maā tən be ba tie kpuro ka ben debuminu ka ben kurəbu ka bii tən durəbu ka tən kurəbu, domi ba tii wēwa mam mam Yinni Gusunən sāa yerun sōmburu sōo. ¹⁹ Aronin bibun bweseru te ta sāa yāku kowobu baru kpaanə wuu marosun bəkuə, ba tumbu gosa wuu baagere sōo be ba ko n da bu dīanu bōnu kue ben suunu sōo, ka sere Lefi be ba gara garan suunu sōo.

²⁰ Wee ye Esekiasi u kua Yuda kpuro sōo. U sīawa dee dee gem sōo Gusunə win Yinnin wuswaa. ²¹ Sōma ye u kua bu ka sāaru ko Yinni Gusunən sāa yerə ka sere win woodan mēm nōobu, u ye kpuro kuawa ka gōru tia. Ma u koorə.

32

Asirin sina boko Sankeribu

u Yudan tem wəri

(I maā mērio Sinambu II, 18:13, Esai 36:1)

¹ Esekiasi u sīa dee dee Yinni Gusunən wuswaa. Yeniban biruwa Sankeribu, Asirin sina boko u na Yudaə, ma u dera ba wuu gbārarugisu tarusi.

U nεε, u koo su wōriwa ka dam. ² Ye Esekiasi u wa Sankeribu u na u ka Yerusalemu tarusi, yera u wirugibu ka tabu kowo damgibu soka, ³ bu wesiana bu ka bwii yi kεnε yi yi wāa wuun biruō. ⁴ Tōn dabira ta nūn somi ba ka bwii yi kōrua ka nim tora ye ya kokumō bera yen suunu sōō. Domi Esekiasi u nεε, u n̄ ki Asirigibu bā n̄ tunuma bu nim deema n kpā.

⁵ Ma u win bandun dam tāsisia. U Yerusalemun gbāraru mi n wōruma seeya ka maa wuun kōsu yenu. Ma u gbāraru garu bana wuun biruō u ka sikerena. Ma u kari ye sōnwa ye ba mō Milo Dafidin wuuō. U tabu yāa dabi dabinu kasu ka maa tērenu.

⁶ U tabu sinambu kua ma u bu menna wuun gbāraru kōnnōwō. Ma u bu kirō kua u nεε, ⁷ bu tii dam kēeyō kpa bu wōrugōru sōōsi. Bu ku bεrum ko bu diiri Asirin sina boko ka win tōn dabi ten wuswaaō. Domi be ba ka bu wāa ba dabi n̄ kere be ba ka nūn wāa. ⁸ Tomba ba ka nūn wāa. Adama be, Gusunō ben Yinniwa u koo bu somi. Wiya u koo bu dam wē tabu sōō.

Ma tōn be, ba Esekiasi Yudan sina bokon gari yi naane kua.

Sankeribu u gōra

Yerusalemō

(I maa mεerio Sinambu II, 18:17-37, Esai 36:2-22)

⁹ Yeniban biru, Sankeribu, Asirin sina boko u win sōm kowobu gōra Yerusalemō sanam mε u wāa Lakisiō ka win tabu kowobu kpuro. U sōm kowo be gōrawa Esekiasi ka Yuda be ba wāa Yerusalemō kpuron mi, ¹⁰ bu nεε, ameniwa wi, Sankeribu, Asirin sina boko u gerua. U nεε, ma sōōra ba ben naane doke ba ka wāa Yerusalemō ka nuku sankiranu. ¹¹ Bu ku de Esekiasi u bu nōni wōke kpa u de bu gbi gōru ka nim nōrun sō ye u nεε, Gusunō ben Yinni u koo bu wōra wi, Asirin sina bokon nōman di. ¹² Ba n̄ yē ma wi, Esekiasiwa u gungunu kōsuka ka Yinni Gusunōn yāku yee te? Ma u bu sōōwa u nεε, yāku yee teeru tōnan miya ba ko n̄ da de bu yiira bu Yinni Gusunō sā kpa bu nūn turare dōō doke. ¹³ Adama be, ba n̄ yaaye ye wi, Sankeribu ka win baababa ba bwesenu kpuro kua? Nin būnu nu kpīa nu bu yara saa win nōman di? ¹⁴ Bwese ni win baababa ba kam koosia sōō, nin niren būna nu kpīa nu bu yakia win nōman di ben tii bu ka sere nεε, Gusunō ben Yinni u koo bu yakia. ¹⁵ Yen sō, bu ku de Esekiasi u bu nōni wōke kpa u n̄ bu gārī seeyamō mεsum. Bu ku nūn naane ko. Domi bweseru garun būnu kun kpīa nu tu wōre win nōman di, n̄ kun mε win baababan nōman di. Kaa sere gere Yudaban būnu?

¹⁶ Nge mēya Sankeribun sōmō be, ba Yinni Gusunō ka win sōm kowo Esekiasi wōmmō.

Sankeribun sōmōbu

ba Yinni Gusunō wōmmō

(I maa mεerio Sinambu II, 19:14-19, Esai 37:14-20)

¹⁷ Sankeribu u tireru yorua u ka Gusunō Isireliban Yinni wōmε. U nεε, nge mε bwese ni nu tien būnu nu n̄ kpīa nu nin tōmbu wōre win nōman di, nge mēya Gusunō, Esekiasin Yinni u n̄ maa kpē u bu wōra win nōman di.

¹⁸ Ma Sankeribun sōmō be, ba gbāramō ka dam ka Yudan barum bu ka tōmbu nandasia be ba wāa gbāra ten sōōwō kpa bu na bu wuu ge mwa. ¹⁹ Ba Gusunō Yerusalemugibun Yinnin gari mō nge bwese ni nu tien būnu ni ba ka tii seka.

Asirigibu ba duki yakikira

(I maa mεerio Sinambu II, 19:15,35-37, Esai 37:15,36-38)

²⁰ Yera Esekiasi ka Gusunōn sōmō Esai, Amōtin bii ba kanaru wōri gari yin sō ba Yinni Gusunō nōōgiru sue wōllō. ²¹ Yera Yinni Gusunō u gōrado gōō gōra

u Asirigibun sansani wəri u ben tabu durə wərugəba ka ben tabu sinambu ka ben wirugibu go. Yera Asirin sina boko u gəsira u wura win temə ka sekuru. Ma u da win būu dirə. Miya win tiin bibu ba na ba nūn kāsai ba go ka takobi.

²² Nge mēya Yinni Gusunə u ka Esekiasi ka Yerusalemugibu faaba kua saa Sankeribun nōman di ka sere be ba tie kpuron nōman di. Ma u bu kōsu be ba ka bu sikerenən sō. ²³ Tən dabira ta ra ka Yinni Gusunə kēnu naawe Yerusalemuə kpa tu maa ka Esekiasin tii kēε gobiginu naawa. Saa yen dāma ten di, u yīsiru yarawa bwesenu kpuro sō.

Esekiasin bandun kpeeru

(I maa mērio Sinambu II, 20:1-21, Esai 38:1-8, 39)

²⁴ Saa ye sō, Esekiasi u bara sere u gəə turuku kua. Ma u Yinni Gusunə kana. Ma Yinni Gusunə u nūn wisa, ma u nūn səm maamaakiginu kua. ²⁵ Adama Esekiasi kun kue nge u durom wa Yinni Gusunən min di. Ma u tii sua. Yera Yinni Gusunə u bu mōru seesi wi ka Yudaba ka Yerusalemugibu. ²⁶ Ye u wa mē, yera wi ka Yerusalemugibu ba tii kawa. Ma Yinni Gusunən mōru ya doona ben min di Esekiasin waati ye sō.

²⁷ Esekiasi u dukia baka ka bεεε baka wa. U sii geesu ka wura ka kpee gobiginu ka turareba kasu ka tērenu ka gāa bwese bweseka ye ya wā. ²⁸ U alikaman biranu kua, ma u tam kpm ka gum beru yenu kua ma u yaa sabenu baaniren gōru kua ka sere nin dii yenu. ²⁹ Ma u tii wusu bania. U yaa sabenu wa dabi dabinu, ketēba ka yāanu ka bonu. Domi Yinni Gusunə u nūn dukia baka wē.

³⁰ Wiya u maa Gihonin yeru gēn nəə ga wāa gungurun bera gia kōrua, ma u nəə kpəə yaba Dafidin wuun sōə duu yeru gia.

Ye Esekiasi u gōru doke u ko kpuro, ya nūn koorawa. ³¹ Adama sanam mē Babilonin sina boko u səməbu mōrisia u ka wa səm maamaaki ye Yinni Gusunə u mō Isireliə, yera Gusunə u Esekiasi deri u ka wa ye ya wāa win gōruə.

³² Ye Esekiasi u kuan sukum ka nge mē u Gusunə sāwa ka naanε, ye kpuron gari yi yorua Gusunən səmə Esai, Amōtin biin kāsinnun tireru sō ka maa Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru sō. ³³ Esekiasi u kpuna u gu. Ma ba nūn sikua Dafidin bibun bweserun siku yerə bera gee n gunum bo. Yerusalemugibu ka Yudaba ba nūn gəə swīya. Yen biru, win bii Manase u bandu kōsire kua.

33

Manase

u kua Yudaban sina boko

(I maa mērio Sinambu II, 21:1-18)

¹ Manase u mōwa wōə wəkura yiru sanam mē u bandu di Yudaə. Ma u kua wōə weeraakuru ka nōəbu ban te sōə Yerusalemuə. ² Kōsa u kua Yinni Gusunən nōni sōə. Bwese ni Yinni Gusunə u gira Isireliban wuswaan di nin kom kōsum mēya u swī. ³ U wure u gungunu seeya ni win tundo Esekiasi u kōsuka. Ma u būu wi ba mō Baalin yāku yenu kua ka būu wi ba mō Asitaaten bwāarokunu ni win tundo u raa kōsuka. Ma u kperi ka sōə ka surun sāaru wəri. ⁴ U būu turanu bana Yinni Gusunən sāa yerə tēn mi Yinni Gusunə u win yīsiru doke sere ka baadommaə. ⁵ U maa suru ka sōə ka kperin yāku yenu kua sāa yee ten yaari yiru ye sō. ⁶ U dera ba ka win bii tən durəbu yākuru kua Hinōmun wōwəə. U ra ka wεε ka guru winu sōroru ko kpa u dobo doboba ko. U gōri sokobu yii be ba ra nūn sian gari sō. Ma u kōsa mō u dōə ye ya Yinni Gusunən mōru seeya. ⁷ U

win bũun bwāaroku kua u yi Yinni Gusunon sāa yerō. N deema Yinni Gusunō u raa Dafidi ka win bii Salomō sōwa u nēē, sāa yee teni ka Yerusalemu yeniwa na gōsa Isireliban suunu sōo ya n ka nen yīsiru sōwa sere ka baadommao. ⁸ Na n̄ maa Isireliba yaramō saa ben tem di mē na ben baababa wē bā n gesi nen woodaba ka nen gere mem nōowamme ye na Mōwisi wē u yorua. ⁹ Adama Manase u dera Yudaba ka Yerusalemugibu ba ka Yinni Gusunō tonda, ma ba kōsa kua n kere bwese ni Yinni Gusunon tii u gira be Isireliban wuswaan di.

¹⁰ Yinni Gusunō u ka Manase ka win tōmbu gari kua. Adama ba n̄ n̄n swaa daki. ¹¹ Yera Yinni Gusunō u Asirin sina bokon tabu sinambu gōra ba Manase mwa ba yōni doke, ma ba n̄n bōkua ka sii gandun yōni ba ka da Babiloniō. ¹² Sanam mē u wāa nuku sankiranu sōo, yera u tii kawa Gusunō win baababan Yinnin wuswaaō. Ma u n̄n kana. ¹³ Ma Yinni Gusunō u gōru gōsia u win kanaru mwa, u ka n̄n wura Yerusalemō win bandu sōo. Saa ye sōōra Manase u gia ma Gusunōwa u sāa Yinni.

¹⁴ Yeniban biru, u gana bana Yerusalemun tōwō Gihonin sōo duu yeru gia wōwao. Gana ye, ya dawa sere kōnnōwō ge ba mō Swēē. Ma ya ka Yerusalemun wōo bera ye ba mō Ofeli sikerena. U dera gana ye, ya gunia too. Ma u tabu sinambu doke Yudan wuu si su gbāranu mō kpuro sōo. ¹⁵ Ma u tōn tukobun b̄n̄un bwāarokunu ka win tiiguu ge, ni u raa doke Yinni Gusunon sāa yerō kpuro wuna ka sere b̄n̄u yāku yee ni u bana Yinni Gusunon sāa yerun guurō Yerusalemō. Ma u nu kasi kua wuun biruō. ¹⁶ Yera u Yinni Gusunon yāku yeru wesia sāa yerō. Ma u siarabun yākunu kua. U Yudaba wooda wē bu Gusunō Isireliban Yinni wi turo sā. ¹⁷ Saa ye sōo, tamba yākunu mō gungunō, adama Gusunō ben Yinniwa ba nu kuamme.

¹⁸ Ye Manase u kuan sukum ka kana te u kua ka Yinni Gusunon gari yi win sōmōbu ba n̄n sōwa, ye kpuro ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sōo. ¹⁹ Win kanaru ka nge mē Yinni Gusunō u n̄n wurari ka win toranu ka gunguu ni u kua ka mem nōōbu sari te u kua ka sere bwāaroku ni u seka ma u nu gira u sāwa u sere tii kawa, ye kpuron gari yi yorua Hosain tireru sōo. ²⁰ Yen biruwa Manase u kpuna u gu. Ma ba n̄n sikua win tiin dirō. Ma win bii Amōo u bandu kōsire kua.

*Amōo u kua sina boko Yudaō
(I maa mēerio Sinambu II, 21:19-26)*

²¹ Wōo yēnda yiruwā Amōo u mō sanam mē u bandu di. Ma u kua wōo yiru ban te sōo Yerusalemō. ²² Kōsa u kua Yinni Gusunon nōni sōo nge win tundo Manase. U bwāaroku ni Manase u kua kpuro yākuru kua u sāwa. ²³ U n̄ tii kawē Yinni Gusunon wuswaaō nge mē win tundo u tii kawa. Adama u win toranu sosimōwa u dōo.

²⁴ Win sōm kowobu ba n̄n seesi ma ba n̄n go win dirō. ²⁵ Adama be ba n̄n seesi ba go mi, tamba maa ben tii so ba go. Ma ba win bii Yosiasi kōsire kua bandu sōo.

34

Yosiasi

*u kua Yudaban sina boko
(I maa mēerio Sinambu II, 22:1-2, 23:4-20)*

¹ Wōo nōōba itawa Yosiasi u mō sanam mē u bandu di. Ma u kua wōo tēna ka tia bandu sōo Yerusalemō. ² Gea u kua Yinni Gusunon nōni sōo. Win sikado Dafidin yira sōōra u sia mam mam. U n̄ yen gam gere.

³ Win bandun wɔɔ nɔɔba itase sɔɔ, sanam mɛ u sãa aluwaasi, u Gusunɔ win sikado Dafidin Yinni kasum wɔri. Win bandun wɔɔ wɔkura yiruse sɔɔ, u Yerusalemu ka Yuda dɛɛrasiabu torua. U gunguu nin mi ba ra bũnu sã kɔsuka ka nin bwãaroku bwese bweseka. ⁴ Ba bũu wi ba mɔ Baalin yãku yenu kɔsuka win wuswaaɔ. Ma u bwãaroku ni ba kua sɔɔn sɔ ka ni ba kua ka sii gandu kɔsuka. U dera ba nu munkawa ma ba nin kɛki gura ba wisi be ba nu sãamɔn sikan wɔllɔ. ⁵ Ma u bũu yãku kowobun kukunu sikia u dɔɔ doke ben yãku yeno. Nge mɛya u ka Yuda ka Yerusalemu dɛɛrasia.

⁶ Manasen wusu sɔɔ ka Efaraimugisɔ ka Simeɛgisɔ ka Nefitaligisɔ si su kua bansu, u bũu yãku yenu kɔsukawa ⁷ ma u bwãarokunu surura ma ba nu kɔsuka muku muku nu kua tua. Mɛya u maa bwãaroku ni ba kua sɔɔn sɔ kɔsuka Isireliban tem kpuro sɔɔ. Ma u gɔsira u wura Yerusalemuɔ.

Yaku kowo tɔnwerɔ

u woodan tireru wa

(I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:3-10)

⁸ Yosiasin bandun wɔɔ yendu yiru sarise sɔɔ, sanam mɛ u tem mɛ, ka Yinni Gusunɔn sãa yee te dɛɛrasia u kpa, yera u Safani, Asalian bii gɔra ka Maaseya wi u sãa wuun guro guro ka Yoasi, Yoakasin bii wi u sãa tire bero bu ka Gusunɔ win Yinnin sãa yeru sɔmɛ. ⁹ Tɔn be kpuro ba da yãku kowo tɔnwerɔ Hilikiyan mi. Ma ba nũn gobi wɛ yi Lefiba ba raa mwɛɛra Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔ sãa Manasen tem di ka Efaraimun tem di ka Yudaban min di ka Isireliba kpuron min di ka Benyamɛɛn tem di ka sere Yerusalemugibun min di. ¹⁰ Be ba sɔmbu te kpare bera ba gobi yi nɔmu sɔndia ma ba yi sɔm kowobu wɛ be ba sãa yee te sɔmmɔ. ¹¹ Bera dãa dãkobu ka banɔbu. Gobi yiya ba koo ka kpee bakanu dwe ka dãa ye ba koo ka dia kpe ye Yudaban sinamba sankã. ¹² Tɔn be, ba sɔmburu kuawa ka naanɛ. Yasati ka Abudiasi be ba sãa Lefiba, Mɛarin bweseru sɔɔ ka Sakari ka Mɛsulamu, Kehatin bweseru sɔɔ, bera ba bu kpare. ¹³ Lefi be ba womusu ka dweebu yɛ, bera ba ra maa be ba ra sɔmunu sue nɔni doke ka sere maa sãa yee ten sɔm bwese bwesekan kowobu. Ma Lefiba gabu ba sãa tire yorobu ka sɔman guro gurobu. Gaba maa sãa kɔnnɔn kɔsobu.

¹⁴ Sanam mɛ ba da bu ka gobi yi sua yi ba wɛ Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔ, yera yãku kowo Hilikiya u woodan tireru wa tɛ Yinni Gusunɔ u raa Mɔwisi wɛ. ¹⁵ Yera Hilikiya u Safani, tire yoro sɔɔwa u nɛɛ, na woodan tireru wa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Ma Hilikiya u tu suama u Safani wɛ. ¹⁶ Ma Safani u tire te sua u ka sina boko daawa. Ma u nũn sɔɔwa u nɛɛ, wunɛn sɔm kowobu ba kua kpuro ye a bu yiire. ¹⁷ Ba tɔn be a sãa yee ten sɔmburu nɔmu sɔndia ka tɔn be ba sɔma mɔ mi, gobi yi wɛ.

¹⁸ Yen biru, yãku kowo Hilikiya u maa man tireru garu wɛ.

Ma Safani u tu gara sina bokon wuswaaɔ.

Yosiasi u tɔmbu gɔra

bu bikiaru ko Huludan mi

(I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:11-20a)

¹⁹ Sanam mɛ sina boko u wooda yen gari nua, yera u win yãnu nɛnuu u karana nuku sankiranun sɔ. ²⁰ Yera sina boko u Hilikiya ka Akikamu, Safanin bii ka Abudoni, Miseen bii ka tire yoro Safani ka Asaya win sɔm kowo sɔɔwa u nɛɛ, ²¹ i doo i bikiaru ko Yinni Gusunɔn mi Isireliba ka Yuda be ba tien sɔ tire te sa wa minin garin sɔ. Domi Yinni Gusunɔ u ka sun mɔru mɔ ya kpã yɛn sɔ besɛn baababa ba ñ win gari mɛm nɔɔwɛ. Ba ñ kue nge mɛ ya yorua woodan tire te sɔɔ.

²² Hilikiya ka tən be sina boko u gōsa mi, ba da Gusunən sōmō tən kuro Huludan mi. Huluda wi, u sāawa Salumun kuro, Tokehatin bii, Hasira wi u ra sāa yānu kōsun debubu. Huluda wi, u wāawa Yerusalemun wōō beri kpaāō. Sanam me ba nūn sōōwa ye ba kī, ²³ yera u bu wisa u nēē, amēniwa Gusunō Isireliban Yinni u gerua. U nēē, i durō wi u bēē gōrima sōōwō i nēē, ²⁴ u koo de kōsa ka bōri yi tem mēn tōmbu deema yi yi yorua tireru sōō tē i gara Yudaban sina bokon wuswaaō. ²⁵ Domi ba nūn biru kisi ba da ba būnu turare dōō dokeammē. Ma ba win mōru seeya ka bwāaroku ni ba tii kua ba sāmō. Yen sō, u ko n ka tem mēn tōmbu mōru sāawa, ya n suremō. ²⁶⁻²⁷ Adama i ko i Yudaban sina boko wi u bēē gōrima i ka bikiaru ko Yinni Gusunən mi sō i nēē, Gusunō Isireliban Yinni u nēē, u win kanaru mwa. Domi ye u win woodan gari yi nua, yi win gōru taarē wē, ma u tii kawa Gusunən wuswaaō, ma u win yaberu nēnuā u karana nuku sankiranun sō, ma u swī wi, Gusunən wuswaaō. ²⁸ Tē, Gusunō wi, u koo de u gbi bōri yēndu sōō kpa bu nūn sike win sikirō. Win nōni kun wahala ye wasi ye u koo de yu Yerusalemu ka yen tōmbu deema.

Yosiasi u wure u ka Gusunō

arukawani bōkua (I maa mēerio Sinambu II, 22:20b-23:3)

Yera Hilikiya ka wigibu ba ka sina boko gari yi daawa. ²⁹ Ma sina boko u gōra bu Yudaba ka Yerusalemun guro gurobu kpuro mēna. ³⁰ Yen biru, u da Yinni Gusunən sāa yerō ka Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro ka yāku kowobu ka Lefiba tōmbu kpuro gesi, saa bukurobun di n ka da bibō. Ma u be kpuro Yinni Gusunən woodan tire te garia te ba wa sāa yee ten mi. ³¹ Yera sina boko u yōra win turaru wōlō, ma u ka Yinni Gusunō arukawani bōkua u nēē, u koo wi, Yinni Gusunən woodaba ka win gere swīwa ka win gōru kpuro ka win bwēra kpuro kpa u ka gari yi mēm nōōwa yi ba yorua woodan tire te sōō. ³² Ma u dera tən be ba wāa Yerusalemuō ka Bēnyamēn temō ba dua arukawani ye sōō. Ma ba kua nge mē Gusunō ben baababan Yinnin arukawani ye, ya gerumō. ³³ Yosiasi u būnun bwāarokunu kōsuka ni Isireliba ba waama tem tukum di. Ma u be ba wāa Isireliō kpuro tilasi kua bu ka Gusunō ben Yinni sā. Win wāarun tōru kpuro sōō, ba n gere Yinni Gusunən yiran di.

35

Yosiasi

u Gōō sararibun tōō bakaru di (I maa mēerio Sinambu II, 23:21-23)

¹ Yosiasi u Gōō sararibun tōō bakaru di Yerusalemuō Yinni Gusunən sō. Ba ten yāku yēē sakirawa wōōn suru gbiikoon sōō wōkura nnese sōō. ² U yāku kowobu doke ben sōmburu sōō. Ma u bu dam kā bu ka Yinni Gusunən sāa yerun sōmburu ko. ³ U Lefi bu ba gōsa nēnem Yinni Gusunən sō ba Isireliba keu sōōsimō sōōwa u nēē, i Yinni Gusunən woodan kpakoro dēera te dokeo sāa yerō tē Salomōō Dafidi Isireliban sina bokon bii u bana. I n maa tu suamō senō. I de bēē ka bēēn tōmbu i Gusunō bēēn Yinni sā. ⁴ I de i n sōōru sāa yēnu ka yēnu ka nge mē Dafidi Isireliban sina boko ka win bii Salomōō ba bēē bōnu kua ba yorua. ⁵ I de i bēēn āyaru mwa sāa yerō yēnu ka yēnu nge mē ba bēēn mēro bisibu Lefiba bōnu sēra. ⁶ Bēēya i ko i Gōō sararibun yāku yēē sakiri. Yen sō, i de i tii dēerasia, kpa i ten sōōru ko bēēn mēro bisibun sō nge mē Yinni Gusunō u Mōwisi wooda wē.

⁷ Yosiasi u tɔn be ba wāa mi yāanu ka bonu wē nɔrɔbun suba tɛna (30.000) ka sere ketɛba nɔrɔbun suba ita (3.000) bu ka ye kpuro Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru ko. Yaa sabe ni kpuro nu weewa sina bokon arumanin di. ⁸ Win sina bwāabu ba tɔmbu ka yāku kowobu ka Lefiba kēnu kā ka nuku tia. Ma sāa yerun wirugibu, Hilikiya ka Sakari ka Yehieli ba yāku kowobu yāanu nɔrɔbun suba yiru ka nata (2.600) ka sere ketɛba gooba wunɔbu (300) wē. ⁹ Konania ka Semaya ka Netanɛli ka ben mero bisibu Lefiban wirugibu, Hasabia ka Yeyeli ka Yosabadi ba Lefiba yāanu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000) ka ketɛba nɛɛra wunɔbu (500) wē. ¹⁰ Wee nge mɛ ba tɔɔ baka ten kpunaa koosina. Yāku kowobu ka Lefiba ba ben ayeru sua wuu wuuka nge mɛ sina boko u gerua. ¹¹ Ba Gɔɔ sararibun yɛɛ go. Ma yāku kowobu ba yem yēkamɔ mɛ Lefiba ba bu tīimɔ. Yen biru, ma Lefi be, ba yɛɛ yi kokumɔ. ¹² Ba yāku dɔɔ mwaararuḡinun yɛɛ yi nɛnɛm bu ka ye tɔmbu wē yɛnu ka yɛnu kpa bu ka ye Yinni Gusunɔ yākuru kua nge mɛ ba yorua woodan tireru sɔɔ te Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wē. Nge mɛya ba maa kua ka ketɛba. ¹³ Ba Gɔɔ sararibun yāku yaa ye wɔɔwa nge mɛ wooda ya gerua. Yen biru, ba yaa ye ba wīa nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔ yikua. Ma ba yande ye tɔmbu kpuro bɔnu kua. ¹⁴ Yen biruwa ba ben tiigia ka yāku kowobugia yikua. Domi yāku kowo Aronin bibu ba sɔmburu kua sere ka wōkurɔ. Ba yāku dɔɔ mwaararuḡinun ka yaa gum yākunum mɔ. Yen sɔna Lefiba ba bu yaa yikuammɛ. ¹⁵ Wom kowo Asafun bibu ba wāa ben ayerɔ nge mɛ Dafidi ka Asafu ka Hemani ka Yedutum, sina bokon bwisi kēɔ ba wooda yi. Ma kɔnnɔn kɔsɔbu ba yɔ kɔnnɔ baageren mi. Ba n̄ doonɛ ben ayerun di, domi Lefiba ba bu ben dīanu kuammɛ. ¹⁶ Nge mɛya ba kpunaa yi dɔma te, bu ka Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru di, kpa bu yāku dɔɔ mwaararuḡinun ko Yinni Gusunɔn yāku yerɔ nge mɛ sina boko u wooda yi.

¹⁷ Isireli be ba wāa mi kpuro ba Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru di dɔma te, ma ba pɛɛ ye ba kun seeyatia doken tɔɔ bakaru di sɔɔ nɔɔba yiru. ¹⁸ Saa Gusunɔn sɔmɔ Samuelin waatin di sere n̄ ka gisɔ girari, ba n̄ Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru garu diire mɛ Isireliɔ. Mɛya sina boko goɔ maa sari Isireliɔ wi u Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru diire nge Yosiasi ka yāku kowobu ka Lefiba ka Yudaba ka Isireliba be ba wāa Yerusalemɔ dɔma te. ¹⁹ Yosiasin bandun wɔɔ yɛndu yiru sarise sɔɔra ba Gɔɔ sararibun tɔɔ baka te di.

Yosiasin bandun kpeeru

(I maa mɛɛrio Sinambu II, 23:28-30)

²⁰ Ye Yosiasi u Yinni Gusunɔn sāa yee te sɔnwa u kpa, yen biruwa Egibitin sunɔ Nɛko u seewa u tabu dɔɔ Kaakemisɔ, daa te ba mɔ Efaratiɔ. Yera Yosiasi u seewa u n̄n wɔrim da mi. ²¹ Yera Nɛko u n̄n sɔmɔbu goria u nɛɛ, mba n̄ sun mɔɔsinɛ nɛ ka wunɛ Yudaban sina boko. Domi n̄ n̄ wunɛ na tabu wɔrim wee gisɔ. Yɛnu ge ga ka man tabu mɔ, gera na wɔrim dɔɔ. Yinni Gusunɔwa u man sɔɔwa u nɛɛ, n̄ doo fuuku. Yen sɔ, a ku ka Gusunɔ gabirina wi u ka man wāa, kpa u ku raa nun kam koosia. ²² Adama Yosiasi u yina u n̄n deri. U n̄ Nɛkon gari yi wure yi yi wee Yinni Gusunɔn min di. Ma u tii kɔsa bu ku ka n̄n tubu. U da u Nɛko tabu wɔri wɔwɔa ye ba mɔ Mɛgido. ²³ Yera tɛn towobu ba Yosiasi twee. Ma u win sɔm kowobu sɔɔwa u nɛɛ, i ka man doonɔ minin di, domi ba man mɛɛra kua ya kp̄a.

²⁴ Win sɔm kowobu ba n̄n sua saa win tabu kɛkɛn di ma ba n̄n doke win tabu kɛkɛ gaa sɔɔ ba ka da Yerusalemɔ. Ma u kpuna u gu. Ma ba n̄n sikua win baababan sikaɔ. Ma Yudaba ka Yerusalemugibu ba win gɔɔ swī.

²⁵ Yeremi u gəə swī Yosiasin sə. Ma wom kowobu, tən durəbu ka tən kurəbu ba Yosiasi doke gəə swīin womusu səə sere ka gisə. Su kua wororu Isireliə. Womu si, su wāa ben gəə swīin womusun tireru səə.

²⁶⁻²⁷ Ye Yosiasi u kuan sukum, ye u gbia u kua ka ye u kua daku te, ka nge mε u Gusunə sāwa ka naane nge mε Yinni Gusunən woodan tirera gerua, ye kpuron gari yi yorua Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru səə.

Yoakasi ka Yoyakimu

ka Yoyakini ba bandu di

ba wεna

(I maa mεerio Sinambu II, 23:30-24:17)

36

¹ Tomba Yoakasi, Yosiasin bii sua ma ba nūn kua sunə win tondon ayero Yerusalemə. ² Yoakasi u məwa wəə yenda ita sanam mε u bandu di Yudaə. Ma u kua suru ita ban te səə Yerusalemə. ³ Egibitin sunəwa u nūn bandu yara. Ma u win tmbu sii geesun tənnu ita ka wuran kilo tena bure bu kəsia wəə ka wəə. ⁴ Yen biruwa u Yoakasi win wənə, Eliakimu sua u kəsire kua bandu səə. Ma u nūn yīsi kpaaru kə Yoyakimu. Ma u Yoakasi sua u ka da Egibitiə.

Yoyakimu

u kua Yudaban sina boko

⁵ Yoyakimu u məwa wəə yenda nəəbu sanam mε u bandu di Yudaə, ma u kua wəə wəkura tia bandu səə. Kəsə u kua Gusunə win Yinnin nəni səə. ⁶ Yera səə teeru Babilonin sina boko, Nebukanəsaa u na u Yoyakimu tabu wari. Ma u nūn mwa u bəkua ka sii gandun yəni u ka da Babiloniə. ⁷ Nebukanəsaa u Yinni Gusunən sāa yerun dendi yānu gura u ka da u yi win sina kpaarə.

⁸ Ye Yoyakimu u kuan sukum ka kəsə ye u kua, ye kpuron gari yi yorua Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru səə. Yen biru, win bii Yoyakiniwa u bandu kəsire kua.

Yoyakini

u kua Yudaban sina boko

⁹ Wəə nəəba itawa * Yoyakini u mə saa ye u bandu di. Ma u kua suru ita ka səə wəkuru ban te səə Yerusalemə. Kəsə u kua Yinni Gusunən nəni səə. ¹⁰ Ye n kua wəə kpəə, yera Nebukanəsaa Babilonin sina boko u na u Yoyakini mwa u ka da Babiloniə. Ma u Yinni Gusunən sāa yerun dendi yānu ganu gura. Ma u Yoyakinin baə yəkabu Sedesiasi kua sunə Yudaban suunu səə Yerusalemə.

Sedesiasi u bandu di Yudaə

(I maa mεerio Sinambu II, 24:18-25:21, Yeremi 39:1-10, 52:1-27)

¹¹ Sedesiasi u məwa wəə yenda tia sanam mε u bandu di Yudaə. Ma u kua wəə wəkura tia ban te səə Yerusalemə. ¹² Kəsə u kua Gusunə win Yinnin wuswaaə. U n̄ tii kawe Gusunən səmə Yeremin wuswaaə wi u ra nūn Yinni Gusunən gari sə. ¹³ U swaa taaya, ma u gəru bəbia. U n̄ win gəru wesie Gusunə Isireliban Yinnin mi gia. U mam Nebukanəsaa seesiwa wi u nūn bərusia ka Yinni Gusunən yīsiru sanam mε ba arukawani bəkumə. ¹⁴ Yaku kowobun wirugibu ka Yuda be ba tie kpuro ba kəsə kua ya kpā. Domi ba tən tukobun komanu swīi. Ma ba Yinni Gusunən sāa yeru disi doke te u gəsa Yerusalemə.

* **36:9** wəə nəəba itawa - Sinambu II, 24:8 ya nεε, Yoyakini u məwa wəə wəkura nəəbu ka ita sanam mε u bandu di.

¹⁵ N deema Gusunɔ ben baababan Yinni wi, u bu kirɔ kua yee yellun di saa win sɔmɔbun min di. Domi u kɪ u win tɔmbu ka win sɔa yee te faaba ko. ¹⁶ Adama ba Yinni Gusunɔn sɔmɔ be yɛɛ ba yaakoru koosi. Ba ben gari atafiru kua sere Yinni Gusunɔn tii u ka bu mɔru kua ye ba ɲ kpɛ bu suresia. ¹⁷ Yera Yinni Gusunɔ u dera Nɛbukanesaa, Babilonin sina boko u bu tabu wɔri, ma u ben aluwaasiba takobinu sɔkura u go ben sɔa yero. U ɲ goo deri, aluwaasiba ka wɔndiaba ka durɔ tɔkɔnu. Be kpurowa Yinni Gusunɔ u bɛri win nɔmaa. ¹⁸ Nɛbukanesaa u Yinni Gusunɔn sɔa yerun arumani gura baka ka piiibu ka ben sina kpaarun arumani ka sina bokon tiigia ka sere maa win sina bwɔabugia. ¹⁹ Ma ba Yinni Gusunɔn sɔa yeru ka Yerusalemun dii geenu dɔɔ sɔka. Ma ba yen gɔa geenu kɔsuka. Ma ba yen gbɔraru sura. ²⁰ Nɛbukanesaa u be ba ɲ go tabu sɔɔ gura u ka da Babiloniɔ. Ma ba kua wi ka win bibun yobu sere Pɛesiba ba ka bandu di. ²¹ Nge meya Yinni Gusunɔn gari yi ka kooru yi win sɔmɔ Yeremi u raa gerua u nɛɛ, ba koo Yudaba yoru mwa kpa tem mɛ, mu wa mu sanam wɛragim di kpa mu wɛra sere wɔɔ wata ka wɔkuru, wahala ye mu raa wan sɔ.

Sirusi u Yudaba wooda wɛ

bu wura ben temɔ

²² Sirusi, Pɛesin sina bokon bandun wɔɔ gbiikuu sɔɔ, yera Yinni Gusunɔ u gɔru doke u win gari yibia yi u raa gerua saa win gɔro Yeremin nɔɔn di. Ma u doke Sirusin gɔruɔ bu ka gari yini yore. Ma ba yi kpara win tem kpuro sɔɔ. ²³ Yi nɛɛ, ameniwa Sirusi, Pɛesin sina boko u gerua. U nɛɛ, Gusunɔ Wɔrukoo u man handunian bannu kpuro wɛ. Ma u man yiire n nɔn sɔa yeru bania Yerusalemuɔ Yudaban temɔ. Yen sɔ, be ba sɔa Isireliba kpuro bu wuro Yerusalemuɔ kpa Gusunɔ ben Yinni u n ka bu wɔa.

ESIDARASI

Esidarasin tireru, Isireliban bandun gari yirusen mi n tiewa ta fεerisi. Tire ten gari sun sōmōwa nge me Yuu be ba raa yoru mwεera ba ka da Babiloniō ben gaba ka wurama yorun di Yerusalemuō. Beya ba wure ba Yinni Gusunōn sāaru seeya. N deema Babilonin sina boko Sirusiwa u wooda ye wε ba ka wurama Yerusalemuō ba Yinni Gusunōn sāa yeru seeya.

Yeniban biru sina boko Aatasesi u dera Yuu gabu ba maa gōsirama Babilonin di ba wurama Yerusalemuō. Esidarasiwa u sāa ben kparo. Esidarasi wi, u Yinni Gusunōn woodan yēru mō. U dera ba gāa dabinu sōnwa sāarun swaa sōo ka ben wāasināa sōo.

Tire ten kpunaa

1. Isireli be ba gbia ba wurama yorun di, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Isireliba ba wure ba Yinni Gusunōn sāa yeru seeya, wiru 3n di sere wiru 6.
3. Esidarasi u gōsirama Yerusalemuō ka Yuu gabu, wiru 7n di sere wiru 10.

Sirusi u Yudaba wooda wε bu wura ben temō

¹ Sirusi Pεεsin sina bokon bandun wōo gbiikuu sōo, Yinni Gusunō u gōru doke u win gari yibia yi u raa gerua saa win sōmō Yeremin nōon di. Ma u doke Sirusin gōruō bu ka gari yini yore. Ma ba yi kpara win tem kpuro sōo. ² Yi nεε, ameniwa Sirusi Pεεsin sina boko u gerua. U nεε, Wōrukoo u man handunian bannu kpuro wε. Ma u man yiire n nūn sāa yeru bania Yerusalemuō Yudaban temō. ³ Yen sō, be ba sāa Isireliba kpuro bu doo Yerusalemuō kpa bu Gusunō ben Yinni sāa yeru bania mi, domi miya ba ra nūn yākuru kue. Kpa u n ka bu wāa. ⁴ Bēn mi Isireli be ba tie ba wāa kpuro ba koo bu somiwa ka sii geesu ka wura ka yaa sabenu ka gāa nūn bukata ba ko n mō ka sere maa kεε ni ba koo wε ka kīru sāa yee ten banan sō.

⁵ Saa ye sōora Yudaba ka Benyamεεban yenu yērobu ka yāku kowobu ka Lefiba ba sōoru kua, be kpuro gesi, be Yinni Gusunō u seeya bu ka da bu win sāa yeru bani Yerusalemuō. ⁶ Bēn mi ba raa wāa, ma ba bu somi ka dendi yāa wuraginu ka sii geesuginu ka yaa sabenu ka gāa nūn bukata ba ko n mō mō ka gāa geenu kpuro gesi ka sere kεε ni ba wε ka kīru.

⁷ Ma sina boko Sirusi u bu Yinni Gusunōn sāa yerun dendi yānu kpuro wesia ni Nεbukanesaa u raa gurama Yerusalemun di u ka da u yii win būu dirō.

⁸ Sirusi wi, u dera win arumani bero Miteredati u ye kpuro gurama ma u ye gara u Sesibasaa wε wi u sāa Yudaban sina bii turo. ⁹ Ye u bu wesia mi, yera gbεε wuraginu tena ka gbεε sii geesuginu nōrōbu (1.000) ka wobunu tena tia sari ¹⁰ ka nōri wuragii tena ka nōri sii geesugii nεeru ka wōkuru (410) ka sere dendi yānu ganu nōrōbu (1.000). ¹¹ Dendi yāa ni kpuro ni ba kua ka wura ka sii geesu, yen geera kuawa nōrōbun suba nōobu ka nεeru (5.400). Sesibasaa u ka ye kpuro da sanam me be, Isireli be ba yoru mwεera ba wurō Yerusalemuō.

Yuu be ba wurama

Yerusalemuō

2

¹ Isireli be Nεbukanesaa Babilonin sina boko u yoru mwεera u ka da Babiloniō ben dabira wurama Yerusalemuō Yudao ma ben baawure u da u sina win wuuō. ² Tōn be ba bu kpare ba ka wurama Yerusalemuō mi, bera

Sorobabeli ka Yosue ka Neemi ka Seraya ka Relaya ka Maadose ka Bilisani ka Misipaa ka Bigifai ka Rehumu ka Baana. Isireli be kpuron geeru wee bwese kera ka bwese kera.

³ Pareasin bweseru sɔɔ, ba sɔawa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka wunɔbu ka wata ka wɔkura yiru (2.172).

⁴ Sefatian bweseru sɔɔ, ba sɔawa tɔmbu gooba wunɔbu ka wata ka wɔkura yiru (372).

⁵ Arasin bweseru sɔɔ, ba sɔawa tɔmbu nata ka wunɔbu ka wata ka wɔkura nɔɔbu (775).

⁶ Parati Mɔabun bweseru sɔɔ, ba sɔawa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka nene ka wɔkura yiru (2.812). Tɔn be, ba sɔawa Yoabu ka Yosuen sikadominu.

⁷ Elamun bweseru sɔɔ, ba sɔawa tɔmbu nɔrɔbu ka goobu ka weeraakuru ka nne (1.254).

⁸ Satun bweseru sɔɔ, ba sɔawa tɔmbu nene ka wunɔbu ka weeru ka nɔɔbu (945).

⁹ Sakain bweseru sɔɔ, ba sɔawa tɔmbu nata ka wunɔbu ka wata (760).

¹⁰ Banin bweseru sɔɔ, ba sɔawa tɔmbu nata ka weeru ka yiru (642).

¹¹ Bebain bweseru sɔɔ, ba sɔawa tɔmbu nata ka yenda ita (623).

¹² Asigadin bweseru sɔɔ, ba sɔawa tɔmbu nɔrɔbu ka goobu ka yenda yiru (1.222).

¹³ Adonikamun bweseru sɔɔ, ba sɔawa tɔmbu nata ka wata ka nɔɔba tia (666).

¹⁴ Bigifain bweseru sɔɔ, ba sɔawa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka weeraakuru ka nɔɔba tia (2.056).

¹⁵ Adinin bweseru sɔɔ, ba sɔawa tɔmbu neeru ka weeraakuru ka nne (454).

¹⁶ Ateɛn bweseru sɔɔ, be ba sɔa Esekiasin yenugibu ba sɔawa tɔmbu wunɔbu yiru sari.

¹⁷ Besain bweseru sɔɔ, ba sɔawa tɔmbu gooba wunɔbu ka yenda ita (323).

¹⁸ Yoran bweseru sɔɔ, ba sɔawa tɔmbu wunɔbu ka wɔkura yiru (112).

¹⁹ Hasun bweseru sɔɔ, ba sɔawa tɔmbu goobu ka yenda ita (223).

²⁰ Gibaan bweseru sɔɔ, ba sɔawa tɔmbu wene ka wɔkura nɔɔbu.

²¹ Betelehemugibu ba sɔawa tɔmbu wunaa teeru ka ita (123).

²² Netofagibu ba sɔawa tɔmbu weeraakuru ka nɔɔba tia.

²³ Anatɔtugibu ba sɔawa tɔmbu wunaa teeru ka nɔɔba ita (128).

²⁴ Asimafetigibu, ba sɔawa tɔmbu weeru ka yiru.

²⁵ Kiriati Arimugibu ka Kefiragibu ka Beerɔtugibu ba sɔawa tɔmbu nata ka wunɔbu ka weeru ka ita (743).

²⁶ Ramagibu ka Gebagibu ba sɔawa tɔmbu nata ka yenda tia (621).

²⁷ Mikimasigibu ba sɔawa tɔmbu wunaa teeru ka yiru (122).

²⁸ Beteligibu ka Ayigibu ba sɔawa tɔmbu goobu ka yenda ita (223).

²⁹ Nebogibu ba sɔawa tɔmbu weeraakuru ka yiru.

³⁰ Magibisigibu ba sɔawa tɔmbu wunaa weeru ka wɔkura nɔɔbu ka tia (156).

³¹ Elamu goon bweseru sɔɔ naa, ba sɔawa tɔmbu nɔrɔbu ka goobu ka weeraakuru ka nne (1.254).

³² Harimun bibun bweseru sɔɔ, ba sɔawa tɔmbu gooba wunɔbu ka yendu (320).

³³ Lodugibu ka Hadidigibu ka Onɔɔgibu ba sɔawa tɔmbu nata ka wunaa teeru ka nɔɔbu (725).

³⁴ Yerikogibu ba sɔawa tɔmbu gooba wunɔbu ka weeru ka nɔɔbu (345).

³⁵ Senaagibu ba sɔawa tɔmbu nɔrɔbun suba ita ka nata ka tɛna (3.630).

³⁶ Yaku kowobu Lefiban bweseru sɔɔ be ba sɔa Yedayan bibu be ba sɔa Yosuen yenugibu, ba sɔawa tɔmbu nene ka wunaa wata ka wɔkura ita (973).

³⁷ Imerin bibu ba sãawa tãmbu nãrãbu ka weeraakuru ka yiru (1.052).

³⁸ Pasurin bibu ba sãawa tãmbu nãrãbu ka goobu ka weeru ka nãõba yiru (1.247).

³⁹ Harimun bibu ba sãawa tãmbu nãrãbu ka wãkura nãõbu ka yiru (1.017).

⁴⁰ Lefiba sãõ, be ba sãa Yosue ka Kadimieli, Hodafian sikadominu, ba sãawa tãmbu wata ka wãkura nne (74).

⁴¹ Lefi be sãõ, be ba sãa wom kowobu Asafun sikadominu ba sãawa tãmbu wunaa teeru ka nãõba ita (128).

⁴² Lefi be sãõ, be ba ra sãa yerun kãnnãsu kãsu, bera Salumun debuminu ka Ateε ka Talumãõ ka Akubu ka Hatita ka Sobai. Be kpuro ba sãawa tãmbu wunaa teeru ka wãkura nãõbu ka nne (139).

⁴³ Be ba wãa Netinin bweseru sãõ, ben sikadobara Sisa, ka Hasufa ka Tabaõtu

⁴⁴ ka Kerãsi ka Siaa ka Padoni ⁴⁵ ka Lebana ka Hagaba ka Akubu ⁴⁶ ka Hagabu ka Samulai ka Hananu ⁴⁷ ka Gideli ka Gasara ka Reaya ⁴⁸ ka Resini ka Nẽkoda ka Gasamu ⁴⁹ ka Usa ka Paseaki ka Besai ⁵⁰ ka Asina ka Mẽhunifu ka Nefusimu ⁵¹ ka Bakibuki ka Hakufa ka Haahuru ⁵² ka Basilutu ka Mẽhida ka Haasa ⁵³ ka Baakõsi ka Sisera ka Tamaa ⁵⁴ ka Nẽtisa ka Hatifa.

⁵⁵ Be ba sãa Salomãõn sãm kowobun bibun sikadoba, bera Sotai ka Sofereti ka Peruda ⁵⁶ ka Yaala ka Daakoni ka Gideli ⁵⁷ ka Sefatia ka Hatili ka Pokereti Hatisebaimu ka Ami.

⁵⁸ Salomãõn sãm kowo ben bibu ka Nẽtini be, be kpuro ba sãawa tãmbu gooba wunãbu ka wẽnε ka wãkura yiru (392).

⁵⁹⁻⁶⁰ Tãmbu nata ka weeraakuru ka yiru (652) be ba sãa Delaya ka Tobiya ka Nẽkoda bweseru ka wurama Teli Mẽlan di ka Teli Asan di ka Kerubu Adanin di ka Imerin di ba ñ kpãa ba ben bweserun tãka wunane bu ka sãõsi ma ben tii ba sãawa Isireliba.

⁶¹⁻⁶² Yãku kowobu sãõ, gaba ben bweserun tãka kasu ba bia, ma ba bu yara yãku sãmburun di. Bera, Habayan bweseru ka Hakõtuḡiru ka Baasilaigiru. Ba bwese te soka Baasilai yẽn sã ben sikado u Baasilai Galadigiin bii wãndia sua kurã. ⁶³ Ma tem mẽn kparo u nεε, ma n kun mã yãku kowo goo u kpãa u bikiaru kua ka urimu ka tumimu, ben goo kun yãku dãanu dimã.

⁶⁴ Tõn be kpuro ba sãawa tãmbu nãrãbun suba weeru ka yiru ka gooba wunãbu ka wata (42.360). ⁶⁵ Ben sãm kowobun geeru ta sãawa nãrãbun suba nãõba yiru ka gooba wunãbu ka tẽna ka nãõba yiru (7.337). Be sãõ, wom kowoba sãawa goobu (200) tãn durãbu ka tãn kurãbu. ⁶⁶ Ba dumi mãwa nata ka wunaa teeru ka wãkura nãõbu ka tia (736) ka birakõsu goobu ka weeru ka nãõbu (245) ⁶⁷ ka maa yooyoosu nẽeru ka tẽna ka nãõbu (435) ka ketekunu nãrãbun suba nãõba tia ka nata ka wunaa teeru (6.720).

⁶⁸ Ye Isireliba ba tura Yerusalemuõ, yera yenu yẽrobu gabu ba ka Yinni Gusunõ kẽru naawa bu ka win sãa yeru bani mi ta raa wãa. ⁶⁹ Baawure u win kẽru wẽwa nge mε win mãra nε sãa yee ten sãmburun sã. Kεε ni kpuro nu kua wuran gobi nãrãbun suba wata ka tia (61.000) ka sii geesun kilo nãrãbun suba yiru ka nεεra wunãbu (2.500) ka yãku kowon takoba wunãbu (100).

⁷⁰ Yãku kowobu ka Lefiba ka Isireli be ba tie ka wom kowobu ka be ba ra kãnnãsu kãsu ka Nẽtiniba, be kpuro ba sinawa ben wusã mi ba raa wãa, Isireliba kpuro gesi.

Yosue ka Sorobabeli

ba Yinni Gusunãn sãaru seeya

3

¹ Sanam me wōn suru nōba yiruse ya tunuma, yera Isireli be ba wāa ben wusō ba nō tia kua ba mēna Yerusalem. ² Yāku kowo Yosue, Yosadakin bii ka win yāku kowosibu ka Sorobabeli, Sealitielin bii ka win mero bisibu ba Yinni Gusunō yāku yera bana seewa bu ka yāku dō mwaararuginu ko mi nge me ba yorua Gusunōn woodan tireru sō te win sōm kowo Mōwisi u yorua. ³ Ma ba yāku yee te bana yellugirun kpeεkpeεku wōlō baa me ba tōn be ba deema min berum mō. Ma ba ra Yinni Gusunō yāku dō mwaararuginu kue mi, bururu ka yoka. ⁴ Yen biru, ba Kunun tōo bakaru kua nge me woodan tirera gerua. Tōo baatere, ba ra yāku dō mwaararuginu kowa nge me wooda ye, ya nin geeru yi. ⁵ Saa yen dōma ten diya ba ra tōo baateren yāku nu ko ka surun tōo gbiikiruginu ka tōo baka ni nu tieginu ka sere kēε ni ba ra ka Yinni Gusunō naawε. ⁶ Nge mēya saa suru nōba yirusen tōo gbiikirun di, ba Yinni Gusunō yāku dō mwaararuginu kuamme baa me ba n̄ gina sāa yee ten kpeεkpeεku swīi.

⁷ Amēn biru, ba sōm kowobu gobi wē bu ka kpenu dāku kpa bu ka dāa bīinu bōari. Yen biru ba maa Sidonigibu ka Tirigibu dīanu k̄a ka gum ka tam kpa bu wa bu ka bu dāa ye ba mō seduruba naawa ka goo nimkuu sere Yafōo. Sirusiwa u yen wooda wē. ⁸ Ye Isireliba ba wurama Yerusalem, yen wōo yirusen suru yiruse sōora Sorobabeli, Sealitielin bii ka Yosue, Yosadakin bii ka ben yāku kowosibu ka Lefiba ka sere be ba wurama yorun di, be kpuro ba sōmburu wōri. Yera ba Lefi be ba wōo yendu mō ka be ba me kere yiire bu sāa yee ten banan sōmburu kpara. ⁹ Ma Yosue ka win bibu ka win wōnōbu ka Kadimieli ka win bibu be ba sāa Yudaba, be kpuro ba sōoru kua bu ka sāa yee ten sōmburu kpara. Be ba sāa Henadadin bweseru ba maa bu somi.

¹⁰ Sanam me ba sāa yee ten kpeεkpeεku swīimō, ba dera yāku kowobu ba ben sāa yānu doke ba na ba yōra mi, ba kōbi nēni. Ma Lefi be ba sāa Asafun bibu ba maa ben sēkatii nēni. Be kpuro ba Yinni Gusunō sāamō nge me Dafidi Isireliban sina boko u yiire. ¹¹ Ba womu geni kōnāmō ba ka Yinni Gusunō bεεε wēemō ba mō, Yinni Gusunō u sāawa tōn geo. Win kīru Isireliban sō ta n̄ kpeemō. Ma tōn be kpuro ba Gusunō bεεε wēemō ba kuuki mō yēn sō ba win sāa yerun kpeεkpeεku swīimō.

¹² Adama yāku kowo dabiru ka Lefi be ba tien dabiru ka yenu yērobu gabu be ba bukure ba sāa yee ten yellu yē, ba sumō ka dam sanam me ba kpaarun kpeεkpeεku swīimō. Gaba maa nuku doo bakabun kuuki mō ¹³ sere ba n̄ kpē bu nuku dobn kuuki ka swīi wunana. Domi be kpuro ba kuuki mōwa ka dam ma yi nōoramō n toma.

Yiberεba ba Yinni Gusunōn

sāa yerun bana yōrasia

4

¹ Yudaba ba Bēnyamēεban yiberεba ba nua ma be ba raa yoru mwεera ba wurama ba Gusunō Isireliban Yinni sāa yeru baniamme. ² Yera yiberε be, ba na Sorobabeli ka Yudaban bukurobun mi ba bu sōwa ba nεε, sa ko ka bεε bana ye ko, domi bεsen tii sa ra Gusunō bεen Yinni sā, kpa su nūn yākuru kua saa Esari Hadoni, Asirin sina bokon waatin di, wi, wi u ka sun na mini.

³ Adama Sorobabeli ka Yosue ka Isireliban yenu yēro be ba tie, ba bu sōwa ba nεε, n̄ n̄ ka bεε, bεse tōnawa nge me Sirusi Pēεsiban sina boko u gerua. Domi Gusunō bεse Isireliban Yinnin sāa yera.

⁴ Saa yera tɔn be ba wāa tem me sɔɔ, ba Yudaban dam bua. Ma ba bu nandasia bu ku ka bana ye ko. ⁵ Ba bwisi kɛɔbu gabu gobi kã bu ka tɔmbu swaa nim wia bu ka sɔmbu te kpãna. Nge meya n koorã Sirusin bandun waati kpuro sɔɔ, sere n ka girari Darusi Pɛesiban sina bokon bandu sɔɔ.

Ba Yudaba kɔrumɔtɔnu kua

⁶ Asuresin bandun tore sɔɔ, ba tireru yorua bu ka Yudaba ka Yerusalemugibu taare wɛ.

⁷ Aatasesi Pɛesin sina bokon waati sɔɔ, Bisilamu ka Miteredati ka Tabɛɛli ka sere ben sɔm kowosibu ba Aatasesi wi tireru yorua. Ba tu yoruawa ka Aramun barum ka mɛn yora.

⁸ Rehumu, bera min kparo ka win tire yoro Simusai ba sina boko Aatasesi tire te yorua te ta ka Yerusalemu yã.

⁹⁻¹¹ Wee ye tire te, ta gerua. Ta nɛɛ, Aatasesi, sina boko, bɛsɛ wunɛn sɔm kowobu, bɛsɛ be sa wāa daa guru gee, nɛ, Rehumu, bera minin kparo ka Simusai nɛn tire yoro ka sere bɛsɛn sɔm kowosibu be ba wāa Dinio ka Aafasatakio ka Taapeliɔ ka Afarasio ka Erekiɔ ka Babilonio ka Susio ka Dehaɔ ka Elamuɔ ka sere bwese ni nu tie ni Asinapari wi u sãa tɔn boko u swii Samario ka sere wuu si su wāa Efaratin guru gee, sɔɔ duu yeru gia, bɛsɛra sa nun yoruamme. Sa nɛɛ, ¹² sina boko, a de a n yɛ ma Yuu be ba na saa wunɛn min di ba tunuma bɛsɛn suunu sɔɔ Yerusalemu mini. Ba na ba Yerusalemu ye seeya yɛn tɔmba sãa tɔn kɔsobu ba ku ra mɛm nɔ mi. Ba yen gb̄ararun kpɛɛkpɛɛku sɔmmɔ. ¹³ Yen sɔ, a n yɛ ma b̄a n wuu gen gb̄araru seeya, ba ñ maa wɔɔ gobi kɔsiamɔ ñ kun me gbererun gobi. Yen biru wunɛn arumani ye a ra raa wa ya koo kaarawa. ¹⁴ Nge me sa maa waamɔ sa dimɔ wunɛn min di, yera sa nɛɛ, n ñ weene bu nun gɛm. Yen sɔna sa nun labaari yeni sɔɔmɔ. ¹⁵ A de a kasu wunɛn sikadoban faagin tireru sɔɔ, kaa wa nge me Yerusalemu ya sãa. Ya sãawa wuu ge ga ra sinambu seesi ka sere bera mi ya wāan tɔmbu. Saa yellun diya ya ra ko me. Yen sɔna ba ye bansu koosia. ¹⁶ Yen sɔ, wunɛ sina boko, ã n wura wuu ge, ga banira, ma ba gen gb̄araru seeya, a ñ kaa maa Efaratin daa guru ge nɔma sikerena a n mɔ.

Sina boko Aatasesin wisibu

¹⁷ Sina boko Aatasesi u bu wisa u nɛɛ, Rehumu, wunɛ wi a sãa bera yen kparo, ka wunɛn tire yoro Simusai ka bɛɛn sɔm kowosibu be ba wāa Samario ka be ba wāa Efaratin daarun guru giɔ, bɛɛ kpurowa na tɔbura. ¹⁸ Tire te i man marisiamã mi, ba man tu garia mam mam. ¹⁹ Ma na wooda wɛ bu kasu nɛn sikadoban faagin tireru sɔɔ. Ma ba kaso ge kua ba wa ma saa yellun di wuu ge, ga ra sinambun wooda yinɛ kpa ba n bu seesimɔ. ²⁰ Yerusalemu mi, sinam dangiba ba bandu di ma ba beri min tem kpuro mɔ. Ma sinambu gabu ba ra bu wɔɔ gobi ka gbere gobi kɔsie. ²¹ Yen sɔ, i tɔn ben sɔmburu yɔrasio kpa bu ku raa wuu gen bansu seeya ma n kun mɔ na bu wooda wɛ. ²² I ku gari yi atafiiru ko kpa kɔsa yu ku raa sosi yu ka sinambu asɔɔ naawa.

²³ Ye ba yande Aatasesin tire te wa, ba gara Rehumu ka win tire yoro Simusai ka sere ben sɔm kowosibun wuswaaɔ, yera ba da fuuku Yerusalemuɔ Yuuban mi, ba ben sɔmbu te yɔrasia ka dam.

Ba maa sãa yerun

banan sɔmburu seewa

²⁴ Sãa yee ten sɔmbu te, ta yɔra n ka kua Darusi Pɛesiban sina bokon bandun wɔɔ yiruse sɔɔ.

5

¹ Saa ye sɔɔ, Gusunɔn sɔmɔ Asee ka Sakari Idon bii ba Gusunɔn gari gerua ka Gusunɔ Isireliban Yinnin yisuru Yerusalemuɔ ka Yudaban tem kpuro sɔɔ. ² Yera Sorobabeli, Sealitielin bii ka Yosue, Yosadakin bii ba seewa ba Yinni Gusunɔn sãa yee te bana torua Yerusalemuɔ. Ma Gusunɔn sɔmɔ be, ba bu somimɔ.

³ Saa ye sɔɔra Tatinai, bera ye ya wãa Efaratin guru geen kparo ka Setaa Bosinai ka ben sɔm kowosibu ba na ba bu deema ba nɛɛ, wara u bɛɛ wooda wɛ i ka dii te banimɔ. Wara u bɛɛ wooda wɛ i ka gbãra te seeyamɔ. ⁴ Tɛ, be ba bani yi mɔ i sun ben yĩsa wɛɛma.

⁵ Adama Gusunɔ u ka Yuuban bukuro be wãa ma ba ben sɔmburu mɔ ba dɔɔ ba ka mara tireru tu turi sina boko Darusin mi, kpa wi, u maa bu wisima.

Ba Yuuba kɔrumɔtɔnu kua

Darusin mi

⁶ Be ba sina boko Darusi tireru yorua Yuuban sɔ ben yĩsa wee, Tatinai bera min wirugii ka Setaa Bosinai ka wirugii be ba wãa Efaratin guru gee, sɔɔ duu yeru gia. ⁷ Wee ye ba gerua tire te sɔɔ. Ba nɛɛ, sina boko Darusi, Gusunɔ u nun alafia kɛ. ⁸ Wee sa nun nɔɔsiamɔ ma sa da Yudaban temɔ sere Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Ba tu banawa ka kpee bakanu ma ba ten gani dãa wukirimɔ tɛ. Sɔmbu te, ta dɔɔ gem gem. ⁹ Ma sa ben bukurobu bikia sa nɛɛ, wara u bu wooda wɛ bu ka dii te bani kpa bu ten gani seeya. ¹⁰ Ma sa ben yĩsa bikia kpa su wa su ka nun ye mɔrisiama. ¹¹ Wee ye ba sun wisa. Ba nɛɛ, ba sãawa Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin sɔm kowobu. Yera ba win sãa yeru seeyamɔ te ba raa nùn bania saa yellun di. Be, Isireliban sina boko wi u yĩsiru yara, wiya u raa tu bana. ¹² Adama ye ben baababa ba Wɔrukoon mɔru seeya, yera u bu Babilonin sina boko Nebukanɛsaa nɔmu sɔndia. Yera sina boko wi, u Yinni Gusunɔn sãa yee te kɔsuka. Ma u bu gura u ka da win temɔ. ¹³ Yen biruwa Sirusi Babilonin sina boko u wooda wɛ win bandun wɔɔ gbiikuu sɔɔ bu da bu Yinni Gusunɔn sãa yee te bani. ¹⁴ N deema sina boko Nebukanɛsaawa u raa Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãa ni ba kua ka wura ka sii geesu gurama saa Yerusalemun di u doke ben bũu dirɔ. Yera Sirusi u dendi yãa ni sua bũu dii ten min di u Sesibasaa wɛ wi u kua Isireliban tem kparo. ¹⁵ Ma u Sesibasaa sɔɔwa u nɛɛ, u doo u dendi yãa ni doke Yerusalemun sãa yerɔ kpa u de bu maa Yinni Gusunɔn sãa yee ten bansu seeya mi ba raa tu bana. ¹⁶ Sesibasaa wi, u na u sãa yee ten kɔɛkɔɛku swii Yerusalemuɔ. Saa yen dɔma ten di, ba bana torua. Adama sere ka gisɔ, ba n̄ tu kpa. ¹⁷ Yen sɔ, n̄ n wunɛ sina boko wɛre, a de bu kasu sinambun faagin tireru sɔɔ, Sirusi u n wooda wɛere bu Yinni Gusunɔn sãa yee te seeya Yerusalemuɔ, kpa a sun sɔma ye a k̄i bana yen sɔ.

Darusi u wooda wɛ

bu Sirusin wooda ye kasu

6

¹ Sina boko Darusi u wooda wɛ bu kaso ko Babilonin tem sɔɔ mi ba ra sinambun kookoosun tirenu ka ben gãa geenu bere. ² Yera ba tireru garu wa Mɛdin wuu maro bokɔwɔ ge ba mɔ Eki Batani.

³ Wee ye tire te, ta gerumuɔ. Ta nɛɛ, sina boko Sirusin wɔɔ gbiikuu sɔɔ, u wooda yara u nɛɛ, ba koo wure bu Yinni Gusunɔn sãa yee te ta wãa Yerusalemuɔ baniwa mi yerukuru ta raa wãa. Kpa ba n̄ da yãkuru ko mi. Ten ganan gunum mu ko n̄ sãawa gɔm soonu wata. Ten yasum maa gɔm soonu wata. ⁴ Ba koo ten gana seeyawa ka kpee sɔkenu ita kpa bu dãa sɔke teeru

sɔndi. Yen biru maa kpɛe sɔkenu ita ka dāa sɔke teeru sere bu ka ye bani bu kpɛ. Sina bokowa u koo yen sɔmburun gobi kɔsia. ⁵ Yen biru, Gusunɔn sāa yerun dendi yāa wuragin u ka sii geesugii ni sina boko Nɛbukanesaa u raa gurama u ka na mini, ba koo ni wesia kpa bu nin baanire doke nin ayerɔ.

⁶ Yen sōna Darusi u tireru yorua u nɛɛ, bɛɛ Tatinai, Efaratin sōo duu yeru gian kparɔ ka Setaa Bosinai ka bera min wirugibu gabu, i tii wunɔ Yudaban garin di. ⁷ I bu derio sɛɛ, kpa ben kparɔbu ka ben wirugibu bu sɔmbu te kpara bu ka sāa yee te bani mi yerukiru ta raa wāa. ⁸ Yen sōna na bɛɛ wooda wɛɛmɔ. I Yuuban wirugii be somiɔ sāa yee ten bana sɔɔ. Gobi yi ba koo di, yi ko n sāawa nɛn arumani ye ya naamɔ bera min tɔmbun wōɔ gobin di. Kpa i sɔm kowobu kɔsia dee dee sɔmbu te, tu ku raa ka yōran sō. ⁹ I de i n sɔɔru sāa i ka Yuuban yāku kowobu wɛ yɛn bukata ba mɔ tōɔ baateren yāku dōɔ mwaararugirun sō te ba koo Wɔrukoo kua. Yera ketɛ kinɛnu ka yāa kinɛnu ka yāa kpɛmminu ka sere alikama ka tam ka bɔru ka gum. ¹⁰ Nge mɛya ba koo kpɛ bu ka nūn yāku nubu durorugiru kua kpa bu kanaru ko nɛ sina boko ka nɛn bibun sō. ¹¹ Wi u yina u wooda yeni mɛm nɔɔwa, i yɛron dirun dāru garu wuko i nɔɔ sɛm ko kpa i ka nūn ye sɔku i suasia wɔllɔ. Yen biru kpa i dii te kɔsuku. ¹² Gusunɔ wi u ra tii sōɔsi Yerusalemuɔ, u sina boko n kun mɛ bwese te ta kɔ tu sāa yee te sura kam kɔosio, yɛn sō ta nɛn wooda gɛma. Nɛ Darusiwa na wooda yeni wɛ. I ye mɛm nɔɔwɔ mam mam.

¹³ Ma Tatinai Efaratin sōo duu yeru gian kparɔ wi, ka Setaa Bosinai ka ben sɔm kowosibu ba wooda ye mɛm nɔɔwa mam mam.

Ba sāa yee te dendibu torua

¹⁴ Gusunɔn sɔmɔbu Asee ka Sakari, Idon bii ba Isireliban wirugibu dam kā ba ka sāa yee te bana ba kpa mam mam. Ba tu banawa nge mɛ Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua ka nge mɛ Pɛɛsin sinam beni, Sirusi ka Darusi ka Aatasesi ba yen wooda yi. ¹⁵ Ba bana ye kpawa suru wi ba mɔ Adarin sōo itase sɔɔ, Darusin bandun wōɔ nɔɔba tiase sɔɔ. ¹⁶ Isireliba ka ben yāku kowobu ka Lefiba ka be ba wurama yorun di kpuro, ba sāa yee te dendibu torua ka tōɔ bakaru, nuku dobu sɔɔ. ¹⁷ Yen tōɔ te, ba ketɛ kinɛnu wunɔbu (100) go ba ka yākuru kua ka yāa kinɛnu goobu ka yāa kpɛmminu nɛɛru (400). Ma ba maa boɔ kinɛnu wākura yiru go toranun yākunun sō. Boɔ teuwa bwese kɛra baayere ya go. ¹⁸ Ma ba yāku kowobu ka Lefiba bɔnu kua wuu wuuka nge mɛ ben baawuren sɔmbura sāa Yinni Gusunɔn sāa yerɔ ka nge mɛ ya yorua woodan tireru sɔɔ ye Gusunɔ u Mɔwisi wɛ.

Isireliba ba Gɔɔ sararibun

tōɔ bakaru kua

¹⁹ Isireli be ba wurama yorun di kpuro ba Gɔɔ sararibun tōɔ bakaru kua wōɔ kpɔɔn suru gbiikoon sōo wākura nɛɛse sɔɔ. ²⁰ Yāku kowobu ka Lefiba ba tii dɛɛɛrasia sannu. Ma Lefiba ba Isireliba Gɔɔ sararibun yāku yāanu sakiria ka ben yāku kowosibuginu ka sere ben tiiginu. ²¹ Ma Isireliba kpuro ba tōɔ baka ten dīanu di ka be ba wurama yorun di ka Isireli be ba tem min tɔn tukobun koma ni nu n dɛɛɛre deri ma ba Gusunɔ Isireliban Yinni sāmɔ. ²² Yen biru, ba pɛɛ ye ba n seeyatia doken tōɔ bakaru kua sōo nɔɔba yiru ka nuku dobu. Yinni Gusunɔ u bu nuku dobu yibia yɛn sō u dera sina boko u ka bu nɔnu geu mɛɛra, u bu dam kā ba ka sāa yee te bana.

Yāku kowo Esidarasi

*u tunuma Yerusalemu***7**

1-6 Sanam me Aatasesi Peesin sina boko u bandu sō, yera Esidarasi, Serayan bii u tunuma Yerusalemu. U sāawa Aroni yāku kowo tənweron bibun bweseru. Aroni wiya u Eleasaa mara. Ma Eleasaa u Finēsi mara. Ma Finēsi u Abisua mara. Ma Abisua u Buki mara. Ma Buki u Usi mara. Ma Usi u Seraya mara. Ma Seraya u Merayotu mara. Ma Merayotu u Asaria mara. Ma Asaria u Amaria mara. Ma Amaria u Akitubu mara. Ma Akitubu u Sadaku mara. Ma Sadaku u Salumu mara. Ma Salumu u Hilikiya mara. Ma Hilikiya u Asaria mara. Ma Asaria u Seraya, Esidarasin tundo mara. Esidarasi wi, u sāawa tire yēro. U maa woodan yēru mō gem gem ye Yinni Gusunō u Mōwisi wē. Gusunō wi, Esidarasin Yinni u ka nūn wāa. Yen sōna sina boko u nūn wē kpuro ye u bikia. ⁷ Isireli gabu ka yāku kowobu ka Lefiba ka wom kowobu ka be ba sāa sāa yerun kōnnōn kōsobu ka sere ben yobu gabu Netiniba, ba maa tunuma Yerusalemu mi, Aatasesin bandun wōō nōōba yiruse sōō. ⁸ Ka Esidarasin tii sanna ba tunuma sina bokon bandun wōō nōōba yirusen suru nōōbuse sōō. ⁹ N deema u seewawa Babilonin di wōō gen suru gbiikoon tōō gbiikuru sōō. Ma u tura Yerusalemu yen suru nōōbusen tōō gbiikuru. Gusunō win Yinniwa u nūn kōsu. ¹⁰ Domi Esidarasi u tii Gusunō wē. Ma u win woodaba keu kua, u ra ye mem nōōwe kpa u ye Isireliba sōōsi.

*Wooda**ye Aatasesi u Esidarasi wē*

¹¹ Sina boko Aatasesi u Esidarasi tireru wē. Esidarasi wi, u sāawa yāku kowo. Ma u woodan yēru mō ye Yinni Gusunō u Isireliba wē. Aatasesin tire ten gari wee.

¹² U nee, nena Aatasesi, sinambun sina boko. Wune Esidarasiwa na tire teni yoruumme, wune wi a sāa yāku kowo ka maa Wōrukoon wooda yēro.

¹³ Na nee, bu wune ka Isireli be ba wāa nen tem sōō yōsuo i da Yerusalemu, tōn dirobu ka yāku kowobu ka Lefiba be ba kī bu da Yerusalemu mi. ¹⁴ Ne ka nen bwisi kēōbu nōōba yiruwa sa nun gōriō Yerusalemu Yudan temō a ka wa nge me ba Gusunō wunen Yinnin wooda mem nōōwamme yēn tireru a neni mi. ¹⁵ Kpa a sii geesu ka wura sua ye ne ka nen bwisi kēō be, sa Gusunō beē Isireliban Yinni kā ka nuku tia, wi, win sāa yera wāa Yerusalemu. ¹⁶ Kpa a maa kēnu kpuro gura ni nu sāa sii geesu ka wura ye wunen Isirelisibu tōn dirobu ka yāku kowobu ba wē ka nuku tia Babiloni mini Yinni Gusunōn sāa yee ten sō. ¹⁷ À n tura Yerusalemu mi, a de a ka sii gee si naa kinenu dwe ka yāa kinenu ka yāa kpemminu ka dīanu ka sere tam kpa a ka ye kpuro yāku ku yāku yero Gusunō beēn Yinnin sāa yero. ¹⁸ Kpa wune ka wunen tōmbu i wura ka sii gee si su tie dendi sāa yee ten sō nge me Gusunō beēn Yinni u beē sōōwa. ¹⁹ Kpa a maa Yinni Gusunōn sāa yerun dendi yāa ni ba nun wē mi wesia sāa yeru mi. ²⁰ À n kaa maa gāanu ganu ko sāa yee ten sō, a de a gobi bikia ne sina bokon arumani berobun mi.

²¹ Ne Aatasesi, na nen gobi bero be ba wāa Efaratin sōō duu yeru gia wooda wēemō bu ka nun wē ye kaa bu bikia. ²² Ba koo nun sii geesu wē sere kilo nōōbun suba ita (3.000). Meya ba koo maa nun alikama wē sere kilo nōōbun suba tena (30.000) ka tam sere ditiri nōōbun suba nne (4.000) ka gum sere ditiri nōōbun suba nne. Adama ba koo nun bōru wē nge mēn nōō a ten bukata mō. ²³ Ye Wōrukoo u yi, i ye koowo fuuku. Kpa u ku raa ka nen tem tōmbu ka nen tii ka nen bibun bweseru mōru ko. ²⁴ Yen biru, sa gbere mwaōbu nōōsiamō

bu ku raa yāku kowo be ghere gobi mwaari ka wom kowo be, ka Lefi be, ka sāa yerun kənnən kōso be, ka sere maa yoo be, tən be ba gesi sarə mi kpuro, ba sāa yee ten sɔmburu dɔɔ.

²⁵ Wunɛ maa Esidarasi, nge mɛ a Yinni Gusunə bwisi mɔ mi, a siri kowobu ka wirugibu gəsi bu ka Efaratin sɔɔ duu yeru gian tɔmbu kpara be ba Gusunə wunɛn Yinnin wooda yɛ. Be ba n̄ maa ye yɛ, kpa a bu ye sɔɔsi. ²⁶ Yen biru, goo ũ n̄ yina u wooda ye mɛm nɔɔwa mam mam n̄ kun mɛ nɛ sina bokogia, bu yɛro sirio. N n̄ gɔɔn na u ka weene, bu n̄n̄n goowo. Bā n̄ koo n̄n̄n yaran na ben suunu sɔɔn di, bu n̄n̄n yaro. Bā n̄ koo n̄n̄n gāanu mwaarin na, bu n̄n̄n mwaario. Bā n̄ koo maa n̄n̄n pirisəm doken na, bu n̄n̄n dokeo.

Esidarasi u Gusunə siara

²⁷ Esidarasi u nɛɛ, i Gusunə bɛsɛn baababan Yinni siaro. U dera sina boko u win sāa yee te ta wāa Yerusalemɔ bɛɛɛ wɛ. ²⁸ Yinni Gusunə u man durom kua sina boko ka win bwisi kɛɔbu ka win damgibun wuswaaɔ. U man dam kā na ka Isireliban wirugibu menna. Ma ba ka man da Yerusalemu.

Esidarasin bwāabu

8

¹ Bwese keran wirugii be ba nɛ Esidarasi swīma saa Babilonin di sere Yerusalemɔ sina boko Aatasɛsin waati sɔɔ ben yīsa wee.

² Gɛɛsɔmu, Finɛɛsin bwese kɛra sɔɔ,
ka Danieli, Itamaan bwese kɛra sɔɔ,
ka Hatusi, Dafidin bwese kɛra sɔɔ,

³ ka Sakari, Sekanian bii turo, Pareɔsin bwese kɛra sɔɔ ka win tɔmbu wunɔbu ka weeraakuru (150),

⁴ ka maa Elionai, Serayan bii, Pakati Mɔabun bweseru sɔɔ ka win tɔmbu goobu (200),

⁵ ka Sekania, Yasielin bii, Satun bwese kɛra sɔɔ ka win tɔmbu gooba wunɔbu (300),

⁶ ka Ebedi, Yonatan bii, Adinin bweseru sɔɔ ka win tɔmbu weeraakuru,

⁷ ka Esai, Atalian bii, Elamun bweseru sɔɔ ka win tɔmbu wata ka wɔkuru,

⁸ ka Sebadia, Mikaelin bii, Sefatian bweseru sɔɔ ka win tɔmbu wɛnɛ,

⁹ ka Abudiasi, Yehielin bii, Yoabun bwese kɛra sɔɔ ka win tɔmbu goobu ka yendu yiru sari (218),

¹⁰ ka Selomiti, Yosifian bii, Banin bweseru sɔɔ ka win tɔmbu wunɔbu ka wata (160),

¹¹ ka Sakari, Bebain bii, Bebain bweseru sɔɔ ka win tɔmbu tɛna yiru sari,

¹² ka Yokanani, Hakatanin bii, Asigadin bweseru sɔɔ ka win tɔmbu wunɔbu ka wɔkuru (110),

¹³ ka Elifɛleti ka Yeyeli ka Semaya be ba yākaminu bo Adonikamun bweseru sɔɔ ka ben tɔmbu wata,

¹⁴ ka Utai ka Sabudu, Bigifain bweseru sɔɔ ka ben tɔmbu wata ka wɔkuru.

Yerusalemun daarun sɔɔru

¹⁵ Nɛ Esidarasi, na tən be kpuro menna daa te ta kokumɔ Ahafa gia. Miya sa bɛsɛn sansani gira sɔɔ ita. Ma na tən be ka yāku kowo be mɛɛra mɛɛra ka laakari. Adama na n̄ goo wa be sɔɔ wi u sāa Lefi. ¹⁶ Yera na wirugii beni soka, Eliesɛɛ ka Arieli ka Semaya ka Elinatani ka Yaribu ka Natani ka Sakari ka Mesulamu ka sere woodan keu koosiobu Yoyaribu ka Elinatani. ¹⁷ Ma na bu gɔra na nɛɛ, bu doo wirugii Idon mi, ka win mero bisibu Netiniban mi be ba wāa Kasifiɔ bu sun sɔm kowobu mɔrisiama Gusunə bɛsɛn Yinnin sāa yee ten

s̄. ¹⁸ Nge me Gusun̄n durom mu ka sun w̄a, yera ba sun Serebia m̄risiama wi u s̄a Makilin bii, Lefin bweseru s̄o, Yak̄obun sikadobu, ka maa win tundo turosibu gabu ka ben bibu. Be kpuro ba kuawa yendu yiru sari. N deema Serebia wi, u bwisi m̄o too. ¹⁹ Merarin bweseru s̄o, be ba sun m̄risiama, bera Hasabia ka Esai ka ben tundo turosibu ka tundo turosi ben bibu. Ba kuawa t̄mbu yendu. ²⁰ Be Dafidi ka win tabu sinambu ba Lefiba n̄mu beria Netiniban bweseru s̄o, ba kuawa t̄mbu goobu ka yendu (220) ma ba ben baawure soka ka win ȳisuru.

²¹ Daa te ba m̄o Ahafan b̄ku miya na nee, su tii kawa su n̄o b̄ke su Gusun̄o besen Yinni kana besen sanum mu dora su ka turi baani bese ka besen bibu ka sere arumani ye sa m̄o. ²² Seku bakara n ka maa sina boko kana u ka man tabu kowobu ka maas̄bu k̄e bu sun ȳsiri besen sanum me s̄o yibereban s̄. Domi sa raa n̄n s̄o wa sa nee, be ba Gusun̄o kasu, bera u ra n ka w̄a, kpa u be ba n̄n biru kisi dam s̄o si ka m̄ru. ²³ Yen s̄na sa n̄o b̄kua ma sa Gusun̄o kana. U maa sun wurari.

²⁴ Ma na ȳku kowobun wirugibu w̄kura yiru wuna nenem. Bera Serebia ka Hasabia ka ben mero bisibu gabu t̄mbu w̄kuru. ²⁵ Ma na sii geesu ȳira ben wuswaa ka wura ka sere ḡa ni sina boko ka win bwisi k̄e bu ka win sina asakp̄bu ka sere Isireliba kpuro be ba w̄a mi, ba w̄e s̄a yee ten s̄. ²⁶ Ma na bu sii geesun t̄nnu yendu n̄mu s̄ndia ka ḡa ni ba kua ka sii geesu t̄nnu ita ka wura t̄nnu ita ²⁷ ka gb̄e basilanu yendu ni ba kua ka wura. Yen geera s̄awa wuran gobi n̄r̄bu (1.000) ka sere boo sii gandugisu yiru si su ballim̄. Boo si, su ka wuragisu b̄ere newa. ²⁸ Yen biru, na bu s̄o wa na nee, nge me ba w̄a nenem Yinni Gusun̄n s̄, nge meya ȳa ni, nu maa w̄a nenem Yinni Gusun̄n s̄. Sii gee si, ka wura ye, ya s̄awa k̄e ni ba Gusun̄o ben baababan Yinni w̄e ka nuku tia. ²⁹ Yen s̄, bu de ba n tii se. Kpa bu ye nene ka laakari sere bu ka ye ȳire ȳku kowobun wirugibu ka Lefiba ka Isireliban bwese kerin wirugibun wuswaa Yerusalem̄o Yinni Gusun̄n s̄a yero.

³⁰ Ma ȳku kowo be, ka Lefi be, ba sii gee si, ka wura ye, ka sere dendi ȳa ni ba w̄e s̄a yee ten s̄ mi sua ba ka d̄o Yerusalem̄o Gusun̄o besen Yinnin s̄a yero.

Ba swaa w̄ri

³¹ W̄o gen suru gbiikoon s̄o w̄kura yiruse s̄ora sa seewa sa Yerusalemun swaa w̄ri, Gusun̄o besen Yinni u ka sun w̄a. Ma u sun gbara besen yibereban yina ka ben sann̄sun di gbabur̄o. ³² Ye sa tura Yerusalem̄o, sa w̄ra s̄o ita. ³³ S̄o n̄ese sa sii gee si, ka wura ye, ka sere maa dendi ȳa ni ȳira Gusun̄o besen Yinnin s̄a yero. Ma ba ye Merem̄tu, Uri ȳku kowon bii n̄mu s̄ndia ka Eleasaa Fin̄esin bii ka sere maa Lefi beni, Yosabadi, Yosuen bii ka N̄adia, Binuin bii. ³⁴ Ye ba ye kpuro gara ba ȳira, ma ba ye kpuron geeru doke tireru s̄o.

³⁵ Be ba raa yoru mw̄era ba wurama Isirelīo ba Gusun̄o Isireli ben Yinni ȳku d̄o mwaararuginu kua Isireliba kpuron s̄o ka naa kin̄enu w̄kura yiru ka ȳa kin̄enu wene ka w̄kura n̄o bu ka tia ka ȳa k̄emminu wata ka w̄kura n̄o bu ka yiru ka boo kin̄enu w̄kura yiru ben toranun s̄. ³⁶ Ma ba Aatas̄sin wooda ye bera geen wirugibu w̄e. Ma ba ka Isireliba ȳra ba ka dii te bana.

Yuuba dabinu

ba t̄n tuko kur̄bu sua

9

¹ Ye ba dii te bana ba kpa, Isireliban wirugibu ba man susi ba n̄e, wee Isireliba ka yāku kowobu ka sere Lefiba ba ñ ka tem min t̄on be karane, domi ba Kananiban koma kamginu saarim̄o ka M̄edibaginu ka Feresibaginu ka Yebusibaginu ka Am̄onibaginu ka M̄abubaginu ka Egibitigibun b̄unu ka Am̄orebaginu. ² Ma ba bwese tuku nin bii w̄ondiaba suam̄o kur̄obu. Nge meya be Isireliba, be, be ba s̄aa Yinni Gusun̄on t̄ombu ba ka tem min t̄ombu mennam̄o. Ben wirugibu ka ben siri kowoba ba gb̄ia ba tora te kua.

³ Sanam me na nua mesum, yera na nen yaberu n̄enua na ḡēka ma na nen sere wukura ka nen toburu ma na sina ka nuku sankiranu. ⁴ Ma be ba nanda Gusun̄o Isireliban Yinnin garin s̄o ba na ba sina nen b̄ok̄u Isireli be ba raa yoru mw̄eran toranun s̄o. Ma na sina ka nuku sankiranu sere n ka kua yokan yākurun saa.

Esidarasi u kanaru m̄o

taaregibun s̄o

⁵ Yokan yākurun saa ye s̄o, na seewa min di ka nen yāa ni na ḡēka nuku sankirarun s̄o mi. Ma na yiira na n̄oma sua w̄oll̄o na Yinni Gusun̄o kana na n̄e, ⁶ Gusun̄o nen Yinni, wee na wāa sekuru s̄o sere na ñ kp̄e n wuswaa seeya. Besen toranu nu d̄abia nu sun kera. Besen durum kp̄e sere ya w̄ollu girari. ⁷ Saa besen baababan waatin diya sa tore too sere ka ḡis̄o. Besen tora nin s̄ona wun̄e Yinni Gusun̄o a sun bwese tukunu n̄omu beria bese ka besen sinambu ka besen yāku kowobu. Wee t̄e, tabu sun di ma sa wāa yoru s̄o. Ba besen yānu gura ma sa wāa sekuru s̄o. ⁸ Adama Gusun̄o besen Yinni, a sun durom kua besen gaba wurama yorun di. Ma a sun wāa yeru kua wunen tem me a ḡosa s̄o kpa a ka besen n̄oni wukia, a sun wāa geeru w̄e besen yoru s̄o. ⁹ Wee sa s̄awa yobu. Adama wun̄e Gusun̄o, a ñ sun deri. A dera P̄eesiban sinambu ba ka sun n̄onu geu m̄era ma ba dera sa wāa su ka wun̄e Gusun̄o besen Yinnin s̄aa yeru bani. Kpa su w̄era yeru wa Yerusalem̄o ka Yudan tem kpuro s̄o.

¹⁰ T̄e, Gusun̄o, m̄ba sa ȳe sa ko gere domi sa wunen woodaba deri ¹¹ be a sun w̄e saa wunen s̄om̄obun min di. A bu s̄owa a n̄e, tem mi sa ko du, mu s̄awa me mu disi m̄o baama men t̄ombun daa k̄osan s̄o. ¹² Yen s̄o, su ku bu besen bii w̄ondiaba w̄e bu sua kur̄obu. Kpa su ku maa begibu sua kur̄obu. Meya su ku maa ben dukia gaa bine ko. S̄a ñ yeni m̄em n̄owa, sa ko ko damgibu kpa su tem men d̄ia geenu di sere su mam mu besen bibu tubi kerea. ¹³ Besen daa k̄osa ka besen tora bakanun s̄ona yeni kpuro ya sun deema. Adama a ñ sun seeyasie nge me besen tora ni, nu ne. Ma a maa dera besen gaba yakiarama yorun di. ¹⁴ Yera sa ko maa wura su wunen wooda sara su ka bwese tuku ni nu kom k̄osum m̄o arukawani b̄oke? S̄a ñ maa kua me, a ñ kaa m̄oru se a sun go mam mam baa fiiko a kun deri? ¹⁵ Gusun̄o bese Isireliban Yinni, wuna a s̄aa gemgii. Bese sa s̄awa be ba tiara Isireliba s̄o. Bese wee wunen wuswaa sa tora. Sa ñ maa kp̄e sa ñ ka wāa me wunen wuswaa.

Yuuba ba ben kur̄o

bwese tukunu gira be ba raa sue

10

¹ Sanam me Esidarasi u yiire u kanaru m̄o Yinni Gusun̄on s̄aa yer̄o u win t̄ombu suuru kanamme, yera ba menn̄a t̄on dur̄obu ka t̄on kur̄obu ka bibu be kpuro ba maa sum̄o. ² Yera Sekania Yehielin bii Elamun debuminu s̄o, u Esidarasi s̄owa u n̄e, geema, sa Gusun̄o torari ye sa ka t̄on tuko kur̄obu sua be

ba sāa tem min tən kurəbu. Adama ka mē, Isireliba ba yīyābu mō. ³ Tē, su ka Gusunə arukawani bəke kpa su tən tuko kurə be gira ka bii be sa ka bu mara nge mē Esidarasi bēsen yinni ka sere be ba wooda ye nasie ba gerua. I de su ko nge mē Gusunən wooda ye, ya gerua. ⁴ Wunē Esidarasi, a seewo, gari yi, yi nun wa. Sa ko n wāa wunen biruə. A de a wərugəru ko kpa a se a ko nge mē.

⁵ Ma Esidarasi u seewa u dera yāku kowo tənwerobu ka Lefiba ka Isireliba kpuro ba bārua arukawani yen sō. ⁶ Yen biru, Esidarasi u yara Gusunən sāa yerun di u da Yokanani Eliasibun biin dirə. Sanam mē u dua mi, u n dīanu di, u n maa nim nōra. Domi win nuki sankire Isireli be ba yoru mwεεran daa kōsa ye ba kuan sō.

⁷ Ma ba kpara Yerusalemū, Yudan tem kpuro sōo gesi, be ba yoru mwεεra kpuro bu mēnnama Yerusalemū. ⁸ Wi u yina u na sōo itan baa sōo, ba koo win ye u mō wəra kpa bu nūn yara Isireliban suunu sōon di. Wooda yeniwa Isireliban wirugibu ka ben bukurobu ba yi.

⁹ Ma Yudaba ka Benyamēeba ba mēna Yerusalemū sōo ita yen baa sōo wōo gen suru nōoba nnesen sōo yenduse sōora mi. Tombu kpuro ba mēna sāa yerun yaara mi. Ma ba diirimō soku ten sō ka guran sō. ¹⁰ Yāku kowo Esidarasi u seewa u nē, wee i tora ye i ka tən tuko kurəbu sua ma i Isireliba kpuro doke taare sōo. Yen sō tē, i bēen toranu tuuba koowo Gusunə bēen baababan Yinnin mi kpa i win kīru ko. ¹¹ I tii nenuə tem minin təmbun sō ka sere maa ben kurəbun sō.

¹² Ma tən be kpuro ba wura ba nē, sa ko ko nge mē a gerua. ¹³ Adama tən be, ba dabi. Ma gira nemō. Yen sō, ba n kpē bu yōra tōwə. Yen biru, gari yi, yi n sōo teeru n kun mē sōo yirun səmburu. Domi tən dabira ta tora gari yi sōo. ¹⁴ N n men na, bēsen wirugibu tənə bu sina kpa be ba tən tuko kurəbu sue bu na ka ben guro gurobu ka siri kowobu saa ye ba bu bura bu ka gari yi siri. Nge mēya Gusunə bēsen Yinnin mōru ya koo ka doona gari yin sō.

¹⁵ Yonata, Asaelin bii ka Yaasiya, Tikifan bii ka Mēsulumu ka sere Sabetai Lefi wi, be tənawa ba n ka sun nōo tia sāa. ¹⁶ Adama be ba tie ba wurama yorun di ba gari yi wura. Ma ba Esidarasi yāku kowo gōsa ka sere yenu yērobu yenu baageren di ben baawure ka win yīsiru. Ma ba gari yin siribu torua wōo gen suru wəkurusen tōo gbiikiru sōo. ¹⁷ Wōo kpəon suru gbiikoon tōo gbiikiru sōora ba be ba tən tuko kurəbu sua siri ba kpa.

Yuu be ba toran yīsa

¹⁸ Yāku kowobu sōo, gaba wāa be ba tən tuko kurəbu sua. Beya Yosuen sikadominu ka win mero bisi Yosadakin bibu Maaseya ka Eliesē ka Yaribu ka Gedalia. ¹⁹ Tən be, ba bārua batuma sōo ba nē, ba koo ben kurə be gira be ba sāa tən tukobu mi, kpa bu ka yāa kineru yākuru ko ben toranun sō. ²⁰ Imērin bweseru sōo, Hanani ka Sebadia ba wāa sōo. ²¹ Harimun bweseru sōo, Maaseya ka Eli ka Semaya ka Yeyēli ka Osiasi. ²² Pasurin bweseru sōo, Elionai ka Maaseya ka Isimēli ka Netanēli ka Yosabadi ka Eleasaa.

²³ Lefin bweseru sōo, Yosabadi ka Simeī ka Kelaya wi ba maa mō Kelita ka Petaya ka Yuda ka Eliesē.

²⁴ Wom kowobun bweseru sōo maa, Eliasibu.

Sāa yerun kənnəsun kōsobu sōo, Salumu ka Telemu ka Uri.

²⁵ Isireli be ba tie sōo, Pareəsin bweseru sōo Ramia ka Yisiya ka Maakiya ka Miyamini ka Eleasaa ka Maakiya ka Benaya.

²⁶ Elamun bweseru sōo, Matania ka Sakari ka Yehieli ka Abudi ka Yeremōti ka Eli.

²⁷ Satun bweseru sɔɔ, Elionai ka Eliasibu ka Matania ka Yeremoti ka Sabadi ka Asisa.

²⁸ Bebai bweseru sɔɔ, Yokanani ka Hanania ka Sabai ka Atilai.

²⁹ Banin bweseru sɔɔ, Mesulamu ka Maluku ka Adaya ka Yasubu ka Seali ka Yeremoti.

³⁰ Pakati Mɔabun bweseru sɔɔ, Adina ka Kelali ka Benaya ka Maaseya ka Matania ka Besaleli ka Binui ka Manase.

³¹ Harimun bweseru sɔɔ, Eliesee ka Yisiya ka Maakiya ka Semaya ka Simeo

³² ka Benyamee ka Maluku ka Semaria.

³³ Hasumun bweseru sɔɔ maa, Matinai ka Matata ka Sabadi ka Elifeleti ka Yeremai ka Manase ka Sime.

³⁴ Banin bweseru sɔɔ, Madai ka Amuramu ka Weli ³⁵ ka Benaya ka Bedia ka Keluhu ³⁶ ka Fania ka Meremotu ka Eliasibu ³⁷ ka Matania ka Matinai ka Yaasai

³⁸ ka Bani ka Binui ka Sime ³⁹ ka Selemia ka Natani ka Adaya ⁴⁰ ka Makinabai ka Sasai ka Sarai ⁴¹ ka Asareli ka Selemia ka Semaria ⁴² ka Salumu ka Amaria ka Yosefu.

⁴³ Nebon bweseru sɔɔ, Yeyeli ka Matitia ka Sabadi ka Sebina ka Yada ka Yoeli ka Benaya.

⁴⁴ Tɔn beni kpurowa ba tɔn tuko kurɔbu sua. Kurɔ ben gaba ka bu bibu mara.

NɛɛMI

Sa ko kp̄i su Nɛɛmin tirerun gari ɓonu ko ita.

Gbiikaa, Yerusalemun gb̄ararun bana. Babilonin sina bokowa u Nɛɛmi gora u ka sɔmbu te kpara. U maa ḡaa dabinu sɔnwa s̄aarun swaa sɔɔ ka maa ben tiin w̄āsinaana swaa sɔɔ.

Yiruse, Esidarasi u tɔmbu Yinni Gusunɔn wooda garia, ma tɔn be kpuro ba ben toranu wa, ma ba nin suuru bikia ba ka Gusunɔ arukawani kpaɔ bɔkua.

Itase, ya sun s̄ɔmɔ ma Nɛɛmi u s̄aa kpara Yudaba sɔɔ. Ye ya s̄aa ḡaa girinu win w̄aarɔ sɔɔ, yera u tii Gusunɔ w̄ɛ mam mam. Wiya u ra Gusunɔ kanɛ saa kpuro.

Tire ten kpunaa

1. Ba Yerusalemun gb̄araru bana, wiru 1n di sere wiru 7.
2. Ba Yinni Gusunɔn woodaba gara ma ba ka n̄un arukawani kpaɔ bɔkua, wiru 8n di sere wiru 10.
3. Ye Nɛɛmi u kuan sukum, wiru 11n di sere wiru 13.

Nɛɛmi u Yerusalemun labaari nua

¹ Gari yi Nɛɛmi Hakalian bii u yorua, yi wee. U nɛɛ, Aatasɛsin bandun w̄ɔɔ yenduse sɔɔ, gen suru nɔɔba nɛɛsɛ sɔara nɛ Nɛɛmi na w̄aa wuu bɔkɔ ge ba m̄ɔ Susiɔ. ² Yera nɛn mero bisi turo wi ba m̄ɔ Hanani u tunuma saa Yudan tem di ka tɔmbu gabu ma na bu Yuu be ba n̄ yoru mwɛɛra ka Yerusalemun labaari bikia. ³ Ma ba man wisa ba nɛɛ, be ba n̄ yoru mwɛɛra mi, ba w̄aa Yudɔ ȳaa bakaru ka seku bakaru sɔɔ. Ma Yerusalemun gb̄aranu nu kurunu m̄ɔ ma nin gamboba ba d̄ɔ mwaakira.

Nɛɛmi

u kanaru m̄ɔ Yuuban s̄ɔ

⁴ Sanam mɛ nɛ Nɛɛmi na labaari ye nua, na sinawa ka sw̄ii. Na w̄aa nuku sankiraru sɔɔ s̄ɔɔ dabinu. Ma na nɔɔ bɔkua na Wɔrukoo kanam w̄ari. Na n̄un s̄ɔɔwa na nɛɛ, ⁵ Yinni, wunɛ wi a w̄aa w̄ollo, a kp̄a. A dam kpuro m̄ɔ. A ra wunen arukawani yibie be ba nun mɛm nɔɔwammɛn mi, kpa a be ba nun k̄i wɔnwɔndu kua. ⁶ A man mɛɛrima. A swaa dakio ye na nun kanamɔ nɛ wunen s̄ɔm kowo. S̄ɔɔ sɔɔ ka w̄okuru na nun kanamɔ besɛ Isireliban s̄ɔ, besɛ wunen s̄ɔm kowobu. Na nun kanamɔ a sun besɛn durum w̄ako. Geema, nɛ ka nɛn yɛnugibu sa torawa, ⁷ ye sa n̄ ka wunen woodaba ka wunen gere ka wunen yiirebu mɛm nɔɔwɛ ye a M̄owisi wunen s̄ɔm kowo w̄ɛ. ⁸ A yaayo ye a M̄owisi s̄ɔɔwa u sun s̄ɔ. A nɛɛ, s̄a kun nun mɛm nɔɔwɛ, kaa sun yarinasia sa n̄ w̄aa bwesenu kpuron suunu sɔɔ. ⁹ Adama amɛn biru, s̄a n̄ ḡoru ḡɔsia sa wurama wunen mi, ma sa wunen woodaba mɛm nɔɔwa, kaa sun kasum da baa s̄a n̄ toman na, kpa a ka sun wurama tem mɛ a ḡɔsa sɔɔ mi a nɛɛ, kaa n̄ w̄aa. ¹⁰ Yinni Gusunɔ, sa s̄awa wunen tɔmbu ka maa wunen s̄ɔm kowobu. Besɛra a yakia ka wunen dam bakam. ¹¹ Yinni Gusunɔ, a suuru kowoo. A nɛn kanaru nɔɔw̄ɔ ka maa be ba nun naanɛ s̄aa ba k̄i bu nun bɛɛɛ w̄ɛ. A de nɛn sanam mu dora sina bokon mi, kpa u ka man n̄onu geu mɛɛri.

N deema saa ye sɔɔ, na s̄awa sina bokon s̄ɔm kowo wi u ra n̄un tam dokeye n̄ɔraɔ.

Aatasɛsi u wura

Nɛɛmi u ḡɔsira Yerusalemuo

2

¹ Ye Aatasesi u kua wōo yendu bandu sōo, wōon suru gbiikoon tōru garu, u sō u dimo, ma na tam sua na nūn wē. Adama saa ye sōo, na nuki sankire too. Na n nuki sankirare nge mε. ² Yera sina boko u man bikia u nεε, amōna nen wuswaa ya ka burisine mε. Na barōwa? Nuku sankira nirà na mō mε.

Yera na nanda too. ³ Adama ka mε, na kpia na nūn sōowa na nεε, yinni, wunen wāaru tu daka da. Na n kpē na kun nuki sankire. Domi wuu gèn mi ba nen sikadoba sika ga kua bansu. Ma gen gbārarun gamboba ba dōo mwaakira.

⁴ Sina boko u man bikia u nεε, mba na kī u man kua.

Yera na yande Wōrukoo kana. ⁵ Ma na nūn wisa na nεε, yinni, à n ka man nōnu geu mεεra, a de n wura Yudaban temo wuu gèn mi ba nen sikadoba sika kpa n gu bani n seeya.

⁶ N deema sina boko ka win kurōwa ba sō dōma te. Yera u maa man bikia u nεε, sōo nyewa kon ko mi. Saa yerà kon wurama.

Ma na nūn sōowa saa ye kon wurama. Ma u wura n da. ⁷ Yen biru, na nεε, sina boko, na nun kanamo, a man tireru wēeyo tem yēro be ba wāa Efaratin sōo duu yeru gian sō bu ka man deri n turi Yuda. ⁸ Meya na maa kī a man tireru garu wē Asafun sō wi u sāa sina bokon dāa kōso kpa u man dāa kē n ka dii te ta wāa sāa yerun bōkuon gamboba ko ka wuu gen gbārarun gamboba ka sere diru mi nen tii ko na n wāa.

Yera sina boko u man tire ni kpuro wē. Domi Gusuno u wāa ka nε. ⁹ Ma u tabu sinambu ka maasōbu gōsa bu ka man yōsiri. Yera na seewa na da na tem yēro be deema be ba wāa sōo duu yeru gia mi. Ma na bu sina bokon tire ni wē. ¹⁰ Sanam mε Sambala wi u sāa Horoni ka win sōm kowo Tobiya wi u sāa Amōni ba nua ma na wee n ka Isireliba gea kua, yera ben nuki sankira too.

Nεεmi u mεεrimo

mi gbārara sankira

¹¹ Sanam mε nε Nεεmi na tunuma Yerusalemu, na sinawa gina sōo ita. ¹² Na n goo sōowa ye Gusuno nen Yinni u man sōowa n ko Yerusalemun sō. Yen biru, na seewa wōkuru ka tōmbu gabu. Na n yaa saberu garu sue ma n kun mō keteku ge na sōni. ¹³ Wōku suunu sōo, na yara saa kōnnō ge ga wāa wōwa gian di na da bwiaa ye ba mō Yaa gōba ka maa sere kōnnōwō mi ba ra kubanu yari. Ma na Yerusalemun gbāra te mεεra mεεra, na wa ta kurunu mō. Ma ten gamboba ba dōo mwaakira. ¹⁴ Ma na da kōnnō ge ga wāa bwia ye ba gban bōkuo ka sere sina bokon bwiaa. Adama ayeru garu sari mi nen keteku ga koo ka sara. ¹⁵ Ma na kpa ka Sedoronin wōwa gia na ka gbāra te mεeri mεεrimo sere na ka tunuma kōnnō ge ga wāa wōwa gīao mīn di na raa ka yara.

¹⁶ Saa ye sōo, wuun siri kowobu ba n yē mi na da ka ye na mō. Domi na n Yuu goo gāanu sōowa baa ka yāku kowobu ka wuun bukurobu ka sere tem mēn kparobu. ¹⁷ Adama ye na wurama na bu sōowa na nεε, bēen tii i wa nge mε Yerusalemu ya sāa. Wee ya bansu kua. Ma yen gbārarun gamboba ba dōo mwaakira. Yen sō, su yen gbāra te seeya kpa sa kun maa wāa sekuru sōo.

¹⁸ Ma na bu sōowa nge mε Gusuno nen Yinni u man kōsu ka ye sina boko Aatasesi u man kua. Yera be kpuro ba yande nōogiru sua ba nεε, su se su gbāra te bani.

Ma ba dam kēena ka gari yi. ¹⁹ Adama Sambala wi u sāa Horoni ka win sōm kowo Tobiya wi u sāa Amōni ka Gesemu wi u sāa Daarubu ba yen labaari nua. Yera ba sun yaakoru torua. Ma ba sun bikia ka gendu mba sa mō mi. Sa kasuwa su sina boko seesi?

²⁰Ma na bu wisa na nēē, Yinni wi u wāa wəllə wiya u koo sun nasara wē. Bēē win səm kowobu sa ko sewa su wuu ge bani. Adama bēē, i n̄ baa m̄ ge s̄ə, i n̄ maa gāanu m̄ i gere mi. I n̄ ko mam bweseru garu deri t̄en s̄ə ba koo bēē yaaya.

Yuuba ba Yerusalemun

gb̄arun bana seewa

3

¹Yera yāku kowo t̄anwero Eliasibu u seewa ka yāku kowo be ba tie, ba k̄on̄n̄ ge ba m̄ Yāanun gani seeya. Ma ba yi s̄aras̄ia ba yi n̄enem ka yāku yāki. Yen biruwa ba yen gamboba doke. Saa min di, ba maa gb̄aruru s̄onwa Mēan k̄osu yerun di sere n̄ ka girari k̄osu yee te ba m̄ Hananēliō. Ma ba maa ten tii s̄aras̄ia. ²Yera Yerikogibu ka Sakuri Imirin bii ba s̄omburu kua Eliasibun b̄akuō. ³Senaagibu ba bu somi ba ka k̄on̄n̄ ge ba m̄ Swēē bana. Ba gen kadiriba kua ka gen k̄ok̄ar̄oba. Ma ba ye kpuro doke gambo ye s̄ə. ⁴Ben b̄akuō M̄erem̄tu, Urin bii, Hak̄otun debubu, u maa somi s̄ombu te s̄ə. Ben b̄akuō maa M̄esulam̄u, Berekian bii, M̄esesabelin debubu u maa somi s̄ombu te s̄ə. Ben b̄akuō, Sad̄oku, Baanan bii u maa somi s̄ombu te s̄ə. ⁵Ben b̄akuō, Tekoagibu ba maa na bu ka somi s̄ombu te s̄ə. Adama ben wirugiba yina bu s̄ombu ten kparobu wiru kp̄iia.

⁶Yoyada Paseakin bii ka M̄esulam̄u Besodian bii ba k̄on̄n̄ ge ba m̄ Yesana s̄onwa ba bana. Ba gen kadiriba kua ka gen k̄ok̄ar̄oba ka sere maa gen s̄eretii. ⁷Be ba maa s̄omburu kua ben b̄akuō be wee, Melatia Gabaonigii ka Yadoni M̄eron̄otugii ka Gabaonigibu ka Misipagibu. Beya ba bana n̄ ka girari tem ȳeron dir̄o wi Babilonin sina boko u yi mi. ⁸Ben b̄akuō be ba maa somi wee, Ūsieli, Harayan bii wi u s̄āa wuran s̄əm kowobun turo ka Hanania wi u s̄āa turare kowobun turo. Ba ben s̄omburu kua ba ka da sere mi Yerusalemun gb̄aruru ta yasum sosi. ⁹Ben b̄akuō Refaya, Hurin bii wi u s̄āa Yerusalemun bee tian kparo u maa somi s̄ombu te s̄ə. ¹⁰Benin b̄akuō maa, Yedaya, Harumafun bii u gb̄aruru s̄onwa u bana te ta wāa win ȳenun dee deeru. Yen biru Hatusi, Hasanian bii u bana u swēēsi. ¹¹Maakiya, Harimun bii ka Hasubu, Pasati M̄əabun bii ba maa gb̄ara ten gam s̄onwa ka k̄osu yee te ba m̄ P̄ēen d̄ə s̄ru yeru. ¹²Benin b̄akuō Salumu, Halos̄esin bii wi u Yerusalemun w̄ə ber̄i tia kpare u maa somi ka win bii w̄əndiaba. ¹³Hanuni ka San̄əagibu ba k̄on̄n̄ ge ga wāa w̄əwa gia s̄onwa ba gu bana ba gen kadiriba ka gen k̄ok̄ar̄oba ka gen s̄eretii doke. Mi ba bana mi, n̄ kuawa ḡəm soonu nar̄əbu (1.000) ba ka girari k̄on̄n̄ ḡen min di ba ra kubanu yari. ¹⁴Maakiya Rekabun bii wi u s̄āa Beti Haker̄emun beran tem ȳero u k̄on̄n̄ ḡen min di ba ra kubanu yari s̄onwa. Ma u gen kadiriba kua u doke ka gen k̄ok̄ar̄oba ka sere maa gen s̄eretii.

¹⁵Saluni, Kolohose Hoseen bii, Misipan tem ȳero u k̄on̄n̄ ḡen mi gia bwia wāa s̄onwa u gen kadiriba kua ka gen k̄ok̄ar̄oba ka gen s̄eretii. Yen biru u Siloen yerun gana bana u ka na sere sina bokon saadiēn ganan b̄akuō ka ȳətia ye ba kua ba ra ka de sina boko Dafidin wuu gia. ¹⁶Win b̄akuō Nēemi Asibukun bii, wi u Beti Surin bee tia kpare u gb̄aruru s̄onwa u ka da sere Dafidi ka wigibun siku yer̄o ka mi ba bwii gba ka sere mi tabu dur̄əbun dir̄a wāa. ¹⁷Win b̄akuō Lefiban bweseru ta maa bana saa min di. Wi u s̄āa ben wirugii wiya Rehumu, Banin bii. Yen biru Hasabia wi u s̄āa Keilan bee tian kparo u maa s̄onwa ye ya wāa win bera gia. ¹⁸Ben b̄akuō win m̄ero bisibu ba maa sua min di. Wi u bu kpare wiya Bafai, Henadadin bii. Wiya u maa Keilan bera ye ya tie

kp̄are. ¹⁹ Ben b̄okuo Esee, Yosuen bii, Misipan suno u maa sua min di u ka da sere mi ba ra tabu yānu bere gb̄ararun goo ḡomkir̄o. ²⁰ Win b̄okuo Baruku, Sabain bii u maa sua min di u bana saa goo ḡomkii ten min di n ka girari yāku kowo t̄onwero Eliasibun dii k̄onn̄ow̄o. U s̄ombu te kua ka k̄iru. ²¹ Saa min di, M̄erem̄atu, Urin bii, Hak̄otun debubuwa u maa bana saa Eliasibun dirun k̄onn̄on di sere ka dii ten bera gb̄o.

²² Win b̄okuo yāku kowo be ba wāa Yerusalemun baru kp̄aan̄o ba maa begia bana. ²³ Ben b̄okuo Benyam̄ee ka Hasubu ba maa s̄onwa ba bana ben dian dee deeru. Ma Asaria Maaseyan bii, Ananian debubu u maa bana win dirun b̄okuo. ²⁴ Ben b̄okuo Binui, Henadadin bii u maa bana saa Asarian dirun di sere ka gb̄ara ten goo ḡomkir̄o. ²⁵ Pala, Usain biiwa u maa s̄onwa goo ḡomkii ten dee deerun di n ka da wuu k̄osobun dir̄o te ta sina kp̄aar̄u m̄eera p̄iris̄am dirun b̄okuo. Min diya Pedaya, Parēosin bii u maa s̄onwa. ²⁶ Netini be ba wāa gungun̄o ba maa s̄onwa ba bana ba ka da k̄onn̄ow̄o ge ga wāa nim̄ gia s̄o yari yeru gia wuu k̄osobun dirun dee deeru. ²⁷ Ben b̄okuo Tekoagibu ba maa s̄onwa ba bana wuu k̄osobun dii bakarun dee deerun di n ka da gana ye ya wāa gungur̄o.

²⁸ K̄onn̄o ḡen min di dumi ra ka du, yāku kowo ben baawurewa u mi s̄onwa u bana win dirun dee deeru. ²⁹ Ben b̄okuo Sad̄oku, Im̄erin bii u s̄onwa u bana win dirun dee deeru. Ma Semaya, Sekanian bii wi u s̄a k̄onn̄o ge ga wāa s̄o yari yeru gian k̄so u maa s̄onwa u bana. ³⁰ Win b̄okuo Hanania, Selemian bii ka Hanuni, Salafun bii n̄oba tiase be, ba maa seewa ba gb̄ara ten gam s̄onwa. Ma M̄esulamu, Berekian bii u maa s̄onwa win dirun dee deeru. ³¹ Win b̄okuo Maakiya wuran s̄am kowobun turo u maa s̄onwa u ka da Netiniba ka tenkuban ȳenus̄o Mifukadin k̄onn̄on dee deeru sere ka dii t̄era ye ya wāa gb̄ararun goo ḡomkir̄o. ³² Wur̄an s̄am kowo be, ka tenku be, ba maa s̄onwa dii t̄era yen min di sere n ka da k̄onn̄ow̄o ge ba m̄o Yāanu.

Yiber̄eba

ba k̄i bu s̄ombu te ȳorasia

³³ Sanam m̄e Sambala ka wigibu ba nua ma bes̄e Yuuba sa gb̄ara te banim̄o, yera ba m̄oru seewa ka dam. ³⁴ Ma ba sun yaakoru m̄o Samarin tabu kowobun wuswāa ba m̄o, m̄ba Yuu w̄onw̄ondo beni ba m̄o. Sa ko bu deriwa bu ben s̄ombu te ko? Sa ko bu deriwa bu Gusun̄o ben Yinni yākuru kua? Sa ko wura bu s̄ombu te wiru go? Sa ko wurawa bu maa ban si seeya sin̄ kp̄enu d̄so m̄waakira kpuro mi?

³⁵ Tobiya wi u s̄a Am̄oni u wāa win b̄okuo. Ma u n̄ee, bana yeren bwesera ba m̄o m̄e. Gana ye demaku ḡa n ȳow̄a ya koo w̄oruma mi?

³⁶ Yera n̄e Nεεmi na n̄ogiru sua na n̄ee, Gusun̄o bes̄en Yinni, a swaa dakio a n̄o nge m̄e bes̄en yiber̄eba ba sun yaakoru m̄o. A de ben yaako ten are yi w̄ari ben wiru w̄oll̄o. A de bu ben yānu gura bu bu yoru mw̄eri bu ka da tem tukum̄o. ³⁷ A ku bu ben durum w̄aka, domi ba sun w̄onwa gb̄ara te sa banim̄an s̄o.

³⁸ Nge m̄eya sa ka gb̄ara te kpuro bana sere ten gunum b̄onun saka. Be ba s̄ombu te kua, ba tu kuawa ka nuku tia.

4

¹ Sanam m̄e Sambala ka Tobiya ka Daarububa ka Am̄oniba ka Asid̄odugibu ba nua ma Yerusalemun gb̄ara ten s̄ombura s̄im̄o, ba maa ten kuu dabinu k̄orum̄o, yera ba m̄oru besira too. ² Ma ba n̄o tia kua bu ka Yerusalemu w̄ari kp̄a bu yen

tambu burisina. ³ Yera sa Gusunō bēsen Yinni kana ma sa gbāra te kōsu sōo sōo ka wōkuru. Sa yiberε be mara. ⁴ Adama Yudaba ba gerumō ba mō, gbāra ten wōrumaan tem kusanu nu kpā sere bēsen sōm kowoba wasira ka nin gurabu. Sa n̄ kpē su tu bani.

⁵ Ma bēsen yiberεba ba tamaa sa n̄ ben baaru nōomōwa, sa n̄ maa bu wasi sere dama te ba koo sun wōri bu go kpa bu bēsen sōmbu te yōrasia.

Nēemi u tōn be ba sōmburu mō

tabu yānu wē

⁶ Yuu be ba wāa bēsen yiberεban suunu sōo ba na ba sun sōowa nōn dabinu kari ye ya wee saa yiberε ben min di ka sere min di ba koo sun wōrima. ⁷ Yen sōna na tambu tabu yānu wē ben baawure ka win takobi ka win yaasa ka win tendu. Ma na bu yi yi bwese kera ka bwese kera gbāraran biruō mi ba n̄ gina banε. ⁸ Ma na seewa na bukurobu ka siri kowobu ka tōn be ba tie sōowa na nεε, i ku ben berum ko. I yaayo ma Yinni Gusunō u kpā. Wiya ba koo nasia. I tabu koowo bēen mero bisibun sō ka bēen bibun sō ka bēen kurōbun sō ka sere bēen yenusun sō.

⁹ Yen biru, bēsen yiberεba ba nua ma ba sun sōowa ye ba mō kpuro. Gusunō u maa ben himbaba kam koosia. Ma baawure u wura mi u raa sōmburu mō. ¹⁰ Saa dama ten di, nen sōm kowobun sukum mu ra n̄ sōmburu mōwa kpa be ba tie ba n̄ yaasi ka tere nu ka tennu beki kpa ba n̄ yabe tarakpenu doke. Kpa bēsen wirugibu ba n̄ sun dam kēmō. ¹¹ Be ba maa gbāra te banimō ka be ba kpenu guramō, ba ra n̄ nōm teuō tabu yānu neniwa kpa ba n̄ ka teu sōmburu mō. ¹² Ben baawure u ra n̄ win takobi sārusione pōrao. Wi u ra kōba so, wiya u ra n̄ man swīi. ¹³ Ma na bukurobu ka siri kowobu ka sere tōn be ba tie mi sōowa na nεε, bēsen sōmbu te, ta kpā. Wee sa yarine baama kpuro. Goo kun ka goo turuku gbāra ten sōmburu sōo. ¹⁴ Yen sō, i n̄ kōban swīi nua, i mennama nen mi bera gee i yen swīi yi nua. Gusunō bēsen Yinni u koo sun sanna.

¹⁵ Nge mēya sa ka sōmbu te mō. Bēsen sukum mu yaasi neni saa bururun di sere ka wōkuro. ¹⁶ Na maa wure na bu sōowa na nεε, baawure u kpuno Yerusalemun nukuro ka win sōm kowobu kpa su dom se wōkuru sa n̄ yiberεba mara. Kpa su sōmburu ko sōo sōo. ¹⁷ Ma nε Nēemi ka nen mero bisibu ka nen sōm kowobu ka nen kōsobu be ba man swīi, bεε kpuro sa n̄ bēsen yānu potira. Ma baawure u win tabu yānu ka win nim neni.

Nēemi u taki kpeesia

5

¹ Sōo teeru, Yuuban tōn durōbu ka ben tōn kurōbu ba ka begibu gabu mōru mō. ² Gaba gerumō ba mō, bεε ka bēsen bibu, sa dabi. Yen sō, sa alikaman bukata mō ye sa ko di sa n̄ ka wāa. ³ Gaba maa gerumō ba mō, sa bēsen gbea ka bēsen resēm gbaanu ka mam bēsen dia tōruba yīimō su ka alikama wa gōōrun saa. ⁴ Gaba maa gerumō ba mō sa gobi bōkurawa bēsen gbean dīanu sōo su ka wa su Babilonin sina bokon wōō gobi kōsia. ⁵ Adama bεε kpuro sa sāawa bwese teeru. Bēsen bibu ka ben bibu tia yera. Adama ba sun tilasi mō su ka bēsen bibu yoru kpēε. Bēsen bii wōndia dabiru ta mam wāa yoo te sōo kō. Sa n̄ maa kpē su gāanu ko domi wee ba bēsen gbea ka bēsen resēm gbaanu tōruba mwa.

⁶ Sanam mε na ye kpuro nua, ka tōn ben weewee ni ba mō, yera mōru man mwa gem gem. ⁷ Ma na gōru doke n̄ bukuro be, ka siri kowo be gerusi. Ma na be kpuro sokusia ba mēna. Na bu bikia na nεε, amōna i ka bēen mero bisibu

gāanu bākura mō i nim dokemō. ⁸ Ma na bu sōwa na nεε, sa bεen mero bisi be ba tii tən tukobu dāre yakia ka dam mε sa mō. Yera bεen tii i maa bu dōramō bεen tii tiine sō?

Ma ba mari ba n maa gāanu wisa. ⁹ Na maa wure na nεε, ye i mō mi, ya n wā. Ya weene i n Gusunō nasie, kpa bwese tukunu nu ku sun wōmε. ¹⁰ Nen tii ka nen tundo bisibu ka nen sōm kowobu sa tən be gobi ka alikama bākura. Adama su bu ye kpuro deria. ¹¹ N n mēn na, i doo saa gisən di i ben gbea ka ben resēm gbaanu ka ben dia ye i tāruba mwa wesia. Kpa i maa are yin tii bu wesia yi i bu mwaari gobi yi i bu bākura sō ka alikama sō ka tam sō ka sere maa gum sō.

¹² Ma ba man wisa ba nεε, sa ko ye wesia. Sa n maa bu gāanu mwaarimō. Sa ko kowa nge mε a gerua.

N deema na yāku kowobu sokusia. Ben wuswaaara ba nō mweε ni kua ka bōri. ¹³ Yen biru na nen yaberu nenua na kpara ma na nεε, wi u kun win nō mweeru yibie, Gusunō u yēro kparo nge mesum kpa u yēro yara win yenun di. U de yēron dukia yu doona kpa u yōra nām dira.

Ma be kpuro ba wura ba nεε, ami, n yēro koowo mesum.

Ma be kpuro ba Yinni Gusunō siara. Yen biru ba ben nō mweε ni yibia.

¹⁴ Saa sina boko Aatasesin bandun wō yendun diya u man kua Yudaban kparo sere n ka girari win bandun wō tēna ka yiru. N kuawa mi wō wākura yiru. Saa ye kpuro sō, nε ka nen mero bisibu sa n tem yērorun gāanu mwaare.

¹⁵ Adama n sere tunuma mi, kparo be ba raa wā mi, ba ra tōmbu wō gobi burewa n kpā kpa bu bu dīanu mwaari ka tam ka sere maa sii gesun gobi weeru. Yen biru, ben sōm kowobu ba ra n tōmbu dam dōremōwa. Adama nε, na n kue mε, yēn sō na Gusunō nasie. ¹⁶ Bεen tiwa sa sōmburu kua sa ka gbāra te sōnwa. Sa n maa gberu garu dwa besen tiin sō. Nen sōm kowobu kpurowa ba ka man sōmbu te kua. ¹⁷ Ka mε, Yuuba ka ben wirugibu be ba ra di nen yenuō, ba sāawa wunaa weeru ka wākuru ka sere maa sō be sa ra wa tem tukum di.

¹⁸ Tō baatere naa na ra de bu go ka yāanu nōba tia ni nu gea sāa ka sere maa gue. Yen biru sō wākuru ka sō wākura, ba ra ka man tam naawe. Ka mε, ye kpuro sō, na n tōmbu tem yērorun gāanu bikiare. Domi ben ye ba mō ya kpā kō.

¹⁹ Yinni Gusunō, a man yaayo ye na tən be kuan sō, kpa a ka man nōnu geu mεeri.

Yibereba ba maa kparam seewa

6

¹ Sambala ka Tobiya ka Gesemu wi u sāa Daarubu ka sere besen yibere be ba tie ba nua ma sa gbāra te kpuro sōnwa, ten gambobara ba tie. ² Yera Sambala ka Gesemu ba man gōria ba nεε, n na su wesianō ko Kefirimuō Onōn wōwā. N deema kōsa tən be, ba bwisika bu man kua. ³ Yera na maa bu gōria na nεε, na sōmburu mō ta kpā, na n kpē n tu deri n na. Domi nā n tu deri ta koo yōra.

⁴ Yera ba man gōria mesum sere nōn nne. Adama gari tee yiya na ra bu wisi. ⁵ Yera Sambala u maa man win sōm kowo gōria nōn nōbuse. Sōm kowo wi, u tireru neni te ba n wukiri. ⁶ Wee ye ya yorua tire te sō. Ta nεε, Gesemu u nεε, labaari gaa ya nōramō bwesenu sō. Yera wunε ka wunεgibu i be sōuru kpa i ka tii yina. Yen sōna a gbāra te geeyamō. Wunen tii a kī a be ko ben sina boko. ⁷ A mam be Gusunōn sōmbu gōsa be ba koo kpara Yerusalemuō ma a kua Yudaban sina boko. Tē, a n yē ma n n tēmō sina boko u ka labaari ye nō. Yen sō, a na su wesiana sannu. ⁸ Ma na Sambala wisa na nεε, weesa a mō. Wuna

a wunen gari sekumō. ⁹ Beseñ yiberē be, ba kookari kua bu ka sun nandasia. Ba tamaa sa ko mwia kpanawa su sōmbu te deri.

Tē, Yinni Gusunō a man dam kēeyō sōmbu te sōō.

¹⁰ Yen biru, na wura na Semaya Delayan bii Mēhetabelin debubu deema. N deema u raa tii kenusi ma u nēē, su da sannu Yinni Gusunōn sāa yerō sere sōōwō su kuke. Kpa su tii gamboba kenusi. Domi yiberē be, ba wee bu nē, Nēemi go wōkuru. ¹¹ Ma na nūn wisa na nēē, tōnu wi sāa nge nē u koo maa duka su yiberēban wuswaaō? Nge wara u koo du Yinni Gusunōn sāa yerō u yari wasiru. Na ñ duō mi.

¹² Domi na tuba ma n ñ Gusunō u nūn gōrima. Adama u win gari geruawa yēn sō Sambala ka Tobiya ba nūn gobi kōsia u ka ye ko. ¹³ Tōn be, ba tamaa ù n kua mē, kon bērum ko kpa n win gere swīi n wōri durum sōō, kpa bu nēn yisiru sanku n bēere bia.

¹⁴ Yinni Gusunō, a de a n yaaye ye Tobiya ka Sambala ka Gusunōn sōmō Nōadia tōn kurō wi, ba kua ka sere Gusunōn sōmō be ba tie ba kasu bu man bērum tia.

¹⁵ Sa gbāra ten bana kpawa suru wi ba mō Elulun sōō yenda nōōbuse sōō. Sa sōmbu te kuawa sōō weeraakuru ka yiru. ¹⁶ Sanam mē beseñ yiberēba ka bwese ni nu ka sun sikerenē ba nua sa gbāra te seeya, yera ba bērum soora. Ma sekura bu mwa. Saa ye sōōra ba tuba ma Yinni Gusunōwa u dera sōmbu te, ta koorā.

¹⁷ Sanam mē sa bana ye mō, Yudan wirugibu gabu ka Tobiya ba ra n tirenu kuanammēwa kiri kiri. ¹⁸ Domi Yuu dabira ta nōō tia kua ka wi, ka bōri yēn sō u Yuu wi ba mō Sekania, Aran biin bii wōndia sue kurō. Mēya maa Tobiyān bii Yokanani u Yuu wi ba mō Berekia, Mēsulamun biin bii wōndia sue kurō. ¹⁹ Ba ra n mam wi, Tobiyān gea gerumōwa nēn wuswaaō kpa bu da bu nūn nēn gari swaa gurea. Tobiya wi, u ra n man tirenu kuammēwa u ka man nandasia.

Nge mē ba koo ka Yerusalemu kōsu

7

¹ Sanam mē sa gbāra te bana sa kpa sa ten gamboba doke, yera sa be ba ra kōnnōsu kōsu doke ben sōma sōō ka sere maa wom kowobu ka Lefi be ba tie.

² Ma na nēn mōō Hanani wooda wē u Yerusalemu kpara, wi ka Hanania, wi u sāa Yerusalemug gbāra kōsobun wirugii. Durō wi, u tōn be ba tie kere. Domi u sāa naanegii ma u Gusunō nasie. ³ Na bu sōōwa na nēē, ba ñ Yerusalemun kōnnōsu keniamō ma n kun mō sōō u yara. Yoka ba koo su kenēwa kōnnō kōsobu bu sere doona. Yen biru, ba koo Yerusalemugibu bikia bu wuu kōsu, ben baawure u n yō win dii kōnnōwō.

Yuu be ba wura ben temō

⁴ Baa mē Yerusalemu ya kpā, ya maa yasū, yen tōmbu ba ñ dabi, ba ñ maa dia banē. ⁵ Yera Yinni Gusunō u doke nēn gōruō n bukurobu mēna ka siri kowobu ka wuun tōmbu n ka bu gari gari. Ma na tireru garu wa tē sōō ba tōmbun yīsa yorua nge mē ben baawuren bweserun tōka sāa. Bera be ba gbia ba wurama Babilonin di. Ye na wa ba yorua wee.

⁶ Tōn be Babilonin sina boko Nebukanēsaa u yoru mwēera u ka da win mi, ben dabiru ta wurama Yerusalemuō Yudan temō. Ma ben baawure u da win wuuō. ⁷ Wee be ba tōn be kpārama. Bera Sorobabeli ka Yosue ka Nēemi ka Asaria ka Ramia ka Nakamani ka Maadose ka Bilisani ka Misipaa ka Bigifai ka Nēhumu ka Baana. Tōn ben geeru ka ben bwese kērin yīsa wee.

⁸ Pareōsin bweseru sōō, ba sāawa tōmbu nōōbun suba yiru ka wunōbu ka wata ka wōkura yiru (2.172).

⁹ Sefatian bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu gooba wunɔbu ka wata ka wɔkura yiru (372).

¹⁰ Aran bweseru sɔɔ ba s̄awa tɔmbu nata ka weeraakuru ka yiru (652).

¹¹ Pakati Mɔabun bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka nene ka wɔkura nɔɔbu ka ita (2.818). Ba s̄awa Yosue ka Yoabun sikadominu.

¹² Elamun bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nɔrɔbu ka goobu ka weeraakuru ka nne (1.254).

¹³ Satun bweseru sɔɔ ba s̄awa tɔmbu nene ka weeru ka nɔɔbu (845).

¹⁴ Sakain bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nata ka wunɔbu ka wata (760).

¹⁵ Binuin bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nata ka weeru ka nɔɔba ita (648).

¹⁶ Behain bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nata ka yenda nɔɔbu ka ita (628).

¹⁷ Asigadin bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka gooba wunɔbu ka yenda yiru (2.322).

¹⁸ Adonikamun bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nata ka wata ka nɔɔba yiru (667).

¹⁹ Bigifain bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka wata ka nɔɔba yiru (2.067).

²⁰ Adinin bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nata ka weeraakuru ka nɔɔbu (655).

²¹ Ateɛn bweseru sɔɔ, be ba s̄a Esekiasin yenugibu ba s̄awa tɔmbu wunɔbu yiru sari.

²² Hasumun bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu gooba wunɔbu ka yenda nɔɔbu ka ita (328).

²³ Besain bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu gooba wunɔbu ka yenda nne (324).

²⁴ Harifun bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu wunɔbu ka wɔkura yiru (112).

²⁵ Gabaonigibu ba s̄awa tɔmbu wene ka wɔkura nɔɔbu (95).

²⁶ Betelehemugibu ka Netofagibu ba s̄awa tɔmbu wunaa wene ka nɔɔba ita (188).

²⁷ Anatɔtugibu ba s̄awa tɔmbu wunaa teeru ka nɔɔba ita (128).

²⁸ Beti Asimafetigibu ba s̄awa tɔmbu weeru ka yiru (42).

²⁹ Kiriati Yarimu ka Kefiragibu ka Beerɔtugibu ba s̄awa tɔmbu nata ka wunaa weeru ka ita (743).

³⁰ Ramagibu ka Gebagibu ba s̄a tɔmbu nata ka yenda tia (621).

³¹ Mikimasigibu ba s̄awa tɔmbu wunaa teeru ka yiru (122).

³² Beteligibu ka Ayigibu ba kua tɔmbu wunaa teeru ka ita (123).

³³ Nɛbo yeɔnɔgibu ba s̄awa tɔmbu weeraakuru ka yiru (52).

³⁴ Elamu wiɔnɔn yenugibu ba s̄awa tɔmbu nɔrɔbu ka goobu ka weeraakuru ka nne (1.254).

³⁵ Harimun yenugibu ba s̄awa tɔmbu gooba wunɔbu ka yendu (320).

³⁶ Yerikogibu ba s̄awa tɔmbu gooba wunɔbu ka weeru ka nɔɔbu (345).

³⁷ Lodugibu ka Hadidigibu ka Onɔɔgibu ba s̄awa tɔmbu nata ka wunaa teeru ka tia (721).

³⁸ Senaagibu ba s̄awa tɔmbu nɔrɔbun suba ita ka nene ka wunaa teeru ka wɔkuru (3.930).

³⁹ Wee tɔn be ba w̄a ȳaku kowobun bweseru sɔɔ. Yosuen bweseru sɔɔ, Yedayan yenugibu ba s̄awa nene ka wunaa wata ka wɔkura ita (973)

⁴⁰ Imerin yenugibu ba s̄awa tɔmbu nɔrɔbu ka weeraakuru ka yiru (1.052).

⁴¹ Pasurin yenugibu ba s̄awa tɔmbu nɔrɔbu ka goobu ka weeru ka nɔɔba yiru (1.247).

⁴² Harimun yenugibu ba s̄awa tɔmbu nɔrɔbu ka wɔkura nɔɔbu ka yiru (1.017).

⁴³ Lefiban wuuru sɔɔ, be ba s̄a Yosue ka Kadimiɛlin bweseru, Hodifan sikadominu, ba s̄awa tɔmbu wata ka wɔkura nne (74).

⁴⁴ Asafun yenuḡii be ba ra womu ko s̄a yera, ba s̄awa t̄ambu wunaa weeru ka n̄ooba ita (148).

⁴⁵ Be ba s̄a gb̄ararun k̄onn̄o k̄s̄obu ba ka s̄a Salumun yenuḡibu ka Ateeba ka Talum̄ooba ka Akububa ka Hatitaba ka sere Sobaiba ba s̄awa t̄ambu wunaa weeru yiru sari (138).

⁴⁶ N̄etiniban bweseru s̄o, be ba ra s̄a yerun s̄amburu ko ben sikadobara Siha ka Hasufa ka Tabaatu ⁴⁷ ka Ker̄osi ka Sia ka Padoni ⁴⁸ ka Lebana ka Hagaba ka Salumai ⁴⁹ ka Hananu ka Gideli ka Gasaari ⁵⁰ ka Reaya ka Resini ka Nekoda ⁵¹ ka Gasamu ka Usa ka Paseaki ⁵² ka Besai ka Mehunimu ka Nefisimu ⁵³ ka Bakibuki ka Hakufa ka Haahuru ⁵⁴ ka Basiliti ka Mehida ka Haasa ⁵⁵ ka Baak̄osi ka Sisera ka Tamaki ⁵⁶ ka Netisa ka Hatifa.

⁵⁷ Be ba s̄a Salom̄on s̄om kowobun bibun sikadoba, bera Sotai ka Sofereti ka Perida ⁵⁸ ka Yaala ka Daakoni ka Gideli ⁵⁹ ka Sefatia ka Hatili ka Pokereti Hasebaimu ka Am̄o.

⁶⁰ N̄etini be, ka Salom̄on s̄om kowobun bii be, be kpuro ba kuawa mi t̄ambu gooba wun̄obu ka wene ka w̄okura yiru (392).

⁶¹ Be ba yoru w̄oma saa Teli Melakin di ka Teli Hasaan di ka Kerubu Adonin di ka Im̄erin di ba n̄ kp̄ia ba ben tondon yenu gie, ba n̄ maa kp̄ia ba ben bweserun t̄ka wunane bu ka s̄osi ma ben tii ba s̄awa Isireliba. ⁶² Ben wirugiba Delaya ka Tobiya ka Nekoda. Be kpuro ba s̄awa t̄ambu nata ka weeru ka yiru (642).

⁶³ Ȳaku kowobu s̄o, gaba maa w̄a be ba n̄ kp̄ia ba ben bweserun t̄ka wunane. Bera Hobayan bibun bweseru ka Hakotugiru ka Baasilaiḡiru. Ba bwese te soka Baasilai ȳen s̄o ben sikado u Baasilai Galadigiin bii w̄andia sua kur̄. ⁶⁴ Bera ba ben bweserun t̄ka kasu ba bia. Ma ba bu yara ȳaku s̄amburun di. ⁶⁵ Ma tem men kparo u bu s̄owa u nee, ma n̄ kun m̄o ȳaku kowo goo u kp̄ia u bikiaru kua ka urimu ka tumimu ben goo kun ȳaku d̄ianu dim̄o.

⁶⁶ T̄on be kpuron geeru ta s̄awa t̄ambu n̄r̄obun suba weeru ka yiru ka gooba wun̄obu ka wata (42.360) ⁶⁷ ben s̄om kowobu baasi. Ben s̄om kowo ben geeru wee, t̄ambu n̄r̄obun suba n̄ooba yiru ka gooba wun̄obu ka tena ka n̄ooba yiru (7.337). Be s̄o, wom kowobu goobu ka weeru ka n̄oobu (245) ba w̄a t̄on dur̄obu ka t̄on kur̄obu. Ben dumin geera s̄awa nata ka wunaa teeru ka w̄okura n̄oobu ka tia (736) ka sere birak̄osu goobu ka weeru ka n̄oobu (245) *

⁶⁸ ka yooyoosu neeru ka tena ka n̄oobu (435) ka sere ketekunu n̄r̄obun suba n̄ooba tia ka nata ka wunaa teeru (6.720). ⁶⁹ Ȳenu ȳerobu dabina ba k̄enu kua bana yen s̄o. Wee ye tem men kparo u maa w̄e bana yen s̄o. U wuran gobi n̄r̄obu (1.000) w̄e ka gb̄enu weeraakuru ni ba koo ka yaa yem ȳka ka ȳaku kowobun takoba neera wun̄obu ka tena (530). ⁷⁰ Ȳenu ȳero ben k̄e ni ba kua nu s̄awa wuran gobi n̄r̄obun suba yendu (20.000) ka sii geesu kilo n̄r̄obu ka wun̄obu (1.100). ⁷¹ T̄on be ba tie ba maa wuran gobi n̄r̄obun suba yendu (20.000) w̄e ka sii geesu kilo n̄r̄obu (1.000) ka sere ȳaku kowobun takoba wata ka n̄ooba yiru.

⁷² Ȳaku kowobu ka Lefiba ka gb̄ara k̄onn̄o k̄s̄obu ka wom kowobu ka N̄etiniba ka sere Isireli be ba tie ben baawure u wurawa win wuu.

Esidarasi u woodan tireru gara

batuma s̄o

W̄on suru n̄ooba yirusen t̄o gbiikuru s̄o, Isireliba kpuro ba w̄a ben wus̄o.

* **7:67** (245) - Esidarasin tireru s̄o, 2:66, ba nee, ba dumi 736 ka birak̄osu 245 m̄o. Adama N̄emin tireru s̄o, ba n̄ ye yorua.

8

1-2 Suru nɔɔba yirusen tɔɔ gbiikii te sɔɔ, yera Isireliba kpuro ba nɔɔ tia kua ba menna Yerusalemuɔ gb̄ararun kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ Nim kɔnnɔ. Ma ba Esidarasi wi u s̄aa wooda ȳero kana u ka tireru na mi ba wooda yoruɔ ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi w̄e be, Isireliban s̄s̄. Ma Esidarasi u ka tire te na tɔn ben wuswaaɔ tɔn kurɔbu ka tɔn durɔbu ka bibu be ba koo kp̄i bu tubu ye ba gerumɔ gesi.

3 Ma u bu tire te gariammɛ saa bururun di sere ka s̄ɔɔ wii wɔllɔ batuma ye ya w̄aa kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ Nim kɔnnɔ. Ma be kpuro ba n̄n swaa daki.

4 N deema ba turaru garu kua ka d̄aa. Miya Esidarasi u yɔɔwa u ȳra u ka tire te garimɔ. Ma gabu ba ȳɔ win nɔm geuɔ. Bera Matitia ka Sema ka Anaya ka Uri ka Hilikiya ka Maseya. Gaba maa w̄aa win nɔm d̄warɔ, bera Pedaya ka Mikaeli ka Maakiya ka Hasumu ka Hasabadana ka Sakari ka Mesulamu.

5 Tɔmbu kpuro ba n̄n waamɔ. Domi u ȳwa u bu gunum kere. Sanam me u tire te wukia tɔn ben n̄ni biru, yera ba seewa ba ȳra. 6 Yera u Gusunɔ Yinni boko siara. Ma be kpuro ba n̄ma yiya ba n̄e, ami, ami! Ma ba kpuna temɔ ba Gusunɔ s̄awa. 7 Ye ba seewa tem di, saa yera Lefi beni, Yosue ka Bani ka Serebia ka Yamini ka Akubu ka Sabetai ka Hodiya ka Maseya ka Kelita ka Asaria ka Yosabadi ka Hananu ka Pelaya, ba bu wooda ye tubusiamɔ. 8 Lefi be, ba wooda ye garimɔwa s̄aa s̄aa ma ba ye tubusiamɔ nge me ya koo ka tɔmbu yeeri.

9 Sanam me tɔn be, ba tire ten gari nɔɔmɔ, ba sumɔwa. Adama Nɛemi ben kparɔ ka Esidarasi wi u s̄aa ȳaku kowo ka wooda ȳero ka Lefi be ba wooda ye tubusiamɔ mi, ba bu s̄ɔwa ba n̄e, sa t̄ɔ teni yiwa su ka Gusunɔ b̄esen Yinni s̄a. Yen s̄s̄, i ku nuki sankira i n sumɔ.

10 I ḡs̄iro b̄en yenuso kpa i d̄ia geenu di kpa i tam durom nɔ. Kpa i ka be ba n̄ d̄ianu s̄ɔru kue b̄eginu b̄onu ko. Domi sa t̄ɔ teni yiwa su ka b̄esen Yinni s̄a. I ku nuki sankira. Nuku doo bi Yinni Gusunɔ u koo b̄e w̄e bu koo b̄e dam k̄e.

11 Lefi be, ba maa bu nukuru yemiasia ba n̄e, i sinɔ s̄e. Sa t̄ɔ teni yiwa su ka Yinni Gusunɔ s̄a. I ku nuki sankira.

12 Saa yera be kpuro ba ḡs̄ira ba da ben yenuso ba di ba n̄ra, ba ka be ba n̄ d̄ianu m̄o beginu b̄onu kua. Ma ba nuku doo bakabu kua. Domi tire te ba gara mi, ten gari bu yeeri.

Kunun t̄ɔo bakaru

13 Yen sisiru, yenu ȳerobu kpuro ka ȳaku kowobu ka Lefiba ba menna Esidarasin mi, wi u s̄aa wooda ȳero u ka bu wooda ye tubusia. 14 Yera ba wa wooda yen gaa s̄ɔɔ ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi w̄e mi, ya n̄e, Isireliba ba ko n̄ da n̄ w̄aawa kunu s̄ɔɔ b̄a n̄ Kunun t̄ɔo bakaru m̄o suru nɔɔba yiruse s̄ɔɔ. 15 Kpa bu kpara wuu baagere kpuro s̄ɔɔ ka Yerusalemuɔ bu n̄e, tambu bu doo guunɔ bu olifi ye ba duura ka ye ba n̄ duuren wurusu kasuma ka d̄aa wuru bakasu ka sere maa kpakpa wurusu bu ka kunu ko nge me ya yoruɔ wooda ye s̄ɔɔ.

16 Yera tɔn be, ba da ba d̄aa wuru si kasuma ba ka kuu ni gira, gabu ben dii t̄eran wɔllɔ, gabu ben yenu yaaraɔ, gabu Yinni Gusunɔn s̄aa yerun yaaraɔ, gabu kɔnnɔwɔ ge ba ra soku Nim kɔnnɔ, gabu maa kɔnnɔwɔ ge ba m̄o Efaraimu. 17 Tɔn be ba w̄ama yorun di mi kpuro, ba kunu girawa. Ma ba sina mi. Yen d̄oma te, ba nuku doo bakabu kua. Domi Isireliba ba n̄ t̄ɔo baka te koore nge me, saa m̄in di Yosue Nunin bii u gu. 18 Ba ra wooda yen wiru garu gariwa t̄ɔo baka ten t̄ɔo baatere sere ta ka kpa. Ba tu diwa s̄ɔɔ nɔɔba yiru. Nɔɔba itase ma ba menna siki siki ba ka tu wiru go nge me wooda ya gerua.

Isireliba

*ba ben durum tuuba kua***9**

¹ Suru nɔɔba yiruse, yen sɔɔ yɛnda nnɛse sɔɔra Isireliba kpuro ba menna bu ka nɔɔ bɔke. Ma ba saaki deewa ba tii tua wisi wirɔ nuku sankirarun sɔ. ² Be ba s̄a Yuuba gesi, ba tii w̄a tɔn tukobun suunu sɔɔn di ba na ba ben durum ka ben sikadobagia tuuba kua. ³ Yen biru, ba bu Yinni Gusunɔn gari garia kɔba itan saka ba ȳs ba swaa daki. Ma ba yiira wi, ben Yinnin wuswaaɔ ba suuru kana sere kɔba ita maa.

⁴ Yera Yosue ka Bani ka Kadimiɛli ka Sebania ka Buni ka Serebia ka Bani goo ka Kenani ba yɔɔwa tura ten mi. Ma ba nɔɔguru sua Gusunɔ ben Yinnin mi gia ba somiru kana. ⁵ Yera Lefi beni, Yosue ka Kadimiɛli ka Bani ka Asabinia ka Serebia ka Hodiya ka Sebania ka Petaya ba nɛɛ, i seewo i Gusunɔ bɛsɛn Yinni siara sere ka baadommaɔ. Baawure u n̄n siaro win ȳsi bɛɛɛgirun sɔ, baa mɛ i n̄ gari ȳɛ yi i ko i ka n̄n siara.

Kana te ba kua

⁶ Ma Isireliba ba kana teni kua ba nɛɛ, Yinni, wunɛ turowa a s̄a Gusunɔ. Wuna a w̄llu kua ta kp̄a. Wuna a maa kperi kua too. Wuna a tem taka kua ka ye ya w̄a mɛ sɔɔ. Wuna a nim w̄ku kua ka ye ya w̄a ge sɔɔ. Wuna a hunde koni kpuro w̄aru w̄ɛ. Ma kperi ka suru ka sɔɔ, ye kpuro ya nun bɛɛɛ w̄ɛmɔ.

⁷ Yinni Gusunɔ, wuna a Aburamu gɔsa. Ma a dera u seewa Urin di, Kaladen temɔ. Yen biru, ma a n̄n ȳsi kpaaru k̄a Aburahamu.

⁸ A wa ma u s̄a naanɛgii, ma a ka n̄n arukawani bɔkua a nɛɛ, kaa n̄n tem mɛ w̄ɛ m̄ɛ sɔɔ Kananiba ka Hetiba ka Amɔreba ka Feresiba ka Yebusiba ka Girigasiba ba w̄a, kpa win bibun bweseru tu sina mi. M̄ya a maa wunen arukawani ye yibia. Domi a s̄aawa naanɛgii.

⁹ Sanam mɛ bɛsɛn baababa ba w̄a Egibitiɔ, a ben n̄ni sw̄aru wa.

Ba nun somiru kana, ma a ben wuri nua nim w̄ku ge ba m̄ Naa yariɔ.

¹⁰ A ȳɛ nge mɛ Egibitigibu ba bɛsɛn baababa dam dɔre ka nuku k̄osuru.

Ma a s̄m maamaakiginu kua a ka ben suno ka win sina asakpɔbu ka win t̄mbu kpuro seesi. Ma a ȳsiru yara sere ka gisɔn gisɔ.

¹¹ A dera nim mu burana bɛsɛn baaba ben wuswaaɔ.

Ma ba tɔbura tem gbebum sɔɔ.

Adama Egibitigii be ba bu naa gire, a bu sure nim bwerɔ.

Ma ba numa nge kpee te ba kare nim sɔɔ.

¹² Sɔɔ sɔɔ, guru wii wurora a ra ka wunen tɔn be kpare.

Wōkuru maa, kpa ta n ka dōo yari bakaru weene,
ta n bu yam bururasie swaa sōo.

13 A sarama saa wōllun di,
ma a ka bu gari kua Sinain guuro.
A bu wooda gea ka sōosi geenu wē.

14 A dera wunen sōm kowo Mōwisi u bu tōo wērarugiru wē
te ta sāa nēnem wunen sō.
Ma a dera u bu wooda ye ya tie sōosi.

15 A bu dīanu wēema saa wōllun di
sanam mē gōora bu mō.
Ma a dera nim mu yara kpee baan di
sanam mē nim nōru ga bu mō.

Ma a nē, bu doo bu tem mē mwa
mēn nōo mwēeru a bu kua ka bōri.

16 Adama bešen baaba be, ba tii sua ba nun seesi.
Ba n wunen woodaba mēm nōowē.

17 Ba swaa taaya
ba wunen sōm maamaakigii ni duari
ni a bu kua.

Ma ba nun seesi ba tii kparo kua
bu ka wura mi ba raa yoru di.
Adama ka mē, a n bu deri.

Domī a sāawa Yinni
wi u ra tōnu suuru kue.

A wōnwōndu ka durom mō.
Wunen mōru ku ra fuuku se.

Wunen kīru ta n kpeemō sere ka baadommao.

18 Ka mē kpuro, ba tii būu wuraguu kua.

Ma ba nōogiru sua ba nē,
gera ga sāa ben yinni
wi u bu yarama Egibitin di.

Nge mēya ba kua ba ka nun wōnwa.

19 Adama wunen kīi bakarun sō,
a n bu deri gbaburō.

Guru wii wuro te ta bu swaa gbiiye mi,
wōkuru ka sōo sōo, ta n bu deri.

20 Wunen kīrun saabu,
a bu wunen Hunde wē
ba n ka bwisi mō.

Baadomma a ra bu dīanu wē
ni ba ra soku manna bu di,
kpa a bu nim wē bu nō.

21 A bu nōori gbaburō wōo weeru,
ba n gāanu biare,
ben yānu kun gēekirare,
ben naasu kun maa mōsire.

22 A bu bwese tukunu ka nin sinambu nōmu sōndia
ka be ba ka bu sikerenen tem.

Mēya Hēsibonin tem mi Sihoni u bandu dii
ka Basanin tem mi Ogu u bandu dii.

23 A dera ba bibu mara ba dabia nge kperi.
Ma a dera ba dua Kanain temō

mε a ben baababa nɔɔ mwεεru kua.

24 Ma ba Kananiba kamia

ba bu taare ba ben tem mε mwa.

Ma ba berɔ min sinambu ka min bwesenu kpuro kua nge mε ba kī.

25 Ba wuu gbārarugisu mwεεra ka mi tem gem wāa,

ka yenu si su dukia mɔ, ka dɔkɔba ka resεm gbaanu,

ka olifiba ka dāa dabi dabinu nīn marum ba ra di.

Yinni Gusunɔ, wunεn kīrun saabuwa

ba ka di ba deba ba bɔria.

Ma ba wāa doo nɔɔru sɔɔ.

26 Adama ka mε, ba n̄ nun mεm nɔɔwε.

Ba nun seesiwa, ba wunεn woodaba biru kisi.

Ma ba wunεn sɔmɔbu go go

be ba bu kirɔ kua bu ka gɔru gɔsia

bu ben daa kɔsa deri kpa bu wurama wunεn mi.

Adama ba ben daa kɔsa sosiwa.

27 Saa yera a bu yiberεba nɔmu sɔndia,

ma ba bu dam dɔre.

Adama ben nɔni swāaru sɔɔ, ba nun nɔɔgiru sue.

Ma a ben nɔɔ nua saa wɔllun di.

A bu tɔmbu seeya

bu ka bu wɔra saa yiberε ben nɔman di

wunεn kī bakarun sɔ.

28 Adama ye ba wāa bɔri yendu sɔɔ,

ba maa wɔri ben durum sɔɔ.

Ma a bu biru kisi,

a bu yiberεba nɔmu sɔndia.

Yera ba maa kpam nɔɔgiru sua

ba nun somiru kana.

Ma a ben nɔɔ nua wɔllun di,

a bu wɔra nɔn dabinu wunεn kīrun saabu.

29 Yen biru, a bu kirɔ kua

bu wunεn woodaba mεm nɔɔwa.

Adama ba tii sua ba n̄ ye mεm nɔɔwε,

baa mε yera ya ra tɔnu wāaru wε

wi u ye mεm nɔɔwa.

Ba swaa taayawa ba ye yina mam mam.

30 A ka bu tεmana wɔɔ dabinu.

A wunεn sɔmɔbu wunεn Hunde wε

ba n ka bu kirɔ mɔ.

Adama ba n̄ swaa daki.

Ma a bu bwese tukunu nɔmu bεria.

31 Adama wunεn kī bakarun sɔ,

a n̄ bu go, a n̄ maa bu deri,

domi a sāawa Yinni wɔnwɔndugii ka duromgii.

32 Gusunɔ bεsεn Yinni, a kpā, a maa dam mɔ.

Wuna a durom bakam mɔ.

Ma a wunεn arukawani neni ye a ka sun bɔkua.

A bεsεn wahala mεerio ye sa mɔ

bεsε ka bεsεn sinambu ka ben sina asakpɔbu

ka wunεn sɔmɔbu ka bεsεn yāku kowɔbu

saa Asirin sinambun waatin di sere n ka gisɔ girari.

33 A sāawa naanegii.

A maa kuawa dee dee gāa ni nu sun deema sōō.

Adama bεε, sa kuawa naane sarirugibu.

³⁴ Bεsen sinambu ka ben sina asakpabu ka bεsen yāku kowobu ka bεsen baababa ba n̄ wunen woodaba mem̄ nōōwe.

Ba wunen kirōba atafiiru kuawa.

³⁵ Ba n̄ nun sāwa.

Ba n̄ maa ben daa kōsa deri,

baa mε a bu tem bakam wē mε mu gea sāa,

ba kua mεn sinambu.

Ma a bu nōōri ba wāa doo nōōru sōō.

³⁶ Yen sō, bεε wee sa yoru dimō gisa

tem mε a bu wē sōō

bu ka mεn dīa geenu di.

³⁷ Dīa gee ni, nu kua sinam be ba sun yoru diisiamōginu.

Ba sun mō bεε ka bεsen yaa sabenu.

Ba ka sun mō nge mε ba kī bεsen durum sō.

Ma sa wāa nuku sankira bakanu sōō.

Isireliba ba nōō mweeru kua

bu wooda mem̄ nōōwa

10

¹ Yeniba kpuron sōna bεε Isireliba sa nōō mweeru kua sa yorua. Bεsen wirugibu ka Lefiba ka yāku kowobu ba bεsen nōō mweε ten tireru nōma dokewa.

² Be ba tire te nōma doke, bera bεsen kparo Nεemi, Hakalian bii, ³ ka Sedesiasi ka Seraya ka Asaria ka Yeremi

⁴ ka Pasuri ka Amaria ka Maakiya ⁵ ka Hatusi ka Sebania ka Maluku ⁶ ka Harimu ka Meremātu ka Abudiasi ⁷ ka Danieli ka Ginētōni ka Baruku ⁸ ka Mesulamu ka Abia ka Miyamini ⁹ ka Maasia ka Biligai ka Semaya. Be kpuro ba sāawa yāku kowobu.

¹⁰ Be ba sāa Lefiba, bera Yosue, Asanian bii ka Binui, Henadadin bii ka Kadimieli ¹¹ ka ben mero bisibu Sebania ka Hodiya ka Kelita ka Pelaya ka Hanani ¹² ka Misee ka Rehabu ka Hasabia ¹³ ka Sakuri ka Serebia ka Sebania ¹⁴ ka Hodiya ka Bani ka Beninu.

¹⁵ Be ba maa sāa wirugibu beya Pareōsi ka Pakati Mōabu ka Elamu ka Satu ka Bani ¹⁶ ka Buni ka Asigadi ka Bebai ¹⁷ ka Adoniya ka Bigifai ka Adini ¹⁸ ka Atεε ka Esekiasi ka Asuri ¹⁹ ka Hodiya ka Hasumu ka Besai ²⁰ ka Harifu ka Anatōtu ka Nebai ²¹ ka Magipiasi ka Mesulamu ka Hesiri ²² ka Mesesabeli ka Sadōku ka Yadua ²³ ka Pelatia ka Hananu ka Anaya ²⁴ ka Hosee ka Hanania ka Hasubu ²⁵ ka Halosesi ka Pilika ka Sobeki ²⁶ ka Rehumu ka Hasabuna ka Maaseya ²⁷ ka Akiya ka Hananu ka Anani ²⁸ ka Maluku ka Arimu ka Baana.

²⁹ Tōn be ba tie, yāku kowobu ka Lefiba ka sāa yerun kōnōn kōsobu ka wom kowobu ka Netiniba ka sere be ba ka tii wurama tōn tukobun min di ba Yinni Gusunōn woodaba mem̄ nōōwe ka ben kurōbu ka bibu, be ba gesi bwisi ka yēru mō, ³⁰ be kpuro ba ka ben mero bisibu nōō tia kua be ba tōn giroru bō. Ba nōō mweeru kua ka bōri ba nεε, ba koo Yinni Gusunōn wooda mem̄ nōōwa ye u bu wē saa Mōwisin min di kpa ba n̄ ka yi sōmburu mō.

³¹ Ba nεε, ba n̄ maa ben bii wōndiaba tōn tukobu wēemō bu sua kurōbu. Meya ben aluwaasiba ba n̄ maa tōn tukobun bii wōndiaba suamō kurōbu. ³² Meya ba n̄ maa gāanu dwemō tōō wērarugiru ka tōō bakanun saa sōō tōn tukobu ba n̄

ka kiaru na. Ba koo maa tōmbu yoru kara wōō nōōba yiruse sōō kpa ba kun gāanu kōsie. ³³ Mēya ba tii wooda yīya bu kēnu wē sii geesun gobi garamu nne wōō ka wōō bu ka Gusunō ben Yinnin sāa yerun sōmburu ko. ³⁴ Kēē ni, nu ko n sāawa ni ba koo ka pēē dwe Yinni Gusunōn yāku ninin sō. Niya, yāku dōō mwaararuginu ka yāku ni ba ra ko tōō wērarugiru sōō ka yāku ni ba ra ko tōō baatere ka ni ba ra ko suru kpaō ù n yara ka yākunu ganu ka sere torarun yākunu. Kēē niya nu koo maa somi bu ka sāa yerun sōma baayere ko. ³⁵ Yāku kowobu ka Lefiba ka Isireliba bese kpurowa sa tete toba su ka wa dāa ye sa ko n da ka ne wōō baagere yākunun sō Gusunō besen Yinnin sāa yerō yen saa yā n tunuma. Dāa yera ba ko n da ka yāku dōō sōre yāku yeru wōōō nge mē ba gerua woodan tireru sōō. ³⁶ Mēya sa Gusunō nōō mwēēru kua sa nēē, sa ko n da ka besen gberun dīa gbiikinu ka besen dāa marum gbiikum be ba sōmburu mē yāku yerō naawē Yinni Gusunōn sāa yerō ³⁷ ka besen bii gbiikobu ka sere maa besen yaa sabenun bii gbiikinu nge mē ba yorua woodan tireru sōō. ³⁸ Mēya sa ko maa ka bu besen som kpm ka besen dāa marum gbiikum ka besen tam kpm ka besen gum kpm naawa. Sa maa nōō mwēēru kua sa nēē, sa ko wākuru baateren wōōō tia wē besen gbean dīanu sōō. Lefiban tiwa ba koo ye mwēēri wusu kpuron di teru mē sōō sa gbea mō. ³⁹ Yāku kowo wi u sāa Aronin bweseru wiya u koo Lefiba yōsiri sanam mē ba koo wākuru baateren wōōōn tia tia ye mwa. Kpa Lefi ben tii bu maa ka ye ba mwa min wākuru baateren wōōōn tia tia na Gusunō ben Yinnin sāa yerō diru mi ba ra arumani bere. ⁴⁰ Isireliba ka Lefiba ba koo ka ben kēnu nawa mi ba ra yākunun dendi yānu bere Yinni Gusunōn sāa yerō ka sere mi yāku kowobu ka sāa yerun kōsōbu ka wom kowobu ba ra sōmburu ko. Kēē niya alikama ka tam kpm ka gum.

Nge mēya sa ñ maa ka Yinni Gusunōn sāa yeru derimō.

Yuu be ba wurama

ba sina Yerusalemu

11

¹ Isireliban wirugiba da ba sina Yerusalemu. Ma ba tete toba bu ka tōn tia tia wuna Isireli be ba tien wākuru baateren wōōō. Bera ba koo sina Yerusalemu wuu dēēō ge sōō, kpa nōōba nne be ba tie bu da wuu si su tien mi. ² Be ba gōru doke ka kīru bu ka sina Yerusalemu mi, tōmba bu domaru kua.

³ Isireliban berin wirugibu ba da ba sina Yerusalemu ma Isireli be ba tie ka yāku kowobu ka Lefiba ka Netiniba ka sere Salomōn sōm kowobun bibu ba da ba sina Yudan temō ben wusō. ⁴⁻⁵ Yudaba ka Benyameēba gaba ba sina Yerusalemu.

Be ba sāa Yudaba bera Ataya ka Maaseya, Osiasin bii. Ataya u sāawa Sakarin debubu. Win sikadobara Sakari ka Amaria ka Sefatia ka Mahalaleeli ka Peresi. Maaseya u maa sāawa Barukun bii. Win sikadobara Kolohose ka Hasaya ka Adaya ka Yoyaribu ka Sakari ka Siloni. ⁶ Peresin sikadominu be ba sina Yerusalemu ben geera sāawa tōmbu nēēru ka wata ka nōōba ita (468). Ba sāawa tabu durō wōrugōba.

⁷⁻⁸ Benyameē be ba sina Yerusalemu, bera Salu ka Gabai ka Salai. Salu u sāawa Mesulamun bii, Yoēdin debubu. Win sikadobara Pedaya ka Kolaya ka Maaseya ka Itieli ka Esai. Be ba sāa Benyameēn bweseru ba ka sina Yerusalemu ben geera sāawa tōmbu nēēru ka wunaa teeru ka nōōba ita (928). ⁹ Yoēli Sikirin biiwa u sāa ben kparo. Ma Yuda Senuan bii u maa sāa ben wirugii yiruse.

¹⁰ Yāku kowo be ba maa sina Yerusalemū bera Yedaya, Yoyaribun bii ka Yakini, ¹¹⁻¹⁴ka Seraya, Hilikiyan bii, Mēsulamun debubu, Sadōku ka Mērayōtu ka Akitubu wi u raa sāa yāku kowo tōnweron sikadobu, ka sere tōmbu wene ka yenda yiru (822) be ba ra n sōmburu mō Yinni Gusunōn sāa yerō, ka Adaya Yerohamun bii, Pelatian debubu, Amusi ka Sakari ka Pasuri ka Maakiyan sikadobu, ka sere tōmbu goobu ka weeru ka yiru (242), be kpuro yenu yērobu, ka Amasai, Asafelin bii, Akusain debubu, Mēsilemōtu ka Imērin sikadobu, ka tabu durō wōrugōba wunaa teeru ka nōba ita (128). Sabudieli Gedolimun biiwa u sāa ben wirugii.

¹⁵ Lefi be ba maa da Yerusalemū, bera Semaya, Hasubun bii, Asirikamun debubu, Hasabia ka Bunin sikadobu, ¹⁶ka Sabetai ka Yosabadi be ba sāa sōmbu te ba ra ko yaaraon guro gurobu, ¹⁷ka Matania, Miseen bii, Sabudin debubu, Asafun sikadobu, wi u ra womu gbi bā n Gusunō siaramō kanarun saa, ka win wōnō turo Bakibukia wi u ra nūn somi, ka Abuda, Samuan bii, Galalin debubu, Yedutum sikadobu. ¹⁸ Lefi be ba wāa Yerusalemū kpuro ben geera sāawa tambu goobu ka wene ka nne (284).

¹⁹ Be ba ra sāa yerun kōnnō kōsu, bera Akubu ka Talumōo ka wigibu. Be kpuron geera sāawa wunaa wata ka wōkura yiru (172).

²⁰ Isireli be ba tie, ka yāku kowobu ka Lefiba ba da ba sinawa Yudan wusu kpuro sōo, ben baawure u wāa win temō. ²¹ Netiniba ba da ba sinawa gungunō. Ben wirugiba Sisa ka Gisipa.

²² Lefiban wirugii wi u sina Yerusalemū win yīsira Usi, Banin bii, Hasabian debubu. Win sikadobara Matania ka Miseen, Asafun bweseru sōo. Asafun bwese te, ta sāawa te ta ra womu ko Yinni Gusunōn sāa yerō. ²³ Sina boko u wom kowo be wooda yiya ye ba koo swīi ka sere maa sōma ye ba ko n da ko tōo baatere.

²⁴ Petaya, Mēsēselin bii, Serakin debubu, Yudan sikadobu, wiya u sāa Isireliban sōmō Pēesiban sina bokon mi.

Yuu be ba wāa wuu si su tie sōo

²⁵ Yudaba ba da ba sina wuu sini ka sin baru kpaanu sōo. Wuu siya Kiriati Ariba ka yen baru kpaanu ka Diboni ka yen baru kpaanu ka Yokasēeli ka yen baru kpaanu ²⁶ka Yesua ka Mōlada ka Bēti Paleti ²⁷ka Hasaa Suali ka Beri Seba ka yen baru kpaanu ²⁸ka Sikilagi ka Mēkōna ka yen baru kpaanu ²⁹ka Eni Rimōo ka Sorea ka Yaamuti ³⁰ka Sanōa ka Adulamu ka yen baru kpaanu ka Lakisi ka yen baru kpaanu ka Aseka ka yen baru kpaanu. Ba sinawa Beri Seban di n ka da Hinōmun wōwāo.

³¹ Benyamēeba ba da ba sinawa Geban di n ka da Mikimasio ka Ayao ka Betelio ka yen baru kpaano ³²ka Anatōtuō ka Nōbuō ka Hananiaō ³³ka Hasorio ka Ramaō ka Gitaimuō ³⁴ka Hadidiō ka Seboimuō ka Nebalatiō ³⁵ka Loduō ka Onōo ye ba maa sokumō nōman sōm kowobun wōwāa.

³⁶ Lefiba sōo, be ba wāa Yudao, ben gaba seewa ba wura Benyamēeban temō.

Lefiba ka yāku kowobun yīsa

12

¹ Yāku kowobu ka Lefi be ba Sorobabeli Salatielin bii ka Yosue swīima ba ka na Yerusalemū, bera Seraya ka Yeremi ka Esidarasi ²ka Amaria ka Maluku ka Hatusi ³ka Sekania ka Rehumu ka Mēremōtu ⁴ka Ido ka Ginetoī ka Abia ⁵ka Miyamini ka Maadia ka Billiga ⁶ka Semaya ka Yoyaribu ka Yedaya ⁷ka Salu ka Amōku ka Hilikiya ka Yedaya. Bera ba sāa yāku kowobu ka be ba bu somimōn wirugibu Yosuen waati. ⁸ Be ba sāa Lefiba, bera Yosue ka Binui ka Kadimieli ka

Serebia ka Yuda ka Matania. Matania wi, ka win tɔmba ba ra siarabun womusu ko. ⁹ Bakibukia ka Uniwa ba ra sɔmburu ko ben mero bisibu Lefi ben bɔkuɔ.

¹⁰ Yosuewa u Yoyakimu mara. Ma Yoyakimu u seewa u Eliasibu mara. Ma Eliasibu u seewa u Yoyada mara. ¹¹ Yoyada u maa seewa u Yonatam mara. Ma Yonatam u seewa u Yadau mara.

¹² Be ba s̄aa ȳaku kowobu Yoyakimun waati ye s̄ɔɔ, ba ka s̄aa ȳenu ȳɛrobu, bera Mɛraya, Serayan bweseru s̄ɔɔ ka Hanania, Yeremin bweseru s̄ɔɔ, ¹³ ka Mɛsulamu, Esidasin bweseru s̄ɔɔ, ka Yokanani, Amarian bweseru s̄ɔɔ, ¹⁴ ka Yonatam, Mɛlukin bweseru s̄ɔɔ, ka Yosɛfu, Sebanian bweseru s̄ɔɔ, ¹⁵ ka Adina, Harimun bweseru s̄ɔɔ, ka Hɛlikai, Mɛrayɔtun bweseru s̄ɔɔ, ¹⁶ ka Sakari, Idon bweseru s̄ɔɔ, ka Mɛsulamu, Ginetonin bweseru s̄ɔɔ, ¹⁷ ka Sikiri, Abian bweseru s̄ɔɔ, ka Pilitai, Minyamini ka Mɔadian bweseru s̄ɔɔ, ¹⁸ ka Samua, Biligan bweseru s̄ɔɔ, ka Yonatam, Semayan bweseru s̄ɔɔ, ¹⁹ ka Matinai, Yoyaribun bweseru s̄ɔɔ, ka Usi, Yedayan bweseru s̄ɔɔ, ²⁰ ka Kalai, Salain bweseru s̄ɔɔ, ka Ebɛɛ, Amɔkun bweseru s̄ɔɔ, ²¹ ka Hasabia, Hilikiyan bweseru s̄ɔɔ, ka Nɛtanɛɛli, Yedayan bweseru s̄ɔɔ.

²² Tɔn bɛn waati s̄ɔɔ ba Lefi be ba s̄aa ȳenu ȳɛrobu ka ȳaku kowobun ȳisa yorua tireru s̄ɔɔ n ka da Darusi Pɛɛsiban sina bokon bandun waati s̄ɔɔ, bera Eliasibu ka Yoyada ka Yokanani ka Yadau.

²³ Adama ba Lefi be ba s̄aa ȳenu ȳɛrobun ȳisa yorua yerukobun garin tireru s̄ɔɔ sere Yokanani, Eliasibun biin waati s̄ɔɔ tɔna.

²⁴ Lefiban ȳenu ȳɛro beni, Hasabia ka Serebia ka Yosue, Kadimiɛlin bii, bera ba ra womusu ko bu ka Gusunɔ siara kpa Lefi be ba tie ba n wuramɔ nge mɛ Dafidi Gusunɔn sɔm kowo u gerua.

²⁵ Be ba maa s̄aa s̄aa yerun kɔnnɔn kɔsobu, bera Matania ka Bakibukia ka Abudiasi ka Mɛsulamu ka Talumɔ ka Akubu. ²⁶ Be kpurowa ba w̄aa Yoyakimu, Yosuen bii, Yosadakin debubun waati s̄ɔɔ. Beya ba maa w̄aa Nɛemi wi u s̄aa kparo ka Esidasin wi u s̄aa ȳaku kowo ka tire yoron waati s̄ɔɔ.

Ba Yerusalemun gb̄ara ten

wii goberun t̄ɔɔ bakaru di

²⁷ Sanam mɛ ba Yerusalemun gb̄ara ten wii goberun t̄ɔɔ bakaru dimɔ, ba da ba Lefiba mɛnnama beri berikan di mi ba raa w̄aa kpa bu ka t̄ɔɔ te di nuku dobu s̄ɔɔ ba n womusu m̄ɔ ba n sɛketirɛnu ka m̄ɔrɔkunu ka ḡɔɔgenu soomɔ.

²⁸⁻²⁹ Wom kowo be ba w̄aa Yerusalemun baru kpaanɔ ka be ba w̄aa Nɛtofɔɔ ka Beti Giligaliɔ ka Geban baru kpaanɔ ka Asimafɛtiɔ ba mɛnnama dɔma te, domi wom kowo be, ba tii ȳenusu kuawa Yerusalemun bɔkuɔ. ³⁰ Ȳaku kowobu ka Lefiba ba tii dɛɛrasia. Ma ba maa tɔmbu ka kɔnnɔsu ka gb̄araru dɛɛrasia.

³¹ Nɛ, Nɛemi, na dera Yudaban wirugibu ba ȳɔɔwa gb̄araru w̄ollɔ ma ba wom kowobu bɔnu kua wuuru yiru. Bɔnu gbiikaa ya sia ya da nɔm geu gla gb̄ararun kɔnnɔwɔ ge ba m̄ɔ Kubanu. ³² Ma Hosee ka Yudaban wirugibun bɔnu ba wom kowo be sw̄ii biruɔ. ³³ Yen biruwa tɔn beni ba maa sw̄ii. Bera, Asaria ka Esidasin ka Mɛsulamu ³⁴ ka Yuda ka Bɛnyamɛɛ ka Semaya ka Yeremi ³⁵ ka ȳaku kowobun bii be ba kɔbi neni ka Sakari, Yonatam bii, Semayan debubu, Matania ka Misee ka Sakuri ka Asafun sikadobu, ³⁶ ka sere win tɔmbu Semaya ka Asarɛli ka Milalai ka Gilalai ka Mai ka Nɛtanɛɛli ka Yuda ka Hanani. Tɔn be, ba m̄ɔrɔkunu neni ni Dafidi Gusunɔn sɔm kowo u kua. Ma Esidasin tire yoro u bu swaa gbiieye. ³⁷ Ye ba tunuma kɔnnɔwɔ ge ba m̄ɔ Bwia, yera ba da Dafidin wuun yɔɔ yerɔ ma ba ȳɔɔwa gana yen w̄ollɔ ba ka Dafidin sina kpaaru tuke, ma ba da kɔnnɔwɔ ge ba m̄ɔ Nim, s̄ɔɔ yari yeru gia.

³⁸ Wom kowobun bɔnu yiruse ya maa s̄ia ya da nɔm dwaru gia. Ma nɛ ka tɔn be ba tie sa bu sw̄i biruɔ. Ma sa da ka wuu kɔsu yee te ba mɔ Pɛɛn dɔɔ sɔru yerun ḡarɔ sere ka gb̄ara te ta yasun bera gia ³⁹ ka kɔnnɔ ge ba mɔ Efaraimuɔ ka kɔnnɔwɔ ge ba sokumu Tɔkɔ sere ka kɔnnɔwɔ ge ba mɔ Sw̄ɛ ka wuu kɔsu yee te ba mɔ Hananɛlin bɔkuɔ ka te ba mɔ Mɛan bɔkuɔ sere ka kɔnnɔwɔ ge ba mɔ Yāanu. ⁴⁰ Ma wom kowo be kpuro ba da ba yōra Yinni Gusunɔn s̄a yera. Ma nɛn tii na yōra mi ka siri kowo be ba man sw̄i ⁴¹ ka yāku kowo beni, Eliakimu ka Maaseya ka Minyamini ka Miseen ka Elionai ka Sakari ka Hanania be ba kɔbi soomɔ kpuro ⁴² ka sere maa Maaseya ka Semaya ka Eleasaa ka Usi ka Yokanani ka Maakiya ka Elamu ka Esɛɛ. Ma wom kowobu ba womusu mɔ. Yisirayawa u bu kpare.

⁴³ Yen tɔɔ te, tɔmba yāku dabi dabinu kua ma ba nuku dobu kua. Domi Gusunɔ u bu nuku doɔ bakabu wɛ. Kurɔbu ka bibun tii ba nuku dobu kua ma Yerusalemun di nuku doɔn kuuki yi nɔɔra n toma.

Ye n s̄aa yāku kowobu

ka Lefiban bɔnu

⁴⁴ Yen tɔɔ te, ba tɔmbu gɔsa bu ka dia kɔsu mi ba ra kɛnu ka d̄ia gbiikinu yi ka sere tia tia ye ba ra Yinni Gusunɔ wɛ ben mɔrun wɔkuru baateren wɔllɔ. Ma ba tɔn be yiire bu dia ni mwɛɛri wusun di ni ba koo yāku kowobu ka Lefiba wɛ nge mɛ wooda ya gerua. Yudaba ba nuku dobu mɔ yɛn s̄ɔ yāku kowobu ka Lefiba ba wura ben sɔmburu sɔɔ, ⁴⁵ ba Yinni Gusunɔn s̄a yerun wooda mɛm nɔɔwammɛ ba tɔmbu dɛɛrasiamɔ. Mɛya wom kowobu ka s̄a yerun kɔnnɔn kɔsobu ba maa wooda ye kpuro mɛm nɔɔwammɛ nge mɛ Dafidi ka win bii Salomɔɔ ba gerua. ⁴⁶ Domi yellu Dafidi ka Asafun waati wom kowoba wāawa be ba ra siarabun womusu ko Yinni Gusunɔn s̄ɔ. ⁴⁷ Sorobabeli ka Nɛɛmin waati sɔɔ, Isireliba kpuro ba ra wom kowobu ka s̄a yerun kɔnnɔn kɔsobu ka Lefiba ben d̄ianu wɛwa tɔɔ baatere. Kpa Lefi be, bu maa Aronin bibun bweseru wɛ ye ya s̄aa begia.

Nɛɛmi u ḡaa dabinu kɔsa

13

¹ Saa ye sɔɔ, ba gara woodan tire te Mɔwisi u yorua sɔɔ Isireliba kpuron wuswaaɔ ma ba deema ba yorua ba nɛɛ, n n̄ koorɔ Amɔniba ka Mɔabuba ba n wāa Gusunɔn tɔmbu Isireliban suunu sɔɔ. ² Domi Mɔabu be, ka Amɔni be, ba n̄ Isireliba sennɔ de ka d̄ianu ka nim. Yen biru, ba maa Balamu sokusia u Isireliba b̄rusi kpa bu n̄n gobi kɔsia. Adama Gusunɔ bɛsɛn Yinni u b̄ri yi gɔsia domaru. ³ Sanam mɛ ba woodan tire ten gari nua, yera be, Isireliba ba sɔbu kpuro wuna ben suunu sɔɔn di.

⁴ N deema ba raa yāku kowo Eliasibu gɔsa u ka Gusunɔ bɛsɛn Yinnin s̄a yerun dia ye ba gari garin sɔmburu ko. Eliasibu wi, u s̄awa Tobiyān dusi. ⁵ Yera u n̄n d̄ii bakaru gɔsia mi ba ra raa kɛnu yi ka turare ka s̄a yerun dendi yānu ka yāku kowobun d̄ia ni ba ra bu wɛ ka alikaman bɔnu tia ye ba mwa wɔkuru baateren wɔllɔ ka tam kpamgia ka gumgia ka d̄ia ni ba ra Lefiba ka wom kowobu ka kɔnnɔn kɔsobu wɛ.

⁶ Nɛ, Nɛɛmi na n̄ wāa Yerusalemuɔ sanam mɛ ye kpuro ya kooru. Domi saa ye sɔɔ, na gɔsirawa Babilonin sina boko Aatasesin mi. N deema saa ye, win bandun wɔɔ tena ka yiruse sɔɔra mi. ⁷ Wɔɔ gen kpeeru sɔɔ, sina boko u wura n gɔsirama Yerusalemuɔ. Ye na tunuma, yera na wa kɔsa ye Eliasibu u kua ye u ka Tobiya diru wɛ Yinni Gusunɔn s̄a yerun yaaraɔ. ⁸ Ma na wa ya n̄ wā. Ma

na Tobiyān yānu kpuro gura na yari tɔwɔ. ⁹Ma na dera ba dii te dɛɛrasia. Ma ba Yinni Gusunɔn s̄a yerun dendi yāa ni kpuro wesia mi ka k̄ɛɛ ni ka turare ye ba ra d̄ɔ doke.

¹⁰Na maa nua ma ba ku ra Lefiba ben bɔnu w̄ɛ. Ma Lefi be, ka wom kowo be ba koo s̄aaru ko mi, ba s̄amburu deri, ben baawure u da u w̄a win temɔ.

¹¹Ma na siri kowobu taare w̄ɛ na nɛɛ, mban s̄ɔna ba dera ba Yinni Gusunɔn s̄a yee te deri. Ma na wure na Lefiba ka wom kowo be m̄enna, ma na bu wesia ben s̄oma s̄ɔɔ. ¹²Yera Yudaba ba ka ben alikaman bɔnu na ye ba wuna wakuru baateren w̄ollɔ ka tamgia ka gumgia. ¹³Ma na dii t̄ɛn mi ba ra d̄ia ni doke yāku kowo Selemia ka tire yoro Sadoku ka Pedaya, Lefiban turo n̄omu s̄ondia. Ma na bu Hananu, Sakurin bii, Matanian debubu n̄omu s̄ondia u bu somi. Domi ba s̄a naanɛgibu. Beya ba ko n da begibu d̄ia ni bɔnu kue.

¹⁴Gusunɔ n̄ɛn Yinni, a de a n man yaaye n̄ɛn ye na kua kpuron s̄ɔ. A ku s̄ambu te duari te na kua ka naanɛ wunen s̄a yee te ka ten woodaban s̄ɔ.

¹⁵Yen waati ye s̄ɔɔ, na t̄ambu wa Yudan temɔ ba resɛm gamamɔ t̄ɔ w̄ɛrarugiru s̄ɔɔ, ma gaba doo b̄okunu duusiamɔ ma gaba ketekunu tam s̄obimɔ ka resɛm ka d̄a marum m̄ɛ ba m̄ɔ figie ka maa s̄omunu ganu ba ka naamɔ Yerusalemuɔ. Ma na bu kirɔ kua bu ku ḡaanu d̄ora t̄ɔ te. ¹⁶Tirigii be ba maa w̄a mi, ba ra ka sw̄ɛɛ ka kia dabinu n̄ɛ bu Yudaba ka Yerusalemugibu d̄ore sanam w̄ɛragim s̄ɔɔ. ¹⁷Ma na Yudan wirugibu taare w̄ɛ. Na bu bikia na nɛɛ, mban s̄ɔna ba k̄ɔsa m̄ɔ ba t̄ɔ w̄ɛrarugiru disi dokemɔ. ¹⁸Nge m̄ɛya b̄ɛsɛn sikadoba ba raa kua. Ma Gusunɔ u sun wahala dabinu surema wuu ge s̄ɔɔ. Yera ba k̄i bu maa win m̄aru seeya bu t̄ɔ w̄ɛrarugii te disi doke?

¹⁹Ma na yiire bu Yerusalemun k̄onn̄ɔsu k̄ɛnɛ sanam m̄ɛ s̄ɔ u dua t̄ɔ w̄ɛrarugiru tu sere tore kpa bu ku su k̄ɛnia ma n̄ kun m̄ɔ t̄ɔ w̄ɛrarugiru ta kpa. Ma na n̄ɛn s̄om kowobu gabu yi yi k̄onn̄ɔ sin mi bu ku ka de s̄omunu ganu nu du t̄ɔ w̄ɛrarugii te s̄ɔɔ. ²⁰Yera kia bwese bwesekan darobu ba kpuna wuun biruɔ nge n̄ɛn yiru. ²¹Ma na bu kirɔ kua na nɛɛ, mban s̄ɔna ba kpuna wuun t̄ɔwɔ gb̄ararun biruɔ. Na maa bu s̄ɔwa na nɛɛ, b̄a n̄ maa yen bweseru kua, kon bu n̄oma doke.

Saa yen d̄oma ten di, ba n̄ maa naare t̄ɔ w̄ɛrarugiru s̄ɔɔ. ²²Ma na Lefiba s̄ɔwa na nɛɛ, bu tii d̄ɛrasio kpa bu na bu Yerusalemun k̄onn̄ɔsu k̄ɔsu bu ka t̄ɔ w̄ɛrarugii te yi Yinni Gusunɔn s̄ɔ.

Yinni Gusunɔ, yeniban s̄ɔ, a de a n man yaaye. Kpa a man k̄ɔsu wunen durum bakam s̄ɔ.

²³Waati ye s̄ɔɔ, na Yuuba wa ba kurɔbu sua Asidɔduba ka M̄abuba ka Am̄oniban min di. ²⁴Ma ben bibu gabu ba Asidɔdugibun barum gerumɔ. Ba n̄ Yudan barum ȳɛ. T̄ɔn tuko baruma ba gerumɔ. ²⁵Na bu taare w̄ɛ, ma na bu b̄rusi. Na ben gabu so, ma na gabun seri wukura. Ma na nɛɛ, bu b̄ruo Yinni Gusunɔn wuswaaɔ bu nɛɛ, ba n̄ maa ben bii w̄ondiaba t̄ɔn tukobu k̄ɛmɔ bu sua kurɔbu. Ba n̄ maa derimɔ ben aluwaaasiba bu t̄ɔn tukobun bii w̄ondiaba sua kurɔbu. ²⁶Domi yera Salom̄ɔ Isireliban sina boko u kua. Sunɔ goo sari wi u ka n̄n weenɛ handunia ye s̄ɔɔ. Gusunɔ u n̄n k̄i. Ma u n̄n kua Isireliba kpuron sunɔ. Adama ka m̄ɛ, kurɔ be ba s̄a bwese tukunu ba n̄n sure durum s̄ɔɔ. ²⁷Yen s̄ɔ, sa n̄ maa k̄i su n̄ɔ bu nɛɛ, b̄ɛɛya i taare baka yenin bweseru kua i bwese tukunu s̄ɔ kurɔbu sua, kpa i ko naanɛ sariba Yinni Gusunɔn mi.

²⁸Yoyadan bii turo, Eliasib wi u s̄a yāku kowo t̄ɔnweron debubu, wiya u s̄a Sambala Horonigiin biin durɔ. Yen s̄ɔna na n̄n gira n̄ɛn min di.

²⁹Yinni Gusunɔ, a ku bu duari. Domi ba wunen s̄a yeru disi doke. Ma ba n̄ arukawani yibie ye yāku kowobu ka Lefiba ba ka nun b̄oku.

³⁰ Na dera ba gãa tukunu kpuro wuna ben suunu sɔɔn di. Ma na yãku kowo be, ka Lefi ben baawure wesia win sɔmburu sɔɔ. Ma na dera ba wooda ye mem nɔɔwa ye ya weene be, yãku kowobu bu mem nɔɔwa, ³¹ ba maa yãku dãa kasu yen saa sɔɔ ma ba ben dĩa gbiikinu wẽ.

Gusunɔ nen Yinni, a de a n man yaaye yeniban sɔ.

ESITSEE

Tire te, ta ka Yuuba yā be ba yoru dimō Babiloniō. Babilonigibu ka ben wirugii turo Hamani ba kookari kua ba kasu bu bu go. Saa ye sōō, Yuuban bii wōndia goō wi ba mō Esitsee, wi u kua Babilonin sunōn kurō, u bu wōra.

Tire te sōō, Gusunōn yīsiru sari mi. Adama ka mē, ta Gusunōn dam sōōsimo ka maa somi te u win tōmbu kua.

Tire te, ta maa sun sōōmō nge mē Yuuban tōō baka te ba mō Purimu ta ka torua.

Tire ten kpunaa

1. Esitsee u sina bokon kurō Fasiti kōsire kua, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Hamani u murafitiru mō bu ka Yuuba go, wiru 3n di sere wiru 5.
3. Ba Hamani go, wiru 6n di sere wiru 7.
4. Yuuba ba ben yibereba kamia, wiru 8n di sere wiru 10.

Sina boko u tōmbu dim soka

¹ Gari yini yi koorawa sina boko wi ba mō Asuresin waati sōō. U bandu diiwa tem mē ba mō Endiō n ka girari Etiopiō. Tem mē kpuro mu sāawa beri wunaa teeru ka nōōba yiru. ²⁻³ Win bandun wōō itase sōō, sōō teeru u sō win sina gōna sōō ben wuu marōō ge ba mō Susi. Yera u win sina asakpōbu tōō baka dim soka ka win sōm kowobu ka Mēdiba ka Pēsin tabu sinambu ka sere beri yi kpuron wirugibu. Be kpurowa ba mēna mi. ⁴ Ma u win dukia ye ya win yiiko ka win bandun kpāaru sōōsimo yara u tōn be sōōsi. U ye kuawa n ka kua suru nōōba tia. ⁵ Yen biru, u tōmbu kpuro be ba mēnne Susi mi, tōō baka dim soka, gobigibu ka sārōbu. Ma ba tōō baka te di sere sōō nōōba yiru sina kpaarun yaaraō. ⁶ Ma ba beku damginu sōre sōre taabu sii ganduginu sōō ka wēē wunōmgii yi ba gbiniisi gbereba sōō be ba kua ka kpee gobiginu. Ma ba kita wuraginu ka sii geesuginu yi yi mi. Ma ba dii ten tem sōma kua ka kpee gobiginu, gam kpee swāanu, gam kpee kpikinu, gam kpee sōō tiroso, gam maa kpee wōkunū. ⁷ Tōō baka ten tam nari yi sāawa nari bwese bweseka yi ba kua ka wura. Ma tam mu sweene baama sina bokon nuku tian sō. ⁸ Adama ba n goō tilasi kue u ka mu nō. Domi sina boko u win sōm kowobu sōōwa u nēē, bu baawure derio u ko nge mē u kī. ⁹ Saa ye sōō, sina bokon kurō wi ba sokumō Fasiti u maa tōn kurōbu tōō baka dim soka Asuresin sina kpaarun sōōwō.

Sina boko

u win kurō Fasiti yina

¹⁰ Sina bokon tōō bakarun sōō nōōba yiruse sōō, u wāa nuku dobu sōō, yēn sō u tam nōra. Yera u win tiin sōm kowobu nōōba yiru beni soka, Mēhumani ka Bisita ka Haabona ka Bigita ka Abagata ka Setaa ka Kaakasi. ¹¹ Ma u bu gōra bu da bu win kurō Fasiti sōkuma kpa u na u n win sina yānu doke. Domi u kī win sina asakpōbu ka sere tōn be ba wāa mi kpuro bu wa ma win kurō u sāa kurō burō. Ka geema kurō wi, kurō burōn tiwa. ¹² Yera tōn be, ba da ba kurō wi deema. Ma ba nūn sōōwa ma sina boko u nūn soku. Adama u yina u na. Ye sina boko u nua mē, yera win mōru ya seewa. ¹³ Ma u win bwisi kēōbu bikia nge mē n weene u kurō wi kua. Domi bera ba ra win gari kpuro wunane yēn sō ba tem mēn woodaba yē. ¹⁴ Be sōō, be u ra ka wesiane kiri kiri ben yīsa wee, Kaasena ka Setaa ka Adimata ka Taasisi ka Mēresi ka Maasena ka Memukani. Ba sāawa mi sina bibu nōōba yiru, Pēsi ka Mēdin tem sōō. Bera sina boko u

maa naane s̄aa. Beya ba w̄aa win bandun aye bakanu s̄oo ni nu kpuro kere. ¹⁵ Yera u bu s̄ōwa u n̄ɛɛ, wee na ḡora bu n̄ɛn kur̄o Fasiti sokuma. Adama u yina u na. S̄eɛyasia bir̄a wooda ya yi su n̄n̄n ko.

¹⁶ Ma M̄emukani u sina boko ka win bwisi k̄ɛɔ be wisa u n̄ɛɛ, wun̄ɛn kur̄o Fasiti wi, u tora n̄ kp̄a. N̄ n̄ m̄o wun̄ɛ sina boko t̄onawa u torari. Ka maa wirugibun t̄iwa u torari ka sere maa tem m̄ɛn t̄on dur̄abu kpuro. ¹⁷ Domi t̄on kur̄abu kpuro b̄a n̄ nua ye Fasiti u kua, ba koo sewa bu ben dur̄abu ḡɛm. Ba n̄ maa bu m̄ɛm n̄ōwamm̄ɛ. Kpa bu ka t̄ii yina bu n̄ɛɛ, ye sina boko u raa win kur̄o Fasiti sokusia u na ro? ¹⁸ M̄ɛya maa b̄ɛs̄ɛ wirugibu, b̄ɛs̄ɛn kur̄abu ba koo n̄o ye sina bokon kur̄o u kua. Kpa bu se bu sun ḡari wisi ka ḡɛndu. Kpa ḡɛn te, tu b̄ɛs̄ɛn m̄aru seeya. ¹⁹ N̄ n̄ m̄ɛn na, sina boko, à n̄ wuran na, a de bu wooda yara ye ya Fasiti ȳinarim̄o u maa na wun̄ɛn wuswaaɔ kpa a kur̄o goo k̄asire ko wi u n̄n̄n kere. Wooda ye, ya ko n̄ w̄āwaa b̄ɛs̄ɛ P̄ɛs̄iba ka M̄ɛdiban woodaba s̄oo ye ba n̄ kp̄ɛ bu go. ²⁰ Sanam m̄ɛ ba koo wooda ye n̄o wun̄ɛn tem bakam m̄ɛ kpuro s̄oo, t̄on kur̄o baawure u koo win dur̄o m̄ɛm n̄ōwawa, baa n̄ n̄ m̄ɛren na dur̄o wi, u s̄aa.

²¹ Ma gari yi, yi sina boko ka win tem wirugibu dore. Ma u ka yi s̄amburu kua. ²² U dera ba tirenu m̄arisia win tem beri berika kpuro s̄oo. Ba tire ni yoruawa ka baawuren barum m̄ɛ ba gerum̄o win tem s̄oo. Wee ye tire ni, nu gerum̄o. Nu n̄ɛɛ, n̄ weene t̄on dur̄o wi u kur̄o sue kpuro u n̄ s̄aa win ȳenu ȳɛro kpa ba n̄ da win barum gere ȳenu ge s̄oo.

Esitɛɛ u kua sina bokon kur̄o

2

¹ Am̄ɛn biru, Asuresin m̄aru ya sure. Ma u bwisika ye Fasiti u kua ka wooda ye ba yi win s̄o. ² Yera sina bokon t̄iin s̄om kowobu ba n̄n̄n s̄ōwa ba n̄ɛɛ, sina boko, a de bu w̄andia be ba n̄ dur̄o ȳɛ kasu kpa ba n̄ s̄aa kur̄o burabun t̄ii. ³ Yen s̄o, a t̄ombu ḡasio wun̄ɛn tem beri berika kpuro s̄oo bu w̄andia kur̄o burabu kasuma be ba n̄ dur̄o ȳɛ. Kpa bu ka bu na Susiɔ wun̄ɛn kur̄abun w̄aa yer̄o. Miya Hege wi u ra wun̄ɛn kur̄abu k̄asu u koo bu n̄ōri kpa u bu tim w̄ɛ bu ka ben wasi s̄om̄ɛ. ⁴ Saa ye s̄oo, w̄andia wi u koo wun̄ɛ sina boko w̄ɛre, wiya u koo Fasiti k̄asire ko.

Ma gari yi, yi ka sina boko naawa. Ma u yi wura.

⁵ N̄ deema Yuu goo w̄aa Susi wuu b̄ok̄o ge s̄oo. Win ȳisira Maadose. U s̄āwa Yairin bii, Benyam̄ɛn bweseru s̄oo. Win sikadobara Simeɪ ka Kisi. ⁶ N̄ɛbukanesaawa u Maadose wi yoru m̄wama ka win temgibu gabu Yerusalemun di ka ben sina boko Yekonia sannu. ⁷ Maadose wi, u win baan tundo turosin bii w̄andia goo n̄ɛni. Domi win m̄ow̄abu ba gu. Bii win ȳisira Hadasa wi ba maa m̄o Esitɛɛ. W̄andia wi, kur̄o bur̄on t̄iwa.

⁸ Sanam m̄ɛ ba wooda ye yara, w̄andia dabira ta m̄enna Susiɔ. Esitɛɛ u w̄aa be s̄oo. Ma Hege wi u ra sina bokon kur̄abu k̄asu u ka be kpuro da t̄on kur̄abun w̄aa yer̄o u bu n̄ōrim̄o. ⁹ Esitɛɛ u Hege w̄ɛre ma u ka n̄n̄n n̄onu ḡɛ m̄ɛra u n̄n̄n tim w̄ɛ fuuku m̄ɛ u koo ka wasi s̄om̄ɛ ka maa d̄ia ni u ko n̄ da d̄i. Ma u n̄n̄n w̄andia n̄ōba yiru kasua sina kpaarun s̄om kowobu s̄oo. Yen biru, u n̄n̄n dii te ta buram bo w̄ɛ t̄on kur̄abun w̄aa yeru mi. ¹⁰ Adama Esitɛɛ kun gerua ma u s̄aa Yuu. Domi Maadose u n̄n̄n ye yinari. ¹¹ M̄ɛya Maadosen t̄ii u ra n̄ daam̄o t̄on kur̄o ben w̄aa yerun k̄onn̄w̄o u ka Esitɛɛn alafia bikia kpa u n̄ maa ka ȳɛ ye ba n̄n̄n kuamm̄ɛ.

¹² W̄andia be kpuro ba koo wasin burarun tim kowa w̄ōo tia t̄on kur̄abun w̄aa yeru mi. Suru n̄ōba tia s̄oo, ba koo bu gum m̄ɛ ba ra soku miru sawa. Suru

nɔɔba tia ye ya maa tie sɔɔ, kpa bu bu gum turaregum sawa ka maa tim gam wasin burarun sɔ. Yeniban biru, wɔndia ben baawure u ko n tɔru mɔ tɛ sɔɔ u koo yari u da u sina boko Asuresi deema. ¹³ Dɔma te yɛro u koo yari ben waa yee ten min di u ka da sina bokon mi, ba ra nɔn wɛwa ye u kɛ. ¹⁴ Wɔkuru kpa u da sina bokon mi. Bururu yam sɔreru kpa Sasigasi, sina bokon tɔn kurɔbun kɔso u ka nɔn da diru garu sɔɔ. Saa ye sɔɔ, kurɔ wi, u n maa wee sina bokon mi, ma n kun mɔ sina bokon tiywa u nɔn sokusia ka win yɛsiru.

¹⁵ Ye n Esitɛ Abisailin bii wi Maadose u nɛnuu girari u ka da sina bokon mi, u n gaanu ganu bikie ma n kun mɔ ye Hege sina bokon kurɔbun kɔso wi, u nɔn sɔɔwa u ka da. Be ba ka Esitɛ yinna kpuro, ba ra ka nɔn nɔnu geu mɛeriwa. ¹⁶ Asuresin bandun wɔɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, yen suru wɔkurse wi ba mɔ Tebesi, yera ba ka Esitɛ da win mi. ¹⁷ Ye ba tura mi, yera sina boko u Esitɛ kɛa n kere kurɔ be u waare kpuro. Wɔndia be kpuro sɔɔ, Esitɛwa u ka nɔnu geu mɛera. Yen biru, u Esitɛ sina furɔ dokea. Ma u nɔn kua Fasitin kɔsire. ¹⁸ Ma sina boko u win bwisi kɛɔbu ka win sɔm kowobu ka win sina asakpɔbu tɔɔ baka dim soka Esitɛn sɔ. Ma u win tem tɔmbu kpuro wɛrabu wɛ dɔma te. Ma u bu kɛnu bɔnu kua ka nuku tia.

¹⁹ Sanam mɛ ba maa wɔndiaba mɛnna nɔn yiruse, Maadose u sɛa sina kpaarun wirugii turo. ²⁰ Saa ye sɔɔ, Esitɛ kun tii sɔɔsi ma u sɛa Yuu. Domi u Maadose mɛm nɔɔwa nge mɛ u ra raa ko sanam mɛ u waa win mi.

Maadose

u sina bokon waa ru wɛra

²¹ Sɔɔ teeru ye Maadose u win sɔmburu mɔ sina kpaarɔ, Bigitani ka Teresi be ba sɛa sina bokon kɔnnɔn kɔsɔbu ba ka sina boko mɔru kua sere ba kɛ bu nɔn go. ²² Yera Maadose u gari yi nua. Ma u da u ye Esitɛ sɔɔwa. Ma Esitɛn tii u maa da u sina boko sɔɔwa ka Maadosen yɛsiru. ²³ Yera ba gari yin gem kasu ba deema geema. Ma ba dɛa nɔɔ sɛm kua ba ka bu soka ba suasia wɔllɔ. Ma ba gari yi yorua ben tem garin tireru sɔɔ sina bokon nɔni biru.

Hamani ka Maadose ba n do

3

¹ Yeniban biru, Asuresi u Hamɛdatan bii wi u sɛa Agagin bweseru wɔlle sua. Ma u nɔn kua yiruse win bandu sɔɔ. ² Sina kpaarun sɔm kowobu kpuro ba ra Hamani kpunɛwa, domi sina bokowa u yen wooda ye wɛ. Maadose turowa u yina u nɔn kpuna. ³ Yera sina bokon sɔm kowo be ba tie ba ra nɔn bikie bu nɛɛ, mban sɔna a ku ra ka sina bokon wooda mɛm nɔɔwɛ. ⁴ Tɔɔ baaterewa ba ra nɔn bikie mɛsum. Adama Maadose u ku ra bu wisi. U ra gesi bu wisiwa u nɛɛ, nɛ Yuuwa. Yera ba da ba ye Hamani sɔɔwa bu ka wa Maadose u n ko n mɔ mɛ u n dɔɔ. ⁵ Yera Hamanin tii u wa Maadose u yina u nɔn kpuna. Ma u mɔru bɛsira too. ⁶ Mɛya ba maa nɔn sɔɔwa ma Maadose u sɛawa Yuu. Yera Hamani u bwisika win tii sɔɔ u nɛɛ, n n mɛn na, Maadose tɔnan goɔ kun tura sere u Yuuban bweseru kpuro go be ba waa Asuresin tem mɛ kpuro sɔɔ. ⁷ Asuresin bandun wɔɔ wɔkura yirusen suru gbiikoo wi ba mɔ Nisaa sɔɔra ba gaanu kɛ ni ba sokumɔ purimu bu ka suru ka win tɔru wa tɛ sɔɔ ba koo Yuuba go. Ma ya suru wɔkura yiruse wi ba mɔ Adari gɔsa.

Hamani u Yuuban

kpeerasiabun sɔɔru mɔ

⁸ Hamani u sina boko sɔɔwa u nɛɛ, yinni, bweseru gara waa tɛn tɔmba yarine baama wunɛn tem mɛ kpuro sɔɔ, ba tii mɛnɛ nɛnɛm, ben komara maa sɛawa

nɛnɛm. Yen biru ba ku ra wunɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ. À n bu deri sɛɛ, ya ñ nun arufaani gaa kuammɛ. ⁹ À n wuran na, a de bu wooda yara kpa bu yore bu tɔn ben bweseru go. Saa ye sɔɔ, kon sii geesun tɔnnu gooba wunɔbu (300) sua n wunɛn tem sɔm kowobu wɛ bu doke wunɛ sina bokon arumani sɔɔ.

¹⁰ Yera sina boko u win taabu wuna u Hamani Yuuban yiberɛ wi wɛ. ¹¹ Ma u nɛɛ, a wunɛn gobi nɛnuɔ adama kon nun Yuuba deria kpa a ka bu ko mɛ a kɪ.

¹² Suru gbiikoon sɔɔ wɔkura itase sɔɔ, ba sina bokon tire yorobu sokusia. Tire yoro be, ba tirenu yorua nge mɛ Hamani u gerua. Ma ba nu mɔrisia sina bokon tem wirugibun mi ka win sina asakpɔbun mi ka win tem beri berikan wirugibun mi ka bweseru baateren wirugiin mi. Ba nu yoruawa ka barum baamɛre mɛ nu wɔa tem mɛ sɔɔ. Ma ba tire ni nɔma doke ka sina boko Asuresin yɪsiru ka win taabun yireru. ¹³ Ma ba tɔmbu gɔra gɔra ka tire ni, tem mɛn beri berika kpuro sɔɔ bu ka Yuuba kpuro kpeerasia sɔɔ teeru, aluwaasiba ka durɔ tɔkonu ka bibu ka tɔn kurɔbu. Kpa bu ben arumani kpuro kam koosia. Ba koo ye kowa suru wɔkura yirusen sɔɔ wɔkura itase sɔɔ, suru wi ba mɔ Adari. ¹⁴ Bera mi ba tire te wa kpuro, ba koo ten gari garisiwa wooda, kpa bu de tɔmbu kpuro ba n yɛ ba n ka yen sɔru sɔa sere tɔɔ te, tu ka tunama. ¹⁵ Ma sina boko u sɔmɔ be wooda wɛ ba doona fuuku. Ma ba wooda ye kpara Susiɔ, wuu bɔkɔ gen mi. Saa yɛ sɔɔ wuu gen tɔmbu ba wɔa biti sɔɔ, saa ye sɔɔra sina boko ka Hamani ba sɔ ba ben tam nɔrumɔ.

Maadose

u Esitɛɛ somiru kanamɔ

4

¹ Ye Maadose u nua ye ya kooramɔ, yera u win yaberu nɛnuu u karana. Ma u saaki sebua u torom wisi wirɔ nuku sankirarun sɔ. Yen biru, u da wuu suunu sɔɔ, u nuku sankirarun kuuki mɔ ka dam. ² Ma u da sere sina bokon kɔnnɔwɔ, baa mɛ ba ra yinɛ wi u saaki sebua u da mi. ³ Tem mɛ kpuro sɔɔ, mi Yuuba ba sina bokon wooda yen gari nua, ba ra nuki sankirewa. Kpa bu nɔɔ bɔke, ba n weeweenu mɔ ba n sumo. Ben gabu ba n kpɪ ba n saaki sebua, ba n torom wisi wirɔ nuku sankira ten sɔ.

⁴ Esitɛɛn sɔm kowobu ba na ba nɔn ye sɔɔwa. Ma u nanda gem gem. Ma u ka yɔnu gɔra bu Maadose sebusia kpa u win saaki ye pota. Adama Maadose u yina. ⁵ Yera Esitɛɛ u Hataki win sɔm kowo turo wi sina boko u nɔn deria gɔra Maadosen mi, u nɔn bikia ye n nɔn mɔ. Mban sɔna u mɔ mɛ. ⁶ Ma Hataki u seewa u da Maadosen mi, sina bokon kɔnnɔwɔ. ⁷ Yera Maadose u nɔn sɔɔwa kpuro ye ya koorɔ, ka gobi yi Hamani u koo doke sina bokon arumani beru yera bɔ n Yuuba go ba kpa. ⁸ Ma u maa nɔn sina bokon wooda ye ya gerumo bu Yuuba gon tireru wɛ, te ba yara Susiɔ. Ma u nɔn kana u Esitɛɛ ye kpuro sɔ. Kpa u be da u sina boko suuru kana u ka Yuuban bweseru deri. ⁹ Ma Hataki u da u ye kpuro Esitɛɛ sɔɔwa. ¹⁰ Yera Esitɛɛ u maa nɔn gɔra Maadose win mi. ¹¹ U nɛɛ, sina bokon sɔm kowobu kpuro ka bwese ni nu wɔa tem mini, nu yɛ ma wi u da sina bokon mi, u kun yɛrɔ soka, ba ra yɛrɔ gowa nge mɛ wooda ya gerua. Adama sina bokon tii ù n nɔn win sina deki wuragia tii, ba ñ nɔn goomɔ. Wee tɛ, nɛn sɔɔ tɛna mi, ye sina boko kun ka man sokure.

¹² Sanam mɛ ba ka Esitɛɛn gari yi Maadose daawa, ¹³ yera Maadose u gɔra bu nɔn sɔ bu nɛɛ, u kun tamaa wi turowa u koo kisira Yuuban wahala yen di yɛn sɔ u wɔa sina kpaarɔ. ¹⁴ U n mari, u ñ win tɔmbu somi tɛ, ba koo somiru wa gam di, kpa bu faaba wa. Adama wi, ka win tondon yenugibu, ba koo gbiwa. Sɔrɔkudo yen sɔna ba nɔn kua sina bokon kurɔ. ¹⁵ Yera Esitɛɛ u maa

gɔra Maadosen mi u nɛɛ, ¹⁶ u doo u Yuuba kpuro menna be ba wāa Susi mi, kpa bu nɔɔ bɔke win sɔ, sɔɔ sɔɔ ita ka wɔkuru ita, bu ku dīanu di, bu ku maa nīm nɔ. Wī ka maa win sɔm kowobu ba koo maa ko mɛsum. Yen biru, kpa u da sina bokon mi, baa mɛ wooda ya mɛ yina. U n koo gbīn na, kpa u gbi. ¹⁷ Yera Maadose u da u kua kpuro nge mɛ Esitɛ u nūn sɔɔwa u ko.

Esitɛ u da sina bokon mi

5

¹ Nɔɔ bɔku ten sɔɔ itase, yera Esitɛ u win sina yānu sebua. Ma u da sina kpaarɔ. Ye u dua ten sɔɔwɔ, u deema sina boko u sɔ win sina kitarɔ u kɔnnɔ mɛɛra. ² Sanam mɛ u Esitɛ wa u yɔ win yenu ge sɔɔ, yera u ka nūn nɔnu geu mɛɛra. Ma u nūn win sina dɛka tīi ye ba kua ka wurɔ. Ma Esitɛ u susi u dɛka yen sɛru baba. ³ Ma sina boko u nūn bikia u nɛɛ, Esitɛ, mban sanuma a mɔ. A man sɔɔwɔ ye a kī n nun kua. Na sɔɔru kpa n ka nun kpuro wɛ, baa n n nɛn tem bɔnun na.

⁴ Ma Esitɛ u nɛɛ, yinni, à n ka man nɔnu geu mɛɛran na, na kīwa wunɛ ka Hamani i na nɛn mi. Domi na tɔɔ baka dim sɔɔru kua mi, bɛɛn sɔ.

⁵ Yera sina boko u gɔra bu Hamani sokuma fuuku bu ka da Esitɛɛn mi. Ye Hamani u na, yera be yiru ye kpuro ba da ba tɔɔ baka dim mɛ di. ⁶ Sanam mɛ ba tam nɔrumɔ, yera sina boko u Esitɛ sɔɔwa u nɛɛ, mba a kī a man kana. Na sɔɔru kpa n ka nun kua ye a kī baa n n nɛn tem bɔnun na, kon nun wɛ.

⁷ Ma Esitɛ u wisa u nɛɛ, yinni, wee ye na kī a man kua. ⁸ À n ka man nɔnu geu mɛɛra, ma a sɔɔru sāa a ka man kua ye na kī, kon maa tɔɔ baka dim sɔɔru ko sia, kpa i wurama wunɛ ka Hamani i di. Saa ye sɔɔra kon nun sɔ ye na kī.

Hamani u kī u Maadose go

⁹ Yen tɔɔ te, Hamani u yara Esitɛɛn yɛnun di ka nuku dobu. Adama ye u tura kɔnnɔwɔ, u wa Maadose kun seewe u nūn bɛɛrɛ wɛ. Ma u mɔru bɛsira gem gem. ¹⁰ Adama u tii nɛnuu u da yɛnuɔ. Yera u win bɔrɔba ka win kurɔ Seresi sokusia. ¹¹ Ma u tii sua gari gerua tɔn be kpuron wuswaaɔ, win dukia baka ka win bii tɔn durɔ dabi te u maran sɔ ka sere girima ye sina boko u nūn doke u ka nūn kua win sina asakpɔbu kpuron wirugii. ¹² Yera u nɛɛ, nɛ turowa Esitɛɛ, sina bokon kurɔ u soka n ka sina boko yɔsiri tɔɔ baka dim mɛ u sɔɔru kuan sɔ. Nɛ turo wiya u maa nɛɛ, n sina boko yɔsirima sia su ka kpa di win mi. ¹³ Adama yeniba kpuro ya n ko n man sāa gāanu nà n Maadose Yuu wi waamɔ u wāa sina kpa kɔnnɔ mi.

¹⁴ Yera win bɔrɔ be, ka win kurɔ wi, ba nūn bwisi kā ba nɛɛ, a doo a dāru garu gira tɛn gunum mu sāa gɔm soonu weeraakuru kpa a sina boko kana bu Maadose soku bu sārusia mi. Saa ye sɔɔ, kaa kpī a tɔɔ baka dim mɛ di ka nuku dobu.

Yera gari yi, yi Hamani dore. Ma u dera ba dāa te sɔɔru kua.

Sina boko

u Maadose walle sua

6

¹ Yen wɔku te, sina boko u kpana u dweeya. Yera u nɛɛ, bu nūn ben tem garin tirenu tama. Tire ni sɔɔra ba ra yore ye n kooro kpuro ben tem sɔɔ. Ma ba ka nūn tire ni naawa ba nūn garia. ² Ma ba girari mi sina bokon sɔm kowobu Bigitani ka Teresi ba raa nɔɔ tia kua bu ka sina boko go. Ma Maadose u ye sina

boko dɔmɛya. ³ Yera sina boko u bikia u nɛɛ, ba sere Maadose wɔlle sua gari yin sɔ?

Ma sɔm kowo be, ba wisa ba nɛɛ, aawo, ba ñ nùn gāanu kue.

⁴ Sina boko u bikia u nɛɛ, wara u wāa sina kpaaru mi.

N deema saa yera Hamani u duumam sisi u ka sina boko kana u Maadose sārusia dāa ye u sɔɔru kuan wɔllɔ. ⁵ Yera sina bokon sɔm kowo be, ba nùn wisa ba nɛɛ, Hamaniwa u wāa mi.

Ma sina boko u nɛɛ, u duuma.

⁶ Yera Hamani u dua. Ma sina boko u nùn bikia u nɛɛ, amɔna kon yēro kua wi na kī n wɔlle sua.

Yera Hamani u tii sɔɔwa u nɛɛ, wara sina boko u koo maa wɔlle sua n kere nɛ. Ma u wisa u nɛɛ, ⁷ yinni, à n kī a goɔ wɔlle sua, ⁸ a de bu wunɛn tiin yaberu sua ka wunɛn tiin duma ye ba sina furɔ dokea wirɔ. ⁹ Kpa a de wunɛn sɔm kowo dangii turo u durɔ wi sina yāa ni sebusia kpa u nùn yɔɔsia wunɛn duman wɔllɔ. Kpa u ka nùn da wuu suunuɔ u n gerumɔ u n mɔ, wee nge mɛ sina boko u ra yēro kue wi u wɔlle sua.

¹⁰ Yera sina boko u Hamani sɔɔwa u nɛɛ, tɛ, a seewo a yāa ni ka duma ye sua kpa a Yuu wi kua nge mɛ a gerua mi. Baa yen gāa piibu a ku ra duari. U wāa sina kpa kɔnnɔwɔ u sɔmburu mɔ mi.

¹¹ Ye Hamani u da u yāa ni suama ka duma ye, yera u nu Maadose sebusia. Ma u nùn yɔɔsia duma yen wɔllɔ u ka nùn da wuu suunuɔ u gerumɔ u mɔ, wee nge mɛ sina boko u ra yēro kue wi u wɔlle sua. ¹² Yen biru, Maadose u gosira u wura sina kpa kɔnnɔ mi. Ma Hamani u maa doona fuuku win yenuɔ, u tuke sekurun sɔ. ¹³ Ye u tura mi, u ye kpuro win kurɔ Seresi ka win bɔrɔba saaria. Ma ba nùn bwisi kā ba nɛɛ, Maadose wi, Yuuwa. Ma win wuswaaɔra ba nun sekuru doken torua mɛ, a n yē ma kaa n kaaramɔwa a n dɔɔ.

¹⁴ Sanam mɛ ba gari gerumɔ ba ñ kpa, yera sina bokon sɔmɔbu ba tunuma, ma ba yande Hamani sua ba ka da Esitɛɛn tɔɔ baka dii yero.

Hamanin gɔɔ

7

¹ Yera sina boko ka Hamani ba Esitɛɛn tɔɔ baka dim mɛ da nɔn yiruse. ² Ye ba dim kpa ba tam nɔrumɔ, yera sina boko u maa Esitɛɛ bikia u nɛɛ, mba a kī a man kana. Na sɔɔru sāa n ka nun kpuro kua ye a kī. Kon mam nun nen tem bɔnu wɛ.

³ Ma Esitɛɛ u nɛɛ, yinni, à n ka man nɔnu geu mɛɛran na, ma n nun wɛre, wee ye na nun kanamɔ. A ku de bu nɛ ka nen bweseru go. ⁴ Domi ba sun dɔrawa bu ka sun sakiri bu kpeerasia wɔnwɔndu sariru sɔɔ. N n yorun na ba sun kpɛɛ, kon daa nen nɔɔ mariwa domi ta ñ tura n ka nun baasi.

⁵ Yera sina boko Asuresi u Esitɛɛ bikia u nɛɛ, wara u nia yen bweseru kua.

⁶ Esitɛɛ u wisa u nɛɛ, besen yiberɛ wi u sun nɔni sɔɔmɔ, wiya Hamani tɔn kɔso wini.

Yera Hamani u nanda sina boko ka Esitɛɛn wuswaaɔ. ⁷ Ma sina boko u seewa u yara ka mɔru u da win sina kpaarun yaaraɔ. Saa yera Hamani u tuba ma sina boko u sɔɔru kpawa u ka nùn go. Yera u Esitɛɛ suuru kana u nùn faaba ko. ⁸ Ma u tii yɔsu u wɔruma mi Esitɛɛ u sɔ. Saa yera sina boko u wurama ma u dua mi ba tɔɔ bakaru dimɔ. Yera u Hamani bikia u nɛɛ, a kī a maa Esitɛɛ gabawa nen wuswaaɔ sina kpaaru mini?

U ka gari yi gere u kpe, yera win sɔm kowobu ba Hamanin wuswaaɔ bɔkua.

⁹ Yera sɔm kowo ben turo wi ba mɔ Haabona u sina boko sɔɔwa u nɛɛ, yinni, Hamanin tii u dāru garu sɔɔru kua tɛ sɔɔ u koo raa Maadose sɔku u bwɛ wi u

nun gari dɔmɛya a ka faaba wa mi. Dɔa te, ta gire mi, win dirun wuswaaɔ. Ten gunum mu sɔawa gɔm soonu weeraakuru.

Yera sina boko u wooda wɛ u nɛɛ, bu Hamani sɔkuo bu bwɛ dɔa te sɔɔ.

¹⁰ Ma ba Hamani sua ba ka da ba bwɛ dɔa ten wɔllo, te u raa sɔɔru kua Maadosen sɔ. Saa yera sina bokon mɔru ya sure.

8

¹ Yen tɔɔ te sɔɔ, sina boko Asuresi u Hamani Yuuban yiberɛ win dukia kpuro sua u Esitɛ wɛ. Ma Esitɛ u nɔn sɔɔwa ma Maadose u sɔawa win dusi. ² Yera sina boko u Maadose sokusia ma u win sina taabu sua ge u Hamani mwaari u nɔn wɛ. Yen biru, Esitɛ u Hamanin dukia ye Maadose nɔma beria.

Sina boko u wooda yara

Yuuban arufaanin sɔ

³ Yen biru, Esitɛ u kpuna sina bokon wuswaaɔ ka swi ma u nɔn suuru kana u ka himba kɔsa ye yinasia ye Hamani Agagigii u raa yi Yuuban sɔ. ⁴ Ma sina boko u Esitɛ win sina dɛka tii ye ba kua ka wura. Yera Esitɛ u seewa u yɔra win wuswaaɔ. ⁵ Ma u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, yinni, n n nun wɛren na, a n ka man nɔnu geu mɛeran na, na ki a wooda ye yinasia ye Hamani Agagigii Hamɛdatan bii wi, u yara u nɛɛ, bu Yuuba kpeerasio be ba wɔa tem mɛ sɔɔ. Kpa a de bu ye kpara. ⁶ Domi na n kpɛ na n sɔ kpa na n waamɔ ba nɛn bweseru nɔni sɔɔmɔ ba goomɔ.

⁷ Yera sina boko Asuresi u Esitɛ ka Maadose wisa u nɛɛ, i swaa dakio i nɔ. Wee na dera ba Hamani sɔka dɔa sɔɔ ba bwɛ yɛn sɔ u kasu bu Yuuba go. Ma na maa wunɛ Esitɛ win dukia kpuro wɛ. ⁸ Yen sɔ tɛ, i yoruo ka nɛn yisuru ye ya koo Yuuba arufaanin kua. Kpa i ye nɛ sina bokon yireru koosi. Domi ye ba yorua ka sina bokon yisuru ma ba ye win yireru koosi, ba n maa kpɛ bu ye gosia.

⁹ Wɔɔn suru itase wi ba mɔ Sifaa, win sɔɔ yenda itase sɔɔ, yera ba sina bokon tire yorobu sokusiamɔ, ma Maadose u bu wooda wɛ bu Yuuba tirenu kua ka sina bokon sina asakpɔbu ka win tem wirugibu ka sere wirugibi be ba wɔa bera wunaa teeru ka nɔɔba yiru ye sɔɔ, saa Endin di n ka girari Etiopio. Ma ba tire ni kua ka Yuuban barum ka sere maa barum mɛ mu wɔa tem mɛ kpuro sɔɔ.

¹⁰ Ba nu yorua ka sina bokon yisuru, ma ba nu yireru koosi ka win taabu. Saa ye sɔɔra sina bokon maasɔbu ba seewa ba ka nu da baama. ¹¹ Wee ye tire ni, nu gerumɔ. Nu nɛɛ, sina boko u Yuuba wooda wɛ u nɛɛ, wuu mi ba gesi wɔa kpuro bu mennɔ bu ka ben wɔaru wɔra kpa bu bwese te ta bu wori kpeerasia sere ka ten kurɔbu ka bibɔ. Kpa bu ten dukia gura. ¹² Baawurewa u koo wooda ye mɛm nɔɔwa Asuresin tem kpuro sɔɔ, suru wɔkura yirusen sɔɔ wɔkura itase sɔɔ. Suru wiya ba mɔ Adari. Tɔɔ tera ba raa yi bu ka Yuuba go. ¹³ Bera mi tire te, ta gesi tura, ba koo ten gari garisawa wooda kpa bu de tɔmbu kpuro ba n ye yɛ. Kpa Yuuba ba n sɔɔru sɔa bu ka ben yiberɛba mɔru kɔsia tɔɔ te sɔɔ. ¹⁴ Ye sina boko u win maasɔbu wooda ye wɛ yera ba ben dumi yɔɔwa ba da fuuku ma ba yen gari kpara tem mɛ kpuro sɔɔ. Ba maa ye kpara Susio.

¹⁵ Saa ye sɔɔra Maadose u yara sina kpaarun di u da wuu sɔɔ u sina yɔnu sebua ni nu nɔni gaaduragii ka nɔni kpiki mɔ ka yabe bakaru nɔni swɛɛguru ka maa sina furɔ wuragu. Ma wɔkinu yiba Susi ye sɔɔ taki ka nuku dobun kuukin sɔ. ¹⁶ Yen dɔma te, Yuuba ba nuku dobu mɔ too, ba kuuki mɔ, ba yɔɔkumɔ. ¹⁷ Bera mi ba gesi wɔa kpuro ba ka wooda ye nua, ba nuku dobu kuawa too, ba tɔɔ baka dim sokuna. Ma tɔn dabinu ba tii gosia Yuu yɛn sɔ ba Yuuba nasie.

*Yuuba**ba ben yiberɛba mɔru kasie***9**

¹ Suru wɔkura yirusen sɔɔ wɔkura itase ye, ya tura. Tɔɔ te sɔɔra sina bokon wooda ye u raa yi Yuuban sɔ ya koo sɔmburu tore. Tɔɔ tera Yuuban yiberɛba ba yɔiyɔ bu Yuuba kamia. Adama n n̄ koore. Yuubara ba nasara sua. ² Asuresin tem kpuro sɔɔ, Yuuba ba menna wuu mi ba wɔa kpuro. Ma ba ben yiberɛba wɔri be ba raa nɔɔ tia kua bu ka bu go mi. Goo sari wi u ka tii yina. Domi ba ben berum mɔwa. ³ Sina bokon tem beri berikan wirugibu ka win sina asakpɔbu ka win tem wirugibu ka win tiin sɔm kowobu ba ka Yuuba yɔra domi ba Maadosen berum mɔ. ⁴ Maadose wi, u aye beɛregiru mɔ sina kpaaru mi. Ma u yɔsiru yara tem mɛ kpuro sɔɔ. Ma win dam mu sosimo mu dɔɔ.

⁵ Yuuba ba ben yiberɛ be kua nge mɛ ba kɔ. Ba bu gowa gem gem. ⁶ Susi maro sɔɔ, tɔmbu nɛera wunɔbuwa (500) ba go. ⁷ Ma ba Paasandata ka Dalifoni ka Asipata sakira, ⁸ ka Porata ka Adalia ka Aridata ⁹ ka Paamasita ka Aridai ka Fayesata ¹⁰ ka sere maa Hamani Yuuban yiberɛn bibu wɔkuru. Adama ba n̄ ben dukia gure.

¹¹ Yen tɔɔ te, ba sina boko tɔn ben geeru sɔɔwa be ba go Susi maro mi. ¹² Yera sina boko u Esitɛɛ sɔɔwa u nɛɛ, wee Yuuba ba tɔmbu nɛera wunɔbu (500) go mini ka Hamanin bibu wɔkuru. Amɔna n ko n sɔa wuu si su tie sɔɔ. Tɛ, à n maa gɔanu kɔ a man bikio, kon nun ye kua.

¹³ Ma Esitɛɛ u n̄n wisa u nɛɛ, à n wuran na, a de sia Yuuba bu maa ko Susi mini nge mɛ wooda ye, ya gerua. Kpa bu Hamanin bibu wɔku ten gonu bwɛ dɔaɔ.

¹⁴ Ma sina boko u wooda wɛ bu maa ko nge mɛ. Ma ba ye kpara Susiɔ. Ma ba Hamanin bibu wɔku ten gonu bwɛ dɔaɔ. ¹⁵ Yuu be ba wɔa Susi maroɔ, ba Adarin sɔɔ wɔkuran n̄nɛ ye sɔɔ menna. Ma ba tɔmbu gooba wunɔbu (300) go. Adama ba n̄ ben dukia gure.

¹⁶ Yuu be ba maa wɔa tem mɛn beri berikaɔ ba maa menna bu ka ben wɔaru wɔra. Ma ba ben yiberɛba mwɛera ba go. Adama ba n̄ ben dukia gure. Tɔn be ba go mi, ben geera sɔa nɔɔɔbun suba wata ka wɔkura nɔɔbu (75.000). ¹⁷ Yeni ya koorawa suru wi ba m̄ Adarin sɔɔ wɔkura itase sɔɔ. Yen sɔɔ wɔkura nnese sɔɔra ba tɔn goberu deri. Ma ba tɔɔ bakaru di ka nuku dobu. ¹⁸ Adama Yuu be ba wɔa Susi maroɔ, ba ben yiberɛba gowa sɔɔ wɔkura itase ka sɔɔ wɔkura nnese sɔɔ. Sɔɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔra ba wɛra. Ma ba tɔɔ bakaru di ka nuku dobu. ¹⁹ Yen sɔna Yuu be ba wɔa baru kpaanɔ ba ra tɔɔ bakaru di ka nuku dobu Adarin sɔɔ wɔkura nnese te sɔɔ. Kpa bu kɛnu mɔrisiana.

*Maadose**u tɔɔ bakarun tɔru yi*

²⁰ Yeniban biru, Maadose u gari yi yorua tirenu sɔɔ. Ma u Yuu be ba wɔa turuku ka tontondeɔ tire ni mɔrisia Asuresin tem mɛ kpuro sɔɔ. ²¹ U ben baawure kana ba n da tɔɔ baka te di wɔɔ baagere suru wi ba m̄ Adarin sɔɔ wɔkura nnese ka nɔɔbuse sɔɔ. ²² Kpa bu kɛnu mɔrisiana. Kpa bu sɔarɔbu kɛnu kɛ. Domi tɔɔ te sɔɔra Yuuba ba ben yiberɛba kamia ba dɛra. Suru wi sɔɔra ben nuku sankiranu nu gɔsia nuku dobu. Ma ben nɔni swaaru ta kua bɔri yɛndu. ²³ Ma Yuuba ba Maadosen gere ye mɛm nɔɔwa, ba wura tɔɔ baka te, tu ko wororu.

²⁴ Domi Hamani, Hamɛdatan bii, Agagigii wi, wi u s̄a Yuuban yiberɛ u raa himba kua u Yuuba kpuro go. Yen s̄na u guba k̄ɔ u ka wa t̄ɔ te u koo Yuuba n̄ni s̄ɔ kpa u bu go. ²⁵ Adama Esitɛ u da sina bokon mi. Ma sina boko u wooda yara u nɛɛ, ye Hamani u raa himba kua mi, yu w̄ri win wiru w̄llɔ kpa bu wi ka win bibu bw̄ɛ d̄a w̄llɔ. ²⁶ Yen s̄na ba t̄ɔ ni soka Purimu ben tete dumin s̄ɔ.

Yuuba ba Maadosen tire ten gari mɛm n̄ɔwa ye ba bu kua ka ye ba wan s̄ɔ. ²⁷ Ma Yuuba ba t̄ɔ ni kua wororu te ba n̄ kp̄ɛ bu k̄ɔsi ben bibun bweseru ka be ba koo ra tii koo Yuun s̄ɔ. W̄ɔ baagere, s̄ɔ yiru ye s̄ɔ, ba ko n da t̄ɔ bakaru diwa nge mɛ Maadose u yen wooda yi. ²⁸ Ba ko n da t̄ɔ ni yaayewa sere ka baadom̄m̄ɔ Isireliban yenu baagere s̄ɔ. Mi Yuuba ba w̄a gesi, ba ko n da Purimun t̄ɔ baka te diwa sere ka ben bibun bweserɔ.

²⁹ Esitɛ, Abisailin bii, ka Maadose ba maa tirenu ganu yorua fuuku bu ka t̄ɔ baka ten gari dam sire. ³⁰ Yuuba kpurowa ba tire ni m̄risia mi ba yarinɛ Asuresin tem beri wunaa teeru ka n̄ɔba yiru ye s̄ɔ. Alafia ka b̄ri yendun gariya yi w̄a tire ni s̄ɔ. ³¹ Nu bu s̄ɔwa ba n da t̄ɔ baka te di ten saa s̄ɔ nge mɛ Esitɛ ka Maadose ba bu s̄ɔwa. Ba n da ko mɛ, sere ka ben bibun bweserɔ nge mɛ ba kua sanam mɛ ba weeweenu kua ba n̄ɔ b̄kua. ³² Nge m̄ya Esitɛn wooda ye, ya ka t̄ɔ baka ten dam sire. Ma ba ye yorua tireru s̄ɔ.

Asuresi ka Maadosen gari

10

¹ Sina boko Asuresi u t̄n be ba w̄a win tem kpuro s̄ɔ w̄ɔ gobi surewa sere ka be ba w̄a daarun goorɔ. ² Win yiiko kpuro ka win w̄r̄uḡr̄un faagi ka nge mɛ u ka Maadose w̄lle sua, ye kpuro ya yorua Pɛɛsiba ka Mɛdiban sinambun kookoosun tireru s̄ɔ. ³ Domi Maadose Yuu wi, u kua yiruse Asuresin bandu s̄ɔ. Ma win bweseru kpuro ta n̄n k̄i. U s̄mburu kua ten arufaanin s̄ɔ. Ma u ka tu yina u dera ta w̄a alafia s̄ɔ.

YOObU

Yoobun tireru ta sun gemgiin wahala s̄ōmō ye Gusunō u dera u wa. Wahala yera, win bibu kpuro ba gu, ma win dukia kpuro ya kam kua, ma bwisinu win tii wari.

Yoobun b̄arōba ba na bu ka n̄n bera. Ben gere s̄ō, ba s̄ōsiwa ma Yoobu u tora. Yen s̄ōna u wahala m̄. Adama Yoobu kun gari yi wure. U bu s̄ōwa u n̄e, wi, u d̄ere. U maa t̄n k̄sobu waam̄ ba kuuram̄. N n m̄n na, n n̄ toraru t̄na ta ra ka wahala ne.

Gusunō kun Yoobun bikia dabi ni wisa. U mam wure u Yoobun tii ḡān dabinu bikiawa, kpa wi, Yoobu u ka ḡia ma wi, Gusunōwa u dam kpuro m̄. Wiya u maa ḡānu kpuro kpare.

Yeniban biru, Yoobun tii u wa ma u tore, ma u Gusunō suuru kana. Saa yera Gusunō u n̄n win yellun w̄āru wesia. Win dukia ya maa wurama ma u maa bibu mara.

Tire ten kpunaa

1. Yoobu u wahala wa, wiru 1n di sere wiru 2:10.
2. Yoobun b̄arōba ba n̄n beram da, wiru 2:11n di sere wiru 31:40.
3. Gari yi Elihu u Yoobu s̄ōwa, wiru 32n di sere wiru 37.
4. Gusunōn wisibu, wiru 38n di sere wiru 41.
5. Gusunō u Yoobu domaru kua, wiru 42.

Setam u Yoobun laakari m̄era

¹ Durō goo w̄ā Usio, win ȳsira Yoobu. Durō wi, u s̄āwa wi u ra Gusunō m̄m n̄ōw̄e. U s̄ā gemgii, ma u Gusunō nasie. U ku ra k̄sa k̄. ² Bii t̄n durōbu n̄ōba yiruwa u mara, t̄n kurōbu maa ita. ³ Sabe ni u maa m̄, ni wee, ȳānu n̄r̄ōbun suba n̄ōba yiru (7.000), ka yooyoosu n̄r̄ōbun suba ita (3.000), ka naa wuku n̄r̄ōbu (1.000), ka keteku ninu n̄era wunōbu (500), ka s̄m kowo dabi dabinu. Durō wiya u dukia bo s̄ō yari yerun bera mi ḡia.

⁴ Win bii t̄n durō be, ba ra n t̄ō baka dim sokunam̄wa, kpa bu ben sesubu ita ye soku bu na bu ka di bu n̄. ⁵ B̄a n t̄ō bakaru di ba kpa m̄e, Yoobu u ra bu sokuwa kpa u bu s̄arasia, kpa u se buru buru yellu u ȳaku d̄ō m̄waararuginu ko ben baawuren s̄. Domi u ra tii s̄ōwa u n̄e, s̄r̄okudo n̄n bibu ba ko n Gusunō toraru garu kue ben ḡōru. Nge m̄ya u ra ko saa kpuro.

⁶ Yera s̄ō teeru Yinni Gusunōn garadoba ba na ba ȳra win wuswaa. Ma Setam tii u maa na u ȳra ben suunu s̄ō. ⁷ Ma Yinni Gusunō u n̄n bikia u n̄e, man diya a wee.

Ma u n̄n wisa u n̄e, na tem b̄osu b̄osu na ka sikeren̄wa, yera na den ḡs̄irama na wee.

⁸ Ma Yinni Gusunō u maa Setam bikia u n̄e, a n̄n s̄m kowo Yoobu wa mi? Goo sari wi u ka n̄n ween̄e handunia s̄ō. Durō wi, u ra man m̄m n̄ōw̄e, kpa u n s̄iim̄o gem s̄ō. M̄ya u ku ra k̄sa k̄. U maa man nasie.

⁹ Ma Setam u Gusunō wisa u n̄e, a tamaa kama Yoobu wi, u ka nun nasie? ¹⁰ N n̄ wuna a n̄n k̄su wi ka win yenugibu ka sere win ye u m̄o ro? Ma a win s̄oma kpuro domaru kua. A dera win yaa sabenu nu terie tem m̄e s̄ō. ¹¹ T̄ē, a win ye u m̄o n̄mu dokeo a wa. Na ȳē kam kam ma u koo nun b̄rusi wunen tiin wuswaa.

¹² Ma Yinni Gusunō u Setam wisa u n̄e, ye Yoobu u m̄o kpuro, na nun ye n̄mu beria. Adama a ku win tii baba.

Yen biru Setam u doona Yinni Gusunōn wuswaan di.

*Yoobun bibu ka win dukia**kpuro ya kam kua*

¹³ Sɔɔ teeru Yoobun bii be kpuro ba mɛnnɛ ba dimɔ ba nɔrumɔ ben tɔnweron yɛnuɔ. ¹⁴ Yera Yoobun sɔm kowo goo u na win mi, u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wee sanam mɛ sa ka nɛɛ yi wukumɔ, ma ketekunu nu yakasu dimɔ, ¹⁵ Sabegibu ba na ba wunen yaa sabe ni wɔri, ba mwɛɛra. Ma ba wunen sɔm kowobu go go ka takobi. Nɛ turowa na kpɔa na bu kisirari. Yen sɔna na na n nun sɔ.

¹⁶ Durɔ wi, u ka gari yi gere u kpe, win sɔm kowobun turo maa na u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wee guru gbɔa ya wunen yɔanu wɔri, ka wunen sɔm kowobu ma ya bu di. Nɛ turowa na yara min di. Yen sɔna na na n nun ye sɔ.

¹⁷ Saa ye sɔɔ, win tii u gari gerumɔ u n̄ kpa, win sɔm kowo goo maa ka tunuma. U nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wee Kaladeban wuuru ita gaa ya na ya wunen yooyoosu wɔri ya mwɛɛra. Ma ba wunen sɔm kowobu mwɛɛra ba go ka takobi. Nɛ turowa na bu kisirari. Yera na na n nun ye sɔ.

¹⁸ Saa yɛ sɔɔ wini maa gari gerumɔ u n̄ kpa, kpaa maa ka tunuma. U nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wunen biba sɔ ba dimɔ ba nɔrumɔ ben tɔnweron dirɔ, ¹⁹ yera woo damguu gaga na saa gɔbaburun bera gɔn di. Ma ga dii ten goonu nne swee, ma dii te, ta be kpuro wɔri ta go. Wee nɛ turowa na yara min di. Yera na na n nun ye sɔ.

²⁰ Ye Yoobu u yeniba kpuro nua, yera u seewa u win yaberu nɛnua u karana, ma u tii wii pɔɔru woka nuku sankiranun sɔ. Ma u yiira u siriru tem girari u nɛɛ,

²¹ wee na yarawa tereru nɛn mɛron nukurun di. Terera ba koo maa man sike.

Yinni Gusunɔwa u raa man ye kpuro wɛ,
wiya u maa ye kpuro sua.

Yen sɔ, kon nɔn siara.

²² Ka yen de kpuro Yoobu kun Gusunɔ kɔsa gaa mani. U n̄ maa nɔn torari.

*Setam**u maa Yoobun laakari mɛɛra***2**

¹ Sɔɔ teeru, Yinni Gusunɔn gɔradoba ba kpam na ba yɔra win wuswaaɔ. Ma Setam tii u maa na u yɔra ben suunu sɔɔ. ² Yinni Gusunɔ u Setam bikia u nɛɛ, man diya a wee.

Ma u nɔn wisa u nɛɛ, na tem bɔsu bɔsu na ka sikerenawa. Yera na den gɔsirama na wee.

³ Yinni Gusunɔ u maa Setam bikia u nɛɛ, a nɛn sɔm kowo Yoobu wa mi? Goo sari wi u ka nɔn weene handunia sɔɔ. U ra man mɛm nɔwɛ. U sɔimɔ gem sɔɔ. U ku ra kɔsa kɔ. U maa man nasie. Yera a swaa kasu n ka nɔn kɔsa kua u kun man gɔanu kue?

⁴ Ma Setam u wisa u nɛɛ, a n̄ yɛ ye tɔnu u mɔ kpuro, yera u koo wɛ u ka win wɔaru yakia? ⁵ À n sikin na, a nɔn nɔma dokeo a wa. Na yɛ kam kam ma u koo nun bɔrusi wunen tiin wuswaaɔ.

⁶ Ma Yinni Gusunɔ u Setam sɔɔwa u nɛɛ, wee na nun nɔn nɔmu beria, adama a ku nɔn go.

⁷ Ma Setam u doona Yinni Gusunɔn min di. Yen biru u da u Yoobu bwisi kɔsunu wisi saa win wirun di sere win naasɔ. ⁸ Ma Yoobu u da u sina torom sɔɔ u siru kɛka sua u ka gɔramɔ.

⁹ Yera win kurɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, sere ka tɛ, Gusunɔ wiya a ka yɔra mɛ? A nùn wɔnwɔ kpa a gbi.

¹⁰ Adama Yoobu u kurɔ wi wisa u nɛɛ, a gari mɔwa nge gari bɔkɔ. A tamaa sà n gea waamɔ Gusunɔn min di, sa n maa kɔsa wasi win min di?

Ka yen de kpuro, Yoobu kun Gusunɔ gari kam gerusi.

Yoobun bɔrɔba

ba nùn beram da

¹¹ Yoobun bɔrɔba ita yeni, Elifasi Temagii, ka Bilida Suagii, ka Sofaa Naamagii ba wahala ye kpuro nua ye ya Yoobu deema, ma ben baawure u seema saa win tem di. Ba wesiana bu ka na Yoobun mi, kpa bu nùn nukuru yemiasia. ¹² Ye ba wee ba nùn wa sarun di, yera ba n nùn tuba. Adama ye ba nùn turuku kua ba nùn tuba ma be kpuro ba wuri nɔɔ kpɛɛ. Yera ba ben yabenu nɛnuu ba gɛɛka, ma ba tii tua wisi wirɔ nuku sankiranun sɔ. ¹³ Ma ba sina ka wi tem mi, sɔɔ sɔɔ nɔɔba yiru ka wɔkuru nɔɔba yiru. Goo kun nùn gāanu sɔɔwa. Domi ba wa ma win nɔni swāa te, ta kpā.

YOObU KA WIN BɔRɔBA ITA

Yoobu u weeweenu mɔ

3

¹ Yeniban biru, Yoobu u den nɔɔ wukia ma u gari gerua u tɔɔ te ba nùn mara bɔrusi. ² U nɛɛ,

³ bɔrurara tɔɔ tɛ sɔɔ ba man mara.

Bɔrurara wɔku tɛ sɔɔ ba nɛn gura sua.

⁴ Yen tɔɔ te, tu ko yam wɔkuru mam mam.

Gusunɔ u ku maa ten gari ko wɔllu mi.

U ku de yam bururam mu maa kooru te sɔɔ.

⁵ Gɔribun wāa yerun yam wɔku bakaru tu tu wukiri,

kpa guru wiru ta n tu wukiri.

Yen dɔma te, suru ka sɔɔ bu mwaana kpa berum mu n wāa tem sɔɔ.

⁶ Gusunɔ u de wɔku te, tu tīra n banda.

U ku maa tu garisi wɔɔn tɔnu sɔɔ.

U ku maa tu garisi surun sɔɔ sɔɔ.

⁷ U de tɔɔ te, ta n sāa tɔɔ baruka sariruguru,

kpa goo u ku raa nuku dobu ko te sɔɔ.

⁸ Sɔrobun bu tɔɔ te bɔrusio.

Be ba waa bakan dweebu yɛ bu tu bɔrusio.

⁹ Kperi yi yi koo yari tɔɔ ten yoka yi ku balli.

Tà n yam bururam yīiyɔ, tu mu bia.

Tu ku maa buruku sɔɔ wa.

¹⁰ Domi ta n nɛn mɛron nukuru yinasie.

Ta derawa ba man mara n ka wahala yeni wa.

¹¹ Mban sɔna na n gu nɛn mɛron nukurɔ.

Mban sɔna na n gu sanam mɛ ba man marumɔ.

¹² Mban sɔna nɛn mɛro u man mara u taaru swīi.

Mban sɔna u man nɔri u bom kā.

¹³ Nà n daa gu dɔma te, na ko n daa kpīwa,

kpa na n dɔ na n wɛre,

14 nge sinambu ka ben bwisi kɛɔ be ba tii sina kpaanu bania tem mɛ sɔɔ ma nu kua bansu.

15 Mɛya na ko n wɛre nge sina bii be ba ben dia wura ka sii geesu yibia, ma ba gu.

16 N kun mɛ, na n wɛre nge bii win nukuru ba yara, n kun mɛ, nge bii wi ba mara ma u yande gu u n sɔɔ wa.

17 Na ko n waa gɔriɔ mi tɔn kɔsobun tii ba wɛre, ka sere mi be ba wasira ba n maa dam mɔ ba waa ba wɛre.

18 Miya piriɔmba ba wɛre, ba n maa be ba bu dam dɔremɔn nɔɔ nɔɔmɔ.

19 Damgibu ka bwɛɛbwɛɛbu ba waa mi sannu. Yobu ba n da mi, ba ra yakiarewa saa ben yinnin min di.

20 Mban sɔna Yinni Gusunɔ u ra de tɔnu wi u wahala mɔ u yam sāreru wa. Mban sɔna u ra de wi u nuki sankire u n waa.

21 Domi tɔn ben bwesera ba gɔɔ kɪ, adama ba n nùn wasi. Ba gɔɔ win binɛ mɔ n kere dukia.

22 Ba ku ra n nuku dobu mɔ sere ba n ben siki wɔru wa.

23 Adama na sãawa wi u kun yɛ mi u dɔɔ, ma Yinni Gusunɔ u nɛn swaa kenusi u ka sikerena.

24 Weeweenun saabu, na ku ra di. Nɛn wuri kun nɔru mɔ nge nim mɛ mu kokumɛ.

25 Yɛn berum na mɔ, yera ya ra man deemɛ.

Ye na maa nasie, yera ya ra man wɔri.

26 Wee, na n waa sɛɛ, na n maa wɛre. Na n bɔri yɛndu mɔ, ma na ra n burisine.

Elifasin gari

4

1 Yeniban biru, Elifasi Temagii u Yoobu sɔɔwa u nɛɛ,

2 sà n gari gerua yi koo nun du?

Wara u koo sere gari yini nɔ u n maari.

3 Wee tɔn dabina a keu sɔɔsi, ma a nuku sankirobu dam kã.

4 Wunen gari yi be ba raa kpanamɔ dam kã. Ma a be ba gɔma dwiia tãsisia.

5 Wee tɛ gari yi nun deema, ma a kpanamɔ.

Wee wahala ya nun girari, ma a burisine.

6 N n Gusunɔ sãara ta sãa wunen dam? N n wunen yiyɔbu bu ra n wãawa Gusunɔ win mi yɛn sɔ a nùn mem nɔɔwammɛ?

7 N n mɛn na, a bwisikuo wunen wãaru sɔɔ,

à n nɔɔre ba taare sarirugii goo go, n kun mɛ ba gemgibu mwɛɛra ba kpeerasia.

8 Nɛ, na gabu waare, kɔsan sɔmbura ba ra n mɔ, kpa ba n weesu swi.

Mɛya ba ra maa ye kpuron are wa.

9 Ba ra n Gusunɔn mɔru seeye kpa yu ka bu kam koosia nge woo bɔkɔ.

10 Kpa ben kukiri bi ba ra ko nge gbee sunɔ bu nɔru ko. Gusunɔ u ra ben nɔsu bɔɔkuwa.

11 Ba ko n sãawa nge gbee suno mero ge ga yaa bia gu di,
ma ga gu, gen binu yarina.

12 Gari gee man naawa asiri soo wõkuru,
ma nen swasu su yi nua fere fere,

13 wõku suunu soo, saa ye ta nanum kua ta kpa,
ma tamba kpĩ kpata kpata ba dosimã.

14 Saa yera na nanda,
ma nen wasi kpuro diira.

15 Ma gãanu man sweema nge woo,
ma nen wasi kiri seewa.

16 Na goo wa wi na ñ tuba.

Ma na não gagu nua ga gerumã teeru teeru ga m̃,

17 tãnu u koo kpĩ u n deere Gusunon wuswaa?

U koo kpĩ u n deere wi u ñn taka kuan ñni so?

18 Gusunã u ñ mam win s̃m kowobu g̃radoba naane kue,
ma u toranu waamã be so.

19 Kaa sere gere t̃n be ba m̃ma ka tem,
be ba koo kpĩ bu sunku nge k̃k̃obu?

20 T̃nu koo kpĩ u n wã bururu,
ñ n kua yoka kpa a deema u gu,
kpa goo kun mam gara nge u gu.

21 Win wãaru ta kasira.

U ñ bwisi kpuro wa u ka gu.

5

1 Yoobu, a kuuki koowo, goo ù n koo re nun wisi.

Nge Gusunon g̃rado wara kaa soku kpa u na u nun wurari.

2 Gari b̃k̃o u ra gbiwa win m̃run s̃.

Bwisi sarirugii u ra gbiwa win nisinun s̃.

3 Na gari b̃k̃o wa u kuura.

Ma na wa win wã yera w̃riki.

4 Ma win biba faaban swaa deri.

Goo sari wi u koo bu w̃ra siri yerã.

5 T̃n tukoba koo win d̃ã ni u gã kata ko bu gura,

baa ka ni u kara koosi ka s̃ki.

Kpa be ba win dukian biñ m̃ bu ye sua bu ka doona.

6 Wahala ku ra yari saa tuan di.

M̃ya ñni swãara ku ra maa kpi saa tem di.

7 Adama wi ba mara kpuro u koo wahala kowa,

nge m̃e b̃ã n d̃õ wure, d̃õ buri yi ra ỹ.

8 Adama ne Elifasi, ñ n nen s̃n na, Gusunowa kon somiru kana.

Kpa n ñn nen wahala kpuro s̃.

9 U ra gãa bakanu kowa ni t̃nu kun kp̃e u gia.

U ra maamaaki dabinu ko.

10 U ra de gura yu ne tem so,

kpa gbea yu nim wa.

11 U ra be ba tii kawe w̃lle sue,

kpa u be ba nuki sankire yara ben nuku sankirun di.

- 12 U ra be ba bwisi kōsi mən himba kam koosie,
kpa bu ku maa kpī bu ye yibia.
- 13 U ra dewa bwisigibun tiin bwisi yi bu yina mwa,
kpa ben wesianō gu ko kam.
- 14 Ben mi, sō sō gbāara ya ra n bu sāawewa yam wōkuru,
kpa ba n babi.
- 15 Adama Gusunō u ra dam sarirugii ganē ben tabu yānun di,
kpa u nūn wōra ben nōman di.
- 16 Nge mēya u ra dam sarirugii wi yīiyōbu wē,
kpa u durumgiin nō kōre.
- 17 Domarugiiwa wi Gusunō Dam kpurogii u sēeyasiamō.
Yen sō, Yoobu, a ku yina ù n nun sēeyasiamō.
- 18 Domi wiya u ra tōnu mēera ko, kpa u yēron bosu nōri.
Wiya u ra tōnu kōsuku, kpa u nūn bēkia.
- 19 Nōn dabinu u koo nun yara nuku sankirarun di,
kpa kōsa gaa yu ku maa nun deema.
- 20 Gōōru tā n dua tem sō, u koo nun gōō gbarari,
kpa u nun faaba ko tabu sō.
- 21 U koo nun bōri gbara.
Sanam mē yibereba ba koo tem kam koosia, u koo nun wōra.
- 22 Kpa a n yēemō gōōrun saa sō, ka sanam mē ba tem kam koosiamō.
A ñ kaa n maa yaa gōba gaan berum mō.
- 23 A ñ maa asōō wasi wunen gberō.
Domi ba ñ tu kpenu suremō.
Yēē gōbi kun maa duō mi.
- 24 Kaa n bōri yēndu mōwa wunen yēnuō.
Kpa wunen sabenun gōō ga n yiba baadomma.
- 25 Mēya maa wunen bibun bweseru ta koo kpēa
kpa tu kōwara nge yaka bii.
- 26 Tōkōru sōōra kaa gbi
nge mē ba ra dobi gē yen saa yà n tura.
- 27 Gāa niniwa sa gīa besen wāaru sō.
Nu maa sāawa gem.
Yen sō, a nu bwisikuo, kpa a nu mwa wunen tiin sō.

Yoobu u Elifasi wisa

6

- 1 Yoobu u Elifasi wisa u nēē,
2 bà n nēn nōni swāaru
ka nēn wahala kpuro kilo sōndi,
3 ya ko n nim wōkun yani sēeri bunum kere.
Yen sōna na gari mō nge wiiro.
- 4 Domi Dam kpurogii u man yabura ka sēenu.
Ma nin dēē nēn wasi duuri.
Ma u man gāa nanumginu kpare nge tabu kowo.
- 5 Keteku gbeeku ga ra swī
gà n yaka bekusu wa ga dimō?
Kete ya ra swī yà n yakasu wa ya dimō?
- 6 Ba koo kpī bu dīanu di ni nu maari sō sō nu ñ bōru mō?

Goo sēerun kpikum mu ra n do?

⁷ Na ku ra dīa nin bweseru kā.
Nge meya na wahala ye na mō mini tusa.

⁸ Gusunō u nēn kanaru mōo,
kpa u man kua ye nēn gōru ga kī.

⁹ U den win nōmu demio u man mwa,
u munku u dakura.

¹⁰ Saa ye sōra kon nuku dobu ko nēn wahala baka yeni sōo.
Kpa nēn nukuru tu yemīa.

Na yē ma Yinni Gusunō u deere,
na n̄ maa win wooda gaa yine.

¹¹ Mba ko na n maa yīiyō sanam me na n̄ dam mō.
Mba na maa mara, domi na yē ma na guwa mi kō.

¹² Na dam mōwa nge kperu?

Nēn wasi yi sāawa nge sii gandu?

¹³ Aawo, na sāawa dam sarirugii.

Goo maa sari wi u koo man faaba ko.

¹⁴ N weenewa wi u nōni sōore u durom wa win bōrōn mi,
baa u kun Dam kpurogii nasie.

¹⁵ Adama wee, bēe nēn bōrōba i man nuki sankā nge daa te ta nim gbera.

¹⁶ Puran saa, kpa ta n nim yibumō baaman di me mu deere.

¹⁷ Yam susurun saa, kpa sōo u tu gberasia.

¹⁸⁻²⁰ Nim nōru gā n tenkuba mō,

be ba wee saa Tema ka Saban di, yera ba ra gere mi.

Domi ba tu naane sāa.

Adama bā n tura mi, ben gōma ra dwiiyewa,
kpa bu yaayaare ko bu kōra, bu gbi gbaburō.

²¹ I sāawa nge daa te.

I nēn weeweenu nōmō, ma i berum soore.

²² Na bēe bikiare n nēe, i man kēru kēema bēen arumanin di,

²³ n wa n ka yari yiberen nōmun di?

N kun me i ka man yakia tōn kōso goon nōman di?

²⁴ I man sōsio mi na tora, kpa n mari.

²⁵ Tōnu u koo gem wura.

Adama ye i man gerusimō mi, mana yen asansi wāa.

²⁶ I kīwa i nēn gari gōburu wa, i yi mēeri kam,
kpa i man taare wē, ne wi na n̄ maa gāanu yīiyō?

²⁷ Bēe, i ko kpī i gobeku tete toosi,

kpa i mam bēen bōrō dōra.

²⁸ Tē, na bēe kanamō, i man mēerima.

Kon bēe weesu kuawa batuma sōo?

²⁹ I suuru koowo, i de i kun sāa murafitiba fa!

I de i nēn deerarū wa.

³⁰ Gari kōsi yi ra n wāa nēn nōwō?

I tamaa na ku ra gea ka kōsa wunane?

Yoobu u Gusunō weeweenu koosimō

7

¹ Handunia yeni sōo, tōnun wāara sēwa nge tabu kowo,

ñ kun me nge wi u sɔm sɛsɔginu mɔ,

² ñ kun me nge yoo wi u wāa sɔɔ sɔɔ u saaru kasu u wɛra,
ñ kun me nge sɔm kowo wi u mara bu nùn kɔsia.

³ Nge meya nen tii na sāa.

Suru dabinu na wāa nɔni swāaru sɔɔ.

Wāku dabina na ra n wāa wahala sɔɔ.

⁴ Nà n kpuna na ra tii bikiewa n neɛ, domma kon se.

Domma wōkura koo kpe.

Domi na wasira na n ka sunamɔ sere yam mu ka sāra.

⁵ Wee nen wasi kōsimɔ, yi kɔkɔnu mɔ,

ma yin kokosu wɔbiriramɔ.

Meya nen gɔna ya booboosu mɔ si su numu.

⁶ Nen wɛsiaru ta weson kɔkɔru sāabu kere.

Na ñ yīiyɔbu mɔ, Yinni Gusunɔ.

⁷ A yaayo ma nen wāara sāawa wɛsia teeru.

Nen nɔni kun maa durom wasi.

⁸ Wunɛ wi a man mɛɛra, a ñ maa man wasi.

À n man kasu, na ñ ko na n maa wāa mi.

⁹ Nge me kakoru ta ra yarinɛ tu doona,

nge meya tɔnu ù n gu, u ñ maa seemɔ gɔribun wāa yerun di.

¹⁰ U ñ maa wee u sina win yɛnuɔ.

Ba koo nùn duariwa mam mam.

¹¹ Na ñ kpɛ n nɔɔ mari, domi na nuki sankire.

Kon nun weeweenu koosi, domi na nɔni sɔɔre.

¹² Yinni Gusunɔ, a tamaa na sāawa nge nim wōkun nim,

ñ kun me gen yaa gɔba gaa, a ka man ganua me beri berika?

¹³ Nà n kpuna na neɛ, kon bɔri yɛndu wa,

kpa n nen weeweenu mari,

¹⁴ saa yera a ra man nandasie

ka dosu kōsusu, ñ kun me ka kāsini.

¹⁵ A yande man soora dokeo n gbi,

ye ko na n ka kuku nini sɔɔwa.

¹⁶ Wāara den man tusa me.

Na ñ maa kī na n wāa sere ka baadommaɔ.

Nen wāara kun sāa gāanu, a man derio sɛɛ.

¹⁷ Yinni Gusunɔ, wara ra n tɔnu,

a n ka sere win bwisikunu mɔ.

Mban sɔna a nùn garisi gāanu,

¹⁸ ma a nùn nɔni girari bururu baatere,

ma a nùn wɛɛrimɔ saa baayere.

¹⁹ Sere domma kaa man deri sɛɛ.

Sere domma kaa de n wɛsia.

²⁰ Toraru mba na tora.

A man sɔɔwɔ wunɛ wi a ra n tɔmbun sanu sanusu mɛɛra.

Mban sɔna a man sɛɛyasiamɔ me.

Mban sɔna na kua wunen sɔmunu.

²¹ Mban sɔna a ñ nen durum wunɛ.

Mban sɔna a ñ nen toraru duari.

Tɛ, wee kon kpuna n gbi.

Kaa man kasu, kpa a kun man wa.

Gusunɔ u koo toro n̄n win torarun are wē

8

- 1 Bilida Suagii u gari gerua u n̄εε,
 2 sere saa yerà kaa gari saari nini mari.
 Wunen gari yi, yi dam m̄ nge woo b̄k̄k̄.
 3 A tamaa Gusunɔ Dam kpurogii u ra gem ḡosie weesu?
 4 A n yē ma wunen bibu ba Gusunɔ torariwa,
 yen s̄na u bu ten are wē.
 5 Adama wunε, à n Gusunɔ Dam kpurogii kasu,
 ma a win durom bikia,
 6 ma u n̄ taare gaa wa wunε s̄ɔɔ,
 saa yera u koo nun n̄ɔri,
 kpa u nun nuku dobu wesia nge m̄ wunen gem mu n̄ε.
 7 Kpa wunen t̄n w̄aru tu w̄ra
 tu yellugiru kera.
- 8 Tē, a bikio be ba sun gbiiyen mi,
 kpa a laakari ko a wa wahala ye ben sikadoba ba kua.
 9 B̄s̄ε, sa s̄awa be ba mara gin tee te, sa n̄ ḡanu yē.
 B̄s̄en w̄aru ta s̄awa nge saaru handunia yeni s̄ɔɔ.
 10 Adama a de bu nun keu ko.
 Kpa a swaa daki ye ba koo nun s̄.
 11 Gb̄i yi koo kpi mi daara kun w̄a?
 Naa yari yi koo kpi mi nim sari?
 12 Yi n nim bia, baa bà kun yi bure
 yi ra gberewa fuuku n kere yaka si su tie.
- 13 Nge m̄ya be ba Gusunɔ duari ba koo ko,
 kpa t̄n k̄sobun ȳiȳɔbu bu kam ko.
 14 Ben ȳiȳɔbu bu koo n̄ru ko,
 kpa yè s̄ɔɔ ba t̄sa yu ko nge naran w̄εε.
 15 Bà n ben dirun gana n̄nua, ya koo diiriwa.
 Bà n ye t̄sa, kpa yu w̄ri.
 16 Ba ko n s̄awa nge d̄a beku te ta ȳ s̄ɔɔ s̄ɔɔ,
 ma ten k̄asi teria mi ba tu duura.
 17 Ta ra ten gbini gire kpenun s̄ɔw̄ɔ,
 kpa gbini yi, yi b̄su yi wa ye n w̄a mi.
 18 Bà n tu wuka min di,
 kpa yam mi, mu tu siki mu n̄εε, mu n̄ daa tu yē.
 19 Kpa garu tu kpi ten ayer̄ɔ.
 Nge m̄ya t̄n k̄sobun nuku dobu bu ko n s̄a.
 20 Gusunɔ u ku ra gemgii biru kisi.
 M̄ya u ku ra maa t̄n k̄so somi.
 21 U koo de a ȳeri,
 kpa a nuku dobu kuuki ko.
 22 Wunen yibereba ba koo sekuru wa,
 kpa t̄n k̄sobun yenu gu gbi.

Yoobu u Bilida wisa u n̄εε, Gusunɔ u n̄n dam kere

9

¹ Yoobu u gari sua u nεε,

² na yε me.

Amɔna tɔnu u ko n deere Gusunɔn wuswaaɔ.

³ Gusunɔ ù n tɔnu gari konu nɔrɔbu (1.000) bikia,
u ñ wasi u wisi baa tia.

⁴ Wiya u bwisi ka dam kpuro mɔ.

Wara u koo nùn seesi kpa yēron wāaru tu dakaa da.

⁵ U ra guunu yiye subaru sɔɔ,

kpa u nu suriri ka mɔru.

⁶ U ra de tem mu yīri sere mɛn sɔɔwɔ,

kpa mɛn gbereba bu wɔruku.

⁷ U ra sɔɔ wooda wε u ku yari,

kpa u win yīreru doke kperi sɔɔ.

⁸ Wi turowa u wɔllu tɛria.

Ma u sīimɔ nim kurenun wɔllo.

⁹ Wiya u kperi bwese bweseka taka kua, ka kperi swaanu,
ka kperi yi yi wāa sɔɔ yēsɔn nɔm dɔwaru gia.

¹⁰ U ra sɔm bakanu ko ni ba ñ kpε bu tubu.

U ra sɔm maamaakiginu ko dabi dabinu.

¹¹ Baa ù n doonɔ nɛn bɔkun di, na ñ nùn wasi.

U n maa sarɔ, na ñ tubu.

¹² Ye u nɛnuɔ, wara u koo nùn ye wɔrari.

Wara u koo kpī u nùn sɔ u nεε, mba a mɔ me.

¹³ Gusunɔ ù n win mɔru seewa u ku ra ye yōrasie.

Win naasun temɔwa u ra yaa gɔba ye ba mɔ Rahabun dam taare.

¹⁴ Nε maa ni, amɔna kon nùn wisi.

Gari yirɔ kon gere win wuswaaɔ.

¹⁵ Baa nà n gem mɔ, na ñ kpε n nùn gāanu wisi, wi, wi u sāa nɛn siri kowo.

Suuruwa kon nùn kana ka bεere.

¹⁶ Baa nà n nùn kana ma u man wisa,

ka me, na ñ naanɛ mɔ n nεε, u nɛn nɔɔ nuɔ.

¹⁷ Domi u man wɔri nge woo guna.

Ma u man mεera dabinu kua kam, na ñ gāanu kue.

¹⁸ U ku ra de n wēsia,

ma u dera nɛn wāara sosia.

¹⁹ N n dam garin na, wiya u dam kpuro mɔ.

N n maa siribun garin na, wara u koo kpī u nùn siribu soku.

²⁰ Baa nà n gem mɔ, ka me, nɛn gere ya koo man taarε wε.

Baa nà kun taarε mɔ, u koo man sɔɔsi ma na sāa durumgii.

²¹ Baa me na ñ taarε gaa mɔ,

nɛn wāara kun man neni,

na tu tusa.

²² Kon kpī n gere n nεε, gāanu kpuro nu sāawa tia Gusunɔn mi.

Domi u ra tɔn kōso ka taarε sarirugii kpeerasie.

²³ Bararu garu tà n taarε sarirugii wɔri subaru sɔɔ, ta go,

Yinni Gusunɔ u ra n nùn yēemɔwa nɔni swāa te u wan sɔ.

²⁴ Tem mù n wɔri tɔn kōson nɔmuɔ,

Yinni Gusunɔ u ra mɛn kparobu wōkoru kpεewa.

Ma n kun wi, wara u koo ye ko.

25 Wee, na ñ doo nɔ̄ru wa,
 ma sere nɛn wāarun tōra doonɔ̄ fuuku nge wi u duka mɔ̄.
 26 Ta saramɔ̄ nge goo nīmkuu si ba kua ka gbīi,
 ñ kun mɛ nge gunɔ̄ bakeru te ta saram wee tu yaa so.
 27 Nà n nɛɛ, kon nɛn weeweenu deri n nɛn wuswaa dɛɛrasia,
 kp̄a na n nuku dobu mɔ̄,
 28 na ra nandewa nɛn wahala yeni kpuron s̄s.
 Domi na yē ma Yinni Gusunɔ̄ kun man gem wēemɔ̄.
 29 Baa ñ n mɛren na, na s̄awa taaregii win mi.
 Mban s̄na ko na n maa n̄n s̄ɔ̄simɔ̄ ma na dɛere.
 30 Baa nà n wobura ka guru kp̄enun nim,
 kp̄a n nia ka werem,
 31 ka mɛ, u koo man surewa p̄ot̄ok̄ s̄ɔ̄,
 kp̄a nɛn yānun nuburu tu man bw̄era ȳs̄.
 32 Wee Gusunɔ̄ kun s̄aa t̄onu nge nɛ,
 n sere n̄n s̄s n nɛɛ,
 su da siri yerɔ̄ bu sun siria.
 33 Goo ù n daa wāa wi u koo du bɛsɛn suunu s̄ɔ̄
 u sun yakiana,
 34 Gusunɔ̄ u koo raa win bokuru yi te u ka man soomɔ̄,
 kp̄a u de n̄ni swāa te na waamɔ̄ mi, tu kpe.
 35 Saa ye s̄ɔ̄, na ñ maa berum m̄ ñ ka n̄n gari ko.
 Adama n ñ s̄aa mɛ.

Yoobu u nɛɛ, Gusunɔ̄ u n̄n mara u ka n̄n kam koosia

10

1 Wāara man tusa.
 Na ñ nɛn weeweenu ȳɔ̄rasiamɔ̄.
 Kon gerewa wahala ye na m̄.
 2 Kp̄a n Gusunɔ̄ s̄s n nɛɛ, a ku man taare wē.
 A de n gia yèn s̄s a man n̄ni swāaru kp̄ē.
 3 Yinni Gusunɔ̄, n nun wēre a ka man k̄ɔ̄sa kua,
 nɛ wi na s̄aa wunɛn n̄man taka koor̄a,
 kp̄a a sere de gari yi t̄n k̄ɔ̄soba b̄akua yi koor̄a?
 4 T̄onun n̄niya a m̄?
 A ra yam wawa nge t̄onu?
 5 Wunɛn wāarun t̄onu nu ko n s̄awa nge t̄onuginu?
 Wunɛn wāarun w̄su, su n̄ru m̄wa nge t̄onugisu?
 6 Mban s̄na a kasu a ka nɛn k̄ɔ̄sa gia.
 Mban s̄na a hania m̄ a ka nɛn toraru wa.
 7 A yē ma na ñ s̄aa t̄n k̄ɔ̄so.
 Goo kun maa kp̄ē u man w̄ra wunɛn n̄man di.
 8 Wunɛn n̄ma ya man m̄ma ya taka kua mam mam.
 Yera kaa man kpeerasia?
 9 A yaayo ma wuna a man m̄ma nge mɛ ba ra gāanu m̄m ka s̄ondu.
 Yera a k̄i a man kpeerasia, n ḡsia tua?
 10 Wuna a man m̄ma nɛn m̄ron nukurɔ̄
 nge mɛ bom mu ra sinum ko gb̄ēru s̄ɔ̄ mu ḡsia gasaru.
 11 Wuna a nɛn wasin kukunu ka yin s̄inu kua,
 ma a nu yaa baasi ka ḡna wukiri.

12 A man wāaru wē wunen durom sō.
Ma a tu nenusi a kōsu.

13 Adama ye a raa man beruamme wunen gōruo,
na ye gia.

14 Nā n tora, a ra n man mēera,
a ku ra man yen suuru kue.

15 Nā n sāan na tən kōso, na kua bōruro.
Nā n maa dēeren na, na n maa wiru seeyamō, domi sekura man mō,
ma na nōni swāaru nōoramō.

16 Nā n wiru seeya, a ra man naa gire nge gbee suno,
kpa a man so a sura ka wunen sōm maamaakigia.

17 A maa man nōni swāaru suremō a sōnnamō,
ma a wunen mōru sosimō.

A dera yiberēba ba na ba man tabu wōri.

18 Mban sōna a man yara nen meron nukurun di.
N daa buram bo n gbi mi, kpa goo u kun man wa.

19 Kpa na n sāa nge wi u kun daa wāa,
domi na kon daa duawa siki wōruo
sanam mē na yara nen meron nukurun di.

20 Wāa te ta man tie, ta n maa kpā.

Yen sō, a man derio
n nuku dobu ko saa fiiko ye sōo,

21 n sere da gōriō mi yam wōku bakara wāa,
mi nā n da, na n maa wee.

22 Tem mi, yam wōku bakara ta wāa ka maa burisināa.
Yam bururam mē mu wāa mi,
mu sāawa yam wōku bakaru.

Sofaa u Yoobu wisa u nē, u wurama Gusunən mi

11

1 Sofaa Naamagii u Yoobu wisa u nē,

2 a tamaa wunen gari dabi nini kpuro nu n koo wisibu wa?
A tamaa tōnu u ko n sāa gemgii win gari yērun sō?

3 Wunen gari saari nini nu koo de tamba kun nun gāanu wisa?
Kaa yaako gari gere goo u kun nun taare wē?

4 A gerua a nē, ye a gerua kpuro ya ra n sāawa gem,
a maa dēere Gusunən wuswāa.

5 Na ra n kīwa Gusunō u nōo wukia,
kpa u nun wisi.

6 U nun win bwisi beken asiri sōsi,
kpa a gia ma u ku ra nun seeyasie nge mēn nōo wunen toranu nē.

7 A tamaa kaa kpī a Gusunən bwisikunu tubu?
A tamaa kaa kpī a wi, Dam kpurogii gia mam mam?

8 Win yēru ta wōllu gunum kere.

N n mēn na, mba kaa ko.
Ta maa gōribun wāa yeru dukum kere.

N n mēn na, mba kaa tubu mi.

9 Ta tem kpāaru kere,
ta maa nim wōku yasum kere.

¹⁰ Gusunɔ̀ ù n sarɔ̀,
ma u tɔ̀n kɔ̀so mwa u ka da siri yerɔ̀,
wara u koo nùn ye yinari.

¹¹ Domi u tɔ̀nu kam yɛ̀.

U ra maa tɔ̀n kɔ̀sobu tubu mii mii.

¹² Adama tɔ̀nu u ra bwisikuwa nge gari bɔ̀kɔ̀,
domi ba nùn marawa nge keteku gbeekun buu.

¹³ Yen sɔ̀, wunɛ̀, a wunen gɔ̀ru wesio Yinni Gusunɔ̀n mi gia.

Kpa a nɔ̀ma yiiya a nùn kana.

¹⁴ A kɔ̀sa derio,

kpa ya kun maa wāa wunen yenuɔ̀.

¹⁵ Saa ye sɔ̀ra kaa wiru seeya a n deere.

Kaa n tāsaa, kpa a kun maa gāanun berum mɔ̀.

¹⁶ A n̄ maa wunen wahala yeni yaayamɔ̀,
ya koo doonawa nge n̄m mɛ̀ mu koka.

¹⁷ Wunen wāara koo wuramawa
nge sɔ̀ wii wɔ̀llun sɔ̀.

Kpa yam wōku te ta raa nun wāasi, tu gɔ̀sia yam bururam.

¹⁸ Kaa n sɔ̀ ka toro sindu domi kaa n yīiyɔ̀bu mɔ̀.

Kpuro koo nun kooraa dee dee kpa a wēra bɔ̀ri yendu sɔ̀.

¹⁹ À n kpī, goo kun nun baasimɔ̀.

Tɔ̀mbu kpuro ba koo wunen nɔ̀nu geu kasu.

²⁰ Adama tɔ̀n kɔ̀sobu ba koo n̄ni swāaru wa.

Ba n̄ kuku yeru wasi.

Gɔ̀ɔ̀ baasi, ba n̄ ko n maa gāanu ganu yīiyɔ̀.

Yoobu u Sofaa wisa u nɛ̀, Gusunɔ̀ sāawa Yinni wɔ̀nwɔ̀ndu sarigii

12

¹ Yoobu u Sofaa wisa u nɛ̀,

² mɛ̀ya, bɛ̀ya i tɔ̀mbun yēru kpuro mɔ̀.

I n gu, bwisi kpawa mi handuniaɔ̀.

³ Adama nen tii na maa bwisi mɔ̀wa mi nge bɛ̀.

I n̄ man bwisi kere.

Wara kun yeni kpuro yē ye i saara mi.

⁴ Baa mɛ̀ na Gusunɔ̀ kana, u man wisa,

nen kpaasiba man yaakoru mɔ̀.

Baa mɛ̀ na n̄ taare gaa mɔ̀,

nen bɔ̀rɔ̀ba ba man yēemɔ̀.

⁵ Be ba wāa bɔ̀ri yendu sɔ̀,

ba ra n wɔ̀nwɔ̀ndobu ka be ba sellamɔ̀ gemawa.

⁶ Gbɛ̀nɔ̀bun yenu ga ra n wāa alafia sɔ̀.

Be ba Gusunɔ̀ seesimɔ̀, ba ra n wāa bɔ̀ri yendu sɔ̀.

Ba ra n ben tiin dam sāmɔ̀.

⁷ A yɛ̀ ka gunɔ̀su bikio, su koo nun sɔ̀.

⁸ A tem bikio, mu koo nun bwisi kē.

A de swɛ̀ɛ̀ yi nun saaria.

⁹ Taka kooraa ye kpuro sɔ̀,

yen yerà ya n̄ yē ma Yinni Gusunɔ̀wa u ye kpuro mɔ̀.

¹⁰ Wiyaa u taka kooraa kpuro

ka hunde koni baayere kpuron wāaru neni.

¹¹ Yen sōna ba mōndu kua ba neε,
soowa ga ra garin dobu wunane,
kpa daro gu maa dīanun dobu wunana.

¹² Wi u tākō kua u ra n yēru mō.
Wi u maa hunde dēnya u ra n bwisi mō.

¹³ Adama Yinni Gusunōwa u bwisi
ka laakari ka dam kpuro mō.

¹⁴ Ye u sankā kpuro, goo kun kpē u ye sōme.
Wi u maa mwā u pirisām doke, goo kun kpē u yēro yara.

¹⁵ U n gura yōrasia, kpuro ra gberewa.
U n maa ye yōsu, kpa tem mu sankira.

¹⁶ Wiya u dam ka laakari mō.
Wiya u maa tōnu mō wi u tora ka wi u win winsim torasia.

¹⁷ U ra be ba ra tem wunanōsu ko mwεeri tereru.
Kpa u de siri kowobu bu gōsia wiirobu.

¹⁸ U ra sinambu bandu yare,
kpa u bu ko yobu.

¹⁹ U ra yāku kowobu mwεeri tereru,
kpa u ben damgibu suriri.

²⁰ U ra bēn nōn gari ba ra naane ko dere u kō,
kpa u durō tākōnun laakari kpeerasia.

²¹ U ra wirugibu sekuru doke,
kpa u sinambun dam bua.

²² U ra ye ya berua yam wōkuru sō kpuro terasie,
kpa u de yam bururam mu sōsira mi yam wōkura raa wāa.

²³ Wiya u ra bwesenu dabiasie,
kpa u maa nu kpeerasia.
Wiya u ra de nu teria, kpa u maa nu kawa.

²⁴ U ra bwesenun wirugibun bwisi wune,
kpa u de ba n bōsu gbaburō, mi swaa sari.

²⁵ U ra de ba n babi yam wōkuru sō,
kpa u de ba n bōsu nge be tam mu goomō.

Yoobu neε, u kī u ka Gusunō wesiana

13

¹ Wee neñ nōni yi ye kpuro wa,
neñ swasu su maa ye kpuro nua,
ma na ye laakari kua.

² Ye i yē, yera neñ tii na maa yē.
I ñ man bwisi kere.

³ Adama Yinni Gusunō Dam kpurogiiwa na kī n gari sō.
Wiya kon weeweenu koosi.

⁴ Domi beε, weesa i ra n sekumō.
I sāawa tim nēmō weesugibu.

⁵ N daa buram bo i n maari,
kpa bu beε garisi nge bwisigibu.

⁶ Tē, i neñ weeweenu swaa dakio,
kpa i nō ye na gerumō.

⁷ I tamaa i ko i Gusunōn biru yōra ka weesu?

I ko i nùn m̄oru bar̄a ka gari weesugii?

⁸ B̄ēya i ko i ka nùn yina?

B̄ēya i ko i nùn weeweenu kua?

⁹ U n b̄ē w̄ēra i ko i nùn w̄ere?

I ko i nùn n̄oni w̄oke nge t̄onu?

¹⁰ Baa i n win biru ȳra asiri s̄o, ka m̄e, u koo b̄ē taare w̄e.

¹¹ Win kp̄aru ta ñ b̄ē berum m̄o?

I ñ nandam̄o win s̄o?

¹² B̄ēn gari saarinu nu s̄awa nge torom.

Ye i gerum̄o ya ñ dam m̄o nge weke te ba ka s̄ondu m̄oma.

¹³ I mario, kpa i de n gari gere,

kpa n man deema ye n ko n man deema.

¹⁴ Wee na s̄oru kpa, baa n̄a n kon n̄en w̄āaru bian na.

¹⁵ Gusun̄o ù n k̄i, u man goowo.

Ka m̄e, wiya na naane s̄a.

Kon ka tii yina win wuswaa.

¹⁶ Ya koo kp̄i yu ka man faaba naawa.

Dom̄i t̄on k̄so kun kp̄e u tera win wuswaa.

¹⁷ I swaa dakio i n̄en gari n̄o.

I swaa tem kp̄iyo i n̄o ye kon gere.

¹⁸ Wee na s̄oru kpa n ka n̄en gari gere.

Na maa ȳe ma na gem m̄o.

¹⁹ Wara u koo ka man sikirina n̄en gem s̄o.

Na s̄oru kpa n̄a n taare m̄o n ka n̄o mari kpa n kpuna n gbi.

²⁰ Gusun̄o, a man ḡānu yiru yeni kuo,

kpa n ku maa nun kukua.

²¹ A man wunen n̄omu swenyario,

kpa na kun maa nande.

²² A man sokuo, kpa n nun wurari.

N̄a n nun kana, a man wisio.

²³ Toranu nyewa na nun torari.

A de n nu ḡa.

²⁴ Mban s̄na a man biru kisi,

ma a man kua nge wunen yibere.

²⁵ Wara a naa gire. Wuru ge ga ka woo doon̄o?

Wara a naa sw̄i. Yaka ghebusu?

²⁶ Mban s̄na a man wahala baka yeni kp̄e,

ma a man s̄eyasiam̄o n̄en aluwaasirun toranun s̄o.

²⁷ Mban s̄na a man ȳrasia nge win naasu ba b̄okua ka sii yoni,

ma a n̄en kookoosu kpuro m̄era,

ma a n̄en naa dabusanun geeru yi.

²⁸ Wee n̄en wasi yi dam dwiia yi sankira

nge yabe te k̄k̄onu di.

T̄onun w̄āara s̄awa w̄onw̄ondu

14

¹ Yoobu u n̄e,

t̄onu wi ba gesi mara, win w̄āara ku ra n d̄e.

M̄eya ta ra n maa n̄oni sw̄āaru yiba.

2 U ra sewa nge dāa wēsu, kpa bu nùn bura.
U ra doonewa nge saaru.

3 Tōnu wiya a mēera,
ma a nùn siribu soka?

4 Wara u koo kpī u gāa kōsunun di gāa dēranu yara.
Goo sari.

5 A n tōnun wāarun tōru yi a ten suru gara,
u n̄ maa saramō mē.

6 N n mēn na, a ku maa nùn nōni girari,
adama a de u wēra,
kpa u win sɔmburu ko, u win kōsiaru mwa ka nuku dobu.

7 Dāru ta ra n yīiyōbu mō
ma ta koo se bā n tu bura.
Domi ta koo kpara.

8 Ten gbini yì n maa tākō kua,
ma ten kora wōruma ta gu,

9 ten gbina gaa ra maa kparewa yà n nim wa
kpa yu kpīi pōtura ko.

10 Adama tōnu u ra gbiwa, kpa u kun maa wāa.
U n gu, mana u ra n wāa.

11 Daa burerun nim mu ra gbere.
Daa bakanun nim mu ra maa kpe.

12 Nge mēya tōnu u ra kpunε u kun maa seewe.
U n̄ maa dōm yandamō
sere wōllu tu ka kpe.

13 Gusunō, na kī a man bere gōribun wāa yerō,
na n kukua mi, sere wunen mōru yu ka sure,
kpa na n wāa mi sere dāma te kaa man yaaya.

14 Tōnu ù n koo raa se sanam mē u gu,
na kon yīiyōbu mō nēn wahala yenì sōo
sere nēn wāaru tu ka kōsi.

15 Saa ye sōo, Gusunō,
à n nēn bēkē barō,
à n man soku,

nē wì na sāa wunen taka koorā, kon nun wurari.

16 Wee tē a man swīi mi na naasu wuka kpuro.
Adama saa gaa sisi yē sōo a n̄ maa nēn durum garisimō.

17 Kaa nēn toranu doke saaki sōo a bōke.
Kpa a man nēn durum kpuro wōka.

18 Guunu koo wōruku nu kam ko.
Kpa kpenu nu swēnya mi nu raa wāan di.

19 Nim mu koo kpenu kōsuku,
kpa mu maa ka tēm kusanu doona.
Nge mēya a ra tōnun yīiyōbu kam kōosie win wāaru sōo.

20 Kpa a nùn nōni swāa dabinu kpēε.
À n deema u n̄ maa sāa nge yellu,
kpa a nùn gira u doona.

21 Baa win bibu bā n yīsiru yara,

win tii u n̄ maa kp̄e u n̄ yē.
M̄eya bà n̄ maa wāa sekuru s̄o,
u n̄ kp̄e u n̄ yē.

²² Win wahala t̄onawa ya koo n̄n̄ n̄ni s̄o.
Wi turowa u ko n̄ nuk̄i sankire win ḡoruā.

*Elifasi u Yoobu wisa u n̄e,
t̄on k̄oso kun wahala biam̄o*

15

¹ Elifasi Temagii u Yoobu wisa u n̄e,

² wi u bwisi m̄o u koo t̄onu wisi ka gari yi yi n̄ arufaani m̄o?
U ko n̄ gari yaram̄o nge woo?

³ Wee gari yi a gerua a ka tii yina mi, yi n̄ s̄aa ḡaanu.
Gari yi a saara mini kpuro s̄o,
sari yi yi koo t̄onu somi.

⁴ Wun̄e, a mam Gusun̄on nasiaru t̄esim̄owa,
ma a win b̄ere ȳeru kpeerasiam̄o.

⁵ Wun̄en kom k̄osuma mu s̄osiram̄o wun̄en n̄on di.
Ma a gari gerum̄o ka bwisi.

⁶ Wun̄en n̄on gariya yi nun taare w̄em̄o, n̄ n̄ m̄o n̄e.
Gari yi a gerua mi kpuro,
yiya yi wun̄en toranu s̄osim̄o.

⁷ Wuna ba gbia ba taka kua handunia s̄o?
Wuna a gbia a wāa ba sere gungunu kua?

⁸ A Gusun̄on gari asirigii swaa daki?
A win bwisi mwa kpuro, a yi wun̄en tiin s̄o?

⁹ Mba a ȳe ye b̄esen tii sa n̄ ȳe.
Ȳe ter̄a a m̄o te b̄esen tii sa n̄ m̄o.

¹⁰ B̄esen suunu s̄o, t̄amba wāa
be ba seri burura ba t̄ok̄onu kua n̄ kere wun̄en tundo.

¹¹ A b̄esen gari yi sa nun s̄owa ka laakari m̄erawa ḡaa piiminu,
ȳin min di Gusun̄o u nun nukuru yemiasiam̄o?

¹² Mana wun̄en bwisikunu ka nun d̄o.
Mba wun̄en n̄ni ḡosikia ninin tubusianu.

¹³ Gari yi a saarim̄o mini, Gusun̄owa a ka m̄oru m̄o.

¹⁴ T̄onu u koo kp̄i u n̄ d̄ere?
Wi ba mara, u koo kp̄i u n̄ yiba Gusun̄on wuswaa?

¹⁵ Gusun̄o ù kun win garadoba naane kue,
ma u n̄ w̄ollu m̄era ta d̄ere,

¹⁶ wun̄e t̄onu am̄ona kaa ka kp̄i a n̄ d̄ere win wuswaa,
wun̄e wi a ra k̄osa ko kiri kiri nge m̄e ba ra nim̄o.

¹⁷ T̄e, Yoobu, a man swaa dakio kpa n̄ nun gari s̄o.
Kon nun s̄owa ye na wa.

¹⁸ S̄osi te bwisigibu ba s̄osi,
ba tu giawa ben sikadoban min di.

¹⁹ Be t̄onawa Gusun̄o u raa tem m̄e w̄e,
s̄o ḡoo raa maa sari be s̄o.

20 Adama tən kōso u ko n wāawa nōni swāaru sōo
win wāarun tōru kpuro sōo.

21 Kpa u n gbāsukunu nōmō ni nu koo nūn berum mwa.
Wi u koo nūn kam koosia, u koo nūn wōri subaru sōo.

22 Tən kōso wi, u ku ra n yīiyō u yam wōkuru duka suuri.
Domi takobi ra n nūn marawa.

23 U ra n sireɛwa baama, u n kasu ye u koo di.
U yē kō ma yam wōkura nūn mara.

24 Ma u nande wahala ka nōni swāarun sō,
ye ya nūn wōriō nge sina bokon tabu kowobu
be ba tabun sōaru kpa.

25 Domi u Gusunō seesi.
U Dam kpurogii nōo kuurimō.

26 U kākā u Gusunō tabu wōri,
win tērerun sinum sō.

27 Win wuswaa ballimō.
Ma win gāanu nu yaa taasine.

28 U wāa wuu si ba kāsuka sōo,
sìn dia ba deri, ma ya wōrumam dōo.

29 U n gōbi mō. Win dukia kun maa kuuramō.
U n maa yīsiru yarimō win temō.

30 U n kpē u gōan tōru duka suuri.
Win bweseru kpuro ta koo dōo mwaarawa.
Kpa Gusunō u nūn wom wure u gō.

31 U n kōsa naane sāa u tii nōni wōkuawa mi.
Domi kōsa yen areya u koo wa.

32 Are yi, yi koo nawa u sere gbi.
Win bwese kera kun maa seemō,
nge dāa kāasa ye ya n maa kparamō.

33 U ko n sāawa nge resem yèn bii birenu ba wōka,
n kun mē nge olifin dāa tèn wēsū ba dera.

34 Tən kōso u n bweseru wasi.
Dōo u koo wi u nōm biran kēnu mwaamōn yenu wōri.

35 Wi u kōsa bwisika, kōsa u koo ko.
Domi bwisi kōsi yiya yi ra n wāa win nukurō.
Kpa yi n nūn nōni wōkua.

Yoobun seedagii wāa wollo

16

¹ Yoobu u Elifasi wisa u nēɛ,

² na gari yin bweseru nōre nōn dabinu.
Bēɛ, i sāawa nuku yemiasio be ba nēn wahala sosimō.

³ Domma kaa wunen gari saari kamgii nini kpe.
Mban sōna a ka man sikirinamō.

⁴ I n daa wāa nēn ayerō,
kpa na n maa wāa bēegirō,
kon bēɛ gari saarisi n wii gimanu koosi.

⁵ Nēn gari yi koo bēɛ dam kē,
kpa n bēɛ nukuru yemiasia ka nēn gari yi.

- 6 Nà n gari m̀, n̄n wahala ya ñ kpeem̀.
 Nà n maa maari, ya ñ dooǹ.
 7 Wee t̄, Gusuǹ u dera na dam dwiiya.
 Ma u n̄n yenun yānu kpuro gura.
 8 Na woor̄a, n̄n ḡna gaware.
 Ya s̄osim̀ ma na tor̄a.
 9 Gusuǹ u kua n̄n yiber̄e,
 u maa man gire ka m̄ru u n̄o d̄nne.
 Ma u man n̄ni girari u kasu u n̄n wasi kasuku nge gbeeku yaa.
 10 U dera t̄mba man yaa kasikim̀ ka ben gari saarinu.
 Ba man w̄omm̀, ba man baari soom̀.
 Be kpurowa ba man naa sw̄i.
 11 Gusuǹ u man be ba ñ win b̄ere ȳe n̄mu s̄ndia.
 U man t̄n k̄sobu n̄mu b̄eria.
 12 Na raa w̄āa b̄ori ȳendu s̄o ma u man burisina.
 U man n̄nua birun di, ma u man k̄suka.
 U man kua nge t̄buru te u tweem̀.
 13 Win s̄̄enu man kooro bure.
 U n̄n gabu sw̄i yabura ka w̄n̄w̄ndu sariru.
 Ma u n̄n ȳ̄s̄o k̄ra u yari tem̀.
 14 U man w̄rima nge tabu dur̄o.
 Ma u man soom̀ u m̄era m̀.
 15 Na saaki deewa,
 ma na n̄n wiru tua wisi nuku sankiranun s̄.
 16 Na wuri kua sere n̄n n̄ni sw̄̄ra,
 ma na ḡo n̄nu tera.
 17 N ñ m̀ na k̄sa gaa kua.
 N̄n kanaru ta ra n maa d̄ereewa baadomma.
 18 Wun̄e tem, a ku n̄n yem bere.
 A de n̄n kuuki yi n̄ora baama kpuro.
 19 Domi na ȳe kam kam ma na seedagii m̀ w̄oll̄o.
 U w̄āa mi, u ka man yinam̀.
 20 N̄n k̄paasibu ba man yaakoru m̀.
 Adama Ȳinni Gusuǹwa na kanam̀ ka sw̄i.
 21 N̄n seedagii wi, u sun sirio n̄e ka Gusuǹ
 nge m̄e ba ra t̄nu ka win beruse sirie handunia s̄o.
 22 Domi n̄n w̄āarun t̄nu nu kpeema.
 Ma na d̄o ka swaa ȳen min di ba ku ra maa wurame.

Yoobu kun maa ȳiȳabu m̀

17

- 1 Yoobu u n̄e,
 na w̄̄siam̀ ka wahala, n̄n w̄āara kpeeȳo.
 Siki w̄oru ga man mara.
 2 T̄n yaako kowobu ba man kooro bure.
 Ba man n̄o kuurim̀ beri berika.
 3 Ȳinni Gusuǹ, a de wunen tii a man m̄ru bara.
 Ma n kun m̀ wun̄e, wara u koo man sanna.
 4 A ben bwisi wuna.
 A ku de bu nasara wa.

⁵ Ba sāawa nge tōnu wi mōn teni ta ka yā,
te ta nēε, u win kpaasibu dim soka,
ma win bibu ba ka gōoru sō.

⁶ Ba man womusu doke,
ba man yāatam siemō.

⁷ Nēn nōni yi ñ maa do, nuku sankiranun sō.
Ma nēn wasi yi dam dwiyya, yi doonō nge saaru.

⁸ Gemgibu ba biti soore nēn wahala yenin sō.
Taare sarirugibu ba koo tōn kōsobu seesi.

⁹ Wi u sāa gemgii u koo yōrawa dim dim win swaa sōo.
Kpa wi u dēere, u tii dam kē u sosi.

¹⁰ Adama bēε nēn kpaasibu kpuro,
i wurama i maa garī saari nēn wuswaaō.
Ka mε, na ñ goo wasi bēε sōo wi u bwisi mō.

¹¹ Nēn wāaru ta kpa.

Wee himba ye na raa sāa ye kpuro ya kam kua.

¹² Nēn kpaasiba tamaa wōkura sāawa sōo sōo.

Sōo ù n duō, kpa bu nēε, yam sārāmawa.

¹³ Gōribun wāa yera na mara tu ko nēn wāa yeru.

Yam wōkuru sōora kon nēn kpin yeru yi.

¹⁴ Kon siki wōru sō n nēε,
geya ga sāa nēn tundo.

Kpa n maa kōkōnu sō n nēε,
niya nu sāa nēn mero ka nēn sesubu.

¹⁵ Mana na maa yīiyōbu mō.

Wara u koo kpi u bu wa.

¹⁶ Ba koo sara gōribun wāa yerō,
kpa su da tua sōo sannu.

Yina ye ya tōn kōso mara

18

¹ Bilida Suagii u Yoobu wisa u nēε,

² sere domma kaa gari yini saarinu kpe.

A den mario kpa su maa gere.

³ Mban sōna a sun mēera gari bakasu.

Mban sōna a sun mēera nge yaa saberu.

⁴ Wunε Yoobu, wunen mōruwa ya nun wahala mō.

A tamaa ya koo de tōmbu bu yarina kpa wuu gu ko bansu,
kpa kpenu nu doona nin ayerun di?

⁵ A n yē ma tōn kōson yam bururama mu koo gbi.

Mēn dōo yari kun maa ballimō.

⁶ Yam bururam mu koo gōsia yam wōkuru win wāa yerō.

Domi u koo gbi nge fitila.

⁷ U ñ maa sīimō ka toro sindu.

Win tiin bwisi koo nūn sura.

⁸ Domi u koo da yina gia,

kpa win naasu su yen wēε wuronu wōri.

⁹ Yina koo nùn mwa naa tokuro,
 kpa yen wɛɛ yi nùn tɛke.
¹⁰ Ba nùn taa bɛrie temɔ, win swaa sɔɔ.
¹¹ N wee nɔni swāara nùn mara ta ka sikerene.
 Ma ta nùn swīi birun di.

¹² Gɔɔra nùn wɔri, ta win dam kpa.
 Ma sāara nùn deema.
¹³ Ta koo win wasin gɔna di beri berikan di.
 Kpa bara bakaru tu nùn mwa.
¹⁴ Ba koo nùn wuna win wāa yerun di,
 tɛ sɔɔ u raa dam mɔ.
 Kpa bu ka nùn da gɔɔn sina kpa bakaro.
¹⁵ Wigiba koo yarina.
 Win arumanin tii ya koo kam ko.
 Kpa sɔɔ bisu su win yenu dɔɔ meni.
¹⁶ Tɔn kɔso wi, u ko n sāawa nge dāa.
 Win gbini yi koo gbera temɔ.
 Kpa bu win kāasi bɔɔri wallo.

¹⁷ Ba koo win gari duari handunia sɔɔ.
 Ba n̄ maa win yīsiru yaayamɔ.
¹⁸ Domi ba nùn yara yam bururam di,
 ba sure yam wɔkuru sɔɔ.
 Ma ba nùn gira handunian di.
¹⁹ Win bii goo kun nùn bibu maruammɛ.
 Domi win yenugibu kpuro ba koo gbi.
²⁰ Tɔn be ba wāa tɛ ba koo bɛrum soora.
 Kpa be ba koo marura win biru
 bu biti soora win kam koo bin sɔ.
²¹ Nge mɛya tɔn kɔsobu ka be ba n̄ Gusunɔ yɛn wāa yeru ta ko n sāa.

Yoobu nɛɛ, win wɔro koo nùn naawa

19

¹ Yoobu u seewa u win bɔrɔba sɔɔwa u nɛɛ,
² sere saa yerà i ko i n wāa i n man nuki sankumɔ,
 kpa i n man tɔya m̄d̄ ka bɛɛn gari saarinu.
³ Wee yen nɔn dabina mi,
 i kasu i man wɔmɛ.
 I n̄ sekuru mɔwa i ka man burisinamɔ mɛsum?
⁴ Nà n toran na ka gem, nɛn gariya.
⁵ I tamaa i man dɛɛram kerewa,
 kpa i man nɛn durum sɔɔsi?
⁶ I de i n yɛ ma Gusunɔwa u ka man m̄d̄.
 Ma u man suremɔ win yina sɔɔ.

⁷ Wee, na nɔɔguru sua na nɛɛ,
 win kookoo s̄i, su n̄ wā.
 Adama goo sari wi u man wisa.
 Na gbāramɔ bu man faaba ko,
 adama na n̄ faaba wa.

- 8 Gusunə u nən swεε kpuro kenua baama.
Ma u dera yam wəkura yi wukiri sere na n̄ kp̄ n gam da.
- 9 U nən wirun furə wuka
u nən beere wuna.
- 10 U man kəsuka baama kpuro.
Ma u nən yīyəbu wuna nge dāa te ba wuka.
- 11 U ka man m̄ru bara.
Ma u man kua nge win yiberε.
- 12 Win tabu kowobu ba n̄ə tia kua ma ba seewa ba man w̄rim wee.
Ba swaa yaba sere ba ka man girari.
Ma ba na ba ben sansani gira ba ka man sikerenε.
- 13 U dera nən m̄ro bisibu ba man deri,
ma nən b̄rəba ba yarina.
- 14 Nən berusebu ba man biru kisi,
ma nən k̄nasibu ba man duari.
- 15 Wee nən s̄bu ka nən s̄m kowobu ba man m̄εra nge s̄ə wi ba n̄ ȳ.
- 16 N̄a n nən s̄m kowo soka, u ku ra wure.
N̄a n n̄n suuru kanam̄,
u ra n man atafiiru s̄awa.
- 17 Nən kurə u ku ra nən nuburu k̄a.
M̄ya maa nən bibu ba man gema.
- 18 Ka mam bibə kpuro ba man gemawa.
N̄a n gari gerua, ba ra man w̄mewa.
- 19 Be na ra ka gerunen tii ba man tusa.
Be na maa k̄i ba man seesi.
- 20 Nən wasin yaa ya nən kukunu mani.
Wee w̄siaru t̄nawa ta man tie.
- 21 Nən b̄rəba, i nən w̄nw̄ndu waawo.
Domi Yinni Gusunəwa u man s̄εyasiam̄.
- 22 Mban s̄na i man naa sw̄i nge m̄ε Gusunən tii u man naa sw̄i.
N̄ni sw̄a te i dera na wa, ta n̄ beε tura?
- 23 Na k̄i bu nən gari yore t̄reru s̄ə.
- 24 Kpa bu maa yi yore kperu s̄ə ka sisu
yi n w̄a mi, sere ka baadomma.
- 25 Adama na ȳ ma nən yakio u wasi
wi u koo ra se u ka man yina.
- 26 Nən wasi yi n k̄sa yi kpa,
saa ye s̄əra kon Gusunə wa.
- 27 Wiya ko na n m̄εra.
Nən tiin n̄niya yi koo n̄n wa, n n̄ m̄ googii.
Nən ḡru ga t̄manabu kpanam̄ ȳn s̄ n t̄εm̄.
- 28 Saa ye s̄ə, i ko gere i n̄ε,
mban s̄na i man naa gire.
Domi nən gem mu koo s̄əsira.
- 29 Adama i n ȳ ma Gusunə u koo beε siri.
Yen s̄, i win takobi nasio.
Domi yen s̄εyasiabu s̄.

K̄sa ye ya koo t̄n k̄so deema

20

- 1 Sofaa Naamagii u Yoobu sōwa u n̄e,
 2 wee n̄n bwisikunu dera na burisine.
 Yen sōna na sende n ka nun wisi.
 3 Na wunen gerusibu nua, bi bu man dua too.
 Adama n̄n bwisi koo de n nun wisi.
 4 Saa m̄n di ba t̄nu taka kua,
 5 a n̄ yē ma k̄san kowon nasara ku ra t̄e?
 M̄ya maa win nuku dobu kun t̄em̄o.
- 6 Baa ù n kp̄a u w̄llu babam̄o,
 n̄ kun m̄e u guru winu dekam̄o,
 7 u koo kam kowa nge swaa sw̄i bi t̄nu u kua.
 Be ba raa n̄n waam̄o, ba koo n̄e, mana u w̄a.
 8 Ba koo n̄n duariwa nge dosu.
 U koo doonawa nge w̄okurun k̄siru.
 9 Be ba raa n̄n waam̄o, ba n̄ maa n̄n wasi.
 M̄i u raa w̄a ba n̄ maa n̄n wasi mi.
 10 S̄arobu ba koo win bibu w̄ri.
 Nge m̄ya u koo ka bu wesia ye u raa bu mwaari ka dam.
 11 U dam m̄o, ma u s̄a nge aluwaasi.
 Adama u koo ka ye kpuro kpunawa sikir̄o.
- 12 K̄sa ra n dowa win n̄o s̄o,
 kpa u n ye b̄eri win yarāo,
 13 ya n girari sere win dar̄o.
 U ku ra n k̄i u ye deri.
 14 Adama ya koo de win d̄ianu nu sosia win nukur̄o,
 kpa nu ḡsia nge waa d̄e.
 15 Gabun dukia ye u mw̄e, u koo ye sia.
 Gusun̄wa u koo ye yara win nukurun di.
 16 Ye u koo n̄o, ya ko n s̄awa nge waa d̄e,
 kpa yu n̄n go.
- 17 U kun tamaa tim ka bom
 mu koo n̄n kokua nge nim tora.
 18 U koo win dukia wesia ye u wa mi.
 U n̄ maa yen arufaani dim̄o.
 19 Domi u s̄arobu dam d̄re.
 Ma u ben ȳenusu mw̄era, u n̄ wiguu ban̄e.
 20 Win b̄s̄onu ku ra yibu.
 Adama baa ye u k̄ru bo, u n̄ kp̄e u ye tii ȳiya.
 21 Ḡanu sari ni u n̄ tii koosi.
 Adama win dukia ya n̄ t̄em̄o.
- 22 Baa ù n ye m̄o ya kp̄a, u ko n nuki sankirewa.
 S̄aru ta koo n̄n w̄riwa.
 23 Wee sanam m̄e u win nukuru yibiam̄o,
 Gusun̄o u koo n̄n w̄ri ka m̄ru baka.
 Kpa u de s̄enu nu n̄n wisi nge gura.
 24 Baa ù n tabu ȳa sisuginu duka suurim̄o,

ba koo nùn twee ka sii gandun tɛndu.

²⁵ Baa ù n sɛu teu wuna win wasin di,
 ñ kun mɛ ù n yaasa wuka win woo sɔndun di,
 ɔɔn berum koo nùn sura.

²⁶ Asɔɔ ya koo win dukia deema.

Kpa dɔɔ wi tɔnɔn bii kun sɔrua u nùn mwa,
 wi ka win yānu.

²⁷ Wɔllu ta koo win durum sɔɔsi,
 kpa tem mu nùn seesi.

²⁸ Win dirun arumani kpuro koo kam ko
 Yinni Gusunɔn mɔrun tɔru sɔɔ.

²⁹ Yeniwa Yinni Gusunɔ u tɔn kɔsobu yiye.
 Yera ya bu mara sia.

Yoobu u Sofaa wisa u nɛɛ,

tɔn kɔsobun tii ba ra n doo nɔɔru mɔ

21

¹ Yoobu u nɛɛ,

² i nɛn gari nɔɔwɔ.

I n wura i man swaa daki, i man nukuru yemiasiawa mi.

³ I de n gari gere.

Nà n gari gerua na kpa, ko i kpī i man yɛɛ.

⁴ Tɔnuwa na weeweenu koosimɔ?

Nge mban sɔna kon tɛmana.

⁵ I man mɛɛriɔ, kpa biti yu bɛɛ mwa

kpa i bɛɛn nɔsu kɔre.

⁶ Nà n nɛn wāaru bwisika,
 na ra nandewa, nɛn wasi yi n diirimɔ.

⁷ Mban sɔna Gusunɔ u ra de tɔn kɔso u n wāa,
 kpa u n dam mɔ sere ka win tɔkɔɔ.

⁸ U ra bibu ma kpa be, bu maa se bu ma.

Kpa u n be kpuro mɛɛra ba n kuuramɔ win nɔni sɔɔ.

⁹ Bɔri yɛnda wāa ben yɛnusɔ, ba ñ berum mɔ.

Gusunɔ kun maa bu sɛɛyasiamɔ pai.

¹⁰ Saa kpuro, ben ketɛ kinɛru tà n ben nɛɛ yɔɔwa yi ra mawa.

Yi ku ra nukuru yari.

¹¹ Ba ra ben bibu deri ba n duki mɔ nge yāanu,

kpa ba n dweebu mɔ,

¹² ba n bara kpānu ka mɔrɔkunu soomɔ, ba n womusu mɔ,

kpa ba n nukū dobu mɔ, ba n guunu soomɔ.

¹³ Ba ra ben wāaru diwa nuku dobu sɔɔ,

kpa bu gbi subaru sɔɔ.

¹⁴ Wee ba ra raa yellu Gusunɔ sɔ bu nɛɛ,
 a gɛero min di, sa ñ kī su wunɛn swɛɛ gia.

¹⁵ Wara ra n Gusunɔ Dam kpurogii

su ka sere nùn yoru diiya.

Arufaani yerà sa kon mɔ sà n nùn kanamɔ.

¹⁶ Tɔn ben bweseru, ba ñ doo nɔɔru mɔ ro?

Adama nε, na n̄ t̄n k̄s̄obun bwisi k̄εru k̄i.

¹⁷ Ka mε, a ra wa mi t̄n k̄s̄obun yam bururam mu gbim̄o?

A ra wa ba n̄ni s̄ore?

Gusun̄o u ra bu s̄εyasie win m̄arun s̄o?

¹⁸ A ra wa ba s̄aa nge yakasu,

n̄ kun mε nge doo sakosu si woo ga ka doona?

¹⁹ Bεε i gerum̄o i m̄o,

t̄n ben bibun bwesera Gusun̄o u ra s̄εyasie.

Adama nε, na nεε, ben t̄iwa n weene u s̄εyasia,

kpa bu gia ma beya ba tora,

²⁰ kpa ben t̄i bu ben kam kobu wa.

Nge m̄eya ba koo ka Gusun̄on m̄aru denda bu wa.

²¹ Domi b̄a n̄ gu ba kpa,

ben baaye ka ye ya koo ben bibu deema.

²² Sa ko kp̄i su Gusun̄o keu s̄oasi,

wi, wi u s̄aa win ḡoradoban siri kowo?

²³⁻²⁴ Gabun w̄ara ra dorewa, ba n̄ w̄a b̄ari ȳendu s̄o.

Kpa ba n̄ wasi bw̄a do, ba n̄ dam m̄o nge aluwaasi

sere bu da bu ka gbi.

²⁵ Adama gabu ba ra gbiwa wahala s̄o,

ba kun doo n̄aru wa baa fiiko.

²⁶ Be kpurowa ba koo gbi, kpa bu ko k̄akonun d̄ianu.

²⁷ I b̄εn t̄i laakari ko,

na b̄εn bwisikunu ȳε ka k̄sa ye i man manim̄o.

²⁸ Domi i nεε, mana t̄n bokon ȳenu ga w̄a,

ḡε s̄o t̄n k̄s̄oba w̄a.

²⁹ Adama i n̄ be ba sar̄o swaāo bikiare?

I k̄i i sikiwa ye ba b̄ε s̄oowa t̄n k̄son s̄o?

³⁰ Wahala ȳa n̄ t̄n k̄so deema u ra yariwa ye s̄on di.

Baa Gusun̄o ù n̄ ka n̄n m̄aru kua,

u ra kisirewa ye s̄on di.

³¹ N n̄ m̄en na, wara u koo maa n̄n gerusi.

Wara u koo n̄n win k̄sa k̄sie.

³² Domi ù n̄ gu, siki w̄arūra ba ka n̄n d̄o.

Kpa ba n̄ siki te k̄su.

³³ T̄n dabira ta koo win goru sw̄i bu ka da siku yer̄o.

Kpa u kpin yee buraru wa tem̄o.

³⁴ N n̄ m̄en na, nuku ȳemia bir̄a i man kua.

B̄εn ye i man wisa mi kpurowa,

ya n̄ s̄aa dee dee. Weesa i m̄o.

Elifasi u Yoobu taarε w̄ε

22

¹ Yera Elifasi, Temagii u Yoobu wisa u nεε,

² t̄onu u ko n̄ arufaani m̄o Gusun̄on mi?

Aawo! T̄onu ù n̄ s̄aa dee dee, win tiin arufaaniwa.

³ A tamaa ȳen s̄o a s̄aa gemgii,

Gusunɔ u yen are waamɔ?

À n sīimɔ dee dee arufaani yerà u waamɔ.

⁴ A tamaa yèn sɔ a nùn mɛm nɔɔwammɛ,

yen sɔna u nun sɛɛyasiamɔ?

A tamaa yèn sɔ a nùn nasie,

yen sɔna u nun sirimɔ?

⁵ Aawo. Wunen tora dabinun sɔna u nun sɛɛyasiamɔ.

Wunen kɔsa ya maa kpā.

⁶ Domi a wunen berusebun yānu təruba mwa,
ma a bu deri tereru.

⁷ A n̄ wi nim n̄ru ga m̄ nim k̄a u n̄o.

Mɛya a n̄ maa wi ḡɔra m̄ d̄ianu k̄a u d̄i.

⁸ A raa s̄awa damgii ka b̄ɛɛɛgii,

ma a tem m̄ kpuro m̄o.

⁹ A ḡominibu girawa ba doona n̄m dira, a n̄ bu somi.

Ma a gobekuban dam bua.

¹⁰ Yen sɔna ȳeri nun w̄asi beri berika,

ma b̄erum nun mwa subaru s̄o.

¹¹ Ma yam w̄okura nun wukiri nge nim bwee bakaru,

a n̄ maa yam waamɔ.

¹² Sa ȳe ma Gusunɔ u w̄a w̄ollɔ.

A m̄ɛɛriɔ a wa sere mi kperi w̄a.

¹³ Ka m̄ɛ, a gerumɔ a m̄, mba Gusunɔ u ȳe.

U n̄ kp̄ɛ u t̄onu siri guru wiru s̄o.

¹⁴ Guru wiru ta sinum m̄o,

u n̄ kp̄ɛ u ḡaanu wa min d̄i.

U sirenɛwa w̄ollu mi t̄ona.

¹⁵ Yoobu, a ȳarariwa a k̄osan kowobun yira ye sw̄ii?

¹⁶ A n̄ ȳe ma ba bu go ben ḡɔn saa yu sere turi?

Ba doona nge gana ye ya nim diira.

¹⁷ T̄on ben bweseru ba ra raa Gusunɔ s̄wa bu n̄ɛɛ,

u bu derio s̄ɛɛ.

Mba wi Dam kpurogii u koo kp̄i u bu kua.

¹⁸ Ne deema Gusunɔ wiya u raa ben yenun dukia kuurasia.

Adama ba n̄ n̄n saawara kue,

ye ba ben himba yiimɔ.

¹⁹ Be ba gem sw̄ii ba koo ȳɛɛri,

b̄à n̄ t̄on k̄so wa u kam kua.

Be ba n̄ taare m̄o, ba koo ȳɛɛwa bu n̄ɛɛ,

²⁰ wee, b̄ɛɛn yib̄ɛɛ u kam kua,

win dukia ye u m̄o kpuro, ya d̄ɔ mwaara.

²¹ Yoobu, a ka Gusunɔ doro, kpa ye kpuro yu nun sanɔ kua.

À n̄ kua m̄ɛ, wunen nuku dobu koo wurama.

²² A win s̄ɔs̄iru swaa dakio kpa a tu n̄ɛɛ ḡɔruɔ.

²³ À n̄ ka k̄sa tonda ma a wurama,

Dam kpurogii koo nun wunen yellun w̄aaru wesia.

²⁴ A wunen wura ye a m̄o k̄ɔw̄o temɔ.

Kpa a wunen kpee gobigiru deri daarun toraɔ,

²⁵ Kpa Dam kpurogii u ko wunen wura ka wunen sii geesu.

²⁶ Saa yera kaa n nuku dobu mɔ Gusunɔ Dam kpurogiin mi.

Kpa a nùn naane ko, a nùn wunen wuswaa sɔɔsi.

²⁷ À n nùn kana u koo nun wisi,

kpa a wunen nɔɔ mweenu yibia.

²⁸ Ye a nia kua kpuro, ya koo koorawa.

Wunen swɛɛ yi a swii kpuro, yi ko n deɛrewa.

²⁹ À n wāa nɔni swāaru sɔɔ,

kaa tii kawa a neɛ, tii suaba bu nun tu kpɛɛ.

Kpa Gusunɔ u nun walle sua.

³⁰ U koo mam taaregii yara kɔsan di,

wunen deɛrarun sɔ.

Yoobu u neɛ, Gusunɔ kun kɪ u ka nùn gari ko

23

¹ Yoobu u wisa u neɛ,

² sere ka gisɔ na Gusunɔ weweenu koosimɔ.

Nɛn nɔni swāaru ta nɛn wuri kere.

³ Nà n daa yɛ mi u wāa kon daa dawaa sere win mi.

⁴ Kpa n nùn sɔ ye ya man wāasi,

ka maa yèn sɔ na tii wɔramɔ.

⁵ Kpa n win wisibu nɔ.

N nɔ ye n nùn nɛni.

⁶ U koo man dam sɔɔsi u ka man siri?

Aawo, u koo yɔrawa u man swaa daki.

⁷ Nɛ tɔn geowa kon kpɪ n ka nùn wesianɔ ko.

Kpa wi, wi u sāa nɛn siri kowo,

u man yakia sere ka baadommaɔ.

⁸ Adama nà n da sɔɔ yari yeru gia,

u ku ra n wāa mi.

Nà n maa da sɔɔ duu yerɔ,

na ku ra nùn wa mi.

⁹ Aa, u sɔmburu garu mɔwa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia?

Nà n da mi, u ku ra n wāa mi.

U kukuawa sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia?

Min tii, na ku ra nùn wa.

¹⁰ Ka mɛ, u nɛn swɛɛ kpuro yɛ yi na swii.

U n man kpɛɛ laakari mɛeribu sɔɔ, kon yariwa min di,

na n deɛre nge wura ye ba dɔɔ doke.

¹¹ Na win yira swiiwa dee dee.

Na n gere win swaan di.

¹² Na n win wooda sare.

Ye u man sɔɔwa kpuro,

na ye mem nɔɔwawa gɔruɔ.

¹³ U n gāanun himba yi, wara u koo ye sīiya.

Ye u kɪ yera u ra ko.

¹⁴ N n mɛn na, u koo ko ye u yi kpuro nɛn sɔ,

kpa u maa man himba kpa yiya.

¹⁵ Yen sōna na nande wi Gusunōn wuswaa.

Nā n bwisika na ra nandewa win sō.

¹⁶ Gusunō u nen wōrugōrun dam bua.

Wi, Dam kpurogii u man berum kpē.

¹⁷ Ka yen de kpuro, na n nōo mari,
baa me n sāare yam wōkura man wukiri.

Gusunō u ra tōn kōso deriwa u n mō ye u kī

24

¹ Yoobu u maa nee,

Mban sōna Gusunō Dam kpurogii ku ra saa yi u ka tōmbu siri.

Mban sōna be ba nūn mem nōowammē ba ku ra saa ye wa.

² Domi wee, gabu ba gabun tem gbenimō ba ka begim mennamō.

Ma gabu ba yāanu kpare ni ba gbena.

³ Gaba maa gobekuban ketekunu mwēerimō.

Ma ba gōminibun nee tōruba mwaamō.

⁴ Ba wōnwōndobu dam dōremō ba giramō swaan di.

Ma sārōbu ba swaa kasu bu kuke.

⁵ Sāaro be, ba yaayaare mō gbaburō nge gbeeku keteku,
ba dīanu kasu bu ben bibu wē.

⁶ Be wee ba yakasu gēemō ben yaa sabenun sō,

ma ba dīanu kunōnu mō tōn kōson gberō.

⁷ Adama ba n bekuru mō te ba koo wukiri wōkuru puran sō.

⁸ Be wee ba da ba baka kpee baaba sō

yēn sō ba n wāa yeru mō.

Miya gura bu waayamō.

⁹ Tōn kōso wi, u ra gobeku mwēwa ka dam.

Kpa u sārōn yabe tee te u mō tōruba mwa.

¹⁰⁻¹¹ Be wee, ba yōsu basi tōn kōson kara sō.

Ba doo bōka sōwa, ma gōōra bu mō.

Ba nūn gum kuammē, ba resēm gamamō.

Adama ba n kākō bu ye nō,

baa me nim nōru ga bu mō.

¹² Wu marosō gaba gōo dōo, ba wuri mō.

Be ba mēera kua ba weeweenu mō.

Adama Gusunō kun yen gaa gara.

¹³ Gabu ba yam bururam tusa.

Ba ku ra n wāa me sō.

Domi ba n yē mi mu ka bu dōo.

¹⁴ Tōn gowo u ra sewa buru buru yellu

kpa u sārōbu gō.

Wōkuru kpa u gbeni.

¹⁵ Yam wōku bere berera sakara kowo u ra n kasu.

U ra neewa, gōo kun nūn wasi.

Kpa u win wuswaa sōnditia wukiri.

¹⁶ Yam wōkuru sōōra gbēnō u ra dia kōsuku.

Sōo sōo, kpa u tii kenusi win yēnuō.

U ñ yam bururam yē.

¹⁷ Ben mi, bururu ta sãawa nge gəon tiro.
Ba ra n nandewa.

¹⁸ Adama bεε i nεε,
tən kōso u sãa nge nim yaka.
Ba win tem b̄rusi.

U ñ maa d̄o win resem gbaar̄o.

¹⁹ Nge mε tem mu ra nim n̄o gbeburun saa s̄o,
nge meya ḡoribun w̄a yeru ta ra durumgii mwe.

²⁰ Wi u tən kōso mara u ra n̄n duariwa.
U koo kowa k̄k̄onun d̄ia geenu.

T̄ambu kpurowa ba koo n̄n duari.
Kpa u w̄oruma u b̄ora nge d̄a.

²¹ T̄onu win bweseru u ra kur̄o w̄iron ȳanu gurewa.

U ku ra ḡomini gea gaa kue.

²² Adama Gusun̄owa u dam m̄o u ka tən kōso ben w̄aru ȳorasia.
U n bu w̄ari, ba ku ra n maa yē nge ba ko n w̄a.

²³ Gas̄o u ra bu ȳiȳobu w̄e,
ba n ka w̄a b̄ari ȳendu s̄o.

Adama u ra n ben sanu sanusu m̄εr̄awa.

²⁴ B̄a n ka tii yina kpuro, subaru s̄o, ba kpawa.
Ba ra w̄orum̄ewa mii mii bu gbi nge tən d̄iro.
Kpa ba n s̄a nge dobi yi ba bura.

²⁵ Ye na gerua mi, geema.

Wara u koo man siri,
kpa u nεε, nen gari yi, yi ñ asansi gaa m̄o.

Gusun̄o u dam m̄o ḡānu kpuron w̄oll̄o

25

¹ Bilida Suagii u Yoobu wisa u nεε,

² Gusun̄on dam mu nasiaru tura.

U ra de b̄ari ȳendu ta n w̄a sere w̄ollun s̄o s̄o w̄o.

³ Win tabu dur̄obu ba ñ geeru m̄o.

U ra de win yam bururam mu s̄osira t̄ambu kpuron mi.

⁴ T̄onu kun kp̄e u n gem m̄o Gusun̄on wuswaāo.

Wi ba mara gesi, u ñ kp̄e u n d̄ere Gusun̄on wuswaāo.

⁵ Domi baa suru u ñ d̄ere win wuswaāo.

M̄eya maa kperi kun buriri win wuswaāo,

⁶ kaa sere gere t̄onu wi u s̄a nge k̄k̄obu?

Yoobu nεε, Bilidan somiru ta ñ arufaani m̄o

26

¹ Yoobu u Bilida wisa u nεε,

² Bilida, wunen wisibu bu ñ dam sarirugii somim̄o.

Wunen dam k̄eru ta ñ arufaani gaa m̄o.

³ Anna a bwisi k̄eru wa te a wi u kun bwisi m̄o k̄em̄o.

Wunen bwisi yi, yi ñ goo somim̄o.

⁴ Wara a gari yini s̄o m̄o.

Wara u nun gari yini gerusia.

Gusunɔ u dam mɔ gāanu kpuron wɔllɔ

5 Be ba gu ba wāa sere nim wɔkun tem sɔwɔ,
ba diirimɔ.

6 Domi Gusunɔ u be kpuro waamɔ.

Gāanu kun nūn ganua gɔribun wāa yeru mi.

7 Wiya u sɔɔ yɛsan nɔm geu doke wom dirum sɔɔ.

Ma u tem bwɛ kam dirum sɔɔ.

8 Ma u nim banisi guru winu sɔɔ.

Ka mɛ, guru wii ni,

nu ku ra gɛɛre nim bunum sɔ.

9 Wiya u ra de guru winu nu win sina gɔna wukiri.

10 Ma u bubenu kua nim wɔkun wɔllɔ,
mi yam bururam ka yam wɔkura karane.

11 Gusunɔ ù n gbāra,
wɔllun gbere ya ra diiriwa,
kpa ya n wāa biti sɔɔ.

12 Ka win dama u ra nim wɔkun nim kɔsuku.

Kpa u ka win bwisi yaa gɔba ye ba mɔ Rahabu kamia.

13 U n wom wura, wɔllu kpuro ta ra dɛɛrewa nge ba kura.

Ka win nɔma u ra waa ye ya duka mɔ sɔkiri.

14 Adama yeni kpuro ya sāawa win kookoo piiminu.

Nin wokinun fiikowa sa ra n nɔɔmɔ.

N n mɛn na, wara u koo kpī u win dam asansi tubu ù n gbāra nge gura.

*Toro u koo kpī u Gusunɔ somiru kana?***27**

1 Yoobu u kpm win gari gerubu torua u nɛɛ,

2 na bɔrumɔ na mɔ,
sere ka Yinni Dam kpurogiin wāaru,
wi, wi u yina u man nɛn gem wɛ,

ma u man nuku sankiranu sosiamme,

3 ù n gesi dera na wāa na wɛsiamɔ,

4 na ñ weesu mɔ.

5 Gusunɔ u man bere n ka bɛɛ gem wɛ.

Sere ka nɛn gɔɔn tɔrɔ, ko na n mɔwa na dɛɛre.

6 Na yɔrariwa ma nɛn daa ya wā.

Nɛn gɔru ga ñ man taarɛ wɛɛre nɛn wāarun tɔru garu sɔɔ.

7 Gusunɔ u de tɔn kɔson kɔkɔrɔ

yu nɛn yibɛɛba deema,
bɛ, bɛ ba man seesimɔ mi.

8 Sanam mɛ Gusunɔ u tɔn kɔson wāaru wuna,
yīiyɔ birà bu maa nūn tie.

9 Gusunɔ u koo nūn swaa daki
sanam mɛ nɔni swāara nūn deema?

10 I tamaa u ko n win nuku dobu kasu Gusunɔ Dam kpurogiin mi?

I tamaa u koo Gusunɔ kana saa kpuro?

11 Kon bɛɛ Gusunɔn dam gari sɔwa.

Na ñ bɛɛ win himba beruamme.

12 Bɛɛ kpuro i wa nge mɛ u sāa.

Mban sōna i gari gerumō yi yi ñ asansi mō.

Tōn kōson doo nōra kun tēmō

13 Wee ye Gusunō Dam kpurogii u tōn kōso yiiye.

14 Bā n bibu mara ba dabi, ba koo gbiwa tabu sō.

Ben bibu ba ñ dīanu wasi bu di ba n ka wā.

15 Barara ta koo ben bwese te ta tie sua.

Ben gōminibu ba ñ kpē bu bu swīya.

16 Baa bā n gobi waamō nge tua,

ma ba yānu guramō nge yanim,

17 gemgiiwa u koo yāa ni dendi,

kpa u gobi yi di.

18 Tōn kōso ù n diru bana ta ko n sāawa nge narin wē,

ñ kun mē nge kuu te kōso u kua.

19 U koo gbiwa ka gobigiru.

Adama ba ñ nùn sikumō ka gobi yi. U ñ yi wasi gōriō.

20 Nandaba bu koo nùn deema subaru sō nge nim mē mu daru bō saramō.

Woo guna ya koo ka nùn doona wōkuru.

21 Sō yari yerun woowa ga ra nùn wuke saa win wā yerun di

gu ka da sere mi n toma.

22 Gusunō u ko n nùn tweemōwa ka wōnwōndu sariru.

Kpa u duka yakura u wa u ka sē ni suuri.

23 Tambu bā n wa mēsum kpa bu nùn yē ba n taki mō,

kpa bu nùn wia koosi saa ye u doonō.

Bwisi

28

1 Yoobu u nē,

tamba yē min di sii geesu ka wura ya ra yari
bu sere ye tea.

2 Tem diya ba ra maa sisu wunē,
kpa bu sii gandu sōwa kperun di.

3 Be ba sisu sōwamō,
sere tem sōwōwa ba ra ka fitila du
kpa ba n duō sere mi su wā yam wōkuru sō,

4 kpa bu wōru gbe sere tem sōwō,
bu swaa wā mi, mi goo sari.

Ba ñ kpē bu sī mi.
Wēya ba ra n gasirimō bu ka du mi.

5 Tem wōllōwa dīanu ra kpi.

Adama mēn sōwō,
n sāawa nge gāanu kpuro dō mwaare.

6 Tem sō miya kpee gobiginu ra n wā.

Mi sōra ba ra maa wura wa.

7 Kasa ya ñ swaa ye yē.

Mēya maa yabereku ga ñ ye waare.

8 Gbee sunō ka yē yi yi tii naane sāa yi ñ ye mwaare.

9 Adama tōnu u kākā u kperu wōri u kōsuka,
sere u guunun kpēkpēku girari.

10 Kpee ten nōwōra u ra swē wunē,

kp̄a u gāa gee ni wa, ni nu wāa mi.

¹¹ U n nim kame s̄o mi, u ra mu swaa ganewa,
kp̄a u ka dukia yarima ye ya berua s̄o mi.

¹² Adama mana t̄onu u koo kp̄i u bwisi wa.
Mana yi sika.

¹³ T̄onu kun yin gobin geeru yē.
Domi yi ñ wāa handunia yeni s̄o.

¹⁴ Yi ñ wāa daar̄o.
Yi ñ maa wāa nim w̄oku s̄o.

¹⁵ Ba ñ kp̄ē bu ka yi wura k̄osina.
Ba ñ maa kp̄ē bu yi dwe ka sii geesu.

¹⁶ Ba ñ kp̄ē bu yi weesina ka wura ye ya wee Ofirin di,
ñ kun m̄e ka kpee gobigii ni nu n̄oni boogu ka ber̄o wuru m̄o.

¹⁷ Ba ñ kp̄ē bu yi weesina ka digi,
ñ kun m̄e ka n̄ora ye ba kua ka wura,

¹⁸ kaa sere gere kpee gobigii ni ba sokum̄o korai ka kirisitali?
Bwisi yi kpee gobiginu ber̄ere kere.

¹⁹ Ba ñ kp̄ē bu ka yi Etiopin kpee gobigii ni nu n̄oni d̄om buuru m̄o weesina.
Ba ñ maa kp̄ē bu yi weesina ka wura gea.

²⁰ N n m̄en na, man diya bwisi yi wee.
Mana yin nuura wāa.

²¹ T̄onu kun kp̄ē u yi wa ka n̄oni.
Gun̄o ge ga ȳōwa ga ñ kp̄ē gu yi wa.

²² Ḡo ka ḡaribun wāa yera koo neewa,
yin gariya ba n̄ore t̄ona.

²³ Gusun̄o turowa u bwisin swaa yē.
Wiya u maa yin wāa yeru yē.

²⁴ Domi wiya u handunian goonu n̄ne kpuro waam̄o.
U maa kpuro waam̄o ye ya wāa tem s̄o.

²⁵ Sanam m̄e u wom bunum m̄era
ma u nim kp̄āaru m̄era,

²⁶ ka sere sw̄e yi gura koo sw̄i yu ka ne,
ka maa sw̄e yi guru maakinu ka guru gb̄asukubu koo sw̄i,

²⁷ yera u bwisi yi wa.
Ma u yin asansi w̄era u yi.

²⁸ Saa yera u t̄ambu s̄ōwa u nee,
bu n̄un nasio, yera ya s̄āa bwisi.
Wi u maa k̄ōsa geerari, wiya u bwisi m̄o.

Yoobun yellun wāaru

29

¹ Yoobu u maa win gari gerum w̄ori u nee,

² na k̄i n̄en yellun wāaru tu wurama
ta n s̄āa nge saa ye Gusun̄o u man k̄ōsu.

³ Na k̄i na n wāa nge saa ye u fitila s̄ōre n̄en wuswaa,
ma win yam bururam man yam bururasie w̄okuru.

⁴ Na k̄i na n s̄āawa nge saa yē s̄o na dam m̄o,
ma Gusun̄o u man k̄ōsu ka k̄iru.

⁵ Saa ye sɔɔ, Gusunɔ Dam kpurogii u ka man wāa,
ma nen biba ka man wāa.

⁶ Meya nen yaa sabenu nu ra n bom yiba.

Meya maa nen olifi ya ra man gum wē mu n kokumɔ nge daa koka.

⁷ Saa ye sɔɔ, nà n yara tɔwɔ na da na sina wuun gb̄ararun kɔnnɔwɔ
su ka siri,

⁸ aluwaasiba bà n man wa,
ba ra man beere wēwa bu doona min di,
kpa durɔ tɔkɔnu nu se nu yōra.

⁹ Tɔn bokobu bà n man wa ba ra ben gari gerubu yōrewa.

¹⁰ Meya maa sinambu ba ra nɔɔ mari,
kpa n s̄are ben yara ben daro mani.

¹¹ Wi u nen gari nua u ra neewa, doo nɔɔrugiiwa na s̄a.

Wi u maa man wa seeda gea u ra man diiye.

¹² Domi na ra wɔnwɔndo somi ù n somiru kana,
kpa n gobeku wi ba yina bu somi dam kē.

¹³ Be ba gɔɔ dɔɔ, ba ra man domaru kuewa.

Kpa n gɔminibu nukuru yemiasia n de ba n nuku dobu mɔ gōruɔ.

¹⁴ Gem kobu bu ra n man w̄asiwa nge yabe te na sebua,
n kun me nge dawani ye na bɔkua.

¹⁵ Na ra n s̄awa w̄okobun nɔni,
kpa na n s̄a kōri kpirirugibun kōri.

¹⁶ Na kua s̄arobun tundo.

Na ra sɔbu nɔɔri, n ben gari meeri yi ba ka na.

¹⁷ Adama na ra tɔn k̄sobun nɔsu b̄ɔku,
n bu w̄ari ye ba mwa.

¹⁸ Ma na tii s̄ɔwa na nee,
kon gbiwa tɔkɔru sɔɔ, nen kpin yeru w̄llo.

Nen w̄aarun t̄nu nu ko n dabiwa nge yani seeri.

¹⁹ Ko na n s̄awa nge d̄a t̄n gbini yi w̄a nim b̄kuɔ.

Kpa kakoru ta n w̄a nen k̄asin w̄llo.

²⁰ Saa ye sɔɔ, nen yiiko ya koo wurama,
kpa na n dam mɔ nge t̄n te ba gawe.

²¹ Yellu, t̄mbu ba ra yōrewa bu nen gari swaa daki.

Ba ra nɔɔ mariwa bu nen bwisi nɔ.

²² Nà n gari gerua na kpa, goo ku ra maa ḡaanu wisi.

Nen gari yi, yi ra bu duuriwa kpure kpure nge nim me mu d̄akumɔ.

²³ Be kpuro ba ra n man marawa nge tom buruku gura.

²⁴ Kpa n yēe musee n ka bu dam kē sanam me ba dam bie.

Ba n̄ kp̄e bu man nuki sanku n wuswaa burisina.

²⁵ N̄na na ra n bu swaa gbiye,

kpa na n w̄a ben suunu sɔɔ nge sina boko
wi u ra win t̄mbu nukuru yemiasie.

Yoobun t̄n w̄aru

ba ñ mam nen tɔkɔru gara,
 be, bèn baababa ba ñ tura
 bu nen bñnu somi bu ka nen yāa gɔɔ kpapa.

² Mba ba koo raa kpī bu man kua,
 be, be ba sāare ba gɔɔ dɔɔ.

³ Wee ba sāaru ka gɔɔru soore.
 Ba da gɔɔburɔ bu ka dñanu kasu bu di.
 Adama gāanu sari mi.

⁴ Ba ra dewa dāa kikun bɔkuɔ bu yakɔ bura ge ga bɔru mɔ ga n sāa ben dñanu,
 kpa ba n kiku gagun gbini dima.

⁵ Ba ra bu girewa tɔmbun suunu sɔɔn di,
 ba n bu naa swīi nge gbɛnɔbu.

⁶ Kpa bu da ba n wāa kpee wɔrusɔ ka wɔwi sɔɔ,

⁷ ba n wāa ba n taasinɛ sākin suunu sɔɔ,
 kpa ba n kuuki mɔ kikisɔ,

⁸ ba n sāare nge wiirobu,
 ñ kun mɛ nge be ba gɛma ba gira wuun di.

⁹ Tɛ wee, ben biba ba man yɛɛmɔ,
 ba man womusu dokemɔ.

¹⁰ Ba ra man biru kisi yɛn sɔ ba ñ kī bu man wa.
 Kpa bu man yāatam sie.

¹¹ Domi Gusunɔ u man funɛ wuna, u sekuru doke.
 Yen sɔna ben goo kun nen bɛɛɛ yɛ baa fiiko.

¹² Tɔn kɔso be, ba man seesimɔ.
 Ba kasu bu man tɛka di bu sura.
 Ba swaa kasuwa bu ka man kam koosia.

¹³ Ba nen swɛɛ bɔɔra.
 Ba kookari mɔ bu ka man kam koosia,
 be, be goo kun somiru wee.

¹⁴ Be wee ba yaba mi na kukua.
 Ma ba dumɔ min di ba man wɔrimɔ.

¹⁵ Ma berum man mwa,
 nen bɛɛɛ ya doona nge woo.
 Nen bari yɛnda doona nge guru wiru.

¹⁶ Tɛ, na wāawa gɔɔ sɔɔ.
 Na wahala wari na kpa.

¹⁷ Nen kukunu kpuro ra n tennamɔwa wɔkuru.
 Na ku ra wɛre wahala yen sɔ.

¹⁸ Ya man sɛke baama ka dam nge yaberun wīru.

¹⁹ Wee Gusunɔ u man kpɛɛ pɔtɔkɔ sɔɔ.
 Torom ka tua na ka weene.

²⁰ Gusunɔ nen Yinni, na nun somiru kanamɔ,
 adama a ñ man wisa.
 Na seewa na yɔra wunen wuswaa adama a ñ nen laakari kue.

²¹ A sɛsiawa,
 ma a man sɛre ka wunen dam bakam.

²² Wee a dera woo guna ya man sua ya toorimɔ.

²³ Domi na yɛ ma a ka man dɔɔwa gɔribun wāa yerɔ

mi t̄ambu kpuro ba koo da.

²⁴ Adama ka m̄e, baa t̄onu ù n ḡoo d̄oo,

u ñ n̄ma suam̄o u faaba kana?

Wi u w̄aa wahala s̄oo u ñ somiru kanam̄o?

²⁵ Na ñ bu sw̄iye be w̄ara s̄esie?

Na ñ nuki sankire s̄arobun s̄o?

²⁶ Wee nuku doba na ra n ȳiyo,

adama n̄ni sw̄ara na waam̄o.

Yam bururama na ra n ȳiyo,

adama yam w̄okura na waam̄o.

²⁷ N̄en bw̄era ku ra kpune

ȳen s̄o na ka wahala gabirinam̄o.

²⁸ Na ra n s̄im̄owa nuku sankiraru s̄oo.

N̄ s̄aare s̄o ku ra yari n̄en mi.

Baa n̄a n w̄aa t̄on w̄aru s̄oo,

na ra n somiru kanam̄owa.

²⁹ N̄en ḡoo wuri yin s̄o,

na kua nge gbeeku b̄o,

ñ kun m̄e nge taataaru.

³⁰ N̄en ḡona t̄ira, n̄en wasi gberam̄o.

³¹ T̄e n̄en m̄or̄oku ga w̄awa n ka ḡoo wuri ko.

Kpa n̄en guuru so ka be ba ḡoo wuri m̄o sannu.

Yoobu u tii tusiam̄o Gusun̄n wuswaāo ka toro sindu

31

¹ Na ka n̄en n̄ni arukawani b̄okua na n̄e,

na ñ ka yi w̄andia m̄erim̄o pai.

² N̄ n̄ m̄en na, are yir̄a Gusun̄o Dam kpurogii u man ȳiye w̄oll̄o.

³ T̄on k̄osowa u ra kam ko,

kpa durumgii u n̄ni s̄ōra.

⁴ Gusun̄o u n̄en swaa ȳe.

U n̄en sanu sanusu m̄erim̄o.

⁵⁻⁶ Gusun̄o u man ȳiruo ka kilo ye ya s̄aa dee dee.

Kpa u wa ma na d̄eere,

na ñ w̄aa weesu ka taki s̄oo.

⁷ N̄en sanu sanusu s̄u kun s̄aa dee dee,

ñ kun m̄e n̄en ḡoru ḡa n k̄sa bin̄e kua ye n̄en n̄ni yi wa,

ñ kun m̄e durum gaa ȳa n man w̄asi,

⁸ Gusun̄o u de ye na duura, ḡoo u ye tubi di u ḡe,

kpa n̄en d̄aa gbaaru tu kam ko.

⁹ N̄a n maa kur̄o ḡoo bin̄e kua,

ñ kun m̄e n̄a n n̄un yina beria win dii k̄onn̄ow̄o,

¹⁰ Gusun̄o u de n̄en kur̄o u dur̄o ḡoo doo kua,

kpa gabu bu ka n̄un kpuna.

¹¹⁻¹² N̄a n k̄sa yen bweseru kua

ya koo man kam koosia ka n̄en arumani sannu nge d̄o.

Domi n weene siri kowo u yen bweseru seeyasia.

13 Nà n yina n nɛn sɔm kowobu ben kɔsiaru wɛ,

14 mba kon kpɛ n gere Gusunɔn wuswaaɔ.

Nge mba kon nùn sɔ ù n man sɛɛyasiamɔ.

15 Gusunɔ wi u man taka kua nɛn mɛron nukurɔ,
wiya u maa bu taka kua.

Gusunɔ turo wiya u bɛsɛ kpuro mɔma bɛsɛn baawuren mɛron nukurɔ.

16 Na ñ s̄aarobu yinari ye ba man bikia.

Na ñ maa gɔminibu derire nɔni sw̄aarɔ sɔɔ.

17 Na ñ gobeku d̄ianu birare nɛn yɛnuɔ.

18 Domi saa nɛn aluwaasirun di,
na ra gobekuba nɔɔriwa

nge nɛna na ben tundo,

kp̄a na n gɔminibu nɛni.

19 Nà n wɔnwɔndo goo wa u yānun bukata mɔ,

20 na ra nùn yānu kēwa ni na kua ka nɛn yaa sabenun sansu u ka wooru yari.

21 Na ñ gobeku goo taki diire

yèn sɔ na siri kowo goo t̄asa.

22 Nà n yeni kpuron gaa koore,

Gusunɔ u de nɛn senu nu sɔsikiara saa nin gbin gbinkan di,

kp̄a nɛn ḡasenu nu wɔruma nu bɔɔkira.

23 Domi Gusunɔn sɛɛyasia bu man b̄erum mɔ.

Na ñ maa kp̄ɛ n ȳɔra win wuswaaɔ win kp̄aarun sɔ.

24 Na ñ nɛn naane dokere wura sɔɔ,

n gere n nɛɛ, wura, a s̄aawa nɛn ȳiyɔbu.

25 Na ñ maa tii suare nɛn dukian kp̄aarun sɔ.

26 Na ñ suru ñ kun mɛ sɔɔ s̄aare,

yen gaa yà n yara.

27 Nɛn ḡɔru ga ñ wurare ben mi gia asiri sɔɔ.

Na ñ maa nɔmu dokere nɔɔwɔ n ka bu b̄ɛɛɛ wɛ.

28 Nà n yen gaa koore,

n weene siri kowobu bu man sɛɛyasia.

Domi na Gusunɔ Dam kpurogii yina wa mi.

29 Na ku ra nuku dobu ko nɛn yibere ù n nɔni s̄ɔre.

Na ku ra ȳɛri wahala yà n nùn deema.

30 Na ñ mam torare n win gɔɔ kana ka b̄ɔri.

31 Nɛn yɛnugibu ba yɛ ma na ra sɔbu dam koosie,

kp̄a bu di bu debu nɛn yɛnuɔ.

32 Na ku ra wure sɔɔ u kpuna tɔɔwɔ ù n tunuma.

Na ra nùn nɛn gamboba keniewa u du.

33 Na ku ra nɛn toranu bere nge tɔn be ba tie.

Na ku ra maa nɛn durum tii marisi.

34 Na ku ra n tɔmbun geren b̄erum mɔ.

Na ku ra tii gɔwe n nɛɛ, ba man gɛma.

35 Nɛn gari d̄aaki wee.

Mana kon goo wa u man swaa daki.

Dam kpurogii u man wisio.
 Nɛn yiberɛ ù n daa nɛn toranu yorua tireru sɔɔ,
³⁶ kon tu sɔndiwa nɛn senɔ,
 kpa na n tu doke nge sina furɔ.
³⁷ Kon Gusunɔ susiwa nge sina boko,
 kpa n nùn sɔ ye na kua kpuro.

³⁸ Nɛn gberu tà n man wuri koosi,
 ma ten kpīi yi nɔni yīresu yarimɔ,
³⁹ ñ kun mɛ, nà n ten dīanu di na ñ gāanu kɔsie,
 ma na be ba raa tu mɔ nuki sankɔ,
⁴⁰ tu sākɔ ka yaka kɔsusu kpīiyo dīanun ayerɔ.
 Yoobun garin kpurowa mi.

ELIHU U GARI SUA

Ye ya dera Elihu u gari kua

32

¹ Elifasi, ka Sofaa, ka Bilida ba ñ maa Yoobu gɛɛ wisa yèn sɔ u tii garisi taare sarirugii. ² Adama durɔ goo wāa Ramun bweseru sɔɔ wi ba mò Elihu. Win tundowa Barakeli, Busin yenugii. Wiya u maru bara yèn sɔ Yoobu u tii garisi taare sarirugii Gusunɔn wuswaaɔ. ³ U maa ka Yoobun bɔrɔba ita be, mɔru kua yèn sɔ ba kpana bu Yoobu wisi dee dee, ma ba sere nùn taare wɛɛmɔ. ⁴ N deema Yoobun bɔrɔ be, ba Elihu bukuraru kere. Yen sɔna u gina saka u ñ ka Yoobu gari kue sanam mɛ bɔrɔ be, ba ka nùn gari mò. ⁵ Adama ye u deema ba ñ maa wa ye ba koo Yoobu wisi, yera u mɔru kua.

⁶ Ma u gari sua u nɛɛ,
 nɛ bii aluwaasiwa. Bɛɛ maa i sāawa bukurobu.
 Yen sɔna berum man mwa
 n ka bɛɛ nɛn bwisikunu sɔ.

⁷ Ma na tii sɔɔwa na nɛɛ,
 durɔ tɔkɔna nu ko n gari gerubu yɛ.
 Niya n weene nu tɔmbu bwisi kɛ.

⁸ Adama ka gem, na wa ma Gusunɔ Dam kpurogiin Hundewa u ra tɔnu bwisi wɛ.

⁹ N ñ mɔ tɔnun wɔɔn kpāara ta ra nùn yɛru wɛ.
 N ñ maa tɔkɔru ta ra nùn bwisi kɛ u ka siri dee dee.

¹⁰ Yen sɔna na nɛɛ, i man swaa dakio i nɔ,
 kpa n maa gere ye na bwisika.

¹¹ Domi na maari sere i ka bɛɛn gari kua i kpa.
 Na maa yi swaa daki mam mam,
 na nua kpuro bwisi yi i ka Yoobu siri.

¹² Na bɛɛ swaa daki ka laakari,
 adama na wa bɛɛn goon gari kun Yoobu kamie.
 Goo kun maa kpīa u nùn wisa dee dee.

¹³ Yen sɔ, i ku gere i nɛɛ,
 i win garin wɛɛ nɔɔ wa.
 Gusunɔ turowa koo kpī u nùn siri, n ñ mɔ tɔnu.

¹⁴ N ñ nɛ Yoobu u ka gari kua.
 N n daa nɛn na, ye kon nùn wisi nɛnɛma.

15 Yoobu, wee ba nɔɔ mari tē,
 ba bia ye ba koo wisi ma ba wāa sekuru sɔɔ.
 16 Na saka sere ba ka gari yi kua ba kpa,
 ma ba mari, ba n̄ wa ye ba koo wisi.
 17 Tē, kon gari sua,
 kpa n̄ gere ye n̄ na maa bwisika.
 18 Domi gari wāa n̄n gōruɔ yi kpā,
 na maa sende n̄ ka yi gere.
 19 Wee yi gbisimɔ n̄n nukurɔ nge tam m̄ ba doke gɔnan bɔɔ kpaaru sɔɔ
 ma ta kī tu kura.
 20 Tē, i de n̄ maa gari gere kpa n̄n bwēra yu kpuna.
 Kon nɔɔ wukia, kpa n̄ baawure wisi.
 21 Na n̄ goon biru yōramɔ.
 Na n̄ maa goo fufu m̄.
 22 Domi na n̄ yeniban dɔɔn̄e m̄.
 N̄a n̄ daa yen dɔɔn̄e m̄n̄ na,
 n̄n̄ taka kowo u n̄ man kpeerasie n̄ te.

Gusunɔ u ra ka gasɔ tɔnu gari kowa wahala sɔɔn̄ di

33

1 Elihu u n̄eɛ,
 tē, Yoobu a swaa dakio a n̄n̄ gari kpuro nɔ.
 2 Wee kon nɔɔ wukia n̄ gari gere.
 3 Geeya kon nun s̄, n̄ n̄ ka murafitiru.
 4 Gusunɔ Dam kpurogiin Hundewa u man taka kua.
 Ma u man wāaru wē.
 5 A sɔɔru koowo m̄ kaa ka tii yina,
 kpa a man wisi à n̄ kaa kpī.
 6 N̄e ka wune sa s̄awa tia Gusunɔn̄ wuswaaɔ.
 Domi tema u ka b̄eɛ kpuro m̄ma.
 7 N̄ n̄ m̄n̄ na, a ku n̄n̄ b̄erum ko,
 kpa a n̄ tamaa na kī n̄ nun̄ n̄n̄ yīiko s̄ɔsiwa.
 8 Adama na yaaye ye a man s̄ɔwa. A n̄eɛ,
 9 a d̄eɛrewa mam̄ mam̄ a n̄ durum m̄.
 Taare gaa maa sari wune sɔɔ.
 10 Ma a n̄eɛ, ka m̄, Gusunɔ u wunen toranu waamɔ.
 Ma u nun̄ garisi win yiber̄e.
 11 U n̄ derimɔ a da mi a kī.
 Ma u wunen kookoosu kpuro laakari s̄a.
 12 Adama n̄e, na nun̄ s̄ɔm̄ ma a n̄ gem m̄ gari yi sɔɔ Yoobu.
 Domi Gusunɔ u tɔnu kere.
 13 Mban s̄na a ka n̄n̄ taare w̄ɛm̄ a m̄,
 u ku ra tɔnu wisi.
 14 Gusunɔ u ra ka tɔnu gari kowa ka swaa dabinu,
 adama tɔnu u ku ra ye laakari ko.
 15 Gasɔ u ra ka n̄n̄ gari ko dosu sɔɔ w̄ɔkuru,
 n̄ kun̄ m̄ k̄asiru sɔɔ sanam m̄ u kpī win kpin yerɔ u d̄ɔ.
 16 Miya u ra n̄n̄ kure u ka n̄n̄ kirɔ ko.

17 Kpa u nùn gbara kōsan di.
 Kpa u maa nùn yara tii suabun di.
 18 Nge meya u ra ka nùn yare gōn yiran di,
 kpa u kun maa gu.

19 Gasō, u ra maa nùn seeyasie ka wahala,
 u de bararu garu tu nùn kpī,
 win wasi yi n diirimō,
 20 kpa u kun maa dīanun mem kī,
 baa ka ni u ra n kīru bo.
 21 Kpa u woorā, win kukunu nu tera.
 22 Kpa a deema u gōo turuku kua.
 23 Gasō Gusunōn gōradoba nōrōbu (1.000) sōo,
 turo u koo se u da u nùn somi,
 kpa u nùn swaa gea sōosi ye n weene u swī.
 24 Saa ye sōo, u koo tōnu win wōnwōndu wa kpa u nee,
 u nùn faaba koowo, kpa u ku raa gbi.
 Domi u swaa wa ye u koo ka nùn yakia.

25 Kpa win wasi yi wurama
 yi kō nge sanam me u sāa aluwaasi.
 26 U n Gusunō kana, u koo win kanaru mwa.
 Kpa u Gusunō sā ka nuku dobu,
 yēn sō u nùn win wāaru wesia.
 27 Kpa u womu ko tōmbun wuswaaō u nee,
 u dūrum kua, u gem yina.
 Adama Gusunō kun nùn yen seeyasiabu kue.
 28 U win hunde wōra, u ñ due siki wōruō.
 Ma u yam bururam waamō.

29 Yeni kpuron diya Gusunō u ra ka tōnu gari ko nōn dabi dabinu,
 30 u ka nùn gōo gbara,
 kpa u de u n wāa wāaru sōo.
 31 Tē, a man swaa dakio, Yoobu.
 A den mario me, kpa n maa gari gere.
 32 À n gari gee mō a ka man wisi, a man wisio.
 Domi nen kīra n ka nun gem wē.
 33 À kun maa gee mō a gere, a man swaa dakio.
 A mario, kpa n nun bwisi kē.

Elihu u Yoobu taare wēemō

34

1 Elihu u maa gerua u nee,
 2 beē be i bwisi mō, i nen gari swaa dakio.
 Beē be i laakari mō, i swaa tem kpīiyō i nō.
 3 Domi swasa su ra garin dobu wunanē,
 nge me yara ya ra dīanun dobu wunanē.
 4 N n mēn na, i de su gem kasu,
 kpa su gia besen suunu sōo ye ya wā.

5 Domi Yoobu u nεε, u dεere.
 U maa nεε, Gusunɔ ku ra win dεera te garisi gāanu.
 6 Ka win gem kpuro, u nùn garisi wee kowo.
 Baa mε u n̄ tore, u nùn mεera kua ye ya n̄ kpeemɔ.
 7 N n mεn na, i tɔnu waare nge Yoobu
 wi Gusunɔn yaako kobu kun ka sē nge nim nɔrubu,
 8 ma u ka tɔn kɔsobu s̄imɔ, u wāa ka be sannu?
 9 Domi u nεε, wi u ka Gusunɔ s̄imɔ,
 u ku ra yen arufaani gaa wa.

10 Bεε be i bwisi mɔ, i n̄n gari swaa dakio i nɔ.
 I n yē ma Gusunɔ ku ra kɔsa ko.
 Gusunɔ Dam kpurogii u ku ra tɔnu win gem bire.
 11 Adama u ra tɔnu kɔsiewa ye u kua.
 Kpa u baawure nùn win daan are wē.
 12 Ka gem Gusunɔ ku ra kɔsa ko.
 U ku ra tɔnu nùn win gem bire.
 13 Wara u nùn wooda wē u ka tem kpara.
 Wara u nùn mε kpuro nɔmu beria.
 14 Gusunɔ ù n daa win tiin bwisikunu m̄n na,
 ma u wēsiaru wuna te u tɔnu wē,
 15 tɔmbu kpurowa ba koo gbi sannu,
 kpa bu gosia tua.

16 Yoobu, à n laakari m̄n na, a gari yi swaa dakio,
 yi kon nun s̄.
 17 Gusunɔ ù ku ra gem k̄n na,
 u koo kpī u handunia kpara?
 Kaa kpī a wi, wi u s̄a Dam kpurogii taare wē?
 18 Kaa kpī a sina boko s̄ a nεε, u n̄ gāanu s̄a,
 kpa a win sina asakpɔbu soku tɔn kɔsobu?
 19 Adama Gusunɔ u koo kpī u ko mε.
 Domi u ku ra sinambun bεεrε mεeri.
 U ra gobigibu ka s̄arobu garisiwa tia.
 Domi wiya u be kpuro taka kua.
 20 S̄ɔ teeru be kpuro ba koo gbiwa subaru s̄ɔ.
 Gasɔ, w̄ku suunu s̄ɔra gaba koo gbi.
 Gasɔ, ba koo sina boko seesi bu go n kun s̄esie.
 21 Domi Gusunɔ u ra n tɔmbun sanu sanusu mεera.
 Kpa u n ben swεε n̄ni girari.
 22 Yam w̄kuru garu sari
 te ta koo tɔn k̄so bere u kun ka nùn wa.

23 N n̄ tilasi Gusunɔ u ka tɔnu siribu soku
 u sere nùn siri.
 24 U ra damgibu yarewa ben ayerun di saawara sari.
 Kpa u gabu k̄sire ko mi.
 25 Domi u ben kookoosu yē.
 U ra bu surewa w̄kuru, kpa u bu k̄suku.
 26 U ra bu sεεyasiewa nge tɔn k̄sobu tɔmbu kpuron wuswaaɔ.
 27 Domi ba wi, Yinni Gusunɔ biru kisi.

Ma ba win woodaba yina.

²⁸ Ba dera s̄aroba wuri m̄d sere u yi n̄om̄.

Ma win laakari ya wura w̄n̄w̄ndobun mi gia, ben wuri yin s̄o.

²⁹ Gusun̄ ù n n̄e, u ù ḡoo ḡānu kuamm̄e, wara koo n̄n̄ taare w̄e.

U n̄ tii berua wara u koo kp̄i u n̄n̄ wa.

³⁰ Bweseru garu sari te ta koo ka tii yina ù n̄ tu sun̄o k̄s̄o w̄e wi u koo tu dam d̄ore.

³¹ Yoobu, a wunen durum tuuba koore Gusun̄n̄ mi?

A n̄n̄ s̄ōre ma a ù maa durum m̄d?

³² A Gusun̄o bikiare u nun wunen durum s̄ōsi ye a ù wa ka tii?

À n̄ maa toranu ganu koore,

a n̄n̄ s̄ōre ma a ù maa nu m̄d?

³³ Wun̄e wi a Gusun̄o taare w̄eem̄o,
a tamaa u koo t̄nu siri nge m̄e a k̄i?

Wuna kaa gere, n̄ ù m̄o n̄e.

N n̄ m̄en na, a geruma ye a bwisika.

³⁴ Bwisigii be ba laakari m̄o, ba koo n̄en gari wura bu n̄e,

³⁵ Yoobu u gari gerum̄wa yi u ù ȳe.

Domi win gari yi ù asansi m̄o.

³⁶ N n̄ m̄en na, i win gari kpuro w̄er̄io,
domi u gari m̄wa nge t̄n̄ k̄sobu.

³⁷ U win durum s̄ōo durum sosim̄o.

Domi u Gusun̄o seesim̄wa win gari gerubu s̄ōo,

u n̄n̄ ȳeem̄o b̄esen suunu s̄ōo.

T̄nu u koo kp̄i u n̄e, u d̄ere Gusun̄n̄ wuswaa?

35

¹ Elihu u maa gerua u n̄e,

²⁻³ Yoobu, sanam m̄e a Gusun̄o s̄ōwa a n̄e,

baa à n̄ d̄ere, a ù ḡānu wasi,

à kun maa durum kue mba yen arufaani,

a tamaa yeni ya s̄ā dee dee?

A tamaa a gem̄ m̄o Gusun̄n̄ wuswaa?

⁴ N̄ena kon b̄ee wisi wun̄e ka wunen b̄ōr̄o be.

⁵ A w̄ollu m̄er̄io, kpa a guru winu laakari ko
nge m̄e nu toma.

⁶ À n̄ durum kua, taare yer̄a a Gusun̄o kua.

À n̄ maa wunen durum sosim̄o,

m̄ba ya n̄n̄ kuamm̄e.

⁷ À n̄ gea m̄d, arufaani yer̄a ya ka n̄n̄ naawamm̄e.

M̄ba u waam̄o wunen n̄man di.

⁸ A n̄ ȳe ma wunen berusewa wunen nuku k̄s̄uru ta koo n̄ni s̄o.

À n̄ maa gea m̄d, t̄nuwa u koo yen arufaani di.

⁹ Bà n̄ t̄mbu dam d̄orem̄o ba ra n̄ weeweenu m̄wa,

kpa ba n̄ somiru kasu.

¹⁰ Adama baa ben turo kun bikiam̄o u n̄e,

mana Gusun̄o u w̄ā wi u n̄n̄ taka kua,

wi, wi u ra de wɔnwɔndobu ba n nuku dobun womusu mɔ wɔkuru.

¹¹ Wiya u ra maa tɔmbu bwisi kɛ
n kere yɛɛgii ka gunɔsuɔgii.

¹² Bɔ n somiru kana Gusunɔ u ku ra wure,
yɛn sɔ ba tii sue ma ba sɔa tɔn kɔsobu.

¹³ Ba ko n kuuki mɔ, adama kam sɔra mi.
Domi Yinni Gusunɔ Dam kpurogii u n nɔɔmɔ u sere ben laakari ko.

¹⁴ Yoobu, baa mɛ a gerua a nɛɛ,
a n Gusunɔ waamɔ, a n yɛ ma u wunen laakari mɔ.

N n mɛn na, a tɛmanɔ a nɔn swaa daki.

¹⁵ Yɛn sɔ Gusunɔ u n tɔmbu sɛɛyasiamɔ tɛ,
yɛn sɔna a tamaa u n durum garisi gɔanu?

¹⁶ N n mɛn na, wunen gari yi a gerua kpuro yi sɔawa nge wom dirum.
Yi n maa asansi mɔ.

Nge mɛ Gusunɔ u ra ka tɔnu wɔarun swaa sɔɔsi

36

¹ Ma Elihu u kpam gerua u nɛɛ,

² a yɔro fiiko,
gari gɛɛ maa tie yi kon Gusunɔ gerua.

³ Kon nɛn yɛɛ bakaru dendi
n ka sɔɔsi ma nɛn Taka kowo u gem mɔ.

⁴ A naanɛ koowo ma nɛn gari kun sɔa weesu.
Na yɛ sɔa sɔa ye na gerumɔ.

⁵ Gusunɔ u sɔawa Dam kpurogii.
U ku ra maa gɔo gem.

U dam mɔ kpuron wɔlɔ.

U ku ra win gere kɔsi.

⁶ U ku ra de tɔn kɔsobu ba n wɔa.
Adama u ra wɔnwɔndobu siriewa dee dee.

⁷ U ku ra gemgibu deri.

U ra bu swiwa nge sinambu
kpa ba n bɛɛɛ mɔ sere ka baadommaɔ.

⁸ Adama be ba bɔkua ka yɔni,
ba wahala mɔ ye ba kuan sɔ,

⁹ Gusunɔ u ra bu sɔɔsi ma ba daa kɔsa kua,
ma ba tii sue,

¹⁰ kpa u bu kirɔ ko bu ka win gari nɔ,
kpa bu wa bu daa kɔsa duka suuri.

¹¹ Bɔ n gari yi mɛm nɔɔwa, ma ba tii wɛ,
ba koo ben wɔaru diwa bɔri yɛndu sɔɔ,
ka nuku dobu sɔɔ sere ka ben gɔɔn tɔrɔ.

¹² Adama bɔ kun yi mɛm nɔɔwe,
ba koo bu gowa subaru sɔɔ ka takobi.

¹³ Tɔn kɔsobu ba ra ka Gusunɔ mɔru sewa.
U n bu bɔkua ka yɔni, ba ku ra nɔn suuru kanɛ.

¹⁴ Ba koo gbiwa sekum aluwaasiru sɔɔ,
kpa bu ko tia ka daa bɛɛɛkɛgibu.

15 Adama Yinni Gusunə u ra wənwəndo faaba kowa ù n wāa nəni swāaru səə, kpa u nùn kirə ko ka wahala ye.

16 Yoobu, mɛya u koo nun yara wahalan di, kpa u de a n bəri yendu mə ta n kpā. Kpa u maa de a n dīa geenu yiba a n dimə.

17 Adama tē, à n ka tii yinamə, n n maa koorə a yari sɛɛyasia bin min di.

18 A ku de mərɔ yu nun gawa a ka kōsa ko. A kun maa tamaa kaa Gusunə kēru garu wēwa kpa u ku ka nun sɛɛyasia.

19 Wunen wura, n kun mɛ wunen arumani gaa, n kun mɛ wunen dam, yen gaa kun kpē yu nun yara nəni swāa ten di.

20 A ku wōku te kīa tɛ səə ba koo tambu go.

21 A n tii sɛ kpa a ku ra kōsa ko.

Domi wahala ye, ya nun deemawa kpa a wa a ka kōsa duka suuri.

Gusunə turowa u yiiko mə kpuron wəllə

22 Yinni Gusunə u kpā win dam saabu. Wara u koo kpī u keu sōasi nge wi.

23 Wara u ra nùn wooda wē ye u koo swīi. Wara u koo kaku u nɛɛ, kōsa u mɔ.

24 A ku duari a win səma wəlle sua, yɛ tambu kpuro ba siara ka womusu.

25 Tambu ba ye waamə baa yà n toma.

26 Gusunə u kpā sere goo kun kpē u win kpāa ten asansi gere. Mɛya maa win wāarun wōə ga n garirə.

27 U ra nim buri yi yi seemə baaman di mɛnnɛwa, kpa u yi gəsia guru winu.

28 Kpa guru wii ni, nu de gura yu nɛ, yu tən wəru so.

29 Wara yē nge mɛ guru winu nu ka sīisinamə. Wara yē nge mɛ gura ra ka gbāre.

30 Yoobu, a yɛ ma Gusunəwa u guru maakinu kua nu ka nùn sikerene. Ma yam wōkura wāa nim wōkun səwə.

31 Ka yebara u ra ka tambu siri. Kpa u maa ka bu dīanu wē nu n kpā.

32 U guru gbēɛ neni win nəmaə, ma u yi sōəsimə mi yi koo wəri.

33 Guru gbāsukunu nu sōəsimə ma u wāa.

Mɛya yaa sabenu nu maa yē ma u wāa turuku.

37

1 Nà n yeniba kpuro wa, nɛn torora ra karewa kpa na n diirimə.

2 I swaa dakio i Gusunən nəə nə ge ga kukirimə nge gura.

3 Ga nəəra baama wəllə.

Ma guru maakinu nu ballimə handunian goonu nne səə.

4 Guru maaki nin biru, Gusunɔn nɔɔ ga ra nɔɔre ka dam
kpa yande guru maaki kpaanu nu sɔɔsira.

5 U n gbāra, tambu ba ra bitɔ soorewa.

Gāa bakana u kua mi, ni tɔnu kun kpɛ u tubu.

6 U ra guru kpenu sɔ u nɛɛ, nu nɛɛyɔ.

U ra maa guran tii sɔ u nɛɛ, yu nɛɛyɔ ka dam.

7 U ra de tambu kpuro bu ben sɔmburu yɔrasia gura yen sɔ,
kpa bu gia ma wiya u ye kpuro mɔ.

8 Baa ka gbeku yɛyɔ u ra dewa yi da yi kpuna yin wāa yerɔ.

9 Guru woo bakɔ ga ra nɛwa saa sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gian di,
kpa pura yu na sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di.

10 Yinni Gusunɔwa u ra nim wom wure,
kpa mu bɔbia nge guru kperu.

11 Wiya u ra de kakoru ta n wāa guru wiru sɔɔ,

kpa u tu yarinasia ka guru maakinu sannu.

12 U ra tu gɔsiewa nge mɛ u kɪ.

Kpa tu ko nge mɛ u gerua handunia sɔɔ.

13 Ta sāawa nge bokuru te u ra ka tambu sɛɛyasie
n kun mɛ u ka bu win kɪru sɔɔsi.

14 Yoobu, a yeniba kpuro laakari koowo.

A Yinni Gusunɔn sɔm maamaakiginu mɛɛrio a wa.

15 A yɛ nge mɛ Gusunɔ u ra nu dendisine,

kpa u de guru maakinu nu balli guru winu sɔɔ?

16 A yɛ nge mɛ guru winu nu ka bwɛɛ wɔllɔ?

Wi u yenin bweseru kua, win yɛru ta yiba mam mam.

17 Woo gɔ n sweema sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gian di,

yam susura ra nun ko, à n wunɛn yānu doke.

18 Kaa kpɪ a wɔllu tɛria nge wi,

kpa ta n dam mɔ nge digi ye ba kua ka sisu?

19 A sun sɔɔsio ye n weene su Gusunɔ sɔ.

Domi sa n wa ye sa ko nùn wisi besen yɛru sarirun sɔ.

20 Tilasiwa bu ka nùn sɔ nà n gari gerua?

Tilasiwa bu ka nùn nɔɔsia ye na gerua?

21 Wee u ra de yam mu tɪra subaru sɔɔ,

kpa guru winu nu n sɔɔ berua.

Adama u ra de woo gu se gu wɔllu dɛɛrasia.

22 Saa ye sɔɔra yam bururam mu koo na saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di,

kpa mu n nùn sikerene ka nanum bakam.

23 Sa n kpɛ su Dam kpurogii tubu.

Domi win dam mu kpā.

U ra maa kpuro ko dee dee.

U ku ra wi u gem mɔ dam dɔre.

24 Mɛya u ku ra maa be ba tii mɛɛra bwisigibu garisi gāanu.

Yen sɔna n weene tambu bu nùn nasia.

YINNI GUSUNO U GARI SUA

38

1 Yinni Gusunɔ u Yoobu wisa guru woo bɔkɔ gagun di u nɛɛ,
 2 mban sɔna a dera tɔmbu ba ɛn ɛn himba tubumɔ ka wunen wiira gari.
 3 Tɛ, a sɔɔru koowo,
 kpa a yɔra nge tɔn durɔ wɔrugɔ.
 Kon nun gari bikia, kpa a man yi tubusia.

Yinni Gusunɔ u maa sɔa ye ya kun wɛsiamɔn Yinni

4 Mana a wɔa sanam mɛ na tem kua.
 A ye geruo, ɔ n bwisi mɔn na.
 5 A yɛ wi u mɛn goonu yi yi?
 Wara u nu yɔira ka wɛɛ.
 6 Ma sɔɔra ba mɛn kpɛɛkpɛɛku swii.
 Wara u mɛn gɔmburun kperu swii.
 7 Saa ye wɔllun gɔradoba ba desiru karamɔ,
 ma n sɔare kperin tii yi nuku dobun womu mɔ yam sɔre bururu,
 8 wara u nim wɔku kenua ka gamboba
 sanam mɛ ga yarima tem nukurun di.
 N ɛn ɛ?
 9 Na guru wiru kua gen bekuru,
 ma na gu yam wɔkuru wukiri.
 10 Na gu wooda wɛ na nɛɛ, gu yɔro mini.
 Ma na gu gamboba ka kɔkɔrɔba dokea.
 11 Na gu sɔɔwa na nɛɛ,
 gu na sere mini, kpa gu yɔra gu ku sara.
 Miniwa gen nim kurenun dam mu koo yɔra.

12 Saa mɔn di a wɔa,
 a sɔɔ sɔɔre u yario bururu,
 13 kpa u yarima u da handunian goonu nɛ sɔɔ,
 u nuku kɔsurugibu terasia ben kuku yenun di,
 14 kpa tem kpuro mu kɔsi nge sɔndu te ba yɔreru doke,
 kpa ta n sɔa nge wi u yabe bururu sebua?
 15 Adama nuku kɔsurugibu ba ɛn yam bururam ki,
 domi mu yinamɔ bu ben kom kɔsum ko.

16 Yoobu, a bɔsum daare sere mi nim wɔkun nɔnu ga wɔa?
 A daare sere gen temɔ?
 17 Ba nun gɔribun wɔa yeru sɔɔsire?
 A ten kɔnnɔ waare?
 18 A handunian kpɔaru laakari koore?
 A man sɔɔwɔ ɔ n ye kpuro yɛ.
 19 Mana swaa wɔa ye ya dɔɔ yam bururam gia.
 Mana yam wɔkuru ta ten wɔa yeru mɔ.
 20 ɔ n yen swɛɛ yɛn na, a ɛn kaa da mi?
 21 Kaa n ye kpuro yɛ, domi ba nun mara n tɛ.

22 A daare sere mi nim mu ra gɔsie nge kperu?
 A wa mi guru kpenu nu ra n wɔa?
 23 Na nu yiiwa saa gaan sɔ,
 ye sɔɔ tɔmbu ba koo nuki sankira tabun sɔ.

24 A yē mìn di yam bururam mu ra nē?

A maa yē mìn di sōo yari yerun woo ga ra nē?

25 Wara u gura swaa yaba.

Wara u guru maakinu ka guru kukiribun swaa yi yi.

26 Wara u ra de gura yu nē gburu, tem mi goo sari,

27 kpa yu tem mi n daa gberē yemiasia,

kpa yakasu su kpi.

28 Gura ya tundo mō ro?

Wara u kakoru mara.

29 Man diya guru kpenu nu ra yari.

30 Wara u ra nim bōbiasie wōlō nge kperu,

kpa u nim wōkun wōlō ko nge kpee bakaru.

31 Kaa kpī a wōllun kperi swaarū bwese bweseka bōke,

kpa a maa yi kusia?

32 Wuna a ra de wōllun kperi bwese bweseka yi yari yin saa sōo,

kpa a yin wuunu kpara?

33 A yē nge mē wōlla ka sīisinamō?

Kaa kpī a ka ten woodaba sōmburu ko tem sōo?

34 Wuna a ra nōogiru sue a guru wiru soku,

kpa gura yu ka nē yu nun sō?

35 Wuna a ra guru maakinu koosie?

À n nu koosia, nu ra nē wunen mi nu nēē, nu sōoru kpa,

kpa nu maakinu ko?

36 Wara u tōnun gōruō laakari doke.

Wara u tōnu bwisi wē.

37 Wara ka win bwisi kpuro,

u koo kpī u guru winu gari,

kpa u nu sikasia gura yu nē,

38 kpa gura ye, yu yanim gura yu subu,

kpa yu tem kusanu mōnsina.

Gusunō u sāawa yēē kpuron Yinni

39 Yinni Gusunō u maa nēē,

Yoobu, wuna a ra gbee sunō gen dīanu kasue,

kpa a gen binun gōoru kpeesia

40 sanam mē nu kpī nin wāa yerō nu yaa mara?

41 Wara u ra gunō bakeru ten dīanu wē

sanam mē ten binu nu nōo sue nēn mi gia,

ñ kun mē, nū n bōsu nu dīanu kasu.

39

1 A yē saa yē sōo kpee bera ya ra yen binu ma?

A ka nēmun marubu yinnare?

2 A ra nin guran suru gari,

kpa a n yē saa ye nu koo ma?

3 Nu ra yiire nu nin binu ma,

kpa nu yari marubun wahalan di.

4 Nin bii ni, nu ra kpēye nu dam ko yakasō,

kpa nu yarina nu nin mēro deri.

Nu ñ maa wee mi.

⁵ Waa u ra de gbeeku keteku ga n tii mo,
goo u kun gu bakua.

Ñ ñ ne?

⁶ Na dera ga waa tem mi gaaanu ku ra kpi,
ka maa tem barugimo.

⁷ Gen baaye ka wuun wakinu.

Ga ñ maa yinni goon gbasukubu naoma.

⁸ Ga ra n basuwa guuno gu ka gen dim wa.
Yaka bekusa ga ra n kasu.

⁹ Gbeeku kete ya koo wura yu nun samburu kua?

Ya koo wura yu kpuna wunen naa gadowo?

¹⁰ Kaa ye wee doke yu nun samburu kua?

Ya koo wura yu nun tem kusanu kasukua wowa sso?

¹¹ Kaa ye naane ko yen so ya dam bakam mo?

Kaa ye wunen samburu kpuro namu sandia?

¹² Kaa naane ko yu nun wunen dianu gurama
yu ka da doo soo yero?

¹³ Taataarun kasa ya ra n wa ta n ye derie.

Meya yen sansu maa waabu wa.

¹⁴ Taataa te, ta ra ten seenu sikewa temo.

Kpa yani seeri yi nu swiasia.

¹⁵ Ta ra duari ma goo ñ kun me gbeeku yaa gaa
koo kpi yu nu taaku yu kasuku.

¹⁶ Ta ra n se ka ten binu.

A ñ kaa n mam tamaa ten bina.

Ta ra ten wahala duari ye ta kua ta ka nu mara.

¹⁷ Domi na ñ tu bwisi ka,

na ñ maa tu laakari ka.

¹⁸ Adama ta n seewa ta duka mo,
ta ñ maaso ka win duma gara.

¹⁹ Wuna a dumi dam we?

Wuna a yi sarubasu dokea?

²⁰ Wuna a ra de yi yo nge twee?

Yin wura ya ra tambu nandasie,

²¹ kpa yi n tem bwiyaano wowa sso yi n nuku dobu mo yin dam saabu.

Yi n tabu durabu wa,

yi ra bu tabu wariwa ka dam.

²² Yin baaye ka berum.

Yi ñ gaaanu nasie.

Yi ku ra maa biru wure yi n takobi wa.

²³ Yin yinnibun see bwaaanu ka ben yaasi yi ra n waki

kpa yi n ballimo yin wollo.

²⁴ Ba ñ tabun kaba so, yi ra n gari warawa,

kpa yi n tem kasukumo.

²⁵ Meya yi n kaba ye nua, yi ra n sooru kpeerewa,

kpa yi n tabun woo numiamo tontonden di,

kpa yi n yiberεba ka ben sinambun nɔɔ damgisu nɔɔmɔ.

²⁶ Wuna a ra kasa bwisi kē yu ka kəsəru da sɔɔ yēsən nəm dwaru gia?

²⁷ Wuna a ra gunɔ bakeru sɔ tu ka se tu ten sokuru ko guuru wɔllɔ?

²⁸ Kpee baaba sɔɔra ta ra ten wāa yeru ko,
mì gāanu kun kpē nu tu mwa.

²⁹ Saa min diya ta ra ten nɔni kɔ tu ka yaa sākiria.

³⁰ Mi a yaa goru wa, miya a ra maa tu wa.

Yema ten binu nu ra nɔ.

Gusunɔ u nεε, Yoobu u wisio

40

¹ Yinni Gusunɔ u maa Yoobu sɔɔwa u nεε,

² wunε wi a ka tii yinamɔ
nε, Yinni Gusunɔ Dam kpurogiin wuswaaɔ,
kaa gari wa a gere?

³ Ma Yoobu u Yinni Gusunɔ wisa u nεε,

⁴ wee na n̄ s̄a gāanu.

Mba kon kpī n nun wisio.

Kon nɔɔ nεnεwa n mari.

⁵ Na gari dabinu gerua kɔ,
na n̄ maa gεε gerumɔ.

Yoobu tamaa u s̄a Gusunɔ?

⁶ Ma Yinni Gusunɔ u Yoobu wisa guru woo bɔkɔ gagun di u nεε,

⁷ a sɔɔru koowo, kpa a yōra nge tən durɔ wɔrugɔ.

Kon nun gari bikia kpa a man yi tubusia.

⁸ Yoobu, kaa kpī a man s̄ ma na n̄ gem mɔ?

Kaa man taare wē, kpa a tii gem wē?

⁹ Wunen dam mu nε Gusunɔgim tura?

Wunen nɔɔ ga koo kpī gu nɔɔra ka dam nge nεguu?

¹⁰ N n men na, a wunen yiiko ka wunen bεεre s̄ɔsio,

¹¹ kpa a wunen m̄ru s̄ɔs̄i,

a bε ba tii sue n̄ni girari a sura.

¹² A bu n̄ni meniɔ, kpa a bu sekuru doke.

A k̄san kowobu kpeerasio mi ba wāa,

¹³ kpa a bu sike sannu ba n wāa gɔribun wāa yerɔ,

mi ba n̄ bu wasi.

¹⁴ Saa yera nε Gusunɔ kon nun walle sua.

Domi wunen dam mu nun nasara wēεmɔ.

Kpera

¹⁵ Kpera wee, ye na wāaru wē nge wunε.

Yakasa ya ra di nge naa.

¹⁶ Yen dam mu wāawa yen gabu ka yen wasin yaa sɔɔ.

¹⁷ Ya ra kpī yu yen siru bɔbiasie tu ko nge dāa damgia.

Kpa yen s̄inu nu n s̄a nge ni ba tara.

¹⁸ Yen kukunu s̄a nge sii gan te ta wem mɔ,

ma yen wasin k̄asi yi s̄a nge sii bokuru.

¹⁹ Ya s̄awa n̄n taka kooru ye ya t̄mbu biti m̄ n kere.

Na ye donnu dokea.

20 Ya ra yen dīanu wawa guuno
mì gbeeku yεε kpuro yi ra mēnne yi dwee.

21-22 Kpa yu da yu kpuna dāa kiku gagun saarɔ ge ga wuru bakasu mɔ,
n̄ kun mε naa yari sɔɔ,
n̄ kun mε dāru garun kɔkɔrɔ daru bɔɔwɔ.

23 Baa daaru t̄a n̄ nim yiba nge Yuudenin daaru,
ya n̄ duka yakurɔ.

Baa ten nim mù n̄ ye wukiri ya ko n̄ kpīwa mi s̄εε.

24 A tamaa ka dama ba koo kpī bu ye mwa yà n̄ yam mεεra?
Nge a tamaa ka yāakorora ba koo ye mwa bu w̄eru yaba.

Karaku

25 Karaku maa ni.
A gu kɔkɔru s̄erere gen yarɔɔ a yarama?

26 Kaa kpī a w̄εε dangii doke gen w̄erɔ,
kpa a gen baa saburo yaba ka kuura?

27 Ga koo nun suuru kana gu nun gari dori s̄ɔ,

28 kpa gu ka nun arukawani b̄ake,
gu ko wunen yoo sere gu ka gbi?

29 Kaa wura a ka gu dwee nge mε ba ra ka gunɔ dwee?
Kaa wura a ge b̄ake wunen w̄andiaba bu ka dwee?

30 Sɔrɔkɔba ba koo wura bu gu tenkuba d̄are,
kpa bu gen yaa b̄ari bu d̄ara?

31 Kaa kpī a gen ḡonan w̄ollɔ s̄ε̄enu t̄wee,
kpa a gen wiru yaasa s̄aku?

32 À n̄ n̄εε, kaa ka gu sanna,
à n̄ gu baba, a n̄ maa gu babamɔ sia.

41

1 À n̄ gu mara, a ra nuki sankirewa.

Gà n̄ maa yarima, a ra b̄erum soorewa,
kpa a w̄oruma à n̄ gu wa.

2 Goo sari wi u koo gari bakar u gen m̄aru seeya.
N n̄ men na, wara u koo ȳra u n̄ε, Yinni Gusunɔ ma.

3 Waran d̄iba na n̄eni, kon bu k̄asia.
Domi ye ya w̄aa handunia kpuro s̄ɔɔ ya s̄āawa negia.

4 Wee na maa k̄i n̄ wure n̄ karaku gen wasin k̄āasi,
ka gen dam gari ko,
ka sere maa gen wasin buram.

5 Wara u koo kpī u gen ḡona pota.
Wara u koo kpī u du gen baa saburosun baa s̄ɔɔ.

6 Wara u koo kpī u gen n̄ɔɔ baaya.
Domi gen donnu nu b̄erum m̄ɔ.

7 Gen birun koko w̄rukisu su s̄āawa nge t̄erenu.
Ma su sw̄ene mam mam.

8 Su manine, baa woo ga ku ra kpī gu mam kura min di.

9 Su s̄āawa nge maabu ka w̄onɔ be ba w̄aa ba b̄okasine baatum.
Gāanu sari n̄i nu koo su karana.

10 Gà n sūa n da n sāawa nge dōo buriya yi yarimō,
kpa gen nōni yi n sāa nge buruku sōo yana.

11 N da n sāawa nge dōo yari ka dōo buriya yi yarimō gen nōn di.

12 Kpa n sāare wiisu yarimō gen wērun di
nge weke te ta gbisimō dōo boko sōo.

13 Gen wēsiaru ta ra n sāawa nge ba dōo yabiamō,
kpa dōo yara ya n yarimō saa gen nōn di.

14 Gen dam wāawa gen wīro.

Be ba ka gu yinna kpuro ba ra n berum soore.

15 Gen gōna ya tau.

Gen wasin yaa baasi ya maa sēkenewa sim sim.
Ya n karanamō.

16 Gen woo sōndu ta bōobuwa nge nēe mero.

17 Gà n seewa be ba dam bo, ba ra nandewa,
kpa bu yarina.

18 Bà n maa gu wōri ka takobi,
n kun mē ka yaasi ka sēenu,
ye kpuro ya ra kowa kam.

19 Ga ra sisu garisiwa nge yakasu.

Sii gandu maa nge dāa te ta kōsa.

20 Bà n ge toba, ga ku ra duka yakure.

Kpurantēerun kpera ra n sāawa nge yakasu gen mi.

21 Ga ra maa bokuru garisiwa nge kabaru.

Bà n gu yaasa kōowa ga ra n ye yēemōwa.

22 Gen nukurun temō,

gen gōnan kokosu sāawa nge sēenu.

Su sāawa nge naa tebo ge ba ra ka tem kusanu kōsuku.

23 Ga ra de nim wōkun nim mu n bweebweenu mō
nge weke tēn nim ba swē,

kpa mu n yakenu mō nge turare ye ba yōwa.

24 Mī ga sara kpuro gen yira ya ra sōosirewa.

Domi nim mu ra burisinewa mu gōsia nge seri kpiki.

25 Handunia yeni sōo, gāanu sari ni nu sāa gen yinni.

Ga ku ra n gāanun berum mō.

26 Ga ra yēe kpuro taarewa baa yi n kpā.

Ga sāawa yēe gōbi kpuron sunō.

Yoobu win kōmiaru wura

42

1 Yoobu u Yinni Gusunō wisa u nēe,

2 na yē ma kaa kpī a kpuro ko.

Gāanu kun kpē nu wunen himba gōsia.

3 A gerua a nēe, na dera tōmbu ba n wunen himba tubumō ka nen wiira gari.

Na wura. Na gari gerua yi na n yē.

Gari yi, yi man kpāaru kere.

4 A man sōowa a nēe,

n nun swaa dakio kpa a man gari sō.

Kaa man gari bikia, kpa n nun yi tubusia.

⁵ Na raa wunen gari nua yi tamba gerumo,
adama tē na nun wa ka nani.

⁶ Yen sōna na tii taare wē

ma na gōru gōsia na tii tua ka torom wisi nuku sankiranun sō.

Yinni Gusunō u Yoobu domaru kua n kere yellu

⁷ Sanam me Yinni Gusunō u ka Yoobu gari kua u kpa, yera u Elifasi Temagii sōwa u nee, na ka wune ka wunen bōrōba yiru ye mōru mō too too. Domi i n nēn gari gerua dee dee nge me nēn bōō Yoobu u gerua. ⁸ Yen sō, i seewo i naa kinenu nōōba yiru ka yāa kinenu nōōba yiru sua i ka da nēn bōō Yoobun mi, i ka yāku dōō mwaararuginu ko. Kpa u bēe kanaru kua. Kon kana te mwa. Kpa n ku maa bēe kua ye kon daa bēe kua bēen wiira garin sō. Domi i n nēn gari gerua dee dee nge me Yoobu u gerua.

⁹ Yera Elifasi Temagii ka Bilida Suagii ka Sofaa Naamagii ba seewa ba da ba kua nge me Yinni Gusunō u bu sōwa bu ko. Ma Yinni Gusunō u Yoobun kanaru mwa.

¹⁰ Ye u kana te kua win bōrōban sō u kpa, yera Yinni Gusunō u nūn win yellun wāaru wesia, u nūn ye u raa mōn suba yiru wē. ¹¹ Yoobun wōnōbu ka win maabu ka win sesubu ka win yellun bōrōba ba nūn beram da ma ba di mi ka wi sannu. Ma ba win wōnwōndu wa, ba nūn nukuru yemiasia nōni swāa te Yinni Gusunō u dera u wan sō. Yera ben baawure u nūn sii geesun gobi ka taabu wuraguu kā.

¹² Gusunō u nūn domaru kua win sanam dāakim me sōō n kere win yellun wāaru. Win arumani ye u wa wee, yāanu nōrōbun suba wōkura nne (14.000) ka yooyoosu nōrōbun suba nōōba tia (6.000) ka naa wuku nōrōbun suba yiru (2.000) ka keteku ninu nōrōbu (1.000). ¹³ Yen biru u maa bii tōn durōbu nōōba yiru mara ka bii tōn kurōbu ita. ¹⁴ U win bii wōndia gbiikoo yīsiru kā Yemima, yiruse maa Kesia, itase maa Kerēni Hapuku. ¹⁵ Tem mi kpuro sōō, wōndia goo sari wi u Yoobun bii wōndia be buram tura. U bu tubi wē nge me u win bii tōn durōbu wē.

¹⁶ Yeniban biru, Yoobu u maa kua wōō wunaa weeru (140). Ma u win bibu wa ka win debuminun bibu. ¹⁷ Yoobu u tōkō kua kōō kōō ma u kpuna u gu.

WOMU SI BA GUSUNO KUA

Tire teni, ten gari s̄awa womu si ba Gusunō kua yellun di. Womu sin gasu su s̄awa siarabu, gasu kanaru, gasu bu ka torarun suuru kana, gasu bu ka faaba kana Gusunōn mi, k̄sa gaa yā n bu deema, gasu maa nuku sankiranun s̄s̄.

Yesun tii u womu sin gari ḡe sia win s̄os̄s̄iru s̄o. Gisō womu si, su kua ḡa girinu naane dokeobun s̄aru s̄o.

Ba womu si b̄onu kuawa suba n̄obu. B̄onu baayere ya domarun gari m̄o yen wii goberō.

Tire ten kpunaa

1. Womusun b̄onu gbiikaa, womu 1n di sere womu 41.
2. Womusun b̄onu yiruse, womu 42n di sere womu 72.
3. Womusun b̄onu itase, womu 73n di sere womu 89.
4. Womusun b̄onu nnese, womu 90n di sere womu 106.
5. Womusun b̄onu n̄obuse, womu 107n di sere womu 150.

WOMUSUN B̄ONU GBIKAA

1

¹ Wi u s̄a doo n̄aruḡii,

wiya u ku ra t̄n k̄sobun gari n̄o.

Wiya u ku ra durumḡibu sw̄i.

Wiya u ku ra n w̄a ka be ba Gusunō atafiiru m̄o.

² Wiya u ra n nuku dobu m̄o Gusunōn gari s̄o s̄o s̄o.

Wiya u ra n Gusunōn gari bwisikum̄o w̄kuru.

Wiya u ra n Gusunōn gari k̄i saa kpuro.

³ U s̄a nge d̄a te ta ȳo daarō.

Ten wurusu ra n bekusu s̄awa saa kpuro.

Ta ra mawa ten marubun saa s̄o.

T̄nu wi u s̄a nge m̄e,

ye u seewa u w̄ri kpuro, ya ra koorewa.

⁴ Adama t̄n k̄so kun doo n̄aru wasi.

U n̄ s̄a nge d̄a te.

Yaka gbebusa u ka weene si woo ga ra yarinasie.

⁵ U n̄ gem wasi Gusunō ù n n̄n siri.

U n̄ maa kp̄e u n w̄a gemḡibun wuuro.

⁶ Domi win swaa d̄awa kam koo yerō.

Adama Yinni Gusunōwa u gemḡibu swaa gbiiye.

2

¹⁻² Yinni Gusunō u goo ḡsa u bandu w̄e.

Mban s̄na sinambu ba n̄n seesimō.

Mban s̄na tem ȳerobu ba n̄n seesimō.

Mban s̄na tem wirugibu ba tabun s̄aru m̄o.

Mban s̄na bwesenu nu arukawani b̄okumō.

Mban s̄na t̄mba n̄o tia m̄o ba m̄o,

³ su ben dam bua, su tii yakia ben yorun di.

⁴⁻⁶ Ba n̄ ȳe ma kama mi,

domi Gusunō u bu ȳem̄o.

Yinni u s̄ w̄llo u bu yaakoru m̄o.

U sunə wi u ɔsə swī kə win guurə te ba mɔ̄ Siəni.

Yen sɔ̄, i n tii sɛ,

kpa u ku bɛɛ sɛɛyasia ka mɔ̄ru,

kpa i nanda win mɔ̄ru bakan sɔ̄.

⁷ Sunə wi, u nɛɛ, kon kpara ye Yinni Gusunə u man sɔ̄wa.

U nɛɛ, ɔisə na kua win bii.

ɔisə u kua nɛn tundo.

⁸ U man sɔ̄wa u nɛɛ,

nà n nùn bwesenu kpuro kana,

u koo man nu wɛ̄.

Nà n nùn handunian goonu nɛɛ kana,

u koo man ye wɛ̄.

⁹ U maɔ man sɔ̄wa u nɛɛ,

kon kpī n bu kpara nge wi u kparamə ka sii bokuru,

kon kpī n bu kəsuku nge weke te ba mɔ̄ma.

¹⁰ Tɛ̄, bɛɛ sinambu, bɛɛ be i tem kpare,

i kirə yeni swaa dakio.

Bɛɛ sinambu, bɛɛ be i tem kpare, i yɛ̄ru kasuo.

¹¹ I Yinni Gusunə sɔ̄wa ka bɛɛɛ.

I Yinni Gusunə wiru kpīiyə ka nasiaru,

¹² kpa u ku raɔ mɔ̄ru ko subaru sɔ̄.

Domɔ win mɔ̄ru yà n seewa, u koo de i kam ko.

Adama doo nɔ̄ruɔiba be ba nùn naane sɔ̄a kpuro.

3

¹ Dafidin womu geni ga ka kpikuru yā te u sua win bii Abusaləmun sɔ̄. Ge wee.

² Yinni Gusunə, nɛn yibereba ba dabi.

Be ba man seesi ba dabi.

³ Geema dabira ta gerumə,

na n̄ somiru wasi wunɛn min di.

⁴ Adama nɛ, na nɛɛ,

wuna a ra man gaɛ nge tɛrɛru,

wuna a ra man nasara wɛ̄,

wuna a ra man sekuru yare.

⁵ Nà n nun nɔ̄ɔguru sue na somiru kana,

a ra nɛn nɔ̄ nɔ̄ wunɛn guurun di mi a wāa.

⁶ Nà n kpuna na dweeya wɔ̄ku giriru,

wuna a ra n man kɔ̄su.

Nà n yanda na ra deemewa

wuna a man kɔ̄su.

⁷ Yibere dabinu nu man kooro bure,

yibere dabinu nu man sikerena,

adama na n̄ ben berum mɔ̄.

⁸ Gusunə nɛn Yinni, a seewo a man faaba ko.

A seewo a nɛn yibereba wiru kəsuku.

A seewo a ben nɔ̄su kəsuku.

⁹ Wuna a ra tɔ̄nu faaba ko.

A de wunɛn domaru ta n ka wunɛn tɔ̄mbu wāa.

4

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua ka mɔ̄rəku. Ge wee.

² Gusunə, nà n wāa nɔ̄ni swāaru sɔ̄,

wuna a ra man somi.

Nà n nun soka, a man wurario.

A nen wɔnwɔndu waawo,

a nen kanaru nɔwɔ,

wunε wi a ra man sirie.

³ Bεε tɔmbu, sere saa yerà i ko i n man wɔmmɔ.

Bεε tɔmbu, sere saa yerà i ko i n kam gire.

Bεε tɔmbu, sere saa yerà i ko i n weesu swīi.

⁴ I n yē ma Gusunɔ u ra tii naanegii gɔsie.

I n yē ma Gusunɔ u ra nen nɔ nɔ.

⁵ I bwisikuo gɔruɔ bεen kpɪn yenɔ kpa i mari.

I diirio berum sɔ kpa i durum deri.

⁶ I Yinni Gusunɔ naane dokeo.

I yākunu koowo ni u bikiamɔ.

⁷ Tɔn dabira weeweenu mɔ ta mɔ,

Gusunɔ, a ka sun bɔri yendu naawɔ.

Yinni, a ka sun nɔnu geu mεerio.

⁸ Adama ne, na ra n nuku dobu mɔ

n kere be ba dīanu yiba.

Na ra n yērimɔ n kere be ba tam yiba.

⁹ Nà n kpuna na ra dweeye ka bɔri yendu,

domi wunε turowa a man kɔsu, Yinni Gusunɔ.

5

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua ka gaasiraru. Ge wee.

² Yinni Gusunɔ, a man swaa dakio.

Gusunɔ, a nen weeweenu nɔwɔ.

³ Yinni Gusunɔ, a nen wuri swaa dakio.

Yinni, nen sina boko, wuna na kanamɔ.

⁴ Yinni Gusunɔ, a ra nen kanaru nɔ bururu.

Yinni Gusunɔ, a ra nen nɔ nɔ sɔɔ ù n yara.

Wee na wunen wisibu mara.

⁵ Yinni Gusunɔ, a ku ra kɔsa kã.

Kɔsan kowobu ba ñ wãa yeru wasi wunen mi.

⁶ Tii suobu ba ñ kpɛ bu yɔra wunen mi.

A kɔsan kowobu tusa.

⁷ A tɔn gowobu tusa.

A taki diobu tusa.

A ra wee kowobu kpeerasie.

⁸ Adama ne, wunen durom bakam sɔna

kon kpī n da wunen sãa yerɔ.

Wunen durom bakam sɔna

kon kpī n yiira mi a wãa.

Miya kon kpī n nun bεεε wē.

Miya kon kpī n nun sã.

⁹ Yinni Gusunɔ, a sãawa bɔrɔkini.

Yinni Gusunɔ, a man swaa sɔsio ye a kī n swīi.

Yinni Gusunɔ, a nen yiberɛba sɔsio ma

wuna a man kpare.

¹⁰ Ben gari kun naane mɔ.

Ben yara ya ra n tɔmbu fufu mɔwa.

Kɔsa ben bwisikunu nu ra n naa gire.

Kam koba ben gere ya ra ka ne.

11 A bu nɔni sɔwɔ ben taaren sɔ.

A bu sureo ben tiin yina sɔɔ.

A bu giro wunen wuswaan di,

domi ben durum ya kpã.

Ba maa nun seesi.

12-13 Be ba sãa wunegibu, kaa de bu nuku dobu wa.

Kaa de bu katinu kara.

Kaa de bu yɛɛri. Kaa bu kɔsu.

Kaa bu domaru kua.

Kaa bu ganɛ nge tɛɛru wunen kɪrun saabu,

domi ba nun kɪ,

ma ba nun mɛm nɔwammɛ.

6

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.

2 Yinni Gusunɔ, a ka man mɔru sãa,

adama na nun kanamɔ,

a ku man gerusi, a ku man seeyasia.

3 A nɛn wɔnwɔndu waawo, a man bekio,

domi nɛn wasi kun dam mɔ.

Wee na gɔɔ dɔɔ.

4 Nɛn bwɛra kun kpɪ.

Yinni, sere saa yerà kaa man deri mɛ.

Saa yerà kaa man somiru na.

5 A wurama a man faaba ko.

A man wɔro wunen durom sɔ.

6 Domi wi u gu u n̄ maa wunen bwisikunu mɔ.

Wi ba sika u n̄ maa kpɛ u nun sã.

7 Yinni Gusunɔ, weeweenu dera na n̄ dam mɔ.

Wɔkuru baatere nɛn nɔni yiresu ra n̄ kokumɔwa.

Wɔkuru baatere nɛn kpɪn yera ra n̄ waarewa.

8 Nɛn nɔni mɔsa swɪin sɔ.

Yiberebara ba man yeni kpuro koosia.

9 Bɛɛ be i kɔsa mɔ kpuro, i doonɔ nɛn min di,

domi na faaba kana.

Yinni Gusunɔ u nɛn wuri nua.

10 U nɛn weeweenu nua.

U nɛn kanaru mwa.

11 Yinni Gusunɔ u koo nɛn yibereba kamia,

kpɔ bu sekuru wa.

U koo bu gira,

kpɔ bu biruku yira wura ka sekuru.

7

1 Womu ge Dafidi u kua sanam mɛ u nuki sankire Kusi Benyameegiin sɔ. Ge wee.

2 Gusunɔ nɛn Yinni, wuna na naane sãa.

A man wɔro be ba man naa giren nɔman di.

3 Kpɔ bu ku raa man mwa bu kasuku

ngɛ mɛ gbee sunɔ ga ra yaa kasuku,

goo u kun ye wɔre.

4-5 Gusunɔ, nɛn Yinni, wee ba man taare wɛɛmɔ ba mɔ,

na goo torari,

na nen kīnasi bōrō kōrū kua,
 na nen yiberē wōri,
 na win yānu wōra ka wōbia.
 Adama nà n yen gaa kuan na ka gem,
 6 a de nen yiberē u man sēre u go.
 A de u nen goru deri mi.
 7 Yinni Gusunō, a nen yiberē wōrio ka mōru.
 Be ba kōrua, a bu sēyasio ka mōru.
 A de a n wāa nen bōkuō.
 A de a man siria.
 8 Yinni Gusunō, wee a sō wunen sina gōnāō.
 A de bwesenu nu mennama mi.
 A de a nu siri mi.
 9 Yinni Gusunō, wuna kaa tōmbu siri.
 A man sirio nge mē nen dēerara nē.
 A man nen gem wēyō.
 10 A de tōn kōsobun daa yu nōru ko,
 kpā a de gemgibu bu kuura.
 Yinni Gusunō, a sāawa gemgii.
 Wuna a ra tōnun gōrun garī wēeri.
 11 Wuna a ra man ganē nge tēerū.
 Wuna a ra bēn gōru ga dēere faaba ko.
 12 Wunē, a ra sirīwa dee dee.
 Yinni Gusunō, a maa sē.
 13 Ka mē, tōn kōso u ku ra win daa deri.
 U ra win takobi nōō dērewa.
 U ra win tēndu bēriwa.
 U win sēu sōre u yīsi.
 14 U tabu yāa gōōginu kua.
 Ma u sēē dōōginu kua.
 15 U win sōmburu seewa.
 U kōsa bwisikumō. U weesu wīimō.
 16 U suura gba gabun sō,
 adama win tiiwa u koo ye wōri.
 17 Kōsa ye u raa kua kpuro,
 win wirōwa ya koo wōri.
 Win damgii te u raa dōramō,
 win wira ta koo kōra.
 18 Yinni Gusunō, kon nun siara,
 domi a sāa naanegii.
 Yinni Wōrukoo, kon nun tōma ka womu.

8

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
 2 Gusunō bēsēn Yinni,
 wunen yīsira kpā handunia kpuro sōō,
 na nun tōmamō wunen kpāarun sō
 te ta wōllu gunum kere.
 3 Baa bii piiminu ka bii wēenu nu nun siaramō ka womusu.
 Nin womu si, su kua nge gbāraru.
 Ta wunen yiberēba ganua,
 a ka be ba nun seesimō kamia,

a ka be ba m̄oru k̄osiam̄o kamia.

⁴ Na w̄ollun kp̄āaru m̄εεra te a kua.

Na suru ka kperi wa yi w̄āa yin ayen̄o.

⁵ Ma na bwisika na n̄εε,

m̄ba t̄onu u s̄āa a n sere ka n̄un yaaye,

war̄a ra n t̄onu a n sere ka n̄un n̄ōrim̄o.

⁶ Wee, a n̄un taka kua u ka nun ger̄er̄em da.

Wee, a n̄un yiiko ka b̄εεε w̄ē nge sun̄o.

⁷⁻⁹ Wee, a n̄un kua wirugii taka koor̄a kpuro s̄ōo.

Wiya u kraaku ȳεε n̄oma sikerene.

Wiya u gb̄eeuku ȳεε n̄oma sikerene.

Wiya u gun̄osu n̄oma sikerene.

Wiya u sw̄ēε n̄oma sikerene,

ka hunde koniba kpuro nim s̄ōo.

¹⁰ Gusun̄o b̄esen Yinni, wunen ȳisira kp̄ā handunia kpuro s̄ōo.

9

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ba gu kuawa ka ḡōru ȳāka. Ge wee.

²⁻³ Yinni Gusun̄o, kon nun siara ka nen ḡōru kpuro.

Kon wunen s̄om maamaakigian gari kpara.

Kon womu ko ka nuku dobu.

Yinni W̄orukoo, kon nun t̄oma.

⁴ N̄en yibereba ba nun wa, ba biruku yira wura.

N̄en yibereba ba nun wa, ba w̄oruka ba gbisuka.

⁵ Yinni Gusun̄o, wunε wi a s̄ō wunen sina ḡon̄aō, a ra siri dee dee.

Wunε wi a s̄ō wunen sina ḡon̄aō,

a man gem w̄ē.

⁶ Yinni Gusun̄o, a bwese ni nu n̄ nun ȳē gerusi.

A t̄on k̄sobu kpeerasia.

A ben ȳisa go sere ka baadommaō.

⁷ Yinni Gusun̄o, a nen yibereban wusu k̄osuka.

A ben tii kpeerasia mam mam.

Ba n̄ maa bu yaayam̄o sere ka baadommaō.

⁸⁻⁹ Yinni Gusun̄o, a s̄ō wunen sina ḡon̄aō.

Kaa n s̄āawa sun̄o sere ka baadommaō.

Wuna a handunia kpare gem s̄ōo.

Wuna a t̄ambu sirim̄o dee dee.

¹⁰ Yinni Gusun̄o, a s̄āawa be ba dam d̄orem̄on k̄ōso.

A s̄āawa be ba kpikuru suan kuku yeru.

¹¹ Yinni Gusun̄o, be ba wunen ȳisirun b̄εεε ȳē,

ba ra n nun naan̄ε s̄āa.

Be ba nun kasu, a ku ra bu biru kisi.

¹² Yinni Gusun̄o u win sina ḡona t̄eria Sīonīo.

I n̄un siaro ka womusu. I win s̄oman gari kparo.

I de bwesenu kpuro nu yi n̄o.

¹³ U ra be ba wuri m̄ō yaaye.

U ra be ba n̄oni s̄ōoren kanaru n̄o.

U ra be ba bu dam d̄orem̄o s̄εεyasie.

¹⁴ Yinni Gusun̄o, a man durom kuo.

A mɛɛrio wahala ye na m̀ be ba man tusan s̄s̄.
 A man w̄oro ḡoɔn n̄oman di,
 15 kpa n kp̄i na n w̄a Sionin t̄ombun suunu s̄s̄,
 na n takaru m̀ ye a man kuan s̄s̄,
 na n nuku dobu m̀ faaba ye a man kuan s̄s̄.
 16-17 Wee bwese tukunu nu suura gba gabun s̄s̄,
 ma nin tii nu w̄ori ye s̄s̄.
 Nu gabu yina b̄eria, ma nin tiin naasu w̄ori ye s̄s̄.
 T̄on k̄soba s̄om k̄sunu kua.
 Ma ben tii ba nin are wa.
 Yinni Gusun̄o u s̄s̄si ma u ra siri dee dee.
 18 Wee ye u koo de n koorā.
 T̄on k̄soba koo gbiwa.
 Be ba n̄un yina ba koo kam ko.
 19 Adama u ku ra ȳarobu duari.
 U ra de w̄onw̄andobu ba n ȳiȳobu m̄ wi s̄s̄.
 20 Yinni Gusun̄o, a seewo.
 A ku de bu n̄e, t̄onuwa u ka nun kin̄enu m̀.
 A ku de bwese tukunu nu nun atafiru ko.
 A bu s̄eɛyasio nge m̄e n ween̄e,
 21 kpa nu b̄erum soora,
 nu ḡia ma nu s̄aawa t̄on dirobu.
 Yinni Gusun̄o, a seewo.

10

1 Yinni Gusun̄o, sa n̄oni s̄s̄ore.
 Mban s̄s̄na a ka sun toma.
 Mban s̄s̄na a kukua.
 2 A mɛɛrio nge m̄e t̄on k̄soba tii sue.
 Ba ȳarobu n̄oni s̄s̄m̄o b̄erum sariru s̄s̄.
 Ba bu k̄akirim̄o ba surem̄o ben yina s̄s̄.
 3 T̄on k̄soba woo kanam̄o.
 Ye ben ḡoru ga bin̄e s̄a, yera ba ra kasu.
 B̄a n ye wa, kpa bu Gusun̄o w̄om̄e bu n̄un yaakoru koosi.
 4 Ben tii suabu s̄s̄, ba ra n̄e,
 Gusun̄o sari, u n̄ bikiam̄o ye ba m̀.
 5 Ye ba n̄ia s̄a, ya ra koorewa.
 Ba n̄ kp̄e bu Gusun̄on siribu tubu.
 Ba ra ben yib̄eɛba ȳaatam̄ siewa.
 6 Kpa bu tii s̄s̄ bu n̄e, ba n̄ w̄orumam̄o pai!
 K̄sa gaa kun bu deemam̄o.
 7 B̄ri ka weesu ka gari k̄siya
 yi ra n yiba ben n̄s̄o.
 K̄sa ben yara ya ra n wuuwa.
 8 Wuun b̄iruora ba ra n kukua.
 Miya ba ra n t̄ambu ȳoru bw̄eɛye.
 Taare sarirugii goo ù n yara,
 bu n̄un s̄re bu go.
 Dam sarirugii ù n yarima,
 bu n̄un mwa bu go.
 9 Ba ra n kukuawa nge gbee sun̄o ge ga yaa mara.

Bà n dam sarirugii mwa ben yina sɔɔ,

kpa bu nùn gawa bu ka doona,

¹⁰ kpa bu nùn sɛsuku bu go.

Ben dam bakam mu nùn kamia.

¹¹ Ba ra tii sɔwa bu nɛɛ, Gusunɔ kun ben gari mɔ.

U ku ra mɛɛri ye ba mɔ.

¹² Yinni Gusunɔ, a seewo,

a ku be ba nɔni sɔɔre duari,

a bu somio.

¹³ Mban sɔna kaa de tɔn kɔsobu bu nun wɔme

bu nɛɛ, a ku ra bu sɛɛyasie.

¹⁴ Yinni Gusunɔ, a ra n yɛ nɔni swāa

te tɔmba mɔ handunia sɔɔ.

A ra bu somi. A ra maa gobekuba nɔɔri.

Yen sɔna ba ra nun tii wɛ.

¹⁵ A tɔn kɔson dam buo,

a nùn win kɔsa kɔsieyo.

Kpa win nuku kɔsuru tu kpe mam mam.

¹⁶ Yinni Gusunɔ, wuna a sāa sina boko sere ka baadommaɔ.

Kaa be ba ñ nun sāamɔ gira wunen tem di.

¹⁷⁻¹⁸ Yinni Gusunɔ, a kana nini swaa dakio.

Wɔnwɔndo ù n nun kana, a nùn dam kɛɛyo.

Be ba dam dɔremɔ, bà n nun soka, a bu wɔro.

Be ba gobekuba dam dɔremɔ, a bu sirio,

kpa goo u ku maa de ba n win bɛrum mɔ.

11

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

Yinni Gusunɔ u sāawa nen kàri.

Yen sɔ, i ku maa nɛɛ,

n yɔwɔ nge gunɔ n da n kuke guunɔ.

² Wee tɔn kɔso u win tɛndu bɛri,

u win sɛu sɔri u ka taare sarirugii to yam wɔkuru sɔɔ.

³ Sanam mɛ dunia kpuro sankira,

mba gemgii u koo maa kpĩ u ko.

⁴ Adama i n yɛ ma Yinni Gusunɔ u wāa win sāa yee dɛɛrarɔ,

ma u win sina gɔna swĩ wɔllo.

⁵ U ra tɔn kɔso ka maa tɔn geon daa wɛɛri,

kpa u n dam diobu tusa.

⁶ Ben are wee.

U ra bu sɛɛyasie ka dɔɔ ka sɔɔ bisu ka woo bɔkɔ.

⁷ Adama u ra gemgii dam koosie,

domi win tii u sāawa gemgii,

u ra maa daa gea kã.

12

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.

² Yinni Gusunɔ, a na a sun faaba ko.

Wee gemgiba doona.

Naanegii goo maa sari handunia sɔɔ.

³ Weesa baawure u ra n win winsim kuamme,

u n nùn nōni wōkumō ka gari dori.

⁴ Yinni Gusunō, a be ba tōmbu fufu mōn nōsu kōruo.
A be ba gari gerumō ka tii suabu marisio.

⁵ Domi ba gerumō ba mō,
ba ra wa ye ba kī ben nōō dobun saabu,
ba gari gerubu yē,
ba ñ goon bērum mō.

⁶ Adama Yinni Gusunō, a nēē,
a wōnwāndo be ba dam dōremō waamō.
A sāaro be ba weeweenu mō waamō.
A be ba yāatam siemō waamō.
Tē, kaa se a be kpuro faaba kō.

⁷ Yinni Gusunō, wunen gari yi dēerewa.
Yi sāawa nge sii gee si ba sōwa nōn nōōba yiru.
Yinni Gusunō, na yi naane sāa.

⁸⁻⁹ Wee tōn kōsobu ba wāa yam kpuro.
Ma tōmba sankiramō ba dōō.
Yinni Gusunō, a sun kōsuo.
A sun gbaro ben nōman di.

13

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Yinni Gusunō, sere domma kaa n man duari.
Sere domma kaa n man wuswaa berue.

³ Sere domma kaa n dera na n bwisikumō nen gōruo.
Sere domma kaa n dera na n nuki sankire.
Sere domma kaa n dera nen yiberē u n man taare.

⁴ Yinni Gusunō, a suuru koowo.
A man wisio. A man dam kēeyō.
A de nen nōni yi gella.
A ku de n gbi.

⁵ A ku de nen yiberēba bu man kamia,
kpa bu woo kana.
A ku de na n bāarimō,
kpa ba n nuku dobu mō.

⁶ Na nun naane sāa domi a man kī sere ka baadommaō.
Na nun naane sāa domi a man gea kua.
Na nun naane sāa domi a man faaba kua.
Yen sōna na nuku dobu mō.
Wuna kon siara ka womusu.

14

(I maa mēerio 53)

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

Wee nge mē gari bakasu su sāa.

Su ra nēē, Gusunō sari.

Su sankire.

Su kom kōsum mō.

Sin gagu sari ge ga gea mō.

² Yinni Gusunō u tōmbu mēerima saa wōllun di,
u ka wa goo ù n wāa u bwisi mō,
u ka wa goo ù n wāa u nùn sāmō.

³ Adama u wa, be kpurowa ba kōre,
 be kpurowa ba sankire,
 be kpurowa ba kōsa mō.
 Baa ben turo kun gea mō.

⁴ Ye u wa mε, yera u tii bikia u nεε,
 kōsan kowo be, ba n̄ yēru mō?
 Wee ba nen tambu gbεnimō,
 ben goo kun man sāmō.

⁵ Yen sō, kon de bu diiri gem gem
 domi ko na n wāa be ba man mem nōwammεn suunu sō.

⁶ Bεε kōsan kowobu, i sārōbun himba sankumō,
 i bu sekuru dokemō.

Adama Yinni Gusunō u bu kōsu.

⁷ Yinni Gusunō, na nun kanamō,
 a de faaba kowo goo u yari Siōnin di
 u Isireliba, Yakōbun bweseru yara dεsirun di,
 kpa ba n wāa b̄ari yendu sō.

À n kua mε,
 anna a nuku dobu wa bi ba koo ko mi.

15

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusunō, wara koo du wunen sāa yerō.
 Wara ko n wāa guu te a gōsan mi.

² Wiya wi u sīimō dee dee, u gea mō,
 u gem gerumō win gōruō,

³ u ku ra goo kōsa manī,
 u ku ra win tōnusi tore,
 u ku ra win beruse wī,

⁴ u ra be ba Gusunō nasie bεεε wē,
 u ra wi Gusunō u yina kam mεeri,
 u ra win nō mwεeru yibie baa n̄ n mēren na n n̄n sāa,

⁵ u ku ra tambu gobi nim dokeye,
 u ku ra kēru mwε u ka seeda weesugia di.
 Wi u sīimō nge mε, u n̄ sokuramō pai.

16

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusunō, wuna na naane sāa.
 Wunen miya kon kuku yeru wa.
 A man kōsuo.

² Wuna na sōmō ma a sāa nen Yinni.
 Wunε turowa a ra man gāa geenu wē.

³ Be ba nun mem nōwamme tem mε sō, bera ba bεεε mō.
 Be sōra nen k̄ru kpuro wāa.

⁴ Adama be ba būnu sāmō, ba tii nuku sankiranu sōsiammewa.
 Na n̄ ka bu būu yākunu mō.
 Na n̄ būu nin yīsiru sokumō.

⁵ Yinni Gusunō, wuna a ra man wē yèn bukata na mō.
 Wuna a maa yē ye n koo man deema.

⁶ Wuna kaa man tubi gea wē.
 Ka gem na nuku dobu mō.

7 Yinni Gusunɔ, wuna na siaramɔ yèn sɔ a ra man bwisi kē.

Wuna na siaramɔ yèn sɔ a ra man kírɔ ko baa ka wɔkuru.

8 Wuna na ra n mɛɛra baadomma.

Wuna a ra n wāa ka nɛ.

Wuna a ra n man kɔsu.

Gāanu kun kpɛ nu man sura.

9 Nɛn nukura do.

Nɛn bwɛra yɛmia.

Nɛn wasi koo wɛra bɔri yɛndu sɔɔ.

10 Domi ko na n ka nun wāa.

A n nɛn hunde derimɔ ɔribun wāa yerɔ.

A n wuramɔ wunɛn kɛnasin wasi yi kɔsi.

11 Adama kaa man wāarun swaa sɔɔsi.

Wunɛn miya kon yɛɛri.

Wunɛn miya kon nuku do bu ko bi bu n kpeemɔ.

17

1 Dafidin kanaru.

Yinni Gusunɔ, a nɛn weeweenu nɔwɔ,

na kɛwa a man gem wɛ.

Yinni Gusunɔ, a swaa tem kpɛiyɔ a nɔ,

wunɛn somira na kɛ.

A nɛn kanaru nɔwɔ,

nɛn ɔrun diya ta wee.

2 A man sirio,

a yɛ ma na gem mɔ.

3 Wɔkuru, a na nɛn mi,

a wɛɛra ye na bwisikumɔ,

a wɛɛra ye na gerumɔ,

adama a n toraru garu wa.

4 A wa ma nɛn daa ya n tia ka gabugia.

Na wunɛn gari mɛm nɔwɔ.

Na n tɔn kɔsobun yira swɛi.

5 Na yɔrawa dim dim wunɛn swaa sɔɔ.

Na n ɔɛrare yen min di.

6 Tɛ, wuna na soku, Yinni Gusunɔ.

A man wisio.

A nɛn gari nɔwɔ.

7 A man wunɛn durom bakam sɔɔsio,

domi a ra be ba nun naane sãa wɔre ben yiberɛban nɔman di.

8 A nɛn laakari koowo

nge mɛ tɔnu u ra n win nɔnin laakari mɔ.

A man beruo

nge mɛ gua ya ra yen binu bere yen kasa sɔɔ.

9 Domi tɔn kɔsoba man nɔni sɔɔmɔ,

yiberɛba ba man sikerene, ba kɛ bu man go.

10 Ba nuki sosu ba n wɔnwɔndu mɔ.

Ba gari mɔ ka tii suabu.

11-12 Be wee ba sãa nge gbee sunɔ ge ga yaa mara gu kasuku.

Ba nɛn yira swɛi.

Ba man naamwɛ ba kooro bure,

ba man nɔni girari bu ka man gaba bu sura.

¹³ Yinni Gusunɔ, a seewo a bu wɔri,
a ben dam buo.

A man wɔro ben nɔman di.
A bu goowo ka wunen takobi.

¹⁴ A ben wɔarun dɛɛbu kawo.
A de bu ben daa kɔsa kpuron are wa,
kpa yi n bu wɔasi sere ka ben bibun bibɔ.

¹⁵ Adama nɛ, nà n seewa, kon wunen wuswaa wa yèn sɔ na dɛere,
kpa na n nuku dobu yiba.

18

(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 22)

¹ Womu ge Dafidi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u wom kowobun wirugii kua.
Gari yiniwa u Yinni Gusunɔ sɔɔwa sanam mɛ u nùn wɔra saa win yiberɛban

nɔman di, n mam nɛere Sɔɔlu. U nɛɛ,

² Yinni Gusunɔ, wuna a sɔa nɛn dam. Wuna na kɔ.

³ A sɔawa nge kpee baa yɛ sɔɔ kon kuke.

A sɔawa nɛn kuku yee naanɛgiru.

Wuna a sɔa nɛn Yinni wi u man yakia.

Wuna a sɔa nɛn tɛrɛru.

Wunen dama mu man wɔra.

Wuna a sɔa nɛn kàri.

⁴ I ka man Yinni Gusunɔ siaro.

Nà n nùn nɔɔgiru sue na faaba kana,
u ra man wɔrewa nɛn yiberɛban nɔman di.

⁵ Gɔɔ raa man bɔkua,
u ka man doonɔ nge nim tori baka.

⁶ Gɔribun wɔa yera man tɛkua,

gɔɔ man taa berie.

⁷ Ma na nɔɔgiru sua nɛn nuku sankiraru sɔɔ,
na Yinni Gusunɔ soka.

Ma u nɛn nɔɔ nua saa win wɔa yerun di.

Mɛya maa nɛn weeweenu wɔri win swasɔ.

⁸ Tem mu yɔira, ma guunu diira,

yèn sɔ Yinni Gusunɔ u mɔru besira.

⁹ Ma win mɔru seewa nge wiisu,

ma ya yabura nge dɔɔ yara,

ma ya yarimɔ win nɔɔn di nge dɔɔ buri.

¹⁰ U dera wɔlla ka tem dɛbɛ dɛbɛ kua,
ma u sarama u guru wii bakaru taakumɔ.

¹¹ U wɔllun kɔso goo sɔni nge duma.

Ma u bellimɔ woɔ sɔɔ.

¹² U kukua yam wɔkuru sɔɔ,

ma guru wii sinumginu nùn wukiri.

¹³ Win wuswaaɔ yam bururam mu wɔa.

Mɔn diya gura nɛmɔ ka guru kpenu ka dɔɔ buri.

¹⁴ Win nɔɔ ga nɔɔra wɔllun di nge guru gbɔsukubu.

Ma guru kpenu nɛɛramɔ ka dɔɔ buri.

¹⁵ U nɛn yiberɛba yarinasia ka guru kpenu ni nu sɔa nge sɛɛnu.

U bu gira baama ka guru maakinu.

¹⁶ U wɛru wura, yiberɛba ba nanda.

Ma guru woo bəkə ga daanu gberasia.

Ma dunian kpεεkpεεku ga sɔsira.

17 Ma u win nɔmu demiamama wəllun di
u man nɛnu a u yara nim bwee bakarun di.

18 U man wəra yiberεban nɔman di.

Yiberε be, ba man dam kere,
ma ba man tusa.

19 Yiberε be, ba man wəriwa nɔni swāarun saa sɔɔ.

Adama Yinni Gusunɔ u kua nɛn tāsɪ yeru.

20 U man wəra ben nɔman di,
na n ka tii mɔ,
domi u man kī.

21 U man domaru kua yèn sɔ na dεere.

U man domaru kua yèn sɔ na gem swīi.

22 Na win wooda mɛm nɔɔwa.

Na n nùn seesi.

23 Na win wooda kpuro swīi.

Na n win gere yinε.

24 Na nɛn tii nɛnu a

kpa n ku ra ka durum ko.

Na sāawa dee dee win wuswaaɔ.

25 Yen sɔna u man kɔsia nge mε nɛn daa gea nε.

U man kɔsia nge mε nɛn gōru ga dεeram nε.

26 Sà n sāa naanegibu, kaa n sun sāawεwa naanegii.

Sà n sāa gemgibu, kaa n sun sāawεwa gemgii.

27 Sà n sāa dεerobu, kaa n sun sāawεwa dεero.

Sà n maa sāa keetagibu, kaa n sun sāawεwa keetagii.

28 Yinni Gusunɔ, wunɛn tiiwa a ra tɔn be ba tii kawε faaba ko.

Wunɛn tiiwa a ra be ba tii sue kawε.

29 Yinni Gusunɔ, a sāawa nɛn fitila.

A ra man yam bururasie.

30 A ra man dam kē n ka kpī n yiberε be ba tabu yānu mɔ wəri,
kpa n yɔ n ben gbāraru sure.

31 Ye Yinni Gusunɔ u mɔ, ya ra n dɛndewa.

Bwisi geeya u ra tɔnu kē.

U sāawa be ba nùn naanε sāan tɛrɛru.

32 Gusunɔ turowa u wāa.

Wi turowa u sāa besen Yinni.

Wi turowa u koo sun kōsu.

33 Wiya u ra man dam kē.

Wiya u ra man swaa gea sure,

34 kpa u de nɛn naasu su n sāu nge nɛmu,

na n ka yɔ dim dim guuru wəllɔ.

35 Wiya u ra man tabu sɔsi.

Wiya u ra man dam kē n ka tendu gawa te ta bɔ.

36 Yinni Gusunɔ, wuna a ra man faaba ko nge tɛrɛru.

Wuna a ra man bere ka wunɛn dam bakam.

Wunɛn durom saabuwa na ka kua damgii.

37 Nà n duka mɔ, a ra de na n sāu.

Nà n duka mɔ, na ku ra maa sokure.

38 Nà n nɛn yiberεba naa gire,

wuna a ra de n bu naamwε.

Wuna a ku ra de n gosirama
na kun bu kpeerasie.

³⁹ Na ra bu suririwa temo n kasuku
kpa bu kpana bu se.

⁴⁰ Yinni, wuna a ra man dam ke n ka tabu ko.
Wuna a ra man nasara we nen yiberaban wollo.

⁴¹ Wuna a ra de nen yiberaba bu man biru kisi.
Wuna a ra de n be ba man tusa kpeerasia.

⁴²⁻⁴³ Na ra bu munkuwa kpa bu ko nge tua.
Na ra bu taakuwa kpa bu ko nge potoko.

Yinni Gusuno, ba n nagogiru sua ba faaba kana,
a ku bu faaba ko.

Ba n somiru kana, a ku bu wisi.

⁴⁴ Yinni Gusuno, wuna a man wora
be ba man seesin noman di.

Wuna a man kua bwese tukunun wirugii.

Wuna a dera ba man yoru diiyamme.

⁴⁵ Ba n yande nen gari nua, ba ra n man mem nadowammewa.

Ba n man wa, ba ra n man samowa.

⁴⁶ Ba n man wa, ba ra nandewa.

Ba n man wa, ba ra yarimewa ben kuku yerun di ba n diirimu.

⁴⁷ Yinni Gusuno u wa.

I nun siaro. Wiya u saa nge kperu mi na ra kuke.

I nun bere weeyo. Wiya u man faaba kua.

⁴⁸ Wiya u ra man maru kasie nen yiberaban mi.

Wiya u ra de bwesenu nu man yira.

⁴⁹ Wiya u ra de n kisira yiberaban noman di.

Yinni, a man walle sua ben wuswaa.

Wuna a man faaba kua ton kasobun noman di.

⁵⁰ Yen sna kon womusu ko ka wunen yisiru.

Wuna kon siara bwesenun suunu so.

⁵¹ Yinni Gusuno, a man gosa a kua suno.

Wuna a man nasara baka we.

Na ye ma kaa n ne Dafidi durom sosimo

ne ka nen bweseru sere ka baadommao.

19

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Wollo ka kperi yi Gusunan yiiko sosimo.

Sso ka suru ba Gusunan bere sosimo.

Ka win noma u saaba yi yi.

³ Toru baatere ta ten seeda dimo.

Wokuru baatere ta ten areru dimo.

⁴ Adama n n ka noo gagu,

n n ka gari gee,

n n ka barum gam.

⁵ Ka me, ba yiiko yen seeda nomo handunia kpuro so.

Ba ye mera handunian goonu ne so.

A soo merio.

Wollo miya Gusuno u nun wa yeru kua.

⁶ U n yara u ra n sawa nge kuru kpaon duru.

U n simo u ra n sawa nge tabu duru.

7 U ra yariwa wəllun bee tia,
kpa u du bera giə.
U n sīimə, gāanu sari ni nu koo win yam susuru suuri.

8 Yinni Gusunən gari yi yiba.
Yi ra tōnu wāaru ka dam wē.
Yinni Gusunən nōn gari yi naanə mə.
Yi ra yēru sarirugii bwisi kē.

9 Yinni Gusunən gere ya dende.
Ya ra tōnu nuku dobu wē.
Yinni Gusunən sōsīru ta dēere.
Ta ra tōnu yam waasie.

10 Yinni Gusunən sāaru ta sāa gem.
Ta ko n wāawa sere ka baadommaə.
Ye Yinni Gusunə u yi, ya sāawa dee dee,
ya ra təmbu kpuro siriwa.

11 Domi win gari yi wura gea kere.
Win gere ya tim gəm dobu kere.

12 Nà n win gari yi swī,
yi ra man kirə ko.
Nà n win woodaba mēm nōwa,
na ra yen arufaani wa.

13 Ka yen de kpuro tōnu koo kpī u win toranu kpuro tubu?
Yinni Gusunə, a man dēerasio nən tora ni na n tuban di.

14 A ku maa de n durum ko ka degangam.
A ku de yu man dōre ko,
kpa na n durum bakan taare mə.
Adama a de na n dēere.

15 Yinni Gusunə, a de a n sāa nən kuku yeru.
Yinni Gusunə, a man faaba koowo durum kpuron di.
A de nən gari yi nun wēre.
A de nən bwisikunu nu nun wēre.

20

1 Kana te wom kowobun wirugii u kua Dafidin sē.

2 Gusunə, Yakəbun Yinni, a sina boko swaa dakio sanam me u kanaru mə.
A nùn kōsuo sanam me u wāa nōni swāaru səə.

3 Yinni Gusunə, wunə wi a wāa wunen sāa yee dēerarə te ta wāa Siəniə,
a sina boko somima, kpa a n yə win biruə.

4 A win kēnu kpuro yaayo,
kpa a win yākunu kpuro mwa.

5 A nùn wēeyə ye win gōru ga kī kpuro,
kpa a de win himba kpuro yu koorə.

6 A de ye u nun bikia kpuro yu koorə,
kpa bese kpuro su yēri sina bokon nasaran sə,
kpa su wunen yīsiru wolle sua.

7 Tē, na yē ma wuna a sina boko gəsa,
a ra maa nùn somi.

Wuna a ra win kanaru nə saa wəllun di,
kpa a nùn nasara wē ka wunen dam bakam.

8 Gaba ben tabu kekeba ka ben dumi naanə sāa,
adama bese, wunə Yinni Gusunəwa sa naanə sāa.

⁹ A de tɔn be, bu dam bia bu wɔruku,
 adama a sun dam sosio bese, su ka yɔra dim dim.
¹⁰ Yinni Gusunɔ, a besen nɔɔ nɔɔwɔ sanam me sa nun soku.
 A sina boko somio.

21

¹ Womu ge wom kowobun wirugii u kua Dafidin sɔ.
² Yinni Gusunɔ, sina boko u nuku dobu mɔ wunen dam sɔ.
 U ra yɛeri wunen somirun sɔ.
³ Domi a nɔn wɛ ye win gɔru ga kɪ.
 A n nɔn yinari ye u nun bikia.
⁴ Wee, a ka nɔn doma geeru naawa.
 A nɔn furɔ wuraguu doke a kua sina boko.
⁵ U nun bikia a win wɔaru daka daasia,
 ma a tu daka daasia n ka te.
⁶ Wunen somirun saabuwa win bɛɛɛ ya ka kpɛa.
 Wunen faaban saabuwa u ka girima baka wa.
⁷ Wunen domara ko n wɔa ka wi sere ka baadommaɔ.
 A ra n wɔa ka wi baadomma,
 kpa u n nuku dobu mɔ.
⁸ Yinni Wɔrukoo, sina boko u nun naane sɔa.
 Wunen durom saabu a n derimɔ u sokura.
⁹⁻¹⁰ Sina boko, dɔma te kaa tii sɔɔsi,
 kaa wunen yiberɛba nɔma turi,
 kaa be ba nun tusa nɔma turi,
 kaa bu doke dɔɔ bwee bakaru sɔɔ.
 Yinni Gusunɔn mɔru ya sɔawa nge dɔɔ boko.
 Dɔɔ wi, u koo bu mwa.
¹¹ Kaa de ben bibu bu gbi.
 Kaa de ben bweseru tu nɔru ko handunia yeni sɔɔ.
¹² Bɔ n nɔɔ tia kua bu ka nun kɔsa kua,
 ya n koorɔ.
¹³ A wunen tɛndu bɛrio a bu twee.
 Ba koo nun biru kisi.
¹⁴ Yinni Gusunɔ, a seewo.
 Sa ko nun womu kua wunen dam sɔ.
 Sa ko nun tɔma wunen yikon sɔ.
 Yinni Gusunɔ, a seewo.

22

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,
² Gusunɔ, nɛn Yinni, mba n kua a ka man deri.
 Mban sɔna a n man swaa daki
 sanam me na nun weeweenu koosimɔ.
 Mban sɔna a n man faaba kue.
³ Mban sɔna a ku ra man wurari
 sanam me na nun soka sɔɔ sɔɔ.
 Mban sɔna a ku ra man wisi
 sanam me na nun kana wɔkuru.
⁴ Wuna a sere sɔa Dɛero, a sɔ wunen sina kitarɔ.
 Isireliba ba nun tɔmamɔ.
⁵ Wuna besen sikadoba ba naane kua,
 ma a bu yakia.

6 Ba nun somiru kana, ma a bu faaba kua.

Ba nun naane kua, ma a bu sekuru yara.

7 Adama ne, na maa saawa tonu mi?

Aawo, na saawa nge kakabu.

Ma tamba man yaakoru ma,

ba man gema.

8 Be ba man wa kpuro,

ba ra n man yemowa,

ba n man nao swiikinu ma,

ba n wii gimanu koosima, ba n ma,

9 na nen tii Gusuna nomu sandia.

Mban sōna u n man faaba kue.

U n man kin na, mban sōna u n man yakie.

10 Adama Yinni Gusuna, wuna a man yara nen meron nukurun di.

Wuna a man bwē dora wē ye na nen meron bom noruma.

11 Wuna a man kōsu saa min di ba man mara.

Wuna a saa nen Yinni saa nen meron nukurun di.

12 A ku ka man tonda,

domi nani swāara man turuku koosima.

Goo maa sari wi u koo man somi.

13 Yibere dabinu nu man sikerene

nge naa kine ni nu gōbu.

Ba man kooro bure nge Basanin kete gōbi.

14 Ba man kukirisima

nge gbee suno ge ga yaa kasu.

15 Nen dam mu doona

nge nim me mu yari yani seeri so.

Nen kukunun gbin gbinka kpuro sosikiana.

Nen mwia doona nge gum me mu yanda.

16 Nen gōru ga gbera nge sōndu,

ma nen yara ya nen daro mani.

Na kpi yanim so nge goru.

17 Domi yibere dabina nu man kooro bure baama

nge gbeeku bōnu.

Ba nen nama ka nen naasu yabura.

18 Na woore sere nen kukunu kpuro nu sōsire.

Tambu ba man mēera ba nao yaare.

19 Ba nen yānu bōnu ma ben tii tiine so.

Ma ba nen yabe bakaru tete toosima.

20 Wune Yinni Gusuna, wuna a saa nen dam.

A kun ka man tonde me.

A na fuuku a man faaba ko.

21 A man wōro yiberēban takobin di.

Ba dam ma nge gbeeku bōnu.

A nen wāaru wōro ben naman di.

22 Ba man wōrimo nge gbee sinansu.

Ba man kooro burema nge kete gbeekinu.

23 Kon negibu kpuro wunen gari sō.

Kon nun siara mi ba menne.

24 Yakobun bweseru, be be i Yinni Gusuna nasie,
i nūn siaro.

Be Isireliba, Yakobun bweseru, i nūn tamo.

Beε Isireliba, i nùn s̄awō.

²⁵ Domi u ku ra n̄ni sw̄arugiin wahala yaakoru ko.

U ku ra maa ye atafiru ko.

U ku ra nùn biru kisi.

U ra win sokuru wurewa.

²⁶ Kon nun siara sanam m̄e be ba nun nasie ba m̄enne.

Kon nen n̄w̄ m̄w̄enu yibia ben baawuren wuswaa.

²⁷ S̄arobu ba koo di bu debu.

Be ba Yinni Gusun̄o kasu, be ra ba koo nùn siara.

Kpa ben hunde yu daka da.

²⁸ Handunian goonu n̄nen t̄mbu ba koo Yinni Gusun̄o yaaya
kpa bu ḡasirama win mi.

Bwesenu kpuro nu koo yiira win wuswaa.

²⁹ Domi Yinni Gusun̄wa u s̄a sun̄o.

U bandu dii bwesenu kpuro n̄ w̄ll̄o.

³⁰ Baa handunian damgibu ba koo nùn kpuna.

T̄mbu kpurowa ba koo nùn yiira.

³¹⁻³² Be ba koo marura, ba koo bu Yinni Gusun̄on̄o gari s̄o.

Be ba ñ gina n̄e dunia s̄w̄, ba koo win gari kpara,

kpa bu ben bibu s̄o ye u win t̄mbu kua,

kpa be kpuro bu nùn s̄a.

23

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusun̄o wuna a s̄a nen kparo,
na s̄awa nge wunen ȳaru.

Na ñ ḡānu bie.

² Wuna a ra ka man de mi yaka bekusu w̄a.

Wuna a ra ka man de mi n̄im mu maari.

Kpa a man w̄erasia mi.

³ A ra de nen dam mu wurama,

a ra man sure swaa gea s̄w̄,

wunen ȳisirun b̄eεεen s̄o.

⁴ N̄a n̄ s̄im̄o yam w̄oku bakaru s̄w̄,

na ñ k̄sa nasie,

ȳen s̄o, a ka man w̄a.

Wunen d̄eka ya ra man kpare.

Wunen bokura ta ra man gbare.

Yeniwa ya ra man dam k̄.

⁵ Yinni, baa yibereba b̄a n̄ man sikerene,

a ra man dam koosie ka b̄eεe,

a turare gumgia wisi nen wir̄o,

a d̄ia bwese bweseka yi nen wuswaa,

a nen n̄ra yibia p̄erere.

⁶ Yinni Gusun̄o, na ȳe ma t̄s̄o baatere

kaa man t̄n̄ geeru s̄s̄osi nen w̄aru s̄w̄.

T̄s̄o baatere kaa man gea kua nen w̄aru s̄w̄.

Kpa na n̄ w̄a wunen mi sere ka nen ḡw̄w̄o.

24

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusunɔ, wuna a tem mɔ ka ye ya wāa mɛ sɔɔ.
Wuna a handunia mɔ ka yen hunde koniba kpuro.

² Wuna a tem kpɛɛkpɛɛku swīi nim wōku sɔɔ.

Wuna a mu bɔnu kua ka daanu.

³ Wara u koo kpi u ya wunen guurɔ
mi wunen wāa yee dɛɛrara wāa.

⁴ Wi u koo yɔ mi,

wiya win gɔru ga dɛɛre.

Wiya win nɔma ya sāre.

Wiya wi u ku ra weesu swīi.

Wiya wi u ku ra bōre u ka tɔnu nɔni wōke.

⁵⁻⁶ Wiya wi u wunɛ Gusunɔ, Yakɔbun Yinni soku.

Wi u sāa nge mɛ,

wiya kaa domaru kua.

Wiya kaa faaba ko.

Wiya kaa gem wē.

⁷ Bɛɛ wuun kɔsobu, i kɔnnɔ gunum sosio.

I Yinni Gusunɔn sāa yerun kɔnnɔ kɛniɔ.

I de sina boko bɛɛɛgii u du.

⁸ Wara u sāa sina boko wi.

Yinni Gusunɔwa.

U dam mɔ, u yiiko mɔ,

u sāawa tabu duro damgii.

⁹ Bɛɛ wuun kɔsobu, i kɔnnɔ gunum sosio.

I Yinni Gusunɔn sāa yerun kɔnnɔ kɛniɔ.

I de sina boko bɛɛɛgii u du.

¹⁰ Wara u sāa sina boko wi.

Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa.

Wiya sina boko bɛɛɛgii.

25

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusunɔ, wuna na soku.

Wee na yiire na nun kanamɔ.

² Na nun naane sāa.

A ku de n sekuru wa.

A ku de nen yiberɛba bu man yēɛ.

³ Be ba nun naane sāa ba ñ sekuru wasi,

adama be ba ñ ka nun yɔ, ba koo sekuru wa.

⁴ Yinni Gusunɔ, na nun kanamɔ,

a man wunen swaa sɔsio.

A man sɔsio nge mɛ kon sī ye sɔɔ.

⁵ Nen Faaba kowo, a man kparo gem swaa sɔɔ.

A man keu koowo.

Domi wuna na naane sāa baadomma.

⁶ Yinni Gusunɔ, na nun kanamɔ,

a wunen durom ka wunen wɔnwɔndu yaayo,

ye a man sɔsi yellun di.

⁷ A ku maa yaaya durum ye na kua nen aluwaasiru sɔɔ.

A ku nen mɛm nɔɔbu sariru mɛɛri.

A man yaayo wunen wɔnwɔndu ka wunen tɔn geerun sɔ.

⁸ Yinni Gusunɔ, a sāawa tɔn geo.

A maa s̄awa gemgii.

A ra durumgii swaa gea s̄osi.

⁹ A ra be ba tii kawe swaa gea s̄osi,

kpa a bu kpara ye s̄o.

¹⁰ Domi be ba wunen arukawani neni,

ma ba wunen woodaba sw̄i,

a bu k̄i, a maa s̄a naanegii ben mi.

¹¹ Yinni, wunen ȳsirun s̄o,

a nen durum w̄oko domi ya kp̄a.

¹² Na ȳe ma wi u nun nasie,

wiya a ra swaa s̄osi ye u koo kpe.

¹³ Wiya u ko n w̄a b̄ori yendu s̄o.

Win bwesera ta koo tem me tubi di.

¹⁴ Yinni Gusun̄o, wi u nun nasie,

wiya a ra wunen asiri s̄o.

Wiya a ra wunen arukawanin woodaba giasie.

¹⁵ Na ȳe ma wuna a ra nen naasu yare saa yinan di.

Yen s̄ona ko na n nun m̄era baadomma.

¹⁶ Yinni Gusun̄o, a nen w̄onw̄ondu waawo.

Wee, ba man deri, na w̄a nuku sankiranu s̄o.

¹⁷ A man tu wun̄o.

A man yaro n̄oni sw̄aarun di.

¹⁸ A nen wahala m̄erio.

Wee, na w̄onw̄ondu soore.

A nen durum w̄oko.

¹⁹ A m̄erio nge me nen yibereba ba dabi,

ba man tusa ba k̄rua.

²⁰ A man w̄oro, a man k̄suo.

A ku de n sekuru wa domi na kukua wunen mi.

²¹ A man somio na n ka d̄ere.

A man somio na n ka w̄a gem s̄o.

Wuna na naan̄e s̄a,

kaa man k̄su.

²² Gusun̄o, a wunen t̄ambu Isireliba yaro ben n̄oni sw̄aaru kpuron di.

26

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusun̄o, wuna na naan̄e s̄a mam mam.

Na s̄im̄owa dee dee wunen woodaba s̄o.

A man gem w̄ēȳo.

² A nen bwisikunu ka nen bw̄era sirio.

A man w̄erio kpa a man gia.

³ Domi wunen k̄ira na n̄oni girari.

Ma na s̄im̄o wunen durom s̄o.

⁴ Yen s̄ona na ku ra ka t̄on k̄sobu sine.

M̄eya na ku ra maa ka murafitiba s̄i.

⁵ Na k̄san kowobu tusa.

Na ku ra ka bu sine.

⁶ Na ra nen n̄oma nīewa n ka s̄osi ma na n̄ taare m̄o.

Na ra de n nun s̄a na n wunen ȳaku yeru sikerenam̄o,

⁷ na n nun siaram̄o,

na n wunen s̄om maamaakiginun gari kparam̄o.

8 Na ra kā n da wunen sāa yero
 domi miya a ra n wāa wunen yiikon girima sōo.
 9 Yinni Gusunō, a ku de n gbi ka durumgibu sannu.
 A ku de n kam ko ka be ba tōmbun yem yarimō sannu.
 10 A ku man siri ka be ba daa kōsa mō sannu.
 A ku man siri ka be ba ra nōm biran kēnu mwe sannu.
 11 Na sīimōwa dee dee wunen woodaba sōo.
 Yinni Gusunō, a man durom kuo, a man faaba koowo.
 12 Na yōwa dim dim swaa gea sōo.
 Yen sōna kon nun siara mī wunen tōmba mēnne.

27

1 Dafidin womu.
 Yinni Gusunōwa u ra nen swaa yam bururasie,
 u man faaba mō.
 Na n goon berum mō.
 Yinni Gusunō u sāawa nen kuku yeru.
 Na n gāanun berum mō.
 2 Nen yiberēba bà n man wōrima bu ka man go,
 ba n man wasi.
 Kōsan kowobu bà n man susima bu ka man nōni sō,
 gāanu kun man mō.
 Be kpurowa ba koo wōruku.
 3 Nen yiberēba bà n man sikerena ba man tabu wōrima,
 nen torora kun karamō.
 Gusunōwa ko na n naane sāa.
 4 Gāa teena na Gusunō kanamō ni nu man neni gem gem.
 Niya, na n wāa ka wi, win wāa yero
 nen wāarun tōru kpuro sōo.
 Kpa n win durom denda
 kpa na n nūn sāamō.
 5 Domi u koo man bere win wāa yero nōni swāarun sanam,
 kpa u ka man da kperu wōllō mi goo kun man naa turi.
 6 Yen sōna kon kpī n nen yiberēba yēe be ba ka man sikerene.
 Kon da Yinni Gusunōn wāa yee dēeraru mi,
 kpa n nūn yākuunu kua,
 kpa n nūn siara ka womusu.
 7 Yinni Gusunō, na nun soku.
 A nen nōo nōowō.
 A nen wōnwōndu wāawo.
 A man wurario.
 8 Wuna a nēe, bu nun sāawō.
 Wee, na nun sāamō.
 9 Na sāawa wunen sōmō.
 A ku man biru kisi.
 A ku man gira ka mōru.
 Wuna a ra man somi.
 A ku man deri.
 Gusunō nen Faaba kowo,
 a ku man yina.
 10 Na yē ma baa nen tundo ka nen mero bà n man yina,
 wunē Yinni Gusunō, kaa man mwa.

11 Yinni Gusunɔ, a man wunen swaa sɔsio
kpa a de n sī dee dee ye sɔɔ,
domi nɛn yiberɛba ba dabi.

12 A ku man ɓeri yiberɛban nɔmaɔ.
A ku de bu man kua ye na ñ kī.
Domi seeda dio weesugibu ba man seesimɔ,
be, be ba dam dɔrebun wasikiranu mɔ.

13 Na yiyɔbu mɔ ma kon Yinnin durom denda,
wasobun suunu sɔɔ.

14 Yen sɔ, a n Yinni Gusunɔ naane s̄a.

A ku mwia kpana.

A de wunen tororu ta n sɔ sim sim.

A n Yinni Gusunɔ naane s̄a.

28

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusunɔ, wuna na wuri koosimɔ.
Wune wi a s̄a nge nɛn kpee baa mi na ra kuke,
a ku man duari.

Domi à n maari mɛsum,
ko na n s̄awa nge wi u gɔɔ dɔɔ.

² Nà n nɔma yiyɔ na kanaru mɔ s̄a yee dɛɛra ten mi,
a nɛn kanaru swaa dakio.

³ A ku man garisi tia ka tɔn kɔsobu,
ka be ba maa ka ben winsim gari mɔ nge kīru,
adama ben gɔruɔ kɔsa ya yiba.

⁴ A bu ben kookoosun are wɛɛyɔ nge mɛ yi nɛ.
Ye ba gabu kua, a de yu wɔri ben wirɔ.

⁵ Domi ba ñ gara ye wune Gusunɔ a mɔ.
Yen sɔ, a bu kɔsukuo kpa bu ku raa maa se.

⁶ Yinni Gusunɔ, wuna kon siara,
domi a ra nɛn kanaru nɔ.

⁷ Wuna a man ganua nge tɛɛru,
a s̄awa nɛn dam.

Wune sɔɔra nɛn naane w̄a, domi a man faaba kua.
Ma na nuku dobu mɔ,

na nun siaramɔ ka womusu.

⁸ Yinni Gusunɔ, a s̄awa wunen tɔmbun dam.
Domi a s̄awa nge k̄ari, a ka wi a gɔsa faaba kɔ.

⁹ A wunen tɔmbu faaba koowo kpa a bu domaru kua,
be, be ba s̄a wunen arumani.

A bu kparɔ kpa a bu nɔɔri sere ka baadommaɔ.

29

¹ Dafidin womu.

Bɛɛ be i w̄a wɔllɔ, i Yinni Gusunɔ siaro
win yiiko ka win dam s̄s.

² I win yisuru wɔlle suo,
kpa i yiira win wuswaaɔ win dɛɛrarun s̄s.

³ Yinni Gusunɔ yiiko kpurogii
u dera gura ya gbaramɔ.

Win nɔɔ ga nɔɔra guru winu sɔɔ.

U dam mɔ nim bakam wɔllo.

⁴ Win nɔɔ ga nɔɔra ka dam ka yiiko.

⁵ Win nɔɔ ge, ga Libanin dāa damginu besukumɔ.

⁶ U dera Libanin guunu nu yɔɔkumɔ
nge ketɛ kpɛmmɪnu.

Ma guu te ba mɔ Hɛɛmɔɔ ta suara dika
nge ketɛ gbeeku kpɛmbu.

⁷ Win nɔɔ ga dera guru maakinu kooramɔ.

⁸ Win nɔɔ ga nɔɔra,

ma ye ya wāa Kadesin gbaburɔ kpuro ya diira.

⁹ U gbāra sere nɛm guraginu nu nanda nu mara.

Ma dānu kpuron wurusu della sɔwɔ.

Yera win sina kpaarun di ba mɔ,
yiikogiiwa Yinni Gusunɔ.

¹⁰ Wiya u dam mɔ nim wɔllo.

Wiya u ko n sāa sunɔ sere ka baadommaɔ.

¹¹ Wiya u koo maa tɔmbu dam kɛ.

Wiya u koo bu domaru kua u bu bɔri yɛndu wɛ.

30

¹ Womu ge Dafidi u kua bu ka Yinni Gusunɔn sāa yeru wukia. U nɛɛ,

² Yinni Gusunɔ, kon wunɛn kpāaru kpara.

Domi a man yara saa wɔrun di.

A n̄ maa dere nɛn yiberɛba bu man yɛɛ.

³ Gusunɔ nɛn Yinni, na nun nɔɔgɪru sue
na faaba kana, ma a man bekia.

⁴ A man wɔra gɔɔn nɔman di,
ma a dera sa tondinɛ ka be ba gu.

⁵ I Yinni Gusunɔ siaro ka womusu,
bɛɛ be i ka n̄n yɔ dim dim.

I win yīsi dɛɛra te wɔlle suo.

⁶ Domi win mɔru ku ra tɛ.

Adama u ra tɔnu durom kuewa win wāaru kpuro sɔɔ.

Nuku sankiranu n̄n n̄n deema yoka,
sisiru bururu, u ra deeme nuku doo bakaba.

⁷ Na raa nɛɛ, nɛn nuku doo bini sɔɔ,
na n̄ sokuramɔ pai.

⁸ Yinni Gusunɔ, wunɛn saabuwa na ka wāa bɔri yɛndu sɔɔ
nge wi u kukua kpee baa sɔɔ.

Adama ye a wunɛn wuswaa berua,
nɛn laakari ya burisina.

⁹ Yen biruwa na nɔɔgɪru sua
na nun somiru kana.

¹⁰ Na nɛɛ, mba kaa wa à n man go,
a man doke siki wɔruɔ.

Nà n gɔsira tua, kon kpī n nun sā?
Kon kpī n wunɛn gem gari kpara?

¹¹ Yinni Gusunɔ, a man swaa dakio,
kpa a man durom kua. Yinni, a man somiɔ.

¹² Wee tɛ, nɛn nuku sankiraru ta kua nuku dobu.

A nɛn saaki ye na wukiri nuku sankirarun sɔ wuna.

Ma a man tɔɔ baka yānu sebusia n ka nuku dobu ko.

¹³ Nɛn bwɛra ya koo nun bɛɛɛ wɛ ka womusu,
na n nɔɔ marimɔ.

Gusunɔ nɛn Yinni,
wuna kon siara sere ka baadommaɔ.

31

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,

² Yinni Gusunɔ, wuna a s̄a nɛn kuku yeru.

A ku de n sekuru wa.

A man wɔro domi wuna a s̄a gemgii.

³ A man swaa dakio. A man wɔro fuuku.

A de a n s̄a nɛn kpee baa ka nɛn gb̄araru

mi kon kp̄i n kuke, kpa n ka faaba wa.

⁴ A man kparo kpa bu wa ma a naanɛ mɔ,

kpa na n kukua wunen mi.

⁵ Mɛya kaa man yara saa taa ye ba man bɛrien di,

domi wuna a man k̄osu.

⁶ Na nun nɛn w̄aru nɔmu s̄andia,

domi wuna a man wɔra Yinni Gusunɔ,

wunɛ wi a naanɛ mɔ.

⁷ Na be ba b̄nu s̄amɔ tusa,

ma na nun naanɛ s̄a.

⁸ Ko na n w̄awa nuku dobu sɔɔ wunen durom saabu,

domi a nɛn n̄ni sw̄aru yɛ.

Mɛya a maa yɛ nge mɛ na nuki sankire.

⁹ A man wɔra yibɛɛban nɔman di.

Wee a dera na tii mɔ.

¹⁰ Yinni Gusunɔ, a man durom kuo.

Domɔ na w̄a nuku sankiraru sɔɔ.

Nuku sankira te, ta dera nɛn bwɛra ka nɛn wuswaa ka nɛn wasi kpuro

burisine.

¹¹ Wahala ya man goomɔ,

ma weeweenu dera na t̄kɔ mɔ.

Nɛn dam mu doonɔ nɛn torarun s̄ɔ,

ma nɛn gɔma dwiيامɔ.

¹² Nɛn yibɛɛba ba man sekuru doke,

ma be ba s̄a nɛgibu ba tu sosimɔ.

Be ba man yɛ, beya ba nɛn bɛrum mɔ.

B̄a n ka man yinna swaaɔ, ba ra duki suwa.

¹³ Tɔmba man duari nge wi u gu.

Na s̄awa nge ḡa ni ba k̄ɔ.

¹⁴ Na nɔmɔ k̄ɔsa ye tɔmba gerumɔ nɛn s̄ɔ.

Ma be ba man sikerɛnɛ kpuron bɛrum man mɔ.

Domɔ ba wesianamɔ bu ka man go.

¹⁵ Adama Yinni Gusunɔ, wuna na naanɛ s̄a.

Domɔ wuna a s̄a nɛn Yinni.

¹⁶ Nɛn sian w̄aru kpuro wunen nɔmu sɔra ta w̄a.

A man wɔro saa nɛn yibɛɛba

ka be ba man n̄ni s̄ɔm̄n nɔman di.

¹⁷ A man wunen yam bururam s̄ɔsio.

A man wɔro wunen durom s̄ɔ.

¹⁸ Yinni Gusunɔ, n̄a n nun soka, a ku de n sekuru wa.

Adama a de tɔn kɔso u sekuru wa,
kpa u da garibun wāa yerɔ
gɔɔ u nùn nɔɔ marisia.

¹⁹ A ku de wee kowobu bu gari gere,
ka be ba tii sua gari mɔ, ba gabu gema.

²⁰ Yinni Gusunɔ, wunɛn durum mu kpā,
mɛ a be ba nun nasie yiye,
ka be ba ben naanɛ doke wunɛ sɔɔ.
Tɔmbu ba koo kpī bu wa durum mɛ a ra bu kue.

²¹ Domi a ra be ba nun nasie kɔsu,
kpa ba n wāa wunɛn wuswaaɔ
bu ku ka du naanaanu sɔɔ,
kpa a bu bere wunɛn dirɔ tɔn kɔsobun sɔ.

²² Yinni Gusunɔ, wuna kon siara,
domi a man wunɛn durum sɔɔsi.
Na raa sāawa nge wuu ge ba tarusi,

²³ sere nɛn laakari ya burisina,
na nɛɛ, wee a man gira wunɛn wuswaan di.
Adama a nɛn weeweenu nua
sanam mɛ na nɔɔgiru sua na nun soka.

²⁴ Yen sɔ, i Yinni Gusunɔ kɔɔ,
bɛɛ be i nùn naanɛ sāa.
Domi u be ba nùn naanɛ doke kɔsu.
Adama u ra be ba tii sue sɛɛyasie ka dam.

²⁵ Bɛɛ be i yīiyɔbu mɔ Yinni Gusunɔn mi,
i nukuru doro,
kpa i de bɛɛn bwɛra yu wurama.

32

¹ Dafidin womu.

Doo nɔɔrugiiwa wɔn toranu ba suuru kua,
ma ba win durum wuna.

² Doo nɔɔrugiiwa wɔn kɔsa Yinni Gusunɔ kun garisi,
ma u n̄ maa keeta mɔ win gɔruɔ.

³ Sanam mɛ na n̄ nɛn durum wure, nɛn kukunu gbisa,
na weeweenu kua tɔɔ giriru,

⁴ domi wunɛn nɔmu ga man sɛre bururu ka yoka.
Nɛn dam mu della nge mɛ dāa wurusu su ra ko sɔɔ sārɛrun saa.

⁵ Na nɛɛ, kon nɛn toranu wura
wunɛ Yinni Gusunɔn mi.

Na nɛn durum tuuba kua wunɛn mi,
na n̄ nɛn kɔsa berua.

Ma a man nɛn durum taare wunari.

⁶ Yen sɔ, n weenɛ baawure wi u nun naanɛ sāa
u nun kana wahalan saa sɔɔ.

Baa nim bakam mù n yiba mu sara,
mu n̄ yɛro turi.

⁷ Wuna sāa nɛn kuku yeru,
a ra man gbare wahalan di.

A dera na womusu mɔ wunɛn faaban sɔ.

⁸ Yinni Gusunɔ, a nɛɛ, kaa man keu ko,
kpa a man swaa sɔɔsi ye n weenɛ n swīi.

Kaa man bwisi kē, kpa a n man kōsu.

⁹ A maa nēē, n ku ko bwisi sarirugii nge duma,
 ñ kun mē nge birakō,

yìn nāwō ba ñ koo ko ba kun yaruka
 ka karabasuuru doke,

ba n ka yi gawe, kpa yi ku raa tōnu wōri.

¹⁰ Tōn kōsobun wahala kpā,
 adama wi u Yinni Gusunō naane sāa,
 win durom mu ra n yēro wāasiwa.

¹¹ Yen sō, bēē gemgibu, i gōru doro Yinni Gusunō sōo,
 kpa i dešinu kara.

Bēē bēn gōru ga deere,

i guuda koowo ka nuku dobu, bēē kpuro.

33

¹ Bēē be i sāa gemgibu, i Gusunō siaro ka womusu.

Bēē be i deere, i nūn siaro baadomma.

² I nūn siaro ka mōrōkunu
 kpa i womusu ko ka gōōgenu.

³ I nūn bēere wēeyō ka wom kpōo,
 kpa i gāasu tora i ka nūn siara.

⁴ Yinni Gusunō u ra gem gerewa.

Ye u maa gerua kpuro ya ra koorewa mam mam.

⁵ U ra ye ya wooda ka gem swīi kā.

Win durom mu yiba tem kpuro sōo.

⁶ Win nōn gariya wōlla ka taka kōora,
 ka gāa ni nu wāa te sōo kpuro.

⁷ Ma u dera nim wōkun nim mu menna yāatem.

⁸ Bēē handuniagibu, i Yinni Gusunō nasio.

I diirio win wuswaa.

⁹ Domi ye u gerua kpuro, yera ya ra koore.

U n wooda wē kpa yu kōora.

¹⁰ Yinni Gusunō u ra bwesenun himba gōsie,

kpa yu kam ko mam mam.

¹¹ Adama win himba ya ku ra gōsiare,
 ya ko n wāawa sere ka baadomma.

¹² Bwese te ta Gusunō mō Yinni,
 ta ko n nuku dobu mōwa.

Mēya bwese te u maa gōsa win tiin sō
 ta koo yēeriwa.

¹³ Saa wōllun diya Yinni Gusunō u tōmbu kpuro mēera.

¹⁴ Saa win wāa yerun di, u handuniagibu kpuro mēera.

¹⁵ Wi, wi u tōmbu kpuro bwisikunu wē,
 u maa ben kookoosu kpuron laakari mō.

¹⁶ Sina boko ù n nasara wa tabu sōo,
 n ñ mō yēn sō u tabu kowo dabiru mō.

N ñ maa tabu durōn dam
 mu ra nūn yare win yiberēn nōman di.

¹⁷ Wi u win naane doke duma sōo,
 u ñ nasara wasi.

Meya ka yen dam kpuro
ya ñ kpɛ yu nùn wɔra karin di.

¹⁸ Adama be ba Yinni Gusunɔ nasie,
ma ba ben yiyɔbu doke win durom sɔɔ,
beya u kɔsu,

¹⁹ u ka ben hunde wɔra gɔɔn di,
kpa ba n wasi baa gɔɔru tà n dua ben tem sɔɔ.

²⁰ Bɛɛ, Yinni Gusunɔn miya bɛɛɛn yiyɔbu wāa.
Wiya u koo sun somi kpa u sun kɔsu nge tɛrɛru.

²¹ Bɛɛɛn gɔru ga do win sɔ.

Sa maa nùn naaɛ sāa win dɛɛrarun sɔ.

²² Yinni Gusunɔ, a de wunen durom mu n wāa ka bɛɛɛ.
Domi wunɛ sɔɔra bɛɛɛn yiyɔbu wāa.

34

¹ Dafidi u tii gɔsia wiiro Abimɛlɛkin wuswaaɔ, yera durɔ wi, u nùn gira win
min di. Saa yera Dafidi u womu geni kua u nɛɛ,

² na kon Yinni Gusunɔ siara saa baayere.

Meya nɛn nɔɔ ga ñ marimɔ na kun nùn tɔmɛ.

³ Yinni Gusunɔ sɔɔra kon yɛɛri.
Bɛɛ wɔnwɔndobu, i swaa dakio,
kpa i gɔru dɔra.

⁴ I ka man Yinni Gusunɔ wɔlle suo,
su win yisuru bɛɛɛrɛ wɛ sannu.

⁵ Na Yinni Gusunɔ soka, ma u man wurari,
u man yara nɛn berum kpuron di.

⁶ Be ba nùn wuswaa kisi, ba ra n nuku dobu mɔwa.
Ba ñ maa ben wuswaa wukirimɔ sekurun sɔ.

⁷ Yinni Gusunɔ u ra wɔnwɔndon sokuru nɔ.
Meya u ra maa nùn yare nuku sankiranu kpuron di.

⁸ Win gɔrado u ra be ba nùn nasie kɔsu,
kpa u bu yara karin di.

⁹ I na, i win durom denda kpa i wa nge mɛ mu kpā.
Doo nɔɔrugiiwa wi u kuku yeru kasu win mi.

¹⁰ Bɛɛ be i sāa wigibu, i nùn nasio.
Domi be ba nùn nasie, gāanu ku ra bu kɔmiɛ.

¹¹ Baa gbee sunɔ kpɛmu ga ra gasɔ bie gu di.
Adama be ba Yinni Gusunɔ kasu,
gāa geenu kun bu sararimɔ.

¹² Bɛɛ nɛn bibu, i susima i nɔ,
kpa n bɛɛ sɔɔsi nge mɛ i ko ka Yinni Gusunɔ nasia.

¹³ Wi u kī u wāaru di bɔri yɛndu sɔɔ,
kpa u tɛ,

¹⁴ u kɔsan gerubu de, kpa u weesu deri.

¹⁵ U kɔsa suurio, kpa u gea ko.

U alafia naa giro.

¹⁶ Gemgiba Yinni Gusunɔ u ra n nɔni wɛɛ.

Meya u ra maa ben wuri swaa daki.

¹⁷ Yinni Gusunɔ u ra ka kɔsan kowobu sanne,
kpa u de bu ben gari duari tem mɛni sɔɔ.

18 Yinni Gusunɔ u ra gemgibun sokuru wure,
 kpa u bu wuna ben wahala kpuron di.
 19 U ra n ka be ba nuki sankire wāa,
 kpa u be ba mwia kpāna faaba ko.
 20 Kōsa dabina nu ra gemgii deeme,
 adama Yinni Gusunɔwa u ra nūn wɔre ye kpuron di.
 21 Wiya u win wasin gbin gbinka kōsu.
 U n̄ derimɔ baa win kuku teeru tu kāsira.
 22 Adama kōsa yà n tɔn kōso deema, ya ra nūn gowa.
 Meya u ra maa gemgiin yiberɛba sɛɛyasie.
 23 Wiya u ra win sɔm kowobun hunde wɔre karin di.
 Be ba maa nūn naane s̄aa ba n̄ taare wasi.

35

1 Dafidin womu.
 Yinni Gusunɔ, be ba man wɔrim wee,
 a bu wɔrio.
 Be ba ka man sannamɔ, a ka bu sannɔ.
 2 A tere piibu ka bakaru suo,
 kpa a na a man somi.
 3 A wunen yaasa suo a be ba man nɔni s̄ɔmɔ s̄ɔsi,
 kpa na n yē ma wuna a s̄aa nen faaba kowo.
 4 A de be ba man kasu bu go bu sekuru wa.
 A de be ba kī n kam ko bu biti soora
 kpa bu biru wura.
 5 A de ba n s̄aa nge yaka si woo ga ka doonɔ,
 kpa Yinni Gusunɔn gɔrado u bu gira.
 6 A de ben swaa yu wɔria,
 kpa yam wɔkuru tu ye wukiri.
 Kpa Yinni Gusunɔn gɔrado u bu naa swī.
 7 Wee na n̄ ḡaanu kue ba ka man suura beriamme.
 8 A de bu kam ko subaru s̄ɔɔ,
 bu wɔri ben suura ye s̄ɔɔ, bu gbi.
 9 Kpa na n nuku dobu m̄ɔ wunen s̄ɔ Yinni Gusunɔ,
 faaba ye a man kuan s̄ɔ.
 10 Kpa saa nen ḡɔru s̄ɔɔn di, n n̄ɛɛ,
 goo sari wi u dam m̄ɔ nge wunɛ.
 Domi a n̄ wɔnwɔndo yara
 saa wi u man dam keren nɔman di.
 11 Wee, wee kowobu ba seewa ba man gari manimɔ yi na n̄ yē.
 12 N̄a n bu gea kua, kōsa ba ra man kōsie,
 kpa bu man deri n̄ turo.
 13 Adama sanam m̄ɛ nen yiberɛ be, ba barɔ,
 na saakin yaberu sebua nuku sankirarun s̄ɔ.
 Ma na tii t̄ɔya m̄ɔ ka n̄ɔ b̄okuru.
 Na ra n yiirewa na n kanaru m̄ɔ,
 14 na n s̄aa nge ben kpaasi, n̄ kun m̄ɛ nge ben m̄ero bisi.
 Na nuki sankire nge wi u win m̄ero bia.
 15 Adama be, ba ra mennɛwa bu nuku dobu ko,
 sanam m̄ɛ na sokura.
 Ba ra mennɛwa nen biru bu ka man kōsa bwisikusi,

kpá bá n man yaa kasikimɔ baadomma.

¹⁶ Baa ka be ba ñ Gusunɔ yɛ ba man yɛɛmɔwa.
Ba man kɔrusi, ba nɔɔ dɔnnɛ gbam gbam.

¹⁷ Yinni, sere domma kaa n yeniba mɛɛra.

A ku de bu man wɔri,
domi ba sɔawa nge gbee sina kpensu.

¹⁸ Wuna kon siara mi wunen tɔmba mɛnnɛ,
kpá n nun bɛɛɛ wɛ tɔn dabinun suunu sɔɔ.

¹⁹ A ku de be ba sɔa nɛn yiberɛba ba n man yɛɛmɔ kam sɔɔ,
kpá be ba man tusa kam sɔɔ ba n man wɔmmɔ ka gɔnibu.

²⁰ Domi ben gari gerubu kun do.

Kɔsa ba ra n tɔmbu manimɔ,
be ba wɔa bɔri yendu sɔɔ tem mɛ sɔɔ.

²¹ Ba ra n man nɔɔ gɛɛwa ba n mɔ, ba man wa.

²² Yinni Gusunɔ, wuna a ye kpuro waamɔ.

Yen sɔ, a ku nɔɔ mari,
a ku maa ka man tonda.

²³ Gusunɔ, nɛn Yinni, a seewo a man siria.

A ka man yinɔ.

²⁴ Gusunɔ nɛn Yinni, a sɔawa gemgii, a man sirio,
kpá bu ku ra maa nuku dobu ko nɛn sɔ,

²⁵ bu gere ben gɔruɔ bu nɛɛ,
wee, ye ba kɔ, ya koorɔ, ba man kamia.

²⁶ A de be, be ba nuku dobu mɔ nɛn wahalan sɔ,
be kpuro bu sekuru wa sannu sannu.

A de be, be ba man seesimɔ,
bu sekuru wa ta n kpá.

²⁷ Adama a de be ba nuku dobu mɔ nɛn taare sarirun sɔ bu yɛeri,
kpá ba n wunɛ Yinni Gusunɔ siaramɔ baadomma,
wunɛ, wi a kɔ nɛ, wunen sɔm kowo na n wɔa bɔri yendu sɔɔ.

²⁸ Yinni, na kon wunen gem gari kpara.

Kon maa nun tɔma baadomma.

36

¹ Womu ge Dafidi Gusunɔn sɔm kowo u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,

² tɔn kɔso wi u ñ ka Gusunɔ yɔn gari man sɔkumɔ nɛn gɔruɔ,
domi u ñ bwisikumɔ ma n weenɛ u Gusunɔ nasia.

³ U win tii sue too.

Yen sɔna u ñ win toraru wuramɔ,
kpá u tu tusi.

⁴ Win gari kpuro, weesa yi sɔa.

U ku ra wure u gɔanu ko ka laakari u sere gea ko.

⁵ Kɔsa u ra n bwisikumɔ win kpin yerɔ.

Yen swaa sɔɔra u ra n maa wɔa.

U ku ra ye duka suuri.

⁶ Adama Yinni Gusunɔ, wunen durom mu wɔawa sere ka wɔllɔ.
Wunen bɔrɔkiniru ta maa sɔɔsire sere ka guru winɔ.

⁷ Mɛya maa wunen gem mu kpá nge guu bakanu.

Wunen siribu bu duku nge nim wɔkun bweru.

Yinni Gusunɔ, wuna a ra tɔmbu ka yɛɛ nɔɔri,

⁸ domi wunen kɔru ta kpá.

Wunen kasenun kəkərəwa tamba kuku yenu kasu.

⁹ A ra wunen durom yibie nge be ba di ba deba.

A ra bu nuku dobu wē nge be ba nim gem wa ba nora.

¹⁰ Domi wuna a sāa wāarun nuuru.

Wunen yam bururam saabuwa sa ka wāarun asansi tubumə.

¹¹ A be ba nun yē durom kuo.

A bèn gōru ga dēere bərəkiniro sōsio.

¹² A ku de tii suobu bu man naa turi,
kpa tən kōsobu bu de n duka yakura.

¹³ Wee be ba kōsa m̀, ba wərukumə,
ma ba kpanɛ bu se.

37

¹ Dafidin womu.

A ku tii nōwia ko tən kōsobun s̄.

A ku ka kōsan kowobu kinenu ko.

² Domi ba ra mundewa nge yaka gbebusu,
kpa bu yanda nge yaka bekusu.

³ A n Yinni Gusunə naanɛ sāa kpa a n gea m̀.

Nge mɛya kaa n ka wāa yeru m̀ tem mɛ s̄ə,
kpa a n bəri yɛndu m̀.

⁴ A wunen nuku dobu kasuo Yinni Gusunən mi.

U koo maa nun wē ye wunen gōru ga kī.

⁵ A Yinni Gusunə wunen wāaru nōmu s̄ndio,
a n nūn naanɛ sāa.

Wiya u koo nun kpuro wunana.

⁶ U koo de wunen gem mu s̄s̄sira
nge s̄ə wii wəllun s̄ə.

⁷ Wi u kpīa u kōsa kua ye u gōru doke,

a ku tii nōwia ko win s̄.

A n maari kpa a n Yinni Gusunə swaa daki.

⁸ A m̄ru derio, a nuku gbisibu yinə,

a ku tii nōwia ko.

Ye kpurowa ya koo ra nun kōsa koosia.

⁹ Domi ba koo tən kōsobu kpeerasia,
adama be ba Yinni Gusunə naanɛ sāa,
bera ba ko n tem mɛ m̀.

¹⁰ N tie fiiko ye tən kōsoba kun ko n maa ka wāa.

Baa à n m̄era mi ba raa wāa, a n maa bu wasi.

¹¹ Adama be ba tii yē, ba koo tem mɛ tubi di,

kpa ba n yērimə gem gem alafia s̄ə.

¹² Tən kōsoba gemgibu bwisiku kōsunu koosimə,
ma ba bu wiru diirisimə.

¹³ Yinni u tən kōso be yēemə,

u yē ma t̄ra bu sisie.

¹⁴ Tən kōsoba ben takobi womamə,

ma ba ben tennu b̄erimə

bu ka sāarobu ka wənwəndobu hunde wuna,

kpa bu be ba gea m̀ ḡo.

¹⁵ Adama ben takobi be, ba koo duwa ben tiin toronə,

kpa ben tennu nu b̄əkira.

- 16 Gāa piimii ni gemgii u mɔ,
nu tɔn kɔso dabinun dukia kere.
- 17 Domi ba koo tɔn kɔsobun dam kpeerasia,
adama Yinni Gusunɔ u yɔ gemgibun biruɔ.
- 18 Yinni Gusunɔ u yɛ
ye n koo taare sarirugibu deema ben wāaru sɔɔ.
Ben yenu ga n bansu mɔ.
- 19 Ba n sekuru wasi wahalan saa sɔɔ.
Ba ko ba n maa deburu mɔ gɔɔrun sanam.
- 20 Adama tɔn kɔsoba koo kam ko.
Yinni Gusunɔn yiberɛba ba ka yakasun wɛsu weene.
Ba koo yarinawa nge dɔɔ wiisu.
- 21 Tɔn kɔsobu bɔ n bɔkura, ba ku ra wesie.
Adama gemgii u ra kɛ ka nuku tia.
- 22 Be Yinni Gusunɔ u domaru kua,
ba ko n tem mɛ mɔ,
adama be u bɔrusi, beya ba koo kpeerasia.
- 23 Yinni Gusunɔ u ra tɔn geo kpare win sanum sɔɔ.
Yɛron swaa ra nɔn wɛre.
- 24 U n sokura u wɔruma, u ra sewa,
domi Yinni Gusunɔ u win nɔma nɛni.
- 25 Na raa s̄aa bii, t̄ɛ na bukura.
Na n maa waare Gusunɔ u gemgii deri,
n kun mɛ win bibu bu bara ko bu ka di.
- 26 Baadomma u wɛɛmɔ ka nuku tia.
U n be ba bɔkuramɔ yinarimɔ.
Win bibu ba ra maa gabu arufaani kue.
- 27 A kɔsa derio kpa a gea ko,
kpa wunen bibun bweseru ta n tem mɛ mɔ ka baadommaɔ.
- 28 Yinni Gusunɔ u gem k̄i.
U n win tɔmbu derimɔ, u ra n bu kɔsu.
Adama ba koo tɔn kɔsobun bweseru kpeerasia.
- 29 Gemgiba ko n tem mɛ mɔ,
kpa ba n wāa mi, ka baadommaɔ.
- 30 Gemgiin nɔɔ, gari bwisigiyya ga ra yare.
Win yara, gema ya ra maa gere.
- 31 Gusunɔn wooda ya ra n wāa win gɔruɔ.
Win naasu kun maa sokuramɔ.
- 32 Tɔn kɔso u ra n gemgii s̄akiriammɛwa,
kpa u n swaa kasu u ka nɔn go.
- 33 Adama Yinni Gusunɔ kun derimɔ u nɔn nɔma turi.
U n maa nɔn taare wɛɛmɔ siribun sanam.
- 34 A n Yinni Gusunɔ ȳiyyɔ kpa a n win swaa sw̄i.
U koo nun walle sua kpa a n ka tem mɛ mɔ.
Kaa wa tɔn kɔsoba kpeerɔ.
- 35 Na tɔn kɔsobu wa ka ben dam kpuro,
ba ye ki nge d̄aa kerigiru te ta kpare.
- 36 Adama ben baa ya doona, wee ba n maa wāa.
Na bu kasu, adama ba n waarɔ.
- 37 A taare sarirugii mɛerio
kpa a n nɔn lasabu s̄aa.

Domi wi u ra b̄ari ȳendu k̄an bwesera kun kpeem̄o.

³⁸ Adama mem̄ n̄o sarirugiba koo kam kowa kpuro,
kpa t̄an k̄osobun bweseru tu kpeera.

³⁹ Yinni Gusun̄owa u gemgibu faaba m̄o.

Wiya u ra bu bere n̄oni sw̄aarun sanam.

⁴⁰ U bu somim̄o, u bu w̄oram̄o t̄an k̄osobun n̄oman di,
u bu faaba m̄o, domi win miya ba ben kuku yeru kasu.

38

¹ Dafidin womu ge u kua Gusun̄o u ka n̄un yaaya.

² Yinni Gusun̄o, a ku man seeyasia wunen̄ m̄aru s̄o.
A ku man so sanam me a m̄aru besire.

³ Domi wunen̄ s̄̄enu nu man girari,
ma wunen̄ n̄omu ga man so ga sura.

⁴ Wunen̄ m̄arun saabu, nen̄ wasin gam sari mi n̄ bw̄aa do.
Nen̄ durum saabu na n̄ maa dam gam m̄o.

⁵ Domi nen̄ toranu kp̄̄a sere nu man gunum kera.

Nu s̄aa nge samu bakanu ni nu man bunum kere.

⁶ Nen̄ booboosu k̄osa sere su numia nen̄ gari bakarun s̄o.

⁷ Na d̄ebara, na wasira sere na n̄ maa dam m̄o.

Baadomma, na ra n̄ s̄im̄owa ka nuku sankiranu.

⁸ Domi barara nen̄ wasi kpuro mwa.

Yin gam maa sari mi n̄ bw̄aa do.

⁹ Na k̄osikirawa muku muku, na n̄ maa dam gam m̄o.

Nen̄ ḡoru ga burisine sere na weeweenu m̄o.

¹⁰ Yinni, ye na k̄i kpuro, wuna a ȳ̄.

Nen̄ weeweenu kun maa nun berue.

¹¹ Nen̄ ḡoru ga n̄ s̄̄ s̄̄e, nen̄ dam man doonarim̄o.

Wee nen̄ n̄oni kun maa w̄aru tere.

¹² Nen̄ kpaasibu ka be ba man ȳ̄ kpuro

ba man d̄uki suurim̄o nen̄ bararun s̄o.

Ma be ba maa w̄aa nen̄ turuku,

ba t̄ii mena nen̄em.

¹³ Be ba kasu bu man go,

ba man ȳ̄ri beriamme baadomma.

Be ba nen̄ k̄osa kasu, ba man k̄osa siem̄o,

ba kasu bu man n̄oni w̄oke.

¹⁴ Adama ne, na maariwa piti nge soso

wi u kun ḡaanu n̄oem̄o,

u n̄ maa ḡaanu gerum̄o.

¹⁵ M̄eya na s̄aa nge soso.

Na n̄ bu ḡaanu wisa.

¹⁶ Yinni Gusun̄o, wune s̄ora nen̄ ȳ̄iȳ̄bu w̄aa.

Gusun̄o nen̄ Yinni, a de a man wisi.

¹⁷ A ku de bu nuku dobu ko nen̄ s̄o,

kpa bu man seesi sanam me na sokuram̄o.

¹⁸ Wee na w̄orumaa d̄o,

ma nen̄ wahala ya man w̄asi.

¹⁹ Na nen̄ toranu tuuba m̄o.

Tora ni, nu man berum m̄o.

²⁰ Wee nen̄ yibereba ba bw̄aa do,

ba maa dam mə.

Be ba man tusa kam sɔɔ, ba dabi.

²¹ Kɔsa ba man kɔsiemɔ, ye na bu gea kua.

Ba nɛn kɔsa kasu yɛn sɔ na ra n gea mə.

²² Yinni Gusunɔ, a ku man deri.

Nɛn Yinni, a ku ka man tonda.

²³ A na fuuku a man yakia,
wuna a sɔa nɛn faaba kowo.

39

¹ Dafidin womu ge u Yedutum, wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,

² na raa nɛɛ, kon nɛn sanu sanusu laakari ko

kpɔ n ku durum ko nɛn gari gerubu sɔɔ.

Kon nɛn nɔɔ kpɛ sanam mɛ nuku kɔsurugii wɔa nɛn bɔkuɔ.

³ Na raa maari, na n̄ gɔanu gerua,

ma na deema n kua kam,

domi nɛn nɔni swɔaru ta sosiwa.

⁴ Nɛn laakari ya seewa.

Ye na bwisikumɔ ya man nɛni nge dɔɔ,

ma na gerua na nɛɛ,

⁵ Yinni Gusunɔ, a man nɛn wɔarun saka sɔɔsiɔ

kpɔ na n yɛ nge mɛ na n̄ dam mə.

⁶ N wee a nɛn tɔru yɛira ka wunɛn nɔman yasum,

ma nɛn wɔarun sanam kun gɔanu tura wunɛn nɔni sɔɔ.

Ka geema tɔnu baawure koo doona nge woo tia,

⁷ n̄ kun mɛ nge tiro.

Ye u mɔ kpuro kama.

U arumani mɛnnamɔ, u n̄ yɛ wara koo ye di.

⁸ Tɛ Yinni, mba na maa mara.

Nɛn yɛiyɔbu wɔa wunɛ sɔɔ.

⁹ A man yakio nɛn durum kpuron di.

A ku de gari bakasu su n man yaakorɔ mə.

¹⁰ Kon mari, na n̄ gari gerumɔ,

domi wuna a dera ya koorɔ mɛ.

¹¹ A ku maa man wahala ko.

Na wasikiramɔ wunɛn nɔm geran sɔ.

¹² A ra tɔnu gerusi

kpɔ a n̄n sɛɛyasia win toranun sɔ.

Ye tɔnu u kɛ, yera a ra di nge kɔkɔbu.

Geema, tɔnu baawure u koo doonawa nge woo tia.

¹³ Yinni Gusunɔ, a nɛn kanaru nɔwɔ,

kpɔ a nɛn sokuru swaa daki.

A ku nɛn wuri atafiiru ko,

domi na sɔawa sɔɔ wunɛn mi nge nɛn sikadoba kpuro.

¹⁴ A man derio sɛɛ,

kpɔ n wom wa n sere sariru ko.

40

(I maa mɛerio naasu 14-18, 70:2-6)

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,

² na nɛn yɛiyɔbu doke Yinni Gusunɔn mi.

Ma u man sīrema u nen nɔɔ swaa daki.

³ U man gawa u yara saa kam kobun wɔrun di,
mi pɔtɔkɔ wāa.

U nen naasu sɔndi kpee saara wɔllo,
kpa n ka yɔra dim dim.

⁴ Gusunɔ u dera na womu kpɔɔ mɔ
ge na ka nɔn siaramɔ.

Tɔn dabiru ta nua ma ta berum kua,
ma ta ten naane doke Yinni Gusunɔ sɔɔ.

⁵ Doo nɔɔrugiiwa wi u Yinni Gusunɔ naane sɔa,
wi u ku ra gere u tii suobu ka wee kowobu swii.

⁶ Gusunɔ nen Yinni, wunen sɔm geenu
ka wunen himba ye a sun kua ya dabi.
Gusunɔ, a kpā, a n saara mɔ.

Na kī n ye kpuro kpara n tɔmbu nɔɔsia.
Adama yen geera kpā sere na n kpē n ye saari.

⁷ A n yākuru kī, n kun mɛ kēru.
A n yāku dɔɔ mwaararugiru bikie,
n kun mɛ torarugiru.

Adama a nen swasu kɔria.

⁸ Ma na nɛɛ, nɛ wee,
nge mɛ ba nen gari yorua woodan tireru sɔɔ.

⁹ Gusunɔ nen Yinni, na kī n wunen kīru ko.
Wunen wooda ya wāa nen gɔruɔ.

¹⁰ Tɔn wɔrun suunu sɔɔ,
na ra wunen faaban labaaari gea kpare.
Yinni Gusunɔ, a yē ma na ku ra nen nɔɔ mari.

¹¹ Na n wunen faaban gari berua nen gɔruɔ.
Na wunen naane ka wunen somiru tɔmbu nɔɔsia.
Na tɔn wɔru guna wunen tɔn geeru
ka wunen bɔrɔkiniru sɔɔsi.

¹² Yinni Gusunɔ, a ku de n wunen wɔnwɔndu bia.
A de wunen tɔn geeru ka wunen bɔrɔkiniru
tu man kɔsu saa kpuro sɔɔ.

¹³ Domi kɔsa ye ya man sikerene ya n garirɔ.
Nen kom kɔsum kpuro man girari,
mu n waabu wā.

Mu nen wirun seri dabiru kere.
Na mwia kpāna.

¹⁴ Yinni Gusunɔ, a man wɔro,
a na fuuku a man faaba ko.

¹⁵ A de be ba kasu bu man hunde wuna
bu seku bakaru wa.
A de be ba nuku dobu mɔ nen wahalan sɔ
bu biru wura kpa bu sekuru di.

¹⁶ A de be ba man yaakorɔ mɔ
ba n wāa desirun bitɔ sɔɔ.

¹⁷ Adama a de be ba nun kasu
ba n nuku dobu mɔ.
Kpa be ba wunen faaba wura
ba n yērimɔ wunen sɔ.

Kpa ba n gerumɔ ma Yinni Gusunɔwa kp̄aru bo.

¹⁸ Adama nɛ s̄arowa, na ñ ḡanu mɔ.

Ka mɛ, Yinni u man yaaye.

Nɛn Yinni, wunɛ wi a ra man somi kpa a man w̄ara,
a ku tɛ.

41

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,

² doo n̄ɔruɣiiwa wi u ra s̄aron bwisikunu ko.

U n w̄a wahala s̄ɔ, Yinni Gusunɔ u koo n̄n yara.

³ Yinni Gusunɔ u koo n̄n k̄su,

kpa u n win w̄aru n̄ni.

M̄ya u ko n nuku dobu mɔ win w̄aru s̄ɔ.

U ñ maa derimɔ u w̄ari win yiberɛban n̄maa.

⁴ Yinni Gusunɔwa u koo n̄n k̄su

kpa u n̄n n̄ari sanam mɛ u barɔ u kp̄i.

⁵ Wee, na gerumɔ na m̄,

Yinni Gusunɔ, a nɛn w̄n̄w̄ndu waawo,

a nɛn hunde b̄kio.

Domi na nun torari.

⁶ Nuku k̄surun s̄ɔ, nɛn yiberɛba ba m̄,

saa yer̄a kon gbi.

Kpa bu wa bu nɛn ȳsiru duari.

⁷ Goo ù n na nɛn mi, weesa ȳero u ra man kue,

kpa u nɛn gari gura u ka da u nɛn k̄sa gere t̄ɔw̄o.

⁸ Nɛn yiberɛba kpuro ba gunnu gunnu gari m̄.

Ba man k̄sa bwisikusimɔ.

⁹ Domi ba m̄, wahala ye, ya man n̄ni gem ka tia.

Nɛ wee na kp̄i, n ñ koorɔ n maa se.

¹⁰ Nɛn b̄r̄o k̄n̄asi, ka wi sa w̄a sannu b̄ri ȳndu s̄ɔ,

na maa n̄n naanɛ s̄a, ma sa ðimɔ sannu,

wiya u kua nɛn yiberɛ.

¹¹ Yɛn s̄ɔ, Yinni Gusunɔ, a nɛn w̄n̄w̄ndu waawo,

a man w̄oro, kpa n bu kua ye n weenɛ n bu kua.

¹² Nɛn yiberɛ ù kun man kamie,

saa ye s̄ora kon gia ma a man k̄i.

¹³ A man k̄su nɛn m̄m̄ n̄ɔbun s̄ɔ.

Ma a dera na w̄a wunen mi sere ka baadom̄maa.

¹⁴ Na Gusunɔ Isireliban Yinni siara.

U ko n w̄awa sere ka baadom̄maa. Ami.

WOMUSUN B̄NU YIRUSE

42

¹ Koren bibun womu ge ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Nge mɛ nim n̄ru ga ra de n̄mu ga n daaron nim kasu,

nge m̄ya nɛn ḡru ga nun kasu Yinni Gusunɔ.

³ Nɛn ḡru ga wunen beke barɔ, Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a w̄a.

Saa yer̄a na kon tii s̄ɔsi wunen wuswaaɔ Yinni.

⁴ Nɛn nan̄i ȳresu su kua nɛn nim n̄ruram w̄kuru ka s̄ɔ s̄ɔ,

sanam mɛ ba man bikiamɔ ba m̄,

mana Gusunɔ nɛn Yinni u w̄a.

⁵ Nɛn tororu ta ra karewa nà n yaaya sanam mɛ tɔn dabiru ta ra n man sikerene, na n tu gbiiye su ka da Gusunɔn sãa yerɔ, sa n nuku dobu mɔ, sa n Gusunɔ siaramɔ sannu.
⁶ Mban sɔna ko na n nuki sankire, kpa na n weeweenu mɔ. Na ko n nɛn yiyɔbu doke Gusunɔ nɛn Yinnin mi, kpa n maã nɔn siara.
 Domi u sãawa nɛn Yinni ka nɛn Faaba kowo.
⁷ Nɛn Yinni, na nuki sankire.
 Yen sɔna na nun yaayamɔ saa Yuudenin daarun di, ka guu te ba mɔ Hɛɛmɔɔn di ka guu te ba mɔ Miseaan di.
⁸ Wuna a ra de daarun nim mu kukiri, kpa nim kureru tu se tu garu sua, kpa ni kpuro nu man wukiri.
⁹ A man wunen kɪru sɔsio sɔɔ sɔɔ, wɔkuru kpa na n womusu mɔ, na n nun tɔmamɔ, na n nun kanamɔ wunɛ wi a man wãaru wɛ.
¹⁰ Gusunɔ, nɛn Yinni, a sãawa nɛn kpee saara.
 Mban sɔna a man duari.
 Mban sɔna kaa de nɛn yiberɛba ba n man dam dɔremɔ kpa na n nuki sankire.
¹¹ Nɛn kukunu besikiramɔ sanam mɛ ba man nɔni sɔmɔ, ba man wɔmmɔ, ba gerumɔ ba mɔ, mana Gusunɔ nɛn Yinni wi.
¹² Mban sɔna na kon nuki sankire.
 Mban sɔna ko na n weeweenu mɔ nɛn gɔruɔ.
 Nɛ, kon nɛn naanɛ dokewa wunɛ sɔɔ, kpa n nun siara kpa.
 Domi a sãawa nɛn Yinni ka nɛn Faaba kowo.

43

¹ A man gem wɛɛyɔ Gusunɔ nɛn Yinni.
 A ka man yinɔ be ba n nun nasien wuswaaɔ.
 A man yakio wee kowobu ka tɔn kɔsobun min di.
² Gusunɔ, wunɛ wi a man kɔsu, mban sɔna a man yinamɔ.
 Mban sɔna kaa de nɛn yiberɛba ba n man dam dɔremɔ kpa na n nuki sankire.
³ A de wunen yam bururam ka wunen bɔrɔkinira n man kpare.
 A ka man doo sere wunen guu dɛɛra ten mi, mi a wãa,
⁴ kpa n da wunen yaku yerɔ.
 Gusunɔ, wunɛ wi sɔɔ na nuku dobu mɔ, kon nun siara ka womusu, ka mɔrɔku.
 Gusunɔ, wuna a sãa nɛn Yinni.
⁵ Mban sɔna na kon nuki sankire, kpa na n weeweenu mɔ nɛn gɔruɔ.
 Na kon nɛn naanɛ dokewa wunɛ sɔɔ, kpa n wure n nun siara.
 A sãawa nɛn Yinni ka nɛn Faaba kowo.

44

¹ Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
² Gusunɔ, sa nua ka besen tiin swaa wunen sɔma ye a kua besen baababan waati.

Bera ba sun ye sōwā.

³ Ka wunen tiin nōma a bwese tukunu gira.

A bwese ni so nu yarina,
ma a besen baababa swīi nin wāa yenō.

⁴ Besen baaba be, ba bwese nin tem mwa.

N n̄ mō yèn s̄ō ba takobi mō,
n n̄ maa mō yèn s̄ō ba dam mō,
adama yèn s̄ō a bu kīwa ma a wāa ka be,
ma a bu yara ka wunen nōmu.

⁵ Gusunō, wuna a s̄āa nen sina boko.

A wunen tōmbu nasara wēeyō.

⁶ Ka wunen dama sa ko besen yiberēba suriri.

Ka wunen yīsira sa ko bu suni.

⁷ Domi na yē ma n n̄ nen tēndu,

n̄ kun mē nen takobi ya koo man faaba ko.

⁸ Wuna kaa sun wōra besen yiberēban nōman di.

Kpa a be ba sun tusa burisina.

⁹ Sa ko n woo kanamō tōru baatere wunen s̄ō,
sa n nun siaramō sere ka baadommaō.

¹⁰ Ka mē, wee a sun yina, a sun sekuru doke,
a ku ra n maa ka besen tabu kowobu wāa b̄a n tabu yariō.

¹¹ A dera sa biruku yira wurō besen yiberēban wuswaaō,
be, be ba sun tusa ba besen yānu guramō.

¹² A sun b̄eri ben nōmaō nge mē ba ra arari yāaru nōmu berie.
Ma a dera sa yarina, sa yabi bwese tukunu s̄ō.

¹³ A bese, wunen tōmbu dōramō gobi sari,
a n̄ maa sun garisi gāa geenu.

¹⁴ Wee a sun sekuru doke besen berusebun wuswaaō,

¹⁵ be, be ba sun sikerene, ba sun yēemō, ba sun yaakoru m̄ō.

A dera bwese tukunu nu sun womu dokemō,
ma nu sun wii gimanu koosimō ka yaakoru.

¹⁶ Wee sere ka tē, seku te, ta ra n man mōwa,
kpa na n nen wuswaa wukiri

¹⁷ yèn s̄ō nen yiberē u man wōri, u wōmma
u man nōō kuurimō.

¹⁸ Yeniba kpurowa ya ra sun deemē.

Ka mē, sa n̄ nun duari,
sa n̄ maa wunen arukawani kusie.

¹⁹ Besen gōru ga n̄ s̄iire wunen min di,

sa n̄ maa gere wunen swaan di.

²⁰ Adama ka mē, a sun kōsuka gbaburō demakunun wāa yerō.

Ma a sun yam wōkuru wukiri.

²¹ Gusunō, s̄a n̄ daa wunen yīsiru duari,

ma sa da sa būnu ganu s̄āamō,

²² a n̄ kaa tubu, wunē wī a tōnun gōrun gari yē?

²³ Adama wunen s̄ōna ba sun goomō bururu ka yoka,

ba sun mēera nge yāa ni ba ka dōō bu go.

²⁴ A dom yando Yinni! Mban s̄ōna a dō.

A dom yando. A ku sun yina sere ka baadommaō.

²⁵ Mban s̄ōna a wunen wuswaa berumō.

Mban s̄ōna a n̄ besen wōnwōndu m̄ō.

A ñ wa nge mε ba sun taare?

²⁶ Domi sa nuki sankire. Sa kpī tua sɔɔ.

²⁷ A seewo a sun somi.

A sun wɔro wunen durom bakam sɔ.

45

¹ Kīrun womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Nɛn gōru ga bwisiku duronu yiba sere nu yarimɔ.

Na womu geni mɔ sunɔn sɔ.

Nɛn yara ya s̄aa nge yoro geon yorutia.

³ Wuna a buram bo tɔn hibun suunu sɔɔ.

Wunen gari yi durom yiba.

Yen s̄ɔna a Gusunɔn domaru mɔ sere ka baadommaɔ.

⁴ Tabu kowo damgii, a wunen takobi bekio,

wuna a yiiko ka bεεε baka mɔ.

⁵ Ka wunen sinandun dam,

a wunen tabu keke yɔɔwo a da a nasara sua,

kpa a gem sanna ka daa duudwia ka gean kobu,

kpa a sɔm maamaakiginu ko ka wunen nɔm geun dam.

⁶ Wunen s̄ɛɛnu nu nɔɔ do,

nu koo wunen yiberɛba sɔku,

kpa tɔmbu bu wɔruku wunen wuswaaɔ.

⁷ Gusunɔ, ba wunen bandu swīi sere ka baadommaɔ.

Gema a ka wunen bandu neni.

⁸ A gea kī, ma a k̄ɔsa tusa.

Yen s̄ɔna Gusunɔ wi u s̄aa wunen Yinni, u nun gɔsa.

U maa nun nuku dobu w̄ɛ ye u ka nun aye bεεεgiru w̄ɛ

te ta wunen kpaasibuguru kp̄aru kere.

⁹ Wunen yānu nu turare numɔ

ye ba ra soku miru ka aloesi ka kasi.

Ba m̄ɔrɔkunu soomɔ a ka nuku dobu wa

wunen sina gɔbaburɔ te ba suunu donnu mani mani.

¹⁰ Sina bii w̄ɔndiaba ba s̄aa wunen kurɔ kpaɔ s̄akobu.

Kurɔ kpaɔ u ȳɔ wunen nɔm geuɔ u wura sebua ye ya na Ofirin di.

¹¹ A swaa dakio, bii kurɔbu a nɛn gari nɔ,

kpa a yi bwisiku.

A wunen tɔmbu duario ka wunen baan yenugibu.

¹² Wunen buram mu ka sina boko naawa gem gem.

A n̄n bεεε w̄ɛɛyɔ ȳɛn s̄ɔ u s̄aa wunen yinni.

¹³ Tirin tɔmbu be ba bwesenu kpuro arumani kere,

ba koo ka nun dukia bwese bweseka naawa

bu ka wunen kīi geeru kasu.

¹⁴ Sina bii w̄ɔndia kurɔ kpaɔ wi, u w̄aa sina kpaarɔ,

u yānu sebua ni ba buraru koosi ka wuraba.

¹⁵ Ba ka n̄n da sunɔn mi ka win yāa bura n̄nigii ni,

ma win kurɔ kpaɔ s̄akoba n̄n swīi.

¹⁶ Ba bu duusia sina kpaarɔ ka nuku dobu ka ȳɛribu.

¹⁷ Sina boko, wunen biba koo wunen baababan tubi di,

kpa bu bandu di tem kpuro sɔɔ.

¹⁸ Nɛn womu geni, ga koo de bu wunen yīsiru yaaya t̄ɔru baatere,

kpa bwesenu kpuro nu nun siara sere ka baadommaɔ.

46

1 Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ba gu kuawa ka gōru yāka. Ba neɛ,

2 Gusunɔwa u s̄a beɛn kuku yee naanɛgiru ka beɛn t̄asi yeru.

Baa nuku sankiranu s̄ɔɔ,
u ra n s̄ɔru s̄aawa u ka t̄onu somi.

3 Yen s̄ɔna sa ñ beɛrum m̄ɔ sanam me tem mu ȳirim̄ɔ,
ñ kun me sanam me guunu diirim̄ɔ nim w̄ɔkun s̄ɔw̄ɔ.

4 Sa ñ nande sanam me nim w̄ɔkun nim kurenu nu w̄aki nu yaka m̄ɔ
sanam me nu guunu ȳirim̄ɔ.

5 Daaru gara w̄a t̄en nim mu ka nuku dobu naam̄ɔ W̄ɔrukoon w̄a yer̄ɔ,
dii deɛra ten mi, mi wi, Gusunɔ u w̄a.

6 Gusunɔ u w̄a te s̄ɔɔ, yen s̄ɔna ta ñ w̄orum̄ɔ.
Gusunɔ u ra tu gabewa saa buru buru yellun di.

7 Bwesenu nu burisine, ma bannu w̄ɔrukum̄ɔ.
Gusunɔ u gb̄ara, ma tem mu yanda.

8 Gusunɔ w̄ɔllu ka tem Yinni u ka sun w̄a.
Yakɔbun Yinni, u s̄aawa beɛn kuku yee naanɛgiru.

9 I na i wa ye Yinni Gusunɔ u kua.
U s̄om maamaakiginu kua handunia s̄ɔɔ.

10 U tabu kpeesia yen goonu nne ye s̄ɔɔ.
U t̄ennu ka yaasi b̄ɔka,

ma u tabu keke yi dumi gawe d̄ɔɔ m̄eni.

11 U neɛ, i ȳɔro, kpa i gia ma wiya Gusunɔ.
U bandu dii bwesenu kpuro s̄ɔɔ, ka tem kpuro s̄ɔɔ.

12 Gusunɔ w̄ɔllu ka tem Yinni u ka sun w̄a.
Wi, Yakɔbun Yinni u s̄aawa beɛn kuku yee naanɛgiru.

47

1 Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

2 Beɛ handunian bwesenu, i taki koowo,
kpa i kuuki ko ka nuku dobu Yinni Gusunɔn mi.

3 Domi u s̄aawa Yinni W̄ɔrukoo wi u nanum m̄ɔ.
U s̄aawa sina boko tem kpuro s̄ɔɔ,

4 wi u ra de su bwesenu ganu teɛsi,
kpa sa n nu taare.

5 Wiya u sun beɛn tem ḡɔsia, ma sa yen woo kanam̄ɔ,
beɛ Yakɔbun bweseru te wi, Yinni u k̄i.

6 Gusunɔ u ȳɔm̄ɔ Siɔniɔ, ma ba nasaran taki m̄ɔ.
U gb̄ia u d̄ɔɔ, ma ba k̄ɔba soom̄ɔ.

7 I Gusunɔ womu kuo, i Gusunɔ womu kuo.
I Yinni, sina boko siaro ka womu.

8 Domi wiya u s̄a handunia kpuron sun̄ɔ.
I n̄un womu kuo.

9 Wiya u bandu dii bwesenu kpuro s̄ɔɔ,
ma u s̄ɔ win sina ḡoni deɛra s̄ɔɔ.

10 Bwese tukunun sina biba m̄ennam̄ɔ ka Gusunɔ Aburahamun Yinnin t̄ambu.
Domi wiya u ka be ba tem k̄ɔsu w̄a.
Wiya u kpuro kere.

48

- ¹ Womu ge Koren bibu ba kua. Ge wee.
- ² Yinni Gusunɔ, a kpā,
yen sōna n weene bu nun tōma baama,
wunen wuuɔ ka wunen guu deera ten wɔllɔ te ba mɔ Sioni.
- ³ Ta yɔ buram buram tona.
Wi u tu mɛera kpa u n nuku dobu mɔ ten buram sɔ.
Guu ten sɔ yɛsan nɔm geu gla, sina bokon sina kpaara mi.
- ⁴ Yinni Gusunɔ, wunen sina kpaaru sɔɔ,
a ra sun sɔɔsiwa ma a s̄a besen kuku yeru ka gem.
- ⁵ Domi wee, sinambu ba menna,
ba nɔɔ tia kua bu ka Sioni wɔri.
- ⁶⁻⁷ Adama ye ba nun wa,
miya berum bu mwa, ba wurura nge tɔn kuro
wi marubun wahala ya nenua sanam mɛ u yiire.
Yera ba nanda ba duki sua.
- ⁸ Ba fukura ba wɔruka nge goo nimkuu ge sɔɔ yari yerun woo ga fuka.
- ⁹ Ye sa nɔmɔ ba gerumɔ, sa ye wa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin wuuɔ.
Sa ye wa Gusunɔ besen Yinnin wuuɔ.
Wiya u koo de wuu ge, ga n w̄a sere ka baadommaɔ.
- ¹⁰ Gusunɔ, sa wunen durom bwisikunu mɔ wunen s̄a yee ten mi.
- ¹¹ Nge mɛ a ȳisuru yara,
nge meya ba koo nun tōma handunian goonu nne sɔɔ.
Domi a ra tumbu kpare gem sɔɔ.
- ¹² Be ba w̄a Sionin guurɔ, ba nuku dobu mɔ.
Yudan tumbu ba ȳerimɔ wunen siri bi a kuan sɔ.
- ¹³ I s̄iyo i ka Sioni sikerena.
I yen k̄osu yenu gario.
- ¹⁴ I yen gb̄ara te mɛerio,
kpa i yen sina kpaanu mɛeri
i ra ka besen bibu yen faagi kua,
- ¹⁵ i neɛ, Yinni Gusunɔwa u s̄a besen Yinni
sere ka baadommaɔ.
Wiya u koo maa sun kpara sere ka besen goon t̄oro.

49

- ¹ Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
- ² Bɛɛ bwesenu kpuro, i swaa dakio i nɔ.
Bɛɛ handuniagibu, i swaa tem kp̄iyo i nɔ.
- ³ Damgibu ka bw̄ɛbw̄ɛbu, i swaa dakio i nɔ.
S̄arobu ka gobigibu, i swaa tem kp̄iyo i nɔ.
- ⁴ Na kon gari bwisigii gere.
Nen bwisikunu nu maa asansi mɔ.
- ⁵ Na bwisigibun m̄onnu swaa daki,
na kon maa bɛɛ nu tubusia ka m̄oraku.
- ⁶ Mban s̄ona kon berum ko wahalan saa sɔɔ.
Mban s̄ona kon berum ko sanam mɛ nen yiberɛba ba man sikerene nuku
k̄osurun sɔ.
- ⁷ Ba ben dukia naane s̄a.
Ma ba tii sue dukia yen kp̄aarun sɔ.
- ⁸ Adama ben goo kun kp̄ɛ u win winsim hunde yakia,

ƙƙa u Gusunɔ yen ƙɔsiaru wɛ.

⁹ Domi hunden yakiabu gāa bakana, bu ñ nɔru mɔ.

Yen sɔna n ñ koorɔ bu ƙƙi bu ye ko,

¹⁰ n ñ maa koorɔ ba n wāa sere ka baadommaa.

Ba ñ ƙƙɛ bu gɔɔ yina.

¹¹ Domi sa waamɔ ma bwisiƙibu ka gari bakasu ƙƙurowa ba gbimɔ.

Ma ba ben dukia derimɔ gabu bu gura.

¹² Mɛya be ba yĩsiru yara ba ra n bwisika

ma ben yɛnusu ko n wāawa sere ka baadommaa.

Ben wāa yenu kun maa kam mɔ.

¹³ Adama tɔnu wi u bɛɛɛ mɔ u ku ra tɛ.

U sāawa nge yɛɛ yi ba ra sakiri.

¹⁴ Nge mɛya ben are sāa,

be ka be ba bu swīi ba ben gari swaa daki.

¹⁵ Ba ra bu surewa gariɔ nge yāa gɔɔ ge ba sure wɔru sɔɔ,

ƙƙa gɔɔ u bu di.

N sɔsi, tɔn dɛɛroba koo bu taaku, ƙƙa ben bɛɛɛ yu ƙƙe,

ƙƙa gariɔ bun wāa yeru tu ko ben yɛnu.

¹⁶ Adama Gusunɔ u koo nɛn hunde wɔra saa gariɔ bun wāa yerun di.

Domi u koo man ƙɔsu.

¹⁷ Yen sɔ, a ku nanda tɔnu ù n dukia guramɔ,

ma win yɛnun arumani ya sosimɔ.

¹⁸ A n yɛ ma u ñ ka yen gaa dɔɔ gariɔ,

ba ñ maa ka nùn yen gaa sikumɔ.

¹⁹ U ko n nuku dobu mɔ win wāaru sɔɔ,

ƙƙa ba n nùn siaramɔ nuku doo bi u mɔn sɔ.

²⁰ Adama yen ƙɔkɔrɔ, u koo win baababa deemawa gariɔ.

Be, ba ñ maa handunian yam bururam wasi.

²¹ Tɔnu wi ba bɛɛɛ wɛɛmɔ, ma u ñ bwisi mɔ,

u sāawa nge yɛɛ yi ba mwɛɛrima bu sakiri.

50

¹ Asafun womu. Ge wee.

Yinni Gusunɔ u gari mɔ, u handuniagibu soku

be ba wāa sɔɔ yari yerɔ n ka da sɔɔ duu yerɔ.

² Gusunɔ u kurama saa Siɔni wuu burɔ gen min di ka yam bururam.

³ Bɛɛn Yinni u wee wi, wi u ku ra mari.

Win wuswaaɔ dɔɔ boko sɔrua,

ma guru woo bɔkɔ ga ka nùn sikerene.

⁴ U nɔɔgiri sue wɔllɔ ka temɔ u ka win tɔmbu siri.

⁵ U mɔ, i man nɛn tɔmbu mennama be ba man naane sāa,

be, be ba ka man arukawani bɔkua

ma ba ye sire ka yākuru.

⁶ Wɔllu ƙƙuro ta koo win gem gari ƙƙara.

Domi wiya u sāa siri kowo.

⁷ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

i swaa dakio bɛɛ nɛn tɔmbu Isireliba.

Na kon bɛɛ sɔ ma nɛna na sāa bɛɛn Yinni.

⁸ N ñ bɛɛn yākunun sɔ na bɛɛ gerusimɔ.

Domi na ra bɛɛn yāku dɔɔ mwaaruginu mwe baadomma.

⁹ Na ñ maa naa kinenu mwaamɔ bɛɛn yɛnuɔ,
 ñ kun mɛ boo kinenu bɛɛn boo gɔsɔ.

¹⁰ Domi nɛna na gbeeku yɛɛ kpuro mɔ
 ka yi yi wāa guunɔ dabi dabinu.

¹¹ Na gunɔ si su wāa guunɔ kpuro yɛ
 ka maa yɛɛ yi yi wāa yakasɔ.
 Yi maa sāawa negii.

¹² N n gɔɔrun na ta man mɔ, n ñ wunɛ kon sɔ.
 Domi nɛna na handunia mɔ ka ye ya wāa ye sɔɔ kpuro.

¹³ I tamaa kon naa kinɛnun yaa temwa?

I tamaa boo kinɛnun yɛma kon nɔ?

¹⁴ Ye n buram bo, yera i nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni siara.
 Kpa i bɛɛn nɔɔ mwɛɛnu yibia ni i man kua.

¹⁵ A man sokuo sanam mɛ a nuki sankire.
 Saa ye sɔɔ, kon nun wurari, kpa a man bɛɛɛ wɛ.

¹⁶ Adama Gusunɔ u kɔsan kowo sɔɔmɔ u mɔ,
 mban sɔna a nɛn woodaba siamɔ ma a nɛn arukawanin gari gerumɔ,

¹⁷ wunɛ wi a ku ra sɔɔsiru kã,
 ma a nɛn gere atafiiru sãa.

¹⁸ Å n gbɛnɔ wa, a ra ka nùn nɔɔ tia ko,
 a ra n wāa ka sakara kowobu.

¹⁹ Wunɛn nɔɔ ga ra n kɔsa yibawa,
 wunɛn yara ya weesu sekumɔ.

²⁰ Mi a sina kpuro, wunɛn winsimwa a ra n wĩimɔ,
 kpa a n wunɛn mero bisin kɔsa gerumɔ.

²¹ Yeniba kpurowa a kua, ma na maari.
 Domi a tamaa na sãawa nge wunɛ.

Adama kon nun taarɛ wɛ
 kpa n kpuro terasia wunɛn wuswaaɔ.

²² I laakari koowo, kpa i swaa daki i nɔ
 bɛɛ be i nɛ Gusunɔ duari.

Ma n kun mɛ, kon bɛɛ sɛrɛ n yaaku.
 Goo kun maa kpɛ u bɛɛ wɔra.

²³ Win yãkuru ta sãa siarabu,
 yɛrowa u man bɛɛɛɛ wɛɛmɔ.
 Wi u maa win tii nɛni dee dee
 yɛrowa u koo nɛn faaba wa.

51

¹⁻² Ye Dafidi u ka Bati Seba kpuna u kpa, Gusunɔn sɔmɔ Natani u da win mi.
 Yen biruwa Dafidi u wom kowobun wirugii womu geni kua. Ge wee.

³ Gusunɔ, a man durom kuo wunɛn kã geerun sɔ.

A nɛn toraru wunɔ wunɛn wɔnwɔndun sɔ.

⁴ A man woburoo sãa sãa kpa a nɛn kom kɔsum wɔka.
 A nɛn durum wunɔ kpa n sãra.

⁵ Domi na nɛn toraru wura,
 nɛn durum ya maa man bitani mɔ baadomma.

⁶ Wunɛ turowa na torari,
 na maa kua ye ya ñ nun dore.
 Yen sɔ, a gem mɔ ye a ka man taarɛ wɛ.
 Wunɛn siribu bu dende.

- 7 N wee, kom kōsum sōra ba man mara.
 Nēn mēro wi u maa nēn gura sua, win tii u sāawa durumgii.
- 8 Adama gema a bikiamō gōruo.
 N n mēn na, a de wunēn bwisi yi n man wāasi.
- 9 A man dēerasiabun wororu * koosio kpa n dēera.
 A man woburuo kpa n burura n wēsu kera.
- 10 A man nuku dobu wēeyo kpa na n desinu karamō.
 Baa mē a nēn gōma dwiiyasīa, kon kpa m yēeri.
- 11 A ku nēn durum mēeri,
 a nēn kom kōsum kpuro wōko.
- 12 Gusunō, a man gōru wēeyo ge ga dēere,
 kpa a man hunde kpa wē ye ya koo yōra sim sim.
- 13 A ku man gira wunēn bōkun di,
 a ku maa man wunēn Hunde Dēero mwaari.
- 14 A kpa m man wunēn faaban nuku dobu wēeyo,
 kpa kī geeru tu nēn hunde dam kē.
- 15 Sanam mēya kon durumgibu wunēn swaa sōsi,
 be, be ba nun torari,
 kpa bu wurama wunēn mi.
- 16 Gusunō, wunē wi a man faaba kua,
 a ku maa man goon yēm bikia.
 Ko na n wunēn gem mē a man wē takaru mō.
- 17 Yinni Gusunō, a nēn nō wukio
 kpa gu nun siara bu nō yam kpuro.
- 18 A n daa yāku dō mwaararugiru kī,
 na n daa nun tu kue.
 Adama a n yākunu kī.
- 19 Yāku te ta nun wēre,
 teya gōru ge ga tii kawa.
 Gusunō, a n tōmbu yinamō
 be ba tuuba kua ka tii kawabu.
- 20 A de a ka Sionī nōnu geu mēeri kpa a ye gea kua,
 kpa a Yerusalemun gbāraru seeya.
- 21 Sanam mēya kaa yākunu mwa ni a bikia.
 Niya yāku dō mwaararuginu.
 Kpa bu naa kinēnu go wunēn yāku yerō.

52

- 1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. 2 U gu kuawa sanam mē
 Dōegu Edōmu u na Sōolun mi u ka nūn sō ma Dafidi u da Akimelēkin mi. Womu
 ge wee.
- 3 Tabu durō, mban sōna a tii siaramō kōsa ye a mōn sō.
 A n yē ma Gusunōn durom mu ko n wāa sere ka baadommao.
- 4 Kōsa tōnawa wunēn yara ya ra n gerumō.
 Ya sāawa nge wobu te ta nō do, murafiti wunē,
 5 a ra kōsa kā n kere gea,
 kpa a n weesu kī n kere gem.
- 6 Gari kōsiya yi ra n yiba wunēn nōwō

* 51:9 wororu - Yuuba bā n dēerasiabun wororu mō, ba ra dāa kiku ge ba mō isōpu wasiwa dēerasiabun
 nim sō kpa bu ka gu durumgii yēka.

kpa a n wāa keetan swɛɛ sɔɔ.

⁷Yen sɔ, a n yɛ ma Gusunɔ u koo nun sura sere ka baadommaɔ.

U koo nun gawa u yara saa wunen kuu bekurugirun di,

kpa u nun wuna wasobun suunu sɔɔn di.

⁸Be ba Gusunɔ naane s̄aa, ba koo nun wa,

kpa biti bu mwa bu nun yɛɛ bu nɛɛ,

⁹durɔ winiwa u yina Gusunɔ u n̄n k̄ɔsu,

ma u win naane doke win dukia sɔɔ,

u tii k̄ɔsu win bwisi sɔɔ.

¹⁰Nɛ, na wāawa Yinni Gusunɔn s̄aa yero

nge olifin d̄aa beku te ta kpare, ta w̄ɛsu s̄aa.

Na win durom naane s̄aa sere ka baadommaɔ.

¹¹Na kon n̄n s̄arawa sere ka baadommaɔ, domi u kua.

Wi s̄ɔra kon nen ȳiyɔbu doke be ba n̄n naane s̄aan suunu sɔɔ

ȳen sɔ u s̄aa t̄on geo.

53

(I maa mɛɛriɔ 14)

¹Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua ka gaasiraru. Ge wee.

²Wee nge mɛ gari bakasu su s̄aa.

Su ra nɛɛ, Gusunɔ sari.

Su sankire. Su kom k̄ɔsum m̄ɔ.

Sin gagu sari ge ga gea m̄ɔ.

³Yinni Gusunɔ u t̄ambu mɛɛrima saa w̄ollun di,

u ka wa goo ù n wāa u bwisi m̄ɔ,

u ka wa goo ù n wāa u n̄n s̄aam̄ɔ.

⁴Adama u wa be kpurowa ba k̄ɔre.

Be kpurowa ba sankire.

Be kpurowa ba k̄ɔsa m̄ɔ.

Baa ben turo kun gea m̄ɔ.

⁵Ye u wa mɛ, yera u tii bikia u nɛɛ,

k̄ɔsan kowo be, ba ñ ȳeru m̄ɔ?

Wee ba nen t̄ambu gb̄enim̄ɔ.

Ben goo kun man s̄aam̄ɔ.

⁶Yen sɔ, ba koo nanda bu diiri

sanam mɛ ḡaa berumginu sari.

Be ba ka n̄n tabu m̄ɔ,

Gusunɔ u koo ben kukunu yarinasia.

Ba koo sekuru wa ȳen sɔ u bu yina.

⁷Yinni Gusunɔ, na nun kanam̄ɔ

a de faaba kowo goo u yari S̄ɔnin di

u Isireliba, Yak̄ɔbun bweseru yara d̄esirun di,

kpa ba n wāa b̄ari ȳendu sɔɔ.

À n kua mɛ, anna a nuku dobu wa bi ba koo ko mi.

54

¹Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua ka m̄ɔr̄ɔku ²sanam mɛ Sifugibu ba na S̄ɔlun mi bu ka n̄n s̄ɔ ma Dafidi u kukua ben tem̄ɔ. Ge wee.

³Gusunɔ, a man faaba koowo wunen ȳisirun s̄ɔ.

A de a man siria ka wunen dam bakam.

⁴Yinni Gusunɔ, a swaa tem kp̄iyo kpa a nen kanaru n̄ɔ.

5 Domi tɔn tukobu ba man seesi.
 Tɔn kɔsobu ba kasu bu man go.
 Ben bwisikunu sɔɔ, ba nɛɛ, wunɛ Gusunɔ a sari.
 6 Adama nɛn mi, wuna a sɔa nɛn faaba kowo.
 Be ba ka man yɔ, bera a maa ka yɔ.
 7 A nɛn yiberɛba kɔsa kɔsio.
 A man bɔrɔkiniru sɔsio, a bu go.
 8 Kon nun yɔkunu kua ka nuku tia.
 Kon womu ko ka wunen yisuru n nun tɔma,
 domi a sɔa tɔn geo.
 9 Wuna a ra man nuku sankiraru wunari,
 kpa na n nuku dobu mɔ nɔ n nɛn yiberɛba wa.

55

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.
 2 Yinni Gusunɔ, a swaa tem kpɔiyɔ a nɛn kanaru nɔ.
 A ku man biru kisi nɔ n nun kanamɔ.
 3 A nɛn laakari koowo kpa a man wisi.
 Wee na sirene ka nuku sankiraru,
 4 na burisine yiberɛban garin sɔ
 ka tɔn kɔsobun dam dɔrebun sɔ.
 Tɔmba man kɔsa kuammɛ,
 ba man taare wɛ ka mɔru baka.
 5 Na nuki sankire too nɛn gɔruɔ.
 Ma gɔɔn berum man nɛnuɔ.
 6 Na nanda sere na diirimɔ.
 7 Na nɛɛ, nɔ n daa kasa mɔ nge kparuko,
 kon yɔwa n da n sina na n wɛre.
 8 Kon duka yakura n da mi n toma,
 kpa na n wɔa gbaburɔ.
 9 Kon duka yakura fuuku n kuku yeru kasu,
 kpa guru woo damguu gu ku raa man so.
 10 Yinni, a nɛn yiberɛban kpunaa kam koosio,
 kpa bu ku nɔɔsina.
 Domi na waamɔ tɔmba wɔbia ka sannɔsu mɔ wuuɔ
 11 ba ka gen gbɔraru sikerene sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru.
 Mɛya kɔsa ba mɔ wuu ge sɔɔ.
 12 Nuku kɔsurugibu ka gbɛnɔbu ka keetagiba
 ba yiba wuu ge sɔɔ.
 13 N n yiberɛn na u na u man wɔnwa,
 na n gam gerumɔ.
 Goo ù n man tusa, kon kuke win sɔ.
 14 Adama wuna a kua mɛ,
 wunɛ wi a sɔa nɛn beruse ka nɛn bɔrɔ,
 wunɛ wi na ra nɛn asiri sɔ.
 15 Nɛ ka wunɛ, kɔi bakara ta sun manine,
 ma sa dɔɔ sannu Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ.
 16 A de gɔɔ u tɔn kɔsobu sɛre subaru sɔɔ,
 kpa bu da gɔribun wɔa yerɔ wasiru.
 Domi nuku kɔsura yiba ben swaa sɔɔ.
 17 Adama Yinni Gusunɔ, wuna na faaba kanamɔ.
 Kaa maa man faaba ko.

18 Tɔɔ giriru kpuro, na ra n weeweenu mɔwa.

Meya a maa nen nɔɔ nɔɔmɔ.

19 A n̄ kaa de yiberɛba bu man nɔma turi baa mɛ ba dabi.

Kaa man b̄ri yendu wɛ.

20 Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a sɔ wunen sina gɔnaɔ sere ka baadommaɔ,
wuna kaa nɛgii nɔ, kpa a bu sekuru doke.

Domi n̄ n̄ koorɔ bu ḡru gɔsia

yɛn sɔ ba n̄ nun nasie.

21 Ba wi u ka bu w̄a b̄ri yendu sɔɔ sannɔ w̄ri.

Ba arukawani ye u ka bu b̄kua kusia.

22 Gari doriya yi ra n w̄a tɔn k̄so win nɔwɔ.

Adama tabun gariya yi ra n w̄a win nukuro.

Meya maa win gari yi ra n kokumɔwa nge gum yarum.

Adama yi ra n s̄awa nge takobiba.

23 A wunen w̄aru kpuro Yinni Gusunɔ nɔmu sɔndio,

kpa u nun n̄ri.

Domi u n̄ derimɔ gemgii u w̄ruma.

24 Yinni Gusunɔ, wuna kaa de tɔn k̄sobu bu da ḡribun w̄a yerɔ.

Kpa tɔn gowobu ka be ba bwisi k̄si mɔ bu gbi sekum.

Adama nɛ, wuna na naanɛ s̄a, Yinni Gusunɔ.

56

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ba gu kuawa ka d̄kɔ te ta s̄are nge kparukogiru ge ga sumɔ d̄a bakaru garun wollo. Dafidi u womu ge kuawa sanam mɛ Filisitiba ba n̄n mwa ba n̄ni Gatio. Ge wee.

2 Gusunɔ, a nen w̄nwendu waawo,
domi tɔn dabira ta man buku buku m̄.

Ta ka man tabu m̄,

ma ta man n̄ni s̄omɔ t̄ɔ baatere.

3 Nen yiberɛ be, ba dabi,

ba man buku buku m̄wa saa kpuro,

be, be ba ka man tabu m̄ mi,

ba man w̄ri ba taare.

4 B̄rum m̄ n man mwa.

Wuna na ra n naanɛ s̄a.

5 Yinni, na nun siara gari yi a geruan s̄.

Na n̄ ḡanu ganun b̄rum m̄,

domi na nun naanɛ s̄a.

Mba t̄nu u koo k̄pi u man kua.

6 T̄ɔ baatere ba ra man gari k̄siwa,
kpa ba n man ḡa k̄sunu bwisikusimɔ.

7 Ba nɔɔ tia kua, ba man sakiriamɛ.

Ba nen yira kasu bu ka man hunde wuna.

8 Domi ba tamaa k̄sa ya koo bu yara.

Yinni, a bu suro ka m̄ru.

9 A nen yira kpuro sw̄i mi na kpikuru da.

A nen n̄ni ȳresu ḡario wunen bw̄aru * sɔɔ.

A sin geeru yorua wunen tireru sɔɔ.

10 Gusunɔ, n̄ n̄ nun n̄ogiru sue,

nen yiberɛba ba koo biru wura.

* 56:9 bw̄aru - Bw̄a te, Yuuba ba ra tu kowa ka ḡna.

Domi na yē kam kam ma a sāawa negii.

¹¹ Yinni Gusunə, na nun siara gari yi a geruan sō.

Meya kon maa nun tōma wunen gari yin sō.

¹² Na n gāanu ganun berum mō,

domi na nun naane sāa Yinni.

N n mēn na, mba tōnu u koo kpī u man kua.

¹³ Gusunə, kon nēn nōo mwεεru yibia te na nun kua.

Kon yākunu ko n ka nun siara.

¹⁴ Domi a man yara saa gōn di.

Meya a n derimə nēn naasu su sokura.

Kpa n kpī n sī wunen wuswaaə tōmbun suunu sō.

57

(I maa mεerio naasu 8-12, 108:2-6)

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. U womu geni kuawa sanam mε Sōlu u nūn naa gire u go. Ma u da u kukua kpee baa sō. Ge wee.

² Gusunə, a nēn wōnwōndu waawo.

Wunen miya na kuku yeru kasu.

Wunen kasan saara ta koo man bere

sere nēn nōni swāaru kpuro tu ka kpe.

³ Yinni Wōrukoo, wuna na nōogiru sue,

domi wuna a ra man nōori.

⁴ Saa wōllun diya kaa man somima.

Kaa nēn yiberēba burisina.

A man wunen bōrōkiniru ka wunen tōn geeru sōsima.

⁵ Wee na wāa tōn kōsobun suunu sō

be ba sāa nge gbee sinan si su ra tōmbu tem.

Ben donna nu sāa ben yaasi ka ben sēenu.

Ma ben yara sāa nge takobi ye ya nō do.

⁶ Gusunə, wōllu ta n kpē tu nun mwa wunen kpāarun sō.

A wunen yiiko sōsio tem kpuro sō.

⁷ Nēn yiberē be, ba man yēri bεria nēn sweε kpuro sō,

ma na tem tuke na wa ba wōru gba nēn wuswaaə.

Adama bera ba gu wōri.

⁸ Gusunə, nēn torora sō.

Kon nun womu kua kpa n nēn baranu so.

⁹ A yando nēn bwēra.

Mana nēn gōogera wāa.

Mana nēn mōrōku ga wāa n ka sōo bōosia.

¹⁰ Yinni Gusunə, kon nun siara tōmbun suunu sō,

kpa n maa nun tōma ka womusu.

¹¹ Domi wunen tōn geera wāawa sere ka wōllō.

Meya maa wunen bōrōkiniru ta sōsiramō sere ka guru winə.

¹² Gusunə, wōllu ta n kpē tu wunen kpāaru mwa.

A wunen yiiko sōsio handunia kpuro sō.

58

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Bεε Wōrukoon tōmbu,

i ko kpī i baawure siri dee dee i n ka sere nōo maari?

³ Aawo, i kōsa mōwa gōruə.

Ma i bɔbunu ayeru kɛmɔ.

⁴ Daa kɔsagii u ra sɔsirewa saa win mɛron nukurun di.

Wee kowo u ra kɔɔrewa saa win birun di.

⁵ Ben nɔɔ ga ra n dɛɛ yibawa nge waa,

kpa ba n ben swasu kɔrua nge surɔkɔru

⁶ te ta kun kɔ tu dobo dobogibun gari nɔ,

baa mam wi u dobo dobo yɛru bon gari.

⁷ Yinni Gusunɔ, a bu nɔɔ kɔsukuo.

Be, be ba sɔa nge gbee sinan kpɛmminu mi,

a ben baa saburosu yakirio.

⁸ A de bu yarina nge nim mɛ mu kokumɔ,

kpa a bu twee bu ko kpanɔbu.

⁹ Bu gbio bu yanda nge sokoro,

kpa a ku de bu sɔɔ wa

nge bii win suru kun yiba ba ka mara.

¹⁰ Kaa bu gurawa fuuku ka woo guna sere bu ka nɛɛ,

weke te ba swɛn koru ta dɔɔ wa ta swɛa, baa dɔa yà n gbere.

¹¹ Adama gemgii u ko n nuku dobu mɔwa

ù n wa ba nùn mɔru bara.

U koo win naasu kpakia tɔn kɔsobun yem sɔɔ,

¹² kpa tɔmbu bu nɛɛ, gemgiiwa u koo are wa.

Domi Gusunɔwa u handunian tɔmbu kpuro sirimɔ.

59

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. U gu kuawa sanam mɛ Sɔɔlu u gɔra bu da bu wi, Dafidin diru tarusi bu nùn go. Ge wee.

² Nɛn Yinni, a man wɔro nɛn yiberɛban nɔman di.

A man kɔsuo ben sɔ.

³ A man wɔro tɔn kɔsobun nɔman di,

kpa a man yakia be ba tɔmbun yem yarimɔn nɔman di.

⁴ Domi be wee ba man kasu bu go.

Daa bɔɔbɔyagiba ba nɔɔ tia mɔ bu ka man go.

Na n kɔsa kue, na n maa durum kue, Yinni Gusunɔ.

⁵ Ka mɛ, ba sɔɔru mɔ bu ka man wɔri.

Yinni, a seewo, a man mɛɛriɔ, a na a man somi.

⁶ Gusunɔ Isireliban Yinni, wunɛ wi a wɔllu ka tem mɔ,

a seewo a tɔn kɔso be sɛɛyasia be, be ba n nun nasie.

A ku ben goon wɔnwɔndu ko.

⁷ Yoka baayere ba ra nɛwa ba n wori nge bɔnu

kpa ba n ka wuu sikerɛnɛ.

⁸ Kɔsa yarimɔ saa ben nɔsun di,

ma n sɔa nge ba takobi wuuwa.

Domi ba mɔ, wara koo nɔ ye ba gerumɔ.

⁹ Adama wunɛ, Yinni Gusunɔ, a bu yɛmɔ.

A bwesenu kpuro atafiuru sɔa.

¹⁰ Baa bɔ n dam mɔ amɔ, wuna na naanɛ sɔa.

Domi wuna nɛn kuku yee bakaru.

¹¹ Yinni kɔrugii, a na a man swaa gbiiya.

Wee a dera na nɛn yiberɛba mɛɛra ka nuku dobu.

¹² A ku bu go kpa nɛn tɔmbu bu ku raa ye duari.

Adama a de bu sirena, kpa bu wɔruku wunen dam sɔ.

Domi wunɛ, Yinni Gusunɔ, wuna a sɔa besen tɛrɛru.

¹³ Ben gere kpuro ya durum yibawa.

A de ben tii suabu bu bu sura.

Domi ba ra n weesu ka gari kɔsi gerumɔwa.

¹⁴ Yinni, a bu kam koosio ka mɔru, kpa ba kun maa wɔa.

Kpa bu gia ma wuna a bandu dii Yakɔbun bibu sɔɔ ka handunia kpuro sɔɔ.

¹⁵ Yoka baayere, yibɛrɛ be,
ba ra nɛwa ba n wori nge bɔnu

kpa ba n ka wuu sikerɛnɛ,

¹⁶ ba n kasu ye ba koo di.

Kpa ba n wɔa mi, wɔku giriru, domi ba ku ra debu.

¹⁷ Adama nɛ, na kon womu ko wunen dam sɔ.

Buru buru yellu, na kon nun tɔma wunen kɪrun sɔ,

domi a sɔawa nen kuku yee damgiru,
kpa n kuke wunen mi na n nuki sankire.

¹⁸ Yinni Gusunɔ, wuna a sɔa nen dam ka maa nen kuku yee damgiru.

Wuna kon tɔma, domi a sɔawa tɔn geo.

60

(I maa mɛerio naasu 7-14, 108:7-14)

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku. U gu kuawa u ka keu sɔɔsi. ² Womu ge, Dafidin taba ga ka yɔ bi u ka Sirigii be ba wɔa Mɛsopotamiɔ ka Sobɔɔ kua. Ye Dafidi u taa bi wee, win tabu sunɔ Yoabu u Edɔmun tabu kowobu gowa nɔrɔɔbun suba wɔkura yiru (12.000) wɔwa gaa sɔɔ ye ba mɔ Bɔru. Womu ge wee.

³ Gusunɔ, wee a sun yina ma a sun yarinasia.
Baa mɛ a mɔru sɔa, a sun seeyo.

⁴ A dera tem mu yɪira ma mu besikira.
A mu kpaasinɔ domi mu kankiramɔ.

⁵ A dera wunen tɔmba nɔni sɔɔra,
ma ba tam nɔra mu ben wiru gosia.

⁶ Be ba nun nasie, bera a wunen gidi bɔra wɛ,
kpa yu sɔɔsira gem sɔ.

⁷ A sun wɔro ka wunen dam.
A besen kanaru nɔɔwɔ,

kpa su faaba wa beɛ wunen kɪnasibu.

⁸ Gusunɔ u gerua win sɔa yee dɛɛrɔrɔ u nɛɛ, u koo nasara wa.
U koo Sikɛmu bɔnu ko kpa u tɔmbu Sukɔtun wɔwa yabua.

⁹ Wiya u Galadi mɔ. Wiya u maa Manase mɔ.
Efaraimu ya sɔawa nge win sii furɔ kɔkɔru.

Ma Yuda ya sɔa nge win sina dɛka.

¹⁰ Adama Mɔabu ya sɔawa win woburutia.
U koo Edɔmu bara nɔɔ teu kɔɔwa u ka sɔɔsi ma ya kua wigia.

Filisitiba ba koo nɔn nasaran kuuki koosi ka nuku dobu.

¹¹ Wara u koo ka man da wuu gbɔraruguu gen mi.

Wara u koo man kpara u ka da Edɔmuɔ.

¹² Yinni Gusunɔ, wuna kaa ka man da, wunɛ wi a raa sun yina,
ma a ku ra maa ka besen tabu kowobu yari.

¹³ A sun somiɔ su ka yari nɔni swɔarun di.

Tɔnun somiru ta sɔawa wom dirum.

14 À n wāa ka bese, sa ko kpī su tabu ko ka wərugəru.
Kpa a besen yiberɛba kəsuku.

61

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua ka mərəku. U nee,
2 Gusunə, a nen weeweenu nəwə,
kpa a nen kanaru nə.
3 Saa tontonden diya na nun nəəgiru sue ka nuku sankiranu.
A ka man guuru yəwə te na n kpē n ka tii yə.
4 Domi a sāawa nen kuku yeru.
Ma a maa sāa nen gbāraru nen yiberɛban wuswaaə.
5 Na kī na n wāa wunen kuu bekurugirə sere ka baadommaə,
na n kukua wunen kaserun kəkəɔ.
6 Domi a ra man kue ye na kī,
kpa a man tubi wē ye a ra be ba wunen yīsiru nasie wē.
7 Gusunə, a besen sina bokon wāaru dakaə daasio.
A de win wāaru tu denya.
8 Kpa a de u n bandu dii sere ka baadommaə wunen wuswaaə.
A de wunen bəɔkiniru ka wunen tən geera n wāa wī səə.
9 Saa yera kon nun təma sere ka baadommaə,
kpa na n nen nəə mwɛeru yibiamə təə baatere.

62

1 Womu ge Dafidi u Yedutum ka wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Ka geema, Gusunə wunɛ səəra nen naanɛ wāa.
Wuna a ra man faaba ko.
3 Wuna a maa sāa nen kperu tən mi na ra kuke n ka faaba wa.
Wuna a sāa nen kuku yee bakaru.
A n derimə nen naasu su sokura.
4 Sere saa yerə i ko i n tənuni kunisi i n sɛre,
nge mɛ ba ra gana ye ya debura sure,
n kun mɛ kara ye ya wərumaa dəə.
5 Geema, ba nəə tia mə
bu ka durə wi sura win aye bakarun di.
Ba ku ra n weesu mɛera gāanu ben mi.
Ka nəəwa ba ra n tənuni domaru kuammɛ,
gōruə kpa ba n nūn bōrusimə.
6 Gusunə, wunɛ səəra nen naanɛ wāa.
Wunɛ səəra nen yīyəbu wāa.
7 Wuna a sāa nen kperu tən mi kon kuke n ka faaba wa.
Wuna a sāa nen kuku yee bakaru.
Nen naasu kun maa sokuramə.
8 Gusunə, wuna a ra man faaba ko, kpa a de na n bɛɛɛ mə.
Wuna nen kuku yee damguru.
9 Bɛɛ tambu, i nūn naanɛ koowo saa kpuro.
I nūn səəwə ye ya bɛɛ neni.
Domi wiya u sāa besen kuku yeru.
10 Tənu u sāawa wom dirum.
Mɛya u maa sāa weesu.
Bā n nūn kilo səndi, kaa deema u n woo bunum tura.
11 I ku bɛɛn naanɛ doke daa bəəbəya səə.
I ku maa bɛɛn yīyəbu doke wəbia səə.

Bēen dukia yà n kuuramò, i ku bēen bwēra kpuro doke ye sòò.

¹² N ñ nòn teeru na Gusunàn gere yeni nua ye u nēē, wiya u dam mò.

¹³ Yinni Gusunò, wuna a duròm mò.

A ra baawure kòsiewa ye u kua.

63

¹ Dafidin womu. U gu kuawa sanam mē u wāa Yudan gbaburò. Ge wee.

² Gusunò, a sāawa nēn Yinni.

Wuna na soku.

Na wunēn bēkē barò.

Ma nēn wasi kpuro bēsikiramò wunēn sarirun sò
nge mē tem gbebum mu ra n bēsikiramò nim sarirun sà.

³ Wee na wāa wunēn sāa yerò na nun mēera,
kpa n ka wunēn dam ka wunēn yiiko wa.

⁴ Domi wunēn tòn geeru ta gisən wāaru kere.

Yen sōna kon nun tōma ka womusu.

⁵ Kon nun siara nēn wāaru kpuro sòò,
kpa n nōma sua wòllò n ka nun sà.

⁶ Nēn hunde koo debu

nge wi u dīa duronu ka yaa gumgia di.

Kon nun siara ka nuku dobun kuuki.

⁷ Nà n kpī, na ra n nun yaayewa na n wunēn bwisikunu mò wòkuru.

⁸ Domi a sāawa nēn somiò.

Nà n kukua wunēn kasenun kòkòrò,
na ra n nuku dobu mò.

⁹ Na ka nun maninewa dim dim,
ma wunēn nòm geu ga man nēni.

¹⁰ Be ba kasu bu man go

ba koo dawa sere tem sòò sòòwò.

¹¹ Takobiwa ba koo ka bu go,
kpa purukanu nu ben gonu tem.

¹² Nē, sina boko kon yēeri wunē sòò.

Wī u ka nun bōrua u koo tii siara,
adama kaa wee kowobun nòsu kòre.

64

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Gusunò, a nēn nòò nòòwò sanam mē na weeweenu mò.

A man kòsuo nēn yilbēre wi na nasien sà.

³ A man yaro tòn kòsobun wesianòsun di.
Kpa a man yara daa kòsagibun suunun di.

⁴ Ba ben yara nòò deramò nge takobi,
kpa ba n gari kòsi kasukumò nge sēenu,

⁵ bu ka wi u kun gāanu kue to asiri sòò.

⁶ Ba tii dam kēmòwa kòsan kobu sòò.
Ba ra nòò tia ko bu ka tōmbu yina beria
ba n mò, goo kun bu wasi.

⁷ Kòsa ba himba mò ba mò, ben kpunaa ye, ya wāwa mam mam.
Domi goo kun kpē u tònun gōrun gari tubu.

⁸ Gusunò u bu sēenu twee.

Wee nu bu girari.

⁹ U bu mwa ka ben tii tiin gari.

Be ba bu wa kpuro ba ra wii gimanu kowa.

¹⁰ Kpa berum mu be kpuro mwa ba n kparamo ye Gusuno u kua, kpa ba n yen bwisikunu ma.

¹¹ Yinni Gusunan miya gemgii u ra kuku yeru ka nuku dobu wa. Kpa ben goru ga dere bu bere wa win mi.

65

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Yinni Gusuno, sa ko nun siara ka naane dokebu Siono, kpa su no mwere ni sa nun kua yibia.

³ Yinni Gusuno, wune wi a ra tambun kanaru no, tambu kpuro ba koo na wunen mi.

⁴ Besen toranu sun bunie.

Wuna kaa sun nu suuru kua.

⁵ Doo norugiiwa wi a gosa u nun susi u wa wunen saa yero.

Wunen wa yerun nuku dobu koo de su debu wunen saa yee derara.

⁶ Gusuno besen faaba kowo, wunen kirun saabu, a ra besen kanaru wure,

kpa a sun som maamaakiginu soso.

Wuna tambu kpuro ba naane saa temo sere ka be ba wa nim wokun tem bureno.

⁷ Wuna a dam mo.

Ka dam meya a ka guunu swi nin ayeno.

⁸ Wuna a ra nim wokun wakinu marisie, kpa a gen nim kurenu yorasia.

Meya a ra maa tambun wurenu kpeesie.

⁹ Handunian goonu nne so,

tambu kpuro ba wunen som maamaakiginu nasie.

Wune wi a ra so yari yerugibu ka so duu yerugibu nuku dobu we.

¹⁰ Wuna a ra tem nori, kpa a mu nim yeka mu n kpa.

A ra maa de mu n dukia ma.

Gusuno, wunen bwa ya nim yibawa.

Meya a ra ka tem dwiyasie, kpa dianu nu wa nu ka kpi.

¹¹ A ra gberun kpin tem kusanu kosoku kpa a nu nim yeka.

A ra maa de gura yu nu dwiyasia mam mam,

kpa a ye ba duura mi domaru kua yu ka kpi.

¹² A ra dewa wo gu tore kpa gu kpe ka wunen durom, kpa debura n wa mi a sara kpuro.

¹³ Debu te, ta wawa ka para yeno, ma nuku dobu noramo guuno.

¹⁴ Ma yanu terie para yenu mi.

Meya alikama ya kpia ya wowa wukiri,

ma baayere kpuro ya nun takaru ma, ya womu ma ka nuku dobu.

66

¹ Womu ge ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

Bee handunian tambu kpuro, i Gusuno norogiru sueyo ka nuku dobu.

² I womu koowo win yisirun yikon so.

I win yisuru wolle suo ka womusu,

³ kpa i nun so ma win soma ya nanum ma,

domi win dam mu kpā.

Yen sōna win yiberēba ba nūn wiru kpīiyammē.

⁴ Handuniagibu kpuro ba nūn yiirammē.

Ba nūn tōmamō ka womusu,
ma ba win yīsiru bēere wēēmō.

⁵ I na i Gusunōn sōma mēeri ye u kua.

U nanum mō ù n sōmburu mō tōmbun suunu sōo.

⁶ U dera daara gbera,

ma sa tōbura bēsen naasu kun nim wa,
ma sa nuku dobu kua wi sōo.

⁷ U bandu diiwa sere ka baadommāo win dam saabu.

U bwesenu kpuro mēera ka laakari,
kpa mēm nōo sariba bu ku ra a nūn seesi.

⁸ I Gusunō siaro bēe bwesenu kpuro.

I nūn tōmō bu nō baama.

⁹ Domi u bēsen wāaru wōra.

U ñ dere su sokura.

¹⁰ Gusunō, a sun doke laakari mēeribu sōo.

A dera sa wāa dōo sōo nge sii geesu.

¹¹ A sun kpēe yina sōo ma a sun sōmu bakanu sōbi.

¹² A dera bēsen yiberēba ba sun sōni,
ma sa dōo ka nim sara.

Adama a sun yara min di sa n ka bōri yendu mō.

¹³ Kon du wunen sāa yerō n ka nun yākuru kua,
kpa n nēn nōo mwēenu yibia

¹⁴ ñi na nun kua nēn wahalan saa sōo.

¹⁵ Kon ka nun ketēba ka bonu yākuru kua,

kpa n ka nun yāa ñi nu gum mō yāku dōo mwaararuginu kua.

¹⁶ Bēe be i Gusunō nasie, i na i nō,

kpa n bēe sō ye u man kua.

¹⁷ Na nūn nōogiru sue u man somi,

ma na nūn siara ka womusu.

¹⁸ Nā n daa toraru garu mō nēn gōruo,

Yinni Gusunō kun daa man wurarimō.

¹⁹ Adama u nēn kanaru swaa daki u man wurari.

²⁰ Na nūn siara domi u nēn kanaru mwa.

Ma u ñ man win durom wunari.

67

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua ka mōrōku. Ge wee.

² Gusunō, a bēsen wōnwōndu waawo,

kpa a sun domaru kua.

A de a ka sun nōnu geu mēeri,

³ kpa tōmbu bu wunen swaa gia handunia sōo,

kpa ba n yē ma wuna a ra tōnu faaba ko.

⁴ Gusunō, bwesenu kpuro nu nun siaramō

ma nu nun tōmamō.

⁵ Nu wāa nuku dobu sōo, domi a ra nu siriewa dee dee.

Wuna a maa nu kpare tem mē sōo.

⁶ Bwesenu kpuro nu nun siaramō ma nu nun tōmamō.

⁷ Domi a ra de tem mu dīanu ma.

Gusunō, wuna a sāa bēsen Yinni.

A ra sun domaru kuo.

⁸A sun domaru kuo. Handuniagibu kpuro ba nun nasie.

68

¹Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

²Gusunɔ, a seewa ma wunen yiberɛba ba yarina.

Wunen werɔbu ba duki sua wunen wuswaan di.

³A bu yarinasia nge wiisu.

Ma ba yanda nge gum mineru te ba dɔɔ tii.

Tɔn kɔsobu ba munda wunen wuswaan Gusunɔ.

⁴Adama gemgibu ba ra n nuku dobu ka nasara mɔwa wunen mi kpa ba n yɛrimɔ.

⁵I Gusunɔn yisiru walle suo ka womusu.

I nɔn swaa kuo, u gɔbaturu mɔ,

u guru winu sɔni u wee.

Win yisira Yinni Gusunɔ.

I nuku dobu koowo win wuswaan.

⁶Yinni Gusunɔ, wuna a sɔa gobekuban baaba ka gɔminibun kɔso.

A waa wunen waa yee deerarɔ.

⁷Wuna a ra be tɔmba yina yenu wɛ,

kpa a yobu yakia, a bu nuku dobu wɛ.

Adama kaa mem nɔɔ sariba deriwa mi gaaanu sari.

⁸Gusunɔ, sanam me a wunen tɔmbu swaa gbiiye gɔbaturɔ,

⁹tem mu yira, ma walla wukiarɔ ka dam wunen wuswaan.

Ma Sinain guura diira wune Isireliban Yinnin wuswaan.

¹⁰A dera guri barukagia ya na,

ma wunen tem sɔɔ waaara wurama.

¹¹Me sɔara wunen tɔmba ben waa yeru kua,

me, me a sɔaru kua ka kiru wanwɔndobun sɔ.

¹²Yinni Gusunɔ, a wooda wɛ,

ma tɔn kurɔ sɔmɔ dabiru ba ye kpara.

¹³Yiberɛban tabu sinamba yakikiramɔ,

ma ben kurɔbu ba ben yānu bɔnu mɔ ni ba deri.

¹⁴N sɔare kparukonun kasi yi sii geesu sɔɔwa

ma nin sansu wura mɔnsi, ma i sere da i kpī yā gɔsɔ?

¹⁵Sanam me Dam kpurogii wi, u sinam be yarinasia,

tem mu burura guu te ba mɔ Salumɔniɔ.

¹⁶Basanin guunu nu sɔawa guu bakanu.

Nin gungunu maa dabi.

¹⁷Beɛ guu ni i gunguu dabinu mɔ,

mɔban sɔna i ka Gusunɔn guu te u gɔsa nisinu mɔ.

I n yɛ ma miya u koo win waa yeru ko sere ka baadommaɔ.

¹⁸Yinni Gusunɔ, a tabu keke dabinu mɔ,

ma a siimɔ yen nɔrɔm nɔrɔm ka yen nɔrɔm nɔrɔm suba yendun suunu sɔɔ.

Wunen yiiko ye ya sɔsira Sinaɔ ya wura wunen sɔa yerɔ.

¹⁹Yinni Gusunɔ, a yɔɔwa guurun wallo, ma a tɔmbu yoru mwɛɛra.

Ma ba nun kɛnu kɔ, ka mam be ba nun seesimɔn tii.

²⁰Gusunɔ u ra sun nɔari.

Wiya u sɔa besen faaba kowo.

Yen sɔ, sa ko nɔn siara tɔɔ baatere.

²¹Wiya u ra tɔnu faaba ko.

Wi turowa u koo kpī u nùn yakia saa gəon di.

²² Wiya u koo win yiberēban wiru kəra.

Kpa u be ba wāa durum səon wii suunu yabe.

²³ Wiya u nεε, u koo ka bu na saa Basanin di,

kpa u bu yarama saa nim wōku səon di,

²⁴ kpa su bεsən naasu kpεε ben yem səo,

kpa bεsən bōnu nu ben gonu tem.

²⁵ Gusunə nən Yinni, nən sina boko,

ba wunen sanum waamə wunen sāa yee dεerarə.

²⁶ Wom kowoba ba swaa gbia,

ma be ba baranu ka mərəkunu soomə ba bu swīi,

ba wāa wəndia be ba baranu soomən suunu səo.

²⁷ I Yinni Gusunə siaro mi tamba menna.

Bεε Isireliban bweseru, i nùn wolle suo.

²⁸ Bεnyamεε wi u piiburu bo, win bwesera ta bu swaa gbiye,

ma Yudan bwese keran wirugibu ka ben tambu ba bu swīi.

Yen biru, Sabulonin bwese kera ka Nεfitaligian wirugibu ba bu swīi.

²⁹ Gusunə u wooda wε bu nùn ko damgii.

Gusunə, a ye a sun kua dam sireo.

³⁰ Sinamba koo ka nun kēnu naawa wunen sāa yerə te ta Yerusalemun dia
kpuro gunum kere.

³¹ Yinni Gusunə, a Egibiti yam swīeyə, ye ya nun sāamə ka sii geesu,

ye, ye ya sāa nge karaku ge ga wāa daarun bəkuə,

ñ kun mε nge naa kinε ni nu wāa gōsə,

ye, ye ya bwesenu dam dərəmə.

A be ba ra n tabu kī yarinasio.

³² Damgiba wee saa Egibitin di.

Ma Etiopigiba duki mə ba noma sue Gusunən mi gia.

³³ Handunian sinambu, i Yinni Gusunə siaro ka womusu.

I nùn wolle suo.

³⁴ I nùn siaro ka womusu

wi, wi u sīimə wəllə te ta wāa saa yellun di.

Wee win nəo damguu ga nəəra.

³⁵ I Gusunə bεεε wēeyə.

Win yiiko ya wāawa Isireliba səo.

Ma win dam mu wāa wəllə.

³⁶ Gusunə, a nanum mə wunen sāa yerə.

Wunε Isireliban Yinni, a ra wunen tambu dam wε.

Gusunə, sa nun siara.

69

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Gusunə, a man faaba koowo.

Na sāare na nim mwεere wahalan sō.

³ Na nummə yironu səo, na ñ kpε n yōra.

Na wəri nim bwerə ma nim tora ka man doonə.

⁴ Na swī na wasira sere nən gōru ga gbera.

Nən nōni dam dwiyya ye na wunen somiru mara.

⁵ Be ba man tusa ba ñ ten wiru ka naasu yε,

ba dabi ba nən wirun seri kere.

Nən yiberε be ba kī bu man go kam ba dam mə.

Ye na ñ gbene, ba kī n yen kəsire wε.

6 Gusunɔ, a nɛn asansi sariru yɛ.

Nɛn toranu nu ɛn maa berua wunɛn mi.

7 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,

a ku de be ba nun yiyɔ bu sekuru wa nɛn sɔ.

Isireliban Yinni,

a ku de be ba nun kasu bu sekuru di nɛn sɔ.

8 Domi wunɛn sɔna na seku bakaru sɔwa ta dera na nɛn wuswaa wukiri.

9 Nɛn mero bisibu ba man mɛɛra tuko.

Nɛn mero turosibu ba ɛn man yɛ.

10 Wunɛn dirun kɪra man mɛnimɔ nge dɔɔ.

Be ba nun wɔmmɔ, ben wɔma wɔri nɛ sɔɔ.

11 Sanam mɛ na tii kawa na nɔɔ bɔkua, ba man funɛ wuna.

12 Sanam mɛ na saaki sebuɔ nuku sankiranun sɔ,

ba man yaakorɔ mɔ.

13 Be ba sɔ gbɔra kɔnnɔwɔ ba man wɪimɔ.

Tam nɔrobɔ ba ka nɛn yɪsiru womu mɔ.

14 Adama Yinni Gusunɔ, wuna nɛ, na kanamɔ.

Gusunɔ, a man wurario wunɛn durom bakam sɔ saa ye a kɪ.

Domi a ra tɔnu faaba ko ka gem.

15 Kpa a man yara yironun di n ku ka kparam num.

A man wɔro nɛn yiberɛban nɔman di ka nim bwerun di.

16 A ku de nim yiburu tu man wukiri,

kpa nim bweru tu man di.

A ku de wɔru bɔkɔ gu man kɔrusi.

17 Yinni Gusunɔ, a man wurario wunɛn tɔn geerun sɔ.

Wunɛn wɔnwɔn bakaru sɔɔ, a man sɪirema.

18 A ku nɛ wunɛn sɔm kowo biru kisi.

A man wurario fuuku, wee na wɔa nuku sankira bakanu sɔɔ.

19 A susima a nɛn hunde wɔra.

A man faaba koowo nɛn yiberɛban nɔman di.

20 A yɛ nge mɛ ba man funɛ wuna.

Ba man sekuru doke, ba man kam mɛɛra.

A maa nɛn yiberɛba kpuro yɛ.

21 Sekura man nuki sanki sere na kom yaa bie.

Na mara goo u man wɔnwɔndu kua, adama sari.

Na kasu wi u koo man nukuru yemiasia,

na ɛn wa baa turo.

22 Sanam mɛ gɔɔra man mɔ, ba dɛɛ doke nɛn dɪanu sɔɔ.

Sanam mɛ nim nɔru ga man mɔ, tam mɔmmɔma ba man wɛ n nɔ.

23 A de ben tɔɔ baka dim mu ko yina sanam mɛ ba sɔ sɛɛ ka bɔri yɛndu.

24 A ben nɔni wukirio bu ku maa ka yam wa,

kpa ben dam mu dwiia.

25 A bu wunɛn mɔru seesio,

kpa wunɛn mɔru baka ye, yu bu deema.

26 A de ben wɔa yenu nu ko bansu.

Kpa goo u kun maa wɔa ben kuu bekunuginu sɔɔ.

27 Domi wi a soomɔ, wiya ba nɔni sɔɔmɔ.

Wi a maa yaasa sɔka a mɛɛra kua,

ba win nuku sankiranu sosimɔ.

28 A ben toranu kpuro yaayo.

A ku bu wɔnwɔndu kua baa fiiko.

29 A ben yɪsinu goowo wɔarun tirenun di,

kpa a ku bu menna ka gemgibu.

³⁰ Adama na wāa nuku sankiranu ka wahala sōō.

Gusunō, a de wunen somiru tu man yara.

³¹ Kon Gusunō siara ka womusu.

Kon takaru ko n nūn walle sua.

³² Yeya ya ra Yinni Gusunō wēre n kere naa kine yeburu.

³³ Be ba gema, bā n yeni wa, ba ko n nuku dobu mō.

Bee be i Gusunō kasu, i ko n gōru dobu mō been wāaru sōō.

³⁴ Domi Yinni Gusunō u ra sārōbun gari nō.

U ku ra wigibu duari be ba wāa desiru sōō.

³⁵ Wollu ka tem ka nim wōku ka kpuro ye ya wasi mi sōō,
yu nūn tōmō.

³⁶ Gusunō u koo Siōni faaba ko.

U koo maa Yudan wusu bani.

Win som kowobu ba koo sina wuu si sōō kpa su ko begisu.

³⁷ Ben bibun bwesera koo tem me tubi di.

Be ba Gusunō kī, ba ko n ben wāa yeru mō mi.

70

(I maa mēerio 40:14-18)

¹ Dafidin womu ge u kua u ka Gusunō yaaya. Ge wee.

² Yinni Gusunō, a na fuuku a man wōra.

A ku te a ka man faaba ko.

³ A de be ba kasu bu man go bu burisina kpa bu sekuru wa.

A de be ba kasu n kam ko bu sekuru wa kpa bu biruku yira wura.

⁴ A de be ba man yēemō mi, bu biru wura seku ten sō.

⁵ A de be ba nun kasu ba n wāa nuku dobu sōō.

Kpa ba n yērimō wune sōō.

A de be ba maa wunen faaba kī ba n kparamō saa kpuro ma a kpā.

⁶ Gusunō, na sāawa sāaro ka wōnwōndo.

Yen sō, a na nen bōkuō fuuku.

Domi wuna a ra man somi kpa a man wōra.

Yinni Gusunō, a ku te.

71

¹ Yinni Gusunō, wunen miya na kuku yeru kasu.

A ku de n sekuru wa baa fiiko.

² Wune wi a ra siri dee dee,

a man wōro kpa a man faaba ko.

A man swaa dakio, kpa a man somi.

³ A de a n sāa nen kpee baa mi kon kuke.

Kpa na n wāa mi baadomma.

Wuna a gōru doke a man faaba ko.

Domi a sāawa nen kuku yeru nge kpee baa damgia.

⁴ Gusunō nen Yinni, a man wōro tōn kōsobun nōman di
ka nuku kōsurugibun nōman di.

⁵ Domi wune sōōra na yīiyōbu mō.

Saa nen piiburun di, wuna na naane sāa.

⁶ Saa dōma tēn di ba man mara, wune sōōra nen naane ya wāa.

Wuna a maa man yara nen meron nukurun di.

Wuna ko na n siaramō baadomma.

- 7 Tɔn dabiru tà n man wa, biti ra bu mwεwa.
 Adama wunε, a kua nen kuku yee damgiru.
- 8 Yinni Gusunɔ, a de na n nun siaramɔ baadomma.
 A de na n nun bεεεε wεεmɔ tɔɔ baatere.
- 9 A ku man deri nen tɔkɔru sɔɔ.
 A de a n ka man wāa baa nà n dam dwiia.
- 10 Domi nen yiberεba ba nen gari mɔ.
 Be ba kasu bu man go, ba nɔɔ tia mɔ.
- 11 Ba gerumɔ ba mɔ, wee a man deri.
 Ba koo man naa swīwa bu mwa.
 Domi na n goo mɔ u man wɔra.
- 12 N n men na, Gusunɔ nen Yinni, a ku man deri.
 A na fuuku a man somi.
- 13 A de be ba kasu bu man go mi, bu burisina bu kam ko.
 A de be ba nen kam kobu kī bu sekuru wa.
- 14 Adama ne, wuna na yīiyɔ.
 Na kon nun siaramɔwa na n dɔɔ.
- 15 Kpa n wunen gem ka wunen faaban gari kpara tɔɔ baatere.
 Domi ya n nɔru mɔ.
- 16 Yinni Gusunɔ, kon wunen sɔm damginun gari gere.
 Wunε turon gem gariya kon kpara.
- 17 Gusunɔ, wuna a man keu koosia saa nen birun di.
 Yen sɔna sere ka tē na wunen sɔm geenun gari kparamɔ.
- 18 Gusunɔ, a ku man deri baa nà n tɔkɔ kua,
 kpa n kpī n ka tēn aluwaasiba
 ka be ba koo ra marura wunen dam gari sɔ.
- 19 Wunen gem mu wāawa sere ka wɔllɔ.
 Gusunɔ, gāa bakana a kua.
 Wara u ka nun weene.
- 20 Wuna a dera sa wahala ka nuku sankiranu wa.
 Adama kaa na a sun wāaru wε,
 kpa a sun yara saa siki wɔrun di.
- 21 A man nukuru yemiasio kpa a de n nun bεεεε wε.
- 22 Yinni, kon nun tɔma ka mɔrɔku,
 kpa n nun siara ka womusu wunen bɔrɔkinirun sɔ.
 Kon wunen yīsiru wolle sua ka mɔrɔku,
 wunε wi a sāa Isireliban Yinni Dεεro.
- 23 Nà n nun siaramɔ, ba koo nen nuku dobu wa nen wuswaan di.
 Mεya maa nen hunde ye a wɔra ya koo nun takaru ko.
- 24 Mεya maa nen yara ya ko n wunen gari kparamɔ saa baayere.
 Be ba kasu bu man go, ba burisina ba sekuru wa.

72

1 Womu ge Salomɔɔ u kua. Ge wee.

Gusunɔ, a ne sina boko bwisi kēεyɔ
 n ka siri nge me a ra siri,

2 kpa n wunen tɔmbu siri gem sɔɔ
 baa be ba sāa sāarobu.

3 Wunen gem sɔ, ben gungunu ka ben guunu nu koo bu arumani wε.

4 Kon sāarobu siria kpa n bu ben gem wε,
 kpa n bwεεbwεεbun bibu faaba ko,

n be ba bu dam doremə kəsuku.

⁵ Mèn nəɔ sɔɔ ka suru yarimə,
mɛya ba ko n maa nun nasie sere ka baadommaɔ.

⁶ Yinni Gusunə, a de nɛ, sina boko na n arufaani mɔ
nge gura ye ya nɛmɔ gbee te ba kərə kua sɔɔ,
n̄ kun mɛ nge nim arufaanigum mɛ mu kokumɔ gberə,

⁷ kpa nɛn bandu sɔɔ gem mu n wāa,
kpa dukia yu kuura mèn nəɔ suru yarimə.

⁸ A de na n bandu dii
saa nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranɛn di
sere n ka girari nim wɔku bɔruguuɔ,
saa maa daa te ba mɔ Efaratin di
sere handunian nɔrɔ.

⁹ Kpa a maa de be ba wāa gbaburə kpuro
bu na nɛn wuswaaɔ bu man yiira,
kpa nɛn yiberɛba bu tua nɔ.

¹⁰ Taasisi ka tem mɛ mu toman sinambu
ba koo ka man gberɛ gobi naawa.
Seba ka Saban sinambu ba koo ka man kɛnu naawa.

¹¹ Kpa sinambu kpuro bu man yiira,
kpa bwesenu kpuro nu man sã.

¹² Domi kon sãaro wi u weweenu mɔ wɔra,
kpa n bwɛɛbwɛɛ wi u kun goo mɔ somi.

¹³ Mɛya na kon maa sãaron wɔnwɔndu wa,
kpa n bwɛɛbwɛɛn wāaru wɔra.

¹⁴ Kon bu wɔra be ba bu dam doremən min di.
Kon bu yakia be ba bu nɔni sɔɔmɔn nɔman di.
Domi ben wāaru ta sãawa gāa girinu nɛn nɔni sɔɔ.

¹⁵ Kpa nɛ sina bokon wāaru tu dakaa da,
kpa bu ka man Saban wura naawa.
Ba ko n da man kanaru kue tɔɔ baatere
ba n man domaru kuammɛ.

¹⁶ Kpa alikama yu marura tem sɔɔ ka guunɔ.
Kpa yen winu nu n wom sooramɔ nge Libanin dānu.
Mɛya maa tamba koo marura wusu sɔɔ nge yaka bii.

¹⁷ Kpa nɛ sina bokon yīsiru ta n yara sere ka baadommaɔ,
ba n tu soku mèn nəɔ sɔɔ yarimə.
Tambu bā n ben winsim domaru kuammɛ,
ba n da nɛn yīsiru soku,
kpa bwesenu kpuro nu nɛɛ,
doo nɔrugiiwa nɛ sina boko.

¹⁸ Su Gusunə Isireliban Yinni siara.
Domi wi turowa u ra sɔm maamaakiginu ko.

¹⁹ Su n̄n siara win yīsi bɛɛregii ten sɔ.
Win yiiko yu sɔɔsira handunia kpuro sɔɔ.
Ami! Ami!

²⁰ Womu geniwa Dafidi Isain bii u ka win kananu wiru go.

WOMUSUN BɔNU ITASE

73

¹ Womu ge Asafu u kua. Ge wee.

Geema, Gusunɔ u s̄awa tɔn geo Isireliban s̄ ka ma bèn ḡorusu d̄ere.

² Na raa w̄orumaa d̄ɔ, n tie fiiko n ka tem turi.

³ Domi na raa ka gari bakasu nisinu kua yèn s̄ na waamɔ tɔn k̄sobu ba nuku dobu m̄.

⁴ Ḡaanu ganu kun bu n̄ni s̄ɔmɔ ben w̄aarun t̄ru kpuro s̄ɔ.

M̄ya ben wasi yi bw̄aa do ma yi ballim̄.

⁵ Ba ñ dunian w̄aarun wahala gaa ȳ.

M̄ya ba ñ maa ȳ n̄ni sw̄aa te tɔn be ba tie ba ka w̄aa.

⁶ Ba tii suabu sebua nge saba ye ba ra sebe w̄ir̄ɔ.

Ma ba daa b̄ɔb̄ɔya sebua nge yaberu.

⁷ Ben nuku k̄surun kom mu yarim̄ saa ben nukurun di,

ma ben ḡrun bwisikunu nu s̄ɔsiram̄ t̄ɔw̄ɔ.

⁸ Ba ra n t̄nu ȳɛm̄ɔwa ba n m̄,

ba koo n̄n dam d̄re ka nuku k̄suru.

Kpa ba n tii sua gari gerum̄,

⁹ ba n Gusunɔ w̄allu w̄amm̄.

M̄ya maa ben yara ku ra goo deri handunia mi.

¹⁰ Yen s̄na t̄mbu kpuro ba wuram̄ ben mi gia.

Ma ba ben gari n̄rum̄ nge nim,

¹¹ ba m̄, Gusunɔ kun ḡaanu ȳ.

Wi, W̄rukoo, u ñ ȳru m̄.

¹² Nge m̄ya tɔn k̄sobun w̄ara s̄aa.

Ba ku ra n wurure. Ba ra n ben dukia kuurasiam̄wa.

¹³ Ma na tii s̄ɔwa na n̄ɛ, ñ n m̄n na,

kam s̄ɔra na n̄n ḡru d̄erasia,

ma na n̄ia n ka s̄ɔsi ma na d̄ere.

¹⁴ Yinni, t̄ru baatere a ra man s̄ɛyasiewa,

kpa a man n̄ni s̄ bururu baatere.

¹⁵ Nà n n̄ɛ, kon ko nge tɔn k̄sɔ be,

ko na n k̄i n n̄n bweseru siki te a ḡɔsa.

¹⁶ Ye na gari yin asansi kasu n ka yi tubu,

ma na wa yi man s̄sie too.

¹⁷ Adama d̄ma te na dua wun̄ Gusun̄n s̄aa yer̄ɔ,

saa yera na gia ye ya tɔn k̄sobu mara.

¹⁸ Geema, Yinni Gusunɔ, a bu surewa

swaa ȳ s̄ɔ ba koo sella,

kpa bu w̄ruma bu gbi.

¹⁹ Kaa de bu kam ko mii mii,

kpa ben w̄aru tu n̄ru ko subaru s̄ɔ.

²⁰ Yinni, a ra bu kpeerasiewa,

kpa bu ben gari duari

nge m̄ t̄nu u ra dosu duari.

²¹ Ye n̄n ḡru ga sankira,

n s̄awa nge ḡaanu s̄ka n̄n nukur̄ɔ.

²² Ma na kua nge gari b̄k̄ɔ,

na ñ ḡaanu tuba nge gbeeku yaa.

²³ Adama ka m̄, na w̄aa ka wun̄.

Ma a man mwa ka wun̄n n̄m geu.

²⁴ Kaa man kpara ka wun̄n bwisi.

Yen biru, kaa man mwa wun̄n yiiko s̄ɔ.

- 25 Wara na mɔ wɔllɔ, wunɛ baasi.
 Mɛya na ɲ maa goo yĩiyɔ handunia yeni sɔɔ.
 26 Nɛn wasi ka nɛn bwisikunu kpuro koo doona.
 Adama wunɛ Yinni Gusunɔ, wuna a ra man dam kɛ.
 A sɔawa nɛn dukia sere ka baadommaɔ.
 27 Wee be ba ka nun tonda ba gbimɔ.
 Mɛya a be ba nun deri go.
 28 Adama nɛ, n man wɛrɛ na n wɔa wunɛn bɔkuɔ Yinni Gusunɔ.
 Domi na kuku yee naanɛguru wa wunɛ sɔɔ.
 Kon kpara ye a man kua kpuro.

74

- 1 Womu ge Asafu u kua. Ge wee.
 Gusunɔ, mban sɔna a sun yina.
 Mban sɔna a ka sun mɔru mɔ
 bɛsɛ be a kpare nge yɔa gɔɔ.
 2 A bɛsɛ wunɛn tɔmbu yaayo,
 bɛsɛ be a yakia saa yellun di.
 A bɛsɛn bwese kɛri yaayo
 yi yi kua wunɛgii.
 A Siɔnin guu te yaayo
 tɛn mi wunɛn wɔa yera raa wɔa.
 3 A doo a wa nge mɛ yam mi, n bansu kua mam mam.
 Yibɛrɛba ba gaaɲu kpuro sankaa sɔa yee te sɔɔ.
 4 Wunɛn yibɛrɛba ba kukura sɔa yeru mi nge gbee sinansu
 ma ba ben gidi bɔra gira mi.
 5 Ba sɔare nge dɔa buro be ba gbɔa yiyamɔ dɔa sɔɔwɔ.
 6 Ma ba sɔa yee ten bura yɔɲu kpuro kɔsuka ka gbɛɛ ka matalaka.
 7 Ba wunɛn sɔa yee te dɔɔ mɛni.
 Ba tu disi doke te, te ta wunɛn yĩsiru sɔɔwa.
 8 Ma ba gerumɔ ben gɔruɔ ba mɔ, su bu nɔni sɔ ka dam.
 Ma ba bɛsɛn sɔa yenu kpuro dɔɔ mɛni tem mɛ sɔɔ.
 9 Yinni, sa ɲ maa yĩreru garu waamɔ
 te ta sun sɔɔsimɔ ma a wɔa bɛsɛn suunu sɔɔ.
 Wunɛn sɔmɔbu ba ɲ maa wɔa.
 Bɛsɛn goo kun maa yɛ sere saa yerà kaa n sun deri mɛ.
 10 Sere saa yerà kaa n mara
 yibɛrɛ u n nun nɔɔ kuurimɔ.
 Sere saa yerà kaa n nɔɔ maari
 yibɛrɛ u n wunɛn yĩsiru kam mɛera.
 11 Mban sɔna a wunɛn nɔmu kurua.
 A gu demɔ kpa a bu kam koosia.
 12 Gusunɔ, saa yellun di wuna a sɔa nɛn sunɔ.
 Wuna a sun faaba kua nɔn dabinu.
 13 Wuna a nim wɔku burana ka wunɛn dam
 ma a yɛɛ gɔbi wiru kɔsuka.
 14 Wuna a karaku wiru kɔra,
 ma a dera be ba wɔa mi gaaɲu ku ra kpi ba gu tema.
 15 A dera bwia ka daara yara,
 ma a daanu gberasia ni nu ku ra nim kpe.
 16 Wuna a wɔkuru ka sɔɔ sɔɔ kua.

Wuna a yam bururam ka sɔɔ kua.

¹⁷ Ma a tem nɔɔ buru yenu kua.

Ma a yam susuru ka puran saaba yi.

¹⁸ Yinni Gusunɔ, a yaayo ma yiberɛ u nun yɛɛmɔ.

Bwese te ta n̄ bwisi mɔ, ta wunen yĩsiru gema.

¹⁹ A ku wunen tɔn be a k̄i mi gbeeku yɛɛ deria.

A ku bu duari be, be ba s̄a wɔnwɔndobu.

²⁰ A wunen arukawani yaayo.

Domi dam diobu ba yiba ba kukua mi ba n̄ bu wasi tem mɛ sɔɔ.

²¹ A ku de wi ba dam dɔre u sekuru wa.

A de wɔnwɔndo ka s̄aro bu nun siara.

²² Yinni Gusunɔ, a seewo a ka tii yina.

A yaayo wɔma ye gari bakasu ra n̄ nun mɔ.

²³ A ku wunen yiberɛban wɔkinu duari.

A be ba nun seesimɔ baadomman wɔkinu nɔɔwɔ.

75

¹ Womu ge Asafu u wom kowobun wirugii kua ge ba mɔ, a ku kam koosia.

Ge wee.

² Gusunɔ, sa nun siara.

Wunen yĩsiru ta yiba bɛsɛn nɔɔwɔ.

Sa wunen sɔm geerun gari kparamɔ.

³ Wunɛ, Yinni Gusunɔ, a nɛɛ,

saa ye a yi yà n̄ tunuma, kaa tɔmbu siri gem sɔɔ.

⁴ Tem mu koo kp̄i mu yĩri ka ye ya w̄a mɛ sɔɔ.

Adama wuna a yen gbereba neni.

⁵ A nɛɛ, be ba tii sue bu ku maa tii sua.

A maa tɔn k̄sɔbu s̄ɔmɔ bu tii suabu derio.

⁶ Bu ku tii w̄alle sua, kpa bu tɔn bia gari de.

⁷ Domi w̄alle suabu kun wee saa s̄ɔ yari yerun di,

n̄ kun mɛ s̄ɔ duu yerun di,

bu n̄ maa wee s̄ɔ ȳɛsan nɔm d̄waru gian di.

⁸ Wunɛ Gusunɔwa a ra tɔmbu siri.

Wuna a ra gabu kawɛ kpa a gabu w̄alle sua.

⁹ Yinni Gusunɔ, a n̄ra * neni ya tam yiba mu gbisimɔ,

ma a mu handunian tɔn k̄sɔbu w̄ɛɛmɔ.

Ba koo mu n̄wa mam mam sere ka mɛn k̄ɔtɔrɔ.

¹⁰ Adama nɛ, na n̄ nɔɔ marimɔ.

Kon Gusunɔ Yakɔbun Yinni tɔmawa ka womusu.

¹¹ U koo tɔn k̄sɔbun tii suabu kpeerasia,

kpa u be ba n̄n mɛm nɔɔwammɛ kuurasia.

76

¹ Womu ge Asafu u wom kowobun wirugii kua ka m̄ɔɔku. Ge wee.

² Ba Gusunɔ tuba Yudaɔ,

ma u yĩsiru yara Isireliɔ.

³ Win w̄a yera w̄awa Salemɔ ye ba mɔ Siɔni.

⁴ Miya u tabu ȳanu b̄ɔka.

Niya, s̄ɛenu ka tɛɛnu ka takobiba.

⁵ Yinni Gusunɔ, a s̄awa wi ba koo nasia.

* **75:9** n̄ra - N̄ra ye ba ka ȳa mini ya s̄awa Gusunɔn m̄ru ye u koo ka tɔn k̄sɔbu siri.

Wunen nanum mu kpã mu kere guu ni nu wãa saa yellun di.

⁶ Ba tabu durɔ wɔrugɔban yãnu potira.

Wee ba kpuna ba gu.

Ba kpuna bu ka tii yina be, be ba raa dam mɔ mi.

⁷ Gusunɔ Yakɔbun Yinni, ye a gbãra,
yera maasɔba wɔruka ka ben dumi.

⁸ Gusunɔ, wuna ba koo nasia.

Wunen mɔru yà n seewa wara u koo kpĩ u yɔra wunen wuswaɔ.

⁹⁻¹⁰ Wunen siribu nɔɔra saa wɔllun di.

Sanam mɛ a seewa a tɔmbu siri,

ma a be ba tii kawe faaba kua,

yera handunian tɔmbu kpuro ba berum soora ma ba tii deri sɛɛ.

¹¹ Baa tɔnun mɔru yà n seewa, wunen yiikowa ya koo sɔɔsira.

Be ba maa yara wunen mɔrun di, ba koo yen tɔɔ bakaru diwa.

¹² I Gusunɔ bɛɛn Yinni nɔɔ mwɛenu kuo kpa i nu yibia.

Bɛɛ be i ka nùn sikerɛɛ i nùn nasie, i ka nùn kɛnu naawɔ.

¹³ Wiya u ra sinam be ba tii sue kawe.

Sinambu kpuro ba nùn nasie.

77

¹ Asafun womu ge u Yedutum kua. Ge wee.

² Na Gusunɔ nɔɔgiru sue.

Na nùn soku, u koo man swaa daki.

³ Nà n nuki sankire, na ra Gusunɔ kasuwa.

Wɔkuru na ku ra wɛre.

Na ra nen nɔma yiyewa wɔllɔ nà n kanaru mɔ.

Adama ka mɛ, nen bwɛra ku ra kpune.

⁴ Nà n Gusunɔ yaaya, na ra n weeweenu mɔwa.

Nà n bwisika, nen gɔma ya ra dwiyewa.

⁵ Yinni Gusunɔ u ku ra de n dweeya.

Na ku ra kpĩ n gari gere nen nɔni swãarun sɔ.

⁶ Na ra yellu yaayewa kpa na n gasɔn gari bwisikumɔ.

⁷ Na nen womusu yaayamɔ wɔkuru,
ma na bwisikumɔ na mɔ,

⁸ Yinni Gusunɔ u koo sun yinawa sere ka baadommaɔ?

U n maa ka sun nɔnu geu mɛɛrimɔ?

⁹ Win durom mu kpawa mi sere ka baadommaɔ?

U n maa gari gɛɛ mɔ u sun sɔ sere ka baadommaɔ?

¹⁰ U duariwa u sun durom kua?

U sun win wɔnwɔndu wunariwa win mɔrun sɔ?

¹¹ Ma na nen tii sɔɔwa na nɛɛ, wee ye ya man dumɔ,

yera Wɔrukoon dam kun maa ka sun wãa.

¹² Yinni Gusunɔ, kon wunen sɔma yaaya.

Domi na yaaya sɔm maamaakigii ni a kua.

¹³ Kon wunen sɔma kpuron gari kpara.

Kon sɔm maamaakiginun gari saari.

¹⁴ Gusunɔ, wunen swɛɛ yi dɛɛrewa.

Wara u ka nun kpãaru nɛ.

¹⁵ A sãawa wi u ra sɔm maamaakiginu ko.

A dera wunen dam mu sɔɔsira bwesenu sɔɔ.

¹⁶ Ka wunen dama a wunen tɔmbu yakia

be, be ba sāa Yakōbu ka Yosefun sikadominu.

¹⁷ Gusunō, ye nim mu nun wa, ma mu diira,
mu gbisa sere sōwō.

¹⁸ Ma gura nēmō nge daa surundu.

Ma guru gbāsukubu nōoramō.

Ma guru maakinu daamō wəllun baama.

¹⁹ Gura ya gbāra ma guru maakinu nu handunia kpuro yam bururasia,
ma tem mu diira berum sō.

²⁰ A sīa nim wōkun wəllō ka maa mēn sōwō.

Adama goo kun wunen yira wa.

²¹ A dera Mōwisi ka Aroni ba wunen tambu kpara nge yāa gōō.

78

¹ Womu ge Asafu u kua. Ge wee.

Nen tambu, i nen gari swaa dakio.

I swaa tem kpīyō i nō ye na gerumō.

² Kon bēe faagi gaa kua ka mōnnu ye ya sāa yellun gari.

³ Ye sa nua ka ye sa gia ka ye bēsen baababa ba sun sōwō,

⁴ sa n̄ ye bēsen bibu beruamme.

Sa ko bu Yinni Gusunōn tamaru sōwa ka win dam gari ka sōm maamaakigii ni
u kua.

⁵ U bēse Isireliba, Yakōbun bweseru wooda wē.

Wooda yera u bēsen baababa wē bu ka ye ben bibu sōsi.

⁶ Bii be ba koo marura, ben tii ba koo ye gia,

kpa bu maa ye ben bibu sōsi.

⁷ Saa yera ba koo Yinni Gusunō naane ko.

Ba n̄ maa duarimō ye u kua.

Kpa bu win woodaba mem nōwō.

⁸ Ba n̄ maa mō nge ben baababa.

Domi baaba be, ba kua mem nō sariba,

ma ben gōru ga n̄ ka Gusunō turo yōre.

Ma ba kua naane sariba Gusunōn mi.

⁹ Efaraimun bweseru te ta tennu mō

ta biruku yira wura tabun saa.

¹⁰ Ta n̄ ten arukawani yibie ye ta ka Gusunō bōkua.

Ta yina tu win woodaba mem nōwō.

¹¹ Ta win sōm maamaakigii ni duari ni u tu sōsi.

¹² U maamaaki kua ben sikadoban wuswaa Soani Egibitin temō.

¹³ U nim wōku bera ga kpaasina ga yōra nge gana,

ma u dera ba tōbura.

¹⁴ Guru wii wurora u dera ta bu gbīiye sō sō.

Wōkuru, kpa u de dōo yara ya n sōsire guru wii wuro te sō.

¹⁵ U kpenu bēsuka gbaburō,

ma nim bakam mu kura ba nōra.

¹⁶ U dera nim mu yara kpenun di,

ma mu kokumō nge daa bakarun nim.

¹⁷ Adama ka mē, baaba be, ba wi, Wōrukoo torarimōwa ba dōo.

Ba n̄n seesiwa gbaburu mi, mi gāanu ku ra kpi.

¹⁸ Ma ba wi, Gusunō nō kuura ba n̄n dīanu kana ni ba kī.

¹⁹ Ba nēe, ka gem, Gusunō u koo kpī u sun diisia gbaburu mini?

²⁰ Geema, Mōwisi u kpee te so, ma nim mu koka nge daarun nim.

Adama u koo kpī u sun diisia?

U koo kpī u sun yaa wē su tem?

21 Ye Yinni Gusunō u yeni kpuro nua,

yera win mōru ya seewa nge dōo

wi ba sōre win tōmbu Isireliban sō.

22 Domi ba ñ nùn naanē kue.

Ba ñ win somiru yīiyō.

23 Ka me, u guru wiru wooda wē.

Ma u wōllun gamboba kenia.

24 U dera dīa ni ba mō manna nu bu neeya saa wōllun di.

25 U bu ye wēwa nge mēn nōo ba kī.

Tōn hoko dima ba di.

26 Yen biru, u dera woo ga na

saa sōo yari yerun di ga wōllu swee.

Ka win dama u woo seeyama

sōo yēsān nōm dwaru gian di,

27 ma u dera gunōsu su sarama

su bu wukiri nge tua.

Su dabi nge yani seeri nim wōkun gooro.

28 U dera su wōruka su terie baama ben sansania.

29 Ma Gusunō u bu wē ye ba kī.

Ma ba di ba deba.

30 Adama ye ba dimō ba ñ kpa, dīanu yiba ben nōo.

31 Sanam meya Gusunō u ka bu mōru kua.

Ma u be ba dam bo go.

U ben aluwaasiba sō u surura.

32 Ka me, ba wure ba tora.

Ba ñ win sōm maamaakigii ni naanē kue.

33 Ma Yinni Gusunō u bu doke berum sōo u ben wāaru nōru koosia nge woo.

U bu kam koosia nōni kpaki teeru.

34 Yinni Gusunō ù n kī u bu go,

yera ben gabu ba ra gōsiramē win mi gia.

35 Kpa bu yaaya ma wi, Wōrukoowa u sāa ben kpee baa mī ba ra kuke.

Wiya u ra maa bu wōre.

36 Adama ba ku ra gem gere.

Ba ra n kī bu nùn nōni wōkewa ka ben gari.

37 Ben gōru ga ñ ka nùn wāa.

Ba ñ maa ben arukawani yibie.

38 Adama ka me, Yinni Gusunō u ra tii nenē

u kun win mōru kpuro yōsu.

U ra bu wōnwōndū kue,

kpa u bu ben durum wōka u kun bu go.

39 U ra yaaye ma ba sāawa tōmbu.

Ba sāawa nge woo.

Gà n doona, ga ku ra wuramē.

40 Nōn dabina ba Gusunō seesi gbaburō.

Nōn dabina ba win mōru seeya.

41 Ba maa wure ba nùn nōo kuura wi, wi u sāa ben Yinni Dεεro.

42 Ba ñ tōo te yaaye tē sōo u bu wōra yiberēban nōman di ka win dam.

43 Ba ñ maa yaaye sōm maamaakigii ni u kua Egibitiō ka Soanin gberu kpaanēo.

44 U Egibitigibun daanun nim gɔsia yem,
ma ba kpana bu mu nɔ.

45 U dera gbabu swɛɛ yi bu wɔri yi di.

Ma u dera surenu nu bu kam kua.

46 U dera twee yi ben dīanu wɔri yi di.

Ma u dera ben hanian are kam kua.

47 U dera guru kpenu nu ben resem gbaanu kam koosia.

Ma wooru ben dāa gbaanu sanku.

48 U dera guru gbāa ka guru kpenu ben yaa sabenu di.

49 Ma u ka Egibitigii be mɔru seewa ka dam u bu nɔni sɔɔwa.

U dera gɔɔn gɔradoba ba na dabi dabinu ba bu wɔri.

50 U n̄ dere win mɔru yu goo sɛɛna.

U bu kɛsi kɛsi baranu kpɛɛ u ka bu go.

51 U Egibitigibu be, be ba s̄a Kamun bibun bweserun bii tɔn durɔ gbiikoo
baawure go,

be, be ba s̄a ben aluwaasirun bibu.

52 U dera win tɔmba yara nge yāa gɔɔ ge ga yarima gɔrun di.

Ma u bu kpara gɔburɔ.

53 U bu kpara ka b̄ri yendu, ba n̄ diira.

Ma u dera nim wɔku ga ben yiberɛba wukiri.

54 Ma u ka bu da win tem dɛɛramɔ,

guu ten mi, te u mwa ka win dam.

55 U bwese tukunu gira win tɔmbu Isireliban s̄.

Ma u tem mɛ bɔnu kua u dera ba sina mi, kuu bekuruginu sɔɔ.

56 Adama ba Gusunɔ nɔɔ kuura.

Ba wi, Wɔrukoo seesi.

Ba n̄ win woodaba mem nɔɔwe.

57 Ba Gusunɔ dɛsirari, ma ba kua naane sariba

nge mɛ ben baababa ba raa kua.

Ba wurura nge ten tɛn kirika ya kusira.

58 Ba win mɔru seeya ka ben b̄u turanu.

Ba win nisinu seeya ka ben bw̄arokunu.

59 Ye Gusunɔ u ye kpuro wa, yera win mɔru seewa,
ma u Isireliba yina.

60 U s̄a yee te deri te ta wāa Siloɔ.

U kuu bekurugii te deri tɛn mi u ra ka bu yinne.

61 Ma u dera yiberɛba ba win woodan kpakororu mwa,

tɛ sɔɔ u ra win dam ka win yiiko s̄ɔsi.

U dera ba ka tu doona tem tukumɔ.

62 U ka win tɔmbu mɔru kua,

ma u dera ba bu go tabu sɔɔ.

63 U dera aluwaasiba ba d̄ɔ mwaara,

ma wɔndiaba ba durɔbu bia.

64 U dera ba ben yāku kowobu go tabu sɔɔ ka takobi.

Ma ben gominibu ba n̄ ben gɔɔ sw̄i.

65 Yera Yinni Gusunɔ u seewa nge tɔnu wi u dom yandama.

U seewa nge tabu durɔ wɔrugɔ wi tam mu goomɔ.

66 Ma u win yiberɛba so u gira.

U bu sekuru doke te ta n̄ kpeemɔ sere ka baadommaɔ.

67 U Efaraimu Yosefun biin bweseru yina.

U ñ tu gɔsa.

⁶⁸Yudan bweseru ka Siɔnin guura u kɛa u gɔsa.

⁶⁹Guuru miya u win s̄a yeru bana ta dam m̄a nge w̄ollu ka tem

m̄e u sw̄i sere ka baadommaa.

⁷⁰U Dafidi gɔsa u n ka s̄a win s̄am kowo.

Ȳa kpara yerun diya u n̄n mwaama

⁷¹u ka ko Isireliba, Yakɔbun bweserun kpara be, be ba s̄a wi, Yinni Gusunɔn tɔmbu.

⁷²Dafidi wi, u tɔn be kparawa ka ḡoru d̄eɛɔ, ka laakari.

79

¹Womu ge Asafu u kua. Ge wee.

Gusunɔ, wee tɔn tukobu ba wunɛn tem w̄ori.

Ba dera wunɛn s̄a yeru ta disi duura.

Ba dera Yerusalemu ya kua bansu.

²Ba wunɛn tɔmbu go,

ma ba dera gunɔsu ben gonu di.

Ba dera gbeeku ȳeɛ yi be, be ba nun s̄aam̄a min gonu tema.

³Ba ben ȳem yari mu ka Yerusalemu sikerene nge nim,

ma ba ben gonu deri mi, goo kun nu sikua.

⁴Be ba ka sun sikerene ba sun w̄omm̄a.

B̄eɛn berusebu ba sun yaakoru m̄a.

⁵Yinni Gusunɔ, sere saa yer̄a wunɛn m̄aru ko n seewa.

Sere saa yer̄a kaa n nisinu seewa nge d̄ɔɔ.

⁶A de wunɛn m̄aru yu w̄ori bwese ni nu ñ nun ȳe

ka ni nu ñ nun s̄aam̄a s̄ɔɔ.

⁷Domi ba Isireliba go, ma ben tem mu kua bansu.

⁸A ku sun b̄eɛn sikadoban durum s̄abi.

Adama wunɛn k̄irun s̄ɔ, a sun w̄ɔnw̄ɔndu kuo.

Domi sa kua w̄ɔnw̄ɔndobu.

⁹Gusunɔ b̄eɛn faaba kowo, a sun somio

kpa wunɛn ȳisuru tu b̄eɛɛ wa.

A sun w̄oro kpa a sun b̄eɛn durum w̄aka.

¹⁰Mban s̄ɔna kaa de bwesenu nu n m̄a,

mana b̄eɛn Yinni u w̄a.

A be ba wunɛn tɔmbun ȳem yari m̄aru k̄sieyo

bwesenu suunu s̄ɔ b̄eɛn wuswaa.

¹¹Yinni Gusunɔ, a d̄esobun weeweenu n̄ɔw̄ɔ,

kpa a be ba ka d̄ɔɔ bu go faaba ko ka wunɛn dam.

¹²Yinni, bwese ni nu ka nun sikerene nu nun w̄ɔnw̄a,

a nu nin durum k̄sieyo sere n̄n n̄ɔba yiru.

¹³Adama b̄eɛ wunɛn tɔn be a kpare, sa ko nun t̄oma sere ka baadommaa,

kpa b̄eɛ ka b̄eɛn bibun bweseru sa n nun b̄eɛɛ w̄eɛm̄a.

80

¹Womu ge Asafu u wom kowobun wirugii kua ka m̄ar̄aku. Ge wee.

²Wunɛ Isireliban kpara, a swaa dakio a n̄ɔ.

Wunɛ wi a ra wunɛn tɔmbu kpare nge ȳa ḡɔɔ,

ma a s̄ w̄ollun k̄s̄obun suunu s̄ɔɔ,

a t̄i s̄ɔs̄io wunɛn yiiko s̄ɔɔ.

³A b̄eɛ Efaraimu ka B̄enyam̄e ka Manasen bwese keri wunɛn dam s̄ɔs̄io,

kpa a sun faaba ko.

⁴Yinni Gusunɔ, a sun wɔro.

A ka sun nɔnu geu mɛerio, kpa a sun faaba ko.

⁵Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,
sere saa yerà kaa n ka sun mɔru sãa
a n bɛsɛn kanaru yinamɔ.

⁶Wee a dera nuku sankiranu nu kua bɛsɛn dīanu,
ma a dera bɛsɛn nɔni yīresu kua bɛsɛn nim.

⁷A dera be ba ka sun sikerene ba sannamɔ bɛsɛn sɔ.
Ma bɛsɛn yiberɛba ba sun yɛɛmɔ.

⁸Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, a sun wɔro.
A ka sun nɔnu geu mɛerio kpa su faaba wa.

⁹Wee a resɛm dāa wukama Egibitin di,
ma a tɔmbu seeya ben wāa yenun di,
ma a resɛm ye gira mi.

¹⁰A ye ayeru kua mam mam, ma ya seewa ya nuwi gira.
Ya kpɛa ya tem kpuro

¹¹ka guunu wukiri,
ma yen kāasi yi kpɛa nge dāa ye ba mɔ sɛduru.

¹²Yen kāasi yi, yi da sere nim wɔkuɔ,
ma yin nuwi yi da sere daa bakarɔ yi kpaa.

¹³Yinni Gusunɔ, mban sɔna a yen karan gambo kɔsuka,
ma a dera be ba sarɔ mi, ba ye guramɔ.

¹⁴Ma a dera sakanu ka gbeeku ye ye yi tie, yi naamɔ yi ye dimɔ.

¹⁵Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, a wurama.
A mɛerio wɔllun di kpa a wunen resɛm ye nɔni doke.
A ye kɔsuo.

¹⁶A resɛm dāa te nɔorio
te, te ta sãa nge wunen bii wi a gɔsa.

¹⁷Wee ba resɛm bɔra ba dɔɔ mɛni.
A bu mɔru kɔsieyo bu gbi.

¹⁸A de wunen dam mu n ka wi a gɔsa u sɔ wunen nɔm geuɔ wāa.

¹⁹Saa yera sa n maa ka nun tondamɔ.
A de sa n wāa kpa sa n nun sãamɔ.

²⁰Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, a sun wɔro.
A ka sun nɔnu geu mɛerio, kpa su faaba wa.

81

¹Womu ge Asafu u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.

²Yinni Gusunɔwa u sãa bɛsɛn dam.
I nɔn womu kuo ka nuku dobu.

I Gusunɔ Yakɔbun Yinni takaru koowo ka nuku dobu.
³I womusu koowo.

I gāasu ka mɔrɔkunu ka gɔɔgenu soowo.

⁴I kɔba soowo suru kpaon tɔɔ bakaru sɔɔ.

I kɔba wureo Kunun tɔɔ bakaru sɔɔ suru u n tarum kua.

⁵Domi wooda yera Yakɔbun Yinni u Isireliba wɛ.

⁶Wooda yera u Yosefun yenugibu wɛ
sanam mɛ u Egibiti wɔri.

Ma na nɔɔ gagu nua ge na n tuba. Ga nɛɛ,

⁷na bɛɛ sɔmunu swɛnya bɛɛn senun di,

na dera i yoo sɔma deri.

⁸ Sanam me i wāa nɔni swāaru sɔɔ,
i man soka, ma na beɛ yakia.

Na beɛ wisa guru maakinu sɔɔ.

Na beɛn laakari mɛɛra Meriban bwiaɔ.

⁹ Beɛ nen tɔmbu Isireliba,
i man swaa dakio i nɔ ye kon beɛ sɔ.

¹⁰ I ku de bũu goo u n maa wāa beɛn suunu sɔɔ.

I ku maa nu yiira i sã.

¹¹ Nɛna Gusunɔ beɛn Yinni wi u beɛ yara Egibitin di.

I beɛn nɔɔ wukio kpa n beɛ diisia.

¹² Adama beɛ nen tɔmbu, i n man swaa daki,
i n maa man mem nɔɔwɛ.

¹³ Na dera i wɔri beɛn gɔru bɔbunu sɔɔ,
ma i beɛn tiin bwisi swii.

¹⁴ Beɛ nen tɔmbu, i n daa man swaa daki i sɔimɔ nen swaa sɔɔ,

¹⁵ kon daa beɛn yiberɛba sekuru doke,
kpa n bu naa swii n go go.

¹⁶ Saa ye sɔɔra nɛ, Yinni Gusunɔn yiberɛban tii suabu koo nɔru ko,
kpa Isireliban doo nɔru tu tɛ.

¹⁷ Kon bu dĩa geenu wɛ,
kpa bu kperun tim gem di.

82

¹ Womu ge Asafu u kua. Ge wee.

Gusunɔ u wāa wɔllun tɔmbun suunu sɔɔ.

Miya u wāa u ka sirimɔ. U nɛɛ,

² sere saa yerà i ko i n wāa i n sirimɔ ka weesu,
i n yɔ taarɛgibun biruɔ.

³ I dam sarirugibu ka gobekuba ben gem wɛɛyɔ.
I wɔnwɔndobu ka sãarobu ben gem wɛɛyɔ.

⁴ I dam sarirugibu ka be ba dam dɔremɔ faaba koowo.

I bu wɔro tɔn kɔsobun nɔman di.

⁵ Adama beɛ, i n gãanu ganu yɛ.

I n maa bwisi gɛɛ mɔ. I kom kɔsum mɔwa,
ma ya dera gem mu doona handunian di.

⁶ Na raa nɛɛ, i sãawa wɔllun tɔmbu.

I sãawa Wɔrukoon bibu.

⁷ Adama i ko i gbiwa nge tɔn dirɔbu.

I ko i gbiwa nge sinambu kpuro.

⁸ Gusunɔ, a seewo a handunia siri.

Domi wuna a bwesenu kpuro mɔ.

83

¹ Womu ge Asafu u kua. U nɛɛ,

² Gusunɔ, a ku mari, a ku maa wɛra.

³ Domi wee wunen yiberɛba ba seewa,
be, be ba nun tusa ba wiru yɔrasie.

⁴ Wee ba kɔsa wesianamɔ wunen tɔmbun sɔ.
Ba nɔɔ tia mɔ be a kɔsun sɔ.

⁵ Ba gerumɔ ba mɔ,

bu na bu sun kpeerasia bwesenu kpuron suunu sɔɔn di,
kpa bu ku maa beɛ Isireliban yīsiru yaaya.

⁶Wee ba wesiana,
ma be kpuro ba nɔɔ tia kua bu ka nun wəri.

⁷Beya, Edɔmuba ka Isimɛliba ka Mɔabuba ka Agariba

⁸ka Gebaliba ka Amɔniba ka Amalekiba
ka Filisitiba ka sere Tirigibu.

⁹Asirigibun tii ba na ba ka bu nɔɔ tia kua,
ba Lɔtun bibun bweseru, Amɔniba ka Mɔabuba nɔma kã.

¹⁰Yinni Gusunɔ, a bu kuo nge mɛ ba Sisera ka Yabini ka Madianiba kua
Kisionin daaɔ.

¹¹Ba bu kpeerasiawa Eni Dorio,
ma ba ben gonu deri mi, nu tem kɔsisia nge naa bisu.

¹²A de ben sinambu bu gbi nge sinam beni,
Orɛbu ka Seebu ka Seba ka Salumuna,

¹³be, be ba raa geruna ba nɛɛ,
bu da bu Gusunɔn arumani gura.

¹⁴Yinni Gusunɔ, a bu suo a ka doona
nge mɛ woo guna ya ra ka yakasu doone.

¹⁵A de bu dɔɔ mwaara nge mɛ dɔɔ u ra dāa sɔɔ mwe,
n̄ kun mɛ nge mɛ dɔɔ yara ya ra guunu dabiri.

¹⁶A bu naa giro ka guru woo bɔkɔ.
A bu nandasio ka woo guna.

¹⁷Yinni Gusunɔ, a bu sekuru dokeo,
kpa bu wa bu gɔsirama wunen mi.

¹⁸A de bu sekuru wa,
kpa ba n nande sere ka baadommaɔ.

A ben yiyɔbu wunɔ, kpa bu kam ko.

¹⁹Kpa bu gia ma wunɛ turowa a sãa Yinni Wɔrukoo handunia ye sɔɔ.

84

¹Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ba gu kuawa ka
marɔku. Ge wee.

²Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
wunen wāa yeru ta man wēre.

³Na sɛnde, na diirimɔ n wa n ka du wunen sãa yerɔ.
Nɛn gɔru ka nɛn wasi kpuro nuku doɓun kuuki m̄
wunɛ Yinni Gusunɔn sɔ, wunɛ wi a wāa.

⁴Nɛn Yinni, nɛn sina boko!
Baa ka gunɔminɔ nu ra n wāa yeru m̄.

Wɔllu ka tem Yinni, a ra mam de
nu sokunu ko wunen yāku yerun bɔkuɔ.

⁵Doo nɔɔrugiba be ba wāa wunen sãa yerɔ
ba nun tɔmamɔ baadomma.

⁶Doo nɔɔrugiba be ba tãsa wunɛ sɔɔ.
Ba ra n sɔɔru sãa bu ka sãaru da.

⁷Bà n sarɔ wɔwan di ye ba m̄ Yiresu,
a ra de bwii yi koorawa mi,
kpa gura yu ka ye domaru naawa.

⁸Nge mɛ ba dɔɔ bu ka Gusunɔ yinnibun Yinni sã Siɔnio,
nge meya ben dam mu ra n sosimɔ gbabu te sɔɔ.

9 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, a man swaa dakio.

Gusunɔ Yakɔbun Yinni, a nen kanaru nɔwɔ.

10 Yinni, wunɛ wi a s̄aa bɛsɛn tɛrɛru,

a wi a gɔsan wuswaa mɛɛrio.

11 Nɛn s̄ɔ teerun w̄arun wunɛn s̄aa yerɔ,

ta nen yam tukum w̄arun s̄ɔ dabi dabinu kere.

N buram bo na n w̄a wunɛn s̄aa yerun kɔnnɔwɔ,

ye ko na n ka w̄a diru mi tɔn k̄sɔba w̄a.

12 Yinni Gusunɔ, a s̄aawa nge s̄ɔ.

A maa s̄aawa nge tɛrɛru.

Wuna a ra tɔmbu durom ka bɛɛɛrɛ kue.

Be ba s̄imɔ gem s̄ɔ, a ku ra ka bu gea yinari.

13 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,

doo nɔrugiiwa wi u nun naane s̄aa.

85

1 Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

2 Yinni Gusunɔ, a wunɛn tem durom kua.

Wee a ka bɛsɛ Isireli be sa s̄aa Yakɔbun bweseru wurama.

3 A bɛsɛ wunɛn tɔmbun toranu w̄ka.

A bɛsɛn durum kpuro wukiri.

4 A n̄ maa ka sun m̄ru s̄aa.

A dera wunɛn m̄ru kpuro ya sure.

5 Gusunɔ bɛsɛn faaba kowo, a sun wesio nge yellu.

A ku maa ka sun m̄ru ko.

6 Nge kaa n ka sun m̄ru s̄aawa sere ka baadommaɔ?

Nge kaa n m̄ru s̄aawa sere ka bɛsɛn bibun bibu s̄ɔ?

7 A n̄ sun w̄aru wesiamɔ

kp̄a bɛsɛ wunɛn tɔmbu su wa su nuku dobu ko wunɛn s̄ɔ?

8 Yinni Gusunɔ, a sun wunɛn durum s̄ɔsio

kp̄a a sun faaba ko.

9 Yinni Gusunɔ, kon swaa daki n nɔ ye a gerumɔ.

Domi b̄ari yɛndun gariya a ra n wunɛn tɔmbu s̄ɔmɔ

be ba nun naane s̄aa

ma ba kun wure wiira gari s̄ɔ.

10 Be ba nun nasiewa a ra faaba ko.

Kp̄a a de bɛɛrɛ ya n w̄a bɛsɛn tem s̄ɔ.

11 Tɔn geeru ka b̄ar̄akinira koo wurama

kp̄a gem ka b̄ari yɛnda n w̄a tem mɛ s̄ɔ.

12 B̄ar̄akiniru ta koo se tem mɛ s̄ɔ nge d̄ia bwese te ba duura,

kp̄a gem mu sarama wɔllun di.

13 Yinni Gusunɔn tiwa u koo sun b̄ari yɛndu wɛ,

kp̄a bɛsɛn tem mu binu ma.

14 Gema mu ko n n̄n gbiye, kp̄a mu win swaa s̄omɛ.

86

1 Dafidi u kanaru kua u nɛɛ,

Yinni Gusunɔ, a man swaa dakio kp̄a a nen kanaru nɔ.

Wee na s̄aru ka wɔnwɔndu soore.

2 A nen hunde beruo, domi na ra nun s̄a.

Gusunɔ, na nun naane s̄aa,

a man faaba koowo.

- 3 Yinni, wuna na ra nɔɔgiru sue baadomma.
A man wɔnwɔndu kuo.
- 4 Yinni, a man nuku dobu wɛɛyɔ.
Wuna na ra n kanamɔ ka nɛn gɔru kpuro.
- 5 Yinni, a sɔawa tɔn geɔ,
a ra maa tɔmbu ben durum wɔke.
A ra be ba nun soku kpuro kɪru sɔɔsi ta n kpɔ.
- 6 Yinni Gusunɔ, a nɛn kanaru nɔwɔ.
A nɛn weeweenu swaa dakio.
- 7 Domi nà n nun kana nɔni swaarun saa,
a ra man wisi.
- 8 Gāanu sari ni nu ka nun weene ye ba ra sã kpuro sɔɔ.
Gāanu maa sari ni nu ka wunen sɔma weene.
- 9 Bwese ni a taka kua kpuro nu koo na nu yiira wunen wuswaaɔ,
kpa nu wunen yĩsiru bɛɛɛɛ wɛ.
- 10 Domi a kpɔ, a ra maa sɔm maamaakiginu ko.
Wunɛ turowa a sãa Gusunɔ.
- 11 Yinni Gusunɔ, a man wunen swɛɛ sɔɔsio,
kpa n wa n si wunen gem sɔɔ.
A de n wunen yĩsiru nasia.
- 12 Gusunɔ nɛn Yinni, kon nun siara ka nɛn gɔru kpuro,
kpa n nun bɛɛɛɛ wɛ sere ka baadommaɔ.
- 13 Domi a man durom bakam kua,
a man yara gɔribun wãa yerun sɔɔ sɔɔn di.
- 14 Yinni Gusunɔ, tii suobu ba man seesi.
Tɔn kɔsobu ba kɪ bu man hunde wuna,
be, bɛn bwisikunu ku ra n wãa wunen mi gia.
- 15 Adama wunɛ Gusunɔ, a sɔawa Yinni wɔnwɔndugii.
A ku ra mɔru se fuuku.
Wunen kɪru ta kpɔ.
A maa sɔawa bɔrɔkini.
- 16 A man mɛɛrima kpa a nɛn wɔnwɔndu wa.
A nɛ, wunen sɔm kowo dam kɛɛyɔ,
kpa a man faaba ko nɛ, wunen sɔm kowon bii.
- 17 Yinni Gusunɔ, a man yĩreru sɔɔsio te ta koo man kooa,
kpa a de nɛn yibereba bu ye wa kpa sekuru tu bu mwa.
Domi wuna a ra man faaba ko, kpa a man nukuru yemiasia.

87

- 1 Womu geniwa Koren bibu ba kua. Ba nɛɛ,
Yinni Gusunɔ u Yerusalemun kpɛɛkpɛɛku swiwa
guu te win tii u gɔsa u dɛɛrasian wallɔ.
- 2 U Yerusalemu ye kɪ n kere wuu si su wãa Yakɔbun bweserun tem kpuro sɔɔ.
- 3 Yerusalemu, Gusunɔn wuu,
ba wunen bɛɛɛɛ bakan gari gerumɔ.
- 4 Nɛ, Yinni Gusunɔ, nà n bwesenun yĩsinu yorumɔ ni nu man yɛ,
kon Egibitigibu ka Babilonigibu ka Filisitiba ka Tirigibu ka Etiopigibun yĩsinu
yore.
Domi ba bu marawa Yerusalemu mini.
- 5 Adama Yerusalemugibu ba koo nɛɛ, ben tema mi ka gem.
Wɔrukoowa u mɛn kpɛɛkpɛɛku swi.
- 6 Yinni Gusunɔ u koo bwesenun yĩsinu yore kpa u nɛɛ,

Yerusalemuɔra ba bu mara.

7 Be ba womusu mɔ ba yaamɔ, ba koo nɔɔgiru sua ba n mɔ,
Yinni, bɛsɛn nuuru kpuro ta woowa wunɛn mi.

88

1 Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ba gu kuawa ka guuru. Hemani Esirahigiiwa u gu kua. Ge wee.

2 Yinni Gusunɔ nɛn faaba koowo,
na ra n nɔɔgiru suewa wunɛn wuswaaɔ wɔkuru ka sɔɔ sɔɔ.

3 A de a nɛn kanaru nɔ.
A swaa tem kpɛiyɔ a nɔ ye na nun kanamɔ.

4 Wee wahala ya man deema n kpɔ
sere na gɔribun wɔa yeru turuku kua.

5 Na wɔa be ba gɔɔ dɔɔn wuuro.
Na n maa dam mɔ.

6 Wee na kpɛi ka gɔribu sannu.
A dera na wɔa ka be sannu sikirɔ,
be, be a n maa yaayamɔ, a n maa bu nɔɔrimɔ.

7 A man kpɛɛ wɔru bɔkɔ sɔɔ mi yam wɔkura wɔa.

8 A man mɔru seesi,
ma n sɔare na nim mwɛɛre.

9 A dera nɛn kpaasibu ba man deri.
A dera ba man tusa,

ma na taarere na n kpɛ n nunda nɛn wahalan di.

10 Nɛn nɔni dam dwiia nɔni swɔarun sɔ.
Yinni Gusunɔ, tɔru baatere na ra nɔma yiyiyea wunɛn mi gia na n nun somiru
kanamɔ.

11 Gɔriba a ra maamaaki kue?
Gɔriba ba koo kpɛi bu se bu nun sɔ?

12 Gɔriba ba koo kpɛi bu wunɛn bɔrɔkinirun gari gere siki wɔruɔ?
Ba koo kpɛi bu wunɛn tɔn geerun gari gere gɔribun wɔa yerɔ?

13 Ba koo kpɛi bu wunɛn maamaaki wa yam wɔkuro?
Ba koo kpɛi bu wunɛn gem tubu gɔriɔ mi ba ra tɔmbu duari?

14 Yinni Gusunɔ, wuna na ra faaba kanɛ.
Bururu baatere, wuna na ra nɔɔgiru sue.

15 Yinni Gusunɔ, mban sɔna a man wunɛn wuswaa berue.
Mban sɔna a n kɛi n nun wa.

16 Saa nɛn birun di, na wɔnwɔndu soorewa na gɔɔ dɔɔ.
Na burisine nɔni swɔa te a man kpɛɛn sɔ.

17 Nɛ sɔara wunɛn maru ya wari, ma ya man goomɔ.

18 Ya ka man sikerene tɔɔ baatere nge nim bweru.
Ye kpurowa ya man wukiri.

19 A dera nɛn kpaasibu ka nɛn bɔrɔba ba man biru kisi.
Be kpuro ba man deri.

89

1 Womu ge Etani Esirahigii u kua. Ge wee.

2 Yinni Gusunɔ, kon wunɛn tɔn geerun womu ko sere ka baadommaɔ.
Kon wunɛn bɔrɔkiniru kpara sere ka baadommaɔ.

3 Na yɛ ma wunɛn kɛru ta ko n wɔawa sere ka baadommaɔ.
Wunɛn bɔrɔkiniru ta girewa wɔllɔ.

- 4 Yinni Gusunɔ, a nɛɛ,
 a ka Dafidi wi a gɔsa arukawani bɔkua.
 A wi, wunen sɔm kowo nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔri
 5 a nɛɛ, kaa goo wuna win bweseru sɔɔ
 u ko sunɔ sere ka baadommaɔ,
 kpa a win bandu tāsisia sere ka baadommaɔ.
 6 Yinni Gusunɔ, wɔllu ta nun bɛɛɛ wɛɛmɔ
 maamaaki ye a mɔn sɔ.
 Wunen gɔradoban wuuru ta nun siaramɔ
 wunen bɔrɔkinirun sɔ.
 7 Yinni Gusunɔ, a n̄ saara mɔ wɔllo.
 Wunen gɔradoba sɔɔ, goo sari wi u ka nun nɛ.
 8 A nanum mɔ wunen gɔrado dɛɛrobun suunu sɔɔ.
 Wunen yiiko ya kpā be ba nun sikerenen suunu sɔɔ.
 9 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, wara u dam mɔ nge wunɛ.
 Wunen bɔrɔkinira nun karewa ta ka sikerene.
 10 Wuna a ra nim wɔkun tii suabu yɔrasie.
 Gen nim kurenu n̄ n seewa, a ra nu suresie.
 11 A Egibitigibu taaka a pɛsuka nge goru.
 A be, wunen yiberɛba yarinasia ka wunen dam.
 12 Wuna a wɔllu ka tem mɔ.
 Wuna a handunia taka kua ka ye ya wāa ye sɔɔ.
 13 Wuna a sɔɔ yɛsan nɔm geu ka nɔm dɔwaru kua.
 Guu ni ba mɔ Tabori ka Hɛɛmɔ nu wunen yisuru bɛɛɛ wɛɛmɔ.
 14 Wunen gāseru ta dam mɔ.
 Wunen nɔmu ga dam mɔ.
 15 Gema mu s̄a wunen bandun kpɛɛkpɛɛku.
 K̄iru ka bɔrɔkinira ra n wāa wunen wuswaaɔ.
 16 Yinni Gusunɔ, doo nɔrugiba be ba ra nun takaru ko.
 Ba ra s̄iwa yam bururam sɔɔ wunen wuswaaɔ.
 17 Ba koo nuku dobu ko t̄ɔɔ baatere wunen yisurun sɔ.
 Kpa bu bɛɛɛ wa wunen gem sɔ.
 18 Domi wuna a s̄a ben dam ka ben bɛɛɛ.
 Wunen saabuwa sa tāsimaɔ.
 19 Yinni Gusunɔ, wuna a s̄a bɛsɛ Isireliban tɛrɛru.
 Wunɛ Dɛɛro, wuna a s̄a bɛsɛn sina boko.
 20 Gasɔ, a ka wunen sɔm kowo be a naane s̄a gari kua kāsiru sɔɔ a nɛɛ,
 a wunen dam tabu durɔ damgii goo wɛ.
 A n̄n gɔsa wunen tɔmbun suunu sɔɔn di a wolle sua.
 21 Wiya Dafidi wunen sɔm kowo.
 Wiya a bandun gum tāre.
 22 Wunen nɔmu ga ko n n̄n neniwa kem kem.
 Geya ga ko n s̄a win dam.
 23 Yiberɛba ba n̄ kpɛ bu n̄n samba ko.
 Tɔn k̄sɔbu ba n̄ kpɛ bu n̄n dam dɔre.
 24 Kaa win yiberɛba kpeerasia.
 Kaa be ba n̄n tusa s̄ɛsuku.
 25 Wunen bɔrɔkiniru ka wunen tɔn geera ko n wāa ka wi.
 Kpa a n̄n dam wɛ ka wunen yisuru.
 26 Kaa de win bandun dam mu tɛria
 saa nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranen di

sere ka daa te ba m̀ Efaratiɔ.

²⁷ U koo nun s̄s̄ u n̄εε, a s̄āw̄a win tundo ka win Yinni.

A s̄āw̄a win faaba kowo nge kpee baa mi u ra kuke.

²⁸ Kaa n̄n̄ ko wunen bii t̄n̄ dur̄ɔ gbiikoo.

Kpa u n̄ s̄ā handunian sinambu kpuron sina boko.

²⁹ Kaa de wunen t̄n̄ geeru ta n̄ n̄n̄ w̄āsi.

Kpa a ka n̄n̄ arukawani b̄ake ye ya n̄ n̄ru m̄ɔ.

³⁰ Kaa de win bibun bweseru ta n̄ bandu dim̄ɔ sere ka baadommaɔ.

Kaa de win bandu tu dam gira nge w̄allu.

³¹ Adama win bibun bwese te, t̄a n̄ yina tu wunen woodaba m̄em̄ n̄ɔw̄a, ma ta wunen yiirebu atafiiru kua,

³² ma ta n̄ wunen s̄ɔs̄iru sw̄i, ma ta n̄ wunen gere m̄em̄ n̄ɔw̄e,

³³ kaa tu s̄εyasiawa ka bokuru ten m̄em̄ n̄ɔbu sarirun s̄s̄.

³⁴ Adama a n̄ yinam̄ɔ a tu wunen t̄n̄ geeru s̄ɔsi win s̄s̄.

A n̄ n̄n̄ t̄nu kandu kuamm̄ε.

³⁵ A n̄ wunen arukawani kusiam̄ɔ.

A n̄ maa wunen gere k̄obiam̄ɔ.

³⁶ A b̄rua ka wunen ȳisi d̄εeraru ma a n̄ Dafidi weesu kuamm̄ε.

³⁷ Kaa de win bibun bweseru ta n̄ bandu dim̄ɔ sere ka baadommaɔ.

Kpa win bandu ta n̄ w̄ā baadomma nge s̄ɔ.

³⁸ Kpa tu t̄ε nge suru.

Win seedagii wi u w̄ā w̄oll̄ɔ u s̄ā b̄r̄akini.

³⁹ Adama wee a sun̄ɔ wi a raa ḡɔsa deri,

ma a ka n̄n̄ m̄aru kua too.

⁴⁰ A wunen arukawani kusia ye a raa ka wunen s̄ɔm̄ kowo b̄akua.

Ma a win sina fur̄ɔ kasa kua.

⁴¹ A win gb̄aranu kpuro k̄osuka,

ma a win kuku yenu surura.

⁴² A dera be ba sar̄ɔ mi, ba win arumani gura.

Ma ba n̄n̄ sekuru doke.

⁴³ A win yiber̄eba dam k̄ā.

A dera ba nuku dobu kua.

⁴⁴ A dera win tabu ȳanu nu dam dwiyya.

A n̄ ka n̄n̄ ȳore tabu s̄ɔ.

⁴⁵ A win b̄εεε kpeesia.

Ma a win bandu sura sere ka tem̄ɔ.

⁴⁶ A dera u t̄k̄ɔ kua fuuku, ma a n̄n̄ sekuru doke.

⁴⁷ Yinni Gusun̄ɔ, sere saa yer̄a kaa n̄ kukua.

Sere saa yer̄a wunen maru ya ko n̄ seewa nge d̄ɔɔ yara.

⁴⁸ A yaayo nge m̄ε n̄en w̄āarun t̄ru ta d̄ε̄ebu ne.

A yaayo ma t̄nu wi a taka kua kpuro u koo ra gbi.

⁴⁹ Wara u koo kp̄i u n̄ w̄ā u kun gu.

Wara u koo kp̄i u tii yara ḡaribun w̄ā yerun di.

⁵⁰ Yinni, mana wunen gas̄ɔn durom m̄ε, mu da.

Mana n̄ɔ mw̄εε te a Dafidi kua ka b̄r̄akini ru ta w̄ā.

⁵¹ Yinni, a m̄εerio seku te wunen t̄mba dim̄ɔ.

A yaayo ma n̄na na wunen t̄n̄ dabi te kpare.

⁵² Yinni Gusun̄ɔ, yiber̄eba ba wunen t̄mbu sekuru dokem̄ɔ, ma ba wi a ḡɔsa w̄omm̄ɔ mi u d̄ɔɔ kpuro.

⁵³ Yinni Gusun̄ɔ, wuna sa ko n̄ siaram̄ɔ sere ka baadommaɔ.

Ami! Ami!

WOMUSUN BƆNU NNƐSE

90

¹ Mɔwisi Gusunɔn sɔm kowo u kanaru kua u nɛɛ,
Yinni, saa yellun di, wuna a s̄aa bɛsɛn kuku yeru.

² A s̄awa Gusunɔ a sere guunu ka handunia taka kua.

Mɛya kaa n maa s̄aa sere ka baadommaɔ.

³ A ra de tɔnu u gɔsira tua.

A ra n̄un s̄ɔ a nɛɛ, u gɔsiro min di, u we.

⁴ Wunɛn mi, w̄ɔ n̄ɔɔbu (1.000) ra n s̄awa nge ḡian t̄oru te ta doona kɔ,
n̄ kun mɛ nge w̄ɔkurun s̄akiru.

⁵ A ra tɔnun w̄aaru n̄ru koosiewa nge mɛ dosu ga ra doonɛ bururu.

Ga ku ra tɛ nge yakasu

⁶ s̄in w̄ɛsu ra n baare bururu,

n̄ n kua yoka bu su bura kpa su gbera.

⁷ Wunɛn m̄oru ya dera sa ḡɔɔ d̄ɔɔ.

Ma sa nanda yen saabu.

⁸ A ra bɛsɛn toranu terasiewa wunɛn wuswaaɔ,
kpa wunɛn yam bururam mu bɛsɛn asiri kpuro s̄ɔsi.

⁹ Bɛsɛn w̄aaru ta ra doonɛwa wunɛn m̄arun s̄ɔ.

Ta ra doonɛwa nge w̄ɛsia teeru.

¹⁰ Tɔnun w̄aaru ta ra turi sere w̄ɔ wata ka w̄okuru,

wi u maa dam m̄ɔ, w̄ɔ wɛnɛ,

adama ka mɛ, tɔnun w̄aara ku ra n arufaani gaa m̄ɔ

sere wahala ka n̄ni sw̄aaru.

Domi ta ra doonɛwa fuuku ḡori gia.

¹¹ Wara u wunɛn m̄arun dam ȳɛ.

Wara u nun nasie yen s̄ɔ.

¹² A de sa n ȳɛ ma bɛsɛn w̄aarun t̄ora kun d̄ɛu,

kpa su ko bwisigibu.

¹³ Yinni Gusunɔ, sere domma kaa ḡoru ḡosia a wunɛn m̄oru deri.

A bɛsɛ wunɛn s̄m kowobun w̄n̄w̄ɔndu waawo.

¹⁴ A sun wunɛn durom bakam s̄ɔsio bururu baatere.

Kpa sa n nuku dobu m̄ɔ sa n womusu m̄ɔ bɛsɛn w̄aarun t̄oru kpuro s̄ɔɔ.

¹⁵ A sun nuku dobu w̄ɛȳɔ nge m̄ɛn n̄ɔ a sun s̄ɛyasia.

Kpa a bɛsɛn nuku sankira ten w̄ɔsu ḡosia nuku dobu w̄ɔsu.

¹⁶ A de su wunɛn s̄oma wa bɛsɛ wunɛn s̄m kowobu,

kpa a bɛsɛn bibun bweseru wunɛn ȳiko s̄ɔsi.

¹⁷ Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a sun durom kuo,

kpa a de bɛsɛn s̄oma kpuro yu arufaani ko.

91

¹ Wunɛ wi W̄arukoo u k̄osu,
a w̄ɛrewa Dam kpurogiin t̄obuɔ.

² Kon Yinni Gusunɔ s̄ɔ ma wiya n̄n kuku yeru ka n̄n k̄ari.

Wiya n̄n Yinni wi na naane s̄aa.

³ Domi wiya u nun w̄oram̄ɔ saa taan di.

Wiya maa nun w̄oram̄ɔ saa k̄ɛsi k̄ɛsi ḡɔɔ ka win wahalan di.

⁴ U koo nun win sansu wukiri.

Kaa kuku yeru wa win kasan s̄ɔw̄ɔ.

Win bərəkinira sāawa nge tereru ka tarakpe.

⁵ Wōkurun kari n̄ kun m̄ s̄u ge ga wee s̄o s̄o,
yen gaa kun nun berum m̄.

⁶ K̄esi k̄esi ḡo wi u b̄osu wōkuru,
n̄ kun m̄ bara te ta t̄ambu goom̄ s̄o s̄o gb̄āara,
yen gaa kun nun berum m̄.

⁷ Baa bara ni, n̄ n̄ t̄ambu n̄r̄abu (1.000) go wunen baku,
ma nu t̄ambu n̄r̄abun suba wōkuru (10.000) w̄ari wunen n̄m geu,
ḡāanu kun nun babam̄.

⁸ N̄oniya kaa ka m̄eri t̄ona kpa a t̄on k̄sobun are wa.

⁹ Ȳen s̄ Yinni Gusun̄ u kua wunen kuku yeru,
ma wi, W̄orukoo u kua wunen w̄āa yeru,

¹⁰ yen s̄na n̄ni sw̄āaru gara kun nun sisie,
bararu gara kun maa wunen ȳenu susī.

¹¹ Domi u koo win ḡradoba n̄o k̄e wunen s̄,
ba n̄ nun k̄su wunen swee kpuro s̄o,

¹² bu nun nen̄e ka ben n̄oma
kpa a ku ra ka wunen naasu kperu sokura.

¹³ Kaa ḡbee sun̄o ka sur̄k̄aru yo a sara,
kpa a ḡbee sun̄o kp̄emu ka yaa ḡba tem taare.

¹⁴ Yinni Gusun̄ u n̄e, ȳen s̄ u man k̄i,
kon n̄n yakia kpa n̄ n̄n k̄su domi u nen̄ ȳisuru ȳ.

¹⁵ U n̄ man soka kon n̄n wurari.
Ko na n̄ w̄āa ka wi n̄ni sw̄āarun saa.
Kon n̄n yakia kpa n̄ n̄n b̄eere w̄e.

¹⁶ Kon de u t̄k̄aru ko b̄ari ȳendu s̄o,
kpa n̄ n̄n nen̄ faaba s̄ōsi.

92

¹ Womu ge ba kua t̄ō w̄eraru girun s̄. Ge wee.

² Ya ra n̄ do ba n̄ nun t̄omam̄ Yinni Gusun̄o,
kpa ba n̄ wunen ȳisuru b̄eere w̄em̄o, wun̄e W̄orukoo,

³ ba n̄ wunen durom gari kparam̄o bururu,
kpa ba n̄ wunen b̄ərəkinirun gari kparam̄o wōkuru

⁴ ka m̄r̄oku ka ḡōgeru.

⁵ Yinni Gusun̄o, ye a kua ya man nuku dobu w̄e.
Ma na ye kpuro siaram̄o ka womusu.

⁶ Yinni Gusun̄o, wunen s̄oma ye a kua ya kp̄a.
Wunen bwisikunu nu duku.

⁷ Gari b̄ok̄o ga n̄ kp̄e gu nu tubu,
m̄ya nu n̄ maa kp̄e nu n̄n yeeri.

⁸ Geema, t̄on k̄sobu ba seem̄o nge yakasu,
ma nuku k̄surugibu ba kparam̄o nge d̄āa.
Ka m̄, s̄ō teeru ba koo bu kpeerasia sere ka baadommāo.

⁹ Adama wun̄e Yinni Gusun̄o, wuna a kpuro kere sere ka baadommāo.

¹⁰ Wunen yib̄ereba kpuro ba koo kam ko.
Be ba k̄sa m̄ kpuro ba koo yarina.

¹¹ A man gbeeku ket̄en dam k̄a,
ma a man domaru kua a man gum yarum tāre.

¹² T̄e, na waam̄o nen̄ yib̄ereba ba w̄orukum̄o.

Na nɔɔmɔ ba kuuki mɔ.

¹³ Gemgibu ba koo kpɛa nge kpakpa baa.

Ba koo se nge Libanin dāa ye ba mɔ sɛduru.

¹⁴ Ba ko n sāawa nge dāa te ba gira ta kparamo

Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sāa yerɔ.

¹⁵ Baa tà n tɔkɔ kua, ta ko n binu marumowa,
kpa ta n bɔrɔm mɔ ta n wurusu sɔɔwa.

¹⁶ Yeya ya koo sɔɔsi ma Yinni Gusunɔ u sāawa gemgii.

U maa sāawa nɛn kpee baa mi na ra kuke.

Wi sɔɔ, durum gaa sari.

93

¹ Yinni Gusunɔ, a bandu dii,
ma a wunɛn yiiko sebua nge yaberu.

Ma a dam sɛke nge kpaka.

A maa dera tem mu dam mɔ, mu ñ yīirimɔ.

² Saa yee yellun diyaa a wunɛn bandu swīi.

Saa yee yellun diyaa a wāa.

³ Yinni Gusunɔ, daanu nu ra n nɔɔgiru sue nu n wɔki,
kpa nu n kuuki mɔ.

⁴ Adama wunɛ, a dam mɔ a ni kpuro kere.

A bandu dii wɔlɔ.

⁵ Yinni Gusunɔ, wunɛn gari yi sāawa gem.

Wunɛn sāa yeru ta ko n sāawa dɛɛraru sere ka baadommaɔ.

94

¹ Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a ra tɔnu mɔru kɔsie,
a wunɛn yiiko sɔɔsio.

² Wunɛ handunian siri kowo, a seewo.

A be ba tii sue ben kɔsa kɔsieyo.

³ Sere saa yerà kaa n dera tɔn kɔsobu ba n wāa.

Sere saa yerà kaa n dera ba n nuku dobu mɔ.

⁴ Wee be ba ra n tɔmbu kɔsa kuammɛ ba gari saarimɔ ka tii suabu.

⁵ Yinni Gusunɔ, ba wunɛn tɔmbu dam dɔremɔ

be, be ba sāa wunɛn arumani.

⁶ Ba gɔminibu ka sɔbu goomɔ.

Ma ba gobekuba sɛremɔ ba goomɔ.

⁷ Ba mɔ, Yinni Gusunɔ kun sun mɛɛra.

Gusunɔ Yakɔbun Yinni wi, kun bɛsɛn laakari mɔ.

⁸ Bɛɛ gari bakasu, i n tii sɛ.

Sere saa yerà i ko i bwisi ko.

⁹ Gusunɔ wi u tɔnu swasu gira, wiya kun kpɛ u gari nɔ?

Wi, wi u tɔnu nɔni gira, wiya kun kpɛ u yam wa?

¹⁰ Wi, wi u ra bwesenu sɛɛyasie, wiya kun tɔnu sɛɛyasiamɔ?

Wi, wi u ra tɔnu yɛru wɛ, wiya kun bwisi mɔ?

¹¹ Yinni Gusunɔ u tɔmbun bwisikunu yɛ.

U yɛ ma nu sāawa kam dirum.

¹² Yinni Gusunɔ, doo nɔɔrugiiwa wi a sɛɛyasiamɔ.

Doo nɔɔrugiiwa wi a seeya ka wunɛn wooda.

¹³ Wahalan saa sɔɔ, u ko n wāawa bɔri yɛndu sɔɔ
sere bu ka tɔn kɔso suura gbea.

- 14 Yinni Gusunə kun win təmbu derimə.
 U n̄ bu biru kisimə, be, be ba sāa win arumani.
 15 Domi gemgīiwa u koo siribu di.
 Bèn gōru ga d̄ere kpa bu siri bi wura.
 16 Wara u koo man sanna tən k̄sobun mi.
 Wara u koo ka man yina k̄san kowo ben n̄oman di.
 17 Yinni Gusunə ù kun daa man somi,
 na n̄ daa wāa ḡaribun wāa yerə.
 18 Yinni Gusunə, n̄a n̄ b̄aarimə,
 wunen duroma mu ra de na n̄ t̄asa.
 19 Bwisiku dabinu n̄ n̄ wāa n̄en ḡōruə,
 a ra man nukuru yemiasie.
 Kpa na n̄ nuku dobu m̄a.
 20 Yinni Gusunə, mba n̄ b̄ee m̄əɔsin̄e wun̄e ka siri kowo tən gowo
 be ba ra n̄ wunen woodaba gema ba n̄ t̄ambu dam d̄arema,
 21 kpa ba n̄ n̄əɔ tia m̄ə bu ka gemgibu w̄ari.
 Kpa ba n̄ taare sarirugibu taare w̄eem̄a.
 22 Adama Yinni Gusunə, wuna a sāa n̄en gb̄ara damguru.
 A sāawa n̄en kpee baa yèn mi na ra kuke.
 23 Kaa de ben toranu nu w̄ari ben wiru w̄oll̄o.
 Kaa de ben tiin nuku k̄suru tu bu marisia.
 Gusunə n̄en Yinni, kaa bu n̄əɔ marisia.

95

- 1 I na su Yinni Gusunə womu kua.
 Su n̄n̄ n̄əɔguru sue ka nuku dobu
 wi, wi u sāa faaba kowo damgii nge kpee bakaru.
 2 I de su da win wuswaaə su n̄n̄ siara.
 Su n̄n̄ b̄eeɛ w̄e ka siarabun womusu ka nuku dobu.
 3 Domi u kp̄a.
 U sāa sina boko wi u ye ba sāam̄o kpuro kere.
 4 Win n̄oma ya kpuro n̄eni ye ya wāa tem s̄əw̄ə.
 Guunun wii kpīinu nu maa sāa wiginu.
 5 Nim w̄ōku ga sāawa wiguu.
 Wiya u gu kua.
 Win n̄oma ya maa tem kua.
 6 I na su kpuna su tii kawa.
 Su yira Yinni Gusunə b̄esen taka kowon wuswaaə.
 7 Domi u sāawa b̄esen Yinni.
 Sa maa sāa win t̄ambu be u kpare nge naa ḡō.
 I de i win n̄əɔ n̄ə gis̄ə.
 8 I ku de b̄een ḡōrusu su b̄obia
 nge m̄e b̄een baababa ba kua Meribaə
 ka maa d̄oma te ba wāa Masaə gbaburə,
 9 mi ba man w̄eɛra,
 ba n̄en laakari m̄eera baa m̄e ba n̄en s̄oma waare.
 10 W̄ō weeruwa na bwese te bw̄era yara,
 ma na n̄e, tən ben ḡōrusu ka man tonda.
 Ba yina bu n̄en woodaba sw̄i.
 11 Yen s̄ona na m̄oru kua ma na b̄ōrua na n̄e,

ba ñ sisi bu ka man wēra mi na wēre.
(I maa mēerio Bandun Gari I, 16:23-33)

96

- 1 I Yinni Gusunɔ wom kpɔɔ kuo.
 Bεε handuniagibu, i nùn womu kuo.
- 2 I Yinni Gusunɔ womu kuo.
 I nùn bεεε wēεyɔ.
 I win faaban labaari kparo tɔɔ baatere.
- 3 I bwesenu win yiikon faagi kuo.
 Kpa i win maamaakin gari gere.
- 4 Domi wi, Yinni Gusunɔ u kpā.
 Wiya ba koo bεεε wē. U būnu kpuro dam kere.
- 5 Domi nu sāawa kam dirum.
 Wiya u wɔllu taka kua.
- 6 Yam bururam ka yiiko baka ya ra n nùn wāasi.
 Dam ka girima ya wāa win sāa yerɔ.
- 7 Bwesenu kpuro, i na i Yinni Gusunɔ bεεε wē.
 I na i win dam ka win yiikon gari kpara.
- 8 I Yinni Gusunɔn yīsiru bεεε wēεyɔ.
 I duo win sāa yerɔ ka kēnu.
- 9 I na i nùn kpuna ka bεεn sāa yānu.
 Bεε handuniagibu kpuro, i diirio.
- 10 I bwesenu kpuro sɔɔwɔ i nεε, Yinni Gusunɔ u bandu di.
 U tem swīi mu dam mɔ, mu ñ maa yīirimɔ.
 U ra tɔmbu siriwa dee dee.
- 11 Wɔllu tu nukuru doro. Tem mu yēerio.
 Nim wɔku ka ye ya wāa ge sɔɔ kpuro yu kukirio.
- 12-13 Gberu kpaanε yu nukuru doro ka ye ya wāa ye sɔɔ kpuro.
 Dānu nu takī koowo Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, domi u wee.
 U wee u handunia siri, kpa u yen tɔmbu siriwa dee dee.

97

- 1 Yinni Gusunɔ u bandu dii.
 Tem mu nukuru doro.
 Be ba wāa n toma bu yēerio.
- 2 Guru wii wuroru ka yam wɔkura ra n ka nùn sikerenεwa.
 Gem wɔllɔwa u win sina gɔna terie.
- 3 Dɔɔwa u ra n nùn swaa gbiiye.
 Kpa u n win yiberεba mwaamɔ.
- 4 U ra de guru maakinu nu handunia yam bururasia.
 Tem mù ñ nu wa, mu ra diiriwa.
- 5 Guunu nu ra yandewa nge gum win wuswaaɔ,
 wi, wi u sāa tem kpuron Yinni.
- 6 Wɔllu ta win gem sɔɔsimɔ.
 Ma bwesenu kpuro nu win yiiko waamɔ.
- 7 Be ba bwāarokunu sāamɔ, ba koo sekuru wa.
 Be ba būnu siaramɔ, ba koo yōra ka dukiri.
 Būnu kpuro nu koo yiira win wuswaaɔ.
- 8 Yinni Gusunɔ, Siɔnigibu ba ye nua ma ba nukuru dora.
 Yudaba ba nuku dobu mɔ wunen siribun sɔ.

9 Domi wuna a kpāaru bo handunia kpuro sɔɔ.
 Wuna a maɔ būnu kpuro dam kere.
 10 Bɛɛ be i Yinni Gusunɔ kī, i kōsa tusio.
 U ra be ba nùn naaŋe sãa wɔre tɔn kōsobun nɔman di.
 11 Yam bururam mu wāawa gemgiin sɔ.
 Nuku dobu bu wāawa bèn gōru ga dɛɛren sɔ.
 12 Bɛɛ gemgibu, i nuku dobu koowo Yinni Gusunɔn sɔ.
 Kpa i win yīsi dɛɛra te wolle sua.

98

1 I Yinni Gusunɔ wom kpɔɔ kuo,
 domi u sɔm maamaakiginu kua.
 Win dam saabu u naɔara wa.
 2 Yinni Gusunɔ u tɔmbu win faaban gari tubusia.
 U sɔsi ma u sãa gemgii.
 3 U win durom ka win bɔrɔkiniru yaaya Isireliban sɔ.
 Handunian goonu nne kpuro sɔɔ ba win faaba ye wa.
 4 Bɛɛ handuniagibu kpuro, i nɔɔgiru suo ka nuku dobu.
 I nuku dobut kuuki koowo i ka nùn siara i nùn tɔma ka womusu.
 5 I nùn womusu kuo ka mɔrɔkunu.
 I nùn tɔmɔ ka gōɔgenu.
 6 I nùn womusu kuo ka kɔbi ka guunu.
 I taki koowo wi, sina bokon wuswaaɔ ka nuku dobu.
 7 Nim wōku ka ye ya wāa ge sɔɔ, yu nɔɔgiru suo.
 Tem ka ye ya wāa mɛ sɔɔ, yu womu koowo.
 8 Daa bakanu nu taki koowo.
 Guunu nu nuku dobut kuuki koowo
 sannu sannu Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
 9 Domi u wee u handuniagibu siri.
 U koo bu siriwa gem sɔɔ.

99

1 Yinni Gusunɔ u bandu dii ma tɔmba diirimɔ.
 U sɔ wollun kōsobun suunu sɔɔ ma tem mu yīirimɔ.
 2 Yinni Gusunɔ u kpā Siɔniɔ.
 Wiya u bwesenu kpuro mɔ.
 3 I Yinni Gusunɔn yīsiru wolle suo.
 Ta kpā, ta nanum mɔ. U dɛɛrewa.
 4 I Yinni Gusunɔn dam wolle suo.
 Domi u sãawa sina boko wi u ra gem kã.
 Yinni Gusunɔ, wuna a sun sɔsi nge mɛ sa ko ka besen wāaru diisina.
 Wuna a Yakɔbun bweseru wooda wɛ Isireliɔ.
 5 Yinni Gusunɔ u dɛɛre.
 I nùn wolle suo.
 I na i yīira win sina kitarun nuurɔ.
 6 Mɔwisi ka Aroni ba wāawa win yāku kowobu sɔɔ.
 Samuɛli u sãawa be ba ra nùn sokun turo.
 Be kpurowa ba nùn soka ma u bu wurari.
 7 U ka bu gari kua saa guru wii wurorun di.
 Ma ba win woodaba mem nɔɔwa ye u bu wɛ.
 8 Gusunɔ besen Yinni, wuna a bu wisa.

Ma a kua ben Yinni wi u ra bu toraru suuru kue.
 Adama a bu seeyasia ben kōsan sō.
⁹I Gusunō beseñ Yinni siaro.
 I yiiru win guu deerarō i nūn beere wē.
 Domi u sāawa Deero.

100

¹Siarabun womu. Ge wee.
 Bē handuniagibu kpuro,
 i Yinni Gusunō takaru koowo ka nuku dobu.
²I nūn sāawō ka gōru dobu.
 I na win mi, i n womusu mō ka yēribu.
³I n yē ma wi turowa u sāa Gusunō.
 Wiya u sun taka kua.
 Sa sāawa win tōmbu.
 Sa sāawa nge yāa gōo ge u kpare.
⁴I duo win sāa yerō i nūn siara.
 I duo mi, i nūn tōma.
 I nūn wōlle suo.
 I win yisuru beere wēeyō.
⁵U sāawa tōn geo.
 Win kīru ta n nōru mō.
 U sāawa naanēgii sere ka baadommaō.

101

¹Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
 Wee kon womu ko ge ga ka siribu ka durom yā.
 Yinni Gusunō, kon gu kowa n ka nun beere wē.
²Kon nen laakari doke swaa gea sō.
 Saa yerà kaa man naawa.
 Kon sīwa dee dee nen yenugibun suunu sō.
³Na n wuramō n kōsa mēeri.
 Na mēm nōobu sariban daa tusa.
 Na n wuramō yu man tia.
⁴Na n wuramō kōsa ya n wāa ne sō.
 Kon ka tōn kōsobu tonda.
⁵Kon de wi u ra kpaasi wīi u kam ko.
 Na n ka wi u tii sue nōo tia mō.
⁶Kon mēeri n wa be ba naane mō tem me sō,
 kpa ba n wāa nen bōkuō.
 Wi u sīimō gem sō, wiya u koo ko nen sōm kowo.
⁷Gbenō kun ayeru wasi nen yenuō.
 Mēya maa wee kowo u n yōramō nen wuswaaō.
⁸Bururu baatere, na ko n da tem mēn tōn kōsobu nōo marisiewa.
 Kpa n wa n ka bu wuna mam mam Yinni Gusunōn wuun di.

102

¹Wōnwōndon kanaru sanam me u nuki sankire ma u win weeweenu Yinni Gusunō saariamme.
²Yinni Gusunō, a nen kanaru swaa dakio.
 A de a nen wuri nō.
³A ku man biru kisi sanam me na nuki sankire.

A man swaa dakio sanam me na nun soku,
a man wurari fuuku.

4 Domi nen wāarun tōra doonō nge wiisu,
ma nen kukunu dōō mō nge dāa nōō.

5 Nen torora kara ma nen gōru ga gbera nge yakō gbebu,
sere dīanu kun man binē mō.

6 Nen weeweenun saabu na woorā.

7 Na ka kpakpaye gbeeku weene.

Na sāawa nge booro ge ga wāa bansō.

8 Na ku ra dweeye, na sāawa nge gunō

ge ga wāa ge teu diru wōlō.

9 Nen yiberēba ba ra n man wōmmōwa baadomma
kpa ba n ka nen yīsiru bōrumō.

10-11 Wunen maru bakan sō, torom mu kua nen dīanu.

Ma nen nōni yīresu su wōrikimō nen nim nōruram sō.

Domi a man yara a kasa kō n toma.

12 Nen wāarun tōru ta doonō nge dāa saaru,
ma na dam dwiiyamō nge yakō gbebu.

13 Adama wunē Yinni Gusunō,

kaa n bandu diiwa sere ka nōrō.

Meya ba ko n nun yaaye sere ka baadomma.

14 Kaa sewa a Siōni wōnwōndu kua,
domi saa ye a yi ya tura a ka ye wōnwōndu kua.

15 Wunen sōm kowobu ba ye kī sere ka yen bansō.

Ba maa yen tua mēera gāa geenu.

16 Meya bwesenu kpuro nu koo wunen yīsiru nasia.

Kpa nin sinambu kpuro bu wunen yiikon berum ko.

17 Sanam me Yinni Gusunō u koo wure u Siōni bani,
u koo tii sōōsi win yiiko sō.

18 U ra sāaron kanaru nō.

U ku ra tu atafiru ko.

19 A de bu yeni yore bwese te ta koo maruran sō,

kpa tōn be ba ko n wāa, bu Yinni Gusunō siara.

20 Domi wōllun diya Yinni Gusunō u tem mēera.

U mēerimō saa win wāa yee dēerarun di

21 u ka yobun weeweenu nō u be ba gbiō yakia.

22 Kpa bu win yīsiru kpāra

bu nūn siara Yerusalemō

23 sanam me bwesenu kpuro nu koo mēna ka nin sinambu
bu ka nūn sā.

24 U nen dam dwiiyasia nen wāarun suunu sō.

U nen tōru kawa.

25 Na gerua na nee, nen Yinni, wunē wi a wāa ka baadomma,

a ku man wuna sekum sō.

26 Toren di a tem taka kua.

Wunen nōma a maa ka wōllu kua.

27 Ye kpuro ya koo doona, adama wunē, kaa n wāawa.

Ya koo tōkōru ko nge yānu.

Kaa ye kōsi nge yaberu.

Meya ya koo maa saara.

28 Adama wunē, wuna mi. A n tōkōru mō.

29 Wunen sɔm kowobun bibu ba ko n wāawa ben temɔ.
Ben bweseru ta koo tāsɪ wunen wuswaaɔ.

103

1 Womu ge Dafidi u kua. U nɛɛ,

kon Yinni Gusunɔ siara.

Kon win yīsɪ dɛɛraru tɔma ka nɛn gɔru kpuro.

2 Kon Yinni Gusunɔ siara.

Win ye u kua, na n̄ duarimɔ, baa yen tia.

3 U ra man nɛn toranu kpuro suuru kue.

U ra nɛn baranu kpuro kpeesie.

4 U ra man yare saa siki wɔrun di.

U ra man durom ka wɔnwɔndu kue.

5 U ra nɛn wāaru doo nɔɔru yibie.

Kpa u man ko nge aluwaasi nɛn tɔkɔru sɔɔ,
na n dam mɔ nge gunɔ bakeru te ta yɔɔwa.

6 Yinni Gusunɔ u ra siriwa gem sɔɔ.

U ra be ba dam dɔremɔ wɔre.

7 U Mɔwisi win woodaba sɔɔsi.

Ma u Isireliba win sɔm maamaakiginu sɔɔsi.

8 Yinni Gusunɔ u wɔnwɔndu mɔ.

U ra maa tɔnu durom kue.

Win durom mu kpā.

Win mɔru ku ra se fuuku.

9 U ku ra tɔmbu gerusi kiri kiri.

U ku ra maa mɔru ko n ka tɛ.

10 U ku ra sun sɛyasia nge mɛ bɛsɛn torara nɛ.

U ku ra sun bɛsɛn toranu kɔsie.

11-12 Adama nge mɛ sɔɔ yari yeru ta ka sɔɔ duu yeru tondine,

nge mɛya u ra maa bɛsɛn toranu tondasie.

Nge mɛ wɔlla ka tem toma,

nge mɛya win durom mu kpāaru nɛ be ba n̄n nasien mi.

13 Nge mɛ tundo u ra n win bibun wɔnwɔndu mɔ,

nge mɛya Yinni u be ba n̄n nasien wɔnwɔndu mɔ.

14 Domi u yɛ ye ba ka sun taka kua.

U n̄ duari ma yanima ba ka sun mɔma.

15 Tɔnun wāarun tɔnu nu ku ra tɛ.

Nu sāawa nge yakasu.

U ra sewa nge dāa wɛsu.

16 Woo gà n su swee kpa su doona.

Baa sin yīreru a n̄ maa wasi.

17-18 Adama Yinni Gusunɔn durom mu ra n wāawa sere ka baadommaɔ

be ba n̄n nasien mi, ma ba win arukawani neni,

ma ba win woodaba mɛm nɔɔwammɛ.

Mɛya maa win gem mu ra n ka bu wāa sere ka ben bibun bibɔ.

19 Yinni Gusunɔ u win sina gɔna tɛria wɔllɔ.

Ma u bandu dii gāanu kpuron wɔllɔ.

20 Bɛɛ Yinni Gusunɔn gɔradoba, bɛɛ be i dam mɔ

i ra win gari mɛm nɔɔwɛ, i n̄n siaro.

21 Bɛɛ win tabu kowobu kpuro,

bɛɛ be i n̄n sāamɔ,

i win kīru m̀,
i ǹn siaro.

²² BEE win taka koorā, i ǹn siaro mi u bandu dii kpuro.
Yinni Gusunə, kon nun siara.

104

¹ Yinni Gusunə, kon nun siara.

Gusunə nen Yinni, a kp̄ā, a n̄ n̄ru m̄.
Yam bururam ka yiiko ya nun wukiri.

² A ra tii yam bururam wukiri nge bekuru.
A ra w̄llu terie nge beku bakarū.

³ Wun̄n wāa yera wāa sere w̄llun nim w̄ll̄.
Ma guru wira s̄āa wun̄n tabu keke.

Ma a bellim̄ wom w̄ll̄.

⁴ Ma a woo kua wun̄n goro.

Ma guru maakinu kua wun̄n s̄am kowobu.

⁵ A tem sw̄i m̄n kp̄ekp̄eku w̄ll̄.

Mu n̄ w̄rumam̄ sere ka baadommā.

⁶ A dera nim mu m̄e wukiri sere ka guunə nge beku bakarū.

⁷ Adama ye a nim m̄e narua, ma mu doona.

Ye mu wun̄n gb̄asukubu nua, mu duka sua,

⁸ mu sara guunun di, mu da w̄wi s̄ə sere mi a mu ayeru kua.

⁹ A nim m̄e ȳra yeru kua mu ku ra a ka sara mu maa tem wukiri.

¹⁰ Wuna a bwiin nim kp̄are m̄e mu kokum̄ guunun ba a s̄ə.

¹¹ Miya gb̄ee ku ȳe ka gb̄ee ku ketekunu nu ra n̄e nu nim n̄.

¹² Yen b̄akura gun̄su su sin sokunu m̄.

Ma su wāa d̄āa kiki s̄ə su sw̄i dori m̄.

¹³ Saa w̄llun di, a ra de gura yu guunu swee,
kpa tem mu wun̄n s̄aman are di.

¹⁴ Kpa a de yakasu su kpi yaa sabenun s̄
ka d̄i ni t̄onu u koo d̄in s̄.

¹⁵ Kpa bu tam wa ba n ka nuku dobu m̄.

Kpa bu gum wa ben wasi yi n ka wā.

Kpa bu d̄ianu wa ben wasi yi n ka dam m̄.

¹⁶ Baa ka d̄āa koo bakan̄, nu ra nim wa
m̄n bukata nu m̄ nge d̄āa ye ba m̄ s̄eduru ye ya wāa Liban̄io.

¹⁷ Miya gun̄su su ra n̄e su sin sokunu ko.

Miya kpakpaye gb̄ee ku ga ra gen wāa yeru ko.

¹⁸ Guu ni nu gunu nu kua kpee beran wāa yeru.

Ma kpee baa maa kua yaa ye ba m̄ damaan * wāa yeru.

¹⁹ Yinni Gusunə, wuna a suru kua a ka saaba wunana.

S̄ə u ȳe saa ye u koo kpuna.

²⁰ Yam w̄kuru t̄a n tunuma, yam t̄irawa mi.

Saa ye s̄ora gb̄ee ku ȳe yi ra b̄osum se.

²¹ Gbee sinan piiminu n̄ n yaa wa,
nu ra kukiriwa nu ka nun nin d̄ianu bikia.

²² S̄ə ù n yara, nu ra wurewa nin wāa yer̄ə nu kpuna.

²³ Kpa t̄onu u maa yari u da u win s̄amburu ko sere s̄ə u ka du.

²⁴ Yinni Gusunə, wun̄n s̄ama ya dabi.

* 104:18 damaa - Damaa ya ka saataburu weene.

A ye kpuro kua ka laakari.

Wunen taka koorā ya wāa tem sɔɔ kpuro.

²⁵ Wee nim wāku ga kpā, ga maa yasu.

Ge sɔɔra yee dabi dabinu wāa, baka ka buu.

²⁶ Gen wəlləwa goo nimkusu su sīimə.

Miya a dera yaa baka ya wāa
ya dweemə gen nim kurenu sɔɔ.

²⁷ Yee kpuro, wunə turowa yi mēera
yi ka yin dīanu wa nin saa sɔɔ.

²⁸ À n yi wē kpa yi mwa.

À n yi yōsua kpa yi debu.

²⁹ À n yi biru kisi, yi ra nandewa.

À n yi wēsiaru wunari, yi guwa mi,
kpa yi gōsia tem.

³⁰ À n maa yi wēsiaru wē, yi ra sewa
kpa tem mu wurama nge yellu.

³¹ Yinni Gusunə, wunen yiiko yu dakaa da.
Kpa a n nuku dobu mə ye a kuan sɔ.

³² À n tem mēera, mu ra yīriwa.

À n maa guunu baba, wiisa su ra yari.

³³ Kon Gusunə nen Yinni womu kua nen wāarun tōru kpuro sɔɔ.

Kon nūn tōma sere ka nen gōon tōrə.

³⁴ Yinni Gusunə, a de nen gari yi nun dore.

Na kī n nuku dobu ko wunə sɔɔ.

³⁵ Durumjibu bu gbio, kpa ba kun maa wāa tem mē sɔɔ.

Na Yinni Gusunə siara ka nen gōru kpuro.

I Yinni Gusunə siaro.

(I maa mēerio Bandun Gari I, 16:8-22)

105

1 I Yinni Gusunə siaro. I win yīsiru sokuo.

I win gea ye u kua kparo.

2 I nūn womu kuo.

I win sɔm maamaakiginu kparo.

3 I nuki doru wi, Yinni Gusunən yīsi dēerarun sɔ.

Be ba nūn kasu bu nukuru doru.

4 I Yinni Gusunən dam kasuo.

I kasuo i n ka nūn wāa.

⁵⁻⁶ Bēe Aburhamu Gusunən sɔm kowon bweseru,

bēe Yakəbun bweseru, bēe be u gosa,

i win sɔm maamaakigii ni yaayo.

I siribu yaayo bi u bēe kua.

7 Wiya Gusunə besen Yinni wi u koo handunia kpuro siria.

8 U ku ra win arukawani ye u ka tumbu bəkua duari sere ka baadommaa.

U ra n ye yaayewa sere ka ben bibun bibun waatiə.

9 Arukawani yera u ka Aburhamu ka Isaki bəkua.

10 U ka Yakəbu wi ba mō Isireli arukawani ye bəkua

ye ya ko n wāa sere ka baadommaa.

11 U nēe, kon nun Kananin tem wē.

Meya mu ko n sāa wunen tubi wunə ka wunen bibun bweseru.

12 Saa ye sɔɔ, ba ñ dabi. Ba sãawa sɔbu mi.

13 Ba ra n bɔsuwa tem ka tem sɔɔ.

Bà n da bwese tenin mi, bu wura teɔnɔn mi.

14 Adama Gusunɔ kun dere bweseru garu tu bu dam dɔre.

U sinambu sɛɛyasiawa ben sɔ.

15 U nɛɛ, i ku be na gɔsa baba.

I ku be, nɛn sɔmɔbu kɔsa kua.

16 U dera gɔɔra na tem mɛ sɔɔ.

Ma ba dīanu bia bu di.

17 Ma u dera goo gbia u da tem mi ben sɔ.

Wiya Yosefu wi ba dɔra nge yoo.

18 Ba ka nùn yɔni bɔkua naasɔ.

Ma ba nùn sisun gandarɔ dokea wīirɔ.

19 Ba win laakarɔ mɛɛra

sere yu ka koorɔ ye u raa gerua.

20 Saa ye sɔɔra sina boko u wooda wɛ

u nɛɛ, bu nùn yarama.

Ma u dera ba nùn kusia.

21 Ma u nùn kua win yɛnu ka win ye u mɔ kpuron wirugii,

22 kpa u wa u ka win sina asakpɔbu kpara nge mɛ u kī.

Kpa u sina bokon bwisi kɛɔbu bwisi kɛ.

23 Saa yera Yakɔbu ka wigibu ba na ba sina Egibitiɔ Kamun bweserun temɔ.

24 Ma Gusunɔ u dera ba marura too.

Ba dam kua ba ben yiberɛba Egibitigibu kera.

25 Ma u yiberɛ ben gɔru gɔsia.

Ba wi, Gusunɔn tɔn be tusa.

Ma ba bu nɔni sɔɔwa be, be ba sãa win sɔm kowobu mi.

26 Ma u Mɔwisi ka Aroni gɔsa ba kua win sɔm kowobu,

ma u bu gɔra.

27 Ma ba maamaaki kua ka win dam tɔn ben suunu sɔɔ Kamun tem mi.

28 U dera yam wɔku sinumgiru ta na.

Ka mɛ, Egibitigii be, ba ñ wi, Gusunɔn gere wure.

29 U ben nim gɔsia yɛm ma swɛɛ kpuro yi gu.

30 U maa dera surenu nu yiba ben tem sɔɔ

sere ka sina bokon kpin yerɔ.

31 U dera gbabu swɛɛ ka gaanikunu nu na ben tem kpuro sɔɔ.

32 Ma u dera guru kpenu ka dɔɔ na tem mɛ sɔɔ.

33 Ma ya ben dāa gbaanu ka dāa ni nu tie ben tem mɛ sɔɔ kpuro kam koosia.

34 Yen biru, u dera twee yi na dabi dabinu.

35 Ma yi tem min yakasu ka mɛn gbean dīanu kpuro di.

36 U maa Egibitigibun bii gbiikobu go,

be, be ba mara ben aluwaasiru sɔɔ.

37 Ma u win tɔmbu yara Egibitin di

ba wura ka sii geesu wa ba sɔɔwa.

Ben goo kun maa sanum kpanɛ swaa sɔɔ.

38 Saa ye sɔɔra Egibitigibun nukura dora

yɛn sɔ Isireliba ba doona.

Domi ba raa ben ɛrum mɔ too.

39 Ma Gusunɔ u Isireliba guru wii wuronu wukiri,

ma u bu yam bururasie wɔkuru bu ka yam wa.

40 Ye ba tura gɓaburɔ,
 yera ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba ɗianu kana,
 ma u bu kusunu wɛ.
 Mɛya u dera pɛɛ ya na wɔllun di ba di ba deba.
 41 U kperu wukia ma nim mu kurama mu teria nge daaru tem diraa.
 42 Domi u win nɔɔ mwɛɛ dɛɛra te yaaye te u win sɔm kowo Aburhamu kua.
 43 U win tɔn be u gɔsa yara ka nuku dobu.
 Ma ba nuku dobu kuuki mɔ.
 44 Ma u bu bwesenu ganun tem wɛ.
 Ma ba bwese nin gberun are tubi di,
 45 bu wa bu ka wi, Gusunɔn woodaba mɛm nɔɔwa.
 N n mɛn na, i Yinni Gusunɔ siaro!
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 16:34-36)

106

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
 I Yinni Gusunɔ siaro, domi u sɔawa tɔn geo.
 Win kuru ta ra n wɔawa sere ka baadommaɔ.
 2 Wara u koo Yinni Gusunɔn sɔm maamaakiginu gere.
 Wara u koo kpɪ u nɔn tɔma u naamwɛ.
 3 Doo nɔɔrugiba be ba win woodaba mɛm nɔɔwe.
 Doo nɔɔrugiba be ba gem swi baadomma.
 4 Yinni Gusunɔ, a man yaayo durom mɛ a ra wunen tɔmbu kuen sɔ.
 A man yaayo kpa a bu somi.
 5 Kpa n ben nuku dobu wa be, be a gɔsa.
 Kpa n nuku dobu ko ben nuku doo bin sɔ.
 Kpa n yɛɛri ka be sannu be, be ba sɔa wunen arumani.
 6 Wee sa tora nge bɛsɛn baababa, sa kɔsa kua.
 7 Sanam mɛ bɛsɛn sikado be, ba wɔa Egibitɔ,
 ba n wunen sɔm maamaakigii ni garisi.
 Ba n wunen durom mɛ yaaye mɛ a bu sɔsi nɔn dabi dabinu.
 Ma ba nun seesi nim wɔkuɔ ge ba mɔ Naa yari.
 8 Adama a bu faaba kua wunen yisiran sɔ,
 a ka wunen dam sɔsi.
 9 A nim wɔku ge ba mɔ Naa yari gbare ma ga gbera.
 A dera ba sɔa gen suunu sɔ gbebum nge tem saaramɔ.
 10 A bu yakia saa wi u bu tusan nɔman di.
 A bu wɔra yiberɛban nɔman di.
 11 Nim mu ben yiberɛba wukiri, baa ben turo u n kisire.
 12 Ma ba wunɛ Yinni Gusunɔn gari naanɛ kua.
 Ma ba nun siaramɔ ka womusu.
 13 Adama mii mii, ba wunen sɔm maamaakigii ni duari.
 Ba n maa mara a wunen himba yibia.
 14 Ben bine ya seewa gɓaburɔ,
 ma ba wunɛ Gusunɔn laakari mɛɛra mi.
 15 A bu yaa wɛ ye ba bikia, ma ba di ba deba too.
 16 Yera ba ka Mɔwisi ka Aroni wi ba yi nɛnɛm wunen sɔmburun sɔ nisinu
 seewa sansaniɔ.
 17 Ma tem mu nɔɔ wukia mu Datani mwe.
 Ma mu maa Abiramu ka win tɔmbu wukiri.
 18 Dɔɔ u ben tɔmbu kpuro di.

Dɔɔ yara ya tɔn kɔsobu di.

¹⁹ Ba naa buu sii ganduguu kua Horebuɔ.

Ma ba yiira ba gu sɔwa.

²⁰ Ba wunɛ Gusunɔ wi a sɔa ben beere kɔsina ka kete ye ya ra yakasu di.

²¹⁻²² Ba wunɛ Gusunɔ ben faaba kowo duari,
wunɛ wi a bu gaa bakanu kua Egibitiɔ Kamun temɔ.

A sɔm maamaakiginu kua mi.

A sɔm maamaakiginu kua nim wɔkuɔ ge ba mɔ Naa yari.

²³ Yen biru, a gɔru doke a bu kpeerasia.

Adama Mɔwisi wunen sɔm kowo u nun suuru kana

a ka wunen mɔru suresia,

kpa a ku maa bu kam koosia.

²⁴ Ba tem durom me gema.

Ba n wunɛ Yinni Gusunɔn gari naane kue.

²⁵ Ba wɔkiwa ben kunɔ.

Ba n wunen gari mem nɔwe.

²⁶ Ma a nɔma sua wɔllɔ a bɔrua ma kaa bu kam koosia gbaburɔ.

²⁷ Kpa a ben bibu yarinasia tem kpuro sɔɔ bwese tukunun suunu sɔɔ.

²⁸ Ba tii bɔu wi ba mɔ Baali Peori wɛ.

Ma ba yɔkunu di ni ba gɔribu kua.

²⁹ Ma ba wunɛ Yinni Gusunɔn mɔru seeya ka ben kookoosu.

Yera kesi kesi gɔɔ u dua ben suunu sɔɔ.

³⁰ Ma Finɛsi u wunɛ Gusunɔ kana, ma gɔɔ wi, u yɔra.

³¹ Ma a nɔn garisi gemgii sere ka win bibun bweserɔ ka baadommaɔ.

³² Ba maa wunɛ Yinni Gusunɔn mɔru seeya nim me ba ra soku Meriban bɔkuɔ.

Ma a Mɔwisi seeyasia ben sɔ.

³³ Domi ba nɔn nuki sankɔ.

Ma u n bwisika u ka gari gerua.

³⁴ Ba n Kananin bwese ni go ni a nɛɛ, bu go.

³⁵ Ba ka nu burinawa, ma nu bu nin kookoosu tie.

³⁶ Ma ba nin bɔnu sɔwa. Ma nu kua ben yina.

³⁷ Ba ka ben bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu bɔu yɔkunu kua.

³⁸ Nge meya ba gemgibun yem yari.

Ba ka ben bibu Kananin bɔnu yɔkuru kua.

Ma tem me kpuro mu disi duura tɔn gobe ten sɔ.

³⁹ Ba disi duura ben kookoosun sɔ.

Domi su dera ba ra n bɔnu gasirimɔ.

⁴⁰ Ma wunɛ Yinni Gusunɔ a ka wunen tambu mɔru besira,

a bu tusa be, be ba sɔa wunen arumani.

⁴¹ A bu bwese tukunu nɔmu sɔndia ni nu bu tusa nu taare.

⁴² Ben yiberɛba ba bu dam dɔre. Ma ba bu sekuru doke.

⁴³ Nɔn dabina a bu yakia.

Adama ba yɔrariwa ba n nun seesi.

Ma ba kua wɔnwɔndobu ben durum sɔ.

⁴⁴ A ben nɔni swɔaru wa sanam me a ben weeweenu nua.

⁴⁵ A wunen arukawani yaaya.

Ma a ben wɔnwɔndu wa wunen durom bakam sɔ.

⁴⁶ A dera be ba bu yoru neni ba ben wɔnwɔndu wa.

⁴⁷ Gusunɔ besɛn Yinni, a sun faaba koowo.

A sun wunɔ bwese tukunun suunu sɔɔn di,
kpa a sun menna, su wa su wunen yisi deeraru tɔma,

kpá sa n yērimo su ka nun sã.

⁴⁸ Gusunɔ bεε Isireliban Yinni,
sa ko n nun siarawɔwa sere ka baadommaɔ.
Kpá tɔmbu kpuro bu nεε, ami!
I Yinni Gusunɔ siaro.

WOMUSUN BɔNU NɔɔBUSE

107

¹ I Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geerun sɔ.

Win durom mu ra n wãawa sere ka baadommaɔ.

² Be u yakiá, bu nùn siaro.

Be u wɔra yiberɛban nɔman di, bu nùn tɔmɔ.

³ Be u mɛnnama tem kpuron di, bu nùn siaro.

Be u sokuma saa sɔɔ yari yeru gian di, ka sɔɔ duu yeru gian di,
ka sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di, ka sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gian di,
bu nùn wɔlle suo.

⁴ Wee ba raa kɔsɛre gbaburɔ mi gãanu ku ra kpi ba sirene,
ba ñ wuu wa mi ba koo sina.

⁵ Gɔɔru ka nim nɔru ga bu go.

Ma ba wurure ba ñ dam mɔ.

⁶ Ben nɔni swãa te sɔɔ, ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba somiru kana,
ma u bu yara nɔni swãa ten di.

⁷ U bu kpára swaa gea sɔɔ ba ka tura mi ba koo sina.

⁸ Bu nùn siaro win tɔn geeru ka win sɔm maamaakiginun sɔ ni u ra ko tɔnun sɔ.

⁹ Domi u wi nim nɔru ga mɔ nim kã.

Ma u wi gɔɔra mɔ debusia.

¹⁰ Gabu ba raa wãa yam wɔkuru sɔɔ sere gɔribun wãa yerɔ ba yoru dimɔ,
ma ba ka bu yɔni bɔkua

¹¹ yɛn sɔ ba Yinni Gusunɔn gari yina,
ma ba wi, Wɔrukoon bwisi kɛru gɛma.

¹² Ma u dera ba tii kawa wahala yen sɔ.
Ma ba wɔruka ba gu, gɔo kun bu somiru de.

¹³ Adama ben nɔni swãa te sɔɔ,
ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba somiru kana.

Ma u bu yara nɔni swãa ten di.

¹⁴ U bu yara yam wɔku te, ka gɔribun wãa yee ten min di,
ma u ben yorun yɔni yi kusia.

¹⁵ Bu Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geerun sɔ.

Bu nùn siaro win sɔm maamaakiginun sɔ ni u ra ko tɔnun sɔ.

¹⁶ Domi u sii gandun gamboba kɔsuka.

Ma u kɔkɔrɔ sisugii bɔka.

¹⁷ Gari bakasu su tii kua wɔnwɔndɔbu sin daa ka sin toranun sɔ.

¹⁸ Ba ku ra maa dɔanu kã ma ba gɔɔ turuku kua.

¹⁹ Ben nɔni swãa te sɔɔ, ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba somiru kana.
Ma u bu yara nɔni swãa ten di.

²⁰ Ka win gariya u bu faaba kua,

ma u bu yara wɔru bɔkɔ gen min di.

²¹ Bu Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geeru ka win sɔm maamaakiginun sɔ ni u ra ko tɔnun sɔ.

²² Bu nùn siarabun yãkunu kuo.

Kpa bu win sɔm maamaakigii nin gari kpara ka nuku dobu.

²³ Be ba goo nimkusu dua, ma ba ben sɔmburu mɔ si sɔɔ,

²⁴ ba Yinni Gusunɔn nɔman sɔma wa ka ma maamaaki ye u kua nim wɔku sɔɔ.

²⁵ U gari gerua, ma u dera woo bɔkɔ ga seewa ga nim kurenu seeya.

²⁶ Nù n da wɔllɔ, kpa nu sarama.

Be ba wãa goo nimkuu si sɔɔ, ba nande kari yen sɔ.

²⁷ Tিরerabu bu mwa, ba b̄ārimɔ nge tam nɔrobu.

Ben bwisi kpuro yi kpa.

²⁸ Ben nɔni swãa te sɔɔ,

ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba somiru kana.

Ma u bu yara nɔni swãa ten di.

²⁹ U woo guna ye yɔrasia, ma nim kurenu nu mari.

³⁰ Ma be kpuron nuki dora ye u ka ye kpuro marisia.

Ma Yinni Gusunɔ u bu kpara u ka tura sere mi ba dɔɔ.

³¹ Bu Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geeru

ka win sɔm maamaakiginun sɔ ni u ra ko tɔnun sɔ.

³² Bu nùn wɔlle suo mi tɔmba mɛnnɛ.

Bu nùn siaro guro gurobun suunu sɔɔ.

³³ Yinni Gusunɔwa u ra daarun nim gberasie,

kpa u bwiin nim kpeerasia mam mam.

³⁴ Kpa u tem gem gɔsia tem bɔrugum mɛn tɔmbun nuku kɔsurun sɔ.

³⁵ Wi turowa u ra mi gāanu ku ra kpi gɔsie nim bwee bakaru.

Kpa u tem gbeba gɔsia nim bwii.

³⁶ Kpa u be ba gɔɔru barɔ sinasia mi,

kpa bu wuu ko mi ba koo sina,

³⁷ kpa bu resɛm dānu duure mi, nu ma dabi dabiru.

³⁸ U ra bu domaru kue bu dabia.

Kpa u ben yaa sabenu kuurasia.

³⁹ Adama gabu ba dabiru kaare ba wãa sekuru sɔɔ

yɛn sɔ ba yoru dimɔ ba nɔni sɔɔre.

⁴⁰ Ma Yinni Gusunɔ u dera ba ben wirugibu gɛma,

ma ba sirene kam sɔɔ ba ñ yɛ mi ba dɔɔ.

⁴¹ Adama u ra s̄āaro yare win s̄āarun di.

Kpa u win bweseru dabiasia nge sabe gɔsu.

⁴² Gemgibu b̄a n nùn wa, ba ra yɛriwa.

Kpa tɔn kɔsobu bu nɔɔ mari.

⁴³ Wi u bwisi mɔ, u de u gari yi kpuro nɛnɛ

kpa u gia ma Yinni Gusunɔ u s̄āawa duromgii.

108

¹ Womu ge Dafidi u kua. U nɛɛ,

² Gusunɔ, na sɔɔru s̄āa.

Kon womu kɔ ka nɛn dwee yānu, ka nɛn gɔru kpuro.

³ Nɛn mɔrɔku ka nɛn guuru, i dom yando,

kpa n womu ko yam s̄āreru.

⁴ Yinni Gusunɔ, kon nun siara tɔmbun suunu sɔɔ sere ka baadommaɔ.

Kon nun womu kua bwesenu sɔɔ.

⁵ Domi wunɛn tɔn geera kp̄a ta wɔllu girari.

Meya maa wunen bəɾəkinira sɔsire sere guru wirɔ.

⁶ Gusunɔ, a seewo a tii wɔlle sua.

Kpa wunen yiiko yu sɔsira handunia kpuro sɔɔ.

⁷ Kpa a wa a ka bese wunen kinasibu faaba ko.

A besen kanaru nɔwɔ kpa a sun faaba ko ka wunen nɔm geu.

⁸ Gusunɔ u gerua win sɔa yee deɛrarɔ u neɛ, u koo nasara wa.

U koo Sikemu bɔnu ko kpa u tambu Sukatun wɔwa yabua.

⁹ Wiya u Galadi mɔ. Wiya u maa Manase mɔ.

Efaraimu ya sɔawa nge win sii furɔ kəkəru.

Ma Yuda ya sɔa nge win sina deka.

¹⁰ Adama Mɔabu ya sɔawa win woburutia.

U koo Edɔmu bara nɔɔ teu kɔwɔwa u ka sɔsi ma ya kua wigia.

Kpa u nuku dobun kuuki ko Filisitiban tem sɔɔ.

¹¹ Wara u koo ka man da wuu gb̄araruguu gen mi.

Wara u koo man kpara u ka da Edɔmuɔ.

¹² Yinni Gusunɔ, wuna kaa ka man da, wune wi a raa sun yina,

ma a ku ra maa ka besen tabu kowobu yari.

¹³ A sun somiɔ su ka yari nɔni swaarun di.

Tɔnɔn somiru ta sɔawa wom dirum.

¹⁴ A n wɔa ka bese, sa ko kp̄i su tabu ko ka wɔruguru.

Kpa a besen yiberɛba kɔsuku.

109

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. U neɛ,

Yinni Gusunɔ, wuna na siaramɔ, a ku nɔɔ mari.

² Wee tɔn kɔsobu ba man gari gerusimɔ ma ba man weesu kuamme.

³ Ba ka man gari mɔ ka tusiru, ma ba ka man sannamɔ kam sɔɔ.

⁴ Ne, na bu k̄i, adama ba man nɔɔ kuurimɔ.

Ma na kanaru mɔ be, nen yiberɛban sɔ.

⁵ Wee ba man kɔsa kɔsiemɔ gem ayerɔ.

Ma ba man tusa baa me na bu k̄iru sɔsimɔ.

⁶ A de tɔn kɔso u nen yiberɛ kpara,

kpa wi u koo nɔn taare wɛ u n wɔa win nɔm geuɔ.

⁷ B̄a n nɔn siri kpa bu deema u tore.

Kpa bu win kanaru garisi durum.

⁸ Win tɔru tu ku deɔnya kpa goo u nɔn kɔsire ko win sɔmburu sɔɔ.

⁹ Kpa win bibu bu ko gobekuba,

kpa win kurɔ u gɔminiru sina.

¹⁰ Kpa win bibu bu ko yaayaare kowobu, ba n bara mɔ.

Kpa bu ben wuu deri gu ko bansu,

bu da ba n d̄ianu kasu mi n toma.

¹¹ B̄en d̄ibu u neni,

bu na bu win ȳanu kpuro gura.

Kpa tɔn tukobu bu win dukia gura.

¹² Goo u ku raa nɔn durom kua.

Goo u ku maa win bii gobekuban wɔnwɔndu ko.

¹³ Bu win bibun bweseru goowo,

kpa win ȳisuru tu gbi.

¹⁴ Gusunɔ u win baababan toranu yaayo,

kpa u ku win mero nɔn win durum suuru kua.

- 15 Yinni Gusunɔ u de u n win tora ni yaaye,
kpa u win yĩsiru go mam mam.
- 16 Domi u ñ wɔnwɔndu sɔasi.
U s̄arobu ka wɔnwɔndobu nɔni s̄ɔwawa
sere u tɔnu go wi u nuki sankire.
- 17 B̄riya u k̄ia. N n mɛn na, yi n̄n dio.
U ñ domaru k̄iɛ. N n mɛn na, tu ka n̄n tondo.
- 18 B̄ri yi n̄n wukirio nge yaberu.
Yi duurio win wasin s̄ɔwɔ nge nim,
kpa yi du win kukunu s̄ɔ nge gum.
- 19 B̄ri yi, yi n̄n wukirio nge ȳa ni ba ra doke,
kpa yi n̄n s̄ɛke baadomma nge kpaka.
- 20 Yeniwa Yinni Gusunɔ u koo de yu nɛn yiberɛba
ka be ba man k̄sa gerusimɔ deema.
- 21 Wunɛ Yinni Gusunɔ,
a na a man sanna wunɛn yĩsirun s̄ɔ.
A man w̄ro. Domi wunɛn tɔn geeru ta kp̄a.
- 22 Wee na s̄a wɔnwɔndo, na ñ ḡaanu m̄ɔ,
ma na nuki sankire.
- 23 Wee na doonɔ nge saaru.
Ma ba man gire nge twee.
- 24 Nɛn d̄u winu dam dwiia nɔɔ b̄kurun s̄ɔ.
Ma na wasire woorarun s̄ɔ.
- 25 Na kua wi u sekuru s̄ɔwa ben mi.
Ma ba man m̄ɛra ba wii gimanu koosimɔ.
- 26 Gusunɔ nɛn Yinni, a man somiɔ.
A man faaba koowo wunɛn tɔn geerun s̄ɔ,
27 kpa bu gia ma wuna a n̄mu m̄ɔ be s̄ɔ.
Wuna a maɔ kpuro m̄ɔ.
- 28 Ye ba b̄rusimɔ, yera wunɛ kaa domaru kua.
B̄a n seewa, ba koo sekuru wa.
Kpa nɛ, wunɛn s̄ɔm kowo n nuku dobu ko.
- 29 Nɛn yiberɛba ba koo sekuru wa,
kpa tu bu wukiri nge yabe bakaru.
- 30 Kon n̄ɔgiru sua n Yinni Gusunɔ siara.
Kon n̄n siara tɔn dabinun wuswaaɔ.
- 31 Domi u ra n w̄a bw̄ɛbw̄ɛbun b̄kuɔ
u ka bu faaba ko be ba bu taarɛ w̄ɛm̄ɔn n̄man di.

110

- 1 Womu ge Dafidi u kua. U nɛɛ,
Yinni Gusunɔ u nɛn Yinni s̄ɔwɔ u nɛɛ,
u sinɔ win n̄m geuɔ sere u ka n̄n win yiberɛba taare.
- 2 Nɛn Yinni, Yinni Gusunɔ u koo nun ko sunɔ damgii Siɔniɔ,
kpa a wunɛn wɛrɔbu taare.
- 3 D̄ma te kaa wunɛn tabu kowobu menna
Gusunɔn aye dɛraru s̄ɔɔ,
wunɛn t̄mba koo nun ben tii w̄ɛ ka k̄iru.
Wunɛn aluwaaasirun dam mu koo wurama bururu baatere
nge mɛ dirum mu ra yari.
- 4 Yinni Gusunɔ u b̄rua,

mɛya u n̄ maa win gari seeyam̄o u n̄ɛɛ,
 kaa ko yāku kowo ka baadommao nge M̄ɛɛkisiɔeki
 5 Gusun̄o u wāa wunen̄ n̄om̄ geūo.
 U koo sinambu kam koosia d̄oma te win m̄aru seewa.
 6 U koo bwesenu siri.
 Sanam̄ m̄eya gonu ko n̄ yiba yam̄ kpuro.
 Kpa u sinambu kpeerasia tem̄ kpuro s̄o.
 7 Sun̄o u koo nim̄ n̄o bwiāo win sanum̄ s̄o,
 kpa u dam wa u ka nasara sua.

111

1 I Yinni Gusun̄o siaro.
 Kon Yinni Gusun̄o siara ka n̄en̄ ḡoru kpuro.
 Kon n̄un̄ siara t̄on̄ d̄ɛɛrobun̄ suunu s̄o.
 2 Yinni Gusun̄on̄ n̄oman̄ s̄oma ya kp̄a.
 Ma be ba ye k̄i ba kasu bu ye gia.
 3 Ye u kua ya ra n̄ girima ka b̄ɛɛɛ m̄owa.
 Win gem mu ra n̄ wāawa sere ka baadommao.
 4 U ra de su win s̄om̄ maamaakiginu yaaya.
 Yinni Gusun̄o u s̄awa durom̄gii ka w̄onw̄ondugii.
 5 U ra be ba n̄un̄ nasie d̄ianu w̄ɛ,
 kpa u win arukawani yaaya.
 6 U win t̄ambu win s̄om̄ maamaakiginun̄ dam s̄ōsi
 ni u ka bu t̄on̄ tukobun̄ tem̄ w̄ɛ.
 7 Win s̄om̄ maamaakigii ni, nu s̄awa gem mam̄ mam̄.
 Win woodaba ba maa naane m̄o.
 8 Ya ko n̄ sirerewa sere ka baadommao,
 domi ba ye kuawa gem s̄o mam̄ mam̄.
 9 U dera ba win t̄ambu yakia.
 Ma u ka bu arukawani b̄okua sere ka baadommao.
 Win ȳisuru ta d̄ɛɛɛ, ta maa nanum̄ m̄o.
 10 A n̄ k̄i a ko bwisigii, a de a gina Gusun̄o nasia.
 Be ba bwisi m̄o, beya ba ra yira ye sw̄i.
 Win b̄ɛɛɛ ya ko n̄ wāawa sere ka baadommao.

112

1 I Yinni Gusun̄o siaro.
 Doo n̄ōrugiiwa wi u Yinni Gusun̄o nasie,
 ma win woodaba ba n̄un̄ nuku dobu w̄ɛem̄o.
 2 Ȳɛron̄ bwesera koo dam̄ ko handunia s̄o.
 Geegibun̄ bibu ba koo domaru wa.
 3 Alafia ka dukia ko n̄ wāa win ȳenūo.
 Win gem kun̄ kpeem̄o ka baadommao.
 4 T̄on̄ geo wi u w̄onw̄ondu m̄o, u ra ka t̄onu duure,
 u maa s̄aa gem̄gii, w̄okura yam̄ d̄ɛɛram̄o win s̄o.
 5 Doo n̄ōrugiiwa wi u ra b̄okure ka nuku tia,
 ma u ku ra goo taki di win s̄amburu s̄o.
 6 Domi geegii kun̄ sokuram̄o pai.
 Ba ko n̄ n̄un̄ yaayewa ka baadommao.
 7 Labaari k̄sa ku ra n̄un̄ nande.
 Win torora ra n̄ s̄owa sim̄ sim̄ u n̄ Yinni Gusun̄o naane s̄aa.

8 U ku ra wurure, berum kun nùn m̀, sere u ka win yiberēba kua mē u kī.
 9 U ra s̄arobu kēnu kē ka nuku tia. Win gem mu ko n wāawa ka baadommao. Win dam mu koo sosi ka bēere.
 10 T̄on k̄oso ù n nùn wa, win m̄oru ra sewa, kpa u nùn wiru diirisi ka nuku gbisibu. T̄on k̄osobun yīiyōbu kpuro bu s̄awa kam dirum.

113

1 I Yinni Gusun̄o siaro. Bēe win s̄am kowobu, i nùn siaro.
 2 Su win yīsiru bēere wē saa tēn di sere ka baadommao.
 3 Su nùn siara saa bururun di sere ka yokao.
 4 Yinni Gusun̄owa u bwesenu kpuro kere. Win yiiko ya wāa sere w̄nw̄lleo.
 5 Gusun̄o bēsen Yinnin wāa yera wāa w̄llo. Wara u ka nùn weene.
 6 U ra tukewa u ka w̄llu ka tem mēeri.
 7 U ra dam sarirugii seeye tem di, kpa u w̄nw̄ndo seeya kubanun di.
 8 Kpa u de bu sina ka win t̄ambun wirugibu.
 9 U ra wīro yenu banie u sina, kpa u nùn ko bii m̄ero wi u nuku dobu m̄o win bibun suunu s̄o. Yen s̄s, i Yinni Gusun̄o siaro.

114

1 Sanam mē Isireliba, Yak̄obun bibun bweseru ba yara Egibitin di, ma ba ka Egibitigibu tonda b̄en barum ba ñ n̄om̄o,
 2 Yuda ya kua Yinni Gusun̄on s̄aa yeru, ma Isireli ya kua win tem.
 3 Sanam mē nim w̄oku ga bu wa, yera ga duka yakura, ma daa te ba m̄o Yuudeni ta biru wura.
 4 Guunu ȳokum̄o nge yāa kinenu, ma gungunu ȳokum̄o nge yāa binu.
 5 Mba n nun deema nim w̄oku a ka duka m̄o. Mba n nun m̄o Yuudeni a ka biru wura.
 6 Mba n bēe m̄o guunu i ka ȳokum̄o nge yāa kinenu. Mba n bēe deema gungunu i ka ȳokum̄o nge yāa binu.
 7 Handuniagibu, i diirio Gusun̄o Yak̄obun Yinnin wuswaa,
 8 wi, wi u ra kperu gosie yeru, kpa u de kpee saara yu ko nim bweru.

115

1 Yinni Gusun̄o, n ñ bēe sa bēere m̄o, wuna a bēere m̄o wunen t̄on geeru ka wunen b̄or̄akinirun s̄o.
 2 Mban s̄na t̄on tukobu ba koo nēe, mana Gusun̄o bēsen Yinni u wāa.
 3 Gusun̄o bēsen Yinni u wāa w̄llo, u m̄o ye u kī.
 4 Adama t̄on tukoba ben b̄unun bwāarokunu kuawa ka wura ka sii geesu. Nu s̄awa t̄ambun n̄oman s̄oma.
 5 Bwāaroku ni, nu n̄osu m̄o, adama nu ku ra gari gere.

Nu nɔni mɔ, adama nu n̄ yam waamɔ.

⁶ Nu swasu mɔ, adama nu n̄ gari nɔmɔ.

Nu w̄eru mɔ, adama nu n̄ numiamɔ.

⁷ Nu nɔma mɔ, adama nu n̄ ka ḡaanu babamɔ.

Nu naasu mɔ, adama nu ku ra s̄i.

Nin dɔkɔra kun maa nɔɔrɔ.

⁸ Be ba bw̄arokɔ ni mɔ ka be ba ben naane doke ni sɔɔ,
ba s̄awa nge ni.

⁹ B̄e Isireliba, i b̄een naane dokeo Yinni Gusunɔ sɔɔ.

U s̄awa b̄een faaba kowo ka b̄een t̄er̄eru.

¹⁰ B̄e ȳaku kowobu Aronin bweseru,

i b̄een naane dokeo Yinni Gusunɔ sɔɔ.

U s̄awa b̄een faaba kowo ka b̄een t̄er̄eru.

¹¹ B̄e be i Yinni Gusunɔ nasie,

i b̄een naane dokeo wi sɔɔ.

U s̄awa b̄een faaba kowo ka b̄een t̄er̄eru.

¹² Yinni Gusunɔ u sun yaaye.

U koo sun domaru kua.

U koo Isireliba domaru kua.

U koo Aronin bibun bweseru domaru kua.

¹³ U koo be ba n̄n nasie domaru kua, bukurobu ka bibu.

¹⁴ U koo b̄e ka b̄een bibu win durom dabiasia.

¹⁵ Yinni Gusunɔ u b̄e domaru kuo wi, wi u w̄ollu ka tem taka kua.

¹⁶ W̄ollu ta s̄awa wigiru,

ma u t̄ambu tem w̄e.

¹⁷ N̄ n̄ ḡaribu ba ra Yinni Gusunɔ s̄a

be, be ba w̄a mi yam da n̄ maari s̄ɔ s̄ɔ.

¹⁸ Adama b̄es̄era sa ko n̄n s̄a saa t̄en di sere ka baadommaɔ.

Yen s̄ɔ, i Yinni Gusunɔ siaro.

116

¹ Na Yinni Gusunɔ k̄i,
domi u ra nen nɔɔ nɔ n̄ n̄ n̄n soka.

² U ra nen gari swaa daki.

Wiya ko na n̄ da soku nen w̄aarun t̄oru kpuro sɔɔ.

³ Ḡɔɔn ȳoni yi raa man b̄akua,
ma ḡaribun w̄a yerun nuku sankiranu man neni.

Na w̄a n̄ni sw̄aaru ka wuriribu sɔɔ.

⁴ Yera na Yinni Gusunɔ nɔɔḡiru sue na n̄e,

Yinni Gusunɔ, a nen w̄aaru w̄oro.

⁵ Gusunɔ b̄es̄en Yinni u s̄awa t̄on geo ka gemgii.

M̄eya win w̄onw̄onda kp̄a.

⁶ Yinni Gusunɔ u ra bw̄ɛɛbw̄ɛɛbu k̄osu.

Na raa w̄onw̄andu soore,

adama u man faaba kua.

⁷ Nen bw̄ɛra, a w̄ero,

domi Yinni Gusunɔ u man gea kua.

⁸ Geema, u man w̄ora ḡɔɔn d̄i,

ma u nen n̄ni ȳiresu woka, u n̄ dere n sokura.

⁹ Kon s̄i win wuswaaɔ handunia ye sɔɔ.

¹⁰ Na n̄n naane doke, b̄aa m̄e na n̄e, na w̄onw̄andu soore.

¹¹ Nen nuku sankiraru sɔɔ,

na nee, goo sari wi u naane ma.

¹² Mba kon Yinni Gusunɔ dibu kɔsia gea ye u man kuan sɔ.

¹³ Kon tam t̄ara win wuswaaɔ,
kpa n win ȳisiru soku n ka n̄n siara
faaba ye u man kuan sɔ.

¹⁴ Nɔɔ mwɛɛ ni na n̄n kua,
kon nu yibia win t̄ambu kpuron n̄ni biru.

¹⁵ Be ba Yinni Gusunɔ naane s̄aan gɔɔ u s̄awa ḡaa bakanu win mi.

¹⁶ Yinni Gusunɔ, a ne, wunen s̄am kowo swaa dakio.

Na s̄awa wunen s̄am kowo t̄on kur̄on bii.
Wuna a nen yorun w̄ɛ bura.

¹⁷ Yen s̄ona kon nun siarabun ȳakuru kua,
kpa n wunen ȳisiru soku.

¹⁸ Nɔɔ mwɛɛ ni na nun kua,
kon nu yibia wunen t̄ambu kpuron n̄ni biru,

¹⁹ wunen s̄aa yerɔ Yerusalemun suunu sɔɔ.
Yen sɔ, i Yinni Gusunɔ siaro.

117

¹ Bɛɛ bwesenu kpuro, i Yinni Gusunɔ siaro.

Bɛɛ handuniagibu kpuro, i Yinni Gusunɔ bɛɛɛ w̄ɛyɔ.

² Win t̄on gee te u ra sun s̄ɔsi ta kp̄a.

Win b̄ɔr̄okiniru ta ra n w̄awa sere ka baadommaɔ.

I Yinni Gusunɔ siaro.

118

¹ I Yinni Gusunɔ siaro, u s̄awa t̄on geɔ.

Win k̄iru ta ra n w̄awa sere ka baadommaɔ.

² Bɛɛ Isireliba kpuro, i wuro i nee,

Yinni Gusunɔn k̄iru ta ra n w̄awa sere ka baadommaɔ.

³ Bɛɛ ȳaku kowobu Aronin bweseru, i wuro i nee,

Yinni Gusunɔn k̄iru ta ra n w̄awa sere ka baadommaɔ.

⁴ Bɛɛ be i Yinni Gusunɔ nasie, i wuro i nee,

Yinni Gusunɔn k̄iru ta ra n w̄awa sere ka baadommaɔ.

⁵ Nen nuku sankiranu sɔɔ, na Yinni Gusunɔ somiru kana.

U nen kanaru nua, ma u man yara.

⁶ Yinni Gusunɔ u s̄aa negii, na ñ ḡaanu ganun berum ma.

Mba t̄onu u koo kp̄i u man kua.

⁷ Yinni Gusunɔwa u s̄aa nen faaba kowo.

Yen s̄ona ko na n ȳɛrimɔ n̄ n̄n yiberɛban biru wa.

⁸ A Yinni Gusunɔ naane koowo ye kaa ka t̄onu naane ko.

⁹ A Yinni Gusunɔ naane koowo ye kaa ka damgibu naane ko.

¹⁰ Bwese dabinu nu man tarusi,

ma na nu yarinasia ka Yinni Gusunɔn dam.

¹¹ Nu man wukiriwa mam mam,

ma na nu yarinasia ka Yinni Gusunɔn ȳisiru.

¹² Nu man m̄nsima nge t̄i.

Adama na nu yarinasia ka Yinni Gusunɔn dam

ma nu ḡbisuka nge s̄aki yi yi d̄ɔ m̄waaɔ.

¹³ Nu raa man b̄riamɔ nu ka man sura,

adama Yinni Gusunɔ u man somiru na.

¹⁴ Yinni Gusunɔwa u s̄aa nen dam.

Wiya ko na n da siare. Wiya u man faaba kua.

¹⁵ Nasaran kuuki yi nɔɔramɔ gemgibun yenusɔ.

Yinni Gusunɔn dam mu sɔɔsira.

¹⁶ U win nɔm geu sue, ga win dam sɔɔsimɔ.

¹⁷ Na n̄ maa gbimɔ, ko na n wāawa,

kpa n win sɔma ye u kuan gari kpara.

¹⁸ Yinni Gusunɔ u man seeyasia.

Adama u n̄ man gɔɔ nɔmu berie.

¹⁹ I man gem kɔnnɔsu kenɔ,

kpa n du n Yinni Gusunɔ siara.

²⁰ Win kɔnnɔ ge wee. Min diya gemgibu ba ra du.

²¹ Yinni Gusunɔ, na nun siara, domi a nen kanaru mwa,
ma a man faaba kua.

²² Wee kpee te banɔbu ba yina, tera ta kua gani gɔmburun dam.

²³ Yinni Gusunɔwa u ye kua ma n kua maamaaki beɛɛn nɔni sɔɔ.

²⁴ Yinni Gusunɔwa u tɔɔ te kua.

Su nuku dobun kuuki ko.

²⁵ Yinni Gusunɔ, a sun somiɔ, kpa a sun kuurasia.

²⁶ Wi u sisi ka wunen yisuru u sāawa domarugii.

Sa ko n̄n siara Yinni Gusunɔn sāa yerɔ.

²⁷ Gusunɔ u sāawa Yinni. Wiya u sun yam bururasie.

I yaku yaa bɔkuo. I ka ye doo sere yaku yerun kaaɔ.

²⁸ Gusunɔ, a sāawa nen Yinni.

Kon nun siara. Kon nun walle sua.

²⁹ I Yinni Gusunɔ siaro, u sāa tɔn geo.

Win kuru ta ra n wāawa sere ka baadommaɔ.

119

¹ Doo nɔɔrugiba be ba kun taare mɔ ben sanu sanusu sɔɔ,
ma ba s̄imɔ nge me Yinni Gusunɔn wooda ya bu sɔɔsimɔ.

² Doo nɔɔrugiba be ba win gere sw̄i,
ma ba n̄n kasu gem ka tia,

³ ma ba ku ra gɔba ko, ba s̄imɔ win sw̄ee sɔɔ.

⁴ A wunen woodaba kuawa bu ka ye sw̄i dee dee.

⁵ A de nen kookoosu su n swaa sw̄i,
n wa n ka wunen gere mem nɔɔwa.

⁶ N̄a n wunen woodaba kpuro laakari s̄a,
saa yera sekura kun man mwaamɔ.

⁷ N̄a n wunen sɔɔsi geeru gia,
kon nun siara ka ḡru tia.

⁸ Kon wunen woodaba nene.
A ku man deri mam mam.

⁹ Aluwaasi ù n k̄i win sanu sanusu su n deere,
sere u n wunen gari mem nɔɔwammɛ.

¹⁰ Na nun kasu ka nen ḡru kpuro.

A de n wunen swaa sw̄i.

¹¹ Na wunen gari nenisi nen ḡruɔ kpa n ku ra ka nun torari.

¹² Yinni Gusunɔ, na nun siara,
a man wunen woodaba keu koosio.

¹³ Na nɔɔgiru sua na wunen gere kpuro kpara.

14 Wunen woodan mem nɔɔbu bu man nuku dobu wɛɛmɔ nge dukia baka.

15 Kon wunen sɔɔsiru bwisiku, kpa n wunen yiirebu nɔni doke.

16 Na kon nuku dobu ko wunen gere sɔɔ.

Na n̄ maa wunen gari duarimɔ.

17 A ne wunen sɔm kowo durom kuo kpa n wa na n wāa,
kpa n wa n wunen gere mem nɔɔwa.

18 A nen nɔni wukio, kpa n wa n gia
gāa gee ni nu wāa wunen gari sɔɔ.

19 Na sāawa sɔɔ handunia ye sɔɔ.
A ku man wunen woodaba berua.

20 Nen bwēra ya ra n woowa baadomma wunen yiirebu sɔɔ kīrun s̄.

21 A ra tii suobu gerusi be, be ba sāa b̄rurobu,
ma ba ku ra wunen woodaba swīi.

22 A man sekuru ka gendu wunario, domi na wunen gere swīi.

23 Baa me sina bibu ba ra sine bu man wīi,
ka me, ne, wunen sɔm kowo na ra n wunen sɔɔsiru bwisikumɔ.

24 Wunen woodaba ba ra man nuku dobu wēwa,
kpa bu man bwisi kē.

25 Ne wee na mwia kpaa nge wi u kpī tua sɔɔ.

A man nen wāaru wesio nge me a nɔɔ mwɛɛru kua.

26 Na nun nen wāarun daa kpuro tusia, ma a man suuru kua.

A man wunen woodaba sɔɔsio.

27 A man ben asansi tubusio,
kpa na n da wunen sɔm maamaakiginu bwisiku.

28 Wee na wuri m̄ nuku sankiranun s̄.

A man dam kēɛɔ nge me a nɔɔ mwɛɛru kua.

29 A de n ka weesun swaa tonda,

kpa a man durom kua na n ka wunen gere swīi.

30 Na ḡru doke n gem swīi.

Na wunen woodaba nɔni girari.

31 Na nen tii wē be sɔɔ.

Yen s̄, a ku de n sekuru wa.

32 Wunen woodabara na swīi, domi a nen nɔni wukia.

33 Yinni Gusunɔ, a man wunen swɛɛ sɔɔsio,
kpa n kpī n yī swīi nen wāarun t̄ru kpuro sɔɔ.

34 A man bwisi kēɛɔ kpa n kpī n ka wunen woodaba mem nɔɔwa.

35 Na wunen swaa kī.

A man sureo ye sɔɔ.

36 A de nen bwēra yu wura ye sɔɔ.

A ku de nen kīru tu wura gobi gia.

37 A nen bine wunɔ gāa kankam di,
kpa a de na n wāa wunen swɛɛ sɔɔ.

38 A wunen nɔɔ mwɛɛru yibio ne, wunen sɔm kowon s̄,
ta wāawa be ba nun nasien s̄.

39 A man yaro seku te na nasien di,
wunen siribu bu ra n wā.

40 Na kīwa n wunen woodaba mem nɔɔwa too.

A de na n wāa wāaru sɔɔ wunen gem s̄.

41 Yinni Gusunɔ, a de a nen wɔnwɔndu wa,
kpa a man faaba ko nɔɔ mwɛɛ te a man kuan sɔ.

42 Saa ye sɔɔ, kon kpɪ n be ba man sekuru dokemɔ gari wisi.
Domi na nen naane doke wunen gari sɔɔ.

43 A ku wunen gem wuna nen nɔɔn di,
na yiyɔbu mɔ wunen siribu sɔɔ.

44 Ko na n wunen woodaba neniwa saa kpuro.
Ya ko n wɔa nen mi sere ka baadommaɔ.

45 Kon sɪ ka tii mɔru, domi wunen woodabara na kasu.

46 Kon ben gari sinambu sɔ.

Na n ko na n maa wɔa sekuru sɔɔ.

47 Na wunen woodaba kɪ.

Na ra n nuku dobu mɔ ye sɔɔ.

48 Na ra nen nɔma yiyi wɔllɔ n ka kanaru ko
wunen gari yi na kɪn sɔ.

Domi na kɪ na n yi bwisikumɔ nen gɔruɔ.

49 Wee a man yiyɔbu wɛ.

A wunen nɔɔ mwɛɛru yaayo te a ne, wunen sɔm kowo kua.

50 Tera ta ra man nukuru yemiasie nen nɔni swɔaru sɔɔ,
kpa tu man wɔaru wɛ.

51 Wee tii suobu ba man yɛɛsu wɔri.

Adama ka mɛ, na n wunen woodaba deri.

52 Yinni Gusunɔ, na wunen yellun siribu yaaye.

Biya bu man dam kɔ.

53 Nà n wa tɔn kɔsobu ba wunen woodaba deri,
mɔru baka na ra ko.

54 Wunen garin sɔna na ra womusu ko mi na sɔru dimɔ.

55 Wɔkuru nà n wunen yɪsiru yaaya,

na ra n wunen woodaba nenusiwa.

56 Ye ya sɔa negia, yera n wunen gere mem nɔɔwa.

57 Na maa wure na gerumɔ,

Yinni Gusunɔ, negia n wunen gere mem nɔɔwa.

58 Ka nen gɔru kpurowa na nun sokumɔ.

A wunen nɔɔ mwɛɛru yaayo kpa a nen wɔnwɔndu wa.

59 Nà n nen daa bwisika, na ra wurewa n sɪ wunen swɛɛ sɔɔ.

60 Na ra n sendewa n ka da mi gia, na kun tɔru gɔsie.

Kpa n wunen woodaba mem nɔɔwa.

61 Tɔn kɔsobun yini man sikerene.

Adama ka mɛ, na n wunen gari deri.

62 Wɔku suunu na ra sewa n nun siara wunen siri bi a ra ko dee deen sɔ.

63 Na sɔawa be ba nun nasie kpuro

ka be ba wunen woodaba mem nɔɔwammɛn bɔrɔ.

64 Yinni Gusunɔ, wunen durom yiba handunia kpuro sɔɔ.

A man wunen woodaba kpuro sɔɔsio.

65 Yinni Gusunɔ, a ra wunen sɔm kowo gea kue
nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.

66 A man laakari ka bwisi kɛɛyo

domi na wunen woodaba naane sɔa.

67 N sere sekuru wa, na ra kɔrewa.

Adama tē, na wunen gari neni.

⁶⁸ A sāawa tən geo.

A man wunen woodaba sōsio.

⁶⁹ Tii suobu ba man weesu koosimō.

Adama nē, na wunen yiirebu neni ka nen gōru kpuro.

⁷⁰ Ben gōru ga bōbu, gāanu ku ra bu yeeri.

Adama nē, wunen gari yi ra man nuku dobu wē.

⁷¹ N buram bo n sekuru wa kpa n ka kpī n wunen woodaba gia.

⁷² Na wunen nōn gere kī n kere gāanu nārōbu (1.000) ye ba kua ka wura ka sii geesu.

⁷³ Wunen nōma ya man mōma.

Yera ya man tāsisia.

A man bwisi kēeyō n ka wunen woodaba gia.

⁷⁴ Be ba nun nasie, bā n man wa, ba ra nuku dobu kowa.

Domi na wunen nō mweeru naane sāa.

⁷⁵ Yinni Gusunō, na yē ma wunen siribu bu sāawa dee dee.

Wunen bōrōkinirun sōna a man sekuru doke.

⁷⁶ A de wunen durom mu man nukuru yemiasia

nge mē a nē wunen sōm kowo nō mweeru kua.

⁷⁷ A man wōnwōndu kuo kpa n wa na n wāa.

Domi wunen sōsiru ta ra man nuku dobu wē.

⁷⁸ A be ba tii sue sekuru dokeo, wee ba man dam dōremō kam sōo.

Adama nē, wunen woodabara na ra n bwisikumō.

⁷⁹ Be ba nun nasie a de bu wurama nen mi.

Be ba wunen woodaba yē a de bu wurama nen mi.

⁸⁰ A de na n wunen yiirebu mēm nōwammē mam mam,

kpa n ku ra sekuru wa.

⁸¹ Na kasu a man faaba ko.

Na wunen nō mweeru naane sāa.

⁸² Na kasu n wunen nō mweeru gia sere nen nōni dam dwiyya.

Ma na tii sōmō na mō, sere saa yerā kaa man nukuru yemiasia.

⁸³ Na sāare nge gōnan bōru te ba bwē wiisu sōo.

Na n wunen woodaba duari.

⁸⁴ Sere saa yerā kaa de nē, wunen sōm kowo na n wāaru dii.

Domma kaa be ba man nōni sōmō siri.

⁸⁵ Tii suobu ba suura gbemō nen wuswāaō.

Ba n wunen woodaba swīi.

⁸⁶ Wunen gari kpuro yi naane mō.

Wee yiberēba ba man nōni sōmō kam sōo.

A man faaba koowo.

⁸⁷ N tiēwa fiko bu ka man sura bu go.

Adama ka mē, nē, na n wunen woodaba derimō.

⁸⁸ A man nen wāaru wesio wunen durom sō,

kpa n kpī n wunen gere mēm nōwa.

⁸⁹ Yinni Gusunō, wunen gari yi ko n wāawa wōlō sere ka baadommaō.

⁹⁰ Wunen bōrōkiniru ta ko n maa wāawa sere ka baadommaō.

Wuna a tem swīi ma a mu sire dim dim.

⁹¹ Wunen woodaban sōna gāanu kpuro ka wāa gisō.

Ni kpurowa nu maa wāa wunen sō.

92 Nà kun daa nuku dobu wa wunen wooda be sɔɔ,
na n daa gu nen nɔni swāaru sɔɔ.

93 Na n wunen gere duarimɔ pai,
domi yera ya man wāaru wɛɛmɔ.

94 Na sāawa wunegii, a man faaba koowo.

Wunen woodabara na kī n swīi.

95 Tɔn kɔsobu ba man mara bu go.

Adama ne, wunen gariya na bwisikumɔ.

96 Ye ya yiba kpuro, ya maa nɔru mɔ.

Adama wunen woodaba ba n kpeeru mɔ.

97 Na wunen woodaba kī too.

Ba ra n wāawa nen bwisikunu sɔɔ tɔɔ giriru baadomma.

98 Wunen woodaba ba ra man bwisi kɛ n kere nen yiberɛba.

Domina ra n bu neniwa baadomma.

99 Na nen yinnibu kpuro yɛru kera.

Domina wunen woodaba ba ra n wāawa nen bwisikunu sɔɔ.

100 Na durɔ tɔkɔnu bwisi kere,

domina wunen gere mem nɔɔwammɛ.

101 Na ku ra swaa kɔsa mwɛ, kpa n wa n ka wunen gari nene.

102 Na ku ra de wunen woodaba bu ka man tonda.

Domina wuna a man keu sɔɔsimɔ.

103 Wunen gari yi tim dobu kere nen nɔɔwɔ.

104 Na kua bwisigii wunen woodaban sɔ.

Yen sɔna na weesun swɛɛ kpuro tusa.

105 Wunen gari yi sāawa nge fitila

ye ya man swaa sɔɔsimɔ.

106 Na bɔrua na sire na nɛɛ,

kon wunen sɔɔsiru mem nɔɔwa,

domi ta sāawa dee dee.

107 Na nɔni sɔɔre gem gem.

Yinni Gusunɔ, a man dam kɛ

nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.

108 Yinni Gusunɔ, a nen siarabu wuro,

kpa a man wunen sɔɔsiru giasia.

109 Nen wāara wāawa kari sɔɔ baadomma,

adama na n wunen woodaba duarimɔ pai!

110 Tɔn kɔsobu ba man yɛri berie.

Ka mɛ, na wunen gere swīi.

111 Wunen gari sāawa nen tubi ka baadommaɔ,

domi yi sɔɔra nen gɔru dobu wāa.

112 Nen gɔru ga kī gu wunen woodaba mem nɔɔwa baadomma sere ka nɔɔ.

113 Na gɔrusu yirugibu tusa, adama na wunen woodaba kī.

114 Wuna a sāa nen kuku yeru ka nen tɛɛru.

Wunen nɔɔ mwɛɛru sɔɔra nen yīiyɔbu wāa.

115 Tɔn kɔsobu, i ka man tondo,

kpa n wa n Gusunɔ nen Yinnin woodaba swīi.

116 Yinni Gusunɔ, a man kɔsuo na n ka wāa nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.

A ku man sekuru doke nen yīiyɔbu sɔɔ.

117 A de a n sāa nen tāsī yeru kpa n faaba wa.

Kpa na n wunen woodaba laakari sāa baadomma.

118 A ra be ba ra wunen woodaba deri gemwa.

Domi ben nōni wōkubu bu ñ arufaani mō.

119 A ra tōn kōsobu geriewa tem mēn di nge nim yaka.

Yen sōna na wunen woodaba swī.

120 Wunen nanum mu dera nēn wasi diirimō.

Na wunen siribu nasie.

121 Na wunen woodaba ka wunen gem mēm nōowammē.

A ku man be ba man dam dōremō nōmu sōndia.

122 A nē, wunen sōm kowo nōo mwēeru kuo ma kaa man somi.

A ku de tii suobu bu man dam dōre.

123 Nēn nōni dam dwiia ye na wunen faaba

ka wunen gem mēn nōo mwēeru a kua mara.

124 A nē, wunen sōm kowo kuo nge mē wunen tōn geera nē.

A man wunen woodaban keu sōsio.

125 Na sāawa wunen sōm kowo.

A man bwisi kēeyō n ka wunen sōsiru gia.

126 Yinni Gusunō, saa ya den tura a ka se

domi wee ba wunen wooda saramō.

127 Adama nē, na ye kī n kere wura gean tii.

128 Na ye kpuro garisiwa dee dee.

Na swēe yi yi ñ dēnde kpuro tusa.

129 Wunen yiirebu bu ra n wā, yen sōna na bu nēni.

130 Wunen garin giabu bu ra tōnu yam bururasiewa,

kpa yi bwisi sariba bwisi kē.

131 Na kasu gem ka tia n wa n wunen woodaba gia.

132 Yinni Gusunō a man mēerima,

kpa a man durom kua nge mē a ra be ba nun kī kue.

133 A de na n tāsā wunen gari sōo.

A ku de toraru garu ta n man wāasi.

134 A man wōro tōmbun dam dōrebun di,

kpa n kpī n wunen sōsiru mēm nōowa.

135 A ka man nōnu geu mēerio,

kpa a man wunen yiirebu sōsi.

136 Wee na nōni yīresu kokumō nge daaru,

domi tōmba kun wunen woodaba mēm nōowe.

137 Yinni Gusunō, a sāawa gemgii.

Wunen siribu bu ra n sāawa dee dee.

138 A wunen wooda yiiwa gem sōo.

Ya maa naane mō.

139 Nā n nēn yiberēba wa be ba wunen gari duari,

nēn mōru ra sewa.

140 Wunen gari yi naane mō.

Nē, wunen sōm kowo na yi kī.

141 Wee na ñ kpā, ma ba man gema.

Ka mē, na ñ wunen woodaba duari.

142 Wunen gem mu ku ra kpe.

Mēya wunen gari yi sāawa gem.

143 Nuku sankiranu ka nōni swāara man wōrimō,
adama wunen woodaba ba ra man nuku dobu wē.

144 Wunen yiirebu bu sāawa dee dee sere ka baadommao.
A man bwisi kēeyo yi yi koo de na n wāa.

145 Yinni Gusunō, na nun sokumōwa ka nen gōru kpuro.
A man wurario, kpa n kpī n wunen sōsiru nenē.

146 Na nun kanamō, a man faaba koowo,
kpa n kpī n wunen woodaba mem nōwa.

147 Na ra kanaru kowa yam mu sere sāra,
kpa na n wunen nō mwēenu naane sāa.

148 Yam mu sere sāra na ra sewa n ka wunen gari mēeri.

149 A nen nō nōwō wunen durom sō.

A man sirio nge me a ra siri, kpa n wa na n wāa.

150 Be ba kōsa bwisikumō,
be wee ba man turuku kua.

Ba wunen woodaba deri.

151 Wunē Yinni Gusunō, a wāawa nen turuku.

Wunen gari yi sāawa gem.

152 Na yē saa yee yellun di ma a wunen woodaba yiiwa
ba n ka wāa sere ka baadommao.

153 A nen nōni swāaru mēerio, kpa a man wōra.

Na n wunen woodaba duarimō.

154 A ka man yinō kpa a man yakia.

A de na n wāa nge me a nō mwēeru kua.

155 Tōn kōsoba kun faaba wasi,
domi ba ku ra wunen sōsiru kasu.

156 Yinni Gusunō, wunen durom mu kpā.

A man sirio nge me a ra siri, kpa n wa na n wāa.

157 Nen yiberē be ba man nōni sōmō ba dabi.

Adama ka me, na n wunen gere yinamō.

158 Na tōnu kamba tusa, domi ba ku ra wunen woodaba swī.

159 Yinni Gusunō, a n yē ma na wunen woodaba kī.

A de na n wāa wunen durom sō.

160 Gema mu sāa wunen garin nuuru.

Wunen woodaba kpuro ba kon sāawa gem sere ka baadommao.

161 Wee sina biba man nōni sōmō kam sōo.

Adama wunen gari tōnawa na nasie.

162 Na ra n nuku dobu mō wunen gari sōo nge wi u dukia baka wa u gura.

163 Na weesu tusa. Ma na wunen woodaba kī.

164 Sōo teeru, nōn nōba yiruwa na ra nun siare wunen siri bi bu sāa dee deen
sō.

165 Be ba wunen woodaba kī, ba ra n bōri yen bakaru mō.

Kōsa ku ra bu deeme.

166 Yinni Gusunō, na wunen faaba yīiyō.

Yen sō, na wunen woodaba mem nōwē.

167 Na ra wunen yiirebu mem nōwē.

Na ra bu kā too too.

168 Na wunen yiirebu ka wunen woodaba swī,
domi nen kookoosu kpuro wāa wunen wuswāa.

169 A de a nɛn wuri nɔ.

A man bwisi kɛɛyɔ nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.

170 A nɛn kanaru nɔɔwɔ.

A man wɔro nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.

171 A ra man wunɛn woodaban keu sɔɔsi.

A de wunɛn siarabu bu nɔɔra nɛn nɔɔn di.

172 Wooda be kpuro ba dɛɛrewa.

A de n womu ko ben sɔ.

173 Na wunɛn sɔɔsiru wura.

A na a man somi.

174 Yinni Gusunɔ, wunɛn faabawa na mara ka gem.

Mɛya wunɛn woodaba ba ra man nuku dobu wɛ.

175 A de na n wunɛn siribu tāsiri, kpa na n wāa n ka nun siara.

176 Wee na sirene nge yāa te ta kɔɔre.

A nɛ, wunɛn sɔm kowo kasuo,
na n wunɛn woodaba duarimɔ.

120

¹ Sāa daarun womu. Ge wee.

Sanam mɛ na wāa nuku sankiranu sɔɔ,

na Yinni Gusunɔ soka, ma u man wurari.

² Yinni Gusunɔ, a man wɔro wee kowobun nɔman di.

A man yakio be ba tɔmbu nɔni wɔkumɔn nɔman di.

³ Mba weesu koo ka bu naawa,

⁴ ma n kun mɔ tabu sɛɛnu ka dɔɔ bokon gɛɛ.

⁵ Wee na kua kam koore,

na wāa Mɛɛkiɔ Kedanin kuu bekurugirɔ.

⁶ Na sɔ n tɛ ka be ba ku ra bɔri yendu kā.

⁷ Nà n bɔri yendun gari gerubu torua,

ba ra n tabun sɔɔru mɔwa.

121

¹ Sāa daarun womu. Ge wee.

Na nɛn nɔni sue guunu gia.

Man diya kon somiru wa.

² Nɛn somira weewa saa Yinni Gusunɔn min di

wi u wɔllu ka tem taka kua.

³ U n derimɔ wunɛn naasu su sokura.

Wi u nun kɔsu, u n dom yĩbirimɔ.

⁴ Wee wi u Isireliba kɔsu u ku ra dom yĩbiri,

u ku ra maa dweeye.

⁵ Yinni Gusunɔ u sāawa wunɛn kɔso.

U wāa wunɛn nɔn geuɔ u nun saaru sāawe.

⁶ Sɔɔ sɔɔ, sɔɔ kun nun soomɔ.

Wɔkuru, suru tarum kun maa nun soomɔ.

⁷ Yinni Gusunɔ u koo nun bere gāa kɔsunu kpuron di.

U koo wunɛn hunde kɔsu,

⁸ kpa u nun kpara wunɛn daaru ka weru

saa tɛn di serɛ ka baadommaɔ.

122

¹ Sāa daarun womu ge Dafidi u kua. Ge wee.

Bà n nɛɛ, su da Yinni Gusunɔn sāa yerɔ,

nɛn nukura ra dorewa.

² Yerusalemu, bɛsɛn naasu su yɔ wunɛn kɔnnɔsɔ.

³ Yerusalemu, a sɔawa wuu ge ba bana gea kua,
ma ba gu gb̄araru toosi ba ka sikerena.

⁴ Wunɛn miya Isireliba, Yinni Gusunɔn tɔmbu ba ra nɛ bu ka nùn siara,
nge mɛ u bu wooda wɛ̄.

⁵ Wunɛn miya siri gbabura wāa.

Wunɛn miya Dafidin bibun bweserun sina gɔna wāa.

⁶ I b̄ari yɛndu kanɔ Yerusalemun sɔ,
kpa be ba wunɛ Yerusalemu kī ba n wāa bwɛɛ dora sɔɔ.

⁷ Yerusalemu, b̄ari yɛnda n wāa wunɛn gb̄araru sɔɔ ka wunɛn sina kpaarɔ.

⁸ Nɛn mero bisibu ka nɛn b̄arɔban sɔ,
kon nɛɛ, Gusunɔ u de b̄ari yɛnda n wāa Yerusalemuɔ.

⁹ Yerusalemu, wunɛn gea na kasu, Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sāa yerun sɔ.

123

¹ Sāa daarun womu. Ge wee.

Gusunɔ, wunɛ wi a wunɛn sina gɔna tɛrie wɔllɔ,
wuna na nɔni twɛɛ.

² Nge mɛ yobun nɔni yi ra n ben yinnibun nɔma mɛɛra,
nge mɛya bɛsɛn nɔni yi Gusunɔ bɛsɛn Yinnigia mɛɛra,
sa n ka mara sere dɔma te u koo sun durom kua.

³ Yinni Gusunɔ, a sun wɔnwɔndu kuo too too.
Domi ba sun gɛma n kpā.

⁴ Be ba tii sue ba sun gɛma
ma ba sun yaakoru kua too sere n den sun nua.

124

¹ Sāa daarun womu ge Dafidi u kua. U nɛɛ,

Gusunɔ Isireliban Yinni ù kun daa ka sun wāa,
wara u koo sun kɔsu.

Isireliba bu wureo bu gere bu nɛɛ,

²⁻⁴ sanam mɛ tɔn kɔsobun m̄oru ya seewa, ma ba sun seesi,
Yinni Gusunɔ ù kun daa ka sun wāa, ba koo sun mwɛ wasiru,
kpa bu sun wukiri nge nim mɛ mu kokumɔ daa toraɔ.

⁵ Nim kure dangina nu koo sun taare.

⁶ Sa Yinni Gusunɔ siara,
domi u ñ dere bɛsɛn yiberɛba bu sun nɔɔ b̄eri.

⁷ U dera bɛsɛn hunde ya kisira saa taan di nge gunɔ.
Taa ya kasikira ma sa yara.

⁸ Yinni Gusunɔwa u sāa bɛsɛn faaba kowo.
Wiya u wɔllu ka tem taka kua.

125

¹ Sāa daarun womu. Ge wee.

Be ba Yinni Gusunɔ naanɛ sāa,
ba ra n yɔwa dim dim nge Siɔnin guuru.
Ta ku ra b̄ari. Ta ko n yɔwa sere ka baadommaɔ.

² Nge mɛ guunu ka Yerusalemu sikerene,
nge mɛya Gusunɔ u ka win tɔmbu sikerene saa tɛn di sere ka baadommaɔ.

³ Tɔn kɔso kun bandu dimɔ gemgibun temɔ.

Domi ù n tu di, ben tii ba koo kōsa ko.

⁴ Yinni Gusunō, a be ba gea mō gea sōsio.

A bèn gōru ga dēere durom kuo.

⁵ Adama be ba swaa mwaamō ye ya n dende
a bu yarinasio ka kōsan kowobu sannu.

Yinni Gusunō, a de bōri yenda n wāa Isireliō.

126

¹ Sāa daarun womu. Ge wee.

Sanam mē Yinni Gusunō u ka besegii be ba yoru mwēera wurama Siōniō,
ya sun sāawēwa nge dosu.

² Ma sa nuku dobu mō sa yēmō.

Ma sa nasaran kuuki mō.

Ma ba gerumō bwesenun suunu sōo ba mō,

Yinni Gusunō u sun gāa bakanu kua.

³ Mēya u sun gāa bakanu kua.

Wee sa wāa tē nuku dobu sōo.

⁴ Yinni Gusunō, a ka besegii be ba raa yoru mwēera wurama
ba n kokumō nge daa tori sōo yēsān nōm dwardu gia.

⁵ Be ba duurumō ka nōni yīresu,
ba koo gē ka nuku dobu kuuki.

⁶ Wī u duurubu dōo ka wuri,
u koo wurama ka nuku dobu,
u n doo bōkunū sōowa.

127

¹ Sāa daarun womu ge Salomōo u kua. Ge wee.

Yinni Gusunō ù kun diru banimō,
be ba tu banimō sōmburu kama ba mō.

Yinni Gusunō ù kun wuu kōsu,
be ba gu kōsu ba dom serawa kam.

² Kam sōora kaa wahala ko a ka wunen dīanu wa a di.

Kaa se buru buru yellu kpa a kpuna sere wōku suunu sōmburun sō.

Adama wi Gusunō u kī,

u ra nūn dīanu wēwa baa yēro ù n dō.

³ Wee, bibu ba sāawa tubi ye ya wee Gusunōn min di.

Ba sāawa soseru te ta wee Gusunōn min di.

⁴ Bii be ba mara aluwaasiru sōo,
ba sāawa nge sēenu tabu durō damgiin nōmao.

⁵ Doo nōrugiiwa wi u bu wa n dabi.

U sāawa nge wīn sēe bwāara sēenu yiba.

U ñ sekuru wasi sanam mē u koo ka win yiberēba yinna wuun gbārarun
kōnnōwō.

128

¹ Sāa daarun womu. Ge wee.

Doo nōrugiiwa wi u Yinni Gusunō nasie,
ma u sīimō win swēe sōo.

² U koo win sōmburun arufaani di,
kpa u n nuku dobu mō u n kuuramō.

³ Win yēnuo

win kurō u ko n sāawa nge rese m ye ya ra ma.

Mi ba sã ba dimo,

kpa win bibu ba n sãa nge olifin dãa kpemminu.

⁴ Doma ten bwesera wi u Yinni Gusuno nasie u ra wa.

⁵ Yinni Gusuno u nun domaru kuo Siõnin di,

kpa a n waama nge me Yerusalemu ya kuurama wunen wãarun tõru kpuro soo.

⁶ Kaa wunen bibun bibu wa.

Gusuno u de bõri yenda n wãa Isirelio.

129

¹ Sãa daarun womu. Ge wee.

Isireliba bu geruo sannu sannu bu nee,
geema, tøn kõsobu ba ra n sun dam dõremowa
saa besen bweserun toren di.

² Ba sun nõni sõowa besen bweserun toren di.

Adama ba ñ nasara wa besen wõllo.

³ Ba wuka besen birusun wõllo ba kpõi wuna wuna.

⁴ Adama Yinni Gusuno u sãawa gemgii,

u ben wẽe kasuka.

⁵ Yinni Gusuno, a de be ba Yerusalemu tusa bu sekuru wa,

kpa bu biruku yira wura,

⁶ ba n sãa nge yaka si su ra kpi diru wõllo.

Su ra gberewa ba kun su wukura.

⁷ Wi u su gẽemõ, su ku ra win nõmu yibu.

Wi u maa su guramõ, su ku ra win nõm koto teeru turi.

⁸ Be ba sarõ mi, bu ku bu domaru kua bu nee,

Gusunon domaru ta n ka bu wãa.

Bu ku raa maa nee, ba bu domaru kua ka Yinni Gusunon yĩsiru.

130

¹ Sãa daarun womu. Ge wee.

Yinni Gusuno, saa wõru bakõn diya na nun nõogiru sue.

² Yinni, a nen nõõ nõõwõ.

A swaa tem kpõiyõ a nen kanaru nõ.

³ Yinni Gusuno, à n da tõmbun toranu yaaye,

wara u ko n maa wãa.

⁴ Wuna a ra tõmbu suuru kue bu ka nun nasia.

⁵ Na Yinni Gusuno naane sãa.

Na win nõõ mwẽeru mara.

⁶ Na Yinni Gusuno mara

n kere nge me wuu kõso u ra n yam sãreru mara.

⁷ Isireliba, i besen naane dokeo Yinni Gusuno soo,
domi u wõnwõndu mõ.

Wiya u ra tõmbu yakie ka swaa dabinu.

⁸ Wiya u koo be Isireliba yakia,

kpa u besen toranu kpuro suuru ko.

131

¹ Sãa daarun womu ge Dafidi u kua. Ge wee.

Yinni Gusuno, na ñ tii sue.

Na ku ra n gãa bakanu naa gire.

² Na sãawa sãe nge bii wi ba bom kara

u wãa win meron nuurõ.

3 BEE Isireliba, i been yiyoibu dokeo Yinni Gusuno sɔɔ
saa tɛn di sere ka baadommaɔ.

132

- 1 Sāa daarun womu. Ge wee.
Yinni Gusuno, a Dafidi yaayo
win wahala ye u kua kpuron sɔ.
- 2 Domi u wune Yakobun Yinni damgii nɔɔ mweeru kua u nee,
3 u n duɔ win kuu bekurugirɔ u sere nee,
u koo kpuna win kpin yerɔ mi u ra wɛre.
- 4 U n dom yibirimɔ, u n maa doyamɔ
5 ma n kun mɔ u wune Yakobun Yinni damgii wāa yeru kua.
- 6 Wee sa nua ma woodan kpakororu ta wāa Efarataɔ,
ma sa tu deema Yaarin gberɔ.
- 7 Su du Yinni Gusunan sāa yerɔ, kpa su nɔn kpuna.
- 8 Yinni Gusuno, a seewo kpa a na mi a ra wɛre
wune ka wunen woodan kpakororu
tɛn wɔllɔ a ra wunen yiiko sɔsi.
- 9 A de wunen yaku kowobu ba n gem swii,
kpa be ba nun naane sāa ba n nuku dobun kuuki mɔ.
- 10 A ku wi a gɔsa yina Dafidi wunen som kowon sɔ.
- 11 Yinni Gusuno u Dafidi gem sɔwa ka bɔri u nee,
u koo win nɔɔ mweeru yibiawa kam kam te u nee,
Dafidin bibun turowa u koo nɔn kɔsire ko win bandu sɔɔ.
- 12 Bii be, bā n win arukawani yibia,
ma ba win woodaba mem nɔwa be u bu wɛ,
ben bibun bwesera ta ko n bandu dii sere ka baadommaɔ.
- 13 Yinni Gusuno u Sioni gɔsa.
U ye gɔsa ya n ka sāa win wāa yeru.
- 14 Ma u nee, ya ko n sāa win wɛra yeru sere ka baadommaɔ.
U koo sina mi, domi wiya u ye gɔsa.
- 15 U koo ye domaru kua,
kpa u ye dīanu wɛ.
- 16 U koo yen yaku kowobu faaba ko.
Kpa be ba nɔn naane sāa bu nuku dobun kuuki ko.
- 17 Miya u koo Dafidi wi u gɔsan dam sosi,
kpa u win bweserun goo swii, u n sāa nge fitila.
- 18 U koo de win yiberɛba bu sekuru wa.
Adama wi, win sina furɔ ga ko n ballimɔwa win wiru wɔllɔ.

133

- 1 Sāa daarun womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
Wee, n wā, n maa nuku dobu mɔ mero bisibu bā n wāa sannu.
- 2 Ya sāawa nge gum me ba wisi Aronin wirɔ,
ma mu kokumɔ sere ka win toburɔ ka win yabe wīrɔ.
- 3 Mu sāawa nge kako te ta saramamɔ guu te ba mɔ Hεemɔn di te ta wāa Sioniɔ.
Domi miya Yinni Gusuno u ra tɔmbu domaru kue,
kpa u bu wāaru wɛ te ta n kpeemɔ.

134

- 1 Sāa daarun womu. Ge wee.

I Yinni Gusunɔ siaro beɛ win sɔm kowobu kpuro.
 Beɛ be i ra n wāa win sāa yerɔ sere ka wōkurɔ,
 2 i beɛn nɔma yiyo win sāa yerun bera gia kpa i nùn siara.
 3 Yinni Gusunɔ u beɛ domaru kuo Siɔnin di
 wi, wi u wəllu ka tem taka kua.

135

1 I Yinni Gusunɔ siaro. I win yīsiru tɔmɔ.
 Beɛ win sɔm kowobu,
 2 beɛ be i sɔmburu mɔ win sāa yerɔ, i nùn siaro.
 3 I nùn siaro, u sāawa tɔn geo.
 I ka win yīsiru womu koowo, u sāawa tɔn geo.
 4 Yinni Gusunɔ u tii Isireliba Yakɔbun bweseru gɔsia
 ba n ka sāa wigibu.
 5 Na yē ma u kpā, mɛya wi, beɛn Yinni u būnu kpuro kere.
 6 Ye u kī, yera u ra ko wəllɔ ka temɔ ka nim wōkuɔ ka gen sɔwɔ.
 7 U ra de guru winu nu sɔsira handunia kpuro sɔɔ.
 U ra de guru maakinu nu kooro kpa u de gura yu nɛ.
 Kpa u woo kusiamu gen wāa yerun di.
 8 U Egibitigibun bii gbiikobu go sere ka ben yaa sabenun bii gbiikino.
 9 U sɔm maamaakiginu kua Egibitio u ka yen sina boko
 ka win sɔm kowobu kpuro sɛɛyasia.
 10 U bwese dabinu go, ma u sinam damgibu go.
 11 Beya, Sihoni Amɔreban sunɔ ka Ogu Basanin sunɔ
 ka sere maɔ Kanɔniban sinambu kpuro.
 12 U sinam ben tem sua
 u win tɔmbu Isireliba wē ba tubi di.
 13 Yinni Gusunɔ, wunen yīsiru ta ko n wāawa sere ka baadommaɔ.
 Ba ko n nun yaayewa waati baayere sɔɔ.
 14 Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu siria,
 kpa u win sɔm kowobun wɔnwɔndu wa.
 15 Ba bwesenun būnun bwāarokunu kuawa ka sii geesu ka wura.
 Tɔmbun nɔman sɔmbura.
 16 Nu nɔsu mɔ, adama nu ku ra gari gere.
 Nu nɔni mɔ, adama nu ku ra yam wa.
 17 Nu swasu mɔ, adama nu ku ra gari nɔ.
 Nu n wēsiaru mɔ nɔn sɔwɔ.
 18 Be ba nu sekumɔ ka be ba nu naanɛ sāa,
 be kpuro ba sāawa nge ni.
 19 Isireliba, i Yinni Gusunɔ siaro.
 Aronin bweseru, i Yinni Gusunɔ siaro.
 20 Lefin yenugibu, i Yinni Gusunɔ siaro.
 Beɛ be i nùn nasie, i nùn siaro.
 21 Yinni Gusunɔ u wāa Yerusalemuɔ.
 I nùn siaro saa Siɔnin di.
 I Yinni Gusunɔ siaro.

136

1 I Yinni Gusunɔ siaro domi u sāa tɔn geo.
 Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
 2 I Gusunɔ siaro, u būnu kpuro kere.

Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.

³ I yinnibun Yinni siaro.

Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.

⁴ Wi turowa u ra sɔm maamaakigii bakanu ko.

Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.

⁵ Wiya u wɔllu ka tem taka kua ka win bwisi.

Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.

⁶⁻⁹ U tem tɛria nim wɔllɔ, ma u sɔɔ ka suru kua.

U sɔɔ kuawa u ka yam bururasia sɔɔ sɔɔ,

ma u suru ka kperi kua ye kpuro yu ka yam bururasia wɔkuru.

Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.

¹⁰⁻¹¹ Wiya u Egibitigibun bii gbiikobu go.

Ma u Isireliba yara Egibitigii ben suunu sɔɔn di.

Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.

¹²⁻¹⁵ Ka win dama u ka nim wɔku ge ba mɔ Naa yari burana yiru,

ma u dera Isireliba ba tɔbura gen suunu sɔɔn di.

Ma u Egibitin sina boko ka win tabu kowobu sure nim wɔku ge sɔɔ.

Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.

¹⁶ Wiya u win tɔmbu kpara gbaburɔ.

Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.

¹⁷⁻²⁰ Wiya u sinambu go be ba dam mɔ.

Beya, Sihoni Amɔreban sunɔ ka Ogu Basanin sunɔ.

Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.

²¹⁻²² Wiya u tɔn ben tem win sɔm kowobu Isireliba wɛ ba tubi di.

Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.

²³⁻²⁴ Wiya u sun yaaya sanam mɛ sa wɔa sekuru sɔɔ.

Ma u sun wɔra be ba sun dam dɔremɔn nɔman di.

Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.

²⁵ Wiya u ra hunde koni baayere dɔanu wɛ.

Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.

²⁶ I Wɔrukoo siaro.

Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.

137

¹ Sa sɔwa Babilonin daarun gooro

ma sa sumɔ sa ka Siɔni yaayamɔ.

² Sa bɛsɛn mɔrɔkunu bwɛ dɔaa.

³ Be ba sun tabu di ba nɛɛ, su womu koowo.

Be ba sun dam dɔremɔ ba nɛɛ, su Siɔnin womusu ko ka nuku dobu.

⁴ Adama amɔna sa ko kpɔ su Yinni Gusunɔ womusu kua tem tukumɔ.

⁵ Yerusalemu, nà n nun duari, nɛn nɔm geu gu gbio.

⁶ Nà kun nun yaaye kpa a n sɔa nɛn nuku dobu nuuru,

nɛn yara yu nɛn daro manio.

⁷ Yinni Gusunɔ, a de a Edɔmuban gari yaaya

yi ba gerua sanam mɛ ba Yerusalemu kam koosiamɔ

ba nɛɛ, bu ye kero mam mam sere ka yen kpɛkpeɛkuɔ.

⁸ Babilonigibu, i sɔawa be ba koo kam koosia.

Doo nɔrugiiwa wi u koo bɛɛ kɔsa yɛn bweseru i raɔ sun kua kɔsie.

⁹ Doo nɔrugiiwa wi u koo bɛɛn bibu sɛre u kɔsuku kperu wɔllɔ.

138

¹ Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.

Yinni Gusunɔ, na nun siaramɔ ka nɛn gɔru kpuro.

Kon nun tɔma wɔllun tɔmbun wuswaaɔ.

² Kon nun kpuna wunen sɔa yee deeraɔ,
kpa n nun tɔma wunen tɔn geeru ka wunen bɔrɔkinirun sɔ.

Domɪ a yɪsiru yara wunen nɔɔ mwɛɛ te a ra yibien sɔ.

³ Saa ye na nun soka, a man wurari.

A man dam kɔ, a man toro sindu wɛ.

⁴ Yinni Gusunɔ, sinambu kpurowa ba koo nun siara.

Domɪ ba wunen gari nua.

⁵ Ba koo wunen kookoosu siara.

Domɪ wunen bɛɛɛ ya kpɔ.

⁶ Yinni Gusunɔ, baa mɛ a kpɔ, a be ba tii kawe waamɔ.

Ma a ra be ba tii sue tubu saa tontonden di.

⁷ Nɔ n sɪmɔ nuku sankiranun swaa sɔɔ,

a ra man wɔaru wɛ.

A ra nɛn yiberɛba nɔmu demie bɔ n ka man mɔru seewa.

Mɛya wunen dam mu ra man faaba ko.

⁸ Yinni Gusunɔ, kaa man sanna.

Wunen tɔn geeru ta n nɔru mɔ.

Be a taka kua, a ku bu deri.

139

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,

Yinni Gusunɔ, a man wɛɛra, a maa man gia.

² A nɛn sindu ka nɛn seebu yɛ.

A nɛn bwisikunu tuba sarun di.

³ A nɛn sanum ka nɛn kpindu yɛ.

A maa nɛn swɛɛ kpuro yɛ.

⁴ N sere nɔɔ wukia, a nɛn gere kpuro yɛ kɔ Yinni Gusunɔ.

⁵ A ka man wɔa biru ka wuswaa,

ma a man wunen nɔmu sɔndi.

⁶ Yɛɛ ten bweseru ta man sɔawɛ maamaaki baka.

Ta kpɔ, na n kpɛ n tu tubu.

⁷ Ma gia kon wunen Hunde kisirari n da.

Nge ma gia kon duka we a kun ka man wa.

⁸ Nɔ n yɔɔwa sere wɔllɔ, a wɔa mi.

Nɔ n da gɔriɔ, a maa wɔa mi.

⁹ Nɔ n da sɔɔ yari yerɔ n kun mɛ sɔɔ duu yerɔ nim wɔkun goorɔ,

¹⁰ min tii, wunen nɔmuwa ga koo man kpara,

kpa wunen nɔm geu gu man nɛnɛ.

¹¹ Nɔ n nɛɛ, yam wɔkura koo man bere,

yam da bururewa mi na wɔa.

¹² Baa yam wɔkuru ta n tiri wunen mi.

Wɔkuru ta buririwa nge sɔɔ sɔɔ.

Yam wɔkuru ta ballimɔwa nge yam bururam.

¹³ Wuna a nɛn wasin doo dooka mɔma.

Wuna a man swɛɛna nɛn mɛron nukurɔ.

¹⁴ Na nun siara yɛn sɔ a man taka kua

ka wunen dam maamaakigim.

Wunen noman sama kun gere mo.

Yeniwa na ye saa saa nen goruo.

¹⁵ Sanam me ba man mama asiri soo,
ma ba man sweena nen meron nukuro,
nen wasi kun nun berue.

¹⁶ A man wa saa ba nen nukuru dumon di.

Wunen tireru soora ba nen waarun tonun geeru yorua na sere nu dibu torua.

¹⁷ Gusuno, wunen bwisikunu nu duku.

Nin dabira banda.

¹⁸ Na n nu garimo, nu yani seeri dabiru kere.

Na n maa dom seewa, na ra n wa ka wune.

¹⁹ Gusuno, a de ton kosobu bu ghi,
kpa ton gowobu ba n ka man tonde.

²⁰ Be, be ba saa wunen yibereba,
ba nun gari kosi manimo.

Wunen yisira ba ka weesu mo.

²¹ Yinni Gusuno, be ba nun tusa ka be ba ra nun seesi,
na n kon bu tusi?

²² Na bu tusa too too, na bu garisi nen yibereba.

²³ Gusuno, a man weerio kpa a nen goru gia.

A nen laakari merio kpa a nen bwisikunu tubu.

²⁴ A merio a wa na n wa swaa kosa soo,
kpa a ka man da waaru te ta ku ra kpen swaa soo.

140

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Yinni Gusuno, a man woro ton kosobun noman di.

A man gbaro gbanagibun noman di.

³ Domi kosa ba ra n bwisikum ben goruo.

Kpa ba n sooru kpeere baadomma bu ka tabu ko.

⁴ Ba ra ben yara derewa nge waa.

Kpa ben noo ga n dee mo nge surokuru.

⁵ Yinni Gusuno, a man ton koso gbaro.

A man gbanagibu giro be ba kasu bu man sura.

⁶ Wee tii suobu ba man yina beriamme.

Ba man taa yinuamme swaa soo.

Ma ba man yooru bweye.

⁷ Adama na nee, Gusuno, wuna a saa nen Yinni.

A swaa tem kpaiyo a nen kanaru no.

⁸ Yinni Gusuno, a saawa gbarraru ten mi na ra kuke n ka faaba wa.

A ra nen wiru here tabun saa soo.

⁹ A ku de ton kason kiru tu kooru.

A ku de ye u nia saa yu kooru, kpa u ku raa tii sua.

¹⁰ Be ba man kooro buremo

a de ben toranu nu wari ben wiru wollo.

¹¹ A bu doo wisio kpa a de bu wari woru bokoo soo

gen min di ba n maa kpe bu yari.

¹² Wi u weesu mo u n tasimo tem me soo.

Kosa ya ko n maa gbanagii swiwa sere u ka kam ko.

¹³ Na ye ma Yinni Gusuno u ra wonwondo siriewa dee dee.

Kpa u maa saaro nun win gem we.

14 Geema, gemgibu ba koo nun tōma kpa ba n wāa wunen wuswaa.

141

¹ Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.

Yinni Gusunō, na nun soku, a na fuuku nen mi.

A nen nōo swaa dakio nā n nun sokumō.

² A de nen kanaru tu nun girari nge turare nubu durorugian wiisu.

Kpa nōma ye na yiiye ya n sāa nge kēru

te ba ra ka nun naawε wunen sāa yerō yoka.

³ Yinni Gusunō, a nen nōo bōkuo.

A nen nōo sarusu kōsuo.

⁴ A ku de nen gōru gu da kōsa gia.

A ku de n kom kōsum ko ka be ba gem sariru swīi.

A ku de n ka bu tōo baka dim di.

⁵ Gemgii u n man so, kīra u man sōosi.

U n man gerusi, u man gum tārewa nen wirō.

Na n̄ ye yinamō.

Adama na n̄ nen kanaru marimō tōn kōsobun sō.

⁶ Gusunō, a ben siri kowobu sureo kpenu sōo,

kpa bu nen gari swaa daki,

domi yi sāawa gari dori.

⁷ Nge mε bā n kōrō mō tem mu ra nōo baare,

nge meya gōribun wāa yera koo nōo baara

tu ben kukunu mwe ni nu yarinε.

⁸ Yinni Gusunō, wuna na mεera.

Wunen miya na kukua.

A ku nen wāaru doke kari sōo.

⁹ A man gbaro tōn kōsobun yina ye ba man berien di.

A man gbaro ben taa ye ba man berien di.

¹⁰ A de tōn kōso be, bu wōri ben yina sōo,

kpa nε, n kisira min di.

142

¹ Dafidin womu ge u kua sanam mε u kanaru kua kpee wōru sōo. Ge wee.

² Na Yinni Gusunō nōogiru sue na nūn suuru kanamō.

³ Na nūn nen nuku sankiranu sōomō.

Na nūn nen wahala saariamme.

⁴ Nā n mwia kpana, wuna ra n yē ye kon ko.

Ba man yina beria swaa yē sōo na sīimō.

⁵ A mεerio nōm geuō a wa ma gōo sari wi u ka man yō.

Na n̄ kuku yeru mō.

Goo sari wi u maa nen bwisikunu mō.

⁶ Yinni Gusunō, wuna na sokumō.

Na nεε, wuna a sāa nen kuku yeru.

Wunε turowa a sāa negii dunia ye sōo.

⁷ A nen wuri swaa dakio, domi na nuki sankire too.

A man yakio be ba man nōni sōomōn nōman di,

domi ba man dam kere.

⁸ A man yaro desirun di, kpa n nun takaru ko.

À n man durom kua, geegiba koo na bu man sikerena.

143

1 Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
 Yinni Gusunɔ, a nɛn kanaru nɔɔwɔ.
 Kpa a nɛn bikiabu swaa daki.
 A man wisio wunɛn bɔrɔkinirɔ ka wunɛn gem sɔɔ.
 2 A ku nɛ, wunɛn sɔm kowo siri,
 domi goo sari wi u koo gem wa wunɛn mi.
 3 Nɛn yiberɛ u man naa swii.
 U nɛn wāaru tem taare.
 U dera na wāa yam wɔkurɔ nge be ba gu n tɛ.
 4 Yɛn sɔna nɛn hunde ya dam dwiia,
 ma na nuki sankire too.
 5 Na gasɔn wāaru yaaye.
 Na wunɛn sɔma kpuro lasabu mɔ,
 ma na wunɛn nɔman sɔmburu bwisikumɔ.
 6 Wuna na nɔma tii.
 Nɛn gɔru ga wunɛn bɛke barɔ
 nge mɛ tem gbeba ra n nim kɪ.
 7 Yinni Gusunɔ, na mwia kpana.
 A man wisio kpaaka.
 A ku man biru kisi kpa n ku ko nge be ba wāa gɔriɔ.
 8 A man wunɛn tɔn geeru sɔsio bururu ka yoka,
 wuna na naaɛ sāa.
 A man swaa sɔsio ye kon swii,
 wuna na nɛn hunde nɔmu sɔndia.
 9 Yinni Gusunɔ, a man wɔro saa nɛn yiberɛban nɔman di,
 wunɛn miya na kuku yeru kasu.
 10 Wuna sāa nɛn Yinni.
 A man sɔsio mɛ ko na n da wunɛn kɪru ko.
 A de wunɛn Hunde geo wi, u man kpara swaa ye ya nɔɔ nɛ sɔɔ.
 11 Yinni Gusunɔ, a man wɔro nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.
 A nɛn hunde wunɔ wahalan di wunɛn gem sɔ.
 12 A nɛn yiberɛba kam koosio,
 kpa a nɛn wɛrɔbu kpuro kpeerasia yɛn sɔ a man kɪ.
 Na sāawa wunɛn sɔm kowo.

144

1 Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
 Yinni Gusunɔ, na nun siara
 wunɛ wi a sāa nge nɛn kpee baa.
 Wuna a ra man tabu sɔsi.
 2 Wuna a ra man durom kue kpa a man kɔsu.
 Wuna a sāa nɛn kuku yee damgɪru ka nɛn faaba kowo.
 Wuna a sāa nɛn tɛrɛru te ta ra man gaɛ.
 Wuna a ra de bwesenu nu n man wiru kpɪiye.
 3 Yinni Gusunɔ, wara ra n tɔnu a n sere ka win bwisikunu mɔ.
 Wara ra n tɔnu a n sere ka win weeweenu mɔ.
 4 Tɔnu u sāawa nge woo.
 Win wāarun tɔnu nu sāawa nge saaru te ta ra doone.
 5 Yinni Gusunɔ, a de wɔllu tu tem dɛbɛ dɛbɛ ko kpa a sarama.
 A guunu babo kpa dɔɔ u yari ni sɔɔn di.
 6 A de guru maakinu nu sɔsira, kpa a nɛn yiberɛba yarinasia.

A bu sēenu tweeyo kpa a de bu yarina.

⁷ A wunen nōmu demiamā wöllun di.

A man wōro kpa a man faaba ko
nim bakam ka tōn tukobun min di

⁸ be ba ra n gari kam yaramō ben nōsun di,

kpa ba n ben nōm geu yiiye

bu ka nōō mwēē weesuginu ko.

⁹ Yinni Gusunō, kon nun wom kpōō kua.

Kon nun womu kua ka mōrōku serum wōkuruguu,

¹⁰ wunē wi a ra sinambu faaba ko,

kpa a nē, Dafidi wunen sōm kowo yara takobi gōōgian di.

¹¹ Yinni Gusunō, a man wōro,

kpa a man faaba ko tōn tukobun nōman di,

be ba ra n gari kam yaramō ben nōsun di,

kpa ba n ben nōm geu yiiye

bu ka nōō mwēē weesuginu ko.

¹² A de bēsen bii aluwaasiba bu ko nge dāa

ni nu kpia dee dee nin piiburun di,

kpa bēsen bii wōndiaba bu maa ko kurō burabu

nge gbere be ba dāka ba sāa sina kpaarun buraru.

¹³ A de bēsen biranu nu dīa bwese bweseka yibu,

kpa bēsen yaa sabenu nu dabia nu ko suba nōrōm nōrōm

ka nōrōm nōrōm suba wōku wōkubu bēsen gberu kpaanēō.

¹⁴ A de bēsen ketēba bu kuura.

A ku de gōo u sun wōri kpa u sun yoru mwēeri u ka doona.

A ku maa de nuku sankiranun wuri yi nōōra bēsen swēē sōō.

¹⁵ Doo nōōrugira bwese te ta sāa nge mē.

Doo nōōrugira bwese te ta Gusunō mō Yinni.

145

¹ Womu ge Dafidi u kua u ka Gusunō siara. Ge wee.

Gusunō nēn sina boko, kon nun wōlle sua.

Kon wunen yīsiru tōma sere ka baadommaō.

² Tōō baatere kon nun siara.

Mēya kon wunen yīsiru tōma sere ka baadommaō.

³ Yinni Gusunō, a kpā. Wuna n weenē bu siara.

Wunen kpāaru ta n nōru mō.

⁴ Saa baayeren tōmbu bu wunen sōma siaro.

⁵ Kon wunen yikon giriman kpāaru gere.

Kpa n wunen sōm maamaakiginun gari kpāra ka womu.

⁶ Ba koo wunen dam bakam gari gere,

kpa nē, n maa wunen kpāarun gari kpāra.

⁷ Ba koo wunen tōn geerun kpāaru yaaya

kpa bu taki ko wunen gem sō.

⁸ Yinni Gusunō, a wōnwōndu mō, a ra maa tōmbu durom kue.

A ku ra mōru se fuuku. Wunen tōn geera kpā.

⁹ Yinni Gusunō, a tōmbu kpuro kī.

Wunen wōnwōndu ta ra sōōsirewa wunen taka kōora kpuro sōō.

¹⁰ Yinni Gusunō, wunen taka kōora kpuro ya koo nun bēere wē,

kpa be ba sāa wunēgibu bu nun siara.

¹¹ Ba koo wunen bandun bēeren gari gere,

kpa bu wunen dam gari kpara

¹² bu ka wunen sam maamaakiginu tambu sɔsi
ka sere wunen bandun yikon girima.

¹³ Wunen bandu ta ko n wāawa sere ka baadommaa.

Meya kaa n tu dii sere ka baadommaa.

Yinni Gusunɔ u ra win nɔɔ mwɛɛnu yibie.

Ye u mɔ kpuro sɔɔ, u ra win tɔn geeru sɔsi *.

¹⁴ Yinni Gusunɔ, a ra tɔn be ba wɔrumaa dɔɔ gabe,

kpa a be ba dam dwiia tāsisia.

¹⁵ Tɔmbu kpurowa ba mɛɛra wunen mi gia ka yiyibu,

domi wuna a ra bu dīanu wɛ nin saa sɔɔ.

¹⁶ A ra wunen noma demie

kpa a hunde koni baayere wɛ yèn bukata ya mɔ.

¹⁷ Yinni Gusunɔ, a sāawa gemgii wunen swɛɛ kpuro sɔɔ.

Meya a ra maa wunen wɔnwɔndu sɔsi sama ye a mɔ kpuro sɔɔ.

¹⁸ Yinni Gusunɔ, be ba nun sokumɔ ka gɔru dɛɛrɔ,

ben bɔkuɔra a ra n wāa.

¹⁹ A ra be ba nun nasie kīru yibie

kpa a ben wuri nɔ a bu faaba ko.

²⁰ A ra be ba nun kī kɔsu

kpa a tɔn kɔsobu kam koosia.

²¹ Kon wunɛ Yinni Gusunɔ tɔma

kpa tɔmbu kpuro bu wunen yīsi dɛɛraru bɛɛrɛ wɛ sere ka baadommaa.

146

¹ I Yinni Gusunɔ siaro.

Nɛn bwɛra, a Yinni Gusunɔ siaro.

² Kon wunɛ Yinni Gusunɔ siara nɛn wāarun tɔnu kpuro sɔɔ.

Kon wunɛ Gusunɔ nɛn Yinni womu kua nɛn wāarun tɔnu kpuro sɔɔ.

³ I ku bɛɛn naanɛ doke sinambu sɔɔ,

ba sāawa tambu,

ba n kpɛ bu bɛɛ faaba ko.

⁴ Ben wɛsiaru ta ra doonɛwa kpa bu wura bu ko tem.

Yen tɔɔ te, ben himba kpuro ya kam kuawa mi.

⁵ Doo nɔɔrugiiwa win yiyibu wāa wunɛ Gusunɔ Yakabun Yinni sɔɔ.

Doo nɔɔrugiiwa wi u win naanɛ doke Gusunɔ win Yinni sɔɔ.

⁶ Wiya u wɔllu ka tem kua ka nim wɔku

ka ye ya wāa ye kpuro sɔɔ.

U sāawa gemgii sere ka baadommaa.

⁷ U ra be ba dam dɔremɔ ben gem wɛ.

Kpa u be ba gɔɔru soore dīanu wɛ.

Yinni Gusunɔ u ra yobu yakie.

⁸ U ra wɔkobu nani wukie.

U ra be ba taare seeye. U ra gemgibu kā.

⁹ U ra sɔbu kɔsu. U ra maa gɔminibu ka gobekuba nɔɔri.

Kpa u tɔn kɔsobun himba kam koosia.

¹⁰ Yinni Gusunɔ, u ko n bandu diiwa sere ka baadommaa.

Gusunɔ Siarin Yinni, u ko n wāawa sere ka baadommaa.

Yen sɔ, i Yinni Gusunɔ siaro.

* **145:13** - Naa sinin bɔnu ya n wāa yellun tirenu kpuro sɔɔ. Adama ya wāa Heberum tireru garu sɔɔ te ba wa daku te.

147

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
 Domi n wā bu Gusunɔ beɛen Yinni siara.
 N maa wā bu nūn tɔma.
 2 Yinni Gusunɔ u Yerusalemu seeyamɔ.
 U Yerusalemugii be ba raa yoru mwεεra mennamɔ.
 3 U be ba nuki sankire nukuru yemiasiamɔ.
 U ben mεεran bosu bɔkumɔ.
 4 U kperi garimɔ ma u yin baayere yīsiru kēmɔ.
 5 Beɛen Yinni u kpā, u maa dam mɔ.
 Win bwisi kun nɔru mɔ.
 6 Yinni Gusunɔ u ra wɔnwɔndobu nɔari.
 Kpa u tɔn kɔsobu sura sere temɔ.
 7 I Yinni Gusunɔ siarabun womusu kuo.
 I Gusunɔ beɛen Yinni siaro ka mɔrɔku.
 8 U ra de guru wiru tu wɔllu wukiri,
 kpa u gura sɔɔru kua yu ka nε tem sɔɔ,
 kpa u yakasu kpiisia guunu wɔllɔ.
 9 Wiya u ra yaa sabenu dīanu wē,
 kpa u gunɔ binu dīanu wē sanam mε nu kuuki mɔ.
 10 Win naanε kun wāa dumin dam sɔɔ.
 Win yīiyɔbu kun maa wāa tɔnun dukan dam sɔɔ.
 11 Be ba nūn nasie ka be ba win durom yīiyɔ, beya u kī.

12 Yerusalemu, a Yinni Gusunɔ siaro.
 Siɔni, a Gusunɔ wunen Yinni beεre wēεyɔ.
 13 Domi wiya u ra wunen kɔnnɔn gambon sēretii dam sire,
 kpa u wunen tɔmbu domaru kua.
 14 U ra de bəri yendu ta n wāa wunen temɔ.
 Kpa u de alikama ya n yiba wunε sɔɔ.
 15 U ra win woodaba nɔsie handunia sɔɔ.
 Win gari yi ra duka dewa fuuku fuuku.
 16 U ra de nim kperugim mu nε,
 kpa mu n buriri nge yāa sansu.
 U ra de guru kpenu nu nε kpa nu n sāa nge torom.
 17 U ra n guru kpee ni kasi mɔwa tia tia.
 Wara koo kpī u yɔra u yen wooru ma.
 18 U n gari gerua, nim kperugim mε, mu ra yandewa.
 U n maa dera woo ga mu swee, mu ra kokuwa mu doona.
 19 U win gari ka win woodaba ka win gere Yakɔbu wi ba mɔ Isireli sɔɔwa.
 20 U n bweseru garu kue mε.
 Ten garu ta n maa win woodaba yē.
 Yen sɔ, i Yinni Gusunɔ siaro.

148

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
 I Yinni Gusunɔ siaro saa wɔllun di.
 I nūn siaro saa wɔllun sɔɔ sɔɔn di.
 2 Beε win gɔradoba kpuro, i nūn siaro.
 Beε win tabu kowobu kpuro, i nūn siaro.
 3 Sɔɔ ka suru, i nūn siaro.

BEE kperi kpuro, bEE be i ballimɔ, i nùn siaro.

⁴ BEE be i wāa wəllun sɔɔ sɔɔwɔ, i nùn siaro.

BEE nim mɛ mu wāa wəllɔ, i nùn siaro.

⁵ U wooda wē, ye kpuro ya koorɔ.

Ye kpuro yu nùn siaro.

⁶ U ye tāsisia sere ka baadommaɔ.

U koo wooda yi, win tii kun maa ye saramɔ.

⁷ Saa tem sɔɔn di, i Yinni Gusunɔ siaro.

BEE nim wəku ka nim bwee bakanu ka yEE nanumgii yi yi wāa sɔɔ, i Yinni Gusunɔ siaro.

⁸ Dɔɔ ka guru kpenu ka guri baka ka bukɔ ka woo bɔkɔ,

bEE be i win woodaba mɛm nɔɔwammɛ, i Yinni Gusunɔ siaro.

⁹ BEE guunu ka gungunu ka dāa ye ya ra ma ka sɛduruba,

i Yinni Gusunɔ siaro.

¹⁰ Gbeeku yEE ka yaa sabenu kpuro ka yEE yi yi kabirimɔ ka gunɔsu,

i Yinni Gusunɔ siaro.

¹¹ Handunian sinambu ka bwesenu kpuro ka sina bibu ka handunian siri kowobu kpuro,

i Yinni Gusunɔ siaro.

¹² Aluwaasiba ka wəndiaba, tɔkɔnu ka bibu,

¹³ bEE kpuro, i Yinni Gusunɔn yīsiru bEEɛɛ wEEyɔ.

Win yīsira kpā. Win girima ya wəllu ka tem sare.

¹⁴ U win tambu Isireliba be, be ba nun naane sāa

ba wāa win bɔkuɔ dam wesia ma n kua bEEɛɛ baka.

Yen sɔ, i Yinni Gusunɔ siaro.

149

¹ I Yinni Gusunɔ siaro.

I Yinni Gusunɔ wom kpɔɔ kuo.

I nùn tɔmɔ tɔmbun suunu sɔɔ be ba nùn naane sāa.

² Isireli, a yEErio wi u nun taka kua sɔɔ.

Siɔnigibu, i yEErio bEEɛn sina bokon sɔ.

³ I nùn siaro ka yaabu.

I nùn siaro ka baranu ka mɔrɔkunu.

⁴ Yinni Gusunɔ u win tambu kī.

U ra wɔnwɔndobu bEEɛɛ wē u bu faaba ko.

⁵ Be ba Yinni Gusunɔ naane sāa, bu nasara suo ka bEEɛɛ baka.

Bu nuku doɓun kuuki koowo ben kpɛn yenu wəllɔ.

⁶ Ba n da Gusunɔ siare ka baadomma

kpa takobi ye ba dEEra biru ka wuswaa ya n wāa ben nɔmaa

⁷ bu ka bwese tukunu mɔru kɔsie,

kpa bu nu sEEyasia.

⁸ Kpa bu nin sinambu bɔke ka yɔni,

kpa bu maa nin wirugibu bɔke ka sisu,

⁹ kpa bu nu siri nge mɛ ba yorua.

Ya ko n sāawa bEEɛɛ baka win tɔmbun mi be ba nùn naane sāa.

I Yinni Gusunɔ siaro.

150

¹ I Yinni Gusunɔ siaro.

I nùn siaro win sāa yerɔ.

I nùn bEEɛɛ wEEyɔ batuma mi win yiiko ya sɔɔsiramɔ.

² I nùn siaro win sòm maamaakigii ni u kuan sǎ.

I nùn bæɛɛ wɛ̃ɛyɔ nge mɛ win kp̄āara nɛ.

³ I nùn siaro ka kɔbi.

I nùn siaro ka m̄ɔrɔkunu ka ɔ̃ɔ̃genu.

⁴ I nùn siaro ka baranu ka yaabu.

I nùn siaro ka m̄ɔrɔkunu ka koronu.

⁵ I nùn siaro ka seketirɛ ni nu som do.

⁶ Hunde koni baayere ye ya gesi w̃ɛsiamɔ, yu Yinni Gusunɔ siaro.

I Yinni Gusunɔ siaro.

MÕNNU

Tire ten mõnnu, nu sun sõõmõ nge me tõnu u koo ka win wāaru diisina, kpa u maa ka Gusunõ sã handunia ye sõõ. Nin gari gbiikii yi sun yaayasiamaõ yi mð, à n kī a n bwisi mð, a de a gina Gusunõ nasia. Tire ten gari yi ñ ka sãaru tona yã. Yi maa gerumõwa nge me tõnu u ko n ka daa gea mð. Meya yi maa sun sõõsimõ ye Isireliban guro guro yerukobu ba nee bwisigiba koo ko gāanu nù n bu deema. Gari yin gee yi ka tõnu ka win kurõ ka win bibun wāasināa yã ka sere maa win berusebu. Yin dabinu yi sun keu mð su ka daa gea kasu nge tii kawabu ka temanabu ka nge me tõnu u koo ka sãaro garisi tõnu.

Tire ten kpunaa

1. Ba bwisi tãmamõ, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Salomõõ ka bwisigibu gabun mõnnu, wiru 10n di sere wiru 29.
3. Bwisi bwese bweseka, wiru 30n di sere wiru 31.

¹ Dafidin bii, Salomõõ, wi u sãa Isireliban sunõ, win mõnna.

Mõnnum arufaani

² Mõn ni sõõra tõnu koo bwisi ka yẽru wa kpa gari yi yi tubum sē yi nùn yeeri. ³ Nu koo nùn bwisi gee sõõsi kpa u ko ye n sãa dee dee weesu ka taki sariru sõõ. ⁴ Nu koo laakarī sarirugii ko laakarigii, kpa nu aluwaasi yẽru ka bwisi kē. ⁵ Niya nu koo maa bwisigiin bwisi sosi, kpa nu yẽrugii kpara ⁶ u ka mõnnum tubusianu ka bwisigibun gari tubu.

⁷ À n kī a n bwisi mð, a de a gina Gusunõ nasia. Domi wi u ra bwisi ka seeyasiabu atafiiru ko, u sãawa gari bõka.

Ba aluwaasiba bwisi kēmõ

⁸ Wunε, nen bii durõbu, a wunen baaban sõõsiru nõõwõ, kpa a ku ra wunen meron gere yina. ⁹ Ya koo de wunen daa yu wẽra nge me furõ burõ ka wura ra wasi buraru kue. ¹⁰ Wunε, nen bii durõbu, tøn kõsobu bà n nun kòkirimõ, a ku ra wura. ¹¹ Bà n gerua ba neε, a na a ka bu da i tõmbu samba ko i bu sēsuku baa bà kun gāanu kue, ¹² i bu go yande nge me gõribun wāa yeru ta ra tõnu mwe wasiru. I bu mwa nge wõru bõka ge ga tõnu samba kua u wõri. ¹³ I ko arumani bwese bweseka wa i dam diima i yibia been diaõ. ¹⁴ A na a ka bu menna, kpa i been mõru kpuro doke bõõ teeru sõõ. ¹⁵ Wunε, nen bii durõbu, a ku ka tøn ben bweseru swĩna. A ku ben yira du. ¹⁶ Ben naasu sãu bu ka kõsa ko. Ba maa sende bu ka tõnnum yem yari. ¹⁷ Gunõ ge a yina beriamme, gà n nun meera, kama a berimõ. ¹⁸ Adama tøn be, ba tii yina beriamme, ba koo maa mwaara ye sõõ. ¹⁹ Nge meya n sãa ka baawure wi u dukian kĩru mð. Be ba tii ye wē, bera ya ra go.

A ku bwisi kẽru yina

²⁰ Bwisi yi gbãramõ tõõwõ, yi nõõguru sue wuun batuma sõõ. ²¹ Yi gbãramõ swaa keenanõ yi yin gari kparamõ mi wirugiba ra menne, ²² yi mð, beε laakarī sariba, sere domma i kī i n wāa bwisi sariru sõõ. Beε yaako kowobu, sere domma i ko n nukuma dobu mð beεn yaako kobu sõõ, kpa beε gari bakasu i n yẽru tusa. ²³ I gõsirama i nen gerusibu nõ. Kon beε nen hunde wē, kpa n ka beε nen yẽru bõnu ko. ²⁴ Wee, na beε soka, i ñ wure. Na beε nõma gãri, gõõ kun ne. ²⁵ I nen bwisi kẽru kpuro yina, i ñ maa nen gerusibu kī. ²⁶⁻²⁷ Yen sõna, beεn wahala sõõ, sanam me berum beε mwa nge guru woo bõkõ, ma wahala ya

seewa nge woo guna ya ka nuku sankiranu ka tōya na, nen tii kon beε yēε kpa n beε yaakorɔ ko. ²⁸ Sanam mɛya i ko man soku, adama na n beε wurarimɔ. I ko man kasu, i n maa man wasi. ²⁹ Domi i yēru tusa, i n kī i Yinni Gusunɔ nasia. ³⁰ I n nen bwisi kēru wure, ma i nen gerusibu atafiru kua. ³¹ Yen sɔ, i ko beεn himba ka beεn kookoosun are di i debu. ³² Laakari sariban bwisi kēε yinabu koo de bu gbi. Gari bakasun biti sarira dera ba kam mɔ. ³³ Adama wi u nen gari swaa daki, win bwēra ko n kpī. U n ko n maa wurure kōsa gaan berum sɔ.

Bwisi yi ra kōsa gbarewa

2

¹ Nɛn bii, a nen sɔsiru wuro, kpa a nen wooda nene wunen gōruɔ.

² A bwisin sɔsiru swaa dakio.

A kookari koowo yu ka nun yeeri.

³ A bwisi kasuo,

kpa a laakari naa gira.

⁴ A ye kpuro kasuo nge sii geesu,

n kun mε nge arumani ye ya berua.

⁵ À n kua mε, kaa tubu

nge mε kaa ka Gusunɔ nasia,

kpa a nùn gia.

⁶ Yinni Gusunɔwa u ra tɔnu bwisi wē.

Wiya u ra maa nùn yēru ka laakari wē.

⁷ U ra taare sarirugibu nasara wē,

kpa u n be ba gem swīi kōsu nge tɛrɛru.

⁸ U ra be ba ku ra ben berusebu kōsa kue kōsu,

kpa u wigii be ba nùn mɛm nɔwε kpaa.

⁹ Nɛn bii, à n nen gari wura, kaa gem tubu.

Kaa n yē ye ya sāa dee dee.

Ye kpurowa ya koo de a n gea mɔ.

¹⁰ Kaa n bwisi mɔ, kpa yēru tu nun nuku dobu wē.

¹¹ Bwisi ka laakari ya koo nun kōsu,

¹² kpa yu ka nun gbara swaa kōsan di,

kpa yu nun yara gari kōsigiin naman di,

¹³ ka sere maa be ba swaa gea derin min di,

ba swaa kōsa swīi.

¹⁴ Kōsan kobu bu ra bu nuku dobu wē,

kpa ba n yērimɔ toranun sɔ.

¹⁵ Ben swεε ka ben sanu sanusu ku ra n dεere.

¹⁶ Nge mɛya yi koo maa de a kurɔ tuko duka suuri

wi u nun kākirimɔ ka gari dori.

¹⁷ Wi, wi u win durɔ gbiikoo yina,

u arukawani duari ye u ka nùn bɔkua Gusunɔn wuswaaɔ.

¹⁸ Ma win yenu ga gɔɔ dɔɔ,

win swεε yi ka nùn dɔɔ gɔribun wāa yerɔ.

¹⁹ Tɔn durɔ wi u da win mi, u ku ra wurame.

U ku ra maa wāarun swaa wa.

²⁰ N n mɛn na, a gemgibun swaa swīiyɔ.

A ben daa saario.

²¹ Domi gemgibu ka taare sarirugibu

ba ko n wāa n ka te tem me sōo.

²² Adama tōn kōsobu ka mem nōo saribara
ba koo wuna min di.

Gusunōn geren mem nōobu

sōora bwisi wāa

3

¹ Nēn bii, a ku nēn sōosinu duari. A nēn woodaba nenuo. ² Yera ya koo de wunen wāaru tu dēnya, kpa a n wāa bōri yēndu sōo. ³ A de a gea ko kpa a n sāa naanegii. A ye kpuro sebuo wīirō nge wuran saba, kpa a de ya n wāa wunen gōruo. ⁴ Saa ye sōora kaa n bēere mō Gusunō ka tōmbun wuswaa. ⁵ A Gusunō wunen Yinni naanē koowo ka gōru tia a kun tāsā wunen tiin yēru sōo. ⁶ A de a n win bwisikunu mō wunen kookoosu kpuro sōo, kpa u wunen swaa sōme. ⁷ A ku tii mēeri bwisigii. A Yinni Gusunō nasio kpa a kōsa suuri. ⁸ Yera ya koo ko wunen wasin bwāa dobu ka wunen kukunun dam. ⁹ Ye a mō kpuro sōo, a gbiiyo a Yinni Gusunō win bōnu wē. Nge mēya kaa ka nūn bēere wē. ¹⁰ Sanam mēya wunen biranu nu koo dīanu yibu kpa wunen tam mu n kpā sere a ayeru bia mi kaa doke. ¹¹ Wunē nēn bii durōbu, a ku Yinni Gusunōn gerusibu garis taare. A ku maa win sēyasiabu mēeri nge toraru. ¹² Domi wi u kī, wiya u ra sēyasiae, nge me tundo wi u win bii kī ka gem, u ra ko.

Bwisi ka doo nōaru

¹³ Doo nōaru giwa wi u bwisi dōba, ma u yēru kasu u wa. ¹⁴ Domi bwisi yi are mō n sii geesu ka wuragii kere. ¹⁵ Yin bēere ya kpā ya bura yānu kpuro kere. Ye ba ra kasu kpuro sōo, gāanu sari ni kaa ka yi weesina. ¹⁶ Bwisi yin nōm geuo, hunde dakaawa ya wāa mi. Yin nōm dwarō maa, arumani ka bēere wa ya wāa mi. ¹⁷ Bwisi yi koo nun alafia wē, kpa a n bōri yēndu mō wunen wāarun swēe kpuro sōo. ¹⁸ Be ba yi mwa, yi bu wāaru wēemō. Doo nōarugiba be ba yi nēni kem kem. ¹⁹ Bwisiya Yinni Gusunō u ka handunia taka kua. Win yēra u ka wōllu kua. ²⁰ Win bwisi yin saabuwa nim mu ka kuramō tem di, ma guru winu nu demō gura nēmō.

Yinni Gusunōwa

u bwisigii kōsu

²¹ Nēn bii, a bwisi ka laakari nenuo, a ku de yen gaa yu nun kisirari. ²² Ya koo nun wāa geeru ka bēere wē. ²³ Kaa kpī a sī ka toro sindu, a n sokuramō. ²⁴ À n kpuna wōkuru, bērum kun nun mō. Kaa dweeyawa ka bōri yēndu. ²⁵ A n kaa n maa ka gāanu nande ni nu koo nun deema subaru, n kun me tōn kōso wi u koo nun wōrima. ²⁶ Domi Yinni Gusunō u koo nun kōsu. U koo nun gbara yēri kpuron di.

A wunen tōnusi kō

²⁷ Wi n weene a gea kua, à n yen dam mō, a ye koowo. ²⁸ Wunen beruse ù n nun gāanu kana ni kaa kpī a nūn kē mii mii, a ku nēe, u doo sere sia. ²⁹ A ku wi u nun naanē sāa kōsa bwisikusi. ³⁰ A ku ka goo sanna kam u kun nun kōsa kue. ³¹ A ku tōn kōsobun daa kīa, a ku maa ben yira swīi. ³² Domi Yinni Gusunō u tōn kōsobu tusa, adama u ra gemgibu ko win bōrōba. ³³ U ra tōn kōsobun yenusu bōrusiwa, kpa u gemgibugisu domaru kua. ³⁴ Be ba ra nūn yaakoru ko, beya u ra maa yaakoru ko. Adama be ba tii kawē, beya u ra durom kue. ³⁵ Bwisigibu ba koo bēere wa, kpa gari bakasu su sekuru wa.

*Bwisiŋ arufaani***4**

¹ Bɛɛ bibu, i swaa dakio kirɔ ye bɛɛn tundo u bɛɛ mɔ. I swaa tem kp̄iyo kpa i wa i bwisi ko. ² Domi bwisi geeya na bɛɛ kɛmɔ. Yen sɔ, i ku nɛn sɔɔsinu yina. ³ Sanam mɛ nɛn tii na s̄a bii, na w̄a nɛn tundoŋ bokuɔ, ma na s̄a nɛn mɛron bii teereru, ⁴ nɛn tundo u man keu kua u nɛɛ, n win gari nenuɔ. N win woodaba mɛm nɔwɔ, kpa n wa na n w̄a. ⁵ N bwisi ka laakari nenuɔ, n ku win gere duari, ⁶ n ku bwisi yɔsu, yi koo man somi. N yi k̄iɔ, yi koo man k̄ɔsu. ⁷ Ḡa ni kon naa gir̄a sɔɔ, bwisiya yi kpuro kere. N n mɛn na, n yi kasuo ka ye na mɔ kpuro. ⁸ N bwisi k̄iɔ, yi koo de n ko tɔn boko. N yi tii bakasio, nge kurɔ k̄inasi, yi koo de n bɛɛɛ wa. ⁹ Yi ko n s̄awa nge sina furɔ nɛn wirɔ.

A ku tɔn k̄ɔsobun daa saari

¹⁰ Nɛn bii, a swaa dakio a nɔ ye na nun sɔɔmɔ. À n ye wura, wunɛn w̄aru ta koo daka da. ¹¹ Na nun sɔɔsimɔwa nge mɛ kaa ka bwisi dendi. Na nun sɔɔsimɔwa nge mɛ kaa ka gem sw̄i. ¹² Saa ye sɔɔ, kaa s̄iwa a kun sokure. À n duka mɔ, ḡanu kun maa nun ganumɔ wunɛn swaa sɔɔ. ¹³ Sɔɔsi te ba nun kua mi, a ku tu yɔsu. A tu nenuɔ kem kem, domi tera ta s̄a wunɛn w̄arun nuuru. ¹⁴ A ku tɔn k̄ɔsobun daa saari. A ku maa ben yira sw̄i. ¹⁵ A ye derio, a ku ye sw̄i. A ye duka suurio n toma. ¹⁶ Domi b̄a kun k̄ɔsa kue, ba ku ra dweeye. B̄a kun goo torari, ba ku ra dom wa. ¹⁷ K̄ɔsan koba bu ra n s̄a nge ben d̄ianu ka ben tam. ¹⁸ Gemgibun kookoosu su ra n s̄awa nge bururun s̄o yana ye ya ra n dɛɛramɔ sere s̄o u ka ye mam mam. ¹⁹ Adama tɔn k̄ɔsobun kookoosu su s̄awa nge yam w̄kuru. Ba n̄ yɛ yɛn s̄o ba sokuramɔ.

A de wunɛn kookoosu su n w̄a

²⁰ Nɛn bii, a nɛn gari nɔwɔ. A swaa tem kp̄iyo a nɔ bwisi yi kon nun kɛ. ²¹ A ku yi atafiiru ko. A yi nenuɔ wunɛn ḡorun sɔwɔ. ²² Domi wi u yi mwa, yi koo n̄n w̄aru ka bw̄a dobu wɛ. ²³ A de a n tii se ka bwisiku ni a mɔ wunɛn tii tii sɔɔ, domi niya nu kpuro kere, niya nu wunɛn w̄aru kp̄are. ²⁴ A ku de weesu ka gari kankam yen gaa yu yari wunɛn nɔɔn di. ²⁵ A de a n mɛɛra ye a naa gire. A ku wuswaa s̄iya. ²⁶ A de a n yɛ swaa ye kaa kpe, kpa a n yɛ ma ya s̄awa swaa gea. ²⁷ A ku yen gam gɛra. A toraru duka suurio.

*Kirɔ sakararun s̄o***5**

¹ Nɛn bii, a nɛn gari bwisigii ka laakarigii swaa dakio a nɔ. ² Saa ye sɔɔra, kaa gia nge mɛ kaa ka s̄i dee dee. Wunɛn gari koo sɔɔsi ma a ȳru mɔ. ³ Domi kurɔ tanɔn gari yi ra n dowa nge tim kpa yi n kokumɔ nge gum yarum. ⁴ Adama amɛn biru, yi ra sosiewa nge gbiri konu, kpa yi tɔnu mɛra ko nge takobi ye ba d̄ɛra biru ka wuswaa. ⁵ Gɔw̄a win kookoosu ra ma, kpa su ka n̄n da sere siki wɔru. ⁶ U ku ra swaa mwe ye ya koo n̄n w̄aru wɛ. U ra n torewa u kun ka baaru. ⁷ Tɛ, nɛn bii, a man swaa dakio. A ku nɛn gari atafiiru ko. ⁸ A de a ka kurɔ win bweserun swaa tonda. A ku da win d̄i kɔnnɔwɔ a sere nɛɛ, kaa du win dirɔ. ⁹ Kpa a ku ra tii goo nɔmu b̄eria, kpa wanw̄andu sarirugii u nun go. ¹⁰ Saa ye, kpa tɔn tukobu bu wunɛn arumani gura, kpa bu wunɛn sɔmburun are di. ¹¹ Sanam mɛ wunɛn dam mu kpa, a gɔɔ turuku s̄a, kpa a n wuri mɔ nge gbeku yaa. ¹² Saa ye sɔɔ, kpa a nɛɛ, mban s̄na a bwisi k̄eru atafiiru kua, a n̄

yi mem nɔɔwɛ. ¹³ A n̄ wunen bwisi kɛɔbun gere wure, a ben gari atafiiru kua. ¹⁴ Tɛ, wee, a sekuru wɔrim dɔɔ tɔmbu kpuron wuswaaɔ.

A wunen kurɔ kɔ

¹⁵ Wunen kurɔ u sɔawa nge bwia yɛn nim mu deere. A ye tɔnan nim nɔruo. ¹⁶ A ku de yen nim mu n kokumɔ swɛɛ sɔɔ ka wuun batumaba sɔɔ. ¹⁷ A de mu n wɔa wunɛ turon sɔ. A ku de gabu bu ka nun mu bɔnu ko. ¹⁸ A de nuku dobu bu n wɔa wunɛ ka wunen kurɔ gbiiikon wɔasinɔa sɔɔ. ¹⁹ U sɔawa kurɔ burɔ nge nɛm taakɔ. A de win wasi yi n da nun nuku dobu wɛ, kpa win kɪru ta n nun nɛni baadomma. ²⁰ Nɛn bii, mban sɔna kaa n goon kurɔn bine mɔ. Mban sɔna kaa n nuku dobu kasu goon kurɔn mi. ²¹ A de a n yɛ ma Yinni Gusunɔ u tɔnu baawuren daa mɛɛra, u baawuren sanu sanusu waamɔ. ²² Tɔn kɔso u ra wɔriwa win toraru sɔɔ, kpa nu n̄n mwa nge yina. ²³ U koo kam kowa domi u kpna u tii nɛnɛ. Win wiira kookoosu su koo n̄n go.

A ku tii doke goon dibu sɔɔ

6

¹⁻² Nɛn bii, à n tii dɔra a nɛɛ, kaa goon dibu sɔbe, ma wunen gari yi nun yina mwa, ³ a duawa mi dibugii win nɔma sɔɔ. Yen sɔ, a doo a n̄n wa kpa a n̄n suuru kana, a tii yakia win noman di. ⁴ A ku nɛɛ, kaa gina kpuna a wɛrawa a sere da a n̄n suuru kana. ⁵ A tii yakio kpa a n tii mɔ nge mɛ nɛm taakɔ ka guno nu ra kisire taason yinan di.

Ba yikuro kirɔ mɔ

⁶ Wunɛ yikuro, a doo a tamminu mɛɛri. A nin sɔmburu laakari koowo kpa a wa a bwisi ko. ⁷ Nu n̄ sunɔ mɔ, nu n̄ maa kparɔ mɔ, mɛya nu n̄ maa wirugii mɔ, ⁸ adama nu ra nin dɔnanu kasu nu yi gɛɛbun sanam ka sɔɔ s̄arerun saa. ⁹ Wunɛ yikuro, sere domma kaa n kpɪ. Domma kaa dom se. ¹⁰ Wee, à n dom yɪbura a dweeya ka nɔm gbinnɔa fiiko, ¹¹ s̄aarɔ ta koo nun deema subaru sɔɔ nge gbɛnɔ, kpa gɔɔru tu nun wɔri nge swaa dio.

Tɔn kɔson daa

¹² Wi u gari weesugii kpara, u sɔawa wi u kun garu mɔ, ka tɔn bɛɛtɛkɛ. ¹³ U ra tɔmbu nɔni ȳakinu kue, kpa u ȳireru ko ka naasu, ka maa nɔma, u ka bu nɔni wɔke. ¹⁴ Kɔsan koba bu ra n n̄n nɛni, kpa u n yen sɔɔru mɔ baadomma u n sannɔsu seeyamɔ. ¹⁵ Yen sɔna asɔɔ ya koo n̄n deema subaru sɔɔ, kpa n kun koore bu n̄n seeya.

Ye Yinni Gusunɔ u tusa

¹⁶⁻¹⁹ Ḡaanu nɔɔba tia Yinni Gusunɔ u tusa, u ku ra nu waabu k̄a. Niya, tii suabun kookoosu, ka weesu, ka tɔn deɛron goberu, ka kɔsan himba, ka daa kɔsan kɪru, ka tɔnu gari manibu. Ḡaanu nɔɔba yiruse mam wɔa. Niya, tɔn gbinnɔa berusebun suunu sɔɔ.

Kirɔba sakararun sɔ

²⁰ Nɛn bii durɔbu, a wunen tondon gere mem nɔɔwɔ, kpa a ka wunen meron sɔɔsiru sɔmburu ko. ²¹ A n ye kpuro nɛni baadomma wunen gɔruɔ, kpa a ye doke wɪirɔ nge wura. ²² Ya koo nun kpara wunen sanu sanusu sɔɔ, kpa yu nun

kɔsu wunen kpin yerɔ. Ya koo maa nun bwisi kɛ à n dom yanda. ²³ Domi gere ye, ya s̄awa nge fitila, ma s̄ɔsi te, ta s̄aa nge yam bururam. Ben kirɔ ya ra maa nun w̄aarun swaa s̄ɔsiwa. ²⁴ Ya koo nun gbara kurɔ tanɔn nɔman di. Ya koo nun yara win gari dorin di. ²⁵ A ku kurɔ win bweseru binɛ ko win buram s̄. A ku de u nun k̄kiri ka win durɔ nɔni. ²⁶ Kaa kp̄i a kurɔ tanɔ wa ka gobi fiiko, adama à n ka kurɔ m̄ro kpuna, wunen w̄aarun kpurowa kaa bia. ²⁷ Kaa kp̄i a d̄ɔ kp̄ɛ b̄ɔɔɔ wunen ȳanu nu kun d̄ɔ mwaare? ²⁸ Kaa kp̄i a s̄i d̄ɔ ḡɛ w̄ollɔ wunen naasu su kun d̄ɔ mwaare? ²⁹ Nge m̄ya a n̄ kp̄ɛ a goon kurɔ baba ba kun nun s̄ɛyasie. ³⁰ Goo ù n d̄ianu gb̄ena ȳen s̄ ḡɔra n̄n m̄, ba ku ra n̄n ḡoburu wa. ³¹ Ka m̄, u koo k̄siawa n kere ye u gb̄ena. Ye u m̄ win ȳenuɔ kpuro, yera u koo w̄. ³² Adama wi u t̄an kurɔ k̄kura u ka n̄n sakararu kua, u s̄awa gari b̄k̄. Domi wi u yen bweseru m̄, wiya u koo kam ko. ³³ Ba koo n̄n s̄o kpa u b̄ɛɛɛ bia. Sekuru s̄ɔra u ko n w̄a baadomma. ³⁴ Kp̄annasira koo de kurɔ win durɔ u m̄ru se. U koo ȳero m̄ru k̄siawa u kun win w̄onw̄ondu kue. ³⁵ U n̄ ḡaanu mwaam̄ k̄sire, u n̄ maa suuru m̄, baa b̄a n̄ n̄n k̄nu taasi.

Kirɔ kurɔ sakara kowon s̄

7

¹ Wunen nen bii durɔbu, a nen gari n̄nuɔ, kpa a ku ra nen gere duari. ² A nen gere m̄em n̄ɔw̄ɔ kpa a wa a w̄aru di. A nen s̄ɔsiru laakari koowo nge m̄e t̄onu ra n win n̄ni laakari s̄a. ³ A tu n̄nuɔ kem kem kpa a tu yore wunen ḡruɔ. ⁴ A bwisi s̄ɔw̄ɔ a n̄ɛ, wuna nen sesu, kpa a laakari soku wunen b̄rɔ. ⁵ Ye yiru ye, ya koo nun gbara gabun kurɔbun min di be ba ra t̄onu fufu ko.

⁶ S̄ɔ teeru na yam m̄ɛra nen dirun f̄ɛntin di. ⁷ Na gari b̄k̄ goo wa aluwaasi laakari sarirugibun suunu s̄ɔ. ⁸ U sarɔ u d̄ɔ wuu suunu mi kurɔ sakara kowo goo u w̄a. Ma u kpa ka win ȳenun b̄kuɔ, u s̄im̄ t̄ɛru s̄ɔ, ⁹ saa yoki yam bereberegibun di sere n ka kua w̄kuru. ¹⁰ Wee, kurɔ wi, u ka n̄n yinna, u kurɔ tanɔ ȳanu sebua. Bwisi k̄si w̄a win ḡruɔ. ¹¹ U s̄awa sekuru sari ka gari sunɔ. U ku ra sine win ȳenuɔ. ¹² U ra n w̄awa t̄ɔw̄ɔ, gas̄ sw̄ɛȳɔ, gas̄ swaa k̄ɛnanɔ, gas̄ maa yaburɔ. ¹³ U n̄n gaba u b̄kasi u ka n̄n n̄ɔ s̄suna, ma u n̄n gari s̄ɔwa ka sekuru sariru u n̄ɛ, ¹⁴ u win siarabun ȳakuru kua. T̄ɔ tera u ten n̄ɔ mw̄ɛru yibia. ¹⁵ Yen s̄na u yarima bu ka waana, u maa n̄n wa. ¹⁶ U beku buranu terie win kpin yerɔ ni ba wesa ka Egibitigibun w̄ɛ. ¹⁷ U turare bwese bweseka nubu durorugia ȳka kpinu w̄ollɔ. ¹⁸ U na bu ben k̄ru ko sere ka sisiru bururɔ, kpa ba n b̄kasine ka nuku dobu. ¹⁹ Domi win durɔ sari ȳenuɔ. U sanum da n toma. ²⁰ Gobi yi u doke b̄ɔɔɔ u ka da, yi kp̄. Suru koo tarum ko u sere wurama. ²¹ Ka gari dori yiya u n̄n gawa, ma u n̄n kamia. ²² Mii mii, ma u n̄n sw̄i nge naa ye ba d̄ɔ bu go, n̄ kun m̄e kpa ya ye ya duka d̄ɔ yu yina mwaara, ²³ n̄ kun m̄e gun̄ ge ga w̄r̄iɔ taa s̄ɔ. Ga n̄ ȳ ḡɔwa ga d̄ɔ, sere saa ye s̄ɛu ga gen sandu s̄ka.

²⁴ N n m̄en na, nen bii durɔbu, a man swaa dakio kpa a nen n̄ɔn gari n̄. ²⁵ A ku de wunen ḡru gu gere kurɔ win bweseru mi. A ku ra wunen swaa tora a n̄n sw̄i. ²⁶ Domi win s̄na t̄n dabinu w̄ruka, m̄ya u ben dabinu go. ²⁷ Win dira s̄awa ḡribun w̄a yerun swaa.

Bwisi yi t̄ambu n̄ɔḡiru sue

8

¹ I swaa dakio.

- Bwisi yi gbāramo, yēru ta nōogiru sue.
 2 Yi yō gungunu wallo swaa baaro ka swaa keenanō.
 3 Yi gbāramo gambon bokuo wuun duu yero
 mi ba ra siribu ko, yi mo,
 4 bee tambu, beeya na soku,
 ton bibu kpurowa na ka mo.
 5 Laakari sariba, i de i n laakari mo.
 Gari bakasu, i bwisi koowo.
 6 I swaa dakio, kon bee gari beeregii so.
 Ye kon gere kpuro ya saawa dee dee.
 7 Domi na ku ra weesu gere, na kosa tusa.
 8 Nen gari kpuro saawa gem,
 weesu ka taki sari yi soo.
 9 Yi kpuro yi bururewa kpasasa bwisigiin mi.
 Meya yi maa deere wi u yēru mon mi.
 10 I nen soosiru mo n kere sii geesu,
 kpa i maa yēru mwa n kere wuran tii.
 11 Domi bwisi yi beere mo ya kpa
 ya bura yānu kpuro kere.
 Ye ba ra kasu kpuro soo,
 gaanu sari ni kaa ka yi weesina.

Bwisi yi tii tusiamō

- 12 Ne bwisi, na ra garin asansi tubu.
 Na yēru mo n ka gaanu wunana.
 13 A n ki a Yinni Gusuno beere we, a de a kosa tusi.
 Na tii suabu ka yeko
 ka kosan kookoosu ka keetan gari tusa.
 14 Na ra tonu bwisi ke, kpa n nun laakari we.
 Nena na yēru, nena maa dam.
 15 Nen saabuwa sinamba ka bandu neni,
 ma wirugiba wooda weemo ye ya dee dee saa.
 16 Nen somirun saabuwa sinambu ka wirugibu
 ka siri kowobu kpuro ba ka tem neni.
 17 Be ba man ki, na maa bu ki.
 Be ba man kasu, ba koo man wa.
 18 Arumani ka beere wa na tonu weemo
 ka maa dukia ye ya ku ra sankire.
 Kon de ye tonu mo kpuro ya n da were.
 19 Nen are yi sii geesu ka wuran tii beere kere.
 20 Na siimowa swee yi soo gem ka kookoo geesu waa.
 21 Na be ba man ki arumani weemo
 ma na dukia yibiamo ben beru yero.
 22 Yinni Gusuno u man mara u sere gaanu kpuro taka kua.
 23 Ba man gosa ba yi yellun di n te
 ba sere handunia taka kua.
 24 Ba man mara ba sere nim woku kua,
 sanam me nim bweru sari.
 25 Ba man mara ba sere guunu ka gungunu swii.
 26 Sanam me, Gusuno kun gina tem terie ka men gbea.
 Baa tua, u n mam kue.

27 Saa ye u wɔllu tɛriamɔ
ka nim wɔkun bubenu,
na wā mi.

28 Sanam mɛ u guru winu doke wɔllɔ,
ma nim mu kura tem di mu tɛria,
na wāa mi.

29 Sanam mɛ u nim wɔkun nim yɔra yeru sɔɔsi
u nɛɛ, mu ku tu sara,
ma u tem tāsisia,

30 na wāa win bɔkuɔ sa sɔmburu mɔ.
Win nuku dobu wāa nɛ sɔɔ baadomma.
Na gɔru dobu mɔ win wuswaaɔ,

31 ka handunia sɔɔ.
Ma na bari yendu mɔ tɔmbun suunu sɔɔ.

Doo nɔrugiiwa wi u bwisin gari swaa daki

32 N n mɛn na, nɛn bii durɔminu, i man swaa dakio.
Doo nɔrugiba be ba nɛn swaa swīi.

33 I sɔɔsiru wuro,
i ku tu atafiuru ko,
kpa i bwisi ko.

34 Doo nɔrugiiwa wi u man swaa daki,
ma u ra n yɔ nɛn dii kɔnnɔwɔ baadomma
u n man mara.

35 Domi wi u man wa, u wāaru wawa,
u koo maa Yinni Gusunɔn nɔnu geu wa.

36 Adama wi u man tora u tii kɔsa kuawa.
Be ba man tusa kpuro, gɔɔwa ba kī.

Bwisi ka gari bakaru

9

1 Bwisi yi gbere damgii nɔɔba yiru kua, yi ka yin diru banisi. 2 Ma yi dera
ba yɛɛ go, ba tam sɔuru kua ba ye kpuro yi dii yerɔ. 3 Ma yi yin sɔm kowo tɔn
kurɔbu gɔra bu yɔ mi n gunum bo bu tɔmbu dim sokuma, 4 kpa ba n mɔ, wi
u kun bwisi mɔ, u gerama mini, 5 u na u di yin dii yerɔ, kpa u tam nɔ mɛ yi
sɔuru kua. 6 U yario laakari sariban wuurun di, kpa u wa u n wāa wāaru sɔɔ. U
laakarɛn swaa mɔɔ.

Bwisigii ka tii suo

7 À n tɔn yaa kasikio gerusi, a tii gendu kasuawa. À n maa tɔn kɔso taarɛ wɛ,
a tii wɔmburu kasuawa. 8 À n tɔn yaa kasikio gerusi, u koo nun tusi. Adama à
n bwisigii gerusi, u koo nun kīa. 9 Ye a bwisigii sɔɔwa, ya ra win bwisi sosiwa.
Ye a maa gemgii sɔɔsi, ya ra win yɛru sosiwa. 10 À n kī a n bwisi mɔ, a de a
gina Yinni Gusunɔ nasia. À n Gusunɔ Dɛɛro gia kaa n yɛru mɔ. 11 Bwisi yi koo
wunen wāarun tɔru sosi. 12 À n kua bwisigii, wuna kaa yen are di. À n maa sãa
tɔn yaa kasikio, wuna kaa yen wahala wa.

Gari bakaru

13 Gari bakaru ta sãawa nge kurɔ wi u ku ra tii nɛnɛ sɛɛ, u n gāanu ganu yɛ.
14 U ra n sɔwa win dii kɔnnɔwɔ wuun mi n gunum bo. 15 Min diya u ra n tɔmbu
sokumɔ be ba begiru doonɔ, 16 u n mɔ, wi u n laakari mɔ, u gerama mini. 17 Gãa
nɔrura ye ba gbɛna, ya nɔrubu do. Dim mɛ ba dimɔ asiri sɔɔ, mɛna mu ra n do.

¹⁸ Adama yēro kun yē ma gǝriba wāa mi. Be u soka kpuro ba ra dewa gǝribun wāa yerǝ.

Mǝn ni nu ka tǝnun daa yā

10

¹ Salomǝn mǝnnu. Bii bwisigiwwa u ra de win tundon nukura n do. Adama bii gari bǝko u ra win mǝron nukuru sankuwa.

² Dukia ye ba wa ka kǝsan swaa, ya ku ra arufaani gaa ko, adama ye ba wa dee dee, yerǝ ya ra wāaru wē.

³ Yinni Gusunǝ kun gemgii derimǝ gǝǝru sǝǝ, adama u ra tǝn kǝso birewa ye u binǝ sāa.

⁴ Wi u yikuru mǝ, wiya sāara ra deeme, adama wi u hania mǝ, wiya u ra dukia wa.

⁵ Wi u dīanu mǝnnamǝ gēǝbun saa, u laakari mǝwa, adama wi u dǝ saa ye, u koo sekuru wa.

⁶ Gemgii u ra tii domaru kasuewa, adama tǝn kǝson nǝ ga ra n kǝsa bekiwa.

⁷ Ba ku ra gemgii duari, adama tǝn kǝso, ba ra nǝn duariwa sere ka win yīsirǝ.

⁸ Wi u bwisi mǝ, wiya u ra sǝǝsiru wure, adama wi u kun gari gerubu yē, u ra kam kowa.

⁹ Wi u sīimǝ gem sǝǝ, u ku ra n nande, adama win sanu sanusu kun dǝere, u koo sǝǝsira.

¹⁰ Wi u win beruse gǝni, u nǝn nuki sankumǝwa, adama wi u kun gari gerubu yē, u ra kam kowa.

¹¹ Bwisigiin gari yi sāawa wāarun nuuru, adama tǝn kǝson gari, kǝsa yi ra n beki.

¹² Tusiru ta ra sannǝ seeyewa, adama kīru ta ra toranu kpuro wukiriwa.

¹³ Laakarigiin geren diya ba ra bwisi wa, adama bokura ta ra n gari bǝko mara.

¹⁴ Bwisigiin u ra bwisi berewa nge arumani, adama gari bǝkǝn gere ya ra de u biru wurawa.

¹⁵ Gobigiin arumani ya ra nǝn kǝsuwa nge gbāraru, adama sāaron sāaru ta ra nǝn kam kowa.

¹⁶ Gemgiin sǝmburu ta ra dewa u n wāa, adama tǝn kǝso u ra win dukia dendiwa u ka kǝsa ko.

¹⁷ Wi u ra kirǝba yaaye u koo wuswaa da win wāaru sǝǝ, adama wi u ra ye duari u ko n kǝǝramǝwa u n dǝǝ.

¹⁸ Wi u tusiru berua gǝruǝ u sāawa murafiti. Mǝya wi u maa seeda weesugia dimǝ u sāawa gari bǝko.

¹⁹ Gari bekegii kun toranu kpeemǝ, adama wi u ra win yara nenǝ u sāawa bwisigiin.

²⁰ Gemgiin gari yi sāawa nge sii geesun tii, adama tǝn kǝson bwisikunu nu n arufaani gaa mǝ.

²¹ Gemgiin gari yi ra ka tǝn dabinu arufaani naawe, adama gari bakasu su ra gbiwa sekum laakari sarirun sǝ.

²² Yinni Gusunǝn domara ta ra tǝnu ko dukiagii. Tǝnun tiin himba kun gāanu sosimǝ wi sǝǝ.

²³ Gari bǝkǝn mi, kǝsan kobu bu sāawa nge dweebu. Nge mǝya laakari ya maa sāa bwisigiin mi.

²⁴ Yǝn berum kǝsan kowobu ba mǝ, yerǝ ya ra bu deeme. Ye maa gemgiba kī, yerǝ n da koore.

25 Wahala yà n seewa nge woo guna, ya ra tɔn kɔso surewa, adama gemgii u ra n yɔwa dim dim sere ka baadommaɔ.

26 Tam mɔmmɔm mu ra donnu sirewa, kpa wiisu su nɔni sɔkiri. Nge meya yikuro u ra win yinnin mɔru seeye.

27 Be ba ra Yinni Gusunɔ nasie, bera ba ra tɛ, adama durumgibu ba ra gbiwa sekum.

28 Gemgiin yiyɔbu bu ra nùn nuku dobu wɛwa, adama tɔn kɔsogibu kun arufaani gaa mɔ.

29 Yinni Gusunɔ u ra gemgibu kɔsuwa, bà n sɔimɔ win swɛɛ sɔɔ, adama u ra tɔn kɔsobu kam koosiewa.

30 Gāanu ganu sari ni nu koo gemgii sura, adama tɔn kɔso u n kpɛ u sina tem mɛ sɔɔ.

31 Gari bwisigiya yi ra yari gemgiin nɔɔn di, adama ba koo wee kowon yara burawa.

32 Gemgii, durom gariya u ra gere, adama kɔsa tɔn kɔson nɔɔ ga ra gere.

11

1 Yinni Gusunɔ u ku ra kã ba n kianu yĩrumɔ ka kilo ye ya n sãa dee dee, adama u kĩa ba n yĩrumɔ ka ye ya sãa dee dee.

2 Tii suabu bu ra ka gendu nɛwa. Be ba tii kawɛ bera ba bwisi mɔ.

3 Gemgiin gem kobu bu ra nùn kparewa win wāaru sɔɔ, adama wi u n naane mɔ, u ra gbiwa win weesun sã.

4 Dukia kun kpɛ yu tɔnu wɔra Gusunɔn siribun sanam, adama gem mu ra tɔnu wɔre gɔɔn di.

5 Gemgiin dɛɛraru ta ra dewa win swɛɛ yi n wã, adama tɔn kɔso u ra kɔɔrewa win nuku kɔsurun sã.

6 Gemgiin dɛɛraru ta ra nùn kari gbarewa, adama tɔn kɔson tiin bine ya ra nùn yina mwɛwa.

7 Tɔn kɔso u ra gbiwa ka win yiyɔbu sannu. Yiyɔ bi u raa doke win dukia sɔɔ, kpa bu kam ko.

8 Gemgii u ra yariwa nuku sankiranun di, kpa tɔn kɔso u kɔsire ko ni sɔɔ.

9 Wi u Gusunɔn wāaru sikimɔ, u win winsim kpeerasiamɔwa ka win gari, adama gemgibu ba ra yariwa min di ben yɛrun sã.

10 Sanam mɛ gemgiba kuuramɔ, wuugibu ba ra n nuku dobu mɔwa. Tɔn kɔsobu bà n maa biru wura, ba ra n yɛɛrimɔwa.

11 Gemgiba ba ra de wuu gu kuura, adama tɔn kɔsobu ba ra gu gowa ka ben gari.

12 Wi u win winsim gema u sãawa gari bɔkɔ, adama wi u laakari mɔ, u ra mariwa.

13 Wi u ra tɔnun kɔsa saari, u ku ra tɔmbun asiri bere, adama naanegii u ra ye berewa win tii sɔɔ.

14 Tɔn be ba n kparo mɔ ba ra kam kowa, adama be ba bwisi kɛɔ dabiru mɔ beya ba ra n wãa bɔri yendu sɔɔ.

15 Wi u nɔɔ mwɛɛru kua u nɛɛ, u koo win winsim dibu kɔsia, u koo wahala wa, adama wi u yina u nɔɔ mwɛɛru ko, u ko n wãawa bɔri yendu sɔɔ.

16 Kurɔ geowa u ra siarabu wa, adama be ba tɔmbu dam dɔremɔ, dukia tɔnawa ba ra wa.

17 Tɔn geo, gea ye u mɔ, wi sɔɔra ya ra wure. Mɛya maa tɔn kɔso, kɔsa ye u mɔ, wi sɔɔra ya ra wure.

18 Tɔn kɔson sɔmburun are kun arufaani mɔ, adama wi u gem swīi, are geeya u ra n mɔ.

19 Wi u wura u gem swīi, u ko n wāawa, adama wi u kɔsa naa gire u koo gbiwa.

20 Yinni Gusunɔ u tɔn kɔsobu tusa, adama bèn sanu sanusu deere, bera u ra ka nɔnu geu mɛɛri.

21 Ba koo tɔn kɔsobu seeyasiawa kam kam, adama gemgibu ba koo faaba wa sere ka ben bibun bweserɔ.

22 Kurɔ burɔ gari bɔkɔ u sāawa nge kurusɔ ge ba wuran taabu dokeye wɛrɔ.

23 Gea gemgii u ra n kasu u ko, adama ye tɔn kɔso u kī kpuro, Gusunɔn mɔruwa ya ra seeye.

24 Wi u ra wɛ ka nuku tia, wiya u ra ko arumanigii. Wi u ku ra menam kā, u ra tii sāaru kpɛɛwa.

25 Nuku tiagii u koo dukia wa n kpā. Wi u win winsim nim kā, ba koo maa yɛro nim kɛ.

26 Wi u ra win dīanu bere are bɛkɛn sɔ, wiya ba ra bɔrusi, adama wi u daramɔ, wiya ba ra domaru kue.

27 Wi u gea mɔ, u koo Gusunɔn domaru wa, adama wi u bwisikumɔ u kɔsa ko, kɔsa ya koo yɛro deema.

28 Wi u win naane doke dukia sɔɔ, u koo wɔrumawa, adama gemgiba koo kparawa nge dāa.

29 Wi u ka win yenu wahala naawa, u koo kam naa gira. Gari bɔkɔ u ko n sāawa bwisigiin yoo.

30 Gem kobu bu sāawa wāarun nuuru. Bwisigii, bwisiya u ra ka tii tambu gawe.

31 Gemgii u ra win are wawa tara mi. Kaa sere gere tɔn kɔso?

12

1 Wi u kī u yɛru wa, u ra wure bu nùn seeyasia. Wi u yinamɔ bu nùn wɔkisi, u sāawa gari bɔkɔ.

2 Wi u ra gea ko, wiya u ra Gusunɔn durom wa, adama bwisiku kɔsunugiiwa u ra taarɛ wa.

3 Nuku kɔsura kun kpɛ tu tɔnu tāsisia, adama gemgiin nuuru ta ko n sirerewa.

4 Kurɔ geo u ra dewa win durɔ u n bɛɛɛɛ mɔ, adama kurɔ wi u ra win durɔ sekuru doke, u sāawa nge bararu te ta durɔ win kukunu temmɔ.

5 Gemgibu ba ra n kasuwa bu ko dee dee, adama tɔn kɔsobu ba ra n kasuwa bu gbɛni.

6 Tɔn kɔson gari yi sāawa nge yina ye ya ra go, adama gemgibun gari yi ra tambu gbarewa yinan di.

7 Tɔn kɔso ù n gu, gāanu ku ra tiare win yenuɔ, adama gemgiin yenu ga ra n yɔwa dim dim.

8 Bwisigiinwa ba ra tɔmɛ, adama wɔn gari kamia wiya ba ra yaakoru ko.

9 N buram bo a n sāa bwɛɛbwɛɛ, kpa a n sɔm kowo turo mɔ, ye kaa n ka tii sue, kpa a kun dīanu mɔ yenuɔ.

10 Ye gemgii u mɔ, u ra ye nɔriwa, sere ka mam win yaa sabɛnɔ, adama tɔn kɔso, nuku kɔsura u ra n yiba.

11 Wi u win gberu wuka u ko n dīanu yibawa, adama wi u kam gire u sāawa gari bɔkɔ.

12 Tōn kōsowa u ra n tōn kōsobun gāanun binē mō, adama gemgibun temanabu, arufaaniwa bu ra ma.

13 Tōn kōso u ra yina mwaarewa win gari weesugii sōo, adama gemgii u ra yariwa wahalan di.

14 Tōnun gere ya koo nūn gāa geenu marua nge mē win sōmburu ta ra nūn are wē.

15 Gari bōkō u ra n tamaa ye u mō kpuro ya sāawa dee dee, adama bwisigiwa u ra ka bwisi kēru sōmburu ko.

16 Gari bōkō u ra yande win mōru sōosiwa, adama bwisigii u ra tii ye marisiwa.

17 Wi u gem kparamō, gea u ra kā, adama wee kowo u ra n sāawa weesun yoo.

18 Wi u ra gari gere u kun bwisika, u ra ka yi tōmbu sōkuwa nge takobi, adama bwisigiin gari yi ra tōnu bekiewa.

19 Gari geen dam mu ra n wāawa sere ka baadommao, adama weesu su ra doonēwa nōni kpaki teeru.

20 Be ba ra kōsa bwisiku, weesa su ra n yiba ben gōruo, adama be ba ra tōmbu bwisi kē bu ka gea ko, ba ra n nuku dobu mōwa.

21 Kōsa ku ra gemgii deeme, adama tōn kōso u ra n nōni sōorewa.

22 Yinni Gusunō u ku ra weesugibu kā. Gemgiba u ra n kī.

23 Bwisigii u ku ra win yēru terie, adama gari bōkō u ra win gari bakaru sōosiwa.

24 Hania ya ra dewa tōnu u ko gabun yinni, kpa yikuru tu de tōnu u ko goon yoo.

25 Wururabu bu ra tōnu woorewa, adama à n tōnu gari sōowa ka kīru yi ra nūn dam kēwa.

26 Gemgii u ra win beruse surewa swaa gea sōo, adama tōn kōson kookoosu su ra dewa u kōōra.

27 Taaso wi u yikuru mō, u ku ra yaa wa u sēwe, adama haniawa ya ra tōnu gāa geenu wē.

28 Mi gem wāa, miya wāara wāa. À n mu swīi, a n ka gōo yinnamō.

13

1 Bii bwisigii u ra win tundon sōosiru swīiwa, adama bii wi u tii sue, u ku ra gerusibu kā.

2 Gemgibu ba ra ben garin are wa, adama tōn kōsobu, dam dōrenaan wāara ba ra n wāa.

3 Wi u win nōo kpīa u win hunde kōsuwa, adama wi u ra gari gere yabi u tii kari bōriemōwa.

4 Yikuro u ra n gāanun binē mōwa ni u n kpē u wa, adama wi u ra sōmburu ko u ra wawa ye u kī.

5 Gemgii u ku ra weesu kā, adama tōn kōso u ra tii sekuru dokewa.

6 Wi u win tii nēni dee dee, win daa gea ya koo nūn kōsu, adama wi u kōsa mō, kōsa ya koo nūn sura.

7 Gobigiin kookoosa gabu ba ra n mō, adama ba n gāanu mō. Kpa gabu ba n sāa nge sārōbu, adama beya ba arumani mō.

8 Gobiya gobigii u ra ka win wāaru yakie, adama goo ku ra sāaro wōri.

9 Gemgii u ra n ballimōwa nge yam bururam, adama tōn kōso u sāawa nge fitila ge ga gōo dōo.

¹⁰ Tii suabu bu ra ka sannɔ nɛwa, adama wi u ra ka bwisi kɛru sɔmburu ko, bwisigiwa.

¹¹ Dukia ye tɔnu wa ka keetan swaa ya ra doonɛwa fuuku, adama ye tɔnu waamɔ fiiko fiiko ka swaa gea, ya ra sɔsiwa.

¹² Ye tɔnu yīiyɔ yà kun koore, ya ra nùn kowa barɔ, adama yīiyɔ bi bu yibiara bu ra kowa nuku doo bakabu.

¹³ Wi u bwisi kɛru yina u koo yen are wa. Wi u maa tu wuru u koo yen are wa.

¹⁴ Bwisigiin sɔsiru ta sãawa wāarun nuuru. Ta ra tɔnu yarewa gɔɔn yinan di.

¹⁵ Bwisigiin bwisi yi ra dewa bu nùn bɛɛɛ wɛ, adama tɔn kɔson sanu sanusu su ra nùn kam kowa.

¹⁶ Wi u laakari mɔ u ra bwisikuwa u sere gāanu ko, adama gari bɔkɔ ga ra gen gari bakaru tɛriewa.

¹⁷ Sɔmɔ kɔso, wahalawa u ra ka nɛ, adama sɔmɔ geo u ra tɔmbu nukuru yɛmiasiewa.

¹⁸ Wi u sɔsiru yina u koo kowa sãaro kpa u sekuru wa, adama wi u tu wuru wiya u koo bɛɛɛ wa.

¹⁹ Ye tɔnu u kī, yà n kooru, ya ra nùn nuku doo wɛwa, adama tɔn kɔsobu ba ku ra kã bu ben kɔsa deri.

²⁰ Wi u ra bwisigii bere, u koo bwisi wa. Wi u ra n maa wāa ka gari bakasu, u koo kɔsa wa.

²¹ Kɔsa ya ra durumgibu naa swīiwa, adama duroma mu ra ko gemgibun are.

²² Tɔn geon dukia ya ra kowa win bibun bweserugia, adama tɔn kɔsojia ya ra kowa gemgubugia.

²³ Sãarobu ba ra dīa geenu wa ben gberun di, adama gabugia ra gberewa yèn sɔ ba n gem swīi.

²⁴ Wi u ku ra win bii sɛɛyasie u n nùn kīwa, adama wi u nùn kī u ra nùn sɛɛyasiewa.

²⁵ Gemgii u ra n deburu mɔwa, adama tɔn kɔso u ra n gɔɔru barɔwa.

14

¹ Tɔn kurɔ bwisigii u ra yɛnu tãsisiewa, adama tɔn kurɔ gari bɔkɔ u ra yɛnu gowa.

² Wi u sīimɔ gem sɔɔ, u Yinni Gusunɔ nasiewa, adama win sanu sanusu su n dɛɛɛ, u nùn gemawa.

³ Gari bɔkɔn tii sua gari yi ra dewa bu nùn bokuru so, adama bwisigiin yara ya ra nùn kari gbarewa.

⁴ Biranu nu ra yɔrewa diinu mi naa wuku sari. Naa gea ya ra ka arumani baka nɛ.

⁵ Seeda dio wi u naanɛ mɔ, u ku ra weesu ko. Seeda weesugian dio ku ra gem gere.

⁶ Tɔn yaa kasikio ù n bwisi kasu u ku ra wa, adama wi u laakari mɔ, n ku ra n sɛ u ka yɛru wa.

⁷ A gari bɔkɔ duka suurio, domi a n gari bwisigii nɔmɔ win nɔɔn di.

⁸ Bwisigii u ra n win sanu sanusu laakari sãawa, adama gari bɔkɔ u ra kɔɔrewa win gari bakarun sɔ.

⁹ Gari bɔkɔ u ku ra bwisiku u win toraru sɔmɛ, adama gemgibun suunu sɔɔ, duroma mu ra n wāa.

¹⁰ Baawurewa u ra n win nuku sankiranu ka win nuku doo kɔpāru yɛ. Goo sari wi u koo kpī u ka nùn ye bɔnu ko ka gem.

11 Tɔn kɔsobun yɛnu ga koo gbiwa, adama gemgibun yɛnu ga koo kuurawa baa gɔ n sɔa nge kuru tɔna.

12 Tɔnu ra n tamaa win sanu sanusu su wɔwa, adama gɔwa sin kɔkɔrɔ.

13 Yɛesu koo kpɪ su tɔnun nuku sankiranu bere. Mɛya maa nuku dobu koo kpɪ bu gɔsira nuku sankiranu.

14 Tɔn kɔso u koo win kookoosun are wa. Nge mɛya tɔn geo u koo maa wigisun are wa.

15 Be ba ra gari wure fuuku, ba ra naanɛ kowa kpuro ye ba bu sɔwa, adama bwisigii u ra n win sanu sanusu laakari sɔawa.

16 Bwisigii u ra durum bɛrum kowa, kpa u ye deri, adama gari bɔkɔ u ra kpuro kowa bɛrum sari.

17 Wi u ra mɔru se fuuku, gari baka kookoosa u mɔ. Wi u bwisi kɔsi yiba, u tii tusiru guremɔwa.

18 Be ba ku ra bwisiku bu sere gari wura, gari bakara ya ra bu marue. Be ba maa laakari mɔ, yɛra ta ra ko ben bɛɛɛ.

19 Tɔn kɔsobu ba koo tɔn geobu yiirawa bu bara ko.

20 Goo ku ra sɔaro kɔ, baa ka win berusebu, ba ra n nɔn tusawa, adama gobigii u ra n bɔrɔba yibawa.

21 Wi u win beruse gema, durumwa u kua, adama wi u sɔarobun wɔnwɔndu mɔ, u koo domaru wa.

22 Be ba ra kɔsa bwisiku, ba kɔɔrewa, adama be ba ra gea bwisiku, durom ka gema ba ra sɔɔsi.

23 Sɔmburu kpurowa ta ra n are mɔ, adama gari saarinu, sɔara nu ra ka nɛ.

24 Dukia ya sɔawa bwisigiin are, adama gari bɔkɔ, gari baka kookoosa su ra n nɔn wɔasi.

25 Seeda dio gemgii u ra tɔmbun hunde wɔrewa, adama wee kowo, weesa u ra n sɔamɔ.

26 Wi u Yinni Gusunɔ nasie, tɔsi yee damgira u mɔ mi. Gusunɔwa u ra maa yɛron bibu kɔsu.

27 Yinni Gusunɔn nasiaru ta sɔawa wɔarun nuuru. Teya ta ra tɔnu yare gɔɔn yinan di.

28 Tɔn dabira ta sɔa sina bokon bɛɛɛɛ, adama win tɔmbu bɔ n yarina, win banda nim surewa.

29 Wi u ku ra mɔru ko fuuku, bwisi bekeya u mɔ, adama win mɔru ya ra se fuuku, gari bakara u ra sɔɔsi.

30 Bwɛra yɔ n kpɪ, ya sɔawa wasin alafia, adama nisinu nu sɔawa nge bara te ta ra kukunu tem.

31 Wi u sɔaro dam dɔremɔ, u win taka kowo torarimɔwa, adama wi u nɔn wɔnwɔndu kua, u taka kowo wi bɛɛɛɛ wɛɛmɔwa.

32 Tɔn kɔso, nuku kɔsura ta ra nɔn fuke, adama gemgii u ra n tororu sɔwa baa gɔɔn wuswaɔ.

33 Bwisigiin gɔruɔ laakariwa ya ra n wɔa, adama ba n kpɛ bu ye wa gari bɔkɔn mi.

34 Gem mu ra temgibu bɛɛɛɛ dokewa, adama durum ya ra bu sekuru dokewa.

35 Sina asakpɔ bwisigiwa sunɔ u ra ka nɔnu geu mɛeri, kpa u ka wi u nɔn sekuru dokemɔ mɔru ko.

15

1 Wisi bi bu du, bu ra mōru suresiewa, adama gari gerubu ka dam biya bu ra mōru seesie.

2 Bwisigiin gari yi ra de tōnu u yēru kasu, adama gari bōkōn nōō, wiira gariya ga ra n saarimō.

3 Yinni Gusunō nōni wāawa yam kpuro. Yi tōn kōsobu ka gemgibu mēera.

4 Gari yi yi nukuru yemiasiamō yiya yi ra ka wāaru ne, adama gari kam yi ra tōnun gōru sankuwa.

5 Wi u ra win baaban sōsiru atafiiru ko, gari bōkōwa, adama wi u ra gerusibu wure, win bwisi koo sōsira.

6 Gemgiin yenuwa arumani baka wāa, adama ye tōn kōsoba mennamō, wahalawa ya ra ka ne.

7 Bwisigibun nōwa ga ra n yēru kparamō, adama bwisi sarirugibun gōru ga n sāa mē.

8 Yinni Gusunō u ku ra tōn kōsobun yākuru waabu kā, adama gemgibun kanaru ta ra nūn wēre.

9 Yinni Gusunō u tōn kōsobun swaa tusa, adama be ba gea mō, beya u kī.

10 Wi u swaa gea deri, ba koo yēro seeyasiawa gem gem. Wi u maa seeyasiabu yina, u koo gbiwa.

11 Yinni Gusunō u yē ye ya kooramō gōribun wāa yerō. Kaa sere gere tōnun gōruō?

12 Wi u tii sue, u ku ra kā bu nūn gerusi. U ku ra maa kā bwisigibu bu nūn bwisi kē.

13 Nuku doba bu ra wuswaa deerasie, adama nuku sankiraru ta ra wuswaa burisinēwa.

14 Wi u bwisi mō, u ra yēru kasuwa, adama gari bōkō u ra n buriwa win gari bakaru sōō.

15 Wōnwōndo u ra n wāawa wahala sōō baadomma, adama doo nōōrugii, u ra n tōō bakaru mōwa saa baayere.

16 N buram bo a n sāa sāaro, kpa a n Yinni Gusunō nasie, n kere a n dukia mō kpa a n wurure.

17 N sanō bo a di ka kpee wurusu yenu mi kīra wāa, n kere a di ka yaa gumgia yenu gēn mi tusira wāa.

18 Wi u mōru mō, u ra sannōsu seeyewa, adama wi u suuru mō u ra su kpeesiewa.

19 Yikuron swaa ya ra n sāki yibawa. Wi u gem swīigia kpa ya n deere.

20 Bii bwisigiwa u ra de win tondon nukura n do, adama bii gari bōkō u ra win mēro gemwa.

21 Gari baka kookoosu su ra gari bōkō dorewa, adama wi u bwisi mō, daa gea u ra ko.

22 Wi u ku ra bwisi bikie win himban sō, ya ku ra koore, adama wi u bwisi kēōbu mō, win himba ya ra koorewa.

23 Wi u gari wisibu tuba saa ye n weene, u ra n nuku dobu mōwa.

24 Wi u bwisi mō, u ra wāarun swaa swīiwa, kpa u swaa deri ye ya dōō gōōwō.

25 Yinni Gusunō u ra tii suon diru surewa, adama u ku ra de bu gōminin tem kōōro mure.

26 Yinni Gusunō u bwisi kōsi tusa, adama gari yi yi kīru sōōsimō, yiya yi ra nūn dore.

27 Wi u ra gobi kasu ka swaa kōsa, u win yenu wahala dokemōwa, adama wi u nōm biran kēnu tusa, u ko n wāawa.

28 Gemgii u ra bwisikuwa u sere wisi, adama gari kōsiya tɔn kōso u ra n saarimɔ.

29 Yinni Gusunɔ u ku ra tɔn kōson kanaru laakari ko, adama u ra gemgiin kanaru nɔ.

30 À n tɔnu mɛɛra ka kīru, u ko n nuku dobu mɔ. À n maa tɔnu labaari dora sɔɔwa, ya ra nùn dam kē.

31 Wī u gerusibu wura bi bu koo nùn faaba ko, u ko n wāawa bwisigibun wuuro.

32 Wī u sɔɔsiru yina, u tii mɛɛra mɔwa, adama wī u wura ba nùn gerusi, u koo hwisi wa.

33 À n kī a bwisi ko, a de a gina Gusunɔ nasia. À n kī a bɛɛɛ wa, a de a gina tii kawa.

A Yinni Gusunɔ yaayo

baadomma wunen wāaru sɔɔ

16

1 Tɔmbu ba ra gāa dabinu nia ko, adama Yinni Gusunɔwa u yen kəkɔrɔ yē.

2 Tɔnun sanu sanusu su ra n dɛndewa win tiin nɔni sɔɔ, adama Gusunɔwa u ra nùn wēɛri.

3 A Yinni Gusunɔ wunen sɔma kpuro nɔmu sɔndio, kpa ye a nia sāa kpuro yu nun koorɔ.

4 Yinni Gusunɔ u kpuro kua win himba yu ka yibiara, sere mam ka tɔn kōsobɔ, be u koo kam koosia.

5 Yinni Gusunɔ u ku ra tii suo kā. U koo nùn sɛɛyasiawa kam kam.

6 À n mɔ dee dee, ma a sāa naanɛgii, Yinni Gusunɔ u koo nun wunen toranu suuru kua. À n nùn nasie, kpa u nun kōsa kpuro gbara.

7 Tɔnun daa yà n Yinni Gusunɔ wēre, u ra de bu dora wī ka win yiberɛba mam.

8 N sanɔ a n dukia fiiko mɔ kpa ya n dɛɛɛ, ka sere ye kaa n ka dukia baka mɔ ka keeta.

9 Tɔnu u ra nia ko ye u kī, adama Gusunɔwa u ra win sanu sanusu kpare.

Mɔn ni nu ka sinambu yā

10 Sina boko u ra gari kowa ka Gusunɔn yiiko. Yen sɔna win siribu bu ra n sāa dee dee.

11 Kilo ka yīrutii ni nu sāa dee dee yera Yinni Gusunɔ u kī. Wiya u ra sɔsi nge mɛ ba koo ye dendisina.

12 Sina boko kun wuramɔ bu kōsa ko, domi gema mu koo de win bandu ta n tāsa.

13 Gema sina boko u ra kā. U ra kāwa bu nùn gem sɔ.

14 Sina bokon mɔru yà n seewa, u koo kpī u goo gɔɔ bɔrie, adama bwisigii u koo nùn kəkiri u marisia.

15 Sina boko ù n nuku dobu mɔ, win tɔmbun hunde ya koo dakaa da. U n maa goo durom kua, ya sāawa nge gura ye ya na gbeburun saa.

Wāasināa ka tii ɛnubu

16 Tɔnu ù n bwisi ka laakari mɔ, n wā n kere ù n wura ka sii geesu mɔ.

17 Gemgii u ra kōsa duka suuriwa. Wī u win sanu sanusu laakari sāa, u ra win wāaru nɔni dokewa.

18 Faari ya ra tɔmbu surewa. Tii suabu bu ra ka kam kobu nɛwa.

19 N buram bo a tii kawa kpa a n sāa bwɛɛbwɛɛ, ye kaa n ka baa mɔ tii suobun arumani sɔɔ.

20 Wi u ra bwisiku u sere gāanu ko, u ra kuurewa. Meya wi u maa Yinni Gusunɔ naane s̄aa, u ra n nuku dobu m̄a.

21 Wi u ra siri ka laakari, u bwisi m̄owa. Gari yi ba gerua ka k̄iru, yiya yi ra t̄ambu kamie.

22 Wi u bwisi dendim̄a yi koo n̄un w̄aaru w̄e, kpa bu gari b̄akɔ s̄eeyasia gen gari bakarun s̄o.

23 Be ba bwisi m̄a ba ra gari kowa ka laakari, kpa ben gari yi, yi t̄ambu kamia.

24 Gari dori yi s̄aawa nge tim ḡom m̄e mu dim do, mu ra maa wasi dam sosie.

25 T̄onu u ra n tamaa win sanu sanusu su w̄awa, adama ḡɔwa sin k̄ak̄arɔ.

26 Ḡɔra ta ra de t̄onu u win s̄amburu s̄ɔ hania sosi, domi u k̄i win ḡɔru tu kpe.

27 T̄onu kam, k̄ɔsa u ra n bwisikum̄a, kpa ya n yarim̄a win n̄ɔn di nge d̄ɔ.

28 T̄on k̄ɔso u ra sikirin̄asu seeyewa. T̄on w̄iɔ u ra maa b̄arɔba karanewa.

29 Daa b̄ɔb̄oyagii u ra t̄onu n̄oni w̄ɔkewa, kpa u n̄un sure swaa k̄ɔsa s̄ɔ.

30 Wi u n̄oni yinwa ma u n̄ɔ t̄endu b̄eri u ka k̄ɔsa ko, u ye kua k̄ɔ.

31 Seri kpiki yi s̄aawa b̄eere baka, domi wi u gem sw̄i, wiya u ra yi wa.

32 Wi u kp̄ia u win m̄aru kamia, u s̄aawa tabu dur̄ɔ ka gem. Wi u kp̄ia u tii n̄enua, u kere tabu dur̄ɔ wi u wuu b̄akɔ kamia.

33 S̄arobu ba ra yanim so bu ka wa ye n koo t̄onu deema, adama Yinni Gusunɔ turowa u ȳe ye n koo koor̄a sia.

17

1 N sanɔ bo a d̄ia d̄aki tia wa a di b̄ari ȳendu s̄ɔ, ye kaa ka t̄ɔ baka dim di mi sann̄asu w̄a.

2 Som kowo laakarigii u ra kowa win yinnin bii be ba gea yinan wirugii, kpa u tubi di ka be sannu.

3 D̄ɔwa ba ra ka wura ka sii geesu s̄owe, adama Yinni Gusun̄owa u ra t̄onun ḡɔru w̄eeri.

4 T̄on k̄ɔsowa u ra t̄on k̄ɔson gari swaa daki, kpa wee kowo u maa weesugii swaa daki.

5 Wi u s̄arobu ȳem̄o, Gusun̄owa u ȳem̄o wi u bu taka kua. Wi u win beruse ȳem̄o ȳen s̄ɔ k̄ɔsa n̄un deema, ba koo ȳero s̄eeyasiawa.

6 Debuminu nu s̄aawa dur̄ɔ t̄ak̄on b̄eere. Baababa ba maa s̄aawa ben bibun b̄eere.

7 Gari asansigii kun ka gari b̄akɔ weene. Kaa sere gere weesu ka sina boko?

8 Gabu ba ra n tamaa ben k̄era ta koo ka bu ḡa geenu naawa. Mi ba gesi dua kpuro tu ben bukata wunana.

9 Wi u ra berusen toranu duari, u k̄i ba n k̄ianewa. Wi u ra maa nu yaaye win gari gerubu s̄ɔ, u b̄ar̄onu karanam̄owa.

10 Gerusibu bu ra s̄amburu ko wi u bwisi bokun mi, n kere bu gari b̄akɔ bokuru so n̄on wun̄abu (100).

11 T̄on k̄ɔso u ra n kasuwa u t̄onu seesi, adama ba koo n̄un t̄on k̄ɔso kpare u n̄un s̄eeyasia.

12 N buram bo a ka puruka ȳɔni yinna te ba buu w̄arari, ye kaa ka gari b̄akɔ yinna ḡen wiirara seewa.

13 Wi u ra gea k̄ɔsa dibu k̄osie, k̄ɔsa kun kpeem̄a ȳeron ȳenuɔ.

14 Wi u sikirin̄asu torua, n s̄aawa nge u nim guna ḡi. Yen s̄ɔ, a su derio sann̄o gu sere tore.

15 Wi u t̄on k̄ɔso gem w̄em̄o, ka wi u gemgii taare w̄em̄o, be kpurowa Yinni Gusunɔ u tusa.

16 Mba gobin arufaani gari bɔkɔn nɔma sɔɔ. U koo ka yi bwisi dwe? Aawo, u n̄ yen bwisi mɔ.

17 Bɔrɔ kɪnasibu ba ra kɪru sɔɔsinɛwa saa kpuro sɔɔ. Wahalan saa sɔɔra mɛro bisi u ra somi.

18 Gari bɔkɔwa ga ra wure gu goon dibu sɔbe.

19 Wi u ra sannɔsu kɔ, u ra durum kɔwa. Wi u ra gɔanu nia ko ni nu n̄n kere, u koo kam kowa.

20 Wi u ra tɔnu nɔni wɔke, u n̄ nuku dobu wasi. Wi u ra gari kɔsi gere, kɔsa ya ra n̄n deeme.

21 Wi u gari bɔkɔ mara, nuku sankirana u ra n mɔ. Mɛya bii wi u kun asansi mɔn tundo u n̄ kpɛ u n nuku dobu mɔ.

22 Nuku dobu bu sɔawa tim gem wasin sɔ, adama nuku sankiraru ta ra wasi dam dwiiasiewa.

23 Tɔn kɔsowa u ra nɔm biran kɛnu mwe u ka tɔnu gem bira.

24 Laakarigii, bwisiya u ra n naa gire, adama gari bɔkɔ, ga ra n bwisikumɔwa ye ga n̄ wasi.

25 Bii gari bɔkɔ u ra win tundo ka win mɛro nuku sankiranu kpɛɛwa.

26 N n̄ weene bu gemgii gɔanu bure u kɔsia yɛn sɔ u gem gerua. N n̄ maa weene bu sunɔ so yɛn sɔ u siri dee dee.

27 Wi u yɛru mɔ, u ku ra gari gere too. Wi u laakari mɔ, u suuru mɔwa.

28 Wi u win nɔɔ kpɪa, u bwisi mɔwa. Baa gari bɔkɔn tii, gɔ n maari, kaa n tamaa ga bwisi mɔwa.

18

1 Wi u win tii gɔwa, win tiin arufaaniwa u kasu. U ra mɔru sewa bɔ n kɪ bu n̄n bwisi kɛ.

2 Gari bɔkɔ u ku ra bwisi kɔ, ma n kun mɔ u win gari bakaru sɔɔsi.

3 Nuku kɔsuru ta ra ka gendu nɛwa, kpa bɛɛɛ sariru tu ka sekuru na.

4 Tɔnun gari yi sɛwa nge daa tɛn nim mu duku, adama bwisi yi sɔawa nge nim mɛ mu yarimɔ saa bwian di.

5 N n̄ weene a yɔra toron biruɔ, kpa a gemgii n̄n win gem bira.

6 Gari bɔkɔn gari yi ra ka sikirinɔsu nɛwa, kpa win nɔɔ gu ka soonaa na.

7 Gari bɔkɔn gariya yi ra n̄n yina mwe, kpa yu n̄n kam ko.

8 Dɔmen gari yi sɔawa nge dia duronu ni tɔmba kata mɔ ba mwɛemɔ.

9 Wi u ra samburu atafiiru ko, ka wi u tu sankumɔ, be kpuro tia.

10 Yinni Gusunɔ u sɔawa nge gbɔra damgiru. Gemgii u n duka da mi, u ko n wɔawa bɔri yɛndu sɔɔ. 11 Gobigii u ra win dukia garisiwa nge gbɔra te ta dam mɔ, domi u tamaa yiya yi n̄n kɔsu.

12 Tii suabu bu ra ka tɔnu kam kobu naawɛwa, adama tii kawabu bu ra dewa bu tɔnu bɛɛɛ wɛ.

13 Wi u ku ra gari swaa daki u sere wisi, ya win gari bakaru sɔɔsimɔwa. Mɛya u maa tii sekuru dokemɔwa.

14 Tɔnu u n kɪ u n wɔa, ya ra n̄n dam kɛ win bararu sɔɔ, adama wi u kun yɪiyɔbu mɔ, wara koo kpɪ u n̄n dam kɛ.

15 Bwisigii u ra kɔwa u yɛru sosi. Laakarigii u ra maa kɔwa u sɔɔsiru wa.

16 Kɛnu nu ra tɔnu swɛɛ kuɛwa, kpa nu de yɛro u damgibun nɔnu geu wa.

17 Siribu sɔɔ wi u gbɪa u gari gerua, yi ra n gina sɔawa dee dee, sere win yibɛɛ u n maa wigii gerua.

¹⁸ Tete duma ya ra sɔ̄si wi u gem mɔ, kpa sannɔsu su kpe, kpa yu damgibu yakiana.

¹⁹ À n wunen bɔrɔ torari, ya sɛ a ka nùn susi n kere a gbāra damguru sura. I n maa sanna, i ka dora, yen sɛsɔ ga kpā ga kere dii te ba ka kəkɔrɔ damgia kenuan dubu.

²⁰ Tɔnun geren areya u ko n ka wāa.

²¹ Gari yi koo kpī yi tɔnu go. Yi koo maa kpī yi nùn wāaru wɛ. Wi u ra gari saari u koo yin are wa.

²² Wi u kurɔ wa u gāa geenu wawa. Gusunɔn duroma.

²³ Sāaro u ra gari gerewa ka wɔnwɔndu, adama gobigii u ra gerewa ka dam.

²⁴ Bɔrɔ dabinu nu koo kpī nu ka tɔnu nɔni swāaru naawa, adama bɔrɔ goo u mero bisi kere.

19

¹ N buram bo a n sāa sāaro kpa a n sīimɔ dee dee, ye kaa n ka sāa gari bɔko kpa a n weesu mɔ.

² Hania yēru sariru sɔɔ, ya ñ arufaani mɔ. Sendaru ta ra ka tora dabinu nɛwa.

³ Sanam me tɔnu u wāa wahala sɔɔ win gari bakarun sɔ, Gusunɔwa u ra ka mɔru ko.

⁴ Gobigiin bɔrɔba ba ra n dabiru sosimɔwa, adama sāaro, bɔrɔ turo wi u mɔ, u ra n mam kī u nùn deriwa.

⁵ Ba koo seeda weesugian dio sɛyasiaawa kam kam. U ñ kisiramɔ.

⁶ Baawure u ra n kasuwa u damgii fufu ko. Baawure u ra n maa kīwa u n sāa wi u ra kēnu wɛn bɔrɔ.

⁷ Sāaron mero bisibu ba ra nùn yinɛwa. Kaa sere gere win bɔrɔba? Baa ù n kasu u ka goo gari ko, u ku ra wa.

⁸ Wi u ra bwisiku u sere gāanu ko, win hunden alafiawa u kasu. Wi u maa bwisi kasu, doo nɔra yi koo ka nùn naawa.

⁹ Ba koo seeda weesugian diobu sɛyasiaawa kam kam, kpa ben weesu su bu kam ko.

¹⁰ N ñ weenɛ gari bɔko u n wāa doo nɔru sɔɔ. Kaa sere gere yoo u n sinambu kpare?

¹¹ Tɔnu wi u bwisi mɔ, u ra win mɔru nenɛwa. U ra tora ni ba nùn kua duariwa win bɛɛɛn sɔ.

¹² Sunɔn mɔru yà n seewa, ya ra n nanum mɔwa nge gbee sunɔn kukiribu, kpa win durom mu n arufaani mɔ nge kakoru yakasu wɔllɔ.

¹³ Bii gari bɔkɔ u ra ka win tundo nɔni swāaru naawewa. Tɔn kurɔ nɔɔ gɔmunugiin sannɔsu ku ra kpe nge nim me mu dāakumɔ.

¹⁴ Kaa kpī a yɛnu ka dukia tubi di, adama Gusunɔwa u ra tɔnu kurɔ laakarigii wɛ.

¹⁵ Yikuru ta ra tɔnu dom kpɛɛwa. Wi u ku ra maa gāanu ko, u ñ gɔɔru biamɔ.

¹⁶ Wi u Gusunɔn wooda neni, u win wāaru kɔsuwa. Wi u kun win sanu sanu laakari sāa u koo gbiwa.

¹⁷ Wi u sāaro kɛru wɛɛmɔ, Yinni Gusunɔwa u bɔkuramɔ. U koo maa yɛro nùn win nuku tian are wɛ.

¹⁸ A wunen bii sɛyasio sanam me a yɛ ya koo nùn somi, adama a ku nùn so a go.

¹⁹ Wi u ka mɔru gāanu sanku, u koo yen kɔsire wɛwa. Wi u kun nùn kɔsire ye bikie, u nùn dam kɛmɔwa u ka wure u ko.

20 A bwisi swaa dakio, a de bu nun yi keu ko, kpa a ko bwisigii wunen wāarun tɔɔ ni nu tie sɔɔ.

21 Tɔnu u ra gāa dabinu nia ko, adama Gusunɔn himba tɔnawa ya ra koore.

22 Mɛ ba ra n kī tɔnu u n sāa, yera u n sāa naanɛgii. N buram bo a n sāa sāaro, ye kaa n ka sāa weesugii.

23 Wi u Yinni Gusunɔ nasie, u ko n wāaru mɔ, kpa win wāa te, ta n deburu mɔ. U n maa nɔni swāaru garu wasi.

24 Gabu ba yikuru mɔ sere bā n dīa gbɛɛru nɔma kpɛɛ, ba ku ra maa kpī bu ye wuna bu ka da nɔwɔ.

25 A tɔn yaa kasikio soowo kpa gari bɔkɔ u bwisi ko.

26 A bwisigii gerusio, kpa u gia ye a kī a nūn sɔɔsi.

27 Nɛn bii, à n sɔɔsiru biru kisi, wunen yɛru ta koo kpe.

28 Seeda weesugian dio u ra gem yaakorɔ kowa. Kɔsan kīra ta ra n tɔn kɔso neni.

29 Tii suo u ra n wāawa sɛyasiabun kari sɔɔ. Gari bɔkɔ u ku ra maa soberu bie.

20

1 Tam nɔrubu bu ra tɔnu ko yaakorugii ka wurenugii. Wi u dera mu nūn go, u n bwisi mɔwa.

2 Sunɔn mɔru ya sāawa nge gbɛɛ sunɔn kukiribu. Baawure wi u nūn nɔɔ kuurimɔ, u win tii dokemɔwa kari sɔɔ.

3 Wi u ku ra sannɔn batu kā, wiya ba koo bɛɛɛ wɛ, adama gari bɔkɔ ga ra mɔru sewa fuuku.

4 Wi u ku ra wuku bɔmbɔmmɔninun sɔ, gɛɛbun sanam u n gāanu wasi.

5 Tɔnun gɔrun bwisikunu nu sāawa nge nim bweru te ta duku, adama wi u bwisi mɔ wiya ra n nim mɛn takam yɛ.

6 Tɔn dabira ta ra n ten bɔrɔkinirun gari mɔ, adama wara u naanɛ mɔ ka gem.

7 Gemgii u ra n sīimɔwa daa gea sɔɔ. Win biba ko n maa sāawa doo nɔrugibu.

8 Sanam mɛ sina boko u sina u ka siri, yande u ra tubuwa mi kɔsa wāa.

9 Wara koo kpī u nɛɛ, win gɔru ga dɛɛɛ, u n durum mɔ.

10 Yinni Gusunɔ ku ra kā ba n kiaru yīirumɔ ka kilo ka sakaku ye ya n sāa dee dee.

11 Baa bii, u ra sɔɔsiwa win kookoosu sɔɔ ù n sāa daa geagii.

12 Swaa si su gari nɔmɔ, ka nɔni yi yi yam waamɔ, Yinni Gusunɔwa u ye kpuro kua.

13 A ku dom kīa kpa yāaru tu ku raa nun wɔri. A de a se bururu, kpa a dīanu wa a dī a debu.

14 Wi u kiaru dwemɔ u ra tu yaa kasikiwa, adama ù n tu dwa u kpa, u ra n tii siaramɔwa.

15 Wura kun sɛ, wesekii geenu maa yiba, adama be ba ra gari bwisigii gere, ba n dabi.

16 Goo ù n sɔɔ goo swaa gbiiya u ka dibu sua wunen mi, a wi u yɛro gbiiya min yaberu tɔruba mɔɔ.

17 Dīa ni tɔnu wa ka swaa kɔsa, nu ra n gina dibu dowa, adama amɛn biru, nu ra n sāawa nge yanim nɔwɔ.

18 Tɔnu ù n bwisi kɛɔ geo wa, ye u nia sāa ya ra koorewa. A ku tabu da bìn sɔɔru a n kue.

19 Kɔrumɔtɔ kowo u ra asiri kparewa. A be ba ra gari saari too duka suurio.

20 Wi u win mero n kun mɛ win tundo bɔrusi, u koo gbiwa nge fitila.

21 Dukia ye tɔnu u wa fuuku, amɛn biru ya ku ra n domaru mɔ.

22 A ku nɛɛ, kaa kɔsa kɔsia ye ba nun kua. A gesi wunɛn naanɛ dokeo Yinni Gusunɔ sɔɔ, u koo nun faaba ko.

23 Yinni Gusunɔ u ku ra kã ba n kiaru yĩrumɔ ka kilo ye ya ñ dee dee sãa.

24 Yinni Gusunɔwa u ra tɔnɔn wãaru kp̄are. N n mɛn na, tɔnu kun kp̄ɛ u gia mi win sanu sanusu ka nùn dɔɔ.

25 Kari baka, à n Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua a nɛɛ, kaa nùn yeni kɛ. N deema a ñ bwisika.

26 Sunɔ bwisigii u ra tɔn kɔsobu sikiewa mi ba sebi, kpa u bu sɛyasia u kun ben wɔn wɔndu kue.

27 Tɔnɔn gɔru ga sãawa ge Yinni Gusunɔ u nùn wɛ gu ka win sɔɔwɔ yam bururasia.

28 Sina boko wi u naanɛ mɔ, ma u win tɔmbu kĩ, u ku ra nande. U n maa bu sirimɔ gem sɔɔ, win banda koo tɛ.

29 Dama mu sãa aluwaasiban bɛɛɛ. Seri kpiki yiya yi maa sãa bukurobun bɛɛɛ.

30 Bã n nuku kɔsurugii so ba mɛɛra kua, win nuku kɔsuru ta koo kpe, kpa u bwisi ko.

21

1 Sina bokon gɔru ga sãawa nge daa tora Yinni Gusunɔn nɔma sɔɔ. U ra gu gɔsiewa mi u kĩ.

2 Tɔnu u ra n tamaa win swɛɛ kpuro yi dɛɛrewa, adama Yinni Gusunɔwa u ra gɔru wɛɛri.

3 Wi u s̄imɔ dee dee, win daa ya yãkuru kere Yinni Gusunɔn mi.

4 Tii suabu ka tɔn biaru yera ya ra tɔn kɔsobun durum s̄ɔsi.

5 Wi u kookari mɔ u ka win samburun kpunaa ko, u koo ten arufaani wa, adama wi u ra gãanu ko ka sendaru, gɔɔra koo nùn deema.

6 Dukia ye ba waamɔ ka weesu, ya ra doonɛwa nge wiisu. Gɔɔ sɔɔra ya ra ka bu de.

7 Tɔn kɔsobun bɔbunu nu ra bu kam koosiewa, domi ba ñ kĩ bu s̄i dee dee.

8 Tɔn kɔsobu ba ku ra swaa mwɛ ye ya dɛnde, adama be ba dɛɛɛ, ben swaa ya ra n dee dee sãa.

9 N buram bo a n wãa wunɛ turo dii piibu sɔɔ, ye kaa n ka wãa dii bakaru sɔɔ ka kurɔ wi u sannɔsu kĩ.

10 Tɔn kɔso u ra n k̄iwa u kɔsa ko ka win gɔru kpuro. Baa win bɔrɔ u ku ra deri.

11 Bã n tɔn yaa kasikio sɛyiasiamɔ, laakari sarirugii u ra bwisi kowa. Bã n bwisigii keu mɔ, u ra ȳɛru sosiwa.

12 Gusunɔ u sãawa gemgii, u ra n mɛɛrawa ye ya kooramɔ tɔn kɔson yɛnuɔ, kpa u nùn kp̄ɛ nɔni swãaru sɔɔ.

13 Wi u yina u sãaron wuri nɔ, ba ñ maa win tiigii nɔɔmɔ ù n somiru kanamɔ.

14 Nɔm biran k̄ɛru ta ra mɔru suresiewa.

15 Gem kobu bu ra gemgii nuku dobu wɛwa, adama kɔsa ya ra kɔsan kowo kam koosie.

16 Wi u gera laakarin swaan di, gɔriba u koo da u deema.

17 Wi u dunian akande kpuro kĩ, u ku ra n gãanu mɔ. Mɛya wi u ra tam ka ñãa duronu kã, u ku ra gobi yi.

18 Tɔn kɔsobu ba koo nɔni swãaru wa te gemgiba kun wasi.

19 N buram bo a n wãa wunɛ turo dii piibu sɔɔ, ye kaa n ka wãa dii bakaru sɔɔ ka kurɔ sannɔsugii.

20 Bwisigiin yenuɔra dukia ra n wāa ka gāa ni nu wā, adama gari bɔkɔ u ra win dukia sankuwa.

21 Wi u kasu u ko dee dee kpa u n sāa tɔn geo, win wāara koo dakaa da, kpa bu nùn gem kookoosu sɔɔsi ka bɛɛɛɛ.

22 Bwisigii u ra kpī u du tabu durɔbun wuuɔ, kpa u ben dam bua mɛ ba naane sāa.

23 Wi u ra win yara nɛnɛ u tii nɔni swāaru gbarammewa.

24 Wi u tii sue u ra gāa dabinu yaa kasikiwa, kpa tii suabu bu sɔɔsira win kookoosu sɔɔ.

25 Yikuron bine ya ra nùn gowa yèn sɔ u ku ra sɔmburu ko.

26 Baadomma gabu ba ra n wāawa bine sɔɔ, adama gemgii u ra kpuro wēwa sere u tii duari.

27 Tɔn kɔson yākuru ta ku ra Gusunɔ wēre. Kaa sere gere te u ka bwisiku kɔsunu mɔ?

28 Ba ku ra weesugiin seeda dibu wure, adama wi u seeda dimɔ ye u nua ka gem, ba koo de u gari gere n ka tɛ.

29 Tɔn kɔso u ra n sāawa nge wi u naane mɔ, adama gemgii u ra n yē ma u gea mɔ.

30 Tɔnun bwisi ka win laakari ka win bwisikunu, yen gaa kun kpē yu Gusunɔn himba sīya.

31 Tɔnu u koo kpī u win dumi tabu yāa geenu sebusia tabun sɔ, adama Yinni Gusunɔwa u ra tɔnu nasara wē.

22

1 Yīsi geera dukia baka bɛɛɛɛ kere. Bɛɛɛɛ ya maa sii geesu ka wura kere.

2 Arumanigii ka sāaro, Yinni Gusunɔwa be yiru kpuro kua.

3 Wi u laakari mɔ wiya ra gbi u kɔsa wa kpa u kuke, adama laakari sarirugii u ra de u ye wɔriwa kpa u yen wahala wa.

4 Tii kawabu ka Yinni Gusunɔn nasiarun are sāawa dukia ka bɛɛɛɛ ka wāaru.

5 Sāki ka yēri ra n wāawa tɔn kɔson swaa sɔɔ. Wi u win hunden faaba kī, wiya ra n ka yi tondine.

6 A bii swaa gea sɔɔsio. U n kpēa, u n ye derimɔ.

7 Gobigiwa u ra n sāaro nɔma sikerɛnɛ. Wi u maa bɔkuramɔ u sāawa wi u nùn bɔkuramɔn yoo.

8 Wi u kɔsa duura, kɔsa u ra gē, kpa win dam dɔrebu bu kpe.

9 Nuku tiagii u koo domaru wa, domi u ra win dīanu ka sāarobu bɔnu ko.

10 A tɔn yaa kasikio giro wunen min di, kpa sannɔsu ka sikirinɔsu ka wɔma yu kpe.

11 Wi u ra kā win gɔru ga n deere, kpa u n da gari gere ka kīru, sina boko u koo ko win bɔrɔ.

12 Yinni Gusunɔ u ra yērugii gere nɔni doke, adama u ra weesugiin gere sɔɔsiwa weesu.

13 Yikuro u ra n mɔ, u n yariɔ tɔwɔ, domi gbɛe sunɔ ga wāa mi, ga koo nùn go swaaɔ.

14 Kurɔ tanɔn gari yi sāawa nge suura baka. Wi Yinni Gusunɔ u ka mɔru mɔ, wiya u koo wɔri mi.

15 Bibu ba ra gari baka kookoosu kā, adama sɛɛyasiaba bu koo de bu su deri.

16 Wi u sāaro dam dɔremɔ win gobi yi ka kpēa, ka wi u gobigii gāanu kēmɔ, be kpurowa ba tii sāaru kpɛɛmɔ.

17 A swaa tem kp̄iyo kpa a bwisigibun gari nɔ. A ka gari yi na nun sɔmɔ sɔmburu koowo. 18 A yi dokeo wunen gɔruɔ kpa a n sɔuru s̄aa a ka yi gere. Saa ye sɔɔ, kaa n nuku dobu mɔ. 19 Na k̄iwa a Yinni Gusunɔ naanɛ ko. Yen s̄na kon nun gari yi s̄ ḡis̄an di mam. 20 Na raa nun gari dabinu yorua yi sɔɔ bwisi ka ȳera w̄aa. 21 Yiya yi koo nun s̄ɔsi geeru s̄ɔsi te kaa naanɛ ko. B̄a n nun ḡaanu bika, kpa a kp̄i a bu wisi dee dee.

22 A ku s̄aron ḡaanu w̄ora win dam sarirun s̄. A ku maa w̄onw̄ondo dam d̄are siri yerɔ. 23 Domi Yinni Gusunɔ u koo ka bu yina, kpa u be ba ben ȳanu gura go.

24 A ku ka m̄rugii b̄ɔr̄anu ko. A ku maa ka sannɔ k̄iro sw̄ina. 25 Kaa ra win daa saari kpa a yina w̄ori.

26 A ku goon dibu mwa a s̄obe. A kun da n w̄aa be ba t̄ambu nɔɔ mw̄eeru kuam̄en wuuru sɔɔ. 27 Domi à kun m̄o ye kaa k̄asia, baa wunen kpin yeru ba koo t̄aruba mwa.

28 A ku wunen gberun k̄ɔr̄ɔ susisia a ka googia m̄enne. A ye n̄enuɔ nge m̄e wunen sikadoba ba nun deria.

29 Wi u win sɔmburun asansi ȳɛ, u koo kp̄i u ko sinambun s̄om kowo, kpa u kun maa s̄aa wi u w̄aa b̄oku.

23

1 I n s̄i i dimɔ ka bukuro, a n tii s̄e ka ye a waamɔ wunen wuswaaɔ. 2 À n s̄aa dim k̄iro, a de a tii n̄ene. 3 A ku win d̄ia geenu binɛ ko. S̄ɔr̄akudo d̄ia ni, nu s̄aawa yina.

4 A ku tii n̄owia ko a ka wa a ko dukiagii. A ku mam yen bwisikunu ko. 5 Gobi yi ra doonewa saa ye kaa n̄ee, kaa yi m̄eri. N da n s̄awa nge yi kasa m̄o yi ka ȳɔwa nge gunɔ bakeru.

6 A ku ḡaburon d̄ianu di. A ku maa win d̄ia geenu binɛ ko. 7 Domi u s̄awa nge bwisiku ni nu w̄aa win ḡɔruɔ. U koo n̄ee, a d̄io, a n̄uruo. Adama n ò m̄e win ḡɔruɔ. 8 Kaa d̄ia ni sia ni a di mi, kpa gari dori yi a raa n̄un s̄ɔwa yi ko kam.

9 A ku ka gari b̄ak̄o gari ko, domi u ò ko n wunen gari gara.

10 A ku wunen gberun k̄ɔr̄ɔ sara, kpa a ka s̄aro ka gobekugia m̄enna.

11 Domi wi u koo bu m̄oru k̄asia u dam m̄o, u koo maa bu sanna.

12 A s̄ɔs̄iru wuro ka wunen ḡru kpuro te ba nun s̄ɔsimɔ. A s̄ɔsi te ta ȳeru m̄o swaa dakio.

13 A ku wunen bii deri a kun n̄un s̄eyasie. À n ka n̄un s̄ena so, u ò gbimɔ.

14 Adama à n ka n̄un s̄ena s̄eyasia, kaa win w̄aru w̄ora ḡaribun w̄aa yerun di.

Bwisi yi tundo u win bii k̄emɔ

15 N̄en bii, wunen ḡru ḡa n bwisi kasu, n̄en tii ko na n nuku dobu m̄o. 16 Ko na n nuku dobu m̄o à n da gem gere.

17 A ku t̄an k̄sobun w̄aru binɛ ko, adama a n da Gusunɔ m̄em n̄ow̄e. 18 Saa ye s̄ɔra kaa n nuku dobu m̄o sia. Wunen ȳiȳobu bu ò maa kam m̄o.

19 N̄en bii, a man swaa dakio kpa a ko bwisigii. A de a n s̄imɔ swaa gea sɔɔ. 20 A ku du tam n̄orobu ka yaka diobun wuuru sɔɔ, 21 domi ba ra tii s̄aru kp̄ewa. Wi u maa yikuru m̄o, u koo k̄iasu sebe.

22 A wunen tondon gere swaa dakio, domi wiya u nun mara. A ku wunen m̄ero gem sanam m̄e u t̄ok̄o kua. 23 A gem ka bwisi ka s̄ɔs̄iru ka ȳeru kasuo, kpa a ku de yen gaa yu nun doonari. 24 Gemgiin tundo u ra n nuku dobu m̄owa. Wi u bwisigii mara, u ra n b̄ori yendu m̄owa. 25 A wunen tundo ka wunen m̄ero nukuru dorasio.

²⁶ Nɛn bii, a man wunɛn gɔru wɛɛyɔ, a de a nɛn daa saari. ²⁷ A de a n yɛ ma kurɔ tanɔ u kari mɔwa nge suura baka. Tɔnusin kurɔ u maa sɔawa nge dɔko kɔsa. ²⁸ U ra n tɔmbu yɔɔru bwɛɛye nge gbɛnɔ kpa u tɔn dabɛnu ko naane sarirugibu.

Tam nɔron daa

²⁹ Wara koo hɛm ko. Wara koo sɔn sɔndu ko. Wara ra n sankɛnamɔ kpa u n wurure. Wara ra n mɛɛra waamɔ kam. Weren nɔniya yi ra n sɔri. ³⁰ Ma n kun mɔ be ba tam sinɛ ba mu nɔrumɔ ba tam bwese bweseka mɛnnamɔ. ³¹ A ku tam buram mɛɛri sanam mɛ mu ballimɔ nɔra sɔɔ. Mɛya mu n mweɛbu sɛ, ³² adama amɛn biru mu ra sibu dɔmwa nge waa dɛɛgia. ³³ Wunɛn nɔni ko n kankam waamɔ, kpa a n bwisiku kɔsunu bwisikumɔ wunɛn gɔruɔ. ³⁴ Kaa siruku nge wi u kpɛ nim wɔkun suunu sɔɔ. Kaa maa tirera nge wi u goo nimkuun beku soritia nɛni. ³⁵ Kaa gere a nɛɛ, ba nun so adama n n nun due. Ba nun dɔa kpasira, wunɛn gam kun maa nun dumɔ. Domma kaa dom se, a ka maa mu kasu a nɔ.

Bwisigii ka tɔn kɔso

24

¹ A ku tɔn kɔsobun wɔaru binɛ ko. A ku kɛa a n ka bu wɔa. ² Domi ba ra kɔwa ba n tɔmbu dam dɔremɔ, kpa ba n gerumɔ kɔsa ye ba koo ko.

³ Lasabuwa ba ra ka yɛnu bani. Bwisɛya ba ra ka ge tɔsisie. ⁴ Yɛra ba ra ka ge dia gɔa geenu ka arumani yibie.

⁵ Wi u bwisi ka yɛru mɔ, wiya u dam mɔ. ⁶ N weene a lasabu ko a sere tabu da. Tɔn dabɛnun bwisi kɛɛ geeru ta koo de a nasara wa.

⁷ Gari bɔko kun kpɛ u bwisin asansi gia. Yɛn sɔna u n kpɛ u gari gere mi ba sirimɔ.

⁸ Wi u ra n kɔsa bwisikumɔ u koo yɛsiru yari kɔsan kobu sɔɔ. ⁹ Gari bɔkɔn bwisikunu ra n durum wuuwawa. Wi u ra maa tɔnu yaakorɔ ko, ba ra n nɔn tusawa.

¹⁰ À n tɛmanabu kpana wahala sɔɔ, a wunɛn dam sariru sɔɔsiwa mi.

¹¹ A kookari koowo a be ba n gɔanu kue wɔra be ba ka dɔɔ bu go. ¹² Kaa kpɛ a weesu ko a nɛɛ, a n yɛ ye n koorɔ, adama Gusunɔ u yɛ ye n koorɔ, domi u ra tɔnun gɔru wɛɛri. U mɛɛra kpuro ye a mɔ. U koo baawure nɔn win kookoosun are wɛ.

¹³ Nɛn bii, a tim dio, domi tim mu wɔ, mu koo maa nun dore. ¹⁴ Nge mɛya bwisi yi ko n wɔ wunɛn wɔaru sɔɔ. À n yi dendimɔ, kaa kpɛ a n nuku doɔbu mɔ. Kaa n maa yɛiyɔbu mɔ wunɛn sian sɔ.

¹⁵ A ku gemgɛin yɛnu yina bɛria. A ku win wɔa yɛru wɔri a mwa. ¹⁶ Gemgɛi u ra wɔrumɛ kpa Gusunɔ u nɔn seeya, adama tɔn kɔso, nɔni swɔaru ta ra nɔn kamɛwa.

¹⁷ A ku de wunɛn gɔru gu dora wunɛn yibɛrɛ u n wɔruma, n kun mɛ u n sokura. ¹⁸ Domi Gusunɔ u n wa mɛ, sɔrɔkudo u koo win mɔru wuna win min di.

¹⁹ A ku tii nɔwia ko kɔsan kowobun sɔ. A ku maa ye ba mɔn binɛ ko. ²⁰ Domi kɔsan kowobu ba n gɔanu wasi sia. Ben wɔara koo kpewa tumaru nge fitila ge ga gum kpa.

²¹ Nɛn bii, a de a Yinni Gusunɔ ka sina boko nasia. A kun wɔa be ba bu seesimɔn wuurɔ. ²² Domi ba koo kam kowa subaru sɔɔ. Goo kun maa yɛ sɛɛyasia bi Gusunɔ ka sina boko ba koo bu ko.

Bwisigibun bwisi kɛru

²³ Wee ye bwisigiba maa gerua. Ba nee, siribun saa sɔɔ, a ku goon nɔnu mɛeri.
²⁴ Wi u tɔn kɔso gem wɛ, tɔmbu ba koo nɔn bɔrusi, ²⁵ adama wi u nɔn sɛɛyasia u ko n waa doo nɔru sɔɔ, kpa tɔmbu bu nɔn domaru kua.

²⁶ Wi u ra nun gem sɔ, kɔi geera u nun sɔsi mi.

²⁷ A de a n gberu mɔ kpa a n yɛ mɛ kaa kpɔ a tii diisia a sere yɛnu swi.

²⁸ A ku wunen beruse seeda weesugia diiya. A ku nɔn nɔni wɔke ka wunen gari. ²⁹ A ku maa nee, kaa nɔn kua nge mɛ u nun kua. Kaa nɔn kɔsia nge mɛ win daa ya ne.

Yikuron daa

³⁰ Sɔ teeru na sara yikuro gari bɔko goon resem gbaarɔ. ³¹ Ma na deema saki ka yaka kɔsusa su kpiimɔ baama, ma ten kara ye u kua ka kpenu ya wɔruka.
³² Ma na ye mɛera ka laakari, yera na bwisi dɔba mi. ³³ Na wa à n kpuna ma a dom mɔndu kua a dweeya fiiko a kun sɔmburu kue, ³⁴ sãaru ta koo nun deemawa nge gbɛnɔ, kpa yãaru tu nun wari nge swaa diobu.

25

¹ Salomɔn mɔnnu ganu wee, ni Esekiasi, Yudaban sina bokon tɔmbu ba mɛnna.

Mɔnnu bwese bweseka

² Sa ra Gusunɔ bɛɛɛ wɛ yɛn sɔ u ra gãanu ko ni sa n kpɛ su tubu. Sa ra sinambu bɛɛɛ wɛ yɛn sɔ ba ra gãanu wɛɛɛɛ.

³ Nge mɛ sa n yɛ mi wɔllun gunum mu yɔ ka mi tem dukum mu yɔra, nge meya sa n maa sinambun gɔrusu yɛ.

⁴ Bà n sisun disinu sɔwa, seko u koo kpɔ u ka su gãa buranu ko. ⁵ Nge meya bà n tɔn kɔsobu wuna sina bokon bɔkun di, win bandu ta koo dam ko gem sɔɔ.

⁶ A ku tii sua sina bokon wuswaaɔ. A ku tii bukuon ayeru wɛ, ⁷ domi n buram bo bu nee, a sinɔ mini, ka sere bu nee, a seewo min di, wi u nun keren wuswaaɔ.

⁸ À n kɔsa gaa wa, a ku senda a ka ye da siri yerɔ, domi bà n deema ya n sãa gem, kaa sekuru wa.

⁹ I n sanna ka goo, i nɔɔsinɔ ka wi, adama a ku goon asiri gere, ¹⁰ domi u n ye nua, u koo nun sekuru doke kpa wunen yisuru tu sankira.

¹¹ Gari yi ba gerua saa ye n weene, yi sãawa nge gãa ni ba buraru kua ka wura n kun mɛ ka sii geesu.

¹² Bwisigiin kirɔ ya sãawa nge wuran taabu n kun mɛ wuran saba, wi u ye swaa dakin mi.

¹³ Nge mɛ yam susurun sanam, nim mu ra tɔnu dam kɛ, nge meya sɔmɔ naanɛgii u ra win yinni nukuru yemiasie.

¹⁴ Wi u tii sue, kɛɛ ni u n wɛn sɔ, u sãawa nge woo ka guru wiru te ta ku ra ka gura ne.

¹⁵ Suuru ka temanaba ba ra ka siri kowobu kamie. Gari doriya yi koo ben goma dwiiyasie.

¹⁶ À n tim wa a ku mu di mu nun kera, kpa a ku ra debu a mu sia. ¹⁷ Nge meya a kun da wunen bɔrɔ bere kiri kiri kpa u ku raɔ nun tusi.

¹⁸ Wi u win beruse gari weesugii manimɔ, u yɛro kɔsa kuammewa, nge mɛ bokuru n kun mɛ takobi n kun mɛ sɛu ga ra tɔnu mɛera ko.

¹⁹ À n naane sarirugii naane kua nɔni swaarun sanam, ya sãawa kari nge wi u kona barɔ u ka yaa temmɔ, n kun mɛ nge wi u ka nɔɔ barɔ tem tãsimɔ.

20 À n nuku sankiro womu kuamme, ya sãawa nge a win yaberu potamo puran sanam ñ kun me a gem dokemo win boo sɔɔ.

21 Gɔɔru tà n wunen yiberɛ mɔ, a nùn ñianu kɛɛyɔ u di. Nim nɔru gà n nùn mɔ, a nùn nim kɛɛyɔ u nɔ, 22 domi n sãarewa a nùn dɔɔ sɔbimɔ. Yinni Gusuno u koo maa nun yen kɔsiaru wɛ.

23 Nge me sɔɔ yɛsan nɔm geun woo ga ra ka gura ne, nge meya maa wĩinaa ya ra tɔnun mɔru seeye.

24 N buram bo a n wãa wunɛ turo dii piibu sɔɔ, ye kaa n ka wãa dii bakaru sɔɔ ka kurɔ nɔɔ gɔmunugii.

25 Labaari gea ye ya na tontonden di, ya ra tɔnu dorewa nge nim me tɔnu u nɔra sanam me nim nɔru ga nùn mɔ.

26 Gemgii wi u dera tɔn kɔso u nùn daa tie, u sãawa nge ðakɔ yèn nim ba kɔruka.

27 Nge me n ñ wã tɔnu u tim gɔm di too, nge meya n ñ maa wã tɔnu u yĩsiru kasu.

28 Wi u ku ra kpĩ u tii nenɛ, u sãawa nge wuu ge ga ñ gbãraru mɔ.

Gari bakasun daa

26

1 Bɛɛɛ ye ba gari bɔkɔ wɛɛmɔ, ya sãawa nge gbeburu wuburun saa sɔɔ, ñ kun me gura ye ya nɛmɔ gɛɛbun saa sɔɔ.

2 Nge me gunɔ ga ra n yɔɔwa ga kun sine gam, nge meya bà n tɔnu bɔrusi wi u kun gãanu kue, ya ku ra nùn di.

3 Sɛna ya wãawa ketekun sɔ. Yaruka ya maa wãawa duman sɔ. Ma bokura wãa gari bɔkɔn sɔ.

4 A ku gari bɔkɔ gari wisi ka gari baka gari, kpa a ku ra ko nge wi. 5 A gari bɔkɔ wisio nge me win gari bakara ne, kpa u gia ma u ñ bwisi mɔ.

6 Wi u gari bɔkɔ ka gari gɔra, u sãawa nge wi u tii naasu bura, domi u koo wahala wa.

7 Nge me yemɔn naasu su ñ arufaani mɔ, nge meya gari bɔkɔn mɔndu ta ñ arufaani mɔ.

8 Wi u gari bɔkɔ siaramɔ u sãawa nge wi u kperu bɔkumɔ kpurantɛeru sɔɔ u sere kara.

9 Gari bɔkɔ wi u mɔndu mɔ u sãawa nge tam nɔro wi u sãka neni u fiamɔ.

10 Yinni wi u gari bɔkɔ sɔmburu sua, u sãawa nge ten towo wi u tɔmbu tweemɔ.

11 Nge me ye bɔɔ ga sia, ga ra maa wure gu ye di, nge meya gari bɔkɔ u ra wure u win gari baka kookoosu ko.

12 À n goo wa wi u tii doke bwisigii, a n yɛ ma gari bɔkɔ u nùn sanɔ kere.

Yikuron daa

13 Ye yikuro u koo ka yari tɔɔwɔ, u ra nɛɛwa, gbee sunɔ ga wãa swaaɔ.

14 Nge me gambo ya ra n sikerenamɔ yen sɔretii sɔɔ, nge meya yikuro u ra n kpĩ u n tɛrimɔ win kpɪn yeru wɔllɔ.

15 Baa ù n ñianu wa ya ra n mam ka nùn sɛwa u ka nu da nɔɔwɔ.

16 U ra n maa tamaa u bwisigibu nɔɔba yiru bwisi kerewa be ba ra gari wisi dee dee.

Mɔnnu ganu

17 À n gari wɔri yi yi ñ nùn wa, n sãawa nge wi u bɔɔn swaa gaba sanam me ga duka doonɔ.

18-19 Wi u win winsim nɔni wɔkumɔ u mɔ, na ka nun dweebu mɔwa, yɛro u sɔawa nge wiuro wi u dɔɔ ka sɛenu ka dɔɔ kpenu kɔmɔ ni nu koo tɔmbu go.

20 Dɔa yɔ kun wɔa dɔɔ sɔɔ, dɔɔ u ra gbiwa. Nge meya kɔrumɔtɔ kowo ù kun wɔa sannɔ sari.

21 Nge mɛ dɔɔ gɛsu su ra de dɔɔ yɛɛ yi n wɔa, kpa dɔa yu de dɔɔ u n wɔa, nge meya nɔɔ gɔmunugii u ra sannɔ dɔɔ susi.

22 Kɔrumɔtɔ kowon gari yi sɔawa nge dɔa duro ni tɔmba kata mɔ.

23 Gari dori yi yi tɔnun gɔru kɔsu berua, yi sɔawa nge sii geesun bisu si ba mani sɔndu sɔɔ.

24 Wi u tɔnu tusa u ra tii gɔsiewa win gari gerubun di u n tɔmbu nɔni wɔkumɔ. 25 Baa ù n gari gerumɔ ka kɔru, a ku yi wura, domi win gɔruɔ kɔsa ya yiba mam mam. 26 Baa ù n bwisi mɔ u ka win tusiru bere, ka mɛ, win nuku kɔsuru ta koo sɔɔsira tɔmbun suunu sɔɔ.

27 Wi u suura gbemɔ, wiya u koo ye wɔri. Wi u maa kperu bimiamɔ, wiya ta koo sɛre.

28 A n tɔnu weesu kua, a nùn tusawa mi. Murafitiru ta ra ka kam kobu nɛwa.

27

1 A ku tororu so sian sɔ, domi a ñ yɛ ye tɔɔ te, ta koo nun marua.

2 A ku tii siara, adama a de goo u nun siara.

3 Kpenu ka yanim bunu, adama gari bɔkɔn mɔru ya bunum kere mɛ.

4 Mɔru ya dam mɔ, adama wara u koo yɔra u nisinu ma.

5 Gerusibu bu kɔru kere te ta ñ sɔɔsiramɔ.

6 Kpaasi wi u nun gerusi u sɔawa bɔrɔkɔni, adama tɔnu ù n win yiberɛ bɔkasi u nùn nɔni wɔkumɔwa.

7 Wi u deba u ra mam tim dibu yinɛwa, adama wi gɔɔra mɔ u ra siarewa baa ye ya sosu.

8 Wi u wasam gariru yara tem tukumɔ, u sɔawa nge gunɔ ge ga gen sokuru deri ga bɔsu.

9 Nge mɛ turare ka gum sawaram mu ra tɔnu nuku dobu wɛ, nge meya kpaasin bwisi kɛru ta ra n do.

10 A ku wunen bɔrɔ ka wunen tundon bɔrɔ biru kisi. A n wɔa wahala sɔɔ, a ku somiru kaso da wunen dusin mi, domi wunen beruse u koo nun somi n kere wunen dasi wi u toma.

11 Nen biɛ, a de a tii nenɛ, kpa na n nuku dobu mɔ. Baa wi u man wɔibu seewa, kpa n kpɛ n nùn wisi.

12 Wi u laakari mɔ wiya u ra kɔsa wa ye ya wee kpa u kuke. Wi u kun maa laakari mɔ u ra dewa u ye wɔri kpa u nɔni sɔɔra.

13 Goo ù n sɔɔ goo swaa gbiiya u ka dibu sua wunen mi, a wi u yɛro gbiiya min yaberu tɔruba mɔɔ.

14 Goo ù n win winsim tɔbura ka dam buru buru yellu, win tɔbiri bi, bu ko n sɔawa nge bɔri.

15 Tɔn kurɔ nɔɔ gɔmunugii u sɔawa nge guru nim mɛ mu dɔakumɔ mu ñ yɔramɔ. 16 Wi u kɔ u nùn yɔrasia u sɔawa nge wi u kasu u woo yɔrasia, ñ kun mɛ u gum yarum nenɛ win nɔmaa.

17 Nge mɛ sisu su ra sisu nɔɔ dɛre, nge meya tɔnu u ra tɔnusin daa sɔme.

18 Wi u dɔru nɔɔri, wiya u koo ten marum di. Wi u maa win yinni nɔɔri, u koo bɛɛɛ wa.

19 Nge mɛ tɔnu ra win wuswaa wa nim sɔɔ, nge meya u ra win daa wa win gɔruɔ.

²⁰ Nge mɛ ɔribun wāa yera ku ra debu, nge mɛya tɔnun binɛ ku ra kpe.

²¹ Dɔɔwa ba ra ka wura ka sii geesu sɔwe, adama tɔnun daawa ba ra ka nɔn siri.

²² Baa à n gari bɔkɔ doke sɔɔ a suna nge dīa bima, win gari bakara kun kpeemɔ.

²³ A de a n wunen yaa sabenun bukata yɛ sāa sāa, kpa a n da nu nɔri, ²⁴ domi dukia ku ra n wāa tɔnun nɔmɔ sere ka baadommaɔ. Mɛya maa bwese teeru ta ku ra n bandu dii sere ka baadommaɔ. ²⁵ A taka gɛɛyɔ gberɔ kpa a yakasu gɛ guunun gāarɔ yaka kpaasu su sere kpi. ²⁶ A tii yānu kuo ka wunen yāanun sansu kpa a gberu dwe ka wunen bonun gobi. ²⁷ Wunen bonun bom mu koo turi a ka wunen tii ka wunen yenu diisia, kpa a maa ka wunen sɔm kowo tɔn kurɔbu nɔri.

28

¹ Wi u kɔsa mɔ u ra duka suwa baa goo ù kun nɔn gire. Adama wi u kun gāanu kue, u ra n tororu sɔwa nge gbee sunɔ kpɛmbu.

² Tɔmbu bà n seesinamɔ tem sɔɔ, ben kparoba ba dabi, adama sina boko wi u bwisi ka laakari mɔ, win tem mu ra n wāawa bəri yendu sɔɔ.

³ Sina boko wi u ra tɔmbu dam dɔre u sāawa nge guru baka ye ya ra dīanu sanku.

⁴ Be ba Gusunɔn wooda yina, tɔn kɔsoba ba dam kɛmɔ, adama be ba ye mɛm nɔɔwammɛ ba tɔn kɔsobu yinamɔwa.

⁵ Tɔn kɔsobu ba ku ra gem swaa tubu, adama be ba ra Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔwɛn mi, kpuro ra bu yeeriwa.

⁶ N buram bo a n sāa sāaro kpa a n daa gea mɔ, ye kaa n ka sāa gobigii kpa a n daa kɔsa mɔ.

⁷ Wi u Gusunɔn wooda mɛm nɔɔwammɛ u sāawa bii bwisigii, adama wi u tɔn beretekeba swīi, sekura u ra ka win tundo naawɛ.

⁸ Wi u ra tɔmbu gobi bɔkure u nim doke too, win arumani ya koo wurawa wi u sāarobun wɔnwɔndu mɔn mi.

⁹ Wi u yina u Gusunɔn wooda swaa daki, Gusunɔ u ra yɛro yinɛwa sere ka win kanarɔ.

¹⁰ Wi u taare sarirugii suremɔ swaa kɔsa sɔɔ, wiya u koo wəri yina ye u beri sɔɔ. Adama be ba gem swīi, beya ba koo gea wa.

¹¹ Gobigii u ra n tamaa u bwisi mɔwa, adama sāaro bwisigii u koo kpī u yi tubu.

¹² Gemgibu bà n tem kpare, tɔmbu kpurowa ba ra beere wa, adama n n tɔn kɔsobun na, tɔmbu kpuro ba ra duki suwa bu kuke.

¹³ Wi u win toraru tii marisi, u n kooramɔ, adama wi u te tuuba kua, ma u te deri, Gusunɔ u koo yɛro suuru kua.

¹⁴ Doo nɔɔrugiiwa wi u Gusunɔ nasie baadomma. Wi u maa gɔru bɔbia u koo wahala wa.

¹⁵ Sina boko wi u tɔmbu dam dɔremɔ, u sāawa nge gbee sunɔ n kun mɛ nge yaa gɔba gaa.

¹⁶ Wirugii wi u kun bwisi mɔ, u ra tɔmbu dam dɔrewa, adama wi u win dukia wa ka swaa gea, win banda ta ra te.

¹⁷ Wi u tɔnu go, win tiin sikirɔwa u duka dɔɔ. Goo u ku raa nɔn yɔrasia.

¹⁸ Wi u daa gea mɔ, u ko n wāawa bəri yendu sɔɔ, adama wi u swɛɛ kɔsi yiru swīi, u koo kɔɔra yen gaa sɔɔ.

¹⁹ Wi u ra gberu wuku, u ko n dīanu yibawa, adama wi u kam naa gire, sāara ta koo nɔn deema.

²⁰ Naanɛgii u koo domaru wa too, adama wi u kasu u gobi ko fuuku, u n̄ k̄sa biamɔ.

²¹ N̄ n̄ weenɛ a tɔnu gem wē win n̄ni nasiarun s̄, adama gabu ba ra ko m̄ yèn s̄ ba bu d̄ia d̄aka k̄a.

²² Binɛgii u ra n̄ k̄iwa u arumani wa fuuku, kpa u kun tamaa s̄ara koo n̄n̄ deema.

²³ Wi u tɔnu gerusimɔ, ba ra n̄n̄ siare am̄en biru n̄ kere wi u ra tɔnu fufu ko.

²⁴ Wi u win tundo ka win m̄ero gb̄enimɔ, ma u n̄ɛɛ, ye ya kun toraru, wi ka swaa dio ba n̄ɛwa.

²⁵ Wi u ra n̄ win tiin arufaani kasu, u ra sann̄su seeyewa, adama wi u Gusun̄ɔ naanɛ doke u koo kuurawa.

²⁶ Wi u win tiin bwisi naanɛ s̄aa, u s̄awa gari b̄ɔkɔ, adama wi u laakari m̄, u ko n̄ w̄awa b̄ari ȳendu s̄ɔ.

²⁷ Wi u ra s̄arobu n̄ari ka nuku tia, u n̄ ḡaanu biamɔ, adama wi u ka bu ḡobu, u koo b̄ari wa.

²⁸ T̄ɔn k̄sobu b̄a n̄ bandu di, t̄ɔn dabira ra kuku yeru kasuwa, adama b̄a n̄ bu fuka, gemgiba ba ra bandu di.

29

¹ Wi u ra gerusibu yinɛ, u koo kam kowa mam mam subaru s̄ɔ.

² Ma gemgiba dabi tem s̄ɔ, t̄ɔmba ra n̄ nuku dobu m̄ɔwa, adama t̄ɔn k̄sɔ ù n̄ tem kpare, t̄ɔmbu kpurowa ba ra n̄ weeweenu m̄.

³ Bii wi u bwisi kasu, u ra win tundo nuku dobu w̄ɛwa. Wi u ra n̄ kur̄ɔ tan̄ɔbu gasirim̄, u win arumani sankum̄wa.

⁴ Sina boko wi u win tem kpare gem s̄ɔ, u ra mu kuurasiewa. Adama wi u n̄m biran k̄ɛnu mwaamɔ, u ra mu kam koosiewa.

⁵ Wi u win beruse fufu m̄, u n̄n̄ yina b̄eriamm̄ɛwa.

⁶ T̄ɔn k̄sobu ba ra yina mwaarewa ben tiin daa s̄ɔ, adama gemgibu ba ra n̄ nuku dobu yibawa.

⁷ Gemgii u ra n̄ ȳɛ ye n̄ weenɛ bu s̄arobu kua, adama t̄ɔn k̄sɔ kun yen bwisi m̄.

⁸ T̄ɔn yaa kasikiobu ba ra de wuu gu burisirawa, adama bwisigibu ba ra t̄ɔmbun m̄ru suresiewa.

⁹ Bwisigii ù n̄ gari b̄ɔkɔ siribu soka, u ȳɛɛwa? U m̄ru kuawa? Baa n̄ n̄ m̄eren na, u n̄ bin̄ asansi wasi.

¹⁰ T̄ɔn gowobu ba ku ra gemgii k̄a, adama gemgibu ba ra n̄ k̄iwa win w̄aru tu daka da.

¹¹ Gari b̄ɔkɔ u ra win m̄ru t̄eriewa yande, adama bwisigii u ra tii nen̄ɛwa gina.

¹² Sina boko ù n̄ da weesu swaa daki, win sina bw̄abu ba koo kowa t̄ɔn k̄sobu.

¹³ S̄aro ka wi u ra tɔnu dam d̄are, ba ḡaa teenu m̄ ni nu n̄ wunanɛ. Niya, Yinni Gusun̄ɔwa u ben baawure yam waasiam̄.

¹⁴ Sina boko wi u ra bw̄ɛɛbw̄ɛ siri dee dee, win banda koo daka da.

¹⁵ S̄ena ka s̄ɛyasiabu bu ra tɔnu bwisi k̄ɛ, adama bii wi ba maari u tii kpare, win m̄ero u koo sekuru wa.

¹⁶ Mi t̄ɔn k̄sobu dabia, miya durum da kp̄yɛ, adama gemgibu ba koo t̄ɔn k̄sɔ ben kam kobu wa.

¹⁷ A wunen̄ bii s̄ɛyasio kpa u nun w̄ɛrasia kpa a n̄ nuku dobu m̄.

¹⁸ Tɔmbu bà kun Gusunɔn nɔɔ nɔɔmɔ, ba ra tii yɔsuwa daa bereteke sɔɔ, adama doo nɔɔrugiba be ba Gusunɔn wooda mem nɔɔwammɛ.

¹⁹ N ñ ka gari ba ra yoo seeyasie, domi baa ù n nua, u ñ yi mem nɔɔwammɛ.

²⁰ Ma tɔnun gari kun asansi mɔ, a nùn garisio gari bɔkɔ.

²¹ Yoo wi ba ñ ka bɔɔbɔm kue saa piiburun di, u ra n tamaa u sɔawa yinnin bii.

²² Wi u mɔru mɔ, u ra sannɔsu seeyewa. Mɛya wi u ra mɔru se fuuku u ku ra toranu kpe.

²³ Tii suabu bu ra tɔnu kawewa, adama wi u tii kawɛ, u ra bɛɛɛ wawa.

²⁴ Wi u ka gbɛnɔ nɔɔ tia sɔa, u tii kɔsa kasuammɛwa, domi u yɛ ma bɔri yi wi sisie. Ka mɛ, u yinamɔ u gem gere.

²⁵ À n tɔnun geren berum mɔ, kaa n wɔawa kari baka sɔɔ, adama à n Gusunɔ naanɛ sɔa, u koo nun kɔsuwa.

²⁶ Tɔn dabira ba ra kã ben yinni u ka bu nɔnu geu mɛeri, adama Gusunɔwa u ra baawure wɛ ye n ka nùn weenɛ.

²⁷ Gemgibu ba ku ra wee kowobu kã. Mɛya maa tɔn kɔsobu ba ku ra gemgibu kã.

Agurin gari

30

¹ Aguri, Yaken biin gari wee yi u gerua Itieli ka Itieli ka Ukalin sɔ.

² U nɛɛ,
geema nɛna na gari bakaru bo tɔmbu sɔɔ.

Na ñ tɔnun bwisi mɔ.

³ Goo kun man bwisi kɛere
yi yi koo de n Gusunɔ Dɛɛro gia.

⁴ Wara u wɔllu daare.

Wara u saramare wɔllun di.

Wara u woo nɔma nɛnure.

Wara u nim kurusire win yɔnu sɔɔ.

Wara u tem nɔɔ bura yenu kua.

Amɔna win yɔsiru. Amɔna win biin yɔsiru. A yɛ?

⁵ Gusunɔn nɔɔ mwɛenu kpuro nu naanɛ mɔ. Wi u kukua win mi, u sɔawa yɛron tarakpe. ⁶ A ku gari gɛɛ sosi win gari sɔɔ. À n kua mɛ, a weesu kuawa, kpa u nun seeyasia.

⁷ Yinni Gusunɔ, gãanu yiru yeniwa na nun kanamɔ. A man nu kɛɛyɔ na n nu mɔ sere n ka gbi. ⁸ Niya, a ku de na n sɔa wee kowo, kpa n ku tɔmbu nɔni wɔke. A ku maa de na n sɔa sãaro ñ kun mɛ gobigii. A gesi man wɛɛyɔ ye kon di na n ka wãa. ⁹ Domi nà n arumani wa too, kon nun siki n nɛɛ, wara ra n wunɛ, Yinni Gusunɔ. Mɛya nà n maa kua sãaro, kon da n gbɛni kpa n wunɛn yɔsiru sanku.

¹⁰ A ku sɔm kowo gari weesugii mani win yinnin mi, kpa u ku raa nun bɔrusi, kpa bɔri yi, yi nun di.

¹¹ Gaba wãa ba ra ben tundo bɔrusiwa kpa bu ben mɛron kɔsa gere.

¹² Gaba wãa ba ra n tamaa ba dɛɛrewa, adama ba ñ dɛɛre.

¹³ Gaba wãa ba ra n tii sue kpa ba kun goo gara.

¹⁴ Gaba wãa ben donnu nu sɔawa nge takobi, ma ben baa saburosu su sɔa nge woba bu ka wɔnwɔndobu ka sãarobu wɔri bu ben yɔnu gura.

Mɔnnu ganu

15-16 Kòkò te ta ra yem nò ta wòndiaba yiru mò be ba ra soku, a sun wēema, a sun wēema. Gāanu nne gaa wāa ya ku ra debu. Niya, gōribun wāa yeru, ka tòn kurò wīro, ka tem gbebum, ka sere maa dōw wi u ku ra nēe, u den deba.

17 Wi u win tundo yaakorù mò ma u win mero gema, gūnò bakeru ta koo win nōni wòwa, kpa yaberekunu nu win yaa di.

18-19 Gāanu itawa nu wāa ni nu ku ra man yeeri, niya nge me gūnò bakeru ta ra n ka yōwà, ka nge me waa ya ka sīimò kpee saara wòllò, ka nge me gōo nīmkuu ga ka sīimò nīm wòku wòllò. Gāanu nne se maa wāa, niya kīi te ta ra tòn durò sure tòn kuròni mi gia.

20 Kurò tanò ù n sakararu kua u kpa, u ra woburewa kpa u nēe, u ñ kōsa gaa kue, kpa u n sō nge wi u di u kpa u nòò wokamò.

21-23 Gāanu nne wa ya wāa ye ya ku ra ka tumbu naawe. Niya, yoo ù n kua sina boko, ka gari bòkò ù n di u deba, ka kurò wi ba gòburu wa ù n durò wa, ka maa tòn kurò yoo wi u win yinni durò mwaari.

24 Yee bwese piiminu nne yi wāa yi yi bwisi mò too.

25 Gbiikaa tani. Yi ñ dam mò adama yi ra yin dīanu gurewa gēebun saa sòò.

26 Yiruse, yaa gaa ye ya ka saataburu ne ye ba ra soku damaa. Ya ñ dam gam mò, adama ya ra yen wāa yeru kowa guurò.

27 Itase twee. Yi ñ sunò mò, adama ka me, yi ra yariwa wuu wuuka.

28 Nne se bòsu. Kaa kpī a ge mwa, adama ga ra kpī gu du sere sinambun dii sòòwò.

29-31 Hunde koni nne gee wāa yèn sanum mu nanum mò. Niya, gbee sunò ge ga yee kpuro bwisi kere, ga ku ra maa biru wure goon wuswaan di, ka gōo dōò ge ga wiru yōrasie, ka bōo kinē yeburu te ta ra sanne, ka sina boko wi u wāa win tabu kowobun suunu sòò.

32 À n tii wòlle sua, a gari baka kookoosu kuawa. Ma a kōsa bwisika a de a wunen nòò kpī. 33 Domi bà n bom swē, men gum mu ra gerewa. Bà n tònun wēru so, yema mu ra yari. Meya maa à n tònun mōru seeya, sannòwa ya koo ma.

Ba sina boko bwisi kēmò

31

1 Bwisi yi Lemueli, Masan sina boko u wa saa win meron min di. U nēe, 2 nen bii, wunē wi na yiira na mara, a man swaa dakio. Wunē wi na kana nen kanaru sòò, a swaa tem kpīyò a nò. 3 A ku de tòn kuròbu bu wunen dam kpe. A ku de tòn kurò be ba sinambu kam koosia bu nun daa kōsa tie. 4 Lemueli, a de a n yen yē. N ñ weene sinambu bu tam nò. N ñ weene wirugibu bu tam bòòbòm kasu. 5 Domi bà n mu nòra, mu koo bu gò kpa bu duari bu wooda swīi, kpa bu sàarobu gem bira. 6 I be ba gōò dōò ka sere maa sàarobu tam bòòbòm wēeyò bu nò. 7 Bà n nòra kpa bu ben sàaru ka nōni swāaru duari. 8 Adama wunē, a seewo

a be ba ñ kpɛ bu gari gere yɔra ka sere maa be ba ñ somiɔ mɔ. ⁹ A ka bu yino kpa a bu siria dee dee. A ka wɔnwɔndobu ka sere maa s̄arobu yino.

Kurɔ geon daa

¹⁰ Kurɔ geon waabu bu ñ s̄ɛ? Domi win bɛɛɛɛ ya wuraba kere.

¹¹ Win durɔ ra n n̄n naane s̄awa, u ñ s̄aru wasi.

¹² Win w̄arun t̄nu kpuro s̄ɔ, gea u ra win durɔ kue, n ñ mɔ k̄sa.

¹³ U ra w̄esu kasu u tari. U ra n n̄man s̄mburu m̄ ka nuku tia.

¹⁴ U ra win d̄ianu waamewa saa mi n toman di nge goo nimkuu ge ga tenkuru m̄.

¹⁵ U ra sewa saa m̄n di yam kun s̄aram kpa, u ka win yenugibu d̄ianu kua, kpa u win w̄ndiaba s̄ma b̄nu kua.

¹⁶ U koo tem kasu u dwe u kara ko, kpa u ka win tiin kiarun are rese m̄ d̄aa binu dwe u duure mi, ni nu koo ma.

¹⁷ U ra win s̄mburu kowa ka dam. U ku ra w̄ɛre.

¹⁸ Ye u m̄ kpuro u ra n yen arufaani ȳ. U ra n s̄mburu m̄ sere ka w̄kurɔ.

¹⁹ U ra n tarim̄.

²⁰ U ra s̄arobu k̄ru w̄.

²¹ U ñ woorun saan b̄rum m̄ win yenugibun s̄ domi be kpuro ba woorun yabenu m̄ win s̄mburun s̄.

²² Wiya ra ȳanu doke ni ba kua ka beku n̄niginu, kpa u maa kpin yenun bekenu ko.

²³ Ba ra win durɔ bɛɛɛɛ w̄ ù n sina ka wuun guro gurobu sannu.

²⁴ U ra yabenu ka s̄katii ko u tenkuba d̄ɛre.

²⁵ Dam ka bɛɛɛwa u ra n sebua nge yaberu. U ku ra wurure sian bukatan s̄.

²⁶ Laakari s̄ɔra u ra n̄ɔ wukie, kpa u n t̄mbu bwisi k̄m̄ ka k̄ru.

²⁷ U ra win yenu n̄ni dokewa kpa u n ȳ ye ya kooram̄ ge s̄ɔ. U ñ yikuru m̄.

²⁸ Win biba ra n̄n siare, ka win durɔn tii, kpa durɔ u n m̄, ²⁹ kurɔ dabinu ba s̄a kurɔ geebu, adama wuna a kere.

³⁰ Wasin buram mu ñ naane m̄, wuswaan buram mu ra maa doone, adama kurɔ wi u Yinni Gusun̄ nasie, wiya ba koo siara.

³¹ I de u win n̄man s̄mburun are wa kpa baawure u n̄n siara ten s̄.

WAASU KOWON TIRERU

Wi u tire te yoruḗ, u tii bikiamḗ arufaani yerà tḗnu u ra wa win sḗmburun sḗ handuniaḗ. Domi nuku dobu ka sḗmburu ka dukia ka yē te tḗnu u ko n mḗ, ye kpuro ya nḗru mḗ. N n mḗn na ye ya kpuro kere, yera tḗnu u Gusunḗ nasia kpa u yēeri ye u mḗ sḗḗ.

U maa sḗḗsi nge mḗ gāa dabinu nu keranḗ. Durḗ wi, u maa sḗḗsimḗ ma gāa dabinu wāa handunia sḗḗ ni nu ra tḗnu biti mwḗ. Tḗnu kun kpḗ u Gusunḗn swḗḗ kpuro tubu. Adama sḗḗ teeru Gusunḗ u koo de gem mu sḗḗsira win siribu sḗḗ.

BWISIGIIN GARI

Wāaru ta tubum sḗ

1 Gari wee yi waasu kowo u gerua. U sāa Dafidin bii, u maa sāa sina boko Yerusalemuḗ. 2 Wiya u nḗḗ, gāanu kpuro nu tubum sḗ. Ka gem ya sāawa biti. 3 Arufaani yerà tḗnu u ra wa handunia mini win wahala ye u mḗ kpuro sḗḗ. 4 Gaba gbimḗ ma gaba kḗsire mḗ. Adama tem mu ko n wāawa mḗ sere ka baadommḗ. 5 Sḗḗ u yarimḗ, u dumḗ, u wuramḗ mìn di u yarimḗ. 6 Woo gā n seewa, ga ra dewa sḗḗ yḗsan nḗm dwaru gia kpa gu wurama sḗḗ yḗsan nḗm geu gia. Swaa tia yera ga ra n swīi mi. 7 Daa bakanu kpurowa nu ra nin nim sure nim wḗkuḗ. Adama nim wḗku ge, ga ku ra yibu. Swaa tia yera daa ni, nu ka nin nim mḗ suremḗ ge sḗḗ. 8 Gāanu kpurowa nu sḗmburu mḗ sere tḗnu kun kpḗ u gāanu gere. Nḗni ku ra yam mḗeribu wasire. Mḗya swasu ku ra maa gari nḗbu wasire. 9 Ye ya raa wāa gīa, yera ya ko n maa wāa sia. Ye ya raa koora gīa, yera ya koo maa koora sia. Gāanu sari handunia yè sḗḗ ni nu sāa kpaanu. 10 Goo ù n nḗḗ, gāa kpaanu wee, a n yḗ ma gāa ni, nu raa wāa kḗ saa yellun di. 11 Sa ku ra n yaaye ye ya besḗn sikadoba deema yellu. Mḗya be sa maa gbiiye, ba ñ yaayamḗ ye ya sun deema.

Bwisi yi waasu kowo u wa

win wāaru sḗḗ

12 Nḗ, waasu kowo, na kua Isireliban sunḗ Yerusalemuḗ. 13 Ma na wḗera na kasu ka bwisi ye ya kooramḗ handunia mi. Ma na deema ya sāawa sḗm sḗsḗgiru te Gusunḗ u dera tḗmba mḗ. 14 Na wa ye ya kooramḗ handunia sḗḗ kpuro. Ma na deema ya tubum sḗ. Ya sāawa nge wi u kī u woo kpara. 15 Domi ye ya sikire, ya ñ demiarḗ. Ye ya maa sari, ba ñ kpḗ bu ye gari.

16 Yera na tii sḗḗwa na nḗḗ, wee na bwisi kasu, ma na yi wa n kere be ba man gbiiye bandu sḗḗ Yerusalemuḗ. Na bwisi ka yḗru wa too. 17 Ma na tii wḗ n ka gia ye n sāa bwisi ka ye n sāa gari bakar. Adama na deema ye kpuro ya tubum sḗ ye ya sāawa nge wi u kī u woo kpara. 18 Domi wi u win bwisi sosimḗ, wahalawa u tii sosiammḗ. Wi u maa win yḗru sosimḗ, nuku sankirana u tii sosiammḗ.

2

1 Na tii sḗḗwa na nḗḗ, kon nuku dobu kasuwa. Kon dawa n dabura ye n sāa doo nḗru. Adama na deema ye kpuro ya tubum sḗ. 2 Ma na nḗḗ, yḗesu su sāawa gari bakar, arufaani yerà nuku dobu bu maa mḗ. 3 Ma na gḗru doke na nḗḗ, kon tam nḗwa nge mḗ gari bakasu su ra ko. Adama ko na n ka tii neniwa. Domi na kīwa n gia ye n buram bo tḗmbu bu ko ben wāaru sḗḗ. 4 Na sḗm bakanu kua. Na dia bana ma na resḗm dāa gbaanu kua. 5 Na tii kara kua ka maa dāa gbaanu.

Ma na dāa marum bwese bweseka duura mi. ⁶ Na bwii gba yìn nim ba ko n da dāa ni yēke. ⁷ Na yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu dwa. Ma na ben bii be ba mara yoo te sɔɔ nɛni. Meya na maa kete gɔsu ka yāa gɔsu mɔ n kere sinam be ba man gbiiye Yerusalemuɔ. ⁸ Na sii geesu ka wura gura ka sere sinambun arumani ka bera ka beran arumani. Ma na tii wom kowobu kasua tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka sere ye tɔn durɔ u ra kã. Yera kurɔ dabinu. ⁹ Ma na yisiru yara n kere sinam be ba man gbiiye Yerusalemuɔ. Ka mɛ, nɛn bwisi man wāasi. ¹⁰ Ye nɛn nɔni yi binɛ kua kpuro ka nuku doo bi nɛn gɔru ga kī, na ku ra yinɛ. Nɛn sɔmburu kpuro ta ra man nuku dobu wē. Nuku doo biya bu kua nɛn are. ¹¹ Yen biru, na sɔma ye na kua kpuro mɛɛra ka wahala ye na kua ye sɔɔ. Ma na deema ye kpuro ya tubum sē. Ya sāawa nge wi u kī u woo kpara. Sɔma ye tɔnu u mɔ u ku ra yen arufaani wa u di ka gem.

¹² Ma na nɛn laakari wesia n ka wa arufaani ye ya wāa bwisi ka gari bakaru ka wiiraru sɔɔ. Wi u koo nɛ sina boko kɔsire ko, mba u koo ko ma n kun mɔ ye ya raa koore kɔ. ¹³ Na wa bwisi yi gari bakaru arufaani kere nge mɛ yam bururam nu yam wɔkuru arufaani kere. ¹⁴ Bwisigii u ra n yē mi u dɔɔ, adama gari bɔkɔ ga ra n babiwa yam wɔkuru sɔɔ. Ka yen de, na yē ma gāa teenu nu be kpuro mara. ¹⁵ Ma na tii sɔɔwa na nɛɛ, nɛ ka gari bɔkɔ, wāarun kɔkɔɔ tia bɛsɛ kpuro sa mɔ. N n mɛn na, mban sɔna na sāa bwisigii. Domi na wa ma yen tii ya tubum sē. ¹⁶ Bwisigiin bwisi kun gari bɔkɔn gari bakaru tɛɛbu keramɔ, domi saa fiiko sɔɔ, ba koo be kpuro duari. Bwisigii u koo gbiwa nge mɛ gari bɔkɔ u koo gbi. ¹⁷ Ma na wāaru tusa. Domi ye ya kooramɔ handunia ye sɔɔ, ya man bwēra yara yèn sɔ ye kpuro ya tubum sē. Ya sāawa nge wi u kī u woo kpara. ¹⁸ Na sɔmburu tusa te na kua handunia ye sɔɔ. Domi kon ten nuku dobu goo deriawa wi u koo man kɔsire ko. ¹⁹ Wara yē yēro wi, ù n ko n sāan na bwisigii ñ kun mɛ gari bɔkɔ. Ka mɛ, wiya u koo nɛn sɔmbu ten arufaani di te na kua ka bwisi. Na wa ma ye kpuro ya tubum sē. ²⁰ Ma ye kpuro sɔɔ, nɛn nuki sankira wahala ye na kuan sɔ. ²¹ Wee tɔnu u ra sɔmburu ko ka bwisi ka yēru kpa tu nùn are marua. Adama sɔɔ teeru u ra tu goo deriawa wi u kun gāanu kue te sɔɔ. Anna a kɔsa wa mi! Ya maa sāawa ye ya tubum sē. ²² N n mɛn na, arufaani yerà tɔnu u mɔ win sɔmbu te u tii kuammɛ sɔɔ handunia mini. ²³ Domi ye u mɔ win wāaru sɔɔ kpuro wahala ka bwisikuna ya ra ka nùn naawe. Baa ka wɔkurɔ, win laakari ku ra n kpī. Yeniba kpuro ya tubum sē.

²⁴ Gāanu ganu sari ni nu wā ma n kun mɔ tɔnu u di u nɔ, kpa u nuku dobu ko win sɔman aren sɔ. Adama na wa ma ye kpuro ya weewa Gusunɔn min di. ²⁵ Goo sari wi u koo di u nuku dobu ko win sɔmburun sɔ ma n kun mɔ ka Gusunɔn yēru. ²⁶ Domi wi u nùn wērewa u ra bwisi ka yēru ka nuku dobu wē. Adama u ra dɛwa tɔn kɔso u arumani kasu u mɛnna wi u wi, Gusunɔ wēren sɔ. Yenin tii ya maa tubum sē. Ya sāawa nge wi u kī u woo kpara.

Gāanu baanire ka nin saawa

3

¹ Handunia ye sɔɔ, gāanu baanire ka nin saa.

Tara mi, saa baayere ka yen saa.

² Marubu ka bin saa,

gɔɔ maa ka win saa.

Duurubu ka bin saa,

wukabu maa ka bin saa.

³ Goberu ka ten saa,

bɛkiabu maa ka bin saa.

Kəsukubu ka bin saa,
bana maa ka yen saa.

⁴ Swīi ka yin saa,
yēesu maa ka sin saa.
Weeweenu ka nin saa,
yaabu maa ka bin saa.

⁵ Kōō mennabu ka bin saa,
kōō mennabun deribu ka bin saa.
Bəkasiṇaa ka yen saa,
bəkasiṇaan deribu maa ka bin saa.

⁶ Gāanun kaso ka gen saa,
nin kōōrabu ka maa bin saa.
Gāanun yiibu ka bin saa,
nin kōōbu maa ka bin saa.

⁷ Gēekubu ka bin saa,
yina maa ka yen saa.
Maribu ka bin saa,
gari gerubu maa ka bin saa.

⁸ Kīanaa ka yen saa,
tusinaa maa ka yen saa.
Tabu ka bin saa,
bəri yendu maa ka ten saa.

⁹ Arufaani yerà tōnu u ra wa win sɔmburu sɔɔ. ¹⁰ Na wa sɔma ye Gusunɔ u ra tōnu sure. ¹¹ Yinni Gusunɔ u ra gāanu kpuro kowa nin saa sɔɔ nu n wā. U mam doke tɔnun bwisikunu sɔɔ ma gāanu wāa ni nu ku ra kpe, ba me tōnu kun kpē u tubu sɔma ye Gusunɔ u mɔ saa toren di sere ka handunian kpeerɔ. ¹² Na tuba ma gāanu sari ni nu wā ma kun mɔ tōnu u nuku dobu ko kpa u wāa geeru di win wāarun tōru kpuro sɔɔ. ¹³ Adama tōnu ù n waamɔ u dimɔ u nɔrumɔ ma u nuku dobu mɔ win sɔman aren sɔ, ye, ya sāawa Gusunɔn kēru. ¹⁴ Na gia ma ye Gusunɔ u kua kpuro, ya koo tewa. Ba ñ gāanu ganu sosimɔ ye sɔɔ, ba ñ maa gāanu ganu kawamɔ ye sɔɔ. Nge meya Gusunɔ u ra ko kpa tɔmbu bu ka nùn nasia. ¹⁵ Ye ya wāa tē, ka ye ya ko n wāa sia, ya raa wāa kɔ. Gusunɔ u ra dewa ye kpuro yu maa wure ya n kooramɔ.

Gɔɔ u sāawa gāanu baaniren

wii goberu

¹⁶ Yen biru, na wa siri gɔburɔ ma kōsa kowo u gemgii siribu di handunia ye sɔɔ. ¹⁷ Ma na tii sōwa na nɛɛ, Gusunɔ u koo gemgii ka tɔn kōso siri. Domi gāanu baanire ka nin saawa. Nge meya ba koo maa kookoosu baasire siri. ¹⁸ Na maa tii sōwa na nɛɛ, sōo teeru, Gusunɔ u koo tɔmbun laakari mɛeri kpa ben tii bu gia ma ba ñ yɛɛ sanɔ kere. ¹⁹ Domi tɔnun kōkɔrɔ ka yɛɛgia ya sāawa tia. Be kpuro ba ra gɔbiwa. Saa ye sɔɔ, tōnu u ñ yɛɛ sanɔ kere. Yeni ya tubum sē. ²⁰ Gāanu kpuro nu dɔɔwa yam tem. Tua ba ka ni kpuro kua. Tua ye sɔɔra ni kpuro nu maa wurɔ. ²¹ Wara koo kpī u nɛɛ, tɔnun hundewa ya ra yɔ wɔllɔ kpa yɛɛgia ya n wāa temɔ. ²² Ye na wa n buram bo tɔnun sɔ, yera u nuku dobu ko ka win sɔmburun are. Yera u mɔ mi. Domi wara u koo maa de u nuku dobu ko ka ye ya wee win biru.

Gem sariru

tɔmbun wāasinaa sɔɔ

4

¹ Na dam dɔrebu kpuro laakari kua handunia sɔɔ. Ye na wa wee. Be ba dam dɔremɔ ba ra n wuri mɔwa. Goo ku ra maa bu somiru nɛ. Domi be ba bu dam dɔremɔ mi, bera ba dam bo. ² Nɛn nɔni sɔɔ, be ba gu, ba doo nɔru mɔ n kere be ba wasi. ³ Wi ba n gina mara, u doo nɔru mɔ n kere wi ba mara, domi u n maa handunia yen dam dɔrebu wa.

⁴ Na wa ma sɔma ye tɔmba mɔ kpuro, ka hania ye ba dokemɔ ye sɔɔ kpuro, nisinun sɔna bu wa bu ka ben winsim kera. Adama na wa ma ye kpuro ya tubum sɛ. Ya sɔawa nge wi u kɪ u woo kpara. ⁵ Gari bɔkɔ wi u ku ra sɔmburu ko, gɔɔra ta koo nɔn go. ⁶ Adama n buram bo a n fiiko mɔ kpa a wɛra ye kaa ka sɔmburu ko too te ta n arufaani gaa mɔ.

⁷ Na maa gɔanu wa ni nu tubum sɛ handunia yɛ sɔɔ. ⁸ Niya, tɔnu wi u waa wi turo. U n bɔrɔ mɔ, u n dusi mɔ, u n maa bii goo mɔ. Ma win sɔmburu ta n sere nɔru mɔ. Dukia ya ku ra maa nɔn turi baa mɛ u ra n tii bikiamɔ u n mɔ, wara na sɔmburu kuammɛ na ka tii doo nɔru yinarimɔ. Na wa ma ye kpuro ya tubum sɛ. Ya n maa nuku dobu mɔ. ⁹ Tɔmbu yiru bɔ n wɔasine ba sɔmburu mɔ sannu, ba tɔn turo kere, domi ben sɔmburun are yi kpɔ. ¹⁰ Turo u n wɔruma, turo wi u tie u koo nɔn seeya. Adama wɔnwɔndowa wi u waa wi turo ma u wɔruma u n yiruse mɔ wi u koo nɔn seeya. ¹¹ Tɔmbu yiru bɔ n kpɪ sannu, ba n wooru wasi. Adama wi u kpɪ wi turo, amɔna u koo ka yam susuru wa. ¹² Wi u tɔn turo dam kere, tɔmbu yiru ba maa nɔn dam kere. Wɛɛ siiri ita yi ku ra fuuku kare.

¹³ Bii aluwaasi wi u sɔa bwɛɛbwɛɛ, ma u bwisi mɔ u sunɔ tɔkɔ gari bɔkɔ kere ge ga ku ra goon gari wure. ¹⁴ Domi bii wi, u koo kpɪ u yarima pirisɔm di u ka bandu di baa bɔ n nɔn mara bwɛɛbwɛɛ. ¹⁵ Handunia ye sɔɔ, na wa mi tɔmba bii aluwaasi sikerene wi u koo bandu di goon ayero. ¹⁶ Tɔn be, ba n geeru mɔ bɛ sɔɔ u sɔa wirugii mi. Adama bii be ba koo marura amɛn biru, ba n ko n nɔn kɪ. Ma na wa ye kpuro ya tubum sɛ. Ya sɔawa nge wi u kɪ u woo kpara.

A nɔɔ mwɛru koowo

ka laakari

¹⁷ A de a du Yinni Gusunɔn sɔa yero ka laakari kpa a susi a swaa daki ye kaa ka yɔkunu ko nge gari bakasu. Domi ba n yɛ ma kɔsa ba mɔ.

5

¹ A ku gari gere ka sendaru. A ku maa Gusunɔ nɔɔ mwɛru kua ka sendaru. Domi u wɔawa wɔlɔ ma wunɛ a waa temɔ. A ku de wunen gari yi n dabi. ² Geema, bwisiku dabina nu ra ka dosusu nɛ. Gari saari dabiru sɔɔra maa gari kankam gerubu waa. ³ A n Gusunɔ gɔanun nɔɔ mwɛru kua, a ku de n tɛ a ka tu yibia. Domi Gusunɔ u ku ra gari bakasun mɛm kɔ. Yen sɔ, a de a wunen nɔɔ mwɛru yibia te a kua. ⁴ Ye kaa ka nɔɔ mwɛru ko a kun yibie, n buram bo a ku tu ko. ⁵ A ku de wunen nɔɔ mwɛɛ te, tu nun torasia, kpa a yaku kowo sɔ a nɛɛ, a n daa ka baaruwa. Mban sɔna kaa de wunen garin sɔ Gusunɔn mɔru yu se kpa u wunen sɔmburu kam koosia. ⁶ Gari yi n dabi, yi ku ra n arufaani mɔ. Nge mɛya dosusu sɔ n maa dabi, su ku ra n arufaani mɔ. N n mɛn na, a Gusunɔ nasio.

Dam dɔrebu

⁷ A n wa tem gam ba bwɛɛbwɛɛ dam dɔremɔ, ba n nɔn win gem wɛɛmɔ, a ku de yu nun biti ko. A de a n yɛ ma wirugii waa wi u wirugii goo kere. Mɛya

wirugii maa wāa wi u be yiru ye kpuro kere. ⁸ Adama gāanu nu wāa be kpuron s̄s. Niya, tem marum, baa ka mam sina bokon tii.

Dukian arufaani sariru

⁹ Wi u gobi kīa, yi ku ra nùn turi. Wi u maa dukia kīa, u ku ra yen arufaani di. Na wa ma yen tii ya tubum s̄s. ¹⁰ Mi dukia ya kp̄ēa, miya diobu ba ra dabie. N n m̄en na, arufaani yerà wi u ye m̄o u waam̄o ye s̄o, ma kun m̄o yen waa bi t̄ona. ¹¹ S̄om kowo bw̄ēbw̄ē u dīanu m̄o nu kp̄ā, nu n̄ kp̄ā, u ra dweeyewa ka b̄eri yendu. Adama dukiagiin debura ku ra de u dweeye. ¹² Na k̄sa gaa wa handunia ye s̄o. Yeya, goo wi u dukia berua ye ya koo ka nùn n̄ni sw̄aru naawa. ¹³ Dukia ye, ya ra kam kowa wahala gaa s̄o kpa u kun maa gāanu m̄o sanam m̄e u bii mara. ¹⁴ U koo gbiwa tereru nge m̄e ba ka nùn mara. U n̄ kp̄ē u win s̄omburun are ḡe sua. ¹⁵ U koo gbiwa nge m̄e ba ka nùn mara. Yera ya s̄aa k̄sa baka. N n m̄en na, arufaani yerà u wa mi win s̄omburu s̄o. Ta kuawa kam dirum. ¹⁶ Yen biru, u ra diwa yam w̄okuru s̄o kpa u n wāa nuku sankiranu ka wahala ka m̄aru baka s̄o win w̄arun t̄oru kpuro s̄o. ¹⁷ Ye na wa n buram bo kpuro t̄onun s̄s yera, u di u n̄o kpa u nuku dobu ko win s̄omburun are s̄o win w̄arun t̄oru s̄o te Gusun̄o u nùn bura. Domi yera u m̄o mi. ¹⁸ Gusun̄o ù n t̄onu dukia w̄ē, ma u dera u ye dendim̄o, ma u nuku dobu m̄o win s̄omburun aren s̄s, yeni ya s̄awa Gusun̄on k̄eru. ¹⁹ Adama ȳero u ku ra yaaye ma win w̄aru ta n̄ d̄eu ȳen s̄s Gusun̄o u nùn nuku dobu yiba.

6

¹ Na maa k̄sa gaa wa ye ya dabi handunia ye s̄o. ² Yera goo wi Gusun̄o u ra dukia baka ka b̄ere w̄ē. U ku ra n gāanu bie win w̄aru s̄o. Adama Gusun̄o ku ra de u ye dendi. T̄on tukowa u ra ye dendi. Yeni ya tubum s̄s. Ya maa s̄aa k̄sa baka. ³ M̄eya goo u ra bibu wun̄bu (100) ma, kpa u t̄e u ko w̄ōo dabinu kpa doo n̄aru ta kun nùn tura win w̄aru s̄o, kpa u kun maa siki w̄aru wa mi ba koo nùn sike. Na gerum̄o ma bii wi ba mara win suru kun yiba, u nùn nuku dobu kere. ⁴ Domi ba bii wi marawa u n̄ gāanu kue. Yam w̄okuru s̄o ra u doona. M̄eya goo kun maa nùn yaayam̄o. ⁵ U s̄awa wi u kun s̄ō waare, u n̄ maa nùn ȳē. Adama ka m̄e, u w̄erabu m̄o n kere dur̄o wi u bibu wun̄bu (100) mara mi. ⁶ Baa dur̄o wi, ù n daa wāa sere w̄ōo n̄r̄obun suba yiru (2.000), ma u kun doo n̄aru wa, ye kpuro tia.

⁷ T̄onun s̄omburu kpuro, n̄o s̄o ra ta ra de. Ka m̄e, win bine ya ku ra kpe. ⁸ Mba bwisigii u ka gari b̄ok̄o kere. Bw̄ēbw̄ē wi u ȳē nge m̄e u koo tii kp̄ara t̄ambun suunu s̄o, mba u ka bu kere. ⁹ Ye a wa a n̄ni ya kere ye a bine s̄a. Domi ye kpuro ya tubum s̄s. Ya s̄awa nge wi u kī u woo kp̄ara.

Bwisin kir̄o

¹⁰ Ye ya wāa saa yellun di, ya ȳisuru m̄o k̄o. Sa maa ȳē ma t̄onu u n̄ kp̄ē u ka wi u nùn dam kere sikirina. ¹¹ Gari dabira ku ra n asansi m̄o. Arufaani yerà t̄onu u ra n m̄o ye s̄o. ¹² Wara ȳē ye ya s̄aa ḡa geenu t̄onun s̄s win w̄aru s̄o te ta ra doone mi nge saaru. Wara u koo kp̄i u nùn s̄s ye ya koo na win goon biru.

7

¹ Ȳisi geeru ta turare nubu durorugia kere. T̄onun goon t̄oru ta win marubugiru kere. ² N buram bo a da yenu mi ba goo s̄s ye kaa ka da yenu mi ba t̄ōo bakaru m̄o. Domi goowa u s̄aa t̄onun w̄arun n̄aru. M̄eya wi u wasi, u koo yaaya ma goo wee. ³ Nuku sankiranu nu ȳēsu kere. Domi baa t̄onun wuswaa ȳa n burisine, ka m̄e, u koo kp̄i u n̄ b̄eri yendu m̄o ḡoru. ⁴ Bwisigiin ḡoru ga

ra n woowa yenu mi ba gɔɔ sɔ. Adama gari bɔkɔn gɔru ga ra n woowa yenu mi ba nuku dobu mɔ. ⁵ N buram bo a bwisigiin gerusibu swaa daki ye kaa ka gari bɔkɔn womusu swaa daki. ⁶ Domi gari bɔkɔn yɛesu sɔawa nge gaa ni nu kuramɔ dɔɔ sɔɔ. Ya maa sɔa kam dirum.

⁷ Dam dɔrebu bu ra bwisigii gɔsiewa gari bɔkɔ. Kɛru ta ra maa tɔnun gɔru sɔiyewa. ⁸ Gaaunun kpeeru ta buram bo n kere nin torubu. Suurugii u maa tii suo kere. ⁹ A ku de wunen mɔru ya n da fuuku se. Domi gari bɔkɔn miya mɔru ya ra n waa. ¹⁰ A ku gere a nɛɛ, mban sɔna yellu ta tɛ dobu kere. Yeni ya n sɔa bwisigiin bikiabu. ¹¹ Bwisi yi sɔawa tubi gea, yi mam tubi kere tɔmbu kpuron mi. ¹² Yi ra tɔnu kɔsuwa nge mɛ gobi yi ra tɔnu kɔsu. Adama yi arufaani mɔ n kere gobi. Yi ra de wi u yi mɔ u n waa waaaru sɔɔ.

¹³ A Gusunɔn nɔman sɔma mɛɛrio. Ye u dera ya sikire, wara u koo kpɔi u ye demia. ¹⁴ Doo nɔɔrun saa sɔɔ, a nuku dobu koowo. Wahalan saa sɔɔ, kpa a bwisiku ma Gusunɔwa u tɔɔ ni kpuro kua, kpa tɔnu u ku ka gia ye ya koo koora win gɔɔn biru. ¹⁵ Ye na wa nɛn waaun tɔru sɔɔ n tubum sɛ, yera gemgii u ra gbi win gem sɔɔ kpa tɔn kɔson waaaru tu denya win nuku kɔsuru sɔɔ. ¹⁶ N n mɛn na, a ku tii garisi gemgii. A ku maa sɔɔsi ma wuna a bwisi bo. Mban sɔna kaa tii kam ko sekum. ¹⁷ A ku tii sure kɔsa sɔɔ, a ku maa wɔri gari baka kookoosu sɔɔ. Mban sɔna kaa de a gbi tamaru. ¹⁸ Ye n weene a n yaaye kpa a ku ye atafiru ko, yera wi u Gusunɔ nasie, u ra yariwa kari baayeren di. ¹⁹ Bwisi yi ra bwisigii dam wɛwa n kere kparobu wɔkuru be ba waa wuu teu sɔɔ. ²⁰ Geema, handunia ye sɔɔ, goo sari wi u gea mɔ kpa u kun toramɔ. ²¹ A ku gari kpuro dasabu doke yi tɔmba gerumɔ kpa a ku ka nɔ wunen sɔm kowo u wunen kɔsa gerua. ²² Domi wunen gɔru ga koo nun sɔ ma wunen tii a gabu bɔrusire.

²³ Na ye kpuro wɛɛra ka bwisi ma na nɛɛ, kon ko bwisigii. Adama na n bwisi yi wa. Yi ka man tondawa. ²⁴ Ye n toma ka ye ya duku, wara u koo ye naa turi. ²⁵ Na kookari kua na tii doke n ka bwisi ka yɛru ka nuku kɔsurun kookoosu ka gari bakarun kookoosun saria gia. ²⁶ Tɔn kurɔ win gɔru ga sɔa nge yina, ma win nɔma ya sɔa nge taa u gɔɔ sɛsɔ kere. Adama tɔn durɔ win daa ya Gusunɔ wɛre, u ra kurɔ wi kisirariwa. Durumgiiwa u ra wɔri kurɔ win nɔmaa. ²⁷ Ye ne waaſu kowo na wa ye na gaaun kpuro wɛɛra tia tia n ka nin saria gia, yera, ²⁸ na tɔn durɔbu nɔɔɔbu (1.000) sɔɔ turo wa wi ba koo beere wɛ. Adama tɔn kurɔbu kpuro sɔɔ, baa turo na n wa. N deema na kasu n te, adama na n wa. ²⁹ Ye na tuba mi sɔɔ, yera Gusunɔ u tɔmbu kuawa ba sɔa dee. Adama ben tiiwa ba ben waaaru sɛsiasia.

8

¹ Wara u sɔa bwisigii kpa u gari yini tubusia yi yi nɛɛ, tɔnun bwisi yi ra win wuswaa dɛɛrasiewa kpa ya kun maa burisine.

A n da sunɔ mem nɔɔwe,

bwisi geeya

² A sina boko mem nɔɔwɔ nɔɔ mwɛɛ te a Gusunɔ kuan sɔ. ³ A ku senda a ka nɔn duka suuri. A ku maa yɔrari a kɔsa ko. Domi u koo kpɔi u ko ye u kɔi yɛn sɔ win gari yi dam mɔ. Goo sari wi u koo kpɔi u nɔn bikia u nɛɛ, mba u mɔ mi. ⁵ Wi u ra woodaba mem nɔɔwe, u ku ra kɔsa wa. Bwisigii u siribun saa yɛ. ⁶ Domi gaaun baanire nu nin saa ka nin siribu mɔ. Wahala gaa waa ye ya tɔnu waaſi, ⁷ yera u ku ra n yɛ ye ya koo nɔn deema. U ku ra n maa yɛ wi u koo nɔn sɔ dɔma te ya koo nɔn deema. ⁸ Tɔnu kun dam mɔ u n ka win hunde neni. Mɛya

u n̄ maa dam m̄o u ka tii w̄ora win ḡoon t̄oru. U n̄ yakiar̄o ḡoon n̄oman di. M̄eya nuku k̄osuruḡiin nuku k̄osuru ta n̄ n̄un yaram̄o.

T̄onun w̄aaru

⁹ Na nen tii w̄e, na m̄era s̄aa s̄aa ye t̄onu u m̄o kpuro handunia s̄oo. Na wa ma u ra win winsim taarewa u n̄un k̄osa kua. ¹⁰ Na wa ba t̄on k̄osobu sikua ba w̄aa ba w̄ere. Be ba maa gea kua, ba ka s̄aa yeru tonda, ma ba ben gari duari wuu s̄oo. Yeni kpuro ya tubum s̄e. ¹¹ Domi ba ku ra yande t̄on k̄oso be siri mii mii. Yen s̄ona t̄ambu ba ra n̄ k̄i ba n̄ k̄osa m̄o ba n̄ d̄oo. ¹² T̄on k̄oso u ra torewa too, ka me, kpa win w̄aaru tu denya. Adama ye na ȳe, yera wi u Gusun̄o nasie, wiya u doo n̄ooru m̄o. ¹³ T̄on k̄oso kun doo n̄ooru wasi. Win w̄aara kun denyam̄o tu saaru kera. Domi u n̄ Yinni Gusun̄o nasie. ¹⁴ Ḡaanu w̄aa ni nu kooram̄o handunia ye s̄oo ma nu tubum s̄e. Niya, ye ya koo t̄on k̄oso deema yera ya ra maa gemḡii deeme, yera ya ra maa t̄on k̄oso deeme. Yenin tii ya tubum s̄e.

¹⁵ Yen s̄ona na nuku dobu w̄alle suam̄o. Domi handunia ye s̄oo, t̄onu kun ḡaa geenu wasi ma n̄ kun m̄o u di u n̄o kpa u ȳeri. Yera ya ko n̄ s̄aa win s̄amburun are win w̄aarun t̄oru kpuro s̄oo te Gusun̄o u n̄un bura handunia ye s̄oo. ¹⁶ Sanam me na tii w̄e ka nen ḡoru kpuro n̄ ka bwisim saria gia, kpa n̄ wa ye n̄ kooram̄o handunia ye s̄oo, na wa baa me t̄amba ku ra dweeye s̄oo s̄oo ka w̄okuru, ba n̄ kp̄e bu tubu ye Gusun̄o u m̄o kpuro handunia s̄oo. ¹⁷ Na s̄oma kpuro wa ye Gusun̄o u kua. Na wa ma t̄onu kun kp̄e u tubu ye ya kooram̄o handunia ye s̄oo. Baa mam ye t̄onu u kasu ka hania baka, u n̄ kp̄e u ye wa. Baa bwisigii, u n̄ k̄i u n̄ ye ȳe, u n̄ kp̄e u ye tubu.

9

¹ Geema, na tii w̄e, na ye kpuron kaso kua, ma na wa gemḡibu ka bwisigibu ka ben s̄oma w̄awa Gusun̄on n̄amūo. M̄eya maa k̄iru ka tusiru. Adama t̄onu kun ȳe ye ya koo n̄un deema. ² Gemḡii ka t̄on k̄oso ka t̄on geo wi u deere ka wi u kun deere ka wi u ȳakuru m̄o ka wi u kun ȳakuru m̄o ka wi u kun toraru m̄o ka wi u toraru m̄o ka wi u n̄oo mw̄eeru m̄o ka sere wi u n̄oo mw̄eeru nasie, ḡaa teena nu ra be kpuro deeme. ³ Ye ya kooram̄o handunia ye s̄oo, ḡaa teenu w̄aa ni nu n̄ s̄aa dee dee. Niya, k̄ok̄oro tia ba m̄o. Ben ḡorus̄o, nuku k̄osuru ka wiira gariya yi ra n̄ yiba ben w̄aarun t̄oru kpuro s̄oo. Amen biru, ḡaribun w̄aa yer̄owa ba d̄oo. ⁴ Be ba wasi, ba ȳiȳobu m̄o. B̄oo wasu ga gbee sun̄on goru kere. ⁵ Be ba wasi, ba ȳe ma ba koo gbi. Adama be ba gu, ba n̄ ḡaanu ȳe. Ba n̄ maa k̄osiaru wasi domi ba bu duariwa mi. ⁶ Ben k̄iru ka ben tusiru ka ben bine, ye kpuro ya kpawa mi. Ba n̄ maa baa gaa m̄o handunia ye s̄oo.

⁷ Yen s̄o, a doo a di a n̄o ka nuku dobu. Domi s̄ambu te a kua, ta Gusun̄o w̄ere. ⁸ A de a n̄ da n̄ t̄so baka ȳanu sebua baadomma kpa a ku duari a tii turare ȳeka. ⁹ A de a ka wunen kur̄o wi a k̄i nuku dobu ko wunen w̄aarun t̄oru s̄oo te Gusun̄o u nun w̄e te ta ra doone mi nge woo. Domi yera ya ko n̄ s̄aa nuku doo bi kaa n̄ m̄o wunen s̄amburu s̄oo handunia ye s̄oo. ¹⁰ S̄ambu te a gesi wa kpuro, a tu koowo. Domi s̄amburu ka bwisikunu ka ȳeru ka bwisi, yen gaa sari ḡaribun w̄aa yer̄o mi a d̄oo.

Bwisi kun arufaani m̄o

baadomma

¹¹ Na maa wa handunia ye s̄oo, n̄ n̄ m̄o be ba duka m̄o t̄onawa ba ra garasa di baadomma. N̄ n̄ maa m̄o tabu dur̄o damḡibu t̄onawa ba ra tabu di baadomma. M̄eya n̄ n̄ maa m̄o bwisigiba ba ra d̄ianu wa ba kun wahala kue. N̄ n̄ maa

mɔ laakarigibu tɔnawa ba ra ko gobigibu baadomma. N n̄ maa ȳrugibu tɔna tɔmbu ba ra beere w̄e. Domi be kpurowa kɔsa ka gea ya ra deeme. ¹² Nge me sw̄e yi ku ra n ȳe saa ye ba koo yi mwa subaru sɔɔ ka ȳakororu, n̄ kun me nge me gunɔ ga ku ra n ȳe saa ye ba koo ge mwa ka taa, nge meya tɔnu ku ra n win gɔɔn kɔba ȳe. N̄ni sw̄aaru ta ra tɔnun bii deeme subaru sɔɔ nge me ba ra ye ye yi mw̄eri.

¹³ Na maa ḡaanu wa bwisin swaa sɔɔ ni na tamaa nu s̄aa ḡaa girinu. ¹⁴ Wuu gaga w̄aa ga n̄ tɔmbu dabi. Yera sina boko goo u seema u gu tabu w̄ari. Ma u sansani kp̄i u ka gu sikerena. ¹⁵ Wuu ge sɔɔ, bwisigīi goo w̄aa. Adama bw̄ebw̄ewa u s̄aa. Durɔ wi, u koo raa kp̄i u wuu ge faaba ko saa sina boko win nɔman di. Adama goo kun n̄un yaaye win bw̄ebw̄e ten s̄. ¹⁶ N̄n mi, bwisi yi kere dam. Adama bwisigīi ù n s̄aa bw̄ebw̄e, tɔmba ra n̄un gemwa kpa bu yina bu ka win bwisi k̄eru sɔmburu ko. ¹⁷ Adama ba n ȳe ma bwisigīin gari yi ba swaa daki t̄eru yi kere wi u gb̄aramɔ u ka gari bakasu kpare. ¹⁸ Bwisi yi maa tabu ȳanu kere. Adama toro u ra gea sankuwa.

10

¹ Sɔn si su gbiisi turare kowon gum sɔɔ, su ra gum me sankuwa. Nge meya gari baka kookoosu baa sin fiiko su ra bwisi ka beere kawe.

² Bwisigīin ḡoru ga ra n s̄awa dee dee. Adama gari b̄okoguu ga ku ra dee dee sw̄i. ³ Gari b̄okɔ ù n s̄imɔ swaa sɔɔ, bwisi yi ra n n̄un k̄omiɛwa kpa u n baawure s̄ɔs̄imɔ ma u s̄awa gari b̄okɔ. ⁴ Wunen yinni ù n ka nun m̄aru seewa, a ku wunen sɔmburu deri. Domi tii n̄enu bu ra tora dabinu gbarewa. ⁵ Na toraru garu wa handunia ye sɔɔ te ta wee kparobun min di. ⁶ Tera, ba ra gasɔ gari bakasu aye damginu w̄e, kpa bu tɔn beeregibu aye piiminu w̄e. ⁷ Meya, na wa yobu ba dumi s̄oni ma sinambu ba ka naasu s̄imɔ nge yobu.

⁸ Wi u suura gbemɔ, wiya u koo kp̄i u w̄ari ye sɔɔ. Wi u maa gb̄araru suramɔ kpa waa yu n̄un d̄am. ⁹ Wi u kpenu suamɔ, u koo m̄era wa. Wi u maa d̄aa bearamɔ, u ko n w̄awa kari sɔɔ. ¹⁰ Win gb̄aa yara ȳa kun n̄ɔ do, ma u n̄ ye n̄ɔ d̄ere, tilasiwa u ka d̄aa ye k̄i ka dam bakam. Adama bwisiya yi ra de ḡaanu nu koora. ¹¹ Wi u waa sabua, ma ya n̄un d̄ammɔ, arufaani yerà u m̄o.

A kun da gari saari too

¹² Bwisigīin gari yi ra n beere m̄o. Adama gari b̄okɔn gari yi ra gu kam koosiewa. ¹³ U ra gari torewa ka gari bakaru kpa u yi wiru go ka wiira gari k̄osi. ¹⁴ U ra n gari saarimɔwa too. Adama t̄onu, a ku ra n ȳe ye ya koo n̄un deema. Goo maa sari wi u koo nun s̄ ye ya koo koora wunen ḡɔn biru. ¹⁵ Gari b̄okɔ ga ra tii wasiraru dokewa sɔmburu baatere sɔɔ. Meya u ku ra maa kp̄i u da wuu sɔɔ.

¹⁶ B̄orurama tem m̄e sɔɔ aluwaasi gari b̄okɔ u s̄aa sunɔ ma m̄en sina asakp̄obu ba ra n ben tiin nukuru gari m̄ m̄en n̄ɔ yam s̄ara. ¹⁷ Doo n̄ɔrugiba be ba sunɔ m̄o wi u ȳsiru yara, ma win sina asakp̄obu ba ra di dim saa sɔɔ bu ka dam wa, n n̄ m̄o bu ka tam n̄. ¹⁸ Wi u yikuru m̄o, win dirun kp̄eru ta ra kpunewa kpa ta n nim dumɔ. ¹⁹ Damgibu ba ra t̄ɔ baka dim kowa bu ka nuku dobu ko. Tam mu ra bu nuku dobu w̄e kpa gobi yi de bu kpuro wa. ²⁰ A ku sina boko w̄i, baa wunen ḡoru. A ku maa ȳiikogii w̄i, baa asiri sɔɔ. A n kua me, gunɔ ga koo wunen gari yi sua gu ka da gu n̄un s̄ ye a gerua.

W̄ruḡara

ba ra ka tenkuru ko

11

¹ A nɔni yinuɔ a ka wunen dīanu gabu bɔnu ko. Sɔɔ teeru kaa yen are wa. ² A nin sukum tɔmbu nɔɔba yiru n̄ kun mɛ tɔmbu nɔɔba ita bɔnu kuo, domi a n̄ yē nɔni swāa te ta koo nun deema handunia ye sɔɔ. ³ Guru wiru t̄a n̄ ye, ta ra de gura yu nɛwa. Bera mi dāra wɔruma kpuro, bera miya ta ra n wāa. ⁴ Wi u woo ka guran bɛrum m̄ɔ, u n̄ dīanu duuruɔ u sere mam nɛɛ, u koo gē. ⁵ Nge mɛ tɔnu kun woon swaa yē, u n̄ maa yē nge mɛ tɔnu u ra ka mɔnde tɔn kurɔn nukurɔ, nge mɛya tɔnu kun maa Gusunɔ wi u kpuro m̄n sɔman asansi yē. ⁶ A wunen dīanu duuruo bururu, kpa a n wāasi mi ka yokɔ. A ku nɛɛ, kaa wɛra. Domi a n̄ yē yen ye ya koo gea ko.

⁷ Yam bururam mu wā. Mɛya ya ra maa tɔnu dore u n̄ sɔɔ ka nɔnu wa. ⁸ Tɔnu a n̄ tɛ wāaru sɔɔ, a nuku dobu koowo yen s̄ɔ, kpa a n yaaye ma nuku sankiranun tɔnu wāa nu dabi. Adama ye ya kooramɔ kpuro ya tubum s̄ɛ.

A nuku dobu koowo

n sere dākuru ko

⁹ Bii durɔbu, a yɛɛrio wunen aluwaasirun saa sɔɔ. A wunen wāaru dio nge mɛ wunen ḡɔru ga kī. Adama yeniba kpuron biru, a n̄ yē ma Gusunɔ u koo nun soku siri yerɔ. ¹⁰ Yen s̄ɔ, a nuku sankiranu wunɔ wunen ḡɔrun di kpa a k̄san kobu suuri. Domi aluwaasiru ka ten dam mu ra doonɛwa nge woo.

12

¹ N n men na, a wunen taka kowo yaayo wunen aluwaasirun saa sɔɔ, nuku sankiranun t̄ru tu sere na t̄ɛ sɔɔ kaa nɛɛ, a n̄ maa wāaru kī. ² Saa ye sɔɔ, kaa n wāa yam wākuru sɔɔ nge sanam mɛ suru ka s̄ɔɔ ka kperi, ye kpuro ya t̄ira n̄ kun mɛ nge sanam mɛ guru wiru ta wurama gura ȳa n̄ na ya kpa. ³ Yen t̄ɔɔ te sɔɔ, kaa n s̄awa nge yɛnun k̄sɔ wi u diirimɔ bɛrum s̄ɔ n̄ kun mɛ nge dangii wi u dam dwiyya ma u yāara t̄ak̄run s̄ɔ n̄ kun mɛ nge kurɔ be ba som nambu ȳɔra ȳɛn s̄ɔ ba n̄ maa dabi n̄ kun mɛ nge kurɔ be ba kun kp̄ɛ bu maa yam wa saa fɛnɛntin di. ⁴ Wunen wāaru ta ko n s̄awa nge gambo ye ya kɛnu a n̄ kun mɛ nge nɛɛru t̄ɛn w̄akinu dwiyya n̄ kun mɛ nge gunɔbu ge ga swīi mari n̄ kun mɛ nge womu ge ba mari. ⁵ Saa ye sɔɔ, kaa n bɛrum m̄ɔ a n gunguru yɔɔmɔ kpa a n wahala m̄ɔ a n s̄iimɔ. Wunen seri yi koo burura nge dāa wɛsu gasu. A n̄ maa kp̄ɛ a ȳɔ nge twee. Mɛya kpee yānun nubura kun maa wunen binɛ seeyamɔ. Domi s̄ɔɔ teeru baawure u koo da win wāa yee dākirɔ kpa wuri yi nɔɔra baama swɛɛ sɔɔ. ⁶ Saa yera wāaru ta koo kasira nge sii geesun yɔni n̄ kun mɛ tu kasira nge boo wuraguu n̄ kun mɛ nge bwāaru daarɔ, n̄ kun mɛ tu kasira nge d̄k̄ɔ kaaru d̄k̄ɔ sɔɔ ⁷ kpa t̄onun tii u wura temɔ m̄n di u yara kpa win hunde yu wura Gusunɔ wi u raa n̄un ye wɛn mi.

⁸ Waasu kowo u nɛɛ, gāanu kpuro nu tubum s̄ɛ, nu maa s̄awa biti.

Gari yin wii goberu

⁹ Yen biru, waasu kowo u n̄ s̄aa bwisigii t̄ona, u maa tɔmbu yɛrun keu s̄ɔsi. U m̄n dabinu swaa daki ma u nu wɛɛra, u nu wunana doo dooka. ¹⁰ U kookari kua ma u gari dori wa u yorua. Gari yi, yi s̄awa gari gee. ¹¹ Bwisigiin gari yi s̄awa nge yabiri yi yi ra t̄onun laakari yamiɛ. Mɛya yi maa s̄aa nge soretii yi yi ȳɛru gabe. Yi weewa Gusunɔn min di wi u s̄aa kparo geo. ¹² Nen bii, ye n tie, yera, a de yi nun bwisi k̄ɛ. B̄a n̄ yin gari yorumɔ tirenu sɔɔ, tire ni, nu n̄ ko n geeru m̄ɔ. Keu bakan kobu bu ra maa wasi wasirasiewa.

¹³Yen sã, su gari yi kpuron wii goberu swaa daki te ta neɛ, a Gusunɔ nasio kpa a win woodaba mem nɔɔwa. Yera, n weene baawure u ko. ¹⁴Domi Gusunɔ u koo kookoosu kpuro siri ka mam si su beruan tii, geesu ka kɔsusu.

WOMU GE GA DOBU BO

Ka Heberum ba tire te sokawa Womu ge ga dobu bo. Kurɔ ka durɔn kīrun gariya ta mɔ.

Yuuba ba tire ten gari weesinawa ka kīi te Gusunɔ u win tɔmbu Isireliba kīa. Ma naane dokeobu ba maa tu weesina ka kīi te Yesu Kirisi u win yigberu kīa.

Tire ten kpunaa

1. Womu 1, wiru 1.1n di sere wiru 2.7.
2. Womu 2, wiru 2.8-17.
3. Womu 3, wiru 3.1n di sere wiru 5.1.
4. Womu 4, wiru 5.2n di sere wiru 6.3.
5. Womu 5, wiru 6.4n di sere wiru 7.11.
6. Womu 6, wiru 7.12n di sere wiru 8.5a.
7. Womu 7, wiru 8.5b-14.

¹ Womu ge ga dobu bo wee. Salomɔwa ga ka yā.

Kurɔ ka durɔn faagi

Kurɔ u nɛɛ,

² a man sɔsuo ka wunɛn tiin nɔɔ.

Domi wunɛn kīrun kookoosu su tam dobu kere.

³ Wunɛn wani yi nuburu do.

A sãawa nge turare ye ya pusa.

Yen sɔna wɔndiaba ba nun kī.

⁴ A man tii gawema kpa su nun naa swīi ka duka.

A sãawa nen sunɔ, a ka man doo wunɛn wãa yerɔ.

Wunɛn saabuwa sa nuku dobu mɔ.

Wunɛn kīru ta tam dobu kere.

Ba gem mɔ be ba nun kī.

⁵ Yerusalemun wɔndiaba, i swaa dakio i nɔ.

Na tīri, adama na sãa kurɔ burɔ.

Na tīri nge Kedaan kuu bekuruginu,

adama na wãwa nge beku karenu ni nu wãa Salomɔn sina kpaarɔ.

⁶ I ku man gem yèn sɔ na tīri.

Sɔwa u man kua mɛ.

Nɛn sesubu ba ka man mɔru kua.

Ba man kua ben reseem dãa gbaarun kɔso.

Adama na ñ nen tiigiru kɔsu.

⁷ A man sɔwɔ nen kīnasi mi a ra wunɛn sabenu kpare,

ka mi a ra de nu sɔ sure.

Kpa na kun maa sirene wunɛn berusebun sabenu suunu sɔɔ.

Yãa kparoba nɛɛ,

⁸ wunɛ wi a tɔn kurɔbu kpuro buram kere,

à kun yam mi yɛ, a doo a yãa gɔɔn yira swīi.

Kpa a wunɛn bonu kpara kparobun wãa yerun bɔkuɔ.

Durɔ u nɛɛ,

⁹ nen kīnasi, a ka dum nia weene

ye ya Egibitin sunɔn tabu keke gawamɔ.

¹⁰ Wunɛn buru yãnu nu ra de wunɛn baanu nu man wɛre.

Wunɛn wīra ka goonu wã.

Yãa kparoba nɛɛ,

11 sa ko nun saba kua ye ya wura ka sii geesu mēne.

Kurɔ u neɛ,

12 sanam mɛ sina boko u sɔ ka wigibu,

nɛn turaren nubura pusa.

13 Nɛn kɪnasi u nuburu dowā nge turare ye ba mɔ miru,
ye ya sure nɛn tororɔ.

14 Nɛn kɪnasi u s̄awa nge d̄a w̄ɛɛ burasu.

Su ra kpiwa resɛm d̄a gbaarɔ Engediɔ.

Durɔ u neɛ,

15 nɛn kɪnasi, a s̄awa kurɔ burɔ.

Wunɛn nɔni yi ballimɔ nge waa bakagii.

Kurɔ u neɛ,

16 nɛn kɪnasi, a s̄awa durɔ burɔ,

wuna a man w̄ɛre.

Bɛsɛn kpɪn yeru ta ko n nɔɔ nɛ nge yaka bekusu.

17 D̄a ye ba mɔ seduru, yera ba ka bɛsɛn dirun d̄a mwaanatia kua.

Ma ba ten yari kua ka d̄a ye ba mɔ sipɛrɛ.

2

1 Nɛna na s̄a nge gunarun biibii ye ya kpia tem tɛɛraɔ.

Na maa s̄a nge yakasun biibii ye ya w̄a wɔwaaɔ.

Durɔ u neɛ,

2 à n nɛn kɪnasi wa win wɔndia kpaasibun wuurɔ,

u ra n s̄awa nge biibii ye ya w̄a s̄akin suunu sɔɔ.

Kurɔ u neɛ,

3 à n nɛn kɪnasi wa aluwaasiban suunu sɔɔ,

u s̄awa nge d̄a te ba mɔ p̄m̄iɛ d̄anun suunu sɔɔ tɛn marum mu dibu do.

Na ra k̄a na n s̄ win saarɔ.

4 U ka man da mi ba ra t̄ɔ baka d̄ianu di.

Ma u man nɛnua ka k̄iru.

5 Wee k̄ira man barɔ kua.

A man dam k̄ɛ ka k̄ira duronu, ka p̄m̄iɛn marum.

6 Na k̄i na n nɛn wiru s̄andi win n̄m d̄warɔ,

kpa win n̄m geu gu man b̄kasi.

Durɔ u neɛ,

7 b̄ɛɛ Yerusalemun wɔndiaba, na b̄ɛɛ s̄ɔmɔ

ka yɛɛ kpiki ka nennun ȳisinu,

i ku nɛn kɪnasi yamia saa ye u n̄ k̄i u se.

Durɔ u wee

Kurɔ u neɛ,

8 na nɛn kɪnasin nɔɔ nɔɔmɔ.

Wɔɔ u guunu sarikiramɔ u wee.

9 U s̄awa nge yaa kpiku n̄ kun mɛ nge gini kpɛma.

Wi wee dirun biruɔ,

u man mɛɛrima fɛnɛntin di.

10 Ma u ka man gari kua u neɛ,

a seewo nɛn kɪnasi, kurɔ burɔ, a na.

11 Wee puran saa ya doona,

ma gura ya ȳɔra*.

12 Biibii ya kpia yam kpuro.

Sa gunɔ bwese bwesekan sw̄i nɔɔmɔ.

* 2:11 gura ya ȳɔra - Isireliban temo, puran saa gura ra nɛ.

Kparukonun swīi yi nōra bēsen tem sōo.

¹³ Dāa te ba mō figie ta marum torumō,
ma resēm tōkan wēsun nubura pusa.

A seewo, a na nen kīnasi, kurō burō,

¹⁴ wunε wi a sāa nge sākusā ye ya wāa kpee baa sōo ya kukua.

A man wunen wuswaa sōosio.

A de n wunen nōo nō.

Domi wunen dōkōra nōbu do.

Mεya maa wunen wuswaa ra man wēre.

Kurōn mero u nεε,

¹⁵ i sun demaku binu mwεerio

nī nu bēsen resēm gbaaru sankumō saa ye ya wēsū sāa.

Kurō u nεε,

¹⁶ nen kīnasi u sāawa negii,

na maa sāa wīgii.

U win sabenu kparamō yakasun biibiin suunu sōo.

¹⁷ A de a gōsira, nen kīnasi, a n wāa guunu wōllo

a n sāa nge yaa kpiku n kun mε nge gini kpεma,

sere sōo u ka du saaru tu kpēa.

Kurō u ka win kīnasi dosimō

Kurō u nεε,

3

¹ wōku girira na kpī nen kpin yeru wōllo.

Na kasu wi nen gōru ga kī.

Adama na n nūn wa.

² N n mēn na, kon sewa n bōsu wuu sōo,

gen swεεo ka gen yaburō na n kasu wi nen gōru ga kī.

Na nūn kasu kasu, adama na n nūn wa.

³ Ye wuu gen kōsoba bōsu ba wuu mεrimō, ba man wa,

ma na bu bikia na nεε, i nen kīnasi wa?

⁴ Ye na bu deri kese, yera na nen kīnasi wi wa.

Na nūn sēre, na n nūn yōsu

sere na ka nūn da nen mero wi u man maran dirō.

⁵ Bεε Yerusalemun wōndiaba,

na bεε sōomō ka yεε kpiki ka nennun yīsinu,

i ku nen kīnasi yamia saa ye u n kī u se.

Kurō u nεε,

⁶ wara u saram wee ghaburun di mēni nge wii tīa.

U turare ye ba mō miru ka turare dekagia bwese bwesekan nuburu mō.

⁷ Salomōn kpin yera ba sōowa ba ka wee,

Isireliban tabu durō dangibu wata ba nūn swīi ba wāa gōn gōnka.

⁸ Be kpuro ba ka takobi sannō yē.

Ba sāawa tabu durōbu.

Ben baawure u win takobi bēki win yēsao

u ka sōoru sāa baa yiberēba bā n kurama wōkuru.

⁹ Sina boko Salomōo u dera ba nūn amakeen kitaru kua ka dāa ye ba ka na
Libanin di.

¹⁰ Ma ba ten suatian deki kua ka sii geesu.

Ba maa ten gballitia kua ka wura.

Ba ten sin yerun leferi beku wunōmgiru wukiri

te Yerusalemun wəndiaba ba buraru kua kīrun s̄.

¹¹ I yarima beε Sionin wəndiaba, i sina boko Saloməə wa.

U win furə doke ge win mero nūn dokeə saa ye u kurə kpaaru kua.

Dəma te, u wāa nuku dobu s̄ə.

Durə u neε,

4

¹ a s̄awa kurə burə, nen kīnasi.

Wunen nəni yi ballimə nge waa bakagii wunen sənditian w̄erin di.

Wunen seri yi s̄aa nge boə wuuru te ta saramamə Galadin guuru w̄allun di.

² Wunen donnu nu buriri nge yāa n̄in sansu ba bəəra nu nim n̄orum wee.

Nu maa n̄əə n̄ewa sw̄ee sw̄ee, n̄in gara kun kande.

³ Wunen n̄əə ga sw̄eriwa nge tom,

ma ga waabu wā.

Wunen baanu nu balliməwa nge dire s̄onsəm bia wunen sənditian w̄erin di.

⁴ Wunen w̄ira wāwa nge Dafidin dii bwereku gagu

mi ba ra tabu yānu bere.

Wunen saban bataniba ba s̄aa nge tabu yāa ni ba bw̄e mi.

⁵ Wunen bw̄asu s̄aa nge yaa kpikun binu yiru ni nu yakasu dimə biibiin suunu s̄ə.

⁶ Sere s̄ə u ka du saaru tu kp̄ēa, kon da guuru w̄əllə mi turare ye ba m̄ə miru ka turare dekagia ya wāa.

⁷ A s̄awa kurə burə, nen kīnasi.

A n̄ bau gagu m̄ə.

⁸ A na su doona saa Libanin guunun di

ka Seniri ka Heeməən guurun di

mi gbee sinansu ka musuku yambarəsu ra n wāa.

⁹ Beesen nəni yi n yinna, n̄ kun m̄e n̄a n wunen saban batani tia wa,

wunen kīra ra nen ḡoru kpuro mw̄ewa, nen sesu, nen kurə.

¹⁰ Wunen kīru ta nuku dobu m̄ə nen sesu, nen kurə.

Wunen kīru ta tam dobu kere.

M̄eya maa wunen turaren nuburu ta do ta turare kpuro kere.

¹¹ Wunen n̄əə ga s̄s̄ubu do nge tim bau.

Tim ka bom mu wāa wunen n̄əə s̄ə.

Wunen yānu nu nuburu dowa nge dāa te ba m̄ə s̄eduru Liban̄i.

¹² A s̄awa nge dāa gbaaru te ba kara koosi, nen sesu, nen kurə.

A s̄awa nge d̄ok̄ə ye ba kenua, n̄ kun m̄e nge bwia ye ba maa.

¹³ Wunen nim mu dāa gbaarun dānu ȳkamə.

Nin binu ni ba sokumə gerenadi nu do too.

M̄eya lalle ka naadi ya maa kp̄ia mi,

¹⁴ ka safarani, ka yaka si su nuburu do, ka kaneli,

ka dāa ni ba ra ka turare dekagia ko, ka miru, ka aloesi,

ka sere yaka si su nuburu dobu bo kpuro.

¹⁵ Wunen a s̄awa nge dāa gbaarun d̄ok̄ə

n̄ kun m̄e nge bwia ye ya nim sumə

m̄e mu wee saa Libanin guunun di.

Kurə u neε,

¹⁶ s̄ə ȳesi ȳesikan wosu,

i seewo i nen dāa gbaarun dānu k̄s̄,

kpa nin nubu duroru tu yari kpuro.

I de nen kīnasi u du win dāa gbaaru s̄ə

kpa u yen dāa bii geenu di.

Durɔ u wee

Durɔ u nɛɛ,

5

¹ na dua nɛn dāa gbaaru sɔɔ,

nɛn sesu, nɛn kuro.

Na nɛn turare ye ba mɔ mirun dāa yorimɔ ka kiki si su nuburu do.

Na nɛn tim baun tim dimɔ.

Na nɛn tam ka nɛn bom nɔrumɔ.

Yerusalemun wɔndiaba ba nɛɛ,

i dio, bɛɛ be i kīane.

I nɔruo kpa i n kīru barɔ.

Kurɔ u gambo wukia

adama n dākuru kua

Kurɔ u nɛɛ,

² na dɔ adama nɛn bwɛra ya n̄ kpī.

Na ka nɛn kīnasi dosimɔ u gambo soomɔ.

Durɔ u nɛɛ,

a man ken̄ɔ, nɛn sesu, nɛn kīnasi.

Wunɛ wi a sāa nge sākusā, a yiba.

Nɛn wira nikerera.

Ma nɛn seri nim sɛera.

Kurɔ u nɛɛ,

³ wee na nɛn yaberu pota.

Kon maa kpī n se n tu sebe?

Na nɛn kōri kpakia kɔ, yera kon maa se n yi disinu ko?

⁴ Yera nɛn kīnasi wi, u win nɔmu kpɛɛma gambon wem di,

ma nɛn bwɛra wura win mi.

⁵ Na seewa n̄ ka n̄n̄ ken̄ia.

Turare ye ba mɔ miru ya dāakumɔ nɛn nɔman di gambon nɛnutia sɔɔ.

⁶ Na nɛn kīnasi ken̄ia,

adama na deema u doona.

Nɛn bwɛra raa wura win mi, sanam mɛ na win nɔɔ nua.

Na n̄n̄ kasu kasu, na n̄ n̄n̄ wa.

Na n̄n̄ soka, u n̄ wure.

⁷ Wuu gen kōsobu ba ka man yinna.

Ba man so ba mɛera kua.

Be ba gb̄araru kōsu, ba nɛn sɔnditia mwa.

⁸ Bɛɛ Yerusalemun wɔndiaba, na bɛɛ kanamɔ,

i n nɛn kīnasi wa, i n̄n̄ sɔwɔ win kīra man barɔ kua.

Yerusalemun wɔndiaba ba nɛɛ,

⁹ wunɛ wi a kurɔbu kpuro buram kere,

m̄ba wunen kīnasi wī, u mɔ ye goo kun mɔ a ka sun sɔmɔ mɛ.

Kurɔ u nɛɛ,

¹⁰ nɛn kīnasi, tɔn swāɔwa, win wuswaa ballimɔ.

Tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) sɔɔ, wiya kaa waabu gbi.

¹¹ Win wuswaa ya ballimɔ nge wura gea.

Win seri yi ũriwa nge gunɔ mɔran sansu.

¹² Win nɔni yi sāawa nge waa bakagii ye ya wāa daaro.

Win nɔni kpiki yi sāawa nge bom bekum.

Nɔni yi, yi ka kpee gobiginu weenɛ ni ba doke taabu sɔɔ.

13 Win baanu nu wāwa nge turare bii yi yi kpiibu wee.
 Win nɔɔ ga sāawa nge biibii yèn min di turare ya dāakumɔ.
 14 Win nɔma ya ka wuran suma weenε ye ba kpee gobiginu dokea.
 Win wasi yi wɔru nge suunu don te ba wɔriasia
 ba buraru koosi ka kpee buranu ni nu nɔni boogu mɔ.
 15 Win kɔri yi sāawa nge gbere yiru ye ba kua ka kpee kpikiru.
 Ma ba ye gira wura gean wallɔ.
 À n nùn mɛɛra, u sāawa nge Libanin dāa ni ba mɔ sɛduru.
 16 Win nɔn gari do.
 Wi sɔra nɛn bwɛra ra n wāa mam mam.
 Bɛɛ Yerusalemun wɔndiaba, mɛ nɛn bɔrɔ kɔnasi wi, u sāawa mi.
Yerusalemun wɔndiaba ba nɛɛ,

6

1 mana wunɛn kɔnasi wi, u da,
 wunε wi a kurɔbu kpuro buram kere.
 Bera mana u gere, kpa su ka nun wi kasu.
Kurɔ u nɛɛ,

2 nɛn kɔnasi u dawa win dāa gbaarɔ,
 mi turare bii wāa yi yi kpiibu wee,
 u ka win sabenu kpara kpa u biibii bɔɔri.
 3 Na sāawa nɛn kɔnasigii, ma u maa sāa nɛgii.
 U win sabenu kparamɔ biibiin suunu sɔɔ.

Nge mɛ kurɔ win wasi sāa

Durɔ u nɛɛ,

4 a girima mɔ nge wuu ge ba mɔ Tirisa.
 Nɛn kɔnasi, a wā nge Yerusalemu.
 A nanum mɔ nge tabu sɔa ka yen gidi bɔra.
 5 A ku maa man mɛɛri.
 Domi wunɛn nɔni yi nɛn kɔru seeyamɔ.
 Wunɛn seri yi sāa nge boo wuuru
 te ta saramamɔ Galadin guurun wɔllun di.
 6 Wunɛn donnu nu buriri nge yāa nɛn sansu ba bɔɔra
 nu nim nɔrum wee, nu maa nɔɔ nɛwa swɛɛ swɛɛ, nin gara kun kande.
 7 Wunɛn baanu nu ballimɔwa nge dire sɔnsɔm bia wunɛn sɔnditian wɛrin di.
 8 Sinanibun geera sāawa wata,
 sina kurɔbu maa wɛnɛ.
 Wɔndiaban geera kun nɔru mɔ be.
 9 Adama nɛn kɔnasi wi, u n bau mɔ,
 u sāawa nɛnɛm be sɔɔ.
 U sāawa win mɛron bii wɔndia teereru te u kɔ too.
 Wɔndia be ba nùn wa, ba nɛɛ,
 u sāawa domarugii.
 Sinanibu ka ban sina kurɔbu ba maa nùn siara ba nɛɛ,
 10 wara u yarimam wee nge buruku sɔɔ.
 Wara u wā mɛ nge suru.
 Wara u ballimɔ nge sɔɔ.
 U nanum mɔ nge tabu sɔa ka yen gidi bɔra.
 11 Na da dāa gbaarɔ mi dāa marum wāa,
 n ka wa yakasu sùn n kpia wɔwaa,
 kpa n wa resɛm tɔka yā n kpara,

kpa n maa wa dāa te ba m̀d gerenadi tà n wēsu sāa.

¹² Na ñ ka baaru nen bwēra man sua,
ya man doke nen t̄mbun tabu kekēban suunu s̄o yi dumi gawe.
Kur̄o bu ka w̄ondiaba ba nee,

7

¹ a ḡosirama, a ḡosirama, Sunemun bii,
a ḡosirama su nun m̄eri.
Mban s̄na i ne Sunemun bii m̄era
nge wi u yaam̄o t̄n wuunu yirun baa s̄o.

Dur̄o u nee,

² w̄ondia b̄eregii, wunen naasu su w̄a salubata s̄o.
Wunen p̄ra ya w̄awa nge saba.
Wi u ye kua m̄m̄on tiywa.

³ Wunen bw̄iru gir̄a yera s̄awa bw̄ere nge n̄ran n̄o
ye ya ku ra tam kpe.

Wunen b̄o s̄o ga sw̄eri nge alikama ye ba ka biibii sikerene.

⁴ Wunen bw̄asu s̄awa nge yaa kpikun binu yiru.

⁵ Wunen w̄iru ta buririwa nge suunu donnu.

Wunen n̄ni yi d̄ere wa nge H̄esibonin ȳeru
si su w̄a wuu b̄k̄o gen k̄nn̄n b̄k̄o.

Wunen w̄eru ta d̄endewa mam mam nge Libanin k̄osu yeru
te ta Damasi m̄era.

⁶ Wunen wira suarewa nge guu te ba m̀d Kaameli.
Ma wunen tara ya ballim̄o nge beku gobigiru
sere ya sina bokon bw̄era kpuro mwa.

⁷ Wunen buram banda, a man w̄ere too.

Wune s̄ora nen k̄iru kpuro w̄a.

⁸ Wunen wasi yi d̄endewa nge kpakpa b̄a.

Wunen bw̄asu su s̄awa nge d̄a marum swaaru.

⁹ Na nee, kon kpakpa ȳwa kpa n yen marum n̄ne.

Wunen bw̄asu su s̄awa nge rese m̄ swaaru.

Wunen w̄esiaru ta nuburu do nge d̄a marum m̄e ba m̀d p̄mu.

¹⁰ Na n nun s̄su, na ra n nuku dobu m̄o nge wi u tam durom n̄ra.

Kur̄o u nee,

tam m̄e, mu kokuo nen k̄inasin s̄o
mu du win n̄o s̄o ù n dweeyam̄o.

¹¹ Na s̄awa nen k̄inasigii,
ma win k̄iru kpuro w̄a ne s̄o.

K̄iana s̄ora nuku doba w̄a

Kur̄o u nee,

¹² nen k̄inasi, a yarima su da baru kpaan̄o kpa sa n w̄a mi.

¹³ Bururu sa ko se su da d̄a gbaar̄o,

su wa rese m̄ t̄ka ka d̄a te ba m̀d
gerenadi ȳa n kpare ya w̄esu s̄a.

Miya kon nun k̄iru s̄osi.

¹⁴ D̄a te ba m̀d mandaragore ta ten turare ȳkam̄o.

B̄esen yen̄u k̄nn̄w̄o, sa d̄a marum kpuro m̄o m̄e mu dobu bo,
ginakugim ka gis̄oku gegim.

Na m̄e kpuro yii wunen s̄o nen k̄inasi.

8

¹ À n daa s̄aa n̄en sesu m̄ero turosi, kon ka nun yinna t̄ōw̄o,
kpa n nun b̄okasi, goo kun maa man ḡemm̄o.

² Kon ka nun da n̄en m̄eron ȳenuo
kpa a man bwisi k̄ē.

Kon nun tam nubu durorugim w̄ē
m̄e na kua ka d̄aa bii ni ba m̄ò gerenadi.

³ Na k̄i na n n̄en wiru s̄ondi win n̄om d̄war̄o,
kpa win n̄om geu gu man b̄okasi.

⁴ B̄eē Yerusalemun w̄ondiaba, na b̄eē s̄ōm̄o,
i ku n̄en k̄inasi yamia saa ye u ñ k̄i u se.

W̄ondiaba ba n̄eē,

⁵ wara u wee gbaburun di u win k̄inasi gballi.

K̄irun dam

Kur̄o u n̄eē,

na nun yamia d̄aa saar̄o wunen ȳenun b̄okuo,
mi wunen m̄ero u wunen gura sua u nun mara.

⁶ A de n̄e turoŋn gari yi n w̄aa wunen ḡōruo.

A de a n n̄e turo b̄okasi.

Domi k̄iru ta dam m̄owa nge ḡō.

Nisinu nu maa s̄aawa ḡaa ḡobunu nge ḡoribun w̄aa yeru.

Nin dam mu s̄aawa nge d̄ō yari.

Yinni Gusun̄n min diya yi wee.

⁷ Nim w̄okun nim ka m̄en kp̄aru mu ñ kp̄ē mu k̄irun d̄ō go.

Meya maa daanun nim yiburu ta ñ kp̄ē tu k̄i te wukiri.

T̄onu wi u win dukia kpuro w̄ē bu ka n̄un k̄ian s̄ō,

u ñ k̄i te wasi.

Yen k̄ok̄ō, ba koo n̄un ḡemwa.

Kur̄n sesubu ba n̄eē,

⁸ sa sesu piibu m̄o wi u kun gina bw̄aa kpia.

Am̄ona sa ko n̄un kua sanam m̄e ba n̄un k̄ian na.

⁹ U n s̄aa nge gb̄araru,

sa ko tu t̄asisiawa ka sii geesu.

U n maa s̄aa nge k̄onno,

sa ko ge k̄orewa ka d̄aa ye ba m̄ò s̄edurun gambo.

Kur̄o u n̄eē,

¹⁰ na s̄aawa nge gb̄araru,

ma n̄en bw̄aa ya s̄aa nge wuu k̄sobun w̄aa yeru.

N̄en k̄inasi u ȳe ma na b̄ori ȳendu m̄o win mi.

Dur̄o u n̄eē,

¹¹ Salom̄o u res̄em t̄kan gbaaru m̄o Baali Ham̄ōw̄o.

Ma u gbaa te k̄sobu n̄omu s̄ondia.

Ben baawure u ra ka sii geesun gobi n̄ōr̄ōbu (1.000) n̄ewa

bu sere gbaa ten marum s̄ori.

¹² Salom̄o u win sii geesun gobi n̄ōr̄ōbu (1.000) suo u n m̄o,

kpa u win gbaa k̄sobu yen goobu (200) w̄ē.

N̄ena na n̄en tiin res̄em gbaaru m̄o,

ma na tu k̄osu.

¹³ A de n wunen n̄ō n̄o n̄en k̄inasi,
wune wi a ra n w̄aa d̄aa gbaaru s̄ō.

Kpaasiba kī bu gu nɔ.

Kurɔ u nɛɛ,

¹⁴ a wasi suo nen kīnasi,

kpa a n s̄aa nge yaa kpiku ñ kun mɛ nge gini kpɛma

ye ya w̄aa guuru w̄allɔ mi yaka nubu durorugisu w̄aa.

ESAI

Tire ten gari yi s̄awa b̄onu ita.

B̄onu gbiikaa wiru1n di sere wiru 39.

Yudaban wahalan gariya b̄onu gbiikaa ye, ya m̄ò. Waati ye s̄ò, Yudaba ba Asirigibun berum m̄ò. Adama Gusun̄on s̄om̄o Esai u wa ma n ñ berum m̄e t̄ona mu s̄aa ben wahala. Ye ya maa s̄aa ben wahala, yera mem̄ n̄obu sariru ka durum ka naane ye ba ñ Gusun̄o s̄aa. Yen s̄ona Esai u Yudaba ka ben kparobu kir̄o kua bu ka ḡoru ḡosia kpa bu wura bu gem sw̄i ben w̄aru s̄ò. U maa bu s̄òwa ma goo u koo yarima Dafidin bweserun di kpa u ka b̄ari yendu na handuniāo.

B̄onu yiruse wiru 40n di sere wiru 55.

B̄onu yiruse sun s̄om̄o saa ye ba Yuuba yoru mw̄era ba ka da Babiloniā. Saa ye s̄ora Gusun̄on s̄om̄o Esai u win t̄ambu s̄òwa ma Gusun̄o u koo bu yakia kpa u ka bu wurama ben tem̄o bu w̄a kpaaru di. Esai u maa sun s̄om̄o tire te s̄ò ma Gusun̄owa u ḡaanu kpuro n̄eni win n̄omūo. Wiya u dera ḡaanu kpuro koorama. Saa win t̄ambu Isireliban min diya handuniāo ya koo durom wa.

B̄onu itase wiru 56n di sere wiru 66.

Yuu be ba wurama yorun di ba w̄a Yerusalem̄o, ben gariya b̄onu itase ya m̄ò. Esai u bu dam k̄a u n̄e, Gusun̄o u koo win n̄o mw̄eru yibia u handuniagibu siri. U maa bu gem kobu ka t̄ò w̄eruguru ka ȳakunu ka kananun gari yaayasiamāo. Esai wiru 61:1-2n gariya Yesu u denda sanam m̄e u win s̄amburu torua.

Tire ten kpunaa

1. Ba Isireliba ka Yudaba kir̄o m̄ò, wiru 1n di sere wiru 12.
2. Yinni Gusun̄o u koo bwese tukunu seeyasia, wiru 13n di sere wiru 23.
3. Siri d̄aakibu, wiru 24n di sere wiru 27.
4. Kir̄oba ka maa n̄o mw̄enu, wiru 28n di sere wiru 33.
5. Siri d̄aakibu, wiru 34n di sere wiru 35.
6. Sina boko Esekiasi ka Asirigibu, wiru 36n di sere wiru 39.
7. Nuku yemiabun n̄o mw̄enu, wiru 40n di sere wiru 55.
8. Labaari dora, wiru 56n di sere wiru 66.

B̄ONU GBIKAA

¹ Tire ten gari yi s̄awa gari yi Gusun̄on s̄om̄o Esai Am̄otin bii u gerua Yudaban s̄ò, ka sere ben wuu Yerusalemun tiin s̄ò. U gari yi geruawa sanam m̄e sinam beni, Osiasi ka Yotamu ka Akasi ka Esekiasi ba bandu di di Yudāo.

T̄n be ba ku ra ḡaanu tubu

² Yinni Gusun̄o u n̄e,

w̄allu ka tem, i ka man n̄ow̄o.

Na n̄en bibu seeya,

na bu swaa s̄òs̄i,

adama ba man seesi.

³ Naa kinenu nu ra n̄ nin kparo ȳe.

K̄etekunu nu ra n̄ maa ȳe mi nin yinni u ra nu d̄ianu ȳiye.

Adama n̄en t̄ambu Isireliba ba ñ mam k̄i bu ḡaanu ḡia.

Ba ku ra ḡaanu tubu.

⁴ Ma Esai u n̄e,

b̄e Isireliba, b̄oruroba i s̄aa,

domi i durum m̄òwa.

Toranu nu yiba b̄e suunu s̄ò.

Nuku kōsurun wāara i wāa.

Bee kpuro i sankirewa,
domi i Yinni Gusunō deri.

I nūn gema, wi, wi u sāa been Yinni Deero,
ma i nūn biru kisi.

⁵ See yasia birà u koo maa bee ko,

domi nān dabina i nūn seesi.

I sāawa nge tōnu win bwisikunu kun wā,
ma u daa kōsa mō.

⁶ Saa win wirun di sere ka win naa taranō,
kpuro barara.

Domi ba ñ win mēeraba ka win bosu teye
bu tim gumgim doke bu sere mam nee, ba koo bōke.

⁷ Been tem mu kua bansu.

Mēn wusu dōo mwaakira.

I tōn tukobu mēera ba ka mēn dīanu gura,
ba ñ gāanu deri.

⁸ Ma Yerusalemu ya tiara ye tōna.

Ya kōore nge kuru resem gbaarun suunu sōo,
ñ kun mē, gberō.

Ya yō tom ye tōna

nge wuu ge ba tabu bure ba doona.

⁹ Gusunō, wōllu ka tem Yinni

ù kun daa been sukum fiiko faaba kue

Yerusalemu ye sōo, ya koo raa kam kowa nge Sodomu ka Gomōra.

Sāa te Gusunō u tusa

¹⁰ Ma Gusunō u nee,

bee wirugibu be i ka Sodomugibu weene,

i ne, Yinni Gusunōn gari swaa dakio.

Bee be i maa tie, i ka Gomōragibu weene,

i nen wooda mēm nōowō.

¹¹ I tamaa been yāku dabi ni, nu man gāanu sāa?

Been yāku yāanu ka yāku gum

mē i ra ka man yāku dōo mwaararuginu kue,

ya den man tusa.

Na wasira ka been yaa sabenun yēm

mē i ra yēke nen sāa yerō.

¹² Ye i ra ne nen sāa yerō ka wōrubu,

yeya na bee bikia?

¹³ Been kēe ni i ka naamō mi kama.

I ku ra maa ka nu na.

Been turare ya ñ man nuburu doremō.

I ku maa man ye dōo dokea.

Na den been kōsa ye tusa

ye i ra ko i n mēna nen sāa yerō

i ka man sā, suru ù n yara,

ka tōo wērarugiru sōo,

ka sere maa tōo bakanun saa.

I ku maa man tōo baka nin bweseru diiya.

¹⁴ Na maa bee sōomō,

been tōo baka ni kpuro nu man tusawa.

Nu man sāawewa sōmu bakanu.

Na maa wasira n ka nu sɔbe.

¹⁵ Baa ì n bɛɛn kanaru denyasiamɔ,
na ku ra nu swaa daki.

I n nɔma yiyi wɔllɔ i ka kanaru ko,
na ra nɛn wuswaa sɔiyɛwa,
na kun bɛɛ mɛɛra.

Domi bɛɛn nɔma tambun yem yiba be i go.

¹⁶ Yen sɔ, i tii s̄arasio
i nuku kɔsuru deri,
kpa i ku maa kɔsa ko.

¹⁷ I seewo i gea ko,
kpa i n gem sw̄i.

I be ba dam dɔremɔ faaba koowo.
I gobekuba w̄ɛyɔ ye n s̄aa begia,
kpa i ka gɔminibu yina.

¹⁸⁻¹⁹ I na su wesiana kpa su nɔɔsina.

I n wura i man mɛm nɔɔwa,
baa bɛɛn ḡɔru ḡa n t̄iri nge weke biru,
kon gu dɛerasia gu burura nge w̄ɛsu.
Baa ḡa n maa s̄ɔrin na nge w̄ɛɛ wunɔmgii,
ga koo burura nge w̄ɛɛ kpiki,
kpa i tem mɛn d̄ia geenu di.

²⁰ Adama ì n yina, ma i man seesi,
ba koo bɛɛ gowa tabu sɔɔ ka takobi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Yerusalemu dɛerasia

²¹ Gusunɔ u nɛɛ,
Yerusalemu, wunɛ wi na raa naaɛn s̄aa,
wee a kua nge kurɔ sakara kowo,
wi u win durɔ deri.
Domi yellu gemgiba raa yiba wunɛ sɔɔ.
Adama ḡisɔ, tɔn gowobu tɔnawa ba nun w̄aasi.

²² A raa s̄aa nge sii geesu.
Wee a kua nge sii bisu.
A raa s̄aa wa nge tam gem.
Adama t̄ɛ, a kua nge tam mɛ ba nim doke.

²³ Wunen wirugiba man seesi,
ma ba ka gbɛnɔbu nɔɔ tia s̄aa.
Be kpurowa ba ra n k̄ɛnu ȳiyɔ,
kpa ba n nɔm biran k̄ɛnu naa gire.
Ba ku ra gobekuba w̄ɛ ye n s̄aa begia,
ba ku ra maa ka gɔminibu yinɛ.

²⁴ Yen sɔ, i swaa dakio i nɔ
ye nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na gerumɔ,
nɛ wi na s̄aa bɛɛ Isireliban dam.
Na nɛɛ, kon bɛɛ nɛn yibɛrɛba m̄ɔru kɔsie
kpa nɛn m̄ɔru yu wa yu sure.

²⁵ Kon bɛɛ nɔma doke
kpa n bɛɛ w̄ɔ nge sisu

n bεεn disinu kpuro wuna
kpa i dεεra.

²⁶ Kon bεε kua nge yellu.

Siri kowobu ba ñ maa nɔm biran kɛnu mwaamɔ.

Mɛya ba ñ maa bwisi kɛɔbun nɔsu gum tɛɛnimɔ.

Saa yera ba koo nεε,

gemgibu ka naanɛgibun wuuwa mini.

²⁷ Kon Yerusalemu yakia yà n nɛn kɪru swīi,

kpa n maa yen tɔmbu wɔra

be ba gɔru gɔsia mi kpuro.

²⁸ Be ba man seesi, kon bu kam koosia.

Be ba durum mɔ, kpa n bu go.

Be ba maa man biru kisi, kpa n bu kpeerasia.

²⁹ Saa ye sɔɔ, dāa bakanu ka dāa sɔɔ

si su sāa bεεn būu yenu,

su koo de i sekuru wa.

³⁰ I ko kowa nge dāa baka ni,

sanam mε nin wurusu dellamɔ,

ñ kun mε nge dāa sɔɔ si,

sanam mε su ñ maa nim waamɔ.

³¹ Wi u tamaa u dam mɔ u koo ko nge yakasu,

kpa win kookoosu su n sāa nge dɔɔ buri,

kpa u dɔɔ mwaara ka win kookoo si sannu.

Goo sari wi u koo kpī u bu faaba ko.

2

¹ Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Esai Amɔtin bii sɔɔwa kāsiru sɔɔ, Yudaba ka ben wuu Yerusalemun sɔ.

Bəri yen te ta ko n wāa

sere ka baadommaɔ

(I maa mεerio naasu 2-4, Misee 4:1-3)

² U nεε, saa dāaka sɔɔ,

guu tɛn mi Yinni Gusunɔn sāa yera gire,

ta koo guu ni nu tie bεεrε kera,

kpa bwesenu kpuro nu na mi,

³ nu nεε, i na su da Yerusalemuɔ

su yɔ Yinni Gusunɔn guurɔ

mi Isireliba ba ra nùn sā.

Kpa u sun win swεε sɔɔsi

su sī yi sɔɔ.

Ba koo gere mε,

domi guu ten min diya u koo win wooda yara

kpa u gari geruma.

⁴ U koo bwese dabinu siri,

kpa bwese ni, nu nin takobiba bɔɔri

nu ka tebonu seku.

Mɛya nu koo maa nin yaasi bɔɔri

nu woba so.

Bweseru gara kun maa garu seesimɔ.

Ba ñ maa ben bibu tabu toobu sɔɔsimɔ.

⁵ Bεε Yakɔbun yɛnugibu,

i na su da su sī yam bururam sɔɔ,
mɛ Yinni Gusunɔ u sun wɛɛmɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo be ba tii sue kam koosia

⁶ Yinni Gusunɔ, wee a wunen tɔmbu
Yakɔbun yɛnugibu deri,
domi ba sɔɔ yari yerugibun sɔaru mɔ.
Ma ba wɔri dobo dobon kobu sɔɔ nge Filisitiba.

Ba da ba ka tɔn tukobu arukawani bɔkua.

⁷ Ben tem mu sii geesu ka wura yiba.
Arumani ye ya wɔa mi, ya n nɔru mɔ.
Tem mɛ, mu maa dumi yiba,
ka tabu kɛkɛ sisugii yi yi n geeru mɔ.

⁸ Ba bwāarokunu seka baama.
Ma ba nu yiiramme ba sɔamɔ.

⁹ Yen sɔ, tɔmbu kpurowa ba koo yiira
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ bu tii kawa.
Yinni Gusunɔ, a ku bu ben durum suuru kua.

¹⁰ Yen sɔ, bɛɛ Yakɔbun yɛnugibu,
i duo kpee baaba sɔɔ
kpa i kuke wɔrusɔ
i ka Yinni Gusunɔn nanum ka win yiiko duka suuri.

¹¹ Tɔru gara sisi
tɛ sɔɔ ba koo wi u tii sue kawa
kpa bu Yinni Gusunɔ turo wɔlle sua.

¹² Domi wi, wɔllu ka tem Yinniwa.
U tɔɔ te yi,
tɛ sɔɔ u koo baawure siri wi u tii sue,
kpa u nɔn kawa.

¹³ Tɔɔ te sɔɔ,
u koo dɔa baka ni nu gunu Libaniɔ ka Basaniɔ kpeerasia.

¹⁴ Kpa u guunu ka gungunu

¹⁵ ka gbāra damginu kɔsuku,

¹⁶ ka sere goo nimkuu bakasu,
gāanu kpuro gesi ye ba kīru bo.

¹⁷⁻¹⁸ Tɔɔ te sɔɔ, ba koo wi u tii sue kawa
kpa bu bwāarokunu kpeerasia.

Yinni Gusunɔ turowa ba koo wɔlle sua.

¹⁹ Sanam mɛ u koo se u tɔmbu nandasias,
tamba koo du bu kuke kpee baaba sɔɔ ka wɔrusɔ,
bu ka win dam ka win yiiko duka suuri.

²⁰ Tɔɔ te sɔɔ, tamba koo ben bwāaroku ni ba seka ka sii geesu ka wura ba
sɔamɔ gunɔnguunu ka yankɔsu deria. ²¹ Kpa bu du bu kuke kpee baaba sɔɔ ka
wɔrusɔ bu ka Yinni Gusunɔn dam ka win yiiko duka suuri.

²² N n mɛn na, i ku bɛɛn naane doke tɔnu sɔɔ.

U sɔawa nge woo.

U n sɔa gāanu.

Yudan banda burisina

Gusunɔ, wəllu ka tem Yinni,
u koo Yerusalemugibu ka Yudaba kpuron arumani kpeerasia.

Ba ñ maa dīanu ka nim wasi.
Ba ñ maa somiru garu wasi gam di.

2-3 Domi u koo ben tabu durɔ damgibu
ka ben tabu kowobu wuna u go,
ka ben siri kowobu ka ben sɔrobu ka guro gurobu
ka be ba s̄aa tabu kowobu weeraakuukuubun wirugibu
ka ben sina asakpɔbu ka ben bwisi kɛɔbu
ka ben n̄aman s̄am kowo kpokoba ka ben timgii gisonkoba
ka mam wi, Gusunɔn s̄amɔbun tii.

4 U koo de aluwaasiba ba n bu kpare
nge mɛ ba ka kī.

5 Tɔmba koo dam darena.
Aluwaasiba ba koo durɔ tɔkɔnu seesi,
kpa garu ko sariba bu damgibu n̄ani du.

6 Saa ye sɔɔ, t̄onu u koo win w̄onɔ s̄ere u n̄eɛ,
wunɛ a ȳanu m̄ɔ.

Yen s̄ɔ, a koo wo b̄esɛn ȳenu ȳero,
kpa a b̄esɛn ȳenu seeya.

7 Adama u koo n̄un wisi u n̄eɛ,
na ñ yen tim m̄ɔ.

Dīanu sari ȳenu ge sɔɔ,
ȳanu maa sari mi.

A ku man ko b̄esɛn ȳenu ȳero.

8 Esai u maa n̄eɛ,
Yerusalemu ya b̄aarimɔ,
ma Yuda ya w̄arukumɔ
ȳen s̄ɔ ba Yinni Gusunɔ seesi
ka ben gari ka ben kookoosu.
Ba ñ win b̄erum m̄ɔ.

9 Ben kookoosu su ben daan seeda dimɔ.
Ben daa k̄ɔsa kun berua.

Ba ye m̄ɔ batuma sɔɔ nge Sodomugibu.
B̄ɔruroba ba s̄aa,
domi b̄ɔriya ba tii s̄ɔru kuammɛ mi.

10 A gemgii s̄ɔwɔ ma u koo kuura.

U koo win s̄amburun are wa.

11 Adama b̄ɔrurowa wi u nuku k̄ɔsuru m̄ɔ.

U ko n w̄aawa nuku sankiranu sɔɔ,
domi win s̄amburun areya u koo wa.

12 Aluwaasiba ba Yinni Gusunɔn t̄ambu dam d̄aremɔ.

Ma t̄on kurɔbu ba s̄aa ben yinnibu.

Be ba bu kpare ba bu torasiamɔ.
Ba ben swaa go ye ba raa sw̄i.

Yinni Gusunɔ

u win t̄ambun wirugibu sirimɔ

13 Yinni Gusunɔ u na u ȳɔ u ka win t̄ambu siri.

14 U win siribu torua ka win t̄ambun guro gurobu,
ka ben wirugibu.

U n̄eɛ, i t̄ambun dīanu w̄ɔra

ma i ye i s̄arobu mwaari yii beɛn yenus̄o.

¹⁵ Mban s̄ona i nen t̄ambu dam d̄arem̄o,
ma i s̄arobu taki dim̄o.

Ne, Yinni Gusun̄o, w̄ollu ka tem Yinniwa na yeni bikiam̄o.

Ba koo Yerusalemun

t̄on kur̄abu s̄eeyasia

¹⁶ Yinni Gusun̄o u maa neɛ,

wee Yerusalemun t̄on kur̄abu ba tii sue.

Ma ba s̄im̄o ba ȳek̄o m̄o, ba w̄inu dem̄ie.

Ba ñ sekuru m̄o, ba ben naasun sumi soonam̄o.

¹⁷ Yen s̄ona kon de bu ko wii kparanugibu,

kpa n bu terenu ȳosu.

¹⁸ Saa ye s̄oɔ, kon ben bura ȳanu kpuro wuna. Niya ben naasun sumi ka ben serin bura ȳanu ka ben sababa yi yi ka suru k̄eka weene, ¹⁹ ka ben swaa tonkunu, ka ben sumi ka ben s̄onditii, ²⁰ ka yasi, ka ȳoni yi ba doke naaso ka ben s̄ekatii, ka ben ȳor̄mannin b̄aki, ²¹ ka ben taabu n̄omaginu ka w̄eruginu, ²² ka ben ȳa gobiginu, ka yabe bakanu ka ben b̄oɔnu, ²³ ka digiba, ka ȳa ni nu ñ sinum m̄o, ka yasi, ka sere s̄onditii.

²⁴ Ba ñ maa turaren nuburu n̄oɔm̄o

ma n kun m̄o nubu k̄osuru.

Ba ñ maa s̄ekatii s̄ekem̄o ma n kun m̄o w̄ɛɛ.

Ba ñ maa seri wasi wir̄o bu tari.

Wii p̄onna ba ko n m̄o.

Ba ñ maa yabe bakanu sebum̄o

sere saakiba nuku sankiranun s̄o.

Ben buram kun maa s̄oɔsiram̄o.

Sekura ba koo wa.

Yerusalemun ḡominibu

²⁵ Ba koo Yerusalemun t̄ambu ka yen tabu dur̄oɔbu go tabu s̄oɔ.

²⁶ T̄amba koo wuri ko bu ḡoɔ sw̄i yen gb̄ara k̄onn̄oɔ

nge t̄on kur̄o wi ba w̄ari ba win ȳanu gura ma u s̄o tem̄o.

4

¹ Saa ye s̄oɔ, t̄on kur̄abu n̄oɔba yiru ba koo dur̄o turo s̄o bu neɛ,

sa ko beɛn tii diisia kpa su tii sebusia.

A gesi sun sekuru wun̄o

kpa a de sa n wunen ȳisiru s̄oɔwa.

Yerusalemu ya koo wurama

ngeyellu

² Ye Yinni Gusun̄o u koo kpiisia saa ye s̄oɔ, ya ko n s̄aawa beɛre ka girima Isireli be ba tien s̄o. Kpa tem me, mu d̄ia geenu ma nu n s̄a ben nuku doɔbu.

³ Be, be Yinni Gusun̄o u ḡosa mi, u ben ȳisa yorua ba n ka w̄a Yerusalem̄o, ba koo bu sokuwa t̄on deɛroɔbu. ⁴ Yinni Gusun̄o u koo Yerusalemun t̄on kur̄abu disi w̄oka, kpa u wuu gen tii deɛrasia, u gu siri ka win dam bakam t̄on be ba raa gon s̄o. ⁵ Yen biru u koo de d̄oɔ wii bakaru tu Sionin guuru kpuro ka menno yenu wukiri s̄o s̄oɔ, kpa d̄oɔ yara ya n w̄a w̄okuru guu ten w̄oll̄o, kpa win yiikon girima yu wuu ge wukiri, ⁶ kpa ya n s̄a nge kuru te ta ko n bu saaru s̄aawe yam susurun saa, ka maa kuku yeru woo b̄ak̄o ka guran s̄o.

Isireliba

*ba s̄awa nge res̄em gbaaru***5**

¹ I womu swaa dakio i n̄o ge kon n̄en k̄inasi kua. Womu ge, ga ka wi ka win res̄em gbaaru yā. Ge wee.

N̄en k̄inasi u res̄em gbaaru garu m̄o
te ta wāa tem turenu w̄oll̄o mi n̄ tem gem m̄o.

² U gbaa te k̄oɔ kua, ma u ten kpenu wukura.
Ma u res̄em d̄aa ye ya koo bii duronu ma duura.

Yera u ten k̄osobun diru bana ten suunu s̄oɔ.
Ma u res̄em gama yeru kua mi.

Saa ȳe s̄oɔ u den ȳiyo res̄em gbaa te, tu n̄un bii geenu marua,
yera u deema k̄osuna ta n̄un marua.

³ T̄ē, n̄en k̄inasi u gerum̄o u m̄o,
b̄eε Yudaba, b̄eε be i wāa Yerusalem̄o,
i bu sirio wi ka win res̄em gbaa te.

⁴ Mba u tu burea u n̄ kue.
Mban s̄ōna ta bii k̄osunu mara
sanam m̄ε u ȳiyo tu bii geenu ma.

⁵ Wee ye u koo win gbaa te kua.
U koo ten kara ka yen d̄aa wukiriwa,
kpa yaa sabenu ka gbeeku ȳεε yi du mi,
yi di, yi taaku.

⁶ U n̄ maa win res̄em d̄aa ye s̄omm̄o,
m̄eya u n̄ maa gbaa te wukum̄o.
U koo tu deriwa tu kam ko,
kpa s̄aki yi tu wukiri,
kpa u de gura yu ku maa n̄ε mi.

⁷ Isirelibara ba s̄aa Gusun̄o,
w̄ollu ka tem Yinnin res̄em gbaa te.
Ma Yudaba ba s̄aa res̄em d̄ora ye u duura.
U k̄ia bu gea ko adama k̄ōsa ba kua.
Ba t̄ambu go ba ȳem yari.
U maa k̄ia bu gem sw̄i, ma ba yina.
Yen s̄ōna t̄amba wuri m̄o.

*K̄ōsa ye t̄amba m̄o**(I maa m̄εrio 10:1-4)*

⁸ B̄ruroba be ba ȳenusu ka gbea sosim̄o
ye ba raa m̄o s̄oɔ,
sere gabu ba n̄ maa ayeru m̄o,
ma be t̄ona ba batuma m̄o.

⁹ Wee ye Gusun̄o w̄ollu ka tem Yinni u man s̄ōwa. U n̄εε,
kam kam ba koo t̄on ben ȳenu dabi ni kpuro kam koosia.
Kpa goo u kun maa wāa yenu bura si s̄oɔ, si su kp̄a mi.

¹⁰ B̄a n̄ res̄em ek̄itaa ita gama,
yen tam kun ditiri weeraakuru turi.
B̄a n̄ maa alikama kilo wun̄obu (100) duura,
ye ba koo ḡē ya n̄ kilo w̄okuru keram̄o.

¹¹ B̄ruroba be ba ra buru buru yellu se
ba n̄ tam b̄ōb̄om n̄orum̄o,
kpa ba n̄ wāa tam gbaabur̄o sere n̄ ka ko w̄ōku suunu.

12 Gõogenu ka mərəkunu, ka baranu
ka guunu ka sere tam,

yera ya ra ben t̄s̄o bakanu gbisisie,
kpa ba n n̄e, Yinni Gusun̄n s̄oma atafiiru s̄āa.

13 Yen s̄ōna kon de bu bu yoru mw̄eri subaru s̄o
bu ka doona.

Ben sina biba koo gbi ḡõrun s̄o,
kpa be ba tie bu gbi nim n̄run saabu.

14 Kpa ḡaribun w̄āa yeru tu n̄o wukia ka dam,
tu sina bii be mw̄e
ka maa t̄n w̄oru ge ga nuku dobu m̄o.

15 Saa ye s̄o, t̄mbu kpurowa ba koo yiira
Yinni Gusun̄n wusw̄āa bu tii kawa,
kpa be ba n̄e, ba tii tura, bu w̄ruma.

16 T̄s̄o te s̄o, Gusun̄, w̄ollu ka tem Yinni
u koo win t̄mbu siri dee dee
u ka win yiiko s̄ōsi,
kpa u gea ko u ka s̄ōsi ma u d̄ere.

17 Yāanu nu koo yakasu di Yerusalemun bans̄o
nge nin kpara yeno,
kpa nin binu nu di nu b̄ria mi.

18 B̄ruroba be ba gbinne ka k̄sa
nge naa wuku yi yi yin k̄ke gawe,

19 ba n gerum̄o ba n m̄o,
Yinni Gusun̄ u wasi suo u win s̄amburu ko fuuku,
kpa su tu wa.
Isireliban Yinni D̄ero u win himba s̄ōsio ye u yi,
kpa su ye ḡia.

20 B̄ruroba be ba ra k̄sa soku gea,
kpa bu gea soku k̄sa.
B̄ruroba be ba ra yam w̄okuru soku yam bururam,
kpa bu yam bururam ḡasia yam w̄okuru.
B̄ruroba be ba ra ye n sosu ḡsie ye n do,
kpa bu ye n do ḡasia ye n sosu.

21 B̄ruroba be ba t̄sa ben tii tiin ȳeru s̄o,
ma ba tii mw̄era bwisigibu.

22 B̄ruroba be ba ȳisuru yara
tam n̄rubu s̄o.
B̄ruroba be ba tam b̄ob̄am kobu ȳe.

23 B̄ruroba be ba nam biran k̄nu mwaam̄o,
ba ka taaregibu gem w̄em̄o,
ma ba gemgibu taare w̄em̄o.

24 Yen s̄ōna Yinni Gusun̄ u koo de bu d̄s̄o mwaara
nge m̄e d̄s̄o u ra doo ḡāanu ka yaka gbebusu mw̄e,
kpa ben gbini yi k̄si,
kpa ben w̄esu su ka woo doona nge tua,
ȳen s̄o ba ñ Gusun̄ w̄ollu ka tem Yinnin woodaba garisi ḡāanu.
Ma ba win gari atafiiru kua,
wi, wi u s̄ā ben Yinni d̄ero.

Yinni Gusun̄ u s̄õru s̄ā

u ka bu seeyasia

(I maa meerio naasu 25, 9:7-20)

25 Yen s̄na win m̄ru ya w̄rim̄ be s̄o.

U bu n̄ma dokem̄ u goom̄.

Guunu diirum̄.

Ma t̄mbun gonu nu sweene sw̄e s̄o nge kubanu.

Adama ka me, win m̄ru kun sure,

ma u bu n̄ma dokem̄ u seeyasiam̄.

26 U gidi b̄ra ȳrasia u ka bwese tukunu soku ni nu toma.

Ma u nu soka ka wia.

Ni wee nu wee ka wasi kasanu.

27 Ben goo kun wasire,

goo kun maa w̄rum̄.

Dom kun goo mw̄e u sere dweeya.

Goon kpaka kun maa kusiare ye u s̄ke p̄raa.

M̄ya ben goon baranun w̄e kun n̄n kare.

28 Ben s̄enu nu n̄o do.

Ba maa nu s̄ri bu ka to.

Ma ben dumin naa konnu nu b̄obu nge kperu.

Ma ben tabu kek̄ba ba s̄au nge woo guna.

29 Ma ba kukirim̄ nge gbee sun̄,

ge ga yaa mwa ga ka doon̄ goo kun gu yinari.

30 Saa ye s̄o, kukiribu koo n̄ra Isireliba s̄o

nge n̄m w̄ku ge woo b̄ko ga seeya.

B̄ n tem m̄ m̄era,

yam w̄kura ba koo wa ka nuku sankira bakanu,

kpa w̄llu tu t̄ra guru wii bakarun s̄.

Gusun̄ u Esai ḡsa

u ka ko win s̄m̄

6

1 W̄o ḡe s̄o sina boko Osiasi u gu, ne Esai, na Yinni Gusun̄ wa k̄siru s̄o, u s̄o sina kita bakaru garun w̄ll̄ win s̄a yer̄. Ma win yaberun kasa ya sure

s̄a yee ten s̄ow̄ kpuro. 2 W̄llun k̄sobu ba bellim̄ win w̄ll̄. Ben baawure, kasa n̄oba tia u m̄. U ka yen yiru win wuswaa wukiri, yiru maa win naasu

ma u ka yiru ye ya tie ȳowa. 3 Ba n̄ogiru sue ba m̄,

D̄ero D̄ero,

Gusun̄ w̄llu ka tem Yinni u s̄awa D̄ero.

Win yiiko ya handunia kpuro yiba.

4 Ma s̄a yee ten gamboba ba diira saa ben tem di, n̄o ge ga n̄oram̄ min s̄, ma wiisu su yiba dii te s̄o. 5 Saa ye s̄ora na n̄ogiru sua na nee, na kam kuawa. Domi nen yara ya durum s̄owa, na maa w̄a t̄mbun suunu s̄o b̄n yari durum s̄owa ma na sere Gusun̄, w̄llu ka tem Yinni wa ka n̄ni wi u s̄a kpuron sun̄.

6 Adama w̄llun k̄so ben turo u d̄o ḡe sua ka baku ȳku yerun di, u ȳoma u na nen mi. 7 Ma u ka yi nen n̄o baba ma u nee,

yeni ya wunen n̄o baba

ya s̄osi ma Gusun̄ u wunen toraru wuna.

M̄ya u maa wunen durum w̄ka.

8 Yen biruwa na Yinni Gusun̄n tiin n̄o nua ga gerum̄ ga m̄,

wara kon wa n ḡri.

Wara koo se u man daawa.

Ma na wisa na nee,
ne wee, a man gario.

⁹ Ma u man sowa u nee,
n n men na, n doo n Isireliba gari yini s5 n nee,
wee ba ko n da kasu bu win gari no,
adama ba n yi noom.

Ba ko n da kasu bu wa,
adama ba n gāanu wasi.

¹⁰ N de tən ben gōru gu bōbia,
kpa bu swaa taaya bu ku raa gari no.
N ben nōni wōkuo bu ku raa ka yam wa,
kpa bu ku raa gōru gōsia bu faaba wa.

¹¹ Ma na nee,
Yinni, sere saa yerà ya ko n sāa me.
Ma u man wisa u nee,
sere wuu sinin tōmbu bā n gbisuka,
kpa su ko bansu, kpa tem me kpuro mu kam ko.

¹² Domi u koo de bu ka men tōmbu da sere mi n toma
kpa bu me deri mu n sāa bansu.

¹³ Baa bā n tem men tōmbu bōnu kua suba wōkuru,
ma ten teera tie mi,
u koo tu surawa nge dāa bakaru.
Adama nge me dāa kpiriru ta ra kpare,
nge meya bwese kpaara koo se
ta n sāa bwese geeru te u gōsa.

Gariyi Esai

u Akasi sina boko sowa

7

¹ Sanam me Akasi, Yotamun bii, Osiasin debubu u bandu dii Yuda, saa yera Resini, Sirin sina boko ka Peka Remalian bii, Isireliban sina boko, ba no tia kua ba Yerusalemu wari ba tarusi. Adama ba ye kpana. ² N deema ye ba na ba sina boko Akasi sowa ba nee, wee Sirigiba na ba ben sansani gira Isireliban tem, yera Akasi ka win tōmbun toronu kara ba diirim nge dāa ni woo ga sweem.

³ Saa yera Yinni Gusun u Esai sowa u nee, i doo wune ka wunen bii Seari Yasubu i ka Akasi yinna. I ko i nūn deema beku wōku yerun swaa, nim tora ye ba kua ya ra ka nim ne wuun no gi. ⁴ Kpa a nūn s5 a nee, u tii nenua ka laakari. U ku berum ko, u ku de win tororu tu kara. Domi Sirin sina boko ka Remalian biin mōru ye, ya sāawa nge dāa no si su wiisu m. ⁵ Tē, wee ba nūn kōsa bwisikuamme, ba m, ⁶ bu da bu Yudaba wari bu ben wuu tarusi, kpa bu nanda bu bu tii nōmu sōndia. Yen biru kpa bu Tabēelin bii ko suno wuu ge sō.

⁷ Adama ne, Yinni Gusun, na n derim yu koor.

⁸⁻⁹ Siri kpuron dam mu wāawa Damasi.

Resini tōnawa u sāa Damasīn dam.

Isireli kpuron dam mu wāawa Samari.

Meya Remalian bii tōnawa u sāa Samarin dam.

Adama wō wata ka nōbun baa sō,

Isireliba ba koo yarina kpa ba kun maa dam gam m.

Yen s5, Akasi u n tororu s5,

u n nε, Yinni Gusunɔ naane s̄aa.
Ma n kun mε, win dam mu koo maa kpe.

Emanueli

¹⁰ Yinni Gusunɔ u maa gɔra bu Akasi s̄ɔ bu nεε, ¹¹ u n̄n ȳireru bikio u n ka win gere naane s̄aa. U koo kp̄i u bikia tu na wollun di, ñ kun mε ḡorin di.

¹² Ma Akasi u nεε, na ñ Yinni Gusunɔ ȳireru garu bikiamɔ, na ñ win laakari mεrimɔ.

¹³ Yera Esai u nεε, bεε sina boko Dafidin bweseru, ye i dera tɔmba ka bεε wasira, ya ñ tura? Yera i maa k̄i Gusunɔ nen Yinni u ka bεε wasira? ¹⁴ Wee t̄ε win tii u koo bεε ȳireru w̄ε. Wɔndia goo u koo gura sua kpa u bii tan durɔ ma, kpa u n̄n ȳisuru k̄ε Emanueli. ¹⁵ Naa boogum ka tima u ko n da di, sere u ka kp̄ɛa u k̄sa ka gea wunana. ¹⁶ Bii wi, u sere saa ye turi, sinambu yiru ye a nasie mi, ben tem mu koo ko bansu. ¹⁷ Adama Yinni Gusunɔ u koo de t̄ɔru garu tu na t̄ε s̄ɔ kaa n̄ni sw̄aru wa wune ka wunen baababan yenugibu, ka sere wunen tɔmbu, te i ñ waare saa d̄oma t̄en di Isireliba ka bεε Yudaba i karana. U koo de Asirigibu bu na bu bεε w̄ori.

Egibitigibu ka Asirigibu

ba koo Isireliba w̄ori

¹⁸ Yen t̄ɔ te, Yinni Gusunɔ u koo k̄ɔba so.
Kpa Egibitigibu kpuro ka sere be ba w̄a ben daru kerin goo gookao
bu na nge s̄ansun wuuru,

kpa Asirigibu bu maa kurama nge t̄i wuuru.

¹⁹ Be kpurowa ba koo na bu sina
w̄wi piiminɔ ka kpee baaba s̄ɔɔ,
ka d̄aa kikisɔ ka sere maa kpara yenɔ,

²⁰ kpa Asirigii ben sina boko

wi u w̄a Efaratin guru ḡɔ

u b̄εen arumani kpuro gura

kpa u n s̄aare nge k̄onɔ

wi u koo b̄εen wasi kpuro k̄oni
saa b̄εen wirun di sere ka b̄εen tobao, n ka da k̄ɔriɔ.

²¹ Yen t̄ɔ te s̄ɔɔ,

naa ḡbiiba ka ȳaanu yiru t̄onawa

t̄onu u koo wa u faaba ko.

²² Ka mε, bom mu ko n yiba tem mε s̄ɔɔ,

sere be ba koo deri mi,

naa bogum ka tima mu ko n s̄aa ben d̄ianu.

²³ Gbaa geenu mi res̄em konu n̄r̄om n̄r̄om (1.000) ya duura

ma ba ra raa ye d̄ore ka sii geesun gobi n̄r̄ɔbu,

s̄akiya yi koo ye m̄we yi go yen t̄ɔ te.

²⁴ Kpa ba n da taasoru ko mi, ka tema.

Domi s̄akiya yi ko n yiba tem mε kpuro s̄ɔɔ.

²⁵ Ba koo guu ni deri s̄akin s̄ɔ

mi ba ra raa gbea wuku.

Kpa bu yaa sabenu ȳɔsu nu n b̄ɔsu mi,

kpa yu ko nin kpara yeru.

Esain bii u kua ȳireru

Isireliban s̄ɔ

8

1 Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa u nɛɛ, n seewo n yĩsi teni yore kpasasa, kpee beɛsi baka gaa sɔɔ, Maheɛ Salali Hasibasi. Yen tubusiana, bu seewo fuuku bu arumani kpuro kata ko bu gura. 2 Ye na tu yorua, ma na tu yaku kowo Uri ka Berekian bii Sakari be ba sãa naanɛgibu sɔɔsi ba n ka sãa seedagibu. 3 Yen biruwa na ka nen kurɔ menna, ma u gura sua u bii tɔn durɔ mara. Yera Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa u nɛɛ, n nũn yĩsiru kɛɔ Maheɛ Salali Hasibasi. 4 Domi sere bu ka nɛɛ, bii wi, u mɔ, baaba, n̄ kun mɛ yaayi, ba koo Damasi ka Samarin arumani kpuro kata ko bu gura bu ka da Asiriɔ.

Asirin sina boko koo na

5 Yinni Gusunɔ u kpam man sɔɔwa u nɛɛ,
6 Yudaba ba nũn yina,
wi, wi u sãa nge Siloen nim mɛ mu kokumɔ kpure kpure.
Ma ba ka Resini ka Peka nɔɔ tia kua.
7 Yen sɔ, wi, u koo bu Asirin sina boko surema
ka win tabu kowo dangibu.
Tɛ, be wee ba kokumɔ ba terie
nge daa te ba mɔ Efaratin nim tora
ye ya yiba ya bɔɔ saramɔ.
8 Ba koo Yudaba wukiriwa
nge nim mɛ mu tɔnu mwɛɛ sere wĩirɔ.
Adama win tii u ko n ka sun wãa.
Win derum mu koo beɛen tem wukiriwa
nge gunɔn kasa.

Tɔmbun kpunaa koo kam ko

9 Bɛɛ bwese ni nu tie, bɛɛ be i wãa n toma,
i swaa dakio.
Baa i n menna sansaniɔ i tabun kuuki kua,
ba koo bɛɛ kɔsukuwa.
Baa i n tabun sɔɔru kua,
ka mɛ, ba koo bɛɛ kamia.
10 Baa i n kpunaa kua,
ye kpuro ya koo kam kowa.
Baa i n maa wooda yi,
goo kun ka ye sɔmburu mɔ,
domi Gusunɔ u ka sun wãa.

Kpee te ba koo sokura

11 Yinni Gusunɔ u man nɛnuɔ ka win nɔm damguu, yera u man kirɔ kua u nɛɛ, n ku sɪ swaa yɛ sɔɔ Yudaba ba sɪimɔ.
12 Bã n gerua ba nɛɛ, ba bu nɔɔ tia kuawa ba ka bu seesi,
n ku ye wura.
N ku maa de ye ya bu berum mɔ yu man berum ko,
kpa n ku nanda.
13 Domi Yinni Gusunɔwa u dam kpuro mɔ.
Wi turowa u dɛɛre,
wiya n weene su nasia.
14 U sãawa kuku yeru,
adama u maa sãa kpee te Isireliba ka Yudaba ba sokuramɔ.
Mɛya u maa sãa yina ye Yerusalemugibu ba wɔrimɔ.
15 Ben dabiru ba koo tu sokura,

kpa bu wɔruma bu bɔɔkira.
Mɛya ba koo maa yina ye wɔri.

Esai u maari

u Yinni Gusunɔn kom mara

¹⁶ Na gari yi Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa berua. Nɛn bwāabu tɔnawa na yi sɔɔwa kpa bu yi nɛnɛ kem kem. ¹⁷ Na Yinni Gusunɔ yīiyɔ, na maa nɔn naanɛ sāa baa mɛ u Yakɔbun yɛnuɔibu biru kisi. ¹⁸ Nɛ wee ka nɛn bii be u man kā. Bɛsɛn wāara kua yīre te Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u ka Isireliba gari mɔ. Yinni Gusunɔ wi, u wāawa Sionin guurɔ.

¹⁹ Gaba koo bɛɛ sɔ bu nɛɛ, i doo i bikiaru ko be ba gɔribu sokumɔn mi, ka sere sɔrobun mi, ka be ba ra bŭnu se ba n kuuki mɔn mi. Domi bweseru baatere ta ra bikiaru de ten bŭun mi, kpa u tu gɔribu sokua. ²⁰ Adama bɛɛ, i bu wisio i nɛɛ, bu doo bu Yinni Gusunɔn woodan tireru gari. Wɔn gari yi n ka wooda nɔɔ tia sāa, i ku yi swaa daki. Yi n bɛɛ arufaani gaa mɔ.

Nɔni swāarun saa

²¹ Saa gaa sisi yɛ sɔɔ tɔmba koo yaayaare ko tem mɛ sɔɔ, kpa ba n gɔɔru soore, ba n wasire. Mɛya gɔɔrun sɔ ben mɔru koo se, kpa bu ben sina boko ka Gusunɔ bɔrusi.

Ba n mɛɛra wɔllu,
²² n kun mɛ temɔ,

kpa bu deema yam wɔkuru ka nuku sankirana kpuro.
Ben goo kun kisiramɔ yam wɔku baka ten min di.

²³ Adama yam wɔku te ka nuku sankira ni,
yɛn gaa kun ko n wāa sere ka baadommaɔ tem mɛ sɔɔ.

Sunɔ kpao wi u koo gɔna sina

Sabulonin tem ka Nɛfitalin tem mu raa wāa sekuru sɔɔ yellu.
Adama saa ya wee yɛ sɔɔ yiiko ya koo tem mɛ wukiri
saa nim wɔkun di n ka da Yuudenin gurua,
ka Galileɔ mi tɔn tukoba wāa.

9

¹ Tɔn be ba raa sīimɔ yam wɔkuru sɔɔ,
ba koo yam bururam bakam wa.
Be gɔɔn bɛrum mu wukiri nge yam wɔkuru,
yam bururam mu koo bu kurema.

² Yinni Gusunɔ, kaa bu nuku doo bakabu wɛ,
kpa ba n nuku doo bi mɔ wunen wuswaaɔ
nge mɛ ba ra nuku doo ko gɛɛbun saa sɔɔ,
n kun mɛ sanam mɛ ba arumani gurama ba bɔnu mɔ ka kuuki.

³ Nge mɛ a wunen tɔmbu wɔra saa
Madianin tabu kowobun nɔman di,
nge mɛya kaa bu yara yorun di
kpa a dɛka ye ba ra ka bu so birua
ka sere sɛna ye ba ra ka bu dam dɔre bɔɔku.

⁴ Ba n maa tabu kowobun bara naasun damu nɔɔmɔ.
Ben tabu yānu nu ra n yɛm yiba.
Ba n maa nu dokemɔ.

Ba koo yāa ni ka bara ni dɔɔ karewa.

⁵ Domi ba koo sun bii tɔn durɔ marua.

Wiya u koo ko beŋen wirugii.
 Win tɔmara, Bwisi kɛɔ beeregii,
 ka Gusunɔ Dam kpurogii,
 ka Baaba wi u ra n wāa,
 ka Bɔri yɛndun nuuru.

⁶ U s̄awa Dafidin sikadobu.
 Yen s̄ɔ, u koo win bandu di kpa u tu dam sire
 kpa ta n bɔri yɛndu mɔ sere ka baadommaɔ.
 U koo win tɔmbu siri gem s̄ɔ,
 saa tɛn di sere ka baadommaɔ.
 Yeniwa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u yɔrari u ko.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba seeyasia

⁷ Yinni Gusunɔ u Isireli be ba s̄aa Yakɔbun bweseru siri.
 Ma siri bi, bu bu di.

⁸ Tɔmbu kpuro, Efaraimuba ka Samarigibu,
 ba koo ye gia,
 be, be ba gerumɔ ka tii suabu ba mɔ,

⁹ wee dian birikiba ba wɔrukumɔ,
 adama sa ko maa yi seeya ka kpee ni ba dāka.
 Wee sikamɔren dāa gbereba ba bɔɔkira.

Sa ko bu kɔsi ka dāa gea ye ba mɔ sedurun gbereba.

¹⁰ Yinni Gusunɔ u koo Resini Asirin sina bokon wɛrɔbu tabu yānu wɛ,
 kpa bu Isireliba wɔri.

¹¹ U koo de Sirigibu ba n wāa s̄ɔ yari yeru gia,
 kpa Filisitiba ba n maa wāa s̄ɔ duu yeru gia,
 kpa bu nɔɔ wukia bu Isireliba mwe.
 Ka mɛ kpuro, win mɔru kun suremɔ.
 U koo maa bu nɔma doke u seeyasia.

¹² Adama ba n wuramamɔ win mi,
 wi, wi u bu seeyasiamɔ,
 wi, wi u s̄aa wɔllu ka tem Yinni.
 Ba n maa nùn kasumɔ.

¹³ Yen s̄ɔna u koo Isireliban wiru
 ka ben siru bura s̄ɔ teerun s̄ɔɔ.

¹⁴ Ben bukuro bera, ba s̄aa ben wiru,
 ma s̄ɔmɔ weesugibu ba s̄aa ben siru.

¹⁵ Be ba s̄aa tɔn ben kparobu, ba dera ba kɔɔra.
 Be, be ba maa kpare, ba swaa kɔsa mwa.

¹⁶ Yen s̄ɔna Yinni Gusunɔ u n nuku dobu mɔ,
 ben aluwaasiban s̄ɔ.

U n maa ben gobekuba ka gɔminibu wɔnwɔndu kuamme.
 Domi be kpuro ba s̄awa nuku kɔsurugibu.

Ba n Gusunɔn beere ye.

Sekuru sari gariya yi ra yari saa ben nɔsun di.

Yen s̄ɔ, Yinni Gusunɔn mɔru kun suremɔ.

U koo bu nɔmu dokewa u seeyasia.

¹⁷ Domi nuku kɔsuru ta ra meniwa nge d̄ɔɔ

wi u ra yakasu ka s̄aki mwe.

D̄ɔɔ wi, u ra du u d̄aa s̄ɔɔ bɔkɔ mwa,

kpa wiisu su se ge s̄ɔn di.

18 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin mɔrun sɔ,
 tem mɛ, mu dɔɔ mwaara,
 ma mɛn tɔmba dɔɔ diira.
 Goo kun win winsim laakari mɔ u sere nɔn somi.
 19 Ba dɔanu guramɔ nɔm geuɔ ka nɔm dɔwarɔ.
 Adama ka mɛ, goo kun deba.
 Ma ben baawure u win winsim wasin yaa temmɔ.
 20 Manaseba ka Efaraimuba ba tabu wɔrinamɔ.
 Yen biru be kpuro ba mɛnna ba Yudaba wɔri.
 Ka mɛ, Yinni Gusunɔn mɔru kun sure.
 U maa bu nɔmu doke, u sɛɛyasiamɔ.

10

Be ba Yinni Gusunɔn mɔru

seeyamɔ

(I maa mɛerio naasu 1-4, 5:8-24)

1 Bɔruroba be ba ra wooda yi ye ya n̄ s̄aa dee dee.
 Kpa bu ye yore bu yi bu ka ben tɔmbu dam dare,
 2 bu ka yina bu s̄arobu ben gem w̄ɛ,
 kpa bu bw̄ɛbw̄ɛbu gem bira,
 bu gaminibu ka gobekuban arumani mwa yu ko begia.
 3 Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ sɛɛyasia,
 mba i ko i ko.
 Sanam mɛ kam kobu bu koo bɛɛ wɔri saa tontonden di,
 mba i ko i ko.
 Weren miya i ko i duki da i ka faaba wa.
 Ma gia i ko i bɛɛn arumani bere.
 4 Ba koo gabu yoru mwɛeri kpa bu gabu go.
 Adama ka mɛ, Yinni Gusunɔn mɔru kun suremɔ.
 U koo maa bu nɔmu doke u sɛɛyasia.

Asirigibu

ba Yinni Gusunɔ torari

5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 bɔruroba bɛɛ Asirigibu.
 Kon bɛɛ kowa nge nɛn bokuru
 te kon ka Isireliba sɛɛyasia nɛn mɔru yà n seewa.
 6 Na dera i bwese te ta n̄ nɛn bɛɛrɛ yɛ wɔri
 te ta ra nɛn mɔru seeye,
 kpa i tu taaku nge swaan pɔtɔko
 i ten arumani gura.
 7 Adama n n̄ daa ye, bɛɛ Asirigibu i gɔru doke.
 I gɔru dokewa i bwese dabinu kpeerasia.
 8 Domi bɛɛn sina boko u nɛɛ,
 win tabu sinambu ba s̄awa nge bwese ni nu tien sinambu.
 9 U maa wusu nɔma doke si su w̄aa win swɛɛ sɔɔ
 n ka girari Yerusalemɔ.
 Wuu siya Kalinɔ ka Kaakemisi ka Hamati
 ka Aapadi ka Samari ka Damasi.
 10 U sin sinambu kamia
 sin b̄unu nu Yerusalemu ka Samariginu dabiru kere.

11 Nge mε u Samarigibu kua ka ben būnu,
nge mεya u koo Yerusalemugibu ka ben būnu kua.

12 Adama nε, Yinni Gusunō, nà n nεn himba kpuro yibia Siōnin guurō,
ka Yerusalemuō, kon Asirin sina boko sεyasia, win gōru bōbunu ka win tii
suabun sō. 13 Domi u gerumō u mō,
win tiin dam ka win tiin bwisiya u ka nasara wa.
U bwese tukunun tem mwa, ma u ben arumani guraw.

U sinambu wōri nge tabu durō damgii,
ma u bu bandu yara.
14 U ben arumani gurawa
nge mε ba ra sēa gure gunōbun sokurō.
U ye kpuro gurawa ben tem mε sōō
nge sēa ye gunō ga deri.
Goo kun ka tii yinε
n kun mε u nōōgiri sua u kuuka ko.

Adama na bikiamō,
15 gbāa, ya ra tii bεεrε wē
wi u ka ye sōmburu mōn wuswaaō?
Sii, ya ra tii sue
wi u ka ye sōmburu mōn wuswaaō?
Asirin sina boko wi, u sāa nge deka
ye tōnu u sua ma ya nūn siikiamō,
n kun mε bokuru te tōnu u nēni,
ma ta nūn fiāmō.

16 Yen sōna nε Gusunō, wōllu ka tem Yinni,
kon de win tabu durōbu bu woora.
Kpa dōō u na u bu wukiri
sanam mε u wāa win sinandun yiiko sōō.

17 Nε, Isireliban yam bururam, kon gōsia dōō.
Kpa nεn dεεraru tu ko dōō yara
yu ben sākī ka awīi kpuro mwa sōō teeru.

18 Ya koo ben dāa sōō ka ben tem bεεrε kpuro mwa mam mam.
Kpa mu n sāa nge barō wi u gōō dōō.

19 Dāa ni nu koo tia mi,
nu n ko n dabi.
Baa bii u koo kpī u nin geeru yore.

Isireliban fiikowa

ya koo wurama

20 Tōō te sōō, Isireli be ba tie ba yara tabun di, ba n maa somiru kasumō bwese
ni nu bu kpeerasiamōn mi. Adama ba koo ben naane dokewa nε, Gusunō, ben
Yinni Dεεron mi. 21 Kpa bu wurama nε, Gusunō Dam kpurogiin mi. 22-23 Baa
bà n daa dabi nge nim wōkun yani sēeri, ben sukum tōnawa mu koo wurama.
Domi nε, Yinni Gusunō, wōllu ka tem Yinni, na yen himba yi kō n ka bu
kpeerasia. Nεn gem mu koo sōōsira n banda. Tem mε kpurowa kon kpeerasia
nge mε na yi.

Yinni Gusunō

u koo Asirigibu sεyasia

24 Nε Gusunō, wōllu ka tem Yinni, na gerua na nεε, bεε nεn tōmbu, bεε be
i wāa Siōniō, i ku Asirigibun berum ko, be ba bεε soomō ka bokuru nge mε

Egibitigiba raa bæε kua. ²⁵ Adama, n tie fiiko sæyasia bi na bæε mò n ka kpe, kpa nen mǝru yu wura ben mi, n bu kpeerasia. ²⁶ Ne Gusunǝ, wǝllu ka tem Yinni, kon goo dendi nge bokuru u bæε sæyasia nge me na Madianiba kua Horǝbun guurǝ. Kon nen deka tii nim wǝkun bera gia n bu sæyasia nge me na Egibitigibu kua. ²⁷ Tǝǝ te sǝǝ,
kon bæε nen tǝmbu yara yorun di
kpa i bæen sǝmunu sǝbia
kpa i sugu pota bæen wǝnun di.
I n̄ maa sugu dokemǝ
yèn sǝ na bæε gǝsa na gum tǝre.

Yiberǝba ba Yerusalemu wǝri

²⁸ Yiberǝba ba Ayati wǝri ba mwa,
ma ba Mǝgoroni tǝbura ba ben sǝmunu yi Mikimasio.

²⁹ Ba koka ba doona ma ba da ba kpuna Gebaǝ.
Yera Rama ya diirumǝ.

Ma Sǝǝlu Isireliban sina boko yerukoon wuu
ge ba mò Geban tǝmbu ba duki yakikira.

³⁰ Bæε Galimugibu i wuri koowo.
Bæε Laisigibu i n tii se.

Bæε maa Anatǝtugibu i ko i kam ko.

³¹ Madimǝnagibu ba yarina.

Ma Gebimun tǝmba yakikira ba kuku yenu kasu.

³² Gisǝ mam yiberǝ be, ba wǝa Nǝbuǝ
ba gǝsenu kparamǝ Sianin guurǝ
bu ka Yerusalemun tǝmbu nandasia.

³³ Wee Gusunǝ, wǝllu ka tem Yinni,
u koo bu bǝari nge dǝa kǝasi.

U koo yi yi kpǝaru bo bura u kawa.

³⁴ U koo bu bǝariwa u suriri
nge me ba ra dǝnu bǝari ka gbǝa Libanin dǝa sǝǝwǝ,
kpa ben girima yu kpe.

Sunǝ kpao koo yari

Dafidin bweserun di

11

¹ Nge me bà n dǝru bura,
ten nuurun di kp̄ii pǝtura ra yari,
nge meya goo u koo yari u bandu di Isain bweseru sǝǝ.

² Gusunǝn Hunde u ko n da n wǝa ka wi.
Hunde wi, u koo n̄n bwisi ka dam kǝ
u ka win tǝmbu kp̄ara,

kpa u Gusunǝn k̄ru gia u n̄n nasia.

³ U koo n̄n mem nǝwawa ka k̄ru.
Meya u n̄ tǝnu sirimǝ ka sendaru,
n̄ kun me, ba n̄en sǝ.

⁴ U koo sǝarobu siriawa dee dee,
kpa u bwǝbwǝebu ben gem wǝ.
Win gari yi ko n sǝawa nge bokuru
te u koo ka tǝmbu sæyasia,
kpa yi n sǝa nge takobi

ye ya koo tɔn kɔsobu go.

⁵ Win gem ka win bɔrɔkinira ko n sɔawa
nge kpaka ye u sɛke pɔraɔ
u n ka win tɔmbu kparamɔ.

⁶ Yɛɛ gɔbi ka yɔanu nu ko n wɔa yam tem,
kpa gbeku musukunu ka boo binu nu kpuna sannu.
Mɛya maa gbee sunɔ binu ka kɛtɛ binu nu ko n wɔa sannu,
kpa bii piibu u nu kpapa.

⁷ Kɛtɛba ka gbeku bɔnu nu koo di sannu,
kpa nin binu nu n wɔa yam tem.
Gbee sinansu su koo yakasu di nge nɛɛ.

⁸ Bibu ba koo kpɔ bu ka surɔkɔnu dwee,
kpa bu ben nɔmu kpɛɛ waa gɔsɔnun wɔrusɔ.

⁹ Baawure u ko n Yinni Gusunɔn yɛru yibawa
nge mɛ nim wɔku ga nim yiba.

Yen sɔna be ba koo da bu Yinni Gusunɔ sɔ
win guurɔ te u tii gɔsia Yerusalemɔ,
ben goo kun win winsim kɔsa kuamme.

¹⁰ Saa ye sɔɔ, goo u koo yari Isain
bweserun di nge dɔa kpɔi pɔtura,
kpa u n sɔa nge gidi bɔra bwesenu kpuron sɔ.
Bwese ni, nu koo gɔsirama win mi.
Kpa win wɔa yeru ta n Gusunɔn yiiko sɔɔsi.

Isireli be ba raa yarɔne

ba koo wurama

¹¹ Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo maa win dam sɔɔsi
u ka win tɔn be ba tie yakia
be ba yarɔne ba wɔa Asiriɔ ka Egibitio
ka Paturɔsiɔ ka Etiopiɔ
ka Elamuɔ ka Babiloniɔ ka Hamatiɔ Sirin temɔ,
ka sere be ba wɔa nim wɔkun goonɔ.

¹² U koo gidi bɔra gira
u ka sɔɔsi ma u koo Isireliba mɛnna
be ba raa yoru mwɛɛra,
kpa u Yuda be ba raa yarɔne handunian goonu nne sɔɔ mɛnna.

¹³ Efaraimuba ba n maa ka Yudaba nisinu mɔ.
Yudaba ba n maa ka Efaraimuba yibɛɛ tɛɛru mɔ.

¹⁴ Ba koo mɛnna bu Filisitiba wɔriwa
sɔɔ duu yeru gia,
kpa bu Filisiti be ko ben yobu.
Mɛya ba koo maa mɛnna bu sɔɔ yari yerugibu wɔri.
Ba koo Edɔmu ka Mɔabuba dam dɔre,
kpa bu Amɔniba taare.

¹⁵ Yinni Gusunɔ u koo de Egibitin daarun nim mu gbera.

U koo tu nɔmu demie u wom wure ka dam,
kpa u tu bɔnu ko kerɔ nɔɔba yiru,
kpa win tɔmbu bu tu tɔbura ka naasu.

¹⁶ U koo swaa yara win tɔn be ba tien sɔ,
be ba wɔa Asiriɔ.
U koo bu swaa yara nge mɛ u raa bu kua

sanam me u bu yara Egibitin di.

Siarabun womu

12

¹ Sɔɔ teeru, be ba yakiara ba koo neɛ,
Yinni Gusunɔ, sa nun siara,
domi a raa ka sun mɔru kua,
ma wunen mɔru ya sure.
A sun nukuru yemiasia.

² Wuna a s̄aa beɛɛn Yinni, a sun faaba mɔ.
Sa nun naaɛn s̄aa, sa ñ maa ḡaanun berum mɔ.
Domi wuna a s̄aa beɛɛn dam, wuna sa siaramɔ.
Wuna a s̄aa beɛɛn faaba kowo.

³ Nge me wi nim nɔru ga mɔ,
ù n nim wa, u ra n nuku dobu mɔ,
nge meya bà n faaba wa ba koo nuku dobu ko,

⁴ kpa t̄ɔɔ te s̄ɔɔ, bu gere bu neɛ,
i Yinni Gusunɔ siaro,
i win ȳisiru wolle suo.
I win s̄am baka ni u kua kparo bwesenu kpuro s̄ɔɔ.
I t̄ambu yaayasio ma win ȳisira kp̄a.

⁵ I Yinni Gusunɔ t̄ɔmɔ,
domi ḡaa beɛɛregina u kua.
I nin gari kparo handunia kpuro s̄ɔɔ.

⁶ Be ba w̄aa Siɔniɔ, bu nuku dobut kuuki koowo,
domi Isireliban Yinni D̄eero u kp̄a,
u maa w̄aa ben suunu s̄ɔɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Babiloni seɛyasia

13

¹ Wee, ye Yinni Gusunɔ u Esai, Amɔtin bii s̄ɔɔsi k̄asiru s̄ɔɔ Babilonin s̄ɔ. ² U neɛ,

i gidi b̄ara ȳɔrasio guuru w̄ollo mi ḡaanu sari.
I tabu kowobu n̄ɔɔgiru sueyo,
kpa i bu ȳireru kua ka n̄ɔma,
kpa bu duki na bu du Babilonin k̄onnɔsun di.

³ Wee, na nen tabu kowo be na ḡɔsa wooda w̄ɛ.
Na tabu durɔ w̄ɔrugɔ be soka
bu ka nen m̄ɔru suresia,
be, be ba ra n nuku dobu mɔ nen kp̄aarun s̄ɔ.

⁴ Ma Esai u m̄eera u neɛ,
i t̄an dabunun wurenu swaa dakio i nɔ
guunun bera gia.
Bwese dabinu ka sinambu dabina nu m̄enne mi,
Gusunɔ, w̄ollu ka tem Yinnin tabu kowoba
be ba tabun s̄ɔru kpa.

Ma u bu m̄eera m̄eera u ka da.
⁵ Be wee ba wee sannu saa mi n toman di
bu ka tem me kam koosia, win m̄ɔrun saabu.

⁶ I ḡɔɔ sw̄iyo

domi Yinni Gusunən t̄ō te, ta turuku kua.
Ta s̄āwa kam koo bi bu wee
wi, Dam kpurogiin min di.

⁷Yen s̄āna t̄ambu kpuron ḡoma koo dwiia
kpa ben w̄ruḡaru tu kpe.

⁸Babilonigiba koo b̄erum soora,
kpa ben wasi yi dwiia wuriribun s̄ō.
Ba koo tii t̄ema

nge t̄on kur̄ō wi u yiire u k̄i u ma.
Ba ko n m̄erine ben wuswaa ya n burisine.

⁹Wee Yinni Gusunən t̄oru ta sisi.
T̄ō te, ta s̄āwa n̄oni sw̄arugiru
t̄ē s̄ō u koo win m̄oru baka s̄ōsi.
U koo durumgibu kpeerasia,
kpa tem m̄e, mu ko bansu.

¹⁰W̄llun kperi kun maa yam d̄erasiam̄o.
S̄ō ù n yarīō, min diya u ko n yam t̄iram̄o.
M̄eya suru kun maa yam bururasiam̄o.

¹¹Yinni Gusun̄o u n̄e, kon handuniagibu s̄eyasia
ben k̄sa ye ba m̄on s̄ō,
ka maa nuku k̄surugibu ben nuku k̄surun s̄ō.
Kon de be ba tii sue bu kam ko,
kpa n be ba t̄ambu dam d̄arem̄o kpeerasia.

¹²Kon de bu t̄ambu kasu
nge m̄e ba ra wura gea kaso de tontondeo.

¹³N̄e Gusun̄o, w̄llu ka tem Yinnin m̄orun t̄oru s̄ō,
kon w̄llu ȳiri,
kpa tem mu diiri sere m̄en s̄ōw̄o.

¹⁴Kpa be ba raa yoru dim̄o Babilonīo
bu duki wura ben tem̄o nge n̄emu ge ba gire.
Ba koo duki yarina bu da ben t̄ambun mi
nge yaa sabe ni nu kun kparo m̄o.

¹⁵Ben wi ba n̄oma tura kpuro wuu ge s̄ō,
ba koo n̄un tweewa bu go.

Wi ba maa naa gira ba mwa,
ba koo n̄un gowa ka takobi.

¹⁶Ba koo arumani gura ben ȳenus̄o
bu ben bibu munku ben wuswaāo.
Kpa bu ka ben kur̄ōbu kpuna ka dam.

¹⁷Kon de M̄ediba bu bu w̄ri
be, be ba ñ sii geesu ka wuran bin̄e m̄o.

¹⁸Ba koo aluwaasiba tweewa bu go.
M̄eya ba ñ bii w̄enu burem̄o.

Ba ñ maa bibun w̄onw̄ondu m̄o.

¹⁹Babiloniwa sinambu kpuro ba m̄era wuu bur̄o,
ma yen t̄ambu ba tii sue.

Adama n̄e, Yinni Gusun̄o, kon ye kpeerasia
nge m̄e na Sodomu ka Gom̄ora kua.

²⁰T̄ambu ba ñ maa sinam̄o ye s̄ō.
Ya ko n s̄āwa bansu sere ka baadommāo.
Goo kun maa win kuu bekurugiru giram̄o mi.

Baa be ba yaa sabenu kparamo, ba ñ yoramō mi.

²¹ Miya gbeeku ye ye yi koo wāa yeru ko.

Boorosu su koo yibu yen ban si sōo,
kpa taataanu nu maa nin wāa yeru ko mi,
kpa boo kinenu nu n yōokumō mi.

²² Purukanu ka gbeeku bōnu koo kuuki ko

yen sina kpa buranu sōo.

Wee yen saa ya turuku kua,

ba ñ maa yen tōru sosimō.

Isireliba ba koo wurama

ben temo

14

¹ Yinni Gusunō u koo Isireliba wɔnwɔndu kua. U koo maa bu gɔsi bu ko wigibu, kpa u bu swi ben temo. Saa yera saba koo du ben suunu sōo, kpa bu mena ba n wāa ka be sannu.

² Bwese dabinu nu koo ka Isireliba wurama ben temo, kpa bu bwese ni ko yobu tem me Yinni Gusunō u bu wē sōo. Be ba raa Isireliba yoru mwera ba koo maa ben tii yoru mweri. Me ya be ba raa bu dam dore, ba koo maa ben tii dam dore.

Babilonin sina bokon gao

³ BEE Isireliba, Yinni Gusunō u koo de i yoru yari, kpa i wera been wasiraru ka nani swaarun sō. ⁴ U n kua me, womu geniwa i ko i ka Babilonin sina boko ye i nee,

wi u raa sun dam doremō, u ñ maa wāa.

Dam dorebu kpa.

⁵ Yinni Gusunō u nuku kōsurugii

be ba sun dam doremōn dam bua,

me mu sāa nge bokuru.

⁶ Wi u ra n daa tumbu soomō ka mōru wɔnwɔndu sari,

kpa u n tumbu dam doremō,

ba nūn nani sōwa sere ka nōrō.

⁷ Wee tē tamba wēre handunia kpuro sōo,

ma ba nuku dobun kuuki mō.

⁸ Baa ka dāa ni ba mō sipereba ka seduruba

ni nu wāa Libaniō

nu nuku dobu mō, nu mō,

saa dōma tēn di a wōruma,

gōo ku ra maa ne u sun bōri.

⁹ Be ba wāa gōribun wāa yerō

ba seewa bu ka nun dam koosia,

be ka ben wirugibu kpuro.

Me ya sinam be ba gu ba seewa ben sina gōnin di.

¹⁰ Ma be kpuro ba nūn nōguru sue ba nee,

wee wunen tii a kua dam sarirugii nge bese.

Sa kua tia.

¹¹ Wunen beere ye ba ra raa nun wē,

ba n mōrōkunu soomō,

wee ye kpuro ya wōri gōribun wāa yerō.

Kōkōnu nu kua wunen kpin yeru ka wunen bekuru.

¹² Wune wi a sāa nge buruku kpera ye ya ballimō,

wee a wɔruma wɔllun di.

Wunɛ wi a bwesenu kpuro tabu di,
wunɛ wee ba sura temɔ, a kpɪ.

¹³ Wunɛ wi a ra n gerumɔ wunen ɔ̄ruɔ a n mɔ,
kaa yɔ wɔllɔ, a wunen sina ɔ̄na teria kperin wɔllɔ,
kpa a sina guuru wɔllɔ sɔɔ yɛsan nɔm geu gia,
bũnun suunu sɔɔ.

¹⁴ Kaa yɔ guru winu wɔllɔ,
kpa a ka Wɔrukoo weena.

¹⁵ Adama wunɛ wee, ba sure ɔ̄ribun wāa yerɔ
sere wɔrun sɔɔ sɔɔwɔ.

¹⁶ Be ba nun wa kpa ba n nun mɛɛra tii ka laakari ba n mɔ,
n n durɔ wiya mi, wi u ra raa de tɔmbu bu burisina?
Kpa u bandu suriri?

¹⁷ U yina u pirisɔmba kara.
U wusu kɔsuka.

Ma handunia ya ɔ̄sia bansu.

¹⁸ Bwesenu kpuron sina boko baawure
u wāa u wɛre ka bɛɛɛ win sikirɔ.

¹⁹ Adama wunɛ, ba nun kasa kua
a ka wunen sikiru tonda
nge dāa kāasa ye ba n kī,
n kun mɛ nge wi ba takobi sɔkura
ba go ba sure wɔru sɔɔ ge ga kpenu mɔ,
n kun mɛ nge ɔ̄o te ba taaka.

²⁰ Ba n nun sika nge sinam be,
domi a wunen tem ɔ̄o,
ma a wunen tɔmbu kpeerasia.
Ba n maa wunen bwese kɔsurun gari mɔ.

²¹ I sɔɔru koowo i win bibu ɔ̄o
kɔsa ye ben sikadoba ba kuan sɔ,
kpa bu ku raa se bu maa handunia tabu di,
kpa bu maa wusu seeya bu yibu si sɔɔ.

²² Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ, kon Babilonigibu seesi n ben
bweseru ka ben wuun yĩsiru ɔ̄o. Ba n maa ben yira wasi. ²³ Kon de wuu ge,
gu ko nge daru bwāara mi ɔ̄unɔ sarenu nu ra n wāa, kpa n gu kura ka yii te ta
n n ɔ̄anu ganu deriammɛ. Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Asirigibu kpeerasia

²⁴ Nɛ, Yinni Gusunɔ Dam kpurogii
na bɔrua na nɛɛ,
ye na yi, ya koo maa na.

Ye na maa ɔ̄ru doke ya koo kooa.

²⁵ Kon Asirigibu kɔsuku nɛn tɔmbu Isireliban temɔ.

Kon bu taaku nɛn guunu wɔllɔ,
kpa n nɛn tɔmbu yara ben yorun di,
ba kun ben sugu ka ben sɔmunu sɔɔwa.

²⁶ Yeniwa nɛn himba tɔmbu kpuron sɔ.
Wee na nɔmu demie n ka bwesenu kpuro sɛɛyasia.

²⁷ Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,

nà n gāanu yi wara koo ye yina.
Nà n nōma demie wara u koo ye kure.

Yinni Gusunə

u koo Filisitiba kpeerasia

²⁸ Wɔɔ gè sɔɔ sina boko Akasi u gu, wɔɔ ge sɔɔra Yinni Gusunə u Filisitiba gari
yini sɔɔwa saa Esain nɔɔn di u nɛɛ,

²⁹ Bɛɛ Filisitiba kpuro i ku nuku dobu ko
yèn sɔ boku te ta raa bɛɛ soomɔ ta bɔɔra.

I n yē ma i n waa gəsəbu sarari,
i ko i surəkəru girari.

³⁰ Saa gaa sisi yè sɔɔ be ba s̄aru bo ba koo wa bu di,
kpa wɔnwɔndobu ba n wāa bəri yendu sɔɔ.
Adama bɛɛ Filisitiba kon de bɛɛn nuuru tu gbi gɔɔrun sɔ.
Be ba koo maa tiara, ba koo bu gowa.

³¹ Bɛɛ be i wāa wuun gbāra kənnɔwɔ
i weeweenu koowo bɛrum sɔ.
Bɛɛ Filisitiba kpuro gesi i diirio,
domi yiberɛba ba tua seeye nge d̄ɔ wiiru.
Ba wee sɔɔ yēsən nəm geu gian di,
ma ben tabu s̄i yi baasinɛ.

³² Esai u nɛɛ, mba sa ko Filisitiban gɔrobu wisi.
Sa ko nɛɛ, Yinni Gusunəwa u Siəni swīi.
Miya win tən be ba s̄a wɔnwɔndobu ba koo kuke ka bəri yendu.

15

Məabuban nəni swāaru

(I maa mɛerio 15-16, Yeremi 48)

¹ Gari yiniwa ba gerua Məabuban sɔ.

Məabun tem kpuro mu koo kam ko,
kpa bu Ari Məabu ka Kiri Məabu kəsuku wōku teeru.

² Dibonigibu ba da būu s̄a yero
ka guunu wəllə bu ka swī.

Məabuba ba weeweenu mə wuu si ba mə Nəbo ka Mədəban sɔ.
Ma ba ben winu ka ben tobunu kəna nuku sankiranun sɔ.

³ Ma ba saakiba sebua ba wāa swɛɛ sɔɔ
ka dii tɛriɔ ka dii yaariɔ nuku sankiranun sɔ.
Ma ba weeweenu mə ba sumɔ ka nəni yiresu.

⁴ Həsibonigibu ka Elealegibu ba faaba kanamə
ma ba ben nɔɔ nɔɔmɔ sere Yahasiɔ.
Baa Məabun tabu kowobun tii ba wuri məwa bɛrum sɔ.

⁵ Na faaba kanamə Məabuban sɔ
be ba kpikiru suɔ ba d̄ɔ Soariɔ ka Egalati Selisiyaɔ.
Domi ba sumɔ ba ka Lusitin guunu yɔɔmɔ,
ba wuri mə Koronaimun swaaɔ nuku sankiranun sɔ.

⁶ Daa te ba mə Nimurimu ten nim mu gbera.
Yaka si su wāa ten gāarɔ su gbera.

Gāanu kun maa kpia mi.

⁷ Yen s̄na ba ben arumani gura
ye ya bu tie
ba ka təburamɔ nim toran guru giɔ mi dānu wāa.

8 Mɔabuban tem nɔɔ bura yenu
 kpuro sɔɔ, wuri nɔɔramɔ.
 Ben weeweenu nu nɔɔramɔ sere Egalaimuɔ, ka maa Elimun dɔkɔwɔ.
 9 Daa te ta wāa Dimɔniɔ ten nim
 mu yem yiba tɔn be ba gon sɔ.
 Adama Yinni Gusunɔ u koo kpam Dimɔni ye nɔni swāaru kpɛɛ.
 U koo de yiberɛba bu Mɔabun kpikobu,
 ka be ba tie tem mɛ sɔɔ wɔri nge gbee sinansu.

*Mɔabuba ba Yerusalemugibu
 somiru kanamɔ*

16

1 I Yudaban sina boko yāa
 kpemminu mɔrisio Selan di,
 kpa bu ka nu da Siɔnin guurɔ
 ka swaa ye ya kpa mi gāanu ku ra kpi.
 2 Domi Mɔabun tɔn kurɔbu ba koo Aanɔɔn daaru tɔbura,
 kpa ba n sɛnde nge gunɔ si ba gira sokurun di su duki mɔ.
 3 Ba koo Yudaba sɔ bu nɛɛ,
 i sun bwisi kɛɔ i sun sɔwɔ ye sa ko ko.
 I de bɛɛn saaru ta n sun wukiri sɔɔ sɔɔ nge yam wɔkuru.
 I sun beruo bɛɛɛ be ba naa gire.
 I ku sun yiberɛba nɔmu beria.
 4 I sun mɔɔ bɛɛɛ be sa kpikuru suuma Mɔabun di.
 Kpa i n sāa bɛɛɛn kuku yeru
 be ba sun kpeerasiamɔn sɔ.
 Domi dam dɔrebu bu koo kpe.
 Be ba maa sun kpeerasiamɔ ba koo doona.
 5 Saa ye sɔɔ, goo u koo yari
 Dafidin bweseru sɔɔ Gusunɔn durom saabu
 kpa u bandu di te ta ko n sirere
 kpa tu dakaa da.
 U koo tɔmbu kpara gem sɔɔ,
 kpa u n kpeere u ka bu siria dee dee.

Yerusalemugibu

ba n Mɔabuba somimɔ

6 Yudaba ba nɛɛ,
 sa Mɔabuban yɛkɔ ka ben tii suabun labaari nɔɔmɔ,
 ka ben woo bɔbunu ka ben gari kam gerubu.
 7 Tɛ ba weeweenu mɔ ben tiin sɔ,
 ba sumɔ Kiri Haresetin sɔ
 ye ya bansu kua.
 8 Wee ba Hesibonin gberu kpaaneba sankaa.
 Bwese tukunun sinambu ba Sibiman resemban konu bɔɔra.
 Resem gbaa ni, nu tɛrie sere Yasɛɛɔ sɔɔ yɛsan nɔm geu gia
 n ka da mi gāanu ku ra kpɔn sɔɔ yari yerɔ,
 ka sere nim wɔkun gurua sɔɔ duu yerɔ.
 9 Tɛ wee, na sumɔ Sibiman resɛm gbaanu ka Yasɛɛn sɔ.
 Na Hesiboni ka Eleale nɔni yiresu wisimɔ,
 domi tabu kowoba ben gbea wɔri ba yen dīanu gura.

¹⁰ Nuku dobu kun maa wāa resem gbaano.

Ba ñ maa womusu mō mi.

Meya ba ñ maa resamba gamama.

Nuku dobu kuuki yi kpa.

¹¹ Nen wasi yi diirumō Mōabun sō nge mōrōku serum.

Meya nen gōru ga maa diirumō Kiri Haresin sō.

¹² Mōabuba ba daamō gungunu wālō kam sō.

Ba dumō ben būu sāa yerō bu ka domaru ko.

Adama ba ñ somiru wasi.

¹³ Gari yiniwa Yinni Gusunō u gerua yellun di Mōabuban sō. ¹⁴ Adama tē, u nee, wōō ita yā ñ doona kese, ba koo wi u beere bo Mōabu gem, ka sere maa yen tamba kpuro. Be ba koo tia, ba ñ ko n dabi, ba ñ maa bu meerimō gāanu.

Yinni Gusunō u koo Sirigibu

ka Isireliba seeyasia

17

¹ Yinni Gusunō u nee,
wee Damasi ya ñ ko n maa wāa,
ya koo kowa bansu.

² Ba koo Aroeen wusu yaa sabenu deria.

Miya nu ko n da kpune.

Goo maa sari wi u koo nu nandasia.

³ Isireliba ba ñ ko n gbāraru mō.

Meya Damasi ya ñ ko n maa sina boko mō.

Sirigii be ba tie, ba ñ Isireliba beere keramō.

Gusunō, wōllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

⁴ Saa ye sō, Isireliban beere ya koo kaara,
kpa ben dukia yu doona bu ko sāraru.

⁵ Ben tem mu ko n sāa nge gbee
tèn dīanu ba gā ba gura.

Nu ko n sāawa para para

nge sanam me ba dīanu gura Refan wōwan di.

⁶ Isireliban fiikowa ya koo tiara
nge dāa bii ni nu tiara sanam me ba dāru sira.

À n meera kaa wa

yiru ñ kun me ita tōna ya tie ten wii kpiirō,
ma nne ñ kun me nōbu ya tie ten kāasi sō.

Gusunō Isireliban Yinniwa u yeni gerua.

⁷ Tō te sō, tamba koo ben laakari wesia ben taka kowon mi gia, kpa ben nōni yi Gusunō Isireliban Yinni Deero wa. ⁸ Ba ñ maa ben laakari wesiamō būu turanun bera gia, ni ben tii ba kua. Ba ñ maa Asitaaten bwāaroku sāmō, ka bwāaroku ni ba kua sōn sō. Domi nu sāawa ben tiin nōman kōora.

⁹ Saa ye sō, Isireliba ba koo ben wuu damgisu deri, kpa su ko bansu nge me Amoreba ba ben wusu deri be Isireliban sō.

¹⁰ Wee be Isireliba, i Gusunō been Yinni duari
wi u be faaba kua.

I ñ nūn yaaye wi u sāa been kuku yee naanegiru.

Domi wee i dāa binu duura būnun sō.

¹¹ Sanam me i nu duura, i nu kara koosi,
ma nu seewa nu kpēa fuuku, nu wēsu kua.

Adama sanam me i ko i nuku dobu ko i nin marum sari,
i deema gāanu sari.
Ma n kua nōni swāa bakaru te ta n̄ kpeemō.

Ba Isireliban yiberēba kamia

¹² Anna a kukiribu nō.
Bwese dabinu nu burisine
ma nu kukirimō nge nim wōkun nim.
Nu wōki nge daa tēn tora ya bōōbu.
¹³ Ba kukirimō nge daa bakarun nim.
Adama Yinni Gusunō u bu gerusi,
ma ba duki yarina n toma,
nge yaka si woo ga sua ga ka doona,
n̄ kun mē, nge tua ye woo guna ya seeya.
¹⁴ Ye n kua yoka ma ba bu kpeerasia subaru sōō.
Yam mu sere sāra ba n̄ maa wāa.
Nge mēya be ba sun wōrimō bu ka sun gura
ben kōkōrō ya ko n sāa.

Yinni Gusunō

u koo Etiopigibu seeyasia

18

¹ Tem mu wāa Etiopin daarun bera giō,
mi tabun wurenu nōoramō.
² Men tōmbu ba gunu ma ben wasi ballimō.
Ba bu nasie baama kpuro,
yēn sō ba ra kpuro kōsuku.
Ma daanu ben tem buranē.
Beya ba sōmōbu gōra ka goo nimkuu si ba kua ka gbīi.
Goo nimkuu si, su duka mō.
Tē, sōmōbu bēē, i wuro bēēgibun mi.
³ Bēē handuniagibu kpuro,
i gidi bōra mēerio ye ba koo gira guuru wōllō.
I kōban swīi swaa dakio ye ba koo so.
⁴ Domi amēniwa Yinni Gusunō u man sōōwa. U nēē,
u yō sēē u yam mēera ka laakari win wāa yerun di
sōō sārērun saa ka wuburun saa.
⁵ Resēm yā n wēsū kua,
ma ya bēm doke ya ye,
bu sere ye sari,
yiberē u koo na u yen kāasi bōōri ka woburu,
⁶ kpa u ye gunōsu ka gbeeku yēē deria yi di.
Gunōsu su ko n wāa mi, yam susurun saa,
kpa gbeeku yēē yi n wāa mi puran saa.
Nge mēya ba koo Asirigibun tabu kowobun gonu kua.
⁷ Saa ye sōō, tōn be ba gunu mi, ma ben wasi ballimō ba bu nasie baama kpuro
yēn sō ba ra kpuro kōsuku, ma daanu ben tem buranē, tōn be, ba koo ka Gusunō
wōllu ka tem Yinni kēnu naawa Siōnin guurō mi ba ra nūn sā.

Yinni Gusunō

u koo Egibitigibu seeyasia

19

¹ Gari yiniwa ba gerua Egibitin sɔ. Ba nɛɛ,
wee Yinni Gusunɔ u sisi fuuku Egibitiɔ,
u guru wiru sɔni nge duma.
Ma Egibitigibun bũnu nu diirumɔ win wuswaaɔ,
ma ben wɔrugaru ta kpa.

² U koo de bu tabu ko ben tii tiine.

Mɔɔ ka wɔnɔ ba koo tabu wɔrina.

Bɔrɔ ka bɔrɔ ba koo tabu wɔrina.

Wusu su koo tabu wɔrina.

Sinambu ba koo tabu wɔrina.

³ U koo de Egibitigibu bu mwia kpana,

kpa u ben nɔɔ tia kam koosia.

Kpa bu bikiaru da bũnun mi ka dobo dobogibun mi

ka gɔri sokobun mi, ka sɔrobun mi.

⁴ U koo bu yinni gɔbo nɔmu sɔndia,

kpa sunɔ nuku kɔsurugii u n bu dam dɔremɔ.

Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

⁵ U koo ben daa baka ten nim kpeerasia

kpa tu gbera.

⁶ Ten yerusun nim mu koo numia,

kpa ten kerin winun nim mu gbera,

kpa naa yari ka gbii yi yi waa ten gooro yi gbera.

⁷ Gaaunu kun ko n maa waa daa ten gooro

ka ten sure yero.

Ba n gaaunu duura mi, nu koo gberawa nu gbi.

⁸ Be ba susure mɔ mi kpuro

ka kɔkɔnu n kun me ka yaakoronu,

ba koo nuki sankirawa kpa bu swi.

⁹ Be ba beku wɛɛ damgii tarimɔ

ka be ba beku kpikinu wesimɔ ba koo sekuru wa.

¹⁰ Be ba saa tem men dam ba koo kɔsikira.

Kpa ben sɔm kowobu bu nuki sankira.

¹¹ Soanin wirugibu ba saawa gari bakasu.

Egibitin sunɔn bwisi kɛɔbu ba n menna,

gari baka gariya ba ra gere.

Bwisi kɛɔbu bɛɛ, amɔna i ko i kaku i gere i nɛɛ,

i saawa bwisigibu ka sina bibu.

¹² Wunɛ maa Egibitin sunɔ,

mana wunen bwisi kɛɔ be, ba waa.

Kpa bu gere su nɔ yɛn himba Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni

u wunen temgibu kua.

¹³ Soanin wirugiba kua wiirobu,

ma Nɔfun wirugiba kun maa yɛ ye ba mɔ.

Wirugii be, ba dera Egibitigiba kɔɔramɔ.

¹⁴ Yinni Gusunɔ u ben bwisi burisina

kpa bu de Egibitigibu bu kɔɔra,

ba n mɔ nge tam nɔro wi u bindimɔ win sianu sɔɔ.

¹⁵ Wirugii ka bwɛɛbwɛɛ, gobigii ka saaro, ben goo kun maa kpɛ u gaaunu ko Egibitiɔ.

Egibitigibu

ba koo Yinni Gusunə sã

¹⁶ Sanam me Egibitigiba koo wa ma Yinni Gusunə u bu win nəmu demie u ka bu seeyasia ba koo berum soora nge tən kurəbu. ¹⁷ Saa ye sɔɔ, baa bā n nua ba Yudan gari mɔ, ba koo nanda Yinni Gusunən himban sɔ ye u yi ben sɔ.

¹⁸ Saa ye sɔɔ, wusu nɔɔbuwa su ko n wāa Egibitin temə sɔ sɔ ba ko n da Yudaban barum gere. Kpa ba n da bɔre ma ba sãa Gusunə, wəllu ka tem Yinnin tɔmbu. Ba koo wuu sin teu sokuwa Sɔɔn wuu.

¹⁹ Ba koo Yinni Gusunə yaku yeru kua Egibitin tem suunu sɔɔ, kpa bu kperu garu gira men nɔɔ bura yerə bu ka nūn beere wē. ²⁰ Yera ya koo sɔɔsi ma Yinni Gusunə u wāa Egibitin temə. Bā n nūn nɔɔguru sue be ba bu dam doremən sɔ, u koo bu faaba kowo wē wi u koo bu wɔra ben noman di. ²¹ Saa ye sɔɔ, u koo bu tii sɔɔsi kpa bu nūn gia. Ba koo nūn yāku kua kpa bu ka nūn kēnu naawa. Bā n nūn nɔɔ mwɛenu kua, kpa bu nu yibia. ²² U bu mɛera kua, adama u koo bu hekia. Ba koo gɔsira win mi, kpa u ben kanaru nɔ u bu faaba ko.

²³ Saa ye sɔɔ, swaa ya koo yari Egibitin di yu da Asiriə, kpa Egibitigibu bu da Asiriə. Asirigibu ba koo ma da Egibitiə, kpa be kpuro bu menna bu Yinni Gusunə sã.

²⁴ Saa ye sɔɔ, Isireliba ba koo ka Egibitigibu ka Asirigibu nɔɔ tia ko, kpa handuniagibu kpuro bu domaru wa. ²⁵ Gusunə, wəllu ka tem Yinni, u koo bu domaru kua u nɛɛ, domarugiba beɛ, nen tɔmbu Egibitigibu. Domarugiba beɛ, Asirigibu, beɛ be na mɔma. Domarugiba beɛ Isireliba, beɛ be na gɔsa na tii yiiya.

Asirin sina boko u koo

Egibitigibu ka Etiopigibu

yoru mwɛeri

20

¹ Wɔɔ gè sɔɔ Saagoni Asirin sina boko u dera win tabu sunə Taatani u Asidədu wari u ye mwa, ² yen wɔɔ ge sɔɔra Yinni Gusunə u Esai Amətin bii gari yini sɔɔwa u nɛɛ, a saaki ye potu ye a pɔra sɛke mi, kpa a wunen baranu pota a sɔ naa dirisu. Ma u kua mɛ. U yɔra basi ma u sɔa ka naa dirisu, n ka kua wɔɔ ita.

Yera Yinni Gusunə u nɛɛ, ³ wee nen sam kowo Esai u yɔra basi ma u ka naa dirisu sɔa n ka kua wɔɔ ita. Yeni ya sãawa yireru te ta sɔɔsimə ye ya koo Egibitigibu ka Etiopigibu deema. ⁴ Asirin sina boko u koo Egibitigibu ka Etiopigibun aluwaasiba ka ben durɔ təkənu yoru mwɛeri kpa bu yɔra basi ba n sɔimə ka naa dirisu, kpa yu ko seku bakaru Egibitiə. ⁵⁻⁶ Saa ye sɔɔra sɔɔ duu yerun tɔmbu be ba raa ben naanɛ doke Etiopi sɔɔ ka be ba tii sue Egibitigibun somirun sɔ, ba koo berum soora, kpa bu burisina.

Ba koo gere bu nɛɛ, be wee ba wɔruma be sa raa naanɛ sãa bu sun faaba ko, kpa bu sun wɔra Asirin sina bokon nɔmun di. Tɛ aməna sa ko ko su ka yari.

Babiloni ya koo wɔruma

21

¹⁻² Gari yiniwa Yinni Gusunə u gerua Babilonin sɔ. U man kāsɔ nanumguru sɔɔsi.

Na wa yiberɛba ba wee saa tem me ba nasien di nge me woo guna ya ra nɛ saa sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gian di.

Wi u ra dam dore, u dam doramō.
 Wi u ra maa kpeerasie, u kpeerasiamō.
 Elamun tabu kowobu, i seewo.
 Mediba, i wuu ge tarusio.
 Domi Yinni Gusunō u dera Babiloni ye,
 ya n̄ maa tambu weeweenu koosimō.
³ Ye na wa ka ye na nua kāsī te sōō,
 ya dera nen torora kara.
 Ma wuriribu man wōri nge t̄n kurō wi u yiire u kī u ma.
 Tirerabu dera na n̄ maa gari nōōmō.
 Ma diiribu dera na n̄ yam waamō.
⁴ Nen laakari ya burisina,
 ma na diirimō berum sō.
 Yoka yē sōō na nuku dobu yīiyō,
 ye sōōra berum man deema.
⁵ Kāsī te sōō, na maa wa ba dīanu yii
 ba kōnnō kōsu, ba dimō ba nōrumō.
 Yera goo u n̄ē, i seewo tabu sinambu,
 i b̄ēn terenu gum t̄ēni.
⁶ Ma Yinni Gusunō u man sōōwa u n̄ē,
 n doo n wuu kōso yi kpa u man sō ye u koo wa.
⁷ Ma na kua m̄.
 Yera u maasōbu wa ba s̄imō yiru yiru.
 Gabu ba ketekunu sōni, gabu maa yooyoosu.
 Ma u ye kpuro m̄era ka laakari.
⁸ Yera wuu kōso wi,
 u gbāra nge gbee sunō u n̄ē,
 gbāra kōnnō miya u yō saa kpuro,
 sōō sōō ka wōkuru.
⁹ Ma u maasōbu wa ba s̄imō yiru yiru.
 Ma u wa Babiloni ya wōruma birem.
 Ma bwāaroku ni ba kua ben būnun sō
 nu wōruka temō nu hōōkira.
¹⁰ B̄ē n̄n tambu Isireliba,
 b̄ē be ba so nge dobi doo soo yerō,
 yeniwa na nua Gusunō b̄ēn Yinnin min di,
 wi, wi u s̄āa wōllu ka tem Yinni.
 Yera na b̄ē ye nōōsiamō.

Gari yi Gusunō u gerua

Edōmun sō

¹¹ Wee ye Yinni Gusunō u man sōōsi Edōmun sō.
 Na nōō gagu nua Seirin di ga n̄ē,
 wuu kōso, saa yerō wōkuru ta koo kpe.
¹² Ma wuu kōso u wisa u n̄ē,
 bururu ta koo na, yen biru wōkuru ta koo maa na.
 I n kī i maa man gari bikia, i wurama i bikia.

Gari yi Gusunō u gerua

Daarububan tem sō

¹³ Wee ye Yinni Gusunō u gerua Daarububan tem sō.
 Dedaniḡibu, i doo i n wāa yakasu sōō wōkuru.

¹⁴ Bεε be i wāa Temaᵔ i ka be nim nᵔru ga mᵔ nim daawo,
kpa i ka kpikobu dīanu daawa.

¹⁵ Domi tabu swīa ma tᵔmba duki mᵔ takobi ka tᵔndun sᵔ.

¹⁶ Wee ye Yinni Gusunᵔ u man sᵔᵔwa. U nεε, kam kam wᵔᵔ tian biru kese, u
koo Kedaan bεεε kpuro kpeerasia. ¹⁷ Ben tᵔn towo wᵔrugᵔba sᵔᵔ, fiikowa ya
koo tiara. Gusunᵔ, Isireliban Yinniwa u yeni gerua.

Gari yi Gusunᵔ u gerua

Yerusalemun sᵔ

22

¹⁻² Gari wee, yi yi ka Yerusalemun wᵔwa yā mi ba ra kāsi.
Wunε Yerusalemu, mban sᵔna wunen tᵔmba nuku dobu mᵔ,
ma ba kuuki mᵔ.

Mba n kua ba ka yᵔmᵔ dii tᵔeri wᵔllᵔ.
Wunen tᵔn be ba mεεra kua, ba n bu mεεra kue tabu sᵔᵔ,
ba n maa gu ka takobi.

³ Wee wunen tabu sinambu ka wunen tᵔmbu kpuro
ba duki yarina n toma,
ma tᵔn towobu ba bu mwεεra ba kua yobu.

⁴ Yen sᵔ, na bεε sᵔᵔmᵔ, i gesiro nᵔn bᵔkun di,
i man derio n swī.

I ku tii nᵔwia ko i nεε,
i ko i man nukuru yemiasia
nᵔn tᵔmbun nᵔni swāarun sᵔ.

⁵ Tᵔᵔ teni sᵔᵔ, Gusunᵔ, wᵔllu ka tem Yinni
u dera sa nᵔni sᵔᵔre, sa burisine,
sa wāa biti sᵔᵔ wᵔwa yeni sᵔᵔ mi ba ra kāsi.
Ba gani kᵔsukumᵔ ma sa nᵔᵔguru sue
sa faaba kanamᵔ guunun bera gia.

⁶ Elamun tabu kowobu ba wee
ba wāa tabu kεkεba sᵔᵔ ka maasᵔbu,
ma ba sᵔεε bwāanu bεki.

Kirigibu ba maa wee, ba tᵔᵔnu nᵔni.

⁷ Wunε Yerusalemu, wee tabu kεkεba ba terie
wunen wᵔwi sᵔᵔ mi tem gem wāa.

Ma maasᵔbu ba wunen gbāra kᵔnnᵔsu tarusi.

⁸ Bεε Yudaba i n maa tāsi yeru mᵔ.
Tᵔᵔ te, i mεεra mi i ra bεεn tabu yānu bere
dii te ba mᵔ Dāa sᵔᵔwᵔ.

⁹⁻¹⁰ Ma i deema ba bεεn wuu Yerusalemun gbāraru yabura.

Yera i dia mεεra mεεra i kᵔsuka
i ka gbāra te sᵔnwa.

Ma i nim tora ye ba raa gban nim yᵔrasia wuu sᵔᵔ.

¹¹ I kpa a gba gbāranu yirun baa sᵔᵔ
yu ka yeᵔnᵔn nim nᵔnε.

Adama i n Gusunᵔ mεεra
wi u yen himba yi yellun di.

¹² Yen sᵔna tᵔᵔ teni sᵔᵔ,
Gusunᵔ, wᵔllu ka tem Yinni, u bεε soka i ka swī,
kpa i weeweenu ko i bεεn winu kᵔni,
kpa i saakiba dewe nuku sankiranun sᵔ.

¹³ Adama wee i nuku dobu m̀̀ i yērim̀̀.
I keteba ka yāanu goom̀̀.

I yaa temm̀̀ ma i tam narum̀̀ i m̀̀,
su di kpa su ǹ̀, domi sia sa ko gbi.

¹⁴ Yen sōna Gusuǹ̀, ẁ̀llu ka tem Yinni
u man sōwa u nēē,
u n̄ bēē bēēn durum yeni wəkamm̀̀
sere i ka gbi.

Ba Sebina kir̀̀ m̀̀

¹⁵ Amēniwa Gusuǹ̀, ẁ̀llu ka tem Yinni, u man sōwa. U nēē, n doo n Sebina
wi u sāa sina kpaarun s̄m kowobun wirugii s̄ n nēē,

¹⁶ mba u m̀̀ mi.

Wara u m̀̀ mi u ka tii siki w̄ru d̄kuamm̀̀ kper̀̀.

¹⁷ Wee wi, Yinni Gusuǹ̀ u koo ǹ̀n b̄ke nge kureru
kpa u ǹ̀n kasa k̄ ka dam,

¹⁸ kpa u n̄ bindim̀̀ nge ban̄ batuma baka s̄o.

Miya u koo gbi ka win tabu kēkē sisugii yi u naanē sāa,
wi, wi u win yinnin yēnu sekuru doke.

¹⁹ Wi, Yinni Gusuǹ̀, u koo ǹ̀n yara win s̄mburun di
kpa u kun maa sāa goo.

²⁰ Yen t̄o te, wi Yinni Gusuǹ̀,
u koo win s̄m kowo Eliakimu, Hilikiyan bii soku,

²¹ kpa u ǹ̀n wi, Sebinan yaberu sebusia
kpa u ǹ̀n win kpaka s̄ke

kpa u ǹ̀n win dam w̄.

Eliakimu wi, u ko n̄ sāawa Yerusalemugibu ka Yudaban baaba.

²² Yinni Gusuǹ̀ u koo ǹ̀n Dafidin yēnun k̄k̄r̄ w̄.

U n̄ kenia, goo kun kenum̀̀.

U n̄ maa kenua, goo kun keniam̀̀.

²³ U koo ǹ̀n girawa nge sasaru

mi n̄ naanē m̀̀,

kpa u de win tondon yēnu ga n̄ bēēē m̀̀.

²⁴ U ko n̄ sāawa bēēē yen wiru. Be ba w̄a win yēnu, bukurobu ka bibu,
gobigibu ka s̄arobu, wiya u ko n̄ be kpuro sōwa nge sasaru. ²⁵ Adama
Gusuǹ̀, ẁ̀llu ka tem Yinni, u maa nēē, s̄o teeru ba koo sasa te wuka te ba
raa gira mi n̄ naanē m̀̀ mi, kpa tu w̄ruma tu b̄ora, kpa s̄mu ni ta raa sōwa
mi, nu kam ko. Yinni Gusuǹ̀wa u yeni gerua.

Yinni Gusuǹ̀ u koo Tiri

ka Sidoni kpeerasia

23

¹ Gari wee yi yi ka Tiri ȳa.

Bēē be i w̄a goo nimkuu bakasu s̄o,
i wuri koowo, domi bēēn wuu ga kam kua.

Yēnu kun maa w̄a, duu yeru maa sari.
Saa Kitimun tem diya sa yen labaari nua.

² I mario b̄rum s̄,

bēē be i w̄a nim w̄kun gooru gia
mi Sidonin tenkuba ba ra sare.

³ Egibitigibu ba dobi yeem̀̀ daa te m̀̀ Nilu

ma tenkuba ba ye dwemə ba daramə
 ma ba are beke dimə.
 Ma yam mi, n kua bwesenu kpuron yaburu.

⁴ Sidoni, kaa sekuru wa,
 domi Tiri, nim wōkun wuu damguu, ga gerua ga nee,
 ga n marubun wahala gaa waare, ga n maa marure.
 Ga n bii aluwaasi bəm kēere,
 ga n maa bii wəndia seeyare.

⁵ Egibitigibu bā n nua ma Tiri ya wəruma,
 ba koo diiri.

⁶ Bēe be i wāa nim wōkun gooru gia,
 i wuri koowo i ka da Taasisiə.

⁷ Bēen wuu ge ga wāa saa yellun di
 gē sōo i ra nuku dobu ko, gera mi?
 Tiri yera mi?

Yèn tambu ba da ba tem tukumgibu kamia?

⁸ Wara u ye kpuron himba yi Tirin sō,
 ye, ye ya ra yen wirugibu swīi tem tukumə.
 Yen tenkuba ba kua sina bibu.

Ma ba bēere mə handunia kpuro sōo.

⁹ Gusunə, wəllu ka tem Yinniwa u ye yi,
 u ka be ba tii sue kawa tem mē sōo,
 kpa bu be ba raa bēere wēemə gem.

¹⁰ Bēe Taasisigibu i terio bēen tem sōo
 nge mē daa te ba mō Nilu tā n nim yiba mu ra terie.
 Domi yoo sōma kpa.

¹¹ Yinni Gusunə u win nōma demia nim wōkun bera gia.
 Ma u dera sinamba diira.

U dera Kananin gbāra damginu nu wəruka.

¹² U maa nee, bēe Sidonigibu i n maa nuku dobu wasi.

Domi ba bēe dam dāre nge wəndia wi u kun durə yē.
 Baa i n seewa i da Kitimun temə,
 min tii i n wērabu wasi.

¹³ I Babilonigibu mēerio.

Ba n maa wāa.

Asirigibu ba bu kpeerasia.

Nge meya ba Tiri wəri ba tarusi,
 ba yen sina kpaanu kəsuka,
 ma ye kpuro ya kua bansu.

¹⁴ I wuri koowo bēe be i wāa goo
 nimkuu bakasu sōo.

Domi Tirin wuu damguu ge, ga wəruma.

¹⁵ Ba koo Tirin gari duari n ka ko wōo wata ka wōkuru nge sina boko turon
 bandun tēebun saka. Adama yen biru ya ko n sāawa nge kurə sakara wi ba
 womu doke ba mō,

¹⁶ a māraku suo a n soomə a ka wuu sikerena,
 wunē wi a sāare kurə sakara wi ba duari.

A gu soowo nge mē wunen yēra ne,
 a n ka womu dabi dabinu mō,
 kpa bu wunen gari yaaya.

17 Wɔ̄ wata ka wɔ̄ku ten biru, Yinni Gusunɔ̄ u koo de Tiri yu maa wura yen yellun tenkuru sɔ̄ te ba mɔ̄ ka taki. Kpa yu ka handunian tɔ̄mbu kpuro arukawani bāke. 18 Adama ba ñ yen arumani ka yen are yi ba wa ka taki guramɔ̄ bu menna ben tiin sɔ̄. Ba koo ye kpuro Yinni Gusunɔ̄ yiyawa kpa ya n sɔ̄a be ba ñn sɔ̄amɔ̄gia, kpa bu ðianu wa bu di bu debu, kpa bu yāa buranu wa bu doke.

Yinni Gusunɔ̄

u koo handuniagibu sɛɛyasia

24

1 Wee Yinni Gusunɔ̄ u koo tem kpuro kpeerasia

mu ko bansu.

U koo mɛn tɔ̄mbu kpuro yarinasia,

2 yāku kowobu ka tɔn dirobu,

yinnibu ka yobu,

wi u dɔramɔ̄ ka wi u dwemɔ̄,

wi u mɔ̄ ba bɔkuramɔ̄ ka wi u bɔkuramɔ̄,

wìn dibu ba ñeni ka wi u dibu ñeni.

3 Ba koo tem kpuro wari,

kpa bu mɛn yānu gura,

kpa mu ko bansu.

Yinni Gusunɔ̄wa u yeni gerua. 4 Tem mu koo gbera.

Mu ñ maa gāanu kpiisiamɔ̄.

Mɛn tɔ̄mbu ba ko n wasikiramɔ̄ ba n gɔ̄ɔ dɔ̄ɔ.

Mɛn wirugibu ba ñ ko n maa dam mɔ̄.

5 Domi mɛn tɔ̄mbu ba mu disi doke,

ba Yinni Gusunɔ̄n woodaba ka win yiirebu yina.

Ma ba arukawani nɔru sarigia

ye u raa ka bu bɔkua kusia.

6 Yen sɔ̄na bɔ̄ri yi koo tem mɛ di,

kpa mɛn tɔ̄mbu bu ñeni sɔ̄ra

kɔ̄sa ye ba kuan sɔ̄.

Ba koo bu kpeerasia.

Be ba koo tiara ba ñ ko n maa dabi.

7 Ben resɛm gbaanu nu koo gbera,

kpa ben tam durom mu kpe.

Be ba raa nuku dobu mɔ̄,

ba koo weeweenu ko.

8 Ba ñ maa baranu ka mɔ̄rɔ̄kunu soomɔ̄,

ni ba ra ka nuku dobu ko.

Nuku dobu kuuki yi koo kpe.

9 Ba ñ maa tam nɔrumɔ̄ ba n ka womusu koosimɔ̄.

Tam bɔ̄ɔbɔm mu koo sosia be ba mu nɔrumɔ̄n mi.

10 Wuu ge, ga koo ko bansu.

Yenusu su ko n wāa dirisu.

Goo kun maa duɔ̄ mi.

11 Ba ko n weeweenu mɔ̄ swɛɛ sɔ̄ɔ,

yèn sɔ̄ tam sari.

Nuku dobu koo doona ben tem di.

12 Wuu ge, ga ko n sɔ̄awa bansu,

kpa gen duu yenu nu n wɔ̄ruka,

13 kpa tɔ̄mbu ba n kɔ̄kire tia tia tem mɛ sɔ̄ɔ,

nge dāa bii ni nu tiara
sanam me ba dāru sira,
n̄ kun me nge resem ye ba kunonu m̄.

Ba nuku dobu kua kam

¹⁴ Be Yinni Gusun̄ u koo deri ba n wasi
ba ko n kuuki m̄ ka nuku dobu.
Be ba wāa s̄o duu yeru gia,
ba koo Yinni Gusun̄ tōma win kpāarun s̄o,
ba n m̄,

¹⁵ be be i wāa s̄o yari yeru gia
ka be ba wāa nim wōkun gooru gia,
i Gusun̄ Isireliban Yinni beere wēeȳo.

¹⁶ Sa ko n̄o ba womusu m̄ baama
handunian goonu nne s̄o
ba m̄, i gemgii beere wēeȳo.
Adama ne, kon n̄ogiru sua na n m̄,
gbera man di, na kam kua,
domi yibereba ba hania m̄ ba yānu guram̄o.

¹⁷ Be em tem men tumbu i ko i berum soora
domi ba be yēri ka suuri berie,

¹⁸ wi u duka m̄ berum s̄o,
kpa u suura w̄ri.
Wi u maa yarīo suuran di,
kpa u yina mwaara.
Domi gura baka koo kindama w̄llun di.
Kpa tem kpekpeku gu diiri.

¹⁹ Tem mu koo yīiri kpa mu beu ko,
kpa mu besikira.

²⁰ Mu ko n bāarim̄o nge tam n̄oro,
kpa mu n yīirum̄o nge kuu te woo ga sweem̄o.
Men durum ya ko n mu bunie,
kpa mu w̄ruma mu kpana mu se.

Bannun kpeeru

²¹ Saa ye s̄o, Yinni Gusun̄ u koo kperi seeyasia w̄ll̄o. U koo sinambu
seeyasia tem mini, ²² kpa bu bu yoru mwa bu bu taasi w̄rus̄o nge piris̄amba.
S̄o dabi dabirun biru, kpa bu bu seeyasia.

²³ S̄o ka suru ba koo sekuru wa.
Gusun̄o, w̄llu ka tem Yinni,
u ko n win bandu diiwa Sīnin guur̄o, Yerusalem̄o,
kpa win tambun guro gurobu bu win yiiko wa.

Siarabun womu

25

¹ Yinni Gusun̄o, wuna a s̄a nen Yinni,
wuna kon tōma,
kpa n wunen yīsiru w̄lle sua.
Domi a gāa bakanu kua,
wunen himba ye a yi saa yellun di,
ya n̄ k̄sa.

² A dera wuu ge, ga w̄ruma

ga kua nge kpee ni ba suba.

Ma wuu ge ga gb̄araru m̄o ga kua bansu.

A dera tii suobun wuun gb̄aranu nu w̄oruka.

Ba ñ maa nu seeyam̄o sere ka baadommao.

³ Yen s̄ona bwese damginu nu nun b̄eere w̄eem̄o.

Ma be ba gabu dam d̄orem̄o ba nun nasie.

⁴ Domi a kua dam sarirugibu ka w̄anw̄andobun kuku yeru, wahalan saa.

A bu berua woo b̄ak̄on saa ka s̄on saa.

Domi t̄an k̄sobu ba ra t̄onu w̄ariwa

nge guru woo ge ga gana sweem̄o.

⁵ Yinni Gusun̄o, wuna a tii suobun w̄okinu kpeerasia

nge m̄e a ra yam susuru kpeerasie

tem mi ḡānu ku ra kpi.

Wuna a ben nasaran womusu t̄eesi

nge m̄e guru wiru ta ra s̄o t̄eesi.

Yinni Gusun̄o u t̄ambu kpuro

t̄o baka dim s̄oru kuamm̄e

⁶ Gusun̄o, w̄ollu ka tem Yinni

u koo bwesenu kpuro t̄o baka dim soku, Sionin guuro.

D̄ia duronu ka yaa gumgia

ka tam gema u koo bu w̄e.

⁷ Kpa u sanditia ye ba ben wuswaa wukiri nuku sankiranun s̄o wuna guu ten w̄ollu mi.

⁸ U koo de ḡo u kpe sere ka baadommao,

kpa u ben n̄oni ȳiresu woka

kpa u ben sekuru wuna tem m̄e kpuro s̄o.

Wi, Yinni Gusun̄owa, u yeni gerua.

Yinni Gusun̄o

u koo M̄abuba seeyasia

⁹ T̄o te s̄o, ba koo Yinni Gusun̄o s̄o bu n̄ee,

wuna a s̄a b̄esen Yinni wi sa naane s̄a.

Wuna a sun faaba kua.

Su nuku dobu ko kpa su ȳeri faaba yen s̄o.

¹⁰ Yinni Gusun̄o u koo Sionin guuru k̄su.

Adama u koo M̄abuba munkuwa

nge yaka si ba yari k̄k̄ar̄w̄o.

¹¹ Kpa bu ben n̄oma demia k̄k̄ar̄o ge s̄o

nge be ba k̄erim̄o.

Ka m̄e, u koo de ben tii sua bi, bu kpewa.

¹² U koo gb̄ara damgii ni nu gunu sura u k̄suku

nu ḡasia tua.

Yinni Gusun̄o

u koo win t̄ambu nasara w̄e

26

¹ Saa gaa sisi ȳe s̄o ba koo womu geni ko Yudan tem s̄o bu n̄ee, sa wuu damguu m̄o.

Yinni Gusun̄owa u gen gb̄araru sw̄i

u ka gu kōsu.

² I gamboba kenio

kpa bwese te ta gem swī ta nūn mem nōwamme
tu du min di.

³ Yinni Gusunō u ra sika sarirugii bōri yendu wē,
yèn sō yēro u nūn naane sāa.

⁴ I Yinni Gusunō naane koowo

saa kpuro sō.

Domī wīya u sāa kuku yee damgiru

sere ka baadomma.

⁵ U koo wuu ge ga wāa

wōllōn tōmbu kpeerasia,

kpa u gen tii kōsuku u sura sere temō,

⁶ kpa sāarobu ka wōnwōndobu

bu gu taaku.

Saa dāakan kanaru

⁷ Gemgiin swaa ya ra n dendewa.

Yinni Gusunō, wunē wī a sāa gemgii

wuna a ra ye nōo nerāsie.

⁸ Yinni Gusunō, swēē yi kaa sun sure kpuro,

wuna sa ko n naane sāa,

su ka sī yi sō.

Ye bēsen gōru ga kī,

yera su nun yaaya kpa su nun sā.

⁹ Wōkuru, nēn bwēra ya ra n wunen beke barōwa,

kpa nēn gōru ga n nun kasu.

À n tōmbu siri handunia sō,

ba ra giewa nge mē ba koo ka sī.

¹⁰ Adama baa bā n tōn kōso durom kua,

u n gem giamō.

U kō n win kom kōsum mōwa

tem mi gem mu wāa,

kpa u n Gusunōn yiiko gema.

¹¹ Yinni Gusunō, a dam mō,

adama wunen yiberēba ba n mu waamō.

A de bu wunen hanīa wa

ye a ka wunen tōmbu wōramō,

kpa bu sekuru wa bu dōo mwaara.

¹² Yinni Gusunō, wuna a ra sun bōri yendu wē.

Domī wuna a ra de ye sa mō kpuro yu koorā.

¹³ Gusunō bēsen Yinni sa raa yinnibu gabu sāwa.

Adama tē, wunē turon yīsira sa soku.

¹⁴ Yinni, be ba gu,

ba n maa seemō bu wāaru di.

Domī a bu wōri a kpeerasia.

Ba n maa bu yaayamō.

¹⁵ Yinni, a wunen yiiko sōosi.

A dera bēse wunen tōmbu sa dabia.

Ma a bēsen tem yasiasia.

¹⁶ Sa nun soka sanam mē sa wāa nōni swāaru sō.

Sa kanaru kua sanam mē a sun sēyasia.

17 Yinni Gusunɔ, sanam me a sun biru kisi
 sa kua nge tɔn kurɔ wi u yiire u kɪ u ma,
 u tii bɔɔkumɔ u wuri mɔ wuriribun sɔ.
 18 Sa wahala kua sa nɔni sɔɔra ka wuriribu.
 Adama wom diruma sa mara.
 N n̄ ka tem me arufaani gaa naawɛ.
 Sa n̄ maa goo mara wi u koo sina me sɔɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba seeyasia

kpa bu wurama nge yellu

19 Negibu, beɛn tɔn be ba raa gu
 ba koo se gɔrin di bu wɔaru di.
 Beɛ be i kpɪ tem sɔɔwɔ, i dom yando,
 kpa i nuku dobun kuuki ko.
 Domi tem mu koo beɛ seeya gɔrin di
 nge me bururun kakoru ta ra yakasu seeye.
 20 Nen tɔmbu, i doo i kuke beɛn diaɔ
 i tii gamboba kenusio,
 kpa i n wɔa mi gina
 sere Gusunɔn mɔru yu ka sure.
 21 Wee Yinni Gusunɔ u yarima
 win wɔa yerun di
 u ka handunian tɔmbu siri
 kɔsa ye ba kuan sɔ.
 Tem mu koo tɔn be ba gon yem terasia,
 kpa ben gonu nu sɔɔsira.

Ba waa kɔsa kamia

27

1 Tɔɔ te sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo waa kɔsa ye ya duka mɔ seeyasia ka win
 takobi damgia ye ya kpɔ, kpa u yaa kɔsa ye go, ye ya wɔa nim wɔku sɔɔ.

Yinni Gusunɔ

ka win resem gbaaru

2 Yen tɔɔ te, Yinni Gusunɔ u koo womu ko
 win resem gbaarun sɔ, te ta bii geenu marumɔ, u neɛ,
 3 ne, Yinni Gusunɔwa na tu nɔɔrimɔ.
 Nɛna na tu nim ye kamɔ saa kpuro.
 Na tu kɔsu sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru,
 goo u ku raa ka tu wari u mwa.
 4 Na n̄ maa ka nen resem gbaa te mɔru sɔa.
 Adama n̄ n̄ saki ka awi wa mi,
 kon yi wariwa n̄ dɔɔ meni,
 5 ma n̄ kun mɔ yi man kua yin kuku yeru,
 ma yi ka man nɔɔ tia kua.
 Yi n̄ kua me, kon yi deri.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba suuru kua

6 Saa gaa sisi ye sɔɔ

Isireliba ba koo gbini gira
 bu keri ko nge dāa,
 bu wēsu ko bu ma
 kpa ben binu nu handunia yibu.
⁷Yinni Gusunō u n̄ bu sēyāsie
 nge mē u ben yiberēba sēyāsia.
 U n̄ maa bu go nge mē u ben yiberēba go.
⁸U bu sēyāsia wa saka sōo.
 U dera yiberēba ba na
 nge sōo yari yerun woo damguu,
 ba bu gura ba ka doona.
⁹Nge mēya u ka Isireliban durum wōka.
 Wee ye n̄ koorā yen biru.
 U ben būu turanu gōsia torom.
 Ba n̄ maa Asitaaten bwāarokunu ka sōoginu seeyamō.
¹⁰Ben wuu damguu ge,
 ga kua bansu, ba gu deri.
 Miya n̄ kua yaa sabenun kpara yeru
 ka nin kpin yeru.
 Ma nu kiku si su tiara dimō.
¹¹Dāa yā n̄ gbera ba ra ye bōriwa
 kpa t̄n kurōbu bu ka doo ko.
 Wee nen t̄n be, ba n̄ bwisi mō.
 Yen sōna Yinni Gusunō wi u bu taka kua
 u n̄ bu w̄n w̄ndu kue,
 u n̄ maa bu durom kue.

Be ba raa yoru mwēera

ba koo wurama

¹²Saa gaa sisi yē sōo Yinni Gusunō u koo bēē Isireliba sira nge dāru,
 kpa bu bēē dōbiri tia tia
 saa Efaratin daaron di n̄ ka girari Egibitin daaro.
¹³Yen t̄o te, ba koo kōbi baka so
 kpa be ba raa yoru mwēera ba woo Asirio
 ka be ba kpikuru da Egibitio bu wurama.
 Kpa bu yiira bu Yinni Gusunō sā
 guu dēera ten mi, Yerusalemō.

Ba Isireliban bwese keri

wōku te kirō mō

28

¹Bōrura Samari ye ya sāa nge sina furō
 ge Efaraimuba ba ka tii sue.
 Yā wōwa tuke ye ya tem gem mō.
 Ma ya sāa yen buraru
 nge dāa wēē si tamba ra doke wiro
 ba ka tam goore.
²Wee tē, Yinni Gusunō u goo sōoru kua
 wi u dam mō u ka ye wōri.
 Win dam mu sāawa nge guru kpenu,
 n̄ kun mē nge woo bōkō ge ga ra asōō ko,

ñ kun me nge guru baka.

U koo wuu ge surawa temo.

³Wuu ge, ge Efaraimuba ba ka tii sue mi,

ga wora ba taakumo,

⁴nge daa we si su della.

Ga saawa nge daa marum me mu yellu ye,

ma ba yande sara ba di.

⁵Soo teeru, Yinni Gusuno Dam kpurogiin tiwa u koo bandu di kpa u n saa win ton be ba tian sina furu buru ka ben buraru. ⁶U koo siri kowobu kpara bu ka siri dee dee. Meya u ko n maa saa ben dam bu ka yibeaba naa gira sere ben wuun gbaramun konnowo.

Tam naroba Esai yaakorun mo

⁷Adama te, baa ka Gusunan somabu ka yaku kowobu,

tam baabom mu bu tirekiramom

ma ba baarimom men so,

sere Gusunan somabu ba ñ maa win gari mo dee dee.

Yaku kowobun tii ba ñ maa kpe bu siri dee dee.

⁸Ben dii yeno aye deeraru sari.

Sianu ka kubana nu yiba mi.

⁹Ba gerumom ba mo,

wara na ki n keu soosi.

Wara u koo ka nen gari samburu ko,

ma n kun mo bii wi ba bom kara.

¹⁰Ba mo, na bu keu mo teeru.

Na bu wooda wemom tia tia.

Na yen wiru ka naasu tubusiamom

nge wi u bii piiminu keu soosimom.

¹¹Yen so te,

Gusuno u koo de goo u ka bu gari ko

ka barum tukum me ba ñ nomom.

¹²Domi u bu soowa bu de

wi u wasira u wera.

Wera yera maa wa mi,

adama ba ñ ki bu win gari wura.

¹³Yen sōna win wooda ko n bu saawe bii soosiru te ba soosimom teeru teeru, tia tia. Ka me, ba koo sokura bu woruma bu baokira, kpa bu yina mwaara.

Kpee te ta saa

gani gamburun dam

¹⁴Te bee yaako kowobu,

bee be i Yerusalemugibu dam doremom,

i swaa dakio i no ye Yinni Gusuno u gerumom.

¹⁵Bee be i gerumom i mo,

wee i ka go ka goribun wa yeru arukawani bakua.

Baa wahala ya n tunuma ya banda,

ya ñ bee turi.

Adama i n ye ma weesa su kua been kuku yeru.

¹⁶Yen sōna Yinni Gusuno u nee,

wee u kperu swi Sionom,

ta kua win kpekpeku.

Kpee te, ta saawa kpee gobigiru

te u gɔsa, ta kua gani gɔmburun dam.
Wi u tu kua win tāsɪ yeru u n wɔrumamɔ.

17 Wee, u gem nɛni nge banɔbun wɛɛ
yi ba ra ka diru yīire,
n̄ kun mɛ ben nifo
ye ba ra ka ganan sikirabu mɛɛri.
Guru kpenu nu koo wee si kpuro kɔsuku
si su kua bɛɛn kuku yeru mi.
Nim bakam mu koo su mwɛ.

18 Bɛɛn arukawani ye i raa ka gɔɔ bɔkua
ya koo kam ko.
Kpa ye i raa ka gɔribun wāa yeru bɔkua
ya kun maa wāa.
Yiberɛba bā n bɛɛ wɔri ba asɔrɔ kua
ba koo bɛɛ taakuwa.

19 Ba ko n bɛɛ taakumɔwa saa kpuro nge m̄n nɔɔ ba saramɔ. Domi ba ko n
da sarewa bururu baatere ka maa sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru, kpa i bɛrum soora i n ben
labaari nua.

20 Nge mɛ ba ra gere, bu nɛɛ,
kpin yera kun dɛɛbu turi a ka tii demia.
Bekura kun maa yasum turi a ka wukiri.

21 Domi Yinni Gusunɔ u koo tabu ko
nge mɛ u raa kua Perasimun guurɔ.
U koo mɔru bara
nge mɛ u raa kua Gabaonin wɔwaa,
u ka win sɔm maamaakigia sɔɔsi
ye ba n̄ waare.

22 Tɛ, i ku maa de i n wāa yaako kookoosu sɔɔ, kpa bu ku raa maa bɛɛ nɔni
swāaru sosia. Domi na nua ma Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u himba yi u ka
tem mɛ kpuro kpeerasia.

Yinni Gusunɔn bwisi

23 I swaa dakio i nɔ.

I swaa tem kpīiyɔ i nɛn gari nɔ.

24 Wi u gbaaru kɔramɔ u ka dīanu duure
u ku ra n kɔrɔ tɔna m̄ u n dɔɔ baadomma.

25 U n kɔra u kpa,
u ra mi dīa bwese bweseka duurewa
bɛɛru ka bɛɛru.
Kpa u maa dīanu ganu duure nɛnɛm
gbaa ten goorɔ.

26 Gusunɔ wi u sāa win Yinni
wiya u n̄n bwisi k̄a.

U n̄n yen kpunaa sɔɔsi.

27 U ku ra dobi so ka tebo,
u ra yi sowa ka bokuru.
U ku ra m̄ri so ka dam,
u ra yi sowa ka boku piibu.

28 U ra alikama sure,
adama u yen saka yɛ yu ku ka munkira.

29 Yenin tii ya weewa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin min di.
Win bwisi k̄eru ta s̄awa maamaaki.

Win laakari ya maa kpã.

Ye n Yerusalemu mara

29

¹ Arieli, Arieli, wune wi ba m̀d Yerusalemu,
mi Dafidi u win wãa yeru kua,
a sãawa b̄srura.

A n wunen w̄d̄o ka w̄d̄o t̄d̄o baka ni m̀d a n d̄o.

² Adama kon nun w̄ri,
kpa wuri ka weeweenu nu n̄ora wune s̄o,
kpa a ko nge n̄en yãku yeru.

³ Kon de tabu kowobu bu nun tarusi,
kpa bu ben tabu s̄i yi yi
bu ka nun sikerena.

⁴ Ba koo nun sura.

Kaa gari geruma tem di,
adama tua kun derim̄o yi yari.

Wunen n̄o ga koo n̄ora nge siinin n̄o.

Tuan diya ba ko n gu n̄om̄o kutu kutu.

⁵ Wunen yibereba ba ko n dabiwa nge tua,
kpa ba n pusa nge doo dirisu.

⁶ Adama subaru s̄o Gusun̄o, w̄llu ka tem Yinni
u koo na u bu s̄eɛyas̄i

ka guru gb̄asukubu ka tem ȳirubu,

ka w̄ki bakanu ka woo guna

ka guru woo b̄k̄o, ka sere maa d̄o boko,

⁷ kpa tabu kowo dabi te,

te ta nun w̄ri mi,

ta wunen gb̄araru tarusi,

tu doona nge dosu.

⁸ Nge m̄e wi ḡora m̀d u ra dosi u n̄e, u dim̄o,

adama ù n dom yanda

kpa u deema nukur̄o ḡanu sari.

N kun m̄e nge m̄e wi nim n̄oru ga m̀d

u ra dosi u n̄e, u nim n̄orum̄o,

adama ù n dom yanda

kpa win ḡoru ga n gbere, u n wasire,

nge m̄e ya tabu kowo be,

ba ko n s̄a be ba koo na bu Sīnin guu te w̄ri.

Isireliba ba Yinni Gusun̄o

kir̄o atafiru kua

⁹ I biti sooro,

kpa i n̄ni yim̄e i ko nge w̄koku.

Wee i s̄aare i tam goore,

adama i ù tam n̄ora.

I b̄arim̄o, adama n ù tam b̄ob̄om s̄o.

¹⁰ Domi Yinni Gusun̄o u b̄een laakari sikarisia,

u win s̄om̄obu ka b̄een s̄orobun n̄ni w̄kua.

¹¹ Gari yini kpuro yi ko n b̄ee s̄awewa nge tire te ba wukiri ba ȳireru koosi.

Ma ba tu goo w̄e wi u garibu ȳe ba n̄e, u tu gario. Ma u wisa u n̄e, u ù k̄k̄o u

tu gari, domi ba tu yīreru koosiwa. ¹² N kun mē nge tire te ba goo wē wi u kun garibu yē, ba nē, u tu gario. Ma u wisa u nē, u n̄ garibu yē.

Bwisigibun bwisi koo kam ko

¹³ Yinni Gusunō u nē, bwese teni tā n n̄n sāmō, nōwa ta ra ka n̄n bēere wē. Ben gōru ga ka n̄n toma. Tōmbun wooda ka ben sōsina ba swī, ba ka n̄n sāmō.

¹⁴ Yen sōna u koo de bu bitī soora ka sōm maamaakigīnu. U koo de ben laakarigibun laakari yu kam ko. Kpa ben bwisigibun bwisi yi kpe.

Ye ya koo koorā amēn biru

¹⁵ Bōruroba bē be i ra bēen himba Yinni Gusunō berue, kpa i n bēen kookoosu mō yam wōkuru sō, kpa i n gerumō i n mō wara u bē waamō, nge wara u bē yē.

¹⁶ Daa kōsagibu bē! Ba ku ra māmō garisi nge sōndu. Tem mōndu ta n̄ kpē tu māmō sō tu nē, n n̄ wi, u tu kua, n̄ kun mē tu n̄n sō tu nē, u n̄ bwisi mō.

¹⁷ Saa fiiko sō, Libani ya koo gōsia dāa gbaaru kpa ta n sāa nge dāa sō.

¹⁸ Saa ye sō, sosobu ba koo tire ten gari nō. Wōkobu ba koo yam wa, kpa bu yari yam wōkurun di.

¹⁹ Nē, Yinni Gusunō, kon de wōnwōndobu ba n yērimō ba n dō, kpa sārōbu bu nuku dobu ko, nē, Isireliban Yinni dēeron sō.

²⁰ Domi be ba ra tōmbu dam dōre ka tōn yaako kowobu ba koo kpe, kpa kōsan kowobu ba kun maa wāa.

²¹ Kon maa be ba ra tōmbu taarē wē siri yerō kpeerasia, ka be ba ra tōmbu yina bērie be ba ka tū yinamō, ka be ba ra gemgii win gem bire siri yerō.

²² Yen sōna nē, Yinni Gusunō, nē wi na Aburhamu yakia, na win debubu Isirelin yēnugibu sōwa na nē, tē, ba n̄ maa sekuru wasi.

Mēya ben wuswaa kun maa burisinamō.

²³ Domi sanam mē ben bibu ba koo nēn nōman sōma wa, ye na kua ben suunu sō, ba koo nēn yīsiru bēere wē, kpa bu mañ nasia, nē, Gusunō ben Yinni dēero.

²⁴ Bēn bwisikunu nu raa tōndō,

ba koo bwisi wa.
 Be ba ku ra raa maa gari wure,
 ba koo gari wura.

Arukawani

ye ya ñ arufaani mo

30

¹ Yinni Gusunɔ u neɛ,
 bɔ̄ruroba Yudaba be ba ku ra mem nɔ.
 Ba ku ra man saawara ko ba ñ wesianamɔ.
 Kpa bu ka gabu arukawani bɔke
 ba kun nen k̄iru bikie.
 Ba tii durum guremɔ ba sɔbimɔ ba dɔɔ.

² Be wee ba kpikuru dɔɔ Egibitiɔ
 ba ñ man saawara kue.
 Ba faaba kasu Egibiti sunɔn mi.

³ Adama u ñ kpɛ̄ u bu faaba ko.
 U koo bu sekuru dokewa.

⁴ Wee ben wirugibu ba tura ba
 wāa Soaniɔ kɔ.
 Mɛya maa ben goro be, ba Hanesi tura.

⁵ Adama be kpuro ba koo sekuru di
 Egibitigibun sɔ,
 domi ba ñ kpɛ̄ bu bu faaba ko.
 Ba koo bu sekuru dokewa kpa bu beɛɛɛ bia.

Isireliba ba Egibitigibun

somiru dweem dɔɔ

⁶ Wee Yudaba ba ben yaa sabenu sɔmunu sɔbi
 ba ka dɔɔ sɔɔ yɛsan nɔm dwardu gia
 mi nuku sankirara wāa.

Domi gbee sinansu su wāa mi,
 ka surɔkanu ka sere weɛ nanungii gɛɛ.
 Tɔn be, ba ben dukia ka ben arumani kpuro
 ketekunu ka yooyoosu sɔbi,
 ba ka Egibitigibu daawɔ,
 be ba ñ koo bu arufaani gaa kua.

⁷ Domi ben somiru ta sɔawa kam.
 Yen sɔna na Egibiti ye sokumɔ waa ye ya kun dɛɛ mo.

Mem nɔɔ sariba

⁸ Gusunɔ u Esai sɔɔwa u neɛ,
 tɛ, a ye kpuro yoruo kpee bɛsi sɔɔ ka tirenɔ
 Yudaban wuswaaɔ kpa ya n yii mi,
 ya n s̄aa seeda sere ka baadommaaɔ.

⁹ Domi tɔn be, ba s̄awa mem nɔɔ sariba ka wee kowobu.
 Ba swaa tau, ba ñ k̄i bu s̄ɔs̄iru sw̄i.

¹⁰ Ma ba yam waobu s̄ɔmɔ bu ku yam wa.
 Mɛya ba maa nen s̄ɔmɔ bu ku bu gari gee s̄ɔ.
 Adama bu bu gari dori s̄ɔwɔ ba ñ n meren na.

¹¹ Bu swaa ye derio
 kpa bu ku maa bu ne, Isireliban Yinni Dɛɛron gari s̄ɔ.

*Yudaba ba koo wurama**mam mam*

12 Ma Esai u Yudaba sɔɔwa u neɛ,
amɛniwa Gusunɔ beɛn Yinni Dɛɛro u beɛ sɔɔmɔ.

U neɛ, yɛn sɔ i gari yi yinamɔ
ma i tii yɔsu daa bɔɔbɔya sɔɔ, ka weesu sɔɔ,
ma i tɔsa ye sɔɔ,

13 tora nini, nu koo beɛ ko dam sarirugibu,
kpa i wɔruma subaru sɔɔ,
nge gana ye ya beu mɔ.

14 I ko i kɔsikirawa muku muku
nge wekeru tɛn kɛka ba n̄ kpɛ bu ka dɔɔ gura,
n̄ kun mɛ bu ka nim sɔka.

I Yinni Gusunɔ naane koowo

15 Adama u wure u neɛ,
i n̄ gɔru gɔsia i wurama win mi laakari sɔɔ,
i ko faaba wa.

Meya i n̄ kua tɛru i n̄n̄ naane doke,
i ko dam wa.

Adama i n̄ mɛ kɛ.

16 I neɛ, i ko yakurawa ka dumi.
Yen sɔna u koo maa de i yakura.
I neɛ, i ko dawa ka dumi yi yi duki mɔ.

Yen sɔna u koo de
be ba koo maa beɛ naa gira ba n̄ sɔu.

17 Beɛn nɔrɔbu (1.000) b̄a n̄ yiberɛ turo wa,
ba koo duki yarina.
Yiberɛba nɔɔbu ba koo maa beɛ kpuro yarinasia
kpa i da i n̄ sebi sebi
nge deka ye ba gire guuru wɔllɔ.

*Yinni Gusunɔ u koo**win tɔmbu domaru kua*

18 Yinni Gusunɔ u tɔru mara
tɛ sɔɔ u koo beɛ durom kua
kpa u beɛ wɔn wɔndu sɔɔsi.

Domi u sɔawa gemgii.
Doo nɔɔrugiba be ba n̄n̄ naane sɔa.

19 Beɛ Yerusalemugibu,
beɛ be i w̄a Sionin guurɔ,
beɛn goo kun maa sumɔ.
Yinni Gusunɔ u koo beɛn wɔn wɔndu wa
sanam mɛ i n̄n̄ soka.

U n̄ beɛn nɔɔ nua, u koo beɛ wurari.
20 U koo beɛ d̄ianu wɛ i di n̄ni sw̄aarun saa sɔɔ,
kpa u beɛ nim wɛ i n̄ wahalan saa sɔɔ.

Wi, wi u beɛ keu sɔɔsimɔ
u n̄ maa kukumɔ beɛ tia.

I ko i n̄n̄ wa.
21 I n̄ s̄ia i tura swaa keɛnanɔ,
beɛn swaa koo gari yi nɔ, yi yi neɛ,
swaa wee, i s̄iyɔ ye sɔɔ.

22 I ko i beɛn sii geesu ka wura
ye i raa beɛn bwāarokunu pote garisi disi,
kpa i bwāaroku nin kēki yari nge kubanu,
kpa i nɛɛ, bu ka nu yario saa min di.

23 Saa yera Gusunɔ u koo de gura yu nɛ
beɛn dīa ni i duura sɔɔ,
kpa dīa ni, nu gea ko nu ma.
Saa ye sɔɔra, yaa sabenu koo yakasu di batuma baka sɔɔ.

24 Nɛɛ yi ba ka sɔmburu mɔ ka sere ketekunu
nu koo dobi di yi ba bɔru yēka.

25 Nim tori yi ko yi n wāawa
guu bakanun wɔllɔ, ka gungunu wɔllɔ,
dama te ba koo tɔmbu go
bu ben kuku yenu kɔsuku.

26 Kpa Yinni Gusunɔ u win tɔmbun bosu nɔɔri,
kpa u bu bekia mi u bu mɛɛra kua.
Dama tera, surun yam bururun mu koo ko nge sɔɔgim,
kpa sɔɔgim mu dora mu sosi
nɔn nɔɔba yiru n kere yellu.

Yinni Gusunɔ

u koo Asirigibu seeyasia

27 Wee Yinni Gusunɔn yīsira nɔɔramɔ
saa tontonden di.
Win mɔru ya kpā ya sāa nge dɔɔ wii bakaru.
Win nɔɔ ga mɔru yiba.

Ma win yara ya sāa nge dɔɔ yari bakaru.

28 Win mɔrun wēsiaru ta sāawa nge daaru
te ta nim yiba ta tɔnu mwɛɛ sere wīirɔ,
u ka tɔmbu kam koosia,
ma ta sāa nge yaruka ben nɔɔɔ
u ka bu da mi ba n̄ kī.

29 I ko i womusu ko nge mɛ i ra ko Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru sɔɔ wɔkuru, kpa
i n nuku dobu mɔ nge wi u guuru soomɔ u ka sīimɔ sanam mɛ i sāaru dɔɔ Yinni
Gusunɔn guura, wi, wi u sāa Isireliban dam.

30 Saa yera u koo de win nɔɔ damguu ge, gu nɔɔra.
Win mɔru baka ye, yà n seewa
u koo win dam sɔsɔsi dɔɔ boko ka nim yibu bakaru
ka guru woo bɔkɔ ka guru kpenu sɔɔ.

31 Yinni Gusunɔ ù n gbāra,
Asirin sina boko u koo nanda u diiri.
Domi u koo nùn seeyasia ka win bokuru.

32 Mɛn nɔɔ u gesi nùn boku te so, gāasu ka mɔrɔkuna nu koo nɔɔra. U koo
nùn sowa ka dam.

33 Saa yellun di
ba wi sina bokon kpaku yeru kua ta wāa mi.
Ta duku, ta maa yasū.

Ma ta dɔɔ mɔ ta maa dāa yiba.
Wee Yinni Gusunɔn mɔrun wēsiaru ta dɔɔ wi yabiamɔ
nge gbim mɛ ba dɔɔ doke.

Egibitigiba sāawa tɔmbu

31

¹ Bōruroba Yuda
 be ba kpikuru dɔɔ Egibitiɔ bu ka somiru wa.
 Ba ben naane doke dumi sɔɔ,
 ka tabu kɛkɛ dabi ni dumi gawe sɔɔ
 ka sere maasɔ damgibu sɔɔ.
 Adama ba n Gusunɔ ben Yinni Dɛero kasu,
 bu nɔn naane ko.

² Yen sɔna win tii u yɛ ye u mɔ.
 U koo de kɔsa yu na.

U n maa win gari kɔbiamɔ.

U koo tɔn kɔsobu seesi,
 ka maa be ba bu somimɔ.

³ Egibitigibu ba n sɔa Gusunɔ,
 ba sɔawa tɔmbu.

Mɛya maa ben dumi yi n dam tukum gam mɔ,
 yi sɔawa yɛɛ diri.

Yinni Gusunɔ u n win dam sɔɔsima,
 be ba somiru kasu ka be ba bu somiru wee,
 ba koo sokura bu wɔruku,
 kpa be kpuro bu menna bu gbi.

*Yinni Gusunɔ**u koo Yerusalemu kɔsu*

⁴ Ameniwa Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa u nɛɛ,
 gbee sunɔ ge ga yaa mwa ga wuri koosimɔ
 ga ku ra yaa kparobun berum ko,
 baa bɔ n dabi ma ba gu tarusi ba gbɔsukumɔ.
 Nge mɛya wi, wɔllu ka tem Yinni, u ko n sɔa
 u n sarama u ka Siɔnin guuru kɔsu, u tu sanna.

⁵ Nge mɛ gue yi ra n yin binu kɔsu,
 nge mɛya wi, wɔllu ka tem Yinni,
 u koo Yerusalemu yakia u ye kɔsu.

⁶ Yen sɔ, bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i ka Yinni Gusunɔ wi tonda n kpɔ, i gɔru
 gɔsio kpa i wurama win mi. ⁷ Domi saa ya sisi yɛ sɔɔ bɛɛn baawure u koo
 win bwɔaroku ni u seka ka sii geesu ka wura wuna u kɔ ni nu nɔn durum
 koosiamɔ.

⁸ Mɛya ba koo Asirigibu kam koosia,
 adama n n ka tɔnun dam.

Ba koo duki yarina tabu sɔɔ
 kpa bu ben aluwaasiba mwɛɛri bu yoo sɔma koosia.

⁹ Ben sina boko u koo duka yakura berum sɔ.
 Kpa ben tabu sinambu bu berum soora
 bu ben gidɔ bɔra biru kisi bu doona.

Yeniwa Yinni Gusunɔ u gerua
 wi ba ra sɔ Yerusalemuɔ ka yaku dɔɔ mwaararuginu.

Sunɔ geo

32

¹ Sɔɔ teeru goo u koo yari u bandu di
 kpa wi ka win bwɔabu bu tem mɛ kpapa gem sɔɔ.

2 Ben baawure u ko n s̄awa nge kuku yeru woo b̄ak̄n s̄, n̄ kun m̄e nge daaru mi kakoru sari, n̄ kun m̄e nge kpee bakarun saaru mi d̄aru garu sari.

3 Be n ween̄ bu yam wa, ben n̄ni koo wukiara. Be n ween̄ bu gari swaa daki, ba koo n̄ s̄a s̄a.

4 Be ba ku ra bwisiku ba koo kasu bu gia.

Be ba maa bebirim̄ ba koo gari gere dee dee t̄ambu bu ka n̄.

5 Ba n̄ maa gari b̄ak̄ sokum̄ t̄n boko. M̄ya ba n̄ maa t̄n k̄so sokum̄ t̄n geo.

6 Domi gari b̄ak̄ u ra gari swiniwa.

K̄sa s̄ara win bwisikunu nu ra n woo.

Win kookoosu ka win gari kpuro ku ra Gusun̄ b̄eer̄e w̄.

M̄ya u ku ra wi u ḡōru bar̄ d̄ianu k̄.

U ku ra maa wi nim n̄ru ga m̄ nim k̄.

7 T̄n k̄son kookoosu kpuro su ku ra n w̄.

U ra kpunaa dabinu kowa

u ka b̄w̄ēb̄w̄ē kam koosia ka weesu,

baa b̄w̄ēb̄w̄ē wi, ù n gem m̄.

8 Adama t̄n geo, kpunaa gea u ra ko.

U ra n maa ȳwa gem s̄o dim dim.

Ba Yerusalemun t̄n kur̄bu

kir̄ m̄

9 B̄eer̄ t̄n kur̄bu,

b̄eer̄ be i kun bwisikunu ganu m̄ b̄een w̄aru s̄o,

i seewo i n̄n gari n̄.

B̄eer̄ w̄andia garu koo sariba,

i man swaa dakio.

10 Gas̄ku amadaare, i ko i wurura,

domi i n̄ maa res̄em wasi i s̄ri.

11 I de i nanda

b̄eer̄ be i n̄ bwisikunu m̄ b̄een w̄aru s̄o.

B̄eer̄ garu koo sariba i diirio.

I b̄een ȳanu potirio i ȳra basi,

kpa i k̄iasu dewe nuku sankiranun s̄.

12 I b̄een b̄w̄asu n̄enu,

i ka nuku sankiranu s̄ōsi,

ȳn s̄ b̄een ḡbee geenu

ka b̄een res̄em ḡbaa geenu

nu koo kam ko.

13 Wee Ȳinni Gusun̄n t̄mbun tem

ka ȳnu ḡn mi nuku dobu raa w̄a,

n koo ko bansu,

kpa s̄aki yi kpi mi.

14 Ba koo ben sina kpaaru biru kisi

kpa Yerusalemu ye ya raa t̄ambu yiba bu ye deri.

Ȳn guuru ka yen k̄sobun w̄a ȳnu nu koo ko bansu.

Ȳeer̄ kpiki yi ko n da b̄osu mi,

kpa bu maa yaa sabenu kpara mi.

Yerusalemun seebu

15 Adama Gusunən Hunde u koo sarama wəllun di
u n wāa bēse sō.

Saa yera mi dīanu ku ra raa kpi, n koo dīanu ko,
kpa yam mi dānu kun daa dabi, n ko dāa sō.

16 Saa ye sōra gem mu ko n wāa
tem me kpuro sō.

17 Meya mu koo ka bəri yendu na,
ka wērabu berum sariru sō
sere ka baadomma,

18 kpa bēse Yinni Gusunən tōmbu
sa n wāa mi,
bəri yendu sō dii naanegino.

19-20 Sa ko n wāawa doo nōru sō
sa n dīanu duurumō mi nim mu wāa,
kpa sa n besen ketekunu ka besen nee yōsu yi n dimō baama.
Adama guru kpenu nu koo yiberēban tabu kowobu kam koosiawa
be, be ba dabi nge dāa sō,
kpa ben wuu ge, gu wōruma.

*Bōruroba bēe tem gowobu***33**

1 Bōruroba bēe, besen yiberēba.
Domi i tōmbu wəri i ben yānu gura
ma i ka bu murafitiru kua,
baa me ba n bēe yen gaa kuare.
Yen sō, i n tōmbu wəri i kpa,
i ben yānu gura,

ba koo maa bēe kua nge me.
Meya saa ye i bu murafitiru kua i kpa,
ba koo maa bēe murafitiru kua.

2 Yinni Gusunō, a besen wənwəndu waawo,
wuna sa yīyo.

A de a n sāa besen dam bururu baatere.
Kpa a sun faaba ko sanam me sa wāa nōni swāaru sō.

3 Yiberēba bā n wunen nōo damguu nua,
ba koo duki yakikira.

À n maa seewa ba koo yarina.

4 Tōmba koo ben yānu wəri bu gura
nge me twee yi ra tem wukiri
yi dīanu kpuro di.

5 Yinni Gusunō u kpā,
domi u wāa wollo.

U koo de win gem mu n yiba Siōni kpuro sō.

6 Yinni Gusunō, kaa de
Siōnigibu ba n wāa bəri yendu sō,
kpa ba n bwisi ka laakari mō
ye ya koo de bu faaba wa.

Wunen nasiara ta sāa ben arumani.

Ba faaba kanamō

7 Adama tē, wee tabu durɔbu ba kuuki mɔ,
ba faaba kanamɔ.
Be ba gɔra bu ka yiberɛba suuru kana bu nɔɔ tia ko
ba kpɔna, ba wuri mɔ.

8 Tɔmbu ba ku ra maa sɪ swɛɛ sɔɔ.
Domi yiberɛba ba ben arukawani kusia.
Ba n̄ maa ben seedagibu yē.
Ba n̄ maa goon bɛɛɛ yē.

9 Wee tɔmbu ba ben gbea deri.
Libanin dāa sɔsu su gberamɔ.
Ma Saronin tem gem mu kua yani sɛɛri.
Basanin bera gia ka guu te ba mɔ Kaamelio
dānun wurusu dellamɔ.

10 Yinni Gusunɔ u bwese tukunu
sɔɔwa u nɛɛ,
yen sɔ tē, kon se n yɔra,
kpɔ n sɔɔsi nge mɛ na kpāaru nɛ.

11 Domi bɛɛn bwisikunu nu sāawa
nge yaka bii yi ba duura.
N̄n n kora, nu koo kam kowa nge yaka si.
N̄n wɛsiaru ta ko n sāawa nge dɔɔ wi u koo bɛɛ mwa,

12 kpɔ i gɔsira nge kuku ni ba dɔɔ mɛni,
n̄ kun mɛ nge sākɪ yi ba bɔɔra ba dɔɔ doke.

13 Bɛɛ be i toma ka bɛɛ be i wāa turuku,
i swaa dakio i nɔ ye na kua,
kpɔ i gia nge mɛ n̄n dam mu nɛ.

14 Durumgiba nanda Sionio.
Be ba n̄ Yinni Gusunɔn bɛɛɛ yē ba diirimɔ ba mɔ,
Yinni Gusunɔ u sāawa nge dɔɔ yari baka ye ya ku ra gbi.
Wara u koo kpɪ u yɔra win wuswaaɔ,

15 ma n kun mɔ wi u s̄imɔ gem sɔɔ,
ma u ku ra bwɛɛbwɛɛ taki di,
u ku ra maa n̄m biran kɛru mwe,
u ku ra tɔn gowobun gari swaa daki,
u ku ra maa k̄a u k̄sa mɛɛri.

16 Tɔnu win bwesera ko n wāawa nandabu sari
nge wi u kukua kpee baa sɔɔ.
U koo maa wa u di, u nɔ.

Ba koo Yerusalemu wɔra

17 Sɔɔ teeru, kaa sina boko wa
u wāa win yiikon girima sɔɔ,
u bandu dii tem bakam sɔɔ.

18 Kaa wunen yellun berum yaaya
mɛ a raa mɔ saa ye a wāa yoru sɔɔ,
kpɔ a nɛɛ, mana gbere mwaɔbu ba wāa.
Mana wɔɔ gobigibu ba wāa.
Mana gb̄ararun k̄sobu ba wāa.

19 A n̄ maa tɔn tuko be ba tii sue mi wasi,
be, b̄en barum a n̄ nɔɔmɔ.

20 A Yerusalemu mɛɛrio
mɪ sa ra bɛsɛn tɔɔ bakanu ko.

Kaa ye wa ya wāa bəri yendu sō.
 Ya ko n sāawa nge kuu bekurugiru
 tēn dānu ba n̄ maa wukamō.
 Meya ba n̄ maa ten wēε kusiamō.

²¹ Miya Yinni Gusunō u koo sun win girima sōsi.
 U koo de sa n wāa daa bakanun bokuō.
 Adama yiberēban goo nimkusu ku n̄ kpē su sī mi,
 baa si su kpāaru bo.

²²⁻²³ Wee, sin wēε yi koo kasikira,
 kpa yi kun maa sin beka neni gbereba sō
 woo gu ka su bāria.

Yera n koo de bu bu dukia baka gurari.
 Baa ka yemōbō ba koo da mi,
 bu ka yāa ni gura.

Yinni Gusunōwa u ko n sāa bēsen siri kowo,
 kpa u sun wooda wē.

Wiya u ko n sāa bēsen sina boko.

Kpa u sun faaba ko.

²⁴ Goo kun maa gerumō u nεε,
 u barōwa.

Yinni Gusunō u koo Yerusalemugibu ben durum wōka.

Yinni Gusunō u koo Edōmuba

seeYasia

34

¹ Bεε bwese tukunu, i susima i nō.

I bēen laakari kpīiyō.

Tem mu swaa dakio ka ye ya wāa mε sō,
 ka sere ye mu marumō.

² Domi wee, Yinni Gusunōn mōru ya koo tōmbu kpuro wōri
 ka ben tabu kowobu sōo kpuro.

U koo de bu goona kpa bu kam ko.

³ Ben yem mu ko n kokumō saa guunun di.

Ben gonu ko n kōkire,

kpa nin nubura n pusa.

⁴ Wōllun kperi ka suru ka sōo koo wukura,

kpa wōllu tu kure nge tireru,

kpa kperi yi, yi wōruku nge dāa wuru si su della.

⁵ Yinni Gusunōn takobi ya yem deba wōllō.

Wee, ya koo sarama yu Edōmuba wōri,

be u siri u nεε, bu kam koosio.

⁶ Wee, takobi ye, ya yem ka yaa gum yiba.

N sāare u ka yāanu ka bonu yākuru mō Botisirāo.

Tōn dabira ba sakira Edōmu kpuro sōo.

⁷ Gbeeku ketēba ka nεε, yi wōrukumō ka be sannu.

Ma yem mu tem wukiri ma tua ya gum kure.

⁸ Domi saa ya tunuma

Yinni Gusunō u ka win yiberēba mōru kōsia.

Kpa u bu seeYasia Siōnin sō.

⁹ Edōmun nim mu koo gōsira kontaa.

Kpa yen tua yu ko nge gbim.

Kpa yen tem mu dɔ̃ mwaara nge kontaa.

¹⁰ Dɔ̃ wi, u n̄ gbimɔ sɔ̃ sɔ̃ ka wɔ̃kuru.

Win wiisu su ko n seewawa sere ka baadommaɔ.

Kpa tem ɛ, mu kam ko mam mam.

Goo kun maa sarɔ mi.

¹¹ Gunɔ sarenu ka duuru bɛekuna
nu ko n wāa mi.

Boorosu ka gbanamgbaana

nu koo sokunu ko mi.

N koo kowa batuma dira.

¹² Ben sina bibu kpurowa ba koo kam ko.

Goo kun ko n maa wāa

wi u koo bandu di mi.

¹³ Kikisu ka sāki ka awī yi koo kpi

ben sina kpaanɔ ka ben kuku yenɔ,

kpa nu ko purukanu ka taataanun wāa yenu,

¹⁴ kpa gbeeku yɛɛ yi n ka demakunu yinnamɔ mi,

kpa bonu nu n sokunamɔ ghaburu mi.

Miya wɔ̃kurun siiniba ba ko n ben wāa yeru mɔ

kpa ba n wɛre mi.

¹⁵ Wɛɛ yi koo yin wāa yeru ko mi,

yi sɛa ke kpa yi kɔwa,

kpa yi yin binu gure yin kɔkɔrɔ.

Miya yaberekunu nu koo maa menna.

¹⁶ I Yinni Gusunɔn tireru wukio kpa i gari. I ko wa mi ba yorua ba nɛɛ,

yɛɛ yinin gaa kun biaramɔ mi.

Yi kpuro yi koo nawa.

Domɔ win tiin nɔ̃wa ga ye gerua.

Win Hundewa u koo maa yi menna.

¹⁷ Wiya u tem ɛ yīra,

ma u mu yin baayere bonu kua ka tɛɛ,

mu n ka sāa yigim,

kpa yi n wāa mi sere ka baadommaɔ.

Dɛɛrobun swaa

35

¹ Sanam ɛ sɔ̃, tem mi gāanu ku ra kpi,

mu koo tem wurama

kpa mu biibii bure kpi.

² Kpa nuku dobu bu sɔ̃sira mi,

ka womusu ka nasaran kuuki.

Mu ko n girima mɔ

nge Libanin dāa sɔ̃.

Mu ko n bɛɛɛ mɔ

nge guu te ba mɔ Kaameli ka Saronin tem gem.

Saa ye sɔ̃, ba koo Yinni Gusunɔn yiiko wa

ka yen girima.

³ Yen sɔ̃ tɛ,

bɛɛ be i wasire, i nɔma sāare,

i tii tāsisiɔ i nɔma sua.

Bɛɛ be i diirimɔ,

i de beɛn dūa yi dam ko.

⁴ Beɛ bèn gōru ga n̄ kpī,
i ku nanda. I tii dam kēɔ.

Domɪ Gusunɔ beɛn Yinni u sisi u beɛ mōru bara,
kpa u beɛn yiberɛba kōsie ye ba beɛ kua.

Win tiiwa u koo na u beɛ faaba ko.

⁵ Saa yera wōkobun nōni koo wukiara,
kpa sosobu bu gari n̄,

⁶ kpa kōri kpirinugibu ba n̄ yōkumō nge kpasi.

Meya wi u ku ra kpī u gari gere,

win yara koo kusiarā

kpa u n̄ nāogiru m̄ ka nuku dobu.

Nim mu koo yari mu koku

tem mi gāanu ku ra kpi s̄ɔ,

⁷ kpa yani seeri mi s̄ɔ ra gem w̄ɔ yi ko yeru,

kpa daru koki yi yari

mi tem mu gbere,

kpa naa yari ka gbīi yi kpi

mi gbeeku bōnu nu ra kuke.

⁸ Miya ba koo swaa yara bu ye

soku deɛrobun swaa.

Durungii goo kun d̄ɔ mi.

Be ba ye swīi, ba n̄ kōramō,

baa be ba n̄ bwisi m̄.

⁹ Gbee sunɔ n̄ kun m̄e yaa gōba gaa kun swaa ye s̄imō.

Be Yinni Gusunɔ u faaba kua,

beya ba koo swaa ye mwa,

¹⁰ bu ka da Siōniɔ ka nasaran womusu.

Ben wuswaa ya n̄ nuku dobu s̄ɔs̄imō baadomma,

kpa weeweenu ka nuku sankiranu nu bu doonari.

36

Asirigibu

ba koo Yerusalemu tarusi

(Imaa m̄erio Sinambu II, 18:13,17-37)

¹ Esekiasi, Yudaban sina bokon bandun w̄ɔ wokura nnese s̄ɔɔ, yera Asirin sina boko Sankeribu u Yudaban wuu si su dam m̄ w̄ori u kamia. ² Lakisin diya u win tabu sunɔ ka tabu dur̄ɔ dangibu ḡora Yerusalemuɔ Esekiasin mi. Tabu sunɔ wi, u da u yōra nim toran bokuɔ ye ba kua ya ra ka nim ne wuuɔ saa bwian di, be ba ra beka wōken s̄am koo yerun swaaɔ. ³ Yera Eliakimu, Hilikiyan bii, sina bokon s̄am kowobun wirugii, u da ben mi ka Sebina wi u sāa sina bokon tire yoro, ka Yoasi, Asafun bii, wi u ra tirenu bere. ⁴ Asirin tabu sunɔ wi, u bu s̄ɔwa u neɛ, i Esekiasi s̄ɔw̄ɔ u neɛ, ameniwa beɛe Asirigibun sina boko wi u kpuro kere u gerua. U neɛ, mba u yōrari u naane sāa m̄e. ⁵ U n̄ yē ma u dam ka bwisin bukata m̄ɔ u ka tabu ko? Gari saarinu tona nu n̄ tura. N n̄ men na, ma s̄ɔra win naane ya wāa, u ka n̄n̄ seesi. ⁶ Geema win naane wāawa Egibiti sunon mi, wi u sāa nge kaba te ta kōsikire. Wi u tu n̄n̄ua u tāsiri, kpa tu n̄n̄ mura tu m̄era ko. Nge meya Egibitin sunɔ wi, u sāa be ba n̄n̄ yīȳɔ s̄ɔɔ. ⁷ Meya i ko gere i neɛ, Gusunɔ beɛn Yinniwa i naane sāa. Adama n̄ n̄ win sāa yenu ka

yāku yena Esekiasi u kəsuka? U n̄ bεε Yudaba ka Yerusalemugibu s̄ōwa u nεε, i n da yākuru ko Yerusalemu mini tōnan s̄āa yerō?

⁸ N n mēn na, Esekiasi wi, u de u ka nēn yinni Asirin sina boko arukawani bāke kpa u n̄n dumi n̄rōbun suba yiru (2.000) wē, ù n yē u koo maasōbu wa bu yi sōni. ⁹ Domi u n̄ kpē u yōra u wi u piiburu bo nēn yinnin tabu kowobu s̄ō ma, baa mē u tamaa Egibitigibu ba koo n̄n tabu keke yi dumi gawe ka maasōbu wē. ¹⁰ U n̄ yē ma ka Yinni Gusun̄n yēra Asirin sina boko u ka tem mē wōrima, kpa u mu kəsuku? Domi Gusun̄n tiīwa u nεε, u doo u tem mē wōri kpa u mu kəsuku.

¹¹ Ma Eliakimu ka Sebina ka Yoasi ba durō wi s̄ōwa ba nεε, a suuru koowo sa n̄n kanamōwa, a ku maa ka bεse wunen bwāabu gari ko ka bεsen barum, kpa tōn be ba swaa daki gbārārūn di bu ku nō ye sa gerumō. A ka sun gari koowo ka aramum, domi sa mu n̄ōmō.

¹² Adama durō wi, u bu wisa u nεε, i tamaa nēn yinni u man gōrima bεε ka bēen yinni tōnan s̄ō n ka gari yini gere? Aawo, ka maa be ba s̄ō gbāraru wollōn s̄ōna be ba koo ben tiin swaa swību di kpa bu ben yēkum nō, ka bεε sannu. ¹³ Saa ye sōra durō wi, u gbāra ka dam ka Yudaban barum u nεε, i bεse Asirigibun sina boko wi u kpuro keren gari swaa dakio. ¹⁴ U nεε, i ku de Esekiasi u bεε nōni wōke, domi u n̄ kpē u bεε wōra saa win nōman di. ¹⁵ I ku wura i Yinni Gusun̄n naane kō, baa Esekiasi ù n nεε, Yinni Gusun̄n wi, u koo bεε wōra. Yen s̄ōna n̄ n̄ koorō Asirin sina boko u wuu ge mwa. ¹⁶ I ku maa Esekiasi swaa daki. I Asirin sina bokogia n̄ōwō wi u nεε, i ka n̄n n̄ō tia koowo kpa i n̄n tii wē kpa baawure u wa u win tiin resem gbaaru ka win figien dāa binu di kpa u maa win boon nim nō. ¹⁷ Yen biru u koo na u bεε sua u ka da tem gam mē mu s̄āa nge bēen tiin tem mē, mi resem ka alikama wāa kpa i n̄ pēε ka tam mō. ¹⁸ Yen s̄ō, i ku de Esekiasi u bεε nōni wōke u nεε, Yinni Gusun̄n u koo bεε wōra. Bwese ni nu tien b̄ūnu nu bu wōra Asirin sina boko win nōman di? ¹⁹ Mana Hamati ka Aapadi ka Sefaafaimun b̄ūnu nu wāa tē. B̄ūu gōo u kpīa u Samarigibu wōra saa win nōman di? ²⁰ B̄ūu ni nu wāa tem mē kpuro s̄ō, nin n̄rā nu nin tem wōra saa win nōman di, bu sere nεε, Yinni Gusun̄n u koo Yerusalemu wōra.

²¹ Adama Yudaba kpuro ba maari, domi sina boko Esekiasi u nεε, bu ku raa n̄n gēε wisi. ²² Ma Eliakimu, Hilikiyan bii sina bokon s̄ōm kowobun wirugii wi, ka maa win tire yoro Sebina, ka sere Yoasi Asafun bii, wi u ra tirenu bere, ba na Esekiasin mi. Ba yabe kīanu sebua nuku sankiranun s̄ō, ma ba n̄n s̄ōwa kpuro ye durō wi, u gerua.

37

Sina boko u Esai bwisi bikia

(I maa mēerio Sinambu II, 19:1-7)

¹ Saa ye sina boko Esekiasi u gari yi nua, yera u win tiin yaberu n̄nua u gīana ma u saaki sua u sebua nuku sankiranun s̄ō. Ma u da Yinni Gusun̄n s̄āa yerō. ² Yera u Eliakimu win s̄ōm kowobun wirugii ka maa Sebina win tire yoro, ka yāku kowo bukurobu gōra Gusun̄n s̄ōmō Esai, Amōtin biin mi. N deema be kpuro saakibara ba sebua ba ka da mi. ³ Ye ba tura mi, ba n̄n s̄ōwa ba nεε, amēniwa Esekiasi u gerua. U nεε, gis̄ōn t̄ō te, nuku sankiranu s̄ōra sa wāa. Ba sun s̄ēyasia mō ma ba sun doke sekuru s̄ō. Gis̄ōn wahala ye, ya s̄āwa nge tōn kurō wi u yiire u kī u ma, adama u n̄ dam mō u ka wēma. ⁴ S̄ōrōkudo Gusun̄n wunen Yinni u ko n̄ Asirin sina bokon gōron gari yi nua wi u na u n̄n wōnwa. N n mēn na, a kanaru koowo bεse be sa gina tien s̄ō kpa Gusun̄n u n̄n s̄ēyasia.

⁵ Ye Esai u Esekiasin bwāa ben gari yi nua, yera u bu sōwa u nεε, ⁶ wee, ye i ko beεn yinni sō. I nεε, ameniwa Yinni Gusunō u gerua. U nεε, u ku de gari yi u nua mi, yi nūn berum ko, yi Asirin sina bokon goro be, ba ka wi, Yinni Gusunō wōnwa mi. ⁷ U koo de Asirin sina boko wi, u labaa ri gaa nō kpa yu win bwēra gōsia u wura win temō. Miya u koo de bu nūn go ka takobi.

Asirigibu

ba kɔam Isireliba narua

(Imaa mεεrio Sinambu II, 19:8-13)

⁸ Asirin sina bokon goro wi, u gōsira u da Libinao domi u nua ma win yinni u doona Lakisin di u da u Libinagibu tabu wōri. ⁹ Saa ye sōra Asirin sina boko wi, u nua ma Tiraka, Etiopin sina boko u nūn tabu warim wee. Yera u maa Esekiasi sōmōbu gōria u nεε, ¹⁰ ameniwa i ko i Esekiasi Yudaban sina boko sō. I nεε, u ku de Gusunō, win Yinni, wi u naane sāa mi, u nūn nōni wōke u nεε, nε, Asirin sina boko, na n̄ kpē n̄ Yerusalemu mwa. ¹¹ Wi, Esekiasin tii u nua ma besen sinam be ba man gbiiye kpuro ba raa tem mε mu tiegibu kpuro kam koosa. Yera wi, u tamaa u koo yari nēn nōman di? ¹² Nēn baababa ba Gosani kpeerasia ka Harani ka Resefu ka sere Edenigibu be ba wāa Telasaa. Ben būnu kpīa nu bu wōra? ¹³ Nge mana Hamatigibun sunō u wāa, ka Aapadigibun sunō ka Sefaafaimugibun sunō ka Henagii ka sere maa Ifagii.

Esekiasi u kanaru kua

(Imaa mεεrio Sinambu II, 19:14-19)

¹⁴ Ye Asirin sina bokon sōmō be, ba tura Esekiasin mi, yera ba nūn tireru wē tē sō ben yinnin gari wāa, ma Esekiasi u tu gara. Yen biru u da Yinni Gusunōn sāa yerō ma u tu dēria mi. ¹⁵ U kanaru kua Yinni Gusunōn mi, u nεε, ¹⁶ Gusunō, besε Isireliban Yinni, wunε wi a sō wōllun kōsobu yirun suunu sō, wunε turowa a sāa sinambu kpuron Yinni. Wuna a wōllu ka tem taka kua, ma a sāa mēn Yinni. ¹⁷ A nōni seeyo a mεeri, kpa a swaa daki a nēn gari nō, kpa a Sankeribu, Asirin sina bokon gari nō yi win sōm kowobun wirugii u ka nun wōnwa. ¹⁸ Ka gem, Yinni, na yē ma Asirin sinambu ba bwese dabinu kpeerasia ma ba nin tem sankā, ¹⁹ ba nin bwāarokunu dōo meniki. Domi nu n̄ Gusunō. Nu sāawa tōmbun sōma ye ba kua ka dāa ka kpenu. Yen sōna ba kpīa ba nu kpeerasia. ²⁰ Tē, Yinni Gusunō, a sun wōro saa Sankeribun nōman di kpa handunian sinambu kpuro bu gia ma wunε turowa a sāa Gusunō.

Esain gari

yi u sina boko nōasia

(Imaa mεεrio Sinambu II, 19:20-34)

²¹ Yera Esai, Amotin bii, u Esekiasi sōmō gōria u nεε, bu nūn sō ma Gusunō, Isireliban Yinni u win kanaru mwa te u kua Sankeribu, Asirin sina bokon sō. ²² Ye Yinni Gusunō u gerua Sankeribun sō wee. U nεε, Yerusalemun tōmbu kpuro ba nūn gεma ba nūn yaakoru mō, ba nūn wii gimanu koosimō.

²³ Wara u kam mεera u wōnwa.

Wara u ka nōo gōmunu mō.

U n̄ yē ma wi, Gusunō, Isireliban Yinni dεeron wuswaaōra u tii sue?

²⁴ Win sōmōba na ba wi, Yinni Gusunō wōnwa.

Ma Sankeribu wi, u nεε, ka win tabu keke dabira u yōwa

Libanin guu ni nu gunum bon wǎllǎ,
 ma u dua sere sere yen dǎa sǎǎ burǎn sǎǎwǎ
 u gen seduru ka sipereǎn dǎa
 ye ya gunum bo bǎǎra.

²⁵ U nǎǎ, u bwii gba tem tukumǎ
 u yin nim nǎra.

Win tabu kowobu ba bǎsu Egibitin nim tori kpuro sǎǎ
 ba yi taaka ba go.

²⁶ Adama Sankeribu u ñ yǎ
 ma wi, Yinni Gusunǎn tiywa u yeniban himba yi saa yellun di?
 Wee tǎ himba ye, ya koorǎ,
 ma wi, Asirin sina boko u wuu si su dam mǎ bansu koosia.

²⁷ Wi, Yinni Gusunǎ, u dera
 wuu sin tǎmba berum soora ba sekuru wa
 ba kua dam sarirugibu nge yakasu gberǎ,
 ñ kun mǎ doo gǎaru te gǎmi di.

²⁸ Wiya u maa nǎǎ,
 u yǎ saa ye Asirin sina boko wi, u ra du dirǎ,
 ka saa ye u ra sine ka saa ye u ra yari tǎǎwǎ,
 ka maa saa ye u ka nǎn mǎru mǎ.

²⁹ Yǎn sǎ wi, Yinni Gusunǎ u nua
 ma u ka nǎn mǎru mǎ,
 ma u tii sue win wuswǎǎǎ,
 u koo win wǎru yaba u yǎni doke,
 kpa u maa nǎn yaruka dokea nǎǎwǎ,
 kpa u gǎsira u wura mǎn di u na.

³⁰ Ma Esai u Esekiasi sǎǎwǎ u nǎǎ, wee, ye ya ko n sǎǎ yǎreru wunen mi.
 Gisǎku ka gǎsǎkun doo gǎriya i ko i di. Adama wǎǎ itase i ko duurewa kpa i
 gǎ. Mǎya i ko maa resǎm duure kpa i yen marum di. ³¹⁻³² Yudaban bweseru
 sǎǎ, be ba tiara Siǎnin guurǎ Yerusalemǎ, ba faaba wa, ba koo kparawa nge
 dǎǎ, kpa bu gbini ko sere tem sǎǎwǎ, kpa bu binu ma. Yeniwa Gusunǎ wǎllu
 ka tem Yinni u koo ko.

³³ Yen sǎna u gerua u nǎǎ, Asirin sina boko wi kun duǎ Yerusalemǎ. Mǎya
 win tabu kowobu ba ñ ye susiǎ ba n terǎnu neni bu ka kuku yenu ko bu sere
 nǎǎ, ba koo sǎu to. ³⁴ Swaa ye u ka na, yera u koo ka gǎsira. U ñ duǎ wuu ge sǎǎ.
 Yinni Gusunǎn tiywa u gerua mǎ. ³⁵ Domi u koo wuu ge kǎsuwa u gu faaba ko
 win tiin sǎ ka Dafidi win sǎm kowon sǎ.

Nge mǎ Yinni Gusunǎ

u ka Asirigibu go

(I maa mǎerio Sinambu II, 19:35-37)

³⁶ Ye n kua wǎkuru, yera Yinni Gusunǎn gǎrado u yara u da Asirigibun
 sansǎniǎ ma u tǎnu nǎǎbun suba wunǎǎ wǎne ka nǎǎbu (185.000) go. Ye ba
 seewa bururu, ba deema wee, gona nu terie baama kpuro. ³⁷ Yera Sankeribu,
 Asirin sina boko u gǎsira u da u wǎǎ Ninifuǎ. ³⁸ Sǎǎ teeru u yiire win bǎu wi ba
 mǎ Nisǎrkun nuurǎ. Miya win bibu yiru beni, Adameleki ka Sareseǎ ba nǎn
 go ka takobi, ma ba kpikuru sua ba da tem mǎ ba mǎ Ararati gia. Ma win bii
 Esaa Hadoni u bandu kǎsire kua.

38

*Esekiasi u bara ma u bekura
(Imaa mæerio Sinambu II, 20:1-11)*

¹ Saa ye sɔɔ, Esekiasi u bara sere u gɔɔ turuku kua. Ma Gusunɔn sɔmɔ Esai Amɔtin bii u na win mi, u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, a wunen yenugibu sɔɔwa ye baawure u koo ko wunen biru, domi kaa gbi.

² Yera Esekiasi u win wuswaa sɔiya u gana girari. Ma u kanaru kua. ³ U nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a suuru koowo. A yaayo ma na sɔa dee dee wunen wuswaaɔ, na wunen woodaba mem nɔɔwa, na maa kua ye n nun wɛre. Yen biru u swi gem gem.

⁴ Yera Yinni Gusunɔ u Esai sɔɔwa u nɛɛ, ⁵ a doo a Esekiasi sɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Nɛ, wi na sɔa win baaba Dafidin Yinni, na nɛɛ, na win kanaru nua, na maa win nɔni yiresu wa. Wee, kon win wāarun tōru sosi wɔɔ wɔkura nɔɔbu, ⁶ kpa n nɔn faaba ko n nɔn wɔra ka Yerusalemu sannu saa Asirin sina bokon nɔman di, kpa n ye kɔsu.

⁷ Ma Esai u nɛɛ, bu ka figien marum na bu mu pere Esekiasin bwisi te sɔɔ, kpa u bekura.

⁸ Ma Esekiasi u bikia u nɛɛ, yire terà ta koo man sɔɔsi ma kon da Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ.

⁹ Ma Esai u nɛɛ, yire te wee te ta koo nun sɔɔsi ma Yinni Gusunɔ u koo win gari yibia yi u gerua. ¹⁰ U koo de yaku yerun tiro gu dɛɛbu kaara ten yɔɔtian naa dabusanu wɔkurun saka. Ma ga kaara naa dabusanu wɔku te.

Esekiasin siarabu ye u bekura

¹¹ Sanam mɛ Esekiasi u bekura, u womu kua u nɛɛ,

¹² na ra gerumɔ nɛn gɔruɔ na mɔ, nɛn wāarun suunu sɔɔra kon da gɔribun wāa yerun kɔnnɔwɔ. Nɛn wɔɔ si su tie, na n maa su dimɔ.

¹³ Na nɛɛ, na n maa Yinni Gusunɔ wasi handunia yeni sɔɔ.

Meya na n maa gɔɔ wasi tem meni sɔɔ mi wasoba wāa.

¹⁴ Wee, ba man nɛn wāaru mwaari, ba tu swenyasia ba ka tonda nge yāa kparon kuu bekurugiru.

Ba nɛn wāarun wɛɛ bura.

Ma ba man kurua nge mɛ weso u ra beku yasa kure.

Sɔɔ u sere kpe ba koo nɛn wāaru kpeerasia.

¹⁵ Ma na tii deri sɛɛ

sere ka bururu yam sārero.

Yinni Gusunɔ u nɛn kukunu kɔsuka nge gbee sunɔ.

Sɔɔ u sere kpe, u koo nɛn wāaru kpeerasia.

¹⁶ Wee, na ra n wuri mɔwa nge kpaaru baniku ge ga yɔɔwa.

Kpa na n weeweenu mɔ na n kukirimɔ nge totoberɛru.

Na wɔllu twɛɛ ka wɔnwɔndu.

Yinni Gusunɔ, na wāa nuku sakira bakanu sɔɔ.

A man somio.

¹⁷ Mba kon maa gere,

domi Yinni Gusunɔ u nɛn kanaru nua u man wisa.

Kon sī ka tii kawabu
sere nēn wāarun tōru tu ka kpe
nēn nuku sankira tenin biru.

¹⁶ Yinni Gusunō, wunēn durom saabuwa
tōnu u ka wāa.

Domi mēn saabuwa na ka wēsiamō kpam.

A man wāaru wesia ma na wāa.

¹⁷ Wee, nēn wahala ya gōsira bōri yēndu,
a wura a man yara siki wōrun di
wunēn kīrun sō.

Domi a nēn durum kpuro wōka
a kō wunēn biruō.

¹⁸ Yinni Gusunō, n n̄ mō gōribun
wāa yera ta koo nun siara.

N n̄ maa mō gōōwa u koo nun wōlle sua.

Be ba wāa siki wōruō ba n̄ maa wunēn durom yīiyō.

¹⁹ Adama wasowa u ra nun siare nge nē gīsō.

Ka tundo wi u ra win bibu sō ma a naanē mō.

²⁰ Yinni Gusunō, wuna a man faaba kua.

Sa ko bēsen mōrōkunu ka baranu ka guunu so
su ka nun siara bēsen wāaru kpuro sōō
wunēn sōa yero.

39

Babilonin sina boko

u Esekiasi sōmōbu gōria

(I maa mēerio Sinambu II, 20:12-19)

¹ Yeniban biru Mērodaki Baladani, Baladanin bii, Babilonin sina boko, u Esekiasi sōmōbu gōria ka tireru ka kēnu. Domi u nua Esekiasi u bara ma u bēkura. ² Ye sōmō be, ba tunuma Esekiasin mi, yera win nukura dora. Ma u ka bu da u bu sōōsi mi win arumani ya berua, ye ya sōa sii geesu ka wura ka turare ka gum nubu durorugim ka tabu yānu ka ye ya wāa win arumani beru yero kpuro gesi. Gāanu sari win dirō ka win tem kpuro sōō ni u n̄ bu sōōsi.

³ Yen biruwa Gusunōn sōmō Esai u na u Esekiasi bikia u nēē, man diya tōn beni ba nun naawa. Ye ba tunuma, mba ba gerua.

Ma Esekiasi u nūn wisa u nēē, ba nawa saa tem ton tonden di mē ba mō Babiloni.

⁴ Esai u kpam nūn bikia u nēē, mba ba wa wunēn yenuō.

Esekiasi u nūn wisa u nēē, ye ya wāa nēn yenu ge sōō kpuro ba wawa. Nēn arumani sōō gāanu sari ni na n̄ bu sōōsi.

⁵ Yera Esai u nūn sōōwa u nēē, a swaa dakio a nō ye Gusunō, wōllu ka tem Yinni u gerua. ⁶ U nēē, tōru gara sisi tē sōō ba koo wunēn arumani kpuro gura bu ka da Babiloniō, ka ye wunēn baababa ba sweena ba nun deria. Yen gaa sari ye ba koo nun deria tōō te. ⁷ Ba koo wunēn tiin bweseru sōō bibu mwēeri, kpa bu ka da Babiloniō bu bu matam ko bu ko sōm kowobu yen sina kpaarō.

⁸ Yera Esekiasi u Esai wisa u nēē, Yinni Gusunōn gari yi a gerua mi, gari bureya. Domi alafia ka bōri yēndu ta ko n wāa nēn wāarun tōru kpuro sōō.

B̄ONU YIRUSE GUSUNŌ U ISIRELIBA NUKURU YEMIASIA

Gusunō u win tōmbu nukuru

*yeṃiasia***40**

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

i nɛn tɔmbu nukuru yeṃiasio.

² I Yerusalemugibu nukuru yeṃiasio,

i nɛɛ, ben yora kpa.

Domi na bu ben gɔba ye ba kua kpuron are wɛ.

Na bu sɛɛyasia ben durum ye ba kua kpuron sɔ.

³ Wee goo u gbāramɔ u mɔ,

i Yinni Gusunɔ swaa yabo gbaburɔ,

kpa i ye nɔɔ nɛrasia.

⁴ I yen wɔwa kpuro kɔruo yu nɔɔ nɛra.

I maa yen guunun gunum kawo,

kpa i yen gungunu nɔɔ nɛrasia

nu ko nge tem tɛɛra kpa swɛɛ yi dɛnda.

⁵ Saa yera Yinni Gusunɔ u koo win yiiko sɔɔsi,

kpa tɔmbu kpuro bu ye wa sannu.

Yinni Gusunɔn tiɔwa u gerua mɛ.

⁶ Yen biru na goon nɔɔ nua

ga nɛɛ, a kparɔ.

Ma na bikia na nɛɛ,

mba kon kpara.

U nɛɛ, a kparɔ

ma tɔmbu kpuro ba sãawa nge yakasu,

ma ben buraru ta sãa nge dãa wɛsu.

⁷ Yinni Gusunɔ ù n dera

woo ga yakasu swee,

su ra gberewa, kpa sin wɛsu su della.

Ka gem tɔmbu ba sãawa nge yakasu.

⁸ Yakasu ra gbere kpa sin wɛsu della.

Adama Yinni Gusunɔn gari yi ko n wãawa

sere ka baadommaɔ.

Labaari gea ye ba koo kpara

⁹ Yerusalemugibu, i yɔɔwo guu te ta gunun wɔllo,

i nɔɔgiri sua ka dam i labari gea kpara.

I ku bɛrum ko.

I Yudaban wusun tɔmbu sɔɔwɔ i nɛɛ,

Gusunɔ ben Yinni u wee.

¹⁰ U wee ka dam u wooda wɛɛmɔ.

U win tɔn be u yaklama kpare win wuswaaɔ.

¹¹ U koo bu kparawa

nge mɛ yãa kparɔ u ra ko,

u n binu wuuwa,

u n ka nin merobu kpare.

Gusunɔn bwisi

¹² Wara u koo kpɔ̄ u nim wɔkun nim

ka win nɔm wɔɔru saka ko.

Wara u koo kpɔ̄ u ka win niki binu wɔllu yɔ̄ire.

Wara u koo kpɔ̄ u tem tua kpuro gure nɔra sɔɔ.

Wara u koo kpī u guunu kilo sɔndi.

¹³ Wara u Gusunɔn bwisikunu yē.

Wara u nùn bwisi kēere.

¹⁴ Wara u ka nùn wesianɔ koore,
ma yēro u nùn bwisi kā.

Nge wara u nùn gem ka bwisi
ka laakarín swaa sɔsire.

¹⁵ Win mi, bwesenu kpuro nu sáawa piiminu
nge ním bura ye ya dáare kotoru sɔɔ.

Nu sáawa nge kpee tana ye ya wáa kilo wóllo,
n̄ kun m̄ nge tua ye woo ga ka doonamɔ.

¹⁶ Yē yi yi wáa Libanin dáa sɔwɔ
yi n̄ dabiru turi bu ka nùn yáku kua.
M̄ya dáa nin tii nu n̄ turi bu ka yáku dɔɔ sɔre.

¹⁷ Bwesenu kpuro nu n̄ sáa gáanu win mi.
Nu sáawa kam dirum.

Yinni Dam kpurogɔin kpáaru

¹⁸ Wara i ko ka Gusunɔ weesina.

Mba i ko n̄e, u ka weene.

¹⁹ U n̄ ka bwáarokunu weene,
ni ba kua ba wura pote ma ba nu sii geesun yoni sebusia.

²⁰ Sáaro wi u n̄ kp̄e u sii geesu ka wura dwe,
u ra dáa gea kasu ye kókɔnu nu n̄ dimɔ,
kpa u dáa dáko geo kasu
u ka nùn bwáaroku kua ge ga n̄ wɔrumamɔ.

²¹ I n̄ yē ro? I n̄ nɔɔre ro?

Ba n̄ b̄e nɔɔsie saa yellun di ro?

I n̄ bwisikure

nge m̄ ba ka handunian kp̄ekp̄eku swíi ro?

²² Gusunɔwa u gu swíi,

wi, wi u wáa wóllo u tɔmbu m̄era
ba sáa nge twee.

U wóllo teria nge beku te ta n̄ bunu.

U tu demia nge kuu bekurugiru

u ka win wáa yeru kua.

²³ Wíya u ra sína bibu kawe,
kpa u wirugibu ko tɔn dirobu.

²⁴ Be kpuro ba sáa nge dáa

ni ba gíra nu n̄ gbini mɔ.

Gusunɔ ù n dera woo ga bu swee,

kpa bu gbera,

woo guna yu ka bu doona nge yakasu.

²⁵ Gusunɔ D̄ero u n̄e,

wara tɔmba ka nùn weesinamɔ.

²⁶ I n̄ni seeyo kpa i m̄eri wóllo.

Wara u kperi kua yi síimɔ nge tabu kowobu.

Yinni Gusunɔwa.

U maa yin baayeren yísiru yē.

Yin gaa ku ra biare win dam bakam saabu.

Gusunɔ u koo

dam sarirugibu dam wē

27 BEE Isireliba, mban sōna i
weeweenu mō i mō,
Gusunō kun been sia yē,
u n̄ maa beē beēn gem wēmō.

28 I n̄ yē?

I n̄ nua ma Yinni Gusunō u ra n wāa?

Wiya u tem taka kua.

U ku ra maa wasire.

Ba n̄ kpē bu win bwisikunu gia.

29 U ra be ba wasire

ka be ba wasikiramō dam wē.

30 Bibu ba ra wasire.

Aluwaasiba ba ra maa kpane.

31 Adama bèn yīiyōbu wāa Yinni Gusunō sōo,

u ko n da bu dam kpam wē,

kpa bu se ka dam nge gunō bakeru.

Bà n duki mō, ba n̄ wasiramō.

Bà n maa sīimō, ba n̄ kpanamō.

*Yinni Gusunō**u Isireliba dam kēmō***41**

1 Yinni Gusunō u nee,

beē bèn tem mu toma,

i swaa dakio i nō.

I hania koowo i tii dam kē.

I susima i ka gari gere,

kpa su menna su wesiana su gem kasu.

2 Wara u tabu durō goo seeyama sōo yari yerun di

ma u dera mi u dua kpuro u nasara wa.

Wara u n̄n bwesenu kpuro ka nin sinambu nōmu sōndia,

ma u dera win takobi ya bu munkā nge tua,

ma win tema ya bu yarinasia

nge yaka si woo ga ka doona.

3 U bu naa gira u n̄ wahala wa.

U da sere mi win naasu kun yē.

4 Wara u dera yeni kpuro ya koorā.

Nēna. Nē, Yinni Gusunō,

nē, wi na bwesenu kpuro seeya saa toren di.

Nēna na gbiikoo,

meya na kon maa wāa sere ka baadommao.

5 Be ba wāa mi n toma

ba wa ye na kua ma ba nanda

ba diirimō.

Be wee ba menna ba susimamō.

6 Ba sominamō.

Ben baawure u win winsim sōomō u mō,

u hania koowo.

7 Dāa dāko u seko dam kēmō.

Wi u dāa wōriasiamō u matalakagii dam kēmō.

Ba mō, sii sweebu bu wā.

Ma ba bwāaroku giramō ba kulum kparemō,
gu ku ka wōruma.

BEE Isireliba, i ku berum ko

⁸ Adama bEE Isireliba,
bEE be i sāa Yakōbun bibu,
nēn bōrō Aburahamun bweseru sōō,
bEEya na gōsa i n ka sāa nēn sōm kowobu.

⁹ BEEya na soka na yarama saa tontonden di.
Na n bEE biru kisi.
Na bEE gōsawa i n ka sāa nēn sōm kowobu.

¹⁰ Yen sō, i ku nanda,
domi na wāa ka bEE.
I ku wurura i n yam mEEra nge wōnwōndobu,
domi nēna na sāa bEE n Yinni.
Kon maa bEE dam kē.

Wee na wee n bEE somi,
kpa n bEE kōsu ka nēn dam.

¹¹ Be ba ka bEE mōru mō,
ba koo burisina bu sekuru wa.
Be ba ka bEE sannamō mi,
ba koo kam ko bu gbi.

¹² Baa i n bu kasu, i n bu wasi.
MEya be ba ka bEE tabu mō,
ba koo kam ko bu gbisuku.

¹³ Domi nēna na Gusunō bEE n Yinni
wi u bEE dam wEE mō.
I ku berum ko, na bEE somiru wee.

¹⁴ Yakōbun bweseru, bEE be i tie
i n dam mō
ma ba bEE garisi nge kōkōminu,
i ku nanda.

Nē, Gusunō Isireliban Yinni DEero,
na bEE somiru wee.
Na sāawa bEE n faaba kowo.

¹⁵ Wee, kon bEE dam wē
nge naa tebo kpō ge ga sōkia mō,
kpa i guunu kōsuku,
i gungunu munia muku muku
nu ko nge yaka bii.

¹⁶ I ko nu sarawa nge dobi,
woo gu ka nu doona,
kpa woo guna yu nu yarinasia,
kpa i nuku dobu wa nēn min di,
nē, wi na sāa bEE n Yinni DEero,
kpa i man bEEre wē.

Dāa koo kpi

mi gāanu ku ra raa kpi

¹⁷ Sanam mē bEE nēn tōmbu i wōnwōndu soore
i nim kasu i n wa,
ma bEE n yari yi gberē nim nōrun sō,
nē, Gusunō bEE n Yinni, kon bEE nōri.

Na ñ bεε derimɔ.

18 Kon de daanu nu yari saa guunun di,
kpa bwii yi yari wawi sɔɔ,
kpa nim bwenu ka daa koki yi koorɔ
mi tem mu gbere, gaaanu ku ra kpi.

19 Kpa dāa ye ba mɔ seduru ka
akasia yu kpi mi,
ka sere maa dāa kikisu gasu
ka dāa ye ba mɔ olifi,
ka maa dāa bakanu ganu,

20 kpa tɔmbu bu wa ka nɔni,
bu gia ma ne, Gusunɔ Isireliban Yinni Dεerowa na yeni kua.

Gusunɔ u būnu ka nin sãɔbun

dam sariru sãɔsimɔ

21 Gusunɔ Isireliban Yinni u nεε,
bεε būnu i kasuo nge mε i ko ka tii yina.
I sãɔsima nge mε i ko ka tii wɔra.

22-23 I na i sun sɔ gari yi i raa gerua yellu,

kpa sa n yē yi n koorɔ,
kpa su yin laakari ko.
N kun mε, i sun sɔwɔ ye ya koo na sia,
kpa su gia i n dam mɔn na nge ne Gusunɔ.
I gea gaa koowo ñ kun mε kɔsa gaa,
kpa su wa su nanda.

24 Adama i ñ kpē i gaaanu ko.
Bεε ka bεen sɔma kpuro i sãawa kam dirum.
Wi u maa bεε sãamɔ goo kun win mem kī.

25 Wee na goo seeya saa sɔɔ yēsan nɔm geun di,
ma u na saa sɔɔ yari yerun di
u sīimɔ ka nen yisiru.

U wirugibu taakumɔ nge pɔtɔkɔ,
nge mε weke kowo u ra sɔndu suni.

26 Wara u yenin gari gerua saa yellun di,
su ka gere ma gari geeya.
Goo kun yen gari gerure su sere nɔ.

27 Ne, Yinni Gusunɔ, nena na gbia na sɔmɔ gɔra
u Yerusalemugibu labaaari gea sɔ.

28 Na mεera būu ni sɔɔ,
na ñ būu goo wa wi u nen gari gerumɔ.
Nà n gari bikia,

būu goo sari wi u koo kpī u man wisi.

29 Domi ni ka nin sɔma nu sãawa kam dirum.
Nin bwāarokunu nu maa sãawa wom dirum.

Yinni Gusunɔn sɔm kowo

42

1 Yinni Gusunɔ u nεε,
nen sɔm kowo wee, wi na gɔsa.
Wiya na ka wāa, na maa nūn kī.
Na nen Hunde doke wi sɔɔ.

U koo gem gari kpara tumbu sɔɔ.

² U n̄ nɔɔgiru suamɔ u sere gb̄ara ka dam,
kpa bu win nɔɔ nɔ swɛɛ sɔɔ.

³ U n̄ koo tɔn be ba sunkure nge kaba dakura.

Mɛya u n̄ maa bu goomɔ,
baa b̄a n̄ s̄aa nge fitila ge ga gɔɔ dɔɔ.
U koo gem kparawa nge mɛ n̄ s̄aa.

⁴ U n̄ mwia kpanamɔ.
U n̄ maa wasiramɔ sere u ka de
gem mu n̄ w̄aa handunia kpuro sɔɔ,
kpa tɔn be ba w̄aa sere mi n̄ toma
ba n̄ win woodaba naanɛ s̄aa.

Bwesenu kpuron

yam bururam

⁵ Yinni Gusunɔ wi u wɔllu kua u ɛria,
ma u tem kua ka ye ya kpia mɛ sɔɔ,
ma u dera tumbu ka sere hunde koni
be ba w̄aa tem sɔɔ ba w̄ɛsiamɔ,
wiya u win sɔm kowo s̄ɔwa u nɛɛ,

⁶ n̄ena na nun soka n̄ ka nun faaba ko.
Kon nun dam k̄ɛ, na n̄ wunen nɔma n̄eni.
Kon nun k̄ɔsu, kpa n̄ ka tumbu arukawani b̄ake
saa wunen min di,
kpa bwesenu kpuro nu ka yam bururam wa.

⁷ Kaa w̄ɔkɔbu n̄ni wukia,
kpa a be ba s̄ɔ yam w̄ɔkuru sɔɔ pirisɔm dirɔ yara.

⁸ N̄ena Gusunɔ wi u ra n̄ w̄aa.

N̄en ȳisira mi.
Na n̄ n̄en yiiko b̄uu goo w̄ɛɛmɔ.

Mɛya na n̄ maa n̄en b̄ɛɛɛ bw̄arokunu w̄ɛɛmɔ.

⁹ Wee, ye na gb̄ia na gerua, ya kooru.

T̄ɛ, na b̄ɛɛ ḡaa kpaanu nɔɔsiamɔ nu sere kooru.

Wom kpɔɔ

ge ga Yinni Gusunɔ siaramɔ

¹⁰ I Yinni Gusunɔ wom kpɔɔ kuo.

I n̄n̄n siaro handunian goonu n̄n̄e ye sɔɔ.

Hunde koni be ba w̄aa nim w̄ɔku sɔɔ,

ka b̄ɛɛ be i s̄imɔ gen w̄ollɔ,

ka sere be ba w̄aa n̄ toma,

i Yinni Gusunɔ siaro.

¹¹ B̄ɛɛ be i w̄aa gb̄aburu ka ten gberu kpaanɛba sɔɔ kpuro,
i nɔɔgiru suo i Gusunɔ siara.

B̄ɛɛ Kedaan bweseru, i ku nɔɔ mari,

i Gusunɔ siaro.

B̄ɛɛ b̄en wuu ga s̄ɔ kperu w̄ollɔ,

i kuuki koowo guunu w̄ollun di ka nuku dobu.

¹² B̄ɛɛ be i w̄aa n̄ toma,

i Gusunɔ b̄ɛɛɛ w̄ɛɛyɔ,

kpa i n̄n̄n t̄ama.

13 Yinni Gusunɔ u susimɔ
u wee nge tabu kowo.
U tabun gari wɔra nge tabu durɔ,
ma u nɔɔgiru sue u kuuki mɔ,
u win yiberɛba dam sɔsimɔ.

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu

nɔɔ mwɛɛru kua

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee na nɔɔ mari na tii nɛnuu n ka tɛ.
Adama tɛ, kon nɔɔgiru sua
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kɪ u ma,
ma u wasire u wom gabamɔ.
15 Kon guunu ka gungunu kɔsuku,
kpa n ye ya kpia gberasia.
Kon daanun nim kpeerasia
nu gbera woko woko,
kpa n de yerusun nim mu gbera mam mam.
16 Kon wɔkɔbu sɪisia swaa ye ba n̄ yɛ sɔɔ,
kpa n de yam wɔkuru tu gɔsia yam bururam ben wuswaaɔ.
Kon de swɛɛ yi yi n̄ daa nɔɔ nɛ
yi nɔɔ nɛra yi ko mara mara.
Na n̄ kon ko na kun yeniba kpuro kue.
17 Adama be ba b̄nu naane s̄a ba nu s̄amɔ,
ba koo biruku yira wura ka seku bakaru.

Isireliba ba ku ra gāanu tubu

18 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i s̄a nge sosobu,
i swaa dakio.
Bɛɛ be i s̄a nge wɔkɔbu,
i de i yam mɛeri kpa i wa.
19 Wara u s̄a wɔko nge nɛn sɔm kowo.
Wara u s̄a soso ma n kun mɔ nɛn sɔmɔ wi na gɔra.
Wara u s̄a wɔko nge nɛn bɔrɔ.
Wara u s̄a wɔko nge nɛn sɔm kowo.
20 Wee, u ḡa dabinu wa,
adama u n̄ nu garisi ḡanu.
U swasu wukie,
adama u n̄ gari nɔɔmɔ.
21 Yinni Gusunɔ u wooda baka gea yara
win tɔmbun arufaanin s̄o.
22 Adama yiberɛba ba ben ȳnu gura kpuro,
ma ba ben tii mwɛɛra ba kp̄ɛ kpee baaba sɔɔ.
Ba bu berua sere pirisɔm dirɔ.
Ba bu wɔri ba ȳnu gura.
Goo sari wi u koo bu yakia,
kpa bu yiberɛ be s̄o bu ȳa ni wesio.
23 Ma Esai u nɛɛ,
wara u koo yenɪ swaa daki bɛɛ sɔɔ.
Wara u koo ȳra u ye swaa ḡari saa t̄ɛn di.
24 Wara u dera ba Isireli be ba s̄a Yakɔbun bweseru wɔri

ba ben yānu gura.
 N n̄ Yinni Gusun̄n tii ro?
 Bεε Isireliba sa durum kua win wuswaa.
 Sa yina su win woodaba swīi, su ye mem nōwa.
 25 Yen sōna u ka sun m̄ru bara too.
 U dera ba sun tabu w̄ri ka dam.
 Tabu sun sikerene nge d̄o.
 Bu sun di, adama sa n̄ tuba.
 Sa n̄ mam laakari kue.

43

1 Yinni Gusun̄ u n̄εε,
 Isireli, Yak̄abun bweseru,
 wunε wi na m̄ma na taka kua,
 a ku berum ko, domi n̄na na nun yakia.
 Na nun soka ka wunen yīsiru,
 a s̄awa negii.
 2 À n wahala m̄ nge wi u nim bweru t̄buram̄,
 ko na n ka nun w̄a.
 Wahala ye, ya n̄ nun kamiam̄.
 À n maa n̄ni s̄ore nge wi u s̄im̄ d̄o s̄o,
 a n̄ wururam̄.
 M̄ya n̄ni sw̄a te, ta n̄ nun suram̄.
 3 Domi n̄na na s̄a Gusun̄ wunen Yinni D̄ero,
 n̄ wi na nun faaba m̄.
 Na kon Egibiti ka Etiopi ka Saban tem yiberεba w̄ wunen ayero,
 kpa a yakia,
 4 ȳn s̄o a s̄a ḡa bakanu n̄n n̄ni s̄o.
 A girima m̄, na maa nun k̄i.
 Kon bwese dabinu yiberεba n̄mu s̄ndia wunen ayero
 n ka wunen w̄aru yakia.
 5 Yen s̄o, a ku berum ko, domi na ka nun w̄a.
 Kon de wunegii be ba gura ba ka da s̄o yari yeru gia mi,
 bu wurama,
 kpa n maa be ba w̄a s̄o duu yeru gia mennama.
 6 Na n̄ maa derim̄ s̄o ȳsi ȳsikan t̄mbu bu maa bu n̄n̄.
 Adama bu de n̄n bi be ba w̄a handunian goonu n̄ε ye s̄o kpuro bu
 wurama,
 7 be, be ba n̄n yīsiru s̄owa,
 be na taka kua bu ka man b̄εε w̄.

Isireliba ba s̄awa

Yinni Gusun̄n seedagibu

8 Gusun̄ u n̄εε,
 bu de n̄n t̄mbu bu yarima,
 be, be ba n̄ni m̄,
 adama ba n̄ yam waam̄,
 ba swasu m̄,
 adama ba n̄ gari n̄om̄.
 9 Bwesenu kpuro nu menn̄
 kpa n nu bikia,
 b̄u wara u yenin gari gerua.

Bũu wara u gbia u ye nɔɔsia
ya sere koorã.

U win seedagibu mennama,

kpa bu sɔɔsi ma u gem mɔ,

kpa bu swaa daki bu wura ma gema u gerua.

¹⁰ Wunɛ Isirelin bweseru, wuna a sãa nen seeda.

Wuna na gɔsa a n sãa nen sɔm kowo,

kpa a n ka yɛ kam kam

ma nɛ baasi, Gusunɔ goo maa sari.

Meya Gusunɔ goo kun maa koorɔ.

¹¹ Nɛna na Gusunɔ wi u ra n wãa.

Nɛ baasi, faaba kowo goo sari.

¹² Nɛna na nun nɔɔsia ye ya koo koorã.

Ma na nun faaba kua.

Bũu goo kun kpãa u nun gãanu nɔɔsie.

Wuna a sãa nen seeda.

Nɛna na sãa Gusunɔ saa toren di.

¹³ Goo sari wi u koo goo wɔra saa

nen nɔman di.

Goo maa sari wi u koo yina n ko ye na kã.

Ba koo Isireliba yara

Babilonin di

¹⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

bɛɛ Isireliba, ameniwa nɛ Gusunɔ, bɛɛn Yinni Dɛɛro,

ne wi na bɛɛ yara, na gerua na nɛɛ,

kon Babilonigibu bɛri yibɛɛban nɔmaɔ bɛɛn sɔ,

kpa n ben wuun gamboba kɔsuku,

kpa ben nuku dobun kuuki yi gɔsira nuku sankiranun wuri.

¹⁵ Nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni Dɛɛro.

Nɛna na bɛɛ taka kua na maa sãa bɛɛn sunɔ.

Swaa kpa gbaburɔ

¹⁶ Ma Esai u nɛɛ,

yellu, Yinni Gusunɔ u swɛɛ yara

nim wɔku ka nim tori damgii sɔɔ.

¹⁷ U tabu kɛkɛ be dumi gawe

ka tabu durɔ wɔrugɔba tabu sure.

Be kpuro ba wɔruka, ba kpana bu se,

ma ba kam kua ba gu nge fitila.

¹⁸ Adama tɛ, u gerua u nɛɛ,

i ku maa ye ya koorã kon bwisikunu ko.

I ku maa gãa gurunun laakari ko.

¹⁹ Wee kon gãa kpaanu ko.

Ni wee nu wee. I ñ nu tuba?

Kon swaa yara gbaburɔ,

kpa daanu nu n wãa mi tem gbere.

²⁰ Taataanu ka gbeku bɔnu,

gbeku yɛɛ kpuro gesi, yi koo man bɛɛɛ wɛ.

Domi kon de nim mu n wãa gbaburɔ, mi tem gbere,

kpa tɔn be na gɔsa bu nim wa bu nɔ,

21 be, be na taka kua ba koo man tɔma.

Gusunɔ u Isireliba sirimɔ

22 Adama bɛɛ Isireliba,
bɛɛ be i s̄aa Yakɔbun bweseru,
i ka man wasira,
i ku ra maa man s̄a.

23-24 N n̄ n̄e i ȳaku d̄ɔɔ mwaararuginu kuammɛ ka b̄ɛɛn ȳaanu.

Ȳaku ni i ra maa ko mi,
nu n̄ man b̄ɛɛrɛ w̄ɛɛmɔ.
N n̄ n̄n s̄ɔ i gobi b̄ɛkɛ di
i ka turare d̄ɔɔ doke.

N n̄ maa n̄e i ka yaa gum naawammɛ
i n̄ ȳakuru m̄ɔ mu sere man tusi.

N n̄ n̄e na b̄ɛɛ tilasi kua
i n̄ da ka man k̄ɛnu naawɛ.

M̄ɛya na n̄ maa b̄ɛɛ t̄ɔya kue
i ka man turare d̄ɔɔ dokea.

Adama i man wahala kp̄ɛwa b̄ɛɛn durum s̄ɔ,
ma na wasira b̄ɛɛn toranun s̄ɔ.

25 Ka m̄ɛ, n̄ena na b̄ɛɛn durum w̄ɔkamɔ
ȳɛn s̄ɔ na s̄aa Gusunɔ.

Na n̄ maa ye yaayamɔ.

26 I seewo i na i man b̄ɛɛn gari t̄ɛria,
kpa i ka tii yina.

27 B̄ɛɛn sikado gbiikoo u durum kua,
ma b̄ɛɛn s̄aa gbiobu ba man seesi.

28 Yen s̄ɔna na ȳaku kowobu yara

n̄n s̄aa yerun di,
ma na b̄ɛɛ Isireliba, Yakɔbun bweseru kam koosia,
na b̄ɛɛ sekuru doke.

44

1 Yinni Gusunɔ u n̄ɛɛ,

a swaa dakio t̄ɛ,
wunɛ Yakɔbun bweseru,
wunɛ wi na ḡɔsa

na kua n̄n s̄ɔm kowo.

2 N̄ena na nun taka kua.

Na nun m̄ama ba sere nun mara.

M̄ɛya na maa nun somimɔ.

Ȳɛn s̄ɔ, a ku b̄ɛrum ko,
wunɛ n̄n s̄ɔm kowo wi na ḡɔsa.

3 Kon de nim mu t̄ɛria tem gbebum w̄ɔllɔ,

kpa daru koki yi yari min di.

Kon n̄n Hunde yibie wun̄n bibun bweseru s̄ɔɔ,

kpa n̄ bu domaru kua.

4 Ba koo sewa nge yaka si su

nim waamɔ.

Ba ko n̄ s̄aawa nge d̄aa ni nu w̄aa daarun b̄ɔkuɔ.

5 Saa yera goo u koo gere u n̄ɛɛ,

wi, Yinni Gusunɔgiwa,

kpa wini u n̄ɛɛ,

wi, u s̄awa Yakɔbun bweseru,
 kpa wɔnɔ u yore win n̄maɔ
 wiya Yinni Gusunɔgii,
 kpa u tii Isireliban ȳsiru k̄ ka nuku dobu.

Yinni Gusunɔ turowa

u s̄aa Gusunɔ

⁶ N̄e, Yinni Gusunɔ Dam kpurogii,

n̄e wi na Isireliba yakia
 na s̄aa ben sina boko na n̄eɛ,
 n̄ena na s̄aa gbiikoo ka d̄aako.

Goɔ maa sari wi u s̄aa Gusunɔ n̄e baasi.

⁷ Wara u s̄aa nge n̄e.

Ȳero u yarima u tii tusia,
 kpa u s̄osi nge m̄e na ka handunia taka kua saa yellun di,
 kpa u gere ye ya koo koorɔ sia.

⁸ I ku nanda b̄eɛ Isireliba, i ku maa diiri.

Na n̄ b̄eɛ ye s̄ɔwa saa yellun di ro?

B̄eɛya i s̄aa n̄en seedagibu.

Goɔ maa w̄a wi u s̄aa Gusunɔ n̄e baasi ro?

Aawo, goɔ maa sari wi u dam m̄o nge n̄e.

B̄uu s̄aru yaakora

⁹ Be ba bw̄arokunu sekumɔ,

ba n̄ s̄aa ḡaanu.

Ben s̄om geenu nu maa s̄awa kam dirum,

domi nin tii nu yen seeda dimɔ.

Nu n̄ yam waamɔ, nu n̄ maa ȳeru garu m̄o.

Yen s̄ona be ba nu s̄aamɔ ba koo sekuru wa.

¹⁰ Bw̄arokunu nu n̄ arufaanu gaa m̄o.

Be ba nu sekumɔ ba s̄awa gari bakasu.

¹¹ Wee ba koo sekuru wa,

domi be kpuro ba s̄awa t̄ambu nge be ba tie.

Bu m̄ennama siri yerɔ.

Be kpurowa ba koo diiri, kpa bu sekuru wa.

¹² Seko ù n̄ bw̄aroku m̄o,

u ra sisu suewa u doke d̄ɔ s̄ɔɔ,

kpa u matalaka sua u ka su so ka win n̄om damguu.

Adama ḡɔru tà n̄ n̄n m̄o, u ra dam bie.

Nim n̄ru ḡa n̄ maa n̄n m̄o, kpa u ḡoma dwiia.

¹³ D̄aa d̄ako ù n̄ maa bw̄aroku m̄o,

u ra win w̄e suewa

kpa u bw̄aroku gen ȳireru doke d̄aa s̄ɔɔ.

Kpa u sere win d̄akutia sua u d̄aa ye d̄aku,

u bw̄aroku ko ge ga ka t̄onu weene,

kpa u gu yi b̄uu dirɔ.

¹⁴ D̄aa gea u ra ḡasi d̄aa s̄ɔwɔ u ka gu ko.

Yera s̄eduru, n̄ kun m̄e sip̄ere, n̄ kun m̄e seni.

Gasɔ u koo d̄aa ye ba m̄o p̄eni duure,

kpa u n̄ mara gura yu ye kp̄esia.

¹⁵ D̄aa yera t̄onu u ra ka d̄ɔ s̄ɔre, u w̄su.

Yera u ra maa ka d̄ianu yeesie.

Dāa tia yera u koo maa ka bwāaroku ko u yiira u sā.

¹⁶ U ra dāa ten bōnu dōo doke,

u ka win yaa sa,

ñ kun mē u ka ye sēwε.

Kpa u ka dīanu yeesia

u di u debu,

kpa u n dōo wi wōsu u n mō,

añna a dōon dobu nō.

¹⁷ Kpa u ka bōnu ye ya tie bwāaroku ko

u n sāmō.

Kpa u nōogiruru sua

u n gu kanamō u n mō,

a man faaba koowo,

domi wuna a sāa nēn yinni.

¹⁸ Adama tōn ben bweseru,

ba ñ yēru mō,

ba ñ maa bwisi mō.

Domi ba tii nāni wōkua

bu ku ka yam wa.

Meya ba maa ben tiin bwisikunu sīiya,

kpa gāanu nu ku ka bu yeeri.

¹⁹ Bwāaroku dāko wi, u ñ laakari mō u ka tubu

u sere nεε,

dāa ten sukuma u dōo doke

u ka pēε wōowa

ma u ka yaa sēewa u di.

Ten sukum mē mu tie, ma u ka

bwāaroku kua.

Wi wee u dāa kpiriru yiirammε.

²⁰ Dāko wi, u sāa nge wi u torom dimō.

U tore yēn sō win bwisikunu gosia.

U ñ maa kpē u win hunden faaba wa

u sere nεε, ase bwāaroku ge na nenusi mini,

ga ñ sāa Gusunō.

Yinni Gusunō u sāawa

gāanu kpuron Yinni

²¹ Nε, Yinni Gusunō na nεε,

wunε Yakōbun bweseru, a yaayo

ma nēna na nun mōma

na kua nēn sōm kowo,

na ñ nun duarimō.

²² Na wunen toranu ka wunen durum kpeesia nge guru wiru.

Yen sō, a wurama nēn mi,

domi na nun yakia.

²³ Wōllu, a yēerio ye Yinni Gusunō u kuan sō.

Gōribun wāa yeru, a gōru doro.

Bεε guunu i kuuki koowo ka nuku dobu.

Bεε maa dāa sōsu, i nuku dobu koowo.

Domi Yinni Gusunō u win yiiko sōsōi Isireliō.

U be, Yakōbun bweseru yakia.

²⁴ Nε, Yinni Gusunō, na sāawa wunen faaba koowo.

Nēna na nun mōma ba sere nun mara.

Aməniwa na gerua. Na nɛɛ,
 nɛna na gāanu kpuro kua.
 Nɛ turowa na maa wəllu ka tem teria.
²⁵ Na ra sɔmɔ weesugibun gari tɛɛsi,
 kpa n sɔrobu yaakorɔ ko.
 Na ra de bwisigibu bu biru wura,
 kpa n ben sɔsɛsinu gɔsia wiira gari.
²⁶ Adama na ra nɛn sɔm kowon gari dam sire,
 kpa n de nɛn sɔmɔn gari yi u gerua yi koorɔ.
 Na nɛɛ, tɔmba koo kpam sina Yerusalemɔ.
 Ba koo ma wure bu Yudaban bansu seeya,
 kpa bu sin wusu bani.
²⁷ Na nim wɔku sɔmɔ gu gbero,
 domi kon gen nim kpeerasia.
²⁸ Wee ye na gerua Sirusin sɔ.
 U sɔawa kparɔ wi na gɔsa.
 U koo maa nɛn kɪru kpuro yibia.
 Kpa u de bu wure bu Yerusalemu bani,
 kpa bu nɛn sɔa yee ten kpɛɛkpɛɛku swi.

Yinni Gusunɔ u Sirusi gɔsa

45

¹ Yinni Gusunɔ u Sirusi gɔsa
 u nɔn nɛni ka win dam.
 U koo bwesenu kpuro taare win wuswaaɔ,
 kpa u sinambun dam wuna.
 U koo nɔn wusun kɔnnɔsu wukia su n kɛniare.
 U nɔn sɔɔwa u nɛɛ,
² kon nun gbiiya
 kpa n wunɛn swɛɛ kpuro sɔmɛ yi nɔɔ nɛra.
 Kon gambo sii gandugii ka yin kɔkɔrɔ sisugii bɔɔku.
³ Kon nun arumani wɛ
 ye ya ra berua yam wɔkuru sɔɔ,
 kpa a gia ma nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinniwa
 na nun sokumɔ ka wunɛn yɪsiru.
⁴ Nɛn sɔmɔ Yakɔbu wi na gɔsan sɔna
 na nun soka ka wunɛn yɪsiru,
 ma na nun bɛɛɛ baka wɛ
 baa mɛ a n man yɛ.
⁵ Nɛna Yinni Gusunɔ, goo maa sari nge nɛ.
 Yen sɔna na nun dam wɛ baa mɛ a n man yɛ.
⁶ Kpa tɔmbu bu gia
 saa sɔɔ yari yerun di sere sɔɔ duu yerɔ
 ma nɛna Yinni Gusunɔ.
 Goo maa sari nge nɛ.
⁷ Nɛna na ra de yam bururam
 ka yam wɔkura n wāa.
 Nɛna na ra maa de alafia ka wahala ya n wāa.
 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ra ye kpuro ko.
⁸ Kon de nasara yu na wəllun di nge gura,
 kpa tem mu nɔɔ wukia mu de faaba yu kpi,

kpa gem mu kpɛa ka ye sannu.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye kpuro mɔ.

Mɔmɔ ka sɔndu

⁹ Bɔrurowa tɔnu wi u ka win taka kowo sikirinamɔ.
U sɔawa nge tem mɔndu te ta ten mɔmɔ bikia ta nɛɛ,
mba u mɔ mi.

N kun mɛ nge gɔa ni u kua ma nu nɛɛ,
u n nɔma du.

¹⁰ Bɔrurowa wi u win tundo ka win mɛro bikia u nɛɛ,
mban sɔna i man mara mɛni.

¹¹ Amɛniwa Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛɛro
wi u bu taka kua u bu sɔɔwa.

U nɛɛ, n n bɛɛ i ko man bikia
ye kon ka nɛn bibu ko,

kpa i man wooda wɛ nɛn nɔman sɔmburun sɔ.

¹² Nɛna na tem kua
ma na tɔnu taka kua u n ka wɔa mɛ sɔɔ.

Nɛn nɔmuwa ga maa wɔllu tɛria,
ma na sɔɔ ka suru ka kperi yi yi mi.

¹³ Nɛ, Yinni Gusunɔ Dam kpurogii,
nɛna na Sirusi seeya u ka gea ko ye na gɔru doke.

Kon win swɛɛ kpuro nɔɔ nɛrasia.

U koo nɛn wuu Yerusalemun bansu seeya,

kpa u nɛn tɔn be ba raa yoru mwɛɛra yara yorun di
n kun ka kɔsiaru garu.

Gusunɔ u ka Isireliba wɔa

¹⁴ Yinni Gusunɔ u Isireliba sɔɔwa u nɛɛ,
Egibitigibu ka Etiopigibun dukia ya koo ko bɛɛgia,

kpa Sebagii be ba gunu bu na bɛɛn mi,
bu ko bɛɛn yobu.

Bwese ni kpuro nu ko n bɛɛ swiwa
ba n nu yɔni bɔkua.

Nu koo yiira bɛɛn wuswaaɔ

kpa nu wura nu nɛɛ,

bɛɛ tɔnan miya nɛ, Gusunɔ na wɔa.

Goo maa sari nge nɛ.

¹⁵ Gusunɔ Isireliban Yinni a sɔawa faaba kowo,
adama a n waaɔ ka nɔni.

¹⁶⁻¹⁷ Gusunɔ u Isireliba faaba kua ye ya n nɔru mɔ.

Ba n sekuru wasi sere ka baadommaɔ.

Adama be ba bwɔarokunu sekumɔ,

ba koo tuka ka sekuru.

Faaba ya wee kam kam

¹⁸ Yinni Gusunɔ turɔwa u sɔa Gusunɔ.

Wiya u wɔllu taka kua, ma u tem kua.

U n maa dere mu n wɔa dirum,

kpa hunde koniba ba n ka wɔa mɛ sɔɔ.

Wiya u gerua u nɛɛ,

wiya Yinni Gusunɔ.

Goo maa sari nge wi.

¹⁹ U n win gari gerua gbɛnum gbɛnum.

U yi kparawa batuma sɔɔ.
 U ñ maa Yakɔbun bweseru sɔɔwa u nɛɛ,
 tu ñn kasuo kam sɔɔ.
 Wi, Yinni Gusunɔ, geeya u ra gere.
 Gem gariya u ra maa kpare.

Bwesenu kpuro

nu koo Yinni Gusunɔ yiira

²⁰ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 yen sɔ, i mennama.
 I susima bɛɛ be i kpikiru sua tabun di.
 Be ba bwāaroku dāaginu sɔɔwa,
 ma ba būu sokumɔ wi u ñ kpɛ u bu faaba ko,
 ba ñ yēru mɔ.

²¹ I na i tii tusia,
 kpa i ka būu sɔɔ be na
 bu wesiana ben tii tiine sɔɔ.
 Wara u gerua saa toren di ye ya koo koo.
 N ñ nɛ, Yinni Gusunɔ ro?
 Goo maa sari nge nɛ.

Nɛ turowa na sɔa gemgii wi u ra faaba ko.
²² Yen sɔ, bɛɛ be i wāa handunian goonu nne kpuro sɔɔ,
 i gɔsirama nen mi, kpa i faaba wa.

Domɛ nɛna na sɔa Gusunɔ.
 Goo maa sari nge nɛ.

²³ Gema na gerumɔ.
 Nen gari kun maa kam mɔ.
 Na bōrua ka nen tiin yīsiru na nɛɛ,
 dūuru baatere ta koo yiira nen wuswaaɔ,
 kpa nɔɔ baagere gu bōre ka nen yīsiru.

²⁴ Ba koo gere bu nɛɛ,
 nɛ turon miya gem ka dam mu wāa.
 Be ba man seesi kpuro ba koo sekuru wa.

²⁵ Nɛ, Yinni Gusunɔwa kon Isireliban bweseru kpuro gem wɛ
 kpa ta n ka nuku dobu mɔ.

Gusunɔ ka Babilonin būu

46

¹ Būu wi ba mɔ Beli, win dam kpeemɔ.
 Wɛ ba maa mɔ Nɛbo, u ñ maa dɔ.
 Ba ra raa nu sɔ,
 adama tɛ, nu kua kuba ni yaa sabenu sɔɔwa.
 Yaa sabe ni, nu maa wasira sɔmu nin sɔ.

² Wee Beli ka Nɛbo ba wɔruka
 ba dam kpa sannu sannu.
 Ba kpana bu ben bwāarokunu faaba ko.
 Ma yibereba ba nu gura ba ka doona.

³ Adama i man swaa dakio,
 bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i tie,
 bɛɛ be na neni na nɔɔrimɔ saa bɛɛn marubun di.

⁴ Na ñ kɔsimɔ sere ka bɛɛn tɔkɔrɔ.
 Ko na n bɛɛ nɔɔrimɔwa baa ñ n seri burura.

Ko na n bεε kōsuwa.
 Na raa bεε nōri, kon maa wure n ye ko.
 Kpa n bεε kōsu n bεε faaba ko.
 5 Wara i ko ka man sweena,
 kpa i nūn ko nēn saafa.
 Wara maa sāa nge nε. Būu?
 6 Wee ba ra wura yare ben bōorun di,
 kpa bu sii geesu yiire kilo sōo,
 bu ye kpuro seko wē u ka bu bwāaroku kua
 ge ba kōo yiira bu sā.
 7 Bā n gu seru sōndi ba ka da
 ba yi mi ga ko n wāa,
 ga ku ra kesi gen yii yerun di.
 Bā n nōogiru sua ba gu soka,
 ga ku ra wure.
 Ga ku ra maa bu yare nōni swāarun di.

Faaba kun maa toma

8 Bεε durumgibu, i yeniba kpuro bwisikuo,
 kpa i laakari ko ye na kua.
 9 I yaayo ye ya raa koorā yellu.
 Domi nēna Gusunō.
 Goo maa sari nge nε.
 10 Na gerua yellun di ye ya koo koorā.
 Na nεε, nēn himba ye na yi, ya koo koorā.
 Kon maa nēn kīru kpuro yibia.
 11 Nēna na durō goo soka
 saa sōo yari yerun di mi n toma.
 U koo na nge kasa u nēn himba yibia.
 Ye na gerua, kon ye ko.
 Himba ye na yi, kon maa ye yibia.
 12 Tē i man swaa dakio,
 bεε bēn gōru ga bōobu,
 ma i tamaa nēn faaba ya toma.
 13 Kon Yerusalemu faaba ko,
 kpa n de Isireliba bu bεεε wa mi.
 Ye wee, ya turuku kua,
 ya n maa toma.
 Ya n tεεmō yu ka na.

Babiloni ya koo wōruma

47

1 Yinni Gusunō u nεε,
 wunε wi ba n kamiare,
 kaa wōruma a kpuna tua sōo.
 Wunε wi a sāa nge wōndia,
 kaa sina temō, a n maa sinamō sina kitarō.
 Domi ba n maa nun sokumō kurō burō.
 2 Kaa nεε bia sua kpa a som nam nge yoo.
 Kaa wunen sōnditia wuna,
 kpa a wunen bekuru kpaasina
 a wunen taanu sōosi

kpá a daanu tɔbura.

³ Ba koo wunen tereru wa

kpá sekuru tu nun mwa.

Kon nun mɔru kɔsie.

Na ñ goo derimɔ wunen nukurɔ.

⁴ Nɛn yĩsira Gusunɔ, wɔllu

ka tem Yinni.

Na maa sãa Isireliban Yinni deero,

wi u bu faaba mɔ.

⁵ Babiloni, wunɛ wi a sãa nge Kaladeban wɔndia,

a doo a sina yam wɔkuru sɔɔ, a mari.

Ba ñ maa nun sokumɔ sinambun sina boko.

⁶ Wee, na raa ka nɛn tɔmbu mɔru kua,

na bu garisi nge disi,

be, be ba sãa nɛgibu.

Ma na nun bu nɔmu beria.

Adama a ñ bu wɔnwɔndu kue,

sere a mam ben durɔ tɔkɔnu yoru diisia.

⁷ Meya a ra n gerumɔ a n mɔ,

kaa n bandu diiwa sere ka baadommaɔ.

Adama a ñ bwisika wunen gɔruɔ

ma yeniba kpuro ya koo nɔru ko.

⁸ A swaa dakio, Babiloni,

wunɛ wi a ra n wunen tiin nuku dobu kasu,

ma a sɔ ka toro sindu a gerumɔ wunen gɔruɔ a mɔ,

wuna mi, goo maa sari wi u ka nun nɛ.

A ñ gɔminiru dimɔ, wunen bii goo kun maa gbimɔ.

⁹ Adama tɛ ye yiru kpuro ya koo nun deema

sɔɔ teeru subaru sɔɔ.

Baa mɛ wunen tim mu do,

ma wunen dobo dobo ya kpã,

ka mɛ, kaa gɔminiru sina,

kpá wunen bibu bu gbi.

Ye kpuro ya koo koorawa mam mam.

¹⁰ Wee, a raa kom kɔsum mɔ ka toro sindu,

domi a gerumɔ a mɔ, goo kun nun waamɔ.

Wunen laakari ka wunen yɛru ta nun wiru gɔsia.

Ma a gerumɔ wunen gɔruɔ a mɔ,

wuna mi. Goo kun ka nun nɛ.

¹¹ Adama tɛ, kɔsa koo nun deema.

A ñ maa goo wasi wi u koo nun wɔra.

Nɔni swãara koo nun wɔri.

A ñ maa kpɛ a tu suuri,

kpá a kam ko subaru sɔɔ.

¹² N n mɛn na, a n wãa a n wunen dobo dobo mɔ

ka tim timminu ni a ra raa ko wunen piiburun di.

Sɔrɔkudo ya koo nun arufaani marua.

N kun mɛ, ya koo de bu nun nasia.

¹³ Wee, a wasira bikiarun sɔ

be ba ra wɔllun kperin saria mɛɛrin mi.

N n mɛn na, bu seewo bu nun faaba ko,

be, be ba ra nun sɔ suru ka suru ye n koo nun deema.

14 Ben tii ba koo dɔɔ mwaara nge yakasu.
 Ba n̄ kpɛ bu ben wāaru wɔra saa dɔɔ yaran di.
 Dɔɔ yara ye, ya n̄ ko n̄ s̄aa nge pɛɛn doon dɔɔ.
 Ya n̄ maa s̄aa dɔɔ win̄ bɔkuɔ ba ra sine.
 15 Yera ya koo bɛɛn s̄oro be deema
 b̄ɛn s̄a ra raa tii wahala kua saa yellun di.
 Be kpuro ba koo yarinawa.
 Ben goo kun nun faaba m̄ɔ.

*Gusunɔ u Isireliba s̄ɔwa
 ye n koo koorɔ*

48

1 I swaa dakio i n̄ɔ,
 Isireliba bɛɛ Yakɔbun yenugibu,
 bɛɛ be i yara Yudan bweserun di,
 wee i b̄orum̄ ka nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinnin ȳisiru,
 ma i man̄ n̄ɔgiru suem̄ɔ,
 adama n̄ n̄ m̄ɔ ka gem̄.
 2 Bɛɛ be i Yerusalemun ȳisiru s̄ɔwa,
 ma i t̄asa nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni s̄ɔɔ,
 wi ba sokum̄ w̄ollu ka tem̄ Yinni,
 i swaa dakio i n̄ɔ.
 3 Saa yellun di, na dera ba ḡaa gbiikinun gari gerua.
 Ba yi gerua i nua.
 Ma na dera yi koorɔ subaru s̄ɔɔ.
 4 Na ȳɛ i tau, ma i w̄iru b̄ɔɔbu,
 ma bɛɛn sirikana dam̄ m̄ɔ nge sisu.
 5 Yen s̄ɔna na bɛɛ yeni kpuro n̄ɔs̄ia saa yellun di.
 Na bɛɛ ye n̄ɔs̄iawa yu sere tunuma,
 kpa i ku ra ka gere i nɛɛ,
 bɛɛn b̄uuwa u ye koosia.
 N̄ kun mɛ i nɛɛ,
 bɛɛn bw̄aroku ge i kua ka sii gandu n̄ kun mɛ ka d̄aa,
 gera ga yen wooda w̄ɛ.
 6 I nua ye na raa gerua.
 I maa wa ye kpuro ya koorɔ.
 I n̄ ko i ye wura?
 Wee, t̄ɛ na bɛɛ ḡaa kpaanu n̄ɔs̄iam̄ɔ
 ni nu berua i n̄ nu ȳɛ.
 7 T̄ɛra nu koo koorɔ, n̄ n̄ m̄ɔ ni nu raa koorɔ.
 I n̄ daa nin̄ gari n̄ɔɔre ma n̄ kun m̄ɔ gis̄ɔ,
 kpa i ku ra ka gere i nɛɛ, i raa nu ȳɛ k̄ɔ.
 8 Wee i ku ra man̄ swaa daki.
 I ku ra maa k̄a bu bɛɛ ḡaanu s̄ɔs̄i,
 domi saa yellun di, ba n̄ bɛɛ swaa yabe.
 Na ȳɛ ma i ko ko naane sariba,
 domi bu sere bɛɛ ma,
 ba bɛɛ soka be ba koo man̄ seesi.
 9 Adama ȳɛn̄ s̄ɔ na s̄aa Gusunɔ,
 yen s̄ɔna na n̄ɛn m̄oru suresia.
 Ma na n̄ɛn tii n̄ɛnua n̄ɛn yiikon̄ s̄ɔ,

ƙƙa n ƙu ra ƙa ƙe ƙƙeerasia.

¹⁰ Na ƙe ƙe ƙa ƙa ƙa ƙe ƙe,
ada ma n n m̄ ƙa d̄o
nge me ba ra sii geesu so we.
Na ƙe ƙe dokewa yi be re ban suunu so
bu ƙa ƙe ƙe se ya sia nge d̄o boko.

¹¹ Nen ƙi run so na na ye ƙua.
Dom i na n derim̄o nen yi si ru tu be re bia.
Na n maa nen yi i ko goo we em̄o.

Wi u koo Yinni Gusun̄o

himba yibia

¹² Yinni Gusun̄o u ne e, be e Isireliba,
be e be i sāa Ya ko bun bweseru,
be e be na soka,
i swaa dakio i no.
Nena na sāa gbi i ko ƙa dāa ko.

¹³ Nena na tem ƙua,
ma na wo l lu te ria.
Yen ba a yeren yi si ra na soka,
ma ya ko ora yan de.

¹⁴ Be e ƙpu ro i men nama, ƙpa i man swaa daki.
Na goo m̄o wi na ƙi.
Wi ya u koo nen ƙi ru ko u Babiloni wo ri.
Ƙpa u no ma dem̄a u yen to m bu nen dam so so si.
Be e ƙoo ƙun yen ga ri ge ru re.

¹⁵ Ne, Yinni Gusun̄o wa na ye ge ru a.
Na nu n soka, u maa na.
Ma na de ra win sw ee ƙpu ro yi nu n ku si ara.

¹⁶ Ma Esai u ne e,
i susima nen bo ku so ƙpa i no.
Saa yellun di, na be e ye so so wa wa ƙpa sa sa.
Saa yen to ren di ya na wāa mi.
Wee, te Yinni Gusun̄o u man ga ri ma ƙa win Hunde.

Isireliba ba n daa swaa daki

¹⁷ Wi u sāa be e Isireliban Yinni De ero,
ma u be e ya ƙia u ne e,
u ra be e so so si ye n ko n be e aru fa ani ko,
ƙpa u be e swaa so so si ye ya we ene i sw i i.

¹⁸ I n daa win wo da ba me m no so wa,
alafia ya ko n be e wa si wa,
nge daa ba ka run nim me mu ra n te rie.

¹⁹ Be e ƙoo bweseru ta koo da bi a wa
nge ya ni se ri.
Be e ƙoo yi si ru ta n maa gbim̄o win wus wa so.

Iyario Babilonin di

²⁰ I yario Babilonin di
i yen to m bu du ƙi suu rio.
I na sa ran wo mu su ko wo wo,
i ƙpa ra han du nian go nu n ne so so i ne e,
wi, Yinni Gusun̄o u be e Ya ko bun bweseru ya ƙia,

bɛɛ be i s̄aa win s̄om kowobu.

²¹ Nim n̄aru ga ñ bɛɛ m̄ò
mi u koo bɛɛ kpara gɓaburɔ,
domi u koo kperu b̄era
kpa nim mu koku i n̄o.

²² Adama k̄osan kowobu ba ñ b̄ori yendu wasi. Wi, Yinni Gusun̄owa u yeni gerua.

Isireliba ba s̄awa

t̄on tukobun yam bururam

49

¹ Bɛɛ be i w̄aa i toma, i swaa dakio i n̄o.
Yinni Gusun̄owa man ḡosa saa nen m̄eron nukurun di.
U man soka ka nen ȳisiru ye ba man mara wurɛ.

² Ma u dera nen gari yi kua nge takobi ye ya n̄o do.

U man win n̄ama wukiri, u man k̄osu.

U man kua nge s̄eu ge ga d̄ɛɛ m̄o,
ma u man doke win s̄ɛɛ b̄w̄aarɔ.

³ U man s̄ɔwa u n̄ɛɛ,
Isirelin bweseru ta s̄awa win s̄om kowo.
Ten min diya u koo win ȳiiko s̄ɔsi.

⁴ Adama n̄ɛ, na n̄ɛɛwa,
kama na s̄amburu kua.
N̄en dam, kama mu kua.
Ka m̄ɛ, na ȳɛ ma Gusun̄o nen Yinni u koo man gem w̄ɛ.
Na are ȳiȳo win mi.

⁵ Yinni Gusun̄owa u man ḡosa ba sere man mara,
n ka ko win s̄om kowo,
kpa n ka win t̄ambu Isireliba, Yak̄obun bweseru ḡosiam̄a win mi.
Wee, u man b̄ɛɛɛ dokem̄o.
Wiya u maa man dam w̄ɛɛm̄o.

⁶ U n̄ɛɛ, na n ka s̄aa win s̄om kowo,
kpa n ka Isireliban bwese ni nu tie seeya,
ya ñ ḡaanu tura.
Wee u man kua bwese tukunun yam bururam,
kpa n ka win faaba da handunian goonu n̄nɛ kpuro s̄o.

Ba koo Yerusalemu seeya

⁷ Yeniwa Gusun̄o, Isireliban Yinni D̄ɛɛro
wi u bu faaba kua,
u nun s̄ɔwa, wunɛ wi a s̄aa damgibun yoo
wi t̄amba tusa ba gema.

U n̄ɛɛ, sinamba koo nun wa
kpa bu nun b̄ɛɛɛ w̄ɛ.
Sina biba koo maa nun kpuna
n̄ɛ, Isireliban Yinni D̄ɛɛr̄on s̄ɔ,
n̄ɛ wi na s̄aa naan̄egii ma na nun ḡosa.

⁸ Saa ya ñ tura n ka nun faaba ko,
kon nun durom kua kpa n nun somi.
Kon nun k̄osu
kpa n ka t̄ambu kpuro arukawani b̄oke saa wunen min di.
Kon de a wunen tem s̄omɛ

kpa a kpaam wunen tɔmbu ben tem wesia
mɛ mu bansu s̄a t̄ɛ.

⁹ Kon de a dɛsobu yakia bu doona,
kpa a be ba maa w̄aa yam w̄ɔkurɔ s̄ɔ a nɛɛ,
bu yarima bu da yam bururam s̄ɔɔ,
kpa ba n s̄aa nge ȳaa ni nu d̄ianu waamɔ
swɛɛn b̄akuɔ ka guunu.

¹⁰ Ḡɔru ka nim n̄oru kun bu m̄ɔ.
S̄ɔɔ ka win yam susura kun maa bu wahala m̄ɔ.
Domi wi u ben w̄ɔnw̄ɔndu m̄ɔ,
wiya u koo bu kpara u ka da mi bwii w̄aa.

¹¹ Nɛ, Yinni Gusunɔ, kon nɛn guunu ḡɔsia swɛɛ,
nɛn tɔmbu bu ka swaa wa.

¹² Be wee, ba wee saa tontonden di,
ben gabu saa s̄ɔɔ ȳɛsan n̄ɔm geu gian di,
ka s̄ɔɔ duu yeru gian di,
gabu maa saa Egibitin bera gian di.

¹³ W̄ollu, a ȳɛɛrio.

Tem, a nukuru doro.

Bɛɛ maa guunu, i dɛsiru karo.

Domi Yinni Gusunɔ u win tɔmbu nukuru yemiasiamɔ.

Be ba n̄ɔni s̄ɔɔre, u ben w̄ɔnw̄ɔndu m̄ɔ.

Nɛ, Gusunɔ,

na n̄ nun duarimɔ

¹⁴ Yerusalemugibu ba m̄ɔ,
Yinni Gusunɔ u sun deri,
ma u sun duari.

¹⁵ Adama Gusunɔ u nɛɛ,
tɔn kurɔ u ra win bii wi u b̄ɔm k̄ɛmɔ duari?
U ku ra win w̄ɔnw̄ɔndu ko?

Baa ù n̄ duari, nɛ, na n̄ nun duarimɔ, Yerusalemu.

¹⁶ Domi na wunen ȳisiru yorua nɛn n̄ɔm tararɔ.
Na ra wunen gb̄araru yaaye nɛn bwisikunu s̄ɔɔ.

¹⁷ Wee be ba koo nun seeya, ba wee.

Kpa be ba raa nun w̄ori
ba wunen ȳanu gura bu yari min di.

¹⁸ A mɛɛrio a ka sikerena.

Wunen bibu wee ba wee, ba mɛnnamɔ wunen mi.

Ba ko n s̄aa nge bura ȳanu,

kpa a n s̄aa nge kurɔ kpaɔ.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni b̄ɔrua ka nɛn tiin w̄aarua.

¹⁹ Wunen tem mɛ ba raa w̄ori ba sankaa,
tɔmba koo dabia mɛ s̄ɔɔ ba n baasinɛ.

Be ba raa maa nun dam dimɔ,
ba koo doona n toma.

²⁰ Wunen bii be ba mara yoru
s̄ɔɔ tem tukumɔ,

ba koo wurama ben temɔ, kpa bu nun s̄ɔ bu nɛɛ,
tem mɛni, mu n̄ sun tura.

Sa k̄i bu maa sun sosia.

²¹ Saa yera kaa tii bikia a nɛɛ,
wara u nun bii beni marua.

Domi a wunen bibu bia,
 a ñ maa gabu wa a mara
 ye ba nun yina ba doona.
 Wara u bii beni seeya.
 A raa wāawa wunε turo,
 man diya bii beni ba na.

²² Yinni Gusunō u nεε,
 wee na kon tən tukōbu yīreru garu sōōsi
 te ta koo de bu wunen bibu gurama bu nun wesia.

²³ Sinambu ka ben bii tən kurōbu ba koo nun nōari.
 Ba koo nun kpuna bu wiru tem girari,
 kpa bu tii kawā bu nun bεεε baka wē.
 Sanam mēya kaa gia ma nēna na sāa Yinni Gusunō.
 Be ba maa man yīiyō ba ñ sekuru wasi.

²⁴ Ye tabu durō u gura tabu sōō,
 ba koo kpī bu nūn ye wōrari?
 Be damgii u yoru mwa,
 ba koo kpī bu bu yakia?

²⁵ Yinni Gusunō u nεε, oo, mēya,
 kon damgiin yobu yakia,
 kpa n tabu durōn yāa ni u raa gura wōra.
 Domi kon ka wunen yiberēba sanna,
 kpa n wunen bibu faaba ko.

²⁶ Kon de be ba nun taare bu goona,
 kpa ben tən goberu ka ben mōru yu bu go nge tam,
 kpa tōmbu kpuro bu gia
 ma nε, Yinni Gusunōwa na nun faaba mō.
 Nēna na sāa wunε Yakōbun Yinni damgii
 wi u nun yakia.

*Yinni Gusunō ka win tōmbu
 ba ñ yinanamō*

50

¹ Yinni Gusunō u maa nεε,
 bεε Yudaba, mana tirera wāa
 te ta sōōsimō ma na bεen mero Yerusalemu yina.
 Bēn dibu na neni, ben wara na bεε wē.
 Sari. Bēen durum sōna na bεε dōra.
 Bēen toranun sōna na maa bεen mero yina.

² Domi na na n bεε faaba ko.
 Mban sōna na ñ goo wa.
 Na soka soka,
 mban sōna na ñ goon wurabu nua.
 I tamaa nēn nōmu ga ñ dam tura n ka bεε wōra?
 Na ñ dam mō n ka bεε yakia?
 I ñ yē ma nà n nim wōku gerusi ga ra gberewa,
 kpa daanu nu ko nge mi nim ku ra sine,
 kpa swēε yi gbi yi kōsi?

³ Na ra de wōllu tu yam tīra,
 kpa ta n sāa nge ta gōō wooru sō.

Yinni Gusunɔn sɔm kowon mɛm nɔɔbu

- ⁴ Yinni Gusunɔ u man keu kua
kpa n ka kpɪ n wi u wasire dam kɛ.
U ra nen laakari yamiɛ bururu baatere
n ka kpɪ n nɔn swaa daki, nge keu bii.
⁵ U nen swasu kɔria, na n nɔn yinari.
Na n maa nɔn biru kisi.
⁶ Na be ba man soomɔ nen biru deria,
ma na maa be ba nen baa sansu wukamɔ nen baanu deria.
Na n nen wuswaa berua
sanam mɛ ba man wɔmmɔ ba yɔatam siemɔ.
⁷ Adama Yinni Gusunɔwa u man faaba kua.
Yen sɔna na n beere bie.
Ma na yɔra na tɔsa.
Domi na yɛ ma na n sekuru wasi.
⁸ Gusunɔ u wɔa nen turuku,
u koo man gem wɛ.
Wara u sɔa nen yiberɛ.
Yɛro u susima.
Wara u koo nen taare wa.
Yɛro u seewo bu sun siria.
⁹ Ne, na yɛ ma Yinni Gusunɔwa u koo man somi.
Wara u koo man taare wɛ.
Nen yiberɛba kpuro ba koo munda
nge yabe kiasu si gemi yi di.

*I Yinni Gusunɔn sɔm kowo**swaa dakio*

- ¹⁰ Beɛ sɔɔ, wi u Yinni Gusunɔ nasie,
u win sɔm kowon nɔɔ nɔɔwɔ.
Wi u sɔimɔ yam wɔkuru sɔɔ,
u Yinni Gusunɔ naane koowo,
kpa u n tɔsa wi sɔɔ.
¹¹ Beɛ be i mɔru seewa nge dɔɔ,
ma i himba sɔa i tɔmbu dɔɔ mɛni,
i duo beɛn dɔɔ wi sɔɔ, kpa i dɔɔ mwaaɔa.
Yinni Gusunɔwa u koo de ye kpuro yu kooɔa.
Wahala sɔɔra i ko kpuna i gbi.

*Faaba ye ya n kpeemo***51**

- ¹ I man swaa dakio beɛ be i gem naa gire,
ma i ne, Yinni Gusunɔ kasu.
I kpee te mɛerio tɛn min di ba beɛ daka.
I wɔru ge yaayo min di ba beɛ yara.
² I beɛn laakari wesio Aburahamu beɛn tondon mi,
ka Saaraan mi, wi u beɛ mara.
Sanam mɛ na nɔn soka u sɔawa wi turo.
Ma na nɔn domaru kua, na win bweseru dabiasia.
³ Na Sianin bansun wɔnwɔndu wa.
Kon ban si seeya,
kpa n yen tem gbebum gɔsia nge nen kara Edeni.

Nuku dobu ka yēeribu ko n wāa mi,
kpa bu siarabun womusu ko.

⁴ Bē nēn tōmbu, i laakari koowo,
kpa i swaa tem kpī i man swaa daki.
Domi nēn min diya wooda ya koo yari,
kpa ya n sāa bwesenu kpuron yam bururam.

⁵ Na ka faaba wee,
kpa n siri dee dee bwesenu kpuro sōo,
ka nēn nām damguu.

Saa yera be ba wāa n toma
ba ko n yīiyōbu mō nē sōo,
kpa ba n nēn dam naanē sāa.

⁶ I nōni seeyo wōlla, kpa i maa mēeri temō.
Domi wōlla koo doona nge wiisu,
kpa tem mu munkira mu ko yaki yaki nge yabe tōkōru.
Mēn tōmbu ba koo gbi nge sōnsu.

Adama nēn faaba ya n̄ kpeemō.
Nēn gem mu ko n wāawa sere ka baadommmāo.

⁷ I man swaa dakio bē bwese te i gem yē,
ma i nēn woodaba nēni bēen gōruō.

I ku nanda tōmbu bā n bē fune wunamō.
I ku maa diiri berum sō bā n bē wōmmō.

⁸ Domi ba ko n sāawa nge yāa n̄i gemi yi di.
Adama nēn gem mu ko n wāawa sere ka baadommmāo.
Nēn faaba ya n̄ maa nōru mō.

A dom yando, Yinni

⁹ A dom yando kpa a wunen nōmun dam sōōsi,
nge yellu sanam mē a Egibitigibu tabu di,
ma a ben sunō wi u sāa nge yaa gōba go.

¹⁰ Ma a dera nim wōkun nim mu gbera,
ma a swaa yara.
Be a yakia, ba ka tōbura.

¹¹ Nge mēya tē,
be a yakia ba koo kpam gōsirama,
bu wurama Siōniō ka nasaran womusu,
kpa nuku doo bi bu ku ra kpe bu n sōōsire ben wuswaaō.
Yēeribu ka nuku dobu ko n bu wāasi,
kpa nōni swāaru ka weeweenu nu doona.

I ku berum ko, nēn tōmbu

¹² Gusunō u nē, nēna mi,
nē wi na bē nukuru yēmiasiamō.
Tōnu u sāawa nge yakasu.
Mban sōna i ko i win berum ko, wi, wi u ra gbi.

¹³ Kpa i nē, Yinni Gusunō duari,
nē wi na bē taka kua.
Na wōllu teria, ma na tem kua.
I diirumō kpeetim sari tōru baatere,
be ba bē dam dōremōn wuswaaō,
be, be ba kasu bu bē kpeerasia.
Adama ben mōru kun maa gāanu mō.

¹⁴ Domi n̄ tēmō

bu ka be ba yoru mwεεra ba bɔkuan yɔni kusia.
Ba ñ gbimɔ wɔru sɔɔ.

Ba ñ maa dīanu biamɔ.

¹⁵ Nεna Gusunɔ bεen Yinni,
nε wi na ra de nim wɔkun nim mu se
kpa mu kukiri.

Nεn yīsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni.

¹⁶ Na kon wɔn kpaaru teria

kpa n tem kram swī,
kpa n bεε Sɔnigibu sɔ n nεε,
i sāawa nεn tɔmbu.

Na nεn gari doke bεen nɔwɔ,

ma na bεε nεn nɔman saaru wukiri.

Yerusalemun nɔni swāara

koo kpe

¹⁷ Wunε Yerusalemu, a dom yando, a seewo,
wunε wi a nɔra sua Yinni Gusunɔn nɔmun di
ye ya win mɔru yiba,
ma a ye nɔra sere ka yen kɔrɔnɔ.

Wee, ya nun goomɔ.

¹⁸ Wunεn bibu kpuro sɔɔ, be a mara a seeya,
goo sari wi u koo nun swaa gbiiya.

Goo maa sari wi u koo nun nɔma nεnε.

¹⁹ Wee, gāanu yiru ya nun deema,
tabu ka gɔɔru ka kpeerabu ka bansu.

Wara koo nun duura.

Wara koo nun nukuru yemiasia.

²⁰ Wunεn bibu ba dam bia
nε Gusunɔ, wunεn Yinnin mɔrun sɔ.

Ma ba kpī kpī swεε sɔɔ
nge nεm ni ba taa mwa.

²¹ Yen sɔ, a yeni swaa dakio a nɔ,
wunε wi a wɔnwɔndu soore,

ma a sāa nge a tam goore
adama a ñ tam nɔra.

²² Ameniwa nε Gusunɔ, wunεn Yinni,
nε wi na nεn tɔmbu faaba mɔ, na gerua.

Na nεε, kon nɔra ye mwa wunεn nɔmun di,
ye ya nεn mɔru yiba ma ya dera a bāarimɔ.

A ñ maa ye nɔrumɔ.

²³ Kon ye dokewa be ba nun dam dɔremɔn nɔmaa,
be, be ba nun sɔɔmɔ ba mɔ,

a kpuna, kpa bu sī wunεn wɔllɔ.

Ma a kpuna a ka tem nera.

A kua nge swaa yè sɔɔ ba sīimɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Yerusalemu yakia

52

¹ Yerusalemu, wunε wi Yinni Gusunɔ u tii gɔsia,
a dom yando kpa wunεn dam mu wurama,

kpa a wunen bura yānu doke.
Domi be ba ñ Yinni Gusunō sāmō,
ben goo kun maa duō wunε sōo.

² A seewo a tii tua kpara,
a wunen yoo yōni pota wunen wīrun di,
kpa a sina wunen sina gōna sōo.

³ Yinni Gusunō u Yerusalemu sōwa u nεε, ba raa nun dōrawa gobi sari. Meya kon maa nun yakia n kun ka gobi. ⁴ Yellu, nen tōmbu ba da Egibitiō ba saru di mi. Yen biru, Asirigiba na ben temō ba bu dam dōre ka wōbia. ⁵ Tε, mba kon ko. Wee Babilonigiba na ba bu gura kam sōo, ma ba kuuki mō ba nen yīsiru gari kam gerusimō saa baayere. ⁶ Yen sōna sōo teeru, nen tōmbu ba koo gia wi na sāa, kpa bu tubu ma nēna na gerumō na mō, nε wee, na wee.

Yinni Gusunō

u koo wurama Yerusalemu

⁷ Anna a wa nge mε ba bu dam koosiamō,
be, be ba wee guunun di ba labaari gea kparamō.
Ba Siōni bōri yendu ka faaban gari sōomō ba mō,
Gusunō wunen Yinni u bandu dii.

⁸ Wee, be ba ra gbāraru kōsu
ba nōgiri sue,
ba kuuki mō ka nuku dobu.
Domi ba wa ka nōni
ma Yinni Gusunō u Siōni yakiam wee.

⁹ Yerusalemun bansu,
a kuuki koowo ka nuku dobu,
domi Yinni Gusunō u win tōmbun nukuru yemiasia.
U Yerusalemu yakia.

¹⁰ U koo win dam ka win dεeraru
bwesenu kpuro sōosi,
kpa bu wa handunian goonu nne kpuro sōo
ma u win tōmbu faaba kua.

Iyario Babilonin di

¹¹ Bεε be i Yinni Gusunōn sāa yerun dendi yānu sōowa i ka wee,
i tii dεerasio.

Kpa i se i yari Babilonin di.
I ku gāanu ganu baba ni nu disi mō.

¹² I n yario, i ñ ko i yari ka sendaru
nge be ba kpikuru suō.
Domi Gusunō Isireliban Yinni u ko n bεε kōsu
biruō ka wuswaaō.

Yinni Gusunōn sōm kowo

u wahala kua

¹³ Yinni Gusunō u nεε,
wee nen sōm kowo u koo nasara wa.
U koo se u ko tōn boko.

¹⁴ Nge mε u tōn dabiru nandasia
yēn sō win wuswaa ya kōsa wahalan sō,
ma win wasi yi ñ maa ka tōnugii weene,

¹⁵ nge meya u koo bwese dabinu biti kpεε,
kpa sinambu bu kpana bu gari gere win wuswaaō.

Domi yèn faagi ba ñ bu kuare, ba koo ye wa,
kpa ye ba ñ nɔɔre, n bu yeeri.

53

¹ Ma Esai u wisa u nɛɛ,
wara u naane doke ye sa nɔɔsia.
Wara Yinni Gusunɔ u win dam sɔɔsi.
Sari.

² Wee, win sɔm kowo u seewa win wuswaaɔ
nge dɔa kp̄ii pɔtura ye ya kp̄ia tem gbebum sɔɔ,
ya ñ dam mɔ.

Mɛya u ñ durɔ burɔ sãa,
u ñ nanum gam mɔ su sere nùn mɛɛri.
Win wasi kun maa gãanu sãa yi sere sun wɛre.

³ Tɔmba nùn gɛma ma ba nùn biru kisi.
U nɔni sɔɔre, u wahalan dɔɔne mɔ,
u ñ waabu wã.

Sa nùn atafiiru kua,
sa ñ nùn garisi gãanu.

⁴ Adama bɛsɛn nɔni swãaru
ka bɛsɛn wahalawa u sɔɔwa.
Ma sa nùn garisi

wi Gusunɔ u sɛɛyasia u sekuru doke.
⁵ Bɛsɛn durum sɔna ba nùn sɔka ba yaba.
Bɛsɛn toranun sɔna ba win wasi kɔsiki.

Wahala ye ya nùn wɔri mi,
ya ka sun alafia naawa.
Sa bɛkurawa win mɛɛra yen saabu.

⁶ Sa raa yarinɛwa bɛsɛ kpuro
nge yãa ni nu kɔɔre.
Baawure u win swaa swĩ ye u kĩ.
Ma Gusunɔ u nùn sɛɛyasia bɛsɛn toranun sɔ.

⁷ Ba nùn nɔni sɔɔwa, adama u tii kawa.
U ñ nɔɔ wukie u gãanu gere
nge yãa kpɛn te ba koo saka,

ñ kun mɛ, yãa te ta maari sɛɛ
ba ten sansu bɔɔrimɔ.

⁸ Ka dama ba nùn mwa ba siri.
Ba nùn go nɛn tɔmbun durum sɔ.

Be ba wãa win waati ye sɔɔ,
ben wara u yen bwisikunu kua.

⁹ Ba nùn kp̄i ka dukiagibu sannu,
ba nùn sikua tɔn kɔsɔbun suunu sɔɔ
baa mɛ u ñ kɔsa gaa kue,
ba ñ maa weesu gasu nɔɔre win nɔɔn di.

¹⁰ Adama Gusunɔn k̄ira
wahala ye, ya ka nùn wɔri.
Ma u dua nuku sankiraru sɔɔ.
U tii kua yãkuru tɔmbun durum sɔ.

Yen sɔ, u koo bii dabinu wa,
kpa win wãarun tɔru tu denya.
Kpa Yinni Gusunɔn himba yu koorã saa win min di.

11 Win nɔni swāarun biru, u koo wāaru di,
 kpa u ten dobu nɔ.
 U koo tii sɔɔsi gemgii tɔn dabirin suunu sɔɔ,
 wi, wi u ben durum sɔɔwa.
 12 Yen sɔna kon de u sina ka tɔn bokobu,
 kpa u n baa mɔ damgibun arumani sɔɔ.
 Domi u tii wɛ sere u da u ka gu.
 Ma ba nɔn garisi tɔn kɔso,
 yɛn sɔ u tɔn dabirin durum sɔɔwa.
 U maa be ba taare mɔ suuru kana.

Yinni Gusunɔ u Isireliba kɔ

54

1 Wunɛ Yerusalemu,
 wunɛ wi a sāa nge kurɔ wi u kun bii mɔ,
 a nuku dobu koowo ka kuuki,
 domi wunɛ wi ba raa yina,
 kaa bibu ma ba n dabi,
 n kere wi u ra n marumɔn bibu.
 2 A wunen kuu bekurugirun batuma sosio,
 kpa bu ten beka demia.
 A ten wɛɛ denyasio,
 kpa a ten dānu gira nu n dam mɔ.
 A tii kusio, a ku tii bɔke.
 3 Domi kaa kɔwara baama.
 Wunen bibun bweseru
 ta koo bwese ni nu tien tem mwɛeri,
 kpa tu da tu sina
 wuu sɔn mi goo kun maa wāa.
 4 A ku nanda, domi a n sekuru wasi.
 A ku tuka, domi a n maa beɛɛɛ biamɔ.
 Kaa wunen yellun sekuru duari.
 A n maa yaayamɔ
 nge mɛ a nɔni sɔɔra wunen turorun saa sɔɔ.
 5 Domi nɛ, wunen taka kowo na
 sāawa nge wunen durɔ.
 Nɛn yisira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
 ka Isireliban Yinni Dɛero, ka handunia kpuron Yinni.
 Nɛna na nun yakia.
 6 A sāawa nge tɔnun kurɔ gbiikoo
 wi durɔ u yina ma kurɔ wi, u nuki sankire.
 Adama tɛ, na nun sɔɔmɔ na mɔ,
 7 na raa nun deri saa fiiko,
 adama tɛ, kon nun mwa ka kɔi bakaru.
 8 Na raa ka nun mɔru kua too saa fiiko,
 na nun nɛn wuswaa sɔiyari,
 adama tɛ, na wunen wɔnwɔndu mɔ
 nɛn kɔi te ta ku ra kpen sɔ.
 Nɛ wi na nun yakiamɔ, nɛna na yeni gerua.
 9 Nge mɛ na bɔrua Nɔwɛn saa sɔɔ,
 na nɛɛ, nim yibu bakaru ta n maa tem kpuro wukirimɔ,
 nge mɛya na maa bɔrua gisɔ

na nεε, na ñ maa nun gerusimɔ ka mɔru.

¹⁰ Baa guunu nù n swenya,
ma gungunu nu kɔsikira,
nen kīru ta ñ nun desirarimɔ.
Meya maa bəri yen tèn nɔɔ mwεεru na nun kua,
ta ko n wāawa sere ka baadommaɔ.
Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua,
nε wi na wunen wɔnwɔndu mɔ.

Yerusalemu kpa

¹¹ Yinni Gusunɔ u nεε,
Yerusalemu, wunε wi wahala ya so nge woo bɔko,
ma goo kun nun nukuru yemiasie,
wee, kon wure n wunen kpεεkpεεku swī
kpa n nun bani ka kpee gobiginu.

¹² Kon wunen gbāraru bani
ka kpee swāanu ka kpee booguginu,
kpa ten gamboba ba ñ sāa kpee
ni nu ballimɔ nge digi,
ten kɔsobun wāa yenu nu n sāa kpee swāanu.

¹³ Nεna kon wunen bibu kpuro keu sɔɔsi,
kpa ben dukia ya n kpā.

¹⁴ Kon de a n dam mɔ.
A ku wurura, a ku bεrum ko,
domi gāanu kun nun bεsumɔ.
¹⁵ Be ba wesianamɔ bu ka nun seesi,
na ñ wāa ka be.
Be ba nɔɔ tia kua bu ka nun wəri,
kaa bu kamiawa.

¹⁶ A seko mεerio a wa.
Nεna na nùn kua u dɔɔ bɔɔnu wuremɔ,
ma u tabu yānu sekumɔ.
Nε turo wiya na ra maa goo seesie u nu bɔɔku.
¹⁷ Yen sɔna tabu yāa ni ba sekumɔ wunen sɔ,
nu ñ gāanu mɔ.

Wi u ka maa nun da siri gbaburɔ,
siribu koo yēro di.
Yeniwa kon nen sɔm kowobu kua.
Nge meya kon maa bu faaba ko.
Nε, Yinni Gusunɔwa na gerua mε.

Gusunɔn durom bakam

55

¹ Yinni Gusunɔ u nεε,
bεε be nim nɔru ga mɔ, i na i nim nɔ.
Baa bεε be i ñ gobi mɔ, i na i mwa i di.
I na i tam ka bom mwa i nɔ n kun ka gobi.

² Mban sɔna i bεen gobi dimɔ
ye ya ñ arufaani mɔ sɔɔ.
Mban sɔna i bεen sɔmburun are dimɔ
ye ya ñ bεε debumɔ sɔɔ.
I man swaa dakio

kpa i wa i di ye ya gea sāa,
kpa beɛn bwɛra yu yemia dīa duronun sō.

³ I swaa dakima, i na nen mi,
kpa i wa i n wāa.

Kon ka beɛ arukawani bōke
ye ya kun kpeemō,
n ka beɛ durom sōsɔsi sere ka baadommao,
mèn nōo mwɛɛru na Dafidi kua.

⁴ Wee, na nùn kua nen seedagii
bwese tukunun mi.

Na nùn kua nin sina boko.

⁵ Ne, Gusunō wunen Yinnin sō,
kaa bwese tukunu sokusia,
kpa nu duki na wunen mi,
baa me nu n̄ daa nun yē.

Domi ne, Isireliban Yinni Dɛɛrowa na nun beɛre wɛɛmō.

⁶ N n mɛn na, i Yinni Gusunō kasuo tē
saa ye u wāa beɛn bōkuo.

I nùn sokuo sanam me u wāa beɛn turuku.

⁷ Kpa durumgii u win daa kōsi,
toro u maa win bwisiku kōsunu deri,
kpa u gōsira u wurama Yinni Gusunōn mi.

U koo nùn wōnwōndu kua,
wi, wi u ku ra suuru kpanɛ.

⁸ Yinni Gusunō u neɛ,
nen bwisikunu kun sāa nge beɛn bwisikunu.
Beɛn kookoosu su n̄ maa sāa nge negisu.

⁹ Nge me wōlla ka tem toma,
nge meya maa nen bwisikunu
ka nen kookoosu ka beɛgisu tondine.

¹⁰ Nge me gura ka guru kpenu ra tem dwiiyasie,
kpa dīanu nu se nu maa gbee wuko bweseru wē,
ka ye u koo di,

¹¹ nge meya nen gari yi na gerua,
yi ku ra kam wōri yi kun nen kīru kue,
kpa yi nen himba yibia.

¹² Ka gem, i ko yari yorun di ka nuku dobu,
kpa bu beɛ kpara alafia sōo.
Guunu ka gūngunu nu koo yēeri beɛn wuswaaɔ,
kpa dāa ni nu wāa yakasō nu taki ko.

¹³ Mi sāki ra kpi, dāa ye ba mō sipere,
ka dāa kiki nubu durōrugisa su koo kpi mi,
kpa ye kpuro yu ko yīreru
te ta nen yiiko sōsɔsimō sere ka baadommao.

BONU ITASE

Yinni Gusunō

u koo bwesenu kpuro soku

kpa i n s̄aa naanegibu.

Domi na ka faaba wee, na ñ t̄em̄o.

Kon s̄osi ma na s̄aa gemgii.

² Doo n̄orugiiwa wi u m̄ò ye na gerua,

ma u ȳò dim dim u nen t̄ò w̄erarugiru m̄em n̄owamme,

ma u ku ra tu disi doke,

ma u tii n̄eni u ku ka k̄sa ko.

³ T̄on tuko wi u ne, Yinni Gusun̄o s̄aam̄o,

u ku gere u nee,

na ñ wuram̄o u du nen t̄ambun suunu s̄o.

Wi ba maa matam kua sina kpaarun s̄amburun s̄o,

u ku gere u nee,

wee, u kua d̄aa gbeburu.

⁴ Domi ameniwa ne, Yinni Gusun̄o na gerua.

Na nee, sina kpaarun s̄om kowo be,

b̄a n nen t̄ò w̄erarugiru m̄em n̄owamme,

ma ba m̄ò ye ya koo man w̄ere,

ma ba nen arukawani n̄eni dim dim,

⁵ kon bu ayeru w̄e nen yen̄u,

kpa bu ȳisuru yari

n kere b̄a n daa bibu mara.

Kon bu ȳisuru k̄e

te ta ko n w̄aa sere ka baadomma,

ta ñ gbim̄o.

⁶ T̄on tuko be ba man s̄aam̄o,

ma ba nen ȳisuru k̄i,

ma ba s̄aa nen s̄om kowobu,

be kpuro be ba t̄ò w̄erarugiru m̄em n̄owamme,

ma ba ñ tu disi dokem̄o,

ma ba nen arukawani n̄eni,

⁷ kon ka bu da nen guu d̄eerar̄o,

kpa n de bu nuku dobu ko nen s̄aa yer̄o.

Kon ben ȳaku d̄ò mwaararuginu

ka ben ȳaku ni nu tie mwa nen ȳaku yer̄o.

Dom̄i ba koo nen d̄ii te sokuwa

bwesenu kpuron kana yeru.

⁸ Ne, Yinni Gusun̄o,

ne wi na Isireli be ba raa yarin̄e m̄enna,

kon maa bwese tukunu m̄enna

ka be, nen t̄ambu sannu.

Gusun̄o u Isireliban wirugibu

gerusim̄o

⁹ B̄ee gbeeku ȳee kpuro, i na i di.

¹⁰ Domi be ba s̄aa Isireliban k̄sobu,

ba s̄awa w̄okobu, ba ñ bwisi m̄o.

Be kpuro ba s̄awa nge b̄ò

ni nu kun kp̄e nu wori.

Ba ra k̄awa ba n kp̄i

ba n do kpa ba n dosim̄o.

¹¹ Ba s̄awa nge b̄ò

ni n̄u n di, nu ku ra debu.

Ba s̄awa nge kparo laakari sariba.
 Swaa ye ben baawure u k̄i,
 yera u ra sw̄i win tiin arufaanin s̄o.
¹² Ba sokunam̄o ba m̄ò,
 bu mennama
 bu tam b̄òb̄òm n̄o,
 sia kpa bu maa ko me
 domi tam mu yiba.

57

¹ Gemgibu bà n gu,
 goo ku ra bu weeweenu kue.
 T̄on geobu bà n w̄oruka,
 goo ku ra bwisiku ma t̄on k̄soba ba bu s̄ere ba go.
² Adama t̄on geo be,
 ba ko n w̄erewa gar̄io ka b̄ari yendu.

Gusun̄o u b̄ūu s̄āabu gerusim̄o

³ I susima b̄ee,
 bwese te i n̄ ka n̄e, Gusun̄o turo ȳò,
 b̄ee be i s̄āa nge s̄aron bibu.
⁴ Wara i ȳem̄o,
 wara i n̄o swiikinu koosim̄o.
 I n̄ ȳe ma i s̄āawa bwese te ta ku ra mem̄ n̄o,
 te ta ra weesu ko?
⁵ Ma i b̄ūu s̄āarun gari w̄ora
 d̄āa koo bakar̄u baateren nuur̄o.
 Ma i ka b̄een bibu ȳakunu m̄ò
 daanun goon̄o kpee baaba s̄ò.
⁶ B̄ee Isireliba,
 daa torin kpee goriya yi s̄āa b̄een b̄ūnu.
 I ra yi ȳakunu koosi kpa i yi tam wisi.
 I tamaa n̄e, Yinni Gusun̄o, kon ye tii marisiwa?
⁷ Guunu w̄oll̄owa i ra b̄een s̄āanu ko.
 Miya i ra maa ȳò i ȳakunu ko.
⁸ I bw̄arokunu mani b̄een gamboban birūo,
 ma i ka b̄ūnu arukawani b̄okua.
 Nu s̄āa nge dur̄o tan̄o
 be i k̄i i ka kpuna.
 Ma i man biru kisi
 i b̄een ȳānu potira,
 i b̄een kp̄in yenu yasum sosi.
 Wee i ben terenu m̄eera.
⁹ I tii gum sawa i da
 i b̄een b̄ūu wi ba m̄ò M̄ol̄oku deema.
 I tii turare ȳeka mam̄ mam̄
 ma i s̄om̄abu ḡora mi n toma.
 Wee, i w̄oruma sere tem̄o.
¹⁰ I ka b̄een sirenabu wasire.
 Adama i n̄ bwisika i n̄e, bu n̄ arufaani gaa m̄o.
 Ma i m̄ò, i dam tie, i n̄ wasire.
¹¹ N n men na, waran b̄eruma i m̄o,
 i ka man n̄oni w̄okum̄o.

Waran beruma i mɔ,
 i n̄ ka man yaaye,
 i n̄ maa man garisi.
 Yèn s̄ɔ na n̄ɔ maari saa tɛɛbun di,
 yen s̄ɔna i n̄ man nasie.

¹² Adama kon bɛɛ s̄ɔsi
 ma bɛɛn kookoo si i raa tamaa su dee dee s̄aa mi,
 su n̄ bɛɛ arufaaɲi gaa m̄.

¹³ Yen s̄ɔ, i n̄ kuuki m̄,
 i n̄ somiru kanam̄,
 bɛɛn b̄uu dabi te, ta n̄ bɛɛ w̄oram̄.
 Kon dewa woo gu ka nu doona mam mam.
 Adama be ba man naane s̄aa
 ba koo tem m̄e tubi di,
 kpa ba n̄ w̄aa Sion̄iɔ, guu te na ḡosan mi.

Yinni Gusun̄o

u koo win t̄ambu bekia

¹⁴ Nɛ, Yinni Gusun̄o, na nɛɛ,
 i tii suo i swaa s̄ome.

I ḡaa k̄ɔsunu kpuro wun̄o
 ni nu w̄aa n̄en t̄ambun swaa s̄oo.

¹⁵ Nɛ, Gusun̄o W̄arukoo, nɛ wi na dɛɛre,
 na w̄aa w̄all̄o sere ka baadommaɔ,
 adama na maa w̄aa ka t̄onu
 wi ba taare ma win nuki sankire,
 kpa n̄ ka n̄n̄ dam k̄ɛ.

¹⁶ Na n̄ k̄i na n̄ bɛɛ taarɛ w̄ɛɛm̄ baadomma,
 kpa na n̄ ka bɛɛ m̄oru n̄eni saa kpuro.
 N̄a n̄ m̄o m̄e,
 n̄en taka koor̄a kpuro ya koo kam kowa.

¹⁷ N̄en m̄oru ya seewa Isireliban
 taare bakan s̄ɔ,
 ma na bu s̄ɛyasia sere na n̄ maa k̄i n̄ bu m̄ɛɛri.
 Adama ka m̄e, ba ȳɔrariwa ben m̄em̄ n̄ɔ sari te s̄oo,
 ma ba ben tiin ḡɔru k̄iru sw̄i.

¹⁸ Na ben daa ȳɛ.
 Ka m̄e, kon bu bekia,
 n̄ bu kpara kpa n̄ bu nukuru yemiasia.
 Be ba ḡoo wooru s̄ɔ ba sum̄o,

¹⁹ kon de bu nuku dobun kuuki ko.
 Be ba w̄aa n̄ toma ka be ba w̄aa turuku,
 ba koo b̄ari ȳendu wa.
 Nɛ, Yinni Gusun̄o, kon bu bekia.
 N̄ena na ye gerua.

²⁰ Adama nuku k̄ɔsurugibu
 ba s̄aawa nge nim w̄okun nim kurenu,
 ni nu n̄ kp̄ɛ nu ȳɔra s̄ɛɛ,
 ni nu ra n̄ p̄ot̄ak̄o ka disinu s̄oowa.

²¹ Nuku k̄ɔsurugii kun b̄ari ȳendu wasi.
 Nɛ, Yinni Gusun̄owa na yen̄i gerua.

N̄ɔ b̄oku geeru

58

1 Yinni Gusunə u nee,
 a nəəgiru suo ka dam nge me kaa kpĩ,
 kra wunen nəə gu nəəra nge kəba.
 A nen tambu Yakəbun bweseru səəwə
 ma ba durum kua.
 2 Təə baatere ba ra n man sokuwa
 ba n kī bu gia ye na kī bu ko.
 Ba mə nge tən be ba gem swīi,
 be ba n̄ nen woodaba deri.
 Ba ra man kanə
 n bu siria dee dee,
 kra ba n kī ba n ka man wāa.
 3 Adama ba ra nee, mban sōna ba koo maa nəə bəke,
 domi na n̄ bu mēera.
 Mban sōna ba tii wahala mə,
 domi na bu atafiru sāa.
 Kra n bu wisi n nee,
 baa i n nəə bəkumə,
 bēen tiin kīra i ra n mə,
 kra i n bēen səm kowobu dam dərəmə.
 4 I ra n sikirinaməwa i n sankinamə,
 kra i n nəm kusenu soonamə ka nuku kəsuru.
 I n nəə bəkumə ma i mə me,
 ne, Gusunə na n̄ bēen gari nəəmə.
 5 Nəə bəku te na kī, teya mi?
 I winu sikamə nge yakasu,
 ma i saakiba sebua i tii torom wisimə.
 Adama i tii kawewa mi ka gem?
 Nəə bəku ten bwesera kun man wēremə.
 6 Wee nəə bəku te na kī.
 Be i bəkua nuku kəsurun sō,
 i bu yəsuo.
 Be i raa dam dərəmə,
 i de bu doona.
 Kra be ba yoru dimə bēen mi,
 bu kara.
 7 I bēen dīanu bənu koowo
 ka wi u kun mə u di,
 kra i be ba kun wāa yeru mə nene bēen yenuə.
 I n goo wa u sīimə tereru,
 i n̄n yānu wēyə u sebe,
 kra i ku maa bēen winsim biru kisi.
 8 Saa yera nen durom mu koo bēe
 naawa nge buruku sō,
 kra mi i mēera mə yu bəkura fuuku.
 Mēya maa gem mu ko n da n bēe swaa gbiiye.
 Ne, Yinni Gusunə,
 na kon ka bēe wāa na n bēe kōsu.
 9 Sanam mēya i n man soka,
 kon bēe wisi n nee, ne wee.
 I n bēen yobu kara,
 ma i murafitiru ka gari kōsi deri,

10 Ì n gḡoro dīanu wē,
 ma i maa sāaro debia,
 saa yera i ko yari yam wḡkurun di,
 kpa yam wḡku te, tu ko nge sḡo sḡo.

11 Ne, Yinni Gusunḡ, kon bēe kpara sere ka baadommaḡ,
 kpa n de i n deba baa mi dīanu ku ra kpi.
 Kon de bēen wasi yi dam wa,
 kpa i n sāa nge gbee te ta kakoru mḡ,
 ñ kun mē nge bwii yin nim ku ra kpe.

12 Saa yera i ko bansu seeya
 si ba kḡ n te,
 kpa i maa bani kpēekpēeku wḡllo
 ge ba swīi saa yellun di.
 Sanam mēya ba koo bēe soku
 be ba ra bansu ka swēe sḡme,
 kpa bu de tḡmbu ba n wāa mi sḡo.

A tḡo wērarugirun wooda mēm nḡḡwa

13 Yinni Gusunḡ u nēe,
 i n tii nēnuḡ i kun sḡmburu kue,
 ma i bēen tiin kīru deri
 i ka tḡo wērarugirun wooda mēm nḡḡwa,
 ma i man bēere wē
 i nēn tḡo dēera te garisi tḡo duroru,
 ma i kun gari bēke saare,

14 saa yera i ko nuku dobu wa nēn sāaru sḡo,
 kpa tḡmbu kpuro bu bēe bēere wē,
 kpa n bēe diisia tem mē sḡo,
 mē na bēen sikado Yakḡbu wē.
 Ne, Yinni Gusunḡwa na yeni gerua.

*Ye ya Isireliba karane
 ka Gusunḡ*

59

1 I tamaa Gusunḡ kun dam mḡwa
 u ka bēe faaba ko?
 I tamaa u ñ swaa mḡ u ka bēen gari nḡ?

2 Aawo, n ñ mē.
 I n yē ma bēen tiin durum sḡna i karane ka wi.
 Bēen toranun sḡna u bēe biru kisi,
 ma ya dera u ñ maa bēen gere swaa daki.

3 Bēen nḡma ya yēm yiba, domi i tḡmbu go.
 Weesu ka gari kḡsiya yi yarimḡ bēen nḡsun di.

4 Weesa i ra n ka bēen berusebu siribu sokumḡ.
 Bēen goo ku ra ka gem siribu de.

Seeda weesugia sḡora i ra n tāsa siri yeru mi.
 Kḡsa i ra bwisiku kpa i kom kḡsum ko.

5-6 Bēen himba ya sāawa gāa kḡsunu
 nge waan sēa.

Bā n ye kḡra,
 surḡkḡra ta ra yande yari min di.
 Wi u ye di u ko n gbimḡwa.

Bēen bwisikunu nu sāawa nge naran wēε yi ya tarimō.

N n̄ mō yi wāa yi ka gāa geenu ko,
nge bekuru te tōnu koo wukiri,
ma n̄ kun mō yi ka gāanu yina mwa.

Nge mēya bēen nōma ya sāa,
ya wāawa yu ka kōsa ko.

⁷I ra n̄ sendewa i ka kōsa ko,
kpa i n̄ naasu sāu i ka tōnun yem yari kam.
I ra n̄ bwisikumōwa i ka tōmbu kōsa kua,
kpa i n̄ tōmbu dam dōremō
i n̄ ben yānu guramō mi i dua kpuro.

⁸I n̄ alafian swaa yē.
Bēen sanu sanusu ku ra maa gem swīi,
sere swεε yi yi n̄ dende.
Wi u gesi bēen swεε yi mwa kpuro,
u ku ra bōri yendu wa.

Isireliba ba ben durum

tuuba mō

⁹Isireliba ba n̄ε, bēen toranun sōna
wunε Yinni Gusunōn faaba ya tēemō
yēn nō mweeru a sun kua.
Sa yam bururam mara,
adama yam wōkuru sōra sa sīimō ka tē.
Sa mara sōo u yari,
adama yam mu tīriwa sere ka gisō.

¹⁰Sa sīimō sa bāarimō
nge wōko wi u gana babi.
Ma sa sokikiramō sōo sōo
nge wi u wāa yam wōkuru sōo.
Baa mε sa bwāa do,
bεε ka gonu sa kua tia.

¹¹Sa gbāramō nge yaa gōba,
ma sa sumō nge kparukonu.
Yinni Gusunō, sa mara a sun yakia,
adama wunen faaba ya ka sun tonda.
N n̄ koore su ye wa.

¹²Domi bēen toranu kpēa wunen wuswaaō,
ma bēen durum ya bēen daa sōsimō.
Sa bēen toranu yē ni nu sun wāasi.

¹³Sa kua taaregibu ka naane sarirugibu
wunε Yinni Gusunōn mi.
Sa nun deri wunε wi a sāa bēen Yinni,
ma sa nun seesi,
sa tōmbu dam dōre.

Bwisiku weesugina nu ra n̄ yiba bēen gōrusō.

¹⁴Yera n̄ dera gem kun ka maa wāa bēen suunu sōo,
ma faaba ya ka sun tonda.
Gem mu ku ra maa sōsire mi tōmba mēenne.
Sa ra mu tēsiwa.

¹⁵Gem mu kpa.
Wi u maa kōsa suurimō

ba ra nùn wəriwa bu win yānu gura.

Yinni Gusunə

u koo tambu seeyasia

Ye Yinni Gusunə u wa ma gem kun maa wāa,
ya n̄ ka nùn naawɛ.

¹⁶ Ma u biti kua, yèn sō goo kun yen gari m̄.
Yen sōna win tii u gōru doke u win dam sōsi.

Ma u tāsā win gem sō,

¹⁷ u mu sebua nge tarakpe,
ma u faaba doke wirə nge sii furə kəkəru.

U məru kəsiabu sebua nge yaberu,
ma u tii nisinu wukiri nge gurumusuru.

¹⁸ U koo baawure siri
nge mèn nə win kookoosu nɛ,
kpa u ka win yiberɛba məru ko,

baa be ba ka nùn toma,
¹⁹ kpa bu win yīsiru nasia

kpa win yiiko yu sōsira
saa sō yari yerun di
n ka da sō duu yerə.

Sanam mɛ yiberɛba ba koo na nge daa bakarun nim,
Yinni Gusunən Hunde u koo bu gira bu doona.

²⁰ Faaba kowo u koo na Yerusalemun s̄,
ka sere maa Isireliba be ba gōru gəsian s̄.

Yinni Gusunəwa u yeni gerua.

²¹ U maa nɛɛ, win arukawani wee, ye u ka bu bəkumə. Win Hunde u ko n
wāawa be sō, kpa u win gari doke ben nəsə. Yin gɛɛ kun doonə ben nəsun di,
sere n ka da ben bibun bibun nəsə, saa tɛn di sere ka baadommaə. Wi, Yinni
Gusunəwa u yeni gerua.

Yerusalemu

ya koo kɔam yiiko wa

60

¹ Yerusalemu, a seewo kpa a n ballimə,
domi yam bururam mu nun naawa.
Nɛ, Yinni Gusunən yiiko ya nun wukiri.

² Wee yam wəkura tem ka tən
tukobu wukiri.

Adama wunɛ, nɛn yiiko ya nun yam bururasie nge sō.

³ Bwesenu ka nin sinambu
ba koo na bu s̄i yam bururam mɛ sō.

⁴ A mɛɛrio a ka sikerena.
Be kpuro ba mennama
ba sisi wunɛn mi.
Ba ka wunɛn bibu wee tontonden di,
bq wəndiaba bɛɛwa.

⁵ A n bu wa ba wee,
kaa nuku dobu ko.
Wunɛn gōru ga koo dora
sanam mɛ bwesenu nu koo ka nun arumani naawa

saa nim wākun guru giōn di.

⁶ Ba koo nawa ka yooyoo dabi dabiru
Madianin di ka Efan di.

Gaba koo maa na Seban di,
ba n wura ka turare sōwa,
kpa ba n ne, Yinni Gusunō tōmamō.

⁷ Ba koo nun Kedaan yaa sabenu mennama,
kpa bu ka nun Nebayōtun yāa kinenu naawa
a ka nu yākuru ko

ni nu koo man wēre,
kpa n nen sāa yeru bēere sosi n kere yellu.

⁸ Mba n wee me,
nge guru wii wuroru,
n̄ kun me nge totobere
ni nu wee nin dirō.

⁹ Wunen biba ba wee tem mi n toman di.

Goo nimkuu bakasa su gbia
su ka bu sisi tontonden di,
ka ben sii geesu ka wura
bu ka man bēere wē,
ne, wunen Yinni Dero,

ne wi na nun walle sua.
¹⁰ Tōn tukoba koo wunen gani seeya,
kpa ben sinambu bu ko wunen yobu bu nun sā.
Yellu, na raa nun seeyasia ka mōru,
adama tē, nen durom sō, na wunen wōnwōndu wa.

¹¹ Yerusalemu, wunen gbārarun gamboba
ba ko n keniarewa baadomma.
Ba n̄ bu kenumō sō sō ka wākuru,
kpa bwesenu ka nin sinambu
bu ka du bu nun dukia wē.

¹² Domi bwese ni nu yina nu nun sā mi, nu koo gbiwa. Ba koo ni kpuro
kpeerasiawa.

¹³ Libanin bēere ya koo kpe,
domi ba koo ka nun yen dāa gea naawa
ye ba mō sipere ka oromu ka buyi,
kpa bu ka nen sāa yeru buraru kua,
kpa n nen wāa yeru bēere wē.

¹⁴ Be ba raa nun dam dōremō mi,
ben biba koo na wunen wuswaa bu tii kawa.
Be ba raa maa nun yaakoru mō,
ba koo yiira wunen wuswaa bu nun sā,
kpa bu nun soku Siōni,
Isireliban Yinni Deron wuu.

¹⁵ Wune wi tōmbu ba raa tusa ba deri,
ba ku ra maa ne wunen mi,
kon nun ko wuu burō sere ka baadomma,
kpa a n wunen tōmbu nuku dobu wēemō
sere ka ben bibun bibō.

¹⁶ Bwese tukunu ka nin sinambu
ba koo nun nōri
nge me bii mero u ra win bii bōm kē,
kpa a gia

ma nɛna na sãa Gusunɔ
 Yakɔbun Yinni damgii
 wi u nun yakia
 ma u nun faaba mɔ.

¹⁷ Kon de wura yu koorɔ mi sii ganda raa wãa,
 sii geesu maa mi sii wɔkusu raa wãa.

Kon dãa wuna n sii gandu kɔsire ko,
 kpa n kpenu wuna n sisu kɔsire ko.

Kpa n de bu nun kpɔra gem ka bɔri yɛndu sɔɔ.

¹⁸ Saa ye sɔɔ, ba ñ maa sannɔsun damu nɔɔmɔ wunen temɔ.
 Meya ba ñ maa mu wɔrimɔ bu mɛn yãnu gura

kpa bu mu deri bansu.

Domɔ kon nun kɔsu nge gbãraru,

kpa a man siara nɛn faaban sɔ.

¹⁹ N ñ maa sɔɔ u koo nun yam

bururasia sɔɔ sɔɔ.

N ñ maa suru u koo nun yam dɛɛrasia wɔkuru.

Adama nɛ, Yinni Gusunɔwa

ko na n nun yam bururasie sere ka baadommaɔ,

kpa a bɛɛɛ wa nɛn sɔ.

²⁰ Wunen nuku sankiranu kpuro nu koo doona.

Domɔ nɛ, Yinni Gusunɔwa

ko na n nun yam bururasie sere ka baadommaɔ.

Sɔɔ u ra du, suru ra maa wɔkuru ko,

adama nɛn yam bururam mɛ, mu ku ra kpe.

²¹ Wunen tɔmbu kpuro ba ko n sãawa gemgibu,

kpa ba n tem mɛ mɔ sere ka baadommaɔ.

Na bu girawa nge dãa kãasa.

Ba sãawa be na taka kua

bu ka nɛn kpãaru sɔɔsi.

²² Bwese kɛra ye ya piiburu bo,

ya koo ko bwese baka damgirun nuuru.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa kon ye ko fuuku

yen saa yà n tura.

Yinni Gusunɔn goro

ka win gari

61

¹ Yinni Gusunɔn Hunde u ka man wãa.

Domɔ wiya u man gɔsa

n ka dam sarirugibu labaari gea nɔɔsia,

kpa n be ba nuki sankire nukuru yɛmiasia,

kpa n yobu sɔ ma ba koo bu yakia,

kpa n maa pirisɔmba sɔ ma ba koo bu kara.

² N kpɔra saa ye Yinni Gusunɔ u koo tɔmbu durom kua,

n gere saa ye u koo win yibɛɛba mɔru kɔsie,

kpa n maa be ba gɔɔ sɔ kpuro nukuru yɛmiasia.

³ Ba gɔɔ sɔ Siɔnin sɔ.

Adama Gusunɔ u man gɔsa

n ka ben nuku sankiranu gɔsia nuku dobu.

Ba ñ maa torom wisimɔ wirɔ,

dawani bura ba koo b̄ake.
 Ben wuswaa kun maa burisinam̄,
 ya ko n s̄aawa nge be ba gum nubu durorugim sawagia.
 Ba koo ben ȳaa w̄anw̄anduginu pota
 bu t̄s̄o baka ȳānu sebe.
 Saa ye s̄oora ba ko n s̄aa nge d̄āa
 ni nu Gusun̄an b̄eεε s̄oosim̄,
 ñ kun m̄ε nge gbee te ta win yiiko s̄oosim̄.

⁴ Ba koo ban gurusu seeya,
 kpa bu wuu si ba raa k̄osuka yellu s̄om̄ε.

⁵ B̄εε Isireliba, s̄aba koo na b̄εen mi,
 bu b̄εen yaa sabenu kpara,
 kpa bu maa b̄εε gbee s̄oma kua.

⁶ Adama ba koo b̄εen tii sokuwa
 Yinni Gusun̄an ȳaku kowobu ka win s̄om̄ kowobu.
 I ko bwese tukunun arumani gura,
 kpa i n ka woo kanam̄.

⁷ Yinni Gusun̄o u n̄εε,
 ba b̄εε sekuru doke ta kp̄a.
 T̄amba b̄εε ȳaatam̄ siem̄,
 yen s̄ōna seku ten ayer̄o
 i ko n baa m̄o n kp̄a t̄an ben tem̄,
 kpa i n w̄aa nuku dobu s̄o
 bi bu ñ kpeem̄.

⁸ W̄i, Yinni Gusun̄o, gema u ra k̄a.
 U dam d̄orebu ka kom̄ k̄osum̄ tusa.
 U koo win t̄ambu ben are w̄ε dee dee,
 kpa u ka bu arukawani b̄ake
 ye ya ko n w̄aa sere ka baadommā.

⁹ Bwesenu kpuro nu koo be ka ben
 bibun bweserun gari n̄o,
 kpa be ba bu wa kpuro bu gia
 ma wiya u bu domaru kua.

Siarabun womu

¹⁰ Yinni Gusun̄o s̄oora
 Yerusalemu koo nuku dobu ko,
 kpa yen ḡōru ga n do win s̄o.
 Domi wiya u ye faaba kua
 u ye gem̄ w̄ε.

Ma win faaba ye ka win gem̄ m̄ε,
 mu s̄aa nge bura ȳaa
 ni kur̄o kpāo ka win dur̄o ba doke.

¹¹ Nge m̄ε tem̄ mu ra de d̄īa bweseru tu kpi,
 nge m̄εya Yinni Gusun̄o u koo win t̄ambu faaba ko
 u bu b̄eεεε w̄ε, kpa bwesenu kpuro nu ye wa.

Yerusalemu kpa

62

¹ Yinni Gusun̄o u n̄εε,
 wunε Yerusalemu, wunen̄ k̄irun̄ s̄ō na ñ marim̄o.
 Na ñ maa w̄εram̄o sere n ka nun faaba ko,

kpa yu s̄osira nge bururun s̄o,
 ñ kun mε, nge wii b̄an te ta d̄o yabure,
 2 kpa bwesenu kpuro nu wa
 ma na nun faaba kua,
 kpa sinambu ba n wunen yiiko mεεra.
 Yisi kpaara ba koo ka nun soku
 te nε, Yinni Gusun̄o kon nun kē.
 3 Kpa a n s̄aa nge fur̄o bεεreguu
 ge ga ballim̄o nε, Gusun̄o wunen Yinnin n̄oma s̄o.
 4 Ba ñ maa nun sokum̄o wuu ge na deri.
 Ba koo nun sokuwa nε, Yinni Gusun̄on nuku dobu.
 Domi wunε s̄ora nen nuku dobu w̄aa.
 Ba ñ maa wunen tem sokum̄o bansu.
 Ba koo mu sokuwa kur̄o kpao,
 domi kon mu dur̄o kē.
 5 Nge mε bii dur̄obu ga koo ka gen kur̄o gbinna,
 nge mεya wunen bibu ba koo ka nun gbinna.
 Nge mε aluwaasi u ra n nuku dobu m̄o win kur̄o k̄εeron s̄o,
 nge mεya ko na n nuku dobu m̄o wunen s̄o.
 6 Wunε Yerusalemu,
 na dera gaba s̄aa nge wuu k̄sobu
 be ba ra n ȳo gb̄araru w̄ollo,
 ba ñ n̄o marim̄o s̄o s̄o ka w̄okuru.
 Bεε wuu k̄sobu,
 bεε be i nε, Yinni Gusun̄o Yerusalemun gari yaayasiama,
 i ku w̄era.
 7 I ku de n w̄era sere n ka Yerusalemu sw̄i,
 kpa ya n bεεε m̄o handunia s̄o.
 8 Nε, Yinni Gusun̄o, na b̄orua ka nen dam, na nεε,
 na ñ maa wunen alikama yibεεba w̄εεm̄o bu di.
 Mεya s̄obu ba ñ maa wunen tam n̄orum̄o,
 mε mu s̄aa wunen s̄amburun are.
 9 Adama be ba alikama ḡa ba koo ye di,
 kpa bu nε, Yinni Gusun̄o siara.
 Be ba maa ben resεmba s̄ora
 ba koo yen tam n̄o nε, Yinni Gusun̄on s̄aa yer̄o.
 10 Bεε Yerusalemuḡibu,
 i yario saa wuun di,
 i bεen t̄on be ba wee swaa s̄onwa,
 i yen kpenu wuna i n̄o nεrasia.
 I gidi b̄ora ȳorasio ben bera gia.
 11 Wee ye nε, Yinni Gusun̄o, na handunian t̄ambu kpuro s̄om̄o.
 Na nεε, i Yerusalemuḡibu s̄o w̄o i nεε,
 wee, nε, ben faaba kowo, na sisi
 ka ben t̄on be ba raa yoru mwεera.
 12 Ba koo bu soku bwese te na ḡosa na yakia.
 Wunε maa Yerusalemu, ba ñ maa nun sokum̄o wuu ge na deri.
 Ba koo nun sokuwa wuu ge na k̄i.

*Yinni Gusun̄o u nasara
 wa handunia kpuro s̄o*

63

1 Wara u wee Botisiran di
 ye ya wāa Edōmun temo,
 u yabe swāaru sebua kom kom.
 Ma u sīimō ka win dam kpuro, ka toro sindu.
 Yinni Gusunō u nēē,
 nēna na wee n ka siri dee dee.
 Na dam mō n ka nēn tōmbu faaba ko.

2 Mban sōna wunen yānu nu sārī
 nge wi u resēm gamamō.

3 Ū wisa u nēē,
 nē turowa na da na tōmbu taaka nge resēm.
 Bwesenu kpuro sōō, baa tōn turo u n nē u man somi.
 Na bu taaka na kōsuka ka mōru,
 sere ben yēm mu nēn yānu wisi nu disinu kua.

4 Domi na gōru doke n ka mōru kōsia.
 Tōra maa tura n ka nēn tōmbu yakia.

5 Na mēera mēera na bitī soora.
 Na n wa wi u koo man somi.
 Goo sari wi u koo man dam kē.
 Adama nēn mōru ya man dam sosia na ka nasara wa.

6 Wee, na tōmbu taaka ka mōru.
 Ba burisina nge tam nōrobu nēn mōrun sō.
 Ma na ben yēm yari temō.

*Yinni Gusunō**u Isireliba durom kua*

7 Kon Yinni Gusunōn durom mē u sun kua kpara,
 kpa n nūn tōma ye u sun kuan sō.
 Kon win tōn geerun gari gere
 te u bēse Isireliba sōōsi
 win wōnwōndu ka win kīi bakarun saabu.

8 Ū bwisika u nēē, sa sōawa win tōmbu,
 sa n nūn tōnu kandu kuammē.
 Yen sōna u sun faaba kua.

9 Bēsen wahala kpuro sōō, u sun somi.
 N n mō win gōrado u sun faaba kua,
 win tiīwa u sun yakia
 win kīru ka win wōnwōndun sō.
 Ma u sun nōōri saa yellun di.

10 Adama sa nūn seesi sa win Hunde nuki sankā.
 Yen sōna u kua bēsen yiberē
 ma u ka sun tabu kua.

11 Ma sa Mōwisin waati yaaya sa nēē,
 mana Yinni Gusunō u wāa
 wi u ka bēse ka bēsen wirugibu nim wōku tōbura.
 Mana u wāa,
 wi u dera win Hunde Dēero u wāa bēsen suunu sōō.

12 Ma u Mōwisi kpara ka win dam bakam.
 U nim burana bēsen wuswaaō
 u n ka yīsi bēeregiru yara
 sere ka baadommaō.

13 U sun kpara nim bweru sōō.

Ma sa s̄a ghaburɔ
nge dumi yi yi duki mɔ,
sa n̄ sokure.

¹⁴ Win Hunde u ka sun da sa w̄era
nge m̄e ȳa kpara u ra ka win yaa sabenu de wɔwaaɔ.
Nge m̄eya u sun kpara u ka ȳisi b̄eɛɛguru yara.

Isireliba ba Gusunɔ

wɔnwɔndu ka somiru kanamɔ

¹⁵ Yinni Gusunɔ,
a m̄eɛrima saa wɔllun di
mi wunen w̄a yee d̄eɛraru ka yiikogira w̄a,
kpa a wa ye ya sun mɔ.
Mana wunen hania ka wunen dam mu w̄a.
Wee a sun wunen k̄iru ka wunen wɔnwɔndu wunari.

¹⁶ Adama wuna a s̄a b̄eɛn baaba.
B̄eɛn ȳiyɔbu kun maa w̄a b̄eɛn sikadoba sɔɔ.
Baa Aburahamu ka Isireli b̄a kun sun wure,
Yinni Gusunɔ, wuna a s̄a b̄eɛn baaba,
wun̄e wi a sun faaba kua saa yellun di.

¹⁷ Yinni Gusunɔ,
mban s̄na a der̄a sa ka wunen sw̄eɛ tonda,
ma b̄eɛn ḡɔrusu b̄ɔbia,
sa n̄ maa nun nasie.
A wurama b̄eɛn k̄irun s̄ɔ b̄eɛe be sa nun s̄aamɔ.
Sa s̄aawa wun̄egibu saa yellun di.

¹⁸ Wee, saa fiiko t̄nawa b̄eɛe wunen t̄n be a ḡosa,
sa sina tem m̄e sɔɔ.
Ma b̄eɛn yiber̄eba ba wunen s̄a yeru w̄ari ba k̄osuka.

¹⁹ Wee ya t̄e, m̄in di sa s̄a nge be a n̄ kpare,
ka be ba n̄ wunen ȳisuru sɔɔwa.
Yinni Gusunɔ, sa nun m̄ara
a wɔllu ḡia kpa a sarama.

À n tunuma, guunu nu koo diiri b̄erum s̄ɔ.

64

¹ Kaa n s̄a nge d̄ɔɔ wi u d̄aa gbeba m̄waaamɔ,
n̄ kun m̄e wi u nim ḡbisisiamɔ,
kpa wunen yiber̄eba bu ḡia nge m̄e a s̄a,
kpa bu diiri wunen wuswaaɔ.

² Yinni Gusunɔ,
saham m̄e a sarama a maamaaki kua
ye sa n̄ ka ȳiyɔ,
guunu diira b̄erum s̄ɔ.

³ Sa n̄ gas̄ɔ goon gari n̄ɔɔre.
Wun̄e baasi, sa n̄ maa goo waare
wi u yen bweseru kua
win t̄n be ba n̄n naane s̄aan s̄ɔ.

⁴ Wi u gem sw̄i ka nuku dobu,
ka sere be ba wunen wooda yaaye,
ba s̄imɔ ye sɔɔ,
bera a ra swaa gbiiye.

Adama a ka sun m̄oru kua

ȳen s̄o sa durum kua.

Ka m̄e, sa ra n durum ye m̄owa sa n d̄oo
saa yellun di.

⁵ Sa kua nge disigibu,

ma b̄esen daa gea ya s̄aa nge ȳaa disinuginu.

Sa gbere nge wurusu,

ma b̄esen durum ka sun doon̄o nge woo.

⁶ Goo sari wi u wunen somiru kasu.

Goo maa sari wi u ra nun kan̄e bururu,

domi a sun wunen wuswaa berua,

ma a sun deri sa ḡoo d̄oo b̄esen durum s̄o.

⁷ Ka yen de, Yinni,

wuna a s̄aa b̄esen baaba.

Sa s̄aawa nge s̄andu,

wuna a sun m̄oma ka wunen n̄oma.

⁸ Yinni Gusun̄o, a ku m̄oru ko too,

a kun maa b̄esen durum ye yaaye sere ka baadommao.

Adama a n ȳe ma sa s̄aawa wunen t̄ambu.

⁹ Wee wunen wuu si a ḡosa su kua bansu.

Yerusalemu ya w̄orka.

¹⁰ B̄esen s̄aa yee bura d̄era te,

mi b̄esen sikadoba ba ra raa nun s̄a,

ta d̄oo mwaara.

Ḡaa gee ni sa maa m̄o kpuro, nu kam kua.

¹¹ Kaa n yeniba kpuro m̄eraawa a n n̄oo maari,

kpa b̄esen nuki yi sankira n banda?

Yinni Gusun̄o

u koo win yiber̄eba seeyasia

65

¹ Yinni Gusun̄o u n̄ee,

na s̄oaru kpeerewa n ka nen t̄ambun kanaru mwa,

adama ba ñ man ḡaanu bikie.

Na s̄oaru s̄aa n ka bu nen tii s̄oosi,

adama ba ñ man kasu.

Ma na n̄ee, n̄e wee, baa m̄e ba ñ man soka.

² Na t̄on be ba ra n man seesim̄o n̄oma ḡari saa kpuro.

T̄on be, swaa k̄osa s̄oara ba ra n s̄im̄o,

kpa ba n ben tii tiin b̄wisikunu sw̄ii.

³ Ba ra n nen m̄oru seeyam̄owa kiri kiri.

Dom̄i ba ra n b̄uu ȳakunu m̄owa d̄aa kon̄o,

ba n turare d̄oo dokem̄o ȳaku yenun w̄ollo

ni ba kua ka biriki.

⁴ Kpa ba n bikiaru daam̄o sikaa,

ba n w̄aa mi w̄okuru kpuro.

Ba ra n kurus̄o yaa dim̄o

ka maa d̄ia sesenuginu ganu,

⁵ kpa ba n sere gabu s̄oo m̄o ba n m̄o,

bu gesiro bu ku bu susi,

domi ba d̄ere.

Adama nà n yeniba kpuro wa nen m̄oru ra sewa
nge d̄ō wi u ku ra gbi.

⁶ B̄ee nen t̄ambu, wee ye na ḡōru doke n ko t̄ē.

Na n̄ marim̄o.

Kon dewa i b̄een k̄ōsan are kpuro s̄obe.

⁷ Kon de i b̄een durum s̄obe ka maa b̄een sikadobagia,
be, be ba man torari

ba b̄ūnu turare d̄ō dokea guunu w̄ollo.

Kon b̄ee b̄een kookoo si i kuan are k̄ōsia.

⁸⁻¹⁰ I n res̄em swaaruu wa te ta nim m̄o,

i ra n̄ewa, bu ye derio mi,

bu ku ye sanku,

domi ya koo tam gem ko.

Nge m̄eya kon ka Isireliba ka Yudaban sukum ko,

be ba ḡōru ḡōsia ba man kasu.

Kon bu ḡōsi bu ko nen s̄am kowobu,

kpa n bu domaru kua bu marura,

kpa bu tem m̄e tubi di mi guunu w̄āa,

bu ben w̄āa yenu ko mi.

Kpa Saronin w̄owa yu ko ben yaa sabenun kpara yeru,

kpa Ak̄ōn w̄owa yu ko nin s̄ari yeru.

¹¹ Adama kon na n b̄ee deema

b̄ee be i n̄e, Yinni Gusun̄o deri,

ma i nen s̄āa yee d̄era te duari te ta w̄āa guuru w̄ollo,

i da i dim̄o b̄ūu wi ba m̄ō Gadin nuuru,

ma i b̄een n̄ori tam yibiam̄o

b̄ūu wi ba m̄ō Menin s̄ō.

¹² Wee na ka takobi sisi.

Kon de i ȳira kpa bu b̄ee sakiri,

domi na b̄ee soka, adama i n̄ man wurari.

Na ka b̄ee gari kua, ma i n̄ man swaa daki.

I kua ye ya n̄ w̄ā nen n̄oni s̄ō.

Ma i swaa ḡōsa ye nen ḡōru ga n̄ k̄i.

¹³ Yen s̄ōna na n̄e,

nen s̄am kowobu ba koo wa bu di kpa bu n̄o.

Adama b̄ee, ḡōru ka nim n̄oru s̄ōra i ko i n̄ w̄āa.

Nen s̄am kowobu ba koo nuku dobu ko.

Adama b̄ee, i ko n̄ w̄āawa sekuru s̄ō.

¹⁴ Wee, nen s̄am kowo be,

ba koo womusu ko ka nuku dobu.

Adama b̄ee, i ko kuuki kowa nuku sankiranun s̄ō,

kpa i n̄ weeweenu m̄ō.

¹⁵⁻¹⁶ B̄een ḡōn biru,

b̄een ȳisa nen s̄am kowobu ba ko n̄ da ka gabu b̄ōrusi,

bu n̄e, Yinni Gusun̄o u de a gbi nge waane kasa.

Adama ȳisuru gara ba koo ka t̄ambu domaru kua.

Ba koo tu kowa ka n̄e, Yinni Gusun̄on ȳisuru,

n̄e wi na s̄āa gemgii.

B̄a n̄ maa b̄ōrum̄o bu ka ben gari sire,

ka nen ȳisi tera ba koo ka b̄ōre.

Gusun̄o u koo tem kpa

ka wən kpaaru swī

Mɛya yellun wahala ya koo doona.
Kpa tumbu bu yen gari duari.

¹⁷ Domi Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee kon tem kpaam ka wən kpaaru ko.
Ba n̄ maa yaayamɔ ye ya raa koorɔ yellu.
Tamba kun maa ye bwisikumɔ.

¹⁸ I yɛɛrio,
kpa i n wāa nuku dobu sɔɔ sere ka baadommaɔ
ye kon taka kon sɔ.
Wee, na Yerusalemu kpaɔ banimɔ
yɛ sɔɔ nuku dobu ko n wāa,
kpa yen tumbu bu yɛɛri.

¹⁹ Nɛn tii kon yɛɛri Yerusalemu yen sɔ
ka nɛn tɔmbun sɔ.

Ba n̄ maa wuri ka weeweenu nɔɔmɔ mi.

²⁰ Biin gɔɔ kun ko n maa wāa mi,
n̄ kun mɛ durɔ tɔkɔ wi u kun win wāarun tōru yiba.
Wi u wɔɔ wunɔbu (100) tura u ka gu,
ba koo n̄n garisiwa aluwaasi.
Wi u maa gu u n̄ wɔɔ wunɔbu (100) ye tura,
ba koo nɛɛwa, na yɛro bōrusi.

²¹⁻²² Ba koo dia bani ba n wāa ye sɔɔ.
Goo kun diru banimɔ u kun wure te sɔɔ u sere gbi.
Ba koo resɛm dāa duure kpa bu yen marum di.
Goo kun dāa duurumɔ u kun yen marum di u sere gbi.
Domi nɛn tɔn be na gɔsan wāaru
ta koo dɛnya nge dārugiru,
kpa bu ben nɔman sɔmburun are di.

²³ Ba n̄ koo sɔmburu ko kam.
Ben biba kun maa gbimɔ,
domi be ka ben bibu, ba sāawa bwese
te nɛ, Yinni Gusunɔ na domaru kua.

²⁴ Bu sere kanaru ko bu kpe,
ko na n da bu wisiwa.
²⁵ Saa ye sɔɔ, purukanu ka yāanu
koo yakasu di yam tem.
Mɛya gbee sinansu koo maa yakasu di nge ketɛba,
kpa waa ya kun maa gɔbu.

Kōsa gaa, n̄ kun mɛ asɔrɔ gaa kun ko n maa wāa Sionio
nɛn guu dɛɛra ten wɔllɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na gerua mɛ.

*Yinni Gusunɔwa**u handunia mɔ***66**

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wɔlla sāawa nɛn sina gɔna,
ma tem mu sāa nɛn naa sɔnditia.
N n mɛn na, dii teren bwesera i ko kpī i man bania.
Nge wāa yee terà i ko man wɛ na n da n wɛre mi.

² Ye kpuro negia.

Nɛna na ye taka kua ka nɛn nɔma.
Wi u tii kawɛ, u nuki sankire win durum sɔ,
ma u nɛn gari nasie,
wiya na ka nɔnu geu mɛɛra.

³ Adama nɛn tɔmbun sɔaru ta ñ arufaani gaa mɔ.

Nɛn nɔni sɔɔ, wi u ka ketɛ yɔkuru kua
ka wi u koo raa ka tɔnu yɔkuru ko, ba sɔawa tia.
Wi u maa ka yɔaru yɔkuru mɔ
ka wi u koo raa ka bɔɔ yɔkuru ko, ba sɔawa tia.
Wi u ka kɛru naamɔ te ta sɔa som,
ka wi u koo raa ka kurusɔn yɛm na, ba sɔawa tia.
Wi u turare dɔɔ dokemɔ nɛn yɔku yerɔ,
ka wi u bɔu sɔamɔ, ba sɔawa tia.
Tɔn ben baawure u nɛn swaa deri
u swaa tuka mwa ye u kɪ,
ma ben gɔru ga ñ bu taarɛ wɛɛmɔ.

⁴ Yen sɔna nɛn tii,

kon de bu nɔni swɔaru wa ben kookoo sin sɔ.
Kpa wahala yu bu deema ye ya koo bu nandasia.
Domi na bu soka adama ba ñ man wurari.
Na ka bu gari kua, ma ba ñ man swaa daki.
Kɔsa ba mɔ. Ma ba swɔi ye nɛn gɔru ga ñ kɪ.

Yerusalemu kpaan bɛɛɛ

⁵ Bɛɛ be i Yinni Gusunɔn gari nasie,

i swaa dakio i nɔ ye u gerumɔ.
U nɛɛ, wee, bɛɛn mɛro bisibu
be ba bɛɛ tusa ba gira ben min di nɛn yɔsirun sɔ,
ba bɛɛ yaakoru mɔ ba mɔ,
Yinni Gusunɔ u win yiiko sɔɔsio,
kpa bu bɛɛn nuku dobu wa.
Adama ben tiywa ba koo sekuru wa.

⁶ I maa nɔɔ damguu swaa dakio ge ga nɔɔramɔ wuuɔ.

Yinni Gusunɔn nɔɔwa ga naamɔ sɔa yerun di.
U win yiberɛba ben are kɔsiamɔ.

⁷ Wunɛ Yerusalemu a sɔawa nge tɔn kurɔ

wi u kun marubun wuriribu wa u ka mara.
U ñ marubun wahala wa, u ka bii tɔn durɔ mara.

⁸ Wara yen bweseru nɔɔre.

Wara yen bweseru waare,
tɔn bweseru tu yari nɔni kpaki teeru.
Adama nge mɛya Yerusalemu kpaɔ ya koo yen bibu marusina
n kun ka marubun wahala.

⁹ Domi Gusunɔ bɛɛn Yinni u nɛɛ,
wi, wi u ra de tɔn kurɔ u gura sua,
wiya u koo nɛɛ, u ku ma?

¹⁰ Bɛɛ kpuro, bɛɛ be i Yerusalemu kɪ,
i nuku dobu koowo kpa i yɛri ka ye sannu.
I yɛri bɛɛ kpuro,
bɛɛ be i raa yen gɔɔ wooru sɔ.

¹¹ Kpa bɛɛn nukuru tu yemia yen yiikon sɔ,
nge bii wi u bɔm nɔrumɔ u debumɔ win mɛron mi.

12 Ameniwa ne, Yinni Gusunɔ na gerua.
 Na neɛ, kon de bɔri yɛndu tu kokuma Yerusalemuɔ
 nge daarun nim,
 kpa bwese tukunu nu ka dukia na mi, ya n kpā,
 nge daa tɛn nim mu yiba mu bɔɔ saramɔ.
 Kon beɛ nɔɔri
 nge me bii mero u ra win bii bɔm kɛ
 kpa u nɔn sua u taaru swii u sɔsu.
 13 Meyɔ kon maa beɛ nukuru yemiasia Yerusalemu mi,
 nge me bii mero u ra win bii nukuru yemiasie.
 14 Sanam me i ko i ye kpuro wa,
 beɛn gɔru ga koo dora,
 kpa beɛn dam mu wurama nge tom buruku yakasu.
 Ne, Yinni Gusunɔ,
 kon nen dam sɔɔsi nen sɔm kowobun sɔ,
 kpa nen yiberɛba bu nen mɔru wa.
 15 Wee, na sisi na waa dɔɔ yara sɔɔ.
 Ma nen tabu kekeba ba sɔa nge woo guna.
 Na wee n nen mɔru kɔsia,
 kpa n tɔmbu seeyasia ka dɔɔ yari.
 16 Domi dɔɔ ka takobiwa
 ne, Yinni Gusunɔ, kon ka tɔmbu kpuro siri.
 Tɔn dabira ta koo gbi dama te.
 17-18 Be ba ra n tii deerasiamɔ
 ba n daamɔ dɔa sɔsɔ,
 ba n bɔu sɔamɔ mi,
 kpa ba n kurusɔ yaa dimɔ
 ka gunɔnu ka sere maa sese dabinu,
 be kpurowa kon kam koosia.
 Domi na ben kookoosu ka ben bwisikunu yɛ.
 Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Mennɔ dɔaku

Wee saa ya tura n ka bwesenu kpuro menna. Ba koo na kpa bu nen yiiko
 wa. 19 Kon nen dam yiɛru doke ben suunu sɔɔ. Kon de be ba yara nen siribun
 di bu da bu nen yiiko kpara Taasisiɔ, ka Puluɔ, ka Ludiɔ mi ten towoba waa,
 ka Tubaliɔ ka Yafaniɔ ka sere mi n toma, mi ba n nen gari nɔɔre, ba n maa nen
 yiiko waare. 20 Kpa bu ka beɛn mero bisibu wurama bwesenu kpuron nin di
 nen guu deɛtarɔ Yerusalemuɔ, ba n yɔɔwa dumi wɔllɔ ka keke be dumi gawe sɔɔ,
 ka amakeɛba sɔɔ, ka ketekunun wɔllɔ, ka sere yooyoosun wɔllɔ. Ba koo ka bu
 nawa nge me Isireliba ba ra kɛnu doke gbɛɛ deɛraɔ bu ka man naawa nen sɔa
 yero. 21 Kpa n yaku kowobu gɔsi ben suunu sɔɔ ka be ba koo Lefiban sɔmburu
 ko. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

22 Nge me wɔn kpaaru ka tem kpaam me kon ko mu ko n waa nen wuswaaɔ
 ka baadommaɔ, nge meya beɛn bweseru ka beɛn yiisira ko n maa waa sere ka
 baadommaɔ.

23 Suru kpaɔ baawure sɔɔ
 ka tɔɔ wɛrarugiru baatere sɔɔ,
 baawure u ko n da nɛwa u yiira u man sɔ.
 Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

24 Adama ba ko n da tɔn be ba man seesin gonu wawa nu kpɛ tɔɔwɔ.
 Domi kɔkɔ ni nu ko n bu dimɔ, nu n gbimɔ.

Dɔ̃ wì sɔ̃ ba ko n wãa, u ñ maa gbimɔ.
Mɛya ben gonu nu ñ ko n waabu wã.

YEREMI

Gusunɔn sɔmɔ Yeremi u sɔawa yɔku kowon bweseru. U nɔni swɔaru wa win tɔmbun suunu sɔɔ. Ba nɔn tusa win garin sɔ. Gusunɔn sɔmɔ Esain biru, n kuawa nge wɔɔ wunɔbu (100) u sere win sɔmburu torua. Win wɔaru sɔɔ, u Yinni Gusunɔn tɔmbu Yudaba kirɔ kua bu ka ben bɔu sɔanu ka ben toranu deri. Ma n kun mɛ, bwese tukunu nu koo na nu bu wɔri. Win gari yi kooa win nɔni biru. Babilonin sina boko u Yerusalemu ka Yinni Gusunɔn sɔa yeru wɔri. Ma u Yudaban sina boko ka tɔn dabinu yoru mwɛɛra u ka da win temɔ. Mɛya Yeremi u maa tɔmbu Gusunɔn gari sɔɔwa u nɛɛ, sɔɔ teeru ben sukum koo wurama yoo ten di.

Tire ten kpunaa

1. Yeremin sokuru u ka ko Gusunɔn sɔmɔ, wiru 1.
2. Gari yi Yeremi u gerua Yosias ka Yoyakimu ka Yoyakini ka sere Sedesiasin waati sɔɔ, wiru 2n di sere wiru 25.
3. Ye ya kooa Yeremin wɔaru sɔɔ, wiru 26n di sere wiru 45.
4. Ye Gusunɔ u gerua bwese tukunun sɔ, wiru 46n di sere wiru 51.
5. Yerusalemu ya wɔruma, wiru 52.

¹ Tire ten gari yi sun sɔɔmɔ ye Yeremi Hilikiyan bii u kua ka gari yi Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa. Hilikiya wi, u sɔawa yɔku kowo goo Anatɔtu, Benyamɛɛn temɔ. ² Yudaban sina boko Yosias Amɔɔn biin bandun wɔɔ wɔkura itase sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Yeremi wi gari kua. ³ U maa ka nɔn gari kua Yoyakimu wi u sɔa Yosiasin bii Yudaban sina bokon waati sɔɔ, ka maa Sedesias Yosiasin biin waati sɔɔ sere n ka girari win bandun wɔɔ wɔkura tiasen suru nɔɔbuse. Saa ye sɔɔra ba Yerusalemugibu yoru mwɛɛra ba ka da Babiloniɔ.

Gusunɔ u Yeremi soka

u ka ko win gɔro

- ⁴ Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔ u ka nɛ, Yeremi gari kua u nɛɛ,
⁵ u sere man mɔmɛ
 nen mɛron nukurɔ,
 u man yɛ saa ba n man marubu kpa.
 U man gɔsa u yi nenɛm
 n ka ko win gɔro handunian bwesenun mi
 bu sere man ma.
⁶ Ma na nɔn wisa na nɛɛ, Yinni Gusunɔ, wee na n kpɛ n gari gere tɔn dabinun
 wuswaaɔ, domi nɛ biywa.
⁷ Adama Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa u nɛɛ,
 n ku gere mɛ.
 Domi bɛn mi u man gɔriɔ kpuro kon dawa.
 Ye u maa man sɔɔwa kpuro kon ye gerewa.
⁸ N ku ben bɛrum ko.
 Domi u ko n ka man wɔa,
 kpa u man wɔra karin di.

Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua. ⁹ Ma u win nɔmu demia u nen nɔɔ baba u nɛɛ, wee u win gari doke nen nɔɔwɔ. ¹⁰ Yen biruwa u maa nɛɛ, wee gisɔ, u man yiiko wɛ bwesenu ka nin sinambu kpuron wɔlɔ

n ka nu wukiri n sura,
 kpa n maa wure n nu gira nge dāa.
 Meya n maa ka nu kasuku n kam koosia,
 kpa n maa wure n nu seeya.

Kāsinu yiru

¹¹ Yinni Gusunō u maa man bikia u nεε, mba na waamō mi.

Ma na nūn wisa na nεε, dāru garun kāasa na waamō.

¹² Ma u nεε, na wawa dee dee, domi u ko n tii se u ka win nōō mwεεru yibia.

¹³ Ma u kpam man bikia u nεε, mba na maa waamō mi.

Na nūn wisa na nεε, wekera na wa sōō yēsan nām geu gia ta man nōō sike ta swēε ta ghisimō.

¹⁴ Ma Yinni Gusunō u nεε,

geema saa sōō yēsan nām geu gian diya
 wahala ya koo na yu tem men tambu kpuro wōri.

¹⁵ U koo sinam be ba wāa sōō yēsan nām geu gia seeyama

bu na bu Yerusalemu ka Yudan wuu si su tie tabu wōri

kpa bu Yerusalemu ye tarusi

bu sina yen gbāra kōnnōsō nge siri kowobu.

¹⁶ U koo win tambu seeyasia ben kōsa yen sō

ye ba ka nūn deri,

ba būnu turare dōō dokea,

ma ba bwāaroku ni ben nōmu ga kua yiira ba sāwa.

¹⁷ Adama nε, n be sōōru koowo,

n kpaka sēka

kpa n se n bu sō kpuro

ye u koo man yiire.

U nεε, n ku de nen tororu tu kara ben suunu sōō,

kpa u ku raa man berum sosia n diiri ben wuswaaō.

¹⁸⁻¹⁹ Wee tē, Yudaban sinambu ka ben wirugibu ka ben yāku kowobu

ka sere tōn be ba tie kpuro

ba koo ka man tabu ko.

Adama ba n kpē bu man kamia.

Domi saa ye sōō, u koo man dam wē nge wuu ge ba gbāraru toosi,

n kun mε nge gbere ye ba kua ka sisu,

n kun mε nge gbāra te ba kua ka sii gandu.

U ko n wāawa ka nε u ka man wōra ben nōman di.

Wi, Yinni Gusunōwa u yeni gerua.

Isireliban sikadoban durum

2

¹ Yinni Gusunō u man sōōwa u nεε, ² n doo n bεε Yerusalemugibu sō n nεε,

u yaaye nge mε i nūn kīa yellu nge kuro kpao,

i ka nūn swīi gbabu tēn mi gāanu ku ra kpi.

³ Bεε Isireliba, i raa wāawa wi turon sō.

I sāawa win arumani ye u tii gōsia.

Wi u na u bεε gura, wahala ya ra yēro deemεwa.

Wi, Yinni Gusunōwa u yeni gerua.

⁴ Tē, bεε Isireliba,

bεε be i sāa Yakōbun bweseru,

i swaa dakio i nō.

⁵ Yinni Gusunō u nεε,

tora terà beɛn sikadoba ba nùn waasi ba ka nùn deri,
 ba da ba kam swīi,
 ma ben tii ba kam kua.

⁶ Ba ñ tii bikie bu neɛ,
 mana wi, Yinni Gusunɔ u wāa, wi, wi u bu yarama Egibitin di.
 Mana u wāa, wi, wi u ka bu da gɓaburɔ mi gāanu ku ra kpi.
 Gɓabu te sɔɔ, nim sari,
 dɔkɔ kpirina nu yiba,
 wāara maa sē mi.
 Yen sōna goo kun wāa mi,
 goo ku ra maa sī mi.

⁷ Yen biru, u ka bu da mi tem gem wāa,
 kpa bu ka mɛn dāa bii duronu ka mɛn dīa geenu di.
 Adama ye ba tura mi,
 ba tem mɛ sankɔ,
 ba mu disi doke.

⁸ Ben yāku kowobu ba ñ bikie bu neɛ,
 mana Yinni Gusunɔ u wāa.
 Mɛya maa wooda yērobu ba ñ nùn gie.
 Ben wirugibu ba nùn seesi.
 Būu wi ba mɔ Baali, win gariya Gusunɔn sɔmɔbu ba swīi ba ka gari mɔ.
 Ma ba da ba būnu sāwa ni nu ñ bu arufaani gaa wēemɔ.

⁹ Yen sōna u koo beɛ ka beɛn bibun bweseru siribu soku.
¹⁰ I be ba wāa nim wɔkun tem bure te ba sokumɔ Sipu mɛerio.

I goo gɔriyo Kedaɔ
 u mɛeri sāa sāa u ka wa
 bā n mɔ nge beɛ,
¹¹ u ka wa bweseru garu tà n ten būnu kɔsire
 baa mɛ nu ñ sāa gem,
 nge mɛ beɛ, i Gusunɔ deri
 wi u sāa beɛn beere.
 Ma i wura yè sɔɔ i ñ arufaani gaa wasi.

¹² Yinni Gusunɔ u neɛ,
 beɛ wɔllugibu, i biti sooro yenin sɔ,
 kpa i wēnu wura.

¹³ Wee win tumbu ba durum yiru kua.
 Ba nùn deri, wi, wi u sāa nge nim gem mɛ mu koo nɔrura,
 ma ba da ba būnu swīi ni nu sāa nge dɔkɔ kpiri ni nu ñ nim nenumɔ.

Isireliban naane sarirun are

¹⁴ Isireliba, i ñ sāa yobu.
 Ba ñ beɛ mara yoru sɔɔ.
 N n mɛn na, mban sōna beɛn yiberɛba ba beɛ naa swīi nge gbeeku yeɛ.

¹⁵ Wee ba beɛ kukirisi nge gbee sinansu.
 Ba beɛn tem yānu gura,
 ma ba beɛn wusu dɔɔ meniki,
 goo maa sari mi.

¹⁶ Nɔfu ka Tapanɛsigibun tii
 ba koo beɛ kɔni bu pɔɔru woka
 bu ka beɛ yoru mwɛeri.

¹⁷ Yeni ya koo beɛ deema,
 domi i Gusunɔ beɛn Yinni deri sanam mɛ u beɛ kpare swaa gea sɔɔ.

18 I n da i tii Asirigibu
 ñ kun me Egibitigibu wē,
 i ben daarun nim nōrumō,
 mba i ko wa.

19 I n yē ma bēen nuku kōsuru ka bēen naane sariru ta koo bēen nōni sō.
 Saa ye sōra i ko wa,
 kpa i gia ma gāa kōsuna i kua mi,
 ye i ka man deri,
 i ñ maa man nasie.
 Ne, Gusunō wōllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Isireliba ba sāawa nge kurō

wi u kun naane mō

20 Yinni Gusunō u nēē,
 saa yellun di, i tii yoru yara,
 i sugu ka yōni yi ba raa bēē doke kasuka.
 Ma i nēē, i ñ maa kī i man yoru diiya.
 Ma i da gungunu wōllō ka dāa kubenō
 i būnu gasirimō i sāmō.

21 Yellu, na bēen bweseru duurawa
 nge resēm dāa geeru te ta kpuro kere,
 adama tē, i kōsa i kua
 nge resēm dāa te ta yina.

22 Baa i n wobura ka werem me mu gem durom mō,
 ka me, ko na n bēen disi yi waamōwa.
 Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

23 Amōna i ko kpī i siki i nēē,
 i ñ tii disi koosi,
 i ñ būu wi ba mō Baali sāwa.
 I bēen naasun yira mēerio wōwa sō.
 I de i wura ye i kua,
 bēē be i sāa nge yooyoo niu
 ge ga bōsu ga durōbu kasu.

24 Bēē be i sāa nge gbeeku keteku niu
 ge ga gbaburun dōone mō.
 Gen yōobun saa sō,
 ga ra n yōakumōwa,
 goo kun kpē u gu yōrasia.
 Keteku dwaa ye ya gu kasu kpuro,
 ya ku ra wasire yu ka gu wa.
 Domi ya ra gu deemēwa gen yōobun saa sō.

25 Bēē Isireliba, na nēē,
 i ku būnu gasiri sere bēen baranu nu diira,
 kpa nim nōru gu bēē go.
 Adama i ñ wure.
 Ma i nēē, n ñ koorō,
 domi niya i kī,
 i ko maa nu swīi i sāwa.

Ba koo Isireliba seeyasia

26 Nge me sekuru ta ra gbēnō mwe
 bā n nūn mwa subaru sō,

nge meya bεε Isireliba ka bεεn sinambu
ka bεεn wirugibu ka bεεn yāku kowobu
ka Gusunən səmōbu i ko i sekuru wa.

²⁷ Domi i būu dāru sokumō bεεn baaba,
ma i maa kperu sokumō bεεn mero.
Wee bεε Isireliba kpuro i man biru kisi,
i n̄ maa man mεerimō.

Adama i n wāa wahala sōo,
i ra nεewa, n seema n bεε faaba ko.

²⁸ Bεε Yudaba, bεεn bwāaroku ni i tii sekua
nu ka bεεn wusu geeru nε mi,
mana nu wāa.

Nu seewo nu bεε faaba ko wahalan saa sōo
nū n koo kpī.

²⁹ Mban sōna i ka man sikirinamō.
Wee bεε kpuro i n̄ ka man yōre.

³⁰ Kam sōora na bεε sεyasia.
I n̄ n̄n sεyasia bi garisi gāanu.
I Gusunən səmōbu wōri i go

nge mε gbee sunō ga ra yaa wōri gu go.

³¹ Bεε Isireliba, bεε be i tie, i nε, Yinni Gusunən gari swaa dakio i nō.

Na bεε sāawewa nge tem mi gāanu ku ra kpi?

Na bεε sāawewa nge yam wōku nanumgiru?

Mban sōna bεε n̄n tōmbu i gerumō i mō,
i tii mō,

i n̄ gōsiramamō n̄n mi.

³² Wōndia u ra win bura yānu duari ro?

Kurō kpao u ra win sōnditia duari?

Amōna bεε n̄n tōmbu i ka man duari n ka tε mε,
na n̄ mam yen tōnun geeru yē.

³³ I durō dama bwisi mō sere kurō tanōbu ba yi giamō bεεn min di.

³⁴ Wee tōn be ba n̄ toren yem mu yiba bεεn yabeno

be, be i n̄ ka gāa kōsunu ganu mwe.

³⁵ Ka mε, i tii sokumō be ba dεere.

Ma i mō, nε, Yinni Gusunən mōru yu bεε doonari.

Adama kon bεε siribu soku yēn sō i mō, i n̄ durum mō.

³⁶ Mban sōna i sirene i ka swaa kōsi.

Egibitigiba koo bεε sekuru doke

nge mε Asirigiba bεε kua.

³⁷ Kpa i yari min di i n̄ tuke.

Domi nε, Yinni Gusunō na be i naane sāa mi yina.

I n̄ maa somiru garu wasi ben min di.

Isireliba

ba sāawa naane sarirugibu

3

¹ Yinni Gusunō u maa nεε,

gōo ù n win kurō yina,

ma kurō wi, u da u durō gōo sua,

durɔ guro wi, u ra maa kurɔ wi naa de?

Aawo. U n kua mɛ, ya koo win tem disi doke.

Adama bɛɛ Isireliba, i kua mɛ.

I da i bũu dabiru sãamɔ,

ma i kī n maa bɛɛ mwaama.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

² I seewo i mɛeri guunu gia,

kpa i wa nge guuru gara wãa tèn mi i ñ bũnu sãwa.

Wee, i ra bũnu kasu

nge mɛ kurɔ tanɔ u ra win kīnasibu kasu.

I sãa nge Daarubu swaa dio be ba ra n tumbu mara swɛɛ sɔɔ.

Ma i tem mɛ disi doke bɛɛn bũu gasiribu ka bɛɛn nuku kɔsurun sɔ.

³ Yen sɔna gura kun tãramɔ

bu sere nɛɛ, ya koo nɛ.

Adama ka mɛ,

i bũnu gasirimɔ i dɔɔwa.

Sekura kun bɛɛ mɔ.

⁴ Wee tɛ, i man nɔɔguru suemɔ i mɔ,

i man nɔɔguru mɔ i gerumɔ

nɛna na sãa bɛɛn baaba,

i maa man kīwa saa bɛɛn piiburun di.

⁵ Ma i bikiamɔ,

ko na n ka bɛɛ mɔru sãawa sere ka baadommaɔ?

Bɛɛ Isireliba, yeniwa i ra n gerumɔ,

adama i kɔsa mɔ i dɔɔ

nge mèn nɔɔ i kī.

Yudaba ka Isireliba,

i de i gɔru gɔsia

⁶ Yudaban sina boko Yosiasin waati sɔɔ, Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a wa ye Isireliba ba mɔ? Ba sãawa mem nɔɔ sariba. Wee, ba da mi gungunu ka dãa kubenu wãa kpuro, ba bũnu sãamɔ. ⁷ Ma nɛ, Yinni Gusunɔ na tii sɔɔwa na nɛɛ, bã n yeniba kpuro kua, ba koo wurama nɛn mi. Adama ba ñ wurame. Ben mero bisibu, Yudan bweseru te ta sãa nge kurɔ naanɛ sarirugii, ben tii ba wa mɛ. ⁸⁻¹⁰ Isireliba ba tem mɛ disi doke ben bũu gasiribun sɔ ka ben sekuru sarirun sɔ te baawure u gerumɔ. Ma ba bũu sãamɔ kpenu ka dãnun nuurɔ. Yen sɔna na bu yina ma na bu yinabun tireru wɛ. Ka mɛ, na wa Yudaba ba ñ bɛrum kue. Ba dawo ba bũnu gasira ben tii. Ba ñ wurame nɛn mi ka ben gɔru kpuro. Weesu sɔɔra ba yɔ.

¹¹ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, baa mɛ Isireliba ba sãa mem nɔɔ sariba, ba sanɔ bo ka sere Yudaba. ¹² Yen sɔ, a doo sɔɔ yɛsan nɔm geu gia a Isireliba gari yini sɔ a nɛɛ,

bu wurama, na ñ ka bu nɔnu kɔsu mɛɛrimɔ.

Domɔ na sãawa wɔn wɔndugii.

Na ku ra mɔru ko n ka tɛ.

¹³ Bu gesi ben durum wuro.

Bu wuro ma ba ñ ka man yɔre,

nɛ, Gusunɔ ben Yinni.

Domɔ ba da ba bũnu gasira dãa kubenɔ.

Ba yina bu nɛn gari swaa daki.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

*Yinni Gusunɔn tɔmbu**ba koo wurama win mi*

¹⁴ Bu wurama nen mi, be, bii mem nɔɔ sariba. Domi na sɔawa ben Yinni. Kon be ba tie yarama wuu sin mi ba wɔa kpuron di, baa n̄ n̄ ton turon na, n̄ kun me yiru. Kpa n̄ ka bu wurama nen mi Sionio. ¹⁵ Saa ye sɔɔ, kon bu kparobu wɛ be nen gɔru ga k̄i. Kpa bu bu kpara ka bwisi, ka laakari.

¹⁶ Ba koo marura bu dabia tem me sɔɔ. Sanam me sɔɔ, ba koo man gia. Ba n̄ maa nen woodan kpakororun gari m̄ɔ. Goo kun maa ten bwisikunu m̄ɔ. Goo kun maa tu yaayamɔ u nee, mana ta wɔa. Goo kun maa ten kasire m̄ɔ. ¹⁷ Saa ye sɔɔ, nen sina gɔna ya ko n̄ wɔawa Yerusalemuɔ. Kpa bwese ni nu tie kpuro nu maa menna mi, nen yisirun s̄ɔ. Ba n̄ maa ben bwisi k̄si sw̄imɔ. ¹⁸ Saa ye sɔɔ, Yudaba ka Isireliba ba koo menna bu ko tia. Domi ba koo wurama sannu saa s̄ɔ ye san n̄m geu gian di. Kpa bu sina tem me sɔɔ me na ben baababa wɛ ba tubi di.

¹⁹ Ne, Yinni Gusunɔ na gerua na nee, kon daa beɛ Isireliba kowa nen bii k̄inasibu, kpa n̄ beɛ tem gem wɛ me mu buram bo handunia yeni sɔɔ. Na raa tamaa i ko man sokuwa beɛn Baaba, kpa i ku maa man deri.

²⁰ Adama i man tɔnu kam kom kua nge me kurɔ naane sarirugii u ra win durɔ kue. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²¹ Wee, nɔɔ gagu ga nɔɔra guuru wɔllɔ. Ase Isirelibara ba kuuki m̄ɔ ba b̄nu kanamɔ, domi ben sanu sanusu kpuro su sankira, ba ne, Gusunɔ ben Yinni duari.

²² Beɛ, bii mem nɔɔ sariba, i wurama nen mi. Kon beɛ beɛn mem nɔɔbu sariru suuru kua. Ma Isireliba ba nee, Gusunɔ, wuna a s̄a beɛsen Yinni. Beɛ wee, wunen miya sa wee.

²³ Geema b̄nu ni sa raa s̄amɔ guunu wɔllɔ sa kuuki m̄ɔ, nu sɔawa weesu.

Adama Gusunɔ beɛsen Yinni, wuna a s̄a beɛ Isireliban faaba kowo.

²⁴ Wee, saa beɛsen birun di sa waamɔ b̄nu wi ba m̄ɔ Baali, wiya u beɛsen baababan gbean d̄ianu di kpuro, ka maa ben ȳanu ka ben ketɛba ka sere ben bibu. Ma ba sekuru wa.

²⁵ Su kpuna sekuru sɔɔ kpa su beɛsen beɛre sariru wukiri nge bekuru. Domi beɛ ka beɛsen baababa sa wune Gusunɔ beɛsen Yinni torari. Saa beɛsen birun di n̄ ka ḡisɔ girari sa n̄ wunen gere wure.

4

¹ Yinni Gusunɔ u nee, beɛ Isireliba, i n̄ k̄i i wurama nen mi, i ko kp̄i i wurama. I n̄ beɛn b̄nu s̄aru deri, i n̄ maa yaayaare m̄ɔ, ² i n̄ da b̄re gem sɔɔ ka ḡru deɛrɔ,

i nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wāaru,
saa yera bwese tukunu nu koo domaru wa nɛn min di,
kpa bu woo kana nɛn sɔ.

³ Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bɛɛ Yudaba ka Yerusalemugibu sɔmɔ na mɔ,
i gbee kpaanu kasirio, i dāa dɔɔ go.

I ku ra maa bɛɛn dīanu duure sāki sɔɔ.

⁴ Geema, i bangɔ sāa wasi sɔɔ.

Adama n tiewa i man tii wɛ,
kpa nɛn mɔru yu ku raa yabura nge dɔɔ,

wi goo kun kpɛ u go,

domi bɛɛn nuku kɔsuru ta kpā.

Ba Yudaba wɔrima

⁵ Yeremi u nɛɛ,

i Yudaba sɔwɔ kpa i gbāra Yerusalemuɔ.

I kɔba soowo tem mɛ kpuro sɔɔ.

I nɔɔgiru suo ka dam i nɛɛ,

bu mɛnnama bu da wuu si su gbāranu mɔ sɔɔ.

⁶ Bu gididi bɔra sueyo Sionɔ gia

bu duki yakuro bu ku yɔra.

Domi Gusunɔ u koo de kɔsa yu na

saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di.

⁷ Yiberɛ be ba ra bwesenu kam koosie

ba seewa ben wāa yerun di nge gbee sunɔ

ge ga tii demiamɔ gen bweun di,

ba wee bu ka tem mɛ kam koosia.

Bɛɛ Yudaba, ba koo bɛɛn wusu kɔsuku

kpa su ko bansu.

⁸ I saaki sebuo nuku sankiranun sɔ

kpa i swi i weeweenu ko,

domi Yinni Gusunɔn mɔru kun sun doonarimɔ.

⁹ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

yen tɔɔ te sɔɔ,

sina boko ka win sina asakpɔbu ba koo mwia kpana

kpa yaku kowobu bu biti soora,

kpa Gusunɔn sɔmɔbu bu nɔsu nɛnɛ,

¹⁰ bu nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ

na be, Yudaba ka Yerusalemugibu nɔni wɔkua

ye na nɛɛ, ba koo bɔri yɛndu wa.

Wee tɛ ba woburu sɔndi ben wīnɔ.

Yiberɛba ba Yudaba sikerɛnɛ

¹¹ Saa ye sɔɔ, kon bu sɔ n nɛɛ,

wee, woo ga wee saa ghaburun guunun di,

gu ka nɛn tɔmbu Yudaba swee.

Woo ge, ga n̄ sāa fɛɛ fɛɛ

nge ge ba koo ka dobi sara.

¹² Ga ko n dam mɔwa.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na gu sokusiamɔ.

Tɛwa kon bu siri.

¹³ Ma Yudaba ba nɛɛ,

gbera sun di, domi sa kam kua.

Wee, wi u koo sun kam koosia u sīimɔ nge guru wiru.

Win tabu kεke yi s̄a nge guru woo.
Ma win dumi yi gunɔ bakeru s̄abu kere.

¹⁴ Yinni Gusunɔ u nεε,
bεε Yerusalemugibu,
sere saa yerà i k̄i i n k̄sa bwisikumɔ.
I bεεn ḡorusu dεerasio, kpa i faaba wa.

¹⁵ I swaa dakio gari yi ba ka na Danun tem di
ka Efaraimun guunun di
ba nεε, k̄sa wee.

¹⁶ I ye bwesenu kpuro n̄ɔsio.
Kpa i ye Yerusalemugibu s̄o i nεε,
yiberεba ba wee saa tontonden di.
Ba koo Yudaban wusu tabun kuuki koosi.

¹⁷ Kpa bu Yerusalemu sikerena
nge be ba gberu k̄su.
Domi yen t̄ambu ba man seesi.
Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁸ Bεε Yudaba, geema wahala ya bεε n̄ni s̄ɔwa sere bεεn woo s̄ɔndɔ.
Adama ya s̄awa bεεn kom k̄sum ka bεεn nuku k̄surun are.

Yeremi u wasikiramɔ

win t̄ambun wahalan s̄o

¹⁹ Yeremi u nεε,

n̄n nuki man wuririmɔ ma n̄n torora kara.
Na ñ kp̄e n n̄ɔ mari wahala yenin s̄o.
Na tabun k̄ɔba n̄ɔmɔ. Bu wee.

²⁰ Ba sun n̄ɔsiamɔ ma ba wuu dabinu k̄suka.
Tem mε kpuro mu kam kobu d̄ɔwa.
Subaru s̄ɔra ba na ba besen tabu kowobun kuu bekuruginu wukura.
Ma ba nu gura ba ka doona.

²¹ Sere domma na kon yiberεban gidi b̄ɔra waamɔ,
kpa na ñ k̄ɔban sw̄i n̄ɔmɔ t̄a t̄a.

²² Ma Yinni Gusunɔ u nεε,
wee, n̄n t̄ambu ba ñ bwisi m̄ɔ.
Mεya ba ñ man ȳ.
Ba s̄awa gari bakasu.
Ba k̄san kobun bwisi m̄ɔ,
adama ba ñ gean kobu ȳ.

Kam kobu wee

²³ Na tem mεera ma mu s̄a bitam,
ḡānu sari m̄n w̄llo.
Na maa w̄llu mεera,
na deema yam bururam sari mi.

²⁴ Na guunu mεera, na wa wee,
nu w̄ruma. Ma gungunu nu b̄arimɔ.

²⁵ Na maa mεera na wa wee,
t̄nu sari tem s̄ɔ.
Ma gun̄su su yarina kpuro.

²⁶ Na tem mεera mε mu raa s̄a tem gem.
Na deema wee, mu kua tem saaram.
Ma wuu si su w̄a mi, su w̄ruka.

Yinni Gusunɔwa u ye kua win mɔrun saabu.

²⁷ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

u koo tem mɛ ɔsɔa tem saaram,

adama u maa nɛɛ,

u ɛn derimɔ mu n sɔa mɛ ka baadommaɔ.

²⁸ Yen sɔ, tem mu ko n ɔɔ wooru sɔ,

kpa wɔllu tu yam tɔra.

Domi u himba yi kɔ, u ɛn maa biru wurɔ.

²⁹ Ye wusu kpuron tɔmbu ba maasɔbu ka ten towobun wɔkinu nuɔ,

yeɔ ba duki yakikira kpuro.

Gaba wɔriki dɔa sɔsɔ ma gaba dua kpee baaba sɔɔ.

Ba wuu si deri su kua bansu.

³⁰ Wunɛ Yerusalemu, buraru mba kaa maa tii kua.

Kaa tii beku wunɔmgiru kasuawa a dewe,

kpa a wuran saba sebe, kpa a kiro doke?

Kam sɔɔra kaa tii buraru kua.

Wee wunɛn kɔnasibu ba nun tusa

ba kasu bu nun ɔɔ.

³¹ Na wuri ka weeweenu nɔɔmɔ

nge tan kurɔ wi u yiire u kɔ u win bii gbiikoo ma.

Ase Yerusalemun nɔɔwa ga nɔɔramɔ mi.

Ya wom gabamɔ, ya nɔma demie ya mɔ,

ya kam kuawa.

Wee yen yiberɛba ba ye sɛre, ya ɔɔ dɔɔ.

Yerusalemugibun toraru

5

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

bɛɛ Yerusalemugibu, i bɛɛn swɛɛ kpuro swɔiyo.

I doo ka mi tɔmba ra mɛnne i kasu

i n ko i ɔɔ wa wi u ra ko dee dee

ma u ra gem gere.

I n yɛro wa,

saa ye sɔɔra nɛ, Yinni Gusunɔ, kon bɛɛn durum wɔka.

² Ma Yeremi u nɛɛ,

wee, ba ra n bɔrumɔ ba n mɔ,

ka Yinni Gusunɔn wɔaru,

adama weesu sɔɔra ba bɔri yi mɔ.

³ Yinni, n ɛn wi u gem swɔi, wiya a kasu?

Wee, a bu sura adama ba nun atafiru kua.

A bu nɔni sɔɔwa, adama ka mɛ, ba ɛn gɔanu gie.

Ben ɔru ga bɔbiawa nge kperu.

Ba yina bu wurama wunɛn mi.

⁴ Ma na nɛɛ, ba sɔawa nge bibu,

ba mɔwa nge gari bakasu.

Domi ba ɛn wunɛn swɛɛ yɛ,

ba ɛn maa wunɛn woodaba yɛ.

⁵ Kon ɔsɔra n da be ba bukuren mi,

kpa n ka bu gari ko.

Domi be, ba wunɛn swɛɛ yɛ,

ba maa wunɛn woodaba yɛ.

Wee, ben tii ba nun yina
nge yāa te ta wēe yina
ma ta yi kasuka.

⁶ Yen sōna bà n dua dāa sōwō,
gbee sinansu su ra bu go.
Bà n dua yakasō,
gbeeku bōnu nu ra bu go.
Ma musuku gbeeku ga ra bu yōru bwēeyē
ben wuun gbāraruun kōnnōwō,
be ba yara min di,
gu ka bu sēre gu kasuku.
Domi ben toranu nu dabia.
Ben naanē sariru ta kpā.

⁷ Yinni Gusunō u nēe,
mban sōna kon nēn tōmbun durum wōka.
Domi wee, ba man deri
ma ba bōrumō ka būnun yīsinu.
Na bu debia,
adama būna ba ka arukawani bōkua
ba nu gasirimō.

⁸ Ba sāawa nge dum dwēe yi yi deba
yi wuri mō yi kurōbu gire.
Nge mēya ba ra n ben berusebun kurōbu naa gire,
ba n kpeeki mō.

⁹ Mban sōna na n ko n bwese teni mōru kōsie,
kpa n tu sēyasia yenin sō.

¹⁰ Nē, Yinni Gusunō,
kon bu yiberēba surema,
be, be ba sāa nge nēn resēm gbaaru.
Ba koo ten kara sura
kpa bu ten dāa kāasi bōari yi yi n sāa nēgii.
Adama ba n gbaa te kam koosiamō kpuro.

¹¹ Mēya kon ko domi Isireliba ka Yudaba
ba n ka nē turo yōre.
Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Ye ya koo Isireliba deema

¹² Yinni Gusunō u nēe,
Isireliba ba man siki
ba nēe, na n dam gam mō.
Kōsa kun maa bu deemamō.
Ba n tabu wasi,
ba n maa gōōru wasi.

¹³ Nēn sōmōbun gari yi maa sāawa nge wom dirum.
Ben goo ku ra bu gari gee sō.
Ba maa gerumō ba mō,
sōmō ben gari yi wari ben tii sōo.

¹⁴ Yen sō, nē, Gusunō, wōllu ka tem Yinni,
na nēe, ye ba ka gerua mē,
wee, nēn gari yi ko n sāa nge dōō wunē Yeremin nōō sōō,
kpa nēn tōn be, ba n sāa nge dāa ye dōō wi, u koo mwa.

¹⁵ Tē bēe nēn tōmbu, Isireliba,

kon bæe bweseru garu surema tontonden di.

Bwese te, ta dam mə

ta raa maa wāawa saa yellun di.

I n̄ maa ten barum nōmō.

¹⁶ Ba sāawa tabu durōbu be kpuro.

Ben sēenun saabu,

gonu ra n yibawa sikaa.

¹⁷ Bwese te, ta koo bæen dīanu kam koosia,

ka bæen bibu, ka bæen yaa sabenu, ka bæen dāa marum,

kpa bu bæen wuu si su gbāranu mə tabu wōri,

bu kəsuku,

si sōo bæen yīiyōbu wāa.

¹⁸ Adama yen tōo te, n n̄ bæe kpuro kon kam koosia. ¹⁹ Tē Yeremi, bā n n̄e, mban sōna n̄e, Gusunō ben Yinni na bu yenin bweseru kuamme, kaa bu wisiwa a n̄e, ba man deri ba ka tən tukobun būnu na ben temō ba sāamō. Nge m̄eya ben tii ba koo da bu tən tukobu s̄a tem tukumō.

Gusunō u win tōmbu kirō mō

²⁰ Yinni Gusunō u n̄e,

i Yakōbun bweseru sōowō,

be, be ba sāa Yudaba, i n̄e,

²¹ bu swaa dakio ye na bu sōomō.

Ba sāawa nge wōkobu, ba n̄ bwisi mō.

Ba nōni mō, adama ba n̄ yam waamō.

Ba swasu mō, adama ba n̄ gari nōomō.

²² Ba n̄ koo man nasia?

Ba n̄ koo diiri n̄en wuswaa?

N̄ena na dera yani s̄eri yi nim wōkun nim gunua.

Ma na n̄e, mu n̄ maa saramō

mi na m̄en nōo bura yeru yi mi.

Miya mu ko n wāa sere ka baadommō.

Baa m̄e nim kurenu nu ra se, nu n̄ dam mō.

Baa m̄e nu ra wāki, mu ku ra gam de.

²³ Adama be, n̄en tōmbu, ba sāawa m̄em nōo sariba.

Ba ra ka man mōru ko kpa bu man deri.

²⁴ Ba ku ra tii sō bu n̄e,

bu n̄e, Yinni Gusunō nasia,

n̄e wi na ra bu gura wē

wōo ka wōo yen saa sōo,

kpa n maa saa yi bu ka dīanu gē.

²⁵ Ba n yē ma ben durum ka ben toranun sōna

ba ku ra maa doma ten bweseru wa.

²⁶ Domi ben suunu sōo tən kōsoba wāa.

Ba ra tōmbu yēri b̄eriewa bu ka bu mw̄eri

nge be ba ra gunōsu taa yinue.

²⁷ Takiwa ya ra n yiba ben ȳenusō,

nge m̄e gunō taason gunō diru

ta ra n gunōsu yiba.

Nge m̄eya ba kuura ma ba dam kua.

²⁸ Ba dīa geenu di ma ba bōria.

Ba ra kōsa kowa yu banda.

Ba ku ra ka gobeku yine, n̄ kun m̄e sāaro.

Ba ku ra bu ben gem wē.

Kpa ben tii ba n kuuramɔ.

²⁹ Mban sɔna na n̄ kon bwese teni mɔru kɔsie, kpa n bu sɛyasia yenin sɔ.

³⁰ Wee, nen tɔmba gāa kɔsunu mɔ tem me sɔɔ.

³¹ Ben sɔmɔbu ba gari weesugii mɔ.

Ma yaku kowobu ba ben tiin arufaani kasu.

Ma nen tɔmbu ba bu yen dam kɛmɔ.

Sanam me kpuro ya koo n̄ru ko, amɔna ba koo ko.

Yiberɛba ba Yerusalemu tarusi

6

¹ Bɛɛ Bɛnyamɛɛba, i duki yakuro Yerusalemun di.

I kɔba soowo Tekoɔɔ.

I yīreru koowo Beti Hakerɛmuɔ.

Dom̄i n̄ni swāa bakaru ka kam kobu sisi,

saa sɔɔ yɛsan n̄m geu glan di.

² Ba koo Yerusalemu, wuu burɔ ge kɔsuku.

³ Wee, tɔmba ye wɔrim wee

nge kparobu ka ben ya sabenu.

Ba ben sansani gira ba ka ye sikerena.

Ben baawure u win bweu mwa, wi ka win tabu kowobu.

⁴ Ba kuuki mɔ ba mɔ,

i de su se sɔɔ sɔɔ gbāara su wuu ge wɔri.

Adama tɛ sɔɔ kpa, yam maɔ tīramɔ.

⁵ N n men na, i de su se wɔkuru

su da su gen dii geenu kɔsuku.

⁶ Ma Yinni Gusunɔ u bu sɔɔwa u nɛɛ,

bu dāa bɔɔrio kpa bu ka ye sasanu gira

bu ka Yerusalemu sikerena, bu ye sɛyasia

yɛn sɔ yen tɔmba dam dɔrenamɔ.

⁷ Nge me dɔkɔ ya ra nim swī mu n kokumɔ,

nge meya Yerusalemugibun nuku kɔsuru

ta ra n sɔɔsiramɔ.

Daa bɔɔbɔya ka kam kobun kookoosun gariya

yi ra n nɔɔramɔ mi.

Na ra n waamɔ baadomma

ba tɔmbu n̄ni sɔɔmɔ ba bu mɛɛra mɔ.

⁸ N n men na, bɛɛ Yerusalemugibu,

i nen sɔɔsiru laakari koowo,

kpa n ku ra nen tii gawa saa bɛɛn min di

n bɛɛn tem kam koosia.

Isireliba

ba kua mem nɔɔbu sariba

⁹ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ,

ba koo Isireli be ba tie gura mam mam

nge me ba ra dāa binu sɔri

ba kun gāanu deri.

¹⁰ Ma Yeremi u wisa u nɛɛ,

wara kon gari sɔ, kpa n n̄n k̄irɔ ko.

Wara koo man swaa daki.
 Wee, ba swaa tau. Ba ñ kpɛ bu laakari ko.
 Ben mi, wunɛ Yinni Gusunɔn gari
 yi ra bu sekuru kowa.
 Ba ku ra kã bu yi nɔ.

11 Yinni Gusunɔ,
 wee, na ka tɔn be mɔru mɔ wunen sɔ.
 Na kpana n tii nenɛ.

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 a de mɔru ye a man kuammɛ mi,
 yu wari bibu sɔɔ be ba dweemɔ dãa saanɔ,
 ka sere maa aluwaasiban wuunu sɔɔ.
 Domi kurɔbu ka durɔbu ka tɔkɔnu,
 kpurowa ba koo gura bu ka doona.

12 Kpa ben yɛnusu su ko gabugisu
 ka ben gbea ka ben kurɔbu.
 Domi kon tem mɛ kpuron tɔmbu nen dam sɔɔsi.
 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

13 Domi saa bwɛɛbwɛɛbun di sere ka damgibɔ,
 ben tii tiin arufaaniwa ba ra n naa gire.
 Nen sɔmɔbu ka yãku kowobun tii,
 ba ra n weesu mɔwa.

14 Ba ra n nen tɔmbun wahala atafiiru sãawa,
 ba n mɔ, alafia wãa,
 adama alafia gaa sari.

15 N weenɛwa sekuru ta n bu mɔ,
 kɔsa ye ba mɔn sɔ,
 adama ba ñ sekuru mɔ.

Ba ñ mam wure ma ba tore.
 Yen sɔna ba koo wɔruma bu gbi.
 Ba koo fukura bu wɔruku
 dɔma te kon bu seɛyasia.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni kpuro gerua.
16 Yinni Gusunɔ u win tɔmbu sɔɔwa u nɛɛ,
 i seewo i swɛɛ mɛɛri
 i beɛn yellun swaa bura ye kasu i swĩ,
 kpa i wa i n wãa bari yendu sɔɔ.
 Adama ba wisa ba nɛɛ,
 sa ñ ye swĩimɔ.

17 Gusunɔ u nɛɛ,
 na beɛ kɔsobu wɛ
 i ka ben kɔban swĩi swaa daki.
 Adama ba wisa ba nɛɛ,
 sa ñ swaa dakimɔ.

18 Yen sɔ, u nɛɛ, beɛ bwese ni nu tie,
 i swaa dakio i nɔ ye ya koo nen tɔmbu deema.

19 Beɛ temgibu, i waawo.
 Wee kon nen tɔmbu kɔsa sure.
 Yera ya ko n sãa ben bwisikunun are.
 Domi ba ñ nen gari swaa daki,
 ma ba nen woodaba gɛma.

20 Na ñ ben turare ye ya wee Seban di
 ñ kun mɛ dãa kiku nubu duroruguu

ge ba ka na saa tontonden din bukata mɔ s̄arun s̄ɔ.
 Na ñ ben yāku d̄ɔɔ mwaararuginu kī.
 Mɛya ben yāku ni nu tie, nu ñ maa man w̄ɛremɔ.
 21 Yen s̄ɔna kon bu sokuratia dokea,
 kpa baababa ka ben bibu,
 t̄ɔnu maa ka win b̄ɔrɔ
 bu sokura mi bu gbi.

Ba koo Isireliba w̄ɔrima

22 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 wee bweseru gara sisi
 saa s̄ɔɔ ȳɛsan n̄ɔm geu gian di
 mi n toma.
 Bwese ten t̄ɔmbu ba dam mɔ.
 23 Ba t̄ɛnnu ka yaasi n̄ɛni.
 Ba nuki sosu, ba ñ w̄ɔnw̄ɔndu mɔ.
 Ma ba kukirimɔ nge nim w̄ɔkun nim.
 Ba ȳɔɔwa dumi w̄ɔllɔ,
 ma ba ȳɔ sw̄ɛɛ sw̄ɛɛ, ba tabun s̄ɔɔru s̄aa
 bu ka wunɛ Yerusalemu w̄ɔri, wunɛ wi a s̄aa Sioni.

24 Yerusalemugiba nɛɛ,
 ye sa ben labaari nua,
 yera besen ḡɔma dwiyya.
 Sa wurura nge t̄ɔn kuro
 wi u yiire u kī u ma.
 25 Goo u ku raa yari u da sw̄ɛɛɔ.
 Goo ku raa maa yari u da yakasɔ.
 Domi yiberɛba ba w̄aa mi,
 ba ben takobilba n̄ɛni.
 T̄ɔmba berum soore baama.
 26 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 b̄ɛɛ n̄ɛn t̄ɔmbu, i saaki p̄ɔra s̄ɛkeo
 kpa i tii torom wisi nuku sankiranun s̄ɔ.
 B̄ɛɛn baawure u ḡɔɔ sw̄iyyɔ
 nge wi u win bii teereru bia.
 I wuri koowo ka n̄ɔni ȳiresu.
 Domi wi u koo b̄ɛɛ kpeerasia
 u koo b̄ɛɛ w̄ɔriwa subaru s̄ɔɔ.

Isireliba ba swaa tau

27 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 wunɛ Yeremi, na nun yi a ka n̄ɛn t̄ɔmbu s̄ɔwa
 nge mɛ seko u ra sii geesu s̄ɔwe,
 kpa a ka ben daa gia.
 28 Ma Yeremi u nɛɛ,
 t̄ɔn be, ba s̄aaɔwa wee kowobu ka m̄ɛm n̄ɔɔ sariba.
 Ba b̄ɔɔbuwa nge sisu. Be kpuro ba sankirewa.
 29 B̄a n sisu ka p̄ɛɛrum d̄ɔɔ doke ba wure,
 ye kpuro ya ra yandewa,
 kpa p̄ɛɛrum mɛ, mu sii si s̄ɔwa.
 Adama kam s̄ɔɔra ba Isireliba s̄ɔwa.
 Ben t̄ɔn k̄ɔsɔbu ba ñ wunaramɔ,
 30 ma ba bu sokumɔ sii si su ñ gea s̄aa.
 Domi Yinni Gusunɔ u bu biru kisi.

7

Yeremi u waasu m̀

Yinni Gusuǹn s̄aa yer̀

(Imaa m̄er̄io 26:1-19)

¹ Yinni Gusuǹ u Yeremi s̄̀w̄a u n̄e, ² a doo a ȳra n̄en s̄aa yerun k̄n̄n̄w̄a a n̄e, yen̄iwa n̄e, Yinni Gusuǹ na gerua. Na n̄e, be Yudaba, be, be ba ra gesi du saa k̄n̄n̄ minin di bu ka man s̄a, bu swaa dakio bu n̄. ³ N̄e, Gusuǹ Isireliban Yinni, n̄e wi na w̄llu ka tem m̄, na gerua na n̄e, bu ben sanu sanusu ka ben daa k̄s̄io. Saa yera kon de ba n w̄a tem m̄e s̄. ⁴ Bu ku ben naane doke dii teni s̄ ba n m̀, n̄e, Yinni Gusuǹn s̄aa yera mi! ⁵ B̄a n ben sanu sanusu ka ben daa k̄sa, ma ba gea kuanamme, ⁶ ma ba kun s̄bu ka ḡminibu ka gobekuba dam d̄rem̄, ma ba kun maa t̄nu wi u kun ḡanu kuen yem yarim̄, ma ba kun b̄nu s̄am̄ ni nu koo de bu kam ko, ⁷ saa yera kon de ba n w̄a tem m̄e s̄ me na ben baababa w̄, ba n m̄ sere ka baadomma.

⁸ Adama wee gari weesugiȳa ba naane s̄aa yi yi n̄ arufaani gaa m̄. ⁹ Ba ra n gbenim̄, ba ra n t̄mbu goom̄, ba ra n sakararu m̀, kpa ba n n̄w̄ m̄wee weesuginu m̀, kpa ba n b̄u wi ba m̀ Baali turare d̄s̄ dokeamme, kpa ba n maa b̄u s̄aru m̀ te ba ku ra raa ko. ¹⁰ K̄si yiniwa ba ra n m̀, kpa bu sere na bu ȳra dii t̄n mi ba ra man s̄a ba n m̀, sa yakiara yibereban n̄man di. ¹¹ Ba tamaa dii t̄n mi ba ra man s̄a ta s̄awa gben̄bun w̄a yeru? Domi m̄esuma na waam̄.

¹² N n̄ m̄en na, bu doo Silō bu yam mi na raa ḡsa bu ka man s̄a m̄eri. Kpa bu wa nge m̄e na mu kua n̄en t̄mbu Isireliban daa k̄san s̄. ¹³ T̄, ȳn s̄ ba kookoo sinin bweseru kua, ma na bu gerusi kpeetim sari adama ba n̄ man swaa daki, na bu soka ma ba n̄ man wurari, ¹⁴ yen s̄na kon n̄en s̄aa yee t̄ s̄ ba ben naane doke ka tem m̄e na be ka ben baababa w̄ kam koosia nge m̄e na Silo kua. ¹⁵ Kon bu gira bu tonda n̄en wuswaan di nge m̄e na ben m̄ero bisibu Isireliba gira.

Gusuǹ u Yeremin

kanaru yina Yudaban s̄

¹⁶ Wun̄e Yeremi, a ku man suuru kana Yudaban s̄. A ku bu kanaru garu kua. Domi na n̄ nun swaa dakim̄. ¹⁷ A n̄ waam̄wa ye ba m̀ Yudaban wuu maros̄ ka sere Yerusalemun sw̄e s̄? ¹⁸ Bibu ba d̄a guram̄ b̄u ȳkunun s̄. Ma ben baababa ba ka ye d̄s̄ s̄rum̄ b̄u s̄a yen̄. T̄n kur̄ba p̄e som burim̄ bu ka kiranu ko ni ba koo ka b̄u wi ba m̀ Asitaate ka sere maa b̄nu ganu s̄, kpa bu ka man torari. ¹⁹ Adama ka gem, n̄ n̄ n̄e ba torarim̄, beya ba tii sekuru dokem̄.

²⁰ Yen s̄na na n̄e, kon de n̄en m̄ru yu w̄ri n̄en s̄aa yee te s̄, ka t̄mbu s̄, ka yaa sabenu s̄, ka d̄a ka sere maa d̄anu s̄. N̄en m̄ru ye, ya ko n̄ ḡbisim̄wa, ya n̄ surem̄.

Yudaban m̄em n̄obu sariru

²¹ Wee ye n̄e, Gusuǹ Isireliban Yinni, n̄e wi na w̄llu ka tem m̄ na gerua na n̄e, i ra ȳkunu ko r̄n sukum i ra di, ka ȳku d̄s̄ m̄waararuginu, adama ni buram bo i ni kpuro menna i b̄eyam di. ²² Domi na n̄ b̄en baababa ȳkuru garu yiire d̄ma te na bu yara saa Egibitin di. ²³ Ye na bu yiire yera, bu n̄en gari n̄w̄, kpa na n̄ s̄a ben Yinni, kpa be, ba n maa s̄a n̄en t̄mbu. Bu n̄en wooda kpuro sw̄iȳ ye na bu w̄, kpa ben w̄aru tu w̄ra. ²⁴ Adama ba n̄ swaa tem kp̄i bu n̄en gari n̄. Ben tiin ḡru k̄ra ba sw̄i, ma ben daa k̄sa ya sosi. ²⁵ Saa d̄ma

tèn di bɛɛn baababa ba yara Egibitin di sere n ka gisɔ girari, na ra n bɛɛ nɛn sɔmɔbu ɔrɪammɛwɛa saa baayere. ²⁶ Adama i swaa taaya i ñ man swaa daki. Ma i kɔsa kua n kere ye bɛɛn baababa ba kua.

²⁷ Wunɛ Yeremi, à n yeniba kpuro gerua, ba ñ nun swaa dakimɔ. À n maa bu soka, ba ñ nun wurarimɔ. ²⁸ Ka mɛ, a bu sɔwɔ a nɛɛ, ba sãawa bwese te ta ku ra Gusunɔ ten Yinnin gari nɔ. Tora tee teya ba ra n mɔ baa ù n bu sɛɛyasia. Gem ku ra n maa wãa ben nɔsɔ.

Durum ye Yudaba ba kua

Beni Hinɔmun wɔwaa

²⁹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Yudaba bu ben seri buro bu kɔ
yi yi sɔsɔsimɔ ma ba sãa nɛgibu.
Bu yɔwɔ guuru wɔllɔ,
kpa bu ɔɔ swĩ.
Wee ba nɛn mɔru seeya,
ma na bu biru kisi.

³⁰ Domi be, Yudaba ba kɔsa kua nɛn nɔni sɔɔ. Ba ka bũnu dua diru mi ba ra man sã, ba tu disi doke. ³¹ Ma ba bũu turanu bana Tofetiɔ, Beni Hinɔmun wɔwaa bu ka ben bibu yãku dɔɔ mwaararuginu ko mi, yãku nin bweseru na ñ mam ɔɔru doke n bu sɔ bu ko.

³² Yen sɔna tɔnu ganu sisi ni sɔɔ ba ñ maa wɔwa ye sokumɔ Tofeti ñ kun mɛ Beni Hinɔmu. Ba koo ye sokuwa tɔn ɔɔ yeru. Miya ba koo tɔmbu sike yèn sɔ ayeru maa sari gam. ³³ Gunasɔ ka yɛɛ yi koo tɔn ɔnu di. ɔɔ sari wi u koo yi yinari. ³⁴ Kon de Yerusalemu ka Yudaban wusu su mari sɔɔ sɔɔ, ba ñ maa nuku doɔn kuuki mɔ wuu si sɔɔ. Mɛya ba ñ maa kurɔ kpaarun womusu nɔmɔ mi. Domi tem mɛ, mu koo kowa bansu.

8

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yen tɔɔ te, ba koo Yudaban sinambu ka ben asakpɔbun kukunu sikia sikirun di ka ben yãku kowobuginu ka ben sɔmɔbuginu ka sere maa Yerusalemun tɔmbuginu. ² Sɔɔ sɔɔ, nu ko n sɔɔ soore. Wɔkuru kpa nu n wãa suru ka kperin tarum sɔɔ. Ba ñ maa nu guramɔ bu sike. Nu koo kowa taaki tem sɔɔ. Domi sɔɔ ka suru ka kperi yiya ba raa kãa ma ba yiira ba yi sãwa. ³ Be ba koo tiara be, Yuda daa kɔsagii be sɔɔ, mi na bu yarinasia kpuro, ɔɔwa ba ko n kã n kere wãaru. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yudaban bwisikunu

kun asansi mɔ

⁴ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔwaa u nɛɛ, a nɛn tɔmbu bikio a nɛɛ,
tɔnu ù n wɔruma, u ku ra se?

ɔɔ ù n ɔɛra win swaan di, u ku ra wurame?

⁵ N n mɛn na, mban sɔna nɛn tɔmbu Yudaba

ba swaa kɔsa swĩ ba dɔɔ.

Ba yɔrariwa dim dim ben weesu sɔɔ

ba n bũnu sãamɔ.

Ba ñ kã bu ɔsɪrama nɛn mi.

⁶ Na yɔ sɛɛ na bu swaa daki ka laakari.

Ba gari gerumɔ yi yi ñ asansi gaa mɔ.

Ben ɔɔ kun ɔɔru ɔsɪamɔ win nuku kɔsurun di,

u nɛɛ, mban sɔna u yeni mɔ.

Be kpuro ba ben tiin swaa swĩiwa

nge duma ye ya wāa tabu sɔɔ.

⁷ Baa tionko ka kpurabu ka kpaaru baniku
nu yē saa ye n weene nu sī
ka saa ye n weene nu wurama nin wāa yerɔ.
Adama nen tumbu ba n̄ nen wooda yē
ye na ka bu kpare.

Be ba tii garisi bwisigibu

⁸ Yinni Gusunɔ u maa neɛ,
amɔna ba koo ka kpī bu neɛ ba bwisi mɔ.
Beya ba ne Gusunɔn wooda mɔ.
Domi be ba wooda ye yorua, ba ye gɔsiawa.

⁹ Wee bwisigiba ne, Yinni Gusunɔn gari gema.
Ma ba yiberɛban yina mwaara
ba wāa biti ka sekuru sɔɔ.
N n̄ men na, bwisi yirà ba maa mɔ.

¹⁰ Yen sɔna ne, Yinni Gusunɔ,
kon de yiberɛba bu ben kurɔbu ka ben gbea mwɛɛri.
Domi saa ben bwɛɛbwɛɛbun di
n ka girari ben damgibɔ,
ben tii tiin arufaaniwa ba ra n̄ naa gire ka taki.
Nen sɔmɔbu ka yāku kowobu, weesa ba ra n̄ mɔ.

¹¹ Ba ra n̄ nen tɔmbun wahala atafiiru sāawa,
ba n̄ mɔ, alafia wāa,
adama alafia gaa sari.

¹² N weenɛwa sekuru tu bu mwa kɔsa ye ba mɔn sɔ.
Adama sekura ku ra bu mwɛ bu tuka.
Ba ku ra maa ben toranu tubu.
Yen sɔna ba koo wɔruma bu gbi
dɔma te kon bu seɛyasia.
Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ ka win tumbu

¹³ Yinni Gusunɔ u neɛ,
gbaa wuko u ra win dīanu gēwa u menna.
Adama wee, na kī n̄ nen dīanu menna Isireliban mi,
ma na deema ba sāawa nge resɛm
n̄ kun mɛ nge figie ye ya wurusu della
ya n̄ binu mɔ.
Yen sɔna kon bu deri swaa sarobun sɔ.

¹⁴ Yudaba ba neɛ,
mban sɔna sa sɔ mini.
I de su menna
kpa su da wuu si su gbāranu mɔn mi,
sa n̄ gɔɔ mara.
Domi Gusunɔ besɛn Yinni u yiwa su gbi.
U koo sun nim dēegim nɔrusia,
yèn sɔ sa n̄n torari.

¹⁵ Wee, sa tamaa wāara koo kɔsi,
adama ya n̄ koore.
Sa tamaa saa gaa wee yè sɔɔ besɛn nɔni swāaru
ta koo kpe,
adama nandaba bu sun deema.

16 Wee sa yiberɛban dumin wɔkinu nɔɔmɔ Danun bera gia.
 Ma yi wuri mɔ, yi tem kpuro nɛni mu diirimɛ.
 Yiberɛ be, ba ɗianu guramɔ ba gbea mwaamɔ,
 ka sere Yerusalemu ka yen tɔmbu.
 17 Adama Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ,
 na ɗi daa bɛɛ sɔɔwa mɛ ro?
 Wee kon bɛɛ wɛɛ dɛɛgii kparema
 yi yi ɗi dobo dobogibun gari nɔɔmɔ.
 Yi koo bɛɛ dwɛɛwa.

Yeremin nuki sankira

18 Yeremi u nɛɛ,
 nɛn nuki sankira nɛn tɔmbun wahalan sɔ.
 Na kɪ n tii nukuru yemiasia,
 adama ya ɗi koorɔ.
 19 Wee, na nɛn tɔmbun weeweenu nɔɔmɔ baaman di.
 Ba mɔ, Yinni Gusunɔ u sariwa Siɔniɔ?
 Yen sunɔ u ɗi maa wɔɔwa mi?
 Ma Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ,
 mban sɔna ba nɛn mɔru seeya
 ba bɔnu sɔamɔ nɪn bwɔarokunu
 ba waama tɔn tukobun min di.
 20 Ma Yeremi u nɛɛ,
 saa ye sa raa yɪiyɔ su faaba wa,
 ya doona nge gɛɛbun saa.
 Wee, sa ɗi faaba wa.
 21 Nɛn tɔmbu ba nɔni sɔɔre.
 Ben nɔni swɔa te, ta man bɔkana.
 Na nande, na nuki sankire.
 22 Tibu sariwa Galadiɔ?
 Dokotoro goo sariwa mi?
 Nge mban sɔna Isireliban bosu kun kpeemɔ.
 23 Nɛn wiru tɔ ɗi daa nim yiba
 ma nɛn nɔni yi sɔa nge bwii,
 kon daa wuri kowa sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru
 nɛn tɔn be ba gun sɔ.

Bwese weesugiru

9

1 Yeremi u nɛɛ,
 na ɗi daa kuru mɔ gbaburɔ, kon daa dawa ten mi,
 nɛn tɔmbu deri na ɗi ka bu tondine.
 Domi be kpuro ba sɔawa nge sakara kowobu.
 Ma ba kua naane sarirugibu.
 2 Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,
 ba ra n nɔɔ dɛɛrawa bu ka weesu ko.
 Ba ku ra tem mɛ kpore dee dee gem sɔɔ,
 sere ka weesu.
 Wee siya su kua ben dam.
 Ba ra n nuku kɔsuru mɔwa ba n dɔɔ.
 Mɛya ba ku ra nɛ, Yinni Gusunɔ wure.
 3 Baawure u ra n win kpaasi taki dimɔwa.

Ba ñ naane mɔɔsine.

Ba ra n kɔrumɔtɔnu kuanammewa,
kpa ba n weesu sɔɔnamɔ.

⁴ Kpa ba n nɔni wɔkunanamɔ.

Ba ku ra gem sɔɔne,

kpa ba n ben nɔɔ dɛɛrimɔ bu ka weesu ko.

Mɛya ba ra n mɛɛrimɔ nge mɛ ba koo ka kɔsa ko.

⁵ Ba ra tii wɛ kɔsan kobu ka weesu sɔɔ

sere ba yina bu man wura.

⁶ Ne, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, na neɛ,

wee, kon bu sɔwa n ben laakari mɛɛri.

Domɩ na ñ yɛ ye kon ka nen tɔn beni ko

ben nuku kɔsurun sɔ.

⁷ Wee, tɔn ben yara ya sɔawa nge sɛɛ dɛɛguu
ge ga ra go.

Weesa ba ra n mɔ,

kpa ba n ben berusebu bɔri yɛndun gari sɔɔmɔ.

Adama ben gɔruɔ, yina ba ra n bu berie.

⁸ Yeniban sɔ, kon bu sɛɛyasia

kpa n bu mɔru kɔsie.

Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Wuri ka swɔin sanam

⁹ Yeremi u neɛ,

kon guunu ka mi ba ra raa yaa sabenu kpare swɔiya.

Domɩ nu gbera, goo ku ra maa sare mi,

ba ku ra maa yaa sabenun wuri nɔ mi.

Ma gunɔsu ka gbeeku yeɛ yi duki yakikira min di.

Gaanu kun maa waa mi.

¹⁰ Yinni Gusunɔ u neɛ,

u koo de Yerusalemu yu ko bansu,

kpa yu ko gbeeku bɔnɔn waa yeru.

Mɛya u koo maa de Yudaban wusu su ko bansu.

¹¹ Wara u bwisi mɔ u ka ye tubusia.

Yinni Gusunɔ ù n ka yɛro gari kua,

u geruo yɛn sɔ tem mɛ, mu kua bansu

mi goo ku ra maa sare.

¹² Yinni Gusunɔ u maa neɛ, yeni ya koorawa yɛn sɔ nen tɔmbu ba nen woodaba deri ye na bu wɛ, ma ba ñ nen gere wure, ba ñ ka ye sɔmburu kue.

¹³ Ma ba ben tiin kɩru swɔi ba bɩu wi ba mɔ Baali sɔawa nge mɛ ben baababa ba bu sɔsi. ¹⁴ Yen sɔna ne, Gusunɔ Isireliban Yinni, ne wi na wɔllu ka tem mɔ, na

neɛ, wee, kon bu dɔa kiku gagu * ge ga sosu diisia, kpa n bu nim mɛ mu dɛɛ mɔ nɔrusia. ¹⁵ Kpa n de bu yarina bu da bwese tukunun suunu sɔɔ, mi be ka ben baababa ba ñ daa yɛ. Kon de bu bu go ka takobi, kpa bu bu kam koosia mam

mam. ¹⁶ Ne, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Yeremi u neɛ,

i doo i tɔn kurɔ be ba ra gɔɔ swɔ kasuma.

I doo i yen goniba sokuma

¹⁷ bu na fuuku bu sun gɔɔ wuri kua,

kpa besen nɔni yɩresu su koku.

* **9:14** dɔa kiku gagu - Dɔa kiku gera ba ra soku abusenti.

18 Domi wuri nɔɔra Siɔniɔ.
 Ba mɔ, wee, ba sun gura,
 seku bakara sun deema.
 N kua tilasi su ka beɛɛn tem deri.
 Wee ba beɛɛn yɛnusu kɔsuka.
 19 Bɛɛ kurɔbu, i Yinni Gusunɔn gari nɔɔwɔ.
 Kpa i swaa daki i nɔ ye u gerumɔ.
 I beɛɛn wɔndiaba wuri sɔsio,
 i gɔɔ wuri sɔsino.

20 Domi gɔɔ u sun kɔasi saa fɛnɛntin di,
 ma u dua sere sina kpaarɔ.
 Mɛya u maa bii be ba bɔsu swɛɛ sɔɔ goomɔ,
 ka sere maa aluwaaasiba mi ba ra gesi mɛnnɛ kpuro.

21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 tɔmba koo wɔruku bu gbisuku,
 kpa ben gonu nu n tɛrie yakasɔ nge naa bisu,
 n̄ kun mɛ nge dobi yi yi gea yina ba deri gberɔ.
 Ba n̄ maa yi suamɔ.

À n kī a n bwisi gee mɔ,

a Gusunɔ gio

22 Yen sɔ, bwisigii u ku woo kana win bwisin sɔ.
 Damgii u ku maa woo kana win dam sɔ.
 Mɛya dukiagii u ku woo kana win dukian sɔ.

23 Adama wi u kī u woo kana,
 u woo kanɔ yɛn sɔ u bwisi mɔ u ka man tubu,
 ma u yɛ ma nɛna na s̄a Yinni Gusunɔ.
 Na s̄awa naanɛgii wi u ra siri dee dee,
 kpa u de durom mu n w̄a tem sɔɔ.
 Tɔn benin bwesera ba ra man w̄ere.
 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Kirɔ

Yuu be ba n̄ Gusunɔ yɛn sɔ

24 Wee t̄ru gara sisi t̄ɛ sɔɔ kon bu kam koosia be ba bango mɔ wasi sɔɔ ma
 ba ku ra nɛn arukawani yibie. 25 Beya Egibitigibu, ka Yudaba, ka Edɔmuba, ka
 Amɔniba, ka Mɔɔabuba, ka be ba ra ben wii baarun seri kɔni, ka sere be ba w̄a
 gbaburo. Domi bwese tuku ni kpuro ka mam Isireliban tii, ba s̄awa bango
 sariba ben ḡrusɔ.

B̄nu ka Yinni Gusunɔ

10

1 Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u bɛɛ sɔɔmɔ. U nɛɛ,
 2 i ku bwese tukunun yira sw̄i.
 I ku wurura w̄ollun ȳre nin sɔ,
 ni bwese tukunu n̄ n wa,
 nu ra nande.

3 Domi bwese nin s̄aru ta s̄awa kam dirum.
 Nu ra sewa nu da d̄a s̄ɔwɔ nu d̄a bura.
 Kpa d̄a d̄ako u ka ye bw̄aroku ko.

4 Kpa bu gu buraru kua,

bu gu sii geesu ka wura pote.
Kpa bu gira bu kulumba kpare ka matalaka,
gu ku ka wuruman s̄.

⁵ Bwāarokunu nu ra n s̄awa
nge nare ye ba ra ko gber̄.
Nu ñ giri m̄, ba ra n nu s̄awa,
domi nu ñ kp̄ nu ka tii s̄.
Yen s̄, i ku nin berum ko.
Nu ñ kp̄ nu b̄εε k̄sa ñ kun m̄ gea kua.

⁶ Ma Yeremi u Gusun̄o siara u n̄εε,
Yinni Gusun̄o, a kp̄.
Goo sari wi u ka nun weene.
Ma a ȳisuru yara wunen̄ dam saabu.
⁷ Wuna a s̄a bwesenu kpuron sina boko.
Wara u ñ koo nun nasia.
Wuna a yiiko kpuro m̄.
Bwesenu kpuron bwisigibu s̄,
goo sari wi u ka nun weene.

⁸ Be kpuro ba ñ bwisi m̄.
Ben ȳeru ta s̄awa kam.
Domi d̄ara ba ra d̄aku ba n s̄am̄.
⁹ Kpa bu tu sii geesu pote, si ba ka na Taasisin di,
ñ kun m̄ wura ye ya wee Ufasin di,
kpa bu tu yabe gaaduragiru sebusia.
Yeba kpuro ya s̄awa t̄nun n̄man s̄amburu.

¹⁰ Adama wun̄ε Yinni Gusun̄o,
a s̄awa Yinni, wuna n weene bu s̄.
A w̄awa. Kaa n maa bandu diiwa sere ka baadommā.
Wunen̄ m̄ru ȳa n seewa,
tem mu ra ȳiriwa,
kpa bwesenu kpuro nu kpana nu ȳra wunen̄ wuswaā.

¹¹ B̄εε bwese tukunu, i swaa dakio i n̄, b̄εε b̄u ni, nu ñ w̄llu ka tem taka
kue. Nin tii nu koo kam kowa mam mam.

¹² Yinni Gusun̄owa u tem taka kua
ka win dam, ka win ȳeru,
ma u w̄llu teria ka win bwisi.

¹³ Wiya u ra de buk̄o gu se w̄ll̄,
kpa u woo seeyama saa gen w̄a yerun di,
kpa guru winu nu nim kpaasina,
kpa guru maakinu nu koor̄a, kpa gura yu n̄ε.

¹⁴ T̄nu ù n ye kpuro m̄εra, u ra biti soorewa.
Sekuru ta ra maa sekobu mw̄ewa
b̄a n ben bwāaroku ni wa.
Domi nu ñ kp̄ nu ko m̄, nu ñ w̄siaru m̄.

¹⁵ Ba nu kuawa bu ka t̄mbu n̄ni w̄ke.
Nu ñ s̄a ḡanu. Nu koo kam ko s̄o teeru,
d̄ma te Yinni Gusun̄o u koo nu siri.

¹⁶ Gusun̄o, Isireliban Yinni u ñ s̄a nge ni.
Domi wiya u kpuro taka kua.
Wiya u s̄a win t̄mbun arumani.
Win ȳisira Gusun̄o, w̄llu ka tem Yinni.

ya turuku kua

17 Yeremi u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalemugibu, wee, yiberɛ ba bɛɛ tarusi.
I seewo i bɛɛn yānu kpaasina.

18 Domi Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
u koo de yiberɛ be, bu bɛɛ wɔri,
kpa bu bɛɛ gura bu ka bɛɛ da mi n toma.

19 Yerusalemugibu ba wuri wɔri ba mɔ,
sa kam kua. Wee, bɛsɛn bosu kpɛa,
bɛsɛn nɔni swāara banda.

Sa raa nɛɛ, kɔsa yā n sun deema,
sa ko kpī su ye ma.

20 Adama bɛsɛn dia ya wɔruka.
Yen wɛɛ kpuro kasikira.

Ma ba bɛsɛn bibu gura kpuro.
Goo sari wi u koo maa bɛsɛn wuu seeya.

21 Yera Yeremi u nɛɛ,
bɛɛn kparɔbu ba kua gari bakasu.
Ba n̄ Yinni Gusunɔ kasu.

Yen sɔna ba n̄ kuure,
ma bɛɛ kpuro i yarina.

22 Wee damu gagu ga nɔɔramɔ.
Tɔn dabira wee saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di,
bu ka Yudaban wusu kpeerasia,
kpa su ko gbeeku bɔnnun wāa yeru.

Yeremi u kanaru mɔ

ka win tɔmbun yīsiru

23 Yinni Gusunɔ, na yɛ
ma tɔnu kun kpɛ u win tii kpara
nge mɛ n weenɛ.
Goo sari wi u koo kpī u win tii swaa gea sure.

24 Yinni Gusunɔ, a man sɛyasio saka sɔɔ,
n kun ka mɔru, kpa a ku ra man kam koosia.

25 A wunen mɔru sureo
bwese ni nu n̄ nun mɛm nɔɔwammɛn mi,
ni, ni nu n̄ nun sāmɔ.
Domi nu wunen tɔmbu Yakɔbun bweseru kpeerasiamɔ,
nu ben tem bansu koosiamɔ.

Isireliba ba Yinni Gusunɔn

arukawani kusia

11

1 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa. U nɛɛ, 2 a nen arukawanin gari nɔɔwɔ, kpa a Yudaba ka Yerusalemugibu sɔ a nɛɛ, 3 nɛ, Yinni Gusunɔ, na gerua na nɛɛ, bɔrurowa wi u yina u nen arukawani yenin gari nɔ, 4 ye na raa ka bɛɛn baababa bɔkua sanam mɛ na bu yara Egibitin di mi ba raa nɔni sɔɔre too. Miya na bu sɔɔwa na nɛɛ, bu nen gari swaa dakio, kpa bu ko ye na bu sɔɔwa. Saa ye sɔɔra ba ko n sān nen tɔmbu, kpa na n maa sāa ben Yinni. 5 Nge mɛya kon ka nen nɔɔ mwɛɛru yibia te na bɛɛn baababa kua na nɛɛ, kon bu tem wɛ mɛ sɔɔ tim ka bom mu kokumɔ. Tem mɛya i waamɔ gisɔ.

Ma Yeremi u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ, ami.

⁶ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a gari yini geruo Yudaban wusu kpuro sɔɔ ka Yerusalemun nukurun swɛɛ kpuro sɔɔ, a nɛɛ, bu nɛn arukawanin gari swaa dakio kpa bu yi mɛm nɔɔwa. ⁷ Saa dɔma tɛn di na ben baababa yarama Egibitin di sere ka gisɔ, na ra n bu sɔɔmɔwa bu de bu man mɛm nɔɔwa. ⁸ Adama ba n nɛn gari yi swaa daki, bu sere yi mɛm nɔɔwa. Ben baawure u win tiin gɔru kɪru swɪiwa. Ma na dera bɔri yin gari yi waa arukawani ye sɔɔ, yi bu di.

⁹ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, wee Yudaba ka Yerusalemugibu ba nɔɔ tia kua. ¹⁰ Ba wura ben baababan yira sɔɔ, be, be ba yina bu nɛn gari swaa daki. Ma ba ka bɪnu arukawani bɔkua ba n sɔamɔ. Isireliba ka Yudaba ba nɛn arukawani ye kusia ye na ka ben baababa bɔkua.

¹¹ Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ, kon de kɔsa yu bu wɔri. Ba n yariɔ kɔsa yen min di. Ba koo man nɔɔgiru sue adama na n bu swaa dakimɔ. ¹² Yudaba ka Yerusalemugibu ba koo da bu bɪnu soku ni ba yɔkunu koosimɔ. Adama bɪu ni, nu n bu faaba mɔ wahalan saa sɔɔ. ¹³ Bɛɛ Yudaba, nge mɛ bɛɛn wusu su geeru nɛ, nge mɛya bɛɛn bɪnu nu geeru nɛ. Nge mɛ Yerusalemun swɛɛ yi geeru nɛ, nge mɛya yen sɔa yenu nu geeru nɛ, mi i ra bɪu wi ba mɔ Baali sɔ. ¹⁴ Adama wunɛ Yeremi, a ku kanaru ko tɔn ben sɔ. Domi baa bɔ n man soka ben wahalan saa sɔɔ, na n bu wurarimɔ.

Isireliba ba sɔa nge dɔa

te ta n maa arufaani mɔ

¹⁵ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
bɛɛ nɛn tɔn be na kɪ,
mba i kasu nɛn sɔa yerɔ.
Domi murafitira i ra n mɔ.
I tamaa kon maa bɛɛn yɔkunu mwa,
kpa i kun maa nɔni sɔɔre?
I tamaa kon de i yari wahalan di?

¹⁶ Yellu i sɔa nge nɛn dɔa geeru,
te ta kpare ta maa bii geenu marumɔ.

Adama tɛ kon dɔa te ka ten kɔasi kpuro dɔɔ mɛni subaru sɔɔ.

¹⁷ Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na raa bɛɛ gira nge dɔa. Nɛna kon de kɔsa yu bɛɛ deema bɛɛ Isireliba ka bɛɛ Yudaba, kɔsa ye i kua i ka nɛn mɔru seeyan sɔ. Domi i bɪu wi ba mɔ Baali yɔkunu koosimɔ.

Yeremin yenugibu

ba nɪn seesi

¹⁸ Yinni Gusunɔ u man sɔasi ye nɛn tɔmbu ba man bɔkuammɛ. U man ben sanu sanusu sɔasi. ¹⁹ Na raa bu naanɛ sɔawa nge yaa te ba ka dɔɔ bu go. Na n yɛ kɔsa ba man bwisikusimɔ, ba mɔ, bu de bu dɔa te sura ka ten marum. Bu tu wuna wasobun suunu sɔɔn di kpa bu ku maa ten yɪsiru nɔ.

²⁰ Adama wunɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
a sɔawa wi u ra siri dee dee.

Wuna a tɔnun gɔru ka win bwisikunu yɛ.

Wuna na nɛn weeweenu nɔmu sɔndia.

Na marawa n wa mɔru ye kaa bu kɔsia.

²¹ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee ye u koo Anatɔtuɔgibu kua, be, be ba kasu bu nɛn wɔaru wuna ba mɔ, n ku Gusunɔn gari gere ka win yɪsiru. Nɔ n maa yina, ba koo man go. ²² Yen sɔna wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u koo bu mɔru kɔsia.

Ben aluwaasiba ba koo gbi tabu sɔɔ, kpa ben bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu bu gbi gɔɔrun sɔ. ²³ Domi u koo Anatɔtugibu nɔni swāaru kpɛɛwa wɔɔ gɛ sɔɔ u koo bu mɔru kɔsia kpa goo kun tiare be sɔɔ.

Yeremi

u Yinni Gusunɔ gari bikiamɔ

12

¹ Yinni Gusunɔ, a sāawa gemgii baadomma, na ñ kpɛ n nun siribu soku. Adama ka mɛ, na kī n nun gāanu bikia wunen gem mɛ sɔɔ.

Ye na bikiamɔ wee.

Mban sɔna durumgiiin wāaru ta ra n kuuramɔ.

Mban sɔna a ra de be ba ñ nun naane sāa ba n wāa bəri yendu sɔɔ.

² Wuna a bu duura nge dāru, ma ba nuuru kua, ba kpɛa ba binu marumɔ.

Mɛya wunen gari ra n wāa ben nɔɔwɔ.

Adama yi ñ wāa ben gɔruɔ.

³ Yinni Gusunɔ, a man yɛ.

A man waamɔ ma a nen gɔru wɛera, a wa ma ga wāa ka wunɛ.

A tɔn kɔso be wunɔ nge yāa ni ba ra mwɛ bu sake.

A bu sɔuru koowo a yi

tɔɔ te ba koo tɔmbu gon sɔ.

⁴ Sere saa yerà kaa n dera beɛɛn tem mu n wāa nuku sankiranu sɔɔ. Wee yakasu kpuro gberamɔ, ma gbeeku yɛɛ ka gunɔsu gbimɔ beɛɛn tem men tɔn kɔsobun sɔ. Domi ba gerumɔ ba mɔ, a ñ ben sanu sanusu waamɔ.

⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

Yeremi,

à n ka naasugibu duka mɔ,

ma a bu kpana, a wasira, amɔna kaa ka kpī a ka dumigibu duka da.

À n bəri yendu mɔ sanam mɛ tem mu alafia mɔ tɔna,

amɔna kaa ko Yuudenin daaru tà n nim yiba ta yarimɔ.

⁶ Domi wunen mero bisibu ka wunen yenugibu ba nun naane sarirun kom kuammɛ. Wee ba nun nɔɔgiru suemɔ biruɔ. A ku bu naane ko, baa bà n nun gari dori sɔmɔ.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbu deri

⁷ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

na nen sāa yeru deri. Na nen tɔmbu biru kisi,

be, be ba sāa nen arumani.

Wee be, be na kī mi, na bu yibereba nɔmu sɔndia.

⁸ Domi ba man seesi nge gbee suno

ge ga kukirimɔ dāa sɔɔwɔ.

Yen sɔna na ñ na bu kī nge yellu.

⁹ Ba kua nge gunɔ ge gunɔsu gasu su kasu su di.

Kon gbeeku yɛɛ kpuro soku yi na yi di.

10 Yiberɛ dabiru ba na nen tɔmbun temɔ ba mu sanku,
nge mɛ yaa sabenu nu ra gberun dīanu sanku.

Tem mɛ, mu raa wā,
adama ba ñ gāanu deri mi.

11 Ba tem mɛ gɔsia nge tem saaram.

Wee mu sāare nge tɔnu wi u gɔɔ sumɔ u nuki sankire.

Tem mɛ kpuro mu kam kua.

Goo sari wi u mɛn weeweenu kua.

12 Ka guunun wii kpiirɔ kpuro yiberɛba ba yɔɔwawa.

Na dɛra tabu bu tem mɛ kpuro wukiri.

Goo sari wi u wāa b̄ori yɛndu sɔɔ.

13 Wee ba dīanu duura, ma s̄aki kpia.

Ba tii wahala kua kam.

Sekura ba gā nɛ, Yinni Gusunɔn m̄arun s̄ɔ.

Nɔɔ mwɛɛ te Yinni Gusunɔ

u bwese ni nu ka Isireliba sikerɛnɛ kua

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bwese ni nu ka Isireliba sikerɛnɛ, nu s̄awa tɔn k̄sɔbu. Nu tem mɛ mwa mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na Isireliba wɛ mu n s̄aa ben tubi. Wee ye na gerumɔ bwese nin s̄ɔ. Na nɛɛ, kon nu wuka saa nin tem di, kpa n Yudaba wuna nin suunu s̄ɔɔn di. 15 Adama sanam mɛ na nu wuka na kpa, kon maa nin wɔnwɔndu ko kpa n de nin baatere tu wuru ten temɔ mɛ ta tubi di. 16 Geema ba raa nen tɔmbu s̄ɔsi bu b̄ɔre ka b̄ūu wi ba m̄ɔ Baalin ȳisiru, adama b̄a n ḡɔru gɔsia, ba m̄ɔ nge mɛ n weenɛ nen tɔmbu bu ko, kpa ba n b̄ɔrumɔ ba n m̄ɔ, ka nɛ, Yinni Gusunɔn wāaru. Saa yera kon de bu sina ka nuku dobu nen tɔmbun suunu s̄ɔɔ. 17 Adama bwese te ta yina tu man mɛm n̄ɔwa, kon tu wukawa kpa n tu kpeerasia. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Kpaka ye ba kua

ka wɛɛ damgii

13

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nɛ, Yeremi, n doo n kpaka dwe kpa n ye s̄ɛka p̄ɔraɔ, adama n ku ye doke nim s̄ɔɔ. 2 Ma na kpaka ye dwa na s̄ɛka p̄ɔraɔ nge mɛ u man s̄ɔɔwa. 3 Ma Yinni Gusunɔ u kpam nɛɛ, 4 n kpaka ye suo kpa n se n da daa te ba m̄ɔ Efaratɔ kpa n ye bere mi, kpee w̄oru gagu s̄ɔɔ. 5 Ma na seewa na da na ye berua mi, nge mɛ u gerua. 6 Ye n tɛ, u maa nɛɛ, n wuro Efarati mi, kpa n kpaka ye suama ye u raa nɛɛ, n bere mi. 7 Ma na seewa na da na kpaka ye sua mi ya raa beruan di. Adama na deema wee, ya sankira ya ñ maa garu koorɔ.

8 Yera Yinni Gusunɔ u man s̄ɔɔwa u nɛɛ, 9 nge mɛya u koo Yudaba ka Yerusalemugibun tii suabu kpeerasia. 10 U nɛɛ, ba s̄awa tɔn k̄sɔbu, ba ku ra wure bu win gari nɔ. Ben ḡɔru k̄irun gariya ba ra n ȳɔrari, kpa ba n b̄ūnu yiiramme ba n s̄aamɔ. Ba koo kowa nge kpaka ye, ye ya ñ maa garu koorɔ mi.

11 Nge mɛ ba ra kpaka s̄ɛke p̄ɔraɔ, nge mɛya u raa Isireliba ka Yudaba kpuro sua u tii s̄ɛke ba n ka s̄aa win tɔmbu, ba n win ȳisiru s̄ɔɔwa, ba n s̄aa win buraru, kpa tɔmba n n̄un siaramɔ ben s̄ɔ. Adama ba ñ win gari wure. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yinni Gusunɔn m̄aru

12 Yinni Gusunɔ u nɛ, Yeremi s̄ɔɔwa u nɛɛ, n doo n nen tɔmbu Isireliba s̄ɔ ma wi, ben Yinni, u gerua u nɛɛ, tam bwāara wāawa tam s̄ɔ. Adama b̄a n wisa ba nɛɛ, ba yɛ mɛ, 13 saa yera kon bu s̄ɔ n nɛɛ, mɛsuma wi, Yinni Gusunɔ u gerua. U

nεε, u koo de win mōru yu ko nge tam mε mu koo Yerusalemun tōmbu kpuro go, ka sinam be ba sō Dafidin sina gōna sō, ka yāku kowobu, ka win sōmōbu, tem mēn tōmbu kpuro gesi. ¹⁴ Kpa bu soona bu kōsukuna, baaba ka bii, u ñ ben goon wōnwōndu mō. Gāanu maa sari ni nu koo nūn yōrasia sere u ka be kpuro go.

Yinni Gusunō u tōmbu

kirō mō ben tii suabun sō

¹⁵ Bεε, Isireliba,
i swaa dakio i nō, ye na gerumō.
I ku maa tii sua,
domi Yinni Gusunō u ka bεε gari mō.

¹⁶ I Gusunō bεεn Yinni bεεre wēeyo
u sere ka yam wōkuru na
te ta koo de i sokukira guunu wōllō.
Meya i yam bururam mara,
adama u koo de mu tīra mam mam
kpa mu gōsia yam wōku bakaru
nge te ta wāa gōribun wāa yerō.

¹⁷ I kun gari yi swaa daki,
kon da n swī bākuō bεεn tii sua bin sō.
Kon nōni yīresu yari n banda.
Domi ba koo bεε Yinni Gusunōn tōmbu yoru mwεeri
bu ka da tem tukumō.

¹⁸ Yinni Gusunō u man sōwō u nεε,
n sina boko ka win mero sōwō n nεε,
bu sinō temō domi ben sina furōsu wōruka
si su sāa ben buraru.

¹⁹ Wee, wuu si su wāa sō yēsān nōm dwaru gia Negebuō,
sin tōmba doona kpuro,
ma wuu si, su kenua.
Goo sari wi u koo maa su kenia,
domi ba sin tōmbu Yudaba gura kpuro sem
ba ka doona tem tukumō.

Ba Yerusalemun bεεre wuna

²⁰ Wunε Yerusalemu, a nōni seeyo a wa,
wee, wunen yiberēba ba wee sō yēsān nōm geu gian di.
Mana tōn be na raa nun nōmu sōndia ba wāa,
bēn sō a raa bεεre mō.

²¹ Be ba raa nun sokumō yinni,
bā n nun sēyasiabu na, mba kaa gere.
Saa ye sōra wuriribu bu koo nun deema
nge tōn kurō wi u yiire u kī u ma.

²² Kaa tii bikia gōruō a nεε, mban sōna yeni ya nun deema.
Wunen tora dabinun sōna ba wunen bekuru pota ka dam
ba nun sekuru doke.

²³ Etiopigii u koo kpī u win wasin gōna kōsi?
Musuku gbēeku ga koo maa kpī gu gen sansun bausu kōsi?
Aawo.

Nge meya bεε be i kōsan dōone mō,
i ñ kpē i gea ko.

²⁴ Yen sō, kon bεε yarinasiawa

nge me woo ga ra yakasu yarinasię gbaburɔ.

²⁵ Wunε, Yerusalemu,
yɛn sɔ a nε, Yinni Gusunɔ duari,
ma a wunεn naanε doke weesu sɔɔ,
wee ye na nun yiye.

²⁶ Kon wunεn bekuru gɔabia
kpa bu wunεn tereru wa.

²⁷ Na waamɔ sakararu ka kuuki yi a mɔ,
sanam me a bũnu gasirimɔ a sãamɔ guunu wɔllɔ ka yakasɔ.
Ya sãawa gãa kɔsunu nɛn nɔni sɔɔ.
Yen sɔ, wunε Yerusalemu, kaa kam ko à kun tii dεerasie.
Saa yerà a mara, a ka tii dεerasia.

Nim gɔɔ bakaru

14

¹ Sanam me nim gɔɔra wãa, Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nεε,

² Yudaba ba gɔɔ wooru sɔ.

Goɔ maa sari ben wuu marosun kɔnnɔsɔ.
Wee ba wɔruka temɔ ba nuki sankire.
Ma Yerusalemugibu ba nɔɔguru sue ba faaba kanamɔ.

³ Damgibu ba bwεεbwεεbu gɔrimɔ bu nim kasuma.

Adama bà n dɔkɔ da ba ku ra nim wa.
Ba ra gɔsiramεwa ka koto gɔbebusu,
kpa seku bakaru ta n bu mɔ, ba n wuswaa gãanu wukiri.

⁴ Tem mu besikira yɛn sɔ gura kun nεmɔ.
Ma sekura gbee wukobu mɔ ba wuswaa gãanu wukiri.

⁵ Yaka bekusu sari.

Batuma sɔɔra nɛnnu ra ma
kpa nu doona nu binu deri.

⁶ Wee gbeeku ketekunu nu wãa guunu wɔllɔ,
nu wom gabirimɔ nge gbeeku bɔnu.

Nin nɔni tonda yɛn sɔ yakasu sari.

⁷ Yudaba ba gerumɔ ba mɔ,

baa me sa taare mɔ besen durum sɔ,
Yinni Gusunɔ, a sun somiɔ wunεn yĩsirun bεeren sɔ.
Wee sa kua mem nɔɔ sariba, ma sa nun torari.

⁸ Wunε wi besε Isireliba sa naanε sãa,
wuna a ra sun faaba ko wahalan saa sɔɔ.
Mban sɔna kaa n sãa nge sɔɔ wi u sarɔ besen temɔ
u kpuna wɔku teeru tɔna.

⁹ Mban sɔna kaa n sãa nge wi ba wɔri subaru sɔɔ,
n kun me nge tabu durɔ wi u kpana u sun faaba ko,
a sere wãa besen suunu sɔɔ.

Yinni Gusunɔ, ma sa wunεn yĩsiru sɔɔwa,
a ku sun deri.

¹⁰ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua win tɔmbun sɔ. U nεε, ba ra kã ba n yaayaare mɔ. Ba ku ra kpĩ bu sina bu tii nεnε. Ba n maa nũn wεremɔ. U ben durum yaaye. Yen sɔna u bu sεeyasiamɔ.

¹¹ Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nεε, a ku tɔn be kanaru kua n ka bu gea kua. ¹² Domi baa bà n nɔɔ bɔkua, na n ben kanaru nɔɔmɔ. Bà n maa yãku dɔɔ

mwaararuginu ka kēnu ganu kua, na ñ nu mwaamɔ. Kon de bu gbiwa gɔɔrun sɔ ka kēsi kēsi bararun sɔ ka maa tabu sɔɔ.

¹³ Ma Yeremi u wisa u neɛ, Yinni Gusunɔ, wee wunen sɔmɔbu ba wunen tɔmbu sɔɔmɔ ba mɔ, ba ñ tabu wasi. Gɔɔra kun maa duɔ ben temɔ. Kaa de ba n wāawa bari yendu sɔɔ ka toro sindu.

¹⁴ Yinni Gusunɔ u maa nūn sɔɔwa u neɛ, weesa ba gerumɔ ka nen yīsiru. Na ñ bu gɔre, na ñ bu wooda gaa wɛ. Meya na ñ maa bu gari geɛ sɔɔwa. Kāsinu ka sian gari ka ben gɔrusun gari yi ba gerumɔ, ye kpuro weesa. ¹⁵ Yen sɔ, sɔmɔ be na ñ gɔre mi, ba ka tɔmbu sɔɔmɔ ba mɔ, ba ñ tabu wasi ben temɔ, gɔɔra kun duɔ mi, kon de bu gbi tabu sɔɔ, ka gɔɔrun sɔ. ¹⁶ Kpa tɔn be ba maa weesun gari sɔɔmɔ mi, ba n wɔruka Yerusalemun sweɛ sɔɔ gɔɔ te, ka taa bin sɔ. Ba ñ goo wasi wi u koo bu sike, be ka ben kurɔbu ka bibu. Kon de ben nuku kɔsuru tu wɔriwa ben tii sɔɔ.

¹⁷ Yeremi u neɛ, Gusunɔ u man sɔɔwa n tɔn be sɔ n neɛ, nen nɔni yīresu su kokumɔ bururu ka yoka, su ñ yɔre.

Domi wahala baka ya nen tɔmbu deema.

Ba bu so ba mɛɛra kua.

¹⁸ Nà n yara na da yakasɔ,

na ra tɔn be ba go tabu sɔɔn gonu wawa nu kpī.

Nà n maa wurama wuuɔ,

kpa n deema tɔmba barɔ gɔɔrun saabu.

Gusunɔn sɔmɔbu ka yāku kowobu

ba ra n den sirenewa tem me sɔɔ.

Ba ñ yɛ ye ba mɔ.

Isireliba ba Yinni Gusunɔ

suuru kanamɔ

¹⁹ Yinni Gusunɔ,

a beɛe Yudaba biru kisiwa mam mam?

A sun bwɛra yarawa?

Mban sɔna a sun seɛyasiamɔ a mɛɛra mɔ

ye ya ñ bekuramɔ.

Sa bari yendu mara, adama sa ñ tu wa.

Sa mara a sun bekiɔ, adama nɔni swāaru sɔɔra sa wāa.

²⁰ Yinni Gusunɔ, sa durum kua wunen mi.

Sa tuba ma nuku kɔsura sa kua, beɛe ka beɛen baababa.

²¹ A wunen arukawani yaayo ye a ka sun bɔkua.

Wunen yīsirun sɔ, a ku sun gem.

A ku maa Yerusalemu funɛ wīa

mī a wunen sina gɔna yikogia yii.

²² Būu goo sari wi u koo kpī u gura neɛsia,

wɔllun tii, ta ñ kpɛ tu gura neɛsia.

Gusunɔ beɛen Yinni, wuna a ra de gura yu ne.

Wuna sa maa naane sāa. Domi wuna a ra ye kpuro ko.

15

¹ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u neɛ, na ñ nen tɔmbu Yudaba wɔnwɔndu kuamme, baa Mɔwisi ka Samuɛli bā n na nen mi, bu ka man suuru kana ben sɔ. Kon bu sɔwa n neɛ, bu doonɔ nen wuswaan di. ² Bā n maa wunɛ Yeremi bikia ba neɛ, mana ba koo da, kpa a bu wisi a neɛ, ba koo gbiwa.

Gaba koo ben yaron gɔɔ gbi, gɔɔ wiya koo bu sua.

Gaba koo gbi tabu sɔɔ, gɔɔ wiya koo bu sua.

Gaba koo gbi gɔɔrun sɔ, gɔɔ wiya koo bu sua.

Kpa bu maa gabu yoru mwɛɛri, yoo tera ba koo di.

³Kon de kɛsinu nne yu bu deema. Ba koo gbi tabu sɔɔ, kpa bɔnu nu ben gonu gɛɛri, kpa gbeeku yɛɛ ka gunɔsu bu di mam mam. ⁴Biti ka berum koo bwese tukunu mwa ba n wa ye ya bu deema, ye Yudan sina boko Manase Esekiasin bii u kuan sɔ kpuro Yerusalemuɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Yudaba seɛyasia

⁵Saa ye sɔɔ, Yerusalemu,
wara u koo wunen wɔnwɔndu wa.

Wara u koo nun wanyo kua.

Wara u koo na u bikia ye n nun mɔ.

⁶Wee a man deri, ma a biru wura.
Yen sɔ, kon nun nɔma doke n nun kpeerasia.

Domi na wasira ka baadomman wɔnwɔn te na nun kuamme.

⁷Kon nen tɔn be sarawa nge dobi

wusun gb̄ara kɔnnɔsɔ.

Kon de bu ben bibu bia, kpa n bu kam koosia.

Domi ba yina bu ben swɛɛ kɔsi deri.

⁸Kon de ben gɔminibu bu yani seɛri dabiru kera
yi yi w̄aa nim w̄okun goorɔ.

Kon de yiberɛba bu na

bu ben aluwaasiban mero bu wari sɔɔ sɔɔ gb̄ara.

Kpa nuku sankiraru ka berum ben mero be deema subaru sɔɔ.

⁹Wi ba raa beɛɛ wɛɛmɔ

yɛn sɔ u bii tɔn durɔbu nɔɔba yiru mara

u wasikiramɔ.

U koo mam gbiwa sekum ka seku bakaru.

Be ba tie, kon de yiberɛba bu bu gowa tabu sɔɔ.

Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yeremi u Yinni Gusunɔ

weeweenu koosimɔ

¹⁰Yeremi u neɛ,

nen mero, mban sɔna a man mara.

Wee na kua b̄ruro.

Domi nen sɔna tem men tɔmbu kpuro

ba sikirinamɔ ba sannamɔ.

Na n̄ goon mi ḡaanu b̄okure,

na n̄ maa goo ḡaanu b̄okure.

Adama ka me, ba man b̄rusimɔwa kpuro.

¹¹Ma Yinni Gusunɔ u neɛ,

kon nun yakia wunen gean sɔ,

kpa n nun wunen yiberɛba kamia

wahala ka nuku sankiranun saa.

¹²Goo kun kp̄ɛ u sisu b̄ɔku,

si su wee sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di

ka sere maa sii gandu.

¹³Kon de yiberɛba bu na

bu tem nɛn arumani kpuro gura
nɛn tɔmbun durum sɔ ye ba kua tem mɛ kpuro sɔɔ.

¹⁴ Kon de bu ben yiberɛba sɔ tem tukumɔ mi ba n̄ yɛ.
Domi nɛn mɔru seewawa be sɔɔ nge dɔɔ.

¹⁵ Yera Yeremi u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ,
a kpuro yɛ.

A man yaayo. A ku man duari.

A be ba man nɔni sɔmɔ mɔru kɔsio.

A ku man go, wunɛ wi a suuru mɔ.

A yɛ ma wunɛn sɔna na sekuru sɔɔwa.

¹⁶ Wunɛn gari kpurowa na swaa daki.

Ma na yi doke gɔruɔ.

Yiya yi man nuku dobu wɛ.

Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,

a n̄ yɛ ma wunɛn yɛsira na sɔɔwa.

¹⁷ Mɛya na n̄ wure n sina ka tɔn yaa kasikiobu
su ka nuku dobu ko sannu.

Na tii gɔwawa na sɔ nɛ turo,

domi a dera nɛn mɔru seewa.

¹⁸ Yinni Gusunɔ,

mban sɔna na wahala mɔ sere ka tɛ.

Mban sɔna ya sɔa nge boo wi u ku ra kpe.

Yinni, kaa n man sɔawɛwa nge bwia ye ya n̄ naane mɔ,

n̄ kun mɛ nge daa te ta ra nim kpe?

¹⁹ Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa u nɛɛ,

à n̄ gɔsirama nɛn mi,

kon de a maa ko nɛn sɔm kowo.

A n̄ wura a mɛm saarinu deri

kpa a gari arufaaniɔi gere,

kon maa nɛn gari doke wunɛn nɔɔwɔ.

N n̄ mɔ wuna kaa gɔsira ben mi,

beya n weenɛ bu wurama wunɛn mi.

²⁰ Kon de a n̄ dam mɔ

nge gb̄ara te ba kua ka sii gandu.

Ba koo ka nun tabu ko,

adama ba n̄ nun kamiamɔ.

Domi ko na n̄ ka nun w̄aa n̄ nun faaba ko.

²¹ Kon nun yakia tɔn kɔsobun nɔman di.

Kpa n̄ nun wɔra be ba nuki sosun nɔman di.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gusunɔ u yina

Yeremi u kurɔ sua

16

¹ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, ² a ku kurɔ sua, kpa a ku bibu ma tem mini. ³ Wee ye ya koo bii be ba koo marura tem mɛ sɔɔ deema, ka ben mɛrobu ka ben tundobu. ⁴ Barara ta koo bu go. Ba n̄ bu gɔɔ sw̄iyammɛ. Ba n̄ maa bu sikumɔ. Ba koo kowa taaki tem sɔɔ. Be ba tia kpa bu bu go tabu sɔɔ, n̄ kun mɛ, gɔɔru tu bu go, kpa gb̄ee ku yɛ ka gunɔsu ben gonu di.

⁵ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, a ku du diru mi ba gɔɔ wooru sɔ a ka bu duura. Domi na nɛn bɔri yɛndu wuna tɔn ben min di. Na n̄ ben k̄iru mɔ, mɛya na n̄

maa ben wənwəndu mð. ⁶ Damgibu ka bwɛɛbwɛɛbu ba koo gbiwa. Ba ñ bu sikumə, ba ñ maa ben gəə wooru sinamə. Goo kun tii muririmə, goo kun maa kənimə ben gəən nuku sankiranun sɔ. ⁷ Bèn tamba gu mi, ba ñ goo wasi wi u koo ka bu dīanu naawa u ka bu nukuru yemiasia. Goo maa sari wi u koo ka bu tam naawa u ka bu dam kɛ, baa ñ n ben meron na u gu, ñ kun mɛ, ben tundo.

⁸ Yinni Gusunə u maa Yeremi sɔwa u nɛɛ, yenu mi ba tɔə baka dim mə, a ku du mi, i di i nɔ ka be sannu. ⁹ Domi nɛ, Gusunə Isireliban Yinni, nɛ wi na wəllu ka tem mə, na kon yam min nuku dobu kpeerasia bɛɛn nɔni biru. Ba ñ maa nuku dobutun womusu ka be ba suanamən nɔogiru nɔəmɔ mi.

¹⁰ Sanam mɛ kaa tən be gari yi nɔasia, ba koo nun bikia bu nɛɛ, mban sɔna nɛ, Yinni Gusunə na bu nɔni swāa tenin bweserun gari sɔmɔ. Mba ba nɛ, Gusunə ben Yinni torari. ¹¹ Saa ye sɔra kaa bu wisi a nɛɛ, ben baababa ba man deri, ma ba da ba būnu sāwa ba yiira nin nuurə, ma ba man biru kisi, ba ñ nɛn woodaba mɛm nɔwɛ. ¹² Ma ben tii ba kɔsa kua n kere ben baababa be. Wee ben baawure u yɔrari u win gɔrun kīru kankam swīi. Ba ñ nɛn gari swaa dakimə. ¹³ Yen sɔ, kon bu yara tem minin di, kpa bu da tem mi ben baababa ka ben tii ba ñ yɛ. Miya ba koo būnu sá sɔə sɔə ka wɔkuru. Domi na ñ maa bu durum gam kuammɛ.

Isireliba ba koo wurama

¹⁴ Yinni Gusunə u nɛɛ, yen sɔna tɔnu ganu sisi nì sɔə ba ñ maa bɔrumə bu nɛɛ, ka Yinni Gusunən wāaru wi u Isireliba yarama Egibitin di. ¹⁵ Adama ba koo bɔrewa bu nɛɛ, ka Yinni Gusunən wāaru wi u Isireliba yarama saa sɔə yɛsan nɔm geu gian di ka sere tem mi u raa bu yarinasian di. Domi kon de bu wurama ben temə mɛ na raa ben baababa wɛ.

Sɛɛyasia bi bu wee

¹⁶ Yinni Gusunə u nɛɛ, wee, kon yibɛɛba seeya bu Isireliba mwɛɛri nge mɛ sasure kowobu ba ra swɛɛ mwɛɛri. Yeniban biru, kon maa yibɛɛ gabu seeya bu bu wəri bu go gungunu wəllə ka guunə, ka sere maa kpee baaba sɔə nge mɛ taasobu ba ra yɛɛ wəri bu go. ¹⁷ Domi nɛn nɔni yi ben sanu sanusu mɛera, sin gasu kun berua nɛn nɔni sɔə. Mɛya na maa ben toranu kpuro waamə. ¹⁸ Kon bu ben durum are wɛ mam mam. Domi ba nɛn tem disì doke mɛ mu sāa nɛn arumani, ma ba dera mu ben būun bwāarokunu yiba ni nu ñ wāaru mə.

Tambu kpuro

ba koo Gusunə tubu

¹⁹ Yeremi u nɛɛ,
Yinni Gusunə, a sāawa nɛn dam
ka nɛn kuku yee damgiru, nɔni swāarun saa.
Wunen miya handunian goonu nɛɛ kpuron tambu ba koo na,
kpa bu nɛɛ, weesa ben baababa ba swīi.
Ben būnu nu ñ gāanu sosi, nu sāawa kam dirum.

²⁰ Tɔnu u koo kpī u tii kua ye u koo sā.
Adama ka gem, nu ñ sāa Gusunə.

²¹ Yen sɔna, wunɛ Yinni Gusunə a nɛɛ,
kaa bu wunen dam sɔsɔsi,
kpa bu gia ma wuna a sāa Yinni Gusunə.

Yudaban durum

ka ben sɛɛyasiabu

Ya maa sɔ̄sire ben yāku yenun kāanu sɔ̄.

Ma n sāare ba ye yorua mi,
ka yorutii sisugia ka kpee te ta bɔbunu bo.

² Ya sāawa seeda ye ya bu taare wɛ̄ɛmɔ.

Nge mɛya ben būu turanu ka ben bwāarokunu
ka ben dāa kubenu ka ben gungunu mi ba ra būu wi ba ra mɔ Asitaate sā,
ya maa bu taare wɛ̄ɛmɔ.

³ Yen sōna ne, Yinni Gusunɔ,
kon nɛn guu tɛn mi ba ra man sā,

ka ben dukia ka ben gbea
ka gungunu mi ba ra būnu sā
yiberɛba nɔmu bɛria, ben durum yen saabu
ye ba kua ben tem mɛ kpuro sɔ̄.

⁴ Ben toranun sōna ba koo ben tem bia
mɛ mu sāa ben tubi.

Kon bu ko ben yiberɛban yobu,
kpa bu da tem mi ba n̄ yē.
Domi ba dera nɛn maru ya yabura nge dā̄.
Ya ko n maa yaburewa sere ka baadommaɔ.

A kun tɔnu naanɛ sāa

⁵ Ne, Yinni Gusunɔwa na nɛɛ,
b̄rigiīwa wi u win ḡru sīiya nɛn min di,
ma u tɔnu naanɛ sāa, u tāsā wi sɔ̄.

⁶ U ko n wɔnwɔndu soorewa
nge dāa kiki si su wāa mi gāanu ku ra kpi.

U n̄ nuku dobu wasi.
U ko n wāawa tem saaramɔ mi goo sari.

⁷ Adama domarugiiwa wi u win naanɛ doke ne, Yinni Gusunɔ sɔ̄,
ma win toro sindu ta wāa nɛ sɔ̄.

⁸ Yēro ko n sāawa nge dāa te ta yō daarun goorɔ,
tɛn gbini yi ku ra nim bie.

Dāa ten bweseru ta ku ra n yam susuru gara.
Ten wurusu ra n bekusu sāawa saa kpuro.

Sɔ̄ sārerun saa yā n na,
ta ku ra gbere, baa wōo ge gbebura yōra.

Mɛya ta ku ra maa marubu yōre.

⁹ Tɔnun ḡru ga ra kōsa berewa.
Mɛya gen barara ku ra bekure.
Goo u wāa wi u koo kpī u gen bwisikunu gia?

¹⁰ Ne, Yinni Gusunɔwa
na ra tɔnun ḡru ka win bwisikunu wɛ̄eri,
n ka n̄n ye u kuan are wē.

¹¹ Wi u dukia guramɔ ka swaa kōsa,
u sāawa nge kusu ge ga sīa tuka wee ye ga n̄ ka.
Dukia ye, ya koo n̄n deriwa
win wāarun suunu suunuka sɔ̄,
kpa u n sāa nge gari bɔkɔ win wāa dāakiru sɔ̄.

Yinni Gusunɔ turowa

u sāa wāarun bwia

¹² Bɛsɛn sāa yee dɛɛraru

ta sāawa nge sina kita yikogiru
te ta wolle suare yellun di.

¹³ Yinni Gusunɔ, wuna beɛɛ Isireliba sa yīiyo.

Be ba nun biru kisi, ba koo sekuru wa.

Be ba ka nun tondine, ba koo bu duari.

Ba ko n sāawa nge bèn yīsa ba yorua tua sɔɔ.

Domɛ ba wunɛ Yinni Gusunɔ deri,

wunɛ wi a sāa nge bwia yèn nim mu wāaru wɛɛmɔ.

Yeremi u Yinni Gusunɔ

somiru kanamɔ

¹⁴ Yinni Gusunɔ, a man bekio,

kpa n wa n bekura mam mam.

A man faaba koowo kpa n faaba wa.

Domɛ wunɛ turowa na ra n siaramɔ.

¹⁵ Yinni Gusunɔ, wee, tɔmba man bikiamɔ ba mɔ,

mana nɔni swāarun gari yi a bu sɔɔwa mi, yi woo.

I den bu wɛrima.

¹⁶ Adama na n yinɛ n wunɛn tɔmbu kpara.

N n nɛ, na sende nɔni swāa ten tɔru tu ka na.

Wunɛn tii, a yɛ mɛ.

A maa yɛ gari yi na yara nɛn nɔɔn di kpuro.

¹⁷ Yen sɔ, a ku de na n maa bɛrum soore wunɛn sɔ,

wunɛ wi a sāa nɛn kuku yeru nɔni swāarun saa.

¹⁸ A de be ba man nɔni sɔɔmɔ bu sekuru wa.

Kpa nɛ, na kun tu wa.

A de bu diiri, kpa nɛ, na n wāa ka toro sindu.

A de nɔni swāaru tu bu deema,

kpa a bu seeyasia n kpā.

Tɔɔ wɛrarugirun beɛɛɛ wɛɛbu

¹⁹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, Yeremi, a seewo a da a yɔra kɔnnɔwɔ ge ba mɔ

tɔmbun kɔnnɔ mi Yudaban sinambu ba ra ka du kpa bu ka yari, kpa a maa

da a yɔra kɔnnɔ si su tien mi. ²⁰ Kpa a bu sɔ a nɛɛ, be, Yudaba ka ben sunɔ

ka be, Yerusalemugibu, be kpuro be ba dumɔ kɔnnɔ sin min di, bu nɛ Yinni

Gusunɔgia swaa dakio bu nɔ. ²¹ Na nɛɛ, ba n tii se kpa bu ku raa sɔmunu sɔbe

tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ. Bu ku raa maa nu duusia Yerusalemun gbāra kɔnnɔsun di.

²² Bu ku raa mam nu yara ben yenusun di. Bu ku sɔmburu garu ko. Adama bu

sanam mɛ yīiyo nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ nge mɛ na ben baababa yiire. ²³ Geema,

ben baaba be, ba swaa taaya. Ba n man swaa daki. Ba nɛn sɔɔsinu yina.

²⁴ Adama be, bà n man swaa daki ka gem, ma ba n sɔmunu ganu duusie

Yerusalemun kɔnnɔsun di tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, ma ba tɔɔ te yi nɛ, Yinni Gusunɔn

sɔ, ma ba n sɔmburu garu kue te sɔɔ, ²⁵ saa yera sinam be ba sɔ Dafidin sina

gɔnɔɔ ka ben sina asakpɔbu ba koo du saa Yerusalemun kɔnnɔ sin min di, ba

n tabu kekeba dua, be dumi gawe, kpa gabu ba n dumi sɔni. Mɛya Yudaba

kpuro ka Yerusalemugibu kpuro ba koo maa du mi, kpa Yerusalemu ya n

tɔmbu yiba sere ka baadommaɔ. ²⁶ Tɔmba koo na nɛn sāa yerɔ Yudan wusu

ka Yerusalemun baru kpaanu kpuron di ka Bɛnyamɛɛn tem di, ka sere maa

guunun di ka wɔwin di, ka sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gian di, tem mɛ kpuron di

gesi, bu yāku dɔɔ mwaararuḡinu ko ka siarabun yākununu, kpa bu ka kɛnu na,

kpa bu turare dɔɔ doke mi. ²⁷ Adama bà kun nɛn gari swaa daki, yi na nɛɛ,

bu man tɔɔ wɛrarugii te yīiya, ma ba dumɔ Yerusalemun kɔnnɔsun di, ba n

somunu sɔwɔa, tɔw wɛrarugii te sɔw, saa yera kon wuu ge dɔw doke wi u n gbimo kpa be kpuro bu dɔw mwaara.

Yeremi u da mɔmɔn yɛnuɔ

18

¹ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔwɔa u nɛɛ, ² a seewo kpa a da mɔmɔn yɛnuɔ. Miya kon nun gari sɔ.

³ Ma u seewa u da mɔmɔn yɛnu mi. U deema wee u wekeru mɔ. ⁴ Weke te u mɔ mi, ta n gea kue. Ma u ten sɔn te sua u ka weke kpaaru kua te ta nɔn wɛre. ⁵ Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ⁶ mban sɔna na n kpɛ n ka bɛɛ Isireliba ko nge mɛ. Wee nge mɛ mɔmɔ wi, u sɔndu sua u nɛni win nɔmuɔ, nge mɛya i maa wɔa nɛn nɔmuɔ. ⁷ Gasɔ, na ra gere bweseru garun sɔ n nɛɛ, kon tu wuka n sura nge dɔa, kpa n tu kam koosia. ⁸ Adama bwese te, tɔ n ten daa kɔsa ta nuku kɔsuru deri, na ra tu deriwa na kun maa tu kɔsa kue. ⁹ Mɛya gasɔ, na ra maa gere bweseru garun sɔ n nɛɛ, kon tu seeya. ¹⁰ Adama bwese te, tɔ n kɔsa mɔ ma ta n nɛn gere swaa sue, na ku ra maa tu gea ye kue ye na raa gɔru doke mi. ¹¹ Yen sɔ, a Yɔdaba ka Yerusalemugibu sɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na sɔuru mɔ n ka bu kɔsa kua. Na yen kpunaa yi. N n mɛn na, ben baawure u win daa kɔsa derio u wurama nɛn mi.

¹² Adama ba koo gere bu nɛɛ, mban sɔna ba koo kɔsi. Ben baawure u koo win bwisiku kɔsunu swiwa u ko ye u ki.

Isireliba ba Gusunɔ yina

¹³ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Isireliba ba gɔa kɔsunu kua n sara.
I bwesenu kpuro bikio,
wara u yenin bweseru nɔɔre.

¹⁴ Nim mu ra kokubu kpe Libanin guunu wɔllun di?

Daa te ta kokumɔ,
ta ra nim gem kpe?

¹⁵ Adama nɛn tɔmbu ba man duari
ba da ba bɔnu turare dɔw dokeammɛ.
Ya dera ba n yɛ ye ba mɔ ben swɛɛ sɔw.
Ba ben yellun swaa dosu derimɔ,
ma ba swaa kisi swi.

¹⁶ Ba dera ben tem mu sankira.
Ma tɔmbu ba bu yɛɛmɔ baadomma.
Wi u sarɔ mi gesi, u n mu wa,
u ra wiru kparewa.

¹⁷ Yen sɔna kon de bu yarina yiberɛban wuswaaɔ
nge tua ye sɔw yari yerun woo ga yarinasia.
Kon bu biru kisi.
Na n bu mɛɛrimɔ sanam mɛ ba nɔni sɔɔre.

Ba nɔw tia kua

bu ka Yeremi mwa

¹⁸ Yera tɔn be, ba nɛɛ, su Yeremi nɔw tia kua su nɔn mwa. Domi wooda kun gbimɔ baa yaku kowɔbu ba kun wɔa. Bwisi kun kpeemɔ baa bwisigibu ba kun wɔa. Gusunɔn gari kun gbimɔ yɛn sɔ win sɔmɔba sari. N n mɛn na, i na su nɔn wɔri su yaa kasiki, kpa su ku maa win gari nɔ su sere yi laakari ko.

¹⁹ Saa yera Yeremi u Yinni Gusunɔ kana u nɛɛ,

Yinni Gusunɔ,
 a man swaa dakio.
 A nɛn yiberɛban gari yi nɔwɔ.
 20 Kaa de gea yu gɔsira kɔsa?
 Wee ba dɔkɔ kpiriru gba
 bu ka man kpɛɛ sɔɔ.
 A yaayo ma na yɔra wunɛn wuswaaɔ ben sɔ,
 na ka nun gari kua
 kpa a ku maa ka bu mɔru ko.
 21 Yen sɔ, a de gɔɔru tu ben bibu go.
 A de bu gbisuku tabu sɔɔ,
 kpa kurɔbu bu durɔbu ka bibu bia,
 kpa bu ko gɔminibu.
 A de baranu nu durɔ be go,
 kpa bu ben aluwaasiba go tabu sɔɔ.
 22 A de tabu kowo wuunu nu bu wɔri.
 Kpa wuri yi nɔra ben yɛnusɔ.
 Domi ba dɔkɔ kpiriru gba
 bu ka man kpɛɛ te sɔɔ.
 Ba man yina bɛria nɛn swaa sɔɔ.
 23 Adama wunɛ, Yinni Gusunɔ,
 a ben nɔɔsinaa kpuro yɛ,
 ye ba kua bu ka man go.
 Yen sɔ, a ku bu ben toranu wɔka.
 A ku ben durum ye duari.
 A de bu fukura wunɛn wuswaaɔ.
 A bu sɛɛyasio wunɛn mɔrun saa sɔɔ.

Weke te ta kɔsira

19

¹ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔwɔa u nɛɛ, a doo mɔmɔn mi a boo dwe ge ba kua ka sɔndu. Kpa a yɔku kowo be ba bukure ka wuun guro gurobu mɛnna, ² kpa i da wɔwa ye ba mɔ Beni Hinɔmuɔ ye ya waa kɔnnɔ gen mi gia, mi ba ra wekenu mɔm. Miya kaa nɔɔgiru sua a gari gere yi kon nun sɔ. ³ Kaa Yudaban sinambu ka Yerusalemugibu sɔ bu swaa dakio bu nɔ ye nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ na gerua. Kon de nɔni swaaruru tu na Yerusalemɔ sere wi u ten gari nua kpuro, win swasu su sikari. ⁴ Domi ba man deri, ma ba yam mi disi doke. Ba bɔnu turare dɔɔ dokea mi, ni be ka ben sikadoba ka ben sinambu ba n̄ yɛ. Ma ba tɔn dabinu go mi, be ba n̄ gāanu kue. ⁵ Ba bɔu wi ba mɔ Baali yɔku yeru bania gunguru wɔllɔ. Miya ba ra ka ben bibu yɔku dɔɔ mwaarugiru ko, yɔku tɛn bweseru na n̄ bu yiire, na n̄ mam ten bwisikunu koore.

⁶ Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɔnu ganu sisi n̄ sɔɔ ba n̄ maa wɔwa ye sokumɔ Tofeti n̄ kun mɛ Beni Hinɔmu. Ba koo ye sokuwa tɔn goo yeru. ⁷ Wɔwa yen miya kon Yudaba ka Yerusalemugibun nɔɔ tia ye ba kua kam koosia, kpa n de yiberɛba bu bu go tabu sɔɔ. Kon de gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ben gonu di. ⁸ Kpa n de Yerusalemu yu ko bansu si ba koo yɛɛ. Wi u sarɔ mi kpuro, u n ye wa, u biti soora u wia ko nɔni swaa ten sɔ. ⁹ Kon de yiberɛ be, bu bu nɔni sɔ sere bu ben berusebu ka ben bibun gonun yaa di.

¹⁰ Yen biruwa wunε Yeremi kaa boo ge kōra tōn be ba ka nun da min wuswaa. ¹¹ Kpa a nεε, nε Gusunō, wōllu ka tem Yinni na nεε, kon bu yarinasia kpa n wuu ge kōsuku nge boo ge, ge ba n̄ kpē bu maa sōmε. Tofetin wōwa miya ba koo tōmbu sike yēn sō ba n̄ maa ayeru wasi gam. ¹² Meya kon tem mε ka mēn tōmbu kua, kpa Yerusalemu yu ko nge Tofeti. ¹³ Yerusalemu gibun yēnusu ka Yudaban sinambun yēnusu, yēnusu kpuro gesi mi ba ra būnu turare dōo dokeye ka mi ba ra suru ka kperi ka sōo sā, ka sere mi ba ra maa būnu ganu sā, si kpuro su koo disi duurawa nge Tofeti.

¹⁴ Yen biru, Yeremi u gōsirama Tofetin di mi Yinni Gusunō u nūn gōra u win gari gere. Ma u na u yōra Yinni Gusunōn sāa yerun yaaraō u tōmbu kpuro sōōwa u nεε, ¹⁵ Gusunō Isireliban Yinni wi u wōllu ka tem mō u nεε, wee u koo de kōsa ye u raa gerua kpuro yu Yerusalemu ka yen wuu si su tie deema. Domi sin tōmba swaa taaya, ba n̄ win gere nua.

Ba Yeremi dāa doke

20

¹ Yera sōo teeru, Pasuri Imerin bii wi u sāa yāku kowo u ka maa sāa Yinni Gusunōn sāa yerun kōsobun tōnwerō u nua ma Yeremi u yeniban gari gerua. ² Yera u dera ba nūn so, ma ba nūn dāa doke nge wiuro Yinni Gusunōn sāa yerō, kōnnō ge ba sokumō Benyamēen kōnnōn bera giā. ³ Adama yen sisiru bururu, Pasuri u Yeremi dāa ye wuna. Ma Yeremi u nūn sōōwa u nεε, Yinni Gusunō kun maa nun sokumō Pasuri. Yisi ten tubusiana bōri yēnda ka nun sikerene. Adama tē, u nun sokumō Magōō Misabibu. Yen tubusiana nandabu ka nun sikerene. ⁴ Domi Yinni Gusunō u gerua u nεε, u koo wunε ka wunen bōrōba nandabu kpēε. U koo de bēen yiberεba bu bēen gabu go tabu sōo, kpa a ye wa ka wunen nōni. Kpa Babilonin sina boko u Yudaba go kpa u gabu yoru mwēeri u ka da Babiloniō. ⁵ U koo de yiberεba bu Yerusalemun arumani gura, ka sōma ye tōmba kuan are kpuro, ka sere gāa gee ni nu wāa ye sōo. U koo de bu Yudaban sinambun arumani gura, kpa bu ka ye kpuro da Babiloni mi. ⁶ Pasuri, wunε ka wunen yēnugibu, ba koo bēε yoru mwa bu ka da Babiloniō. Miya i ko i gbi, wunε ka be a gari weesugii kua, kpa bu bēε sike mi.

Yeremi u Yinni Gusunō

weeweenu koosimō

⁷ Yinni Gusunō, a man kōkura,
ma na wunen gari wura.
A man sēre a kamia.
Wee tōru baatere
tōmbu kpuro ba ra n man yēēmōwa,
kpa ba n̄ man gari bōkō mō.

⁸ Nā n kī n gari gere,
sere n nōōgiru sua ka dam n nεε,
yiberεba ba wee bu sun dam dare,
kpa bu sun kam koosia.
Yinni Gusunō,
tōmba ra n man yēēmōwa wunen garin sō baadomma.

⁹ Nā n nεε, kon nun deriwa,
na n̄ maa wunen gari kparamō,
n da n sāawa nge dōo u wāa nen wasi sōo
u nēn kukunu mēnimō.

Kpa n kookari ko n ka tii marisi,
adama na ku ra kpī.

¹⁰ Na nɔmɔ tɔn dabinu nu man kōsa bwisikusimɔ.

Ba mɔ, nandabu wāa baama.

Su ka win gari da wirugibun mi.

Be ba raa ka man nɔɔ tia sāa

ba mɛɛrimɔ nà n kon sòkura.

Ba mɔ, sɔɔkudo kon de bu man samba ko.

Kpa bu wa bu man mwa bu mɔru kɔsie.

¹¹ Adama na yē ma wunɛ Yinni Gusunɔ, a wāa ka ne
nge tabu durɔ damgii.

Yen sōna be ba man nɔni sōmɔ ba koo sokura.

Ba n̄ kpē bu man kamia.

Yen sōna ba koo sekuru wa

kpa ba n tu yaaye sere ka baadommaɔ.

¹² Wunɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,

wunɛ wi a ra tɔnu wɛɛri,

a ka wa ù n sāa gemgii,

kpa a n win bwisikunu ka win gōrun gari yē,

wuna kon de a nen yiberɛba mɔru kɔsie.

Domi wuna na tii nɔmu sɔndia.

¹³ I Yinni Gusunɔ siaro ka womusu.

Domi u ra wɔnwɔndo wɔre

saa tɔn kōson nɔman di.

¹⁴ Tōɔ bōrigira tōɔ tē sɔɔ ba man mara.

Tōɔ te, tu ku domaru wa.

¹⁵ Bōrurowa wi u da u nen tundo sōwa u nɛɛ,

wee, ba n̄n bii tɔn durɔ marua.

Ma labaari ye, ya n̄n nuku doo bakabu wē.

¹⁶ Durɔ wi, u kam koowo

nge wuu si Yinni Gusunɔ u kam koosia

u n̄ sin wɔnwɔndu kue.

Kpa u wuri nɔ bururu,

kpa u tabun wurenu nɔ sōɔ sɔɔ gbāara.

¹⁷ Mban sōna Gusunɔ u n̄ yande dere n gbi

sanam mɛ na wāa nen mɛron nukurɔ,

kpa nuku te, tu yande ko nen sikiru,

kpa na n wāa mi sere ka tē.

¹⁸ Mban sōna na yara nen mɛron nukurun di,

na ka sere wahala yeni ka wasi wuriri bini waamɔ,

ma nen wāara wiru gooramɔ ka sekuru.

Yerusalemu koo kam ko

21

¹⁻² Sina boko Sedesiasi u Pasuri, Maakiyan bii, ka Sofoni, yāku kowo Maseyan bii gɔra Yeremin mi, bu n̄n sō bu nɛɛ, u bu bikiaru kuo Yinni Gusunɔn mi, domi Nebukanesa, Babilonin sina boko, u ka bu tabu mɔ. Sɔɔkudo Yinni Gusunɔ u koo n̄n maamaaki gaa kpare ben sɔ, kpa u wa u bu deri. Yera Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua.

³ Ma Yeremi u tɔn be wisa u nɛɛ, bu doo sina boko Sedesiasin mi bu nɛɛ,

⁴ ameniwa Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, wee, u koo de ben tabu kowo be ba ka Babilonin sina boko ka win tambu sannamɔ wuun biruɔ bu

duki su bu wura wuu ge sɔɔ. ⁵ Kpa wi, Gusunɔn tii u ka be Yudaba sanna ka mɔru u bu win dam sɔɔsi, ⁶ u de bara kɔsuru tu hunde koniba kpuro wɔri tu go wuu ge sɔɔ, tɔmbu ka yaa sabenu. ⁷ Yen biruwa u koo sina boko Sedesiasi, Nebukanɛsaa nɔmu bɛria, wi ka win som kowobu ka win tɔn be ba waa wuu ge sɔɔ, be ba gesi yara bararu di, ka tabun di, ka gɔɔrun di. Be kpurowa Nebukanɛsaa u koo go. U n̄ ben wɔnwɔndu mɔ. U n̄ maa goo derimɔ.

⁸ Wee ye Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa win tɔmbun sɔ. U nɛɛ, wee, u bu swaa yiru yiyammɛ, swaa yɛn mi waaara waa, ka yɛn mi gɔɔ u waa. ⁹ Wi u koo gesi yɔra wuu ge sɔɔ, u koo gbiwa tabu sɔɔ, n̄ kun mɛ ka gɔɔru, n̄ kun mɛ ka bararu. Adama wi u yara u tii Babilonigibu wɛ be ba bu tarusi, yɛro koo win waaaru wɔra. Teya ta ko n̄ saa win arumani ye u kpia u yara. ¹⁰ Domi u yɔrariwa u wuu ge kɔsa kua, n̄ n̄ mɔ gea. U koo gu Babilonin sina boko nɔmu sɔndiawa u gu dɔɔ mɛni.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u Dafidin bweseru sɔɔwa

¹¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, amɛniwa wunɛ Yeremi kaa Yudaban sina bokon bweseru sɔ. A nɛɛ, bu nɛ, Yinni Gusunɔn gari nɔɔwɔ.

¹² Be, Dafidin bweseru, ba n̄ da gem swii baadomma. Kpa bu be ba dam dɔre yakia bɛ ba bu dam dɔremɔn nɔman di. Bɔ kun kue mɛ, nɛn mɔru ya koo bu yabure ben kom kɔsum sɔ. Ba n̄ maa kpɛ bu ye go.

¹³ Kon Yerusalemugibu wɔri. Be, be ba waa wawa sɔɔ kperun wɔllɔ, baa bɔ n̄ gerumɔ ba mɔ, wara u koo kpɛ u du ben waa yerɔ, u ben kuku yeru turi.

¹⁴ Kon bu sɛɛyasia nge mɛ ben kookoosu nɛ. Kon ben sina kpaaru dɔɔ mɛni te ba bana ka dɔa ye ba mɔ sɛduru, kpa ye ya ka tu sikerenɛ kpuro yu dɔɔ mwaara.

22

¹ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a doo Yudan sina bokon yɛnuɔ kpa a bu gari yini sɔ. ² A nɛɛ, wi, Yudaban sina boko, wi, wi u sɔ Dafidin sina gɔnaɔ, ka win bwaaabu ka win tɔmbu ka be ba gesi waa sina kpaaru mi, ³ bu nɛ, Yinni Gusunɔn gari yini swaa dakio bu nɔ. Bu gem swiiyo. Bu be ba dam dɔremɔ wɔro be ba bu dam dɔremɔn nɔman di. Bu ku sɔbu ka gominibu ka gobekuban gaaanu mwa ka dam. Bu ku maa taarɛ sarirugibu go yam mini. ⁴ Bɔ n̄ wooda yeni mɛm nɔɔwa, gabu ben bweseru sɔɔ, ba ko n̄ bandu diiwa ba n̄ sɔ Dafidin sina gɔna yeni sɔɔ. Ba koo du saa kɔnnɔ minin di ba n̄ dua tabu keke sɔɔ ye dumi gawe, n̄ kun mɛ, ba n̄ dumi sɔni, be ka ben bwaaabu ka ben tɔmbu. ⁵ Adama bɔ n̄ yina bu ye mɛn nɔɔwa, sere ka nɛ, Yinni Gusunɔn waaaru, sina kpaate, ta koo kowa bansu.

⁶ Wee ye na maa gerua Yudaban sina kpaarun sɔ. Na nɛɛ, baa mɛ na sina kpaate wa ta waa

nge dāa sōo ge ga wāa Galadio,
 ñ kun mε, nge Libanin guurun wii kpiiru,
 ka gem kon tu bansu koosia.

Goo kun maa sinamō mi.

⁷ Kon tabu kowobu tabu yānu sebusia bu tu wōri.

Kpa bu ten gbere yi ba kua ka dāa ye ba mō seduru wukiri bu dōo doke.

⁸ Tōn tuko dabinu ba koo sara wuu gen mi, kpa bu sōona bu nεε, mban sōna Yinni Gusunō u wuu bōkō geni kua mεsum. ⁹ Kpa bu bu wisi bu nεε, gen tambu ba wi, ben Yinnin arukawani kusiawa, ma ba da ba būnu sāmō.

Ye Yinni Gusunō u gerua

Salumun sō

¹⁰ Bεε Yudaba,

i ku wuri ko Yosiasi wi u gun sō.

I ku maa win ario ko.

Adama i wuri koowo Salumun sō,
 wi ba yoru mwa ba ka da tem tukumō.

Domi u ñ maa wee.

Mεya u ñ maa tem mε wasi

mi ba nūn mara mini.

¹¹ Wee ye Yinni Gusunō u gerua Salumu, Yosiasi Yudaban sina bokon biin sō, wi u bandu dii win baan ayerō. U nεε, u doona, u ñ maa wee. ¹² U koo gbiwa deSiru sōo mi ba ka nūn da mi, u ñ maa tem mε wasi.

Yinni Gusunō

u Yoyakimu gerusi

¹³ Yeremi u Yoyakimu sōowa u nεε, wee ye Yinni Gusunō u gerua. U nεε,
 wunε Yoyakimu, bōrurowa a sāa.

Wee a wunen sina kpaaru bana,

adama a ñ gem swīi.

A tu gidambisaba sosia

adama ye n weenε a tambu kua,

a ñ bu kuammε.

A ra gabu sōmburu koosie kam.

A ku ra bu ben kōsiaru wē.

¹⁴ Ma a nεε, kaa tii sina kpaar bakaru baniawa

kpa ta n gidambisa baka mō.

Ma a fenentiba doke,

a ten gani dāa gea ye ba mō seduru wukiri.

Ma a tu swērasia kom kom a ka sōosi ma sina kpaara.

¹⁵⁻¹⁶ Yēn sō a ka sina kpaar te seduruba bana,

yeya n dera a sāa sina boko?

Wunen baaban tii u ñ sāa sina boko ro?

U ra diwa kpa u nō nge baawure,

adama u ra baawure kuewa ye n weenε u ko.

U ra sāarobu ka wōnwōndobu siriewa dee dee.

Yen sōna ye kpuro ya nūn kōora dee dee win wāaru sōo.

Wi u maa mō nge mε,

wiya u wi, Yinni Gusunō yē ka gem.

¹⁷ Adama wunε, wunen tiin arufaniwa a kasu.

A kasuwa a taarε sarirugibu dam dōre

kpa a bu go.

18 Yen biru, Yeremi u maa nEE, wee ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon sɔ. U nEE, ù n gu, ba ñ nùn gɔɔ swīiyamme bu nEE, waiyo nɛn mɔɔ!
Waiyo nɛn sesu!
Waiyo nɛn yinni!

19 Adama ba koo win goru gawawa bu yara Yerusalemun di bu sike nge yaa saberu.

Yerusalemu ya koo sekuru wa

20 Yeremi u nEE, wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nEE, bEE Yerusalemugibu, i doo i yɔ guu te ba mɔ Libaniɔ, ka Basanin guurɔ, ka Abarimun gungunu wɔllɔ, kpa i kuuki ko i nɔɔgiru sua. Domi be i ka arukawani bɔkua ba munkira.
21 U bEE kirɔ kua sanam mɛ i wāa bəri yendu sɔɔ, adama i nEE, i ñ nùn swaa dakimɔ. Nge meya bEEen daa ya sāa saa bEEen piiburun di, i ku ra nùn swaa daki.

22 Tē, bEEen kparobu ba koo ka woo doona kpa be i ka arukawani bɔkua bu bu yoru mwEEri bu ka da tem tukumɔ. Saa ye sɔɔra i ko i sekuru wa, bEEen kom kɔsum sɔ.

23 BEE Yerusalemugibu, bEE be i sɔ sEE bEEen dii buranu sɔɔ ni i kua ka Libanin dāa gea, amɔna bEEen weeweenu ko n nE, sanam mɛ wuriribu koo bEE deema nge tɔn kurɔ wi u yiire u kī u ma.

Yinni Gusunɔ

u Yoyakini sirimɔ

24 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nEE, kaa Yoyakini, wi ba maa mɔ Yekonia, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko sɔ a nEE, sere ka nɛn wāaru, baa ù n sāan na nge taabu nɛn nɔm geuɔ, kon nùn wuna min di. 25 Kon nùn win yibeEba nɔmu sɔndia, be, be ba kasu bu nùn go. Kon nùn bu nɔmu sɔndia be, bèn berum u mɔ mi. Beya NebukanEsaa, Babilonin sina boko ka win tabu kowobu. 26 Kon bu kɔ, wi ka win mero wi u nùn mara. Kpa bu ka bu da tem tukumɔ mi ba ñ bu mara. Miya ba koo gbi. 27 Saa gaa sɔɔ, ba ko ba n kī bu gɔsirama ben temɔ adama ya ñ koorɔ.

28 Gaba koo bikia bu nEE, Yoyakini wi, u sāawa nge weke te ta kɔsire, ñ kun mɛ, nge gāa ni goo kun maa kī? Aawo. N n men na, mban sɔna ba wi ka win bweseru tem yara ma ba ka bu da sere mi ba ñ yē.

29 Ma Yeremi u nEE, nɛn temgibu, i nɔɔwɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua. 30 U nEE, i durɔ wi garisio wi u ñ kooramɔ win wāaru sɔɔ. U ko n sāawa nge wi u bibu bia, domi win bweseru sɔɔ, goo kun maa sinamɔ sina gɔna sɔɔ u Yudaba kpara.

Kparo kɔsobu

23

1-2 Gusunə Isireliban Yinni u nɛɛ, bōruroba kparo be ba nɛn tɔmbu goomə, ma ba bu yarinasiamə nge yāa kparo kōsobu. Na maa nɛɛ, wee ba nɛn tɔmbu gira, ba bu yarinasia ba yina bu bu nɔɔri. Yen sɔ, kon bu sɛɛyasia ben nuku kōsu ten saabu.

³ Kpa n nɛn tɔn be ba tie mwɛɛrima tem kpuron di, mi na raa dera ba yarinɛ, n ka bu wurama ben temə, kpa bu marura bu dabia. ⁴ Nɛ, Yinni Gusunə kon bu kparo kpaobu wɛ be ba koo bu kpara. Ba n̄ maa nandamə bɛrum sɔ. Baa ben turo kɔn maa biaramə.

⁵ Wee saa ya sisi
yè sɔɔ kon gemgii goo seeya Dafidin bweserun di
nge dāa kp̄ii p̄ɔtura,
kpa u n bandu d̄ii ka baadommaə.
U koo tɔn be kparawa ka bwisi gee.
Kpa u gem s̄ɔsi tem mɛ sɔɔ.

⁶ Win waati ye sɔɔ,
Yudaba ba koo faaba wa.
Kpa u de Isireliba ba n wāa b̄ɔri yɛndu sɔɔ.
Kpa ba n n̄n sokumə ba n m̄,
Yinni Gusunəwa u s̄a ben faaba kowo.

⁷ Yen s̄na na nɛɛ, wee saa ya maa sisi yè sɔɔ ba n̄ maa b̄ɔrumə bu nɛɛ, ka Yinni Gusunən wāaru wi u bu yarama saa Egibitin tem di. ⁸ Adama ba ko n da gerewa bu nɛɛ, ka Yinni Gusunən wāaru wi u bu yarinasia s̄ɔ yɛsan n̄m geu gia ka wusu gasu sɔɔ, ma u maa ka bu wurama min di, bu ka sina ben temə.

*Gari yi Yeremi**u s̄amə weesugibu s̄ɔɔwa*

⁹ N n s̄aməbun s̄n na,
nɛn ḡɔru ga sankira t̄oo,
ma na diirimə sere ka nɛn kukunə.
Na s̄a nge wi tam mu goomə
Yinni Gusunə ka win gari dɛɛrin s̄ɔ,
yi u man s̄ɔɔwa u nɛɛ,

¹⁰ t̄omba yiba tem mɛ sɔɔ,
be ba sakararu m̄.
K̄sa ba naa gire.

Miya ben dam mu wāa.
Yen s̄na tem mɛ, mu sankire,
ma mɛn kpara yee ni nu wāa gbaburun bera gia nu gbera.
Domi u mu b̄rusi.

¹¹ Gusunən s̄aməbu ka yāku kowobu ba sankire,
u wa ma ba nuku k̄su kom m̄
sere ka win s̄a yerə.

¹² Yen s̄na ben swaa ya koo w̄ria,
kpa yu bu yam t̄ire.
U koo de bu bu b̄ria,
kpa bu w̄ruku saa ye u koo bu sɛɛyasia
u de wahala yu bu deema.
Wi, Yinni Gusunəwa u yeni gerua.

*Yudan Gusunən s̄aməbun**k̄san kp̄aaru*

13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 kɔsa ye na wa nɛn sɔmɔbu ba mɔ Samariɔ,
 ya n̄ ka nɔɔ gerurɔ.
 Domi b̄u wi ba mɔ Baalin ȳisira ba ka gari mɔ.
 Ma ba nɛn tɔmbu Isireliba gɛrasia nɛn swaan di.

14 Adama kom kɔsum mɛ na wa Gusunɔn sɔmɔbun suunu sɔɔ Yerusalemuɔ,
 mu beɔnɔgim kere.

Ba s̄awa sakara kowobu,
 ma ba weesu mɔ,
 ba tɔn kɔsobu dam k̄ɛmɔ bu ku ka ben kom kɔsum deri,
 ma na be kpuro garisi nge Sodomu ka Gomɔran tɔmbu.

15 Yen s̄na nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
 na nɛn sɔmɔbu Yerusalemuɔ s̄ɔm̄ɔ
 ma wee kon de bu d̄aa kiku gagu* ge ga sosu di,
 kpa bu nim mɛ mu d̄ɛɛ mɔ nɔ.
 Domi beya ba dera tem mɛn tɔmbu kpuro ba n̄ maa man bɛɛɛ w̄ɛɛmɔ.

Sɔmɔ weesugibu

16 Amɛniwa nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na gerua. Na nɛɛ,
 i ku maa nɛn sɔmɔ ben gari swaa daki.

Domi ba dera i ȳiyo ye i n̄ wasi.
 Ben tiin ḡɔrun bwisikuna ba gerumɔ,
 n n̄ mɔ yi yi wee nɛn nɔɔn di.

17 Ba ra mam be ba man gɛma s̄ bu nɛɛ,
 na be gerua na nɛɛ,
 ba koo b̄ari yendu wa.
 Kpa ba n be ba ben tii tiin ḡɔru k̄iru mɔ s̄ɔmɔ ba n mɔ,
 ba n̄ kɔsa gaa wasi.

18 Yeremi u nɛɛ,
 ben wara u ka Yinni Gusunɔ wesiana.
 Nge ben wara u win gari nua u yi laakari kua.

19 Wee Yinni Gusunɔn mɔru ya koo na nge guru woo b̄ako
 kpa yu tɔn kɔsobu w̄ari.

20 Win mɔru ye, ya n̄ suremɔ,
 ma n kun mɔ u win himba yibia.
 Amɛn biru, ya koo bɛɛ nɛn tɔmbu yeeri.

21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 sɔmɔ be, ba duki da, baa mɛ na n̄ bu gɔre.
 Ba maa gari gerua, baa mɛ na n̄ ka bu gari kue.

22 B̄a n d̄aa nɛn gari swaa daki,
 nɛn gariya ba koo raa kpara nɛn tɔmbun suunu sɔɔ.
 Kpa bu wa bu ḡɔru ḡasia bu ben kom kɔsum deri.

Yinni Gusunɔ

u w̄aa yam kpuro

23 Nɛ Gusunɔ, na w̄awa yam kpuro,
 turuku ka tontondɔ.

24 Goo u koo kp̄i u kuke na kun n̄n wa?
 Na w̄awa yam kpuro, w̄allo ka temɔ.

Mba yakasu ka dobi

* 23:15 d̄aa kiku gagu - A mɛrio 9:14.

yi mɔɔsine

²⁵ Na nɔɔmɔ ye sɔmɔbu ba gerumɔ. Be ba gari weesugii mɔ ka nen yĩsiru ba mɔ, na ka bu gari kua dosu sɔɔ, ²⁶ sere saa yerà sɔmɔ beni ba ko n gari weesugii mɔ, kpa ba n nen tumbu nɔni wɔkumɔ ka ben gɔrun gari. ²⁷ Ba kiwa ben dosu weesugisun gari yi de nen tumbu bu nen yĩsiru duari nge me ben baababa ba raa man duari bũu wi ba mɔ Baalin sɔ. ²⁸ Sɔmɔ wi u dosa u geruo ma u dosa. Wi na maa ka gari kua u yi tusio dee dee.

Ne, Yinni Gusunɔ na nee,
mba yakasu ka dobi yi mɔɔsine.

²⁹ Nen gari kun sãa nge dɔɔ ro?

Yi ñ sãa nge matalaka ye ya ra kperu kɔre ro?

³⁰ Yen sɔna ne, Yinni Gusunɔ, kon sɔmɔ be seeyasia, be, be ba ben winsim gari suamɔ ba ka gari weesugii mɔ. ³¹ Kon bu seeyasia be ba ben tii tiin gari suamɔ ba gerumɔ ka nen yĩsiru. ³² Kon bu seeyasia be ba ben dosu weesugisu tumbu sɔɔmɔ. Ma ba dera nen tumba kɔɔramɔ ben wee si ka ben tɔn biarun sɔ. Na ñ bu gɔre, na ñ maa bu wooda wẽ. Meya ba ñ maa arufaani gaa mɔ tɔn ben suunu sɔɔ.

*Yinni Gusunɔn gari**yi sãawa sɔmunu*

³³ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nee, tɔn ben goo, ñ kun me nen sɔmɔ goo, ñ kun me yãku kowo goo ù n nun bikia u nee, mba ne, Yinni Gusunɔ na gerua, sɔmu nirà na bu sɔbi, kaa nùn wisiwã a nee, bera ba sãa nen sɔmunu. Adama kon bu biru kisi. ³⁴ Ben wi u gesi nɔɔ wukia u nee, ne, Yinni Gusunɔ na bu sɔmunu sɔbi, kon yẽro seeyasiawa wi ka win yenugibu. ³⁵ Ye baawure u koo kpĩ u win winsim bikia, yera, u nee, mba Yinni Gusunɔ u gerua, mba u wisa. ³⁶ Adama bu ku raa maa gere bu nee, na bu sɔmunu sɔbi. Wi u ye gerua, win gari koo wari win tii sɔɔ. Domi ba nen gari temamɔwa ne wi na sãa ben Yinni wi u ra n wãa, u dam kpuro mɔ. ³⁷ Kaa maa sɔmɔ be bikia a nee, mba ne, Yinni Gusunɔ na bu sɔɔwa. Mba na bu wisa. ³⁸ Bã n maa nun wisa ba nee, ne, Yinni Gusunɔ na bu sɔmunu sɔbi, baa me na nee, bu ku maa yen gari ko, a bu wisio a nee, ameniwa ne, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nee, ³⁹ kon bu biru kisi kpa n bu duari, be ka ben wuu ge na raa be ka ben baababa wẽ. ⁴⁰ Kon maa bu seku bakaru doke te ta ñ duarirɔ sere ka baadommɔ. Kpa ba kun maa beere mɔ tɔmbun nɔni sɔɔ.

*Figie bii**ni nu wãa birenu yiru sɔɔn gari***24**

¹ Ye Nebukanesa, Babilonin sina boko u Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko mwa ka win sina asakpɔbu ka ben dãa dãkobu ka ben sekobu, u ka bu da Babiloni, saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u Yeremi figie bii ni ba doke birenu yiru sɔɔ sɔɔsi sãa yerun kɔnnɔwɔ. ² Bire nin teeru ta figie bii geenu yiba ni nu sãa nge yen marum gbiikum. Ma teera ma bii kɔsunu yiba ni nu ñ diirɔ.

³ Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi bikia u nee, Yeremi, mba a waamɔ mi. Ma u wisa u nee, birenu yiruwã na waamɔ, ni nu figie binu yiba. Ganu gea sãa, ma ganu kɔsunu sãa, nu ñ diirɔ.

⁴ Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa u nee, ⁵ wee ye na gerua, ne, Gusunɔ Isireliban Yinni. Na nee, nge me figie bii gee ni, nu ra tumbu wẽre, nge meya

kon Isireli be ba yoru mwεεra ba ka da Babiloniε mεeri ka nōnu geu. ⁶ Kon de bu wurama ben tem mini. Na ñ maa bu suramε, kon bu tāsisiawa. Na ñ maa bu wukamε, kon bu girawa n sire. ⁷ Kon bu gōru kpεε wē, kpa bu gia ma nena na sāa kpuron Yinni. Ba koo wurama nen mi kpa ba n sāa nen tōmbu ba n man sāamε.

⁸ Adama Sedesiasi, Yudaban sina boko ka win sina asakpōbu ka tōn be ba tie Yerusalemuε ka be kpuro be ba sō tem mε sō, ka sere be ba kpikuru da Egibitiε, kon dewa ba n sāa nge figie bii kōsu ni nu ñ diirε mi. ⁹ Tōmbu bā n bu wa ba koo biti soora. Gee kon bu yarinasia kpuro, ba koo bu yēewa bu bu yaakoru koosi kpa ba n wāa sekuru sō kpa ba n da ka ben yīsiru tōmbu bōrusi. ¹⁰ Kon bu tabu surema ka gōuru ka baranu sere bu ka gbi tem mε kpuro sō, mε na be ka ben baababa wē.

Yudaban mem nō sarirun are

25

¹ Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wōō nnese sōra Yinni Gusunε u ka Yeremi gari kua Yudaban sō. Ya sāawa Nebukanesa, Babilonin sina bokon bandun wōō gbiikuu. ² Ma Yeremi u Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro sōwa u nεε, ³ saa Yosias, Amōn biin bandun wōō wākura itasen di, n ka gisε girari, yen wōō yenda itawa mi. Saa min diya na ra n bεε Gusunεn gari sōmε adama i ku ra man swaa daki. ⁴ Yinni Gusunε u ra n bεε win sōm kowobu gōriamme, bera win sōmōbu. U dera ba na na saa yee yellun di. Adama i ñ bu swaa daki, i ñ ben gari wure. ⁵ Sōmε be, ba ra n gerumε ba n mō, i gōru gōsio kpa i bεen daa kōsa deri, kpa i wa i n wāa bεen tem sō, mε Yinni Gusunε u bεε ka bεen baababa wē sere ka baadommaε. ⁶ I ku maa būu goo yiira i nūn sā. I ku Gusunεn mōru seeya ka bεen bwāaroku ni i kua ka bεen tii, kpa u ku maa bεε kōsa gaa kua. ⁷ Adama Yinni Gusunεn tii u nεε, i ñ nūn swaa daki. I win mōru seeyawa bεen bwāaroku ni i kuan sō. Ma ya ka bεε kōsa naawa.

⁸ Yen sōna wi, Gusunε wōllu ka tem Yinni u nεε, yèn sō i ñ nūn swaa daki, ⁹ yen sōna u koo maa sōō yēsān nōm geun tōmbu kpuro gurama ka win sōm kowo Nebukanesa, Babilonin sina boko. Kpa bu bεen tem mēn tōmbu wōri bu kam koosia, ka be ba bεε sikerene kpuro. Tem mε, mu koo kowa bansu sere ka baadommaε. Wi u sarε mi, kpa biti yu nūn mwa, sere u wia ko. ¹⁰ Ba ñ maa tōō bakanun womusu nōmε mi, ka sere kuro kpaanun womusu. Meya ba ñ maa nambun wākinu nōmε. Ba ñ maa fitilanu wasi mi. ¹¹ Tem mε kpuro mu koo kowa bansu, kpa bεε, win tōmbu, i Babilonin sina boko yoru diiya wōō wata ka wākuru.

¹² Adama wōō wata ka wōku ten biru, Yinni Gusunε u koo Babilonin sina boko ka win tōmbu seesima ben tora ni ba kuan sō, kpa u ben tem kam koosia mu ko bansu sere ka baadommaε. ¹³ Bōri yi u gerua tem mēn sō, ka sere yèn gari nε, Yeremi na gerua na yorua tire te sō, bwesenu kpuron sō, yi koo koorawa. ¹⁴ Domi bwese damginu ka sinam damgiba koo bu yoru mwεeri. Nge meya Gusunε u koo ka bu ben kōsa kōsie ye ba raa kua.

Gusunε

u koo bwesenu kpuro seeyasia

¹⁵ Yinni Gusunε u win mōru weesina ka tam mε u doke nōra sō u nε, Yeremi tii u nεε, n ye mōō kpa n de bwese nūn mi u man gōriε nu ye nō. ¹⁶ Bā n wa ma u dera yiberεba ba bu wōri ba goomε, ba ko n bāarimōwa kpa ba n burisine nge wiirobu.

¹⁷ Yera na n̄ra ye mwa Yinni Gusun̄n n̄man di. Ma na dera bwese n̄n mi u man ḡra nu win m̄ru ye n̄ra. ¹⁸ Na torua na ye Yerusalemugibu n̄rusia, ka Yudan wusu kpuron t̄mbu ka ben sinambu ka ben sina asakp̄bu, kpa Gusun̄ u wa u ben tem kam koosia kpa wi u sar̄ mi, u biti soora sere u wia ko. Kpa ba n̄ da ka ye t̄mbu b̄rusi nge m̄e ya koora t̄.

¹⁹ Yen biru, na bwese ni nu tiegibu ye n̄rusia. Beya Egibitin sun̄ ka win sina asakp̄bu, ka win t̄mbu kpuro, ²⁰ ka bwese tuku ni nu w̄a Egibitī, ka Usan sinambu, ka Filisitiban sinambu, beya Asikalonigii, ka Gasagii, ka Ekoronigii, ka sere be ba maa tie Asid̄dū, ben sun̄, ²¹ ka Ed̄muba, ka M̄abuba, ka Am̄nigibu, ²² ka Tirin sinambu ka Sidonin sinambu, ka sere sinam be ba w̄a nim w̄kun bera gī, ²³ ka sere maa Dadanigibu, ka Temagibu, ka Busigibu, ka be ba ra wii baanun seri k̄ni, ²⁴ ka maa Daarububan sinambu, ka bwesenu kpuron sinambu be ba w̄a gbabur̄ mi yani s̄eri w̄a, ²⁵ ka Simirin sinambu ka Elamun sinambu ka sere M̄ediban sinambu, ²⁶ ka sinam be ba w̄a s̄o ȳsan n̄m geu gīa kpuro, be ba w̄a turuku ka be ba toma.

Bwese ni nu gesi w̄a handunia s̄o, ni ka nin sinambu ba m̄ru ye n̄ra ma Babiloni ye ba maa m̄ Sesaki, yen sina boko u ye dakura.

²⁷ Yinni Gusun̄ u maa man s̄ōwa n̄ Isireliba s̄ōwa n̄ n̄e, ameniwa wi, ben Yinni, wi u maa s̄a w̄llu ka tem Yinni u gerua. U n̄e, bu n̄ruo sere yu bu go, bu siruku kpa bu w̄ruku sere bu kpana bu se ȳn s̄o u dera yibereba ba bu w̄ri ba goom̄. ²⁸ U maa n̄e, bwese nin garu t̄ n̄ yina tu n̄o ye na tu t̄i, n̄ tu s̄ōwa n̄ n̄e, tu n̄ruo baa n̄ n̄ m̄eren na. Wi, Gusun̄ w̄llu ka tem Yinnin woodawa. ²⁹ Domi u n̄ win wuu Yerusalemu deri. N̄ n̄ m̄en na, u koo bweseru garu deri? Aawo, u n̄ derim̄. Bwesenu kpuro s̄ora u koo win m̄ru sure. Wi, Gusun̄ w̄llu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

³⁰ U maa man s̄ōwa u n̄e, n̄ bu s̄ōwa n̄ n̄e, wi, Yinni Gusun̄ u koo kukiri w̄llun di. Win n̄o ga koo n̄ra s̄a win w̄a yee d̄eraru di. U koo win tem kukirisi.

U koo handuniagibu kpuro kukirisi nge t̄n dabi te ta d̄ianu ḡem̄ gber̄.

³¹ Win kukiribu koo n̄ra handunia kpuro s̄o. Domi u t̄mbu kpuro sokum̄ win siri gbabur̄. Wi siribu di, u koo ȳro gowa ka takobi.

³² Wi Gusun̄, w̄llu ka tem Yinni, u maa n̄e, win siribu bu ko n̄ s̄awa nge woo b̄ko ge ga bwesenu kpuro gasirim̄, ga handunian goonu n̄e kpuro bukian̄.

³³ Be Yinni Gusun̄ u koo de bu gbi siri bi s̄o, ba ko n̄ teriewa baama handuniā. Goo sari wi u koo ben gonu m̄enna u sike, kpa bu ben ḡo sw̄i. Nu koo kowa taaki tem s̄o.

³⁴ B̄e, win t̄mbun kparobu, i wuri koowo, i bindio tem̄. Domi t̄ra tunuma t̄ s̄o ba koo b̄e sakiri. I ko i w̄ruma i k̄sikira nge tem m̄n weke buraru.

³⁵ I n̄ kisiram̄ domi i n̄ kuku yeru wasi.

³⁶ Wee, kparo ben wuri yi koo n̄ra domi Yinni Gusun̄ u koo ben tem kam koosia

³⁷ ka win m̄ru baka.

Tem mε, mu wāa bōri yendu sōo,
adama mu koo ko bansu.

³⁸ Nge mε gbee suno ga ra yari gen wāa yerun di
gu ka dīanu kasu,
nge mεya Yinni Gusunō u koo yari win wāa yerun di,
u de bwesenu nu goona
kpa tem mu tōmbu bia win mōru bakan sō.

*Yeremi u wāa Yudaban
wirugibun wuswaa*

26

¹ Ye Yoyakimu, Yosiasin bii Yudan sina boko u bandu di, yen sōo mεε tera
Yinni Gusunō u ka Yeremi gari yini kua u nεε, ² ameniwa nε, Yinni Gusunō na
gerua na nεε, a yōro sāa yerun yaara mini. Tōn be ba koo na saa Yudan wusu
kpuron di bu ka man sā, kpa a bu gari yi kpuro sō yi na nεε, a bu sō. Baa yin tia
a ku ra bure. ³ Bā n wura ba nun swaa daki, ma ba wura ben dōo sōo, ba ben
kom kōsum deri, kōsa ye na raa gōru doke n bu kua, kon ye deri. ⁴ A bu sōwō
a nεε, ameniwa nε, Yinni Gusunō na gerua. Na nεε, bu man swaa dakio bu nεn
woodaba swī ye na bu wε, ⁵ kpa bu ku nεn gōrobun gari atafiiru ko. Na ra be
bu garie saa yellun di, adama ba n bu swaa daki. ⁶ Yen sō, kon sāa yee te kam
koosia nge mε na Silogiru kua, kpa n de bwesenu kpuro nu wuu gen yīsiru sia
nū n bōrumō.

⁷ Yāku kowobu ka Gusunōn sōmōbu ka wuun tōmbu ba Yeremin gari yi nua
yi u gerumō Yinni Gusunōn sāa yerō. ⁸ Ye u gari yi gerua u kpa yi Yinni Gusunō
u nūn yiire u tōn be kpuro sō mi, yera yāku kowo be, ka Gusunōn sōmō be, ka
sere wuun tōn be ba tie kpuro ba na ba nūn sēre. Ba gbāsukumō ba mō, kaa
gbiwa. ⁹ Tōmbu kpuro ba na ba Yeremi mēnne Yinni Gusunōn sāa yeru mi, ba
mō, mban sōna a gerumō ka Yinni Gusunō yīsiru a mō, sāa yee teni ta koo kam
kowa nge Silogiru, kpa Yerusalemu yu ko bansu.

¹⁰ Ye Yudan wirugibu ba nua mε, yera ba seewa sina kpaarun di ba da Yinni
Gusunōn sāa yerō, ma ba sina sāa yee ten kōnnōwō ge ba sokumō kōnnō kpōo.
¹¹ Ma yāku kowo be, ka Gusunōn sōmō be, ba wirugibu ka tōn be ba tie kpuro
sōwō ba nεε, n weenεwa bu durō wini go. Domi gari kamwa u wuu geni
gerusimō. Bēen tii i maa yi nua ka bēen swaa.

¹² Ma Yeremi u wirugii be ka tōn be kpuro sōwō u nεε, Yinni Gusunōwa u
man gōrima n ka gari ko sāa yee teni ka wuu genin sō, nge mε i nua kpuro. ¹³ I
gōru gōsio kpa i kom kōsum deri. I Gusunō bēen Yinnin gari swaa dakio, kpa
u kōsa ye deri ye u raa kī u bεε kua. ¹⁴ Adama nε wee bēen nōmaa, i ka man
koowo nge mε n bεε dende. ¹⁵ I yē ma na n taarε gaa mō. Yen sō, i n man go, nεn
yem mu kua bεε ka bēen wuu gen sōmunu. Domi ka gem Yinni Gusunōwa u
man gōrima n ka bεε gari yini kpuro sō.

¹⁶ Yera wirugii be, ka tōn be ba tie ba yāku kowo be, ka sōmō be sōwō ba nεε,
n n weenε su durō wi go domi ka Gusunō bēen Yinnin yīsiru u gari yini gerua.

¹⁷ Ma wuu gen guro gurobu gabu ba seewa ba tōn wōru ge sōwō ba nεε,
¹⁸ Misee Mōresetigii u raa Gusunōn gari gerua Yudan sina boko Esekiasin waati
u nεε, ameniwa Gusunō, wōllu ka tem Yinni u gerua. U nεε,
ba koo Yerusalemu bwiiya nge gberu,
kpa yu ko nge kpee ni ba suba,
kpa guu tēn wōlō ba Yinni Gusunōn sāa yee te bana,

tu dānu kpi n ko dāa sōo bōkō.

¹⁹ Yudaba ka ben sina boko Esekiasi wi, ba Miseen wi go? Esekiasi wi, u n̄ Yinni Gusunō nasie? Nge u n̄ Yinni Gusunō suuru kan̄ ro? Ma Yinni Gusunō u kōsa ye deri ye u raa kī u bu kua. Yera i ko de bese, su tii durum baka yeni sōbi?

Yoyakimu

u Gusunōn sōmō Uri go

²⁰⁻²¹ N deema Yoyakimun waati ye sōo, durō goo maa wāa wi ba mō Uri, Semaya Kiriati Yarimugiin bii. Durō wi, u ra gari gere ka Yinni Gusunōn yīsiru. Ma u gari tee yi gerua win tii, wuu genin sō nge mē Yeremi u gerua mi. Ma Yoyakimu ka win tabu durōbu ka maa win sina asakpōbu ba gari yi nua. Yera sina boko wi, u kasu u Uri go. Ye Uri u nua mē, u b̄erum soora, ma u kpikuru sua u da Egibitiō. ²² Yera Yoyakimu u Elinatani Akaborin bii gōra Egibitiō ka tumbu gabu sannu bu ka Uri mwaama. ²³ Ma ba Uri wi mwaama ba ka n̄n na sina bokon mi. Ma u dera ba n̄n go ka takobi. Yera ba win goru kare mi ba ra tōn dirobu sike.

²⁴ Adama Akikamu Safanin bii u yōrawa ka Yeremi ma u yina bu tōn be Yeremi n̄m̄u beria bu go.

Yeremi

u sugu sōndi win seru wōllō

27

¹ Ye Sedesiasi Yosiasin bii, Yudaban sina boko u bandu di u kpa, n te fiiko, yera Yinni Gusunō u ka Yeremi gari kua u n̄e, ² Yeremi, a tii suguba kuo ka maa wēe a ye sōbe, ³ kpa a ye sōmōbu wē be sinam beni, Edōmuban sunō, ka Māabuban sunō, ka Amōniban sunō, ka Tirin sunō, ka Sidonin sunō ba gōra Yerusalemō Sedesiasi, Yudaban sina bokon mi, kpa ben baawure u ka ye win yinni daawa. ⁴ Kpa a maa bu sō bu ben yinnibu sō bu n̄e, n̄e, Gusunō, wōllu ka tem Yinni, wi Isireliba ba sāmō, na n̄e, ⁵ n̄ena na tem taka kua ka tumbu ka yēe yi yi wāa mē sōo, ka n̄en dam bakam. Wi na kī, wiya na ra mu wē. ⁶ Wee tē kon b̄een tem mē kpuro n̄en sōm kowo N̄ebukanēsaa, Babilonin sina boko wē. Kpa n de sere ka gbeku yēyō yi n̄n s̄amburu kua. ⁷ Bwesenu kpuro nu koo wi ka win bibu, ka win debuminu s̄a. Adama saa gaa koo na yē sōo bwese damginu ni nu sinam damgibu mō, nu koo ra win tii ka win temgibu yoru mwa.

⁸ Bweseru garu tā n yina tu N̄ebukanēsaa s̄a tu n̄n yoru diiya, n̄e, Yinni Gusunō, kon de u bwese te tabu wōri. Kon maa tu bararu ka gōru kp̄ē, u ka kp̄i u tu kpeerasia.

⁹ N n m̄en na, b̄e, i ku maa b̄een sōmōbu swaa daki, ka b̄een s̄orobu ka b̄een tiin dosusu, ka b̄een gōri sokobu, be, be ba ra b̄e sō bu n̄e, i n̄ ko Babilonin sina boko s̄a. ¹⁰ Domi weesa ba gerumō, ye ya koo de n b̄e tondasia b̄een tem di kpa n b̄e kpeerasia.

¹¹ Adama bwese te ta wura tu Babilonin sina bokon sugu sōbe, tu n̄n yoru diiya, kon bwese te deri ten tem sōo kpa tu gbea ko mi, ta n wāa. N̄e, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

¹² Ma Yeremi u maa gari tee yi Sedesiasi sōowa. U n̄e, Sedesiasi, wun̄e ka wun̄en tumbu, i Babilonin sina bokon sugu dokeo, i n̄n yoru diiya, wi ka win tumbu, kpa i wa i n wāa. ¹³ Mban sōna kaa de bu wun̄e ka wun̄en tumbu go tabu sōo, n̄ kun mē i gbi gōru ka baranun sō nge mē Yinni Gusunō u gerua.

U nɛɛ, bwese te ta yina tu Babilonin sina boko wiru kp̄iɣa ta koo gbiwa nge mɛ. ¹⁴ U maa nɛɛ, i ku sɔmɔ ben gari swaa daki, be, be ba bɛɛ sɔmɔ ba mɔ, i n̄ Babilonin sina boko yoru diiyammɛ. Domi gari weesugiiya ba mɔ. ¹⁵ N n̄ ne, Yinni Gusunɔ na bu gara. Ba gari mɔwa ka nɛn yĩsiru adama weesa ba mɔ. I n bu swaa daki, kon bɛɛ girawa, kpa i gbi, bɛɛ ka be sannu.

¹⁶ Ma Yeremi u maa yāku kowobu ka tɔn be ba mɛnne mi, gari yi sɔwa. U nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, i ku bɛɛn sɔmɔbun gari swaa daki, be ba gerumɔ ba mɔ, ba koo ka Yinni Gusunɔn s̄aa yerun dendi yānu wurama saa Babilonin di n n̄ tɛɛmɔ. Domi gari weesugiiya ba mɔ mi. ¹⁷ I ku bu swaa daki. I Babilonin sina boko wiru kp̄iɣa, kpa i wa i n wāa. Mban s̄na i ko i de bɛɛn wuu geni gu ko bansu.

¹⁸ Yeremi u maa nɛɛ, sɔmɔ be, b̄a n s̄aan na Gusunɔn sɔmɔbu ka gem ma win gariya ba kparamɔ, bu n̄n kanɔ, wi, wɔllu ka tem Yinni, u ku de bu yāa ni gura ni nu tie win s̄aa yerɔ ka Yudaban sina kpaarɔ ka Yerusalemu sɔɔ kpuro, bu ka da Babiloniɔ. ¹⁹⁻²⁰ Domi sanam mɛ Babilonin sina boko u Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko yoru mwa ka win sina asakpɔbu, u n̄ gina dendi yāa nini gure, gbereba, ka boo sii ganduguu, ka gen sawariti, ka dendi yāa ni nu tie Yerusalemuɔ. ²¹ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua dendi yāa nin s̄o. ²² U nɛɛ, ni kpurowa ba koo gura bu ka da Babiloniɔ. Miya nu ko n wāa sere win tii u ra ka de bu ka nu wurama min di.

Yeremi

ka Gusunɔn sɔmɔ Hanania

28

¹ Sedesiasin bandun w̄ɔɔ nnɛse te sɔɔ, yen suru nɔɔbuse sɔɔ, Hanania, Asurin bii, wi u s̄aa Gusunɔn sɔmɔ Gabaoniɔ, u ka Yeremi gari kua yāku kowobu ka tɔmbu kpuron wuswaaɔ, Yinni Gusunɔn s̄aa yerɔ. ² U nɛɛ, ameniwa Gusunɔ, Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ, u koo wigibu yara Babilonigibun yorun di, te ta s̄aa nge sugu ben w̄ino. ³ N ka ko w̄ɔɔ yiru u koo de Nebukanɛsaa u ka wi, Yinni Gusunɔn s̄aa yerun dendi yāa ni wurama, ni u raa gura u ka da Babiloniɔ. ⁴ U koo maa de Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko u wurama, ka sere Yudaban tɔn be ba ka da Babiloniɔ. Domi u koo bu yara Babilonin yorun di.

⁵ Yera Yeremi u Gusunɔn sɔmɔ Hanania wisa yāku kowobu ka tɔn be ba wāa Yinni Gusunɔn s̄aa yeru mi kpuron wuswaaɔ, ⁶ u nɛɛ, ami. Gusunɔ u de yu kooa nge mɛ a gerua. Kpa u de tɔn be kpuro bu wurama Babilonin di ka Yinni Gusunɔn s̄aa yerun dendi yāa ni. ⁷ Adama Hanania, a gari yini swaa dakio a n̄, yi na gerumɔ wunen wuswaaɔ ka tɔn ben wuswaaɔ. ⁸ Gusunɔn sɔmɔ be ba gbia ba na yellun di, sa sere na, n̄ni swāaru ka tabu ka baranun gariya ba bwese bakanu ka sina bokobu sɔwa. ⁹ Tɛ Gusunɔn sɔmɔ goo ù n seewa u b̄ari yendun gari mɔ, am̄na tɔmba koo ka tubu ma Gusunɔwa u ȳɛro ḡrima, ma n kun m̄ ye u gerua mi, ya kooa.

¹⁰ Yera Gusunɔn sɔmɔ Hanania u Yeremi sugu ye wuna ma u ye b̄ɔka. ¹¹ Ma u tɔmbu kpuro sɔwa u nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, n ka ko w̄ɔɔ yiru u koo Babilonigibun dam mɛ bua nge mɛ na sugu ye b̄ɔka.

Ma Yeremi u win swaa mwa u n doonɔ.

¹² Sanam mɛ Hanania u sugu d̄aa ye wuna Yeremin w̄irun di u b̄ɔka u kpa, yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔwa u nɛɛ, ¹³ a doo a Hanania s̄o a nɛɛ, u kp̄ia u sugu d̄aagia ye b̄ɔka, adama u koo yen k̄sire wa ye ya s̄aa sisugia.

¹⁴ Nε Gusunɔ, Isireliban Yinni, nε wi na wɔllu ka tem mɔ, na nεε, wee na sugu sisugia dokemɔ bwese ni kpuron wɔinɔ, kpa nu ka Nεbukanesaa, Babilonin sina boko yoru diiya. Baa ka gbeku yeεyɔ, kon nɔn ye nɔmu bεriawa.

¹⁵ Yera Yeremi u Hanania sɔɔwa u nεε, a swaa dakio a nɔ, Yinni Gusunɔ kun nun gɔre. Ka mε, a da a tɔmbu gari weesugii sɔɔwa, ma ba yi naane kua. ¹⁶ Yen sɔ, tε, wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nεε, u koo nun wuna tem minin di, domi wunen gari yi dera tɔmba nɔn seesi. Kaa gbi gisɔku ge.

¹⁷ Ma Gusunɔn sɔmɔ Hanania wi, u gu wɔɔ gen suru nɔɔba yiruse sɔɔ.

Yeremi u Yuda be ba wāa

Babiloniɔ tireru kua

29

¹ Saa Yerusalemun diya Yeremi u bukurobu ka yāku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu tireru kua, tɔmbu kpuro gesi be Nεbukanesaa, Babilonin sina boko u yoru mwεεra u ka da Babiloniɔ. ² N deema saa ye sɔɔ, ba sina boko Yoyakini mwa kɔ ka win mero ka win sɔm kowo be ba maatam kua, ka wirugibu be ba wāa Yerusalemuɔ ka Yudan wuu si su tie sɔɔ, ka dāa dākobu ka sekobu. ³ Wee saa ye sɔɔ, Sedesiasi, Yudaban sina boko u Eleasaa Safanin bii, ka Gemaria, Hilikiyan bii gɔriɔ Nεbukanesaan mi, Babiloniɔ. Ma Yeremi u bu win tire te wε. Wee ye tire te, ta gerumɔ.

⁴ Ta nεε, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u maa sāa bεε Isireliban Yinni. Wiya u ka bεε gari mɔ, bεε be u dera ba yoru mwεεra ba ka da Babilonin temɔ. ⁵ U nεε, i dia baniɔ kpa i n wāa ye sɔɔ. I gbea koowo kpa i yen dīanu di. ⁶ I kurɔbu suo kpa i bibu ma. I de bεen bii tɔn durɔbu bu kurɔbu sua bu bibu ma, kpa i bεen bii tɔn kurɔbu durɔbu kε kpa ben tii bu maa kɔwara. I dabio mi i wāa mi, i ku kaara. ⁷ I kasuo nge mε tem mε, mu koo ka kuura mi Yinni Gusunɔ u dera i yoru dimɔ. Kpa i nɔn kana tem mɛn sɔ, domi mɔ n kuura, bεen tii i ko i kuurawa.

⁸ Gusunɔ, bεen Yinni wi, u maa nεε, i ku de nen sɔmɔ be ba wāa bεen suunu sɔɔ, bu bεε nɔni wɔke. I ku sɔrobu ka be ba bεε bεen dosusu tubusiamɔ naane ko. ⁹ Domi ba gerumɔ ba mɔ, wiya u bu gɔra, bu ka bεε gari sɔ. Adama weesa ba mɔ, n n wi.

¹⁰ U maa nεε, wɔɔ wata ka wɔkurun baa yà n doona, u koo na u bεε yara u ka wurama bεen temɔ. Nge mɛya u koo ka win nɔɔ mwεεru yibia. ¹¹ Yinni Gusunɔ u maa nεε, u yε himba ye u yii bεen sɔ. Himba gea, n n mɔ himba kɔsa. U koo de ye i yīiyɔ yu bεε koorɔ sia. ¹² Saa ye sɔɔ, i n nɔn soka bεen kanaru sɔɔ, u koo bεε swaa daki kpa u bεε wurari. ¹³ I n nɔn kasu ka bεen gɔru kpuro, u koo de i nɔn wa, ¹⁴ kpa u bεε be ba raa yoru mwεεra mi, mennama saa tem kpuron di ka bwesenu kpuro sɔɔn di mi u dera i yarinε, kpa u bεε gɔsiama i wurama bεen temɔ, mɔn di u dera ba bεε gura. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

¹⁵ U bεε yeni sɔɔmɔwa, domi i gerumɔ i mɔ, wiya u bεε sɔmɔbu wε Babiloniɔ.

¹⁶ Tε, wee ye u gerumɔ sunɔ wi u sɔ Dafidin sina gɔnaɔn sɔ, ka sere tɔn be ba wāa Yerusalemuɔ be ba n yoru mwe ba ka de Babiloniɔn sɔ. ¹⁷ U nεε, wee, u koo de bu bu tabu wɔrima kpa gɔru ka bararu tu bu wɔri. U koo bu wahala kpεε kpa ba n sāa nge dāa marum mε mu kɔsa ba yina bu di. ¹⁸ Bā n duki yakura, u koo bu naa girawa ka tabu, kpa u de gɔru ka bararu tu bu wɔri sere bwesenu kpuro nu nanda nɔ n bu wa. Kpa u bu yarinasia bwesenu kpuro sɔɔ kpa ba n da ka ben yīsiru tɔmbu bɔrusi, n kun mε, bu ka goo gāa kɔsunu sie, n kun mε gāa nanumginu, n kun mε, gāa sekuruginu. ¹⁹ Domi ba n wi, Yinni Gusunɔn

gari swaa sue baa me u ra n bu yi sōmō saa win sōmōbun nōon di. Wi, Yinni Gusunōwa u yeni gerua.

²⁰ Adama bēe be u dera ba gura ba ka da Babiloniō, i swaa dakio i nō ye u gerumō.

²¹ U nēe, Akabu, Kolayan bii ka Sedesiasi, Maseyan bii, be, be ba bēe gari weesugii sōmō ka win yīsiru, u koo bu Nēbukanēsaa, Babilonin sina boko namu beria kpa u bu so u go, bēen nōni biru. ²² Kpa bēe Yudaba, bēe be i wāa Babiloniō, i tōmbu yiru yen yīsinu sua i n da ka tōmbu bōrusi, i nēe, Gusunō u nun kua nge Sedesiasi ka Akabu be Babilonin sina boko u sēewa dōō sōō. ²³ Domi tōn be, ba gāa kōsunu kua, ba sakararu kua ka ben berusebun kurōbu. Ma ba weesu kua ka wi, Yinni Gusunōn yīsiru, baa me u n bu yiire. Adama u yē ye ba kua kpuro, u sāa yen seedagii.

Semayan tireru

²⁴⁻²⁵ Gusunō Isireliban Yinni wi u wōllu ka tem taka kua, u Yeremi gara Semaya, Nēelamugiin mi. N deema Semaya wi, u raa yāku kowo Sofoni, Maseyan bii tireru mōrisia ka sere yāku kowo be ba tie, ka Yerusalēmuḡibu kpuro. ²⁶ Ye u gerua tire te sōō wee. U nēe, Sofoni, Yinni Gusunōwa u nun gōsa a ka ko yāku kowo Yehoyadan ayerō, kpa a Yinni Gusunōn sāa yeru kōsu. Goo ù n seewa u tii kua nge wiiro ma u tii sokumō Gusunōn sōmō, kpa a nūn mwa a bōke ka wēe damgii ka yōni. ²⁷ N n mēn na, mban sōna a n Yeremi, Anatōtugii mwē a sēyasie, wi u tii kua Gusunōn sōmō bēen suunu sōō. ²⁸ Wee, u mam sun goo gōriama Babiloni mini u sun sō ma sa ko yoru di mini n ka te. Yen sō, su be dia baniō kpa sa n wāa ye sōō, kpa su be gbea ko kpa su yen dīanu di.

²⁹ Ma Sofoni u Yeremi tire te gāria. ³⁰ Saa yera Yinni Gusunō u Yeremi sōōwa u nēe, ³¹ a be ba yoru mwēera ba ka da Babiloniō mi gōrio a nēe, ³² wee ye nē, Yinni Gusunō na gerua Semaya, Nēelamugiin sō. Semaya wi, u bēe gari sōōwa, adama na n nūn gari gēe sōōwa bēen sō. Wee tē u dera i weesu naane kua. Yen sō, nē, Yinni Gusunō kon nūn wōri wi ka win bweseru kpuro. Ben goo kun maa wāaru dimō bēen suunu sōō. U n maa durom mē wasi mē kon nēn tōmbu kua. Domi u dera ba man seesi.

Nōō mwēe ni Yinni Gusunō

u Isireliba kua

30

¹ Gusunō, Isireliban Yinni, u Yeremi sōōwa u nēe, ² a gari yi kpuro yoruo tireru sōō yi na nun sōōwa. ³ Na nēe, tōru gara sisi tē sōō kon nēn tōmbu Isireliba ka Yudaba yakiaama yorun di, n ka bu wurama ben temō. Kon de bu wurama tem mē na ben baababa wē sōō, kpa mu ko begim.

⁴ Wee ye Yinni Gusunō u Yeremi sōōwa Isireliba ka Yudaban sō. ⁵ U nēe, na nandabun kuuki nōōmō. Tamba berum soore, ba n bōri yendu mō.

⁶ I bikio kpa i nō tōn durō ù n da yiire u ma. N n mēn na, mban sōna na tōmbu wa ba ben gāanu nēni

nge tōn kurō wi u yiire u kī u ma. Mban sōna be kpuron wuswaa burisine.

⁷ Anna a wahala baka wa ya wee. Tōō te, tōō kōsura.

Ta ñ ka tōru garu weene.
Te sōra Isireliba ba koo nōni swāa bakaru wa.
Adama ka me, kon bu faaba ko.

⁸ Yen tō te, ne, Yinni Gusunō, ne wi na wōllu ka tem taka kua, kon ben sugu wuna saa ben wīninun di n bōoku kpa n wēe yi ba raa ka bu sōri kasuku, n ben yoru kpeesia. Ba ñ maa tōn tukobu sāmō. ⁹ Ne, Gusunō ben Yinniwa ba koo sã, ka sere maa Dafidin kōsire wi kon swīi ben sina gōnao.

¹⁰ Bēē Isireliba, Yakōbun bweseru,
bēē be i sãa nen sōm kowobu,
i ku nanda, i ku diiri.
Wee, kon bēē yakiamā saa tem tukum di mi i yoru dii,
bēē ka bēē bibun bweseru.
I ko i wurama kpa i wēra i n wāa bōri yendu sōo.
Goo kun maa bēē tōya mō.

¹¹ Domi ko na n ka bēē wāa kpa n bēē faaba ko.
Kon bwesenu kpuro kpeerasia n̄n mi i raa yarine i wāa.
Adama bēē, na ñ bēē kpeerasiamō.
Kon bēē seeyasiawa nge me n weene.
Domi na ñ kpē n bēē deri n nee, i ñ gāanu kue.

¹² Wee ye ne, Yinni Gusunō na maa bēē Yerusale mugibu sōmō.
Na nee, bēēn barara kpā,
bēēn mēera ya ñ bekuramō.

¹³ Goo kun bēēn wōnwōndu mō u bēēn mēera ye tim doke.
Tim gam sari me mu koo bēēn mēera ye bekia.

¹⁴ Be ba raa ka bēē arukawani bōkua, ba ñ maa bēē kasu,
domi na bēē sowa nge me ba ra yiberē so.

Na bēē seeyasia ka dam bēēn durum dabinun sō.

¹⁵ Mban sōna i mēeran weeweenu mō ye i wa bēēn toranun sō.
I n yē ma bēēn durum bakan sōna na bēē yeni kua.

¹⁶ Adama be ba bēē wōri ba di, kon ben tii wōriwa n di.

Be ba sãa bēēn yiberēba kpuro
ba koo bu yoru mweeriwa.
Be ba bēēn yānu guramō,
kon de bu maa ben tiin yānu gura.

¹⁷ Adama bēē, be ba raa mō i kam kua,
ma goo kun bēēn laakari mō,
kon bēēn mēeran bosu bekia.
Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

¹⁸ Na wure na nee,
wee, kon bēē Isireliba Yakōbun bweseru yara yorun di,
kpa i wura bēēn yenusō.
Kon bēēn yenusun wōnwōndu ko,
kpa n bēēn wuu bani gen bansō
n bēēn sina kpaaru seeya n swīi mi ta raa wāa.

¹⁹ I ko i siarabun womusu ko ka nuku dobun kuuki.
Kon bēē dabiasia, i ñ maa kaaramō.
Kon de bu bēē bēere wē, kpa bu ku bēē gem.

²⁰ I ko i n sãawa nge yellu,

kpa i n da beɛn mennɔsu ko nen wuswaaɔ.
Kpa n be ba beɛ dam dɔremɔ kpuro seɛyasia.

²¹ Beɛn turowa koo ko beɛn sunɔ.

Kpa n de u man susima,
domi goo kun kākɔ u man susi,
ma n kun mɔ na nùn soka.
Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²² Saa ye sɔɔra i ko i n maa sãa nen tɔmbu,
kpa n ko beɛn Yinni.

²³ Wee, ne, Yinni Gusunɔn mɔru ya wee nge guru woo bɔkɔ,
kpa yu tɔn kɔsobu wɔri.

²⁴ Nen mɔru ye, ya n suremɔ
ma n kun mɔ ya nen himba yibia.
Amen biru kpa yu beɛ yeeri.

Isireliba

ba koo gɔsirama yɛnuɔ

31

¹ Yinni Gusunɔ u neɛ, saa gaa sisi yɛ sɔɔ kon maa ko Isireliban bwesenu
kpuron Yinni, kpa be, ba n maa sãa nen tɔmbu.

² Sanam me ba wãa gbaburɔ,
na bu nen durom sɔɔsi,
ben be ba yara tabun di,
ba wee bu wɛra sere ka baadommaɔ.

³ Beɛ Isireliba, na beɛ nen tii sɔɔsi saa yellun di.
Na beɛ kɔwa sere ka baadommaɔ.
Yen sɔna na beɛ nen durom derie.

⁴ Beɛ Isireliba, kon maa wure n beɛ swii,
kpa i yɔra.
Kon de i beɛn baranu so,
kpa i yari i n yaamɔ be ba nuku dobu mɔn suunu sɔɔ,
⁵ i ko i maa resɛmba duure Samarin guunɔ,
kpa i yen binu wa i sɔri.

⁶ Saa ya sisi yɛ sɔɔ wuun kɔsobu ba koo nɔɔgiru sua
Efaraimun guuru wɔllun di
bu neɛ, i seewo su da Siɔniɔ
mi Gusunɔ beɛn Yinni u wãa.

⁷ Yinni Gusunɔ u maa neɛ,
i Yakɔbun bweseru taki kuo ka nuku dobu.
I yɛɛrio ten sã te ta sãa bwesenun wiru.
I nɔɔgiru suo kpa i siarabun womusu ko.
I neɛ, Yinni Gusunɔ u win tɔmbu Isireli be ba tie faaba mɔ.

⁸ Wee na ka bu wee saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di.
Na bu mennamɔ handunian goonu nneɛn di.
Tɔn be, ba dabi.

Be sɔɔ, wɔkoba wãa ka yɛmɔbu ka gurigibu,
ka be ba yiire ba kɔ bu ma.

⁹ Be wee ba wee ka swii, ba man kanamɔ.

Ma na bu kpare na ka dɔɔ nim bwerɔ
ka swaa ye ya nɔɔ nɛ sɔɔ,
mi ba n sokuramɔ.
Domi na s̄awa Isirelin bweserun Baaba.
Ma ta maa s̄a nɛn bii yeruma.

¹⁰ Bɛɛ bwese tukunu, i nɛ, Yinni Gusunɔn gari swaa dakio,
kpa i yi kpara
i ka da sere mi n toma.
I nɛɛ, nɛ wi na Isireliban bweseru yarinasia,
na kon maa tu mɛnna,
kpa n tu k̄su nge mɛ ȳaa kparo u ra win ȳaanu k̄su.

¹¹ Domi nɛ, Yinni Gusunɔ na Yakɔbun bweseru yakia,
na tu w̄ra saa wi u tu dam keren nɔmun di.

¹² Ba koo na Siɔnin guuru w̄llɔ,
ba n nuku dobu m̄ ka kuuki.
Ba koo duki na arumani ye nɛ, Yinni Gusunɔ na bu w̄n s̄.
Yeya, dobi ka resɛm ka olifi ye ba ra ka gum ko, ka ȳaanu ka nɛɛ.
Ben bw̄ra koo yem̄iawa nge d̄aa gbaaru te ta nim waamɔ.

Ba n koo maa wahala ko.
¹³ W̄ndiaba ba koo nuku dobu ko, ba n yaamɔ.
Mɛya maa aluwaasiba ka durɔ t̄kɔnu ko n ȳɛrimɔ.
Domi kon ben nuku sankiranu ḡsia nuku dobu,
n bu nukuru yem̄iasia.

Kpa n maa ben n̄ni sw̄aru ḡsia b̄ri yendu.
¹⁴ Kon de nɛn ȳaku kowobu bu d̄ia geenu di bu debu,
kpa nɛn t̄mbu bu debu nɛn arumanin s̄.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁵ Amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ,
ba sw̄i gɛɛ n̄ɔmɔ Ramɔ.
Ȳɛro u sumɔ u weeweenu m̄.
Ase, Raseliwa u sumɔ win bibun s̄.
Ma u yinamɔ bu n̄n suuru kana
domi bii be kpuruwa ba gu.

¹⁶ Adama na nɛɛ,
u mario,
u win n̄ni ȳresu woko.
Domi u koo are wa ye u win bibu kuan s̄.
Ba koo wurama yibereban tem di.

¹⁷ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, win sia ya koo w̄ra,
domi win biba koo wurama ben temɔ.

¹⁸ Na Isireliban n̄ɔ n̄ɔmɔ ba weeweenu m̄, ba m̄,
n de bu wurama nɛn mi ka gem.
Ba s̄awa nge naa buu ge ga gen tii kpare,
ma na bu sɛɛyasia.

Domi nɛna na s̄a Gusunɔ ben Yinni.
¹⁹ Ye ben laakari ya wurama, ma ba tuuba kua.
Ye ba ben toranu gia,
ma ba tuka ka sekuru
ye ba kua saa ben aluwaasirun din s̄.

²⁰ Isirelin bweseru ta s̄awa nge nɛn bii k̄nasi.

Meya na maa tu kīru sōsi.
 Domi nge mēn nōru na ten gari mō,
 nge meya ten kīru ta ra n wāa nēn gōruo.
 Nēn bwēra kun kpunē ten sō.
 Kon tu wānwān bakaru kua.
 Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

²¹ Bēē Isireliba, i yīreru koowo bēēn swaa sōo
 kpa i dāa gira.

I swaa ye laakari koowo ye i raa swīi.

Bēē Isireliba, i wurama bēēn wusō.

²² Sere saa yerā i ko i n kōore i n yaayaare mō, bēē naane sariba.

Wee nē Yinni Gusunō, na gāa kpaanu kua temō.

Tōn kurōwa u koo durō kasu.

Arumani ye Yinni Gusunō

u koo win tōmbu wē

²³ Gusunō Isireliban Yinni wi u wōllu ka tem mō u gerua u nēē, nā n ka Isireliba wurama saa yorun di, amēniwa ba koo gere Yudan tem kpuro sōo bu nēē,

Yinni Gusunō u guu te u gōsa Yerusalemuō domaru kuo,
 mī gem mu wāa.

²⁴ Yudaba kpuro, ka ben gbaa wukobu, ka be ba ra yaa sabenu kpare ba koo wura bu sina ben tem wuu marosō ka mēn baru kpaanō. ²⁵ Domi kon wi nim nōru ga mō nim wē, kpa win gōru gu yēmia. Kpa n de wi u wōkanu worimō gōorun sō u di u debu. ²⁶ Saa ye sōo, Yeremi u dom yanda, ma u mēera u deema win dosu ge, ga dora.

²⁷ Ma Yinni Gusunō u nēē, wee saa ya sisi yē sōo kon de yaa sabenu ka tōmbu bu yibu Isireliō ka Yudaa. ²⁸ Nge mē na raa bu wukura na surura nge dānu, na bu kāsuka na kam koosia nge dia, nge meya kon maa wure n bu seeya n gira. Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua. ²⁹ Saa ye sōo, ba n maa gerumō bu nēē, baababara ba resem gōma di, ma ben bibun nōsu yaaya.

³⁰ Adama wi u win resem gōma di, win nōōwa ga koo yaaya. Wi u maa durum kua, wiya u koo gbi.

³¹ Nē, Yinni Gusunō na nēē, tōnu ganu sisi nī sōo kon ka Isireliba ka Yudaba arukawani kpaā bōke. ³² Adama ya n ko n sāa yēn bweseru na raa ka ben baababa bōkua sanam mē na bu nōmu nēnua na yarama Egibitin di. Ba n ye mēm nōōwē, baa mē nē, Yinni Gusunō na sāa ben Yinni. ³³ Tē, arukawani kpaā ye wee, ye kon ka Isireliba bōke. Nē, Yinni Gusunō, kon de nēn woodaba ba n wāa ben bwisikunu sōo, kpa n ye yorusi ben gōrusō. Kpa na n sāa ben Yinni, kpa be, ba n maa sāa nēn tōmbu. ³⁴ Domi tōmbu kpurowa ba ko n man yē saa bibun di sere ka bukurobō. Goo kun maa win winsim n kun mē win mero bisi goo keu mō u ka Gusunō gia. Kon bu ben durum wōka, kpa n ku maa ye yaaya.

³⁵ Yinni Gusunōwa u sōo kua u ka yam dēerasia sōo sōo.

Ma u suru ka kperi yi yi, yi ka yam dēerasia wōkuru.

U ra maa de nim kurenu nu se nim wōkun di, kpa nu wōki.

Win yīsira Yinni Gusunō wi u wōllu ka tem mō.

Wiya u gerua u nēē,

³⁶ taka koorā yeniba kpuro yā n koo kpe,

Isireliban bwesera koo maa kpe,
kpa ta kun maa wāa.

³⁷ U maa gerua u nee,
ma ba kpia ba wollun kpāaru yīra ba gia,
ma ba dua temo ba men kpekpekun asansi gia,
saa yera u koo maa Isirelin bweseru kpuro yina kōsa ye ba kuan sō.

³⁸ Wee saa ya sisi yè sō ba koo man beere wē bu Yerusalemu bani saa Hananelin di sere n ka da wuun gbārarun kōnnōwō ge ba mō gani gāmburun kōnnō. ³⁹ Kpa bu maa wēe demiamā min di bu yīre bu ka da Garēbun gungurō, kpa bu besira bu da sere Goatō. ⁴⁰ Wōwa ye kpuro mi ba ra gonu sike kpa bu kubanu yari mi, ka gbea ye ya wāa bera mi sere n ka da Sedoronin daarō, ka kōnnō ge ga wāa sōo yari yeri gia, mīn di dumi yi ra ka du, yeba kpurowa ya ko n sāa ne, Yinni Gusunōgia. Ba ñ maa ye kōsukumō sere ka baadommaō.

Yeremi u gberu garu dwa

32

¹ Yudaban sina boko Sedesiasin bandun wōo wākuruse sōo, Yinni Gusunō u ka Yeremi gari kua. N deema Babilonin sina boko Nebukanesaan bandun wōo yendu yiru sarisewa mi. ² Saa ye sōra win tabu kowobu ba Yerusalemu tarusi, ma Yeremi u wāa pirisōm sōo Yudaban sina kpaarō. ³ Sedesiasi wiya u nūn pirisōm ye kpēe yèn sō u Gusunōn gari gerua u nee, wee Yinni Gusunō u Babilonin sina boko wuu geni nōmu beria kpa u gu kamia. ⁴ Sedesiasi kun maa kisiramō tabu kowobun nōman di. Babilonin sina boko u koo nūn nōma turi, kpa bu waana nōni ka nōni bu gari ko. ⁵ Babilonin sina boko wi, u koo ka nūn da Babiloniō. Miya u ko n wāa sere Gusunō u ka win gari ko. Yen sō, baa ñ n ka Babilonigibu tabu mō tē, ñ ñ bu kamiamō.

⁶ Yeremi u nee, Yinni Gusunō u maa man sōōwa u nee, ⁷ wee, Hanameeli, Salumun bii, nen baan tundo turosīn bii, u koo na u nee, n na n win gberu dwe Anatōtuō, Benyamēen temō. Domi nēna n weene n tem me yakia n tubi di.

⁸ Yera n koorā nge me Yinni Gusunō u gerua. Hanameeli wi, u na nen mi pirisōm dirō u nee, n win tem me dweeyo me mu wāa Anatōtuō Benyamēen temō domi nēna n weene n mu yakia n tubi di.

Saa ye sōra na tuba ma Gusunōwa u kī me.

⁹ Ma na gbee te yakia ka sii geesun gobi wākura nōbu ka yiru. ¹⁰⁻¹¹ Ma na seedagibu sua na tem men dwee tirenu yoruā yiru na nen yīreru doke ten teeru wōllō na wukiri nge me wooda ya gerua ma na sii gee si sua na kilo sōndi seedagii ben wuswaaō. Ma na tire ni sua ¹² na Baruku, Nerīyan bii, Maseyan debubu wē Hanameeli ka seedagii be ba ben yīrenu doke tire te sōo ka sere maa Yudaba be ba wāa pirisōm dii yaara mīn nōni biru. ¹³ Be kpuron nōni bira na maa Baruku sōōwa ¹⁴ na nee, Isireliban Yinni wi u wōllu ka tem mō, wiya u gerua u nee, u dwee tirenu yiru ye suo, te ba yīreru koosi, u da u nu doke wekeru sōo kpa nu ku raa sankira.

¹⁵ Domi sōo teeru tōmbu ba koo maa dia ka gbea dwe tem me sōo.

Yeremin kanaru

¹⁶ Sanam me na tem men dwee tire ni Baruku, Nerīyan bii wē na kpa, na Yinni Gusunō kana na nee, ¹⁷ Yinni Gusunō, a wōllu ka tem kua wunen dam bakam ka wunen yiikon saabu. Gāanu sari ni a kpane. ¹⁸ A ra bwesenu durom kue sere ka nin bibun bibō. Adama baababa bā ñ tora, a ra ben bibu seeyasie

tora nin s̄. Gusun̄, a s̄awa Yinni boko, ma a dam m̄. Wunen ȳsira w̄llu ka tem Yinni. ¹⁹ Wunen himba ya kp̄, a maa dam m̄ a ka ye yibia. A ra n m̄era ye t̄mba m̄d̄ kpa a baawure kua nge m̄e win kookoosu n̄e.

²⁰ A s̄m maamaakiginu kua sanam m̄e b̄esen sikadoba ba w̄a Egibit̄. M̄eya gis̄ a maa m̄d̄ b̄esen suunu s̄o Isirelī ka bwese ni nu tien suunu s̄o. Ma a ȳsira yara nge m̄e sa n̄om̄o gis̄. ²¹ A wunen dam s̄osi, a s̄m maamaakiginu kua. Ma t̄mba nanda. Yera ya dera a wunen t̄mbu yara saa Egibitin di. ²² Ma a bu tem m̄e w̄ m̄e a ben baababa n̄o mw̄eru kua ka b̄ori, m̄e mu tim ka bom yiba. ²³ M̄eya ba maa na ba tem m̄e mwa mu kua begim. Adama ba ñ wunen gere m̄em n̄ow̄e. Ba ñ maa wunen woodaba sw̄i. M̄eya ba ñ maa kue ye a bu yiire. Saa yera a dera k̄sa yeni kpuro ya bu deema.

²⁴ Wee t̄ Babilonigibu ba gungunu bana bu ka wa bu wuu ge w̄ri. Ba koo maa gu mwa, domi a bu gu n̄mu b̄eria. Kaa de bu gu kamia ka tabu ka ḡoru ka bararu. M̄eya ye a gerua kpuro ya koor, Yinni Gusun̄, a maa ye waam̄o.

²⁵ Wee wuu ge, ga w̄a Babilonigibun n̄ma s̄o. Adama ka m̄e, a man s̄owa a n̄e, n tem dweyo ka gobi kpa n yi k̄sia seedagibun wuswaa.

Yinni Gusun̄ u Yeremi wisa

²⁶ Yera Yinni Gusun̄ u Yeremi wisa u n̄e, ²⁷ wee, n̄e Gusun̄, na s̄awa handuniagibu kpuron Yinni. Ḡanu sari ni na kpañe. ²⁸ Yen s̄na na n̄e, kon de Babilonin sina boko Nebukan̄esaa ka win tabu kowobu bu Yerusalemu n̄ma turi. U koo maa ye mwa. ²⁹ Ba koo ye w̄ri kpa bu ye d̄o men̄i kpa bu dia ȳn w̄ll̄o Yudaba ba ra b̄u wi ba m̄d̄ Baali ȳkuru kue d̄o s̄oku, ka sere mi ba ra t̄n tukobun b̄u s̄a bu tam t̄ra. Domi yeba kpurowa ba ka nen m̄oru seeya.

³⁰ Wee k̄sa Isireliba ka Yudaba ba ra n m̄d̄ saa ben toren di. Ben ye ba m̄d̄ kpuro ya ra nen m̄oru seeyewa. N̄e, Yinni Gusun̄wa na yeni gerua. ³¹ Saa m̄in di ba wuu ge sw̄i, n ka girari gis̄, gen t̄mbu ba ra nen m̄oru seeyewa. Yen s̄na na ñ k̄i n gu wa nen wuswaa. ³² Domi Yudaba ka Yerusalemugibu ka Isireliba, be ka ben sinambu ka ben sina asakp̄bu ka ben ȳku kowobu ka Gusun̄n s̄om̄bu, ba k̄sa kua. Yera ya nen m̄oru seeya. ³³ Ba yina bu man m̄eri. Biruwa ba man kisi. Na bu keu kua saa yee yellun di. Adama ba yina bu nen s̄os̄iru n̄. ³⁴ N ñ mam ye t̄na, ba maa ben bw̄arokunu duusiawa nen s̄a yer̄ ba tu dis̄i doke. ³⁵ Ba b̄u wi ba m̄d̄ Baali s̄a yeru bania Beni Hinomun w̄waa. Miya ba ra ka ben bibu ȳku d̄o mw̄aaruginu ko M̄ol̄kun s̄. N deema na ñ bu yen gaa yiire. Na ñ mam bwisika bu k̄sa yenin bweseru ko ye ya dera Yudaba kpuro ba man torari.

³⁶ N̄e Gusun̄, Isireliban Yinni, na n̄e, Yeremi, Yerusalemu ye i n̄e, ba koo Babilonin sina boko n̄mu b̄eria mi, kpa u ye w̄ri u kamia ka tabu ka ḡoru ka bararu, ³⁷ wee, kon yen t̄mbu men̄na bu wura ye s̄o. Domi na raa ka bu m̄oru kua gem gem, ma na bu yarinasia baama, adama kon de bu wurama mini kpa ba n w̄a b̄ari ȳndu s̄o. ³⁸ Ba koo wure bu ko nen t̄mbu kpa na n maa s̄a ben Yinni. ³⁹ Kon de ba n w̄a n̄o tia s̄o ba n kookoo teesu m̄d̄, kpa ba n man nasie baadomma. Yera ya koo de ba n nuku dobu m̄o sere ka ben bibun bib̄. ⁴⁰ Kon ka bu arukawani b̄oke ye ya kun kpeem̄. Na ñ bu biru kisim̄, kon bu gea kuawa, kpa n de ba n man nasie ben ḡoru kpa bu ku raa maa gera nen sw̄an di. ⁴¹ Ka nuku doba kon bu gea kua kpa n bu sw̄i mam mam tem m̄e s̄o ka ḡoru tia.

⁴² N̄e, Yinni Gusun̄ na n̄e, nge m̄e na dera k̄sa baka ya t̄n be deema, nge m̄eya kon maa de durom bakam mu na be s̄o m̄en n̄o mw̄eru na kua.

⁴³ Yeremi, a gerua a n̄e, ba tem m̄e Babilonigibu n̄mu b̄eria. Wee, mu kua

bansu. Tõmbu ka yaa sabenu maa sari me sɔɔ. Adama miya tõmbu ba koo wura kpa bu gbea dwe. ⁴⁴ Ka gem ba koo gbea dwe baama kpuro ka gobi, kpa bu yen dwee tirenu ko, bu nu yĩrenu koosi seedagibun wuswaaɔ. Ba koo gbea dwe Benyamɛn temɔ ka Yerusalemun baru kpaanɔ, ka Yudan wusɔ, ka wuu si su wãa guunun bera gia, ka si su wãa wɔwi sɔɔ, ka si su wãa sɔɔ yẽsan nɔm dwaru gia. Domi sin tɔn be ba raa yoru mwɛɛra mi, kon de bu wurama. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

*Nɔɔ mwɛɛ ni Yinni Gusunɔ
u kua Yerusalemun sɔ*

33

¹ Yinni Gusunɔ u kpam ka Yeremi gari kua sanam me u wãa pirisɔm sɔɔ. ² U nɛɛ, ne wi na ra n wãa, ne wi na tem taka kua ma na mu neni, nɛna na nɛɛ, ³ a man sokuo, kon nun wurari. Kon nun gãa baka asiriginu sɔsɔsi ni a n̄ yẽ. ⁴ Ne Gusunɔ, Isireliban Yinni, na gãanu mɔ ni na kɪ a nɔ, Yerusalemun dia ka sere Yudaban sina kpaanun sɔ, ni Babilonigiba wɔri ba surura. ⁵ Ma be ba ka Babilonigii be tabu kua, ben gonu yiba wuu ge sɔɔ, nɛn mɔru bakan sɔ, domi Yerusalemugibu ba kɔsa kua sere na n̄ maa kɪ n̄ wuu ge wa.

⁶ Wee, saa gaa sisi yẽ sɔɔ kon gu nɔɔri nge barɔ. Kon gu bekia n bwãa dorasia, kpa n de gen tõmbu ba n wãa bari yendu sɔɔ. ⁷ Kon de be ba yoru mwɛɛra Yudan di, ben wãaru tu kɔsi, kpa n bu swii nge yellu. ⁸ Kon bu ben durum kpuro wɔka ye ba man koosi. Kon ben tora ni ba man torari sanam me ba man seesi suuru kua. ⁹ Saa ye sɔɔ, na kon nuku dobu mɔ Yerusalemun sɔ, kpa ya n nɛn yĩsiru bɛɛɛ wɛɛmɔ, kpa bwese tukunu nu n man siaramɔ. Bwese ni, n̄ n wa durum bakam me kon ye kua ka doo nɔɔ te kon ye wẽ, nu koo biti ko sere nu diiri.

¹⁰ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bɛɛ Yudaba, i nɛɛ, bɛɛn tem mu kua bansu. Tõmbu ka yeɛ maa sari mi. Ma Yerusalemu ka Yudaban wusun swɛɛ yi kua swɛɛ gonu yi goo ku ra maa si. ¹¹ Adama ba koo wure bu nuku dobu kuuki nɔ ka tɔɔ bakarugii. Ba koo kuro kpaanun womusu nɔ. Ba koo maa wure bu womu geni nɔ, ge ga nɛɛ, i Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni siaro. Domi u sãa tɔn geo.

Win kɪru ta n̄ n̄ru mɔ. Mɛya ba koo maa tɔn be ba ka yãkunu na sãa yerɔn womusu nɔ. Domi kon de tɔn be ba raa yoru mwɛɛra mi, bu wurama tem me sɔɔ, kpa n bu wesia nge yellu. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹² Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, tem me, mu raa kua bansu mi goo sari, yaa sabenu sari men wusu kpuro sɔɔ. Adama tẽ, yãa kparobu ba koo wãa yeru wa mi, kpa ben yaa sabenu nu wẽra. ¹³ Yãa kparobu ba koo maa yãanu kpara baama kpuro wuu si su wãa guunun bera gia ka si su wãa wɔwi sɔɔ, ka si su wãa sɔɔ yẽsan nɔm dwaru gia, ka Benyamɛn temɔ ka Yerusalemun baru kpaanɔ ka Yudaban wusɔ. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gusunɔ

ku ra win nɔɔ mwɛɛru kɔbie

¹⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔra sisi tẽ sɔɔ kon nɛn nɔɔ mwɛɛ gee ni yibia ni na Isireliba ka Yudaba kua. ¹⁵ Saa ye, yã n tunuma, kon goo seeya nge dãa kp̄ii

paturā Dafidin bweseru sɔɔ u n s̄a gemgii, kpa u t̄ambu kparā gem sɔɔ. ¹⁶Yen t̄ɔ te, Yuuba ba koo faaba wa kpa Yerusalemu ya n w̄a b̄ari ȳendu sɔɔ, kpa bu ye ȳisuru k̄ē, Yinni Gusun̄n miya b̄esen gem w̄a.

¹⁷Yinni Gusun̄ɔ u maa n̄ē, Dafidi sina boko u n̄ goo biam̄ɔ wi u koo sina win bweserun sina ḡon̄aɔ Isirelīɔ sere ka baadommaɔ. ¹⁸M̄eya maa Lefiba be ba s̄a ȳaku kowobu, ba n̄ k̄asire biam̄ɔ ben bweseru sɔɔ bu ka man ȳaku d̄ɔ mwaaruginu kua, kpa bu man turare d̄ɔ dokea kpa ba n̄ da ȳakunu ko t̄ɔ baatere.

¹⁹Yinni Gusun̄ɔ u maa Yeremi s̄ɔwa u n̄ē, ²⁰n̄ena na ka s̄ɔ sɔɔ ka w̄okuru arukawani b̄okua. I n̄ ko i k̄p̄i i yen gaa ȳrasia yu ku maa s̄amburu ko yen saa sɔɔ, kpa yu n̄en arukawani ye kusia, ²¹saa yera n̄en tii, kon maa n̄en arukawani kusia ye na ka Dafidi n̄en s̄om kowo b̄okua, kpa u k̄asire bia win bweseru sɔɔ wi u koo bandu di. Kon maa n̄en arukawani kusia ye na ka ȳaku kowobu Lefin bweseru b̄okua be ba ra s̄amburu ko n̄en s̄a yera. ²²Adama n̄ n̄ koor̄ɔ m̄ē. Kon Dafidin bweseru ka ȳaku kowobun bweseru dabiasiawa nge kperi, n̄ kun m̄ē nge yani s̄eri yi yi w̄a daaron goor̄ɔ yi ba n̄ k̄p̄ē bu gari.

²³Yinni Gusun̄ɔ u maa Yeremi s̄ɔwa u n̄ē, ²⁴a n̄ n̄om̄ɔ ye t̄amba gerum̄ɔ? Ba m̄, na Isireliban bweseru ka Yudaban bweseru ni na ḡosa biru kisi. Yen s̄na ba bu ḡema, ba n̄ bu garisi bweseru. ²⁵Adama wee ye na gerum̄ɔ, n̄ē wi na ka s̄ɔ sɔɔ ka w̄okuru arukawani b̄okua, ma na w̄ollu ka tem wooda ȳiia, ²⁶n̄ena kon Isireliban bweseru ka Dafidi n̄en s̄om kowon bweseru biru kisi? Kpa na kun win bweseru sɔɔ goo ḡosa u bandu di Aburahamu ka Isaki ka Yak̄abun bweserun suunu sɔɔ?

Aawo. Kon ben w̄n̄w̄andu ko be ba yoru mw̄era mi, kpa n̄ de bu wurama.

Gari yi Yinni Gusun̄ɔ

u Sedesiasi s̄ɔwa

34

¹N̄ebukan̄esaa, Babilonin sina boko, u Yerusalemu ka Yudan wusu tabu w̄ri. Saa ye sɔɔ, win tabu kowobu kpuro ba w̄a mi, ka handunian sinambun tabu kowobu kpuro ka sere maa be u tabu di. Saa yera Yinni Gusun̄ɔ u Yeremi s̄ɔwa ² u n̄ē, n̄ē Gusun̄ɔ, Isireliban Yinni, na nun s̄om̄ɔ, a doo a Sedesiasi, Yudaban sina boko deema kpa a n̄n̄ s̄, wee ye n̄ē, Yinni Gusun̄ɔ na n̄n̄ s̄oma. Kon Yerusalemu Babilonin sina boko n̄mu b̄eria u ye kam koosia u d̄ɔ m̄eni. ³M̄eya wi, Sedesiasi u n̄ n̄n̄ kisirarim̄ɔ. U koo n̄n̄ mwa kpa bu waana n̄ni ka n̄ni bu gari geruna u sere ka n̄n̄ da Babilonīɔ.

⁴Yen s̄ɔ, u n̄en gari swaa dakio yi na gerum̄ɔ. Na n̄ē, u n̄ gbim̄ɔ tabu sɔɔ, ⁵u koo gbiwa b̄ari ȳendu sɔɔ kpa bu win ḡɔ ko nge m̄ē ba win sikado sinam be ba n̄n̄ gbiyegii kua. Ba koo n̄n̄ turare d̄ɔ dokea kpa bu n̄n̄ ḡɔ wuri yini kua bu n̄ē, wanyo! Sina boko u gu! N̄ē, Yinni Gusun̄wa na yeni gerua.

⁶Ma Yeremi u da u gari yi Sedesiasi, Yudaban sina boko s̄ɔwa Yerusalemu mi. ⁷N̄ deema saa ye sɔɔ, Babilonin sina bokon tabu kowobu ba Yerusalemu ka Yudaban wusu kpuro w̄ri. Wuu gb̄ararugii si su raa tie, siya Lakisi ka Aseka.

Yoo be ba raa yakia,

ba wure ba maa mw̄era

8 Yinni Gusunɔ u maa ka Yeremi gari kua sanam me Sedesiasi u ka Yerusalemugibu nɔɔ tia kua bu ben yobu kpuro yakia. 9 Saa ye sɔɔ, baawure wi u win Heberusi mɔ yoo, tɔn kurɔwa? A, tɔn durɔwa? U koo yɛro karawa u yari yorun di. Goo u ku maa win winsim yoru mwa u sɔmburu koosia. 10 Ma Yerusalemun wirugibu ka tɔn be ba tie kpuro ba wura batuma sɔɔ bu ku maa ben yobu sɔmburu koosia. Ba koo bu karawa ba n tii mɔ. Ma ben baawure u win yobu kara ba doona. 11 Adama amen biru tɔn be, ba gari yi yina. Ba ben yoo be naa swii ba mwaama ba yoo sɔma koosia ka tilasi.

12 Saa yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a tɔn be sɔɔwa a nɛɛ, 13 wee, nɛ Gusunɔ ben Yinni, na ka ben sikadoba arukawani bɔkua sanam me na bu yarama Egibitin di, mi ba raa yoru dimɔ. 14 Na nɛɛ, baawure wi u win Heberusi dwa yoo, ma yoo wi, u nɔn sɔmburu kua wɔɔ nɔɔba tia, yen nɔɔba yiruse u koo nɔn karawa yoo ten di, u n tii mɔ. Adama ben sikado be, ba n man swaa daki bu sere nɛn gere nɔ. 15 Wee tɛ ba wurama ben dɔɔ sɔɔ ma ba gea kua nɛn nɔni sɔɔ. Domi ba nɔɔ tia kua ba nɛɛ, baawure wi u yoo mɔ u nɔn karo u n tii mɔ. N deema nɛn sɔa yerɔwa ba nɔɔ tia kua. 16 Yen biruwa ba gari yi yina ma ba nɛn yisuru sanku. Ben baawure u win yoo naa da. Ba maa wure ba bu kua ben yobu ka tilasi.

17 Yen sɔ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. N daa weenɛwa ben baawure u win yobu kara ba n tii mɔ. Adama ba yina, ba n man mem nɔɔwe. Yen sɔna kon bu yɔsu tabu sɔɔ kpa n bu banu ka gɔɔru kpɛɛ kpa bwese ni nu tie nɔn bu wa nu biti ko.

18-20 Wee tɛ, Yudaban wirugibu ka Yerusalemun wirugibu ka yaku kowobu ka sunɔn sɔm kowobu ka sere tɔn be ba tie, be, be ba raa ka man arukawani bɔkua batuma sɔɔ sere ba naa buu go ba berana, ma ba dua gen besi yin suunu sɔɔ bu ka ben arukawani ye sire, ba n ye mem nɔɔwe, ba n ben nɔɔ mwɛɛ te yibie. Yen sɔ, kon bu ben yiberɛ be ba kasu bu bu go nɔmu beria, kpa yaberekunu ka gbeeku ye yi ben gonu di. 21 Meya kon Sedesiasi Yudaban sina boko ka win sina asakpɔbu kua. Kon bu yiberɛba nɔmu beria be ba kasu bu bu go. Kon bu Babilonin tabu kowobu nɔmu beria baa ba n ka bu tonde. 22 Kon de bu na bu wuu ge wari bu dɔɔ meni kpa Yudan wusu su ko bansu. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yenɛ gerua.

Yeremi ka Rekabun bweseru

35

1 Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon waati sɔɔ, Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, 2 a doo a Rekabun bweseru deema kpa a ka tu na nɛn sɔa yerɔ dia ye ya waa ten yɛsi yɛsibun teerɔ kpa a bu tam wɛ mi, bu nɔ.

3 Ma Yeremi u da u Yaasania Yeremin bii, Habasinian debubu soka ka win dusibu ka win bibu kpuro, Rekabun bweseru kpuro gesi. 4 Ma u ka bu da Yinni Gusunɔn sɔa yerun dii teeru mi, tɛn mi Hananu, Yigidalian bii, Gusunɔn sɔm kowo u waa. Dii te, ta waa wa sina asakpɔbun dirun bɔkuɔ, gbara kɔso, Maaseya, Salumun biin dirun wɔllɔ. 5 Ma Yeremi u bu tam bwaa nu wɛ ka nari u nɛɛ, bu nɔruo.

6 Adama ba nɔn wisa ba nɛɛ, sa n tam nɔrumɔ. Domi besen sikado Yonadabu, Rekabun bii, u sun wooda wɛ u nɛɛ, su ku ra tam nɔ sere ka besen bibun bibɔ,

7 su ku ra dia bani,

su ku ra gbenu ko,

su ku ra maa resen gbaanu ko,

sa ñ kpē sa n mam ye mō.

Adama sa ko n wāawa kuu bekunuginu sōɔ beɛn wāaru kpuro sōɔ.

Nge meya sa ko ka te tem me sōɔ,

mi sa wāa sa sōru dimō mini.

⁸ Yen sō, beɛe ka beɛen bibu sa Yonadabu, Rekabun biin gere ye mem nōwammē. Sa ñ tam narumō beɛen wāarun tōnu kpuro sōɔ, beɛe ka beɛen kurōbu ka beɛen bibu. ⁹ Sa ñ maa dia banimō yē sōɔ sa ko n wāa. Meya sa ñ gbea mō, sa ñ maa resem gbaanu mō. ¹⁰ Sa wāa kuu bekuruginu sōɔ. Mesuma sa ka beɛen sikado Yonadabun gere ye mem nōwammē. ¹¹ Adama sanam me Nebukanesa, Babilonin sina boko u tem me wōrima, yera sa nee, su se su da Yerusalemu, kpa su Babilonin tabu kowobu ka Sirigibu duka suuri. Yen sōna sa wāa Yerusalemu mini gisō.

¹² Yera Yinni Gusunō u Yere mi sōɔwa u nee, ¹³ ne Gusunō, wōllu ka tem Yinni, ne wi na maa sāa Isireliban Yinni, na nee, a doo a Yudaba ka Yerusalemugibu sō a nee, ba ñ nen kirōba swaa dakimō kpa bu man mem nōɔwa? ¹⁴ Wee Rekabun bweseru ta Yonadabu, Rekabun biin gere mem nōɔwa ye u nee, win bibu bu ku raa tam nō. Meya ba ñ maa tam me nōra sere ka gisōn gisō. Ba ben sikado mem nōɔwa. Adama ne, na ka be, Yudaba gari kua saa yee yellun di, ma ba ñ man swaa daki. ¹⁵ Na bu nen sōmōbu gōriama saa yellun di, bu ka ben baawure sō u win daa kōsa deri. Bu ku maa būnu sā kpa bu wa ba n wāa tem me sōɔ, me na ben baababa wē. Adama ba ñ sōmō be swaa daki, bu sere man mem nōɔwa. ¹⁶ Yonadabu, Rekabun biin bweseru ta ten sikadon gere mem nōɔwa. Adama be, nen tōmbu, ba ku ra man mem nōɔwe.

¹⁷ Yen sōna ne Gusunō, wōllu ka tem Yinni, ne wi na maa sāa Isireliban Yinni, na nee, wee kon de kōsa kpuro ye na raa gerua mi yu Yudaba ka Yerusalemugibu deema. Domi na ka bu gari kua, ba ñ man swaa daki. Na bu soka, ba ñ man wurari.

¹⁸ Yera Yeremi u Rekabun bwese te sōɔwa u nee, ameniwa Gusunō, wōllu ka tem Yinni wi u maa sāa Isireliban Yinni u gerua. U nee, wee i beɛn sikado Yonadabun gere ka win yiirebu kpuro mem nōɔwa. ¹⁹ Yen sō, Yonadabu, Rekabun bii wi, u ñ kōsireba biamō win bweseru sōɔ be ba ko n nen sōmburu mō.

Baruku u tireru kusia u gara

Yinni Gusunōn sāa yera

36

¹ Yudaban sina boko Yoyakimu Yosiasin biin bandun wōɔ nnese sōra Yinni Gusunō u ka Yeremi gari kua u nee, ² a tireru suo, kpa a gari yi yore yi na raa nun sōɔwa Yudaba ka Isireliba ka bwese tukunu kpuro sōɔ saa dama tēn di na ka nun gari torua Yosiasin waati sōɔ n ka gisō girari. ³ Yudaba ba ñ nua kōsa ye kon bu kua sōrōkudo ba koo gōru gōsia bu ben kom kōsum deri. Saa yera kon bu ben durum wōka.

⁴ Yen biru Yeremi u Baruku Neriyān bii soka ma u nūn sōɔwa kpuro ye Yinni Gusunō u nūn sōɔwa. Ma Baruku u ye yorua tire te sōɔ.

⁵ Yera Yeremi u maa nūn sōɔwa u nee, wee ba man mwa ba neni, na ñ kpē n da Yinni Gusunōn sāa yera. ⁶ Yen sō, dama te ba koo nōɔ bōke, a doo wunen tii, kpa a Yinni Gusunōn gari yi na nun sōɔwa a yore mi gari sāa yera mi. Kpa Yuda be ba koo na saa ben wusun di ka sere maa tōn be ba ko n wāa mi kpuro bu yi nō. ⁷ Sōrōkudo ba koo gōru gōsia bu ben daa kōsa deri, kpa bu Yinni Gusunō suuru kana. Domi win mōru ya kpā ye u ka bu mō.

⁸ Yera Baruku Neriyān bii wi, u kua kpuro ye Yeremi u nūn sōōwa. U Yinni Gusunōn gari yi gara sāa yee ten mi. ⁹ Yoyakimun ban ten wōō nōōbuse sōō, yen suru nōōba nneese sōō, yera ba nōō bōkurun tōru yi tē sōō Yerusalemugibu ka Yudaba kpuro ba koo na bu nōō bōke Yinni Gusunōn sāa yerō. ¹⁰ Yen tōō te sōōra Baruku u Yeremin gari yi gara tōn ben wuswaaō Yinni Gusunōn sāa yerō, saa Gemaria, Safanin biin dirun di, wi u sāa tire yoro. Dii te, ta wāawa kōnno ge ba mō kōnno kpōon bera gia, gunguru wōllo.

Misee u wirugibu

tire ten gari sōōwa

¹¹ Ye Misee Gemarian bii, Safanin debubu u Yinni Gusunōn gari yi nua yi ba yorua tire te sōō, ¹² yera u da sina bokon yenuō sere win tire yoron dirō. Ma u deema wirugii beni ba mēnne mi. Beya, tīre yoro Elisama ka Delaya Semayan bii, ka Elinatani, Akaborin bii, ka Gemaria Safanin bii, ka Sedesiasi Hananian bii ka sere wirugii be ba tie. ¹³ Ma Misee u bu sōōwa kpuro gari yi u nua Baruku u tōn be garia.

¹⁴ Yeniban biru, wirugii be, ba Baruku Yehudi Netanian bii, Selemian debubu, Kusin sikadobu gōria ba nēē, u ka tire te na te u Yudaba garia mi. Ma Baruku u tire te sua u ka da. ¹⁵ Ye u tura mi, yera ba nūn sōōwa ba nēē, a sinō kpa a sun tire te garia.

Ma Baruku u sina u bu tu garia. ¹⁶ Ye ba gari yi nua, yera ba mēerina ka nandabu ma ba Baruku bikia ba nēē, ¹⁷ a sun sōōwō nge mē a koosina a ka gari yi yorua. Sa ko ka yi sina boko daawawa.

¹⁸ Yera Baruku u bu wisa u nēē, Yeremiwa u man gari yi sōōmō ma na yorūmō tireru sōō ka ankiri.

¹⁹ Ma wirugii be, ba nūn wisa ba nēē, i doo i kuke wunē ka Yeremi, kpa goō u ku raa bēē wa.

Sina boko u tire te dōō meni

²⁰ Yeniban biru, wirugiba tire te mwa ba berua Elisama tire yoron dirō. Ma ba da sina bokon mi, ba nūn gari yi sōōwa.

²¹ Yera sina boko u Yehudi gōra u nēē, u doo u tire te suama. Ma u da Elisaman dirō u tu suama u gara sina boko ka wirugii ben wuswaaō. ²² N deema saa ye, puran saawa. Wōōn suru nōōba nneese sōōra mē. Ma u deema sina boko u sō u dōō wōsu win diru mi u ra sine puran saa. ²³ Yehudi ù n tire ten kabura ita, ñ kun mē nne gara u kpa, yera sina boko u ra tire yoron kōō piibu gagu sue u ka mi ba gara bura u kpēē dōō sōō, sere te kpuro ta ka dōō mwaara muku muku. ²⁴ Ye sina boko ka win bwāabu ba ye kpuro nua ba ñ nande, ba ñ maa ben yānu gēēka nge mē ba ra ko nuku sankiranun sō. ²⁵ Sina boko u sere tire te dōō meni, Elinatani ka Delaya ka Gemaria ba nūn suuru kana gem gem u ku ka tu dōō meni. Adama u ñ bu swaa daki. ²⁶ Yera sina boko u Yerameeli wi u sāa sunōn bii, ka Seraya Asiriēlin bii, ka Selemia Abudēlin bii wooda wē u nēē, bu tire yoro Baruku ka Gusunōn sōmō Yeremi mwaama, adama Gusunō u bu berua, ba ñ bu wa.

Yeremi

u tire ten kpaaru yorua

²⁷ Sanam mē sina boko u tire te dōō meni, te Yeremi u Baruku sōōwa u yore mi, yera Yinni Gusunō u Yeremi sōōwa u nēē. ²⁸ a maa tire kpaaru suo kpa a gari yi yore yi yi raa wāa tire te sōō, te sina boko Yoyakimu u dōō meni mi. ²⁹ Kpa a maa nūn sō a nēē, wee ye nē, Yinni Gusunō na gerua.

Wee u tire te dɔɔ mɛni, ma u nɛɛ, mban sɔna wunɛ Yeremi a yorua ma Babilonin sina boko u koo na kpa u tem mɛ kam koosia, kpa u mɛn tɔmbu ka mɛn yaa sabenu gura. ³⁰Yen sɔna, nɛ, Yinni Gusunɔ na wi sina boko Yoyakimu sɔɔmɔ, ma win goo kun maa sinamɔ Dafidin sina gɔna sɔɔ. Mɛya ba koo maa win tiin goru deri tɔɔwɔ sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru ta n sɔɔ ka pura sooramɔ. ³¹Kon bu sɛɛyasia ben durum sɔ wi ka win bibun bweseru, ka win bwāabu. Kon de kɔsa yu Yerusalemugibu ka Yudaba deema, ye na raa bu sɔɔwa, yɛn sɔ ba n̄ wure bu man swaa daki.

³²Ma Yeremi u tireru garu sua u Baruku, Neriyan bii, wi u s̄aa tire yoro wɛ. Yera u maa n̄n tire te Yoyakimu u dɔɔ mɛni min gari sɔɔwa kpuro. Ma u yi yorua u maa gari gɛɛ yorua yi yi ka yi weenɛ.

Sedesiasi

u Yeremi gɔra u bu Gusunɔ kana

37

¹Babilonin sina boko Nebukanɛsaa u Sedesiasi Yosiasin bii kua sina boko Yudaa, Yekonia Yoyakimun biin ayero. ²Sedesiasi wi, ka win bwāabu, ka win tɔmbu ba n̄ Yinni Gusunɔn gari yi swaa daki yi Gusunɔn somɔ Yeremi u bu sɔɔwa mi.

³⁻⁴N deema saa ye sɔɔ, ba n̄ gina Yeremi pirisɔm doke. U ra dewa mi u k̄i, win tɔmbun suunu sɔɔ. Yera sina boko Sedesiasi u Yukali Selemian bii ka Sofoni Maaseyan bii wi u s̄aa yāku kowo gɔra win mi, bu ka n̄n s̄ɔ u bu Gusunɔ ben Yinni kana u ka bu n̄nu geu mɛɛri. ⁵Saa yera Babilonigibu ba Yerusalemu tarusi. Ye ba nua ma Egibiti sunɔn tabu kowobu ba Yerusalemugii be somiru sisi, yera ba yarina ba doona min di. ⁶⁻⁷Saa yera Gusunɔ Isireliban Yinni u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a Yudaban sina boko wi u nun gɔrima nɛn mi sɔɔwɔ a nɛɛ, wee, Egibiti sunɔn tabu kowo be ba raa wee bu ka n̄n somi ba gɔsirɔ ben temo. ⁸Tɛ, Babilonigii be, ba koo maa wurama bu Yerusalemu wɔri bu ye mwa, bu dɔɔ sɔku. ⁹Yen sɔ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu ku tii n̄ni wɔke bu nɛɛ, Babilonigii be, ba tonda. Adama ba n̄ yɛ ma ba n̄ gam de. ¹⁰Baa b̄a n̄ Babilonin tabu kowo be kamia, kpa n̄ tie be ba mɛera kua, ka mɛ, ba koo se saa ben kuu bekuruginun di bu wuu ge dɔɔ mɛni.

Ba Yeremi kpɛɛ pirisɔm dirɔ

¹¹Sanam mɛ Babilonigibun tabu kowo be, ba yarina ba Yerusalemu deri Egibiti sunɔn tabu kowo ben s̄ɔ, ¹²yera Yeremi u k̄i u yari Yerusalemun di u da Benyamɛɛn temɔ u ka win baa sua tubi ye ba b̄onu m̄ɔ sɔɔ. ¹³Sanam mɛ u yariɔ u k̄onnɔ tura ge ba m̄ɔ Benyamɛɛ, ma u deema ben k̄sɔbun tɔnwero wi ba m̄ɔ Yirɛya Selemian bii, Hananian debubu u ȳɔ mi. Ma u n̄n ȳɔrasia u nɛɛ, a tii Babilonigibu wɛ.

¹⁴Yera u nɛɛ, aawo, na n̄ nɛn tii Babilonigibu wɛ.

Adama durɔ wi, u n̄ win gari yi wure. Ma u n̄n mwa u ka da wirugibun mi. ¹⁵Yera wirugii ben m̄oru ya seewa ba n̄n mwa ba so ba pirisɔm doke Yonatham dirɔ wi u s̄aa tire yoro. N deema ba win dii te gosiawa pirisɔm diru.

¹⁶Nge mɛya ba ka n̄n pirisɔm doke dirɔ wɔru sɔɔ sere n̄ ka tɛ.

¹⁷Sɔɔ teeru, sina boko Sedesiasi u gɔra u nɛɛ, bu Yeremi sokuma. Ye u na, ma u n̄n gari bikia asiri sɔɔ u nɛɛ, Yeremi, a gari gɛɛ m̄ɔ yi yi wee Yinni Gusunɔn min di a man s̄ɔ?

Ma u n̄n wisa u nɛɛ, oo. Yinni Gusunɔ u koo de Babilonin sina boko u nun n̄ma turi.

¹⁸ Ma Yeremi u maa nùn bikia u nɛɛ, tora terà na bɛɛ tora wunɛ ka wunen bwāabu ka sere wunen tambu kpuro i ka man mwa i pirišom kpɛɛ. ¹⁹ Mana bɛɛn somo be, ba wāa be ba bɛɛ gari sōwa ba nɛɛ, Babilonin sina boko kun nun wōrim wee u sere tem mɛ mwa.

²⁰ Tɛ, nɛn yinni sina boko, a man swaa dakio kpa a nɛn kanaru nɔ, kpa a man kua ye na kɪ. A ku maa de n wuru Yonatan tire yoron diru mi, kpa n ku ra ka gbi.

²¹ Yera sina boko Sedesiasi u wooda wɛ u nɛɛ, bu nùn yiiyo pirišom dirun yaarao kpa ba n da nùn pɛɛ kuse teeru wɛ baadomma ye wuun pɛɛ kowoba ra ko sere wuu nukurun pɛɛ yu ka kpe. Nge meya u ka sina pirišom dirun yaara mi.

Ba Yeremi kpɛɛ

dɔkɔ kpiriru sɔɔ

38

¹ Sefatia Matanin bii, ka Gedalia Pasurin bii, ka Yukali Selemian bii, ka Pasuri Maakiyan bii ba nua ye Yeremi u tɔn be sōwa. U nɛɛ, ² amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, wi u sina Yerusalemu ye sɔɔ, yiberɛba ba koo nùn gowa tabu sɔɔ, n̄ kun mɛ u gbi gōorun saabu, n̄ kun mɛ ka bararu garu. Adama wi u tii Babilonigibu nomu sondia, wiya ko n wāa. Win wāa tera ta ko n s̄aa win dukia ye u wa u ka yara wahala yen min di.

³ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, u koo de Babilonin tabu kowobu bu Yerusalemu mwa.

⁴ Yera wirugibu ba na ba sina boko sōwa ba nɛɛ, durɔ wini u tabu kowobu ka tɔn be ba wāa wuu ge sɔɔ bɛrum tiamowa ka win gari. U n̄ bɛsɛn gea kasu sere bɛsɛn kōsa. N n mɛn na, n weenɛ bu nùn go.

⁵ Ma sina boko Sedesiasi u wisa u nɛɛ, wi wee u wāa bɛɛn nɔmuɔ. Na n̄ kpɛ n bɛɛ gāanu yinari.

⁶ Yera ba nùn sua ba kpɛɛ sina bii wi ba m̄, Maakiyan dɔkɔ kpiriru garu sɔɔ. Dɔkɔ kpiri te, ta wāawa pirišom dirun yaarao. Te sōra ba nùn kpɛɛ ka wɛɛ. Adama ta n̄ nim m̄. P̄tɔkɔwa ta m̄, ma u numa p̄tɔkɔ ye sɔɔ.

⁷ Etiopigii goo wi ba m̄, Ebɛdi Mɛlɛki u wāa u sɔmburu m̄ sina kpaaru mi. Yera u nua ma ba Yeremi kpɛɛ dɔkɔ kpiriru sɔɔ. Saa ye sɔɔ, sina boko u wāa u s̄o gbāra kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ Benyamɛɛ, u sirimɔ. ⁸ Yera Ebɛdi Mɛlɛki wi, u yara sina kpaarun di u da u sina boko deema u nɛɛ, ⁹ nɛn yinni sina boko, ye tɔn be, ba kua mi, ya n̄ wā, ye ba ka Yeremi kpɛɛ dɔkɔ kpiriru sɔɔ. U koo gbi mi, gōorun s̄o, domi dīanu kun maa wāa wuuɔ.

¹⁰ Ma sina boko u Ebɛdi Mɛlɛki wooda wɛ u nɛɛ, a tambu tɛna suo kpa i da i Yeremi yara saa dɔkɔ kpiri ten min di u sere gbi.

¹¹ Yera Ebɛdi Mɛlɛki wi, u tɔn be sua. Ma u da sina kpaarun arumani beru yerɔ u yāa tɔkɔnu yarama. U nu Yeremi kpɛɛya dɔkɔ ye sɔɔ ka wɛɛ. ¹² Ma u Yeremi sōwa u nɛɛ, a yāa tɔkɔ ni dokeo wunen b̄uu bakusɔ a sere wɛɛ yi doke.

Ma Yeremi u kua mɛ. ¹³ Ma ba nùn yarama ka wɛɛ yi, saa dɔkɔ kpiri ten min di, ba dera u wāa pirišom dirun yaarao.

Sedesiasi

u Yeremi bwisi bikiamɔ

¹⁴ S̄o teeru Sedesiasi u maa gɔra u nɛɛ, bu Yeremi sokuma kpa u na u nùn deema Yinni Gusunɔn s̄aa yerun kɔnnɔ itaserɔ. Ye u tunuma, yera sina boko u nɛɛ, na gari gɛɛ m̄ kon nùn bikia. A ku man gāanu berua.

¹⁵ Ma u nùn wisa u nee, nà n nun ye sōwa, a n man goomō? Na yē ma nà n nun bwisi kēmō a n man swaa dakimō.

¹⁶ Yera sina boko Sedesiasi u bōrua asiri sōo u nee, sere ka Yinni Gusunōn wāaru wi u sun wāaru wē, na n nun goomō. Na n maa nun tōn be nōmu beriamē be ba kasu bu nun go mi.

¹⁷ Yera u sina boko Sedesiasi sōwa u nee, ameniwa Gusunō Isireliban Yinni wi u wōllu ka tem mō u gerua. U nee, à n wunen tii Babilonin sunōn tabu sinambu wē kaa n wāawa wunē ka wunen yenugibu. Meya u n maa wuu ge dōo menimō. ¹⁸ Adama à kun bu tii wē, u koo bu wuu ge nōmu beria kpa bu gu dōo menī. A n maa kisiramō ben nōman di.

¹⁹ Yera Sedesiasi u nùn sōwa u nee, na wurure Yuu be ba tii Babilonigibu wēn sō. Na berum mō bu ku raa man bu nōmu sōndia kpa bu man nōni sō.

²⁰ Ma Yeremi u nùn wisa u nee, ba n nun bu nōmu sōndiammē. A nōwō ye Yinni Gusunō u gerumō saa nen min di, kpa a faaba wa, a n wāa. ²¹ Adama à n yina a bu tii wē, wee ye Yinni Gusunō u man sōsi kāsiru sōo. ²² Na wa ba wunē Yudan sina bokon kurō be ba tie mwēera ba ka da Babilonin sunōn tabu sinambun mi. Ma kurō be, ba mō, wee, be ba raa nun gari sōwa ba nee, kaa n bari yendu mō mi, ba nun nōni wōkua ma ba nun kamia. Ye ba deema a nummō pōtōkō sōo, ma ba yarina ba nun deri.

²³ Wee ba koo wunen kurōbu ka wunen bibu kpuro mwēeri bu ka da Babilonigibun mi. Wunen tii a n maa kisiramō ben nōman di. Ben sina bokowa koo nun mwa kpa u wuu ge dōo menī.

²⁴ Yera Sedesiasi u Yeremi sōwa u nee, a ku ra de goo u gari yi nō kpa bu ku raa nun go. ²⁵ Wirugibu bā n nua ma na ka nun gari kua, ma ba na ba nun bikia ba nee, a ku bu gāanu berua ye a man sōwa ka ye na nun sōwa sōo, kpa bu ku raa nun go, ²⁶ saa ye sōo, a bu wisio a nee, a man suuru kanam nawa n ku ka nun da Yonatan yenuō kpa a ku ra ka gbi.

²⁷ Yera wirugii be kpuro ba na Yereṁin mi, ba nùn gari yi bikia. Ma u bu wisa nge mē sina boko u nùn sōwa mam mam, ma ba nōo mari ba yara. Domi gari yi u nùn sōwa mi, yi n gina yara tōwō. ²⁸ Pirišam dirun yaara miya u wāa sere ba ka Yerusalemu mwa.

Babilonigibu

ba Yerusalemu mwa

(I maa mēerio 52:4-16, Sinambu II, 25:1-12)

Wee ye n koorā sanam mē Babilonigiba Yerusalemu mwa.

39

¹ Sedesiasi Yudaban sina bokon bandun wōo nōba nnese, yen suru wōkuruse sōra Nebukanasaa, Babilonin sina boko u Yerusalemu wōrima ka win tabu kowobu kpuro. Ma ba sansani gira yen bōkuo, ma ba kuku yenu kua ba ka sikerena. ² Sedesiasin bandun wōo wōkura tiasen suru nnese, yen sōo nōba nnese sōra ba gbāraru yaba. ³ Saa yera Babilonin tabu sinambu ba dua ba wuu ge tarusi gen kōnno wuu suunuguu gian di. Tabu sinam ben yīsa wee, Nēegali Sarēse, ka Sangaa Nebu, ka Saasekimu, sina bokon som kowobun wirugii, ka maa Nēegali Sarēse wi u sāa dobo dobogibun wirugii, ka sere sina bokon tabu sinam be ba tie.

⁴ Ye Sedesiasi, Yudaban sina boko ka win tabu kowobu ba bu wa, yera ba duki yarina wōkuru ba yara ka kōnnō ge ga wāa gbāranu yirun baa sōo sina bokon dāa gbaarun bokuō wōwan bera gia. ⁵ Adama Babilonin tabu kowo be, ba sina boko Sedesiasi naa swīi ma ba nūn naamwε Yerikon wōwao. Yera ba nūn mwa ka da Babilonin sina bokon mi, Ribilaō, Hamatin temo. Miya u nūn siri. ⁶ Ma u dera ba Sedesiasin bibu ka win sina asakpōbu sakira Ribila mi, win nōni biru. ⁷ Yen biru u Sedesiasin tiin nōni wōwa ma u nūn bōkuā ka sii gandun yōni ba ka da Babiloniō.

⁸ Babiloniġii be, ba Yerusalemun sina kpaaru ka yen yenusu dōo meni, ma ba yen gbāraru surura. ⁹ Yen biru Nεbusarada, kōsobun wirugii, u tōn be ba tie Yerusalemu ka be ba nūn tii wē ka sere maa be ba tie tem mε sōo gura u ka doona Babiloniō. ¹⁰ Adama u ben bwēεbwēε be ba n gāanu mō deri tem mε sōo ma u bu gbea wē.

Ba Yeremi yara pirisām di

¹¹ Ma Nεbukanesaa, Babilonin sina boko u Nεbusarada, kōsobun wirugii wooda wē Yeremin sō u nεε, ¹² a nūn mεerio kpa a nūn kōsu. A ku nūn kōsa gaa kua. Ye u nun sōowa kpuro, a koowo. ¹³ Ma Nεbusarada, kōsobun wirugii, ka Nεbusasibani, sina bokon sām kowobun wirugii, ka Nεegali Sarεεε, dobo dobogibun wirugii, ka sere sina bokon tabu sinambu kpuro, ¹⁴ ba gōra bu Yeremi yarama pirisām dirun di, kpa bu ka nūn da bu Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu nōmu sandia. Wiya u ka nūn da win yenuō. Nge meya Yeremi u ka yara u wāa ka Yuda be ba tie.

Gari yi Yinni Gusunō

u Ebēdi Mēlēki sōowa

¹⁵ Saa yē sōo Yeremi u wāa pirisām sōo, Yinni Gusunō u nūn sōowa u nεε, ¹⁶ a doo a Ebēdi Mēlēki, Etiopiġii wi sō a nεε, nε, Gusunō Isireliban Yinni, nε wi na wōllu ka tem mō, na raa gerua na nεε, kōsa ya koo wuu ge deema, n n mō gea. Tē, kon de kōsa ye, yu tunuma. Ye kpurowa ya koo kōora win nōni biru. ¹⁷ Adama yen tōo te, kon nūn yakia. Bēn berum u mō mi, ba n nūn nōma turi. ¹⁸ Na n derimō bu nūn go. Kon win wāaru yakia, domi u man naane kua. Nε, Yinni Gusunōwa na yenġi gerua.

Yeremi u da Gedalian mi,

Misipao

40

¹ Yinni Gusunō u ka Yeremi gari kua sanam mε Nεbusarada u dera u wurama saa Raman di.

N deema ba raa nūn bōkuawa wi ka Yerusalemugibu gabu ba ka dōo Babiloniō. Min diya Nεbusarada u nūn yara. ² Ma Nεbusarada wi, u nūn soka u ka da bee tia u nεε, Gusunō wunεn Yinni u raa gerua u nεε, kōsa ya koo wuu geni deema. ³ Wee, tē, ye u gerua mi, ya kōora yēn sō i nūn torari, i n win gere mēm nōwε. ⁴ Tē, kon nun yakia n nun yōni yi pota. Adama à n kī a ka man da Babiloniō, a na su da. Kon nun nōori. À kun maa kī, a sinō. A doo a sina mi n nun wēre.

⁵ Sanam mε Nεbusarada u wa ma Yeremi kun fuuku wisa, yera u nεε, n n men na, a doo a Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu deema. Wiya sina boko Nεbukanesaa u kua sunō Yudaban wusu sōo. Kaa n ka nūn wāa ka tōn be ba tie sannu, n kun mε, a doo mi a kī.

Ma Nebusarada wi, u nùn dīanu kusenu kua ka sere maa kēnu ganu. Ma u dera u doona. ⁶ Yera Yeremi u da Gedalian mi, Misipao, u sina mi ka tən be ba tie tem me sɔɔ sannu.

Gedalia u Yudan tem kpare

(I maa mɛerio Sinambu II, 25:23-24)

⁷ Saa yè sɔɔ tabu sinam be ba raa woo tabu gberɔ ka ben tabu kowobu ba nua ma Babilonin sina boko u Gedalia, Akikamun bii kua Yudaban sunɔ, ma u nùn tən be ba tie Yudaɔ kpuro nɔmu beria, ka sere bwɛɛbwɛɛ be ba ñ yoru mwɛ ba ka de Babiloniɔ, ⁸ yera ba da Gedalian mi, Misipao. Be ba da mi, bera, Isimɛeli, Netanian bii, ka Yokanani ka Yonatan, Karean bibu, ka Seraya, Tanumetin bii, ka Efaɪ Netofagiin bibu, ka Yesania, Maakagiin bii, be kpuro ka ben tɔmbu. ⁹ Yera Gedalia u bu sɔɔwa ka bōri u nɛɛ, i ku berum ko i ka Babilonigibu sã. I gesi sinɔ beɛɛn tem me sɔɔ kpa i Babilonin sina boko sã. Saa yera i ko i n wãa bōri yendu sɔɔ. ¹⁰ Wee, na wãa Misipa mini na n ka sãa beɛn nɔni Babilonigii ben mi. Adama beɛ, i doo i gberun dãa marum sori me ba ra di ka me ba ra ka maa gum ka tam ko. Kpa i mu bere beɛn wekenɔ, kpa i sina i n wãa wuu si i mwa sɔɔ.

¹¹ Ma Yuda be ba wãa Mɔabun temɔ ka Amɔniban temɔ ka Edɔmuban temɔ, ba nua ma Babilonin sunɔ u gabu deri Yudaban temɔ, ma u Gedalia kua ben kparo. ¹² Yera be kpuro ba wurama ben temɔ. Ma ba da ba Gedalia deema Misipao. Wɔɔ ge sɔɔ, ba resɛm wa too, ka maa dãa marum gam.

Ba Gedalia go

(I maa mɛerio Sinambu II, 25:25-26)

¹³ Sɔɔ teeru Yokanani, Karean bii, ka sere tabu sinam be ba wurama tabu gberun di mi, ba na Gedalian mi Misipao. ¹⁴ Ma ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, a yè ma Baalisi, Amɔniban sina boko u Isimɛeli, Netanian bii gɔra u nun go?

Adama Gedalia u ñ ye wure. ¹⁵ Ma Yokanani u da Misipao u Gedalia sɔɔwa asiri sɔɔ u nɛɛ, a de n da n Isimɛeli, Netanian bii wi go, kpa goo u kun yè. Nge mban sɔna kaa de u nun go, kpa Yuda be ba mɛnɛ mini bu maa yarina kpa ben gabu bu gbi.

¹⁶ Ma Gedalia u Yokanani wisa u nɛɛ, a ku Isimɛeli go, domi ye a gerua win sɔ mi, weesa.

41

¹ Adama wɔɔ gen suru nɔɔba yiruse sɔɔ, yera Isimɛeli u na Misipao Gedalian mi. Isimɛeli wi, u sãawa sina bii ka maa sina asakpɔ. Tɔmbu wɔkura ba nùn swiima ba ka na mi. Sanam me ba sɔ ba dima ka Gedalia, ² yera Isimɛeli ka tən be ba nùn yɔsirima mi, ba seewa sannu sannu ba Gedalia takobi sɔkura ba go, wi, wi Babilonin sina boko u gɔsa u ka Yudan tem kpara mi. ³ Isimɛeli wi, u maa Yudaba kpuro ka Babilonin tabu kowo be ba wãa mi go.

Isimɛeli u tɔmbu wɛnɛ go

⁴ N deema goo kun yè ma Gedalia u gu. Ye n kua sɔɔ yiru, win gɔɔn biru, ⁵ yera tɔmbu wɛnɛ gabu ba seema saa Sikemu ka Silo ka Samarin di. Tən be, ba ben toba kɔna, ben yānu nu gɛɛkire ma ba tii murura baama nuku sankirarun sɔ. Mɛya ba maa alikama sɔɔwa ka turare bu ka Yinni Gusunɔ yākuru kua Yerusalemɔ win sãa yerɔ. ⁶ Yera Isimɛeli u seewa Misipan di u da u ka bu yinna swaɔɔ, u sumɔ. Ye u tura ben mi, ma u nɛɛ, i na su da Gedalian mi.

⁷ Adama ye ba dua wuuɔ, yera wi ka win tɔmbu ba tən be mwa ba sakira. Ma ba ben gonu kpɛɛ dɔkɔ kpiriru garu sɔɔ. ⁸ N deema be sɔɔ, u ñ tɔmbu wɔkuru

go yèn sɔ̄ ba raa nùn sɔ̄wa ba nɛɛ, u ku bu go, be, ba alikama ka gbɛɛ, ka gum ka tim berua yakasɔ̄. ⁹ Dɔkɔ kpiri tɛ sɔ̄ u tɔn ben ɔonu doke mi, ta sɔ̄awa te Asa u dera ba gba sanam mɛ wi ka Basa Isireliban sina boko ba tabu mɔ̄. Te sɔ̄ra u tɔn goo ni yibia.

¹⁰ Yen biru, u be ba tiara mi yoru mwɛɛra u ka doona ka sina bokon bii wɔndiaba ka sere tɔn be Nɛbusarada, kɔsobun wirugii u Gedalia deria. Be kpurowa u yoru mwɛɛra u ka da Amɔniban mi.

Ba yoo be Isimɛli u mwɛɛra

yakia

¹¹ Yokanani, Karean bii, ka Yudaban tabu sinam be ba wɔa ka wi, ba nua kɔsa ye Isimɛli u kua. ¹² Yera ba tabu durɔbu sua ba da bu ka Isimɛli wɔri. Ma ba nùn deema yɛru bɔkɔwɔ ge ga wɔa Gabaonio. ¹³ Tɔn be Isimɛli u mwɛɛra mi, ye ba Yokanani wa ka win tabu sinambu, yera ben nuki dora. ¹⁴ Ma be kpuro ba Isimɛli deri, ba da ba Yokanani deema. ¹⁵ Adama Isimɛli wi, u ɔuka yakura Yokananin min di ka tɔmbu nɔɔba ita gabu, ma u da u wɔa Amɔniban mi.

¹⁶ Yokanani ka win tabu sinam be, ba tɔn be ba tie mwɛɛra Isimɛlin nɔman di, be u raa mwɛɛra sanam mɛ u Gedalia go. Bera tabu kowobu ka tɔn kurɔbu ka bibu ka sina bokon sɔm kowobu. Be kpurowa u mwɛɛrima saa Gabaonin di. ¹⁷ Ma ba da ba wɔa sɔbun sɔbia yɛru garun mi, te ba ra soku Kimuhamu Betelehemun bɔkuɔ. Yen biru, ba kpikiru da Egibitiɔ. ¹⁸ Domi ba Babilonigibun berum mɔ̄ yèn sɔ̄ Isimɛli u Gedalia go wi Babilonin sina boko u kua Yudaban kparo.

Yudaba ba Yeremi bikia

u bu Gusunɔ kana

42

¹ Yera tabu sinam be ba raa kpikiru sua, ka Yokanani, Karean bii, ka Yesania, Hoseen bii, ka tɔn be ba tie kpuro, saa wirugibun di sere ka bwɛɛbwɛɛbɔ, ba na ba Yeremi sɔ̄wa ba nɛɛ, ² a de a nɔ ye sa nun bikiamɔ̄. A sun Gusunɔ kanɔ, bɛsɛ be sa tien sɔ̄, domi sa raa dabi, adama tɛ sa kaara, nge mɛ a waamɔ̄. ³ A Gusunɔ wunen Yinni kanɔ u sun sɔ̄si mi sa ko da ka ye sa ko ko.

⁴ Ma Yeremi u bu wisa u nɛɛ, na nua. Kon Gusunɔ bɛsɛn Yinni kana nge mɛ i man bikia kpa n wurama n bɛɛ sɔ̄ ye u man sɔ̄wa. Na n̄ bɛɛ gɔanu beruammɛ.

⁵ Ma ba Yeremi wisa ba nɛɛ, sa wura su ko mam mam ye Yinni Gusunɔ u koo nun sɔ̄ su ko. Wiya u koo ko bɛsɛn seeda ɔio gemgii ka naanegii sà kun bɛsɛn nɔɔ mwɛɛru yibie. ⁶ Wee bɛsɛra sa nun ɔra a sun Gusunɔ bɛsɛn Yinni bikia. Yen sɔ̄, sa ko ko ye u sun sɔ̄wa su ko, baa yà kun sun wɛre. Ka mɛ, sa ko n nuku dobu mɔ̄ yèn sɔ̄ sa nùn mɛm nɔɔwammɛ.

Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa

⁷ Sɔ̄ wɔkurun biru, Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa. ⁸ Ma Yeremi u Yokanani, Karean bii sokusia ka tabu sinam be ba nùn swii ka sere ben tɔmbu kpuro be ba wɔa mi, wirugibu ka bwɛɛbwɛɛbu. ⁹ Ma u bu sɔ̄wa u nɛɛ, wee bɛɛya i man ɔra n Gusunɔ bɛɛ Isireliban Yinni bikia. Ye u man sɔ̄wa wee. U nɛɛ,

¹⁰ i n sina tem mɛ sɔ̄,

u koo de bɛɛn tɔmbu bu tasi.

U n̄ maa bu goomɔ̄.

U koo bɛɛ swiwa i n nuuru mɔ̄.

U n̄ bɛɛ wukamɔ̄,

u n̄ maa derimɔ kɔsa yu bɛɛ deema
ye u raa bwisika u bɛɛ kua.

¹¹ N n̄ mɛn na, i ku maa Babilonin sina bokon bɛrum ko.
Domi wi, Yinni Gusunɔ u ko n̄ ka bɛɛ wāa kpa u bɛɛ faaba ko.

¹² Wi, Gusunɔ u koo de u bɛɛn wɔnwɔndu wa.
Kpa u de i wurama bɛɛn temɔ.

¹³ Adama i n̄ nɛɛ, i n̄ wi, Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔwammɛ, i n̄ sinamɔ tem meni
sɔɔ, ¹⁴ i ko i dawɔ Egibitiɔ mi i n̄ tabu wasi, baa bin kɔban swi i n̄ nɔɔmɔ, i n̄ maa
dianu biamɔ, yen sɔ, miya i ko sina, ¹⁵ tɛ i swaa dakio ye Gusunɔ, bɛɛ Isireliban
Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ, u gerumɔ. U nɛɛ,
bɛɛ Yuda be i tie, i n̄ gɔru doke i ka da Egibitiɔ ka gem,
kpa i n̄ wāa mi,

¹⁶ sanam mɛya taa bin bɛrum i mɔ,
bu koo bɛɛ deema Egibiti mi.

Gɔɔ tɛn weeweenu i maa mɔ mi,
ta koo bɛɛ deema,
kpa i gbisuku mi gia.

¹⁷ Be ba gesi nia kua
bu ka da Egibitiɔ bu kuke,
ba koo gbiwa tabu sɔɔ,
ka gɔru sɔɔ, ka baranu sɔɔ.
Ben goo kun kisiramɔ kɔsa yen di
ye u koo bu surema mi.

¹⁸ Yeremi u nɛɛ, wee ye Gusunɔ, Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u
gerua. U nɛɛ, nge mɛ u Yerusalemugibu win maru seesi, nge mɛya u koo maa
bɛɛ ye seesi, i n̄ da Egibitiɔ. Saa ye sɔɔra ba ko n̄ da ka bɛɛn yisuru tumbu bɔrusi,
n̄ kun mɛ, bu ka goo gāa kɔsunu sie, kpa bu bɛɛ gem i seku bakaru wa kpa i kun
maa sine tem mɛ sɔɔ.

¹⁹ U maa nɛɛ, i ku Egibiti da, bɛɛ be i tie Yudaban bweseru sɔɔ. I de i n̄ yɛ ma
u bɛɛ ye yinariwa gisɔ. ²⁰ Sanam mɛ i man gɔra n̄ bɛɛ Yinni Gusunɔ kana, ye
na wurama, i gerua i nɛɛ, n̄ bɛɛ sɔɔwɔ mam mam ye Gusunɔ bɛɛn Yinni u man
sɔɔwa kpa i ye ko. Adama weesa i tii kua. ²¹ Domi gisɔ, na ka win wisibu na
adama i n̄ bin gabu swaa daki bi u nɛɛ, n̄ bɛɛ sɔ. ²² Tɛ, mi i dɔɔ i sina mi, i n̄ yɛ
ma tabu sɔɔra i ko i gbi, n̄ kun mɛ gɔru sɔɔ, n̄ kun mɛ baranu sɔɔ.

Ba ka Yeremi da Egibitiɔ

ka dam

43

¹ Sanam mɛ Yeremi u gari yi tan be ba wāa mi kpuro sɔɔwa, yi Gusunɔ ben
Yinni u nɛɛ, u bu sɔ, ² yera Asaria, Hoseen bii, ka Yokanani, Karean bii, be
kpuro ba Yeremi wisa ka tɔn piiburu ba nɛɛ, ye a gerua mi, weesa. Gusunɔ
besen Yinni kun nun sɔɔwa a sun sɔ, su ku Egibiti da. ³ Adama Baruku, Nɛriyan
biiwa u nun bɔriemɔ a ka sun sɔ su ku da mi, domi u kīwa Babilonigibu bu sun
mwɛɛri bu go, n̄ kun mɛ bu sun yoru mwa bu ka da ben temɔ.

⁴ Nge mɛya Yokanani, Karean bii, ka tabu sinambu kpuro ka ben tumbu
kpuro ba yina bu Yinni Gusunɔn gari nɔ ye u nɛɛ, bu de bu sina ben tem mi.
⁵ Yera Yokanani ka tabu sinam be, ba ka Yuda be ba tie da Egibitiɔ, be, be ba
raa kpikiru da tem tukumɔ ba wurama, ⁶ tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu
ka sina bokon bii wɔndiaba, be kpuro gesi be Nɛbusarada, kɔsobun wirugii,
u Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu deria. Ma ba ka Yeremin tii da ka

maa Baruku Neriyan bii. ⁷ Ba da ba wāa Egibitin wuu ge ba m̀ò Tapanesio. Nge meya ba ñ ka Gusunon gere mem nɔɔwe.

Ba koo Egibiti tabu wari

⁸ Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa Tapanesio u nee, ⁹ a kpee bakanu suo kpa a da a nu sike Yudaba kpuron wuswaaɔ mi ba ra birikiba wɔ ye ya wāa Egibitin sina kpaarun kɔnnɔwɔ Tapanesio. ¹⁰ Kpa a Yudaba sɔ a nee, ameniwa ne, Gusunɔ Isireliban Yinni, ne wi na wɔllu ka tem mɔ, na gerua. Na nee, wee, kon de bu Nebukanesaa, nen som kowo kasum da kpa n win bandu swii kpee ni a sikun wɔllɔ kpa u win sina gɔna teria mi, ¹¹ kpa u Egibitigibu seeyasia. Be u koo go, u go, be u koo mwɛeri u ko yobu kpa u mwɛeri, be u koo maa sakiri ka takobi, kpa u sakiri. ¹² Kpa u ben bũu dia dɔɔ meni, kpa u bũu nin tii gura kpa u maa ben yānu gura ya kun n̄n sɛsie kpa u yari min di ka b̄ri yendu, nge me naa kparo u ra win kpara yaberu sebe u n doonɔ. ¹³ U koo Beti Semesin bwāarokunu kɔsuku, kpa u bũu dia ye ya tie dɔɔ meni Egibiti mi.

Gari yi Yinni Gusunɔ u Yuda

be ba kpikuru da Egibiti

sɔɔwa

44

¹ Yinni Gusunɔ u Yuda be ba wāa Migidolio ka Tapanesio ka Menfisio ka Paturɔsio Egibitin temɔ sɔɔwa saa Yereimin min di u nee, ² wee, ye ne Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na gerua. Na nee, i kɔsa ye kpuro wa ye na Yerusalemu kua ka Yudan wuu si su tie. Wee, su kua bansu. Goo maa sari mi. ³ Dɔmi ba kɔsa kua ba nen moru seeya ye ba ka da ba bũnu yākuunu kuamme ni beɛ ka beɛn baababa i ñ daa yɛ. ⁴ Na beɛ nen sɔmɔbu gɔria saa yellun di bu ka beɛ sɔ, i ku s̄a kɔsu nini ko, ni nen tii na tusa. ⁵ Adama i ñ man swaa daki. I ñ beɛn kom kɔsum deri. I ñ maa bũu yāku kobu deri. ⁶ Ma na ka beɛ moru kua gem gem. Na Yudan wusu ka Yerusalemun swɛɛ kpeerasia ma ye kpuro ya kua bansu, nge me i waama gisɔ.

⁷ Yen sɔ tɛ, ameniwa ne, Gusunɔ Isireliban Yinni, ne wi na wɔllu ka tem mɔ, na gerua. Na nee, mban s̄na i tii durum baka yeni sɔbimɔ ye i ka dera ba kurɔbu ka durɔbu ka bibu ka bii wɛnu go sere goo kun maa tie. ⁸ I k̄wa i nen moru seeya ka beɛn bũu yāku kookoo si i m̀ò Egibiti mi i wāa? I k̄wa i tii kam ko, kpa i ko b̄rigibu ka sekurugibu handunia ye sɔɔ? ⁹ I duariwa kɔsa ye beɛn baababa ka beɛn sinambu ka ben kurɔbu ka beɛn tii ka beɛn kurɔbu i kua Yudaɔ ka Yerusalemu? ¹⁰ Wee, sere ka tɛ i ñ tii kawɛ i ḡru gosie. I ñ man nasie, i ñ maa nen woodaba swii ye na beɛ ka beɛn baababa wɛ.

¹¹ Yen s̄na ne, Gusunɔ Isireliban Yinni, ne wi na wɔllu ka tem mɔ na beɛ biru kisi ma na beɛ kɔsa kua n ka beɛ Yudaba kpuro kam koosia. ¹² Kon Yuda be ba kpikuru da Egibiti kam koosia. Egibiti miya ba koo gbi kpuro. Ba ñ goo buremɔ. Ba koo gbiwa tabu sɔɔ, ka ḡru sɔɔ kpa bu bu gem bu sekuru wa, kpa ba n da ben ȳisuru sie bu ka goo b̄rusi, ñ kun me bu n̄n ḡa kɔsunu gerusi. ¹³ Kon ba seeyasiawa nge me na Yerusalemugibu seeyasia ka tabu, ka ḡru, u maa baranu. ¹⁴ Kon de ben fiiko bu kpikuru su. Be baasi, goo kun kisiramɔ. Goo kun maa wee Yudan temɔ baa me ba ko n k̄i bu wurama amen biru.

Ba Asitaate yākuru kuamme

¹⁵ Yera be kpuro be ba yɛ ma ben kurɔbu ba ra bũnu turare dɔɔ dokeye ka t̄n kurɔ dabiñu kpuro be ba wāa mi, ka t̄n dabi te ta tie Paturɔsio, Egibitin

tem mi, ba Yeremi sɔɔwa ba nɛɛ, ¹⁶ sa ñ gari yi mem nɔɔwamme yi a gerua a nɛɛ, yi weewa Yinni Gusunɔn min di. ¹⁷ Sa ko kowa nge me sa gerua, su bũu wi ba mɔ Asitaate turare dɔɔ dokea, kpa su maa nũn tam tãra nge me sa ra raa ko, bɛɛ ka bɛɛn baababa, ka bɛɛn sinambu ka bɛɛn wirugibu Yudan wusu sɔɔ ka Yerusalemun swɛɛ sɔɔ. Domi saa ye sɔɔra sa ra wa su tɛn di sebu, sa n nuku dobu mɔ kpa sa kun wahala gaa wa. ¹⁸ Adama saa dɔma dɛn di sa ñ maa bũu wi turare dɔɔ dokeare, sa ñ maa nũn tam tãrare, saa min diya sa kpuro bia. Tabu sun di, ma gɔra sun go.

¹⁹ Ma tɔn kurɔ be, ba gerua ba nɛɛ, sanam me sa bũu wi yãkunu kuamme, ka bɛɛn durɔbun yãra. Ba yɛ ma sa ra bũu wi kiraru kue su ka nũn bɛɛɛ wɛ, kpa su nũn tam tãra temɔ.

²⁰ Ma Yeremi u tɔn be kpuro wisa, kurɔbu ka durɔbu, u nɛɛ, ²¹ bɛɛ ka bɛɛn baababa ka bɛɛn sinambu ka bɛɛn wirugibu, i ra bũu yãkunu kue Yudan wusu sɔɔ ka Yerusalemun swɛɛ sɔɔ. Nge weesa? I tamaa Yinni Gusunɔ kun ye yɛ? Nge i tamaa u ye duariwa. ²² Aawo, u ñ ye duari. U ka bɛɛ wasirawa bɛɛn kom kɔsum sɔ ka daa kɔsa ye i kuan sɔ. Yen sɔna bɛɛn tem mu kua bansu. Goo maa sari me sɔɔ. Ma mu kua tem bɔruram nge me sa waamɔ gisɔ. ²³ Wahala ye, ya bɛɛ deemamɔwa gisɔ yɛn sɔ i bũnu yãkuru kua ma i Yinni Gusunɔ torari i ñ win gere wure, i ñ maa win sɔsinu ka win woodaba ka win kirɔba swĩ.

²⁴ Yeremi u maa tɔn be kpuro, kurɔbu ka durɔbu, sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛ Yudaba, bɛɛ be i wãa Egibitiɔ, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua. ²⁵ Wee ye Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ, bɛɛ ka bɛɛn kurɔbu, i nɛɛ, i ko i bɛɛn nɔɔ mwɛenu yibia ni i bũu tɔn kurɔ wi ba mɔ Asitaate kua. Wiya i ko i turare dɔɔ dokea, kpa i maa nũn tam tãra temɔ. Wee, i maa ye kua. ²⁶ Yen sɔ tɛ, i swaa dakio i nɔ ye wi, Yinni Gusunɔ u bɛɛ sɔmɔ. U bɔrumɔ ka win yĩsi bakaru ma Egibitin tem kpuro sɔɔ, Yuda goo kun maa bɔrumɔ ka win yĩsiru u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru. ²⁷ U koo dewa kɔsa yu bɛɛ deema, ñ ñ mɔ gea. Yuda be ba wãa Egibitiɔ kpuro, ba koo gbɔwa tabu sɔɔ ka gɔɔru sɔɔ. ²⁸ Ka me, bɛɛn fiiko ba koo kisira tabun di, kpa bu wurama Yudaɔ. Saa yera, bɛɛ be i da mi kpuro i ko i gia ñ n nɛn garin na yi koora, ñ n maa bɛɛgiin na yi koora. ²⁹ U koo bɛɛ deema Egibiti mi, kpa u bɛɛ yĩreru wɛ te ta koo bɛɛ sɔɔsi ma kɔsa ye u raa gerua ya koo nawa ka gem. Yĩre tera, ³⁰ u koo Egibitin sunɔ Hofara win yibereba nɔmu beria be ba kasu bu nũn go, nge me u Yudaban sina boko Sedesiasi Nebukanɛsaa nɔmu beria, wi, wi u kasu u nũn go. Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Gari yi Yeremi u Baruku

Sɔɔwa

45

¹ Sanam me Baruku Neriyan bii u gari yi yorua tireru sɔɔ yi Yeremi u nũn sɔɔwa Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wɔɔ nnese sɔɔra mi. Yen biri Yeremi u Baruku sɔɔwa u nɛɛ, ² wee ye Gusunɔ Isireliban Yinni, u gerua wunen sɔ. ³ U nɛɛ, a gerumɔ a mɔ, a kam kuawa domi wi, Yinni Gusunɔ u wunen wahala sosimɔ. Ma a weeweenu mɔ sere a wasira. Adama a bia mi kaa wãra.

⁴ Wee, ye Yinni Gusunɔ u nɛɛ n nun sɔ. U nɛɛ, u koo ye u raa bana kɔsukuwa, kpa u ye u raa duura wukiri. Yen tubusiana, u koo tem me kpuro sanku.

⁵ U maa nɛɛ,
 gāa bakana a kasu wunen tiin sō?
 A ku be nu kasu.
 Domi u koo de kōsa yu na yu tambu kpuro wōri.
 Adama wunɛ u koo wunen wāaru yara mi a da kpuro.
 Tera ta ko n sāa nge wunen arumani ye a gura tabu sōo.

46

¹ Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sōowa bwese tukunun sō.

Ba Egibitigibu kamia

Kaakemisio

² Babilonin sina boko u Egibitin sunɔ Neko ka win tabu kowobu kamia Kaakemisio, Efaratin daarun bōkuo. N deema saa ye sōo, Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wōo nnese sōora mi. Saa ye sōora Yinni Gusunɔ u gari yini gerua Egibitin sina boko ka win tabu kowobun sō u nɛɛ,

³ wee Egibitin tabu sinambu ba kuuki mō ba mō,
 i tɛrɛnu sōoru koowo,
 bakanu ka piiminu,
 kpa i se i tabu da.

⁴ I bɛɛn tabu kɛkɛ be dumi gawe sōoru koowo.

Bɛɛ maasōbu, i bɛɛn dumi yōowō,
 kpa i bɛɛn tabu furōsu doke.
 I bɛɛn yaasi sunkuo yi balli,
 kpa i bɛɛn tarakpenu sebe.

⁵ Adama mba Yinni Gusunɔ u sere waamō ya kooramō ben suunu sōo.

U nɛɛ, be wee ba mwia kpana ba biruku yira wuramō.
 Ba ben tabu durōbu kamia.

Ma ba duki mō, ba n mam biru mɛɛrimō.
 Tem mɛ kpuro mu bɛrum duura.

⁶ Kam sōora be ba sāu ba duki mō.

Baa tabu durō damgibu bā n duki sua kama.
 Domi sōo yēsān nōm geu gia, Efaratin daarun bōkuo,
 dabiru ta sokoramō ta wōrukumō.

⁷ Wara u ka daa te ba mō Nilu weenɛ tā n yiba.

Wara u ka tu weenɛ sanam mɛ ten tora bō.

⁸ Egibitigiba ba ka tu weenɛ.

Domu ba nɛɛ, nge mɛ Nilun nim mu ra tɛrie ka dam tem sōo,
 nge mɛya ben tabu kowobu ba koo maa tɛria tem sōo,
 kpa bu wusu ka sin tambu kam koosia.

⁹ Wee ba mō, ben maasōbu bu seewo fuuku.

Be ba tabu kɛkɛ be dumi gawe dua,
 bu duki doo.

Ben tabu durōbu bu seewo.

Puti ka Kusin tabu durōbu be ba tɛrɛ piiminu nɛni,
 ka sere Ludiba be ba sāa tɛn towobu,
 bu seewo.

¹⁰ Adama tōo teni, ta ko n sāawa Gusunɔ, wōllu ka tem Yinnigiru.

Ta ko n sāawa tē sōo u win yibɛrɛba mōru kōsiemō.

Takobi ya koo tambu di,
 kpa yu yɛm debu.

Tōn dabi te ya koo go,

Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin sɔ,
 ta ko n kp̄i nge yāku yaa
 Efaratin daarun gooro,
 sɔɔ yēsan nɔm geu gia.
¹¹ Bɛɛ Egibitigibun tabu kowobu,
 baa i n seewa i da Galadio i tim kasu, kama.
 Bɛɛn mɛɛra ya ñ kpeemɔ.
¹² Bwesenu kpuro nu koo nɔ
 nge mɛ ba bɛɛ sekuru doke.
 Domi ba koo bɛɛn desirun kuuki nɔ baama.
 Bɛɛn tabu durɔbu ba ko n b̄arimɔwa.
 B̄a n yinna, ba koo wɔrukuwa sannu.

Nɛbukanesaa u Egibiti wɔri

¹³ Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa sanam mɛ Babilonin sina boko,
 Nɛbukanesaa u na u Egibiti wɔri. U nɛɛ,

¹⁴ a Egibitigibu nɔɔsio
 ka be ba wāa yen wuu si ba m̄ Migidoli, ka Mɛnfisi, ka Tapanɛsi sɔɔ,
 a nɛɛ, ben baawure u seewo u sɔɔru ko.
 Domi ba bu tabu wɔrima baaman di.
¹⁵ Ben tabu durɔ damgibu ba wɔruka.
 Ba ñ kp̄a ba ka tii yinɛ.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu fuka.
¹⁶ Na dera ben tabu kowo dabiru ta sokura ta wɔruka.
 Ma ba m̄, bu seewo bu wura ben temɔ
 mi ba bu mara, mi tabu sari.

¹⁷ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
 bu Egibitin sunɔ ȳsi kpaaru kɛɛyɔ
 bu nɛɛ, woo kanɔ.
 U dera saa gea n̄n doonari.

¹⁸ Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
 nɛ wi na s̄a sina boko,
 sere ka nen wāaru,
 nge mɛ ba ȳ ma guu te ba m̄ Tabori
 ta guu ni nu tie gunum kere,
 ka nge mɛ ba ȳ ma guu te ba m̄ Kaameli
 ta wāa nim w̄kun b̄akuɔ,
 nge mɛya ba n ȳ kam kam
 ma yibereba ba koo na bu bu wɔri.

¹⁹ Bɛɛ Egibitigibu, i sɔɔru koowo i bɛɛn yānu gura,
 ba koo bɛɛ yoru mwɛɛri.
 Domi wee, Mɛnfisi ya koo ko bansu.
 Goo kun maa sinamɔ ye sɔɔ.

²⁰ Bɛɛ Egibitigibu, i s̄awa nge naa gbiiba ye ya wā.
 Adama wee, daru swāa gaa ya wee
 saa sɔɔ yēsan nɔm geu gian di,
 yu ye wɔri.

²¹ Bɛɛn tabu kowo be ba ra bɛɛ somi gobin sɔ,
 ba b̄ɔru nge naa gumgia.
 Ka mɛ, ben tii ba koo b̄iruku yira wura
 bu duki yakikira.
 Domi n̄ni swāara koo bu wɔri.

Ben seeyasiabun saa ya tura.

²² Egibitigiba duki mɔ

nge weε yi yi doonɔ wɔkinu sari.

Domi yiberεba ba bu wɔrimɔ ba suririmɔ,
nge dāa buro wi u dāa suririmɔ ka gbāa, dāa sɔwɔ.

²³ Baa mε ben dāa sɔɔ ga kpā

sere goo kun kpē u du mi,

ka mε, ba koo gu bɔɔriwa.

Domi yiberε be, ba twee dabiru kere.

Goo kun kpē u ben geeru gia.

Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²⁴ Egibitigiba wāa sekuru sɔɔ.

Domi wee, ba bu sɔɔ yēsan nɔm geugibu nɔmu sɔndia.

²⁵ Nε, Gusunɔ Isireliban Yinni, nε wi na wɔllu ka tem mɔ, na maa nεε, kon būu wi ba mɔ Amɔɔ seeyasia wi u wāa Tebesiɔ, ka Egibitin sunɔ, ka Egibitigibu kpuro ka ben būnu ka ben sinambu, ka sere maa be ba Egibitin sunɔ wi naane sāa. ²⁶ Kon bu Nebukanεsaa, Babilonin sina boko ka win sɔm kowobu nɔmu bεria, be ba kasu bu bu ɔɔ.

Adama yeniban biru, Egibiti ya koo wurama nge yellu. Yeniwa nε, Yinni Gusunɔ na gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba yakia

(I maa mεerio 30:10-11)

²⁷ Yinni Gusunɔ u nεε,

bεε Isireliba, Yakɔbun bweseru,

bεε, nεn sɔm kowobu,

i ku bεrum ko, i ku maa nanda.

Domi kon bεε wɔrama saa tontonden di.

Kon bεεn bweseru yakiamaa saa yorun di.

I ko i wurama i wεra,

i n wāa bɔri yendu sɔɔ.

Goo kun maa bεε nɔni sɔɔmɔ.

²⁸ I ku bεrum ko.

Domi na wāa ka bεε.

Kon bwese ni kpuro kpeerasia,

nɔn suunu sɔɔ na raa bεε yarinasia mi.

Adama bεε, na n bεε kpeerasiamɔ.

Kon bεε seeyasiawa nge mε n weene,

domi na n kpē na kun bεε seeyasie.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Filisitiban sɔ

47

¹ Egibitin sina boko u sere Gasa tabu wɔri, wee ye Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa Filisitiban sɔ. U nεε,

² wee, yiberεba ba wee saa sɔɔ yēsan nɔm geu gian di,

ba teriamɔ tem sɔɔ nge daa te ta nim yibumɔ ta bɔɔ saramɔ.

Ma ba tem ka ye ya wāa mε sɔɔ wukiri

ka men wusu ka tɔn be ba wāa si kpuro sɔɔ.

Tɔn be kpuro ba kuuki mɔ, ba weeweenu mɔ.

³ Dumin naa damu damusu ka tabu kekeban uruuban wəkinu nɔɔramɔ.
Baababa ba ben bibu derimɔ,
domi ben gɔma kpuro dwiia.

⁴ Saa ya tunuma yɛ sɔɔ ba koo Filisitiba kpuro go,
ka tɔn be ba koo kpī bu Tirigibu, ka Sidonigibu somi,
ka tɔn be ba tie ba wāa tem bure te ba mɔ Kafitorio.

⁵ Gasagibu ba wāawa nuku sankiranu sɔɔ
ba wii pɔɔnu pote.
Asikaloniḡibu ka be ba wāa wɔwɔɔ ba nɔɔ maari.
Bɛɛ be i tie, sere saa yerà i ko i n wāa
i n tii muririmɔ i ka gɔɔ swī.

⁶ Wee, i gerumɔ i mɔ,
Yinni Gusunɔn takobi, domma kaa wēra.
A wuro wunen kararɔ,
kpa a n wāa mi sēɛ.

⁷ Amɔna ya koo ka wēra.
Domi Yinni Gusunɔn tiiwa u ye wooda wē,
yu ka Asikaloniḡibu ka nim wəkun goonugibu wəri.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Mɔabuban sɔ

48

¹ Wee ye Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wəllu ka tem mɔ, u gerua Mɔabuban sɔ. U nɛɛ,

Nɛbo ya kam kua
domi wee ba yen yānu gura.
Kiriataimu ya wāa sekuru sɔɔ
domi ba ye mwa.
Misigabu ya wāa sekuru sɔɔ,
domi ba ye kəsuka.

² Mɔabun bɛɛɛɛ ya kpa.
Ma ba bwisikumɔ bu Hɛsiboni kam koosia.
Ba mɔ, su da su ye kam koosia
kpa ya kun maa wāa handunia sɔɔ.
Wunɛ Madimɛni, kaa ko bansu,
domi wee ba nun tabu wərimam wee.

³ Ba faaba kanamɔ saa Koronaimun di, ba mɔ,
wee ba bɛɛn yānu guramɔ.
Wee ba kpuro kəsukumɔ.

⁴ Ba Mɔabu kam koosia.
Ma bibun nɔɔ ga nɔɔramɔ.

⁵ Ba wuri wenne guu te ba mɔ Lusitio,
na nuku sankiranun kuuki yi saramamɔ saa Koronaimun guurun di.

⁶ Ba mɔ, i duki yakuro, i bɛɛn wāaru wɔra,
kpa i da i n wāa nge gbeeku ketekunu gbaburɔ.

⁷ Domi i bɛɛn naanɛ dokewa bɛɛn nɔman sɔmburu ka bɛɛn arumaniba sɔɔ.
Wee, tɛ ba koo bɛɛn tii mwɛeri
kpa bu bɛɛn būu wi ba mɔ Kemɔsi
ka win yāku kowobu ka win wirugibu
yuru mwa bu ka doona.

⁸ Be ba koo bu kam koosia mi.

Ba koo duwa wuu baagere sɔɔ.
 Gen gaga kun kisiramɔ ben nɔman di.
 Ba koo kpuro kam koosiawa wɔwi sɔɔ ka tem tɛeri sɔɔ.
 Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

⁹ U maa nɛɛ,
 i Mɔabuban sika sɔɔru koowo,
 domi ben gɔɔ turuku kua.
 Ben wusu su koo ko bansu.
 Goo kun ko n maa wāa si sɔɔ.
¹⁰ Be ba Gusunɔn sɔmburu mɔ ka atafiuru, u bu bɔrusio.
 Be ba yinamɔ bu tɔmbu go ka takobi,
 Gusunɔ u bu bɔrusio.

¹¹ Wee, saa yellun di, Mɔabuba ba wāa bəri yendu sɔɔ.
 Ba n yoru diire gam.

Ba sɔwa kpɛtɛɛ nge tam kɔrɔru.
 Ba n bu gɔsiare gam sɔɔ nge tam.
 Ben dobu ka ben wani kun kɔsa.

¹² Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɔru gara sisi tɛ sɔɔ kon bu tɔmbu surema bu bu gɔsie wekenu ganu sɔɔ, kpa bu weke ni kɔsuku. ¹³ Mɔabu be, ba koo sekuru wa ben bũu wi ba mɔ Kemɔsin sɔ, nge mɛ Isireliba ba sekuru wa bũu wi u wāa Beteliɔn sɔ, domi wi sɔɔra ba ben naane doke.

¹⁴ Bɛɛ Mɔabuba, amɔna i ko i ka kpi i gere i nɛɛ,
 i sãawa tabu durɔbu be ba wāa tabun sɔ.

¹⁵ Domi wee, i kam kua.

Bɛɛn wusu su dɔɔ mwaara.
 Ma yiberɛba ba bɛɛn aluwaasi dangibu mwɛɛra ba sakira.

Yeniwa sina boko u gerua. Win yisira Gusunɔ, wollu ka tem Yinni. U nɛɛ,

¹⁶ Mɔabun kam kobu turuku kua.
 Nɔni swāa te ba koo wa, ta wee fuuku fuuku.

¹⁷ Bɛɛ be i wāa ben turuku, i ka bu gɔɔ sinɔ.

Bɛɛ be i bu yɛ, i bu bikio i nɛɛ,
 amɔna n koosina ba ka ban tenin dam bakam mɛ kpeerasia mɛ.

¹⁸ Bɛɛ maa Dibonigibu, i bɛɛn sin yee bɛɛreginu derio,
 kpa i na i sina temɔ.

Domi be ba Mɔabuba kam koosia,
 ba wee bu bɛɛ wɔri,
 kpa bu bɛɛn gbāra danginu kɔsuku.

¹⁹ Bɛɛ Aroɛɛgibu, i doo swaaɔ i mɛɛri,
 kpa i Mɔabu be ba kpikiru sua bikia i nɛɛ,
 mba n koorɔ.

²⁰ Ba koo bɛɛ wisi bu nɛɛ,
 ba wāawa sekuru sɔɔ ba diirimɔ.

I kuuki koowo, i gbāra,
 kpa i baawure nɔɔsia Aanɔwɔ
 ma ba Mɔabuba gura.

²¹ Yinni Gusunɔwa u bu sɛɛyasiamɔ be ba wāa wɔwa sɔɔ ka yen wuu sini sɔɔ,
 si ba mɔ, Holoni ka Yahasi ka Mɛfati, ²² ka Diboni ka Nebo ka Beti Dibilataimu,
²³ ka Kiriataimu ka Beti Gamulu ka Beti Mɛɔni, ²⁴ ka Kerioɔtu ka Botisira,
 Mɔabuban wusu kpuro gesi, si su wāa turuku ka tontondeɔ.

²⁵ Ba Mɔabuban dam bua,

ma ben yiiko ya kpa.

Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

²⁶ Mɔabuba ba tii sua Gusunɔn wuswaaɔ. Yen sɔ, bu bu tam taasio sere bu mu siruku kpa bu bu yɛɛ. ²⁷ Bɛɛ Mɔabuba, i yaayo ma i raa Isireliba yɛɛ. I raa bu wii gimanu koosi nge be i gbɛna mwa.

²⁸ Tɛ, i yario bɛɛn wusun di kpa i da i n wāa kpee baaba sɔɔ, kpa i kpee goominu saari, i bɛɛn wāa yenu ko kpee baaba sɔɔ.

²⁹ Sa Mɔabuban tii suabun gari nua, ka ben tɔn biaru, ka sere maa ben woo kanabu, ka ben degangam, ka ben nɔni yɔnnu.

³⁰ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nɛn tii, na yɛ ma ba ra tii sue ben gari gerubu sɔɔ. Adama ye ba mɔ kpuro, ya ku ra n arufaani gaa mɔ.

³¹ Yen sɔna na Mɔabuba kpuro gɔɔ swīiyammɛ. Ma na Kiri Herɛsigibu weeweenu kuammɛ.

³² Sibiman resɛm gbaaru, na wuri mɔ wunɛn sɔ. Nɛn wuri yi, yi Yasɛɛgibugii kere.

Yellu, wunɛn dāa kāasi yi nim wɔku saramɔ. Yi mam Yasɛɛn daarun nim dekamɔ.

Adama wee, kam koosio u yin marum wɔri u kam koosia.

³³ Nuku dobun womusu kun maa wāa Mɔabuban gbeaɔ. Goo ku ra maa tam game mi.

Tam sari wekenu sɔɔ.

Nuku dobun kuuki kun maa nɔɔramɔ mi, ma n kun mɔ tabugii.

³⁴ Hɛsibonigibu ba nɔɔgiru sue ba somiru kanamɔ. Ba ben nɔɔ nɔɔmɔ Elealeɔ, ka Yahasio, ka Soario, ka Koronaimuɔ, ka Egalati Selasio. Domi baa Nimurimun daaru ta kam kua.

³⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon den Mɔabuba kpeerasia, be, be ba yɔɔmɔ ben bũ turanɔ ba nu turare dɔɔ dokeammɛ.

³⁶ Yen sɔna nɛn gɔru ga sumɔ nge guuru Mɔabuba ka Kiri Herɛsigibun sɔ. Domi ben dukia ye ba gura kpuro ya kam kua. ³⁷ Tɔmbu kpuro ba ben seri ka ben toba kɔna, ba tii murura nɔma yiru kpuro, ba saaki deewa ben nuku sankiranun sɔ. ³⁸ Ba gɔɔ wuri mɔ yenu baagere sɔɔ ka sere mi ba ra mɛnnɛ kpuro gesi domi na Mɔabuban tem kɔsuka nge weke te goo kun maa kī. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ³⁹ I gɔɔ swīiyɔ, Mɔabuba ba wɔruma. Ba biruku yira wura. Anna a sekuru wa. Be ba ka bu sikerɛnɛ kpuro, ba bu yɛɛmɔ.

⁴⁰ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee, yibɛrɛba ba koo na nge yaberekunu ni nu bellimɔ wɔllɔ.

⁴¹ Kpa bu wuu ge ba mɔ Kerioɔtu mwa, bu gen gbāranu kɔsuku.

Mɔabun tabu durɔ dangibu ba koo nanda nge tɔn kurɔ wi u yiire u kī u ma.

⁴² Ba koo Mɔabuba kpeerasia.

Ben bwesera koo nɔru ko, domi ba nɛ, Yinni Gusunɔ seesi.

⁴³ Wee, ba bu yina ka taa ka suura bɛrie.

⁴⁴ Wi u duka mɔ bɛrum sɔ, u koo wɔriwa suura ye sɔɔ.

Wi u maa yara suura yen di,
 kpa u taa mwaara.
 Domi kon de Mɔabun seeyasiabun tɔru tu na.
 Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
⁴⁵ Be ba kpikiru sua ba n maa dam tie,
 ba wɛra yeru kasu Hesiboniɔ.
 Adama dɔɔ yari yi koo yari yen sina boko Sihonin dirun di,
 yi da yi Mɔabuban tem nɔɔ bura yenu ka men guunu di.
⁴⁶ Bɛɛ, Mɔabuba, i kam kuawa.
 Bɛɛ Kemɔsigibu, i kpeerawa.
 Wee, ba koo bɛɛn bibu yoru mwɛeri bu ka doona.
⁴⁷ Adama saa gaa sisi
 yɛ sɔɔ kon ka Mɔabu be ba yoru mwɛera mi wurama ben temɔ.
 Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
 Nge meya kon ka Mɔabuba seeyasia.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Amɔniban sɔ

49

¹ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Amɔniban sɔ. U neɛ,
 mban sɔna bɔu wi ba mɔ Malikɔmu u Gadin tem mwa.
 Mban sɔna win tɔmbu Amɔniba ba Isireliban wusu wɔra.
 Isireliba ba n bibu mɔwa be ba koo mu tubi di?
² Yen sɔ tɛ, kon de tabun wurenu nu nɔɔra ben wuu marɔɔ ge ba mɔ Raba.
 Raba ye, ya koo bansu ko,
 kpa yen baru kpaanu nu dɔɔ mwaakira.
 Nge meya Isireliba ba koo bu gira be, be ba raa bu gira.
 Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
³ Bɛɛ, Hesibonigibu, i gɔɔ swiɔɔ.
 Domi ba koo Ayi kam koosia.
 Raban baru kpaanugibu, i nɔɔgiru suo i somiru kana.
 I saaki deewo nuku sankiranun sɔ,
 kpa i n sirene i n gɔɔ sumɔ.
 Domi ba koo bɛɛn bɔu wi ba mɔ Malikɔmu sua,
 ka win yaku kowobu ka win wirugibu bu ka doona.
⁴ Bɛɛ Rabagibu, bɛɛ be i ku ra mem nɔ,
 wee i tii sue bɛɛn wɔwa ye ya tem gem mɔn sɔ.
 Ma i bɛɛn dukia naane sɔa.
 Ma i mɔ, wara u koo kpɔ u bɛɛ wɔrima.
⁵ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u neɛ,
 wee kon bɛɛ nɔni swaaru surema.
 Ta koo nawa saa baaman di,
 kpa i yarina.
 Goo maa sari wi u koo bɛɛ menna.
⁶ Adama amen biru kon de be ba yarine mi, bu wurama.
 Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Edɔmuban sɔ

⁷ Wee ye Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u gerua Edɔmuban sɔ. U neɛ,
 bwisi yi kpawa Temaniɔ?

Ben bwisigibun bwisi yi kpawa?

Mana yi kpuro yi doona.

⁸ Bεε Dedanigibu, i gəsiro,
i duki yakuro i da i kuke kpee baaba sɔɔ.
Domi kon Esaugibu nani swāaru kpɛε
sanam mε kon bu sεyasia.

⁹ Be ba ra resem sɔri bà n na bεen mi,
ba ra fiiko deri.

Gbenɔbu bà n tɔmbu wɔri,
ba ra suewa ye ba koo kpī.

¹⁰ Adama nε, Yinni Gusunɔ,
kon Esaun bweseru kpuron yānu gurawa.
Kon bu sikiamā ben kuku yenun di.
Ba n kpɛ bu kuke.

Ben bibu ka ben dusibu ka be ba ka bu sikerene kpuro ba koo gbiwa.
Goo kun tiaramɔ.

¹¹ Baa bà n ben bibu deri ba kua gobekuba,
nεna kon de ba n wāa,
kpa ben gɔminibu bu man naane ko.

¹² Na maa nεε, be na n daa sεyasiāmɔ, kon bu sεyasia. Yera bεε, Edɔmuba,
i tamaa i yara min di? Aawo, kon bεε sεyasiawa. ¹³ Na bōrumo sere ka nεn
wāaru ma bεen wuu maro Bɔtisira ga koo bansu ko kpa n sāa sekuru, kpa
tɔmbu ba n da gu sie bà n goo bōrusimɔ. Meya maa bεen wuu si su tie su koo
ko bansu sere ka baadommaɔ. Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁴ Yinni Gusunɔ u Yeremi labaari yeni sɔɔwa u nεε,
ba sɔmɔ goo gɔra bwesenun suunu sɔɔ u nu sɔ u nεε,
nu mennama nu Edɔmuba wɔri,
nu seewo nu bu tabu wɔri.

¹⁵ Domi nε, Yinni Gusunɔ, kon bu ko dāakobu bwesenu kpuro sɔɔ,
be tɔmba ko n gema.

¹⁶ Ben tii suabu ka ben nɔnigiru ta dera ba kōɔra.
Be ba wāa kpee baaba sɔɔ, ka sere gungunun wii kpiino,
baa bà n wāa yenu kua sere wɔllun sɔɔ sɔɔwɔ, nge gunɔ bakeru,
kon bu surama min di.
Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁷ Edɔmu ya koo kowa bansu. Be ba sarɔ mi, bà n ye wa, biti ya koo bu
mwa kpa bu wia ko asɔɔ yen sɔ. ¹⁸ Domi ya ko n sāawa nge mε ba Sodomu
ka Gomɔra kpeerasia ka yen baru kpaanɔ. Goo kun maa sinamo mi.

¹⁹ Ko na n sāawa nge gbee sunɔ
ge ga yarima Yuudenin gbee surorun di ga dɔɔ gu nim nɔ.
Kpa n tɔmbu kpuro yarinasia subaru sɔɔ.
Saa ye sɔɔra kon Edɔmuba sunɔ kpaɔ wε wi nεn tii na gɔsa.
Nge wara u ka man nε.

Wara u koo kpī u man wooda wε.
Sina boko wara u koo kpī u yɔra nεn wuswaaɔ.

²⁰ Yen sɔ, i swaa dakio i nɔ himba ye na kua Edɔmuban sɔ,
ka sere kpunaa ye na yi Temanigibun sɔ.

Na nεε, kam kam, kon de bu be kpuro mwεeriwa nge yāanu
bu ka da tem tukumɔ.

Ba koo ben tem kpuro kam koosiawa.

²¹ Kam koo bin wurenu sɔɔ, tem mu koo yīiri.

Tamba koo naagiru sua bu somiru kana,
kpa ben nasu su naara sere nim wokuo, ge ba mo Sso.

²² Wee, yiberaba ba koo Botisira wukiri nge me yaberekunu nu ra yaa gonu kunisi. Yen dama te, Edamun tabu duru dangibu ba ko n kpara wari mawa nge tan kuru wi u yiire u ki u ma.

Gari yi Yinni Gusuno u gerua

Damasin so

²³ Wee ye Yinni Gusuno u gerua Damasin so. U nee,
yen wuu sini, Hamati ka Aapadi,
sin tamba waa sekuru soo.
Ba labari kosa nua, ma ba diirimu.
Ben laakari ya burisina nge nim wokun nim,
sere ya n kpa ya wurame.

²⁴ Damasigibu ba mwia kpana ba gosira bu ka duki su,
adama ba berum soore.
Ma nuku sankiranu ka wuriribu bu neni
nge tan kuru wi u yiire u ki u ma.

²⁵ Wuu gen so na ra n nuku dobu mo,
mban sone gen tambu ba n kpikuru sua.
Wuu boko ge, ge ga yisuru yara mi,
mban sone gen tambu ba n gu deri.

²⁶⁻²⁷ Sso teeru ba koo gen aluwaasiba go gen swee soo. Ba koo maa gen tabu kowobu kpuro kpeerasia, kpa n de bu gu dso meni ka Beni Hadadin sina kpaaru. Ne, Gusuno, wallo ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Gari yi Yinni Gusuno

u gerua Kedaagibu

ka Hasorigibun so

²⁸ Wee ye Yinni Gusuno u gerua Kedaagibun so ka bwese ni nu waa Hasorion so, ni Babilonin sina boko Nebukanasaa u kamia. U nee,
i seewo i Kedaagibu wari.

I be, soo yari yerugii be kpuro goowo.

²⁹ I ben kuu bekunuginu ka ben yaa sabenu kpuro guro,
ka ben beka ka ben samunu ka ben yooyoosu,
kpa i kuuki ko baama i bu berum tia.

³⁰ Bee Hasorigibu i seewo i duki su fuuku,
kpa i da i kuke worusu soo.
Domi Babilonin sina boko Nebukanasaa u kpunaa kua u ka bee wari.
Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.

³¹ U maa nee,
i doo i bu wari be, be ba waa bari yendu soo, ba so see ben yenuso.
Ben wusu su n gamboba ka kakaraba mo,
ma ba ka tambu desire.

³² Yiberaba ba koo ben yooyoosu mweleri
ka sere maa ben yaa sabenu ya n dabi.
Kon bu yarinasia baama,
be, be ba ra ben wii baanu koni beri berika.
Kon de yiberaba bu na baaman di bu bu kam koosia.
Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.

³³ Hasorin wuu ga koo ko bansu,

kpa ga n sãa gbeeku bõnnun wãa yeru sere ka baadommaa.
Goo kun maa sinama mi.

Gari yi Yinni Gusunã u gerua

Elamun sã

³⁴Wee ye Yinni Gusunã u win sãmã Yeremi sãwa Elamun sã. Saa ye sãã, Sedesiasi, Yudaban sina bokon bandun torewa mi. ³⁵Gusunã, wõllu ka tem Yinni u nɛɛ,

wee, kon Elamugibun tɛnnu bõaku
ni nu sãa ben dam nuuru.

³⁶Kon bu handunian goonu nne kpuron woo kparema, kpa n bu yarinasia baama. Tem gam sari mi ba ñ ko n wãa.

³⁷Kon de Elamugibu bu diiri
ben yiberɛba ka be ba kasu bu bu gon wuswaaã.
Nɛn mɔrun saabu kon bu nɔni swãa bakaru kpɛɛ.

Taba kon ka bu go n kpe,
³⁸kpa n ben sinambu ka ben wirugibu go
kpa n nɛn tiin bandu swii.

Nɛ, Yinni Gusunãwa na yeni gerua.

³⁹Adama tõru gara wee tɛ sãã kon de
be ba raa yarina mi, bu wurama.

Babiloni ya kam kua

50

¹Wee gari yi Yinni Gusunã u gerua Babilonin sã ka yen tem kpuron sã, saa Yeremin min di. U nɛɛ,

²i bwesenu labari yeni nãasio.
I yĩrenu koowo nu ka ye gia.

I ye kparo i nɛɛ,
Babiloni ya wɔruma.

Yen bũnu nu sekuru sua.
Bũu ni ba mɔ Beli ka Mɛrodaki
nu wãa sekuru sãã.

Nin bwãarokunu nu bɛrum soora.

³Bweseru gara ye wɔrim wee
saa sãã yɛsan nɔm geu gian di.
Ta koo tem mɛ gɔsiawa bansu.

Goo kun ko n maa wãa mi.
Tambu ka ye kpuro koo yarina min di.

⁴Yinni Gusunã u nɛɛ,
yen tãã te, Isireliba ka Yudaba ba koo wurama ben temã sannu,
ba n sumã, ba n nɛ Gusunã, ben Yinni kasu.

⁵Ba koo Siɔnin swaa bikia,
bu wɔrima yen mi,
kpa bu na

bu ka man arukawani bɔke
ye ba ñ duarimã sere ka baadommaa.

⁶Be, nɛn tambu, wee ba sãa nge yãa gãã
ge ga raa kãore.

Ben kparoba raa bu kã
ba dɛra ba sirene guunu wõllo

ba gasirimɔ gee ka giɔ,
sere ba ben wāa yeru duari.

⁷ Yiberɛ be ba bu wɔri gesi,

ba ra bu gurewa.

Kpa yiberɛ be, bu nɛɛ,

ba n̄ kōsa kue.

Be, Isireli ben tiiwa ba Yinni Gusunɔ torari,

wi, wi u s̄a gemgii

ka wi ben sikadoba ba naanɛ s̄a.

⁸ Bɛɛ Isireliba, i yario i duki su Babilonin di,

nge boo ni nu ḡɔ ḡbiye.

⁹ Domi wee, kon bwesenu seeya wuu wuuka

kpa n de nu Babiloni wɔri.

Ba koo nawa saa s̄ɔ ȳsan n̄m geu gian di,

kpa bu ye tarusi bu mwa.

Ben s̄ɛnu nu n̄ kam wɔrimɔ.

Baa ben tabu durɔ turo kun ḡsirɔ n̄m dira.

¹⁰ Babilonigibu ba n̄ kisiramɔ kam koo bin di.

Be ba koo ben yānu gura kpuro,

ba koo nu gurawa ka nuku tia.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹¹ Bɛɛ Babilonigibu, bɛɛ be i n̄n arumani gura,

i nuki doro.

I n ȳɔkumɔ nge naa kp̄emi yakasɔ.

I n sumɔ nge dum dwɛɛ.

¹² Adama i bɛɛn tem m̄ɛrio.

Wee, mu wāa sekuru s̄ɔɔ.

Wee, mu kua bansu, nge tem mi gāanu ku ra kpi.

Ma mu biru wura tem kpuro s̄ɔɔ.

¹³ Yinni Gusunɔn m̄orun saabu, mu kua bansu.

Be ba koo sara Babilonin tem mi, biti koo bu mwa

kpa bu wia ko.

¹⁴ Bɛɛ be i ra tendu to,

i na i Babiloni tarusi.

I ye s̄ɛnu tweeyo.

I ku yen wɔnwɔndu ko.

Domi ya nɛ, Yinni Gusunɔ torari.

¹⁵ I tabun kuuki koowo baama

domi Babilonin gani yi w̄ruka,

yen gb̄arara suba.

Wee yen t̄mba n̄ma yiiye

ba tii yiberɛba w̄ɛ.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye m̄oru k̄siemɔ,

na m̄ɔ, i ye m̄oru k̄sieyo.

I ye kuo nge m̄ɛ ya raa gabu kua.

¹⁶ Tabu wee ka kam kobu sannu.

I bu goowo be ba duurumɔ

ka be ba ḡɛmɔ.

Baawure u seewo u da win temɔ mi win bwesera wāa.

¹⁷ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

Isireliba ba s̄awa nge yāa ni nu k̄ɔra

ma gbee sinansu su nu naa sw̄i.

Asirin sina bokowa u gbia u nu wəri u gura, ma Babilonin sina boko u maa na u nu wəri u kəsuka. ¹⁸ Yen sōna, ne Gusunō Isireliban Yinni, wi u wəllu ka tem mō, na ne, kon Babilonin sina boko ka win temgibu seeyasia nge me na Asirin sunō seeyasia.

¹⁹ Adama kon de Isireliba bu wurama ben wāa yerō, kpa bu ben dīanu yewe guu te ba mō Kaamelio ka Basaniō ka guu te ba mō Efaraimuō, ka sere maa Galadin temō. Ba n̄ maa gāanun yāaru mō.

²⁰ Yen doma te, ba koo Isireliba ka Yudaban durum kasu ba kun wa, domi be, be ba tie mi, kon bu ben durum wōka.

²¹ Yinni Gusunō u ne, i Merataimugibu ka Pekodigibu wəriō. I bu goowo i kam koosia mam mam. I nen woodaba kpuro yibio.

²² Wee, tabun wurenu nōramō tem me kpuro sōō. Asōō baka ya tunuma.

²³ Babiloni ye ya handunia kpuro kəsuka, nge matalaka, yen tii wee, ya kōsikira, ya kua bansu bwesenu kpuron suunu sōō.

²⁴ Babiloni, na nun yina beria, ma ya nun mwa a n̄ ka baaru. Wee, tē, a kua pirisam, domi a ne, Yinni Gusunō wəri. ²⁵ Ma na nen tabu yānun beru yeru wukia. Ma na nen mōru sōsi ka tabu yāa ni. Domi ne Gusunō, wəllu ka tem Yinni, na samburu mō te kon ko Babiloniō.

²⁶ Bēe handuniagibu kpuro, i na i Babiloniḡibun biranu suriri, kpa i ben yānu gura i subu subu nge yakasu, i ye kam koosia. Gāanu nu ku maa tiara mi.

²⁷ I ben tabu durō damgibu goowo.

I bu sakirio nge yaa sabenu. Ba kam kua, domi ben tōra tunuma, tē sōō ba koo bu seeyasia.

²⁸ Yera Isireliba be ba kpikiru suuma ba na Yerusalemuō ba mō, Yerusalemu, Yinni Gusunō u nun mōru kōsia. U win sāa yee deeraru mōru kōsia.

²⁹ I ten towobu mennō bu Babiloni wəri, kpa bu ben sansani gira bu ka ye sikerena, kpa bu ku raa de goo u kisira min di. Bu bu kōsieyo nge me ben daa ya ne. Bu bu kuo nge me ba raa gabu kua. Domi ba tii wolle sua ne, Yinni Gusunōn wuswaaō, ne wi na sāa Isireliban Yinni Deero.

³⁰ Yen sō, mi ben aluwaasiba ba wāa kpuro, ba koo gbisukuwa, kpa ben tabu kowobun tii bu gbisuku tōō te.

³¹ Ne, Gusunō, wəllu ka tem Yinni, na ne, wune Babiloni, wune wi a tii sue,

na ka nun m̄oru s̄a.

Wunen t̄ora tunuma t̄e s̄o kon nun seeyasia.

³² Wunε wi a tii sue mi, kaa fukura a w̄oruma.

Goo sari wi u koo nun seeya.

Kon wuu si su ka nun sikerene d̄o doke

kpa u sin tem kpuro di.

³³ Ne, Gusun̄o, Isireliban Yinni, ne wi na w̄ollu ka tem m̄o, na maa neε,

wee ba Isireliba ka Yudaba dam d̄ore

ba bu yoru nenusi,

ma ba yinam̄o bu bu ȳosu.

³⁴ Adama ne, ben yakio, na dam m̄o.

Nen ȳisira Gusun̄o, w̄ollu ka tem Yinni.

Kon ka bu yina kpa n ben tem b̄ori yendu w̄e,

kpa n Babilonigibu burisina.

Himba ye Yinni Gusun̄o u yi

Babilonin s̄o

³⁵ Yinni Gusun̄o u maa neε,

i Babilonigibu tabu w̄orio

ka sere ben wuu b̄ok̄o gen t̄ambu

ka ben sina asakp̄abu ka ben bwisigibu.

³⁶ I ben s̄om̄o tii suo be tabu w̄orio

kpa bu ḡasira wiir̄obu.

I ben tabu dur̄o damgibu w̄orio

kpa bu nanda.

³⁷ I ben dumi ka ben tabu keke yi dumi gawe tabu w̄orio.

I t̄n be ba kana ba bu somim̄o tabu s̄o, tabu w̄orio,

kpa bu b̄erum soora nge t̄n kur̄obu.

I ben dukia w̄orio i gura.

³⁸ Ben daanun nim mu gbero.

Domi tem mi, b̄ūna ba ra s̄a,

ma nu dera ba wiru bie.

³⁹ Yen s̄ōna kon de Babiloni yu ko bansu sere ka baadommao,

kpa purukan̄o ka taataanu nu na nu n w̄āa mi.

⁴⁰ Kon Babiloni ye kasukuwa nge Sodomu ka Gom̄ora

ka sin wuu si ne, Yinni Gusun̄o na kam koosia.

Goo kun maa sinam̄o mi.

Ne, Yinni Gusun̄owa na yeni gerua.

⁴¹ Wee, bweseru gara wee saa s̄o ȳesan n̄om geu gian di.

Bwese te, ta kp̄a.

Ten sinambu ba dam m̄o.

Be wee, ba swaa m̄o ba wee saa tontonden di.

⁴² Ben tabu kowobu ba takobi ka t̄ema n̄eni.

Ba ñ w̄onw̄ondu m̄o, ba b̄oobu.

Ba w̄oki nge nim w̄okun nim.

Ba dumi ȳoowa ba sw̄ine sw̄ee sw̄ee.

Ba tabun s̄oaru s̄a bu ka Babilonigibu w̄ori.

⁴³ Ye Babilonin sina boko u labaari ye nua,

yera win ḡoma dwiia.

B̄erum ka wuriribu n̄un mwa

nge t̄n kur̄o wi u yiire u k̄i u ma.

⁴⁴ Ne, Yinni Gusun̄o, kon wuu gb̄araruguu w̄ori

nge gbee suno ge ga yarima
 saa Yuudenin gbee surorun di,
 kpa n gen tambu kpuro yarinasia subaru soo.
 Saa ye soo, kon bu suno kpaow we
 wi nen tii na gosa.
 Nge wara u ka man ne.
 Wara u koo kpi u man wooda we.
 Sina boko wara u koo kpi u yora nen wuswaaa.
 45 Yen so, i swaa dakio i no himba ye na yi
 Babiloni ka yen tambun so.
 Na nee, kam kam kon de bu be kpuro gura
 nge yaanu bu ka da tem tukuma.
 Ba koo ben waa yeru kpuro kam koosiawa.
 46 Babilonin kam koo bin wurenu soo,
 tem mu koo yiri,
 kpa waki bakanu nu se saa handunian baama kpuron di.

51

1 Wee ye Yinni Gusuno u gerua Babilonin so. U nee,
 kon de woo gu Babiloni swee,
 ye ka yen tambu,
 kpa gu bu kam koosia.
 2 Kon de tambu bu bu yarinasia
 nge me woo ga ra yakasu yarinasi.
 To koso te soo, ba koo ye warima baaman di.
 3 Ten towobu bu wuu gen tambu tweeyo.
 Bu yero tweeyo wi u win tarakpe naane saa.
 Bu ku gen aluwaasiba deri.
 Bu gen tabu kowobu kpuro goowo.
 4 Kpa bu ben gonu deri
 nu n kpi kpi ben tem kpuro soo ka Babilonin sweeyo.
 5 Domi ba Gusuno Isireliban Yinni Deero torari n kpa.
 Adama wi, Gusuno, wolla ka tem Yinni,
 u ka win tambu Isireliba ka Yudaba waa.
 6 I duki yario Babilonin di.
 Baawure u win waaaru woro,
 kpa u ku raa gbi Babiloni ye soo,
 ye, ye ya koo ko bansu mi.
 Domi Yinni Gusunan marun tora tunuma.
 U koo Babilonigibu ben kookoosun are we.
 7 Babiloni ya raa saawa nge nara wuragia Yinni Gusunan nama soo.
 Yera u ka handuniagibu tam we ba nara
 sere mu bu go ba wiru bia.
 8 Wee subaru soo, Babiloni ya waruma ya kosikira.
 I go swiyo yen so,
 kpa i ka tim na i doke mi ya bosu wa.
 Sorokudo ya koo bekura.
 9 Soo be ba waa mi, ba nee,
 sa Babiloni tim ka,
 adama ya n bekure.
 Su ye deri su gosira besen temo,

domi yen seeyasia bi, bu kpā
sere bu nōra handunia kpuro sōo.

¹⁰ Gusunō bēsen Yinni u sun siria.
Su da Siāniō su kpara ye u sun kua.

¹¹ Yinni Gusunō u kī u Babiloni kam koosia, kpa u win sāa yee deeraru mōru
kōsia. Yen sōna u Mēdiban sinambu dam kēmō bu ka ye wōri.
I bēen sēenun nōsu sōnwō,
kpa i bēen tērenu sua.

¹² I yīreru koowo kpa i Babiloni wōri.
Wuun kōsobu, bu wureo bu yōrō sōmē ben kōsu yerō.
I Babiloni yōōru bwēyō.
Domi ye Yinni Gusunō u yōrari u ko ye sōo,
u koo ye kowa.

¹³ Wunē Babiloni, wunē wi a sō daa bakanun bōkuō,
wunē wi a dukia yiba,
wee wunen kpeerun tōru ta tura.
Wunen binē ya koo kpe.

¹⁴ Domi Gusunō, wōllu ka tem Yinni,
u bōrua u nēē, sere ka win wāaru,
u koo nun tōmbu kparema nge twee
kpa bu nun nasaran kuuki koosi.

Yinni Gusunōn yiiko

¹⁵ Yinni Gusunōwa u tem taka kua ka win dam.
Wiya u maa handunia swī ka win yēru,
ma u wōllu tēria ka win bwisi.

¹⁶ Ū n nōōguru sua u wooda wē,
nim mu ra kpaasinēwa wōllo,
kpa guru winu nu n sīimō,
kpa guru maakinu nu de gura yu nē,
kpa woo gu seema gen wāa yerun di.

¹⁷ Tōmbu bā n ye kpuro mēera,
ba ra biti soorewa,
kpa sekuru tu bwāarokunun sekobu mwa,
domi nu sāawa weesu, nu n wāaru mō.

¹⁸ Nu sāawa kam dirum mē mu tōmbu nōni wōkumō.
Ni kpuro nu koo doonawa
sanam mē Yinni Gusunō u koo nu seeyasia.

¹⁹ Adama Gusunō u n sāa nge bwāaroku ni.
U sāawa Isireliban arumani.
Wiya u kpuro taka kua,
wiya u maa Isireliba mō.
Win yīsira Gusunō, wōllu ka tem Yinni.

Babilonin kpeeru

²⁰ Yinni Gusunō u nēē,
Babiloni, a raa sāawa nge nēn matalaka baka tabu sōo.
Wuna na denda na ka bwese dabinu kōsuka,
ma na nīn bannu surura.

²¹ Wuna na maa denda na ka maasōbu
ka ben dumi kōsuka,
ka tabu kēkē yi dumi gawe ka yin kparōbu,

²² ka durōbu ka kurōbu,

təkənu ka bibu, aluwaasiba ka wəndiaba.

²³ Wuna na maa denda na ka yāa kparobu ka ben yāanu kəsuka ka gbāa wukobu ka ben naa wukuba ka sinambu ka ben sina asakpəbu.

²⁴ Adama nε, Yinni Gusunə na nεε, kon wunε Babiloni ka wunεn tem təmbu kəsie wunεn nəni biru kōsa ye i kua Siōniə.

²⁵ Kon nun wərima, wunε wi a sāa nge guu te ta handuniagibu kpuro kam koosia. Kon nun nəma dεmie, kpa a binda a wəruma temə. Kaa kowa nge guu te ta dōo mwaara.

²⁶ Baa wunεn kperu garu, ba n̄ maa suamə bu ka dirun koru swīi. Kaa kowa bansu sere ka baadommaə. Nε, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

²⁷ I tabun gidi bəra yōrasio i Babiloni wəri. I kəba soowo kpa bwesenu nu menna. I nu səoru koosio. I sinam be ba wāa Araratio ka Minio ka Asikenasio menna bu Babiloni tabu wəri. I tabu sinambu gəsio kpa i de dumi yi se nge twee yi bu wəri.

²⁸ I bwesenu kpuro səoru koosio n mam nεere Mēdiban sinambu ka ben bera ka beran wirugibu ka sere tən be ba wāa ben tem səə kpuro.

²⁹ Wee tem mu yīirimə. Yinni Gusunən himba ya koo kooa Babiloni səə. U koo de yu ko bansu.

³⁰ Yen tabu durəbu ba koo kpana bu maa tabu ko. Ba koo da bu kuke kuku yee damginu səə. Ben dam mu koo kpe, kpa bu ko nge tən kurəbu. Ben gbāra kənnəsəu ko n wukiare, kpa bu ben yenusu dōo doke.

³¹ Səməbu ba ko n daamə ba n wuramamə bu ka Babilonin sina boko s̄ ma ba win wuu mwa beri berika.

³² Ba swεε kpuro həəra. Ba maa kuku yenu kpuro dōo mēni. Ma tabu durəbu ba wurure.

³³ Amēniwa Gusunə, Isireliban Yinni wi u wəllu ka tem mə u gerua. U nεε, wee yibεrɛba ba koo na bu Babilonigibu suriri kpa bu bu taaku nge dobi yi yi wāa doo soo yerə.

Yinni Gusunə

u koo Isireliba somi

³⁴ Yerusalemu ya nεε, Babilonin sina boko Nεbukanesaa u raa man gura,

ma u man deri nge weke diiru.

U man sēre nge yaa gōba,

ma u sua ye ya gea s̄aa kpuro nε s̄o.

Yen biru u nen t̄ambu gir̄a.

³⁵ Yen s̄, Babiloniḡii be, bu n̄ni s̄ōro dam mε ba man d̄oren s̄,
kpa yem mε ba yari mi, mu w̄ari ben wiru w̄llo.

³⁶ Wee ye Yinni Gusun̄o u gerua Yerusalemugibun s̄. U nεε,
wee, kon bεε sanna.

Kon Babilonin daanu ka yen bwii kpuro gberasia.

³⁷ Babiloni koo kowa bansu

mi gbeeku b̄nu nu ko n w̄aa.

T̄onu kun ko n maa w̄aa mi,

kpa bu ye ȳε.

³⁸ Wee yen t̄amba gina s̄aa nge gbee sinansu si su kukirim̄o.

³⁹ Adama sanam mε ba ḡari seewa,

kon de bu tam n̄ sere n banda,

kpa ba n nuku dobu m̄,

kpa mu bu go, bu dweeya sere ka baadommāo.

Ba n̄ maa seem̄o.

Nε, Yinni Gusun̄owa na yeni gerua.

⁴⁰ Kon bu sakiriwa nge ȳaanu ka bonu yaa goo yer̄o.

Ba Babiloni ḡo sw̄iyammε

⁴¹ Wee ye Yinni Gusun̄o u gerua Babilonin s̄. U nεε,

anna a wa ma Babiloni,

wuu b̄k̄o ge t̄amba raa siaram̄o,

ya w̄oruma.

Wee, ya kua bansu bwesenu kpuron suunu s̄o.

⁴² Nim kurenu nu ye swee,

ma nu ye wukiri.

⁴³ Yen baru kpaanu nu kua bansu,

ma tem mu gbera mu kua tem saaram.

Goo kun maa w̄aa mi.

Goo ku ra maa sare mi.

⁴⁴ Yinni Gusun̄o u maa nεε,

kon Babilonin b̄u wi ba m̄ Beli seesi.

Kon n̄n s̄asia ye u raa mwε,

kpa t̄ambu bu ku maa na win mi.

Wee Babilonin gb̄arara w̄oruma.

⁴⁵ Bεε, nen t̄ambu Isireliba, i yario min di.

Baawure u win w̄aar̄u w̄oro nen m̄oru baka ye ya ween di.

⁴⁶ I ku nanda. I ku maa diiri labaari ye ya n̄or̄am̄o tem mε kpuro s̄on s̄.

W̄ō baagere ka gen labaariwa. T̄ambu ba ko n dam diinam̄o, kpa sinambu ba n seesinam̄o.

⁴⁷ Adama s̄ō teeru kon Babilonin b̄nu seesi,

kpa yen tem kpuron t̄ambu bu sekuru wa.

Gonu nu ko n teriewa baama kpuro.

⁴⁸ W̄llo ka tem̄o ka yam kpuro,

nuku dohun kuuki koo n̄or̄a Babilonin s̄.

Domi yibereba ba koo na saa s̄ō ȳesan n̄m geu gian di,

bu ye kpeerasia.

49 Yen tɔmba tɔn dabinu go handunia kpuro sɔɔ.

Tɛ yen tiin saa ya tunuma yu ka wɔruma.

Domi ba Isireliba dabinu go.

50 Bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i kisira ben nɔman di,
i ku maa yɔra mini.

I doonɔ n toma Babilonin di.

Saa min di, i Yinni Gusunɔ yaayo

ka bɛɛn wuu Yerusalemu.

51 Ma Isireliba ba nɛɛ,

sanam mɛ sa nua ba sun wɔmmɔ,

sekura ra sun mwɛwa.

Sanam mɛ yibɛrɛba ba Yinni Gusunɔn sãa yeru wɔri ba kɔsuka,
sekura sun mwawa.

52 Adama wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

wee, tɔnu sisi nì sɔɔ u koo Babilonin bũnu seesi,

kpa be ba mɛɛra wan wuri yi nɔra tem kpuro sɔɔ.

53 Baa Babilonigibu bà n seewa ba da wɔllɔ,

baa bà n ben gb̄aranun dam sosi

sere goo kun kpɛ u da mi,

ka mɛ, u koo de yibɛrɛba bu bu wɔri bu kam koosia.

54 Kam kobu Babilonin tem deema,

ma kuuki nɔramɔ yen wusu sɔɔ.

55 Yinni Gusunɔwa u ben wusu kam koosia.

U koo de ben kuuki yi kpe.

Yibɛrɛba ba wee ba waki nge nim waku.

56 Ba wee bu Babilonigii be wɔri,

kpa bu ben tabu kowo damgibu mwɛɛri bu ben tɛnnu bɔɔku.

Domi Gusunɔ u sãawa Yinni

wi u ra baawure kɔsie ye u kua.

57 U sãawa sunɔ. Win yisira wɔllu ka tem Yinni. U nɛɛ, u koo de tam mu
Babilonin sinambu go, ka ben bwisigibu ka ben tem yɛrobu ka ben wirugibu
ka ben tabu durɔ damgibu kpa bu dweeya sere ka baadommaɔ ba kun maa
seewe.

58 Babilonin gb̄ara baka ni, nu koo wɔruma.

Nin kɔnnɔ baka si, su koo dɔɔ mwaara.

Nge mɛya sɔmbu te ba kua gb̄ara ten sɔ, ta koo kam ko.

Ben hania kpuro ya koo kam kowa dɔɔ sɔɔ.

Ba Yeremin tireru kpɛɛ

daa te ba mɔ Efaratiɔ

59 Seraya, Neriyan bii, Maseyan debubu, u sãawa Sedesiasii, Yudaban sina
bokon sɔm kowobun wirugii. Sedesiasin bandun wɔɔ nnese sɔɔra ba da
Babiloniɔ wi ka sina boko. 60 Yera Yeremi u yorua tireru sɔɔ kɔsa ye ya koo
Babiloni deema ka sere maa gari kpuro yi Yinni Gusunɔ u gerua Babilonin sɔ.

61 Ma u Seraya yiire u nɛɛ, sanam mɛ a tura Babiloniɔ, a kookari koowo a gari
yini gari ka dam tɔmbu bu nɔ. 62 Kpa a kanaru ko a nɛɛ, Yinni Gusunɔ, wuna a
gerua a nɛɛ, goo kun maa sinamɔ Babiloniɔ sere ka yɛɛyɔ. Ya koo kowa bansu
sere ka baadommaɔ. 63 A n tire te gara a kpa, a tu kperu gb̄inisio kpa a tu kpɛɛ

daa te ba mɔ Efaratiɔ, 64 kpa a nɛɛ, nge mɛ tire te, ta numa mi, nge mɛya Babiloni
ya koo kam ko. Ya n maa seemɔ, kɔsa ye Yinni Gusunɔ u ye suremɔn sɔ. Ya koo
wɔrumawa kpa ya kun maa dam mɔ.

Yeremin garin kpurowa mi.

52

Yerusalemu ya wɔruma

(Imaa mɛɛrio 39:4-7, Sinambu II, 24:18-25:7)

¹ Wɔɔ yɛnda tia Sedesiasi u mɔ sanam mɛ u bandu di Yudaɔ. Ma u kua wɔɔ wɔkura tia bandu sɔɔ Yerusalemuɔ. Win mɛron yisira Hamutali, Yeremi, Libinagiin bii. ² Sedesiasi wi, kɔsa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. U kua mam mam nge mɛ Yoyakimu u raa kua. ³ Yinni Gusunɔ u ka Yerusalemugibu ka Yudaba mɔru kua, ma u bu gira win wuswaan di.

Ma Sedesiasi u Nɛbukanesaa Babilonin sina boko seesi. ⁴ Sedesiasin bandun wɔɔ nɔɔba nɛsen suru wɔkurusen sɔɔ wɔkuruse, yera Nɛbukanesaa u na ka win tabu kowobu kpuro bu ka Yerusalemu wɔri. Ma ba ben sansani gira gb̄ararun ḡarɔ. Miya ba kuku yenu gba gba ba ka gb̄ara te sikerena. ⁵ Ma ba Yerusalemu ye tarusi sere n ka kua Sedesiasin bandun wɔɔ wɔkura tiase.

⁶ Wɔɔ gen suru nɛsen sɔɔ nɔɔba nɛse sɔɔ, yera ḡɔra wuu ge nɛnua. Domi d̄ianu maa sari tem mɛ sɔɔ ni tɔmba koo di. ⁷ Yera ba gb̄araru yaba, ma Yerusalemun tabu kowobu kpuro ba duki yakikira wɔkuru. Ba yara saa kɔnnɔn di ge ga w̄aa gb̄araru yirun baa sɔɔ sina bokon d̄aa gb̄aarun bɔkuɔ. N deema saa ye sɔɔ, Babilonigiba wuu ge sikerene. Be ba duki yakikira mi, ba kpawa ka swaa ye ya d̄ɔ Yuudɛnin wɔwa gia. ⁸ Ma Babilonin tabu kowobu ba sina boko Sedesiasi naa gira, ba n̄un mwa Yerikon wɔwaa. Yera win tabu kowobu kpuro ba yarina ba n̄un deri. ⁹ Babilonigii be, ba sina boko Sedesiasi mwa ba ka da ben sina bokon mi Ribilaa, Hamatin temɔ. Ma u n̄un siri. ¹⁰ U dera ba Sedesiasin bibu ka Yudan wirugibu kpuro sakira wi, Sedesiasin tiin nɔni biru Ribila mi. ¹¹ Ma u Sedesiasin tiin nɔni wɔwa u n̄un bɔkua ka sii gandun yɔni. Yen biru, u n̄un sua u ka da Babiloniɔ u n̄un doke pirisɔm sɔɔ sere u ka gu.

Ba Yinni Gusunɔn s̄aa yeru

d̄ɔ mɛni

(Imaa mɛɛrio 39:8-10, Sinambu II, 25:8-21)

¹² Yeniban biru, Nɛbukanesaan bandun wɔɔ yɛndu tia sarise sɔɔ, yen suru nɔɔbusen sɔɔ wɔkuruse, yera Nɛbusarada wi u s̄aa sina bokon k̄ɔsobun guro guro u na Yerusalemuɔ. ¹³ Ma u Yinni Gusunɔn s̄aa yeru d̄ɔ mɛni, ka sina kpaaru, ka yenu si su tie Yerusalemu mi kpuro, kaa sere gere damgibun yɛnusu? ¹⁴ Ma Nɛbusarada wi, ka win tabu kowobu ba Yerusalemun gb̄araru kɔsuka ba surura.

¹⁵ Ma ba bw̄ɛbw̄ɛbu gabu yoru mwɛɛra ka be ba tie wuu ge sɔɔ ka be ba tii w̄ɛ ka sere nɔman sɔm kowobu. ¹⁶ Adama Nɛbusarada u bw̄ɛbw̄ɛ ben gabu deri bu ka resɛm gbaanu ka gbea wuku.

¹⁷⁻¹⁸ Yen biru, Babilonigii be, ba s̄aa yee ten torom ḡaritii sua ka kaatonu ka woba ka n̄ari ka gb̄ɛa yɛ sɔɔ ba ra ȳaku yɛm doke ka sere s̄aa yee ten dendi ȳaa ni ba kua ka sii gandu. Ma ba s̄aa yee ten gbereba surura yi ba kua ka sii gandu, ma ba boo sii ganduguu ge kɔsuka ka gen ȳaratii. Yen biru, ba sii gan ni kpuro gura ba ka da Babiloniɔ. ¹⁹ Ma k̄ɔsobun guro guro wi, u maa gb̄ɛ yorukunu sua ka d̄ɔ guratii ka n̄ari ka torom ḡaritii ka gb̄ɛa yɛ sɔɔ ba ra ȳaku yɛm doke, ka dabunu. Ye kpurowa ba gura ye ba gesi kua mi ka wura ka sii geesu.

²⁰ Gbere yiru ye, ka boo sii ganduguu ge, ka sere keten weenasii wɔkura yiru ye ya boo ge sɔɔwa, ye sina boko Salomɔɔ u kua ka sii gandu Yinni Gusunɔn s̄aa

yee ten sō, goo kun yen bunum geeru yē. ²¹ Gbere yiru ye, ya gunum nēwa. Yen baayeren gunum mu sāawa gōm soonu yendu yiru sari. Ma yen bōorum mu sāa gōm soonu wōkura yiru. Yen baayere ya wem mōwa. Ma sii si ba ka ye kuan sinum mu sāa nōm tararun saka. ²² Ba yen baayere furō dokea ge ba kua ka sii gandu. Furō gen baageren dēebu sāawa gōm soonu nōabu, ma ba gen baagere sii yōni ka dāa marum weenasii gore ba ka sikerena. Ba ye kpuro kuawa ka sii gandu. ²³ Dāa marum weenasii wunōbuwa (100) ba gen baagere gore ba ka sikerena. Adama wunōbu nne sariwa ba koo kpī bu wa saa tem di.

Ba ka Yudaba da Babiloni

²⁴ Nēbusarada sina bokon kōsobun guro guro wi, u Seraya yāku kowo tōnwero mwa ka Sofoni wi u sāa yāku kowo Serayan yiruse ka sāa yerun kōnnōn kōsobu ita, ²⁵ ka sina kpaarun tabu kowobun wirugii goo, ka tumbu nōba yiru gabu be ba ra ka sina boko wesianē ka tabu kowobun wirugiin tire yoro wi u ra tabu kowobun yīsa yore tireru sōo ka sere maa tumbu wata be ba sāa wuugibu. ²⁶ Be kpurowa u mwēera, ma u bu kpara u ka da Babilonin sina bokon mi Ribilao. ²⁷ Ma sina boko u bu so so. Ma u dera ba bu go Ribila mi, Hamatin temō.

Nge mēya ba ka Yudaba yoru mwēera ba ka doona n toma ben tem di.

²⁸ Yuda be Nēbukanesaa u yoru mwēera u ka da win temō win bandun wōo nōba yiruse sōo, ben geera sāawa tumbu nōrōbun suba ita ka yenda ita (3.023). ²⁹ Be u maa yoru mwēera Yerusalemū win bandun wōo yendu yiru sarise sōo, ben geera sāawa tumbu nene ka tena ka yiru (832).

³⁰ Win bandun wōo yenda itase sōo, yera Nēbusarada wi, u tumbu nata ka wunaa weeru ka nōabu (745) mwēera Yerusalemū u ka da. Yuda be ba mwēera mi kpuro, ben geera kuawa tumbu nōrōbun suba nne ka nata (4.600).

Babilonin sina boko

u Yoyakini yakia

(I maa mērio Sinambu II, 25:27-30)

³¹ Efilī Merodaki Babilonin sina boko, win bandun wōo gbiikuu sōo, yera u Yoyakini Yudaban sina boko wōlle sua ma u nūn yara pirisōm di win yoru dibun wōo weeru ita sarise sōo, yen suru wōkura yirusen sōo yenda nōobuse sōo. ³² U ka nūn gari kua ka kīru ma u win bandu wōlle sua n kere sinam be ba yoru mwēera ba ka wāa Babiloni mi, ka wi sannu. ³³ Ma u win pirisōm yānu kasa, u dera u ra di ka wī, sina boko sannu sere ka win wāarun nōo. ³⁴ Babilonin sina boko wiya u ra nūn nōori baadōmma kpa u nūn wē yèn bukata u mō kpuro sere u da u ka gu.

YEREMIN SWII

Yeremi u swii Yerusalemu ye ba wɔri ba kɔsukan sɔ ka sere Yudaban toranun sɔ. U wigibu tubusia yɛn sɔ Gusunɔ u dera yiberɛba ba kua mɛ. Adama u nɛɛ, Yudaba bɔ n gɔru gɔsia, Gusunɔ u koo bu win wɔnwɔndu sɔsɔi.

Tire ten kpunaa

1. Yerusalemu ya sɔa nge kurɔ gɔmini, wiru 1.
2. Yinni Gusunɔ u Yerusalemu sɛɛyasɔa, wiru 2.
3. Nɔni swɔaru sɔɔ, yiyɔbu wɔa, wiru 3.
4. Yerusalemugibun wahala tabun sɔ, wiru 4.
5. Yinni Gusunɔ, a de su wurama wunen mi, wiru 5.

Yerusalemu ya sɔa nge kurɔ gɔmini

¹ Yerusalemu yɛ sɔɔ tɔmba raa dabi,
wee ya wɔa ye tɔna,
ya kua nge gɔmini.

Ya raa yisuru yara bwesenun suunu sɔɔ.
Wee tɛ ba ye yoru diisiamɔ.

² Ya wuri mɔ wɔku giriru
ma yen nɔni yiresu kokumɔ.
Be ba raa sɔa yen kinasibu,
ben goo sari wi u ye nukuru yemiasiamɔ.
Be kpuro ba kuawa naane sariba,
ma ba kua yen yiberɛba.

³ Ba Yudaba gura ba ka doona tem tukumɔ.
Mɛya, ba bu dam dɔremɔ ba yoru diisiamɔ.
Ba ku ra n wɛrabu mɔ.

Ben yiberɛba ba bu wɔri subaru sɔɔ
ba deema ba wɔa nɔni swɔaru garu sɔɔ.

⁴ Yerusalemu ya wɔa nuku sankiranu sɔɔ,
domi ba ku ra maa yen swɛɛ si bu tɔɔ bakaru na.
Goo kun maa wɔa yen gbɔra kɔnnɔwɔ.

Yen yaku kowobu ba weeweenu mɔ.
Yen wɔndiabab nuki sankira.
Yen tii ya wɔa nuku sankira bakaru sɔɔ.

⁵ Yen yiberɛba ba ye tabu di,
ma ba wɔa bɔri yɛndu sɔɔ.
Yinni Gusunɔwa u ye nuku sankira ni kpɛɛ
yen tora dabinun sɔ.

Wee yiberɛba ba yen bibu kpara
ba ka da ba yoru diisiamɔ.

⁶ Yerusalemun bɛɛɛ ya kpa.
Ma yen wirugibu ba ka gini weene
yi yi n yakasu wa yi di.

Yi n maa dam mɔ
ma yi duki mɔ taason wuswaan di.

⁷ Saa yeni sɔɔ, Yerusalemu ya wɔa yɔaru sɔɔ,
yen tɔmba yaayaare mɔ.

Yera ya yaaya gɔa gee ni ya raa mɔ yellu.
Sanam mɛ yen yiberɛba ba ye kamia,

ya goo bia u na u ye somi,
ma n yiberε be dore, ba ye yaakoru koosimɔ.

⁸ Yerusalemu ya tora too.

Yen sɔna ba ye tusa.

Be ba raa ye doke,

bà n yen bansu wa ba ra ye gemwa.

Wee, yen tii, ya weeweenu mò,

ya wāa sekuru sɔɔ.

⁹ Wee, yen durum yīreru ta wāa yen yaberɔ.

Adama ya ñ daa yen kpeeru bwisika.

Ya wɔruma subaru sɔɔ

goo kun ye nukuru yemiasie.

Ma ya nɔɔgiru sua ya nεε,

Yinni Gusunɔ, a nɛn nɔni swāaru mεerio.

A mεerio nge mε yiberε u tii sue.

¹⁰ Wee, ba nɛn gāa gee ni na mɔ gura.

Wee, bwese tuku ni a yina nu n wāa ka wunen tambu sannu,
nu dua wunen sāa yerɔ.

¹¹ Wee, Yerusalemugibu kpuro ba wasire

ba dīanu kasu ni ba koo di.

Ma ba ka ben gāa geenu dīa ni kosina

bu wa ba n ka wāa.

Yerusalemu ya nεε,

Yinni Gusunɔ, a mεerio nge mε na wɔnwɔndu soore.

¹² Bεεya na ka yā, bεε be i sarɔ mini kpuro.

I mεerio nɔni swāaru garu tà n maa negii teni kere,

te Yinni Gusunɔ u man kpεε win mɔrun saa sɔɔ.

¹³ Saa wɔllun di n sāare u dɔɔ surema nɛn wasi sɔɔ,

ma u man di.

U nɛn naasu yina beria.

Ma u man sura gbaru gbara

u man kpεε nuku sankiranu sɔɔ sere ka baadommaɔ.

¹⁴ U nɛn toranu kpuro menna

nge wεε yi ba tara.

Ma u nu gbinisi nɛn wīirɔ.

U nɛn dam bua.

Ma u man yiberε nɔmu beria

mi na ñ kpε n ka tii yina.

¹⁵ Yinni Gusunɔ u nɛn tabu kowobu surura.

U tabu durɔbu menna

bu ka nɛn aluwaasiba kam koosia.

U nε, Yerusalemu taaka

nge mε ba ra resɛm taaku.

¹⁶ Yen sɔna na wura mò,

na nɔni yīresu kokumɔ.

Wi u koo man nukuru yemiasia u man wāaru wesia,
u man deri.

Nɛn biba nuki sankire,

domi yiberε u man kamia.

¹⁷ Na nɔma yīiya na kanaru kua.

Adama ɔoɔ kun nɛ u man nukuru yɛmiasia.
 Yinni Gusunɔ u dera be ba ka nɛn tɔmbu Isireliba sikerene
 ba kua nɛn yiberɛba,
 ma ba man garisi disɪ.

¹⁸ Yinni Gusunɔ u gem mɔ ye u ka kua mɛ.

Domi na ñ win gere mɛm nɔɔwɛ.

Bɛɛ bwesenu kpuro, i swaa dakio i nɔ,

kpɔ i nɛn nuku sankiranu wa.

Nɛn wɔndiaba ka nɛn aluwaasiba ba yoru da tem tukumɔ.

¹⁹ Na nɛn kɪnasibu somiru kana,

adama ba man bɔrɔ kɔɔru kua.

Nɛn yaku kowobu ka wuun guro gurobu ba gu nɛn swɛɛ sɔɔ

sanam mɛ ba dɪanu kasu ni ba koo di ba n ka wɔa.

²⁰ Yinni Gusunɔ, a nɛn nɔni swɔaru mɛɛrio,

nɛn bwɛra kun kpɪ.

Na nuki sankire too,

domi na ñ nun mɛm nɔɔwɛ.

Tɔɔwɔ tabu sun dimɔ.

Ma wuun sɔɔwɔ ɔɔɔ wɔa.

²¹ Ba nɛn weeweenu nua.

Adama ɔoɔ kun man nukuru yɛmiasie.

Yiberɛban nukura dora, yɛn sɔ a man kua mɛ.

N n mɛn na, a de tɔɔ te, tu na te a gerua mi,

kpɔ bu ko nge nɛ.

²² A ben nuku kɔsuru mɛɛrio,

kpɔ a bu kua nge mɛ a man kua nɛn durum kpɔarun sɔ.

A mɛɛrio nge mɛ na weeweenu mɔ, nɛn nuki sankire.

Yinni Gusunɔ u Yerusalemu sɛɛyasia

2

¹ Yinni Gusunɔn mɔru baka ya seewa.

Ma ya Yerusalemu wukiri nge guru wii bakaru.

Yen bɛɛrɛ ye ya raa girari sere guru winɔ,

u ye kara u kɔ temɔ.

Win mɔru yen saa sɔɔ,

u ñ yaaye ma Yerusalemu ya sɔa win naa sɔnditia.

² U Isireliban wɔa yenu

ka ben wusun gbɔranu kpuro surura ka mɔru wɔnwɔndu sari.

Ni wee nu wɔruka temɔ.

U ben bandu ka ten wirugibun dam bua.

³ U Isireliban dam kpuro bua win mɔru bakan sɔ.

U tii bɔkua sanam mɛ yiberɛba ba bu wɔrim na.

Ma u Isireli be dɔɔ kare,

ma dɔɔ wi, u bu di beri berika.

⁴ U bu win tɛndu gawe ka win nɔm geu.

Ma u bu yɪisi nge yiberɛ,

u kpuro ɔo ye ya gea sɔa ben nɔni sɔɔ.

U dera win mɔru yabura nge dɔɔ

ben wɔa yenɔ Yerusalemuɔ.

⁵ Yinni Gusunɔ u Isireliba wɔri nge yiberɛ.

U bu mwa nge dōo u ben dii geenu di.

U ben gbāranu kōsuka,

ma u dera wuri yi nōoramō baama ben suunu sōo.

⁶ U win sāa yeru kōsuka.

U dera ba ku ra maa sāarun tōo bakanu ka tōo wērarugiru di.

Win mōru seewa ka dam.

Ma u sina boko ka yāku kowobu yina.

⁷ U win sāa yeru mi ba ra nūn yākuru kue biru kisi.

U yiberēba Yerusalemun dii geenu nōmu bēria.

Ma wōkinu nōora win sāa yeru mi, nge tōo bakanun saa.

⁸ Yinni Gusunō u gōru doke u Yerusalemun gbāranu kōsuku.

Wee u nu kōsuka kpuro mam mam.

Ya kua wōnwōndu baama kpuro.

Gbāranu yiru ye kpuro ya kua bansu.

⁹ Yen kōnnōsu su numa temō.

Sin dāa ye ba ra ka su sēsuku ya bōakira.

Ma ba yen sina boko ka yen wirugibu gura

ba ka da tem tukumō.

Wooda maa sari.

Baa Gusunōn sōmōbu ba n maa kāsīnu waamō win min di.

¹⁰ Wee, yen guro gurobu ba sō temō ba nōsu maari.

Ba tii torom wisi winō,

ba saaki deewa nuku sankiranun sō.

Ma yen wōndiaba ba sō ba tuke.

¹¹ Nēn nōni yandamō wurin sō.

Nēn wasi gbisimō ma nēn torora kare.

Domi nēn tōmba kam kua.

Wee, bii wēenu ka bibu ba wāa Yerusalemun swēē sōo,

ba n maa dam mō.

¹² Ba ben mērobu sōomō ba mō,

mana sa ko dīanu wa.

Ma ba wōrukumō swēē sōo nge be ba mēera kua.

Gaba gbisukumō ben mēron tororu wōllō.

¹³ Yerusalemu, mba kon nun sō.

Mba kon ka nun weesina.

Wara u maa nōni sōore nge wunē,

n ka kpī n nun nukuru yemiasia.

Domi wunen nōni swāara kpā nge nim wōkun nim.

Goo sari wi u koo kpī u tu kpeesia.

¹⁴ Wunen sōmōbu ba nun gari weesugii sōowa.

Ba n nun wunen toranu sōosi

bu ka nun gbara yorun di.

Gari weesugiiya ba nun sōowa yi yi nun nōni wōkua.

¹⁵ Wee, tē wi u sarō u ra nun taka koosiwa u yēē,

kpa u wia ko u nēē,

wuu geniwa ba ra raa soku wuu burō,

gēn sō handunian tōmbu kpuro ba ra n nuku dobu mō?

¹⁶ Kpa yiberēba ba n nō tēndu beri

ba n nun yēēmō ba n mō,

sa nun mwē nge dīa dōka.

Wee, tɔɔ te sa mara ta tunuma,
sa tu wa.

¹⁷ Yinni Gusunɔ u kua ye u gɔru doke.
U yibia ye u gerua saa yellun di u nɛɛ,
u koo ko.

Wee u wunɛ Yerusalemu kam kua.
U ñ wunɛn wɔnwɔndu wa.
U dera yiberɛban nukura dora wunen sɔ,
domi u bu dam kã.

¹⁸ Yerusalemu, a Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sueyo,
a de u wunɛn wuri nɔ.
A nɔni yĩresu kokuo nge daaru.
A ku wɛra, a ku wuri mari.
¹⁹ A seewo a wuri ko wɔkuru,
a wunɛn gɔru kpuro kusia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
A nɔma yiiyo a nùn kana wunen bibun sɔ
be ba gbimɔ swɛɛ sɔɔ gɔɔrun sɔ.

²⁰ Yinni Gusunɔ, a mɛɛrio a wa.
Wara a kuare nge mɛ.
Mban sɔna a dera tɔn kurɔba ben bibu tema be ba kɪ mi.
Mban sɔna a dera yiberɛba ba maa wunɛn sɔmɔbu ka yãku kowobu go wunɛn
sãa yerɔ.

²¹ Wee bukurobu ka bibun gonu nu kpĩ swɛɛ sɔɔ.
Ba nɛn wɔndiaba ka aluwaaɔsiba go tabu sɔɔ.
A dera ba bu sakira wɔnwɔndu sari, wunɛn mɔrun saa.
²² A nɛn yiberɛ be na nasie sokusia baaman di
ba menna nge tɔɔ bakarun saa.
Yen dɔma te, goo kun kisire.
Goo kun maa seewe bii be na kɪ na seeya sɔɔ.
A dera nɛn yiberɛ u bu go kpuro.

Nɔni swãaru sɔɔ, yiyɔbu wãa

3

¹ Na sãawa tɔnu wi u nɔni swãaru yɛ
te ta na Yinni Gusunɔn mɔrun sɔ.
² U dera na da yam wɔkuru sɔɔ, mi yam bururam sari.
³ Nɛ turowa u nɔma doke bururu ka yoka.
⁴ U dera na woora saa nɛn wirun di sere ka nɛn naasɔ.
N sãare u nɛn kukunu kɔsuka,
⁵ u ka man nuku sankiranu ka nɔni swãaru bunana nge gbãraru.
⁶ U dera na da yam wɔkuru sɔɔ
nge gɔri be ba gu n tɛ.
⁷ U man gbãraru bunana n ku ka yari,
ma u man bɔkua ka yɔni dangii.
⁸ Ma na nɔɔgiru sua na somiru kana.
Adama u ñ man swaa daki u sere nɛn kanaru mwa.
⁹ U nɛn swaa kɛnua ka kpee bakanu,
u ye go.
¹⁰ U kukua u man mara
nge gbɛeku bɔɔ ge ga yaa mara.

U man mara nge gbee suno
ge ga yaa yooru bwɛɛye.

¹¹ U nen swɛɛ boora,
ma u man mwa u gɛɛka.

U man deri biti soo.

¹² U win tɛndu bɛri
ma u man kua nge yaa ye u koo to.

¹³ U nen yɛsa yabura ka sɛɛnu.

¹⁴ Ma tɛmbu kpuro ba man yɛɛmo
ba womusu dokemo tɔɔ baatere.

¹⁵ U dera na nɔni swāaru wa
ma nuku sankirara man goomo nge tam.

¹⁶ U dera na kpenu tema
ma nen donnu bookira.

Ma u man torom wisi.

¹⁷ U dera na n̄ maa wāa bɔri yɛndu soo,
na n̄ maa nuku dobu mo.

¹⁸ Ma na gerua na nɛɛ,
na n̄ maa dam mo,
na n̄ maa gāanu yīiyɔ wi, Yinni Gusunɔn mi.

¹⁹ N̄a n̄ nen nɔni swāaru yaaya,
n̄ da n̄ sāarewa nge dāa sosurarun nima na n̄ora ka dɛɛ.

²⁰ N̄a n̄ yeniba kpuro yaaya, na ra wururewa.

²¹ Adama wee ye ya man yīiyɔbu wɛɛmo.
Na kī n̄ tii ye yaayasia n̄ gere.

²² Yera, Yinni Gusunɔn durom kun kpa,
win wɔnwɔnda kun maa n̄oru kue.

²³ Ta ra n̄ wuramamowa bururu baatere.
Win bɔrɔkiniru ta kpā.

²⁴ Na nɛɛ, Yinni Gusunɔ u sāawa nɛgii.
Yen s̄na na yīiyɔbu mo wi soo.

²⁵ U ra wi u n̄n̄ naane s̄a kīru s̄ɔsi,
kpa u wi u n̄n̄ kasu durom kua.

²⁶ Ya wā tɔnu ù n̄ Gusunɔn somiru mara ka tɛmanabu.

²⁷ Ya wā tɔnu u Gusunɔn yoru wura win aluwaasiru soo.

²⁸ U n̄ laakari mɛɛribu gabu wa,
u tii gawo sɛɛ u da u n̄ wāa wi turo,
domi Yinni Gusunɔwa u n̄n̄ bu kpɛɛ.

²⁹ U n̄ n̄n̄ wiru kpīiyɛ win nuku sankiranu soo,
kpa u n̄ yīiyɔ ma u koo n̄n̄ somi.

³⁰ U wi u n̄n̄ baara soomo baaru tīiyɔ u s̄ame,
kpa u wura bu n̄n̄ wɔmɛ.

³¹ Domi Yinni Gusunɔ u ku ra tɔnu biru kisi ka baadommao.

³² Baa ù n̄ dera yēro u n̄n̄ swāaru wa,
ka mɛ, u n̄n̄ kī too,
domi win wɔnwɔnda kpā.

³³ N̄ n̄ win kīru u ka tɔnu n̄n̄ s̄o,
kpa u n̄n̄ nukɔ sanku.

34-36 Yinni Gusunɔ u yɛ

sanam me ba yobu nani sɔɔmɔ ba taakumɔ.

U yɛ sanam me ba n̄ tɔmbu kuammɛ nge me n weene.

U yɛ sanam me ba n̄ bu siriammɛ dee dee.

³⁷ Goo kun kpɛ u nɛɛ, gãanu nu kooro,

Yinni Gusunɔ ù kun nin wooda wɛ.

³⁸ Wɪ, Gusunɔ Wɔrukoo

wiya u ra de gea ka kɔsa yu na.

³⁹ N n men na, mban sɔna tɔnu u ko n weeweenu mɔ.

U de u weeweenu ko win durum sɔ.

⁴⁰ Yen sɔ, i de su besen daa mɛɛri

kpɔ su ye wɛɛri

su wa su ka gɔsirama Yinni Gusunɔn mi.

⁴¹ Gusunɔ u wãa wɔllɔ.

I de su nɔma yiyi su n̄n kana.

⁴² Su nɛɛ, Yinni, sa durum kua,

sa nun seesi.

A n̄ sun suuru kue.

⁴³ A tii berua wunen mɔru bakan sɔ,

ma a sun naa gira a go wɔnwɔndu sari.

⁴⁴ A dua guru wiru sɔɔ a ku ka besen kanaru nɔn sɔ.

⁴⁵ A dera ba sun garisi nge kubanu bwesenun suunu sɔɔ.

⁴⁶ Besen yiberɛba kpuro ba sun nɔɔ kuurimɔ.

⁴⁷ Ye ya sun tie, yera nandabu ka berum,

domi ba besen yãnu gura,

besen tem mu kua bansu.

⁴⁸ Wee na nani yiresu kokumɔ

yèn sɔ nen tɔmba kam kua.

⁴⁹ Nɛn nani yiresu kokumɔ, su n̄ yɔre,

⁵⁰ na ka mara Yinni Gusunɔ u nen laakari kooma wɔllun di,

⁵¹ kpɔ u wa ma ye ya Yerusalemugibu deemamɔ,

ya nen nuki sankɔ.

⁵² Be ba man tusa kam sɔɔ

ba man naa gira nge gunɔ.

⁵³ Ba kɪ bu nen wãaru kpeesia wɔru sɔɔ.

Ba man kpenu kasuka.

⁵⁴ Nim mu man mwɛɛmɔ,

ma na nɛɛ, na kam kuawa.

⁵⁵ Saa ye sɔɔ, na kanaru kua na nɛɛ,

Yinni Gusunɔ, na nun soka saa wɔru ge sɔɔn di,

⁵⁶ ma a nen nɔɔ nua.

A ku wunen swaa kɔre.

A nen wuri ka nen weeweenu nɔɔwɔ.

⁵⁷ Dɔma te, a man susi,

a man sɔɔwa a nɛɛ, n ku berum ko.

⁵⁸ Yinni a man siria

ma a nen wãaru yakia.

⁵⁹ A wa kɔsa ye ba man kua,

a man sirio.

⁶⁰ A wa mɔru ye ba man kɔsiemɔ

ka nɔɔ tia ye ba mɔ bu ka man seesi.

⁶¹ Yinni Gusunɔ, a ben wɔma nua ye ba man koosimɔ.

62 A ben nɔɔ tia wa ye ba man koosi
ba ka man gerusimɔ tɔɔ baatere.

63 Ye ba mɔ kpuro sɔɔ gesi,
nɛna ba ra n womu dokemɔ.

64 Yinni Gusunɔ, na yɛ ma kaa bu kɔsie
nge mɛ ben kookoosu nɛ.

65 Kaa ben gɔrun nɔni wɔke
kpa a de wunen bɔri yi n sɔa ben baa.

66 Kaa bu naa gira ka mɔru baka
kpa a bu kpeerasia
ba kun maa wɔa tem mɛ sɔɔ.

Yerusalemugibu wahala tabun sɔ

4

1 Yinni Gusunɔn sɔa yerun wura gea ye, ya tɔra.
Ten kpenu nu yari swɛɛ kpuro sɔɔ.

2 Yerusalemun tɔn be ba raa garisi nge wura gea,
ba gisa bu garisiwa nge tem mɔnnu.

3 Baa ka gbeeku bɔnɔ, nu ra nin binu bom kɛ.
Adama nɛn tɔmbu ba n ben bibun wɔnwɔndu mɔ.
Ba sɔawa nge taataa niru te ta wɔa gbaburɔ.

4 Ba dera ben bii wɛɛnun yari mani nin darosu sɔɔ nim nɔrun sɔ.
Bibu ba dɔanu kasu, adama goo sari wi u koo bu wɛ.

5 Be ba ra raa dɔa geenu di,
ba gbisukumɔ swɛɛ sɔɔ.
Be ba seeya doo nɔru sɔɔ,
ba kubanu bɔurimɔ.

6 Nɛn tɔmbun sɛɛyasiabu bu kpɔ, bu Sodomugibu kere,
wuu ge Yinni Gusunɔ u kpeerasia nɔni kpaki teeru
goon nɔma sari mi sɔɔ.

7 Ben sina bibu ba raa wɛsu bururam kere.
Ba mam bom bekum bururam kere.
Ben wasin gɔna ra n sɔriwa
kpa ben wuswaa ya n ballimɔ nge kpee gobiginu.

8 Adama tɛ ba dɔɔ durom tɔram kere.
Ba ku ra maa bu tubu swɛɛ sɔɔ.
Ba woorewa sere ben gɔna ya kukunu mani.
Ma ben wasi gbere nge dɔa gbeba.

9 Be ba gbimɔ tabu sɔɔ, ben gɔɔ buram bo
n kere be ba ra nɔni sɔɔre
bu woora gɔɔrun sɔ bu sere gbi.

10 Baa mɛ bii mɛrobu ba ben bibu kɔ too,
ka mɛ, ba bu yikumɔ ba dimɔ
wahala ye ya be, nɛn tɔmbu deeman sɔ.

11 Yinni Gusunɔ u win mɔru kpuro sɔɔsi,
u Yeralemu dɔɔ sɔre
ma ya dɔɔ mwaara sere ka yen kpeɛkpeɛkuɔ.

12 Sina boko goo n kun mɛ tɔn diro goo sari handunia sɔɔ
wi u raa tamaa yiberɛ u koo kpɔ u du Yerusalemun gbɔrarun kɔnnɔn di.

13 Wahala baka yeni ya nawa

Gusunən səməbu ka yāku kowobun toranun s̄s.
Domi bera ba be ba ñ toranu ganu kuen yem yari Yerusalemun swεε s̄s.

14 Ba ra n sireɛwa swεε s̄s ba n babi nge w̄koku
ba n disi s̄sɔwa t̄mbun yem s̄s.

Goo kun kāk̄o u mam ben yānu baba.

15 B̄a n da t̄mbun b̄akuɔ, ba ra bu girewa bu nεε,
i doon̄o minin di, bεε disigibu.

I ku susima i sun baba.

Yera ba ra doonε min di ba kun yē mi ba d̄s̄.

B̄a n maa w̄a bwese tukunun suunu s̄s,
nu ra bu s̄wa nu nεε,

i ku sina bεsen suunu s̄s mini n ka tε.

16 Yinni Gusunən tii u bu yarinasia ka m̄ru.

U ñ k̄i u bu wa.

U ñ ben yāku kowo goo doke ḡānu.

U ñ maa ben dur̄o t̄k̄onun w̄n̄w̄ndu kue.

17 Sa swaa mεera sa wasira

su ka wa min di somira koo sun naawa.

Sa raa bweseru garu mεera

te sa ȳiȳo ta koo sun faaba ko.

Wee, ta ñ sun faaba kue.

18 Yiberɛba ba bεsen sanu sanusu mεera,
bu ka sun yinari su da wuun batuma s̄s.

Bεsen ḡo turuku kua.

Bεsen w̄ārun t̄ra kpawa mi.

19 Bεsen yiberɛ be, ba gun̄o bakeru s̄ābu kere.

Ba sun ȳo ru bw̄eȳe gbabur̄o.

Ba sun naa gire sere guunu w̄ll̄o.

20 Bεsen sina boko wi u dera sa w̄a,

wi, wi Yinni Gusun̄o u ḡosa,

wee, ba n̄n̄ yina mwa.

N deema sa raa nεε,

win saabuwa sa ka tii m̄o bwesenun suunu s̄s.

21 Bεε maa Ed̄muba, bεε be i w̄a Usiɔ,

i ko kp̄i i nuku dobu ko t̄ε,

adama i n yē ma siribu bεε m̄ra.

I ko i ko nge be tam mu goom̄o kpa i tereru ȳra.

22 Bεε Yerusalemugibu, bεen s̄eyasiabu kpa.

Ba ñ maa bεε yoru mwaam̄o bu ka doona.

Adama bεε Ed̄muba, Yinni Gusun̄o u koo bεε m̄ru k̄asia,

kpa u bεen toranu terasia.

Yinni Gusun̄o, a de su wurama wunen mi

5

1 Yinni Gusun̄o, a yaayo ye n sun deema.

A m̄erio a wa nge mε sa w̄a sekuru s̄s.

2 Bεsen tem mε a sun w̄ε mu kua gabugim.

T̄n tukoba ba w̄a bεsen diāo.

3 Bεsen baababa ba gu,

ma bεsen m̄erobu ba gominiru s̄s.

Sa wāa tundobu sari.

⁴ Gobiya sa ra kāsie su sere bēsen tiin dākōn nim nō.

Gobiya sa ra maa ka bēsen tem dāa dwe.

⁵ Wee, bēsen yiberēba ba sun yoru diisiamō.

Sa wasire, ba ñ maa sun wērabu wērēmō.

⁶ Sa Asirigibu ka Egibitigibu dīanu kana.

⁷ Wee, bēsen baababa ba kōsa kua,

adama ba ñ maa ka sun wāa.

Besera sa yen wahala sōwa.

⁸ Yoba ba kua bēsen yinnibu.

Goo maa sari wi u koo sun wōra ben nōman di.

⁹ Sa ra bēsen wāaru kari bōriewa,

domi sa ra ka yiberēba tabu kowa gbaburō

su sere wa su di.

¹⁰ Gōōrun sō bēsen wasi swīa nge pēē wōō yeru.

¹¹ Ba tōn kurōbu ka wōndiaba gabirimō

Yudan tem kpuro sōō ka sere Yerusalemō.

¹² Ba bēsen wirugibu mwēera ba soora doke.

Ba ñ durō tākōnu bēere wē.

¹³ Ba bēsen aluwaasiba mwēera nge yobu bu ka som nam.

Ma biba dāa guramō ba wōrukumō yen bunum sō.

¹⁴ Bēsen bukurobu ba ku ra maa sine

bu siribu ko siri yerō.

Meya bēsen aluwaasiba ba ku ra maa womusu ko.

¹⁵ Bēsen nuku dobu bu kpa.

Bēsen nuku dobu yaabu gōsira nuku sankiranu.

¹⁶ Bēsen bēere ya kpa.

Anna a wahala baka wa tora ni sa kuan sō.

¹⁷ Gisō sa nuki sankire,

ma sa nōni yīresu kokumō,

¹⁸ yèn sō guu te ba mō Siōni ta kua bansu,

ma ta kua gbeeku bōnun wāa yeru.

¹⁹ Adama wunē Yinni Gusunō, a sāawa sunō.

Kaa n bandu diiwa sere ka baadommaō.

²⁰ Kaa n sun deriwa n ka tē?

Mban sōna kaa n sun duari sere ka baadommaō.

²¹ Yinni Gusunō, à n neē, su wurama wunen mi,

sa ko wurama.

A de bēsen wāaru tu wurama nge yellu.

²² Kaa n ka sun mōru baka sāawa?

Kaa n sun deriwa mam mam?

ESEKIELI

Sanam me Esekieli u Gusunon gari yini gerua u wawa Babilonia u yoru dimo ka win mero bisibu Yuda gabu. U wawa yoo te so, Babilonigibu ba sere Yerusalemu kosuka.

Gbiikaa, u Yudaba somo ma Gusuno u koo bu siri kpa u de yiberaba bu Yerusalemu wari bu kamia. Yiruse, Gusuno u koo maa bwese tukunu siri yen so nu win tambu dam dare. Itase, u Yudaba nukuru yemiasiam, domi Gusuno u no mweeru kua ma u koo de bu wurama Yerusalemu kpa ben sia yu wera. Nnese, u wa win kasiru so nge me Yinni Gusunon saa yeru ta koo kram wurama.

Tire ten kpunaa

1. Esekielin sokuru, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Gari yi u gerua Yudaban so yiberaba bu sere Yerusalemu wari, wiru 4n di sere wiru 24.
3. Gari yi u gerua bwese tukunun so, wiru 25n di sere wiru 32.
4. Ba koo Yerusalemu seeya, wiru 33n di sere wiru 39.
5. Saa yee kpaaru kasiru so, wiru 40n di sere wiru 48.

Yinni Gusuno u tii Esekieli soosi

¹⁻³ Wso tenasen suru nnesen so noobuse soora Esekieli, yaku kowo Busin bii u wa daa te ba mo Kebarin gooro ka Yuu be ba yoru mweerima sannu. Miya u wa wolla kenaria ma Gusuno u dera u kasiru wa. U ka nun gari kua ma win dam nun nenua. N deema sina boko Yoyakimun wso noobusewa mi, ye u ka wa yoru so Babilonia.

⁴ Wee ye u wa kasi te so. U woo boko wa ga seema saa so yesan nom geu gian di ga guru wiru soowa ka guru maakinu. Ma yam bururam mu guru wii te sikerene. Ma ten suunu so n ballimo nge sii gan te ba wariasia. ⁵ Guru wii te so, hunde koniba nne ba wa mi be ba ka tambu weene. ⁶ Ben baawure wuswaa nne ka kasenu nnewa u mo. ⁷ Ben kari yi dende. Ma ben naasu su ka naa buun naa kaburosu weene, ma su ballimo nge sii gan te ba wariasia. ⁸ Kasa yen baayeren temo, tonun nomuwa ga wa mi. Noma yen baayere ya demiewa mi wuswaa ka kasa ye, ya mera. ⁹ Kasa ye kpuro ya nosu girarinewa. Hunde koni be, ba n siime, ba ku ra siire. Mi ba do, miya ba ra n mera. ¹⁰ Hunde koni ben baawure u wuswaa mo wa nne. Tia ya saa tonun wuswaa. Yen nom geu gia, gbee sunon wuswaa. Yen nom dwaru gia keten wuswaa. Yen biru gia maa guno bakerun wuswaa. ¹¹ Ben baawuren kasa yiru ya demiarewa wollo ma ya girarine mi gia. Ma yiru ye ya maa tie ya ben wasi wukiri. ¹² Mi wuswaa yen baayere ya wa, mi giawa ya mera. Yen sana mi ba ki bu da kpuro, ba ra dewa ba kun siire. ¹³ Hunde koni ben ba so, do geeya yi wa mi, yi fiam nge wii bonnu. Do win yam bururam mu ka. Min diya do buri yi yarimo nge guru maakinu. ¹⁴ Hunde koni be, ba ra n sauwa nge guru maakinu, ba n do, ba n wee.

¹⁵ Ye u bu mera mesum, yera u uruu wa ya tem girari ben baawuren boku. ¹⁶ Uruu be, ba ballimo wa nge kpee gobiginu. Ma ba weene. Ma n saare uruu baayere ya wa uruu ga so. ¹⁷ Ba koo kpi bu da bera nne kpuro so ba kun tii siye. ¹⁸ Ben gunum mu nanum mo. Ma ben nosu so n saare ganu mani mani ni nu ballimo. ¹⁹ Hunde koni be, ba n sanum seewa, uruu be, ba ra n wawa ben boku. Ba n maa yowa, ka be sanna. ²⁰ Hunde koni be, ba ra dewa mi

ba kī, adama ka uruu be sanna. Domi beya ba uruu be gawe. ²¹ Yen sōna ba n sīimō, uruu be, ba ra n maa sīimō. Bā n yōra kpa uruu be, bu yōra. Bā n maa seewa, kpa uruu be, bu maa se. Domi hunde koni ben hunde ya wāawa uruu be sōo.

²² Ma gāanu tērie hunde koni ben wāllō nu ballimō nge kpee gobiginu. ²³ Ma ba ben kasa yiru yiru demie ya girarinē gāa nin temō. Ma yiru yiru ye ya bu tie ya ben wasi wukiri. ²⁴ Sanam mē ba sīimō, yera na ben kasan wākinu nōomō nge nim wākun wākinu, n̄ kun mē nge Gusunō Dam kpurogiin nōo, n̄ kun mē nge tabu kowo wuurun wākinu. Adama ye ba yōra, ba ben kasa ye kuruawa. ²⁵ Ma na maa wākinu nōomō gāa nin wāllun di. ²⁶ Ma na gāanu wa mi, nu ka sina kitaru weene, nu ballimō nge kpee gobiginu. Ma na maa gāanu wa nu sō sina kita ten wāllō nu ka tōnu weene. ²⁷ Ma n sāare tōnu wi, u ballimō nge sii gan te ba wōriasia dōon suunu sōo. Ma yam bururam ka n̄n sikerene. ²⁸ Yam bururam mē, mu ka guru waa weene ye ya ballimō sanam mē gura nemō. Yeniba kpuro ya sāawa Yinni Gusunōn yiikon girima.

Gusunō u Esekieli gōra

Isireliban mi

Ye u ye kpuro wa mē, yera u yiira u wuswaa tem girari. Ma u nua goo u ka n̄n gari kua.

2

¹ U nēē, tōnun bii, a seewo a yōra, kpa n nun gari sō.

² Sanam mē u ka n̄n gari yi mō, yera Yinni Gusunōn Hunde u n̄n yōowa ma u n̄n yōrasia. Ma u yēro swaa daki wi u ka n̄n gari mō mi. ³ U nēē, tōnun bii, na nun gōriō Isireliban mi, be ba man seesimō. Wee be, ka ben baababa ba man tora sere ka gisō. ⁴ Tōn be, ba swaa tau, ba maa gōru bōobu. Ben miya na nun gōriō kpa a bu sō a nēē, ameniwa nē, Yinni Gusunō na gerua. ⁵ Na nēē, wee ba sāa mēm nōo sariba. Ba nun swaa daki? Ba n̄n nun swaa daki? Ka mē, ba koo gia ma Gusunōn sōmō u wāa ben suunu sōo.

⁶ Wunē Esekieli, a ku bu nasia, a ku maa ben garin berum ko, baa mē n ko n sāare a wāa sāki ka niin suunu sōo. Domi ba sāawa mēm nōo sariba. ⁷ Ba nun swaa daki? Ba n̄n nun swaa daki? A gesi bu sōowō ye na gerua, baa mē ba sāa mēm nōo sariba.

⁸ Adama wunē, tōnun bii, a nōowō ye kon nun sō. A ku ko mēm nōo sari nge bwese te. A wunen nōo wukio kpa a tem ye kon nun wē.

⁹ Saa yera Esekieli u nōmu gagu wa ga demie win mi gia, ga tireru neni te ba kurua. ¹⁰ Nōmu ge, ga tire te kusia win wuswaaō. Ba tu yoruawa bera yiru kpuro. Gari yi yi yorua tire te sōo, yiya weeweenu ka wuri ka nuku sankiranun gari.

3

¹ U maa nēē, tōnun bii, a tire teni temwō kpa a da a ka Isireliba gari ko.

² Ye u nōo wukia, yera Gusunō u tire te kpēē mi, u dera u tu tema. ³ Ma u nēē, tōnun bii, a wunen nukuru yibio kpa a wunen wasi diisia ka tire te na nun wē mi.

Ye u tire te tema, ma ta n̄n dore nge tim.

⁴ Yera u maa nēē, Esekieli, a seewo a da Isireliban mi kpa a bu nēn gari sō. ⁵⁻⁶ N̄ n mō na nun gōriō bwese tuku dabunun mi, n̄n barum mu nōobu sē, a n̄ maa kpē a ben gari tubu. Adama Isireliban miya na nun gōriō. Nā n daa nun gōra bwese tuku nin mi, nu koo nun swaa daki, ⁷ adama wee, Isireliba ba n̄

nun swaa dakimō. Domi ba ñ kī bu ñen gere nō yèn sō be kpuro ba swaa tau ma ben gōru ga bōobu. ⁸Yen sō, kon maa wunen tii bōbiasia kpa a swaa taaya nge be, ⁹a n gōru bō nge kperu. A ku berum ko ben swaa taa bin sō. Domi ba sāawa bwese te ta ku ra mem nō.

¹⁰Ma u maa kparam nē, Esekieli, a swaa dakio a nō kpa a gari yi kon nun sō nēne wunen gōru. ¹¹Yen biru, kpa a da a wunen mero bisibu deema mi ba yoru dimo. Ba nun swaa daki? Ba ñ nun swaa daki? A gesi bu sōwō ma nena na ka bu gari mō.

¹²Yera Gusunōn Hunde u Esekieli sua ma u nōogiru nua win biru ta gerumō ka dam ta mō, bu Yinni Gusunō siaro mi u wāa u win yiiko baka sōsimō.

¹³Ma u hunde koni ben kasan wōkinu nōomō ya soonamō ka sere maa ben uruuban wōkinu. Wōki ni, nu kpēa n banda. ¹⁴Gusunōn Hunde wi u nūn sua mi, u ka nūn doona, ma win dam nūn nēnua. Ma Esekielin mōru seewa u burisina. ¹⁵U tura Teli Abibuō, Kebarin daarun bōkuō mi yoo be, ba wāa. Ma u sina ka biti baka ben suunu sō sō nōba yiru.

Esekieli koo Isireliba kirō ko

¹⁶Sō nōba yiru yen biru, Yinni Gusunō u Esekieli sōwō u nē, ¹⁷wunē tōnun bii, kon de a Isireliba nōni doke. Kaa n da ñen gari swaa daki kpa a ka bu kirō ko. ¹⁸Nē, Yinni Gusunō, nā n tē nē, tōn kōso goo u koo gbi, ma a ñ nūn kirō kue u win daa kōsa ye deri u ka win wāaru wōra, tōn kōso wi, u koo gbiwa win daa yen sō. Wuna kon maa win yem bikia. ¹⁹Adama à n nūn kirō kua, ma u ñ win daa kōsa ye deri, u koo gbiwa win daa kōsa yen sō kpa wunē a wunen wāaru wōra. ²⁰Gemgii ù n gem deri u kōsa kua ma a ñ nūn kirō kue, ma na nūn yina beria, u koo gbiwa kōsa yen sō. Na ñ win yellun daa gea garisimō, adama wuna kon win yem bikia. ²¹À n maa nūn kirō kua u ku ka durum ko, ma u ñ durum ye kue, u ñ gbimō. Wunen tii a maa wunen wāaru wōrawa mi, domi a nūn kirō kua.

Esekieli

kun maa kpē u gari ko

²²Yinni Gusunōn dam mu Esekieli yōwō ma u nūn sōwō u nē, a seewo a da wōwō. Miya kon nun gari sō.

²³Ma u seewa u da wōwa mi. Ma u Gusunōn yikon girima wa nge sanam mē u raa wāa Kebarin daarun bōku mi. Ma u yiira ka dam u siriru tem girari. ²⁴Yera Gusunōn Hunde u maa nūn yōwō. Ma u nūn seeya u yōrasia. Saa ye sōra Yinni Gusunō u nē, a doo a tii kenusi wunen dirō. ²⁵Meya ba koo nun bōke kpa a kpana a yari tōwō, tōmbu bu nun wa. ²⁶Kon de wunen yara yu wunen daro mani kpa a kpana a gari ko. Meya a ñ kaa kpī a maa bu gerusi be, be ba ku ra mem nō mi. ²⁷Adama nā n ka nun gari kua, kon wunen nō wukia. Saa ye sōra kaa tōn be sō a nē, ameniwa nē, Yinni Gusunō na gerua. Adama ben gaba ba koo nun swaa daki, gaba kun maa nun swaa dakimō. Domi ba sāawa bwese te ta ku ra mem nō.

Gusunōn sōmō u nē,

ba koo Yerusalemu tarusi

4

¹Yinni Gusunō u nē, wunē Esekieli tōnun bii, a biriki suo kpa a ye doke wunen wuswāwō a Yerusalemun weenasia ko ka yora biriki yen wōlō. ²A ye koowo nge wuu ge ba tarusi, a kuku yenu doke kpa a gungunu bani a sansani

gira kpa a tabu sinambu yi yi a ka sikerena. ³ A sii si su yasu suo kpa a su doke wunε ka ganan baa sɔɔ, kpa a su wuswaa kisi. Ba koo gu tarusi, wunen tii kaa n gu yɔre, kpa ye kpuro ya n s̄aa ȳreru Isireliban s̄s.

⁴ Yen biru kpa a kpuna ka wunen ȳsi n̄m dwarugia kpa a n Isireliban toranu s̄ɔɔwa sere t̄ɔ te kaa se. ⁵ T̄ɔ nin geeru ta kon s̄awa w̄ɔ sin geeru, si s̄ɔ Isireliba ba man torari. Nu s̄awa s̄ɔ gooba wunɔbu ka wεnε ka w̄kuru (390). T̄ɔ ni kpuro s̄ɔra kaa n ben tora ni s̄ɔwa. ⁶ Yen biru kpa a ḡsia a ka wunen ȳsi n̄m geugia kpuna s̄ɔ weeru kpa a wahala ko Yudaban toranun s̄s. S̄ɔ teeru ta ko n s̄awa w̄ɔ tia. ⁷ Kpa a wunen wuswaa kisi Yerusalemu gia ye ba tarusi, kpa a ye ḡaseru kpare kpa a yen gari gere. ⁸ M̄ya nε, Yinni Gusunɔ kon ka nun w̄ε b̄ke kpa a ku ra s̄ira. M̄ya kaa n kp̄i ka ȳsi tia ye, sere t̄ɔ te na nun bura mi, tu ka yibu. ⁹ Kpa a alikama ka sw̄ii ka gb̄ε ka d̄asi ka dobi sua a ye m̄na gb̄ε teeru s̄ɔ a burina a ka p̄ε ko. Yera kaa n da di sere s̄ɔ gooba wunɔbu ka wεnε ka w̄ku te, tu ka yibu, kpa a n kp̄i ka ȳsi tia ye. ¹⁰ P̄ε kure piibuwa kaa n da di nge garamu goobun (200) saka s̄ɔ teeru. Nge m̄ya kaa n dim̄ mi sere t̄ɔ te, tu ka yibu. ¹¹ M̄ya nim mε kaa maa n̄ mu ko n saka m̄wa, ditiri tian sakawa kaa n da n̄ s̄ɔ teeru. ¹² T̄ambun bii ḡbebusa kaa ka p̄ε w̄. Kaa n da ye w̄wa ben n̄ni biru. ¹³ Nge m̄ya Isireliba ba ko n da ben d̄ianu di ka disi t̄n tukobun suunu s̄ɔ mi kon bu yarinasia.

¹⁴ Esekieli u Yinni Gusunɔ wisa u n̄ε, na tii n̄nuu disi kpuron di. Na n̄ yaa goru garu diire saa n̄n piiburun di. Na n̄ maa yaa disigia gaa tende. ¹⁵ Yinni Gusunɔ u wisa u n̄ε, a naa bisu suo a ka wunen doo ko kpa a t̄ambun bisu deri.

¹⁶ Kon d̄ianu fiiko ye ya tie Yerusalemu kpeesia kpa bu bu d̄ianu ka nim saka kua kpa bu di bu n̄ ka nuku sankiranu ka wururabu. ¹⁷ Nge m̄ya ba koo d̄ianu ka nim bia kpa ba n nuki sankire be kpuro. Ba koo woorawa ben toranun s̄s.

Gusunɔ u koo Isireli s̄εyasia

5

¹ Yinni Gusunɔ u n̄ε, wunε t̄nun bii, a k̄ɔ suo ge ga n̄ɔ do kpa a ka wunεn seri ka wunεn toburu koni. Yen biru kpa a kilo sua a seri yi ȳire kpa a yi b̄nu ko suba ita. ² Kpa a sube teeru sua a d̄ɔ doke Yerusalemun suunu s̄ɔ sanam m̄ε yen tarusibun t̄ra yiba. Yen biru kpa a maa sube teeru sua a n ka tu k̄ɔ ge soom̄ a ka wuu ge sikerena. Yeniban biru kpa a maa suberu itase sua a pusi yam kpuro, yen biruwa kon bu takobi suesi. ³ Kpa a seri yin fiiko kure wunεn yaberun swaa bua. ⁴ Kpa yi s̄ɔ, a ḡε sua a d̄ɔ doke kpa d̄ɔ wi, u Isireliba kpuro seesi.

⁵ Yinni Gusunɔ u n̄ε, ȳre ni, Yerusalemuwa nu ka ȳ. Wee na ye kua handunian suunu. T̄n tukobun tem mu ye sikerenε. ⁶ Ma yen t̄mbu ba man seesi n kere bwese tuku ni nu ka bu sikerenε. Domi ba n̄n woodaba yina. Ba n̄ n̄n gere sw̄ii. ⁷ Yen s̄na nε, Yinni Gusunɔ na n̄ε, wee ba man seesi n kere bwese tuku ni nu ka bu sikerenε, ma ba n̄ n̄n woodaba m̄m n̄ɔwε. Ba n̄ maa n̄n gere sw̄ii ye na bu s̄ɔwa. Ben daa k̄sa ya mam bwese ni nu ka bu sikerenεgia kere. ⁸ Yen s̄s, n̄n tii kon bu seesi. Kon bu siriwa handuniagibun wuswaa. ⁹ Kpa n bu s̄εyasia bi na n̄ daa bu koore ben b̄u s̄anun s̄s. M̄ya na n̄ maa bin bweseru m̄ kpam. ¹⁰ Yen s̄na tundoba koo ben bibu tem, kpa bibu bu maa ben tundobu tem. Kon bu siriwa n go, kpa n be ba tie yarinasia handunian goonu n̄ε s̄ɔ.

¹¹ Wee ba nen sāa yeru disi doke ka ben būnu kpuro. Yen sō, sere ka nen wāaru nen tii kon bu biru kisi, na ñ maa bu mērimō ka wōnwōndu. ¹² Bā n bu bōnu kua subenu ita, sube teeru ta koo gbiwa Yerusalemun nukurō, bararu ka gōarun sō, kpa suberu yiruseru tu maa gbi tabu sō Yerusalemun biruō. Kpa n maa sube te ta tie mini yarinasia handunian goonu nne kpuro sō. Kon bu takobi seesiwa. ¹³ Ne, Yinni Gusunō kon bu nen mōru seesiwa mam mam sere nen bwēra ya ka kpuna. Nā n bu mōru kāsie, saa yera ba koo gia ma na ñ kī ba n sāa mem nōō sariba. ¹⁴ Ben tem mu koo ko bansu, kpa mu bēere bia bwese ni nu bu sikerene wuswaa. ¹⁵ Kon bu siriwa ka nen mōru baka n bu seeyasia ka dam. Kpa bwese ni nu ka bu sikerene mi, nu bu yē. Adama yeni ya ko n sāawa nge kirō ye ya koo de ben tii bu berum duura. Ne Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

¹⁶ Kon de bu gbisuku gōarun sō. Gōō te, ta koo bu nōni sōwa nge be ba sēenu twee. Kon ben dīa ni nu tie kpeerasia kpa bu gbisuku gōarun sō. ¹⁷ Kon bu gōaru ka gbeeku yē sure kpa yi ben bibu go. Bararu ka tan goberu ka tabu, ye kpurowa ya koo bu kpeerasia. Ne Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Be ba būnu sāamo

6

¹ Yinni Gusunō u nee, ² wunē tōnun bii, a wunen wuswaa seeyo Isireliban guunun bera gia, kpa a nen gari gere be ba wāa min sō. ³ A nee, ne, Yinni Gusunō kon be ba wāa Isireliban guunō ka gungunō ka nin wōwi sō wōrima ka takobi, kpa n ben gunguu ñin mi ba ra būu yāku ko kāsuku. ⁴ Kon ben būu yāku yenu kāsuku ka mi ba ra nu turare dō dokeye, kpa ben gonu nu n wōruka ben būnun nuurō. ⁵ Kon Isireliban gonu kpī ben bwāarokunun wuswaa. Kpa n ben kukunu yaruku ben būu yāku yenō. ⁶ Wuu sìn mi ba wāa kpuro, su koo kowa bansu. Kpa n ben yāku yenu kāsuku ni ba kua gungunu wōllo. Kon ben bwāaroku ni gura n kāsuku, kpa nu kun maa wāa mi. Mēya kon bwāaroku ni ba ra ka sō sā suriri. Ye ba gesi seka ka nōma ya koo kam kowa mam mam. ⁷ Ben suunu sō gaba koo wōruku bu gbisuku. Saa ye sō, ba koo gia ma nēna na sāa Yinni Gusunō. ⁸ Adama kon de bu kisira tabun di, kpa ba n yarinē tem tukumō. ⁹ Saa ye sō, be, be ba kisira ba koo man yaaya mi ba yoru dimō. Domi kon ben gōru ge wā ge ga ñ ka ne turo yō. Kon ben sakara nōni wā yi ba ka būnu mēera. Ben tii ba koo tii tusi, kōsa kpuro ye ba kuan sō. ¹⁰ Saa ye sōra ba koo gia ma nēna Yinni Gusunō. N ñ kam sō na ka bu gerusi, ye na nee, kon bu wahala yeni kpē.

¹¹ Wee ye ne, Yinni Gusunō na nun sōmō. A nōma suo kpa a ka naasu tem so a nee, wanyo. Wee Isireliba ba kōsa kua ya kpā. Yen sō, ba koo gbi tabu sō, ka gōaru sō, ka bararu sō. ¹² Wī u toma, barara ta koo ñun go. Wī u maa wāa turuku, tabu sōra ba koo ñun go. Wī u koo sīna yenuō, ba koo ñun tarusiwa kpa u gbi gōarun sō. Kon bu mōru seesiwa mam mam. ¹³ Saa ye sō, ba koo gia ma nēna na sāa Yinni Gusunō bā n wa gonu kpī ben būnun bōkuō ka sere ben yāku yenō ka gungunō ka guunō ka dāa kubenō ka dāa koo bakanō mi ba ra raa būnu turare dō dokeye, ya n nubu duroru mō. ¹⁴ Kon bu nen nōmu demie kpa n de tem me, mu ko bansu saa sō yēsan nām dwarun di n ka girari Dibilō sō yēsan nām geu gia. Mi ba wāa kpuro kpa bu gia ma nēna na sāa Yinni Gusunō.

Isireliban seeyasiabu

bu turuku kua

7

1 Yinni Gusunɔ u Esekieli sɔɔwa u neɛ, 2 wunɛ tɔnun bii, a swaa dakio a nɔ ye na gerumɔ beɛ Isireliban sɔ. Na neɛ, kpeera wee. Ta pusi beɛn tem goonu nne kpuro sɔɔ. 3 Tɛ ta koo beɛ deema. Kon de nen mɔru yu beɛ wɔri. Kon beɛ siriwa nge me beɛn sanu sanusu sɔa. Kpa n beɛ kɔsa ye i kua kpuron are kɔsie. 4 Na n beɛ mɛerimɔ ka wɔnwɔndu. Nɔ n beɛ seɛyasiamɔ, na n tii nenunɔ. Kɔsa ye i kua yera kon beɛ kɔsia. Kpa i gia ma nɛna na sɔa Yinni Gusunɔ.

5 Ameniwa ne, Yinni Gusunɔ na gerua. Na neɛ, kɔsa wee, ya n maa ka gaa weenɛ. 6 Kpeera wee, kpeera wee. Wee ta seemɔ ta wee beɛn mi. Wee ta sisi. 7 Beɛ Isireliba, beɛ be i wɔa tem me sɔɔ, saa ya turuku kua. Tɔɔ te, ta turuku kua, ta ko n sɔawa wahalan tɔru. Tɔɔ te sɔɔ, nuku dobn kuuki kun maa nɔɔramɔ guunu wɔllɔ. 8 Tɛ kon de nen mɔru yu se. Na n ye yɔrasiamɔ ma n kun mɔ ya ka tii sara. Kon beɛ siriwa nge me beɛn daa ya ne. 9 Na n beɛ mɛerimɔ ka wɔnwɔndu. Nɔ n beɛ seɛyasiamɔ, na n maa tii nenunɔ. Kɔsa ye i kua yera kon beɛ kɔsie kpa i gia ma ne, Yinni Gusunɔwa na beɛ seɛyasia.

10 Tɔɔ te wee ta tunuma, ta turuku kua. Bɔbunu ka tii suabu bu sosimɔ. 11 Bɔbunu nu kua nge deka ye ba ra ka tɔmbu so. Gɔanu kun maa beɛ tiamme. Tɔn dabiru ta koo gbi. Baa wɔkinu kun maa nɔɔramɔ. Goo kun maa weeweenu mɔ beɛn sɔ. 12 Saa ya turuku mɔ. Tɔɔ te, ta wee. Wi u dwemɔ u ku yɛeri. Wi u maa dɔramɔ u ku swi. Domi ne, Yinni Gusunɔn mɔru sisi tɔn be ba wɔa tem me sɔɔ kpuron sɔ. 13 Wi u dɔra u n maa ye u dɔra wasi u mwa baa u n wɔa wɔaru sɔɔ. Domi gari yi ba gerua tɔn be kpuron sɔ, yi koo koorra. Goo sari wi u koo yakiara yɛn sɔ baawure u wɔa kom bereteke sɔɔ. 14 Wee ba kɔba so ba sɔru kpa. Adama ben goo kun tabu seemɔ, domi ne, Yinni Gusunɔn mɔru seewa be tɔn dabi ten sɔ.

*Goo sari**wi u koo seɛyasiabu kisirari*

15 Yinni Gusunɔ u maa Esekieli sɔɔwa u neɛ, tabu ko n wɔawa swɛɛ sɔɔ kpa baranu ka gɔnu nu n wɔa yɛnusɔ. Tɔmbu ba koo gbi tabu sɔɔ yakasɔ. Be ba maa wɔa wuu sɔɔ ba koo gbiwa gɔru ka baranun sɔ. 16 Be ba maa kisira ba koo kpkiru dawa guunu wɔllɔ nge kparukonu kpa bu weeweenu ko ben toranun sɔ.

17 Ben nɔma ko n sɔare dam sarirun sɔ. Kpa ben dɔa yu diiri.

18 Ba koo saaki sebewa kpa bu ben seri kɔni nuku sankiranun sɔ. Ba koo nanda kpa sekuru bu mwa.

19 Ba koo gobi kɔ swɛɛ sɔɔ,

kpa bu ben wuraba garisi nge kubanu, domi sii geesu n kun me wura

yen gaa kun kpɛ yu bu faaba ko Gusunɔn mɔrun tɔru sɔɔ.

Ba n gɔanu wasi ye ya koo bu debu,

n kun me ye ya koo ben bine kpunasia,

domi sii geesu ka wura yera ya dera ba tora.

20 Ba tii sua ben wuran sɔ.

Ma ba ka ye bwɔaroku bakanu kua ni nu nanum mɔ.

Yen sɔna ne, Yinni Gusunɔ kon de bu ye tusi.

21 Kon de tɔn tukobu bu ben dukia ye gura,

kpa be ba n Gusunɔn beɛɛ yɛ bu ye tubi di bu ye kpuro disi doke.

22 Na n ka beɛ yinamɔ

sanam me gbɛnɔbu ba koo nen sɔa yerun dukia disi doke bu gura.

²³ A yəni sɔɔru koowo domi tem me, mu tɔn gowobu yibawa.

Meya beɛn wuu ge, ga tɔmbu yiba be ba daa bɔɔbɔya mɔ.

²⁴ Kon bwesenu sokuma ni nu nuku kɔsuru bo,

kpa nu beɛn yenusu mwɛeri.

Kon beɛn damgibun tii suabu kpeesia.

Kpa n de bu beɛn sɔa yenu disi doke.

²⁵ Kam kobu wee.

I ko i faaba kasu, adama i n wasi.

²⁶ Kɔsa ya koo sosi kɔsa sɔɔ.

Meya labaari kɔsi yi ko yi n nɔɔramɔ yi n dɔɔ.

I ko i Gusunɔn sɔmɔbu bikia bu kɔsiru kasu kpa bu beɛ sɔ ye ya koo na.

Adama yaku kowobu ba n ko n Yinni Gusunɔn wooda yɛ.

Beɛn guro gurobu ba n maa bwisi geɛ mɔ bu tɔnu kɛ.

²⁷ Beɛn sina boko u koo gɔɔ sina

kpa sina bibu ba n wurure.

Tɔmbu kpuro ba ko n diirimɔ.

Kon bu kuawa nge me ben kookoosu ne.

Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sɔa Yinni Gusunɔ.

Ba bɔnu sɔamɔ

Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ

8

¹ Wɔɔ nɔɔba tiasen suru nɔɔba tiasen sɔɔ nɔɔbuse sɔɔ, Esekieli u sɔ win dirɔ ka Yudan guro gurobu. Yera Yinni Gusunɔn dam nɔn yɔɔwa. ² Yera u mɛɛra u wa gɔanu kurama nu ka tɔnu weene. Win pɔran tem gia ya sɔa nge dɔɔ ma win wɔllu gia ya ballimɔ nge sii gan te ba wɔriasia. ³ Ma u gɔanu demia nge nɔma u ka wi, Esekielin seri nɛnua. Kɔsi te sɔɔ, Gusunɔn Hunde nɔn sua wɔllɔ ma u ka nɔn da Yerusalemɔ. U deema yen kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia ba bwɔaroku gagu yɔrasie ge ga Gusunɔn nisinu seeye. ⁴ Ma Gusunɔ Isireliban Yinnin yiikon yam bururam nɔn kure mi nge me u raa mu wa wɔwɔa. ⁵ U nɛɛ, tɔnun bii, a mɛɛrio sɔɔ yɛsan nɔm geu gia.

Ma u mɛɛra. U wa yaku yerun duu yerɔ bwɔaroku gaga yɔ ge ga Gusunɔn nisinu seeye. ⁶ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a wa ye ya kooramɔ mi? Wee Isireliba ba bɔnu sɔamɔ bu ka man gira nɛn sɔa yerun di. N n maa ye tɔna, kon kpa n nun gam sɔɔsi.

⁷ Ma u maa nɔn sua u ka da tɔwɔ sɔa yerun yaaran kɔnnɔwɔ. Ma u wɔru gagu wa ganaɔ. ⁸ Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a gana ye yabo.

Ma u ye yaba u deema kɔnnɔ gaga wɔa mi. ⁹ U nɛɛ, a duo kpa a wa kom kɔsum me tɔn be, ba mɔ mini.

¹⁰ U dua mi. Ye u wa wee, yeɛ yi yi ra kabiri ka yeɛ kɔsi geɛn weenasii ba kua gani sɔɔ ba ka sikerena ka sere maa bɔnu kpuro ni ba ra sɔ. ¹¹ Ma u Isireliban guro gurobu wa tɔnu wata ka wɔkuru yeɛn weenasii yi kpuron wuswaaɔ. Ma Yaasania Safanin bii u wɔa be sɔɔ. Bukuro ben baawure u turare ka gɔanu neni ye sɔɔ ba ra turare dɔɔ doke. Ma turaren wiisu bɔkua wɔllɔ tuku tuku. ¹² Yinni Gusunɔ u bikia u nɛɛ, tɔnun bii, a wa ye Isireliban guro gurobu ba mɔ asiri sɔɔ? Ben baawure u win bɔnu yeru mɔ. Ma ba tii gafara kuamme ba mɔ, ne, Yinni Gusunɔ na n bu waamɔ. Domi na ben tem deri.

¹³ U nɛɛ, a na a maa wa ye ba mɔ ye ya yeni kere.

¹⁴Ma u ka nùn da win s̄a yerun k̄onn̄w̄o ge ga s̄o ȳēsan n̄m geu gia m̄era. U deema t̄n kur̄ba s̄b ba būu wi ba m̄ Tamusi sw̄iyamm̄e. ¹⁵Yera u maa n̄e, a wa n̄ge m̄e mi n̄ s̄a? T̄ē, a na a maa gam wa ye ya yeni kere.

¹⁶Ma u nùn sua u ka da s̄a yerun yaaraō ȳaku yeru ka dii d̄erarun k̄onn̄n baa s̄o. Miya u t̄mbu ȳenda n̄obu wa ba s̄a yeru biru kisi ba yiire s̄o yari yeru gia ba s̄o s̄am̄o. ¹⁷Gusun̄o u maa n̄e, wun̄en tii a wa ye ba m̄. Yeniba kpuron kobu ya n̄ Yudaba tura, ma ba maa k̄sa m̄ ba goonam̄o tem m̄e s̄o bu ka n̄en m̄oru seeya. Adama beya ba tii w̄eru d̄eka s̄okum̄o. ¹⁸N̄en tii kon bu ye ba kua k̄sie ka n̄en m̄oru baka. Na n̄ bu m̄erim̄o ka w̄n̄w̄ndu. Ba koo wuri kowa ka dam bu ka man somiru kana. Adama na n̄ bu swaa dakim̄o.

Yerusalemun seeyasiabu

9

¹Yen biru Esekieli u Yinni Gusun̄n n̄o nua. U n̄e, i susima b̄e be i ko i Yerusalemugibu seeyasia. Baawure u n win tabu ȳanu n̄eni ni u koo ka bu kam koosia.

²Yera u wa wee t̄mbu n̄oba tia ba yarima saa s̄a yerun k̄onn̄o ge ga w̄a gun̄gunu wallu gian di, s̄o ȳēsan n̄m geu. Ma ben baawure u win tabu ȳanu n̄eni ni u koo ka t̄mbu kam koosia. Ma ben suunu s̄o goo u w̄a u ȳaku kowon yaberu doke ba ḡanu s̄ore win kpaka s̄o n̄i s̄o u koo yore. Yera u na u ȳra ȳaku yerun b̄aku te ba kua ka sii gandu. ³Ma Gusun̄n yiiko ye ya raa w̄a wallun k̄sobun weenasibu s̄o, ya seewa ya da s̄a yerun k̄onn̄o gia. Ma Yinni Gusun̄o u dur̄o wi soka wi u ȳaku kowon ȳanu doke mi, ka ḡa n̄i s̄o u koo yore. ⁴U nùn s̄owa u n̄e, a d̄oo wuu suunu s̄o a t̄mbu ȳireru koosi sirikan̄o be ba weeweenu m̄ k̄sa ye t̄mba m̄ Yerusalemun̄ s̄.

⁵Ma Esekieli u nua dur̄o wi, u be ba tie s̄om̄o u m̄, i dur̄o wi sw̄iȳo wuu ge s̄o kpa i t̄mbu so i go. I ku bu m̄eri ka w̄n̄w̄ndu. I ku tii n̄e. ⁶I bu goowo mam mam t̄konu ka aluwaasiba ka w̄ndiaba ka t̄n kur̄bu ka bibu. Adama i ku be ba ȳireru koosi mi baba. I toruo saa n̄en s̄a yerun di.

Ma ba torua ka Isireliban guro gurobu be ba w̄a dii ten k̄onn̄w̄o. ⁷U n̄e, i s̄a yee te disi dokeo i ten yaari t̄n gonu yibie. Yen biru kpa i da t̄ow̄o i t̄mbu go.

Ma ba yara t̄ow̄o ba t̄mbu s̄esuka ba go.

⁸Sanam m̄e t̄mba t̄n be goom̄o, Esekieli u ȳ mi. Yera u yiira u siriru tem girari, u n̄ogiru sua w̄oll̄o u n̄e, Yinni Gusun̄o kaa Isireli be ba tie kpuro gowa wun̄en m̄oru yen s̄o?

⁹Yinni Gusun̄o u n̄e, be Isireliba ka Yudaban torana nu kp̄a. Wee ben tem m̄e s̄o, t̄n gobera ta w̄a, gem sari. Domi ba m̄, ne, Yinni Gusun̄o na ben tem deri. Na n̄ maa waam̄o ye ba m̄. ¹⁰Yen s̄na n̄en tii n̄a n̄ bu seeyasiam̄o, na n̄ bu m̄erim̄o ka w̄n̄w̄ndu. Na n̄ maa tii n̄enum̄o. Kon bu ben daa k̄siewa ye ba kua.

¹¹Dur̄o wi u ȳaku kowon ȳanu doke mi, u Yinni Gusun̄o s̄owa u n̄e, wee, na kua kpuro ye a man s̄owa.

10

Yinni Gusun̄o

u maa Esekieli tii s̄osi (I maa m̄erio 1:1-28)

¹Esekieli u m̄era w̄ollun k̄sobun weenasii ben w̄oll̄o. Ma u kpee gobigiru wa ta ka sina kitaru weene. ²Ma Gusun̄o u dur̄o wi u ȳaku kowon ȳanu doke

mi sɔɔwa u nɛɛ, a duo uruu ben baa sɔɔ, be ba wāa wəllun kōso ben temɔ. Kpa a dɔɔ gɛɛ gure wunen nɔmaɔ wəllun kōso ben suunu sɔɔn di kpa a da a dɔɔ gɛɛ yi wisi wuu ge sɔɔ.

Yera Esekieli u wa durɔ wi, u da u dɔɔ gɛɛ yi sua. ³ Sanam mɛ u tura sāa yee ten mi, wəllun kōso be, ba yɔ ten nɔm geu gia. Ma guru wiru ta dii te yiba. ⁴ Ma Yinni Gusunən yiikon girima ya seewa wəllun kōso ben wəllun di ya da sāa yee ten kənnəwɔ. Ma sāa yee te, ta wiisu yiba. Yera Yinni Gusunən yiikon giriman yam bururam sɔɔsira sere ka ten yaaraɔ. ⁵ Ma wəllun kōsobun kasenun wəkinu nu nɔra sere sāa yee ten yaaraɔ. Ma n sāare nge Gusunɔ Dam kpurogiin nɔɔwa ga gari mɔ. ⁶ Yera Yinni Gusunɔ u wi u yāku kowon yānu sebua mi sɔɔwa u nɛɛ, a doo a dɔɔ sua uruu be sɔɔ, wəllun kōso ben baa sɔɔ. Ma durɔ wi, u da uruu ben bəkuɔ. ⁷ Ma kōso ben turo u nɔma demie dɔɔ gia, wi u wāa ben suunu sɔɔ. Ma u ka ye dɔɔ gura u durɔ wi wɛ. Ma durɔ wi, u ka doona.

⁸ Ma n sāare tɔnun nɔma yarima saa kōso ben kasan tem di. ⁹ Ma Esekieli u maa uruu nne wa, yen baayere ya wāa wəllun kōso ben turon bəkuɔ. Uruu yen baayere ya balliməwa nge kpee gobigiru. ¹⁰ Ye kpuro ya weenəwa ma n sāare tia wāa tian sɔɔwɔ. ¹¹ Ya koo kpī yu sī beri nne kpuro ya kun tii sīiyɛ. Ma ya dɔɔ mi gia wəllun kōsobun wira wāa. ¹² Kōso ben wasi ka biru ka nɔma ka kasenu, ye kpuro ya nɔni məwa. Nge mɛya maa uruu nne ye kpuro ya mɔ. ¹³ Ma Esekieli u nua ba uruu be sokumɔ woo guna. ¹⁴ Wuswaa nneɛwa wəllun kōso ben baawure u mɔ. Wuswaa gbiikaa ya ka Gusunən gɔradogia weenɛ. Yiruse ya ka tɔnugia weenɛ. Itase ya ka gbee sunɔgia weenɛ. Nneɛe maa ya ka gunɔ bakerugia weenɛ. ¹⁵ Ma wəllun kōso be, ba yɔɔwa wəllɔ. Ba sāare nge hunde koni ye u wa Kebarin daarun bəkuɔ. ¹⁶ Bā n swaa wori, uruu be, ba ra n maa swaa wəriwa. Bā n seewa bu ka yɔ, uruu be, ba ku ra bu deri. ¹⁷ Bā n yɔra, uruu ben tii ba ra yɔrewa. Bā n yɔɔwa ba ra ka bu yɔwa. Domi hunde koni beya, ba uruu be gawe.

Yinni Gusunən yiiko

ya sāa yee te derimɔ

¹⁸ Yera Yinni Gusunən yiikon girima ya doona dii kənnɔ gen min di ma ya na ya sina wəllun kōso be sɔɔ. ¹⁹ Yera Esekieli u wa kōso be, ba ben kasi deria ba seewa ba yɔɔwa ka uruu be. Ma ba da ba yɔra sāa yerun kənnəwɔ ge ga wāa sɔɔ yari yeru gia. Ma Gusunɔ Isireliban Yinnin yiikon girima ya ballimɔ ben wallɔ. ²⁰ Hunde koni ben bwesera Gusunɔ u dera u raa wa Kebariɔ. Ma u gia ma wəllun kōsoba. ²¹ Ben baawure u wuswaa nne mɔ ka kasenu nne. Ma ba nɔma mɔ nge tɔnugia ya wāa ben kasan temɔ. ²² Ben wuswɛɛ yi, yi ka hunde koni ye u wa Kebariɔ mijii weenɛ. Ben baawure u dɔɔwa deedeeru mi u wuswaa kisi.

Yinni Gusunɔ

u koo Yerusalemugibu siri

ben toranun sɔ

11

¹ Yinni Gusunən Hunde u Esekieli sua ma u ka nɔn da sāa yerun kənnəwɔ ge ga wāa sɔɔ yari yeru gia. Kənnɔ gen miya u tambu yɛnda nɔɔbu wa. Be sɔɔ, u Yaasania Asurin bii tuba ka Pelatia Benayan bii. Be kpuro ba sāawa Isireliban wirugibu. ² Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, tɔn be a wa mi, ba sāawa be ba kōsa

bwisikumɔ ma ba tɔmbu bwisi kɔsi kɛmɔ Yerusalemuɔ. ³ Ba mɔ, n n̄ mɔ tɛ sa ko dinu bani. Domi Yerusalemu ya sɔawa nge wekeru. Ma bɛsɛ yen tɔmbu sa sɔa nge yaa ye ya wɔa te sɔɔ. ⁴ Yen sɔ, tɛ tɔnun bii, a bu gerusio.

⁵ Ma Yinni Gusunɔn Hunde u n̄n yɔɔwa u nɛɛ, a bu sɔɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na yɛ ye be Isireliba ba bwisikumɔ ka ye ba gerumɔ. ⁶ Wee ba begibu goomɔ dabi dabinu wuu ge sɔɔ. Ma gonu yiba ben swɛɛ sɔɔ. ⁷ Yen sɔ, begii be ba go mi, ba sɔawa nge yaa. Ma wuu gen tii ga sɔa nge wekeru. Adama be ba tie ba wasi, ba koo bu yarawa bu ka doona. ⁸ Wee ba tabun bɛrum mɔ. Adama kon de taa bi, bu bu deema. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye gerua. ⁹ Kon de bu yari wuu gen di. Kpa n bu tɔn tukobu n̄mu beria. Nge mɛya kon ka bu sirisina. ¹⁰ Tabu sɔɔra ba koo gbi. Kon bu siri be Isireliba, ben tem nɔɔ bura yerɔ. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sɔa Yinni Gusunɔ. ¹¹ Wuu ge, ga n̄ bu nɛnumɔ nge wekeru. Ba n̄ ko n maa sɔa nge yaa te sɔɔ. Ben tem nɔɔ bura yerɔwa kon bu siri. ¹² Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sɔa Yinni Gusunɔ win gere ba n̄ mɛm nɔɔwɛ, ka win woodaba ba n̄ swii. Ma ba sere bwese tuku ni nu ka bu sikerɛnɛn gari swii.

¹³ Sanam mɛ Esekieli u Yinni Gusunɔn gari yi gerumɔ, yera Pelatia Benayan bii u kpuna u gu. Saa ye sɔɔra Esekieli u wuswaa tem girari u nɔɔgiru sua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, kaa dewa Isireli be ba tie bu ghisuku?

Yinni Gusunɔ u koo win tɔn

be ba yarinɛ mɛna

¹⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ¹⁵ tɔnun bii, wee, be ba wɔa Yerusalemuɔ ba Isireliba, wunɛn mɛro bisibu, ka be ba tie bwisi kɛmɔ ba mɔ, bu yɔro mi ba yoru dimɔ mi, ba n ka Yinni Gusunɔ tonde, domi be, be ba wɔa Yerusalemuɔ mi, beya ba tem mɛ wɛ. ¹⁶ Adama a bu sɔɔwɔ a nɛɛ, baa mɛ na dera ba yarinɛ mi, ba wɔa tem tukumɔ, sɔɔ teeru ko na n ka bu wɔa nge mɛ na ra n wɔa sɔa yerɔ. ¹⁷ Kpa n bu mɛna n yara bwese nin suunu sɔɔn di mi ba yarinɛ mi, n bu Isireliban tem wɛ. ¹⁸ Mɛya ba koo na kpa bu b̄nu ni kpuro wuna ni ba ra raa sɔ mi, ni nɛ, Yinni Gusunɔ na n̄ kɪ. ¹⁹ Kon bu gɔru teu wɛ kpa n bu bwisiku kpaanu wɛ. Kon ben gɔru ge ga raa bɔɔbu nge kperu mi wuna, kpa n bu gɔru kpɔɔ wɛ ge ga du. ²⁰ Kpa bu ka nɛn gere mɛm nɔɔwa, bu nɛn woodaba swii. Ba ko n sɔawa nɛn tɔmbu, kpa na n maa sɔa Gusunɔ ben Yinni. ²¹ Adama be ba yɔrari ba ben k̄ru swii ba da ba b̄nu sɔamɔ ni nɛ, Yinni Gusunɔ na n̄ kɪ mi, kon bu ben kookoosun are kɔsia. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn yiikon girima

ya yara Yerusalemun di

²² Yen biruwa wɔllun kɔso be, ba kasi dɛria ba seewa ka ben uruu be sannu. Ma Yinni Gusunɔn yiikon girima ya sɔsire ben wɔllɔ. ²³ Ma win yiikon girima ye, ya seewa wuu suunun di ya da ya wɔa guuru garun wɔllɔ, wuun sɔɔ yari yeru gia. ²⁴ Ma Gusunɔn Hunde u Esekieli sua kɔsi te sɔɔ, u ka wurama Babiloniɔ mi Isireliba ba yoru dimɔ. Saa yera kɔsi te u waamɔ mi, ta kpa. ²⁵ Ma u Isireli be ba yoru dimɔ mi, sɔɔwa kpuro ye Yinni Gusunɔ u dera u wa.

Ba koo Isireliba yoru mwɛeri

12

¹ Yinni Gusunɔ u Esekieli sɔɔwa u nɛɛ, ² tɔnun bii, wee a wɔa mɛm nɔɔ sariban suunu sɔɔ. Ba n̄ni mɔ adama ba n̄ kɪ bu ka yam wa. Ba swasu mɔ, adama ba n̄ kɪ bu ka gari nɔ yɛn sɔ ba bɔ. ³ Yen sɔ, a sɔɔru koowo kpa a se a

doona sɔɔ sɔɔ ben baawuren nɔni biru a da a n wāa gam. Sɔrəkudo ba koo gia ma ba sāa bwese mɛm nɔɔ sariba. ⁴Yen biru Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a wunen yānu mɛnnɔ a yara wunen dirun di sɔɔ sɔɔ gbāara. Kpa a yari wuu gen min di yoka ben baawuren nɔni biru nge wi ba yoru mwa. ⁵Kpa a gana yaba ben nɔni biru a wunen yānu yara min di. ⁶U maa nɛɛ, a yāa ni sɔɔwo ben nɔni biru kpa a ka nu yari wɔkuru. Kpa a tii wōke ka yasa a ku ka tem mɛ mɛɛri. Domi na kīwa a n sāa yīreru Isireliban sɔ.

⁷Ma u kua ye Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa. U yara sɔɔ sɔɔ gbāara ka win sɔɔru nge wi ba yoru mwa. Yoka u da u gbāraru yaba ka nɔma u win yāa ni sua u yara wɔkuru tɔmbun nɔni biru. ⁸Buru buru Yinni Gusunɔ u ka nùn gari kua u nɛɛ, ⁹Isireliba, mɛm nɔɔ sari be, bā n nun bikia ba nɛɛ, mba a mɔ mi, ¹⁰a bu wisio a nɛɛ, Isireliban sunɔ wi u wāa Yerusalemɔ mi, wiya ye a mɔ ya ka yā, ka sere maa Isireliba kpuro be ba wāa mi. ¹¹A sāawa yīreru te ta sɔɔsimɔ ma ba koo yoru da tem gam. Ya koo maa koorā. ¹²Sunɔ wi u wāa ben suunu sɔɔ u koo win yānu gura wɔkuru kpa u yari. Ba koo gbāraru yabawa bu ka yari min di. Kpa u tii wōke u ku ka win tem wa. ¹³Nɛ, Yinni Gusunɔ kon nùn yina beria kpa u wɔri ye sɔɔ. Kon ka nùn da Babilonin temɔ. Adama u n̄ tem mɛ wasi. Miya u koo gbi. ¹⁴Win sina asakpɔbu ka win kɔsobu ka win tabu kowobu be kpurowa kon yarinasia kpa n de bu bu takobi sɔkiri. ¹⁵Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sāa Yinni Gusunɔ, n̄ n bu yarinasia bwese tukunun suunu sɔɔ. ¹⁶Adama kon de gabu bu kisira tabun di ka gɔɔrun di ka bararun di kpa bu wa bu ka gere kɔsa ye ba nɛ, Yinni Gusunɔ kua. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sāa Yinni Gusunɔ.

¹⁷Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, ¹⁸tɔnun bii, ka nandaba kaa wunen pɛɛ di kpa a n diirimɔ a n ka nim nɔrumɔ. ¹⁹Kpa a Isireliba sɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, be, Yerusalemugibu ba koo ben dīanu diwa ka berun kpa bu nim nɔ ka nuku sankiranu. Domi ben tem mu kua bansu. Gāa ni nu wāa mi kpuro, nu koo kam kowa ben tɔn dam dɔrebun sɔ. ²⁰Wuu si su tɔmbu dabi su koo kowa bansu, kpa tem mɛ kpuro mu kam ko. Saa ye sɔɔra Isireliba ba koo gia ma nɛna na sāa Yinni Gusunɔ.

Yinni Gusunɔn gari

yi koo koorā

²¹Yinni Gusunɔ u maa Esekieli sɔɔwa u nɛɛ, ²²mban sɔna Isireliba ba ra n mɔndu mɔ ba n mɔ, wee tɔra dɛnyamɔ, adama kāsī nin gara kun kooramɔ. ²³Yen sɔ, a bu sɔɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ kon de mɔn te, tu kpe. Ba n̄ maa tu gerumɔ Isireliɔ. Adama a bu sɔɔwɔ a nɛɛ, tɔra turuku mɔ. Kāsī nin baatere ta koo koorawa. ²⁴Domī nin garu sari te ta koo kam ko. Nɛn gari gɛɛ maa sari yi ba gerua bu ka bu nɔni wōke Isireliɔ. ²⁵Nɛ, Yinni Gusunɔ, ye na gerua kon ye ko. Ya koo koorawa ya n̄ tɛɛmɔ. Be, mɛm nɔɔ sariba, ka gem ben nɔni bira kon de gari yi, yi koorā.

²⁶Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, ²⁷tɔnun bii, wee Isireliba ba nɛɛ, kāsī ni a wa mi, nu n̄ kooramɔ tɛ. Nu koo koorawa sere saa gaa. Yen sɔ, a bu sɔɔwɔ a nɛɛ, ²⁸nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, gari yi na gerua kpuro yi koo koorawa tɛ, ya n̄ tɛɛmɔ.

Sɔmɔ weesugibu

13

¹Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, ²tɔnun bii, a tɔn be gerusio be ba tii kua nɛn sɔmɔbu. A de bu swaa daki ye kon bu sɔ. ³Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sɔɔmɔ. Na nɛɛ, kɔsa koo bu deema be, be ba sāa gari bakasu. Domi ben tiin

bwisikuna ba swīi ba ka gari gerumō, ba n̄ gāanu ganu waamō. ⁴ Bēe Isireliba bēen sōmōbu ba sāawa nge gbeeku bōnu ni nu bōsu bansō. ⁵ Wee ba n̄ dere bu gbāraru kuunu kore. Ba n̄ maa gbāraru banē tu ka bu ganē nē, Gusunōn mōrun saa sō. ⁶ Wee ba kāsī weesuginu saarimō, ma ba gari gerumō yi yi n̄ sāa gem. Ba mō, wee nē, Yinni Gusunōwa na bu ye kpuro wē. Adama na n̄ bu gōre. Ma ba tamaa kon ben garin dam sirewa. ⁷ Adama na n̄en sōmō be sōmō ma ben kāsīnu nu sāawa ni ben tii ba seka. Ben gari yi maa sāawa weesu. Ba tamaa n̄en gariya ba tōmbu sōmō. N deema na n̄ mam ka bu gari koore. ⁸ Yen sō tē, kon bu wōrima domi ba kāsīnu seka ma ba weesu kparamō. Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerumō.

⁹ Kon bu n̄en dam sōsī be, be ba weesu kparamō mi. Ba n̄ ayeru wasi n̄en tōmbun suunu sō. Ba koo ben yīsa go mi n̄en tōmbun yīsa yorua. Ba n̄ maa wurō ben temō. Nge mēya ba koo ka gia ma n̄ena na sāa Yinni Gusunō.

¹⁰ Wee ba n̄en tōmbu n̄oni wōkumō ba mō, b̄ori yenda wāa. Adama b̄ori yendu garu sari. N̄en tōmba gani seeyamō. Ma sōmō be, ba ye soo t̄enimō. ¹¹ Adama a be ba soo t̄enimō mi sōwō a n̄ē, gana ye, ya koo wōruma. Guru baka ya koo n̄ē ka kpenu sannu kpa woo b̄okō gu se. ¹² Gana ye, yā n̄ wōruma saa yera tōmba koo bikia bu n̄ē, mba soo yen arufaani ye ba t̄eni mi. ¹³ Yen sō, wee ye nē, Yinni Gusunō na gerumō. Na n̄ē, kon de n̄en mōru yu woo b̄okō seeya, kpa guru baka yu nē. Kpa guru kpenu nu n̄ē ka dam nu gāanu kpuro go. ¹⁴ Kon gana ye sura yu wōruma temō, kpa yen kp̄ekp̄eeku gu sōsira. Ya koo b̄ēē wōri kpa i gbisuku. Saa yera ba koo gia ma n̄ena na sāa Yinni Gusunō. ¹⁵ Nē, Yinni Gusunō kon n̄en mōru yōsuwa mam mam gana yen sō ka be ba ye soo doken sō. Saa ye sō, ba koo gere bu n̄ē, gana ye, ya wōruma. Be ba raa ye soo doke, ben goō kun maa wāa! ¹⁶ Sōmō weesugii be, ba kpa be, be ba raa gari gerumō Yerusalemun sō, be, be ba ra n̄ waamō kāsīru sō ma b̄ori yenda wāa, adama b̄ori yendu garu sari. Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Sōmō t̄on kurō weesugibu

¹⁷ Yinni Gusunō u maa n̄ē, t̄onun bii, a Isireliban t̄on kurō be ba tii kua n̄en sōmōbu sōwō a n̄ē, ¹⁸ b̄ūruoba ba sāa. Domi ba kāsīnu gb̄inumō tōmbun n̄am wīinu sō nge b̄oki ma ba tōmbu kpuro yasi s̄ekemō wirō bukurobu ka bibō kpa bu wa ba n̄ ka t̄on be taare. Ba kīwa bu n̄en tōmbun wāaru kpeesia kpa na n̄ begiru berua. ¹⁹ Wee ba n̄ man b̄ēē w̄ēmō n̄en tōmbun wuswaa dīa n̄am wōnun sō. Ma ba tōmbu goomō be n̄ n̄ weene bu go. Ma ba gabu deri be n̄ weene bu go. Mēya ba ra n̄en tōmbu weesu kue kpa ba n̄ ben wee si swaa daki. ²⁰ Yen sōna nē, Yinni Gusunō na n̄ē, kon bu wōri ben kīa sin sō, si ba ka tōmbun wāaru mw̄erimō mi. Kon bu si mw̄aariwa n̄ ḡēeku kpa n̄ be ba raa mwa yakia. ²¹ Kon ben yasi yi ḡēeku kpa n̄ n̄en tōmbu yakia ben n̄oman di. Ba n̄ maa kp̄ē ba n̄ bu mō. Ba koo gia ma n̄ena na sāa Yinni Gusunō. ²² Ben weesun sō, ba gemgibu nukuru sankā, be, be na n̄ daa kī n̄ kōsa kua. Ba yina bu t̄on k̄sobu kīrō ko bu ka ben kom k̄sum deri kpa bu ben wāaru yakia. ²³ Yen sō, ba n̄ maa kāsīnu ka gari weesugii mō. Kon n̄en tōmbu yakia ben n̄oman di. Nge mēya ba koo ka gia ma n̄ena na sāa Yinni Gusunō.

Gusunō u b̄ūu s̄aaru yina

14

¹ Sō teeru Isireliban guro gurobu gabu ba na ba Esekieli deema u ka bu bikiaru kua Gusunōn mi. ² Yera Yinni Gusunō u n̄ē, ³ t̄onun bii, t̄on be, ba b̄ūu s̄aamōwa ben ḡōru, ma ba tii nu wē, ma nu dera ba wāa durum sō. Yera

ba tamaa kon ben bikiaru wura? ⁴ A bu sɔwɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, Isireli goo ù n tii wē būu sāaru sɔɔ, ma ta dera u toramɔ, ma u na nɛn sɔmɔ goon mi u ka nùn bikiaru kua nɛ, Yinni Gusunɔn mi, nen tiwa kon yēro wisi nge mèn nɔɔ win būnu dabiru nɛ. ⁵ Nɛn wisi biya bu koo de Isireliba bu bwisiku ben gōruɔ be, be ba man yina ben būu sāarun sɔ. ⁶ Yen sɔ, a bu sɔwɔ a nɛɛ, nɛna na nɛɛ, bu gōru gɔsio kpa bu ben būnu deri ka maa kom kɔsum mɛ ba mɔ, mɛ mu n̄ nɛ, Yinni Gusunɔ wēremɔ.

⁷ Isireliban goo n̄ kun mɛ sɔɔ goo ben suunu sɔɔ ù n man deri u būnu sāmɔ ma ta dera u toramɔ ma u na nɛn sɔmɔn mi u ka bikiaru ko nɛn mi, nɛ, Yinni Gusunɔn tiwa kon nùn wisi. ⁸ Kon yēro wəriwa n sɛɛyasia kpa u n s̄a seeda ye ba ko n̄ da ka mɔndu ko. Kon nùn wunawa nɛn tɔmbun suunu sɔɔn di, kpa i gia ma nɛna na s̄a Yinni Gusunɔ.

⁹ Nɛn sɔmɔ goo ù n wura durɔ wi, u nùn nɔni wɔkua, ma u nùn bikiaru kua, nɛ, Yinni Gusunɔwa na dera u kua mɛ. Nɛn tiwa kon sɔmɔ wi wuna nɛn tɔmbun suunu sɔɔn di. ¹⁰ Sɔmɔ wi ka durɔ wi u bikiaru na mi, be kpurowa ba ko n̄ s̄a torobu. Ba koo maa ben tora nin are sɔbe. ¹¹ Nge mɛya be Isireliba ba n̄ maa tondamɔ nɛn swaan di. Ba n̄ maa ben tii disɔ dokemɔ ka ben tora dabi ni. Ba ko n̄ s̄awa nɛn tɔmbu kpa na n̄ s̄a ben Yinni. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gāanu sari ni nu koo Gusunɔn siribu yōrasia

¹² Yinni Gusunɔ u maa gerua u nɛɛ, ¹³ tɔnun bii, su tē nɛɛ, tem gam tɔmbu ba man mɛm nɔɔbu sariru kua. Ma na bu nɛn dam sɔɔsi na ben dīanu kam koosia na bu gɔɔru kpɛɛ ba gbisukumɔ be ka ben yaa sabenɔ kpuro, ¹⁴ baa tɔmbu ita beni Nɔwe ka Danieli ka Yoobu b̄a n̄ w̄a mi, b̄a n̄ kpɛ bu tem mɛn tɔmbu kpuro faaba ko ben gem sɔ. Ben tii tɔnawa ben gem mu koo de bu faaba wa. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁵ N kun mɛ n̄ n̄ dera gbeeku yɛɛ yi tem mɛ wəri yi bu go kpuro kpa tem mɛ, mu ko bansu sere goo kun maa sarɔ mi, gbeeku yɛɛ yin sɔ, ¹⁶ sere ka nɛn w̄aaru, baa tɔmbu ita be, b̄a n̄ w̄a tem mɛ sɔɔ, tem megibu ba n̄ kpɛ bu faaba wa. Tɔmbu ita be tɔnawa ba koo faaba wa, baa ben tiin bibu ba n̄ kpɛ bu faaba wa. Ma tem mɛ, mu koo kowa bansu.

¹⁷ N kun mɛ n̄ n̄ dera ba tɔn be tabu w̄arima, ma ba bu kam koosia sere ka ben yaa sabenɔ, ¹⁸ baa tɔmbu ita be, b̄a n̄ w̄a mi, be tɔnawa ba koo faaba wa. Sere ka nɛ, Yinni Gusunɔn w̄aaru, ba n̄ kpɛ bu mam ben tiin bibu faaba ko.

¹⁹ N kun mɛ n̄ n̄ dera barara dua tem mɛ sɔɔ, ma ba gbisuka be ka ben yaa sabenɔ, ²⁰ baa Nɔwe ka Danieli ka Yoobu b̄a n̄ w̄a tem mɛ sɔɔ, tem mɛn tɔmbu ba n̄ kpɛ bu faaba wa ben sɔ. Be ita ye tɔnawa ba koo faaba wa ben gem sɔ. Baa mam ben tiin bibu ba n̄ kpɛ bu faaba ko ben gem sɔ.

²¹ Yen biruwa Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee na Yerusalemu wahala baka nɛɛ yeni kpɛɛ n̄ ka yen tɔmbu ka ben yaa sabenu go. Yera tabu ka gɔɔru ka gbeeku yɛɛ gɔbi ka baranu. ²² Adama gabu ba koo tiara kpa bu bu yara wuun di, kpa bu bɛɛ deema kpiki yeru mi. Saa ye sɔɔ, ì n ben daa ka ben kookoosu wa, biti kun maa bɛɛ m̄ kɔsa ye na Yerusalemu kuan sɔ. ²³ Ya koo bɛɛn nukuru yemiasia ì n ben daa ka ben kookoosu wa. Saa ye sɔɔ, i ko i gia ma n̄ n̄ kam sɔɔ na bu wahala yeba kpɛɛ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Resem dāa te ba d̄ɔɔ doke

15

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ² tɔnun bii, resɛm dāa ya dāa ye ya tie bɛɛɛ kere? Yen dāa k̄asa ya dāa k̄asi yi yi tie kere? ³ Ba koo kp̄i bu ye dendi bu ka s̄amburu

garu ko? Ba koo kpī bu ka ye gabatia ko? ⁴ Geema ya wāawa bu ka ye dōo sōre adama yen nōsu yiru kpuro ka yen suunu sōo yā n dōo mwaara sōmbu terà ya koo maa kpī yu ko. ⁵ Sanam mē ya n dōo mwaare ba n ka ye gāanu kue. Kaa sere gere ye ya den dōo mwaara, ya n maa garu koorō?

⁶ Wee ye nē, Yinni Gusunō na gerumō. Nge mē dānu sōo resēm dāa ba ra dōo doke, nge mēya kon maa Yerusalemugibu seeyasia. ⁷ Kon bu wōrima. Ba tamaa ba yara dōon di. Adama dōo wi, u koo na u bu di, kpa bu gia ma nēna na sāa Yinni Gusunō. ⁸ Kon de ben tem mē, mu ko bansu, domi ba man mem nōbu sariru koosi. Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Yerusalemu ya raa sāawa

nge bii wi ba kō

16

¹⁻² Yinni Gusunō u Yerusalemu yen kōsa sōosi saa Esekielin nōon di, u nē, ³ Yerusalemu, ba nun marawa Kanānin temō. Wunen tundo u sāawa Amōreban bweseru. Ma wunen mero u sāa Hetiban bweseru. ⁴ Dōma te ba nun mara ba n nun bwia bure. Ba n maa nun wobura a ka dēera. Ba n nun sīre ka bōru. Ba n maa nun bekuru tēkusi. ⁵ Goo kun wunen wōnwōndu kue u sere nun gāa nin gaa kua. Adama ba nun kōwa yakasō dōma te ba nun mara, domi ba nun tusa. ⁶ Saa ye nē, Yinni Gusunō na sarō wunen bōkuo, na wa a wōri mō wunen maru yānu sōo. Ma na gerua na nē, bu de a n wāa baa mē a yem wobura. ⁷ Ma na dera a kpēa nge dāa yakasō. A kpēa a kua kurō burō. Wunen bwāsu su ye. Ma wunen seri yi kpēa. Adama terera a sīmō mam mam. ⁸ Ma na sara wunen bōkuo na nun mēera ma na wa saa ya tura su ka kīru ko. Ma na nēn yaberun soo sua na ka wunen tereru wukiri. Ma na ka nun arukawani bōkua ka bōri na nē, a kua negii. Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

⁹ Ma na nun wobura ka nim, na yem mē a mwaare wuna, ma na nun gum sawa. ¹⁰ Ma na nun yabe te ba sōma kua dokea ka bara ni ba kua ka gōna ba buraru koosi, ka sēkatia ye ba kua ka wēe damgii, ka sere yabe geeru. ¹¹ Ma na nun bura yānu dokea ka sumi nōmao ka saba wīirō. ¹² Ma na taabu doke wunen wēro ka swaa tonkunu ka sere yasi bēeregia wunen wirō. ¹³ Nge mēya na nun buraru kua ka wura ka sii geesu ka sere beku geeru te ba kua ka wēe damgii ka yabe te ba sōma dokea. Dīa ni a ra maa di, nu sāawa som gem ka tim ka olifin gum. Ma a buram sosimō a dōo nge sina kurō. ¹⁴ Ma a yīsiru yara bwesunen suunu sōo wunen buram sō. Wunen buram mē, mu yibawa nēn bura yāa ni na nun kuan sō. Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Yerusalemu

ya tii kurō tanaru kpēe

¹⁵ Yinni Gusunō u maa nē, Yerusalemu, a wunen naane doke wunen buram sōo. Ma a tii kua nge kurō tanō yīsi te a yaran sō. Tōnu baawure wi u sarō mi kpuro, a ra nūn tii wēwa. ¹⁶ Ma a wunen yāa nōniginu sua a ka da a wunen gungunu mi a ra būnu sā buraru kua. Miya a tii wē. Ye a kua mi, goo kun yen bweseru waare. Mēya yen bwesera kun maa kooram. ¹⁷ Ma a wunen bura yāa ni ba kua ka wura ka sii geesu sua a ka būu tōn durōbu seka ma a n sakararu koosi. ¹⁸ Ma a wunen yāa ni ba sōma doke sua a būu ni wukiri. Ma a maa nēn gum ka nēn turare sua a nu wē. ¹⁹ Ma a maa dīa ni na ra ka nun diisie sua a ka būu ni yākuru kua nge mē ba ra man yāku nubu durorugiru kue. Dīa niya som ka gum ka tim. Yeniwa ya koorā. Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua. ²⁰ Adama

sakara te, ta ñ nun tura. Ma a wunen bii be a man marua mwεεra a ka būu ni yākuru kua. ²¹ Wee a ñen bibu sakira a ka būnu yāku dō mwaaruguru kua. ²² Yen kom kōsum mε sō, a ñ maa wunen wāndiaru yaaye ka sanam mε a wā tereru wunen maru yem sō.

²³ Nε, Yinni Gusunō na gerumō ma a kua bōrura kōsa ye a kuan sō. ²⁴ Wee a tii sakara kunu gira ka maa būu turanu baama kpuro. ²⁵ Wee swaa kεenanu baama a būu turanu kua, ma a kom kōsum kua a tii tōmbu kpuro wε. Be ba gesi sarō mi kpuro, ba ra ka nun dendiwa. Ma a wunen sakararu kpεasia. ²⁶ A ka wunen berusebu Egibitigibu be ba wasin dam mō mi, sakararu kua. Ma a wunen sakararu kpεasia a ka ñen mōru seeya. ²⁷ Yera na nun ñen dam sōsi na nun nōma demε. Ma na nun doke ñen yiberεban nōmu sō. Yiberε bera, Filisitiba be ba bita soora wunen daa kōsan sō. ²⁸ Yen biru ma a da a ka Asirigibu sakararu kua, domi a ñ deba. A da a tii bu wε. Adama ka mε, a ñ deba. ²⁹ Ma a da a ka Kananiba sakararu kua ka Babilonigibu. Ka mε, a ñ deba. ³⁰ Anna a dam sariru wa mi. A tii kuawa nge sakara kowobun yinni. ³¹ Domi a sakara kunu gira swaa kεenanō ma a būu turanu kua baama kpuro, a ku ra mam maa kurō tanō gobi mwe. ³² A sāawa nge kurō tanō sakara kowo wi u durō tukobu mwaamō win durōn ayerō. ³³ Kurō tanō baawurewa ba ra gāanu kε. Adama wunε, a durō tanōbu gāanu wεmō kpa a ka bu gawama beri berika kpuron di. ³⁴ Ye kurō tanōbu ba ku ra ko yera a kua sakararu sō, domi ye kaa ka durō tanōbu kēnu mwaari, wunen tiiwa a ra bu wε.

³⁵ Tε, nε, Yinni Gusunō na nεε, Yerusalemu, a man swaa dakio wunε wi a sāa nge kurō tanō. ³⁶ Wee a dera ba wunen dukia yarinasia baama, ma ba wunen tereru wa sanam mε a sakararu mō ka būnu ni a kī, ni nu kun mam waabu wā. Ma a wunen bibu yem yari a ka būu ni yākuru kua. ³⁷ Yen sōna kon wunen kīnasi be menna ka sere maa be a tusa. Be kpurowa kon mennama baama kpuron di, kpa n nun yōsu tereru ben wuswaa. ³⁸ Kon nun seeyasiawa nge mε ba ra tōn gowobu ka kurō tanōbu seeyasie. Yem mu koo nun wukiri ñen mōru ka ñen nisinun saabu. ³⁹ Kon nun beri wunen kīnasi ben nōmaa. Ba koo wunen kunu ka wunen gunguu ni kōsuku. Ba koo wunen bura yāa ni a doke potiri kpa bu nun yōsu tereru. ⁴⁰ Saa ye sō, kon tōmbu seeya bu nun seesi bu kpenu kasuku kpa bu nun takobiba sōkiri. ⁴¹ Ba koo wunen dia dō meniki kpa bu nun seeyasia kurō dabinun wuswaa kpa n de wunen sakararu tu kpe. A ñ maa ben goō gāanu wεmō. ⁴² Ñen mōru koo sure. Na ñ maa ka nun nisinu mō. Meya na ñ maa ka nun mōru mō. ⁴³ Ka mε, yēn sō a ñ yaaye nge mε na nun nōri wunen birun di, ma a ñen mōru seeya ka wunen kookoosu, yēn sō, kon de a yēn are wa. Domi a sekuru sari kom kua ma a būnu sāwa.

Yerusalemuwa ya daa kōsa bo

⁴⁴ Wee be ba ra mōn teni ko bu nεε, nge mε mero u sāa, nge meya win bii wāndia u ra n sāa, ba koo nεε, wuna ta ka yā. ⁴⁵ A sāawa wunen mero bii wi u durō ka bibu yina. A sāawa nge wunen maabu be ba durō ka bibu yina. Bēn mero u sāawa Hεti. Ma bēn tundo u sāa Amōregii. ⁴⁶ Wunen mō wi u wā sō yēsān nōm geu gia, wiya Samari ka yēn bii wāndiaba. Wunen wōnō wi u maa wā sō yēsān nōm dwaru gia wiya Sodomu ka yēn bibu. ⁴⁷ N ñ mō ben yira a swī tōna. Ye a kua ya kpā. Wee a sankira a bu kere wunen swεε kpuro sō. ⁴⁸ Sere ka ñen wāuru Sodomu ye ya sāa wunen wōnō ya ñ kue nge mε a kua wunε ka wunen bibu. ⁴⁹ Tora ni ya kua wee. Ya tii sue ma ya wā doo nōru ka bōri yendu sō. Ya ku ra wōnwōndobu ka sāarobu somi. ⁵⁰ Wunen mero bisi be, ba tōnu bie ba kōsa kua ñen nōni sō. Ye na wa mε, yera na bu gira. ⁵¹ Wunen

mɔɔ Samari kun mam wunen torarun saka kue. Wunen kɔsa ya wigia dabinu kera. Ma wunen kom kɔsum mu dera ba nun sanɔ kera. ⁵² Wunε wi a ra raa bu taare wε wee a sekuru wa. Domi wunen kom kɔsum mu begin kera. Ba n wunen daa ye mɛera ba ra deemewa be, ba mam dɛere. Tε a kua sekurugii yɛn sɔ bā n wunen daa mɛera ba ra wa ba sanɔ sāa.

Sodomu ka Samari

ya koo wurama nge yellu

⁵³ Yinni Gusunɔ u Yerusalemu sɔɔwa u nεε, kon Sodomu ka Samari ka ben bii wɔndiaba seeya ka sere maa wunε Yerusalemugibu. ⁵⁴ Wunen mɔɔ Samari ye, ka wunen wɔnɔ Sodomu ben nukura koo yemia yɛn sɔ wunen tii a sekuru wa. ⁵⁵ Ba koo wurama nge yellu be, ka ben bibu. Mɛya maa wunen tii kaa wurama nge yellu wunε ka wunen bibu sannu. ⁵⁶ Sanam mε a tii sue, a ra ka Sodomu gari kowa ka tii suabu wunen kɔsa yu sere sɔɔsira batuma sɔɔ. ⁵⁷ Tε, wuna Edɔmuba ka Filisitiba ba koo yεε. Wee ba nun gema yam kpuro. ⁵⁸ Ma a wunen sekuru sariru ka daa kɔsan are sɔɔwa. Nε Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

⁵⁹ Nε, Yinni Gusunɔ na nεε, wee a man gema. A n nɛn arukawani yibie. Yen sɔ, kon nun kɔsie ye a man kua. ⁶⁰ Adama ka mε, na n nɛn arukawani ye duarimɔ ye na ka nun bɔkua wunen wɔndiarun di. Kon maa ka nun arukawani bɔke ya n wāa sere ka baadommaɔ. ⁶¹ Kaa bwisiku ye a kua kpa sekuru tu nun mwa nā n nun wunen maabu ka wɔnɔbu nɔmu beria bu nun wiru kpīiya nge wunen bibu. Adama na n ye mɔ arukawani ye na ka nun bɔkuan sɔ. ⁶² Kon kpam ka nun nɛn arukawani bɔke kpa a gia ma nɛna na sāa Yinni Gusunɔ. ⁶³ Kpa a yaaya ye a kua gasɔ, kpa sekuru tu nun mwa sere a kpāna a gari gere. Adama nε kon nun wunen toranu kpuro suuru kua. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gunɔ bakeru ka resɛm

17

¹ Yinni Gusunɔ u gerua u nεε, ² tɔnun bii, a Isireliba mɔndu kuo. ³ A nεε, amɛniwa nε, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nεε, gunɔ bakeru gara wāa ta kasa dɛu ma ta san bakasu mɔ si su nɔni bwese bweseka mɔ. Ma ta yɔɔwa ta da sere Libanin guurun wii kpiirɔ. Ma ta da ta dāa ye ba mɔ sedurun wii kpiiru wīa. ⁴ Ma ta dāa ten kāasa ye ya gunum bo wīa ta ka da ta yi tem mi ba ra tenkuru ko, wuu gɛ sɔɔ tenkuba ba wāa. ⁵ Ma ta dāa kpīi pɔtura gaa sua ta da ta gira nge dāa ye ya ra n wāa nim bɔkuɔ mi tem gem mu wāa, mi nim mu yiba. ⁶ Kpīi pɔtura ye, ya seewa ya kpēa nge resɛm koru te ta yasia adama ta n gunu. Ma ten kāasi yi mɛera gunɔ bake ten bera gia. Ma ten gbini yi dua tem mɛn sɔɔwɔ. Ma dāa ye, ya gasia resɛm, ya kpara ya kāasi kua. ⁷ Yen biruwa gunɔ bakeru gara na ta kasa dɛu. Ten sansu taasine. Ma resɛm koo te, ta ten gbini ka ten kāasi gasie gunɔ bake ten mi gia, domi ta tamaa ta koo nim wa mi gia. ⁸ N deema ta raa girewa tem gem sɔɔ mi nim yiba kpa tu kāasi geenu ko tu bii geenu ma kpa ta n sāa resɛm gea.

⁹ Wee ye nε, Yinni Gusunɔ na bikia. Na nεε, resɛm yen bweseru ya koo kpīy kuura? Gunɔ bake gbīikii te, ta koo wura tu ye deri ta kun yen gbini wukura? Ta koo wura ta kun yen marum go, kpa ten kpara kpem mε, mu gbera? N n mɛn na, n n maa tilasi tɔn dabinu bu na bu ka ye wuka. ¹⁰ Wee ta duura, adama ta koo kuura? Sɔɔ yari yerun woo gā n tu baba, ta n koo gbera? Geema ta koo gbera mi ta duura.

Mɔn ten tubusianu

¹¹ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, ¹² a Yudan mɛm nɔɔ sari be bikio a nɛɛ, ba mɔn ten tubusianu yɛ? A bu sɔwɔ a nɛɛ, wee Babilonin sina boko u da Yerusalemɔ. U ben sina boko mwa ka win sina asakpɔbu ma u ka bu da Babiloniɔ. ¹³ Ma u turo gɔsa wi u sãa nge kpɛi pɔtura sina bibu sɔɔ, u ka nɔn arukawani bɔkua. U nɔn bɔrusia. Ma Babilonin sina boko wi, u ben bukurobu gura u ka da win temɔ. ¹⁴ Kpa Yudaban tem mu biru wura, mu ku maa kuura. Kpa bu win arukawani ye mɛm nɔɔwa. ¹⁵ Adama be Yudaba ba Babilonin sina boko wi seesi ba sɔmɔbu gɔra Egibitiɔ bu ka dumi kasuma ka sere maa tɔn dabinu. Wi u yen bweseru kua, u koo kisira? Domi u arukawani kusia.

¹⁶ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, sere ka nɛn wãaru, sina boko wi, u koo gbiwa sunɔ wi u nɔn bandu wɛn temɔ. Domi u n win nɔɔ mwɛɛru yibie. Babiloni miya u koo gbi. ¹⁷ Ba a Egibitin sunɔ ù n tabu kowo dabiru mɔ be ba dam mɔ, u n kpɛ u bu somi bu ka tii yina sanam mɛ Babilonin sina boko u koo na u wɔrusu gbe u tabu sãa kpɛ u ka tɔn dabinu go. ¹⁸ Domi durɔ wi, u maa win nɔɔ mwɛɛru atafiiru kua, ma u arukawani kusia yɛ sɔɔ u raa win nɔɔ mwɛɛru doke. Yen sɔ, u n kisiramɔ.

¹⁹ Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, sere ka nɛn wãaru, nɛn arukawaniwa Isireliban sina boko u atafiiru kua u kusia. Yen sɔ, u koo yen are wa. ²⁰ Kon nɔn yina beria kpa u wɔri ye sɔɔ. Kon ka nɔn da Babiloniɔ. Miya kon nɔn siri win naane sari te u kuan sɔ. ²¹ Win tabu kowo be ba koo duki su, kon bu naa swɛiwa n go ka takobi. Be ba tiara kpa bu yarina nge woo. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn nɔɔ mwɛɛru

²² Amenɛwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, nɛn tiɛwa kon dãa kãasa kpɛma mɛɛri sɛduru yen wii kpɛirɔ kpa n ye bura, kpa n da n ye gira guuru garun wɔllɔ te ta gunu. ²³ Kon ye girawa guuru garun wɔllɔ te ta gunum bo Isireliɔ. Ten kãasi yi koo kuurawa kpa tu binu ma ta n sãa dãa te ta waabu wã. Gunɔ bwese bweseka ya koo sokuru ko ten kãasi sɔɔ. Kpa su n kukua ten saarɔ. ²⁴ Saa yera dãnu kpuro nu koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. Nɛna na ra dãa ni nu gunu kawɛ, kpa n ni nu piiburu bo gunum sosi. Mɛya na ra ni nu wuru bekusu sãa gberasie, kpa n ni nu gbere bɔrɔm dokea. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Mɛya ya koo maa koorɔ.

*Gusunɔ u ra baawure siriwa**nge mɛ win daa ya nɛ***18**

¹ Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, ² Esekieli, mban sɔna Isireliba ba ra mɔn teni ko bu nɛɛ, baababa ba resɛm birenu di, ma ben bibun nɔsu yaaya.

³ Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, na bɛɛ sɔɔmɔ ma sere ka nɛn wãaru, i n maa mɔn teni gerumɔ Isireliɔ. ⁴ Geema, nɛna na baawuren wãaru nɛni, baaba ka bii. Yen sɔ, wi u tora wiya u koo gbi.

⁵ Su tɛ nɛɛ, goo u wãa u gea mɔ, win daa ya wã. ⁶ U ku ra de gungunɔ u bũu sã. U ku ra maa bũu yãkunɔ di. U ku ra ka goon kurɔ mɛnɛ. Mɛya u ku ra maa ka tɔn kurɔ mɛnɛ sanam mɛ u yasa mɔ. ⁷ U ku ra goo gbɛni. U ku ra maa goo sɔmburu koosie kam. U ra wi u win dibu nɛni win tɔruba wesie. U ra wi gɔra mɔ dɛanu wɛ. Kpa u wi u tereru sɛimɔ yãnu wɛ. ⁸ U ku ra tɔnu gobi

bøkure u nim doke. U ku ra n maa wāa weesun swaa sɔɔ. U ra siriwa dee dee, u baawure nūn win gem wē. ⁹U ra nēn woodaba mēm nɔɔwε mam mam. Tɔnu win bwesera nε, Yinni Gusunɔ na ra soku gemgii. Win wāara ta koo daka da.

¹⁰Su maa tē nεε, durɔ wi, u bii mɔ wi u ra tɔmbu wɔri u go, u ben yānu gura, ñ kun mε u ra daa kōsa gaa ko. ¹¹N deema win baaba ku ra yen bweseru ko. Bii wi, u ra būu yākuru de gungunɔ. U ra ka gabun kurɔbu mēnne. ¹²U ra bwēεbwēε samburu koosie kam. U ra tɔmbu gbēni. U ku ra be u tɔruba mwaari ye wesie. U ra būnu sã, kpa u n kom beretεkε mɔ. ¹³U ra tɔmbu gobi bøkure u nim doke. N weenε tɔnu win bweseru u n wāa? Aawo, u koo gbiwa. Domi u daa kōsa kua. Win yem mu koo wariwa win tii sɔɔ.

¹⁴Su tē nεε, bii wi, u seewa u mara. Ma win bii u seewa u win tundon toranu kpuro wa. Adama u ñ win tundon yira ye swii. ¹⁵U ku ra būu yākunu de gungunɔ. U ku ra būnu sã ni Isireliba ba sãamɔ. U ku ra ka goon kurɔ mēnne.

¹⁶U ku ra goo samburu koosie kam. U ku ra be ba win dibu neni tɔruba mwaari. U ku ra gbēni. U ra wi gōra mɔ ñianu wē. Kpa u wi u tereru sīimɔ yānu wē. ¹⁷U ku ra n wāa weesun swaa sɔɔ. U ku ra tɔnu gobi bøkure u nim doke. U ra nēn woodaba mēm nɔɔwε. Bii wi, u ñ gbimɔ win tundon toranun sɔ. U ko n wāawa ka gem. ¹⁸Adama tundo wiya u koo gbi win toranun sɔ domi u tɔmbu tōya kua u gbena.

¹⁹I bikiamɔ i mɔ, mban sōna bii kun win tundon durum are sɔɔmɔ. Geema, bii kun ye sɔɔmɔ yēn sɔ u gea kua. Ma u sãa dee dee nēn yira sɔɔ, u nēn woodaba mēm nɔɔwa mam mam. Yēn sōna u ko n wāa. ²⁰Wi u tora, wiya u koo gbi. Bibu ba ñ ben baababan toranun are sɔɔmɔ. Meya baababa ba ñ maa ben bibun toranun are sɔɔmɔ. Kon gemgii nūn win are wē yēn sɔ u kom gem kua. Kpa n maa tɔn kōso seeyasia yēn sɔ u kōsa kua.

Kōsan kirɔ

²¹Tɔn kōso ù n win daa kōsa deri, ma u gem swii nge mε nēn wooda ya gerua kpuro, u ñ maa gbimɔ. ²²Kon win toranu kpuro duari, kpa n de u n wāa gea ye u mɔn sɔ. ²³I tamaa nε, Yinni Gusunɔ na kī tɔn kōso u gbi? Aawo. Ye na kī, yera u gōru gosia kpa u n wāa. ²⁴Adama wi u gem deri, ma u daa kōsa mɔ nge tɔn kōso, i tamaa u ko n wāa? Aawo. Kon win yellun daa gea ye duariwa kpa n de u gbi win daa kōsa ka win mēm nɔɔ sarirun sɔ. ²⁵Bεε Isireliba, i mɔ, nēn gere ye, ya ñ sãa dee dee. I swaa dakio i nɔ. Nēn gerewa ya ñ sãa dee dee? Nge beeya i saka saramɔ. ²⁶Gemgii ù n gea deri, ma u kōsa mɔ, u koo gbiwa kōsa yēn sɔ. ²⁷Tɔn kōso ù n maa win daa kōsa deri, ma u daa gea mɔ, u win wāaru wɔramɔwa. ²⁸U ko n wāa, domi u gia ma kōsa u raa mɔ, ma u ye deri. N n mēn na, u ñ maa gbimɔ. ²⁹Bεε Isireliba i mɔ, nēn gere ya ñ sãa dee dee. Adama n ñ mε, beeya i saka saramɔ. ³⁰Yēn sɔ, kon baawure siriwa nge mε win daa ya sãa. N n mēn na, i bēen daa kōsio i kōsa deri. I ku de bēen daa kōsa yu bεε kam koosia. ³¹I bēen daa kōsa derio kpa i bēen gōrun bwisikunu gosia. Mban sōna i ko i tii go. ³²I yē ma nε, Yinni Gusunɔ, na ñ goon goɔ kī. N n mēn na, i gōru gosio kpa i wa i n wāa.

Ba Isireliban sinambu

goɔ wuri kuamme

19

¹Yinni Gusunɔ u nεε, a goɔ swiiyɔ Isireliban sina bibun sɔ, a nεε,

²ben mεro u sãawa nge gbee sunɔ niu geu

ge ba yē gbee sinansun suunu sɔɔ.

Ga ra n gen binu kpunεwa
ga n nu diisiamɔ.

³Ma ga gen buu teu seeya
ga kua kpεmbu.

Ga gu yaa mwaabu sɔɔsi,
ma ga tɔmbu sɛsukum wɔri.

⁴Ye sɔba gen gari nua,
ma ba gu yina beria.
Yera ba gu mwa ka kɔkɔru
ba ka da Egibitiɔ.

⁵Ma gen mero ga mara gu wurama.
Adama ga temanabu kpana,
ga wa n n̄ koorɔ.

Yen biruwa ga maa gen buu teu sua
ga seeya ga dam kua,
ga kua gbee sunɔ kpεmbu.

⁶Ma ga wɔri gbee sinansun wuuru sɔɔ.
Ga yaa mwaabu mɛera.

Ma ga tɔmbu sɛsukum wɔri.

⁷Ga tem min sina kpaaru wɔri ga sura.
Ma men wusu kua bansu.
Ma tɔmbu ka ye ya wāa tem mε sɔɔ kpuro
ya berum soora gen kukiribun sɔ.

⁸Ma bwesenu nu menna
nu ka gu tabu kua.
Bwese ni, nu nawa yam kpuron di.
Ba gu suura kua ga wɔri.

⁹Ma ba gen wɛru yaba
ba taabu doke
ba gu sɔri diru garu sɔɔ.
Yen biru ba ka gu da Babilonin sina bokon mi.
Ma ba gu kenusi
sere ba n̄ maa gen kukiribu nɔɔmɔ Isireliban guuno.

¹⁰Yinni Gusunɔ u maa nεε,
ben mero u sāawa nge resεm
ye ba duura daa toran bɔkuɔ.
Resεm ye, ya ra ma.

Ya maa kāasi yiba nim mε ya waamɔn sɔ.
¹¹Ya kāasi damgii mɔ yi ba koo kpī bu ka sina deki ko.
Ya waabu wā, yen gunum ka yen kāasi dabinun sɔ.

¹²Adama ba ye wuka ka mɔru
ba sura temɔ.
Woo ge ga wee sɔɔ yari yerun di,
ga yen marum gberasia.
Yen kāasi damgii yi, yi gbera yi dɔɔ mwaara.

¹³Tɛ ya gire tem gbebum sɔɔ
mi gāanu ku ra kpi.

¹⁴Ma dɔɔ u yara saa yen kāasin di
u yen marum mwa.

Ya ñ maa kãasa damgia mɔ
ye ya koo ko sina ðeka.

Womu geni ga sãawa gɔɔ wuri. Geya ba ko n da ko bà n gɔɔ wuri mð.

Isireliba

ba Yinni Gusunɔ seesi

20

¹ Sanam mɛ Isireliba ba wãa yoru sɔɔ Babiloniɔ, yoo ten wɔɔ nɔɔba yirusen suru nɔɔbusen sɔɔ wɔkuruse sɔɔra ben guro gurobu gabu ba na Esekielin mi u ka bu bikiaru kua Yinni Gusunɔn mi. Ma ba na ba sina win wuswaaɔ. ² Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ³ tɔnun bii, a tɔn beni sɔɔwɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, n ñ Isireliba ba nawa bu ka nen kɪru bikia? Sere ka nen wãaru na ñ wuramɔ bu man gãanu bikia.

⁴ Tɛ a sɔɔru koowo a ka bu siri. A bu yaayasio kom kɔsum mɛ ben baababa ba man kua. ⁵ Ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ wee. Na nɛɛ, sanam mɛ na be, Isireliba gɔsa be, be ba sãa Yakɔbun bweseru na bu nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔri. Ma na bu tii sɔɔsi Egibitiɔ, na bu sɔɔwa na nɛɛ, nɛna na ko n sãa ben Yinni. ⁶ Yen ðama tera na bu nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔri na nɛɛ, kon bu yara Egibitin di. Kpa n ka bu da tem mɛ na bu gɔsia sɔɔ mi tim ka bom mu yiba. Tem mɛ, mu sãawa mɛ mu tem kpuro buram kere. ⁷ Na bu sɔɔwa na nɛɛ, baawure u win bũu ge u kɔðe sãa ðerío kpa u ku raa tii disi doke ka Egibitin bũu ni. Domi nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni.

⁸ Ka mɛ, ba man seesi ba yina bu man swaa daki. Ben goo kun bũu ni deri, ni sɔɔ ben kɔðe wãa. Ba ñ Egibitin bũu ni deri. Ma na bwisika n bu mɔru kpuro seesi n bu wɔri Egibitiɔ. ⁹ Adama na bu deri, domi na ñ kɪ nen yĩsiru tu sankira bwese tukunun suunu sɔɔ yèn sɔ na tii bwese tuku ni sɔɔsi ¹⁰ sanam mɛ na Isireliba yara Egibitin di na ka da gɔburɔ. ¹¹ Ma na bu sɔɔwa ye ba koo ko ka sere nen woodaba ye ba koo swii ba n ka wãa. ¹² Na bu tɔɔ wɛrarugiru wɛ ta n sãa yĩreru te ta sɔɔsimɔ ma nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu wuna nenɛm. ¹³ Adama be Isireliba ba man seesi gɔburɔ ba ñ nen woodaba ka nen gere mɛm nɔɔwɛ ye bà n swii ba ko n wãaru mɔ. Mɛya ba ñ maa nen tɔɔ wɛrarugiru mɛm nɔɔwɛ sere na bwisika n ka bu mɔru ko n bu kpeerasia gɔburɔ. ¹⁴ Adama nà n ye kua, bwese tukunu nu koo nen yĩsiru gɛm, nin nɔni biru na bu yara Egibitin di. ¹⁵ Yen sɔna gɔburɔ na nɔmu sua na bɔrua na nɛɛ, na ñ maa ka bu ðɔɔ tem buram mɛ sɔɔ, mi tim ka bom mu kokumɔ mɛ na bu nɔɔ mwɛɛru kua. ¹⁶ Domi ba ñ nen woodaba ka nen gere mɛm nɔɔwɛ. Mɛya ba maa nen tɔɔ wɛrarugii te disi doke yèn sɔ ben gɔru ga woo bũnun mi gia. ¹⁷ Ka mɛ, na ben wɔnwɔndu wa na ñ bu go gɔburɔ.

Isireliba ba ñ ben

mɛm nɔɔbu sariru deri

¹⁸ Na ben bibu sɔɔwa gɔburɔ na nɛɛ, bu ku ben baababan yira swii, bu ku ko ye ba bu sɔɔwa, bu ku maa tii disi koosi ka ben bũnu. ¹⁹ Adama bu nɛ Gusunɔ ben Yinnin woodaba ka nen gere swiiyɔ kpa bu ka ye kpuro sɔmburu ko. ²⁰ Bu nen tɔɔ wɛrarugiru wunɔ nenɛm kpa ta n sãa yĩreru nɛ ka ben baa sɔɔ, te ba koo ka gia ma na sãawa Gusunɔ ben Yinni. ²¹ Adama ka mɛ, bii be, ba man seesi, ba ñ nen woodaba ka nen gere mɛm nɔɔwɛ ye bà n swii ba ko n wãaru mɔ. Ba nen tɔɔ wɛrarugiru disi doke. Ma na bwisika n ka bu nen mɔru seesi gɔburu mi. ²² Adama bwese tukunu nu ku ka nen yĩsiru gɛm sɔ, na ñ bu gãanu kue. Domi

bwese nin wuswaaara na be, Isireliba yara Egibitin di. ²³ Gbaburu miya na noma sua wallo na bōrua na nee, kon bu yarinasia bwesenu soo ka tem tukuma. ²⁴ Domi ba n nen woodaba ka nen gere mem nawa. Ma ba nen too wērarugii te disi doke. Ma ba ben kade doke ben baababan būnu soo. ²⁵ Nena na maa bu wooda wē ye ya n bu gea maruamme ka ye ya n bu wāaru wēem. ²⁶ Na dera ba disi duura ye ba ka ben bii gbiikobu yaku dō mwaararugiru mō, kpa nanum bu mwa kpa bu gia ma nena na sāa Yinni Gusuno.

Gusuno u koo Isireliban

būu sāaru kpeesia

²⁷ Yinni Gusuno u nee, tonun bii, a Isireliba sōwō a nee, wee ye ne, Yinni Gusuno na geruma. Na nee, ben baababan tii ba man tora, ba n nen arukawani yibie. ²⁸ Na ka bu da tem me soo me na bu nō mwēeru kua na sire ka bōri. Miya ba ben bine doke gungunu gia ka dāa kubenu gia. Ma ye kpuro ya kua ben būu yaku yenu. Miya ba ra yaku dō mwaararuginu ko ka sere ni ba ra ko ka gberun dīanu ka tam kpa bu turare dō doke. Ye kpuro ya dera nen mōru seewa. ²⁹ Ma na bu bikia na nee, mba gunguu ni, nin mi i ra n naama. Saa yen dama ten di, ba ben yaku yenu sokuma gungunu. ³⁰ Yen sō, a bu sōwō a nee, ameniwa ne, Yinni Gusuno na gerua. Na nee, bu ku tii disi koosi nge ben baababa. Bu ku maa būnu gasiri bu sā. ³¹ Wee tē, ba tii disi mō ba būnu gasirimō ba ka nu kēnu daawamme ma ba ka nu ben bibu yākunu kuamme. Yera ba tamaa ba koo bikiaru ko nen mi? Aawo, sere ka nen wāaru na n wuramō bu bikiaru ko nen mi. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua. ³² Ba tamaa ba koo ko nge bwese ni nu tie, kpa ba n dānu ka kpenu sāam. Adama n n koorō. ³³ Sere ka nen wāaru ka dama kon bu wōri kpa n bu seesi, kpa na n bandu dii be soo. ³⁴ Kon bu yara bwese tuku nin suunu sōn di mi ba yarinē kpa n bu menna n bu nen dam ka nen mōru sōsi. ³⁵ Kon ka bu da gbaburō be tōna mi goo kun wāa. Miya kon bu siri. ³⁶ Kon bu siri nge me na ben sikadoba siri gbaburō sanam me ba wee Egibitin di. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua. ³⁷ Saa ye soo, kon bu tilasi ko ka sena ba n ka sāa nge nen yāa gōo kpa bu arukawani ye mem nawa ye na ka bu bōkua. ³⁸ Kon bu wuna ben suunu sōn di be ba man seesi ka be ba sāa tōn kōsobu kpa n bu yara tem mi ba wāan di. Adama ba n dō Isireliō. Saa ye sōra be, Isireliba ba koo gia ma nena na sāa Yinni Gusuno. ³⁹ Tē, wee ye ne, Yinni Gusuno na maa gerua ben sō. Na nee, bu doo bu ben būnu sā. Adama amen biru, ba koo man mem nawa. Ba n maa nen yisuru sankuma ka ben būu sāaru. ⁴⁰ Domi Isireliba kpurowa ba koo man sā Isirelin guurō te na gōsa nen sō. Miya kon ka bu nōnu geu mēeri. Kpa n bu yākunu bikia ka kēe gee ni ba sōru kua nen sō. ⁴¹ Nā n bu yara bwese tukunun suunu sōn di mi ba raa yarinē ma na bu mennama, saa yera kon bu mwa nge yaku nubu durorugiru. Bwese tuku ni, nū n wa me, kpa nu gia ma nena Yinni Gusunō Deero. ⁴² Meya ben tii ba koo gia ma nena na sāa Yinni Gusunō nā n bu kpara na ka da Isireliō mi na ben baababa nōo mwēeru kua. ⁴³ Ba koo bwisiku daa kōsa ye ba kua yellu, yē soo ba tii disi doke kpa bu tii tusi kōsa ye ba kuan sō. ⁴⁴ Saa ye soo, ba koo gia ma nena na sāa Yinni Gusunō nā n bu seeyasia nen yisirun beeren sō. N n mō ben daa kōsa ye ba kuan sō. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Labaari kōsa Isireliban sō

21

¹ Yinni Gusuno u gerua u nee, ² tonun bii, a mēerio sōo yēsan nōm dwarō, kpa a bu gerusi be ba wāa dāa sōo mi. ³ A de bu nen gari swaa daki yi kon gere dāa

sɔɔ ge ga wāa sɔɔ yēsan nɔm dwaru gia mi. A nɛɛ, kon gu dɔɔ doke, kpa dɔɔ wi, u dāa bekunu ka gbeunu mwa. Dɔɔ wi, kun gbimɔ. Tɔmbu kpurowa ba koo dɔɔ soora saa sɔɔ yēsan nɔm dwarun di n ka da nɔm geuo. ⁴ Tɔmbu kpurowa ba koo wa ma nɛ, Yinni Gusunɔwa na dɔɔ wi sɔrua, u n̄ maa gbimɔ.

⁵ Ma Esekieli u Yinni Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, wee ba ra n ka man waki ba n mɔ, suka na ra n bu kuamme.

⁶ Ma Yinni Gusunɔ u n̄n sɔɔwa u nɛɛ, ⁷ wunɛ, tɔnun bii, a mɛerio Yerusalemu gia kpa a Isirelin tem ka mɛn s̄a yenu gerusi. ⁸ A Isireliba sɔɔwɔ a nɛɛ, wee ye na gerumɔ ben s̄o. Na nɛɛ, kon bu deema, kpa n nɛn takobi woma yen kararun di kpa n gɛngii ka tɔn k̄sɔ go. ⁹ Kon bɛɛ kpuro kpeerasia. Yen s̄na kon nɛn takobi woma saa yen kararun di, kpa n tɔmbu go saa sɔɔ yēsan nɔm dwaru gian di n ka da nɔm geuo. ¹⁰ Tɔmbu kpuro ba koo gia ma na nɛn takobi woma saa yen kararun di, na n̄ maa ye wesiamɔ mi. ¹¹ Yen s̄o, wunɛ tɔnun bii, a yāaro a weeweenu ko nge win gabu ga bɔɔra. ¹² B̄a n̄ nun bikia mban s̄na a weeweenu mɔ, kaa bu wisiwa a nɛɛ, labari k̄sa a nua. Ya koo maa tunuma. Kpa tɔmbun toronu nu kara. Ba koo goma dwiiya. Kpa ben wɔrugoru tu kpe, bu dūunu soona. Wee, ya koo na ya mam tunuma. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Takobi ya wee

¹³ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, ¹⁴ wunɛ tɔnun bii, a tɔmbu gerusio. A bu sɔɔwɔ ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, takobi gaa wee ya wee, ya n̄ɔ d̄ɛɛrawa mam mam.

¹⁵ Ya ballimɔ,
yera ba koo ka tɔmbu go.

I tamaa bɛɛn bandu ta n̄ kpeemɔ * ,

¹⁶ adama ba takobi ye n̄ɔ d̄ɛɛrawa ba neni.
Ba ye tɔn gowo n̄mu berie.

¹⁷ A gb̄aro, kpa a weeweenu ko, wunɛ tɔnun bii.
Domi ba ye nɛn tɔmbu Isireliba ka ben sinambu suesi.

¹⁸ Wee ba be kpuro yiberɛba n̄mu beria.

A wunɛn n̄ma b̄kuo,
n̄ni swāa bakara wee.
Bɛɛn bandu t̄a n w̄ruma maa ni.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua †.

¹⁹ T̄ɛ wunɛ tɔnun bii, a bu gerusio.

A taka koowo n̄n teeru,
yen biru n̄n yiru, yen biru n̄n ita,
a ka takobi yen dam s̄ɔsi.
Domi ya s̄awa takobi
ye ya ka ḡɔ wee.

Ḡɔ bokowa ya ka wee baaman di.

²⁰ Ya baawuren w̄rugorun dam buamɔ.

Ya dera ba w̄rukumɔ.
Wee na dera ya wāa baawuren k̄nnɔwɔ.
Wee ya ballimɔ nge guru maakinu,
ya s̄ɔru s̄a yu ka go.

²¹ Na maa ye s̄ɔmɔ na mɔ,
yu soowo n̄m geu gia, kpa yu wura n̄m dwaru gia.

* **21:15** - Naa sin suku Heberum s̄ɔ mu n̄ d̄ɛɛre. † **21:18** - Naa sin sukum ka Heberum mu n̄ d̄ɛɛre.

Takobi nɔɔ durora wunɛ,
a doo mi ba nun t̄i.

²² Nɛ, Yinni Gusunɔn tii, kon taka ko kpa n nen mɔru kpuro sɔasi mam mam sere yu ka sara. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Babilonin sina boko

u koo Yerusalemu wɔri

²³ Yinni Gusunɔ u kɔam gerua u nɛɛ, ²⁴ wunɛ tɔnun bii, a swaa yiru yabo ye ya koo sɔasi min di Babilonin sina boko u koo ka tabu duuma. A de ye yiru ye, yu yari wuu teun di kpa a yen baayere yireru ko yu ka sɔasi wuu gɛn mi ya dɔɔ. ²⁵ Kaa swaa yiru ye kowa, tia ya n dɔɔ Raba gia, ye ba koo swi bu ka Amɔniba tabu wɔri, tia maa Yerusalemu gia ye ba koo swi bu ka Yudaba tabu wɔri. ²⁶ Domi wee Babilonin sina boko u waa swaa yiru yen kɛɛnɔnɔ u bikiaru mɔ buu ni ba mɔ Terafimun mi, ka sɛenu ka yaa woru. ²⁷ Ma bikia te, ta Yerusalemu sɔasi win nɔm geu sɔɔ. Tɛ, u koo wooda wɛ bu Yerusalemu wɔri ba n tabun kuuki mɔ. U koo tabu yānu yi yi Yerusalemun kɔnnɔɔ. Kpa bu gungunu ka kuku yenu ko mi, bu ka ye wɔri. ²⁸ Adama Yerusalemugibu ba tamaa win bikia ten gari yi n̄ s̄aa gem. Domi ba tamaa u koo bu deri arukawani ye ba ka n̄n b̄akuan s̄. Adama u n̄ ben toranu duari. Yen s̄, u koo bu wɔri. ²⁹ Yen s̄na nɛ, Yinni Gusunɔ na bu s̄ɔmɔ na mɔ, wee ben mem nɔɔbu sari te ta s̄ɔsiramɔ ben daa sɔɔ, ta man ben toranu yaayasiama ma nu bu taare wɛɛmɔ. Ba n̄ maa nu deri. Yen s̄, kon bu n̄mu doke n̄ mwa.

³⁰ Wunɛ maa Isireliban kparo, wunen t̄ra turuku mɔ. Wunen toranu nu den tura mɛ. ³¹ Ba koo wunen sina furɔ pota. Gāanu koo k̄si. Be ba tii kawe ba koo walle suara. Kpa be ba tii sue bu wɔruma. ³² Kon de Yerusalemu yu ko bansu mam mam. Ya koo koorawa saa ye wi kon yen dam wɛ u tunuma.

Ba koo Amɔniba tabu wɔri

³³ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, wunɛ tɔnun bii, a Amɔniba gerusio ben kom k̄sum mɛ ba Isireliba kuan s̄. A bu s̄ɔwɔ a nɛɛ, wee, ba takobi nɔɔ d̄ɛra ya ballimɔ ya bu mara yu go. ³⁴ Ben k̄asi weesugii ni ka gari weesugii yin s̄, ba koo bu gowa nge t̄n k̄sobu be ba wiru b̄ɔra. Domi ben t̄ra turuku mɔ, ben toranu nu den tura mɛ. ³⁵ Bu ben takobiba wesio ben karana. Kon bu siri mi ba bu mara. ³⁶ Kon bu mɔru seesi n̄ bu wure nge d̄ɔ kpa n̄ bu t̄mbu n̄mu b̄eria be ba koo bu wɔri ka dam bu kam koosia. ³⁷ Kon de d̄ɔ u bu di, kpa ben yem mu yari ben tem suunu sɔɔ. Ba n̄ maa bu yaayama. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yerusalemugibun daa k̄sa

22

¹ Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, ² wunɛ tɔnun bii, a s̄ɔru koowo a ka Yerusalemugibu siri be ba s̄aa t̄n gowobu mi. A ku sika ko. A de bu bwisiku ben daa k̄sa ye ba kuan s̄. ³ A bu s̄ɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Wee ba t̄mbu goomɔ. Yera ya koo de ben wuu Yerusalemun tii yu kam ko. Wee ba bwāarokunu sekumɔ ma ba ben tem disi doke. ⁴ T̄n be ba go mi, ben taarewa. Ba tii disi doke ye ba ka tii bwāarokunu kua. Nge m̄ya ba ka ben wāarun t̄nu kawa. Yen s̄na kon de bwese tukunu nu bu ȳɛ. ⁵ Be ba toma ka be ba wāa turuku ba koo bu ȳɛ ȳn s̄ ben wuu Yerusalemun ȳsira b̄ere bia, ma ya burisire.

⁶ Wee be, Isireliban sinambu ba t̄mbu dam d̄remɔ ba goomɔ Yerusalemu ye sɔɔ. ⁷ Ma yen t̄mbu ba ben m̄robu ka ben tundobu ḡema. Gaba s̄bu dam

dāremə. Gaba maa gobekuba ka gəminibu taki dimə. ⁸ Təmbu ba n̄ n̄en sāa yeru daabu kī. Ba n̄ maa kī bu n̄en t̄ə w̄erarugiru m̄em n̄əw̄a. ⁹ Gaba w̄āa ba ben winsim k̄sa gerumə bu ka n̄un go. M̄eya maa təmbu ba ra b̄un̄un d̄ianu di gungun̄un w̄allə kpa ba n̄ sekuru sari kookoosu m̄. ¹⁰ Gabu ba w̄āa ba ra ka ben tundo kurəbu kp̄un̄e. Gabu ba ra mam t̄ən kurəbu gabe sanam m̄e ba yasa m̄. ¹¹ Gaba maa w̄āa ba sakararu m̄ə ka ben bensim kurəbu, n̄ kun m̄e ka ben biin kurə n̄ kun m̄e ka ben sesu tundo turosibu. ¹² Gaba maa w̄āa be ba ra wure bu gobi mwa bu ka təmbu go. Gaba w̄āa ba ra are b̄eke kasu b̄a n̄ ben winsim gobi b̄akura. Gaba w̄āa be ba ben winsim taki dimə bu ka gobi ko. Ma ba n̄e, Yinni Gusunə duari mam mam. N̄e, Yinni Gusunəw̄a na yeni gerua.

¹³ Wee kon bu so be, Yerusalemugibu ben gb̄ena ka t̄ən be ba gon s̄. ¹⁴ N̄a n̄ bu w̄əri yen t̄ə te, ba n̄ ko n̄ maa dam ka mw̄ia m̄. N̄e, Yinni Gusunəw̄a na yeni gerua. Ya koo maa kooa. ¹⁵ Kon de bu yarina ba n̄ w̄āa bwese tukunu s̄ə. Kpa bu da baama. Nge m̄eya kon ka ben disi yi wuna Yerusalemu ye s̄əən di. ¹⁶ Bwese ni nu tie, nu koo bu ḡem. Saa ye s̄ə, ba koo ḡia ma n̄ena na sāa Yinni Gusunə.

¹⁷ Yen biru, Yinni Gusunə u maa n̄e, ¹⁸ t̄ənun bii, wee n̄en n̄əni s̄ə Isireliba ba sāa nge sii bisu n̄ kun m̄e nge sii gandu n̄ kun m̄e nge sii kp̄ikisu n̄ kun m̄e nge p̄erum n̄ kun m̄e nge sii w̄əkus̄u si ba doke s̄əwatia s̄ə bu ka su s̄əw̄a. Ba sāawa nge sii geesun bisu. ¹⁹ Yen s̄əna n̄e, Yinni Gusunə na n̄e, kon bu m̄enna Yerusalemu s̄ə. ²⁰ Nge m̄e ba ra sii geesu ka sii gandu ka sii w̄əkus̄u ka sii kp̄ikisu ka sii p̄erum m̄enne bu doke s̄əwatia s̄ə, kpa bu d̄ə doke su ka yanda, nge m̄eya kon bu m̄enna n̄en m̄əru s̄ə, kpa n̄ bu deri bu yanda. ²¹ Kon bu m̄enna sube teeru s̄ə, kpa n̄ bu kp̄ē n̄en m̄ərun s̄əndu s̄ə kpa bu yanda nge sisu. ²² Nge m̄e sii geesu su ra yande d̄ə s̄ə, nge m̄eya ben tii ba koo yanda Yerusalemun suunu s̄ə. Saa yera ba koo ḡia ma na ka bu m̄əru seewa.

²³ Yinni Gusunə u maa gerua u n̄e, ²⁴ t̄ənun bii, a Yerusalemugibu s̄əw̄a a n̄e, ben tem mu sāawa nge mi gura ku ra n̄e. Yen s̄, kon de mu kam ko n̄en m̄ərun saa s̄ə. ²⁵ Ben s̄əmbu ba sāawa nge gb̄ee sinan si su kukirimə sanam m̄e su yaa wa su s̄ere. Domi ba təmbu goomə. Ma ba gabun gobi ka dukia w̄əramə. Ma ba derimə kurə gəminibu ba dabiama. ²⁶ Ben yāku kowobu ba ku ra n̄en woodaba m̄em n̄əw̄e. Ba ku ra maa n̄en sāa yeru b̄eere w̄e. Ba ku ra wunane ye ya sāa negia ka ye ya n̄ sāa negia. Ba ku ra maa təmbu s̄əsi ye ya d̄ere ka ye ya n̄ d̄ere. Ba ku ra mam n̄en t̄ə w̄erarugii te m̄em n̄əw̄e. Ye kpuro s̄əra ba ku ra man b̄eere w̄e. ²⁷ Ben sinambu ba sāawa nge gb̄ee ku ye. Domi ba təmbu goomə bu wa bu ka ben bine suresia. ²⁸ Ben s̄əmbu ba ye kpuro wukirimə nge ḡaa ni ba soo t̄eni. Wee ba bu k̄asi weesuginu ka gari weesugii s̄əmo. Ba gerumə ba m̄, gari yi ba təmbu s̄əmo yi weewa n̄en min di. N̄ deema n̄e, Yinni Gusunə na n̄ bu ḡānu s̄əw̄a. ²⁹ Tem m̄en təmbu ba dam d̄arenamə ba gb̄enimə ba s̄əarobu ka be ba n̄ dam m̄ə taaremə. Ma ba s̄əbu taki dimə ba gem biramə. ³⁰ Wee na goo kasu ben suunu s̄ə u gb̄araru bani u ka sikerena, n̄ kun m̄e u ȳra kururu mi, u ka tem m̄e yina n̄ ku ka mu kam koosia. Adama na n̄ goo wa. ³¹ Kon bu m̄əru seesiwa. Na n̄ ȳramə sere n̄en m̄əru yu ka kpe. Kon de bu bu ben daan are k̄sie. N̄e, Yinni Gusunəw̄a na yeni gerua.

Samari ya sāa nge kurə tanə

23

¹ Yinni Gusunə u n̄e, ² t̄ənun bii, kurəbu yirua ba w̄āa be kpuro m̄ero turo. ³ Ma ba da ba kurə tanaru di Egibitiə ben w̄əndiaru s̄ə. Miya ba ben bw̄asu

sēkura. Ba ben toronu bākasi. ⁴ Məən yīsira Ohola. Wənəgira maa Oholiba. Ohola u sāawa Samari. Oholiba u maa sāa Yerusalemu. Na bu sua kurəbu ma ba man bii tən durəbu ka tən kurəbu marua. ⁵ Ohola wi, u kua naane sarirugii, u kurə tanaru wəri. Ma u Asirigibu kīa too too be ba wāa win bəkuə. ⁶ Tən be, ba yāa wunənginu doke domi ba sāawa tem yērobu ka siri kowobu. Ba sāawa aluwaasi durə burabu. Ma ba maasəru yē. ⁷ Beya Ohola u tii wē. Be ba sāa Asirin wirugibu mi, be kpurowa u ka sakararu kua. U bu kīa too sere u ben būnu sāwa. ⁸ U n win sakara te deri te u raa kua Egibitiə. Domi sanam me u sāa wəndia, ba ra n ka nūn kpunamə ba n win bwāsu babirimə, ma ba nūn sakararu kpē. ⁹ Yen sōna na nūn deri win kīnasi Asirigii ben nəmuə. ¹⁰ Ma ba win yānu potira ba nūn yōsu tereru. Ma ba win bibu gura ba ka doona. Yen biru ba win tii go ka takobi. U sēyiasiabu wa bi bu kua seeda tən kurə be ba tien sō.

Yerusalemu ya sakararu kua

¹¹ Yinni Gusunə u maa nē, Oholan wənə Oholiba u win məən sakara kookoo si wa. Ka me, wigira ta boya sere ta n ka nə gerurə. ¹² Ma win tii u Asirin tem yērobu kīa ka ben siri kowobu. Tən be, ba sāawa aluwaasi durə burabu. Ba yāa buranu doke, ba maa maasəru yē. ¹³ Nē, Yinni Gusunə na wa ma Oholiban tii u disi mə. Be kpuro swaa tia yera ba swīi mi. ¹⁴ Oholiba wi, u mam kua ye ya sakararu kere. Sō teeru u təmbun weenasibu wa ba yorusi gani sō. Ba bu kuawa ka gāa swāanu. Tən be, ba sāawa Babilonigibu. ¹⁵ Ba kpaki sēke pəraə, ma ba dawani nōni bwese bwesekagii bəkuə wirə. Be kpuro ba sāawa nge sinambu ba ka Babilonigibu weene. ¹⁶ Ye u bu wa me, yera u bu kīa sere u səməbu gəra Babiloni mi. ¹⁷ Ma ba na win mi ba ka nūn kpuna ba nūn sakararu kpē sere win bwēra yōwa ben min di. ¹⁸ U win sakara te sōsi batuma sō. Ma nən gōru ga doona win min di nge me ga raa doona win məən min di. ¹⁹ Ka me, u sakara te mə u dōwa nge me u kua win wəndiarun saa sō Egibitiə, ²⁰ mi u tii kurə dama kowobu wē be ba ra n kurəbu yəomə nge ketəkunu n kun me nge dumi.

Yerusalemun sēyiasiabu

²¹ Yinni Gusunə u maa nē, Oholiba, wee a maa wure a wura sekuru sariru sō te a raa kua wunen wəndiaru sō sanam me a dera Egibitigibu ba wunen bwāsu babura. ²² Wee ye nē, Yinni Gusunə na gerumə. Kon de wunen yellun kīnasi be a tusa mi tē bu nun seesi kpa bu na baama kpuron di bu nun wəri. ²³ Beya Babilonigibu ka Pekodigibu ka Koagibu ka sere maa Asirigibu. Ben aluwaasi durə burə be ka ben tem yērobu ka ben sinambu ka ben tabu durəbu be kpuro ba yōwa dumin wəllə. ²⁴ Wee ba nun wərim wee ba tabu yānu neni ka tabu kēkēba yi dumi gawe. Ba menna ba dabi ba ka nun sikere nē yam kpuro. Be kpuro ba sii furəsu doke ma ba tere nē neni. Kon bu siribu nəmu səndia kpa bu nun siri ka ben wooda. ²⁵ Kon nun məru seesi kpa n de bu nun wəri ka dam. Ba koo wunen wəru ka wunen swasu bəəri kpa bu nun dakura tabu sō, kpa bu wunen bibu gura. Be ba tiara kpa bu be dō mēni. ²⁶ Ba koo wunen yānu gura kpa bu wunen bura yānu wuna. ²⁷ Kon wunen sekuru sariru kpeesia te a mə saa yee yellun di Egibitiə. Wunen nōni kun maa wurə ben mi gia. A n maa bu yaayamə.

²⁸ Nē, Yinni Gusunə na nē, wee na nun bəri be a tusan nəmuə, bən mi wunen bwēra kun maa wāa. ²⁹ Ba koo nun nōni sō tusirun sō kpa bu wunen dukia gura bu nun deri ka nəm dira basi mam mam. Wunen sekuru sariru ka wunen sakara te, ta koo sōsira. ³⁰ Ye kpurowa ya koo nun deema domi a ka bwese

tukunu sakararu kua ma a tii disi doke būu s̄aarun swaa s̄oo. ³¹ A wunen m̄oon yira swīi. Yen s̄ōna kon de a nen m̄orun n̄ara ye n̄o nge wi. ³² Ne, Yinni Gusunō na maa nee,

kaa ka n̄ara ye n̄o

ye wunen m̄oo u ka n̄ara.

N̄ara ye, ya yasū, ya maa d̄eu.

Yera ya koo de bu nun ȳεε

bu yaakoru koosi.

N̄ara ye, ya nen m̄oru yibawa sere ka n̄oōwō.

³³ Ya koo nun go nge tam

kpa yu nun n̄oni s̄ō.

N̄ara ye, ya ra ka nuku sankiranu ka kam kobu nēwa.

Yera wunen m̄oo Samari u n̄ara.

³⁴ Kaa ye n̄owa mam mam

sere a ye k̄ora ka donnu

kpa a wunen tororu m̄eera ko ka yen k̄eki.

Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

³⁵ Wee a man duari ma a man deri. T̄ē, a wunen sekuru sarirun are s̄oōwo.

Gusunō u Yerusalemu

ka Samari taare wē

³⁶ Yinni Gusunō u maa man s̄oōwa u nee, t̄onun bii, a Ohola ka Oholiba sirio. A bu s̄oōwō k̄ōsa ye ba kua. ³⁷ Wee ba s̄āwa kurō sakara kowobu ma ben n̄oma yem yiba. Domi ba da ba būnu s̄āamō ma ba ka ben bibu ȳaku d̄ōo m̄waararuginu m̄ō. N deema n̄ena ba raa bii be wē. ³⁸ Wee ye ba maa man kua.

Ba nen s̄āa yeru disi doke, ma ba n̄ nen t̄ōo w̄eraruginu wooda mem n̄oōwe.

³⁹ Domi d̄ōma te ba dua nen s̄āa yerō ba ka ben bibu būu ȳakunu kua ma ba

tu disi doke. Yenin bwesera ba kua nen s̄āa yerun s̄oōwō. ⁴⁰ Yen biru, ba maa

s̄om̄abu ḡora bu bu dur̄abu kasuama saa tontonden di. Ma dur̄o be, ba seema

ba na. Saa yera ba wobura ma ba kiro doke ma ba ben bura ȳanu doke dur̄o

ben s̄ō. ⁴¹ Ma ba da ba sina kita buranu s̄oo. Tabulu ya yii ben wuswaāo ȳen

wollo ba nen turare ye ba ra d̄ōo doke ka gum nubu durorugin s̄ondi. ⁴² Ma

t̄on dabira bu naawa te ta n̄ ḡaanun bwisikunu m̄ō, ta wure. T̄on be, ba s̄āawa

Sebagibu be ba na saa gbaburun di. Ma ba kurō be sumi dokea n̄om w̄iinō,

ma ba maa bu sina fur̄o burasu dokea winō. ⁴³ Yera na nee, baa ka wi u t̄okō

kua sakara te s̄oo, u ko n̄ tu m̄ōwa u n̄ d̄ōo? Dur̄oba ko n̄ maa n̄un naawamme?

⁴⁴ Wee dur̄abu ba ra ne bu ka n̄un dendi nge kurō tanō. Nge m̄eya ba Ohola ka

Oholiba kua be, be ba sankire. ⁴⁵ Adama gemgibu ba koo kurō be siri bu bu

taare wē ben sakararun s̄ō ka t̄on be ba gon s̄ō. Domi ben n̄oma ya yem yiba.

⁴⁶ Wee ye ne, Yinni Gusunō na gerumō. Na nee, kon de t̄on dabiru tu da tu bu

w̄ori kpa tu bu n̄oni sw̄āaru kp̄ēē, kpa tu ben dukia gura. ⁴⁷ Kpa tu bu kpenu

kasuku tu go, kpa tu bu b̄otiri ka takobi. Kpa tu ben bibu go tu ben ȳenusu

d̄ōo meniki. ⁴⁸ Nge m̄eya kon ka sakararu kpeesia tem me s̄oo. Kon t̄on kurō

baawure s̄ō u ku maa ben maabu yiru yen yira swīi. ⁴⁹ Domi ba sakararu kua

ba būnu s̄āwa. Yen s̄ō, ba koo ben toranun are s̄ōbe. Nge m̄eya ba koo ka ḡia ma

n̄ena na s̄āa Yinni Gusunō.

Yerusalemu ya s̄āa

nge weke te ta wuuru diira

24

¹ Isireliban yorun wɔɔ nɔɔba nnesen suru wɔkurusen sɔɔ wɔkuruse sɔɔra Yinni Gusunɔ u Esekieli sɔɔwa u neɛ, ² wunɛ tɔnun bii, a gɛsɔn tɔɔ te yoruo. Domi gɛsɔra Babilonin sina boko u koo Yerusalemu tarusim tore. ³ A nɛn tɔmbu mɛm nɔɔ sari be mɔn teni sɔɔwɔ a ka bu kɪrɔ ko. A neɛ, nɛna na nun yɪire na neɛ,

a sii wekeru suo kpɔ a tu nim doke.

⁴ Kpɔ a yaa taarun yaa gea ka yaa nɔmun yaa gea sua a doke mi.

Yen biru, kpɔ a yaa kuku bɔrɔkɔba sɔndi yen wɔllɔ.

⁵ A maa yāa geeru gɔsio wunɛn yāa gɔɔn di

kpɔ a ten yaa doke weke te sɔɔ.

Kpɔ a doo dāa doke

a yaa ye kpuro yike yu ye

sere ka yen kukunɔ.

⁶ Kpɔ a yaa ye wuna tia tia.

Baa yen tia a ku ra deri mi.

Wee ye ne, Yinni Gusunɔ na gerua.

Na neɛ, Yerusalemu ya sāawa bɔrura yen tɔn goberun sɔ.

Ya sāawa nge sii weke te ta wuuru diire,

te ba n̄ kpɛ bu tea bu naamwe.

⁷ Yɛm mɛ Yerusalemu ya yari mi,

mu wāawa yen suunu sɔɔ.

Ya mu yariwa kperu wɔllɔ,

n n̄ mɔ tem dira sɔɔ tua yu sere mu wukiri.

⁸ Tɛ kon yɛm mɛ deri kpee ten wɔllu mi,

mi mu n̄ berurɔ,

kpɔ nɛn mɔru yu ku ka se

n Yerusalemu ye mɔru kɔsie.

⁹ Ne, Yinni Gusunɔ na neɛ,

Yerusalemu ya sāawa bɔrura yen tɔn goberun sɔ.

Nɛn tii kon dāa sube bakaru ko.

¹⁰ A dāa taasio kpɔ a dɔɔ doke

kpɔ a de yaa ye, yu ye mɛtɛ mɛtɛ.

A ye kpee yānu dokeo

kpɔ a de yen kukunu nu dɔɔ mwaara mam mam.

¹¹ Yen biru, a weke dii te sɔndio dɔɔ gɛɛ sɔɔ

sere tu swāa tu swēra.

Kpɔ disi ni nu ra wāa te sɔɔ nu kpe

ta kun maa wuuru diire.

¹² Ka mɛ, kookari ye, ya koo kam kowa, domi dɔɔ kun kpɛ u wuu diiram mɛn

bweseru kpeesia. ¹³ Nge mɛya Yerusalemu ya disi duura yen tora ni ya kuan

sɔ. Wee na kīa n ye dɛɛrasia adama ya n̄ wure. Yen sɔ tɛ, ya n̄ maa kpɛ yu dɛɛra

sere nɛn mɔru yu ka sure. ¹⁴ Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Kon ye siriwa

nge mɛ yen daa ya ne, na n̄ yen wɔnwɔndu mɔ. Ya koo maa koorɔ. Kon ye kowa

na n̄ sika mɔ. Na n̄ biru wuramɔ.

Esekielin kurɔn gɔɔ

¹⁵ Yinni Gusunɔ u Esekieli sɔɔwa u neɛ, ¹⁶ tɔnun bii, kon nun wi a kīru bo

goori subaru sɔɔ. Adama a n̄ yɛron gɔɔ yeru mɔ. A n̄ win gɔɔ sinamɔ. A n̄ maa

gɔɔ sumɔ win sɔ. ¹⁷ A weeweenu koowo wunɛn tii sɔɔ a ku de goo u nɔ. A ku

gɔɔ sina. A wunɛn dawani bɔkuo kpɔ a wunɛn baranu doke nge mɛ a ra ko. A

ku wunɛn wuswaa wukiri. A ku maa gɔɔ dīanu di.

18 Yera Esekieli u ye tǎmbu sǎwǎ bururu ma yen yoka win kurǎ u kpuna u gu. Yen sisiru bururu ma u kua nge me Yinni Gusunǎ u nǎn yiire. 19 Yera tǎmbu ba nǎn bikiamǎ ba mǎ, u bu tubusio ye u mǎ mi. 20 Yera u bu wisa u nee, Yinni Gusunǎwa u nǎn sǎwǎwa u nee, 21 u be Isireliba gari yini sǎwǎwa u nee, wi, Yinni Gusunǎ u koo de bu win sǎa yeru kǎsuku tǎn sǎ ba tii sue ka te bǎ n mǎera ba ra n nuku dobu mǎ ka tǎ sǎ ba ben yǎiyǎbu doke. Ba koo ben bii be ba tie Yerusalemǎ mweeri bu go. 22 Ba koo kowa nge me Esekieli u kua. Ba ñ ben wuswaa wukirimǎ nuku sankiranun sǎ, ba ñ maa gǎǎ dǎanu dimǎ. 23 Ba koo ben dawani bǎkewa kpa bu ben baranu doke. Ba ñ koo gǎǎ yeru ko, ba ñ koo maa gǎǎ swǎ. Adama ba koo woorǎ ben toranun sǎ kpa ba n weeweenu mǎ. 24 Wi, Esekieli u ko n sǎawa yǎreru ben suunu sǎǎ. Ba koo kowa nge me u kua. Sanam me yeba kpuro ya koo bu deema, saa ye sǎǎra ba koo gia ma Gusunǎ u sǎawa Yinni.

25 Yen biruwa Yinni Gusunǎ u Esekieli sǎwǎwa u nee, u koo de Isireliba bu win sǎa yeru bia te ta sǎa ben kuku yeru mi, te bǎ n mǎera ta ra bu nuku dobu wǎ mi, ka tǎn sǎ ba tii sue mi, ma ba ben yǎiyǎbu doke te sǎǎ. Yen biru kpa u de ben bibu bu gbisuku. 26 Sanam me kǎsi ni, nu koo bu deema, goo u koo nu kisirari kpa u na u nun sǎ. 27 Yen tǎǎ te, wunen nǎǎ ga koo wukiara kpa a ka yǎro gari ko. Wuna kaa n sǎa yǎreru wunen tǎmbun sǎ. Saa ye sǎǎ, ba koo gia ma ne Gusunǎ na sǎawa Yinni.

Gari yi ba gerua Amǎniban sǎ

25

1 Yinni Gusunǎ u Esekieli sǎwǎwa u nee, 2 tǎnun bii, a wuswaa sǎiyǎ Amǎniban mi gia. 3 Kpa a bu sǎ a nee, bu ne, Yinni Gusunǎn gari swaa dakio bu nǎ. Yǎn sǎ ba yǎe sanam me nen sǎa yera disi duura ka yǎn sǎ Isireliba ba kam kua ma ba Yudaba yoru mwa ba ka doona, 4 yen sǎ tǎ, kon bu sǎǎ yari yerugibu nǎmu beria, kpa bu ben karaba gira ben tem suunu sǎǎ, kpa bu ben wǎa yenu ko mi. Beya ba koo ben dǎa marum di kpa bu ben sabenu bom nǎ. 5 Kon de Raba ya ko yooyoosun kpara yeru kpa ben tem kpuro mu n sǎa yǎanun wǎa yeru. Saa ye sǎǎra ba koo gia ma nǎna na sǎa Yinni Gusunǎ.

6 Wee ye ne, Yinni Gusunǎ na maa gerua. Na nee, yǎn sǎ ba taki kua, ba yǎka ma ba nuku dobu kua sanam me Isireliba ba nǎni sǎǎre, 7 yen sǎna tǎ, kon bu nǎmu demie, kpa n bu bwesenu ganu nǎmu beria nge gbeeku yee. Kon bu kpeerasia bwesenun suunu sǎǎn di kpa bu kam ko mam mam. Saa ye sǎǎ, ba koo gia ma nǎna na sǎa Yinni Gusunǎ.

Gari yi ba gerua Mǎabuban sǎ

8 Wee ye Yinni Gusunǎ u gerua. U nee, yǎn sǎ Mǎabuba ka Edǎmuba ba nee, Isireliba ba sǎawa tia ka bwese ni nu tie handunia ye sǎǎ, 9 yen sǎ tǎ, u koo wuu si wǎri si su dam mǎ mi, si su ñ derimǎ bu Mǎabuban tem du. Wuu si, su koo wǎrukuwa tia tia baa ka si su buram bo nge Bǎti Yesimǎti ka Baali Mǎni ka Kiriataimu. 10 U koo dewa sǎǎ yari yerugibu bu bu wǎri nge me ba Amǎniba kua sere ba ñ maa bu yaayamǎ sere ka baadommaǎ. 11 Ba koo win siribu wa. Saa ye sǎǎra ba koo gia ma wiya u sǎa Yinni Gusunǎ.

Gari yi ba gerua Edǎmuban sǎ

12 Wee ye Yinni Gusunǎ u gerua. U nee, yǎn sǎ Edǎmuba ba tora ba Yudaba mǎru kǎsie, 13 yen sǎ tǎ, u koo bu nǎmu demie kpa u tǎmbu ka sabenu go. U koo de ben tem mu ko bansu saa Temanin di n ka da Dedaniǎ, kpa men tǎmbu bu gbisuku tabu sǎǎ. 14 U koo de win tǎmbu Isireliba bu bu mǎru kǎsie. Ba koo

bu kua nge me win m̄oru ya kp̄āaru ne kpa bu gia ma ba ku ra n̄un tore kam. Wi, Yinni Gusun̄wa u yeni gerua.

Gari yi ba gerua Filisitiban s̄o

¹⁵Wee ye Yinni Gusun̄o u gerua. U nee, wee Filisitiba ba Isireliba m̄oru k̄asie ka dam domi ba s̄āawa ben yiberēba saa yellun di. ¹⁶Yen s̄o t̄ē, u koo bu win n̄omu demie kpa u be kpuro kpeerasia be, be ba wee Keretin di ba ka w̄āa nim w̄ōkun gooro. ¹⁷U koo bu seeyasia u m̄oru k̄asia ka dam. Saa ye s̄ōra ba koo gia ma wiya u s̄āa Yinni Gusun̄o.

Gari yi ba gerua Tirin s̄o

26

¹Isireliban yorun w̄ō w̄okura tiasen surun t̄ō gbiikuru s̄ōra Yinni Gusun̄o u ka Esekieli gari kua. U nee, ²t̄onun bii, wee Tirigibu ba Yerusalemu ȳēmo ba m̄o, wee ya kam kua ȳen mi gia t̄ombu ba ra raa kpe b̄a n gam d̄ō. T̄ē ben mi gia t̄omba koo wura kpa be, bu gobi ko. Domi Yerusalemu ya kua bansu. ³Yen s̄o t̄ē, Yinni Gusun̄o u koo Tiri ye m̄oru seesi u de bwese dabinu na ye w̄ari nu t̄eria nge me daara ra nim yibu. ⁴Kpa nu yen gb̄aranu k̄asuku ka yen tabu dur̄obun kuku yenu. Nu koo ye kpuro kerawa mam mam kpa Tiri ye, ya n s̄āa nge kpee saara. ⁵Ya koo kowa nge tem bureru te ta w̄āa nim w̄ōku s̄ō mi sur̄ak̄oba ba ra ben ȳākoronu kewe. Yinni Gusun̄wa u yeni gerua. Bwese tukunu nu koo na nu wuu ge w̄ari. ⁶Kpa nu be ba w̄āa gen turuku go go. Saa ye s̄ō, ba koo gia ma wiya u s̄āa Yinni Gusun̄o.

⁷Wee ye Yinni Gusun̄o u maa gerua. U nee, u koo de Babilonin sina boko wi u sinambu kpuro dam kere u na saa s̄ō ȳēsan n̄om geu gian di u Tiri ye w̄ari. U koo na ka dumi ka tabu k̄ēk̄ē be dumi gawe ka sere maas̄obu ka tabu kowo dabi dabinu. ⁸U koo Tirin baru kpaanu kpuro kpeerasia. Tabu kowobu ba koo kuku yenu gbe kpa bu tabu s̄āa kp̄i ba n t̄er̄enu neni bu ka tii gane. ⁹Ba koo Tiri yen gb̄aranu k̄asuku bu suriri ka ben tabu ȳānu. ¹⁰Kpa ben dumi dabi dabi ten tua yu ye wukiri kpa yen gani yi n diirim̄o maas̄obun w̄okinun s̄o ka tabu k̄ēk̄ē ben w̄akinun s̄o. Domi ba koo Tiri ye w̄ariwa nge wuu ge ba kamia k̄o. ¹¹Ba koo ka dumi sw̄ee kpuro sw̄iwa kpa ba n t̄ombu goom̄o ka takobi kpa bu yen b̄ūu s̄āa yenun gbereba suriri b̄en s̄o ya woo kanam̄o. ¹²Ba koo yen dukia ka yen kia ni ya d̄aram̄o gurawa nge ye ba tabu diima kpa bu yen gb̄aranu ka yen dii geenu k̄asuku bu suriri kpa bu yen kpenu ka yen d̄āa ka yen k̄ēki gura bu sure nim w̄ōku s̄ō. ¹³U koo de ben womusu nu n̄oru ko. Ba n̄ maa m̄or̄okunun sw̄i n̄ōm̄o mi. ¹⁴U koo de yu kowa nge kpee saara ȳen w̄all̄o sur̄ak̄oba ba ko n da ben ȳākoronu kewe. Ba n̄ yen bansu seeyam̄o. Wi, Yinni Gusun̄wa u yeni gerua.

¹⁵Wee ye Yinni Gusun̄o u gerum̄o Tiri yen s̄o. U nee, be ba w̄āa n toma nim w̄ōkun gooro, b̄a n nua Tiri ya bansu kua ma ba be ba m̄ēra wan weeweenu n̄ōm̄o, ba koo diiri. ¹⁶Wee tem m̄en kparo be ba w̄āa nim w̄ōkun bera gia kpuro ba koo se ben sina kitanun di bu ben yabe bakanu ka ben yabe ni ba s̄ōma doke potiri ba n wurure ba n s̄o tem̄o. Saa kpuro s̄ō, ba ko n berum soorewa kpa ba n nuki sankire Tirin s̄o. ¹⁷Ba ko n gōo wuri m̄o Tirin s̄o ba n m̄o, wee ya kam kua ye, ye ya raa ȳisuru yara mi. Ye, ȳen t̄ombu ba raa dabiru bo nim w̄ōkun bera mi gia. Beya ba raa maa dam bo, ma be ba ka bu sikerene ba bu nasie.

18 Wee be ba wāa tem bureno
 ba diirimō Tiri yen kam kobun sō.
 Be ba toma ba ka wāa nim wōkun gooro
 ba nande yen kpeerun sō.

19 Wee ye Yinni Gusunō u maa gerua. U nēē, u koo de Tiri yu ko bansu kpa
 goo u kun maa wāa mi. Sanam meya u koo de nim wōkun nim mu ye wukiri
 kpa ye kpuro yu num ya n wāa garibun wāa yerō mi yeruku tōmba kpī. 20 U
 koo de yu da sere tem sōwō mi yeruku tōmba wāa kpa ya n kōore mi. U koo
 de ya n wāa mi ka garibu. Goo kun maa sinamō ye sōo. Ya n maa ayeru wasi
 wasobun suunu sōo. 21 Tōmba koo nanda ye ya koo ye deeman sō. Ya n ko ya
 n maa sāa gāanu. Domi ba koo ye kasukuwa mam mam kpa bu ye kasu bu bia.
 Yinni Gusunōwa u yeni gerua.

Wuri yi ba kua Tirin bansun sō

27

1 Esekieli u nēē, Tiri, Yinni Gusunō u man sōōwa u nēē, 2 n nun gōo wuri kuo,
 3 n nun sō n nēē, wunē Tiri a wāawa nim wōkun gooro ma a ka bwese dabinu
 tenkuru mō. Ye Yinni Gusunō u gerua wee. U nēē,

wunē Tiri, a ra raa nēē, a sāawa wuu burō.

4 Wunen dam mu wāawa sere nim wōkuo.

Be ba nun bana, ba nun kuawa nge goo nimkuu burō.

5 Ma ba wunen wasi kua ka dāa ye ba mō sipere ye ya wee Senirin di.

Ma ba dāa ye ba mō sēduru ye ya wee Libanin di sua

ba ka wunen beku soretiru kua.

6 Ma ba wunen sesenu kua ka Basanin dāa gea ye ba mō sēeni.

Ma ba wunen kitanu kua ka dāa ye ba mō buyi

ye ba ka na saa Kitimun di

ma ba nu suunu donnu mani.

7 Ma ba beku ni ba koo nun karea kua Egibitiō ka wēē damgii

ba sōma doke.

Beku ni, nu sāawa nge wunen gidi bōra.

Ma ba beka ye ya ra wunen kianu wukiri kua ka wēē gaaduragii,

ka maa wēē wunōmgii yi ye wee saa tem bure te ba mō Sipun di.

8 Sidonigibu ka Aafadiba ba ra wunen sesenu bwie

kpa wunēgii be ba yēru bo ba n bu kpare.

9 Gebalin nōman sōm kowo be ba sōma ye yē sāa sāa,

bera ba ra wunen wōrusu kōre.

Be ba tenkuru mō ka goo nīmkuu kpuro,

ba ra yōrewa wunen mi bu wunen kiaru dwe.

10 Pēesiba ka Ludiba ka Putigibun tii ba raa sāawa wunen tabu kowobu.

Ba sāawa tabu durōbu ka gem.

Wunen miya ba ra ben tērenu ka ben sii furō kōkōnu bwē

kpa ye kpuro ya n nun bēere doke.

11 Aafadiba ka wunen tiin tabu kowoba ba ra wunen gbāraru kōsu bu ka
 sikerena. Tabu kowo damgibu gaba ba ra maa wunen kuku yenu kōsu. Wunen
 gbārarōwa ba ra ben tērenu bwē kpa nu n nun bēere doke.

Tiri ya sāawa wuu bōkō

gèn mi ba ra tenkuru ko

12 Tiri, wunen arumani bakan sōna Taasisigibu ba ra tenkuru ne wunen mi. Beya ba ra n ka kianu naama wunen yabura. Niya sii geesu, ka sii wōkusu, ka sii kpikisu, ka sii peerum. 13 Wune ka Gerēkiba, ka Tubaligibu, ka Mēsekigibun tii i ra tenkuru koosine. Ba ra ka nun yobu ka gāa ni ba seka ka sii gandu kiaru dweeri. 14 Togaamagibu ba ra maa dumi yi ba ra ka samburu ko ka yi ba ra ka tabu de ka ketekunu daram ne wunen yabura. 15 Wune ka Dedanigibu ka be ba wāa tem beruru gla kpuro i ra maa tenkuru koosine. Ba ra nun wunen dibu kōsie ka suunu donnu ka dāa ye ba mō ebēni. 16 Wune maa ka Sirigibu i ra tenkuru koosine. Gāa dabina ba ra nun dweeri kpa bu ka nun kpee gobiginu naawa ni nu sāa nge yaka bekusu, ka beku gaaduraginu, ka beku ni ba sōma dokea, ka beku ni ba kua ka wēe damgii, ka nim wōkun kpee buranu *, ka kpee gobigii ni nu sōri. 17 Wune ka Yudaba ka Isireliba i ra tenkuru koosine. Ba ra ka nun alikama ye ya wee Minitin di ka pēe bwese bweseka ka tim ka gum ka sere gum sawaram kiaru dweeri. 18 Wune ka Damasigibu i ra tenkuru koosine wunen arumani bakan sō. Ba ra ka nun tam me mu wee Helubonin di ka wēe kpiki yi ba kua ka yāa sansu kiaru dweeri. 19 Saa Usalin di, Yafanigibu ka Gerēkiba ba ra ka kianu ne wunen yabura. Niya, sisu ka dāa gaa ka sere dāa kiki nubu durorugisu kpa bu ka nun ye kpuro kiaru dweeri. 20 Wune ka Dedanigibu i ra tenkuru koosine kpa bu nun gaari beka dore. 21 Wune ka Daarububa ka Kedaan wirugibu i tenkuru koosinamo. Ba ra nun kiaru dweeriwa ka yāa kpeemminu ka yāa kinenu ka sere maa bonu. 22 Wune ka Seban tenkuba ka Ramagibu i ra tenkuru koosine. Ba ra ka turare ye ya gea bo ne wunen yabura ka kpee gobiginu bwese bweseka ka sere maa wura. 23 Wune ka Haranigibu ka Kannegibu ka Edēnigibu ka Seban tenkuba ka Asirigibu ka Kilimadigibu i ra tenkuru koosine. 24 Yāa gobigina ba ra ka nun kiaru dweeri. Yāa ni ba ra ka ne wunen yabura niya, yabe gaaduraginu ka yabe ni ba sōma doke ka beka ye ba sōma doke ka sere maa wēe damgii yi ba tara.

Ba Tiri gao swīyamme

- 25 Taasisin goo nimkusa su ra n wunen kianu sōwa.
Ma wunen dukia ka wunen beere ya kpēa nim wōkun bera mi gia.
- 26 Goo temabu ba ka nun bōsu nim bakam sōo.
Adama woo gaga koo na saa sōo yari yerun di
gu nun kōsuku nim wōku gen suunu sōo.
- 27 Wunen dukia ka wunen kianu
ka be ba ra wunen sesenu bwie ka be ba ra bu kpare
ka be ba ra wunen worusu kore ka wunen kia dōrobu
ka wunen tabu kowobu ka sere be kpuro be ba wāa wunen tii sōo
ba koo num nim wōkun sōwa dōma te a wōruma.
- 28 Be ba ra nun kpare ba koo kuuki ko
kpa nim wōkun goonu nu diiri.
- 29 Be ba wunen sesenu bwiamō ka be ba bu kpare,
be kpuro ba koo sarawa wunen min di bu na tem dirao.
- 30 Ba koo nōogiru sua
bu nun wuri kōsi koosi
kpa bu tii tua wisi wino
bu bindi torom sōo nuku sankiranun sō.
- 31 Ba koo ben winu kōni wunen sō,
kpa bu saakiba dewe

* 27:16 nim wōkun kpee buran Ya sāawa yaa piibu gaqun kukunu ni ba ra ka bura yānu ko.

bu nun gɔɔ swīiya nuku sankiranun sɔ.

³² Ben nuku sankira ni sɔɔ,
ba koo nun womu koosi bu nɛɛ,
wunɛ Tiri, a n̄ ka wuu gagu weenɛ.

Wee a kam kua nim wōkun suunu sɔɔ.

³³ Sanam mɛ a wunen tenkuru m̄ t̄n dabira a ra diisie.
Wunen dukia ka wunen kianun kp̄arun sɔ,
a dera sinamba kua dukiaɣibu.

³⁴ Adama a k̄osikira a w̄ari nim wōkun sɔɔwɔ
ma wunɛ ka wunen kianu ka wunen t̄n dabi te kpuro i nim diira.

³⁵ Be ba w̄aa tem burenu sɔɔ ba nuki sankire wunen sɔ.

Ma ben sinambu ba berum soore ba wuswaa burisine.

³⁶ Tem tukum tenku be ba koo sara mi, biti koo bu mwa
kpa bu nun wia koosi.

Domi a kam kua.

A n̄ kaa n maa w̄aa sere ka baadomma.

Gari yi ba gerua

Tirin sunɔn sɔ

28

¹ Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, ² t̄n̄un bii, a Tirin sunɔ sɔɔwɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, wee u tii sua sere u gerumɔ u m̄, wiya u s̄aa Gusunɔ. Ma u s̄ Gusunɔn sina kitaru w̄ollɔ nim wōkun suunu sɔɔ. Adama u n ȳɛ ma u s̄awa t̄nu, n n̄ m̄ Gusunɔ, baa mɛ u tamaa win bwisikunu s̄awa teenu ka nɛ Gusunɔginu. ³ U tamaa u Danieli bwisi kere ma asiri gaa kun n̄n̄ berue. ⁴ Win ȳɛru ka win bwisin sɔ u tii kua dukiaɣii. U wura ka sii geesu yibia win arumanin beru yerɔ. ⁵ Win bwisi beke ka win tenkurun sɔ, win dukia ya kuura. Ma u tii sua dukia yen sɔ.

⁶ Yen s̄na nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, ȳɛn sɔ u tamaa win bwisikunu nu s̄awa teenu ka nɛginu, ⁷ yen s̄na kon n̄n̄ t̄n̄ tukobu kp̄arema be ba nuki sosum bwesenu kpuro kere. Ba koo n̄n̄ takobi s̄kiri bwisi beke yin sɔ kpa bu win beɛɛɛ ye disi doke. ⁸ Ba koo n̄n̄ surewa ḡaribun w̄aa yerɔ, kpa u gbi nim wōkun suunu sɔɔ nge wi ba s̄kura. ⁹ Saa ye sɔɔ, b̄a n̄ n̄n̄ goobu (200) na, u koo kp̄i u maa nɛɛ, u s̄awa Gusunɔ? Aawo, u ko n̄ s̄awa t̄nu, n n̄ m̄ Gusunɔ, wi u n̄n̄ goom̄n̄ n̄m̄aɔ. ¹⁰ U koo gbiwa nge wi u kun Gusunɔ ȳɛ. T̄n̄ tukoba ba koo n̄n̄ go. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹¹ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, ¹² t̄n̄un bii, a maa gɔɔ swīiyo Tirin sunɔn sɔ. A n̄n̄ sɔɔwɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, wee u raa s̄aa wi u yiban ȳireru bwisi sɔɔ ka buram sɔɔ. ¹³ U raa w̄awa Eɗeniɔ, Yinni Gusunɔn gbaarɔ. Ma ba n̄n̄ kpee gobigii bwese bweseka dokeye ni nu n̄ni sw̄aru m̄ ka d̄m̄ buuru ka digi ka wuru beku ka sw̄aru ka boogu ka sw̄aru ka sere maa wuru beku ka wura. Ma ba n̄n̄ ḡasu ka guunu soowammɛ ni ba ka wura. Ma ba n̄n̄ ḡasu ka guunu soowammɛ ni ba s̄oru kua win marubun t̄run sɔ. ¹⁴ U raa s̄awa nge w̄ollun k̄so ma u kasa derie. Ma na dera u w̄aa n̄n̄ guu d̄ɛrarɔ u s̄im̄o kpee ni nu ballim̄n̄ w̄ollɔ. ¹⁵ Saa m̄n̄ di ba n̄n̄ taka kua, win daa ya w̄awa sere n̄ ka girari t̄ɔ te ba daa k̄sa gaa wa wi sɔɔ. ¹⁶ Win tenkurun kp̄aru ta dera u b̄obunu ka keeta w̄ari. Yen sɔ, kon n̄n̄ sura saa n̄n̄ guu d̄ɛra ten min di, wi, wi u s̄aa nge w̄ollun k̄so mi. Kon de u doona saa kpee ni nu ballim̄n̄ min suunu s̄on̄ di. ¹⁷ U tii sua win buram sɔ ma u win bwisi ka win beɛɛɛ ye kpuro sank̄a. Yen sɔ, kon n̄n̄ k̄ tem̄o kpa sinam be ba

tie bu nùn ka. ¹⁸ Win durum kpāaru ka win keeta ye u m̀ tenkuru s̀on s̀, u win wuun s̄a yenu disi doke. Yen s̀, kon de d̀o u se win tiin min di kpa u nùn g̀sia torom t̀n be ba nùn m̀eran ǹni biru. ¹⁹ Saa ye s̀, bwese ni nu nùn ỳ kpuro nu koo biti kowa, domi u koo kam ko. U ñ ko n maa w̄a sere ka baadomma.

Gari yi ba gerua Sidonin s̄

²⁰ Yinni Gusuǹ u Ezekieli s̀owa u n̄e, ²¹ t̀nun bii, a m̀erio Sidonin bera gia kpa a ye gerusi. ²² A n̄e, ameniwa n̄e, Yinni Gusuǹ na gerua. Na n̄e, wee kon ye w̄ri. Kon ye n̄n dam s̀si kpa bu man b̄ere w̄ yen suunu s̀. Nà n ye siri, ma na ye s̀si ma na s̄awa D̄ero, saa yera ba koo gia ma n̄na na s̄a Yinni Gusuǹ. ²³ Kon de baranu nu ye w̄ri. Kon de bu t̄mbu go yen sw̄e s̀. T̄mba koo w̄ruku bu gbisuku taa bi ba koo ye w̄rima beri berikan din s̀. Saa ye s̀ra ba koo gia ma n̄na na s̄a Yinni Gusuǹ.

Isireliba

ba ko n w̄a b̄ri yendu s̀

²⁴ Bwese ni nu Isireliba sikerene nu bu gema nu ñ ko n maa s̄a nge s̄ku ni nu bu m̄era m̀ nu ḡekum̀. Saa yera ba koo gia ma n̄na na s̄a Yinni Gusuǹ.

²⁵ Ameniwa n̄e, Yinni Gusuǹ na maa gerua. Na n̄e, sanam m̄e kon Isireliba m̄nana bwese tukunun suunu s̀on di mi ba yarine, kon s̀si bwese tuku nin ǹni biru ma na s̄awa D̄ero. Saa ye s̀ra Isireliba ba koo da bu sina ben tem̄ m̄e na ben baaba Yak̀bu w̄. ²⁶ Ba koo sina b̄ri yendu s̀. Ba koo dia bani kpa bu resamba duure. Ba ko n w̄a b̄ri yendu s̀ domi kon be ba ka bu sikerene ba bu gema siri n̄ seeyasia. Saa ye s̀ra ba koo gia ma n̄na na s̄a Gusuǹ ben Yinni.

Gari yi ba gerua Egibitin s̄

29

¹ Isireliban yorun w̄o w̄kurusen suru w̄kurusen s̀o w̄kura yiruse s̀ra Yinni Gusuǹ u Ezekieli s̀owa u n̄e, ² t̀nun bii, a wunen wuswaa kisio Egibiti sunon mi gia kpa a wi, ka win temgibu kpuro s̀ ³ a n̄e, ameniwa n̄e, Yinni Gusuǹ na gerua. Na n̄e, wee kon nùn w̄rima wi, wi u s̄a nge karaku ge ga nanum m̀ ga kp̄i daa te ba m̀ Nilu. Ma u gerum̀ u m̀, daa te, ta s̄awa wigiru domi wiya u tu kua. ⁴ Kon k̄k̄onu sore win baa saburosu s̀ kpa n de daa ten sw̄e yi n̄ sore sore win koko w̄rukis̄. Kpa n nùn gawa n̄ yara daa ten min di ka sw̄e yi sannu. ⁵ Kpa n nùn sua n̄ k̄ gbabur̄ ka sw̄e yi kpuro. U koo w̄riwa yakas̄. Goo kun nùn seeyama, goo kun maa nùn d̄bama. Gbeeku ye ka gun̄sa su koo win goru di. ⁶ Saa ye s̀ra Egibitigibu kpuro ba koo gia ma n̄na na s̄a Yinni Gusuǹ.

Domi somi te u Isireliba kua ta s̄awa nge kabaru, ta ñ dam m̀. ⁷ Ba nùn t̄sisi ma u b̄ra ben n̄mao u ben senu m̄era kua ma u dera ba suba. ⁸ Yen s̀, wee ye n̄e, Yinni Gusuǹ na gerum̀. Na n̄e, kon de bu nùn w̄rima ka takobi kpa n de bu win t̄mbu ka ye kpuro go. ⁹ Egibitin tem mu koo ko bansu kpa bu gia ma n̄na na s̄a Yinni Gusuǹ.

Domi yen suno u n̄e, wiya u daa te ba m̀ Nilu m̀. Wiya u maa be tu kua. ¹⁰ Yen s̀, kon wi ka win daa te w̄rima. Kpa win tem mu ko bansu saa Migidolin di n̄ ka da Asuan̄o ka Etiopin tem n̄o bura yeno. ¹¹ T̄nu kun maa sar̄ mi, m̄ya yaa gaa kun maa sar̄ mi. Ya koo kowa w̄o weeru goo kun maa w̄a mi. ¹² W̄o weerun baa s̀, kon de Egibitin tem ka yen wusu su ko bansu

n kere bansu kpuro. Kon bu yarinasia n de ba n wāa bwese tukunun suunu sɔɔ.

¹³ Ameniwa ne, Yinni Gusunɔ na maa gerua. Na nee, wɔɔ wee ten biru, kon Egibitigibu mennama bwese tukunun suunu sɔɔn di mi ba yarinε. ¹⁴ Be, Egibitigii be ba raa yoru dimɔ kon ka bu wurama ben temɔ berɔ mi ba mɔ Paturasi. Miya ba koo bandu swii te ta n dam mɔ. ¹⁵ Ta ko n sɔawa ban te ta piiburu bo kpa ta kun dam mɔ bwese ni nu tie sɔɔ. Kon tu kawawa kpa tu ku raa ka bwese ni nu tie taare. ¹⁶ Isireliba ba n maa tu naane mɔ. Ba n maa dɔɔ ten mi, bu somiru kana ye ya ko n sɔa ben durum. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nena na Yinni Gusunɔ.

Nɛbukanesaa u koo Egibiti

tabu wɔri u mwa

¹⁷ Isireliban yorun wɔɔ yenda nɔɔbu ka yirusu suru gbiikoon tɔɔ gbiikiru sɔɔra Yinni Gusunɔ u nee, ¹⁸ tɔnun bii, wee Nɛbukanesaa Babilonin sina boko u dera win tabu kowobu ba sɔm sɛsɔginu kua bu ka Tiri kamia. Adama win tabu kowo be kpuro ba wii kpaki kua ma ben senu potikira. Ka me, Babilonin sina bokon tii ka win tabu kowo be, ba n arufaani gaa wa sɔmbu te sɔɔ, te ba kua. ¹⁹ Yen sɔna ne, Yinni Gusunɔ na nee, kon Babilonin sina boko Egibitin dukia kpuro wɛ. U koo ben yānu gura kpa nu n sɔa win tabu kowobun kɔsiaru. ²⁰ Kon nɔn Egibiti wɛwa ya n sɔa win sɔmbu te u kuan kɔsiaru. Domi nena, wi ka win sɔm kowobu ba sɔmburu kua.

²¹ Yen tɔɔ te, kon Isireliba dam kɛ kpa n maa wunε tɔnun biin nɔɔ wukia a ka bu gari ko kpa bu gia ma nena na sɔa Yinni Gusunɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Egibiti sɛeyasia

30

¹ Yinni Gusunɔ u nee, ² tɔnun bii, a Egibitigibu gerusio kpa a bu sɔ a nee, ameniwa ne, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nee, wee tɔɔ kɔsura wee. Bu weeweenu koowo. ³ Tɔɔ te, ta sisi tɛ sɔɔ ne, Yinni Gusunɔ kon bu wɔri. Wee ta mam turuku kua. Ta ko n sɔawa yam wɔkuru. ⁴ Tabu koo na Egibitiɔ kpa bu tɔn dabiru go mi, bu ben dukia gura kpa tem me, mu ko bansu, kpa nuku sankira bakanu nu n wāa Etiopiɔ. ⁵ Etiopigibu ka Putigibu ka Ludiba ka Daarububa kpuro ka Libigibu ka sere maa nen tambu Isireli be ba ka bu nɔɔ tia sɔa ba koo wɔruku bu gbisuku taa bi sɔɔ. ⁶ Ne, Yinni Gusunɔ na maa gerua na nee, be ba ka Egibitigibu yinamɔ mi, ba koo bu go tabu sɔɔ saa Migidolin di n ka girari Asuanɔ kpa dam me Egibitigibu ba raa ka tii sue mi, mu kpe. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ⁷ Ben tem me, mu koo ko bansu n kere tem me n tie handunia sɔɔ. Ben wusu su koo kowa bansu mam mam n kere wuu si su tie. ⁸ Na n Egibitigibu dɔɔ sɔkuma ma na dera be ba ka bu yinamɔ min dam mu kpa, saa ye sɔra ba koo gia ma nena na sɔa Yinni Gusunɔ. ⁹ Yen tɔɔ te sɔɔ, kon sɔmɔbu gɔri goo nimkusu sɔɔ bu Etiopigii be ba raa wāa bɔri yendu sɔɔ nandasia kpa bu berum soora Egibitigibun wahalan tɔɔ te sɔɔ, te ta sisi.

¹⁰ Ne, Yinni Gusunɔ na nee, kon sina boko Nɛbukanesaa dendi n ka Egibitin tɔn dabi te kpuro kpeerasia. ¹¹ Wi, ka win tabu kowo wɔnwɔndu sarirugii be, ba koo na bu tem me wɔri bu kpeerasia. Ba koo Egibitigibu go ka takobi kpa gonu nu yibu tem me kpuro sɔɔ. ¹² Kon de daa te ba mɔ Nilun keri yi gbera kpa n Egibitin tem tɔn kɔsobu nɔmu beria. Tɔn tukobu ba koo na bu ye kpuro kam koosia. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

13 Ne, Yinni Gusunɔ na maa gerua na nee, kon Nɔfun bũu turanun bw̄aarokunu kpuro kɔsuku. Goo kun maa bandu dimɔ Egibitiɔ. Kon dewa tem me, mu berum duura. 14 Kon Paturɔsi kpeerasia kpa n Soani dɔɔ menɩ kpa n maa Tebesi siri. 15 Kon ka Sini maru ko ye, ye ya s̄aa nge Egibitigibun gb̄ara bakaru kpa n Tebesin tɔn dabi dabi te go. 16 Kon Egibiti dɔɔ sɔku kpa Sini yu burisina. Ba koo Tebesin gb̄araru kɔra kpa yiberɛba bu Nɔfu kamia s̄ɔɔ s̄ɔɔ gb̄ara. 17 Ba koo Onin aluwaasiba ka Pibesetigibu go ka takobi. Wuu si kpuron tɔmba ba koo yoru mwa. 18 N̄a n Egibitigibun dam bua me ba mɔ ba ka tɔmbu yoru diisie, ma dam me ba raa ka tii sue mi, mu n̄ru kua, yam mu koo t̄ira Tapanesiɔ kpa bu yen tɔmbu yoru mw̄eri. 19 Kon Egibitigibu siri kpa bu gia ma n̄ena na s̄aa Yinni Gusunɔ.

Babilonin sina boko

u s̄aawa Gusunɔn denditia

20 Isireliban yorun w̄ɔɔ w̄okura tiasen suru gbiikoon s̄ɔɔ nɔɔba yiruse s̄ɔɔra Yinni Gusunɔ u gerua u nee, 21 tɔnun bii, na Egibitin sunɔn ḡaseru bua. Wee, ba n̄ wa wi u koo n̄n bekia. Domi ba n̄ win m̄era ye bɔkue u sere nee, u koo kp̄i u takobi nenɛ. 22 Wee na Egibitin sunɔ wi w̄orim wee. Kon win ḡasenu kpuro b̄ɔku te ta gea s̄aa ka te ta n̄ gea s̄aa. Kon de takobi yu w̄aruma win n̄oman di. 23 Kon Egibitigibu yarinasia bu da bwese tukunun suunu s̄ɔɔ. Kon de bu da tem baamere s̄ɔɔ. 24 Kon Babilonin sina boko dam w̄ɛ kpa n n̄n nen takobi n̄omu beria. Adama kon Egibitin sunɔn ḡaseru bua kpa u weeweenu ko Babilonin sina bokon wuswaaɔ nge u goɔ dɔɔ. 25 Kon Babilonin sina boko dam w̄ɛ kpa Egibitin sina bokogim mu kpe. N̄a n nen takobi Babilonin sina boko n̄omu beria, ma u ka ye Egibitigibu w̄ari, saa ye s̄ɔɔra ba koo gia ma n̄ena na s̄aa Yinni Gusunɔ. 26 Kon Egibitigibu yarinasia bu da bwesenu kpuro s̄ɔɔ. Kon dewa bu da tem baamere s̄ɔɔ. Saa ye s̄ɔɔra ba koo gia ma n̄ena na s̄aa Yinni Gusunɔ.

Egibitin sina boko u s̄aawa

nge d̄aa ye ba m̄ɔ s̄eduru

31

1 Isireliban yorun w̄ɔɔ w̄okura tiasen suru itasen t̄ɔɔ gbiikiru s̄ɔɔra Yinni Gusunɔ u nee, 2 tɔnun bii, a Egibitin sunɔ ka win tɔn dabi dabi te s̄ɔɔw̄ɔ a nee, wara ka n̄n weene win kp̄aru s̄ɔɔ.

3 Wee u s̄aawa nge Libanin d̄aa ye ba m̄ɔ s̄eduru.

Yen k̄asi yi w̄a

ma yen wurusu kubenu s̄aa.

Ma ya gunu ya guru winu girari.

4 Gura ya ye kp̄ɛasia.

Nim me mu dua tem s̄ɔɔ mu dera ya gunia.

Nim me kpuro mu kokumɔwa mi yen gbini yi w̄aa.

Min diya mu kokumɔ mu daamɔ d̄aa ni nu tien mi.

5 Yen s̄na ya kp̄ɛa ya d̄anu kpuro gunum kera.

Yen k̄asi yi dabia ma yi t̄eria.

Domi ya nim waamɔ too.

6 Gunɔsu na su sin sokunu kua yen k̄asio.

Ma gbeeku yeɛ na yi maruramɔ yen k̄ok̄ɔɔ.

Ma bwese dabira na ta s̄ɔ yen saarɔ.

7 Ya sãawa dãa buraru
ma ya gunu ya kãasi dẽu.

Domi yen nuwi yi duawa sere tem sãowã mi nim mu kpã.

8 Baa nẽ, Gusunõn dãa gbaa te ba m̀ Edeni sãw,
seduru gaa sari ye ya ka ye weene.

Meya dãa ye ba maa m̀ sipere yen gaa sari ye ya kãasi bure m̀ nge ye.
Dãa wuru bakasu gasu maa sari si su ka yegisu weene.

Dãru garu sari te ta ka ye buram nẽ.

9 Kãasi bureya na ye wẽ sere dãa ni nu wãa nẽ, Gusunõn dãa gbaa te ba m̀
Edeniõ nu nisinu seewa.

Egibitin sunõ u koo bõra

nge dãa ye ba m̀ seduru

10 Wee ye nẽ, Yinni Gusunõ na gerua. Na nẽ, seduru ye, ya kpẽa ya guru
winu girari. Ma ya tii sua. 11 Yen sõna kon ye gira kpa n ye sina boko wi u
sinambu kpuro dam kere nõmu beria kpa u ye kua nge me yen torara nẽ. 12 Tõn
tuko be ba nuku kãsuru bo ba koo ye kii bu sura bu kõ. Kpa yen kãasi yi wõri
guunu ka wõwi sãw kpa yi bõkõra tem me kpuron wõwi sãw. Kpa tõn be ba raa
wãa yen saarõ bu yarina bu ye deri. 13 Yen biiirun wõllõwa gunõsu su koo na su
sina. Kpa gbeeku ye yi yin wãa yeru ko yen kãkãrõ. 14 Yeni ya koo koorawa
kpa dãa ni nu nim waamõ nu ku raa ka gunia nu guru winu girari nu sere tii
sua nin gunum sã. Domi dãnu ka tãmbu kpuro ba koo gbiwa bu da bu gõribu
deema.

15 Wee ye nẽ, Yinni Gusunõ na gerumõ. Na nẽ, dõma te seduru ye, ya koo du
gõribun wãa yerõ, kon de taka koorã ye ya wãa yam mi kpuro yu gãw wooru
sina. Kon nim yõrasia yen sã, kpa n de daanu nu kokubu yõra. Kon maa de
yam mu tãra Libaniõ, kpa n dãnu gberasia yakasõ. 16 Sanam me kon de seduru
ye, yu wõruma yu da gõriõ ka tõn be ba dõw mi sannu, be ba koo yen wõrumaan
damu na ba koo diiri berum sã. Gbaa te ba m̀ Edenin dãa ni nu buram bo ka ni
nu gea sãa ni kpuro ni nu gesi nim waamõ Libaniõ nu ko n nuku dobu mõwa
sere tem sãowã. 17 Nin tii nu koo sara nu da gõribun wãa yerõ nu bu deema
be ba go ka takobi. Ba raa sãawa yen dam ma ba wãa yen saarõ tãmbun suunu
sãw.

18 Edenin gbaa te sãw, dãa gaa kun ka Egibitin sina boko nẽ buram sãw ka
kpãaru sãw. Ka me, ba koo nõn surewa gõribun wãa yerõ tem sãw sãowã ka dãa
ni nu wãa Edeni mi sannu kpa u n kpõ ka be ba go tabu sãw ka takobi, be ba ñ
Gusunõ yẽn suunu sãw. Yeniwa ya koo Egibitin sina boko ka win tõn dabi te
kpuro deema. Nẽ, Yinni Gusunõwa na yeni kpuro gerua.

Ba koo Egibitigibu

ka ben sina boko gãw swiia

32

1 Isireliban yorun wõw wõkura yirusen suru wõkura yirusen tãw gbiikiru
sõra Yinni Gusunõ u nẽ, 2 tãnun bii, a gãw swiia Egibitin sunõn sã. A nõn
sãowã a nẽ,

wee u sãawa nge gbee sunõ kpẽmbu bwesenun suunu sãw.

Ma u maa sãa nge karaku nim wõku sãw.

U ra tii kpare daa ten nim sãw
kpa u ten nim buri ka naasu
kpa ten kurenu nu soona.

³Yen sɔ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, kon nɔn nɛn yāakororu surema sanam mɛ tɔn dabinu nu mɛnnɛ kpɔ bu nɔn gawa bu yarama. ⁴Kon nɔn yarawa kasɔ kpɔ n nɔn kɔ yakasɔ. Kon dewa gunɔsu su na su sina win wɔllɔ kpɔ gbeeku yɛɛ yi nɔn di. ⁵Kon win yaa yariwa guunu wɔllɔ kpɔ n ye ya tie taasi wɔwi sɔɔ. ⁶Kon de win yem mu n yari tem mɛ sɔɔ u wāa sere ka guunɔ kpɔ yem mu n yiba mɛn wɔwi sɔɔ. ⁷Sanam mɛ u koo gbi, kon de wɔllu tu tīra. Kon kperin yam bururam go kpɔ guru wiru tu sɔɔ wukiri, kpɔ suru u ku maa yam bururasia. ⁸Kon wɔllun fitilanu kpuro go win sɔ. Kpɔ n de yam mu tīra win tem sɔɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ⁹Kon de bwese dabinu nu biti soora nɔ n win kpeerabun labaari nua, baa ka tem mɛ u n yɛ. ¹⁰Kon de bwese ni, nu n biti soore win sɔ. Kpɔ nin sinambu ba n diirimɔ berum sɔ sanam mɛ kon nɛn takobi fia ben wuswaaɔ. Sanam mɛ u koo kpeera mi, ba ko n diirimɔwa saa kpuro sɔɔ, ben baawure u n ka win wāaru nande.

¹¹Domi amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, Babilonin sina bokon tabu kowobu ba koo nɔn wɔri ka takobi. ¹²Kon nɔn tabu kowo damgibu be ba nuku kɔsuru bo surema bu win tɔn dabi te go. Kpɔ Egibitin tii suabu bu kpe. ¹³Kon win yaa sabenu go nim bakam bɔkuɔ kpɔ tumbu n kun mɛ yaa sabenun naasu su ku maa nim mɛ buri. ¹⁴Kon de mu kpunawa kpɔ mu n kokumɔ nge gum yarum. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ¹⁵Nɔ n dera Egibiti ya kua bansu ma na yen dukia gura mam mam, na yen tumbu kam koosia, saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sāa Yinni Gusunɔ.

¹⁶Womu geniwa bwesenu kpuron tɔn kurɔbu ba koo ko Egibiti ka yen tɔn dabi ten sɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Ba koo bwese ni ba kamia

gɔɔ SWīya

¹⁷Isireliban yorun wɔɔ wɔkura yirusen suru wɔkura yirusen sɔɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔ, Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ¹⁸tɔnun bii, a gɔɔ wuri koowo Egibitigibun sɔ kpɔ a de wunɛn gɔɔ wuri yi, yi bu sure sere tem sɔɔwɔ gɔribun wāa yerɔ be ka bwese ni nu dam mɔn tumbu. ¹⁹A bu sɔɔwɔ a nɛɛ, ba tamaa ba gabu bɛɛɛ kerewa? Aawo! Ba koo dawa gɔribun wāa yerɔ ba n kpī mi sannu ka be ba kun Gusunɔ yɛ. ²⁰Ba koo wɔrukuwa bu kpuna ka be ba go tabu sɔɔ sannu. Wee, ba takobi woma kararan di bu ka be kpuro go. ²¹Tabu durɔ damgii be ba wāa gɔribun wāa yerɔ ka be, Egibitigibun somiɔ be ba gu, ba koo nɔɔgiru sua bu bu dam koosia bu nɛɛ, be wee ba sarama be, be ba n Gusunɔ yɛ. Wee ba kpī. Ba bu gowa ka takobi.

²²Mɛya Asirin sina boko ka win tɔn dabinu ba kpī ma ben sika ya nɔn sikerɛnɛ. Be kpurowa ba gu tabu sɔɔ. ²³Siki ni, nu wāawa sere tem sɔɔ sɔɔwɔ, ma nu ka ben sina bokogiru sikerɛnɛ. Tabu sɔɔra ba be kpuro go be, be ba raa nasie.

²⁴Mɛya maa Elamun sina boko ka win tabu kowobu ba kpī. Ma win tabu kowobun siki nu wigiru sikerɛnɛ. Be kpurowa ba go tabu sɔɔ be, be tumba raa nasie. Ba n Gusunɔ yɛ. Wee ba wāa sikaɔ sere tem sɔɔwɔ. Ba sekuru sɔɔwa gɔribun wāa yeru mi. ²⁵Elamun sina boko ka win tabu kowobu ba kpī ka be ba go tabu sɔɔ. Win tabu kowobun sika ya wigiru sikerɛnɛ. Be, be ba n Gusunɔ yɛ ba gu tabu gberɔ. Beya tumba raa nasie. Be wee tɛ ba kpī ba sekuru sɔɔwa ka be ba gu taa bii sɔɔ.

²⁶Mɛsɛki ka Tubali ba kpī ka ben tabu kowobu kpuro. Ma tabu kowo ben sika begia sikerɛnɛ. Be, be ba n Gusunɔ yɛ mi, ba guwa tabu sɔɔ. Beya tumba

raa nasie. ²⁷ Be, be ba ñ Gusunə yē mi, ba ñ ka bu yellun tabu durə damgibu mēnne ba sikua. Ba duawa gəribun wāa yerə ka ben tabu yānu ba kpuna ben toranun s̄s, ma ben takobiba ba kua ben leferi. N deema beya təmbu ba raa nasie. ²⁸ Nge mēya Egibitigibu ba koo maa gbisuku kpa bu bu sike tən be ba ñ Gusunə yēn suunu s̄sə be, be ba go tabu gberə.

²⁹ Edəmuba ka ben sina asakpəbu ben tii ba wāa gəribun wāa yeru mi. Baa mē ba wərugəru m̄, ba bu gowa. Wee ba bu sikua ka be ba ñ Gusunə yē sannu.

³⁰ S̄sə yēsən nəm geu gian sinambu ka sere Sidonigibu ba sara ba da gəribun wāa yerə. Wee tən be, ba wāa sekuru s̄sə baa mē ba raa bu nasie ben wərugərun s̄s. Adama tē, ba da ba kpī ka be ba go tabu s̄sə sannu be, be ba ñ Gusunə yē mi. Ba sekuru s̄səwa gəribun wāa yeru mi.

³¹ Egibitin sina boko u koo bu wa kpa win laakari yu kpuna win tən dabi ten s̄s ka win tabu kowobun s̄s be ba go tabu s̄sə. Nē, Yinni Gusunəwa na yeni gerua. ³² Na dera təmbu ba ra n berum soore Egibitin sina boko win s̄s. Adama tē, wi ka win tabu kowo be ba gu tabu s̄sə, ba koo bu sikewa be ba ñ Gusunə yēn suunu s̄sə. Nē, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

33

Yinni Gusunə u Esekieli kua

Isireliban kirə kowo (I maa mērio 3:16-21)

¹ Yinni Gusunə u Esekieli s̄səwa u nēē, ² wunē tənun bii, a wunegibu Isireliba s̄səwə a nēē, tabu b̄n n wāa ben tem s̄sə, ba ra gbamgba sowo gəsiwa. ³ Saa ye s̄sə, gbamgba sowo wi, ù n yiberēba wa kpa u gbamgba so u ka wigibu n̄s̄sia. ⁴ Wi u gbamgba ye nua, ma u ye atafiiru kua, yiberē ù n n̄n samba kua u go, saa ye s̄sə, win yem mu koo wəriwa win tii s̄sə. ⁵ U koo gbiwa yēn s̄s u gbamgba ye atafiiru kua. U kun daa ye atafiiru kue, u koo raa win wāaru wəra. ⁶ Su nēē, gbamgba sowo wi, u yiberēba waamə ba wee, ma u ñ gbamgba so u ka wigibu n̄s̄sia. Saa ye s̄sə, b̄n n goo samba kua ba mwa ba go, u koo gbiwa win durum s̄sə. Adama gbamgba sowo win taarəwa. Wiya ba koo wi ba go min yem bikia.

⁷ Tənun bii, wuna na ḡsa nge gbamgba sowo Isireliban suunu s̄sə a ka bu kirə ko. A de a nēn gari ka nēn kirəba swaa daki kpa a bu ye n̄s̄sia. ⁸ N̄n n tē nēē, tən k̄so goo u koo gbi, ma a ñ n̄n kirə kue u ka win daa k̄sa ye deri, u koo gbiwa win durum s̄sə kpa n nun win yem bikia. ⁹ Adama à n n̄n kirə kua u ka win daa k̄sa deri, ma u yina u ye deri, yēro u koo gbiwa win durum s̄sə. Kpa wunē a wunen wāaru wəra.

Wi u win daa k̄sa deri,

u koo wāaru wa

¹⁰ Yinni Gusunə u Esekieli s̄səwa u nēē, tənun bii, a Isireliba yeni s̄səwə a nēē, wee ba ra gere bu nēē, ben toranu ka ben durum ya bu wāasi. Yen s̄sna ba n̄ni s̄sore. Am̄na ba koo ka kpī ba n wāa. ¹¹ Adama a bu wisio a nēē, ameniwa nē, Yinni Gusunə na gerua. Na nēē, sere ka nēn wāaru, na ñ tən k̄son ḡs̄ kī. Na kīwa u ḡru ḡsia kpa u wa u n wāa. Yen s̄s, be, Isireliba bu ḡru ḡsio. Mban s̄sna ba koo tii go.

¹² Tənun bii, a maa wunegibu s̄səwə a nēē, gemgii ù n k̄sa m̄, win gea ye u raa kua ya ñ win wāaru wəramə. Tən k̄so ù n maa win daa k̄sa deri u gea m̄, win yellun daa k̄sa ye, ya ñ derimə u kam ko. Yen s̄sna gemgii ù n k̄sa m̄, win yellun daa ya ñ win wāaru wəramə. ¹³ N̄n n gemgii s̄səwa na nēē, u ko n

wāaru mō win daa gean sō, ma u tamaa win daa gea ye, ya tura, ma u seewa u daa kōsa wōri, u n yē ma kon win yellun daa gea ye duariwa. Kpa u gbi win daa kōsan sō. ¹⁴ Nā n maa tōn kōso sōwa na nēε, u koo gbi, ma u gōru gōsia u win daa kōsa deri, ma u gea mō u gem swīi, ¹⁵ ma u toruba ye u raa goo mwaaari ka sere maa gāa ni u raa gbēna wesia, ma u nēn woodaba mēm nōowammε be ba wāaru wēεmō, u n gbimō. U ko n wāawa ka gem, domi u gea mō. ¹⁶ Kon win toranu kpuro duariwa kpa u n wāa domi u gea mō.

¹⁷ Tōnun bii, wunεgiba nēε, nēn gere ye, ya n sāa dee dee. Adama bera ba saka saramō. ¹⁸ Gemgii ù n win daa gea deri, ma u kōsa mō, u koo gbiwa kōsa yen sō. ¹⁹ Tōn kōso ù n maa win daa kōsa deri, ma u gea mō, u ko n wāawa yen sō.

²⁰ Be, Isireliba ba nēε, nēn gari yi, yi n sāa dee dee. Ba n yē ma kon baawure siriwa nge mε win daa ya nε.

Ba koo Isireliban tem

kam koosia

²¹ Sanam mε Isireliba ba wāa yoru sō, ten wōō wākura yirusen suru wākurusen sō nōobuse sō, yera goo u kisirama Yerusalemun di. Ma u na Esekielin mi u nēε, ba Yerusalemu mwa.

²² N deema yoka durō wi, u sere tunuma, Yinni Gusunō u Esekieli win dam wē, ma win yara kusiarā. Yε durō wi, u na sisiru bururu win mi, yera u ka nūn gari kua.

²³ Yinni Gusunō u Esekieli sōwa u nēε, ²⁴ tōnun bii, wee ye tōn be ba tiara Yerusalemun bansō ba gerumo. Ba mō, Aburahamu u wāawa wi turo. Ka mε, u tem mε mwa. Kaa sere gere beεε be sa dabi, ma ba sun tem mε wē? ²⁵ Yen sō, a bu sōwō a nēε, wee ye nε, Yinni Gusunō na bu sōmō. Na nēε, ba yaa temmō ka yen yem sannu. Ba būnu sāmō, ma ba tōmbu goomō. Yera ba tamaa tem mε, mu ko n sāa begim? ²⁶ Ben tabu yāna ba ra n naane sāa. Ba ra n daa kōsa mōwa, baawure u ka win winsim kurō kpunamō. Yera ba tamaa tem mε, mu ko n sāa begim?

²⁷ A maa bu sōwō a nēε, ameniwa nε, Yinni Gusunō na gerua. Na nēε, sere ka nēn wāaru, be ba wāa bansu sō mi, ba koo bu gowa ka takobi. Be ba wāa yakasu sō, gbeku yēya yi koo bu tem. Be ba maa kukua gbāra damginu sō ka kpee baaba sō, barara ta koo bu go. ²⁸ Kon tem mε gōsia bansu. Mēn dam mu koo kpe mēn sō ba tii sue. Ba koo mēn guunu deri. Goo kun maa sarō mi. ²⁹ Nā n tem mε bansu koosia mam mam n ka be, Isireliba sēyasia ben daa kōsan sō, saa ye sōra ba koo gia ma nēna na sāa Yinni Gusunō.

³⁰ Tōnun bii, wunεgibu Isireliba ba wunen faagi mō ganin bōkuō ka dii kōnnāsō. Baawure u win winsim sōmō u mō, a na su da su Yinni Gusunōn gari nō.

³¹ Ma ba naamō dabi dabinu ba nun swaa daki. Adama ba n mō ye a bu sōmō. Ba wunen gari yaakoru sāa ma ba ben tii tiin arufaani naa gire. ³² Wee a sāawa nge ben barō wi u dākuru do. A maa bara soberu yē. Ba ra wunen kirōba swaa daki kpa ba kun be mēm nōowε. ³³ Adama ye a bu sōwa mi kpuro yā n koora, ba koo gia ma nēn sōmō u wāa ben suunu sō.

Yinni Gusunō u Isireliban

kparobu gerusimō

34

1 Yinni Gusunɔ u Esekieli sɔɔwa u neɛ, 2 wune tɔnun bii, a Isireliban kparobu gerusio. A bu nen kirɔba sɔɔwɔ. Wee ye na bu sɔɔmɔ. Na neɛ, be, Isireliban kparobu, ba kuawa bɔrurobu. Domi ben tiin gariya ba mɔ. Ba ɛ yaa gɔɔ nɔrimɔ. 3 Wee ba yaa ni nu gum mɔ goomɔ ba temmɔ ma ba nin bom nɔrumɔ. Adama ba ɛ nu kparamɔ. 4 Ba ɛ ni nu kpanamɔ somi. Ba ɛ ni nu barɔ nɔri. Ba ɛ ni nu mɛɛra wan bosu tim doke. Ba ɛ ni nu geramɔ sure swaa gea sɔɔ. Mɛya ba ɛ ni nu kɔra kasu. Adama ba nu dam dɔremɔwa. 5 Ma nu yarina domi nu ɛ kparɔ mɔ. Nu kua gbeeku yeɛn dɛanu. 6 Ma nu sirene guunu ka gungunu wɔllɔ nu yarine tem kpuro sɔɔ. Goo kun nin bwisikunu kue u sere mam nu kasum da. 7 Yen sɔ, be, Isireliban kparobu bu swaa dakio bu nɔ ye na bu sɔɔmɔ. 8 Ne, Yinni Gusunɔ, sere ka nen wɔaru, na wa ma ba nen yaanu wɔri ba goomɔ. Ma nu kua gbeeku yeɛn dɛanu yɛn sɔ nin kparoba kun nin bwisikunu kue bu nu nɔri. Ma ba sere ben tii nɔrimɔ. 9 Yen sɔ, bu swaa dakio bu nɔ ye na bu sɔɔmɔ. 10 Ne, Yinni Gusunɔ, na bu seesimɔ. Ba ɛ ko n maa sɔa nen yaanun kparobu bu sere nin arufaani di. Kon nu wɔra ben nɔman di, kpa nu kun maa sɔa ben dɛanu.

*Yinni Gusunɔ u ko n sɔa**win yaanun kparɔ*

11 Wee ye ne, Yinni Gusunɔ na gerumɔ saa tɛn di. Na neɛ, nen tiwa kon nen yaanu menna n nu nɔri. 12 Kon nu mennawa nge mɛ yaa kparɔ u ra win yaanu menna nɔ n yarina. Tɔɔ te nu yarina ta sɔawa yam wɔku bakaru. Kon da n nu kasuwa baama mi nu yarine. 13 Kon nu yarima tem tukum di. Kpa n nu menna n ka na nin temɔ Isireliɔ. Kon nu kpara guunɔ ka wɔwi sɔɔ ka sere mi tɔmba waa kpuro. 14 Kon ka nu da kpara yee geeru sɔɔ. Kpa nu di nu wɛra. Nu koo yɔ Isireliban guunɔ kpa nu yaka geesu wa nu di. 15 Nen tiwa kon nu kpara kpa n de nu wɛra. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 16 Kon ni nu kɔra kasuma n ka na. Kpa n ni nu mɛɛra wan bosu tim doke. Kpa n maa ni nu barɔ nɔri nu dam ko. Adama kon ni nu bɔru go. Nen tiwa kon nen yaanu kpara gem sɔɔ.

*Gusunɔ**u win tɔmbu somiru wee*

17 Wee ye ne, Yinni Gusunɔ na Isireliba be ba sɔa nge yaanu sɔɔmɔ. Na neɛ, kon nin geenu ka kɔsunu wunana. Kon yaanu ka bonu wunana. 18 Domi yaka gee si nin ganu di su nu tura sere nu si nu ɛ di taakumɔ. Nu nim gem nɔra n nu tura ma nu mɛ mu tie taaka nu burisi. 19 Yaka si nu taaka mi, siya nen yaa ni nu tie nu dimɔ. Nim mɛ nu maa burisi mi, mɛya nu nɔrumɔ. 20 Yen sɔna ne, Yinni Gusunɔ na nu sɔɔmɔ na mɔ, kon yaa ni nu bɔru ka ni nu woore wunana. 21 Domi ni nu bɔru nu ni nu woore ka kɔbi bɔrikia nu yarinasia. 22 Wee na nu somiru wee. Kpa goo u ku ra maa nu mwɛeri. Kon nu siria. 23 Kon nu kparɔ turo wɛ wi u koo nu nɔri. U koo yariwa nen sɔm kowo Dafidin bweserun di. U koo nu nɔri kpa u n sɔa nin kparɔ geo. 24 Ne Gusunɔ ko na n sɔa nin Yinni. Kpa nen sɔm kowo Dafidi u n sɔa nin kparɔ. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

25 Na nɔɔ mwɛeru kua ma kon nu bɔri yendu wɛ. Kon de gbeeku yeɛ kpuro yi doona tem minin di. Saa ye sɔɔ, nu koo kpɛ nu kpuna gbaburɔ ka dɔa sɔɔwɔ. 26 Kon de nu n waa guu te na gɔsan bɔkuɔ. Kpa n nu domaru kua n de gura yu ne yen saa sɔɔ. 27 Dɛnu nu koo binu ma. Tem mu koo de dɛanu nu ma, kpa baawure u n waa bɔri yendu sɔɔ. Kon nen tɔmbun yorun yɔni kasuku

kpa n bu yakia be ba bu yoru mwεeran noman di. Kpa bu gia ma nena Yinni Gusunɔ. ²⁸ Tɔn tukobu ba n̄ maa bu dimɔ. Gbeeku yeε yi n̄ maa bu mwεerimɔ. Ba koo yariwa karin di. Goo kun maa bu narumɔ. ²⁹ Kon bu gbea wē ye ya koo yisiru yari. Ba n̄ maa gɔɔrun wahala m̄ ben tem sɔɔ. Tɔn tukobu ba n̄ maa bu sekuru dokemɔ. ³⁰ Ba koo gia ma nε Gusunɔ na s̄awa ben Yinni. Nena na ka be, Isireliba w̄a. Ba s̄awa nen tɔmbu. Nena na yeni gerua.

³¹ Be nen tɔmbu, beya ba s̄a nen ȳa ni na n̄ɔrimɔ mi. Domi na s̄awa ben Yinni. Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gari yi ba gerua Edɔmuban s̄

35

¹ Yinni Gusunɔ u Esekieli s̄ɔwa u nεε, ² tɔnun bii, a mεerio Seirin guurun bera gia, kpa a tu s̄ a nεε, ³ ameniwa nε, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nεε, wee kon tu w̄rima. Kon tu nen n̄mu demie kpa n tu ko bansu. ⁴ Kon ten wusu bansu koosia, kpa tu ȳra diiru. Saa ye s̄ɔra ta koo gia ma nena na s̄a Yinni Gusunɔ. ⁵ Wee ta ka Isireliba yibere tεeru neni sere ka gisɔ. Isireliban wahalan saa sɔɔ, ta bu takobi sakura sanam mε ben durum ya yewa. ⁶ Yen s̄, nε, Yinni Gusunɔ na nεε, sere ka nen w̄aru, kon ten yem yari. Yem mε ta raa yari mi, mu ko n tu sw̄i. Domi ta n̄ tɔmbun yem yari bu yinε. Yen s̄, ba koo ten tiin yem yari. ⁷ Kon de Seirin guu te, tu ko bansu. Kon be ba sarɔ mi kpuro go. ⁸ Tɔn be ba gon gonu nu ko n teriewa baama guunɔ ka gungunɔ ka w̄wi sɔɔ ka sere maa w̄rusɔ. ⁹ Kon de tu kowa bansu sere ka baadommaɔ. Goo kun maa sinam̄ ten wusu sɔɔ. Saa ye s̄ɔra ba koo gia ma nena na s̄a Yinni Gusunɔ.

¹⁰ Seiri ya nεε, Isireli ka Yudan temgibu ba koo ko yegibu. Ya koo be kpuro mwa baa mε na w̄a mi. ¹¹ Yen s̄, sere ka nε, Yinni Gusunɔ w̄aru, kon ye maru ka nisinu ka tusiru kosie nge mε ya raa bu kua. Kon bu ti s̄osi sanam mε kon ye siri. ¹² Saa ye sɔɔ, ya koo gia ma nε, Yinni Gusunɔ na nua w̄ma ye ya Isireliban guunu w̄nwa. Ya nεε, wee nu kam kua. Wee ba ye nu n̄mu s̄ndia nge gbeeku yeε. ¹³ Ya tii sua nen wuswaaɔ ka yen gari gerubu. Ya man tɔn bia gari gerusi. Nen tiwa na ye nua.

¹⁴ Nε, Yinni Gusunɔ na maa nεε, sanam mε tem kpuro mu ko n w̄a nuku dobu sɔɔ, yen tem mu koo ko bansu. ¹⁵ Domi ya nuku dobu kua sanam mε ya Isireliban tem kam koosia. Nge mεya kon Seirin guuru ka Edɔmun tem mε kpuro kam koosia kpa n ko bansu. Saa ye s̄ɔra ba koo gia ma nena na s̄a Yinni Gusunɔ.

Isireliba

ba koo wurama ben temɔ

36

¹ Yinni Gusunɔ u Esekieli s̄ɔwa u nεε, tɔnun bii, a Isireliban guunu nen gari s̄ɔwɔ kpa nu yi swaa daki. Ma Esekieli u ka guu ni gari kua u nεε, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nεε, ² wee yibereba ba gerumɔ ba m̄, eh̄, t̄ i kua beginu. ³ Yen s̄, ameniwa wi, Yinni Gusunɔ u nεε, n bεε s̄. U nεε, u wa ma ba k̄ia bu bεε kpeerasia beri berika kpuro, bu bεε mwe. Kpa bwese ni nu tie nu n bεε m̄. Mεya nu ra n bεε ȳεm̄ nu n ka faagi m̄ yam kpuro. ⁴ Yen s̄, u nεε, bεε guunu ka gungunu ka daanu ka w̄wi ka bansu ka wuu si ba deri si yibereba ba w̄ri ba ȳnu gura ma bwese ni nu ka su sikerenε nu su ȳεm̄, i swaa dakio i nɔ ye u gerumɔ bεen s̄. ⁵ Wi, Yinni Gusunɔ u gerua u nεε, ka nisi bakana u ka Edɔmuba kpuro gari m̄ ka bwese ni nu tie, ni nu tii win tem w̄

ka nuku dobu ka win gendu ma nu ka men yānu kpuro gura. ⁶ BEE Isireliban tem guunu ka gungunu ka daanu ka wōwi, wee ye u nee, n bee sō. U nee, wi wee u gari gerumō mōru ka nisinun sō. Domi bwese tukunu nu bee sekuru doke. ⁷ Yen sōna u nōma yīya u bōrua u nee, bwese ni nu ka bee sikerene mi, niya nu koo sekuru wa. ⁸ Saa ye sō, bee guunun dānu i ko kpara kpa i binu ma win tōmbu Isireliban sō. Domi ben wuramaru ta turuku kua kō. ⁹ Wi wee u ka bee wāa. U koo bee wuswaa kisima. Ba koo maa wuku been temō bu duure. ¹⁰ U koo de tōmbu bu dābia. Isireliba kpuro ba koo wurama mi, kpa ba n wāa been suunu sō. Kpa bu bansu sō dii kpaanu bani. ¹¹ U koo de tōmbu ka yaa sabenu bu dābia bu kōwara kpa bu sina mi nge yellu. Kpa u bu gea kua n kere ye u raa kua. Saa ye sō, ba koo gia ma wiya u sāa Yinni Gusunō. ¹² U koo de win tōmbu Isireliba bu sī been wālō kpa ba n bee mō. I ko n sāa ben tubi. Saa ye sō, i n maa derimō bu ben bibu bia. ¹³ Wee tōmba gerumō ba mō, Isirelin tem mu sāa nge gbeeku yaa ye ya yen tiin binu temmō. ¹⁴ Yen sōna i n maa tōmbu temmō. I n been tōmbu kam koosiamō. ¹⁵ U n maa derimō i bwese tukunun wōma nō. Ba n maa bee sekuru dokemō. Meya i n maa derimō been tōmbu bu kam ko. Wi, Yinni Gusunōwa u yeni gerua.

Yinni Gusunō

u koo Isireliba menna

¹⁶ Yinni Gusunō u maa gerua u nee, ¹⁷ tōnun bii, sanam me Isireliba ba wāa ben temō, ba mu disi doke ben daan sō ka ben kookoosun sō. Ma na ben kookoo si garisi disi nge tōn kuro wi u yasa mō. ¹⁸ Yen sōna na bu maru seesi yem me ba yari ben tem sōn sō ka sere būu ni ba ka mu disi doke. ¹⁹ Na bu siri ben daa ka ben kookoosun sō. Ma na bu yarinasia ba wāa wāa bwesenu ganu sō tem tukumō. ²⁰ Ye ba wāa bwese nin mi, ni ba tii wē, miya ba nen yīsi deera te sankā sere tōmba mō, Yinni Gusunōn tōmba. Win tem diya ba yarima. ²¹ Yen sōna na kī n nen yīsi deera te faaba ko te be, Isireliba ba sankumō bwesenu suunu sō mi ba wāa. ²² Yen sō, tōnun bii, a kpm Isireliba sōwō a nee, n n ben sō na yeni mō. Nen yīsi deera ten sōna te ba sankā bwesenu sō. ²³ Kon nen yīsi baka te beere wesia te ba sankā bwesenun suunu sō mi. Bwese ni, nū n wa ba man beere wēemō, nu koo gia ma nena na sāa Yinni Gusunō.

²⁴ Kon bu wuna bwese nin suunu sōn di n bu menna n ka wurama ben temō. ²⁵ Kon bu nim deeram wisi kpa bu deera. Kon ben toranu kpuro wōka kpa n ben būnu kpuro wuna n kō. ²⁶ Kon bu bwisiku kpaanu ka gōru kpaasu wē. Kon ben gōru si su bōbu nge kperu wuna kpa n bu gōrusu wē si su du nge wasi. ²⁷ Kon bu nen Hunde wē kpa n de bu nen woodaba mem nōwā ba n ka ye sōmburu mō. ²⁸ Ba koo sina tem me na ben baababa nō mwēru kua sō, kpa bu ko nen tōmbu kpa na n maa sāa ben Yinni. ²⁹ Kon bu toranu kpuro gbara. Kon de bu dīanu wa nu n kpā. Na n maa bu gōru kparemō. ³⁰ Kon de dānu nu ma, kpa gbea yu dīanu ko kpa bu ku maa sekuru wa gōrun sō bwesenu sō. ³¹ Saa ye sōra ba koo tubu ma ben kookoosun ka ben daa ya n wā kpa bu tii tusi yen sō. ³² Adama be, Isireliba ba n yē ma n n ben sō na mō me. Bu de sekuru tu bu mwa. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

³³ Ne, Yinni Gusunō na maa nee, dōma te kon bu deerasia ben toranu kpuron di, kon de tōmbu bu yibu wusu sō kpa bu ben bansu seeya. ³⁴ Ba koo maa dīanu yewe tem me sō, me ba raa deri tōmbu kpuro bu ka wa ma gāanu ku ra kpi mi. ³⁵ Kpa bu nee, tem mi gāanu ku ra kpi mi, wee mu kua nge gbaa te ba mō Edeni. Men wuu si su raa bansu sāa su tē tōmbu yiba ma ba su gbāranu toosi. ³⁶ Kpa bwese ni nu ka bee sikerene nu gia ma nena na ye ba raa sura

seeya, ma na ye ba raa wuka gira. Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua. Kon maa ye ko.

³⁷Wee ye kon maa wure n Isireliba kua. Kon bu dabiasia nge yaa gɔɔ. ³⁸Wuu si su raa bansu s̄a, su koo t̄ambu yibu nge yaa gɔɔ si ba gɔsa yākurun s̄a, si ba ra ka ne Yerusalemuɔ t̄ɔɔ bakarun s̄a. Saa ye s̄ɔɔ, ba koo gia ma n̄ena na s̄a Yinni Gusunɔ. Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.

Esekieli u kuku gbebuu wa

kāsiru s̄ɔɔ

37

¹Yinni Gusunɔn dam mu Esekieli n̄enua ma mu win bw̄era sua mu ka da w̄owa gaan suunu s̄ɔɔ. W̄owa ye s̄ɔɔ, kukuna nu yiba. ²Ma dam me, mu dera u s̄a kuku nin suunu s̄ɔɔ. U deema nu dabi w̄owa ye s̄ɔɔ, ma nu gberɛ woko woko.

³Ma Yinni Gusunɔ u n̄eɛ, t̄onun bii, kuku ni, nu koo kp̄i nu w̄aaru wa?

Ma u w̄isa u n̄eɛ, wuna a ȳɛ me, Yinni.

⁴Ma u n̄un s̄ɔɔwa u n̄eɛ, a gari geruo kuku gbebu nin s̄ɔ a nu s̄ɔ a n̄eɛ, nu n̄e, Yinni Gusunɔn gari swaa dakio nu n̄ɔ. ⁵Na n̄eɛ, kon nu hunde kpaa w̄ɛ kpa nu maa se nu n̄ w̄a. ⁶Kon nu s̄i kpaanu w̄ɛ kpa n de nu wasi kpara. Kon nu hunde kpaa w̄ɛ kpa nu se nu n̄ w̄a. Saa yera ba koo gia ma n̄ena na s̄a Yinni Gusunɔ.

⁷Ma Esekieli u gari yi gerua nge me Yinni Gusunɔ u n̄un s̄ɔɔwa. Sanam me u gari yi m̄ɔ, yera u damu gagu ka ȳiribu gabu nua ma kuku ni, nu susina. ⁸Yera u wa nu s̄inu kua ma nu wasi kpara, adama nu n̄ gina hunde m̄ɔ. ⁹Yinni Gusunɔ u maa n̄eɛ, t̄onun bii, a gari geruo a hunde s̄ɔ a n̄eɛ, ameniwa ne, Yinni Gusunɔ na gerua. Na n̄eɛ, hunde yu na saa handunian goonu n̄en di kpa yu goo ni wom wure kpa nu se nu n̄ w̄a.

¹⁰Ma u gari gerua nge me Yinni Gusunɔ u n̄un s̄ɔɔwa. Ma hunde ya na ni s̄ɔɔ, nu w̄aaru wa ma nu seewa nu ȳra. Nu dabi nge tabu kowobu.

¹¹Yinni Gusunɔ u maa n̄eɛ, t̄onun bii, kuku ni, nu s̄awa Isireliba. Wee ba m̄ɔ, ben kukunu nu gbera. Ben ȳiȳɔbu bu doona ma ba k̄ɔra. ¹²Yen s̄ɔ t̄ɛ, a bu s̄ɔw̄ɔ a n̄eɛ, wee kon be, n̄en t̄ambun sika wukia kpa n bu yera min di n ka bu wurama ben tem̄ɔ. ¹³N̄a n bu kua me, ba koo gia ma n̄ena na s̄a Yinni Gusunɔ. ¹⁴Kon bu n̄en Hunde dokea kpa bu wa ba n̄ w̄a. Kon de bu wura bu sina ben tem̄ɔ. Saa ye s̄ɔra ba koo gia ma ne, Yinni Gusunɔ na gari gerua na maa yi kua.

Yudaba ka Isireliban banda

koo ko teeru

¹⁵Yinni Gusunɔ u maa n̄eɛ, ¹⁶wune t̄onun bii, a d̄aa kukuru garu suo kpa a Yudaban bandun ȳisuru yore ten w̄oll̄ɔ. Kpa a maa d̄aa kukuru garu sua a Isireliban bandun ȳisuru yore ten w̄oll̄ɔ. ¹⁷Kpa a d̄aa kukunu yiru ye sw̄ɛna nu ko nge d̄aa kuku teeru wunen n̄oma s̄ɔɔ. ¹⁸Sanam me t̄amba koo nun bikia bu n̄eɛ, a n̄ kaa sun d̄aa yen tubusianu s̄ɔ? ¹⁹Saa ye s̄ɔra kaa bu wisi a n̄eɛ, ameniwa ne, Yinni Gusunɔ na gerua. Na n̄eɛ, kon Isireliban bandun d̄aa kuku te sua kpa n tu sw̄ɛna ka Yudaban bandugiru nu ko d̄aa kuku teeru n̄en n̄omaɔ. ²⁰D̄aa kuku ni, nu ko n̄ w̄awa wunen n̄omaɔ ba n̄ waamaɔ. ²¹A maa bu s̄ɔw̄ɔ a n̄eɛ, wee, kon Isireliba m̄enna beri berikan di mi ba yarine bwesenu s̄ɔɔ, kpa n de bu wurama ben tem̄ɔ. ²²Ba koo ko bwese teeru sere ka be ba w̄a guun̄ɔ kpa ba n sun̄ɔ turo m̄ɔ. Ba n̄ ko n̄ maa s̄a bwesenu yiru.

Ba ñ ko n maa sinambu yiru mɔ. ²³ Ba ñ maa tii disii dokemɔ ben bũu sãanun sã ka ben toranun sã. Kon bu yaramawa mi ba wãa ba ka tora kpuron di. Kon bu ðeerasiawa mam mam. Ba ko n sãawa nen tãmbu kpa na ñ maa sãa ben Yinni. ²⁴ Dafidi nen sɔm kowon bibun bweseru sɔra ba koo sunɔ wa. Kparɔ turowa ba ko n mɔ. Ba koo nen woodaba mem nɔɔwa kpa bu ka ye sɔmburu ko. ²⁵ Ba koo wure ba n wãa tem mɛ sɔɔ mɛ na nen sɔm kowo Yakɔbu wɛ. Miya ben baababa ba sina. Ben tii ba koo maa sina mi sere ka ben bibun bibɔ ka baadommaɔ. Dafidin bibun bwesera ta ko n bandu dii mi sere ka baadommaɔ. ²⁶ Kon ka bu arukawani bɔri yendugia bɔke ye ya ko n wãa sere ka baadommaɔ. Kon de bu sina tem mi, kpa bu dabia. Kpa n nen sãa yeru gira ben suunu sɔɔ sere ka baadommaɔ. ²⁷ Nen wãa yeru ta ko n wãawa ben suunu sɔɔ. Ba ko n sãawa nen tãmbu kpa na n sãa ben Yinni. ²⁸ Nen sãa yeru tã n wãa ben suunu sɔɔ sere ka baadommaɔ, saa ye sɔra bwesenu nu koo gia ma nena na sãa Yinni Gusunɔ wi u Isireliba gɔsa nenem.

Gari yi ba gerua Gɔgun sɔ

38

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ² tɔnun bii, a mɛɛrio Gɔgun bera gia Magɔgun temɔ wi, wi u sãa Mɛseki ka Tubalin kparɔ kpa a nùn gerusi a nɛɛ, ³ wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, kon Gɔgu wɔrima wi u sãa Mɛseki ka Tubalin kparɔ. ⁴ Kon nùn gɔsiama kpa n kɔkɔnu doke win baa saburosɔ, kpa n nùn gawama, wi ka win tabu kowobu ka dumi ka maasɔbu, kpa win tɔn dabi te, ta n tabu yãnu sebua ta n tere bakanu ka piiminu neni kpa ta n takobiba fiãmɔ. ⁵ Pɛesiba ka Etiopigibu ka Putigibu be kpuro ba terɛnu ka sii furɔ kɔkɔnu doke, be kpurowa ba koo ka nùn da. ⁶ Gomɛɛn tabu kowobu ka Beti Togaamagii be ba wãa sɔɔ yɛsan nɔm geun sɔɔ sɔɔ gia, be ka ben tabu kowobu kpuro ka sere bwese dabi dabɔn tãmbu, be kpurowa ba koo nùn swii. ⁷ U gesi win sɔru koowo wi ka tɔn be ba koo nùn swii kpa u n sɔru kpeere. Wiya u koo bu kpara. ⁸ Amen biru kon de u ko ben wirugii, kpa u Isireliba wɔri be ba kisira tabun di. N deema ba raa yarinɛwa tem tukumɔ ma ba seema tem kpuron di mi ba raa wãa. Ba wurama ba menna Isireliban guunɔ ni ba raa ðeri n te. Ma ba sina mi ka bɔri yendu. ⁹ Adama wi ka win tɔn be ba nùn swii ba koo tem mɛ wukiriwa nge woo bɔkɔ ñ kun mɛ nge guru wiru. ¹⁰ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, saa ye, yà n tunuma, bwisiku kɔsunu koo nùn deema kpa u kɔsa himba ko. ¹¹ U koo gɔru doke u nɛɛ, u koo tem gam tãmbu wɔri be ba wãa bɔri yendu sɔɔ, bèn wusu su ñ gbãranu ka gamboba mɔ. ¹² U koo da u tãmbu wɔri be ba ben wuun bansu seeya kpa u ben yãnu gura. Tɔn be, ba wuramawa saa tɔn tukobun suunu sɔɔn di. Ba dukia ka yaa sabenu wa. Ma ben tem mu wãa handunian suunu sɔɔ. ¹³ Saban tãmbu ka Dedaniḡibu ka Taasisin tenkuba ka sere be ba wãa turuku mi, ba koo nùn bikia bu nɛɛ, mban sɔna u tɔn dabi teni menna. U kiwa u tãmbu wɔri u ben yãnu gura? U kiwa u tãmbun sii geesu ka ben wuru gura? U kiwa u ben yaa sabenu ñ kun mɛ ben dukia baka gura?

¹⁴ Wunɛ tɔnun bii, a Gɔgu sɔɔwɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, ðama te nen tãmbu Isireliba ba koo sina bɔri yendu sɔɔ, u ko n yɛ. ¹⁵ Saa ye, u koo na saa win wãa yerun di sɔɔ yɛsan nɔm geuɔ wi ka bwese dabi dabɔn tabu kowobu be kpuro ba n yɔɔwa dumin wɔllɔ. ¹⁶ Yen biru u koo sewa u nen tãmbu Isireliba seesi kpa win tabu kowo be, bu Isireliba wukiri nge mɛ guru wiru ta ra tem wukiri. Amen biru kon de u na u nen tem wɔri kpa n bwese ni nu tie sɔɔsi saa wi, Gɔgun min di ma nena na sãa ðero.

¹⁷ Ameniwa ne, Yinni Gusuno na gerua. Na nee, Gogu wi, u saawa win gari na dera nen samabu ba gerua gasan di Isirelio. Na nee, kon de u nen tambu wari. ¹⁸ Tso te soo Gogu u koo Isireliban tem wari, ne Yinni Gusuno kon weru wura ka maru. ¹⁹ Nena na maa yeni gerua ka nisinu ka maru baka. Na nee, tso te, tem mu koo yiri too too Isirelio. ²⁰ Swee ka gunosu koo diiri berum so nen wuswaa ka sere gbeeku yee ka yee yi ra kabiri ka tambu kpuro. Guunu nu koo woruku kpa kpenu nu kankira kpa gharanu kpuro nu woruku. ²¹ Kon de tabu bu nun wari nen guunu kpuron wollo. Baawure u koo win winsim tabu wariwa. ²² Kon Gogu wi siri n nun bararu kpee kpa n de bu nun go bu yem yari. Kon de guru baka yu ne ka kpenu kpa dso ka soo bisu yu wi ka win tabu kowobu wari ka sere ton dabi te ta wa ka wi. ²³ Nge meya kon ka bwese dabinu soosi ma na kpa na maa saa deero kpa nu gia ma nena na saa Yinni Gusuno.

Ba Gogu kamia

39

¹ Wune tonun bii, a Gogu gerusio a nee, ameniwa ne, Yinni Gusuno na gerua. Na nee, ne wee na Gogu seesi wi, wi u saa Meseki ka Tubalin kparo. ² Kon nun yara win tem di me mu wa soo yesan nom geun soo soow. Kpa n de u Isireliba wari. ³ Adama kon win tendu wara win nom dwarun di kpa n win senu mweri win nom geun di. ⁴ U koo woruma Isireliban guunu wollo wi, ka win tabu kowobu ka ton be ba nun swiima. Kpa gunosu ka gbeeku yee yi ben yaa di. ⁵ U koo worumawa temo nge me ne, Yinni Gusuno na gerua. ⁶ Kon Magogo ye dso doke ka sere be ba wa tem burer bari yendu soo. Saa ye soo, ba koo gia ma nena na saa Yinni Gusuno. ⁷ Kon de bu nen yisi deeraru gia Isireliban suunu soo. Na n derimo bu tu sanku. Saa yera bwesenu kpuro nu koo gia ma nena na saa Gusuno Isireliban Yinni Deero. ⁸ Wee ye kpuro ya koorama ya wee. Ya koo koorawa tso te nen tii na yi. Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua. ⁹ Yen tso te, Isireliba ba koo yari ben wusun di, kpa bu ben yiberaban tere bakanu ka piiminu mweri ka ben tema ka senu ka ben yaasi ka ben bari kpa bu ka ye kpuro dso sore wdo naba yiru. ¹⁰ Ba n maa daa kaso dso yakaso. Meya ba n maa daa burama daa soow bu ka doo ko. Domi tabu yaa niya ba koo ka dso sore. Ba koo ben yiberaba mweri be, be ba raa bu mwera. Ba koo tambun yanu gura be ba raa ben yanu gura. Ne Yinni Gusunowa na yeni gerua.

¹¹ Yen tso te, Isirelio kon Gogu siku yeru we nim waku boruguun soo yari yeru gia, mi tamba ra sare. Kpa tu bera min swaa go. Miya ba koo Gogu ka win ton dabi te sike, kpa bu yam mi soku Gogun ton dabinun wowa. ¹² Isirelibara ba koo bu sike kpa bu wa bu ka ben tem deerasia. Ba koo ye kowa suru naba yiru. ¹³ Isireliba kpurowa ba koo goo ni sike. Yen tso te, ba koo man bere we, kpa bu mom. Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua. ¹⁴ Suru naba yiru yen baa soo, ba koo tambu gosi be ba ko n sirene ba n goo ni nu tie kasu ba n sikuma. Be ba saru mi kpuro, ba koo bu somi. Meya ba koo ka tem me kpuro deerasia. ¹⁵ Ton be ba basu tem me soo, ba n ton kukunu wa, kpa bu yireru ko mi. Be ba siku ten samburu mo ba n na kpa bu kuku ni gura bu sike Gogun ton dabi ten wowa mi. ¹⁶ Ba koo mam wuu gagu yisuru ke Hamona. Yisi ten tubusiana dabiru. Nge meya ba koo ka tem me deerasia.

¹⁷ Yinni Gusuno a nee, tonun bii, a guno bwese bweseka ka gbeeku yee kpuro soow a nee, yi mennama baama kpuron di nen yaku te kon kon so. Kon yaku bakaru ko Isireliban guuno kpa yi yaa tem yi yem no. ¹⁸ Yi koo tabu durabun gonu di kpa yi wirugibun yem no be, be ba saa nge Basanin yaa kinenu ka yaa

kpeɲminu ka bonu ka ketɛ kinɛ ni nu gum mɔ. ¹⁹ Yi koo yaa gum di yi debu kpa yi yɛm nɔ sere mu yi go nge tam nɛn yāku te kon yi kua min sɔ. ²⁰ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, yi koo dumi ka yin maasobun yaa di ka tabu durɔbu ka sere tabu kowobu be ba tie. Yi koo yaa ye diwa yi debu nɛn dii yerɔ.

²¹ Kon bwesenu nɛn yiiko sɔɔsi kpa nu wa nge mɛ na bu siri ka sɛɛyasia bi na bu kua. ²² Saa yen dɔma ten di sere ka baadommaɔ, nɛn tɔmbu Isireliba ba koo gia ma nɛna na s̄aa Gusunɔ ben Yinni.

Esekielin garin wiru

²³ Bwesenu nu koo gia ma Isireliban toranun s̄ona nɛ, Yinni Gusunɔ na bu biri kisi ma na dera ba bu yoru mwɛɛra ba ka da tem tukumɔ. Na bu ben yibɛrɛba nɔmu sɔndia ba bu go tabu sɔɔ. ²⁴ Na bu sɛɛyasia nge mɛ ben toranu nu nɛ ni nu bu kua disigibu. Ma na bu nɛn wuswaa berua. ²⁵ Adama t̄ɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, kon de Isireliba be, Yakɔbun bweseru bu wurama yorun di. Kon be kpuron wɔn wɔndu ko. Saa ye sɔɔ, kon nisinu se nɛn ȳisi dɛɛra ten sɔ. ²⁶ Sanam mɛ ba koo sina ba n w̄aa b̄ari yendu sɔɔ, goo kun maa bu baasimɔ ba koo ben sekuru duari ka ben naanɛ sari te ba man kua. ²⁷ Tɔmbu ba koo man bɛɛɛ w̄ɛ n̄a n Isireliba wunama ben yibɛrɛban suunu sɔɔn di na ka wurama. ²⁸ Ba koo gia ma nɛna na s̄aa Gusunɔ ben Yinni, nɛ wi na dera ba ka bu yoru da bwese tukunun suunu sɔɔ, ma na dera ba maa wurama ben temɔ. Baa ben turo na n̄ derimɔ u sina tem tukumɔ. ²⁹ Na n̄ maa bu biri kisimɔ. Domi kon bu nɛn Hunde w̄ɛ. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

ESEKIELI U UINNI GUSUNɔN S̄AA YEE KPAARU WA KĀSIRU Sɔɔ

Esekieli u kāsiru wa

40

¹ Ye ba Isireliba yoru mwa yen w̄ɔɔ yɛnda nɔɔbusen suru gbiikoon s̄ɔɔ wɔkuruse s̄ɔɔra Yinni Gusunɔn dam mu Esekieli nɛnua. N deema ye ba Yerusalemu w̄ari ba kɔsuka yen w̄ɔɔ wɔkura nnese s̄ɔɔra mi. Ma u n̄un kp̄ara u ka da Isireliban temɔ ² kāsiru sɔɔ. U n̄un sua u yi guuru wɔllɔ te ta gunu too. Ten s̄ɔɔ ȳɛsan nɔm dwaru gia, u dia wa ya s̄aa nge wuu. ³ Ma u ka n̄un da mi gia. Ma u durɔ goo wa mi, u ka sii gandui weene u w̄ɛɛ damgii ka dɛka nɛni ye ba ra ka ȳiire. Ma u ȳɔ gambon b̄okuɔ kɔnnɔwɔ. ⁴ Durɔ wi, u nɛɛ, tɔnun bii, a mɛɛriɔ kpa a swaa daki a de a ye kpuro laakari ko ye kon nun s̄ɔɔsi. Domi ba ka nun nawa mini a ka mɛɛri kpa a ka wa a Isireliba tubusia ye a wa.

Yaara ka kɔnnɔ tɔɔkisu

⁵ Wee ye u wa. U gb̄araru wa ta s̄aa yee te sikerene. U dɛka wa durɔ win nɔma sɔɔ. Yen dɛɛbu bu ka gɔm soonu nɔɔba tia nɛ. Adama yen gɔm soo ten baatere ta dɛɛbu sosiwa ka nɔm w̄i teeru. Yen yasum maa kua dɛka tia. Yen gunum maa kua dɛka tia. ⁶ Ma u da kɔnnɔwɔ ge ga w̄aa s̄ɔɔ yari yeru gia ma u ȳɔɔwa gen ȳɔɔtiaɔ. Ma u kɔnnɔ gen yasum ȳiira. Ma mu kua dɛka tia. Aderɔ ga w̄aa dii ten suunu sɔɔ ma k̄ɔsu yenu w̄aa gen ȳɛsi ȳɛsikaa. ⁷ K̄ɔsu yee nin baateren dɛɛbu ka ten yasum mu nɛwa. Ye kpuro ya s̄awa dɛka tia. Batuma ye ya nu karane ya s̄awa gɔm soonu nɔɔbu. Gambo ye ya w̄aa dii sɔɔn kɔnnɔwɔ a sere s̄aa yerun tii du, yen yasum mu s̄awa dɛka tia. ⁸⁻⁹ Ma durɔ wi, u dii sɔɔ ge ȳiira. Gen ganan genunum mu s̄awa dɛka nɔɔba ita. Ma gen gani tɔɔkii yi maa s̄aa gɔm soonu yiru kɔnnɔ gen sɔɔwɔ. Diru gara w̄aa s̄aa yee ten b̄okuɔ. ¹⁰ K̄ɔsu yerun dii ni kpuro ni nu w̄aa s̄ɔɔ yari yeru gia nu nɛwa. Dia ita itawa ya w̄aa

aderə gen beri berikaə. Batuma ye ya bu karane ya maa newa. ¹¹ Durə wi, u maa kənnə gen yasum yīira ma ya kua gəm soonu wəkuru. Ma gen dēebu bu kua gəm soonu wəkura ita. ¹² Kōsu yee nin baateren wuswaəə ba batuma gaa wāa gəm soo teeru. Kōsu yee ten baateren goonu nu sāawa gəm soonu nəəba tia tia. ¹³ Durə wi, u yīira saa kōsu yee teerun gana soən di n ka girari yirusen gana səə te ta gbiiki te mēera. Ma n kua gəm soonu yenda nəəbu. ¹⁴ U maa dii səə ge yīira ma ga kua gəm soonu yendu. Dii ten bera gia, sāa yee ten yaara ya ka kənnə ge sikerenewa. ¹⁵ Batuma ye ya wāa kənnə gèn min di ba ra ka du n ka da kənnə ge ga wāa səəwə, yen dēebu bu sāawa gəm soonu weeraakuru. ¹⁶ Ba kōsu yee nin fənentiba kuawa nge kəkəsəə nin gani təkikiə ka maa gani yi yi nu burane səə ka sere dii səə gen gani səə. Ma ba dii nin ganin səəwə kpakpa wurusun weenasisu koosi ye ya kua yen buraru.

¹⁷ Yen biru durə wi, u ka nūn da sāa yee ten yaara təkakaə mi dia tēna ya wāa. N deema ba gāanu tāwa nge simaa ba ka yaara ye sikerena. ¹⁸ Simaa ye ba tāwa mi, ya wāawa dia yen bokuə. Ma ya ka dia yen gani dēebu ne. Adama ya n yaara səkkaa gunum tura. ¹⁹ Ma u batuma yen dēebu yīira saa kənnə gbiikuun səən di n ka girari yaara səkkaan ganaə ma n kua gəm soonu wunəbu (100). U ye yīira səə yari yeru gia ka səə yēsən nəm geu gia. ²⁰ Ma u maa yaara təkakaan kənnə ge ga wāa səə yēsən nəm geu gian dēebu ka yasum yīira. ²¹ Kənnə ge, ga kōsu yenu nəəba tia mə, ita ita gen aderən yēsi yēsikaə. Gen gani yi, ka gen dii səə ya ka kənnə ge ga wāa səə yari yeru gia dēebu ka yasum newa. ²² Yen fənentiba ka dii səə ge, ka kpakpa wurusun bura ni ba kua mi, ye kpuro ya sāawa tia ka kənnə ge ga wāa səə yari yeru mi. A ka da yen kənnə ge ga wāa səə yēsən nəm geu gia, kaa yəətia yəwa naa dabusanu nəəba yiru. ²³ Səə yēsən nəm geun kənnən dee deeru, kənnə gaga wāa səəwə gèn min di ba ra ka du yaara səkkaaə. Kənnəsu yiru yen baa səə ya sāawa gəm soonu wunəbu nge mē n sāa səə yari yeru gia. ²⁴ Ma u ka man da səə yēsən nəm dwaru gia mi kənnə gaga wāa. Ma u gen kōsu yenu ka gen dii səə ka gen gani yīira. Ye kpuro ya ka kənnə siəngia newa. ²⁵ Kənnə ge, ka gen dia ya fənentiba mə ya ka sikerene nge fənenti beəə. Gen dēebu bu sāawa gəm soonu weeraakuru. Gen yasum maa sāa gəm soonu yenda nəəbu. ²⁶ Gen yəətia ya məwa naa dabusanu nəəba yiru a ka da dii səə gen mi. Ba dii ten gani səkki buraru kuawa ka kpakpa wurusun weenasisu. ²⁷ Yaara səkkaa ya maa kənnə mə səə yēsən nəm dwaru gia. Kənnəsu yiru ye, ya tondinewa ka gəm soonu weeraakuru.

Yaara ka kənnə səkki

²⁸ Durə wi, u ka maa man da yaara səkkaa yen mi, səə yēsən nəm dwaru gian kənnən di. Ma u kənnə ge yīira u deema ya newa ka yaara təkakaan kənnəsu. ²⁹ Gen kōsu yenu ka gen gani ka gen dii səə, ye kpuro ya newa ka yaara təkakaan kənnəsu. Kənnə ge, ga fənentiba mə ba ka sikerene. Gen dēebu bu sāawa gəm soonu weeraakuru. Ma gen yasum maa sāa gəm soonu yenda nəəbu. ³⁰ Kənnə gen dēebu bu sāa gəm soonu weeraakuru. Gen yasum maa sāa gəm soonu yenda nəəbu. ³¹ Dii səə gen kənnə ga mēerawa yaara təkakaə. Ba gen gani səkki buraru koosiwa ka kpakpa wurusun weenasisu. Gen yəətia ye, ya naa dabusanu məwa nəəba ita. ³² Yen biru, u maa ka man da yaara səkkaa yen mi, saa kənnə ge ga wāa səə yari yeru gian di. Ma u kənnə ge yīira u deema ga ka si u raa yīira mi newa. ³³ Gen dii səə ka gen gani ka gen kōsu yenu, ye kpuro ya newa ka kənnə si u raa yīira. Yen biru ga fənentiba mə ya ka sikerene. Kənnə gen dēebu bu sāawa gəm soonu weeraakuru. Gen yasum maa gəm soonu

yenda nɔɔbu. ³⁴ Gen dii sɔɔ ga yaara tɔɔkaa mɛɛrawa. Ma ba gen gani sɔɔkii buraru koosi ka kpakpa wurusun weenasisu. Ma gen yɔɔtia ya naa dabusanu mɔ nɔɔba ita.

³⁵ U ka maa man da kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. Ma u gu yɛira. U deema kɔnnɔ ge, ka si u raa yɛira mi, su dɛɛbu ka yasum nɛwa. ³⁶ Kɔnnɔ ge, ga maa kɔsu yenu mɔ ka gani yi yi nu burane ka sere dii sɔɔ. Ma ba fɛnɛntiba kua ba ka gu sikerena. Gen dɛɛbu bu sɔawa gɔm soonu weeraakuru, ma gen yasum maa sɔa gɔm soonu yenda nɔɔbu. ³⁷ Dii sɔɔ ge, ga yaara tɔɔkaa mɛɛrawa. Ma ba gen gani sɔɔkii buraru koosi ka kpakpa wurusun weenasisu. Gen yɔɔtian naa dabusanu sɔawa nɔɔba ita.

³⁸ Kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia ga diru garu mɔ te ta mɛɛra gen dii sɔɔ gia. Miya ba ra yɔku dɔɔ mwaaruginun yaa kpakie. ³⁹ Dii sɔɔ gen beri berikaa tɔɔwɔ, tabulu yiru yiruwɔa ya wɔa. Tabulu ben wɔllɔwa ba ra yɔku dɔɔ mwaaruginu ka toranun yɔkunu ka yɔku ni ba ra ka toranu sɔmɛn yaa sake.

⁴⁰ Dii sɔɔ gen tɔɔwɔ, tabulu nɛwa ya wɔa. A n dɔɔ kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, kaa kpɛ a ye wa bera ka bera yiru yiru. ⁴¹ Tabulu nɔɔba itawa ba mɔ yɛn wɔllɔ ba ra yɔku yaa go. Ba ye yiwa nɛ nɛ kɔnnɔ gen beri berikaa.

⁴² Tabulu yɛn nɛ sɔɔra ba ra yɔku dɔɔ mwaaruginu sɔɔru ko. Ba ye kua ka kpee ni ba dɔka. Yɛn dɛɛbu bu sɔawa gɔm soo teeru ka bɔnu, yɛn yasum maa sɔa gɔm soo teeru ka bɔnu, ma yɛn gunum mu sɔa gɔm soo teeru. Tabulu yɛn miya ba ra yɔku sɔm yɔnu yi. ⁴³ Ma ba tabulu ye nɔɔ bɔki kua nɔm tararun yasum saka. Tabulu yɛn wɔllɔwa ba ra yɔku yaa sɔndi. ⁴⁴ Yɛn biruwa durɔ wi, u ka man da yaara sɔɔkaa. Ma na dia yiru wa mi. Teera wɔa kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia ma ta nɔɔ tɛi sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia. Teera maa wɔa kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia ma ten kɔnnɔ ga maa tɛi sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. ⁴⁵ U man sɔɔwa u nɛɛ, dii tɛn kɔnnɔ ga tɛi sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia mi, ta sɔawa yɔku kowobun diru be ba ra sɔa yerun sɔmburu ko. ⁴⁶ Dii tɛn kɔnnɔ ga maa tɛi sɔɔ yɛsan nɔm geu gia mi, ta sɔawa yɔku kowobugiru be ba ra yɔkuru ko yɔku yerɔ. Ma u maa nɛɛ, Lefin bweseru sɔɔ, Sadɔkun bwese kera ya koo kpɛ yu du sɔa yerɔ yu Yinni Gusunɔ sɔa.

Yinni Gusunɔn sɔa yeru

⁴⁷ Durɔ wi, u sɔa yee ten yaara sɔɔkaa kpuro yɛira ma u deema yɛn goonu kpuro nu nɛwa. Yɛn dɛɛbu bu sɔa gɔm soonu wunɔbu (100) ma yɛn yasum maa sɔa gɔm soonu wunɔbu. Ma yɔku yera wɔa sɔa yee ten kɔnnɔwɔ. ⁴⁸ Ma u maa ka man da sɔa yee ten adɛrɔwɔ mɛn di ba ra ka du. Ma u adɛrɔ gen gbereba yɛira. Ma yɛn baayeren bɔɔrum mu sɔa gɔm soonu nɔɔbu. Kɔnnɔ gen yasum mu sɔawa gɔm soonu wɔkura nɛɛ. Gen yɛsa baayeren dɔa ya maa sɔa gɔm soonu ita. ⁴⁹ Adɛrɔ gen tiin dɛɛbu bu sɔawa gɔm soonu yɛndu. Ma gen yasum maa sɔa gɔm soonu wɔkura tia. Ba ra gu duwa ka yɔɔtia ye ya naa dabusanu wɔkuru mɔ. Ma ga gbere mɔ bera ka bera tia tia.

41

¹ Durɔ wi, u ka maa man da sɔa yerun suunu sɔɔ. Ma u ye kpuro yɛira. Adɛrɔ gen ganin sinum mu sɔawa gɔm soonu nɔɔba tia. ² Kɔnnɔ gen yasum maa sɔawa gɔm soonu wɔkuru, gen beri berika nɔɔbu nɔɔbu. Ma u sɔa yee ten tii yɛira. Ten dɛɛbu sɔawa gɔm soonu weeru. Ma ten yasum maa sɔa gɔm soonu yɛndu. ³ Yɛn biru u dua dii ten sɔɔwɔ u ten kɔnnɔn dɔa yɛira, ya kuawa gɔm soonu yiru. Ma kɔnnɔ gen tiin yasum sɔa gɔm soonu nɔɔba tia. Ma gen ganin yasum beri berikaa mu sɔa gɔm soonu nɔɔba yiru yiru. ⁴ Ma u dii sɔɔ gen tii

yīira, gen dēebu ka gen yasum mu nēwa. Ya sāawa gəm soonu yendu. Ma u man sōwa u nē, ga sāawa dii te ta dēere gem gem.

Dia ye ba gōri gōri

⁵ Sāa yee te, ta gani yiru mō, tia sōwō, tia maa tōwō. Ma durō wi, u ten gana sōkaa yīira ma yen sinum mu kua gəm soonu nōba tia. Ma ba dinu gōri gōri gani yiru yen baa sō ba ka sikerena. ⁶ Dii ni, nu swēnēwa gidambisa ita ita beri berika. Gidambisa baayeren dian geera sāawa tēna. Dii nin gani yi ka tōkaaginu manine adama yi n̄ ka sōkaaginu manine. ⁷ Gidambisa ye, ya yasum kerane wōllu gia. Domi yen gana tōkaa ya sinum kaara. Mēya n̄ sāa ya ka sāa yee te sikerena. Yen sōna wōllu gia batuma ya kpāaru bo yen sōwō. Saa gidambisa ye ya wāa temōn di, tonu koo kpī u yō u da sere ye ya wāa wōllu u kun kpa ka swaa gaa. ⁸ Ma na dia ye kpuron gunum mēera na deema ye ba gōri gōri mi, saa yen kpēekpēekun di, yen gunum mu sāawa dēka nōba tia tia. ⁹ Dia yen gana tōkaan sinum mu sāawa gəm soonu nōbu. Dia ye ba gōri gōri sāa yee ten yēsi yēsika, ¹⁰ ka yāku kowobun dian baa sō, ba batuma deri yēn yasum mu sāa gəm soonu yendu. ¹¹ Dia ye ba gōri gōri mi, ya nō tīiwa batuma ye ba derin bera gia. Kōnnōsu yiruwa ya wāa mi. Teu sō yēsān nām geu gia, teu maa sō yēsān nām dwaru gia. Gana ye ya batuma ye sikerene, yen sinum mu sāawa gəm soonu nōbu. ¹² Sāa yee ten sō duu yeru gia, diru gara wāa ta batuma ye ba deri mi nō tīi. Dii ten dēebu bu sāawa gəm soonu wēne ka wōkuru. Ma ten yasum mu sāa gəm soonu wata ka wōkuru. Ten ganān sinum maa sāa gəm soonu nōbu. ¹³ Durō wi, u sāa yee te yīira ma ten dēebu kua gəm soonu wunōbu (100). Batuma ye ba maa deri mi, ka dii te ba bana sō duu yeru gia mi, ye kpuro ya maa kua gəm soonu wunōbu. ¹⁴ Sō yari yeru gia, sāa yee ten dēebu ka batuma ye ba deri min yasum mu sāawa gəm soonu wunōbu. ¹⁵ Ma u maa dii te ta wāa sāa yerun biruō yīira ka batuma ye ba deri ma ye kpuro ya maa kua gəm soonu wunōbu.

Sāa yee ten sōwō

Sāa yee ten duu yeru ka dii dēeraru ka dii te ta dēere gem gem mi, ¹⁶ ba ye kpuron gani ka fēnentiban kadiriba dāa bēsi maniwa. Mēya ba maa kua gidambisa yeba sō. ¹⁷ Sāa yee ten tōwō ka ten sōwō saa ten kōnnōn di sere ka dii te ta dēere gem gem mi, ba ye kpuron gani buraru koosiwa ¹⁸ ka wōllun kōsobun weenasibu ka maa kpakpa wurusun weenasisu. Kpakpa wurusun weenasii si, ka wōllun kōsobun weenasii be, ba yōwenēwa. ¹⁹ Wōllun kōsobun weenasii ben baawure u wuswaa mōwa yiru. Wuswēe yin tia ya ka tōngia weene ya kpakpa wuru sin weenasi teu wuswaa kisi. Wuswaa tia ya maa ka gbee sunōgia weene ma ya maa kpakpa wuru sin weenasi teu wuswaa kisi. Nge mēya ba ka dii te kpuron gani buraru kua. ²⁰ Ba wōllun kōsobun weenasii be ka kpakpa wurusun weenasii si kuawa ten temō ka ten ganiō ka ten kōnnōsun wōllō. ²¹ Sāa yee ten kōnnōn kadirin dānu nu nēwa.

Dii te ta dēere gem gem wuswaa, gāanu wāa mi. ²² Nu sāare nge yāku yeru te ba kua ka dāa. Ten gunum mu sāa gəm soonu ita. Ten dēebu maa gəm soonu yiru. Ba u nō bōka kuawa ka dāa. Yera durō wi, u man sōwa u nē, tabulu ye ba ra n yii Yinni Gusunōn wuswaa yera mi.

²³ Dii dēeraru ka dii te ta dēere gem gem nu mōwa kōnnōsu yiru. ²⁴ Gambo sikane yiruwa kōnnō si, su mō. Ye kpuro ya ra n keniarewa. ²⁵ Ba gambo yen wōllō wōllun kōsobun weenasibu ka kpakpa wurusun weenasisu kua nge me ba kua gani yi sō. Ma ba kōbe kua ten tōwō dii dēera ten kōnnōwō. ²⁶ Dii ten

yēsi yēsikaḳ ka sere dii ni ba ɔri ɔri mi ka maa yen kḳeḳ, ba yen fənentiba kḳkḳḳ dokeawa ka kpakpa wurusun weenasisu.

Dinu ganu sāa yee ten bḳku

42

¹ Durḳ wi, u ka man da sāa yee ten yaara tḳkaḳḳ sḳḳ yēsḳn nḳm geu gia, sere dia ye ya wāa batuma ye ba deri ka dii te ta wāa sāa yee ten biruḳn deedeeru. ² Dia yen dēḳbu bu sāawa ɔm soonu wunḳbu (100) ma yen yasum mu sāa ɔm soonu weeraakuru. ³ Yen bee tia ya batuma ye ba deri mi nḳḳ kisi. Batuma yen dēḳbu bu sāawa ɔm soonu yendu. Ma ya ka sāa yee te sikerene. Bee tia, dia ye, ya maa yaara tḳkaḳ ye ba simaa doke nḳḳ kisi. Ya gidambisa ita mḳ. Ma ba ye kḳbe kua kua. ⁴ Dia yen wuswaaḳ, ba batuma deri ɔm soonu wḳkurun saka. Ma ba swaa wāa ye sḳḳ ɔm soo teeru. Dia yen kḳnnḳsu su nḳḳ tḳiwa sḳḳ yēsḳn nḳm geu gia. ⁵ Dia ye ya wāa wḳḳḳ ya piiminu bo ya kere ye ya wāa temḳ ka ye ya wāa suunu sḳḳ. Domi kḳbe ye ba kua mi, ya yen sukum kawawa. ⁶ Adama yen kḳbe ya ḳ gbereba mḳ nge yaara yen dinun gbereba. Yen sḳna dia ye ya wāa wḳḳḳ ya ḳ suunukinu ka temkinu kpḳaru tura. ⁷ Dia yen gana ye ya yaara tḳkaḳ mḳera, yen dēḳbu bu sāawa ɔm soonu weeraakuru. ⁸ Domi dia yen tiin dēḳbu bu sāawa ɔm soonu yenda nḳḳbu. Adama sāa yee ten bera gia, yen dēḳbu bu sāawa ɔm soonu wunḳbu (100). ⁹ Bḳ n wee saa yaara tḳkaḳn di, kḳnnḳ gaga wāa dia yen temḳ sḳḳ yari yeru gia ɔn min di ba ra ka du. ¹⁰ Kḳnnḳ ɔ, ga wāa mi yaara tḳkaḳn gana ya torua.

Dia maa wāa yaara tḳkaḳḳ sḳḳ yēsḳn nḳm dwaru gia batuma ye ba deri ka dii te ta wāa sāa yee ten biruḳn deedeeru. ¹¹ Dia yen wuswaaḳ, swaa wāa. Dia ye, ya ka ye ya wāa sḳḳ yēsḳn nḳm geu gia weene. Yen dēḳbu ka yen yasum ka nge mḳ ba ye banisina ka yen kḳnnḳsu ye kpuro ya sāawa tia. ¹² Nge mḳya dia ye ya wāa sḳḳ yēsḳn nḳm dwaru ɔn kḳnnḳsu su sāa. Kḳnnḳ gaga wāa swaa yen duu yerḳ, yaara tḳkaḳn ganaḳ sḳḳ yari yeru gia. Min diya ba ra ka du. ¹³ Durḳ wi, u man sḳḳwa u nee, dia ye ya wāa sḳḳ yēsḳn nḳm geu gia mi, ka ye ya wāa sḳḳ yēsḳn nḳm dwaru gia mi, ya wāawa Yinni Gusunḳn sḳ. Miya yḳku kowo be ba ra du Yinni Gusunḳn sāa yerḳ ba ko n da yḳku dḳa ni di. Dia ye, ya dḳerewa. Miya ba koo maa kḳnu yi ka yḳku yaa ye ba ka toranun yḳkunu kua ka ni ba ka toranu sḳnwa. ¹⁴ Yḳku kowobu bḳ n dua mi, ba ḳ yariḳ tḳḳwḳ ka ben yḳnu. Ba koo ɔina nu potiriwa. Domi yḳa ni, nu sāawa sāa yḳnu. Ben tiin yḳna ba ko n da doke bu ka da sāa yerun yaaraḳ mi tḳn be ba tie ba yḳ.

Gani tḳkḳin dēḳbu

¹⁵ Sanam mḳ durḳ wi, u dii ten sḳḳwḳ yḳira u kpa, yera u dera na yara ka sḳḳ yari yeru ɔn kḳnnḳ. Ma u batuma ye ya ka sāa yee te sikerene yḳirubu wari. ¹⁶ Yera u sḳḳ yari yeru ɔn bera yḳira ka win dḳka ma ya kua dḳka yen neera wunḳbu (500). ¹⁷ Ma u maa sḳḳ yēsḳn nḳm geu gia yḳira. Ma ya maa kua dḳka yen neera wunḳbu. ¹⁸ U maa sḳḳ yēsḳn nḳm dwaru gia yḳira ma ya kua dḳka yen neera wunḳbu. ¹⁹ U maa yḳira sḳḳ duu yeru gia ma mi ɔn tḳi maa kua dḳka neera wunḳbu. ²⁰ Nge mḳya u gana yen goonu nne kpuro yḳira u ka sikerena. Yen dēḳbu ka yen yasum mu nḳwa. Yen baayere dḳka neera wunḳbu. Gana ye, ya sāa yee te wuna nenem Yinni Gusunḳn sḳ.

Gusunḳ

u wurama win sāa yerḳ

43

¹ Durɔ wi, u ka Esekieli da kɔnnɔ ge ga wāa sɔɔ yari yeru gia. ² Yera Gusunɔ Isireliban Yinnin yiiko ya na saa sɔɔ yari yeru gian di. Ma win nɔɔ ga nɔɔramo nge nim bakam. Ma tem mu win yiikon girima yiba. ³ Kasi te u wa mi, ta ka te u wa sanam me Gusunɔ u ki u Yerusalemu kam koosiagiru weenewa. Meya ta maa ka kasi ni u wa Kebarin daaruɔn bɔkuɔginu weene. Ma u yiira u wuswaa tem girari. ⁴ Ma Yinni Gusunɔn yiikon girima ye, ya dua saa yee te sɔɔ saa kɔnnɔ ge ga wāa sɔɔ yari yeru gian di. ⁵ Yera Hunde nɔn sua saa saa yee ten yaaran di ya ka nɔn da sɔɔwɔ. Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔn yiikon girima ya dii te yibumɔ. ⁶ Yera u nua goɔ u ka nɔn gari mɔ saa dii ten min di. Ma durɔ wi u ka nɔn wāa mi, u yɔ win bɔkuɔ. ⁷ Ma u nɔn sɔɔwa u nee, tɔnun bii, yam miniwa nen sina kitaru. Miya kon nen naasu sɔndi. Kon ka Isireliba sina sere ka baadommaɔ. Be ka ben sinambu ba n maa nen yiisi deera te sankumɔ ba n bɔnu gasirimɔ ka sere sinambun gonu ni ba sikua gungunu wɔllɔ mi ba ra yākuru ko. ⁸ Domi ben sinam be, ba ben sina kpaaruɔn kɔnnɔsu bakunasia nen sɔa yerun kɔnnɔsun bɔkuɔ. Gana tia tɔna ya nu karane. Meya ba maa nen yiisi deera te disi doke ka ben daa kɔsa ye ba kua. Yen sɔna na bu wari ka nen mɔru baka. ⁹ Tɛ ben bɔu gasiribu bu koo nɔru ko kpa bu ben sinambun goɔ nin gari duari. Kpa na n wāa ben suunu sɔɔ sere ka baadommaɔ.

¹⁰ Wune tɔnun bii, a Isireliba dii ten kpunaa sɔɔsio kpa bu sekuru wa ben toranun sɔ, kpa bu wa bu yen kpunaa yen asansi mɛeri. ¹¹ Sekuru ta n bu mwa yɛn sɔ ba tuba ye ba kua, a bu dii ten kpunaa sɔɔsio nge me ba koo tu banisina, ten dɛɛbu ka ten yasum ka ten kɔnnɔsu ka ten ganan buraru ka ten woodaba, a ye kpuro yoruo ben nɔni biru. Ba koo wooda ye kpuro swiwa ten bana sɔɔ. Yeni ya ko n sɔawa ten banan wooda. ¹² Guuru wɔllɔ batuma ye ya ka bu sikerene, ba koo ye garisiwa deera. Yeniwa ya sɔa dii ten wooda.

Yaku yeru ka yakunu

¹³ Durɔ wi, u yaku yeru yiira ka yiirutia ye ya ka gɔm soo teeru ka nɔm wi teeru ne. Wɔru ge ga ka yaku yee te sikerene gen yasum mu sɔawa yiirutia tia. Ma yen dukum mu sɔa yiirutia tia. Ma yen nɔɔ bɔkan biruɔ, ya sɔa gɔm soorun bɔnu. ¹⁴ Saa wɔru gen tem di n ka girari sɔa yee ten temɔ ya kua yiirutii yiru. Ma yen yasum mu maa sɔa yiirutia tia. Saa yaku yee ten bɔka piibun di n ka girari ten bɔka bakaa, ya sɔawa yiirutii nne. Ma yen yasum maa sɔa yiirutia tia. ¹⁵ Yaku yee ten wɔllɔ mi ba ra dɔɔ sɔre, ten gunum mu sɔawa yiirutii nne, ma ba kɔanu nne kua ba gira tia tia ten goonun yinna yenɔ. ¹⁶ Yaku yee ten goonu nne kpuro nu newa. Nu sɔawa yiirutii wɔkura yiru yiru. ¹⁷ Ten bɔka yirusen goonu nne kpuro nu newa. Ni kpuro nu mɔwa yiirutii wɔkura nne nne. Ma ba wɔru kua ye sɔɔ ba ka ye sikerena yiirutia tian yasum saka. Bɔka yen nɔɔ bɔka ya sɔawa gɔm soorun bɔnu. Ma yen yɔotii yi mɛera sɔɔ yari yeru gia.

¹⁸ Durɔ wi, u maa nɔn sɔɔwa u nee, tɔnun bii, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nee, dama te ba yaku yee te bana ba kpa, ma ba ki bu yaku dɔɔ mwaararuginu ko kpa bu yem yɛka, wooda ye ba koo swii wee. ¹⁹ Lefiba sɔɔ, Sadakun bweseru sɔɔra kaa yaku kowobu wuna ba n da nɔn yākuru kue kpa a bu naa kinɛ kpendu wɛ torarun yākurun sɔ. ²⁰ Kpa a ten yem sua a yɛka yaku yee ten kɔanu nne ye sɔɔ ka ten goonu nne ye sɔɔ ka sere maa yen bɔka yiruse ye sɔɔ a ka sikerena. Nge meya kaa ka yaku yee te disi wɔka kpa a tu sɔrasia. ²¹ Kpa a naa kinɛ ten yaa sua a doke dɔɔ sɔɔ batuma gaa sɔɔ ye ba sɔɔru kua tɔɔwɔ. ²² Tɔru yiruse sɔɔ, kaa ka boɔ kinɛru nawa te ta n alebu gaa mɔ kpa a ka tu yākuru ko torarun sɔ. Nge meya kaa ka sɔa yee te sɔrasia nge me a raa

kua ka naa kinε te. ²³ À n torarun yāku te kua a kpa, kaa maa naa kinεru ka yāa kinεru sua ni nu kun alebu gaa m̄. ²⁴ Kpa a ka nu da wi, Yinni Gusun̄n mi a ka yākuru ko. Yāku kowobu ba koo nin yaa b̄ru yēkawa kpa bu ka n̄n ye yāku d̄s̄o mwaararugiru kua. ²⁵ S̄s̄o n̄n̄ba yirun baa s̄s̄o t̄s̄o baatere, kaa n da boo kinεru ka naa kinεru ka yāa kinεru gowa a ka torarun yākuru ko. ²⁶ Nge meya s̄s̄o n̄n̄ba yiru yen baa s̄s̄o ba koo ka yāku yee te s̄aras̄ia kpa ta n wāa wi, Yinni Gusun̄n s̄s̄. ²⁷ S̄s̄o n̄n̄ba yiru yen biru, s̄s̄o n̄n̄ba itase, yāku kowobu ba koo kp̄i bu den t̄mbu yāku d̄s̄o mwaararuginu ka siarabuginu kua wi, Yinni Gusun̄n mi. Kpa u ka b̄ε n̄nu geu m̄εri. Wi, Yinni Gusun̄wa u yeni gerua.

Sāa yerun k̄n̄n̄o

ge ga wāa s̄s̄o yari yeru gia

44

¹ Dur̄o wi, u maa ka Esekieli da t̄w̄w̄o k̄n̄n̄o ge ga wāa s̄s̄o yari yeru gia. N deema k̄n̄n̄o ge, ga k̄nuawa. ² Yera Yinni Gusun̄o u n̄n̄ s̄s̄owa u n̄ε, k̄n̄n̄o ge, ga ko n k̄nuawa ba n̄ gu k̄n̄iam̄. Goo kun maa sar̄o mi, domi n̄ε, Gusun̄o Isireliban Yinniwa na dua min di. Yen s̄s̄, ga ko n k̄nuawa. ³ Adama b̄εn k̄paro u koo kp̄i u sina mi, u ka di n̄ε Yinni Gusun̄n wuswaa. Wiya u koo maa kp̄i u du k̄n̄n̄o gen ad̄εr̄n di kpa u yari min di.

Bango sariba ba n̄ dūo

Yinni Gusun̄n s̄a yer̄o

⁴ Ma dur̄o wi, u ka Esekieli da k̄n̄n̄w̄o ge ga wāa s̄s̄o yēsan n̄m geu gia s̄a yee ten dee deeru. Ye Esekieli u m̄εra yera u wa wee Yinni Gusun̄n yikon girima ya win s̄a yee te yiba. Ma u yiira u wiru ten girari. ⁵ Yera Yinni Gusun̄o u n̄ε, t̄n̄un bii, a wun̄n laakari dokeo kpa a m̄εri s̄a s̄a ka wun̄n tiin n̄ni kpa a swaa daki a n̄o ye kon nun s̄s̄ s̄a yee ten woodaban s̄s̄. A yen dubu ka yen yaribun wooda n̄ni dokeo.

⁶ A Isireliba s̄s̄w̄o be, be ba s̄a m̄m n̄o sariba a n̄ε, ben daa k̄sa ye, ya den man nua. ⁷ Wee ba dera t̄n̄ tuko bango sariba be ba n̄ man s̄am̄o ba dua n̄n̄ s̄a yer̄o ba tu disi doke. Sanam m̄ε be, Isireliba ba man yākuru kuamme ka p̄ε ka yaa gum ka yaa ȳm, ba ku ra n̄n̄ arukawani m̄m n̄w̄ε ben daa k̄san s̄s̄. ⁸ Ben tii ba n̄ n̄n̄ s̄a yerun s̄amburu n̄ni doke. Adama s̄ba ba tu n̄mu s̄ndia. ⁹ N̄ε, Yinni Gusun̄o na n̄ε, t̄ē, s̄s̄o goo ù n̄ wāa ben suunu s̄s̄, ma u n̄ man s̄am̄o, ma u n̄ maa bango kue, u n̄ dūo n̄n̄ s̄a yeru mi.

Wooda Lefiban s̄s̄

¹⁰ Yeniban biru, Yinni Gusun̄o u maa n̄ε, Lefi be ba raa ka man tonda sanam m̄ε Isireliba ba man deri ma ba da ba b̄nu sw̄i, ba koo ben toranun are mwa. ¹¹ Ba ko n s̄awa n̄n̄ s̄a yerun s̄m̄ kowobu. Bera ba ko n da n s̄a yee ten k̄n̄n̄s̄u mara. Kpa ba n ten s̄oma m̄. Beya ba ko n da Isireliban yāku d̄s̄o mwaarugirun yaa sake kpa ba n wāa n̄ε Yinni Gusun̄n s̄s̄. ¹² Wee t̄ē, ba s̄a Isireliban yāku kowobu b̄n̄un nuur̄o, ma ba dera Isireliba ba tora. Yen s̄s̄, kon n̄ma sua n̄ bu so kpa bu ben toranun are mwa. ¹³ Na n̄ maa wuram̄o bu man susi bu Isireliba yākuru kua. Ba n̄ maa dūo n̄n̄ s̄a yerun dii d̄εrar̄o ka dii te ta d̄εre gem gem mi. Ba koo sekuru wa kpa bu ben daa k̄san are mwa. ¹⁴ S̄a yerun n̄n̄ubun s̄oma kon bu w̄ē bu ko.

Wooda

yāku kowo t̄n̄werobun s̄s̄

¹⁵ Adama yāku kowobu Lefiba Sadakun bweseru sɔɔ, be ba sɔmburu kua nen sāa yerɔ sanam me Isireliba ba tora ba man deri, beya ba ko n da man susi bu yākuru ko ka pɛɛ ka yaa gum ka yaa yem. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁶ Beya ba ko n da du nen sāa yerɔ kpa bu susi nen tabuluɔ bu man sā. Kpa bu nen sāa yee ten sɔmburu nani doke. ¹⁷ Ba n duɔ sāa yee ten yaara sɔɔkaaɔ, kon de ba n sāa yānu dokewa ni ba kua ka wɛɛ damgii. Ba n sɔmburu mɔ sāa yee ten yaara mi ka sere ten tiin sɔɔwɔ ba n yānu dokemɔ ni ba kua ka yāa sansu. ¹⁸ Ba ko n dawani bokuawa kpa ba n sokoto kpirinu deewa, ye kpuro ya n sāa ye ba wesa ka wɛɛ damgii. Kpa bu ku raa kpaka sɛke bu ku ka wenyān sɔ. ¹⁹ Bu sere yari bu da yaara mi Isireliba ba mɛnne, ba koo gina ben yāku yāa ni potiriwa bu yi sāa yeru mi. Kpa bu ku raa ka nu tumbu baban sɔ nu disi duura. Saa ye, kpa bu ganu doke bu ka yarima.

²⁰ Yāku kowobu ba n wii pɔɔru potamɔ. Ba n maa derimɔ ben seri yi denya.

²¹ Yāku kowo goo u ku raa tam nɔ u sere da nen sāa yerun yaara sɔɔkaaɔ. ²² Ben goo u ku raa maa gɔmini n kun me kurɔ wi ba yina sua kurɔ. Isireliba sɔara u koo wɔndia wi u kun durɔ yɛ sua. Adama u koo kpɔ u yāku kowo goon gɔmini sua.

²³ Ba koo nen tumbu sɔɔsiwa ye ya sāa ne Gusunɔgia ka ye ya n sāa negia. Yeya, ye ya dɛere ka ye ya n dɛere. ²⁴ Bera ba koo nen tumbu siria nge me nen woodaba ba gerua. Kpa bu nen woodaba mem nɔɔwa ka nen tɔɔ baka ni na bu wɛ, kpa bu nen tɔɔ wɛrarugiru bɛere wɛ.

²⁵ Yāku kowo u ku goon goru baba kpa u ku raa tii disi doke. Adama u koo kpɔ u win tiin tndon goru baba ka win mɛrogiru ka win hibuginu ka win mɔɔgiru ka win wɔnɔgiru ka win sesu wi u kun durɔ yɛgiru. ²⁶ U n tii dɛerasia goo ten sɔ, sɔɔ nɔɔba yiruwā u koo ko u sere win sɔmburu tore. ²⁷ Dɔma te u koo du dii te ta dɛere mi, u koo gina win tiin toranun yākuru ko. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ²⁸ Wee ye ya ko n sāa ben tubi. Nena ba koo sɔmburu kua. Ba n bu tem gam wɛɛmɔ ba n mɔ Isireliɔ. Nena ko na n sāa nge ben tem kɔsire. ²⁹ Ye ba ka torarun yākunu ka yāku ni ba ra ka toranu sɔme kua ka kɛɛ ni ba ka naamɔ ka sere ye ba yi ne, Yinni Gusunɔn sɔ, ye kpuro ya ko n sāawa ben dīanu. ³⁰ Dīa gbiikii ni ba koo ka ne, Yinni Gusunɔ naawa, nu koo kowa yāku kowobuginu. Isireliba ba ko n da ben dīa bimin som gem yāku kowobu wɛwa kpa n bu domaru kua. ³¹ Adama yāku kowobu ba n yaa goru n kun me gunɔ goru dimɔ n kun me ye gāanu kasuka nu go.

Tem me ba koo wuna nenem

45

¹ Yinni Gusunɔ u maa nee, sanam me ba koo Isireliban bwese keru yi tem bɔnu kua, ba koo tem gam wunawa mu n sāa kɛru te ba Yinni Gusunɔ wɛ. Tem men dɛɛbu ko n sāawa gɔm soonu nɔɔɔbun suba yenda nɔɔbu (25.000). Men yasum maa gɔm soonu nɔɔɔbun suba wɔkuru (10.000). Me kpuro mu ko n sāawa me ba wuna ba yi Yinni Gusunɔn sɔ. ² Tem me sɔara ba koo batuma wuna sāa yerun sɔ. Yen dɛɛbu ka yen yasum mu ko n newa mu n sāa dɛka neera wunɔm wunɔm (500) kpa bu maa batuma gaa deri mi, bu ka sikerena ya n sāa gɔm soonu weeraakuru. ³ Ba koo maa batuma gaa wuna gbiikaa ye sɔɔ mi ba koo Yinni Gusunɔn sāa yeru swii. Ya ko n sāawa nenem Yinni Gusunɔn sɔ tem me sɔɔ. ⁴ Yera ya ko n sāa yāku kowobugia be, be ba ra Yinni Gusunɔ sɔmburu kue sāa yerɔ. Miya ben dia ko n wāa ka Yinni Gusunɔn sāa yeru. ⁵ Batuma mi Lefiba ba ko n wāa yen dɛɛbu ko n sāawa gɔm soonu nɔɔɔbun suba yenda nɔɔbu (25.000). Yen yasum maa gɔm soonu nɔɔɔbun suba wɔkuru (10.000).

Kpa bu dia yendu ko mi. ⁶ Yinni Gusunɔn batuma yen deedeeru, ba koo maa batuma gaa wuna mi Isireliba ba koo ben dia bani. Batuma yen dɛɛbu bu ko n s̄awa gɔm soonu narɔbun suba yenda nɔɔbu (25.000) kpa yen yasum mu n s̄a gɔm soonu narɔbun suba nɔɔbu (5.000). ⁷ Ba koo maa batuma gaa wuna ben kparon s̄o. Ya ko n w̄awa Isirelibagian nɔɔwɔ ka sere maa Yinni Gusunɔgian nɔɔwɔ. Batuma ye, ya koo dawaa saa s̄o duu yerun di n ka girari nim w̄okuo, saa maa s̄o yari yerun di sere ka mi Isireliban tem mu ȳɔra. Yen dɛɛbu bu ko n ka Isireliban bwese kera tian tem n̄ewa. ⁸ Nge meya kparobu ba ko n ben tem m̄o Isirelio. Ba n̄ maa nen t̄ambu dam d̄ɔremɔ bu begim mwa. Ba koo bu mu deriawa.

Sina bokon saria ka t̄ambugia

⁹ Wee ye n̄e, Yinni Gusunɔ na gerua. Na n̄eɛ, b̄eɛ Isireliban sina bibu ya den tura. I de w̄araru ka dam d̄ɔrebu bu kpe. I gem ka wooda sw̄iyo kpa i ku maa nen t̄ambu w̄arari ye ba m̄o. N̄e, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁰ I de b̄eɛn kiloba ka b̄eɛn ȳirutinu nu n s̄a dee dee. ¹¹ Sakaku ge ba ra ka d̄ia bimi ȳire ba m̄o efa ka ge ba ra ka ḡaa yarum ȳire ba m̄o bati, i de ni kpuro nu n n̄e. Kpa ye kpuro ya n s̄a sakaku ge ba m̄o homerin bonu w̄akurun tia. ¹² Sii geesun gobi sikili tia ya n maa s̄a gobi yi ba m̄o gera yendu, kpa sikilin gobi wata ya n maa s̄a minu tia.

¹³ Wee k̄eɛ ni i ko i n da w̄e. I n b̄eɛn alikama ka d̄ia bima ye ba m̄o ɔsu ḡa, i ko efan bonu nɔɔba tian sube teeru suawa homeri tia s̄o. ¹⁴ I n maa gum w̄eɛmɔ, i ko i mu ȳirewa ka sakaku ge ba m̄o bati. Bati w̄akuru ta s̄awa homeri tia. Homeri ka k̄ari ya s̄awa tia. Batin bonu w̄akurun tia i ko i wuna. ¹⁵ Isirelio, ȳaa ḡɔ s̄o, ȳaanu goobu (200) n̄u n w̄aa, ȳaa teera i ko i w̄e k̄erun s̄o n̄ kun m̄e ȳaku d̄ɔ mwaarugirun s̄o n̄ kun m̄e siarabun ȳakurun s̄o. Nge meya n̄e, Yinni Gusunɔ kon ka b̄eɛ b̄eɛn toranu suuru kua. N̄e Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁶ Isireliba kpurowa ba ko n da ben kparo k̄eɛ te w̄e. ¹⁷ Domi wiya u ko n da ȳaku nin wunanɔsu ko Isireliban s̄o suru kpaɔ baawure s̄o ka t̄ɔ w̄erarugiru s̄o, t̄ɔ bakaru baatere s̄o gesi. Ȳaku ni ba ko n da ko mi, niya ȳaku d̄ɔ mwaaruginu ka k̄enu ka ȳaku ni ba ra ko ka gberun d̄ianu ka torarun ȳakunu ka sere siarabun ȳakunu.

Ȳaku yerun d̄erasiabu

¹⁸ Ameniwa n̄e, Yinni Gusunɔ na gerua. Na n̄eɛ, suru gbiikoon t̄ɔ gbiikiru, ba koo naa kin̄eru sua te ta n̄ alebu gaa m̄o. Kpa bu ka s̄a yee te disi w̄aka. ¹⁹ Ȳaku kowo u koo naa yen yem sua kpa u ȳeka s̄a yee ten k̄annɔn kadiriba s̄o ka sere ȳaku yerun goonu nn̄en n̄ɔɔ b̄okan w̄ollɔ ka sere dii yaara ye ya w̄aa s̄ɔw̄ɔn k̄ann̄ɔw̄o kadiriba s̄o. ²⁰ Suru win s̄o nɔɔba yiruse s̄o, ba koo maa ȳakuru ko be ba tora ba n̄ ka baarun s̄o. Nge meya ba koo ka s̄a yee te s̄arasia.

²¹ Suru gbiikoon s̄o w̄akura nn̄ese s̄ɔra ba koo Ḡɔ sararibun t̄ɔ bakaru di. Ba koo t̄ɔ te diwa s̄o nɔɔba yiru. P̄eɛ ye ba kun seeyatia dokewa ba koo di t̄ɔ ni s̄o. ²² Yen d̄oma te, Isireliban kparo u koo naa kin̄eru gowa win toranu ka win t̄ambuginin s̄o. ²³ S̄o nɔɔba yiru ye s̄o, t̄ɔ baatere kete kin̄enu nɔɔba yiru ka ȳaa kin̄enu nɔɔba yiruwa u koo go u ka ȳaku d̄ɔ mwaaruginu ko. Kpa u maa boo kin̄enu nɔɔba yiru go toranun ȳakunun s̄o, yen gaa ya kun alebu gaa m̄o. ²⁴ Yen biru alikaman som kilo t̄ena ka gum ditiri nɔɔba tia ba koo s̄andi naa ka ȳaaruu baateren w̄ollɔ.

²⁵ Suru nɔɔba yirusen sɔɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔ, tɔɔ bakarun sanam, yɔku tee niya ba koo ko sɔɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ ka yen som mɛ, ka gum mɛ.

Wooda

ye Isireliban kparo u koo swi

46

¹ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, sɔɔ yerun yaara sɔɔkaan kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yari yeru gia, ga ko n kɛnuawa sɔɔ nɔɔba tia ye sɔɔ ba ra sɔmburu ko. Adama ba koo gu kenɔawa tɔɔ wɛraruguru sɔɔ ka sere maa suru kparo u n yara. ² Isireliban kparo u koo duwa saa kɔnnɔ ge ga wɔa tɔɔwɔn di kpa u na u yɔra kɔnnɔ gen kadirin bɔkuɔ sanam mɛ yɔku kowobu ba nɔn yɔku dɔɔ mwaararuguru ka siarabun yɔkuru kuammɛ. Saa ye sɔɔ, u ko n yiirewa kɔnnɔ gen mi. Yen biru kpa u yari. Ba n kɔnnɔ ge kɛnumɔ sere yoka. ³ Isireliba ba koo na bu kpunawa bu Yinni Gusunɔ bɛɛɛ wɛ kɔnnɔ gen mi tɔɔ wɛraruguru sɔɔ ka sere maa suru kparo baawure sɔɔ.

⁴ Tɔɔ wɛrarugii te sɔɔ, sina boko u koo yɔku dɔɔ mwaararuguru ko ka yɔa kpɛmmɔnu nɔɔba tia ka sere maa yɔa kinɛ teeru. Ni kpuro nu kun alebu gaa mɔ. ⁵ U koo maa alikaman som kilo tɛna sɔndi yɔa kinɛru baateren wɔllɔ ka sere maa gum ditiri nɔɔba tia som mɛn wɔllɔ. Som mɛ u kiwa u koo sɔndi yɔa kpɛmmɔnu wɔllɔ. ⁶ Suru kparo u n yara, u koo naa kinɛ kpɛndu gowa te ta n alebu mɔ ka yɔa kpɛmmɔnu nɔɔba tia ka yɔa kinɛ teeru, ni kpuro nu kun alebu mɔ. ⁷ Mɛya u koo maa alikaman som kilo tɛna sɔndi naa kinɛru baateren wɔllɔ ka yɔa kinɛru baateren wɔllɔ. U koo gum ditiri nɔɔba tia doke som mɛ sɔɔ kpa u yɔa kpɛmmii nin wɔllɔ som sɔndi mɛ u ki. ⁸ Ben kparo u koo duwa saa dii yaaran kɔnnɔn di. Min diya u koo maa ka yari. ⁹ Adama Isireliba bɔ n man sɔaru na tɔɔ bakaru garu sɔɔ, be ba dua saa kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di, ba koo yariwa ka kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia. Be ba maa dua saa kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gian di, ba koo yariwa ka kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. Goo kun yariɔ kɔnnɔ ge u ka duan di. ¹⁰ Ben kparo u koo du sanam mɛ ba duɔ kpa u yari sanam mɛ ba yariɔ.

Yakunun wooda

¹¹ Tɔɔ bakanun sanam, bɔ n yɔkuru mɔ ka naa kinɛru ka yɔa kinɛru, alikaman som kilo tɛna ba ko n da sɔndi sabe nin baateren wɔllɔ ka gum ditiri nɔɔba tia. Adama n n yɔa kinɛ kpɛndun na ba ka mɔ, som mɛn nɔɔ ba kiwa ba koo ka na.

¹² Ben kparo u n gɔru doke u yɔku dɔɔ mwaararuguru n kun mɛ siarabun yɔkuru ko, ba ko n da nɔn kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yari yeru gia kenɛwa. U koo tu kowa nge mɛ u ra ko tɔɔ wɛraruguru sɔɔ. U n yara u doona kpa bu kɔnnɔ ge kɛnɛ.

¹³ Tɔɔ baatere ba ko n da Yinni Gusunɔ yɔku dɔɔ mwaararuguru kuwa ka yɔaru wɔɔ tiaguru te ta n alebu gaa mɔ. Ba ko n da tu kowa bururu baatere.

¹⁴ Bururu baatere, ba ko n da yɔkuru kowa ka som kilo nɔɔbu ye ba burina ka gum ditiri yiru. Mɛya ba ko n da tu ko tɔɔ baatere sere ka baadommaɔ. ¹⁵ Nge mɛya bururu baatere ba ko n da Yinni Gusunɔ yɔku dɔɔ mwaararuguru kue ka yɔa kinɛ kpɛndu ka som ka sere maa gum. Mɛya ba ko n da tu ko sere ka baadommaɔ.

Ye n sɔa Isireliban kparon

bibuɔia

16 Ameniwa nε, Yinni Gusunə na gerua. Na nεε, Isireliban kparo ù n win bibun turo tem kā, tem mε, mu koo kowa bii win bibun bweserugim. 17 Adama ù n win yoo tem kā, yakiabun wɔɔ gà n tura yoo wi, u ñ ko n maa tem mε mo. Saa ye sɔɔ, mu koo kowa wi, kparo wigim. Win bibu tɔnawa ba koo kpī bu win tem tubi di. 18 Kparo wi, u ku raa win tɔmbu tem mwaari. Ye u koo win bibu wε kpuro u de ya n wee win mɔrun di. Kpa nɛn tɔmbu sɔɔ goo u ku raa ka win tem bia.

Sāa yerun doo koo yeru

19 Durɔ wi, u ka Esekieli da dirɔ te ta wāa yāku kowobun sɔ sāa yerɔ. U dua saa kɔnnɔ ge ga wāa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di. Yen sɔɔ mi, ayeru gara wāa sɔɔ duu yeru gia. 20 Ma u nùn sɔɔwa u nεε, aye te, ta sāawa mi yāku kowobu ba ko n da toranun yāku yaa yike kpa bu som mε ba ka yākunu kua sɔmε. Nge mɛya ba ñ maa ka yi dɔɔ tɔɔwɔ Isireliba bu sere ye babiri. Domi ya sāawa Yinni Gusunəgia.

21 Yen biru u maa ka nùn da yaara tɔkkaa. Ma ba da yen goonu nne ye kpuron mi. Ma u deema ba batuma gaa wīa goo ten baateren mi. 22 Batuma yen baayeren dɛɛbu bu sāawa gɔm soonu weeru ma yen yasum maa sāa gɔm soonu tɛna. Ye nne ye kpuro ya nɛwa. 23 Ba gana kua ba ka ye nne ye kpuro sikerena. Ma ba dosu gira gana ye sɔɔ. 24 Ma durɔ wi, u nùn sɔɔwa u nεε, ya sāawa mi sāa yee ten sɔm kowobu ba ko n da yaa yike ye tɔmba ka yākuru na.

Daa te ta yarimɔ

saa sāa yerun di

47

1 Yen biru durɔ wi, u ka Esekieli gɔsira sāa yerun kɔnnɔwɔ. Yera nim mu kuramɔ dii ten kɔnnɔn tem di sɔɔ yari yeru gia. Domi dii ten kɔnnɔ ga mεɛrawa sɔɔ yari yeru gia. Ma nim mε, mu kokumɔ mu dɔɔ sāa yerun nɔm geu gia yāku yerun sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia. 2 Ma u maa ka nùn da kɔnnɔ, ge ga wāa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. Ma ba besira ba da tɔɔwɔ sere kɔnnɔwɔ ge ga wāa sɔɔ yari yeru gia. Ma Esekieli u wa nim mε, mu kokumɔwa nɔm geu gia. 3 Durɔ wi, u da sɔɔ yari yeru gia. N deema u wɛɛ nɛni win nɔmao. Nge mε u dɔɔ, u yam mi yīira gɔm soonu nɔrɔbu (1.000). Ma u Esekieli tɔburasia. Ma nim mε, mu na sere win naa wīinɔ. 4 Yen biru u maa gɔm soonu nɔrɔbu yīira. Ma u dera Esekieli u nim mε tɔbura. Ma nim mε, mu na sere win dūu wīinɔ. Ma u maa susi u yīira gɔm soonu nɔrɔbu. Ma mu na sere win pɔrao. 5 Ma u maa yīira gɔm soonu nɔrɔbu mi n sāa nim bwee bakaru te Esekieli u ñ kpɛ u tɔbura. Domi nim mε, mu duku. Goo kun kpɛ u mu tɔbura ma n kun mɔ ka kɛeri. 6 Ma u Esekieli sɔɔwa u nεε, tɔnun bii, a ye kpuro mεɛra sāa sāa?

Ma u ka nùn wurama daa ten bɔɔwɔ. 7 Ye u ka nùn tura mi, yera u wa dānu n dabi daa ten goo gookaa. 8 Ma u nùn sɔɔwa u nεε, nim mε, mu koo kokuwa mu da wɔɔ bera ye ya wāa sɔɔ yari yeru giao ka wɔwa ye ba mɔ Arabao kpa mu sere da nim wɔkuo. Mɛya mu koo nim wɔkun nim dɛɛrasia. 9 Mi nim mε, mu gesi dua kpuro, hunde koni ye ya wāa mi ya ko n wāaru mɔwa. Kpa swɛɛ yi n dabi. Domi mi nim mε, mu dua kpuro mu koo mε mu tie dɛɛrasia. 10 Saa Engedin di n ka da Eni Egalaimuɔ, surəkɔba ba ko n da n wāawa mi, ba n yāakoronu keewa daa ten gooro. Ta ko n swɛɛ bwese bweseka mɔwa nge nim wɔku ge ba sokumɔ Mɛditeranɛ. Swɛɛ yi, yi ko n dabi. 11 Adama ba koo ten daa burenu ka ten yerusu deriwa bɔɔ te ta wāa min sɔ. 12 Ten goonɔ dāa ko n

kpiawa nin wurusu kun deruramɔ, nin marum kun maa kpeemɔ. Nu ko n da yewa suru baawure. Domi nu ko n nim waamawa saa yerun di. Ba ko n da daa nin marum diwa kpa bu ka nin wurusu bararun tim ko.

Yinni Gusunɔ u Isireliban

tem nɔɔ bura yenu yiimɔ

¹³ Amenɩwa ne, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nee, beɛ Isireliba, tem me i ko i bonu ko, kon beɛ men nɔɔ bura yenu sɔɔsi. Yosefun bwese kera bonu yiruwa ya koo wa. ¹⁴ Bwese keri yi yi tien bonu ya ko n newa. Domi ne, Yinni Gusunɔ na noma sua na bɔrua na nee, beɛn baababara kon mu wɛ. Yen sɔna beɛ i ko i mu wa i tubi di. ¹⁵ Tem men nɔɔ bura yeru wee. Sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, ta torua saa nim wɔku ge ba mɔ Mediteranen di n ka da Hetilonin swaaɔ sere ka Sedadin wuu duu yero, ¹⁶ ka Hamatiɔ ka Berɔtaɔ ka Siburaimuɔ. N deema wuu si, su wɔawa Damasi ka Hamatin nɔɔ bura yerun baa sɔɔ ka Hasɛɛ Hatikonin temɔ Hafaranin tem nɔɔ bura yeru gia. ¹⁷ Nge meya sɔɔ yɛsan nɔm geun tem nɔɔ bura yee te, ta ko n wɔa saa nim wɔku ge ba mɔ Mediteranen di n ka girari Hasaa Enɔwɔ Damasin tem nɔɔ bura yero ka Safoniɔ Hamatin tem nɔɔ bura yero. ¹⁸ Sɔɔ yari yeru gia maa tem men nɔɔ bura yeru ta koo daa te ba mɔ Yuudeni swiwa Hafaraniɔ ka Damasiɔ ka Galadiɔ ka Isireliban tem baa sɔɔ. Ta ko n wɔawa saa tem nɔɔ bura yee te ta wɔa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di n ka na nim wɔku baruguɔ sɔɔ yari yeru gia. ¹⁹ Sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gian tem nɔɔ bura yee te, ta koo dawa saa Tamaan di sere ka Meriban bwiaɔ Kadesiɔ kpa tu Egibitin daaru swi sere n ka girari nim wɔku ge ba mɔ Mediteraneɔ. Nɔɔ bura yee te ta wɔa sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia, tera mi. ²⁰ Sɔɔ duu yeru gian tem nɔɔ bura yeru ta ko n sɔawa nim wɔku ge ba mɔ Mediterane ma ya yɔra Hamatin deedeeru sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. Sɔɔ duu yerugira maa mi.

²¹ Beɛ Isireliban bwese keri wɔkura yiru sɔɔ ²² i ko i tem me bonu ko ka tete beɛn tii tiine sɔɔ ka sɔɔ be ba wɔa ka beɛ ba ka bibu mara beɛn suunu sɔɔ. I ko i bu garisiwa nge Isireliba. Kpa i tubi ye bonu ko ka be sannu ka tete. ²³ I ko i sɔɔ nun win baa wɛwa bwese kera ye sɔɔ u wɔa. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Ba tem me bonu kua

48

¹ Isireliban bwese kera baayeren yisuru wee ka bonu ye yen baayere ya wa. Danun bwese kera ya yen baa wa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, swaa ye ya dɔɔ Hetiloniɔ Hamatin di n ka da Hasaa Enɔɔ gia Damasi ka Hamatigibun tem bɔkuɔ. Tem me, mu wɔawa saa sɔɔ yari yerun tem nɔɔ bura yerun di n ka da sɔɔ duu yeru gia. ² Danu ben bɔkuɔ, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yero Aseɛbagima mu wɔa mi. ³ Aseɛbagim bɔkuɔ Nefitalibagima mu wɔa mi, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yero. ⁴ Nefitalibagim bɔkuɔ, Manasebagima mu wɔa mi, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yero. ⁵ Manasebagim bɔkuɔ Efaraimubagima mu wɔa mi, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yero. ⁶ Efaraimubagim bɔkuɔ Rubenibagima mu wɔa mi, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yero. ⁷ Rubenibagim bɔkuɔ Yudabagima mu wɔa mi, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yero.

Tem

me ba koo Yinni Gusunɔ wɛ

⁸ Yudaban tem bɔkuɔ sɔɔ yari yeru gian tem nɔɔ bura yeru mi, n ka da nim wɔku ge ba mɔ Mediteraneɔ sɔɔ duu yeru gia, bera miya ba koo Yinni Gusunɔn

tem yĩire. Men dēebu bu ko n ka Isirelibagim nēwa kpa men yasum mu n sāa gəm soonu nərəbun suba yenda nəəbu (25.000). Kpa bu Yinni Gusunən sāa yeru bani men suunu səə. ⁹ Batuma ye ba koo Yinni Gusunə deria mi, yen dēebu bu ko n sāawa gəm soonu nərəbun suba yenda nəəbu (25.000). Kpa yen yasum mu n sāa gəm soonu nərəbun suba wəkuru (10.000). ¹⁰ Yāku kowoba ba koo batuma yen sukum sua. Kpa ya n sāa gəm soonu nərəbun suba yenda nəəbu sō yēsən nəm geu gia. Sō duu yeru gia gəm soonu nərəbun suba wəkuru. Sō yari yeru gia maa gəm soonu nərəbun suba wəkuru kpa sō yēsən nəm dwaru gia yen dēebu bu n sāa gəm soonu nərəbun suba yenda nəəbu. Kpa Yinni Gusunən sāa yeru ta n wāa yen suunu səə. ¹¹ Yāku kowo Sadəkun bibun bwesera ta ko n tem me mə. Domi beya ba wāa nē, Yinni Gusunən səmburu səə sanam me Lefi yāku kowo be ba tie ka Isireliba ba man deri. ¹² Batuma ye, ya ko n sāawa nənem ye ba wuna Isireliban tem di Lefiban tem nəə bura yerun bəkuə. ¹³ Lefi ben tem mu ko n wāawa yāku kowobugim bəkuə. Mu ko n sāawa gəm soonu nərəbun suba yenda nəəbu. Yen yasum maa gəm soonu nərəbun suba wəkuru. ¹⁴ Ba n me səə gam gum dərāmə. Ba n maa kpē bu ka mu gam kəsina n kun me bu mu goo wē. Domi meya mu kpuro kere yèn sō mu sāa Yinni Gusunəgim.

Batuma ye ya ko n sāa

sina bokogia ka wuugibugia

¹⁵ Tem me mu tie, men yasum mu sāawa gəm soonu nərəbun suba nəəbu (5.000). Ma men dēebu bu sāa gəm soonu nərəbun suba yenda nəəbu (25.000). Ye kpuro ya ko n sāawa wuugibugia. Me səəra ba koo ben dia bani ka sere ye ya tie. Wuun batuma yen goonu nne ye kpuro ya ko n nēwa, ¹⁶ gooru baatere ta n sāa gəm soonu nərəbun suba nne ka nēera wunəbu (4.500). ¹⁷ Ba koo batuma gaa deriwa bu ka wuu ge sikerena ya n sāa gəm soonu goobu ka weeraakuru (250) yen goonu nne ye kpuro səə. ¹⁸ Batuma ye ya tie wuugian yēsi yēsikaə ya ko n wāawa yāku kowobugian bəkuə. Yen dēebu bu ko n sāawa gəm soonu nərəbun suba wəkuru (10.000) sō yari yeru gia ka maa sō duu yeru gia. Batuma ye səəra ba koo dīanu duure ni ba ko n da ka be ba wuu gen səmburu mə nəəri. ¹⁹ Ba koo səm kowo be gəsiwa bwese kera baayeren min di. Be kpurowa ba koo wuku tem me səə. ²⁰ Yinni Gusunən tem me kpuron goonu nne kpuro nu ko n nēwa, nu n sāa gəm soonu nərəbun suba yenda nəəbu nəəbu (25.000). Me səəra ba koo wuun batuma wāa. ²¹ Batuma ye ya tie, ya ko n sāawa sina bokogia kpa ya n Yinni Gusunəgia ye suunu doke ka sere mi wuugibu ba koo sina. Yen yasum mu ko n sāawa gəm soonu nərəbun suba yenda nəəbu sō yari yerun tem nəə bura yeru gia, yen dēebu bu n maa sāa gəm soonu nərəbun suba yenda nəəbu sō duu yeru gia nim wəku ge ba mə Mēditeranē gia. Nge meya batuma ye ba wuna Yinni Gusunən sō ka sāa yee ten sō, ye kpuro ya ko n wāawa tem men suunu səə. ²² Lefiban batuma ka wuugia ye, ya ko n ben kparogia bənu sāawa yiru. Ya ko n wāawa Yudabagia ye ya wāa sō yēsən nəm geu gia ka sere Bənyamēbagia ye ya wāa sō yēsən nəm dwaru gian baa səə.

Bwese keri yi yi wāa

sō yēsən nəm dwarən tem

²³ Bwese keri yi yi tien tem wee. Bənyamēbagim mu ko n wāawa saa Isireliban tem nəə bura yerun sō yari yerun di n ka da nim wəku ge ba mə Mēditeranə sō duu yerə. ²⁴ Bənyamēbagim bəkuə Simēbagima mu ko n wāa

mi, sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yerɔ. ²⁵ Simɛɔbagim bɔkuɔ Isakaribagima mu ko n maa wāa mi, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yerɔ. ²⁶ Isakaribagim bɔkuɔ Sabulonibagima mu ko n maa wāa mi, sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yerɔ. ²⁷ Sabulonibagim bɔkuɔ Gadibagima mu ko n maa wāa mi, sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yerɔ. ²⁸ Gadibagima mu ko n s̄aa Isireliban tem nɔɔ bura yeru sɔɔ yɛsan nɔm d̄waru gia. Ta koo dawa saa Tamaan di sere Mɛriban bwiaɔ Kadesiɔ, kpa tu Eglbitin daaru swii sere n ka da nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranɛɔ. ²⁹ Tem meya i ko i bɔnu ko ka tɛtɛ bɛɛ Isireliban bwese kɛri sɔɔ kpa bɛɛn baawure u win bɔnu wa. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yerusalemun kɔnnɔsu

wɔkura yiru

³⁰⁻³¹ Kɔnnɔsu wɔkura yiruwa ba koo doke Yerusalemuɔ. Sin baagere ga koo bwese kɛra tian yisuru sɔbɛwa. Sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, gana yen dɛɛbu s̄awa gɔm soonu nɔrɔbun suba nne ka nɛɛra wunɔbu (4.500). Kɔnnɔsu itawa ba koo doke mi. Teu sɔɔ, ba koo Rubenin yisuru doke, yiruse sɔɔ Yudagiru, itase sɔɔ maa Lefigiru. ³² Sɔɔ yari yeru gia maa gana ya ko n wāa. Yen dɛɛbu bu ko n s̄aa gɔm soonu nɔrɔbun suba nne ka nɛɛra wunɔbu (4.500). Ba koo kɔnnɔsu ita yaba mi. Gbiikuu ga ko n Yosefun yisuru mɔ, yiruse Benyameɛgiru, itase maa Danugiru. ³³ Sɔɔ yɛsan nɔm d̄waru gian gana ya ko n ka yiɔnɔ dɛɛbu nɛwa. Ba koo maa kɔnnɔsu ita yaba mi. Gbiikuu ga ko n Simɛɔn yisuru mɔ, yiruse Isakarigiru, itase maa Sabulonigiru. ³⁴ Sɔɔ duu yeru gian gana ya ko n ka yi yi tie dɛɛbu nɛwa. Kpa bu yi kɔnnɔsu ita yaba nge mɛ ba yiɔnɔ kua. Gbiikuu ga ko n Gadin yisuru mɔ, yiruse Aseɛgiru, itase maa Nefitaligiru. ³⁵ Gana ye ya koo wuu ge sikerena kpuron dɛɛbu bu ko n s̄awa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛndu yiru sari (18.000).

Saa dɔma ten di, ba ko n da wuu ge sokuwa Yinni Gusunɔ u wāa mini.

DANIELI

Danielin tireru, Yudaban wahala ka ben nɔni swāara ta ka yā sanam me ba wāa yoru sɔɔ tɔn tukobun mi. U tu yorua u ka win tɔmbu dam kē bu ka tɔmana baa bā n wāa nɔni swāaru sɔɔ. Domi Gusunɔ u koo bu nasara wē.

Tire te, ta Gusunɔn kpāaru ka win girima sɔɔsimɔ. Wiya u bannu kpuro neni. Wiya u handunia kpare.

Sa ko kpī su tire ten gari bɔnu ko yiru. Gbiikaa Danieli ka win bɔrɔba ba nasara wa ben yibereban wollo yɛn sɔ ba ben naane doke Gusunɔ sɔɔ. Yiruse Danieli u kāsī dabinu wa ni nu sɔɔsimɔ nge me bannu ganu koo swīina kpa nu wɔruku. Adama Gusunɔn tɔmba koo nasara wa.

Tire ten kpunaa

1. Danieli ka win bɔrɔba, wiru 1n di sere wiru 6.
2. Danielin kāsīnu, wiru 7n di sere wiru 12.

Danieli ka win kpaasibu ba wāa Babiloni

¹ Yoyakimu, Yudaban sina bokon bandun wɔɔ itase sɔɔra Nebukanesaa Babilonin sunɔ u na ka win tabu kowobu ba Yerusalemu tarusi. ² Yera Yinni Gusunɔ u dera u Yoyakimu ka win tɔmbu gabu mwa. Ma u dera u sāa yerun dendi yānu ganu gura u ka da Babiloniɔ u yi win būu dirun arumanin beru yero.

³ Yen biru, u Asipenasi win sɔm kowobun wirugii sɔɔwa u nɛɛ, u Isireliba sɔɔ sina bibu ka wirugibun bibu gabu gɔsio ⁴ ba n sāa durɔ burɔbu be ba n alebu gaa mɔ. Kpa ba n bwisi ka yēru ka laakari mɔ bu ka kpī bu Babilonin barum keu ko, kpa bu sɔmburu ko sina kpaarɔ. ⁵ Ma sina boko u win tiin dīa nīn bweseru u ra di ka tam mɛn bweseru u ra nɔ bu wē ba n dimɔ kpa ba n nɔrumɔ baadomma ba n ka keu mɔ sere n ka ko wɔɔ ita bu sere sɔmburu tore sina kpaarɔ.

⁶ Be ba gɔsa mi sɔɔra Yuda beni ba wāa, Danieli ka Hanania ka Miseli ka Asaria. ⁷ Ma sina bokon sɔm kowobun wirugii wi, u bu yīsinu kɔsa. Danieligira Belitasaa. Hananiagira Sadaki. Miseligira Mesaki. Asariagira maa Abenego. ⁸ Danieli u gōru doke u sina bokon dīanu ka win tam me yina, kpa u ku raa tii disi doke. Ma u sɔm kowobun wirugii wi, suuru kana u ku nūn tilasi ko u ka sese te di. ⁹ Ma Gusunɔ u dera wirugii wi, u ka Danieli nɔnu geu mɛera u nūn durum kua. ¹⁰ U nɛɛ, na nɛn yinni sina bokon bɛrum mɔ. Domi wiya u yi ye i ko i di ka ye i ko i nɔ. U n da maa wa i n bɔɔru nge bɛegii be ba tie, saa ye sɔɔ, kari sɔɔra i man doke mi. Domi ba koo kpī bu man wiru bura.

¹¹ Yera Danieli u be nɛɛ yen nɔɔrio wi wirugii wi, u bu nɔmu sɔndia sɔɔwa u nɛɛ, ¹² a de su dīanu di yaa sari kpa su nim dirum nɔ sɔɔ wɔkurun saka. ¹³ Yen biru, kpa a bɛsɛn wuswaa mɛɛri kpa a maa be ba sunɔn dīanu dimɔn wuswaa mɛɛri. Yen me a wa kpa a sun kua me.

¹⁴ Ma u ben gari yi wura u bu deri sere sɔɔ wɔku te. ¹⁵ Ye sɔɔ wɔku te, ta tura, yera u ben wuswaa mɛɛra ma u wa ba bwāa do. Ba maa be ba sina bokon dīa duronu dimɔ bɔɔrum kere. ¹⁶ Ma Danieliban nɔɔrio wi, u n maa bu dīa duro ni, ka tam me wē. U bu dīanu wēwa yaa sari. ¹⁷ Gusunɔ u aluwaasi nɛɛ ye yēru wē. Ma u bu bwisi kā ba Kaladen barum giru gīa sāa sāa. Ma u bu kua laakarigibu. U maa Danieli bwisi kā u ka dosusu ka kāsīnu kpuro tubusia.

¹⁸ Ye wɔɔ ita ye, ya yiba, ye sina boko Nebukanesaa u bura mi, yera sɔm kowobun wirugii wi, u aluwaasi be kpuro yara u ka nūn bu daawa. ¹⁹ Ma

sina boko wi, u ka bu gari kua. Be kpuro sɔɔ, goo sari wi u sãa nge Danieli ka Hanania ka Miseli ka Asaria. Yen sãna sina boko u bu wuru ba n sãa win sɔm kowobu. ²⁰ Gari yi sina boko u bu bikia kpuro, ba ra yi wisiwa ka bwisi, ka yẽru. Ma u wa ba dobo dobogibu ka sɔrobu bwisi kere sere mi n toma, be ba wãa win tem sɔɔ kpuro.

²¹ Ma Danieli u wãa mi sere Sirusi u ka bandu di.

Nebukanesaan dosu

2

¹ Nebukanesaan bandun wɔɔ yiruse sɔɔ, u dosu gagu kua. Dosu ge, ga nùn berum mwa sere u kpana u dweeya. ² Yera u dobo dobogibu sokusia ka sɔrobu ka bũu sinambu ka bwisigibu bu ka nùn win dosu ge sɔ. Ma tɔn be kpuro ba na ba menna win wuswaaɔ. ³ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, na dosawa. Ga maa man berum mwa. Na kɪwa i man sɔ ye na dosa.

⁴ Ma bwisigii be, ba sina boko sɔɔwa ka Aramuɔgibun barum ba nɛɛ, yinni, wunen hunde yu dakaɔ da! A sun dosu ge sɔɔwɔ kpa su nun gu tubusia.

⁵ Ma sina boko u maa bu sɔɔwa u nɛɛ, wee ye na gɔru doke n bɛɛ kua. I kun man dosu gen tii sɔɔwa ka gen tubusianu sannu, kon de bu bɛɛ bɔtiri bɔtiriwa kpa bɛɛn yenusu su ko bansu. ⁶ Adama i n man gu sɔɔwa ka gen tubusianu sannu, kon bɛɛ kɛɛ dabinu wɛ. Kpa i bɛɛɛ baka wa. Yen sɔ tɛ, i man dosu gen tii sɔɔwɔ ka gen tubusianu.

⁷ Ba kpam nùn wisa ba nɛɛ, yinni, a sun wunen dosu ge sɔɔwɔ kpa su nun gu tubusia.

⁸ Sina boko u bu wisa u nɛɛ, na yɛ sãa sãa ma i kɪ i gari gawawa. Domi i nua ye na gɔru doke n bɛɛ kua. ⁹ Ma i n man dosu ge sɔɔwa, ye na gɔru doke n bɛɛ kua mi, ya koo bɛɛ kpuro deema. Domi i sɔɔru kpa i ka man weesu ka gari suninu naawawa kpa n ka nɛn gere kɔsi. Yen sɔ, i man dosu gen tii sɔɔwɔ kpa n gia ma i ko i kpɪ i gu tubusia.

¹⁰ Yera ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, goo sari dunia sɔɔ mini wi u koo kpɪ u wunen gari yini wisi baa be ba dam mɔ nge wunɛ, ben goo sari wi u gari yinin bweseru bikiare sɔrobu mi, n kun me dobo dobogibun mi, n kun mɛ Babilonin bwisigibun mi. ¹¹ Ye wunɛ sina boko a bikia mini, goo sari wi u koo kpɪ u nun ye tubusia sere bũnu baasi ya! Wee nu ku ra n maa wãa tɔmbun suunu sɔɔ.

¹² Ye sina boko u ben gari yi nua, yera u mɔru bɛsira. Ma u wooda wɛ bu Babilonin bwisigibu kpuro go. ¹³ Ma ba sina bokon gari yi kpapa ma ba koo Babilonin bwisigii be go. Ma ba Danieli ka win kpaasibu kasu bu go.

Gusunɔ

u Danieli dosu ge sɔɔwa

¹⁴ Sanam mɛ Ariaku sina bokon kirukuban guro guro u yara u ka Babilonin bwisigii be go, Danieli u ka nùn gari kua ka bwisi ka laakari. ¹⁵ U nɛɛ, amɔna sina bokon wooda yeni ya ka dam mɔ mɛ. Yera Ariaku u nùn gari yin asansi tubusia. ¹⁶ Ma Danieli u da sina bokon mi u nùn kana u nùn deri saa fiiko, kpa u wa u nùn dosu ge tubusia.

¹⁷ Ma Danieli u wuru dirɔ u win kpaasibu Hanania ka Miseli ka Asaria gari yi sɔɔwa. ¹⁸ Ma u bu yiire bu Wɔrukoo kana u ben wɔnwɔndu wa kpa u bu dosu ge sɔ kpa bu ku raɔ bu go ka bwisigii be sannu.

¹⁹ Yen biruwa Gusunɔ u Danieli dosu ge sɔɔwa wɔkuru, kãsiru sɔɔ. Ma Danieli u nùn siara. U nɛɛ,

20 Yinni Gusunɔ,
wuna ko na n siaramɔ ka baadommaɔ.
Wuna a bwisi ka dam mɔ.

21 Wuna a ra saaba ɔsie.
Wuna a ra sinambu bandu wɛ.
Wuna a ra maa bu bandu yare.
Wuna a ra laakarigibu laakari wɛ,
kpa a bwisigibu yɛru kɛ.

22 Wuna a ra tɔnu sɔsi ye ya berua,
ye u n̄ kpɛ u ka tii tubu.
A yɛ ye ya wāa wōkuru sɔɔ.
Domi yam bururam mu ra n wāawa wunen mi.

23 Gusunɔ nɛn baababan Yinni, na nun siaramɔ.
Na takaru mɔ bwisi ka dam mɛ a man kān sɔ.
Domi a man sɔsi ye sa nun bikia.
A sun sina bokon dosu ge sɔɔwa.

24 Yen biru, Danieli u da Ariokun mi, wi sina boko u wooda wɛ u ka Babilonin
bwisigibu gɔ. Ma u n̄n sɔɔwa u n̄ɛɛ, a ku tɔn be gɔ. A de a ka man da sina bokon
mi. Kpa n n̄n win dosu ge tubusia.

25 Ma Arioku u ka Danieli da fuuku sina bokon mi. Ye ba tura mi, yera u sina
boko sɔɔwa u n̄ɛɛ, wee na durɔ goo wa Yuda be ba mwɛɛrima sɔɔ, wí u koo nun
wunen dosu ge tubusia.

Danieli u sina boko dosu ge

sɔɔwa ka gen tubusianu

26 Ma sina boko u Danieli wi ba maa yĩsiru kã Belitasaa bikia u n̄ɛɛ, kaa kpĩ a
man nɛn dosu gen tii sɔ ka gen tubusianu?

27 Danieli u sina boko sɔɔwa u n̄ɛɛ, bwisigibu ka sɔrobu ka dobo dobogibu ka
bũ sinambu ba n̄ kpɛ bu nun asiri ye a bikia mini sɔ. 28 Adama Yinni goo wāa
wɔllɔ wi u ra tɔnu asiri sɔsi, wiya Gusunɔ. U maa nun sɔsi ye n koo koorɔ.
Sanam mɛ a kpĩ, ye a dosa ka ye a wa kāsiru sɔɔ wee. 29 Sian bwisikuna a mɔ.
Yera wi u ra tɔnu asiri sɔsi u nun sɔsi ye n koo koorɔ. 30 Adama ba n̄ man
asiri ye sɔsi yɛn sɔ na tɔn be ba tie bwisi kere. Ba man ye sɔsiwa kpa n ka
nun tubusia kpa a n ka yɛ ye a bwisika wunen ɔruɔ.

31 Sina boko, ye a wa wee. Bwāaroku bɔkɔ gaga ga yɔ wunen wuswaaɔ.
Bwāaroku ge, ga gunu, ga ballimɔ gem gem. Ma ga nanum mɔ n kpā. 32 Gen
wiru ta sāawa wura gea n̄ tii tii. Gen tororu ka gen gāsenu maa sāa sii geesu.
Gen nukuru ka gen taanu maa sāa sii gandu. 33 Gen kōri yi maa sāa sii wōkusu.
Ma gen naasu sāa sii wōku si ba ka sɔndu menna. 34 Sanam mɛ a gu mɛɛra, yera
kperu garu ta mendama guurun di te goo kun karame. Ta na ta gen naasu so
ta kɔsuka muku muku. 35 Ma sii wōku si, ka sɔn te, ka sii gan te, ka sii gee si, ka
wura ye, ye kpuro ya sunkura muku muku. Ma ya kua nge doo diri yi ba sara
sɔɔ sāreren saa. Ma yi ka woo doona. Baa yin yira a n̄ maa kpɛ a wa. Adama
kpee te ta bwāaroku ge so mi, ta ɔsirawa guu bakaru. Ma ta handunian tem
kpuro wukiri.

36 Dosu geya mi. Tɛ, gen tubusianu wee. 37-38 Wunɛ sina boko, wuna a sāa
sinambun sunɔ. Wuna a sāa nge wii wuragii te. Wɔrukoowa u nun bandu
ka dam ka yiiko ka beɛɛ wɛ. Ma u nun tɔmbu ka gbeku yeɛ ka gunɔsu nɔma
beria a n ka sāa ye kpuron yinni. 39 Wunen biru, bandu garu ta koo se te ta
n̄ wunɛgiru dam tura. Yen biru, bandu itaseru gara koo maa se kpa ta n dam

mə handunia kpuro sɔɔ. Tera ta sãa nge sii gandu. ⁴⁰ Ma bandu nnɛseru gara koo maa se, kpa ta n dam mə nge sii wɔ̄kusu si su ra gāanu kpuro kɔ̄suku. Nge mɛya ban te, ta ko n dam mə tu ka bannu kpuro kɔ̄suku. ⁴¹ Mɛya a maa wa ma bwāaroku gen naasu ka gen niki binu sãawa sii wɔ̄kusu si ba menna ka sɔ̄ndu. Yen tubusiana ban te, ta ko n bɔnu sãawa yiru. Ka mɛ, bɔnu tia ya ko n dam mə nge sii wɔ̄ku si. ⁴² Kpa bɔnu tia yu dam bia nge naa niki bii ni nu sãa sii wɔ̄ku si ba ka sɔ̄ndu menna. ⁴³ Sii wɔ̄kusu ka sɔn te a wa ya mɛnne mi sannu, ya maa sɔ̄simɔ ma ban ten wirugibu ba ko n kasu ben bibu bu suana kpa bwesenu nu ka ko tia. Adama ya n̄ koorɔ nge mɛ ya n̄ koorɔ sisu ka sɔ̄ndu bu ko tia.

⁴⁴⁻⁴⁵ Kpee te a wa ta mɛndama ka tii mi, ma ta sii wɔ̄ku si, ka sii gan te, ka sɔn te, ka sii gee si, ka wura ye kpuro kɔ̄suka muku muku mi, ten tubusiana, ban ten sinambun waati sɔɔ, Wɔ̄rukoo u koo bandu garu swii. Goo sari wi u koo ban te fuka. Bweseru garu maa sari te ta koo tu yoru diisia. Ban te, ta koo ban ni nu tie kpeerasia kpa te tɔna ta n wāa sere ka baadommaɔ. Gusunɔ Dam kpurogii wiya u nun sɔ̄si ye n koo koorɔ. Ye a wa wunɛn dosu ge sɔɔ kpuro, ya weewa win min di. Yen tubusianu maa sãawa nge mɛ na nun sɔ̄wa.

⁴⁶ Yera sina boko Nebukanɛsaa u yiira u wiru tem girari Danielin wuswaaɔ. Ma u dera ba yākuru kua ka turare bu ka Danieli siara. ⁴⁷ Sina boko u Danieli sɔ̄wa u nɛɛ, ka geema bɛɛn Yinni wini u būnu kpuro kere, u maa sãawa sinambun Yinni. Wiya u ra tɔnu gari asirigii sɔ. Domi u dera a kpia a gari asirigii yini gerua.

⁴⁸ Yera sina boko u Danieli kua tɔn boko win bandu sɔɔ. Ma u n̄n̄n̄ kɛɛ baka dabinu kã. Yen biru, u n̄n̄n̄ kua Babilonin beran wirugii ka maa yen bwisigibun tɔnwerɔ. ⁴⁹ Ma Danieli u sina boko kana u Sadaki ka Mesaki ka Abɛnego Babilonin bera ye n̄m̄u beria. Ma win tii u kua sina bokon bwisi kɛɔ.

*Nɛbukanɛsaa u wooda wɛ
bu win bwāaroku wuraguu sã*

3

¹ Sina boko Nɛbukanɛsaa u bwāaroku wuraguu kua. Gen gunum mu sãa gɔm soonu wata. Gen yasum maa sãa gɔm soonu nɔɔba tia. Ba gu ȳr̄asia batuma gaa sɔɔ ye ba m̄ɔ Dura, Babilonin tem bera mi. ² Yera sina boko u dera ba tem mɛn sinambu kpuro menna ka mɛn beri berikan wirugibu ka mɛn bwisi kɛ̄ɔbu ka mɛn siri kowobu ka be ba ra mɛn arumaniba bere ka sere maa mɛn wirugii be ba tie bu ka bwāaroku gen s̄aru tore. ³ Ma tɔn be kpuro ba menna. Ben baawure u ȳra bwāaroku gen wuswaaɔ bu ka gen s̄aru tore.

⁴ Saa yera sina bokon barɔ u kpara u nɛɛ, bɛɛ bwesenu kpuro i swaa dakio i nɔ ye sina boko u bɛɛ yiiremɔ. ⁵ Ma i nua ba kɔba so ka guunu ka m̄ɔr̄okunu ka baranu ka ḡas̄u ka bara bwese ni nu tie, i ko i yiirawa i bwāaroku wuraguu ge sã ge sina boko u kua mi. ⁶ Wi u kun yiire u gu s̄awa ba koo n̄n̄n̄n̄ kp̄ɛ̄ewa mii mii d̄ɔ̄ boko wi ba s̄ruan suunu sɔɔ.

⁷ Yen s̄ana saa ye tɔn be, ba nua ba kɔbi yi ka guu ni so ka m̄ɔr̄oku ni, ka bara ni, ka ḡa si, ba yiira ba bwāaroku wuraguu ge s̄awa.

*Danielin kpaasibu ita be,
ba yina bu bwāaroku ge sã*

⁸ Yen d̄oma te, Babilonigibu gabu ba seewa ba da ba Yuuba d̄ame sina bokon mi. ⁹ Ba n̄n̄n̄n̄ sɔ̄wa ba nɛɛ, sina boko, wunɛn hunde yu dakaa da! ¹⁰ Wune

sina boko, wuna a wooda wē a nεε, baawure wi u nua ba kōbi so ka guunu ka mōrōkunu ka baranu ka gāasu ka bara bwese ni nu tie, u yiuro u bwāaroku ge sā. ¹¹ Meya a maa nεε, wi u kun yiire u gu sāwa bu nūn kpēeyo dōo boko wi ba sōrua sōo. ¹² Adama wee Sadaki ka Mesaki ka Abenego, Yuu be a kua Babilonin tem beran wirugibu mi, ba n̄ wunen wooda ye garisi gāanu. Ba ku ra wunen būnu sā. Meya ba n̄ maa yiire ba wunen bwāaroku ge sāwa.

¹³ Ye sina boko u gari yi nua, yera win mōru ya seewa u nεε, bu doo bu Sadaki ka Mesaki ka Abenego mwaama. Ma ba da ba bu mwaama ba ka na wi, sina bokon mi. ¹⁴ Ma sina boko Nebukanesa u bu bikia u nεε, ka gem, i yinawa i nen būnu ka nen bwāaroku wuragu ge na kua mi sā? ¹⁵ Tē, i doo i n sōru sā. I n kpam nua ba kōba so ka guunu ka mōrōkunu ka baranu ka gāasu ka bara bwese ni nu tie, i yiuro kpa i bwāaroku ge sā. I n yina, ba koo bεε kpēewa mii mii dōo boko wi ba sōrua sōo kpa n̄ wa n̄ n būu weren na u koo bεε wōra saa nen nōmun di.

¹⁶ Sadaki ka Mesaki ka Abenego ba nūn wisa ba nεε, yinni, sa n̄ ka tii yinamō.

¹⁷ À n sun kpēε dōo boko wi sōo, Gusunō wi sa sāmō u koo kpī u sun yara dōo win min di kpa u sun wōra wunen nōman di. ¹⁸ Baa n̄ n meren na, a n̄ yē ma sa n̄ wunen būnu sāmō. Meya sa n̄ maa wunen bwāaroku ge yīiramme.

¹⁹ Ye u ben gari yi nua, yera u ka bu mōru kua. Ma u gerua u nεε, bu dōo win kpāaru sosio gem gem. ²⁰ Ma u durō ghebunu gōsa win tabu kowobu sōo be ba dam bo u nεε, bu Sadaki ka Mesaki ka Abenego bōkuo bu kpēε dōo boko wi sōo. ²¹ Yera ba tōn be mwa ba bōkua, ma ba bu kpēε dōo boko wi sōo ka ben yāa ni ba doke sannu. Niya ben yabenu ka ben sokoto ka sere maa ben furōsu. ²² Ma ba dōo win kpāaru sosi nge mε sina bokon wooda dangia ye, ya gerua. Yera dōo win yam susura tabu durō be go be ba Sadaki ka Mesaki ka Abenego kpēebu da mi. ²³ Ma Sadaki ka Mesaki ka Abenego ba wōri dōo boko wi sōo nge mε ba ka bu bōkua.

Danielin kpaasibu ita be,

ba n̄ dōo mwaare

²⁴ Yera sina boko Nebukanesa u nanda ma u seewa fia u be ba ra nūn bwisi kē bikia u nεε, n̄ n̄ tōmbu itawa sa bōkua sa kpēε dōo boko wi sōo?

Ba nūn wisa ba nεε, oo, meya.

²⁵ Ma u bu wisa u nεε, wee tōmbu nnεwa na waamō ba sīimō dōo boko win suunu sōo. Ba n̄ dōo mwaare. Be kpuro ba maa kusiarewa ma ben nnese u ka wōllun tōnu weene.

²⁶ Saa ye sōra Nebukanesa u susi dōo boko win bōkuo u nεε, Sadaki, Mesaki, Abenego, bεε Wōrukoon sām kowobu, i yarima i na mini.

Ma ba yara dōo boko win min di. ²⁷ Yera wirugii be sina boko u raa soka ba menna mi, be kpuro ba wa ma dōo kun dam mō durō be sōo. Meya baa ben seri tia ya n̄ dōo mwaare. Ben yāa ni ba sebua nu n̄ dōo numiε. ²⁸ Ma Nebukanesa u nōogiru sua u nεε, i Gusunō siaro wi u sāa Sadaki ka Mesaki ka Abenego Yinni. Domi wiya u win gōrado gōrima u ka win bwāa be ba nūn naane kua mi faaba ko. Ba nε sina bokon wooda yina, ba n̄ ben wasin wahala garisi gāanu. Ba yina bu būu goo sā ma n̄ kun mō Gusunō. ²⁹ Tē wooda ye na wēemō wee, tōnu baawure baa n̄ n̄ bwese teren na u sāa, ma u Gusunō, Sadaki ka Mesaki ka Abenego Yinni gari kam gerusi, na kon de bu yēro botiriwa, kpa win yenu gu ko bansu. Domi goo maa sari wi u koo kpī u tōnu faaba ko nge mε.

³⁰ Yeniban biru, sina boko Nebukanesa u Sadaki ka Mesaki ka Abenego aye bakanu wē Babilonin tem bera mi.

Nɛbukanesaa dosu yiruse

³¹ Sina boko Nɛbukanesaa u bwese ni nu wāa handunia sɔɔ kpuro tɔbura u nɛɛ, Gusunɔ u de i n alafia ma.

³² N man wɛre n ka bɛɛ sɔ yĩrenu ka maamaaki be Wɔrukoo u man sɔɔsi.

³³ Win yĩre ni, nu kpā.

Maamaaki ye, win sinara.

Win banda kun kpeemɔ.

U ko n sāawa sunɔ sere ka baadommaɔ.

4

¹ Nɛ, Nɛbukanesaa, na wāa nen sina kpaarɔ ka bɔri yendu ka nuku dobu.

² Yera wɔkuru garu sɔɔ, na dosu gagu kua ge ga man bɛrum mwa. Kāsi ni na wa sanam mɛ na kpī, nu man nanum mwa. ³ Yɛn sɔna na wooda yara na nɛɛ, Babilonin bwisigibu kpuro bu mennama nen mi kpa bu man dosu ge tubusia.

⁴ Yera dobo dobogibu ka sɔrobu ka būu sinambu ka Babilonin bwisigibu ba na.

Na bu dosu ge sɔɔwa, adama ba kpana bu man gu tubusia. ⁵ Yen biru, Danieli

wi ba sokumɔ ka nen būun yĩsiru Bɛlitasaa u na. N deema būu geeba * ka nùn

wāa. Ma na nùn nen dosu ge sɔɔwa. ⁶ Na nɛɛ, wi, wi u sāa bwisigibu kpuron

wirugii, na yɛ ma būu geebun hunde ya nùn wāasi. Yen sɔ, asiri gaa sari ye ya

ka nùn sɛ. Nen dosu ge wee. U man gu tubusio. ⁷ Sanam mɛ na kpī, ye na dosa

wee.

Dāru gara na wa ta yɔ handunian suunu sɔɔ.

Dāa te, ta gunu too.

⁸ Ma ta dam mɔ.

Ten gunum mu sosi sere mu wɔllu girari.

Handunian goonu nɛgibu kpuro ba tu waamɔwa.

⁹ Ten wurusu wā

ma ta mara siki siki nge gandia.

Te sɔra handuniagibu kpuro ba ra ben dīanu wa.

Ten saarɔwa gbeku yɛɛ yi ra sɔɔ sure.

Ten kāasi wɔllɔwa gunɔsu su sokunu sāa.

Te sɔra hunde koni baayere ya ra yen dīanu wa.

¹⁰ Ma na Gusunɔn gɔrado goo wa u sarama wɔllun di. ¹¹ U nɔɔguru sua u nɛɛ,

i dāa te kīiyɔ i sura

kpa i ten kāasi bɔɔri bɔɔri.

I ten wurusu wɔko

kpa i ten marum sɔri i yari.

Kpa gbeku yɛɛ yi duki su saa ten saarun di.

Kpa gunɔsu su se saa ten kāasin di.

¹² Adama i ten koo kpiriru derio tem sɔɔ

ka ten gbini yakasɔ

ta n bɔkua ka sisu ka sii gandun yɔni.

Kpa ta n dirum soore

ta n yakasu dimɔ nge gbeku yɛɛ.

¹³ Bu tu tɔnun bwisikunu wunario.

Kpa bu tu gbeku yaan bwisikunu dokea.

Kpa ta n sāa mɛ wɔɔ nɔɔba yiru.

* **4:5** būu geebu - Nebukanesaa u n̄ gina tuba ma Yinni Gusunɔwa u wāa ka Danieli. Yen sɔna u nɛɛ, būu geeba ba Danieli somimɔ.

¹⁴ Wooda ye, ya weewa saa Gusunən gəradoban min di kpa tambu kpuro bu ka gia ma Wərukoowa u bannu kpuro neni. Wi u kiwa u ra nu wē. U ra wi ba ñ mam garisi gāanu wolle sue.

¹⁵ Dosu gera mi, ge ne, Nəbukanesaa na dosa. Tē, wunε Belitasaa, a man gu tubusio domi bwisigii be ba wāa nən tem me sɔɔ kpuro ba kpāna bu man gu tubusia. Adama wunε, kaa kpī yèn sō būu geeba ka nun wāa.

Danieli u dosu ge tubusia

¹⁶ Yera Danieli wi ba maa sokumɔ Belitasaa u nanda. Ma u biti soora saa fiiko. Ma Nəbukanesaa u nεε, Belitasaa, a ku de dosu ge, ka gen tubusianu nu nun biti ko.

Danieli u wisa u nεε, yinni, dosu gen tubusianu nu ka wunen yibereba nera. ¹⁷ A dāru wa ta kpā. Ma ta dam mɔ. Ten gunum mu girari wollo. Ma ba tu waamɔ handunia gira kpuro. ¹⁸ Ten wurusu wā. Ma ta binu mara siki siki. Ma handuniagibu kpuro ba ben dīanu waamɔ te sɔɔ. Gbeeku ye yi ra n wāa ten saarɔ. Gunɔsu su maa sin sokunu mɔ ten kāasi wollo. ¹⁹ Dāa te, ta sāawa wunε sina boko. Domi a kpēa a dam kua ma mu wollu girari. Ma wunen bandun dam mu sɔɔsira handunian goonu nne sɔɔ. ²⁰ Yen biru, a Gusunən gərado goo wa u sarama wəllun di ma u nεε, i dāa te kīyo i sura tu kam ko. Adama i ten koo kpiriru derio tem sɔɔ mi, ka ten gbini ta n bəkua ka sisu, ka sii gandun yoni yakasu mi. Kpa ta n dirum soore ta n yakasu dimɔ nge gbeeku ye sere wɔɔ nɔɔba yiru. ²¹ Nən yinni, dosu gen tubusianu wee. Wərukoowa u nun win himba sɔɔsi ye u kua wunen sō. ²² Ba koo nun gira tɔmbun suunu sɔɔn di. Kpa a n wāa ka gbeeku yeε sannu. Kpa a yakasu di nge naa, a n dirum soore sere wɔɔ nɔɔba yiru sere a ka gia ma Wərukoowa u bannu kpuro neni. Wi u kiwa u ra maa nu wē. ²³ Wooda ye ba wē ba nεε, bu dāa ten koo kpiriru ka ten gbini derio mi, yen tubusiana ba koo nun wunen bandu wesia saa ye a wura ma Wərukoowa u bannu kpuro neni. ²⁴ Yen sō, sina boko, a de a nən gere wura. A de a gea ko a ka wunen durum wuna. A daa kōsa kpuro derio kpa a sārɔbu wənwəndu kua. Saa yera wunen alafia ya koo dakaa da.

Dosu gen gari yi koora

²⁵ Yeniba kpuro ya sina boko Nəbukanesaa deema. ²⁶ Ye n kua suru wəkura yirun biru, sɔɔ teeru yera u sīimɔ win dii tεera wollo Babiloniɔ. ²⁷ Ma u nεε, Babiloni wee, wuu bəkɔ ge na bana ka nən tiin dam ga n ka sāa nən sina kpaaru. Ga maa nən yiiko ka nən beere sɔɔsimɔ.

²⁸ Sanam me sina boko u gari yi gerumɔ u ñ kpa, yera nɔɔ gaga nɔɔra wəllun di ga nεε, sina boko Nəbukanesaa, a swaa dakio a nɔ. Ba nun bandu yara. ²⁹ Ba koo nun gira tɔmbun suunu sɔɔn di. Kpa a n wāa ka gbeeku yeε sannu kpa a n yakasu dimɔ nge naa sere wɔɔ nɔɔba yiru sere a ka wura ma Wərukoowa u bannu kpuro neni. Wi u kiwa u ra maa nu wē.

³⁰ Yande gari yi, yi Nəbukanesaa deema. Ba nùn gira tɔmbun suunu sɔɔn di. Ma u yakasu dim wəri nge naa u dirum soore. Ma win seri denya nge gunɔ bakerun sansu. Ma win nii kəkɔsu su denya nge gunɔgisu.

Nəbukanesaa

u maa wure u kua tɔnu

³¹ Ma Nəbukanesaa u nεε, ye saa ye, ya doona, yera na nɔni seeya wollo. Ma nən bwisikunu wure nu kua tɔnuginu. Ma na Wərukoo siara ka beere wi u wāa sere ka baadommaɔ. Wiya u yiiko kpuro mɔ. Win sinanda kun nɔru mɔ. Win bandu ta ko n wāawa sere ka baadommaɔ. ³² Baa handunian tambu kpuro

bà n menna, ben dam kun sãa gãanu win nãni sãã. U ra ko nge mē u kī win gɔradoban suunu sãã ka tãmbun suunu sãã. Goo sari wi u koo kpī u win nãmu dɛba ñ kun mē u nùn sō u nɛɛ, mba u mò mē.

³³ Sanam mē nen laakari ya wurama, yera ba maa man nen bɛɛɛ ka nen girima ka nen bandun yiiko kpuro wesia. Nen bwisi kɛɔbu ka nen sina asakpɔbu kpuro ba na nen mi ba man nen bandu wesia. Ma ten dam mu sosi mu kera yellu. ³⁴ Tɛ, nɛ Nebukanɛsaa, na wɔllun sina boko siara ka bɛɛɛ. Na nùn wɔlle sua. Domi ye u mò kpuro ya sãawa gea. Win swɛɛ kpuro yi sãawa dee dee. U koo mam kpī u be ba tii suamɔ kawa.

Bɛɛsasaa u tɔmbu dim soka

5

¹ Nebukanɛsaan biru, sina boko Bɛɛsasaa u bandu di. Yera sãã teeru u win sina asakpɔbu nɔrɔbu (1.000) dim soka. Ma ba tam nɔrumɔ wi ka be sannu. ² Ye tam mē, mu Bɛɛsasaa nuka, yera u gɔra u nɛɛ, bu win nɔri wuragii ka sii geesugii yarama yi win baaba Nebukanɛsaa u gurama saa Gusunɔn sãa yerun di te ta wãa Yerusalemu. Kpa wi ka win sina asakpɔbu ka win kurɔbu ka win sinanibu bu ka yi tam nã. ³ Yera ba ka nɔri wuragii yi na, ba ka yi tam nɔrumɔ wi ka win tɔn be kpuro. ⁴ Tam nɔru bi sãã, ba ben bũnu siaramɔ nìn bwãarokunu ba kua ka wurã ka sii geesu ka sii gandu ka sii wɔkusu ka dãa ka kpenu.

⁵ Saa ye sɔra sina boko u nãmu gagu wa ga yarima mi fitilan yam bururam mu sãasire, ma ga yorumɔ sina kpaarun gana wɔllɔ mi ba soo kpika tɛɛni. ⁶ Yera u nanda, win wuswaa burisina. Win torora kara, u diirimɔ sere win dũu winu soonamɔ. ⁷ Yera u nɔɔgiri sua ka dam u nɛɛ, bu nùn sɔrobu ka Babilonin bwisigibu ka bũu sinambu sokuama. Ye ba na, yera u nɛɛ, wi u kpīa u yora yeni gara u ye tubusia u koo yɛro wuran saba dokea kpa u nùn gurumusuru sebusia u nùn win bandun dam sukum wɛ u n ka sãa tɔnu itase win bandu sãã.

⁸ Sina bokon bwisigii be kpuro ba dua mi yora ye, ya wãa. Adama ba kpana bu ye gari bu sere mam nɛɛ, ba koo ye tubusia. ⁹ Ma ya sina boko nanda too sere win wuswaa burisina. Ma win sina asakpɔbun tii ba biti soora.

Danieli u yora ye gara

u tubusia

¹⁰ Sina bokon mero u sunɔ ka win sina asakpɔbun gari yi nua. Yera u dua mi ba mɛnnɛ ba tãã bakaru dimɔ. U nɛɛ, sina boko, wunen hunde yu daka da! A ku nanda sere wunen wuswaa ya n burisine. ¹¹ Domi goo u wãa wunen tem mē sãã, wi u bũu geebun * hunde mɔ. U bwisi ka laakari mɔ nge bũnu. Yen sãna wunen baaba Nebukanɛsaan waati sãã, u nùn kua sɔrobu ka dobo dobogibu ka Babilonin bwisigibun wirugii. ¹² Durɔ win yĩsira Danieli. Wiya sina boko Nebukanɛsaa u yĩsiru kã Belitasaa. Ba wa ma u bwisi ka yɛɛ bakaru mɔ, ma u suka ka dosusu ka gãa ni nu sɛn tubusianun kɛru mɔ. N n men na, a nùn sokusio, u koo nun yora ye tubusia.

¹³ Yera ba ka Danieli da sina bokon wuswaa. Ma sina boko u nùn bikia u nɛɛ, wuna Danieli wi? A sãawa Yuu ben turo be nen baaba sina boko u mwɛɛrima Yudan tem di? ¹⁴ Ba man wunen gari sãowa ma bũu geeba ka nun wãa. Yen biru, a bwisi ka laakari gea mɔ a ka tɔnu gãa sɛsɔginu tubusia. ¹⁵ Wee ba ka man bwisigibu ka sɔrobu naawa bu ka man yora yeni garia kpa bu man yen

* 5:11 bũu geebu - I wiru 4:5n tubusianu mɛrio.

tubusianu sō. Adama ba kpana. ¹⁶ Na maa nua ma a ra tōmbu gāanu tubusie ni nu bu bitani mō kpa a dosu tubusia. Tē, à n kpīa a yora yeni gara ma a man yen tubusianu sōwa, kon nun gurumusuru sebusia kpa n nun wuran saba dokea n nun nen bandun dam sukum wē. Kpa a ko tōnu itase nen bandu sō.

¹⁷ Yera Danieli u nūn wisa u nēē, yinni, a wunen kēē ni tii yiyo, n kun me a goo wē. Adama kon nun yora ye garia kpa n nun yen gari tubusia. ¹⁸ N n men na, yinni, a swaa dakio a nō. Wōrukoo u wunen tundo Nebukanesaa bandu wē ka beere ka girima ka yiiko. ¹⁹ Dam me u nūn wēn sō, bwesenu kpuro nu nūn nasie sere nu ra n diirimō win wuswaa. Ye u kī, yera u ra ka tōnu ko. U koo kpī u nūn go, n kun me u nūn deri, n kun me u nūn walle sua, n kun me u nūn taare. ²⁰ Adama saa ye sō, u tii sua u gōru bōbia, yera Gusunō u nūn yara bandun di ma u gina nūn yiiko ye mwaari. ²¹ U nūn wuna tōmbun suunu sōn di. Ma win bwisikunu gōsia nge gbeeku yaagin. U da u wāa ka kete gbeekinu sannu ma u yakasu dimō nge naa u dirum soore sere u ka wura ma Wōrukoowa u bannu kpuro neni. Wi u kīwa u ra maa nu wē. ²² Wee, wunē maa Beesasaa, wunē wi a sāa win bii, baa me a ye kpuro yē, a yina a tii kawa. ²³ Ma a tii sue Yinni Wōrukoon wuswaa. A dera ba ka win sāa yerun nōri na i ka tam nōra wunē ka wunen sina asakpōbu ka wunen kurōbu ka wunen sinanibu. Ma a seewa a wunen būnu siaramō nīn bwārokunu ba kua ka sii geesu ka wura ka sii gandu ka sii wōkusu ka dāa ka kpenu, baa me nu n gari nōmō, nu n yam waamō, nu n maa gāanu yē. Adama Gusunō wi u wunen wāaru neni, a n nūn beere wē. ²⁴ Yen sōna u nōmu ge gōrima ge ga yora ye kua. ²⁵ Ye ba yorua mi wee, ba gara, ba gara, ba yīira, ba bōnu kua. ²⁶ Yen tubusianu wee. Ba gara, ya gerumōwa Gusunō u wunen bandun sanam gara ma u tu nōru koosia. ²⁷ Ba yīira, ya gerumōwa ba wunen bunum yīira ba deema a n bunu. ²⁸ Ba bōnu kua, ya maa gerumōwa ba wunen bandu bōnu kua. Ma ba tu Mediba ka Pēesiba wē.

²⁹ Yande mi kō, Beesasaa u nēē, bu Danieli gurumusuru sebusio kpa bu nūn wuran saba dokea kpa bu kpara ma u kua tōnu itase win bandu sō.

³⁰ Dōma ten wōkura ba Beesasaa Babilonin sina boko wi go.

6

¹ Ma Darusi wi u sāa Medin bweseru u bandu di. Saa ye, u mōwa wō wata ka yiru.

Danielin yiberēba

ba nūn yina beria

² Darusi u tōmbu wunaa teeru gōsa ba n sāa win tem beri berikan wirugibu. ³ Ma u tōmbu ita gōsa u bu kua wirugii ben tōnwerobu. Ben miya wirugii be, ba ko n da nē bu ben sōma tusia. Kpa sunō u ku raa ka asara wa. Danieli u sāawa tōnwerō ben turo. ⁴ U beri berikan wirugii be, ka ben tōnwerobu bwisi kere. Yen sōna sina boko u bwisika u nūn ko tem me kpuron wirugii. ⁵ Saa ye sōra Danielin tōnwerōsii be, ka beri berikan wirugii be, ba nō tia kua bu ka nūn toraru garu manī sina bokon bandun swaa sō. Adama ba n toraru garu wa wi sō. Domi u sāawa naanēgii, u n kōsa gaa koore. U n maa sōmburu garu atafiri koore. ⁶ Yera tōn be, ba nēē, sa n gāanu ganu wasi su Danieli manī ma n kun mō ye ya sāa win Gusunō sāarun gari baasi.

⁷ Ma ba nō tia kua ba da sina bokon mi ba nēē, yinni, wunen hunde yu dakaa da! ⁸ Beēe beri berikan wirugibu ka tōnwerobu ka siri kowobu ka wunen wesianōsibu, beēe kpurowa sa nō tia kua a ka wooda yara ye ya gerumō

baawure u nun sã sere sɔɔ tɛna. Wi u ye yina ma u bũu goo ñ kun mɛ tɔnu goo sãwa sere n ka ko sɔɔ tɛna ye, ba koo yɛro kpɛɛwa wɔru mi sɔɔ gbee sinansu wãa. ⁹ Tɛ yinni, a wooda ye sireo a nɔma doke kpa yu ko nge Mediba ka Pɛɛsiban wooda ye ba ku ra kɔsi.

¹⁰ Ma sina boko u wooda ye nɔma doke ba ye yara.

Ba Danieli kpɛɛ

gbee sinansun wɔruɔ

¹¹ Saa ye Danieli u nua ma ba wooda ye nɔma doke, yera u da win gidambisan wɔllɔ u dua yen dii sɔɔwɔ gɛn fɛnɛnti ya wukiare Yerusalemun bera gia. Miya u yiira u kanaru kua u Gusunɔ siara nge mɛ u ra ko tɔru baatere nɔn ita. ¹² Yera sɔɔ teeru tɔn be, ba nùn duwi ba deema wee u Gusunɔ kanamɔ u somiru bikiamɔ. ¹³ Yen biru, tɔn be, ba yara ba da sina bokon mi ba nùn wooda ye yaayasia ba nɛɛ, n ñ wuna a wooda yara ye ya gerumɔ bu nun sã? N ñ wuna a nɛɛ, ma goo ù n bũu goo ñ kun mɛ tɔnu goo sãwa sɔɔ tɛnan baa sɔɔ, ba koo yɛro kpɛɛwa wɔru ge sɔɔ, mi gbee sinansu wãa?

Ma sina boko u wura u nɛɛ, wooda ye, ya wãawa dim dim nge mɛ Mediba ka Pɛɛsiban wooda ya sãa. N ñ koorɔ bu ye kɔsi.

¹⁴ Ma ba nɛɛ, too, wee, Danieli wi u sãa Isireliban turo be ba mwɛɛrima Yudan di, u ñ nun garisi gãanu, u ñ maa wunen wooda ye a nɔmu doke mi mɛm nɔwɛ. U ra win Gusunɔ kanɛwa tɔru baatere nɔn ita.

¹⁵ Ye sina boko u gari yi nua, yera win nukura sankira gem gem. Ma u gɔru doke u Danieli yara wooda ye sɔɔn di. Ma u kookari kua sere sɔɔ u ka dua.

¹⁶ Adama tɔn be, ba kpam mɛnna ba da sina bokon mi ba nɛɛ, a yaayo ma Mediba ka Pɛɛsiban wooda ya ku ra kɔsi sina boko ù n ye nɔma doke.

¹⁷ Yera sina boko u wooda wɛ u nɛɛ, bu Danieli yarama bu kpɛɛ wɔru ge sɔɔ, mi gbee sinansu wãa mi. Saa yera u nùn sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔ wunen Yinni wi a sãamɔ baadomma mi, u nun faaba koowo.

¹⁸ Ma ba kpɛɛ bakaru tama ba ka wɔru gen nɔɔ kɔrua. Yera sina boko u win taabu ka win sina asakpɔbun yɛreru doke kpɛɛ ten wɔllɔ, goo u ku raa ka Danieli faaba ko. ¹⁹ Yen biru, u wura win sina kpaarɔ. Wɔku te, u ñ di, u ñ nɔra, u ñ maa kpunɛ sinani goon bɔkuɔ. Mɛya u ñ maa dweeye dɔma te.

Danieli u yara baani

²⁰ Yera sina boko Darusi u seewa buru buru yellu u da wɔru gen mi fuuku fuuku. ²¹ Ye u yam mi turuku kua, yera u Danieli sokum wɔri ka nuku sankiranu u mɔ, Danieli Gusunɔn sɔm kowo, Gusunɔ wi a ra n sãamɔ wɛrabu sari mi, u kpãa u nun wɔra gbee sinan sin nɔɔn di?

²² Saa yera Danieli u nùn wisa u nɛɛ, yinni, wunen hunde yu dakaa da!
²³ Gusunɔ nɛn Yinni u win gɔrado gɔrima u gbee sinan sin nɔsu bɔkua. Su ñ man mɛɛra gaa kue domi u wa ma na ñ toraru garu kue win wuswaaɔ ka maa wunen wuswaaɔ.

²⁴ Yera sina bokon nukura dora ma u wooda wɛ u nɛɛ, bu Danieli yarama saa wɔru gen min di. Ye ba Danieli yarama, ba ñ mɛɛra gaa wa win wasi sɔɔ. Domi u Gusunɔ win Yinni naane sãa. ²⁵ Ma sina boko u wooda wɛ u nɛɛ, bu tɔn be ba raa Danieli taare wɛ mi mwaaama bu kpɛɛ wɔru ge sɔɔ, be ka ben bibu ka ben kurɔbu kpuro. Tɔn be, bu sere mam turi wɔru gen temɔ, gbee sinan si, su bu sɛsukawa su kukunu kɔsuka.

²⁶ Yen biru, sina boko u bwesenu kpuro tirenu yorua u nɛɛ, alafia ya n sosimɔ bɛɛ sɔɔ ya n dɔɔ.

²⁷ Wooda ye na wēemə wee. Be ba wāa nen tem sɔɔ kpuro gesi, bu de bu Gusunə Danielin Yinni nasia kpa bu nūn beere wē.

Domɪ u sāawa waso.

U ko n wāawa sere ka baadommaə.

Win bandu ta n̄ kpeemə.

Ten dam mu ko n wāawa sere ka baadommaə.

²⁸ Wiya u ra tɔnu wɔre u faaba ko.

U ra maamaakiba ka yīrenu ko wɔllɔ ka temə.

Wiya u Danieli wɔra gbee sinansun nɔsun di.

²⁹ Darusin bandun waati ye sɔɔ, Danieli u kua tɔn boko sere n ka girari Sirusi Peesin bandu sɔɔ.

Danieli u gbeeku ye nne wa

dosu sɔɔ

7

¹ Beesasaa Babilonin sina bokon bandun wɔɔ gbiikuu sɔɔra Danieli u dosa. U kāsiru wa saa ye u kpī win kpin yerə. Yen biru, u yorua ye n weene tambu bu gia dosu ge sɔɔ. ² U gerua u n̄e, ye na wa kāsɪ te sɔɔ wɔkuru wee. Na woo gagu wa ga na wɔllun beri berika nn̄en di ga nim wɔku bɔkɔn nim so. ³ Yera gbeeku ye beke nne yi yarima nim wɔku gen min di, yen gaa kun ka gaa weene. ⁴ Ye na gbɪa na wa ya ka gbee sunə weene ma ya gunə bakerun kasa m̄a. Ye na maa m̄era, yera na wa ba kasa ye wuna. Ma ba yen tii seeya ba yōrasia nge tɔnu. Ma ba ye tɔnun bwisikunu doke. ⁵ Yen yiruse ya ka yaa gɔba weene ma ya ka yēsi tia yō. Yēsən kukunu itawa ya n̄ɔ b̄eri. Ma ba ye s̄ɔwa ba n̄e, yu seewo yu yaa mw̄e. ⁶ Yen biru, na itase wa ya ka musuku gbeeku weene ma ya kasa nne m̄a yen biru wɔllɔ. Ma ya winu nne m̄a. Ba ye yiiko wē yu ka bandu di. ⁷ Yeniban biru, yera na yaa n̄ese wa nen kāsɪ te sɔɔ. Yaa ye, ya nanum m̄a. Ya maa dam m̄a too. Ma ya don sisugii bakanu m̄a. Yā n̄ yaa mw̄a, ya ra yaa yen kukunu kɔsukuwa kpa yu di. Ye ya tiara kpa yu taaku taaku. Yaa ye, ya n̄ ka ye gbiikii yi weene. Kɔbi wɔkura ya m̄a. ⁸ Ye na kɔbi yi m̄era s̄a s̄a, yera na kɔbu piibu gagu wa ga yarima yen wirun di ga wāa yɔn̄ɔn suunu sɔɔ. Kɔbu piibu ge, ga kɔbi wɔku ten ita wuka. Ga n̄ni m̄a nge tɔnu, ga maa n̄ɔ m̄a ga gari m̄a ka tii suabu.

Gusunən siribu

⁹ Ye na m̄era tii, yera na wa ba sina kitaru yiimə. Ma na goo wa nge durɔ tɔkɔ u na u sina win sina kitaru sɔɔ. Yāa kpikinu fara farawa u doke. Ma win seri yi buriri fem fem. Win sina kita te, ta balliməwa nge d̄ɔ yari bakaru. M̄eya maa ten naasun tii. ¹⁰ Ma d̄ɔ yari bakaru ta yarimə win sina kita ten min di ta kokumə nge nim. Gusunən gɔradoba n̄ɔɔm n̄ɔɔm ba na ba n̄n s̄amə. Ma ben gabu ba yō win wuswaaə. Siri kowobu ba na ba sina. Ma ba tirenu wukia.

¹¹ Ye na kɔbu piibu ge m̄era ga tii sua gari gerumə, yera ba na ba yaa ye go, ba ye sua ba kp̄e d̄ɔ boko sɔɔ. ¹² Gbeeku ye yi yi tie, ba yin dam wɔra. Adama ba dera yi wāa sere saa gaa.

¹³ Wɔku te, kāsɪ te sɔɔ, ye na maa wa wee. Na goo wa u sarama wɔllun di guru wii wuroru sɔɔ. Ma u da durɔ tɔkɔ win mi gia. Ma ba n̄n susisia win wuswaaə.

¹⁴ Ba n̄n bandu ka beere ka yiiko wē. Ma ba n̄n gāanu kpuro n̄mu s̄andia. Bwesenu kpuro nu n̄n s̄awa. Win banda kun n̄ru m̄a. Ta ko n wāawa sere ka baadommaə.

Kāsinun tubusianu

15 Ne Danieli nen bwēra kun kpunε domi kāsi ni na wa mi, nu man nanda. 16 Yera na gōrado ben turo susi be ba wāa mi. Ma na nūn bikia na nεε, mba gari yi kpuron tubusianu. U man sōwa u nεε, 17 gbeeku yeε beke nne ye, ya sāawa sinambu nne be ba koo bandu di di dunia sō. 18 Yen biru, Wōrukoo u koo de win tōn dεerobu bu bandu mwa ba n dii sere ka baadomma. 19 Ka mε, na kasu n gbeeku yaa nne ye ya n ka ita ye nō weene min tubusianu gia dee dee. Domi yaa ye, ya nanum mō too. Yen donnu nu sāawa sisu ma yen nikisu su sāa sii gandu. Ya n yaa mwa ya ra yen kukunu kōsukuwa kpa yu di. Yen ye ya tiara kpa yu taaku taaku. 20 Na maa kasu n kōbi wōku ten tubusianu gia te ya mō yen wirō ka sere maa kōbu piibu ge ga yarima yen wirun di ga wāa yīōnōn suunu sō. Kōbi wōku ten ita ya wōruka yen wuswaa. Ga nōni mō, ga nō mō, ma ga gari mō ka tii suabu, ga maa nanum mō ga yīōnō kere. 21 Ma na kōbu piibu ge wa ga ka Wōrukoon tōn dεerobu tabu mō ga bu kamiamō. 22 Adama durō tōko wi, u na u Gusunōn tōn be gem wē. Sanam mε saa ya tura ma ba bandu di.

23 Ma durō wi, u man tubusia u nεε, yaa nne ye, ya sāawa bandu nne te ba koo swīi handunia yeni sō. Ban te, ta n ka garu weene. Ta koo handunia kpuro go tu taaku tu munia muku muku. 24 Kōbi wōku te, ta sāawa sinambu wōkuru be ba koo ban te di. Yen biru, sunō goo wi u n ka ben goo weene u koo sinambu wōku ten ita bandu yara kpa u bandu di. 25 Sunō wi, u koo Wōrukoo gari kam gerusi kpa u win tōn dεerobu nōni sō. U ko n maa kī u saaba ka woodaba kōsi. Ba koo nūn tōn dεerobu nōmu sōndia sere saa ita ka bōnu. 26 Yen biru, Yinni Gusunō u koo sunō wi siri, kpa u nūn bandu yara mam mam sere ka baadomma. 27 Yen biru, ba koo ban ni nu wāa handunia sō kpuron dam ka nin yiiko Wōrukoon tōn dεerobu nōmu beria. Win bandu ta ko n wāawa sere ka baadomma. Wiya sinambu kpuro ba koo sā kpa bu nūn mem nōwa.

28 Ye nε Danieli na wa yera mi. Ye na ye bwisika, na nanda ma nen wuswaa burisina. Adama na ye kpuro berua nen gōru.

Danieli u yāa kineru

ka boo wa kāsiru sō

8

1 Beesasaan bandun wō itase sō, nε Danieli na kāsiru wa te na raa wa baasi. 2 Sanam mε na kāsi te mεera n man sāare na wāa wuu bōko ge ba mō Susiō Elamun temō. Ma n sāare na wāa daa te ba mō Ulain bōku. 3 Ye na nōni seeya na mεera, yera na yāa kineru wa ta kōbu bakanu yiru mō ta yō daa ten dee deeru. Kōbu teeru ta teeru dēebu kere. Te ta dēebu bo mi, tera ta kpia dākuru. 4 Yera yāa kinε te, ta ten kōbi soomō sō duu yeru gia ka sō yēsan nōm geu gia ka sō yēsan nōm dwaru gia. Yaa gaa sari ye ya koo ka tu gabirina. Goo maa sari wi u koo ten yiberε wōra ten nōman di. Ta mōwa ye ta kī. Ma ta kpēamō ta dam mō.

5 Sanam mε na laakari mō, yera na mεera ma na boo wa ga yarima saa sō duu yeru gian di ka duki baka ga tem bōsu ma n sāare ga n tem dεke. Boo ge, ga kōba nanumgia mō gen nōnin baa sō. 6 Ma ga tura sere yāa kinε ten mi, te na raa wa ka kōbi yiru mi, ta yō daa ten dee deeru. Ma ga yāa kinε te gure ka gen dam kpuro. 7 Na gu wa ga yāa te susi ka mōru ga tu so ga kōbi bōka. Yāa te, ta kpana tu ka tii yina. Ma ga tu sura temō ga yasisimō. Goo sari wi u tu wōra gen nōman di. 8 Ma boo ge, ga kpēa. Ye ga kpēa ga kpa, yera kōba baka ye, ya bōra. Kōba yen ayerōwa kōbi nne nanumgii yi kpia. Ma yi mεera handunian goonu nne kpuro sō, yen baayere goo teeru gia.

⁹ Saa kabi yin tian di, kɔbu piibu gaga yara ga kpɛa sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia ka sɔɔ yari yeru gia ka sere tem mɛ mu gea bo gia. ¹⁰ Ma ga seewa ga wɔllun tabu kowobu girari ma ga ben sukum ka kperi surura temɔ ga taaka. ¹¹ Ma ga maa seewa ga tabu kowo ben guro guro seesi. Ma ga bururu baateren yaku te ba ra nɔn kue yɔrasia. Ma ga win sɔa yeru kɔsuka. ¹² Ga wɔllun tabu kowobu ka baadomman yakunu nɔma doke ga kamia toranun sɔ. Ma ga gem kasa kua temɔ. Ye ga bwisika gu ko kpuro, ya gu koorawa.

¹³ Ma na tɔn dɛero goon gari nua. Yen biruwa tɔn dɛero goo u gbiikoo wi bikia u nɛɛ, sere saa yerà ba ko n baadomman yaku ten kobu yɔrasie. Sere saa yerà kam kobu ko n waa gem sarirun sɔ. Sere saa yerà sɔa yee te, ta ko n disi duure mesum. Sere saa yerà ba ko n wɔllun tabu kowo be taakumɔ. ¹⁴ Ma gbiikoo wi, u wisa u nɛɛ, sere tɔnu nɔrɔbun suba yiru ka gooba wunɔbun (2.300) baa yà n doona. Yen biruwa yaku yee te, ta koo wurama ta n dɛere nge yellu.

Kasi ten tubusianu

¹⁵ Sanam mɛ nɛ Danieli na kasi te waamɔ, ma na kasu tu man yeeri, yera na gāanu wa nu ka tɔnu weene nu yɔ nɛn wuswaaɔ. ¹⁶ Ma na maa goon nɔɔ nua daa te ba mɔ Ulain suunun di. U nɔɔgiru sua u nɛɛ, Gabirie, a durɔ wini kasi te tubusio. ¹⁷ Ma u man susima. Ye u man turuku kooma, yera berum man mwa. Ma na wɔruma temɔ. U man sɔɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, a de yi nun yeeri. Kasi te, ta wāawa sanam dāakim sɔ. ¹⁸ Sanam mɛ u ka man gari mɔ, yera biti baka man mwa. Ma na siriru tem girari. U man baba u seya u yɔrasia mi na raa wāa. ¹⁹ Yen biru, u maa man sɔɔwa u nɛɛ, wee kon nun sɔ ye ya koo na Yinni Gusunɔn mɔrun tɔru sɔɔ sanam dāakim sɔɔ. ²⁰ Yaa kine te a wa ta kabi yiru mɔ mi, ta sāawa Mediba ka Pɛesiban sinambu. ²¹ Boo ge, ga sāawa Gɛɛsin sunɔ. Kɔba baka ye ya bɔkira mi, ya sāawa sunɔ gbiikoo. ²² Kɔba nne ye ya kpia baka ye ya bɔkiran min di, ya sāawa sinambu nne gabu be ba koo yari sunɔ gbiikoo win min di. Adama ba nɔ dam wasi nge wi. ²³ Sinambu nne yen bandu tɔn kpa, ma ba durumgibu kpeerasia, sunɔ goo u koo yari u tii sua kpa u n tɔmbu nɔni wɔkubu yɛ. ²⁴ Win dam mu koo nuuru ko n nɔ mɔ ka win tiin dam. U koo gaa dabinu kam koosia ye ya nɔ ka nɔɔ geruro. Win ye u mɔ kpuro ya koo nɔn kooru. U koo bwese damginu go ka maa Gusunɔn tɔmbu. ²⁵ U koo tii sua win dukian sɔ ka win bwisin sɔ. U koo tɔn dabinu go be ba wāa bori yendu sɔɔ. U koo mam sina boko seesi. Adama u koo kosikira goo u kun nɔn babe. ²⁶ Kasi te a wa tɔnu nɔrɔbun suba yiru ka gooba wunɔbun (2.300) sɔ, ta sāawa gem. A ye nɛnuɔ asiri sɔɔ. Domi ya wāawa sanam dāakim sɔ. ²⁷ Ma nɛ Danieli na kua sɔɔ dabiru na barɔ. Na nɔ dam mɔ. Yen biruwa na seewa na nɛn sɔmburu mɔ te sina boko u man wɛ. Ma na wāa nandabu sɔɔ kasi ten sɔ. Domi ta nɔ man yeeri.

Danieli u kanaru kua

win tɔmbun sɔ

9

¹ Saa ye Darusi, Asuresin bii, Medin bweseru u bandu dii Babilonin temɔ, ² win bandun wɔɔ gbiikuu sɔɔ, Danieli u tirenu mɛerimɔ ma u girari mi Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, wɔɔ wata ka wɔkura Yerusalemu ya ko n sɔa bansu. ³ Ma u nɔɔ bɔkua u saaki deewa u tii torom wisi nuku sankiranun sɔ. Ma u kanaru koosi Yinni Gusunɔn mi gia, ⁴ u win tɔmbun toranu tuuba mɔ.

U nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a kpā ma sa nun nasie. A ra wunen nɔɔ mwɛeru yibie kpa a wunɛgibu kuru sɔɔsi be ba nun kɔ ba wunen woodaba mɛm nɔɔwamme.

5 Sa tora, sa daa kōsa kua, sa s̄a nuku kōsurugibu, sa wunen gari yina, sa maa wunen woodaba sara. 6 Sa ñ wunen s̄m̄ɔbu swaa daki sanam me ba besen sinambu ka besen wirugibu ka besen baababa ka besen tumbu kpuro wunen gari s̄ɔwa. 7 Yinni Gusunɔ, a s̄awa gemgii. Besera sa tora. Ma sa w̄a sekuru s̄ɔ gisɔ besɛ Yudaba ka be ba w̄a Yerusalemuɔ ka Isireliba kpuro be a yarinasia tontondeɔ ka turukuɔ ȳen s̄s̄ sa ñ nun m̄em n̄ɔwɛ. 8 Yinni, wee sa sekuru s̄ɔwa besɛ ka besen sinambu ka besen wirugibu ka besen baababa. Domi sa nun torari. 9 Gusunɔ besen Yinni, a sun suuru kuo wunen w̄n̄w̄ndun saabuu baa me sa wunen gari yina. 10 Sa ñ maa wunen gere swaa daki su sere n̄ɛɛ, sa ko wunen woodaba sw̄i ye wunen s̄m̄ɔbu ba sun n̄ɔsia. 11 M̄eya besɛ Isireliba kpuro sa wunen woodaba sara, sa ñ wunen gere swaa daki. Sa tora. Yen s̄na b̄ri yi a dera wunen s̄m̄ kowo M̄owisi u yorua woodan tireru s̄ɔ yi sun di. 12 Nge m̄eya a dera wunen gari yi kooru yi a n̄ɛɛ, kaa besɛ ka besen wirugibu kua. A dera Yerusalemu ya n̄ni sw̄aru wa t̄n bweseru ba ñ waare gam. 13 Wahala ye kpuro, ya sun deema nge me M̄owisi u yorua woodan tireru s̄ɔ. Ka me, sa ñ besen daa kōsa deri su wunen gem sw̄i kpa su wunen k̄i geeru kasu. 14 Gusunɔ besen Yinni, wahala ye a n̄ɛɛ, sa ko wa, yera ya sun deema. Ye a kua kpuro ya s̄awa dee dee. Besera sa ñ nun m̄em n̄ɔwɛ.

15 Gusunɔ besen Yinni, ye a sun yarama Egibitin tem di, wunen dam mu s̄ɔsira. A ȳsiru yara te ta w̄a sere ka gisɔ. Adama besɛ, sa durum ka daa kōsa kua gem gem. 16 T̄ɛ Yinni, na nun kanamɔ wunen durom s̄s̄, a de wunen m̄oru yu doona wunen wuu Yerusalemun min di, ge ga w̄a wunen guu te a ḡsan w̄llɔ. Domi be ba sun sikerene ba Yerusalemu ka besɛ wunen tumbu gema besen toranu ka besen baababan daa k̄san s̄s̄. 17 Gusunɔ, a nen n̄ɔ swaa dakio kpa a nen kanaru n̄ɔ. A wunen s̄a yee te ta bansu s̄a mi m̄eri wunen ȳsiran s̄s̄. 18 Gusunɔ nen Yinni, a swaa dakio a n̄ɔ. A n̄ni seeyo a wuu ge ba ka wunen ȳsiru sokumɔ m̄eri nge me ga bansu kua. Sa ȳ ma besen d̄erara kun tura su ka nun ḡanu ganu kana. Adama wunen w̄n̄w̄n bakarun s̄na sa nun yeni kanamɔ. 19 Yinni, a besen kanaru n̄ɔwɔ kpa a sun suuru kua. A besen gere swaa dakio kpa a ko ye sa bikia. A ku de n te wunen ȳsiran s̄s̄. Domi wuna a wuu ge ka t̄n be kpuro m̄ɔ.

Gabir̄ie u k̄asiru tubusia

20-21 Sanam me Danieli u kana te m̄ɔ u gari gerumɔ u ñ kpa, u wi ka win t̄mbun toranu tuuba m̄ɔ, ma u Gusunɔ win Yinni kanamɔ win s̄a yee d̄era ten s̄s̄, yera durɔ wi, Gabir̄ie wi u raa wa win k̄asi ḡbiikiru s̄ɔ, u n̄n ȳɔsima ka dam u sura win b̄kuɔ s̄a ȳ s̄ɔ ba ra yokan ȳkuru ko. 22 U ka n̄n gari kua u n̄ɛɛ, na nawa wunen mi, n ka nun k̄asi te tubusia. 23 Saa ȳn di a wunen kanaru torua, Gusunɔ u tu mwa. Yen s̄na na nun win gari s̄ɔbu na, domi Gusunɔ u nun k̄i. N n m̄en na, a swaa dakio n nun k̄asi te tubusia. 24 Saa n̄ɔba yirun n̄n wata ka w̄kura Gusunɔ u himba kua yu doona u sere wunen tumbu ka wunen wuu d̄ero yaka toranu ka kōsa kpuron di. Yen biru, u koo bu ben toranu suuru kua kpa u bu gem w̄ sere ka baadommaɔ. Gusunɔn s̄m̄ɔbun gari ka k̄asinun baa ya koo doona kpa t̄n d̄ero goo u ko sunɔ. 25 N n m̄en na, a bwisikuo kpa a tubu. Saa min di ba wooda w̄ bu Yerusalemu s̄m̄ bu bani, sere wirugii wi Gusunɔ u ḡsa u ka na, ya koo kowa saa n̄ɔba yirun n̄n n̄ɔba yiru. Yen biru, ba koo yen sw̄e s̄m̄e ka yen ḡb̄aru saa n̄ɔba yirun n̄n wata ka yiru s̄ɔ. Saa ye, ya ko n s̄awa wahalan saa. 26 Saa n̄ɔba yirun n̄n wata ka yiru ye, ȳ n doona, ba koo wirugii wi Gusunɔ u ḡsa go. Goo sari wi u koo ka n̄n yina. Kpa sunɔ kpao ka win tabu kowobu bu wuu ge, ka s̄a yee te wisire

bu kəsuku kpa ba n asərə mə sere Gusunə u ra ka nùn kpeerasia nge me u yi. ²⁷Wirugii wi, u ko n ka tən dabiru nəo tia s̄aa sere saa nəoba yiru. Saa ita ka banun biru, u koo de yāku nu ka abənu nu kpe kpa u ḡaa k̄sunu ko s̄aa yerə nùn bweseru goo kun koore sere kam koo bi Yinni Gusunə u yi win s̄ bu ka nùn deema.

Danieli u tōnu wa

Tigirin daarə kāsiru s̄əo

10

¹Sirusi, P̄eesin sina bokon bandun w̄əo itase s̄əo, Yinni Gusunə u ka Danieli gari kua wi, wi ba maa mə Belitasaa. Gari yi, yi s̄awa gem. Yi ka n̄ni sw̄aa bakaru yā te ta koo na. Ma gari yi, yi nùn yeeri. Saa ye s̄əra u k̄asi te tuba.

²N deema u w̄aa nuku sankiraru s̄əo alusuma ita. ³Alusuma ita ye s̄əo, u n̄ d̄ia geenu ganu diire. U n̄ yaa tende. Tam kun maa win nəo duure. M̄eya u n̄ maa tii gum saware. ⁴W̄əon suru gbiikoon s̄əo yenda n̄nese s̄əo, u w̄aa u ȳo daa te ba mə Tigirin b̄oku. ⁵Yera u n̄ni sua u durə goo wa u yānu doke ni ba kua ka w̄e damgii ma u kpaka s̄eke ye ba kua ka wura ye ya wee Ufasin di. ⁶Win wasi yi ballimə nge kpee ni nu wuru beku n̄ni mə, ma win wuswaa ya ballimə nge guru maakinu. Ma win n̄ni yi ballimə nge d̄əo yari, ma win ḡasenu ka win naasu s̄aa nge sii gan te ba w̄ariasia. Ma win nəo ga nəora nge tən dabinun nəo. ⁷Danieli turowa u k̄asi te wa. Tən be ba ka nùn w̄aa mi, ba n̄ tu wa. Adama ba nanda ba duki sua bu ka kuke. ⁸Wi turowa u ȳra ma u k̄asi te wa. Win wuswaa ya burisina. Ma win ḡoma dwiyya u dam bia. ⁹U durə win nəo nua ma u nanda u wiru tem girari. ¹⁰Yera n̄mu gaga nùn baba ma u diira u d̄ūu winu ka n̄m taranu soonamə. ¹¹Ma u n̄e, k̄nasi Danieli, a de gari yi, yi kon nun s̄, yi nun yeeri, kpa a se a ȳra mi a w̄aa mi. Domi ba man ḡorimawa wunen mi. Ye u nùn gari yi s̄əwa u kpa, yera Danieli u seewa u ȳra ma u diira. ¹²Durə wi, u gerua u n̄e, Danieli, a ku b̄erum ko. Domi saa d̄oma t̄en di gari yi, yi nun yeeri, ma a tii kawa Gusunə wunen Yinnin wuswaa, saa d̄oma ten diya Gusunə u wunen kanaru nua. Yen s̄ona na na. ¹³P̄eesiban sina boko u man seesi s̄əo yenda tia ma na sina win b̄oku. Adama wee Miseli w̄ollun tabu kowobun sunə turo u na u man somi. ¹⁴T̄e, na nawa n ka nun tubusia ye n koo wunen t̄ambu deema sia. Domi sian gariya k̄asi te, ta ka yā.

¹⁵Saa ye u nùn gari yi s̄əomə, yera wi, Danieli u tuka ma u mari. ¹⁶Yera u ḡaanu wa nu ka tōnu weene ma nu na nu win nəo baba. Ma u nəo wukia u n̄e, n̄n Yinni, n̄n wuswaa ya burisina, na n̄ maa dam gam mə k̄asi te na wan s̄. ¹⁷N̄e wi na s̄aa wunen s̄m kowo, amona kon ka kp̄i n̄ ka nun gari ko. Domi na n̄ dam gam mə. ¹⁸Wi u ka tōnu weene mi, u maa nùn baba u dam k̄a. ¹⁹Yera u nùn s̄əwa u n̄e, a ku b̄erum ko durə k̄nasi, alafia ya n ka nun w̄aa. A tii dam k̄eyo. Ye u ka nùn gari mə, yera u dam wa u n̄e, Yinni, a de a ka man gari ko. Domi a man dam k̄a. ²⁰Durə wi, u nùn bikia u n̄e, a ȳ ȳen s̄ na na wunen mi? T̄e, kon da n̄ P̄eesiban sina boko tabu w̄ari. N̄a n̄ doona, Gerekiban sina boko u koo na. ²¹Adama kon nun s̄ ye ya yorua gem tireru s̄əo. Goo kun man somimə tən ben s̄, ma n̄ kun mə Miseli b̄e Isireliban k̄əo,

11

¹Wi n̄n tii na somi na dam k̄a Darusi M̄ediban sina bokon bandun w̄əo gbiikuu s̄əo. ²Wee t̄e, kon wunə Danieli gem s̄.

Sinambun tabu

Wee sinambu ita ba koo bandu di di Pɛɛsiɔ. Yen biru, sina boko nnɛse u koo bandu di kpa u dukia gura n kere sina bokobu ita ye. U n dam kua win dukia yen sɔ, u koo Gɛrekiban sina boko seesi. ³ Adama sina boko wɔrugɔ goo u koo se u dam bakam wa kpa u ko ye u kɪ. ⁴ Saa yɛ sɔ win banda dam kua, saa ye sɔra ta koo wɔruma kpa tu bɔnu ko handunian goonu nɛ kpuro sɔ. Win bibun bweseru ta n ban te dimɔ. Ban te, ta n maa dam mɔ nge mɛ ta raa sɔa. Domi ta koo karana kpa tu wura gabun nɔmuɔ.

⁵ Sina boko wi u wɔa sɔ yɛsan nɔm dwaru gian banda ko n dam mɔ. Adama win sina asakpɔ turo u koo nɔn dam kera kpa u nɔn taare. Win dam mɛ, mu ko n kpɔ. ⁶ Wɔsu gasun biru, ba koo arukawani bɔkuna kpa sina boko wi u wɔa sɔ yɛsan nɔm dwaru gian bii wɔndia u na sɔ yɛsan nɔm geu gian sunɔn mi bu ka arukawani bɔke, bu suana. Adama wɔndia win dam mu koo kpe. Durɔ win tii u koo gbi, wi ka win bibun bweseru. Ba koo mam wɔndia win tii go ka be ba nɔn yɔsirima ka win tundo ka tɔn be ba ka nɔn yɔra waati ye sɔ kpuro gesi. ⁷ Goo u koo se nge kpɪ pɔtura kurɔ win bweserun di u win tondon bandu di. Kpa u na u sina bokɔ wi u wɔa sɔ yɛsan nɔm geu gia mi wɔri gbɔranu sɔ u ko ye u kɪ. Yɛro u koo dam ko. ⁸ U koo ben bɔnun bwɔarokunu gura ni ba kua ka sii gandu ka ben gɔa gee ni ba ka wura ka sii geesu kua u ka da Egibitiɔ. Kpa u ka sina boko wi u wɔa sɔ yɛsan nɔm geu gia mi tonda saa fiiko. ⁹ Yen biru, sunɔ wi u wɔa sɔ yɛsan nɔm geu gia u koo da u sɔ yɛsan nɔm dwarugii tabu wɔri kpa u gɔsirama win temɔ.

¹⁰ Saa ye sɔra win bibu ba koo tabun sɔru ko kpa bu tabu kowobu mɛnna ba n dabi too too. Bii ben turo u koo tabu se wi ka win tabu kowobu gabu, kpa u win tem nɔ bura yeru sara nge daa te ta nim yiba ta bɔs saramɔ. U koo sɔ yɛsan nɔm dwaru gian sunɔn gbɔraru wɔri kpa u gɔsira u wurama. ¹¹ Saa ye sɔ, sina boko wi u wɔa sɔ yɛsan nɔm dwaru gia mi, u koo mɔru se kpa u nɔm geugii wi, tabu wɔri. Nɔm geugii wi, u koo maa tabu kowo dabi dabinu mɛnna bu wɔnɔ wɔri. Adama ba koo nɔm geugii win tabu kowo be kamia. ¹² Sɔ yɛsan nɔm dwarugii wi, u koo tii sua win nasara yen sɔ. U koo tabu kowo dabinu go. Adama ka mɛ, u n nasara wasi mam mam. ¹³ Yeniban biru, sina boko wi u wɔa sɔ yɛsan nɔm geu gia mi, u koo maa tabu kowo dabi dabinu mɛnna n kere be u raa mɛnna yellu. Wɔsu gasun biru, u koo wurama ka tabu kowo be, ka tabu yɔa geenu u nɔm dwarugii wi wɔri. ¹⁴ Saa ye sɔ, tɔn dabinu nu koo sina boko wi u wɔa sɔ yɛsan nɔm dwaru gia seesi. Tɔn kɔsobu ba koo maa nɔn seesi wunɛ Danielin tɔmbun suunu sɔn di wunɛn kɔsi ten gari yi ka koora. Adama ba koo ben tii kamia. ¹⁵ Sɔ yɛsan nɔm geugii wi, u koo tem takanu ko kpa u wuu gbɔrarugisu mwɛɛri. Saa ye sɔ, ba koo sɔ yɛsan nɔm dwarugii wi, ka win tabu kowo damgibu kamia. Domi ba n dam wasi bu ka tabu ko. ¹⁶ Wi u gesi seewa u nɔm geugii wi wɔri kpuro, yɛro u koo kowa ye u kɪ. Goo kun kpɛ u nɔn yinari. Yɛro u koo mam da tem mɛn mi n buram bo sɔ, kpa u go ye u nɔma tura. ¹⁷ Yen biru, u koo gɔru doke u na ka win tabu kowobu kpuro kpa u ka nɔm dwarugii wi bɔri yendun arukawani bɔke u nɔn win bii wɔndia wɛ u sua kurɔ, kpa u ka swaa wa u win tem kam koosia. Adama win bwisi yi, yi n nɔn yaramɔ. ¹⁸ Yen biru, u koo siira wuu si su wɔa nim wɔkun bokuo kpa u sin dabinu mwɛɛri. Adama tabu sunɔ goo u koo win dam mɛ bua sere u kpana u mɔru kɔsia. ¹⁹ Saa ye sɔra u koo gɔsirama win temɔ u ka kuke win wuu gbɔrarugisu sɔ, adama u koo wɔruma u gbi, ba n maa win yira wasi. ²⁰ Wi u koo nɔn kɔsire ko, u koo dam dio doke tem mɛn mi n buram bo sɔ. Adama amen biru, dam dio wi, u koo bɔkɪra, n n mɔ mɔrun sɔ, n n maa mɔ tabu sɔ.

²¹ Wi ba gema, wiya ba koo bandu kəsire ko. Ba ñ nùn sina yānu wēemə. Bəri yendu səəra u koo na u bandu di ka taki. ²² Tabu kowo be ba koo yari bu nùn wərīma nge nīm, u koo bu kəsukuwa u kpeerasia, baa ka mam be ba arukawani bəkuan wirugii turo. ²³ U koo tən be u ka arukawani bəkua nani wəke. U koo bandu di kpa u dam wa ka tumbu fiiko. ²⁴ U koo da bera mi tem gem wāa ka bəri yendu kpa u ko ye win baababa ka win sikadoba ba ñ daa koore. U koo tem mən dukia gura kpa u win bərəba bənu kua. U koo mam bwisiku u gbāranu wəri. Adama u ñ yeni mə n ka tē.

²⁵ U koo win dam ka win wərugəru ka win tabu kowobu dendi u ka sōo yēsən nəm dwarzii wi wəri. Nəm dwarzii wi, u koo maa se ka tabu kowo dangii dabinu, adama u ñ kiamām. Domi ba koo nùn murafituru kuawa. ²⁶ Be ba ka nùn dimə, beya ba koo nùn kam koosia. Ba koo win tabu kowobu yarinasia nge daa toran nīm kpa bu gbisuku dabi dabinu. ²⁷ Sinambu yiru ye, ba koo kasu bu kōsa ko, kpa mi ba dimə mi, bu weesu kuana. Adama yen gaa kun dimə. Domi kam koo bi, bu koo nawa saa ye ba yi mi, yà n tura. ²⁸ Sina boko wi u wāa sōo yēsən nəm geu gia, u koo gəsira win temə ka dukia baka. Swaa səo, u koo Isireli be Gusunə u ka arukawani bəkua seesi. Yen biru, u koo gəsira u da win temə.

²⁹ Saa ye ba yi yà n tunuma, nəm geugii wi, u koo sōo yēsən nəm dwarzii wi seesi kpm. Adama u ñ nasara wasi nge mē u raa wa yellu. ³⁰ Domi tamba koo na saa Kitimun di ka goo nimkusū bu nùn wəri. Saa ye səo, win kabia ya koo bəəra, kpa u gəsira u wura. U koo Isireli be Gusunə u ka arukawani bəkua mi, məru seesi kpa u n ka be ba arukawani ye deri nəo tia sāa. ³¹ U koo tabu kowobu sure bu Yinni Gusunən sāa yeru ka ten agbara disi doke. Kpa bu tōo baateren yākuunu kpeesia. Kpa bu kam koosion bwāaroku kōsu gira yāku yeru mi. ³² U koo tumbu nani wəke be ba Yinni Gusunən arukawani ye deri. Adama tən be ba Yinni Gusunə yē, ba ko n yōwa dim dim ben daa gea səo. ³³ Be ba bwisi mə, ba koo dabinu keu ko. Saa fiiko səo, ba koo gabu go tabu səo, kpa bu gabu dōo mēni, kpa bu gabu yoru mwēeri, kpa bu gabun yānu gura. ³⁴ Saa ye səo, ba koo somiru fiiko wa. Tən dabira ba koo ka bu nəo tia ko ka murafituru. ³⁵ Bwisigii ben gaba koo ghi bu ka bu səwa bu dēera mam mam sere kpeerun tōru tu ka tunuma. Domi yeni ya koo koorawa saa ye ba yii səo.

³⁶ Sina boko wi, u koo ko ye u kī. U koo tii sua u nē, wiya u būnu kpuro kere. Kpa u Gusunə wi u kpuro kere wəme. Wəmbu te, ta ñ ka nəo gerurə. Tumbu ba koo nùn naane ko sere Gusunən məru yu ka sōosira. Domi ye wi, Gusunə u gerua, ya koo koorawa. ³⁷ U ñ win sikadoban būnu gasirimə, u ñ maa būu wi tən kurəba kī gasirimə, būnu kpuro gesi. Domi u koo tii sua n kpuro kere. ³⁸ Adama u koo būu sā wi u ra n gbāranu kōsu wi win sikadoba ba ñ yē. U koo nùn sā ka wura ka sii geesu ka kpee gobiginu, ka sere gāa ni nu gobi mə. ³⁹ U koo wuu si su gbāraru mə tabu wəri ka win būu wi u wa tem tukum di. U koo be ba būu wi wura bēere wē, kpa u de bu bandu di tən dabinun wəllə, kpa u bu tem bənu kua mu n sāa ben are.

⁴⁰ Kpeerun saa səo, sina boko wi u wāa sōo yēsən nəm dwarzii gia u koo ka maa nùn sanna. Adama sōo yēsən nəm geugii wi, u koo nəm dwarzii wi wukiri nge woo boko ka tabu kēke ye dumi gawe ka maasəbu ka goo nimkuu dabiru. Kpa u win tem wəri u sara nge mē nīm mu ra daaru yibu mu sare. ⁴¹ Kpa u maa wəri tem mən mi n buram bo səo. Adama Edəmbəba ka Məabəba ka sere Aməniiban wirugibu ba koo nùn kisirari. ⁴² U koo tem dabinu noma sikerena. Egibitigibu ba ñ mam kisiramə win nəman di. ⁴³ Sunə wi, u koo Egibitigibun wuraba ka ben sii geesu ka ben yāa gobiginu gura. Libigibu ka Etiopigibu ba koo nùn sā.

⁴⁴ Labaari ya koo na saa sɔɔ yari yeru gian di ka sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di yu nùn nandasia. Saa ye sɔɔra u koo mɔru baka se u tɔn dabinu go. ⁴⁵ U koo win sina kunu gira nim wɔku ka Yinni Gusunɔn guu dɛɛra ten baa sɔɔ. Saa yera gɔɔ u koo nùn deema subaru ba kun nùn somi.

Sanam dāakim

12

¹ Sanam dāakim sɔɔ, Miseli, maleeka wi u s̄a tabu sunɔ, u koo seema, wi, wi u ka wunɛ Danielin tɔmbu yɔ. Saa ye, ya ko n s̄awa nɔni swāarun tōru tɛn bweseru ta n̄ koore saa min di bwesenu nu torua sere n ka saa ye girari. Saa ye sɔɔra wunen tɔmbu ba koo faaba wa bɛn ȳisa ya yorua wāarun tireru sɔɔ.

² Dabiru be ba dō sikirɔ, ba koo dom yanda. Ben gabu ba koo se bu ka wāaru te ta ku ra kpe wa. Gabu ba koo maa se bu ka sekuru ka nɔni swāaru wa sere ka baadommaɔ. ³ Be ba bwisi mɔ, ba koo balliwa nge wɔllun yam bururam. Be ba maa tɔn dabinu gem swaa s̄osi, ba koo balliwa nge kperi sere ka baadommaɔ.

⁴ Wunɛ Danieli, a gari yi nenuɔ asiri sɔɔ kpa a yi ȳireru koosi tire te sɔɔ bu ku ka tu wukia sere kpeerun saa. Sanam mɛ, tɔn dabinu nu koo yi gari kpa ȳeru tu sosi.

Kpeerun saa

ya ko n s̄awa asiri

⁵ Yen biru, Danieli u mɛɛra ma u tɔmbu yiru wa ba yō turo daarun gooru gee, turo maa wāa daarun gooru gɔ. ⁶ Ma turo u wi u yānu doke ni ba kua ka w̄ɛɛ damgii u yō daa ten nim wɔllɔ bikia u nɛɛ, saa yerà maamaaki yen kpeera koo na. ⁷ Yera Danieli u wa gɔrado wi, u win nɔma yiru kpuro ȳiia wɔllɔ ma u b̄rua ka wi u ra n wāa sere ka baadommaɔn ȳisuru u nɛɛ, nɔni swāa te, ta ko n wāawa sere saa ita ka b̄nu kpa tu kpe d̄oma te ba Gusunɔn tɔmbun dam bua mam.

⁸ Danieli u gari yi nua adama yi n̄ nùn yeeri. Ma u nɛɛ, nɛn Yinni, amɔna gari yi, yi koo ka wiru goora. ⁹ Yera u nùn wisa u nɛɛ, Danieli, a wunen laakari kp̄iyo. Gari yi, yi ko n s̄awa asiri sere kpeerun saa yu ka turi. ¹⁰ Ba koo dabinu s̄arasia bu dɛɛra mam mam. Tɔn k̄sobu ba ko n k̄sa m̄. Ben goo kun tubu ye ya kooram̄. Adama be ba bwisi mɔ, beya ba koo tubu. ¹¹ Saa d̄oma tɛn di ba koo t̄ɔ baateren ȳaku ni ba ra Yinni Gusunɔ kue ȳarasia ka saa ye kam koosion bwāaroku k̄su ga ko n wāa ȳaku yerɔ, ya ko n s̄awa s̄ɔ n̄rɔbu ka gooba wunɔbu wɔkuru sari (1.290). ¹² Doo n̄arugiiwa wi u temana sere s̄ɔ n̄rɔbu ka gooba wunɔbu ka tɛna ka n̄ɔbu (1.335). ¹³ Adama wunɛ Danieli, a de a temana sere ka n̄rɔ. Saa ye sɔɔra kaa w̄ɛra kpa a se a wunen are mwa kpeerun saa sɔɔ.

OSEE

Oseen tire teni, Isireliban bwese keri wokura ta gerusimō yèn sō ba kua naane sariba Yinni Gusunōn mi. Osee u tu yoruawa u ka wigibu kirō ko bu ka wa bu gōru gōsia kpa bu wura Gusunōn mi. U sōsimō ma Yinni Gusunōn kīru ta kpā, ta n̄ maa n̄ru mō. Tire te, ta kīi te ta wāa Gusunō ka Isireliban baa sōo weesinamōwa nge kīi te ta wāa durō ka win kurō ka ben bibun baa sōo.

Tire ten kpunaa

- 1 Oseen kurō suabu, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Osee u Isireliba gerusimō, wiru 4n di sere wiru 13.
3. U bu kirō mō bu gōru gōsia, wiru 14.

¹ Sanam mē sinam beni Osiasi ka Yotamu ka Akasi ka Esekiasi ba bandu di di Yudan temō, ka saa ye Yeroboamu Yoasin bii u bandu dii Isirelin temō, sanam mēya Yinni Gusunō u ka Osee Berin bii gari kua.

Oseen kurō ka win bibu

² Gari yi Yinni Gusunō u gbia u Osee sōowa yi wee. U n̄εε, Osee, a doo a kurō sua wi u ra sakararu ko. B̄εεn bibu ba koo maa win yira swīi. Domi Isireliba ba būnu gasirimō ba sāmō nge kurō sakara wi u durōbu gasirimō. Ma ba n̄ε, Yinni Gusunō deri.

³ Ma Osee u seewa u Gom̄εε Dibilaimun bii sua kurō. Yera u ka n̄n̄ menna. Ma kurō wi, u gura sua u n̄n̄ bii t̄n durō marua. ⁴ Ma Yinni Gusunō u n̄εε, i bii wi yīsiru k̄ε̄yō Yisireeli.

Domi saa fiiko sōo kon Yehun ȳnugibu w̄ari yèn sō ba t̄mbun yem yari Yisireliō, kpa n̄ Isireliban bandu kpeerasia.

⁵ T̄ō te sōo, kon Isireliban tabu durōbun t̄nnu b̄ōoku Yisireelin w̄owaō.

⁶ Yeniban biru, Gom̄εε u maa gura sua ma u bii t̄n kurō mara. Ma Yinni Gusunō u Osee sōowa u n̄εε, a n̄n̄ yīsiru k̄ε̄yō Lo Ruhama. Yen tubusiana bii wi ba yina. Domi na n̄ maa Isireliba w̄n̄w̄ndu kuamm̄ε. Na n̄ bu suuru kuamm̄ε.

⁷ Adama kon Yudaba w̄n̄w̄ndu kua, kpa n̄n̄ tii n̄ bu faaba ko n̄ε wi na s̄a Gusunō ben Yinni. Adama n̄ n̄ mō kon ka ben yibereba tabu ko. Na n̄ t̄ndu dendimō n̄ kun m̄ε takobi n̄ kun m̄ε dumi ka yin maasōbu.

⁸ Yeniban biru, Gom̄εε u bii wi bom kara. Ma u wure u gura sua u bii t̄n durō mara. ⁹ Ma Yinni Gusunō u n̄εε, a n̄n̄ yīsiru k̄ε̄yō Lo Ami. Yen tubusiana n̄ n̄ n̄n̄ t̄mbu. Domi i n̄ maa s̄a n̄n̄ t̄mbu, na n̄ maa s̄a b̄εεn Yinni.

Isireliba

ba koo wurama nge yellu

2

¹ Yinni Gusunō u Osee sōowa u n̄εε, saa ya sisi yè sōo Isireliba ba koo dabia

nge nim wōkun yani seeri.

Ba ñ kpē bu ben geeru gari.

Mi ba ku ra raa bu soku nen tambu,
miya ba koo bu soku ne Gusunə, Yinni wason bibu.

²Yudaba ka Isireliba ba koo menna sannu

kpa bu goo gōsi u n sāa be kpuron sunə.

Domu ba koo dabia bu teria tem me kpuro sō.

Yen dama te, tō bakara Yisireliə.

³Bee Yudaba ka Isireliba, i sōnə ma i sāawa nen tən be na kī.

Isireli u sāawa naane sarirugii

⁴Nen bibu, i been mero taare wēeyə,

domi u ñ maa sāa nen kurə,

meya na ñ maa sāa win durə.

I nùn sōwə u de u win durə dama nani yi wuna,

kpa u sakara kookoosu wuna win gōrun di.

⁵Ma n kun me, kon win yānu potiri mam mam

kpa n nùn yōsu tereru

nge me ba ka nùn mara.

Kon de u n sāa nge tem

mi gāanu ku ra kpi,

kpa n de nim naru gu nùn go.

⁶Na ñ maa bee win bibun wənwəndu mə,

domi been mero u sāawa sakara kowo.

⁷U kurə tanaru ka sekuru sariru dora.

Domu u nee, u koo win durə tanəbu swiwa

kpa bu nùn nim ka dīanu ka tam ka gum ka yānu wē ni u koo doke.

⁸Yen sō, kon win swaa keke ka sāki,

kpa n ye dāa sēsuku kpa u kun maa win swaa ye swi.

⁹Baa ù n daa yara u win durə tanə be naa gira,

u ñ maa bu naa turi.

Baa ù n bu kasu,

u ñ maa bu wasi.

Saa ye sōra u koo nee,

ñ n men na, a de n wura nen durə gbiikoon mi,

domi na raa nuku dobu mə win mi n kere tē.

¹⁰Meya u ñ daa gie ma nena na nùn dobi ka tam kpam ka gum wēemə.

Meya na maa nùn sii geesu ka wura taasi.

Adama u ka ye būu wi ba mə Baali sāwa.

¹¹Yen sō, kon gōsirama n nen dobi mwa yin gēebun saa sō,

ka tam men saa sō ka sere yāa ni u sebuu u ka win tereru wukiri,

¹²kpa n nùn sekuru doke win durə tanəbun wuswaa.

Goo sari wi u koo nùn wəra nen noman di.

¹³Kon win nuku dobu kpuro kpeerasia

ka tō baka ni u ra ko suru ka suru

ka tō wērarugiru ka sere mennə si u ra ko sāarun swaa sō.

¹⁴Kon de win resem dānu ka win figieba bu kam ko

be u nee, u wa durə tanəbun min di.

Kon de gbee ni, nu ko dāa sō,

kpa gbeeku yee yi dāa nin marum di.

¹⁵Kon nùn seeyasia yèn sō u man deri

u būu wi ba mə Baali turare dō dokeamme.

Ma u win saba ka win taaminu doke u da u win durɔ tanɔbu sw̄i.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁶ Adama saa ya sisi yɛ sɔɔ kon n̄n k̄kiri n ka da gɔbaburɔ
kpa n ka n̄n gari ko ka k̄ru.

¹⁷ Kon n̄n win resɛm gɔbaaru wesia
te ta w̄a Akɔɔn wɔwaa.

Ȳisi ten tubusiana n̄ni sw̄aarun wɔwa.

Yera ya ko n s̄a win ȳiyɔbun tore,

kpa u womu ko nge sanam mɛ u yarima saa Egibitin di win wɔndiaru.

Yinni Gusunɔ

u koo ka win tɔmbu dora

¹⁸ Yen tɔɔ te, u koo man soku win durɔ.

U n̄ maa man sokumɔ Baali win yinni.

¹⁹ Kon de u b̄u wi ba m̄ Baalin ȳisiru duari
kpa u kun mam k̄p̄a u tu sia.

²⁰ Saa yera kon ka gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ka sere yɛɛ yi yi ra kabiri arukawani
bɔke

yi ku ka nɛn tɔmbu k̄ɔsa gaa kua.

Kon de tabu bu kpe, kpa ba n w̄a b̄ari yɛndu sɔɔ.

²¹⁻²² Isireli, kon maa nun ko nge nɛn kurɔ sere ka baadommaɔ,

kpa n nun gem ka wɔnwɔndu ka durom s̄ɔsi.

Bɔrɔkiniru sɔɔra kon ka nun arukawani bɔke.

Saa ye sɔɔra kaa wura ma nɛna na s̄a Yinni Gusunɔ.

²³⁻²⁴ Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerumɔ.

Saa gaa sisi yɛ sɔɔ kon wɔllun kananu nɔ,

kpa n tu n̄m k̄ɛ.

Wɔlla koo tem kanaru nɔ kpa tu gura nɛesia.

Kpa tem mu dobi ka resɛm ka olifin kanaru nɔ

kpa ye kpuro yu kpi.

Kpa yu Yisireelin bukata wunana.

²⁵ Kon de nɛn tɔmbu bu sina tem mɛ kpuro sɔɔ

kpa n bu wɔnwɔndu kua

be, be na raa yina n wɔnwɔndu kua.

Kpa be, be ba ku ra raa soku nɛn tɔmbu,

n bu soku nɛn tɔmbu.

Kpa be, bu maa man soku ben Yinni.

Osee u win kurɔn

laakari mɛɛra

3

¹ Ma Osee u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u man s̄ɔwa u nɛɛ, n doo n kpam nɛn kurɔ wi
k̄ia wi goo u k̄ia ma u sekuru sariru m̄. N kurɔ wi k̄iɔ nge mɛ wi, Yinni Gusunɔ
u Isireliba k̄i, baa mɛ ba n̄n biru kisi ba da ba b̄unu s̄aamɔ ma ba resɛm kiranu
k̄i ni ba ra ka b̄u ni s̄a. ² Ma na da na kurɔ wi yakia ka sii geesun gobi wɔkura
nɔɔbu ka sere ɔɔsu * ditiri nata † (600). ³ Ma na n̄n s̄ɔwa na nɛɛ, a de a n w̄a
nɛn s̄i n ka te. A ku maa sakararu ko. A ku maa da durɔ goon mi. Nɛn tii kon
maa tii nɛnɛ.

* **3:2** ɔɔsu - D̄ia bimi geɛn bwesera yi yi ka gbɛɛ weene. † **3:2** ditiri nata - Ya s̄awa saaki nɔɔba yirun saka.

⁴Nge meya Isireliba ba ko n wāa suno sari n ka te. Meya ba n ko n maa wirugii ma. Ba n maa yakunu m. Ba n maa bunu ganu samo. Meya yaku kowo goo kun ko n maa wa ben suunu so u ka bu bikiaru kua. ⁵Yeniban biru, ba koo wurama bu Gusun ben Yinni kasu ka maa ben sikado Dafidin bandu wi u raa saa ben sina boko. Ba koo nuku dobu ko ba n Yinni Gusun wa ka win kii te u koo bu soosi saa ye so.

Yinni Gusun

u Isireliba taare we

4

¹Be Isireliba, i ne, Yinni Gusun swaa dakio. Domi na siribu m ka be tem men tambu yen so wonwondugii goo sari be so, gemgii goo maa sari.

Meya been goo kun maa man ye.

²I no mwenu m ka bori, adama weesa i m. Meya i maa tambu goom, i gbenim, i sakararu m. I dam dorenam, ma ten gbera sosim ta do.

³Yen sna ne, Yinni Gusun, kon de tem me, mu gbera.

Be be i wa mi kpuro, i ko woorawa saa gbeeku yen di n ka da gunso ka weyo, ye kpurowa ya koo kam ko.

Yinni Gusun

u yaku kowobu taare weem

⁴Yinni Gusun u ne, goo u ku raa ka tii yina n kun me u goo gerusi.

Domi wune yaku kowo tawerowa na ka sannam.

⁵So teeru kaa worumawa so so gbara kpa wunen beruse nen som u maa woruma wakuru. Kon maa Isirelin bweseru go te ta saa nge wunen mero.

⁶Wee nen tamba gbim yen so ba n man ye.

Adama wunen tii, a yina a man wura.

Yen so, kon nun yina kpa a kun maa saa nen yaku kowo tawero.

Nge me a ne, Yinni Gusun woodaba duari, nge meya kon maa wunen bibu duari.

⁷Nge me ba dabiam, nge meya ba man torarim ba do.

Kon ben beere kpeesia kpa bu sekuru wa.

⁸Wee ba kuuram nen tambun toranun so.

Ma ba bu boriem ba n ka toram ba n do.

⁹Yen so, seeyasia tee biya kon nen tambu ka ben yaku kowobu ko.

Kon bu seeyasiawa nge me ben daa ya ne.

Kon bu kasawa nge me ben kookoosu ne.

¹⁰Ba koo di, adama ba n debum.

Ba koo sakararu ko bu nuur bu ka bibu wan so.

Adama ba n marum yen so ba ne, Yinni Gusun biru kisi

ba n nen woodaba swi.

¹¹Yinni Gusun u ne, sakararu ka tama mu nen tambun wiru gasia.

¹²Da kukun miya ba ra bikiaru de gu ka bu gari so.

Bu gasiribu dera ba kara ma ba ka man tonda.

¹³Ba ra de ba n yakunu m guunu wollo,

kpa ba n turare dɔɔ dokemɔ gungunu wɔllo
ka dɔɔ baka bwese bwese kan nuurɔ nin saara bu wɛre.
Yen sɔna ben bii wɔndiaba ba sekuru sariru mɔ.
Ma ben biigii kurɔbu ba sakararu mɔ.

¹⁴ Na n ben bii wɔndia be, ka ben biigii kurɔ be seeyasiamɔ
ben sekuru sari te, ka ben sakara te ba mɔn sɔ.
Domi ben mɔwɔbun tii ba sakararu mɔ ka kurɔ be ba wɔa bɔu sɔarun sɔ.
Ma ba maa yɔkunu mɔ sannu ka be.

Adama ba n yɛ nge me mɔndu gara gerua ta nee,
tɔn be ba n laakari mɔ, ba kam kobu dɔɔwa.

¹⁵ Isireliba ba bɔnu gasirimɔ,

adama Yudaba bu ku raa bu swi.

Bu ku da Giligaliɔ n kun me Beteli Afeniɔ * bu ka yɔkunu ko

kpa ba n bɔrumɔ ba n mɔ,

sere ka Yinni Gusunɔn wɔaru.

¹⁶ Isireliba ba sɔawa nge naa gbiiba ye ba kpana bu kpara. Adama tɛ, Yinni
Gusunɔ u koo bu yɔsu batuma sɔɔ nge yɔanu. ¹⁷ Isireliba ba bɔnu sɔamɔ. A bu
derio mi. ¹⁸ Ba n tam nɔra ba kpa, ba ra n yande dɔɔwa bu sakararu ko. Wee
ben wirugibu ba ra n kiwa ba n wɔa sekuru sari kom sɔɔ. ¹⁹ Sɔɔ teeru woo ga
koo na gu bu sua gu ka doona kpa bu sekuru wa ben yɔku nin sɔ.

Keu koosio kɔsobu

5

¹ Yinni Gusunɔ u nee,

bɛɛ yɔku kowobu, i yeniba swaa dakio.

Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ.

Bɛɛ sina kpaarugibu, i swaa tem kpɔiyɔ i nɔ.

Bɛɛya siri bini bu ka yɔ.

Domi i kua tɔmbun yina Misipaa,

ma i kua ben taa Taborio.

² Ma ba man biru kisi ba numa durum sɔɔ.

Yen sɔ, kon bɛɛ kpuro seeyasia.

³ Na Isireliba yɛwa sɔa sɔa.

Ben goo kun man berue.

Wee ba da ba bɔnu gasira

ba tii disidoke.

⁴ Osee u nee,

ba n kpɛ bu maa wurama ben Yinnin mi ben kookoosun sɔ.

Domi bɔu sɔarun gasiribu gina wɔa ben gɔru sɔɔ.

Mɛya ba n maa wi, Yinni Gusunɔ yɛ.

⁵ Isireliban tii suabu bu sɔɔsimɔ me ba sɔa.

Ba koo wɔruma ben durum sɔ.

Yudaban tii ba koo wɔruma ka be sannu.

⁶ Sanam gam sisi

mɛ sɔɔ ba koo bikiaru da Yinni Gusunɔn mi,

kpa bu ka nɔn yɔanu ka keteba yɔkuru kua.

Adama ba n nɔn wasi,

domi u bu deri.

⁷ Beya ba nɔn tɔnu kandu kua.

Domi ba da ba bii seegeba mara be ba n nɔn yɛ.

* **4:15** Beteli Afeniɔ yen tubusiana dɔɔn wɔa yeru

Tē, n n̄ tɛɛmɔ u ka bu kam koosia be ka ben arumani.

Gusunɔ u koo de Yudaba

ka Isireliba bu tabu ko

⁸ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

i tabun kɔba soowo Gibeɔɔ ka Ramaɔ.

I tabun wurenu koowo Beteli Afeniɔ.

Bɛɛ Bɛnyamɛɛba, tabu durɔba wee bɛɛn birun di.

⁹ Gari geeya na Isireliba sɔmɔ.

Dɔma te kon bu sɛɛyasia, ba koo kam kowa.

¹⁰ Wee Yudaban wirugibu ba sɔawa nge be ba ra tem gbeni bu ka ben tiin tem sosi.

Yen sɔ, kon bu nɛn mɔru wisi nge nim tora.

¹¹ Siribu bu Isireliba di, ma ba bu dam dɔremɔ

yɛn sɔ ba kam naa gire.

¹² Na kon bu di nge gemi.

Kpa na n Yudaba wahala mɔ nge bara te ta kukunu temmɔ.

¹³ Mɛya Isireliba ba tii bararu waasi.

Ma Yudaba ba ben bosu wa.

Ma Isireliba ba gɔra Asiriɔ

bu ka sina boko Yarebu somiru kana.

Adama u n̄ kpɛ u bu bɛkia

u sere nɛɛ, u koo ben bosu kpeesia.

¹⁴ Na ko n sɔawa nge gbee sunɔ Isireliba ka Yudaban sɔ.

Kon bu wɔri n yaaku kpa n bu sua n ka doona.

Goo sari wi u koo bu wɔra saa nɛn nɔman di.

Isireliba ba ben durum

tuuba kua ka murafitiru

¹⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

n̄ n mɛn na, kon bu biru kisi

kpa n wura nɛn wɔa yerɔ

sere bu ka tubu ma ba tora.

Ben nɔni swɔaru ta koo de bu man kasu

kpa bu man somiru kana.

6

¹ Isireliba ba sɔɔna ba nɛɛ,

i na su gɔsira Yinni Gusunɔn mi.

Wee u sun so u mɛɛra kua.

Adama u koo bɛsɛn mɛɛra ye nɔɔri u sun bɛkia.

² N n̄ maa tɛɛmɔ u ka sun wɔaru wɛ,

kpa sa n wɔa win wuswaaɔ.

³ I de su kasu su n̄n gia.

Nge mɛ sa ra n yɛ kam kam ma sɔɔ u koo yari,

nge mɛya sa n maa yɛ ma u koo na.

U koo nawa nge tom buruku gura ye ya ra tem yemiasie.

⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

bɛɛ Yudaba ka Isireliba, mba kon bɛɛ kua.

Wee bɛɛn k̄iru nɛn sɔ ta sɔawa nge bururun kakoru

n̄ kun mɛ nge dirum mɛ mu ra yarine fuuku.

⁵ Yen sɔna kon bɛɛ nɛn sɔmɔbu gɔriama

bu bεε sō ma kon bεε sεεyasia.

Kpa bu maa bεε sō ma kon bεε go.

Nen siribu bu koo sōsira nge yam bururam.

⁶ Domi wənwənda na kī, n n̄ mō yākuru.

Meya na maa kī nen tǎmbu bu man gia
n kere bu man yāku dō mwaararuginu kua.

⁷ Ba nen arukawani kusia nge mε tǎmbu ba ra n kuanamme.

Wee ba man tǎnu kandu kua.

⁸ Galadigibu ba sāawa tǎn kōsobu

ma ba yem yari baama.

⁹ Nge mε swaa diobu ba ra n swaa mara,

nge meya yāku kowobun wuuru ta wāa Sikemun swaa ta tǎmbu goomε.

¹⁰ Na gāa kōsunu wa Isireliō,

niya ba būnu gasirimō,

ba tii disi dokemō nge sakara kowo.

¹¹ Saa ya sisi yē sōo kon maa bεε Yudaba sεεyasia.

Isireliba ka bwese tukunu

Yinni Gusunō u nεε,

sanam mε na kī nen tǎmbu Isireliba bu wurama yorun di,

7

¹ kpa n bu bekia,

saa yera ben durum maa sōsira Samariō.

Gbenōbu ba dumō diaō ba gbenimō.

Ma ben gaba yiba swεε sōo.

² Adama ben goo sari wi u ra tii sō u nεε,

na yaaye kōsa ye ba mō.

Tē, wee ba mwaara ben kom kōsum mε sōo.

Na ye kpuro waamō.

³ Ben nuku kōsu kookoosu ka ben weesu

su sina boko ka ben wirugibu nuku dobu wēεmō.

⁴ Be kpuro ba sāawa sakara kowobu ba sum

nge pēε wōo yeru te pēε kowo u dōo doke u deri.

Ma u da u win pēε som bura u yi sere mu ka se.

⁵ Bā n ben sina bokon tōo bakaru mō,

ben sina asakpōbu ka sunan tii ba ra tam nōwa

kpa ba n tǎmbu yaa kasikimō.

⁶ Be ba ra nōo tia ko bu ka tǎmbu seesi,

ba sāa nge pēε wōo yeru.

Wōkuru, ben wōrugōru ta ra yemiεwa

kpa yam sāre bururu tu se nge ba gāanu dōo doke.

⁷ Be kpuro ba sumwa nge dōo.

Ba ra ben kparobu gowa

kpa ben sinambu ba n wōrukumō tia tia.

Adama ben goo ku ra maa man somiru kanε.

⁸ Yinni Gusunō u maa nεε,

Isireliba ba ka bwese tukunu menna.

Ma ba kua nge kira te ba n̄ gōsie.

⁹ Bwese tuku ni, nu bu dam mwaarimō.

Adama ba n̄ yē mε.

Tōkōra bu deemamōwa,

adama ba ñ tuba.

¹⁰ Ben tii suabu sōsirama.

Domi ba ñ gōsirame ne Gusunō ben Yinnin mi.

Ka yen de kpuro, ba ñ man kasu.

¹¹ Ba sāawa nge totoberē

te ta ñ bwisi mō.

Ba Egibitigibu somiru kanamō,

ma ba daamō Asiriō.

¹² Adama bà n swaa wōri na ra bu taa beriewa

n bu mwēeri nge gunōsu.

Kpa n bu seeyasia nge me ba bu nōasia.

¹³ Ba kam kuawa mi, domi ba man duka suurimō.

Ba man seesi, ba man weesu kua.

N deema nēna kon daa bu faaba ko.

¹⁴ Bà n man somiru kanamō, ba ku ra tu ko gōruō.

Adama ba ra sinēwa ba n tii muririmō.

Kpa ba n yīiyō yeya ya koo de ben gbea yu alikama ka resēm gea ma.

Nge mēya ba ra n mō bu ka man seesi.

¹⁵ N deema nēna na bu nōni doke na bu dam wē.

Adama ka me, ba man kōsa bwisikusimō.

¹⁶ Ba gōsira goon mi gia.

Ba sāa nge ten te ta ñ gea sāa.

Yen sō, ba koo ben wirugibu go tabu sō

ben gari kam gerubun sō.

Yera ya koo de bu bu yēē Egibitiō.

Ye a duura yera kaa gē

8

¹ Yinni Gusunō u neē,

i kōba soowo.

Wee yiberēba ba nēn sāa yeru wuusima nge kasi.

Domi Isireliba ba nēn arukawani kusia.

Ma ba nēn sōsiru yīna.

² Ba koo man nōgīru suema bu neē,

ba ne ben Yinni yē.

³ Adama ba gea deri,

ma yiberēba ba koo bu naa swīi.

⁴ Ba tii sinambu kua

ba ñ man saawara kue.

Ma ba būnu seka ka sii geesu ka wura.

Yen sōna ba koo kam ko.

⁵ Bēē Samariḡibu, na bēēn naa wuragīa ye tusa.

Na maa ka bēē mōru mō.

Saa yerā i ko i sina ba ku n bēē taare wē.

⁶ Wī u bwāarokunun sōmburu yē Isireliba sō

wiya u naa wuragīa ye kua.

Ya ñ sāa Gusunō.

Yen sōna ba koo ye kōsuku muku muku.

⁷ Wee i woo duura,

yen sōna i ko i woo bōkō gē.

Mōndu gara neē, dobi bēm sari ku ra n som mō.

I n maa yē ma bēen gbean dīanu nù n daa gea kua,
sɔba ba koo nu gura.

⁸ Isireliba ba dera ba bu mwε.

Be wee bwesenu sɔɔ nge weke te goo kun maa kī.

⁹ Domi ba da Asiriɔ nge gbeku keteku ge ga tii kpare.

Ba da ba somiru kasu mi.

¹⁰ Ba bwese tukunu gobi kɔsia ba n ka nɔɔ tia s̄a.

Adama ka mε, kon bu menna,
kpa Asirin sina boko u bu yoo s̄ama koosia.

¹¹ Isireliba ba b̄u turanu kua nu dabi.

Niya nu dera ba durum m̄.

¹² Baa n̄ n bu n̄en woodaba yorua sere ka yen gari piimino,
ba ra ye garisiwa nge ye ya wee t̄on tukon min di.

¹³ Ba ra yεε go bu ka man yākuru kua,

kpa bu yin yaa tem.

Adama ben yāku ni, nu n̄ man dorem̄.

Na n̄ ben toranu duari.

Kon bu s̄eyasia.

Yen s̄ana ba koo ḡosira bu da Egibitiɔ.

¹⁴ Isireliba ba tii sina kpaaru bania.

Ma ba nε ben taka kowo duari.

Yudaba ba maa ben wuu dabinu gb̄araru toosi.

Adama kon ben wusu d̄ɔɔ s̄okiri kpa u ben dii geenu di.

Yinni Gusun̄n t̄ambu

ba koo kpuro bia

9

¹ Bεε Isireliba, i ku t̄ɔɔ bakaru ko ḡεεbun saa s̄ɔɔ
nge bwese ni nu tie.

Domi i Yinni Gusun̄n biru kisi.

Ma i da i b̄unu gasirim̄

i nu siaram̄ mi ba alikama soom̄ kpuro.

² Adama alikama ye ba soom̄ ka gum mε ba gamam̄,

yen gaa kun ko n s̄a b̄εεgia.

M̄ya i n̄ tam kpa m̄ wasi i wuna.

³ Isireliba ba n̄ sinam̄ tem mε Yinni Gusun̄n u bu w̄ε s̄ɔɔ.

Ba koo wurama Egibitiɔ n̄ kun mε Asiriɔ.

Kpa bu d̄ia sesenuginu di mi.

⁴ Saa ye s̄ɔɔ, ba n̄ maa kp̄ε bu yākuru ko ka tam.

Baa b̄a n̄ tu kua,

ta n̄ Gusun̄n w̄εrem̄.

Ben yāku dīanu nu ko n s̄aawa nge ḡɔɔ dīanu.

W̄i u nu di, u koo disi duurawa.

D̄ia ni, nu koo win ḡɔ̄ru kpeesia.

Adama ba n̄ ka ye duɔ Yinni Gusun̄n s̄a yer̄.

⁵ M̄ba i ko ko Yinni Gusun̄n t̄ɔɔ bakanu s̄ɔɔ.

⁶ I n b̄een yenusu deri bansu,

Egibitigiba koo b̄εε dam koosia ben mi.

Adama yen wuu ge ba m̄ M̄enfisi ga ko n s̄aawa nge b̄een sikiru.

Aw̄i yi koo b̄een arumani di.

Kpa sāki yi kpi bɛɛn kunɔ.

⁷ Saa ya tura yɛ sɔɔ Yinni Gusunɔ u koo siri.

Saa ya tunuma yɛ sɔɔ u koo baawure kɔsia ye u kua.

Bɛɛ Isireliba i ko ye wa.

Wee bɛɛn toranu ka bɛɛn tusirun kp̄aarun sɔ,

i ra n tamaa Gusunɔn sɔmɔ u wiirawa.

Wi, wi Yinni Gusunɔ u ka gari kua u tam nɔrawa.

N deema bɛɛ, i torewa n kp̄a, ma i n̄n tusa.

⁸ Adama sɔmɔ wi u bɛɛ kirɔ m̄ɔ,

u w̄a ka Gusunɔ.

Ka mɛ, i n̄n yina bɛriamme mi u dɔɔ kpuro.

I ra mam n̄n seesiwa Gusunɔ win Yinnin s̄a yerɔ.

⁹ Wee i da i k̄sa kua nge mɛ i raa kua Gibeaa.

Yinni Gusunɔ kun bɛɛn toranu duari.

U koo bɛɛ sɛɛyasia nin s̄o.

Yinni Gusunɔ u nuki sankira

¹⁰ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, sanam mɛ na gbia na Isireliba wa,

nɛn n̄nɔi sɔɔ, ba s̄awa nge resɛm marum

mɛ ba wa mi ḡaanu ku ra kpi.

Ma na maa ben baababa wa nge figie marum gbiikum.

Adama ye ba tunuma Baali Peoriɔ,

miya ba tii b̄u wi ba m̄ɔ Baali w̄ɛ.

Ma na bu tusa nge b̄u wi.

¹¹ T̄ɛ Isireliban bɛɛrɛ ya koo doona nge gunɔ m̄arin wuuru.

Ben kurɔbu ba n̄ maa guri suamɔ bu sere ma.

¹² B̄a n maa bibu seeya, kon de bu gbiwa bu sere bukura.

Ba koo wahala baka wa n̄a n bu biru kisi.

¹³ Nge mɛ na Isireliba waasinamɔ,

ba s̄awa nge d̄aa

ni ba duura tem gem sɔɔ.

Adama ba koo ben bibu yibɛrɛba n̄mu bɛria

be ba koo bu go.

¹⁴ Osee u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, b̄a n koo Isireliba sɛɛyasia,

sɛɛyasia bir̄a ba koo gosi.

A de ben kurɔbu bu nukuru yari,

kpa ben bw̄asu su gbera.

¹⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

geema ben nuku k̄suru kpuro ta s̄ɔsira Giligaliɔ.

Miya na bu wa ma na bu tusa.

Kon bu gira nɛn wuswaan di ye ba kuan s̄o.

Na n̄ maa bu k̄i.

Domi ben sinambu kpurowa ba man seesimɔ.

¹⁶ Na be, Isireliba sɛɛyasia.

Ba s̄a nge d̄aa te ta gbera nuurun di kpuro.

Ta n̄ maa binu marumɔ.

Baa b̄a n maa bibu mara, kon de bii be ba k̄i mi, bu gbiwa.

¹⁷ Osee u nɛɛ, Gusunɔ nɛn Yinni u bu yina

yɛn s̄o ba n̄ win gari swaa daki.

Ba koo kowa yaayaare kowobu bwesenun suunu sɔɔ.

Isireliban banda kpa

10

1 Isirelin bweseru ta raa sãawa nge resẽm gea
ye ya ra ma too.

Adama nge me ba dabiamaŋ,
nge meya ba bũu yenu dabiasiamŋ.

Nge me ben tem mu kuuramaŋ,
nge meya ba bũu yenu sãmma ka kpee geenu.

2 Tãn be, ba sãawa gõrusu yirugibu.

Ba koo yen are sãbe.

Yinni Gusunŋ u koo ben bũu yee ni ka nin kpee geenu kãsuku.

3 Ba koo tẽ nee, yèn sã sa ñ Gusunŋ nasie,
yen sãna sa ñ sina boko maŋ.

Adama tẽn wãa te sa wãa mini,
mba sina boko koo maã kpĩ u sun wunana.

4 Wee ba gari kam gerumaŋ,
ma ba arukawani bõkumaŋ ka bõri weesugii.

Yen sã, siribu dabiamaŋ nge yaka kãsusu
si su ra kpi gbee te ba wuka sãã.

5 Kpa Samarijii be ba naa buu wuraguu sãama
ge ge wãa Beteli Afeniã bu nanda

kpa bu gãã sina gen sã.

Gen yãku kowobu ba koo diiri
bã n wa gen beere ya kpa.

6 Domi ba koo ka gu da Asiriã
bu gu ben sina boko wẽ.

Isireliba ba koo sekuru wa.

Ba koo na n daa yẽ ko

ye ba ka bũu kua ben suunu sãã.

7 N n Samarin sãn na, ye kpuro ya kpawa mi.

Domi ba koo ka yen sina boko doona

nge deka ye nim mu ka doonaŋ.

8 Ba koo ben bũu yenu kpuro kãsuku mi ba tora.

Kpa yakasu ka sãki yi kpi mi.

Saa gaa sisi yẽ sãã ba koo guunu ka gungunu sã bu nee,

i sun sãsikio i wukiri.

*Isireliba**ba koo gẽ ye ba duura*

9 Yinni Gusunŋ u nee,

saa dõma tẽn di Isireliba ba durum kua Gibeaaŋ,

ba toramaŋ ba dõwa.

N ñ weene tabu bu tãn kãso be wãri mi?

10 Ne, Yinni Gusunŋ kon bu seeyasia nge me na kĩ,

kpa bwesenu nu naã tia ko nu bu wãri ben tora bakanun sã.

11 Isireliba ba sãawa nge naa kpemi yi yi ra dobi taaku.

Adama kon sugu doke ben wĩi bura ni sãã.

Kon de Yudaba bu kãrã ko,

kpa be, Yakabun bweseru bu tem kusanu kãsuku.

12 Yen sã tẽ, bee Isireliba i gbee kpaaru koowo i gem duure.

Kpa i durom gẽ.

Domi saa ya tura i ka gãsirama ne, Yinni Gusunŋn mi,

kpa n bæe susi n bæe gea kua.

¹³ Adama bæe, i kōsa duura ma i kōsa gā.

Ma i bæen weesun are di.

I bæen naane doke bæen tiin dam

ka tabu kowo dabi dabiru sōo.

¹⁴ Yen sōna tabun wurenu koo nōora bæen suunu sōo.

Kpa bu bæen gbāranu kpuro kōsuku

nge me Saluman sina boko u Bēti Aribeli wōri,

ma u bii merobu ka ben bibu munka.

¹⁵ Bæe Beteligibu, wee ye kon bæe kua bæen nuku kōsurun sō.

Bururu yam sāreru yande,

tabu sōora ba koo bæen sina boko go.

Yinni Gusunō u win tambu kī

baa me ba nūn seesimō

11

¹ Yinni Gusunō u nēe,

saa Isirelin bweserun torubun diya na tu kīa.

Ma na tu yarama Egibitin di na tu soka nen bii.

² Adama nge me na bu sokumō

nge meya ba ka man tondamō.

Ba da ba būu ni ba mō Baali sāmō.

Ma ba nu turare dōo dokeamme.

³ N deema nēna na bu kpare,

na ben nōma nēni.

Adama ba n tuba

ma nēna na bu nōrimō.

⁴ Na bu gawama nen mi ka kīru

ma na bu dīanu wē

nge wi u yaa sabenun sugu yiyamō u ka nu nōari.

⁵ Adama ba yina bu na nen mi.

Yen sōna na nēe, ba koo da Egibitio

kpa Asirigii u ko ben sunō.

⁶ Ba koo ben wusu tabu wōri,

kpa bu ben damgibu kōsuku

yēn sō ba ben tiin kpunaa swīi.

⁷ Wee nen tambu ba yōrari bu ka man tonda.

Ba bu soka bu gōru gōsia bu wurama nē, Wōrukoon mi.

Adama ben goo kun wure.

⁸ Ka me, bæe Isireliba,

na n kpē n bæe deri,

n bæe tōnu kandu kua.

Na n kpē n bæe kam koosia

nge me na wuu si ba mō Adima ka Seboimu kua.

Wee nen gōru ga sankire,

nen bwēra kun kpunē.

⁹ Na n maa bæe kpeerasiamō ka nen mōru baka ye.

Na n maa wee n bæe kam koosia.

Domī na sāawa Gusunō n n mō tōnu.

Na sāawa Dēero bæen suunu sōo.

Na n bæe wōrim wee ka mōru.

10 BEE nen bibu, i ko ne, Yinni Gusuno swi
na n kukura nge gbee suno
kpa i duki na saa soo duu yerun di.

11 I ko duki na saa Egibitin di nge guno mari
kpa i na saa Asirin di nge toberenu,
kpa n de i sina been yenuso.
Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.

Saa yellun diya Isireliba

ba Gusunan nuki sanku

12

1 Isireliba ba ra n man weesu kuammewa,
kpa ba n man noni wokumo.
Adama Yudaba ba ka ne, Yinni Gusuno Deero simo dee dee.

2 Isireliba ba Egibitigibu gum wemmo.
Ma ba ka Asirigibu arukawani bakumo.
Nge meya ba ka kpaasibu kasu be ba n saa ganu.
N saare ba woo naa gire.

Ba ben weesu dabiasiamoo to baatere.
Ma ba daa booboya mo ba doo.

3 Ne, Yinni Gusuno na Yudaba siribu sokumo.
Kon be Yakabun bweseru worima ben daa kosan so.
Kpa n bu ben kosan are kosia.

4 Ben baaba Yakabu u win moon naa tokuru nenua
saa win meron nukurun di.
Ye ba nun mara u kpa,
ma u ka ne Gusuno wari kua ka win dam kpuro.

5 U ka nen gorado wari kua, ma u kamia.
U swi, ma u gorado wi kana u nun domaru kua.
Beteli miya u ka ne Gusuno yinna.
Ma na ka nun gari kua.

6 Nena Gusuno wallo ka tem Yinni.
Nen yisira Wi u ra n wa.

7 Bee Isireliba, i de i wurama ne been Yinnin mi.
I de i gea ko kpa i n man naane saa baadomma.

8 Bee Isireliba i saawa nge tenku be ba kilo weesugia neni.
Ba ra gbena ka.

9 Kpa i nee, ka gem i gobi wa, i dukia baka gura.
Kosa gaa sari ye soo. Been somburun areya.

10 Adama ne, Gusuno na saawa been Yinni
saa min di i wa Egibitio.
Kon maa de i wura i n wa kuu bekuruginu soo
nge sanam me na bee yarama Egibitin di i wa gbaburo.

11 Nen somoba na ka gari kua kasinu soo,
kpa be, bu maa ka bee gari ko.
Beya ba maa bee nen himba soosi ya ka giso girari.

12 Ka me, Galadigibu ba kua tan kosobu.
Ma ba koo kam ko.

Ba ra kete kine dabinu go Giligalis.
Adama ben yaku yenu nu koo ko kpee subenu gbaanun kpri soo.

¹³ Yakɔbu u kpikuru da Aramuɔ.
Miya u sɔmburu kua u yāanu kpara u ka kurɔ wa.

¹⁴ Adama sɔmɔ goowa Yinni Gusunɔ u gɔra
u da u win bweseru Isireliba yarama Egibitin di.
Sɔmɔ wiya u bu kpara.

¹⁵ Adama yeniba kpuro sɔɔ,
Isireliba ba Yinni Gusunɔ nuki sankaa too too.
Yen sɔ, u koo de yem me ba yari mi, mu wɔri ben wiru wɔllo.
U koo de bu yen sekuru wa.

Siri dāaki bi ba Isireliba kua

13

¹ Yellu Efaraimubara ba dam bo Isireliba sɔɔ.
Bà n bwese keri yi yi tie gari sɔɔwa,
ba ra nandewa.

Adama ba b̄u wi ba mɔ Baali s̄awa,
ma ba gu.

² Wee sere ka t̄e, ba durum mɔ ba dɔɔ.
Ba tii bwāaroku sii geesuginu kua.

Ben tiwa ba bwisika
ma ba nu seka ka ben noma
nu ka naa binu weene.

Ma ba gerumɔ nin sɔ ba mɔ,
be ba yākuru na,
bu yiuro bu naa bii ni s̄osu.

³ Yen s̄ona ba koo doona nge bururun kakoru
n̄ kun me nge dirum.

Ba s̄aa nge yaka si ba gura ba yari doo soo yerun di
su ka woo doonɔ
n̄ kun me nge wii si su yarimɔ gbaburun di.

⁴ Adama ne, na s̄awa Gusunɔ ben Yinni
saa min di na bu yarama Egibitin di.

Ba n̄ maa Yinni goo mɔ ma n̄ kun mɔ ne.
Faaba kowo maa sari ne baasi.

⁵ Na bu kpara saa min di ba wāa gbaburɔ
mi gāanu ku ra kpi.

⁶ Sanam me ba dua tem me sɔɔ,
ba di ba deba nge yaa sabe ni ba kpare,
ma ba tii suabu torua ba man duari.

⁷ T̄e, ko na n̄ s̄awa nge gbee sunɔ
na n̄ bu mara swaaɔ nge musuku gbeeku.

⁸ Kon bu w̄rimawa nge gbeeku yaa gɔba
yèn binu ba mwa.

Kpa n̄ ben toronu besuku.

M̄ya kon bu kasuku
nge me gbeeku ye yi ra yaa kasuku,
kpa gbee sunɔ niu gu bu tem.

⁹ Isireliba, wee i kam kua
yèn sɔ i man seesi ne wi kon kp̄i n̄ b̄ee somi.

¹⁰ Mana b̄een sina boko u wāa.
I de u b̄ee faaba ko b̄een wusu kpuro sɔɔ.

Mana bɛɛn kparoba wāa be i bikia i nɛɛ,
bu bɛɛ sinambu kua.

¹¹ Na raa bɛɛ sina boko wɛ ka mɔru.

Mɛya kon maa bɛɛ n̄n mwaari ka mɔru.

¹² Na Isireliban durum yorua na yii sere saa gaa.

¹³ Isirelin bweseru ta s̄awa nge bii w̄n marubun saa ya tura
ma u kpasa w̄ri m̄,
adama bii wi, u yina u yarima.

¹⁴ Kon bu wuna saa ḡribun wāa yerun dam di.

Kpa n bu yakia ḡn n̄man di.

Ḡo, a na ka wunen bara te a ra ka t̄nu go.

Ḡribun wāa yeru, a na ka wunen kam kootia.

Domi na n̄ maa ben w̄nw̄ndu m̄.

¹⁵ Baa Isireliba b̄a n kuura am̄,

begibun suunu s̄o,

yibereba ba koo na nge woo sum saa s̄o yari yerun di.

Ne, Yinni Gusun̄ na kon bu seeyamawa ḡburun di,

kpa bu d̄k̄ba ḡberasia.

Kpa bwii yi nim kpe.

Ḡa ni nu gea s̄a kpurowa ba koo gura bu ka doona.

14

¹ Na kon de bu Samari seeyasia

ȳn s̄o yen t̄mbu ba ne Gusun̄ ben Yinni seesi.

Ba koo bu gowa tabu s̄o

kpa bu ben bii piiminu nam.

Kpa bu ben kur̄o be ba guri m̄n nukunu besuku.

Osee u Isireliba k̄kirim̄

² Osee u Isireliba s̄awa u nɛɛ,

bu wurama Gusun̄ ben Yinnin mi,

domi ba w̄ruma ben toranun s̄o.

³ Bu wurama win mi bu kana teni ko

te ta nɛɛ, Yinni Gusun̄,

a sun bes̄en toranu kpuro suuru kuo.

Kpa a sun m̄eri ka n̄nu geu.

Ye sa ko ka nun ȳkuru kua,

sa ko nun siara.

⁴ Asirigii wi, u n̄ kp̄ u sun faaba ko.

Sa maa ȳ ma dumi kun sun faaba m̄ tabu s̄o.

Sa n̄ maa bw̄aroku ni sa tii kua sokum̄ bes̄en yinnibu pai.

Domi wuna a ra gobekuba w̄nw̄ndu kue.

⁵ Yinni Gusun̄ u nɛɛ,

kon de nen t̄mbu bu ka den ne turo ȳra

kpa n bu k̄a too.

Na n̄ maa ka bu m̄ru m̄.

⁶ Ko na n s̄awa nge kakoru be, Isireliban s̄o.

Ba ko n w̄awa nge d̄a w̄su,

kpa bu nuuru gira nge d̄a ni nu w̄a Libanio.

⁷ Ben k̄asi yi koo teriawa

kpa yi n w̄ nge d̄a te ba m̄ olifi,

kpa yi n nuburu do nge d̄a ni nu w̄a Libanio.

⁸ Ba koo gɔsirama bu sina nen kəkɔrɔ
kpa bu maa alikama duure.

Ba koo kparawa nge resɛm dāa

kpa bu yīsiru yari nge Libanin tam.

⁹ Saa ye, Isireliba ba n maa būnu sāmɔ.

Domɩ kon ben kanaru nɔ,

kpa n bu nɔni doke.

Na kon sāawa nge dāa ye ya ku ra gberɛ ben sɔ.

Nen min diya ba koo domaru wa.

¹⁰ Wi u laakari mɔ, u de u n tii se gari yinin sɔ.

Wi u maa bwisi mɔ, u de yi nùn yeeri.

Domɩ Yinni Gusunɔn swɛɛ yi sāawa dee dee.

Gemgiba ba koo sī yi sɔɔ.

Adama be ba nùn seesimɔ, ba koo wɔruma yi sɔɔ.

YOELI

Gusunən səm Yoelin waasu ya sāa kirə ye u win tumbu kua. U nɛɛ, Yinni Gusunən siribu bu koo na bin saa sɔɔ. Siri bin saawa u sokumə Yinni Gusunən tōru. Saa ye sɔɔ, twee yi koo na yi tem wukiri yi arumaniba kam koosia. Nge mɛ twee yi, yi koo tem kam koosia, nge mɛya Gusunə u koo maa tən be ba ñ nùn naanɛ doke kam koosia.

Yoeli u maa nɛɛ, sanam dāakim sɔɔ, Yinni Gusunə u koo de win Hunde u na win tumbu sɔɔ. Ya maa koorə nge mɛ sa garimə GK 2:16-21 sɔɔ.

Yoeli, yīsi ten tubusiana Gusunə u sāawa Yinni.

Tire ten kpunaa

1. Twee yi koo tem wukiri, wiru 1.
2. Yinni Gusunən tōru, wiru 2:1-17.
3. Ye ya koo Yinni Gusunən tumbu deema, wiru 2:18n di sere wiru 4:21.

¹ Gari wee yi Yinni Gusunə u Yoeli, Pɛtuelin bii sɔɔwa u Yudaba sɔ.

Twee wuuru ka gbeburu

² U nɛɛ, bɛɛ Yudaban guro gurobu,
i swaa dakio i nɔ.

Bɛɛ Yudaba kpuro kpuro

i swaa tem kpɔiyɔ i gari yi nɔ.

Gāa ninin bweseru nu koore bɛɛn waati sɔɔ,

ñ kun mɛ bɛɛn sikadoban waati sɔɔ?

³ I bɛɛn bibu yen gari sɔɔwɔ.

Kpa bii be, bu maa ben bibu sɔ,

kpa be, bā n seewa bu maa begibu sɔ.

⁴ Wee dīa ni kəkənu nu di n tiara,
twee yi na yi di.

Ye twee yi na yi di n tiara

ma swīini yi na yi di.

Ye swīini yi di n tiara,

ma gbaanu na nu ye di.

⁵ Bɛɛ be tam mu goomɔ, i dom yando kpa i swī.

Bɛɛ tam nɔrobu, i weeweenu koowo.

Domi tam mu koo kpe resɛm biarun sɔ.

⁶ Domi twee wuura na nge tabu kowobu

ta bɛsɛn tem wukiri.

Yi dabi, yi maa dam mɔ.

Yin donnu dam mɔwa nge gbee sinansuginu.

⁷ Yi bɛsɛn resɛm gbaanu kam koosiamɔ.

Yi bɛsɛn figie dānu dimɔ.

Yi yen kokosu wīamɔ.

Ma yi yen kāasi derimɔ kokosu sari.

⁸ I wuri koowo nge kurɔ kpao wi gɔminira deema.

⁹ Ba ku ra maa ka kēnu de Yinni Gusunən sāa yerɔ

nɔ nu sāa alikama ka tam.

Yen sōna Yinni Gusunən səm kowo be ba sāa yāku kowobu ba sāare ba gɔɔ sɔ.

¹⁰ Gbea kpuro ya kam kua.

Ma yen tem mu saara.

Alikama sari, resɛm ka gum maa sari.

11 Gbee wukobu ba sɔ̄ biti sɔ̄.
 Be ba ra resɛm yewe, weeweena ba m̀.
 Domi d̄ia bimi sari.
 D̄ianu kpuro nu kam kua.
 12 Resɛm gbaanu nu gbera.
 Figie ya d̄ella.
 D̄aa gbaanu kpuro nu gea yina.
 Ya dera t̄ambu ba ñ maa nuku dobu m̀.

Yoeli u t̄ambu kanam̀

bu Yinni Gusuǹn suuru kana

13 Bɛɛ Yinni Gusuǹn sɔm kowobu, ȳaku kowobu,
 i saaki sebuo
 i ka kpuna w̄aku giriru nuku sankiranun s̄.
 Domi wee ba ku ra maa ka alikama ka tam k̄ɛnu ne
 Gusuǹn besɛn Yinnin s̄aa yer̄.
 14 I t̄oru garu wuǹ
 t̄e s̄ɔ̄ i ko i n̄ɔ̄ b̄oke.
 I t̄ambu kpuro m̄enn̄ sere ka dur̄ t̄ak̄n̄
 Gusuǹn besɛn Yinnin s̄aa yer̄,
 kpa i n̄n̄ kana.

Yinni Gusuǹn m̄orun t̄oru

15 Yinni Gusuǹn t̄oru ta turuku kua.
 T̄ɔ̄ te, ta s̄awa win t̄oru.
 Te s̄ɔ̄ra wi, Dam kpurogii u koo kpuro kam koosia.
 Anna a t̄ɔ̄ k̄suru wa te ta sisi mi.
 16 Wee sa m̄ɛra ba ka besɛn d̄ianu doon̄.
 Ma nuku dobu kpa Gusuǹn besɛn Yinnin s̄aa yer̄.
 17 Ye ba duura, ya gbera tem kusanu s̄ɔ̄.
 D̄ianu kpa biranu s̄ɔ̄.
 Ma bira ni, nu w̄rukum̄.
 Domi nu ñ maa d̄ianu m̀.
 18 I swaa dakio i n̄ nge m̄e ȳɛɛ yi wuri m̀,
 ma yi b̄osu baama.
 Domi yi ñ yakasu wa kpara yer̄.
 Baa ka ȳaan̄ nu n̄ni s̄ɔ̄re.

Yoeli u kanaru m̀

19 Yinni Gusuǹn, wuna na n̄ɔ̄guru suem̄.
 Domi wee, yakasu ka d̄aa d̄ɔ̄ mwaara gbera.
 20 Ma ȳɛɛ yi n̄ɔ̄guru sue yi nun kanam̀.
 Domi daanu gbera, yakasu maa d̄ɔ̄ mwaakira gbabura.

Yinni Gusuǹn t̄oru

ta turuku kua

2

1 I k̄ɔ̄ba soowo Sīnī.
 I de bu ye n̄ Yinni Gusuǹn guu d̄ɛraru mi.
 Bɛɛ be i w̄aa tem m̄e s̄ɔ̄ kpuro, i diirio b̄erum s̄.
 Domi Yinni Gusuǹn m̄orun t̄ora wee.
 Wee ta mam turuku kua.
 2 T̄ɔ̄ te, ta t̄riwa.

Ta guru wiru ka bukɔ sɔɔwa.
 Ma twee wuura wee yi dabi,
 yi maa dam mɔ.
 Yin wuu te, ta t̄riwa
 nge yam wɔkura guuru wukiri.
 Sa ñ yen bweseru waare.
 Sa ñ maa yen bweseru wasi.
³ Mi yi sara kpuro,
 n da kowa nge d̄ɔ mwaara u doona.
 Yi ku ra gāanu deri.
 Yellu bɛɛn tem mu gea s̄a
 nge gbaa te ba m̄ Edɛni.
 Adama t̄ɛ yi mu kua nge mi gāanu ku ra kpi.
⁴ Twee yi, yi s̄awa nge tabu maasɔbu
 be ba dumi yakiamɔ.
⁵ Yi ȳɔkumɔ yi guunu gasirimɔ.
 À n yen w̄kinu nua
 a ra n tamaa nge tabu kekɛbara,
 ñ kun mɛ yaka si su d̄ɔ mwaaramɔn w̄kinu.
 Yi ra n weewa nge tabu durɔ be ba tabun s̄oru s̄a.
⁶ T̄mbu kpuro ba ra n nandewa yi n tunuma.
 Kpa ben wuswaa yu burisina.
⁷ Yi ra t̄ii ȳɔsuwa nge tabu durɔbu,
 yi n gb̄araru gasirimɔ,
 yen baayere ya n yen swaa sw̄i.
 Yi ku ra gam gere.
⁸ Yi ku ra maa baasinɛ.
 Yen baayere ya ra n yen s̄a sw̄iwa.
 Ḡa ni nu koo ye ḡngere ko,
 yi ra nu w̄riwa sannu.
 Nu ku ra maa ye ȳrasie.
⁹ Yi ra wuu wukiriwa
 yi n gb̄araru ka yɛnusu gasirimɔ,
 kpa yi n dumɔ fɛnɛtiban di nge gbɛnɔbu.
¹⁰ Mi yi dua, tem mu ra diiriwa,
 kpa n s̄aare w̄lla koo w̄ruma,
 kpa suru ka s̄ɔ yam t̄ra,
 kpa kperin ballibu kpe.
¹¹ Nge mɛya Yinni Gusunɔ ù n gari gerua win tabu kowobun wuswaaɔ,
 ba ra n̄n mɛm n̄ɔwɛwa.
 Ba dabi, ba maa dam mɔ.
 Yen s̄ona win t̄ɔ te, ta nanum mɔ.
 Wara u koo ȳra u tu ma.

I ḡru ḡsio

¹²⁻¹³ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 na s̄awa w̄n w̄ndugii.
 Nɛn k̄iru ta kp̄a.
 Nɛn m̄ru ya ku ra fuuku se.
 Na ra maa t̄nu suuru kue
 k̄sa ye na raa k̄i n n̄n kua s̄ɔ.
 T̄ɛ, i wurama ka bɛɛn ḡru kpuro nɛn mi,

i nɔɔ bɔke, kpa i wuri ko.
 Bɛɛn gɔruwa i ko i gɔsia,
 n n̄ mɔ i yānu gɛɛku tɔna.
 I wurama nɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinnin mi.
 14 Sɔrɔkudo kon gɔru gɔsia,
 kpa n bɛɛ durɔm kua.
 Saa ye sɔɔra i ko i kpī i ka man alikama ka tam kɛnu naawa.

I kanaru koowo

ka nɔɔ bɔkuru

15 I kɔba soowo Siɔniɔ.
 I tɔmbu mɛnnɔ,
 kpa i nɔɔ bɔkurun tɔru yi.
 16 I tɔmbu mɛnnɔ bu man s̄a,
 guro gurobu ka bibu, ka bii wɛɛnɔ.
 Baa ka be ba wāa kurɔ kpaa dirɔ,
 bu yario ben kurɔ kpaa dirun di.
 17 Kpa yāku kowo be ba man s̄aamɔ
 bu du nɛn s̄a yerɔ ka swīi,
 yāku yeru ka kɔnnɔn baa sɔɔ,
 bu nɛ ben Yinni kana bu nɛɛ,
 n ben wɔnwɔndu waaawo, be, nɛn tɔmbu.
 N ku bu sekuru doke.
 N ku de tɔn tukobu bu bu yɛɛ bu nɛɛ,
 mana nɛ, ben Yinni na wāa.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbu wisimɔ

18 Yinni Gusunɔ u nisinu mɔ win tem sɔ.
 U win tɔmbun wɔnwɔndu mɔ.
 19 Ma u win tɔmbun kanaru wisa,
 u nɛɛ, kon bɛɛ alikama kpaa wɛ, ka resɛm, ka gum.
 I ko i deburu wa.
 Na n̄ maa derimɔ bweseru garu tu bɛɛ yɛɛ.
 20 Kon bɛɛ yibɛɛ be ba na saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di gira,
 kpa n de bu da n toma
 mi tem mu gbere ma gāanu ku ra kpi.
 Kon de ben swaa gbiobu bu nim wɔku bɔruguu wari.
 Kpa be ba wāa biruɔ bu nim wɔku ge ba m̄ Mɛditeranɛ wari.
 Ben gonu nu koo numia sere bu kpana bu wɛsia.
 Geema, Yinni Gusunɔ u gāa bakanu kua.
 21 Tem, a ku bɛrum ko,
 a nuku dobu koowo,
 domi Yinni Gusunɔ u gāa bakanu kua.
 22 Bɛɛ gbɛeku yɛɛ, i ku nanda.
 Domi yakasu su koo wure su kpi temɔ,
 kpa dānu nu ma.
 Figie ka resɛm ya koo binu ma siki siki.
 23 Bɛɛ Siɔnigibu i nuku dobu koowo Gusunɔ bɛɛn Yinni sɔɔ.
 Domi u koo de gura yu nɛ yen saa sɔɔ nge yellu.
 U koo de yu nɛ saa ye ya ra tore
 kpa u de yu kpe saa ye ya ra kpe.

24 Alikaman soo yera kun maa gberama.
 Olifin gum, ka resem tam kun maa biaramo wekeno.
 25 Kon bee wo si ka dia nin kasire we,
 ni nen tabu kowobu, kakonu, ka gbaanu, ka twee yi di
 wo si su doona so.
 26 Bee nen tambu, i ko i di i debu.
 I n sekuru wasi.
 Kpa i ne, Yinni Gusuno beere we,
 ne wi na bee som maamaakiginu kua.
 27 Saa ye so, i ko i gia
 ma na wa bee Isireliban suunu so.
 Ma na saa Gusuno been Yinni.
 Ne baasi, Yinni goo maa sari.
 Bee nen tambu, i n maa sekuru wasi.

Yinni Gusuno u koo

win Hunde doke tambu so

3

1 Yen biru kon nen Hunde doke tambu kpuro so.
 Been bii ton durabu ka ton kurabu ba koo nen gari gere,
 kpa been duru takonu nu n dosusu mo,
 kpa been aluwaasiba bu kasinu wa.
 2 Baa ka yobo, kon bu nen Hunde we wa to te.
 3 Yen to te so, kon maamaakiba ko.
 Kon de yem ka do ka wii bakasu sosira wollo ka temo.
 4 So u koo yam tira,
 kpa suru u swera nge yem,
 Yinni Gusunan to nanungii te, tu sere tunuma.
 5 Adama yen to te,
 wi u Yinni Gusuno soka, u koo faaba wa.
 Gabu ba koo kisira noni swa ten di
 Sionin guuro Yerusalemu
 nge me Yinni Gusuno u gerua.
 Beya be u soka ba n ka waru mo.

Yinni Gusuno

u koo bwese tukunu siri

4

1 Yinni Gusuno u nee, yen to te,
 kon Yudaba ka ben wuu Yerusalemu wesia nge yellu.
 2 Kpa n bwese tukunu kpuro menna
 n nu sure Yosafatin wa so.
 Miya kon nu siri
 kosa ye nu nen tambu Isireliba kuan so.
 Domi nu bu yarinasia tem kpuro so.
 Ma nu ben tem bonu kua.
 3 Nu nen tambu bonu kua ka tete.
 Nu ben aluwaasiba mwera nu dora
 nu ka wa nu kuru tanabu dwe.
 Ma nu wondiaba mwera nu dora nu ka tam no.
 4 Bee Tirigibu ka Sidonigibu ka sere be ba wa Filisitiban temo,

m̄ba i kī n̄en mi.

I kī i man m̄oru k̄osiawa?

N n̄ men na, na ñ t̄em̄o n̄ ka maa b̄ee m̄oru k̄osie.

⁵ Wee i n̄en sii geesu ka n̄en wura

ka n̄en arumani gura.

Ma i da i ye kpuro yi b̄een b̄ũ s̄aa yero.

⁶ Ma i Yudaba ka Yerusalemugibu mw̄eera i Ger̄ekiba d̄ore.

Nge m̄eya i ka bu tondasia ben tem di.

⁷ Adama n̄e, kon ka bu wurama mi ba raa w̄aa.

Kon de k̄sa ye i bu kua mi,

yu w̄ari b̄een wiru w̄oll̄o.

⁸ Kon b̄een bibu Yudaba d̄ore.

Kpa be maa, bu be Sabegibu d̄ore,

be ba w̄aa n̄ toma.

Yeniwa n̄e, Yinni Gusun̄o na gerua.

Taa d̄aakibu ka siribu

⁹ Yoeli u n̄ee,

i bwese tukunu n̄oosio bu tabun s̄ooru ko.

Nu tabu dur̄o damgibu seesio, kpa bu swaa w̄ari,

tabu kowobu kpuro gesi.

¹⁰ Nu nin naa tebonu ḡosio takobiba,

kpa nu nin k̄amb̄onu ḡosia yaasi.

Be ba raa s̄aa b̄erurobu, bu tii koowo tabu dur̄obu.

¹¹ I seewo fuuku i na.

B̄ee bwese ni i w̄aa turuku, i m̄ennama.

Yinni Gusun̄o, a de wunen tabu kowobu bu na.

¹² Ma Yinni Gusun̄o u n̄ee, b̄ee bwesenu kpuro,

i seewo i na Yosafatin w̄owa yen mi.

Domi miya kon sina

n̄ bwese ni nu w̄aa mi kpuro siri.

¹³ Domi ben nuku k̄sura banda.

I k̄amb̄onu suo i t̄on be ḡe nge d̄ia ni nu ye.

I na i bu munku nge res̄em ye ba doke gama yero,

ma yen nim mu kotosu yiba.

¹⁴ Wee t̄on w̄oru ga wee w̄owa ȳen mi ba koo t̄ambu siri.

Domi n̄e, Yinni Gusun̄on t̄o te, ta tura

t̄e s̄o kon n̄en m̄oru s̄osi.

¹⁵ S̄o ka suru kun maa ballim̄o.

Ma kperi yi yam t̄ira.

¹⁶ N̄e, Yinni Gusun̄o na kukirim̄o Sīnin guurun di.

N̄en n̄o ga n̄oram̄o Yerusalemun di.

W̄ollu ka tem mu ȳirim̄o.

Adama na n̄en t̄ambu Isireliba k̄su.

N̄ena na s̄aa ben kuku yeru.

¹⁷ B̄ee Isireliba, i ko i gia

ma n̄e Gusun̄o na s̄awa b̄een Yinni,

n̄e wi na w̄aa Sīnīo n̄en guu d̄eeraru mi.

Yerusalemu kpuro ya koo k̄pam ko n̄egia.

T̄on tukobu ba ñ maa ye w̄rim̄o.

Yinni Gusun̄o

u koo win tambu domaru kua

18 Saa gaa wee yè sɔɔ resɛm ya koo gea ko
sere ka gungunu wɔllɔ.

Kpa sabenu nu di mi.

Kpa nu bom ko mu n kpā.

Yudan tem daanu kpuro nu koo nim koku.

Daru koka gaa koo yari

Yinni Gusunɔn sãa yerun di,

kpa yen nim mu da

sere Sitimun wɔwɔɔ.

19 Egibiti ya koo kam ko,

kpa Edɔmun tem mu ko bansu.

Domi ba Yudaba dam dɔre,

ma ba taare sarirugibu go.

20-21 Adama kon be ba tɔmbun yem yari mi mɔru kɔsia.

Kpa Yudaba ka Yerusalemugibu ba n wãa ben temɔ

sere ka baadommaɔ.

Kpa nɛ, Yinni Gusunɔ na n wãa Siɔniɔ.

AMOSU

Amosu wi, u sāawa yaa sabenun kparo. Yaa sabe niya u kparamo Yinni Gusunō u ka nūn soka u ka bwese ni nu ka Isireliba sikerene sō siri bi Yinni Gusunō u koo nu kua. Amosun waati ye sō, Isireliba ba dukia mōwa too, adama ben wāasinaa ka Gusunō ya biru wura. Baa mē ba sāaru neni, ben gōru ga n̄ wāa te sō. Ba n̄ sāarobu n̄orimō. Ba bwēebwēebu gem biramō. Ba tōmbu taki dimō tenkurun swaa sō.

N deema saa ye sō, Asirigiba dam mō. Amosu u Isireliba yaayasiama wooda ye Yinni Gusunō u Mōwisi wē ben sō ka nge mē u bu yarama saa Egibitin di. Yen sō, bā kun Gusunō sāamō ka gem, mēm n̄obu sarira ba m̄. U maa bu sōmō ma Yinni Gusunōn siribu wee be sō.

Amosu u sāawa Isireliban bwese kera wākura yiru yen sōmō dāako wi Gusunō u bu gōria Asirigibu bu sere bu yoru mwa bu ka doona.

Tire ten kpunaa

1. Yinni Gusunō u koo win tōmbu ka bwese tukunu siri, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Isireliban toranu ka kirō ye Yinni Gusunō u bu kua, wiru 3n di sere wiru 6.
3. Kāsinu n̄obu, wiru 7n di sere wiru 9:10.
4. Yinni Gusunō u koo maa Isireliba seeya, wiru 9:11-15.

¹ Amosu u sāawa yāa kparo Tekoa. Wiya Yinni Gusunō u ka gari kua Isireliban sō, n kua wōo yiru tem mu sere yīira. Saa ye sō, Osiasiwa u bandu dii Yuda, ma Yeroboamu, Yoasin bii u maa bandu dii Isireliō. ² Amosu u n̄e, Yinni Gusunōn nō ga n̄oramō Siōnin guurō Yerusalemuo.

Yakasu maa sari kpara yenō, ma guu te ba m̄ Kaameli, ten wii kpiira gbera.

Yinni Gusunō

u koo Sirigibu seeyasia

³ N̄e, Yinni Gusunō na n̄e, Damasigibun toranu nu kp̄a. Yen sō, na n̄ nen himba gōsiamō.

Domi ba Galadigibu taaka ba munka.

⁴ Tē, kon de dō u na u sina boko Hasaelin yenu w̄ri, kpa u Beni Hadadin sina kpaaru di mam mam.

⁵ Kon ben wuu Damasīn gb̄ararun gamboba kōsuku, kpa n̄ Bikati Afenin tōmbu kpeerasia.

Kpa n̄ Beti Edenin sunō go.

Kpa n̄ de bu Sirigibu yoru mw̄eri bu ka da Kirio.

N̄e, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Yinni Gusunō

u koo Filisitiba seeyasia

⁶ N̄e, Yinni Gusunō na n̄e, Filisitiban toranu nu kp̄a. Yen sō, na n̄ nen himba gōsiamō.

Domi ba Isireli dabi dabinu yoru mw̄era ba Edōmuba n̄mu beria.

⁷ M̄ya kon de bu ben wuu Gasa dō s̄ku, kpa u yen dii geenu di.

8 Kon Asidodun tɔmbu ka Asikalonin suno kpeerasia.
 Kon Ekoronigibu wɔri.
 Kpa Filisiti be ba tie mi kpuro bu kam ko.
 Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.

Yinni Gusuno

u koo Fenisiba seeyasia

9 Ne, Yinni Gusuno na nee,
 Fenisiban toranu nu kpɛa.
 Yen sɔ, na n̄ nen himba gosiamo.
 Domi ba Isireli dabi dabinu yoru mwɛɛra
 ba Edomuba namu beria.
 Ba n̄ ben arukawani yibie ye ba raa ka bu bokua.
 10 Yen sɔ, kon de bu ben wuu Tiri dɔo soku,
 kpa u yen dii geenu di.

Yinni Gusuno

u koo Edomuba seeyasia

11 Ne, Yinni Gusuno na nee,
 Edomuban toranu nu kpɛa.
 Yen sɔ, na n̄ nen himba gosiamo.
 Domi ba ben mero bisibu Isireliba naa swi ka takobi.
 Ba n̄ bu wonwɔndu kue.
 Ben mɔru kun maa sure.
 Ma ba ka bu wereru saa dim dim saa kpuro.
 12 Yen sɔ, kon de bu ben wuu Tema dɔo soku
 kpa u Botisiran dii geenu di.

Yinni Gusuno

u koo Amɔniba seeyasia

13 Ne, Yinni Gusuno na nee,
 Amɔniban toranu nu kpɛa.
 Yen sɔ, na n̄ nen himba gosiamo.
 Domi ba gurigibun nukunu besuka Galadio,
 saa ye ba Galadigii ben tem mwaamo
 begim mu ka yasian sɔ.
 14 Yen sɔ, kon de bu ben wuu Raba tabu wɔri bu ye dɔo soku,
 kpa u yen dii geenu di mam mam.
 Saa ye sɔo, tabun wurenu koo nɔora nge woo bokɔ.
 15 Kpa bu ben sina boko ka win tabu sinambu yoru mwɛɛri.
 Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.

Yinni Gusuno

u koo Mɔabuba seeyasia

2

1 Ne, Yinni Gusuno na nee,
 Mɔabuban toranu nu kpɛa.
 Yen sɔ, na n̄ nen himba gosiamo.
 Domi ba Edamun sina bokon kukunu dɔo meni nu kua torom.
 2 Yen sɔ, kon de bu Mɔabuban tem dɔo meni
 kpa u ben wuu Keriatun dii geenu di mam mam.

Kpa Mɔabu be, bu kam ko tabu gberɔ,
 sanam me tabu swia ba kɔbi soomɔ, ba kuuki mɔ.
³ Kon ben sina boko ka win tabu sinambu kpuro kpeerasia.
 Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Yudaba seeyasia

⁴ Ne, Yinni Gusunɔ na nee,
 Yudaban toranu nu kpɛa.
 Yen sɔ, na n nen himba gosiamɔ.
 Domi ba nen woodaba yina.
 Ba n ye mem nɔwe.
 Ma ba bunun weesu swi, ni ben baababa ba raa swi.
 Ma nu dera ba gera nen swaan di.
⁵ Yen sɔ, kon de bu ben tem dɔɔ meni.
 Kpa u ben wuu Yerusalemun dii geenu di mam mam.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba seeyasia

⁶ Ne, Yinni Gusunɔ na nee,
 bee Isireliba, been toranu nu kpɛa.
 Yen sɔ, na n nen himba gosiamɔ.
 Domi i gemgibu dɔra i ka been dibu wa i mwa.
 Ma i ka saarobu baranun gobi kosinamɔ.
⁷ I ra n kiwa i wɔnwɔndobu taare
 kpa ba n wiru tua saa nuku sankiranun sɔ.
 Kpa i n bwɛɛbwɛɛbu dam doremɔ.
 Bii ka baa ba ka kurɔ turo mennamɔ.
 Nge meya i ka ne, Yinni Gusunɔn yi si deeraru sankumɔ.
⁸ I ra n kpi kpi been bunun nuunɔ
 yanu wallo ni i toruba mwa,
 kpa i n tam nɔrumɔ me i yokuma.
⁹ Ka me, na Amɔreba kam koosia mam mam been sɔ,
 be, be ba gunu nge daa ye ba mɔ seduru.
 Ma ba dam mɔ nge daa damgia.
¹⁰ Meya na bee yarama Egibitin tem di.
 Ma na bee kpapa ghaburɔ wɔɔ weeru
 n ka bee Amɔre ben tem wɛ.
¹¹ Na samɔbu seeya been bibu sɔɔ.
 Ma na gabu gɔsa nen sɔ been aluwaasiba sɔɔ,
 ma ba man tii wɛ ba bɔrua bu ku tam nɔ.
 Bee Isireliba geema? Nge weesa.
 Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni bikiamɔ.
¹² I dera be na gɔsa mi, ba tam nɔra.
 Ma i nen samɔbu wooda wɛ i nee,
 bu ku maa tombu nen gari sɔ.
¹³ Wee tɛ, kon bee munku muku muku
 nge me naa keke ye ya dianu sɔɔwa ya ra tem kosuku.
¹⁴ Yen dama te, wasi kasanugiba kun maa kpɛ bu duka su.
 Damgiba kun maa kpɛ bu ben dam dendi bu ka gāanu ko.
 Meya tabu durɔ damgiba kun maa kpɛ bu ben wāaru wɔra.
¹⁵ Ten towoba kun maa kpɛ bu ka tii yina.

Be ba maa naasu sãu, ba ñ kisiramã.
 Meya maasãba kun maa kpɛ bu we ben dumin dugin saabu.
¹⁶ Be ba sãa tabu durã dangibu be sãã dãma te,
 ba koo ben tabu yãnu kãwa bu duki su nãm dira.
 Nɛ, Yinni Gusunãwa na yeni gerua.

Yinni Gusunãn tãmbu
ba koo ben daa tusia

3

¹ I swaa dakio i nã ye nɛ, Yinni Gusunã na gerumã, bɛɛ Isireliba kpuron sã,
 bɛɛ be na yarama Egibitin di.
² Handunian bwesenu kpuro sãã, bɛɛ tãnãwa na gãsa.
 Yen sãna kon bɛɛ sɛɛyasia bɛɛn durum ye i kua kpuron sã.

Gusunã ù n gari gerua,
Gusunãn sãmã kun kpɛ

u nãã mari

³ Tãmbu yiru ba koo swaa wãri sannu
 ba kun gina nããsinɛ?
⁴ Gbee sunã ga ra gbãre yakasã
 ga kun yaa mwɛ rã?
 Gbee sunã buu ga ra kukiri gen kpin yerun di
 ga kun yaa wa ga ñimã?
⁵ Gunã ga koo taa mwaara temã
 ba kun ye bɛri?
 Taa ya koo se wãllã
 gããnu kun ye kɛsie?
⁶ Ba ra tabun kãba so wuuã
 wuugibu ba kun nandɛ?
 Kɛsiru garu ta ra koore wuuã
 n kun nɛn min di?
⁷ Aawo, na ku ra gããnu ganu ko
 na kun yɛ nɛn sãmã sããwa.
⁸ Gbee sunã gã n gbãra,
 wara ku ra nandɛ.
 Nɛ, Yinni Gusunã nã n gari gerua,
 nɛn sãmã wara kun yi kparamã.

Yinni Gusunã
u koo Samari sɛɛyasia

⁹ I Asidãdu ka Egibitin tem sina kpaanugibu nããgiru sueyo i nɛɛ,
 bu mennama Samarin guunã,
 kpa bu wa daa bɛɛɛɛkɛ ka dam dãrenaa
 ye ya wãa ben suunu sãã.
¹⁰ Ba ku ra kã bu gea ko.
 Ma ba arumani guramã ka dam ka taki,
 ba taasimã ben sina kpaanã.
¹¹ Yen sãna kon de yibɛɛba bu na
 bu tem mɛ tarusi, bu ben dam kpeerasia.
 Kpa bu ben sina kpaanu kãsuku.

Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Faaba ye ya n nuku dobu mo

¹² Wee ye na maa gerua. Na nεε,
nge mε yāa kparo u ra win sabenun sukum wɔre gbee sunɔn nɔɔn di,
nge mεya kon bεε Isireliba wɔra
bεε be i na i sɔ Samariɔ kpin yee buranu sɔɔ.

Kirɔba

¹³ I swaa dakio i nɔ
kpa i Yakɔbun bweseru kirɔ ko
i bu sɔ ye nε Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.

¹⁴ Na nεε, sanam mε sɔɔ, kon Isireliba seeyasia ben durum sɔ.
Kon Betelin yāku turanu kɔsuku,
kpa nin kāanu nu bɔɔkira nu wɔruku.

¹⁵ Kon bεen dia mi i ra n wāa yam susurun saa ka puran saa kɔsuku.
Kpa n bεen sina kpaanu kam koosia
ni, ni ba buraru koosi ka suunu donnu,
ka sere dii gee ni nu tie.

Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

4

¹ Bεε Samarin tɔn kurɔbu,
bεε be i dimɔ i bɔriamɔ nge Basanin naa gbiibi
yi yi wāa Samarin guurɔ,
i wɔnɔwɔndobu dam dɔremɔ,
i bwεεbwεεbu taki dimɔ,
ma i bεen durɔbu sɔɔmɔ bu ka tam na i nɔ.
Tε, i swaa dakio i nɔ.

² Nε, Yinni Gusunɔ na bɔrumɔ ka nεn tiin yīsi dεeraru na mɔ,
wee saa ya sisi yε sɔɔ ba koo bεε ka bεen bibun bweseru kɔkɔnu sɔre bu gawa
nge swεε.

³ Bεen baawure u koo yari kururun di
kpa bu bεε kuba sɔɔ yεsan nɔm geu gia.
Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Isireliban gɔru bɔbunu

⁴ Yinni Gusunɔ u nεε,
bεε Isireliba, i doo yāku yee ten mi Beteliɔ,
kpa i n man torarimɔ.
I doo Giligaliɔ,
kpa i n man torarimɔ nge mɛn nɔɔ i ko kpī.

I n bεen yākunu mɔ bururu baatere,
kpa i n ka bεen kɛnu naamɔ sɔɔ ita ka sɔɔ ita.

⁵ I bεen siarabun yākunu koowo ka pεε ye ba seeyatia doke.
Kpa i tɔmbu sɔ ma i kɛnu kua ka kīru.
Domi yera bεε Isireliba i kīru bo.

Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Kirɔ ye ya kam kua

⁶ N wee na dera gɔɔra dua bεen wuu marosu kpuro sɔɔ.
Ma i dīanu bia bεen yenusu kpuro sɔɔ.
Adama ka mε, i n gɔsirame nεn mi.
Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

7 Na yina gura yu ne ye n tie suru ita bu ka dīanu gē.
 Na dera gura ya na wusu gasun mi.
 Ma na ñ wure yu ne gasun mi.
 Na dera ya na gbenu ganu sɔɔ.
 Ma na ñ wure yu ne ganun mi.
 Ma nu gbera.

8 Yera beɛn wusu gasun tɔmbu ba da wuu gagun mi
 bu ka nim wa bu nɔ.
 Adama ben nim nɔru ga ñ kpa.
 Ka me, i ñ gɔsirame nen mi.
 Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

9 Na dera beɛn dīanu kusenu kua,
 ma twee yi na yi beɛn gbean dīanu ka beɛn dāa gbaanun wurusu kpuro di.
 Adama ka me, i ñ gɔsirame ne Gusunɔ beɛn Yinnin mi.

10 Na maa beɛ kēsi kēsi bararu sure nge me na kua Egibitiɔ.
 Na dera ba beɛn aluwaasiba go tabu sɔɔ.
 Ma ba ben dumi mwɛɛra.
 Na dera i beɛn tɔn be ba gun nuburu nua beɛn sansaniɔ.
 Adama ka me, i ñ gɔsirame nen mi.

11 Na beɛ sura na kɔsuka nge Sodomu ka Gomɔra ye na kam koosia.
 Ma i kua nge dāa nɔɔ ge ba wuna dɔɔn di.
 Adama ka me, i ñ gɔsirame ne, Yinni Gusunɔn mi.

12 Yen sɔna beɛ Isireliba kon beɛ seɛyasia.

N n me n na, i n sɔɔru sāa i n ka ne Gusunɔ beɛn Yinnin siribu mara.

13 Domi nena na guunu mɔma,
 ma na woo taka kua.
 Na ra nen bwisikunu tɔnu giasie.
 Na ra maa yam bururam gɔsie yam wɔkuru,
 kpa na n sīimɔ guunu wɔllɔ.
 Nen yīsira Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni.

Isireliba, i de i gɔru gɔsia

5

1 Beɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ gɔɔ swīi yi na mɔ beɛn sɔ.

2 Beɛ be i wɔrumɛ temɔ nge wɔndia be ba gu,
 i ñ maa seemɔ.

Goo sari wi u koo beɛ seeya.

3 Domi Yinni Gusunɔ u gerua u neɛ,
 beɛn wuu ge ga tabu durɔbu nɔrɔbu (1.000) mɔ,
 bā n tabu da, tɔmbu wunɔbuwa (100) ba koo wurama.
 Ge ga maa tabu durɔbu wunɔbu mɔ,
 tɔmbu wɔkura ba koo tia.

I wurama Gusunɔn mi

n sere dākuru ko

4 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa beɛ Isireliba sɔɔmɔ.

U neɛ; i n kī i n wāa, wiya i ko kasu.

5 I ku maa sāaru da Beteliɔ ka Giligaliɔ ka Beri Sebaɔ.

Domi u koo de bu Giligaligibu yoru mwɛɛri.

Kpa bu Beteligibu kam koosia.

6-7 BEE be i ra gem gɔsie weesu,

kpa i kun mu garisi gāanu,

i na wi, Yinni Gusunɔn mi,

kpa i wa i n wāa,

kpa u ku raa bEE Isireliba wəri u mwa nge dɔɔ.

Kpa i goo bia Beteliɔ wi u koo dɔɔ wi go.

8 Yinni Gusunɔwa u kperi bwese bweseka kua,

ma u yen baayerere yi yen ayera.

U ra yam wɔkuru gɔsie yam bururam.

Kpa u de sɔɔ sɔɔ gu tıra, gu gɔsia wɔkuru.

U ra nim wɔkun nim mɛnne,

kpa u mu yɛkana tem kpuro sɔɔ.

9 Wiya u ra damgibun dam bue.

Kpa u de bu ben wusun gbāranu kəsuku.

Ka gem, win yīsira Yinni Gusunɔ.

10 BEE Isireliba, be ba bEE sirimɔ dee dee,

i ra n bu tusa,

kpa i n ka wi u gem gerumɔ kɔrua.

11 I ra bwɛɛbwɛɛbu dam dɔre,

i n ben gbean dīanu mwɛɛrimɔ ka dam.

Yen sɔ, i n sinamɔ bɛɛn dia sɔɔ

ye i bana ka kpee ni i dāka.

Meya i n maa bɛɛn resem ye i duuran bii duronun tam nɔrumɔ.

12 Domi u bɛɛn toranu yɛ nu kpā,

u maa yɛ ma i durum kua too.

I gemgibu nɔni sɔmɔ.

I nɔm biran kɛnu mwaaamɔ.

Ma i yinamɔ bu sārɔbu ben gem wɛ siri yera.

13 Sanam mɛni, sanam kɔsuma.

Yen sɔ, wi u laakari mɔ, wiya u ko n nɔɔ maari.

14 I de i n gea mɔ n kun mɔ kɔsa.

Kpa i wa i n wāa.

Nge meya Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u ko n ka bEE wāa nge mɛ i ra gere.

15 I kɔsa tusio kpa i gea kīa.

I de gem mu siribu di siri yera.

Sɔrɔkudo Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u koo bEE Isireliban tɔn be ba tiara wɔnwɔndu kua.

16 Yen sɔ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gerua u nɛɛ,

tɔmba koo gɔɔ wuri ko yam kpuro,

kpa ba n sumɔ swEE sɔɔ, ba n mɔ, wee, wee!

Ba koo gbaa wukobu sokuma bu gɔɔ wooru sina,

kpa bu gɔɔ swīgibu mɛnnama.

17 Sanam mɛ u koo bEE wɔrima,

ka be ba wāa gberɔ kpuro ba koo gɔɔ swīwa.

Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yinni Gusunɔn siribun tɔru

18 Bɔruroba bEE be i Yinni Gusunɔn siribun tɔru mara.

Mba i yīiyɔ i wa tɔɔ te sɔɔ.

I n yɛ ma ta ko n sāawa yam wɔkuru, n n mɔ yam bururam.

19 I ko i n sāawa nge tɔnu wi u gbee sunɔ duka suurimɔ,

ma u ka yaa gɔba gaa yinna.

Ye u dua win dirɔ u gana nɛnuɔ,
ma waa ya nɔn dɔma.

²⁰ Yinni Gusunɔn tɔɔ te, ta sɔawa yam wɔkuru n n̄ mɔ yam bururam.
Ta t̄riwa niki niki, yam bururam sari.

Sāa te Yinni Gusunɔ u tusa

²¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, u bɛɛn tɔɔ baka ni i ra nɔn diiye tusa.
U n̄ mam maa k̄i u bɛɛn mɛnnɔsun woo nɔ.

²² I n nɔn yāku d̄ɔɔ mwaaarugiru kua ka maa k̄ɛnu,
u ku ra nu mwɛ.

Mɛya u ku ra maa bɛɛn siarabun yākunu mɛɛri
ni i ra ko ka yaa sabe ni nu gum mɔ.

²³ I ka bɛɛn womusun wɔkinu doonɔ win bɔkun di.
U n̄ maa k̄i u bɛɛn mɔrɔkunun wurenu nɔ.

²⁴ Adama i de gem mu n wāa bɛɛn suunu sɔɔ,
mu n kokumɔ nge nim mɛ mu ku ra kpe.

²⁵ Bɛɛ Isireliba, i ka kua wɔɔ weeru gbaburu sɔɔ, i nɔn yākunu ka k̄ɛnu kuare
nge mɛ? ²⁶ Būu wi ba m̄ Sakutu wi i garisi bɛɛn sunɔ ka sere kpera ye i sāmɔ
i m̄ Kewani, i nin bwāaroku ni i tii kua sɔɔre nge mɛ i sɔɔwa ḡisɔ? Bɛɛn tii i yɛ
ma i n̄ koore mɛ.

²⁷ Yen s̄ɔ, u koo de bu bɛɛ yoru mwɛɛri
bu ka da sere Damasin bera ḡiɔ.

Wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

Ba koo Isireliba kpeerasia

6

¹ B̄ruroba bɛɛ be i wāa Siɔniɔ b̄ri yendu sɔɔ,
ka bɛɛ be i s̄ɔ Samarin guurɔ ka toro sindu.
Ma i tamaa i s̄a bwese te ta kp̄aru bon wirugibu.

Ma Isireliba ba somiru mara bɛɛn min di.

² I doo Kalineɔ i wa.

Min di, kpa i da Hamatiɔ wuu b̄kɔ gen mi.

Kpa i sara i da Gatiɔ Filisitiban temɔ.

Ben wuu si, su bɛɛ Isireliba ka Yudaban wusu gea tura?

Ben tem mɛ, mu bɛɛn tem kp̄aru tura?

³ Wee i n̄ k̄i wahalan t̄ru tu bɛɛ naawa.

Ma i sere tii daa k̄sa gawemɔ.

Ma ya bandu dii bɛɛn suunu sɔɔ.

⁴ Ma i kp̄i sau kp̄in yee buranu sɔɔ, ni ba buraru kua ka suunu donnu.

I tii yāa kp̄em̄minu ka naa kp̄emi yi yi gum mɔ ḡsiammɛ ḡsɔn di i temmɔ.

⁵ I m̄rɔkunu soomɔ i womusu m̄ bwisikunu sariru sɔɔ.

Ma i tamaa i nin soberu yɛwa nge Dafidi.

⁶ I tam n̄rumɔ ka n̄ri bɛkɛ.

I tii gum turaregim sawamɔ.

Ma i n̄ nuki sankire yɛn s̄ɔ bɛɛn bweseru ta koo kam ko.

⁷ Yen s̄na ba koo gbi bu bɛɛ yoru mwɛɛri bu ka doona

kpa bɛɛn nuku dobun kuuki ka bɛɛn tɔɔ baka dim mu kpe.

Samari ya koo kam ko

⁸ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u b̄rua ka win tiin wāaru u nɛɛ,
u n̄ bɛɛ Isireliban tii suabu k̄i.

U maa bɛɛn sina kpaanu tusa.

U koo de bu Samari mwa ka ye ya wāa ye sɔɔ kpuro.

⁹ Tɔmbu wəkuru bā n tie yenu gagu sɔɔ, ba koo gbiwa. ¹⁰ Goo ù n win tɔnun goru sua yenun di u ka yara u dɔɔ u dɔɔ meni, u koo wi u wāa yenu sɔɔwɔ bikia u nɛɛ, goo maa tie u wāa ka wunɛ?

Kpa yɛro u nùn wisi u nɛɛ, goo sari.

Kpa wini u nɛɛ, a mario. N ñ weene su Gusunɔn yĩsiru sia saa yeni sɔɔ kpa u sun sɛrema.

¹¹ Domi Yinni Gusunɔ u wooda yeni wɛ u nɛɛ, u koo yenusu kpuro kɔsukuwa, bakasu ka piiminu.

Nasara kam

¹² Ba ra dumi yakie kpee saara wɔllɔ?

Ba ra ka nɛɛ wuku mi?

Adama wee bɛɛ i gem gɔsia dɛɛ.

Ma i gea gɔsia gāa sosuranu.

¹³ Bɛɛ i nuku dobu mɔ kam sɔɔ, ma i gerumɔ i mɔ, bɛɛn tiin dama i ka nasara wa. ¹⁴ Yen sɔna Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ, u koo de bwese tukuru garu tu bɛɛ seesi. Kpa tu bɛɛ dam dɔre saa Hamatin duu yerun di sere n ka da nim toraɔ ye ya wāa gɔburun bera gia mi gāanu ku ra kpi.

Amosun kāsiru sɔɔ,

u twee wa yi terie

7

¹ Wee ye Yinni Gusunɔ u dera na wa kāsiru sɔɔ. Tweeya u dera yi kɔwara dabi dabinu sanam mɛ yakasu kparam wee si sina boko u raa bɔɔra win yaa sabenun sɔ. ² Sanam mɛ yi tem min yaka si kpuro di, yera na nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a suuru koowo. Amɔna Yakɔbun bweseru ta ko n ka wāa. Domi ta ñ maa dam mɔ.

³ Ma Yinni Gusunɔ u gɔru gɔsia kɔsa yen di. U nɛɛ, yeni ya ñ maa kooramɔ.

Amosu u maa dɔɔ wa

win kāsiru sɔɔ

⁴ Wee ye Yinni Gusunɔ u maa dera na wa kāsiru garu sɔɔ. U nɛɛ, u koo tɔmbu sɛɛyasia ka dɔɔ. Kpa u de dɔɔ wi, u nim mɛ mu wāa tem sɔɔwɔ gberasia kpa u Isireliban tem kpuro di. ⁵ Ma na nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a ye yɔrasio. Amɔna Yakɔbun bweseru ta ko n ka wāa. Domi ta ñ dam mɔ.

⁶ Ma Yinni Gusunɔ u gɔru gɔsia kɔsa yen di u nɛɛ, yenin tii ya ñ maa kooramɔ.

Amosu u nifoo wa

win kāsiru sɔɔ

⁷ Wee ye na maa wa kāsiru garu sɔɔ. Na Yinni Gusunɔ wa u yɔ ganaɔ ma u nifoo neni. ⁸ Ma u man bikia u nɛɛ, mba na waamɔ mi.

Na nùn wisa na nɛɛ, nifoo.

Ma u man sɔɔwa u nɛɛ, nifoowa kon ka nen tɔmbu Isireliba yĩire nge gana. Na ñ maa bu suuru kuamme.

⁹ Kon ben sikado Isakin bũu turanu kɔsuku, kpa n Isirelin sāa yenu suriri, kpa n Yeroboamun bandu sura ka takobi n tu kpeerasia.

Amosu ka yāku kowo Amasia

¹⁰ Yera Amasia Betelin yaku kowo u Yeroboamu Isireliban sina boko goria u nee, wee Amosu u nun seesimo Isireliban suunu so. Win gari yi u maa gerua mi, yi tambu kpuro burisina. ¹¹ Domi u nee, wune Yeroboamu, ba koo nun gowa tabu so ka takobi. Kpa bu Isireliba yoru mwereeri ben tem di bu ka da mi n toma.

¹² Yen biruwa Amasia u na Amosun mi, u nun sowa u nee, Gusunon somo wune, a doo Yudan tem gia, kpa a n wunen gari yi mo mi, a ka wa a n dimo. ¹³ Adama a ku maa Gusunon gari gere Beteli mi, domi ya sawa sina boko ka Isireliba kpuron saa yeru.

¹⁴ Ma Amosu u nun wisa u nee, na n saa Gusunon somo. Na n maa Gusunon somon bo. Ne, ya kparowa. Sikamorewa * na ra yewe. ¹⁵ Yera Yinni Gusunon u man gosa sanam me na yaanu kparamo. U man sowa u nee, n doo n win tambu Isireliba win gari so. ¹⁶ Te, a swaa dakio a Yinni Gusunon gari no. Wune Amasia, wune wi a nee, n ku Isireliba Gusunon gari so. ¹⁷ Wee ye Yinni Gusunon u gerua. U nee, wunen kuro u koo sakararu ko wuu so, kpa bu wunen bibu go tabu so, kpa bu wunen gberu bonu ko, domi wunen tii kaa gbi tem tukumo mi n toma, mi ba koo ka Isireliba da bu yoru di.

Amosu u bireru wa win

kasiru so ta daa marum yiba

8

¹ Wee ye Yinni Gusunon u maa man soso kasi teni so. Na daa marum wa bireru so me mu ye. ² Ma Yinni Gusunon u nee, mba na waamo mi. Na nun wisa na nee, daa maruma na wa me mu ye.

Yera u maa man sowa u nee, saa ya tura u ka win tambu Isireliba seeyasia. U n maa bu suuru kuamme.

³ U maa nee, yen to te, sina kpaarun womusu koo gosia nuku sankiranun womusu. Kpa ton dabinun gonu nu n terie baama. Kpa yam mu n maari so so.

Ba koo Isireliba seeyasia

⁴ Yinni Gusunon u nee, i swaa dakio bee be i saarobu dam dorem. Ma i bwewebu kam koosiamo.

⁵ I mo, domma suru kpaon to bakara koo kpe. Kpa su wa su besen alikama dora. Domma to werarugira koo kpe, kpa su wa su besen biranu wukia. Sa ko sakaku kawa, kpa su yen gobi sosi. Sa ko kilo gosia su ka tambu gbeni. Kpa su doo sinu dora.

⁶ Sa ko wonwondobu dwe ka gobi, kpa su saarobu ka baranun gobi kasina.

* **7:14** sikamore - Ya saa daa ten binu ba ra di.

⁷ Ne, Yinni Gusunɔ, na bɔrua ka nen tiin yĩsiru na nee,
na ñ bee Isireliba kɔsa ye i kua duarimɔ.

⁸ Bɛɛn tem mu koo yĩiri,
kpa bɛɛ nen tɔmbu i n gɔɔ wooru sɔ.
Tem me kpuro mu koo kuke
kpa mu sure nge Egibitin daarun nim.

⁹ Yen tɔɔ te, ne, Yinni Gusunɔ kon de sɔɔ u du sɔɔ sɔɔ gbāara
kpa yam mu fira.

¹⁰ Kon bɛɛn tɔɔ bakanu gɔsia nuku sankiranu,
kpa bɛɛn womusu su n sāa weeweenu.
Kpa bɛɛn baawure u saakiba doke u n wii pɔɔru pote nuku sankiranun sɔ.
Kon de tɔmbu ba n nuki sankire tem me sɔɔ
nge be ba ben bii teereru bie.

Tɔɔ te, ta ko n sāawa nɔni swāarugiru.

¹¹ Wee ye ne, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nee, kon de gɔɔru tu du tem me sɔɔ.
N ñ mɔ dīanun gɔɔru, n ñ maa mɔ nim nɔru.

Adama nen garin gɔɔru ka yin nim nɔruwa i ko i n mɔ.

¹² I ko i n yarinewa saa sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gian di n ka da sɔɔ duu yero,
saa maa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di n ka da sɔɔ yari yero,
i n bɔsu baama, i n kasu i nen gari nɔ.

Adama i ñ wasi i yi nɔ.

¹³ Saa ye sɔɔ, bɛɛn wɔndia burɔbu ka bɛɛn aluwaasiba ba koo gbi nim nɔrun
saabu.

¹⁴ Be ba bɔrumɔ ka Samarigibun bīnun yĩsiru ba mɔ,
ka bīu wi u wāa Danuɔn wāaru,
ñ kun me ka sāa te ba mɔ Beri Sebɔɔ,
be kpurowa kon de bu wɔruku,
kpa bu kpana bu se.

Yinni Gusunɔ

u koo tɔmbu siri

9

¹ Amosu, u Yinni Gusunɔ wa u yɔ sāa yerun yāku yero. Ma u nūn sɔɔwa u
neɛ, u sāa yerun gbereba soowo saa ben wɔllun di kpa tem mu diiri,
kpa bu wɔruku bu tɔn be ba wāa mi kpuron winu kɔsuku.

Kpa wi, Yinni Gusunɔ u de bu be ba tie go tabu sɔɔ ka takobi.

Baa ben goo kun kpɛ u kisira u doona.

² Baa bà ñ kukua gɔriɔ, win nɔmu ga koo bu yarama.

Baa bà n yɔɔwa wɔllɔ, u koo bu sarasiam.

³ Bà n da ba kukua guu te ba mɔ Kaamelin wii kpiiro, u koo bu kasu,
kpa u bu mwa.

Bà n numa nim wɔkun sɔɔwɔ,
u koo de waa baka yu bu d̄wɛɛ migum.

⁴ Ben yibereba bà n maa bu yoru mwɛɛra,
u koo de yibere be, bu bu go ka takobi.

U ko n bu nɔni girariwa,
kpa u bu kɔsa kua, n ñ mɔ gea.

⁵ Ma Amosu u neɛ,
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u tem baba,

ma mu kəsikira.
 Ma men tumbu kpuro ba gəə wooru sə.
 Mə kpuro mu kukumə,
 ma mu suremə
 nge Egibitin daa baka te ba mə Nilun nim.
 6 U win wāa yeru bana wəllə,
 ma u dera wəlla kua tem girum kperu.
 U nim wəkun nim mənna,
 ma u mu yēka tem səə.
 Win yisira Yinni Gusunə.

Taaregibun siribu

7 Yinni Gusunə u maa nee,
 bee Isireliba, i n Etiopigibu kere nen nəni səə.
 Geema, na bee yara Egibitin tem di.
 Adama na maa Filisitiba yara Kafitorin di.
 Ma na maa Sirigibu yara Kirin di.
 8 Wee, ne, Yinni Gusunə na Isireliban bandu nəni girari,
 domi ta tora.
 Kon tu kpeerasiawa handunia səə.
 Adama n n mə Isireliba kpurowa kon kpeerasia.
 Ne, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.
 9 Wee, kon nen woodaba wē,
 kpa n Isireliba siire
 bwese tukunun suunu səə
 nge me ba ra dobi siire,
 baə yen bin teeru ta kun ka wəra.
 10 Nen tən be ba durum mə,
 ma ba gerumə ba mə,
 na n bu nəni swāaru suremə,
 ba koo be kpuro gowa tabu səə.

Isireliban tem koo wurama

nge yellu

11 Tōru gara sisi tē səə kon Dafidin bandu seeya
 te ta sāa nge yenu ge ga bansu kua.
 Kon tu səmə, kpa tu se tu wurama nge yellu.
 12 Kpa bu wa bu Edəmuban tem ka bwese tuku ni nu raa man sāmən tem
 mwa.
 Ne, Yinni Gusunəwa kon yeni ko.
 13 Wee saa ya sisi yē səə bə n gā, n n tēmə bu ka kpa duure.
 Bə n resəm duura, n n tēmə bu ka ye gama.
 Baə ka guunu wəllə resəm ya koo kpiwa
 ya n terie bu ka tam ko.
 14 Kon nen tumbu Isireliba yakia yorun di.
 Kpa bu wure bu wuu si su raa bansu kua seeya
 bu sina mi.
 Ba koo resəmba duure,
 kpa bu yen tam nə.
 Ba koo dāa gbaanu ko,
 kpa bu yen marum di.
 15 Kon den bu girawa n sire dim dim nge dāa,

ba n wãa ben temo me na bu wẽ mi.
Goo kun ma bu wukamo me soon di.
Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.

ABUDIASI

Ba ñ yē sāa sāa sanam me Abudiasi wi, u win sɔmburu kua. Adama Yudaban temɔwa u Gusunɔn gari gerua Edɔmuban sɔ. Edɔmu be, ba sāawa Esaun bibun bweseru. Ba ra n Isireliba tusawa baa me sikado turowa ba mɔ. Ba yina Isireliba bu kpe ka ben temɔ sanam me ba wee Egibitin di. Yen biru, ba ra mam Isireliba wɔraa dewa bu ben yānu gura. Yen sɔna Abudiasi u bu sɔɔwa ma ba koo ben toranun are wa. Domi Gusunɔ u koo bu siri.

Tire ten kpunaa

1. Sɛyasia bi Gusunɔ u koo Edɔmuɣibu ko, naasu 1n di sere naasu 5.
2. Yinni Gusunɔn siribun tɔru, naasu 6n di sere naasu 21.

¹ Gari wee yi Yinni Gusunɔ u nɛɛ, Abudiasi u gere Edɔmuban sɔ. Yinni Gusunɔ u sɔmɔ gɔra bwese tukunun suunu sɔɔ u nɛɛ, nu seewo nu Edɔmuba tabu wɔri.

Edɔmuba ba koo kam ko

² Yinni Gusunɔ u Edɔmuba sɔɔwa saa Abudiasin nɔɔn di u nɛɛ, bɛɛ Edɔmuba, kon bɛɛ ko bwese dam sarirugiru bwesenu kpuro sɔɔ. Tɔmbu kpuro ba koo bɛɛ gɛm.

³ Wee bɛɛn tii suabu bɛɛ nɔni wɔkua, ma i sɔ kpee baaba sɔɔ mi goo kun kpɛ u bɛɛ naa turi.

Ma i tii sɔmɔ i mɔ, wara u koo sun sura minin di.

⁴ Yen sɔ, i n yē ma baa i n da sere mi gunɔ bakeru ta ten sokuru mɔ, ñ kun me, i dua kperio i bɛɛn wāa yenu kua mi, kon bɛɛ sarasama.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

⁵ Gbɛnɔbu bā n na ba bɛɛ wɔri subaru sɔɔ wɔkuru, ba koo bɛɛn yānu gurawa.

Bā n bɛɛn resem gbea wɔri, ba koo ye sɔriwa, kpa bu bɛɛ fiiko deria.

⁶ Adama bɛɛ Esaun bibun bweseru, yiberɛba ba koo bɛɛn arumani gura, baa ka bɛɛn dukia ye ya berua.

⁷ Be i raa ka nɔɔ tia sāa, ba koo bɛɛ tɔnu kandu kua, kpa bu bɛɛ gira sere bɛɛn tem nɔɔ bura yero.

Be ba raa sāa bɛɛn bɔrɔba, ba koo bɛɛ dam dɔre. Ka be i ra raa di sannu, ba koo bɛɛ yina beria.

Adama i ñ ye tubumɔ.

⁸ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, nen mɔrun tɔru sɔɔ, kon bwisigibu kpeerasia Edɔmun tem sɔɔ, kpa n laakarigibu go.

⁹ Bɛɛ Temagibu, bɛɛn tabu kowobu ba koo burisina kpa bu be kpuro go.

Yɛn sɔ ba koo Edɔmuba

sɛyasia

¹⁰ Bɛɛ Edɔmuba, wee i bɛɛn mero bisibu Yakɔbun bweseru mwɛɛra i go.

Yen sɔ, i ko i sekuru wa.

I ko i kam kowa sere ka baadommaɔ.

¹¹ Domi i wāa mi sanam me yiberɛba ba Isireliba tabu kamia ma ba dua ben wusɔ.

Ma ba ben yānu gura Yerusalemɔ ba tete toosi.

Bɛɛn tii i sāa nge yiberɛ be.

¹² Bɛɛ Edɔmuba, n n daa weene i bɛɛn mero bisibu Yudaba mɛeri ka nuku dobu sanam me ba nɔni sɔɔre.

N n daa weene i nuku dobu ko

n kun me i bu wɔme sanam me ba nuki sankire.

¹³ Bɛɛ Edɔmuba, n n daa weene i du nen tɔmbun wuuɔ sanam me yiberɛba ba gu kpeerasia.

N n daa weene i gen bansu mɛeri ka nuku dobu.

N n daa weene i gen dukia gura i tii koosi.

¹⁴ N n daa weene i yɔra swaa yinna yero

i ben be ba duki mɔ mɛeri i go,

n kun me i bu mwa i yiberɛba nɔmu sɔndia nɔni swāa te sɔɔ.

¹⁵ Domi saa ya turuku kua

yɛ sɔɔ Yinni Gusunɔ u koo bwesenu kpuro siri.

Saa ye sɔɔ, ba koo bɛɛ kua nge me i gabu kua.

Kɔsa ye i kua mi, ya koo wɔriwa bɛɛn wiru wɔlɔ.

Isireliba

ba koo Edɔmuba mɔru kasie

¹⁶ Bɛɛ Isireliba, i nen mɔru ye na ka bɛɛ sɛɛyasia nɔra nen guu dɛɛrarun wɔlɔ.

Mɛya bwese ni nu tie, nu n kpɛ nu ye nɔ nu kpe.

Nu ko n ye nɔrumɔwa sere yu ka nu go

kpɔ nu kpeera mam mam.

¹⁷ Saa ye sɔɔ, Siɔni koo maa ko ne Gusunɔn guu dɛɛraru.

Be ba yara tabun di Yakɔbun bweseru sɔɔ ba koo faaba wa mi,

kpɔ bu ben tem mwa be ba raa mu mwan nɔman di.

¹⁸ Yakɔbun bibun bweseru ka Yosefun bibun bwesera ko n sāawa nge dɔɔ.

Ba koo Esaun bweseru dɔɔ meniwa nge yakasu.

Ba koo bu dɔɔ meniwa mam mam, ba n goo derimɔ mi.

Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Isireliba ba koo wure

bu be ba bu sikerɛnɛn tem mwa

¹⁹ Yuda be ba wāa sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia ba koo Edɔmuban tem me mwa.

Be ba wāa wɔwɔɔ, ba koo Filisitiban tem ka Samarigim ka Efaraimugim mwa, kpɔ Benyamɛba bu maa Galadin tem mwa.

²⁰ Isireliban tabu kowo be ba raa kpikuru sua saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di, ba koo Kananiban tem mwa sere n ka da Sarepataɔ. Yerusalemugii be ba maa kpikuru da Sefaradiɔ, ba koo wuu si su wāa sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia mwa. ²¹ Ka nasarawa ba koo Siɔnin guuru yɔ. Min diya ba ko n Edɔmuba kpɔre.

Kpɔ Yinni Gusunɔ u n bandu dii!

YONASI

Tɔn dabira ta Yonasin gari yɛ. Yonasi u n̄ ka Gusunɔn sɔmɔ goo weenɛ. Domi Gusunɔ u n̄n s̄ɔsi ma handuniagibu kpurowa u kī, n n̄ m̄ Isireliba tɔna. Yen s̄na u n̄n ḡra u da u Ninifugibu waasu kua bu ka ḡru ḡsia. Adama Yonasi u yina. Domi Ninifugii be, ba s̄awa Isireliban yiberɛ kpokoba. Adama Gusunɔ u n̄n tilasi kua u ka da.

Tire ten gari yi sun ḡru ḡsiabun arufaani s̄ɔmɔ. Yesu u Yonasin gari yi sua u ka win seebu ḡrin din gari tubusia, Mateu 12:38-42.

Tire ten kpunaa

1. Yonasin mem n̄ɔbu sariru, wiru 1.
2. Yonasin kanaru, wiru 2.
3. Yonasin waasu Ninifuɔ, wiru 3.
4. Gusunɔn durom Ninifugibun s̄, wiru 4.

Yonasi u kookari kua u ka Gusunɔ duka suuri

¹S̄ɔ teeru, Yinni Gusunɔ u Yonasi, Amitain bii s̄ɔwa u nɛɛ, ²Yonasi, a seewo a da Ninifu wuu maro b̄kɔ gen mi. Kpa a n̄ɔgiru sua a bu gerusi. Domi ben nuku k̄suru ta banda sere ta man girari.

³Adama Yonasi u seewa u duka sua u Taasisin swaa w̄ri, u wa u ka Yinni Gusunɔ tonda. Ma u da Yafɔɔ u goo nimkuu dua. Ma u yen daabun gobi k̄sia. Nge m̄ya u ka Taasisin swaa w̄ri wi ka tɔn be ba d̄ɔ Taasisi mi sannu u wa u ka Yinni Gusunɔ tonda.

⁴Adama Yinni Gusunɔ u dera woo b̄kɔ ga seewa nim w̄ku gen mi. Ma n s̄are goo ge, ga koo nim diira. ⁵Be ba goo ge tɛmamɔ, ba b̄rum soora. Ma ben baawure u win b̄u soku. Ma ba goo gen somunu kawa ba sure nim w̄ku gen bunum mu ka kaara. Adama Yonasi u da u kp̄i u d̄ɔ mam mam sere goo gen s̄ɔwɔ. ⁶Ma goo gen tɛm̄ tɔnwero u susi u Yonasi yamia u n̄n bikia u nɛɛ, mban s̄na a d̄ɔ. A seewo a wunen b̄u soku. S̄rɔkudo u koo sun yaaya kpa sa kun kam kue.

⁷Ma ba geruna ba nɛɛ, i na su tubu tubu ko kpa su ka gia w̄n s̄ k̄sa yeni ya sun deema.

Yera ba tubu tubu ye kua. Ma ya Yonasi di. ⁸Yera ba n̄n bikia ba nɛɛ, a sun s̄ɔwɔ wi u sun k̄sa yeni kparemɔ. Man diya a wee. Am̄na wunen ȳsiru. Bwese ter̄a a s̄a. S̄ambu teren s̄na a w̄a mini.

⁹Ma Yonasi u bu wisa u nɛɛ, n s̄awa Heberu. Yinni Gusunɔwa na ra s̄a wi u w̄llu ka tem ka nim w̄ku taka kua.

¹⁰⁻¹¹Yera tɔn be, ba nanda ye ba gia ma Yonasi u Yinni Gusunɔ duka suurim̄wa domi win tii u bu s̄ɔwa mɛ. Ma ba n̄n bikia ba nɛɛ, mban s̄na a kua mɛ. Am̄na sa ko nun kua nim mɛ, mu ka kpuna.

N deema nim mɛ, mu seem̄ mu d̄ɔwa. ¹²Ma u bu wisa u nɛɛ, i man suo i kp̄ɛ nim w̄ku ge s̄ɔ. Saa yera nim mɛ, mu koo mari. Domi na ȳɛ ma n̄n s̄na woo b̄kɔ geni ga seewa.

¹³Ka mɛ, goo tɛm̄ be, ba seewa ba hania m̄ bu ka turi nim m̄n gooro. Adama ba kpana. Domi nim mɛ, mu seewawa. ¹⁴Yera ba Yinni Gusunɔ soka ba nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a ku sun kpeerasia tɔnu winin w̄arun s̄. A ku sun wi u kun sun ḡanu kuen yem s̄bi. Domi a ra kowa ye a k̄i.

¹⁵Yera ba Yonasi sua ba kp̄ɛ nim w̄ku ge s̄ɔ. Saa yera ga kpuna s̄ɛ. ¹⁶Yera tɔn be, ba Yinni Gusunɔ nasia, ba n̄n ȳkuru kua. Ma ba n̄ɔ mwɛɛru kua ma wiya ba koo s̄a.

*Yonasin kanaru
swāan nukurɔ*

2

¹ Yinni Gusunɔ u dera swāa baka ya Yonasi mwe. Ma u kua wōkuru ita ka sōo sōo ita swāa yen nukurɔ. ² Swāa yen nukurun diya Yonasi u Gusunɔ win Yinni kana. ³ U nɛɛ,

Yinni Gusunɔ, sanam mɛ na wāa nuku sankiraru sōo,
na nun nɔɔgiru sue, ma a man wisa.

Saa garibun wāa yerun di na nun soka.
Ma a nɛn nɔɔ nua.

⁴ Wee a man kpɛɛ sere nim wōkun sōowɔ.
Ma nim man mwe.

Nim kurenu kpuro man taare.

⁵ Na raa tii sōomɔ na mɔ, wee a man gira wunɛn wuswaan di,
na da sere mi n toma.

Adama wee tɛ, kon maa wunɛn sāa yee dɛɛraru wa.

⁶ Nim man mwɛ sere na kɪ n gbi.

Mu man wukiri, ma yaka si su wāa mɛn sōowɔ
su man tɛkusi sere wirɔ.

⁷ Na numa na da sere guunun kpɛɛkpɛɛkuɔ,
ma tem sōowɔn gamboba ba man kɛnusi dim dim.
Adama Gusunɔ nɛn Yinni, a man yara min di wasiru.

⁸ Sanam mɛ na kom yaa bia
na wunɛ Yinni Gusunɔ yaaya,
ma a nɛn kanaru nua wunɛn sāa yee dɛɛraru mi.

⁹ Be ba būnu sāmɔ, ba n maa wunɛn durom wasi.

¹⁰ Adama nɛ, kon nun yākuru kua.

Kon nun siara,
kpa n nɛn nɔɔ mwɛɛru yibia.

Yinni Gusunɔ, wuna a ra man faaba ko.

¹¹ Saa yera Yinni Gusunɔ u swāa ye sōowɔ u nɛɛ, yu doo yu Yonasi sia kasaa.
Ma swāa ye, ya da kasaa ya Yonasi sia.

Yonasi u waasu mɔ Ninifuɔ

3

¹ Yinni Gusunɔ u kpam Yonasi sōowɔ u nɛɛ, ² Yonasi, a seewo a da Ninifu wuu maro gen mi. Kpa a gari yi gere yi kon nun sɔ.

³ Ma Yonasi u seewa u da Ninifu nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. N deema Ninifu sāawa wuu bɔkɔ gɛ sɔɔ ba koo sɪ sōo ita bu sere gen gooru wa. ⁴ Ye Yonasi u tura mi, u sɪa tɔɔ giriru, u nɔɔgiru sue u gerumɔ u mɔ, sōo weerun biru, Ninifu ya koo kpe. ⁵ Ma Ninifugibu ba Gusunɔ naane kua. Ba nɔɔ bɔkuru kpara, ba saakiba sebua nuku sankiranun sɔ saa damgibun di n ka da bwɛɛbwɛɛbɔ. ⁶ Ye Ninifun sina boko u gari yi nua ma u seewa saa win sina kitarun di u win yaberu pota. Ma u saaki sebua, u tii torom wisi wirɔ nuku sankiranun sɔ. ⁷ Ma u kpara Ninifu u nɛɛ, sina boko ka win sina asakpɔbu ba wooda yara ba nɛɛ, saa tɔnu sere ka yaa sabenɔ, bu ku gāanu di, bu ku maa nim nɔ. ⁸ Kpa tɔmbu kpuro ka yaa sabenɔ, bu saakiba sebe nuku sankiranun sɔ. Kpa bu Gusunɔ nɔɔgiru sue ka dam bu nùn kana, kpa bu ben kom kōsum deri ka ben daa

bɔɔbɔya ye ba ra raa ko. ⁹ Sɔrɔkudo Gusunɔ u koo gɔru gɔsia kpa win mɔru yu sure u kun maa sun kam koosie.

¹⁰ Ye Gusunɔ u wa ma Ninifugibu ba gɔru gɔsia, ba ben daa kɔsa deri, yera u win himba gɔsia. Ma u n̄ maa bu kɔsa ye kue ye u raa gɔru doke u bu kua.

Yonasin mɔru

Gusunɔn durom sɔ

4

¹ Yera Yonasin mɔru seewa gāa ni Gusunɔ u Ninifugibu kuan sɔ. ² Ma u Yinni Gusunɔ sɔɔwa u n̄εε, Yinni Gusunɔ, yeniban beruma na m̄ sanam m̄ε na wāa n̄n̄ temɔ. Yen s̄na na duka yakura fuuku na d̄ɔ Taasisiɔ. Na ȳε ma a s̄awa wɔnwɔndugii, a maa suuru m̄. Wun̄n̄ k̄iru ta kp̄ā. A ra t̄nu k̄sa w̄ari ye a raa gɔru doke a n̄n̄ kua. ³ T̄ε, a de n̄ gbi, domi n̄ buram bo n̄ gbi ye ko na n̄ ka wāa.

⁴ Yinni Gusunɔ u n̄εε, a n̄ gem m̄ɔ Yonasi, a ka mɔru yenin bweseru ko.

⁵ Yera Yonasi u yarima Ninifu yen min di u da u wāa yen s̄ɔ yari yeru gia, u kuru gira mi. M̄iya u mara u wa ye ya koo wuu ge deema. ⁶ Ma Yinni Gusunɔ u d̄ā k̄iku gagu kpiisia ga Yonasi gunum kere, gu ka n̄n̄ saaru kua, kpa win bw̄era yu kpuna. Yera n̄ Yonasi dore too too. ⁷ Adama sisiru bururu, Gusunɔ u maa dera k̄k̄aru gara na ta d̄ā te di. Ma ta gbera. ⁸ Sanam m̄ε s̄ɔ yara, u dera woo sum ga na saa s̄ɔ yari yerun di. Ma s̄ɔ wi, u Yonasi so wir̄ɔ sere u wasikira. Ma u n̄εε, n̄ buram bo u gbi ye u ko n̄ ka maa wāa.

⁹ Yera Gusunɔ u n̄n̄ s̄ɔwa u n̄εε, a n̄ gem m̄ɔ a ka mɔru ko d̄ā k̄iku gen s̄ɔ.

Ma Yonasi u n̄εε, na gem m̄ɔ n̄ ka mɔru ko too too sere n̄ gɔɔ kana.

¹⁰ Ma Yinni Gusunɔ u wisa u n̄εε, a n̄ s̄mburu garu kue d̄ā ten s̄ɔ. N̄ n̄ wun̄ε a tu kpiisia. Wee ta kp̄ēa w̄oku teeru, ma ta gu w̄oku kpaaru. Ka m̄ε, wee a tu wɔnwɔndu kuamm̄ε. ¹¹ Ninifu wuu b̄k̄ɔ gen t̄mbu ba s̄āwa t̄mbu n̄r̄ɔbun suba wunaa teeru (120.000), ba n̄ maa gea ka k̄san wun̄n̄ ȳε. Yera a n̄ k̄i n̄ be ka ben yaa sabe dabinu wɔnwɔndu kua?

MISEE

Misee ka Esai, waati tia ba ben gari gerua. Miseen tireru sɔɔ, u Isireliba ka Yudaba gerusi yèn sɔ weesu ka naane sariru ka karanabu ka dam dɔrebu ka sere daa bɔɔbɔya ya wāa ben suunu sɔɔ. Gobigibu arumani kun bu tura sere ba maa s̄arobu ka tɔn kurɔbu giramɔ ba bu ben yenusu wɔrarimɔ. Ben wirugibu ba nɔm biran k̄enu mwaamɔ. Ben yāku kowobu ka Gusunɔn s̄amɔbu ba tɔmbu gobi mwaarimɔ bu sere ben s̄amburu ko. Durun yeniba kpuron s̄ɔna Misee u bu gerusi. Yen biru, u bu s̄ɔwa ma Gusunɔn durom mu kp̄a. Yen sɔ, bu de bu ḡoru ḡosia kpa bu wurama Yinni Gusunɔn mi. Meya u maa s̄arobu dam k̄emɔ bu ka ben tii Gusunɔ w̄e. Yinni Gusunɔ u ra kpuro ko dee dee. Yen s̄ɔna n n̄ koorɔ u kun k̄san kowobu s̄eyasie. S̄ɔ teeru u koo win tɔmbu yakia u bu yara sekurun di. Kpa u de b̄ari yendu ka gem mu n wāa ben suunu sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Isireliban toranu ka ben s̄eyasiabu, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Yinni Gusunɔn durom, wiru 4n di sere wiru 5.
3. Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu siri, wiru 6:1n di sere wiru 7:7.
4. Gusunɔn nɔɔ mwɛɛ duronu, wiru 7:8-20.

¹ Yudaban sina boko Yotamu ka Akasi ka Esekiasi ben waati s̄ɔra Yinni Gusunɔ u Misee M̄oresetiḡii s̄ɔwa ye ya koo Samari ka Yerusalemu deema.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbu taare w̄e

² B̄ɛɛ bwesenu kpuro, i swaa dakio.

B̄ɛɛ handuniagibu, i swaa tem kp̄iyɔ i nɔ.

Yinni Gusunɔ u koo na saa win wāa yee d̄ɛɛrarun di u b̄ɛɛ taare w̄e.

³ Wee u yarim wee saa win wāa yee ten min di, u s̄imɔ guunun w̄ollɔ.

⁴ U n nu taara, nu ra numwa.

Kpa w̄owi yi n yandamɔ nge gum yarum

n̄ kun m̄e nge nim m̄e mu saram wee gungunun di.

⁵ Isireliba Yakɔbun bibun toranun s̄ɔna yeni kpuro ya koorɔ.

Wara u Isireliba dam k̄a bu ka Gusunɔ seesi.

Ben wuu maro Samariwa.

Wara u Yudaba suremɔ b̄uu s̄āaru sɔɔ.

Ben wuu maro Yerusalemuwa.

⁶ Yinni Gusunɔ u n̄ɛɛ, yenibara ya koo de Samari yu ko bansu kpa bu res̄em duure mi.

U koo yen ganin kpenu sure sere w̄owan s̄ɔwɔ.

Kpa bu yen kp̄ɛɛkp̄ɛɛku wa.

⁷ Ba koo yen bw̄āarokunu kpuro k̄osuku.

K̄ɛɛ ni ba raa wa, ba koo nu d̄ɔ m̄ɛni.

U koo de bu yen b̄ūnun s̄āa yānu kpuro gura.

Dom̄i sakara gobiya * ba ka nu dwa.

T̄ɛ, tɔn tukobu ba koo nu gura bu ka s̄āaru ko.

* **1:7** sakara gobi - Ben b̄uu s̄āaru sɔɔ ba ra sakararu ko ka kurɔ be ba ra n wāa ben b̄uu diru mi. Sakara gobi yira ba ka dii te bana.

Wahala ya Yerusalemu deema

8 Ne Misee kon weeweenu ko n swĩ.

Kon sī tereru, ka naa dirisu.

Kon wuri ko nge gbeeku bō.

Kpa n swĩ nge taataaru.

9 Samarin nōni swāa te ya wa sere ta Yudaba girari, ta ñ kpeema.

Wee ta tunuma sere Yerusalemu nen tōmbun wuun kōnnōwō.

10 I ku ye kpara Gatiō.

I ku maa swĩ Akoō.

I bindio tua sōo nuku sankiranun sō Beti Leafarao.

11 Wee bεε Safirigibu ba koo bεε yoru mwεeri,

kpa i n wāa tereru ka sekuru sōo.

Sananigibu ba ñ kākō bu yari ben wuun di.

Betisalegibun weeweenu dera ba ñ wāa yeru mō.

12 Marōtigibu ba diirimō ben alafian sō.

Noni swāa te, ta weewa Yinni Gusunōn min di.

Ta maa Yerusalemun gbāra kōnnō girari.

13 Bεε Lakisigibu i bεen keke yi dumī gawe sōoru kowo.

Domi i Isireliban daa kōsa saarimō.

Ma i dera Yerusalemugibu ba man seesi.

14 Yen sōna i ko tē karana ka Mōreseti Gatigibu.

Akisibugiba kun maa Isireliban sinambu somiru wee.

15 Bεε Maresagibu, Yinni Gusunō u koo kpam bεε yiberε kpao nōmu sōndia.

Isireliban sina yikogibu ba koo da bu kuke kpee te ba mō Adulamū.

16 Bεε Yerusalemugibu, i bεen seri kōniō i wii kparanu yi nuku sankiranun sō.

I swīyō bεen bii be i kīn sō.

Wee ba koo bu mwεeri bu ka da tem tukumō.

Be ba tōmbu dam dōremo

2

1 Bōruroba be ba ra n kōsa bwisikumō wōkuru mi ba kpī.

Bà n seewa buru buru kpa bu ye ko yèn sō ba yen dam mō.

2 Bà n goon gberu binε kua, kpa bu tu mwa.

Bà n goon diru binε kua, kpa bu tu mwa.

Ba ra yēro ka win yenugibu dam dōrewa

kpa bu du bu ben dukia kpuro gura.

3 Yen sōna Yinni Gusunō u nεε, wee na kōsan sōoru mō tōn ben sō.

Ba ñ maa kpē bu ye duka suuri.

Meya ba ñ maa kpē bu sī ba n wīru yōrasie dam dam.

Domi tōō te ta wee mi, tōō kōsura.

4 Yen tōō te, ba koo gōō wura yeni ko bu nεε,

wee! Ba bu gura kpuro mam mam.

Ben tōmbu ba ñ maa tem mō.

Ba bu gira ben gbean di.

Ba ye bōnu kua ben tii tiine sōo.

Mban sōna ba bu gura nge mε.

5 Adama saa gaa sisi yē sōo ben gōo kun maa tem wasi

Yinni Gusunōn tōmbu bà n tem bōnu mō.

Gabu ba Gusunōn sōmō

Miseen gari siki

6 Ben gaba ba seewa ba Misee sɔɔwa ba nɛɛ,
a ku maa gari suni a n mɔ, kɔsa ye, ya weewa kam kam.

7 Ba Isireliban bweseru bɔrusiwa?

Yinni Gusunɔ u suuru kpanawa?

Nge mɛya u ra raa sun kue?

Adama Misee bu wisa u nɛɛ,
gari doriya na gerumɔ be ba kom gem mɔn sɔ.

8 Adama bɛɛya Yinni Gusunɔ u sɔɔmɔ u mɔ,
i kua win tɔmbun yiberɛba.

I tɔmbu sɛre be ba wee tabu gberun di i ben yānu potira.

9 I ben kurɔbu gira saa yenu si ba kɔn min di,

ma i dera ben biba kun maa girima wasi sere ka baadommaɔ yè na raa bu wɛ.

10 I seewo i doona,

i n maa bɔri yendu wasi tem mɛ sɔɔ.

Wahala baka ya bɛɛ mara bɛɛn mem nɔɔbu sarirun sɔ.

11 Domi Gusunɔn sɔmɔ benin bwesera i ra kɔ

be ba ra bɛɛ weesu kue bu nɛɛ,

i ko i tam wa i nɔ, yen tam bɔɔbɔm mam.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireli be ba tie mɛnna

12 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

bɛɛ Isireliba, Yakɔbun bweseru,

kon bɛɛ be i tie kpuro mɛnna.

Kon bɛɛ mɛnna nge yānu gɔɔ teu sɔɔ.

Kpa i n wāa sannu nge yānu kpara yerɔ.

Bɛɛn tem mu koo tɔmbu yibu.

13 Nɛ, Yinni Gusunɔ bɛɛn sina boko,

nɛna na bɛɛ kpare.

Kon na n bɛɛ swaa gbiiye.

Nɛna kon bɛɛ swaa kenia i ka yakiara.

I ko i swaa gɔa kpa i yari min di.

Misee u Isireliban wirugibu

kirɔ mɔ

3

1 Bɛɛ Isireliba Yakɔbun bweserun wirugiba na ka yā.

N n bɛɛya n weene i n woodaba yɛ?

2 Adama wee i n gea kɔ,

kɔsa i kɔ.

I ra tɔmbu ben gāanu kpuro mwaariwa.

Kpa i bu yɔsu tereru.

3 I ra bu diwa mam mam nge yaa ye ba koka ba kukunu kɔsuka,

ma ba ye bɔtira ba doke wekerɔ.

4 Yen sɔna i n Yinni Gusunɔ kana u bɛɛ somi,

u n bɛɛ wisimɔ.

U koo bɛɛ biru kisiwa kɔsa ye i kua min sɔ.

Gusunɔn sɔmɔ

be ba Isireliba nɔni wɔkumɔ

⁵ Misee u nee, wee ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ sɔmɔ be ba win tɔmbu nɔni wɔkumɔn sɔ. U nee,
 bɔ n bu gɔanu nɔ dokea,
 ba ra neewa, bɔri yenda wee.
 Bɔ kun maa bu gɔanu wɛ,
 kpa bu nee, tabu sisi.

⁶ Yen sɔ, ba n maa yam wasi.
 Ba n maa win gari mɔ.
 Yam wɔkura koo ka bu sikerena.
 Ba n maa gɔanu wasi.

⁷ Sɔmɔ be, ba koo ben wuswaa wukiriwa sekurun sɔ.
 Domi Yinni Gusunɔ u n bu wisimɔ.

⁸ Adama ne Misee, kon na n dam yibawa.
 Domi Yinni Gusunɔ u man win Hunde wɛ.
 Na gem ka wɔrugaru sebua.
 Ma na Isireliba, be Yakɔbun bweseru ben mem nɔɔbu sariru sɔmɔ.

Yerusalemu koo ko bansu

⁹ Bee Isireliba Yakɔbun bweserun wirugibu,
 i swaa dakio i nɔ.
 I ku ra gem kɔ.
 I ra mu gɔsiewa kɔsa.

¹⁰ Wee i tɔmbu goomɔ,
 i ben dukia suamɔ i ka Yerusalemu banimɔ.

¹¹ Ma i nɔm biran kɛnu mwaamɔ i sere siri.
 Yaku kowobu ba ra gina tɔmbu gobi mwaariwa bu sere wooda sɔɔsi,
 kpa Gusunɔn sɔmɔbu bu gobi mwa bu sere win gari gere.
 Kpa ba n sere mɔ ba sɔawa Gusunɔn tɔmbu.

Gɔanu kun bu deemamɔ yɛn sɔ u ka bu wɔa.
¹² Tɛ, bɛɛn sɔ, ba koo Siɔni kɛra nge gbee te ba wuka.
 Kpa Yerusalemu yu ko bansu.
 Kpa guu te ta wɔa sɔa yerɔ tu kikisu kpi.

Yerusalemu ya ko n wɔa

bɔri yendu sɔɔ

4

¹ Saa gaa sisi yɛ sɔɔ guu tɛn mi Yinni Gusunɔn sɔa yera raa gire,
 ta koo guu ni nu tie bɛɛɛ kera.

Kpa bwese dabinu nu na mi,
² nu nee, i na su da Yerusalemuɔ Yinni Gusunɔn guuro
 mi Isireliba ba ra nɔn sɔ,
 kpa u sun win swɛɛ sɔɔsi su sɛ yi sɔɔ.
 Min diya u koo win wooda yara kpa u gari geruma.

³ U koo bwese dabinu siri,
 ni nu dam mɔ nu na tontonden di.
 Kpa bwese ni, nu nin takobiba bɔri nu ka tebonu seku.
 Mɛya nu koo nin yaasi bɔri nu woba so.
 Bweseru gara kun garu seesimɔ.
 Ba n maa tabun gari mɔ ben suunu sɔɔ.

⁴ Baawure u ko n wɔa win gberu kpaaneɔ bɔri yendu sɔɔ.
 Goo kun maa nɔn nandasiamɔ.

Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

⁵ Bweseru baatere ta ra kɔwa tu ten bɔu mem nɔɔwa.

Adama bese, Gusunɔ besen Yinniwa sa ko mem nɔɔwa sere ka baadommaɔ.

Yinni Gusunɔwa u sɔa sunɔ

Yerusalemɔ

⁶ Tɔru gara sisi tɛ sɔɔ kon be ba mɛɛra kua mɛnna,

kpa n be ba kpikuru sua sokusiamɔ,

be, be na raɔ nɔni sɔɔwa mi.

⁷ Kon be ba mɛɛra kua mi mɛnna.

Kpa be, ba n sɔa nen tɔmbun sukum mɛ tu tie.

Kpa n be, be ba raɔ kpikuru sua mi ko bwese damguru.

Kpa nɛ, Yinni Gusunɔ na n sɔa ben sunɔ Siɔniɔ sere ka baadommaɔ.

⁸ Wunɛ Yerusalemun guuru,

wunɛ wi a sɔa nge wuu kɔsobun diru,

a tɔmbu kɔsu,

kaa maa wunen bɛɛɛ wa nge yellu.

Domi Yerusalemu ya koo kpam ko Isireliban wuu maro.

Yerusalemugibun nɔni

swɔaru ka ben yakiabu

⁹ Mban sɔna i kuuki mɔ bɛɛ Yerusalemugibu.

Mban sɔna i tii tɛbirimɔ nge tɔn kurɔ wi kɔ u ma.

Mana bɛɛn sunɔ u wɔa.

Mana bɛɛn bwisi kɛɔbu ba da.

¹⁰ Bɛɛ Yerusalemugibu, i wuri koowo

nge tɔn kurɔ wi u yiire u kɔ u ma.

Domi tɛ, i ko i yari Yerusalemun di.

Kpa i da i n wɔa yakasɔ.

Ba koo ka bɛɛ da sere Babiloniɔ.

Adama Yinni Gusunɔ u koo ra bɛɛ yakiamɔ min di.

Kpa u bɛɛ wɔra bɛɛn yiberɛban nɔman di.

¹¹ Tɛ, bwese dabinu nu mɛnna mɔ nu ka bɛɛ seesi.

Nu mɔ, su de ben wuu Yerusalemu ye, yu bɛɛɛ bia, yu ko bansu.

Kpa sa n su mɛɛra.

¹² Adama tɔn be, ba n yɛ himba ye Yinni Gusunɔ u yi win tɔmbun sɔ.

Ba n win bwisikunu yɛ.

U kɔ u bu mɛnna nge alikama ye ba suba mi ba ra ye so.

¹³ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

bɛɛ Yerusalemugibu, i seewo i bɛɛn yiberɛba so nge alikama.

Kon de i n dam mɔ nge ketɛn kɔba ye ya dam mɔ nge sisu.

Ma yen naa konnu nu dam mɔ nge sii gandɔ.

I ko i bwese dabinu munkuwa.

Kpa i ben arumani gea mwa i nɛ Gusunɔ tem kpuron Yinni yiiya.

¹⁴ Adama bɛɛ Yerusalemugibu,

i bɛɛn tabu kowobu mɛnna.

Wee ba bɛɛ tarusi.

Ma ba bɛɛn sina boko soomɔ baanɔ ka bokunu.

Faaba kowo koo yariwa

Betelehemun di

5

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wunɛ Betelehɛmu, Efaratagibun wuu,
wuna a piiburu bo Yudan wusu sɔɔ.
Adama wunɛn min diya kparo koo yari
wi u koo nɛn tɔmbu Isireliba kpara.
U wāawa saa yee yellun di.

2 Adama ko na n gina nɛn tɔn be deriwa ben yibereban nɔma sɔɔ
sere kurɔ wi u koo kparo wi ma, u ka ma.
Be ba kpikiru da, ba koo gosirama bu Isireli be ba tie deema.

3 Kpa kparo wi na bɛɛ nɔɔ mwɛɛru kua mi,
u bɛɛ nɛn tɔmbu menna u kpara mam mam
ka nɛ, Yinni Gusunɔn dam ka nɛn yiiko.
Win tɔmbu ba ko n wāa bəri yendu sɔɔ.
Kpa u yisuru yari handunian goonu nne ye sɔɔ.

4 Wiya u koo ka bəri yendu na.
Asirigibu bà n na, ba bɛsɛn tem wəri
ba dua sere bɛsɛn sina kpaarɔ,
sa ko bɛsɛn kparo be ba dam bo seeya bu bu wəri.

5 Ben tabu yānun sɔɔ,
ba koo Asirigibu ka Nimurodugii be taare,
kpa bu sun wəra Asirigibu bà n bɛsɛn tem wərima.

*Isireli be ba wāa**bwese ni nu tien suunu sɔɔ*

6 Isireli be ba tiara ba ko n wāa tɔn dabinun suunu sɔɔ nge kako arufaanigiru
te Yinni Gusunɔ u dera ta wɔruma,
n̄ kun mɛ nge gura ye ya nɛmɔ tɛɛru,
ya n̄ gāanu yīiyɔ tɔnun min di.

7 Isireli be ba tiara ba ko n wāa tɔmbun suunu sɔɔ,
kpa ba n dam mɔ nge gbee sunɔ ge ga wāa gbeeku yɛɛn suunu sɔɔ,
n̄ kun mɛ yāa gɔɔ sɔɔ.

Mi ga dua kpuro, ga ra yaa kasukuwa gu mwɛ.
Goo kun maa kpɛ u gu mwaari.

8 Isireliba, i seewo i bɛɛn yibereba wəri.
Kpa i bu go mam mam.

*Yinni Gusunɔ**u ye ba gballi wuna*

9 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
tōru gara sisi tɛ sɔɔ kon bɛɛn dumi ka bɛɛn tabu kekeba kpeerasia.

10 Kpa n bɛɛn wusu kam koosia.
Kpa n bɛɛn gbāranu suriri.

11 Kon bɛɛn dobo dobogibu go.
I n̄ maa ben dobo dobo wasi bɛɛn suunu sɔɔ.

12 Kon bwāarokunu ka kpee ni i gira kɔsuku.
I n̄ maa nu sāmɔ.

13 Kon būu wi ba mɔ Asitaaten sāa yerun dānu wukiri.
Kpa n bɛɛn wusu kɔsuku.

14 Nɛn mɔru koo se,
kpa n nɛn dam sɔɔsi bwese ni nu n̄ man mem nɔɔwammɛn mi.

*Yinni Gusunɔ u win tɔmbu**taare wɛɛmɔ***6**

1 I swaa dakio ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ,
Isireliba, i seewo
i ka tii yina guunu ka gungunun wuswaaɔ.

2 Bɛɛ guunu, i swaa dakio.

Bɛɛ tem kpɛɛkpɛɛku damginu,
nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛn tɔmbu taare wɛɛmɔ.
Na kɪ n bu siribu soku.

3 Bɛɛ Isireliba, bɛɛ nɛn tɔmbu, kɔsa mba na bɛɛ kua.
Ma sɔɔra na dera i wasira.

I man wisio.

4 I man taare wɛɛmɔ yɛn sɔ na bɛɛ Isireliba yara saa Egibitin di?

N kun mɛ yɛn sɔ na bɛɛ yara saa yorun di?

N kun mɛ yɛn sɔ na bɛɛ kparo beni gɔriama, Mɔwisi ka Aroni ka Mariamu?

5 Bɛɛ nɛn tɔmbu, i yaayo kɔsa ye Balaki Mɔabun sina boko u bwisika u bɛɛ kua.

I maa yaayo ye Balamu Beorin bii u nɔn wisa.

Na bɛɛ yɔsiri bɛɛn sanum sɔɔ saa Sitimun di sere Giligaliɔ.

Ma i nɛn durom wa mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na bɛɛ kua.

*Ye Yinni Gusunɔ u tɔmbu**bikiamɔ*

6 Kɛɛ terà kon ka Yinni Gusunɔ wi, wi u kpuro kere daawa
nà n dɔɔ win sàa yero.

Kɛɛ terà ko na n neni n ka nɔn yiira.

Naa wɔɔ tiagia kon ka nɔn yàku dɔɔ mwaararugiru kua?

7 Yinni Gusunɔ u yàa kinɛ dabi dabinun bukata mɔ?

Gum kotosun bukatawa u mɔ?

Nɛn bii gbiiikoowa kon nɔn wɛ u sere man nɛn toranu suuru kua?

8 Aawo, Yinni Gusunɔ u tɔmbu gea sɔɔsi ye u ra kà.

Ye u bu kanamɔ bu ko,

yera bu ben berusebu wɛ ye n sàa begia.

Kpa bu bu kɪru sɔɔsi.

Kpa bu wi, Gusunɔ ben Yinni swɪi ka tii kawabu.

*Yinni Gusunɔ u ra gbenɔbu**ka daa bɔɔbɔyagibu seeyasie*

9 Yinni Gusunɔ u ka Yerusalemugibu yà.

Wi u bwisi mɔ, u koo nɔn nasia.

Bɛɛ Yudaba, i de nɛn siribu bu bɛɛ yeeri.

10 Kon wura tɔn kɔso u dukia gure win dirɔ ka gbɛna?

Kpa u n sakaku mɔ ge na n kɪ?

11 I tamaa wi u kilo weesugia mɔ u deere?

12 Wee bɛɛn gobigibu ba tɔmbu dam dɔremɔ,

ba ra n weesu mɔ.

Kpa ba n gabu nɔni wɔkumɔ ka ben gari.

13 Tɛ, na sɔɔru kpa n ka bɛɛ sɛsuku bɛɛn durum sɔ,

kpa i kam ko.

14 I ko i di, adama i n debumɔ.

I ko i nɔɔgiru sua gɔɔrun sɔ.
 Meya n n̄ koorɔ i gāanu bere.
 I n maa gāanu berua, taba kon ka ye kam koosia.

¹⁵ I ko i duure, adama i n̄ gɛɛmɔ.

I ko i olifi gama,
 adama i n̄ wasi i yen gum sawa.
 I ko i resem tam wīa,
 adama i n̄ wasi i mu nɔ.

¹⁶ Domi i sina boko Omirin daa kōsa saarimɔ ka sere maa Akabugia.

I ben daa saarimɔwa mam mam.
 Yen sōna kon de bɛɛn wuu gu ko bansu.

Kpa n de bu bɛɛ yɛɛ.

I ko i sekuru wa bɛɛ kpuro nge mɛ nɛn tɔmbu ba ra wa.

Misee u weeweenu mɔ

7

¹ Misee u nɛɛ,

wee na wɔnwɔndu soore nge wi u dāa binu kunɔnu mɔ.

Ma u n̄ gāanu wa u di.

U n̄ maa resem yeba wa ye win gɔru ga kī u di.

² Domi tem mɛ sɔɔ, goo sari wi u Gusunɔ mɛm nɔɔwammɛ.

Goo kun mɔ dee dee.

Be kpuro ba bwisikumɔwa bu tɔmbu go.

Ma ba sākiriannammɛ.

³ Ba kōsan kobun yɛru mɔ.

Ma sinambu ka siri kowobu ba tɔmbu nɔm biram kɛnu mwaarimɔ.

Ben damgibu ba ben bine sɔɔsimɔ.

Ma be kpuro ba nɔɔ tia sāa bu ka ko ye ba kī.

⁴ Ben wī u sanɔ bo, u sāawa nge sāka.

Ben wī u dɛɛre, u awī kōsi kere.

Yen sɔ tɛ, tɔɔ te Gusunɔn sɔmɔbu ba bu nɔɔsia

tɛ sɔɔ ba koo bu sɛɛyasia ta tunuma.

Wee ba burisine kɔ nuku sankiranun sɔ.

⁵ Yen sɔ, a ku wunen berusebu naanɛ ko.

A de a wunen yara nɛnɛ wunen tiin kurɔn wuswaaɔ.

⁶ Domi bii u ra win tundo wɔmɛ,

kpa bii wɔndia u win mero seesi,

kpa bigii kurɔ u win dwa mero seesi.

Baawure u ra n win yiberɛ mɔwa win tiin yenu sɔɔ.

⁷ Adama nɛ, Yinni Gusunɔwa ko na n mɛɛra.

Wiya ko na n naanɛ sāa.

Domi u ra man faaba ko.

Wiya u koo man wisi.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba faaba ko

⁸ Bɛɛ be i sāa bɛɛn yiberɛba,
 i ku yɛɛ ye ya sun deeman sɔ.

Baa s̄a n wɔruma, sa ko se.

S̄a n maa wāa yam wōkuru sɔɔ,

Yinni Gusunɔwa u ko n sāa bɛɛn yam bururam.

⁹ Sa ko Yinni Gusunən mǝru sǝbe,
domi sa nùn tora.
Adama saa gaa sisi yè sǝ u koo ka sun yina,
kpa u sun gem wē.

U koo ka sun na yam bururam sǝ
kpa u sun durom kua.

¹⁰ Beseɛn yiberɛba ba koo ye wa.
Saa ye sǝra ba koo sekuru wa,
be, be ba ra raa bikie bu nɛɛ,
mana Gusunǝ beseɛn Yinni u wǝa.
Ba koo bu taaku nge pǝtǝkǝ,
kpa su bu yēɛ.

¹¹ Tǝru gara sisi tē sǝ ba koo Yerusalemun gani seeya,
kpa bu beseɛn tem nǝ bura yeru yasiaɛ tu tonda.

¹² Saa ye sǝ, beseɛgii be ba wǝa Asiriǝ ka Egibitiǝ
ka daa ni ba mǝ Nilu ka Efaratin goorǝ,
ka sere maa be ba wǝa nim wǝkun goorǝ ka guunǝ,
ba koo wurama beseɛn temǝ.

¹³ Kpa tem mɛ mu tie dunia sǝ mu ko bansu,
tǝn be ba wǝa min kom kǝsum sǝ.

¹⁴ Yinni Gusunǝ,
a wunen tǝn be a gǝsa kpara ka wunen kpara deka.
Be wee ba wǝa be tǝna dǝa sǝwǝ mi tem gem wǝa.
A bu kpara Basani ka Galadin kpara yeno nge yellu.

¹⁵ A sǝm maamaakigia koowo nge mɛ a kua
sanam mɛ a sun yarama saa Egibitin di.

¹⁶ Bwesenu nu koo maamaaki ye wa.
Kpa nu sekuru wa baa mɛ nu dam mǝ.
Nu koo nǝ nǝma wukiri, nu yǝra nu kun gari gerua,
kpa nu kun gǝanu nua.

¹⁷ Kpa nu tua di nge waa,
n kun mɛ nge yeɛ yi yi kabirimǝ.
Nu koo yari saa nin kuku yerun di ka berum,
nu na wunɛ Yinni Gusunən mi, nu n diirimǝ,
kpa nu n nun nasie wunen dam sǝ.

¹⁸ Wara u ka nun weeneɛ.
Wee, a ra ka beseɛ wunen tǝmbun bweserun sukum mɛ mu tie tɛmane
beseɛ be sa sǝa wunen arumani
kpa a sun beseɛn toranu suuru kua.
Wunen mǝru ku ra tɛ.

Domɛ kǝra a ra sun sǝɛsi.
¹⁹ Kaa maa beseɛn wǝnwǝndu wa.

Kpa a ku beseɛn toranu garisi.
Kpa a beseɛn durum wuna a kǝ yu da sere nim wǝkun temǝ.

²⁰ Kaa beseɛ be sa sǝa Aburhamu ka Yakǝbun sikadominu kǝru ka bǝrǝkiniru
sǝɛsi

nge mɛ a beseɛn sikadoba nǝ mwɛeru kua saa yellun di.

NAHUMU

Nahumu u sãsimã win tireru sã tora ni Ninifugibu ba mð. Yen sãna u bu sãomã ma ba koo ben wuu ge wãri bu kpeerasia. Yeniba kpuro sã, Gusunã u koo be ba nùn naanã sãa wãnwãndu ka ðurom kua sanam me u koo Asirigibu siri.

Tire ten kpunaa

1. Garin wiru, wiru 1:1.
2. Gusunãn yiiko, wiru 1:2-8.
3. Gusunãn siribu, wiru 1:9n di sere wiru 2:3.
4. Ninifu ya koo kam ko, wiru 2:4n di sere wiru 3:19.

¹ Gari wee yi Yinni Gusunã u gerua wuu ge ba mð Ninifun sã. Nahumu Elikosigiwa Gusunã u dera u yi wa kãsiru sã ma u yorua.

Yinni Gusunã u do u sã

² Yinni Gusunã u sãawa nisinugii.

U ra mãru kãsie.

Win mãru ya kpã.

U ra win yiberẽba mãru kãsie.

U ku ra bu suuru kue.

³ U ku ra toro deri u kun nùn sãeyasie.

Adama u ku ra mãru se fuuku.

Win dam mu kpã.

U n sãimã, woo guna ya ra n seewawa,

kpa guru winu nu n sãa nge win naasun tua.

⁴ U n nim wãku gbãre, ga ra gberewa.

U ra daanu kpuron nim gberasiewa,

kpa yaka si su wãa Basanã ka Kaamelin gãanã su gbera,

kpa dãa wãe si su wãa Libanã su dëlla.

⁵ U dera guunu bãarimã.

Ma gungunu diirimã.

Ma tem ka men tãmbu ba yiyaramã win wuswaaã.

⁶ Wara u koo kpĩ u yãra u win mãru ma.

Wara u koo ka win mãru gabirina.

Win mãru ya ra pusiwa nge dãã.

Wee ya kpenu besukumã.

⁷ Yinni Gusunã u sãawa tãn geo.

U sãawa be ba wãa wahala sãan kuku yeru.

Be ba nùn naanã sãa, bera u ra nãari.

⁸ U koo Ninifu kpeerasia mam mam ka nim bakam,

kpa u win yiberẽba naa gira sere gãribun wãa yerã yam wãkuru sãã.

Gari yi Gusunã u gerua

Yuda ka Ninifun sã

⁹ Mba i Yinni Gusunã bwisikusimã.

Wiya u ra kam koosie mam mam.

Ba ku ra nãni swãaru wa nãn yiruse.

¹⁰ Yiberẽ be, ba sãa nge sãki kãkãnu,

ba ra tam nã sere mu bu go.

Ka me, ba koo dãã mwaarawa mam mam nge yaka gbebusu.

11 Ninifu, wunen min diya goo u yara
wi u Gusunɔ kɔsa bwisikusimɔ,
ma u kɪ u nùn seesi.

12 Yinni Gusunɔ u Yudaba sɔɔwa u nɛɛ,
baa bɛɛn yiberɛba bā n dabi amɔ,
ma ba dam mɔ amɔ,
ka mɛ, kon bu gowa mam mam.
Na bɛɛ sekuru doke.

Na n̄ maa wuremɔ n bɛɛ kua nge mɛ.

13 Kon ben yoo te ba bɛɛ diisiamɔ kpeerasia.
Kon ten yɔni kasuku.

14 Bɛɛ Ninifugibu, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua bɛɛn sɔ.

Na nɛɛ, i n̄ bweseru wasi
te ta koo bɛɛn yīsiru sɔbe.

Kon bɛɛn bwāaroku dāaginu ka sisuginu kpuro wuna bɛɛn būu dirun di,
kpa n bɛɛn sika sɔɔru ko.

Domi i n̄ s̄aa gāanu.

2

1 Bɛɛ Yudaba, wee goo u na guunu wallo
u b̄ari yendun labaari gea kparamɔ.

Yen sɔ, i bɛɛn t̄ɔɔ baka ni i ra ra di Yinni Gusunɔn sɔ dio.

I bɛɛn n̄ɔ mweenu yibio.

Domi t̄ɔn k̄ɔso wi, u n̄ maa wee bɛɛn suunu sɔɔ.

Na nùn kpeerasiawa mam mam.

2 Bɛɛ Ninifugibu, kam koosio u bɛɛ w̄rim wee.

Yen sɔ, i bɛɛn gb̄araru maruo,

kpa i bɛɛn swɛɛ k̄ɔsu.

I sɔɔru koowo,

kpa i w̄ruḡaru s̄ɔsi ka bɛɛn dam kpuro.

3 Wee Yinni Gusunɔ u Yakɔbun bweseru, Isireliba ben bɛɛrɛ wesiamɔ,

be, be yiberɛba ba w̄ri ba ben yānu gura

nge mɛ ba ra resem k̄aasi yakiri.

Ba Ninifu w̄ri

ba yen yānu gura

4 Ninifun yiberɛban tabu durɔ damgibun tɛrɛnu nu s̄ri.

Ma ba yāa wunɔmginu doke.

Tabun t̄ɔru tā n tura,

ben tabu kɛkɛ be dumi gawe

yi ra kuramɛwa yi n ballimɔ nge d̄ɔɔ buri,

kpa ba n yaasi fiamɔ.

5 Ba tabu kɛkɛba yakiamɔ swɛɛ sɔɔ nge wiirɔbu.

Ba daamɔ batuma kpuro sɔɔ ka dam.

À n bu wa, a ra n tamaa d̄ɔɔ yariya.

Kpa ba n duki m̄ɔ nge guru maakinu.

6 Ninifun sina boko u win tabu durɔ damgibu yaaya u sokumɔ.

Adama be wee, ba s̄imɔ ba b̄arimɔ.

Ben yiberɛba ba s̄ende ba ka d̄ɔɔ wuun gb̄araru gia.

Ma ba tii kuku yenu kua.

7 Subaru sɔɔ, ba daanun swɛɛ kenia,

ma sina kpaara wəruka.

⁸ Ba Ninifu ye mwa ba yen yānu gura ba ka doona.

Yen tən kurəbu ba sumə nge kparukonu,

ma ba toronu soomə.

⁹ Ninifu ye, ya sāawa nge nim bwee bakaru

tən nim mu gēera mu doona.

Ma nəəgira nəəramə ta mə,

i yōro, i yōro.

Adama goo kun yōre.

¹⁰ I sii geesu ka wura guro.

Ben dukia ya n naru mə.

Dukia bwese bwesekawa ba mə.

¹¹ Ba guramə, ba goomə, ba sankumə.

Tambu kpuron gəma dwiyya.

Ben dūunu soonamə, ma ben dam doona.

Be kpuron wuswaa burisine.

Ninifu ya sāawa

nge gbee sunə ge ba kamia

¹² Mana Ninifu ye, ya wāa tē,

ye, ye ya raa sāa nge gbee sinansun wāa yeru,

mī gbee sunə dwaə ka ninu ka binu nu ra n bəsu,

goo ku ra maa nu nare,

¹³ kpa dwaə ye, yu yen kurəbu ka yen binu yaa goowa,

kpa yu wāa yee te yaa yibia.

¹⁴ Gusunə wəllu ka tem Yinni u nēē, nē wee.

Nēna na sāa yen yiberē.

Kon de yen tabu kēkēba bu dōə mwaara.

Kon de bu yen bibu go tabu səə.

Kon de yu ku maa təmbun yānu gura.

Goo kun maa yen səməbun nəə nəəmə.

Ba Ninifu kam koosia

3

¹ Ninifugiba kua bōrurobu.

Domi ba sāawa tən gowobu.

Ba weesu yiba.

Ma ba kuuramə ka gbana.

Ba ra n təmbun yānu guraməwa.

² Wee senan damusu nəəramə wuu ge səə.

Wee tabu kēkēban uruun wəkinu nəəramə,

ma dumi yi yi gawe yi yōəkumə.

³ Maasəbu ba wee,

ba takobiba ka yaasi neni yi ballimə.

Wee ba tambu mēera kua,

ma gonu terie baama, nu n garirə.

Ma ba nu wərikimə.

Ba Ninifu sekuru doke

⁴ Ninifu ya sāawa nge kurə sakara kowo kpoko.

Ya bwese dabinu yoru diisia yen buram ka yen sərurun sə.

5 Yen sōna nε Gusunō, wāllu ka tem Yinni, kon ye wōrima.
 Kon yen yaberu gɓabia n ka yen wuswaa wukiri,
 kpa n yen tereru bwesenu sōsi,
 kpa yu sekuru wa.
 6 Kon ye kubanu sure, kpa tōmbu bu ye ka.
 7 Saa yera wi u ye wa u koo duka su,
 kpa u nεε, Ninifu ya kua bansu.
 Wara u koo ye wōnwōndu kua.
 Mana kon bu wa be ba koo ye nukuru yεmiasia.

Ninifu ya koo kowa

nge Tebesi

8 Tebesi ya wāa Nilun nim swεε yi ba gban bōkuō.
 Nim mu ka ye sikerenε.
 Ma mu sāa yen gbāraru.
 Ninifu, a tamaa a Tebesi ye sanō kere?
 9 Etiopigibu ka Egibitigiba ba sāa yen dam.
 Putigibu ka Libigibu ba sāawa yen somiōbu.
 10 Ka mε kpuro, yen tii ya yoru da.
 Ba ye mwa ma ba yen hibu go swεε kpuro sō.
 Ba yen wirugibu tete toosi,
 ma ba yen damgibu mwεera ba yōni doke.
 11 Wunε Ninifu, kaa nōni sōrāwa,
 kpa a n sāa nge wi u tam goore,
 kpa a kuku yeru kasu yibereban sō a kuke.
 12 Saa ye sō, wunen gbāraru kpuro nu ko n sāawa nge dāa nīn marum mu ye.
 Bā n mu sira kpa mu wōri wi u koo mu din nōwō.
 13 Wee wunen tōmbu ba sāa nge tōn kurōbu wunen suunu sō.
 Wunen tem wusun kōnōsu su kenīara mam mam yibereban wuswaa.
 Ma dō u sin kōkōrōba di.
 14 Bεε Ninifugibu, i nim takirio i yi.
 Domi ba koo bεen wuu tarusi.
 I bεen gbāraru dam sosio.
 I birikiba muro kpa i sōndu taaku i ka tu bani.
 15 Baa i n yeba kpuro kua,
 ka mε, dō u koo na u bεε di,
 n kun mε bu bεε go ka takobi.
 Ba koo bεε kpeerasiawa nge mε twee yi ra dāa wurusu di.

Ba Ninifun tōmbu kpuro go

Wee, i dābia nge twee.
 16 Bεen tenkuba ba kperi dabiru kere.
 Adama be kpuro ba doona
 nge twee yi yi yōwā.
 17 Bεen kōsobu ba dabi nge gbabu swēε.
 Bεen sōm kowobu ba dabi nge twee
 yi yi sina dāa kikisō bururu.
 Adama ye sō u yara ma yi yōwā yi doona,
 ba n tuba mi yi da.
 18 Wunε Asirin sina boko,
 wee wunen kparobu ba dom yībirimō.

Wunen tabu durɔ damgibu ba ñ maa wasi.
Ma wunen tɔmbu ba yarine yam kpuro guunu wɔllɔ,
goo sari wi u koo bu kpaasina.

¹⁹ Goo kun wunen mɛɛra ye nɔɔrimɔ.
Ya koo nun gowa.

Wi u nua ye ya nun deema, u koo taka kowa nuku dobun sɔ̄.
Domi goo sari wi a ñ nɔ̄ni sɔ̄ɔwa.

HABAKUKU

Habakuku u win sɔmburu kuawa Yudaban sina boko Yoyakimun waati sɔɔ. Wi ka Yeremiwa ba sɔmburu kua waati tia sɔɔ.

Habakukun tireru ta win biti ka win nuku sankiranu sɔɔsimɔ win tɔmbun sɔ. Saa ye sɔɔ, Babilonigibu ba Isireliba dam dɔremɔ. Mɛya bwese ni nu ka bu sikerenɛn tii nu bu kuammɛ. Yera Isireliba ba tii bikiamɔ ba mɔ, amɔna ben wāara ko n sāa be ka Gusunɔ. Ma Gusunɔ u bu wisa saa win sɔmɔ Habakukun nɔɔn di u nɛɛ, wi u Gusunɔ naanɛ doke, wiya u koo kpɛ u n wāa. Wi u mara Gusunɔ u nɔn yakia, wiya u ko n wāa, wiru 2:4.

Tire ten kpunaa

1. Garin wiru, wiru 1:1.
2. Habakuku u ka Gusunɔ gari mɔ, wiru 1:2n di sere wiru 2:20.
3. Habakuku u Gusunɔ siara, wiru 3.

¹ Gari wee yi Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Habakuku sɔɔwa.

Habakuku u Yinni Gusunɔ

somiru kanamɔ

² Yinni Gusunɔ, sere saa yerà ko na n nun somiru kanamɔ.

Sere saa yerà kaa n man maari.

Sere saa yerà kaa de na n nun sɔɔmɔ

ma tɔmba dam dɔrenamɔ.

Nge sere saa yerà kaa na a sun wɔra.

³ Mban sɔna a dera na kɔsa mɛɛra.

Mban sɔna kaa n tɔmbu mɛɛra

ba n gem biranamɔ.

Wee, tɔmba dam dɔrenamɔ

ba daa kɔsa mɔ baama kpuro.

Sannɔsu yiba, ma tɔmba siribu sokunamɔ baama kpuro.

⁴ Goo sari wi u wooda mɛm nɔɔwammɛ.

Ba ku ra tɔmbu ben gem wɛ nge mɛ n weenɛ.

Tɔn kɔsowa u ra gemgii siribu di.

Gusunɔ u Habakuku wisa

u nɛɛ, Babilonigiba wee

⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, i bwesenu mɛɛrio i ka sikerena.

I de biti yu bɛɛ mwa.

Domu kon gāanu ko bɛɛn nɔni biru

ni i n naanɛ mɔ,

baa goo ù n bɛɛ nu tusia.

⁶ Wee, kon Babilonigibu seeyama.

Tɔn be, ba nuki sum.

Ba tem kpuro bukianamɔ

bu wa bu ka bwesenu ganun wāa yenu mwɛɛri.

⁷ Ba nanum mɔ ben dam saabu.

Bera ba ra gɔsi ye ba kɪ.

⁸ Ben dumi yi sannɛkunu n kun mɛ gbɛeku bɔnu duka kere.

Saa tontonden diya yi ra yɔ,

kpa yi yibɛɛ wɔri nge kasa ye ya goo buu wa.

⁹ Be kpurowa ba wee bu ka tɔmbun yānu gura.

Ba nɔni girariwa mi ba dɔɔ.
 Ma ba yobu mwɛɛrimɔ ba mɛnnamɔ nge yani sɛeri.
 10 Ba sinambu gema.
 Ba tem yɛrobu yɛɛmɔ.
 Ba n̄ wusun gb̄aranu gara.
 Domi ba ra tem turenu kowa bu ka gb̄ara ni yɔ
 kpa bu wuu si mwa.
 11 Yen biru kpa bu yari min di nge woo guna,
 kpa bu maa da bu gam w̄ari bu k̄ɔsa ko.
 Ben dama ba naanɛ s̄aa, mu s̄aa nge ben b̄uu.

Habakuku u maa Gusunɔ soku

12 Saa yellun d̄i, wuna a s̄aa Gusunɔ.
 Wuna a s̄aa nɛn Yinni.
 A dɛɛre. Yen s̄ɔ, sa n̄ gbimɔ.
 Yinni, wuna a s̄aa nɛn kpee baa mi na ra kuke.
 Wuna a Babilonigibu gɔsa,
 ma a bu dam k̄a kpa bu ka sun sɛɛyasia.
 13 Adama a n̄ kp̄ɛ a ȳɔra a n̄ k̄ɔsa mɛɛra,
 domi a dɛɛre t̄oo.
 N n mɛn na, mban s̄ɔna a mɛɛra ye t̄ɔn k̄ɔsoba m̄ɔ,
 ma a n̄ ḡaanu gerumɔ.
 Mban s̄ɔna a maari t̄ɔn k̄ɔsobu ba gemgibu goomɔ.
 14 Mban s̄ɔna a t̄ambu kuammɛ nge sw̄ɛɛ,
 n̄ kun mɛ nge k̄ɔk̄ɔ ni nu n̄ kparɔ m̄ɔ.
 15 Babilonigibu ba t̄ambu mwɛɛrimɔ
 nge sw̄ɛɛ yi ba mwa ka k̄ɔk̄ɔnu
 n̄ kun mɛ ka ȳaakoronu,
 kpa bu bu gura bu ka doona ka nuku dobu.
 16 Yen s̄ɔna ba ra ben ȳaakoronu ȳakunu kue,
 kpa bu nu turare d̄ɔɔ dokea.
 Domi nin saabuwa
 ba koo ka kp̄i bu d̄ia geenu wa
 ni nu do bu di.
 17 Domma ba koo den ben takobiba wesia ben karanɔ.
 Ba ko n̄ bwesenu sakirimɔwa w̄ɔnw̄ɔndu sariru s̄ɔɔ sere ka baadommaɔ?

2

1 Adama nɛ, Habakuku na ȳɔwa gb̄araru w̄ollɔ nɛn k̄ɔsu yero
 nge wi u ȳɔru bw̄ɛɛ,
 kpa n̄ ka n̄ ye Gusunɔ u koo man s̄ɔ,
 ka nge mɛ u koo man wisi nɛn weeweenun s̄ɔ.

Gusunɔ u Habakuku wisa

2 Yera Yinni Gusunɔ u man wisa u nɛɛ,
 n̄ gari yi yoruo yi u man s̄ɔmɔ.
 N yi yoruo kpasasa kpee bɛsi s̄ɔɔ.
 3 Yin t̄ɔra kun gina tura yi ka koorɔ.
 Adama yi koo koorɔ yin saa ȳa n̄ tura.
 Baa ȳi n̄ tɛɛmɔ, na n̄ gesi yi mara.
 Domi yi koo koorawa kam kam.
 4 N yoruo ma wi u tii sue u n̄ w̄aa swaa gea s̄ɔɔ.

Adama wi u kua gemgii naane dokebu sɔɔ, u ko n wāawa.

⁵ Wi u tii sue, u ku ra sine sɛɛ.

U ra n sāawa nge tam nɔro,

kpa u n nɔɔ wukie nge gɔribun wāa yeru.

U ku ra debu nge gɔɔ.

U ra n tii bwesenu gawemɔwa u ka ko nin yinni.

Bɔrusibu nɔɔbu

⁶ Adama bwese ni u mweera mi,
nu koo nɔn seesi nu nɔn gari sɔ ka wɔma ka mɔnnu, nu neɛ,
u kuawa bɔruro wi, wi u dukia mennamɔ ye ya n sāa wigia,
ma u gabun yānu guramɔ u tɔruba yiimɔ.

Sere saa yerà u ko n mɔ nge mɛ.

⁷ Bèn dibu u neni, ba koo nɔn seesi subaru sɔɔ,
kpa bu gura ye u mɔ.

⁸ Nge mɛ u tɔn dabinu wɔri u nin yānu gura,
nge meya be ba tie, ba koo maa nɔn wɔri bu win yānu gura
yèn sɔ u tɔmbun yem yari,
ma u tem ka men wusu ka men tɔmbu dam dɔre.

⁹ Bɔrurowa wi u dukia guramɔ
ye ya n deere win berusebun mi,
kpa u wa u n wāa aye beereguru sɔɔ,
mi u n maa nɔni swāaru wasi.

¹⁰ Adama win yenun sekura u sɔɔru kua mi,
ye u ka bwese dabinu go.

Win tiin wāara u kari bɔrie.

¹¹ Domi baa ka ganiɔ, yi koo wuri ko yi nɔn taare wɛ,
kpa kpeerun yari yi wuri wura.

¹² Bɔrurowa wi u win wuun kpeekpeeku swiimɔ yem wɔllɔ,
ma u tɔmbu dam dɔremɔ.

¹³ Ye tɔmba mɔ kpuro, ya koo dɔɔ mwaara.

Ba tii nɔwia mɔwa kam sɔɔ.

Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u koo ye kpuro kam koosia.

¹⁴ Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔn beere yɛru ta ko n yibawa tem sɔɔ
nge mɛ nim wɔku ga ra n nim yiba.

¹⁵ Bɔrurowa wi u win beruse tam bɔɔbɔm wɛɛmɔ
mu ka nɔn go nge dɛɛ, u n yɔ tereru,
kpa u nɔn sekuru doke u n mɛera.

¹⁶ Yɛro u tii sekuru dokemɔwa mi, n n mɔ beere.

Win tii u mu nɔruo kpa u tereru yɔra.

Yinni Gusunɔ u koo nɔn tilasi ko
u ka win mɔrun nɔra nɔ kpuro,
kpa win beere ye u raa mɔ yu gɔsia sekuru.

¹⁷ Daa kɔsa ye u kua Libaniɔ,
ya koo wɔri win wiru wɔllɔ.
U yee go.

Adama yee yi, yi koo nɔn nandasia.

Yeni kpuro ya koo nɔn deema yem mɛ u yarin sɔ,
ka dam mɛ u tem mɛ ka men wusu ka men tɔmbu dɔren sɔ.

¹⁸ Arufaani yerà bwāarokunu nu mɔ tɔnu u ka sina u nu seku.
Nu sāawa ni ba seka ka sisu,
ma nu dera u weesu naane sāa.

Mban sōna tōnu u koo win naane doke bwāaroku ni u seka sōo,
ni, ni nu ñ kpē nu gari gere.

¹⁹ Bōrurowa wi u dāa kuku sōmō u mō, gu seewo,
ma u kperu sōmō u mō, tu dom yando.

Yen gaa ya koo kpī yu nūn bwisi kē?
Geema, u nu wura ka sii geesu pote.

Adama nu ñ hunde mō, nu n sere wāaru mō.

²⁰ Yinni Gusunō u wāa win sāa yee deeraṛo.
Tambu kpuro bu nōo mario win wuswaa.

Habakukun kanaru

3

¹ Wee kana te Gusunōn sōmō Habakuku u kua ka weeweenu.

² U nee, Yinni Gusunō, na nua ye a gerua.

Ma na nanda.

A de yu koorā wōo sini sōo.

A de tambu bu ye wa bešen waati yeni sōo.

Adama wunen mōru ye sōo, a yaayo a sun wōnwōndu kua.

³ Gusunō, a na saa Edōmun di.

Wunē, Deero, a na Paranin guurun di.

Wunen yiiko ya wōllu yam bururasie.

Ma tem kpuro mu nun siaramō.

⁴ A na, ma yam mu burura.

Sōo yāna yara wunen nōman di,

mi wunen dam mu wāa.

⁵ A dera baranu nu pusimō.

A nu derimō mi a sara kpuro.

⁶ À n yōra, tem mu ra yīriwa.

À n bwesenu mēera, nu ra diiriwa.

Guu ni nu wāa saa yee yellun di, nu wōruka,

gunḡuu ni nu wāa saa tēebun di, nu kōsikira,

domi niya nu raa sāa wunen swaa ye a ra sī.

⁷ Na Kusaniḡibun weeweenu nōomō.

Na maa wa ma Madiāniba ba berum soore.

⁸ Yinni Gusunō, a ka daanu mōru mōwa?

Nge nim wōkuwa a ka mōru mō.

Wee a yōwa guru winu wōllo

nge wī u yōwa tabu keken wōllo,

ma ya nūn nasara wē.

⁹ A wunen tendu bēri.

Wunen bōri yi sāawa nge sēenu.

A tem bēra ma daanu kōka min di.

¹⁰ Guunu nū n nun wa, nu ra diiriwa.

Gura ya nemō ka dam, ma nim wōkun nim mu wōki,

mu nim kurenu kōomō sere wōllo.

¹¹ Sōo ka suru ba yōra ye ba wunen guru maakinu wa
nu ballimō nge yaasa, ma nu dōo nge sēenu.

¹² Wee a tem bukianamō,

a bwesenu kōsukumō ka mōru baka.

¹³ Wee a yara

a wunen tambu ka wunen sunō wī a ḡōsa somiru na.

A tən kōsobun sunə go.

A win bwāabu kpeerasia mam mam.

¹⁴ A yiberēban sinambun winu yabura ka ben tiin sēenu.

Ba raa sun wərim wee ka sendaru nge woo bəko,

bu ka sun yarinasia.

Ba nuku doḅun kuuki mə.

Ba sōru sāa bu ka sun go bešen kuku yenə.

¹⁵ Yinni Gusunə, a sō wunən dumin wəllə,

a nim wōku taakumə

ge ga nim kōmə ga wəki.

¹⁶ Na gen wəkinu nōmə too.

Ma na nanda gem gem,

nən nō ga diirimə berum sō.

Ma nən wasi yi wəkənu wərimə,

na yō sēe na nuku sankiranun tōru mara

te ta wee bwese ni nu koo sun dam dāren sō.

¹⁷ Figien dānu nu n̄ ko n binu mə.

Resem dānu nu n̄ maa marumə.

Olifin dānu nu n̄ maa binu marumə.

Gbea kun maa dīanu wēemə.

Yāanu ka keṭe kun ko n maa wāa gōwə.

¹⁸ Adama ne, nən nuku doḅu weewa wunə Yinni Gusunən min di.

Na nuku doḅu mə yèn sō a ra man faaba ko.

¹⁹ Wuna a sāa nən dam.

A ra de na n sāu nge nēmu.

Kpa na n sīimə guunu wəllə.

Womu geniwa ba wom kowobun wirugii kua ka mərəku.

SOFONI

Sofoni u Yudaba ka Yerusalemugibu sɔɔmɔ ma Gusunɔ u koo bu seeyasia. Ma u maa tɔn tukobu kirɔ mɔ be ba ka bu sikerene u neɛ, Yinni Gusunɔn siribun tɔra wee. Tɔɔ te, nɔni swaarugira. Adama amen biru, Isireliban sukum ba koo wurama Gusunɔn mi kpa bu kram Yerusalemu seeya.

Tire ten kpunaa

1. Gusunɔ u koo Yudaba ka Yerusalemugibu siri, wiru 1:1n di sere wiru 2:3.
2. Gusunɔ u koo bwese tukunu kpeerasia, wiru 2:4-15.
3. Yinni Gusunɔ u koo Yerusalemu seeya, wiru 3:1-20.

¹ Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Sofoni, Kusin bii sɔɔwa Yosiasi, Amɔɔn bii, Yudaban sina bokon bandun waati sɔɔ. Sofoni wi, u sɔawa Gedalian debubu, Amarian sikadobu, Esekiasin yãasebu.

Yinni Gusunɔ

u koo handunia seeyasia

- ² Yinni Gusunɔ u neɛ,
kon kpuro kpeerasia handunia sɔɔ.
³ Kon tɔmbu ka yeɛ ka gunɔsu ka swɛɛ kpeerasia
ka sere maa tɔn kɔsobu ka ye ya ra bu sokurasie.
Kon tɔmbu kpuro kpeerasia handunia sɔɔ.
Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ u koo Yudaba

ka Yerusalemugibu seeyasia

- ⁴ Yinni Gusunɔ u maa neɛ,
kon Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro nɔma doke.
Kon bũu wi ba mɔ Baalin sãa yee ni nu tie kpeerasia min di.
Kon yen wirugibu ka yen yãku kowobun yĩsa go.
⁵ Be ba dii tɛeri wɔllɔ kperi ka suru sãamɔ
ka be ba bɔrumɔ ka ne, Yinni Gusunɔn yĩsiru,
ma ba wure ba bɔrumɔ ka ben bũun yĩsiru,
be kpurowa kon go.
⁶ Be ba man biru kisi ka be ba ku ra man kasu,
ka sere maa be ba ku ra man ben gari saawara ko,
be kpurowa kon go.
⁷ I nɔɔ mario wi, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
Domi win tɔru ta turuku kua.
U win yãkuru sɔɔru kua.
U maa gɔsa be ba koo tu di.
⁸ Wĩ, Yinni Gusunɔn yãku ten tɔru sɔɔ,
u koo wirugibu ka sina bokon bibu wɔri,
ka sere maa be ba tɔn tukobun komanu swĩ.
⁹ Yen tɔɔ te, be ba ku ra sãa yerun kɔnnɔ suuku taaram kã nge bũu sãɔbu,
ka sere be ba ben sunɔn yeɛnu dukia yibiamɔ
ye ba gurama ka gbena, ka dam dibu,
be kpurowa u koo wɔri.
¹⁰ Yen tɔɔ te, ba koo wuri nɔ sere kɔnnɔwɔ ge ba mɔ Swɛɛ,
ka maa wuun wɔɔ bera gaan mi.

Meya nani swāa bakara ko n wāa guunu wāllō.

¹¹ BEE Makitesigibu, i wuri koowo.

Domi tenkuba kpuro ba koo kam ko.

Be ba gobi kōsimō kpuro ba koo kpeera.

¹² Yen tōo te, u koo Yerusalemu būuri ka fitilanu.

U koo tōmbu wārima be ba sō kpetee nge tam kōrōnu.

Ma ba gerumō ben gōruō ba mō,

wi, Yinni Gusunō u n̄ gea mō, u n̄ maa kōsa mō.

¹³ Ba koo ben arumani gura kpa ben yenusu su ko bansu.

Ba koo dia bani yē sōo ba n̄ sinamō.

Ba koo resem duure, adama ba n̄ yen tam nōrumō.

Yinni Gusunōn tōru

¹⁴ Yinni Gusunōn tōo nanumgira ta turuku kua.

Te wee ta wee fuuku, ta nōogiru sue.

Tabu durō damgii u koo kuuki ko dōma te.

¹⁵ Tōo te, ta sāawa mōrun tōru.

Tōo te, ta sāawa nuku sankiranun tōru.

Ta sāawa kam kobun tōru.

Tōo te, yam wōkura koo tu wukiriwa nge bukō ka guru winu.

¹⁶ Yen tōo te, tabu kowobu ba koo kōbi so

kpa bu kuuki ko bu ka wuu si su gbāranu mō wōri.

¹⁷ U koo tōmbu nuku sankiranu kpēē

kpa ba n̄ sīimō nge wōkobu.

Domi Yinni Gusunōwa ba torari.

U koo de ben yem mu n̄ terie nge tua,

kpa ben gonu nu n̄ sāa nge kubanu.

¹⁸ Yen dōma te, ben sii geesu n̄ kun mē ben wura,

yen gaa kun kpē yu bu wōra Yinni Gusunōn mōru baka yen min di.

Tem mē kpuro mu koo dōo mwaara win mōrun sō.

U koo mēn tōmbu kpuro gowa subaru sōo.

I tii kawo

2

¹ BEE sekuru sariba,

i de i sina i bwisiku,

² Yinni Gusunōn himba yu sere koorā.

Kpa tōo te, tu ku raa bEE samba ko

nge doo sako ge ga ka woo doonō.

I de i sina i bwisiku

Yinni Gusunōn mōru baka yen tōru tu sere tunuma

tu bEE deema.

³ BEE be i tii kawe kpuro tem mē sōo,

i Yinni Gusunō kasuo.

BEE be i n̄n̄ mēm nōowe,

i gem kasuo, kpa i tii kawā.

Sōrōkudo i ko i yari Gusunōn mōrun tōo te sōon di.

Gusunōn gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu wāa

sōo duu yeru gian sō

⁴ Gasan tem mu koo bansu ko.

Kpa Asikaloni yu yōra dira.
 Ba koo Asidədun tōmbu gira sōo sōo gbāara.
 Kpa bu Ekoronin tōmbu seeya ben wuun di.
 5 Bēē Keretin bweseru, bēē be i wāa nim wōkun gooro,
 i kam kuawa.
 Wunε maa Kanani, wunε wi a sāa Filisitiban tem,
 Yinni Gusunō u nun gerusimō.
 U nεε, u koo nun kpeerasia.
 Goo kun maa sinamō wunε sōo.
 6 Nim wōkun goo te, ta koo kowa kpara yenu,
 mi kparobu ba ko n da bōsu ba n ben yāanu kparamō.
 7 Domi saa ye sōo,
 Gusunō, Yudaban Yinni u koo ben be ba tie kpara
 kpa u ka ben yobu wurama.
 Nim wōkun goo te, ta koo ko begiru.
 Miya ba ko n da yaa sabenu kpare,
 kpa yoka bu kpuna Asikalonigibun dia mi.

*Gusunən gari yi ba gerua
 bwese tuku ni nu wāa*

sōo yari yeru gian sō

8 U Mōabuba ka Amōniban wōma nua ye ba ka win tōmbu sekuru doke.
 Ma ba tii sua ba ben tem nōo bura yenu susisia.
 9 Yen sōna wi, Gusunō Isireliban Yinni,
 wi, wi u wōllu ka tem mō,
 u nεε, sere ka win wāaru, u koo de Mōabuba bu kam ko nge Sodomugibu,
 kpa Amōniba bu maa kam ko nge Gomōragibu,
 ben tem mu yaka kōsusu kpi,
 n̄ kun mε mu gōsira bōru.
 Gāanu kun maa kpiimō mi sere ka baadommāo.
 Win tōn be ba tie,
 ba koo Mōabu be, ka Amōni be wōri
 bu ben yānu gura bu tem tubi di.
 10 Yeniwa Gusunō u koo de yu bu deema ben tii suabun sō
 ka sere maa ye ba wi, Gusunō wōllu ka tem Yinnin tōmbu wōnwa
 ba sekuru doke.
 11 Wi, Yinni Gusunō, u n̄ ka bu wōnwōndu mō.
 U koo handunia kpuron būnu kam koosia.
 Baa bwese ni nu wāa tem bureno,
 nu koo yiira win wuswāaō nin wusō.

*Gusunən gari yi ba gerua
 bwese tuku ni nu wāa*

sōo yēsi yēsika gian sō

12 Bēē Etiopigibu, ba koo maa bēē sākiri ka win takobi bu go.
 13 U koo win nōmu demie sōo yēsian nōm geuo
 u Asirigibu kam koosia,
 kpa Ninifu yu ko bansu.
 Gāanu kun maa kpiimō mi.
 14 Yaa sabena nu koo sina mi,
 yēε bwese bweseka gesi.

Boorosu ka duuru beekuna nu koo kpuna furɔ si ba yen gbereba kuan sɔɔwɔ.
Ba koo kuuki nɔ saa fenentiban di.

Nɔni swāara ko n wāa yen kɔnnɔwɔ.

Domɩ dirun burɔ te ba kua ka sedurun dāa ta koo kesikira.

¹⁵ Nge mɛya wuu ge, ga koo ko,

ge, ge ga raa tii sue mi,

ma ga tamaa ga wāawa bɔri yɛndu sɔɔ,

ma ga tii sɔɔmɔ ga mɔ,

gera ga kpuro kere.

Wee ga wɔruma ga bansu kua.

Ga kua yɛɛn wāa yeru.

Wi u sarɔ mi, u koo wia kowa u nɔma kpara.

Yerusalemugibu

ba n̄ Gusunɔn gere wure

3

¹ Bɔruroba beɛ Yerusalemugibu.

Domɩ i sāawa mɛm nɔɔ sariba,

ma i disɩ mɔ, i dam diɩnamɔ.

² I ku ra googii nɔ.

I ku ra maa seɛyasiabu wure.

I ku ra Gusunɔ beɛn Yinni naane ko.

I ku ra maa n̄n̄n̄ susi.

³ Beɛn sina asakpɔbu ba sāawa nge gbee sinan

si su kukirimɔ wuu ge sɔɔ.

Ma beɛn siri kowobu ba maa sāa nge yokan puruka

ni nu ku ra dīanu yi bururun s̄.

⁴ Gusunɔn sɔmɔbu ba sāawa naane sariba.

Ba ku ra gere ye Gusunɔ u bu s̄ɔwa.

Beɛn yāku kowobu ba Gusunɔn s̄aru disɩ dokemɔ.

Ba ku ra woodaba mɛm nɔɔwɛ.

⁵ Adama ka mɛ, Yinni Gusunɔ u wāa ka beɛ.

U sāawa gemgii, u ku ra weesu ko.

U ra win gem terasiewa siribu sɔɔ bururu baatere.

U ku ra t̄ru bure.

Adama t̄n̄ k̄sɔba ba k̄sa mɔ, sekura kun bu mɔ.

⁶ Wɩ, Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

u bwese girinu go,

ma u nin gb̄aranu ka nin kuku yenu k̄suka.

U dera goo ku ra maa s̄i nin swɛɛ sɔɔ.

U nin wusu k̄suka, goo kun maa wāa mi.

⁷ Yera u nɛɛ, beɛ Yerusalemugibu, i n̄ daa n̄n̄n̄ nasie,

ma i win seɛyasiabu wuramɔ,

u n̄ daa beɛn wāa yenu k̄sukumɔ.

U n̄ daa maa beɛ seɛyasiamɔ nge mɛ u kua,

adama i ra n̄ sendewa k̄san kobu sɔɔ.

⁸ Yen s̄ɔ, wɩ, Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

u n̄n̄n̄ maruo t̄ɔ t̄ɔ sɔɔ u koo se u beɛ wɔrima.

Domɩ u ḡru doke u bwesenu ka nin sinambu mɛnna

u bu win m̄ru s̄ɔsi ka yen dam.

Kpa n̄ s̄are nge ba tem mɛ kpuro d̄ɔ doke win m̄run s̄ɔ.

*Yinni Gusunɔ**u nɔɔ mwɛɛru kua*

⁹ Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo tɔmbun yari dɛɛrasia
kpa bu win yĩsiru soku bu nùn sá sannu.

¹⁰ Be ba nùn sãamɔ ba yarine baama,
ba koo ka nùn kɛnu naawa saa Etiopin daanun gurun di.

¹¹ Yen tɔɔ te, bɛɛ win tɔmbu Isireliba,
i n̄ sekuru wasi bɛɛn daa kɔsa ka bɛɛn tora ni i kua sɔɔ.
Domi u koo be ba ra tii sue bɛɛn suunu sɔɔ wuna,
kpa bɛɛn tiin tɔn biaru tu kpe win guu dɛɛrarun wɔllɔ.

¹² U koo de tɔmbu fiiko ba n wãa bɛɛn suunu sɔɔ
be ba n̄ tii sue.

Ba koo win yĩsiru soku u ka bu kɔsu.

¹³ Isireli be ba tie, ba n̄ maa kɔsa mɔ.

Ba n̄ maa weesu mɔ.

Gari kɔsi yi n̄ ko n wãa ben nɔɔ.

Ba ko n wɛɛrewa,

gɔo kun bu baasimɔ.

*Yerusalemugibu**ba koo wurama*

¹⁴ Bɛɛ Siɔnigibu, i gɔru dobun kuuki koowo.

Bɛɛ Isireliba kpuro gesi, i nuku dobun kuuki koowo.

Bɛɛ Yerusalemugibu, i yɛɛrio

kpa i nasaran kuuki ko ka bɛɛn gɔru kpuro.

¹⁵ Yinni Gusunɔ u bɛɛn sɛɛyasiabu kpeesia bi u koo raa bɛɛ ko.

U bɛɛn yiberɛba yarinasia.

Gusunɔ sina boko, bɛɛ Isireliban Yinni, u wãa bɛɛn suunu sɔɔ.

I n̄ maa kɔsa gaa wasi.

¹⁶ Yen tɔɔ te, ba koo bɛɛ Yerusalemugibu sɔ bu nɛɛ,

i ku bɛrum ko Siɔniɔ.

I ku de bɛɛn gɔma dwiia.

¹⁷ Gusunɔ bɛɛn Yinni u wãa bɛɛn suunu sɔɔ.

U sãawa nge tabu dura wi u ra faaba ko.

U koo nuku doo bakabu ko bɛɛn sɔ.

U n̄ maa gãanu gerumɔ yèn sɔ u bɛɛ kɔ.

U ko n nuku doo bakabu mɔ.

¹⁸ Be ba wãa nuku sankiranu sɔɔ

yèn sɔ ba ka Yerusalemu tonda,

ba wãa sekuru sɔɔ te ta bu bunimɔ nge sɔmunu,

ma ba ku ra maa win tɔɔ bakanu di,

beya u koo mennama.

¹⁹ Yen tɔɔ te, u koo be ba bɛɛ dam dimɔ wɔri,

kpa u yemɔbu faaba ko.

U koo be ba raa gira mennama

kpa u de bu tɔmbu nuku doo wɛ

kpa bu yĩsiru yari tem kpuro sɔɔ

mi ben baawure u raa sekuru dimɔ.

²⁰ Yen tɔɔ te, u koo de i wurama.

Saa ye sɔɔ, u koo bɛɛ mennama.

Tɔmbu ba koo bɛɛ bɛɛɛ wɛ

kpa i yĩsiru yari handunian bwesenu kpuron suunu sɔɔ

sanam me u koo ka been yobu wurama i bu wa.
Wi, Yinni Gusunawa u yeni gerua.

ASEE

Saa Babilonin diya Asee u wurama yorun di Yerusalemuɔ ka Yuda gabu sannu. Saa ye Yuda be, ba wurama ba wāa Yerusalemuɔ, yera ba Yinni Gusunɔn sāa yee ten bana seewa. Adama ben hania ye, ya ra yemia ma ba sāa yee ten bana deri wahala ye ba waamɔn s̄s̄ saa Samarigibun min di ka sere maa ḡd̄o te ta dua ben suunu s̄ɔn s̄s̄. Yera be ba dukia m̄a, ba tii dii geenu baniamm̄e. Saa ye s̄ɔɔ, ben goo kun maa k̄iru m̄a u ka Yinni Gusunɔn s̄amburu ko. Ma Asee u seewa u Yudaba gerusi.

Yen biri u bu dam k̄em̄a bu ka bana ye se. Win gari yi s̄ɔɔ, u n̄e, bu Gusunɔ m̄em̄ n̄ɔɔw̄a kpa bu win s̄amburu n̄oni doke. Yera ya buram bo n kere ba n ben tiin arufaani kasu.

Tire ten kpunaa

1. Sāa yerun bana, wiru 1.
2. Sāa yee kpa ten girima, wiru 2.

Sāa yerun bana

¹ Darusi P̄esiban sina bokon bandun w̄ɔɔ yirusen suru n̄ɔɔba tiasen t̄s̄o gbiikuru s̄ɔra Gusunɔ w̄ollu ka tem Yinni u ka Sorobabeli Sealitielin bii, Yudaban kparo ka ȳaku kowo t̄ɔnwero Yosue, Yosadakin bii gari kua saa win s̄ɔm̄o Aseen n̄ɔn di u n̄e, ² b̄e Isireliba i m̄a, saa kun tura i ka n̄en sāa yeru bani. ³ Yen s̄ɔna na b̄e gari yini s̄ɔm̄a na n̄e, ⁴ n b̄e w̄ere i n wāa dii buranu s̄ɔɔ ni ba soma kua, kpa n̄en sāa yeru ta n bansu sāa? ⁵ Yen s̄ɔna n̄e, w̄ollu ka tem Yinni na n̄e, i bwisikuo b̄een daa ye i m̄ɔn s̄s̄. ⁶ Wee i d̄ianu duurum̄a too, adama fiikowa i ḡem̄a. I dim̄a, adama i n̄ debum̄a. I n̄orum̄a, adama b̄een n̄uru kun kpeem̄a. I ȳanu dokem̄a, adama nu n̄ b̄e wooru giramm̄e. I n b̄een kasiaru mwa, ta ra doon̄ewa nge te ba doke b̄ɔɔ ḡere s̄ɔɔ. ⁷ Yen s̄s̄, n̄e, Gusunɔ w̄ollu ka tem Yinni na n̄e, i bwisikuo b̄een daa ye i m̄ɔn s̄s̄. ⁸ I seewo i da guur̄o i d̄aa kasuma i ka n̄en sāa yee te bani, kpa i man b̄eere w̄e. Ye s̄ɔra ko na n nuku dobu m̄a. N̄e, Yinni Gusun̄wa na yeni gerua. ⁹ I tamaa i ko i d̄ianu wawa too b̄een gbean di. Adama wee fiikowa i wa. Fiiko ye i wa i ka da yenuɔ mi, ma na ye wom wure na yarinasia. Mban s̄s̄. Ȳen s̄s̄ i n̄en sāa yeru deri ta kua bansu. Ma baawure u sende u ka win tiin diru bani. N̄e, Gusunɔ w̄ollu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ¹⁰ Yen s̄ɔna gura kun maa n̄em̄a. Meya tem kun maa b̄e d̄ianu w̄em̄a nge m̄e n weene. ¹¹ Na dera ghebura kua b̄een tem kpuro s̄ɔɔ ka guuno. Ma alikama ka res̄em̄ ka olifi kpuro ya gbera. D̄ia ni tem mu ra kpiisie gesi kpuro, nu gberawa. Ma t̄ambu ka yaa sabenu n̄oni s̄ɔre. Ma b̄een s̄oma ye i m̄a kpuro ya kua kam.

¹² Yera Sorobabeli, Sealitielin bii, ka ȳaku kowo t̄ɔnwero Yosue, Yosadakin bii, ka Isireli be ba tie kpuro, ba Gusunɔ ben Yinnin gari yi m̄em̄ n̄ɔɔwa nge m̄e Gusunɔ u win s̄ɔm̄o Asee s̄ɔwa u bu s̄s̄. Ma ba nanda wi, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

¹³ Asee, Yinni Gusunɔn ḡoro u bu s̄ɔwa ye Yinni Gusunɔ u n̄un s̄ɔwa. U n̄e, Yinni Gusunɔ u wāa ka b̄e.

¹⁴ Ma u Sorobabeli, Yudaban kparo ka Yosue, ȳaku kowo t̄ɔnwero ka sere Isireli be ba tie domi yania. Ba na ba ben Yinni wi u w̄ollu ka tem m̄an sāa yee ten s̄amburu torua, ¹⁵ Darusin bandun w̄ɔɔ yirusen suru n̄ɔɔba tiasen s̄s̄o yenda n̄ese s̄ɔɔ.

Sāa yee kpaa ten girima

2

¹ Wɔ̄ɔn suru nɔ̄ɔba yirusen sɔ̄ɔ yenda tiase sɔ̄ɔra Yinni Gusunɔ u Asee sɔ̄ɔwa u nɛɛ, ² a Sorobabeli, Sealitielin bii, Yudaban kparo, ka yāku kowo tɔnwero Yosue, Yosadakin bii, ka sere Isireli be ba tie sɔ̄ɔwɔ a nɛɛ, ³ be, be ba tie sɔ̄ɔ, ben wara u sāa yee ten yellu yē ten girima gbiikaa sɔ̄ɔ. Tē, amɔna ba tu waasinɛ. Nge mɛ ta sāa mi, ta ñ sáare kam dirum ben nɔni sɔ̄ɔ? ⁴ Yen sɔ̄ tē, nɛ, Gusunɔ wɔ̄llu ka tem Yinni, na nɛɛ, Sorobabeli, ka Yosue, ka Isireli be ba tie, bu tii dam kɛ̄yɔ, kpa bu sɔmburu ko. Domi na wāa ka be. ⁵ Nge mɛ na bu nɔ̄ɔ mwɛɛru kua sanam mɛ na bu yarama Egibitin di, nge mɛya na maa bu sɔ̄ɔmɔ gisɔ ma nɛn Hunde wāa ka be. Yen sɔ̄, bu ku bɛrum ko. ⁶ Nɛ, Gusunɔ wɔ̄llu ka tem Yinni, na ñ maa tɛɛmɔ ñ ka wɔ̄llu ka tem ka nim wɔ̄ku sira. ⁷ Kon bwesenu kpuro sira kpa ñ de bu nin dukia gea kpuro gurama bu ka na nɛn sāa yeru mini. Kpa ñ sāa yee te girima yibia. Nɛ, Gusunɔ wɔ̄llu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ⁸ Nɛna na sii geesu ka wura mɔ. ⁹ Tē, dii ten girima ya koo yellugia kera. Miya kon tambu bɔri yendu wē. Nɛ, Gusunɔ wɔ̄llu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Tɔn be ba ñ dɛere

¹⁰ Darusin bandun wɔ̄ɔ yirusen suru nɔ̄ɔba nɛɛsen sɔ̄ɔ yenda nɛɛse sɔ̄ɔra Yinni Gusunɔ u ka win sɔ̄mɔ Asee gari kua u nɛɛ, ¹¹ a yāku kowobu woodan gari yini bikio a nɛɛ, ¹² goo ù n yāku yaa bɔkua win yaberun kasaɔ, ma win yabe kasa ye, ya pɛɛ baba, ñ kun mɛ kpɛe, ñ kun mɛ tam, ñ kun mɛ gum, ñ kun mɛ dīanu ganu, ba tamaa dīa ni, nu kua Yinni Gusunɔginu?

Ye Asee u bu bikia mɛ, yera ba wisa ba nɛɛ, aawo!

¹³ Ma Asee u maa bu bikia u nɛɛ, goo ù n disɔ̄ duura yèn sɔ̄ u goru baba, ma u seewa u maa dīa ni baba, dīa nin tii nu kua disiginu?

Ma yāku kowo be, ba wisa ba nɛɛ, oo, dīa nin tii nu disɔ̄ duurawa mi.

¹⁴ Yera Asee u maa nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, nge mɛya bɛɛ Isireliba i sāa win nɔni sɔ̄ɔ. Mɛya maa bɛɛn nɔman sɔ̄ma ya sāa. Ye i nùn wɛɛmɔ kpuro, ya disɔ̄ mɔ.

I laakari koowo saa tɛn di

¹⁵ N n mɛn na, i bwisikuo ye ya bɛɛ deema n ka gisɔ̄ girari i sere kpɛnu mɛnna i ka sāa yee te bani. ¹⁶ Wee bɛɛn goo ù n seewa u alikaman sakaku yendu kasum da birarɔ, ma u ye so, wākura u ra wa. U n maa seewa u tam ditiri weeraakuru kasum da resɛm gama yerɔ, ditiri yenda u ra wa. ¹⁷ Nɛ, Gusunɔ na bɛɛn sɔmburu kam koosia. Na dera guru kpɛnu bɛɛn dīanu sanku nu kɔ̄sa, nu bukusa duura. Adama ka mɛ, i ñ wuramɛ nɛn mi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ¹⁸ Yen sɔ̄, i bwisikuo ye ya bɛɛ deema n ka gisɔ̄ girari saa min di ba ka sāa yee ten kpɛɛkpɛɛku swii ba deri. Gisɔ̄n tɔ̄ru ta sāawa wɔ̄ɔn suru nɔ̄ɔba nɛɛsen sɔ̄ɔ yenda nɛɛseru. I de i bwisiku. ¹⁹ I maa dīanu mɔ biranu sɔ̄ɔ? Bɛɛn gbean dāa binuginu mara? Aawo, adama saa gisɔ̄n di, kon bɛɛ durom kua.

Nɔ̄ɔ mwɛɛ ni Yinni Gusunɔ

u Sorobabeli kua

²⁰ Yinni Gusunɔ u kpam ka Asee gari kua nɔn mɛɛruse suru win sɔ̄ɔ yenda nɛɛse te sɔ̄ɔ u nɛɛ, ²¹ a Sorobabeli, Yudaban kparo sɔ̄ɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ kon wɔ̄llu ka tem sira. ²² Kon sinambu kpuron bandu fuka kpa ñ ben dam kpɛesia. Kon bɛɛn tabu keke yi dumi gawe ka be ba dua yi sɔ̄ɔ fukiri ka sere maa dumi ka yin maasɔbu. Ben tii tiinɛwa ba koo goona ka takobiba. ²³ Yen tɔ̄ɔ

te, kon nɛn sɔm kowo Sorɔbɔbɛli, Sealitiɛlin bii sua kpa n nùn ko nɛn yĩreru.
Domi wiya na gɔsa. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

SAKARI

Sakari ka Asee, waati tia sɔɔra ba ben sɔmburu kua. Adama ben gari kun sãa tia. Asee u Isireliba kirɔ kuawa bu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru banì. Ma Sakari u gerua ye ya sia wee ye ya ka handuniagibu kpuro yã. Wìn kãsi dabi ni u wan sɔ, u tɔmbu kirɔ kua bu ka gɔru gɔsia. Û nɛɛ, sunɔ wìn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua, u koo na u bandu di kpa u tɔmbu yakia yorun di.

Sa ko kpĩ su tire ten gari bɔnu ko yiru.

Tire ten kpunaa

1. Sakarin kãsi ni u wa ka win kirɔba, wiru 1n di sere wiru 8.
2. Ye ya koo kooa sia, wiru 9n di sere wiru 14.

SAKARIN KÃSINU

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu sokumɔ bu wurama

¹ Darusin bandun wɔɔ yirusen suru nɔɔba itase sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka win sɔmɔ Sakari, Berekian bii, Idon debubu gari kua u nɛɛ, ² nɛ, Yinni Gusunɔ na ka bɛɛn baababa mɔru kua too. ³ Yen sɔ, na bɛɛ sɔmɔ, i wurama nɛn mi, kpa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni n maa wura bɛɛn mi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ⁴ I ku ka bɛɛn baababa weena be nɛn sɔmɔ gbiiikobu ba nɛn gari sɔɔwa ba nɛɛ, bu ben daa kɔsa derio. Adama ba ñ sɔmɔ be swaa daki bu sere man mɛm nɔɔwa. ⁵ Mana bɛɛn baaba be, ba wãa tɛ. Sɔmɔ ben tii, ba wãa sere ka tɛ? ⁶ Aawo, ba gu. Ka mɛ, wooda ka gari yi na nɛn sɔmɔ be wɛ, ba yi bɛɛn baababa sɔɔwa, ma ba gɔru gɔsia ba nɛɛ, nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na bu kua nge mɛ na gɔru doke ben daa kɔsan sɔ.

Sakari u dumi wa kãsiru sɔɔ

⁷ Darusin bandun wɔɔ yirusen suru wɔkura tiase, wi ba mɔ Sebati, win sɔɔ yenda nɛɛse sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka win sɔmɔ Sakari, Berekian bii, Idon debubu gari kua kãsiru sɔɔ. ⁸ Wee ye u wa kãsi te sɔɔ. Wɔkuru, u durɔ goo wa u dum swãa sɔni u ka yɔ dãnu ganun suunuɔ, wɔwa gaa sɔɔ. Ma dum swɛɛ ka dum bɛrɔ wurusu ka dum kaaba yi wãa win biruɔ. ⁹ Ma u bikia u nɛɛ, nɛn Yinni, mba dumi yin tubusianu.

Ma Gusunɔn gɔrado wi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, kon nun yi tubusia. ¹⁰ Yera u nùn sɔɔwa u nɛɛ, dumi yi, yi sãawa yi Gusunɔ u gɔrima yi ka tem bukiana.

¹¹ Ma dumi yin tii yi gɔrado wi sɔɔwa yi nɛɛ, sa tem bukiana sa wa mɛ kpuro mu wãa bɔri yendu sɔɔ.

¹² Ma gɔrado wi, u nɛɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, sere saa yerà kaa Yerusalemu ka Yudaban wuu si su tien wɔnwɔndu wa, si a ka mɔru sãa saa wɔɔ wata ka wɔkurun di.

¹³ Ma Yinni Gusunɔ u gɔrado wi wisa ka gari dori yi yi nùn gɔru yemia.

Yinni Gusunɔ

u koo kpam Yerusalemu gɔsi

¹⁴ Gɔrado wi, u maa nùn sɔɔwa u nɛɛ, a geruo a nɛɛ, ameniwa wi, Yinni Gusunɔ u gerua.

U nɛɛ, u Yerusalemu ka Siɔnin kĩru mɔ ta kpã.

¹⁵ Mɛya u ka bwese ni nu tii sue mɔru mɔ.

Yellu u raa ka nu mɔru kua fiiko.

Ma nu Yerusalemu kɔsa kua.

¹⁶ Yen sɔna wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,

u koo Yerusalemun wɔnwɔndu ko.
 Ba koo win s̄aa yeru bani.
 Kpa bu Yerusalemun kpɛɛkpɛɛku yĩire.
 17 Win wusu su koo dukia yibu.
 U koo maa Yerusalemu nukuru yemiasia.
 Kpa u maa ye ḡosi win tiin s̄o.
 Wi, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

Sakari u kɔbi nne

ka sekobu nne wa kāsiru s̄o

2

1 Sakari u nɔni seeya ma u maa kɔbi nne wa. 2 Ma u gɔrado wi u ka n̄un gari m̄ɔ bikia u n̄e, kɔbi yir̄a mini.

Ma u n̄un wisa u n̄e, kɔbi yi yi Yudaba ka Isireliba ka Yerusalemugibu yarinasiawa mi.

3 Yen biru, Yinni Gusunɔ u maa n̄un sekobu nne s̄osi. 4 Ma u n̄un bikia u n̄e, mba seko be, ba kobu na.

Ma u n̄un wisa u n̄e, ba nawa bu ka kɔbi yi t̄ɔya ko, kpa bu yi b̄oɔku yi, yi yi Yudan tem w̄ori yi m̄en t̄ambu yarinasia sere ben goo kun kp̄ia u ka tii yina.

Sakari u w̄e wa kāsiru s̄o

5 Ye Sakari u maa m̄era, yera u dur̄o goo wa u w̄e yĩirutii n̄eni. 6 Ma u n̄un bikia u n̄e, mana a d̄o.

Ma u wisa u n̄e, na d̄oɔwa n Yerusalemu yĩire n ka yen d̄ɛbu ka yen yasum wa.

7 Sanam m̄e Gusunɔn gɔrado wi u ka n̄un gari m̄ɔ, u susim wee, yera gɔrado goo u maa na u ka wiɔnɔ yinna. 8 Ma u n̄un s̄oɔwa u n̄e, a duka d̄oo a aluwaasi wi s̄a a n̄e, Yerusalemu ya koo ko wuu ḡe ba n̄ maa gb̄araru toosim̄o. Domi gen t̄ambu ka gen yaa sabenu koo dabia. 9 Yinni Gusunɔ u maa n̄e, u ko n s̄aa nge gb̄ara d̄oɔgiru Yerusalemu yen s̄o. Meya u ko n maa s̄aa yen b̄eɛɛ.

Yinni Gusunɔ u be ba raa

kpikiru da soku

10 Sakari u n̄e,

Yinni Gusunɔ u gerua u n̄e,
 b̄eɛ be u raa yarinasia handunian goonu n̄e ye s̄o,
 i wurama.

I seema i wurama saa s̄o ȳesan n̄om geu gian di.

11 B̄e Yerusalemugibu, b̄eɛ be i yoru dim̄o Babilonia,
 i kisirama.

12 Domi wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u n̄e,
 yeniban biru,

Yerusalemun b̄eɛɛ ya koo wurama.

Wee u man ḡoriɔ bwese ni nu b̄een ȳanu guran mi.

U n̄e, n̄u n maa b̄eɛ baba,
 ya s̄awa nge win tiin n̄oniya nu baba.

13 Wee u koo nu n̄oma doke
 kpa nu ḡosia b̄een yobu.

Saa ye s̄ora nu koo gia ma Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa u man ḡorima.

14 Wiya u n̄e, b̄e Yerusalemugibu, i nuku doɔun kuuki koowo.
 Domi u koo na u n ka b̄eɛ w̄aa.

15 Bwese dabina nu koo wura wi, Yinni Gusunɔn mi gia yen t̄o te,

kpa nu ko win tɔmbu,
kpa u n wāa ka be.

Saa ye sɔɔra i ko i gia ma wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u man gɔrima.

¹⁶ U ko n maa Yuda mɔ tem dɛɛram mɛ sɔɔ.

U koo maa Yerusalemu gɔsi.

¹⁷ Baawure u koo nɔɔ mari Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

Domu u koo seema win wāa yee dɛɛrarun di.

Sakari u yāku kowo wa

kāsiru sɔɔ

3

¹ Sakari u Yosue yāku kowo tɔnwero wa u yɔ Yinni Gusunɔn gɔradon * wuswaaɔ. Ma Setam † u yɔ win nɔm geuɔ u ka nùn taare wɛ. ² Ma Yinni Gusunɔn gɔrado u Setam sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔ u nun gerusi wi, wi u Yerusalemu gɔsa. A n̄ yɛ ma Yosue u sāawa nge dāa nɔɔ ge ba wuna dɔɔn di?

³ N deema yāa disinugina Yosue u sebua u ka yɔ gɔrado win wuswaaɔ. ⁴ Ma gɔrado wi, u be ba yɔ win wuswaaɔ sɔɔwa u nɛɛ, bu Yosuen yāa disinugii ni wunɔ. Ma u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, wee na nun wunen toranu wuna. Ma na nun tɔɔ baka yānu sebusia.

⁵ U maa wooda wɛ u nɛɛ, bu nùn dawani ye ya dɛɛre bɔkusio. Ma ba nùn ye bɔkusia. Ma ba nùn yānu sebusia. Saa ye sɔɔ, gɔrado wi, u yɔ mi. ⁶ U Yosue gari yini sɔɔwa u nɛɛ, ⁷ amɛniwa wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gerua. U nɛɛ, à n sīimɔ win swɛɛ sɔɔ, ma a win woodaba mɛm nɔɔwammɛ, wuna kaa win sāa yeru ka ten yaaran sɔmburu kpara. U koo nun kowa be ba win sɔmburu mɔn turo.

Yinni Gusunɔ

u koo win sɔm kowo naawa

⁸ Yosue, wunɛ yāku kowo tɔnwero, wunɛ ka wunen tɔn be ba sɔ wunen wuswaaɔ, i swaa dakio i nɔ.

Tɔn be, ba ko n gina sāawa yīreru wi u sisin sɔ.

Domu Yinni Gusunɔ u koo win sɔm kowo gɔrima wi u sāa kp̄ii pɔtura.

⁹ Wunɛ Yosuen wuswaaɔ, u kperu garu yiimɔ.

Wuswɛɛ nɔɔba yiruwa ta mɔ.

Win tiuwa u koo yore te sɔɔ.

Kpa u tem mɛn toranu wuna sɔɔ teeru.

¹⁰ Wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,

yen tɔɔ te, i ko i sokuna i nuku dobu ko bəri yɛndun sɔ beɛn dāa gbaanɔ.

Sakari u dabu wuragu

ka dāa ye ba mɔ olifi wa

kāsiru sɔɔ

4

¹ Gusunɔn gɔrado wi u ka Sakari gari mɔ u na u nùn yamia nge mɛ ba ra tɔnu dom yamiɛ. ² Ma u nùn bikia u nɛɛ, mba a waamɔ mi.

* **3:1** Yinni Gusunɔn gɔrado - Ka Heberum ba yorua Yinni Gusunɔ tɔna. † **3:1** Setam - Win sɔmbura u ka taare da Gusunɔn wuswaaɔ.

Ma u nùn wisa u nεε, wuran dabuwa na waamō gèn wǎllō ba wekeru garu sǎndi. Weke te, ta kāanu nǎǎba yiru mǎ. Nin wǎllōwa ba fitilanu sǎndi tia tia. Kāa nin min diya gum mu ra ka de fitila nin mi. ³Olifin dānu yiru ya wāa weke ten bǎkuo. Teeru nǎm dwaru gia, teeru maa nǎm geu gia.

⁴Ma Sakari u wure u gǎrado wi bikia u nεε, yinni, mba yeniba kpuron tubusianu.

⁵Ma Gusunǎn gǎrado u nεε, a ñ yen tubusianu yē?

^{6a}Ma Sakari u nεε, aawo, yinni. Ma gǎrado u nεε, ^{10b}fitila nǎǎba yiru ye, ya sǎawa Yinni Gusunǎn nǎni yi yi tem bukianamō.

¹¹Ma Sakari u maa nεε, mba olifin dānu yiru ye ya wāa dabu gen nǎm geuǎ ka gen nǎm dwarǎ min tubusianu.

¹²U maa bikia u nεε, mba olifin kāanu yiru yen tubusianu ni nu wāa dabun kāanu yiru yen bǎkuo, min di gum kokumǎ nge wura.

¹³Yera u wisa u nεε, a ñ nin tubusianu yē?

Ma u nεε, aawo, Yinni.

¹⁴U nùn wisa u nεε, nu sǎawa tǎmbu yiru be na gǎsa ba nε, tem kpuron Yinni sǎamō.

Nǎo mwεenu Sorobabelin sǎ

^{6b}Yera u maa nεε, wee ye Yinni Gusunǎ u Sorobabeli sǎmō. U nεε, n ñ mǎ ka wi, Sorobabelin dam ñ kun mε ka win yiikowa u koo kpī u sǎmburu ko.

Adama ka wi, Gusunǎn Hunden dama.

Wi, wǎllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

⁷U maa nεε,

Sakari, mba n da n guu baka te ta wāa Sorobabelin wuswaaǎ.

Sorobabeli wi, u koo tu kǎra

kpa u kpee geeru yara

te ba koo sǎndi sǎa yerun wii kpiirǎ.

Saa ye sǎǎ, tǎmbu ba koo nuku dobun kuuki ko ba n mǎ anna a kpee buraru wa.

⁸Yinni Gusunǎ u maa Sakari sǎǎwa u nεε,

⁹Sorobabeliwa u dii ten kpεεkpεeku swī.

Wiya u koo maa ten bana wiru go.

Saa ye sǎǎra nen tǎmbu ba koo gia ma nε, Gusunǎ wǎllu ka tem Yinniwa na nun gǎrima.

^{10a}Yen sǎ, bu ku sǎmbu ten tore gem

baa tǎ n sǎan na piibu.

Ba koo nuku dobu ko

bǎ n wēε wa

yi ba ra ka ganan dǎndabu mεeri

Sorobabelin nǎmǎǎ.

Sakari u tireru wa ta yǎǎwa

5

¹Sakari u maa nǎni seeya kǎsiru sǎǎ ma u tire kureru garu wa ta yǎǎwa. ²Ma Gusunǎn gǎrado u nùn bikia u nεε, mba a waamō mi.

Ma u nùn wisa u nεε, tire kureru gara na waamō ta yǎǎwa. Ten dēεbu sǎawa gǎm soonu yǎndu. Ten yasum maa gǎm soonu wǎkuru.

³ Yera u nùn sḡwa u nεε, bōriya ta sḡwa yi yi koo yabi tem mε kpuro sḡ. Ten bee tiaḡ, ba yoruawa ma ba koo gbɛnɔbu kpuro gira minin di. Bee tiaḡ maa ba koo be ba ra bōri weesugii ko gira. ⁴ Gusunḡ wollu ka tem Yinnin tiiwa u koo de bōri yi, yi na kpa yi gbɛnɔbun yɛnusu di ka sere be ba ra ka Yinni Gusunḡn yīsi ru bōre kam. Miya yi koo sina yi yin wāa yeru ko kpa yi ben dirun kpεεkpεεku ka ten kpenu di.

Sakari u tɔn kurḡ goo wa

kāsiru sḡ

⁵ Gusunḡn gɔrado wi, u Sakari susi ma u nεε, a nɔni seeyo a wa ye ya yarim wee.

⁶ Ma u nùn wisa u nεε, mba mi.

Ma u nεε, birera mi, ta yarim wee tḡ sḡ tem min tɔmbu kpuron toranu yiba.

⁷ Sanam mε bire ten wukiritia ye ba kua ka pεεrum ya wukiara, yera u kurḡ goo wa u sḡ ten sḡwḡ. ⁸ Ma gɔrado wi, u nεε, kurḡ wi, u sḡawa toranu.

Ma u wure u kurḡ wi taare bire ten sḡwḡ, ma u wukiri. ⁹ Ye u maa nɔni seeya wḡllḡ, yera u kurḡbu yiru gabu wa kāsiru sḡ. Kurḡ be, ba kasi mḡ nge kpakpayε, ma woo ga yi suama. Ma ba na ba bire te sua ba ka da wḡllḡ. ¹⁰ Ma u gɔrado wi bikia u nεε, mana ba ka tu dḡ. ¹¹ U nùn wisa u nεε, ba ka tu dḡwa Babilonin temḡ. Miya ba koo tu diru bania. Bā n tu bana ba kpa, kpa bire te, ta n wāa mi.

Sakari u tabu keke nne wa

kāsiru sḡ yi dumi gawe

6

¹ Sakari u maa nɔni seeya ma u tabu keke nne wa yi dumi gawe yi yariḡ guunu yirun baan di. Guu ni, nu sḡawa sii ganduginu. ² Tabu keke gbiikaa, dum swḡeya yi gawe. Yiruse, kɔnkɔrḡba. ³ Itase, kaaba. Nnese, dumi yi yi bau swāasu mḡ. ⁴ Ma u gɔrado wi u ka nùn gari mḡ bikia u nεε, berà mi nɛn Yinni.

⁵ U nùn wisa u nεε, wḡllun gḡonu nɛn wosa si su raa wāa Gusunḡ, tem kpuron Yinnin bḡkuḡ. Siya su tḡ doonḡ.

⁶ Dum kɔnkɔrḡ be ba tabu keke yen tia gawe mi, ba dḡwa sḡ yḡsan nɔm geu gia. Ma dum kaa be, ba swīi. Adama dum bau swāasugii yi, yi dḡwa sḡ yḡsan nɔm dwaru gia. ⁷ Dum swḡε yi, yi yara ma yi kana yi da yi tem bukiana. Ma gɔrado wi, u yi sḡwa u nεε, yi doo yi tem mε bukiana.

Ma yi tem mε bukiana. ⁸ Gɔrado wi, u nùn soka u nεε, a mεerio a wa. Dumi yi yi da sḡ yḡsan nɔm geu gia mi, yi Gusunḡn mḡru suresiawa bera mi.

Ba koo Yinni Gusunḡn

sāa yeru seeya

⁹ Yinni Gusunḡ u Sakari sḡwa u nεε, ¹⁰ a yoo beni, Helidai ka Tobiya ka Yedayan kḡnu mḡ kpa a da Yosias, Sofonin biin yɛnuḡ mi yoo be, ba wāa sanam mε ba tunuma Babiloniḡ. ¹¹ Kpa a sii geesu ka wura sua a ka sina furḡ ko ge kaa doke Yosue, yāku kowo tɔnwero, Yosadakin biin wirḡ. ¹² Kpa a nùn sḡ a nεε, amɛniwa nε, Gusunḡ wollu ka tem Yinni na gerua. Na nεε, goo wāa wi ba mḡ kpīi pḡtura.

Saa win min diya wāara koo yari

kpa u nɛn sāa yee te bani.

¹³ U koo sina yānu sebe,

kpa u sina win sina gḡnḡ u tɔmbu kpara.

Yāku kowo ko n wāa win bōkuo
kpa ba n nōo tia sāa mam mam.

¹⁴ Sina furō ge, ga ko n wāawa ne, Yinni Gusunan sāa yerō. Geya ga koo de bu Helēmu ka Tobiya ka Yedaya ka Hēni, Sofonin bii yaaya.

¹⁵ Ma Sakari u nee, be ba wāa n toma, ba koo na bu sāa yee te bani. Saa ye sōōra ba koo gia ma ne, Gusunō wōllu ka tem Yinniwa na nun garima.

Yeni kpuro ya koo koorawa ì n ne, Gusunō beēn Yinnin gere mem nōōwa mam mam.

Nōo bōku te ba ka

Yerusalemun bansu yaayama

7

¹ Darusin bandun wōo nnese sōo, yen suru nōōba nnese wi ba mō Ksilun sōo nnese sōōra Yinni Gusunō u ka Sakari gari kua u nee, ² Betēligibu ba raa Saresee ka Regēmu Meleki ka gabu gōra Gusunō wōllu ka tem Yinnin sāa yerō bu ka win durom kana. ³ Kpa bu maa yāku kowobu ka win sōmōbu bikia bā n ko ba n sumān na, kpa ba n nōo bōkuo wōon suru nōōbuse kpuro sōo nge me ba mō tēebun di.

⁴ Yera Gusunō, wōllu ka tem Yinni u Sakari sōōwa u nee, ⁵ a yāku kowobu ka tōn be kpuro wisio a nee,

saa wōo wata ka wōkurun di, ba ra nōo bōke
kpa ba n wāa nuku sankiranu sōo wōon suru nōōbuse ka nōōba yiruse sōo.
Adama ba ñ ye mō bu ka man beere wē.

⁶ Bā n maa dimō, ba nōrumō, ben tiin sōna.

⁷ Yellu, ne, Yinni Gusunō na tōmbu kirō kua ka gari yinin bweseru nen sōmō gbiikobun min di. Saa ye sōo, Yerusalemu ka wuu si su ka ye sikerenen tōmbu ba wāa bōri yendu sōo, ma tōmba yiba sōo yēsan nām dwaru gia ka wōwao.

⁸⁻⁹ Gusunō wōllu ka tem Yinni u maa Sakari sōōwa u nee, a tōn be gari yini yaayasio yi yi nee,

bu tōmbu sirio dee dee,
kpa ba n tōn geeru ka wōnwōndu mōōsine.

¹⁰ Bu ku gōminibu ka gobekuba

ka sōbu ka sāarobu dam dōre.

Bu ku maa ben winsim kōsa bwisikusi.

¹¹ Adama ba ñ gari yi swaa sue. Ba swaa taayawa. ¹² Ma ba ben gōrusu bōbiasia nge kpee kpikuru. Ba ñ ne, Gusunō wōllu ka tem Yinnin wooda ye swaa daki, ye na bu wē saa nen sōmōbun min di, be nen Hunde u ka gari kua. Ma ben swaa taa bi, bu man mōru kua too.

¹³ Sanam me na bu soka, ba ñ wisa.

Yen sōna nen tii na ñ maa bu wisa
sanam me ba man somiru kana.

¹⁴ Yen sōna na bu yarinasia bwesenu kpuron suunu sōo ni ba ñ daa yē.

Ma ba ben tem deri dirum

gōo ku ra maa sare mi.

Ma tem gem me, mu kua bansu.

Ne, Gusunō wōllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Yinni Gusunō u koo

Yerusalemu wesia nge yellu

8

- 1 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gerua u nɛɛ,
 2 nɛn nisinu kpā Yerusalemun sɔ.
 Domi na ye kī gem gem.
 3 Yen sɔna na nɛɛ, kon wura Yerusalemu ye sɔɔ
 kpa na n wāa mi.
 Ba koo ye soku wuu gemguu.
 Kpa bu maa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin guu te soku guu dɛɛraru.
 4 Durɔ tɔkɔnu ka kurɔ tɔkɔnu
 nu koo ka dɛki sīima
 kpa nu na nu sina yen batumaba sɔɔ.
 5 Bii aluwaasiba ka bii wɔndiaba
 ba koo yibu yen batuma be sɔɔ
 ba n dweebu mɔ.
 6 Isireli be ba tien nɔni sɔɔ,
 ya ko n sāa nge ye ya kun kpɛ yu kooru.
 Adama nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,
 kon kpī n maamaaki ye ko.
 Nɛna na yeni gerua.
 7 Wee na nɛn tɔmbu faaba mɔ
 be ba wāa sɔɔ yari yerɔ ka sɔɔ duu yerɔ.
 8 Kon ka bu wurama kpa bu sina Yerusalemuɔ
 ba n sāa nɛn tɔmbu
 kpa na n maa sāa ben Yinni gemgii
 wi u naanɛ mɔ.
 9 Wee ye nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.
 Na nɛɛ, i wɔrugɔru koowo
 bɛɛ be i nua gisɔ ye nɛn sɔmɔbu ba gerua
 sanam mɛ ba nɛn sāa yee ten kpɛkpɛku swīi.
 10 Domi yellu, goo ku ra win sɔmburun kɔsiaru wa.
 Goo ku ra maa yaa sabe ni nu nɔn sɔmburu kuan kɔsiaru wɛ.
 Saa ye sɔɔ, goo ku ra yari.
 Goo ku ra maa du ka bɔri yɛndu yiberɛban sɔ.
 Domi na tɔmbu yɔsuwa bu ka wɔrina.
 11 Adama tɛ, na n maa Isireli be ba tie kuammɛ nge mɛ na kua yellu.
 Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.
 12 Kon de bɔri yɛndu tu duwa tem sɔɔ kpuro.
 Resɛm ya koo ma.
 Gura ya koo nɛ
 kpa tem mu dīanu ko.
 Doma nini kpurowa kon Isireli be ba tie kua.
 13 Bɛɛ Yudaba ka Isireliba,
 wee i kua bwese te na bɔrusi bwesenun suunu sɔɔ.
 Adama tɛ, kon bɛɛ faaba ko
 kpa i n sāa domarugibu tɔmbun suunu sɔɔ.
 Yen sɔ, i ku bɛrum ko.
 I de i n wɔrugɔru mɔ.
 14 Ameniwa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.
 Na nɛɛ, na raa gɔru doke n bɛɛ kɔsa kua
 yɛn sɔ bɛɛn haababa ba nɛn mɔru seeya.
 Na n daa gɔru gɔsie n ye kɔbia.
 15 Adama tɛ, na gɔru doke

n Yerusalemu ka Yudan tem kpuro gea kua.

Yen sã, i ku berum ko.

¹⁶ I ka gari yini samburu koowo.

Yiya, baawure u n da win winsim gem sã.

Kpa i n da baawure siri gem sã

i n ka wãa bõri yendu sã.

¹⁷ I ku goo kãsa kua.

I ku bõri weesugii ko.

Domi yeniba kpurowa na tusa.

Ne, Yinni Gusunõwa na yeni gerua.

Nõ bõkurun tõru ta koo

gõsira nuku dobun tõru

¹⁸ Gusunõ wõllu ka tem Yinni u nee, ¹⁹ nõõ bõku ni i ra ko suru nnese sã ka suru nõõbuse sã ka suru nõõba yiruse sã ka suru wõkuruse sã, nu koo gõsira nuku dobun tõnu Yudaã. Ni sãra ba ko n da tõõ bakanu di.

Adama yeba kpuro sã, i de i gem ka bõri yendu kãa.

²⁰ Na maa wure na nee,

tõmbu ba koo na Yerusalemuõ

saa wusu dabinun di.

²¹ Wusu gasun tõmbu ba koo gasun tõmbu sã bu nee,

bu da bu ne, Gusunõ wõllu ka tem Yinnin durom kasu Yerusalemuõ kpa bu man sã.

²² Geema, bwese dabinu ka maa bwese ni nu dam mõ

nu koo na nu nen durom me kasu

kpa nu man sã.

²³ Ne, Gusunõ wõllu ka tem Yinni na nee,

yen tõõ te, bweseru baatere sã,

tõmbu wõku wõkubu ba ko n Yuu turon yabe soo neni

ba n mã, ba koo ka nùn da.

Domi ba nua ma ne, Gusunõ na wãa ka wi.

ISIRELIBA KA BWESE TUKUNU

Yinni Gusunõ

u koo bwese ni nu tie siri

9

¹ Amenywa Yinni Gusunõ u gerua Hadarakin tem sã u nee,

kon wuu ge ba mã Damasi siri.

Domi nen neni wãa tõmbu sã

nge me yi wãa Isireliban bwese keri kpuro sã.

² Kon maa Hamati ye ya wãa Damasın tem nõõ bura yerõn tem siri

ka Tiri ka sere maa Sidoni,

baa me wuu sin tõmbu ba bwisi mõ.

³ Tiri ye, ya wãa gbãra damgirun suunu sã.

Me ya gobi guramõ nge tua.

Ma ya wura guramõ nge põtãkã.

⁴ Adama ne, Yinni Gusunõ, kon ye kpuro mwa.

Kon yen dam sure nim wõku sã

kpa n de yu dõõ mwaara.

⁵ Asikalonigibu ba koo ye wa

kpa bu berum duura.

Kon de tem yiiri bakabu bu Gasa wəri,
kpa Ekoronígibun yíiyòbu kpuro bu kam ko.
Gasa ya koo sunò bia.

Goo kun ko n maa wāa Asikaloniò.

⁶ Sòbu ba koo na bu sina Asidòduò.
Kpa n Filisitiban tii suabu kpeerasia.

⁷ Ba òn maa yem dimò.

Ba òn maa búu yáku díanu dimò.

Ba koo kowa nɛ, Gusunòn tǎmbu nge Yudaba
kpa Ekoronígibu ba n maa sǎa nɛn tǎmbu
nge mɛ Yebusiba ba kua.

⁸ Kon nɛn sansani gira n ka nɛn sǎa yeru sikerena.

Kpa yiberɛ be ba daamò ba wuramamò bu ku raa ye wəri.

Dam dioba kun maa sarò mi.

Domí nɛn nòni wāa mi.

Sunò wi u ka bəri yendu sisi

⁹ Bɛɛ Sionígibu, i nuku dobun kuuki koowo.

Bɛɛ Yerusalemugibu, i yɛɛrio nuku dobun sò.

Wee bɛɛn sina boko u sisi bɛɛn mi.

U sǎawa gemgii ka faaba kowo.

U òn tii sue.

Kɛɛɛku buuwa u sòni.

¹⁰ Kon de tabu kɛkɛ yi kpe Efaraimun temò

kpa dumi ka ten ni ba raa ka tabu kua yu kpeera Yerusalemuò.

Sunò wi, u koo ka bwesenu bəri yendu naawa.

U ko n bandu díiwa nim wòku geen di

sere ka nim wòku gíò,

saa maa daa te ba mò Efaratin di n ka da handunian goonu nne sò.

Pirisòmban karabu

¹¹ Yinni Gusunò u nɛɛ,

nɛn arukawani ye na ka bɛɛ bókuan sò,

ma i ye sire ka yáku yaa yem,

kon bɛɛn yobu yara dǎkò kpirirun di te ta òn nim mò.

¹² Bɛɛ yobu, bɛɛ be i yíiyò bakabu mò,

i wuro bɛɛn wusò si su gbǎranu mò.

Na maa bɛɛ nòsiamò ma kon bɛɛ domaru kua

nge yellugirun nɛn yiru.

¹³ Kon Yuda dendi nge tendu.

Kpa Efaraimu ya n sǎa ten sɛɛnu.

Yerusalemu, kon wunen bibu sua bu Gɛɛkiba tabu wəri.

Kon bu kowa nge tabu durò damgiin takobi.

¹⁴ Nɛ, Yinni Gusunò, kon tii sòsi wòllò.

Nɛn sɛɛu ga koo doona nge guru maakínu.

Kon kǎba sò,

kpa n sarama guru woo bókò sò,

ge ga wee saa sò yɛsan nɛm dɔwaru gian di.

¹⁵ Nɛ, Gusunò, wòllu ka tem Yinni, kon nɛn tǎmbu kǎsu.

Ba koo ben yiberɛba kamia bu ben kpurantɛnɛnɛn kpenu kòsuku.

Kon de yiberɛ ben yem mu yari nge tam,

òn kun mɛ nge yáku yaa yem mɛ mu ra gbɛɛru yibu

bu yɛka yáku yerun kǎanò.

16 Yen tɔɔ te, kon nɛn tɔmbu faaba ko
nge mɛ yāa kparo u ra win yāanu faaba ko.
Ba koo balli ben temɔ nge kpee gobigii
ni ba mani sina furɔ sɔɔ.

17 Tem miya doo nɔɔru ka buram mu ko n wāa.
Alikama ka tam koo de aluwaasiba ka wɔndiaba ba n dam mɔ.

Gusunɔ turowa s̄a Yinni

10

1 I Yinni Gusunɔ kanɔ u bɛɛ tom buruku gura kɛ.

U koo de guru woo gu na

kpa guru baka yu nɛ.

Kpa yakasu su kpi baama.

2 Domi b̄uu n̄in bw̄arokunu ba m̄ɔ Terafimu nu weesu m̄ɔ.

Sɔrobu ba k̄asi weesuginu waamɔ.

Ben dosusu su s̄aawa weesu.

Sin nuku yemiasiabɔ s̄aawa kam dirum.

Yen s̄ona ba sirenɛ nge yaa sabenu.

Ba wɔnwɔndu soore,

domi ba n̄ kparo mɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo win tɔmbu yakia

3 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

na ka kparo tuko be ba nɛn tɔmbu kpare m̄aru m̄ɔ.

Be, be ba s̄a nge bonu mi, kon bu w̄rima.

Domi nɛ, Gusunɔ w̄ollu ka tem Yinni

na nɛn tɔmbu Yudaba naawa.

Kon bu dendiwa tabu sɔɔ nge dum girimagia.

4 Ben min diya sinambu ba koo yari.

Kpa ba n dam mɔ nge gani gɔmburun kperu,

n̄ kun mɛ nge kuu bekurugirun gbere,

n̄ kun mɛ nge tɛn te ba ra ka tabu de.

5 Ba ko n s̄aawa nge tabu durɔ damgii

be ba ben yiberɛba taakumɔ swɛɛ sɔɔ nge p̄otɔkɔ.

Ba koo tabu ko yɛn s̄ɔ nɛ, Yinni Gusunɔ ko na n ka bu wāa.

Ben yiberɛ be ba dumi yɔɔwa ba koo sekuru wa.

6 Kon Yudaba t̄asisia,

kpa n Isireliba w̄ora.

Kon ka bu wurama,

domi na ben wɔnwɔndu mɔ.

Ba ko n s̄aawa nge be na n̄ daa biru kisi.

Domi nɛna na s̄a Gusunɔ ben Yinni.

Kon ben kanaru mwa.

7 Efaraimuba ba ko n s̄aawa nge tabu durɔ damgibu.

Ba ko n nuku dobu mɔ nge wi u tam n̄ora.

Ben bibu ba koo ye wa kpa bu nuku dobu ko.

Ba koo nuku dobu ko nɛ, Yinni Gusunɔn s̄ɔ.

8 Kon wia ko bu ka mennama.

Domi nɛna na bu yakiamɔ.

Ba koo dabia nge yellu.

9 Kpa n de ba n pusa bwesenun suunu sɔɔ.

Mi ba wāa n toma mi,
 ba ko n da man yaaye min di.
 Kpa ba n wāa mi ka ben bibu.
 Yen biru, ba koo wurama.

¹⁰ Kon de bu wurama saa Egibitin di.
 Kon bu mennama saa Asirin di.
 Kpa n de bu wurama Galadiō ka Libaniō.
 Batuma kun bu turi.

¹¹ Ba koo nim wōku tōbura mi ba nuku sankiraru wa.
 Gusunō u koo gen nim kurenu so,
 kpa Nilun daaru n nim mu gbera.
 Asirigibun tii suabu koo kpe.

Kpa Egibitigibun bandu tu nōru ko.

¹² Kon nen tōmbu tāsisia.
 Kpa ba n sīimō ka nen yīsiru.
 Nε, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Ba damgibu kosuka

11

¹ Bεε Libanigibu, i bεen kōnnōsu kenio
 kpa dōō u bεen dāa ye ba mō sɛduru di.

² Bεε dāa ye ba mō sipere, i weeweenu koowo.
 Domi sɛduruba ba wōruka.
 Be ba tii sue mi, ba kpeera.
 Bεε Basanin dāa bakanu, i weeweenu koowo.
 Domi dāa sōō ge ba n dāa kpē bu du ga wōruka.

³ Kparobu ba wuri mō,
 domi ben bεere ya kpa.
 Gbee sinansu su kukirimō,
 domi Yuudenin dāa sōn bεere ya kpa.

Kparobu yiru

⁴ Ameniwa Yinni Gusunō u Sakari sōōwa. U nεε, a yāanu kparo ni ba koo go.
⁵ Be ba nu dwemō ba goomō ba n bu sεeyasiamō. Be ba maa nu dōramō ba mō,
 ba ne, Gusunō siara, domi ba gobi mō. Nin kparobu ba ku ra maa ka nu yine.
⁶ Nε, Yinni Gusunō na n maa tōmbun wōnwōndu mō tem mε sōō. Kon baawure
 berīwa win winsim nōmuō ka win sunōn nōmuō. Ba koo ben tem arumani
 gurawa. Na n maa bu wōramō ben yiberēban nōmun di.

⁷ Yera Sakari u yāanu kparabu wōri ni ba koo go. Yāa niya nu kōsuru bo.
 Ma u kpara dēki yiru kasu. U tia soka durom, tia maa nōō tia. Ma u da u yāa ni
 nōōri. ⁸ Suru tian baa sōō u nin kparobu ita go. Ma u ka nu tii kpara u temanabu
 kpana. Ma nin tii nu nūn tusa. ⁹ Ma u nεε, na n maa nu kparamō. Nin ni nu
 koo gbi, nu gbio. Ni nu koo maa tiara nu tennō.

¹⁰ Ma u win dēka ye u soka durom bōōka u ka sōōsi ma u win arukawani
 kusia ye u raa ka bwesenu kpuro bōkua. ¹¹ Yen tōō tera u arukawani ye kusia.
 Ma yāa kōsu ni nu nūn mεera mi, nu gia ma Yinni Gusunōn gariya yi kooramō.
¹² Ma u bu sōōwa u nεε, yā n bu wēre, bu nūn kōsiaru wēygo, ya kun maa bu
 wēre, bu derio.

Yera ba sii geesun gobi tēna yīra ba nūn kōsia. ¹³ Ma Yinni Gusunō u nūn
 sōōwa u nεε, a sii geesun gobi tēna ye ba mεera bure mi, mōmō wēygo.

Ma u gobi yi sua u yari Gusunən s̄a yerə yi ka ko m̄m̄ogii. ¹⁴ Yen biru, u maa win kpara d̄eka yiruse ye u soka n̄əə tia mi, b̄əəka u ka s̄əəsi ma Yudaba ka Isireliban baā s̄əə n̄əə tia maa sari. ¹⁵ Yinni Gusunə u maa n̄un s̄əəwa u n̄e, a kpara nge kpara gari b̄əəko. ¹⁶ Domi kon kpara ɔo seeya tem me s̄əə, wi u kun ȳaanu n̄əərim̄ə ni nu ɔəə d̄əə. U n̄ nin binu kasum d̄əə. U n̄ ni nu m̄eera wa tim kuamm̄e. M̄eya u n̄ maa ni nu b̄w̄āa do n̄əərim̄ə. Adama u koo ni nu gum m̄ən yaa tem sere ka nin k̄ōri.

¹⁷ B̄ruruwa kpara gari b̄əəko wi u ȳaanu derim̄ə.

Takobi yu win ḡaseru ka win n̄əm geun n̄ənu k̄əsukuo, kpa ḡase te, tu gbera kpa n̄ənu ge, gu gbi.

Yinni Gusunə

u koo Yerusalemu yakia

12

¹ Gari yi Yinni Gusunə u gerua Isireliban s̄ə wee.

Wi, wi u w̄əllu ka tem m̄ama,

ma u maa t̄ənu hunde dokea

² u n̄e, na Yerusalemu kua nge n̄əra ye ya n̄en m̄əru yiba nge tam. Ya koo bwese ni nu ka ye s̄ikerene woo tiro kp̄ē. Woo tiro ge, ga koo Yudaba kpuro n̄enē b̄a n Yerusalemu tarusi. ³ T̄ə te s̄əə, kon ye ɔsia nge kpee bakaru. Be ba k̄i bu tu sua ba koo m̄eera wa. Handunian bwesenu kpuro nu koo m̄enna nu tu w̄əri. ⁴ Yen t̄ə te, Yinni Gusunə u n̄e, kon ben dumi woo tiro kp̄ē kpa n yin maas̄əbu n̄əni sw̄āru kp̄ē, kpa n bwese tukunun dumi w̄əkoru kp̄ē. Adama kon Yudaba k̄əsu. ⁵ Yudan wirugibu ba koo n̄e, Yerusalemugiba ba s̄ā ben dam n̄e, Gusunə ben Yinnin s̄ə, n̄e wi na w̄əllu ka tem m̄ə. ⁶ Yen t̄ə te s̄əə, kon Yudan wirugibu kowa nge d̄əə boko d̄āa s̄əəw̄ə, n̄ kun me nge wii b̄ən t̄ən d̄əə ba s̄əka d̄āa b̄əkunu s̄əə. Ba koo bwese ni nu ka bu s̄ikerene kamiawa mam mam. Adama Yerusalemugibu ba ko n s̄əwa ben temə.

⁷ N̄e, Yinni Gusunə kon Yudaban yenusu faaba ko, kpa Dafidin ȳenun b̄eere ka Yerusalemugibun b̄eere yu ku raa Yuda be ba tiegia kera. ⁸ Yen t̄ə te, kon Yerusalemugibu k̄əsu. Be s̄əə, wi u kun daa dam m̄ə, u koo dam kowa nge Dafidi. Kpa Dafidin yenugibu ba n s̄ā nge Gusunən ɔrado wi u ȳ ben wusw̄aa.

Ba ɔəə wooru s̄ə

tem me kpuro s̄əə

⁹ Yen t̄ə te, kon kookari ko n bwese ni kpuro ɔo ni nu Yerusalemu w̄ərim wee. ¹⁰ Kon de Dafidin yenugibu ka Yerusalemugibu ba n w̄ənw̄əndu m̄ə kpa ba n da kanaru ko, kpa bu ɔs̄irama n̄en mi, n̄e wi ba yaasa s̄əka. Ba koo man sw̄iisi nge win bii teeruru ta gu. Ba koo sw̄iwa ka nuku sankira bakanu nge win bii gbiikoo u gu. ¹¹ Yen t̄ə te, nuku sankiraru ta ko n kp̄a Yerusalemu nge te ba kua Hadadirim̄əən s̄ə Megidon w̄əw̄aa. ¹² Tem me kpuro s̄əə, ba ko n ɔəə wooru s̄əwa ȳenu ka ȳenu. Dafidin yenugibu, kur̄əbu ka dur̄əbu n̄enem. Natanin yenugibu, kur̄əbu ka dur̄əbu n̄enem. ¹³ Lefin yenugibu, kur̄əbu ka dur̄əbu n̄enem. Sim̄ein yenugibu, kur̄əbu ka dur̄əbu n̄enem. ¹⁴ Nge m̄eya ȳenu si su maa tien t̄əmbu ba ko n ɔəə wooru s̄ə n̄en̄enka, kur̄əbu ka dur̄əbu n̄enem.

13

¹ Yen tɔɔ te, bwia gaa ya koo yari yu ka Dafidin yɛnugibu ka Yerusalemugibun toranu waka.

Yinni Gusunɔ u koo

win sɔmɔ weesugibun

bwāarokunu kɔsuku

² Yen tɔɔ te, nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni kon bɔnun yĩsinu kpeerasia tem mɛ sɔɔ kpa bu ku raa maa nu yaaya. Kon maa nɛn sɔmɔ weesugii be ba bɔu s̄aarun k̄iru mɔ mi wuna. ³ Goo ù n gari weesugii mɔ, win tundo ka win mɛro ba koo nùn s̄ɔwa bu nɛɛ, kaa gbi. Domi a weesu mɔwa ka Yinni Gusunɔn yĩsiru. Kpa tundo wi, ka mɛro wi, bu nùn takobi s̄oku bu go sanam mɛ u gari yi mɔ. ⁴ Yen tɔɔ te, Gusunɔn sɔmɔbu ba koo sekuru wa ben k̄asi weesuginun s̄ɔ. B̄a n gari mɔ, ba ñ maa yabe sansuginu sebumɔ bu ka t̄ambu n̄oni w̄ɔke. ⁵ Ben baawure u koo nɛɛwa, u ñ s̄aa Gusunɔn sɔmɔ. Wi, gbaa wukowa. Domi ba nùn dwawa saa win piiburun di. ⁶ B̄a n nùn bikia ba nɛɛ, mana u sere mɛɛra yeni wa ye ya w̄aa win n̄omaɔ, kpa u wisi u nɛɛ, u ye wawa win b̄ɔrɔ k̄inasibun yɛnuɔ.

Ba koo gia ma

Gusunɔwa u s̄aa Yinni

⁷ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ, takobi, a nɛn kparɔ wi na kua nɛn b̄ɔɔ w̄orio. A nùn goowo kpa ȳaanu nu yarina, kpa n ni nu kun dam mɔ w̄ori.

⁸ U maa nɛɛ, b̄a n tem mɛn t̄ambu b̄onu kua suba ita, yen suba yiru ya koo gbi kpa sube tee teni tu tiara. ⁹ Kon sube tee te d̄ɔɔ doke kpa n tu s̄ɔwa nge mɛ ba ra sii geesu sowe. Kon tu s̄ɔwawa nge mɛ ba ra wuru sowe. Ta koo nɛn yĩsiru soku kpa n tu wurari. Kon tu s̄ɔ n nɛɛ, ta s̄awa nɛn t̄ambu. Kpa ten tii tu maa nɛɛ, na s̄awa Gusunɔ ten Yinni.

Yinni Gusunɔn t̄ɛru

14

¹ Bɛɛ Yerusalemugibu, Yinni Gusunɔn t̄ɛra wee.

Ba koo bɛɛn ȳanu gura bu b̄onu ko bɛɛn n̄oni biru.

² U koo bwesenu kpuro mɛnna nu ka Yerusalemu w̄ori.

Ba koo ye mwa kpa bu yen yɛnusu d̄ɔɔ soku.

Ba koo ka yen t̄ɔn kurɔbu kpuna ka dam.

Kpa bu yen t̄ambun b̄onu yoru mwɛɛri bu ka doona.

Adama ba ñ be ba tie goomɔ.

³ Saa ye s̄ɔra Yinni Gusunɔ u koo tii s̄ɔsi

kpa u ka bwese ni tabu ko nge mɛ u ra ko tabu s̄ɔɔ.

⁴ Yen tɔɔ te, u koo win naasu s̄ondi Olifin guuro

te ta w̄aa Yerusalemun dee deeru, s̄ɔɔ yari yeru gia.

Olifin guu te, ta koo bɛsira suunuɔ

saa s̄ɔɔ yari yerun di sere s̄ɔɔ duu yerɔ.

W̄owi baka ya koo yari ten suunu s̄ɔɔ.

Guu ten bee tia ya koo da s̄ɔɔ ȳɛsan n̄am geu gia

kpa bee tia yu maa da s̄ɔɔ ȳɛsan m̄am d̄waru gia.

⁵ Saa ye s̄ɔɔ, i ko i duki dawa win guunun w̄ɔwa s̄ɔɔ.

Domí w̄ɔwa ye, ya ko n w̄awa sere Atiselio.

I ko i duki suwa nge me i raa kua
 sanam me tem yiiribu bee deema
 Osiasi Yudaban sina bokon waati.
 Saa ye soora Gusunɔ nen Yinni u koo na ka win tɔn deerobu.

⁶ Yen tɔɔ te, yam bururam mu n̄ ko n maa wāa.
 Pura ya ko n wāa ka sere maa nim me mu gosira nge kperu.

⁷ Tɔɔ te, ta ko n sāawa nenem te Yinni Gusunɔ u yē.
 Ba n̄ wōkuru ka sōɔ sɔɔ wunanamɔ.
 Adama yoka, yam bururam mu koo sōɔsira.

⁸ Yen tɔɔ te, nim gem mu koo yari Yerusalemun di
 kpa men sukum mu koku mu da nim wōkuɔ
 ge ga wāa sōɔ yari yeru gia,
 kpa sukum mu da nim wōku ge ga wāa sōɔ duu yeru gia.
 Nge meya n ko n sāa sōɔ sāreru ka guran saa.

⁹ Yinni Gusunɔwa u ko n sāa tem kpuron sunɔ.

Wi turowa u ko n sāa Yinni.
 Win turon yīsira tambu kpuro ba koo gia.

¹⁰ Isireliban tem kpuro mu koo gosia wɔwa
 saa Geban di sōɔ yēsan nɔm geu gia
 n ka da Rimɔwɔ Yerusalemun sōɔ yēsan nɔm dwaru gia.

Saa ye sɔɔ, Yerusalemu ya koo yīsiru yari
 kpa ya n wāa yen ayerɔ.
 Ya ko n wāawa saa kɔnnɔ ge ba m̄ Benyamēen di,
 n ka da kɔnnɔ gbiikuuɔ,

sere ka kɔnnɔwɔ ge ba m̄ gani gɔmbunu.
 Saa maa kōsu yee te ba m̄ Hananēelin di,
 n ka girari sina bokon resem gama yerɔ.

¹¹ Tamba koo sina ye sɔɔ.
 Ba n̄ maa ye kam koosiamɔ.
 Ya ko n wāawa bɔri yendu sɔɔ.

¹² Wee nɔni swāa te Yinni Gusunɔ u koo tambu kpɛɛ
 be ba Yerusalemu tabu wari.
 Ben wasi koo kōsiwa ba n ka sīimɔ.
 Ben nɔni yi koo kōsi ben nɔni wɔrusu sɔɔ,
 kpa ben yari yi kōsi ben nɔsɔ.

¹³ Yen tɔɔ te, nɛ, Yinni Gusunɔ kon wahala baka doke ben suunu sɔɔ.
 Kpa bu wɔrina bu soona.

¹⁴ Yudaba ba koo tabu ko Yerusalemuɔ,
 kpa bu bwese tuku ni nu ka bu sikerenen dukia gurama.
 Yera, wura ka sii geesu ka yāa dabinu.

¹⁵ Nin dumi ka nin birakasu
 ka nin yooyoosu ka nin ketekunu
 ka sere maa yaa sabe ni nu wāa mi,
 kpuro nu koo dumgbeku mwaara.
 Dumgbeku tia yera ya koo nu deema.

¹⁶ Bwese ni nu raa Yerusalemu ye wari,
 nin ni nu tie, nu ko n da nɛwa wōɔ baagere
 nu yiira Gusunɔ sina bokon wuswaaɔ,
 wi u sāa wollu ka tem Yinni,
 kpa nu Kunun tɔɔ bakaru ko.

¹⁷ Bweseru garu tā kun de

tu Gusunə sina boko wi u sāa wəllu ka tem Yinni yiira
tu sā Yerusalemuə,
gura kun nɛmə ten temə.

¹⁸ Egibitigibu bə kun de Yerusalemuə

bu ka Kunun tɔɔ bakaru ko,
gura kun nɛmə ben temə.

U koo bu wahala dokewa
nge bwese ni nu yina nu da
nu Kunun tɔɔ bakaru ko.

¹⁹ Nge mɛya u koo Egibitigibu ka bwese ni nu yina nu Kunun tɔɔ bakaru da
Yerusalemuə kua.

²⁰ Yen tɔɔ te, ba koo dumin yangirenu sɔɔ yore bu nɛɛ, Yinni Gusunəgia.

Sāa yerun wekenu kpuro nu ko n sāawa nge yāku yerun gbɛa.

²¹ Wekenu kpuro nu ko n sāawa Gusunə, wəllu ka tem Yinniginu Yerusalemuə
ka Yudaə.

Be ba koo yākuru na,
bera ba ko n da nu sue
bu ka ben yāku yaa yilke.

Yen tɔɔ te sɔɔ, ba n maa tenkuba wasi sāa yeru mi,
ba n yānu dɔramə.

MALASI

Sanam me Malasi u tire te yorua, Isireliba ba wurama yorun di ko, ba waa Yerusalemuo. Adama saa ye soo, waaara ka bu se. Ma dabira Gusunon saara kun maa arufaani gaa mo ben waaaru soo. Ba n maa nun saamo ka goru tia.

Yeya Malasi u wa win tomba mo, ma u bu gerusi. Isireliba ba n noni soore, ba n ye ma ba torawa. Yen so, bu de bu goru gosia kpa Gusuno u bu domaru kua. Win samo wi u gosa, wiya u koo win tambu deerasia kpa u bu bekia, wiru 3:20,21. Malasi u saawa Gusunon samo daako Noo Mwee Gururu soo. Win tire te, ta saawa nge sasara ye ya ka sun doo Noo Mwee Kpaarun gari soo.

Tire ten kpunaa

1. Isireliban toranu, wiru 1:1n di sere wiru 2:16.
2. Gusuno u win tambu kiru mo bu ka wurama win mi, wiru 2:17n di sere wiru 3:24.

¹ Gari yiniwa Yinni Gusuno u Isireliba soowa saa Malasin non di.

Yinni Gusuno u Isireliba ki

² Yinni Gusuno u ne, na be Isireliba kia. Ma i gerumo i mo, mba soara na be kia. Na ne, n n Esau u saa Yakobun mo ro? Adama na Yakobu kia ³ ma na Esau yina. Na dera gaaanu sari win tem guuno. Ma na dera gbeeku ye kosi yiba tem me soo. ⁴ Esaun bibun bweseru ta n ne, ba ten wusu kosuka, adama ta koo sin bansu seeya, ne, Gusuno wollu ka tem Yinni, kon ne, ba ta n su bana, kon wure n su sura. Kpa bu ten tem soku nuku kosurugibun tem, ben tii maa bwese te ne, Yinni Gusuno na ka moru saa baadomma. ⁵ Be Isireliba, been noni koo ye wa. Kpa i gere i ne, ne, Yinni Gusuno, nen kpaaara been tem sare.

Yinni Gusuno

u yaku kowobu gerusimo

⁶ Be yaku kowobu, be be i man gema, ma i mo, yen yere soara i man gema, wee ye ne Gusuno wollu ka tem Yinni na be soamo. Bii u ra win tundo beere we. Meya sam kowo u ra maa win yinni beere we. Na n aan na been tundo, mana beere ya waa ye i man weemo. Na n maa aan na been Yinni, mana beere ya waa ye i man weemo. ⁷ Wee i yakunu mo ka dia ni ba ku ra ka yakuru ko nen yaku yero. Ma i gerumo i mo, yere soara i man gema. Nen yaku yera i gema. ⁸ I n ka yaa saberu garu yakuru kua te ta woko saa, n kun me te ta kora baro, n kun me te ta gesi baro, n n saa kosa? I n tu been tem wirugii we, u koo be siara? Ne Gusuno wollu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ⁹ Yen so te, i n ne, Yinni Gusuno suuru kana n been wanwandu wa, i tamaa kon be kua nge me n weene? Aawo, domi i kosa kua. Ne Gusuno wollu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ¹⁰ N buram bo been turo u da u nen saa yerun gamboba kene. Kpa i ku ka doo sore kam soo nen yaku yero. Na n nuku dobu mo be soo. Meya yaku ni i maa man kuamme nu n man weemo. ¹¹ Domi handunian goonu ne soo tomba nen kpaaaru ye. Baama ba man turare doo dokeamme ma ba man yaku geenu kuamme bu ka man beere we. Ka gem tambu kpurowa ba nen kpaaaru ye. ¹² Adama be, i man gemawa, i tamaa i ko kpi i ka dia ni nu n gea saa na nen yaku yero. ¹³ I mam gerumo i mo, anna a wahala baka wa ye i tii mo. Ma i n maa yaku ni meera gaaanu. Adama i naamo i man yakuru kuamme ka yaa sabe ni i gben, n kun

mɛ ni nu kōri barɔ, n̄ kun mɛ ni nu gesi barɔ. I tamaa kon yāku nin bweseru mwa? ¹⁴ Bōruowa wi u win sabenu sɔɔ kinɛ geeru mɔ, ma u da u te ta alebu mɔ sua u ka man yākuru kua, u ka man n̄ni wōke. Domi na sāawa sina boko. Tōmbu kpurowa ba n̄n dam nasie. Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Ba yāku kowobu kirɔ mɔ

2

¹ Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ, bɛɛ yāku kowobu, bɛɛya na wooda yeni wɛɛmɔ. ² I n maa yina i ye mɛm nɔɔwa kpa i kun man bɛɛɛ wɛ, kon bɛɛ bōrusi. Kpa doma te i raa mɔ, tu gɔsia bōri. Domi i n̄ n̄n woodaba garisi gāanu bɛɛn gōruɔ. ³ Wee kon bɛɛn bibun bweseru kam koosia. Kpa n bɛɛn yaa sabe ni i ka yākuru m̄n bisu wisi bɛɛn wuswaaɔ. Kpa bu bɛɛ gura bu kuba ka bii si sannu. ⁴ Saa ye sɔɔ, i ko gia ma nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na bɛɛ kirɔ ye kua n ka n̄n arukawani sire ye na ka yāku kowobu bɛ ba sāa Lefin bweseru bɔkua. ⁵ Arukawani ye na ka bu bɔkua ya sāawa wāaru ka bōri yendugia. Ma na bu wāa te, ka bōri yen te wɛ kpa bu ka man nasia. Meya ba maa man nasia. Ma ba diira n̄n yīsirin sɔ. ⁶ Gema ba ra gere. Kōsa gaa sari ben nɔɔ sɔɔ. Bōri yendu ka gem sɔra ba sia n̄n swaa sɔɔ. Ma ba t̄n dabinu gbara kōsan di. ⁷ N weenɛwa yāku kowobu bu t̄mbu Gusunɔn swaa sɔɔsi. Domi ben min diya ba ra nɔ ye u kī ȳn sɔ ba sāa wi, wɔllu ka tem Yinnin sɔmɔbu. ⁸ Adama bɛɛ yāku kowobu Lefiba i swaa ye deri. Ma bɛɛn s̄ɔsira dera t̄n dabinu kōra. I n̄ arukawani ye yibie ye na ka bɛɛ bɔkua. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ⁹ Yen sɔ, kon de bu bɛɛ gem kpa i bɛɛɛ bia Isireliban suunu sɔɔ ȳn sɔ i n̄ n̄n woodaba mɛm nɔɔwɛ, i ku ra maa n̄n t̄mbu garisi tia i n̄ bu siriamme.

Isireliba ba kua naanɛ sariba

¹⁰ N n̄ tundo turo bɛsɛ kpuro sa mɔ ro? N n̄ Gusunɔ turo u sun taka kua ro? Mban s̄na sa n̄ naanɛ m̄ɔsinɛ. Ma sa bɛsɛn baababan arukawani kusiamɔ ye ba ka Gusunɔ bɔkua. ¹¹ Yudaba ba kua naanɛ sariba. Ma ba durum baka kua Yerusalemɔ ka Isirelin tem kpuro sɔɔ. Domi ba Yinni Gusunɔn sāa yee te u kī too disi doke. Ma ba da ba b̄uugibun w̄ndiaba sua kurɔbu. ¹² Wi u yenin bweseru mɔ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u koo ȳro wuna Yakɔbun bweserun di, baa ȳro ù n ka k̄nu daamɔ yāku yero.

¹³ Wee ye i kpan mɔ. I sumɔ, i weeweenu mɔ, ma i Yinni Gusunɔn yāku yeru n̄ni ȳresu wisimɔ ȳn sɔ u n̄ maa bɛɛn yākunɔ mwaamɔ, u n̄ maa kī u k̄ru garu mwa bɛɛn n̄man di. ¹⁴ Ma i gerumɔ i mɔ, mban s̄na n̄ sāa mɛ. N sāa mɛ ȳn sɔ bɛɛn baawure u n̄ win arukawani yibie ye u ka win kurɔ ḡbiikoo bɔkua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ¹⁵ Yinni Gusunɔ u n̄ bɛɛ kue tia wasi sɔɔ ka bwisikunu sɔɔ? Mba i naa gire sannu. N n̄ Gusunɔ u bɛɛ bibu kɛ? N n̄ mɛn na, i n̄ tii sɛ kpa bɛɛn baawure u ku win kurɔ ḡbiikoo yina. ¹⁶ Domi Gusunɔ Isireliban Yinni u kurɔ yinabu ka maa bɔbunu tusa. Yen sɔ, i n̄ tii sɛ, kpa bɛɛn goo u ku raa win kurɔ ḡbiikoo t̄nu kandu kua u n̄n yina.

Yinni Gusunɔn siribu

turuku kua

¹⁷ I dera Yinni Gusunɔ u wasira bɛɛn garin sɔ. Adama i gerumɔ i mɔ, yen yere sɔra i dera u wasira. Yera sanam m̄ɛ sɔɔ i gerumɔ i mɔ, wi u kōsa mɔ,

wiya u wā Yinni Gusunōn nōni sōo. Yērowa u ra nūn wēre. N kun mē, kpa i n mō, mana Gusunō wi u ra siri dee dee mi, u wāa.

3

¹ Ma Gusunō wōllu ka tem Yinni u wisa u nēe, wee kon nēn sōmō gōrima. U koo nēn swaa sōmē. Kpa Yinni wi i kasu mi, u du win sāa yerō subaru sōo. Wee sōmō wi i kī mi, u sisi u ka nēn arukawanin gari kpara. ² Wara koo kpī u yōra u nūn ma win naarun tōo te sōo. Nge wara koo kpī u yōra sanam mē u koo kurama. Domi u ko n sāawa nge dōo wi u ra sisu yanie. Kpa u n sāa nge werem mē mu do. ³ U koo sina u sun dēerasia nge mē ba ra sii geesu yanie bu dēerasie. U koo yāku kowobun bweseru Lefiba dēerasia nge mē ba ra wuru ka sii geesu dēerasie. Kpa bu Yinni Gusunō yākunu kua nge mē wooda ya gerua. ⁴ Saa ye sōo, Yudaba ka Yerusalemugibun kēnu nu koo nē Yinni Gusunō wēre nge yellu. ⁵ Kon susima bēen bōkuo n bēe siri. Kpa n dobo dobogibu seesi ka sakara kowobu ka be ba ra bōre weesu sōo ka be ba ra sōm kowobun gōbi tēesi ka be ba ra gōminibu ka gobekuba ka sōbu dam dōre, ma ba n man nasie. Nē, Gusunō wōllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

I Gusunō tia wēeyō

wōkuru baateren wōllō

⁶ Nēna na Yinni Gusunō wi u ra n wāa. Na ku ra kōsi. Yen sōna bēe, Yakōbun bweseru, ba n bēe kpeerasie. ⁷ Saa bēen baababan waatin diya i nēn woodaba gerari. I n ye mēm nōowe. Yen sōna nē Gusunō wōllu ka tem Yinni, na nēe, i gōsirama nēn mi, kpa n maa gōsira bēen mi. Adama i gerumō i mō, amōna sa ko koosina su ka gōsira wunen mi. ⁸ Ma na bikia na nēe, tōnu u ra nē Gusunō nōni wōke? Domi wee, i man nōni wōkumō. Ma i gerumō i mō, yen yere sōra sa nun nōni wōkumō. Ma na wisa na nēe, kēnu wēebu sōo ka tia tia ye i ra man wē wōkuru baateren wōllō. ⁹ Bōruroba i sāa bēe Isireliba kpuro, domi i man nōni wōkumō. ¹⁰ I bēen ye i mō kpuro subuo suba wōkuru, kpa i ka man yen sube teeru naawa i doke nēn arumanin beru yerō. Kpa dīanu nu n wāa nēn sāa yerō. I nēn laakari mēerio, kpa i wa nā kun kon bēe wōllu kenia n bēe doma bakaru kua. ¹¹ Na kon twee gira bēen tem di. Kpa yi ku maa bēen dāa binu sanku. Kon de resem ye ya ku ra raa ma yu ma bēen gbeaō. Nē, Gusunō wōllu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ¹² Bwesenu kpuro nu koo nēe, doo nōorugiba bēe. Domi bēen tem mu ko n doo nōoru mō. Nē Gusunō wōllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Durom mē Yinni Gusunō

u koo be ba nūn sāmō kua

¹³ Yinni Gusunō u nēe, bēen gari kun do yi i man gerusimō. Ma i mō, mba i man gerusi. ¹⁴ I gerua i nēe, kam sōra i man sāmō. Arufaani yerā i wa ye i nēn woodaba mēm nōowa, ma i nuki sankira i nōo bōkuu i ka nē Gusunō wōllu ka tem Yinnin nōnu geu wa. ¹⁵ Wee tē, i tamaa be ba tii sue, bera ba dobu nōomō. Mēya i maa nēe, tōn kōsobun arumani ya maa kuuramō. Baa bā n Gusunō seesi, u ra bu deriwa u kun kōsa gaa kue.

¹⁶ Yera be ba Yinni Gusunō nasie, ba gerunamō. Ma Yinni Gusunō u win laakari wesia ben mi, u bu swaa daki. Ma ba be ba nūn nasie ma ba nūn bēere wēemān yīsa yorua tireru garu sōo win wuswaaō. ¹⁷ Ma Gusunō wōllu ka tem Yinni u nēe, beya ba koo ko nēgibu tōo te kon nēn yiiko sōosi. Kon bu wōnwōndu kua nge mē tōnu u ra win bii wi u nūn nōorimō wōnwōndu kue. ¹⁸ Saa yera i ko i wa ye ya gemgii ka tōn kōso wunanē ka ye ya maa wi u Gusunō

sāamō ka wi u kun nūn sāmō wunanē. ¹⁹Wee tōra sisi. Ta sum nge dōo boko. Saa ye sōo, be ba tii sue ka tōn kōsobu ba koo dōo mwaarawa nge yakasu. Gāanu kun bu tiarammē. Nē Gusunō wōllu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ²⁰Adama bēē be i man nasie, wee ye na bēē sōomō. Kon de nēn dam mu sōosira nge sōo mu bēē faaba ko. Saa ye sōo, i ko i n tii mō kpa i n yōakumō ka nuku dobu nge kēte kpēmi yi yi yarimō saa gōon di. ²¹Tōo te sōo, te kon nēn yiiko sōosi, i ko i tōn kōsobu taaku. Domi ba ko n sāawa nge torom bēēn naasō. Nē Gusunō wōllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Eli kpao

²²I de i nēn sōmō Mōwisin yiirebu ka win woodaba mēm nōowa be na nūn wē bēē Isireliba kpuron sō Hōrēbun guurō.

²³Nē, Yinni Gusunōn tōo te, ta kpā, ma ta nanum mō. Adama tu sere tunuma, kon bēē nēn sōmō Eli gōriama. ²⁴U koo de baababa ka ben bibu bu dōra. Ma n kun mē, kon na n bēēn tem kpeerasia.

LABAARI GEA NGE MƐ MATEU U YORUA

Mateun tireru ta s̄awa Labaari gean tirenu nne ye sa raa wan teeru. Tire nin baatere ta m̄o ye ta naa gire. Mateun tireru s̄o u s̄osim̄o ma Yesu u s̄awa Kirisi wi Gusun̄o u ḡosa yellun di. Ma ba win gari yorua N̄o Mwee Gururu s̄o. Yuuba ba Kirisi wi mara u na u bu yakia Romugibun n̄oman di. Yenin s̄na Yesu u gerum̄o u sirem̄o ma win banda kun s̄a handunia migiru.

Mateun tireru ta s̄awa tire te ta N̄o Mwee Gururu ka N̄o Mwee Kpaarun gari sw̄enam̄o, ka sere Isireliba ka maa Yesun yigberu.

Tire ten kpunaa

1. Yesun bwese t̄ka ka win marubu, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Yesun batemu ka win k̄kiribu, wiru 3n di sere wiru 4.
3. Yesun s̄osinu guuru w̄llo, wiru 5n di sere wiru 7.
4. Bar̄bun b̄kiabu ka ḡrobun ḡran daabu, wiru 8n di sere wiru 10.
5. S̄osi ni Yesu u kua, wiru 11n di sere wiru 12.
6. M̄nnu ka s̄m maamaakiginu, wiru 13n di sere wiru 16.
7. Yesun wasin ḡsiabu ka win Yerusalemun daabu, wiru 17n di sere wiru 20.
8. Yesun s̄osi d̄akinu Yerusalem̄o, wiru 21n di sere wiru 25.
9. Yesun siribu ka win ḡo ka win seebu ḡrin di, wiru 26n di sere wiru 28.

Yesu Kirisin bweserun t̄ka

(I maa m̄erio Luku 3:23-38)

¹ Yesu Kirisin bweserun t̄ka wee, wi u s̄a Dafidin sikadobu. Dafidi maa s̄a Aburahamun sikadobu.

² Aburahamu u Isaki mara, Isaki u Yak̄bu mara. Yak̄bu u Yuda mara ka win maabu ka w̄n̄bu. ³ Yuda ka Tamari ba Faresi ka Sara mara. Faresi u Esiromu mara. Esiromu u Aramu mara. ⁴ Aramu u Aminadabu mara. Aminadabu u Nasoni mara. Nasoni u Saam̄o mara. ⁵ Saam̄o ka Rahabu ba Boasi mara. Boasi ka Rutu ba Yobedi mara. Yobedi u Isai mara. ⁶ Isai u Dafidi mara.

Dafidi u kua sun̄o, ma wi ka wi u raa s̄a Yurin kur̄o ba Salom̄o mara. ⁷ Salom̄o u Roboamu mara. Roboamu u Abia mara. Abia u Asafu mara. ⁸ Asafu u Yosafati mara. Yosafati u Yoramu mara. Yoramu u Osiasi mara. ⁹ Osiasi u Yotamu mara. Yotamu u Akasi mara. Akasi u Esekiasi mara. ¹⁰ Esekiasi u Manase mara. Manase u Am̄o mara. Am̄o u Yosiasi mara. ¹¹ Yosiasi u Yekonia mara ka win w̄n̄bu sanam m̄e ba Isireliba gura ba ka da Babilonin tem̄o.

¹² Ben Babilonin daabun biru Yekonia u Salatieli mara. Salatieli u Sorobabeli mara. ¹³ Sorobabeli u Abiudu mara. Abiudu u Eliakimu mara. Eliakimu u Asoru mara. ¹⁴ Asoru u Sad̄oku mara. Sad̄oku u Asimu mara. Asimu u Eliudu mara. ¹⁵ Eliudu u Eleasaa mara. Eleasaa u Matani mara. Matani u Yak̄bu mara. ¹⁶ Yak̄bu u Yosefu mara wi u kua Maarin dur̄o. Maari wiya, u Yesu mara, wi ba soka Kirisi.

¹⁷ Nge m̄eya ben bwese te s̄o, saa Aburahamun min di n ka girari Dafidin mi, ba s̄awa t̄nu w̄kura nne. Saa maa Dafidin min di n ka girari saa ye ba ka bu yoru da Babilonin tem̄o, ba s̄awa t̄nu w̄kura nne. Yen biru saa min di ba ka bu da Babilonin tem̄o n ka Kirisin saa girari, be, ba maa s̄awa t̄nu w̄kura nne.

Yesu Kirisin marubu

(I maa m̄erio Luku 2:1-7)

18 Wee nge me ba ka Yesu Kirisi mara. Win mero Maari u sāa Yosefun kuro kēero, adama bu sere suana Maari u deema u gura mō saa Hunde Deeron min di. 19 Win durō Yosefu wi, u sāa geegii, u n̄ kī u Maari sekuru doke batuma sōo. Yen sōna u gōru doke u n̄n̄ yina asiri sōo. 20 Saa ye u ye bwisikumō saa yera Yinnin gōrado u n̄n̄ kure dosu sōo u n̄n̄ sōōwa u n̄eē, Yosefu, Dafidin sikadobu a ku berum ko a ka wunen kuro kēero Maari yenu doke, domi gura ye u mō mi, saa Hunde Deeron min diya. 21 U koo bii t̄n̄ durō ma, kpa a n̄n̄ yīsiru kē Yesu *, domi u koo win t̄mbu faaba ko saa ben durum di.

22 Yeni kpuro ya koorā kpa Yinnin gari yi u gerua saa win s̄m̄n̄ n̄ō s̄ōn̄ di yi ka koorā, 23 yi yi n̄eē, “Wōndia gōo u koo gura sua kpa u bii t̄n̄ durō ma, kpa bu n̄n̄ yīsiru kē Emanuēli.”

Yīsi ten tubusiana, Gusunō wāa ka beSe.

24 Yen sōna ye Yosefu u yanda, u kua ye Yinnin gōrado u n̄n̄ sōōwa, u Maari yenu doke. 25 Adama u n̄ n̄n̄ yē kurō sere u ka win bii t̄n̄ durō mara. Ma u n̄n̄ yīsiru kā Yesu.

2

Sōbu saa sōo yari yerun di

1 Ba Yesu marawa Betelehemuō Yudean temō, sina boko Herodun waati. Sanam me sōo, kperin saria yērobu gabu ba na Yerusalemuō saa sōo yari yerun di, 2 ma ba n̄eē, mana Yuuban sunō wi ba mara tē u wāa. Domi sa win kpera wa ya kura sōo yari yerō, yera sa na su n̄n̄ s̄a.

3 Ye sina boko Herodu u gari yi nua, win bwēra kun kpunē, ka Yerusalemugibun tii kpuro. 4 U yāku kowo t̄n̄werobu kpuro mēna ka wooda yērobu ma u bu bikia u n̄eē, mana ba n̄eē ba koo wi Gusunō u gōsa * ma. 5 Ba n̄n̄ sōōwa ba n̄eē, Betelehemuōra Yudean tem sōo, domi Gusunōn̄ s̄m̄ō u yorua u n̄eē,

6 “Wunē, Betelehemu, Yudean tem sōo, n̄ n̄ mō wuna a piiburu bō Yudean wuu bakasu sōo. Domi wunen min diya sunō u koo yari wi u koo n̄n̄ t̄mbu Isireliba kpara.”

7 Yera Herodu u kperin saria yēro be sokusia asiri sōo ma u bu bikia saa ye kpera ye, ya kura mam mam. 8 Ma u dera ba da Betelehemuō. U bu sōōwa u n̄eē, bu doo bu bii win gari bikia sāa sāa. Bā n̄ n̄n̄ wa bu gōsirama bu n̄n̄ sō, kpa win tii u maa da u n̄n̄ s̄a.

9 Ye ba win gari yi nua ba kpa, yera ba swaa wōri. Wee, kpera ye ba raa wa sōo yari yerō, ya kram bu swaa gbiiye sere yam mi bii wi, u wāa, ma ya yōra yam min wōllō. 10 Ye ba kpera ye wa ben gōru ga dora n̄ banda. 11 Ye ba dua diru mi, ba bii wi wa ka win mero Maari. Yera ba yiira ba n̄n̄ s̄awa. Ma ba ben bōōnu kusia, ba wura wuna ba n̄n̄ kā, ka turare bwesenu yiru. 12 Ma Gusunō u bu sōōwa dosu sōo u n̄eē, bu ku raa wure Herodun mi. Ma ba s̄ia ben wuuō ka swaa tuka.

Ba ka Yesu kpikiru da Egibitiō

13 Ye kperin saria yēro be, ba biru kisi ba doona, ma Yinnin gōrado u Yosefu kure dosu sōo u n̄eē, a seewo a bii wi ka win mero sua kpa a ka bu kpikiru su

* 1:21 Yesu - Yīsi ten tubusiana faaba kowo. Kirisi.

* 2:4 wi Gusunō u gōsa - Ka Gerekim wiya ba sokumo

Egibiti gia, a sina mi sere dōma te kon maa nun sō a sīma, domi Herodu u koo bii wi kasu u go.

¹⁴ Ma Yosefu u seewa wōkuru u bii wi ka win mero sua ma u doona Egibiti gia. ¹⁵ U sina mi sere Herodu u ka gu. Yeni ya koorā kpa Yinnin gari yi u gerua saa win sāmān nō sōān di yi ka koorā ye u nēε, “Egibitin diya na nēn bii sokuma.”

Ba bii tən durō piiminu go

¹⁶ Ye Herodu u wa ma sō be ba na saa sōō yari yerun di ba nūn yaakoru kua, u mōru bēsira. Ma u dera ba bii tən durōbu kpuro go be ba n̄ wōō yiru kere Betelehēmuō ka yen baru kpaānō kpuro. Domi u yen sanam dooru kua mīn di sōō be, ba nēε ba kpera ye wa. ¹⁷ Nge mēya ye Gusunōn sāmō Yeremi u gerua, ya koorā, ye u nēε,

¹⁸ “Ba swīi gēε nōōmō Ramaō. Yēro u sumō u weeweenu mō. Ase Raseliwa u sumō win bibun sō. Ma u yina bu nūn suuru kāna domi bii be kpurowa ba gu.”

Ba ka Yesu wurama

Egibitin di

¹⁹ Herodu u gu. Win gōān biru Yinnin gōrado u Yosefu kure dosu sōō Egibitiō. ²⁰ U nēε, a seewo a bii wi ka win mero sua kpa i wura Isirelin temō, domi be ba kī bu bii wi go, ba gu.

²¹ Ma Yosefu seewa u bii wi ka win mero sua ba kpa m wura Isirelin temō. ²² Adama ye u nua ma Aakelusi u bandu di Yudean temō win baa Herodun ayērō, u berum kua u ka sina mi. Ma u doona Galilen temō, nge mē Gusunō u nūn sōōwa dosu sōō. ²³ Ma u da u sina wuu ge ba sokumō Nasaretio, kpa Gusunōn sāmābun gari yi ka koorā yi yi nēε, “Ba koo nūn sokuwa Nasaretigiī.”

3

Yohanu Batemu kowon waasu

(I maa mēerio Maaku 1:1-8, Luku 3:1-18, Yohanu 1:19-28)

¹ Sanam mē sōō, Yohanu Batemu kowo u na u waasu mō Yudean gbaburō. ² U nēε, i bēεn gōru gōsio domi Gusunō u sisi u bandu swīi.

³ Yohanu wiya win gari Gusunōn sāmō Esai u mō sanam mē u nēε, “Goo u gerumō ka dam gbaburō u mō, i Yinnin swaa sōnwō, kpa i n ye nōō nerasiāmō yu dēnda.”

⁴ Yohanu wi, u yooyoon sansun yaberu sebua, ma u gōnan kpaka sēke pōraō. Win dīana twee ka tim bausu. ⁵ Tōmba na win mi saa Yerusalemun di ka Yudean tem kpuro, ka tem kpuron di mē mu daa te ba mō Yuudēni sikerene.

⁶ Ba ben toranu tuuba kua ma u bu batemu kua daa te ba mō Yuudēniō. ⁷ Ye Yohanu u wa ma Falisiba ka Sadusiba dabinu ba na win mi u ka bu batemu ko, u bu sōōwa u nēε, bēε waa gōsōnu wara u maa bēε sōōwa i Gusunōn mōru duka suuri ye ya wee. ⁸ I de bēεn kookoosu su sōōsi ma i gōru gōsia. ⁹ I kun tamaa i ko gafara wa Aburahamun sō domi i gerumō i mō u sāa bēεn baaba. Na bēε sōōmō Gusunō u koo kpī u kpee ni sua u ka Aburahamu bibu kua. ¹⁰ Wee, ba gbāa wasi ko bu ka dāa wukiri. Dāru baatere te ta n̄ bii geenu marumō tera ba koo burā kpa bu doke dōō sōō. ¹¹ Nē na bēε batemu mō ka nim i ka gōru gōsiabun seeda di, adama wi u sisi nēn biruō u koo bēε batemu ko ka Hunde

Dεεro ka d̄ɔ. U man dam kere gem gem, sere na ñ mam tura n ka win baranu sua n nenε. ¹² U win saratia neni win n̄maɔ, u koo win alikama soo yeru kura kpa u win alikama gura u doke biraru s̄ɔ. Adama u koo sakosu doke d̄ɔ s̄ɔ wi u ku ra gbi.

Yesun batemu

(I maa m̄erio Maaku 1:9-11, Luku 3:21-22)

¹³ Sanam m̄eya Yesu u na saa Galilen di u da daa te ba m̄ Yuudenio, Yohanu u ka n̄n batemu ko. ¹⁴ Adama Yohanu u ki u yina. U n̄ε, wuna n weenε a man batemu ko, yera a maa na nen mi? ¹⁵ Adama Yesu u n̄n wisa u n̄ε, a de n kooa m̄ε gina, domi nge m̄eya sa ko ka kpuro ko ye Gusun̄ɔ u bikiam̄.

Ma Yohanu u wura. ¹⁶ Ye u Yesu batemu kua u kpa, mii mii Yesu u yara nim s̄ɔn di. Yera w̄lla wukiara, ma u Gusun̄ɔn Hunde wa u saram wee nge kparuko, u na u sina win wiru w̄ll̄ɔ. ¹⁷ Ma n̄ɔ gagu ga n̄ɔra w̄llun di ga n̄ε, winiwa nen Bii k̄nasi wi s̄ɔ nen ḡɔru dobu kpuro w̄a.

4

Setam u Yesu k̄kura

(I maa m̄erio Maaku 1:12-13, Luku 4:1-13)

¹ Yen biru Hunde Dεεro u ka Yesu da ḡbabur̄ɔ Setam u ka n̄n k̄kiri. ² Ye Yesu u n̄ɔ b̄kua s̄ɔ s̄ɔ weeru ka w̄kuru weeru, yen biru ḡɔra n̄n m̄. ³ Ma Setam u na win mi u n̄ε, à n s̄a Gusun̄ɔn Biin na, a kpee nini s̄ɔw̄ɔ nu gosio p̄ε.

⁴ Yesu n̄n wisa u n̄ε, Gusun̄ɔn gari yi gerua yi n̄ε, t̄nu kun ko n w̄a d̄ianu t̄nan s̄. U maa w̄awa Gusun̄ɔn gere kpuron s̄.

⁵ Ma Setam u ka n̄n da Yerusalemu wuu d̄εr̄ɔ gen mi, u n̄n s̄ndi s̄a yerun wii k̄piir̄ɔ. ⁶ Ma u n̄ε, à n s̄a Gusun̄ɔn Biin na, a ȳɔw̄ɔ a sura tem̄ domi Gusun̄ɔn gari yi gerua yi n̄ε,

“Gusun̄ɔ u koo win ḡradoba n̄ɔ k̄ε wunen s̄ bu nun nenε ka ben n̄ma, kpa a ku ra ka wunen naasu kperu sokura.”

⁷ Yesu n̄n wisa u n̄ε, adama Gusun̄ɔn gari yi maa gerua yi n̄ε, “A ku ra Gusun̄ɔ wunen Yinnin dam m̄eri a ka wa m̄ε mu n̄ε.”

⁸ Yen biru Setam u ka Yesu da guu bakar̄u garun w̄ll̄ɔ, u n̄n dunian tem kpuro s̄ɔsi ka men b̄εr̄ε mi sinamba bandu dii. ⁹ Ma u n̄ε, yen̄i kpurowa kon nun w̄ε à n yiira a man s̄awa.

¹⁰ Ma Yesu u wisa u n̄ε, a doon̄ɔ min di Setam. Domi ba yorua ba n̄ε, “Kaa Gusun̄ɔn wunen Yinni s̄a, kpa a n wi turon w̄aru w̄a.”

¹¹ Yera Setam u doona win min di, ma Gusun̄ɔn ḡradoba ba na ba n̄n n̄ɔri.

Yesu win s̄mburu torua Galileɔ

(I maa m̄erio Maaku 1:14-15, Luku 4:14-15)

¹² Ye Yesu u nua ma ba Yohanu mwa ba doke p̄iris̄m s̄ɔ, yera u doona Galileɔ. ¹³ U ñ sine Nasaret̄i, u da u sinawa Kapenam̄u, ye ya w̄a daa burerun b̄kua te ba ra soku Galile, N̄fitali ka Sabulonin tem̄. ¹⁴ Kpa ye Gusun̄ɔn s̄amo Esai u raa gerua yu ka kooa, ye u n̄ε,

¹⁵ “Sabulonin tem ka N̄fitalin tem mu w̄a nim w̄ku gia, daa te ba m̄ Yuudenin guruɔ Galileɔ mi t̄n tukoba w̄a.

¹⁶ Be ba s̄ yam w̄kuru s̄ɔ mi, ba koo yam bururam bakam wa. Be, be ḡɔn b̄erum wukiri nge yam w̄kuru, bera yam bururam koo kurema.”

¹⁷ Saa saa yen diya Yesu u win waasu torua. U nεε, i bεεn gōrusu gōsio, domi Gusunō u sisi u bandu swīi.

Yesu u susure kowobu nne soka

(I maa mεerio Maaku 1:16-20, Luku 5:1-11)

¹⁸ Nge mε Yesu u sīimō Galilen daa burerun bōkuō u susure kowobu yiru gabu wa, mōō ka wōnō, Simōō wi ba ra soku Piεε ka win wōnō Andere. Ba susure mō daa bure te sōō ka yāakororu. ¹⁹ Yesu u bu sōōwa u nεε, i man swīima, kon bεε sōōsi nge mε i ko ka tōmbu kasu bu man swīi. ²⁰ Mii mii ba ben yāakoronu deri, ma ba nūn swīi.

²¹ Ye u susi wuswaāō u maa mōō ka wōnō wa Yakōbu ka Yohanu, Sebeden bibu. Ba wāa ben goo nimkuu sōō ka ben tundo Sebede, ba ben yāakoronu karumō. Yesu u bu soka. ²² Mii mii ba ben tundo deri goo nimkuu sōō, ma ba Yesu swīi.

²³ Yesu u bōsu Galilen tem kpuro sōō u keu sōōsimō ben mennō yenō u ban te Gusunō u koo swīin Labaari gea waasu mō, ma u tōmbu ben bara bwese bweseka bekiammε. ²⁴ Win baaru ya yēbi baama kpuro Sirin tem sōō sere tōmba ka ben barōbu na win mi, be ba bara bwese bweseka mō ka be ba wuriri dabinun wahala mō ka be ba werekunu mō, ka girikpakpa wōrobu ka bēn wasin bee tia gu gu. Ma Yesu u be kpuro bekia. ²⁵ Ma tōn wōru guni nūn swīi saa Galile ka bera ye ba mō wusu wōkurun di, ka Yerusalemu ka Yudea ka tem mε mu wāa daa te ba mō Yuudenin gurun di.

5

Yesun waasu guuru wōllō

¹ Yesu u tōn wōru ge wa ma u yōōwa guuru garun wōllō u sina. Win bwāaba mennā win mi ² ma u gari gerubu wōri u bu gāa dabinun keu sōōsi.

Doo nōō geerun gari

(I maa mεerio Luku 6:20-23)

³ Yesu u nεε,

doo nōōrugiba bēn hunde ya Gusunōn beke barō.

Beya ba ko n wāa mi Gusunō u bandu swīi.

⁴ Doo nōōrugiba be ba nukuru sankire.

Gusunō u koo bu nukuru yemiasia.

⁵ Doo nōōrugiba bēn daa ya du.

Beya ba koo tem mε tubi di.

⁶ Doo nōōrugiba be ba kasu bu ko ye Gusunō u bikiamō nge be ba dīanu ka nim kasu.

Ba koo debu.

⁷ Doo nōōrugiba be ba wōnwōndu mō.

Gusunō u koo bu wōnwōndu kua.

⁸ Doo nōōrugiba bēn gōru ga dεere.

Ba koo Gusunō wa.

⁹ Doo nōōrugiba be ba ra yiberε tεeru kpeesie.

Gusunō u koo bu soku win bibu.

¹⁰ Doo nōōrugiba be ba nōni sōōwa yēn sō ba kua ye Gusunō u bikia.

Beya ba ko n wāa mi Gusunō u bandu swīi.

¹¹ Doo nōōrugiba bεε, sanam mε ba bεε yaakorū mō ma ba bεε nōni sōōmō ma ba kōsa weesugia baayere bεε manimō nen sō. ¹² I gōru dorō kpa i n nuku doo bakabu mō yēn sō ba bεε are beke yiye wōllō. Domi nge meya ba Gusunōn sōmōbu nōni sōōwa be ba bεε gbiiye.

*Boru ka yam bururam**(I maa mæerio Maaku 9:50, Luku 14:34-35)*

¹³ Yesu maa nee, beeya handunian boru *, adama boru ta n noo gu mba ba koo ka tu dorasia. Ta n maa gaanu ganu ma n kun ma bu yari kpa tambu ba n te taakum ba ken naasu.

¹⁴ Beeya handunian yam bururam. Wuu ge ba swi guuru wallo, ga n berurama. ¹⁵ Ba ku ra maa fitila meni, kpa bu tongoro sua bu gu wukiri. Adama ba ra gu sondiwa dabu wallo kpa gu tambu kpuro yam burura be ba wa yenu soo. ¹⁶ Nge meya i de been yam bururam mu burura tambun wuswaa kpa ba n ka been sam geenu waama, kpa bu wa bu been Baaba worukoo beere we.

Woodan gari

¹⁷ Yesu maa nee, i kun tamaa na nawa n ka Mowisin wooda kpeesia ka Gusunon samobun sossinu. Aawo, na nawa n ka ye tasisia. ¹⁸ Domi na bee ssooma ka gem, sere wallo ka tem mu ka kpe, baa wooda yen yori tombu ga n kam ma sere ye kpuro yu ka kooraa. ¹⁹ Yen ssoona baawure wi u woodan gari tia gaa sara, baa yen piibu, ma u gabu ssooma bu ko me, wiya ba koo soku piibu ban te Gusunon u koo swi soo. Adama wi u ma ye ya geruma ma u ye gabu ssoosima, wiya ba koo soku ton gisonko Gusunon ban te soo. ²⁰ Domi na bee ssooma, ma n kun ma i kua ye Gusunon u bikia n kere wooda yero bu ka Falisiba i n duu mi Gusunon u bandu swi.

Morun gari

²¹ Yesu maa nee, i nua ma ba gasogibu ssoowa ba nee, i ku ra tonu go, baawure wi u tonu go, ba koo ka nun da siri kowon mi. ²² Adama te, ne na bee ssooma, baawure wi u ka win tonusi moru ma ba koo ka nun da siri kowon mi, baawure wi u win tonusi nee, kambu, ba koo nun siri tonwerobun wuswaa, baawure wi u maa win tonusi ma gari bako u n koo dso wi u ku ra gbi sarari. ²³ Yen ssoona a n ka Gusunon keru naawa yaku yero, ma a yaaya mi, ma wunen tonusi u gaanu neni win goru wunen so, ²⁴ a wunen kee te derio mi, yaku yerun wuswaa, kpa a yande da a gari yi kpeesia ka yero. Yen biru a wurama a Gusunon wunen keru ke.

²⁵ Goo u n ka nun dso siri yero, a yero suuru kana fuuku swaa soo, kpa u ku raa nun siri kowo nomu sonda, kpa siri kowo u ku nun sandamu nomu sonda, kpa sandamu u ku nun doke pirisom soo. ²⁶ Na nun ssooma ka gem, miya kaa sina sere a ka wunen wooda sarabun gobi kasia. Baa faram, a n burema.

Sakararun gari

²⁷ Ma Yesu maa nee, i nua ma ba gasogibu ssoowa ba nee, "I ku ra sakararu ko." ²⁸ Adama te na bee ssooma, ton duru u n ton kuru mæera, ma u nun bine kua, u ka nun sakararu kua ko win goru. ²⁹⁻³⁰ Yen ssoona wunen nom geun nonu ga n nun torasia, a gu wowa a ko. Wunen nom geu ga n maa nun torasia a gu buro a ko. N sana a wunen wasin gam bia, ka sere ye wunen wasi kpuro koo doona dso soo wi u ku ra gbi.

*Kuru yinaban gari**(I maa mæerio Mateu 19:9, Maaku 10:11-12, Luku 16:18)*

³¹ Ma Yesu nee, ba maa gasogibu ssoowa ba nee, "Duru wi u win kuru yina, u koo kuru wi yinanaan tireru we." ³² Adama te na bee ssooma, baawure wi u win

* **5:13** boru - Boo te ba ka ya mini ta sawa nge boo swaaru. Ta koo kpi tu noo gbi.

kurə yina gāanun sō ma n kun mə sakararu, durə wiya nūn sakararu koosia ù n durə kpao sua. Durə wi u maa goon kurə yinaro sua, win tii u sakararu kuawa.

Nəə mwɛɛnɛn gari

³³ Ma Yesu nɛɛ, i maa nua ma ba kpam gasəgibu sōwa ba nɛɛ, “A ku ra bōre ka gari weesugii, adama kaa nəə mwɛɛnu yibia ni sō a bōrua Yinnin wuswaa.”

³⁴ Adama tɛ na bɛɛ sōmɔ̀ i n nəə mwɛɛnu m̀ i ku ra bōre. I ku ka wollu bōre yèn s̄ ta s̄a Gusunən sina gona. ³⁵ I ku ka tem bōre yèn s̄ mu s̄a Gusunən naa s̄nditiru. I ku maa ka Yerusalemu bōre yèn s̄ ya s̄a sina bokon wuu. ³⁶ I ku maa ka bɛɛn wiru bōre yèn s̄ i n̄ kpɛ i sera tia bururasia, i n̄ maa kpɛ i ye t̄rasia. ³⁷ I de bɛɛn gere ya n̄ s̄a mɛya, n̄ kun mɛ aawo, n̄ n̄ mɛ. Ye i s̄ndimo mɛnin wollə kpuro, tən k̄son min diya ya naamə.

Məru kəsiarun gari

(I maa mɛɛrio Luku 6:29-30)

³⁸ Ma Yesu nɛɛ, i nua ma ba raa gerua, “Wi u win winsim n̄nu w̄a, ba koo maa wiguu w̄a. Wi u maa win winsim dondu bua, ba koo maa wiguru buawa.”

³⁹ Adama nɛ na nɛɛ, a ku ka tən k̄sə sanna. U n wunen n̄m geun baaru so, a maa n̄n n̄m d̄warugiru t̄iyə. ⁴⁰ Goo ù n maa ka nun da siri yerə u ka wunen yabe piibu mwa, a de u maa wunen yabe bakaru sua. ⁴¹ Goo ù n nun tilasi kua a ka n̄n win s̄munu daawa nge kilo tia, a ka n̄n daawo kilo yiru. ⁴² Goo ù n nun gāanu kana, a n̄n w̄ɛyɔ. Goo ù n maa gāanu b̄kuram na wunen mi, a ku yina.

K̄ru yiberɛban s̄

(I maa mɛɛrio Luku 6:27-28, 32-36)

⁴³ Ma Yesu maa nɛɛ, i nua ma ba raa gerua, “A wunen beruse k̄o, kpa a wunen yiberɛ tusi.” ⁴⁴ Adama nɛ na bɛɛ sōmɔ̀, i bɛɛn yiberɛba k̄ru s̄s̄sio, kpa i kanaru ko be ba bɛɛ n̄ni s̄om̄n s̄. ⁴⁵ Nge mɛya i ko ka s̄s̄si ma i s̄a bɛɛn Baaba w̄rukoon bibu. Domi u s̄o yarisiam̄ tən k̄sobu ka tən geobun mi. U gura nɛsiam̄ geegibu ka gee sarirugibun mi. ⁴⁶ I n bu k̄ru s̄s̄sim̄ be ba bɛɛ k̄i t̄na, are yir̄a i ko n̄ ȳiyə. Gbere mwaɔbun tii ba ra ko mɛ. ⁴⁷ I n maa bɛɛgibu t̄na t̄bura, sanə yer̄a i gabu kere. Tən tukobun tii mam, ba ra ko mɛ. ⁴⁸ N n mɛn na, i de bɛɛn tən giroru tu yibu nge mɛ bɛɛn Baaba w̄rukoogira yiba.

6

Wənwəndun k̄erun gari

¹ Yesu u bu sōwa u nɛɛ, i laakari koowo, i ku bɛɛn gean kobu s̄s̄si batuma s̄o, t̄mbu bu ka wan s̄. I n kua mɛ, i n̄ are gee wasi bɛɛn Baaba w̄rukoon min di.

² Yen s̄, à n s̄arobu gāanu k̄a, a ku woo kana nge mɛ be ba ȳɛru kasu ba ra ko mɛnno yenə ka swɛɛɔ. Ba ra ko mɛ, t̄mbu bu ka bu siaran s̄. Na bɛɛ s̄om̄ ka gem, ba ben are kpuro wa k̄. ³ N n mɛn na, à n s̄aro goo gāanu k̄ɛm̄, a ku de wunen n̄m d̄waru tu gia ye wunen n̄m geu ga m̀. ⁴ N weenɛ a gāa gee ni ko asiri s̄o, kpa wunen Baaba wi u ra wa ye ya koora asiri s̄o u nun are w̄.

Kanarun gari

(I maa mɛɛrio Luku 11:2-4)

⁵ Yesu maa nɛɛ, i n maa kanaru m̀, i ku ko nge be ba ȳɛru kasu. Ba ra k̄a bu kanaru ko ba n̄ ȳs̄ mɛnno yenə ka wuu suunun swaa k̄ɛnanu s̄o kpa t̄mbu kpuro bu ka bu wa. Na bɛɛ s̄om̄ ka gem, ba ben are kpuro wa k̄. ⁶ Adama à n

kanaru m̀a doo wunen dii s̀oowɔ a gambo kene, kpa a wunen Baaba kana wi u wāa asiri s̀o mi. Ma wunen Baaba wi, wi u waamɔ ye a m̀a asiri s̀o, u koo nun are wē.

⁷ I ku beɛn kanaru gawa nge tən tukobu be ba tamaa Gusunɔ u koo ben kanaru nɔ ben gari gawabun s̀. ⁸ I ku bu saari. Beɛn Baaba u beɛn bukata yē i sere ǹn kana. ⁹ Yen s̀, wee nge mē i ko i n da kanaru ko. I n da nē, beɛn Baaba wi u wāa wɔllɔ, a de ba n yē ma wuna s̀a Deero.

¹⁰ A na a bandu swī.

A de bu wunen kīru ko tem s̀o mini, nge mē ba m̀a wɔllɔ.

¹¹ A sun beɛn gisən dīanu kē.

¹² A sun beɛn toranu suuru kuo, nge mē be ba ra sun tore, sa bu suuru kuamme.

¹³ A ku ka sun da kəkiribun bera gia.

Adama a sun wuna saa tən kōson nɔmun di.

[Domi wuna a bandu ka dam ka yiiko m̀a sere ka baadommaɔ. Ami.]

¹⁴ Domi i n gabun toranu suuru kua, ni ba beɛ kua, beɛn Baaba wɔllugii u koo maa beɛ suuru kua. ¹⁵ Adama i kun gabu suuru kue, beɛn Baaba u n̄ koo maa beɛ beɛn toranu suuru kua.

Nɔɔ bɔkurun gari

¹⁶ Ma Yesu nē, i n maa nɔɔ bɔkua i ku de beɛn wuswaa yu beɛn wahala s̀osi nge be ba yēru kasu. Ba ra ben wuswēe kɔsi kpa gabu bu wa ma ba nɔɔ bɔkua. Na beɛ s̀omɔ ka gem ba ben are kpuro wa kɔ. ¹⁷ Adama à n nɔɔ bɔkua a wubuo kpa a wunen wuswaa gum sawa, ¹⁸ kpa tɔmbu bu ku tubu ma a nɔɔ bɔkua, ma n kun m̀a wunen Baaba wi u kun waarɔ. Wunen Baaba wi, wi u wāa asiri s̀o mi, u waamɔ ye a m̀a. U koo nun are wē.

A dukia beruo wɔllɔ

(I maa mērio Luku 12:33-34)

¹⁹ Ma Yesu nē, i ku dukia bere handunia s̀o mini, mi gemi yi ra di, ka mi ya koo wurura nɔrura, ka mi gbenɔbu ba koo du ka dam bu gbeni. ²⁰ Adama i dukia beruo wɔllɔ mi gemi ka wurura yen gaa kun kpē yu ye sanku, mi gbenɔbu ba n̄ kpē bu du bu gbeni. ²¹ Domi mi wunen dukia wāa miya wunen gōru ga ra n woo.

Wasin yam fitila

(I maa mērio Luku 11:34-36)

²² Ma Yesu nē, n̄ni yi s̀aawa nge wasin fitila. Wunen n̄ni yi n bwāa do, wasi kpurowa yi ko n yam bururam m̀. ²³ Adama wunen n̄ni yi n barɔ, wasi yi n̄ yam bururam wasi. N n mēn na, yam bururam mē mu wāa wunē s̀o mù n tīra, anna a yam wɔkurun kpāaru nɔ mi!

A n̄ kpē a yinnibu yiru s̀a

(I maa mērio Luku 16:13)

²⁴ Yesu maa nē, goo kun kpē u yinnibu yiru s̀a. U koo turo tusi kpa u turo kīa, n̄ kun mē, u koo turo tiī wē kpa u turo gem. I n̄ kpē i Gusunɔ ka dukia menna i s̀a.

A Gusunɔ naanē koowo

(I maa mērio Luku 12:22-31)

²⁵ Yesu maa nē, yen s̀, i ku wurura ka dīanun gari, n̄ kun mē ye i ko nɔ i n ka wāa, n̄ kun mē ye i ko beɛn wasi wukiri. Wāaru ta dīanu kere, wasi maa yi yānu kere. ²⁶ I gunɔsu mērio. Su ku ra duure su sere gē su sere gāanu doke

biraru sɔɔ. Ka mɛ, bɛɛn Baaba wɔllugii u su diisiama. Kaa sere gere bɛɛ? I n̄ gunɔ si bɛɛɛ kere? ²⁷ Wara bɛɛ sɔɔ u koo kp̄i win wururabun saabu u win wāaru sosi baa gɔm soo teeru.

²⁸ Mban s̄na i ra n wurure yānun s̄. I biibii mɛɛrio ye ya ra kpi gberɔ. Ya ku ra sɔmburu ko, ya ku ra maa tari. ²⁹ Adama na bɛɛ s̄omɔ, baa Salomɔɔ ka win yiiko baka u n̄ buraru koore nge biibii yen tia. ³⁰ Gusunɔwa u yakasu buraru wɛɛmɔ gberɔ, si su wāa gisɔ adama sia ba koo su kp̄ɛ d̄ɔ sɔɔ. Yera u n̄ koo bɛɛ yānu wɛ n̄ kere yaka si? Anna a wa mɛ bɛɛn naanɛ dokebu piibu kua. ³¹ I ku maa wurura i gere, mba sa ko di, mba sa ko n̄, n̄ kun mɛ mba sa ko wukiri. ³² Gāa nini kpuron weeweena t̄n tukoba m̄. Adama bɛɛn Baaba wɔllugii u yɛ ma i yeni kpuron bukata ma. ³³ Yen s̄, i gina hania koowo i ka du mi Gusunɔ u bandu sw̄i kpa i n̄ s̄a win t̄n geobu. Yen biru u koo bɛɛ wɛ ye ya tie. ³⁴ T̄ɔ baateren wahala ya tu tura. Yen s̄, i ku sian wururabu ko, domi sia ya maa yen wahala m̄.

7

I kun da n t̄mbu sirimɔ

(I maa mɛɛrio Luku 6:37-38, 41-42)

¹ Yesu u nɛɛ, i kun t̄mbu sirimɔ baadomma, Gusunɔ u n̄ maa ka bɛɛ sirimɔ. ² Domi nge mɛ i gabu sirimɔ, nge meya Gusunɔ u koo maa bɛɛ siri. Ma sakaku ge i ka gabu ȳiruammɛ, geya ba koo ka bɛɛ ȳirua. ³ Mban s̄na a yakɔ mɛɛrimɔ wunen kpaasin n̄nu sɔɔ ma a n̄ d̄a b̄iru laakari m̄ te ta wāa wunen tiin n̄nu. ⁴ Am̄na kaa ka kp̄i a wunen kpaasi s̄ u de a yakɔ wuna win n̄nun di sanam mɛ a d̄a b̄iru m̄ wunen tiin n̄nu. ⁵ Murafiti wunɛ, a gb̄iyo a d̄a b̄i te wuna wunen tiin n̄nun di kpa a yam wa s̄a s̄a a ka yakɔ wuna wunen kpaasin n̄nun di.

⁶ I ku gāa dɛɛranu b̄nu wɛ nu ku ka ḡsira nu bɛɛ m̄nsima. I ku maa bɛɛn goo gob̄ginu k̄o kurus̄nun suunu sɔɔ. Su koo nu taaku.

Kanarun gari

(I maa mɛɛrio Luku 11:9-13)

⁷ Yesu u nɛɛ, i n̄ da bikie, i ko wa i mwa. I n̄ da kasu, i ko wa. I n̄ da gambo so, ba koo bɛɛ ken̄a. ⁸ Domi baawure wi u bikiamɔ ba koo n̄n wɛ. Wi u kasu u koo wa. Wi u maa gambo soomɔ ba koo ȳero ken̄a. ⁹ Durɔ wara bɛɛ sɔɔ, win bii ù n̄ n̄n p̄ɛ bikia u koo wura u n̄n kperu wɛ. ¹⁰ N̄ kun mɛ ù n̄ n̄n swāa bikia u koo n̄n waa wɛ? ¹¹ Bɛɛ be i s̄a t̄n k̄sobu ma i yɛ ma ba ra bibu k̄ɛ geenu wɛ, bɛɛn Baaba wɔllugii u n̄ koo be ba n̄n kanamɔ gāa geenu wɛ n̄ bɛɛ kere?

¹² Yen s̄na ye i k̄i t̄mbu bu bɛɛ kua i bu kuo mɛ bɛɛn tij, domi yeniwa M̄wisin woodan tireru ka Gusun̄n s̄m̄abun s̄ɔs̄ibun tubusianu.

K̄onnɔ ge ga n̄ yasu

(I maa mɛɛrio Luku 13:24)

¹³ Yesu u nɛɛ, i duo ka k̄onnɔ ge ga n̄ yasu, domi swaa ye ya d̄ɔ kam koo yero ya n̄ baasinaa m̄, yen k̄onnɔ ga maa yasu ma t̄n dabinu dumɔ mi. ¹⁴ Adama swaa ye ya d̄ɔ wāaru sɔɔ ya s̄, yen k̄onnɔ ga n̄ yasu. Ba n̄ maa dabi be ba ge waamɔ.

D̄aru ka ten binu

(I maa mɛɛrio Luku 6:43-44)

¹⁵ Yesu u maa nɛɛ, i laakari koowo ka sɔmɔ weesugibu. Yāa gɔna ba ra n tii pote, bu ka na bɛɛn mi, adama sɔwɔ ba sāawa nge demakunu ni nu kasu nu go nu tem.

¹⁶ I ko bu gia saa ben kookoosun di nge mɛ ba ra dāru gie saa ten binun di. Ba ra berenu sɔri awīi wɔllɔ? Ba koo gandun binu sɔri sākā wɔllɔ? ¹⁷ Dāa geera ta ra bii geenu ma, kpa dāa kōsuru tu bii kōsunu ma. ¹⁸ Dāa geeru ta n̄ kpɛ tu bii kōsunu ma, mɛya maa dāa kōsuru ta n̄ kpɛ tu bii geenu ma. ¹⁹ Dāru baatere te ta n̄ bii geenu marumɔ ba ra tu burewa bu kō dō sɔ. ²⁰ Nge mɛya i ko ka sɔmɔ weesugii be gia saa ben kookoosun di.

Na n̄ bɛɛ yɛ gam

(I maa mɛerio Luku 13:25-27)

²¹ Yesu maa nɛɛ, n n̄ mɔ baawure wi u man sokumɔ Yinni, Yinni, wiya u koo du mi Gusunɔ u bandu swīi, ma n̄ kun mɔ wi u nen Baaba wi u wāa wɔllɔn kīru mɔ. ²² Tɔ te, t̄a n̄ tunuma, t̄on dabira ta koo man s̄ɔ tu nɛɛ, Yinni, Yinni sa n̄ gari gerua ka wunen yīsiru? Sa n̄ wɛɛkunu gire ka wunen yīsiru? Sa n̄ maa sɔm damgii dabinu kue ka wunen yīsiru? ²³ Sanam mɛya kon bu s̄ɔ batuma sɔ n nɛɛ, na n̄ bɛɛ yɛ gam, i doonɔ nen min di, bɛɛ be i kōsa mɔ.

Banɔbu yiru

(I maa mɛerio Luku 6:47-49)

²⁴ Yesu maa nɛɛ, yen s̄ɔ, baawure wi u nen gari yini nɔmɔ, ma u yi mɛm nɔwammɛ, u ko n̄ ka durɔ bwisigii wini weene wi u win diru bana kpee saara wɔllɔ. ²⁵ Gura ya na, daanu yiba ma nim tɛria ma woo ga dii te swee. Adama ta n̄ wɔrumɛ yɛn s̄ɔ ba te bana kpee saara wɔllɔ. ²⁶ Adama baawure wi u nen gari yini nɔmɔ ma u n̄ yi mɛm nɔwammɛ, u ko n̄ ka durɔ gari b̄kɔ wini weene wi u win diru bana yani sɛɛri wɔllɔ. ²⁷ Gura ya na, daanu nu yiba ma nim tɛria ma woo ga dii te swee, ma ta wɔruma. Ma ten wɔrumaa kpɛa.

Yesun yiiko

²⁸ Ye Yesu u yeni gerua u kpa, t̄on wɔru ge, ga biti kua win s̄ɔsibun s̄ɔ. ²⁹ Domi u bu s̄ɔsimɔwa nge wi u yiiko mɔ, n n̄ mɔ nge ben wooda yɛrobu.

8

Yesu u wi u bara disigiru barɔ bekia

(I maa mɛerio Maaku 1:40-45, Luku 5:12-16)

¹ Ye Yesu u sara guu ten min di, t̄on wɔrusu n̄n swīi. ² Ma durɔ goo wi u bara disigiru barɔ u na u kpuna win wuswaaɔ u nɛɛ, t̄onwero, à n̄ wura kaa kp̄i a man bekia kpa n̄ dɛɛra.

³ Yesu u win nɔmu demia u n̄n baba ma u nɛɛ, na wura, a bekuro kpa a dɛɛra. Mii mii u bekura u dɛɛra saa win bararun di. ⁴ Ma Yesu u n̄n s̄ɔwɔa u nɛɛ, a nɔmɔ? A ku goo yeni s̄ɔ, adama a doo yāku kowon mi u nun mɛeri, kpa a yākuru ko te M̄wisi u yiire. Nge mɛya kaa ka baawure s̄ɔsi ma a dɛɛra.

Yesu u tabu sunɔ goon yoo bekia

(I maa mɛerio Luku 7:1-10)

⁵ Ye Yesu u dua wuu gagu sɔɔ ge ba ra soku Kapenamɔ, tabu sunɔ goo da u ka n̄n yinna ma u n̄n faaba kana ⁶ u nɛɛ, t̄onwero, nen yoo u barɔ yɛnuɔ, baa nɔma u ku ra kp̄i u yīya, u n̄n s̄ɔre gem gem.

⁷ Ma Yesu u nɛɛ, ya wā, kon da n̄ n̄n bekia.

⁸ Tabu sunɔ wi, u wisa u nɛɛ, aawo na n̄ tura a du nen yɛnuɔ. A gesi gari geruo, nen yoo u koo bekura. ⁹ Nen tii na ra gabu wiru kp̄iye, ma na tabu kowobu mɔ

be na kp̄are. Nà n turo s̄ɔ̀wa u doo, u ra n d̄ɔ̀wa. Nà n goo s̄ɔ̀wa u na, u ra n sisiwa. Nà n maa n̄en yoo s̄ɔ̀wa u yeni koowo, u ra n m̄ɔ̀wa.

¹⁰ Ye Yesu u gari yini nua, u biti kua ma u t̄ambu s̄ɔ̀wa be ba n̄un sw̄i u n̄e, ka gem na b̄e s̄ɔ̀m̄ɔ, na n̄ goo waare baa Isireliba s̄ɔ̀ wi u naane doke binin bweseru m̄ɔ. ¹¹ Na b̄e s̄ɔ̀m̄ɔ ma t̄an dabira koo na saa s̄ɔ̀ yari yeru ka duu yerun di kpa bu sina bu di mi Gusun̄ɔ u bandu sw̄i ka Aburahamu ka Isaki ka Yak̄abu sannu. ¹² Adama be, be n weene ba n w̄a mi, ba koo bu k̄ɔ̀ t̄ɔ̀w̄ɔ yam w̄okuru s̄ɔ̀ mi ba koo wiru n̄oma s̄andi bu sw̄i.

¹³ Ma Yesu u tabu sun̄ɔ wi s̄ɔ̀wa u n̄e, u doo ȳenūɔ. Ye u naane doke kpuro ya koo n̄un koor̄a.

Ma saa ye s̄ɔ̀ mii mii, tabu sun̄ɔ win yoo wi, u b̄ekura.

Yesu u t̄an dabinu bekia

(I maa m̄eeriō Maaku 1:29-34, Luku 4:38-41)

¹⁴ Yesu u da Pīēn ȳenūɔ. Ma u deema Pīēn kur̄ɔn m̄ero u wasi sundu bar̄ɔ u kp̄i. ¹⁵ Yesu win n̄omu baba ma wasi sun te, ta yarina. Ma u seewa u n̄un n̄ɔ̄ri.

¹⁶ Doma ten yoka, ba ka t̄an dabinu na be ba w̄erekunu m̄ɔ. Yesu u w̄ereku ni gira ka gari gerubu t̄ona, ma u kpuro bekia be ba bar̄ɔ. ¹⁷ U yeni kua kpa Gusun̄ɔn s̄om̄ɔ Esain gari yi ka koor̄a, yi u n̄e, “Win tii u b̄ēs̄en wasin dam saruru sua, ma u ka b̄ēs̄en baranu doona.”

Be ba k̄i bu Yesu sw̄i

(I maa m̄eeriō Luku 9:57-62)

¹⁸ Ye Yesu u t̄an w̄orusu wa si su n̄un sikerene, ma u n̄e, bu de bu da daa burerun gurūɔ. ¹⁹ Sanam m̄eya wooda ȳero goo u na win mi, u n̄e, yinni, kon nun sw̄i yam kpuro mi a d̄ɔ̀.

²⁰ Yesu u n̄un wisa u n̄e, semusu bweusu m̄ɔ, gun̄ɔsu su maa sokunu m̄ɔ. Adama n̄e Tonun Bii na n̄ nen ti ayeru garu m̄ɔw̄e mi kon kpuna.

²¹ Yesun b̄ɔ̀ goo u maa gerua u n̄e, yinni, a de n gina da n nen tundo sike.

²² Yesu u n̄un wisa u n̄e, a man sw̄īȳɔ, kpa a de ḡaribu bu ben ḡaribu sike.

Yesu u nim kurenu marisia

(I maa m̄eeriō Maaku 4:35-41, Luku 8:22-25)

²³ Yesu u goo nimkuu dua ma win bw̄aaba n̄un sw̄i ge s̄ɔ̀. ²⁴ Yande ma woo b̄ak̄ɔ ga seewa daa bure te s̄ɔ̀, sere nim kurenu nu goo ge wukiri. Adama Yesu u do. ²⁵ Bw̄a be, ba da ba n̄un yamia ba n̄e, Yinni a sun faaba koowo sa kam kobu d̄ɔ̀.

²⁶ Yesu u n̄e, mban s̄na i b̄erum m̄ɔ, b̄ēn naane doke piibugibu.

Ma u seewa u woo ka nim kure ni yiire nu mari ma n mari s̄ɔ̀ s̄ɔ̀. ²⁷ Be kpuro ba biti kua ba n̄e, dur̄ɔ weren bwesera wini. Baa woo ka nim kurenu mam nu n̄un mem n̄ɔ̀wamm̄e.

Yesu u w̄erekunugibu yiru bekia

(I maa m̄eeriō Maaku 5:1-20, Luku 8:26-39)

²⁸ Yesu u tura Gadaran tem̄ɔ daa bure ten gurūɔ, ma dur̄ɔbu yiru gaba ka n̄un yinna be ba yarima sikan di. Dur̄ɔ be, ba w̄erekunu m̄ɔ ba s̄̄ gem gem sere goo ku ra k̄aku u swaa ye s̄i. ²⁹ Ma ba yande gb̄ara ba n̄e, mba n sun menne b̄ēs̄e ka wune Gusun̄ɔn Bii. A nawa a ka sun t̄ɔ̀ya ko saa yu sere turi?

³⁰ Ba kurus̄ɔ wuu bakaru garu wende s̄a ta dim̄ɔ. ³¹ W̄ereku ni, nu Yesu kana nu n̄e, à n kaa sun gira a de su du kurus̄ɔ ni s̄ɔ̀.

³² Yesu u n̄e, i doo.

Ye nu yara ma nu da nu dua kurus̄ɔ ni s̄ɔ̀. Yera kurus̄ɔ wuu te kpuro ta duki sarama guurun di ta w̄eri daa bure te s̄ɔ̀, ta nim diira.

³³ Durɔ be ba raa kurusɔ ni kparamɔ, ba duki doona wuu sɔɔ. Ma ba tɔmbu gari yi kpuro sɔɔwa ka ye n werɛkunugii be yiru deema. ³⁴ Ma wuu gen tɔmbu kpuro ba yara ba Yesu sennɔ da. Ye ba nɔn wa ba nɔn suuru kana ba nɛɛ, u yario ben tem di.

9

Yesu u durɔ goo bɛkia

wɔn wasin bee tia gu

(I maa mɛɛrio Maaku 2:1-12, Luku 5:17-26)

¹ Yesu u goo nimkuu dua ma u wure u daa bure te tɔbura, ma u tura win tiin wuuɔ. ² Tɔmbu gabu ba ka nɔn durɔ goo naawa win wasin bee tia ya gu. Durɔ wi, u kpi kpinu wɔllɔ. Ye Yesu u ben naane dokebu wa, u barɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, bii durɔbu, a ku mwia kpana, a wunen durum suuru wa.

³ Ma wooda yɛrobu gaba bwisika ba tii sɔɔwa ba nɛɛ, durɔ wini u Gusunɔ wɔmmɔwa.

⁴ Yesu u yɛ ye ba bwisikumɔ ma u nɛɛ, mban sɔna i kɔsa bwisikumɔ bɛɛn gɔruɔ. ⁵ Yerɔ ya sɛsɔ bo, n tɔnu sɔ u win durum suuru wa, n kun mɛ n nɔn sɔ u seewo u sɔ. ⁶ Na kɔ i n yɛ ma Tɔnun Bii u yiiko mɔ handunia sɔɔ u ka tɔnun durum suuru ko.

Yen sɔna u barɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, a seewo a wunen kpinu sua kpa a we yenuɔ.

⁷ Durɔ wi, u seewa ma u sɔa win yenuɔ. ⁸ Ye tɔn be, ba yeni wa bɛrum bu mwa ma ba Gusunɔ siara yɛn sɔ u yiiko yen bweseru tɔnu wɛ.

Yesu u Mateu soka

(I maa mɛɛrio Maaku 2:13-17, Luku 5:27-32)

⁹ Yesu u doona min di. Ye u sɔimɔ swaɔɔ u gbere mwaɔ goo wa wi ba ra soku Mateu u sɔ gberɛ yerɔ. Ma u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, a man swɔiyɔ.

Ma Mateu u seewa u nɔn swɔi.

¹⁰ Ye Yesu u dimɔ durɔ win yenuɔ, gberɛ mwaɔbu ka kɔsan kowobu dabinu ba na ba sina ka Yesu ka win bwɔabu sannu. ¹¹ Falisi gaba wa mɛ, ma ba win bwɔabu bikia ba nɛɛ, mban sɔna bɛɛn yinni u dimɔ ka gberɛ mwaɔbu ka kɔsan kowobu.

¹² Yesu u ben gari yi nua ma u nɛɛ, be ba bwɔa do ba n timgiin bukata mɔ ma n kun mɔ be ba barɔ. ¹³ I doo i Gusunɔn garin tubusianu kasu yi yi nɛɛ, “Wɔnwɔnda na kɔ, n n mɔ yɔkuru.” Domi na n nɛ n ka geegibu soku ma n kun mɔ torobu.

Nɔɔ bɔkurun gari

(I maa mɛɛrio Maaku 2:18-22, Luku 5:33-39)

¹⁴ Ma Yohanu Batemu kowon bwɔaba na Yesun mi ba bikia ba nɛɛ, mban sɔna bɛsɛ ka Falisiba sa ra nɔɔ bɔke, adama wune, wunen bwɔabu ba ku ra nɔɔ bɔke.

¹⁵ Yesu u bu wisa u nɛɛ, be ba soka kurɔ kpaa yerɔ ba ko n nukuru sankire sanam mɛ kurɔ kpaɔn durɔ wɔa ben suunu sɔɔ? Aawo, adama saa ya sisi yɛ sɔɔ ba koo kurɔ kpaɔn durɔ wɔra ben min di. Saa yera ba koo nɔɔ bɔke.

¹⁶ Goo ku ra yɔa tɔkɔnu kɔre ka yasi kpaa ye ba n nim doke. U n kua mɛ, yasi kpaa ye, ya koo gawana kpa yu yɔa tɔkɔ ni gɔam sɔi. ¹⁷ Goo ku ra maa tam kram doke gɔnan bɔɔ tɔkɔnu sɔɔ. U n kua mɛ, bɔɔ ni, nu koo kura kpa tam mɛ, mu yari kpa bɔɔnu nu sankira. Adama ba ra tam kram wisiwa gɔnan bɔɔ kpaanu sɔɔ. Sanam mɛ, ye yiru yen gaa kun sankiramɔ.

*Wirugii goon bii ka kurɔ wi u Yesun yaberu baban gari
(I maa mɛerio Maaku 5:21-43, Luku 8:40-56)*

¹⁸ Sanam mɛ Yesu u bu yeni sɔɔmɔ wirugii goo u na u yiira win wuswaaɔ u nɛɛ, nen bii tɔn kurɔ u gu tɛ, adama a na a nɔn nɔmu sɔndi kpa u se.

¹⁹ Ma Yesu u seewa ka win bwāabu ba durɔ wi swīi.

²⁰ Sanam mɛ ba dɔɔ, kurɔ goo wi u yem wīibu barɔ saa wɔɔ wɔkura yirun di, u susi Yesun biruɔ u win yaberun swaa bua baba. ²¹ U gerua win tiin gɔruɔ u nɛɛ, ù n gesi win yaberu baba u koo bɛkura.

²² Yesu u sīira u nɔn wa ma u nɛɛ, kurɔ wunɛ, a ku mwia kpna, wunɛn naane dokebu nun bɛkia.

Yande ma kurɔ wi, u bɛkura.

²³ Ye Yesu u tura wirugii win dirɔ, yera u deema gaba guunu soomɔ ma be kpuro ba sirene. ²⁴ Ma u nɛɛ, i yario bɛɛ kpuro, wɔndia wi kun gu, u dowa.

Ma be kpuro ba nɔn yaakorɔ wɔri. ²⁵ Ye ba tɔmbu yara ba kpa Yesu u dua u wɔndia win nɔmu nɛnu, ma wɔndia wi, u seewa. ²⁶ Yenin labaari ya kpararawa tem mɛ kpuro sɔɔ.

Yesu u wɔkobu yiru bɛkia

²⁷ Yesu u doona min di. Nge mɛ u win sanum dɔɔ, wɔkobu yiru gaba nɔn swīi. Ba nɔɔgiru sue ba mɔ, Dafidin sikadobu, a bɛsɛn wɔnwɔndu waaɔwo.

²⁸ Ye Yesu u dua dirɔ wɔko be, ba na win mi, ma u bu bikia u nɛɛ, i naane sɔa ma kon kpī n yeni ko?

Ma ba nɛɛ, mɛya Yinni.

²⁹ Sanam mɛya Yesu ben nɔni baba ma u nɛɛ, n bɛɛ kooro nge mɛ i naane sɔa.

³⁰ Ma ba yam wa. Yera Yesu u bu sɔɔwa u sire u nɛɛ, bu ku raa goo yeni sɔ.

³¹ Adama ye ba doona min di kese ba win labaari kparam wɔri tem mɛ kpuro sɔɔ.

Yesu u soso bɛkia

³² Ye tɔn be, ba doona ma gaba ka durɔ goo na Yesun mi, wi u sɔa soso yɛn sɔ u wɛrɛku gagu mɔ win wasi sɔɔ. ³³ Sanam mɛ Yesu u wɛrɛku ge gira durɔ wi, u gari gerubu wɔri. Ma tɔmba biti kua ma ba nɛɛ, sa n yenin bweseru waare Isireli sɔɔ.

³⁴ Adama Falisiba nɛɛ, wɛrɛkunun wirugiiwa u nɔn dam wɛ u ka nu gira.

Yesu u tɔmbu wɔnwɔndu kua

³⁵ Yesu u bɔsu wuu marosu kpuro sɔɔ ka baru kpaano. U keu sɔɔsimɔ ben mɛnno yɛnɔ u Gusunɔn bandun Labaari gea kparamɔ, ma u tɔmbu bɛkiamɔ saa bararu ka wasin dam sariru bwese bwesekan di. ³⁶ Ye u tɔn wɔrusu wa ben wɔnwɔnda nɔn mwa yɛn sɔ ba wurure ma ba yarine nge yaa ni nu kun kparɔ mɔ. ³⁷ Ma u win bwāabu sɔɔwa u nɛɛ, ye ya ye bu ka gɛ ya kpā, adama be ba gɛɛmɔ ba n dabi. ³⁸ Yen sɔ, i gbee yɛro kanɔ u kpam tɔmbu mɔrisiama bu ka gɛ.

10

Bwāabu wɔkura yiru yen yīsa

(I maa mɛerio Maaku 3:13-19, Luku 6:12-26)

¹ Yesu u win bwāabu wɔkura yiru mɛnna ma u bu yiiko wɛ bu ka wɛrɛkunu gira, kpa bu bararu ka wasin dam sariru baatere bɛkia. ² Bwāabu wɔkura yiru yen yīsa wee. Gbiikoo Simɔɔ wi ba ra soku Piɛɛ ka win wɔnɔ Andere, ka Yakɔbu ka win wɔnɔ Yohanu, Sebeden bibu, ³ ka Filipu ka Baatelemi ka Tomaa ka

Mateu wi u raa s̄aa gberɛ mwaa, ka Yakɔbu Alufen bii ka Tade, ⁴ka Simɔɔ wi u win tem gari k̄i, ka Yudas̄i Isikariɔtu wi u tɔmbu Yesu nɔmu s̄andia.

Yesu u bw̄aabu wɔkura yiru gɔra

(I maa m̄ɛriɔ Maaku 6:7-13, Luku 9:1-6)

⁵Yesu u tɔmbu wɔkura yiru ye gɔra ka wooda yeni u n̄ɛɛ, i ku swaa gaa sw̄i ye ya d̄ɔɔ tɔn tukobun tem gia, i ku maa Samarigibun wuu gagu du. ⁶Adama i doo Isireliban mi, be ba k̄ɔra nge ȳaanu. ⁷I doo i kpara i n̄ɛɛ, Gusunɔ u sisi u bandu sw̄i. ⁸I barɔbu b̄ekio, i ḡaribu seeyo, i be ba bara disigiru mɔ b̄ekio bu d̄ɛɛra, kpa i w̄ɛɛkunu gira tɔmbun wasi s̄ɔɔn di. Ȳɛn s̄ɔɔ i wa k̄ɔsiaru sari, i maa w̄ɛɛyɔ n̄ kun ka k̄ɔsiaru. ⁹I ku dukia gaa sua i ka da, nge wura n̄ kun m̄e sii geesu, n̄ kun m̄e sii gandu b̄ɛɛn b̄ɔɔrɔ. ¹⁰I ku ka ȳaa kureru da, n̄ kun m̄e yaberu yiruse, n̄ kun m̄e baranu n̄ kun m̄e d̄ɛka. N weenɛ bu s̄ɔm kowo w̄ɛ ȳɛn bukata u mɔ u n̄ ka w̄aa.

¹¹I n tura wuu marɔɔ n̄ kun m̄e wuu piibu s̄ɔɔ, i de i m̄ɛri wi u weenɛ u b̄ɛɛ dam koosia, kpa i sina win ȳɛnuɔ sere i ka s̄i wuu gen min di. ¹²I n ȳɛnu gagu dua i gen tɔmbu tɔbirio kpa i n̄ɛɛ, Gusunɔ u b̄ɛɛ alafia k̄ɛ. ¹³Ȳɛnu gegibu b̄a n̄ ka alafia ye weenɛ, i de ya n̄ w̄aa be s̄ɔɔ, adama b̄a kun ka weenɛ, i de yu wurama b̄ɛɛn mi. ¹⁴Wuu gagu n̄ kun m̄e ȳɛnu gagun tɔmbu b̄a n̄ maa yina bu b̄ɛɛ dam koosia, bu sere b̄ɛɛn gari swaa daki, i doonɔ min di kpa i b̄ɛɛn naasun tua bu kpare. ¹⁵Ka geema na b̄ɛɛ s̄ɔɔmɔ, siribun sanam Gusunɔ u koo Sodomu ka Gomɔragibu wɔnɔndu s̄ɔɔsi n̄ kere wuu gen tɔmbu.

Nɔni sw̄aarɔ te ta sisi

(I maa m̄ɛriɔ Maaku 13:9-13, Luku 21:12-17)

¹⁶Yesu maa n̄ɛɛ, wee, na b̄ɛɛ ḡɔrimɔ nge ȳaanu d̄ɛmakunun suunu s̄ɔɔ. I de i n bwisi mɔ nge w̄ɛɛ, kpa i n̄ ka kparukonu weenɛ taki sariru s̄ɔɔ. ¹⁷I laakari koowo domi gaba koo b̄ɛɛ mwa bu ka da siri yerɔ, kpa bu b̄ɛɛ seni so ben m̄ɛnno ȳɛnɔ. ¹⁸Ba koo b̄ɛɛ siri tem ȳɛrobu ka sinambun wuswaaɔ n̄ɛn s̄ɔ, kpa i ka seeda di ben mi ka tɔn tukobun mi. ¹⁹B̄a n̄ ka b̄ɛɛ da siri yerɔ, i ku wurura ka gari yi i ko gere. I ku maa wurura nge m̄e i ko gerusina. Saa ye, ȳa n tura, i ko wa gari yi i ko gere. ²⁰Domi gari yi i ko gere yi n̄ ko n̄ s̄aa b̄ɛɛgii, yi koo nawa saa b̄ɛɛn Baaban Hunden min di wi u w̄aa b̄ɛɛ s̄ɔɔ.

²¹Gaba koo ben wɔnɔbu n̄ kun m̄e ben maabu s̄ɔɔsi bu ka bu go. Baababa ba ko maa ko m̄e ben bibu s̄ɔɔ, ma bibu ba koo ben mɔwɔbu k̄ɔrumɔtɔnu kua bu ka bu go. ²²Baawure u koo b̄ɛɛ tusi n̄ɛn ȳisirun s̄ɔ. Adama wi u t̄ɛmana sere ka n̄ɔrɔ u koo faaba wa. ²³B̄a n̄ b̄ɛɛ n̄ɔni s̄ɔɔwa wuu teu s̄ɔɔ, i duki doonɔ wuu gagun mi. Na b̄ɛɛ s̄ɔɔmɔ ka gem, i n̄ ko i Isirelin wusu kpuro sasiri i kpe, Tɔnun Bii u ka tunuma.

²⁴M̄ɛero sari wi u win s̄ɔɔsio kere. Yoo maa sari wi u win yinni kere. ²⁵N n m̄ɛn na, n tura m̄ɛero u ka win s̄ɔɔsio weena kpa yoo u ka win yinni weena. B̄a n ȳɛnu ȳɛro sokumɔ Beseburu, ba koo win ȳɛnugibu ȳisi k̄ɔsunu k̄ɛ n̄ kere wi.

W̄in b̄ɛrum n weenɛ i ko

(I maa m̄ɛriɔ Luku 12:2-7)

²⁶Yesu maa n̄ɛɛ, yen s̄ɔ, i ku ben b̄ɛrum ko, domi ye ya wukiri ya koo tera, yen asirin ḡaanu maa sari ni ba n̄ koo gia. ²⁷Ye na b̄ɛɛ s̄ɔɔmɔ yam w̄ɔkuru s̄ɔɔ, i ye geruo yam bururam s̄ɔɔ. Ye i maa nua asiri s̄ɔɔ, i yɔɔwo gidambisa w̄ɔlɔ i ka ye kpuro kpara. ²⁸I ku bu nasia be ba koo wasi tɔna go, be ba n̄ kp̄ɛ bu hunde go. Adama i ȳɛro nasio wi u koo kp̄i u wasi ka hunde go sannu d̄ɔɔ wi u ku ra gbi s̄ɔɔ. ²⁹I n̄ ko kp̄i i gunɔminu yiru dwe ka faram? Ka m̄e, baa nin teu, ga n̄ koo w̄ɔruma temɔ ma n̄ kun mɔ b̄ɛɛn Baaba u wura. ³⁰B̄ɛɛ maa, ba mam b̄ɛɛn

wirun serin geeru yē. ³¹ N n men na, i ku berum ko, i gunəminu beere kere sere mi n toma.

Wi u Kirisi wura

təmbun wuswaaə

(I maa meerio Luku 12:8-9)

³² Yesu maa nee, baawure wi u man wura təmbun wuswaaə, kon maa yēro wura nen Baaban wuswaaə wi u wāa wəllə. ³³ Adama wi u man yina təmbun wuswaaə, kon maa yēro yina nen Baaban wuswaaə wi u wāa wəllə.

Alafia ka takobin gari

(I maa meerio Luku 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ Yesu maa nee, i kun tamaa na nawa handuniaə n ka alafia wē, aawo, takobiwa na ka na. ³⁵ Na nawa n ka sannə doke bii tən durə ka win tundon suunu səə, ka maa bii tən kurə ka win meron suunu səə, ka maa kurə mərə ka win dwaə meron suunu səə. ³⁶ Tənun yenugibu beya ba ko n sāa win yiberəba.

³⁷ Wi u win tundo n kun me win mero kī n man kere u n tura u n ka sāa negii. Nge meya wi u win bii kī n man kere u n tura u n ka sāa negii. ³⁸ Ma wi u kun win dāa bunanaru sue u n ka man swī u n tura u n ka sāa negii. ³⁹ Wi u kī u win wāaru di ka win gōru kīru u koo tu bia. Adama wi u win wāaru yina nen sə u koo tu wa ka gem.

Aren gari

(I maa meerio Maaku 9:41)

⁴⁰ Yesu maa nee, wi u beə dam koosia nena u dam koosia. Wi u maa man dam koosia, u wi u man gərīma dam koosiawa. ⁴¹ Wi u Gusunən səmə dam koosia yən sə u sāa Gusunən səmə, u koo are wa nge Gusunən səməgii. Wi u maa tən geo dam koosia, yən sə u sāa tən geo, u koo are wa nge tən geogii. ⁴² Wi u bwēəbwēə benin turo gāanu kā yən sə u sāa nen bəə, baa n n nim nəruram na, na beə səməə ka gem, yēro kun win are biamə.

11

Yohanu Batemu kowon gərobu

(I maa meerio Luku 7:18-35)

¹ Sanam me Yesu u win bwāabu wəkura yiru ye bwisi yi kā u kpa, u doona min di u da bera yen wuu marosu gia u ka keu səəsi kpa u maa ka waasu ko.

² N deema Yohanu Batemu kowo u Yesu wi ba mə Kirisin səman gari nua sere pirisəm diru mi u wāa. Yera u nūn win bwāabun gabu gərīa ³ bu ka nūn bikia, wiya wi u koo be na? Nge ba n kpaə mara.

⁴ Yesu bu wisa u nee, i gəsiro i Yohanu tusia ye i nua ka ye i wa. ⁵ Wəkoba yam waamə, yeməba sīimə, ba be ba bara disigiru mə bekiamə bu ka deera, sosoba gari nəəmə, ba gərību seeyamə gərīn di, ma ba sārəbu Labaari gea waasu kuammə. ⁶ Doo nəərugiiwa wi nen gari kun torasiamə.

⁷ Ye Yohanun bwāaba sīa Yesu u Yohanun gari tən dabiru səəbu wəri u nee, mba i yara i meirim da ghaburə. Yakə ge woo ga toorimə? Aawo. ⁸ N n men na, mba i meirim da. Durə wi u yāa beereginu sebua? Na beə səməə be ba yāa beereginu sebua ba wāa sina kpaənə. ⁹ Mba i re kəbu da. Gusunən səməwa i meirim da? Meya na beə səməə, yēro mam Gusunən səmə kere sere mi n toma. ¹⁰ Domi Yohanu wiya wīn sə Gusunən gari nee, “N wee na nen səmə gərīə wunen wuswaaə wi u koo wunen swaa səmə.” ¹¹ Ka gem na beə səməə, be tən kurəba mara səə goo kun Yohanu Batemu kowo kere. Adama wi u yākabu bo

ban te Gusunɔ u swīi sɔɔ u nɔn kere. ¹² Saa mɔn di Yohanu wi u waasu mɔ sere ka tɛ ba ban te kasuwa ka dam, ma damgiba tu mwaamɔ. ¹³ Mɔwisi u ban ten gari gerua win wooda sɔɔ. Gusunɔn sɔmɔbu kpuro ba maa yi gerua sere ka Yohanu Batemu kowon waati. ¹⁴ I n kī i tubu, wiya Eli wi, wi u koo ra na. ¹⁵ Wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔɔwɔ.

¹⁶ Mba kon ka tɛn tɔmbu weesina. Ba ka bibu weene be ba sɔ yaburɔ ba sokunamɔ ba mɔ, ¹⁷ sa bɛɛ guuru soowa ma i n yawa, sa bɛɛ gɔɔ womu kua, i n maa swī. ¹⁸ Domi Yohanu Batemu kowo u na u n di u n nɔra nge gabu, ma ba nɛɛ u wɛɛkunu mɔwa. ¹⁹ Tɔnun Bii maa na u dimɔ u nɔrumɔ, ma ba gerumɔ ba mɔ u sɔa dim kīro ka tam nɔro, ka maa gbere mwaɔbu ka kɔsan kowobun bɔrɔ. Ka mɛ, Gusunɔn bwisi yi ra sɔɔsi ma yi sɔa gem yin kookoosun di.

Wuu sɔn tɔmba yinamɔ

bu naane doke

(Imaa mɛɛrio Luku 10:13-15)

²⁰ Ma Yesu u wuu si gerisim wɔri mi u sɔm maamaakigii dabinu kua, domi sin tɔmba kun bwisika ba ben gɔru gɔsie. ²¹ U nɛɛ, nuku sankiranugiiwa wunɛ Kɔraseni. Nuku sankiranugiiwa wunɛ Besaida, domi bɔ n sɔm maamaakigia ye kua Tiri ka Sidoni sɔɔ ye ba kua bɛɛn suunu sɔɔ, wuu sin tɔmbu ba ko n daa gɔru gɔsie saa tɛɛbun di ba n sɔ torom sɔɔ ba n saaki sebua nuku sankiranun sɔ. ²² Yen sɔ, na bɛɛ sɔɔmɔ, siribun sanam sɔɔ Tiri ka Sidonigia koo ko kpakaka ka bɛɛ. ²³ Wunɛ maa Kapenamu, a yīiyɔ kaa suara sere wɔlɔ? Aawo, ba koo nun surewa sere gariɔ. Domi sɔm maamaakigia ye ya kooa wunɛ sɔɔ, yɔ n kooa Sodomuɔ, wuu ge, ga n wɔa ka gisɔ. ²⁴ Yen sɔna na bɛɛ sɔɔmɔ, siribun sanam Sodomugia koo ko kpakaka ka wunɛ.

I na nen mi i wɛrabu mwa

(Imaa mɛɛrio Luku 10:21-22)

²⁵ Saa ye sɔɔ, Yesu u nɛɛ, Baaba, wɔllu ka tem Yinni, na nun siara yɛn sɔ a yabu ye bibu sɔɔsi baa mɛ a ye bwisigibu ka yɛrugibu berua. ²⁶ N wɔ Baaba, domi mɛya n ka nun naawa wunen kīru sɔɔ.

²⁷ Nen Baaba man baayere kpuro wɛ. Goo sari wi u Bii wi yɛ ma n kun mɔ Baaba wi. Goo maa sari wi u Baaba wi yɛ ma n kun mɔ Bii ka maa wi Bii u kī u n nɔn sɔɔsi.

²⁸ I na nen mi bɛɛ kpuro, bɛɛ be i ka bɛɛn sɔmunu wasira, kon bɛɛ wɛrasia. ²⁹ I wuro n bɛɛ kpara kpa i ko nen bwāabu, domi nɛ tɔn duuduo ka tii kawowa, mɛya kon de i n wɔa bari yendu sɔɔ. ³⁰ Domi yoo te kon bɛɛ diisia ta n wahala mɔ, sɔmu ni kon maa bɛɛ sɔbi nu n bunu.

12

Tɔ wɛrarugirun gari

(Imaa mɛɛrio Maaku 2:23-28, Luku 6:1-5)

¹ Sɔ mɛɛrun biru, tɔ wɛrarugiru garu sɔɔ, Yesu ka win bwāabu ba alikama gbaaru bukiane ba doonɔ. N deema gɔɔra win bwāabu mɔ ma ba alikama wɔka ba temmɔ. ² Ye Falisiba ba wa mɛ, ba Yesu sɔɔwa ba nɛɛ, u mɛɛrio ye win bwāaba mɔ ye wooda ya nɛɛ bu ku ko tɔ wɛrarugiru sɔɔ.

³ Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, i n garire ye Dafidi kua sanam mɛ gɔɔra bu mɔ wi ka win tɔmbu? ⁴ U dua Gusunɔn dirɔ ma u pɛɛ sua ye ba Gusunɔ yīiye ma wi ka win tɔmbu ba di. N deema n n weene bu pɛɛ ye di ma n kun mɔ yaku kowobu tɔna. ⁵ Nge i n garire Mɔwisin wooda sɔɔ ma tɔ wɛrarugiru sɔɔ, yaku kowo be ba sɔmburu mɔ sɔa yerɔ, ba ku ra tɔ wɛrarugiru mɛm nɔɔwɛ. Ba n maa

sāa taaregibu. ⁶ Adama na beε sōmō gāanu wāa mini ni nu sāa yeru kpāaru kere. ⁷ I n daa tuba ye Gusunən gari gerua yi yi neε, “Wōnwōnda na kī, n n̄ mō yākuru,” i n̄ daa taare sarirugibu taare wēεmō. ⁸ I de i n̄ yē ma Tōnu Biiwa u tō wērarugiru kua.

Durō win nām teu ga gu

(I maa mεerio Maaku 3:1-6, Luku 6:6-11)

⁹ Ma Yesu doona min di, u dua ben mēnnō yerō. ¹⁰ Durō goo wāa mi, win nām teu ga gu. Be ba wāa mi, ba Yesu bikia ba neε, n̄ n̄ man na, n̄ weene bu tōnu bekia tō wērarugiru sōō? Ba gerua mε, bu ka wa bu nūn durum mani.

¹¹ Ma Yesu maa bu bikia u neε, beεn goo ù n̄ yāaru mō ma ta nūn dōkō kpiriru wōriri tō wērarugiru sōō, u n̄ koo da u tu gawa u yara? ¹² Tōnu kun yāaru kere mi n̄ toma? N n̄ mēn na, ya wā tōnu u gea ko tō wērarugiru sōō.

¹³ Yera u durō wi sōōwa u neε, u win nōmu ge dēmio.

U ge dēmia ma ga wēra nge gen teu. ¹⁴ Falisiba ba yara ba da ba wesiana me ba koo ko bu ka Yesu go.

Sōm kowo wi Gusunō u gōsa

¹⁵ Ye Yesu u gia ma ba kī bu nūn gowa, u gēera saa min di ma tōn dabira nūn swīi. Ma u barōbu kpuro bekia. ¹⁶ Adama u bu sōōwa u sire u neε, bu ku raa goo sō wi u sāa. ¹⁷ N koorā nge mε, kpa gari yi Gusunən sōmō Esai u yorua yi ka koorā. ¹⁸ Gari yi sōō, Gusunō u neε,

“Nēn sōm kowo wi na gōsa wee,
nēn kīnasi wī sōō nēn gōru dobu kpuro wāa.

Na kon nūn nēn hunde wē,
kpa u nēn gem kpara bwesenu kpuron mi.

¹⁹ U n̄ ka goo sikirinamō u n̄ maa gbāramō.

Meya maa goo kun win nōō nōōmō wuun suunu sōō.

²⁰ U n̄ koo tōn be ba sunkure nge kaba dakura.

U n̄ koo maa bu go baa bā n̄ sāa nge fitila ge ga gōō dōō,
sere u ka de gem mu tabu di,

²¹ kpa bwesenu kpuro nu nin yīyōbu doke win yīsiru sōō.”

Yesu ka tii yinamō

(I maa mεerio Maaku 3:22-30, Luku 11:14-23)

²² Ba ka Yesu durō goo naawa wī werekunu nu kua wōko ka soso. Yesu durō wi bekia. U yam wa ma u gari gerubu wōri. ²³ Ma tōn wōru kpuro ga biti soora ga neε, n̄ n̄ man na ka gem n̄ n̄ Dafidin sikadobu mini re?

²⁴ Adama ye Falisiba ba nua mε, yera ba gerua ba neε, werekunun suno Beseburun dama Yesu u ka werekunu giramō.

²⁵ Nge mε Yesu ben bwisikunu yē, u bu sōōwa u neε, bandu baatere tēn tōmbu ba tabu mō ben tii tiine sōō ta koo ko bansu. Meya maa wuu baagere n̄ kun mε yenu baagere gēn tōmbu ba tabu mō ben tii tiine sōō ga n̄ koo tē. ²⁶ N n̄ mēn na, Setam yā n̄ Setam giramō, ya ka yen tii tabu mōwa. Amōna yen bandu ta koo ka tē. ²⁷ N n̄ sāa Beseburun dama na ka werekunu giramō, ka weren dama beεn bwāaba ka nu giramō. Yenin sōna ben tii ba koo sōōsi ma i tore.

²⁸ Adama n̄ n̄ Gusunən Hunden na, na ka werekunu giramō, yeya ya sōōsimō ma Gusunō u bandu swīi beεn suunu sōō.

²⁹ Amōna tōnu koo ka du damgiin yenuō u ka win yānu gura ma n̄ kun mō u gina gbia u damgii wi bōkua. U n̄ nūn bōkua, yera u koo kpī u win yānu gura.

³⁰ Wi u kun sãa negii u ka man yiberε teeru neniwa. Ma wi u ku ra gãanu menne ka ne sannu u ra ni yarinasiewa. ³¹ Yen sãna na beε sãomã tãmba koo kpĩ bu toranu kpuro ka gari kam gerubu kpuron suuru wa. Adama wi u Hunde Dεero gari kam gerusimã, u ñ yen suuru wasi pai. ³² Baawure wi u ne Tõnun Bii gari kam gerusi ba koo yẽro suuru kua. Adama baawure wi u Hunde Dεero gari kam gerusimã, ba ñ yẽro suuru kuammε saa gisõn di sere ka sia mam.

Dãru ka ten binu

(Imaa meerio Luku 6:43-45)

³³ Ma Yesu maa neε, à n dãa geeru duura kaa bii geenu wa. À n maa dãa kãsuru duura bii kãsunã kaa sãri. Domi dãrun binun diya ba ra tu tubu. ³⁴ Waa gõsõrun bweseru beε! Amõna i ko ka gari gee gere beε be i sãa tãn kãsobu. Domi ye ya yiba gõruã ya yarimã, yeya nõã ga gerumã. ³⁵ Tõn geo u ra gãa geenu yarewa gãa geenu sãõn di ni nu berua win gõruã. Tõn kãso maa gãa kãsunu yaramã gãa kãsunu sãõn di ni nu berua win gõruã. ³⁶ Na beε sãomã gari kpuro yi tãmba gerumã, yi sãõra ba koo bu siri siribun sanam. ³⁷ Domi wunen garin diya ba koo nun gem wẽ. Yin min diya ba koo maa nun taare wẽ.

Tãmba yĩreru bikia

(Imaa meerio Maaku 8:11-12, Luku 11:29-32)

³⁸ Yera wooda yẽrobu ka Falisi gabu ba Yesu sãõwa ba neε, keu koosio, sa kĩ a yĩreru garu ko su wa.

³⁹ U bu wisa u neε, tẽn tãn kãsobu be ba ñ ka Gusunã turo yõ ba yĩreru bikiamã. Adama yĩreru garu maa sari te ba koo bu sãõsi ma n kun mã Gusunã sãomã Yonasigiru. ⁴⁰ Domi nge mε Yonasi kua sãõ sãõ ita ka wõkuru ita swãa bakan nukurã, nge meya maa ne Tõnun Bii kon ko sãõ sãõ ita ka wõkuru ita tem nukurã. ⁴¹ Siribun sanam sãõ Ninifugibu ba koo tẽn tãmbu seesi bu bu taare wẽ domi ba ben wãaru gõsia Yonasin waasun sõ. Wee tẽ gãanu wãa mini ni nu Yonasi kere. ⁴² Siribun sanam tãn kurã sunõ wi u na saa nim nõõn sãõ yẽsan di u koo tẽn tãmbu seesi u bu taare wẽ yèn sõ win tem tonde min di u na u ka Salomãõn bwisin gari nõ. Wee tẽ gãanu wãa mini ni nu Salomãõ kere.

Wεrekunun wuramaru

(Imaa meerio Luku 11:24-26)

⁴³ Ma Yesu maa neε, wεrekunu nõ n doona tãnun min di, nu ra n bõsuwa mi gãanu ku ra kpi nu n wẽra yeru kasu nu n bie. ⁴⁴ Yera nu ra neε, nu koo gõsira nin wãa yerõ min di nu raa doona. Nu ra wurame kpa nu deema ta wãa diiru ta kurare ta sãnde. ⁴⁵ Kpa nu da nu ganu nõõba yiru kasuma ni nu ni kãsuru kere kpa nu du yẽro sãõ nu n wãa mi. Ma durã win wãa gbiikuru ta koo sãaya ka sere dãakuru. Nge meya n ko n ko ka tẽn tãn kãso beni.

Berã ba sãa Yesun wõnõbu

ka win mero

(Imaa meerio Maaku 3:31-35, Luku 8:19-21)

⁴⁶ Sanam mε Yesu u ka tãn wõru gari mã, wee win mero ka win wõnõbu ba yõ tãwã ba kĩ bu ka nùn gari ko. ⁴⁷ Sanam meya goo nùn sãõwa u neε, wunen mero ka wunen wõnõbu ba yõ tãwã ba kĩ bu ka nun gari ko.

⁴⁸ Adama Yesu u yẽro bikia u neε, wara nen mero. Berã maa nen wõnõbu.

⁴⁹ Ma u win bwãabu nõmu tĩi u neε, beya mini be ba sãa nen mero ka nen wõnõbu. ⁵⁰ Domi baawure wi u nen Baaba wõrukoon kĩru sãõ, wiya nen wõnõ ka nen sesu ka nen mero.

13

*Dīa bwese yēkon gari**(I maa mēerio Maaku 4:1-9, Luku 8:4-8)*

¹ Sōo tee te sōo, Yesu u yara yenun di u da u sina daa burerun gooro. ² Ma tōn wōru ga nūn mēnne sere u dua goo nimkuu sōo u sina. Ma tōn be kpuro ba yō daa bure ten gooro. ³ U bu gāa dabīnu sōowa ka mōnnu u nēε, durō goowa yara u dīa bweseru yēkam dōo. ⁴ Nge mε u yēkamō sukum wōri swaa baarō, ma gunōsu na su di. ⁵ Ma sukum gam wōri kpee saara wōllo mi tem kun duku. Ma mu kpia mii mii yēn sō tem kun duku mi. ⁶ Sanam mε sōo gura u kpīi te yania ta gbera yēn sō ta n̄ gbini bεkε mō. ⁷ Sukum gam maa wōri sākin suunu sōo. Ma sāki ka mu kpēa sannu ma yi mu sēkenε yi go. ⁸ Adama sukum gam wōri tem gem sōo ma mu binu mara, gam gum wunōbu (100), gam gum wata, gam gum tēna.

⁹ Ma u nēε, wi u swaa mō u ka nō, u nōwō.

*Mōnnun asansi**(I maa mēerio Maaku 4:10-12, Luku 8:9-10)*

¹⁰ Yera win bwāaba da ba nūn deema ba bikia ba nēε, mban sōna u ra ka bu mōnnu gari sō.

¹¹ Ma u bu wisa u nēε, bēεya ba Gusunōn bandun asiri sōosi, adama be ba tie, ba n̄ bu sōosi. ¹² Domi wi u gāanu mō, fiiko ye u mō, yera ba koo sosia kpa win mōru tu kpēa. Adama wi u kun gāanu mō, fiiko ye u mō, yera ba koo maa nūn wōrari. ¹³ Yenin sōna na ka bu mōnnu gari sōomō. Domi ba mēerimō adama ba n̄ waamō. Ba swaa daki adama ba n̄ nōomō n sere bu yeeri. ¹⁴ Nge mēya gari yi Esai u gerua ben sō yi sōōsiramō, ye u nēε,
“I ko n nōomō ka gem, adama n n̄ koo bēε yeeri.

I ko n mēerimō adama i n̄ ko i wa.

¹⁵ Domi tōn benin gōru ga n̄ biti mō.

Ba ben tiin swaa kōrua, ba nōni yinwa.

Kpa bu ku wa ka ben nōni.

Kpa bu ku nō ka ben swaa.

Kpa bu ku gia ka ben bwisi.

Kpa bu ku raa ka gōsiramā nēn mi n̄ ka bu bekia.”

¹⁶ Doo nōorugiba bēε, yēn sō bēen nōni waamō, bēen swaa maa nōomō. ¹⁷ Ka geema na bēε sōomō, Gusunōn sōmōbu dabiru ka win tōn geobu ba kīa bu wa ye i waamō tē, ba n̄ maa ye wa. Mēya ba maa kīa bu nō ye i nōomō tē, ba n̄ maa nua.

*Mōn ten tubusianu**(I maa mēerio Maaku 4:13-20, Luku 8:11-15)*

¹⁸ Ma Yesu u nēε, tē i mōn ten tubusianu nōowō tē ta ka bwese yēko yā mi.

¹⁹ Be ba Gusunōn bandun gari nōomō ma yi n̄ bu yeeri, ba ka swaa baaru weene mi bwese te, ta wōri. Tōn kōso wi, u ra nε u wuna ye ba duura ben gōruo.

²⁰ Gaba maa ka kpee saaran tem mε weene mi bwese ten gara wōri. Ba gari yi nōomō, mii mii ba yi mwaamō ka nuku dobu. ²¹ Adama ba n̄ derimō yi gbini ko ben gōruo. Ma ba n̄ yōramō n ka te. Sanam mε wahala n̄ kun mε nōni swāara tunuma gari yin sō kpa bu biru wura yande. ²² Gaba maa bwese te mwa nge tem sākunugum sōo. Ba gari yi nua adama handunian wāarun wururabu ka gobin nōni wōkubu bu gari yi tēsi, yi n̄ maa binu mara. ²³ Gaba maa bwese te mwa nge tem gem sōo. Beya be ba gari yi nōomō ma yi bu yeerimō. Ma ba binu marumō gabu wunōbu (100), gabu wata, gabu tēna.

Yaka kōsusun mōndu

²⁴ Yesu kɔam bu mōndu kua u nɛɛ, n wee ye Gusunōn bandun gari yi ka weene. Durō goowa u dīa bwese geeru duura win gbaarō. ²⁵ Sanam me baawure kpuro u dweeya, durō win yiberɛ u na, u yaka kōsusu duura alikama ye sō, ma u doona. ²⁶ Ma alikama ya kpia ya kpɛa ya marumō, ma yaka kōsu si, su maa kpia ma ba kpɛa sannu. ²⁷ Gbaa yɛron sōm kowoba na ba nɛɛ, yinni, n n dīa bwese geera a duura wunen gbaarō? Ma gian diya yaka kōsu sini. ²⁸ Ma u bu wisa u nɛɛ, yiberɛwa, u kua mɛ. Sōm kowo be, ba nūn bikia ba nɛɛ, n n mɛn na, a kī su da su yaka kōsu si wukiri? ²⁹ Ma u nɛɛ, aawo domi i n su wukirimō tɛ, ka alikama sanna ko i ra wukiri. ³⁰ I de ye yiru kpuro yu kpɛa sannu sere gɛɛbun saa yā n tura. Sanam mɛya kon sōm kowobu sō bu gīna yaka kōsu si mɛnnō bu bōkunu ko bu dōo doke, yen biru bu sere alikama gɛ bu mɛnna nen biraru sō.

Mutaadin biman gari

(I maa mɛɛrio Maaku 4:30-32, Luku 13:18-19)

³¹ Yesu kɔam bu mōndu garu kua u nɛɛ, Gusunōn banda ka mutaadin bima weene ye durō goo u sua u duura win gbaarō. ³² Dāa binu kpuro sō yeya ya piiburu bo. Adama yā n kpia ya kpa ya gberun kiku baagere kpāaru kere. Domi ya ra ko dāru sere gunōsu ra nɛ su sīn sokunu ko ten kāasin wōllo.

Pɛɛ seeyatian gari

(I maa mɛɛrio Luku 13:20-21)

³³ Yesu kɔam bu mōndu garu kua u nɛɛ, Gusunōn banda ka pɛɛ seeyatia weene ye kurō goo sua u doke sakaku nōo itan som sō, ma mɛ kpuro mu seewa mu kukua.

Mōndun yaasi

(I maa mɛɛrio Maaku 4:33-34)

³⁴ Ka mōnna Yesu u ra tōn wōru gari yi kpuro sō, u ku ra bu gāanu sō n kun ka mōnna. ³⁵ Nge mɛya Gusunōn sōmōn gari yi koorā yi yi nɛɛ, “Mōnna ko na n da ka bu gari sō. Na kon maa ye gere batuma sō ye ya kukua saa handunian taka kobun di.”

Yesu yaka kōsusun gari tubusia

³⁶ Sanam mɛya Yesu u seewa tōn wōru gen min di u dua yenuō. Ma win bwāaba da win mi ba nɛɛ, a sun mōn te tubusio te ta ka yaka kōsu sin gari yā mi.

³⁷ Ma u bu wisa u nɛɛ, Tōnun Biiwa u dīa bwese gee te duura. ³⁸ Handunia yera ya sāa gbaaru. Gusunōn bandun biba ba sāa dīa bwese gee te. Tōn kōso win biba ba maa sāa yaka kōsu si. ³⁹ Setamwa maa sāa yiberɛ wi u su duura. Gɛɛbun saa maa sāa handunian kpeeru. Gusunōn gōradobara ba maa sāa gbaa sōm kowobu. ⁴⁰ Nge mɛ ba ra yaka kōsusu wunɛ bu dōo doke, nge mɛya n ko n ko handunian kpeeru sō. ⁴¹ Tōnun Bii u koo win wōllun gōradoba gōrima, bu ka baayere wuna ye ya tōmbu torasiamō mi u bandu dii, ka be ba kōsa mō. ⁴² U koo maa bu kpɛɛ dōo wi u ku ra gbi sō, mi ba koo wiru nōma sōndi bu swī. ⁴³ Sanam mɛ sōra be ba kua ye Gusunō u bikia ba ko n ballimō nge sō mi ben Baaba u bandu swīi. Wi u swaa mō u ka nō, u nōowō.

Dukia ye ya beruan gari

⁴⁴ Yesu maa nɛɛ, Gusunōn bandu ta maa sāawa nge dukia ye ya berua gbaaru sō. Ye durō goo ye kame ma u ye berum sōnwa. Ma u da ka nuku dobu u dōra kpuro ye u mō, ma u gōsirama u gbaa te dwa.

Goo gobigirun gari

⁴⁵ Yesu maa neɛ, Gusunɔn bandu ta maa s̄awa nge goo gobigii ni nu w̄a, ni tenku goo u kasu. ⁴⁶ Sanam me u nin teeru wa te ta gobi m̄o too, ma u da u win baayerɛ d̄ara ye u m̄o, ma u tu dwa.

Yāakororun gari

⁴⁷ Yesu maa neɛ, Gusunɔn bandu ta kpam s̄awa nge yāakororu te ba ra kp̄ɛ nim w̄oku s̄oɔ kpa tu sw̄ɛ bwese bweseka mwa. ⁴⁸ T̄a n yiba ba ra gawame guruɔ, kpa bu sina bu ḡosi ye ya w̄a bu doke bireru s̄oɔ, kpa bu ye ya kun gea s̄aa yari. ⁴⁹ Nge meya n ko n s̄aa handunian kpeeru s̄oɔ. Wollun ḡaradoba ba koo na bu t̄on k̄sobu ka geegibu wunana. ⁵⁰ Kpa bu t̄on k̄so be doke d̄so wi u ku ra gbi s̄oɔ. Miya ba koo n̄ama wiru s̄andi bu sw̄i.

Dukia kpaa ka gura

⁵¹ Yesu u bu bikia u neɛ, yabu ye kpuro ya beɛ yeeri?

Ma ba neɛ, oo.

⁵² Yera u bu s̄ɔwa u neɛ, wooda ȳɛro baawure wi u Gusunɔn bandun gari ḡia, u ka ȳnu ȳɛro weene wi u ḡaa kpaanu ka ḡaa gurunu wunam̄o win dukian di.

Nasaretigiba kun Yesu wure

(I maa m̄ɛrio Maaku 6:1-6, Luku 4:16-30)

⁵³ Ye Yesu u m̄an ni kpuro kua u kpa, ma u doona min di. ⁵⁴ U da win tiin wuuɔ ma u t̄ambu keu s̄ɔsim w̄ari ben m̄enn̄o yerɔ sere be kpuro ba biti soora. Ma ba neɛ, man diya u bwisi yinin bweseru waama. Am̄na u ka kp̄ia u s̄am maamaakigii nini m̄o. ⁵⁵ N n̄ d̄aa d̄akon bii wi mini? N n̄ wiya wi Maari mafa? N n̄ win w̄on̄ba Yak̄abu ka Yosefu ka Sim̄oɔ ka Yudu? ⁵⁶ N n̄ ka win sesubu kpuro sanna sa w̄aa mini? N n̄ men na, man diya u dam me kpuro wa.

⁵⁷ Yeni kpuro ya bu yinari bu n̄un naane doke. Yera Yesu bu s̄ɔwa u neɛ, gam sari mi Gusunɔn s̄am̄o ku ra n beɛɛ m̄o ma n kun m̄o win tiin tem̄o ka win ȳnuɔ.

⁵⁸ U n̄ maa s̄am damgii dabinu kue mi, ben naane dokebu sarirun s̄o.

14*Yohanu Batemu kowon ḡoɔ*

(I maa m̄ɛrio Maaku 6:14-29, Luku 9:7-9)

¹ Saa ye s̄ɔra Herodu, Galilen tem ȳɛro u Yesun baaru nua. ² Ma u win s̄am kowobu s̄ɔwa u neɛ, Yohanu Batemu kowowa u seewa ḡarin di. Yen s̄na u dam m̄o u ka s̄am maamaakiginu m̄o.

³⁻⁴ N deema Yohanu Batemu kowo raa Herodu s̄ɔwa ma n n̄ weene u win w̄on̄o Filipun kurɔ Herodia sua kurɔ. Yen s̄na Herodu u Yohanu Batemu kowo mwa ma u dera ba n̄un b̄akua ba doke piris̄am dirɔ Herodia win s̄o.

⁵ Ma u ki u n̄un go, adama u t̄ambun n̄onu nasie ȳn̄ s̄ ba n̄un m̄ɛra Gusunɔn s̄am̄o.

⁶ Adama d̄ama te ba Herodun maru t̄oru yaayam̄o, Herodian bii w̄ondia u dweebu dua u yawa. N Herodu dore, ⁷ sere u n̄un n̄o mw̄ɛru kua ka b̄ari u ka n̄un w̄ɛ ye u koo n̄un bikia kpuro. ⁸ Ye u win m̄eron gere nua u Herodu s̄ɔwa u neɛ, a man Yohanu Batemu kowon wiru w̄ɛma mini p̄ɛnti s̄o.

⁹ Sun̄o win nukura sankira, adama u neɛ bu n̄un tu w̄ɛyɔ. U gerua me ȳn̄ s̄ u b̄rua win t̄ambun wuswaa. ¹⁰ Ma u ḡra ba Yohanu wiru bura piris̄am dirɔ. ¹¹ Ba wii te kp̄ɛma p̄ɛnti s̄o ba bii wi w̄ɛ ma u ka win m̄ero tu daawa.

¹² Ma Yohanun bw̄aba na ba win goru sua ba sikua ma ba da ba Yesu s̄ɔwa.

*Yesu u tɔmbu nɔrɔbun**suba nɔɔbu diisia**(I maa mɛerio Maaku 6:30-44, Luku 9:10-17, Yohanu 6:1-14)*

¹³ Ye Yesu u nua mɛ, u doona min di. U goo nimkuu dua u da gɔbaburɔ wi turo. Sanam mɛ tɔmba nua mɛ, ba yara wusun di ma ba nɔn naa gira mi gia ka naasu. ¹⁴ Ye Yesu u yara goon di, u tɔn wɔru guna wa. Ben wɔnwɔnda nɔn mwa ma u yande ben barɔbu bekiam wɔri.

¹⁵ Sanam mɛ sɔɔ duɔ win bwɔaba na win mi ba nɛɛ, wee, gɔbaburu sɔɔra sa wɔa mini, sɔɔ maa kpa. A tɔn be karo bu da baru kpaanɔ bu ben tii dɔanu dwia.

¹⁶ Ma Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, n n̄ tilasi bu ka doona. Bɛɛn tii i bu dɔanu wɛɛyɔ.

¹⁷ Yera ba nɛɛ, pɛɛ nɔɔbu tɔnawa sa mɔ mini ka swɛɛ yiru.

¹⁸ Ma u nɛɛ, i man ye wɛɛma mini.

¹⁹ Yen biru u nɛɛ, tɔn wɔru ge, gu yakasu yamɔ gu sina. Ma u pɛɛ nɔɔbu ka swɛɛ yiru ye sua u wuswaa seeya wɔlɔ u Gusunɔ siara. Ma u pɛɛ ye murura u win bwɔabu wɛ ba tɔn wɔru ge yabua. ²⁰ Ben baawure di u deba. Ye ba di n tiara ba gure birenu wɔkura yiru sɔɔ ba ka doona. ²¹ Be ba di ben geera tura tɔnu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000), tɔn kurɔbu ka bibu baasi.

*Yesu u sɔimɔ nim wɔlɔ**(I maa mɛerio Maaku 6:45-52, Yohanu 6:15-21)*

²² Yen biru mii mii Yesu dera win bwɔaba goo nimkuu dua ba nɔn gbiiyɔ bu ka tɔbura guru giɔ. Sanam mɛya win tii u tɔn wɔru yarinasiama. ²³ Ye u bu yarinasia u kpa u yaɔwa guuru wɔlɔ wi turo u ka kanaru ko. Ma u wɔa mi, wi tɔna, sere yam mu ka tɔra. ²⁴ N deema saa ye sɔɔ, goo nimkuu ge, ga wɔa nim suunu sɔɔ. Nim kurenu gu bɔrikiamɔ yɛn sɔ woo ga gu nɔm bira koosi. ²⁵ Buru buru yam sɔreru, yera Yesu u sɔimɔ nim wɔlɔ u dɔɔ win bwɔabun bera gia. ²⁶ Adama sanam mɛ ba nɔn wa u sɔimɔ nim wɔlɔ, ba berum soora ba nɛɛ siiniwa.

Ma ba kuuki wɔri berum saabu. ²⁷ Adama mii mii Yesu ka bu gari kua u nɛɛ, i ku mwia kpana, nɛna, i ku berum ko.

²⁸ Yera Piɛɛ nɔn sɔɔwa u nɛɛ, Yinni, n̄ n wunen na, a man nɔɔ kɛɛyɔ n na wunen mi nim wɔlɔ.

²⁹ Ma Yesu nɛɛ, a na.

Yera Piɛɛ u yara goon di u nim nɔɔ sɔndi u sɔimɔ u dɔɔ Yesun mi. ³⁰ Adama ye u woo laakari kua berum nɔn mwa. Ma nge mɛ u nummɔ u wura kua u nɛɛ, Yinni, a man faaba koowo.

³¹ Mii mii Yesu nɔma demia u nɔn nɛnua ma u nɛɛ, naane doke piibugii wunɛ, mban sɔna a sika kua.

³² Be yiru kpuro ba dua goo sɔɔ ma woo ga mari. ³³ Yera be ba wɔa goo ge sɔɔ, ba yiira Yesun wuswaaɔ ba nɛɛ, ka geema wunɛ Gusunɔn Biiwa.

*Yesu u barɔbu bekia Genesaretin temɔ**(I maa mɛerio Maaku 6:53-56)*

³⁴ Ba tɔbura ba kpa ba tura Genesaretin temɔ. ³⁵ Tem min tɔmba Yesu tuba ma ba win labaari yɛbi yam kpuro ma u tunuma. Ma ba ka nɔn ben barɔbu kpuro naawa. ³⁶ Ba nɔn kana u gesi de bu win yaberun swaa bua baba. Be ba maa ye baba kpuro ba bekura.

15*Sikadoban deema**(I maa mɛerio Maaku 7:1-13)*

¹ Yera Falisiba ka wooda yērobu gabu ba na Yesun mi saa Yerusalemun di, ba nūn bikia ba nēe, ² mban sōna wunen bwāabu ba n bēsen sikadoban deema mēm nōwammē. Domi ba ku ra niē bu sere di.

³ Yesu bu wisa u nēe, bēe maa ni, mban sōna i ra Gusunōn wooda sare ma i sere bēen deema nēni. ⁴ Domi Gusunō u nēe, “A wunen tundo ka wunen mero bēere wēeyo.” U maa nēe, “Wi u win tundo n kun mē win mero kōsa gerusi ba koo nūn gowa.” ⁵ Adama bēe i gerumō ma goo u n win tundo n kun mē win mero sōwa u nēe, win dukia ye u koo kpī u ka nūn somi ya kua Gusunōgia, ⁶ n n maa weenē durō wi, u win tundo n kun mē win mero somi. Nge mēya i Gusunōn gari tēesimō ma i bēen deema swīi. ⁷ Murafiti bēe, ka geema bēen sōna Gusunō u gerua saa Esain nōn di u nēe,

⁸ “Tōn beni ba man bēere wēemō ka nōo. Adama ben gōru ga ka man toma.

⁹ Kama ba man sāmō.

Domi tōmbun woodawa ya kua ben sōsiru.”

Ye ya tōnu mō disigii

(I maa mēerio Maaku 7:14-23)

¹⁰ Ma Yesu u tōn wōru soka u nēe, i nōwō kpa i de n bēe yeeri. ¹¹ N n mō ye ya dumō tōnun nōo sōo yera ya nūn mō disigii, ma n kun mō ye ya yarimō saa win nōn di, yeya ya ra tōnu ko disigii.

¹² Yera win bwāaba na win mi ba nēe, n n a yē ma gari yi a gerua mi, yi Falisiba duawa mi ya.

¹³ U bu wisa u nēe, dāru baatere te nēn Baaba wōrukoo kun duure ba koo tu wukawa. ¹⁴ I bu derio. Swaa gbio wōkoba. Wōko u n maa win wōkosi swaa gbiiye be yiru kpurowa ba koo tokoro wōri.

¹⁵ Piēe nūn sōwa u nēe, a sun mōn te tubusio.

¹⁶ Yesu u nēe, n n bēen tii yeeri ka tē? ¹⁷ I n yē ma ye ya dumō nōo sōo kpuro nukurōwa ya dōo? Ma n n sosi ya koo yari wasin di. ¹⁸ Adama ye ya yarimō nōn di, gōrun diya ya wee. Yeya ya ra tōnu ko disigii. ¹⁹ Domi gōrun diya bwisiku kōsunu wee, ka tōn goberu, ka sakararu, ka kōo mēnnabu tantanaru sōo ka gbēna ka weesu ka tōn sankubu. ²⁰ Yeya mi, ye ya ra tōnu ko disigii. Adama nōm kesenun dibu ku ra tōnu ko disigii.

Kurō sōo goo u Yesu

naane doke

(I maa mēerio Maaku 7:24-30)

²¹ Yen biru Yesu doona min di u da Tiri ka Sidonin bera gia. ²² Kurō Kananiḡii goo wi u wāa bera mi, u na win mi, ma u nōogiru sua u nēe, Yinni, Dafidin sikadobu, a nēn wōnwōndu waawo. Nēn bii tōn kurō u werēkunu mō nu nūn nōni sōwa too.

²³ Ka mē, Yesu kun nūn gari gēe wisa. Ma win bwāaba na win mi, ba nūn kana u de kurō wi, u doona min di domi u kuuki mō u ka bu swīi biruō.

²⁴ U bu wisa u nēe, Isireliba tōnan miya ba man gōrima be, be ba kōore nge yāanu.

²⁵ Adama kurō wi, u na Yesun wuswaaō u yiira u nēe, Yinni, a man somiō.

²⁶ Yesu nūn sōwa u nēe, n n weenē bu bibun dīanu sua bu bōnu kōwa.

²⁷ Kurō w nēe, geema, Yinni. Ka mē, bōnu ra dīa buri di yi yi wōruma nin yinnibun tabulun di.

²⁸ Yera Yesu nūn sōwa u nēe, kurō wune, wunen naane dokebu kpā too. N koo nun kua nge mē a kī.

Saa ye sɔɔ, ma kurɔ win bii wi, u bekura.

Yesu u barɔ dabinu bekia

²⁹ Yesu u doona min di u da Galilen daa burerun gooro. Ma u yɔɔwa guuru wɔllɔ u sina. ³⁰ Yera tɔn wɔru guna na win mi. Ba ka yemɔbu na ka wɔkɔbu ka alebugibu ka sosobu, ka kɔam barɔ dabinu ba yi Yesun wuswaaɔ, ma u bu bekia. ³¹ Biti baka tɔn be mwa ye ba wa sosoba gari mɔ, alebugiba bekura, yemɔba sɔimɔ, wɔkɔba yam waamɔ, ma ba Gusunɔ Isireliban Yinni siarabu wari.

Yesu u tɔmbu nɔrɔbun

suba nne diisia

(I maa mɛerio Maaku 8:1-10)

³² Yesu u win bwɔabu soka u nɛɛ, tɔn benin wɔnwɔnda man mɔ. Yen sɔɔ ita wee ye ba ka wɔa nen mi, gɔanu kun maa bu tie ni ba koo di. Na n maa kɔn bu kaa ka gɔɔru kpa bu ku raa dam bia swaaɔ bu wɔri.

³³ Win bwɔaba nɔn bikia ba nɛɛ, mana sa ko sere dɔanu wa gɔbaburu sɔɔ mini ni nu koo tɔn dabi teni debu.

³⁴ Yesu bu bikia u nɛɛ, pɛɛ nyewa i sere mɔ.

Ma ba nɛɛ, wasi nɔɔba yiru ka swɛɛ piiminu ganu.

³⁵ Yesu u tɔn wɔru ge sinasia temɔ. ³⁶ Ma u pɛɛ nɔɔba yiru ye sua ka swɛɛ yi, u Gusunɔ siara ma u murura u win bwɔabu wɛ ba tɔn wɔru ge yabua. ³⁷ Be kpuro ba di ba deba. Ye ba di n tia ba gure birenu nɔɔba yiru sɔɔ ba ka doona.

³⁸ Be ba ye di ben geera tura tɔnu nɔrɔbun suba nne (4.000), tɔn kurɔbu ka bibu baasi. ³⁹ Ye u tɔn wɔru ge yarinasia u kpa, u goo nimkuu dua u da Magadan tem gia.

16

Falisiba ka Sadusiba

ba yireru bikia

(I maa mɛerio Maaku 8:11-13, Luku 12:54-56)

¹ Falisiba ka Sadusiba ba na Yesun mi, bu ka win laakarɔ mɛeri, ba nɔn bikia ba nɛɛ, u bu sɔɔsi ka yireru garu ma win dam weewa saa Gusunɔn min di.

² Adama Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, saa ye sɔɔ kpeeyɔ i ra nɛɛ, yam koo dora gisɔ domi wɔlla sɔri. ³ N n bururun na, i ra nɛɛ, gura koo ne gisɔ domi wɔlla swɔa ka wɔka tobe kua. I wɔllun yirenu wunanamɔ, adama i n kpɛ i saa yenin yirenu tubu. ⁴ Tɛn tɔn kɔsobu be ba n ka Gusunɔ turo yɔ ba yirenu bikiamɔ. Adama yireru garu maa sari te ba koo bu sɔɔsi ma n kun mɔ Gusunɔn sɔmɔ Yonasigiru.

Ma u bu deri u doona.

Falisiba ka Sadusiban

pɛɛ seeyatia

(I maa mɛerio Maaku 8:14-21)

⁵ Ye win bwɔaba tɔburɔ guru gia, ba duari bu pɛɛ kusenu ko. ⁶ Yera Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, i kpurɛ kpurɛ ko, i n tii sɛ ka Falisiba ka Sadusiban pɛɛ seeyatia.

⁷ Bwɔa be, ba wesiana ba nɛɛ, u gerua mɛ yɛn sɔ ba n pɛɛ kusenu kue.

⁸ Yesu ben bwisikunu gia ma u bu bikia u nɛɛ, mban sɔna i wesiana i nɛɛ, yɛn sɔ i n pɛɛ kusenu kue, yen sɔna na gerua mɛ. Naane doke piibugii bɛɛ. ⁹ N n bɛɛ yeeri sere ka tɛ? I n pɛɛ nɔɔbu ye yaaye ye na murura tɔmbu nɔrɔbun suba nɔɔbun (5.000) sɔ? Ka sukum mɛ n tian birenun geeru? ¹⁰ I n maa pɛɛ nɔɔba yiru ye yaaye ye na murura tɔmbu nɔrɔbun suba nɛn (4.000) sɔ? Ka sukum

mε n tian birenun geeru? ¹¹ Amōna i ñ ka tuba ma na ñ ka p̄εe yā. I n tii sε ka Falisiba ka Sadusiban p̄εe seeyatia.

¹² Sanam m̄eya bwāa be, ba tuba ma u ñ ka p̄εe seeyatia yā. Adama u bu s̄ōmōwa ba n tii sε ka Falisiba ka Sadusiban s̄ōsinu.

Piεe u nεε, Yesu u s̄āawa

wi Gusunō u gōsa

(I maa m̄erio Maaku 8:27-30, Luku 9:18-21)

¹³ Yesu u tura Sesare Filipin temō. Ma u win bwāabu bikia u nεε, wara tōmba gerumō Tōnun Bii u s̄āa.

¹⁴ Ba nùn wisa ba nεε, gaba gerumō Yohanu Batemu kowowa a s̄āa. Gaba maa m̄ō Eliwa. Gaba maa kpam gerumō wunε Yeremiwa ñ kun mε, Gusunōn s̄ōmōbun turo.

¹⁵ Yesu u nεε, bεε maa ni, wara i gerumō na s̄āa.

¹⁶ Simōō Piεε nεε, wuna mi, wi Gusunō u gōsa, wi, Yinni wason Bii.

¹⁷ Yera Yesu nùn wisa u nεε, doo n̄ōrugiiwa wunε Simōō, Yohanun Bii, domi n ñ m̄ō tōnu u nun yeni s̄ōsi, ma n kun m̄ō nen Baaba wi u wāa wōllō. ¹⁸ Nena na nun s̄ōmō ma na nun soka kperu *. Kpee ten wōllōwa kon nen yigberu swīi. Baa ḡōn tii u ñ kp̄ε u tu gāanu kua. ¹⁹ Wuna kon ban te Gusunō u swīin k̄ōk̄ōba wē. Ye a yinamō handuniaō ba koo ye yina wōllō. Ye a maa wura handuniaō ba koo ye wura wōllō.

²⁰ Yera Yesu win bwāabu n̄ōō gōosi u nεε, bu ku raa gōō s̄ō ma wiya wi Gusunō u gōsa.

Yesu u win gōō ka win seebun gari m̄ō

(I maa m̄erio Maaku 8:31-9:1, Luku 9:22-27)

²¹ Saa saa yen min diya Yesu Kirisi u win bwāabu gari s̄ōmō batuma s̄ō u nεε, u ñ koo ko u kun Yerusalemu de, mi guro gurobu ka yāku kowo tōnwerobu ka wooda yēroba koo nùn n̄ōni s̄ō. Ba koo nùn go adama s̄ō itase u koo se.

²² Yera Piεε ka nùn da b̄ōrō u nùn gerisim w̄ori u nεε, Gusunō u nun bere Yinni, yenin bwesera kun nun deemamō pai!

²³ Adama Yesu s̄īira u Piεε s̄ōwa u nεε, a ḡero nen birun di Setam. A kasu a man torasiawa, domi a ñ bwisikumō nge Gusunō, ma n kun m̄ō nge tōnu.

²⁴ Yen biru Yesu win bwāabu s̄ōwa u nεε, gōō ù n kī u man swīi nge b̄ōō, u win ḡōru kīru derio kpa u win tiin dāa bunanaru sua u n ka man swīi. ²⁵ Wi u kī u win wāaru di ka win ḡōru kīru u koo tu bia. Adama wi u win wāaru yina nen s̄ō u koo ra tu wa. ²⁶ Nge arufaani yerà tōnu m̄ō ù n handunian gāanu kpuro wa ma u win wāaru bia. Nge mba n wāa ye tōnu u koo ka win wāaru kōsina. ²⁷ Tōnun Bii u sisi kam kam ka win Baaban yiiko ka win ḡōradoba sannu. Sanam m̄eya u koo baawure nùn win are kōsia nge mε win kookoosu nε. ²⁸ Geema na bεε s̄ōmō tōn be ba wāa mini ben gaba kun gbimō bu ka Tōnun Bii wa u na nge sunō.

17

Yesun wasi gōsia

(I maa m̄erio Maaku 9:2-13, Luku 9:28-36)

¹ S̄ō n̄ōōba tian biru Yesu Piεε sua ka Yakōbu ka Yohanu, Yakōbun wōnō, u ka bu da guu bakaru garun wōllō be tōna. ² Win wasi gōsia tuki ben n̄ōni s̄ō, ma

* **16:18** kperu - Ȳisi te ba m̄ō Piεε, ten tubusiana kperu.

win wuswaa ballimɔ nge sɔɔ, win yānu maa burura fem fem nge suru. ³ Yen biru ba Mɔwisi ka Eli wa ba ka Yesu gari mɔ. ⁴ Yera Piεε u Yesu sɔɔwa u nεε, Yinni, n wā sa n wāa mini. À n kī, kon kunu ita ko, teeru wunεgiru, teeru Mɔwisigiru, teeru maa Eliḡiru.

⁵ U ñ gari yi gerum kpa, bukɔ kpiku ga ka bu wukiri. Ma ba nɔɔ gagu nua saa bukɔ min di ga nεε, winiwa nɛn Bii kīnasi wi sɔɔ nɛn ḡoru dobu kpuro wāa. I wigii swaa dakio.

⁶ Ye bwāa be, ba nɔɔ ge nua bεrum bu mwa sere ba wɔruma ba wuswaa tem girari. ⁷ Yesu na ben mi u bu nɔma sɔndi u nεε, i seewo, i ku bεrum ko.

⁸ Ye ba wuswaa seeya ba ñ maa ḡoo wa ma n kun mɔ Yesu turo.

⁹ Sanam mε ba sarām wee guu ten min di, Yesu bu sɔɔwa u nεε, bu ku raa ḡoo sɔ ye ba wa mi, sere Tɔnun Bii u ka se ḡorin di.

¹⁰ Bwāa be, ba nùn bikia ba nεε, mban sōna wooda yēroba ra gere Eliwa koo gbi u na.

¹¹ U bu wisa u nεε, ka geema Eli koo na kpa u yabu baayere wesia yen ayerɔ.

¹² Adama na bεε sɔɔmɔ, Eli u na kɔ, ba ñ nùn tuba, ma ba nùn kua nge mε ba kī. Nge mεya ba koo Tɔnun Biin tii nɔni sɔ.

¹³ Yera n win bwāabu yeeri ma Yohanu Batemu kowon gariya u mɔ.

Yesu u bii wi wεreku ga wāasi bekia

(I maa mεεrio Maaku 9:14-29, Luku 9:37-43a)

¹⁴ Ye ba tunuma mi tɔn wɔru ga wāa, durɔ ḡoo u na u yiira Yesun wuswaaɔ ¹⁵ u nεε, Yinni, a nɛn biin wɔnwɔndu waawo. U giri kpaḡpanu barɔ nu nùn wahala mɔ gem gem sere nu ra ḡasɔ nùn kpēε dɔɔ sɔɔ ñ kun mε nim sɔɔ. ¹⁶ Na ka nùn wunɛn bwāabu naawa adama ba kpana bu nùn bekia.

¹⁷ Yesu u nεε, bεε tɔn kɔso naane doke sarirugibu, sere saa yerà ko na n ka bεε wāa. Nge sere domma ko na n kpaḡm ka bεε tεmane. I ka man bii wi naawa mini.

¹⁸ Yesu u wεreku ge gerusi ma ga bii wi doonari ma u bekura mii mii.

¹⁹ Yera Yesun bwāaba da win mi be tɔna ba nùn bikia ba nεε, mban sōna ba kpana bu wεreku ge gira.

²⁰ Yesu bu wisa u nεε, yèn sɔ bεen naane dokebu kun kpā. Ka geema na bεε sɔɔmɔ, baa bεen naane dokebu bù n piibu sāa nge dīa bima ye ya piiburu bo i ko guu teni sɔ tu wukuro minin di tu da ḡiɔ. Mεya ta koo maa wukura. Gāanu maa sari ni i ko kpana i ko. [²¹ Adama wεreku genin bwesera ku ra doone ma n kun ka kanaru ka nɔɔ bɔkuru.]

Yesu u kpaḡm win ḡɔɔ

ka win seebun gari mɔ

(I maa mεεrio Maaku 9:30-32, Luku 9:43b-45)

²² Sɔɔ teeru nge mε bwāa be, ba mɛnne sannu Galileɔ Yesu bu sɔɔwa u nεε, ba koo Tɔnun Bii tɔmbu nɔma beria ²³ bu nùn ḡo, adama sɔɔ itase u koo se ḡorin di.

Yera bwāa ben nukura sankira gem gem.

Sāa yerun wɔɔ gobin kɔsiabu

²⁴ Sanam mε Yesu ka win bwāabu ba tura Kapenamuo, yera sāa yerun wɔɔ gobigiba na Piεen mi ba nεε, bεen yinni u ku ra sāa yerun wɔɔ gobi kɔsie?

²⁵ Piεε nεε, a, u ra kɔsie.

Ye Piεε u duɔ dirɔ Yesu ḡbia u nùn bikia u nεε, amɔna a wa Simɔɔ. Berà n weene bu handunia min sɔnambu ḡbere gobi kɔsia. Sina bibu? Nge gabu.

²⁶ Piεε nεε, gabu.

Ma Yesu nεε, n̄ n men na sina bibu ba n̄ k̄siam̄. ²⁷ Ka mε, sa n̄ k̄i su t̄n be m̄ru kosiki. Yen s̄s, a doo daarā a k̄k̄aru k̄. Swāa ye ya gbia ya tu mwe, a ye gawo a yen n̄o baaya. Kaa sii geesun gobi wa mi, yi yi koo nε ka wunen gobi turi. A yi suo a bu k̄sia.

18

Wara gisonkoru bo

(I maa m̄erio Maaku 9:33-37, Luku 9:46-48)

¹ Saa ye s̄ora Yesun bwāaba da win mi, ba n̄n bikia ba nεε, wara gisonkoru bo Gusun̄n bandu s̄o.

² Yesu u bii piibu gagu soka u ȳrasia ben wuswaa. ³ Ma u nεε, ka geema na bεε s̄ōm̄, ma n̄ kun m̄o i t̄i gosia i kua nge bibu, i n̄ kp̄ε i n̄ wāa ban te Gusun̄o u sw̄i s̄o. ⁴ Wi u s̄a gisonko ban te Gusun̄o u sw̄i s̄o, wiya wi u t̄i kawa nge bii wini. ⁵ Wi u maa bii winin bweseru wura nen ȳsirun s̄s, n̄na u wura.

Torarun baberu

(I maa m̄erio Maaku 9:42-48, Luku 17:1-2)

⁶ Yesu maa nεε, wi u dera bii piimii ni nu man naane doke min turo w̄ri toraru s̄o, n buram bo bu ȳro nεε bakaru gbinisia win w̄ir̄o kpa bu n̄n kp̄ε nim w̄ku s̄o u nim diira. ⁷ Anna a handunian wahala wa ye gāanu ka wāa ni nu derim̄o t̄mba w̄rim̄o toraru s̄o. Gāa ninin bwesera ko n wāawa baadamma, adama n̄ni sw̄aruḡiwa w̄n min di nu koo yari.

⁸ Wunen n̄mu n̄ kun mε wunen naasu, yen ye ya nun sure toraru s̄o, a ye buro a k̄ n toma. Domi n san̄o bo a ka n̄m teu n̄ kun mε naa teesu wāaru wa te ta ku ra kpe, n kere a n n̄ma yiru ka naasu yiru m̄o kpa bu nun kp̄ε d̄s̄o wi u ku ra gbi s̄o. ⁹ N n maa wunen n̄nun na ga nun sure toraru s̄o a gu w̄wo a k̄ n toma. Domi n san̄o bo a ka n̄ni tia wāaru wa te ta ku ra kpe n kere a n n̄ni yiru m̄o kpa bu nun kp̄ε d̄s̄o wi u ku ra gbi s̄o.

Yāa te ta k̄ōra ta maa waara

(I maa m̄erio Luku 15:3-7)

¹⁰ Yesu maa nεε, i ku ra de i bii piimii nin teu gem. Ka geema na bεε s̄ōm̄, ben gorado be ba wāa w̄ll̄o ba ra n ȳwa baadamma nen Baaba w̄rukoon wuswaa. [¹¹ Domi T̄nun Bii u nawa u ka ye ya k̄ōra faaba ko.]

¹² Mba i tamaa. T̄nu ù n yāanu wun̄bu (100) m̄o ma teera k̄ōra, u n̄ koo wun̄bu tia sari deri guuru w̄ll̄o kpa u da u tee te ta k̄ōra kasu? ¹³ U n maa tu wa, ka geema na bεε s̄ōm̄, win nuku dobu ko n kp̄ā yāa ten s̄s n kere wun̄bu tia sari ni nu n̄ k̄ōre. ¹⁴ Nge m̄ya maa b̄en Baaba wi u wāa w̄ll̄o u n̄ k̄i baa bii piimii nin teu gu k̄ōra.

Naane dokeo ù n tora

¹⁵ Yesu maa nεε, naane dokeo goo ù n tora a doo win mi wunε t̄na a n̄n win toraru tubusia. U n wunεḡii nua, a n̄n faaba kua. ¹⁶ Adama ù n yina u nun swaa daki, a t̄n turo n̄ kun mε t̄nu yiru kasuo a ka da win mi, kpa t̄nu yiru n̄ kun mε ita ye, yu gari yi kpuron seeda di nge mε Gusun̄n gari gerumo. ¹⁷ U n maa kpam yina u bu swaa daki, a Yesun yigberu gari yi n̄osio. U n den yina u yigberun gari n̄o, a n̄n garisio t̄n tuko n̄ kun mε gberε mwaa.

Yinabu ka wurabu

¹⁸ Ma Yesu maa nεε, ka geema na bεε s̄ōm̄, ye i yinam̄o handunia s̄o ba koo ye yina w̄ll̄o. Ye i maa wura handunia s̄o, ba koo ye wura w̄ll̄o.

¹⁹ Na kpam bɛɛ sɔɔmɔ ma bɛɛn tɔmbu yiru bɔ n nɔɔ tia kua handunia mini ba gɔanu bikia kanaru sɔɔ, nɛn Baaba wi u wɔa wɔllɔ u koo bu wɛ. ²⁰ Domi mi tɔmbu yiru n kun mɛ ita ba mɛnnɛ ka nɛn yisiru, na wɔa ben suunu sɔɔ.

Sɔm kowon gari wi u yina

u suuru wura

²¹ Yera Pɛɛ u da Yesun mi u nɔn bikia u nɛɛ, nɔn nyewa kon nɛn beruse wi u man torari suuru kua. Nɔn nɔɔba yiru?

²² Yesu nɔn wisa u nɛɛ, aawo n n mɔ nɔn nɔɔba yiru tɔna, nɔn wata ka wɔkurun nɔn nɔɔba yiruwa. ²³ Yenin sɔna Gusunɔn bandun gari ka sunɔ goon gari weenɛ wi u kɔi u win gobi dooru ko ka win sɔm kowobu. ²⁴ Ye u win gobi dooru torua, yera ba ka durɔ goo na wi u win dibu nɛni fɔrɔtɔ dabi dabiru.

²⁵ Wee, durɔ wi kun gɔanu mɔ u ka dii bi kɔsia. Ma win yinni nɛɛ bu nɔn dɔro ka win kurɔ ka win bibu ka ye u mɔ kpuro bu ka dii bi kɔsia. ²⁶ Yera sɔm kowo wi, u yiira win yinnin wuswaaɔ u nɔn suuru kana u nɛɛ, a ka man tɛmanɔ, kon nun kɔsia kpuro. ²⁷ Ma win yinni u win wɔnwɔndu wa u dii bi go u dera u doona.

²⁸ Ye sɔm kowo wi, u yara min di, u ka win sɔm kowosi yinna wi u win dibu nɛni nge fɔrɔtɔ nɔɔbun saka. Yera u nɔn sɛre u wɔiru sɛka u nɛɛ, a nɛn dibu kɔsiam a bi a nɛni. ²⁹ Yera win kpaasi u yiira win wuswaaɔ u nɔn suuru kana u nɛɛ, a ka man tɛmanɔ, kon nun kɔsia. ³⁰ Adama u n wure. U dera ba nɔn doke pirisɔm sɔɔ sere u ka dii bi kɔsia u kpe. ³¹ Ye sɔm kowo be ba tie ba gari yi wa, ben nukura sankira ma ba da ba ben yinni ye kpuro sɔɔwa. ³² Yera yinni wi, u nɔn sokusia u nɛɛ, sɔm kowo nuku kɔsurugii, na nun wunen dibu goowa yɛn sɔ a man suuru kana. ³³ N daa weenɛwa wunen tii a maa wunen sɔm kowosi wi wɔnwɔndu kua nge mɛ na nun kua. ³⁴ Yinni wi, u mɔru besira ma u sɔm kowo wi pirisɔm kɔsobu wɛ sere u ka dii bi kpuro kɔsia.

³⁵ Ma Yesu nɛɛ, nge mɛya nɛn Baaba wi u wɔa wɔllɔ koo bɛɛ kua bɛɛn wi u kun win winsim suuru kue win gɔrun di.

19

Yesu u yinanaan gari mɔ

(I maa mɛɛrio Maaku 10:1-12)

¹ Ye Yesu u gari yi gerua u kpa u doona Galilen di u da Yudean bera gia ye ya wɔa Yuudenin daarun guru giɔ. ² Tɔn wɔru guna nɔn swii mi, ma u ben barɔbu bɛkia.

³ Falisi gaba na win mi, bu ka win laakari mɛɛri ba nɔn bikia ba nɛɛ, besen wooda ya wura tɔnu u win kurɔ yina gari baayiren sɔ?

⁴ Yesu u nɛɛ, i n garire Gusunɔn gari sɔɔ ma “Toren di Taka kowo u bu kuawa durɔ ka kurɔ.” ⁵ Ma yi kpam nɛɛ, “Yen sɔna, durɔ u koo win tundo ka win mɛro deri kpa wi ka win kurɔ ba n maninɛ kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.” ⁶ Nge mɛya ba n maa sɔa tɔmbu yiru ma n kun mɔ tɔn turo. N n man na, tɔnu u ku karana ye Gusunɔ u menna.

⁷ Falisiba ba nɔn bikia ba nɛɛ, n n mɛn na, mban sɔna Mɔwisi u wooda wɛ u nɛɛ, durɔ u yinanaan tireru yore kpa u de win kurɔ u doona.

⁸ Yesu u bu wisa u nɛɛ, Mɔwisi dera i bɛɛn kurɔbu yinamɔ bɛɛn woo bɔbunun sɔ. Adama saa toren di gari yi, yi n sɔa mɛ. ⁹ Na bɛɛ sɔɔmɔ, wi u win kurɔ yina ma n kun mɔ sakararun sɔ, ma u kurɔ kpaɔ sua, u sakararu kuawa.

¹⁰ Win bɔwɔba nɔn sɔɔwa ba nɛɛ, n n mɛn na n sɔa durɔ ka win kurɔn suunu sɔɔ, n buram bo bu ku suana.

11 Yesu u nee, tɔmbu kpuro ba n̄ kpɛ bu gari yi sua ma n̄ kun mɔ be Gusunɔ u yen dam wɛ. 12 Domi gabun mi marumara, gabu maa tɔmba ba bu kua mɛ, gabu maa kpam, Gusunɔn bandun sɔna ba n̄ kurɔ suamɔ. Wi u koo kpɪ u gari yi sua, u suo.

Yesu u bibu kanaru kua

(I maa mɛerio Maaku 10:13-16, Luku 18:15-17)

13 Tɔmba ka bii piiminu na Yesun mi, u ka bu nɔma sɔndi kpa u bu kanaru kua, adama win bwāaba tɔn be gerusi. 14 Yera Yesu nee, i de bii piiminu nu na nen mi, i ku bu yinari. Domi Gusunɔ u bandu swii tɔmbun sɔ be ba ka bu weene.

15 U bu nɔma sɔndi ma u doona min di.

Gobigii goon gari

(I maa mɛerio Maaku 10:17-31, Luku 18:18-30)

16 Durɔ goo na Yesun mi, u n̄n bikia u nee, yinni, gea mba kon ko n̄ ka wāaru te ta ku ra kpe wa.

17 Yesu n̄n sɔɔwa u nee, mban sɔna a man gean kobun gari bikiamɔ. Tɔn turowa s̄a geo. ̂n k̄i a wāaru te ta ku ra kpe wa a woodaba swiiyɔ.

18 U nee, yen yerà.

Yesu u nee, a ku tɔnu go, a ku sakararu ko, a ku gb̄ni, a ku goo gari mani, 19 a wunen tundo ka wunen mero beere wɛyɔ, kpa a wunen tɔnusi k̄i a nge wunen tii tii.

20 Aluwaasi wi, u nee, yeni kpurowa na swii. Mba n̄ maa man tie.

21 Yesu n̄n sɔɔwa u nee, ̂n k̄i a yibu, a doo a dɔra kpuro ye a mɔ, kpa a yen gobi s̄arobu b̄onu kua, kaa n̄ dukia mɔ wɔllɔ, kpa a na a man swii.

22 Adama ye aluwaasi wi, u nua mɛ, u doona ka nuku sankiranu domi win dukia ya kp̄a.

23 Yera Yesu u win bwāabu sɔɔwa u nee, ka geema na beɛ sɔmɔ, n̄ s̄e gem gem dukiagii u ka ban te Gusunɔ u swii wura. 24 Yen s̄esɔ ga kp̄a n̄ kere yooyoo gu du yaburan w̄erɔ gu yari.

25 Ye bwāa be, ba gari yi nua, ba biti soora gem gem, ma ba nee, n̄ n̄ m̄n na, wara u koo den faaba wa.

26 Yesu bu mɛera ma u nee, tɔmbun miya n̄ n̄ koorɔ adama gāanu sari ni Gusunɔ u kpane.

27 Yera Pieɛ u n̄n sɔɔwa u nee, n̄ wee beɛe sa gāanu kpuro deri sa nun swii. Mba n̄ ko n̄ ko beɛegia.

28 Yesu bu sɔɔwa u nee, ka geema na beɛ sɔmɔ, sanam mɛ Tɔnun Bii u ko n̄ s̄e win sina gɔni yiikogian wɔllɔ handunia kpaa sɔɔ, beɛ wɔkura yiru be i man swii beɛn tii i ko n̄ s̄e sina gɔni wɔllɔ i ka Isireliban bwesenu wɔkura yiru siri. 29 Ma baawure wi u win yenu deri, n̄ kun mɛ wɔnɔbu, n̄ kun mɛ sesubu, n̄ kun mɛ tundo, n̄ kun mɛ mero, n̄ kun mɛ bibu, n̄ kun mɛ gbea nen yiisirun s̄e, u koo yen k̄asire wa dabi dabinu, kpa u wāaru te ta ku ra kpe tubi di. 30 Adama dabiru be ba t̄e s̄a gbiikobu ba koo ko birukobu, ma dabiru be ba t̄e s̄a birukobu ba koo ko gbiikobu.

20

Sɔm kowo be ba wāa gbaarɔ

1 Ma Yesu u nee, n̄ wee ye Gusunɔn bandu ta ka weene. Yenu ȳero goo u yara buru buru yellu u ka s̄am kowobu kasu bu da win gbaarɔ. 2 U wura u bu k̄asia nge mɛ ba ra s̄am kowo k̄asie s̄e teeru, ma u nee bu doo bu s̄amburu ko win

gbaarɔ. ³ Ye n kua bururun kɔba nɔɔba nne, u kɔam yara ma u gabu deema ba sɔ tɛngeɔ ba n̄ garu mɔ. ⁴ U bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii i doo i sɔmburu ko nɛn gbaarɔ. Kon bɛɛ yen gobi kɔsia nge mɛ n weene. ⁵ Ma ba da mi. Yɛnu yɛro wi, u kɔam yara sɔɔ wii wɔllu, ka maa yokan kɔba ita, ma u kua mɛ. ⁶ Ye n da kua yokan kɔba nɔɔbu, u kɔam yara u gabu wa be ba sɔ mi. U bu bikia u nɛɛ, mban sɔna i sɔ mini saa bururun di i n̄ garu mɔ. ⁷ Ba wisa ba nɛɛ, yɛn sɔ goɔ kun sun sɔmburu wɛ. Ma u nɛɛ, n̄ n mɛn na, i doo nɛn gbaarɔ i sɔmburu ko bɛɛn tii.

⁸ Ye n kua yoka yɛnu yɛro wi, u win sɔm kowobun wirugii soka u nɛɛ, a sɔm kowobu sokuo a bu ben gobi kɔsia, saa birukobun min di sere ka gbiikobun mi. ⁹ Be ba sɔmburu torua yokan kɔba nɔɔbu ba na ma ba sɔɔ teerun sɔmburun gobi wa. ¹⁰ Ye gbiikoo be, ba na, ba tamaa begii koo kerawa mɛ. Adama sɔɔ teerun sɔmburun gobiya ba maa ben tii kɔsia. ¹¹ Ye ba gobi yi wa ba ka yɛnu yɛro wi wɔki. ¹² Ba gerua, ba nɛɛ, be ba dɔkuru na mi, kɔbi tia tɔnawa ba kua ma a bu kɔsia nge bɛsɛ be sa sɔmburu kua bururun di ka sɔɔ boko. ¹³ Ma u ben turo wisa u nɛɛ, nɛn bɔrɔ, na n̄ nun taki di. A wura ma kaa sɔɔ teerun sɔmburun gobi mwa, nge n n̄ mɛ. ¹⁴ N n mɛn na, a wunen gobi mɔɔ a doona. Na n k̄i n biruko wini kɔsia nge wunɛ, mba n nun wa. ¹⁵ N n̄ ye na k̄i yera kon ka nɛn ye na mɔ ko? Nge a nisinu mɔwa yɛn sɔ na tɔn geeru kua. ¹⁶ Ma Yesu nɛɛ, nge mɛya birukobu ba koo ko gbiikobu, gbiikobu maa, ba koo ko birukobu.

Yesu u win goɔ ka win seebun gari mɔ nɔn itase

(I maa mɛɛrio Maaku 10:32-34, Luku 18:31-34)

¹⁷ Nge mɛ Yesu u dɔɔ Yerusalemu gja, swaaɔ u win bwɔabu wɔkura yiru ye tɔna sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁸ wee, sa dɔɔ Yerusalemuɔ mi ba koo Tɔnun Bii yɔku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛrobu nɔma bɛria. Ba koo n̄n taarɛ wɛ bu go, ¹⁹ kpa bu n̄n tɔn tukobu nɔmu sandia be ba koo n̄n yaakorɔ ko, bu n̄n sɛni so, yen biru bu n̄n kpare dɔa bunanarɔ. Sɔɔ itase u koo maa se garin di.

Ye Yakɔbu ka Yohanun mɛro u bikia

(I maa mɛɛrio Maaku 10:35-45)

²⁰ Yera Sebeden bibun mɛro u na Yesun mi ka win bibu sannu u yiira u ka gɔanu kana. ²¹ Yesu u n̄n bikia u nɛɛ, mba a k̄i.

U nɛɛ, a de nɛn bibu yiru yeni yu sina, turo wunen nɔm geuɔ, turo maa wunen nɔm dwarɔ sanam mɛ kaa bandu di.

²² Yesu u wisa u nɛɛ i n̄ yɛ ye i bikiamɔ, i ko kp̄i i wahala sɔbe ye kon sɔbe?

Ma ba nɛɛ, sa ko kp̄i.

²³ Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, ka geema i ko wahala sɔbe nge nɛ. Adama n n̄ nɛn baa n ka gɔsi be ba koo sina nɛn nɔm geuɔ ka nɛn nɔm dwarɔ. Tɔn bɛn sɔ nɛn Baaba u aye ni sɔɔru kua beya ba koo nu wa.

²⁴ Ye bwɔabu wɔku te ta tie ta gari yi nua, ta ka yiru ye mɔru kua. ²⁵ Yera Yesu bu soka u nɛɛ, bɛɛn tii i yɛ nge mɛ tɔn tukobun tem yɛrobu ba ra n bu dam dɛremɔ. Kpa ben wirugibu ba n bu taaremɔ. ²⁶ Adama n n̄ sɔa mɛ bɛɛn mi. Bɛɛn goɔ ù n k̄i u ko wirugii, u de u ko bɛɛn sɔmɔ. ²⁷ Mɛya maa bɛɛn wi u k̄i u ko gbiikoo u koowo bɛɛn yoo. ²⁸ Nge mɛya Tɔnun Bii kua. U n̄ nɛ bu ka n̄n sɔ ma n kun mɔ u ka gabu sɔ, kpa u win wɔaru wɛ u ka tɔn dabinu yakia.

Yesu wɔkobu yiru bekia

(I maa mɛɛrio Maaku 10:46-52, Luku 18:35-43)

²⁹ Sanam mɛ ba yara Yerikon di, tɔn wɔru guna Yesu swii. ³⁰ Wɔkobu yiru gaba sɔ swaa baarɔ ba nua ma Yesu sarɔ. Yera ba nɔɔguru sua ba nɛɛ, Yinni, Dafidin sikadobu, a bɛsɛn wɔnwɔndu waawo.

³¹ Tɔn wɔru guna ye, ya bu wɔkisirɔ bu mario. Ka mɛ, ba gb̄aramɔ too too, ba mɔ, Yinni, Dafidin sikadobu, a besɛn wɔnwɔndu waawo.

³² Yera Yesu u yɔra u bu soka ma u bu bikia u nɛɛ, mba i kɪ n bɛɛ kua.

³³ Ba nɔn wisa ba nɛɛ, Yinni, sa kɪ besɛn nɔni yi yam wawa.

³⁴ Yesu u ben wɔnwɔndu wa ma u ben nɔni baba. Yɔatem mi, tɔnu yiru ye, ya yam wa ma ya nɔn swii.

21

Yesu u Yerusalemu dua

(I maa mɛɛriɔ Maaku 11:1-11, Luku 19:28-40, Yohanu 12:12-19)

¹ Ye ba Yerusalemu bɔku kua ba tura wuu ge ba ra soku Betefagiɔ, Olifin guurɔ ma Yesu u win bw̄aabu yiru gɔra. ² U bu sɔwa u nɛɛ, i doo baru kpaɔ te i mɛɛra bɛɛn wuswaaɔ mi. Miya i ko yande keteku wa ka gen buu nu sɔri. I nu sɔsiamɔ i ka man naawa. ³ Goo ù n bɛɛ gāanu bikia, i nɛɛ, Yinniwa u nin bukata mɔ. Mii mii ba koo de i ka nu na.

⁴ Yeni ya kua kpa Gusunɔn sɔmɔn gari yini yi ka koorɔ yi yi nɛɛ,

⁵ “I Yerusalemugibu sɔwɔɔ i nɛɛ, wee, ben sunɔ sisi ben mi.

Wi, tɔn duuduowa, u keteku sɔni, keteku buu kpɛmbu.”

⁶ Ma bw̄a be, ba da ba kua ye Yesu u bu sɔwa. ⁷ Ba ka keteku ge ka gen buu na. Ba ben beka teria nin wɔllɔ ma ba dera Yesu u sɔni. ⁸ Ma tɔn wɔru ga gen beka teria swaa sɔɔ. Gaba b̄a kako bekusu bɔɔra ba teria swaaɔ. ⁹ Tɔn be ba nɔn gbiiye ka be ba nɔn swii biruɔ, ba gb̄aramɔ ba mɔ, su Dafidin sikadobu wɔlle sua. U s̄awa domarugii. U sisi ka Yinnin yisiru! Su Wɔrukoo wɔlle sua.

¹⁰ Ye u dua Yerusalemuɔ, wuugibu kpuro ba biti soora ba mɔ, wara wini.

¹¹ Tɔn wɔru ga nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ Yesuwa, Galilen Nasaretigii.

Yesu u dua s̄a yerɔ

(I maa mɛɛriɔ Maaku 11:15-19, Luku 19:45-48, Yohanu 2:13-22)

¹² Yesu u dua s̄a yerɔ ma u be ba kiaru dɔramɔ ka be ba dwemɔ gira min di. U be ba gobi kɔsimɔn tabuluba fukura, ka totoberɛ dɔrobun kitanu. ¹³ Ma u bu sɔwa u nɛɛ, Gusunɔn gari nɛɛ, “Nɛn dira ko n s̄awa kanarun diru.” Adama bɛɛ i tu gɔsia gbɛnɔbun w̄a yeru.

¹⁴ Yera wɔkɔbu ka yemɔba na win mi s̄a yeru mi ma u bu bekia. ¹⁵ Ȳaku kowo tɔnwerobu ka wooda ȳroba mɔru kua ye ba maamaaki wa ye u kua, ka maa bii be ba gb̄aramɔ s̄a yerɔ ba mɔ, su Dafidin sikadobu wɔlle sua. ¹⁶ Ma ba Yesu sɔwa ba nɛɛ, a sere nɔmɔ ye ba gerumɔ?

Ma Yesu nɛɛ, oo, i ñ garire Gusunɔn gari sɔɔ mi ba nɛɛ, “A dera bii piiminu ka bii w̄ɛnu nu nun siaramɔ.”

¹⁷ Yen biru u bu deri u doona wuu min di u da Betaniɔ u kpuna mi.

Yesu d̄aru garu b̄rusi

(I maa mɛɛriɔ Maaku 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Sisiru bururu nge mɛ Yesu gɔsirɔ wuu mi, gɔɔra nɔn mɔ. ¹⁹ U d̄aru garu wa swaa baarɔ te ba ra soku figie. U tu susi, adama wurusu tɔnawa u wa mi. Yera u tu sɔwa u nɛɛ, a ñ maa w̄a a binu ma sere ka baadommaɔ.

Ma yande, figie ye, ya gbera. ²⁰ Win bw̄aaba yabu ye wa ma biti bu mwa. Ba Yesu bikia ba nɛɛ, amɔna figie ye, ya ka gbera mɛ mii mii.

²¹ Yesu bu wisa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔmɔ, i n naane doke ma i ñ sika mɔ, i ko kp̄i i ko ye na figie ye kua. N ñ mam mɛ tɔna, i ko maa kp̄i i guu teni s̄ɔ tu wukuro min di tu da tu nim wɔku wɔri. Ya koo maa koorɔ mɛ. ²² Ma i naane doke, ye i bikia kanaru sɔɔ ye kpurowa i ko wa i mwa.

Man diya Yesu u yiiko wa

(I maa mæerio Maaku 11:27-33, Luku 20:1-8)

²³ Yesu dua sãa yerɔ u keu sɔ̄simɔ. Yera yãku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu ba da win mi ba nɛɛ, weren yiikowa a ka yeni mɔ. Wara nun yiiko ye wɛ̄.

²⁴ Yesu bu wisa u nɛɛ, nɛn tii kon bɛɛ gari tia gaa bikia. I n man wisa, nɛn tii kon bɛɛ s̄ win yiiko na ka yeni mɔ. ²⁵ Wara u Yohanu gɔrima u ka batɛmu ko. Gusunɔ? Nge tɔnu.

Ma ba gerumɔ ben tii tiine sɔ̄ ba mɔ, sà n nɛɛ Gusunɔwa, u koo sun bikia mban s̄na sa ñ Yohanu naane doke. ²⁶ Sà n maa nɛɛ, tɔmba, ye tɔn wɔru ga koo ko sa yen bɛrum mɔ, domi be kpurowa ba Yohanu garisi Gusunɔn sɔmɔ.

²⁷ Yera ba Yesu wisa ba nɛɛ, sa ñ yɛ̄.

Ma Yesu u bu s̄ɔwa u nɛɛ, to, ñ n mɛn na, nɛn tii na ñ maa bɛɛ s̄ɔmɔ win yiiko na ka yeni mɔ.

Bibu yirun mɔndu

²⁸ Yesu maa nɛɛ, amɔna i wa. Durɔ goo win bii tɔn durɔbu yiru mɔ. Ma u gbiikoo s̄ɔwa u nɛɛ, bii wunɛ, a doo a samburu ko nɛn gbaarɔ gisɔ. ²⁹ Ma u nɛɛ, na ñ dɔ̄. Adama ye n sosi u bwisika ma u da. ³⁰ Ma u maa da u win bii yiruse wini s̄ɔwa mɛ. Bii wi, u nùn wisa u nɛɛ, too, baaba, kon da. Adama u ñ de. ³¹ Be yiru ye s̄ɔ, wara u tondon kiru kua.

Ba nɛɛ, gbiikoo wi.

Yera Yesu bu s̄ɔwa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ s̄ɔmɔ, gbere mwaɔbu ka kuro tanɔbu ba koo bɛɛ gbiiya bu da mi Gusunɔ u bandu sw̄i. ³² Domi Yohanu na u bɛɛ swaa gea s̄ɔsi, ma i ñ nùn naane doke. Adama gbere mwaɔbu ka kuro tanɔbu beya ba nùn naane doke. Wee bɛɛ, baa mɛ i ye wa i ñ ḡru gasie i nùn naane doke.

Gbaa wuko k̄sobun gari

(I maa mæerio Maaku 12:1-12, Luku 20:9-19)

³³ Yesu maa nɛɛ, i kpam mɔndu garu swaa dakio. Yenu ȳero goo u d̄aa gbaaru kua ma u tu kara kua, ma u d̄aa bii gama yeru kua ma u gbaa k̄sobun diru bana. Yen biru u gbaa wukobu kasu u bu ye nɔmu beria ma u sanum da.

³⁴ Sanam mɛ d̄aa binun s̄ribu tura u win s̄m kowobu gɔra gbaa wuko ben mi, bu win b̄onu mwaama. ³⁵ Adama gbaa wuko be, ba bu kunisi ba turo so, ma ba turo go, ma ba itase kpenu kasuka. ³⁶ Yenu ȳero wi, u kpam bu gabu gɔria be ba gbiikobu dabiru kere. Daa tia yera ba ben tii kua. ³⁷ Yen biru u bu win bii gɔria u nɛɛ, ba koo nɛn bii bɛɛɛ wɛ̄. ³⁸ Adama saa ye gbaa wuko be, ba bii wi wa ba geruna ba nɛɛ, i ñ nùn wa wi u koo ra gbaa te tubi di? I de su nùn go kpa gbaa te, tu ko bɛɛgiru. ³⁹ Ma ba nùn s̄ere ba yara gbaa ten min di ba go.

⁴⁰ Yesu u bu bikia u nɛɛ, sanam mɛ gbaa ȳero win tii u koo na, mba u koo gbaa wuko be kua.

⁴¹ Ba nùn wisa ba nɛɛ, nɔni sw̄aarun gɔ̄wa u koo ka tɔn k̄so be go, kpa u gbaa wukobu gabu win gbaaru nɔmu s̄ondia, be ba ko n da nùn win b̄onu wɛ̄ d̄aa binun s̄ribun saa s̄ɔ.

⁴² Yesu bu s̄ɔwa u nɛɛ, i ñ garire Gusunɔn gari s̄ɔ mi ba nɛɛ,

“Kpee te banɔba yina, tera ta kua gani gɔmburun dam.

Yinniwa ye kua, ma n kua maamaaki bɛɛn nɔni s̄ɔ.”

⁴³ Yen s̄na na bɛɛ s̄ɔmɔ, ba koo bɛɛ Gusunɔn bandu wɔrari kpa bu tu bweseru garu wɛ̄ te ta koo ban te mɛm nɔ̄wa. [⁴⁴ Baawure wi u koo kpee te wɔri ta koo nùn b̄ɔku, wi ta maa wɔri ta koo nùn namwa munu munu.]

⁴⁵ Ye yāku kowo tɔnwero bu ka Falisiba ba Yesun mɔn ni nua, ba tuba ma beya u ka yā. ⁴⁶ Yera ba swaa kasu bu ka nùn mwa. Adama ba tɔn wɔrun berum kua yèn sɔ ga nùn gariisi Gusunɔn sɔmɔ.

22

Kurɔ kpaarun dim gari

(I maa mɛerio Luku 14:15-24)

¹ Yesu kɔam ka bu mɔndu gari sɔɔwa u nɛɛ, ² n wee, ye Gusunɔn bandun gari ka weene. Sunɔ goo u win biin kurɔ kpaarun sɔɔru kua. ³ U win sɔmɔbu gɔra bu da bu be ba dim soka sokuma. Adama ba ñ kī bu na. ⁴ Ma u kɔam win sɔmɔbu gabu gɔra u nɛɛ, i doo i be na dim soka sɔ na sɔɔru kpa, na nɛn naa kinɛnu ka yaa sabe gumginu go. Ye kpuro ya sɔɔru kpeera, bu na kurɔ kpa yero. ⁵ Adama be ba dim soka mi, ba ñ gari yi swaa sue ma baawure u wigiru doona, wini win gberu da, wini maa win tenkuru doona. ⁶ Ben gaba sɔmɔ be mwa ba nani sɔɔwa ba go. ⁷ Sunɔ wi, u mɔru bɛsira u win tabu kowobu gɔra bu ka tɔn gowo be go kpa bu ben wuu dɔɔ sɔku. ⁸ Sanam mɛya u win sɔmɔbu sɔɔwa u nɛɛ, kurɔ kpa dīanu ye, adama be na soka ba ñ maa ka nu weene. ⁹ N n mɛn na, i doo swaa swaabu i be i waamɔ sokuma. ¹⁰ Ma sɔmɔ be, ba da swaa swaabu ba be ba wa kpuro mɛnna kɔsɔbu ka geobu. Nge mɛya tamba ka yiba kurɔ kpa yee te sɔɔ.

¹¹ Ye sunɔ wi, u dua u ka bu wa be ba dim na, u durɔ goo wa wi u kun kurɔ kpa yānu doke. ¹² U nùn sɔɔwa u nɛɛ, bɔrɔ, amona a kua a ka duuma mini a ñ ka kurɔ kpa yānu doke. Durɔ wi kun gɛɛ wisa. ¹³ Yera sunɔ wi, u win sɔm kowobu sɔɔwa u nɛɛ, i win nɔma ka naasu bɔkuo kpa i nùn kasa ko yam wɔkuru sɔɔ tɔwɔ, mi u koo wiru nɔma sɔndi u swī. ¹⁴ Ma Yesu u nɛɛ, dabira ba soka adama fiikowa ba gɔsa.

Wɔɔ gobi kɔsiabun gari

(I maa mɛerio Maaku 12:13-17, Luku 20:20-26)

¹⁵ Sanam mɛya Falisiba ba da ba mɛnna bu ka kasu mɛ ba koo ko bu ka Yesu garin yina beria. ¹⁶ Ma ba ben bwāabu gabu ka Herodun tambu gabu gɔra win mi. Ba da ba nɛɛ, yinni, sa yɛ ma a ra gem gere, ma a tambu Gusunɔn swaa sɔɔsimɔ dee dee, mɛya a ku ra goon nɔnu mɛeri, domi a ku ra gari gere binɛ ka berum sɔ. ¹⁷ N n mɛn na, a sun sɔɔwɔ, yen mɛ a wa. N weene bu tem yɛro wɔɔ gobi kɔsia? Nge n ñ weene.

¹⁸ Adama Yesu u ben bwisi kɔsi yi yɛ ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, murafiti bɛɛ! Mban sɔna i kī i nɛn laakari mɛeri. ¹⁹ I man gobi yi sɔsio yi i ra ka wɔɔ gobi kɔsie.

Ma ba nùn sii geesun gobi sɔsɔ. ²⁰ Ma u bu bikia u nɛɛ, weren foto ka yirera mini.

²¹ Ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, tem yɛrogia.

Yera u bu sɔɔwa u nɛɛ, i tem yɛro kɔsio ye ya s̄a tem yɛrogia, kpa i maa Gusunɔ kɔsia ye ya s̄a Gusunɔgia.

²² Ye ba gari yi nua, ba biti soora, ma ba nùn deri ba doona.

Gɔribun seebun gari

(I maa mɛerio Maaku 12:18-27, Luku 20:27-40)

²³ Sɔɔ tee te sɔɔ, Sadusi be ba ra nɛɛ gɔriba kun seemɔ, ben gaba na Yesun mi. Ma ba nùn bikia ²⁴ ba nɛɛ, tɔnwero, Mɔwisi nɛɛ, durɔ goo ù n gu ù kun bii mara, win wɔnɔwa koo win gɔmini yɛnu doke kpa u ka win mɔɔ bweseru seeya. ²⁵ N wee bɛsɛn suunu sɔɔ tundo turosibu nɔɔba yiru gaba raa wāa. Gbiikoo kurɔ

sua ma u gu u n̄ bii mara, ma u win wɔnɔ gɔmini deria. ²⁶ Ben yirusen tii meya, ka itase, sere ka nɔɔba yiruseɔ. ²⁷ Be kpuron biru kurɔ win tii maa gu. ²⁸ N n men na, dɔma te gɔriba koo se, tɔmbu nɔɔba yiru ye sɔɔ, ben wara ko n kuro wi mɔ, domi be kpuro ba n̄n yɛwa kuro.

²⁹ Yesu bu wisa u n̄e, i tore yɛn sɔ i n̄ Gusunɔn gari yɛ, meya i n̄ maa win dam yɛ. ³⁰ Domi sanam mɛ gɔriba koo se, durɔbu ka kurɔbu ba n̄ maa suanamɔ, ba ko n̄ s̄awa nge Gusunɔ wollun gɔradoba. ³¹ Ye n̄ maa s̄a gɔribun seebun gari, i n̄ garire ye Gusunɔ u bɛɛ s̄ɔwa? U n̄e, ³² n̄ena Gusunɔ Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni. Gusunɔ s̄awa wasobun Yinni, u n̄ s̄a gɔribun Yinni.

³³ Tɔn wɔru ge ga gari yi nua ga biti kua win s̄ɔsirun s̄ɔ.

Wooda ye ya bo

(I maa mɛɛrio Maaku 12:28-34, Luku 10:25-28)

³⁴ Ye Falisiba ba nua ma Yesu u Sadusiba nɔɔ mwaari, yera ba menna. ³⁵ Ben turo wi u s̄a wooda yɛro u k̄i u Yesun laakari mɛɛri, ma u n̄n bikia u n̄e, ³⁶ tɔnwero, wooda yerà ya kp̄aru bo woodaba sɔɔ.

³⁷ Yesu n̄n wisa u n̄e, “A Gusunɔ wunen Yinni k̄iɔ ka wunen ḡru kpuro ka wunen bwɛra kpuro ka wunen bwisikunu kpuro.” ³⁸ Yeya ya s̄a wooda gbiikaa, yera ya maa kp̄aru bo. ³⁹ Yen yiruse wee, ye ya ka ye weene yera “A wunen tɔnusi k̄iɔ nge wunen tii tii.” ⁴⁰ Wooda yiru ye s̄ɔn diya M̄owisin wooda ka Gusunɔn s̄amɔbun s̄ɔsinu kpuro yari.

Dafidi ka wi Gusunɔ u gɔsa

(I maa mɛɛrio Maaku 12:35-37, Luku 20:41-44)

⁴¹ Ye Falisiba ba menna, Yesu u bu gari yini bikia. ⁴² U n̄e, amɔna i tamaa wi Gusunɔ u gɔsa u s̄a. Weren bweserun diya u yari.

Ba n̄n wisa ba n̄e, Dafidin bweserun diya.

⁴³ Yesu bu s̄ɔwa u n̄e, amɔna Dafidi ka n̄n soka Yinni ka Hunde Dɛeron s̄ɔsiru. Domi Dafidi gerua u n̄e,

⁴⁴ “Yinni Gusunɔ u n̄n Yinni s̄ɔwa u n̄e, a sinɔ nen n̄m geuɔ

sere n ka nun wunen yibereba taarea.”

⁴⁵ N n men na, Dafidi ù n̄n soka Yinni, amɔna u ko n̄ ka kparam s̄a win bii.

⁴⁶ Baa ben turo kun maa kp̄a u n̄n geɛ wisi. Saa dɔma ten di goo kun maa n̄n geɛ bikiare.

23

I tii laakari koowo

ka wooda yɛrobu ka Falisiba

(I maa mɛɛrio Maaku 12:38-39, Luku 11:43, 46, 20:45-46)

¹ Sanam meya Yesu u tɔn wɔru ka win bw̄abu s̄ɔwa u n̄e, ² wooda yɛrobu ka Falisiba ba s̄ɔ M̄owisin ayerɔ. ³ N n man na, i bu mem nɔɔwɔ kpa i ko ye ba bɛɛ s̄ɔmɔ adama i ku ben kookoosu saari, domi ye ben tii ba gerumɔ, ba n̄ ye m̄.

⁴ Ba s̄omu ni nu bunu b̄kumɔ ba tɔmbu s̄ɔbimɔ adama ba ku ra wure bu nu baba baa ka niki bii tia. ⁵ Ben kookoosu si ba m̄ kpuro ba m̄wa bu ka bu wan s̄ɔ. Nge meya ba ra tii b̄ki beke gb̄nisi kpa ba n̄ gurumusɔ sari dendeniginu wukiri. ⁶ Ba maa sin yee bɛɛreginu k̄i dii yenu ka menna yenɔ. ⁷ Ba ra k̄a tɔmba n bu tɔbirimɔ yaburɔ ka bɛɛɛ kpa ba n̄ bu sokumu yinni. ⁸ Adama bɛɛ, i ku kasu bu bɛɛ soku yinni domi bɛɛ kpuro saara teera, ma i yinni turo dege dege m̄.

⁹ I ku maa goo soku baaba handunia sɔɔ, domi i Baaba turo m̄ wi u w̄a w̄llo.

¹⁰ I ku maa kasu bu beε soku wirugii, domi wirugii turo dege dege tɔnawa i mɔ, wiya Kirisi. ¹¹ Wi u s̄aa gisonko beε sɔɔ, wiya u ko n s̄aa beεn sɔmɔ. ¹² Wi u tii sua ba koo n̄n̄n kawa, wi u maa tii kawa ba koo n̄n̄n wolle sua.

Yesu u wooda yērobu

ka Falisiba taare wē

murafitirun s̄

(I maa m̄erio Maaku 12:40, Luku 11:39-42, 44, 52, 20:47)

¹³ Ma Yesu u neε, beε wooda yērobu ka Falisiba murafiti beε, i ko n̄ni swāaru wa! Domi i ban te Gusunɔ u sw̄in gambo kenunɔ. Beεn tii, i n̄ tu wure. I n̄ maa wure be ba tu k̄i, bu tu wura.

[¹⁴ Beε wooda yērobu ka Falisiba murafiti beε, i ko n̄ni swāaru wa! Domi i ḡominibu w̄rarimɔ ye ba m̄ kpuro, meya i maa kana dendennu m̄ i n ka s̄aare nge tɔn geobu. Yen s̄na beεn taare koo kp̄a.]

¹⁵ Beε wooda yērobu ka Falisiba murafiti beε, i ko n̄ni swāaru wa! Domi i sirene yam kpuro temɔ ka nim w̄kuɔ i kasu wi u koo beε sw̄i. Ma i n n̄n wa i ra n̄n ko kam koore wi u beε kere n̄n yiru.

¹⁶ I ko n̄ni swāaru wa, beε swaa gbio w̄kobu. Domi i gerumɔ ma goo ù n ka s̄a yeru b̄rua n n̄ s̄a ḡanu, ù n maa ka ten wura b̄rua u kua dibugii.

¹⁷ Gari baka w̄kobu! Mba n kp̄aru bo. Wura? Nge s̄a yee ten tii te ta wura ye deerasie. ¹⁸ I kpam gerumɔ ma goo ù n ka ȳaku yeru b̄rua, n n̄ s̄a ḡanu, ù n maa ka ȳakuru b̄rua te ta w̄a ȳaku yeru w̄llɔ, u kua dibugii. ¹⁹ W̄kobu beε! Yen mba n kp̄aru bo. Ȳakuru? Nge ȳaku yee ten tii te ta ȳakuru deerasie.

²⁰ N n man na, wi u ka ȳaku yeru b̄rua, tera u ka b̄rua ka maa kpuro ye ya s̄ondi ten w̄llɔ. ²¹ Wi u ka s̄a yeru b̄rua, tera u ka b̄rua ka maa Gusunɔ wi u w̄a te s̄ɔɔ. ²² Wi u maa ka w̄llu b̄rua, Gusunɔn sina ḡna u ka b̄rua ka maa Gusunɔ wi u s̄ mi.

²³ Beε wooda yērobu ka Falisiba murafiti beε, i ko n̄ni swāaru wa! Domi i Gusunɔ kpee yi ba m̄ mantu ka an̄eti ka kumε, yin w̄kuru baateren w̄llɔ tia w̄εmɔ, adama i duarimɔ ye ya kp̄aru bo wooda s̄ɔ nge gem kobu ka tɔn geeru ka naane. Yeya n weene i ko kpa i ku ye ya tie duari. ²⁴ Swaa gbio w̄ko beε, i ra beεn ḡa n̄ruranu w̄re k̄k̄abun s̄, adama i wooyoo mw̄εmɔ.

²⁵ Beε wooda yērobu ka Falisiba murafiti beε, i ko n̄ni swāaru wa! Domi i n̄ra ka gb̄εrun biru teamɔ. Adama s̄ɔwɔ beεn aka dim ka gb̄ena i yibie mi.

²⁶ Falisi w̄ko, a ḡina n̄ra ka gb̄εrun nukuru teo, birun tii ga koo maa deera.

²⁷ Beε wooda yērobu ka Falisiba murafiti beε, i ko n̄ni swāaru wa! Domi i ka sikinu weene ni ba soo t̄eni. Nin w̄lla w̄ adama s̄ɔwɔ gonun kukuna nu yiba ka yabu baayer ye ya k̄sa. ²⁸ Beεn tii, t̄ɔwɔ i s̄aare nge tɔn geobu adama beεn nukurɔ murafitiru ka k̄sa ya yiba.

Yesu u n̄ni swāarun gari m̄

(I maa m̄erio Luku 11:47-51)

²⁹ Ma Yesu maa neε, beε wooda yērobu ka Falisiba murafiti beε, i ko n̄ni swāaru wa! Domi i ḡa buranu banimɔ Gusunɔn s̄m̄abun sika w̄llɔ ma i gemḡibun sika kisa kisa kuammε. ³⁰ Ma i gerumɔ i m̄, i n daa w̄a beεn sikadoban waati, i n̄ ko i n daa n̄ma m̄ Gusunɔn s̄m̄abun goberu s̄ɔɔ. ³¹ N n men na, beεn tii i wura ma i s̄a be ba Gusunɔn s̄m̄abun gon bweseru. ³² I hania koowo, i beεn sikadoban ye ba deri dakura. ³³ Waa ḡs̄o wuuru beε! Am̄na i ko ka d̄ɔ wi u ku ra gb̄in taare suuri. ³⁴ Yen s̄, i swaa dakio, kon beε Gusunɔn s̄m̄abu ka bwisigibu ka tire yērobu ḡriama. I ko i ben gabu go, i ko i gabu d̄a

bunanaru kpare, i ko i maa gabu seni so been menno yeno kpa i n bu naa swii i n noni sdomo wusu ka wuso. ³⁵ Nge meya been wiru wollowa be ba geegibu go kpuron noni swaara koo wari, saa Abeli geegii win goberun di sere Sakari, Barakin biigiru wi i go saa yeru ka yaku yerun baa soo. ³⁶ Ka geema na bee sdomo, yeni kpuro ya koo wariwa ten tambun wii wollb.

Yesu ka Yerusalemu

(I maa meerio Luku 13:34-35)

³⁷ Ma Yesu u nee, Yerusalemu, Yerusalemu, wune wi a ra Gusunon somabu go kpa a be u nun goria kpenu kasuku. Non nyewa na kia n wunen tambu kpaasina nen bokuo nge me goo mero ga ra gen binu menne gen kasa soo, adama i n wure. ³⁸ N wee ba ko bee been yenu deria gu ko bansu. ³⁹ Domi na bee sdomo saa ten di i n ko i maa man wa sere doma te i ko i nee, na saa domarugii wi u sisi ka Yinnin yisiru.

24

Yesu u saa yerun karabun gari mo

(I maa meerio Maaku 13:1-2, Luku 21:5-6)

¹ Yesu yara saa yerun di. Sanam me u doono win bwaba da win mi bu ka nun saa yerun bana sdomo. ² Yera u bu sdoma u nee, i yabu ye kpuro wa? Ka geema na bee sdomo ba koo ye kpuro sura, baa kpee teeru ta n ko n sondi ten tensim wollb.

Wahala ye ya koo na handunia yu sere kpe

(I maa meerio Maaku 13:3-13, Luku 21:7-19)

³ Yesu u s guu te ba mo Olifin wollb. Yera win bwaba da win mi be tona ba nun bikia ba nee, a sun sdomo n n domman na yabu ye, ya koo kooa ka yire te ta koo wunen naaru ka handunian kpeeru sdomo.

⁴ Yesu bu sdoma u nee, i n tii se kpa goo u ku ra bee noni woke. ⁵ Domi ton dabira koo na ka nen yisiru ba n mo, beya ba saa wi Gusuno u gosa, kpa bu ton dabiru noni woke. ⁶ I ko i n tabun damu damusu noommo. I ku de n bee berum ko. Yeni ya n koo ko ya kun koore, adama n n gina handunian kpeeru mi. ⁷ Bwesenu koo seesina nu tabu ko, sinamba koo tabu seesina. Goro ka tem yiribu ko n wa bera ka bera. ⁸ Ye kpuro ya ko n saawa nge ton kuron nuku wuriribun tore.

⁹ Tamba koo bee gabu nomu sandia bu bee taya ko kpa bu bee go. Bwesenu kpuro nu koo bee tusi nen yisurun so. ¹⁰ Sanam me soo, ton dabira koo biru wura. Ba koo korumatonu kuana kpa bu tusina. ¹¹ Somo weesugii dabira koo yarima bu ton dabinu noni woke. ¹² Ksan kobu koo dabiya sere ton dabi dabiniu kira koo yemia. ¹³ Adama wi u tmana sere ka nra, wiya u koo faaba wa. ¹⁴ Gusunon bandun Labaari gea yeni ya koo noora handunia kpuro soo, kpa yu ko seeda bwesenu kpuron mi. Sanam me soora kpeerabu koo tunuma.

Gaa kosunun gari

(I maa meerio Maaku 13:14-23, Luku 21:20-24)

¹⁵ Yesu maa nee, Gusunon somo Danieli u raa "Kam koosion bwaroku kosun" gari kua. Geya i ko wa ga yo yam deeram soo. Wi u tire teni garimo, u tubuo saa saa. ¹⁶ Sanam meya n weene be ba wa Yudea bu duki su bu da guunu gia. ¹⁷ Wi u wa dui teeran wollb u ku raa sare u du diru u yanu gura. ¹⁸ Wi u maa woo gberu u ku gosira yenu u ka win kumbooro sua. ¹⁹ Amona kur ben wahala ko n ne sanam me soo, be ba guri mo ka be ba bibu bom kemmo. ²⁰ I Gusunon kan kpa been kpkirun sanam mu kun saa woorun saa n kun me

tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ. ²¹ Domi sanam mɛ sɔɔ, nɔni swāa bakara ko n wāa tɛn bweseru ta n koore saa handunian toren di sere ka gisɔ. Ten bwesera kun mam maa sisi. ²² Gusunɔ ù kun daa sanam mɛ kawɛ goo kun tiarɔ. Adama u mu kawawa be u gosan sɔ.

²³ Saa ye sɔɔ, goo ù n bɛɛ sɔɔwa u nɛɛ, Kirisi wi, u wāa mini, n̄ kun mɛ u wāa giɔ, i ku ra naanɛ ko. ²⁴ Domi Kirisi weesugibu ka Gusunɔn sɔmɔ weesugiba koo yari. Ba koo yirɛ bakanu ka sɔm maamaakigla ko bu ka tɔmbu nɔni wōke, ka mam be Gusunɔ u gosɔ, n̄ n ko n koorɔ. ²⁵ N wee, na bɛɛ ye sɔɔwa ya sere na.

²⁶ B̄a n maa bɛɛ sɔɔwa, wee u wāa gɔbaburɔ, i ku da mi. Nge b̄a n bɛɛ sɔɔwa, wee u wāa dii sɔɔwɔ, i ku ra naanɛ ko. ²⁷ Nge mɛ guru maakinu ra balli wɔllɔ saa sɔɔ yari merun di n ka da duu yerɔ, nge mɛya Tɔnun Biin naaru ta ko n maa s̄aa. ²⁸ Yam mi gora wāa, miya yaberekunu koo menna.

Tɔnun Biin naaru

(I maa mɛɛrio Maaku 13:24-27, Luku 21:25-28)

²⁹ Ma Yesu maa nɛɛ, sanam mɛn nɔni swāarun biru, mii mii sɔɔ koo yam t̄ira, suru kun maa win yam bururam s̄ɔs̄imɔ, kperi koo wɔruma wɔllun di kpa wɔllun dam mu ȳiri. ³⁰ Sanam mɛya Tɔnun Biin ȳirera koo kura wɔllɔ. Handunian bwesenu kpuro nu koo sw̄i. Nu koo Tɔnun Bii wa u wee wɔllun di guru wiru sɔɔ ka dam bakam ka yiiko. ³¹ Kɔbi baka koo sw̄i kpa u win wɔllun gɔradoba gɔri handunian goonu nɛɛ sɔɔ. Ba koo be u gosɔ menna handunia kpuron di.

Yirɛ te d̄aa te ba m̄ɔ figie

ta s̄ɔs̄imɔ

(I maa mɛɛrio Maaku 13:28-31, Luku 21:29-33)

³² Yesu maa nɛɛ, i de n bɛɛ yeeri ye d̄aa te ba m̄ɔ figie ta s̄ɔs̄imɔ. Saa m̄in di ten k̄aasi dwiia ma ta kpararu toruma, i yɛ ma tomburura ta turuku kua. ³³ Nge mɛya bɛɛ maa, i n yabu ye kpuro wa, i n yɛ ma saa ya sisi ya turuku kooma. ³⁴ Ka geema na bɛɛ s̄ɔmɔ, t̄ɔn be ba wāa t̄ɛ ben kpuro kun gbimɔ yabu ye kpuro yu ka tunuma. ³⁵ Wɔllu ka tem baa ya koo doona, adama nɛn gari kun d̄ɔnɔ pai.

Gusunɔ turowa

handunian kpeerun saa yɛ

(I maa mɛɛrio Maaku 13:32-37, Luku 17:26-30, 34-36)

³⁶ Yesu maa nɛɛ, ye n s̄aa nɛn naarun saa, goo sari wi u yen t̄ɔru yɛ, baa gɔradoba be ba wāa wɔllɔ, baa mam Biin tii, ma n kun mɔ Baaba turo. ³⁷ Nge mɛ n kua Nɔwen saa, mɛya n ko n maa ko sanam mɛ Tɔnun Bii u koo na. ³⁸ Geema nim yibu baka te, tu sere na, tɔmba dimɔ ba nɔrumɔ ba kurɔ kpaanu m̄ɔ, ba ben bibu durɔbu k̄ɛmɔ sere d̄ɔma te Nɔwɛ dua goo sɔɔ. ³⁹ Ba n̄ ḡaanu bwisika sere nim yibu baka te, ta ka tura ta ka bu doona kpuro. Nge mɛya n ko n s̄aa sanam mɛ Tɔnun Bii u koo na. ⁴⁰ Sanam mɛya tɔmbu yiru ba ko n wāa gberɔ. Ba koo turo sua bu turo deri. ⁴¹ Tɔn kurɔbu yiru ba ko n nammɔ. Ba koo turo sua bu turo deri. ⁴² Yen s̄ɔ, i n swaa mɛɛra domi i n̄ yɛ t̄ɔɔ te bɛɛn Yinni u koo tunuma. ⁴³ I de yeni yu bɛɛ yeeri. Yɛnu ȳɛro ù n yɛ w̄ɔkurun saa ye gbɛnɔ u koo na, u koo dom se kpa u ku de u du win yɛnuɔ. ⁴⁴ Yen s̄ɔ, bɛɛn tii i n s̄ɔru s̄aa domi Tɔnun Bii u koo nawa saa ye i n̄ bwisika.

Yoo naanɛgi

*ka naane sarirugii**(Imaa meerio Luku 12:41-48)*

⁴⁵ Ma Yesu nee, wara saa yoo laakarigii wi u naane ma. Wiya wi win yinni u win som kowo be ba tie nomu sandia, u ka bu naari saa ye n weene. ⁴⁶ Doo naarugiiwa som kowo wi, win yinni u n deema u ma me, sanam me u koo wurama. ⁴⁷ Ka geema na bee sdomo, yinni wi, u koo win dukia kpuro som kowo wi nomu beria. ⁴⁸ Adama u n saa som kowo kam, ma u bwisikumo u ma, win yinni teemo, ⁴⁹ ma u seemo u win som kowosibu soomo, ma u dimo u norumo ka tam narobu sannu, ⁵⁰ win yinni koo wurama dama te u n nun yiyo ka saa ye u n ye. ⁵¹ Kpa u nun bari kpiri kpirika kpa u da u ka murafitiba noni swaaru bonu ko. Miya u koo wiru noma sandi u swi.

25*Wandia wakurun gari*

¹ Yesu kram nee, too te, ta n na, Gusunan bandun gari yi ko n ka wandia wakuru garun gari weene be ba ben fitilanu sua ba yara ba kuro kpaon duru senna da. ² Ben naabu ba laakari ma, naabu maa ba n laakari ma. ³ Naabu be ba n laakari ma ba ben fitilanu sua ba n gum kusenu kue. ⁴ Adama be ba laakari ma mi, ba fitilanu sua, ba maa gum kusenu kua. ⁵ Nge me kuro kpaon duru teemo, wandia waku te, ta dom yibirimo ta dweeyamo.

⁶ Waskurun bonu goo u gbara u nee, kuro kpaon duru wee, i yarima i wi senna da. ⁷ Yera wandia waku te, ta seewa ta ten fitilanu sanna. ⁸ Be ba n laakari ma mi, ba beano sowa ba nee, i sun gum ke domi besen fitilanu gbiwo. ⁹ Laakarigii be, ba wisa ba nee, aawo domi n n koo bese kpuro turi. I yande doo i beegim dwe. ¹⁰ Saa ye ba dawm da ma kuro kpaon duru u tunuma. Be ba saru saa siba dua kuro kpaon yero ka wi sannu ma ba gambo kenua. ¹¹ Yen biruwa wandia be ba tie ba tunuma ba naagiru sua ba nee, yinni a sun kenio. ¹² Adama kuro kpaon duru nee, ka geema na bee sdomo, na n bee ye.

¹³ Ma Yesu u nee, n n men na, i n swaa meera, domi i n too te ka saa ye ye.

*Yobu itan gari**(Imaa meerio Luku 19:11-27)*

¹⁴ Yesu maa nee, win naarun gari yi ko n saawa nge duru goon gari wi u ki u wuu da. U win yobu soka u bu win dukia namu sandia. ¹⁵ U turo gobi beke geen suba naabu we, turo maa suba yiru, itase sube teeru. U bu we we nge me ben baawuren dam ne, ma u doona. ¹⁶ Yoo wi ba suba naabu we mi, u yande seewa u ka gobi yi tenkuru kua, ma u maa naabu kpaon are wa. ¹⁷ Wi ba maa suba yiru we u kua nge me, ma u maa yiru kpaon are wa. ¹⁸ Adama wi ba sube teeru we mi, u da u wuru gba u win yinnin gobi yi sikua.

¹⁹ Sanam doo sanam wee, yoo ben yinni u wurama ma u ka ben baawure win gobi dooru kua. ²⁰ Yoo wi ba suba naabu we u na ka suba naabu kpaon u nee, yinni, gobi yin suba naabuwa a man we. N wee, naabu kpaon ye na are di. ²¹ Win yinni nun sowa u nee, na nun siara, wune yoo geo ka naanegiiwa. A kua naanegii gaa piiminu so, kon nun gaa bakanu nomu sandia. A na su yeri. ²² Wi ba maa suba yiru we u na u nee, yinni, gobi yin suba yiruwa a man we, n wee yiru kpaon ye na are di. ²³ Win yinni nee, na nun siara wune yoo geo ka naanegiiwa. A kua naanegii gaa piiminu so, kon nun gaa bakanu nomu sandia. A na su yeri. ²⁴ Yen biru yoo wi ba sube teeru we mi, u na u nee, yinni na ye ma wune ton sesogiiwa. Mi a n duure miya a ra gbe, mi a n maa yeke, miya a ra ge. ²⁵ Berum man mwa ma na da na wunen gobi berua temo. N wee wunenyam.

26 Win yinni nùn sɔwɔa u nɛɛ, wunɛ yoo kɔso ka yikurowa. N n̄ a yē ma na ra gbe mi na n̄ duure? Kpa n̄ gē mi na n̄ yēke? 27 N n̄ mɛn na, n̄ daa weenɛwa a nɛn gobi goo wē ka nim kēru, sanam mɛ na wuma kpa n̄ nɛnyam wa ka are. 28 I nùn sube tee te mwaario kpa i wɔkuruɔii wi wē. 29 Domi wi u mɔ, win mɔru sɔɔra ba koo nùn sosia kpa u n̄ mɔ n̄ kpā, adama wi u kun mɔ, fiiko ye u mam mɔ ba koo nùn ye mwaari. 30 Yoo kam wi maa, i nùn kasa koowo tɔwɔ mi u koo wiru nɔma sɔndi yam wɔkuru sɔɔ u swi.

Siri dāakibu

31 Ma Yesu nɛɛ, sanam mɛ Tɔnun Bii u koo na ka win yiiko baka, ka wɔllun ɔradoba kpuro, u koo sina win sina ɔni yiikogian wɔllɔ. 32 Handunian bwesenu kpuro nu ko n̄ mɛnne win wuswaaɔ, kpa u tɔmbu wunana nge mɛ yāa kparo ra yāanu ka bonu wunanɛ. 33 U koo yāanu yi win nɔm geuɔ, bonu maa win nɔm dwareɔ. 34 Sanam mɛya sunɔ u koo be ba wāa win nɔm geuɔ s̄ u nɛɛ, i na bɛɛ be nɛn Baaba u domaru kua, i bandu tubi dio te ba bɛɛ sɔɔru kua saa handunian toren di. 35 Domi ɔɔra man kua ma i man dīanu wē na di. Nim n̄ru ga man kua ma i man nim k̄a na n̄ra. Na s̄aa sɔɔ ma i man dam koosia. 36 Na wāa tereru, ma i man biru wukiri. Na barɔ ma i man nɔɔri. Na wāa piriɔm sɔɔ ma i man beram da. 37 Saa ye sɔɔra gemgii be, ba koo nùn wisi bu nɛɛ, Yinni, domma sa wa ɔɔra nun m̄ sere sa nun dīanu wē, n̄ kun mɛ nim n̄ru ga nun m̄ ma sa nun nim k̄a. 38 Domma sa nun sɔru mwa n̄ kun mɛ domma sa nun wa tereru ma sa nun biru wukiri. 39 Domma sa nun wa a barɔ, n̄ kun mɛ a wāa piriɔm dirɔ, ma sa nun beram da. 40 Sunɔ u koo bu wisi u nɛɛ, ka geema na bɛɛ s̄ɔmɔ, mɛn nɔ i bwēɛbwēɛ benin turo ye kua nɛna i kua.

41 Yen biru sunɔ u koo win nɔm dwaregibu s̄ u nɛɛ, i tii gawo nɛn bɔkun di, bɛɛ be Gusunɔ u b̄rusi. I doo d̄ɔ wi u ku ra ɔbi sɔɔ wi ba sɔɔru kua Setam ka win ɔradoban s̄. 42 Domi ɔɔra man kua, i n̄ man dīanu wē na di. Nim n̄ru ga man kua, i n̄ man nim k̄a na n̄ra. 43 Na s̄aa sɔɔ, i n̄ man dam koosie. Na wāa tereru, i n̄ man biru wukiri. Na barɔ, na maa wāa piriɔm dirɔ, i n̄ man nɔɔri. 44 Sanam mɛya be, ba koo maa nɛɛ, Yinni, domma sa nun wa ɔɔra nun m̄, n̄ kun mɛ nim n̄ru ga nun m̄, n̄ kun mɛ a s̄aa sɔɔ, n̄ kun mɛ a wāa tereru, n̄ kun mɛ a barɔ, n̄ kun mɛ a wāa piriɔm dirɔ, ma sa n̄ nun somi. 45 Sunɔ u koo bu wisi u nɛɛ, ka geema na bɛɛ s̄ɔmɔ, mɛn nɔ i n̄ bwēɛbwēɛ benin turo ye kue, nɛna i n̄ ye kue. 46 Ma Yesu u nɛɛ, beniwa ba koo da mi s̄ɛyasia bi bu ku ra kpe bu wāa, gemgibu maa, wāaru te ta ku ra kpe sɔɔ.

26

Wirugiba wesianamɔ

bu ka Yesu go

(I maa mɛrio Maaku 14:1-2, Luku 22:1-2, Yohanu 11:45-53)

1 Ye Yesu u gari yi kpuro gerua u kpa, u win bwāabu s̄ɔwɔa u nɛɛ, 2 i yē ma n̄ tie s̄ɔ yiru bu ka ɔɔ sararibun t̄ɔ bakaru ko. Ba koo Tɔnun Bii tɔmbu nɔmu s̄ndia bu nùn go dāa bunanaru wɔllɔ.

3 Sanam mɛya yāku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu ba mɛnna Kaifa yāku kowo tɔnweron yɛnu yaaraɔ. 4 Ba nɔɔ tia kua bu ka Yesu mwa goo u kun yē kpa bu nùn go. 5 Adama ba nɛɛ, n̄ n̄ mɔ t̄ɔ bakaru sanam, kpa n̄ ku raa ko gidi baka tɔmbun suunu sɔɔ.

Kurɔ goo turare yēka

*Yesun wirɔ**(I maa mɛerio Maaku 14:3-9, Yohanu 12:1-8)*

⁶ Sanam mɛ Yesu wāa Betaniɔ Simɔɔn yɛnuɔ wi u raa bara disigiru mɔ, ⁷ kuro goo na win mi, u too buraru nɛni te ta turare gobi bekegia yiba. U too te wukia ma u turare ye yɛka Yesun wirɔ sanam mɛ u dimɔ. ⁸ Ye bwāa be, ba wa mɛ, ben nuki gbisa ba nɛɛ, mban sōna u yeni kam koosia. ⁹ Sa ko raa kpī su turare ye dɔra ka gobi beke kpa su sārɔbu yen gobi bɔnu kua.

¹⁰ Yesu gia ye ba gerumɔ, ma u bu bikia u nɛɛ, mban sōna i ka kuro wi wɔki. Gāa geena u man kua. ¹¹ Domi baadommawa sārɔba wāa ka bɛɛ, adama nɛna, na n̄ ko na n wāa ka bɛɛ baadomma. ¹² U nɛn wasi turare ye wisi u ka nɛn sikubun sɔɔru ko. ¹³ Ka geema na bɛɛ sōmɔ, baama mi ba koo Labaari gea yeni kpara handunia sɔɔ kpuro ba koo maa gere ye kuro wi kua ba n ka n̄n yaaye.

*Yudasi u kī u Yesu yaku kowo tɔnwerɔbu nɔmu sɔndia**(I maa mɛerio Maaku 14:10-11, Luku 22:3-6)*

¹⁴ Sanam mɛya bwāabu wɔkura yiru yen turo wi ba m̄ Yudasi Isikariɔtu, u da u yaku kowo tɔnwerɔbu deema. ¹⁵ U bu bikia u nɛɛ, mba i ko i man kɛ n̄ na n bɛɛ Yesu nɔmu sɔndia.

Ma ba sii geesun gobi tena gara ba n̄n wɛ. ¹⁶ Saa saa yen diya u swaa kasu u ka n̄n bu nɔmu sɔndia.

*Yesu u Gɔɔ sararibun**yaa dibu dimɔ ka win bwāabu**(I maa mɛerio Maaku 14:12-21, Luku 22:7-14, 21-23, Yohanu 13:21-30)*

¹⁷ Pɛɛ ye ba n̄ seeyatia doken t̄ɔɔ bakarun t̄ɔɔ gbiikiru Yesun bwāaba na win mi, ba bikia ba nɛɛ, mana a kī su nun Gɔɔ sararibun yaa dibun sɔɔru kua.

¹⁸ Yesu bu wisa u nɛɛ, i doo wuu sɔɔ waane kasan mi, kpa i n̄n s̄ na nɛɛ, nɛn saa ya tura, win miya kon Gɔɔ sararibun yaa dibu di ka n̄n bwāabu sannu.

¹⁹ Bwāa be, ba kua nge mɛ Yesu bu s̄ɔɔwa ma ba Gɔɔ sararibun yaa dibu sɔɔru kua.

²⁰ Ye n kua yoka, Yesu ka win bwāabu wɔkura yiru ye, ba mɛnna bu ka di.

²¹ Nge mɛ ba dimɔ Yesu nɛɛ, ka geema na bɛɛ sōmɔ bɛɛn turo koo man dɔmɛ.

²² Bwāa ben nukura sankira ma ba n̄n bikiam̄ tia tia ba m̄, asa n̄ nɛ Yinni.

²³ Yesu u wisa u nɛɛ, nɛ ka wi sa gbɛɛ teerɔ s̄ramɔ, wiya wi u koo man dɔmɛ. ²⁴ Tɔnun Bii u koo gbi nge mɛ Gusunɔn gari yi win gari m̄, adama n̄ni swāarugiiwa wi u koo n̄n dɔmɛ. N buram bo ba kun daa ȳero mara.

²⁵ Yudasi wi u koo n̄n dɔmɛ u nɛɛ, asa n̄ nɛ yinni.

Yesu n̄n wisa u nɛɛ, wuna mi.

*Yinnin d̄ia domaruginu**(I maa mɛerio Maaku 14:22-26, Luku 22:15-20, Korinti I, 11:23-25)*

²⁶ Sanam mɛ ba dimɔ, Yesu pɛɛ sua. Ye u Gusunɔ siara u kpa u ye mururu u win bwāabu wɛ u nɛɛ, i m̄ɔ i di, yeniwa nɛn wasi.

²⁷ Yen biru u tam n̄ra sua. Ye u Gusunɔ siara u kpa, u bu wɛ u nɛɛ, i n̄ruo bɛɛ kpuro. ²⁸ Domi yeniwa nɛn yɛm, m̄ sɔɔ Gusunɔ u win n̄ɔ mwɛeru sire, mɛ mu yari tɔn dabirun s̄ bu ka torarun suuru wa. ²⁹ Na bɛɛ sōmɔ, saa tɛn di na n̄ maa tam meni n̄rum̄ sere d̄oma te nɛ ka bɛɛ sa ko tam kparam n̄ nɛn Baaban bandu sɔɔ.

³⁰ Yen biru ba womusu kua ma ba yara ba da Olifin guuru w̄llo.

*Yesu u nɛɛ, Pɛɛ koo n̄n siki**(I maa mɛerio Maaku 14:27-31, Luku 22:31-34, Yohanu 13:36-38)*

³¹ Yera Yesu u win bwāabu sōwa u nεε, gisɔn wōku te, bεε kpuro i ko tora nen sō, domi ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ, “Kon yāa kparo go, kpa yāanu nu yarina yam kpuro.” ³² Adama nà n seewa gɔrin di kon bεε gbiiya Galileo.

³³ Piεε nùn sōwa u nεε, baa be kpuro bà n tora wunen sō, nena kun toramo pai.

³⁴ Yesu nùn wisa u nεε, ka geema na nun sōmɔ, gisɔn wōku te, goo dɔɔ gu sere swī kaa man siki nɔn ita.

³⁵ Piεε nùn sōwa u nεε, baa sà n ko gbi sannu na n nun sikimɔ. Bwāa be ba tie mεya ben tii ba gerua.

Yesu u kanaru mɔ Gesemanε

(I maa mεerio Maaku 14:32-42, Luku 22:39-46)

³⁶ Yera Yesu ka win bwāabu ba tura yam mi ba mɔ Gesemanε. Ma u bu sōwa u nεε, i sinɔ mini kpa n da n kanaru ko gjo.

³⁷ U Piεε ka Sebeden bibu yiru sua ba susi wuswaaɔ. Ma nuku sankiranu nùn deema, win wasi dwiiya. ³⁸ Yera u bu sōwa u nεε, nen nukura sankira sere n gɔɔ gum girari. I yōro mini i ka man dom se.

³⁹ U ka bu tondina ma u kpuna u kibari u kanaru kua u nεε, nen Baaba, n n ko n kora, a de wahala ye, yu man doonari. Adama n n mɔ nge mε na kī ma n kun mɔ nge mε a kī.

⁴⁰ Yen biru u wurama bwāabu ita yen mi, u deema ba do ma u Piεε sōwa u nεε, n n man na, i kpana i ka man dom se baa kɔbi tia. ⁴¹ I n dom sera kpa i n kanaru mɔ kpa i ku ra du kɔkiribu sɔɔ. Tɔnun gōru ga kī adama wasi yen dam bie.

⁴² U kpam ka bu tondina nɔn yiruse u kanaru kua u nεε, nen Baaba, wahala yeni yà kun koo man doonari na kun ye wa, a de wunen kīru tu kora.

⁴³ U kpam wurama win bwāabun mi ma u deema ba do, domi ben nɔni bunia. ⁴⁴ Yesu u kpam bu deri u doona u kanaru kua nɔn itase ka gari tee yi. ⁴⁵ Ma u kpam wurama win bwāabun mi u nεε, i do ka tē i wērāmɔ? Saa ya turuku kooma ye ba koo Tɔnun Bii tɔn kōsobu nɔmu sɔndia. ⁴⁶ Wee wi u koo nùn dɔmε u sisi, i seewo su ka bu yinna.

Yesun mwaabu

(I maa mεerio Maaku 14:43-50, Luku 22:47-53, Yohanu 18:3-12)

⁴⁷ Yesu kun gari yi gerum kpa Yudasi ka tunuma, bwāabu wɔkura yiru yen turo. Tɔn dabi dabira nùn swīi ba takobiba ka bokunu neni. Yāku kowo tɔnwerobu ka guro guroba ba bu gɔra. ⁴⁸ Yudasi wi u koo Yesu dɔmε u raa bu yīreru sōsi u nεε, wi kon nenε n bɔkasi, wiya mi, i nùn mɔɔ. ⁴⁹ Mii mii u susi Yesun mi u nεε, yinni a sōɔ kpa n do?

Ma u nùn nenua u bɔkasi. ⁵⁰ Yesu u nùn sōwa u nεε, bɔrɔ, ye a kobu na a koowo.

Yera tɔn be, ba na ba Yesu sēre ba mwa. ⁵¹ Yesun tɔmbun turo u win takobi woma, u ka yāku kowo tɔnweron yoon soo sōra u bura. ⁵² Yera Yesu nùn sōwa u nεε, a wunen takobi wesio yen kararo, domi baawure wi u takobi neni, takobiwa ya koo nùn go. ⁵³ A n yē ma kon kpī n nen Baaba faaba kana kpa u yande man wɔllun gɔradoban wuunu gɔriama n kere wɔkura yiru? ⁵⁴ Adama nà n kua mε, amɔna Gusunɔn gari yi koo ka yibiara yi yi gerumɔ ma mεya kon ka gbi.

⁵⁵ Ma Yesu u tɔn wɔru ge sōwa u nεε, n weene i man mwaabu na ka takobiba ka bokunu nge swaa dio? Baadommawa na ra n sō ka bεε sāa yerɔ na n keu sōsimɔ, i n maa man mwaare. ⁵⁶ Adama ye kpuro ya koorawa kpa Gusunɔn sɔmɔbun gari yi ka kora yi yi wāa Gusunɔn gari sɔɔ.

Yera win bwāabu kpuro ba nùn deri ba duki sua.

Ba Yesu sirimɔ Yuuban tɔnwerobun mennɔ yerɔ

(I maa mɛɛrio Maaku 14:53-65, Luku 22:54-55, 63-71, Yohanu 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Be ba Yesu mwa ba ka nùn da Kaifa yāku kowo tɔnweron mi, mi wooda yērobu ka guro guroba mennɛ. ⁵⁸ Pɛɛ u Yesu swii dandankuru sere ka yāku kowo tɔnweron yenu yaaraɔ. U dua yenu yaaraɔ ma u sina ka yenu kɔsobu u ka wa nge mɛ gari yi, yi koo ka wiru goora.

⁵⁹ Yāku kowo tɔnwerobu ka guro gurobun mennɔ kpuro ba seeda weesugia kasu bu Yesu mani bu wa bu ka nùn go. ⁶⁰ Adama ba ñ wa, baa mɛ seedagii dabiru ta na ta weesu kua. Yen biru tɔmbu yiru gaba na. ⁶¹ Ba nɛɛ, durɔ wini gerua u nɛɛ, u koo kpɪ u Gusunɔn sāa yeru sura kpa u tu bani sɔɔ itan baa sɔɔ.

⁶² Yāku kowo tɔnweru u seewa u Yesu bikia u nɛɛ, a ñ gɛɛ wisimɔ? Mban bwesera tɔn beni ba nun manimɔ.

⁶³ Adama Yesu u maari. Ma yāku kowo tɔnwerɔ nùn sɔɔwa u nɛɛ, a bōruo ka Gusunɔ Yinni wason yīsiru, a sun sɔɔwɔ ñ n wunen na Gusunɔ u gɔsa, a sāa win Bii.

⁶⁴ Yesu nùn wisa u nɛɛ, wunen tii a gerua kɔ. Adama na bɛɛ sɔɔmɔ sɔɔ teeru i ko i Tɔnun Bii wa u sɔ Gusunɔ Yinni damgiin nɔm geuɔ. I ko maa nùn wa u wee guru wirun di.

⁶⁵ Yera yāku kowo tɔnweru u win tiin yaberu nɛnua u karana mɔrun sɔ ma u nɛɛ, u Gusunɔ gari kam gerusi, seedagii berɔ sa kpam mara. I nua tɛ gari kam ye u gerua. ⁶⁶ Amɔna i wa.

Ba nɛɛ, n weenɛwa bu nùn go.

⁶⁷ Yen biru ba nùn yātam sie nɔniɔ, ma ba nùn nɔm kusa so, gaba nùn baari so. ⁶⁸ Ba nɛɛ, Kirisi a de Gusunɔ u nun sɔ, kpa a sun sɔ wi u nun so.

Pɛɛ u Yesu siki

(I maa mɛɛrio Maaku 14:66-72, Luku 22:56-62, Yohanu 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Pɛɛ u sɔ yenu yaaraɔ. Wɔndia goo u nùn susi u nɛɛ, wunen tii a raa wāa ka Yesu Galilegii wi sannu.

⁷⁰ Adama u siki baawuren nɔni biru u nɛɛ na ñ yɛ mba a gerumɔ.

⁷¹ Yen biru u seewa u da yenu yaaran kɔnnɔwɔ. Wɔndia goo kpam nùn wa ma u be ba wāa mi sɔɔwa u nɛɛ, durɔ wini u raa wāa ka Yesu Nasaretigii wi.

⁷² Ma Pɛɛ kpam siki ka bōri u nɛɛ, na ñ durɔ wi yɛ.

⁷³ Ye n tɛ fiiko be ba wāa mi, ba susi Pɛɛn bɔkuɔ ba nɛɛ, ka gem, a sāawa ben turo, wunen gari geru gerusu nun terasia.

⁷⁴ Yera u bōrua u sɔnna u nɛɛ, na ñ durɔ wi yɛ.

Mii mii ma goo dɔɔ ga swi. ⁷⁵ Ma Pɛɛ u Yesun gari yi yaaya yi u raa gerua u nɛɛ, goo dɔɔ gū sere swi kaa man siki nɔn ita. U yara tɔɔwɔ u swi gem gem.

27

Ba ka Yesu da

Pilatin wuswaaɔ

(I maa mɛɛrio Maaku 15:1, Luku 23:1-2, Yohanu 18:28-32)

¹ Ye n kua buru buru yellu yāku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu ba nɔɔ tia kua bu ka Yesu go. ² Ye ba nùn bɔkua ba kpa ba ka nùn da ba Pilati tem yēro nɔmu beria.

*Yudasin gɔɔ**(I maa mɛerio Gɔrobun Kookoosu 1:18-19)*

³ Ye Yudası wi u Yesu dɔmɛ u wa ba Yesu taarɛ wɛ bu go, win nuki sankira ma u ka sii geesun gobi tɛna ye wura yāku kowo tɔnwerobu ka guro gurobun mi. ⁴ U nɛɛ, na durum kua ye na ka tɔn dɛɛro gɔɔ bɔrie.

Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, bɛsɛn baaya, wunɛn gariya.

⁵ Yudası gobi yi yari sāa yerɔ ma u yara u da u tiı soora doke.

⁶ Yāku kowo tɔnwerobu ba gobi yi dɔbura ba nɛɛ, n n̄ weene su gobi yi kpɛɛ sāa yerun gobi beru yerɔ, domi tɔnɔn yɛm gobiya.

⁷ Ye ba wesiana ba kpa ba ka gobi yi tem dwa mɔmɔn mi, mi ba ko n da sɔbu sike. ⁸ Yen sōna ba tem mɛ sokumɔ tem yɛmgim sere ka gisɔn gisɔ. ⁹ Yera Gusunɔn sɔmɔ Yeremin gari yi kooro yi yi nɛɛ, “Ba sii geesun gobi tɛna ye sua, gobi yi Isireliba ba wesiana ba wɛ win sɔ, ¹⁰ ba ka tem dwa mɔmɔn mi, nge mɛ Yinni u man yiire.”

*Pilati u Yesu gari bikiamɔ**(I maa mɛerio Maaku 15:2-5, Luku 23:3-5, Yohanu 18:33-38)*

¹¹ Yesu yɔ tem yɛro Pilatin wuswaaɔ ma tem yɛro wi, u nùn bikia u nɛɛ, wuna Yuuban sunɔ?

Yesu nùn wisa u nɛɛ, wunɛn tiı a gerua kɔ.

¹² Yen biru sanam mɛ yāku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu ba nùn mɛm mani, u n̄ gɛɛ wisa. ¹³ Yera Pilati nùn bikia u nɛɛ, a n̄ mɛm kpuro nɔɔmɔ mɛ ba nun manimɔ?

¹⁴ Adama Yesu kun nùn wisa baa nɔn teeru sere biti baka tem yɛro wi mwa.

*Ba Yesu taarɛ wɛ bu go**(I maa mɛerio Maaku 15:6-15, Luku 23:13-25, Yohanu 18:39-19:16)*

¹⁵ Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru baatere tem yɛro ra pirisɔm turo karewa wi tɔn wɔru ga kī. ¹⁶ N deema saa ye sɔɔ, pirisɔm yīsiruɔii gɔɔ wāa mi, wi ba sokumɔ Baraba. ¹⁷ Yen sōna sanam mɛ ba mɛnne, Pilati u bu bikia u nɛɛ, wara i kī n bɛɛ kara, Baraba? Nge Yesu wi ba sokumɔ Kirisi.

¹⁸ Domi u yɛ sāa sāa ma nisinun sōna ba nùn Yesu nɔmu beria.

¹⁹ Ye Pilati sɔ win siri yerɔ win kurɔ nùn tɔnu gɔria u nɛɛ, a ku nɔma doke durɔ gemgii win gari sɔɔ domi wɔku te, na wahala wa dosu sɔɔ durɔ win sɔ.

²⁰ Yāku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu ba tɔn wɔru sɔmɔ gu de bu Baraba kara kpa bu Yesu go. ²¹ Pilati u bu bikia u nɛɛ, be yiru ye sɔɔ, ben wara i kī n bɛɛ kara.

Ba nɛɛ, Baraba.

²² Ma Pilati nɛɛ, n̄ n mɛn na, mba kon ko ka Yesu wi ba mɔ Kirisi.

Be kpuro ba nɛɛ, a nùn kporeo dāa bunanarɔ.

²³ Pilati u nɛɛ, kɔsa yerà u kua.

Adama ba nɔɔgiru sua wɔllɔ ba nɛɛ, a nùn kporeo dāa bunanarɔ.

²⁴ Ye Pilati wa ma ye u mɔ kpuro kama, wurenu sosimɔwa, yera u nim sɔka u nia tɔn wɔru gen wuswaaɔ u nɛɛ, durɔ gemgii win yɛm yaribu kun man wa, bɛɛn gariya.

²⁵ Ma tɔn be kpuro ba nɛɛ, win yɛm mu ko bɛsɛ ka bɛsɛn bibun sɔmunu.

²⁶ Yera Pilati bu Baraba kara, ma u dera ba Yesu sɛni so. Yen biru u nùn bu nɔmu sɔndia bu nùn kporeo dāa bunanarɔ.

*Tabu kowoba Yesu**yaakoru mɔ**(I maa mɛerio Maaku 15:16-20, Yohanu 19:2-3)*

²⁷ Pilatin tabu kowobu ba ka Yesu da tem yēron siri yerɔ, ma tabu kowobu kpuro ba menna mi. ²⁸ Ba nūn win yānu potari ma ba nūn gurumusu swāabu sebusia. ²⁹ Ma ba sāki tundu bakana ba nūn dokea wirɔ, ma ba nūn deka wē win nɔm geuɔ. Yen biru ba nūn yīramme ba yaakoru mɔ ba mɔ, Yuuban sunɔ, fɔɔ baasira.

³⁰ Ba nūn yātam siriki ma ba deka wēena ba ka nūn soomɔ wirɔ. ³¹ Ye ba nūn yaakoru kua ba kpa, ba nūn gurumusu te potari ba kpam nūn win yānu sebusia ma ba ka nūn da bu dāa bunanaru kpare.

Ba Yesu kpare dāa bunanaru wɔllɔ

(I maa mɛerio Maaku 15:21-32, Luku 23:26-43, Yohanu 19:17-27)

³² Ye ba yariɔ ba ka Sirenin dura goo yinna wi ba mɔ Simɔɔ, ma ba nūn Yesun dāa bunanaru sɔbi ka tilasi. ³³ Ye ba tura yam mi ba ra soku Gɔɔgɔta, yen tubusiana aye te ta ka wii koko weene, ³⁴ miya ba Yesu tam wē u nɔ ka tim me mu ra yem go. Ye u mu denda u n wure u mwe.

³⁵ Ba nūn kpare dāa bunanaru sɔɔ, ma ba win yānu tete toosi ba bɔnu kua. ³⁶ Ma ba sina ba nūn kɔsu. ³⁷ Win wii wɔllɔ ba yora gaa bwē ye ya win taare gerumɔ ya nɛɛ, winiwa Yesu, Yuuban sunɔ. ³⁸ Ba maa gbɛnɔbu yiru kpare dāa bunanana Yesun bɔkuɔ, turo win nɔm geuɔ, turo maa nɔm dwaɔɔ.

³⁹ Be ba sarɔ bera mi, ba nūn wiru diirisimɔ ba wɔmmɔ. ⁴⁰ Ba mɔ, wune wi kaa sāa yeru sura kpa a tu bani sɔɔ itan baa sɔɔ, a tii faaba koowo. A n sāa Gusunɔn Biin na, a sarama dāa bunanarun di.

⁴¹ Nge meya yāku kowo tɔnwerobu ka wooda yērobu ka guro gurobu ba nūn yaakoru mɔ ba nɛɛ, ⁴² u gabu faaba kua adama u kpama u tii faaba ko. Isireliban sunɔwa. U den sarama dāa bunanarun di kpa su nūn naane doke. ⁴³ U Gusunɔ naane sāa ma u nɛɛ, wiya Gusunɔn Bii. N n mɛn na, Gusunɔ u nūn faaba koowo u n nūn kī.

⁴⁴ Meya maa gbɛnɔ be ba kpare ka wi sannu, ben tii ba nūn wɔmmɔ.

Yesun gɔɔ

(I maa mɛerio Maaku 15:33-41, Luku 23:44-49, Yohanu 19:28-30)

⁴⁵ Ye n kua sɔɔ wii wɔllu, yera yam tira tem me sɔɔ kpuro sere n ka tura yokan kɔba ita. ⁴⁶ Kɔba itan saka Yesu u nɔɔgiru sua u nɛɛ, Eli, Eli, lema sabatani. Yen tubusiana, Gusunɔ nen Yinni mba n kua a ka man deri.

⁴⁷ Tɔn be ba wāa mi, ye ben gaba nua me, ba nɛɛ, u Eli soku.

⁴⁸ Yande ben turo u duka da u swɛɛ duke dukɛsu sua u kpɛɛ tam mɔmmɔm sɔɔ u bɛri dekaɔ u ka nūn tii u nɔ. ⁴⁹ Adama be ba tie ba nɛɛ, a yɔro gina, su wa nge Eli u koo na u nūn faaba ko.

⁵⁰ Yesu u kpam nɔɔgiru sua ma u nɔɔ mari.

⁵¹ Saa ye sɔɔra, beku kare te ta wāa sāa yerɔ ta gēera saa wallun di sere temɔ. Tem mu yīira ma kpenu besikira. ⁵² Sikiu wukiara, ma Gusunɔgii dabinu be ba raa gu ba seewa. ⁵³ Ba yara sikan di Yesun seebun biru, ba dua Yerusalemu Gusunɔn wuuɔ, ba tii tɔn dabinu sɔɔsi.

⁵⁴ Tabu sinambu ka be ba wāa ka wi ba Yesu kɔsu, ba tem yīiri bi wa ka kpuro ye ya koorɔ, ma bɛrum bakam bu mwa ba nɛɛ, ka geema Gusunɔn Biiwa. ⁵⁵ Tɔn kurɔ dabinu nu yɔ mi, nu Yesu mɛera saa sarun di. Ba raa nūn swīimawa saa Galilen di bu ka nūn nɔɔri. ⁵⁶ Be sɔɔ, Maari Madalagii ka Maari, Yakɔbu ka Yosefun mero, ka Sebeden bibun mero, ba wāa mi.

Yesun sikubu

(I maa mɛerio Maaku 15:42-47, Luku 23:50-56, Yohanu 19:38-42)

⁵⁷ Ye n kua yoka, durɔ gobigii goo na, Arimategiiwa, win yĩsira Yosefu, u maa sãa Yesun bɔɔ. ⁵⁸ U da Pilatin mi, u nùn kana u nùn Yesun goru wɛ. Yera Pilati nùn tu yɔllaa kua, u dera ba nùn tu wɛ. ⁵⁹ Yosefu wi, u goo te sua u beku kpaaru tɛkusi te ba wesa ka wɛɛ damgii. ⁶⁰ U tu kpĩ win tiin sikirɔ te u dera ba nùn dākua kperɔ. Yen biru u kpee bakaru bimiamā u ka siki ten nɔɔ kɔrua ma u doona. ⁶¹ Maari Madalagii ka Maari wiɔnɔ ba sɔ siki ten bɔkuɔ.

Sikirun kɔsubu

⁶² Ye n kua sisiru, tɔɔ wɛrarugiru, yāku kowo tɔnwerobu ka Falisiba ba da Pilatin mi sannu. ⁶³ Ba nɛɛ, yinni sa yaaye ye weesugii wi, u raa gerure sanam mɛ u wāa handunia sɔɔ. U nɛɛ, sɔɔ itan biru u koo se gɔrin di. ⁶⁴ Yen sɔ, a wooda wɛɛyɔ bu siki te kɔsu sere sɔɔ ita, kpa win bwāabu bu ku raa nɛ bu win goru gbɛni, kpa bu tumbu sɔ bu nɛɛ, u seewa gɔrin di. Wee dāaki sini su koo gbiikisu kpāaru kera.

⁶⁵ Pilati u bu sɔɔwa u nɛɛ, i tabu kowobu mɔ, i doo i tu kɔsu nge mɛ i ko kpĩ.

⁶⁶ Ba doona ma ba yĩreru kua siki ten nɔɔwɔ bu ka tubu goo ù n wukia. Ma ba tabu kowobu yi, ba tu kɔsu.

28

Yesun seebu gɔrin di

(I maa mɛɛriɔ Maaku 16:1-10, Luku 24:1-12, Yohanu 20:1-10)

¹ Tɔɔ wɛrarugirin biru, alusuma buu sɔnu buru buru yellu, Maari Madalagii ka Maari wiɔnɔ ba siki te tendem da. ² Suaru sɔɔ tem yĩri bakabu seewa, ma Yinnin gɔrado u sarama wallun di u na u kpee te bɔria u sinari. ³ Win wuswaa ballimɔ nge guru maakinu ma win yānu buriri nge suru. ⁴ Bɛrum bakam mu kɔso be mwa ba diira ma ba kua nge gonu. ⁵ Gɔrado wi, u kurɔ be sɔɔwa u nɛɛ, i ku bɛrum ko bɛɛ! Na yɛ ma Yesuwa i kasu, wi ba kpare dāa bunanarɔ. ⁶ U ñ wāa mini, u seewa nge mɛ u raa gerua. I na i wa mi u raa kpĩ, ⁷ kpa i da fuuku fuuku i win bwāabu sɔ ma u seewa gɔrin di. Wee, u bɛɛ gbiiyɔ u dɔɔ Galileɔ. Mija i ko nùn wa. Yera na bɛɛ sɔɔbu na.

⁸ Ba gɔsira kpaaka sikiru min di ka bɛrum ka nuku doo bakabu, ba duki da bu bwāa be labaari ye sɔ. ⁹ Wee Yesu ka bu yinna ma u nɛɛ, na bɛɛ tɔburā.

Ma ba na ba win naasu nenua ba nùn sāwa.

¹⁰ Yera Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, i ku bɛrum ko, i doo i negibu sɔ bu doo Galileɔ. Mija ba koo man wa.

Kɔso ben gari

¹¹ Nge mɛ ba dɔɔ, kɔso ben gaba dua wuu sɔɔ ba yāku kowo tɔnwerobu sɔɔwa ye n koorā kpuro. ¹² Ma yāku kowo tɔnwerɔ be, ba menna ka guro gurobu ba wesiana ma ba tabu kowobu gobi bɛkɛ kā. ¹³ Ba bu sɔɔwa ba nɛɛ, i geruo ma win bwāaba ba na wɔkuru ba win goru gbɛna sanam mɛ i do. ¹⁴ Tem yɛro ù n gari yi nua sa yɛ mɛ sa ko nùn kua su ka bɛɛ yara wahalan di.

¹⁵ Tabu kowo be, ba gobi yi mwa ma ba kua nge mɛ ba bu yiire. Yeya n dera Yuuba ba ra n gari yi gerumɔ sere ka gisɔ.

Yesu u win bwāabu tii sɔɔsi

(I maa mɛɛriɔ Maaku 16:14-18, Luku 24:36-49, Yohanu 20:19-23, Gɔrobun Kookoosu 1:6-8)

¹⁶ Bwāabu wɔkura tia ye, ya da Galileɔ guu ten mi, te Yesu raa bu yĩreru kua.

¹⁷ Ye ba nùn wa, ba nùn sāwa. Adama ben gaba gɔrusu yiru mɔ. ¹⁸ Yesu bu susi u nɛɛ, wɔllu ka tem yiiko kpurowa ba man wɛ. ¹⁹ Yen sɔ, i doo bwesenu kpuron

mi, kpa i bu ko nen bwãabu. I bu batemu koowo ka Baan yĩsiru ka Biigiru ka Hunde Dεεrogiru. ²⁰ Kpa i de ye na bεε sɔɔwa ba n ye kpuro mem nɔɔwamme. N wee, ko na n ka bεε wãa baadomma sere ka handunian kpeero.

LABAARI GEA NGE MĒ MAAKU U YORUA

Durɔ wi u tire te yorua, win yīsira Yohanu Maaku. U ñ s̄a Yuu. U s̄awa Baanabasin dusi.

Maaku u k̄i u t̄ambu Yesun Labaari gea s̄o. U s̄osi ma Yesu u b̄osu u t̄ambu gea kuamme, ma u be ba w̄a Setam n̄omuɔ bekiam̄o. Domi Gusun̄o u w̄a ka wi. Maakun tire ten gari m̄ero ya w̄awa Maaku 10:45 s̄o. Ya n̄e, T̄onun Bii u nawa u ka gabu s̄a kpa u gbi u ka t̄on dabinu yakia.

Tire ten kpunaa

1. Yesun Labaari gea, wiru 1:1-13.
2. Yesun s̄amburun tore Galileo, wiru 1:14n di sere wiru 9:50.
3. Yesun daaru Yerusalemu gia, wiru 10.
4. Yesun w̄aaru Yerusalemu, wiru 11n di sere wiru 13.
5. Yesun ḡo ka win seebu ḡarin di, wiru 14n di sere wiru 16.

Yohanu Batemu kowon waasu

(I maa m̄erio Mateu 3:1-12, Luku 3:1-18, Yohanu 1:19-28)

¹ Yesu Kirisi, Gusun̄on Biin Labaari gean torubu wee. ² Gusun̄on s̄om̄o Esai u yen gari yorua win tireru s̄o u n̄e, Gusun̄o u n̄e,

“N̄ wee, na nen s̄om̄o ḡariɔ wunen wuswaaɔ u wunen swaa s̄ome.

³ Nen s̄om̄on n̄o ga gb̄aram̄o gbaburu s̄o ga gerum̄o ga m̄, i Yinnin swaa s̄onw̄o, kpa i n̄ ye n̄o n̄erasiam̄o yu d̄enda.”

⁴ Nge meya, Yohanu Batemu kowo u na gbaburu s̄o. U kparam̄o u m̄, bu ḡoru ḡosio ben toranun di kpa u bu batemu ko kpa Gusun̄o u bu ben toranu suuru kua.

⁵ T̄ambu kpuro ba ra n daam̄o win mi saa Yudean tem di ka maa Yerusalemu maron di. Ba ben toranu tuuba m̄, ma ba derim̄o u bu batemu m̄ daa te ba m̄ Yuudenio.

⁶ Yohanu wi, u yooyoon sansun yaberu sebua, ma u ḡona s̄eke win p̄raa. Twee ka tim bausa u ra di. ⁷ Ma u waasu m̄ u gerum̄o u m̄, ḡoo u sisi nen biru wi u man yiiko kere. Ne na kun mam tura n yiira n ȳeron baranun w̄e kusia. ⁸ Ne na b̄e batemu m̄ ka nim, adama ȳero wi, u koo b̄e batemu kowa ka Hunde D̄ero.

Yesun batemu ka win k̄kiribu

(I maa m̄erio Mateu 3:13-4:11, Luku 3:21-22, 4:1-13)

⁹ Yen biru Yesu u na Nasaretin di ye ya w̄a Galilen tem̄o, ma Yohanu n̄un batemu kua daa te ba m̄ Yuudenio. ¹⁰ Sanam me u yariɔ nim di, yera u wa w̄alla wukiara, ma u Hunde D̄ero wa nge kparuko u saram wee win w̄alla. ¹¹ Ma u n̄o gagu nua w̄ollun di ga n̄e, wuna nen Bii k̄nasi w̄i s̄o nen ḡoru dobu kpuro w̄a.

¹² Saa ye s̄ora Hunde D̄ero u Yesu sure gbaburu s̄o. ¹³ Ma u w̄a mi s̄o weeru, Setam n̄un k̄kirim̄o. Wi ka gbeku ye sanna ba w̄a mi, ma w̄ollun ḡradoba ba na ba n̄un n̄ori.

Yesu u susure kowobu n̄e soka

(I maa m̄erio Mateu 4:12-22, Luku 4:14-15, 5:1-11)

¹⁴ Ye ba Yohanu mwa ba p̄isom doke ba kpa, yera Yesu u da Galilen tem̄o u Gusun̄on Labaari gea kparam̄o. ¹⁵ U n̄e, saa ya tura, Gusun̄o u sisi u bandu sw̄i. I ḡoru ḡosio b̄en toranun di kpa i Labaari gea ye naane doke.

16 Sanam me Yesu u s̄imə Galilen daa burerun gooro, u Siməo wa ka win wəno Andere. Ba ben yāakororu kp̄emə daa bure te s̄o, domi sw̄eε gowoba ba sāa. 17 Yesu u bu s̄ōwa u n̄ε, i man sw̄iima, kon de i n da t̄ambu kasu bu man sw̄i.

18 Yande ba ben yāakoronun baa deri, ma ba n̄un sw̄i.

19 Ye u susi wuswaaə fiiko, u Yakəbu wa ka win wəno Yohanu be ba sāa Sebeden bibu. Ba wāa goo nimkuu s̄o ba yāakoronu k̄orumə. 20 Mii mii u bu soka, ma ba n̄un sw̄i. Ba ben tundo Sebede deri ka s̄om kowobu sannu goo nimkuu s̄o.

*Durə wi w̄ereku gagu ga wāasi
(I maa m̄εerio Luku 4:31-37)*

21 Ma ba da Kapenamuo. Ye n kua t̄o w̄erarugiru, ma Yesu u dua m̄ennə yerə, u bu Gusunən garin keu s̄ōsim w̄ari. 22 Biti bu mwa win keu s̄ōsi bin s̄. U bu s̄ōsiməwa ka yiiko, n n̄ m̄ə nge m̄ε wooda ȳero ba ra s̄ōsi.

23 N deema saa ye s̄o, w̄erekunugii goo u wāa ben m̄ennə yee te s̄o. U gbāra u n̄ε, 24 mba sa m̄ōsine beεe ka wunε, Yesu Nasaretigii. A nawa a ka sun kam koosia? Na ȳ wi a sāa. Wunε Gusunən t̄on D̄erowa.

25 Yesu u w̄ereku ge gerusi u n̄ε, a mario, kpa a yari durə win min di.

26 Yera w̄ereku ge, ga durə wi sura nge giri kpakpanugii, ma ga kuuki kua ga ka yara win min di. 27 Biti t̄on be kpuro mwa gem gem sere ba s̄ōnamə ba m̄, mban bwesera yenī. Gari tukiya u s̄ōsimə ka yiiko. Baa ka w̄erekunə u nu wooda w̄εemə, ma nu n̄un m̄em n̄ōwamm̄ε.

28 Ma win baaru yande kparara Galilen tem kpuro s̄o.

*Yesu u t̄on dabinu bekia
(I maa m̄εerio Mateu 8:14-17, Luku 4:38-41)*

29 Ye Yesu yara m̄ennə yerun di, wi ka Yakəbu ka Yohanu ba da Siməo ka Anderen yenuə. 30 N deema, Siməon kurən m̄ero u wasi sundu barə u kp̄i. Ye ba yande tura mi, ba win gari Yesu s̄ōwa. 31 Ma u da win mi, u n̄un n̄omu nenua u ka n̄un seesia. Yande wasi sun te, ta n̄un doonari, ma u bu n̄ōrim w̄ari.

32 Ye n kua yoka, sanam me s̄o dua, t̄amba ka barəbu kpuro ka w̄erekunugibu na win mi. 33 Ma wuugibu kpuro ba m̄enna dii t̄en mi u wāan k̄onnəwə. 34 U dabiru bekia saa ben bara bwese bwesekan di, ma u maa w̄ereku dabinu gira. Adama u n̄ deri w̄ereku ni, nu gari gere domi nu n̄un ȳε.

*Yesu u b̄asu Galilen temə
(I maa m̄εerio Luku 4:42-44)*

35 Yen sisiru buru buru yellu, sanam me yam kun d̄εeram kpa, Yesu u seewa u yara. U doona mi n̄ d̄esire, u kanaru m̄. 36 Ma Siməo ka win kpaasibu ba n̄un kasu. 37 Sanam me ba n̄un wa ba n̄un s̄ōwa ba n̄ε, t̄ambu kpuro w̄ə ba nun kasu.

38 U bu s̄ōwa u n̄ε, n weene su da wusu gasu s̄o si su ka sun sikerene, kpa n maa waasu ko mi, domi yen s̄ōna na na.

39 Ma u b̄asu Galilen tem kpuro s̄o u waasu m̄ ben m̄ennə yenə, u maa w̄erekunu giramə.

*Yesu u wi u bara disigiru barə bekia
(I maa m̄εerio Mateu 8:1-4, Luku 5:12-16)*

40 N wee, goo u na Yesun mi, wi u bara disigiru m̄ə u yiira u n̄un faaba kana. U n̄ε, à n wura kaa kp̄i a man bekia kpa n d̄εera.

⁴¹ Yera wɔnwɔnda Yesu mwa, ma u win nɔmu demia u nɔn baba u nee, na wura, a bekuro kpa a deera.

⁴² Yande bara disigii te, ta nɔn yɔsu, ma u bekura u deera. ⁴³⁻⁴⁴ Sanam meya Yesu u nɔn sɔwa ka dam u nee, a ku goo gee sɔ. Adama a doo a tii yaku kowo tusia, kpa a yakuru ko te Mawisi raa bee yiire, a ka baawure seeda sɔsi ma a bekura a deera. Ma u dera u doona.

⁴⁵ Adama durɔ wi, u doona ma u da u gari yi kparam wɔri batuma sɔɔ ye n kooro wi sɔɔ. U gari yi saarimɔ sere Yesu kun kpia u wuu due, adama u yɔra wuun biruɔ mi n desire. Ma tɔmba naamɔ win mi saa baaman di.

2

Yesu u durɔ goo beki win wasin bee tia gu (I maa meerio Mateu 9:1-8, Luku 5:17-26)

¹ Sɔɔ meerun biru, Yesu u wura Kapenamɔ. Tɔmba nua ma u waa yenuɔ. ² Ma tɔn wɔru ga menna sere ayeru maa sari baa kɔnnɔwɔ. Ma u bu Labaari gean gari nɔɔsiamɔ. ³ Ba ka nɔn durɔ goo naawa win wasin bee tia gu. Tɔmbu nnewa ba nɔn sɔwa. ⁴ Adama tɔn wɔru gen sɔ ba kpana bu Yesu susi. Yen sɔna ba diru mi u waaɔn wɔllɔ yaba win deedeeru. Ye ba yaba ba kpa, ma ba ka wɛɛ beku baɔ te sarasia tɛ sɔɔ durɔ wi, u kpɛ. ⁵ Ye Yesu u durɔ ben naane dokebu wa bi ba mɔ wi sɔɔ, u barɔ wi sɔwa u nee, bii durɔbu, a wunen durum suuru wa.

⁶ Wooda yɛrobu gabu ba sɔ mi, ma ba tii bikiamɔ gɔruɔ ba mɔ, ⁷ mban sɔna durɔ wi, u gari gerumɔ mesum. U Gusunɔ wɔmmɔwa. Wara koo kpɛ u durum suuru ko Gusunɔ turo baasi. ⁸ Mii mii Yesu u gia ye ba bwisikumɔ. Ma u bu bikia u nee, mban sɔna i gari yinin bweseru bwisikumɔ beɛn gɔruɔ. ⁹ Yerà ya sɛsɔ bo, bu ka barɔ wi sɔ u win durum suuru wa, n kun me bu nɔn sɔ u seewo u win kpɛn yeru kure, kpa u si. ¹⁰ Adama na ki i n ye ma Tɔnun Bii u yiiko mɔ handunia ye sɔɔ u ka durum suuru ko.

Yera u barɔ wi sɔwa u nee, ¹¹ na nun sɔmɔ, a seewo a wunen kpɛn yeru kure, kpa a we yenuɔ.

¹² Nge me tɔmbu kpuro ba nɔn meera swee, durɔ wi, u seewa u win kpɛn yeru sua, u n yariɔ. Biti baka tɔn be mwa gem gem, ma ba Gusunɔ beere wɛemɔ. Ba gerumɔ ba mɔ, ba n yenin bweseru waare.

Yesu u Left soka

(I maa meerio Mateu 9:9-13, Luku 5:27-32)

¹³ Yera Yesu u kpan wura daa burerun gooro. Tɔmbu kpuro ba naamɔ win mi, ma u bu Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ. ¹⁴ Sanam me u sarɔ u Lefti wa, Alufen bii, u sɔ gbere yerɔ. U nɔn sɔwa u nee, a man swiyyi.

Lefti seewa ma u nɔn swii.

¹⁵ N deema sanam me Yesu u dimɔ Lefin yenuɔ, gbere mwaabu ka kɔsan kowobu dabira sɔ ka wi, ka win bwāabu sanna, domi ba dabi be ba nɔn swii.

¹⁶ Ye Falisiban wooda yɛrobu ba Yesu wa u dimɔ ka gbere mwaabu ka kɔsan kowobu sanna, ba win bwāabu bikia ba nee, mban sɔna u ka gbere mwaabu ka kɔsan kowobu dimɔ sanna.

¹⁷ Ye Yesu u ye nua, u wooda yɛro be sɔwa u nee, be ba bwāa do ba n timgiin bukata mɔ ma n kun mɔ be ba barɔ. Na n ne n ka gemgibu soku. Na nawa n ka torobu soku.

Nɔɔ bɔkurun gari

(I maa meerio Mateu 9:14-17, Luku 5:33-39)

¹⁸ Ye Yohanun bwāabu ka Falisibagibu ba nɔɔ bɔkua, tɔmba na ba Yesu bikia ba nɛɛ, mban sɔna Yohanun bwāabu ka Falisibagibu ba nɔɔ bɔkua, ma wigiba kun bɔkua.

¹⁹ Yesu u bu bikia u nɛɛ, kurɔ kpaon durɔn bɔrɔba ba koo kpī bu nɔɔ bɔke sanam mɛ sɔɔ kurɔ kpaon durɔ wāa ka be? Aawo, baa n̄ n saa yeren na, ù n wāa ka be, ba n̄ kpɛ bu nɔɔ bɔke. ²⁰ Adama saa sisi yɛ sɔɔ ba koo bu kurɔ kpaon durɔ suari, sanam mɛya ba koo nɔɔ bɔke.

²¹ Ba ku ra yabe tɔkɔru kɔre ka kīa kpaasi ba n̄ nim doke. Bā n̄ kua mɛ, kīa kpaasi, su koo gawana kpa su yabe tɔkɔrugisu gīa kpa gɛɛrabu sosi. ²² Ba ku ra maa tam kpaam wisi gɔnan bɔɔnu sɔɔ ni nu diira. Bā n̄ kua mɛ, tam kpaam mɛ, mu koo de bɔɔnu nu kura, kpa mu yari kpa bɔɔ ni ka tam mɛ, n kam ko kpuro. Adama ba ra tam kpaam wisiwa gɔnan bɔɔ kpaanu sɔɔ.

Tɔɔ wɛrarugirun gari

(Imaa mɛɛrio Mateu 12:1-8, Luku 6:1-5)

²³ Tɔɔ wɛrarugiru garu sɔɔ, n deema Yesu ka win bwāabu ba sīimɔ swaa sɔɔ alikama gbaarun bɔkuɔ. Nge mɛ ba sīimɔ, win bwāabu ba alikama wɔkamɔ.

²⁴ Yera Falisiba ba Yesu sɔɔwa ba nɛɛ, u mɛɛrio, mban sɔna win bwāaba mɔ ye wooda ya yina bu ko tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ.

²⁵ Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, i n̄ garire ye Dafidi u kua sanam mɛ gɔɔra bu mɔ wi ka win bwāabu, ma ba n̄ gāanu mɔ ni ba koo di? ²⁶ U dua Gusunɔn dirɔ Abiataa, yāku kowo tɔnweron waati, ma u pɛɛ di ye ba Gusunɔ yiiye, ye n̄ n weene goo u di ma n̄ kun mɔ yāku kowobu tɔna. Adama Dafidi u ye di, u maa win bwāabu wɛ.

²⁷ Ma Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔ u tɔɔ wɛrarugiru wunawa tɔnun arufaanin sɔ. U n̄ tɔnu taka kue tɔɔ wɛrarugirun sɔ. ²⁸ I de i n̄ yɛ ma Tɔnun Biiwa u tɔɔ wɛrarugiru kua.

3

Durɔ win nɔm teu ga gu

(Imaa mɛɛrio Mateu 12:9-14, Luku 6:6-11)

¹ Ma Yesu u kpaam dua mennɔ yerɔ. Durɔ goo wāa mi, win nɔm teu ga gu. ² Tɔmba Yesu mɛɛra bu wa ù n koo durɔ wi bekia tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, kpa bu ka wa bu n̄n durum mani. ³ Ma u durɔ wi sɔɔwa win nɔmu ga gu mi, u nɛɛ, a seewo a yɔra suunu sɔɔ.

⁴ Ma u tɔn be bikia u nɛɛ, mba n̄ weene bu tɔmbu kua tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ. Gea? Nge kɔsa. N weene bu tɔnu faaba ko? Nge bu n̄n go.

Adama ba maari. ⁵ Yesu u bu mɛɛra ka mɔru u ka sikerena, ma win nukura sankira ben woo bɔbunun sɔ. Yera u durɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, a wunen nɔmu demia.

U ge demia ma ga wura nge mɛ ga raa sāa. ⁶ Yen sɔna Falisiba ba yara ma ba yande menna ka Herodun tɔmbu, ba wesiana nge mɛ ba koo ko bu ka Yesu go.

Tɔn wɔru guna ya na Yesun mi

⁷ Yesu ka win bwāabu ba tii gawa ba da Galilen daa bureru gīa, ma tɔn wɔru guna n̄n swīi. Tɔn be, ba nawa Galilen di ka maa Yudean tem di, ⁸ ka Yerusalemun di, ka Idumen tem di, ka Yuudenin gurun di, ka Tiri ka Sidonin baru kpaanun di. Tɔn wɔru guna ye, ya na Yesun mi yɛn sɔ ba ye u mɔ kpuron labari nua. ⁹ Tɔn wɔru guna yen kpāarun saabu Yesu u win bwāabu sɔɔwa u nɛɛ, bu n̄n goo nimkuu sɔɔru kuo, kpa tɔn be, bu ku n̄n baasi. ¹⁰ Yesu u raa tɔn dabinu bekia, yen sɔna be ba barɔ ba bɔrikiama bu wa bu ka n̄n baba.

¹¹ Werekunu nù n nùn wa nu ra nùn kpunewa kpa nu n kuuki mò nu n gerumò, wuna Gusunòn Bii. ¹² Adama Yesu u ra nu gerusi gem gem nu ku ka gere wi u sãa.

Yesu u bwāabu wākura yiru gōsa

(I maa mēerio Mateu 10:1-4, Luku 6:12-16)

¹³ Yen biru Yesu u da guuru wòllò, ma u tōmbu gabu soka be u kī. Ma ba da win mi. ¹⁴ Yera u ben wākura yiru gōsa, [u bu yīsiru kã gōrobu], be ba ko n ka nùn wāa, kpa u bu gōri bu Labaari gea kpara, ¹⁵ kpa u bu dam wē bu ka werekunu gira. ¹⁶ Tōnu wākura yiru ye u gōsa wee, Simòò wi u yīsiru kã Pīē, ¹⁷ ka Yakōbu ka win wònò Yohanu, Sebeden bibu be u yīsiru kã Buanēge, yen tubusiana guru kukirinugibu, ¹⁸ ka Andere, ka Filipu, ka Baatelemi, ka Mateu, ka Tomaa, ka Yakabu Alufen bii, ka Tade, ka Simòò wi u win tem gari kī, ¹⁹ ka sere Yudasi Isikariotu wi u tōmbu Yesu nōmu sōndia.

Yesun tōmbu ba kī

bu ka nùn doona

²⁰ Ma ba wura yēnuò. Tòn wōru ga wure ga mēna sere Yesu ka win bwāabu ba fēe bia bu di. ²¹ Sanam mē win dusiba ye nua, ba da bu ka nùn doona min di, domi ba gerumò u wiirawa.

Yesu u ka tii yinamò

(I maa mēerio Mateu 12:22-32, Luku 11:14-23, 12:10)

²² Ma wooda yēro be ba wee saa Yerusalemun di ba gerumò ba mò, Beseburu u nùn wāasiwa. Werekunun sunò wiya u nùn dam wē u ka werekunu gira.

²³ Yen sōna Yesu u tōmbu soka ma u bu bikia ka mōndu u nēē, amōna Setam ya koo kpī yu yen tii gira. ²⁴ Bandun tōmbu bà n tabu mò ben suunu sòò, ban te, ta ñ kpē tu te. ²⁵ Yēnu gèn tōmba maa sankinamò, ga ñ kpē gu te. ²⁶ Setam yà n maa ka yen tii tabu mò, yen dam mù n bōnu kua, ya ñ kpē yu tē, yen dam mu koo naru ko.

²⁷ Goo kun kpē u du damgiin yēnuò u ka win yānu gura u kun gina damgii wi bōkue u sere win yānu gura.

²⁸ Ka geema, na bēē sōmò, toraru ka gari kam kpuro ye tōmba gerumò, ba koo bu ye suuru kua. ²⁹ Adama baawure wi u Hunde Dēero gari kam gerusimò, u ñ suuru wasi. Win torara ko n maa nùn wāasiwa ka baadommaò.

³⁰ Yesu u yenì geruawa yèn sō gaba nēē wērekuwa ga nùn wāasi.

Berà ba sãa Yesun wònòbu

ka win mēro

(I maa mēerio Mateu 12:46-50, Luku 8:19-21)

³¹ Sanam mēya win wònòbu ka win mēro ba tunuma. Ba yōra tōwò, ba goo gōra u nùn sokuma. ³² Tòn wōru ga sō ga nùn sikerene, ma goo u nùn sōwòwa u nēē, wee, wunen mēro ka wunen wònòbu ba yō tōwò ba nun soku.

³³ Ma u nēē, wara sãa nen mēro. Berà ba sãa nen wònòbu.

³⁴ Ma u be ba nùn suunu bure mēera u ka sikerena, ma u nēē, nen mēro ka nen wònòbu wee. ³⁵ Baawure wi u Gusunòn kīru mò, wiya nen wònò, ka nen sesu, ka nen mēro.

4

Dīa bwese yēkon gari

(I maa mēerio Mateu 13:1-9, Luku 8:4-8)

¹ Yesu u kpam Gusunɔn garin keu sɔɔsim wɔri daa burerun goorɔ. Tɔn wɔru guna ya mɛnna ya nɔn sikerena, yen sɔna u bu deri goorɔ u goo dua ge ga wɔa nim sɔɔ, ma u sina. ² Ma u bu gɔa dabinu sɔɔsim wɔri ka mɔnnu. Win sɔɔsibu sɔɔ u gerua u nɛɛ, ³ i swaa dakio. Durɔ goo u yara u ka dɔa bweseru yɛka. ⁴ Sanam mɛ u yɛkamɔ, sukum wɔruma swaa sɔɔ. Gunɔsu na su di. ⁵ Sukum gam maa wɔri kpee saara wɔllɔ mi tem kun duku. Ma mu kpia yande yɛn sɔ tem kun duku. ⁶ Adama ye sɔɔ u bɔbia mu dɔɔ mwaara ma mu gbera yɛn sɔ mu n gbini mɔ. ⁷ Sukum gam maa kpam wɔri sɔki sɔɔ. Sɔki kpia fuuku ma yi yina mu kpɛa. Mu n mara. ⁸ Adama sukum gam maa wɔruma tem gem sɔɔ. Mu kpia ma mu kpɛa ma mu mara sukum ten tenibu, sukum wata wata, sukum wunɔm wunɔm.

⁹ Ma u nɛɛ, wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔwɔ.

Mɔnnun asansi

(Imaa mɛɛrio Mateu 13:10-17, Luku 8:9-10)

¹⁰ Sanam mɛ Yesu u tia wi turo, be ba nɔn swi ka bwɔabu wɔkura yiru ye sannu, ba nɔn mɔnnun asansi bikia. ¹¹ U bu sɔwɔa u nɛɛ, bɛɛya Gusunɔ u win bandun asiri sɔɔsi, adama be ba tie ba gari kpuro nɔwɔ ka mɔnnu, ¹² kpa “Bu ka mɛɛri ba kun wa.

Bà n maa nua, kpa n ku bu yeeri,
kpa bu ku raa ka gɔru gɔsie,
Gusunɔ u sere bu suuru kua.”

Mɔn ten tubusianu

(Imaa mɛɛrio Mateu 13:18-23, Luku 8:11-15)

¹³ Ma u bu sɔwɔa u nɛɛ, mɔn teni ta n bɛɛ yeeri? N n mɛn na, amɔna ni nu tie kpuro nu koo ka bɛɛ yeeri. ¹⁴ Durɔ wi, Gusunɔn gariya u yɛkamɔ. ¹⁵ Tɔn be ba ka swaa baaru weenɛ mi ba gari yi yɛka, beya bà n gari yi nua Setam da nɛ u yi wuna ben gɔrun di. ¹⁶ Mɛya maa be ba ka kpee saaran tem weenɛ, beya bà n gari yi nua mii mii ba ra yi mwɛ ka nuku dobu. ¹⁷ Adama ba ku ra n gbini mɔ ben tii sɔɔ, ba ku ra yɔre n ka te. Sanam mɛ wahala ka nɔni swɔara tunuma gari yin sɔ, yande kpa bu biru wura. ¹⁸ Gaba maa sɔa be ba ka tem sɔkunugum weenɛ. Beya ba ra gari yi nɔ ¹⁹ adama ba ra n wurure ka ben handunian wɔaru kpa dukian kɔra n bu taki dii. Ba gɔa dabinun kɔdɛ mɔ. Ye kpurowa ya ra gari yi tɛɛsi kpa yi kpɔna yi binu ma. ²⁰ Be ba maa ka tem gem weenɛ, beya ba ra gari yi nɔ kpa bu yi mwa kpa bu binu ma, gabu tena, gabu wata, gabu wunɔbu (100).

Fitilan mɔndu

(Imaa mɛɛrio Luku 8:16-18)

²¹ Yera Yesu u bu bikia u nɛɛ, ba ra fitila ge ga sɔre kaaru wukiri? Ba ra gu doke kpɔnɔn kɔkɔrɔ? Ba ku ra gu sɔndi dabu wɔllɔ? ²² Gɔanu sari ni nu berua ma nu n koo tera, asirin gɔanu maa sari ni nu n koo sɔɔsira. ²³ Wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔwɔ.

²⁴ U maa bu sɔwɔa u nɛɛ, i laakari koowo ye i nɔwɔ. Sakaku ge i ka yirumɔ, geya ba koo ka bɛɛ yirua, kpa bu bɛɛ sosia. ²⁵ Domi wi u mɔ, wiya ba koo sosia. Adama wi u kun gɔanu mɔ, piiko ye u mam mɔ ba koo nɔn ye wɔrari.

Dɔa bwese te ba yɛkan gari

²⁶ Ma Yesu u nɛɛ, Gusunɔn banda sɔwɔa nge durɔ goo wi u bweseru yɛka gberɔ. ²⁷ U kpunamɔ wɔkuru, u seemɔ bururu. Saa ye kpurowa bwese te, ta kpiimɔ ta kpɛamɔ. U n yɛ amɔna n koosinamɔ. ²⁸ Tema mu ka mɛn tii tu

kpiisiama, gbiikaa kp̄ii n̄onu, yen biru ker̄i, dākuru kpa tu b̄em doke. ²⁹ Sanam m̄e b̄em mu ye, kpa bu ḡē ka k̄omb̄o domi ḡēebun sanam mu tura.

Mutaadin biman gari

(I maa m̄erio Mateu 13:31-32, 34, Luku 13:18-19)

³⁰ Yesu u k̄pam wure u n̄e, mba sa ko ka Gusun̄on bandu weesina. Ka m̄on ter̄a sa ko tu tubusia. ³¹ Ta ka mutaadin bima weene. B̄a n̄ ye duurum̄o ḡbero, handunian ḡāa bweseru k̄puro s̄o yeya ya piiburu bo. ³² Adama b̄a n̄ ye duura b̄a n̄ kpa ya ra k̄p̄ȳe ye ko d̄āru, kpa ya k̄āasi b̄eke ko sere gun̄osu su sokunu ko yin kuk̄s̄o.

³³ Yesu u t̄on be Labaari gean gari s̄ōwa ka m̄on dabinu nge nini, nge m̄en saka ba koo k̄p̄i bu n̄o. ³⁴ U n̄ ka bu gari diri kue ma n̄ kun m̄o ka m̄ondu, adama u n̄ tia ka win bw̄āabu t̄ona, u ra bu k̄puro tubusiewa.

Yesu u nim kurenu marisia

(I maa m̄erio Mateu 8:23-27, Luku 8:22-25)

³⁵ T̄ō ten yoka, u win bw̄āabu s̄ōwa u n̄e, i de su t̄obura guru gīo.

³⁶ Ba t̄on w̄oru deri, ma ba dua goo ge s̄o, mi u s̄, ba t̄obur̄o sannu. Ma goosu gasu bu sw̄i. ³⁷ Suaru s̄o woo b̄ak̄o ga na ka dam ma nim kurenu wisi goo s̄o sere ga k̄i gu yande nim yibu. ³⁸ Adama Yesu u d̄o goo s̄o birūo u leferi wiru k̄p̄iri. Bw̄āa be, ba n̄un yamia ba n̄e, yinni n̄ n̄ nun gam s̄ā ye sa kam kobu d̄o?

³⁹ Yera u yanda ma u woo gerusi ka dam ma u nim kurenu s̄ōwa u n̄e, n tura m̄e, i mario s̄e.

Woo ga mari ma yande nim kurenu kpa. ⁴⁰ Yera u bu bikia u n̄e, mban s̄ōna i nanda nge m̄e. Am̄ona i n̄ ka man naane s̄ā.

⁴¹ Ben yaro sua ma ba bikianam̄o, t̄onu weren bwesera wini wi baa woo ka nim kurenu nu m̄em n̄ōwamm̄e.

5

Yesu u wer̄ekunugii bekia

(I maa m̄erio Mateu 8:28-34, Luku 8:26-39)

¹ Ba tura daa bure ten guru gīo Gadaran tem̄o. ²⁻³ Ye Yesu u yande sara goon di yera dur̄o wer̄ekunugii goo u ka n̄un yinna, u wee sika gian di. Sika s̄ōra u ra n̄ w̄a. Ba ku ra k̄p̄i bu n̄un b̄eke, baa ka ȳoni. ⁴ Domi n̄on dabira ba raa win n̄oma sunnu doke, ma ba win k̄ōri b̄akua ka ȳoni adama u ra ȳoni kasuku kpa u sun ni b̄ōku. Goo maa sari wi u dam m̄o u ka n̄un dwiiyasia. ⁵ Saa baayere w̄ōkuru ka s̄ō s̄o, u ra n̄ w̄āawa sikan suunu s̄o ka guunu w̄oll̄o u n̄ kuuk̄i m̄o kpa u n̄ tii muririm̄o ka kpenu.

⁶ Ye u Yesu wa sarun di u duka da u kpuna win wuswaa. ⁷ Ma u gb̄āra u n̄e, mba n̄ sun m̄enne Yesu, W̄orukoon Bii. Na nun suuru kanam̄o ka Gusun̄on ȳisuru, a ku man toori.

⁸ U yen̄i gerua ȳen̄ s̄ō Yesu u raa n̄e, wer̄eku ge, gu yario.

⁹ Ma Yesu n̄un bikia u n̄e, am̄ona wunen ȳisuru.

U wisa u n̄e, nen ȳisira N̄r̄obu domi sa dabi.

¹⁰ Ma u Yesu suuru kana u n̄e, u ku nu tem me yara.

¹¹ N̄ deema kurus̄o wuu bakaru gara w̄āa ta dim̄o guur̄o. ¹² Ma wer̄eku ni, nu Yesu kana u de nu da kurus̄o nin mi, nu du ni s̄o.

¹³ Ma Yesu u dera nu da. Ma wer̄eku ni, nu dur̄o wi doonari nu dua kurus̄o ni s̄o. Ma kurus̄o wuu te, ta duki sure saa guuru w̄ollun di daa bure te s̄o. Kurus̄o nin geera tura nge n̄r̄obun suba yiru (2.000) ma ta nim diira.

14 Be ba kurusɔ ni kpore ba duki sua, ba yen labaari kparamɔ wuu maroɔ ka baru kpaanɔ. Tɔmba da bu wa ye n koorɔ. 15 Ba na Yesun mi, ma ba durɔ wi wa wi u raa wɛrɛku dabinu mɔ mi sere ba nu sokumɔ Nɔrɔbu. Win laakari ya wurama, u sɔ u yānu doke. Sanam meya be kpuro ba nanda. 16 Be ba wa ye n durɔ wɛrɛkunugii wi ka maa kurusɔ ni deema, beya ba tɔn be nɔsia ye n koorɔ. 17 Ma tɔn be, ba Yesu kana u doona ben tem di.

18 Sanam me Yesu u dumɔ goo sɔɔ, wi wɛrɛkunu raa wāasi mi, u nūn ayeru kana u ka nūn da sannu. 19 Adama Yesu nūn yinari. Ma u nūn sɔɔwa u nɛɛ, u doo yenuɔ wigibun mi kpa u bu nɔsia ye Yinni nūn kua kpuro ka nge me u nūn wɔnwɔndu kua.

20 Durɔ wi, u doona ma u kparamɔ tem me ba ra soku Wusu wɔkuru sɔɔ gāa baka ni Yesu nūn kua. Ma n tɔmbu kpuro maamaaki sāa.

*Yarusin bii ka kurɔ wi u Yesun yaberu baban gari
(Imaa mɛɛrio Mateu 9:18-26, Luku 8:40-56)*

21 Ye Yesu u kparam ɔsirama guru ge u raa wāa, tɔn wɔru guna maa mennɔ win mi daa burerun gooro. 22 Durɔ goo wi ba ra soku Yarusi, mennɔ yerun wirugii, u na mi. Ye u Yesu wa u kpuna win wuswaaɔ. 23 Ma u nūn kana gem gem u na u win bii wɔndia nɔma sɔndi wi u wasikiramɔ, kpa u bɛkura u n wāa.

24 Yesu ka nūn da. Ma tɔn wɔru guna nūn swīi, ya nūn baasi.

25 N deema, tɔn ben suunu sɔɔ kurɔ goo wāa mi, wi u yem wīibu barɔ saa wɔɔ wɔkura yirun di. 26 Timgii dabiru be ba nūn nɔri ba nūn nɔni sɔɔwa gem gem, ma ya win ye u mɔ kpuro di ma n n̄ sanɔ kue adama n ɔɔɔɔm mɔwa n dɔɔ. 27 Ye u Yesun baaru nua u tɔn wɔru ge bukiana u nūn susi biruɔ, ma u win yaberu baba. 28 Domi u gerua win ɔrɔru u nɛɛ, baa win yaberu, wi, ù n baba u koo bɛkura. 29 Yera win yem wīi bi, bu yɔra migum migum, ma u ɔia win wasi sɔɔ ma u bɛkurawa. 30 Ma Yesu tuba mii mii ma win dam mu sɔmburu kua. Ma u sīra tɔn wɔrun suunu sɔɔ u nɛɛ, wara nen yaberu baba.

31 Win bwāaba nūn wisa ba nɛɛ, a tɔn wɔru mɛɛrio ge ga nun mɔnsi. Miya a maa bikiamɔ wara nun baba?

32 U mɛɛra u ka sikerena u ka wa wi u ye kua. 33 Ma kurɔ wi, u diirimɔ ka nandabu, ma u na u kpuna win wuswaaɔ yèn sɔ u yɛ ye n koorɔ wi sɔɔ. Ma u nūn win garin dee dee sɔɔwa. 34 Ma Yesu nūn sɔɔwa u nɛɛ, bii kurɔbu, wunen naane dokebu nun bɛkia. A doo ka alafia, kpa a n bwāa do.

35 Sanam me Yesu u gari yi gerumɔ gaba na saa Yarusi wirugii win yɛnun di, ma ba wirugii wi sɔɔwa ma win bii u sariru kua. Mban sɔna u maa yinni baasimɔ.

36 Adama Yesu u n̄ ben gari swaa sue, ma u mennɔ yerun wirugii wi sɔɔwa u nɛɛ, a ku bɛrum ko, a gesi naane dokeo.

37 U n̄ dere goo u nūn yɔsiri ma n kun mɔ Piɛɛ ka Yakɔbu ka Yakɔbun wɔno Yohanu. 38 Ye ba tura mennɔ yerun wirugii win yɛnuɔ, Yesu u tɔn dabiru wa ba wure bakanu mɔ, ba sumɔ ba kuuki mɔ. 39 Sanam me u dua dirɔ u bu bikia u nɛɛ, mban sɔna i sumɔ, i wure me. Wɔndia wi, u n̄ gu u dɔwa.

40 Ma ba nūn yaakorɔ mɔ. Adama ye u be kpuro yara u kpa, u dera wɔndia win tundo ka win mɛrɔ ka be ba wāa ka wi sannu ba dua ka wi, mi wɔndia wi, u kpī. 41 U wɔndia win nɔmu nɛnuɔ, ma u nūn sɔɔwa u nɛɛ, talita kum. Yen tubusiana, wɔndia wune, na nun sɔmɔ, a seewo.

42 Ma yande wɔndia wi, u seewa u sīmo, domi wɔɔ wɔkura yirugiiwa. Biti bu mwa sere n banda. 43 Yesu u bu sɔɔwa u sire u nɛɛ, bu ku raa de goo u nɔ. Ma u nɛɛ, bu wɔndia wi dīanu wɛɛyo u di.

6

*Nasaretigiba kun Yesu wure**(I maa mɛɛrio Mateu 13:53-58, Luku 4:16-30)*

¹ Yesu u doona min di u da win tiin wuuɔ, ma win bwāaba ka nūn da. ² Ye n kua t̄sɔ wɛraruɗiru u Gusunɔn garin keu s̄ɔsim w̄ari mennɔ yerɔ. Tɔn dabi te ta nūn swaa daki, biti bu mwa. Ma ba m̄, man diya u yenin bweseru waama. Bwisi yir̄an bwesera ba nūn k̄a. Am̄na u ka s̄om dangii ninin bweseru m̄. ³ N n̄ d̄aa d̄ako wi mini? Maarin bii? Yak̄ɔbu ka Yosefu ka Yudu ka Sim̄ɔɔban m̄ɔ? N n̄ b̄ese ka win sesuba sa w̄aa mini sannu?

Yeniban s̄ɔna ba n̄ nūn naane doke. ⁴ Ma Yesu u bu s̄ɔwa u n̄ɛ, gam sari mi Gusunɔn s̄om̄ ku ra n̄ b̄ere m̄ ma n̄ kun m̄ win tiin tem̄ ka win t̄mbun suunu s̄ɔ ka win yenu.

⁵ Yesu u n̄ kp̄ia u s̄om dangiru garu kue mi, ma n̄ kun m̄ ye u bar̄ɔbu gabu noma s̄ondi u ka bu b̄ekia. ⁶ Ma u biti kua gem gem ben naane doke sarirun s̄.

*Yesu u bwāabu w̄akura yiru ḡora yiru yiru**(I maa mɛɛrio Mateu 10:5-15, Luku 9:1-6)*

Yen biru Yesu u baru kpaanu daam̄, u Gusunɔn garin keu s̄ɔsim. ⁷ Ma u w̄akura yiru ye soka u bu ḡorim̄ yiru yiru. U bu dam k̄a w̄erekunun w̄ollɔ, ⁸ ma u bu yiire bu ku ḡaanu kusenu ko sanum s̄ ma n̄ kun m̄ d̄eki. Bu ku d̄ianu sua, n̄ kun m̄ b̄ɔru, n̄ kun m̄ gobi yansur̄u s̄ɔ. ⁹ U n̄ɛ bu salubata dokeo adama bu ku yaberu yiruse sua.

¹⁰ Ma u bu s̄ɔwa u n̄ɛ, i n̄ wuu gagu dua, i koowo yenu teun s̄ɔbu sere i ka wuu ge yari. ¹¹ B̄a kun b̄ɛ dam koosie gam, ma ba kun b̄ɛn gari swaa daki, i n̄ doon̄ i b̄ɛn naasun tua bu kpareo. Yeniwa n̄ ko n̄ s̄aa seeda ye ya bu taare w̄ɛm̄.

¹² Yera bwāa be, ba doona, ba waasu m̄ ba gerum̄ t̄mbu bu ben ḡorusu ḡosio toranun di. ¹³ Ma ba w̄ereku dabinu giram̄, ba maa bar̄ɔ dabinu gum t̄arem̄ ba bu b̄ekiam̄.

*Yohanu Batemu kowon ḡɔ**(I maa mɛɛrio Mateu 14:1-12, Luku 9:7-9)*

¹⁴ N wee, sun̄ Herodu u nua ye ḡoro be, ba kua, domi Yesun ȳisira yara. Ma ba n̄ɛ, Yohanu Batemu kowowa seewa ḡorin di. Yen s̄ɔna u dam m̄ u ka maamaaki m̄.

¹⁵ Gaba n̄ɛ, Eliwa.

Ma gaba maa n̄ɛ, u s̄awa Gusunɔn s̄om̄ nge win s̄om̄ yerukubu.

¹⁶ Adama ye Herodu u ye nua, u n̄ɛ, Yohanuwa win wiru u dera ba bura, wiya u seewa ḡorin di.

¹⁷⁻¹⁹ N deema Herodu wi, u raa win w̄on̄ Filipun kur̄o Herodia sua kur̄o, ma Yohanu u nūn s̄ɔwa ma n̄ n̄ ka nūn weene u win w̄on̄ kur̄o yenu doke. Yen s̄ɔna Herodia u Yohanun m̄ru n̄eni, u k̄i u nūn go ma u kpana. Adama Herodu u dera ba Yohanu mwa ba piris̄om̄ doke u ka Herodian ḡoru yemiasia. ²⁰ Domi Herodu u Yohanun b̄ere ȳ. U ȳ ma Yohanu s̄aa t̄on geo win w̄aru ta d̄ere, ma u nūn berua u ku wahala wa. U ra k̄a u Yohanun gari swaa daki baa m̄ gari yi u ra n̄, yi ra win laakari seeye.

²¹ D̄oma te Herodu u dim bakam kua u ka win maru t̄ru yaaya, u t̄nwerobu ka tabu wiruḡibu ka Galilen gobiḡibu soka. D̄oma teya sanam Herodia naawa. ²² Ye win bii t̄on kur̄o yaabu dua u yawa, n̄ Herodu ka win s̄ɔbu dore. Ma Herodu u w̄andia wi s̄ɔwa u n̄ɛ, a man bikio ye a k̄i, kon nun ye k̄. ²³ Yen

biru u gerua ka bōri u nεε, ye a bikia kpuro kon nun kē, baa ñ n nen tem bōnun na.

²⁴ Ma wōndia wi, u yara u da u win mero bikia mba n weene u sunō bikia.

Ma mero u nūn sōwa u nεε, u Yohanu Batemu kowon wiru bikio.

²⁵ Yande wōndia wi, u wura ka sendaru sunōn mi, ma u nūn sōwa u nεε, na kī a man Yohanu Batemu kowon wiru kē tēn tē perenti sō.

²⁶ Baa mε sunō win nukura sankira gem gem, ka mε, win bōri ka win sōbun sō, u ñ kī u nūn yinari. ²⁷ Ma u win kiruku turo gōra ka wooda u ka Yohanu Batemu kowon wiru na. Ma kiruku u da u Yohanun wiru bura pirisōm dirō, ²⁸ ma u ka wii te na perenti sō u wōndia wi wē, ma wōndia maa sua u win mero wē. ²⁹ Ye Yohanun bwāaba gari yi nua, ba da ba win goru sua ba sikua.

Yesu u tumbu nōrōbun

suba nōabu diisia

(Imaa mεerio Mateu 14:13-21, Luku 9:10-17, Yohanu 6:1-14)

³⁰ Goro be, ba wurama Yesun mi, ma ba nūn saaria kpuro ye ba kua, ka yēn keu ba sōsi. ³¹ Ma tōn dabira naamō ben mi ta wemō sere wi ka win bwāaba fεε bia bu di. Yen sōna u bu sōwa u nεε, i na su tii kara su da gbaburu gia i wēra fiiko.

³² Ma ba goo nimkuu dua ba doona gbaburu gia, wi ka win bwāabu.

³³ Adama tōn dabira wa ba doonō, ma ba bu tuba. Yen sōna tōmba gbia ba duki da wusu kpuron di mi Yesu ka win bwāaba dō.

³⁴ Ye Yesu u yara goon di u tōn wōru guna wa, ma u yen wōnwōndu wa yēn sō ba sōa nge yāanu ni nu kun kparo mō. Ma u bu gāa dabinu keu sōsōm wōri.

³⁵ Ye sō yāara win bwāaba nūn susi ba nεε, yam mi gbabura, sōo wee maa yāara. ³⁶ A de tōn be, bu da baru kpaano ka wuu si su wāa turuku bu dwe ye ba koo di.

³⁷ Adama u bu sōwa u nεε, i bu dīanu wēyō bεen tii.

Ba nūn bikia ba nεε, a kī su sōo goobun (200) sōmburun gobi sua su da su ka pēε dwe kpa su bu wē bu di?

³⁸ Ma Yesu u bu bikia u nεε, pēε nyewa i mō. I doo i wa.

Ye ba wa ba nεε, pēε nōabuwa ka maa swēε yiru.

³⁹ Ma u win bwāabu yiire bu tōn be sinasia wuu wuuka yaka bekusu sō.

⁴⁰ Ma ba sina wuu wuuka gam wunōbu (100), gam weeraakuru. ⁴¹ Yera Yesu u pēε nōabu ye sua ka swēε yiru ye, ma u win nōni sua wōllō u Gusunō siara. Ma u pēε ye murura u win bwāabu wēemō bu tōn be yabua. U maa swēε yi bōnu kua tumbu kpuro bu ka wa. ⁴² Ma be kpuro ba di ba deba. ⁴³ Ma win bwāaba pēε ka swēεn sukum gura ye tōmba di ñ tiara ma n yiba birenu wōkura yiru sō. ⁴⁴ Be ba pēε ye di sōo, tōn durōbun geera tura nōrōbun suba nōabu (5.000).

Yesu u sīimō nim wōllō

(Imaa mεerio Mateu 14:22-33, Yohanu 6:15-21)

⁴⁵ Ye ba kpa yande, Yesu u win bwāabu sōwa bu goo nimkuu duo bu nūn gbiiya guru giō BeSaida gia kpa win tii u n tōn be yarinasiama. ⁴⁶ Ye u tōn be nōo kana u kpa, u doona guurun bera gia u ka kanaru ko. ⁴⁷ Sanam mε yam tīra bwāa be, ba wāa goo nimkuu sōo daa burerun suunuō, ma Yesu tia wi turo guru. ⁴⁸ U wa ma ben sēsera kun maa nim muramō yēn sō woo damguu ga ka bu yinnamō. Sanam mε yam sāram dōo, ma u bu turuku kooma u sīimō nim wōllō u kī u bu gbiiri. ⁴⁹ Adama ye ba nūn wa u sīimō nim wōllō ba tamaa siiniwa, ma ba nōogiru sua, ⁵⁰ domi be kpuro ba nūn waamō ma ba nanda. Ma yande Yesu ka bu gari kua u nεε, nēna, i de bεen laakari yu wurama, i ku nanda.

⁵¹ Ma u dua ben goo sɔɔ ma woo ga mari. Yera biti bu mwa n banda, ⁵² domi pɛɛ yen sɔm maamaakigira kun bu yeeri ben laakari sarirun sɔ.

*Yesu u barɔbu bekia Genesaretin temɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 14:34-36)*

⁵³ Sanam mɛ ba tɔbura ba kpa, ba tura Genesaretin temɔ, ma ba gooru girari. ⁵⁴ Ye ba yara goon di, migum migum tɔmba Yesu tuba. ⁵⁵ Yera tem mɛn tɔmbu kpuro ba duki daamɔ ma ba ka ben barɔbu naamɔ baama kpuron di Yesun mi, mi ba gesi nua u wɔa. ⁵⁶ Yam kpuro mi Yesu u da, baru kpaanɔ ka wuu marosɔ ka gberu kpaanɛba sɔɔ ba ra ka barɔbu nɛwa ben yaaraɔ kpa bu nɔn kana u de bu gesi win yaberun swaa bua baba. Be ba maa ye baba kpuro ba bekura.

7

*Sikadoban deema
(I maa mɛɛrio Mateu 15:1-9)*

¹ N wee, Falisiba ka wooda yɛrobu gabu be ba na Yerusalemun di, ba mɛnna Yesun mi. ² Ba wa win bwɔabu gabu ba dimɔ ka nɔm gbeba, ba n niɛ.

³ N deema Falisiba ka maa Yuuba be ba tie ba ben sikadoban deema swii. Bɔ kun niɛ wasa wasa ba ku ra gɔanu di. ⁴ Mɛya maa, bɔ n yara ba wurama tɔwɔn di, bɔ kun wobura ba ku ra di. Gɔa dabina ba ra maa ko ni nu sɔa ben deema nge nɔrin teabu, ka wekenu, ka maa gbɛa ye ba kua ka sii gandɔ.

⁵ Yen sɔna Falisiba ka wooda yɛrobu ba Yesu bikia ba nɛɛ, mban sɔna wunen bwɔaba ku ra sikadoban deema swii. Mban sɔna ba ra di ka nɔm gbeba.

⁶ Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, Esai u raa Gusunɔn gari gerua sɔa sɔa bɛɛ murafitiban sɔ sanam mɛ u yorua,

“Gusunɔ u nɛɛ,

bwese teni ta man bɛɛɛ wɛɛmɔ ka nɔɔ.

Adama ten gɔru ga ka man toma.

⁷ Kama ta man sɔamɔ.

Domi tɔmbun woodawa ya kua ben sɔɔsiru.”

⁸ Ma Yesu u nɛɛ, i Gusunɔn wooda derimɔ, ma i tɔmbun komanu swii.

⁹ U maa bu sɔɔwa u nɛɛ, anna a bwisi wa, ma i Gusunɔn wooda yina ma i bɛɛn deema swii. ¹⁰ Domi Mɔwisi u gerua u nɛɛ, “A wunen tundo ka wunen mero bɛɛɛ wɛɛyɔ.” Ma u kpam nɛɛ, “Wi u win tundo n kun mɛ win mero kɔsa gerusi, ba koo yɛro gowa.” ¹¹ Adama bɛɛ i gerumɔ ma goo ù n win tundo n kun mɛ win mero sɔɔwa u nɛɛ, win dukia ye u koo kpɔ u ka nɔn somi, koobaniwa, yen tubusiana ya kua Gusunɔgia, ¹² n n maa weenɛ yɛro wi, u win tundo n kun mɛ win mero somi. ¹³ Nge mɛya i Gusunɔn gari tɛɛsimɔ ma i bɛɛn deema swii ye ba bɛɛ deria. I maa gɔa dabinu ganu mɔ ni nu ka ye weene.

*Ye ya tɔnu mɔ disigii
(I maa mɛɛrio Mateu 15:10-20)*

¹⁴ Ma Yesu u kpam tɔn wɔru soka win mi, ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i man swaa dakio bɛɛ kpuro i nɔ. ¹⁵ Gɔa tɔɔkinu sari ni nu dumɔ tɔnu sɔɔ ni nu koo kpɔ ni nu nɔn ko disigii. Adama gɔa ni nu yarimɔ tɔnu sɔɔn di, niya nu nɔn mɔ disigii. [

¹⁶ Goo ù n swaa mɔ u ka nɔ, u nɔwɔ.]

¹⁷ Sanam mɛ u tɔn wɔru guna ye deri u dua yenuɔ, win bwɔaba nɔn mɔn ten tubusianu bikia. ¹⁸ U bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii i maa sɔa bwisi sarirugibu? I n tuba ma gɔa tɔɔkinu ni nu dumɔ tɔnu sɔɔ nu n kpɛ nu nɔn ko disigii? ¹⁹ Domi dɔanu kun dumɔ win gɔru sɔɔ ma n kun mɔ win nukurɔ, kpa nu kam ko.

Nge mɛya Yesu u bu sɔɔsimɔ ma dɔanu kpurowa nu deɛɛ.

20-21 Ma u nee, gāa ni nu yarimō tōnun gōrun di niya nu nūn mō disigii. Niya bwisiku kōsunu ka kōō mennabu tantanaru sōō ka gbena ka tōn goobu (200) 22 ka sakararu ka kōde ka nuku kōsuru ka taki ka kom bereteke ka nōnu ka tōn sankubu ka tii suabu ka atafiiru. 23 Gāa kōsu ni kpuro nu yarimōwa tōnu sōon di ma nu yēro mō disigii.

*Kurō sōō goo u Yesu naane doke
(I maa mēerio Mateu 15:21-28)*

24 Ma Yesu u swaa wōri u doona Tirin tem gia. U dua yenu gagu sōō, u n kī goo u n yē adama u n kpīa u kuke. 25 Ma kurō goo win bii tōn kurō sāa werekunugii, u nua ba Yesun gari mō, ma u na u kpuna win wuswaa. 26 Kurō wi, u sāawa Gerekwi wi ba mara Fenisio, Sirin tem sōō. U Yesu kanamō u nūn win biin wereku gira. 27 Adama Yesu nūn sōōwa u nee, n weene bu gina bibu dīanu wē, domi n n wā bu bibun dīanu sua bu bōnu kōōwa.

28 Ma u Yesu wisa u nee, meya Yinni, adama baa bōō binu nu ra bibun dīa buri dōbiri tabulun kōkōō.

29 Yesu u nūn sōōwa u nee, wisi bin sō, a wio. Wereku ge, ga wunen bii doonari.

30 Ye u tura yenuō u deema bii wi, u kpī kpin yerō, wereku ge, ga nūn doonari.

Yesu u durō soso goo bekia

31 Yen biru Yesu u gōsiraama Tirin tem di u dōō Galilen daa bureru gia. Nge me u dōō u Sidonin tem ka tem me ba mō Wusu wōkuru bukiana. 32 Yera gaba ka soso goo na win mi, wi u ku ra kpī u gari ko sāa sāa. Ma ba Yesu kana u nūn nōma sōndi u bekia. 33 U ka nūn da bee tia mi n ka tōn wōru toma, ma u win niki binu doke soso win swasu sōō. Ma u yāatam sia u ka win yara baba. 34 Ma Yesu u nōni sua wōllō, u wom mwē, ma u nee, Efata, yen tubusiana swasu su wukiaro.

35 Mii mii ma durō win swasu wukiara, win yara dēnda, ma u gari kobu wōri dee dee. 36 Yesu bu yiire bu ku raa goo sō adama nge me u bu sōōmō kpeetim sari, meya ba maa gerumō kpeetim sari. 37 Ma biti baka bu mwa n banda ma ba gerumō ba mō, ye u mō kpuro gāa burana. U mam derimō sosoba gari nōōmō. Be ba ku ra raa maa gere, ba gerumō.

8

Yesu u tōmbu nōrōbun

*suba nne diisia
(I maa mēerio Mateu 15:32-39)*

1 Sanam dōō sanam wee, tōn wōru guna ya kpam mēna win mi. N deema ba n mō ye ba koo di. Yera Yesu u win bwāabu soka u nee, 2 tōn wōru gen wōnwōnda man mō domi yen sōō ita wee mīn di ba ka man wāa. Ba n maa gāanu mō ni ba koo di. 3 Nā n maa nee bu wio, ba kun gāanu di ba koo wōruku swaa sōō, domi mīn di ben gaba na, n toma.

4 Ma win bwāaba nūn bikia ba nee, mana sa ko pēe wa gbabu teni sōō ye ya koo tōn beni debia.

5 Yesu bu bikia u nee, pēe nyewa i mō.

Ma ba nee, nōōba yiru.

6 Yera u tōn wōru ge sōōwa gu sinō temō. Ma u pēe nōōba yiru ye sua, u Gusuno siara, ma u ye murura u win bwāabu wē bu tōn be yabua. Ma ba ye tōn wōru ge bōnu kua. 7 Ba maa swēe piiminu ganu mō. Ma Yesu u Gusunō siara nin sō, ma u win bwāabu sōōwa bu maa ni tōn be yabuo. 8 Ba di ba deba. Ma bwāaba

sukum me n tie gura ma n yiba birenu nɔɔba yiru sɔɔ. ⁹Tɔn ben geera tura nge nɔɔɔbun suba nne (4.000). Yen biru Yesu u bu yarinasia. ¹⁰Mii mii wi ka win bwāabu ba goo nimkuu dua ba da tem gam gia me ba ra soku Damanuta.

Falisiba ba yīreru bikiamɔ

(I maa mɛerio Mateu 16:1-4)

¹¹Miya Falisi gaba na Yesun mi, ma ba ka nùn sikirinɔ wɔri. Ba nùn bikia u bu sɔɔsi ka yīreru ma win dam weewa wɔllun di. Ba gerua me bu ka win laakari mɛeri. ¹²Yera u wom mwɛ ma u bu bikia u nɛɛ, mban sɔna tɛn tɔn beni ba yīreru bikiamɔ. Ka geema, na beɛ sɔmɔ, yīreru garu sari te ba koo bu sɔsi.

¹³Ma u bu deri, u kpam goo nimkuu dua u ka tɔbura guru gia.

Falisiban pɛɛ seeyatia ka Herodugia

(I maa mɛerio Mateu 16:5-12)

¹⁴Bwāa be, ba duari bu pɛɛ kusenu ko. Tia tɔnawa ba mɔ goo nimkuu sɔɔ. ¹⁵Yesu bu yiire u nɛɛ, i beɛn tii laakari koowo kpa i n Falisiban pɛɛ seeyatia geri ka maa Herodugia.

¹⁶Ma ba gerunamɔ ben tii tiine sɔɔ ba nɛɛ, yɛn sɔ ba n̄ pɛɛ mɔ yen sɔna u gerua me.

¹⁷Yesu u tuba ye ba gerunamɔ ma u nɛɛ, mban sɔna i gerumɔ i nɛɛ, yɛn sɔ i n̄ pɛɛ mɔ yen sɔna. I n̄ gie? N n̄ beɛ yeeri gina? Beɛ swaa taoba rɔ? ¹⁸I n̄ nɔni mɔ rɔ? I ku ra yam wa? I n̄ swasu mɔ? I ku ra gari nɔ? I n̄ yaaye ¹⁹dɔma te na pɛɛ nɔɔbu murura tɔmbu nɔɔɔbun suba nɔɔɔbun (5.000) sɔ? Birenu nye sɔra i gure ye ba di n tia.

Ba nùn wisa ba nɛɛ, wɔkura yiru.

²⁰Yesu u kpam bu bikia u nɛɛ, ye na pɛɛ nɔɔba yiru murura tɔmbu nɔɔɔbun suba nɛnɛn (4.000) sɔ, birenu nye sɔra i gure ye ba di n tia.

Ba nɛɛ, nɔɔba yiru.

²¹Ma u nɛɛ, n n̄ beɛ yeeri ka tɛ?

Yesu u wɔko bekia Besaidɔ

²²Sanam me ba tura wuu ge ba ra soku Besaidɔ, tɔmbu gaba ka wɔko goo na Yesun mi ma ba nùn kana u nùn baba. ²³U wɔko win nɔma nɛnuu u ka da wuun biruɔ. Yen biru u yāatam sie win nɔniɔ ma u yi nɔma sɔndi u nɛɛ, a gāanu waamɔ?

²⁴Durɔ wi, u nɔni wukia u nɛɛ, na tɔmbu waamɔ. Ba ka dānu weene ba sīimɔ.

²⁵Ma Yesu kpam win nɔma sɔndi wɔko win nɔni wɔllɔ. Ye u yāatem nɔni girari, u beɛkura ma u kpuro waamɔ sāa sāa. ²⁶Yesu nùn sɔwa u wio, u ku maa wura wuu nukurɔ.

Piɛ nɛɛ Yesu u sāawa wi Gusunɔ u gɔsa

(I maa mɛerio Mateu 16:13-20, Luku 9:18-21)

²⁷Sanam meya Yesu u doona ka win bwāabu Sesareɔ, Filipin tem gia. Ma swaa sɔɔ u win bwāabu bikia u nɛɛ, na nɛɛ ya? Wara tɔmba gerumɔ na sāa.

²⁸Ba nɛɛ, gaba gerumɔ Yohanu Batemu kowowa, gaba maa gerumɔ Eliwa, ma gaba kpam gerumɔ a sāawa Gusunɔn sɔmɔbun turo. ²⁹Ma u bu bikia u nɛɛ, to, beɛ maa ni, amɔna beɛn tii i gerumɔ.

Piɛɛ nùn wisa u nɛɛ, a sāawa Kiriwi.

³⁰Yera Yesu u bu gerusi u nɛɛ, bu ku raa ye goo sɔ.

Yesu u win gɔɔ ka win seebun gari mɔ

(I maa mɛerio Mateu 16:21-28, Luku 9:22-27)

³¹ Ma u bwāa be sōbu wəri u nεε, Tɔnɔn Bii u n̄ koo ko u kun n̄oni swāa bakaru wa kpa guro gurobu ka yāku kowo tɔnwerobu ka wooda yērobu bu n̄un yina kpa bu n̄un go, adama u koo se ḡorin di sō itase.

³² U gari yi geruawa kpasasa. Yera Piεε ka n̄un da b̄oku ma u n̄un gerusibu wəri. ³³ Adama Yesu s̄iira u win bwāabu mεεra ma u Piεε gerusi u nεε, a desiro n̄en birun di Setam, domi wunen bwisikunu kun s̄a Gusun̄oginu, nu s̄awa tɔnuginu.

³⁴ Yen biru Yesu u tɔn w̄oru soka ka win bwāabu sannu, ma u nεε, goo ù n̄ kī u n̄en yira swī nge b̄ō, u win ḡōru kīru derio kpa u win tiin d̄a bunanaru sua kpa u man swī. ³⁵ Domi baawure wi u kī u win wāaru di ka win ḡōru kīru, u koo tu bia. Adama baawure wi u win wāaru yina n̄en s̄o ka n̄en Labaari gean s̄o, wiya u koo tu wa ka gem. ³⁶ Arufaani yer̄a t̄onu u m̄o, baa ù n̄ handunian ḡānu kpuro wa, ma u win wāaru bia. ³⁷ Mba t̄onu u koo ka win wāaru k̄osina. ³⁸ N n̄ m̄en na, baawure wi u n̄en sekuru m̄o ka maa n̄en gari t̄en t̄on k̄osobun suunu s̄o, be ba ñ ka Gusun̄o turo ȳo, Tɔnɔn Bii u koo win sekuru ko ù n̄ wurama win Baaban yiiko s̄o ka Gusun̄on ḡorado d̄εrobu sannu.

9

¹ U kparam bu s̄ōwa u nεε, ka geema na b̄εε s̄ōm̄o gabu be ba ȳo mini, ba koo wa Gusun̄o u bandu swī ka ten yiiko bu sere gbi.

Yesun wasi ḡosia

(I maa m̄εerio Mateu 17:1-13, Luku 9:28-36)

² S̄ō n̄ōba tian biru, Yesu u ka Piεε ka Yak̄abu ka Yohanu da bee tia, ma u bu kpara u ka da guu bakaru garun w̄oll̄o be t̄ona. Nge m̄e ba n̄un m̄εera ba wa win wasi ḡosia tuki. ³ Win yānu maa ballim̄o gem gem ma nu burura fem fem. Goo sari handunia mi, u u koo kpi u bekuru tea tu burura nge m̄en bweseru.

⁴ Yen biru Eli ka M̄owisi ba bu kurema ba ka Yesu gari m̄o. ⁵ Ma Piεε u Yesu s̄ōwa u nεε, Yinni, n̄ w̄a sa n̄ w̄a mini. A de su kunu ita ko, teeru wunegiru, teeru M̄owisigiru, teeru maa Eligiru.

⁶ U yeni gerua ȳen s̄o u n̄ ȳe ye u koo gere, domi ba nanda gem gem. ⁷ Ma guru wira na ta bu wukiri, ma ba n̄ōo gagu nua guru wii ten min di ga nεε, winiwa n̄en Bii k̄inasi, i wigii swaa dakio.

⁸ Mii mii ye bwāa be, ba m̄εera ba ka sikerena, ba ñ maa goo wa ma n̄ kun m̄o Yesu turo ka be.

⁹ Nge m̄e ba sar̄o guurun di, Yesu u bu yiire bu ku goo s̄o ye ba wa sere Tɔnɔn Bii u ka se saa ḡorin di.

¹⁰ Ba kua ye u bu yiire adama ba bikianam̄o ben tii tiine s̄o ba nεε, mba seebu ḡorin din tubusianu.

¹¹ Ma ba n̄un bikia ba nεε, mban s̄ona wooda yēroba gerum̄o ma Eliwa koo gbi u na.

¹² U bu wisa u nεε, m̄eya Eliwa koo gbi u na u baayere kpuro wesia nge m̄e ya raa s̄a. N n̄ m̄en na, mban s̄ona Gusun̄on gari maa Tɔnɔn Bii gari gerum̄o yi nεε, u n̄ koo ko u kun n̄oni s̄ōre gem gem, kpa bu n̄un gem. ¹³ Adama na b̄εε s̄ōm̄o, Eli u na k̄o ma ba n̄un kua nge m̄e ba kī, nge m̄e Gusun̄on gari yi win gari gerum̄o.

Yesu u bii wi wereku ga w̄āasi beki

(I maa m̄εerio Mateu 17:14-21, Luku 9:37-43a)

¹⁴ Sanam m̄e ba wurama bwāa be ba tien mi, ba t̄on w̄oru wa ga bu sikerene, ma wooda yēroba ka bu sikirinam̄o. ¹⁵ Ye t̄on be kpuro ba Yesu wa, ba biti

soora too too, ma ba duki daamə win mi bu ka nùn tɔ̀biri. ¹⁶ Ma u win bwāabu bikia u nɛɛ, mban sikirinəwa i m̀d bɛɛ ka be.

¹⁷ Tɔ̀n wɔ̀ru ge sɔ̀n di goo u nùn wisa u nɛɛ, yinni, na ka nun nɛn bii naawawa yèn s̄s u wɛrɛku m̄ ge ga yinam̄ u gari gere. ¹⁸ Baama mi ga nùn seeri ga ra nùn surewa tem̄, kpa u yāatam p̄keru yari u n donnu temm̄ kpa u bemi. Na maa wunen bwāabu kana bu gu gira adama ba kpana.

¹⁹ Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, bɛɛ tɔ̀n naanɛ doke sarirugibu, sere saa yer̄a ko na n ka bɛɛ wāa. Sere domma ko na n ka bɛɛ temanɛ. I ka man bii wi naawa mini.

²⁰ Ma ba ka nùn da win mi. Ye wɛrɛku ge, ga Yesu wa, yande, ga bii wi sura tem̄ ka dam u bindim̄ ma u yāatam p̄keru yarim̄. ²¹ Yesu bii win baa bikia u nɛɛ, saa domman diya yeni ya nùn deema.

Ma u nɛɛ, saa win birun diya. ²² Kiri kiri ga ra nùn sure d̄s̄ s̄s̄, n̄ kun mɛ nim s̄s̄, kpa ga n kī gu nùn kam koosia. Adama à n kaa kpī a gāanu ko, a bɛsɛn wɔ̀nwɔ̀ndu waawo, kpa a sun faaba ko.

²³ Ma Yesu u nùn s̄s̄wa u nɛɛ, a nɛɛ, n̄ n kon kpī ro! Wi u naanɛ doke, kpuro n koo nùn kooru.

²⁴ Ma bii win baa u n̄ɔ̀giru sua u nɛɛ, na naanɛ doke, a man somīo kpa nɛn naanɛ dokebu bu sosi.

²⁵ Ye Yesu wa ma tɔ̀n wɔ̀ru ga duki naam̄ ga mɛnnam̄ u wɛrɛku ge gerusi u nɛɛ, wɛrɛku wunɛ, wunɛ wi a ra tɔ̀nu ko soso kpa u kpana u gari gere, a bii wi doonario, a ku ra maa wuramɛ win mi.

²⁶ Yera ga bii wi sura ka dam, ma ga kuuki m̀d ga ka doon̄. Ma bii wi, u kua nge goru sere tɔ̀n dabira m̀d, u guwa. ²⁷ Adama Yesu u win n̄omu nɛnuu u seeya, ma u ȳra.

²⁸ Sanam mɛ Yesu u dua yɛnūo tɔ̀n tuko goo kun maa ka bu wāa, win bwāaba nùn bikia ba nɛɛ, mban s̄na be, ba kpana bu wɛrɛku ge gira.

²⁹ Ma u bu s̄s̄wa u nɛɛ, wɛrɛku genin bwesera ku ra doonɛ ma n kun m̄ ka kanaru.

Yesu u kpan win ḡo

ka win seebun gari m̀d

(I maa mɛrio Mateu 17:22-23, Luku 9:43b-45)

³⁰ Yen biru ba doona min di, ma ba Galilen tem bukiana. N deema u n kī goo u n ȳ mi u wāa, ³¹ domi u win bwāabu s̄s̄om̄ u m̀d, ba koo Tɔ̀nun Bii t̄mbu n̄omu s̄ndia bu nùn go, adama s̄s̄o itase u koo se ḡarin di.

³² Ye u gerua mi, ya n̄ bu yeeri. Ma ba b̄rum m̀d bu ka nùn yen tubusianu bikia.

Wara gisonkoru bo

(I maa mɛrio Mateu 18:1-5, Luku 9:46-48)

³³ Ma ba tura Kapenam̄u. Saa ye u wāa yɛnūo u bu bikia u nɛɛ, mba ba sikirinɛm̄ swaa s̄s̄.

³⁴ Adama ba mari s̄s̄o yèn s̄s̄ swaa s̄s̄ ba sikirinam̄wa ba n ka ȳ ben suunu s̄s̄ wi u bo. ³⁵ Ma u sina u w̄kura yiru ye soka u bu s̄s̄wa u nɛɛ, goo u n kī u ko be kpuron wirugii, u koowo be kpuron biruko ka be kpuron s̄om̄.

³⁶ Yera u bii piibu gagu n̄omu nɛnuu u ka na ben suunu s̄s̄. U nùn sua ma u bu s̄s̄wa u nɛɛ, ³⁷ baawure wi u bii winin bweseru wura nɛn ȳsirun s̄s̄, nɛna u wura. Baawure wi u maa man wura, n̄ n̄ nɛ turo u wura, u maa wi u man ḡrima wurawa.

Wi u kun ka sun yiberε tεeru neni, beSegiiwa

(Imaa mεerio Luku 9:49-50)

³⁸Yohanu nùn sōwa u nεε, Yinni sa goo wa u werεkunu giramō ka wunen yīsiru, ma sa nùn yinari yèn sō u n̄ nun swīi ka beεe sannu.

³⁹Adama Yesu u nεε, i ku yēro yinari, domi goo sari wi u koo maamaaki ko ka n̄n yīsiru, ù n̄ kpa u n̄ yande n̄n kōsa gerumō. ⁴⁰Domi wi u kun ka sun yiberε tεeru neni beSegiiwa. ⁴¹Ka geema, na bεε sōmō, baawure wi u bεε nim kã i n̄ra yèn sō i sãa Kirisigibu yēro u koo win are wa.

Torarun baberu

(Imaa mεerio Mateu 18:6-9, Luku 17:1-2)

⁴²Adama baawure wi u bii piimii ni nu man naane doke min teu torasia, n̄ sanō bu nùn nεeru gb̄nisia win wīirō, kpa bu nùn kp̄εε nim wōku sōō. ⁴³⁻⁴⁶N n̄ m̄n na, wunen nōmu n̄ kun m̄e wunen nōō teu ḡa n̄ nun torasia a gu buro. N̄ sanō bo a ka n̄m̄ teu n̄ kun m̄e naa teesu wāaru wa te ta ku ra kpe, n̄ kere a n̄ nōma yiru ka naasu yiru mō kpa bu nun kp̄εε dōō sōō [mi k̄k̄ō ni nu ko n̄ ben wasi dimō nu n̄ gb̄imō, ka mi dōō kun gb̄imō.] ⁴⁷N n̄ maa wunen n̄n̄n̄n̄ na, ga nun torasia a gu wōwō. N̄ sanō a n̄ n̄onu teu mō a ka da mi Gusunō u bandu swīi ka sere a n̄ n̄oni yiru mō kpa bu nun kp̄εε dōō sōō, ⁴⁸mi k̄k̄ō ni nu ko n̄ ben wasi dimō nu n̄ gb̄imō ka mi dōō kun gb̄imō. ⁴⁹Domi ba koo baawure dōō wisi nge m̄e ba ra b̄ru yēke dīanu wōlō.

⁵⁰B̄ru * ḡāa geena, adama b̄ru t̄a n̄ nōō gu, ka mba ba koo kpam tu dorasia. I n̄ b̄ru mō b̄εen̄ tii sōō, kpa i n̄ nōō n̄ε b̄εen̄ tii tiine sōō.

10

Yesu u yinanaan gari mō

(Imaa mεerio Mateu 19:1-12, Luku 16:18)

¹Yen biru Yesu doona min di u da Yudean temō ka Yuudein̄in guruō. T̄n̄ w̄ru guna kpam m̄enna win mi. Nge m̄e win d̄ōn̄ε u kpam bu Gusun̄n̄ garin keu sōōsimō.

²Falisi gaba na win mi bu ka win laakari m̄εeri. Ba nùn bikia ba n̄εε, wooda ya koo wura t̄onu u win kurō yina?

³U bu wisa u n̄εε, wooda yer̄a M̄owisi u b̄εε w̄ε.

⁴Ba n̄εε, u n̄εwa durō u yinanaan tireru yore kpa u de win kurō u doona.

⁵Ma Yesu bu sōwa u n̄εε, b̄εen̄ woo b̄obunun s̄ōna M̄owisi u b̄εε wooda ye yorua. ⁶Adama sanam m̄e Gusunō u handunia taka kua u t̄ambu taka kuawa durō ka kurō. ⁷Yen s̄ōna durō u koo win tundo ka win m̄ero deri kpa wi ka win kurō ba n̄ manin̄ε, ⁸kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee. Nge m̄eya, ba n̄ maa s̄āa t̄ambu yiru ma n̄ kun mō t̄n̄ turo. ⁹N n̄ m̄n̄ na, t̄onu u ku maa karana ye Gusunō u m̄enna.

¹⁰Sanam m̄e Yesu ka win bw̄āabu ba wura yenuō, ba nùn gari yin tubusianu bikia. ¹¹Ma u bu sōwa u n̄εε, baawure wi u win kurō yina ma u kpao sua, u sakararu kuawa. ¹²Kurō goo ù n̄ maa win durō yina ma u kpao sua, sakarara u kua.

Yesu u bibu kanaru kua

(Imaa mεerio Mateu 19:13-15, Luku 18:15-17)

¹³Yera t̄omba ka bibu na win mi u ka bu baba. Adama win bw̄āaba bu gerusi. ¹⁴Ye Yesu wa ye ba m̄ō u m̄oru bara, ma u bu sōwa u n̄εε, i bibu derio bu na

* **9:50** b̄ru - B̄ō te ba ka yā mini ta ka b̄ō sw̄āaru weene. Ta koo kp̄i tu n̄ōō gbi.

nɛn mi, i ku bu yinari, domi Gusunɔ u bandu swīi tɔmbun sɔ be ba s̄a nge bibu. ¹⁵ Ka geema na bɛɛ s̄ɔmɔ, baawure wi u kun ban te Gusunɔ u swīi wure nge mɛ bii yākabu ga ra gen mɔwɔbu wure, u n̄ kpɛ u n̄ s̄a ban tegii.

¹⁶ Yera u bibu sua, u ben baawure nɔma sɔndi, ma u bu domaru kua.

Gobigii goon gari

(I maa mɛɛrio Mateu 19:16-30, Luku 18:18-30)

¹⁷ N wee, ye Yesu u kpam swaa wɔri u doonɔ, durɔ goo duka da win mi u yiira win wuswaaɔ u nɛɛ, yinni, a s̄aawa tɔn geo, mba kon ko n̄ ka w̄aaru te ta ku ra kpe wa.

¹⁸ Ma Yesu n̄n bikia u nɛɛ, mban s̄ɔna a man sokumɔ tɔn geo. Goo sari wi u s̄a geo, ma n̄ kun Gusunɔ turo. ¹⁹ N n̄ a wooda yɛ rɔ ye ya gerumɔ, “I ku tɔnu go. I ku sakararu ko. I ku gbɛni. I ku goo gari mani. I ku goo taki di. I bɛɛn tundo ka mero bɛɛɛ wɛɛyɔ.”

²⁰ Ma u nɛɛ, yinni, wooda yeni kpurowa na swīi nɛn birun di.

²¹ Yera Yesu u n̄n mɛɛra u n̄n k̄ia ma u nɛɛ, ḡa teena nu nun tie. A doo a d̄ra kpuro ye a m̄ kpa a yen gobi s̄aaro bu b̄nu kua. A n̄ kua mɛ, kaa n̄ dukia m̄ Gusunɔn mi. Yen biru kpa a na a man swīi.

²² Adama u m̄rua gari yinin s̄ɔ, ma u doona ka nuku sankiranu domi dukia bakagiiwa.

²³ Yesu u yam mɛɛra u ka sikerena, ma u win bw̄abu s̄ɔwa u nɛɛ, n̄ s̄ɛ gem gem dukiagii u ka ban te Gusunɔ u swīi wura.

²⁴ Ma biti baka bw̄a be mwa win gari yin saabu. Yesu u kpam nɛɛ, b̄rɔba, n̄ s̄ɛ gem gem be ba ben naanɛ doke dukia s̄ɔ bu ka ban te Gusunɔ u swīi wura.

²⁵ Yen s̄ɛs̄ ga kp̄a n̄ kere yooyoo gu du yaburan w̄ɛrɔ gu yari.

²⁶ Bw̄a be, ba biti soora ma ba bikianamɔ ba m̄, n̄ n̄ mɛn na, wara koo den faaba wa.

²⁷ Yesu bu mɛɛra tii, ma u nɛɛ, tɔmbun miya ya n̄ koorɔ, adama Gusunɔn mi ya koo koorɔ, domi Gusunɔ u ku ra ḡanu ganu kpane.

²⁸ Ma Piɛɛ n̄n s̄ɔwa u nɛɛ, n̄ wee, sa kpuro deri sa nun swīi.

²⁹ Yesu nɛɛ, ka geema na bɛɛ s̄ɔmɔ, goo ù n̄ win kpaaru deri nɛn s̄ɔ ka Labaari gean s̄ɔ, n̄ kun mɛ win maabu ka win wɔnɔbu ka win sesubu, n̄ kun mɛ win mero ka win tundo, n̄ kun mɛ win bibu, n̄ kun mɛ win gbea, ³⁰ u koo kpam kpaanu wa wunɔm wunɔm tɛ saa yeni s̄ɔ. U koo dinu wa, ka maabu ka wɔnɔbu ka sesubu ka mero bu ka bibu ka gbea, ka maa n̄ni sw̄aaru. Sia u koo maa w̄aaru te ta ku ra kpe wa. ³¹ Adama tɔn dabinu be ba tɛ s̄a gbiikobu ba koo ra ko d̄akobu, be ba maa tɛ s̄a d̄akobu, ba koo ra ko gbiikobu.

Yesu u win gɔɔ ka win seebun gari m̄ n̄n itase

(I maa mɛɛrio Mateu 20:17-19, Luku 18:31-34)

³² Yesu u win bw̄abu gbiie ba swaa m̄ ba d̄ɔ Yerusalemuɔ. Biti win bw̄abu m̄, ma be ba bu swīi ba nande. Ma Yesu kpam gɛra bee tia ka w̄kura yiru ye, u bu s̄ɔbu w̄ri ye n̄ koo n̄n deema. ³³ U nɛɛ, n̄ wee, sa Yerusalemu d̄ɔ mi ba koo Tɔnun Bii ȳaku kowo tɔnwerobu ka wooda ȳerobu n̄mu s̄andia. Ba koo n̄n taarɛ w̄ɛ bu ka n̄n go, kpa bu n̄n tɔn tukobu n̄mu s̄andia. ³⁴ Beya ba koo n̄n yaakorɔ ko, bu n̄n ȳatam sie, bu n̄n seni so. Yen biru kpa bu n̄n go. S̄ɔ itase kpa u se ḡarin di.

Yakɔbu ka Yohanun bikiabu

(I maa mɛɛrio Mateu 20:20-28)

³⁵ Yera Yakɔbu ka Yohanu, Sebeden bibu, ba susi Yesun bɔkuɔ ma ba nɛɛ, yinni sa kī a sun kua ye sa ko nun bikia.

³⁶ Ma u bu bikia, mba i kī n bɛɛ kua.

³⁷ Ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, a de su sina, turo wunen nɔm geuɔ turo maa wunen nɔm dɔwɔɔ, wunen yiiko sɔɔ.

³⁸ Yesu u nɛɛ, i n̄ yē ye i bikiamɔ. I ko kpī i wahala sɔbe ye kon sɔbe? I ko batɛmu ye kpī yèn bweseru ba koo man ko?

³⁹ Ba nɛɛ, sa ko kpī.

Ma Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, geema, i ko wahala wa ye kon wa, ba koo maa nen batɛmun bweseru bɛɛ ko, ⁴⁰ adama n n̄ nen baa n ka gɔsi be ba koo sina nen nɔm geuɔ ka nen nɔm dɔwɔɔ. Tɔn bèn sɔ aye ni, nu sɔɔru s̄aa, beya ba koo nu wa.

⁴¹ Ye bwāabu wɔku te ta tie ta gari yi nua, ta ka Yakɔbu ka Yohanu m̄ru kua.

⁴² Ma Yesu u bu soka u nɛɛ, bɛɛn tii i yē nge mɛ be tɔn tukoba ra garisi ben tem yērobu, ba ra n bu dam dɔremɔ kpa ben wirugibu ba n bu taare. ⁴³ Adama n n̄ s̄aa mɛ bɛɛn mi. Bɛɛn goo ù n kī u ko wirugii bɛɛn suunu sɔɔ, u koowo bɛɛn sɔmɔ. ⁴⁴ Meya maa bɛɛn wi u kī u ko gbiikoo, u koowo bɛɛ kpuron yoo.

⁴⁵ Domi baa Tɔnun Bii, u n̄ nɛ bu ka nùn s̄a, u nawa u ka gabu s̄a, kpa u gbi u ka tɔn dabinu yakia.

Yesu u Baatime wɔko wi bekia

(I maa m̄erio Mateu 20:29-34, Luku 18:35-43)

⁴⁶ Yera ba Yeriko dua. Sanam mɛ Yesu u yariɔ ka win bwāabu ka tɔn wɔru guna sannu, bara kowo wɔko goo wi ba ra soku Baatime, Timen bii, u s̄ swaa baarɔ. ⁴⁷ Ye u nua ma Yesu Nasaretigiiwa w̄aa mi, u nɔɔgiru sua u m̄, Yesu, Dafidin sikadobu, a nen wɔnwɔndu waawo.

⁴⁸ Ma tɔn dabira nùn gerusimɔ, ba nùn s̄ɔmɔ u mario. Adama u gb̄aramɔ too too u m̄, Dafidin sikadobu, a nen wɔnwɔndu waawo.

⁴⁹ Yesu ȳɔra, ma u nɛɛ bu nùn sokuma.

Ba wɔko wi soka ba nùn sɔɔwa u ku mwia kpana, u seewo, Yesu u nùn soku.

⁵⁰ Wɔko wi, u win ḡɔgɔ kakia u k̄s u seewa fuuku, ma u na Yesun mi. ⁵¹ Ma Yesu u nùn bikia u nɛɛ, mba a kī n nun kua.

Ma wɔko wi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, yinni na kī n yam wawa.

⁵² Ma Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a doo, wunen naanɛ dokebu nun bekia.

Mii mii u yam wa, ma u Yesu sw̄i swaa yem min di.

11

Yesu u Yerusalemu dua

(I maa m̄erio Mateu 21:1-11, Luku 19:28-40, Yohanu 12:12-19)

¹ Sanam mɛ ba Yerusalemu turuku kua Betefagi ka Betanin bɔkuɔ, ba tura Olifin guurɔ. Yera Yesu u win bwāabu yiru gɔra. ² U bu sɔɔwa u nɛɛ, i doo baru kpaɔ te i m̄era bɛɛn wuswaaɔ mi. I n̄ dua mi, i ko keteku buu wa ga s̄ori ge goo kun s̄onire, i gu s̄osiam a ka na. ³ Goo ù n bɛɛ bikia mban s̄ɔna i gu s̄osiam, i nɛɛ, Yinniwa u gen bukata m̄. Mii mii u koo de i ka gu na mini.

⁴ Ma ba doona ba tura mi ba keteku buu ge wa ga s̄ori yenu k̄onnɔn gamboɔ swaa baarɔ. Ma ba gu s̄osia. ⁵ Gabu be ba ȳɔ mi, ba bu bikia, am̄na! Mban s̄ɔna i keteku buu ge s̄osiam.

⁶ Ba bu sɔɔwa nge mɛ Yesu u nɛɛ bu gere, ma ba bu deri ba ka doona. ⁷ Ba keteku buu ge gawa ba ka Yesu daawa. Ma ba ben yabenu potira ba teria gen w̄ollɔ, ma Yesu u nu sinari. ⁸ Tɔn dabinu nu nin yabenu teria swaa sɔɔ, ma gaba

maa bāa kakosu bōorimō ba teriamō swaa mi. ⁹ Be ba nūn gbiiye ka be ba nūn swāi biruō, ba gbāsukumō ba mō, “Baruka! U sāawa domarugii wi u sisi Yinnin yīsiru sōō. ¹⁰ Domarugira besen baaba Dafidin ban te ta sisi. Bu Gusunō siaro wollo!”

¹¹ Yera Yesu u Yerusalemu dua u da sāa yerō, ma u gāanu kpuro mēera u ka sikerena. Adama ye u wa yam tīra u yara u da Betani gia ka win bwāabu wōkura yiru ye.

Yesu u dāru garu bōrusi
(I maa mēerio Mateu 21:18-19)

¹² Yen sisiru, ye ba doona Betanin di, yera gōōra Yesu mō. ¹³ Ma u dāru garu wa sarun di te ba mō figie ta wurusu kpare. U da mi, u ka wa nge ta mara. Adama ye u tura mi, u n gāanu ganu wa ma n kun mō wurusu yēn sō sanam mē, mu n sāa ten marubun saa. ¹⁴ Yesu tu sōōwa u nēε, goo kun maa ten binu dimō sere ka baadommaō.

Win bwāaba maa gari yi nua.

Yesu u dua sāa yerō
(I maa mēerio Mateu 21:12-17, Luku 19:45-48, Yohanu 2:13-22)

¹⁵ Sanam mē ba tura Yerusalemuō Yesu u da sāa yerō. Ma u be ba kiaru daramō ka be ba dwemō mi giram wōri. U be ba gobi kōsimōn tabuluba fukura, ka totobere dārobun kitanu. ¹⁶ U n maa dere goo u ka gāanu bukiana sāa yeru mi. ¹⁷ Yera u tōn be sōōbu wōri u nēε, ba yorua ma Gusunō u nēε, “Win diru ta ko n sāawa kanarun diru tambu kpuron sō.” Adama bēε i tu kua gberōnūn wāa yeru.

¹⁸ Ye yāku kowo tōnwerobu ka wooda yērobu ba gari yi nua, yera ba swaa kasu bu ka Yesu go. Adama ba nūn berum sāa domi tōn wōru ge, ga biti soora win keu sōōsibun sō.

¹⁹ Ye sōō kpa, Yesu ka win bwāabu ba yara wuun di.

Yesu ka dāa te ta gberan gari
(I maa mēerio Mateu 21:20-22)

²⁰ Yen sisiru bururu, nge mē ba sarō, ba dāa te Yesu u bōrusi mi wa ta gbera mam mam sere ka ten gbiniō. ²¹ Yera Piεε u yaaya ye Yesu raa gerua ma u nūn sōōwa u nēε, Yinni a figie ye mēerio ye a bōrusi, wee ya gbera.

²² Yesu u bu sōōwa u nēε, i de i n Gusunō naane sāa. ²³ Ka geema na bēε sōōmō, baawure wi u guu teni sōōmō tu seewo tu tii sure nim wōku sōō, ma u kun sika sika mō win gōruō kpa u n naane doke ye u gerumō sōō mēya n koo maa nūn koorā. ²⁴ Yenin sōna na bēε sōōmō, gāanu baanire ni i bikiamō kanaru sōō, i naane dokeo ma i nu wa i mwa kō, mēya n koo maa bēε kua. ²⁵ Sanam mē i yō i kanaru mō, i n gāanu mōōsine ka goo, i gina yēro suuru kuo, kpa bēεn Baaba wi u wāa wollo u maa bēε bēεn toranu suuru kua. [²⁶ Adama bēε, i kun gabu suuru kue, bēεn Baaba wi u wāa wollo, u n koo maa bēε bēεn toranu suuru kua.]

Man diyā Yesu u yiiko wa
(I maa mēerio Mateu 21:23-27, Luku 20:1-8)

²⁷ N wee, ba kpan wura Yerusalemuō. Nge mē Yesu u bōsu sāa yerō, yāku kowo tōnwerobu ka wooda yērobu ka guro gurobu ba na win mi, ²⁸ ba nūn bikia ba nēε, weren yiikowa a ka yeni mō. Wara nun yiiko wē a ka yenin bweseru ko.

²⁹ Yesu bu wisa u nɛɛ, kon bɛɛ gari tia gaa bikia. I n kp̄ia i man ye wisa, sanam mɛya kon bɛɛ s̄o yiiko ye na ka yeni m̄. ³⁰ Batɛmu ye Yohanu u m̄, weren yiikowa u ka m̄. Gusunɔgia? Nge tɔnugia. I man wisio.

³¹ Ma ba wesiana ben tii tiine s̄o ba nɛɛ, mba sa ko n̄n wisi. T̄ɛ nɔ? S̄a n gerua sa nɛɛ Gusunɔn yiikowa, u koo nɛɛ, mban s̄na sa ñ Yohanu naane doke.

³² S̄a n maa gerua sa nɛɛ, tɔnugia, to.

N deema ba t̄mbun berum m̄ domi t̄mbu kpurowa ba wuru kam kam ma Yohanu u s̄a Gusunɔn s̄om̄.

³³ Yen s̄na ba Yesu s̄owa ba nɛɛ, ba ñ ȳ.

Ma Yesu maa bu s̄owa u nɛɛ, nena kun maa bɛɛ s̄om̄ win yiiko na ka yeni m̄.

12

Gbaa wuko k̄sobun gari

(I maa mɛɛrio Mateu 21:33-46, Luku 20:9-19)

¹ Yen biru, Yesu u ka bu m̄ndu gari s̄owa. U nɛɛ, dur̄o goo u gbaaru kua mi u d̄a bii duronu duura ni ba ra soku resɛm, ma u kara kua u ka sikerena. U maa wuru gba mi ba koo d̄a bii ni gama ma u gbaa k̄su yeru kua. Yera u gbaa wukobu kasu u bu ye n̄mu beria ma u wigiru doona. ² Sanam mɛ d̄a binun s̄oribu tura, u win s̄om kowo ḡra gbaa wuko ben mi bu win b̄nu mwaama.

³ Yera gbaa wuko be, ba s̄om kowo wi mwa ba so ma ba n̄n gasia n̄m dira.

⁴ Yera u kpam bu s̄om kowo goo ḡria ma gbaa wuko be, ba n̄n so wir̄o ma ba n̄n yaa kasiki. ⁵ Gbaa ȳero wi, u kpam maa bu s̄om kowo ḡria, ma ba n̄n go. Mɛya ba ben dabinu kua, ba gabu so ba gabu go. ⁶ T̄ɛ, n tie gbaa ȳero win bii k̄nasin tii tii. Wiya u bu ḡria d̄akuru u nɛɛ, ba koo win biin n̄nu nasia.

⁷ Adama gbaa wuko be, ba wesiana ba nɛɛ, winiwa gbaa ten tubi dio. I na su n̄n go kpa gbaa te, tu ko b̄segiru. ⁸ Yera ba aluwaasi wi mwa ba go. Ma ba win goru yara gbaarun di.

⁹ Yesu u nɛɛ, t̄ɛ, am̄na gbaa ȳero wi, u koo ko. U koo da u gbaa wuko be go kpa u win gbaaru gabu n̄mu s̄ondia. ¹⁰ Bɛɛ i ñ gari yini gara Gusunɔn gari s̄o yi yi nɛɛ,

“Kpee te ban̄ba yina, tera ta kua gani ḡmburun dam.

¹¹ Yinniwa ye kua, ma n kua maamaaki b̄sɛn n̄ni s̄o.”

¹² Yera ba swaa kasu bu ka n̄n mwa, domi ba tuba ma ben s̄na u m̄n te kua. Adama ba t̄n wuru nasia, ma ba n̄n deri ba doona.

W̄o gobin k̄siabun gari

(I maa mɛɛrio Mateu 22:15-22, Luku 20:20-26)

¹³ Ma ba Falisi gabu ka Herodun t̄mbu gabu ḡra Yesun mi, bu ka n̄n garin yina beria. ¹⁴ Ye ba tura win mi, ba nɛɛ, yinni, sa ȳɛ ma a ra gem gere. Mɛya a ku ra goon n̄nu mɛɛri, domi a ku ra gari gere bine ka berum s̄, adama a t̄mbu Gusunɔn swaa s̄osim̄owa dee. N weene su tem ȳero w̄o gobi k̄sia? Nge su ku k̄sia.

¹⁵ Adama Yesu u ben murafiti te tuba ma u nɛɛ, mban s̄na i ka man garin yina beriamme. I man sii geesun gobi s̄osima n wa.

¹⁶ Ba n̄n s̄osi. Ma u bu bikia u nɛɛ, weren foto ka ȳirera mini. Ba n̄n s̄owa ba nɛɛ, tem ȳerogia.

¹⁷ Yera Yesu u bu s̄owa u nɛɛ, i tem ȳero k̄sio ye ya s̄a tem ȳerogia kpa i maa Gusun̄o k̄sia ye ya s̄a Gusun̄ogia.

Yera biti baka bu mwa n banda win s̄.

*Goribun seebun gari**(I maa mæerio Mateu 22:23-33, Luku 20:27-40)*

¹⁸ Yera Sadusi be ba ra nɛɛ, gɔriba kun seemɔ, ba da Yesun mi, ba nùn bikia ba nɛɛ, ¹⁹ yinni, Mɔwisi u sun wooda wɛ u nɛɛ, goo ù n gu ma u kurɔ deri, ma wi ka kurɔ wi, ba ñ bii mɔ, n weenɛ yɛro win wɔnɔ u kurɔ gɔmini wi sua, kpa u ka mɔ bibu marua. ²⁰ Wee, tundo turosibu nɔɔba yiru gaba raa wāa. Ben gbiikoo u kurɔ sua ma u gu, u ñ ka kurɔ wi bii mara. ²¹ Yera ben yiruse u kurɔ gɔmini wi sua. Win tii maa gu, u ñ ka kurɔ wi bii mara. Nge meya ben itasen tii, ²² sere n ka girari ben nɔɔba yiruse, ba ñ ka kurɔ wi bii mara. Be kpuron biruwa kurɔ win tii maa gu. ²³ Dɔma te gɔriba koo se, tɔn ben wara ko n kurɔ wi mɔ. Domi be nɔɔba yiru ye kpuro ba nùn yɛwa kurɔ.

²⁴ Yesu bu wisa u nɛɛ, i ñ Gusunɔn gari ka win dam yɛ. N ñ yen sɔna i tore? ²⁵ Domi sanam mɛ gɔriba koo se durɔbu ka kurɔbu ba ñ maa suanamɔ, ba ko n sɔawa nge Gusunɔn gɔradoba. ²⁶ Ye n maa sɔa goribun seebun gari, i ñ garire Mɔwisin tireru sɔɔ mi awi dɔɔgiin gari wāa nge mɛ Gusunɔ u ka nùn gari kua u nɛɛ, “Wiyā Aburahamun Yinni, ka Isakin Yinni, ka Yakɔbun Yinni.” ²⁷ Wee, Gusunɔ u ñ sɔa goribun Yinni. U sɔawa wasobugii. Yenin sɔna beɛn torara kpɔ.

*Wooda yeya bo**(I maa mæerio Mateu 22:34-40, Luku 10:25-28)*

²⁸ N wee, wooda yɛro goo u ben sikirinɔ ge nua. U wa ma Yesu u Sadusi be gari gee wisa, ma u da Yesun mi u nùn bikia u nɛɛ, woodaba kpuro sɔɔ yerā ya kere.

²⁹ Yesu u nɛɛ, wooda ye ya kere wee. “Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio, Gusunɔ besen Yinni, wi turowa Yinni. ³⁰ A Gusunɔ wunen Yinni kɔɔ ka wunen gɔru kpuro ka wunen bwɛra kpuro ka wunen bwisikunu kpuro ka wunen dam kpuro.” ³¹ Yen yiruse wee. “A wunen tɔnusi kɔɔ nge wunen tii tii.” Wooda gaa maa sari ye ya yeni kere.

³² Ma wooda yɛro wi, u Yesu sɔɔwa u nɛɛ, to, n wā yinni. Gema a gerua ye a nɛɛ Gusunɔ turowa wāa, goo maa sari ma n kun mɔ wi. ³³ Ma tɔnu ù n Gusunɔ kɔa ka win gɔru kpuro ka win bwisikunu kpuro ka win dam kpuro, ù n maa win tɔnusi kɔa nge win tii tii, yeya ya yaku dɔɔ mwaararuginu ka yaku ni nu tie kere.

³⁴ Ye Yesu u wa ma u yeni geruawa ka yɛrun baa, yera u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a turuku kooma a ka du mi Gusunɔ u bandu swi.

Yenin biru goo kun maa kaka u Yesu gāanu ganu bikie.

*Dafidi ka wi Gusunɔ u gɔsa**(I maa mæerio Mateu 22:41-46, Luku 20:41-44)*

³⁵ Yen biru, nge mɛ Yesu u Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ sɔa yerɔ, u tɔmbu bikia u nɛɛ, amɔna wooda yɛroba koo kpɔ bu gere ma Kirisi u sɔawa Dafidin bii. ³⁶ Dafidin tii, ka Hunde Dɛeron sɔɔsiru u nɛɛ,

“Yinni Gusunɔ u nen Yinni sɔɔwa u nɛɛ,

a sino nen nom geuɔ

sere n ka nun wunen yiberɛba taarea.”

³⁷ Dafidin tii u nùn soka Yinni. Amɔna u ko n maa ka sɔa win bii.

*I tii laakari koowo**ka wooda yɛrobu**(I maa mæerio Mateu 23:1-36, Luku 20:45-47)*

Ma tən wəru ge, ga Yesun gari swaa daki ka nuku dobu. ³⁸ Win keu sōsibu sōo u nēē, i tii laakari koowo ka wooda yērobu be ba kī ba n bōsu ka yabe dēndennu, ba maa tōbirinaa kī batuma sōo ka bēere. ³⁹ Ma ba sin yee bēereginu kī mennō yenō ka maa aye bēereginu tōo baka yero. ⁴⁰ Ba gəminibun yenusu dimō ka taki ma ba kana dēndennu mō bu ka bu wan sō. Ba koo bu taare wē n kpā.

Gobi yi kurō gəmini goo u kpēē
(*Imaa mēerio Luku 21:1-4*)

⁴¹ Yera Yesu u da u sina sāa yerun kpakoro te ba ra gobi doken bōkuo, ma u mēera nge mē tamba gobi kpēmō te sōo. Gobigibu dabiru ba gobi beke doke. ⁴² Yera gəmini sāaro goo u na ma u gobi piiminu yiru doke mi, yin geera sāa nge faram yirun saka. ⁴³ Ma Yesu u win bwāabu soka u bu sōwa u nēē, ka geema na bēē sōmō, gəmini sāaro wini, u gobi doke kpakoro teni sōo n tambu kpuro kere. ⁴⁴ Domi be kpuro, ye n sōndi ben mō bakaru sōo, yera ba wuna ba doke, adama kurō wi, win yāaru sōara u kpuro kpēē ye u ka tii kōsu.

13

Yesu u sāa yerun korabun gari mō
(*Imaa mēerio Mateu 24:1-2, Luku 21:5-6*)

¹ Nge mē Yesu u yariō sāa yerun di, win bōo turo u nēē, yinni, anna a dii bakanu wa ka nin kpee buranu!

² Ma Yesu nūn sōwa u nēē, a dii baka ni wa? Baa kpee teeru ta n ko n sōndi ten tensim wōllo. Ba koo ni kpuro surawa.

Wahala ye ya koo na handunia yu sere kpe
(*Imaa mēerio Mateu 24:3-14, Luku 21:7-19*)

³ Yen biru Yesu u da Olifin guuro u sina u wuswaa kisi sāa yeru gia. Yera Piēē ka Yakōbu ka Yohanu ka Andere ba da be tōna ba nūn bikia ba nēē, ⁴ a sun sōwō, domma yabu ye, ya koo koora. Yire terā ta koo sun sōosi ma yen saa ya tura.

⁵ Ma Yesu u bu sōobu wōri u nēē, i tii laakari koowo, kpa goo ku raa bēē nōni wōke. ⁶ Tōn dabira koo na ka nen yīsiru ba n mō, beya ba sāa Kirisi wi, kpa bu tōn dabinu nōni wōke. ⁷ I n tabun damu damusu nōmō, i ku de n bēē berum ko. Yeni ya n koo ko ya kun koore, adama n n gina handunian kpeera mi. ⁸ Domi bwesenu koo seesina. Sinamba koo seesina. Tem yīribu ka gōōru ko n wāa gam ka gam. Ye kpuro n ko n sāawa nge tōn kurōn nuku wuriribun tore.

⁹ Adama bēē, i n bēēn tii sē. Domi ba koo bēē mwa kpa bu bēē siri kowobu nōmu sōndia. Ba koo maa bēē so mennō yenō, kpa bu ka bēē da tem yērobu ka sinambun wuswaaō nen sō kpa i ka seeda di. ¹⁰ Yu sere koorā mē ba koo gina bwesenu kpuro Labaari gea waasu kua. ¹¹ Adama sanam mē ba bēē gawe ba ka dōo bu bēē siri kowobu nōmu bēria, i ku gbi i wurura ka ye i ko gere. Saa ye, yā n tunuma, i geruo ye Gusunō u koo bēē sō. Domi n n bēēn tii i ko gere, ma n kun mō Hunde Dēero. ¹² Mōō ka wōnō ba koo korumōtonu kuana bu ka ben turo go, mēya tundoba koo maa ben bibu kua. Bibu ba koo ben mōwōbu seesi kpa bu de bu bu go. ¹³ Tōmbu kpurowa ba ko n bēē tusa nen yīsirin sō. Adama wi u tēmana sere ka nōrō, u koo faaba wa.

Gāa kōsunun gari
(*Imaa mēerio Mateu 24:15-28, Luku 21:20-24*)

¹⁴ Yesu maa nēē, adama i ko kam koosion bwāaroku kōsu wa ga yō mi n n weene ga n wāa. Wi u tire teni garimō u tubuo sāa sāa. Sanam mēya n weene

be ba wāa Yudea bu kpikuru su bu da guunɔ. ¹⁵ Kpa wi u wāa dii tɛɛra wɔllɔ u ku sara u du dirɔ u gāanu sua. ¹⁶ Wi u maa woo gberɔ u ku gəsira yenu u win yabe bakaru sua. ¹⁷ Anna kurɔ ben nɔni swāara ko n nɛ sanam mɛ, be ba guri mɔ ka be ba bibu bɔm kɛmɔ. ¹⁸ I Gusunɔ kanɔ kpa saa ye, yu ku raa ko woorun sanam. ¹⁹ Domi sanam mɛ sɔɔ, nɔni swāa bakara ko n wāa tɛn bweseru ta n koore saa handunian toren di sere ka gisɔ. Ten bwesera kun mam maa sisi. ²⁰ Yinni ù kun daa tɔɔ te kawɛ, goo kun tiarɔ. Adama wiɣii be u gosan sɔna u tɔɔ te kawa. ²¹ Saa ye sɔɔ, goo ù n bɛɛ sɔɔmɔ u nɛɛ, Kirisi wi, u wāa mini, n kun mɛ u wāa miɔnɔ, i ku ra naane ko. ²² Domi Kirisi weesugibu ka sɔmɔ weesugiba koo yari. Ba koo yirenu ka sɔm maamaakigia ko, bu ka be Gusunɔ u gosan nani wɔke n n ko n koorɔ. ²³ Wee, na bɛɛ yeni kpuro sɔɔwa ko yu sere koorɔ. Yen sɔ, i n ti se.

Tɔnun Biin naaru

(I maa mɛɛrio Mateu 24:29-31, Luku 21:25-28)

²⁴ Yesu maa nɛɛ, adama saa ye sɔɔ, nɔni swāarun biru, sɔɔ u koo yam tira, suru kun maa waarɔ. ²⁵ Wɔllun kperi yi koo wɔruma temɔ, kpa wɔllun dam mu yīiri. ²⁶ Saa yera ba koo Tɔnun Bii wa u kurama guru winu sɔɔ ka dam bakam ka yiiko. ²⁷ U koo win garadoba gɔri handunian goonu nɛ sɔɔ bu be u gosan menna saa handunian nɔrun di sere ka wɔllɔ.

Yire te dāa te ba mɔ figie

ta sɔɔsimɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 24:32-35, Luku 21:29-33)

²⁸ Yesu maa nɛɛ, tɛ i de dāa te ba mɔ figie tu bɛɛ gari gɛɛ sɔɔsi. Sanam mɛ ta kpararu torua, i yɛ ma tomburura ta turuku kua. ²⁹ Nge meya maa, i n wa yeni kpuro ya kooramɔ, i n yɛ ma nɛ Tɔnun Bii na turuku kuawa, na mam wāa kɔnnɔwɔ. ³⁰ Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, tɛn tɔn beni ba n gbimɔ ye kpuro yu ka koorɔ. ³¹ Wɔllu ka tem baa ya koo doona, adama nɛn gari kun doonɔ pai.

Gusunɔ turowa

handunian kpeerun saa yɛ

(I maa mɛɛrio Mateu 24:36-44)

³² Yesu maa nɛɛ, ye n sāa nɛn naarun saa, goo sari wi u yen tɔru yɛ, baa Gusunɔn garadoba be ba wāa wɔllɔ, baa mam Biin tii, ma n kun mɔ Baaba turo. ³³ I n ti se kpa i n swaa mɛɛra, domi i n yɛ dɔma te tɔɔ te, ta koo tunuma. ³⁴ N ko n sāawa nge durɔ goo wi u sanum dɔɔ. U win yenu win sɔm kowobu nɔmu sɔndia, u ben baawure win sɔmburu wɛ, ma u kɔnnɔ kɔso sɔɔwa u n swaa mɛɛra. ³⁵ N n mɛn na, i n swaa mɛɛra, domi i n yɛ nge yenu yɛro u koo tunuma yoka, n kun mɛ wɔku suunu, n kun mɛ saa ye gue sumɔ, n kun mɛ bururu. ³⁶ U n tunuma suaru sɔɔ, kpa u ku raa bɛɛ deema i dɔ. ³⁷ Ye na bɛɛ sɔɔmɔ yera na maa baawure sɔɔmɔ, i n swaa mɛɛra.

14

Wirugiba wesianamɔ

bu ka Yesu go

(I maa mɛɛrio Mateu 26:1-5, Luku 22:1-2, Yohanu 11:45-53)

¹ N wee, n tie sɔɔ yiru bu ka Gɔɔ sararibu ka pɛɛ ye ba kun seeyatia doken tɔɔ bakaru ko. Ma yāku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛrobu ba swaa kasu bu ka

Yesu mwa asiri sɔɔ bu go, ² domi ba gerumɔ ba mɔ, n n̄ weene bu ko tɔɔ baka te sɔɔ, kpa n ku raa ko gari baka tɔmbun suunu sɔɔ.

Kurɔ goo turare yɛka

Yesun wirɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 26:6-13, Yohanu 12:1-8)

³ Sanam mɛ Yesu u wɔa Betaniɔ Simɔn yɛnuɔ wi u raa bara disigiru mɔ, kurɔ goo u na win mi u too buraru neni te ba kua ka abatiri, te ta turare gobi bekegia yilba ye ba kua ka naadin gum. U too te kɔra ma u turare ye yɛka Yesun wirɔ sanam mɛ u dimɔ. ⁴ Gabu ba sɔnamɔ ka mɔru ba nɛɛ, mban sɔna u turare ye kam kooɔia. ⁵ Sa ko raa kp̄i su ye dɛra yu ko sɔm kowon wɔɔ tian kɔsiarun saka, kpa su gobi yi sɔarobu bɔnu kua.

Ma ba kurɔ wi wɔkisi. ⁶ Adama Yesu u nɛɛ, i n̄n derio. Mba n kua i ka n̄n wɔkisi mɔ. Gɔa burana u man kua. ⁷ Baadommawa sɔarobu ba wɔa bɛɛn suunu sɔɔ. Sanam baamere mɛ i k̄i, i ko kp̄i i bu durom kua. Adama nena na n̄ ko na n wɔa ka bɛɛ ka baadomma. ⁸ U kua nge mɛ win mɔra nɛ. U nawa u ka nen wasin sikubun sɔru ko bu sere yi sike. ⁹ Ka geema na bɛɛ sɔmɔ, baama mi ba Labaari gea waasu mɔ handunia kpuro sɔɔ, ba koo maa kurɔ win gari gere ye u kua minin sɔ, ba n ka n̄n yaaye.

Yudasi u k̄i u Yesu yaku kowo

tɔnwerobu nɔmu sɔndia

(I maa mɛɛrio Mateu 26:14-16, Luku 22:3-6)

¹⁰ Yen biru Yudasi Isikariɔtu, bwɔabu wɔkura yiru yen turo, u da yaku kowo tɔnwerobun mi u ka bu Yesu nɔmu sɔndia. ¹¹ Ben nukura dora gem gem ye ba win gari nua ma ba n̄n gobi nɔɔ mwɛɛru kua yi ba koo n̄n kɛ. Ma u swaa kasu nge mɛ u koo ko u ka Yesu bu nɔmu sɔndia u n saa wa.

Yesu u Gɔɔ sararibun yaa dibu

dimɔ ka win bwɔabu

(I maa mɛɛrio Mateu 26:17-25, Luku 22:7-14, 21-23, Yohanu 13:21-30)

¹² Pɛɛ ye ba kun seeyatia doken tɔɔ bakarun tɔɔ gbiikuru, tɛ sɔɔ ba ra Gɔɔ sararibun yɔanu go, Yesun bwɔaba na win mi ba nɛɛ, mana a k̄i su nun Gɔɔ sararibun yaa dibun sɔru kua.

¹³ Yera Yesu u win bwɔabun yiru gɔra u bu sɔɔwa u nɛɛ, i doo wuu sɔɔ, i ko ka durɔ goo yinna u nim tooru sɔɔwa. I n̄n sw̄iyɔ. ¹⁴ Yɛnu mi u dua, i yɛnu gen yɛro sɔɔwɔ i nɛɛ, yinni u nɛɛ, diru mana wi ka win bwɔabu ba koo be Gɔɔ sararibun yaa dibu di. ¹⁵ Durɔ wi, u koo bɛɛ gidambisa baka sɔɔsi ye ba sɔru kua ka gɔa n̄n bukata sa mɔ kpuro. Miya i ko i sun Gɔɔ sararibun sɔru kua.

¹⁶ Ma bwɔa be, ba swaa wɔri ba tura wuu gen mi, ba ye kpuro wa nge mɛ Yesu u raa bu sɔɔwa. Ma ba Gɔɔ sararibun yaa dibu sɔru kua.

¹⁷ Ye n kua yoka Yesu u da mi ka win bwɔabu wɔkura yiru ye. ¹⁸ Ye ba sɔ ba dimɔ Yesu u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔmɔ, bɛɛn turo wi u dimɔ ka nɛ sannu u koo man dɔmɛ.

¹⁹ Yeya bwɔa be kpuron nuki sankira, ma ba n̄n bikiabu wɔri tia tia ba mɔ, asa n n̄ nɛ.

²⁰ Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, bɛɛ wɔkura yiru ye sɔɔ, nɛ ka wi sa gbɛɛ teeru sɔramɔ, wiya. ²¹ Ka geema, Tɔnun Bii u koo gbi nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ win sɔ. Adama nɔni swɔarugiiwa wi u koo n̄n dɔmɛ. N sanɔ ba kun daa yɛro mara.

Yinnin dīa domaruginu

(I maa mēerio Mateu 26:26-30, Luku 22:15-20, Korinti I, 11:23-25)

²² Mi ba dimo mi, Yesu u p̄ɛɛ sua u Gusunɔ siara ma u ye murura u win bwāabu wē. U n̄ɛɛ, i moɔ, yeniwa nen wasi.

²³ U maa n̄ra sua u Gusunɔ siara ma u bu wē, ma be kpuro ba n̄ra. ²⁴ Ma Yesu u n̄ɛɛ, yeniwa nen yem me mu Gusunɔn n̄o mwɛɛ kpaaru sire. Mu koo maa yari t̄on dabinun s̄o. ²⁵ Ka geema na b̄ɛɛ s̄om̄o, na n̄ maa tam meni n̄orumo sere n ka ko sanam me kon men kram n̄o ban te Gusunɔ u koo swīi s̄o.

²⁶ Ye ba womusu kua ba kpa, yera ba yara ba da Olifin guuru wolla.

Yesu u n̄ɛɛ, Piɛɛ koo n̄un siki

(I maa mēerio Mateu 26:31-35, Luku 22:31-34, Yohanu 13:36-38)

²⁷ Olifin guuru miya Yesu u bu s̄owa u n̄ɛɛ, b̄ɛɛ kpurowa i ko i biru wura. Domi ba yorua Gusunɔn gari s̄o ba n̄ɛɛ, “Ba koo yāa kparo go, kpa yāanu nu yarina.” ²⁸ Adama n̄a n seewa ḡarin di kon b̄ɛɛ gb̄iyya Galileo.

²⁹ Yera Piɛɛ n̄un s̄owa u n̄ɛɛ, baa t̄ombu kpuro b̄a n biru wurama, n n̄ ka n̄e!

³⁰ Yesu u n̄un s̄owa u n̄ɛɛ, ka geema na nun s̄om̄o, gison w̄oku te, sere goo d̄o gu ka swīi n̄on yiru, kaa man siki n̄on ita.

³¹ Adama Piɛɛ u n̄o ḡɛɛ dim dim u m̄o, na n̄ nun sikim̄o pai. Baa n̄ n ḡoan na, sanna sa ko gbi.

Meɣa maa bwāa be kpuro ba gerua.

Yesu u kanaru m̄o Gesemanaɛ

(I maa mēerio Mateu 26:36-46, Luku 22:39-46)

³² Yen biru ba da gam gum mi ba ra soku Gesemanaɛ. Ma Yesu u win bwāabu s̄owa u n̄ɛɛ, bu sin̄o mi, kpa u da u kanaru ko.

³³ Ma u Piɛɛ ka Yak̄abu ka Yohanu soka ba da ka wi. Ma u nanda, win wasi dwiyya. ³⁴ Yera u bu s̄owa u n̄ɛɛ, nen nukura sankira sere n ḡoo gum girari. I ȳro mini kpa i n tii kparenu s̄aa.

³⁵ Yen biru u bu d̄esirari fiiko u kpuna u kibari u kanaru kua, n̄ n koo koorā, wahalan saa ye, yu n̄un d̄esirari. ³⁶ Yera u gerua u n̄ɛɛ, nen Baaba, kaa kpī a ḡaanu kpuro ko. A de wahala ye, yu man d̄esirari. Adama a ku nen ḡoru k̄iru ko ma n kun m̄o wunegiru.

³⁷ Ma u wurama bwāabu ita ben mi, u deema ba d̄o. Ma u Piɛɛ bikia u n̄ɛɛ, Sim̄o a d̄owa? A kpana a n wasi baa k̄obi tia? ³⁸ I n tii kparenu s̄aa i n kanaru m̄o, kpa i ku ra du k̄akiribu s̄o. Ka geema, t̄onun ḡoru ga k̄i adama wasi yen dam bie.

³⁹ Ma u kram wura u kanaru kua. Gari tee yiya u gerum̄o. ⁴⁰ Ye u kram wurama u deema ba do domi ben n̄oni bunia. Ba n̄ maa ȳɛ ye ba koo n̄un s̄o.

⁴¹ Ye u wurama ben mi n̄on itase u bu s̄owa u n̄ɛɛ, i den dweeyo t̄ɛ, kpa i w̄ɛra. N tura me. Saa ye, ya tunuma k̄o. N wee, ba T̄onun Bii t̄on k̄s̄obu n̄omu s̄andiamm̄e. ⁴² I seewo su doona. Wee, wi u man d̄amem̄o u sisi.

Yesun mwaabu

(I maa mēerio Mateu 26:47-56, Luku 22:47-53, Yohanu 18:3-12)

⁴³ Yesu kun gari yi gerum kpa Yudasi ka tunuma yande, bwāabu w̄okura yiru yen turo. T̄on dabira n̄un swīi ba takobiba ba bokunu neni. Yāku kowo t̄onwerobu ka wooda ȳɛrobu ka guro guroba ba bu ḡora. ⁴⁴ N deema d̄ame wi, u raa t̄on be s̄owa ȳire te u koo ko. U n̄ɛɛ, dur̄o wi u koo n̄ene u b̄okasi, wiya mi, bu n̄un moɔ, bu n̄ene kem kem bu ka doona. ⁴⁵ Ye Yudasi tunuma, mii mii u da Yesun mi, ma u n̄ɛɛ, yinni.

Ma u nùn bókasi. ⁴⁶ Yera tòn be, ba nòmú demia ba Yesu mwa. ⁴⁷ Adama be ba yō min turo u win takobi woma, ma u yāku kowo tønweron yoon soo sōra u bura. ⁴⁸ Yera Yesu bu bikia u nēē, nēna bēē i mwaabu na ka takobiba ka bokunu nge swaa dio? ⁴⁹ Baadommawa na ra n ka bēē wāa sāa yerō na n keu sōsīmō, ma i n man mwē. Adama Gusunān gari yi n koo ko yi kun koore.

⁵⁰ Yera bwāa be kpuro ba yarina ba nùn deri.

⁵¹ Aluwaasi goo maa Yesu swīi biruō u bekuru wukiri. Yera gaba kī bu nùn mwa, ⁵² adama u duka tereru, u bu bekuru deria.

Ba Yesu sirimō

Yuuban tønwerobun mennō yerō

(I maa mēerio Mateu 26:57-68, Luku 22:54-55, 63-71, Yohanu 18:13-14, 19-24)

⁵³ Sanam mēya ba ka Yesu da yāku kowo tønweron yenuō mi yāku kowo tønwerobu ka guro gurobu ka maa wooda yērobu ba mennē. ⁵⁴ Ma Piēē u bu swīi dandankuru sere ka yāku kowo tønweron yenu yaaraō. Miya u sina, wi ka tabu kowobu sannu ba dōō wōsu.

⁵⁵ Yāku kowo tønwerobu ka maa guro gurobun mennō ge kpuro ba seeda kasu ye ba koo Yesu mani bu ka nùn go. Adama ba n wa. ⁵⁶ Domi tøn dabiru ta nùn seeda weesugia diisimō adama seedagii be, ba n nōō tia sāa.

⁵⁷ Yera gaba seewa ba nùn weesu mani ba nēē, ⁵⁸ bēēē sa nua u nēē u koo sāa yeru sura te ba ka noma bana, kpa sōō itan baa sōō u be ten kpaaru bani te ba n ka noma banē.

⁵⁹ Ka mē, baa gari yinin tii sōō ba n nōō tia kue.

⁶⁰ Ma yāku kowo tønwerō u seewa u yōra be kpuron wuswaaō, u Yesu bikia u nēē, a n gēē wisimō? Mba tøn beni ba nun saarisimō.

⁶¹ Adama Yesu u maari piti, u n bu gāanu wisa. Yera yāku kowo tønwerō wi, u kpam nùn bikia u nēē, wuna Kirisi wi? Gusunō Yinni wi sa siaramān Bii?

⁶² Ma Yesu u nēē, oo, nēna mi. Sōō teeru i ko Tōnun Bii wa u sō Dam Kpurogiin nōm geuō, u wee wōllun di guru winu sōō.

⁶³ Sanam mēya yāku kowo tønwerō u win tiin yaberu nēnua u karana, ma u nēē, ee, seeda yerā i maa kasu. ⁶⁴ Bēē i nua gari kam yi u gerua. Amāna i wa durō wi sōō.

Ma be kpuro ba nùn taare wē ba nēē, bu nùn go.

⁶⁵ Yera ben gaba yande nùn yātam siem wōri, ba win nōni wōkua, ma ba nùn nōm kusa soomō, ba nēē u tubuo wi u nùn soomō.

Ma tabu kowobu ba nùn mwa ba soomō.

Piēē u Yesu siki

(I maa mēerio Mateu 26:69-75, Luku 22:56-62, Yohanu 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Sanam mē Piēē u wāa yenu yaaraō, yera wōndia goo wi u samburu mō yāku kowo tønweron mi u na mi. ⁶⁷ Ye u Piēē wa u dōō wōsu, u nùn mēera tii. Yera u nēē, wunē maa, a raa wāa ka Yesu Nasaretigii sannu.

⁶⁸ Adama Piēē u gari yi siki, u nēē, na n yē fa, ya n man yeeri ye a gerumō.

Ma u yara u da gongoroso gia. [Saa yera goo dōō ga swī.] ⁶⁹ Wōndia sōm kowo wi, u kpam nùn wa mi, ma u be ba yō mi sōōwa u nēē, durō win tōmbun turowa mini.

⁷⁰ Adama Piēē u kpam gari yi siki. Ye n te fiiko, be ba yō mi ba Piēē sōōwa ba nēē, ka gem, wunē tøn ben turowa domi wunen tii Galilegiwa.

⁷¹ Yera Piēē u bōrua u sōnna u nēē, na n durō wi yē wi bēē i ka yā mini.

⁷² Mii mii ma goo dɔɔ ga swĩ nɔn mɛɛruse. Yera u Yesun gari yaaya yi u raa nùn sɔɔwa u nɛɛ, sere goo dɔɔ gu ka swĩ nɔn yiru, u koo nùn siki nɔn ita. Ma u swĩ wɔri.

15

Ba ka Yesu da

Pilatin wuswaaɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 27:1-2, 11-14, Luku 23:1-5, Yohanu 18:28-38)

¹ Buru buru yellu yāku kowo tɔnwerobu ka maa guro gurobu ka wooda yērobu, ka be ba tie mɛnnɔ ge sɔɔ, ba mɛnna bu ka gari yi wesiana sannu. Ma ba Yesu bɔkua ba ka da ba Pilati nɔmu sɔndia. ² Yera Pilati nùn bikia u nɛɛ, wuna Yuuban sunɔ?

Yesu nùn wisa u nɛɛ, mɛya nge mɛ a gerua.

³ Ma yāku kowo tɔnwerobu ba Yesu mɛm dabinu manimɔ. ⁴ Yera Pilati kɔm nùn bikia u nɛɛ, a ñ gāanu wisimɔ? A ñ nɔɔmɔ nge mɛ ba nun mɛm dabinu manimɔ?

⁵ Adama Yesu kun yen gaa wisa sere biti ya Pilati mwa.

Ba Yesu taarɛ wɛ bu go

(I maa mɛɛrio Mateu 27:15-26, Luku 23:13-25, Yohanu 18:39-19:16)

⁶ N deema, Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru baatere Pilati u ra pirisɔm turo karewa wi tɔmba kī. ⁷ Sanam mɛya, tem gowobu gaba wāa pirisɔm sɔɔ be ba tɔmbu go tem gooru garu sɔɔ. Ben turon yīsira Baraba. ⁸ Ma tɔn wɔru ga susi Pilatin mi bu ka nùn kana u bu kua nge mɛ u ra bu kue wɔɔ baagere tɔɔ te sɔɔ. ⁹ Ma Pilati u bu bikia u nɛɛ, i kī n bɛɛ Yuuban sunɔ kara?

¹⁰ Domi win tii u yē kam kam ma nisinun sɔna yāku kowo tɔnwerobu ba nùn Yesu nɔmu sɔndia. ¹¹ Sanam mɛ sɔɔra yāku kowo tɔnwerɔ be, ba tɔn wɔru bɔrie gu ka Pilati seesi kpa u bu Baraba kara. ¹² Ma Pilati u kɔm bu bikia u nɛɛ, ñ n mɛn na, mba i kī n ko ka durɔ wi bɛɛ i sokumɔ Yuuban sunɔ.

¹³ Yera ba kɔm gbāsukum wɔri ba nɛɛ, a nùn kɔpareo dāa bunanaru sɔɔ.

¹⁴ Pilati u bikia u nɛɛ, mban sɔna. Kɔsa yerà u kua.

Adama tɔn be, ba gbāsukum sosi ba nɛɛ, a nùn kɔpareo dāa bunanaru sɔɔ.

¹⁵ Pilati u kī u ko ye n koo bu dore, yen sɔna u bu Baraba kara. Yen biru u dera ba Yesu so ma u nùn tabu kowobu nɔmu sɔndia bu nùn dāa bunanaru kpare.

Tabu kowobu

ba Yesu yaakoru mɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 27:27-31, Yohanu 19:2-3)

¹⁶ Sanam mɛya tabu kowobu ba Yesu gawa ba ka nùn da tem yēron agbara sɔɔkaaɔ ma ba tabu kowobu kɔpuro kɔpuro mɛnna mi. ¹⁷ Ba Yesu gurumusu swāabu sebusia, ma ba sāki tundu bɔkana ba doke win wirɔ nge furɔ. ¹⁸ Ma ba nùn tɔbirim wɔri ba mɔ, Yuuban sunɔ, fɔɔ baasira.

¹⁹ Ma ba nùn gāa bɔɔ soomɔ wirɔ, ba nùn yāatam siemɔ, ba nùn yiiramme.

²⁰ Ye ba nùn yaakoru kua ba kpa, ba nùn gurumusu swāabu ge potari ba win tiin yānu sua ba nùn sebusia. Ma ba nùn gawa ba ka yara bu ka nùn kpare dāa bunanaru sɔɔ.

Ba Yesu kpare

dāa bunanaru wɔllɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 27:32-44, Luku 23:26-43, Yohanu 19:17-27)

²¹ Sanam me ba ka nùn dɔɔ, n wee durɔ ɔoo u sarɔ mi, wi ba ra soku Simɔɔ Sirenigii, u wee gberu kpaanɛn di. N deema Simɔɔ wi, u sãawa Alesandu ka Rufusin baaba. Ma tabu kowobu ba nùn mwa ka dam ba nùn Yesun dãa bunanaru sɔbi. ²² Ba ka Yesu da mi ba ra soku Gɔɔgɔta, yĩsi ten tubusiana, aye te ta ka wi koo weene. ²³ Ma ba nùn tam wɛ me mu ka tim menna me ba ra soku miru, adama u yina u nɔ. ²⁴ Yera ba nùn kpare dãa bunanaru. Yen biru tabu kowo be, ba win yãnu tete toosi bu ka wa ye ben baawure u koo sua. Nge meya ba ka Yesun yãnu bɔnu koosina. ²⁵ Bururun kɔba nɔɔba nɛn sakawa ba nùn kpare dãa bunanaru. ²⁶ Tora te u kua ba ka nùn kpare, tera ba yoruɔ ba mani ba nɛɛ, Yuuban sunɔ. ²⁷ Ba maa gbɛnɔbu yiru gabu dãa bunananu kpare, turo Yesun nɔm geuɔ, turo win nɔm dwareɔ. [²⁸ Nge meya Gusunɔn gari yi koorɔ yi yi nɛɛ, “Ba nùn garisi kɔsan kowobu sɔɔ.”]

²⁹ Tɔn be ba sarɔ ba nùn wiru diirisimɔ ba wɔnsimɔ ba nɛɛ, ahã to, n n wuna ra nɛɛ kaa sãa yeru sura kpa a kpaaru bani sɔɔ itan baa sɔɔ? ³⁰ Tɛ, a re tii faaba koowo a sara dãa ten min di.

³¹ Nge meya maa yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛrobu ba nùn yaakoru mɔ. Ba sɔɔnamɔ ba mɔ, u gabu faaba kua adama u kpɔna u tii faaba ko. ³² Tɛ i de Kirisi Isireliban sunɔ u sarama su wa saa dãa bunana ten min di kpa su nùn naanɛ doke.

Meya maa be yiru, be ba kpare dãa bunanaru sɔɔ ka wi sannu, ba maa nùn wɔmmɔ.

Yesun ɔɔɔ

(I maa mɛerio Mateu 27:45-56, Luku 23:44-49, Yohanu 19:28-30)

³³ Yera dɔma ten sɔɔ sɔɔ, yam wɔkura tem me kpuro wukiri sere n ka kua sɔɔ sɔɔn kɔba ita. ³⁴ Kɔba ita yen sakawa Yesu u gbãra ka dam, u nɛɛ, “Eloi, Eloi, lema sabatani.” Yen tubusiana, Gusunɔ nɛn Yinni, mba n kua a ka man deri.

³⁵ Be ba yɔ min gabu ba gari yi nua ma ba nɛɛ, i n nɔɔmɔ? U Eli soku.

³⁶ Yera ben turo u duka na ka swɛɛ duke dukesu si u wasa tam mɔmmɔm sɔɔ u bɛri dɛkaɔ. Ma u Yesu tii u nɔ, u nɛɛ, i de su wa Eli ù n koo na u nùn sarasia.

³⁷ Yera Yesu u gbãra wɔllo too too, ma win hunde ya doona.

³⁸ Ase saa yera maa beku kare te ta wãa sãa yeru sɔɔ ta gɛɛrama saa wɔllun di sere temɔ. ³⁹ Tabu kowobun tɔnwerɔ wi u yɔ Yesun wuswaaɔ u wa nge me u ka gu. Yera u nɛɛ, ka gem durɔ wi, Gusunɔn Biiwa.

⁴⁰ Kurɔbu gaba maa wãa mi, ba mɛɛra sarun di. Be sɔɔra Maari Madalagii wãa, ka Salome, ka Maari wi u sãa Yose ka Yakɔbu yãkabun mɛro. ⁴¹ N deema beya ba raa Yesu swii ba nùn nɔɔrimɔ sanam me u wãa Galileɔ. Kurɔbu dabiru gara maa wãa mi, be ba ka nùn na Yerusalemuɔ sannu.

Yesun sikubu

(I maa mɛerio Mateu 27:57-61, Luku 23:50-56, Yohanu 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Ye n kua yoka, Yosefu Arimategii u tunuma mi, wi u sãa bɛɛɛgii Yuuban guro gurobu sɔɔ, u maa mara Gusunɔ u bandu swii. Tɔɔ te, tɔɔ wɛrarugirun sɔɔrun tɔra, tɛn yokan di tɔɔ wɛrarugira koo tore. Yen sɔna Yosefu u da Pilatin mi ka toro sindu u ka Yesun goru kana. ⁴⁴ Ma Pilati u biti kua too too ye u nua ma Yesu u gu kɔ. Yera u tabu sunɔ sokusia u ka nùn bikia Yesu ù n gu kɔ.

⁴⁵ Ye tabu sunɔ wi, u nùn sɔɔwa ma Yesu u gu, u Yosefu nɔɔ kã u ka ɔoo te sua.

⁴⁶ Yosefu u da u beku te ba wesa ka wɛɛ damgii dwa, ma u ɔoo te sarasia u tu beku te tɛke. Ma u tu kpɛɛ kpee wɔru ge ba dãka sɔɔ. Yen biru u kpee bakaru garu bimiamu u ka wɔru gen nɔɔ kɔrua. ⁴⁷ N deema, Maari Madalagii ka Maari Yosen mɛro, ba mɛɛra mi ba Yesun goru kpɛɛmɔ.

16

Yesun seebu gōrin di

(I maa mēerio Mateu 28:1-8, Luku 24:1-12 Yohanu 20:1-10)

¹Ye tō wērarugira sara, Maari Madalagii ka Salomε ka Maari Yakōbun mero, ba turare dwa bu ka Yesun goru yēka. ²Ye n kua alusuma buun buru buru yellu kurō be, ba da siki ten mi. ³Swaaō ba bikianamō, wara u koo bu kpee te bimia siki ten nōn di.

⁴Ye ba mēera ma ba wa, wee kpee te, ta bimiare baa mε ta kpā too. ⁵Ye ba dua siki te sōō ba aluwaasi goō wa u sō ben nōm geuō u yabe kpikiru sebua. Ma berum bu mwa gem gem. ⁶U bu sōōwa u nεε, i ku berum ko. Na yē ma Yesu Nasaretigiwiwa i kasu wi ba kpare dāa bunanaru sōō. U seewa gōrin di u n wāa mini. I mēerio mi ba raa nūn kpīi. ⁷N n mēn na, i doo i win bwāabu sō ka Piēn tii ma u koo bu gbiyya u da Galileo. Miya ba koo nūn wa nge mε u raa bu sōōwa.

⁸Yera ba yarima ba duki doona sikiru min di ka diiribu domi berum bu mwa gem gem. Ba n maa goō gāanu ganu sōōwa berum saabu.

Yesu u Maari Madalagii kure

(I maa mēerio Mateu 28:9-10, Yohanu 20:11-18)

[⁹Ye Yesu u seewa gōrin di alusuma buun buru buru yellu, Maari Madalagiiwa u gbia u tii sōōsi, wi sōn di u werekunu nōba yiru gira. ¹⁰Ma kurō wi, u da u win kpaasibu labaari ye sōōwa be ba wāa nuku sankiranu ka swīi sōō. ¹¹Sanam mε ba nua Yesu kua waso, kurō wi maa nūn wa, ba n ye wure.

Yesu u bwāabu yiru kure

(I maa mēerio Luku 24:13-35)

¹²Yenin biru, Yesu u wigibu yiru gabu kure ye ba sīimō swaaō ba baru kpaaru garu dōō adama u tii kōsa ben nōni sōō. ¹³Ye ba wōma wuu min di ba be ba tie yen labaari sōōwa, adama ba n maa ye naane kue.

Yesu u tii bwāabu

wōkura tia ye sōōsi

(I maa mēerio Mateu 28:16-20, Luku 24:36-49, Yohanu 20:19-23, Gōrobun Kookoosu 1:6-8)

¹⁴Yen biru Yesu u bwāabu wōkura tia ye kurema ye ba dimō. Ma u bu gerusi ben naane dokebu sarirun sō ka maa ben degangam sō, domi ba n tōn ben gari wure be ba nūn wa u seewa gōrin di. ¹⁵Ma u bu sōōwa u nεε, i doo handunian baama kpuro kpa i bweseru baatere Labaari gea waasu kua. ¹⁶Baawure wi u ye naane doke, ma ba nūn batemu kua, u koo hunden faaba wa. Baawure wi u kun maa ye naane doke, u koo taare wa. ¹⁷Sōm maamaakiginu wee ni naane dokeobu ba koo ko. Ba koo werekunu gira ka nen yīsiru kpa bu ka barum kpmam gari gere. ¹⁸Bā n waa gōsōnu sua nōmāō, n kun mε bā n dēε nōra, ba n wahala gaa wasi. Bā n maa barōbu nōmu sōndi, ba koo bekurawa.

Yesu u doonō Gusunōn mi

(I maa mēerio Luku 24:50-53, Gōrobun Kookoosu 1:9-11)

¹⁹Ye Yinni Yesu ka bu gari yi kua u kpa, u suara wōlō u da u sina Gusunōn nōm geuō. ²⁰Ma bwāa be, ba da ba waasu kua baama kpuro. Ma Yinni u ka bu sōmbu te mō, u sōōsimō ka sōm maamaakiginu ma ben gari sāawa gem.]

LABAARI GEA NGE MƐ LUKU U YORUA

Luku, wi u tire te yorua, u s̄awa Gereki. U ȳeru m̄o, u s̄awa dokotoro, Kol 4:14. Teofiruwa u tire te yorua. Teofiru wi, u n̄ maa s̄a Yuu. Yen s̄ona ye u Yesun bwese t̄kan gari m̄o, u girariwa sere Adamun mi, wi u s̄a t̄mbu kpuron baaba. Luku u k̄i u s̄ōsiwa ma Yesu u s̄awa t̄mbu kpuron Faaba kowo, n̄ n̄ m̄o Yuuba t̄nagii. U maa s̄ōsi ma Yesu u t̄mbu kpuro k̄i, bw̄ɛbw̄ɛbu ka damgibu ka s̄arobu ka gobigibu ka kur̄obu ka dur̄obu ka bibu.

Tire ten gari m̄ero ya w̄awa ten wiru 19:10 s̄o ye ya n̄ɛɛ, T̄nun Bii u nawa u ka kasu be ba k̄ōra u bu faaba ko.

Tire ten kpunaa

1. Yohanu Batemu kowo ka Yesun marubu ka Yesun biru, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Yohanu Batemu kowon waasu ka Yesun k̄kiribu, wiru 3n di sere wiru 4:13.
3. Yesun s̄amburu Galileo, wiru 4:14n di sere wiru 9:50.
4. Yesu u w̄a Yerusalemun swaa, wiru 9:51n di sere wiru 19:28.
5. Yesun s̄ōsi d̄akinu batuma s̄o, wiru 19:29n di sere wiru 21:37.
6. Yesun sanam d̄akim handunia s̄o, wiru 22n di sere wiru 24.

Nge m̄e ba kua

ba ka tire te yorua

¹ Teofiru, b̄ɛɛɛ bakagii, n̄ man w̄ere n̄ nun tireru yorua n̄ nun s̄o dee dee ye n̄ kora b̄esen suunu s̄o. Be ba ye wa toren di ba kua yen labaarin s̄m kowobu ma ba sun ye s̄ōwa. Dabiru be ba ye nua ba kookari kua bu ka ye yore dee dee. N̄n tii na gari yi kpuro w̄era yin toren di. N̄ maa man w̄ere n̄ nun ye yorua a n̄ ka yen gem ȳe ye ba nun s̄ōsi.

Gusun̄n ḡrado u Yohanu Batemu kowon marubun gari n̄ōsia

⁵ To, Herodu Yudean tem ȳeron waati, ȳaku kowo goo w̄a ȳaku kowobun wuuru s̄o te ba m̄o Abia, win ȳisira Sakari. Win kur̄o maa s̄awa Aronin bweseru, win ȳisira Elisabeti. ⁶ Be yiru kpuro geegiba Gusun̄n wuswaa. Ba s̄im̄o Yinni Gusun̄n wooda ka win s̄ōsibu kpuro s̄o dee dee. ⁷ Adama ba n̄ bii m̄o ȳen s̄o Elisabeti s̄a w̄iro, be yiru kpuro ba maa t̄k̄onu kua.

⁸ N̄ wee sanam m̄e n̄ ben wuuru girari, Sakari win ȳaku kobun s̄amburu m̄o Gusun̄n wuswaa. ⁹ Ma tubu tubu ya n̄n mwa nge m̄e ȳaku kowobun komaru, u ka du Yinni Gusun̄n s̄a yer̄o u turare d̄ō doke. ¹⁰ T̄n w̄oru kpuro ga kanaru m̄o t̄ōw̄o sanam m̄e u turare d̄ō dokem̄o. ¹¹ Ma Yinnin ḡrado u n̄n kure u ȳ mi ba ra turare d̄ō doken n̄m geu. ¹² Ye Sakari u n̄n wa, u wom torura ma b̄erum n̄n mwa. ¹³ Ma ḡrado wi, u n̄n s̄ōwa u n̄ɛɛ, a ku b̄erum ko Sakari, domi ba wunen kanaru mwa. Wunen kur̄o Elisabeti u koo nun bii t̄n dur̄o marua, kpa a n̄n ȳisuru k̄ɛ Yohanu. ¹⁴ Kaa nuku doo bakabu wa, t̄n dabira koo maa ȳeri win marubun s̄o. ¹⁵ Domi u koo ko t̄n boko Yinni Gusun̄n wuswaa. U n̄ tam n̄rum̄o. U ko n̄ maa Hunde D̄ero yiba win m̄eron nukurun di. ¹⁶ U koo de Isireliba dabiru bu wura Gusun̄n ben Yinnin mi gia. ¹⁷ U koo n̄n swaa gb̄iyya kpa u n̄ s̄a nge Gusun̄n s̄om̄o Eli, u n̄ dam m̄o u ka baababa ka ben bibu dorasia, kpa u maa ka m̄em n̄o sariba wura geegibun swaa s̄o, kpa u maa t̄mbun ḡrusu s̄ōru koosia mam mam Yinnin s̄o.

¹⁸ Sakari u gɔrado wi bikia u nɛɛ, amɔna ko na n ka yɛ ma gari yi gema. Domi nɛ durɔ tɔkɔra, nɛn kurɔn tii maa tɔkɔru kua.

¹⁹ Ma gɔrado wi, u nùn wisa u nɛɛ, nɛna Gabirɛ, nɛ wi na ra n yɔ Gusunɔn wuswaaɔ. Ba man gɔrimawa n ka nun gari ko kpa n ka nun labaari gea ye nɔɔsia. ²⁰ Adama a n nɛn gari naane doke yi yi koo koorɔ yin saa sɔɔ. Yen sɔna, a n maa kpɛ a gari gere sere doma te yabu ye, ya koorɔ.

²¹ Tɔmba Sakari mara, ma biti ya bu mwa ye u ka tɛ mɛ sɔa yerɔ. ²² Ye u yara, u n kpɛa u ka bu gari kue, ma ba gia ma u kásiru wawa sɔa yeru mi. U ka bu nɔma gari sɔɔmɔ, u n nɔɔ wukie.

²³ Ye win yáku kowo sɔmbura kpa, u sɔa win yɛnuɔ. ²⁴ Yen biru win kurɔ Elisabeti u gura sua, ma u tii berua suru nɔɔbu. U nɛɛ, ²⁵ n wee ye Yinni Gusunɔ u man kua. U ka man nɔnu geu mɛɛra u man sekuru yara tɔmbun wuswaaɔ.

Wɔllun gɔrado

u Yesun marubun gari nɔɔsia

²⁶⁻²⁷ Elisabetin guran suru nɔɔba tiase, Gusunɔ u win gɔrado Gabirɛ gɔra Nasaretɔ, Galilen tem sɔɔ wɔndia goon mi, wi u kun durɔ yɛ. Wɔndia win durɔ kɛɛro Yosefu u sɔawa Dafidi sina bokon bweseru. Wɔndia win tiin yísira Maari. ²⁸ Gɔrado wi, u da win mi ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, na nun tɔbura, Gusunɔ u nun durɔm kua, u maa wáa ka wunɛ.

²⁹ Maarin laakari ya burisina ka gari yi, ma u tii bikia u nɛɛ, tɔbiri teren bwesera mini. ³⁰ Gɔrado u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a ku berum ko Maari domi Gusunɔ u nun durɔm kua. ³¹ Wee kaa gura sua a bii tɔn durɔ ma kpa a nùn yísiru kɛ Yesu. ³² U koo ko tɔn boko. Ba ko n da nùn soku Wɔrukoon Bii. Yinni Gusunɔ u koo nùn win sikado Dafidin bandu wɛ. ³³ U ko n bandu dii Yakɔbun yɛnuɔ sere ka baadomɔmɔ. Win bandu ta n ko n nɔru mɔ.

³⁴ Ma Maari u gɔrado bikia u nɛɛ, amɔna yeni ya koo ka koorɔ domi na n durɔ yɛ.

³⁵ Gɔrado u nùn wisa u nɛɛ, Hunde Dɛɛro u koo nun deema, kpa Wɔrukoon dam mu nun wukiri. Yen sɔna ba koo bii dɛɛro wi kaa ma mi soku Gusunɔn Bii. ³⁶ Wee wunen mero bisi Elisabeti wi ba ra sokumɔ wíro, win tii u bii tɔn durɔn gura mɔ win tɔkɔru sɔɔ. U wáa win suru nɔɔba tiase sɔɔ tɛ. ³⁷ Domi gáanu sari ni Gusunɔ kpanɛ.

³⁸ Maari nɛɛ, nɛna Yinnin yoo. N man kuo nge mɛ a gerua. Ma gɔrado wi, u doona.

Maari u Elisabeti beram da

³⁹ Sɔɔ mɛɛ te sɔɔ, Maari u seewa kpaaka u da Yudean wuu gagu sɔɔ ge ga wáa guunun bera gia. ⁴⁰ U dua Sakarin yɛnuɔ ma u Elisabeti tɔbura. ⁴¹ Ye Elisabeti u Maarin tɔbiribu nua, yera bii wi u wáa win nukurɔ u diira ma Elisabeti u Hunde Dɛɛro yiba. ⁴² Ma u gbára u nɛɛ, domarugiiwa wunɛ tɔn kurɔbu sɔɔ, domarugiiwa maa bii wi kaa ma. ⁴³ Wara ra n nɛ, nɛn Yinnin mero u ka man beram na. ⁴⁴ Domi wee, ye wunen tɔbiribun nɔɔ ga nɛn swaa wɔri, bii wi u wáa nɛn nukurɔ u diira ka nuku dobu. ⁴⁵ Doo nɔɔrugiiwa wunɛ ye a ka naane doke ma ye kpuro ya koo koorɔ ye Gusunɔ u nun sɔɔwa.

Maarin womu

⁴⁶ Maari u womu kua u nɛɛ, nɛn gɔru ga Yinni saabu mɔ.

⁴⁷ Nɛn hunde yɛrimɔ Gusunɔ nɛn Faaba kowon sɔ,

⁴⁸ yèn sɔ u ka man nɔnu geu mɛɛra, nɛ wi na sɔa win yoo bwɛɛbwɛɛ. Wee, saa tɛn di saa baayeren tɔmbu ba koo man soku doo nɔɔrugii

49 yèn sō Gusunō dam kpurogii u man gāa bakanu kua.

Win yīsira Dεεro.

50 U ra be ba nùn nasie durom kue saa baayere.

51 U win dam sōōsi,

ma u be ba tii suabun bwisikunu mō yarinasia.

52 U sinambu bandu yara.

Ma u bwεεbwεεbu wolle sua.

53 U gōōrobu debia ka gāa geenu.

Ma u gobigibu gira nōm dira.

54 U win sōmō Isireli somi

yèn sō u win durom yaaya

55 mε u Aburhamu ka win bibu kuammε sere ka baadomma
nge mε u besen baababa nōō mwεεru kua.

56 Maari u ka Elisabeti sina nge suru ita, yen biru u gosira win kpaarō.

Yohanu Batemu kowon marubu

57 Elisabetin marubun sanam yiba, ma u bii tōn durō mara. 58 Win berusebu ka win dusibu ba nua ma Yinni u nùn durom bakam kua, ma ba ka nùn nuku dobu mō sannu. 59 Ma n kua sōō nōōba itase ba menna bu ka bii wi bango ko, ma ba kī bu nùn yīsiru kē Sakari nge win tundo n yīsiru. 60 Adama win mero u gerua u nεε, aawo, Yohanuwa ba koo nùn soku.

61 Ma ba nεε, wunen bweseru sōō, goo sari wi u yīsī te mō.

62 Yera ba win tundo gari bikia ka yīreru bu ka gia mε u kī bu nùn soku. 63 Ma u bu gāanu bikia nī sōō u koo yore ma u yorua, Yohanuwa win yīsiru. Ma bitī ya tōn be kpuro mwa. 64 Yande win nōō ga wukiara, win yara denda, u gari mō ma u Gusunō siaramō. 65 Berum be kpuro mwa be ba wāa bera mi, ma ba gari yī kpuro sōōna ba ka sikerena Yudean tem wusu sōō si su wāa guunun bera gia. 66 Ma be ba gari yī nua kpuro, ba yī berua ben gōrusō, ba bikianamō ba mō, n n men na, amōna bii wi, u koo ra ko.

Domi ba wa Yinnin nōmu ga wāa ka wi.

Sakari u Gusunōn gari gerua

67 Ma bii win tundo Sakari, u Hunde Dεεro yiba ma u gerua u nεε,

68 su Gusunō Isireliban Yinni siara

ye u ka win tōmbu naawa

ma u bu yakia.

69 Ma u ka sun Faaba kowo damgii naawa

wi u sāa Dafidi win sōm kowon sikadobu.

70-71 Wiya u koo sun faaba ko saa besen yiberēban min di,

ka be ba sun tusa kpuron nōman di,

nge mε u raa gerua

saa win sōmō dεεrobun nōsun di

be ba wāa yellu.

72 Meya u ka besen baababa durom kua,

ma u maa win nōō mwεε dεεfaru yaaya.

73 Nge mε u raa bōrua

Aburhamu besen baaban wuswaaō

74 u ka sun wōra saa besen yiberēban nōman di,

kpa u sun ayeru wē su ka nùn sā berum sariru sōō,

75 kpa su ko dεεrobu ka gemgibu win wuswaaō

besen wāarun sanam kpuro sōō.

76 Wunε maa nen bii,
 ba koo nun sokuwa Wɔrukoon sɔmɔ
 domi kaa Yinni gbiiya a ka win swεε sɔmε,
 77 kpa a maa win tɔmbu sɔ ma ba koo faaba
 wa bā n bu ben toranu suuru kua
 78 bεsɛn Yinnin wɔnwɔndun sɔ te ta kpā.
 Wɔnwɔn ten saabuwa
 yam bururam ko n sun naawa wɔllun di
 nge buruku sɔɔ yana,
 79 u ka bu yam dεεrasia
 be ba wāa yam wɔkuru sɔɔ
 ka be gɔɔn bεrum wukiri nge yam wɔkuru.
 Kpa u ka bεsɛn naasu kpara alafian swaa sɔɔ.

80 Ma bii wi, u kpεamɔ u bwisi mɔ, ma u da u wāa gbaburɔ sere n ka kua tɔɔ
 te u tii sɔɔsi Isireliban wuswaaɔ.

2

Yesun marubu

(I maa mεerio Mateu 1:18-25)

1 Sanam mε sɔɔ, tem yεro Ogusitu u wooda yara bu tem baama kpuron
 tɔmbu gari. 2 Gari gari gbiikaa ye, ba ye kuawa Kirinusi Sirin tem yεron waati.

3 Ma baawure u da win wuuɔ bu ka nùn tireru doke.

4 Yosefu u maa seewa Galilen wuu gagun di ge ba ra soku Nasareti, u da
 Yudean temɔ sere Dafidin wuuɔ ge ba ra nεε Betelehemu yèn sɔ u sāa Dafidin
 sikadobu, 5 kpa bu ka bu tireru doke, wi ka win kurɔ kεero Maari. Maari wi, u
 gura mɔ. 6 Ye ba wāa mi, win sanam yiba ye u koo ka ma. 7 Ma u win bii gbiikoo
 mara tɔn durɔ, ma u nùn sεkatia tεkusi u nùn kpī yāanun yakasu wɔllɔ, yèn sɔ
 ba n̄ ayeru wa sɔbun sɔbia yerɔ.

Gusunɔn gɔrado

u yāa kparobu kure

8 N deema yāa kparoba wāa bera mi yakasɔ, ba ben yāanu kɔsu wɔkuru.
 9 Yera Gusunɔn gɔrado u bu kure ma Gusunɔn yikon girima ya bu burure
 ya ka sikerena ma bεrum bu mwa gem gem. 10 Ma gɔrado u bu sɔɔwa u nεε, i
 ku nanda domi na ka bεε Labaari gea naawawa ye ya koo tɔmbu kpuro nuku
 doo bakabu wε. 11 Gisɔ Dafidin wuuɔ ba bεε Faaba kowo marua wi u sāa Kiri
 si Yinni. 12 Wee, nge mε i ko ka nùn tubu, i ko bii wēeru wa ba sεkatia tεkusi, u
 kpī yāanun yakasu wɔllɔ.

13 Suaru sɔɔ wɔllun tabu kowobu dabi dabiru ba kurama gɔrado win bɔkuɔ
 ba Gusunɔ siaramɔ ba gerumɔ,

14 bu Gusunɔ bεεε wεεyɔ wɔllɔ.

Bori yenda n wāa handunia sɔɔ be ba Gusunɔn nukuru dorasiāmɔn suunu sɔɔ.

Yāa kparoba dɔɔ Betelehemu

15 Sanam mε wɔllun gɔrado be, ba bu doonari ba wura Gusunɔ wɔllɔ, yāa
 kparo be, ba geruna ba nεε, n̄ n mɛn na, su da Betelehemuɔ su wa ye ya kooru
 ye Yinni Gusunɔ u sun sɔɔsi.

16 Ba da ka sendaru ma ba Maari ka Yosefu wa ka bii wεε te, ta kpī yāanun
 yakasu wɔllɔ. 17 Ye ba nùn wa ba kpa ba saara ye gɔrado wi, u raa bu sɔɔwa bii
 win wɔllɔ. 18 Ma be kpuro be ba gari yi nua ba biti soora ka ye yāa kparoba bu
 sɔɔwa. 19 Adama Maari u gari yi kpuro doke gɔruɔ u yi lasabu mɔ. 20 Ma yāa

kparo be, ba g̃sira ba Gusuñ b̃eere w̃ẽem̃, ba ñn siaram̃ yabu ye kpuron s̃o ye ba nua ka ye ba wa, nge me g̃orado wi, u raa bu s̃õwa.

Ba Yesu ỹsiru k̃a

²¹ Ye s̃õ ñõba ita ya yiba ba bii wi bango kua, ma ba ñn ỹsiru k̃a Yesu, ỹsi te Gusuñn g̃orado u ñn k̃a ba sere win gura sua.

Ba Yesu Gusuñ tusia s̃aa yer̃o

²²⁻²³ Am̃eniwa ba yorua Yinnin wooda s̃õ ba ñe, “Bii t̃n dur̃o g̃biikoo baawure wi ba mara, ba koo ñn wunawa neñem Yinni Gusuñn s̃õ.” Yen s̃õna ye sanam yiba bu ka tii s̃aras̃a nge me M̃awisin wooda ya gerua, Maari ka Yosefu ba ka bii wi da Yerusalem̃ bu ñn Yinni tusia, ²⁴ kpa bu ka ỹakuru ko nge me ba gerua Yinnin wooda s̃õ ba ñe, “Kparukonu yiru, ñ kun me totober̃e binu yiru.”

²⁵ Dur̃o goo w̃aa Yerusalem̃, win ỹsira Simẽ. Dur̃o wi, u s̃awa geegii wi u Gusuñn b̃eere ỹẽ. U wi u koo Isireliban nukuru yemiasia swaa daki ma Hunde D̃eero ñn w̃aasi. ²⁶ Hunde D̃eero wi, u maa ñn s̃õsi ma u koo Kirisi, wi Yinni u g̃sa wa u sere g̃bi. ²⁷ U da s̃aa yer̃o ka Hunde D̃eeron kparabu. Ye Yesun dusiba ka ñn dua bu ñn kua nge me wooda ya gerua, ²⁸ Simẽ u ñn mwa win ñmã ma u Gusuñ saabu kua u ñe, ²⁹ Yinni, t̃ẽ kaa de ñe wunen s̃om kowo, n handunia deri ka alafia nge me a man s̃õwa.

³⁰ Domi neñ ñni yi wunen faaba wa

³¹ ye a s̃õru kua bwesenu kpuron wuswaa.

³² Yeya yam bururam me mu koo t̃n tukobu wunen swaa s̃õsi. Mu koo maa wunen t̃mbu Isireliba b̃eere doke.

Simẽ u Gusuñn gari gerua

³³ Ye ba gerua bii win s̃õ ya win baa ka win mero biti kua. ³⁴ Simẽ u bu domaru kua ma u Maari, bii win mero s̃õwa u ñe, ba bii wini g̃sa ba yi u ka t̃n dabiru w̃arumasia Isireliba s̃õ, kpa u t̃n dabinu seesia. U koo maa ko ỹireru Gusuñn min di te t̃mba kun wuram̃ ³⁵ kpa dabirun g̃õrun bwisikunu nu s̃õsira. Wunen tii, nuku sankiranu nu koo nun s̃õku g̃õrũ nge takobi.

Ana, Gusuñn s̃om̃ t̃n kur̃o

³⁶ Gusuñn s̃om̃ t̃n kur̃o goo maa w̃aa, win ỹsira Ana, Fanuelin bii Asẽn bweseru s̃õ. U t̃õkuru kua gem gem. U raa sina ka win dur̃o w̃õ ñõba yiru saa win w̃ndiarun di. ³⁷ Ma u g̃aminiru sina w̃õ w̃ene ka ñe. U ku ra kpe s̃aa yer̃o, u ra n Gusuñ s̃am̃ bururu ka yoka ka ñõ b̃õkuru ka kanaru. ³⁸ U besirama saa ye s̃õ, u Gusuñ saabu m̃, ma u bii win gari t̃mbu kpuro s̃õm̃ be ba mara Gusuñ u Yerusalem̃ yakia.

Ben wuramaru Nasaretĩo

³⁹ Sanam me ba baayere kua ba kpa nge me Yinni Gusuñn wooda, ba g̃sira Nasareti ben wuũ Galilen tem̃. ⁴⁰ Ma bii wi, u kp̃am̃ ma u dam sosim̃ ma bwisi gee yiba wi s̃õ. Gusuñn durom maa w̃aa ka wi.

Yesu da s̃aa yer̃o win birun saa

⁴¹ W̃õ baagere Yesun dusibu ba ra G̃õ sararibun t̃õ bakaru dewa Yerusalem̃. ⁴² Sanam me Yesu u w̃õ w̃akura yiru m̃ ba t̃õ baka te da nge me ben komaru. ⁴³ Ye t̃õ baka ten sanam kpa sanam me ba wĩ, bii wi, Yesu u sina Yerusalem̃, win dusiba kun ỹẽ. ⁴⁴ Ba tamaa s̃aa u w̃awa ben wuuru s̃õ. Ye ba s̃a t̃õ giriru ba ñn kasu ben dusibu ka ben b̃õr̃õba s̃õ. ⁴⁵ Adama ba ñ ñn

wa ma ba gəsira Yerusalemuə ba nùn kasu. ⁴⁶ Yen sɔw itase ba nùn wa sãa yero u sɔ wooda yērobun suunu sɔw u bu swaa daki u maa bu gari bikiamə. ⁴⁷ Be ba nùn swaa daki kpuro ba biti kua win bwisi ka win gari wisibun sɔ. ⁴⁸ Sanam mɛ win dusiba nùn wa biti ya bu mwa ma win mero u nùn bikia u nɛɛ, nɛn bii aməna a ka sun kua mɛ. Nɛ ka wunɛn baa wee, sa nun kasu ka nuku sankiranu.

⁴⁹ Ma u bu bikia u nɛɛ, mba n kua i ka man kasu. I n̄ yɛ ma na n̄ kon ko na kun nɛn baaban wunanəsu kue?

⁵⁰ Adama gari yi u bu sɔwə mi, yi n̄ bu yeeri.

⁵¹ U ka bu s̄ia Nasaretio ma u bu mɛm nɔwə. Win mero u gari yi kpuro berua win gɔruə. ⁵² Ma Yesu u kpɛamə bwisi sɔw ka wasi sɔw, ma Gusunə u ka nùn nɔnu geu mɛera, ma u s̄a tən geo tambu sɔw.

3

Yohanu Batemu kowon waasu

(I maa mɛerio Mateu 3:1-12, Maaku 1:1-8, Yohanu 1:19-28)

¹ Ye tem yēro Tiberi kua wɔw wəkura nɔwəbu win bandu sɔw, sanam mɛ, Pɔnsu Pilatiwa s̄aa Yudean tem yēro, ma Herodu u s̄aa Galilen wirugii, ma Filipu win wɔw u s̄aa Iture ka Takonitin wirugii, ma Lisania u s̄aa Abilenin wirugii. ² Ya maa s̄awa Ani ka Kaifa yaku kowɔ tənwerobun waati. Sanam mɛya Gusunə u ka Yohanu Sakarin bii gari kua gbaburə. ³ Ma u da Yuudenin baru kpaanə kpuro u kparamə u mɔ, bu gɔru gəsiə bu batemu ko, kpa Gusunə u bu ben toranu suuru kua.

⁴ Nge mɛya ye Gusunən sɔmə Esai u yorua win tirerə ya koorə ye u nɛɛ, “goo u gbaramə gbaburə u mɔ, i Yinnin swaa sənwə.

Kpa i n ye nɔw nerasiamə yu dɛnda.

⁵ I yen wəwi kpuro kəruo,

i maa yen guunu kpuron gunum kawo

kpa i yen gungunu nɔw nerasia nu ko tem tɛera,

kpa i yen mi n kəkure kpuro demia,

kpa i yen wərusu kpuro kəre.

⁶ Tambu kpurowa ba koo Gusunən faaba wa.”

⁷ Tən wərusu su daamə win mi u ka bu batemu ko. Ma u bu sɔwə u nɛɛ, bɛɛ waa gɔsɔnun bweseru, wara bɛɛ kirə kua i ka mɔru ye ya sisi suuri. ⁸ N n mɛn na, i koowo ye ya koo bɛɛn gɔru gəsiabu sɔwsi, kpa i ku gere bɛɛn tii sɔw ma Aburahamuwa bɛɛn baaba. Domi na bɛɛ sɔwə Gusunə u koo kp̄i u Aburahamu bibu seeya saa kpee nini sɔw di. ⁹ Ba gb̄aa sue ko bu ka dānu bɔəri nin nuurun di. Yen sɔ, dāru baatere te ta n̄ bii geenu marumə, ba koo tu burawa bu d̄ɔw kp̄ɛɛ.

¹⁰ Ma tən wərusu nùn bikiamə, n̄ n mɛn na, aməna be, ba koo ko.

¹¹ Ma u bu sɔwə u nɛɛ, wi u yabenu yiru mɔ u teeru goo wɛyɔ wi u kun mɔ, mɛya maa wi u dīanu mɔ, u ka gabu bənu koowo.

¹² Gbere mwaɔba maa da u ka bu batemu ko, ma ba nùn bikia ba nɛɛ, yinni, mba sa ko ko.

¹³ Ma u bu sɔwə u nɛɛ, i ku ra mwe n kere ye ba bɛɛ yiire.

¹⁴ Tabu kowobu gaba maa nùn bikia ba nɛɛ, bɛsɛ maa ni, mba sa ko ko.

Ma u bu sɔwə u nɛɛ, i ku ra goo gobi mwaari ka dam, i ku maa goo gari mani, kpa i ku ra bɛɛn kəsiaru gɛm.

¹⁵ Tən be, ba swaa daki ma be kpuro ba bikianamə ba mɔ, Yohanu s̄awa Kirisi wi? ¹⁶ Ye Yohanu u nua mɛ, u be kpuro sɔwə u nɛɛ, nɛ na bɛɛ batemu mɔ ka nim, adama wi u man dam kere u sisi. Na n̄ tura n win baranun wɛɛ

kusia. Wiya u koo bæε batemu ko ka Hunde Dεero ka d̄s̄o. ¹⁷ U saratia neni win n̄m̄āo, u ka win alikama sara, kpa u ye doke biraru s̄ō. Adama sako si su tie u koo su doke d̄s̄o s̄ō wi u ku ra gbi.

¹⁸ Ka maa gari dabinu gana Yohanu u t̄mbu labaari gean waasu kuamme. ¹⁹ Adama u Herodu wirugii wi gerusi Herodia, win w̄n̄o Filipun kur̄n̄ s̄ō, ka daa k̄s̄a kpuro ye u raa kua. ²⁰ Ma Herodu u kpm̄ daa k̄s̄a ye s̄ō daa k̄s̄a sosi, u dera ba Yohanu piris̄m̄ doke.

Yesun batemu

(I maa m̄εerio Mateu 3:13-17, Maaku 1:9-11)

²¹ Ye ba t̄mbu kpuro batemu kua, ba maa Yesu batemu kua. Saa ȳe s̄ō u kanaru m̄o ma w̄lla wukiara, ²² ma Hunde Dεero u sarama win w̄ll̄o ka wasi ḡεε nge kparuko. Ma n̄ō gaga n̄ōra saa w̄llun di ga n̄εε, wuna nen bii k̄n̄asi, wi s̄ō nen ḡru dobu kpuro w̄a.

Yesun sikadoba

(I maa m̄εerio Mateu 1:1-17)

²³ Yesu u w̄ō tenan saka tura u sere win s̄omburu torua. Ba tamaa u s̄awa Yosefun bii. Yosefun baababa ba maa s̄a Heli ²⁴ ka Matati ka Lefi ka Meliki ka Yanai ka Yosefu, ²⁵ ka Matatia ka Am̄osi, ka Nahumu ka Esili ka Naga, ²⁶ ka Maatu ka Matatia ka Semeni ka Yoseki ka Yoda, ²⁷ ka Yoanani ka Lesa ka Sorobabeli ka Salatieli ka Neri, ²⁸ ka Meliki ka Adi ka Kosamu ka Elimadamu ka Eri, ²⁹ ka Yosue ka Eliseri ka Yorimu ka Matati ka Lefi, ³⁰ ka Simeo ka Yuda ka Yosefu ka Yonamu ka Eliakimu, ³¹ ka Melea ka Mena ka Matata ka Natani ka Dafidi, ³² ka Isai ka Yobedi ka Boasi ka Sala ka Nasoni ³³ ka Aminadabu ka Adimi ka Arani ka Esiromu ka Faresi ka Yuda, ³⁴ ka Yak̄obu ka Isaki ka Aburahamu ka Tera ka Nakoru, ³⁵ ka Seruku ka Raga ka Faleki ka Ebeε ka Sala, ³⁶ ka Kainamu ka Aafasadi ka Semu ka N̄w̄ε ka Lam̄eki, ³⁷ ka Matusala ka En̄oku ka Yar̄edi ka Maleleli ka Kainani, ³⁸ ka En̄osi ka Seti ka Adamu ka Gusun̄o.

4

Setam u Yesu k̄kura

(I maa m̄εerio Mateu 4:1-11, Maaku 1:12-13)

¹ Yesu u Hunde Dεero yiba ma u wurama Yuudenin di. Ma Hunde wi, u n̄n sure ḡbaburu s̄ō. ² Miya Setam maa n̄n k̄kura s̄ō weeru. U n̄ maa ḡānu ganu di sanam m̄ε s̄ō. Ye saa yen baa ya kpa, ḡōra n̄n mwa. ³ Ma Setam n̄n s̄ōwa u n̄ε, à n Gusun̄n Biin na, a kpee teni s̄ōw̄o tu ḡsira p̄εε.

⁴ Ma Yesu n̄n s̄ōwa u n̄ε, ba yorua Gusun̄n gari s̄ō ba n̄ε, “T̄nu kun ko n w̄a d̄ianu t̄nan s̄ō.”

⁵ Ma Setam u ka n̄n da guuru w̄ll̄o u n̄n handunian tem kpuro s̄ōsi n̄ni kpaki teeru mi sinamba bandu dii. ⁶ Ma u n̄n s̄ōwa u n̄ε, n̄n dam ka n̄n yiiko kpurowa kon nun w̄ε domi ba man w̄ε. Wi na k̄i, wiya kon maa w̄ε. ⁷ N n m̄en na, à n yiira a man s̄awa ye kpurowa ya koo ko wunegia.

⁸ Ma Yesu u n̄n s̄ōwa u n̄ε, Gusun̄n gari n̄ε, “Gusun̄o wunen Yinniwa kaa n s̄ām̄o, kpa a n wi turon w̄āru w̄a.”

⁹ Ma u ka n̄n da Yerusalemuo, u n̄n s̄ondi s̄a yerun wii k̄pīro, ma u n̄n s̄ōwa u n̄ε, à n Gusun̄n Biin na, a suro saa minin di, ¹⁰ domi Gusun̄n gari n̄ε, “U koo win ḡradoba n̄ō k̄wa wunen s̄ō bu ka nun k̄s̄u.” ¹¹ “Ba koo nun n̄n̄ε ben n̄ma s̄ō, kpa wunen naasu ku raa kperu sokura.”

¹² Yesu u n̄n s̄ōwa u n̄ε, Gusun̄n gari maa n̄ε, “A ku ra Gusun̄o wunen Yinnin dam m̄εeri a ka wa m̄ε mu n̄ε.”

13 Ye Setam u nùn kəkiri bi kpuro kua u kpa, u nùn deri u doona sere saa gaa gina.

Yesu win sɔmburu torua Galileɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 4:12-17, Maaku 1:14-15)

14 Yesu u wura Galileɔ ka Gusunɔn Hunden dam, ma win labaari ya nɔɔra n ka sikerena bera ye sɔɔ kpuro. 15 U Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ ben mɛnno yenu sɔɔ, ma tɔmbu kpuro ba nùn bɛɛɛ wɛɛmɔ.

Ba Yesu yina Nasaretio

(I maa mɛɛrio Mateu 13:53-58, Maaku 6:1-6)

16 Yesu u da Nasaretio mi u biru di. Nge mɛ win dɔɔnɛ u mɛnno yeru dua tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, ma u seewa u ka tireru gari. 17 Ba nùn Gusunɔn sɔmɔ Esain tireru wɛ. Ye u tu wukia u wa mi ba yorua ba nɛɛ,

18 “Yinni Gusunɔn Hunde ka man wāa.

U man gɔsa n ka dam sarirugibu Labaari gea nɔɔsia.

U man gɔrima n ka yobu sɔ ma ba koo yakiara,

n ka wɔkɔbu sɔ ma ba koo yam wa,

n ka maa takasiɣibu yɔsu bu doona,

19 kpa n maa ka kpaa ma saa ya wee yɛ sɔɔ Yinni u koo tɔmbu durom kua.”

20 U tire te wukiri u mɛnno yerun sɔmɔ wesia ma u sina. Be ba mɛnne mɛnno yee te sɔɔ, ba nùn nani girari be kpuro. 21 Ma u win gari torua u bu sɔɔwa u nɛɛ, gisɔra Gusunɔn gari yini yi kooro yi i nua mi.

22 Be kpuro ba nùn seeda gea diiya, ma biti ya bu mwa gari dure yin sɔ yi yi yarimɔ win nɔɔn di. Ma ba mɔ, n n̄ Yosefun bii wi mi?

23 U bu sɔɔwa u nɛɛ, ka gem, i ko kp̄i i man mɔn te kua i nɛɛ, “Timgii, a wunen tii bekio,” kpa i gere n koowo nɛn tem sɔɔ mini ye i nua na kua kpuro Kapenamɔ.

24 U maa nɛɛ, ka gem, na bɛɛ sɔɔmɔ, Gusunɔn sɔmɔ goo sari wi u bɛɛɛ mɔ win tiin temɔ. 25 Na maa bɛɛ gem sɔɔmɔ, kurɔ gɔmini dabira ta raa wāa Isirelin temɔ Elin waati, ye gura kun na wɔɔ ita ka suru nɔɔba tia, ma gɔɔ bakaru ta kua tem kpuro. 26 Ka mɛ, ba n̄ Eli gɔre ben goon mi ma n kun mɔ gɔmini turo wi u wāa Sarepataɔ Sidonin temɔ. 27 Dabiru be ba bara disigiru mɔ ba raa maa wāa Isirelin temɔ Gusunɔn sɔmɔ Eliseen waati. Ka mɛ, ba n̄ ben goo bekie, ma n kun mɔ Namani Sirigii.

28 Ye ba gari yi nua mɛnno yee te sɔɔ, ba mɔru bɛsira be kpuro. 29 N deema ben wuu ga wāawa guuru wɔllɔ. Yera ba seewa ba nùn bɔrikia ba ka da wuun biruɔ bu ka nùn sure wɔwa sɔɔ. 30 Adama u bu bukiana ma u doona.

Durɔ wi wɛɛku gagu ga wāasi

(I maa mɛɛrio Maaku 1:21-28)

31 Yesu u sara u da Kapenamɔ, Galilen wuu gagu, ma u tɔmbu Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ. 32 Ma win sɔɔsira bu biti kua domi u gari gerumɔwa ka yiiko. 33 N deema durɔ goo wāa mɛnno yeru sɔɔ wi sɔɔ wɛɛku ga wāa ma u wura kua wɔllɔ u nɛɛ, 34 man diya bɛɛ ka wunɛ, Yesu Nasaretigii. A na a sun kam koosiawa? Na yɛ wi a sāa, wunɛ Gusunɔn tɔn Deerowa.

35 Ma Yesu u gu gerusi u nɛɛ, a mario, kpa a doona win min di.

Ye wɛɛku gɛ, ga durɔ wi tem kparana ben suunu sɔɔ, ma ga doona, ga n̄ maa nùn mɛɛra kue. 36 Ma biti ya bu mwa kpuro ba bikianamɔ ba mɔ, gari yiren bwesera yini. Domi u wɛɛkunu wooda wɛɛmɔ ka yiiko ka dam, ma nu doonamɔ.

³⁷ Ma win labaari ya nɔɔra n ka sikerena bera ye sɔɔ kpuro.

Yesu u tɔn dabinu bekia

(I maa mɛɛriɔ Mateu 8:14-17, Maaku 1:29-34)

³⁸ Ye Yesu u yara mennɔ yee ten min di u dua Simɔɔn yenuɔ. N deema Simɔɔn kuran mero u wasi sundu barɔ ta bɔɔbu, ma ba nɔn suuru kana win sɔ. ³⁹ U kurɔ wi tuke u wasi sun te gerusi ma ta nɔn deri. U seewa yande u bu nɔɔrimɔ.

⁴⁰ Ye sɔɔ duɔ, bɛn tɔmba bara bweseka mɔ kpuro ba ka bu na win mi, ma u ben baawure nɔma sɔndi u bu bekia. ⁴¹ Wɛɛkunu maa doona tɔn dabirun min di, nu wuri mɔ nu mɔ, wuna Gusunɔn Bii. Adama u nu gerusi, u n maa dere nu gari gere yɛn sɔ nu yɛ ma Kirisiwa u sɔa.

Yesun waasu Yudeaɔ

(I maa mɛɛriɔ Maaku 1:35-39)

⁴² Ye yam sɔra Yesu u seewa u wuu yara u da gbaburɔ. Adama tɔn wɔru ga nɔn kasu. Ye ba tura win mi, ba nɔn suuru kana u ku bu deri. ⁴³ Adama u bu sɔɔwa u nɛɛ, u n koo ko u kun maa Gusunɔn bandun Labaari gea waasu kue wusu gasu sɔɔ, domi yen sɔna ba nɔn gɔrima.

⁴⁴ Ma u waasu mɔ Galilen mennɔ yenu sɔɔ.

5

Yesun bwɔa gbɔikobun sokubu

(I maa mɛɛriɔ Mateu 4:18-22, Maaku 1:16-20)

¹ Ye Yesu u yɔra daa burerun bɔkuɔ te ba ra soku Genesareti, tɔn wɔru ga nɔn mennɛ gu ka Gusunɔn gari nɔ. ² Ma u goosu yiru wa daa bure ten goorɔ sɔn min di swɛɛ gowobu ba sara ba ben yɔakoronu teɔ da. ³ Ma u dua goo sin teu sɔɔ ge ga sɔa Simɔɔguu, ma u nɔn kana u ka gu gooru tondasia fiiko. Yen biru u sina u tɔn wɔrusu Gusunɔn gari sɔɔsimɔ gen min di.

⁴ Ye u win gari gerubu mari, u Simɔɔ sɔɔwa u nɛɛ, a wunen goo bɔrieyo bwero kpa i bɛɛn yɔakoronu kpɛɛ i ka swɛɛ mwa.

⁵ Simɔɔ u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, yinni wɔku girira sa sɔmburu kua, sa n maa gɔanu wa sa mwɛ, adama wunen garin sɔ kon yɔakoro te kpɛɛ.

⁶ Ye ba kua mɛ, ba swɛɛ dabi dabiru gura sere ben yɔakorora gɛɛrɔ. ⁷ Ma ba ka yireru ben berusebu soka be ba wɔa goo yiruse sɔɔ bu na bu bu somi. Ba na ma ba goosu yiru ye swɛɛ yibia sere su kɔ su num. ⁸ Ye Simɔɔ Pieɛ u yeni wa u kpuna Yesun wuswaaɔ u nɛɛ, Yinni, a tii gawo nen bɔkun di, domi nɛ torowa.

⁹ Domi wi ka win berusebu kpuro ba biti kua swɛɛ dabi ten sɔ te ba gura.

¹⁰ Mɛya maa biti ya Simɔɔn berusebu Yakɔbu ka Yohanu, Sebeden bibu mwa. Yesu u Simɔɔ sɔɔwa u nɛɛ, a ku berum ko, saa tɛn di tɔmba kaa n kasu bu man swɛi.

¹¹ Sanam mɛ ba ka ben goosu da goorɔ, ma ba si kpuro deri ba nɔn swɛi.

Yesu u wi u bara disigiru barɔ

bekia

(I maa mɛɛriɔ Mateu 8:1-4, Maaku 1:40-45)

¹² Sanam mɛ Yesu u wɔa wuu gagu sɔɔ durɔ goo wi u bara disigiru barɔ u nɔn wa, ma u yiira win wuswaaɔ u nɔn suuru kana u nɛɛ, Yinni a n wura, na yɛ ma kaa kpi a man bekia kpa n dɛɛra.

¹³ Ma Yesu u win nɔmu demia u nɔn baba u nɛɛ, na wura, a bekuro kpa a dɛɛra.

Mii mii bara disigii te, ta nɔn doonari. ¹⁴ Yesu u nɔn yiire u nɛɛ, u ku raa goo gɔanu ganu sɔ, adama u doo u win tii yɔku kowo tusia, kpa u yɔkuru ko win

yabe təkəru sɔɔ. ³⁷ Goo ku ra maa tam kpam doke ɔnan bɔɔ təkənu sɔɔ. U n kua mɛ, tam kpam mɛ, mu koo bɔɔnu kurasia kra mu yari, kra bɔɔnu nu sankira. ³⁸ Adama ba n̄ koo ko ba kun tam kpam doke bɔɔ kraanu sɔɔ. ³⁹ Goo sari wi u ko n tam kpam kī, sanam mɛ u tam gurum n̄ra, domi u koo gere u nɛɛ, gurum ka n̄n n̄rena.

6

Tɔɔ w̄ɛrarugirun gari

(Imaa m̄ɛrio Mateu 12:1-8, Maaku 2:23-28)

¹ Tɔɔ w̄ɛrarugiru garu sɔɔ Yesu u alikama gbaaru garu sarɔ, ma win bwāaba alikama wəkamɔ, ba sunkumɔ ka n̄ma, ba temmɔ. ² Falisi gabu ba bu bikia ba nɛɛ, mban s̄na i m̄ɔ ye wooda ya nɛɛ bu ku ko tɔɔ w̄ɛrarugiru sɔɔ.

³ Yesu u bu bikia u nɛɛ, i n̄ gara tirerɔ ye Dafidi u kua sanam mɛ ɔɔra wi ka win bwāabu m̄ɔ? ⁴ U Gusun̄n diru dua ma u p̄ɛ sua ye ba Gusun̄n yīye, u ye di ma u win bwāabu w̄ɛ. Adama besen wooda ya yina goo u ye di ma n̄ kun m̄ɔ yāku kowobu.

⁵ Ma u nɛɛ, i de i n̄ ȳɛ ma Tɔn̄un Biiwa u tɔɔ w̄ɛrarugiru kua.

Durɔ win̄ n̄m̄ geu ga gu

(Imaa m̄ɛrio Mateu 12:9-14, Maaku 3:1-6)

⁶ Ye n kpam kua tɔɔ w̄ɛrarugiru garu, u dua m̄n̄n̄o yerɔ u Gusun̄n garin keu s̄ɔs̄imɔ. N deema durɔ goo wāa mi win̄ n̄m̄ geu ga gu. ⁷ Wooda ȳrobu ka Falisiba ba swaa kasu bu ka Yesu durum mani. Yen s̄na ba n̄n̄ m̄ɛra bu ka wa ù n̄ koo goo bekia tɔɔ w̄ɛrarugiru sɔɔ. ⁸ Adama u ben bwisikunu ȳɛ, ma u durɔ wi s̄ɔwa win̄ n̄m̄u ga gu m̄i u nɛɛ, a seewo a ȳra bu nun wa.

Ma u seewa u ȳra. ⁹ Ma Yesu u nɛɛ, na b̄ɛ bikiamɔ, gea ka k̄sa, yen yerà n̄ weene bu ko tɔɔ w̄ɛrarugiru sɔɔ. Bu t̄onu faaba ko? Nge bu n̄n̄ go.

¹⁰ Yera u be kpuro m̄ɛra u ka sikerena, ma u durɔ wi s̄ɔwa u nɛɛ, a wun̄en n̄m̄u dem̄iɔ.

Ye u gu dem̄ia, ma ga bekura. ¹¹ Ma ba m̄aru besira ma ba wesianam̄o ye ba koo Yesu kua.

Yesu u bwāabu wəkura yiru

ɔsa

(Imaa m̄ɛrio Mateu 10:1-4, Maaku 3:13-19)

¹² S̄ɔ m̄ɛ te sɔɔ, Yesu u da guuru w̄ll̄o u ka kanaru ko. Ma u Gusun̄n kana w̄ku giriru. ¹³ Ye yam s̄ara u win̄ bwāabu m̄n̄na, ma u t̄onu wəkura yiru ɔsa be sɔɔ, u bu ȳsiru k̄a ɔrobu. ¹⁴ T̄on̄ ben ȳisa wee, Sim̄ɔ wi u ȳsiru k̄a P̄ɛɛ, ka Andere win̄ w̄n̄ɔ, ka Yak̄ɔbu ka Yohanu ka Filipu ka Baatelemi ¹⁵ ka Mateu ka Tomaa ka Yak̄ɔbu Alufen bii, ka Sim̄ɔ wi u win̄ tem gari k̄i, ¹⁶ ka Yudasi Yak̄ɔbun bii, ka Yudasi Isikarītu wi u t̄ambu Yesu n̄m̄u s̄ondia.

Bekia bu ka keu s̄ɔs̄ibu

(Imaa m̄ɛrio Mateu 4:23-25)

¹⁷ Ma u sara ka be, u ȳra tem t̄era gaa sɔɔ mi win̄ bwāa dabiru ka t̄on̄ w̄ru guna wāa, be ba na saa Yudean di kpuro ka Yerusalemun di, ka Tiri ka Sidonin di, wuu si su wāa nim̄ w̄kun bera gia. ¹⁸ Ba na win̄ mi bu ka win̄ gari n̄ kra u ka bu bekia ben baranu s̄on̄ di. Be ba w̄ɛkunu m̄o nu bu toorim̄ɔ, ba maa bekura. ¹⁹ T̄on̄ be kpuro ba k̄i bu n̄n̄ baba domi win̄ dam mu s̄omburu m̄ɔ, mu bu bekiam̄ɔ kpuro.

Doo n̄oru ka n̄oni swāaru
(I maa m̄erio Mateu 5:1-12)

²⁰ Yera Yesu u win n̄oni sua u win bwāabu m̄era u n̄ee,
Doo n̄orugiba b̄ee s̄arobu domi b̄eyya i ko n wāa mi Gusun̄o u bandu swī.

²¹ Doo n̄orugiba b̄ee be gōra m̄ō t̄ē, domi i ko ra debu.

Doo n̄orugiba b̄ee be i sum̄ō t̄ē, domi i ko ra yēe.

²² Doo n̄orugiba b̄ee, t̄ambu b̄a n b̄ee tusa, ma ba b̄ee gira ben min di, ma ba b̄ee w̄omm̄o, ma ba b̄een ȳisuru ḡasia ḡaa k̄ōsunu T̄onun Biin s̄ō. ²³ Nge m̄eya ben baababa ba Gusun̄an s̄om̄obu kua. Adama b̄ee, i ḡōru dorō d̄oma te, i ȳōkuo ka nuku dobu, domi ka gem ba b̄ee are ȳiye yi kp̄a Gusun̄o w̄ollō.

²⁴ N̄oni swāarugiba b̄ee maa gobigibu, domi i b̄een nuku ȳemiabu wa k̄o.

²⁵ N̄oni swāarugiba b̄ee be i deba t̄ē, domi ḡōru ta koo b̄ee ko.

N̄oni swāarugiba b̄ee be i ȳēm̄ō t̄ē, domi i ko ra nukuru sankira kpa i swī.

²⁶ N̄oni swāarugiba b̄ee, t̄ambu kpuro b̄a n b̄een gea gerum̄o. Domi m̄eya ben baababa ba s̄om̄o weesugibu kua.

K̄iru yiberēban s̄ō
(I maa m̄erio Mateu 5:38-48, 7:12a)

²⁷ Adama ne na b̄ee s̄ōm̄o, b̄ee be i man swaa daki, i b̄een yiberēba k̄iru s̄ōsio, i bu gea kuo be ba b̄ee tusa. ²⁸ I bu domaru kuo be ba b̄ee b̄ōrusim̄o, i bu kanaru kuo be ba b̄ee k̄ōsa kuamm̄e. ²⁹ Goo ù n nun baa teeru so, a maa n̄un tensim t̄iyo, wi u maa wunen yabe bakaru sua, a ku n̄un yinari u kpa m wunen yabe piibu sua. ³⁰ Wi u nun ḡaanu kana, a n̄un k̄ēyo, goo ù n maa nun wunen ḡaanu suari, a ku maa nu bikia. ³¹ Ye i k̄i t̄ambu bu b̄ee kua, i bu ye kuo b̄een tii.

³² I n bu k̄i be ba b̄ee k̄i, siara bir̄a i m̄o. Baa k̄ōsan kowobun tii ba ra n ben k̄inasibu k̄i. ³³ I n maa bu gea kua be ba b̄ee gea kua, siara bir̄a i m̄o. M̄eya k̄ōsan kowobun tii ba ra ko. ³⁴ I n bu b̄okura b̄en mi i k̄osire ȳiyo, siara bir̄a i m̄o. K̄ōsan kowobun tii ba ra b̄okuran̄ewa, bu ka k̄ōsiana. ³⁵ Adama i b̄een yiberēba k̄iru s̄ōsio, i bu gea kuo, i maa bu b̄okuro i kun k̄osire ȳiyo, b̄een are yi ko n kp̄a, i ko n maa s̄aa W̄erukoon bibu, domi win tii u ra guturuba ka t̄an k̄ōsobu durom s̄ōsi. ³⁶ I de i n w̄onw̄ondu m̄o nge m̄e b̄een Baaba u w̄onw̄ondu m̄o.

I kun da n t̄ambu sirim̄o
(I maa m̄erio Mateu 7:1-5)

³⁷ I kun da n t̄ambu sirim̄o, Gusun̄o u ñ maa ka b̄ee sirim̄o. I kun da n t̄ambu taare w̄ēm̄o, Gusun̄o u ñ maa b̄ee taare w̄ēm̄o. I suuru kooow, Gusun̄o koo maa b̄ee suuru kua. ³⁸ I k̄ēyo, Gusun̄o koo maa b̄ee k̄ē. Ȳirutii bakaru s̄ora u koo b̄ee k̄eru k̄ē, te u taasi u sire u yibia ka n̄ōw̄o, kpa u b̄ee wisia b̄een b̄ōro. Domi ȳirutii te i ka gabu ȳirua, teya Gusun̄o koo ka b̄ee ȳirua.

³⁹ U maa bu m̄ondu garu kua u n̄ee, w̄ōko u koo kp̄i u w̄ōkosi swaa gbiiya? Be yiru sannu ba ñ koo w̄oru w̄ari? ⁴⁰ B̄ō u ku ra win yinni kere, adama b̄ō baawure wi u s̄ōsiru gia u kpa, u koo ka win yinni weena.

⁴¹ Mban s̄ōna a yak̄o m̄eerim̄o wunen kpaasin n̄onu s̄ō, ma a ñ d̄aa b̄iiru laakari m̄ō te ta w̄aa wunen tiin n̄onu. ⁴² Am̄ona kaa ka kp̄i a wunen kpaasi s̄ō u de a n̄un yak̄o wuna ge ga w̄aa win n̄onu s̄ō, ma a ñ d̄aa b̄iiru waam̄o te ta w̄aa wunen tiin n̄onu. Murafiti wune, a gina d̄aa b̄iiru wuna te ta w̄aa wunen n̄onu yen biru kaa yam wa a ka yak̄o wuna ge ga w̄aa wunen kpaasin n̄onu s̄ō.

D̄aru ka ten binu
(I maa m̄erio Mateu 7:16-20, 12:33-35)

⁴³ Dāa geeru ta ku ra bii kōsunu ma. Meya maa dāa kōsuru ta ñ bii geenu marumō. ⁴⁴ Domi dāru baatere, ten binun diya ba ra tu gie. Ba ku ra gandun binu sari saka wallo, meya maa ba ku ra bereru sari awii wallo. ⁴⁵ Tōn geo u ra gāa geenu yarewa gāa geenu sōn di ni nu berua win gōruō. Tōn kōso maa gāa kōsunu yaramō gāa kōsunu sōn di ni nu berua win gōruō. Domi ye ya yiba tōnun gōruō ya yarimō, yeya nōo ga ra gere.

Dinu yiru

(I maa mēerio Mateu 7:24-27)

⁴⁶ Mban sōna i man sokumō Yinni Yinni, ma i kun mō ye na bee sōmō. ⁴⁷ Baawure wi u na ñen mi ma u ñen gari nōomō ma u yi mem nōowamme, kon bee sōosi wi u ka weene. ⁴⁸ U ka durō goo weene wi u diru banimō, ma u gba n duku u kperu girari u sere kpeekpeeku sura. Ma nim yibura na, ma nim tora ya dii te swee, adama ya ñ kpia ya dii te wuke yēn sō ta bana wā. ⁴⁹ Adama wi u nua, ma u kun kue, u sāawa nge durō goo wi u diru banimō tem dira wallo, ma u kun kpeekpeeku sure. Nim tora ya dii te swee. Yande ta wōra, ma ten wōrumaa kpēa.

7

Yesu u tabu sunō goon yoo

bekia

(I maa mēerio Mateu 8:5-13)

¹ Ye Yesu u gari yi kpuro tambu sōwa u kpa, u da Kapenamū. ² Tabu sunō goo wāa mi u yoo mō, wi u kī gem gem. Yoo wiya u barō sere u wasikira. ³ Ye tōnwero wi, u Yesun labaari nua, yeya u nūn Yuuban guro gurobu gabu gōria bu nūn suuru kana u na u win yoo bekia. ⁴ Ye ba tura Yesun mi ba nūn suuru kana gem gem ba ñee, n tura a durō wi ye kua ⁵ domi u besen bweseru kī. Wiya maa sun besen mennō yeru bania.

⁶ Ma Yesu u ka bu swaa wōri. Ye u yenu ge turuku kua yera tabu sunō wi, u win bōrōba gōra bu Yesu sō u ku tii gōngere ko, domi wi kun be tura u du win yenuō. ⁷ Yen sōna u ñ tii garisi goo wi u koo ka tii da Yesun mi. Adama u be gesi gari geruo, win yoo u koo bekura. ⁸ Domi wi, u gabu wiru kpīiye, u maa tabu kowobu mō be u kpare. U n turo sōwa u doo, u ra n dōwa. U n maa ben goo sōwa u na, u ra n sisiwa. U n win yoo sōwa u yeni koowo, u ra n maa ye mōwa.

⁹ Ye Yesu u gari yi nua biti ya nūn mwa, ma u sīra u tambu sōwa be ba nūn swīi u ñee, na ñ gina naane doke baka binin bweseru waare, baa Isireliba sōo.

¹⁰ Ye gōro be, ba gōsira yenuō ba deema yoo wi, u bwāa dora.

Yesu u gōmini goon bii seesia

¹¹ Yen sisiru Yesu da wuu gagun mi, ge ba ra soku Nayini. Win bwāabu ka maa tōn wōru guna nūn swīi. ¹² Saa ye u wuu gen gbāraran kōnnō turuku kua, u wa ba aluwaasi goon goru sōwa ba ka yariō bu sike. U sāawa win meron bii teere te u mō. Win mero maa, gōminiwa. Wuugibu dabira wāa ka wi. ¹³ Ye Yinni u kurō wi wa win wōnwōnda nūn mwa, ma u nūn sōwa u ñee, a ku swī.

¹⁴ Yera u susi u goo ten kparokoru baba. Be ba tu sōwa ba yōra. Ma u ñee, aluwaasi wune, na nun sōmō, a seewo.

¹⁵ Ma goo te, ta seewa ta sina ta gari gerumō. Ma Yesu nūn win mero wesia.

¹⁶ Berum be kpuro mwa, ma ba Gusunō siaramō ba gerumō ba mō, Gusunōn

səmō damgiiwa u bu kurema. Gusunōwa u win tōmbu naawa. ¹⁷ Yesun labaari ye, ya yabi Yudea kpuro sōō ka maa yen beri kpuro.

Yohanu Batemu kowon

gōrobu

(I maa mēerio Mateu 11:2-19)

¹⁸ Yohanun bwāaba nūn ye kpuron labaari sōōwa. Ma u win bwāa ben yiru soka, ¹⁹ u bu gōra Yesun mi bu nūn bikia, wiya wi u sisi? Nge ba n kpaō mara. ²⁰ Ye durō be, ba tura win mi, ba nēē, Yohanu Batemu kowowa sun gōrima wunen mi su bikia, wuna wi u sisi? Nge sa n kpaō mara.

²¹ Saa ye sōō, u tōn dabirun baranu ka ben alebu bekia, ma u ben werēkunu gira, u maa wōko dabinu yam waasia. ²² Ma u bu wisa u nēē, i doo i Yohanu tusia ye i wa ka ye i nua. Wōkoba yam waamō, yemōba sīimō, be ba bara disigiru barō ba bekuramō ba dēeramō, sosobu ba gari nōomō, ba gōribu seeyamō, ma ba sārōbu Labaari gean waasu mō. ²³ Doo nōōrugiiwa baawure win naane ya yō dim dim nē sōō.

²⁴ Ye Yohanun gōroba sīa, ma u tōn dabinu Yohanun gari sōōbu wōri. U bu bikia u nēē, mba i mēerim da gbaburō. Yakō ge woo ga toorimō? ²⁵ Durō wi u yāa bēēreginū sebua? Wee, be ba yāa gobiginū sebua ma ba wāaru dimō dukia sōō, beya ba wāa sina kpaano. ²⁶ N n men na, mba i mēerim da. Gusunōn sōmō goo? Mēya na bēē sōōmō yēro mam Gusunōn sōmō kere mi n toma. ²⁷ Domi Yohanu wiya win gari ba yorua ba nēē,

“N wee, na nēn gōro gōra wunen wuswaaō wi u koo nun gbiiya u wunen swaa sōmē.”

²⁸ Na bēē sōōmō ma be tōn kurōba mara sōō, goo kun Yohanu kere, adama wi u yākabu bo Gusunōn bandu sōō, u Yohanu kere.

²⁹ Ye ba ye nua, tōmbu kpuro ka gbere mwaōbu sannu ba Gusunō gem wē, domi beya Yohanu u raa batemu kua. ³⁰ Adama Falisiba ka wooda yērobu ba n daa wure Yohanu u bu batemu ko. Nge mēya ba ka yina ye Gusunō u gōru doke u bu kua.

³¹ Ma Yinni u bikia u nēē, mba kon ka tēn tōmbu weesina. Mba ba ka weene. ³² Ba sāawa nge bibu be ba sō yaburō, ba sokunamō ba mō, sa bēē guuru soowa ma i n yawa. Sa bēē gōō womu kua, i n maa swī. ³³ Domi Yohanu Batemu kowo u na, u n dīanu dimō, u n maa tam nōrumō, ma i nēē, u werēkunu mō. ³⁴ Tōnun Bii u na, u dimō u nōrumō, ma i gerumō u sāa dim kīro ka tam nōro, gbere mwaōbu ka kōsan kowobun bōrō. ³⁵ Ka mē, Gusunōn bwisi yi ra tii sōōsi bwisi gee be ba yi wuran mi.

Yesu dimō Falisi goon yenuō

³⁶ Falisi goo wi ba mō Simōō u Yesu dim soka. Ma Yesu u dua win dirō u sina u ka di. ³⁷ Kurō tanō goo wāa wuu mi. Ye u nua ma Yesu u dimō Falisi win yenuō, yera u ka too buraru na te ta turare yiba. ³⁸ U yōra Yesun biruō win naasu gia u sumō. Ma win yīresu naa si waaya, ma u su sunkumō ka win seri, u su sōsumō, ma u su turare ye wisi. ³⁹ Falisi wi u Yesu dim soka, ye u wa mē, u gerua win gōruō u nēē, durō wi, ù n Gusunōn sōmōn na, u ko n yē kurō weren bwesera wi u nūn babamō, domi kurō tanōwa. ⁴⁰ Ma Yesu u nēē, Simōō, na gari gēē mō yi kon nun sō.

Ma Simōō u nēē, yinni, a geruo.

⁴¹ Ma Yesu u nēē, durō goo wāa win dibu tōmbu yiru ba nēni. Turo nēni sii geesun gobi nēera wunōbu (500), turo maa weeraakuru. ⁴² Ye ba n gāanu wa

bu kɔsia, ma u be yiru kpuro suuru kua. Tɛ be yiru ye sɔɔ, wara koo nùn kīa n kere.

⁴³ Simɔɔ u nɛɛ, na tamaa wi ba suuru kua n kere.

Ma Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, gema a gerua.

⁴⁴ Yera u sīra kurɔ win mi gia ma u Simɔɔ bikia u nɛɛ, a kurɔ wi wa? Ye na dua wunen yenɔ a n man nim kã n ka nen kōri kpakia, adama kurɔ wini u nen naasu waaya ka win yīresu, ma u su sunka ka win seri. ⁴⁵ A n man tɔbura ka sɔsubu, adama kurɔ wini, min di na dua, u n nen naasu sɔsum deri. ⁴⁶ A n gum wisi nen wiru wɔllɔ, adama kurɔ wini u turare wisi nen naaso. ⁴⁷ Yen sɔ, na nun sɔmɔ ma kurɔ win durum baka ye, ba nùn ye suuru kua. Yeya n dera win kīra kpɛa. Adama wi ba fiiko suuru kua, u ra n kīwa fiiko.

⁴⁸ Ma u kurɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, ba nun wunen durum suuru kua.

⁴⁹ Be ba sɔ ba dimɔ ka wi, ba bikianamɔ, wara wini wi baa tɔmbun durum u mam suuru mɔ. ⁵⁰ Ma u kurɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, wunen naane dokebu nun faaba kua. A doo ka alafia.

8

Tɔn kurɔ be ba Yesu swī

¹ Yen biru Yesu u wuu marosu ka baru kpaanu da da, u waasu mɔ u Gusunɔn bandun labaari gea kparamɔ. Ma bwāabu wɔkura yiru ye, ya wāa ka wi, ² ka maa kurɔbu gabu bèn wɛɛkunu ba gira, ka gabu be ba bekie ben baranu sɔɔn di. Beya Maari wi ba sokumɔ Madalagii, win min di wɛɛkunu nɔɔba yiru nu doona, ³ ka Yoana wi u sāa Kusa, Herodun sɔm kowobun wirugiin kurɔ, ka Susana ka sere gabu dabiru. Kurɔ beya ba bu nɔɔrimɔ ka ben tiin ye ba mɔ.

Dīa bwese yɛkon gari

(Imaa mɛɛrio Mateu 13:1-9, Maaku 4:1-9)

⁴ Tɔn dabinu na saa wusu dabinun di ba menna Yesun mi. Yera u bu mɔndu kua u nɛɛ, ⁵ durɔ 900 yara u ka dīa bweseru yɛka. Nge mɛ u yɛkamɔ sukum wɔri swaa baarɔ, ma ba taaka, ma gunɔsu gɔsa su di. ⁶ Sukum gam maa wɔri kpee saara wɔllɔ. Sanam mɛ mu kpiima, mu gbera yèn sɔ tem yendu sari mi. ⁷ Sukum gam kɔm wɔri sakin suunu sɔɔ, ma saki ka mu kpɛa sannu, ma yi mu sɛkene yi go. ⁸ Sukum gam maa kɔm wɔri tem gem sɔɔ, ma mu kɔia mu binu mara wunɔm wunɔm. Ye u gerua mɛ u kpa, u nɔɔgiri sua u nɛɛ, wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔɔwɔ.

Mɔnnun asansi

(Imaa mɛɛrio Mateu 13:10-17, Maaku 4:10-12)

⁹ Ma win bwāaba nùn bikia ba nɛɛ, mba mɔn ten tubusianu. ¹⁰ U nɛɛ, bɛɛya ba wɛ i ka Gusunɔn bandun asiri gia, adama ba gabu gari yi sɔmɔ ka mɔnnu, “kpa bu ka mɛɛri ba kun wa, bā n maa nua, kpa n ku bu yeeri.”

Mɔn ten tubusianu

(Imaa mɛɛrio Mateu 13:18-23, Maaku 4:13-20)

¹¹ Yesu u nɛɛ, yeniwa mɔn ten tubusianu. Gusunɔn gariya ba yɛkamɔ. ¹² Swaa baaru ta sāawa nge tɔn be ba ra yi nɔ, kpa Setam yu na yu yi wuna ben gɔrun di bu ku raa ka naane doke kpa bu faaba wa. ¹³ Kpee saara ya sāawa nge tɔn be ba gari yi mwe ka nuku dobu sanam me ba yi nɔmɔ, adama ba n gbini mɔ. Ba ra naane dokewa saa fiiko sɔɔ, kpa bu biru wura laakari mɛɛribun sanam. ¹⁴ Tem mi saki wāa mu sāawa nge tɔn be ba ra yi nɔ, adama nge mɛ ba dɔɔ, wururabu ka dukia ka handunian dobu ra yi sɛke yi go, ben binu ku ra

ye. ¹⁵ Tem gem mu maa s̄awa nge t̄on be ba ra gari yi ba nua nen̄e ben ḡōru geu s̄o ka nuku tia, ma ba binu marum̄o ka temanabu.

Fitilan m̄ondu

(I maa m̄erio Maaku 4:21-25)

¹⁶ Yesu kpam n̄e, goo sari wi u ra fitila m̄eni kpa u gu wekeru wukiri, ñ kun m̄e u gu doke kpin yerun k̄ok̄o. Adama u ra gu s̄ondiwa dabu w̄oll̄o, kpa be ba dum̄o ba n ka yam bururam waam̄o. ¹⁷ Domi ḡāanu sari ni ba berua ma nu ñ koo tera, m̄eya ḡāanu maa sari ni ba kua asiri s̄o ma nu ñ koo giara kpa nu s̄ōsira batuma s̄o.

¹⁸ Yen s̄o, i n laakari s̄a nge m̄e i n̄oam̄o. Domi baawure wi u m̄o, wiya ba koo w̄e. Baawure wi u kun maa m̄o, ba koo n̄un m̄waari ye u tamaa u m̄o.

Ber̄a ba s̄a Yesun w̄on̄bu

ka win m̄ero

(I maa m̄erio Mateu 12:46-50, Maaku 3:31-35)

¹⁹ Yesun w̄on̄bu ka win m̄ero ba na win mi, adama ba kp̄ana bu n̄un susi t̄on dabinun s̄o. ²⁰ Ba n̄un s̄ōwa ma win w̄on̄bu ka win m̄ero ba ȳō t̄ōw̄o ba k̄i bu n̄un wa.

²¹ Adama u bu s̄ōwa u n̄e, be ba Gusun̄on gari swaa daki, ma ba yi m̄em n̄owamm̄e beya ba s̄a win w̄on̄bu ka win m̄ero.

Yesu u nim kurenu marisia

(I maa m̄erio Mateu 8:23-27, Maaku 4:35-41)

²² S̄ō teeru Yesu dua goo nimkuu s̄o ka win bw̄āabu, ma u bu s̄ōwa u n̄e, i de su t̄obura daa burerun guru gīo.

Ma ba goo wuka ba doona. ²³ Sanam m̄e ba d̄o, u dweeya. Yera woo b̄ok̄o ga seewa daa bure te s̄o, ma goo ga nim yibūo. Ba w̄āa kari s̄o. ²⁴ Ba n̄un susi ma ba n̄un yamia ba n̄e, Yinni, Yinni, sa kam kobu d̄o.

Ye u yanda u woo ka nim kurenu gerusi. Ma n sure ma n mari s̄ō s̄ō. ²⁵ Ma Yesu u bu bikia u n̄e, ma s̄ōra i b̄eɛn naane doke.

B̄erum bu m̄wa ka biti, ma ba bikianam̄o, dur̄o weren bwesera wini wi baa woo ka nim ù n wooda w̄e, n da n̄un m̄em n̄ōw̄e.

Yesu u w̄erekunugii bekia

(I maa m̄erio Mateu 8:28-34, Maaku 5:1-20)

²⁶ Ma ba Gadaran tem tura m̄e n ka Galile wuswaa kisine. ²⁷⁻²⁹ Ye u sara tem̄o u dur̄o goo wa u wee wuu gian di u ka n̄un yinna. Dur̄o wi, u w̄erekunu m̄o. N̄on dabira nu ra n̄un seeri. Ba ra n̄un b̄ok̄e ka yoni n̄oma ka naas̄o kpa ba n̄un k̄ōsu. Adama u ra b̄okubu kpuro kasuku kpa w̄ereku ni, nu ka n̄un da gbabur̄o. Terera u ra n w̄āa saa t̄ebun di, u ku ra sine yerūo, ma n kun sik̄o. Yera Yesu u w̄ereku ni wooda w̄e nu doona dur̄o win min di.

Ye dur̄o wi, u Yesu wa u wura takana u w̄eruma win wuswaa ma u n̄ōguru sua w̄oll̄o u n̄e, m̄ba n sun m̄enne n̄e ka wune Yesu W̄erukoon Bii. Na nun kanam̄o a ku man t̄ōya ko.

³⁰ Ma Yesu u n̄un bikia u n̄e, am̄ona wunen ȳisiru. Ma u wisa u n̄e, N̄or̄obu, domi u w̄ereku dabinu m̄o.

³¹ Ma w̄ereku ni, nu Yesu suuru kana nu n̄e, u ku de nu da w̄oru b̄ok̄o * s̄o.

³² N deema kurus̄o wuu bakaru gara w̄āa ta dim̄o guuru w̄oll̄o. Ma w̄ereku ni, nu Yesu suuru kana nu n̄e, u de nu da kurus̄o ni s̄o. Ma u nu ȳollaa kua.

³³ Ma nu dur̄o wi doonari, nu da kurus̄o nin mi. Ma kurus̄o wuu te, ta duki sure daa bureru s̄o ta nim diira.

* 8:31 w̄oru b̄ok̄o - W̄oru b̄ok̄o ge, ga s̄āwa Setam w̄āa yeru te ta ñ n̄oru m̄o.

³⁴ Sanam me be ba nu kpare ba wa ye n koorā, ba duki sua. Ba da ba labaari ye yēbi wuu maroƆ ka baru kpaano. ³⁵ Tamba yara bu ka wa ye n koorā. Ba da Yesun mi ma ba durƆ wi deema win min di werekunu doona, u sƆ Yesun bƆkƆu u bekuru wukiri u wura win laakari sƆ, ma berum bu mwa. ³⁶ Bēn nani biru ya koorā ba tambu sƆwa nge me n kua werekunugii wi, u ka bekura. ³⁷ Gadaran tem girum tƆn be kpuro ba Yesu suuru kana ba nē, u bu desirario, domi berum bakam bu mwa. Ma u goo nimkuu dua u gƆsira. ³⁸ DurƆ wi, win min di werekunu doona, u Yesu suuru kana u nē, u de bu da sannu. Adama Yesu u nƆn gƆsia u nē, ³⁹ u gƆsiro win yenu, kpa u kpara kpuro ye GusunƆ u nƆn kua.

Ma u doona u da u kpara wuu ge sƆ kpuro ye Yesu nƆn kua.

Yarusin bii ka kurƆ

wi u Yesun yaberu baban gari

(I maa mērio Mateu 9:18-26, Maaku 5:21-43)

⁴⁰ Ye Yesu u wurama ma tƆn wƆru ga nƆn dam koosia, domi ba raa nƆn marawa be kpuro. ⁴¹ Wee durƆ goo wi ba ra soku Yarusi, mēnƆ yerun wirugii, u da u yiira Yesun wuswaaƆ u nƆn suuru kana u na win yenu. ⁴² Domi win bii teere te u mara, ta wasikiramƆ. Bii wi, u sƆawa wƆndia wi u wƆ wƆkura yiru ma.

Ye u dƆƆ mi, tƆn wƆru ga nƆn mƆnsi. ⁴³ N wee, kurƆ goo u wƆa mi, wi u yem wīibu barƆ saa wƆ wƆkura yirun di. [U win gobi di kpuro tim nemabun mi,] ben goo kun maa kpīa u nƆn bekie. ⁴⁴ U Yesu susi biru ma u win yaberun swaa bua baba. Yande win yem wīi bi, bu yƆra. ⁴⁵ Ma Yesu u bikia u nē, wara man baba.

Ye be kpuro ba sikimƆ, Piē ka be ba wƆa ka wi, ba nē, Yinni, n n tƆn wƆruwa ga nun sēke ga ka sikerene? [Ma a bikiamƆ wara nun baba?]

⁴⁶ Adama Yesu u nē, goo u man baba, domi na gia ma nēn dam mu sƆmburu kua.

⁴⁷ Ye kurƆ wi, u gia ma ba nƆn tuburi, yera u na u yiira ka diiribu Yesun wuswaaƆ. Tambu kpuron nani biru u gerua yēn sƆ u nƆn baba, ka maa me u bekura yande. ⁴⁸ Ma Yesu nƆn sƆwa u nē, bii kurƆbu, wunen naane dokebu nun bekie, a doo ka alafia.

⁴⁹ Sanam me u gari mƆ, goo u na u mēnƆ yerun wirugii wi sƆwa ma win bii u gu kƆ, u ku maa keu koosio gƆngere ko.

⁵⁰ Yesu u ye nua, ma u nƆn sƆwa u nē, a ku berum ko, a gesi naane dokeo, u koo bekura.

⁵¹ Ye u tura yenu mi, u n dere goo u ka nƆn due ma n kun mƆ Piē ka Yohanu ka YakƆbu ka bii win tundo ka win mero. ⁵² Be ba wƆa mi kpuro ba sumƆwa ba tii soomƆ bii win sƆ. Adama Yesu u nē, i ku swī, u n gu, u dƆwa.

⁵³ Ba nƆn yaakorƆ wƆri, domi ba yē ma u guwa. ⁵⁴ Ma Yesu u bii win noma nenua ma u gerua ka dam, wƆndia a seewo.

⁵⁵ WƆndia win hunde ya wurama, ma u seewa mii mii. Ma Yesu u bu sƆwa u nē, bu nƆn dīanu wēyƆ. ⁵⁶ Ma biti ya win mƆwƆbu mwa, adama Yesu u bu yiire u nē, bu ku raa goo sƆ ye n koorā.

9

Yesu u bwāabu wƆkura yiru gƆra

(I maa mērio Mateu 10:5-15, Maaku 6:7-13)

¹ Ma Yesu u win bwāabu wƆkura yiru soka u mēna u bu dam kƆ ka yiiko bu ka werekunu kpuro gira, bu ka maa baranu bekie. ² Ma u bu gƆra bu ka ban

te Gusunə u koo swīin waasu ko kpa bu barəbu bekia. ³ Ma u bu sɔwə u nɛɛ, i ku gāanu kusenu ko sanum mɛ sɔɔ, baa deka n̄ kun mɛ bɔɔru n̄ kun mɛ dīanu n̄ kun mɛ gobi, kpa i ku maa yaberu yiruse nɛɛ. ⁴ Yenu gèn mi i sɔbia, i sino mi sere i ka doona wuu gen min di. ⁵ Wuu mi ba n̄ bɛɛ dam koosie, i yario wuu gen min di, kpa i bɛɛn naasun tua bu kpore nge yīreru te ta bu ben taare sɔsimo.

⁶ Ba seewa ba doona baru kpa kpaaka, ba Labaari gea kparamə ma ba barəbu bekiamə yam kpuro.

Herodun laakari seewa

(I maa mɛɛrio Mateu 14:1-12, Maaku 6:14-29)

⁷ Herodu sunə u nua kpuro ye Yesu u mɔ, ma ya win laakari burisina. Domi gaba gerumə Yohanuwa wurama gərin di.

⁸ Gaba maa gerumə Eliwa kurama.

Ma gaba gerumə Gusunən sɔmɔ yerukobun turowa wurama saa gərin di.

⁹ Ma Herodu u nɛɛ, na dera ba Yohanu wiru bura. Adama wara wini win gari na nɔmɔ menin bweseru.

Ma u kasu u n̄n wa.

Yesu u tumbu nərəbun

suba nɔɔbu diisia

(I maa mɛɛrio Mateu 14:13-21, Maaku 6:30-44, Yohanu 6:1-14)

¹⁰ Yesun bwāa be, ba gəra ye wəma ba n̄n saaria kpuro ye ba kua. Ma u bu sua ba tii mɛna ba da wuu gagun bera gia ge ba ra soku Bɛsaiida. ¹¹ Tɔn wəru ga gia gee u wāa, ma ga n̄n swīi. U bu dam koosia ma u bu ban te Gusunə u koo swīin gari sɔmɔ, u maa bu bekiamə be ba barə.

¹² Ye sɔo kpeeyɔ be wəkura yiru ye, ba n̄n susi ma ba nɛɛ, a tɔn be karo bu da wusɔ ka baru kpaanɔ bu kpin yeru kasu ka ye ba koo di, domi gbaburu sɔra sa wāa mini.

¹³ Yera Yesu u bu sɔwə u nɛɛ, i bu dīanu wɛyɔ bɛɛn tii bu di.

Adama ba nɛɛ, pɛɛ nɔɔbu ka swɛɛ yiru tɔnawa sa mɔ, ma n̄ kun mɔ à n̄ kī bɛsɛn tii su da su dīanu kasuma tɔn be kpuron sɔ baasi ya.

¹⁴ Tɔn be sɔɔ, tɔn durəbun geera tura nge tɔnu nərəbun suba nɔɔbu (5.000). Ma Yesu u win bwāa be sɔwə u nɛɛ, i bu sinasio wuu wuuka, weeraakuukuubu.

¹⁵ Ma ba kua mɛ ba be kpuro sinasia. ¹⁶ Yesu u pɛɛ nɔɔbu ye sua ka swɛɛ yiru ye, ma u n̄ni seeya wallo u Gusunən domaru bikia, ma u ye murura u bwāa be wɛ bu tɔn dabi te yabua. ¹⁷ Be kpuro ba di ba deba. Ma ba sukum gure birenu wəkura yiru sɔɔ ye ba di n̄ tiara.

Piɛ nɛɛ, Yesu u sāawa

wi Gusunə u gɔsa

(I maa mɛɛrio Mateu 16:13-19, Maaku 8:27-29)

¹⁸ Sɔo teeru sanam mɛ Yesu u kanaru mɔ bee tia, ka win bwāabu sannu, u bu bikia u nɛɛ, wara tɔmba gerumə na sāa.

¹⁹ Ba nɛɛ, Yohanu Batemu kowowa. Gaba ra gere, Eliwa, gaba ra maa nɛɛ, Gusunən sɔmɔ yerukobun turowa u wurama gərin di. ²⁰ Ma u bu bikia u nɛɛ, bɛɛn tii maa ni, wara i gerumə na sāa.

Piɛ u nɛɛ, wuna Kĩrisi wi Gusunə u gərima.

²¹ Ma u bu nɔɔ goosi bu ku raa goo sɔ.

Yesu u win gɔɔ ka win seebun

gari m̀

(I maa m̄erio Mateu 16:20-28, Maaku 8:30-9:1)

²² Yesu u k̄pam n̄e, T̄onun Bii u ñ koo ko u kun n̄oni s̄õre gem gem, k̄p̄a guro gurobu bu n̄un yina ka ȳaku kowo t̄onwerobu ka wooda ȳẽrobu, k̄p̄a bu n̄un go k̄p̄a u sikura s̄õ itase.

²³ Ma u be k̄puro s̄õwa u n̄e, goo ù n k̄i u man sw̄i nge b̄õ, u win ḡõru k̄iru derio, k̄p̄a u win tiin d̄aa bunanaru sua baadomma, k̄p̄a u n man sw̄i. ²⁴ Domi baawure wi u k̄i u win w̄aru di ka win ḡõru k̄iru, u koo tu bia. Adama baawure wi u win w̄aru yina nen s̄õ, wiya u koo tu wa ka gem. ²⁵ Arufaani yer̄a t̄onu u m̄, baa ù n handunian ḡānu k̄puro wa, ma u tii kam koosia ñ kun m̄e u win w̄aru bia. ²⁶ Domi baawure wi u nen sekuru m̄ ka maa nen gari, Tonun Bii u koo maa win sekuru ko ù n wurama ka win yiiko ka Baabagia ka w̄ollun gorado d̄erobugia. ²⁷ Na b̄e s̄õm̄ ka gem, gabu ba ȳõ mini be ba ñ gbim̄ bu ka ban te wa te Gusun̄ u koo sw̄i.

Yesun wasi ḡõsia

(I maa m̄erio Mateu 17:1-8, Maaku 9:2-8)

²⁸ Ye u gari yi gerua u k̄p̄a, yen s̄õ n̄õba itase u Pīe ka Yohanu ka Yak̄õbu sua u ȳõwa guuru w̄oll̄ u wa u ka kanaru ko. ²⁹ Nge m̄e u kanaru m̄ win wuswaa ḡõsia tuka, ma win ȳānu burura fem fem. ³⁰⁻³¹ N wee t̄ambu yiru, M̄owisi ka Eli, ba kurama ka w̄ollun girima ba ka n̄un win doonarun gari m̄ te u koo doona Yerusalemun di. ³² Pīe ka win k̄p̄asibu ben wasi bunia ka dom, adama ba dom k̄parura ma ba Yesun ȳikon girima wa ka t̄on be yiru be ba ȳõ ka wi. ³³ Nge m̄e t̄on be, ba Yesu d̄esirarim̄, Pīe n̄un s̄õwa u n̄e, yinni, n w̄a sa n w̄a mini. Su kunu ita ko, teeru wun̄egiru, teeru M̄owisigiru, teeru maa Eligiru. Domi u ñ ȳẽ ye u gerum̄.

³⁴ Nge m̄e u gari m̄ m̄esum, buk̄õ ga na ga bu wukiri, ma b̄erum bw̄ā be m̄wa ye ba wa m̄esum. ³⁵ Ma n̄õ gagu ga n̄õra buk̄õ gen min di ga n̄e, winiwa nen Bii wi na tii ḡõsia, i wiḡia n̄õw̄õ.

³⁶ Gari yin biru, Yesu tia wi turo. Bw̄ā be, ba ye ba wa mi tii marisi, ba ñ goo ḡe s̄õwa s̄õ m̄e te s̄õ.

Yesu u bii wi w̄ereku ga w̄āasi

b̄ekia

(I maa m̄erio Mateu 17:14-18, Maaku 9:14-27)

³⁷ Yen sisiru, sanam m̄e ba sara guuru w̄ollun di, t̄on w̄õru guna ya Yesu senn̄õ na. ³⁸ Yera t̄on w̄õru gen suunu s̄õn di dur̄õ goo u gb̄ara u n̄e, yinni, na nun kanam̄, a nen bii dur̄õbu ge m̄erio, domi u s̄āa bii teere te na m̄. ³⁹ W̄ereku ga ra n̄un s̄ẽrewa k̄p̄a u gb̄ara suaru s̄õ, k̄p̄a gu n̄un bemisia, k̄p̄a gu de u n ȳaatam p̄akeru m̄ k̄p̄a u tii m̄era ko, yen biru k̄p̄a gu n̄un doonari. ⁴⁰ Na wunen bw̄āabu kana bu gu gira, adama ba ñ k̄p̄ia.

⁴¹ Yesu n̄e, t̄on k̄õso naane doke sarirugibu, sere saa yer̄a ko na n ka b̄e w̄ā. Sere domma ko na n ka b̄e temane. Ma u dur̄õ wi s̄õwa u n̄e, a ka wunen bii wi na mini.

⁴² Sanam m̄e u ka bii wi susiõ, w̄ereku ge, ga n̄un tem k̄parana ma ga n̄un bemisia. Adama Yesu u gu gerusi u bii wi b̄ekia, ma u n̄un win tundo wesia.

⁴³ Ma Gusun̄õn sina te, ta t̄on be k̄puro maamaaki kua.

Yesu k̄pam win ḡõ

ka win seebun gari m̀

(I maa m̀erio Mateu 17:22-23, Maaku 9:30-32)

Sanam m̀e baawure u k̀asa ka ye Yesu u m̀, u win bw̄abu s̄ɔwa u n̄e, ⁴⁴ b̄e i gari yini swaa dakio s̄aa s̄aa. Ba koo T̄onun Bii t̄ambu n̄mu s̄andia.

⁴⁵ Adama win bw̄aba kun gari yi tuba, domi ba bu yi berue gina, bu ku ka gia. Ma ba berum m̀ bu ka n̄n gari yin yaasi bikia.

Wara gisonkoru bo

(I maa m̀erio Mateu 18:1-5, Maaku 9:33-37)

⁴⁶ Sikirin̄ ga dua bw̄a ben suunu s̄ɔ domi ba k̄i bu gia be s̄ɔ wi u bo. ⁴⁷ Yesu u ben ḡorun bwisikunu ȳ. Yera u bii ȳakabu sua u ȳrasia win b̄aku, ⁴⁸ ma u n̄e, baawure wi u bii ȳakabu geni wura n̄n ȳsirun s̄, n̄n tiwa u wura, baawure wi u maa man wura, u wi u man ḡorima wurawa. Domi wi u s̄aa ȳakabu b̄en suunu s̄ɔ, wiya kpuro kere.

Wi u kun ka b̄e

yiber̄e t̄eru n̄ni, b̄eḡiwa

(I maa m̀erio Maaku 9:38-40)

⁴⁹ Yohanu u n̄e, yinni, sa goo wa wi u wer̄ekunu giram̄o ka wunen ȳsiru, ma sa n̄n yinari ȳn s̄ u n̄ nun sw̄i ka b̄ese sannu.

⁵⁰ Yesu n̄n s̄ɔwa u n̄e, i ku ȳro yinari, domi wi u kun ka b̄e yiber̄e t̄eru n̄ni, b̄eḡiwa.

Samarin wuu gagugiba yina

bu Yesu dam koosia

⁵¹ Sanam m̀e saa ya turuku kooma bu ka n̄n sua u da w̄ll̄, u ḡoru doke dim dim u Yerusalemu da. ⁵² Ma u s̄m̄abu gabu gb̄iisia ba da ba dua Samarigibun wuu gagu s̄ɔ bu ka n̄n ayeru s̄ɔru kua. ⁵³ Adama wuu migibu ba n̄ n̄n dam koosie ȳn s̄ ba wa n̄ s̄are nge u d̄ɔ Yerusalemu gia. ⁵⁴ Ye win bw̄a beni Yak̄abu ka Yohanu ba wa m̀, ba bikia ba n̄e, Yinni, a k̄i su de d̄ɔ u sarama w̄llun di u t̄n be w̄ri?

⁵⁵ U bu s̄ire ma u bu gerusi ka dam. [U n̄e, i n̄ ȳ ye i bwisikum̄. ⁵⁶ Domi T̄onun Bii u n̄ n̄e u ka t̄onun hunde kam koosia. U nawa u ka ye faaba ko.] Ma ba da wuu gam gia.

Be ba k̄i bu Yesu sw̄i

(I maa m̀erio Mateu 8:19-22)

⁵⁷ Sanam m̀e ba s̄im̄ swaa s̄ɔ goo u n̄n s̄ɔwa ma u koo n̄n sw̄i baama mi u d̄ɔ.

⁵⁸ Yesu n̄n s̄ɔwa u n̄e, s̄emus̄u bweusu m̄, gun̄su maa sokunu m̄, adama T̄onun Bii u n̄ ayeru m̄ mi u koo kpuna.

⁵⁹ U k̄am goo s̄ɔwa u n̄e, a man sw̄iȳ.

Adama ȳro u n̄e, a de n̄ gina da n̄ n̄n tundo sike.

⁶⁰ Yera Yesu u n̄n s̄ɔwa u n̄e, a derio ḡoribu bu ben ḡoribu sike, adama wun̄e a doo a Gusun̄n bandun Labaari gea n̄ɔsia baama.

⁶¹ Ma goo u k̄am n̄n s̄ɔwa u n̄e, Yinni, kon nun sw̄i adama a de n̄ gina da n̄ negibu n̄ɔ kana.

⁶² Yesu u n̄n s̄ɔwa u n̄e, baawure wi u tebo n̄mu s̄andi, ma u biru s̄ira, u n̄ maa arufaan̄i gaa m̄ ban te Gusun̄o u koo sw̄i s̄ɔ.

ka wəkuru gōra

¹ Yen biru Yinni u kpm gabu wata ka wəkuru gōsa, ma u bu gōra yiru yiru win wuswaa wuu maro baagere sɔɔ ka baama mi win tii u gōru doke u ra da. ² U nɛɛ, ye ya ye bu ka gē ya kpā, adama be ba gēmɔ ba ñ dabi. Yen sɔ, i gbee yēro kanɔ u kpm tumbu m̄orisama bu ka gē. ³ N wee na bɛɛ goriɔ nge yāa binu demakunun suunu sɔɔ. I seewo i da. ⁴ I ku ka yansuru da ka bōru ka baranu, i ku maa goo t̄biri swaaɔ. ⁵ Yenu gē sɔɔ i dua, i gbiyo i bu sɔ i nɛɛ, Gusunɔ u bɛɛ alafia kē. ⁶ Alafiagii ù n wāa mi, bɛɛn alafia ya ko n wāa ka yēro. U kun maa wāa mi, ya koo wurama bɛɛ sɔɔ. ⁷ I koowo yenu gen sɔbu kpa i n dimɔ i n nɔrumɔ ye ba bɛɛ wē, domi n weene bu sɔm kowo win k̄siaru wē. I ku ko yenu dabinun sɔbu. ⁸ Wuu gē sɔɔ i dua, ma ba bɛɛ dam koosia, i dio ye ba bɛɛ wē, ⁹ i barɔbu bekio be ba wāa mi, kpa i bu sɔ ma Gusunɔ u sisi u bandu swīi. ¹⁰ Adama wuu gē sɔɔ i dua ma ba kun bɛɛ dam koosie, i doo gen yaaraɔ, kpa i nɛɛ, ¹¹ baa ben wun tua ye ya mani bɛɛn naasɔ, i bu kp̄remɔ, kpa bu ka gia ma Gusunɔ u sisi u bandu swīi. ¹² Na bɛɛ s̄ɔmɔ, t̄ɔ te sɔɔ, Sodomugia koo ko kpakaka ka sere wuu ge.

*Wuu s̄in t̄mba yinamɔ**bu naane doke**(I maa m̄erio Mateu 11:20-24)*

¹³ Yesu maa nɛɛ, n̄ni swāarugiiwa wune K̄raseni, n̄ni swāarugiiwa wune Besaida, domi b̄a n s̄m maamaakigia ye kua Tiri ka Sidoni sɔɔ, ye ba kua bɛɛn suunu sɔɔ, wuu s̄in t̄mbu ba ko n daa gōru ḡsie saa t̄ɛɛɛɛn di, ba n s̄ torom sɔɔ ba n saaki sebua nuku sankiranun s̄. ¹⁴ Yen s̄, siribun sanam sɔɔ, Tiri ka Sidoniɔ koo ko kpakaka ka sere bɛɛ. ¹⁵ Wune maa Kapenamɔ, a ȳiyɔ kaa suara sere w̄llɔ? Aawo, ba koo nun surewa sere goriɔ.

¹⁶ Ma u win bwāabu s̄ɔwa u nɛɛ, wi u bɛɛ swaa daki, n̄na u swaa daki, wi u maa bɛɛ yina, n̄na u yina, wi u maa man yina u maa wi u man ḡrima yinawa.

Wata ka w̄ku ten wuramaru

¹⁷ Be wata ka w̄ku te, ba wurama ka nuku dobu, ma ba nɛɛ, Yinni, sere ka wer̄kunɔ, nu sun wiru kp̄iyawa wunen ȳisirun s̄.

¹⁸ Ma u bu s̄ɔwa u nɛɛ, na Setam wa ya w̄rumamɔ w̄llun di nge guru maakinu. ¹⁹ N wee, na bɛɛ ȳiiko wē i ka w̄ɛ ka nii ka wer̄ɔn dam kpuro taaku, ḡānu ganu kun maa kp̄ɛ nu bɛɛ m̄era ko. ²⁰ Adama, i ku gōru dora ȳɛn s̄ wer̄kunɔ nu bɛɛ wiru kp̄iia, i gōru doro ȳɛn s̄ ba bɛɛn ȳisinu yorua w̄llɔ.

*Yesun gōru ga dora**(I maa m̄erio Mateu 11:25-27, 13:16-17)*

²¹ Saa tia ye sɔɔ, Yesun gōru ga dora too ka Hunde D̄eron dam, ma u nɛɛ, Baaba, w̄llu ka tem Yinni na nun siara ȳɛn s̄ a ka yabu ye ȳrugibu ka bwisigibu berua ma a ye bibu s̄ɔsi. N wā Baaba, domi m̄ɛya n ka nun naawa wunen k̄iru sɔɔ.

²² N̄n Baaba u man baayere wē. Goo sari wi u Bii ȳɛ ma n kun m̄ Baaba wi. Goo maa sari wi u Baaba wi ȳɛ ma n kun m̄ Bii wī, ka maa wi Bii wi, u k̄i u Baaba s̄ɔsi.

²³ Ma u s̄ira win bwāabun bera gia u bu s̄ɔwa be t̄na u nɛɛ, doo n̄arugiiwa win n̄ni waamɔ ye i waamɔ. ²⁴ Domi na bɛɛ s̄ɔmɔ Gusunɔn s̄m̄ɔbu ka sinambu dabira ba k̄ia bu wa ye i waamɔ t̄ɛ, ba ñ maa wa. Ba k̄ia bu n̄ ye i n̄omɔ t̄ɛ, ba ñ maa nua.

Samarigii wi u t̄n geeru kua

²⁵ N wee, wooda yēro goo u seewa u ka Yesun laakari mēeri ma u nēē, yinni, mba kon ko n ka wāaru te ta ku ra kpe tubi di.

²⁶ Yesu nùn bikia u nēē, mba ba yorua wooda sɔɔ. Mba a ra gari mi.

²⁷ U wisa u nēē, “Kaa Gusunɔ wunen Yinni kīa ka wunen gōru kpuro, ka wunen bwēra kpuro, ka wunen dam kpuro, ka wunen bwisikunu kpuro, kpa a wunen tɔnusi kīa nge wunen tii tii.”

²⁸ Yesu nēē, a wisa n dende, a koowo mē, kaa n wāaru mɔ.

²⁹ Adama durɔ wi, u kī u tii gem wē ma u bikia u nēē, wara nen tɔnusi.

³⁰ Yesu u nēē, a swaa dakio a nɔ, durɔ goowa u wee Yerusalemun di u dɔɔ Yerikoɔ, ma u wəri gbenɔbun nɔma sɔɔ. Gbenɔ be, ba nùn swaa di, ba nùn so, ma ba doona ba nùn deri u wasikiramɔ. ³¹ N deema ka saabu, yāku kowo goo sarɔ ka swaa ye. U durɔ wi wa ma u sēena u doona. ³² Mena maa Lefi goo u tura yam mi. U nùn wa ma u sēena u doona. ³³ Adama Samarigii goo u wuu dɔɔ u tura win bɔkuɔ. Ye u durɔ wi wa win wɔnwɔnda nùn mwa. ³⁴ U susi ma u gum ka tam wisi win mēeran bosu sɔɔ ma u su bɔkua. Yen biru u nùn sɔndi ye u sɔnin wɔllɔ u ka nùn da sobun sɔbia yerɔ ma u nùn nɔari. ³⁵ Yen sisiru, u gobi sua yi yi ka sɔm kowon sɔɔ yirun gobi nē, u yi sɔbia yerun wirugii wē ma u nēē, a durɔ wi nɔario. À n maa di n menī kera win sɔ, kon nun kɔsia nà n wurama.

³⁶ Ma Yesu nēē, tɔmbu ita ye sɔɔ, ben wara a tamaa u sãa durɔ win tɔnusi wi u wəri gbenɔbun nɔma sɔɔ mi.

³⁷ U nēē, wi u nùn wɔnwɔndu kua, wiya.

Ma Yesu u nēē, ñ n mēn na, a doo kpa a n mɔ mē.

Yesu da Maata ka Maarin mi

³⁸ Sanam mē ba wãa swaaɔ u wuu gagu dua ma kurɔ goo wi ba ra soku Maata u dera u sɔbia win yenuɔ. ³⁹ Kurɔ wi, u wɔnɔ mɔ wi ba ra soku Maari. Wɔnɔ wi, u sɔ Yinnin bɔkuɔ u win gari swaa daki. ⁴⁰ Adama Maata u ka doo kobu wasire, ma u na u nēē, Yinni n ñ nun gam sãa ye nen wɔnɔ u man sɔma ye derie nē turo? A ñ kaa de u na u man somi?

⁴¹ Yinni u nùn wisa u nēē, Maata, Maata, a tii gɔngere mɔ a tii baasi gãa dabinun sɔ. ⁴² Gãa teenun bukatawa tonu u mɔ. Gãa geena Maari u gɔsa ni ba ñ nùn mwaarimɔ.

11

Kanarun gari

(I maa mēerio Mateu 6:9-13, 7:7-11)

¹ Sɔɔ teeru Yesu u kanaru mɔ gam gum. Saa ye u kpa win bwāabun turo u nēē, Yinni kpa a sun sɔɔsi mē ba ra kanaru ko, nge mē Yohanu u win bwāabu sɔɔsi.

² Yesu u bu sɔɔwa bà n kanaru mɔ ba n da nēē,

Baaba, a de ba n yē ma wuna sãa Dēero.

A na a bandu swii.

³ A sun besen dīanu kē tōru baatere.

⁴ A sun besen toranu suuru kuo domi besen tii sa ra wi u sun torari suuru kue.

A ku ka sun da kəkiribun bera gia.

⁵ U kram bu sɔɔwa u nēē, nge mē n tē wãa, besen turo u n bɔrɔ mɔ, kpa u da win mi wōku suunu sɔɔ u nēē u nùn pēē ita bɔkuro, ⁶ domi win kpaasibun turowa gam wee, wi kun maa gāanu mɔ u nùn wē. ⁷ Saa sɔɔn di kpa bɔrɔ wi, u nēē, u ku nùn baasi, u kɔnnɔ kenua kɔ, wi ka win bibu ba kpī. U ñ maa kpē u se u sere nùn pēē wē. ⁸ Yesu u nēē, na bēē sɔɔmɔ, baa ù kun seewe u nùn wē bɔrɔnun sɔ, u

koo se u nùn wē yèn bukata u mō kpuro win baasibun s̄s. ⁹ Na maa b̄e s̄sōmō, i n da bikie, ba koo b̄e wē. I n da kasu, i ko wa. I n da gambo so, ba koo b̄e ken̄ia. ¹⁰ Domi baawure wi u bikiamō ba koo nùn wē. Wi u kasu u koo wa. Wi u maa gambo soomō, ba koo ȳero ken̄ia. ¹¹ B̄e s̄sō, [goon bii ù n nùn p̄e bikia, u koo wura u nùn kperu wē?] N kun mē ù n swāa bikia, u koo nùn waa wē? ¹² N kun mē ù n s̄ēru bikia, u koo nùn nia wē? ¹³ B̄e be i s̄a t̄n k̄s̄oba, ma i ȳ nge mē ba ra bibu k̄ē geenu wē, b̄ēn Baaba w̄ollugii u n̄ koo be ba nùn kanamō Hunde D̄ēro wē?

Yesu ka tii yinamō

(Imaa m̄ērio Mateu 12:22-30, Maaku 3:20-27)

¹⁴ Yesu u w̄ēku gira ge ga t̄nu goo soso kua. Sanam mē w̄ēku ge, ga doona, soso wi, u gari gerubu w̄ari, ma t̄n w̄ru ga bit̄i soora. ¹⁵ Adama gaba n̄ē, w̄ēkunun sunō Beseburu, win dama u ka w̄ēkunu giramō.

¹⁶ Gaba k̄i bu win laakari m̄ēri, ma ba nùn bikia u s̄m maamaakigiru ko u ka s̄ōsi ma win yiiko ya weewa w̄ollun di. ¹⁷ Yesu u ben bwisikunu ȳe, yera u n̄ē, bandu baatere t̄n tambu ba tabu m̄ ben tii tīne s̄ō, ban te, ta koo kowa bansu kpa ten ȳenusu su w̄oruku. ¹⁸ M̄ya maa Setam ȳa n ka yen tii tabu m̄, am̄na yen banda koo ka ȳra. Domi i n̄ē, Beseburun dama na ka w̄ēkunu giramō. ¹⁹ N̄e, n̄a n w̄ēkunu giramō ka Beseburun dam, waran dama b̄ēn bwāabu ba ka ni giramō. Ben tiiwa ba koo s̄ōsi ma i tora. ²⁰ Adama n̄ n ka Gusun̄n dam na, na w̄ēkunu giramō, ka gem ban te Gusun̄o u sw̄i, ta b̄ē naawa.

²¹ Sanam mē dur̄o damgii wi u tabu ȳanu mō u win ȳenu k̄s̄u win dukia ko n wāawa alafia s̄ō. ²² Adama goo wi u nùn dam kere, ù n na u nùn w̄ari u kamia, u koo win tabu ȳanu kpuro gura ni u naane s̄a kpa u win dukia gabu b̄nu kua.

²³ Wi u kun s̄a n̄gii u ka man yib̄ē t̄ēru n̄eniwa, wi u ku ra maa ḡānu men̄ne ka n̄e sannu, u ra ni yarinasiewa.

W̄ēkunun wuramaru

(Imaa m̄ērio Mateu 12:43-45)

²⁴ Yesu maa n̄ē, w̄ēkunu n̄ n doona t̄nun min di, nu ra n b̄suwa mi ḡānu ku ra kpi nu n w̄era yeru kasu nu n bie. Yera nu ra n̄ē, nu koo ḡsira nin wāa yer̄o min di nu raa doona. ²⁵ Nu ra wuram̄e kpa nu deema ta kurare ta s̄onde. ²⁶ Kpa nu da nu ganu n̄ōba yiru kasuma ni nu ni k̄s̄uru kere, kpa nu du ȳero s̄ō nu n wāa m̄i. Saa ye, ȳero win wāa gbiikuru ta koo s̄āya ka sere d̄akiru.

Nuku doo geebu

²⁷ Sanam mē Yesu u gari gerumō m̄esum, t̄n w̄run suunu s̄ōn di kur̄o goo u n̄ōḡiru sua u n̄ē, doo n̄ōruḡiwa wi u wunen gura sua, ma a win bwāa n̄ra.

²⁸ Ma Yesu u n̄ē, n san̄o a gere, doo n̄ōruḡiba be ba Gusun̄n gari swaa dakimō, ma ba yi n̄enumō.

T̄mba ȳireru bikia

(Imaa m̄ērio Mateu 12:38-42)

²⁹ Sanam mē t̄n w̄ru ga m̄enamō yera Yesu u n̄ē, t̄n tambu t̄n k̄s̄oba. Ba ȳireru bikiamō adama ȳireru garu maa sari te ba koo bu s̄ōsi ma n kun mō Gusun̄n s̄mō Yonasigiru. ³⁰ Domi nge mē Yonasi u kua ȳireru Ninifugibun s̄s, m̄ya maa Tonun Bii, u koo ko ȳireru t̄n t̄mbun s̄s. ³¹ Siribun sanam s̄ō Seban tem t̄n kur̄o sun̄o u koo t̄n tambu seesi u bu taare wē, ȳen s̄ō u na saa tem n̄run di u ka Salom̄n bwisin gari n̄. T̄ n wee, ḡānu wāa mini ni nu

Salomɔ kere. ³² Siribun sanam sɔɔ Ninifugibu ba koo tɛn tɔmbu seesi bu bu taare wɛ ye ba ka gɔru gosia Yonasin waasun sɔ. Ma tɛ n wee, gāanu wāa mini ni nu Yonasi kere.

Wasin fitila

(I maa mɛerio Mateu 5:15, 6:22-23)

³³ Yesu maa nɛɛ, goo ku ra fitila mɛni kpa u gu bere, n̄ kun mɛ u kaaru wukiri, adama ba ra gu sɔndiwa dabu wɔllɔ, kpa be ba dumɔ ba n̄ ka yam bururam waamɔ. ³⁴ Wunen nɔniya yi wunen wasin fitila. Wunen nɔni yi n̄ alafia mɔ, wunen wasi kpurowa yi yam bururam mɔ. Adama yi kun bwāa do, wunen wasi yi n̄ yam bururam wasi. ³⁵ Yen sɔ, a laakari koowo yam bururam mɛ mu wāa wune sɔɔ mu ku raa ko yam wɔkuru. ³⁶ Wunen wasi kpuro yi n̄ yam dɛeram mɔ, ma yin gam kun wāa yam wɔkuru sɔɔ, yi kpurowa yi ko n̄ dɛere nge sanam mɛ fitila ga nun yam bururasie ga ballimɔ.

Yesu u Falisiba ka wooda yɛrobu

ben toranu sɔɔwa

(I maa mɛerio Mateu 23:1-36, Maaku 12:38-40)

³⁷ Sanam mɛ Yesu u gari gerua u kpa, Falisi goo na u n̄n̄n̄ kana u da u yaa dibu di win yenuɔ. Ma u da mi, u sina u ka di. ³⁸ Falisi wi, u n̄n̄n̄ mɛera ka biti ye u n̄ ka n̄ie nge mɛ ben komaru u sere di. ³⁹ Adama Yinni u nɛɛ, bɛɛ Falisiba i ra nɔra ka gbɛɛrun biru dɛerasie adama bɛɛn sɔɔwɔ i taki ka nuku kɔsuru yiba. ⁴⁰ Gari bakasu bɛɛ! Wi u wasin tɔɔ kua, n̄ n̄ wiya u maa yin sɔɔ kua? ⁴¹ I s̄arobu wɛɛyɔ ye ya wāa gbɛɛrun sɔɔwɔ, kpa ye ya tie yu bɛɛ dɛera.

⁴² Bɛɛ Falisiba, i ko nɔni swāaru wa yɛn sɔ i ra bɛɛn karan kpee yi ba ra soku mantu ka duu, yin wɔkuru baateren wɔllɔ tia wɛ. Ka mɛ, i ra gean kobu nɔni sarari, i n̄ maa Gusunɔ k̄ru sɔɔsimɔ. Yeniwa n weene i ko, kpa i ku ye ya tie deri.

⁴³ Bɛɛ Falisiba, i ko nɔni swāaru wa yɛn sɔ i ra sin yee gbiikinu k̄a mɛnno yenɔ, ka tɔbirinaa tɔn dabinun wuswaaɔ. ⁴⁴ I ko nɔni swāaru wa, bɛɛ, yɛn sɔ i ka sikinu weene ni goo kun waamɔ, n̄n̄n̄ wɔllɔ ba ra s̄i ba kun ka baaru.

⁴⁵ Wooda yɛro goo u nɛɛ, yinni à n gerumɔ mɛ, ka maa besera a wɔmmɔ.

⁴⁶ Ma Yesu u n̄n̄n̄ wisa u nɛɛ, bɛɛ maa wooda yɛrobu i ko nɔni swāaru wa, domi i tɔmbu sɔmunu sɔbimɔ ni nu suabu sɛ, ma bɛɛn tii i ku ra ni ture baa ka bɛɛn niki bia. ⁴⁷ I ko nɔni swāaru wa bɛɛ, yɛn sɔ i Gusunɔn sɔmɔbun sika banimɔ, be bɛɛn baababa ba go. ⁴⁸ Nge mɛya i sɔɔsimɔ ye ba kua, i n̄ maa bu taare wɛ. Domi beya ba Gusunɔn sɔmɔbu go, ma bɛɛ i ben sika banimɔ. ⁴⁹ Yeya Gusunɔ u yɛ u ka nɛɛ, wi, u koo bu Gusunɔn sɔmɔbu ka gɔrobu goria. ⁵⁰ Ba koo gabu go, ba koo maa gabu nɔni sɔ, kpa bu tɛn tɔmbu Gusunɔn sɔmɔ be kpuron yem bikia mɛ mu yari handunian toren di, ⁵¹ s̄aa Abelin yem di sere ka Sakarin yem wi ba go yāku yeru ka s̄aa yerun baa sɔɔ. Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, ba koo mu tɛn tɔmbu bikia.

⁵² I ko nɔni swāaru wa, bɛɛ wooda yɛrobu, yɛn sɔ i yɛrun gambo kenua. Bɛɛn tii i n̄ due, i maa yina gabu bu du be ba k̄i.

⁵³ Ye u yara m̄n̄n̄ di, wooda yɛrobu ka Falisiba ba n̄n̄n̄ gari dabinu bikikia ka yiberɛ tɛru. ⁵⁴ Ba n̄n̄n̄ yɛri beriamme gari sɔɔ, kpa gɛɛ yi ka n̄n̄n̄ samba ko.

12

I tii laakari ko ka murafitiru

(I maa mɛerio Mateu 10:26-27)

¹ Saa ye sɔɔ, tɔn wɔru guna ya menna sere ba bɔrikianamɔ ma Yesu u gbia u win bwāabu sɔɔwa u nɛɛ, i tii laakari ko ka Falisiban pɛɛ seeyatia ye ya s̄a murafitiru. ² Gāanu sari ni nu wukiri ma nu n̄ koo tera. Asirin gāanu maa sari ni ba n̄ koo gia. ³ Yen s̄na ye i gerua kpuro yam wōkurɔ ya koo n̄ɔra yam bururam sɔɔ. Ye i maa gerua dia sɔɔ soon b̄kuɔ ya koo kparara gidambisa wullun di.

Wi i ko nasia

(I maa mɛɛrio Mateu 10:28-31)

⁴ Yesu maa nɛɛ, na bɛɛ s̄ɔmɔ, bɛɛ be i s̄a nɛn b̄rɔba, i ku bu nasia be ba koo wasi go, ma yen biru ba n̄ kp̄ɛ bu maa gāanu ganu ko. ⁵ Na kon bɛɛ s̄ wi n weenɛ i nasia. I n̄n nasio wi u yiiko mɔ u ka kp̄ɛ d̄ɔ sɔɔ wi u ku ra gbi, ù n go ù n kpa. Mɛya na bɛɛ s̄ɔmɔ, wiya n weenɛ i nasia.

⁶ Nge ba ku ra gunɔminu n̄ɔbu d̄re faram yiru ro? Ka mɛ, baa nin teu, Gusunɔ u ku ra duari. ⁷ Baa mam b̄ɛn wirun seri u yin geeru ȳ. Yen s̄, i ku gāanu nasia domi i gunɔmii dabinu b̄ɛɛ kere.

Wi u Kirisi wura

tɔmbun wuswaaɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 10:32-33, 12:32, 10:19-20)

⁸ Yesu maa nɛɛ, na bɛɛ s̄ɔmɔ, baawure wi u man wura tɔmbun wuswaaɔ, Tɔnun Bii u koo n̄n wura w̄llun gɔradoban wuswaaɔ. ⁹ Adama wi u man yina tɔmbun wuswaaɔ, Tɔnun Bii u koo maa n̄n yina w̄llun gɔradoban wuswaaɔ.

¹⁰ Baawure wi u Tɔnun Biin k̄sa gerua, ba koo n̄n suuru kua, adama wi u Hunde Dɛero gari kam gerusi, u n̄ suuru kɔbu wasi.

¹¹ B̄ n ka b̄ɛ da menna yenɔ, wirugibu ka damgibun mi, i ku wurura i n kasu nge mɛ i ko ka tii yina, n̄ kun mɛ ye i ko gere. ¹² Domi Hunde Dɛero u koo b̄ɛ s̄ɔsi saa ye, ye n weenɛ i gere.

Gobigii gari b̄kɔ goon gari

¹³ Goo tɔn wɔru s̄ɔn di u Yesu kana u nɛɛ, u n̄n win m̄ɔ s̄ɔwɔ u de bu ben tubi b̄nu ko.

¹⁴ Yesu u ȳro wisa u nɛɛ, wara man kua siri kowo b̄ɛn suunu sɔɔ n̄ kun mɛ b̄ɛn tubi b̄nu kowo.

¹⁵ Ma u bu s̄ɔwa u nɛɛ, ba n ben tii laakari s̄a gem gem ka binɛ baayere, domi dukian kp̄ara kun tɔnun w̄arun wiru.

¹⁶ Ma u bu m̄ndu garu kua u nɛɛ, durɔ gobigii goon gbera d̄ianu kua gem gem. ¹⁷ U bwisika u nɛɛ, mba u koo ko domi u n̄ ayeru m̄ mi u koo win d̄ianu doke. ¹⁸ U nɛɛ, ye u koo ko wee. U koo win biranu sura, kpa u kpaanu bani ni nu ni kere, kpa u win alikama kpuro gure mi ka win d̄ia ni nu tie. ¹⁹ Kpa u win tii s̄ u nɛɛ, wi, u ḡa bakanu m̄ ni nu berua w̄ɔ dabinun s̄. U koo w̄ra kpa u n dimɔ u n n̄ɔrumɔ kpa u n ȳerimɔ. ²⁰ Adama Gusunɔ u n̄n s̄ɔwa u nɛɛ, gari b̄kɔ, w̄ku teni ba koo nun wunen hunde bikia. Ye u s̄ɔru kua mi, weregia ya ko n s̄a.

²¹ Ma Yesu u nɛɛ, mɛya n ko n s̄a ka wi u dukia taasinamɔ win tiin s̄ ma u n̄ dukia m̄ Gusunɔn mi.

A Gusunɔ naanɛ koowo

(I maa mɛɛrio Mateu 6:25-34)

²² Yen biru Yesu u win bwāabu s̄ɔwa u nɛɛ, yenin s̄na na b̄ɛ s̄ɔmɔ i ku wurura b̄ɛn w̄arun s̄ ye i ko i di, n̄ kun mɛ b̄ɛn wasin s̄ ye i ko ka yi wukiri.

²³ Domi w̄aru ta d̄ianu kere, wasi maa ȳanu kere. ²⁴ I gbanamgbaanu lasabu

koowo. Nu ku ra duure, nu ku ra maa gē, nu ñ beru yeru mɔ, mɛya nu ñ maa biraru mɔ, Gusunɔ maa nu diisiamɔ. I ñ gunɔsu bɛɛɛ kere sere mi n toma? ²⁵ Wara bɛɛ sɔɔ, win wururabun saabu, u koo kpī u win wāarun dɛɛbu sosi, baa gɔm soo teeru. ²⁶ I kun kpē i gāa piimii nini ko, mban sōna i wurure ka ye n tie. ²⁷ I biibii mɛɛrio. Ya ku ra sɔmburu ko, mɛya ya ku ra maa tari. Ka mɛ, na bɛɛ sɔɔmɔ, baa Salomɔɔ ka win yiiko baka, u ñ buraru koore nge biibii yen tia. ²⁸ Gusunɔ ù n gberun yakasu buraru wē nge mɛ, si su wāa giso, ma sia su koo dɔɔ mwaara, u ñ koo bɛɛ yānu sebusia n kere mɛ? Naanɛ doke piibugibu bɛɛ. ²⁹ I kun ye i ko di, ka ye i ko nɔ tɔnan kaso mɔ, kpa i n wurure yen sɔ. ³⁰ Handunian tɔmba ba yeni kpuro kasu, adama bɛɛn Baaba u yē ma i yen bukata mɔ. ³¹ I kasuo i ka du mi Gusunɔ u bandu swīi, yen biru u koo bɛɛ wē ye ya tie.

A dukia beruo wɔllɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 6:19-21)

³² Yesu maa nɛɛ, a ku nanda yāa gɔɔ piibu, domi n bɛɛn Baaban gɔru dua u ka bɛɛ doke ban te u swīi sɔɔ. ³³ I dɔro ye i mɔ kpa i yen gobi sāarobu kē. I tii yansurɔnu kuo ni nu ku ra tɔko ko, ka beru yeru Gusunɔ wɔllɔ tɛ sɔɔ dukia ku ra kpe, mi gbɛnɔ sari wi u koo susi, mi gema maa sari ye ya koo sanku. ³⁴ Domi mi bɛɛn dukia berua, miya bɛɛn gɔru ga ra n woo.

Sɔm kowo be ba swaa mɛɛra

³⁵ Ma Yesu kpam nɛɛ, i de i n sɔɔru sāa i n kpaka sēke pɔraɔ kpa i de bɛɛn fitilanu nu n sɔre. ³⁶ I de i n ka tɔmbu weenɛ be ba ben yinnin wuramaru mara kurɔ kpaa yerun di, kpa bu ka nùn kenia mii mii sanam mɛ u tunuma u gambo so. ³⁷⁻³⁸ Doo nɔɔrugiba sɔm kowo be, bɛn yinni u koo deema ba swaa mɛɛra ù n tunuma, baa ñ n wɔku suunun na, ñ kun mɛ goo gbiikaa yà n sumɔ. Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, u koo sɔɔru kɔ kpa u bu sinasia u bu nɔɔri. ³⁹ I de i n yē sāa sāa ma yenu yēro ù n yē saa ye gbɛnɔ u koo na, u koo dom se, u ñ koo de bu win diru kɔra. ⁴⁰ Bɛɛ maa, i n sɔɔru sāa domi Tɔnun Bii, u koo nawa saa ye i ñ ka nùn yīiyɔ.

Yoo naanɛgii

ka naanɛ sarirugii

(I maa mɛɛrio Mateu 24:45-51)

⁴¹ Piɛɛ nɛɛ, Yinni bɛsɛra a mɔn te kua? Nge tɔmbu kpuro.

⁴² Ma Yinni u nɛɛ, wara yoo laakarigii wi u naanɛ mɔ. Wiya wi yenu yēro u koo ko yobun wirugii u ka bu dīanu yabua saa ye n weenɛ. ⁴³ Doo nɔɔrugiiwa yoo wi, win yinni ù n deema u mɔ mɛ, sanam mɛ u tunuma. ⁴⁴ Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, yinni wi, u koo nùn win dukia kpuro nɔmu beria. ⁴⁵ Adama yoo wi, ù n bwisikumɔ ma win yinni u tɛɛmɔ kpa u se u yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu soberu wɔri, kpa u n dimɔ u n nɔrumɔ, tam mu n nùn goomɔ, ⁴⁶ win yinni u koo tunuma dɔma te yoo wi, u ñ ka nùn yīiyɔ, ka saa ye u ñ yē. U koo nùn bɔɔri kpiri kpirika kpa u de u bɔnu wa ka naanɛ sarirugibu sannu.

⁴⁷ Yoo wi u win yinnin kīru gia, ma u ñ gāanu sɔɔru kue, ma u ñ win kīru kue, win sobera ta koo kpɛa. ⁴⁸ Adama wi u kun gie, ma u kookoosu kua si su ka sɛɛyasiabu nɛ, win sobera kun kpɛamɔ. Wi ba gāa dabinu wē, ba koo nùn gāa dabinu bikia. Wi ba maa gāa dabinu nɔmu sɔndia, wiya ba koo bikia n kere.

Yesu ka karanabu na

(I maa mɛɛrio Mateu 10:34-36)

⁴⁹ Ma Yesu maa nɛɛ, dɔɔwa na yɛkam na handuniaɔ, na kɪwa u n daa yabure. ⁵⁰ Batemu gaa wāa ye na ñ kon ko na kun kue. Nɛn bwɛra kun kpɪ yɛn sɔ ya ñ gina koore. ⁵¹ I tamaa na nawa n ka alafia wɛ tem mɛ sɔɔ? Aawo, na bɛɛ sɔɔmɔ, karanaba na ka na. ⁵² Domi saa tɛn di tɔmbu nɔɔbu bā n wāa yɛnu teu sɔɔ, ba koo bɔnu ko. Nɔɔsinaa sarira ko n wāa ita ka yirun suunu sɔɔ, ñ kun mɛ yiru ka itan suunu sɔɔ. ⁵³ Baa ka bii ba ñ nɔɔsinamɔ, mɛro ka bii wɔndia ba ñ nɔɔsinamɔ, mɛya maa dwaa mɛro ka biin kurɔ ba ñ nɔɔsinamɔ.

Saan yĩrenu

(Imaa mɛɛrio Mateu 16:2-3)

⁵⁴ U kpam tɔn wɔru sɔɔwa u nɛɛ, ñ n guru wiru wa ta seemɔ sɔɔ duu yerun di, ñ ra gere yande ñ nɛɛ, gura wee, mɛya n da maa ko. ⁵⁵ ñ n maa wa woo ga mɔ saa sɔɔ yɛsan nɔm dɔwarun di, ñ ra nɛɛ, yam mu koo swɪa. Mɛya n da maa ko. ⁵⁶ Murafiti bɛɛ, ñ wɔllu ka tem yĩrenun tubusianu yɛ. Amɔna ñ n ka saa yenin tubusianu yɛ.

Garin wii goberu

(Imaa mɛɛrio Mateu 5:25-26)

⁵⁷ Ma Yesu kpam nɛɛ, mban sɔna ñ ku ra bɛɛn tii bwisikue ñ ka wa ye n dɛnde. ⁵⁸ Sanam mɛ wunen yiberɛ u ka nun dɔɔ siri yerɔ, a nùn suuru kanɔ swaa mi, kpa a wa a yari, kpa u ku ka nun da siri kowon mi, kpa siri kowo u ku nun sandamu nɔmu sɔndia, kpa sandamu u ku nun doke pirisɔm sɔɔ. ⁵⁹ Na nun sɔɔmɔ a ñ yarimɔ a kun kɔsie ye ba nun bure. Baa yen faram, a ñ derimɔ.

13

À kun gɔru gɔsie kaa gbi

¹ Saa ye sɔɔ, tɔmbu gaba na ba Yesu saaria ye n daa Galilegibu deema be Pilati u dera ba go sanam mɛ ba Gusunɔ yākuru kuammɛ. ² Yesu u bu wisa u nɛɛ, ñ tamaa Galilegii beni ba toranu mɔ ñ kere Galilegii be ba tie yɛn sɔ ba wahala wa men bweseru? ³ Aawo, na bɛɛ sɔɔmɔ, bɛɛn tii ñ kun gɔru gɔsie, bɛɛ kpurowa ñ ko gbi nge be. ⁴ Nge tɔmbu wɔkura nɔɔbu ka ita ye, be Siloen dii wɔrukira wɔri ta go, ñ tamaa ba Yerusalemun tɔn be ba tie kpuro taarɛ kerewa? ⁵ Aawo, na bɛɛ sɔɔmɔ, bɛɛn tii ñ kun gɔru gɔsie, bɛɛ kpurowa ñ ko gbi nge be.

Figien dāru te ta ku ra binu ma

⁶ U maa bu mɔn teni kua u nɛɛ, durɔ goo u dāru mɔ te ba ra soku figie te ba duura win dāa gbaarɔ. U na u ka ten binu kasu u sari, ma u ñ wa. ⁷ U win sɔm kowo sɔɔwa u nɛɛ, ñ wee yen wɔɔ itawa mi, ñ n dāa ten marum kasum na, na ku ra wa. A te buro. Mban sɔna ta ayeru dimɔ kam. ⁸ Sɔm kowo wi, u win yinni wisa u nɛɛ, a te derio gina wɔɔ genɪ sɔɔ, kon ten nuurɔ gbe ñ ka sikerena, kpa ñ taaki doke. ⁹ Sɔrɔkudo gasɔku ta koo binu ma. Tà kun mara, kpa a sere tu bura.

Yesu kurɔ goo bekia

tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ

¹⁰ Tɔɔ wɛrarugiru garu sɔɔ Yesu u Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ mennɔ yeru garu sɔɔ. ¹¹ ñ n wee kurɔ goo maa wāa mi, wi werɛkunu nu kua barɔ saa wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka itan di. U ra ñ yāarewa, u ku ra kpɪ u tii demia baa fiiko. ¹² Ye Yesu u nùn wa ma u nùn soka u nɛɛ, kurɔ wune a bekurawa mi.

¹³ Ma u nùn nɔma sɔndi. Yande u tii demia ma u Gusunɔ siaram wɔri. ¹⁴ Adama mennɔ yerun wirugii u mɔru bara yɛn sɔɔ Yesu u goo bekia tɔɔ

wērarugiru sɔɔ, ma u tɔn wɔru sɔɔwa u nɛɛ, sɔɔ nɔɔba tia wāa yè sɔɔ i ko sɔmburu ko. I na ye sɔɔ, bu ka bɛɛ bɛkia, n n̄ mɔ tɔɔ wērarugiru sɔɔ.

¹⁵ Yesu u n̄n wisa u nɛɛ, murafiti bɛɛ, bɛɛn baawure u ku ra win naa n̄ kun mɛ win keteku sɔsie gu da gu nim nɔ tɔɔ wērarugiru sɔɔ? ¹⁶ Kurɔ wi maa Aburahamu bwesera. Wee, Setam n̄n bɔkua saa wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka itan di. N n̄ weenɛ bu n̄n kusia tɔɔ wērarugiru sɔɔ?

¹⁷ Sanam mɛ u yeni gerumɔ, sekura win wɛrɔbu kpuro mwa, ma tɔn wɔru ga nuku dobu mɔ sɔm maamaakiginu kpuron sɔ ni u mɔ.

Mutaadin biman gari

(I maa mɛɛrio Mateu 13:31-32, Maaku 4:30-32)

¹⁸ U kɔm nɛɛ, mba Gusunɔn bandu ta ka weenɛ. Mba na kon ka tu weesina.

¹⁹ Ta ka mutaadin hima weenɛ, ye goɔ u sua u kɔ win gbɛaru sɔɔ. Ma ya kɔpia ya kua dāru, ma gunɔsu su sina ten k̄asi wɔllɔ.

Pɛɛ seeyatian gari

(I maa mɛɛrio Mateu 13:33)

²⁰ U kɔm nɛɛ, mba na kon ka Gusunɔn bandu weesina. ²¹ Ta ka pɛɛ seeyatia weenɛ ye kurɔ goɔ u sua u doke sakaku nɔɔ itan som sɔɔ ma mɛ kpuro mu seewa mu kuku.

Kɔnnɔ ge ga n̄ yasu

(I maa mɛɛrio Mateu 7:13-14, 21-23)

²² Yesu u wuu marosu ka baru kɔaanu bukianamɔ ma u Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ u ka dɔɔ Yerusalemu gia. ²³ Goo u n̄n bikia u nɛɛ, yinni, tɔmbu fiiko tɔnawa ba koo faaba wa?

U bu wisa u nɛɛ, ²⁴ i kookari koowo i ka du saa kɔnnɔ ge ga n̄ yasun di. Domi na bɛɛ sɔɔmɔ, dabira ta koo swaa kasu tu ka du, ta n̄ maa kɔpɛ.

²⁵ Sanam mɛ yenu yɛro u koo ra se u win yenu kenɛ, kɔa bɛɛ be i wāa tɔɔwɔ i n gambo soomɔ i n n̄n kanamɔ u bɛɛ kenia, u koo nɛɛ, u n̄ yɛ m̄n di i na.

²⁶ Saa yera i ko i nɛɛ, i di i nɔra win wuswaaɔ, u maa Gusunɔn garin keu sɔɔsi bɛɛn wuun swɛɔɔ. ²⁷ Sanam mɛya u koo bɛɛ sɔ u nɛɛ, u n̄ yɛ m̄n di i na, i doonɔ win min di, bɛɛ kpuro bɛɛ be i kɔsa mɔ.

²⁸ Miya i ko swi kɔa i nɔma wiru sɔndi sanam mɛ i ko Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu ka Gusunɔn sɔmɔbu kpuro wa win bandu sɔɔ, kɔa bɛɛ i deema ba bɛɛ kɔɔ tɔɔwɔ.

²⁹ Gaba koo na sɔɔ yari yeru ka sɔɔ duu yerun di, sɔɔ yɛsa ka sɔɔ yɛsan di, kɔa bu sina bu di win bandu sɔɔ.

³⁰ Wee d̄akoba wāa be ba koo ko gbiikobu, gbiikoba maa wāa be ba koo ko d̄akobu.

Yesu ka Yerusalemu

(I maa mɛɛrio Mateu 23:37-39)

³¹ Saa ye sɔɔ, Falisi gabu ba na ba nɛɛ, a doonɔ minin di domi Herodu u k̄i u nun go.

³² U bu sɔɔwa u nɛɛ, i doo i sɛmu ge sɔ, n wee na wɛɛkunu giramɔ, na tɔmbu bɛkiamɔ gisɔ ka sia, sɔɔ itaseru na kon nɛn sɔmburu dakura. ³³ Adama na n̄ kon ko na kun wāa sanum sɔɔ gisɔ ka sia ka sin teeru, domi n n̄ koorɔ Gusunɔn sɔmɔ u kam ko gam gum, ma n kun mɔ Yerusalemu.

³⁴ Yen biru u nɛɛ, Yerusalemu Yerusalemu, wunɛ wi a ra Gusunɔn sɔmɔbu go, kɔa bu kpenu kasuku be ba nun gariama, nɔn nyewa na k̄ia n wunen bibu menna nge mɛ goɔ mɛro ya ra yen binu menna yen kasa sɔɔ, ma a n̄ wure. ³⁵ N wee, ba koo nun wunen yenu deria, adama na nun sɔɔmɔ, a n̄ maa man wasi sere a ka nɛɛ, na s̄awa domarugii wi u sisi ka Yinnin yisuru.

14

Yesu u baro goo bekia

¹ Tō wērarugiru garu sōo Yesu dua Falisiban wirugii goon yenuo u ka di. Ma ba nūn laakari sāa. ² N wee durō goo win wasi yi mōsa u yō Yesun wuswaaō.

³ Ma Yesu u wooda yērobu ka Falisiba bikia u nēē, n weenē bu tōnu bekia tōo wērarugiru sōo? Ngē n n weenē.

⁴ Ba maari. Yera u barō wi tii gawe u nūn bekia ma u dera u doona. ⁵ Ma u bu bikia u nēē, beēn wara, win bii n kun mē win naa yā n dākō wōri tōo wērarugiru sōo, u n koo ye wuna fuuku.

⁶ Yera ba kpana bu gari yi wisi.

*Mi n weenē a sina**dim soku yero*

⁷ Ye u laakari kua ma be ba dim soka nge maa wi, ba sin yee beēēginu gōsimō, u bu mōndu kua u nēē, ⁸ sanam mē ba nun soka kurō kpaā yero, a ku sina sin yee beēēgirō. Sōrōkudo ba koo ra goo soku wi u nun beēēē kere. ⁹ Ma wi u beē kpuro soka u koo na u nēē, a durō wi sin yee te wēyō. Saa yera sekura koo nun mwa a ka da a sina sin yee birukirō. ¹⁰ Adama sanam mē ba nun dim soka, a doo a sina sin yee birukirō, kpa wi u nun soka u n tunuma u nēē, a seewo nēn bōrō a na wuswaaō. Saa ye, n ko n sāa beēēē baka wunē sōo be kpuron wuswaaō be ba sō ka wunē sannu. ¹¹ Ka geema baawure wi u tii sua wōllō, ba koo nūn kawa. Baawure wi u maa tii kawa, ba koo nūn sua wōllō.

¹² U maa wi u nūn dim soka sōōwa u nēē, sanam mē a tōmbu yaa dibu n kun mē tōo bakaru soka, a ku wunen bōrōba soku, n kun mē wunen maabu, n kun mē wunen dusibu, n kun mē wunen beruse gobigibu, kpa ben tii bu ku raa nun soku bu ka nun kōsia. ¹³ Adama sanam mē a tōmbu dim kana, a sāarobu soku ka alebugibu ka kōri barōbu ka wōkōbu. ¹⁴ Kaa ko doo nōrugii yēn sō ba n mō bu ka nun kōsia. Kaa wunen kōsiaru wa Gusunōn min di sanam mē ba koo geegibu seeya gōrin di.

*Dim bakam gari**(I maa mēerio Mateu 22:1-10)*

¹⁵ Ye be ba dimō ka Yesu sannu, ben turo u gari yi nua ma u nēē, doo nōrugiiwa wi u koo di ban te Gusunō u swīi sōo.

¹⁶ Ma Yesu nūn wisa u nēē, durō goo u dim bakam sōōru kua ma u tōn dabiru soka. ¹⁷ Ye dim saa ya tura u win sōm kowo gōra tōn ben baawuren mi bu na domi yaa dibu kpuro sōōru kpeera. ¹⁸ Adama be kpuro ba suuru kana ba nēē, ba n fēē wasi bu na. Gbiikoo nēē, wi, u gberu dwa, tilasiwa u ka da u te wa. ¹⁹ Kpaō maa nēē, wi, u nēē dwa wasi yiru yiru yen nōōbu, ma u koo den ka yi sōmburu ko u wa. ²⁰ Kpaō kpa m nēē, tē gera wi, u kurō sua. Yen sōna wi, u n kpē u na. ²¹ Sōm kowo wi, u gōsira u ka be kpuron suuru kana bi da u win yinni sōōwa. Yera yinni win mōru seewa ma u win sōm kowo sōōwa u nēē, a doo fuuku wun batuma ka gen swēē sōo a ka sāarobu na ka alebugibu ka wōkōbu ka kōri barōbu. ²² Ma sōm kowo wi, u nēē, yinni, ye a man yiire mi, na ye kua. Wee, a yera maa tie. ²³ Ma yinni wi, u nēē, a swēē swīiyō ka karan goonu a tōmbu duusiama ka kankansi, kpa nēn yenu gu yibu. ²⁴ Domi geema na gerumō, baa tōn ben turo kun maa nēn dīanu dendamō, be, be na gbia na soka.

Ye tōnu koo ko

u ka ko Yesun b̄ō

(I maa m̄erio Mateu 10:37-38)

²⁵ T̄on w̄oru guna ya swaa m̄d̄ ba s̄īm̄ō ka Yesu sannu, ma u s̄īra u bu s̄ōwa u n̄ē, ²⁶ goo ù n̄ k̄i u man sw̄i, ma u ù n̄ man k̄i n̄ kere win baa ka win m̄ero ka win kur̄o ka win bibu ka win maabu ka w̄on̄bu ka win sesubu ka mam win tiin w̄āaru, u ù n̄ kp̄ē u ko n̄en b̄ō. ²⁷ Baawure wi u kun win tiin d̄āa bunanaru sue, u ka n̄en yira sw̄i, u ù n̄ kp̄ē u ko n̄en b̄ō. ²⁸ Nge wara b̄ēē s̄ō ù n̄ k̄i u diru bani, u ù n̄ koo gina sina u dooru ko u wa win gobi ȳi n̄ tura u ka tu wiru go. ²⁹ Ma n̄ kun m̄ē, ù n̄ kp̄ēkp̄ēku sura, ma u kp̄ana u dakura, be ba gu waam̄ō kpuro ba koo n̄n̄ yaakoru ko, ³⁰ kpa bu n̄ē, dur̄o wi, u bana torua, ma u kp̄ana u ye dakura. ³¹ Nge sun̄o wara ù n̄ seewa ka tabu kowobu n̄r̄obun suba w̄okuru (10.000) u ka tabu ko ka win sun̄asi goo wi u tabu kowobu m̄ō n̄r̄obun suba ȳendu (20.000), u ù n̄ koo gina sina u m̄ēri u wa ù n̄ dam m̄ō u ka taa bi ko? ³² U n̄ wa u ù n̄ kp̄ē, sanam m̄ē wini kun tunumam kpa, u koo n̄n̄ s̄m̄ōbu ḡoria bu n̄n̄ bikia ye u koo m̄ōru mwa bu ku maa ka tabu ko. ³³ Yen s̄ōna b̄ēen baawure wi u kun deri kpuro ye u m̄ō, u ù n̄ kp̄ē u ko n̄en b̄ō.

B̄oru te ta n̄ō gu

(I maa m̄erio Mateu 5:13, Maaku 9:50)

³⁴ Ma Yesu maa n̄ē, b̄oru * ḡāa geena, adama b̄oru t̄a n̄ n̄ō gu, mba ba koo maa ka tu dorasia. ³⁵ Ba ù n̄ maa ka tu bukata gaa m̄ō gber̄o baa taaki w̄oll̄o bu ka tem k̄ōsisia. Ba ra kubewa t̄ōw̄ō. Wi u swaa m̄ō u ka n̄ō, u n̄ōw̄ō.

15

Ȳa te ta k̄ōra ta maa waara

(I maa m̄erio Mateu 18:12-14)

¹ Gbere mw̄āabu ka k̄ōsan kowobu kpuro ba susi Yesun mi bu ka win gari n̄ō. ² Ma Falisiba ka wooda ȳērobu ba w̄ōkinu w̄ori ba n̄ē, dur̄o wini u ka k̄ōsan kowobu m̄ennam̄ō ma u ka bu dim̄ō sannu.

³ Yera u bu m̄ōn̄ teni kua u n̄ē, ⁴ wara b̄ēē s̄ō, ù n̄ ȳāanu wun̄ōbu (100) m̄ō, ma teera n̄n̄ k̄ōrari, u ù n̄ koo wun̄ōbu tia sari yeni deri gbabur̄o kpa u tu kasum da sere u ka tu d̄ōba. ⁵ Saa ye u tu d̄ōba, u koo tu seru s̄ōndi ka nuku dobu. ⁶ U n̄ tunuma ȳenūō u koo win b̄r̄ōba ka win berusebu soku kpa u n̄ē, i ka man nuku dobu koowo, domi na n̄en ȳāaru d̄ōba te ta raa k̄ōra. ⁷ Na b̄ēē s̄ōm̄ō, m̄eya w̄erukobun nuku dobu bu ko n̄ kp̄a toro turon s̄ō wi u ḡōru ḡōsia n̄ kere geegibu wun̄ōbu tia sari be ba kun ḡōru ḡōsiabun bukata m̄ō.

Gobi yi yi k̄ōra yi maa waara

⁸ Yesu maa n̄ē, nge kur̄o wara, ù n̄ sii geesun gobi wasi w̄okuru m̄ō, ma yin tia k̄ōra, u ù n̄ koo fitila m̄eni kpa u diru kura u ka ye kasu ka laakari sere u ka wa. ⁹ U n̄ wa, u koo win b̄r̄ōba ka win berusebu soku kpa u n̄ē, i ka man nuku dobu koowo, domi na n̄en gobi yi yi raa k̄ōra wa. ¹⁰ Nge m̄eya na b̄ēē s̄ōm̄ō, nuku dobu w̄āa Gusun̄n̄ ḡr̄adoban wuswaa toro turon s̄ō wi u ḡōru ḡōsia.

Bii wi u k̄ōra u maa waara

¹¹ U k̄am̄ n̄ē, dur̄o goo w̄āa u bii t̄on dur̄ōbu yiru m̄ō. ¹² Wi u ȳakabu bo u ben tundo s̄ōwa u n̄ē u n̄n̄ win dukian b̄onu w̄ē ye ya ko n̄ s̄āa wiḡia. Ma ben baa u bu win dukia b̄onu kua. ¹³ S̄ō m̄ēerun biru ȳakabu wi, u m̄enna kpuro ye u m̄ō, ma u ka wuu doona ge ga toma. Miya u win dukia ye kpuro di ka daa bereteke. ¹⁴ Sanam m̄ē u kpuro di ye u m̄ō, ḡōō bakara dua tem m̄ē s̄ō, ma u w̄ori

* **14:34** b̄oru - B̄ō te ba ka ȳa mini, ta s̄āawa nge b̄ōō sw̄āaru. Ta koo kp̄i tu n̄ō gbi.

yāaru sɔɔ. ¹⁵ U da u win tii wuu miḡii goo wē ma yēro ka nùn da gberɔ u ka win kurusɔnu kɔsu. ¹⁶ U kīa u tii debia ka dīa kokosu si kurusɔnu dimɔ, adama goo kun nùn wē. ¹⁷ Sanam mē win laakari wurama u nē, nēn baaban sɔm kowobu kpuro ba dīanu mɔ nu yiba, ma nē wee mini na ḡbimɔ ka ḡɔru. ¹⁸ Na kon se kpa n da nēn baaban mi n nùn sɔ n nē, na nùn torari, na maa Gusunɔ torari. ¹⁹ Yen sɔ, u ku man soku win bii. U man koowo win sɔm kowo. ²⁰ U seewa ma u doona win baan mi gia.

Saa yèn di u toma, win baa nùn wa ma wɔnwɔnda nùn mwa. U duka da u nùn gaba ka nuku dobu, u nùn tɔbura ka kīru. ²¹ Bii wi, u nē, baaba, na nun torari, na maa Gusunɔ torari. Yen sɔ, a ku maa man soku wunen bii. ²² Adama tundo wi, u win yobu sɔɔwa u nē, i kumbooro tama fuuku ge ga buram bo, kpa i nùn sebusia. I nùn taabu wēyɔ u doke, ka maa baranu. ²³ I doo i naa kpema ye suama, ye ya gum mɔ, kpa i ye go. Su di kpa su tɔɔ bakaru ko ka nuku dobu. ²⁴ Domi nēn bii wi, n sāare u raa gu, ma u wurama wāaru sɔɔ. U raa kɔɔra ma u waara. Ma ba nuku dobu wəri.

²⁵ N deema bii yeruma u woo gberɔ. Saa ye u wee, ye u yenu turuku kua, u ḡāasu ka yaabu nɔɔmɔ. ²⁶ U yobun turo soka u bikia mba n kua. ²⁷ Yoo wi, u nē, wunen wɔnwɔa u wɔma, yera bēen tundo u naa kpema ye go ye ya gum mɔ yèn sɔ u nùn wa alafia sɔɔ. ²⁸ Ma yeruma wi, u mɔru bara sere u n kī u du yenuɔ. Ma tundo u yarima u ka nùn kɔkiri. ²⁹ Yera u tundo wisa u nē, a mēerio wɔɔ dabi tèn di na nun sāmɔ. Na n wunen wooda gaa sarare, ma baa boo buu, a n man kēere n ka nuku dobu ko ka nēn bɔrɔba. ³⁰ Adama sanam mē wunen bii wi, u tunuma, wi u wunen dukia di ka kurɔ tanɔbu, win sɔna a naa kpema ye go. ³¹ Yera tundo nē, wunē nēn bii baadommawa a ka man wāa, ye na maa mɔ kpuro, wunēgia. ³² Adama n weene su nuku dobu ko kpa su yēeri yèn sɔ wunen wɔnɔ wini n sāare u raa gu, ma u wurama wāaru sɔɔ. U raa kɔɔra, u maa waara.

16

Sɔm kowo gem sarirugii

¹ Yesu u bwāa be sɔɔwa u nē, durɔ gobigii goo wāa. U sɔm kowo mɔ wi u win yenu nɔmu sɔndia. Yera ba sɔm kowo wi kɔrumɔtɔnu kua ba nē u win yinnin dukia sankumɔ. ² Ma yinni wi, u nùn soka u nē, mba na nɔɔmɔ ba gerumɔ wunen sɔ. A man sɔɔwɔ ngē mē a wunen sɔmburu koosina, domi a n maa kpē a ko nēn sɔm kowo. ³ Sɔm kowo wi, u tii bikia u nē, mba u koo ko. Wee, win yinni u nùn yaramɔ win yenu sɔmburun di. U n dam mɔ u ka wuku, u n maa sekuru kpē u bara ko. ⁴ Wee ye u koo ko, kpa gabu bu ka nùn mwa ben yenuɔ sanam mē ba nùn sɔmburu yara. ⁵ Yera u win yinnin dibugii baawure sokusia ma u ḡbiikoo bikia u nē, nyewa a nēn yinnin dibu nēni. ⁶ U wisa u nē, gum yīirutiru wunɔbu (100). U nùn sɔɔwa u nē, u win tireru suo u sina fuuku kpa u yore weeraakuru. ⁷ Ma u kpam goo bikia u nē, wunē, nyewa a nēni. U wisa u nē, alikama sakaku wunɔbu. Ma u nùn sɔɔwa u win tireru suo kpa u yore wēnē. ⁸ Sɔm kowo naane sarirugii win yinni u nē, bwisiḡin tiwa. Ma Yesu u nē, handuniagibu ba bwisi mɔ ben wāasinaa sɔ n kere yam bururamgibu.

⁹ Na maa bēe sɔɔmɔ, i bɔrɔba kasuo ka handunian dukia, kpa bu ra bēe mwa wāa yenu sɔɔ ni nu ku ra kpe, sanam mē dukia ye, ya kpa. ¹⁰ Wi u naane mɔ ḡāa piiminu sɔɔ, u maa naane mɔ ḡāa bakanu sɔɔ. Wi u kɔsa mɔ ḡāa piiminu sɔɔ, u maa kɔsa mɔ ḡāa bakanu sɔɔ. ¹¹ Yen sɔ, i kun naane mɔ handunia yen dukia sɔɔ,

wara koo beɛ dukia gea nɔmu sɔndia. ¹² I kun maa naane mɔ goon gāanu sɔɔ, wara koo beɛ wɛ ye n sāa beɛgia.

¹³ Sɔm kowo kun kpɛ u yinnibu yiru sā. Domi u koo turo tusi kpa u turo kīa, n̄ kun mɛ, u koo turo tii wɛ, kpa u turo gem. I n̄ kpɛ i Gusunɔ ka dukia menna i sā sannu.

Gari bwese bweseka

yi Yesu u gerua

(I maa mɛerio Mateu 11:12-13, 5:31-32, Maaku 10:11-12)

¹⁴ Falisiba be ba gobin kīru mɔ, ba ye kpuro swaa daki ma ba Yesu nɔɔ swiilkinu mɔ. ¹⁵ U bu sɔɔwa u nɛɛ, beɛ i sāawa be ba tii gem wɛɛmɔ tɔmbun wuswaaɔ, adama Gusunɔ u beɛn gɔrusu yɛ. Domi ye ba siaramɔ tɔmbun mi gāa kɔsuna Gusunɔn wuswaaɔ.

¹⁶ Sere ka Yohanun saa, wooda ka Gusunɔn sɔmɔbu ba wāa. Saa sanam mɛn di, ba bandun gari kparamɔ te Gusunɔ u swīi, ma baawure u kookari mɔ u ka du ka dam. ¹⁷ Woodan gari piikon sankirabu sɛ, n kere wɔllu ka tem kpeebu.

¹⁸ Baawure wi u win kurɔ yina, ma u kpaɔ sua, u sakararu kuawa. Baawure wi u maa kurɔ sua win durɔ n̄n̄n yina, yɛro sakararu kuawa.

Gobigii ka Lasaa

¹⁹ Ma Yesu kparam nɛɛ, durɔ dukiagii goo raa wāa, wi u ra n yabe n̄n̄nigiru sebua te ta wesibu wā, ma baadomma win mi, tɔɔ bakara. ²⁰ Sāaro goo raa maa wāa, wi ba sokumɔ Lasaa. U booboosu barɔ, u ra n kpīwa dukiagii win yɛnu kɔnnɔwɔ. ²¹ Domi u kī u tii debia ka dīa buri yi yi wɔrumamɔ saa gobigii win tabulu wɔllun di. B̄n̄n̄u ra mam nɛ n̄ win booboos si dahirimɔ. ²² Sāaro wi, u gu ma wɔllun gɔradoba ba n̄n̄n sua ba ka da gɔriɔ mi Aburahamu u wāa. Dukiagii wi, u maa gu, ma ba n̄n̄n sika. ²³ U wāa n̄n̄n swāaru sɔɔ gɔriɔ, ma u n̄n̄n sua wɔllɔ u Lasaa wa Aburahamun b̄k̄uɔ. ²⁴ U n̄n̄nigiru sua u nɛɛ, baaba Aburahamu, a n̄n̄n wɔn̄wɔndu waawo, a Lasaa gɔrima u win niki bian s̄ɛru doke nim sɔɔ, kpa u n̄n̄n yara yemiasia, domi na n̄n̄n swāa bakaru waamɔ d̄ɔɔ yara yenɔ sɔɔ. ²⁵ Aburahamu u nɛɛ, n̄n̄n bii, a yaayo ma a wunen gāa geenu wa wunen wāarun sanam, meya maa Lasaa u gāa kɔsunu wa. Tɛ mini win nukura yem, wunɛ maa a n̄n̄n swāaru waamɔ. ²⁶ Ye kpuron biru bankokoro b̄k̄ɔwa ga wāa beɛɛ ka beɛn baa sɔɔ. Be ba kī bu sara minin di bu da beɛn mi gia, ba n̄ kpɛ. Meya goo kun maa kpɛ u na mini beɛn min di. ²⁷ Dukiagii wi, u nɛɛ, n̄ n mɛn na, na n̄n̄n kanamɔ, baaba, a Lasaa gɔriɔ n̄n̄n baan yɛnuɔ, ²⁸ domi na wɔn̄ɔbu n̄n̄nɔbu mɔ mi, kpa u bu yenin seeda diiya bu ku raa ka nɛ aye t̄yagii te sɔɔ. ²⁹ Aburahamu u nɛɛ, ba M̄wisi ka Gusunɔn sɔmɔbun tirenu mɔ, bu nigia n̄n̄nɔwɔ. ³⁰ Ma u nɛɛ, aawo baaba Aburahamu, goo ù n da ben mi gɔrin di, ba koo ḡru gɔsia. ³¹ Ma Aburahamu n̄n̄n sɔɔwa u nɛɛ, b̄a kun M̄wisi ka Gusunɔn sɔmɔbugia nua, ba n̄ naane dokemɔ baa goo ù n seewa gɔrin di.

17

Torarun gari

(I maa mɛerio Mateu 18:6-7, 21-22, Maaku 9:42)

¹ Yesu u win bwāabu sɔɔwa u nɛɛ, n n̄ koo ko k̄san yɛri yi kun due, adama n̄n̄n swāarugiiwa win min di yi dua. ² N sanɔ bu n̄n̄n n̄ɛru (400) gbinisi win wīirɔ, kpa bu n̄n̄n kpɛɛ nim w̄ku sɔɔ, n kere ù n be ba gema minin turo k̄san yina beria. ³ I tii laakari ko.

Wunen tənusi ù n tora, a nùn gerusio. Yen biru ù n gōru gosia, a nùn suuru kuo. ⁴Baa ù n nun tora nən nōōba yiru sōō teeru, ma nən nōōba yiru ye, u naamo u tuuba mō, a nùn suuru kuo.

Naane dokebu

⁵ Garobu ba Yinni sōōwa ba nee, a besen naane dokebu sosio.

⁶ Ma Yinni u nee, baa besen naane dokebu bù n ne nge dīa bima, ma i dāa teni sōōwa tu wukuro tu tii gira nim wōku sōō, ta koo maa bee mem nōōwa.

Səm kowon wii kpību

⁷ Yesu maa nee, been goō ù n yoo mō wi u wukumō, ñ kun me u nee kparamō, u koo nùn sō ù n wuma yenuō u nee, u na tē u sina u di? ⁸ Aawo, u koo nùn sōwa u nee, u nùn dīanu sōōru kuo, u win yaberu sebe kpa u nùn nōōri, sere u ka di u nō. Yen biruwa yoo win tii u koo maa di kpa u nō. ⁹ U koo yoo wi siara yèn sō u kua ye u nùn yiire? ¹⁰ Aawo, meya maa bee i n kpuro kua ye ba bee yiire, i yande nee, i sāawa yobu. I gesi kua ye n weene i ko.

Yesu tambu wōkuru bekia

¹¹ Sanam me Yesu u dōō Yerusalemu gia, u kpa Samari ka Galilen baa sōō.

¹² Sanam me u duō wuu gagu sōō, tambu wōkuru be ba bara disigiru mō ba nùn sennō da ma ba yōra n desire. ¹³ Ba nōōguru sua ba nee, yinni Yesu, a besen wōnwōndu waawo.

¹⁴ Ye u bu wa yera u nee, bu doo bu ben tii yāku kowobu sōōsi.

Sanam me ba dōō, n wee ba bekura ba deera. ¹⁵ Ben turo, ye u wa ma u bekura, u gōsira ma u Gusunō siara ka nōōguru. ¹⁶ U kpuna Yesun wuswaaō u nùn siara. Samarigiwa durō wi. ¹⁷ Yesu nee, n ñ be wōku te kpurowa ba bekura? Nōōba nne be ba tie, mana ba wāa. ¹⁸ Sōō wini turowa u wurama u ka Gusunō siara?

¹⁹ Ma u nùn sōōwa u nee, a seewo a doona, wunen naane dokebu nun bekia.

Ban te Gusunō u koo swīi

(I maa mēerio Mateu 24:23-28, 37-41)

²⁰ Falisiba ba nùn bikia dōma te Gusunō u koo bandu swīi kpa ba n ka yē. Yera u bu sōōwa u nee, Gusunōn bandu ta ñ sisi nge me ba koo ka tu wa. ²¹ Ba ñ gerumō bu nee, i wa te wee mini, nge te wee miōnō. Domi n wee, Gusunō u bandu swīi been suunu sōō.

²² Ma u bwāa be sōōwa u nee, sanam sisi mē sōō i ko n kī i Tōnun Biin tōō teeru wa, adama i ñ tu wasi. ²³ Ba koo bee sō, i mēerio mini ñ kun me miōnō. I ku ka duki da mi. ²⁴ Ka geema nge me guru maakinu ra balli wōllun goo teerun di sere ka tensim mi, nge meya Tōnun Bii u ko n sāa win tōō te sōō. ²⁵ Adama gbiika, u ñ koo ko u kun nōni sōōre gem gem kpa tēn tambu bu nùn yina. ²⁶ Ye n kua Nōwēn sanam sōō, n koo maa ko Tōnun Biin sanam sōō. ²⁷ Tōmba dimō, ba nōrumō, ba suanamō, ba durōbu ka kurōbu kēenamō sere n ka girari dōma te Nōwē u goō dua. Ma nim yibura na ta be kpuro kam koosia. ²⁸ Meyā n koo maa ko nge Lōtun saa. Tōmba dimō, ba nōrumō ba dwemō ba dōramō, ba dīanu duurumō, ba dia banimō. ²⁹ Adama dōma te Lōtu u yara Sodomun di, guri dōōgia ka sōō bisu ya na wōllun di ya be kpuro kam koosia. ³⁰ Meyā n ko n maa sāa tōō te Tōnun Bii u koo kurama.

³¹ Tōō te sōō, wi u wāa win dii tēera wōllō ma win yānu wāa dirō, u ku raa du u nu sua. Wi u maa wāa gberō, u ku raa gōsira ma yenuō. ³² I Lōtun kurō yaayo. ³³ Wi u kī u win wāaru di ka win gōru kīru, u koo tu bia, adama wi u win wāaru yina, wiya u ko n tu mō. ³⁴ Ka geema, wōku te, tambu yiru ba ko n kpī kpīn yee teeru sōō, ba koo turo sua kpa bu turo deri. ³⁵ Kurōbu yiru ba ko n nammō

sannu, ba koo turo sua kpa bu turo deri. [³⁶ Durɔbu yiru ba ko n wāa gberɔ, ba koo turo sua kpa bu turo deri.] ³⁷ Bwāa be, ba nūn bikia ba nɛɛ, ma giara Yinni. Ma u nɛɛ, mi gora wāa miya yaberekunu nu koo mɛnna.

18

Gɔmini ka siri kowon gari

¹ Yesu u bu mɔn teni kua u ka bu sɔsi ma n weene ba n da n kanaru mɔ wɛrabu sari. ² U nɛɛ, siri kowo goo wāa wuu maro gagu sɔɔ, wi u n̄ Gusunɔ nasie, u n̄ maa goon bɛɛɛ yɛ. ³ Wuu teu ge sɔɔ, gɔmini goo maa wāa mi. U ra nɛ win mi, u nɛɛ, u bu sirio wi ka win yibɛɛɛ. ⁴ U yina n te. Adama yen biru u bwisika u nɛɛ, baa mɛ na n̄ Gusunɔ nasie, ma na n̄ goon bɛɛɛ yɛ, ⁵ ka mɛ, yɛn sɔ gɔmini wini u man bande, kon bu siria ka win yibɛɛɛ, kpa u ku maa man baasi.

⁶ Yinni u nɛɛ, i nɔwɔ ye siri kowo kɔso wi, u gerua. ⁷ Kaa sere gere Gusunɔ? U n̄ koo win tiin tɔmbu siria be ba nūn wuri koosimɔ bururu ka yoka? U koo tɛ u sere bu nɔri? ⁸ Na bɛɛ sɔmɔ u koo bu siria ka sendaru. Ka mɛ, sanam mɛ Tonun Bii u koo na u koo naanɛ dokebu deema tem mɛ sɔɔ?

Falisi ka gbere mwaaɔn

kanaru

⁹ U kɔam mɔn teni kua tɔmbu gabun sɔ be ba tii mɛɛra geegibu, ma ba gabu gema. ¹⁰ U nɛɛ, tɔmbu yiru ba dua s̄a yerɔ bu ka kanaru ko. Turo s̄awa Falisi, turo maa gberɛ mwaaɔ. ¹¹ Falisi wi, u yɔ u kanaru mɔ u win tiin gari mɔ u nɛɛ, Gusunɔ na nun siara yɛn s̄a na n̄ s̄a nge be ba tie, be ba s̄a taki diobu ka kɔsan kowobu ka sakara kowobu ka mam gberɛ mwaaɔ nge durɔ wini. ¹² Na ra nɔɔ bɔke nɔn yiru alusuma tia sɔɔ. Na ra maa nɛn mɔru kpuron wɔkuru baaterɛn wɔllɔ tia wɛ. ¹³ Gberɛ mwaaɔ wi, u yɔra n dɛsire, u n̄ k̄aka u win nani sue wɔllɔ, ma u tii bɔkua u nɛɛ, Gusunɔ, na s̄awa toro, a nɛn wɔnwɔndu waawo. ¹⁴ Na bɛɛ sɔmɔ gberɛ mwaaɔ wiya u gem wa Gusunɔn wuswaaɔ u ka wa yɛnuɔ n kere win beruse. Domi baawure wi u tii sua wɔllɔ ba koo nūn kawa. Wi u maa tii kawa ba koo nūn sua wɔllɔ.

Yesu bibu kanaru kua

(I maa mɛɛrio Mateu 19:13-15, Maaku 10:13-16)

¹⁵ Ba ka bibu naamɔ Yesun mi baa ka bii wɛɛnɔ u ka nu nɔmu sɔndi. Adama ye win bwāabu ba ye wa ba bu gerusi. ¹⁶ Ma Yesu u bibu soka win mi u nɛɛ, i de bibu bu na nɛn mi, i ku bu yinari, domi Gusunɔ u bandu sw̄i tɔmbun s̄a be ba ka bu weene. ¹⁷ Ka geema, na bɛɛ sɔmɔ, baawure wi u kun ban te Gusunɔ u sw̄i wure nge mɛ bii u ra win mɔwɔbu wure, u n̄ kpɛ u n̄ s̄a ban tegii.

Gobigii goon gari

(I maa mɛɛrio Mateu 19:16-30, Maaku 10:17-31)

¹⁸ Wirugii goo u Yesu bikia u nɛɛ, yinni, a s̄awa tɔn geo. Mba na kon ko n ka wāaru te ta ku ra kpe wa.

¹⁹ Yesu nɛɛ, mban s̄na a man sokumɔ geo. Goo sari wi u s̄a geo ma n kun mɔ Gusunɔ turo. ²⁰ A wooda yɛ ye ya gerumɔ ya nɛɛ, “i ku sakararu ko, i ku tɔnu go, i ku gbɛni, i ku seeda weesugia di, i bɛɛn tundo ka mero bɛɛɛ wɛ.”

²¹ Ma durɔ wi, u nɛɛ, yeni kpurowa na wiru kp̄iye saa nɛn aluwaasirin di.

²² Ye Yesu u yeni nua u kpa, u kɔam nɛɛ, ḡaa teena nu nun tie. A dɔro kpurowe ye a mɔ, kpa a s̄arobu yen gobi bɔnu kua, kaa n dukia mɔ wɔllɔ. Yen biru a na a man sw̄i.

²³ Ye durɔ wi, u yeni nua win nukura sankira, domi dukia bakagiɪwa. ²⁴ Ye Yesu u nùn mɛɛra u nɛɛ, ka geema n ka dukiagibu sɛwa bu ka ban te Gusunɔ u swĩi wura. ²⁵ Domi dukiagiɪ u ka ban te wura, yen sɛsɔ ga kpā ga kere yooyoo gu du yaburan wɛrɔ gu yari.

²⁶ Be ba nùn swaa daki ba nɛɛ, n n mɛn na, wara koo kpĩ u faaba wa.

²⁷ Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, ye tɔnu kpane, Gusunɔ kun ye kpane.

²⁸ Piɛu u nɛɛ, n wee sa deri kpuro ye sa mɔ, sa nun swĩi.

²⁹ Ma Yesu u nɛɛ, ka geema, na bɛɛ sɔmɔ, goo sari wi u win yenu deri ban te Gusunɔ u swĩin sɔ n̄ kun mɛ win kurɔ n̄ kun mɛ win maabu ka win wɔnɔbu n̄ kun mɛ win mero ka win tundo n̄ kun mɛ win bibu, ³⁰ kpa u kun wa u mwe saa yeni sɔɔ n kere ye u deri, ka kpam wāaru te ta ku ra kpe sia.

Yesu u win gɔɔ ka win seebun

gari mɔ n̄n itase

(I maa mɛɛrio Mateu 20:17-19, Maaku 10:32-34)

³¹ Yesu u wɔkura yiru ye soka win mi ma u nɛɛ, n wee sa Yerusalemu dɔɔ. Ye Gusunɔn sɔmɔba yorua Tɔnun Biin sɔ kpuro, ya koo koorɔ. ³² Domi ba koo nùn tɔn tukobu n̄mu sɔndia bu nùn yaakoru ko, bu nùn n̄ni sɔ, kpa bu nùn yāatam sie. ³³ B̄a n maa nùn so ba kpa ba koo nùn go, kpa u se garin di sɔɔ itase.

³⁴ Adama bwāa be, ba n̄ gāanu tuba gari yi sɔɔ. N bu wini ye u ka yā. Gari yi kun bu yeeri.

Yesu u wɔko bekia

(I maa mɛɛrio Mateu 20:29-34, Maaku 10:46-52)

³⁵ Nge mɛ Yesu u Yeriko duɔ, wɔko goo u sɔ swaa nɔɔwɔ u bara mɔ. ³⁶ Ye u tɔn wɔrun damu nua ga sara, yera u bikia mba n kua. ³⁷ Ma ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, Yesu Nasaretigiɪwa u sarɔ. ³⁸ Ma u nɔɔgiru sua u nɛɛ, Yesu Dafidin sikadobu, a nɛn wɔnɔndu waawo.

³⁹ Be ba s̄imɔ wuswaaɔ ba nùn gerusi bu ka nùn marisia. Adama u wure u gbāra n kere yellu u nɛɛ, Dafidin sikadobu, a nɛn wɔnɔndu waawo.

⁴⁰ Yesu u yōra ma u nɛɛ, bu ka nùn na. Ye wɔko wi, u tunuma Yesu nùn bikia u nɛɛ, ⁴¹ mba a k̄i n nun kua.

U nɛɛ, Yinni, na k̄i n yam wawa.

⁴² Ma Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a yam waawo, wunɛn naane dokebu nun bekia.

⁴³ Yande u yam wa, ma u Yesu swĩi u Gusunɔ siaramɔ. Sanam mɛ tɔn wɔru ge kpuro, ba ye wa ma ba Gusunɔ saabu kua.

19

Yesu ka Sakeu

¹ Yesu u dua wuu ge ba mɔ Yerikoɔ, u gu bukiane. ² Miya durɔ gobigii goo u wāa wi ba mɔ Sakeu wi u s̄a ghere mwaɔbun wirugii. ³ U k̄i u Yesu wa, adama u n̄ kp̄ia tɔn wɔrun sɔ yèn sɔ wi, tɔn kpiribuwa. ⁴ Yera u duka da wuswaaɔ ma u yɔɔwa dāa te ba mɔ sikamɔren wəllɔ u ka nùn wan sɔ, domi u yɛ ma miya u koo ka doona. ⁵ Saa ye Yesu u tura yam mi, u n̄ni seeya ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, Sakeu a sarama kpaaka, domi wunɛn yenuɔra na kon sɔbia gisɔ.

⁶ Sakeu sarama ka sendaru ma u Yesu dam koosia ka nuku dobu. ⁷ Ye tɔmba ye wa, be kpuro ba w̄ki ba nɛɛ, u da u sɔbia k̄sɛn kowon yenuɔ.

⁸ Sakeu u seewa u yōra Yinnin wuswaaɔ u nɛɛ, n wee Yinni na nɛn dukian b̄onu s̄arobu wɛɛmɔ. N̄a n maa goo gāanu wɔrari ka taki na nùn yen n̄n nne wesiamɔ.

⁹ Yesu u nùn sḵḵwa u nēē, gisḵ faaba dua yēnu ge sḵḵ yèn sḵ winin tii maa sḵa Aburahamun bweseru. ¹⁰ Domi Tḵnun Bii u nḵwa u ka kasu be ba kḵḵra u bu faaba ko.

Nge mē sḵm kowoba ka gobi

mēro kua

(I maa mēerio Mateu 25:14-30)

¹¹ Sanam mē tḵmba yenī swaa daki, u kpam mḵndu kua yèn sḵ u Yerusalemu turuku kua ma ba tamaa Gusunḵ u koo bandu swīiwa yande. ¹² Yera u nēē, sina bii goo u bandu dibu da n toma tem gam gia, kpa u wurama yen biru. ¹³ U sere doona u wḵkuru soka win yobu sḵḵ, ma u ben baawure gobi beke gēē wē u nēē, bu de gobi yi, yi ma sere u ka wurama. ¹⁴ Win temgibu ba nùn tusa ma ba nḵḵ tia kua ba tḵmbu gḵra bu nēē, ba n̄ kī durḵ wi, u bandu di ben temḵ.

¹⁵ Sanam mē u wuma ye u ban te diima, u yoo be soka win mi be u raa gobi wē, kpa u ka wa nge mē baawuren gobi nùn marua. ¹⁶ Gbiikoo na u nēē, yinni wunen gobi yi, yi mara wḵkuru. ¹⁷ U nùn sḵḵwa u nēē, ya wā yoo geo. Yèn sḵ a kua naanēgii gāa piiminu sḵḵ, na nun kua wuu marosu wḵkurun wirugii. ¹⁸ Yiruse na u nēē, yinni wunen gobi yi, yi mara nḵḵbu. ¹⁹ U nùn sḵḵwa u nēē, wunē maa, na nun kua wuu marosu nḵḵbun wirugii. ²⁰ Kpao na u nēē, yinni wunen gobi wee yi na berua kīasu sḵḵ. ²¹ Domi na wunen berum mḵ yèn sḵ a sḵa tḵn sēsḵgii. A ra suewa ye a kun yii, kpa a gē mi a kun duure. ²² U nùn sḵḵwa u nēē, na kon nun siriwa wunen gari sḵḵn di, yoo kam. A yē ma na sḵa tḵn sēsḵgii, na ra sue ye na kun yii, kpa n gē mi na kun duure. ²³ N n men na, mban sḵna a n̄ goo nen gobi yi wē u ka gobi mēro ko, kpa n nenyam mwa ka are sanam mē na wḵma. ²⁴ Ma be ba wāa mi, u bu sḵḵwa bu gobi yi mḵḵ bu wḵkुरुgii wi wē. ²⁵ Ba nùn sḵḵwa ba nēē, yinni, u wḵkuru mḵ ka. ²⁶ U nēē, na bēē sḵḵmḵ, wi u mḵ, win mḵru sḵḵra ba koo nùn sosia. Wi u kun maa mḵ, fiiko ye u mam mḵ ba koo nùn mwaaari. ²⁷ Yen biru i ka nen yibereba na mini be ba kun kī n bandu di kpa i bu sakiri nen wuswaaḵ.

Yesu u Yerusalemu dua

(I maa mēerio Mateu 21:1-11, Maaku 11:1-11, Yohanu 12:12-19)

²⁸ Ye Yesu yenī gerua u kpa, u win swaa mwa u bu gbiiya Yerusalemu gia. ²⁹ Sanam mē u Betefagi ka Betani turuku kua, guurun bera gia te ba ra soku Olifin guuru, u tḵmbu yiru gḵra win bwāabu sḵḵ³⁰ u nēē, bu doo wuu ge ga wāa ben wuswaaḵ mi. Bā n dua ba koo keteku buu wa ga sḵri ge goo kun sḵnire. U nēē, bu gu sḵsiamā bu ka na. ³¹ Goo ù n bu bikia mban sḵna ba gu sḵsiamḵ, bu nēē, Yinniwa u gen bukata mḵ.

³² Be u gḵra ba doona, ma ba yabu baayere deema nge mē u bu sḵḵwa. ³³ Ye ba keteku buu ge sḵsiamḵ, gen yinniba nēē, mban sḵna i keteku buu ge sḵsiamḵ.

³⁴ Ba nēē, Yinniwa u gen bukata mḵ.

³⁵ Ma ba ka Yesu keteku buu ge naawa. Ba ben yānu teria gen wḵllḵ ma ba Yesu sḵndi. ³⁶ Ye u dḵḵ, mēya tḵmba ben yānu teriamḵ swaa sḵḵ. ³⁷ Sanam mē u Yerusalemu turuku kua Olifin guurun swaan bḵkuḵ, win bwāabu kpuro ba nḵḵguru sua ba Gusunḵ siaramḵ ka nuku dobu sḵm maamaakiginu kpuron sḵ ye ba wa. ³⁸ Ba nēē, Gusunḵ u sunḵ wi u sisi ka win yīsiru domaru kuo, alafia ya n wāa wḵllḵ, kpa yiiko ya n wāa wḵwḵllḵ.

³⁹ Falisi gabu saa tḵn wḵrun suunu sḵḵn di ba Yesu sḵḵwa ba nēē, yinni a wunen bwāa be marisio.

⁴⁰ U bu wisa u nēē, na bēē sḵḵmḵ, baa beni bā n mari, kpenu koo gbāra.

Yesu Yerusalemu swĩiya

⁴¹ Sanam mē Yesu u Yerusalemu turuku kua, ye u ye wa yera u swĩi wōri yen sō, ⁴² u nēē, wunē Yerusalemu à n daa tē yē ye ya koo ka nun alafia naawa ni, baa giso! Adama wee, ya nun kukue. ⁴³ Sanam koo nun naawa mē sō wunen yiberēba ba koo nun tarusi, kpa bu nun kooro bure bu nun sēkene beri berika kpuron di. ⁴⁴ Ba koo nun nam, wunē ka wunen bibu be ba wāa wunen suunu sō. Ba ñ derimō kpenu nu sōnna wunē sō, yēn sō a ñ tuba saa ye Gusunō u nun naawa.

Yesu u dua sāa yerō

(I maa mēerio Mateu 21:12-17, Maaku 11:15-19, Yohanu 2:13-22)

⁴⁵ Yesu dua sāa yerō ma u kia dōrobu giram wōri. ⁴⁶ U bu sōwā u nēē, ba yorua, “Nen diru ta ko n sāawa kanarun diru.” Adama bēē i tu kua gbēnōbun wāa yeru.

⁴⁷ Baadomma u ra n Gusunōn garin keu sōsīmō sāa yerō. Yera yāku kowo tōnwerobu ka wooda yērobu ka Yuuban wirugibu ba kī bu nūn go. ⁴⁸ Adama ba ñ yē nge mē ba koo koosina, domi tōmbu kpurowa ba nūn swāa daki ma n bu maamaaki sāa.

20

Man diya Yesu u yiiko wa

(I maa mēerio Mateu 21:23-27, Maaku 11:27-33)

¹ Sō teeru nge mē Yesu u Gusunōn garin keu sōsīmō sāa yerō, ma u Labaari gean waasu mō, yāku kowo tōnwerobu ka wooda yērobu ka Yuuban guro gurobu ba kurama. ² Ba nēē, a sun sōwō wooda yerā a ka yeni mō. Wara u nun yen yiiko wē.

³ U bu sōwā u nēē, nē maa, na kon bēē gari gēē bikia, kpa i man sō. ⁴ Man diya Yohanu u wooda wa u ka tōmbu batemu kua. Tōnun min di? Nge wōllun di.

⁵ Adama ba geruna ba nēē, sà n gerua wōllun diya, u koo nēē, mban sōna sa ñ nūn naanē dōke. ⁶ Sā n maa nēē, tōnun min di, tōmbu kpurowa ba koo sun kpenu kasuku domi baawure u Yohanu garisi Gusunōn sōmō.

⁷ Yera ba wisa ba nēē, sa ñ yē man diya. ⁸ Ma Yesu u bu sōwā u nēē, nē maa, na ñ bēē sōmō yiiko ye na ka yeni mō.

Gbaa wuko kōsobun gari

(I maa mēerio Mateu 21:33-46, Maaku 12:1-12)

⁹ Yen biru u tōmbu mōn teni kua u nēē, durō goo u resēm gbaaru kua u dānu duura ma u kōsobu kasu u bu ye nōmu beria, ma u wuu da n ka tē. ¹⁰ Sanam mē saa ya tura u sōmō gōra kōso ben mi, bu ka nūn wēema ye n sāa wigia. Kōso be, ba nūn so, ba nūn gira nōm dira. ¹¹ U kpm kpao gōra. Ba nūn so, ba nūn yaa kasiki, ba gira nōm dira. ¹² U kpm itase gōra. Ba nūn mēera kua ma ba nūn gira. ¹³ Gbaa yēro wi, u nēē, mba kon ko tē. Kon den nen tiin bii kīnasi bu gōriawa. Sōrōkudo ba koo nūn bēere wē. ¹⁴ Adama ye kōso be, ba nūn wa, ba geruna ba nēē, wiya sāa tubi dio, su nūn go, kpa gbaa te, tu ko bēesigiru. ¹⁵ Ma ba nūn yara gbaa ten biruō, ba nūn go.

Tē mba gbaa yēro wi, u koo bu kua. ¹⁶ U koo na u bu kpeerasia, kpa u win gbaa te kōso kpaobu nōmu beria.

Sanam mē tōn be ba nūn swāa daki ba ye nua, yera ba nēē, su ku wa mē.

¹⁷ Adama Yesu u bu nōni kō u ka da ma u nēē, mba gari yin tubusianu yi ba yorua ba nēē, “Kpree te banōba yina, tera ta kua gani gōmburun dam.”

18 Baawure wi u kpee te w̄ori, ta koo n̄n b̄ōoku, wi ta maa w̄ori, ta koo n̄n namwa muku muku.

W̄ō gobin k̄osiabun gari

(I maa m̄erio Mateu 22:15-22, Maaku 12:13-17)

19 Saa tia ye s̄ō, ȳaku kowo t̄onwerobu ka wooda ȳerobu ba kasu bu Yesu mwa, domi ba tuba ma ben s̄na u m̄n te kua. Adama ba t̄n w̄oru nasie. 20 Ba Yesun laakari m̄ kpuro s̄ō. Ma ba t̄n samba kowobu ḡora win mi, be ba s̄are geegibu bu ka n̄n mwa win gari ḡe s̄ō, kpa bu n̄n tem ȳero n̄mu beria. 21 T̄n be, ba n̄n bikia ba n̄e, yinni sa ȳe ma wunen gari ka wunen s̄osira s̄a dee dee, a ku ra maa k̄iru gem w̄e, a Gusun̄n swaa s̄osim̄wa gem s̄ō. 22 N ween̄e su tem ȳero w̄ō gobi w̄e? Nge su ku w̄e.

23 Ye Yesu u ben bwisiku k̄sunu wa, yera u n̄e, 24 i man gobi s̄osima. Ma ba n̄n yi w̄e. Ma u n̄e, waran foto ka ȳirera mi.

Ba n̄e, tem ȳerogia.

25 Ma u bu s̄ōwa u n̄e, n̄ n m̄n na, i tem ȳero w̄eƷo ye n s̄a tem ȳerogia, kpa i Gusun̄n w̄e ye n s̄a Gusun̄gia.

26 Ma ba kpana bu n̄n n̄ma turi win gari s̄on di t̄mbun wuswaa. Yera ba ka win wisibu biti kua, ma ba ben n̄o mari.

Ḡoribun seebun gari

(I maa m̄erio Mateu 22:23-33, Maaku 12:18-27)

27 Sadusiba be ba ra n̄e ḡoriba kun seem̄, ben gabu ba n̄n susi ma ba bikia ba n̄e, 28 yinni, n wee ye M̄owisi u sun yorua. U n̄e, “Goon b̄er̄e ù n gu u kur̄o deri, ma u kun ka kur̄o wi bii mara, u koo kp̄i u n̄n tubi di, kpa u ka win b̄er̄e b̄weseru waaawa.” 29 Nge m̄ena, tundo turosibu n̄ōba yiru gaba raa w̄a. Gbiikoo u kur̄o sua ma u gu, u n̄ ka kur̄o wi bii m̄. 30-31 Yiruse ka itase ba n̄n sua ḡaminiru. M̄eya n kua sere be n̄ōba yiru ye, ba ka gu. Ba n̄ bii mara. 32 Kur̄o wi, u ra gu. 33 Ḡoribun seebun sanam ben weren kur̄owa u ko n s̄a. Domi be n̄ōba yiru ye kpurowa ba n̄n gia kur̄o.

34 Yesu u bu wisa u n̄e, handunia yen t̄mba ba kur̄obu ka dur̄obu suam̄, 35 adama sibu be ba ko n b̄onu m̄o sian w̄aru ka ḡoribun seebu s̄ō, ba n̄ kur̄obu ka dur̄obu suam̄. 36 Ba ko n ka w̄ollun ḡoradoba ween̄ewa ba n̄ maa gbim̄. Ba ko n s̄a Gusun̄n bibu domi ba bu seeya ḡorin di. 37 M̄owisin tii u s̄ōsi s̄a s̄a ma ḡoriba koo se, ye u Gusun̄n soka u n̄ewa, “Gusun̄n Aburahaman Yinni, ka Isakin Yinni, ka Yak̄obun Yinni” aw̄i d̄ōgii yin gari s̄ō. 38 Gusun̄n kun s̄a ḡoribun Yinni. U s̄awa wasobugii, domi win mi kpuro ba s̄awa wasobu.

39 Gabu wooda ȳerobu s̄ō ba n̄e, yinni, wunen gari yi, yi dende.

40 Ba n̄ maa k̄aka ba n̄n ḡaanu ganu bikie.

Dafidi ka wi Gusun̄n u gosa

(I maa m̄erio Mateu 22:41-46, Maaku 12:35-37)

41 Ma Yesu u bu bikia u n̄e, am̄na ba koo ka kp̄i bu n̄e, Kirisii s̄awa Dafidin bii. 42 Domi Dafidin tii u gerua Womusun tireru s̄ō u n̄e,

“Yinni Gusun̄n u n̄n Yinni s̄ōwa u n̄e, a sin̄o n̄n n̄m geūo,

43 sere n ka nun wunen yibereba taarea.”

44 Dafidi ù n n̄n soka Yinni, am̄na u ko n maa ka s̄a win bii.

I tii laakari koowo

ka wooda ȳerobu

(I maa m̄erio Mateu 23:1-36, Maaku 12:38-40)

⁴⁵ Sanam me tɔn dabira nɔn swaa daki, u win bwāabu sōwa u nee, ⁴⁶ i tii laakari ko ka wooda yērobu be ba kī ba n bəsu ka yabe dɛndɛnnu, ba tabirinaa kī batuma sō, ba sin yee gbiilkinu kasu menno yeno ka aye beereginu dim soku yerə. ⁴⁷ Ba gaminibun yenusu dimo, ma ba kana dɛndɛnnu mō bu ka bu wan sō. Ba koo bu taare wē n kpā.

21

Gobi yi kurə gəmini goo u kpē
(*I maa mɛerio Maaku 12:41-44*)

¹ Yesu u nɔni seeya ma u dukiagibu wa ba gobi kpēmō sāa yerun kpakororu sō mi ba ra gobi doke. ² U maa kurə gəmini sāaro goo wa u gobi piiminu yiru kpēmō mi. ³ Ma u nee, na be sōmō ka gem, gəmini sāaro wi, u kpē n be kpuro kere be ba tie. ⁴ Domi ye n sɔndi ben mō bakaru sō yera ba wuna ba doke, adama win yāaru sō u kpuro kpē ye u ka tii kōsu.

Yesu u sāa yerun

kərabun gari mō
(*I maa mɛerio Mateu 24:1-2, Maaku 13:1-2*)

⁵ Gaba gerumō ma sāa yeru ta buraru mō ta wā ten kpee buranu ka kē n ba Gusunō wēn sō. Yera Yesu u nee, ⁶ sanam sisi mē sō ye i waamō mini kpuro yen gaan kpera kun ko n wāa ten tensim wōllō. Ni kpurowa nu koo wəri.

Wahala ye ya koo na

handunia yu sere kpe
(*I maa mɛerio Mateu 24:3-14, Maaku 13:3-13*)

⁷ Ba nɔn bikia ba nee, yinni, n n men na, domma yeni ya koo tunuma. Yire tera ta koo gbi tu kookoo si sōsi.

⁸ Yesu u nee, i laakari koowo, i ku de bu be nɔni wōke. Domi dabira koo na ka nen yisuru, kpa ba n gerumō ba n mō, saa ya turuku kua, beya ba sāa Kirisi wi. Adama i ku bu swi. ⁹ In tabun damu nɔmō ka nɔsināa sariruru, i ku nanda. Domi yera n ko n gbi n tunuma, adama n n kpee te mi gina.

¹⁰ Yera u kram bu sōwa u nee, bwesenu koo seesina, sinamba koo maa seesina. ¹¹ Tem yiri bakabu ko n wāa ka baranu ka gōru, gam ka gam. Maamaaki berumgii ka yire bakanu nu ko n wāa wōllō.

¹² Adama yabu ye kpuro yu sere kooru ba koo be mwa bu be nɔni sō. Ba koo be siri kowobu nɔmu sɔndia menno yeno, ba koo be pirisam doke, kpa bu ka be da sina bokobu ka tem yērobun kɔnnosō nen yisurun sō. ¹³ Yera n koo be ayeu wē i ka seeda di. ¹⁴ I de i n yē ma n n been bwisikunu i ko ka tii yina.

¹⁵ Domi kon de i gari gere ka bwisi yi been yibereba kpuro ba n kpē bu yina, n kun me bu siki. ¹⁶ Been mawobu mam, ka been maabu ka been wɔnɔbu ka been dusibu ka been bɔrɔba, ba koo be bu nɔmu sɔndia kpa bu dabiru go be sō. ¹⁷ Baawure koo be tusi nen yisurun sō. ¹⁸ Adama baa been wirun sera kun borimo. ¹⁹ Been temanabun saabu been hunde ya koo faaba wa.

Yerusalemun kpeerabun gari
(*I maa mɛerio Mateu 24:15-21, Maaku 13:14-19*)

²⁰ Ma Yesu maa nee, dɔma te i wa tabu kowoba Yerusalemu tarusi, i n yē ma yen kpeerasiabu turuku kuawa. ²¹ Sanam me, be ba wāa Yudea, bu suuwo guunu wōllu gā. Be ba maa wāa Yerusalemun suunu sō bu yario, be ba maa wāa gberō bu ku wura wuu. ²² Domi saa yeya mōru kɔsiarun sanam, kpuro yu ka kooru ye ba yorua Gusunon gari sō. ²³ Gurigibu ka tɔn kurə be ba bibu

bam kēmā saa ye sō, ba koo nōni swāaru wa. Domi nuku sankira bakanu ko n wāa tem sō, ka maa mōru baka bu ka tōn be seeyasia. ²⁴ Ba koo bu sōsiri ka takobi, kpa bu bu yoru mwā tem baama. Bwese tukunu koo maa Yerusalemu taaku sere nin saa yu ka turi.

Tōnun Biin naaru

(I maa mēerio Mateu 24:29-31, Maaku 13:24-27)

²⁵ Yesu kparam nē, yirenu ko nu n wāa sō ka suru ka kperi sō. Tem sō, nōni swāa bakara koo bwesenu deema kpa nu biti soora nim wōku ka nim kurenun wurenun sō. ²⁶ Nandabu koo tōmbu wasikira bā n mara ye n koo koorā handunia sō, domi wōllun dam mu koo yīiri. ²⁷ Saa yera ba koo Tōnun Bii wa u kurama guru wiru sō, ka dam bakam ka yiiko. ²⁸ Yeni yā n naabu torua, i yōrō sōnwō kpa i bēen wiru seeya yēn sō bēen yakiabu turuku kua.

Yīre te dāa te ba mō figie

ta sōsīmō

(I maa mēerio Mateu 24:32-35, Maaku 13:28-31)

²⁹ Ma u bu garin weenasii kua u nē, i dāa te ba mō figie mēerio ka dānu kpuro. ³⁰ Nū n kpararu torua, bēen tii ì n mēera, i yē ma yande tomburura ta turuku kooma. ³¹ Nge mēya bēe maa, ì n yabu ye wa ya wee, i n yē ma n turuku kuawa Gusunō u ka bandu swī. ³² Ka geema na bēe sōmō, saa yenin tōmbu gabu ba ñ gbimō yabu ye kpuro yu ka koorā. ³³ Wōllu ka tem mu koo doona, adama nēn gari kun doonō.

I tii laakari ko

³⁴ Ma Yesu kparam nē, i n bēen tii se, kpa i ku ra ko laakari sariba dibu ka narubun sō ka handunian wururabu, kpa tō te, tu ku bēe suaru wōri nge yina. ³⁵ Domi ta koo baawure deema wi u wāa tem mē kpuro sō. ³⁶ Yen sō, i n swaa mēera kpa i n kanaru mō saa baayere, kpa i dam wā i ka kisira kpuro ye n koo nan dī, kpa i ka kpī i yōra Tōnun Biin wūsuaaō.

³⁷ Bururu baatere Yesu ra Gusunōn garin keu sōsiwa sāa yerō, yoka kpa u da u kpuna Olifin guuru wōllō. ³⁸ N n kua bururu tōmbu kpuro ba ra nēwa win mi sāa yerō bu ka win gari swaa daki.

22

Wirugiba wesianamō

bu ka Yesu go

(I maa mēerio Mateu 26:1-5, Maaku 14:1-2, Yohanu 11:45-53)

¹ Pēe ye ba kun seeyatia doken tō bakaru, te ba ra soku Gōō sararibu ta turuku kua. ² Yāku kowo tōnwerōbu ka wooda yērobu ba bwisi berinamō bu ka Yesu go domi ba tōn wōrun berum mō.

Yudasi u kī u Yesu

wirugibu nōmu sōndia

(I maa mēerio Mateu 26:14-16, Maaku 14:10-11)

³ Yera Setam ya dua Yudasin gōruō wi ba sokumō Isikariōtu. U sāawa bwāabu wōkura yiru yen turo. ⁴ Ma u da u nōō tia kua ka yāku kowo tōnwerōbu ka sāa yerun kōsobun wirugibu u ka bu Yesu nōmu sōndia. ⁵ Ben nukura dorā ma ba wesiana bu ka nūn gobi kē. ⁶ U wura, ma u swaa kasu u ka bu Yesu nōmu sōndia saa ye n weene kpa tōn wōru ga kun yē.

Yesun sōōru

*Gɔɔ sararibun yaa dibun sɔ**(I maa mɛɛrio Mateu 26:17-25, Maaku 14:12-21, Yohanu 13:21-30)*

⁷ Pɛɛ ye ba kun seeyatia doken tɔru tɛ sɔɔ ba ra Gɔɔ sararibun yāanu go, ta tunuma. ⁸ Ma Yesu u Piɛɛ ka Yohanu gɔra u nɛɛ, i doo i Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaran sɔɔru ko su ka te di.

⁹ Ba nùn bikia ba nɛɛ, mana u kī bu ten sɔɔru ko.

¹⁰ U bu wisa u nɛɛ, n wee, i n wuu dua i kpa i ko ka durɔ goo yinna u nim tooru sɔɔwa. I nùn swīiyɔ yenu mi u dua, ¹¹ kpa i yenu gen yɛro sɔ i nɛɛ, yinni nɛɛ, diru mana u koo be Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru di ka win bwāabu. ¹² Yɛro u koo bɛɛ gidambisa baka sɔɔsi ye ba sɔnwa. Miya i ko sɔɔru ko.

¹³ Ba doona ma ba baayere deema nge mɛ u raa bu sɔɔwa, ma ba Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaran sɔɔru kua.

*Yinnin dīa domaruginu**(I maa mɛɛrio Mateu 26:26-30, Maaku 14:22-26, Korinti I, 11:23-25)*

¹⁴ Saa ya tura, ma Yesu u sina u ka di ka win gɔrobu sannu. ¹⁵ Ma u nɛɛ, na kīa gem gem n Gɔɔ sararibun tɔɔ baka teni di ka bɛɛ sannu n sere nɔni sɔɔra.

¹⁶ Na bɛɛ sɔɔmɔ ma na n maa te dimɔ sere tu ka koorɔ ban te Gusunɔ u swīi sɔɔ.

¹⁷ Yera u nɔra sua u Gusunɔ siara ma u nɛɛ, i tam nɔra ye mɔɔ i nɔ bɛɛ kpuro.

¹⁸ Na bɛɛ sɔɔmɔ, saa tɛn di na n maa tam meni nɔrumɔ sere Gusunɔ u ka bandu swīi.

¹⁹ Yen biru u pɛɛ sua. Ye u Gusunɔ siara u kpa, u ye murura u bu wɛ u nɛɛ, yeniwa nen wasi [yi ba wɛ bɛɛn sɔ. I n da yeni ko i n ka man yaaye. ²⁰ Ye ba dim kpa, u maa nɔra sua u bu wɛ u nɛɛ, nɔra yeniwa nɔɔ mwɛɛ kpaaru te ba sire ka nen yem mɛ mu yari bɛɛn sɔ.] ²¹ Adama n wee, wi u koo man dɔmɛ, win nɔmu ga wāa gbɛɛrɔ ka nɛguu sannu. ²² Tɔnun Bii u doonɔ nge mɛ Gusunɔ u yi, adama nɔni swāarugiiwa wi u koo nùn dɔmɛ.

²³ Ma ba bikianaa torua, wara u koo yen bweseru ko ben suunu sɔɔ.

Tɔnwerorun sikirino

²⁴ Ma sikirino ga kɔam seewa Yesun bwāabun suunu sɔɔ, ba bikianamɔ ben wi u koo ko tɔnwerɔ. ²⁵ Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, handunia min sinamba ba ben tambu dam dɔremɔ, ka mɛ, ba bu sokumɔ gean kowobu. ²⁶ Adama i ku de n sāa mɛ bɛɛn mi. I de bɛɛ kpuron tɔnwerɔ u n sāa nge bɛɛ kpuron yākabu, kpa wi u sāa wirugii u n sāa nge sɔmɔ. ²⁷ Wara kere, wi u dimɔ? Nge wi u ka dīanu naamɔ. N n̄ wi u dimɔ? Wee, na wāa bɛɛn suunu sɔɔ nge sɔmɔ.

²⁸ Bɛɛ i ka man tɛmana nen laakari mɛɛribun saa sɔɔ. ²⁹ Yen sɔna nge mɛ nen Baaba u man bandu yīiya, mɛya na maa bɛɛ ayeru yīiye, ³⁰ i ka di i nɔ ka nɛ sannu nen bandu sɔɔ, kpa i n sɔ sina kitanu wɔllo i ka Isireliban bwesenu wɔkura yiru siri.

*Yesu u nɛɛ, Piɛɛ koo nùn siki**(I maa mɛɛrio Mateu 26:31-35, Maaku 14:27-31, Yohanu 13:36-38)*

³¹ Ma Yinni u nɛɛ, Simɔɔ Simɔɔ, Setam ya saa wa yu ka bɛɛ sara nge alikama.

³² Adama na kanaru kua wunen sɔ kpa wunen naane dokebu bu ku ka kpe. Sanam mɛ a gɔsirama nen mi, a wunen berusebu dam kɛɛyɔ.

³³ Piɛɛ nɛɛ, Yinni na sɔɔru kpa n ka nun da pirisɔm sɔɔ ka gɔɔ sɔɔ.

³⁴ Ma Yesu u nɛɛ, Piɛɛ na nun sɔɔmɔ, gisɔ goo dɔɔ gu sere swīi kaa man siki nɔn ita a nɛɛ, a n̄ man yɛ.

*Yansurɔru ka bɔɔ**wuu daatiru ka takobi*

³⁵ U kpam bu sɔ̄wa u nɛɛ, sanam mɛ na bɛɛ ɔ̄ra yansurɔru ka bɔɔ wuu daatiru ka baranu sari, i gāanu bia? Ba nɛɛ, aawo, sa ñ gāanu bie.

³⁶ Ma u nɛɛ, to tɛ, wi u yansurɔru mɔ u tu suo, mɛya maa wi u bɔɔ wuu daatiru mɔ. Wi u kun maa takobi mɔ, u win yaberu dɔro u ka ye dwe. ³⁷ Domi na bɛɛ sɔ̄mɔ, nge mɛ ba yorua, “Ba nùn ɔ̄arisi tɔn k̄sɔ.” Ya ñ koo ko ya kun man koore mɛ. Ye n maa s̄a nɛn ɔ̄ari ya wiru ɔ̄orɔ.

³⁸ Ba nɛɛ, Yinni, takobi yiru wee. Ma u nɛɛ, su yen baa deri.

Yesu u kanaru m̄

Olifn guuru w̄llb

(I maa m̄ɛrio Mateu 26:36-46, Maaku 14:32-42)

³⁹ Ye Yesu u yara u da Olifn guurɔ nge mɛ win dɔnɛ. Ma win bwāaba nùn swī. ⁴⁰ Ye ba tura yam mi, u bu sɔ̄wa u nɛɛ, i kanaru koowo kpa i ku du k̄kiribu sɔɔ.

⁴¹ Yen biru u ka bu d̄sira fiiko nge mɛ tɔnu u koo kp̄i u kperu kara tu ȳran saka ma u ȳira mi, u kanaru kua. ⁴² U nɛɛ, Baaba à n k̄i, a de wahala ye, yu man d̄sirari. Adama a de wunen k̄iru tu kooa, n ñ m̄ neḡiru.

[⁴³ Yera Gusunɔn ɔ̄rado u nùn kurema w̄llun di u ka nùn dam k̄ɛ. ⁴⁴ Nuku sankira bakanu sɔɔ u kanaru m̄ ka dam, ma win wenyānu kua nge yem nu d̄akumɔ temɔ.]

⁴⁵ Ye u kanaru kua u kpa, u da win bwāabun mi ɔ̄ia. U bu deema ba do ka nuku sankiranu. ⁴⁶ Ma u bu sɔ̄wa u nɛɛ, mban s̄na i do. I seewo i kanaru ko kpa i ku du k̄kiribu sɔɔ.

Yesun mwaabu

(I maa m̄ɛrio Mateu 26:47-56, Maaku 14:43-50, Yohanu 18:3-11)

⁴⁷ Sanam mɛ Yesu u ɔ̄ari yi m̄, yera tɔn w̄ru ɔ̄a tunuma, ma wi ba sokumɔ Yudasi, w̄kura yiru yen turo, u bu ɔ̄biye. U Yesu susi u ka nùn nɛnɛ u b̄kasi.

⁴⁸ Ma Yesu nɛɛ, Yudasi, ka t̄biri tenin bwesera kaa ka Tɔnun Bii yibɛɛba n̄mu s̄ndia?

⁴⁹ Be ba wāa ka Yesu sannu, ye ba wa ye n koo ko, ba nɛɛ, Yinni, su ka bu takobi s̄ro?

⁵⁰ Ma ben turo u yāku kowo t̄nweron s̄mɔ s̄ra u win n̄m ɔ̄un soo bura.

⁵¹ Ma Yesu nɛɛ, i den derio mɛ.

Ma u durɔ win soo ɔ̄e baba u ɔ̄u b̄kia. ⁵² Yen biru Yesu u yāku kowo t̄nwerobu ka s̄a yerun k̄sobun wirugibu ka Yuuban guro gurobu sɔ̄wa u nɛɛ, nɛna bɛɛ i mwaabu na ka takobi ka bokunu nge swaa dio? ⁵³ Baadommawa na wāa ka bɛɛ s̄a yerɔ, ma i ñ man mwɛ. T̄ɛ bɛɛya i saa yeni mɔ, bɛɛ ka yam w̄kurun damɔii.

Piɛ u Yesu siki

(I maa m̄ɛrio Mateu 26:57-58, 69-75, Maaku 14:53-54, 66-72, Yohanu 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Ye ba Yesu mwa ba kpa, ba ka nùn da yāku kowo t̄nweron yɛnuɔ. Piɛ bu swī dandankuru. ⁵⁵ Ba d̄sɔ s̄rua yɛnu yaaraɔ, ma gaba s̄ mi. Piɛ u maa sina ka be. ⁵⁶ Sam kowo t̄n kurɔ ɔ̄oo u nùn wa u s̄ d̄sɔn b̄kuɔ, ma u nùn n̄ni girari u nɛɛ, durɔ wini maa, u raa wāa ka wi.

⁵⁷ Adama u siki u nɛɛ, kurɔ wunɛ na ñ nùn ȳɛ.

⁵⁸ N tɛ fiiko, ɔ̄oo kpam nùn wa ma u nɛɛ, wunɛ a maa s̄awa t̄n begii.

Ma Piɛ u durɔ wi sɔ̄wa u nɛɛ, aawo, na ñ s̄a begii.

⁵⁹ Yen biru n kua k̄ba tian saka, ɔ̄oo u maa wure u nɛɛ, ka ɔ̄ema durɔ wini maa, u raa wāa ka wi, domi Galilegiwa.

⁶⁰ Piεε u nεε, wunε, na ñ yē ye a kī a gere.

Yande nge mε u gari yi mð, goo dðo ga swī. ⁶¹ Ma Yinni u sīira u Piεε mεεra. Yera Piεε u gari yi yaaya yi Yinni u raa nùn sðowa u nεε, gisð goo dðo gu sere swī, kaa man siki nòn ita. ⁶² U yara tðwð u swī ka nuku sankiranu.

Ba Yesu yaakoru mð

(I maa mεerio Mateu 26:67-68, Maaku 14:65)

⁶³ Tøn be ba Yesu neni ba nùn gari bøkð mð ba nùn soomð. ⁶⁴ Ba nùn wuswaa wðkua ma ba nùn sðomð u tubuo wi u nùn so.

⁶⁵ Ma ba nùn wòm dabinu ganu wòmnmð.

Ba Yesu sirimð Yuuban

tønwerobun mennð yero

(I maa mεerio Mateu 26:59-66, Maaku 14:55-64, Yohanu 18:19-24)

⁶⁶ Ye yam sàra, Yuuban guro gurobu ka yāku kowo tønwerobu ka wooda yērobu ba mennā ma ba dera ba ka Yesu da ben siri yero. ⁶⁷ Ba nεε, a sun sðowo à n sàan na Kirisi wi.

Yesu bu wisa u nεε, baa nà n bεε sðowa i ñ naane dokemð. ⁶⁸ Meya nà n maa bεε gāanu bikia, i ñ man wisimð. ⁶⁹ Saa tēn di, Tønun Bii u koo sina Gusuno damgiin nòm geuð.

⁷⁰ Be kpuro ba nεε, ñ n man na wunε Gusunøn Biiwa?

Ma u bu wisa u nεε, oo, nε Gusunøn Biiwa, nge mε i gerua.

⁷¹ Yera ba nεε, mban seedawa sa maa kasu. Besen tii sa ye nua saa win nðn di.

23

Ba ka Yesu da Pilatin wuswaað

(I maa mεerio Mateu 27:1-2, 11-14, Maaku 15:1-5, Yohanu 18:28-38)

¹ Ma ba seewa be kpuro sannu ba ka Yesu da Pilatin kønñowð. ² Ba nùn durum manibu wøri ba nεε, sa wini deema u tømbru bwisi kēmð bu ka bandu køri bwia, u maa yinamð bu tem yēro wðo gobi kasia. U tii sokumð Kirisi, sina boko.

³ Pilati u nùn bikia u nεε, wunε Yuuban sina bokowa?

Yesu u nεε, oo, nge mε a gerua.

⁴ Pilati u yāku kowo tønwerobu ka tøn wøru sðowa u nεε, na ñ taare gaa wa durð wi sðo.

⁵ Adama ba nðo girari ba nεε, u tømbru bwisi kēmowa bu ka sanna, u bu yen keu sðosimð. U torua Galilen di ma u da Yudean tem kpuro sðo. Wee, u maa na mini tē.

Ba ka Yesu da

Herodun wuswaað

⁶ Ye Pilati u yeni nua, u bikia durð wi, ù n Galilegiin na. ⁷ Ye u gia ma u weewa Herodun bandun tem di, u nùn gøsia win mi. Herodu maa wāa Yerusalemuð saa ye sðo. ⁸ Sanam mε Herodu u Yesu wa, win nukura dora gem gem. Saa tēebun diya u kasu u nùn wa, win labaari ye u nðomð ba gerumøn sð. Domi u yīiyu u Yesun sòm maamaakigiru wa dōma te u koo nùn wa. ⁹ U nùn gari bikia n ka tē adama Yesu kun nùn gεε wisa. ¹⁰ Yāku kowo tønwerobu ka wooda yēroba wāa mi, ba nùn durum manimð ka dam. ¹¹ Herodu ka win tabu kowobu ba nùn yaakoru kua ma ba nùn gari bøkð kua. Ye ba nùn yabe buraru sebusia ba kpa ba nùn gøsia Pilatin mi. ¹² Yen dōma tera Pilati ka Herodu ba dora, be, be ba raa yibere tēru mðosine.

*Ba Yesu taarɛ wɛ bu go**(I maa mɛɛrio Mateu 27:15-26, Maaku 15:6-15, Yohanu 18:39-19:16)*

¹³ Pilati u yaku kowo tɔnwerobu ka Yuuban wirugibu ka tɔn wɔru sokusia.

¹⁴ U bu sɔwa u nɛɛ, i ka man durɔ wini naawa nge wi u tɔmbu bwisi kɛmɔ bu ka bandu kɔri bwia. N wee, na gari yin asansi bikia bɛɛn wuswaaɔ, na ñ maa gāanu wa durɔ wi sɔɔ, ni nu sɔɔsimɔ ma geema ye i gerua win sɔ. ¹⁵ Mɛya maa Herodun tii, domi u sun nùn wesiama. Durɔ wi kun gāanu kue ye n ka gɔɔ nɛ.

¹⁶ Yen sɔ, na kon nùn kara nà n nùn sɛɛyasia na kpa.

[¹⁷ N deema tɔɔ bakaru baatere tilasiwa Pilati u ka pirisɔm turo kara.]

¹⁸ Ba nɔɔgiru sua be kpuro sannu ba nɛɛ, a wini goowo, kpa a sun Baraba kara!

¹⁹ Ba raa Baraba wi doke pirisɔm sɔɔ yèn sɔ u tɔmbu sannɔ bɔrie wuu sɔɔ, u maa tɔnu go. ²⁰ Pilati u kpam ka bu gari kua yèn sɔ u gɔru doke u Yesu kara.

²¹ Adama ba wurenu seewa ba nɛɛ, a kpareo, a nùn dāa bunanaru kpareo!

²² Pilati u kpam bu sɔwa nɔn itase u nɛɛ, kɔsa yerà u kua. Na ñ gāanu wa wi sɔɔ ye n ka gɔɔ nɛ. Yen sɔ, nà n nùn sɛɛyasia na kpa, kon nùn kara.

²³ Adama ba wure ba nɔɔgiru sua ba nɛɛ, bu nùn kpareo. Ma ben wurenu nu nùn kamia. ²⁴ Ma Pilati u wooda yi nge mɛ ba bikia. ²⁵ U wi ba bikia yɔsu wi ba pirisɔm doke sannɔ ka tɔn goobun (200) sɔ, ma u bu Yesu deria ben gɔru kīru sɔɔ.

*Ba Yesu kpare**dāa bunanaru wɔllɔ**(I maa mɛɛrio Mateu 27:32-44, Maaku 15:21-32, Yohanu 19:17-27)*

²⁶ Sanam mɛ ba ka Yesu dɔɔ, ba goo mwa wi ba mɔ Simɔɔ Sirengii, wi u win gberu wee, ma ba nùn dāa bunanaru sɔbi u ka Yesu swīi.

²⁷ Tɔn wɔru guna ya nùn swīi. Ye sɔɔ, tɔn kurɔbu gaba wāa be ba sumɔ ba kpasa wɔri mɔ win sɔ. ²⁸ Yesu u sīira ben mi gia ma u nɛɛ, Yerusalemun tɔn kurɔbu, i ku swī nɛn sɔ, adama i swīiyɔ bɛɛn sɔ ka bɛɛn bibun sɔ. ²⁹ Domi n wee, sanam sisi ye ba koo nɛɛ, doo nɔɔrugiba wīrobu ka bèn nukura kun marure, ka bèn bwāa kun bii bɔm kɛɛre. ³⁰ Saa yera ba koo guunu sɔ bu nɛɛ, i sun sɛsikio, kpa bu gungunu sɔ bu nɛɛ, i sun wukirio. ³¹ Domi bà n yenin bweseru dāa bekuru kua, amɔna n ko n sāa dāa gbeburun mi.

³² Saa ye sɔɔ, ba maa kɔsan kowobu yiru gabu ka da be ba koo go ka Yesu sannu. ³³ Sanam mɛ ba tura yam mi n ka wii koko weene, ba nùn dāa bunanaru kpare ka kɔsan kowobu yiru ye, turo nɔm geuɔ, turo nɔm dwarɔ. ³⁴ Yesu u nɛɛ, Baaba a bu suuru kuo domi ba ñ yɛ ye ba mɔ.

Ba win yānu tete toosi ba bɔnu kua. ³⁵ Tɔn wɔru ga wāa mi, ga nùn mɛɛra. Ka wirugibɔ, ba Yesu yaakoru mɔ ba mɔ, u gabu faaba kua. U n sāan na Kirisi wi Gusunɔ u gɔsa, u maa win tii faaba koowo.

³⁶ Tabu kowobu ba maa susi bu ka nùn yaakoru ko, kpa bu nùn tam mɔmmɔm wɛ. ³⁷ Ma ba nɛɛ, à n sāan na Yuuban sina boko, a tii faaba koowo wunen tii.

³⁸ Dāa tɛ sɔɔ ba nùn kparen wɔllɔ, yora gaa wāa ye ya gerumɔ winiwa Yuuban sina boko.

³⁹ Kɔsan kowo ben turo be ba dāa bunanaru kpare mi, u Yesu gari kam gerusimɔ u mɔ, n ñ wune a sāa Kirisi wi? A tii faaba koowo, kpa a maa sun faaba ko.

⁴⁰ Adama win turo u nùn gerusi u nɛɛ, a n̄ Gusunɔ nasie? Wunɛ wi ba taarɛ wɛ nge wi? ⁴¹ Bɛsɛn mi, n ka sun dɛndɛ domi bɛsɛn kookoosun areya sa mwaamɔ, adama sii wini u n̄ gāa kōsunu ganu kue.

⁴² Ma u nɛɛ, Yesu, doma te a sina wunɛn bandu sɔɔ, a man yaayo.

⁴³ Yesu u nùn wisa u nɛɛ, ka geema na nun s̄ɔmɔ, gisɔ kaa n wāa ka nɛ ɔribun wāa yee geeru sɔɔ.

Yesun ɔɔɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 27:45-56, Maaku 15:33-41, Yohanu 19:28-30)

⁴⁴ Saa ye, s̄ɔɔ wii wolla, ma yam mu t̄ira handunia kpuro sɔɔ sere s̄ɔɔ ka yāara. Yen tɛɛbu ka kɔba ita nɛ. ⁴⁵ S̄ɔɔ yam t̄ira ma beku kare te ta wāa s̄aa yeru s̄ɔɔ ta ḡɛɛra ta b̄onu kua yiru. ⁴⁶ Yesu u gb̄ara ka dam u nɛɛ, Baaba, na nun nɛn hunde n̄omu s̄andia.

Ye u gari yi gerua u kpa, ma u sariru kua. ⁴⁷ Ye tabu kowobun t̄onwero u wa ye ya koorɔ, u Gusunɔ siara u nɛɛ, ka geema, durɔ wini geegiiwa.

⁴⁸ Yen biru t̄on w̄oru ge ga wāa mi, ye ga wa ye ya koorɔ, ga ɔsira ka biti baka.

⁴⁹ Be ba Yesu yɛ kpuro ka t̄on kurɔ be ba nùn sw̄iima Galilen di, ba ȳɔ n dɛsire ba ka mɛɛra ye n kooramɔ.

Yesun sikubu

(I maa mɛɛrio Mateu 27:57-61, Maaku 15:42-47, Yohanu 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Durɔ ɔɔɔ wāa wi ba sokumɔ Yosefu. U na saa Yuuban wuu gagun di ge ba m̄o Arimate. U s̄aa geegii ka t̄on geo ma u mara Gusunɔ u na u win bandu sw̄ii. U wāa siri kowobun wuuru sɔɔ, adama u n̄ daa ben gere ka ben kookoosun wure. ⁵² Wiya u da Pilatin mi, u Yesun goru kana. ⁵³ U tu sarasia dāa bunanarun di ma u ka tu bekuru t̄ekua, u tu kp̄i siki kpee w̄arugirɔ, mi ba n̄ ɔɔɔ dokere. ⁵⁴ T̄ɔɔ te, t̄ɔɔ w̄ɛrarugirun s̄ɔɔrun t̄ira, t̄ɛn yokan di t̄ɔɔ w̄ɛrarugira koo tore.

⁵⁵ Kurɔ be ba raa Yesu sw̄iima Galilen di, ba Yosefu ȳɔsiri ma ba siki te wa, ka nge mɛ ba Yesun goru kp̄isina. ⁵⁶ Ma ba ɔsira ba gum mɛ mu nuburu do ka turaren s̄ɔɔru kobu da.

T̄ɔɔ w̄ɛrarugiru s̄onu ba w̄ɛra nge mɛ wooda ya gerua.

24

Yesun seebu ɔarin di

(I maa mɛɛrio Mateu 28:1-10 Maaku 16:1-8, Yohanu 20:1-10)

¹ Ye n kua alusuma buun buru buru yellu, kurɔ be, ba da sikiru mi ka gum nuburugim mɛ ba s̄ɔɔru kua. ² Ba deema kpera bimiare sikirun n̄ɔɔn di. ³ Ba dua adama ba n̄ Yinni Yesun goru deemɛ. ⁴ Nge mɛ ba ka yen biti ȳɔ, n wee t̄ambu yiru gaba bu kurema ba yānu sebua ni nu ballimɔ. ⁵ Kurɔ be, ba nanda ma ba tuka ma durɔ be, ba nɛɛ, mban s̄na i waso kasu ɔribun suunu sɔɔ. ⁶ U n̄ wāa mini, u seewa ɔarin di. I yaayo ye u raa bɛɛ s̄ɔɔwa sanam mɛ u wāa Galileɔ. ⁷ U nɛɛ, ba n̄ koo ko ba kun T̄onun Bii t̄on k̄ɔsobu n̄omu s̄andie, kpa bu nùn dāa bunanaru kpare, kpa u kpan se s̄ɔɔ itase.

⁸ Ma kurɔ be, ba Yesun gari yi yaaya. ⁹ Ba ɔsira sikiru min di ba da ba ye kpuro bw̄aabu w̄akura tia ye ka be ba tie kpuro n̄ɔɔsia. ¹⁰ Maari Madalagii ka Yoana ka Maari, Yak̄obun mero ka kurɔbu gabu, beya ba ye ɔro be s̄ɔɔwa. ¹¹ Adama gari yi, yi bu s̄are sukuru, ba n̄ kurɔ ben gere naanɛ kue. [¹² Ma P̄iɛɛ u seewa u duka da sikiru mi. Ye u yāara, u n̄ gāanu wa ma n kun m̄o beku te ba raa ka ɔɔɔ te t̄ekua ta suba temɔ. Ma u ɔsira win yenɔɔ ka biti.]

*Emayusin daabu**(I maa mɛerio Maaku 16:12-13)*

¹³ Yera sɔɔ tee te sɔɔ, ɔɔro ben yiru ya wuu dɔɔ ge ba sokumɔ Emayusi. Ga ka Yerusalemu toma nge kilo wɔkura tian saka. ¹⁴ Ye n koorɔ kpuro, ba yen faagi mɔ. ¹⁵ Sanam mɛ ba gari yin faagi mɔ ba sikirinɛmɔ, Yesu u susi ben bɔkuɔ u swaa mɔ ka be sannu. ¹⁶ Ba nùn wa adama ɔāanu yina bu nùn tubu. ¹⁷ U bu bikia u nɛɛ, gari yirà i mɔ mɛ, i ka sīimɔ.

Ma ba yōra ba wuswaa burisinɛ ka nuku sankiranu. ¹⁸ Ben turo, wi ba sokumɔ Keleopa, u nɛɛ, ma n kun wunɛ turo baasi, wara wāa Yerusalemu wi u kun yɛ ye n koorɔ sɔɔ mɛɛ te sɔɔ.

¹⁹ Ma u bikia u nɛɛ, mban bwesera n kua.

Ba nɛɛ, ye ba Yesu Nasaretigii kuan gariya sa mɔ. Durɔ wi, u sāa Gusunɔn sɔmɔ wi u ra sɔm maamaakiginu ko kpa u gari gere ka yiiko Gusunɔ ka tɔmbu kpuron wuswaaɔ. ²⁰ Besen yāku kowo tɔnwerobu ka wuun wirugibu ba nùn tɔmbu nɔmu sɔndia bu ka nùn taarɛ wɛ bu go ma ba nùn dāa bunanaru kpore. ²¹ Sa raa yīiyɔ wiya u koo Isireliba yakia, adama yen sɔɔ itase wee, ye yen kpuro ya ka koorɔ. ²² Yen biruwa kurɔbu gabu besɛ sɔɔn di ba sun gidɔ swee. Ba da sikiri mi buru buru yellu, ²³ ba n Yesun goru deeme. Ma ba na ba nɛɛ, wɔllun ɔaradoba ba bu kure ma ba bu sɔɔwa u be wasi. ²⁴ Gabu besen wuuru sɔɔ ba da siki ten mi ma ba baayere deema nge mɛ kurɔ be, ba bu sɔɔwa, adama ba n win tii wa.

²⁵ Yera Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, tɔn bwisi sari bɛɛ, ka be ba ku ra naanɛ doke fuuku ye Gusunɔn sɔmɔbu ba bu sɔɔwa, ²⁶ Kirisi u koo ko u kun nɔni sɔɔre u sere du win yiiko sɔɔ?

²⁷ Ma u turua Mowisin min di ka Gusunɔn sɔmɔbu kpuro, u bu win gari tubusia yi yi wāa Gusunɔn gari kpuro sɔɔ.

²⁸ Sanam mɛ ba wuu turuku kua ge ba dɔɔ, u kua nge u kī u da wuswaaɔ.

²⁹ Ma ba nùn suuru kana ba nɛɛ, u sinɔ ka be domi yoka kua kɔ, sɔɔ maa kpa. Ma u wura u ka bu sina. ³⁰ Sanam mɛ u dimɔ ka be, u pɛɛ sua u ye domaru koosi, ma u ye murura u bu wɛ. ³¹ Saa yera ben nɔni wukiara ba nùn tuba, yande ma ba nùn bia. ³² Ma ba sɔɔnamɔ ba nɛɛ, besen ɔru ga n ka sun gari kue swaa sɔɔ ye u ka sun gari mɔ ma u sun Gusunɔn gari tubusiamɔ?

³³ Ma ba yande seewa ba ɔsira Yerusalemu. Ba deema wɔkura tia ye ka gabu ba mɛnnɛ. ³⁴ Be ba mɛnnɛ mi, ba tɔnu yiru ye sɔɔwa ba nɛɛ, Yinni u seewawa ɔɔrin di ka gem, u tii Simɔ sɔɔsi.

³⁵ Ma tɔnu yiru ye, ya maa gerua ye n bu deema swaa sɔɔ ka nge mɛ ba nùn tuba sanam mɛ u pɛɛ ye murura u bu wɛ.

*Yesu u win bwāabu tii sɔɔsi**(I maa mɛerio Mateu 28:16-20, Maaku 16:14-18, Yohanu 20:19-23, Ɔarobun Kookoosu 1:6-8)*

³⁶ Sanam mɛ ba gari yi mɔ, win tii u kurama ben suunu sɔɔ [u nɛɛ, Gusunɔ u bɛɛ alafia kɛ].

³⁷ Ba nanda, berum bu mwa. Ba tamaa siiniwa. ³⁸ Adama u bu sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna besen laakari burisira. Mban sɔna bwisiku ninin bwesera wāa besen ɔrusɔ. ³⁹ I nen nɔma ka nen naasu mɛerio. Nena. I man babo i wa. Siini ya ku ra n wasi ka kukunu mɔ, nge mɛ i wa na mɔ.

[⁴⁰ Sanam mɛ u ye gerumu u bu win nɔma ka win naasu sɔɔsi.] ⁴¹ Ben nuku dobu sɔɔ, ba n gina naanɛ doke, ma ba saaron sāa. Yen sɔna u bu bikia u nɛɛ, i ɔāanu mɔ n di?

⁴² Ba n̄n swāa kuseru wē te ba sēewa. ⁴³ U tu sua u tema ben wuswaa. ⁴⁴ Ma u bu sōwa u n̄e, yeya na raa b̄e sōwa sanam me na wāa ka b̄e na n̄e, kpuro ye ba yorua n̄n s̄ M̄owisin woodan tireru s̄o ka Gusun̄n s̄m̄abuginu ka yerukobun womusu s̄o, ya n̄ koo ko ya kun koore.

⁴⁵ Yera u ben bwisi wukia Gusun̄n gari yi ka bu yeeri. ⁴⁶ Ma u bu sōwa u n̄e, nge m̄eya ba yorua, Kirisi u koo n̄ni swāaru wa, kpa u se ḡarin di s̄o itase. ⁴⁷ Kpa bu tem kpuron t̄mbu s̄o ka win ȳsiru bu n̄e, bu ḡoru ḡosio bu ka ben toranun suuru wa. Ba koo torewa Yerusalemun di. ⁴⁸ B̄eya maa yen seeda diobu. ⁴⁹ Wee, kon b̄e m̄arisama ȳn n̄o mw̄eru n̄n Baaba u kua. Adama i n wāa wuu ge s̄o sere w̄llun dam mu ka b̄e wukiri.

Yesu u doona w̄ll̄o

(Ima m̄erio Maaku 16:19-20, Ḡrobun Kookoosu 1:9-11)

⁵⁰ U ka bu da sere Betani ḡia, ma u win n̄ma sua w̄ll̄o u bu domaru kua. ⁵¹ Sanam me u bu doma te kuamme, u desira ben b̄okun di [ma u suara w̄ll̄o]. ⁵² Ba n̄n s̄awa ma ba ḡosira Yerusalem̄o ka nuku doo bakabu. ⁵³ S̄aa yerōwa ba ra n wāa ba n Gusun̄o siaram̄o.

LABAARI GEA NGE MƐ YOHANU U YORUA

Yohanu u kī u tumbu sōsi win tire te sō ma Yesu u sāawa Gusunōn Bii. Wi u nūn naanƐ doke kpa yēro u n wāaru mō sere ka baadommaō, wiru 20:30-31. Yohanu u n mōn dabinu yorua nge mƐ Mateu ka be ba tie ba yorua. Adama u garin weenasii sua u ka sōsi mƐ Yesu u sāa. U marubu nōm mēerusen gari yorua, wiru 3, ka nim wāarugim gari, wiru 4, ka dīa wāaruginun gari, wiru 6, ka handunian yam bururam gari, wiru 8. U maa sun Yesun sōmburun tore sōmō ka win dim dāakim mƐ ba di ka win bwāabu, wiru 13, ka gari dāaki yi u bu sōwa u ka bu nukuru yemiasia, wiru 14-16, ka sere maa kana te u kua win tumbu kpuron sō, wiru 17.

U maa nƐƐ, Yesu u sāawa Gusunōn gari, ka dīa wāaruginu ka handunian yam bururam ka swaa ye ya dōo Gusunōn mi, ka gem, ka wāaru, ka tōki mero.

Tire te sōo, Yohanu u maamaaki nōoba tia sia ye Yesu u kua ye Mateu ka Maaku ka Luku ba n yorua. Adama u n Yesun marubu ka win sōmburu te u kua Galileō yorua ka sere kōkiri bi Yesu u wa ka Yinnin dīa domaruginun gari. Domi tōn dabira ta yeni kpuro yē kō win waati ye sōo.

Tire ten kpunaa

1. Yam bururam ka wāarun gari, wiru 1:1-18.
2. Yesu u tii tumbu sōsi, wiru 1:19n di sere wiru 12:50.
3. Yesu Kirisin gari dāaki yi u ka win bwāabu nukuru yemiasia, wiru 13n di sere wiru 17.
4. Yesun sanam dāakim handunia sōo, wiru 18n di sere wiru 21.

Yam bururam ka wāarun gari

¹ Saa yee yellun di Gari wāa. Gari yi wāa ka Gusunō. Gari yi, yi maa sāawa Gusunō. ² Yi maa wāa saa yellun di ka Gusunō sannu. ³ Saa yin min diya baayere ya taka koorā, ba n gāanu ganu taka kue yin biru. ⁴ Gari yi sōra wāara wāa, wāa teya ta ka tumbu yam bururam naawa. ⁵ Yam bururam mƐ, mu ballimō yam wōkurō. Yam wōku te, ta n maa yam bururam mƐ go.

⁶⁻⁷ Durō goo raa wāa wi ba ra soku Yohanu, wi Gusunō u gōsa u ka tumbu yam bururam mēn areru diiya, kpa ben baawure u ka naanƐ doke saa win min di. ⁸ N n mō wiya yam bururam mƐ, adama ba nūn gōrimawa u ka yam bururam mƐ areru diiya. ⁹ Yam bururam mƐ tōnawa mu sāa yam bururam gem mƐ mu na handuniaō mu tambu kpuro yam dƐerasiamme.

¹⁰ Wi u sāa Gari yi, u na u wāa handunia ye sōo. Win min diya handunia ya taka koorā. Ka mƐ, handuniagiba kun nūn tuba. ¹¹ U na wigibun mi, ma wigiba kun nūn wure. ¹² Adama gaba nūn wura ma ba win yīsiru naanƐ doke ma u bu dam kā bu ka ko Gusunōn bibu. ¹³ N n mō ba kua Gusunōn bibu ka tōnun marubu n kun mƐ ka tōnun yem n kun mƐ ka wasin kīru, adama ba marurawa saa Gusunōn min di.

¹⁴ Tē, Gari yi, yi kua tōnu wi u durom ka gem yiba, ma u ka sun sina. Sa win yiikon girima mēera, yiiko yēn bweseru Gusunō Baaba u win Bii teeruru wē. ¹⁵ Yohanu u win areru di u gbāra u nƐƐ, wiya mi, win gari na raa gerua, wi u sisi nen biruō, adama u man kere domi u wāa ba sere man nara.

¹⁶ Win durom bakam sōon diya bēsen baawure u win baa mwa, ma sa durom wa durom mēnsim wōllō. ¹⁷ Gusunō u sun wooda wē saa Mōwisin min di, adama durom ka gem mu nawa saa Yesu Kirisin min di. ¹⁸ Goo sari wi u

Gusunɔ waare. Adama sa win Bii teereru wa wi u wāa Baaban mi. Tē wiya u sun Baaba sōsi.

Yohanu Batemu kowon waasu

(Imaa mɛɛrio Mateu 3:1-12, Maaku 1:1-8, Luku 3:1-18)

¹⁹ Yeniwa Yohanu u gerua sanam mɛ Yuu be ba wāa Yerusalemuɔ ba yāku kowobu ka Lefiba gɔrima win mi bu ka nūn bikia, wiya were.

²⁰ Yohanu u bu wurari, u ñ wisibu yine, u gerua batuma sɔɔ u nɛɛ, u ñ sāa Kirisi wi.

²¹ Ba nɛɛ, ñ n mɛn na, wuna were. Wuna Eli?

Ma u bu wisa u nɛɛ, aawo.

Ba kɔam nūn bikia ba nɛɛ, wuna Gusunɔn sɔmɔ wi?

Ma u nɛɛ, aawo.

²² Ba maa wure ba bikia ba nɛɛ, wuna were, a sun sōwɔ kɔa su wa ye sa ko bu tusia be ba sun gɔrima. Seeda yerà a tii diisimɔ.

²³ Yohanu u nɛɛ,

“nɛna nɔɔ ge ga gbāramɔ gɔbaurɔ

ga mɔ, i Yinni swaa dɛndasio,”

nge mɛ Gusunɔn sɔmɔ Esai u raa gerua.

²⁴ N deema gɔro ben gaba sāawa Falisiba. ²⁵ Ba Yohanu bikia ba nɛɛ, mban sōna a tɔmbu batemu mɔ, ma a kun sāa Kirisi wi, ñ kun mɛ Eli, ñ kun mɛ sɔmɔ wi.

²⁶ Yohanu u bu wisa u nɛɛ, nɛ na ka nim batemu mɔ, adama goo u yɔ bɛɛn suunu sɔɔ wi bɛɛ i ñ yɛ. ²⁷ Wiya u sisi nɛn biruɔ, adama u man kere, na ñ mam tura n yɛro win baranun wɛɛ kusia.

²⁸ Yeni kpurowa ya kooro Betaniɔ, wuu ge ga wāa Yuudɛnin guruɔ mi Yohanu u batemu mɔ.

Yesu,

Gusunɔn Yāa kine kɔɛndu

²⁹ Yen sisiru Yohanu u Yesu wa u sisi win mi ma u nɛɛ, i Gusunɔn Yāa kine kɔɛndu * mɛɛrio te ta handuniagibun durum wuuwa ta ka doonɔ. ³⁰ Win gariya na raa gerua sanam mɛ na nɛɛ, durɔ goo u sisi nɛn biruɔ u man kere, domi u wāa ba sere mam mara. ³¹ Adama na ñ daa nūn tuba. N deema nɛ, na nawa n ka tɔmbu batemu ko nim sɔɔ, kɔa n nūn Isireliba giasia.

³² Yohanu u maa are teni di u nɛɛ, na Hunde wa u saram wee saa Gusunɔ wɔllun di nge kparuko, ma u sina durɔ win wii wɔllɔ. ³³ Na ñ nūn tuba, adama Gusunɔ wi u man gɔra n ka tɔmbu batemu ko nim sɔɔ, win tiywa u man sōwa ma win wirɔ na wa wi Gusunɔn Hunde u sarama u sɔ, wiya u koo tɔmbu batemu ko ka Hunde Dɛero. ³⁴ Na maa ye wa, ma na areru di ma durɔ wi, Gusunɔn Biiwa.

Yesun bwāa gbīikobu

³⁵ Yen sisiru Yohanu u kɔam wāa mi, u yɔ ka win bwāabu yiru. ³⁶ Sanam mɛ u Yesu wa u sarɔ, u nɛɛ, Gusunɔn Yāa kine kɔɛndu wee. ³⁷ Ye bwāabu yiru be, ba gari yi nua yera ba Yesu swīi.

³⁸ Yesu u sīra u bu wa ba nūn swīi, ma u bu bikia u nɛɛ, mba i kasu.

Ba nɛɛ, wɔɔru mana a wāa, Rabi. Yīsi ten tubusiana, keu sōsio.

³⁹ U bu sōwa u nɛɛ, i na i wa. Ma ba ka nūn da ba wa mi u wāa, ma ba sōo sura win mi. Saa ye, ya sāawa yokan kɔba nne.

* **1:29** Yāa kine kɔɛndu Yesuwa ba ka yā wi u tii wɛ nge yāku yāaru.

⁴⁰ Andere, Simɔɔ Pιεεn wɔnɔ, u s̄a tɔmbu yiru yen turo be ba Yohanun gari yi swaa daki dɔma te, ma ba Yesu sw̄i. ⁴¹ U gina gbia u da u win mɔɔ Simɔɔ sokuma ma u n̄n s̄ɔwa u n̄ε, sa M̄esi wa, wi ba sokumɔ Kiris̄i ka Gεεkim.

⁴² Ma u ka Simɔɔ da Yesun mi. Yesu n̄n m̄εra ma u n̄ε, wuna Simɔɔ, Yohanun bii. Sefawa ba ko n da nun soku. Ȳisi te, ka te ba m̄ɔ Pιεε, ye kpuron tubusiana, kperu.

Yesu u Filipu ka Natanieli soka

⁴³ Yen sisiru Yesu u ḡɔru doke u da Galilen temɔ. Ma u ka Filipu yinna, u n̄n s̄ɔwa u n̄ε, a man sw̄iima.

⁴⁴ Filipu u s̄aawa Besaidagii, wi ka Andere ka Pιεε, wuu teugiba. ⁴⁵ Filipu u da u Natanieli kasuma ma u n̄n s̄ɔwa u n̄ε, sa ȳero wi wa win gari ba yoru M̄owisi, ka Gusunɔn sɔmbun tirenɔ. Ȳero wiya, Yesu Nasaretigii, Yosefun bii.

⁴⁶ Natanieli u n̄n bikia u n̄ε, ḡaa geenu koo kp̄i nu yari saa Nasaretin di?

Filipu u n̄ε, u na u wa.

⁴⁷ Ye Yesu u Natanieli wa u sisi win mi, u wi tusia batuma s̄ɔɔ u n̄ε, i m̄εriɔ, Isirelin biin tii tiwa u wee mini, win nukurɔ taki sari.

⁴⁸ Natanieli u n̄n bikia u n̄ε, man diya a man ȳ.

Ma Yesu u n̄ε, na nun wa d̄arun nuurɔ Filipu u sere nun soka.

⁴⁹ Natanieli u n̄ε, yinni, wunε Gusunɔn Biiwa! Wunε Isireliban sina bokowa!

⁵⁰ Yesu u n̄n bikia u n̄ε, a naane doke ȳen s̄ɔ na n̄ε, na nun wa d̄arun nuurɔ? Kaa maa ḡaanu wa ni nu nini kp̄aru kere.

⁵¹ Ma u bu s̄ɔwa u n̄ε, ka geema, na b̄εε s̄ɔmɔ, i ko w̄ollu wa ta wukiara, kpa Gusunɔn ḡaradoba ba n ȳɔmɔ ba n saramamɔ Tɔnun Biin wii w̄ollɔ.

2

Kurɔ kpaaru Kanaɔ

¹ S̄ɔ itase ba kurɔ kpaaru m̄ɔ Kanaɔ, Galilen temɔ. N deema Yesun m̄ero u w̄a mi. ² Ba maa Yesu ka win bw̄abu sokusia kurɔ kpaɔ yeru mi. ³ Ye ben tam mu k̄omia, yera Yesun m̄ero u Yesu s̄ɔwa ma ba ñ maa tam m̄ɔ.

⁴ Ma Yesu u n̄ε, na n̄ε ya? A ku man s̄ɔ ye kon ko, nen saa kun tura gina.

⁵ Ma win m̄ero u s̄ɔm kowobu s̄ɔwa u n̄ε, bu koowo kpuro ye Yesu u gerua.

⁶ N deema boosu n̄ɔba tia su w̄a mi, mi s̄ɔ Yuuba ba ra nim doke wasin s̄arasiabun s̄ɔ. Gen baagere ga koo ditiri wunɔbun (100) saka mwa. ⁷ Yesu u s̄ɔm kowo be s̄ɔwa u n̄ε, bu nim yibio boo si s̄ɔɔ.

Ma ba yibia ka n̄ɔwɔ. ⁸ U maa n̄ε, bu s̄ɔko yande bu ka da kurɔ kpaɔ ten tɔnweron mi.

Ma ba s̄ɔka ba ka da. ⁹ Ma tɔnwerɔ wi, u tam m̄ε denda, m̄ε Yesu u gosia mi. Adama u ñ ȳ man diya mu na, s̄ɔm kowo be ba nim m̄ε taka beya ba ȳ. Yera tɔnwerɔ wi, u kurɔ kpaɔn durɔ soka ¹⁰ u n̄n s̄ɔwa u n̄ε, sii baawure u ra ka tam durom n̄ewa gina, yen biru kpa u ka na m̄ε mu ñ m̄εnɔ dobu tura, sanam m̄ε tamba durom m̄ε n̄ra ba tonda. Adama wunε a raa tam durom meni berua sere ka t̄.

¹¹ Maamaaki yeni ye Yesu u kua Kanaɔ, Galilen temɔ mi, yeya ya s̄a gbiikaa win maamaaki be u kua s̄ɔɔ. Miya u win yiiko s̄ɔsi, ma win bw̄aba n̄n naane doke.

¹² Yen biru u sara u da Kapenamɔ ka win m̄ero ka win w̄nɔbu ka win bw̄abu adama ba ñ te mi.

Yesu u dua s̄a yerɔ

(I maa m̄εriɔ Mateu 21:12-13, Maaku 11:15-17, Luku 19:45-46)

¹³ Yuuban tão bakaru te ba ra soku Gão sararibu, ta turuku kua. Ma Yesu u da Yerusalemuã. ¹⁴ Ma u yãanu ka nee ka totoberẽ dãrobu deema sãa yerun yaaraã, ka maa be ba sã ba gobi kãsimã. ¹⁵ Ma u wẽen koromgba kua u bu gira be kpuro sãa yerun yaaran di, ka maa yãanu ka nee. Ma u be ba gobi kãsimã gobi yari ye u ben tabulu fukamã. ¹⁶ Ma u totoberẽ dãrobu sãowa u nee, i ka yabu ye kpuro yario min di, i ku nen Baaban yenu gãsia yaburu.

¹⁷ Yera win bwãaba yaaya ye ba yorua Gusunãn gari são ba nee, “Wunen dirun kãra man menimã nge dão.”

¹⁸ Yera Yuuba ba nũn bikia, yĩre terã kaa kpĩ a sun sãosi su ka gia ma a kookoo sin yiiko mã.

¹⁹ Yesu u bu wisa u nee, i sãa yee te suro, são itan baa são kon maa tu seesia.

²⁰ Ma Yuuba ba nee, wão weeru ka nãoba tia ba kua sãa yee ten bana são, amãna kaa koosina a ka tu seeya são ita são.

²¹ Adama sãa yee tẽn gari u mã, win wasiya. ²² Sanam me Yesu u seewa gõrin di, win bwãaba gari yini kpuro yaaya yi u raa gerua, ma ba Gusunãn gari naane doke ka sere maa gari yi Yesun tii u raa bu sãowa.

Yesu u tãmbu kpuro yẽ

²³ Sanam me Yesu u wãa Yerusalemuã Gão sararibun tão bakaru são, tãn dabira nũn naane doke, ye ba win sãm maamaakiginu wa ni u kua. ²⁴ Adama u ñ win tii bu wẽ yẽn sã u be kpuron gõrusu yẽ. ²⁵ N ñ maa tilasi goo u ka nũn tãnun daa tusia, domi u yẽ sãa sãa ye ya wãa tãnun nukurã.

3

Yesu ka Nikodemu

¹ Durã goo wãa Falisiba são wi ba ra nee Nikodemu, u sãawa Yuuban tãnwero.

² Durã wi, u da Yesun mi são teeru wãkuru, ma u nee, yinni, sa yẽ ma Gusunãwa nun gõrima a ka sun keu sãosi, domi goo sari wi u koo kpĩ u sãm maamaakigii nini ko nĩn bweseru a ra ko, ma n kun mã Gusunã wãa ka yẽro.

³ Ma Yesu u nee, ka geema, na nun sãomã, ma n kun mã ba tãnu mara nãn mæeruse, u ñ kpẽ u ko ban te Gusunã u swĩgii.

⁴ Nikodemu u nũn bikia u nee, amãna ba koo tãnu ma kpam sanam me u bukura. U koo kpĩ u wura win mæron nukurã bu sere nũn ma nãn mæeruse?

⁵ Yesu u nũn wisa u nee, geema na nun sãomã, goo sari wi u koo kpĩ u ko ban te Gusunã u swĩgii ma n kun mã ba nũn mara ka nim ka Gusunãn Hunde.

⁶ Tãnuwa tãnu u ra ma, Gusunãn Hunde maa, hundewa u ra ma. ⁷ A ku biti ko yẽn sã na nun sãomã ma ba ñ koo ko ba kun tãnu mara nãn mæeruse. ⁸ Woo ga mã mi ga kĩ, ma a gen damu nãomã, adama a ñ yẽ min di ga na ka mi ga dão. Meya n sãa ka baawure wi Gusunãn Hunde u mara.

⁹ Ma Nikodemu nũn bikia u nee, amãna yabu ye, ya koo ka koorã me.

¹⁰ Yesu u nee, wunẽ wi a keu sãosimã Isireliban mi, ma a kun yabu yeni yẽ?

¹¹ Ka geema na nun sãomã, bese sa gerumãwa ye sa yẽ, ma sa yen areru dimã ye sa wa. Ka me, i ñ kĩ i besen areru wura. ¹² I ñ man naane doke sanam me na bee handunia yen gari sãomã. Amãna i ko ka naane doke na n bee Gusunã wõllun gari sãowa. ¹³ Goo sari wi u yãowa Gusunã wõllõ ma n kun mã Tãnun Bii, wi u sarama saa Gusunã wõllun di.

¹⁴ Nge me Mãwisi u waa sua wõllõ gbaburu são, nge meya Tãnun Bii wi, u ñ koo ko u kun suare tem di, ¹⁵ kpa baawure wi u nũn naane doke u n wãaru mã te ta ku ra kpe. ¹⁶ Domi Gusunã u handuniagibun kĩru mã, sere u win Bii tãn durã teeruru bu wẽ, kpa baawure wi u nũn naane doke, u ku kam ko, adama

u n wāaru mō te ta ku ra kpe. ¹⁷ Gusunō u n win Bii gōrime handuniaō u ka handunia taare wē, adama handunia yu ka faaba waarawa saa win min di.

¹⁸ Baawure wi u nūn naane doke, ba n nūn taare wēemō, adama wi u kun nūn naane doke ba yēro taare wē kō, yēn sō u n Gusunōn Bii teereru naane doke. ¹⁹ N wee min di taare wēebu na. Yam bururam mu na handuniaō, adama tōmba yam wōkuru kīa n yam bururam kere yēn sō ben kookoosu kun wā si ba mō. ²⁰ Domi baawure wi u daa kōsa mō, u ra n yam bururam tusawa. U ku ra maa ne yam bururam sō, kpa win kookoosu su ku raa sōsire. ²¹ Adama wi u gea mō, wiya ra ne yam bururam sō kpa bu ka wa ma win kookoosu su kooramōwa Gusunōn min di.

Yesu ka Yohanu

²² Amen biru Yesu ka win bwāabu ba da Yudean temō. Miya u ka bu sina, ma u dera ba tōmbu batemu mō. ²³ Yohanun tii u tōmbu batemu mō Enōnuō, Salimun bōkuō, yēn sō nim yiba mi. Ma tōmba daamō win mi, u bu batemu mō.

²⁴ Saa ye, ba n gina Yohanu pirisōm diru dokem kpa.

²⁵ Sanam mēya sikirinō ga seewa Yohanun bwāabu ka Yuu goon suunu sō sārasiabun garin sō. ²⁶ Ma ba da Yohanun mi, ba nee, yinni a durō wi yaaye? Wi u raa wā ka wunē sannu Yuudenin guruō, win seeda a di? N wee, u maa dera ba tōmbu batemu mō ni. Tōmbu kpuro ba maa daamō win mi.

²⁷ Yohanu u bu sōwa u nee, goo sari wi u koo gāanu wa ma n kun mō ni Gusunō u nūn wē. ²⁸ Been tii i sāa nen seedagibu ye na gerua ma n nē, Kirisi wi, adama ba man gōrimawa n ka nūn swaa gbiiya. ²⁹ I n yē ma wi u kurō kpaō mō, wiya kurō kpaon durō? Durō win bōrō wi u nūn yōre u win nō nōmō, wiya nuku dobu mō. Yen sōna nen tiin nuku dobu yiba. ³⁰ Yesun beere ya koo sōsiwa, kpa negia yu kaara.

Wi u na saa Gusunō wəllun di

³¹ Wi u na saa wəllun di u kpuro kere. Wi u wāa handuniaō, handuniagiwa u sāa, handuniagia u ra n gerumō. Wi u maa na saa wəllun di u kpuro kere. ³² Ye u wa ka ye u nua, yen arera u dimō. Adama goo sari wi u win areru wura. ³³ Baawure wi u win areru wura, u seeda diwa ma Gusunō sāa geegii. ³⁴ Wi Gusunō u gōrima, wiya u Gusunōn gari gerumō, domi Gusunōn Hunde yibawa wi sō. ³⁵ Baaba u win Bii kī, ma u nūn yabu kpuro nōmu sandia. ³⁶ Wi u Bii naane doke u wāaru mō te ta ku ra kpe. Wi u kun maa Bii wi mem nōwē, u n wāa te wasi, adama Gusunōn mōru wāa yēron wirō.

4

Yesu ka kurō Samarigii

¹ Falisiba ba nua ma Yinni Yesu u bwāabu waamō u batemu mō n Yohanu kere. ² N sere deema n nē Yesun tii u ra batemu ye ko, win bwāaba ba mō. ³ Sanam mē Yesu u nua ye ba gerumō, u yara Yudean di ma u gōsira u da Galile gia. ⁴ Ye u dōō mi, tilasiwa u ka Samari sara.

⁵ Ma u tura Samarin wuu gagu sō ge ba ra nee Sikari, ge ga wāa tem men bōkuō mē Yakōbu u Yosefu win bii kā. ⁶ Miya Yakōbun dōkō ya wāa. Yesu u wasira win sanum sō, ma u sina dōkō yen bōkuō. N deema saa ye, sō wii wolla.

⁷ N wee kurō Samarigii goo u nim takam na mi, ma Yesu u nūn nim kana u nō.

⁸ Saa ye, win bwāaba kusenu dwem da wuu sō. ⁹ Ma kurō Samarigii wi, u nūn bikia u nee, amōna wunē wi a sāa Yuu, a ka man nim kanamō a nō, ne wi na sāa Samarigii.

N deema Yuuba ka Samarigibu ba ku ra tɔbirine. ¹⁰ Yesu u nùn wisa u neɛ, à n daa Gusunɔn kɛru yɛ, ma a maa nùn yɛ wi u nun nim bikiamɔ, kaa raa man bikiawa kpa n nun nim wāarugim kɛ.

¹¹ Ma kurɔ wi, u neɛ, tɔnwerɔ, ma a kun maa dɔkɔ kaaru mɔ ni, dɔkɔ ye wee ya maa duku, ma giara kaa nim wāarugim me wa. ¹² Bɛsɛn sikado Yakɔbu wiya u sun dɔkɔ yeni gbeeya. Wi ka win bibu ka win yaa sabenu kpuro ba maa nɔra mi. Wunɛ a Yakɔbu bɛsɛn sikado wi kerewa?

¹³ Yesu u nùn wisa u neɛ, baawure wi u nim me nɔrumɔ, nim nɔru ga koo maa nùn ko. ¹⁴ Adama baawure wi u koo nim nɔ, me kon nùn kɛ, nim nɔru ga ñ maa yɛro mɔ ka baadommaɔ. Domi nim me na kon nùn kɛ mu koo ko bwia yɛro sɔɔ, ye ya ko n nim sumɔ, me mu tɔnu wāaru te ta ku ra kpe wɛɛmɔ.

¹⁵ Ma kurɔ wi, u neɛ, tɔnwerɔ, a man nim me kɛɛyɔ kpa nim nɔru gu ku maa man ko n sere neɛ, kon nim takam na mini.

¹⁶ Yesu u nùn sɔɔwa u neɛ, a doo a wunen durɔ sokuma i na mini.

¹⁷ Ma kurɔ wi, u neɛ, na ñ durɔ mɔ.

Ma Yesu u neɛ, gema a gerua ma a kun durɔ mɔ, ¹⁸ domi durɔbu nɔɔbuwa a raa mɔ. Wi a maa mɔ tɛ, u ñ sãa wunen durɔ. Gema a man sɔɔwa.

¹⁹ Ma kurɔ wi, u neɛ, tɔnwerɔ, na wa ma wunɛ Gusunɔn sɔmɔwa. ²⁰ Bɛsɛ Samarigibu, bɛsɛn sikadoba ba ra raa Gusunɔ sãwa guu tenin wɔllo, ma bɛɛ Yuuba i neɛ, Yerusalemuɔra n weene ba n da Gusunɔ sã.

²¹ Yesu u nùn sɔɔwa u neɛ, kurɔ wunɛ, a nen gari naane koowo yi na nun sɔmɔ. Saa ya sisi yɛ sɔɔ ba ñ maa Gusunɔ Baaba sãamɔ guu tenin wɔllo, ñ kun me Yerusalemuɔ. ²² Bɛɛ Samarigibu, i ñ yɛ wi i sãamɔ. Bɛsɛ Yuuba sa yɛ wi sa sãamɔ domi faaba ya weewa saa Yuuban min di. ²³ Adama saa ya sisi, ya mam tunuma kɔ, yɛ sɔɔ sãa geobu ba ko n Gusunɔ Baaba sãamɔ hunde sɔɔ ka gem sɔɔ. Benin bwesera u kasu bu nùn sã. ²⁴ Gusunɔ u sãawa hunde, be ba maa nùn sãamɔ, ba koo nùn sãwa hunde sɔɔ ka gem sɔɔ.

²⁵ Ma kurɔ wi, u nùn sɔɔwa u neɛ, na yɛ ma Mesi wi, wi ba ra maa soku Kirisi, u sisi. Wiya ù n tunuma u koo sun baayere nɔɔsia.

²⁶ Ma Yesu u neɛ, nɛna mi, ne wi na ka nun gari mɔ.

²⁷ Sanam me sɔɔra Yesun bwãaba tunuma. N bu biti kua too too ye ba wa u ka tɔn kurɔ gari mɔ. Ka me, ben suunu sɔɔ goo kun kurɔ wi bikie mba u kɛ. Ba ñ maa Yesu bikie, mba n kua u ka kurɔ wi gari mɔ.

²⁸ Sanam meya kurɔ wi, u win tooru deri, ma u gɔsira u da wuuɔ. ²⁹ U wuuɔgibu sɔɔwa u neɛ, i na i durɔ goo wa wi u man sɔɔwa ye na raa kua kpuro. Ñ n man na, n ñ Kirisi wi mi re?

³⁰ Ba yarima wuun di ma ba da win mi gia.

³¹ Saa ye sɔɔra win bwãaba nùn suuru kana ba neɛ, yinni a den gãanu dio.

³² Adama u neɛ, na dɛanu ganu mɔ ni bɛɛ i ñ yɛ.

³³ Yen sɔna bwãa be, ba bikianamɔ nge goo u ko n ka nùn dɛanu naawɛwa u di?

³⁴ Yesu u bu sɔɔwa u neɛ, nen dɛana n wi u man gɔriman gɔru kɛru ko kpa n win sɔmburu wiru go. ³⁵ Bɛɛ i ra gere i neɛ, n tie suru nne gɛɛbun saa yu ka turi. Adama na bɛɛ sɔmɔ, i gbea mɛerio i wa nge me baayeren sambu tura.

³⁶ Wi u gɛɛmɔ u win kɔsiaru mwaaamɔ kɔ, u maa guramɔ ye ya ko n wãa sere ka baadommaɔ, kpa wi ka duuro ba n nuku dobu mɔ sannu. ³⁷ Mɔn teni, ta sãa gem te ta gerumɔ ta neɛ, goo u duurumɔ, goo maa gɛɛmɔ. ³⁸ Na bɛɛ gara i ka gɛ mi i ñ daa duure. Gaba ba duura, wee bɛɛ i yen are dimɔ.

³⁹ Samarigibu dabiru wuu ge sɔɔ, ba Yesu naane doke kurɔ win seedan sɔ, ye u gerua ma Yesu u nùn sɔɔwa yabu ye u raa kua kpuro. ⁴⁰ Yen sɔna ye

Samarigibu ba da ba nùn deema, ba nùn suuru kana u ka bu sina. Ma u ka bu sina sɔɔ yiru. ⁴¹ Be ba maa nùn naane doke win tiin garin sɔ, beya ba dabiru bo. ⁴² Ma ba kurɔ wi sɔɔwa ba nee n ñ mɔ win gere tɔnan sɔ be, ba Yesu naane doke. Ba maa nùn naane dokewa win tiin gari yi ba nuan sɔ, ma ba gia ka gem ma wiya Kirisi, handunian Faaba kowo.

Yesu u wirugii goon bii bekia

⁴³ Sɔɔ yiru yen biru Yesu u doona min di, ma u da Galilen temɔ. ⁴⁴ Domi win tii u gerua u nee, sɔmɔ ku ra n beere mɔ win tiin temɔ. ⁴⁵ Sanam me u tura Galileɔ, ma Galilegibu ba nùn dam koosia ka nuku dobu domi ben tii ba raa tɔɔ bakaru da Yerusalemɔ, ba maa baayere wa ye u kua tɔɔ baka te sɔɔ.

⁴⁶ Ma Yesu u kpam wura Kanaɔ Galilen temɔ, mi u nim gɔsia tam. Durɔ goo maa wāa mi, sunɔn asakpɔbu sɔɔ win bii u barɔ Kapenamɔ. ⁴⁷ Ye asakpɔ wi nua ma Yesu u yara Yudean di u na Galileɔ, yera u da win mi, ma u nùn suuru kana u na Kapenamɔ u nùn win bii bekia, wi u wasikiramɔ. ⁴⁸ Yera Yesu nùn sɔɔwa u nee, ma n kun mɔ bee i yīreru wa ka sɔm maamaakiginu, i ñ naane dokemɔ.

⁴⁹ Ma asakpɔ wi, u nee, Yinni a gem mɔ, a na a bii wi wa u sere gbi.

⁵⁰ Ma Yesu u nùn sɔɔwa u nee, u doo, win bii u bekura.

Ma durɔ wi, u Yesun gari naane doke yi u nùn sɔɔwa ma u doona. ⁵¹ Sanam me u dɔɔ yenuɔ, u ka win sɔm kowobu yinna swaaɔ ma ba nùn sɔɔwa ma win bii u bekura.

⁵² Ma u bu bikia saa yerà u bekura. Ba nùn sɔɔwa ba nee, gīa sɔɔ sɔɔn kɔba tia dee deewa bara te, ta nùn deri.

⁵³ Sanam meya bii win baaba u yaaya ma saa yera mam mam Yesu u nùn sɔɔwa ma win bii u bekura. Ma asakpɔ wi ka win yenugibu kpuro ba Yesu naane doke.

⁵⁴ Yeniwa maamaaki yiruse ye Yesu u kua, sanam me u yara saa Yudean di u da Galileɔ.

5

Yesu u barɔ goo bekia

¹ Yen biru Yuuban tɔɔ bakaru gara tura, ma Yesu u da Yerusalemɔ. ² Yeru gaga wāa wuu ge sɔɔ, yāanun duu yerun bakuɔ, ga kɔnnɔsu nɔɔbu mɔ. Gen yīsira Betisata ka Heberum. ³ Kɔnnɔ si sɔɔra barɔ dabira ra ne ta n kpī, wɔkɔbu ka yemɔbu ka bèn wasin bee tia ya gu. [Miya ba ra n kpī ba nim buriru mara.

⁴ Domi gasɔ ka gasɔ Yinnin gɔrado u ra saramɔ u du yeru ge sɔɔ, kpa u nim me buri. Nīm me, mù n burira mu kpa, wi u gbia u dua me sɔɔ u ra bekurewa baa ñ n bara teren na yēro u mɔ.] ⁵ Durɔ goo maa wāa mi, wi u barɔ saa wɔɔ weeru yiru sarin di. ⁶ Yesu u nùn wa u kpī mi. Ye u maa gia ma u wāa mi n te, u nùn bikia u nee, a kī a bekura?

⁷ Barɔ wi, u nùn wisa u nee, Yinni, na ñ goo mɔ wi u koo man sua u kpēe yeru ge sɔɔ, sanam me nim mu burira. Nà n tatirimɔ n ka du mi, goo u ra man kāsīwa.

⁸ Yesu u nùn sɔɔwa u nee, a seewo a wunen kɔɔ sua kpa a n sīimɔ.

⁹ Mii mii durɔ wi, u bekura ma u win kɔɔ sua u sīimɔ.

N deema tɔɔ te, ta sāawa tɔɔ wērarugiru. ¹⁰ Yen sōna Yuuba ba durɔ wi sɔɔwa wi ba bekia mi, ba nee, tɔɔ wērarugira gisɔ, wooda ya maa yina goo u kɔɔ sɔbe.

¹¹ Ma u bu sɔɔwa u nee, wi u man bekia, wiya u nee n nen kɔɔ suo na n sīimɔ.

¹² Ba nùn bikia ba nee, wara nun sɔɔwa a wunen kɔɔ suo a n sīimɔ.

¹³ N deema durɔ wi ba bekia mi, u n̄ ȳero ȳe, domi Yesu u doona min di, tɔn wɔru ge ga w̄a min s̄o.

¹⁴ Yen biru Yesu u n̄n wa s̄a yerɔ ma u n̄e, n wee a bekura, a ku ra maa durum ko, kpa k̄sa ye ya yeni kere yu ku raa maa nun deema.

¹⁵ Ma durɔ wi, u wura Yuu ben mi gia u bu s̄ɔwa ma Yesuwa u n̄n bekia.

¹⁶ Yenin saabuwa Yuuba ba Yesu n̄ni s̄ɔru torua ȳen s̄o u yabu yen bweseru kua t̄ɔ w̄eraruḡiru s̄o. ¹⁷ Adama Yesu u bu s̄ɔwa u n̄e, nge me nen Baaba u s̄omburu m̄o sere ka t̄e, meya nen tii na maa m̄o.

¹⁸ Gari yin s̄ɔna Yuuba ba kpam hania sosi bu ka n̄n go, n n̄ m̄o ȳen s̄o u t̄ɔ w̄eraruḡiru sank̄a t̄ona, adama ȳen s̄o u maa n̄e win Baabawa Gusunɔ. Me sum̄a u ka win tii Gusunɔ n̄erasinam̄o.

Gusunɔn Biin yiiko

¹⁹ Yera Yesu u n̄e, ka geema na bee s̄ɔm̄o, ne Bii na n̄ kp̄e n ḡaanu ganu ko ka nen tii ma n̄ kun m̄o ḡaa ni na wa nen Baaba u m̄o. Baayere ye Baaba u m̄o, yera ne Bii na maa m̄o. ²⁰ Domi Baaba u win Bii k̄i, ma u n̄n yabu baayere s̄ɔsim̄o ye u m̄o. U koo n̄n s̄omburu s̄ɔsi te ta teni kere, kpa bee kpuro i ka biti ko.

²¹ Nge me Baaba u ra ḡaribu seeye kpa u bu ko wasobu, nge meya maa, be Bii u k̄i u w̄aaru w̄e, u bu tu w̄em̄o. ²² Baaban tii u ku ra maa ḡoo siri, adama u siribu kpuro win Bii n̄omu sondia, ²³ kpa t̄ombu kpuro bu ka Bii beere w̄e nge me ba Baaba beere w̄em̄o. Wi u kun Bii beere w̄e, Baabawa u n̄ beere w̄e, wi u n̄n ḡarima.

²⁴ Ka geema na bee s̄ɔm̄o, baawure wi u nen gari swaa daki, ma u wi u man ḡarima naane doke, ȳero w̄aaru m̄o te ta ku ra kpe. U n̄ maa sisi siri yerɔ, adama u ḡoo sarari u dua w̄aaru s̄o. ²⁵ Ka geema na bee s̄ɔm̄o, saa ya sisi ya mam tunuma k̄o, ye ḡaribu ba koo Gusunɔn Biin n̄o n̄o. Be ba koo maa gu n̄o ba ko n̄ w̄aaru m̄o. ²⁶ Nge me Baaba win tii u s̄a w̄aaran nuuru, nge meya u maa win Bii kua w̄aaran nuuru. ²⁷ Ma u n̄n yiiko w̄e u ka siribu ko ȳen s̄o wiya Tɔnun Bii wi. ²⁸ I ku biti ko yenin s̄o, domi saa ya sisi ȳe s̄o be ba w̄a sikira ba koo win n̄o n̄o ²⁹ kpa bu yari. Be ba gea kua ba koo sikura bu ka w̄aaru di. Be ba maa k̄sa kua kpa bu sikura bu ka bu siri.

Yesun yiikon areru

³⁰ Yesu maa n̄e, na n̄ kp̄e n ḡaanu ganu ko ka nen tii. Nge me Baaba man s̄ɔsim̄o, nge meya na ra ka siri, kpa nen siribu bu n̄ ka s̄a dee dee, domi n̄ n̄ m̄o nen tiin ḡ̄ru k̄ira na kasu, ma n̄ kun m̄o wi u man ḡarimagiru. ³¹ N̄a n̄ nen tii areru diiyamme, are te, ta n̄ naane m̄o. ³² Adama ḡoo w̄a wi u man areru diiyamme, na maa ȳe ma ye u man geruamme ya s̄awa gem. ³³ Bee i beɛn s̄om̄bu ḡɔra Yohanun mi, ma u gem areru di. ³⁴ N n̄ m̄o tilasi t̄onu u man areru diiya, na gesi yeni gerum̄owa kpa i ka faaba waara. ³⁵ Yohanu u s̄awa nge fitila ge ga men̄i ga yam bururasie. Bee i k̄ia i n̄ nuku dobu m̄o win yam bururam me s̄o saa fiiko. ³⁶ Adama na areru m̄o te ta Yohanugiru kp̄aaru kere. Yera s̄oma ye na m̄o, ye Baaba man n̄omu sondia. Yeya ya s̄ɔsim̄o ma Baabawa u man ḡarima. ³⁷ Baaba wi u maa man ḡarima win tii u man areru diiya. Bee i n̄ win n̄o n̄ore baa n̄on teeru, i n̄ maa ka n̄n n̄onu waare. ³⁸ I n̄ win gari wure ȳen s̄o i n̄ ȳero naane doke wi u ḡarima. ³⁹ Bee i ra n̄ meerim̄o Gusunɔn gari s̄o ȳen s̄o i t̄amaa i ko w̄aaru te ta ku ra kpe wa mi s̄o. N deema gari yiya yi man areru diiyamme. ⁴⁰ Ka me, i yina i na nen mi kpa i n̄ ka w̄aaru m̄o.

⁴¹ Na n̄ beere kasu t̄ombun mi. ⁴² Adama na bee ȳe. Na ȳe ma beɛn tii i n̄ Gusunɔn k̄iru m̄o beɛn nukurɔ. ⁴³ Na nawa ka nen Baaban ȳisuru, ma i n̄ man

wure. Adama goo ù n na ka win tiin yĩsiru, wiya i ko wura. ⁴⁴ Bɛɛ i ra kã i bɛɛɛ kuana, adama i ku ra Gusunɔ turon bɛɛɛ kasu. Ñ n mɛn na, amɔna i ko ka naane doke. ⁴⁵ Ka mɛ, i ku bwisiku ma nɛna kon bɛɛ durum mani Baaban mi. Mɔwisiwa koo bɛɛ durum mani, wɔn gari i naane sãa. ⁴⁶ Bɛɛ i n daa Mɔwisi naane doke ka gem, i ko raa maa nɛn tii naane doke, domi nɛn gariya Mɔwisi u yorua. ⁴⁷ Adama i ñ win gari naane doke. Ñ n mɛn na, amɔna i ko ka nɛn gari naane doke.

6

Yesu u tɔmbu nɔrɔbun

suba nɔɔbu diisia

(I maa mɛɛrio Mateu 14:13-21, Maaku 6:30-44, Luku 9:10-17)

¹ Amen biru Yesu u daa bure te tɔbura te ba ra soku Galilen daa bureru, tera ba ra maa soku Tiberia. ² Miya tɔn wɔru guna ya nùn swĩ yèn sɔ ba win sɔm maamaakiginu wa ni u kua barɔbu sɔɔ. ³⁻⁴ Ye Yuuban tɔɔ baka te ba ra soku Gɔɔ sararibu ta turuku kua, Yesu u yɔɔwa guuru wɔllɔ u sina ka win bwãabu sannu. ⁵ Ye u win nɔni sua wɔllɔ ma u tɔn dabiru wa ta sisi win mi, ma u Filipu bikia u nɛɛ, ma gia sa ko dīanu wa su dwe tɔn beni bu ka di. ⁶ U yeni geruawa u ka Filipun laakari mɛɛri, domi win tii u yɛ kɔ ye u koo ko.

⁷ Ma Filipu u nùn wisa u nɛɛ, baa sɔm kowon sɔɔ goobun (200) gobi kun tura su ka dīanu dwe tɔn beni bu ka di, baa ñ n fiiko fiikon na.

⁸ Win bwãabun turo, wi ba ra soku Andere, Simɔɔ Piɛɛn wɔnɔ, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, ⁹ bii tɔn durɔ goo wãa mini wi u pɛɛ nɔɔbu mɔ ka swɛɛ piiminu yiru. Adama mba yeni ya koo ko tɔn dabi teni sɔɔ.

¹⁰ Ma Yesu u nɛɛ, i de tɔn be, bu sina.

N deema yaka kpɛnsu yiba mi, ma tɔn be, ba sina si sɔɔ. Tɔn durɔbun geera tura nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000). ¹¹ Ma Yesu u pɛɛ ye sua u Gusunɔ siara. Ye u kpa u dera ba tɔn be yabua be ba sɔ mi, mɛya maa ka swɛɛ yi. Ma tɔn be kpuro ba di nge mèn nɔru ba kã. ¹² Ye ba deba ba kpa u win bwãabu sɔɔwa bu guro ye n tie kpa n ku raa kam ko.

¹³ Ma ba pɛɛ nɔɔbu yen ye ba di n tiara gure birenu wɔkura yiru sɔɔ.

¹⁴ Sanam mɛ tɔn be, ba sɔm maamaakigiru wa te Yesu u kua ba gerua ba nɛɛ, ka geema, wiya Gusunɔn sɔmɔ wi u sisi handuniaɔ.

¹⁵ Ye Yesu u gia ma ba wesianamɔwa bu ka nùn mwa bu sunɔ ko, yera u gosira u da guuru wɔllɔ wi turo.

Yesu u sīmɔ nim wɔllɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 14:22-33, Maaku 6:45-52)

¹⁶ Ye n kua yoka ma win bwãabu ba da Galilen daa burerun goorɔ. ¹⁷ Ba dua goo nimkuu sɔɔ ma ba daa bureru tɔburɔ ba daa Kapenamɔ gia. Saa ye, yam t̄ira kɔ, ma Yesu kun bu deemam kpa. ¹⁸ Wee daa bureru ta burinamɔ yèn sɔ woo damguu ga mɔ. ¹⁹ Ye ba ka seseru nim mura nge kilo nɔɔba tian saka, ba Yesu wa u sīmɔ nim wɔllɔ u wee goo nimkuu gia, ma bɛrum bu mwa. ²⁰ Adama Yesu u nɛɛ, nɛna, i ku bɛrum ko.

²¹ Sanam mɛya ba ka nùn nuku dobu mwa goo nimkuu sɔɔ. Mii mii goo nimkuu ge, ga tura mi ba dɔɔ.

Tɔn dabinu Yesu kasu

²² Yen sisiru tɔn be ba gia wãa daa bure ten guru mi, ba yaaya ma goo nimkuu teuwa ga raa wãa mi. Ba maa yɛ ma Yesu kun due goo ge sɔɔ ka win bwãabu sannu, be tɔnawa ba doona. ²³ Wee, goosu gasu maa na yam min

bokuo mi ba pɛɛ di saa ye Yinni u Gusunɔ siara u kpa. ²⁴ Yen sɔna ye ba wa ma Yesu ka win bwāabun goo kun wāa mi, ba goo si dua ba da Kapenamuo ba Yesu kasu.

Yesuwa dīa wāaruginu

²⁵ Ye tɔn be, ba Yesu wa daa bure ten gooru giɔ, ba nùn bikia ba nɛɛ, yinni, domma a na gee?

²⁶ Yesu u bu wisa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔmɔ, bɛɛ i man kasuwa yèn sɔ i pɛɛ di i deba, n ñ mɔ yèn sɔ i nɛn sɔm maamaakiginu wa. ²⁷ I ku dīa ni nu ra kɔsi tɔnan sɔmburu ko, adama i dīa ni nu wāaru te ta ku ra kpe wɛman sɔmburu koowo. Dīa niya Tɔnun Bii u koo bɛɛ wɛ yèn sɔ wiya Gusunɔ Baaba u win yiikon yireru dokea.

²⁸ Sanam mɛya ba nùn bikia ba nɛɛ, mba sa ko ko su ka sɔma ko ye Gusunɔ u kī.

²⁹ Yesu u bu wisa u nɛɛ, sɔmbu te Gusunɔ u kī, tera i win gɔro naanɛ doke.

³⁰ Ba nùn bikia ba nɛɛ, yīre terà kaa sun sɔsi kpa su ka nun naanɛ doke. Nge sɔmbu terà kaa ko. ³¹ Bɛɛn sikadoba ba dīa ni ba ra soku manna di gbaburu sɔɔ, nge mɛ ba yorua ba nɛɛ, “Saa Gusunɔ wɔllun diya u bu dīanu kā ba di.”

³² Yesu nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔmɔ, n ñ mɔ Mɔwisiwa u bɛɛ dīanu wɛ saa wɔllun di, adama nɛn tiin Baabawa u bɛɛ dīa geenu wɛɛmɔ saa wɔllun di.

³³ Domi dīa ni Gusunɔ u wɛɛmɔ, niya wi u sarama saa Gusunɔ wɔllun di ma u handuniagibu wāaru wɛɛmɔ.

³⁴ Ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, Yinni, a n sun dīa ni wɛɛmɔ baadomma.

³⁵ Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, nɛna dīa wāaruginu. Baawure wi u na nɛn mi, gɔɔra kun maa nùn goomɔ. Wi u maa man naanɛ doke, nim nɔru ga ñ nùn goomɔ ka baadommaɔ.

³⁶ Adama, nge mɛ na raa bɛɛ sɔɔwa, i man wa kɔ, i ñ maa man naanɛ doke. ³⁷ Baawure wi Baaba man wɛ u koo na nɛn mi. Wi u maa na nɛn mi, na ñ nùn yinamɔ, baa ñ n kua amɔ.

³⁸ Domi na saramawa saa Gusunɔ wɔllun di n ñ mɔ n ka nɛn tiin gɔru kīru ko ma n kun mɔ wi u man gɔrimagiru. ³⁹ Wi u man gɔriman gɔru kīi te wee, n ku ra goo kɔ baa tɔn turo be u man wɛ sɔɔ, adama n ka be kpuro seeyawa gɔrin di sanam dāakim sɔɔ.

⁴⁰ Nɛn Baaban gɔru kīi tera, baawure wi u Bii wa, ma u nùn naanɛ doke, u n wāaru mɔ te ta ku ra kpe. Kon maa yɛro seeya gɔrin di sanam dāakim sɔɔ.

⁴¹ Sanam mɛya Yuuba ba wɔki, yèn sɔ u gerua ma wiya dīa ni nu sarama saa Gusunɔ wɔllun di. ⁴² Ma ba bikiana ba nɛɛ, n ñ Yesu wi mini? N ñ Yosefun bii win baaba ka mɛro sa yɛ? Amɔna u ka gerumɔ ma wiya sarama saa wɔllun di.

⁴³ Yesu u bu wisa u nɛɛ, i ku maa wɔki. ⁴⁴ Goo sari wi u koo kpī u na nɛn mi ma n kun mɔ Baaba wi u man gɔrima u yɛro gawama. Nɛna kon maa nùn seeya gɔrin di sanam dāakim sɔɔ. ⁴⁵ Gusunɔn sɔmɔbu ba yorua ba nɛɛ, “Gusunɔn tii u koo baawure keu sɔsi.”

Ñ n mɛn na, baawure wi u Baaban nɔɔ nua, ma u win sɔsiru mwa, yɛro u koo na nɛn mi. ⁴⁶ N ñ mɔ goo u Baaba waare ma n kun mɔ wi u na saa Gusunɔn min di, wiya u Baaba wa. ⁴⁷ Ka geema na bɛɛ sɔmɔ, wi u man naanɛ doke, u wāaru mɔ te ta ku ra kpe. ⁴⁸ Nɛna dīa wāaruginu. ⁴⁹ Bɛɛn sikadoba ba manna di gbaburu sɔɔ ma ba gu. ⁵⁰ Adama nɛ na ka dīanu yā ni nu sarama saa Gusunɔ wɔllun di, ni tɔnu u koo di u kun ka gu.

⁵¹ Nɛna dīa wāaruginu ni nu sarama Gusunɔ wɔllun di. Baawure wi u nu di u wāaru mɔ sere ka baadommaɔ. Dīa ni kon yɛro wɛ, nɛn wasiya yi na wɛɛmɔ handuniagibu ba n ka wāaru mɔ.

⁵² Gari yi, yi dera sikirinɔ ga dua Yuuba sɔɔ. Ba nɛɛ, amɔna durɔ wi, u koo ka sun win wasi wɛ su tem.

⁵³ Yesu u nee, ka geema na bee sɔɔmɔ, ma n kun mɔ i Tɔnun Biin yaa tema, kpa i win yem nɔ, wāaru sari bee sɔɔ. ⁵⁴ Domi baawure wi u nen yaa tema, ma u nen yem nɔra, u wāaru mɔ te ta ku ra kpe. Kon maa nùn seeya garin di sanam dāakim sɔɔ. ⁵⁵ Ka gem nen wasi dīana, nen yem maa gāa nɔrurana. ⁵⁶ Domi wi u nen yaa tema ma u nen yem nɔra, u ko n wāawa ne sɔɔ, ma nen tii ko na n maa wāa yēro sɔɔ. ⁵⁷ Baaba wasowa u man gɔrima, win saabuwa na maa wāa. Meya baawure wi u man tema, yēro u wāaru mɔ nen sɔ. ⁵⁸ Na ka dīanu yā ni nu sarama saa Gusunɔ wɔllun di. Nu ñ sāa nge dīa ni ba sokumɔ manna ni been sikadoba ba di, domi ba di, ba maa gu. Adama wi u nini di u ko n wāawa ka baadommaɔ.

⁵⁹ Yeniwa Yesu u gerua mennɔ yeru mi u bu keu sɔɔsimɔ Kapenamua.

Wāaru te ta ku ra kpen gari

⁶⁰ Sanam me win bwāa dabira gari yi nua ba nee, gari yi, gari sēsɔgiyya, wara u koo kpī u yi nɔ.

⁶¹ Yesu u gia win tii sɔɔ ma win bwāabu ba waki gari yin sɔ. Yen sɔna u bu bikia u nee, gari yi, yi bee torasiamɔwa? ⁶² Bee i n maa wa Tɔnun Bii u yɔɔmɔ u wurɔ mi u raa wāa maa ni? ⁶³ Hundewa ya ra tɔnu ko waso, wasi kun are gee mɔ. Gari yi na bee sɔɔwa, hundewa, wāara maa. ⁶⁴ Ka me, gaba wāa bee sɔɔ be ba kun naane doke. Domi Yesu u yē saa yellun di be ba kun nùn naane doke, ka wi u koo nùn dɔme.

⁶⁵ U maa nee, yenin sɔna na bee sɔɔwa ma goo sari wi u koo kpī u na nen mi, n kun ka Baaban kēru.

⁶⁶ Saa dɔma ten diya win bwāa dabira nùn suuri, ba ñ maa ka nùn sīimɔ.

⁶⁷ Yen sɔna u win bwāabu wəkura yiru ye bikia u nee, been tii maa ni? I kī i doona?

⁶⁸ Simɔɔ Pīee u nùn wisa u nee, Yinni, weren miya sa ko da. Wuna a wāaru te ta ku ra kpen gari mɔ. ⁶⁹ Tē sa naane doke, sa maa yē kam kam ma wuna Gusunɔn Bii Deero.

⁷⁰ Yesu u bu bikia u nee, n ñ nena na bee wəkura yiru ye gɔsa? Ka me, been turo u sāa Setamgii.

⁷¹ Yudasīwa u ka yā, Simɔɔ Isikariɔtun bii. Domi baa ù n wāa be wəkura yiru ye sɔɔ, wiya u koo Yesu dɔme.

7

Yesun wɔnɔbu

ba ñ nùn naane doke

¹ Amen biru Yesu u sīimɔ Galilen tem sɔɔ. U ñ kī u da Yudean tem gia yèn sɔ Yuuba ba swaa kasu bu ka nùn go. ² Ma Yuuban tɔɔ bakara turuku kooma te ba ra soku Kunun tɔɔ bakaru. ³ Yen sɔna Yesun wɔnɔbu ba nùn sɔɔwa u doonɔ min di, u da Yudeaɔ, kpa win bwāabu bu ka maa win sɔmburu wa te u mɔ.

⁴ Domi goo ku ra gāanu ko asiri sɔɔ sanam me u kasu bu nùn gia batuma sɔɔ. Û n yabu yen bweseru mɔ, u win tii handunia sɔsio.

⁵ Baa win wɔnɔbun tii, ba ñ nùn naane doke. ⁶ Yesu u bu sɔɔwa u nee, nen saa kun turim kpa, adama been saa sɔɔra i wāa mi bee. ⁷ Handuniagiba kun kpē bu bee tusi, adama ba man tusa ne, yèn sɔ na nee, ben kookoosu kun wā. ⁸ Bee, i tɔɔ baka te doo. Ne na ñ tu dɔɔ, domi nen saa kun tura gina.

⁹ Ye u bu yeni sɔɔwa u kpa, ma u sina Galile mi.

Yesu u tɔɔ bakaru da

¹⁰ Adama ye wi, Yesun wɔnɔ be, ba tɔɔ baka te doona, yera win tii u maa seewa u da mi, asiri sɔɔ. ¹¹ Yuuba ba nùn kasu tɔɔ baka te sɔɔ, ba bikiamɔ ba mɔ, mana u wāa.

¹² Dabira tɔn wɔru ge sɔɔ, ba sikirinamɔ tɛru tɛru win sɔ. Gabu ba nɛɛ, wi tɔn geowa. Ma gaba nɛɛ, u tɔmbu nɔni wɔkumɔwa. ¹³ Adama goo sari wi u Yesun gari gerua batuma sɔɔ Yuuban berum sɔ.

¹⁴ Sanam mɛ n kua tɔɔ baka ten bɔnu, Yesu u da sāa yerɔ ma u bu keu sɔɔsim wɔri. ¹⁵ Ma biti Yuuba kua. Ba bikia ba nɛɛ, amɔna durɔ wi, u ka tireru yɛ, wi, wi u kun keu kue.

¹⁶ Yesu u bu wisa u nɛɛ, nɛn sɔɔsira kun sāa nɛn tiigiru. Gusunɔgira, wi u man gɔrima. ¹⁷ Goo ù n kī u Gusunɔn kīru ko, u koo gia nge mɛ nɛn sɔɔsira sāa, ñ n Gusunɔgirun na, ñ n maa nɛn tiigirun na. ¹⁸ Goo wi u gari gerumɔ ka win tiin yiiko, u win tiin bɛɛɛ kasuwa. Adama wi u bɛɛɛ kasu ye ya sāa wi u nùn gɔrimagia, siiwa gemgii, taki sari wi sɔɔ. ¹⁹ Mɔwisi kun bɛɛ wooda wɛ ro? Ka mɛ, goo sari bɛɛ sɔɔ wi u wooda ye mɛm nɔwɛ. Ñ n mɛn na, mban sɔna i swaa kasu i ka man go.

²⁰ Tɔn wɔru ga nùn wisa ga nɛɛ, wɛɛkunu nu nun wāasi. Wara swaa kasu u ka nun go.

²¹ Yesu u bu wisa u nɛɛ, sɔm maamaakigii teeru tɔnawa na kua, ma bɛɛ kpuro i biti kua. ²² Adama i bwisikuo. Bangɔ ya weewa saa sikadoban min di, n ñ mɔ Mɔwisin min di, adama yèn sɔ Mɔwisiwa u bɛɛ yen wooda wɛ, yen sɔna i ra bango ko baa tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ. ²³ Ñ n mɛn na, ñ n bii bango mɔ tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ kpa i ku ka Mɔwisin wooda sara, mba n kua i ka man mɔru mɔ sanam mɛ na tɔnun wasi kpuro bekia tɔɔ wɛrarugii te sɔɔ. ²⁴ I ku maa gāanu siri nge mɛ i ka nu waamɔ, adama i siri geebu koowo.

Yesuwa Kirisi wi Gusunɔ

u gɔsa

²⁵ Sanam mɛ sɔɔra Yerusalemugibu gaba bikia ba nɛɛ, n ñ wi ba kasu bu go wiya mi? ²⁶ N wee, u gari mɔ batuma sɔɔ, ma goo kun gee gerua. Nge tɔnweroba tubawa ma wiya Kirisi ka gem de? ²⁷ Wee bɛɛ kpuro sa yɛ min di durɔ wi, u yari. Adama sanam mɛ Kirisi koo na goo kun ko n yɛ min di u wee.

²⁸ Sanam mɛ Yesu u keu sɔɔsimɔ sāa yerɔ ma u gbāra u nɛɛ, bɛɛ i man tuba. I maa yɛ min di na yarima. Ka mɛ, na ñ nɛ ka nɛn tiin yiiko. Gemgiwa u man gɔrima, wi bɛɛ kun yɛ. ²⁹ Nɛ, na nùn yɛ domi saa win min diya na na, wiya maa man gɔrima.

³⁰ Yenin sɔna ba gɔru doke bu ka nùn mwa, adama goo sari wi u nùn nɔmu sɔndi, domi win saa ya ñ gina turim kpa. ³¹ Dabiru tɔn wɔru sɔɔ ba maa nùn naanɛ doke. Ma ba nɛɛ, sanam mɛ Kirisi koo na, u koo sɔm maamaakiginu ko n kere ni durɔ wini u kua?

Ba sāa yerun kɔsobu

Yesu gɔria bu nùn mwa

³² Falisiba ba nua ma tɔn dabiru ba yabu yeni gerumɔ gbɛnum, yen sɔna be ka yāku kowo tɔnwerobu ba sāa yerun kɔsobu gɔra bu ka Yesu mwa. ³³ Ma Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, saa fiikowa ya tie ye ko na n ka bɛɛ wāa. Yen biru kon doona wi u man gɔriman mi. ³⁴ Bɛɛ i ko man kasu adama i ñ man wasi. Mi ko na n wāa bɛɛ i ñ kpɛ i na mi.

³⁵ Yuuba ba bikianamɔ ba mɔ, ma giara durɔ wini u koo da sa kun ka nɔn wa. U koo dawa Yuuban mi be ba yarina Gereƙiban suunu sɔɔ, kpa u n Gereƙiba keu sɔɔsimɔ? ³⁶ Mba gari yinin bweserun tubusianu yi u gerua, sa ko be nɔn kasu adama sa n nɔn wasi, ma mi u be wɔa, sa n kpe su da mi.

Nim wāarugim

³⁷ Tɔɔ baka ten tɔɔ dāakiru tera ta beere kera. Tɔɔ te sɔɔra Yesu u seewa u nɔɔguru sua wɔllɔ u nee, baawure wi nim nɔru ga goomɔ u na nen mi u na. ³⁸ Nge me ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ ba nee, baawure wi u man naane doke, wāarun bwii yi ko n kokumɔwa saa yeron nukurun di.

³⁹ Gusunɔn Hunden gariya Yesu u ka yā mi, wi be ba nɔn naane doke ba koo mwa. Domi ba n gina Hunde Deero wē yèn sɔ Yesu kun gina wure win yiiko sɔɔ.

Tamba sikirina Yesun sɔ

⁴⁰ Gabu tɔn wɔru ge sɔɔ, be ba gari yi nua ba nee, durɔ wini sɔmɔ wiya ka gem.

⁴¹ Ma gaba maa gerua ma wiya Kirisi wi.

Adama gaba nee, ma gian diya! N ko n koorā Kirisi u yarima saa Galilen di?

⁴² Gusunɔn gari yi n gerumɔ ma Kirisi koo yarimawa saa Dafidin bweserun di? U n koo na saa Betelehemu Dafidin wuun di?

⁴³ Win sɔna sikirinɔ ga dua tɔn wɔru ge sɔɔ. ⁴⁴ Gabu ba kī bu nɔn mwa adama goo kun nɔn namu sɔndi.

Yuuban tɔnwerobun

naane doke sariru

⁴⁵ Ma sãa yerun kɔsobu ba gɔsira yāku kowo tɔnwerobu ka Falisiban mi. Ma ba bu bikia ba nee, mba n kua ba n ka Yesu mwaame?

⁴⁶ Ma kɔso be, ba bu wisa ba nee, goo sari wi u gari gerure nge durɔ wi.

⁴⁷ Falisiba ba bu bikia ba nee, to, i dera durɔ wi, u maa beɛn tii nɔni wɔkua ya. ⁴⁸ I sere nɔre wirugii goo n kun me beɛe Falisiban goo u nɔn naane doke?

⁴⁹ I n yē ma tɔn wɔru ge, bɔrigiba? Ba n Mɔwisin wooda yē.

⁵⁰ Nikodemu, Falisi ben turo, wi u raa gasɔ daare Yesun mi wɔkuru, u bu bikia u nee, ⁵¹ besen wooda ya sun yɔllaa kua su tɔnu siri sa kun win gari nua, kpa sa kun maa gie ye u kua?

⁵² Ba nɔn bikia ba nee, ase wunen tii a maa sãawa Galilegii? A wēerio sãa sãa Gusunɔn gari sɔɔ, kaa wa ma sɔmɔ goo sari wi u koo yarima saa Galilen di.

[⁵³ Ma baawure u wa win yenuɔ.

8

Kurɔ sakara kowo goo

¹ Ye ba doona Yesu u da guuru wɔllɔ te ba ra soku Olifi. ² Yen sisiru buru buru yellu u gɔsira sãa yerɔ. Ma tɔmbu kpuro ba da win mi, ma u sina u bu keu sɔɔsim wɔri. ³ Ma wooda yērobu ka Falisiba ba ka kurɔ goo na win mi, wi ba mwaama sakararu sɔɔ, ba nɔn yɔrasia be kpuron wuswaaɔ. ⁴ Ma ba Yesu sɔɔwa ba nee, yinni, sa kurɔ wi mwawa sakararu sɔɔ. ⁵ N wee, Mɔwisi u sun sɔɔwa wooda sɔɔ ma ba ra kurɔ winin bweseru kpenu kasukuwa bu go. Wune maa ni? Amɔna a wa.

⁶ Ba yeni geruawa bu ka win laakari mɛeri kpa bu fɛɛ wa bu nɔn durum mani. Adama Yesu u tuka, ma u ka win niki bia yorumɔ temɔ. ⁷ Ye ba nɔn

bikiamə ba baasi, ma u tii demia u bu sɔwə u neɛ, wi u kun torare beɛ sɔɔ, u gbiiyo u kurɔ wi kperu kara.

⁸ Ma u kɔam tuka u yoromə temɔ. ⁹ Ye ba yeni nua ma ba yara tia tia saa bukurobun min di sere ka bibɔ. Ma Yesu tia wi turo ka sere kurɔ wi. ¹⁰ Yesu u tii demia ma u nùn bikia u neɛ, kurɔ wunɛ, be ba nun taarɛ wɛɛmɔ mana ba wāa. Ben goo kun maa tie?

¹¹ Kurɔ wi, u neɛ, goo sari Yinni. Ma Yesu u neɛ, a doonɔ, nɛn tii, na n̄ maa nun taarɛ wɛɛmɔ, adama a ku maa tora.]

Yesu,

handunian yam bururam

¹² Yen biru Yesu u kɔam ka tɔmbu gari kua u neɛ, nɛna handunian yam bururam. Wi u man swīi, u ko n yam bururam mɔ mɛ mu s̄a wāaru, u n̄ maa wāa u sī yam wɔkuru sɔɔ.

¹³ Falisiba ba nùn sɔwə ba neɛ, wee tɛ, a wunen tii areru diiyammɛ. N̄ n mɛn na, wunen arera kun sun sɔs̄imɔ ma gari yi, gema.

¹⁴ Ma Yesu u neɛ, mɛya, baa n̄ n nɛn tii areru diiyammɛ, ye na gerumɔ, gema. Na yɛ m̄n di na wee ka mi na dɔɔ. Adama beɛ i n̄ yɛ m̄n di na wee ka mi na dɔɔ.

¹⁵ Mɛ i tɔnu waamɔ, mɛya i ra ka nùn siri, nɛ na ku ra goo siri. ¹⁶ Baa n̄ n goo siri, nɛn siribu geema, domi n̄ n nɛ turo kon yɛro siri. Ka nɛn Baaba wi u man ɔrimawa. ¹⁷ Ba yorua beɛn wooda sɔɔ ma tɔnu yirun areru geema. ¹⁸ Na nɛn tii areru diiyammɛ, ma Baaba wi u man ɔrima u maa man areru diiyammɛ.

¹⁹ Ba nùn bikia ba neɛ, mana wunen Baaba wi, u wāa.

Ma Yesu u bu wisa u neɛ i n̄ man yɛ, mɛya i n̄ maa nɛn Baaba yɛ. N̄ n s̄aan na i man yɛ, i ko n daa maa nɛn Baaba yɛ.

²⁰ Gari yiya Yesu u gerua sanam mɛ u keu sɔs̄imɔ s̄a yerɔ, ten bera mi ba ra arumani bere. Goo sari wi u maa nùn n̄omu s̄ondi yɛn s̄ win saa kun turim kpa.

Ba n̄ kpɛ bu da mi Yesu u dɔɔ

²¹ Yesu kɔam bu sɔwə u neɛ, na doonɔ. Mi na dɔɔ beɛ i n̄ kpɛ i da mi. I ko maa man kasu, adama i ko gbi beɛn toranu sɔɔ.

²² Yɛn s̄ u neɛ, mi u dɔɔ ba n̄ kpɛ bu da mi, yen s̄na ba bikianamɔ ba m̄, u koo tii gowa?

²³ Ma Yesu u bu sɔwə u neɛ, beɛ i s̄awa temkobu, nɛ maa, wɔrukoowa. Beɛ handunia migiba, nɛ na kun s̄a handunia migii. ²⁴ Yen s̄na na beɛ sɔwə na neɛ, i ko gbi beɛn toranu sɔɔ. I kun naanɛ doke ma nɛna yɛro wi, ka geema i ko gbiwa beɛn toranu sɔɔ.

²⁵ Ma ba nùn bikia ba neɛ, wuna were.

Yesu u neɛ, na ra beɛ sɔwə kɔ. ²⁶ Na gari dabinu mɔ yi kon kpī n gere n wunana beɛn s̄. Adama geegiwa wi u man ɔrima, ye na maa nua saa win m̄n di yeya na handuniagibu s̄omɔ.

²⁷ N̄ n maa bu yeeri ma Baaban gariya u bu s̄omɔ. ²⁸ Yen s̄na Yesu u neɛ, sanam mɛ i Tɔnun Bii sua tem di i bwɛ, sanam mɛya i ko gia ma nɛna yɛro wi. I ko maa gia ma na n̄ maa ḡaanu ganu m̄ ka nɛn tii. Ye Baaba man s̄osi, yeya na beɛ s̄omɔ. ²⁹ Baaba wiya u man ɔrima. U maa wāa ka nɛ. U n̄ man deri nɛ turo yɛn s̄ na ra ko ye n da nùn dore.

³⁰ Ma tɔn dabiru be ba Yesun gari yi nua ba nùn naanɛ doke.

Tii mɔwɔbu ka yobu

³¹ Yesu u Yuu be ba nùn naane doke sđowa u nee, i n nen sđosiru mem nđowa, i sđawa nen bwāabu ka gem. ³² I ko gem gia. Gem me, mu koo maa bee yakia yorun di.

³³ Ba nùn sđowa ba nee, beee Aburahamun bwesera, sa ñ maa koore goon yobu. Amāna a ka nee sa ko yakia ra yorun di.

³⁴ Yesu u nee, geema na beee sđomō, baawure wi u durum mō, wiya durum yoo. ³⁵ Yoo ku ra n wāa win yinnin yenuo ka baadomma, adama biiwa ra n wāa mi ka baadomma. ³⁶ Yen sđna ne Gusunōn Bii nà n beee yakia, i kuawa tii mōwōbu ka gem. ³⁷ Na yē ma Aburahamun bwesera i sāa. Ka me, i swaa kasu i ka man go, yèn sđ i ñ nen gari wure. ³⁸ Na beee sđomō ye na wa nen Baaban mi, adama beee i mō ye i gia beee baaban mi.

³⁹ Ba nùn sđowa ba nee, Aburahamuwa besen baaba.

Ma Yesu u bu wisa u nee, i n daa sāan na Aburahamun bibu, i ko n daa Aburahamun kookoosu mō. ⁴⁰ Adama tē beee i swaa kasu i ka man go, ne wi na beee gem sđomō me na nua Gusunōn min di. Aburahamu kun yenin bweseru koore. ⁴¹ Beee i beeen tndon kookoosu mō.

Ba nùn sđowa ba nee, sa ñ sāa seegeba. Baaba turowa sa mō, wiya Gusunō.

⁴² Yesu u bu sđowa u nee, Gusunō ù n daa sāan na beee baaba ka gem, i ko n daa man kī domi Gusunōn min diya na yarima na ka wāa mi. Meya na ñ ka nen tii ne, adama wiya man gōrima. ⁴³ Mban sđna nen barum kun ka beee yeeri. Mu ñ beee yeeri yèn sđ i ñ kpē i nen gari nō. ⁴⁴ Setamwa beeen tundo, i maa kī i beeen tndon kīru ko. Tōn gowowa saa toren di, u ñ maa gem swīi, domi gem sari wi sō. Sanam me u weesu gerumō, u ra n gerumōwa ka win tiin daa, yèn sđ weesugiiwa ka maa weesu kpuron baaba. ⁴⁵ Adama gema na ra n gerumō. Yen sđna i ñ man naane doke. ⁴⁶ Wara beee sō u koo kpī u nee, na tore. Sari. Ñ n men na, ma gema na gerumō, mban sđna i ñ man naane doke. ⁴⁷ Wi u sāa Gusunōgii, wiya ra Gusunōn gari wure. Adama beee i ñ sāa Gusunōgibu. Yen sđna i ñ win gari wuramō.

Yesu ka Aburhamu

⁴⁸ Ma Yuuba ba nùn bikia ba nee, beee sa ñ gem mō ye sa nee wune Samariigiwa ka maa werekunugii?

⁴⁹ Yesu u bu wisa u nee, na ñ werekunu mō. Nen Baabawa na beere wēemō adama beee i ñ man beere wēemō. ⁵⁰ Na ñ nen tiin beere kasu. Goo u wāa wi u man ye kasuamme, wiya maa sāa siri kowo. ⁵¹ Ka geema na beee sđomō, baawure wi u nen gari mem nđowa, yēro u ñ gōo wasi pai.

⁵² Ma Yuuba ba nùn sđowa ba nee, tē sa gia ma a werekunu mōwa ka gem. Aburhamu u gu, Gusunōn sōmōbu ba maa gu. Ka me, a gerumō a mō baawure wi u wunen gari mem nđowa u ñ gōo wasi. ⁵³ Besen baaba Aburhamu u gu. A nùn kerewa? Sōmōbu ba maa gu. Wara a tamaa a sāa.

⁵⁴ Yesu u nee, nà n nen tii beere wēemō, nen beere kun gāanu sāa. Nen Baabawa u man beere wēemō, wi beee i sokumō beee Yinni. ⁵⁵ Ka me, i ñ nùn yē, adama ne, na nùn yē. Nà n nee, na ñ nùn yē, ko na n sāawa weesugii nge beee. Adama na nùn yē, na maa win gari mem nđowe. ⁵⁶ Besen baaba Aburhamu u yēera ka gōru dobu ye u koo ka nen tōru wa. U maa tu wa ma win nukura dora.

⁵⁷ Yuuba ba nùn sđowa ba nee, a ñ gina wđō weeraakuru tura. Mana a ka Aburhamu waare.

⁵⁸ Yesu u nee, ka geema na beee sđomō, na gbia na wāa ba sere Aburhamu mara.

⁵⁹ Ma ba kpenu sua bu ka nùn kasuku, adama u kukura u yara sāa yerun di.

9

Yesu goo yam waasia

wi ba mara ka wōkoru

¹ Nge mε Yesu u bōsu, u durō goo wa wi ba mara ka wōkoru. ² Win bwāaba nùn bikia ba nεε, yinni, weren torarun sōna ba ka durō wi wōkoru mara. Win tiigira? Nge win tundo ka win mεrogira.

³ Yesu u bu wisa u nεε, n ñ mō durō wi, ñ kun mε win tundo ka win mεro ba tora, adama ba nùn marawa ka wōkoru kpa Gusunōn sōmburu tu ka sōsira wi sō. ⁴ Sa ñ ko ko sa kun wi u man gariman sōmburu kue sanam mε sō wā. Wōkura sisi tē sō goo kun kpē u sōmburu ko. ⁵ Sanam mε na wā handuniaō nēna na yen yam bururam.

⁶ Ye u yeni gerua u kpa, u yātam sia temō, ma u ka yātam mε tem kōka, ma u tem mε wōko win nōni tēni. ⁷ Ma u nùn sōwa u nεε, u doo u wubu yeru ge ba mō Siloeō. Yīsi ten tubusiana, gōra.

Ma durō wi, u win swaa sua u da u wuba, ma u wurama ka nōni sannu.

⁸ Ma win wō beragibu ka be ba ra raa nùn wa u n bara mō, ba bikianamō, wi u ra raa sine mini u n bara mō, n ñ wiya mini?

⁹ Ma gaba nεε, wiya.

Gaba maa nεε, n ñ wi mi, u ka nùn weenewa.

Ma win tii u bu sōwa u nεε, nēna mi ni.

¹⁰ Ba nùn bikia, amōna n kua wunεn nōni ka wukiara.

¹¹ Ma u bu wisa u nεε, durō goo wi ba ra soku Yesu, wiya u tem kōka ma u nεn nōni tēni, ma u man sōwa u nεε, n doo Siloeō n wubu. Na da na wuba ma na yam wa.

¹² Ba nùn bikia ba nεε, mana durō wi, u wāa.

Ma u nεε, na ñ yē.

Falisiba ba durō bekuro

gari bikiamō

¹³ Ma ba ka durō wi da Falisiban mi, wi u raa sāa wōko mi. ¹⁴ N deema tō wērarugiru sōra Yesu u tem kōka u ka nùn yam waasia. ¹⁵ Ma Falisiba ba kpam nùn bikia ba nεε, amōna u kua u ka yam wa. U bu wisa u nεε, durō wiya u nùn tem tēnia win nōniō, ma u wuba ma u yam wa.

¹⁶ Gabu Falisiba sō ba nεε, durō wi u yeni kua u ñ nε saa Gusunōn min di, yèn sō u ñ tō wērarugiru gara.

Gaba maa bikia ba nεε, amōna durumgii u koo ka kpī u sōm maamaakigii nini ko. Ma sikirinō ga dua ben suunu sō.

¹⁷ Ba kpam wōko wi bikia ba nεε, wunε maa ni? Wunε wi durō wi, u yam waasia, amōna a wi garisi.

Ma u nεε, Gusunōn sōmōwa u sāa.

¹⁸ Adama Yuuba ba ñ naane sāa ma durō wi, u raa wōko sāa ma u kpam yam wa, sere ye ba win tundo ka win mero soka. ¹⁹ Ma ba bu bikia ba nεε, bεεn biiwa mini? Wi i nεε i mara ka wōkoru? Amōna u ka yam waamō tē.

²⁰ Ma win tundo ka win mero ba bu wisa ba nεε, sa yē kam kam ma bεεn biiwa mi, wi sa mara ka wōkoru. ²¹ Adama mε u kua u ka yam wa, bεε sa ñ yē, wi u maa nùn yam waasia, sa ñ yēro yē. U bwisi mō win tii, i nùn bikio, u koo bεε sō.

²² Ba yeni geruawa Yuuban berum sō. Domi Yuuba ba nō tia kua kō ma baawure wi u wura ma Yesu sāawa Kirisi wi, ba koo yēro girawa ben mēnno yerun di. ²³ Yen sōna ba gerua ba nεε, u bwisi mō win tii, bu nùn bikio.

²⁴ Ma Falisiba ba durɔ wi u raa wɔko s̄aa soka nɔn mɛɛruse, ma ba n̄n s̄ɔwa ba nɛɛ, u Gusunɔ bɛɛɛ wɛɛyɔ, be, ba yɛ ma Yesu wi, durumgiɛwa.

²⁵ U bu wisa u nɛɛ, ù n durumgiɛn na, nɛ na kun yɛ. Ḡaa teena na yɛ, na raa wɔko s̄aa, adama t̄ɛ na yam waamɔ.

²⁶ Ba n̄n bikia ba nɛɛ, amɔna u nun kua. Amɔna u koosina wunen n̄ni ka wukiara.

²⁷ Ma u nɛɛ, na raa bɛɛ s̄ɔwa, i ñ maa man swaa daki. Mban s̄na i k̄i i k̄pam nɔ. Nge bɛɛn tii i k̄i i maa kowa win bw̄abu.

²⁸ Ma ba n̄n yaakoru w̄ari ba nɛɛ, wuna a s̄aa siin b̄ɔ mi, adama bɛɛ M̄owisin bw̄aba sa s̄aa. ²⁹ Bɛɛɛ sa yɛ ma Gusunɔ u ka M̄owisi gari kua, adama wini, sa ñ mam yɛ m̄in di u na.

³⁰ Ma durɔ wi, u bu s̄ɔwa u nɛɛ, geema, bitin gariya ye i ñ ka yɛ m̄in di u na. Ka mɛ, sii man yam waasia. ³¹ Sa yɛ ma Gusunɔ u ku ra toron gari nɔ, adama t̄n be ba n̄n nasie, ma ba m̄ɔ ye u k̄i, beya u ra swaa daki. ³² Saa toren di goo kun n̄ɔre ba t̄nun n̄ni wukia wi ba mara ka w̄okoru. ³³ Durɔ wi, ù kun wee saa Gusunɔn m̄in di, u ñ kp̄ɛ u ḡaanu ganu ko.

³⁴ Ma ba n̄n s̄ɔwa ba nɛɛ, toraru s̄ɔra ba nun mara mam mam. Yera a tamaa kaa sun keu koosia?

Ma ba n̄n gira m̄ennɔ yerun di.

Hunden w̄okoru

³⁵ Yesu u nua ma ba durɔ wi gira. Ye u n̄n wa u n̄n bikia u nɛɛ, a T̄nun Bii naanɛ doke?

³⁶ Durɔ wi, u nɛɛ, t̄nwerɔ, a man s̄ɔwɔ wara T̄nun Bii wi, kpa n wa n ka n̄n naanɛ doke.

³⁷ Yesu u n̄n wisa u nɛɛ, a n̄n wa kɔ, wiya ka nun gari m̄ɔ mi.

³⁸ Durɔ wi, u nɛɛ, Yinni, na nun naanɛ doke. Ma u yiira Yesu wuswaaɔ.

³⁹ Yesu u nɛɛ, siribun s̄na na na handuniaɔ, be ba kun yam waamɔ kpa bu ka yam wa, be ba maa yam waamɔ bu ka ko w̄okobu.

⁴⁰ Falisi gabu be ba w̄aa ka wi sannu ba gari yi nua. Ba n̄n bikia ba nɛɛ, bɛɛn tii maa w̄okoba?

⁴¹ Ma Yesu u nɛɛ, ì n s̄aan na w̄okobu, i ñ ko i n daa toraru m̄ɔ. Adama yɛn s̄ɔ i gerumɔ i yam waamɔ, yɛn s̄na i w̄aa toraru s̄ɔ ka t̄ɛ.

10

Ȳaanu ka nin kparon m̄andu

¹ Yen biru Yesu u nɛɛ, ka geema na bɛɛ s̄ɔmɔ, goo wi u kun dumɔ ȳaa ḡrɔ saa k̄nn̄n di ma u ȳɔmɔ u suremɔ gam di, wiya s̄aa gbɛnɔ ka w̄ɔrɔ. ² Adama wi u k̄nn̄n di dumɔ wiya ȳaanun kparɔ. ³ K̄nn̄n k̄sɔ u ra n̄n k̄n̄iɛ, ȳaanu ra n maa win n̄ɔ n̄ɔmɔ. U ra win ȳaanu soku baatere ka ten ȳisuru kpa u nu yara t̄ɔwɔ. ⁴ Sanam mɛ u nu yara t̄ɔwɔ kpuro, u ra nu gb̄iye kpa nu n̄n sw̄i ȳɛn s̄ɔ nu win n̄ɔ yɛ. ⁵ Nu ñ wuramɔ nu t̄n tuko sw̄i, adama nu koo duka suwa n toma saa win m̄in di ȳɛn s̄ɔ nu ñ win n̄ɔ yɛ.

⁶ Yesu u bu m̄n te kua adama ba ñ tuba ye u ka ȳa.

Yesuwa ȳaa kparɔ geo

⁷ Yen s̄na Yesu u k̄pam nɛɛ, ka geema na bɛɛ s̄ɔmɔ, nɛna na ȳaa ḡr̄un k̄nn̄n. ⁸ Be ba man gb̄iye mi kpuro, gbɛnɔbu ka w̄ɔroba ba s̄aa. Ȳaanu kun ben gari swaa daki. ⁹ N̄n tiywa k̄nn̄n ge. Baawure wi u dumɔ saa n̄n m̄in di wiya ba koo faaba ko. U koo du, u koo maa yari, u koo maa dii yeru wa. ¹⁰ Gbɛnɔ u ra

nɛwa u ka gbɛni u go kpa u sanku. Adama nɛ na nawa yāanu nu n ka wāaru mɔ, kpa nu n tu mɔ mam mam.

¹¹ Nɛn tiwa yāa kparo geo. Yāa kparo geo u ra win wāaru wɛwa win yāanun sɔ. ¹² Adama som kowo wi u kun sāa kparo ma yāanu kun sāa win tiiginu, ù n demaku waama ga sisi, u koo yāanu deri u yakurawa. Kpa demaku gu yāanu mwa gu ni nu tie yarinasia. ¹³ Durɔ wi, u koo yakura yɛn sɔ gobin sɔmbura u mɔ, u ñ maa yāa nin wɔnwɔndu mɔ. ¹⁴⁻¹⁵ Nɛna yāa kparo geo. Nge mɛ Baaba man yɛ ma na maa Baaba yɛ, nge mɛya na nɛn yāanu yɛ, nu maa man yɛ. Na maa nɛn wāaru wɛɛmɔ yāa nin sɔ. ¹⁶ Na maa yāanu ganu mɔ ni nu kun wāa yāa gɔɔ teni sɔɔ. Niya na ñ kon ko na kun maa ka nɛ. Nu koo maa nɛn nɔɔ nɔ, kpa nu ko gɔɔ teeru, kpa nu n kparo turo mɔ.

¹⁷ Yɛn sɔna Baaba u man kɪ yɛn sɔ na nɛn wāaru wɛɛmɔ kpa n kɛm wa n tu mwa. ¹⁸ Goo kun kpɛ u tu wɔra nɛn nɔmun di. Na tu wɛɛmɔ ka nɛn tii. Na yiiko mɔ n ka tu wɛ, na maa yiiko mɔ n ka tu mwa. Wooda yera na mwa saa nɛn Baaban min di.

¹⁹ Ye Yuuba ba yeni nua, sikirinɔ ga kɛm dua ben suunu sɔɔ gari yin sɔ. ²⁰ Tɔn dabiru be sɔɔ, ba gerua ba nɛɛ, wirowa, wɛɛkunu maa nɛn wāasi. Mba n kua ba ka nɛn swaa daki.

²¹ Adama gaba nɛɛ, n ñ wɛɛkunugiin gari mi. Wɛɛkunu koo kpɪ nu wɔko yam waasia?

Yuuba ba Yesu yina

²² Saa ya tura ye ba koo ka tɔɔ bakaru garu ko Yerusalemuɔ te ba ra soku sāa yerun dɛɛrasiabu *. Saa ye, ya sāawa woorun sanam. ²³ Ma Yesu u maa wāa sāa yerɔ u sɛimɔ ten bee tiaɔ ye ba ra soku Salomɔn kɔbɛ. ²⁴ Ma Yuuba ba nɛn sikerena ba nɛn bikia ba nɛɛ, sere saa yerà kaa n bɛsɛn laakari doke sika sɔɔ. À n sāan na Kirisi wi, a sun sɔɔwɔ kɛpa kɛpa.

²⁵ Na Yesu u bu wisa u nɛɛ, na raa bɛɛ sɔɔwa, adama i ñ man naanɛ doke. Sɔma ye na mɔ ka nɛn Baaban yɪsiru, yeya ya man areru diiyammɛ. ²⁶ Adama i ñ naanɛ doke yɛn sɔ i ñ sāa nɛn yāanu. ²⁷ Nɛn yāanu nu nɛn nɔɔ nɔɔmɔ, na nu yɛ, nu maa man swɪi. ²⁸ Na nu wāaru wɛɛmɔ te ta ku ra kpe, nu ñ maa kam mɔ ka baadommaɔ, goo maa sari wi u koo nu mwa nɛn nɔmun di. ²⁹ Nɛn Baaba wi u man nu wɛ, u kpā u kpuro kere, goo maa sari wi u koo nu mwa saa nɛn Baaban nɔmun di. ³⁰ Nɛ ka Baaba sa sāawa tia.

³¹ Ma Yuuba ba kɛm kpɛnu dɔbura bu ka nɛn kasuku. ³² Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, na sɔm gee dabiru kua bɛɛn wuswaaɔ ka Baaban yiiko. Sɔmbu ni sɔɔ, teren sɔna i kɪ i man kasuku.

³³ Yuuba ba nɛn wisa ba nɛɛ, sa ñ nun kasukumɔ sɔm geerun sɔ, adama yɛn sɔ a Gusunɔ wɔmmɔ, yɛn sɔna. Wunɛ tɔnuwa, ma a kɪ a n tii mɔ Gusunɔ.

³⁴ Yesu u nɛɛ, ba ñ yorua bɛɛn tiin wooda sɔɔ ma Gusunɔ u nɛɛ, “I sāawa Wɔrukoon bibu?” ³⁵ Sa yɛ ye Gusunɔn gari gerumɔ n sāawa gem ka baadommaɔ. Ma win tii u nɛɛ, ba sāawa Wɔrukoon bibu be ba win gari mwa. ³⁶ Tɛ nɛn tii maa, Baaba u man gɔsa ma u man gɔrima handuniaɔ. Amɔna i ka nɛɛ na Gusunɔ wɔmmɔ yɛn sɔ na gerua ma nɛna na win Bii. ³⁷ Nà kun nɛn Baaban sɔmburu mɔ, i ku man naanɛ doke. ³⁸ Adama nà n tu mɔ, baa i kun man naanɛ doke, i sɔmbu te naanɛ doke kpa i n ka yɛ saa tɛn di sere ka baadomma ma Baaba wāa nɛ sɔɔ, nɛ na maa wāa wi sɔɔ.

³⁹ Ma ba kɛm swaa kasu bu ka nɛn mwa, adama u bu kisirari.

* **10:22** sāa yerun dɛɛrasiabun tɔɔ bakaru Ta sāawa te Yuuba ba ra di wɔɔ ka wɔɔ bu ka yaaya dɔma te ba bɪu sāaru kpeesia sāa yerɔ ma ba tu dɛɛrasi ba Gusunɔ sāaru wesia mi.

40 Yesu u kparam Yuudenin daaru tɔbura u da mi Yohanu u gbia u batemu kua, miya u sina. 41 Ma tɔn dabiru ba na win mi, ba neɛ, Yohanu u ɔ sɔm maamaakigiru koore, adama ye u gerua durɔ wini sɔɔ, ye kpuro geema.

42 Ma tɔn dabira nɔn naane doke mi.

11

Lasaaŋ gɔɔ

1 N wee durɔ goo wi ba ra soku Lasaa wi u wɔa Betaniɔ u bara. Betani sɔawa Maari ka win mɔɔ Maatan wuu. 2 Maari wiya u gasɔ Yinnin naasu turare wisi, ma u ka win wirun seri su sunka. Win sesu Lasaa wa bara. 3 Ma wi ka win mɔɔ Maata ba Yesu nɔɔ mɔrisia ba neɛ, Yinni, wunen bɔrɔ kɔnasi u barɔ.

4 Ye Yesu u yeni nua u neɛ, bara te, ta ɔ gɔɔgiru adama ta koo Gusunɔn yiiko sɔɔsi, kpa bu ka Gusunɔn Bii beɛɛɛ wɛ.

5 N deema Yesu u sɔawa Maata ka win wɔnɔ ka ben sesu Lasaaŋ bɔrɔ kɔnasi.

6 Ye u nua ma Lasaa u barɔ, u gina sina wuu mi u wɔa mi sɔɔ yiru. 7 Yen biru u win bwɔabu sɔɔwa u neɛ, su kparam wura Yudeaɔ.

8 Win bwɔaba neɛ, yinni, sɔɔ meɛ tera Yuuba ba kɔ bu nun kpenu kasuku, ma a kparam kɔ a wura mi?

9 Yesu u bu bikia u neɛ, n ɔ saa wɔkura yiruwa sɔɔ ra n wɔa sɔɔ teeru sɔɔ? Goo ɔ n sɔimɔ sɔɔ sɔɔ, u ɔ sokuramɔ yɛn sɔ u handunian yam bururam waamɔ.

10 Adama wi u sɔimɔ wɔkuru sɔɔ u koo sokura domi yam bururam sari yɛro sɔɔ.

11 Yeniban biru u kparam neɛ, Lasaa beɛɛn bɔrɔ u dɔwa adama na dɔɔ n nɔn yamia.

12 Bwɔa be, ba neɛ, Yinni, ɔ n dɔn na, u koo bekura.

13 Adama Yesu u bu Lasaaŋ gɔɔ sɔɔmɔwa. Be, ba tamaa dom dirun gariya u bu sɔmɔ. 14 Yen sɔna Yesu u bu sɔɔwa kpasasa u neɛ, Lasaa u guwa, 15 adama beɛn sɔna nen nukura do ye na ɔ ka wɔa mi, kpa i ka naane doke. I na su da win mi.

16 Tomaa wi ba ra maa soku Sika, u win bwɔasibu sɔɔwa u neɛ, i de su da, kpa su ka yinni gbi sannu.

Yesuwa seeyo ka wɔaru

17 Ye Yesu u tura mi, u deema Lasaa kua sɔɔ nne sikiru sɔɔ kɔ. 18 Betani ka Yerusalemun tondam kun kere kilo ita. 19 Ma Yuu dabiru ba yarima ben wuun di ba na Maata ka Maarin mi bu ka bu nukuru yemiasia ben sesun gɔɔn sɔ.

20 Sanam me Maata u nua ma Yesu u sisi, ma u nɔn sennɔ da. Adama Maari u sɔ yenuɔ. 21 Ma Maata u Yesu sɔɔwa u neɛ, Yinni ɔ n daa wɔa mini nen sesu kun gbimɔ. 22 Adama baa tɛ, na yɛ ma yabu baayere ye kaa bikia Gusunɔn nɔmuɔ u koo nun wɛ.

23 Ma Yesu u nɔn sɔɔwa u neɛ, wunen sesu u koo se gɔrin di.

24 Ma Maata u neɛ, geema, na yɛ ma u koo kparam se, gɔribu ba n seemɔ sanam dɔakim sɔɔ.

25 Ma Yesu u nɔn sɔɔwa u neɛ, nena na ra gɔribu seeye, nena na ra wɔaru wɛ. Baawure wi u man naane doke u ko n wɔawa wɔaru sɔɔ baa ɔ n gu. 26 Baawure wi u maa wasi ma u man naane doke, u ɔ gbimɔ ka baadommaɔ. A naane doke nge me?

27 Maata u Yinni wiɔa u neɛ, meya na naane doke ma wuna Kirisi wi, Gusunɔn Bii, wi u sisi handuniaɔ.

Yesun swɔi

28 Sanam me Maata u yeni gerua u kpa, u win wɔnɔ Maari sokum da, ma u nɔn sɔɔwa teeru ma yinni u tunuma u nɔn soku.

²⁹ Ye Maari u yeni nua u seewa ka sendaru ma u da win mi. ³⁰ N deema Yesu kun gina wuu dum kpa, u wāawa yam mi Maata ka nūn yinna. ³¹ Yuu be ba Maari nukuru yemiasiamō dirō, ye ba wa u seewa ka sendaru u yara tōwō, ba nūn swī. Ba tamaa u dōwa sikirō u swī.

³² Sanam mē Maari u tura mi Yesu u wāa, ye u nūn wa u yiira u nēē, Yinni à n daa wāa mini nen sesu kun gbimō.

³³ Ye Yesu u wa u sumō, ma Yuu be ba ka nūn na, ben tii ba sumō, yera u diira ka nuku sankiranu. ³⁴ U bu bikia u nēē, mana i nūn sika.

Ma ba nēē, Yinni a na a wa.

³⁵ Ma Yesu u swī. ³⁶ Yen sōna Yuuba ba nēē, i mēerio i wa nge mē u nūn kī n nē.

³⁷ Adama ben gabu ba nēē, durō wini u wōko yam waasia. Mban sōna u dera Lasaa u gu.

Lasaan seebu gōrin di

³⁸ Yesu u kpan diira, ma u da sikirō. Siki te, kpee wōruwa, ma ba gen nō kōrua ka kperu. ³⁹ Ma Yesu u wooda wē u nēē, bu kpee te bōrio min di.

Ma Maata, wi u gun sesu, u nūn sōwa u nēē, Yinni, u numia kō, yen sōo nne wee gisō ye u ka gu.

⁴⁰ Ma Yesu u nūn bikia u nēē, na ñ daa nun sōwa na nēē, à n naane doke, kaa Gusunōn yiiko wa?

⁴¹ Ma ba kpee te bimia min di. Ma Yesu u win nōni sua wōllo u nēē, nen Baaba, na nun siara yēn sō a nen gari swaa daki. ⁴² Na yē ma a ra nen gari nō baadomma, adama na yeni gerumōwa tōn benin sō be ba yō mi, kpa bu ka naane doke ma wuna a man gōrīma.

⁴³ Sanam mē u yeni gerua u kpa, ma u gbāra ka dam u nēē, Lasaa, a yarima!

⁴⁴ Wi u raa gu mi, u yarima sikirun di ka win gorun bekuru te ba win nōma ka naasu tēkua ka maa wirō. Ma Yesu u bu sōwa u nēē, bu nūn kusio u sī.

Ba wesianamō bu ka Yesu go

(I maa mēerio Mateu 26:1-5, Maaku 14:1-2, Luku 22:1-2)

⁴⁵ N wee Yuu dabiru be ba Maari swīima mi, ma ba wa ye Yesu u kua, ba nūn naane doke. ⁴⁶ Adama ben gabu ba gōsira ba da Falisiban mi, ba bu sōwa ye Yesu u kua. ⁴⁷ Sanam mēya yāku kowo tōnwerobu ka Falisiba ba guro gurobu mēna ma ba bikianamō ba mō, amōna sa ko ko. Durō wi wee, u sōm maamaakigii dabinu mō. ⁴⁸ Sà n nūn deri mē, tōmbu kpurowa ba koo nūn naane doke. Romugibu ba koo maa na bu besen sāa yeru wōra kpa bu besen bweseru gura.

⁴⁹ Adama ben turo wi ba ra nēē Kaifa, wi u sāa yāku kowo tōnwerō wōō ge sōō, u bu sōwa u nēē, bēē i ñ gāanu ganu yē baa fiiko. ⁵⁰ Mēya, n ñ maa bēē yeeri ma bēē arufaanīwa tōn turo u ka gbi tōn dabirun sō, kpa besen bweseru kpuro tu ku ka kam ko. ⁵¹ N ñ mō ka win tiin yēra u yeni gerua. U ye geruawa yēn sō wiya u sāa yāku kowo tōnwerō wōō ge sōō, yen sōna u gerua u nēē, Yesu koo gbi Yuuban bweserun sō. ⁵² N ñ maa mō be tōnan sō, adama u ka maa Gusunōn bibu kpuro kowa tōn teebu be ba wāa baama.

⁵³ Yen sōna saa dōma ten di, ba wesiana bu ka Yesu go. ⁵⁴ Yenin sōna u ñ maa sīimō batuma sōō Yuuban suunū, adama u doona min di tem gam gia gbaburu sōō, mi u wuu gagu dua ge ba ra soku Efaraimu. Miya u sina ka win bwāabu.

⁵⁵ Yuuban tōō bakaru te ba ra soku Gōō sararibu ta turuku kua, ma tōn dabiru saa baru kpaanun di ba da Yerusalemō bu ka tii sārasia tōō baka te, tu sere turi.

⁵⁶ Ma ba Yesu kasu. Ba yɔ̄ s̄aa yerɔ̄ ba bikianamɔ̄, ba m̄d̄ am̄ona i bwisikumɔ̄. U ñ̄ t̄ɔ̄ bakaru sisiwa?

⁵⁷ Ȳaku kowo t̄onwerobu ka Falisiba ba raa wooda w̄ɛ̄ ba n̄ɛɛ, goo ù̄ n̄ ȳɛ̄ mi Yesu u w̄aa u bu s̄ɔ̄wɔ̄ kpa be, bu n̄n̄ mwa.

12

Maari u Yesun naasu

turare wisi

(I maa m̄ɛ̄rio Mateu 26:6-13, Maaku 14:3-9)

¹ Ye n̄ tie s̄ɔ̄ n̄ɔ̄ba tia t̄ɔ̄ bakaru tu sere turi te ba ra soku Gɔ̄ɔ sararibu, yera Yesu u da Betaniɔ̄ mi Lasaa u w̄aa wi u seeya ḡorin di. ² Miya ba n̄n̄ yaa dibu kua ma Maata u bu n̄ɔ̄rimɔ̄, adama Lasaa u s̄ɔ̄ ka Yesu s̄ɔ̄bun suunu s̄ɔ̄. ³ Wee, Maari u turare gobi bekegia m̄ɔ̄ litirin b̄onu, ye ba kua ka naadin gum tii tii, ma u ye sua u Yesun naasu wisi, ma u su sunka ka win seri. Yera d̄ii te kpuro ta turaren nuburu yiba. ⁴ Yesun b̄ɔ̄ turo, wi ba ra n̄ɛɛ Yudasi Isikariɔ̄tu, wi u koo ȳaku kowo t̄onwerobu ka Falisiba n̄n̄ n̄omu s̄ondia, u bikia u n̄ɛɛ, ⁵ mba n̄ kua ba ñ̄ ka turare ye d̄are s̄om kowon w̄ɔ̄ tian k̄osiarun saka, kpa bu s̄aarobu b̄onu kua.

⁶ U ñ̄ yeni gerumɔ̄ s̄aarobun w̄onw̄ondun s̄ɔ̄, adama ȳen̄ s̄ɔ̄ u s̄aawa gb̄enɔ̄. Wiya u ra n̄ maa gobin b̄ɔ̄ru n̄eni, kpa u n̄ yi gb̄enimɔ̄. ⁷ Adama Yesu u n̄ɛɛ, a kurɔ̄ wi derio. U yeni beruawa u ka n̄en̄ ḡɔ̄ sikuru mara. ⁸ Baadommawa s̄aarobu ba w̄aa b̄ɛ̄n̄ suunu s̄ɔ̄ adama n̄ena na ñ̄ ko na n̄ w̄aa ka b̄ɛ̄ baadomma.

Ba wesianamɔ̄ bu ka Lasaa go

⁹ Yuuba dabira ta nua ma Yesu u w̄aa Betaniɔ̄ ma ba da mi, n̄ ñ̄ m̄ɔ̄ bu ka Yesu wa t̄ona, adama bu maa ka Lasaa wawa wi Yesu u seeya ḡorin di. ¹⁰ Yera ȳaku kowo t̄onweroba wesiana bu maa Lasaa go. ¹¹ Domi win s̄ɔ̄na Yuuba dabira yarimɔ̄ ben min di ba Yesu naane dokemɔ̄.

Yesu u Yerusalemu dua

(I maa m̄ɛ̄rio Mateu 21:1-11, Maaku 11:1-11, Luku 19:28-40)

¹² Yen sisiru t̄on w̄oru ge ga t̄ɔ̄ bakaru da ga nua ma Yesu u sisi Yerusalemuɔ̄. ¹³ Ma ba b̄aa kako bekusu sua ba ka n̄n̄ sennɔ̄ da. Ba gb̄asukumɔ̄ ba m̄d̄, sa Gusunɔ̄ siara! Domarugiiwa wi u sisi ka Gusunɔ̄n ȳisiru! Domarugiiwa Isireliban sunɔ̄!

¹⁴ Ma Yesu u ket̄eku kp̄embu gagu wa u s̄oni nge m̄ɛ̄ ba yorua Gusunɔ̄n gari s̄ɔ̄ ba n̄ɛɛ,

¹⁵ “I ku b̄erum ko, Yerusalemugibu.

N wee b̄ɛ̄n̄ sunɔ̄ u sisi.

U ket̄eku kp̄embu s̄oni.”

¹⁶ Yabu yeni ya ñ̄ win bw̄abu yeeri saa ye s̄ɔ̄, adama ye Yesu u wura win yiiko s̄ɔ̄ Gusunɔ̄ wollɔ̄, saa ye s̄ɔ̄ra ba yaaya ma ba yeni kpuro yorua Gusunɔ̄n gari s̄ɔ̄ win s̄ɔ̄, ba maa n̄n̄ ye kpuro kua.

¹⁷ T̄on dabiru te ta raa w̄aa ka Yesu sannu sanam m̄ɛ̄ u Lasaa soka u yara sikirin di, ye u n̄n̄ seeya ḡorin di, ta ra n̄ yen areru dimɔ̄. ¹⁸ Ma t̄on w̄oru ge, ga n̄n̄ sennɔ̄ da ȳen̄ s̄ɔ̄ ba nua ma u s̄om maamaakigii te kua. ¹⁹ Yen s̄ɔ̄na Falisiba ba geruna ba n̄ɛɛ, i ñ̄ wa ma sa n̄n̄ kpanawa mam mam. Domi wee handunia kpuro ya n̄n̄ sw̄ii.

Ger̄eki gaba Yesu kasu

²⁰ Ger̄eki gaba w̄aa be s̄ɔ̄ be ba s̄aru da Yerusalemuɔ̄ t̄ɔ̄ bakarun sanam.

²¹ Ba da Filipun mi, Galilen Besaidagii, ma ba n̄ɛɛ, t̄onwero, sa k̄i su Yesu wa.

²² Filipu u da u Andere sɔɔwa, ma Andere ka Filipu ba da ba Yesu sɔɔwa. ²³ Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, saa ya tura ye ba koo ka Tɔnu Bii wɔlle sua. ²⁴ Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, dɛa bima yà kun wɔrumɛ tem sɔɔ ya gu, ya wāawa ye tia. Adama yà n gu, ya koo bii dabinu ma. ²⁵ Baawure wi u win wāaru dimɔ ka win tiin gɔru kɪru u koo tu bia. Baawure wi u kun maa win wāaru garisi gāanu handunia yeni sɔɔ, u tu beruawa wāaru te ta ku ra kpen sɔ. ²⁶ Goo ù n nen wāaru wāa, yēro u man swīiyɔ. Mi na wāa kpa u n maa wāa mi. Goo ù n nen wāaru wāa, nen Baaba koo yēro bɛɛɛ wē.

Yesu u win gɔɔn gari gerumɔ

²⁷ Yesu maa nɛɛ, tē nen gɔru ga sankira too too. Na ñ yē ye kon gere. Nge kon nen Baaba kanawa u man wɔra ye ya man deema mini sɔɔn di? Aawo, domi yenin sɔna na na. ²⁸ Baaba, a wunen yisuru wɔlle suo.

Yera nɔɔ gagu ga gerua saa wɔllun di ga nɛɛ, na tu wɔlle sua kɔ, kon maa wure n tu wɔlle sua nɔn mɛɛruse.

²⁹ Tɔn wɔru ge ga wāa mi, ba nɔɔ ge nua ma ba nɛɛ, gura ya kukura.

Ma gaba nɛɛ, wɔllun gɔradowa ka nùn gari kua.

³⁰ Adama Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, n ñ mɔ nen sɔna i nɔɔ ge nua, bɛɛn sɔna. ³¹ Tē gera handunia yenin siribu tunuma. Tē gera ba koo handunia yen wirugii gira. ³² Sanam mɛ ba koo man sua tem di bu bwē, sanam mɛya kon tɔmbu kpuro tii gawe.

³³ U yeni geruawa u ka sɔɔsi gɔɔ win bweseru u koo gbi. ³⁴ Tɔn wɔru ge, ga nùn sɔɔwa ga nɛɛ, sa nua bɛɛn woodan tireru sɔɔ ma Kirisi u ko n wāawa sere ka baadommaɔ. Amɔna a ka gerumɔ ma ba ñ koo ko ba kun Tɔnun Bii sue tem di. Wara Tɔnu Bii wi.

³⁵ Yesu u bu wisa u nɛɛ, saa fiiko sɔɔra yam bururam mu wāa bɛɛn suunu sɔɔ. I n sɔimɔ saa ye i yam bururam mɔ kpa yam mu ku raa bɛɛ tɪre. Domi wi u sɔimɔ yam wɔkuru sɔɔ u ku ra n yē mi u dɔɔ. ³⁶ Yen sɔ, i yam bururam mɛ naane dokeo saa ye i mɛ mɔ kpa i ka ko yam bururam bibu.

Yuuba ba ñ Yesu naane doke

Ye Yesu u yeni gerua u kpa, u doona ben suunu sɔɔn di, u kukua. ³⁷ Baa ye u ka maamaaki dabinu kua ben wuswaaɔ, ka mɛ, ba ñ nùn naane doke. ³⁸ Kpa gari yi Gusunɔn sɔmɔ Esai u gerua yi ka kooro, yi u nɛɛ,

“Yinni wara u naane doke ye sa nɔɔsia.

Wara Yinni Gusunɔ u win dam sɔɔsi.”

³⁹ Yenin sɔna ba ñ kpɛa ba naane doke domi Gusunɔn sɔmɔ Esai u kpa gerua u nɛɛ,

⁴⁰ “Gusunɔ u bu kua wɔkobu

ma u ben bwisi kawa.

Kpa bu ku raa ka ben nɔni yam wa.

Kpa bu ku gia ka ben bwisi.

Bu ku raa gɔru gɔsia, kpa n bu beki.”

⁴¹ Yeniwa Esai u gerua yèn sɔ u Kirisin yiiko wa ma u win gari gerua.

⁴² Ka mɛ, Yuuban tɔnwerɔ dabiru ba Yesu naane doke, adama Falisiban sɔ ba ñ wure batuma sɔɔ bu ku raa ka bu gire mɛnɔ yerun din sɔ. ⁴³ Domi ba tɔnun siarabu kɪ n kere Gusunɔn siarabu.

Yesun gari yi koo tɔmbu taarɛ wē

⁴⁴ Ma Yesu u gbāra u nɛɛ, baawure wi u man naane doke, n ñ mɔ nɛna u naane doke, wi u man gɔrimawa u naane doke. ⁴⁵ Wi u man waamɔ u wi u man gɔrima waamɔwa mi. ⁴⁶ Nɛ na na handuniaɔ nge yam bururam, kpa baawure

wi u man naane doke u kun ka wāa yam wōkuru sōo. ⁴⁷ Baawure wi u nen gari nōomō, ma u kun yi wure, n ñ mō nena kon yēro taare wē. Na nawa n ka handunia faaba ko, n ñ mō n ka handunia taare wē. ⁴⁸ Baawure wi u man yina, ma u ñ nen gari wure, yēro u mō ye n koo nùn taare wē. Gari yi na gerua yiya yi koo yēro taare wē sanam dāakim sōo. ⁴⁹ Domi na ñ gari gerua ka nen tiin yiiko, adama Baaba wi u man gōrima, wiya u man wooda wē ye kon gere ka ye kon sōosi. ⁵⁰ Na yē ma win wōoran kakōrōwa wāuru te ta ku ra kpe, yen sōna ye na gerumō, na ye gerumōwa nge mē Baaba u man sōōwa.

13

Yesu u win bwāabun naasu tea

¹ Yesu u ra n wigibu kī be ba wāa handuniaō, yen sō, bu sere tōo baka te ko te ba ra nēe Gōō sararibu, u bu win kīi bakaru sōosi. Domi u yē ma win saa ya tura u ka doona handunian di u da win Baaban mi.

² Wi ka win bwāabu ba yaa dibu dimō sannu. N deema Setam u raa Yudasi Isikariōtu, Simōn bii bōrie u ka Yesu yāku kowo tōnwerobu ka Falisiba namu sōndia. ³ Yesun tii u yē ma Baaba u nùn gāanu kpuro nōmu sōndia, u maa yē ma u nawa saa Gusunōn min di ma u maa wurō win mi. ⁴ Yera u seewa dii yerun di u win yaberu pweta u yi, ma u yasa sua u tii sēka. ⁵ U nim sōke gbēeru sōo, u ka win bwāabun naasu teamō, ma u si sunkumō ka yasa ye u sēke. ⁶ Ye u girari Simō Piēn mi, ma Piēn nùn bikia u nēe, Yinni wuna kaa maa nen naasu tea?

⁷ Yesu u nùn wisa u nēe, a ñ gina tuba ye na mō tē, adama amēn biru n ko n nun yeeri.

⁸ Piēn u nēe, nē na kun wuramō a nen naasu tea fa!

Yesu u nùn sōōwa u nēe, nà kun wunen naasu tee, a ñ maa bōnu gaa wasi nen mi.

⁹ Simō Piēn u nēe, ñ n mēn na Yinni, n ñ maa mō nen naasu tōnawa kaa tea, a maa nen nōma ka nen wiru teo.

¹⁰ Yesu u nēe, wi u wobura, mba n maa yēro tie, ma n kun mō u win naasu tea u wa u ka dēera mam mam. Bēe i dēere, adama n ñ mō bēe kpuro.

¹¹ N deema Yesu u win dōmē yē kō, yen sōna u gerua u nēe, n ñ mō be kpurowa ba dēere.

¹² Sanam mē u ben naasu tea u kpa u win yaberu sua u sebua ma u kpan sina win sin yerō u nēe, i yē ye na bēe kua mi? ¹³ Bēe i man sokumō keu koosio ka Yinni. Geema i gerumō, mēya na sāa. ¹⁴ Ñ n mēn na, nē wi na sāa bēen Yinni ka bēen keu koosio, nà n bēen naasu tea, n weene bēen tii i naasu teana. ¹⁵ Wee na bēe kom gem sōosi kpa i n da maa kuanē nge mē. ¹⁶ Ka geema, na bēe sōōmō, yoo ku ra n win yinni kere, mēya goro ku ra n wi u nùn gōra kere. ¹⁷ Tē wee, i sōosi teni gia. Doo nōrugiba bēe, i n tu swīi.

¹⁸ N ñ mō bēe kpuron gariya na mō. Na yē be na gōsa. Adama Gusunōn gari yi ñ koo ko yi kun koore yi yi nēe, “Wi u ka man dimō sannu, u gōsira nen yiberē.” ¹⁹ Na bēe yabu yeni sōōmōwa saa tēn di yu sere koorā. Yà n koorā kpa i ka naane doke ma nēna yēro wi. ²⁰ Ka geema na bēe sōōmō, baawure wi u yēro wura wi na gōra, nēna u wura. Baawure wi u maa man wura, u wi u man gōrima wurawa.

Yesu u Yudasi terasia

(I maa mēerio Mateu 26:20-25, Maaku 14:17-21, Luku 22:21-23)

²¹ Ye Yesu u yeni gerua u kpa, win gōru ga sankira too too, ma u bu sōōwa kpasasa u nēe, ka geema na bēe sōōmō, gōo wāa bēe sōo wi u koo man dōmē.

²² Ma win bwāabu ba nōni gia mēerina. Ba ñ yē ben wara u ka yā. ²³ Yesun bōo turo, wi u kī, u sō win nōm geuō. ²⁴ Ma Simōo Piēē u yīreru kua ka nōmu durō wi, u Yesu bikio u nēē, wara u ka yā. ²⁵ Ma bōo wi, u Yesu gballi u nūn bikia u nēē, Yinni wara a ka yā.

²⁶ Yesu u nūn wisa u nēē, wi na kon dōka wē ye na ka kpee sōra, wiya mi.

Ma u dōka ka kpee sōra u Yudasi Isikariōtu, Simōon bii wē. ²⁷ Ye Yudasi u dōka ye mwa u kpa, mii mii ma Setam dua win gōruō. Yesu u nūn sōowa u nēē, ye kaa ko, a koowo kpaaka.

²⁸ Adama ben suunu sōo goo sari wi u yē yēn sō u nūn sōowa mē. ²⁹ Gaba tamaa yēn sō Yudasiwa u gobin bōoru neni, yen sōna Yesu u nūn sōomō u gāanu dweeyo nūn bukata ba mō tōo bakarun sō, ñ kun mē u nūn sōomō u sāarobu gāanu kē. ³⁰ Ye Yudasi u dōka ye mwē ma u yara ka sendaru. N deema yam tīra.

Wooda kpa

³¹ Sanam mē Yudasi u yara u kpa, Yesu u nēē, tēra Tōnun Bii u den wōlle suara, ma Gusunō maa wōlle suara win min di. ³² Gusunō ñ n wōlle suara win min di, Gusunōn tii u koo maa Tōnun Bii wi wōlle sua, n ñ maa tēemō. ³³ Nen bibu, saa fiiko sōara ko na n wāa ka bēē, yen biru i ko man kasu. Adama na bēē sōomō tē nge mē na raa Yuuba sōowa, mi na dōo i ñ kpē i da mi. ³⁴ Wooda kpa na bēē wēemō, i kīanō. I de i kīru sōosina nge mē na bēē kīru sōosi. ³⁵ Ì n kīanē, baawure u ko n yē ma i sāawa nen bwāabu.

Yesu u nēē, Piēē koo nūn siki

(I maa mēerio Mateu 26:31-35, Maaku 14:27-31, Luku 22:31-34)

³⁶ Simōo Piēē u nūn bikia u nēē, Yinni, mana a dōo.

Yesu u nūn wisa u nēē, mi na dōo a ñ kpē a man swīima tē, adama ñ n sosi kaa man swīima mi.

³⁷ Piēē u nūn bikia u nēē, Yinni, mban sōna na ñ kpē n nun swīi mi tē. Domi na sōoru sāa n ka nen wāaru wē wunen sō.

³⁸ Yesu u nūn bikia u nēē, a sōoru sāa a ka wunen wāaru wē nen sō? Ka gem na nun sōomō, goo dōo gu ka sere swī kaa man siki nōn ita.

14

Yesuwa swaa ye ya dōo

Baaban mi

¹ Yesu bu sōowa u nēē, i ku wurura. I Gusunō naanē dokeo kpa i maa man naanē doke. ² Wāa yee dabina nu wāa nen Baaban yenūo. N wee na dōo mi, n bēē wāa yerun sōoru kua. Ñ kun sāa mē, na ñ daa bēē sōomō. ³ Nā n wāa yee ten sōoru kua na kpa, kon kpaam wurama n bēē sua n ka da nen tiin mi. Mi na wāa kpa sa n wāa mi sannu. ⁴ I ru swaa yē kō mi na dōo.

⁵ Tomaa u nūn sōowa u nēē, Yinni, sa ñ yē mi a dōo. Amōna sa ko n ka min swaa yē.

⁶ Yesu u nūn sōowa u nēē, nēna na swaa, nēna na gem, nēna na wāaru, goo sari wi u koo da Baaban mi ma n kun mō saa nen min di. ⁷ Bēē ñ n daa man yē, i ko n maa nen Baaba yē. Saa tēn di i nūn gia, i maa nūn wa.

⁸ Filipu u nūn sōowa u nēē, Yinni a sun Baaba wi sōosio, n den tura mē.

⁹ Yesu u nēē, mìn di na ka bēē wāa n tē, ka mē, a ñ man gie Filipu? Baawure wi u gesi man wa u maa Baaba wawa. Amōna a ka gerua a nēē, n bēē Baaba sōosio. ¹⁰ A ñ naanē doke ma na wāa Baaba sōo, Baaba maa wāa nē sōo? Gari yi

na bɛɛ sɔ̄mɔ, na ñ gerumɔ ka nen tiin yiiko. Baaba wi u wāa ne sɔ̄, wiya u win sɔ̄mburu mɔ. ¹¹ I gesi naane dokeo ma na wāa Baaba sɔ̄, ma Baaba maa wāa ne sɔ̄. Ñ kun me, i naane dokeo sɔ̄ma ye na kuan sɔ̄. ¹² Ka geema na bɛɛ sɔ̄mɔ, baawure wi u man naane doke, sɔ̄ma ye na mɔ, yeya yɛro koo maa ko. U koo mam sɔ̄ma ko ye ya yeni kere domi na dɔ̄ɔ nen Baaban mi. ¹³ Na kon maa bɛɛ gāanu baanire kua ni i gesi kana ka nen yīsiru, kpa bu ka Baaba wolle sua saa Biin min di. ¹⁴ Ñ gāanu kana ka nen yīsiru, kon bɛɛ ni kua.

Hunde Dɛeron naarun

nɔ̄ mWɛɛru

¹⁵ Yesu u neɛ, ñ n man kī i nen wooda mem nɔ̄wɔ. ¹⁶ Kon Baaba kana, u koo bɛɛ Dam Kɛɔ kpao wɛ wi u ko n ka bɛɛ wāa sere ka baadommaɔ. Wiya sāa Hunde gemgii. ¹⁷ Handuniagibu ba ñ kpɛ bu nùn mwa yèn sɔ̄ ba ñ nùn waamɔ, meya ba ñ maa nùn yɛ. Adama bɛɛ i nùn yɛ, domi u wāa ka bɛɛ, u kon maa wāa bɛɛn baawure sɔ̄.

¹⁸ Na ñ bɛɛ derimɔ goberu. Kon kpam wurama bɛɛn mi. ¹⁹ N tie fiiko ye handuniagibu ba ñ maa ka man wasi, adama bɛɛ i ko man wa. Yèn sɔ̄ na wasi, bɛɛ i ko n maa wasi. ²⁰ Dɔ̄ma teya i ko n yɛ ma na wāa nen Baaba sɔ̄ ma bɛɛ i wāa ne sɔ̄, ma na maa wāa bɛɛ sɔ̄.

²¹ Wi u nen wooda mwa, ma u ye mem nɔ̄wɔ, wiya u man kī. Wi u man kī, nen Baaba koo nùn kīa. Nen tii kon maa yɛro kīa, kpa n nùn tii sɔ̄si.

²² Yudasi, n ñ mɔ wi ba ra neɛ Isikariɔtu, u bikia u neɛ, Yinni, amɔna kaa sun wunɛn tii sɔ̄sisina handuniagibu ba kun ka nun wa.

²³ Ma Yesu u nùn wisa u neɛ, baawure wi u man kī u koo nen gari mem nɔ̄wɔ. Nen Baaba u koo nùn kīa, ne ka nen Baaba sa ko maa na yɛron mi kpa su bɛɛn wāa yeru ko wi sɔ̄. ²⁴ Wi u kun man kī, u ñ maa nen gari mem nɔ̄wammɛ. Gari yi i nua, n ñ negii, yi sāawa Baabagii wi u man gɔrima.

²⁵ Na bɛɛ yeni kpuro sɔ̄mɔ tɛ ye na ka bɛɛ wāa. ²⁶ Adama Hunde Dɛero, Dam kɛɔ wi, wi Baaba koo gɔrima ka nen yīsiru, wiya u koo bɛɛ baayere keu sɔ̄si, u koo maa bɛɛ ye kpuro yaayasia ye na bɛɛ sɔ̄wɔ.

²⁷ Bɔri yɛnda na bɛɛ deria, nen bɔri yɛnda na bɛɛ wɛɛmɔ. Na ñ bɛɛ tu wɛɛmɔ nge me handunia ya ra wɛ. I ku wurura, i ku maa nanda. ²⁸ Bɛɛ i nua nge me na bɛɛ sɔ̄wɔ ma na doonɔ, adama kon kpam wurama bɛɛn mi. Ñ n daa man kī i ko n nuku dobu mɔ ye na ka dɔ̄ɔ Baaban mi, domi nen Baaba u yiiko mɔ u man kere. ²⁹ Na bɛɛ gāa ninin gari sɔ̄mɔ tɛ, nu sere koorɔ. Nù n koorɔ kpa i ka man naane doke. ³⁰ Na ñ maa kpɛ n ka bɛɛ gari dabinu ko domi handunian wirugii u sisi. U ñ dam mɔ ne sɔ̄, ³¹ adama kpa handuniagibu ba n ka yɛ ma na Baaba kī, na maa kpuro mɔ nge me Baaba u man yen wooda wɛ. I seewo su doona.

15

Yesuwa resem dāa gea

¹ Yesu u bu sɔ̄wɔ u neɛ, nena resem dāa mero, nen Baabawa gbaa yɛro. ² Nen kāasa baayere ye ya ku ra binu ma, yera u ra bure u kɔ. Kāasa baayere ye ya ra binu ma, u ra ye sɔ̄mɛwa kpa yen marum mu ka sosi. ³ Bɛɛ i dɛera kɔ gari yin saabu yi na bɛɛ sɔ̄wɔ. ⁴ I de i n ka man manine, na kon maa ka bɛɛ manina. Nge me kāasa ya ñ kpɛ yu ka tii binu ma, ma n kun mɔ ya ka dāa mero manine, meya maa bɛɛn tii, ñ kpɛ i binu ma, ñ kun ka man manine.

⁵ Nena resem dāa mero, bɛɛya yen kāasi. Wi u ka man manine ma na ka nùn manine, wiya u koo bii dabinu ma, domi nen sariru i ñ kpɛ i gāanu ganu ko.

6 Baawure wi u kun ka man manine, ba koo nùn wunawa bu kō nge kāasi kpa u derura. Yen biru ba koo kāasi yi menna bu dōo doke, kpa yi dōo mwa. 7 BEE ì n ka man manine ma nen gari yi wāa BEE sōo, i bikio ye i kī, na kon BEE kua. 8 Ì n bii dabinu mara ya koo nen Baaba BEEE wē. Nge meya i ko maa sōosi ma nen bwāaba i sāa. 9 Nge me Baaba man kī, nge meya na maa BEE kī. I yōro nen kīru sōo. 10 Nge me na nen Baaban wooda mem nōowa ma na wāa win kīru sōo, nge meya ì n nen wooda mem nōowa, i ko n wāa nen kīru sōo.

11 Na BEE yeni sōowa kpa nen nuku dobu bu n ka wāa BEE sōo, kpa BEEEN nuku dobu bu ka yibu. 12 Nen wooda wee, i kīanō nge me na BEE kī. 13 Goo ù n win wāaru wē win bōrōban sō kīrun saabu, kīi te, ta ñ saara mō. 14 Nen bōrōbara BEE i sāa ì n mō ye na BEE yiire. 15 Na ñ maa BEE sokumō yobu yèn sō yoo ku ra n yē ye win yinni u mō. Adama na BEE sokumō bōrōba, yèn sō gāanu baanire ni na nua nen Baaban min di niya na BEE sōowa. 16 N ñ mō BEEya i man gōsa, nēna na BEE gōsa. Na maa BEE wuna nENEM kpa i da i binu ma ni nu koo tē. Kpa gāanu baanire ni BEE i kana nen Baaban mi ka nen yīsiru, u BEE wē. 17 Ye na BEE yiiremo wee, i kīanō.

Handunia ya Yesu ka wigibu tusa

18 Yesu maa nEE, handuniagibu bà n BEE tusa, i n yē ma nēna ba gbia ba tusa. 19 BEE ì n daa sāan na handuniagibu, handunia ya ko n BEE kīwa nge yegibu. Adama na BEE gōsa handunia ye sōon di, ì n maa sāa yegibu, yen sōna handuniagiba BEE tusa. 20 I gari yi yaayo yi na raa BEE sōowa na nEE, yoo ku ra win yinni kere. Bà n man nōni sōowa ba koo maa BEE nōni sō. Bà n nen gari mem nōowa ba koo maa BEEgii mem nōowa. 21 Adama yeni kpurowa ba koo BEE kua nen yīsirun sō, domi ba ñ yēro yē wi u man gōrima. 22 Nā kun daa ne, na ka bu gari kue, ba ñ daa taare mō. Adama tē ba ñ maa gafara mō. 23 Wi u man tusa u maa nen Baaba tusawa. 24 Nā kun daa sōma kue ben suunu sōo ye goo kun koore, ba ñ daa taare mō. Adama tē, ba sōma ye wa kō, ma ba sun tusa nē ka nen Baaba. 25 Nge meya n sāa kpa gari yi ba yorua woodan tirerō yi ka koora, yi yi nEE, “Ba man tusa, ba ñ ten wiru ka naasu yē.”

26 Adama Dam Kēō, Hunde gemgii wi, u sisi saa nen Baaban min di. Kon BEE nùn gōriama ka Baaba win yīsiru, kpa u BEE nen areru diiya. 27 BEE ì ko maa nen areru di, domi i wāa ka nē sannu saa toren di.

16

1 Yeni kpurowa na BEE sōowa kpa i ku ra ka biru wura. 2 Ba koo BEE gira saa mennō yerun di. Saa ya mam sisi ye baawure wi u BEE goomō u ko n tamaa u Gusunō samburu kuammewa. 3 Ba koo BEE yabu yeni kua yèn sō ba ñ Baaba gie, ba ñ maa man gie. 4 Adama na BEE gāa nini sōomōwa, dōma te nin saa ya tura kpa i ka yaaya ma na raa BEE nu sōore.

Hunde DEERON samburu

Yesu maa nEE, na ñ daa BEE gāa nini sōowa saa yellun di yèn sō na wāa ka BEE sannu. 5 Adama tē na dōo wi u man gōriman mi. Goo maa sari BEE sōo wi u man bikia mi na dōo. 6 Adama yèn sō na BEE yeni sōowa, BEEEN gōru ga sankira too. 7 Ka mē, na BEE gem sōomō, BEEEN arufaanīwa nā n da, domi nā kun de, Dam Kēō wi, u ñ sisi BEEEN mi. Adama nā n da kon BEE nùn gōriama. 8 Û n tunuma, wiya u koo de handuniagibu bu tubu ye n sāa toraru ka ye n sāa gem ka maa Gusunōn siribu. 9 U koo bu taare wē yèn sō ba ñ man naane doke. 10 U koo bu sōosi ma

gem wāa ne sōo ye na ka dōo Baaban mi, ma ba ñ maa man wasi. ¹¹ U koo maa de bu siribu tubu yèn sō Gusunō u handunia yenin wirugii siri kō.

¹² Na maa gāa dabinu mō n ka bēe sō, adama nu bēe kere gina. ¹³ Sanam mē Hunde gemgii wi, u tunuma wiya u koo bēe kpara i ka gem kpuro gia. U ñ koo gari gere ka win tiin yiiko. Ye u nua, yeya u koo gere, u koo maa bēe sō ye ya sisi. ¹⁴ Wiya u koo man bēere wē, domi u koo negia nō, kpa u bēe ye nōōsia. ¹⁵ Kpuro ye Baaba u mō negia. Yen sōna na gerua ma Hunde u koo negia nō, kpa u bēe ye nōōsia.

Nuku sankiranu koo ko

nuku dobu

¹⁶ Yesu bu sōowa u nee, ñ n sosi fiiko i ñ maa man wasi. Ñ n maa kpam sosi fiiko, i ko man wa.

¹⁷ Ma win bwāabu gabu ba bikianamō, mba yen tubusianu ye u sun sōomō, ñ n sosi fiiko sa ñ maa nūn wasi, ñ n maa kpam sosi fiiko sa ko nūn wa. Mba maa yen tubusianu ye u nee u dōo win Baaban mi. ¹⁸ Ba bikianamō mba ñ n sosi fiikon tubusianu. Ba nee, sa ñ yē yèn gari u mō.

¹⁹ Yesu u gia ma ba kī bu nūn gāanu bikia. Yen sōna u bu sōowa u nee, na nee yaa, ñ n sosi fiiko i ñ man wasi, ñ n maa kpam sosi fiiko i ko man wa. Gari yiniwa i bikianamō bēen suunu sōo ro? ²⁰ Ka geema na bēe sōomō, i ko swī, i ko kpara wōri ko, adama handuniagibu ba koo yēeri. Bēen nukura koo sankira, adama bēen nuku sankiranu koo gōsira nuku dobu. ²¹ Sanam mē tōn kurō u yiire u ra n nōni swāaru mō domi win saa ya tura. Adama sanam mē u win biī mara, u ku ra maa nōni swāa te yaaye nuku dobut sō ye u ka tōnu mara handunia sōo. ²² Meya n maa sāa bēen mi. Tē, bēe i nuku sankiranu mō, adama kon kpam bēe wa, ma bēen nukura koo dora. Goo maa sari wi u koo kpī u bēe nuku doo bi mwaari.

²³ Saa ye, yà n tunuma, i ñ ko man gāanu ganu bikia. Ka geema na bēe sōomō, baayere ye i Baaba kana ka nen yīsiru, u koo bēe kē. ²⁴ Sere ka tē i ñ gāanu ganu kanē ka nen yīsiru. I bikio, i ko wa, kpa bēen nuku dobu bu ka yibu.

Yesu u handunia kamia

²⁵ Yesu maa bu sōowa u nee, yeni kpurowa na bēe sōowa ka mōndu. Adama saa ya sisi ye na ñ maa bēe gari sōomō ka mōndu, kon bēe Baaban gari sōwa kpasasa. ²⁶ Saa ye, yà n tunuma, i ko Baaba kana ka nen yīsiru. Na ñ maa gerumō ma kon nūn kana bēen sō, ²⁷ domi Baaban tii u bēe kī. U bēe kī yèn sō i man kī, i maa naane doke ma na weewa Gusunōn min di. ²⁸ Na yarimawa saa Baaban min di, na na handunia. Tē na handunia derimō na dōo nen Baaban mi.

²⁹ Win bwāaba nūn sōowa ba nee, tēra a re sun gari sōowa kpasasa, n ñ ka mōndu. ³⁰ Tē sa gia ma a baayere kpuro yē, n ñ maa mō goo u nun gāanu bikia. Yenin sōna sa naane doke ma Gusunōn min diya a yarima.

³¹ Ma Yesu u bu bikia u nee, tē i naane doke? ³² I laakari koowo, saa ya sisi ya mam tunuma kō ye ba koo ka bēe kpuro yarinasia, baawure u ka da win yenuō. I ko man deri ne turo, adama na ñ wāa ne turo yèn sō Baaba u wāa ka ne. ³³ Yabu yeniwa na raa bēe sōowa kpa i n ka bōri yendu mō ne sōo. Handunia ye sōora i ko nōni swāaru wa, adama i ku mwia kpana, na handunia kamia kō.

17

Yesu u kanaru mō

win bwāabun sō

¹ Ye Yesu u gari yi gerua u kpa, u win n̄oni seeya w̄oll̄o u n̄ee, Baaba, saa ya tura. A n̄e wunen Bii w̄olle suo, kpa n̄ maa nun w̄olle sua. ² Domi a man yiiko w̄ē t̄ambu kpuro n̄ w̄oll̄o, kpa n̄ ka be a man w̄ē kpuro w̄āaru w̄ē te ta ku ra kpe. ³ W̄āaru te ta ku ra kpe tera mini, t̄ambu bu ka nun gia, wun̄e Gusun̄o turo, kpa bu maa man gia n̄e Yesu Kirisi wi a ḡrima. ⁴ Na nun w̄olle sua tem me s̄o, na maa s̄ambu te wiru go te a man yiire. ⁵ Baaba, na nun kanam̄o, a de na n̄ yiiko m̄o t̄ē wunen b̄oku, nge me na raa m̄o ka wun̄e sannu ba sere handunia taka kua.

⁶ Na t̄on be wunen ȳisiru giasia be a man w̄ē handunia ye s̄o. Wun̄egiba ba raa s̄ā, ma a man bu w̄ē. Ba maa wunen gari mem n̄owa. ⁷ T̄ē ba ȳē ma ḡāanu kpuro ni a man w̄ē, saa wunen min diya nu na. ⁸ Domi na bu gari yi w̄ē yi a man s̄ōwa, ba maa yi mwa. Ma ba gia s̄ā s̄ā ma saa wunen min diya na yara, ba maa naane doke ma wuna a man ḡrima.

⁹ Na bu kanaru kuamm̄e n̄ n̄ m̄o handuniagibu. T̄on be a man w̄ē, beya na kanaru kuamm̄e ȳen s̄o wun̄egiba ba s̄ā. ¹⁰ N̄egibu kpuro ba s̄āwa wun̄egibu ma wun̄egibu kpuro ba maa s̄ā n̄egibu, n̄en yiiko maa s̄ōsira be s̄o. ¹¹ T̄ē na sisi wunen mi. Na n̄ ko na n̄ maa w̄ā handunia s̄o, adama beya ba ko n̄ w̄ā handunia ye s̄o. Baaba D̄ero, a bu beruo ka wunen ȳisi te a man w̄ēn dam, kpa ba n̄ ka s̄ā tia, nge me n̄e ka wun̄e sa s̄ā tia. ¹² Sanam me na w̄ā ka be, na bu berua ka wunen ȳisi te a man w̄ēn dam. Na bu k̄osu, ma be s̄o baa t̄on turo goo kun kam kue ma n̄ kun m̄o kam kooren bii, kpa Gusun̄on gari yi ka koorā. ¹³ T̄ē na sisi wunen mi. Yeniwa na gerum̄o handunia ye s̄o, kpa ba n̄ ka nuku dobu yiba n̄en s̄. ¹⁴ Na bu wunen gari w̄ē, ma handuniagiba bu tusa ȳen s̄o ba n̄ s̄ā handuniagibu, nge me n̄en tii na n̄ s̄ā handuniagii. ¹⁵ Na n̄ nun kanam̄o a ka bu wuna handunia s̄on di, adama na nun kanam̄o a bu k̄oso t̄on k̄oso win s̄. ¹⁶ Ba n̄ s̄ā handuniagibu nge me n̄en tii na n̄ s̄ā handuniagii. ¹⁷ A tii bu wun̄o n̄enem ka wunen gem gari. Wun̄en gari gema. ¹⁸ Nge me a man ḡrima handunia, meya na maa bu ḡra handunia s̄o. ¹⁹ Ben s̄na na nun n̄en tii w̄ē kpa ben tii bu maa ka ko wun̄egibu ka gem.

²⁰ N̄ n̄ m̄o beni t̄nawa na kanaru kuamm̄e, adama ka maa be ba koo naane doke ben garin saabu. ²¹ Na kanam̄o a be kpuro ba n̄ ka s̄ā tia. Nge me wun̄e Baaba a w̄ā n̄e s̄o, ma na maa w̄ā wun̄e s̄o, a de bu ko tia be s̄e s̄o. Kpa handuniagibu bu ka naane doke ma wuna a man ḡrima. ²² Yiiko ye a man w̄ē, yeya na maa bu w̄ē, kpa ba n̄ ka s̄ā tia nge me n̄e ka wun̄e sa s̄ā tia. ²³ N̄e na w̄ā be s̄o, wuna a maa w̄ā n̄e s̄o, kpa bu ka ko tia mam mam. Kpa handunia yu ka gia ma wuna a man ḡrima, a maa bu k̄i nge me a man k̄i.

²⁴ Baaba, na k̄i be a man w̄ē ba n̄ w̄ā n̄en mi, mi na w̄ā, kpa ba n̄ n̄en yiiko m̄era ye a man w̄ē, domi a man k̄i ba sere handunia taka kua. ²⁵ Baaba gemgii, handuniagiba kun nun ȳē, adama n̄e na nun ȳē, ma beni ba tuba ma wuna a man ḡrima. ²⁶ Na bu wunen ȳisiru giasia, meya kon k̄am bu tu giasiam sosi, k̄i te a man k̄ia ta n̄ ka w̄ā be s̄o, kpa na n̄ maa w̄ā be s̄o.

18

Yesun mwaabu

(I maa m̄erio Mateu 26:47-56, Maaku 14:43-50, Luku 22:47-53)

¹ Sanam me Yesu u kana te kua u kpa, u yara ka win bw̄ābu sannu ba da daa tora gaan guruo ye ba ra soku Sedoroni. Batuma gaa w̄ā mi, ȳē s̄o u dua ka win bw̄ābu. ² Yudasī, win d̄ome, u yam mi ȳē domi Yesu ka win bw̄ābu ba ra raa m̄enne mi n̄on dabiru. ³ Yen s̄na Yudasī u da mi ka tabu kowobu ka s̄ā

yerun k̄sɔbu be yāku kowo t̄nwerobu ka Falisiba ba n̄n wē. Ba ben tabu yānu n̄ni, ka fitilakunu ka w̄i b̄nnun d̄sɔ. ⁴ N deema Yesu u yē k̄o ye n koo n̄n ko kpuro, yen s̄na u susi u bu bikia u n̄e, wara i kasu.

⁵ Ma ba n̄n wisa ba n̄e, Yesu Nasaretigiiwa sa kasu.

Yesu u n̄e, n̄na mi.

Yudasi, win d̄me, u yō mi, ka be sannu. ⁶ Ye Yesu u n̄e, n̄na mi, ma ba desira ba w̄ruka.

⁷ Yesu u kpam bu bikia u n̄e, wara i kasu.

Ma ba n̄e, Yesu Nasaretigiiwa sa kasu.

⁸ Yesu u n̄e, na raa b̄e s̄ɔwa k̄o ma n̄na mini. Ñ n n̄n na i kasu, i de beni bu doona.

⁹ U yeni gerua kpa gari yi u raa gerua yi ka kooro ye u n̄e, baa t̄n turo kun kam kue be Baaba u n̄n wē s̄ɔ. ¹⁰ Sanam m̄e, Sim̄ɔ Pīe u win takobi n̄ni ma u ye woma u ka yāku kowo t̄nweron yoo s̄ra u win soo n̄m geuguu bura. Yoo win ȳsira Maliku. ¹¹ Ma Yesu u Pīe s̄ɔwa u n̄e, a wunen takobi wesio yen karar̄o. Na ñ kon ka n̄ni sw̄aru temana te n̄n Baaba u man yiire?

Ba ka Yesu da Anin wuswaaɔ

¹² Sanam m̄ya tabu kowobu ka ben wirugii ka Yuuban s̄a yerun k̄sɔbu ba Yesu mwa ba n̄n b̄kua ¹³ ma ba gbia ba ka n̄n da Anin mi. Ani u s̄awa Kaifan dokiri, Kaifa wiya u maa s̄a yāku kowo t̄nwerɔ w̄ɔ ge s̄ɔ. ¹⁴ Kaifa wiya u raa Yuuba bwisi k̄a ma n arufaani m̄o t̄n turo u ka t̄mbu gbiya.

Pīe u Yesu siki

(I maa m̄erio Mateu 26:69-70, Maaku 14:66-68, Luku 22:55-57)

¹⁵ Sim̄ɔ Pīe ka b̄ɔ goo ba Yesu sw̄i. N deema yāku kowo t̄nwerɔ wi, u b̄ɔ wi yē s̄a s̄a, ma b̄ɔ wi, u ka Yesu dua sannu yāku kowo t̄nweron ȳn̄un yaara. ¹⁶ Adama Pīe u ȳra t̄ɔw̄o ȳnu k̄nn̄w̄o. Ma b̄ɔ wi yāku kowo t̄nwerɔ u yē mi, u yarima u ka w̄ndia k̄nn̄o k̄sɔ geruna, ma u Pīe duusia. ¹⁷ Ma w̄ndia wi u k̄nn̄o k̄sɔ mi, u Pīe bikia u n̄e, wune, a ñ maa s̄a duru win bw̄abun turo?

Pīe u n̄e, aawo.

¹⁸ Ma yobu ka s̄a yerun k̄sɔbu ba yō d̄ɔ ḡen b̄kuɔ yi ba s̄rua woorun s̄o ba w̄su. Pīe u da u maa yō mi, ba w̄su sannu.

Yāku kowo t̄nwerɔ

u Yesu gari bikiamɔ

(I maa m̄erio Mateu 26:59-66, Maaku 14:55-64, Luku 22:66-71)

¹⁹ Ma yāku kowo t̄nwerɔ u Yesu win bw̄abun gari bikia, ka ye u t̄mbu s̄ɔsim̄o. ²⁰ Ma Yesu u n̄n wisa u n̄e, na ka baawure gari kua batuma s̄ɔ. Na n̄n keu s̄ɔsiru kpuro kuawa m̄enn̄o ȳnu s̄ɔ ka maa s̄a yer̄o, mi Yuuba kpuro ba ra m̄enne. Na ñ ḡaanu ganu gerua asiri s̄ɔ. ²¹ Ñ n n̄n na, mban s̄na a man gari bikiam̄o. Be ba n̄n gari nua, a ben tii bikio ye na bu s̄ɔwa. Beya ba yē ye na gerua.

²² Ye Yesu u yeni gerua u kpa, yera s̄a yerun k̄sɔ turo wi u n̄n ȳre, u Yesu baara so, ma u n̄e, yāku kowo t̄nwerowa a k̄aka a gari wisim̄o m̄e?

²³ Ma Yesu u n̄n wisa u n̄e, ñ n gari k̄sin na na gerua, a yi geruo baawure u n̄o. Ñ n maa gem na na gerua, mban s̄na a man soom̄o.

²⁴ Ma Ani u dera ba n̄n b̄kuɔ ba ka da Kaifa, yāku kowo t̄nweron mi.

Pīe u kpam Yesu siki

(I maa m̄erio Mateu 26:71-75, Maaku 14:69-72, Luku 22:58-62)

²⁵ Saa ye sɔɔ, Simɔɔ Piɛɛ u yɔ mi, u dɔɔ wɔsu. Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, wune maa, a n̄ s̄aa durɔ win bwāabun turo?

Adama Piɛɛ u gari yi siki u nɛɛ, aawo fa.

²⁶ Yāku kowo tɔnweron yoo turo, w̄in soo teu Piɛɛ u buran dusi, u nùn bikia u nɛɛ, na n̄ daa nun wa ka wi batuma ye sɔɔ?

²⁷ Piɛɛ u kpam siki u nɛɛ, aawo. Yera yande goo dɔɔ ga swī.

Ba ka Yesu da Pilatin wuswaaɔ

(Imaa mɛɛrio Mateu 27:1-2, 11-14, Maaku 15:1-5, Luku 23:1-5)

²⁸ Saa Kaifan min di ba ka Yesu da tem ȳeron siri yerɔ. N deema buru buru yam s̄arera. Be ba s̄aa Yuuba ba n̄ wure bu du siri yeru mi, kpa bu ku raa ko disigibu. Domi ba kī bu Gɔɔ sararibun t̄ɔɔ baka ten yaa dibu di. ²⁹ Yen s̄ɔna Pilati u yarima u bu deema, ma u bu bikia u nɛɛ, tora teren bwesera i durɔ wi waasi.

³⁰ Ba nɛɛ, ù kun k̄ɔsa kue, sa n̄ daa ka nùn sisi su nun n̄oma b̄eria.

³¹ Pilati u bu s̄ɔwa u nɛɛ, b̄ɛɛn tii i nùn m̄ɔɔ, kpa i nùn siri ka b̄ɛɛn tiin wooda. Ma Yuuba ba nɛɛ, sa n̄ yen dam m̄ɔ su ka t̄onu go.

³² Nge m̄ɛya Yesun gari yi koor̄a yi sɔɔ u s̄ɔsi goo win bweseru u koo gbi.

³³ Pilati u kpam dua siri yerɔ, ma u Yesu soka u nùn bikia u nɛɛ, wuna Yuuban sunɔ?

³⁴ Ma Yesu u nùn bikia u nɛɛ, wuna a ka tii yeni bikiamɔ? Nge gaba nun n̄ɛn gari s̄ɔwawa.

³⁵ Pilati u nɛɛ, n̄ɛ Yuuwa? Wunen bweseru ka yāku kowo tɔnweroba ba man nun n̄omu s̄ondia. Mba a kua.

³⁶ Yesu u nɛɛ, n̄ɛn bandu ta n̄ s̄aa handunia migiru. T̄a n̄ s̄aan na handunia migiru, n̄ɛn bwāabu ba koo sanna kpa bu ku Yuuba man n̄omu s̄ondia. Adama n̄ɛn banda kun s̄aa handunia migiru.

³⁷ Ma Pilati nùn bikia u nɛɛ, n̄ n man na, a s̄awa sunɔ.

Yesu u nùn wisa u nɛɛ, wunen tii a mam gerum̄ɔ ma na s̄aa sunɔ. Na na handunia sɔɔ, ba man marawa n ka gem areru di. Baawure wi u s̄aa gemgii, wiya n̄ɛn gari n̄ɔm̄ɔ.

³⁸ Pilati u nùn bikia u nɛɛ, mba ba ra soku gem.

Ba Yesu taarɛ w̄ɛ bu go

(Imaa mɛɛrio Mateu 27:15-31, Maaku 15:6-20, Luku 23:13-25)

Gari yin biru Pilati u kpam yarima u da Yuuban mi, ma u bu s̄ɔwa u nɛɛ, n̄ɛna kun toraru garu wa durɔ wi sɔɔ. ³⁹ Adama i komaru garu m̄ɔ te kon ka b̄ɛɛ p̄iris̄ɔm turo kara Gɔɔ sararibun t̄ɔɔ bakar̄u sɔɔ. I kī n̄ b̄ɛɛ Yuuban sunɔ kara?

⁴⁰ Ma be kpuro ba gb̄asukum̄ɔ ka dam ba m̄ɔ, aawo sa n̄ durɔ wi kī, Barabawa sa kī.

N deema gb̄ɛn̄ɔwa Baraba wi, u s̄aa.

19

¹ Sanam m̄ɛya Pilati u Yesu mwa, ma u dera ba nùn so ka som kpaka. ² Ma tabu kowobu ba s̄aki tundu b̄akana ba ka nùn sina fur̄ɔ kua ba doke win wir̄ɔ. Ba maa nùn gurumus̄u swāabu sebusia. ³ Kiri kiri kpa bu nùn susi bu nɛɛ, Yuuban sunɔ, f̄ɔɔ baasira.

Ma ba nùn baari soom̄ɔ.

⁴ Ma Pilati u kpam maa yarima u t̄on w̄oru ge s̄ɔwa u nɛɛ, i swaa dakio. Wee, kon b̄ɛɛ durɔ wi yarama kpa i ka gia ma na n̄ toraru garu wa wi sɔɔ.

⁵ Yesu u yarima u sâkin furɔ, ka maa gurumusuwãabu ge doke. Pilati u bu sɔɔwa u nɛɛ, durɔ wi wee.

⁶ Sanam mɛ yâku kowo tɔnwerobu ka sâa yerun kɔsobu ba nùn wa, ma ba gbâsukum wɛri ba nɛɛ, a nùn kpɛro, a nùn kpɛro dâa bunanaru sɔɔ.

Pilati u bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii i nùn mɔɔ kpa i nùn kpɛre dâa bunanaru wɔllo ka bɛɛn tii. Domi nɛ na kun toraru garu wa wi sɔɔ.

⁷ Ma Yuuba ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, sa wooda gaa mɔ ye ya gerumɔ bu nùn go yèn sɔ u win tii nɛɛ Gusunɔn Bii.

⁸ Ye Pilati u gari yi nua, win bɛrum sosi. ⁹ Ma u kɛam ka Yesu wura siri yerɔ, u nùn bikia u nɛɛ, man diya a na.

Adama Yesu kun nùn wisa baa nɛn teeru.

¹⁰ Ma Pilati u nùn bikia u nɛɛ, nɛna a ñ ka sere gari mɔ? A ñ yɛ ma na dam mɔ n ka nun kara, na maa dam mɔ n ka nun kpɛre dâa bunanaru sɔɔ?

¹¹ Ma Yesu u nùn wisa u nɛɛ, a ñ dam gam mɔ nɛ sɔɔ bà kun nun mɛ wɛ wɔllun di. Yen sɔna wi u man nun nɔmu sɔndia, win taare ya wunegia kere.

¹² Ye Pilati u yeni nua yera u hania sosi u ka Yesu kara. Adama Yuuba ba gbâsukunu bɔbia ba nɛɛ, a ñ durɔ wi kara, a ñ maa tem yɛro kî. Domi baawure wi u win tii kua sunɔ u sâawa tem yɛron yibɛɛ.

¹³ Ye Pilati u gari yi nua, u ka Yesu yarima, ma u sina siri kowon sin yerɔ te ta wâa yam mɛ sɔɔ, mɛ ba sokumɔ Kpɛe turaru. Miya ba maa sokumɔ Gabata ka Heberum. ¹⁴ N tie sɔɔ teeru bu sere Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru ko, nge sɔɔ wii wɔllun saka. Ma Pilati u Yuuba sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛn sunɔ wee.

¹⁵ Ma Yuuba ba gbâsuka wɔllo, i ka nùn doo, i ka nùn doo, i nùn kpɛro dâa bunanaru wɔllo.

Ma Pilati u bu bikia u nɛɛ, amɔ ro! I kî n bɛɛn sunɔ kpɛre dâa bunanaru wɔllo?

Ma yâku kowo tɔnweroba nùn wisa ba nɛɛ, bɛɛɛ sa ñ sunɔ goo mɔ ma n kun mɔ tem yɛro.

¹⁶ Sanam mɛya Pilati u bu Yesu nɔmu sɔndia bu ka nùn kpɛre dâa bunanaru wɔllo.

Ba Yesu kpɛre dâa bunanaru wɔllo

(I maa mɛrio Mateu 27:32-44, Maaku 15:21-32, Luku 23:26-43)

Ma ba Yesu mwa ba ka doona. ¹⁷ Ma Yesu u win tiin dâa bunanaru sua u ka da sere aye ten mi, te ta ka wii koko weenɛ, adama ka Heberum ba ra yam mi sokuwa Gɔɔgɔta. ¹⁸ Miya ba nùn kpɛre dâa bunanaru wɔllo. Ba maa tɔn durɔbu yiru gabu kpɛre turo nɔm dwareɔ, turo nɔm geuɔ, ma Yesu wâa ben suunu sɔɔ.

¹⁹ Ma Pilati u yorua u mani dâa bunana ten wɔllo. Yora ye, ya nɛɛ, Yesu Nasaretigii, Yuuban sunɔ. ²⁰ Yuuba dabira ba yora ye gara domi mi ba Yesu kpɛre n ñ ka wuu toma. Ma ba ye yorua ka Heberum, ka Gɛɛkim, ka maa Latem.

²¹ Ma Yuuban yâku kowo tɔnwerobu ba Pilati sɔɔwa ba nɛɛ, a ku yore Yuuban sunɔ, adama a yoruo, u nɛɛ wiya Yuuban sunɔ. ²² Ma Pilati u nɛɛ, ye na yorua na yoruawa.

²³ Sanam mɛ tabu kowobu ba Yesu kpɛre ba kpa, ba win yânu bɔnu kua suba nɛɛ, tabu kowo ben baawure sube teeru, ba maa win yabe bakaru sua. Yabe te, ta ñ yina mɔ, ba tu wesawa yaberu. ²⁴ Ma tabu kowo be, ba geruna ba nɛɛ, bu ku raa te gîa, adama bu de bu tu tete toosi kpa bu wa wigiru ta koo ko.

Nge mɛya Gusunɔn gari yi koora yi yi nɛɛ,
 “Ba nɛn yânu bɔnu kua ben tii tiinɛ sɔɔ.
 Ma ba nɛn yaberu tete toosi.”

Nge meya tabu kowo be, ba kua.

²⁵ N wee, Yesun mero, ka win meron wɔnɔ, ka Maari Kopan kurɔ, ka sere Maari Madalagii, ba yɔ Yesun dāa bunanarun bɔkuɔ. ²⁶ Yesu u win mero wa mi, ka bɔɔ wi u kɪ ba yɔ ba karine, ma u win mero sɔɔwa u nɛɛ, kurɔ wunɛ, wunen bii wee mi.

²⁷ U maa bɔɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, wunen mero wee mi.

Saa dɔma ten diya bɔɔ wi, u ka nɔn wa win tiin yɛnuɔ.

Yesun gɔɔ

(I maa mɛerio Mateu 27:45-56, Maaku 15:33-41, Luku 23:44-49)

²⁸ Yen biru, sanam mɛ Yesu u gɪa ma gari yi kpuro yi wiru goora yi kpa, Gusunɔn gari yi ka koorɔ, u nɛɛ, nim nɔru ga man mɔ.

²⁹ Wekeru gara wāa mi, te ta tam mɔmmɔm yiba. Ma ba swɛɛsu wasa tam mɔmmɔm mɛ sɔɔ, ba bɛri isɔpɔn dɛkaɔ ba ka susi win nɔɔwɔ. ³⁰ Sanam mɛ Yesu u tam mɔmmɔm mɛ dɛnda u nɛɛ, n kpa.

Yera u tuka, u win tii yɔsu, ma u sariru kua.

Ba Yesu sɔka yɛsɔ

³¹ Dɔma teya Yuuba ba Pilati bikia u de bu durɔ ben kɔri bɔku be ba go mi, kpa bu goo ni sarasia dāa bunanarun di. Ba yeni bikia yɛn sɔ n tie sɔɔ teeru bu ka ben tɔɔ wɛrarugiru di, ba n maa kɪ goo ni, nu n wāa dāa bunanaru wɔlɔ tɔɔ wɛrarugii te sɔɔ, dɔmi tɔɔ bakarun tii tiwa. ³² Yen sɔna tabu kowobu ba da ba gbiikoon kɔri bɔka ka maa yirusegii be ba kpare ka Yesu sannu.

³³ Adama sanam mɛ ba tura Yesun mi, ba deema u gu kɔ, ba n maa win kɔri bɔka. ³⁴ Adama tabu kowobun turo u Yesu yaasa sɔka win yɛsɔ, ma yande yɛm ka nim mu yara. ³⁵ Wi u ye wa, u yen seeda di, win seeda ye, gema. U yɛ kam kam ma geeya u gerumɔ, kpa bɛɛ i maa ka naanɛ doke. ³⁶ Yeniwa ya kua kpa Gusunɔn gari yi ka koorɔ yi yi nɛɛ, “Baa win kuku teeru, ta n kɔsiramɔ.”

³⁷ Gusunɔn gari maa nɛɛ, “Ba koo nɔn mɛeri wi ba sɔka.”

Yesun sikubu

(I maa mɛerio Mateu 27:57-61, Maaku 15:42-47, Luku 23:50-56)

³⁸ Yen biru Yosefu Arimategii u Pilati Yesun goru kana. Yosefu wi, u sɔawa Yesun bɔɔ, adama asiri sɔɔwa yɛn sɔ u Yuuban bɛrum mɔ. Ma Pilati u wura. Yen sɔna Yosefu u da u Yesun goru sua u ka doona. ³⁹ Nikodemu wi u raa da Yesun mi wɔkuru u Yosefu yɔsiri. Ma u turare bwesenu yiru, miru ka aloesi neni ye ya tura kilo tenan saka. ⁴⁰ Durɔ be yiru ba Yesun goru sua ma ba tu bekuru wukiri ka turare sannu. Dɔmi nge meya Yuuba ba ra ka ben goru sike. ⁴¹ N deema batuma gaa ya wāa mi ba Yesu kporen bɔkuɔ. Siki wɔru kperuguu gaga wāa mi, batuma ye sɔɔ, gɛ sɔɔ ba n goo sikure. ⁴² Miya ba Yesu kpɪ dɔmi yen sisira sɔawa tɔɔ wɛrarugiru. Siki te, ta maa wāa turuku mi.

20

Siki diiru

(I maa mɛerio Mateu 28:1-8, Maaku 16:1-8, Luku 24:1-12)

¹ Alusuma buu sɔnu buru buru yellu, sanam mɛ yam kun saram kpa, Maari Madalagii u da sikuru mi. Ma u wa ba kpee te sua saa siki ten kɔnnɔn di. ² Ma u duka da Simɔɔ Pɛɛn mi, ka bɔɔ win mi, wi Yesu u kɪ, u bu sɔɔwa ma ba Yinni sua saa sikuru min di, u n maa yɛ mi ba nɔn kpɪ.

³ Sanam meya Pɛɛ ka bɔɔ wi, ba yara ba da sikuru mi. ⁴ Ma be yiru ba duki da sannu, adama bɔɔ wi, u duka u Pɛɛ gbiiri, ma u gbɪa u tura sikuru mi. ⁵ U

yāara u tende siki te sɔɔ, ma u bekuru wa ta yii, adama u ñ due. ⁶ Yera Simɔɔ Pɛɛ wi u sisi biruɔ u tura mi ma u dua siki te sɔɔ. U maa beku te wa ta yii, ⁷ ka yasa ye ba raa ka win wiru bɔkua. Adama yasa ye, ya ñ yii ka beku te sannu, ya kuruawa bee tia. ⁸ Sanam mɛya bɔɔ wi u raa gbia u tura sikiru mi, u maa dua. U wa, ma u naane doke. ⁹ Gusunɔn gari kun daa bu yeeri gina yi yi gerua ma u koo se gɔrin di. ¹⁰ Ma bwāa be, ba gɔsira ba da ben yenuɔ.

Yesu u Maari Madalagii kure

(I maa mɛɛrio Mateu 28:9-10, Maaku 16:9-11)

¹¹ Adama Maari u yɔ tɔwɔ siki ten bɔkuɔ u sumɔ. Sanam mɛ u sumɔ u yāara u tende siki ten sɔwɔ. ¹² Ma u wɔllun gɔradoba yiru wa ba yāa kpi kinu doke ba sɔ mi Yesun goru ta raa kpī, ben turo wiru gia, turo maa naasu gia. ¹³ Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, kurɔ wunɛ, mba n kua a ka sumɔ.

Ma u bu wisa u nɛɛ, ba nen Yinni suawa saa minin di, na ñ maa yɛ mi ba nùn kpī.

¹⁴ Sanam mɛ u yeni gerua u kpa, u sīira ma u Yesu wa u yɔ mi. Adama u ñ gie ma Yesuwa. ¹⁵ Yesu u nùn bikia u nɛɛ, kurɔ wunɛ, mba n kua a ka sumɔ. Wara a kasu.

Kurɔ wi, u tamaa yam min kɔsowa. Yera u nɛɛ, tɔnwero, ñ n wunen na a nùn sua, a man sɔwɔ mi a nùn kpī, kpa n da n nùn sua min di.

¹⁶ Ma Yesu u nɛɛ, Maari.

Yera u sīira, ma u gerua ka Heberum u nɛɛ, Raboni. Yen tubusiana, keu sɔsio.

¹⁷ Ma Yesu u nùn sɔwɔ u nɛɛ, a ku man baba, domi na ñ gina de nen Baaban mi wɔllɔ. Adama a doo nen bwāabun mi, a bu sɔ ma na dɔɔ Gusunɔn mi, wi u sāa nɛ ka bɛɛn Baaba, u maa sāa nɛ ka bɛɛn Yinni.

¹⁸ Ma Maari Madalagii u da u bwāa be sɔwɔ ma u Yinni wa, sere Yinni u nùn gari yini sɔwɔ.

Yesu u win bwāabu tii sɔsi

(I maa mɛɛrio Mateu 28:16-20, Maaku 16:14-18, Luku 24:36-49)

¹⁹ Alusuma buu gen yoka, bwāa be, ba menna ma ba gamboba bɛri Yuuban bɛrum sɔ. Miyɔ Yesu u da u bu yɔre ben suunu sɔɔ. Ma u bu sɔwɔ u nɛɛ, alafia ya n wāa ka bɛɛ.

²⁰ Ye u yeni gerua u kpa, u bu win nɔma ka win yɛsa sɔsɔsi. Bwāa ben nukura dora ye ba Yinni wa. ²¹ Ma Yesu u kpa bu sɔwɔ u nɛɛ, alafia ya n wāa ka bɛɛ. Nge mɛ Baaba u man gɔrima nge mɛya nɛ na maa bɛɛ gɔra.

²² Ye u yeni gerua u kpa, yera u bu wɛsie ma u nɛɛ, i Hunde Dɛero mɔɔ. ²³ Ì n goo nùn win toraru suuru kua u koo ten suuru wa. Ì n maa goon toraru suuru koba yina ta ko n yɛro wāasiwa.

Yesu ka Tomaa

²⁴ Tomaa, bwāabu wɔkura yiru yen turo, wi ba ra maa nɛɛ Sika, u ñ daa wāa ka be sanam mɛ Yesu u na ben mi. ²⁵ Bwāa be ba tie ba nùn sɔwɔ ma ba Yinni wa.

Tomaa u bu wisa u nɛɛ, ma n kun mɔ u kurum bora wa Yinnin nɔma sɔɔ, ma u kun win niki bia doke mi kurum daa wāa, kpa u win nɔmu doke Yinnin yɛsɔɔ, u ñ naane dokemɔ.

²⁶ Sɔɔ nɔɔba itan biru bwāa be, ba maa menna sannu dirɔ. Tomaa wāa be sɔɔ. Ba gamboba bɛri adama Yesu u na u bu yɔre ben suunu sɔɔ ma u nɛɛ, alafia ya n wāa ka bɛɛ.

²⁷ Sanam meya u Tomaa sɔɔwa u neɛ, a nen noma mɛɛrio kpa a wunen niki bia doke ye sɔɔ. A wunen nɔmu demiana a doke nen yɛsɔɔ. A naane dokeo a ku maa ko gɔrusu yirugii.

²⁸ Tomaa u nɔn sɔɔwa u neɛ, Gusunɔ nen Yinni.

²⁹ Yesu u nɔn bikia u neɛ, a naane doke yɛn sɔ a man waamɔ? Doo nɔrugiba be ba kun man wa, ba ka naane doke.

Yɛn sɔ ba tire teni yorua

³⁰ Sɔm maamaakigii dabina Yesu maa kua win bwāabun nɔni biru ni ba kun yorua tire teni sɔɔ. ³¹ Adama gari yiniwa ba yorua kpa i ka naane doke ma Yesuwa Kirisi wi, Gusunɔn Bii, kpa naane doke binin saabu i n wāaru mɔ te ta ku ra kpe win yīsirun sɔ.

21

Yesu u bwāabu nɔba yiru kure

¹ Yen biru Yesu u kram win bwāabu tii sɔɔsi Tiberian daa burerun bɔkuɔ. Wee nge mɛ u tii sɔɔsi. ² Simɔɔ Piɛɛ ka Tomaa wi ba ra neɛ Sika, ka Natanieli Galilen Kanagii, ka Sebeden bibu, ka win bwāabu gabu yiru, be kpurowa ba wāa sannu. ³ Simɔɔ Piɛɛ u be ba tie sɔɔwa u neɛ, u susure dɔɔ.

Ma ba neɛ, ben tii ba koo ka nɔn da.

Ma ba yara yande ba goo dua ba doona. Adama ba ñ gāanu ganu mwe wɔku te sɔɔ. ⁴ Ye yam sārɔ Yesu u yɔ daarun gooro, adama bwāa be, ba ñ yɛ Yesuwa.

⁵ Ma Yesu u bu bikia u neɛ, aluwaasi beɛ, i ñ gāanu mwe baa fiiko?

Ma ba neɛ, aawo.

⁶ Ma u bu sɔɔwa u neɛ, i beɛn yāakororu kɔɔwɔ goo gen nɔm geuo, i ko gāanu wa mi.

Ba kua mɛ, ma ba kpana bu tu gawa swɛɛ dabirun sɔ. ⁷ Ma bɔɔ wi Yesu u kī, u Piɛɛ sɔɔwa u neɛ, Yinniwa.

Ye Simɔɔ Piɛɛ u nua ma Yinniwa, yera u win yaberu pɔra sie domi basiwa u raa wāa mi. Ma u sure nim sɔɔ goon di. ⁸ Adama bwāa be ba tie ba ka goo na daarun bɔɔwɔ ba ben yāakororu gawe, ta swɛɛ yiba. Be ka daarun bɔɔn tondam kun kere gɔm soonu goobu (200). ⁹ Ye ba sara temɔ ma ba dɔɔ gɛɛ wa, swɛɛ wāa yin wɔllo, ka maa pɛɛ. ¹⁰ Ma Yesu u bu sɔɔwa u neɛ, bu swɛɛ geɛ tama yi ba go tɛ ge.

¹¹ Simɔɔ Piɛɛ u goo dua ma u yāakoro te gawa temɔ te ta swɛɛ beke yiba. Yin geera sāa wunaa weeru ka wɔkura ita. Baa mɛ yi ka dabi mɛ, yāakoro te, ta ñ gɛɛre. ¹² Yesu u bu sɔɔwa u neɛ, i na i sɔndu wuna.

Baa bwāa ben turo kun kāka u nɔn bikie wara u sāa, domi ba yɛ ma Yinniwa.

¹³ Yesu u da u pɛɛ sua ma u bu wɛ. Meya u maa kua ka swɛɛ yi.

¹⁴ Yeniwa nɔn itase ye Yesu u tii win bwāabu sɔɔsi saa min di u seewa gɔrin di.

Yesu ka Piɛɛ

¹⁵ Ye ba sɔndu wuna ba kpa, Yesu u Simɔɔ Piɛɛ bikia u neɛ, Simɔɔ, Yohanun bii, a man kī n beni kpuroguru kere?

Ma u neɛ, Yinni, a yɛ ma na nun kī.

Ma Yesu u nɔn sɔɔwa u neɛ, a nen yāa binu nɔrio.

¹⁶ Yesu u kram nɔn bikia nɔn mɛɛruse, Simɔɔ, Yohanun bii, a man kī?

Ma u neɛ, Yinni, a yɛ ma na nun kī.

Ma Yesu u nɔn sɔɔwa u neɛ, a nen yāanu kparɔ.

¹⁷ Yesu kram wure u nɔn bikia nɔn itase, Simɔɔ, Yohanun bii, a man kī?

Ma Piɛɛn nukura sankira yɛn sɔ̄ u nùn bikia nɔn itase u nùn kī. Ma u nùn sɔ̄wa u nɛɛ, Yinni, a baayere yɛ̄, a yɛ̄ kam kam ma na nun kī.

Ma Yesu u nùn sɔ̄wa u nɛɛ, a nɛn yāanu nɔ̄rio. ¹⁸ Geema na nun sɔ̄mɔ, sanam mɛ a sāa aluwaasi, a ra raa ka wunɛn tii kpaka sɛ̄ke, kpa a da mi a kī. Adama sanam mɛ a tɔkɔ kua kaa wunɛn nɔma dɛmiawa kpa goo u nun wunɛn kpaka sɛ̄ka u ka nun da mi a n̄ kī.

¹⁹ Ka gari yiya Yesu u sɔ̄si gɔ̄ wɛn bweseru Piɛɛ u koo ka Gusunɔ bɛɛɛ wɛ̄. Ye u yeni gerua u kpa ma u nɛɛ, a man swīiyɔ.

Yesu ka Yohanu

²⁰ Yen biru Piɛɛ u sīira ma u wa ben biruɔ bɔ̄ wi Yesu u kī, u wee. Bɔ̄ wiya, u raa Yinni gballi yaa dibun sanam ma u nùn bikia wara koo nùn dɔmɛ. ²¹ Sanam mɛ Piɛɛ u bɔ̄ wi wa u Yesu bikia u nɛɛ, Yinni, durɔ wini maa ni?

²² Yesu u nùn wisa u nɛɛ, n̄ n̄ kī n̄ de u n wāa sere n kpm ka wurama, mba n nun wa. Wunɛ, a gesi man swīiyɔ.

²³ Yen sōna gari yi, yi nɔ̄ra naanɛ dokeobu sɔ̄ ma bɔ̄ wi, u n̄ gbimɔ. Adama Yesu u n̄ gerua ma u n̄ gbimɔ, u gesi geruawa ù n̄ kī u de u n wāa sere u kpm ka wurama, mba n nùn wa.

²⁴ Bɔ̄ wiya u yenin areru dimɔ, wiya u maa tire teni yorua, sa maa yɛ̄ ma win areru geema.

Garin wii goberu

²⁵ Gāa dabinu ganu maa wāa ni Yesu u kua. B̄ n̄ ni kpuro yorua tia tia, na n̄ tamaa handunia kpuro sɔ̄ bu yen ayeru wa mi ba koo tire ni kpuro doke ni ba koo ra yore.

GOROBUN KOOKOOSU

Tire te, ta s̄awa Lukun garin sukum m̄e u maa Teofiru yorua. Ye u s̄osimo tire te s̄oo, yera nge m̄e Hunde D̄ero u Yesun b̄w̄abu kpara, ka nge m̄e Labaari Gea ya ka n̄ora Yerusalem̄o n ka da Yudeāo ka Samarīo ka tem kpuro s̄oo m̄e Romugiba m̄o waati ye s̄oo, ka sere Ger̄ekiban tem s̄oo.

Tire te, ta maa sun s̄osim̄o nge m̄e P̄iee ka Polu ba s̄amburu kua. Ta maa sun s̄osim̄o ma Yesun gari yi n̄ ne yi ka tem ȳerobu seesi kpa yi ben woodaba go. Aawo, yi nawa yi ka Gusun̄on k̄iru yibia, wiru 13:7-12 ka wiru 16:35-40 ka wiru 19:31. Ye ya maa s̄aa ḡaa girinu tire te s̄oo, yera Hunde D̄eron naaru tambu s̄oo Pantikotin t̄oru s̄oo. Saa d̄oma ten diya Hunde D̄ero wi, u naane dokeobu kpare ma u Yesun yigberu t̄asisiam̄o.

Tire ten kpunaa

1. Seeda dibun s̄ooru, wiru 1:1-26.
2. Seeda dibu Yerusalem̄o, wiru 2n di sere wiru 8:3.
3. Seeda dibu Yudeāo ka Samarīo, wiru 8:4n di sere wiru 12:25.
4. Polun waasu daabu, wiru 13n di sere wiru 20.
5. Polun siribu, wiru 21n di sere wiru 28.

Ba gorobu Hunde D̄ero

n̄o mw̄eeru kua

¹ Teofiru negii, nen tire gbiikuru s̄oo na kpuro yorua ye Yesu u kua ka ye u keu koosia s̄aa min di u win s̄amburu torua ² sere u ka wura Gusun̄o w̄oll̄o, ye u win goro be u ḡosa wooda w̄e u kpa ka Hunde D̄eron dam. ³ S̄oo weeru win tiin ḡoon biru, u win tii bu s̄osi n̄on dabiru. S̄osi bi, bu s̄aa seeda ye ya kun sika m̄o ma u wasi. Ba n̄un wa, u maa bu Gusun̄on bandun gari tubusia. ⁴ S̄oo teeru, sanam m̄e Yesu u ka bu dim̄o sannu, u bu s̄owa bu ku raa doona Yerusalem̄un di, adama bu sina bu win Baaban n̄o mw̄eeru ma, t̄en gari u raa bu s̄owa u n̄e, ⁵ Yohanu u raa tambu batemu kua ka nim, adama s̄oo m̄e te s̄oo, Hunde D̄erowa ba koo ka b̄e batemu ko.

Yesu u da Gusun̄o w̄oll̄o

⁶ Ma be ba m̄enne mi, ba n̄un bikia ba n̄e, Yinni saa yeni s̄ora kaa wunen bandu sw̄i Isirelīo?

⁷ U bu s̄owa u n̄e, n n̄ b̄een baa i n ka t̄oru ȳe n̄un m̄e saa ye Gusun̄o Baaba u yii ka win tiin yiiko. ⁸ Adama i ko i dam m̄wa sanam m̄e Hunde D̄ero u dua b̄e s̄oo. I ko n̄ s̄aa nen seeda diobu Yerusalem̄o, ka Yudea kpuro s̄oo, ka maa Samarīo, ka sere sere tem n̄ora.

⁹ Ye Yesu u gari yi gerua u kpa, ba n̄un m̄era u suara w̄oll̄o, ma guru wira n̄un berua ben wuswaa.

¹⁰ Nge m̄e ba n̄un m̄era swee u doon̄o w̄oll̄o, yera suaru s̄oo t̄on dur̄obu yiru gabu be ba yabe kpikinu sebua, ba bu kure. ¹¹ Ba n̄e, b̄e Galilegibu mban s̄ona i ȳo i w̄ollu m̄era. Yesu wi, wi u suara w̄oll̄o b̄een min di, u koo kparam wurama nge m̄e i wa u d̄oo w̄oll̄o.

Yudasin k̄osire

¹² Sanam meya goro be, ba ḡosirama Yerusalem̄o saa guu ten w̄ollun di te ba ra soku Olifi, te ta w̄aa kilo tian saka wuu b̄oko gen min di. ¹³ Ye ba Yerusalem̄u dua, ba da gidambisa yen w̄oll̄o, mi ba raa w̄aa. P̄iee w̄aa mi, ka Yohanu ka Yak̄obu ka Andere ka Filipu ka Tomaa ka Baatelemi ka Mateu ka Yak̄obu Alufen bii ka Sim̄o wi u win tem gari k̄i ka Yudu Yak̄obun bii. ¹⁴ Ka

gõru teuwa tøn be kpuro ba ra n mænne ba n kanaru mò ka temanabu ka kurõbu gabu ka Maari Yesun mero ka maa Yesun wõnõbu.

¹⁵ Sõ mærun biru naane dokeoba kram mænna. Ben geera dõ nge wunaa teeru, ma Piæ u seewa u yõra ben suunu sõ u næ, ¹⁶ nẽgibu, Gusunõn gari yi ñ koo ko yi kun koore, yi Hunde Dæro u gerua saa Dafidin nõ sõn di Yudasin sõ, wi u kua durõ ben swaa gbio be ba Yesu mwa. ¹⁷ Yudasi wi, u raa sãa besen turo, u raa maa nõmu mò besen sãmburu sõ.

¹⁸ Gobi yi u wa win kom kõsum sõ mi, u ka yi tem dwa, ma u wõruma u kibari u kura, ma win nuki kpuro yara. ¹⁹ Tõmbu kpuro be ba wãa Yerusalemõ ba gari yi nua. Yen sõ, ben barum sõ ba tem me soka Akedama. Yisi ten tubusiana, tem yemgin.

²⁰ Domi ba yorua Dafidin womusun tirerõ ba næ,

“A de win wãa yeru tu ko bansu.

Goo u ku maa sina mi.”

Ba maa yorua,

“A de goo u ko win kãsire sãmburu sõ.”

²¹⁻²² N n mæn na, n weene su Yudasin kãsire gõsi, u n sãa Yinni Yesun seebu gõrin din seeda dio ka bese sannu. N weene yẽro wi, u n sãa ben turo be ba sun swi sanam me Yesu u ka sun wãa, saa min di Yohanu u nùn batemu kua sere u ka wura wõllo.

²³ Ma ba durõbu yiru gabu gõsa, ben turon yisira Yosefu, wi ba mò Baasaba, ñ kun me Yusitu, yirusen yisira Matiasi. ²⁴⁻²⁵ Ma ba kanaru kua ba næ, Yinni wune wi a tõmbu kpuron gõrusu yẽ, a sun sõsio wi a gõsa wunen gõro be yiru ye sõ u ka sõmbu te sua te Yudasi u deri u wigiru doona.

²⁶ Ma ba tete toba ma Matiasi u tete di ma ba nùn doke gõrobu wõkura tia yen wuuru sõ.

2

Hunde Dæron naaru

¹ Yen biru, sanam me Pantikotin tõra tura, naane dokeobu kpuro ba mænne sannu yãatem. ² Suaru sõ ba kukiribu nua bi bu na saa wõllun di nge woo damguu, ma bu dii te kpuro yiba mi ba sõ. ³ Bin biru ba gãanu wa nge dõo yari yi teria, ma yi sina baawuren wirõ. ⁴ Be kpuro be ba wãa mi, ba Hunde Dæro yiba, ma ba ka barum tukum gari mò, nge me Hunde Dæro bu nõ kã.

⁵ Sanam me, Yuu gabu be ba Gusunõn bæere yẽ ba wãa Yerusalemõ. Ba nawa tem baameren di. ⁶ Ye ba kukiri bi nua, tøn dabira mænna. Ma ba biti soora gem gem, yèn sõ ben baawure u win tiin barum nua saa naane dokeobun nõn di.

⁷ Biti bu mwa n banda, ma ba næ, næ yaa, tøn be ba gari mò mi, be kpuro ba ñ sãa Galilegibu ro? ⁸ Amõna n ka kua besen baawure u ka nõmõ ba ka win barum gari mò. ⁹ Sa na saa Paatin di ka Mædi ka Elamu, saa Mesopotami ka Yudea ka Kapadosin di ka Pontu ka Asi, ¹⁰ saa Firigin di ka maa Panfili, saa Egibitin di ka maa Libin beran di ye ya wãa Sirenin bõkuõ, besen gaba maa na saa Romun di. Gabu Yuuba, gabu maa be ba gõsira Yuuba, ¹¹ gaba na saa Keretin di ka maa Daarububan tem. Ka me, bese kpuro sa nõmõ ba gerumõ ka besen tiin barum gãa baka ni Gusunõ u kua.

¹² Ma ba biti soora n sara, ba bikiana ba næ, mba yenin tubusianu.

¹³ Adama gabu ba bu yaakoru mò ba næ, tama tøn be, ba nõra.

14 Yera Piεε u seewa ka gorobu wokura tia ye sannu u gbāra tɔn wɔru ge sɔɔ u nεε, bεε Yudeagibu ka bεε kpuro, bεε be i wāa Yerusalemuɔ i man swaa dakio, kpa i n yε ma 15 tɔn beni ba n tam nɔra nge mε i gerumɔ. Domi bururun kɔba nɔɔba nnewa sa wāa mi. 16 Adama ye i waamɔ buru teni, yera ye Gusunɔn sɔmɔ Yoeli u raa gerua. 17 U nεε,

“Gusunɔ u nεε, yeniwa kon ko sanam dāakim sɔɔ.

Kon nen Hunde doke tambu kpuro sɔɔ.

Bεεn bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu, ba koo Gusunɔn gari gere.

Bεεn aluwaasiba ba ko n kāsину waamɔ,

kpa bεεn durɔ tɔkɔnu nu n dosusu mɔ.

18 Sanam mε sɔɔ, kon nen Hunde doke nen

sɔm kowobu sɔɔ tɔn durɔbu ka tɔn kurɔɔ,

kpa bu Gusunɔn gari gere.

19 Kon gāa maamaakiginu sɔɔsi wɔllɔ,

ka maa yīrenu temɔ,

nge yem ka dɔɔ ka dɔɔ wiisu.

20 Sɔɔ koo tīra kpa suru u swēra nge yem,

sere Yinnin tɔɔ te, tu ka na,

tɔɔ nanumgii te.

21 Adama baawure wi u Yinnin yīsiru soka dɔma te,

u koo faaba wa.”

22 I gari yi swaa dakio, bεε Isireliba. Yesu Nasaretigiin gariya na bεε sɔɔmɔ, wi Gusunɔ u bεε giasia sɔm damginu sɔɔ, ka sɔm maamaakigia ye u kua bεεn

suunu sɔɔ, saa win min di nge mε bεεn tii i yε. 23 Durɔ wi, wi ba bεε nɔmu sɔndia, nge mε Gusunɔ u bwisika u himba kua, i dera tɔn kɔsoba nūn dāa

bunanaru kpare ba go. 24 Adama Gusunɔ u nūn wɔra gɔɔn wahalan nɔmun di ye u ka nūn seeya gɔrin di. Gɔɔ kun kpīa u nūn nenua win dam sɔɔ. 25 Win

gari wee yi Dafidi u yorua. U nεε,

“Na Yinni Gusunɔ waamɔ baadomma.

U wāa nen nɔm geuɔ kpa n ku ka wurura.

26 Yen sɔna nen gɔru ga do.

Ma na gari gerumɔ ka nuku dobu.

Meya maa nen wasi koo wēra bɔri yɛndu sɔɔ.

27 Domi a n nen hunde derimɔ gɔribun wāa yerɔ.

Meya maa a n derimɔ wunegii wi u naane mɔn wasi yi kɔsi.

28 A man wāarun swεε sɔɔsi.

Nā n maa wāa ka wunε,

ko na n nuku dobu yiba.”

29 Negibu, i de n bεε sɔ nɔni ka nɔni ma Dafidi bεsen baaba u gu, ma ba nūn sika. Win sikira maa wāa bεsen suunu sɔɔ sere ka gisɔn gisɔ. 30 Adama yèn sɔ

u sāa Gusunɔn sɔmɔ ma u yε ma Gusunɔ u nūn nɔɔ mwεeru kua ka bɔri u nεε, u koo ra win sikadobu gagu, Kirisi, sinasia win sina kitarɔ, 31 yen sɔ, Kirisi win

seebu gɔrin diwa u ka yā ye u nεε, ba n nūn derimɔ gɔribun wāa yerɔ, win wasi kun maa kɔsimɔ. 32 Kirisi wiya Gusunɔ u seeya gɔrin di. Bεε kpurowa sa sāa

yen seeda diobu. 33 Ba nūn sua u da Gusunɔn nɔm geuɔ, ma u Hunde Dεεro mwa Gusunɔ Baaban mi win nɔɔ mwεeru ba kua. Ma u sun nūn wē. Yera ye i

waamɔ ka ye i nɔmɔ tε. 34 Domi Dafidin tii u n de Gusunɔ wɔllɔ, adama u nεε, “Yinni Gusunɔ u nen Yinni sɔɔwa u nεε,

a sinɔ nen nɔm geuɔ,

35 sere n ka nun wunen yiberεba taarea.”

³⁶ Yen sōna n weene Isireliba ba n yē kam kam ma Yesu wi, wi beε i kpare dāa bunanaru wōllō, Gusunō u nūn kua Yinni ka maa Kirisi.

³⁷ Ye tōn be, ba yeni nua, ben gōrusu bu taare wē, ma ba Piεε ka goro be ba tie bikia ba neε, beεεgibu, mba sa ko ko.

³⁸ Piεε u bu sōwa u neε, beε kpuro, i beεn gōru gōsio, i batemu ko ka Yesu Kirisin yīsiru, i ka beεn toranun suuru wa. I ko maa Gusunōn kēru mwa te ta sāa Hunde Dεero wi. ³⁹ Domi nō mwεε te, ta sāawa beε ka beεn bibugiru ka be kpurogiru be ba wāa n toma, be Gusunō beεn Yinni u koo soku win mi.

⁴⁰ Ka kpmam gari dabina Piεε u bu seeda diiya ma u bu dam kā u neε, i tii wunō tēn tōn kōsobun min di kpa i faaba wa.

⁴¹ Be ba win gari wura ba bu batemu kua. Ma tōmbu nōrōbun suba itan (3.000) saka sosi naane dokeobun wuurō dōma te. ⁴² Ma ba ra n gorobun keu swaa daki, ba nōo tia sāa, ba ra n mēnne, ba yaa dibu dimō ka maa Yinnin dīa domaruginu, ba ra n maa kanaru mō sannu.

Naane dokeobun wāasinaa

⁴³ Berum baawure mō, domi goro be, ba maamaaki dabinu ka sōm damginu mō. ⁴⁴ Naane dokeobu kpuro ba wāa sannu yāatem ma ba ben gāa mōru kua tia. ⁴⁵ Ba ben tem ka ben dukia dārikiramō, ma ba yen gobi bōnu mō nge mē n ka baawure weene. ⁴⁶ Tōō baatere ba ra mēnne sāa yerō. Ba ra n maa Yinnin dīa domaruginu ka maa yaa dibu dimō sannu yenu ka yenu ka nuku dobu, murafiti sarīru sōō. ⁴⁷ Ba ra n Gusunō siaramō, ma tōmbu kpuro ba ka bu nōnu geu mēera. Tōō baatere Yinni u ra n be ba faaba wa sosimōwa naane dokeobu sōō.

3

Ba yemō bekiā

¹ Sōō teeru, Piεε ka Yohanu ba dōō sāa yerō yokan kōba ita, kanarun saa. ² N deema ba maa ka durō goo dōō mi, wi ba mara ka yemōru. Ba ra nūn yīwa sāa yerun kōnnōwō ge ba mō Burō, u n ka bara mō sanam mē tōmba duō. ³ Ye u Piεε ka Yohanu wa ba duō sāa yerō u bu bara koosi. ⁴ Piεε ka Yohanu ba nūn nōni girari, ma Piεε neε, a sun mēerio. ⁵ Ma u bu mēera tii yēn sō u gāanu yīiyō ben mi. ⁶ Piεε nūn sōwa u neε, na n gobi mō, adama kon nun wē ye na mō. Ka Yesu Kirisi Nasaretigiin yīsira na nun sōmō, a seewo a sī.

⁷ Ma u durō win nōm geu nenua, u ka nūn seeya. Mii mii durō win naasu ka win naa wīinu dam kua. ⁸ U yōwa u sura ma u sanum wōri u sāa yeru dua ka be sannu, u sīimō u yōkumō u Gusunō siaramō. ⁹ Tōmbu kpuro ba nūn wa u sīimō u Gusunō siaramō. ¹⁰ Ye ba tuba ma bara kowo wi u raa sō sāa yerun kōnnōwō ge ba mō Burō, wiya mi, ba biti soora n sara ye n nūn kooran sō.

Piεen waasu sāa yerō

¹¹ Tōmbu kpuro ba duki da ka biti sāa yerun bee tiaō ye ba ra soku Salomōn kōbe, mi yemō wi, u wāa u Piεε ka Yohanu neni. ¹² Ye Piεε bu wa, u bu sōwa u neε, beε Isireliba, mban sōna i biti soore i sun mēera mē. I tamaa sāa beεn tiin dam, n kun mē beεn daa gea ya dera durō wi, u sīimō? ¹³ Aburhamu ka Isaki ka Yakōbu be ba sāa beεn sikadoba, Gusunō ben Yinni u win sōmō Yesu kua yiikogii, wi i tem yērobu nōmu sōndia, ma i nūn yina Pilatin wuswaaō, baa mē Pilati u raa gōru doke u nūn yōsu. ¹⁴ Adama beε i nūn yina wi, wi u sāa tōn dεero ka gemgii, ma i Pilati bikia u beε tōn gowo kara. ¹⁵ I wāarun yēro go, adama Gusunō u nūn seeya gōrin di, ma beε sa sāa yen seeda diobu. ¹⁶ Yesu

win yīsiru ka naane dokebu yīsi te sɔɔ, yera n durɔ wi bekiaw i wa, i tuba mi. Geema, naane dokebu Kirisi sɔɔ biya bu durɔ wi bwāa dobu wē bēe kpuron wuswaaɔ.

¹⁷ Tē, nēgibu na yē ma ye bēe i kua mi, i ye kuawa yēru sariru sɔɔ, meya maa bēen wirugibu. ¹⁸ Nge meya gari yi, yi kooa yi Gusunɔ u kpara yellun di win sɔmɔbu kpuron nɔɔ sɔɔn di u nēe, ma win wi u gɔsa u n̄ koo ko u kun n̄oni sɔɔre. ¹⁹ Yen sɔ, i ḡru ḡsio i ḡsira Gusunɔn mi, u ka bēen toranu wuna, ²⁰ kpa Yinni u sun wēra geebu wē saa win min di, kpa u kparam Yesu ḡrima wi ba kua bēen Mesi. ²¹ Tilasiwa Yesu wi, u n wāa wɔllɔ sere saa yu ka turi gāanu kpuro nu ka wurama nge yellu, nge me Gusunɔ u gerua yellun di win sɔmɔ deerobun min di. ²² Domi Mōwisi u nēe, “Yinni Gusunɔ u koo bēe sɔmɔ goo seeya bēen bweserɔ nge wi. Ye u koo bēe sɔ kpuro i ye swaa dakio. ²³ Baawure wi u kun sɔmɔ win gari swaa daki, ba koo n̄un wuna Gusunɔn tɔmbun suunu sɔɔn di bu n̄un kpeerasia.” ²⁴ Meya maa Samueli ka Gusunɔn sɔmɔ be ba na win biruɔ, be kpurowa ba saa yenin gari gerua. ²⁵ Bēeya Gusunɔn sɔmɔbun tubi diobu, i maa b̄onu m̄ n̄ɔɔ mwēe te sɔɔ, te Gusunɔ u bēen sikadoba kua, ye u Aburahamu sɔɔwa u nēe, “Handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa saa wunen bweserun di.” ²⁶ Bēeya Gusunɔ u gb̄ia u win sɔm kowo seeya, ma u n̄un ḡra, u ka bēen baawure ḡsia win kom k̄sum di, kpa u bēe domaru kua.

4

Piēe ka Yohanu wuun wirugibun wuswaaɔ

¹ Nge me Piēe ka Yohanu ba ka t̄n be gari m̄, yāku kowobu ba tunuma ka s̄a yerun k̄sɔbun t̄nwerɔ ka maa Sadusiba. ² Ba maru bara yēn s̄ ḡro be, ba t̄mbu keu s̄ɔsimɔ ba Yesun seebu ḡrin di kparamɔ bi bu s̄ɔsimɔ ma t̄mba koo se ḡrin di. ³ Yen s̄na ba bu mwa ba berisi piris̄m sɔɔ sere sisiru, domi yoka kua k̄. ⁴ Adama t̄n dabinu be ba gari yi nua ba naane doke. Ma ben geera sosi sere ba kua t̄nu n̄rɔbun suba n̄ɔɔbun (5.000) saka.

⁵ Yen sisiru wuun wirugibu ka guro gurobu ka maa wooda yērobu ba menna Yerusalemuɔ. ⁶ Ba menna ka yāku kowo t̄nwerɔ wi ba ra nēe Ani ka maa Kaifa ka Yohanu ka Alesandu ka be kpuro be ba s̄a yāku kowo t̄nwerobun bweseru. ⁷ Ba ḡro be ȳrasia ben wuswaaɔ ma ba bu bikiam w̄ri ba nēe, ka weren yiikowa nge ka yīsi ter̄a i ka yeni kua.

⁸ Sanam meya Piēe wi u Hunde Dēero yiba u bu wisa u nēe, bēe wirugibu ka guro gurobu, ⁹ i n s̄m geerun gari bikiamɔ te sa yem̄ kua ka nge me u ka bekura, ¹⁰ n weene bēe kpuro ka maa Isireliba kpuro i n yē ma durɔ wi i waam̄ u ȳ bēen wuswaaɔ, u bekurawa mam mam ka Yesu Kirisi Nasaretigiin yīsirin dam, wi i kpare d̄a bunanaru wɔllɔ ma Gusunɔ n̄un seeya ḡrin di. ¹¹ Yesu wiya, kpee te bēe banɔbu i yina, ma ta kua gani ḡmburun dam. ¹² Faabagii goo sari ma n kun m̄ wi. Domi Gusunɔ kun maa t̄mbu yīsiru garu wē handunia sɔɔ te ba koo soku wi ka faaba wa.

¹³ Sanam me ba gia ma Piēe ka Yohanu ba s̄awa bw̄ēbw̄ēbu, ba n̄ maa keu kue, ben w̄ruḡra bu biti kua, ma ba tuba ma ba raa wāa ka Yesu sannu. ¹⁴ Ye ba durɔ wi u bekura wa u ȳ ka Piēe ka Yohanu sannu, ba n̄ fēe wa bu gari gēe gere. ¹⁵ Yen s̄na ba bu s̄ɔwa ba nēe, bu yario menn̄ yee ten min di. Ye ba yara, be ba wāa mi, ba wesiana ¹⁶ ba nēe, mba sa ko ka durɔ be ko. Domi Yerusalemugibu kpuro ba yē ma ba s̄m damgii bakarua kua, sa n̄ kp̄e su ye siki. ¹⁷ Adama su bu gerusi su nēe, bu ku raa maa goo gāanu s̄ ka yīsi te, kpa gari yi, yi ku maa kparara t̄mbun suunu sɔɔ.

18 Yera ba kpam bu soka ma ba bu yinari bu maa gari gere ñ kun me bu waasu ko ka Yesun yĩsiru. 19 Adama Piεε ka Yohanu ba bu sɔɔwa ba neε, beεn tii i bwisikuo i wa ñ n koo Gusunɔ wɛre su beε mem nɔɔwa, kpa su ñun deri.

20 Domi beεse sa ñ kpɛ sa kun gerua ye sa wa ka ye sa nua.

21 Ba kpam bu gerusi gem gem, ma ba bu yɔsu. Ba ñ swaa wa ye ba koo ka bu seεyasia yɛn sɔ tɔmbu kpurowa ba Gusunɔ siaramɔ ye ya kooran sɔ. 22 Domi durɔ wi ba bekia ka maamaaki mi, u wɔɔ weeru kere.

Naane dokeoba wɔrugoru kanamɔ

23 Ye ba Piεε ka Yohanu yɔsu ba kpa, ba wura ben berusebun mi, ma ba bu kpuro saaria ye yaku kowo tɔnwerobu ka guro guroba bu sɔɔwa. 24 Sanam me ba gari yi nua, be kpuro ba ka nɔɔ tia Gusunɔ kana, ba neε, Yinni, wuna a wɔllu ka tem ka nim wɔku taka kua ka ye ya waa mi sɔɔ kpuro. 25 Wuna a maa gerua ka Hunde Deeron baa saa beεen sikado Dafidi wunen sɔm kowon nɔɔn di a neε, “Mban sɔna tɔn tukobu ba mɔru bara.

Mban sɔna tɔmba bwisikumɔ ye ya ñ koorɔ.

26 Handunian sinamba seewa.

Ma wirugiba menna bu ka Yinni Gusunɔ ka win Kirisi tabu ko.”

27 Geema, wuu geni sɔɔra Herodu ka Pɔnsu Pilati ka tɔn tukobu ka maa Sireliba, be kpuro ba menna ba ka Yesu wunen sɔmɔ deero wi a kua Kirisi tabu kua. 28 Mɛya ba yabu baayere kua ye a raa yi wunen dam ka wunen himba sɔɔ. 29 Yen sɔ tɛ, Yinni a ben gerusibu laakari koowo, kpa a de beεse wunen sɔm kowobu su wunen gari yi kpapa ka wɔrugoru. 30 A wunen nɔmu demio gu tɔmbu bekia, a de yirenu ka sɔm maamaakiginu nu koorɔ ka wunen sɔmɔ deero Yesu win yĩsiru.

31 Ye ba kanaru kua ba kpa yam mi ba menne mi, mu yĩra diki diki. Be kpuro ba Hunde Deero yiba, ma ba Gusunɔn gari waasu wari ka wɔrugoru.

Naane dokeobun mɔɔ teeru

32 Naane dokeo be kpuro ba waa nɔɔ tia sɔɔ mam mam. Goo sari wi u gerua gaa ni u mɔ wigina, ba ye kpuro mennawa ba mɔ sannu. 33 Ka yiiko baka goro be, ba ka Yinni Yesun seebu gorin din seeda dimɔ, ma Gusunɔn durom bakam waa be kpuro sɔɔ. 34 Goo sari be sɔɔ wi u saaru mɔ. Domi be ba gbenu mɔ ñ kun me yenusu, ba ye kpuro dɔrikirawa ma ba ka yen gobi na 35 ba gɔrobu wɛ, ma ba gobi yi bɔnu kua nge me baawuren bukata ne.

36 Nge mɛya Yosefu Lefi kua wi ba mara Sipuɔ, wi gɔroba maa mɔ Baanabasi, yĩsi ten tubusiana dam kɛɔ. 37 U tem mɔ ma u mu dɔra u ka men gobi na u gɔrobu wɛ.

5

Anania ka Safira

1 Adama durɔ goo maa waa wi ba ra neε Anania, ka win kurɔ Safira. Durɔ wi, u win tem gam dɔra, 2 ma u men gobin sukum tii yiya, ka win kurɔn yɛru, ma u sukum me n tie gɔrobu wɛ. 3 Yera Piεε u neε, Anania, mban sɔna a dera Setam dua wunen gɔruɔ ma a Hunde Deero weesu kua, ma a tem men gobin sukum tii yiya. 4 A sere tem me dɔra, n ñ wuna a mu mɔ ro? Ye a men dɔra a kpa, men gobi kun saa wunegii? N n men na, mban sɔna a gɔru doke a ka yenin bweseru ko. N ñ tɔmbu a weesu kua, Gusunɔwa a kua.

⁵ Ye Anania u gari yi nua, mii mii u wəruma u gu. Ma bərum bakam tən be kpuro mwa be ba gari yi nua. ⁶ Aluwaasiba ba seewa ba win goru bəkua ba ka yara ba sikua.

⁷ Yen biru n kua nge koba ita, ma win kurə Safira u duuma. N deema u n yē ye n win durə kua. ⁸ Piεε nūn bikia u nεε, a mañ səwə, amε kasawa i tem me dərə?

Ma u wisa u nεε, oo, meya mi.

⁹ Piεε nūn səwə u nεε, mban sənə bεε yiru kpuro i gəru doke i ka Gusunən Hunden laakari mεeri mεsum. Wee be ba wunen durə sikua ba wāa dii kənnəwə, ba koo maa ka nun yari.

¹⁰ Mii mii u wəruma Piεen wuswaaə u gu. Ma aluwaasi be, ba dua ba deema u gu, ba maa win tii sua ba ka yara ba da ba sikua win durən sikirun bəkua.

¹¹ Berum bakam Yesun yigberu kpuro mwa, ka maa baawure wi u gari yi nua.

Səm maamaakigii dabinu

¹² Gəro be, ba maamaaki ka səm damgii dabinu mə təmbun suunu səə. Ma naanε dokeobu kpuro ba mənne sannu Saloməən kəbεə. ¹³ Tən tuko goo kun kaka u ka bu mənne, adama tamba bu bεεε wε gem gem. ¹⁴ Ma naanε dokeo ben geera sosimə ta dəə, durəbu ka kurəbu dabinu, be ba Yinni naanε doke. ¹⁵ Ma ba barəbu yara swεεə ba bu kpī kpin yenu ka kaa su wəllə, n wa Piεε u n sarə, win tiro gu ka ben gabu wukiri. ¹⁶ Tən dabinu maa naamə saa Yerusalemun baru kpaanun di ka ben barəbu, ka be ba wεrεkunu mə. Ma be kpuro ba bekuramə.

Gərobun nani swāaru

¹⁷ Adama yāku kowo tənwerə, ka win təmbu be ba sāa Sadusiba ba ka gərobu nisinu seewa. ¹⁸ Ba gəro be mwa, ma ba bu pirisəm doke. ¹⁹ Adama yen wəkuru Yinnin gərado u na u pirisəm gamboba kenia, u bu yara. U bu səwə ²⁰ bu doo bu yōra sāa yerə kpa bu təmbu wāa ten gari kpuro nəsia.

²¹ Ye gəro be, ba yeni nua ba kpa, ba dua sāa yerə yam sāreru, ba waasu wəri yande.

Ye yāku kowo tənwerə ka win təmbu ba menna ba wuun wirugibu ka Isireliban guro gurobu kpuro soka, ma ba gəra pirisəm mi, ba nεε, bu ka gəro be na. ²² Adama ye sāa yerun kəsoba tura mi, ba n gəro be wa pirisəm səə. Ma ba wura mənno yerə ²³ ba nεε, ye sa tura mi, sa deema pirisəm dirə bəri mam mam, sa maa kəsobu deema ba yə kənnəwə. Adama ye sa gamboba besia, sa n goo wa dii te səə.

²⁴ Ye sāa yerun kəsobun tənwerə ka maa yāku kowo tənwerəbu ba gari yi nua, ba biti soora, ba n gari yin wii goberu yē. ²⁵ Yera durə goo u na u nεε, ase tən be i pirisəm doke mi, ba wāa sāa yerə ba təmbu keu səsəsimə!

²⁶ Ma kəsobun tənwerə wi, ka win təmbu gabu ba da ba ka bu na mənno yerə. Adama n n ka dam, yən sē ba təmbun bərum mə bu ku raa bu kpenu kasuku. ²⁷ Ye ba ka bu na, ba bu yərasia Yuuban guro gurobun wuswaaə. Yāku kowo tənwerə wi, u bu gari bikia ²⁸ u nεε, sa bεε yinari mam mam sa nεε, i ku maa waasu ko ka durə win yīsiru. Adama wee, i bεen səsəsiru kpara i keu səsəsi Yerusalemu kpuro səə, ma i kī i sun durə win gəən taare wē.

²⁹ Yera Piεε ka gəro be ba tie ba nεε, tilasiwa su ka Gusunə məm nəwə, n n mə təmbu. ³⁰ Gusunə besen sikadoban Yinniwa u Yesu seeya gərin di, wi i raa dāa bunanaru kpare i go. ³¹ Wiya Gusunə u sua wəllə u sinasia win nəm geuə, u n sāa sunə ka Faaba kowo u ka de Isireliba bu gəru gəsia, kpa bu ben toranun

suuru wa. ³² Beſera sa ſāa yen seeda diobu, beſe ka Hunde Deero wi Gusunə u tambu kā be ba nūn mēm nəwa.

³³ Ye ba gari yi nua, ba məru bara too too sere ba ki bu gəro be go. ³⁴ Adama Falisi turo be sɔɔ wi ba ra nɛɛ Gamalieli, wi u ſāa woodan keu koosio, u beere mɔ gem gem tambu kpuro sɔɔ, u seewa u yōra mennən wuswaaɔ, u nɛɛ, bu gina goro be yaro. ³⁵ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, beɛ Isireliba, i laakari koowo ye i ki i durɔ beni kua. ³⁶ Gasɔ, durɔ goo u kurama wi ba sokumɔ Tedasi wi u tii beere wɛ gem gem, ma tambu nge nɛɛru (400) ba nūn swīi. Adama ba nūn go, win bwāaba yarina baama kpuro, ma ba win gari duari. ³⁷ Win biru gari garin sanam, durɔ goo wi ba mɔ Yūdasi Galilegii, u kurama. U maa tən dabinu wa be ba nūn swīi. Adama ba maa durɔ wi go ma win tamba yarina. ³⁸ Yen sɔ, na beɛ bwisi kɛmɔ gari yini sɔɔ, i durɔ beni derio i de bu doona. N n tənun sɔsirun na, n kun mɛ tənun sɔmburu, n koo nɔru ko. ³⁹ Adama n Gusunən sɔmburun na, i n kpɛ i bu kamia. I ku tii kari bɔrie i ka Gusunə sanna.

Ma ba win gari wura. ⁴⁰ Ba gəro be soka ba seni so, ma ba bu yinari bu maa ka Yesun yīſiru gari ko pai. Ma ba bu yōsu. ⁴¹ Ma gəro be, ba doona mennə yeru min di ka nuku doo bakabu yèn sɔ Gusunə u bu garisi be ba tura bu yaa kasiki Yesun yīſirun sɔ. ⁴² Tōru baatere, ſāa yerɔ ka yɛnuso, ba ra n Labaari gea waasu mɔ kpa ba n keu sɔosimɔ ma Yesuwa Kirisi wi.

6

Ba sɔm kowobu nɔɔba yiru gɔsa

¹ Sɔɔ mɛɛ te sɔɔ, nge mɛ naane dokeoba sosimɔ, Yuu be ba Gerekim tona gerumɔ ba ka be ba tie waki yèn sɔ ba ben gɔminibu duarimɔ tɔɔ baateren dīanun bɔnu sɔɔ. ² Ma gərobu wəkura yiru ye, ba naane dokeobu kpuro menna ba nɛɛ, n n weene su Gusunən garin waasu deri kpa sa n dīanun gari mɔ. ³ Yen sɔ, beſegibu i tən durɔbu nɔɔba yiru gɔsio beɛn suunu sɔɔ be ba seeda gea diiyammɛ, be ba Hunde Deero yiba kpa ba n bwisi mɔ, kpa sa bu sɔmbu te nomu sɔndia. ⁴ Kpa beſen tii sa n kanaru ka Gusunən garin waasu mɔ sa n dɔɔ.

⁵ Tən be kpuro ba gari yi wura ka nuku dobu. Ma ba Etieni gɔsa wi u Hunde Deero yiba, win naane dokebu bu maa kpā, ka maa Filipu ka Pokori ka Nikanəri ka Timɔ ka Paamenasi ka sere Nikola Antiɔsigii wi u gɔsira Yuu. ⁶ Ba ka bu da gərobu mi, ma gəroba bu kanaru kua ba bu nama sɔndi wirɔ.

⁷ Nge mɛya Gusunən gari yi ka kpararamɔ baama. Ma naane dokeobun geera sosimɔ ta dɔɔ Yerusalemuɔ, ma yāku kowo dabira maa naane doke.

Ba Etieni mwa

⁸ Etieni wi, Gusunə u nūn durom bakam kua u nūn dam kā, ma u sɔm maamaakiginu ka yīrenu kua tɔmbun suunu sɔɔ. ⁹ Adama durɔbu gabu saa Yuuban mennə yerun di te ba ra soku tii mɔwɔbugiru, ka Sirenin Yuu gabu ka Alesandirigibu ka gabu saa Silisi ka Asin di ba seewa ba ka Etieni sikirinamɔ. ¹⁰ Adama ba kpana bu nūn kamia yèn sɔ u gari gerumɔ ka Hunde Deeron dam ka bwisi. ¹¹ Yera ba durɔbu gabu gobi kā asiri sɔɔ bu ka gere ma ba nua u Mɔwisi ka Gusunə gari kam gerusi. ¹² Mɛya ba ka tɔmbun mɔru seesia, ka guro gurobu ka wooda yērobu. Ba da Etienin mi ba nūn mwa ma ba ka nūn da Yuuban guro gurobu mennən wuswaaɔ. ¹³ Yen biru ba ka durɔbu gabu na be ba nūn seeda weesugia diisi ba nɛɛ, durɔ wini u ra n beſen ſāa yee deɛraru ka Mɔwisin wooda sankumɔwa. ¹⁴ Domi sa nua u gerua ma Yesu Nasaretigii wi, u koo ſāa yee teni sura, kpa u beſen deema kpuro kɔsi ye Mɔwisi u sun wɛ.

15 Be kpuro be ba sɔ mɛnɔ ge sɔɔ, ba Etiɛni nɔni girari, ma ba wa win wuswaa ballimɔ nge Gusunɔn goradogia.

7

Etiɛnin waasu

1 Yera yaku kowo tɔnwerɔ u Etiɛni bikia u nɛɛ, gari yi, geema?

2 Etiɛni u wisa u nɛɛ, nɛn bisibu ka nɛn baababa i man swaa dakio. Gusunɔ yikogii u bɛsɛn baaba Aburhamu kure sanam mɛ u waa Mesopotamin tem sɔɔ u sere sina Haraniɔ, 3 u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, u win dusibu ka win tem derio kpa u da tem gam mɛ u koo nɔn sɔɔsi. 4 Yen sɔna Aburhamu u Kaladegibun tem yara, ma u da u sina Haraniɔ. Ye win baa u gu u kpa, Gusunɔ u nɔn seeyama min di, u na tem mɛ sɔɔ, mi bɛɛ i waa tɛ. 5 Sanam mɛ, u nɔn ayeru garu kaa tem mɛ sɔɔ, baa naa dabusa teeru, adama baa mɛ Aburhamu kun gina bii mara Gusunɔ u nɔn nɔɔ mwɛɛru kua ma u koo nɔn tem mɛ wɛ, kpa mu n sɔa wi ka maa win bibugim. 6 Ye wee ye Gusunɔ u Aburhamu sɔɔwa. U nɛɛ, win biba koo sɔru di tem tukumɔ mi ba ko n sɔa yobu, kpa bu nɔni swaarɔ wa sere wɔɔ nɛɛru (400). 7 Gusunɔ u maa nɛɛ, win tii koo ka bwese te siri te ta koo bu ko yobu. Yen biru ba koo yari tem min di bu na tem mɛ sɔɔ mi ba koo nɔn sɔ. 8 Saa ye sɔɔ, Gusunɔ maa Aburhamu bango kobun wooda wɛ. Ma Aburhamu u win bii Isaki bango kua ye ba wi mara u kua sɔɔ nɔɔba ita. Nge meya Isaki u maa Yakɔbu kua, ma Yakɔbu u maa win bibu wɔkura yiru kua nge mɛ. Bera ba kua Yuuban bwesenu wɔkura yirun baababa.

9 Yakɔbun bii be, ba ka Yosefu nisinu kua, ma ba nɔn Egibitigibu dɔre ba ka doona. Adama Gusunɔ u waa ka wi, 10 ma u nɔn yakia saa win wahala kpuron di. U maa nɔn bwisi kaa ma u durom wa, Egibitin sina bokon mi, ma u nɔn kua Egibitin tem yɛro ka maa win yenu yɛro. 11 Gɔra tunuma Egibiti ka Kanantin tem sɔɔ ta bu nɔni sɔɔwa too too. Bɛsɛn sikadoba ba nɔn gaaɔn wa bu di. 12 Ye Yakɔbu u nua ma dɔanu waa Egibitiɔ, u bɛsɛn sikado be gɔra mi, nɔn gbiikiru. 13 Ye ba da mi nɔn mɛɛruse, Yosefu u tii win maabu tubusia, ma Egibitin sunɔ u maa Yosefun dusibu gia. 14 Ma Yosefu u Yakɔbu win tundo sokusia ka win dusibu kpuro bu na win mi. Ben geera sɔa tɔmbu wata ka wɔkura nɔɔbu. 15 Nge meya Yakɔbu u ka da Egibitiɔ. Miya u gu, miya maa bɛsɛn sikado be, ba gu. 16 Ma ba ka be kpuron yɛnu wura Sikɛmuɔ ba nu kpɛɛ siki kpee wɔrugiru sɔɔ te Aburhamu dwa Hamɔrin bibun mi Sikɛmuɔ.

17 Ye saa ya turuku kua ye Gusunɔ u koo ka win nɔɔ mwɛɛru yibia te u Aburhamu kua, bɛsɛn tɔmba sosimɔ ba dabiamaɔ Egibitiɔ 18 sere n ka kua sina boko goon waati wi u kun Yosefun gari yɛ. 19 Sina boko wi, u bɛsɛn tɔmbu nɔni wɔkua u ka bu kɔsa kua, u bu tilasi kua bu ka ben bii wɛenu kɔ kpa nu gbi. 20 Saa ye sɔra ba Mɔwisi mara. Bii burɔwa wi u Gusunɔ wɛremɔ. Ba nɔn nɔri suru ita win tundo yɛnuɔ. 21 Ye ba ka nɔn da ba kɔ, Egibitin sunɔn bii tɔn kurɔ u nɔn sua u kua nge win tiin bii. 22 Ba nɔn Egibitigibun keu kpuro sɔɔsi ma u kua tɔn boko gari gerubu ka kookoosu sɔɔ.

23 Sanam mɛ u wɔɔ weeru tura, u gɔru doke u win tɔmbu Isireliba beram da. 24 U wa Egibitigii goo u ben turo nɔni sɔɔmɔ. U wigii faaba da, ma u Egibitigii wi so u go. 25 U tamaa sɔa win tɔmba koo tubuwa ma Gusunɔwa nɔn gɔra u ka bu yakia, adama ba nɔn tɔn. 26 Yen sisiru u deema ben gaba sannamɔ. Ma u ki u bu yakiana u nɛɛ, i nɛn gari swaa dakio. Bɛɛ, be i sɔa dusinu, mban sɔna i mɛera koonamɔ. 27 Adama durɔ wi u win beruse nɔni sɔɔmɔ mi, u Mɔwisi bɔria u nɛɛ, wara nun kua bɛsɛn wirugii ka siri kowo. 28 A ki a maa man gowa nge

mε a Egibitigii wi go gīa? ²⁹ Ye Mōwisi u gari yi nua, u kpikiru sua Madianin tem gia. Miya u bii tən durōbu yiru mara.

³⁰ Wōō weerun biru, Gusunən gōrado u Mōwisi kurema awīi gee sōō, yi yi sāare yi dōō mwaaramō, gɔbaburu sōō mi guuru gara wāa te ba ra soku Sinai.

³¹ Mōwisi u biti soora ye u yi wa, ma u yi susi u mēera tii. Sanam mēya u Yinni Gusunən nōō nua ga gerua ga nēε, ³² wiya Gusunō win sikadoban Yinni, wiya Aburahamu ka Isaki ka Yakōbun Yinni. Ye Mōwisi u nua mε, yera u diira, u n̄ maa kāka u yam mi mēera. ³³ Yinni Gusunō n̄n sōōwa u nēε, u win salubata pweto, domi yam mi u yō mi, yam dēerama. ³⁴ N wee, u win tōmbun n̄ni swāaru wa te ba waamō Egibitiō. U ben weeweenu nua, yera u sarama u ka bu faaba ko. Tē, u na u n̄n gōri Egibitiō.

³⁵ Mōwisi wi ba yina mi, ba nēε, wara n̄n kua ben wirugii ka siri kowo, wiya Gusunō u gōra u kua ben wirugii ka faaba kowo, ka Gusunən gōrado win somiru wi u n̄n kure awīi sōō. ³⁶ Durō wiya u bu yara saa Egibitin di. U maamaaki ka sōm damginu kua Egibitiō ka nim wōku sōō ge ba mō Naa yari ka maa gɔbaburu sōō mi ba kua wōō weeru. ³⁷ Mōwisi wiya u Isireliba sōōwa u nēε, Gusunō koo bu sōmō gōō seeya ben bweserō, nge wi. ³⁸ Mōwisi wiya u wāa gɔbaburō Isireliban suunu sōō, ka bēsen baababa sannu, ka maa Gusunən gōrado wi u ka n̄n gari kua guuru wōllō te ba ra soku Sinai. Ma u Gusunən gari wāarugii mwa, u ka sun yi wē.

³⁹ Adama bēsen baaba be, ba yina bu n̄n mēm nōōwa. Ba n̄n yina ba kī bu kpam wura Egibitiō. ⁴⁰ Yen sōna ba Aroni sōōwa ba nēε, u bu būnu kuo ni nu koo bu swaa gbiīya. Domi Mōwisi wi, wi u bu yarama saa Egibitin tem di, ba n̄ yē ye n̄ n̄n deema. ⁴¹ Doma tera ba bwāaroku kua ge ga ka naa buu weenε, ma ba gu yākuu koosi. Ma ben nukura dora ben nōman sōmburun sō. ⁴² Adama Gusunō u tii gawa ben min di, ma u dera ba sōō ka suru ka kperi sāwa, nge mε u gerua win sōmōbun tireru sōō u nēε, “Bēε Isireliba i ka kua wōō weeru gɔbaburu sōō i man yākunu ka kēnu kuare?”

⁴³ Bwāarokuna i sōōwa ni i kua i ka būnu sā, nge Mōlōkun kuu bekurugiru ka Refanin kpera. Yen sōna na kon bēε bōrie sere Babilonin bera giō.”

⁴⁴ Bēsen baababa ba raa Gusunən kuu bekurugiru mō te ta sāa seeda ma u wāa ka be. Mōwisi u tu kua nge mε wi u ka n̄n gari kua, u n̄n sōōwa. U tu kuawa mam mam nge te u wa. ⁴⁵ Ma bēsen baababa be ba tu tubi di, be ka Yosue ben gbiikoo, ba ka tu dua tən tukobun tem sōō mε ba mwa sanam mε Gusunō u tən tuko be gira. Ma ta wāa mi sere Dafidin waati. ⁴⁶ Gusunō u ka Dafidi n̄nu geu mēera, ma u kanaru kua u ka kpī u wi Yakōbun Yinni diru bania. ⁴⁷ Adama Salomōwa u n̄n dii te bania.

⁴⁸ Ka yen de kpuro Wōrukoon wāa yera kun wāa dinu sōō ni tōnu u bana. Nge mε Gusunən sōmō gōō u yorua,

⁴⁹ “Yinni Gusunō u nēε, wōlla n̄n sina gōna.

Ma tem mu sāa n̄n naa sōnditia.

N n̄ mēn na, dii teren bwesera i ko i man bania.

Nge wāa yee terā ta ko n̄ sāa n̄n wēra yeru.

⁵⁰ N n̄ n̄n nōma ya ye kpuro taka kua?”

⁵¹ Etiēni u maa bu sōōwa u nēε, bēε degangamgibu! Bēen gōrusu ka bēen swasu su sāa nge be ba n̄ Gusunō nasiegisu, i ra n̄ Hunde Dēero yinamō, i mōwa nge bēen baababa. ⁵² Gusunən sōmō wara bēen baababa ba n̄ n̄ni sōōwa. Ba bu

go be ba Geegiin naarun gari kua, ma tē, been tii i Geegii wi korumotōnu kua i nūn go. ⁵³ Beeya i Gusunōn wooda mwa ye ba beε wē Gusunōn goradoban min di. Adama i n̄ ye mem nōwε.

Etienin gō

⁵⁴ Ye ba Etienin gari yi nua, ba mōru besira sere ba ben nikibii dwēemō. ⁵⁵ Adama Etieni u Hunde Dεero yiba, ma u wōllu nōni girari u Gusunōn yiiko wa, u maa Yesu wa u yō Gusunōn nōm geuō. ⁵⁶ Ma u neε, wee, na wa wōlla wukiare, ma Tōnun Bii u yō Gusunōn nōm geuō.

⁵⁷ Sanam mēya ba ben swasu kōrua ka nōma, ba kuuki kua, ma ba duki da sannu ba nūn kunisi. ⁵⁸ Ba nūn gawa ba yara wuun di, ma ba nūn kpenu kasukum wari. Tōn be, ba ben kumboorosu pweta ba yi aluwaasi goon mi wi ba ra neε Sōlu. ⁵⁹ Sanam mε ba Etieni kpenu kasukumō u kanaru kua u neε, Yinni Yesu, a nen hunde mō. ⁶⁰ U yiira u gbāra wōllō u neε, Yinni a ku bu tora teni garisi.

Ye u yeni gerua u kpa, ma u gu.

8

¹ Saa ye, Sōlu u ka be ba Etieni go nōo tia sāa.

Sōlu u Yesun yigberu nōni sōwa

Saa dōma ten diya ba Yesun yigbe te ta wāa Yerusalemō nōni sōo bakabu torua. Naane dokeobu kpuro ma n kun mō gorobu, ba yarina ba da Yudean temō ka Samarin temō. ² Ma durōbu gabu be ba Gusunōn beere ye, ba Etieni sikua ka nuku sankira bakanu.

³ Adama Sōlu u kookari mō u ka Yesun yigberu kam koosia. U yenusu duurimō u tōn durōbu ka tōn kurōbu gawamō u bu kpēemō pirisēm sōo.

Filipu u Labaari gea waasu mō Samari

⁴ Be ba yarina ba da baama kpuro ba Labaari gea waasu mō. ⁵ Filipu u da Samari marō ma u wuu gen tōmbu Kirisi win gari waasu kua. ⁶ Tōn wōrusu su win gari nua ma su sōm maamaakiginu wa ni u kua, ma be kpuro ba win gari swaa daki mam mam. ⁷ Filipu u werekunu gira tōn dabinun wasin di, ma nu yarimō ka wuri beke. U maa yēmō dabinu bekie, ka bēn wasin bee tia gu. ⁸ Ma nuku doo bakabu wāa wuu ge sōo.

⁹ Durō goo wāa wuu ge sōo, wi ba ra neε Simō. U ra n ka dobo dobo maamaaki dabiru mō Samarigibun wuswaa, u maa tii garisi tōn boko. ¹⁰ Tōmbu kpuro bwēbwēebu sere ka damgibu, ba ra n win gari swaa daki gem gem kpa ba n mō, wiya Gusunōn dam bakam mō.

¹¹ Ba ra nūn swaa daki yēn sō saa tēebun di win dobo dobo ya ra n bu biti sāa. ¹² Adama ye tōmba Labaari gea naane doke ye Filipu u bu waasu kua, ye ya ka Gusunon bandu ka Yesu Kirisin yīsiru yā, ba bu batemu kua tōn durōbu ka tōn kurōbu. ¹³ Simōn tii maa naane doke ma ba nūn batemu kua. U Filipu swii baama kpuro ma u biti kua too ye u sōm damginu ka maamaaki wa ye ya kooramō.

¹⁴ Ye goro be ba wāa Yerusalemō ba nua ma Samarigibu ba Gusunōn gari naane doke ba bu Pieε ka Yohanu gōria. ¹⁵ Ye ba tura mi, ba kanaru kua naane dokeo ben sō Hunde Dεero u ka du be sōo. ¹⁶ Domi Hunde Dεero kun gina saramε ben goon mi, ba gesi bu batemu kuawa ka Yinni Yesun yīsiru. ¹⁷ Yera Pieε ka Yohanu ba bu nōma sōndi wirō, ma Hunde Dεero dua be sōo.

18 Ye Simoo u wa ma Hunde Deero dua be soo sanam me goro be, ba bu noma sondi wirɔ, yera u ki u bu gobi ke. 19 U nee bu maa nun yiiko ye weeyo, kpa baawure wi u nomu sondi wirɔ Hunde Deero u n da du yero soo.

20 Adama Piee nun sowa u nee, wune kaa kam ko ka wunen gobi sannu yen sa a tamaa kaa kpi a Gusunon kuru ka gobi dwe. 21 A n kpe a n noma mo sambu te soo, domi wunen goru ga n dee dee saa Gusunon wuswaa. 22 Yen sa, a goru gosio wunen kom kosum di, kpa a Yinni kana u nun wunen bwisiku kdsunu suuru kua n n koo koor. 23 Domi na wa ma wunen daa ya sosu, ma toraru ta nun bokua.

24 Simoo u bu wisa u nee, been tii i man kanaru kuo Yinnin mi kpa ga ni i man sowa mi, nu ku man deema.

25 Ye ba seeda ye di ma ba Yinnin garin waasu kua ba kpa, ba gosira ba Yerusalemun swaa wori. Nge me ba doo ba Labaari gean waasu mo Samarín baru kpa dabínu soo.

Filipu ka Etiopin wirugii goo

26 Adama Yinnin gorado goo u ka Filipu gari kua u nee, u seewo u da soo yesan nam dwaru gia u swaa ye swii ye ya doo saa Yerusalemun di sere ka Gasa. Swaa ye, swaa tokora.

27 Ma u seewa u da. Miya u Etiopin ton kurɔ sunon dukian wunanosun wirugii wa wi ba maatam kua. Durɔ wi, u da Yerusalemuɔ u ka Gusuno sa. 28 Yera u wio u sa win dumin keke soo u Gusunon somo Esain tireru garimo. 29 Hunde Deero u Filipu sowa u doo keke yen bokua.

30 Filipu u duka da keke yen mi, ma u nua durɔ wi, u garimo Gusunon somo Esain tireru soo. U nun bikia u nee, n nun yeeri ye a garimo mi?

31 Wirugii wi, u wisa u nee, amona n ko n ka man yeeri ma n kun mo goo u man yi tubusia.

Ma u Filipu kana u keke ye yoma bu sina sannu. 32 Ye wee ye durɔ wi, u garimo saa Gusunon garin di.

“Ba ka nun da nge ya te ba koo saka.

Nge ya buu ge ga maari se sanam me ba gen sansu buramo, nge meya u n win noo baaye.

33 Ba nun kawa, ma ba yina bu nun siria dee dee.

Wara koo kpi u saa yen tambun gari gere.

Domi ba nun wāaru wunari, u ni maa wāa tem me soo.”

34 Durɔ wi, u Filipu bikia u nee, na nun kanamo, a man sowa waran sōna Gusunon somo wi, u yeni yorua. Win tiin sōna? Nge goon sa.

35 Yera Filipu u waasu wori. U torua ka somon gari yi, ma u nun Yesun Labaari gea tubusia.

36 Nge me ba doo sannu swaa ye soo, ba tura daaru garun mi, mi nim wāa. Ma durɔ wi, u nee, nim wee, mba n man tie na n kon ka batemu ko. [

37 Filipu u nun wisa u nee, kaa kpi a batemu ko a n naane doke ka wunen goru kpuro.

Durɔ wi, u nee, meya na naane doke ma Yesu Kirisi sawa Gusunon Bii.]

38 Ma wirugii wi, u dera ba win keke yorasia. Wi ka Filipu ba sara ba da daaru mi, ma u nun batemu kua. 39 Ye ba yara min di, Yinnin Hunde u ka Filipu doona. Wirugii wi, u n maa nun wa, adama u win swaa wori u doona ka nuku dobu. 40 Filipu maa deema u wāa wuu gagu soo ge ba ra soku Asatu. U Labaari gean waasu kua mi, ka maa wuu si su wāa swaa ye soo kpuro sere u ka tura Sesareo.

9

*Sɔɔlun gɔru gɔsiabu**(I maa mɛerio Gorobun Kookoosu 22:6-16, 26:12-18)*

¹ Sanam mɛ sɔra Sɔɔlu u yɔrari dim dim u Yinnin bwāabu nɔni sɔ u bu go. Ma u da yāku kowo tɔnweron mi, ² u nùn bikia u Yuuban mennɔ yenugibu tirenu kua be ba wāa Damasiɔ kpa ù n gabu wa be ba swaa ye swīi, ñ n tɔn durɔbun na, ñ kun mɛ tɔn kurɔbu, u ka kpī u bu mwa u bɔke u ka da Yerusalemuɔ.

³ Sanam mɛ Sɔɔlu u dɔɔ, ye u Damasi turuku kua, suaru sɔɔ yam nùn burure wɔllun di. ⁴ Yera u wɔruma temɔ, ma u nɔɔ gagu nua ga nɛɛ, Sɔɔlu, Sɔɔlu, mban sɔna a man nɔni sɔɔmɔ.

⁵ Sɔɔlu u bikia u nɛɛ, Yinni wuna were.

Ma Yinni nɛɛ, nɛna Yesu wi a nɔni sɔɔmɔ. ⁶ A seewo a du wuu ge sɔɔ, ba koo nun sɔ ye kaa ko.

⁷ Durɔ be ba sanum mɛ dɔɔ ka wi, ba yɔra ba mari sɔɔ sɔɔ. Ba nɔɔ ge nua, adama ba ñ goo wa. ⁸ Sɔɔlu u seewa tem di, adama baa mɛ u win nɔni wukia u ñ yam wa. Ba win nɔmu nɛnuawa ba ka dua Damasiɔ. ⁹ U wɔko kua sɔɔ ita. U ñ di saa ye sɔɔ, u ñ maa nɔra.

¹⁰ N deema naane dokeo goo wāa Damasiɔ wi ba ra nɛɛ Anania. Yinni u ka nùn gari kua kāsiru sɔɔ u nɛɛ, Anania.

Ma Anania u nɛɛ, nɛ wee Yinni.

¹¹ Yinni nùn sɔɔwa u nɛɛ, a seewo a da swaaɔ ye ba ra nɛɛ Dɛndaru, Yudasin dirɔ, a bikia mi durɔ goo wāa wi ba ra soku Sɔɔlu Taasigi. Wee, u kanaru mɔ.

¹² Kāsiru sɔɔ u durɔ goo wa wi ba ra nɛɛ Anania, wi u dua mi u wāa ma u nùn nɔma sɔndi wirɔ u ka kpam yam wa.

¹³ Anania u nɛɛ, Yinni tɔn dabina nu man durɔ win labaari sɔɔwa, ka kɔsa kpuro ye u wunen tɔmbu kua Yerusalemuɔ. ¹⁴ Ma sa nua yāku kowo tɔnweroba nùn nɔɔ kɔ u ka tɔmbu kpuro mwa be ba wunen yīsiru sokumɔ mini.

¹⁵ Adama Yinni nùn sɔɔwa u nɛɛ, a doo domi na durɔ wi gɔsa nen sɔmɔ u ka nɛn yīsiru kpara tɔn tukobun mi, ka sinambu ka maa Isireliban suunu sɔɔ.

¹⁶ Kon maa nùn sɔɔsi nge mɛ u koo nɔni swāaru wa nen yīsirin sɔ.

¹⁷ Ma Anania u seewa u da u dua diru mi, u Sɔɔlun wiru nɔma sɔndi u nɛɛ, Sɔɔlu nɛn beruse, Yinni Yesu wi u nun kure swaaɔ sanam mɛ a sisi, wiya man gɔrima a ka yam wa kpa a Hunde Dɛero yibu.

¹⁸ Mii mii gāanu wɔruma win nɔnin di nge swāan kokosu, ma u kpam yam wa. U seewa, ma ba nùn batɛmu kua. ¹⁹ Ye u di u kpa ma win dam mu wurama.

Sɔɔlu u waasu mɔ Damasiɔ

Ma Sɔɔlu u sina sɔɔ yiru ka naane dokeobu Damasiɔ. ²⁰ Yande u da Yuuban mennɔ yenɔ u waasu mɔ u gerumɔ ma Yesu sɔawa Gusunɔn Bii. ²¹ Be kpuro be ba gari yi nua, ba biti kua ba bikiana ba nɛɛ, n ñ durɔ wiya mi, wi u raa be ba Yesun yīsiru sokumɔ goomɔ Yerusalemuɔ, ma u na mini u ka bu mwa u bɔke u ka da yāku kowo tɔnwerobun mi?

²² Sɔɔlun waasu ya dam sosimɔ, u bu sɔɔsimɔ kam kam ma Yesu u sɔawa Kirisi wi Gusunɔ u gɔsa, sere Yuu be ba wāa Damasiɔ ba kpama bu wi gari wisi.

²³ Sɔɔ mɛɛrun biru Yuuba ba wesiana bu Sɔɔlu go, ²⁴ ma Sɔɔlu u gari yi nua. Ma ba wuu gen gbāraran kɔnnɔsu kɔsum wori sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru bu ka nùn wa bu gon sɔ. ²⁵ Adama wɔkuru sɔɔ, Sɔɔlun bwāabu ba nùn sarasia ka bireru saa gbāraran fenenti gaan di.

Söalu wāa Yerusalemu

²⁶ Ye Söalu u wurama Yerusalemu u kī u ka naane dokeobu menna, adama be kpurowa ba nūn berum sāa, ba ñ tamaa u kua naane dokeo. ²⁷ Yera Baanabasi u ka nūn da gorobun mi, ma u bu sōwa nge me Söalu u Yinni wa Damasın swaa, ma Yinni u ka nūn gari kua. U maa bu tubusia nge me Söalu u ka Yesun yīsiru waasu kua ka wərugəru Damasi. ²⁸ Gari yin biru Söalu u wāa ka be sannu, u bəsu Yerusalemu, u waasu mō ka wərugəru Yinnin yīsiru sō. ²⁹ U maa ka Yuu be ba Gerekim tona gerumə, gari kua gasə ka sikirinə, adama ba swaa kasu bu ka nūn go. ³⁰ Sanam me wigibu ba gari yi nua ba ka nūn da Sesareə ma ba dera u doona Taasi.

³¹ Nge meya Yesun yigberu Yudeaə ka Galileə, ka Samariə, ta ka alafia wa, ta dam mō, ma ta sosimō ta dōo Yinni Gusunən nasiaru sō ka Hunde Deeron dam kēru.

Enen bekiabu

³² Piεε u maa bəsu baama kpuro. Yera sōo teeru u naane dokeobu beram da be ba wāa Lidaə. ³³ Miya u durə goo wa, win yīsira Ene. U sāawa yemə, u ñ seere win kpin yerun di saa wōo nōəba itan di. ³⁴ Piεε u nūn sōowa u neε, Ene, Yesu Kirisiwa nun bekiamə, a seewo a wunen kpin yeru səme.

Mii mii u seewa. ³⁵ Tambu kpuro be ba wāa Lidaə ka Saronin baru kpaanu sōo ba nūn wa, ma ba gōru gosia ba Yinni naane doke.

Dəakasi u wurama gərin di

³⁶ N deema, Yopeə tən kurə naane dokeo goo wāa mi, win yīsira Tabita. Teya ba maa mō Dəakasi ka Gerekim. Kurə wi, u ra n səm geenu mō kpa u n sārəbu somimə. ³⁷ Yera u bara u gu. Ba win goru disi wəka ba ka da ba kpī gidambisa wəllə. ³⁸ Yope ka Lida kun tondine, yen sōna, ye naane dokeo be ba wāa Yopeə ba nua ma Piεε u wāa Lidaə, ba nūn tambu yiru gəria bu nūn sō u na ben mi fuuku fuuku. ³⁹ Ma Piεε u seewa u ka bu da. Ye u tura mi, ba ka nūn da gidambisa yen wəllə. Gəminibu kpuro ba yō win bəkuə ba sumə ba nūn yabenu ka yānu ganu sōosimō ni Dəakasi u kua sanam me u wāa ka be. ⁴⁰ Piεε u be kpuro yara dii ten min di ma u yiira u kanaru kua. Yen biru u sīra goo ten bera gia u neε, Tabita a seewo.

Yera kurə wi, u nōni wukia. Ye u Piεε wa u seewa u sina. ⁴¹ Ma Piεε u nūn nəmu nənua u seeya u yōrasia. Ma u naane dokeobu ka gəmini be soka u bu Dəakasi sōosi wasiru. ⁴² Yenin labaari ya nōora Yopeə kpuro, ma tən dabinu nu Yinni naane doke. ⁴³ Piεε u sōo mēeru kua Yopeə, yana kowo goon mi, wi ba ra soku Simə.

10*Piεε ka Kəəneru*

¹ Tabu sunə goo u wāa Sesareə tabu kowobun wuuru sōo te ba ra neε Italgiruru, win yīsira Kəəneru. ² Durə wi, u Gusunə nasie too, wi ka win yenugibu kpuro ba Gusunə sāamə. U ra kanaru ko, u ra maa Yuuban sārəbu somi gem gem. ³ Sōo teeru, kəba itan saka, u Gusunən gorado wa kāsiru sōo, u na win mi u nūn soka u neε, Kəəneru.

⁴ U gərado wi nōni girari tii kua berum u neε, mba n kua yinni.

Gərado nūn sōwa u neε, Gusunə u wunen kanaru mwa, u maa wunen səm geenu wa ma u nun yaaya. ⁵ Tē, a gabu gərio Yopeə bu durə goo sokuma wi ba ra neε Simə, wi ba maa mō Piεε. ⁶ U sāawa sōo yana kowo goon yenuə wi ba mō Simə. Win dira wāa nim wəkun bəkuə.

7 Ye wöllun gorado wi, u ka nùn gari kua u doona u kpa, Kòneru u win sòm kowobu yiru soka ka tabu kowo be ba ra n wāa win bəkuən turo wi u Gusunə nasie. 8 U bu ye kpuro tubusia, ma u bu gara Yopeə.

9 Yen sisiru saa ye ba wāa swaaə ma ba Yope turuku kooma, Piεε u yəəwa dii tεera wəllə sɔə sɔən saka u ka kanaru ko. 10 N deema gɔəra wi mɔ ma u kī u di. Ye ba nùn doo kuammε yera u kāsa. 11 U wa Gusunə wəlla wukiara ma beku te ta sāare gəgə bəko ta sarama, ba ten goonu nne dεria. 12 Te sɔə, yεε bwese bwesekawa wāa mi, yi yi naasu nne mɔ ka yi yi kabirimɔ ka gunəsu. 13 Ma Piεε u nɔə gagu nua ga nεε, Piεε a seewo a ye go a tem.

14 Adama Piεε u nεε, aawo pai Yinni, na n̄ yaa seserugia diire.

15 Nɔə ge, ga kparam gerua ga nεε, ye Gusunə u sokumɔ diira a ku maa ye garisi seseru.

16 Nge mεya n kua sere nən ita. Yande beku te, ta wura wəllə.

17 Ma Piεε u biti soora u tii bikia, mba kāsī ten tubusianu. Saa yera Kònerun goro be ba raa Siməən yenu bikiamə, ba gu kame ba yɔ gen kənnəwə. 18 Ba yenugibu nɔə kɔ ba bikia sɔə goo n̄ n wāa mi, wi ba ra soku Siməə Piεε.

19 Sanam mε Piεε u kāsī te bwisikumə, Hunde Dεero nùn sɔəwa u nεε, n wee, tambu ita gaba nun bikiamə. 20 A seewo a sara a bu yɔsiri a ku diriri domi n̄na na bu gərima.

21 Ma Piεε u sara u da ben mi u nεε, n̄na durə wi i kasu. Mba i kasum na.

22 Ba nεε, Kòneru tabu sunəwa nun kasu, wi u sāa geegii u Gusunə sāmə ma Yuuba kpuro ba win seeda gea dimə. Wöllun gorado dεero goowa nùn sɔəwa u nun kasusio kpa u wunen nɔən gari nɔ.

23 Yera Piεε u durə be duusia yenuə u bu yaare kua.

Yen sisiru u ka bu swaa wəri, ma Yopen naane dokeobu gaba maa nùn yɔsiri.

24 Yen sɔə itaseru ba Sesare tura, ba deema Kòneru u win dusibu ka win bərbəba mənne u ka bu mara. 25 Saa ye Piεε u yenu ge duə, Kòneru u ka nùn yinnə da u nùn kpuna. 26 Adama Piεε u nùn seesia u nεε, a seewo, domi n̄n tii tənwa.

27 Saa ye u ka Kòneru gari mɔ, u dua dirə u wa wee tən dabinu mənne. 28 Ma u nεε, bεn tii i yε ma Yuuban wooda ya yina Yuu u ka tən tuko menna n̄ kun me u da win yenuə. Adama Gusunə u man sɔəsi ma n̄ n weene n̄ goo soku disigii.

29 Yen sɔna na n̄ gafara kasu na na yande ye i man soka. Tε, na bεε kanamə, i man sɔəwə mban sɔna i man kasusia.

30 Kòneru u nεε, gisə sɔə n̄n̄n amadaare, na kɔba itan kanaru mɔ n̄n dirə. Suaru sɔə durə goo u yōra n̄n wuswaaə u yaberu sebua ta ballimə. 31 Ma u man sɔəwa u nεε, nε, Gusunə u n̄n kanaru nua, u maa n̄n kēnu yaaya ni na ra bwεεbwεebu kε. 32 N goo gario Yopeə u man Siməə Piεε sokuama wi u sāa sɔə yana kowo goo wi ba mɔ Siməən yenuə nim wɔkun bəkuə. 33 Yen sɔna na nun gəria yande, a maa kua ye a ka na fuuku. Tε bεsε kpuro sa wāa mini Gusunə wuswaaə su ka nɔ ye Yinni u nun sɔəwa a sun sɔ.

Piεen waasu Kònerun yenuə

34 Ma Piεε u gari sua u nεε, tε na gia ka gem ma Gusunə u tambu kpuro garisi tia. 35 Baawure wi u nùn nasie ma u mɔ dee dee, u ra yēro wure baa n̄ n bwese teren na. 36 Bεε i Labaari gea yε ye u dera ba Isireliba waasu kua, ye n sāa alafian gari saa Yesu Kirisin min di wi u sāa tambu kpuron Yinni. 37 I maa yε ye ya kooru Yudea kpuro sɔə, ye ya torua Galileə, sanam mε Yohanu u win batemun gari waasu kua u kpa. 38 I Yesu Nasaretigiin baaru yε nge mε Gusunə u nùn Hunde Dεero ka dam wε. U da baama kpuro u sòm geenu kua u tambu

bekia be Setam u dam dərə, domi Gusunə wāa ka wi. ³⁹ Bese sa sāa yen seeda diobu ye u kua Yuuban baru kpaanə ka Yerusalemuə. Ba maa nūn kpare dāa bunanaru wəllə ba go. ⁴⁰ Adama səw itase Gusunə u nūn seeya gərin di, ma u dera u tii səsosi. ⁴¹ N n̄ maa mə təmbu kpurowa ba nūn wa ma n kun mə bese seeda diobu tənə be Gusunə u gəsa yellun di, bese be sa di sa nərə ka wi win seebu gərin din biru. ⁴² Ma u sun yire su win gari təmbu waasu kua kpa su seeda di ma wiya Gusunə u kua wasobu ka garibun siri kowo. ⁴³ Gusunən səməbu kpuron gari yi win seeda dimə ma baawure wi u nūn naanə doke u koo win toranun suuru wa win yisurun s̄s.

Tən tukobu ba Hunde Deero mwa

⁴⁴ Saa ye Piεε u gari m̄d, Hunde Deero u sarama ben baawure s̄w be ba gari yi swaa daki. ⁴⁵ Yuuban naanə dokeo be ba da mi ka Piεε sannu, ba biti soora yèn s̄s Gusunə u maa win Hunde Deero tən tukobu w̄. ⁴⁶ Domi ba nua tən be, ba ka barum tukum gari m̄d ba Gusunə siaramə. Piεε u bikia u nεε, ⁴⁷ goo koo kp̄i u yina bu ka bu nim batemu ko b̄e s̄w Hunde Deero u dua nge bese?

⁴⁸ U yiire bu bu batemu ko Yesu Kirisin yisuru s̄w. Yen biru ba nūn kana u ka bu sina s̄w yiru.

11

Piεε u Yesun yigberu

win gari tubusia Yerusalemuə

¹ Gərobu ka naanə dokeobu gabu Yudean tem kpuro s̄w ba nua ma tən tukobu ba maa Gusunən gari nua ba yi wura. ² Sanam me Piεε u wura Yerusalemuə, Yuuban naanə dokeobu ba nūn taarε w̄. ³ Ba nεε u dua tən tukobun yenuə be ba n̄ bangə kue, ma u yaa dibu di ka be sannu.

⁴ Yen s̄na Piεε u bu gari yi tubusia saa yin toren di sere ka yin nərə. ⁵ U nεε, sanam me na wāa Yope marə, ye na kanaru m̄d s̄w teeru na kāsiru wa. Na bekuru wa te ta sāa nge ḡgə bəka ta sarama Gusunə wəllun di, ba ten goonu nne derie ma ta ȳra nen bəkuə. ⁶ Ye na tu n̄ni girari na mεera na yeε naasu nnegi wa, ka gberun yeε ka yeε yi yi ra kabiri ka maa gunəs̄u. ⁷ Ma na n̄w gagu nua ga man soka ga nεε, n seewo n go kpa n tem. ⁸ Adama na nεε, aawo pai Yinni, na n̄ yaa seserugia diire. ⁹ Na kpa m̄n̄ ge nua saa wəllun di ga nεε, n ku gāanu soku seseru ni Gusunə u sokumə diira. ¹⁰ Yabu yeni ya koorawa n̄n ita, yen biru ya kpa m̄n̄ wura wəllə. ¹¹ Saa ye s̄w mii mii, durəbu ita be ba man gəriama saa Sesaren di ba tunuma yenu mi na wāa. ¹² Hunde Deero u man s̄swa u nεε, n ka bu doo, n ku diriri. Bese gibu n̄wba tia beni ba man ȳsiri ma sa dua durə win yenuə. ¹³ U sun s̄swa nge me u wəllun gərado wa u ȳs win dirə u nεε, u goo gərio Yopeə u ka Siməw sokuma wi ba maa m̄d Piεε. ¹⁴ Wiya u koo nūn gari s̄s yi yi koo de wi ka win yenu gibu bu faaba wa. ¹⁵ Ye na nen waasu torua Hunde Deero u sarama be s̄w nge me u kua bese s̄w d̄ma te. ¹⁶ Yera na Yinnin gari yaaya yi u nεε, Yohanu u ka nim batemu kua, adama ba koo b̄e batemu ko ka Hunde Deero. ¹⁷ N n̄ m̄n̄ na, Gusunə u n̄ bu k̄eru k̄a t̄n̄ bweseru u sun k̄a sanam me sa Yinni Yesu Kirisi naanə doke, wara n̄ n̄ ka Gusunə swaa gane.

¹⁸ Ye ba gari yi nua, ba ben sikirinə mari, ma ba Gusunə siara ba nεε, Gusunə maa tən tukobu ayeru w̄ bu ka ḡru gəsia, kpa ba n̄ wāaru m̄.

Yesun yigberu Antiasis

¹⁹ Naane dokeobu be ba raa yarina baama kpuro nɔni swāarun sɔ te ta seewa sanam me ba Etiɛni go, ben gaba da sere tem me ba sokumɔ Fɛnisi ka maa tem bureru garu sɔ te ba sokumɔ Sipu, ka maa wuu gagun mi ge ba sokumɔ Antiɔsi, ba Labaari gea kparamɔ, Yuuba tɔnawa ba sɔɔmɔ. ²⁰ Adama naane dokeobu gabu be ba Antiɔsi da saa Sipu ka Sirenin di, ba maa tɔn tukobu Yinni Yesun Labaari gea ye waasu kua. ²¹ Yinni Gusunɔn dam mu wāa ka be, ma tɔn dabinu nu gari yi naane doke ma nu gōru gosia nu wura Yinnin mi.

²² Yen labaari ya Yesun yigberu deema te ta wāa Yerusalemuɔ, ma ba Baanabasi gɔra Antiɔsi mi. ²³ Sanam me u tura mi, ye u wa nge me Gusunɔ u tɔn be durom kua, win nukura dɔra. Ma u bu dam kã ba n ka Yinni manine ka ben gōrusu kpuro, ²⁴ domi u sãa tɔn geo u Hunde Dɛero yiba ma win naane dokebu kpã. Ma tɔn dabinu tii Yinni wē.

²⁵ Yen biru u Taasi da u ka Sɔɔlu kasu. ²⁶ Ye u nùn wa u ka nùn da Antiɔsi mi. Be yiru ba sina mi wɔɔ gira ba menna ka Yesun yigberugibu ma ba tɔn dabinu Gusunɔn garin keu sɔɔsi. Antiɔsi miya ba gbia ba naane dokeobu soka Kirisigibu.

²⁷ Saa ye sɔɔra Gusunɔn sɔmɔbu gaba Antiɔsi da saa Yerusalemun di. ²⁸ Ben turo, wi ba sokumɔ Agabusi, u seewa u yōra mennɔ sɔɔ, ma u Gusunɔn gari gerua ka Hunde Dɛeron somiru u nɛɛ, gɔɔ bakara koo ko handunia kpuro sɔɔ. Nge meya ta maa kua tem yɛro Kolodun waati. ²⁹ Yera naane dokeobu ba gōru doke bu kɛru mɔrisia nge me ben baawuren mɔra nɛ, bu ka naane dokeobu somi be ba wāa Yudeaɔ. ³⁰ Ma ba kua me, ba dera Baanabasi ka Sɔɔlu ba ka tu da guro gurobun mi.

12

Ba Yakɔbu go ma ba Piɛɛ pirisɔm doke

¹ Sanam me sɔɔra sina boko wi ba sokumɔ Herodu, u Yesun yigberun tɔmbu gabu nɔma doke u ka bu nɔni sɔ. ² Wiya dera ba Yakɔbu, Yohanun mɔɔ mwa ba go ka takobi. ³ Ye u wa ma n Yuuba dore, u maa Piɛɛ mwa. N wee saa ye, pɛɛ ye ba n seeyatia doken tɔɔ bakara. ⁴ Ye ba nùn mwa ba kpa, ba nùn pirisɔm doke ma tabu kowobu wɔkura nɔɔbu ka tia ba nùn kɔsu. Ba bu yi nne nne. Herodu u gōru doke u nùn siri tɔmbun wuswaaɔ Gɔɔ sararibun tɔɔ bakarun biru. ⁵ Ba Piɛɛ neni pirisɔm sɔɔ, adama Yesun yigberugibu ba kanaru mɔ gem gem win sɔ Gusunɔn mi.

Ba Piɛɛ yakia

⁶ Tɔɔ te Herodu u kɔ u nùn yara pirisɔm di u ka da tɔmbun mi, ten wɔkuru Piɛɛ u dweeya tabu kowobu yirun suunu sɔɔ. Ba nùn bɔkua ka yɔni yiru, ma kɔsobu gaba maa wāa pirisɔm kɔnnɔwɔ. ⁷ Suaru sɔɔ Yinnin gɔrado u kurama ma pirisɔm dii te, ta yam burura. Gɔrado wi, u Piɛɛ so yɛsɔɔ u nùn yamia u nɛɛ, u seewo fuuku fuuku.

Mii mii yɔni yi, yi wɔruma win nɔman di. ⁸ Ma gɔrado u nɛɛ, a wunen yaberu sebuo kpa a wunen salubata doke.

Piɛɛ u kua me, ma gɔrado u kpa nɛɛ, a wunen gōgɔ wukirio kpa a man swīi.

⁹ Piɛɛ u yara u nùn swīi, adama u tamaa u dosimɔwa, u n̄ yɛ ye gɔrado u mɔ n sãawa gem. ¹⁰ Ba pirisɔm kɔso gbiikobu sarari ka yiruse, ma ba gambo sisugia tura ye ya wāa wuun bera gia. Yeya ya kenjara ka tii ma ba yara ba swaa doo kame, ba gu swīi. Ma gɔrado wi, u Piɛɛ deri suaru sɔɔ.

¹¹ Sanam me soora Piere u tuba ye n nun deema. Ma u tii soowa u nee, te na gia ma geema. Yinni Gusunowa u win gorado gorima u ka man yakia Herodun naman di, ka maa ye kpuron di ye Yuuba ba ki bu man kua.

¹² Ye gari yi, yi nun yeeri yi kra, u da Maarin yenuo wi u saa Yohanu Maakun mero. Ton dabinu menne mi, ba kanaru m. ¹³ Piere u gambo so yenu konnowo ma kurɔ som kowo goo wi ba ra soku Roda, u da u swaa daki. ¹⁴ Ye u Pieren nɔo tuba nuku dobu kun dere u gambo kenie, ma u duka gosira dirɔ u bu soowa ma Pierewa waa konnowo. ¹⁵ Ba nun soowa ba nee, a wiiramowa.

Adama u m, ka geema ni.

Ma ba m, win yarowa.

¹⁶ N deema Piere u y mi, u gambo soom. Ye ba ye kenia, ba nun tuba, ma ba biti soora. ¹⁷ U bu marisia ka nɔmu, ma u bu tubusia nge me Yinni Gusuno u ka nun yara pirisom di. U nee, bu gari yi Yakɔbu s ka maa naane dokeo be ba tie.

Yen biru u doona u da gam gia.

¹⁸ Yen sisiru bururu nanda bakabu waa tabu kowobun suunu so. Ba waki ba m, mana Piere u doona. ¹⁹ Herodu u yire bu nun kasu, adama ba n nun wa. Yen sna u pirisom kosobu win gari bikia ma u wooda we bu ka bu da bu go. Yen biru Herodu u seewa Yudean di u da u sina so mɛru Sesareo.

Herodun go

²⁰ N wee Herodu u ka Tirigibu ka Sidonigibu mɔru bara gem gem. Yen sna ton be, ba kparana ba da win mi sannu. Gbiikaa ba ka Balatu borɔnu kua wi u saa sina bokon yennun som kowobun wirugii. Yen biru ba da Herodun mi bu ka nun suuru kana, domi ben temgibu ba ben dianu waamowa saa Herodun tem di.

²¹ Herodu u tɔru yi te u koo bu wa. Ye tɔ te, ta tura, u win gurumusuru sebuu u sina win sina turaru wɔlɔ ma u gari gerubu wɔri. ²² Ton be, ba nee, Gusunon nɔowa mini, n n tonuguu.

²³ Mii mii Yinnin gorado u na u Herodu so ma kakɔnu na nu win wasi di ma u gu yen s wi tɔnu, u Gusunon yiiko mwa.

²⁴ Saa ye so, ma Gusunon gari yi kpararamo yi sosim.

²⁵ Ye Baanabasi ka Soalu ba ben samburu kua ba kra, ba wura Yerusalemuo. Ma ba Yohanu Maaku sua, u ka bu da.

13

Ba Baanabasi ka Soalu gosa ba gora

¹ Gusunon samɔbu ka keu koosiobu gaba waa Antiosin Yesun yigberu so. Ben yisa wee. Baanabasi ka Simeo wi ba sokumɔ ton wako, ka Lusiu Sirengii, ka Manaheni wi ba nenua yenu teu ka Herodu sina boko, ka maa Soalu. ² So teeru durɔ be, ba Yinni Gusunon samo ka nɔo bokuru sannu, yera Hunde Deero u bu soowa u nee, bu Baanabasi ka Soalu wuno nenem bu ka samburu garu ko ten s u bu soka.

³ Yen biru ye ba nɔo bokuru ka kanaru kra, durɔ be, ba Baanabasi ka Soalu noma sɔndi wirɔ, ma ba dera ba doona.

Baanabasi ka Soalu ba Sipu da

⁴ Sanam me Hunde Deero u bu gorio, Baanabasi ka Soalu ba tura wuu gagun mi ge ba ra soku Selesi. Min diya ba goo nimkuu dua, ba ka tem bureru garu da te ba ra soku Sipu. ⁵ Sanam me ba tura Sipun wuu gagu so ge ba ra soku

Salamini, ba Gusunən gari waasu kua Yuuban mennə yenə. Yohanu Maaku u bu yōsiri u ka bu somi.

⁶Ma ba tem bure baka te kpuro sarari ba tura sere wuuə ge ba ra soku Pafəsi. Miya ba Yuu dobo doboḡii goo wa wi u sāa sōmə weesugii. Win yīsira Bariyesu. ⁷U wāa ka Seegiu Pəlusī, Sipun tem yēro. Tem yēro wi, u sāawa bwisigii, yera u Baanabasi ka Səulu soka yēn sō u kī u Gusunən gari nə. ⁸Adama dobo doboḡii wi, wi ba ra maa soku Elimasi ka Geḡekim u bu yinari. U kookari mō u ka tem yēro wi ḡōsia naane dokebu swaan di. ⁹Sanam mēya Səulu wi ba maa sokumə Pəlu, wi u Hunde Dēero yiba, u dobo doboḡii wi nənī girari ¹⁰u nē, wunē wi a taki dibu ka daa kōsa yiba, wunē Setam bii ka ḡāa geenu kpuron wērə, sere domma kaa n kasu a Gusunən gem ḡōsia weesu. ¹¹Tē, wee, Gusunə u koo nun nōmu tii, kaa wōko ko, a n maa yam wasi sōə mēeru.

Mii mii wōkora durə wi wərī, u yam bia, ma u sīimə u babi u goo kasu wi u koo nūn nōmu nēnē. ¹²Ye tem yēro wi, u wa ye n koorə, u Yesu naane doke. U biti soora Yinnin swaan garin sō.

Pəlu ka Baanabasi ba wāa Pisidin tem sə

¹³Yen biru Pəlu ka win kpaasibu ba goo nimkuu dua Pafəsin di, ma ba wuu gagu tura ge ba ra soku Periga, Panfilin temə. Miya Yohanu u bu deri, u wura Yerusalemuə. ¹⁴Saa Perigan di ba da Antiośo, Pisidin temə. Tō wērarugiru sōə ba da Yuuban mennə yerə, ba sina. ¹⁵Ye ba Məwisin woodan tirerun ḡam ka maa Gusunən sōmōbuginun ḡam gara ba kpa, mennə gen wirugibu ba bu ḡōria ba nē mero bisibu, i n gari ḡē mō yi yi koo tumbu dam kē i geruo. ¹⁶Pəlu u seewa u yōra u ka bu nōmu marisia. U nē, bē Isireliba, ka bē be i Gusunə nasie, i swaa dakio. ¹⁷Gusunə bese Isireliban Yinni u besen sikadoba ḡōsa ma u dera ba kua bwese bakaru sanam mē ba wāa Egibitin temə. Yen biru u bu yara min di ka win dam bakam, ¹⁸ma u ka bu temana wōə weeru ḡbaburə. ¹⁹U maa bwesenu nōəba yiru kpeerasia Kananin tem sōə, ma u nin tem win tumbu wē mu n sāa begim. ²⁰Ye kpuro ya kua wōə nēru ka weeraakuru (450).

Yen biru Gusunə u bu kparobu wē n ka girari Gusunən sōmə Samuelin waati. ²¹Yera ba sunə bikia ma Gusunə u bu Səulu Kisin bii wē, saa Bēnyamēen bweserun di, ma u bandu di wōə weeru. ²²Ma Gusunə u nūn bandu yara u Dafidi kasire kua, win sō u seeda di u nē, u wa ma Dafidi, Isain bii u sāa tōnu win bweseru u kī, wi u koo win kīru kpuro ko. ²³Dafidi win bweserun diya, Yesu u yara wi Gusunə u kua Isireliban Faaba kowo nge mē u nō mwēru kua. ²⁴Yesu u sere na, Yohanu u Isireliba kpuro waasu kua u bu sōəwa bu ḡōru ḡōsia bu batemu ko. ²⁵Sanam mē Yohanu u win sōmburu kpeema, u ra nē, u n sāa wi ba mara, adama yēro u koo na win biru win baranu u n tura u pota.

²⁶Tē, mero bisibu, bē Aburahamun bweserun bibu, ka bē be i Gusunə nasie, besera ba faaba yen gari ḡōriama. ²⁷Domī Yerusalemugibu ka ben wirugibu, ba n Yesu wi tuba, ba n maa Gusunən sōmōbun gari tuba yi ba garimə tō wērarugiru baatere. Adama ba yi yibia sanam mē ba Yesu taare wē. ²⁸Ba n ḡāanu wa wi sōə, ni nu ka ḡōə weene, adama ka mē, ba nē, Pilati u nūn ḡoowō. ²⁹Ye ba kpuro kua ba kpa ye ba yorua win sō, ba nūn sarasia dāa bunanaru wōllun di, ba kpē sikiru sōə. ³⁰Adama Gusunə u nūn seeya ḡorin di. ³¹Sōə dabunun baə sōə u tii tumbu sōsi be ba nūn swīma Galilen di ba ka na Yerusalemuə. Tōn beya ba tē sāa win seeda diobu Isireliban mi. ³²Sa maa bē Labaarī gea nōsiamə ye ya ka Gusunən nō mwēru yā te u besen sikadoba kua. ³³Ye kpurowa u sun kua bese be sa sāa ben bibu sanam mē u Yesu seeya ḡorin di, nge mē ba yorua Dafidin womu yiruse sōə, mi Gusunə u nē,

“Wuna a sāa nēn Bii.

Gisōra na kua wunēn tundo.”

³⁴ Gusunō u raa gerua u koo nūn seeya gōrin di kpa u ku maa kōsi. Yeya u gerua u nēē,

“Kon bēē domaru kua te ta dēere ta n sika mō,
tēn nōō mwēeru na Dafidi kua.”

³⁵ Yen sōna u kpm gerua Dafidin womu gagu sōo u nēē,

“A n derimō wunēgii wi u naane mōn wasi yi kōsi.”

³⁶ Domi Dafidi u kua ye Gusunō u himba kua u ko win tiin waati sōo. Yen biru u kpuna u gu ma ba nūn siku ka win sikadoba sannu ma win wasi kōsa.

³⁷ Adama, wi Gusunō u seeya gōrin di, win wasi kun kōsa. ³⁸ N n mēn na nēgibu, i de i n yē ma saa win min diya sa bēē toranan suurun gari nōōsiamō. ³⁹ Wiya maa baawure wi u nūn naane doke yakia kpuron di, ye Mōwisin wooda kun kpē yu ko. ⁴⁰ Yen sō, i tii laakari koowo, kpa ye Gusunōn sōmōba gerua n ku bēē deema, ye ba nēē,

⁴¹ “I mēerio, bēē tōn yaako kowobu,
i biti sooro kpa i kam ko.

Domi kon gāanu ko bēēn nōni biru ni i n naane mō baa goō ù n bēē nu tusia.”

⁴² Sanam mē Pōlu ka Baanabasi ba yara mēnō yerun di, tōn be, ba bu kanamō bu kpm bu gari yi sō tōō wērarugii kpaaru sōo. ⁴³ Ye tōmba yara mēnō yerun di, Yuuba dabiru ka maa tōn tukobu be ba gōsira Yuuba, ba Pōlu ka Baanabasi swīi. Goro be, ba ka bu gari kua ba bu dam kā ba n ka wāa Gusunōn durom sōo.

⁴⁴ Tōō wērarugii kpa te sōo, kaa nēē wuu gen tōmbu kpurowa ba mēna bu ka Yinnin gari nō. ⁴⁵ Sanam mē Yuuba ba tōn wōru ge wa, ba nisinu kua. Ba Pōlun gari siki, ba gari kōsi gerumō. ⁴⁶ Adama Pōlu ka Baanabasi ba gerua ka wōrugōru ba nēē, tilasiwa bu bēē Yuuba Gusunōn gari sō gbiikaa. Adama yēn sō i yi yina, ma i n tii garisi be ba ka wāaru te ta ku ra kpe weene, n wee, sa ko bēē deri, kpa su da tōn tukobun mi. ⁴⁷ N wee ye Yinni Gusunō sun yiire su ko. U nēē,

“Na bēē kua tōn tukobun yam bururam, kpa i ka faaba da handunian goonu nne kpuro sōo.”

⁴⁸ Sanam mē tōn tuko be, ba gari yi nua, ben nukura dora, ma ba Yinnin gari siara. Ma be Gusunō u raa gōsa wāaru te ta ku ra kpen sō, ba naane doke.

⁴⁹ Ma gari yi, yi nōra bera mi kpuro. ⁵⁰ Adama Yuu be, ba wuun wirugibu ka kurō yīsirugibu be ba Gusunō sāmō mōru seeya, ma ba bu kpare bu Pōlu ka Baanabasi nōni sō, ma ba bu gira bera min di. ⁵¹ Goro be, ba bu ben naasun tua kpare, ma ba doona Ikonimū. ⁵² Ka mē, naane dokeobu ba nuku dobu mō, ba Hunde Dēero yiba.

14

Pōlu ka Baanabasi Ikonimū

¹ Ikonimū Pōlu ka Baanabasi ba dua Yuuban mēnō yerō ma ba waasu kua sere tōn dabinu naane doke, Yuuba ka maa Gerekiba. ² Adama Yuu be ba yina bu naane doke, ba tōn tukobu mōru seeya bu ka wa bu naane dokeobu kōsa bwisikusi. ³ Goro be, ba sina mi sō mēeru, ba waasu mō ka wōrugōru ba Yinni naane sāa. U bu dam wē ba ka maamaaki ka sōm damginu mō. Nge mēya Yinni u ka sōōsi ma win durom mu sāawa gem. ⁴ Adama wuu gen tōmbu ba bōnu kua yiru. Gaba yōra ka Yuuba sannu. Gaba maa yōra ka goro be.

⁵ Sanam meya tɔn tukobu ka Yuu gabu, ka ben wirugibu sannu ba nɔɔ tia kua bu ka gɔrɔ be wahala ko, bu be kpenu kasuku. ⁶ Ye Pɔlu ka Baanabasi ba gia me, yera ba kpikuru sua Likonin temɔ Lisiti ka Deebeɔ, ka yen baru kraanɔ. ⁷ Miya ba Labaari gea waasu mɔ.

Pɔlu ka Baanabasi

ba Lisiti da

⁸ Lisitiɔ Pɔlu ka Baanabasi ba durɔ goo wa win naasu gu u sɔ. U n̄ maa siire meya ba ka n̄n mara. ⁹ U Pɔlun gari swaa daki. Yera Pɔlu u durɔ wi n̄ni girari ma u wa ma win naane dokebu tura u ka bekura, ¹⁰ ma u gb̄ara u nee, a seewo a ȳra ka wunen naasu.

Durɔ wi, u seewa fia ma u sanum w̄ri. ¹¹ Sanam me tɔn w̄ru ge, ga wa ye Pɔlu kua ga n̄ɔḡiru sua ka Likonin barum ga nee, besen b̄na nu t̄mbu kɔsa ma nu na besen mi.

¹² Ba Baanabasi soka Susi, Pɔlu maa Herimesi *, ȳn sɔ wiya u waasu kua. ¹³ Ma ȳku kowo goo wi u s̄a Susin b̄u k̄sɔ, win b̄u dir̄a w̄a wuun b̄kuɔ, u ka naa kinenu na, ka maa biibii wuu gen k̄nn̄wɔ. Wi ka tɔn be kpuro ba k̄i bu gɔrɔ be ȳkuru koosi. ¹⁴ Sanam me gɔrɔ be, ba ye nua, ba ben yabenu ḡeka ma ba duki da tɔn w̄ru gen suunu sɔɔ ba gb̄asukumɔ ba nee, ¹⁵ durɔ bee, mban s̄na i yeni mɔ. Besen tii t̄mba nge bee. Sa bee Labaari gea tubusiamɔwa, kpa i ka ḡru ḡsia s̄a kamgirun di i wura Gusunɔ Yinni wason mi, wi u w̄llu ka tem ka nim w̄ku taka kua, ka yabu kpuro ye ya w̄a ye sɔɔ. ¹⁶ Yellu u dera tambu kpuro ba ben ḡru k̄ru kua. ¹⁷ Adama u n̄ tii deri seeda sari, u gea kua, u bee gura neesiamme i ka d̄ianu wa gbeaɔ nin saa sɔɔ, kpa i n ka nuku dobu mɔ.

¹⁸ Baa me ba gari yi gerua, ka n̄ni sw̄a bakara ba tɔn be yinari bu bu ȳkuru koosi.

¹⁹ Adama Yuu gaba na Antiɔsi ka Ikonimun di ba tɔn w̄ru ge swaa nim wia, ma ba Pɔlu kpenu kasuka ba n̄n gawa ba ka da wuun biruɔ domi ba tamaa u guwa. ²⁰ Adama sanam me naane dokeoba na ba ȳɔ ba n̄n sikerene, u seewa ma u wura wuu sɔɔ. Yen sisiru wi ka Baanabasi ba doona Deebe gia.

Pɔlu ka Baanabasi

ba wura Sirin Antiɔsi

²¹ Pɔlu ka Baanabasi ba Labaari gean waasu kua Deebeɔ, ma tɔn dabinu kua Yesun bw̄abu mi. Yen biru ba kpm wura Lisitiɔ ka Ikonimuɔ ka maa Antiɔsi ye ya w̄a Pisiɔ. ²² Ba naane dokeobu t̄sisia ba bu dam k̄a bu ka ȳra dim dim naane dokebu sɔɔ. Ba bu s̄ɔwa ma ba n̄ koo ko ba kun wahala dabinu wa bu sere du mi Gusunɔ u bandu sw̄i.

²³ Ma ba Yesun yigberu baatere sɔɔ guro gurobu kua. Ye ba kanaru kua ka n̄ɔ b̄kuru ba kpa, ba bu Yinni n̄mu s̄ndia wi ba naane doke.

²⁴ Yen biru ba Pisiɔn tem sara ba tura Panfilin tem sɔɔ. ²⁵ Ye ba waasu kua Perigaɔ ma ba sara ba da Ataliaɔ. ²⁶ Min di, ba goo nimkuu dua bu ka kpm wura Antiɔsi, Sirin wuu mi, mi ba raa bu Gusunɔ n̄mu s̄ndia u ka bu durom k̄e s̄mbu ten s̄ te ba kua ba kpa.

²⁷ Sanam me ba tura Antiɔsi, ba Yesun yigberu menna, ma ba saara ye Gusunɔ ka bu kua kpuro, nge me u swaa kua tɔn tukobu bu ka naane doke. ²⁸ Ma ba te mi, ka naane doke be sannu.

* **14:12** Herimesi - Herimesi u saawa b̄u wi u ra b̄u ni nu tien gari tusie.

15

Ba mennə kua Yerusalemuə

¹ Saa ye Pəlu ka Baanabasi ba wāa Antioşio, durəbu gaba na saa Yudean di, ma ba naane dokeobu sōmō ba mō, ba n faaba wasi ma n kun mō ba dera ba bu bango kua nge mē Məwisin wooda ya gerua. ² Pəlu ka Baanabasi ba ka bu sikirina gem gem gari yin sō. Ma naane dokeoba gōru doke bu Pəlu ka Baanabasi ka maa gabu gari Yerusalemuə gərobu ka guro gurobun mi gari yin sō.

³ Yera Yesun yigberu ta bu sōru kua ba swaa wəri, ma ba Fənişi ka Samarin tem sara ba naane dokeobu sōmō nge mē tən tukobu ba maa Yesu naane doke. Yen baaru ya bu nuku dobu wē gem gem. ⁴ Ye ba tura Yerusalemuə, Yesun yigberu ka gərobu ka maa guro gurobu ba bu dam koosia. Ma Pəlu ka Baanabasi ba bu saaria ye Gusunə u ka bu kua kpuro. ⁵ Adama Falisi gabu be ba naane doke, ba seewa ba nē, tilasiwa bu naane dokeo tən tuko be bango kua, kpa bu be sō bu Məwisin wooda swī.

⁶ Ma gərobu ka guro gurobu ba mennə bu ka gari yi wesiana. ⁷ Ye ba gari yi gawamə, Piεε u seewa u yōra u nεε, nεgibu i yē ma Gusunə u man wuna bεεn suunu sōn di n tε, n ka tən tukobu Labaari gea nəşia kpa bu naane doke. ⁸ Ma Gusunə wi u təmbu kpuron gōrusu yē, u tən tuko be seeda diiya ye u bu Hunde Dεero kə nge mē u sun kə. ⁹ U n gāanu wunəne bεse ka ben suunu sō. U maa ben gōrusu dεerasia naane dokebun sō nge mē u sun kua. ¹⁰ N n mən na, mban sōna i Gusunən laakari mεerimō tē ye i ka naane dokeo be səmunu sōbimō ni bεsen sikadoba ka maa bεsen tii sa kpana su sōbe. ¹¹ Sa naane sāa ma sa faaba wa Yinni Yesun durom sō nge mē ben tii ba wa.

¹² Ma tən wəru ge kpuro ga mari ga Baanabasi ka Pəlu swaa daki. Ba bu saaria nge mē Gusunə u ka bu denda bu ka yirenu ka sōm maamaakiginu ko tən tukobun suunu sō. ¹³ Ye ba kpa, Yakəbu u seewa u nεε, nεgibu i man swaa dakio. ¹⁴ Simō u bεε tubusia nge mē Gusunə u gbia u kua u ka tii tən tukobu gabu gəşia be ba koo soku wigibu. ¹⁵ Gari yi, yi sāa tia ka gari yi Gusunən səməba yorua Gusunən gari sō, ba nεε,

¹⁶ “Yinni Gusunə u nεε,
saa yera na kon wurama
kpa n Dafidin diru seeya te ta wəruma.
Kon ten bansu seeya
kon kpam tu bani.

¹⁷ Kpa tən be ba tie bu nε Yinni Gusunə kasu,
ka maa tən tuko be ba sāa nεgibu.

¹⁸ Nε Yinni Gusunəwa na yen i gerua
nε wi na gāa ni sōşio yellun di.”

¹⁹ Yen sōna nen bwisikunu sō, n n weene su gāa sēsəginu doke tən tuko ben swaa sō be ba gōru gəşiamō ba wuramō Gusunən mi. ²⁰ Adama su bu tireru kua su nεε bu ku būu sāa dīanu di, bu ku kōşə menna tantanaru sō, bu ku yaa tem ye ba wīru tema ba ka go, bu ku maa yaa yem di. ²¹ Domi tεebun di wuu baqere sō ba ra Məwisin tirenu gari Yuuban mennə yenə tōşə wērarugiru baatere, kpa bu win gari waasu ko.

Ba tən tuko naane dokeobu tireru mərisia

²² Ma n gərobu ka guro gurobu ka maa Yesun yigberu kpuro wēre bu gabu gəşio ben suunu sō, kpa bu be gəri Antioşio ka Pəlu ka Baanabasi sannu. Ba Silasi gəşə ka Yudu wi ba maa sokumə Baasaba, be ba bεεre mō naane dokebun

suunu sɔɔ. ²³ Ma durɔ be, ba da ka tire te, te ta neɛ, beɛɛ gorobu ka naane dokeobun guro gurobu sa beɛ tɔbura, beɛ naane dokeobu Antiɔsiɔ ka beɛ be i wāa Siri ka Silisin temɔ, beɛ be ba mara tɔn tukobu. ²⁴ Sa nua ma beɛɛn gabu ba da beɛn mi ba beɛ burisina ba maa beɛn bwisikunu gosikia ka ben gari. Adama sa n̄ bu sɔɔwa bu ko mɛ. ²⁵ Yera sa wesiana su gabu gosi su bu beɛ gorɔa ka beɛn kinasibu Baanabasi ka Pɔlu sannu, ²⁶ durɔ be ba ben wāaru kari bɔrie Yinni Yesu Kirisin yisurun sɔ. ²⁷ Yen sɔna sa beɛ Yudu ka Silasi gorɔa be ba koo beɛ gari yi sɔ nɔɔ ka nɔɔ. ²⁸ Domi beɛɛ ka Hunde Dɛɛro n sun wɛre su ku beɛ sɔmunu ganu sɔbi ma n̄ kun mɔ nini. ²⁹ I ku b̄uu s̄aa d̄ianu di, i ku yaa yem di, i ku yaa tem ye ba w̄iru tema ba ka go, i ku maa k̄ɔ menna tantanaru sɔɔ. I n̄ tii nenua yabu yeni kpuron di n̄ ko n̄ wɛra. N kua tɛɛru.

³⁰ Yera ba swaa wɔri ba doona Antiɔsiɔ. Ye ba tura mi, ba naane dokeobu menna, ba bu tire te wɛ. ³¹ Ye ba tire te gara ta bu dam k̄a ma ben nukura dora. ³² Yudu ka Silasi be ba maa s̄aa Gusunɔn sɔmɔbu, ba naane dokeobu dam k̄a ba maa bu t̄asisia ka gari dabiru. ³³ Ye ba sɔɔ yiru kua mi, naane dokeoba bu nɔɔ kana, ba neɛ, bu gosira ka alafia be ba bu gɔran mi. [³⁴ Adama n̄ Silasi wɛre u ka gina bu sina.]

³⁵ Pɔlu ka Baanabasi ba sina Antiɔsiɔ. Be ka maa tɔn dabinu sannu ba Yinnin gari keu sɔsi, ba maa yi waasu kua.

Pɔlu ka Baanabasi ba karana

³⁶ Sɔɔ mɛɛrun biru Pɔlu u Baanabasi sɔɔwa bu kpam wura bu naane dokeobu bera wuu baagere sɔɔ mi ba raa Yinnin gari waasu kua, kpa bu wa nge mɛ ba ka wāa.

³⁷ Baanabasi u k̄i Yohanu Maaku u ka bu da sannu. ³⁸ Adama Pɔlu u gerua u neɛ, n̄ n̄ weene bu ka n̄un da domi u n̄ daa bu ȳsiri ben sɔmburu sɔɔ, u bu deriwa u gosira Panfilin di. ³⁹ Yera ba sikirina too sere ba karana. Baanabasi u Maaku sua ma ba goo ninkuu dua ba da Sipuɔ. ⁴⁰ Pɔlu u Silasi gos̄a, ma naane dokeobu ba bu kanaru kua ba neɛ, Gusunɔn durom mu n̄ ka bu wāa. Ma ba ben sanum wɔri. ⁴¹ Ba da Siri ka Silisin temɔ ba Yesun yigbenu t̄asisiamɔ.

16

Timote u Pɔlu ka Silasi ȳsiri

¹ Pɔlu u da Dɛɛbeɔ ka Lisitiɔ. Naane dokeo goo wāa Lisiti mi, wi ba m̄ Timote. Win mɛro s̄aawa Yuu naane dokeo, ma win tundo s̄aa Gɛɛki. ² Naane dokeo be ba wāa Lisiti ka Ikonimuɔ, ba win seeda gea dimɔ. ³ Pɔlu u k̄i Timote u n̄un ȳsiri, ma u n̄un bango kua Yuuban s̄ɔ be ba wāa bera mi, domi be kpuro ba yɛ ma win tundo Gɛɛkiwa. ⁴ Ma ba da da wuu ka wuu ba naane dokeobu sɔɔwa ye gorobu ka yigbe guro guro be ba wāa Yerusalemuɔ ba wesiana ba yi, kpa bu ye mem nɔɔwa. ⁵ Nge mɛya Yesun yigbenu nu t̄asa naane dokebu sɔɔ, ma nu dabiru sosimɔ t̄ɔru baatere.

Pɔlu u k̄asiru wa Torasiɔ

⁶ Hunde Dɛɛro u n̄ dere bu Labaari gean waasu ko Asin temɔ. Yeya n dera ba Firigi ka Galatin tem bukiana. ⁷ Ye ba tura Misin temɔ, ba k̄ia bu Bitinin tem du, adama Yesun Hunde bu yinari. ⁸ Yeya n dera ba Misin tem bukiana ba da yen wuu ge ba m̄ Torasiɔ. ⁹ Pɔlu u k̄asiru wa w̄okuru. K̄asi te sɔɔ, u Masedonigii goo wa u ȳɔ u n̄un kanamɔ u na Masedonio u ka bu somi. ¹⁰ Ye u k̄asi te wa, mii mii sa sɔɔru kua su ka da Masedonio, domi sa tuba ma Gusunɔwa u sun soku su ka bu Labaari gean waasu kua.

Lidia u naane doke Filipi

¹¹ Torasiowa sa goo nimkuu dua, ma sa da Samotasin deedeeru, yen sisiru sa da Neapolisio. ¹² Saa min diya sa da sa sɔɔ yiru kua wuu ge ba mɔ Filipio. Wuu gera, sa gbia sa girari Masedonin tem sɔɔ. N deema Romugiba ba wuu ge mɔ. ¹³ Tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, sa yara wuu min di sa da daru bɔɔ gagun mi, mi sa yiiyo kana yera ko n waa. Sa sina sa ka kurɔbu gabu gari kua be ba mɛnne mi. ¹⁴ Kurɔ goo waa mi, wi ba mɔ Lidia Tiatiragii, wi u ra beku gobiginu dore ni ba wɔkua. U maa Gusunɔn bɛɛɛɛ yɛ. U swaa daki ma Yinni Gusunɔ u win gɔru wukia u ka Pɔlun gari naane doke. ¹⁵ Kurɔ wi ka win yenugibu ba batemu kua. Ma u sun kana su da su sina win yenuɔ, sɔ n nɔn garisi naane dokeo Yinni sɔɔ ka gem.

U sun kɔkura sere sa wura sa da.

Pirisom sɔɔ Filipi

¹⁶ Sɔɔ teeru nge mɛ sa dɔɔ kana yerɔ, sa ka wɔndia yoo goo yinna wi u wɛɛku mɔ. Wɛɛku ge, gɔ n seewa u ra n gerumowa ye n ko n kooru. Win yinniba maa gobi beke waamɔ win sɔ. ¹⁷ U sun swii bɛɛɛ ka Pɔlu ma u gbaramɔ u mɔ, durɔ beni Yinni Wɔrukoon som kowoba, ba nawa bu ka bɛɛ faaban swaa sɔɔsi.

¹⁸ Mɛya u ra n gerumɔ yam sɔreru baatere sere Pɔlu u gari yi tusa. Ma u sira u wɛɛku ge sɔɔwa u nɛɛ, ka Yesu Kirisin yi sira na nun sɔɔmɔ, a yario saa win min di.

Mii mii ma wɛɛku ge, ga yara. ¹⁹ Ye win yinniba gia ma ba n maa gobi wasi win min di, ba Pɔlu ka Silasi mwa ba bu bɔrikia ba ka bu da siri kowobun mi, mi tɔmbu ba ra mɛnne. ²⁰ Ba ka bu da Romun wirugibun wuswaaɔ ba nɛɛ, durɔ beni ba bɛɛn wuu burisimowa. Be Yuubara ²¹ ba maa komanu ganu sɔɔsimɔ ni bɛɛn woodaba ba yina su swii bɛɛɛ Romugibu.

²² Ma tɔn wɔru ga bu mɔru seesi, ma wirugibu ba Pɔlu ka Silasin yabenu kasuka, ma ba wooda wɛ bu be dɔɔ so. ²³ Ye ba bu dɔɔ kpasira ba kpa, ba bu kare pirisom dirɔ, ma ba pirisom dirun kɔso wooda wɛ u bu nani dokeo gem gem. ²⁴ Pirisom kɔso wi, u wooda ye mɛm nɔɔwa ma u Pɔlu ka Silasi kpɛɛ sere dii sɔɔwɔ ma u ben naasu gan dɔru doke.

²⁵ Ye n kua wɔku suunun bɔnun saka, Pɔlu ka Silasi ba kanaru mɔ ba womusu mɔ ba Gusunɔ siaramɔ. Ma pirisom be ba waa mi, ba bu swaa daki.

²⁶ Suaru sɔɔ tem yiira ka dam ma pirisom dira diira sere ka ten kpɛɛkpɛɛkuɔ. Mii mii ten gamboba kpuro ba kenikiara, ma pirisom baawuren yɔni kusira yi wɔruma. ²⁷ Ye pirisom kɔso u yanda, u wa pirisom dirun gamboba ba wukiare, u tamaa pirisomba kpuro ba yakurawa. Yera u win takobi woma u ki u tii go.

²⁸ Adama Pɔlu u gbara too too u nɛɛ, a ku tii kɔsa kua, bɛɛɛ kpurowa sa waa mi.

²⁹ Yera pirisom kɔso wi, u fitila bikia ma u ka duka dua pirisom dirɔ ma u yiira ka diiribu Pɔlu ka Silasin wuswaaɔ. ³⁰ U bu yarama tɔɔwɔ ma u nɛɛ, tɔnwerobu, amɔna kon ko n ka faaba waara.

³¹ Ba nɛɛ, a Yinni Yesu naane dokeo, kaa faaba wa wunɛ ka wunen yenugibu.

³² Ma ba nɔn Yinnin gari waasu kua, ka sere be kpuro be ba waa win yenuɔ.

³³ Saa tia ye, wɔku te sɔɔ, pirisom kɔso wi, u ben bosu tea. Ma wi ka win yenugibu kpuro ba batemu kua yande. ³⁴ U ka Pɔlu ka Silasi da win dirɔ, ma u bu dɔanu wɛ ba di. Wi ka win yenugibu, ben nukura dora gem gem yɛn sɔ ba Gusunɔ naane doke.

³⁵ Ye yam mu sara Romun wirugibu ba polisiba gɔra bu da bu gere bu be durɔ be karo.

³⁶ Ma pirisəm k̄so wi, u gari yi Pōlu s̄ōwa u n̄e, wirugiba wooda w̄e n̄ ka b̄e kara wun̄e ka Silasi. Yen s̄ō t̄e, i d̄ōn̄ō s̄e.

³⁷ Adama Pōlu u polisi be s̄ōwa u n̄e, aawo, ba sun so batuma s̄ō, ba ñ sun siri, ma b̄es̄en tii sa maa s̄āwa Romugibu. Yen biru ba sun kasa kua pirisəm dir̄a. Wee t̄e ba k̄i bu sun yara asiri s̄ō? Aawo, sere bu na ben tii bu sun yara.

³⁸ Polisiba ba ka gari yi da ba Romun wirugibu s̄ōwa. Ye wirugii be, ba nua ma Pōlu ka Silasi ba s̄āwa Romugibu, yera ba nanda. ³⁹ Ma ba da ba bu suuru kana ba bu yara pirisəm di, ma ba bu s̄ōwa bu wuu ge yario. ⁴⁰ Pōlu ka Silasi ba yara pirisəm diru min di ba da Lidian ȳnūo. Ye ba naan̄e dokeobu wa ba bu dam k̄ā, yera ba doona.

17

Pōlu ka Silasi ba Tesalonika da

¹ Nge m̄e ba d̄ō ba wusu yiru sara si ba sokum̄o Anfipolisi ka Apoloni, ma ba tura Tesalonik̄a mi Yuuba ba menn̄o yeru m̄o. ² Nge m̄e Pōlun d̄ōn̄e u da menn̄o yeru mi. Ma alusuma itan t̄ō w̄erarugiru baatere u ka bu wesiana Gusun̄on gari s̄ō. ³ U bu tubusia ma u bu s̄ōsi gari yi s̄ō ma Kirisi wi kun koo ko u kun n̄oni sw̄āru wa kpa u se ḡorin di. U maa bu s̄ōwa ma Yesu w̄in gari u kparam̄o wiya Kirisi wi.

⁴ Be ba n̄un swaa daki s̄ō, gaba gari yi wura, ma ba ka n̄un n̄ō tia kua wi ka Silasi. M̄eya maa t̄on tuko dabinu ba kua be ba Gusun̄on b̄eere ȳe, ka maa t̄on kur̄o dabinu be ba s̄ā t̄on girobu wuu ge s̄ō.

⁵ Adama Yuuba ba n̄isinu seewa ma ba t̄on b̄eretek̄eba menn̄a wuu s̄ō ba wuu kpuro burina, ma be kpuro ba da Yasonin ȳnūo bu wa bu Pōlu ka Silasi yarama t̄on w̄orun wuswaa. ⁶ Ye ba kun bu wa, ba Yasoni ka naan̄e dokeobu gabu gawa ba ka bu da wuun wirugibun mi. Ba gb̄āsukum̄o ba m̄o, t̄on be, be ba handunia kpuro ḡosikiam̄o, ba maa na mini, ⁷ ma Yasoni u dera ba s̄obia win ȳnūo. Be kpuro ba tem ȳron wooda sankum̄o, ba n̄e sina boko goo maa w̄āa wi ba m̄o Yesu.

⁸ Yuuban gari yi, yi dera t̄on w̄oru ge ka wuun wirugii be ba gari yi nua ba burisina. ⁹ Ma ba Yasoni ka naan̄e dokeo be karabun gobi bikia, ma ba dera ba doona.

Ba da Berēo

¹⁰ Mii mii naan̄e dokeoba dera Pōlu ka Silasi ba doona Berēo w̄kuru. Ye ba tura mi, ba da Yuuban menn̄o yer̄o. ¹¹ T̄on be ba w̄āa mi, ba laakari m̄o n̄ kere t̄on be ba w̄āa Tesalonik̄a. Ba gari yi m̄wa ka nuku dobu. Ba ra Gusun̄on gari w̄ēri t̄oru baatere bu ka wa ye Pōlu bu s̄ōm̄o ñ n̄ gem na. ¹² Yen saabuwa ben dabira naan̄e doke, ma Ḡereki t̄on kur̄o bu gabu be ba ȳsinu yara ba naan̄e doke, ka sere maa t̄on dur̄o dabinu. ¹³ Adama sanam m̄e Yuu be ba w̄āa Tesalonik̄a ba nua ma Pōlu u maa Gusun̄on gari waasu m̄o Berēo, ba da mi, ma ba t̄on w̄oru m̄oru seeya ba burisina. ¹⁴ Mii mii naan̄e dokeo be, ba dera Pōlu da nim w̄kun bera ḡia, adama Silasi ka Tim̄ote ba sina Berēo. ¹⁵ Be ba Pōlu ȳsiri, ba ka n̄un dawa sere Aten̄īo. Yen biru ye ba kparam̄o ḡosir̄o Berēo, Pōlu u bu n̄ō m̄orisia u n̄e, bu Silasi ka Tim̄ote s̄ō bu n̄un naamw̄ema fuuku.

Pōlu w̄āa Aten̄īo

¹⁶ Sanam m̄e Pōlu u bu mara Aten̄īo, win bw̄era kun kpun̄e domi u wa b̄ūu turanu yiba wuu mi. ¹⁷ U ra Yuuban menn̄o yeru de u ka bu wesiana, be ka Ḡereki be ba Gusun̄on b̄eere ȳe. U ra maa t̄ombu waasu kue t̄oru baatere batuma mi wuugiba ra menne. ¹⁸ Sanam m̄e u ka bu gari m̄o keu koosiobu

gabū be ba s̄a Epikurigibu * ka Sitosiba † ba da win mi, ba ka n̄n sikirinam̄o. Ben gaba n̄e, mba dur̄osi gari bekegii wini u gerum̄o.

Ma gaba maa n̄e, b̄u tukoba u ka ȳa. Ba yeni gerua ȳen s̄ P̄olu u Yesun gari ka win seebu ḡarin din waasu m̄o.

19 Ma ba ka n̄n da Arepagu †, w̄o bera mi wirugibu ba ra m̄enne, ma ba n̄e, sa k̄i su s̄osi k̄paa te n̄wa te a k̄param̄o mi. 20 Domi a sun ḡa k̄paanun gari s̄om̄o, sa maa k̄i su nin tubusianu gia.

21 N deema Atenigibu kpuro ka sere s̄o be ba ra n̄e mi, ba ra ben w̄erabun saa kpuro deriwa bu ka ḡa k̄paanun baaru n̄o, n̄ kun m̄e bu ka gere.

22 P̄olu u ȳra m̄enn̄o yee ten suunu s̄o u n̄e, be Atenigibu, na wa i s̄awa be ba s̄aru k̄i gem gem. 23 Domi sanam m̄e na b̄osu be en wuu mi, na ḡa dabinu m̄erim̄o ni i s̄am̄o, na turaru garu wa t̄en mi ba yorua, Gusun̄o wi sa kun ȳ. T̄ Gusun̄o wi, wi be i s̄am̄o ȳru sariru s̄o mi, wiya na be tubusiam̄o. 24 Wiya wi u handunia taka kua, ka yabu baayere ye ya w̄a ye s̄o, u s̄awa w̄ollu ka tem Yinni, u ku ra sine dinu s̄o ni ba ka n̄ma bana. 25 T̄mbun n̄ma kun kp̄e yu n̄n n̄ari, domi u n̄ ḡanu ganun bukata m̄o. Win tii tiwa u yabu baayere w̄aru ka w̄s̄iaru ka bukata kpuro w̄em̄o. 26 T̄n turon min diya u bwesenu kpuro taka kua ba ka terie handunia kpuro s̄o. Saa yellun di u saaba yi yi, ma u t̄mbun w̄a yenu n̄o bura yenu kua. 27 Gusun̄o u yeni kpuro kua bu ka babi bu n̄n kasu kpa bu n̄n wa baa m̄e u n̄ ka besen baawure toma. 28 Domi wi s̄ora sa w̄aru m̄o, wiya dera besen wasi suaram̄o, wi s̄ora sa w̄a, nge m̄e gabu be en tire yorobu s̄o ba n̄e, sa maa s̄a Gusun̄on bibu. 29 N n̄ m̄en na, s̄a n̄ s̄a Gusun̄on bibu, n̄ n̄ weene su bwisiku ma Gusun̄o u s̄a nge bw̄aroku ge t̄nu u bwisika u ka n̄ma kua ka wura n̄ kun m̄e ka sii geesu, n̄ kun m̄e ka kperu. 30 Gusun̄o u n̄ t̄mbun yellun ȳru sariru garisi, adama t̄ u baama kpuron t̄mbu wooda w̄em̄o bu ka ḡsira ben kom k̄sum di. 31 Domi u t̄ru yi t̄e s̄o u koo handuniagibu kpuro siri dee dee ka dur̄ win saabu wi u ḡosa, ma u n̄n baawure s̄osi ye u n̄n seeya ḡarin di.

32 Ye ba nua P̄olu u seebu ḡarin din gari gerua, gaba n̄n yaakoru kua, adama gaba n̄e ba k̄i bu ra k̄pam gari yi n̄o.

33 Sanam m̄eya P̄olu u doona ben suunu s̄on di. 34 Ka m̄e, dur̄ ben gaba naane doke ma ba n̄n sw̄i. Ben suunu s̄o dur̄ goo w̄a wi ba m̄o Deni, wi u s̄a Arepagun siri kowo goo, ka maa kur̄ goo wi ba m̄o Damarisi, ka maa gabu.

18

P̄olu u Korinti da

1 Yenin biru P̄olu u doona Ateni min di, u wuu gagu da ge ba ra soku Korinti.

2 Miya u Yuu goo deema wi ba m̄o Akilasi, wi ba mara Pontūo. N n̄ t̄e ye u ka na saa Italin tem di ka win kur̄ Pirisila sannu ȳen s̄ tem ȳro Kolodu u wooda yara Yuuba kpuro bu yari Romun di. Ma P̄olu u ka bu b̄r̄nu kua, 3 u sina ka be domi sam bwese teera ba ra ko. Kuu bekurugina be kpuro ba ra ko.

4 T̄o w̄erarugiru baatere u ra Yuuban m̄enn̄o yeru de u ka bu wesiana. U ra bu k̄kiri be ka Gerekiba bu ka Yesu naane doke.

5 Sanam m̄e Silasi ka Tim̄ote ba tunuma saa Masedonin di, P̄olu u win tii w̄e u ka waasu ko saa kpuro, u Yuuba s̄om̄o ma Yesu s̄awa Kirisi wi ka gem.

* **17:18** Epikurigibu - Ben yinni Epikuri u n̄e, doo n̄ara ta kpuro kere t̄onun w̄aru s̄o. † **17:18** Sitosiba - Ba dur̄ wi ba m̄o Sim̄on s̄osiru sw̄i wi u n̄e, n̄ weene t̄nu u n̄ deere, u win t̄nusi k̄ia, kpa u Gusun̄o beere w̄e. † **17:19** Arepagu - Ya s̄awa guuru Atenis mi wun wirugiba ra m̄enne.

⁶ Adama ye ba nùn siki ba nùn gari kōsi gerusi, Pɔlu u bu win yaberun tua kpare u nɛɛ, bà n kam kua ben tiin taarewa, n n wi Pɔlu wa. U maa nɛɛ, saa gisɔn di wi, u koo da u tɔn tukobu waasu kua.

⁷ Ye u yara min di, ma u da u sina tɔn tuko goon yenuɔ wi ba mɔ Titu Yusitu, wi u Gusunɔ nasie. Durɔ win dira wāa mennɔ yerun bɔkuɔ. ⁸ Adama Kirisipu wi u s̄aa mennɔ yerun wirugii, u Yinni naane doke ka win yenugibu kpuro. Korintigibu dabiru ba Labaari gea nua, ba maa Yesu naane doke, ma ba bu batemu kua.

⁹ Gusunɔ u Pɔlu sɔɔwa wɔkuru kāsiru sɔɔ u nɛɛ, a ku berum ko, a n gari yi gerumɔ, a ku mari, ¹⁰ na wāa ka wune, goo kun kpɛ u nun noma doke u sere nun gāa kōsunu kua. Domi tɔn dabina nu wāa wuu ge sɔɔ ni nu s̄aa negibu.

¹¹ Pɔlu u sina wuu ge sɔɔ wɔɔ tia ka suru nɔɔba tia u bu Gusunɔn gari s̄ɔɔsimɔ.

¹² Sanam mɛ Galioni u s̄aa tem ȳro Gerekiban tem sɔɔ, Yuuba ba nɔɔ tia kua ba Pɔlu seesi ba ka nùn da siri yerɔ. ¹³ Ba nɛɛ, durɔ wini u tɔmbu b̄ariemɔwa bu Gusunɔ s̄a ka swaa gaa ye wooda ya yina.

¹⁴ Ye Pɔlu k̄i u gari gere, yera Galioni u Yuu be sɔɔwa u nɛɛ, n n s̄aan na torarun gari, n kun mɛ kōsa gaa ye u kua, kon daa wura n bɛɛ Yuuba swaa daki. ¹⁵ Adama n n garin sikirinɔsun na, ka ȳsa ka b̄een tiin wooda, b̄een gariya. Na n kpɛ n ko gari yin siri kowo.

¹⁶ Ma u bu kp̄ara yāa yāa siri yerun di. ¹⁷ Saa yera tɔn be kpuro ba Sositeni mwa, wi u s̄aa Yuuban mennɔ yerun wirugii, ba nùn soberu w̄ari siri yerun wuswaaɔ. Adama gari yi kun Galioni gāanu s̄aa.

Pɔlu wura Antiasio

¹⁸ Pɔlu u k̄pam sina Korinti mi s̄ɔɔ mɛɛru. Yen biru u naane dokeobu nɔɔ kana u da u k̄na Sankereɔ domi u raa Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru * kua. Ma u goo nimkuu dua ka Pirisila ka Akilasi sannu ba doona Siri ḡia. ¹⁹ Ma ba tura Efesuo miya Pɔlu u Pirisila ka Akilasi deri. Ma u dua Yuuban mennɔ yerɔ, u ka bu wesiana. ²⁰ Ba nùn kana u s̄ɔɔ yiru ko ka be, adama u n wure. ²¹ Sanam mɛ u doonɔ, u bu sɔɔwa u nɛɛ, n n Gusunɔn k̄irun na u koo k̄pam wurama ben mi.

Ma u goo nimkuu dua u doona saa Efesun di. ²² Ye u tura Sesareɔ u Yerusalemu da u Yesun yigberu tɔbura. Yen biru ma u da Antiasio. ²³ Ye u s̄ɔɔ mɛɛru kua mi, u k̄pam swaa w̄ari u b̄ɔsu Galati ka Firigin tem sɔɔ u naane dokeobu kpuro dam k̄emo.

Apolo u Efesu ka Korinti da

²⁴ Yuu goo wi ba mɔ Apolo, wi ba mara Alesandiriɔ, u Efesu da. U gari gerubun k̄eru mɔ n banda, u maa Gusunɔn gari ȳɛ s̄aa s̄aa. ²⁵ N deema ba raa nùn Yinnin swaa s̄ɔɔsi ma u ye waasu mɔ ka k̄iru, u ra maa Yesun gari tubusie dee dee, adama Yohanun batemu kobu tɔnawa u ȳɛ. ²⁶ U waasu kua ka toro sindu Yuuban mennɔ yerɔ. Sanam mɛ Pirisila ka Akilasi ba win waasu nua, ba ka nùn da bee tia, ba nùn Gusunɔn swaa tubusia dee dee. ²⁷ Ye Apolo u ḡoru doke u Gerekiban tem da, naane dokeoba nùn yen dam k̄a ma ba ben berusebu tireru kua be ba wāa Gerekiban temɔ bu ka nùn dam koosia. Sanam mɛ u tura mi, u bu somi gem gem be ba s̄aa naane dokeobu Gusunɔn durom s̄ɔ. ²⁸ Domi ka gari damgiiya u ka Yuuban sikirinɔ kama batuma sɔɔ, u bu s̄ɔɔsi saa Gusunɔn garin di ma Yesu s̄awa wi Gusunɔ u ḡɔsa.

* **18:18** nɔɔ mwɛɛru - Nɔɔ mwɛɛ te, ta s̄awa te Yuuba bà n Gusunɔ kua ba ku ra tam b̄ambɔm nɔ, ba ku ra maa k̄ni sere bà n nɔɔ mwɛɛ te yibia.

19

Pölu u Efesu da

¹ Sanam me Apolo wāa Korintio, Pölu u kpa ka guunun bera ma u tura Efesu. Miya u naane dokeobu gabu deema ² u bu bikia u nee, Hunde Deero u dua bee soo sanam me i naane doke?

Ba nün wisa ba nee, aawo sa ñ mam nōre ma Hunde Deero wāa.

³ Ma u nee, batemu yerà i kua.

Ba nee, Yohanun batemu.

⁴ Ma Pölu u nee, Yohanu u tumbu batemu kua be ba gōru gōsia toranun di ma u bu sōwa u nee, durō goo u sisi win biru, wiya Yesu wiya ba koo naane doke.

⁵ Ye ba Pöluu gari yi nua, ma ba batemu kua Yinni Yesun yīsiru soo. ⁶ Pölu u bu nōma sōndi winō ma Hunde Deero u dua be soo, ma ba ka barum tukum gari mō, ba maa gari gerumō yi yi wee Gusunōn min di. ⁷ Durō be kpuron geera tura tōnu wōkura yirun saka.

⁸ Ma Pölu u Yuuban mennō yeru dua u ban te Gusunō u swiin waasu mō ka toro sindu sere suru ita u ka bu wesianamō u bu kōkirimō. ⁹ Adama ben gabu ba bōbia ba yina bu Yesu naane doke, ba maa gari kōsi gerua win swaa yen sō tōn wōru gen wuswaa. Yen sōna Pölu u bu deri, wi ka naane dokeobu ba doona min di. Ba ra de bu wesiane tōru baatere mennō yeru garu soo te ta sōa Tiranusigiru. ¹⁰ Nge meya ba kua wōo yiru, ma tumbu kpuro be ba wāa Asiō, Yuuba ka maa Gerēkiba, ba ka Yinnin gari nua.

Sekefan bii tōn durōbu

¹¹ Gusunō u Pölu dam wē u ka sōm maamaaki damginu ko ¹² sere baa bā n win wenya wokati ñ kun me win sōm koo yabenu sua ba sōndi barōbu wōllo, ba ra bekurewa kpa werēkunu nu yari ben wasin di. ¹³ Yuu be ba bōsu baama kpuro ba werēkunu yaramō, ben gaba maa kī bu Yinni Yesun yīsiru soku be ba werēkunu mōn sō bu nee, na nun wooda wēemō ka Yesun yīsiru, wi Pölu u ka waasu mō, a yario.

¹⁴ Yuuban yāku kowo tōnwero wi ba sokumō Sekefa, win bii tōn durōbu nōba yiru, ba ra maa ko me. ¹⁵ Yera werēku gagu ga nee, na Yesu yē, na maa Pölu yē, adama wara bee i sōa.

¹⁶ Ma durō wi sō werēku ge, ga wāa u yōwa u tōn be sēre ma u bu so gem gem sere u bu kamia. Be kpuro ba yakura win yenun di tereru ka bosu. ¹⁷ Yuuba ka Gerēkiba kpuro be ba wāa Efesuō ba gari yi nua, ma berum bu mwa be kpuro. Ma Yinni Yesun yīsira beere wa gem gem. ¹⁸ Dabiru be ba naane doke ba na ba gerua batuma soo ye ba ra raa ko, ma ba tuuba kua. ¹⁹ Dabiru be ba ra raa dobo dobo ko, ba ka ben tirenu na ma ba nu dōo meni baawuren wuswaa. Goo u tire nin gobi dooru kua, nin geera kua fōrōtō dabi dabiru. ²⁰ Nge meya Yinni Gusunōn gari yi kpararamō ka dam yi tāsimo.

Sannō Efesu

²¹ Yeniban biru, Pölu u gōru doke u bōsu Masedōni ka Gerēkiban tem soo. Min di kpa u Yerusalemu da. U nee, ù n da mi, u ñ koo ko u kun tura Romuō.

²² Ma u win sōmōbu yiru, Timōte ka Erasutu gōra Masedōniō, adama win tii u sōo yiru kua Asiō.

²³ N deema saa ye, wahala baka gaa seewa Yesun swaan sō. ²⁴ Sii geesun seko goo wi ba ra soku Demetiru u ra būu wi ba sokumō Aritemin * dirun weenasiru ko. Sōmbu te, ta sōm kowobu are beke wēemō. ²⁵ Demetiru u win

* 19:24 Aritemin - Būu win mi ba ra bii nōna de.

səm kowobu menna ka maa sekobu gabu ma u nee, durɔ beɛ i yē ma sambu ten sōna sa kuuramɔ. ²⁶ Beɛn tii i waamɔ, i maa nɔmɔ ma Pɔlu wi, u tɔn dabinu kɔkura u maa bu swaa nim wia, n n mɔ Efesu mi tɔna, ka maa Asin tem wuu dabinu sɔɔra, u mɔ, būu ni tamba ka noma kua nu n sāa Gusunɔ. ²⁷ N n men na, beɛn sɔmbura koo fune wenna. N n mam te tɔna, ba n koo maa beɛn būu Aritemin diru garisi gāanu ganu. Būu win beɛre baka koo maa kpe, wi Asigibu ka maa tem baaman tambu kpuro ba ra sā.

²⁸ Sanam mɛ tɔn be, ba gari yi nua, ba mɔru besira, ba gbāsukumɔ ba mɔ, beɛre bakagiiwa, Efesugibun Aritemi.

²⁹ Ma wuugibu kpuro ba burinamɔ. Tɔn wɔru ga duki daamɔ diru mi ba ra dwee. Ma ba Pɔlun kpaasibu yiru gawa ba ka da mi. Beya Gayusi ka Aritaaki be ba sāa Masedɔnigibu. ³⁰ Pɔlu u kī u da tɔn wɔru gen mi, adama naane dokeoba yina. ³¹ Tem men wirugibu gabu be ba sāa win kpaasibu, ba maa nūn nɔɔ mɔrisia ba nee, u ku tii sɔɔsi dii te sɔɔ. ³² Dii te sɔɔra tambu kpuro ba gbāsukumɔ. Gabu ba gari tee gerumɔ, gabu maa gari geɛ. Ben dabira kun mam yē yèn sɔ ba menna mi. ³³ Yuu gaba Alesandu bɔrie tɔn wɔru gen wuswaaɔ, ma tambu gabu ba tamaa wiya u dera wahala kpuro ya seewa. Alesandu wi, u tɔn be ka nɔmu marisia, ma u kī u bu gari yin asansi sɔ. ³⁴ Adama sanam mɛ ba tuba ma u sāawa Yuu, tɔn be kpuro ba gbāsukumɔ sere kɔba yirun saka, ba mɔ, beɛre bakagiiwa Efesugibun Aritemi.

³⁵ Amen biru, wuun guro guro u bu marisia u nee, beɛ Efesugibu, baawure u yē ma beɛn wuu Efesuwaa Aritemi beɛregiin dira wāa sa te kōsu, ka maa win weenasii wi u surama saa wəllun di. ³⁶ Goo kun kpɛ u gari yi siki. Yen sɔ, i tii nenɔu sɛɛ, i ku gāanu ko ka sendaru. ³⁷ I ka durɔ beni na mini baa mɛ ba n gāanu gbene beɛn būun dirun di, ba n maa beɛn būu gari kōsi geɛ gerusi. ³⁸ Demetiru ka win sɔm kowobu bā n gari geɛ mɔ ka goo, sa siribun tōru mɔ ka maa siri kowobu, i de bu ben gari ko mi. ³⁹ I n maa gari geɛ mɔ yi yi yini kere, i ko kpī i ka yi da wuun wirugibun mi. ⁴⁰ Domi ba koo kpī bu sun taare wē gisɔn gari yinin sɔ yèn sɔ yi n wiru ka naasu mɔ. Bā n maa sun yin asansi bikia, sa n yē ye sa ko gere.

⁴¹ Ye u yeni gerua u kpa, u bu yarinasia.

20

Pɔlu u Masedɔni

ka Gere kiban tem da

¹ Sanam mɛ ba waki ni kpa, Pɔlu u naane dokeobu menna. Ye u bu dam kā, u bu nɔɔ kana u doona Masedɔni gia. ² Ye u bɔsu tem mɛ kpuro sɔɔ, u naane dokeobu dam kā gem gem, ma u tura Gere kiban temɔ ³ u sina mi suru ita. Sanam mɛ u kī u goo nimkuu du u Siri da, u deema Yuuba nɔɔ tia kua bu ka nūn go. Ma u gāru doke u kpam kpe ka Masedɔniɔ. ⁴ Sopateri, Pirusin bii wi u na saa Beren di, u Pɔlu yōsiri, ka maa Aritaaki ka Sikundusi be ba na saa Tesalonikan di, ka Gayusi Deɛbegii ka Timote ka maa Tisiki ka Torofimu be ba na saa Asin di. ⁵ Beya ba gbia ba da ba sun mara Torasiɔ. ⁶ Ye ba pɛɛ ye ba n seeyatia doken tɔɔ bakaru kua ba kpa, sa da sa goo nimkuu dua Filipiɔ. Ma sɔn nɔɔbun biru sa bu deema Torasiɔ mi sa alusuma tia kua.

Pɔlun bera dāakibu Torasiɔ

⁷ Alusuma buu, sa menna su ka yaa dibu ka maa Yinnin dīa domaruginu di sannu, ma Pɔlu u waasu wəri. Yèn sɔ u kī u doona yen sisiru, u win waasu

denyasia ya tura sere wəkurun bənu. ⁸ Fitilaku dabira wāa gidambisa ye sɔɔ, mi sa mɛnnɛ. ⁹ Aluwaasi goo wi ba mɔ Etiki, u sɔ fɛnɛntiɔ. Nge mɛ Pɔlu u win gari denyasiamɔ, aluwaasi wi, u dom yɪbura sere u dweeya, ma u waruma temɔ gidambisa itasen fɛnɛntin di. Ba nɔn sua ba deema gora. ¹⁰ Adama Pɔlu u sarama ma u yāara u nɔn sua u nɛɛ, i ku nanda, win hunde ya wāa.

¹¹ Ye Pɔlu u kɔam wura gidambisa yen wəllɔ, u pɛɛ sua u murura ma sa di, ma u waasu kua sere yam ka sāra, yen biru u doona. ¹² Ba ka aluwaasi wi wura yenuɔ wasiru, ma ben nukura yemia gem gem.

Pɔlu u Miletu da saa Torasin di

¹³ Sa goo nimkuu dua, sa Pɔlu gbiiya sa da Asosiɔ, mɔn di u koo ka sun goo du. Domi meya sa wesiana yèn sɔ u kɪ u da mi ka naasu. ¹⁴ Ye sa ka nɔn yinna Asosiɔ, min diya u ka sun goo dua sa ka da Mitileniɔ. ¹⁵ Min di, sa kɔam goo nimkuu dua ma sa tura Kioɔ yen sisiru. Sisi kɔaaru sa tura Samosiɔ, yen sɔɔ itasewa sa Miletu dua. ¹⁶ Domi Pɔlu u gɔru doke u ku yōra Efesuo, kpa u ku win saa kɔ Asin tem sɔɔ yèn sɔ u sende u turi Yerusalemuɔ Pantikotin tōru n n koo koora.

Pɔlu u ka yigbe guro gurobu gari mɔ

¹⁷ Pɔlu u nɔɔ mɔrisia Efesuo saa Miletun di, u Yesun yigbe guro gurobu sokusia bu na bu ka nɔn yinna mi. ¹⁸ Ye ba tunuma u bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii i yɛ nge mɛ na sɪisina bɛɛn suunu sɔɔ saa tɔɔ tɛn di na dua Asin tem sɔɔ. ¹⁹ Na Gusunɔn sɔmburu kua tii kawabu sɔɔ ka yɪresu sannu. Na maa wahala dabiru wa yèn sɔ Yuuba swaa kasu bu nɛn wāaru kpeerasia. ²⁰ I maa yɛ ma na n bɛɛ arufaanin gāanu berue, na bɛɛ gem kpuro sɔɔwawa batuma sɔɔ ka maa yenuɔ. ²¹ Na Yuuba ka maa Gerekiba sɔɔwa na nɛɛ, bu yario toranun di bu wura Gusunɔn mi kpa bu bɛsɛn Yinni Yesu Kirisi naane doke. ²² Wee tɛ na Yerusalemu dɔɔ nge mɛ Hunde Dɛero u man yiire, na n maa yɛ yɛ n koo man deema mi, ²³ adama u man sɔɔmɔ mi kon da kpuro pirisɔm ka wahala man mara. ²⁴ Ka mɛ, na n nɛn wāaru garisi gāanu n gesi nɛn sɔmburu dakura te Yinni Yesu u man yiire n ko. Sɔmbu tera n Gusunɔn durom Labaari gea kpara.

²⁵ Na bɔsu bɛɛn suunu sɔɔ na ban te Gusunɔ u swɪin waasu kua. Tɛ na yɛ ma goo sari bɛɛn suunu sɔɔ wi u koo man wa kɔam. ²⁶ Yen sɔna na bɛɛ sɔɔmɔ batuma sɔɔ gisɔ, goo ù n kam kua bɛɛ sɔɔ, na n taarɛ mɔ. ²⁷ Domi na n gāanu ganu berua, na bɛɛ Gusunɔn himba kpuro nɔɔsia. ²⁸ I n tii se, i maa gɔɔ kpuro kɔsuo ge Hunde Dɛero u bɛɛ nɔmu sɔndia, ge ga sāa Yinni Yesun yigberu. I tu kpara te u yakia ka win tiin yem. ²⁹ Na yɛ ma nà n bɛɛ derin biru gaba koo du bɛɛn suunu sɔɔ nge mɛ demakunu ra du yāanun suunu sɔɔ, ba n ko n wɔnwɔndu mɔ. ³⁰ Saa mam bɛɛn suunu sɔɔn di gaba koo gem gɔsia weesu kpa bu naane dokeobu swaa nim wia bu ka ko ben bwāabu. ³¹ N n mɛn na, i n tii se. I yaayo ma wɔɔ itawa, na bɛɛn baawure kirɔ kua bururu ka yoka ka yɪresu.

³² Tɛ na bɛɛ Gusunɔ nɔmu sɔndia na maa bɛɛ win durom gari nɔmu sɔndia. Gari yi, yi koo kpɪ yi bɛɛ tāsisia kpa yi bɛɛ faaba ko ka be kpuro be Gusunɔ u gɔsa u kua wigibu. ³³ Na n goon sii geesu n kun mɛ win wura n kun mɛ win yaberu binɛ koore. ³⁴ Bɛɛn tii i yɛ ma ka nɛn tiin nɔma na sɔmburu kua na ka tii diisia ka maa be ba ka man wāa. ³⁵ Na bɛɛ sɔɔsi yabu kpuro sɔɔ ma n weene i sɔmburu ko gem gem nge mesum, kpa i dam sarirugibu somi, kpa i Yinni Yesun tiin gari yaaya ye u nɛɛ, kɛrun wɛɛbu bu nuku dobu mɔ n kere kɛrun mwaabu.

³⁶ Sanam me Pɔlu u gari yi gerua u kpa, u yiira ma u kanaru kua ka be kpuro sannu. ³⁷ Be kpuro ba swī. Ye ba nūn bəkasi, ba nūn nɔɔ kana ka kīru, ³⁸ ben nukura sankira n banda yēn sɔ u bu sɔɔwa ma ba n̄ maa waanamɔ. Ma ba nūn yɔsiri sere goo nimkuu mi.

21

Pɔlu u Yerusalemu dɔɔ

¹ Ye sa nɔɔ kanana ka be sa kpa, sa goo nimkuu dua sa doona sɔru sɔrum me Kɔsiɔ. Yen sisiru sa da Roduɔ. Saa min di, sa maa da Pataraɔ. ² Miya sa goo nimkuu wa ge ga dɔɔ Fɛnisi gia, ma sa gu dua sa swaa wɔri. ³ Sa tem bureru garu wa te ba m̄ Sipu, sa tu s̄ɛna bɛsɛn nɔm d̄warɔ ma sa da Sirin tem gia. Sa Tiri dua, mi goo nimkuu ga koo sɔmunu sarasia. ⁴ Sa naanɛ dokeobu kasu ma sa ka bu sina alusuma b̄ɔ teeru. Hunde Dɛero dera ba Pɔlu s̄ɔmɔ u ku Yerusalemu da. ⁵ Adama ye bɛsɛn saa tura sa kɔam wura goo nimkuu mi. Be kpuro ka ben kurɔbu ka bibu ba sun yɔsiri saa wuun di. Bɛsɛ kpuro sa yiira nim w̄kɔn goorɔ ma sa kanaru kua. ⁶ Ye sa nɔɔ kanana sa kpa sa goo nimkuu dua ma ba wura ben yenusɔ.

⁷ Saa Tirin di sa kɔam swaa wɔri ma sa tura Tolemaisɔ. Miya sa sara goo nimkuun di ma sa da sa naanɛ dokeobu tɔbura ma sa kpuna mi nɔn teeru. ⁸ Yen sisiru sa kɔam swaa wɔri ma sa tura Sesareɔ, ma sa da sa sɔbia Filipun yenuu wī u s̄aa waasu kowo. N deema u s̄aa tɔnu nɔɔba yiru yen turo be ba gasɔ gɔsa Yerusalemuɔ. ⁹ Durɔ wī, u bii wɔndiaba nne mɔ be ba s̄aa Gusunɔn sɔmɔbu. ¹⁰ Ye sa s̄ɔ m̄ɛru kua mi, Gusunɔn sɔmɔ goo wī ba ra n̄ɛ Agabusi, u na mi saa Yudean di. ¹¹ U na bɛsɛn mi ma u Pɔlun kpaka sua u win tiin naasu ka nɔma b̄kua u n̄ɛ, n wee ye Hunde Dɛero u gerumɔ. Wī u kpaka yeni mɔ, Yuu be ba w̄aa Yerusalemuɔ ba koo nūn b̄ke m̄esum kpa bu nūn tɔn tukobu n̄omu s̄andia.

¹² Ye sa gari yi nua, bɛsɛ ka tɔn be ba w̄aa mi, sa Pɔlu suuru kanam wɔri u ku Yerusalemu ye da. ¹³ Adama u n̄ɛ, mban s̄ɔna i sumɔ m̄esum ma i nen w̄erugɔru kpeesiamɔ. Na mam sɔru s̄aa n ka gbi Yinni Yesun ȳisirun s̄ɔ Yerusalemuɔ, n n̄ mɔ b̄kubu tɔna.

¹⁴ Ye sa deema u n̄ bɛsɛn gari wure, sa mari ma sa n̄ɛ, Gusunɔn kīru tu koorɔ.

¹⁵ Amɛn biru sa bɛsɛn sɔru kua ma sa doona Yerusalemu gia. ¹⁶ Naanɛ dokeobu gabu saa Sesaren di ba sun yɔsiri ba ka sun da Nasoni Sipugiin wɔrɔ mi sa ko sɔbia. Durɔ wī, u naanɛ doke n tɛ.

Pɔlu u Yakɔbu beram da

¹⁷ Sanam me sa tura Yerusalemuɔ, naanɛ dokeoba sun dam koosia ka nuku dobu. ¹⁸ Yen sisiru Pɔlu u ka sun Yakɔbu beram da ma Yesun yigbe guro gurobu kpuro ba menna mi. ¹⁹ Ye Pɔlu u bu tɔbura u kpa u bu saaria tia tia sɔmbu te Gusunɔ u kua tɔn tukobun suunu sɔɔ win waasun s̄ɔ. ²⁰ Ye ba win gari nua, be kpuro ba Gusunɔ siara. Ma ba nūn s̄ɔɔwa ba n̄ɛ, k̄inasi a wa? Yuuba nye nyewa ba naanɛ doke, ma be kpuro ba kɔam ka tii M̄owisin wooda b̄kua. ²¹ Ba bu wunen gari s̄ɔɔwa ma a Yuu be ba w̄aa tɔn tukobun mi s̄ɔmɔ bu M̄owisin gari deri, bu ku deema swīi, bu ku maa ben bibu bango ko. ²² N n̄ m̄en na, mba sa ko ko. Ka gem ba koo nɔ ma a tunuma wuu mi. ²³ Yen s̄ɔ, a koowo ye sa ko nun s̄ɔ. Durɔbu n̄ɛ gaba w̄aa mi, be ba raa nɔɔ m̄w̄ɛru kua. ²⁴ A ka bu doo kpa i tii d̄ɛrasia sannu kpa a ben k̄ɔnan gobi k̄ɔsia. Nge m̄ɛya baawure u ko n ka ȳɛ ma ye ba nua wunen s̄ɔ, n n̄ gem, sanam me, ba koo wa ma wunen tii a M̄owisin wooda swīi. ²⁵ Adama ye n s̄aa tɔn tuko naanɛ dokeobugia sa bu

wooda yiya ma sa bu yen tireru marisia sa nee, bu ku buu saa dīanu di, bu ku yaa yem di, bu ku yaa tem ye ba wīru tema ba ka go, bu ku maa kōo menna tantanaru sōo.

²⁶ Ma Pōlu u ka durō be da. Yen sisiru ba tii deerasia, ma u sāa yeru dua u bu sōowa saa ye deerasia bin sanam koo kpe, kpa bu ben baawure yākuru kua dama te.

Ba Pōlu mwa sāa yerō

²⁷ Ye sōo nōoba yiru ye, ya kpeeyō, Yuu be ba na Asin di ba Pōlu wa sāa yerō. Ba tōn wōru burinasia, ma ba Pōlu mwa. ²⁸ Ba gbāsukumō ba mō, beε Isireliba, faaba woo! Durō wiya u ra de baama kpuro u n Isireliban kōsa gerumō, ka ye n sāa Mōwisin wooda ka maa sāa yee teni. Wee, u mam ka tōn tukobu gabu na sāa yee deera tenin mi ma u tu disidi doke.

²⁹ Ba yeni gerua yēn sō ba raa Torofimu Efesugii wa ka Pōlu sannu wuu sōo, yera ba tamaa Pōlu u ka nūn dawa sāa yeru mi. ³⁰ Ma wuu ga buuburu yōra kpuro, tōmba duki naamō baaman di ma ba Pōlu mwa ba gawa ba ka yara sāa yerun di. Mii mii ma ba ten gamboba kenua. ³¹ Sanam me ba kī bu nūn go, yera Romun tabu sunō u nua ma Yerusalemu kpuro ya burinamō. ³² Mii mii u tabu wirugibu gabu sua ka tabu kowobu, ma u ka bu duka da tōn wōru gen mi. Sanam me tōn wōru ge, ga nūn wa ka tabu kowobu sannu, ba Pōlu soberu deri. ³³ Tabu sunō wi, u da Pōlun mi, u nūn mwa ma u wooda wē bu nūn bōke ka yōni yiru. Ma u bu bikia, wara durō wi. Mba u kua. ³⁴ Gabu tōn wōru ge sōo, ba gari tee gbāsukumō, gabu maa gari geε, sere tabu sunō u kpana u gari yin gem gia wure bakanun sō. Yen sōna u wooda wē bu ka Pōlu da sansani gbāraruḡian mi. ³⁵ Ye ba gbāra ten yōtiru tura tabu kowoba Pōlu sua ba sōndi ben senu wōllō, tōn wōru gen mōrun sō. ³⁶ Ma tōn be kpuro ba bu naa kōtinu dimō ba gbāsukumō, ba mō i nūn goowo!

Pōlu u tii tubusia

³⁷ Sanam me ba kī bu Pōlu duusia sansani gbāraruḡia mi, u tabu sunō bikia u neε, kon kpī n ka nun gari ko?

Tabu sunō u nūn bikia u neε, a Geεkim nōomō ro? ³⁸ N n men na, a n sāa Egibitigii wi? Wi u gasō dera tōmba tem yērobu seesi, wi u tōmbu nōrōbun suba nne menna (4.000) swaa diobun yigberun di, ma u ka bu da gbaburō?

³⁹ Pōlu nūn wisa u neε, ne Yuuwa, ba man marawa Taasio, Silisin tem sōo. Na sāa kpaā yēro wuu ge sōo, ge ga yīsiru yara. Na nun kanamō, a de n ka tōn be gari ko.

⁴⁰ Tabu sunō wi, u nūn ayeru wē. Ma Pōlu u yōowa yōtiru wōllō u tōn be ka nōmu marisia. Ye ba mari, u bu sōowa ka Heberum u neε,

22

¹ Beε, nen bisibu ka baababa, i swaa dakio ye kon beε sō n ka tii tubusia.

² Ye ba nua ma u ka Heberum gari mō, ba mari sōo sōo. Ma u neε, ³ ne Yuuwa wi ba mara Taasio, Silisin temō adama wuu geni sōora na biru di. Gamalielin miya na keu kua, na besen sikadoban wooda gia sāa sāa, ma na Gusunōn beεε yē nge me beε kpuro i sāa gisō. ⁴ Na maa swaa yen tōmbu nōni sōowa goo gookum, na yen tōn durōbu ka tōn kurōbu mwεera na bōkua na pirisōm doke. ⁵ Yāku kowo tōnwero ka Yuuban guro gurobu kpuro ba koo kpī bu man yen seeda diiya. Na tirenu mwa ben nōman di ni ba Yuuba yorua be ba wāa Damasio. Ma na da mi n ka swaa yen tōmbu mwa n bōke be ba wāa mi, kpa n ka bu na Yerusalemō n seεyasia.

*Pɔlu u bu**win gɔru gɔsiabun gari sɔɔwa**(I maa mɛerio Gorobun Kookoosu 9:1-19, 26:12-18)*

⁶Sanam mɛ na dɔɔ na Damasi turuku kua sɔɔ wii wɔllun saka, suaru sɔɔ yam bururam na bai wɔllun di mu man wukiri. ⁷Na wɔruma temɔ, ma na nɔɔ gagu nua ga nɛɛ, Sɔɔlu, Sɔɔlu mban sɔna a man nɔni sɔɔmɔ. ⁸Na bikia na nɛɛ, wuna were Yinni. U man sɔɔwa u nɛɛ, nɛna Yesu Nasaretigii wi a nɔni sɔɔmɔ. ⁹Durɔ be ba man yɔsiriɔ ba yam bururam mɛ wa, adama ba n̄ tuba ye yɛro gerua wi u ka man gari kua. ¹⁰Na bikia na nɛɛ, mba kon ko Yinni. Ma u man sɔɔwa u nɛɛ, n seewo n du Damasiɔ. Miya ba koo man sɔ kpuro ye Gusunɔ u himba s̄a n ko. ¹¹Yam bururam mɛn kp̄ara dera na w̄ko kua. Yen sɔna nɛn kpaasiba man n̄mu nɛnuu sa ka dua Damasiɔ.

¹²N deema durɔ goɔ w̄a mi, wi ba ra nɛɛ Anania, u Gusunɔn bɛɛɛ yɛ, u Mawisin woodaba sw̄i. Yuu be ba w̄a wuu ge sɔɔ kpuro ba win seeda gea dimɔ. ¹³U na nɛn mi, u yɔra nɛn b̄okuɔ ma u nɛɛ, Sɔɔlu nɛn beruse, a yam waawo. Mii mii nɛn nɔni wukiar a ma na n̄n wa. ¹⁴U man sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔ bɛsɛn sikadoban Yinni u man gɔsa n ka win k̄iru gia, n ka Geegii wa, kpa n maa ka win nɔɔn gari nɔ. ¹⁵Domi kon ko win seeda dio, kpa n ka tɔmbu kpuro sɔ ye na wa ka ye na nua. ¹⁶Tɛ, mba n maa tie. N seewo bu man batɛmu ko, kpa n wobe n dɛra nɛn toranun di na n Yinnin yisiru sokumo.

*Nge mɛ Yinni u Pɔlu gɔsa**u ka tɔn tukobu waasu ko*

¹⁷Ye na wura Yerusalemɔ, sɔɔ teeru sanam mɛ na kanaru m̄ɔ s̄a yero, na k̄asa. ¹⁸K̄asi te sɔɔ, na Yinni wa, u man sɔɔwa u nɛɛ, n koowo kpaaka kpa n yari Yerusalemun di mii mii. Domi wuu min tambu ba n̄ koo win gari wura ȳn seeda na dimɔ. ¹⁹Na nɛɛ, Yinni ba yɛ s̄a s̄a ma na Yuuban mɛn̄nɔ yenu da da, na tɔmbu mwɛera na bu so be ba nun naanɛ doke. ²⁰Dɔma te ba wunen seeda dio Etien̄ go, nɛn tii na w̄a mi, na win gɔɔ wura. Nɛna na win gowobun ȳnu k̄s̄u ni ba suba. ²¹Ma Yinni u man sɔɔwa u nɛɛ, n doo, domi u koo man gɔri n toma tɔn tukobun mi.

Pɔlu ka Romun tabu sunɔ

²²Tɔn be, ba Pɔlnun gari swaa daki sere u ka yeni gerua u kpa. Sanam mɛya be kpuro ba gb̄asukum w̄ri ba nɛɛ, i n̄n goowo, n n̄ weenɛ win bweseru ta n w̄a.

²³Ba kuuki m̄ɔ, ba ben yabenu yɔwemɔ, ba tua seeyamɔ w̄allo. ²⁴Romun tabu sunɔ wi, u wooda w̄ɛ bu ka Pɔlu da sansani gb̄ararugia sɔɔ bu n̄n seni so sere u ka gem gere. Domi u k̄i u gia mban saabuwa ba n̄n wuremɔ mɛ. ²⁵Ye ba Pɔlu b̄kua bu ka n̄n so, u tabu sunɔ bikia wi u n̄n ȳre, u nɛɛ, n weenɛ i Romugii so i sere n̄n siri?

²⁶Ye tɔnwero wi, u gari yi nua, u da win tabu sunɔn mi, ma u n̄n bikia u nɛɛ, mba a k̄i a ko mi. Durɔ wi, Romugiiwa.

²⁷Ma tabu sunɔ u da u Pɔlu bikia u nɛɛ, a man sɔɔwɔ, wunɛ Romugiiwa?

Pɔlu u nɛɛ, mɛya.

²⁸Tabu sunɔ wi, u nɛɛ, gobi bekeya na k̄asia na ka sere kua Romugii.

Pɔlu u nɛɛ, mɛya ba nɛ marawa.

²⁹Yen sɔna tabu kowo be ba s̄ɔru s̄a bu ka n̄n seni so u ka gem gere, ba n̄n deri mii mii. Ma bɛrum tabu sunɔ wi mwa ye u nua ma Pɔlu s̄awa Romugii domi u dera ba n̄n b̄kua.

*Ba ka Pölu da Yuuban**guro gurobun wuswaa*

³⁰ Tabu suno wi, u ki u gia kam kam yèn saabu wahala ye, ya seewa. Yen sōna sisiru u dera ba Pölu kusia, ma u nee yāku kowo tōnwerobu ka Yuuban guro gurobu bu mennama. Ma u ka Pölu da ben wuswaa.

23

¹ Pölu u be ba mēne nōni girari, ma u nee, mero bisibu, nen gōru ga n̄ man taare wēemō domi na nen wāaru diwa dee dee Gusunōn wuswaa, sere ka gisōn gisō.

² Yāku kowo tōnwero wi ba ra soku Anania u be ba yō Pölun bōkuō sōwa bu nūn soowo win nōwō. ³ Pölu u nee, Gusunō koo nun so, gani kpika wune! A sōwa a ka man siri Mōwisin wooda sō, ma a maa kpm wooda sara a nee, bu man soowo.

⁴ Be ba yō win bōkuō ba nee, Gusunōn yāku kowo tōnwerowa a kākā a wōmmō mē?

⁵ Pölu u nee, mero bisibu na n̄ yē yāku kowo tōnwerowa. Domi Gusunōn gari yi nee, “I ku beēn tōmbun wirugiin kōsa gere.”

⁶ Ye Pölu u tuba mēnō ge sō, ma gaba sāawa Sadusiba, gabu maa Falisiba, yera u nōogiru sua mēnō ge sō u nee, mero bisibu, ne Falisiwa wi Falisiba ba mara. I man sirimōwa yèn sō na yīiyō ma gariba koo se gōrin di.

⁷ Ye u yeni gerua u kpa, Falisiba ka Sadusiba ba sikirinō wōri ma mēnō ge, ga bōnu kua yiru. ⁸ Domi Sadusiba ba ra nee gōriba kun seemō gōrin di, hunde ka wöllun gōrado maa sari adama Falisiba ba wura ma yabu ita ye kpuro ya wāa.

⁹ Ma wure bakan tunuma ben suunu sō ba sikirinamō ka dam, ma wooda yērobu gaba seewa Falisiba sō ba nee, sa n̄ taare gaa wa durō wi sō. Wara yē nge hundewa n̄ kun mē wöllun gōrado goowa u ka nūn gari kua.

¹⁰ Sikirinō ge, ga kpēa gem gem sere tabu suno wi, u berum kua bu ku raa Pölu karana. Ma u win tabu kowobu wooda wē u nee, bu doo bu Pölu wōrama kpa bu ka nūn da sansani gbārarugian mi.

¹¹ Tō ten wōkuru sō, Yinni Gusunō u Pölu yōre ma u nee, a ku mwia kpana. Nge mē a man seeda diiya Yerusalemu mi, mēya kaa maa man seeda diiya Romu.

Ba Pölun wāaru kasu

¹² Yen sisiru Yuuba ba mēna ba nōo tia kua ba bōrua ba nee ba n̄ gāanu dimō, baa nim ba n̄ nōrumō ma n̄ kun mō ba Pölu go. ¹³ Tōn be, ba tōnu weeru kere be ba nōo tia ye kua. ¹⁴ Ma ba da ba yāku kowo tōnwerobu ka guro gurobu deema ba nee, sa bōrua sannu ma sa n̄ gāanu dimō sere su ka Pölu go. ¹⁵ N n̄ mēn na, sa kī beē ka guro gurobu i tabu suno sō u ka Pölu na beēn mēnō sō kpm, kpa n̄ sāare nge i kī i kpm win gari mēerim sōmē. Bese sa ko n̄ sōoru sāa su ka nūn go u sere tunuma.

¹⁶ Adama Pölun sesun bii tōn durō u yina yen gari nua. U da u dua sansani gbārarugia yen mi, ma u Pölu gari yi sōwa. ¹⁷ Ma Pölu u tabu kowobun tōnwero turo soka, u nūn sōwa u ka aluwaasi wi doo tabu sunōn mi domi u gari mō u kī u nūn sō.

¹⁸ Tabu kowobun tōnwero wi, u ka nūn da tabu sunōn mi, ma u nee, Pölu pirisōm wi, u man soka ma u man kana n̄ ka aluwaasi wi na wunen mi domi u kī u nun gāanu sō.

¹⁹ Tabu suno u aluwaasi win nōmu nēnuu u ka nūn da bōrō u nūn bikia u nee, mba a kī a man sō.

²⁰ U nεε, Yuuba ba nɔɔ tia kua bu ka nun bikia sia a ka Pɔlu da guro gurobun mennɔwɔ, kpa n s̄aare nge ba kī bu win gari mεεrim s̄amεwa. ²¹ Adama a ku ben gari nɔ, domi ba tɔnu weeru kere be ba koo kuke swaaɔ bu ka n̄un mwa. Be kpuro ba b̄ɔrua ma ba n̄ dimɔ, ba n̄ maa n̄arumɔ ma n̄ kun mɔ ba n̄un go. Baa t̄ε ba s̄ɔru s̄aa bu ka ye ko. Wunen woodawa ba swaa daki.

²² Ma tabu sunɔ wi, u nεε, a ku goo s̄ɔ ma a man gari yini d̄amεa. Ma u dera aluwaaasi wi, u doona.

Ba ka Pɔlu da Felisin mi

²³ Ma tabu sunɔ wi, u tabu kowobun wirugibu yiru soka u nεε, i tabu kowo goobu (200) s̄ɔru koosio bu Sesare da, ka maasɔbu wata ka w̄akuru, ka sere yaasigibu goobu, ba n̄ s̄ɔru s̄aa bu swaa w̄ari kɔba nɔɔba n̄nε w̄oku te. ²⁴ I maa dumi gaari b̄okuo kpa i ka Pɔlu da sina wuu ȳero wi ba ra soku Felisin mi, i turi ka alafia.

²⁵ Yen biru tabu sunɔ u tireru yorua t̄ε s̄ɔ u nεε, ²⁶ nε Kolodu Lisiasi, na nun tɔbura tem ȳero Felisi b̄εεregii. ²⁷ Yuuba ba durɔ wi mwawa, ba kī bu n̄un go. Ye na gia ma u s̄aa Romugii, yeya na da ka n̄en tabu kowobu na n̄un w̄ara. Yen biru na ka n̄un da ben guro gurobun wuswaaɔ. ²⁸ Domi na kī na n̄ ȳε ȳen s̄ɔ ba n̄un taarε w̄εmɔ. ²⁹ Miya na gia ma u n̄ ḡaanu ganu kue ni nu ka ḡɔ weenε, baa mam piris̄am. Na deema ba n̄un taarε w̄εmɔwa ben woodan garin s̄ɔ. ³⁰ Sanam mε ba man s̄ɔwa ma Yuuba ba nɔɔ tia kua bu ka n̄un go, yande na dera ba ka nun n̄un naawa. Na win taarε w̄εɔbu s̄ɔwa bu na bu ben gari gere wunen wuswaaɔ.

³¹ Yera tabu kowo be, ba win wooda kpuro sw̄i. Ba Pɔlu sua w̄oku te, ma ba ka n̄un da sere Antipatiriɔ. ³² Yen sisiru tabu kowo be, ba wura ben sansaniɔ ma dumigibu ba ka n̄un da wuswaaɔ. ³³ Ye ba tura Sesareɔ ba tem ȳero tire te w̄ε, ba maa n̄un Pɔlu tusia. ³⁴ Ye tem ȳero u tire te gara u kpa, u Pɔlu bikia bera m̄in di u na. Pɔlu nεε, Silisin di. ³⁵ Tem ȳero u nεε u koo win gari nɔ sanam me win taarε w̄εɔbu ba tunuma.

Ma u wooda w̄ε bu Pɔlu k̄su Herodun sina kpaarɔ.

24

Yuuba ba Pɔlu gari mani

¹ S̄ɔ nɔɔbun biru, Anania ȳaku kowo t̄ɔnwero u da Sesareɔ wi ka guro gurobu gabu sannu ka sere wooda ȳero goo wi ba m̄ɔ Terituru. Ba da tem ȳeron mi, ma ba Pɔlun taarε gerumɔ. ² Ba Pɔlu soka, ma Terituru u n̄un gari manibu w̄ari u nεε, Felisi b̄εεregii, sa alafia m̄ɔ gem gem ka wunen baruka. Wunen yam waa geebu bu dera a wooda dabiru kasa b̄es̄en tem arufaanin s̄ɔ. ³ Sa ye kpuro wura baama kpuro saa baayere s̄ɔ, ka siarabu. ⁴ Adama na n̄ kī n̄ wunen saa kpuro di. Yen s̄ɔ, na nun kanamɔ a ka sun temanɔ gari piiko ye sa m̄ɔ s̄ɔ. ⁵ Sa wa ma durɔ wini naanaanugiiwa, u ra sannas̄u seeyewa Yuuban suunu s̄ɔ handunia kpuro s̄ɔ. U maa s̄aa wuuru garun wirugibun turo te ba ra soku Nasarenegibu *. ⁶ U mam swaa kasu u ka s̄aa yeru disi doke. Sanam m̄eya sa wi mwa. [Sa raa kī su n̄un siri ka b̄es̄en wooda, ⁷ adama tabu sunɔ Lisiasi u na, u sun n̄un w̄arari ka dam. ⁸ Ma u wooda w̄ε win taarε w̄εɔbu bu na wunen wuswaaɔ.] Wunen tii à n̄ n̄un gari bikia, kaa kp̄i a ḡaa ni kpuron gem wa n̄i s̄ɔ sa n̄un taarε w̄εmɔ.

⁹ Ma Yuuba ba gari yi kpuro wura ba nεε, geema.

* **24:5** Nasarenegibu - T̄ɔn be ba na Nasaretin di. Ba maa naane dokeo gbiiokubu soka me ȳen s̄ɔ Yesu u na Nasaretin di.

Pɔlu u win gari tubusia Felisin wuswaaɔ

¹⁰ Yera tem yēro u Pɔlu gari wē ka yīreru, ma Pɔlu seewa u nē, na yē ma a s̄aa siri kowo tem mē s̄ɔɔ saa w̄ɔɔ dabirun di. Yen s̄ɔ, kon gari gere n ka tii yina ka toro sindu. ¹¹ À n bikia ba koo nun s̄ɔ, n n̄ m̄ɔ n s̄ɔɔ w̄okura yiru kere ye na ka Yerusalemu da n s̄āaru ko mi. ¹² Ba ñ man wa na ka goɔ sikirinam̄ ñ kun mē na t̄mbu sann̄ n̄ɔ kuurim̄ s̄āa yer̄ ñ kun mē ben m̄ann̄ yeru s̄ɔɔ, ñ kun mē wuu suunu s̄ɔɔ. ¹³ Gari yi ba man manim̄ t̄, ba ñ maa yin seeda gaa m̄. ¹⁴ Adama ḡaa teena na wura wunen wuswaaɔ, na Gusun̄ beɛen sikadoban Yinni s̄āam̄ ka swaa ye beni ba sokum̄ weesugia. Na maa M̄owisin wooda kpuro naan̄e doke ka maa Gusun̄n s̄om̄obun tirenu. ¹⁵ Na yīiȳ bini m̄ Gusun̄ s̄ɔɔ bi dur̄ beni ba maa m̄ ma t̄mbu kpuro, t̄n geegibu ka t̄n k̄s̄obu, ba koo se ḡarin di. ¹⁶ Yen s̄na na hania m̄ baadomma, kpa nen ḡru ku ku man taar̄e w̄ Gusun̄n wuswaaɔ ka maa t̄mbun wuswaaɔ.

¹⁷ W̄ɔɔ dabirun biru na t̄ wura Yerusalem̄u n ka nen t̄mbu somiru naawa kpa n maa Gusun̄ k̄nu k̄. ¹⁸ Mi s̄ɔɔra ba man deema s̄āa yer̄, na tii d̄erasia. T̄n w̄ru sari mi, sann̄ n̄ɔ kuribu maa sari mi. ¹⁹ Adama Asin Yuu gaba w̄aa mi. N ween̄ ben tii bu na wunen wuswaaɔ bu seeda di b̄a n ḡāanu wa n̄e s̄ɔɔ, ²⁰ ñ kun mē, a de dur̄ beni bu gere taar̄e ye ba wa n̄e s̄ɔɔ d̄oma te na ȳra guro gurobun m̄enn̄n wuswaaɔ. ²¹ Ma n kun m̄ ḡaa tee n̄i s̄ɔɔ na gb̄ara ye na ȳ ben suunu s̄ɔɔ na n̄e, beɛ i man sirim̄wa gis̄ ȳn s̄ɔ na naan̄e doke ma ḡriba koo se.

²² N deema Felisi u naan̄e dokebun swaa yē, yera u Yuu be s̄ɔɔwa bu de tabu sun̄ Lisiasi ù n tunuma. D̄oma teya u koo ben gari yi w̄eri.

²³ U maa tabu kowobun t̄nwer̄o wooda w̄e u n gina Pɔlu doke p̄iris̄am̄ s̄ɔɔ, adama u de u n tii m̄ mi, u maa de win kpaasibu bu n̄n beram na bu ka n̄n n̄ari.

Pɔlu u da Felisi ka Durusilan wuswaaɔ

²⁴ S̄ɔ m̄eerun biru Felisi u na ka win kur̄ Durusila, wi u s̄āa Yuu. Ma u Pɔlu sokusia. Ye u tunuma ma ba n̄n swaa daki sanam mē u naan̄e dokebu Kirisi Yesu s̄ɔn gari m̄. ²⁵ Adama sanam mē Pɔlu u bu gem kobu ka ḡaya ka maa siri bi bu ween gari tubusiam̄, Felisi u nanda, ma u n̄e, a doon̄ gina. Kon k̄pam nun soku n̄a n̄ f̄e wa.

²⁶ U raa maa yīiȳ u koo gobi wawa Pɔlun min di. Yenin saabuwa u ra n̄n sokusie kiri kiri u ka n̄n gari ko.

²⁷ W̄ɔɔ yirun biru P̄ɔsiyu Fesitu u kua Felisin k̄s̄ire. N deema Felisi u Pɔlu deri p̄iris̄am̄ s̄ɔɔ ȳn s̄ɔ u k̄i u n beɛre m̄ Yuuban mi.

25*Pɔlu u k̄i u da tem ȳeron mi*

¹ Ye Fesitu u tunuma Sesareɔ u ka s̄omburu sua, yen s̄ɔ n̄nese u Yerusalemu da. ² Miya ȳaku kowo t̄nwer̄obu ka Yuuban guro gurobu ba Pɔlu durum mani, ba maa Fesitu suuru kana ³ u ka Pɔlu na Yerusalem̄u, domi ba ḡru doke bu n̄n go swaaɔ. ⁴ Fesitu u bu s̄ɔɔwa u n̄e, Pɔlu w̄aa p̄iris̄am̄ s̄ɔɔ Sesareɔ, nen tii na ñ maa t̄em̄ n̄ ka wura mi. ⁵ Yen s̄ɔ, i de su da mi ka beɛn wirugibu gabu sannu kpa bu gere tora te u kua.

⁶ Fesitu kun s̄ɔ n̄ɔɔba ita ñ kun mē s̄ɔɔ w̄okuru kere ben mi, u ka wura Sesareɔ. Ye u tura mi, sisiru u da u sina siri yer̄ ma u wooda w̄e bu ka Pɔlu na win wuswaaɔ. ⁷ Ye Pɔlu u tunuma, Yuu be ba na Yerusalemun di ba n̄n suunu bure ma ba n̄n k̄san taar̄e manim̄ ȳn seeda ba ñ m̄. ⁸ Adama Pɔlu u ka tii

yina u nee, na n̄ Yuuban wooda torari, n̄ kun me s̄a yeru, n̄ kun me Romun tem ȳero.

⁹ Fesitu wi, u k̄i u n̄ beere m̄o Yuuban mi, yera u P̄olu s̄ōwa u nee, a k̄i a da Yerusalemu bu nun siri gari yin s̄ō nen wuswaa?

¹⁰ P̄olu nee, aawo. Tem ȳeron woodan siri yerōwa na ȳo, miya n̄ weene bu man siri. Na n̄ Yuuba torari nge me wunen t̄i a ȳē s̄a s̄a. ¹¹ N̄a n̄ wooda sara, n̄ kun me n̄a n̄ ḡānu ganu kua ni nu ka ḡō weene, na n̄ yinam̄o bu man go. Adama mem me ba man manim̄o s̄ō, gem m̄u kun w̄ā, goo sari wi u koo kp̄i u man bu n̄omu s̄andia. Yen s̄ō, t̄ē na ka nen siribu d̄ōwa tem ȳeron mi.

¹² Ye Fesitu u ka wigibu wesiana u kpa, u P̄olu s̄ōwa u nee, ȳen s̄ō a wunen siribu tem ȳero n̄omu s̄andia, win miya kaa da.

Ba ka P̄olu da Agiripa ka Berenisin wuswaa

¹³ S̄ō m̄eerun biru, sina boko Agiripa ka win sesu Berenisi ba Sesare da bu ka Fesitu t̄abiri. ¹⁴ Ye ba s̄ō yiru m̄ō mi, Fesitu u sina boko wi P̄olun gari s̄ōwa u nee, dur̄o goo w̄ā piris̄om s̄ō wuu mi, wi Felisi u deri. ¹⁵ Sanam me na Yerusalemu da, Yuuban ȳaku kowo t̄anwerobu ka guro gurobu ba man win toranu tubusia. Ma ba man bikia n̄ n̄un taare w̄ē bu go. ¹⁶ Adama na bu s̄ōwa Romugibu ba ku ra de bu goo go ma n̄ kun m̄o ba ȳero siri. Ba ra dewa wi ka win taare w̄ēbu bu gari ko n̄ō ka n̄ō. ¹⁷ Sanam me be kpuro ba na wuu mi, na n̄ dirira, adama yen sisira na bu sokusia siri yer̄o, ma na maa wooda w̄ē bu ka P̄olu na. ¹⁸ Win taare w̄ēbu ba seewa, adama ba n̄ n̄un ḡā k̄ōsunun taare w̄ē ni na raa t̄amaa. ¹⁹ Ben tiin s̄ārun gariya ba ka n̄un sikirinam̄o, ka maa dur̄o goon gari wi ba sokum̄o Yesu wi u gu. Adama P̄olu u gerum̄o kam kam dur̄o wi, u wasi. ²⁰ Na biti kua am̄ona kon gari yin bweseru sirisina. Yen s̄ōna na P̄olu bikia ù n̄ k̄i bu n̄un gari yin siribu kua Yerusalemu. ²¹ Adama u win siribu tem ȳero n̄oma s̄andia. Yera na wooda w̄ē bu k̄pam n̄un doke piris̄om s̄ō sere n̄ ka n̄un daasia mi.

²² Agiripa u Fesitu s̄ōwa u nee, nen t̄i na k̄i n̄ dur̄o win n̄ōn gari n̄o.

Fesitu nee, sia kaa n̄o.

²³ Yen s̄ōna sisiru Agiripa ka Berenisi ba tunuma siri yer̄o ka beere baka, ma tabu sinambu ka wuun wirugibu ba bu sw̄i. Ma Fesitu u wooda w̄ē bu ka P̄olu na. ²⁴ Fesitu nee, sina boko Agiripa ka beē kpuro be i w̄ā mi ka beē s̄annu, dur̄o wi wee, win gari Yuuba kpuro ba ka na nen mi, be ba w̄ā wuu mi ka be ba maa w̄ā Yerusalemu. Ba gb̄āsukum̄o ba m̄ō, n̄ n̄ weene u n̄ maa w̄ā. ²⁵ Nen t̄i na n̄ ḡānu wa wi s̄ō, ni nu ka ḡō weene. Adama ȳen s̄ō win t̄i u win siribu tem ȳero n̄omu s̄andia, na ḡōru doke n̄ n̄un daasia win mi. ²⁶ Ka me, na n̄ ḡānu wa ni kon n̄enusi win gari s̄ō n̄ ka nen yinni tireru kua. Yen s̄ōna na ka n̄un na beē k̄puron wuswaa, n̄ mam neere wune sina boko Agiripa, i ka win gari w̄ēeri kpa n̄ ka wa ye kon yore. ²⁷ Domi n̄ n̄ man dee dee s̄āw̄e n̄ ka piris̄om goo m̄arisia kpa na kun gerua mban s̄ōna.

26

P̄olu u t̄i tubusia

Agiripan wuswaa

¹ Agiripa u P̄olu s̄ōwa u ayeru m̄o u ka win gari tubusia.

Yera P̄olu u t̄ambu marisia ka n̄omu, ma u t̄i tubusia u nee, ² sina boko Agiripa, nen nukura dora gis̄o ȳen s̄ō kon kp̄i n̄ t̄i tubusia wunen wuswaa gari ȳi kpuro s̄ō yi Yuuba ba man manim̄o. ³ Domi na ȳē ma a Yuuban komaru ȳē

sāa sāa ka ben sikirinəsun gari. N n men na, na nun kanamə a temənə a nən gari swaa daki.

⁴ Yuuba kpuro ba nən wāaru yē saa nən aluwaasirun di. Ba yē ma Yerusalemuora na biru di nən bweseru sɔɔ. ⁵ Ba man yē n tɛ. Yen sɔ, bā n kī ba koo kpī bu man seeda diiya ma Falisiban swaa sɔɔra na kpēa, ye ya Yuuban s̄aarun komaru neni n kpuro kere. ⁶ Ma tē, ba man siri mini yèn s̄ na nɔɔ mwɛɛ te yīyɔ te Gusunə u bɛsɛn sikadoba kua. ⁷ Nɔɔ mwɛɛ teya bɛsɛn bwesenu wəkura yiru nu ka Gusunə s̄amə gem ka tia bururu ka yoka. Sina boko, yīyɔ bin s̄na Yuuba ba man mɛm manimə. ⁸ Mban s̄na bɛɛ Yuuba i n̄ kpē i naanɛ doke ma Gusunə u garibu seeyamə.

⁹ Nən tii na raa tamaa n weenɛ n Yesu Nasaretigiin yīsiru sanku ka swaa dabinu. ¹⁰ Mɛya na kua Yerusalemuə. Na wooda mwa saa yāku kowo tənwerobun min di, ma na naanɛ dokeobu dabiru doke pirisəm sɔɔ. Bā n maa kī bu ben gabu go nən nɔmu ga ra n wāa sɔɔ. ¹¹ Nən dabira na ra bu so Yuuban mɛnɔ yenu kpuro sɔɔ, kpa n bu tilasi ko bu ka Gusunə gari kam gerusi. Na ka bu mɔru bɛsira too sere na mam bu naa swīi wuu tukusə.

Pəlu u win ḡru ḡsiabun gari m̄

(I maa m̄erio Gərobun Kookoosu 9:1-19, 22:6-16)

¹² Ma Pəlu maa nɛɛ, yāku kowo tənweroba man yəllaa kua na dɔɔ Damasiə ka ben yīko. ¹³ Sina boko, s̄ɔɔ wii wəllun saka swaa ye sɔɔ, na yam bururam wa mu na wəllun di mu sun wukiri nɛ ka be ba man ȳsirio. Yam bururam mɛ, mu s̄ɔɔgim ballim kere. ¹⁴ Bɛɛ kpuro sa wɔruma temə, ma na nɔɔ gagu nua, ga ka man gari m̄ ka Heberum ga nɛɛ, Sɔɔlu Sɔɔlu, mban s̄na a man n̄ni s̄ɔmɔ. Mɛɛrawa a tii m̄ nge naa kinɛ te ta ten yinnin deki nɔɔ sɛmgia tɛsumə. ¹⁵ Ma na bikia na nɛɛ, wuna were Yinni. Ma Yinni nɛɛ, nɛna Yesu wi a n̄ni s̄ɔmɔ. ¹⁶ Tē, a seewo a ȳra. Na nun kuremawa n ka nun ḡsi a ko nən s̄mɔ, kpa a ka ḡa nin seeda di ni a wa kə ka maa ni kaa wa sanam mɛ kon kpam nun kure. ¹⁷ Kon nun yakia saa Isireliban nɔmun di, ka maa tən tukobun min di bèn mi kon nun ḡri, ¹⁸ a ka ben n̄ni wukia bu ka ḡsira yam w̄kurun di bu du yam bururam sɔɔ, kpa bu ḡsira Setam dam di bu na Gusunən mi, kpa bu ben toranun suuru wa bu ayeru tubi di ka be sannu be Gusunə u ḡsa u kua wigibu yèn s̄ ba man naanɛ doke.

Pəlu u win s̄mburun gari m̄

¹⁹ Pəlu maa nɛɛ, sina boko Agiripa, yen s̄na na wəllun k̄asi te mɛm nɔɔwa. ²⁰ Na waasu kua, ḡbiikaa Damasiə ka maa Yerusalemuə, yen biru Yudean tem kpuro sɔɔ, ka maa tən tukobun mi. Na bu s̄ɔɔwa bu ben ḡru ḡsio bu toranu deri bu wurə Gusunən mi, kpa bu ḡru ḡsiabun kookoosu s̄ɔsi. ²¹ Yenin saabuwa Yuu gaba man mwa s̄a yerə ba ka swaa kasu bu man gə. ²² Adama sere ka gison gisə Gusunə u man k̄su, na ka wāa na seeda dimə t̄mbu kpuron wuswaa, baka ka buu. Na n̄ gāanu gerumə, ma n kun m̄ ye Gusunən s̄m̄bu ka M̄wisi ba gerua ben tireru sɔɔ ba nɛɛ ya koo koorə. ²³ Yeya, Kirisi u n̄ koo ko u kun n̄ni s̄ɔre, kpa u n s̄a ḡbiikoo wi u koo se ḡrin di u ka yam bururam gari kpara Yuuban mi ka maa tən tukobun mi.

Pəlu u kī Agiripa u ko Kirisigii

²⁴ Sanam mɛ Pəlu u tii tubusia mɛsum, Fesitu u gb̄ara u nɛɛ, Pəlu, a wiiraməwa! Wunen keu baka ya nun wiiru kua.

²⁵ Pəlu nɛɛ, Yinni Fesitu na n̄ wiiramə. Gari yi na gerumə yi s̄awa gem, yi maa swaa swīi. ²⁶ Domi sina boko Agiripa u gari yin asansi yē. Na maa ka n̄n

gari m̀ ka toro sindu ỳn s̀ na ỳ ma yen gεε kun ǹn berue, domi gari yi, yi ǹ koore gbenum. ²⁷ Sina boko Agiripa, a Gusunən səməbun gari naane doke ro? Na ỳ s̀a s̀a ma a yi naane doke.

²⁸ Agiripa u P̄lu s̄ōwa u nεε, n̄ n sosi fiiko kaa n kī a de n ko Kirisigii.

²⁹ P̄lu u nεε, baa n̄ n domman na, Gusun̄ u de a ko Kirisigii n kun mam wune t̄na, n koorā mε ka be ba n̄n gari n̄əm̄ mini kpuro gis̄, kpa i n s̄a nge nε, ỳni yi ba man doke baasi.

³⁰ Sanam m̄ya sina boko ka tem ȳro ka Berenisi, ka be ba s̄ mi, ba seewa.

³¹ Ye ba yarī, ba s̄ōnam̄ ba m̀, dur̄ wi, u n̄ ḡanu kue ni nu ka ḡo weene, baa mam piris̄m.

³² Ma Agiripa u Fesitu s̄ōwa u nεε, dur̄ wi, ù kun win siribu tem ȳro n̄mu s̄ndie, sa ko raa kpī su ǹn kara.

27

Ba ka P̄lu Romu d̄o

¹ Sanam mε ba ḡru doke su ka Italin tem da ka goo nimkuu, ba P̄lu ka piris̄m gabu Yuliu n̄mu s̄ndia wi u s̄a Romun tabu kowo wuuru garun t̄nwerō te ba sokum̄ tem ȳrogiru. ² Sa goo nimkuu dua ge ga na saa Adamitin di ga d̄o ga n Asin tem b̄ewe. Ma sa swaa w̄ri. N deema Aritaaki, Masedonigii wi u na saa Tesalonikan di, u w̄a ka b̄ese. ³ Yen sisiru sa tura Sidonī. Yuliu u P̄lu t̄n geeru kua, u dera u da u win kpaasibu bera bu ka ǹn w̄e ỳn bukata u m̄. ⁴ Ye sa doona wuswaā woo b̄k̄o ga sun sweem̄. Yen s̄na sa da sa Sipun tem b̄ewa mi woo ga ka nε. ⁵ Ye sa Silisi ka Panfilin tem b̄ewa, sa tura Mir̄a Lisin tem̄. ⁶ Miya b̄esen tabu kowo t̄nwerō u goo nimkuu gagu wa ge ga na saa Alesandirin di ga d̄o Itali gia, ma u sun ge duusia.

⁷ S̄ō dabira sa da t̄eru t̄eru ka wahala sa sere da Sinidin b̄kū. Ye woo b̄k̄o ga yina su da wuswaā, sa gera sa da sa Keretin tem b̄ewa sa kpa ka Saam̄n̄n b̄kū. ⁸ Ma sa ye sara ka wahala baka sa tura yam gam mε ba m̀ Alafian W̄era yeru, mε mu w̄a wuu gen b̄kū ge ba m̀ Lase.

⁹ Sa sina mi s̄ō m̄eru sere ba ka n̄o kusia, ma b̄esen wuswaa daabu kua kari baka domi saa ye, ya ka goo nimkuu s̄. Yen s̄na P̄lu u bu kir̄ kua u nεε, ¹⁰ dur̄ b̄ε, na wa ma b̄esen wuswaa daabu kun koor̄ n kun ka kari ka munuse. N̄ n̄ samunu t̄na nu koo kam koo ka goon tiwa ka sere b̄esen tiin w̄aru.

¹¹ Adama tabu kowo t̄nwerō u goo tem̄ ka goo ȳron gari swaa daki n kere P̄lugii. ¹² Goo ȳra yee te, ta n̄ weene bu ȳra mi woorun sanam. Yen s̄na ben dabira nεε, bu doona min di, kpa bu kookari ko bu ka turi Fenikī mi Keretin tem goo ȳra yeru gara w̄a, te ta m̄era s̄ō duu yerun ȳsa ka ȳsa. Miya ba kī ba n w̄a woorun sanam.

Woo b̄k̄o ga seewa

nim w̄ku w̄ll̄

¹³ Woo f̄ere f̄erebu ga seema nim w̄ku gian di, ma dur̄ b̄e, ba tamaa ben daabu koo koorawa nge mε ba kī. Yera ba goo ȳratia gawama nim di, ba goo wuka ba Keretin tem b̄ewe turuku turuku. ¹⁴ Adama ye n sosi fiiko, woo b̄k̄o ge ba ra soku Erakilom ga seewa saa tem burerun heran di. ¹⁵ Ga goo nimkuu swee ma ỳn s̀ sa n̄ kp̄a su goo ge s̄isia woo gen deedeeru, sa n̄ maa kookari gaa kue, sa dera woo ge, ga ka goo ge da mi ga kī. ¹⁶ Ma sa da sa tem bure piibu b̄ewa ge ba m̀ Koloda mi woo ga ka nε. Miya sa kp̄a sa goo nimkuun goo piibu

gawa ka wahala baka sa ka gu duusia. ¹⁷Ye sa gu duusia sa kpa, ba goo nimkuu ka wɛɛ gɛɛ bəkua ka dam. Yera ba gen beka ka wɛɛ kusia, ma ba dera woo ga ka gu da mi ga kɪ yèn sɔ̄ ba bərum kua bu ku raa de Sirituə bu yani sɛeri kuru kara. ¹⁸Yen sisiru, nge mɛ woo ge, ga sun sweemə ka dam, ba goo nimkuun sɔmunu wiabu wəri ba sure nim sɔ̄. ¹⁹Yen sisi kpaaru, ba goo nimkuun dendi yānu wia ba sure nimə ka ben tiin noma. ²⁰Sɔ̄ dabira sa n̄ sɔ̄ ka kperi wa, ma woo damguu ga m̄, sa n̄ de maa tamaa sa ko yari baani.

²¹Ye goo kun gāanu di saa tɛɛbun di, yera Pəlu u yōra ben suunu sɔ̄ u nɛɛ, durə bɛɛ, i n daa nɛn gari wura, sà kun daa dɔɔnɛ Keretin di, i n̄ daa kari ka munuse yeni wasi. ²²Adama tɛ, na bɛɛ kanamə, i de bɛɛn bwɛra kpuna. Goo sari wi u koo kam ko bɛɛ sɔ̄ ma n̄ kun m̄ goo nimkuu tona. ²³Domi ḡia w̄kuru Gusunə w̄gii na s̄aa, wi na s̄aamə, win ḡorado u na nɛn mi ²⁴u nɛɛ, nɛ Pəlu n̄ ku bərum ko. Na n̄ kon ko na kun yōre tem yeron wuswaa. N wee, Gusunə u maa man be kpuro yollaa kua be ba wāa ka nɛ sannu goo sɔ̄. ²⁵Yen s̄, durə bɛɛ, i bɛɛn wasi kusio. Domi na naane s̄aa ma Gusunə u koo ko nge mɛ u man s̄ɔ̄wa. ²⁶Adama goo ga koo k̄sikira tem bureru garun ḡaarə.

²⁷N wee, n̄ kua s̄ɔ̄ wəkura n̄nɛn w̄kuru ma woo damguu ga sun b̄arikiamə nim w̄ku w̄llə ge ba ra soku Mɛditeranɛ. W̄ku ten suunu s̄ɔ̄n saka, goo nimkuun s̄m kowoba tamaa sa tem turuku kuawa. ²⁸Ma ba sisu wɛɛ gb̄inisi ba kp̄ɛ nim sɔ̄. Ba wa ma nim m̄n dukum mu tura m̄tiri tɛna ka n̄ɔba yiru. Ye n̄ tɛ fiiko ba kpam ȳira ma ba wa nim m̄n dukum tura m̄tiri yenda n̄ɔbu ka ita. ²⁹Ba nande bu ku raa kpenu kuru kara, yen s̄na ba goo ȳratinu n̄nɛ s̄arusia gen biruə, ma ba kanamə yam mu fuuku s̄ara. ³⁰Yera goon s̄m kowobu gaba ḡoru doke bu gb̄enum sara, ma ba goo piibu sarasia nimə nge ba k̄i bu goo ȳratinu ka da gen wuswaa. ³¹Adama Pəlu u tabu kowo t̄nwero ka tabu kowobu s̄ɔ̄wa u nɛɛ, ma n̄ kun m̄ s̄m kowo beni ba sina s̄ɛɛ goo nimkuu sɔ̄, i n̄ faaba wasi.

³²Yera tabu kowoba wɛɛ bura yi yi goo piibu ge n̄ni ma ba dera ga wəri nim sɔ̄.

³³Sanam mɛ ba yam s̄areru mara Pəlu u be kpuro kana bu di. U nɛɛ, saa s̄ɔ̄ wəkura n̄nɛn diya i faaba swaa daki, i n̄ maa gāanu ganu di. ³⁴Na bɛɛ kanamə, i dio bɛɛn faaban s̄. Domi ba bɛɛn wirun seri tia kun borimə.

³⁵Ye Pəlu u yeni gerua u kpa, u p̄ɛ sua u Gusunə siara be kpuron wuswaa u ye mura ma u dim wəri. ³⁶Ma be kpuro ba wasi kusia, ba d̄ianu di ben tii. ³⁷Bɛsɛ be sa wāa goo nimkuu ge sɔ̄, bɛsɛn geera tura t̄nu goobu ka wata ka wəkura n̄ɔbu ka tia (276). ³⁸Ye baawure u di u deba, ba alikama sure nim w̄ku sɔ̄, goo nimkuun bunum mu ka kaara.

Goo nimkuu ga k̄sikira

³⁹Ye yam s̄ara, ba n̄ tem mɛ tuba, adama ba daa ḡomburu garu wa te ta yani sɛeri m̄, ma ba ḡoru doke bu goo nimkuu b̄orie mi, b̄a n̄ kp̄ia. ⁴⁰Yera ba goo ȳratinun wɛɛ kusia ba dera nu nim wəri, ka sere maa sɛsɛnun wɛɛ yi ba ka yi s̄ari. Ma ba beka seesia w̄llə goo nimkuu gen wuswaa kpa woo gu ka goo b̄orie daa ḡombu ten mi ḡia. ⁴¹Adama ba tura mi nim kurenu yinnamə ka dam ma ba tem kuru kara. Ma goo nimkuun wuswaa ya tem ḡira, ba kp̄ana bu ge wuka. Sanam m̄ya nim kure bakanu maa gen biru swee ka dam, ma ga k̄sikira.

⁴²Yera tabu kowobu ba ḡoru doke bu piris̄m be kpuro go, kpa bu ku raa k̄ɛeri bu yakara. ⁴³Adama tabu kowo t̄nwero wi, u k̄i u Pəlu faaba ko, yen s̄na u bu yinari. U wooda wɛ be ba k̄ɛeri yɛ bu ḡbi bu sure nim sɔ̄ bu t̄bura

guruo. ⁴⁴ Kpa be ba tie bu goo nimkuun kpatakunu yɔ bu ka tɔbura ñ kun me gen tiin besi. Nge meya tɔmbu kpuro ba ka tura guruo ka alafia.

28

Ba wāa Malitu

¹ Sanam me sa tura tem bure ten mi ka alafia sa gia ma teya ba mɔ Malitu. ² Yam min tɔmba sun nɛnuu ka kɪru. Gura nɛmɔ, ma wooro mɔ. Yen sɔna ba dɔɔ sɔrua, ba ka sun dam koosia. ³ Ye Pɔlu u dāa buri mɛnnamɔ u dokemɔ dɔɔ sɔɔ, sanam meya waa gɔsɔra yarima min di yam susurun sɔ ma ta win nɔmu teke. ⁴ Yam min tɔmba waa ye wa Pɔlun nɔmuɔ, ma ba gerua ba nɛɛ, kam kam durɔ wi, tɔn gowowa. Baa me u nim wahalan di yara, bɩu u ñ koo de u n wāa.

⁵ Adama Pɔlu u waa ye kpore dɔɔ sɔɔ, ya ñ maa nɩn wahala gaa kue. ⁶ Ba mara bu wa win wasi mɔsi, ñ kun me u waruma suaru sɔɔ u gbi. Ye ba nɩn mɛɛra tii tii n ka te, ba wa gāanu ganu kun nɩn kue, ba nɔɔ kɔbia ba nɛɛ, bɩuwa u sāa.

⁷ Yam min bɔkuɔra durɔ goon yɛnu ga wāa, wi u sāa tem bure ten sunɔ, win yɪsira Pubilusi. U sun dam koosia, ma u sun nɛnuu ka kɪru sɔɔ ita win yɛnuɔ.

⁸ N deema Pubilusin tundo u wasi sundu ka bandubandu barɔ u kpɪ. Ma Pɔlu u dua win dirɔ u kanaru kua u nɩn nɔma sɔndi, ma u nɩn bɛkia. ⁹ Yen biru tem mɛn barɔbu kpuro ba naamɔ win mi, ma u bu bɛkiamɔ. ¹⁰ Ba sun bɛɛɛ kua ka gāa dabinu. Sanam me sa goo nimkuu duɔ sa doonɔ, ba sun kpuro wɛ yɛn bukata sa mɔ.

Pɔlu tura Romu

¹¹ Suru itan biru sa goo nimkuu gagu dua ge ga na saa Alesandirin di, ge ga raa yɔ tem bure ten mi woorun saa. Goo nimkuu gen yɪrera sāa bɩu sikaba.

¹² Sa tura wuu gagun mi, ge ba mɔ Sirakusi, ma sa sɔɔ ita kua mi. ¹³ Sa kɔm goo wuka min di sa da Regiɔɔ. Yen sisiru woo ga seewa nim wɔku gian di ma sɔɔ yiruse sa tura Pusoliɔ. ¹⁴ Sa naanɛ dokeobu gabu deema mi, ma ba sun kana su ka bu sina alusuma bɔɔ teeru. Nge meya besen sanum koosina sa ka tura Romuɔ. ¹⁵ Naanɛ dokeo be ba wāa mi, ba nua ma sa wee, ma ba sun sennɔ na sere Apiyusin yaburɔ. Gaba maa ka sun yinna mi ba mɔ sɔbun sɔbia yenu ita. Ye Pɔlu u bu wa u Gusunɔ siara, ma win bwɛra kpuna. ¹⁶ Sanam me sa Romu dua, ba dera Pɔlu u win diru mɔ win baa. Ma tabu kowo goo u nɩn kɔsu.

Pɔlu waasu kua Romu

¹⁷ Sɔɔ itan biru, Pɔlu u wuu gen Yuuban wirugibu sokusia. Ye ba mɛnna ba kpa u nɛɛ, bɛɛ nɛn mero bisibu, Yuu be ba wāa Yerusalemɔ ba man mwa, ma ba man Romugibu nɔmu sɔndia, baa me na ñ besen tɔmbu gāanu ganu kue, na ñ maa besen sikadoban komaru torari. ¹⁸ Romugiba man siri ma ba kɪ bu man kara yɛn sɔ ba ñ taarɛ gaa wa nɛ sɔɔ ye ya ka gɔɔ weenɛ. ¹⁹ Adama Yuu be, ba ñ gari yi wure, yera na nɛn siribu tem yɛro nɔmu sɔndia, baa me na ñ nɛn tɔmbu gari gɛɛ mani. ²⁰ Yenin sɔna na bɛɛ bikia i ka na gɪsɔ n ka bɛɛ gari ko. Domi ba man yɔni yi dokewa wi Isireliba ba mara u nan sɔ.

²¹ Ba nɩn sɔɔwa ba nɛɛ, sa ñ tirenu wa saa Yudean di wunen garin sɔ, meya maa sa ñ baaru kɔsa gaa nua saa besen mero bisibun nɔɔn di be ba na saa mi gian di. ²² Adama besen tii sa kɪ su nɔ ye a naanɛ doke, domi sa yɛ ma baama kpurowa ba swaa yen kɔsa gerumɔ.

²³ Yen sɔna ba tɔru yi te ba koo na win mi, ma tɔn dabinu na tɔɔ te, diru mi u wāa. U bu gari yi kpuro tubusiabu wɔri, u bu ban te Gusunɔ u swɩn gari seeda diiya. U bu Yesun gari sɔɔsimɔ saa Mɔwisin wooda ka Gusunɔn sɔmɔbun tirenun di. U bu yen keu sɔɔsi saa bururun di sere sɔɔ ka kpa. ²⁴ Gabu be sɔɔ

ba gari yi naane doke, adama gabu ba n̄ wure. ²⁵ Ba gari yi sikirinəm̄, ba ka doona. Adama bu sere doona P̄lu u gari tee sosi win gari s̄ə u n̄e, geema, Hunde D̄ero u b̄en sikadoba s̄əwa saa Gusun̄n s̄əm̄ Esain n̄ə s̄ən di, ²⁶ u n̄e,

“A doo t̄ən ben mi, a n̄e,
ba ko n̄ n̄əm̄ ka gem,
adama n̄ n̄ koo bu yeeri.
Ba ko n̄ m̄erim̄,
adama ba n̄ koo wa.

²⁷ Domi t̄ən benin ḡru ga n̄ biti m̄.

Ba ben tiin swaa k̄rua.

Ba n̄ni yinwa

k̄pa bu ku wa ka ben n̄ni,

k̄pa bu ku n̄ ka ben swaa,

k̄pa bu ku gia ka ben ḡru,

k̄pa bu ku raa ka ḡsirama n̄n mi n̄ ka bu b̄kia.”

²⁸ P̄lu u maa n̄e, n̄ n̄ m̄n na, i n̄ ȳ ma Gusun̄ u dera win faaba ye, ya da t̄ən tukobun mi. Beya ba koo ye swaa daki. [²⁹ Ye P̄lu u yeni gerua u k̄pa, Yuu be, ba seewa ba sikirinam̄ gem gem ba ka doon̄.]

³⁰ W̄ə gira yiruwa P̄lu u w̄a diru garu s̄ə te u haya s̄a. Be ba n̄n beram da mi kpuro u ka bu faagi kua ka nuku dobu. ³¹ U ban te Gusun̄ u sw̄in garin waasu m̄ ma u Yinni Yesu Kirisin gari tubusiam̄ ka toro sin bakaru. Goo sari wi u n̄n yinari.

TIRE TE PŌLU U ROMUGIBU KUA

Pōlu u tire te Romugibu yoruawa saa Korintin di sanam me u sōoru mō u ka da Romu mi, u Yesun yigberu dam kē. Domi u kī u sōmburu ko Romun Yesun yigberugibun suunu sōo saa fiiko kpa bu nūn somi u ka da Esipanin temō.

Pōlu u sōosimō win tire te sōo ye ya sāa naane dokebu ka nge me naane doke bi, bu ra tōnun wāaru kōsi. Tire ten gari mero ya sāawa naane dokebu bu ra de tōnu u faaba wa, n n mō wooda n nēnubu. Handuniagibu kpurowa ta gari yi sōomō. Domi Gusunōn mi, goo kun goo.

Tire ten kpunaa

1. Tire ten gari mero, wiru 1:1-17.
2. Tōmbu kpurowa ba tore, wiru 1:18n di sere wiru 3:20.
3. Swaa ye Gusunō u ra ka tōmbu faaba ko, wiru 3:21n di sere wiru 4:25.
4. Wāa kpaaru Kirisi sōo, wiru 5n di sere wiru 8.
5. Gusunōn himba Isireliban sō, wiru 9n di sere wiru 11.
6. Nge me naane dokeo u koo win wāaru diisina, wiru 12n di sere wiru 15:13.
7. Tōbiribu, wiru 15:14n di sere wiru 16:27.

Tōbiribu

¹ Nēna Pōlu, Kirisi Yesun yoo, nē wi Gusunō u soka n ka ko win goro ma u man wuna nēnem n ka win Labaari gean waasu ko.

² Labaari gea ye, Gusunō u raa yen nōo mwēeru kua yellun di saa win sōmōbun min di, ma ba ye yoruwa win garin tireru sōo. ³ Win Biiwa ya ka yā, Yesu Kirisi bēsen Yinni wi ba mara nge tōnu Dafidi sina bokon bweseru sōo.

⁴ Adama Hunde Dēero u sōosi ka dam ma Gusunōn Biiwa u sāa sanam me u seewa gorin di. ⁵ Wiya man durom wē ma u man gōra bwesenu kpuron mi win yīsirin sō, bwese ni, nu ka nūn naane doke kpa nu nūn mēm nōowa. ⁶ Bēe Romugibu, bēe be Yesu Kirisi u soka, i maa wāa be sōo.

⁷ Na bēe kpuro tire teni yoruamme bēe be i wāa Romuō, bēe be Gusunō u kī ma u bēe soka i ka ko wigibu. Gusunō, bēsen Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēe durom ka alafia kē.

Pōlu u kī u naane dokeobu beram da Romuō

⁸ Gbiikaa na Gusunō nēn Yinni siaramō Yesu Kirisin min di bēe kpuron sō yēn sō ba bēen naane dokebun gari mō handunia kpuro sōo. ⁹ Gusunō wi na sāmō ka nēn gōru kpuro na ka win Biin Labaari gea kparamō, wiya sāa nēn seeda ma na ra n bēen gari mō kpeetim sari ¹⁰ nēn kanaru sōo. Na ra n bikiamō, Gusunō ù n kī u den man swaa kē tē, n ka na bēen mi. ¹¹ Domi na gōru doke gem gem n bēe wa n ka bēe hunden kēru garu kē kpa i ka tāsī. ¹² Kpa sa n dam kēenamō bēsen naane dokebu sōo nē ka bēe sanam me ko na n wāa bēen mi.

¹³ Nēgibu, na kī i n yē ma na gōru doke nōn dabiru n ka na n bēe wa kpa nēn sōmburu tu binu ma bēen suunu sōo, nge me ta mara tōn tukobu gabun mi, adama sere ka gisō na n fēe wa. ¹⁴ Na waasun dibu nēni wuu marosugibun mi ka maa baru kpaanugibun mi, yērugibun mi ka maa yēru sarirugibun mi. ¹⁵ Yen sōna na kī gem gem n maa bēe Labaari gea nōosia bēe be i wāa Romuō.

Labaari gean dam

¹⁶ Domi na n Labaari gean sekuru mō. Gusunōn dama me mu ra baawure faaba ko wi u naane doke, gbiikaa Yuuba, yen biru tōn tukobu. ¹⁷ Labaari gea

ye, ya sɔɔsimɔ nge mɛ Gusunɔ u ra tɔnu gem wɛ. Gem mɛn torubu ka mɛn nɔru, naanɛ dokeba. Nge mɛ ba yorua, “Wi u kua gemgii naanɛ dokebu sɔɔ, u ko n wāawa.”

Tɔmbun taarɛ

¹⁸ Ka geema, Gusunɔ u win mɔru sɔɔsimɔ saa wɔllun di kɔsa kpuron sɔ ye tɔmba kua, ka win bɛɛrɛ yɛru sarirɛ. Ben kom kɔsum mɛn saabu ba n̄ dere gem mu sɔmburu ko. ¹⁹ Gusunɔ u mɔru m̄ domi ye ya weenɛ tɔnu u tubu Gusunɔ sɔɔ ya bu burura. Gusunɔ win tiywa u bu ye sɔɔsi kpasasa. ²⁰ Ka gem, u n̄ waarɔ ka n̄ni, adama saa tem toren di u tii sɔɔsi ma u s̄a Gusunɔ, u maa win sinaru sɔɔsi win s̄ama ye u kua sɔɔ. N n̄ mɛn na, ba n̄ gafara wasi. ²¹ Ba Gusunɔ yɛ adama ba n̄ n̄n win sinandun bɛɛrɛ wɛ bu sere n̄n siara. Ma ben wira gu ma yam wɔkura yiba ben ḡru bwisi sarirugisu sɔɔ. ²² Ba gerumɔ ba bwisi m̄ adama ba s̄awa gari bakasu. ²³ Ma ba Gusunɔ wi u ku ra gbɛn yiiko kɔsina ka bw̄arokunu ni nu ka tɔnu weenɛ wi u ra gbi, ka gunɔsu, ka yɛɛ yi yi ra s̄i, ka yi yi ra kabiri.

²⁴ Yen s̄na Gusunɔ u bu daa disinugia sure ben tii tiinɛ sɔɔ nge mɛ ben ḡru ga k̄i, kpa ben wasi yi ka ko bɛɛrɛ sarirugii. ²⁵ Ba Gusunɔn gem ka weesu kɔsina. Taka koorɔ ba s̄awa ma ba yen w̄aru w̄a, n̄ n̄ m̄ taka kowon tii wi n̄ weenɛ bu siara ka baadommaɔ. Ami.

²⁶ Yen s̄na Gusunɔ u bu kɔdɛ bɛɛrɛ sarirugia kpɛɛ. Ben tɔn kurɔbu ba kɔɔ mennabu yina ka tɔn durɔbu ma ba kookoo si su n̄ dende kɔsire kua. ²⁷ Mɛya maa tɔn durɔbu ba kɔɔ mennabu yina ka tɔn kurɔbu, ma ben k̄irun kɔdɛ banda ben tii tiinɛ sɔɔ. Ba sekuru sarirɛ m̄, tɔn durɔ ka tɔn durɔ, ma ba are mwaamo ben tii sɔɔ yi yi ka ben toraru nɛ.

²⁸ Gusunɔ u bu deri ben bwisiku kɔsunu sɔɔ bu ka ko ye n̄ kun weenɛ yɛn s̄ ba n̄ wure bu n̄n gia. ²⁹ Ma ba kɔsa baayere yiba ka nuku kɔsuru ka binɛ ka tusiru ka nisinu ka tɔn goobu ka sannɔ ka taki ka bwisi k̄asi. Ba ra w̄inɛ, ³⁰ ba ra tɔnu yaa kasiki, ba Gusunɔ tusa, ba ra tii wa, ba yɛkɔ m̄, ba ra woo kane, ba k̄san kobun bwisi m̄, ba n̄ ben tundobu ka ben m̄erobu bɛɛrɛ wɛɛm̄. ³¹ Ba n̄ bwisi m̄, ba n̄ naanɛ m̄, ba n̄ k̄iru m̄, ba n̄ maa wɔnwɔndu m̄. ³² Ba yɛ ma Gusunɔn wooda ya gerumɔ ma be ba yenin bweseru m̄, gɔɔwa ben k̄kɔrɔ. Ka mɛ, ba ra ko. N n̄ m̄ mɛ tɔna, ba maa gabu siaramɔ be ba m̄ mɛ.

2

Gusunɔn siribu

¹ N n̄ mɛn na, wunɛ wi a gabun taarɛ waamɔ, a n̄ gafara wasi baa à n̄ weren na, domi sanam mɛ a gabun taarɛ waamɔ ma a maa m̄ nge be, a tii taarɛ wɛɛm̄wa. ² Sa yɛ ma Gusunɔ u gem m̄ u n̄ bu taarɛ wɛɛm̄ be ba mɛn bweseru m̄. ³ N n̄ mɛn na, a tamaa kaa yari Gusunɔn siribun di wunɛ wi a gabun taarɛ waamɔ ma a m̄ nge be? ⁴ Nge a win tɔn geeru ka win tɛmanabu ka win suurun kp̄aaru gemawa? A n̄ yɛ ma Gusunɔ u tɔn geeru m̄wa u ka nun ḡru gɔsiasia? ⁵ Adama yɛn s̄ wunen ḡru ga bɔɔbu ga degangam yiba, a wunen tii m̄ru mennam̄m̄wa Gusunɔn m̄run t̄run s̄ tɛ sɔɔ u koo tambu siri dee dee ⁶ u ka baawure kɔsia nge mɛ win kookoosu s̄a. ⁷ Be ba gea m̄ ka tɛmanabu ba ka yiiko ka bɛɛrɛ ka w̄aru kasu, bɛya Gusunɔ u koo w̄aru te ta ku ra kpe wɛ. ⁸ Adama be ba ben tiin ḡru k̄iru m̄, ma ba ku ra gem mɛm n̄ɔwɛ ma n̄ kun m̄ kɔsa, bɛya ba koo m̄ru ka nuku gbisibu wa. ⁹ Tɔnu baawure wi u ra kɔsa ko u koo t̄ya ka n̄ni sw̄aru wa, gb̄iika Yuuba, yen biru tɔn tukobu. ¹⁰ Baawure

wi u ra maa gea ko u koo yiiko ka beere ka bəri yendu wa, gbiikaa Yuuba, yen biru tən tukobu. ¹¹ Domi Gusunən mi, goo kun goo.

¹² Be ba tora, ba koo kam ko ba kun bu siri ka wooda. Be ba maa wooda yē ma ba tora, wooda yera ba koo ka bu siri. ¹³ Domi n n̄ m̄ be ba woodan garibu swaa daki beya ba gem m̄ Gusunən wuswaa, ma n kun m̄ be ba m̄ ye wooda ya yiirem̄. ¹⁴ Tən tukobu ba n̄ M̄wisin wooda m̄, adama sanam m̄ ba m̄ ka tii ye wooda ya gerum̄, ba s̄s̄sim̄ ma ba yē ye n weene bu ko, baa b̄a kun M̄wisin wooda m̄. ¹⁵ Ben daa ya s̄s̄sim̄ ma woodan kookoosu su yorua ben ḡrusu s̄s̄. Ben ḡru ga maa yen seeda dim̄, domi ben bwisikunu nu bu ben toran s̄s̄sim̄, n̄ kun m̄, nu ka bu yinam̄. ¹⁶ M̄ya n ko n̄ s̄a t̄s̄ te Gusun̄ u koo t̄mbuku bwisiku asiriginu kpuro siri Kirisi Yesun min di, nge m̄ nen Labaari gea ya gerum̄.

Yuuba ka wooda

¹⁷ Wun̄ maa ni. A tii sokum̄ Yuu, a wooda naane s̄a, a woo kanam̄ wun̄ ka Gusunən w̄asinaan s̄s̄. ¹⁸ A yē ye Gusun̄ u k̄i a ko, ma a ḡa geenun wunanabu gia wooda s̄s̄. ¹⁹ A ȳiȳ ma kaa kp̄i a w̄kobu swaa gbiiya, kpa a t̄mbu yam̄ d̄erasia be ba w̄a w̄kuru s̄s̄. ²⁰ A tamaa ma kaa kp̄i a bwisi sarirugibu bwisi k̄e, kpa a bibu keu s̄s̄si. A yē ma a ȳeru ka gem nuuru m̄ wooda s̄s̄. ²¹ Wun̄ wi a gabu keu s̄s̄sim̄, mban s̄na a n̄ tii s̄s̄sim̄. Wun̄ wi a gabu s̄s̄m̄ bu ku gb̄eni, mban s̄na a gb̄enim̄. ²² Wun̄ wi a gerum̄ bu ku sakararu ko, mban s̄na a m̄. Wun̄ wi a b̄unu tusa, mban s̄na a gb̄enim̄ nin din̄. ²³ Wun̄ wi a woo kanam̄ woodan s̄s̄, mban s̄na a Gusun̄ fun̄e wunam̄ ka woodan sarabu. ²⁴ Domi Gusunən gari s̄s̄ ba yorua ba n̄e, “B̄een saabuwa t̄n tukobu ba Gusun̄ ȳisuru gari kam gerusim̄.”

²⁵ À n wooda sw̄i bango ya arufaani m̄ ka gem, adama à n wooda saramo wunen bango ya s̄a kam. ²⁶ N n̄ men na, t̄n tuko wi ba n̄ bango kue, ù n woodan gari m̄m̄ n̄w̄a, Gusun̄ u n̄ n̄n̄ m̄era bangogii? ²⁷ T̄n tuko wi u wooda m̄m̄ n̄w̄a baa m̄ ba n̄ n̄n̄ bango kue u koo b̄e Yuuba taare w̄e, domi i wooda saramo baa m̄ i ye m̄ ma ba b̄e bango kua. ²⁸ N n̄ m̄ wi u s̄a Yuu wasi s̄s̄, wiya u s̄a Yuu ka gem. ²⁹ Adama wi u s̄a Yuu ka gem, wiya wi u s̄a Yuu win̄ ḡrū. Domi bango ya n̄ s̄a ye ba kua wasi s̄s̄. Ye ya s̄a bango ka gem, yera ḡru ḡsiabu. Hunde D̄eron s̄mbura, n̄ n̄ m̄ woodagiru. Gusun̄wa koo Yuu wi siara, n̄ n̄ m̄ t̄mbu.

3

¹ T̄e, arufaani yer̄a Yuu u m̄. Nge are yir̄a bango ya m̄. ² N arufaani baka m̄ sw̄e kpuro s̄s̄. Gbiikaa Gusun̄ u win gere Yuuba n̄mu s̄ndia. ³ Mba ya koo ko ben gabu b̄a n̄ kua naane sarirugibu. Ben naane sarirun s̄s̄ Gusun̄ u koo maa ko naane sarirugii? ⁴ Aawo, n̄ n̄ m̄. Baa b̄a n̄ t̄nu baawure soka weesugii, ba n̄ yē ma Gusun̄ s̄awa geegii. Nge m̄ Gusunən gari gerum̄, “Ba koo nun gem w̄ewa wunen gari gerubu s̄s̄ kpa a siribu di.”

⁵ Adama k̄sa ye sa m̄ ȳa n̄ s̄s̄sim̄ ma Gusun̄ s̄a gemgii, mba sa ko gere. Gusun̄ ù n̄ t̄nu s̄eyasiama, u s̄a gem sarirugii? Aawo, na gari gerum̄ ka t̄ndun baa. ⁶ Domi Gusun̄ ù kun s̄a gemgii, am̄na u koo ka handunia siri.

⁷ Adama nen weesu s̄u n̄ Gusunən gem s̄s̄sim̄ kpasasa, win yiiko yu ka sosi, mban s̄na ba koo kpam man taare w̄e nge toro. ⁸ Mban s̄na sa n̄ ko n̄e, su k̄sa ko kpa yu gea ma. Gabu bu ka wa bu nen ȳisuru sanku ba n̄e, m̄ya na gerum̄. T̄n be, ba koo taare wa nge m̄ n weene.

Goo sari wi u s̄a gemgii

⁹ N n men na, beŋe Yuuba sa gabu sanɔ kerewa? Aawo, baa fiiko. Domi sa sɔɔsi kɔ ma beŋe Yuuba ka tɔn tukobu beŋe kpuro sa wāawa torarun dam nāmaɔ. ¹⁰ Nge me ba yorua, “Gemgii sari, baa turo.

¹¹ Goo sari wi u bwisi mɔ.

Goo sari wi u Gusunɔ kasu.

¹² Be kpurowa ba kɔɔre.

Be kpurowa ba sankire.

Be kpurowa ba kɔsa mɔ.

Baa ben turo kun gea mɔ.

¹³ Ben yara ba ka sibu taki dimɔ.

Ben nɔɔ ga dɛɛ mɔwa nge surɔkɔru.

Ben nɔɔwa ba ra ka tɔnu go.

¹⁴ Ben nɔɔ ga bɔri yiba, ka gari yi yi sosu.

¹⁵ Ben naasu su sɔu su ka tɔnun yem yari.

¹⁶ Kpeerabu ka nuku sankirana nu ra n wāa ben swaa sɔɔ.

¹⁷ Ba n alafian swaa yɛ.

¹⁸ Ba n Gusunɔ nasie.”

¹⁹ Tɛ sa yɛ ma kpuro ye wooda ya gerumɔ, ya ye gerumɔwa be ba wāa yen nɔmuɔn sɔ, kpa nɔɔ baagere gu ka mari, kpa baawure u win daa tusia Gusunɔn wuswaaɔ. ²⁰ Domi goo sari wi u koo gem wa Gusunɔn wuswaaɔ wooda nenubun sɔ, yɛn sɔ wooda ya ra tɔnun toraru sɔɔsi.

Nge me Gusunɔ

u ra tɔnu gem wɛ

²¹ Adama tɛ Gusunɔ u sɔɔsi nge me u ra tɔnu gem wɛ, n n mɔ ka woodan gari. Mɔwisin wooda ka Gusunɔn sɔmɔbu ba yen seeda di. ²² Kpuro be ba Yesu Kirisi naane doke, Gusunɔ u bu gem wɛɛmɔ ben naane dokebun sɔ, domi goo kun goo. ²³ Tɔmbu kpurowa ba tora ma ba Gusunɔn yiiko bia. ²⁴ Adama Gusunɔ u bu gem wɛɛmɔ n kun ka kɔsiaru win durom sɔ saa Yesu Kirisin min di wi u bu yakiamɔ. ²⁵ Gusunɔ u nɔn kua abɔru batuma sɔɔ u ka tɔmbu toranun suuru waaawa ka win yem be ba nɔn naane doke. Gusunɔ u kua me, u ka sɔɔsi ma u sɔa gemgii. Yellu win suurun saa sɔɔ u raa temana ka tɔmbun toranu. ²⁶ Adama tɛ, saa yeni sɔɔ u kɔ u sɔɔsi ma u sɔa gemgii ma u maa bu gem wɛɛmɔ be ba Yesu naane doke.

²⁷ N n men na, mba tɔnu u koo ka woo kana. Sari. Mban sɔna. Woodan mem nɔɔbun sɔ? Aawo. Naane dokebun sɔna. ²⁸ Domi sa wa ma tɔnu koo gem wa Gusunɔn wuswaaɔ ka naane dokebu tɔna, n n mɔ ka woodan mem nɔɔbu. ²⁹ Gusunɔ u sɔawa Yuuba tɔnan Yinni? U n maa sɔa tɔn tukobugii? U maa sɔa tɔn tukobugii me. ³⁰ Domi Gusunɔ turowa wāa. Wiya u koo bangogibu gem wɛ ben naane dokebun sɔ ka maa bango sarirugibun tii ben naane dokebun sɔ. ³¹ Sa wooda goomɔ ka naane dokebu nge me? Aawo, sa mam yen dam siremɔwa.

4

Aburahamu n gari

¹ N n men na, mba sa ko gere Aburhamu beŋen sikadon sɔ. Mba u nɔma tura. ² Meya bɔ n Aburhamu gem wɛ ye u kuan sɔ u koo kpɔ u woo kana, adama n n mɔ Gusunɔn wuswaaɔ. ³ Domi mba ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ. Ba neɛ, “Aburhamu u Gusunɔ naane kua, yen sɔna u nɔn garisi gemgii.” ⁴ Tɛ, goo

ù n sɔmburu kua, ba ku ra win kɔsiaru garisi durom, win areya. ⁵ Adama baa ù kun sɔmburu kue, ma u gesi Gusunɔ naane doke, Gusunɔ u koo win naane dokebu garisiwa gem. Domi wiya u koo kpī u taaregii gem wē. ⁶ Nge meya Dafidi u yēron doo nɔrun gari mɔ wi Gusunɔ u gem wēemɔ n kun ka sɔman baa. ⁷ U nɛɛ,

“Doo nɔrugiiwa win toranu ba suuru kua, ma ba win kɔsa go.

⁸ Doo nɔrugiiwa win kɔsa Yinni Gusunɔ kun garisi.”

⁹ Tē, doo nɔ te, bangogibugira? Nge ka maa bango sarirugibu. Domi sa gerumɔ ma ba Aburahamu garisi gemgii win naane dokebun sɔ. ¹⁰ Amɔna u sɔa sanam mɛ. U bango kua? Nge u ñ kue. U ñ sanam mɛ gina bango kue. U sɔawa bango sarirugii. ¹¹ Yen biruwa ba nùn bango kua ye ya sɔa yīreru ma Gusunɔ u nùn gem wē. Ba nùn gem mɛ wē naane dokebun sɔ sanam mɛ u ñ gina bango kue. Nge meya u ka kua bango sarirugibu kpuron baaba be ba naane doke, ma ba bu gem wē. ¹² Ma u maa sɔa bangogibun baaba be n ñ mɔ bango tɔna ba mɔ, adama ba maa win naane dokebun yira swī, bi u mɔ sanam mɛ u ñ gina bango kue.

Ba ra nɔ mweeru wure ka naane dokebu

¹³ Ba Aburahamu ka win bweseru nɔ mweeru kua ma ba koo handunia gira tubi di. Ba ñ nùn nɔ mweɛ te kue ka woodan baa, ma ñ kun mɔ yèn sɔ u gem wa naane dokebun sɔ. ¹⁴ N ñ sɔan na be ba wooda mem nɔwa beya ba koo ko tubi diobu, naane dokebu kua kam, nɔ mweɛ te, ta maa tɛsira. ¹⁵ Domi woodawa ya ka Gusunɔn mɔru naamɔ. Adama mi wooda sari, wooda sarabu maa sari.

¹⁶ Yen sɔ, ka naane dokebun baawa ba koo nɔ mweɛ te wura tu ka ko durom, kpa Aburahamun bweseru kpuro tu ka kpī tu tu wura. N ñ mɔ be ba wooda mɔ tɔna adama ka maa be ba naane dokewa nge Aburahamu wi u sɔa bese kpuron baaba. ¹⁷ Nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ, “Na nun kua bwese dabinun baaba.” U sɔa besen baaba, Gusunɔ wi u naane doken wuswaaɔ. Gusunɔ wiya u ra gɔribu seeye, u ra maa taka ko ye ya ñ daa wāa. ¹⁸ Aburahamu u Gusunɔ naane doke ka yīyɔbu, baa mɛ u ñ ka yen swaa wa ye u yīyɔ. Yen sɔna u kua “bwese dabinun baaba” nge mɛ Gusunɔ u raa gerua u nɛɛ, “nge meya wunen bwesera koo dabia.” ¹⁹ Saa ye, u wɔɔ wunɔbu (100) saka tura adama win naane dokebu kun kaare sanam mɛ u win wasi laakari kua yi yi sɔare yi gu, ka maa Saaraan nukuru te ta ñ wāa tu bii ma. ²⁰ U ñ naane dokebu deri, u ñ maa Gusunɔn nɔ mweɛ te sika koosi. Adama win naane dokebu nùn dam wē, ma u Gusunɔn besɛ wē. ²¹ Domi u yē kam kam ma Gusunɔ u dam mɔ u ka ko yèn nɔ mweeru u kua. ²² Yen sɔna win naane dokebun saabu Gusunɔ u nùn garisi gemgii. ²³ Adama ye ba yorua ba nɛɛ, “ba nùn garisi gemgii,” ba ñ yi yorua wi turon sɔ. ²⁴ Ba maa yi yoruawa besen sɔ, besɛ be ba koo maa garisi gemgibu, besɛ be sa Gusunɔ naane doke wi u besen Yinni Yesu seeya garin di. ²⁵ U dera ba nùn go besen toranun sɔ, u maa nùn seeya u ka sun ko gemgibu.

5

Nɔsinaa ka Gusunɔ

¹ Tē ye Gusunɔ u sun gem wē naane dokebun sɔ, sa dora ka wi, saa Yesu Kirisi besen Yinnin min di. ² Win min diya naane dokebun saabu sa durom mɛ wa mɛ sɔɔ sa yɔ dim dim, ma sa nuku dobu mɔ yèn sɔ sa yīyɔ sa ko bɔnu wa Gusunɔn yiiko sɔɔ. ³ N ñ mɛ tɔna, sa maa nuku dobu mɔ besen nɔni swāaru sɔɔ, domi

sa yē ma nōni swāaru ta ra temanabu ma. ⁴ Temanabu bu ra de tōnu u laakari mēeribu kamia, kpa u n yīiyōbu mō. ⁵ Tē, yīiyō bi, bu ku ra sun dukiri kue, domi Gusunō u win kīru yibia bēsen gōruō saa Hunde Dēeron min di wi u sun kā.

⁶ Sanam mē sa ñ gina dam mō, saa ye Gusunō u yi, Kirisi u gu be ba ñ Gusunōn bēere yēn sō. ⁷ Geema n sē tōnu u ka geegii gbiiya. Sōrōkudo wōruḡo ḡoo koo gbi gean kowo goon sō. ⁸ Adama Gusunō u sun win kīrun kpāaru sōsī, ye u dera Kirisi u gu bēsen sō sanam mē sa sāa torobu. ⁹ Tē, win yem sōna sa kua gemgibu. N n mēn na, sika sari u koo maa sun faaba ko Gusunōn mōrun di. ¹⁰ Sanam mē sa sāa Gusunōn yiberēba, u ka sun dora win Biin ḡōn sō. N n mēn na tē, ye u ka sun dora u kpa, sika sari u koo maa sun faaba ko ka Bii win wāaru. ¹¹ N ñ mē tōna, sa maa nuku dobu mō Gusunō sō saa bēsen Yinni Yesu Kirisin min di wi u dera sa dora ka Gusunō.

Adamu ka Kirisi

¹² Toraru ta dua handunia sō saa tōn turon min di, ma win tora te, ta ka ḡō na. ḡō wi, u tōmbu kpuro girari domi kpurowa ba tora. ¹³ Geema toraru ta wāa handunia sō wooda ya sere na, adama ba ku ra toraru garisi toraru mi wooda sari. ¹⁴ Ka mē, saa Adamun waatin di sere ka Mōwisigia, ḡō u bandu dii tōmbu kpuron suunu sō, ka mam be ba ñ Gusunō mēm nōwē nḡe mē Adamu u kua.

Adamu u sāawa wi u koo ra nan weenasii. ¹⁵ Adama durom mē, mu kpā n tora te kere. Geema tōn dabiru ta gu tōn turo win torarun sō, adama Gusunōn durom mu kere. Durom mēn kēru ta maa kere te u tōn dabiru kā saa Yesu Kirisi turo win min di. ¹⁶ Gusunōn kēru ka tōn turon tora te, ya wunane. Gbiikaa, siribu na tōn turon torarun sō, ma bin kōkōrō kua taare wēebu. Adama durom maa na tōn dabinun toranun sō, ma mēn kōkōrō kua gem wēebu. ¹⁷ Geema, tōn turon torarun sōna ḡō u bandu di. N n mēn na, sika sari be ba Gusunōn durom bakam mwa ka win gem kēru, ba koo maa bandu di wāaru sō tōn turon min di. Wiya Kirisi.

¹⁸ N n mēn na, nḡe mē tōn turon toraru ta tōmbu kpuro taare wē, mēya tōn turon gean kōbu bu tōmbu kpuro gem wēemō bu ka wāaru wa. ¹⁹ Nḡe mē tōn turon mēm nōōbu sarirun sō tōn dabiru ba kua torobu, nḡe mēya maa Gusunō u koo tōn dabiru gem wē tōn turon mēm nōōbun sō.

²⁰ Wooda ya dua kpa toraru tu ka sosi, adama mi torara sosi, miya Gusunōn durom mu maa sosi mu banda. ²¹ Nḡe mē torara bandu di ma ta ka ḡō na, mēya maa Gusunōn durom mu bandu dii gem sō mu ka sun wāaru wē te ta ku ra kpe saa bēsen Yinni Yesu Kirisin min di.

6

Sa kua gonu torarun wuswaa,

adama wasobu Kirisi sō

¹ N n mēn na, mba sa ko gere. Sa ko n da n toramōwa durom mu ka sosi? ² Aawo, n ñ mē. Bese bè sō torara kun maa dam mō, amōna sa ko n maa ka wāa ten dam nōmō. ³ I ñ yeni yē? Sanam mē ba sun batemu kua su ka gbinna ka Yesu Kirisi, win ḡō sōra sa ka nūn gbinna. ⁴ Batemu ye sō, ba sun sika ka wi sannu, ma sa win ḡō bōnu kua, kpa nḡe mē Kirisi u seewa ḡōrin di ka Baaban yiiko, bese maa sa n sīimō ka wāa kpaaru.

⁵ Domi sà n gbinna ka wi sanam mē sa win ḡō bōnu kua, sika sari sa ko maa win seebu ḡōrin di bōnu ko kpa su gbinna ka wi. ⁶ Sa yē ma ba bēsen daa gura kpare dāa bunanaru sō ka wi sannu, kpa bēsen wasi torarugii yi ko dam

sarirugii kpa sa kun maa sāa torarun yobu. ⁷ Domi wi u gu u yakiara torarun noman di. ⁸ Tē, nge me sa gu ka Kirisi sannu, sa maa naane sāa ma sa ko maa wāaru di ka wi sannu. ⁹ Domi sa yē ma Kirisi u seewa saa gōrin di u n maa gbimo, gōo kun maa dam mō wi sōo. ¹⁰ Domi gōo wi u gu min sō, torara kun maa dam mō win wōllo, adama wāa te u dimō tē, u tu dimōwa Gusunon wuswaa. ¹¹ Meyā maa beēn tii i tii garisio gonu torarun wuswaa, kpa i n sāa wasobu Gusunon wuswaa Kirisi Yesu sōo.

¹² N n mēn na, i ku maa de toraru ta n bandu dii beēn wasi yi yi koo gbi sōo. I ku yin binē mēm nōowa. ¹³ I ku ra beēn wasin doo dooka toraru nōmu sōndia tu ka kōsa ko, adama i beēn tii Gusunon nōmu sōndio nge wasobu be ba wurama gōrin di, kpa i beēn wasin doo dooka Gusunon nōmu sōndia yu ka gea ko. ¹⁴ Toraru ta n ko n yiiko mō beē sōo, domi i n wāa woodan nōma sōo ma n kun mō durom nōmaa.

Gemyobu

¹⁵ N n mēn na, amōna sa ko ko. Sa ko n toramō yēn sō sa wāa durom nōma sōo, n n mō woodan nōma sōo? Aawo, n n mē. ¹⁶ I yē sāa sāa ma i n tii gōo nōmu sōndia nge yobu i ka nūn mēm nōowa, win yoba i sāa. N n torarun na, tera ta ka gōo naamō. N n maa mēm nōobun na, biya bu ka gem wēebu naamō. ¹⁷ Adama su Gusunon siara, domi i raa sāa torarun yobu, adama tē i sōosi te mēm nōowammē ka gōru tia te ba beē nōmu sōndia. ¹⁸ Ye i maa yakiara torarun di i kpa, i kua gem yobu. ¹⁹ Na gari mō nge tōn diro yēn sō i sāa dam sarirugibu. Nge mē gaso i beēn wasin doo dooka disinu ka kōsa nōmu sōndia nge yobu i ka kōsa ko, tē, i beēn wasin doo dooka gem nōmu sōndio nge yobu kpa beēn daa yu deera.

²⁰ Domi sanam mē i raa sāa torarun yobu, gem kun dam mō beē sōo. ²¹ Are yirā i raa wa yē sōo sekura beē mō tē. Yen wii goberu maa gōowa. ²² Adama tē ye i yakiara torarun di i kua Gusunon yobu, beēn are sāa daa deera, beēn wii goberu ta maa sāa wāaru te ta ku ra kpe. ²³ Domi gōowa torarun are, adama Gusunon kēra wāaru te ta ku ra kpe Yesu Kirisi beēn Yinnin min di.

7

Ye suanabu sōosimo

¹ Be ba yē ye wooda ya sāa, beya na ka yā. Negibu, i n yē ma mēn nōo tōnu u wāa wāaru sōo u wāawa woodan nōma sōo? ² Nge meya tōn kurō ka win durō ba ko n wāasine woodan saabu sere durō win wāarun nōrō, adama win durō ù n gu, u yakiara saa suanaan woodan dam di. ³ Yen sō, sanam mē win durō u wasi ma u durō kpao sua, ba koo nūn sokuwa sakara, adama win durō ù n gu, u yakiara woodan di. Sanam mē, ù n durō kpao sua u n sāa sakara. ⁴ Nge meya maa beē negibu, wooda ya n maa dam mō beēn wōllo, yēn sō i gu ka Kirisi sannu, kpa i ka ko googibu. Tē, i sāa wi ba seeya gōrin digibu, kpa sa n ka Gusunon binu maruammē. ⁵ Domi sanam mē sa wāa besen tiin daan nōma sōo, kankam kīi torarugiru te wooda ya seeya ta samburu mō besen wasin doo dooka sōo ma ta ka sun dōo gōo gia. ⁶ Adama tē, sa yakiara woodan di ye ya raa sun neni nge desobu domi ya n maa dam mō besen wōllo. Nge meya sa ko kpī su Gusunon sā ka bwisiku kpaanu ni nu wee Hunden di, n n maa mō ka bwisiku guru ni nu wee woodan di.

Wooda ka toraru

⁷ N n mēn na, mba sa ko gere. Wooda ya sāa toraru? Aawo. Woodan saabuwa na mam toraru gia. Domi na n daa binē giamō wooda yā kun nee, "I ku ra binē

ko.” ⁸ Ma toraru ta wooda tāsā ta ka binε baayere mara ne sɔɔ. Domi mi wooda kun wāa, toraru maa sari. ⁹ Gasɔ, sanam mε wooda sari, na raa wāa, adama ye wooda ya na torara seewa ¹⁰ ma nen tii na gu. Nge mεya wooda ye ya weene yu wāaru wε, yeya na deema ya ka man gɔɔ naawa. ¹¹ Domi toraru ta wooda tāsā ta ka man nani wɔkua, ma ta man go.

¹² N n men na, wooda ya deere, yen gari maa deere, yi dende, yi maa wā. ¹³ N n men na, ye n gea sāa yera ya ka man gɔɔ naawa? Aawo, torara ta man go kpa tu ka sɔɔsi ma te torara. Domi ta gāa geenu denda ta ka man go kpa tu ka sɛsia n banda saa woodan di.

Wi toraru ta taare

¹⁴ Geema, sa yε ma wooda ya sāa Hundegia adama ne na sāawa wasigii wi ba toraru dɔre. ¹⁵ Domi ye na ra n mɔ na ku ra tubu. Ye na kī na ku ra ye ko, adama ye na tusa yeya na ra ko. ¹⁶ Nā n da ko ye na kun kī na wura ma wooda ya wā. ¹⁷ Mεya n n maa mɔ nen tiiwa na mɔ ma n kun mɔ tora te ta man wāasi. ¹⁸ Na yε sāa sāa ma gāa geenu sari ne sɔɔ, nen daawa na ka yā, domi baadomma gean kīra wāa ne sɔɔ, adama yen koba na ku ra kpī. ¹⁹ Na n gea ye mɔ ye na kī mi, kōsa ye na tusa yeya na ra ko. ²⁰ Adama nā n mɔ ye na kun kī, n n maa ne na mɔ. Tora te ta man wāasi, tera ta ye mɔ.

²¹ Wooda yeniwa na wa ne sɔɔ. Sanam mε na kī n gea ko, kōsa ya ra n man wāasi. ²² Na nuku dobu mɔ Gusunɔn wooda sɔɔ nen gɔruɔ, ²³ adama nen wasin doo dooka sɔɔ na wooda tuka waamɔ ye ya sannamɔ ka nen bwisikunu. Ma ya man mɔ tora ten deso te ta wāa nen wasin doo dooka sɔɔ. ²⁴ Gɔru garin barɔwa ne! Wara koo man wɔra wasi yinin noman di, yi yi ka man gɔɔ dɔɔ. ²⁵ Na Gusunɔ siara Yesu Kirisi besen Yinnin saabu.

N n men na, na sāa Gusunɔn woodan yoo nen bwisikunu sɔɔ, adama nen daa sɔɔ na sāawa torarun yoo.

8

Wāa te Gusunɔn Hunde

u wεemɔ

¹ Yen sɔ tε, ba n bu taare wεemɔ be ba gbinne ka Kirisi Yesu. ² Domi Gusunɔn Hunden wooda ye ya wāaru wεemɔ Kirisi Yesu sɔɔ ya sun yakia saa toraru ka gɔɔn noman di. ³ Ye wooda kun kpīa ya kue yɛn sɔ tɔnun daa ya yen dam kpeesia, Gusunɔ u ye kua. U toraru taare wε te ta wāa tɔnun daa sɔɔ sanam mε u win tiin Bii gɔrima ka wasi yi yi ka tɔnun wasi torarugii weene, u ka ko aburu torarun sɔ. ⁴ U yeni kuawa kpa su ka gea ko ye wooda ya yiiremɔ, besε be sa sīimɔ win Hunden dam sɔɔ, n n mɔ besen daan dam sɔɔ. ⁵ Domi be ba sīimɔ ben daan dam sɔɔ, beya ba ben daagia bwisikumɔ. Adama be ba sīimɔ Gusunɔn Hunden dam sɔɔ, beya ba Hundegia bwisikumɔ. ⁶ À n wunen daagia bwisikumɔ, gɔɔwa yen kɔkɔrɔ. À n maa Hundegia bwisikumɔ, wāaru ka alafiawa wunegia. ⁷ Domi be ba ben daagia bwisikumɔ ba kua Gusunɔn yiberεba. Ba n Gusunɔn wooda mem nɔɔwammε, ba n mam kpε. ⁸ Be ba ben daan wāaru wāa, ya n koorɔ bu Gusunɔ wεre.

⁹ Adama beε, i n maa beεn daan wāaru wāa ma n kun mɔ Gusunɔn Hundegiru yɛn sɔ win Hunde u wāa beε sɔɔ. Wune wi a kun Kirisin Hunde mɔ, a n sāa wigii. ¹⁰ N n men na, Kirisi u n wāa beε sɔɔ, baa beεn wasi yi n gu torarun sɔ, beεn hunde ya wasi yɛn sɔ i gem wa Gusunɔn mi. ¹¹ Gusunɔ wi u Yesu seeya

gərin di, win Hundewa wāa bεε sɔɔ. Yen sɔna wi u Yesu Kiriisi seeya gərin di u koo maa bεεn wasi gɔɔgii wāaru wε saa win Hunden min di, wi u wāa bεε sɔɔ.

¹² N n mɛn na, nɛgibu, sa dibu nɛni, adama n n̄ mɔ daagibu sa n ka bεsɛn daan kīru mɛm nɔwammɛ. ¹³ Domi i n bεsɛn wasin kīru m̄ i ko gbi, adama i n bεsɛn wasin kīrun kookoosu deri ka Hunde Dɛeron somiru i ko n wāa. ¹⁴ Domi be Gusunɔn Hunde u kparamɔ, beya ba Gusunɔn bibu. ¹⁵ Domi ba n̄ bεε hunde kā ye ya koo bεε ko yɔbu kpa i n ka kpam nande. Adama ba bεε Hunde kāwa wi u bεε kua Gusunɔn bibu, ma ka win dam sa Gusunɔ sokumɔ Baaba. ¹⁶ Gusunɔn Hunden tii u bεsɛn hunde sɔmɔ ma sa s̄a win bibu. ¹⁷ T̄ɛ yɛn s̄a sa s̄a win bibu sa maa s̄a tubi diobu, ma sa ko win tubi bɔnu ko ka Kiriisi sannu, domi s̄a n Kiriisin n̄ni swāaru bɔnu kua, sa ko maa win yiiko bɔnu ko.

Yiiko ye ya sisi

¹⁸ Na n̄ saa yenin n̄ni swāaru garisi gāanu yiiko ye sa ko ra wan s̄o. ¹⁹ Taka kooro kpuro ya diira saa yu na yɛ sɔɔ Gusunɔ u koo win bibu terasia. ²⁰ Domi u taka kooro kp̄ɛ kam kobun swaa sɔɔ, n n̄ mɔ yen tiin ḡru kīrun s̄o, win kīrun s̄na. Adama ȳiyo bini bu wāa, ²¹ ma ba koo ra taka kooran tii yakia saa kam kobun yorun di, kpa yu ka Gusunɔn bibun tii mɔɔ yikogiru bɔnu ko. ²² Sa yɛ ma sere ka t̄ɛ taka kooro kpuro ya kpa sa wari m̄wa ka wuriribu nge marubun wuriribu. ²³ Adama n n̄ mɔ taka kooro t̄na, bεsɛn tii bεsɛ be Gusunɔ u suna bura sanam mɛ u sun Hundɛ Dɛero kā, sa maa kpa sa wari m̄ bεsɛn tii sɔɔ sa n ka mara sere Gusunɔ ù n bεsɛn wasi yakia mam mam, u ka s̄ɔsi ma sa kua win bibu. ²⁴ Domi faaba ya s̄a bεsɛgia, adama sa gina wāa yen ȳiyoɔbu sɔɔ. S̄a n waamɔ ye sa ȳiyo, ȳiyoɔbu kun maa wāa. Ye t̄nu waamɔ u ko n maa ye ȳiyo? ²⁵ Adama s̄a n gāanu ȳiyo n̄i sa n̄ waamɔ, sa ko n nu marawa ka temanabu.

²⁶ Nge mɛya maa Hunde Dɛero u ra sun somi bεsɛn dam sariru sɔɔ, domi sa n̄ yɛ ye n weene su Gusunɔ kana. Adama Hunde wi, u ra n̄n kanɛ bεsɛn s̄o ka kpa sa wari ye ya n̄ ka nɔɔ gerurɔ. ²⁷ Gusunɔ wi u ra tɔmbun ḡrusu tubu, u maa yɛ ye Hunde wi, u bwisikumɔ yɛn s̄o ka win kīra Hunde wi, u ra n n̄n kanamɔ naanɛ dokeobun s̄o.

²⁸ Domi sa yɛ ma baayere kpuro sɔɔ ye ya ra t̄nu deeme, Gusunɔ u sɔmburu m̄ u ka bu gea kua be u soka win himba sɔɔ, ma ba n̄n k̄i. ²⁹ Domi be u yɛ yellun di u maa bu ḡsa u yi bu ka ko win Biin weenasibu, kpa win Bii u ka ko yeruma wɔnɔ dabirugii. ³⁰ Nge mɛya be u ḡsa u yi, u maa bu soka. Be u soka mi, u maa bu gem w̄ɛ. Be u gem w̄ɛ u maa ka bu win yiiko bɔnu kua.

Gusunɔn kīrun kp̄aaru

³¹ N n mɛn na, mba sa ko gere ka gari yi. Gusunɔ ù n s̄a bεsɛgii, wara koo ka sun yibere t̄eru ko. ³² Gusunɔ wi u kun win tiin Bii tii ȳiye, adama u n̄n w̄ɛ bεsɛ kpuro s̄o, u n̄ koo maa sun kpuro k̄ɛ ka Bii wi sannu k̄siaru sarɪ? ³³ Wara koo tɔmbu durum mani be Gusunɔ u ḡsa. Sari, domi Gusunɔn tiiwa u ra t̄nu gem w̄ɛ. ³⁴ Wara koo bu taare w̄ɛ. Sari, domi Kiriisi Yesu u gu u maa seewa gərin di u wāa Gusunɔn n̄m geuɔ. Wiya u ra maa Gusunɔ kanɛ bεsɛn s̄o. ³⁵ Wara u koo kp̄i u sun karana ka Kiriisin kīru. T̄ɔya? Wahala? N̄ni swāaru? Ḡɔru? Tereru? Kari? Takobi? ³⁶ Nge mɛ ba yorua, “Wunen s̄na ba sun goomɔ t̄ru baatere. Ba sun mɛera nge yāa ni ba koo saka.”

³⁷ Adama ye kpuro sɔɔra sa nasara wa mam mam saa win min di wi u sun k̄i.

³⁸ Domi na yɛ kam kam ma ḡɔ ka wāaru ka w̄llun ḡradoba ka w̄rekunu ka saa yeni, ka saa ye ya sisi, ka w̄llun yikogibu, ³⁹ ka ye ya wāa w̄llɔ, ka ye ya

wāa tem sɔwɔ, ka taka koorā gaa, yen gaa kun kpɛ yu sun karana ka Gusunɔn kīru te ta sɔsira Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni sɔɔ.

9

Gusunɔ ka Isireliba

¹ Nɛ Kirisigiɪwa na gem gerumɔ, na n̄ weesu m̄. Nɛn ḡɔru ga man yen seeda diiyammɛ s̄aa Hunde Dɛeron min di. ² Nɛn bweserun wɔnwɔndu ta man m̄ baadomma. Yen s̄ɔna nɛn ḡɔru ga sankire gem gem. ³ N n ko n kooran na, kon daa de bu man b̄rusi kpa bu man karana ka Kirisi ben s̄ɔ. ⁴ Ba s̄aa Isireliba, be Gusunɔ u ḡɔsa bu ka ko win bibu. Beya u win yiikon ḡirima s̄ɔsɔ. Beya u ka arukawaniba b̄kua. U bu wooda w̄ɛ. Bera u s̄ɔsɔ mɛ ba koo n̄n s̄aasina. U maa bu n̄ɔ mwɛɛnu kua. ⁵ Ba s̄aa be Gusunɔ u ḡɔsa yellun di. Ben bweseru s̄ɔɔn diya Kirisi wi u kpuro kere u yara nge t̄onu. U maa s̄aa Gusunɔ wi n weene bu siara ka baadomma. Ami.

⁶ Na n̄ gerumɔ ma Gusunɔn gari yi kam w̄ɔruma. Domi be ba mara Isireliba n̄ n̄ m̄ be kpuro ba s̄aa Isireliba Gusunɔn mi. ⁷ N n̄ maa m̄ be kpuro be ba marura Aburahamun min di beya ba s̄aa win bibu Gusunɔn mi. Domi Gusunɔ u Aburahamu s̄ɔwɔa u nɛɛ, “Isakin biba ba koo soku wunen bweseru.” ⁸ Yen tubusiana, n̄ n̄ m̄ be ba mara ka wasin baa beya Gusunɔgibu, adama bii b̄n n̄ɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua beya u garisi Aburahamun bweseru. ⁹ Gari yi wee, yi Gusunɔ u ka n̄ɔ mwɛɛ te kua. U nɛɛ, “Gas̄okun amadaare kon wurama, yen biru Saaraa koo bii t̄an dur̄ɔ ma.”

¹⁰ N n̄ mɛ t̄ona, Rebekan bibu yiru ba tundo turo m̄, wiya bɛsɛn sikado Isaki. ¹¹⁻¹² Adama Gusunɔ u ra t̄ambu ḡɔsiwa win himba s̄ɔɔ, n̄ n̄ m̄ ben kookoosun s̄ɔ, adama ka win sokura. U ka s̄ɔsɔ ma u win himba ye sw̄i, u Rebeka s̄ɔwɔa u nɛɛ, “M̄ɔɔ u koo win w̄ɔnɔ wiru kp̄iɪya.” U ye gerua Rebeka u sere win bibu mara sanam mɛ ba n̄ gea n̄ kun mɛ k̄sa koore. ¹³ Nge mɛ ba yorua Gusunɔn gari s̄ɔɔ, “Na Yakɔbu k̄ia adama na Esau yina.”

¹⁴ N n̄ mɛn na, mba sa ko gere. Gusunɔ u s̄awa gem sarirugii? Aawo, baa fiiko. ¹⁵ Domi u M̄ɔwisi s̄ɔwɔa u nɛɛ, “Win w̄ɔnwɔndu na m̄, wiya kon w̄ɔnwɔndu kua. Wi na maa ka duure, wiya na kon ka duura.” ¹⁶ Nge mɛya n̄ n̄ s̄aa goon k̄irun baa, n̄ n̄ maa goon s̄amburun baa, adama Gusunɔn w̄ɔnwɔndun baawa. ¹⁷ Domi ba yorua ma Gusunɔ u Egibitin sunɔ s̄ɔwɔa u nɛɛ, “Yenin s̄ɔna na nun seeya, kpa n̄ ka nɛn dam s̄ɔsɔ wunɛ s̄ɔɔ, kpa nɛn yīsiru tu ka n̄ɔra handunia kpuro s̄ɔɔ.” ¹⁸ Nge mɛya wi u k̄i u w̄ɔnwɔndu kua u ra n̄n w̄ɔnwɔndu kue, wi u maa k̄i u ḡɔru b̄ɔbiasia u ra n̄n ḡɔru b̄ɔbiasie.

Gusunɔn m̄ɔru

ka win w̄ɔnwɔndu

¹⁹ N n̄ mɛn na, kaa man bikia a nɛɛ, mban s̄ɔna u maa taare waam̄ɔ t̄onu s̄ɔɔ. Wara koo kp̄i u win k̄iru yina. ²⁰ Adama wara ra n̄ wunɛ t̄onu, a sere ka Gusunɔ sikirina. M̄ɔndu ta koo m̄m̄ɔ bikia tu nɛɛ, mban s̄ɔna u tu kua mɛ? ²¹ M̄m̄ɔ kun dam m̄ɔ s̄ɔndun w̄ɔllɔ? Ka s̄ɔn tee te, u n̄ kpɛ u tooru ko ka maa weke te ba ra sw̄ɛ?

²² Mba i ȳɛ i ko gere Gusunɔn s̄ɔ. U k̄i u win dam ka win m̄ɔru s̄ɔsɔ. Yen s̄ɔna u ka bu t̄emana be ba koo kam ko win m̄ɔrun s̄ɔ. ²³ U kua mɛ u ka sun win yiikon kp̄aaru s̄ɔsɔ, bɛsɛ be u w̄ɔnwɔndu kua, bɛsɛ be u s̄ɔɔru kua yellun di su ka win yiiko wa, ²⁴ bɛsɛ be u soka n̄ n̄ m̄ Yuuban suunu s̄ɔɔn di t̄ona, ka maa t̄ɔn tukobun suunu s̄ɔɔn di. ²⁵ Yenɪwa Gusunɔ u gerua win s̄ɔm̄ɔ Oseen tireru s̄ɔɔ. U nɛɛ, “T̄ɔn be ba n̄ daa s̄aa nɛgibu,

kon bu soku nen tɔmbu.

Bwese te na n̄ daa kɛ,
kon tu soku nen kɛnasiru.

²⁶ Yam mi ba raa maa bu sɔɔwa ba n̄eɛ,

ba n̄ s̄aa nen tɔmbu,

miya ba koo bu soku

Gusunɔ Yinni wason bibu.”

²⁷ Ma Gusunɔn sɔmɔ Esai u nɔɔgiru sua u gerua Isireliban sɔ u n̄eɛ, “Baa Isireliba b̄a n̄ d̄abia, nge nim wɔkun yanim, ben sukum tɔnawa koo faaba wa.

²⁸ Domi Gusunɔ koo yande win gere yibia mam mam handunia sɔɔ ye u raa gɔru doke.” ²⁹ N s̄aawa nge m̄e Esai u raa gerua u n̄eɛ,

“Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni ù kun daa sun bweseru tie,

sa ko raa kowa nge Sodomu.

Sa ko raa ka Gomɔra weena.”

Isireliba ka Labaari gea

³⁰ N n̄ m̄en na, mba sa ko gere. Tɔn tuko be ba n̄ daa kasu bu gem wa Gusunɔn mi, ba gem wa naane dokebun saabu. ³¹ Adama Isireliba be ba kasu bu wooda sw̄i bu ka gem wa Gusunɔn mi, ba n̄ mu wa. ³² Mban s̄ana. Ȳen s̄ɔ b̄a n̄ mu

kasu ka naane dokebu, ma n̄ kun mɔ ka sɔma. Ba sokura kpee sokuratii te sɔɔ,

³³ t̄en gari ba yorua ba n̄eɛ,

“N wee, na kpee sokuratiru dokemɔ Siɔniɔ,

kpee te ta ra torasie.

Adama wi u n̄n naane doke u n̄ sekuru wasi.”

10

¹ N̄egibu, ye na k̄i ka nen gɔru kpuro ka ye na ra n̄ Gusunɔ kanamɔ, yeya nen bweseru tu faaba wa. ² Domi na bu seeda yeni diiyamme, ba hania mɔ

Gusunɔn s̄ɔ, adama ȳeru sari. ³ Ba n̄ swaa ȳe ye Gusunɔ u ra ka tɔnu gem w̄e, ma ba swaa kasu bu ka ben tiin gem yara. Yen s̄na b̄a n̄ Gusunɔn gem swaa

wiru kp̄iye. ⁴ Domi Kirisiwa s̄aa woodan k̄ak̄ɔrɔ kpa baawure wi u n̄n naane doke u gem wa Gusunɔn mi.

Faaba s̄aa baawuregia

wi u Yinni naane doke

⁵ Domi M̄owisi u yorua u n̄eɛ, “tɔnu wi u gea m̄ɔ ye wooda ya yiiremɔ, gea yen min diya u koo w̄aaru wa”. ⁶ Adama nge m̄e ba koo tɔnu gem w̄e naane

dokebun s̄ɔ, yen gari wee, “A ku gere wunen gɔruɔ a n̄eɛ, wara u koo yɔ Gusunɔ w̄allɔ.” Yen tubusiana, u ka Kirisi sarasiama. ⁷ A ku maa gere, “Wara u koo du tem sɔɔwɔ.” Yen tubusiana, u ka Kirisi seesia ḡarin di. ⁸ Adama mba gari yi, yi

gerua. Yi n̄eɛwa, “Gusunɔn gari yi, yi w̄aa wunen turuku, yi mam w̄aa wunen n̄ɔwɔ ka wunen gɔruɔ.” Yi s̄aawa naane dokebun gari yi sa waasu m̄ɔ, yi yi n̄eɛ,

⁹ à n̄ ka wunen n̄ɔ wuru ma Yesu s̄aawa Yinni, ma a naane doke wunen gɔruɔ ma Gusunɔ u n̄n seeya ḡarin di, kaa faaba wa. ¹⁰ Domi gɔru sɔɔra tɔnu u ra

naane doke, u ka gem wa Gusunɔn mi, n̄ɔwa ba ra maa ka seeda di bu ka faaba wa. ¹¹ Nge m̄e ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ ba n̄eɛ, “Baawure wi u n̄n naane

doke, u n̄ sekuru wasi.” ¹² Domi wunanabu sari Yuuba ka tɔn tukobu sɔɔ. Be kpuro Yinni turowa ba m̄ɔ. Win dukia maa s̄aa be ba n̄n sokum kpurogia.

¹³ Domi ba yorua ba n̄eɛ, “Baawure wi u Yinnin ȳisiru soka, u koo faaba wa.”

¹⁴ Adama am̄ona ba koo ka n̄n soku, b̄a kun n̄n naane doke. Am̄ona ba koo maa ka naane doke b̄a kun win gari n̄ɔre. Am̄ona ba koo maa n̄ɔ goo ù kun

gari yi waasu koore. ¹⁵ Amõna ba koo ka gari yi waasu ko goo ù kun bu gõre. Nge me ba yorua, “Anna a ben naarun dobu nõ be ba Labaari gea kparamõ.” ¹⁶ Adama n ñ be kpuro ba Labaari gea wura, domi Gusunõn sãmõ Esai u nee, “Yinni, wara u naane doke ye sa naõsia.” ¹⁷ Nge meya naane dokebu bu wee ye tõnu naõmõn di. Ye tõnu naõmõ, ya maa sãawa Kirisin gari.

¹⁸ Adama na bikiamõ, ka geema ba ñ naõre ro? Ba nua. Domi ba yorua, “Nõõ ge, ga naõra tem kpuro sõõ, ma gari yi, yi tura sere handunian naõõ.”

¹⁹ Na bikiamõ kparam, Isireliba ba ñ yẽ ro? Gbiikaa, Mõwisi u yorua, ma Gusunõ u nee,

“Na kon been nisinu seeya ka bwese te i ñ garisi gãanu.

Kon maa been mõru seeya ka bwese bwisi sarirugiru.”

²⁰ Yen biru Esai u yorua ka toro sindu ma Gusunõ u nee,

“Be ba ñ man kasu ba man wa.

Na maa bu nen tii sõõsi be ba ñ man bikiamõ.”

²¹ Adama u maa yorua Isireliban sã ma Gusunõ u nee, “Na tõn be ba ra n man seesimõ naõma gãri tõru kpuro.”

11

Gusunõ u ñ Isireliba yine

¹ N n men na, na bikiamõ, Gusunõ u win tõmbu yinawa? Aawo. Su ku wa me. Domi nen tii na sãa Isirelin bii, Aburahamun sikadobu Benyameeen bweseru sõõ. ² Gusunõ u ñ win tõmbu yine be u gia yellun di. Nge i ñ yẽ ye ba yorua Gusunõn gari sõõ sanam me Eli u ka Isireliban taare da Gusunõn mi? U nee, ³ “Yinni, ba wunen sãmõbu go ba wunen yãku yenu surura. Ne turowa na tie, ba maa kasu bu man hunde wuna.” ⁴ Adama mba Gusunõ u wisa. U nee, “Na nen tii tõmbu naõõbun suba naõõba yiru (7.000) derie, be ba kun yiirare bũu wi ba mð Baalin nuurõ.” ⁵ Meyã n maa sãa saa yeni sõõ. Ben sukum wãa be Gusunõ u gõsa win durom sã. ⁶ U bu gõsawa durom sã, n ñ mõ ben sõman sã. Ma n kun me, durom kun maa sãa durom.

⁷ N n men na, mba sa ko gere. Isireliba wee, ba ñ wa ye ba kasu. Ben be Gusunõ u gõsa, beyã ba wa. Be ba tie ba gõru bõbia. ⁸ Nge me ba yorua, “Gusunõ u ben laakarõ sikarisia. U bu naõni wẽ yi ba ñ kpẽ bu ka yam wa. U maa bu swasu wẽ si ba ñ kpẽ bu ka gari nõ sere ka gisõ.”

⁹ Ma Dafidi u nee,

“Kpa ben tõõ baka dim mu de bu tora

kpa bu yina mwaara,

kpa bu seeyasiabu wa bi bu ka bu dende.

¹⁰ A de ben naõni yi wukiri bu ku ka wa.

Kpa a de ba n bu taare ka baadommaõ.”

¹¹ Yen sõna na bikiamõ, sanam me Isireliba ba sokura, ba wõrumawa mam mam? Su ku wa me. Ben toraran saabuwa tõn tukobu ba faaba wa, kpa ben nisinu nu ka se. ¹² Tẽ Isireliban toraru tã n ka handuniagibu hunden dukia naawã, ben kaarabu bũ n maa tõn tukobu kua gãa mõwõbu, anna yen domarun kpãaru ta ko n ne bã n wura nge me ba raa sãa.

Tõn tukobun faaba

¹³ Na ka beẽ gari mð, beẽ tõn tukobu. Ne wi na sãa gõro tõn tukobun mi, na nen sõmburu beere wẽemõ ¹⁴ n ka nisinu seeya ñ n koo koorã nen bweserun suunu sõõ kpa n ben gabu faaba ko. ¹⁵ Geema sanam me Gusunõ u bu deri ya

dera u ka handuniagibu nɔɔ tia kua. Tɛ, mba n ko n s̄a ù n wure u kpam bu mwa. N ñ wāaru ḡaribun s̄ɔ?

¹⁶ I yē ma bà n p̄ɛ kuse teeru Gusunɔ wē, p̄ɛ ye ya tie ya kua Gusunɔgia. D̄arun gbina yà n s̄a Gusunɔgia, m̄eya maa ka ten k̄aasi. ¹⁷ Adama bà n k̄aasi ḡe b̄ɔra olifin d̄a gbaarugirun di, ma ba wunɛ wi a s̄a yakasun d̄arun k̄aasa ḡerefe kua yin ayerɔ, ma a ka olifin d̄a ten gbinan dam b̄onu m̄, ¹⁸ a ku k̄aasi yi woo kana. A n woo kanamɔ, a yaayo ma n ñ wunɛ a gbina s̄ɔwa, gbina ya nun s̄ɔwa.

¹⁹ Kaa n̄e, ba k̄aasi yi b̄ɔrawa bu ka nun ḡerefe ko. ²⁰ Geema, ba yi b̄ɔra naane dokebu sarirun s̄ɔ, ma a ȳ naane dokebun s̄ɔ. A ku woo kana, adama a berum koowo. ²¹ Gusunɔ ù kun k̄aasi gbiikii deri, wuna u koo sere deri? ²² N n m̄en na, a Gusunɔn t̄on geeru ka maa win s̄ɛs̄ɔ m̄erio. U s̄ɛ ka be ba w̄ruma, adama u s̄a t̄on geon wunen mi, à n gesi ȳ dim dim win t̄on geeru s̄ɔ. Ma n kun m̄e, ba koo maa wunen tii bura. ²³ Be maa, bà n ben naane dokebu sariru deri, ba koo bu ḡerefe ko mi ba raa w̄a domi Gusunɔ u koo kp̄i u kpam bu ḡerefe ko. ²⁴ Bà n nun bura saa olifin d̄a yakasugirun di, ma ba nun ḡerefe kua ka olifin d̄a gbaarugiru, ye n kun ka nun weene, ñ n m̄en na, n ñ s̄ɛ bu ka k̄aasi yi ḡerefe ko yin tiin d̄aru s̄ɔ.

Isireliba ba koo faaba wa

²⁵ N̄egibu, asiri gaa w̄a ye na k̄i i n yē, kpa i ku ka tii garisi bwisigibu. Asiri ye wee. Isireliba gabu ba gina ḡorusu b̄obia sere t̄on tukobun geeru tu ka yibu faaba s̄ɔ. ²⁶ Nge m̄eya Isireliba kpuro ba koo faaba wa, nge m̄e ba yorua, “Yakio u koo na saa S̄onin di.

Kpa u Gusunɔn b̄ere ȳru sariru wuna saa Yakɔbun bweserun di.

²⁷ Yeniwa arukawani ye kon ka bu b̄oke sanam m̄e kon ben toraru wuna.”

²⁸ Sà n Labaari geaŋ gari laakari kua, ba s̄a Gusunɔn yibereba b̄een s̄ɔ. Adama sà n Gusunɔn ḡosiru laakari kua, ba s̄a win k̄inasibu ben sikadoban s̄ɔ. ²⁹ Domi Gusunɔ ù n t̄onu soka, u n̄un sokawa. U n n̄un k̄eru w̄ɛ, u n̄un w̄ɛwa. U ku ra ḡoru ḡasie. ³⁰ Nge m̄e b̄eɛ, i ñ daa Gusunɔ m̄em n̄ɔw̄e, adama t̄ɛ ba b̄eɛ w̄onw̄ondu kua ben m̄em n̄ɔbu sarirun s̄ɔ. ³¹ Nge m̄eya maa ben tii, ba ñ m̄em n̄ɔm̄ɔ t̄ɛ, kpa bu ka w̄onw̄ondu wa nge m̄e b̄eɛ i w̄onw̄ondu wa. ³² Domi Gusunɔ u t̄ambu kpuro k̄enisi m̄em n̄ɔbu sariru s̄ɔ, kpa u ka be kpuro w̄onw̄ondu kua.

Gusunɔn kp̄aru

³³ Anna a Gusunɔn dukia ka win bwisi ka win ȳrun dukum wa! Goo kun kp̄ɛ u win himba tubu. Goo kun maa kp̄ɛ u win sw̄eɛ gia. ³⁴ Ka geema ba yorua, “Wara u Yinnin bwisikunu ȳɛ.

Wara u n̄un bwisi k̄ere.

³⁵ Wara u gb̄ia u n̄un ḡaanu k̄ere, u n ka sere nin k̄asire ȳiyo.”

³⁶ Domi wiya kpuron wiru, win min diya kpuro naamɔ, ma kpuro w̄a win s̄ɔ. Wigia yiiko sere ka baadommaɔ. Ami.

¹ Yen sɔ, nɛgibu na bɛɛ kanamɔ wɔnwɔn te Gusunɔ u bɛɛ kuan saabu, i bɛɛn wasi nɔn yiiyo nge yāku wasiru te ta kun serere gaa mɔ, te ta koo nɔn wɛre. Yeya ya sāa bɛɛn sāa geeru. ² I ku maa ka tɛn tɔmbu weena, adama i kɔsio ka bwisiku kpaaun kpa i ka wunana ye n sāa Gusunɔn kīru. Yeya ya gea sāa, ya maa wā, ma ya yiba.

³ Durom mɛn saabu mɛ ba man wɛ na bɛɛn baawure sɔɔmɔ, u ku tii garisi n kere nge mɛ n weenɛ u tii garisi, adama bɛɛn baawure u tii garisio dee dee nge mɛ Gusunɔ u nɔn naanɛ dokebu kā bu nɛ. ⁴ Domi wasi tee yi doo dooka dabinu mɔ, ma yen baayere ya yen sɔmburu mɔ nɛnnɛnka. ⁵ Nge mɛya, baa sà n dabi, sa sāa wasi tee Kírisi sɔɔ, ma sa gbinnɛ nge wasi teen doo dooka. ⁶ Sa kɛɛ nɛnnɛnka mɔ ni nu weenɛ su dendi nge mɛ Gusunɔ u sun kā win durom sɔɔ. N n Gusunɔn gari gerubun kɛrun na, su ka tu dendi nge mɛ bɛɛn naanɛ dokebu nɛ. ⁷ N n nɔribun na, su ko ka nuku tia. Wi u sāa sɔsio, u win sɔsibu yibio. ⁸ Wi u tɔmbu dam kɛmɔ, u ku wɛra. Wi u kɛnu wɛɛmɔ, u wɛɛyo ka gɔru tia. Wirugii u win sɔmburu ko ka hania. Wi u wɔnwɔndu mɔ, u koowo ka nuku dobu.

⁹ I ku de bɛɛn kīru ta n murafitiru mɔ. I kɔsa dɛsirario, kpa i gea mani dim dim. ¹⁰ I n kīanɛ nge wɔnɔ ka mɔɔ. I n kookari mɔ i ka bɛɛɛ wɛɛna. ¹¹ I ku de bɛɛn hania yu kaara. I n Yinni sāamɔ ka kīru. ¹² I yɛerio bɛɛn yīyɔbun sɔ. I temamɔ nɔni swāaru sɔɔ. I ku wasira ka kanaru. ¹³ I naanɛ dokeobu wɛɛyo yɛn bukata ba mɔ. I n da sɔbu yaare ko.

¹⁴ I bu domaru kuo be ba bɛɛ nɔni sɔɔmɔ. I ku bu bɔrusi. ¹⁵ I ka bu nuku dobu koowo be ba nuku dobu mɔ, kpa i ka bu swi be ba sumɔ. ¹⁶ I n wāa nɔɔ tia sɔɔ sannu. I ku de tii suabun bwisikunu nu n bɛɛ wāasi adama i koosio tii kawabun bera gia. I ku tii garisi bwisigibu.

¹⁷ I ku goo kɔsa kɔsie. I gea kasuo tɔmbu kpuron nɔni sɔɔ. ¹⁸ N n koo koor, i de i n nɔɔ nɛ ka tɔnu baawure nge mɛn nɔru i ko kpī. ¹⁹ Kīnasibu, i ku maa mɔru kɔsia bɛɛn tii, adama i de Gusunɔ u bɛɛ mɔru kɔsia, domi ba yorua, Gusunɔ u nɛɛ, “Wiya u koo bu mɔru kɔsie. Kpa u bu sɛɛyasia.” ²⁰ Ba maa yorua, “Gɔru tã n wunen yiberɛ mɔ, a nɔn dīanu kɛɛyo u di. Nim nɔru gã n nɔn mɔ, a nɔn nim kɛɛyo u nɔ. Domi à n kua mɛ, a nɔn dɔɔ sɔbiwa mi.” ²¹ A ku de kɔsa yu nun kamia, adama a kɔsa kamio ka gean kobu.

13

Bɛɛn wii kpīibu

tem yɛrobun mi

¹ Kpa baawure u n tem yɛrobu wiru kpīiye domi tem yɛro sari wi u kun wāa ka Gusunɔn yɛru. Tem yɛro be ba maa wāa, Gusunɔwa u bu kua. ² Yen sɔna, wi u tem yɛron gari yina, u yinawa ye Gusunɔ u yiiire. Be ba maa yinamɔ, ba ben tii taare kasuammɛwa. ³ Domi tɔnu ù n gea mɔ, u ñ ko n tem yɛron bɛrum mɔ, ma n kun mɔ ù n kɔsa mɔ. À kun kī a n tem yɛron bɛrum mɔ, a gea koowo, kaa win nɔnu geu wa. ⁴ Tem yɛro u Gusunɔ sɔmburu mɔwa wunen gean sɔ. Adama à n kɔsa mɔ, a bɛrum koowo yɛn sɔ u ñ takobi neni kam. U sāawa Gusunɔn sɔm kowo u ka be ba kɔsa mɔ mɔru kɔsie. ⁵ Yen sɔna tilasi tɔnu u wiru kpī, n ñ mɔ sɛɛyasiabu tɔnan sɔ, adama yɛn sɔ win gɔru ga koo nɔn taare wɛ.

⁶ Yen sɔna i maa wɔɔ gobi kɔsiamɔ. Domi be ba tem neni, Gusunɔn sɔm kowoba ba sāa ba maa tu tii wɛ mam mam. ⁷ I baawure kɔsio ye n ka nɔn weenɛ. I bu wɔɔ gobi kɔsio be n weenɛ i kɔsia. I bu gbererun gobi kɔsio be

n weene i kōsia. I bu nasio be n weene i nasia. I bu beere wēeyo be n weene i beere wē.

A wunen tōnusi kīo

⁸ I kun goon dibu neni ma n kun mō i n kīane, domi wi u win tōnusi kī u wooda yibiawa. ⁹ Domi wooda yeniba be ba nee, “I ku ra sakararu ko, i ku ra tōnu go, i ku ra gbeni, i ku ra bine ko,” ka wooda kpuro ye ya tie, ya wāa gari yini sōo mi ba nee, “A wunen tōnusi kīo nge wunen tii tii.” ¹⁰ Kīru ta ku ra de goo u win tōnusi kōsa kue. Yen sōna kīru ta wooda yibiamō.

Sa n Kirisin naaru mara

¹¹ N weene i ko me yèn sō i yē saa yè sōo sa wāa mini. N den tura i yanda, domi besen faaba ya turuku sāa tē, n kere dōma te sa gbia sa naane doke. ¹² Wōkura tonda, yam sārera turuku kua. Yen sō, su wōkurun kookoosu deri kpa su yam bururam tabu yānu sebe. ¹³ Su sī dee dee nge me ba ra sī sōo sōo, sa kun akanu mō dibu ka nōrubu sōo, sa kun kurō damaru ka bine baka mō, kpa su ku nōo gōmunu ka nisinu ko. ¹⁴ Adama i Yinni Yesu Kirisin daa sebuo, kpa i ku beēn tiin daan bwisikunu ko i ka yen bine wuna.

14

A ku wunen naane dokeosi siri

¹ I de u du beē sōo wi u kun dam mō naane dokebu sōo. I ku win bwisikunu sikirine. ² Wini yīyō ma u koo kpī u kpuro di. Wīōnō wi u kun dam mō naane dokebu sōo, u ku ra yaa tem. ³ Wi u dimō u ku wi u kun dimō gem, kpa wi u kun dimō u ku wi u dimō taare wē, domi Gusunō u yēro wuru. ⁴ Wara wune a ka goon sōm kowo taare wēemō. U n yō nge ù n wōruma, win yinnin gariya. Adama u koo yōra domi Yinni u dam mō u ka nūn yōrasia.

⁵ Wini u tōo teeru garisi n kere ni nu tie, wīōnō u ni kpuro garisi nu ne. I de baawure u n yē kam kam ye u mō. ⁶ Wi u tōru lasabu mō u tu lasabu mō Yinnin sō. Wi u dimō, Yinnin sōna u dimō, yèn sō u Gusunō siaramō. Wi u kun maa dimō, Yinnin sōna u ñ dimō, u maa Gusunō siaramō. ⁷ Geema, sari beē sōo wi u wāa win tiin sō, goo maa sari wi u gbimō win tiin sō. Domi sà n wāa sa wāawa Yinnin sō. ⁸ Sà n maa gu, sa guwa Yinnin sō. N n men na, sà n wasi, ñ kun me sà n gu, sa sāawa Yinnigibu. ⁹ Domi Kirisu u gu ma u seewa gōrin di u ka ko gōribu ka wasobun Yinni. ¹⁰ N n men na wune, mban sōna a wunen wōnō taare wēemō. Wune maa, mban sōna a wunen mōo gemmō. Beē kpurowa sa ko yōra Gusunōn siri yerō. ¹¹ Domi ba yorua, “Yinni Gusunō u nee, sere ka nen wāaru, dūuru baatere ta koo yīira nen wuswaaō. Nōo baagere ga koo maa man beere wē.”

¹² Nge meya besen baawure u koo wigia gere Gusunōn wuswaaō.

A ku wunen naane dokeosi

torasia

¹³ Yen sō, su ku maa sirina, adama i bwisikuo nge me i ko ko, kpa i ku gāanu ko ni nu koo beegii torasia, ñ kun me ni nu koo nūn sura. ¹⁴ Na yē kam kam saa Yinni Yesun min di ma gāanu sari ni nu kun deere nin tii, adama goo ù n gāanu garisi nge ni nu kun deere, yēro sōora nu ñ deere. ¹⁵ À n gāanu di, ma ya wunegii bwisikunu kpēe, a ñ maa sīimō kīru sōo. A ku de dīa ni a dimō nu tōnu kam koosia win sō Kirisu u gu. ¹⁶ Ye ya sāa bura beē sōo, i ku de bu yen kōsa gere. ¹⁷ Domi Gusunōn bandu ta ñ sāa dim ka nōrubu ma n kun mō gem

ka bəri yendu ka nuku dobu saa Hunde Dεeron min di. ¹⁸ Wi u Kirisin wāaru wāa nge mε, u koo Gusunə wēre, tamba koo maa nùn siara.

¹⁹ Yen sō, su kasu ye n ka alafia naamə ka ye sa ko ka tāsiana. ²⁰ A ku Gusunən səmburu kpeerasia dīanun sō. Geema, kpuro n dεere, adama n n̄ wā tōnu u gāanu di ni nu koo de goo u tora. ²¹ N wā a ku yaa tem kpa a ku tam nə, kpa a ku gāanu ko ni nu koo kpī nu wunegii torasia. ²² Ye a naane doke, a ye nenunə wunen tiin sō Gusunən wuswaaa. Doo nɔɔrugiiwa wi u n̄ tii taare wēemə ye u bwisika u ko sɔɔ. ²³ Adama wi u sika m̄ ye u dimən sō, u taare m̄, yèn sō u n̄ dimə ka naane. Kpuro ye tōnu maa m̄ naane sariru sɔɔ, torara.

15

A koowo ye n koo gabu dore

¹ Tē bεε be sa dam m̄, n weene su be ba kun dam mən dam sariru sɔbe, kpa su ku gosi ye n ko n sun dore bεε tona. ² Bεεn baawure u de u ko ye n koo win beruse dore, ye n koo maa nùn gea kua, kpa u ka tasi. ³ Domi baa Kirisin tii u n̄ gɔsa ye n da nùn dore, adama nge mε ba yorua, u Gusunə sɔwa u nεε, “Be ba nun wəmmə, ben wəma wəri ne sɔɔ.” ⁴ Kpuro ye ba yorua yellu, ba yoruawa bu ka sun bwisi kē, kpa sa n ka yīiyəbu m̄ saa Gusunən garin di yi yi sun temanabu ka dam kēm̄. ⁵ Gusunə wi u temanabu ka dam kēnu wēem̄, u de i n n̄ n̄ n̄ bεen tii tiine sɔɔ nge mε i wa Kirisi u kua. ⁶ Kpa bεε kpuro i n̄ tii ko i ka nùn bεere wē sannu sannu wi u s̄a bεen Yinni Yesu Kirisin Baaba, ka maa win Yinni.

Labaari gea

bwesenu kpuro n sō

⁷ Yen sō, i n wuranamə nge mε Kirisi u bεε wura kpa i ka Gusunə bεere wē. ⁸ Na bεε sɔm̄ ma Kirisi u kua Yuuban sɔm kowo u ka n̄ n̄ mwεenu yibia ni ba baababa kua, kpa u s̄asi ma Gusunə u s̄a gemgii. ⁹ Kpa tən tukobu bu nùn bεere wē win wənwəndun sō nge mε win gari gerua yi nεε, “Yen s̄ona, kon nun siara bwesenun suunu sɔɔ. Kpa n womu ko n ka wunen yīsiru bεere wē.”

¹⁰ Yi kpa n nεε,
“Bεε tən tukobu,
i nuku dobu koowo ka win tambu sannu.”

¹¹ Ma yi maa nεε,
“Bεε bwesenu kpuro,
i Yinni Gusunə siaro.
Bεε handuniagibu kpuro,
i nùn bεere wēyɔ.”

¹² Gusunən s̄om̄ Esai maa nεε,
“Isain bweserun di,
goo u koo se nge d̄aa kp̄ii p̄tura.
Kpa u ko tən tukobun sunə.
Kpa ba n yīiyəbu m̄ wi sɔɔ.”

¹³ Kpa Gusunə wi u sun yīiyəbu wēem̄ u bεε nuku dobu kpuro ka bəri yendu kpuro yibia bεen naane dokebun sō kpa i n yīiyəbu m̄ n bande saa Hunde Dεeron dam di.

Pəlu u yorua ka toro sindu

¹⁴ Negibu, n̄ n bεen s̄on na, na yē kam kam nen tii ma i tən geeru ka yēru m̄ ta kp̄a, i ko maa kp̄i i bwisi kēena. ¹⁵ Ka mε, ka toro sinda na bεε tire ten

gam ka gam yorua, n ka bæe gari yaayasia durom saabu me Gusunə u man kua ¹⁶ na ka sāa Kirisi Yesun səm kowo tən tukobun sɔ. Na Gusunən Labaari gean waasu mɔ nge yāku kowo, kpa tən tukobu ba n ka sāa yāku te ta koo nūn wēre, te Hunde Dɛero u dɛerasia u yi. ¹⁷ Yen sɔ, nge me na gbinne ka Yesu Kirisi, n ka man ne n tii siara nen sɔmburun sɔ te na Gusunə kuamme. ¹⁸ Domi na n kākə n gāanun gari gere ma n kun mɔ ye Kirisi u kua nen gari gerubu ka nen kookoosun di tən tukobu bu ka Gusunə mem nɔwa. ¹⁹ U ye kua ka yirenu ka səm maamaakiginun dam saa Hunde Dɛeron dam di. Nge meya saa Yerusalemun di sere n ka da Iliri gia, na Kirisin Labaari gean waasu kua na ka sikerena. ²⁰ Ma na kookari kua n ka Labaari gea nɔsia mi ba n daa Kirisin yisiru sokure, kpa n ku ka bani gabun kpɛɛkpɛɛku wəllə. ²¹ Adama nge me ba yorua,

“Bèn mi ba n daa win gari gerure,

ba koo yam wa.

Be ba kun daa maa win baaru nɔre,

n ko n bu yeeri.”

Pɔlu u Romu daaru gari mɔ

²² Yeya ya man nən dabinu yinari na n ka ne bæen mi. ²³ Adama tɛ na n maa ayeru mɔ tem mi sɔ n ka waasu ko, na maa kɪ n na bæen mi saa wɔɔ dabinun di ²⁴ nà n dɔɔ Esiyani gia. Nà n sarə na yiyə kon bæe wa kpa n sɔɔ mɛeru ko bæen mi. Yen biru kpa i man nɔma kɛ n ka da tem mi. ²⁵ Tɛ na dɔɔ Yerusalemuɔ n ka naane dokeobu nɔri. ²⁶ Domi Masedonigibu ka Gerəkiba ba gobi sɔkua ka kɪru, sārəobun sɔ be ba wāa naane dokeobun suunu sɔɔ Yerusalemuɔ. ²⁷ Ba kua ka kɪru, ya maa sāa ben dibu. Domi Yuuba bə n ben hunden dukia bənu kua ka tən tukobu, n weene tən tukobun tii bu maa be nɔri ka ben handunian dukia. ²⁸ Nà n yeni kpa, nà n bu wɛ ye ba sɔkua, kon na bæen mi na n ka sarə Esiyani gia. ²⁹ Na yɛ ma nà n na bæen mi, ka Kirisin doma bakara kon ka na.

³⁰ Nɛgibu, na bæe hania koosiamə besen Yinni Yesu Kirisin sɔ ka Hunde Dɛeron kɪrun sɔ, i n ka man tabu mɔ ka kanaru. ³¹ I Gusunə kanə u man wəra saa naane doke sarirugibun noman di be ba wāa Yudeaɔ, kpa naane dokeobu bu kɛɛ te mwa ka nuku dobu te na ka dɔɔ Yerusalemuɔ. ³² Nge meya na kon turi bæen mi ka nuku dobu yà n sāa Gusunən kɪru, kpa n wɛra fiiko bæen suunu sɔɔ. ³³ Gusunə wi u alafia wɛɛmɔ, u n ka bæe kpuro wāa. Ami.

16

Pɔlu u tɔmbu tɔbirimɔ

¹ Na bæe besegii Febe tusiamə wi u sāa Sankeren Yesun yigberugibun səm kowo. ² I kurə wi mɔɔ Yinnin yisurun sɔ nge me n weene naane dokeobun suunu sɔɔ. Kpa i n nūn somimə ka bukata kpuro ye u mɔ bæen mi. Domi u tən dabiru somi, ka maa nen tii.

³ I Pisisila ka Akilasi tɔbiri, be ba sāa nen səm kowosibu Yesu Kirisi sɔɔ. ⁴ Ba ben wāaru wɛ bu ka nen wāaru wəra. N n ne turo na bu siaramə, ka maa tən tuko Yesun yigberugibu kpurowa ba bu siaramə. ⁵ I maa Yesun yigberu te ta ra menne ben yenuɔ tɔbiri. I nen kɪnasi Epaneti tɔbiri wi u gbia u gɔru gosia Kirisin mi Asin tem sɔɔ. ⁶ I Maari tɔbiri wi u sɔmburu kua gem gem bæen sɔ. ⁷ I maa nen temgibu Andoniku ka Yunia tɔbiri ka be sa pisisəm kua sannu. Ba bæere baka mɔ gərobun suunu sɔɔ. Ba mam gbia ba kua Yesugibu na sere kua Yesugii.

⁸ I Ampilatu tɔbiri wi u s̄aa nen k̄nasi Yinni s̄o. ⁹ I besen s̄om kowosi Kirisi s̄o Urubeni tɔbiri, ka Sataki nen k̄nasi. ¹⁰ I Apelesi tɔbiri wi u tii s̄osi naane dokeo geo laakari m̄eribun saa s̄o. I Aritobun yenugibu tɔbiri. ¹¹ I nen temgii Herodio tɔbiri. I Naasisin yenugibu tɔbiri be ba s̄aa Yinnigibu. ¹² I Tirifeni ka Tirifosi tɔbiri, kurɔ be ba s̄aa Yinnin s̄om kowobu. I P̄eesidi besen k̄nasi tɔbiri wi u s̄omburu kua gem gem Yinnin s̄. ¹³ I maa Rufusi tɔbiri wi u s̄aa naane dokeo geo, ka win mero wi na garisi nen mero. ¹⁴ I Asenkiti tɔbiri ka Felegoni, ka Herimesi ka Patobasi, ka Herimasi ka besegibu be ba w̄aa ka be. ¹⁵ I Filolɔgu ka Yuli tɔbiri ka Nere, ka win sesu, ka Olimpa, ka naane dokeobu kpuro be ba ka bu w̄aa.

¹⁶ I tɔbirinɔ ka k̄ru. Kirisin yigbenu kpuro nu beɛ tɔbura.

Kirɔ d̄aaka

¹⁷ Negibu, na beɛ kanamɔ i n da n tii se ka be ba karanaa dokemɔ, ka ye n koo beɛ w̄orumasia. I desiro ben min di, domi ba s̄osiru sikimɔwa te i nua kɔ. ¹⁸ Domi tɔn ben bweseru ba n̄ s̄aa be ba Kirisi besen Yinnin w̄aru w̄aa, ben nukurugia ba m̄. Ka gari dori ka k̄kiriba, ba ka taki sarirugibu swaa nim wiamɔ. ¹⁹ N n beɛn s̄on na, tɔmbu kpuro ba beɛn mem nɔɔbu ȳ kɔ. Yen s̄ona nen nukura do ka beɛ. Adama na k̄ i n s̄aa bwisigibu gean kobu s̄o, kpa i n s̄aa be ba kun k̄san kobu ȳ. ²⁰ Gusunɔ wi u alafia w̄emɔ, u koo beɛ Setam dam k̄ra n̄ n sosi beɛn naasun temɔ.

Besen Yinni Yesu durom mu n w̄aa ka beɛ.

²¹ Timote, nen s̄om kowosi, u beɛ tɔbura, ka maa nen temgibu Lusu ka Yasoni, ka Sosipati.

²² Na beɛ tɔbura Yinni s̄o, ne Teritiu, ne wi na tire te yorumɔ.

²³ Gayusi nen kpa ȳro ka yigberu kpuron kpa ȳro, u beɛ tɔbura. Erasutu wi u ra wuun gobi bere, u beɛ tɔbura, ka maa besegii Kaatusi.

[²⁴ Kpa besen Yinni Yesu Kirisin durom mu n w̄aa ka beɛ kpuro. Ami.]

Siara d̄aakibu

²⁵ Su Gusunɔ siara wi u dam mɔ u ka beɛ t̄asisia ka nen Labaari gea ye na waasu m̄ na ka Yesu Kirisin gari kparamɔ, yi yi asiri s̄osimɔ ye ya raa wukiri saa toren di. ²⁶ Adama t̄e ya tera saa Gusunon s̄omɔbun yorin di, nge m̄ Gusunɔ u yiire, wi, wi u ko n w̄aa sere ka baadommaɔ. Ma ba bwesenu kpuro ye giasia nu ka naane doke kpa nu ka gari yi mem nɔɔwa.

²⁷ Yen s̄, bu Gusunɔ wi u s̄aa bwisigii wi turo, beɛɛ w̄eyɔ saa Yesu Kirisin min di sere ka baadommaɔ. Ami.

TIRE GBIKIRU TE PĀLU U KORINTIGIBU KUA

Korintigiba Pōlu u tire te yorua u ka ben bikia dabinu wisi. Waati ye sō, Korinti ya sāawa wuu maro bakō Gerekiban tem sō. Romugiba ba tem mē mō, ma ba Korinti ye kua ben bera ye ba sokumō Akain wuu maro mi yen wirugii u wāa. Korintigibu ba sāawa tenkuba, ma ba tii sue yēru ka deema ye ba mō ben wuu ge sōn sō. Yen biru, būu sāaru ka sakararu nu dam mō wuu ge sō.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu ka kēē ni ba mwa Kiriisi sō, wiru 1:1-9.
2. Karanabu Yesun yigberu sō, wiru 1:10n di sere wiru 4:21.
3. Kōō mennabu ka suanabun gari, wiru 5:1n di sere wiru 7:40.
4. Naanē dokeon tii mōru, wiru 8:1n di sere wiru 11:1.
5. Nge mē ba koo ka sāaru ko Yesun yigberu sō, wiru 11:2n di sere wiru 14:40.
6. Seebu gōrin din gari, wiru 15.
7. Kirōba, wiru 16.

Tōbiribu

¹⁻² Bēē Gusunōn yigberugibu, bēē be i wāa Korintio, bēē be u soka i ka ko wigibu, ma u bēē gōsa u yii i n ka gbinne ka Kiriisi Yesu, nē Pōluwa, wi Gusunō u soka win kīru sō n ka ko Yesu Kiriisin gōro, ka Sōsitēni, bēsegii, sa bēē tōbura. Sa maa be kpuro tōbura be ba Yinni Yesu Kiriisin yīsiru sokumō baama, wi u sāa ben Yinni ka bēsen Yinni. ³ Gusunō bēsen Baaba ka Yinni Yesu Kiriisi bu bēē durom kua kpa bu bēē alafia wē.

Kēē ni ba mwa Kiriisi sō

⁴ Baadomma na ra n Gusunō siaramō bēen sō, win durom saabu mē ba bēē wē bēē ka Kiriisi Yesun gbinnaa sō. ⁵ Ba bēē kua dukiagibu baayere sō, ka garin gerubu, ka yēru kpuro, saa win min di. ⁶ Ya sōōsimō ma seeda ye na Kiriisi diiya bēen suunu sō ya n kam kue. ⁷ I n Hunden kēru garu bie i n ka mara sere bēsen Yinni Yesu Kiriisi u kurama. ⁸ Wiya u koo bēē yōre sere ka narō, kpa i ka yōra taare sariru sō tō tē sō u koo na. ⁹ Gusunō naanēgiiwa, wi u bēē soka i n ka nō tia sāa ka win Bii Yesu Kiriisi bēsen Yinni.

Karanabu Yesun yigberu sō

¹⁰ Na bēē yiiremō nēgibu, ka bēsen Yinni Yesu Kiriisin yīsiru, i de i n gari tee gerunamō, kpa karanabu bu ku raa du bēen suunu sō. I de i n bwisiku teenu ma. ¹¹ Domi Kolowen tōmbu ba man sōōwa ma sikirinōsu wāa bēen suunu sō nēgibu. ¹² Yeniwa na nua ma wini gerumō wiya Pōlugii, kpa wini nēē, wiya Apologii, kpa wini maa nēē, wiya Sefagii, kpa goo u n mō, wiya Kiriisigii. ¹³ Kiriisi u sāa yiru ro? Ba Pōlu go dāa bunanaru wōllō bēen sō? Nge ka Pōlun yīsira ba bēē batemu kua?

¹⁴ Aawo, na Gusunō saabu kua ye na n ka bēen goo batemu kue ma n kun mō Kiriisipu ka Gayusi. ¹⁵ Nge meya goo kun kpē u gere ma ba bēē batemu kua ka nēn yīsiru. ¹⁶ Geema, na maa Setefanin yenugibu batemu kua. Be baasi na n yē nā n goo batemu koore. ¹⁷ Domi Kiriisi kun man gōre n ka batemu ko ma n kun mō n ka Labaari gean waasu ko, n n maa mō ka gari yēru, kpa Kiriisin gōō dāa bunanaru wōllōn dam mu ku raa ko kam.

Kiriisi sāa Gusunōn dam

ka Gusunɔn bwisi

18 Domi Kirisin gɔɔ dɔa bunanaru wɔllɔn gari, wiirara be ba kam mɔn mi, adama beɛe be sa faaba waamɔn mi, Gusunɔn dama. 19 Domi ba yorua ma Gusunɔ u nɛɛ,

“Kon laakarigibun laakari kam koosia, kpa n bwisigibun bwisi kpeerasia.”

20 Mana bwisigii wɔa. Mana wooda yɛro wɔa. Mana saa yenin sikirinɔsugiba wɔa. Gusunɔ u n̄ handunian bwisi kue wiiraru?

21 Domi Gusunɔn bwisi sɔɔ u n̄ dere handuniagibu ba n̄n gie ka ben tiin bwisi. Yen sɔna n n̄n wɛre u ka tɔmbu faaba ko be ba n̄n naane doke, ka win garin waasu yi ba tamaa wiiraru. 22 Geema, Yuuba ba yirenu bikiamɔ, Gerekiba ba maa bwisi kasu. 23 Adama beɛe sa Kirisin waasu mɔ wi ba kpare dɔa bunanaru wɔllɔ, ye n̄ kua wiiraru tɔn tukobun mi ma ya dera Yuuba ba n̄ naane doke. 24 Adama be ba soka mi, b̄a n̄ s̄aan na Yuuba n̄ kun mɛ tɔn tukobu, Kiri kua Gusunɔn dam ka Gusunɔn bwisi. 25 Domi Gusunɔn wiiraru ta tɔmbun bwisi kere, Gusunɔn dam sariru ta maa tɔmbun dam kere.

26 Nɛgibu i mɛerio nge mɛ ba ka beɛ soka. N n̄ mɔ ma beɛn dabinu s̄aa handunian bwisigibu n̄ kun mɛ yen damgibu n̄ kun mɛ sina bibu. 27 Adama Gusunɔ u bu gɔsa be handuniagiba mɛera nge gari bakasu u ka bwisigibu sekuru doke, u maa handunian dam sarirugibu gɔsa u ka damgibu sekuru doke. 28 Gusunɔ u maa bwɛɛbwɛɛbu gɔsa ka be ba gema ka be ba n̄ s̄aa ḡaanu handunia ye sɔɔ u ka bu kawa mam mam be ba mɛera ḡaanu. 29 Kpa goo u ku raa ka woo kanɛ Gusunɔn wuswaaɔ, baa turo. 30 Adama u dera i gbinne ka Yesu Kiri ma u n̄n kua beɛn bwisi ka beɛn gem. Wi sɔɔra sa maa dɛeraru ka yakiabu wa. 31 Yen s̄s, “Wi u woo kanamɔ, u woo kanɔ Yinnin s̄s,” nge mɛ ba yorua.

2*Ba Kirisin gari kparamɔ**wi ba kpare dɔa bunanaru*

1 Nɛgibu, sanam mɛ na na beɛn mi na n̄ Gusunɔn gari kpare ka bwisi beke gee n̄ kun mɛ ka nɔɔ dobu gabu. 2 Domi na n̄ ḡoru doke na n̄ ḡaa tukunu yɛ beɛn suunu sɔɔ ma n̄ kun mɔ Yesu Kiri wi ba kpare dɔa bunanaru wɔllɔ. 3 Na da beɛn mi ka dam sariru ka berum ka diiri bakabu. 4 Nen gari ka nen waasu kun s̄aa nen tiin bwisi n̄ kun mɛ nen nɔɔ dobu, adama n̄ s̄awa Hunden dam ka win s̄ɔsiru. 5 Kpa beɛn naane dokebu bu ku ka ȳra tɔnun bwisi sɔɔ ma n̄ kun mɔ Gusunɔn dam sɔɔ.

Gusunɔn bwisin gari

6 Ka mɛ, beɛe sa bwisi geeɛn gari kparamɔ tɔn girobun suunu sɔɔ, yi yi kun s̄aa saa yenin bwisi, n̄ kun mɛ saa yenin wirugibun bwisi be ba kam kobu dɔɔ. 7 Adama Gusunɔn bwisi asirigiya sa kparamɔ yi yi berua, yin sɔɔru Gusunɔ u kua saa toren di, su ka ko yikogibu. 8 Saa yenin wirugibu ba n̄ yi tuba baa tɔn turo, domi b̄a n̄ daa yi tuban na, ba n̄ daa Yinni yikogii kparemɔ dɔa bunanaru. 9 Adama nge mɛ ba yorua,

“Ye nɔni kun waare, ye swaa kun nɔɔre,
ye ya n̄ maa duure tɔnun ḡoru sɔɔ,
yeya Gusunɔ u bu sɔɔru kua be ba n̄n k̄i.”

10 Ma u sun ye s̄ɔsi saa win Hunden min di. Domi Hunde wi, u ra n̄ kpuro mɛera u n̄ ka yɛ, baa ye n̄ wɔa Gusunɔn tii sɔɔ. 11 Nge wara u tɔnun bwisikunu

yē ma n kun mə win tiin hunde ye ya wāa wi sɔɔ. Nge mɛya maa goo kun Gusunən bwisikunu yē ma n kun mə win Hunde. ¹² Win Hunde wiya sa mwa, n n̄ mə handunian hunde, kpa sa n ka yē ye Gusunə u sun kā win durom sɔɔ. ¹³ Sa n̄ maa asiri ye tubusiamə ka gari yi yi wee tɔnɔn bwisin di, ma n kun mə saa Gusunən Hunden min di, sa n ka hunden gari bu sɔɔsimə be ba Hunde wi mə.

¹⁴ Handuniagii u n̄ Gusunən Hunden gari wuramə, domi wiirara yi s̄aa win mi. Yi n̄ kp̄e yi n̄n̄ yeeri, domi Hunden tiwa u yi tubusiamə. ¹⁵ Wi u wāa ka Hunden baa, wiya gāanu kpuro ra yeeri, adama goo sari wi win gari ra yeeri.

¹⁶ “Domi wara u Yinnin bwisikunu yē.

Wara u n̄n̄ bwisi k̄ɛere.”

Goo sari. Adama bešera sa Kirisin bwisikunu yē.

3

Gusunən sɔm kowobu

¹ Negibu na n̄ kp̄ia na ka b̄ɛɛ gari kue nge m̄e na ra ko ka be ba wāa ka Hunden baa. Adama na ka b̄ɛɛ kuawa nge be ba wāa ka wasin baa, be ba s̄aa bii w̄ɛnu Kirisi sɔɔ. ² Boma na b̄ɛɛ w̄ɛ, n n̄ mə d̄ia d̄aka, domi i n̄ tura be ba koo d̄ia d̄aka mwe, i n̄ mam tura ka t̄ɛ ³ ȳɛn s̄o i wāa ka wasin baa gina. Domi sanam m̄e nisinu ka sikirinɔsu wāa b̄ɛɛn suunu sɔɔ, i n̄ s̄ɔɔsimə ma i wāa ka wasin baa? B̄ɛɛn sanu sanusu kun s̄aa nge handuniagisu? ⁴ Domi b̄ɛɛn goo ù n gerumə wiya Pɔlugii, kpa goo u n̄ɛ wiya Apologii, i n̄ s̄aa nge tɔn be ba tie?

⁵ Wara ra n Apolo. Nge wara ra n Pɔlu. Ba s̄awa sɔm kowobu b̄ɛn min di i naan̄e doke nge m̄e Yinni u ben baawure win s̄amburu w̄ɛ. ⁶ N̄ɛna na duura, ma Apolo u nim ȳka, adama Gusunəwa u kp̄ɛasiamə. ⁷ N n̄ m̄ɛn na, wi u duurumə ka wi u nim ȳkamə ba n̄ s̄aa gāanu, ma n kun mə Gusunə wi u kp̄ɛasiamə. ⁸ Duuro ka wi u nim ȳkamə ba s̄awa tia, ben baawure koo win are mwa nge m̄e win s̄ambura n̄ɛ. ⁹ Domi b̄ɛɛ Gusunəwa sa s̄amburu kuamme sannu. B̄ɛɛ maa i s̄awa win gberu.

I maa s̄aa win gani beki. ¹⁰ Durom m̄e Gusunə u man w̄ɛn saabu, n̄ɛna na kp̄ɛɛkp̄ɛku sura nge bani ȳɛro, ma gaba banimə gen wall̄ɔ. Adama i de baawure u laakari ko nge m̄e u banisinamə. ¹¹ Domi goo kun kp̄ɛ u maa kp̄ɛɛkp̄ɛku gagu sura ma n kun mə ge ba sure, geya ga s̄aa Yesu Kirisi. ¹² Wi u bana kp̄ɛɛkp̄ɛku gen wall̄ɔ ka wura ka sii geesu, ka kpee kpikinu, wi u maa bana ka d̄aa ka taka n̄ɔ ka w̄i, ¹³ baawuren s̄ambura koo s̄ɔsira domi siribun t̄oru ta koo tu terasia, ȳɛn s̄o d̄ɔwa ta koo ka na kpa d̄ɔ wi, u baawuren s̄amburun dam m̄ɛɛri. ¹⁴ Wi u bana kp̄ɛɛkp̄ɛku gen wall̄ɔ ma win bana kun d̄ɔ mwaare, u koo are wa. ¹⁵ Win s̄ambura maa d̄ɔ mwaara, wiya u gbisira. Win tii u koo faaba wa, adama u ko n̄ s̄awa nge wi u d̄ɔ soora u yara.

¹⁶ I n̄ ȳɛ ma i s̄awa Gusunən wāa yeru? I n̄ ȳɛ ma win Hunde wāa b̄ɛɛ sɔɔ? ¹⁷ Yen s̄o, goo ù n Gusunən wāa yeru sank̄a, Gusunə u koo ȳɛro sanku. Domi Gusunən wāa yera d̄ɛɛre ta ka yii win s̄o, b̄ɛɛya maa wāa yee te.

¹⁸ I ku de goo u win tii n̄n̄i w̄ɔke. B̄ɛɛn wi u tamaa u bwisi mə handunia ye sɔɔ, u de u ko gari b̄ak̄o kpa u bwisi gee wa u mwa. ¹⁹ Domi handunian bwisi s̄awa wiiraru Gusunən n̄n̄i sɔɔ. Ba yorua, “U ra dewa bwisigibun tiin bwisi yi bu yina mwa.” ²⁰ Ba kp̄am yorua ba n̄ɛ, “Yinni Gusunə u t̄ɔmbun bwisikunu yē, u yē ma nu s̄awa kam dirum.” ²¹ N n̄ m̄ɛn na, goo u ku woo kana tɔnɔn s̄o domi gāanu kpuro b̄ɛɛgina. ²² Pɔlu ka Apolo ka Sefa ka handunia

ka wāaru ka gōō ka ye n wāa gisō ka ye n sisi sia, ye kpuro ya sāawa beegia. ²³ Bēe maa Kirisigiba, Kirisi maa sāa Gusunōgii.

4

Kirisin g̃orobu

¹ I de bu sun garisi Kirisin s̃om kowobu be Gusunō u win asirin gari ñomu s̃ondia. ² Be ba maa g̃aanu ñomu s̃ondia n weenewa ba n sāa naanegibu. ³ Adama g̃aa piimuna nen mi, bēe i n man siri, ñ kun mē b̃a n man siri t̃ombun wuswaaō. Ka gem na ñ nen tii siri. ⁴ Na ñ g̃aanu yē ne s̃ōō ye ya man taare wēem̃o, adama ñ ñ m̃ō ba man gem wē yen s̃ō. Domi Yinniwa sāa nen siri kowo. ⁵ Yen s̃ō, i ku ra maa g̃aanun siribu ko t̃ōō te, tu sere na sere Yinni ù n tunuma. Wiya u koo kpuro yarama batumaaō ye ya berua w̃okuru s̃ō, kpa u t̃ombun g̃ōrusun bwisikunu s̃ōōsi. Sanam mē s̃ōra baawure u koo win siarabu ño Gusunōn mi.

⁶ Bēen s̃ōna, negibu, na gari yi kpuro weesina nge ne ka Apolo, kpa i ka gia bēsen min di nge mē i ñ ko wooda sara ye ba yorua, bēen goo u ku ka tii sua bēsen turon s̃ō kpa u n turo gema. ⁷ A tamaa goo nun mēera a gabu sanō kere? Mba a m̃ō ye ba ñ nun kā. M̃a a yē ba nun kāwa, mba n kua a ka woo kanamō nge wi u ka tii wa.

⁸ I deba k̃ō. I kua dukiagibu. I tamaa i bandu dii bēsen sariru. N ko n daa wēra i n bandu dii ka gem, kpa bēse ka bēe sa n sāa ban diobu sannu. ⁹ Domi na lasabu kua ma Gusunō u sun aye d̃aakiru wē, bēse g̃orobu, nge be ba taare wē bu go. Baawure handunia s̃ō, w̃ollun g̃oradoba ka t̃ombu kpuro ba sun mēera nge be ba dweebu dua. ¹⁰ Bēse sa sāa gari bakasu Kirisin s̃ō, adama bēe i sāa bwisigibu Kirisi s̃ō. Bēse sa ñ dam m̃ō, bēeya i dam m̃ō. I kua atasiriba ma bēse sa kua bēere sariba. ¹¹ Sere n ka kua saa yeni s̃ō g̃ōra sun goowa ma nim ñoru ga sun m̃ō, sa wāa tereru, ba sun soom̃o, sa ñ maa wāa yeru garu m̃ō. ¹² Ma sa hania m̃ō sa ka bēsen ñoma s̃omburu m̃ō. B̃a n sun faara s̃ōm̃ō, sa ra n bu domaru kuammewa. B̃a n maa sun ñoni s̃ōm̃ō, sa ra n temanewa. ¹³ B̃a n sun m̃em manim̃ō, sa ra n suuru kanam̃ōwa. Sere ka tē ba sun mēera nge weke g̃ōri ka g̃aanu kpuron kubanu.

¹⁴ Na ñ yeni yorom̃ō n ka bēe sekuru doke adama n ka bēe gerisiwa nge nen bii k̃inasibu. ¹⁵ Baa i n baaba neruro dabinu m̃ō Kirisi s̃ō, i ñ tundo dabinu m̃ō, domi ñena na kua bēen tundo Yesu Kirisi s̃ō Labaari gean saabu. ¹⁶ N ñ men na, na bēe yiirem̃ō i n da man saari. ¹⁷ Yen s̃ōna na bēe nen bii k̃inasi Timote g̃oria wi na naane sāa Yinni s̃ō. Wiya u koo bēe yaayasia nge mē nen wāara sāa Kirisi s̃ō, nge mē na ra s̃ōōsi baama Yesun yigbenu kpuro s̃ō.

¹⁸ Tē wee, gaba tii suam̃ō nge na ñ maa sisi bēen mi. ¹⁹ Adama ñ ñ sosi kon na bēen mi ñ ñ sāa Yinnin k̃iru. Kon maa be ba tii suam̃ō min dam gia, ñ ñ m̃ō ben gari t̃ona. ²⁰ Domi Gusunōn bandu ta ñ s̃ōsiram̃ō gari gerubu s̃ō, ma ñ kun m̃ō dam s̃ō mē mu s̃omburu m̃ō. ²¹ Mba i k̃i. N na ka bokuru? Nge ka k̃iru ka daa t̃erugia.

5

Sekuru sariru Yesun yigberu s̃ō

¹ Sa labari gaa nua ba ñe, sekuru sari k̃ōsuru gara wāa bēen suunu s̃ō t̃en bweseru t̃on tukobun tii ba ñ k̃ākō bu ko. Ba ñe bēen turo u win t̃undon kuro k̃i. ² Ma i woo kanam̃ō. N weene i n nuki sankire, kpa i yēro wuna bēen suunu s̃ōn di wi u daa ye kua. ³ Baa i kun man waam̃ō bēen suunu s̃ō, nen hunde wāa mi. Na maa durō wi siri k̃ō, wi u yenin bweseru kua, nge mē kon daa ñun

siri nà n wāa mi. ⁴I n menna ka nen hunde sannu, ka Yinni Yesun yīsiru ka win dam, ⁵i durō wi Setam nōmu sōndio, win wasi yi ka kam ko kpa win hunde yu faaba wa Yinni Yesun tōo te sōo.

⁶Bēen woo kana bin bwesera kun wā. I n̄ yē ma pēe seeyatia fiiko yeya ya ra pēe kpuro kukusie? ⁷Tē, n weene i pēe seeyatia tōkōru wuna kpa i ko nge pēe kpa ya ya kun seeyatia mō, nge mē i sāa. Domi ba Kirisi go kō wi u sāa bēsen Gōo sararibun abōru. ⁸N n̄ mēn na, su tōo bakaru di, n kun ka pēe seeyatia tōkōru ye n sāa kōsa ka nuku kōsuru, adama ka pēe ye ba kun kukusie, ye n sāa gem ka murafiti sariru.

⁹Na bēe tireru yoru na nēe, i ku ka kurō dama kowobu menna. ¹⁰Na n̄ ka handunia yen kurō dama kowobu yā, ka yen binēgibu ka yen gbēnōbu ka be ba būu sāmō. Domi nà n ka be yā tilasi i ka yari handunian di. ¹¹Na nēewa i ku ka goo menna wi ba sokumō kīnasi Yesu sōo ù n sāa kurō dama kowo, n̄ kun mē binēgi, n̄ kun mē būu sāo, n̄ kun mē atama gero, n̄ kun mē tam nōro, n̄ kun mē taki dio. I ku mam dīa gbēeru menna ka ben bweseru.

¹²⁻¹³Domi Yesun yigberugiba n weene i siri. I tōn kōso wi wunō bēen suunu sōon di. N n̄ nen baa n ka bu siri be ba n̄ wāa Yesun yigberu sōo. Gusunōwa ben siribu mō.

6

Naane dokeobun sirinaa

¹Bēen goo ù n gari mō ka win winsim, u koo kāku u siribu da gem sarirugibun wuswāa? Kpa n kun maa mō naane dokeobun mi? ²Bēe i n̄ yē ma naane dokeoba ba koo handunian tōmbu siri? N n̄ bēen na i ko handunia siri, yera i n̄ kpē i gari piimunu siri? ³I n̄ yē ma bēsera sa ko wəllun gōradoban siribu ko? Kaa ra sere gere handunia yenin gari? ⁴N n̄ mēn na, i n̄ gari yin bweseru mō, i de be ba n̄ gāanu ganu tura Yesun yigberu sōo bu ko bēen siri kowobu. ⁵Na bēe sōmō bēen sekura. Ka geema i n̄ goo mō bēen suunu sōo wīn bwisi tura u ka win wōnōbun siribu ko? ⁶Adama i mam siribu sokunamō gem sarirugibun wuswāa.

⁷I n̄ gari mō bēen suunu sōo, munusewa mam mam. Mban sōna i n̄ toraru wuramō. Mban sōna i n̄ derimō bu bēe taki di. ⁸Adama bēe i ra gabu tore, i ra gabu taki di, be ba mam sāa bēen naane dokeosibu. ⁹Bēe, i n̄ yē ma gem sarirugiba kun kpē bu ayeru wa ban te Gusunō u swīi sōo? I ku de bu bēe nōni wōke. Kurō dama kowobu ka būugibu, ka sakara kowobu ka be ba ka ben tōn durōsibu kpunamō ¹⁰ka gbēnōbu ka binēgibu ka tam nōrobu ka tōn yaako kowobu ka taki diobu ba n̄ ayeru wasi ban te sōo. ¹¹Meya bēen suunu sōo gaba raa sāa. Adama ba bēe wobura, ba bēe deerasia ba yii, ba bēe gem wē Yinni Yesu Kirisin yīsirun sō, ka maa bēsen Gusunōn Hunden sō.

I Gusunō bēere wēeyō

ka bēen wasi

¹²Ba n̄ man yinarimō n gāanu kpuro ko. Adama n̄ n̄ mō ni kpuro nu are mō. Ba n̄ man yinarimō n gāanu kpuro ko adama na n̄ wuramō n ko gāanu ganun yoo. ¹³Dīanu wāawa nukurun sō, nukura maa wāa dīanun sō, ma Gusunō u koo ye yiru kpeesia. Adama wasi kun wāa kurō damarun sō. Yī wāawa Yinnin sō ma Yinni maa wāa yin sō. ¹⁴Gusunō wi u Yinni seesia, u koo maa sun seesia ka win dam.

¹⁵Bēe i n̄ yē ma bēen wasi yi sāawa Kirisin wasin kāasi? N n̄ mēn na, kon Kirisin wasin kāasi sua kpa n ka ko kurō tanōn wasin kāasi? Su ku wa mē! ¹⁶I

ñ yē ma wi u ka kurɔ tanɔ menna, u kua wasi tee ka wi? Domi ba yorua, “Be yiru ba koo ko wasi tee.” ¹⁷ Adama wi u ka Yinni manina, u kua hunde tia ka wi.

¹⁸ I kurɔ damaru suurio. Toranu kpuro ni tɔnu u mɔ nu wāawa wasin tɔwɔ, adama wi u kurɔ damaru mɔ win wasiya u toraru koosimɔ. ¹⁹ Nge i ñ yē ma bɛɛn wasi sāawa Hunde Dɛeron wāa yeru wi u wāa bɛɛ sɔɔ, wi Gusunɔ u bɛɛ kã? I ñ tii mɔ. ²⁰ Domi ba bɛɛ dwawa geeru nɔru sari. Yen sɔ, i Gusunɔ bɛɛrɛ wɛɛyɔ ka bɛɛn wasi.

7

Suanabun gari

¹ Tē gari yin tireru i man yorua, yiya na bɛɛ wisimɔ. N wā tɔn durɔ u ku kurɔ baba. ² Adama kurɔ damaran sɔ n weenɛ baawure u n win tiin kurɔ mɔ, kpa kurɔ baawure u n win tiin durɔ mɔ. ³ Kpa durɔ ka win kurɔ ba n wāasine nge mɛ n weenɛ. ⁴ Domi kurɔn wasi yi ñ sāa win tiigii ma n kun mɔ win durɔgii. Nge meya maa durɔn wasi yi ñ sāa win tiigii ma n kun mɔ win kurɔgii. ⁵ I ku n da menanɛ ma n kun mɔ saa fiiko sɔɔ ye i ko wuna bɛɛn laakari yu ka wura kanaru sɔɔ mam mam. Adama yen biru i maa wureo i menna, kpa Setam u ku raa bɛɛ kɔkiri bɛɛn tii nenubu sarirun sɔ.

⁶ Na ñ yeni gerumɔ nge tilasin baa, na gesi kanamɔwa. ⁷ N ko n man wɛrɛ tɔmbu kpuro bà n sāa nge nen tii, adama baawurewa u win kɛrun baa mɔ saa Gusunɔn min di, winigirun baa, wiɔnɔgirun baa.

⁸ Adama na tantanɔbu ka gaminibu sɔmɔ n ko n wɛra bà n wāa nge mɛ na ka wāa. ⁹ Adama bà kun kpɛ bu tii nenɛ, bu de bu kasuna bu ka suana, domi n buram bo bu suana n kerɛ ba n kii kamgiru wāasi.

¹⁰⁻¹¹ Tē, be ba suana kɔ, beya na wooda yeni sɔmɔ. Kurɔ u ku raa win durɔ yina. Adama ù n yina, u sinɔ, u ku maa durɔ kpaɔ sua, ñ kun mɛ u wuro win durɔ yinaro win mi. N ñ maa weenɛ durɔ u win kurɔ yina. Adama n ñ nɛ na bu wooda dokeammɛ, ma n kun mɔ Yinni.

¹² Be ba tie, beya na maa yeni sɔmɔ, n ñ mɔ Yinniwa u gerua. Naanɛ dokeo goo ù n kurɔ mɔ ma kurɔ wi, u ñ sāa naanɛ dokeo ma n kurɔ wi wɛrɛ ba n ka wāasine, u ku raa nùn yina. ¹³ Kurɔ goo ù n maa durɔ mɔ ma durɔ wi, u ñ sāa naanɛ dokeo ma n durɔ wi wɛrɛ ba n ka wāasine, u ku raa nùn yina. ¹⁴ Domi durɔ naanɛ doke sarirugii wi, ba nùn yii nenɛm win kurɔn sɔ. Meya ba maa kurɔ naanɛ doke sarirugii wi yii nenɛm win durɔn sɔ, ben bibu ba n ka yii nenɛm. Ma n kun mɛ, ba ko n sāa nge naanɛ doke sariba. ¹⁵ Adama naanɛ doke sarirugii wi, ù n doona, i nùn derio. N n sāa mɛ, n ñ tilasi ba n ka wāasine domi Gusunɔ u sun sokawa sa n ka wāa alafia sɔɔ. ¹⁶ Domi wunɛ kurɔ n ñ wunɛ kaa n yē wunen durɔ ù n koo faaba wa. Wunɛ durɔ, n ñ wunɛ kaa n maa yē wunen kurɔ ù n koo faaba wa.

Wāa tèn sɔ Yinni u bɛɛ soka

¹⁷ N n mɛn na, i de baawure u win wāaru di nge mɛ Gusunɔ u ka nùn soka ka durom mɛ Yinni u nùn kua. Yeniwa na Yesun yigbɛnu kpuro yiiremɔ. ¹⁸ Ba goo bango kuawa Yinni u sere yɛro soka? I ku yɛron bango ye go. Ba ñ gina nùn bango kue Yinni ka nùn soka? I ku ra maa nùn bango kua. ¹⁹ Bango nge bango sariru, yen gaa kun sāa gāanu ganu, adama Gusunɔn garin mem nɔɔba bu sāa gāanu. ²⁰ Kpa tɔnu baawure u wa u yɔra nge mɛ u sāa ba ka nùn soka. ²¹ À n sāan na yoo ba ka nun soka, a ku yeni garisi. Adama bà n nun tii mɔru wɛ a mɔɔ. ²² Domi yoo wi ba soka, u kua tii mɔwɔ Yinni sɔɔ. Nge meya maa tii

məwə wi ba soka, yēro kua Kirisin yoo. ²³ Ba bεε dwa geeru nōru sari. Yen sō, i ku de i n maa sāa tōmbun yobu. ²⁴ N n mēn na nēgibu, i de baawure u yōra Gusunə sōə nge mε u sāa ba ka sere nūn soka.

Wəndiaba ka gəminibun gari

²⁵ Tē ye n sāa wəndiabagia, na n gari gεε mō ye n sāa Yinnin wooda. Adama nge mε Yinni u man wənwəndu kua na ka kua naanēgii, na bεε nēn laakari sōəmō.

²⁶ Na tamaa, saa yenin wahalan sō ma n ko n wēra tən durə baawure u n wāa nge mε u sāa. ²⁷ À n kurə mō, a ku ra swaa kasu i ka karana. À n maa wāa tantanaru sōə, a ku kurə kasu. ²⁸ Adama à n kurə sua, a n tore. Wəndia ù n maa durə sua, u n tore. Adama be ba suana, ba ko n nōni swāaru mō ben wāaru sōə. Na n maa kī n sāa mε bεen mi.

²⁹ Nēgibu, ye na gerumə wee, saa kun maa dēu. Yen sō, saa tēn di wi u kurə mō, n weene u n sāa nge u n kurə mō. ³⁰ Kpa wi u nuku sankiranu mō u ko nge u n mō. Wi u maa nuku dobu mō u koowo nge u n nuku dobu mō. Wi u maa dwemə, u koowo nge u n gāanu mō. ³¹ Wi u maa ka handunian dukia bukata mō u ku win laakari kpuro doke ye sōə. Domi handunia yeni ya doonəwa mi.

³² Na n kī i n wurure. Wi u kun kurə mō, wiya ra n Yinnin gāanu kasu, ye n koo Yinni dore. ³³ Adama wi u kurə mō wiya ra n hania mō handunian gāanu sōə u n kasu ye n koo win kurə dore. ³⁴ Win laakari ra n bōnu sāawa. Kurə be ba n durəbu mō ka wəndiaba ba ra n Yinnin gāanu kasu ba n ka sāa dεerobu wasi sōə ka hunde sōə. Adama wi u durə mō wiya ra n handunian gāanu kasu ye n koo win durə dore.

³⁵ Na yeni geruməwa bεen alafian sō, n n mō n ka bεen wāaru sēsiasia, adama n ka bεe sōəsiwa ye n weene i ko, kpa i ka tii Yinni wē mam mam.

³⁶ Goo ù n bwisika u wa ma ye u win bii wəndia kuammε ya n bεεrε mō, ma wəndia wi, u ye, u de u ko nge mε u kī, u de bu nūn kurə kpaaru sua. N n toraru. ³⁷ Adama wi u yōra sim sim ma u n wāa tilasi sōə ma u dam mō win gōru kīru wəllə ù n nεε, win bii wəndia u ku durə sua, gea u bwisika. ³⁸ Nge mεya wi u dera ba win bii wəndia kurə kpaaru sua u gea kua, adama wi u n dere ba nūn sue, wiya kua n kere.

³⁹ Tən kurə u ko n ka win durə gbinnεwa win durə n wāarun tōru kpuro sōə, adama durə wi, ù n gu, kurə wi, u tii mō u ka durə kpao sua wi u kī, yēro u n gesi sāa Yinnigii. ⁴⁰ Adama nēn laakari sōə kurə wi, ù n tii deri gəmini te sōə win nuku dobu koo kpēa n kere. Na maa tamaa Gusunə n Hundewa man yeni sōəwa.

8

Dīa ni ba ka būu yākuru kua

¹ Tē, gāa ni ba ka būu yākuru kua, nin gari sōəra na wura.

Geema, bεε kpuro sa yēru mō. Yēra tii suabu mō, adama kīra ta ra tōnu tāsisie. ² Goo ù n tamaa u gāanu yē, u n yē gina nge mε n weene u n yē. ³ Adama wi u Gusunə kī, Gusunə u yēro yē.

⁴ Tē dīa ni ba ka būu yākuru kua, ameniwa nin dibun gari sāa. Sa yē ma būu kun gāanu handunia sōə. Sa maa yē ma Gusunə turowa wāa. ⁵ Domi baa bà n gerumə būu wāa wəllə ka temə, nge mε sa yē ma būu dabinu ka yinni dabinu nu wāa, ⁶ ka mε, bεsen mi, Gusunə turowa wāa. Wiya sāa Baaba win min di gāanu kpuro nu naamə. Win sōna sa maa wāa. Yinni turowa maa wāa. Wiya Yesu Kirisi win min di gāanu kpuro nu kooa. Win saabuwa sa maa wāaru mō.

⁷ Adama n ñ tɔmbu kpuro ba yeni yē. Gabu be ba gina bũu s̄aarun d̄oone m̄o, ba yaa ye temm̄o nge bũu s̄aa d̄ianu, ma ben ḡoru dam sariruguu ga bu taare w̄em̄o. ⁸ N ñ m̄o d̄iana nu koo ka sun susi Gusun̄on mi. S̄a kun di, n ñ k̄omiaru, s̄a n maa di, n ñ turiru.

⁹ Adama i tii laakari koowo b̄een tii m̄o te, tu ku raa de be ba ñ dam m̄o bu tora. ¹⁰ Domi wun̄e wi a ȳeru m̄o, ma a s̄a a dim̄o bũu dir̄o, ḡoru dam sarirugii ù n nun wa mi, u ñ koo w̄eruḡoru ko u ka bũu s̄aa d̄ianu di? ¹¹ Kpa k̄inasi wi, w̄in s̄o Kirisi u gu, u kam ko wun̄en ȳerun saabu. ¹² Nge meya i n b̄een berusebu torari ma i ben ḡoru dam sariruguu ge m̄eera m̄o, Kirisiwa i torari. ¹³ Yen s̄o, d̄ianu n̄u n koo n̄en beruse torasia, na ñ maa yaa temm̄o sere ka baadommao, n ku ka n̄en beruse torasian s̄o.

9

Ḡoron yiiko ka win s̄amburu

¹ Na ñ tii m̄o r̄o? Na ñ s̄aa ḡoro? Na ñ Yesu b̄esen Yinni wa ro? B̄ee i ñ s̄aa n̄en n̄aman s̄amburu Yinni s̄o? ² Baa n̄a kun s̄aa ḡoro gabun mi, na s̄aa m̄e b̄een mi, domi b̄eya i s̄oosim̄o ma ne Yinnin ḡorowa.

³ Be ba k̄i bu man gari w̄erisia, ye kon bu wisi wee. ⁴ Sa ñ yiiko m̄o su ka di su maa ka n̄o? ⁵ Sa ñ yiiko m̄o sa n ka kur̄o naane dokeo m̄o wi u koo sun ȳsiri nge m̄e ḡorobu gabu ba m̄o ka Yinnin w̄on̄obu, ka Sefa? ⁶ Nge ne ka Baanabasi t̄onawa sa ñ yiiko m̄o su ka n̄aman s̄amburu deri? ⁷ Wara d̄o tabu gber̄o ka win tiin gobi. Wara d̄aa duurum̄o gber̄o kpa ȳero kun sere nin binu dim̄o. Nge wara u naa ḡo kparam̄o ma u ñ gen bom n̄orum̄o.

⁸ Na ñ yeni gerum̄o ka t̄onun yiiko t̄ona. N ñ gari tee yi wooda ya gerum̄o? ⁹ Domi M̄owisin wooda s̄o ba yorua, “I ku b̄een naa kinerun n̄o b̄ake saa ye ta s̄amburu m̄o d̄ianu s̄o.” Naan s̄ona Gusun̄o u yeni gerua? ¹⁰ Nge b̄esen tiin s̄ona u gari yi m̄o. Meya b̄esen s̄ona ba yorua domi n weene wuko u wuku ka ȳiȳobu, kpa ḡe u ḡe u n b̄onu ȳiȳo. ¹¹ S̄a n hunden ḡaanu duura b̄een suunu s̄o, ñ n men na ḡaa bakana s̄a n wasin ḡaanu ḡa b̄een mi? ¹² Gabu b̄a n yen yiiko m̄o b̄een mi, b̄ese maa ni. Sa ñ bu kere?

Adama sa ñ yiiko ye denda b̄ee s̄o. Ye kpuro s̄oora sa temane, kpa su ku ra ka Kirisin Labaari gea swaa gan̄e. ¹³ I ñ ȳe ma be ba s̄amburu m̄o s̄aa yer̄o ba ben d̄ianu waam̄o min di? Be ba maa ȳaku yeru k̄osu, ba ben b̄onu m̄o te s̄o. ¹⁴ Nge meya maa Yinni u yiire be ba Labaari gean waasu m̄o bu ben d̄ianu wa ye s̄o.

¹⁵ Adama na ñ yen gaa denda ḡaa ni s̄o. Meya na ñ maa yeni yorum̄o bu ka man ye kuan s̄o. Na k̄iru bo n gbi. Goo sari wi u koo man yinari n woo kana gari yinin s̄o. ¹⁶ Domi n ñ weene n woo kana Labaari gean kparabun s̄o. Tilasiwa ye, ya man s̄awe. N̄a kun yen waasu kue, wahala baka. ¹⁷ N̄a n ye kua ka k̄iru kon are mwa. N̄a kun maa k̄i na ka m̄o, ka m̄e, kon ye kowa domi ba man ȳe n̄amu s̄ondiawa. ¹⁸ N ñ men na, mba n̄en are. N̄en areya n ka Kirisin Labaari gea waasu ko n kun ka gobin baa kpa n ku n̄en yiiko kpuro dendi ye na m̄o Labaari gean kparabun s̄o.

¹⁹ Baa n̄a n tii m̄o tɔmbu kpuron wuswaa ñ na tii kua baawuren yoo kpa n ka t̄on dabiru gawama. ²⁰ Yuuban mi na kua nge Yuu n ka Yuuba gawama. Be ba maa wooda nasie, na kua ben turo, kpa n ka bu gawama baa m̄e n̄en tii na ñ w̄aa woodan n̄oma. ²¹ Be ba kun wooda m̄on mi, na maa kua ben turo kpa n ka bu gawama. N ñ m̄o ma na ñ Gusun̄on wooda nasie, na Kirisin wooda nasie. ²² Dam sarirugibun mi na kua wi u kun dam m̄o kpa n ka dam sarirugii

be gawama. Na kua nge me baawure u saa ben gabu bu ka faaba waara, baa n n meren na. ²³ Ye kpurowa na mɔ Labaari gean sɔ kpa na n ka bɔnu mɔ ye sɔɔ.

²⁴ I yɛ ma dukan garasa sɔɔ tɔmbu kpuro ba duki mɔwa adama tɔn turowa u koo yen are wa. Yen sɔ, i dukio nge me i ko ka are wa. ²⁵ Wasi kasanugii baawure u ra n tii neniwa kpuro sɔɔ. Ba mɔ me bu ka are wa yi yi saa wurusun furɔ * ge ga koo gbera gu derura. Adama bese sa mɔ su ka mwa ge ga kun kpeemɔ. ²⁶ Yen sɔna na duka mɔ dee dee na n geririmɔ. Na sannamɔ, adama n n mɔ nge wi u wom soomɔ. ²⁷ Na nen wasi nɔwia mɔ gem gem n ka yi kamia, kpa n ku ra ko wi ba koo gira nɔm dira nen tii sanam me na sibu gabu waasu kua.

10

Būu sāaruŋ kirɔ

¹ Negibu na kɪ i n yɛ ma besen sikadoba kpuro ba wāa guru wii ten * tɔbuo ma be kpuro ba sɪa nim wɔku gen † suunu sɔɔ ka naasu. ² Ma be kpuro ba kua Mɔwisin bwāabu ka batemu gaa guru wii te sɔɔ ka nim wɔku ge sɔɔ. ³ Ma be kpuro ba dɪa teenu di ni nu na saa wɔllun di, ⁴ ma ba nim nɔruram tem nɔra me Gusunɔ u bu wɛ, domi ba nim nɔrumɔwa saa kpee Hundegirun min di te ta bu swɪi biruɔ. Kiriŋsiwa sɪa kpee te. ⁵ Adama Gusunɔ u ben dabiru go gbaburu sɔɔ yɛn sɔ ben daa ya n nɔn wɛre.

⁶ Tɛ, yeya ya sɪa yɪreru besen sɔ kpa sa kun maa sɪa kɔsan kɪrobu nge be. ⁷ Kpa i ku ra maa bɪu sɪa nge me beɔnɔn gabu ba kua. Domi ba yorua, “Tɔn be, ba sɪna ba di, ba nɔra, ma ba seewa ba kom bereteke mɔ.” ⁸ Su ku ra maa kurɔ damaru ko nge me ben gabu ba kua, ma ben nɔɔbun suba yɛnda ita (23.000) ba kam kua sɔɔ teerun sɔɔ. ⁹ Su ku ra maa Yinni mɛeri nge me u ne, nge me ben gabu ba kua, ma wɛe bu go go. ¹⁰ Su ku maa wɔki nge me ben gabu ba kua, ma gɔɔn gɔɔɔdo u bu go.

¹¹ Yeya ya bu deema nge yɪreru, ma ba ye yorua bu ka sun kirɔ ko, bese be sa wāa handunian tɔɔ dāaki teni sɔɔ. ¹² Yen sɔ, wi u tamaa u yɔ sim sim, u de u n tii se kpa u ku raa wɔrumɛ. ¹³ I n laakari mɛeribu gabu waare ma n kun mɔ bi tɔmbu kpuro ba ra wa. Gusunɔ wi u sɪa naanegii, u n derimɔ bu besen laakari mɛeri n kere ye i ko kpɪ i ka temana. Adama laakari mɛeribu baabire sɔɔ u ra maa yari yeru ko kpa i ka kpɪ i temana bi sɔɔ.

¹⁴ Yen sɔ, kɪnasibu, i bɪu sāaru suurio. ¹⁵ Na ka bɛe gari mɔwa nge laakarigibu. I de i lasabu ko ye na gerumɔ. ¹⁶ Sɔ n bɔnu mɔ nɔri domarugia ye sɔɔ, ye sa ka Gusunɔ siaramɔ, sa n bɔnu mɔ Kirisin yem sɔɔ? Sɔ n pɛe ye yabua, sa n bɔnu mɔ Kirisin wasi sɔɔ? ¹⁷ Pɛe tia ya wāa. Baa sɔ n dabi, sa sɪa wasi tee, domi bese kpuro sa bɔnu mɔ pɛe tia ye sɔɔ.

¹⁸ I bu mɛerio be ba mara Isireliba. Be ba yākunu dimɔ, ba n bɔnu mɔ yākuru yee te sɔɔ? ¹⁹ N n men na, mba na gerumɔ. Na gerumɔ ma yaa ye ba ka bɪu yākuru kua ya sɪa gāanu? Bɪuwa sɪa gāanu? ²⁰ Aawo. Adama na gerumɔ ma ye ba ka yākuru kua, bɪna ba ka yākuru kua, n n mɔ Gusunɔ. Na n maa kɪ i n bɔnu mɔ ka bɪnu. ²¹ I n kpɛ i nɔ Yinnin nɔra sɔɔ kpa i maa nɔ bɪnun nɔra sɔɔ. I n kpɛ i di ye ya wāa Yinnin tabulu wɔllɔ, kpa i maa di ye ya wāa bɪnun tabulu wɔllɔ. ²² Sa kɪ su Yinnin nisinu seeyawa? Sa nɔn dam kere?

* **9:25** wurusun furɔ - Gera ba ra raa doke goon wirɔ yellu wi u garasa gaa sɔɔ wiru gbɪa. * **10:1** guru wii te - Ta sɔawa te ta Isireliba gbiiye sanam me ba wāa gbaburɔ. † **10:1** nim wɔku ge - Ga sɔawa nim wɔku ge ba mɔ Naa yari ge ga burana ba tɔbura ye ba yara Egibitin di.

I kpuro koowo

i ka Gusunɔ beere wɛ

²³ Ba ñ tɔnu yinarimɔ u gãanu kpuro ko, adama n ñ mɔ ni kpuro nu arufaani mɔ. Ba ñ tɔnu yinarimɔ u gãanu kpuro ko adama n ñ mɔ ni kpuro nu tɔnu tãsisiamɔ. ²⁴ N ñ weene goo u win tiin arufaani kasu, ma n kun mɔ win winsingia.

²⁵ Ye ba gesi dɔramɔ yaburɔ i dio, i ku gãanu bikia tii taare wɛɛbun sɔ. ²⁶ Domi tem sãawa Yinni Gusunɔgim, ka gãanu kpuro ni nu wãa me sɔɔ.

²⁷ Naane doke sarirugii ù n beɛ dim soka, ma i gɔru doke i ka da, gãanu kpuro ye ba beɛ wɛ, i dio, i ku ra gãanu bikie tii taare wɛɛbun sɔ. ²⁸⁻²⁹ Adama goo ù n beɛ sɔɔwa u neɛ, yeniwa ba ka yãkuru kua i ku di yɛron gɔrun sɔ wi u beɛ sɔɔwa, n ñ mɔ beɛn tiin gɔrun sɔ.

Domi mban sɔna kon de bu nen tii mɔru siri goon gɔrun sɔ. ³⁰ Nà n Gusunɔ siara ye na dimɔn sɔ, mban sɔna na kon de bu maa nen kɔsa gere ye sɔɔ.

³¹ N n mɛn na, i n dimɔ i n nɔrumɔ, ñ kun me i n gãanu ganu mɔ, i ye kpuro koowo i n ka Gusunɔ beere wɛɛmɔ. ³² I ku ra Yuuba torasie ñ kun me Geɛkiba ñ kun me Yesun yigberu te ta maa sãa Gusunɔguru. ³³ Nen tii na kookari mɔ n ka kpuro ko ye ya koo tambu kpuro dore, na kun nen tiin arufaani kasu ma n kun mɔ tɔn dabirugia, kpa bu ka faaba waara.

11

¹ I man saario nge me nen tii na Kirisi saarimɔ.

Tɔn kurɔn wii kpɛibu

² Na beɛ siara ye i ra ka man yaaye kpuro sɔɔ, ye i maa ka sɔɔsi te neni sim sim te na mwa na beɛ wɛ. ³ Adama na kɔ i n yɛ ma Kirisiwa tɔn durɔ baawuren wirugii, tɔn durɔ maa sãa tɔn kurɔ baawuren wirugii, Gusunɔwa maa Kirisin wirugii. ⁴ Tɔn durɔ baawure wi u kanaru mɔ, ñ kun me u Gusunɔn gari gerumɔ, ù n win wiru wukiri, u ñ win wirugii beere wɛɛmɔ. ⁵ Ma tɔn kurɔ baawure wi u kanaru mɔ, ñ kun me u Gusunɔn gari gerumɔ, ù kun win wiru wukiri, u ñ win wirugii beere wɛɛmɔ. N sãawa nge ù n pɔru woka. ⁶ Tɔn kurɔ ù kun kɔ i yasa bɔke, n weene u seri bura. Adama ñ n sãan na sekuru u ka seri bura ñ kun me u ka pɔru woka, u de u yasa bɔke. ⁷ N ñ weene tɔn durɔ u win wiru wukiri domi u sãawa Gusunɔn weenasii, u maa Gusunɔ beere wɛɛmɔ, adama tɔn kurɔ u tɔn durɔ beere wɛɛmɔ. ⁸ Domi tɔn durɔ kun yari tɔn kurɔn min di, tɔn kurɔwa yari tɔn durɔn min di. ⁹ Meyã maa ba ñ tɔn durɔ taka kue tɔn kurɔn sɔ, tɔn kurɔwa ba kua tɔn durɔn sɔ. ¹⁰ N n mɛn na, wallun gɔradoban sɔ n weene tɔn kurɔ u yasa bɔke u n ka sɔɔsimɔ ma u goo wiru kpɛiye. ¹¹ Adama Yinni sɔɔ, n ñ koorɔ tɔn kurɔ u n wãa n kun ka tɔn durɔn baa. Meyã maa tɔn durɔ u ñ kpɛ u n wãa n kun ka tɔn kurɔn baa. ¹² Domi nge me tɔn kurɔ u yari tɔn durɔn min di, nge meya tɔn durɔ maa marura tɔn kurɔn min di, adama ye kpuro n kooramɔwa saa Gusunɔn min di.

¹³ I lasabu koowo beɛn tii. N weene tɔn kurɔ u Gusunɔ kana u kun yasa bɔkua? ¹⁴ I ñ yɛ beɛn tii ma sekura tɔn durɔn seri yi n dɛu? ¹⁵ Adama tɔn kurɔn seri yi n dɛu, burara. Ba nùn win seri wɛwa u ka yi dendi nge win sɔnditia. ¹⁶ Adama goo ù n kɔ i u ka sun sikirina, na gesi gerumɔ ma beɛ sɔɔ ka Gusunɔn yigbenu sɔɔ sa ñ maa komaru garu mɔ.

Yinnin dĩa domaruginu

(I maa mɛrio Mateu 26:26-29, Maaku 14:22-25, Luku 22:15-20)

¹⁷ Gari yi na kī n bɛɛ yiire mini tɛ, na n̄ bɛɛ siaramo yi sɔɔ, domi ì n mɛnnɛ, n ku ra sanɔ gaa ko, n da n̄ gɔɔgɔm mɔwa. ¹⁸ Gbiikaa ba man sɔɔwa ma, ì n mɛnnɛ, wuunu ganu wāa bɛɛn suunu sɔɔ ni nu n̄ nɔɔ tia sāa. Na mi gia wura ma geema. ¹⁹ Domi n̄ n̄ koo ko karanaa ya kun wāa bɛɛn suunu sɔɔ, kpa be ba sāa geegibu bu ka sɔɔsira. ²⁰ Wee, ì n mɛnnɛ i ka dīanu dimo, n̄ n̄ ka Yinnin domaruginu weenɛ. ²¹ Domi ì n mɛnna i ka di, baawure ra n̄ sendewa u ka win tiin dīanu di, kpa gɔɔra n̄ gabu mɔ, kpa tam mu n̄ gabu goomɔ. ²² I n̄ bɛɛn tiin yenusu mo mi i ko di kpa i nɔ? Nge i kī i n̄ Yesun yigberu gemawa, kpa i s̄arobu sekuru doke? Mba kon gere. Kon bɛɛ siara? Aawo, na n̄ bɛɛ siaramo ye sɔɔ.

²³ Domi Yinnin min diya na sɔɔsiru mwa te na bɛɛ wɛ. Na nɛɛ, wɔku tɛ sɔɔ ba Yinni Yesu tɔmbu nɔmu sɔndia u pɛɛ sua, ²⁴ u Gusuno siara ma u ye murura. Ma u nɛɛ, yeniwa nen wasi yi ba go bɛɛn sɔ. I n da yeni ko i n̄ ka man yaaye. ²⁵ Mɛya u maa nɔra sua ye ba dim kpa u nɛɛ, nɔra yeniwa Gusunon nɔɔ mwɛɛ kpa te u sire ka nen yem. Sanam baamere sɔɔ mɛ i ka ye nɔrumo, ì n da ko i n̄ ka man yaaye. ²⁶ Domi sanam baamere sɔɔ mɛ i pɛɛ ye dimo ma i ka nɔra ye nɔrumo, Yinnin gɔɔwa i kparamo sere u ka wurama.

²⁷ Yen sɔna wi u Yinnin pɛɛ di, n̄ kun mɛ ù n̄ ka win nɔra nɔra, ma u n̄ kue nge mɛ n̄ weenɛ u ko, u Yinnin wasi ka win yem torariwa. ²⁸ N n̄ mɛn na, baawure u tii wɛri u sere pɛɛ ye di u maa ka sere nara ye nɔ. ²⁹ Domi ù n̄ dimo ù n̄ nɔrumo ù kun tuba ye n̄ sāa Yinnin wasi, u tii taare suammewa win dibu ka nɔru bi sɔɔ. ³⁰ Yen sɔna bɛɛn dabira barɔ, ma dabira kua kpanɔbu, gaba maa gu. ³¹ Sà n̄ tii siri ka gem, ba n̄ maa sun sirimɔ. ³² Adama Yinni ù n̄ sun siri, u ra sun sɛɛyasiewa, kpa su ku ra maa taare wa ka handuniagibu sannu.

³³ Yen s̄o negibu, ì n mɛnna i ka di, i de i maruna. ³⁴ Gɔɔru tà n̄ goo mɔ, u de u gina dīanu di yenuo, kpa bɛɛn mɛnnɔ sɔɔ i ku ra taare sua. Gari yi yi tie, kon bɛɛ yin asansi s̄o n̄ n̄ tunuma.

12

Hunde Dɛeron kɛnu

¹ Tɛ ye n̄ sāa Hunde Dɛeron kɛnun gari, negibu na kī i n̄ yin gem yɛ. ² I yɛ ma sanam mɛ i n̄ Gusuno yɛ, ba ra n̄ bɛɛ gawewa b̄unun yiraɔ, ni nu ku ra gari gere.

³ Yen sɔna na kī i tubu ma goo wi u gari mɔ saa Gusunon Hunden min di, u n̄ gerumo ba Yesu b̄rusi. Goo kun maa kpɛ u nɛɛ Yesu sāa Yinni, ma n̄ kun mo saa Hunde Dɛeron min di.

⁴ Hunden kɛɛ bwese bwesekawa wāa, adama Hunde turo wiya nu wɛɛmɔ.

⁵ Sɔm bwese bwesekawa wāa, adama Yinni turo wiya sa ko ye kua. ⁶ Dam bwese bwesekawa maa wāa mɛ tɔnu koo kpī u ka sɔmburu ko, adama Gusuno turo wiya mu tɔmbu kpuro wɛɛmɔ sɔmburu baateren s̄o. ⁷ Ba baawure kɛru wɛ te ta sɔɔsimɔ ma u Hunde Dɛero mɔ kpa u ka tu dendi tɔmbu kpuron arufaanin s̄o. ⁸ Hunde u ra goo kɛru wɛ u ka tɔmbu bwisi kɛ, kpa u goo kɛru wɛ u ka gari gere ka yɛru. ⁹ Hunde turo wi, u ra goo naane dokebu wɛ, kpa u goo dam wɛ u ka barɔbu bɛkia. ¹⁰ Mɛya Hunde turo wiya ra maa goo sɔm maamaaiginun dam wɛ, kpa u goo kɛru wɛ u ka tɔmbu Gusunon gari tusia, kpa u maa goo bwisi wɛ u ka Hunden kɛnu ka kɛɛ ni nu tie wunana. U ra goo bwisi wɛ u ka Hunden barum bwese bwesekan gari gere, kpa u goo bwisi wɛ u ka gari yi tusia. ¹¹ Hunde turo wiya u ye kpuro mɔ. U baawure kɛɛ bwese bweseka wɛɛmɔ nge mɛ u kī.

Naane dokebu kpuro

ba sāa wasi teen doo dooka

¹² Domi Kirisi sāawa nge wasi tee ka yin doo dooka dabiru. Wasi yi, yi sāawa tee baa me yi doo dooka dabiru mɔ. ¹³ Domi ba sun batemu kuawa ka Hunde turo kpa Yuuba ka tɔn tukobu, yobu ka tii mɔwɔbu, beɛe kpuro su ka ko wasi tee. Sa maa gbinne ka Hunde turo wi, beɛe kpuro.

¹⁴ Wasi sāawa doo dooka dabiru n n mɔ tia. ¹⁵ Baa naasu sù n nee, su n sāa nɔmu, ka me, su n wāa wasi sɔɔ? Su wāawa wasi sɔɔ. ¹⁶ Baa swaa yà n maa nee, ya n sāa nɔnu, ka me, ya n wāa wasi sɔɔ? Ya wāawa wasi sɔɔ. ¹⁷ Wasi kpuro yi n sāa nɔni, amɔna yi koo ka gari nɔ. N kun me, yi kpuro yi n sāa swaa, amɔna yi koo ka nuburu nɔ. ¹⁸ Adama nge me n sāa Gusunɔ u doo dooka baayere dokewa wasi sɔɔ nge me u kī. ¹⁹ Ya n koorɔ wasi yi kun doo dooka mɔ. ²⁰ Tɛ, wasi sāa tee adama yi doo dooka dabiru mɔ.

²¹ Yen sɔna nɔni kun kpɛ yi nɔmu sɔ yi n gen bukata mɔ. Wira kun maa kpɛ tu naasu sɔ ta n sin bukata mɔ. ²² Adama baa wasin doo dooka ye ya sāare ya n dam mɔ, wasi yen bukata mɔ too. ²³ Ye ya maa sun sāawe nge ya n beere mɔ, sa ye beere wɛemɔ. Ye sa n maa kpɛ su sɔɔsi sa ye wukirimɔ. ²⁴ Adama yen ye ya waabu wā, ya n wukiribun bukata mɔ. Gusunɔ u beɛen wasi swɛɛna u ka yin gam beere wɛ mi n beere bia. ²⁵ U kuawa kpa wasi yi kun ka karane, adama doo dooka baayere ya n ka yen yensian laakari mɔ. ²⁶ Wasin gam mù n nɔni swāaru wa, ka mi n tie sanna ba bɔnu mɔ. Meya bā n maa yin gam siara, ka mi n tie sanna ba nuku dobu bɔnu mɔ.

²⁷ Tɛ beɛ kpuro i sāawa Kirisin wasi, ma beɛn baawure sāa yin doo dooka. ²⁸ Gbiikaa Gusunɔ u gbia u gɔrobu gɔsa Yesun yigberu sɔɔ, yiruse win sɔmɔbu, itase keu sɔɔsiobu, yen biru be ba sɔm maamaakiginun dam mɔ, ka maa be ba dam mɔ bu ka barɔbu beki, ka be ba gabu somimɔ, ka be ba tɔmbu kparamɔ, ka be ba ka Hunden barum bwese bweseka gari mɔ. ²⁹ N n mɔ be kpuro ba sāa gɔrobu, n kun me Gusunɔn sɔmɔbu, n kun me keu sɔɔsiobu. N n maa mɔ be kpuro ba dam mɔ bu ka sɔm maamaakiginu ko, ³⁰ n kun me bu ka barɔbu beki, n kun me bu ka Hunden barum bwese bweseka gari ko, n kun me bu ka gari yi tusia. ³¹ N n men na, i Hunden kɛnu kasuo ni nu beere kere.

Kon maa beɛ swaa sɔɔsi ye ya kpuro kere.

13

Kīru

¹ Baa nà n ka barum bwese bweseka gari mɔ ka mam wɔllun gɔradoban barum ma na kun tɔnu kī, na sāawa nge yankokoru n kun me yangireru te ba soomɔ. ² Baa nà n Gusunɔn gari gerubun dam mɔ, ma na asiri kpuro tuba ka yɛru kpuro, ma na Gusunɔ naane doke sere kon kpī n guunu sɔ nu swenyɔ, nà kun tɔnun kīru mɔ na n sāa gāanu. ³ Baa nà n nen dukia kpuro sāarobu wɛ, baa nà n dera ba nen wasi wɔwɔ, nà kun tɔnun kīru mɔ na n are wasi.

⁴ Wi u tɔnu kī u ra temane, u ra n maa tɔn geeru mɔ, u ku ra n nisinu mɔ, u ku ra woo kane, u ku ra maa tii sue. ⁵ Wi u tɔnu kī u ra n tɔmbun beere yɛ, u ku ra win tii tɔnan arufaani kasu, u ku ra mɔru ko fuuku, u ku ra maa torarun gari yi win nukurɔ. ⁶ Wi u tɔnu kī u ku ra yɛeri kɔsan sɔ ma n kun mɔ gem sɔ. ⁷ Wi u tɔnu kī u ra ka kpuro temane. Win naane dokeba ka win yiyɔbu ka win temanabu bu ku ra kpe.

⁸ Wi u tɔnu kī win kīra ku ra n nɔru mɔ. Gusunɔn gari gerubu bu nɔru mɔ, Hunden barum bwese bwesekan gerubu koo kpe, yɛru ta koo maa kpe.

⁹ Domi beɛn yēru ka beɛn Gusunən gari gerubu, yen gaa kun yiba. ¹⁰ Adama sanam me ye ya yiba ya koo na, sanam meya ye ya kun yiba, ya koo doona.

¹¹ Sanam me na sāa bii, na ra gari gere nge bii, na ra laakari ko nge bii, na ra maa bwisiku nge bii, adama tē ye na guro guro kua, na biin daa deri. ¹² Ye sa waamō tē ya sāare ye sa waamō bari bari tasa sō, adama sō teeru sa ko ra wa nōni ka nōni. Ye na yē tē ya n̄ yiba, adama sō teeru kon da tubu sāa sāa nge me Gusunō u man tuba.

¹³ Tē gāanu ita yeniwa ya wāa, yeya naane dokebu, ka yīyōbu, ka kīru. Adama kīra ta kere.

14

Hunde Deeron kēnun gari

¹ N n men na, kīra n weene i n kasu. I maa Hunden kēnu kasuo, n mam neere Gusunən garin gerubun kēru. ² Wi u ka Hunden barum gari gerumō, n n̄ tonu u ka gari mō, Gusunōwa u ka gari mō, domi goo kun yēron gari nōmō. Gem asirigima u gerumō ka Hunde Deeron dam. ³ Adama tōmba, Gusunən sōmō u ra ka gari ko. U ra bu tāsisie, kpa u bu dam kē, kpa u bu nukuru yemiasia. ⁴ Wi u ka Hunden barum gari mō, u win tii tāsisiāmōwa. Adama Gusunən sōmō, Yesun yigbera u tāsisiāmō.

⁵ N ko n man dore beɛ kpuro i n ka Hunden barum gari mō, adama ye na kī n kere, yera i n Gusunən gari gerumō. Domi wi u Gusunən gari gerumō u kere wi u Hunden barum bwese bweseka gerumō, ma n kun mō u n win gari tusia, kpa u ka Yesun yigberu tāsisia. ⁶ Tē, negibu arufaani yerà i ko wa n̄ na na beɛn mi ka Hunden barum bwese bwesekan gerubu, ma na kun ka sōsiru ne, n̄ kun me yēru, n̄ kun me Gusunən garin gerubu n̄ kun me keu gaa.

⁷ Baa gāa ni nu kun wāaru mō nge guuru ka mōrōku bā n nu soomō, bā kun nu gōsikiāmō, amōna gaba koo ka gia ye nu gerumō. ⁸ Wi u maa kōba soomō, u kun soomō dee dee, wara u koo tabun sōru ko. ⁹ Nge meya beɛn gari yi kun deere, yi koo kowa kam. ¹⁰ Barum bwese bweseka dabina nu wāa handunia sō, sari maa me goo kun nōmō. ¹¹ N n men na, n̄ kun barum nōmō me ba ka gari mō, wi u mu gerumō u ko n sāawa tōn tuko nen mi, kpa ne n maa ko tōn tuko yēron mi. ¹² Nge meya beɛ, yèn sō i Hunden kēnu kasu, i kookari koowo i ka nu wa nu n kpā ni nu koo Yesun yigberu tāsisia.

¹³ Yen sō, n weene wi u ka Hunden barum gari gerumō u Gusunō kēru kana te u koo ka gari yi tusia. ¹⁴ Domi n̄ n kanaru mō ka Hunden barum nen hundewa ya kanaru mō, adama nen bwisikunu kun wāa te sō. ¹⁵ Tē, amōna kon ko. Kon kanaru ko ka nen hunde, kon maa ko ka nen bwisikunu. Kon womu ko ka nen hunde, kon maa ko ka nen bwisikunu. ¹⁶ À n Gusunō siara ka hunde tōna, amōna naane dokeo diro u koo ka kpī u neɛ, ami, wunen siarabun sō. U n̄ yē ye a gerumō. ¹⁷ Baa wunen siarabu b̄n n wā, bu n̄ yēro tāsisiāmō.

¹⁸ Na Gusunō siara yèn sō na ra ka Hunden barum bwese bweseka gari ko n beɛ kpuro kere. ¹⁹ Adama Yesun yigberu sō na kīru bo n gari nōabu gere ka nen bwisikunu n ka gabu keu sōsō, n kere gari nōrōbun suba wōkuru (10.000) ka Hunden barum.

²⁰ Negibu i ku maa bwisiku nge bibu. Daa kōsa sōra n weene i n sāa nge bii wēɛnu, adama bwisikunu sō i n sāa tōn girobu. ²¹ Gusunən woodan tireru sō ba yorua,

“Yinni u neɛ, kon de bu nen gari nō
be ba barum tukum gerumōn nōn di,

ka maa sɔbun nɔɔ sɔɔn di.

Adama ka mɛ, ba n̄ nɛn gari swaa dakimɔ.”

²² N n̄ mɛn na, Hunden barum bwese bwesekan k̄ɛru ta s̄awa ȳireru be ba kun naanɛ doken mi, n̄ n̄ mɔ be ba naanɛ doken mi. Adama Gusunɔn gari gerubun k̄ɛra ta s̄a ȳireru be ba naanɛ doken mi, n̄ n̄ mɔ be ba kun naanɛ doken mi.

²³ N n̄ mɛn na, Yesun yigberu kpuro t̄a n̄ mɛnna, kpa baawure u n̄ Hunden barum gerubu wari, naanɛ dokeo dirobu n̄ kun mɛ naanɛ doke sarirugibu b̄a n̄ duuma, ba n̄ koo gere bu n̄ɛ i wiirawa? ²⁴ Adama baawure ù n̄ Gusunɔn gari gerumɔ, sanam mɛ naanɛ doke sarirugii n̄ kun mɛ naanɛ dokeo diro goo u duuma, win ḡɔru ga koo n̄n̄ so, kpa gari yi, yi n̄n̄ siri yi t̄ambu kpuro ba gerumɔ. ²⁵ Win bwisiku asiriginu nu koo maa s̄ɔsira batuma s̄ɔɔ, kpa u yiira u Gusunɔ s̄a u n̄ɛɛ, geema, Gusunɔ u w̄awa b̄ɛɛn suunu s̄ɔɔ.

Yesun yigberun s̄aarun wooda

²⁶ Nɛgibu, b̄ɛɛn baawurewa u k̄ɛru mɔ, googiru womu, googiru tubusianu, googiru s̄ɔsiru Gusunɔn min di, googiru Hunden barum bwese bwesekan gerubu, googiru maa mɛn tusiabu. I n̄ mɛnna, i de i n̄ ye kpuro m̄ i ka t̄asiansana. ²⁷ Gabu b̄a n̄ koo ka Hunden barum bwese bweseka gari ko, n̄ weenɛ ba n̄ s̄a t̄ambu yiru n̄ kun mɛ ita t̄ona kpa bu ko tia tia, kpa goo u maa ben gari yi tusia. ²⁸ Adama goo ù kun w̄a mi wi u koo kp̄i u gari yi tusia, i de bu mari mɛnnɔ s̄ɔɔ, kpa bu yi ko ka Gusunɔ t̄ona. ²⁹ Ye ya maa s̄a Gusunɔn s̄amɔbun gari wee. I de ben yiru n̄ kun mɛ ita bu gari ko, kpa be ba tie bu ben gari yi ȳiia. ³⁰ Gusunɔ ù n̄ goo wi u s̄ mɛnnɔ s̄ɔɔ ḡaɛnu s̄ɔsi u ka gere, i de wi u gari m̄ u mari. ³¹ Domi b̄ɛɛ kpuro i ko kp̄i i Gusunɔn gari gere tia tia, kpa b̄ɛɛ kpuro i ka ḡaɛnu gia kpa i ka dam k̄ɛru wa. ³² Gusunɔn s̄amɔbu de ba n̄ tii kp̄ia ben k̄ɛru s̄ɔɔ. ³³ Domi Gusunɔ kun b̄ɛɛteke k̄i ma n̄ kun mɔ alafia.

Nge mɛ n̄ s̄a naanɛ dokeobun yigberu kpuro s̄ɔɔ, ³⁴ n̄ weenɛ t̄on kurɔbu bu mari mɛnnɔ s̄ɔɔ. N̄ n̄ weenɛ bu gari gere, adama bu wiru kp̄iyo nge mɛ Gusunɔn wooda ya gerumɔ. ³⁵ B̄a n̄ k̄i bu ḡaɛnu gia i de bu ben durɔbu bikia yɛnuɔ, domi b̄ɛɛn sekura t̄on kurɔ ù n̄ gari m̄ mɛnnɔ s̄ɔɔ.

³⁶ Am̄na. B̄ɛɛn min diya Gusunɔn gari yi gb̄ia yi torua? Nge b̄ɛɛ t̄onan miya yi tura? ³⁷ Goo ù n̄ tamaa u s̄a Gusunɔn s̄amɔ, n̄ kun mɛ u ȳiyo u Hunden k̄ɛnu mɔ, n̄ weenɛ u wura ma ye na yoromɔ, Yinnin yiireba. ³⁸ Goo wi u kun yeni wure, i ku ra ȳɛro wura.

³⁹ Yen s̄, nɛgibu i kasuo i ka Gusunɔn gari gere, kpa i ku yina bu ka Hunden barum bwese bweseka gari ko. ⁴⁰ Adama i kpuro koowo dee dee ka b̄ɛɛɛ.

15

Kirisin seebu ḡarin di

¹ Nɛgibu na b̄ɛɛ Labaari gea ye yaayasiama ye na raa b̄ɛɛ n̄ɔsia ma i ye mwa, i maa ȳɔ ye s̄ɔɔ. ² Yen min diya i faaba waama i n̄ gari yi n̄ni dim dim yi na b̄ɛɛ waasu kua. Ma n̄ kun mɛ, kama i naanɛ doke.

³ Domi gari yi yi kpuro kere yiya na b̄ɛɛ n̄omu s̄andia yi n̄n̄ tii na mwa. Yiya mini. Kirisi u gu b̄ɛɛn toranan s̄ nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ. ⁴ Ba n̄n̄ sika ma u seewa ḡarin di s̄ɔ itase nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ. ⁵ U win tii Sefa s̄ɔsi, yen biru w̄okura yiru ye. ⁶ Yen biru u kura mi win b̄w̄aba mɛnnɛ b̄ɛn geera n̄ɛra wunɔbu (100) kere. Ben dabira wasi ka t̄ɛ, adama gaba gu. ⁷ Ma u maa win tii Yakɔbu s̄ɔsi, yen biru ḡarobu kpuro.

kun maa tia. Tɔmbugia nenem, yɛɛgia nenem, gunɔsugia nenem, swɛɛgia maa nenem.

⁴⁰ Wɔllun wasi yi wāa, handuniagii maa wāa. Wɔllun wasi yi yin buram mɔ, handuniagii maa yin buram mɔ. ⁴¹ Sɔɔ u win buram baa mɔ, suru maa wigim mɔ ka maa kperɪ. Kperin tiin buram wunanɛ.

⁴² Mɛya n ko n s̄aa sanam mɛ ba koo ɔaribu seeya. B̄a n wasi sika ɔɔgiyya mi, adama b̄a n yi seeya yi n̄ maa gbimɔ. ⁴³ B̄a n yi sika yi ku ra n bɛɛɛ mɔ, adama b̄a n yi seeya girima bakagiiya. B̄a n yi sika, dam sarirugiiya, adama b̄a n yi seeya yi dam mɔ. ⁴⁴ B̄a n yi sika wasi bentekera, adama b̄a n yi seeya yi s̄awa hundegii. Domi wasi bentekeru t̄a n wāa, wasi hundegii maa wāa. ⁴⁵ Nge mɛya maa ba yorua ba nɛɛ, t̄on gbiikoo Adamu, u kua waso, adama Adamu d̄aako u s̄awa hunde wi u wāaru wɛɛmɔ. ⁴⁶ N n̄ mɔ hundegiiya yi gbia yi na. Wasi bentekera ta gbia ta na, yen biru hundegii. ⁴⁷ Ba t̄on gbiikoo m̄oma ka tem, ma u kua temgii. T̄onu yiruse u nawa wɔllun di. ⁴⁸ Nge mɛ temgii gbiikoo u s̄aa, mɛya maa temgibu kpuro ba s̄aa. Nge mɛ wɔllugii u maa s̄aa mɛya maa wɔllugibu kpuro ba s̄aa. ⁴⁹ Nge mɛ sa ka temgii weenɛ, nge mɛya sa ko maa ka wɔllugii weena.

⁵⁰ Nɛgibu yeniwa na gerumɔ, ma ye ya yaa ka yɛm mɔ, ya n̄ kpɛ̄ yu b̄onu wa mi Gusunɔ u bandu sw̄i. Ye ya maa s̄aa ɔɔgia ya n̄ kpɛ̄ ya n̄ wāaru te ta ku ra kpe mɔ.

⁵¹ Asirin gari wee, na bɛɛ s̄ɔmɔ. N n̄ mɔ bɛɛɛ kpurowa sa ko gbi, adama ba koo bɛɛɛ kpuro k̄asi ⁵² yande, n̄oni kpaki teeru s̄ɔɔ sanam mɛ k̄obi d̄aaka ya koo sw̄i. Domi ya koo sw̄i kpa bu ɔaribu seeya bu ku maa ka gbi, kpa bɛɛɛ su maa k̄asi. ⁵³ Domi wasi yi yi ra sankire, yi n̄ koo ko yi kun k̄asa yi yi ku ra sankire. Yi yi maa s̄aa ɔɔgii, yi n̄ koo ko yi kun k̄asa yi yi ku ra gbi. ⁵⁴ T̄ɛ̄ yi yi ra sankire yi n̄ k̄asa yi yi ku ra sankire, ɔɔgii yi n̄ maa k̄asa yi yi ku ra gbi, yera ye ba yorua ya koo kora ye ba nɛɛ, “U dera ɔɔ kpa, ma nasara sina.”

⁵⁵ “Gɔɔ, mana wunen nasara wāa.

Gɔɔ, mana wunen s̄ɔsɔ d̄ɛɛgira wāa.”

⁵⁶ Gɔɔn s̄ɔsɔ d̄ɛɛgira toraru, torarun dam maa s̄awa wooda. ⁵⁷ Yen s̄ɔ, su Gusunɔ siara wi u sun nasara wɛɛmɔ saa Yesu Kiri si b̄esɛn Yinnin min di.

⁵⁸ N n̄ mɛn na k̄inasibu, i ȳoro dim dim ka temanabu, i n̄ hania m̄o Yinnin s̄omburu s̄ɔɔ baadomma kpa i n̄ ȳɛ ma sombu te i Yinni kuammɛ ta n̄ kam m̄o.

16

Gobi sɔkubu

naane dokeobun s̄ɔ

¹ T̄ɛ̄, gobin gari yi ba s̄okumɔ naane dokeobun s̄ɔ. N weenɛ i ko nge mɛ na Yesun yigbenu s̄ɔɔwa Galatiɔ. ² Alusuma baayeren t̄ɔɔ gbiikiru i de baawure u gobi gɛɛ yi nenem, nge mɛ win waara nɛ, kpa i ku de sanam mɛ na tunuma i sere gobi s̄ake. ³ N̄a n̄ na kon t̄on be i ɔɔsa ɔari Yerusalemuɔ ka b̄esɛn k̄ɛru ka tire ni nu koo bu tusia. ⁴ N n̄ maa kua n̄ ka da nen tii, kon ka bu da.

Ye Pɔlu k̄i u ko

⁵ N̄a n̄ Masedɔni beram da, kon na b̄esɛn mi, domi na n̄ kon ko na kun Masedɔni de. ⁶ Kon s̄ɔ mɛɛru ko b̄esɛn mi, a ku tuba, kpuran sanam kpuro. Yen biru kpa i man n̄oma k̄ɛ nen sanum s̄ɔɔ mi na d̄ɔɔ kpuro. ⁷ Na n̄ k̄i n̄ b̄ɛ wa barara t̄ɛ̄ n̄a n̄ sarɔ, adama Yinni ù n̄ wura, na ȳiyo kon na n̄ ka b̄ɛɛ sina s̄ɔɔ mɛɛru.

⁸ Adama ko na n wāa Efesu mini gina sere Pantikotin tōru. ⁹ Domi na ayeru mō mini n ka sōm bakaru ko te ta koo arufaani ko. Yiberēba ba maa dabi.

¹⁰ Timōte ù n na bēen mi i de i nùn dam koosia ka bēere, domi u Yinnin sōmburu mōwa nge me na mō. ¹¹ Yen sō, i ku de goo u nùn gem, adama i nùn somio win sanum sōo u ka na nēn mi ka alafia, domi sa nùn mara nē ka bēsegibu sannu.

¹² Adama ye n sāa bēsegii Apolon gari, nōn dabira na ra nùn dam kē u ka na u bēe bera ka bēsegibu gabu sannu, adama u ñ kī u na gina. Û n ayeru wa, u koo na.

Yiire dāakibu ka tōbiribu

¹³ I n tii se, i yōro dim dim naane dokebu sōo. I n wōrugōru sāa kpa i n dam mō. ¹⁴ Kpuro ye i mō, i ye koowo ka kīru.

¹⁵ I Setefani yē ka win yenugibu, ma beya ba sāa tōn gbiiikobu Geresi sōo be ba naane doke, ba maa tii wē bu ka naane dokeobu nōori. Negibu na bēe kanamō, ¹⁶ i tōn ben bweseru wiru kpīiyō ka baawure wi u sōmbu te mō ka hania.

¹⁷ Na nuku dobu mō Setefani ka Fōotunatu ka Akaikun naarun sō, domi bēen sariru ba man kua ye i ko raa ko. ¹⁸ Ba maa nēn nukuru yemiasia ka bēegiru sannu. N weene i tōn ben bweseru takaru ko.

¹⁹ Yesun yigbenu Asi sōo nu bēe tōbura. Akilasi ka Pirisila ka maa Yesun yigberu te ta ra mēne ben yenuo, ba bēe tōbura gem gem Yinni sōo. ²⁰ Naane dokeobu kpuro ba bēe tōbura.

I tōbirinō ka kīru.

²¹ Ne Pōlu, na bēe tōbura ka nēn tiin yora.

²² Baawure wi u kun Yinni kī, u bōri wa.

Maranata. Yen tubusiana, Yinni, a na.

²³ Yinni Yesun durom mu n wāa ka bēe.

²⁴ Nēn kīru ta wāa ka bēe kpuro Kirisi Yesu sōo. Ami.

TIRERU YIRUSE TE PŌLU U KORINTIGIBU KUA

Pōlu u Korintigibu tireru yorua nōn yiruse sanam me wi ka be, ba ñ nōasinamō. Win tire gbiikuru sōɔ, u ben wahala dabi ni ba raa mōn wēe nō wa. Adama ka me, be sōɔ gaba wāa be ba tamaa Pōlu u ñ sāa Gusunōn sōm kowo. Yen sōna u wure u bu tire teni yorua u ka tii yina.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu ka siarabu, wiru 1:1-11.
2. Pōlu ka Korintigibun wāasināa, wiru 1:12n di sere wiru 7:16.
3. Kēnu Yudeagibun sō, wiru 8n di sere wiru 9.
4. Pōlu u ka tii yinamō, wiru 10:1n di sere wiru 12:10.
5. Yiire dāakibu ka tōbiribu, wiru 12:11n di sere wiru 13:13.

Tōbiribu

¹ BEE Gusunōn yigberugibu, bee be i wāa Korintio, ka naane dokeobu kpuro be ba wāa Gerēkiban tem girum sōɔ, ne Pōlu Yesu Kirisin goro Gusunōn kīru sōɔ, ka Timote besegii, besera sa bee tōbura. ² Gusunō besen Baaba ka Yinni Yesu Kiri bu bee durum kua kpa bu bee alafia wē.

Pōlu u Gusunō siaramo

³ Su Gusunō siara, besen Yinni Yesu Kirisin Baaba wi u ra tōmbu wōnwōndu kue, kpa u bu dam kē saa baayerere. ⁴ U sun dam kēmō besen nuku sankiranu kpuro sōɔ, kpa besen tii su ka kpī su be ba nuki sankire dam kē me besen tii sa wa Gusunōn min di. ⁵ Nge me besen tii sa Kirisin nuku sankiranu sōɔ bōnu mō n kpā, meya maa sa dam kēru waamō n kpā Kirisin min di. ⁶ Sā n nuki sankire been sōna, kpa i ka dam kēru ka faaba wa. Sā n maa dam wa been sōna, i ka maa dam wa me mu koo de i ka nōni swāaru temana te ta sāa tia ka te sa waamō. ⁷ Sa ñ sika mō bee sōɔ domi sa yē nge me i bōnu mō besen nōni swāaru sōɔ, meya i maa bōnu mō besen dam sōɔ me ba sun kā.

⁸ Nēgibu sa ñ kī i kun yē nōni swāa te sa wa Asin temō. Ten kpāara banda ta besen dam kera sere sa ñ maa yīiyō sa ko n hunde mō. ⁹ Sa raa tamaa ba sun taare wēwa bu ka sun gō. Adama yenin bwesera sun deemawa kpa sa n ka yē ma n ñ weene sa n besen tii naane sāa ma n kun mō Gusunō turo wi u ra gōribu seeye. ¹⁰ Wiya sun wōra wahala gōgōgia yen bweserun di, u koo maa sun wōra. Geema wiya sa yīiyō u koo wure u sun wōra. ¹¹ Domi been tii i n sun somimō ka been kanaru, Gusunō u koo kanaru mwa te tōn dabira kua besen sō, kpa u sun durum kua tōn dabiru tu ka nūn siara besen sō.

Pōlu u win wuu daabu kōbia

¹² Yenin sōna sekura kun sun mō, domi besen gōru ga sun seeda diiyamme ma besen wāaru handunia sōɔ, su mam gere been mi, ta deere. Gusunō u dera ta ñ murafitiru mani. Win duroma mu sun kpara, n ñ mō tōnun bwisi. ¹³ Meya tire ni sa bee kua sōɔ sa ñ bee gāa tukunu ganu yorue ma n kun mō ye i gara n bee yeeri mi. Na maa yīiyō ma yeni ya koo bee yeeri sāa sāa, ¹⁴ nge me besen gari yi bee yeerima ma Yinni Yesun tōru sōɔ i ko kpī i woo kana besen sō, nge me besen tii sa ko ma been sō.

¹⁵ Yīiyō bin saabuwa na gbia na gōru doke n da been mi kpa i ka domaru wa nōn yiruse. ¹⁶ Na raa bwisika n gera n bee wa nā n dō Masedōni gia, kpa n kpam bee wa nā n wee. Nge meya i ko raa ka man nōmu kē nen sanum sōɔ n ka da

Yudea gia. ¹⁷ Nge me na gari yi bwisika na gōrusu yiru kua ro? Nà n bwisikumò ye kon ko, na ra ko nge handuniagii na n sika mò? ¹⁸ Nge me Gusunò sãa naanegii, ye na beɛ sōwa, ya ñ sika mō. ¹⁹ Domi Yesu Kirisi Gusunon Bii, win gari Silasi ka Timote ka sere nen tii sa beɛ waasu kua, win gari kun sika mō. Adama u sãawa wi Gusunò u wura. ²⁰ Ka geema, Gusunon wura bi, bu win nò mwɛnu kpuro sire. Yen sōna saa win min di sa mō ami, sa ka Gusunò beɛre wɛɛmō. ²¹ Gusunò win tiwa u sun tāsia ka beɛ sannu Kirisi sō. Wiya u maa sun gōsa nenem. ²² Wiya u sun win yīreru koosi, wiya maa Hunde Deero doke beɛn gōrusu sō nge sian wārun suna.

²³ Gusunowa sãa nen seedagii, na ñ kīwa n ka beɛ gari sēsogii ko. Yen sōna na ñ wure Korintio. ²⁴ Sa ñ kī su beɛ dam dore beɛn naane dokebu sō, sa kīwa su sōmburu ko ka beɛ sannu beɛn nuku dobu sō. Domi i yō dim dim beɛn naane dokebu sō.

2

¹ Yen sōna na gōru doke n ku ka da beɛn mi kpam ka nuku sankiranu. ² Domi nà n beɛ nukuru sankā, wara koo maa man nukuru dorasia ma n kun mō beɛ be na nuki sankā. ³ Yenin sōna na beɛ tireru yorua nge me na kua. Na ñ kī n turi beɛn mi kpa bu man nuki sanku be n weene bu man nuku dobu wē. Na beɛ kpuro naane sãa ma nen nukuru tã n dora, beɛ kpuron nuku doba. ⁴ Meya na beɛ tireru yorua ka noni swāaru ka nuku sankiranu ka maa yīresu, n ñ mō n ka beɛ nuki sanku. Na kīwa i gia nge me na beɛ kī n ɛ.

Bu toro suuru kuo

⁵ Goo ù n ka nuku sankiranu na, n ñ mō nena u nuki sankā, beɛ kpurowa, ñ kun me beɛn gabu, kpa n ku gere n ka tonda. ⁶ Seeyasia bi beɛn dabinu durò wi seeyasia, bu nùn nua. ⁷ Yen sō tē, n weene i nùn suuru kua i nùn dam kē kpa nuku sankira bakanu nu ku raa de u kom yaa bia. ⁸ Yen saabu na beɛ kanamō, i nùn kuo me u ko n ka yē ma i nùn kī. ⁹ Domi na maa beɛ tireru yorua n ka beɛn laakari mēri n wa i n sãa mem nōwōbu kpuro sō. ¹⁰ I n goo nùn win toraru suuru kua, na maa yēro suuru kua. Gāanu nù n wāa ni na suuru kua, beɛn sōna na kua Kirisin wuswaa. ¹¹ Kpa Setam u ku ka sun kamia domi sa win bwisikunu yē sãa sãa.

Pɔlun laakari seebu Torasio

¹² Ye na tura Torasio ñ ka Kirisin Labaari Gea kpara, na wa ka Yinnin durom ma swaa man kusiarā n ka sōmburu ko mi. ¹³ Adama nen laakari kun kpune sēɛ yèn sō na ñ negii Titu wa. Yen saabuwa na Torasigibu nōo kana ma na doona Masedoni gia.

Nasara Yesu Kirisi sō

¹⁴ Su Gusunò siara. Domi u ra n sun gbiiye ka nasara yèn sō sa gbinne ka Kirisi. U sun dendimō u ka tōmbu Kirisi giasia yam kpuro nge turare yèn nuburu ta pusa baama. ¹⁵ Geema, beɛ sa sãawa nge turare nubu durorugia ye Kirisi u Gusunò wɛɛmō. Ma ya pusa be ba faaba waamōn mi, ka maa be ba kam kobu dōn mi. ¹⁶ Be ba kam kobu dōn mi, nubu gōgira te ta gōo marumō. Be ba maa faaba waamōn mi, nubu wāarugira te ta wāaru wɛɛmō. Wara tura u ka sōmbu ten bweseru ko. ¹⁷ Sa ñ sãa nge gabu be ba ka Gusunon gari tenkuru mò. Adama, yèn sō Gusunowa u sun gōrima, yen sōna sa gari gerumō ka murafiti sariru win wuswaa nge Kirisin sōmōbu.

Nōo mwɛɛ kpaarun sōm kowobu

3

¹ Gari yi, yi s̄osim̄o ma sa kparam woo kanam̄owa? Sa ko ka tirenu na beɛn mi ni nu sun tusiam̄o nge m̄e gaba ra ko? N kun m̄e, sa ko beɛ bikia i sun tire nin bweseru kua? ² Beɛn tiw̄a i s̄aa beɛn tireru te ba yorua beɛn ḡoruɔ te t̄ombu kpuro ba tuba ma ba gara. ³ Ya s̄osira ma i s̄aa tire te Kirisi u yorua beɛn s̄amburun s̄o. Ba ñ tu yorua ka ankiri, ma n kun ka Gusun̄o Yinni wason Hunde. Ba ñ maa tu yorusi kpee besi s̄oo, ma n kun m̄o t̄ombun ḡorusu s̄oo.

⁴ Toro sin teya sa m̄o Gusun̄on wuswaaɔ saa Kirisin min di. ⁵ Geema, n ñ m̄o sa tii tura su ka gere sa ḡaanu kua ka tii. Ye sa ko kp̄i su ko kpuro, ya weewa Gusun̄on min di. ⁶ Domi wiya u sun dam w̄e su ka ko n̄oo m̄w̄ee kpaarun s̄om kowobu. N̄oo m̄w̄ee te, ta ñ wooda dendim̄o ye ba yorua, ma n kun m̄o Gusun̄on Hunde. Wooda, ḡoɔwa ya ka naam̄o, adama Gusun̄on Hunde w̄aara u ka naam̄o.

⁷ Sanam m̄e ba wooda yorua yoru bii tia tia kpee besi w̄ollo, Gusun̄on yiiko ya s̄osira. Ma M̄owisin wuswaa ya balla sere Isireliba ba kpana bu n̄un m̄eeri baa m̄e balli bi, bu koo doona. Wooda ye, ȳen s̄ambura ka ḡoo naam̄o, ȳa n̄ s̄osira ka yiiko yen bweseru, ⁸ anna a maa yiikon kp̄aaru wa ye Hunden s̄ambura ka s̄osira. ⁹ S̄ambu te ta ra t̄ombu taar̄e w̄e ta n̄ yiiko m̄o, anna a maa s̄amburun yiiko wa te ta ra t̄ombu gem w̄e Gusun̄on wuswaaɔ. ¹⁰ Sa ko mam kp̄i su gere yiiko ye ya gas̄o balla ya ñ ḡaanu tura ka sere t̄egia domi t̄egia ye, ya kp̄aaru bo. ¹¹ Geema, ye ya kun te ȳa ñ kua yiikogia, anna a maa ye ya ko n̄ w̄aa ka baadommaɔn yiiko wa.

¹² Ȳen s̄o sa ȳiyo bini m̄o, yen s̄ona sa gari gerum̄o ka toro sindu. ¹³ Sa ñ s̄aa nge M̄owisi wi u win wuswaa s̄onditia wukiri kpa Isireliba bu ku ka balli kpiribu ge m̄eeri sere ka gen n̄oo. ¹⁴ Ben wira gu. Wee, sere ka gis̄o, b̄a n̄ n̄oo m̄w̄ee gururun tirenu garim̄o, s̄onditia ye, ya ben bwisi berum̄o ya ñ wunare. Domi ya ñ wunare ma n kun wi u ka Kirisi gbinnen mi. ¹⁵ Sere ka gis̄o mam, b̄a n̄ M̄owisin tirenu garim̄o, s̄onditia ye, ya ra n̄ ben bwisi berum̄owa. ¹⁶ Adama nge m̄e Gusun̄on gari gerum̄o, “Sanam m̄e t̄onu u Yinni wuswaa kisi, s̄onditia ye, ya ra wunarewa.” ¹⁷ N sere deema, Yinni wi, u s̄aawa Hunde. Mi maa Yinnin Hunde w̄aa, miya tii m̄ara ra n̄ w̄aa. ¹⁸ Beɛe kpuro, beɛe b̄en wuswaa gbabiara, sa Yinnin yiiko m̄eera. Nge m̄eya sa ka k̄osim̄o su ka Yinni wi weena. Win yiiko maa sosim̄o beɛe s̄oo. Ka gem, Yinnin Hundewa u s̄ambu te m̄o.

Hunden dukia tem m̄ondu s̄oo

4

¹ Gusun̄owa u sun s̄ambu te n̄omu beria win durom s̄o. Yen s̄ona sa ñ mwia kpane. ² Sa daa sekurugia ye ya berua pota sa k̄o. Sa ñ w̄aa ka bwisi k̄osin baa, sa ñ maa Gusun̄on gari s̄iikiam̄o. Adama sa gem terasiam̄owa kpasasa, kpa baawure u n̄ ka ȳe win ḡoruɔ ma geegilba sa s̄aa Gusun̄on wuswaaɔ. ³ Labaari gea ye sa n̄osiam̄o ȳa ñ berua, kam koorebara ya berue. ⁴ Ba ñ naane doke ȳen s̄o handunia yen yinni u ben wiru go. U bu yam ganua bu ku ka Labaari gean yam bururam wa me mu Kirisin yiiko s̄osim̄o. Labaari gea ye, Kirisigia wi u s̄aa Gusun̄o, wasi s̄oo. ⁵ Ka gem, n̄ ñ beɛn tiin gari sa waasu m̄o. Sa gerum̄owa ma Yesu Kirisiwa s̄aa Yinni ma beɛe sa s̄aa beɛn yobu Yesun s̄o. ⁶ Gusun̄o wi u neɛ, yam bururam mu ballio yam w̄akuro, wiya maa win yam bururam ballisia beɛn ḡoruɔ, sa ka win yiiko gia ye ya ballim̄o Kirisin wuswaaɔ di.

⁷ Adama beɛe be sa hunden dukia ye m̄o, sa ye m̄o beɛn wasi s̄oo yi yi s̄aa nge tem m̄ondu kpa dam bakam me, mu n̄ ka s̄aa Gusun̄ogin, n̄ ñ m̄o beɛn tiigim. ⁸ Sa wahala bwese bweseka waam̄o adama sa ñ w̄ok̄onu w̄ara. Sa wurure adama sa ñ kom yaa bie. ⁹ Ba sun n̄oni s̄oɔm̄o adama Gusun̄o kun sun deri.

Ba sun sura adama ba ñ sun go. ¹⁰ Baadommawa sa ra n Yesun goɔ soɔwa besen wasi soɔ kpa win wāaru tu maa ka sōsira besen wasi soɔ. ¹¹ Besen wāaru soɔ baadomma sa wāawa goɔ soɔ Yesun sō kpa win wāaru tu maa ka sōsira besen wasi goɔgii soɔ. ¹² Nge meya goɔ u sɔmburu mɔ beɛe soɔ, adama wāara beɛn mi.

¹³ Besen naane dokebu bu sāa nge yērogibu wi u yorua u neɛ, “Na naane doke, yen sōna na gari gerua.” N n men na, beɛe maa sa naane doke, yen sōna sa gari gerumɔ. ¹⁴ Sa yē ka gem ma wi u Yinni Yesu seeya gōrin di, u koo maa sun seeya ka Yesu sannu kpa u de beɛe ka beɛ su yinna win wuswaaɔ. ¹⁵ Beɛn sōna gāa ni kpuro nu kooramɔ, kpa tɔn dabiru tu durom wa, kpa tu Gusunɔ beɛre wē ka siara bakabu.

Wāaru ka naane dokebun baa

¹⁶ Yen sōna sa ñ mwia kpanamɔ. Baa me besen wasin wāaru ta kpeemɔ besen hunden wāaru ta ra n kpaaru mōwa baadomma. ¹⁷ Besen nɔni swāa kpiriru te ta ñ kpā, ta sun yiiko ye ya ku ra kpe soɔru kuammewa, ye ya nɔni swāa te kpāaru kere. ¹⁸ Domi besen laakari kun wāa ye nɔni waamɔ soɔ ma n kun mɔ ye ya ñ waarɔ. Ye nɔni waamɔ ya ku ra te, adama ye ya ñ waarɔ ya ko n wāawa ka baadomma.

5

¹ Sa yē ka gem ma besen kuru te ta sāa besen wāa yeru tem me soɔ, tɔ n wɔruma, Gusunɔ u sun wāa yeru yiye wɔllɔ te win tii u kua, te ta ko n wāa ka baadomma. Ba ñ tu kue ka noma. ² Ma sa kpasɔ wɔri mɔ tē kuu teni soɔ, domi sa kī gem ka gem su besen wɔllun wāa yee te du. ³ Geema, sà n dua te soɔ, ba ñ koo sun deema yara. ⁴ Domi saa yē kpuro sa wāa kuu temkii teni soɔ sa kpasɔ wɔri mɔ nge wi u sɔmunu soɔwa. N ñ mɔ sa kī bu sun besen wasi temkii wunari, adama sa kīwa bu sun wɔllun wasi sebusia, kpa yi yi sāa goɔgii, wāaru tu yi mwɛ. ⁵ Gusunɔwa u sun kua su ka ye wa ma u sun win Hunde wē nge yeru suna.

⁶ Yen sōna sa wɔrugɔru mɔ baadomma. Sa maa yē ma sanam me sa wāa wasi yini soɔ sa ka Yinnin wāa yeru toma. ⁷ Domi sa sīimɔwa ka naane dokebu, n ñ mɔ ka ye sa waamɔ. ⁸ Sa wɔrugɔru mɔ, sa maa kīru bo su wasi yini deri kpa su da sa n wāa Yinnin mi. ⁹ Sa wasi yini deriwa? Aawo, sa wāawa yi soɔ? Sa kīwa sa n wā win nɔnuɔ. ¹⁰ Domi sa ñ ko ko sa kun yōre Kirisin wuswaaɔ u ka sun siri beɛe kpuro, kpa u ka baawure kasia nge me win kookoosu ne si u kua win wāaru soɔ, ñ n kōsan na, ñ n maa gean na.

Kirisin sun dorasia beɛe ka Gusunɔ

¹¹ Sa Yinnin beɛre yē. Yen sōna sa tɔmbu kōkirimɔ. Adama Gusunɔ u sun yē sāa sāa, na maa yiyo ma beɛn tii i sun yē beɛn gōrusɔ. ¹² Sa ñ besen tii gem wēemɔ kpan beɛn mi. Sa beɛe ayeru wēemɔwa i ka woo kana besen sō, kpa i ka kpī i tɔn be wisi be ba woo kanamɔ wasin sō, n ñ mɔ ye ya wāa gōruɔn sō. ¹³ Sà n laakari bia, Gusunɔn sōna sa sāa me. Sà n maa sāa laakarigibu, beɛn sōna. ¹⁴ Domi Kirisin kīra sun neni, beɛe be sa tuba ma tɔn turo ù n gu tɔmbu kpuron ayerɔ, tɔmbu kpurowa ba gu. ¹⁵ U guwa tɔmbu kpuron ayerɔ kpa be ba wasi ba kun maa ka wāa ben tiin sō ma n kun mɔ win sō wi u gu u seewa ben sō.

¹⁶ Yen sōna sa ñ maa tɔnu mɛerimɔ ka nɔni tɔna. Baa me sa gasɔ Kirisin mɛera ka nɔni tɔna, tē sa ñ maa nɔn mɛerimɔ nge me. ¹⁷ Goo ù n gbinnɛ ka Kirisin u kua tɔn kpaɔ. Gasɔn gāanu doona, wee gāa kpaanu tunuma. ¹⁸ Ye kpuro Gusunɔn min diya ya wee wi u ka win tii sun dorasia Kirisin min di, ma u sun gɔra su ka de gabu bu dora ka wi. ¹⁹ Domi saa Kirisin min di Gusunɔ u tɔmbu kpuro ka

tii dorasia, u ñ ben swaa sarabu garisi, ma u sun dorasia bin gari nōmu sōndia su ka nōasia.

²⁰N n mēn na, sa sāawa Kirisin sōmōbu. N sāare Gusunō win tii u bēē sokumō bēsen min di. Yen sō, sa bēē kanamō ka Kirisin yīsiru, i de i dōra ka Gusunō. ²¹Kirisi wi, wi u kun durum koore, wiya Gusunō u durum sōbi bēsen sō kpa su ka gem wa wi Gusunōn mi yēn sō sa ka Kirisi gbinne.

6

¹Bēse be sa sōmburu mō ka Gusunō sannu, sa bēē kanamō i ku de durom mē i mwa win mi, mu kam ko. ²Domi Gusunō u nēē,

“Na nun swaa daki sanam mē na tōmbu durom kuammē.

Na nun somi faaban tōru.”

Wee, tēra n weene i Gusunōn durom mwa, gisōra faaban tōru.

³Sa ñ kī goo u bēsen sōmburu taare wē. Yen sōna sa ñ gāanu mō ni nu koo tōnu torasia. ⁴Adama bēsen kookoosu kpuro sō sa tii sōsimō geegibu nge mē n ka Gusunōn sōm kowobu weene. Sa tēmana gem gem nōni swāaru sō ka yāaru sō ka wahala sō. ⁵Ba sun sēni sō ba kpēē pirisōm sō. Tōn dabīnu sun seesi. Sa sōma kua sere sa wasira. Sa dom sera. Sa nō bōku. ⁶Sa sōsimō ma sa sāa Gusunōn sōm kowobu ka bēsen wāa dēeraru ka bēsen yēru ka bēsen suuru ka bēsen tōn geeru ka Hunde Dēero, ka kīru te ta ñ murafitiru mō, ⁷ka gem gari ka maa Gusunōn dam. Gem mu sāa bēsen tabu yānu su ka sanna, su maa ka tii yina. ⁸Gaba sun bēere wēemō, gaba maa sun fune wunamō. Gaba bēsen gea gerumō, gaba maa bēsen kōsa gerumō. Ba sun mēera nge wee kowobu baa mē sa gem gerumō. ⁹Ba sun mēera nge be goo kun yē, adama Gusunō u sun yē sāa sāa. Ba sun mēera nge be ba wasikiramō, adama wee sa wāa sa wasi. Ba sun mēera nge be ba sēyasia, adama sa ñ gu. ¹⁰Ba sun mēera nge nuku sankirobu, adama sa ra n nuku dobu mō. Sa sāa nge sāarobu, adama sa tōn dabīnu dukia wēemō. N sāare nge sa ñ gāanu mō, adama sa kpuro mō.

¹¹Sa bēē gari bururasia, bēē Korintigibu. Bēsen gōru ga bēen kīru mō. ¹²Sa ñ bēē bēsen kīru berue, bēeya i sun bēegiru berua. ¹³N n mēn na, na ka bēē gari mō nge nēn bibu, i sun kuo nge mē sa bēē kua. I de bēen gōru ga n bēsen kīru mō.

Kirō būu sōabun sō

¹⁴I ku tii gbinna ka naane doke sarirugibu domi i ñ ka bu weene. Amōna gea ka kōsa ya ko n wāasine. Nge amōna yam bururam ka yam wōkura ko n mēne. ¹⁵Amōna Kirisi ka Setam ba koo ka nōasina. Nge mba naane dokeo ka naane doke sarirugii ba mōasine. ¹⁶Amōna Gusunōn sāa yeru ka būnu ko n ka nō tia sāa. Domi bēera sa sāa Gusunō, Yinni wason wāa yeru nge mē win tii u gerua,

“Kon sina na n wāa ben suunu sō.

Kon ko ben Yinni, kpa bu ko nēn tōmbu.”

¹⁷Yen sōna Yinni u nēē,

“I yario bwese tukunun suunu sōn di.

I ku gāanu baba ni nu disi mō.

Kon bēē wura.

¹⁸Kon ko bēen Baaba.

Bēē maa kpa i ko nēn bii tōn durōbu ka tōn kurōbu.

Yeya Yinni dam kpurogii u gerua.”

7

¹ Nɔɔ mwɛɛ ni kpuro nu s̄awa beɛginu, k̄inasibu. Yen s̄ɔ, su tii s̄arasia saa ḡaanu kpuron di ni nu wasi ka hunde disinu t̄ɛnimɔ, kpa sa n d̄ɛraru sosimɔ Gusunɔn nasiaru s̄ɔɔ.

Pɔlun nuku dobu

² I sun ayeru k̄ɛɛya beɛn ḡɔruɔ. Sa n̄ goo torari, sa n̄ goo kam koosie, sa n̄ maa goo taki di. ³ Na n̄ yeni gerumɔ n ka beɛ taare w̄ɛ, domi na gerua kɔ ma sa beɛn k̄iru mɔ beɛn ḡɔruɔ sa n ka w̄aa sannu, n̄ kun me su ka gb̄i sannu. ⁴ Na tororu soomɔ beɛn s̄ɔ, na maa beɛn s̄ɔ woo kanamɔ. Beɛn n̄n̄i sw̄āaru kpuro s̄ɔ na dam k̄ɛru wa, n̄n̄ ḡɔru ga maa do n sara.

⁵ Saa m̄in di sa tura Masedon̄iɔ sa n̄ w̄ɛre. Sa n̄n̄i sw̄āaru wa baama, gabun mi sannɔsa, beɛn tiin ḡɔruɔ beruma. ⁶ Adama Gusunɔ wi u bw̄ɛɛbw̄ɛɛbu dam k̄ɛmɔ, u dera Titun naara sun dam k̄ā. ⁷ N n̄ mɔ win naaru tona ta sun dam k̄ā, adama ye u maa gerua ma i n̄n̄ dam k̄ā win tii. U maa sun s̄ɔɔwa nge me n̄n̄ waara beɛ n̄n̄i, ka nge me i nuki sankire, ka nge me i ka man suna. Yen s̄ɔna t̄ɛ n̄n̄ nuku dobu sosi.

⁸ Geema, baa me tire te na beɛ yorua ta beɛ nuki sanki, na n̄ ḡɔrusu yiru mɔ t̄ɛ. Na raa kua sanam me na wa ma ta beɛ nuki sanki saa fiiko s̄ɔɔ. ⁹ Adama t̄ɛ n̄n̄ nukura do. N n̄ mɔ ȳɛn s̄ɔ na beɛ nuki sanki, adama ȳɛn s̄ɔ beɛn nuku sankiranu dera i daa k̄ɔsa. Gusunɔ u beɛn nuku sankiranu denda kpa nu kun s̄āa k̄ɔsa. ¹⁰ Domi nuku sankira ni Gusunɔ u dendimɔ nu ra dewa t̄onu u daa k̄ɔsi kpa u faaba wa. Ma nin bwesera ku ra n̄ n̄n̄ daa ȳɛ mɔ. Adama handunian nuku sankirana nu ra ḡɔɔ ma. ¹¹ Gusunɔ u beɛn nuku sankiranu denda. T̄ɛ i m̄ɛrio nge me nuku sankira ni, nu dera i laakari kua ma i ka tii yina, nge me beɛn nukura kun do ma i berum kua, nge me i k̄i i man wa kpa i man wura, nge me i hania m̄ɔ i ka k̄ɔsan kowobu s̄ɛɛyasia. Kpuro s̄ɔɔ i s̄ɔsi ma i d̄ɛre gari yi s̄ɔɔ.

¹² N n̄ m̄ɛn na, sanam me na beɛ tireru yorua, na n̄ tu yorua wi u k̄ɔsa kuan s̄ɔ, n̄ kun me wi ya deeman s̄ɔ t̄ona, adama na tu kuawa n ka s̄ɔsira Gusunɔn wuswaɔɔ nge me beɛn k̄ira n̄ɛ beɛ s̄ɔɔ. ¹³ Yen s̄ɔna sa dam kua. N n̄ maa mɔ dam k̄ɛru t̄ona sa wa, sa maa nuku dobu sosi sanam me sa Titun nuku dobu wa domi beɛ kpuro i win ḡɔru yemiasia. ¹⁴ Baa me na n̄n̄ woo kan̄ɛ fiiko beɛn s̄ɔ, i n̄ man sekuru doke. Nge me sa ra beɛ gem s̄ɔ, nge m̄ɛya beɛn woo kanabu Titun mi bu s̄ɔsira gem. ¹⁵ M̄ɛya maa beɛn k̄ira sosimɔ wi s̄ɔɔ ye u ka yaaye ma beɛ kpuro i n̄n̄ m̄ɛm n̄ɔɔwa ma i n̄n̄ dam koosia ka berum ka diiribu. ¹⁶ N̄n̄ ḡɔru ga do ȳɛn s̄ɔ na beɛ naane s̄āa kpuro s̄ɔɔ.

K̄ɛru ka nuku tia

8

¹ N̄ɛgibu sa k̄i i gia nge me Gusunɔn durom mu s̄ɔsira Yesun yigbenu s̄ɔɔ Masedon̄iɔ. ² Ba laakari m̄ɛriibu wa n̄n̄i sw̄āaru s̄ɔɔ. Adama ben nuku doo bakabu dera ba k̄ɛru w̄ɛ ka nuku tia, baa me ben s̄āara kp̄ā. ³ Na bu seeda diiya ma ba w̄ɛ ka ben ḡɔru k̄iru m̄ɛn n̄ɔru ba koo kp̄i, ba mam w̄ɛ n kere me. ⁴ Ba sun suuru kana gem gem su ka de ba n̄ bonu m̄ɔ s̄ombu teni s̄ɔɔ naane dokeobun s̄ɔ. ⁵ N kooro n kere ye sa raa ȳiyɔ. Ba gina ben tii Yinni w̄ɛ, ba sun wiru kp̄iia ka Gusunɔn k̄iru. ⁶ Yen s̄ɔna sa Titu kana u da beɛn mi u durom m̄ɛn s̄omburu dakura nge me u raa gb̄ia u tu torua. ⁷ I dam m̄ɔ kpuro s̄ɔɔ, naane dokebu ka gari gerubu ka ȳɛru ka hania baka ka beɛn k̄iru te i m̄ɔ. Yen s̄ɔna sa k̄i i n maa dam m̄ɔ durom s̄ombu te s̄ɔɔ.

⁸ Na ñ bɛɛ yiiremɔ, adama gabun haniawa na bɛɛ sɔɔmɔ kpa i ka bɛɛn kīrun gem mɛɛri nge mɛ mu nɛ. ⁹ Domi i bɛɛn Yinni Yesu Kirisin durom yɛ, wi u s̄aa dukiagii ma u tii kua s̄aaro bɛɛn s̄s̄ kpa win s̄aa te, tu ka bɛɛ ko dukiagibu.

¹⁰ Yen s̄s̄, na bɛɛ nɛn bwisikunu s̄s̄mɔ gari yi s̄s̄. N wā i da wuswaaɔ ka ye i ginakuu torua, bɛɛ be i gabu gbiiya s̄ambu te s̄s̄, n ñ mɔ ten kobu t̄na adama ka maa ten kīrɔ. ¹¹ N n mɛn na, i s̄ambu te dakuro t̄ɛ. Nge mɛ i ḡɔru doke i ko ka kīru, i maa dakuro ka kīru nge mɛ bɛɛn m̄ara nɛ. ¹² Domi ñ n ka kīru wɛ, wunɛn tiin m̄ara Gusunɔ ra mɛɛri u ka mwa, n ñ mɔ goon m̄aru.

¹³ Na ñ kī i w̄ari yāaru s̄s̄ gabun alafian s̄s̄, adama n weenɛwa m̄aru ta n nɛ. ¹⁴ Saa yeni s̄s̄ bɛɛn m̄ara kp̄a. Yen s̄s̄, i ko kp̄i i bu somi be ba yāaru m̄, kpa bɛɛ ñ n da maa yāaru barɔ, ben m̄aru t̄a n kp̄a, bu ka kp̄i bu bɛɛ somi. Nge mɛya m̄aru ta ko n ka nɛ. ¹⁵ Nge mɛ Gusunon gari gerua, “Wi u gura n kp̄a u ñ saka sare. Wi u maa gura fiiko u ñ saka k̄amiɛ.”

Titu ka win kpaasibu

¹⁶ Su Gusunɔ siara wi u dera Titu u bɛɛn kīru m̄ nge mɛ bɛɛn tii sa m̄. ¹⁷ Domi u bɛɛn yiirebu wura, win hania ya mam kp̄a sere u ḡɔru doke win tii u da bɛɛn mi. ¹⁸ Sa maa bɛɛsegii goo ḡarimɔ ka wi sannu wi Yesun yigbɛnu kpuro nu siaramɔ Labaari gean s̄amburun saabu. ¹⁹ Yen biru Yesun yigbɛnu nu maa n̄n ḡɔsa u ka sun ȳsiriri bɛɛn sanum mɛ s̄s̄, su ka durom s̄ambu te ko kpa Yinnin tiin yiiko ka bɛɛn kīru tu s̄s̄sira.

²⁰ Sa kookari m̄ kpa goo u ku raa sun taare wɛ gobi beke yin n̄nubun s̄s̄ yi ba sun n̄mu berie. ²¹ Sa kī su ḡaa geenu ko, n ñ m̄ Yinnin n̄ni s̄s̄ t̄na adama ka maa t̄mbun mi.

²² Sa bu ḡariɔ ka bɛɛsegii goo kpam win laakari sa mɛɛra n̄n dabinu, sa maa wa u s̄aa haniagii. Adama t̄ɛ win hania ya sosi ȳn s̄s̄ u bɛɛ naanɛ s̄aa gem gem. ²³ N n Titun s̄n na, u s̄aa n̄n beruse wi u ka man s̄amburu m̄ bɛɛn suunu s̄s̄. N n maa be ba n̄n ȳsiririma s̄n na, ba s̄aa Yesun yigbɛnun ḡorobu be ba Kirisi bɛɛɛ wɛɛmɔ. ²⁴ Yen s̄s̄, i bu s̄s̄sio ma i bu kī ka gem, kpa Yesun yigbɛnu nu n ȳɛ ma sa gem m̄ su ka woo kana bɛɛn s̄s̄.

Somiru naanɛ dokeobun s̄s̄

9

¹ N ñ maa s̄aa tilasi n ka bɛɛ tireru yorua somirun s̄s̄ te ba naanɛ dokeobu m̄risiammɛ. ² Domi na bɛɛn kīru yɛ, na maa Mased̄nigibu woo kanɛ bɛɛn s̄s̄ na nɛɛ, naanɛ dokeo be ba w̄aa Gerekiban temɔ ba somirun s̄s̄ru kpa saa ginakun di. Bɛɛn hania ya ben dabiru kookari koosia. ³ Ka mɛ, na bɛɛ bɛɛsegii beni ḡariammɛ kpa bɛɛn woo kanabu bɛɛn s̄s̄ gari yini s̄s̄ bu ku ko kam. Na kī i n s̄s̄ru s̄aa nge mɛ na gerua. ⁴ N kun mɛ, Mased̄nigibu gabu b̄a n man ȳsiririma, ma ba deema i ñ s̄s̄ru s̄aa, sekura koo sun mwa bɛɛn toro sin ten s̄s̄. Kaa maa sere gere bɛɛ? ⁵ Yen s̄na n man w̄ɛre n bɛɛsegii beni kana bu man gbiiya bɛɛn mi bu ka k̄ɛ geeru s̄s̄ru ko t̄n n̄o mwɛɛru i kua k̄o. Nge mɛya ta ko ta n yii kpa tu s̄s̄sio ma i wɛɛmɔ ka kīru, n ñ m̄ ka ḡɔru swiini.

⁶ I n ȳɛ ma wi u duura fiiko, fiikowa u koo ḡɛ. Wi u maa duura n kp̄a, u koo ḡɛ mu n kp̄a. ⁷ N n mɛn na, n weenɛ baawure u wɛ nge mɛ u ḡɔru doke, n ñ m̄ ka ḡɔru swiini, ñ kun mɛ, ka tilasi. Domi wi u wɛɛmɔ ka nuku tia, Gusunɔ u ȳɛro kī. ⁸ U koo maa kp̄i u bɛɛ durom bwese bweseka kpuro wɛ n banda kpa i

n ka baayere kpuro mɔ baadomma yèn bukata i mɔ, kpa n maa bɛɛ tia n kpā i ka sɔm geenu kpuro ko. ⁹Nge mɛ Gusunɔn gari yi gerumɔ,
 “U win dukia tɔmbu yabua.

U s̄arobu k̄ɛnu w̄ɛ ka nuku tia.

Win gem mu ko n wāawa ka baadommaɔ.”

¹⁰Gusunɔ wi u wuko bweseru w̄ɛmɔ u duure, ka d̄ianu u ka di, wiya u koo bɛɛ bweseru kpuro w̄ɛ tɛn bukata i mɔ, kpa u tu kpiisia, kpa b̄ɛɛn gem mu bii dabinu ma. ¹¹U ko n da b̄ɛɛ dukia w̄ɛ ye ya koo turi i ka k̄ɛru w̄ɛ baadomma ka nuku tia. Tɔn dabinu koo maa Gusunɔ siara b̄ɛɛn k̄ɛnun s̄ɔ. ¹²Domi sɔmbu te i mɔ ta naanɛ dokeobun bukata yibiamɔ. N n̄ ye tɔna, ta maa derimɔ tɔn dabinu nu Gusunɔ siaramɔ. ¹³Sɔmbu tera ta koo s̄ɔsi nge mɛ i s̄aa kpa dabiru bu ka Gusunɔ b̄ɛɛrɛ w̄ɛ b̄ɛɛn mɛm nɔɔbun s̄ɔ bi i ka Kirisin Labaari gea naanɛ doke. Ba koo maa n̄n b̄ɛɛrɛ w̄ɛ yèn s̄ɔ i b̄ɛɛn m̄ru b̄onu kua ka nuku tia ka be, ka maa tɔmbu kpuro. ¹⁴Ba koo b̄ɛɛ kanaru kua ka k̄ii bakaru durom bakam mɛn s̄ɔ mɛ Gusunɔ u b̄ɛɛ kua. ¹⁵Su Gusunɔ siara win k̄ɛrun s̄ɔ te ta n̄ ka nɔɔ gerurɔ.

Pɔlu ka tii yinamɔ

win sɔmburun s̄ɔ

10

¹Nɛ Pɔlu nɛn tiiwa na ka b̄ɛɛ yā, nɛ wi ba nɛɛ na ra tii kawɛ n̄ n wāa b̄ɛɛn mi, kpa na n ka b̄ɛɛ w̄ɛrugɔ gari m̄ɔ n̄ n ka b̄ɛɛ toma. Na b̄ɛɛ kanamɔ ka Kirisin daa laakari t̄ɛrugia ka win tɔn geeru, ²i ku de n ka b̄ɛɛ w̄ɛrugɔ gari ko sanam mɛ ko na n wāa b̄ɛɛn mi. Domi na ȳɛ ma kon kp̄i n bu w̄ɛrugurɔ s̄ɔsi be ba gerumɔ sa s̄iimɔwa ka wasin baa. ³Geema sa wāa wasi s̄ɔɔ, adama sa n̄ tabu m̄ɔ ka wasin tabu yānu. ⁴Domi tabu yān̄ ni sa ka tabu m̄ɔ, nu n̄ s̄aa handuniagin̄u, nu s̄aawa Gusunɔn tabu yān̄ damgin̄u ni nu ra gb̄aranu suriri. Sa tɔnun bwisiku torarugin̄u kpeerasiamɔ, ⁵ka tii suabu kpuro bi tɔmba m̄ɔ bu ku ka Gusunɔ gia. Sa tɔmbun bwisikunu kpuro d̄ɔɔrɛ m̄ɔ nu ka wa nu Kirisi mɛm nɔɔwa. ⁶Sa maa s̄ɔɔru s̄aa su ka mɛm nɔɔ sarirugii baawure s̄ɛyasia sanam mɛ b̄ɛɛ kpuro i mɛm nua.

⁷I ku yam m̄ɛri w̄ɛru w̄ɛrukum. Goo ù n tii garisi Kirisigii, u maa yeni bwisikuo win tii s̄ɔɔ. Nge mɛ wi, u s̄aa Kirisigii, meya b̄ɛsɛn tii sa maa s̄aa Kirisigibu. ⁸Domi na n̄ sekuru wasi, baa nɛn woo kanabu b̄u n kp̄ɛa fiiko woodan s̄ɔ ye Yinni u sun w̄ɛ su ka b̄ɛɛ t̄asisia, n̄ n̄ m̄ɔ su ka b̄ɛɛ sura. ⁹Na n̄ k̄i n̄ s̄aare nge na b̄ɛɛ narumɔ ka nɛn tirenu. ¹⁰Domi ba n̄ɛɛ, nɛn tirenu b̄ɔɔbu, nu maa s̄ɛ, adama n̄ n̄ wāa b̄ɛɛn suunu s̄ɔɔ na n̄ dam m̄ɔ, nɛn gari geru gerusu kun maa b̄ɛɛrɛ m̄ɔ. ¹¹Wi u yeni gerumɔ u n̄ ȳɛ ma ye sa yorumɔ tirenu s̄ɔɔ sanam mɛ sa toma, tia yera mi ka ye sa ko ko sanam mɛ sa wāa mi.

¹²Geema, sa n̄ k̄ak̄ɔ su ka bu tii ȳiisina, n̄ kun mɛ su ka bu tii weesina be ba ben tiin gea gerumɔ. Ba n̄ bwisi m̄ɔ domi ba ben tiin ȳiirutia kua bu ka tii ȳiire, ba maa ben tii tiinɛ weesinamɔ. ¹³Sa n̄ woo kanamɔ ḡaanun s̄ɔ ni nu kun wāa b̄ɛsɛn sɔmburun ayɛrɔ, adama sa ko kp̄i su woo kana b̄ɛsɛn sɔmburun swaa s̄ɔɔ ye Gusunɔ u sun sure ye ya ka sun da sere b̄ɛɛn mi. ¹⁴Sa n̄ b̄ɛsɛn sɔmburun swaa sare, yèn s̄ɔ sa tura sere b̄ɛɛn mi. Domi ka gem sa tura b̄ɛɛn mi sa ka b̄ɛɛ Kirisin Labaari gea naawa. ¹⁵Nge meya sa n̄ b̄ɛsɛn sɔmburun swaa saramɔ, sa n̄ maa woo kanamɔ gabun sɔmburun s̄ɔ. Adama sa ȳiio ma b̄ɛɛn naanɛ dokebu koo sosi kpa su kp̄i su sɔmburu ko te ta teni dam kere b̄ɛɛn suunu s̄ɔɔ sa kun swaa sare ye Gusunɔ u sun sure. ¹⁶Yen biru sa ko kp̄i su ka Labaari gea sara

bɛɛn wuswaaɔ kpa sa kun woo kanamɔ gabun sɔmburun sɔ te siba kua ben tiin ayerɔ.

¹⁷ Nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ, “Wi u woo kanamɔ u woo kanɔ Yinnin sɔ.”

¹⁸ Domi n n̄ mɔ wi u win tiin gea gerumɔwa, ba koo siara sere win gea Yinni u gerumɔ.

Pɔlu ka gɔro weesugibu

11

¹ Na kī i ka man temana nɛn wiiraru sɔɔ fiiko. Geema, i ka man temane. ² Na nisinu mɔ bɛɛn sɔ ni nu wee Gusunɔn min di, domi i s̄aa nge wɔndia wi u kun durɔ yɛ, wi na durɔ turo k̄a. Durɔ wiya Kirisi. ³ Adama nge mɛ waa ya Efa torasia ka yen bwisi weesugii, na wurure bɛɛn bwisikunu nu ku raɔ ko k̄sunu kpa nu gɔsira nu doona saa naanɛn di ye i mɔ bɛɛ ka Kirisin gbinnaa sɔɔ. ⁴ Domi i ku ra yine goo ù n na u bɛɛ Yesu tukon gari sɔmɔ. I maa sɔɔru s̄aa i ka hunde tuka mwa ye i n̄ daa mwɛ. I kpm̄ kī i labaari tuka wura ye i n̄ daa wure.

⁵ Na tamaa ḡaanu sari n̄ sɔɔ bɛɛn gɔro gisonko be, ba man kere. ⁶ Baa mɛ gari geru gerusu ka man sɛ, n̄ n̄ mɔ na ȳɛru bie nge mɛ sa bɛɛ s̄ɔsi kpasasa kpuro sɔɔ.

⁷ Ye na bɛɛ Gusunɔn Labaari gea n̄ɔsia na n̄ k̄siaru garu mwɛ. Na tii kawa n ka bɛɛ sua w̄ollɔ. Ye na kua mɛ na torawa? ⁸ Na dera Yesun yigbenu ganu man gobi k̄asia. Na sibu begia mwaari n ka bɛɛ somi. ⁹ Sanam mɛ na w̄aa bɛɛn mi, n̄ n̄ ḡaanun bukata mɔ, n ku ra ka ko bɛɛn goon s̄amunu, domi bɛɛgii be ba na Masedɔnin di ba ka man ye kpuro naawa ȳɛn bukata na mɔ. Na tii n̄enua kpuro sɔɔ kpa na kun s̄aa bɛɛn s̄amunu. Meyɔ ko na n̄ maa tii n̄eni. ¹⁰ Ka Kirisin gem mɛ mu w̄aa n̄e sɔɔ, na bɛɛ s̄ɔmɔ ma goo sari wi u koo man yinari n woo kana gari yinin s̄ɔ Gerekiban tem kpuro sɔɔ. ¹¹ Mban s̄na. I tamaa na n̄ bɛɛ kī? Gusunɔwa yɛ.

¹² Nge mɛ na m̄ɔ t̄ɛ, meya ko na n̄ m̄ɔ kpa n bu swaa gane be ba kasu bu woo kana bu n̄ɛɛ, bɛɛɛ ka be, sa s̄aawa tia. ¹³ Domi t̄ɛn be, ba s̄aa gɔro weesugibu, be ba ra gabu n̄ni w̄ɔke, ma ba tii sokumɔ Kirisin gɔrobu. ¹⁴ Ḡaanu sari mi, ni nu biti m̄ɔ domi Setam tii koo kp̄i u tii ko nge yam bururam gɔrado. ¹⁵ N n̄ m̄ɛn na, biti gaa sari win s̄am kowobu b̄a n̄ tii kua nge gem s̄am kowobu. Adama ba koo ben are wa nge mɛ ben kookoosu s̄aa.

N̄ni sw̄aa te Pɔlu wa

win gɔra sɔɔ

¹⁶ Na kpm̄ gerumɔ goo u ku man m̄ɛeri nge wiiro. Adama i n̄ man m̄ɛera wiiro, i man wuro nge mɛ, kpa n̄e maa n woo kana fiiko. ¹⁷ Ye kon gere t̄ɛ, ya n̄ wee Yinnin min di. Adama na ye gerumɔwa ka toro sindu domi na ȳɛ ma kon kp̄i n woo kana. Na gari gerumɔ nge wiiro. ¹⁸ Ȳɛn s̄ɔ gabu dabɛnu ba wasin s̄ɔ woo kanamɔ, n̄ɛn tii kon maa woo kana. ¹⁹ Bɛɛ be i bwisi mɔ, i ra ka wiirobu temane. ²⁰ I maari ba bɛɛ kuammɛ nge yobu, ma ba bɛɛ gb̄enimɔ ma ba bɛɛ taki dimɔ ma ba bɛɛ gemmɔ ma ba bɛɛ baari soomɔ. ²¹ Sekura man m̄ɔ n̄ ka bɛɛ s̄ɔ ma dama n̄e na kun m̄ɔ n̄ ka bɛɛ kua mɛ.

Ka mɛ, goo ù n̄ toro sindu m̄ɔ na maa m̄ɔ n̄ɛn tii. Na gari saarimɔ nge wiiro. ²² Ba s̄aa Yuuba? Meyɔ maa n̄ɛn tii. Ba s̄aa Isireliba? Meyɔ maa n̄ɛn tii. Ba s̄aa Aburahamun bweseru? Meyɔ maa n̄ɛn tii. ²³ Ba s̄aa Kirisin s̄am kowobu? Na bu kere te sɔɔ. N̄ɛn gari yi, wiira gariya. Na s̄omburu kua na bu kere, ba man p̄iris̄am doke n bu kere, ba man seni so na n̄ yen geeru ȳɛ. N̄ɛn dabɛnu na ḡɔɔ turuku kua. ²⁴ N̄ɛn n̄ɔbuwa Yuuba ba man seni n̄ɔ weeru tia sari so. ²⁵ Ba

man dāa so tia tian nōn ita. Ba man kpenu kasukure nōn teeru. Nōn itawa bēsen goo ga nim diira, ma nōn teeru na wōri nim sōo na wāa mi bururun di sere sisiru bururu. ²⁶ Nēn sanum dabinu sōo na ra n wāa kari sōo daa bakanun sō ka swaa diobun sō, gaso nēn tiin bweseru sōo, gaso tōn tukobun mi, gaso wuu sōo, gaso ghaburu, gaso nim wōku sōo, gaso maa be ba sāare naane dokeobun mi. ²⁷ Na sōm damginu kua, na maa wahala wa. Na dom sera nōn dabinu. Na gōoru ka nim nōru wa. Na dīanu bia nōn dabinu. Wooru ka terera man deema. ²⁸ Ye ya tie na n yen gari mō ma n kun mō gari yi na sōowa baadomma, yiya Yesun yigbenu kpuron bwisikunu. ²⁹ Goo ù n dam bie na ra n maa dam biewa. Bà n goo sokurasia, n da man meniwa.

³⁰ Yà n kua tilasi n ka woo kana, nēn dam sarirun sōna kon woo kana. ³¹ Gusunō, Yinni Yesun Baaba, wi n weene bu siara ka baadommao, u yē ma na n weesu mō. ³² Sanam mē na wāa Damasiō, wuu yēro wi sina boko Aretasi u yi, u dera ba wuun kōnnosu kēnu bu ka man mwa. ³³ Adama ba man yara saa gbāarun fēnentin di ka bireru. Nge mēya na ka nūn kisirari.

Kāsinu ka sōosi ni Pōlu wa

12

¹ Na n kon ko na kun woo kane baa mē n n wā. Tē kon kāsinu ka sōosinun gari ko ni Yinni u man sōosi. ² Na Kirisigii goo yē wi ba suare sere Gusunō wollo n wōo wōkura nne tura giso. Ba tē wi suawa ka gem? Nge u kāsawa. Gusunō turowa yē. ³ Mēya na yē ma ba durō wi sua sere Gusunōn mi. Na maa wure na gerumō, ba nūn suawa ka gem? Nge u kāsawa. Gusunō turowa yē. ⁴ Miya u gari nua yi yi n weene tōnu u gere, yi u n maw kpē u gere. ⁵ Kon durō win sō woo kana. Adama na n nēn tiin sō woo kanamō, ma n kun mō nēn dam sarirun sō. ⁶ Baa nà n woo kanabu kī, na n kon ko wiuro domi geeya kon gere. Adama na n wuramō n woo kana kpa goo u ku raan man mēeri n kere nge mē u man waamō, n kun mē, nge mē u nōomō nēn nōon di.

⁷ Adama n ku ka tii sua sōosi nīn kpāarun sō, bararu gara man wōri nge sāka nēn wasi sōo. Ta na nge Setam sōmō tu ka man so kpa tu man yinari n tii sua. ⁸ Na Yinni kana tia tian nōn ita bara ten sō u ka man tu wunari. ⁹ U man wisa u nē, win durom mu man tura domi win dam mu ra sōosire sanam mē na n dam mō. N n mēn na, na kīru bō n ka nēn dam sariru woo kana kpa Kirisin dam mu n man wāasi. ¹⁰ Yen sōna na nuku dobu mō dam sariru sōo ka wōma ka nuku sankiranu ka nōni swāaru, ka maa wururabu ye na sōowa Kirisin sō. Domi sanam mē na n dam mō, sanam mēya na sāa damgii.

Pōlu u ka Korintigibu wurure

¹¹ Na gari mō nge wiuro, adama tilasiwa i man kua. Bēya n weene i nēn gea gere. Domi baa nà kun sāa gāanu, bēen goro gisonko be, ba n man kere. ¹² Kookoo si su sōosimō ma na sāa goro, su kōora bēen suunu sōo ka suuru baka. Siya yīrenu ka sōm maamaakigia ka sōm damginu. ¹³ Mba sōora i n somiru wa ta tura nge Yesun yigbenu ganu ma n kun mō ye na kun kue bēen sōmunu baasi. I man tora te suuru kuo.

¹⁴ Wee na sōoru kpa n ka kpam na bēen mi nōn itase, na n kon maa ko bēen sōmunu. Bēya na kī, n n mō bēen gobi. Domi n n bibun baa bu ka gobi kasu yi ba koo ka ben mōwōbu nōri, mōwōbun baawa bu ka ben bibu nōri. ¹⁵ Nēn nuku doba n ka nēn mōru kpuro di kpa n ka nēn tii ti dendi bēen hunden sō. Nà n bēe kīa n kpēa, kī te i man kī ta koo kaarawa?

¹⁶ I wura ka gem ma na n kue bēen sōmunu adama gaba nēe na bwisi mō, na bēe taki di. ¹⁷ Nge na bēe diwa saa be na bēe gorian turon min di? ¹⁸ Nēna na

Titu kana u da beɛn mi. Ka beɛgii wi sanna, na bu gɔra. Titu u beɛ taki di? N ñ gā teena sa naa gire nɛ ka wi? Sa ñ kookoo teesu kue?

¹⁹ I tamaa tɛɛbun di sa ka tii yinamɔwa beɛn wuswaaɔ? Aawo, n ñ me, nɛn kīnasibu. Gusunɔn wuswaaɔwa sa gari gerumɔ nge me Kirisi u kī kpa i ka tāsī. ²⁰ Na wurure sanam me kon turi beɛn mi, kpa na kun beɛ deeme nge me na kī, beɛ maa, kpa i kun man wa nge me i kī. Na wurure sannɔsun sɔ ka nisinu ka mɔru ka kinɛnu ka wɔnnaa ka tɔn wīnu ka tii suabu ka nɔɔ nɛɛ sariruru. ²¹ Na wurure Gusunɔ u ku raa man kawɛ beɛn wuswaaɔ sanam me kon kpam na beɛn mi, kpa n ku ra swī tɔn dabirun sɔ be ba raa tora ma ba ñ gɔru gɔsie saa ben daa disinugian di, ka kɔɔ mennabu tantanaru sɔɔ, ka daa bereteke ye ba ra raa ko.

Kirɔ dāaka ka tɔbiribu

13

¹ Nɔn itasewa na sisi beɛn mi. Nge me Gusunɔn gari gerumɔ, “Mɛm me ba koo tɔnu sie kpuro, n weene tɔnu yiru ñ kun me tɔnu ita bu mɛn seeda di.” ² Kon bu kirɔ ko be ba raa tora ka be ba tie kpuro. Na mam bu koore kɔ sanam me na wāa beɛn mi nɔn mɛɛruse. Na maa wure na mɔ ye na wāa n toma. Sanam me kon kpam na beɛn mi kon sɛsia. ³ I kī n beɛ sɔɔsi ma Kirisi gari gerumɔ nɛn min di. N ñ mɛn na, i ko i wa. N ñ mɔ Kirisi sāa dam sarirugii beɛn mi, u win dam sɔɔsimɔwa beɛn suunu sɔɔ. ⁴ Geema, ba nùn kpore dāa bunanaru sɔɔ win dam sarirun sɔ, adama u wasi Gusunɔn dam saabu. Sa maa sāa dam sarirugibu beɛɛ ka win gbinnaa sɔɔ, adama sà n na beɛn mi, i ko wa ma sa wasi ka wi Gusunɔn dam saabu.

⁵ I laakari koowo kpa i tii wɛɛri i wa i n naane doke ka gem. I ñ tuba ma Yesu Kirisi wāa beɛ sɔɔ? Nge i wa ma i ñ tura me. ⁶ Ka me, na yīiyɔ i ko tubu ma beɛɛ sa tura ka gem. ⁷ Sa Gusunɔ kanamɔ i ku ka kɔsa gaa ko. N ñ mɔ sa kī su sɔɔsi ma sa tura, adama gea sa kī i n da ko, baa ñ n sāare nge beɛɛ sa kpana. ⁸ Domi sa ñ dam mɔ su ka gem kɔsa kua, ma n kun mɔ su mu gea kua. ⁹ Beɛn nukura ra n do sà n kua dam sarirugibu sanam me i sāa damgibu. Mɛya maa sa bikiamɔ beɛn kanaru sɔɔ i ko tɔn yebunu. ¹⁰ Yen sɔna na beɛ yoruammɛ min di na toma, kpa nà n tunuma, n ku ka beɛ sɛsia ka wooda ye Yinni u man wɛ n ka beɛ tāsīsia, n ñ mɔ n ka beɛ sura.

¹¹ Tɛ nɛgibu, i n nuku dobu mɔ. I kookari koowo i ka ko tɔn yebunu i n dam kɛɛnamɔ. I nɔɔ tia koowo, i n wāa alafia sɔɔ. Gusunɔ u ko n wāa ka beɛ, wi, wi u sāa kīrugii ka alafiagii.

¹² I tɔbirinɔ ka kīru.

Naane dokeobu kpuro ba beɛ tɔbura.

¹³ Yinni Yesu Kirisin durom ka Gusunɔn kīru ka Hunde Deeron mennabu n ka beɛ kpuro wāa.

TIRE TE PŌLU U GALATIGIBU KUA

Galatigiba Pōlu u tire te kua. Galatin tem mu kpā. Gisō, tem meya ba sokumō Turuki. Pōluwa u gbia u waasu da tem mi, Gorobun Kookoosu wiru 13 ka 14. Yen biru, Yuu gaba na ba bu sōsi tukunu sōsimō ni nu sāa Yuuban deemaa. Niya, bango kobu ka woodan mem nōbu. N deema Pōlu u raa Galatigibu sōwa tokereke ma goo sari wi u koo win toranun suuru wa Gusunōn mi ma n kun mā yēro u gōru gōsia ma u Yesu naanē doke. Ye Pōlu u nua ma naanē dokeobu ba wuramō Yuuban sōsi ni sō, yera biti nūn mwa too, wiru 1:6 ka 4:20. Yen sōna u tire teni yorua ka mōru u ka bu kirō ko Yuuban sōsi nin sō. Domi sōsi nin bweseru nu n sāa Gusunōginu.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-5.
2. Labaari Gea ya sāawa tia, wiru 1:6-10.
3. Pōlu u ka tii yinamō, wiru 1:11n di sere wiru 2:21.
4. Naanē dokebu ka Gusunōn durom sōna tōnu u koo gem wa, wiru 3n di sere wiru 4.
5. Naanē dokeon tii mōru, wiru 5:1n di sere wiru 6:10.
6. Kirō dāaka ka tōbiribu, wiru 6:11-18.

Tōbiribu

¹⁻⁵ Bēē Yesun yigbenugibu, bēē be i wāa Galatin temō, nē ka bēēgibu kpuro be sa wāa sannu, sa bēē tōbura. Gusunō Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēē durom kua kpa bu bēē alafia kē. Yesu Kirisi wi, u tii wē besen toranun sō u ka sun wōra saa handunia kōsa yen nōman di, Gusunō besen Baaban kīru sō. Wiya u yiiko mō sere ka baadomma. Ami.

Nēna Pōlu. Yesu Kirisiwa u man soka n ka ko win gōro, wi ka Gusunō Baaba, wi u nūn seeya gōrin di. N n mō tōmba ba man soka, nēn sokura kun nē saa tōnu goon min di.

Labaari gea gaa maa sari

⁶ N man biti kua, wee, i yēro derimō fuuku fuuku wi u bēē soka ka Kirisin durom, ma i kī i Labaari gea gaa swīi. ⁷ Sā n gem gerumō, Labaari gea gaa maa sari. Gaba gesi bēēn laakari burisinamōwa, ma ba kī bu Kirisin Labaari gea gōsia. ⁸ Adama baa besen tii, n kun mē gōrado wi u na wōllun di, n bēē Labaari gea tuka waasu kua, ye ya n sāa ye sa bēē sōwa bu nūn bōrusio. ⁹ Sa raa gerua, na maa wure na gerumō, goo n bēē gari tuki waasu kua yi yi n sāa yi i mwa kō, bu nūn bōrusio.

¹⁰ Na tōnun siarabu kasu ka gari yini? Aawo, Gusunōn siaraba na kī. Na kookari mō n ka ko ye n koo tōmbu dore ro? Aawo. Nā n kī n ko sere ka tē ye n tōmbu doremō, na n ko na n sāa Kirisin yoo.

Nge mē Pōlu u ka kua gōro

¹¹ Nēgibu, na bēē sōmō ma Labaari gea ye na kparamō ya n sāa tōnugia. ¹² Na n ye mwē tōnun min di, goo kun maa man ye keu kue, Yesu Kirisiwa u man ye sōsi.

¹³ I nua nge mē nēn wāara raa sāa sanam mē na Gusunō sāamō nge mē Yuuba ba ra ko. Na ra n Gusunōn yigberu nōni sōmō n banda n ka tu kam koosia.

¹⁴ Nēn sikadoban komarun kīrun sōna na nēn Yuusi dabiru gbiiri Yuuban sāaru sō be ba sāa nēn saaraba.

¹⁵ Adama Gusunɔ u man gɔsa ba sere man mara ma u man soka win durom sɔɔ. ¹⁶ Ma sanam mɛ u gɔru doke u man win Bii sɔɔsi kpa n ka tɔn tukobu win Labaari gea waasu kua, na n̄ de tɔmbu gabun mi bu ka man bwisi kɛ. ¹⁷ Na n̄ maa de Yerusalemuɔ n ka bu wa be ba gbia ba kua Yesun gɔrobu na sere kua gɔro. Adama na yande dawa Daarububan tem sɔɔ. Min diya na maa wura Damasiɔ. ¹⁸ N tɛ n kua wɔɔ ita na sere Yerusalemu da n ka Piɛɛ gia, ma na sina win mi sɔɔ wɔkura nɔɔbu. ¹⁹ Na n̄ maa gɔro goo wa mi, ma n kun mɔ Yakɔbu, Yinnin wɔnɔ.

²⁰ Ye na yorumɔ, gema. Gusunɔwa sɔa nɛn seedagii n̄ n weesu mɔ.

²¹ Yen biru na Sirin tem da ka Silisin tem. ²² Sanam mɛ, Kirisin yigbɛ ni nu wɔa Yudeaɔ nu n̄ gina man waare. ²³ Ba gesi nua ma wi u raa bu nɔni sɔɔmɔ, u tɛ Yesun faaban gari waasu mɔ, yi u raa kɔ̄ u kam koosia. ²⁴ Ma ba Gusunɔ siara nɛn sɔ.

Pɔlu ka gɔro be ba tie

2

¹ Wɔɔ wɔkura nɛn biru ma sa kpa m wura Yerusalemuɔ, nɛ ka Baanabasi. Sa maa Titu sua u ka sun da. ² Na da yɛn sɔ Gusunɔ u man sɔɔsi ma n weenɛ n da. Nɛ ka wirugibu tɔnawa sa mɛnna, ma na bu Labaari gean gari tubusia yi na ra tɔn tukobu waasu kue, domi na n̄ kɔ̄ nɛn sɔmburu te na raa kua, n̄ kun mɛ te na mɔ tɛ, tu kam ko. ³ Baa mɛ Titu nɛn kpaasi u sɔa Gerɛki, ba n̄ n̄n tilasi kue u ka bango ko. ⁴ Adama tɔmbu gabu be ba n̄ sɔa begibu ka gem, ba dua bɛsɛn wuura ma ba kɔ̄ bu n̄n bango ko. Ba na gbɛnum nge karumɔtɔ kowobu bu ka bɛsɛn tii mɔru mɛeri te Kirisi Yesu u sun wɛ. Ba kɔ̄wa su wure su ko yobu. ⁵ Adama sa n̄ ben gari wure baa fiiko yɛn sɔ sa kɔ̄ Labaari gean gem mu n wɔa bɛɛn suunu sɔɔ.

⁶ Ma be ba sɔare wirugibu, n̄ n̄ man gɔanu sɔa ye ba sɔa domi Gusunɔ kun tɔnun wuswaa mɛera. Wirugii be, ba n̄ man gari gɛɛ sosie. ⁷ Adama ba wa ma Gusunɔ u man Labaari gea nɔmu sɔndia tɔn tukobun sɔ nge mɛ u Piɛɛ ye nɔmu sɔndia Yuuban sɔ. ⁸ Domi wi u Piɛɛ dam wɛ u ka ko gɔro Yuuban sɔ, wiya maa man dam wɛ n ka ko gɔro tɔn tukobun sɔ. ⁹ Ma sanam mɛ Yakɔbu ka Piɛɛ ka Yohanu, be ba sɔa nge yigberun gbereba, ba nɛn kɛru tuba te ba man wɛ, ba wura ma nɛ ka Baanabasi, sa kua begibu. Ba maa wura su da tɔn tukobun mi, kpa be, bu maa da Yuuban mi. ¹⁰ Adama ba sun kana su ben sɔarobu yaaya. Na maa kookari kua na ka kua mɛ.

Pɔlu u Piɛɛ gerusi Antiasio

¹¹ Sanam mɛ Piɛɛ u na Antiasio na n̄n gerusi nɔni ka nɔni yɛn sɔ u taare mɔ. ¹² Gabu be Yakɔbu u gɔra mi, bu sere tunuma, Piɛɛ u ra raa di ka tɔn tuko naane dokeobu sannu. Adama ye tɔn be, ba tunuma ba kpa, u tii gawa ma u n̄ maa dimɔ ka be bangon woodan sɔ. ¹³ Ma Yuu gaba maa murafitiru kua ka wi sannu sere ba Baanabasin tii gawe ben murafiti te sɔɔ. ¹⁴ Ye na wa ma ba n̄ sɔimɔ ka gɔru tia Labaari gean gem sɔɔ, na Piɛɛ sɔɔwa be kpuron wuswaaɔ na nɛɛ, wune Yuuwa ma a mɔ nge tɔn tuko, n̄ n̄ mɔ nge Yuu. N n̄ mɛn na, amɔna a ka tɔn tukobu gawamɔ bu ko nge Yuuba.

Yuuba ka tɔn tukobu

ba faaba mɔ naane dokeobun sɔ

¹⁵ Ka geema, bɛsɛ Yuubara, n̄ n̄ mɔ tɔn tuko be ba sɔa durumgibu, domi Yuubara ba sun mara. ¹⁶ Ka mɛ, sa yɛ ma tɔnu u koo gem wa Gusunɔn wuswaaɔ

ù n Yesu Kirisi naane doke, n ñ mɔ ka wooda nenubu. Bese maa, sa Yesu Kirisi naane doke su ka gem wa Gusunɔn wuswaaɔ, n ñ mɔ ka wooda nenubu. Domi goo sari wi Gusunɔ koo gem wɛ yɛn sɔ u wooda mem nɔɔwa. ¹⁷ Tɛ besen tii sà n sɔsira torobu nge me tɔn tukobu ba sàa yɛn sɔ sa gem kasu saa Kirisin min di, ñ n men na, Kirisin sɔmbura ta toraru sosimɔ? Su ku wa me. ¹⁸ Domi nà n ye na raa sura bana, na tii sɔsimaɔ toro. ¹⁹ Adama ñ n woodan sɔn na, ya ñ maa dam mɔ nen wɔllɔ, yen tiiwa ya man go kpa na n ka wàaru mɔ Gusunɔn wuswaaɔ. Ba man kpare dāru sɔɔ ka Kirisi sannu. ²⁰ Yen sɔna n ñ maa mɔ nɛna na wasi, Kirisiwa u wàaru dimɔ nɛ sɔɔ. Ma wāa te na dimɔ tɛ, na tu dimɔwa ka naane dokebu Gusunɔn Bii sɔɔ wi u man kīa ma u win wàaru wɛ nen sɔ. ²¹ Na ñ Gusunɔn durom kam koosiamɔ. Domi tɔnu ù n gem waamɔ Gusunɔn mi saa woodan di, Kirisin gɔɔ kua kam.

Wooda ka naane dokebu

3

¹ Bɛɛ Galatigibu laakari sariba! Bɛɛ be ba sɔɔwa kpasasa nge me ba Yesu Kirisi kpare dāru sɔɔ, wara u bɛɛ dobuwa. ² I man gāa tee nini sɔɔwa. I Gusunɔn Hunde mwa wooda nenubun sɔ? Nge Labaari gean sɔ ye i nua ma i naane doke. ³ Amɔna i ka laakari bia me. I torua ka Gusunɔn Hunde. Ma i kī i dakura ka besen tiin dam? ⁴ I nɔni swāa te kpuro wawa kam? Aawo, n ñ kam. ⁵ Ye Gusunɔ u bɛɛ win Hunde wɛ, ma u sɔm maamaakiginu mɔ besen suunu sɔɔ, u mɔ yɛn sɔ i wooda mem nɔɔwa? Nge yɛn sɔ i Labaari gea nua ma i ye naane doke.

⁶ Nge me ba yorua, “Aburahamu u Gusunɔ naane doke, yen sɔna Gusunɔ u nùn garisi gemgii.” ⁷ Yen sɔ, i de i n yɛ ma be ba Gusunɔ naane doke beya ba sàa Aburahamun bibu. ⁸ Gusunɔn gari yi raa gerua ma Gusunɔ u koo tɔn tukobu gem wɛ naane dokebun sɔ. Yen sɔna yi Aburahamu Labaari gea waasu kua yellun di yi nɛɛ, “Wunen min diya Gusunɔ u koo bwesenu kpuro domaru kua.” ⁹ Aburahamu u Gusunɔ naane doke ma u domaru wa. Nge meya be ba maa Gusunɔ naane doke, ba koo domaru wa ka wi sannu.

¹⁰ Be ba woodan mem nɔɔbu gbali ba bu bɔrusi. Domi ba yorua ba nɛɛ, “Bɔrurowa wi u yina u woodan gari kpuro mem nɔɔwa yi ba yorua.” ¹¹ Tɛ ya sɔsira kpasasa ma goo kun gem waamɔ Gusunɔn wuswaaɔ ka woodan mem nɔɔbu, domi ba yorua ba nɛɛ, “Wi Gusunɔ u gem wɛ naane dokebun sɔ, wiya u ko n wāa.” ¹² Tɛ, wooda ya ñ ka naane dokebu dendimɔ. Domi ba yorua ba nɛɛ, “Wi u ye kpuro mem nɔɔwa, wiya u ko n wāa yen sɔ.”

¹³ Adama Kirisi u sun yakia saa woodan bɔrin di sanam me u kua wi ba bɔrusi besen sɔ. Nge me Gusunɔn gari yi gerumɔ, “Baawure wi ba bwɛ dāru sɔɔ, u kua bɔruru.” ¹⁴ Kirisi u kua me kpa Aburahamun domaru tu maa ka ko tɔn tukobugiru saa Yesu Kirisi win min di, kpa su ka Hunde mwa naane dokebun saabu win nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u sun kua.

Wooda ka nɔɔ mwɛɛru

¹⁵ Nɛgibu, kon gari yi weesina ka ye tamba yɛ. Tɔnu ù n nɔɔ mwɛɛru kua u sire, goo kun kpɛ u tu seeya, goo kun maa tu sosimɔ. ¹⁶ Tɛ, Aburahamu ka win sikadobuwa Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua. Ba ñ gerua sikadobu nge ba ka tɔn dabinu yā. Adama ba gerua sikadobu, yen tubusiana tɔn turo tɔna, wi u sàa Kirisi wi. ¹⁷ Amenwiwa na kī n gere. Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua ma u tu sire. Tɛ, wooda ye ya na wɔɔ nɛɛru ka tenan (430) biru, ya ñ kpɛ yu nɔɔ mwɛɛ te seeya, kpa Gusunɔn sire bi, bu ko kam. ¹⁸ Domi bā n tubi dimɔ wooda nenubun sɔ, ba ñ dimɔ nɔɔ mwɛɛrun sɔ. Adama Gusunɔ u Aburahamu ye wɛwa ka nɔɔ mwɛɛru.

¹⁹ N n mɛn na, mban sɔna ba wooda wɛ. Ba ye wɛwa kpa kookoo si su kun sɔa Gusunɔn kɪru su n ka sɔsire sere Aburahamun sikadobu ge, gu ka na gɛn sɔ ba nɔɔ mwɛɛru kua. Wollun gɔradobara ba wooda ye tɔmbu nɔɔsia saa sɔmɔ goon min di. ²⁰ Adama tɔn turo ù n gāanu mɔ ù n sɔmɔ goon bukata mɔ. Wee Gusunɔ turowa u nɔɔ mwɛɛ te kua.

Woodan yaasi

²¹ N n mɛn na, wooda ya ka Gusunɔn nɔɔ mwɛɛru sikirinamɔ? Su ku wa mɛ. Domi bɔ n daa wooda wɛ ye ya koo kpɪ yu tɔnu wāaru wɛ, Gusunɔ u koo raa tɔnu gem wɛ saa woodan di. ²² Adama Gusunɔn gari gerumɔ ma tɔmbu kpuro ba wāa durum dam nɔmɔ, kpa kɛɛ tɛn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua ta n ka sɔa be ba naanɛ dokeguru yɛn sɔ ba Yesu Kirisi naanɛ doke.

²³ Naanɛ dokebun saa yu sere na, wooda ya sun dɔɔrɛ sɔawa ya nɛni sere naanɛ doke bi, bu ka sɔsira. ²⁴ Wooda ye, ya sun nɛnuɔ sere Kirisi u ka tunuma, kpa Gusunɔ u sun gem wɛ naanɛ dokebun sɔ. ²⁵ Tɛ ye naanɛ dokebun saa ya tura, sa ñ maa wāa dɔɔrɛ sɔɔ.

²⁶ Domi Yesu Kirisi sɔɔ bɛɛ kpuro i kua Gusunɔn bibu naanɛ dokebun sɔ. ²⁷ Mɛya bɛɛ kpuro bɛɛ be i kua Kirisigibu batemu sɔɔ i Kirisin daa sebua. ²⁸ Yen sɔna goo kun goo, Yuuba ka tɔn tukɔbu, yobu ka tii mɔwɔbu, tɔn kurɔbu ka tɔn durɔbu. Bɛɛ kpuro i sɔa tia yɛn sɔ i gbinne ka Yesu Kirisi. ²⁹ I n sɔa Kirisigibu, i maa sɔa Aburahamun sikadominu, i ko maa tubi di yɛn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua.

4

¹ Ye na gerumɔ wee. Bii wi u koo win baan tubi di, sanam mɛ u gina sɔa bii, u ñ yoo sanɔ gaa kere, baa mɛ kpuro sɔa wigia. ² Saa ye u sɔa bii, tɔmba wāa be ba nɔn nɛni, ba maa win wunanɔsu mɔ sere saa ye win baaba u nɔn yiya. ³ Nge mɛya n sɔa ka bɛɛ. Sa raa sɔa handunian bɔnɔn yobu. ⁴ Adama sanam mɛ saa ya tura, Gusunɔ u win bii gɔrima. Tɔn kurɔwa nɔn mara, u maa nɔn marawa woodan nɔmɔ sɔɔ, ⁵ kpa u ka bu yakia be ba wāa woodan nɔmɔ kpa su ko Gusunɔn bibu.

⁶ Gusunɔ u win Biin Hunde gɔrima bɛɛn gɔrusu sɔɔ u ka sɔɔsi ma win biba bɛɛ sa sɔa. Hunde win saabuwa sa nɔn sokumɔ, baaba. ⁷ N n mɛn na, a ñ maa sɔa yoo, a kua bii. Tɛ ye a ka sɔa bii, Gusunɔ u maa nun kua tubi dio.

Galatigibun gari Polu neni

⁸ Yellu i ñ Gusunɔ yɛ, ma i sɔa gāanun yobu ni nu ñ sɔa Gusunɔ. ⁹ Adama tɛ nge mɛ i Gusunɔ wura, nge n mam nɛere, Gusunɔ u bɛɛ wura, amɔna i ka kɪ i gɔsira handunian bɔnɔn mi, ni nu ñ dam ka bɛɛrɛ mɔ. Mban sɔna i kɪ i maa ko nin yobu. ¹⁰ I tɔnu ganun saria swɪi, ka suru ka tɔɔ bakanu ka wɔsu. ¹¹ Tɛ berum man mɔ nɛn sɔmburu kpuro tu ku raa ko kam te na kua bɛɛn sɔ.

¹² Na bɛɛ kanamɔ nɛgibu, i bɛɛn tii dokeo nɛn ayɛrɔ, domi na nɛn tii doke bɛɛn ayɛrɔ. I ñ man gāanu tore. ¹³ Nge mɛ i yɛ, ka wasin barara na bɛɛ Labaari gea waasu kua nɔn gbiikiru. ¹⁴ Adama i ñ man gema, i ñ maa man yine, baa mɛ nɛn bararu ta bɛɛ waabu tusa. I man mwawa nge mɛ i ko Gusunɔn gɔrado mwa, ñ kun mɛ Yesu Kirisi win tii. ¹⁵ I raa nuku dobu mɔ. Tɛ, mba n bɛɛ kua. Na kon kpɪ n bɛɛ seeda diiya ma, ñ n koo raa kooa i ko i bɛɛn nɔni wuka i man kɛ. ¹⁶ Na kua bɛɛn yibere yɛn sɔ na bɛɛ gem sɔɔwa?

¹⁷ Tɔn be, ba bɛɛn kɪru kasu, adama n ñ ka yaasi gea. Ba kɪ bu bɛɛ gɔwa bɛɛn min di, kpa i n ben kɪru kasu. ¹⁸ Tɔnu ù n bɛɛn kɪru kasu ka yaasi gea, gāa geena baadomma, n ñ mɔ sanam mɛ na wāa ka bɛɛ tɔna. ¹⁹ Nɛn bii kɪnasibu, na kɔm

maa wahala m̀d nge t̀n kurɔ wi u marumɔ, sere Kirisin daa yu ka koorɔ bɛɛ sɔɔ. ²⁰ Na k̄i na n w̄a ka bɛɛ t̄ɛ kpa n nɛn gere k̄osi. Na w̄a bitani sɔɔ bɛɛn s̄ɔ.

Agaa ka Saaraa

ba s̄aa gari yin weesinaa

²¹ I de n bɛɛ bikia, bɛɛ be i k̄i i n w̄a woodan nɔmaɔ, i n̄ nua ye wooda ya gerumɔ? ²² Ba yorua ma Aburahamu u bii t̀n durɔbu yiru mara, turo ka kurɔ wi u s̄aa yoo, turo ka kurɔ wi u s̄aa tii m̀wɔ. ²³ Yoo wi, u win bii mara nge mɛ tɔmbu kpuro ba ra ma, adama tii m̀wɔ wi, u win bii marawa ka Gusunɔn nɔɔ mwɛɛru. ²⁴ Gari yini yi kua weesinaa. Kurɔ be yiru ba ka nɔɔ mwɛɛnu yiru weene. Teeru, te ta bibu marumɔ yoru sɔɔ, ta naamɔ saa Sinain guurun di, teya ta ka Agaa weene. ²⁵ Agaa wi, u s̄aare nge Sinain guuru, Daarububan tem sɔɔ. U maa s̄aa nge Yerusalemu ye ya w̄a t̄ɛ, domi ya w̄a yoru sɔɔ ka yen tɔmbu kpuro. ²⁶ Adama Yerusalemu ye ya w̄a w̄llɔ, ya tii m̀, ya maa s̄aa bɛɛen mero.

²⁷ Domi ba yorua,

“A ḡɔru dorɔ, kurɔ wunɛ wi a n̄ marure.

A gb̄aro a kuuka ko ka nuku dobu,

wunɛ wi a n̄ marubun wahala koore.

Domi kurɔ wi ba raa deri,

u koo bibu ma n̄ kere kurɔ wi u w̄a ka durɔ.”

²⁸ T̄ɛ bɛɛ nɛgibu, i s̄aa Gusunɔn nɔɔ mwɛɛrun bibu nge mɛ Isaki u s̄aa. ²⁹ Sanam meya bii wi ba mara nge baawure, u wi ba mara ka Gusunɔn Hunden dam n̄ni s̄ɔwa. Meya maa n̄ s̄aa t̄ɛ. ³⁰ Adama mba Gusunɔn gari yi gerumɔ. Yi nɛɛwa, “A yoo wi giro ka win bii sannu, domi win bii wi, u n̄ tubi dima ka tii m̀wɔn bii sannu.” ³¹ Nge meya nɛgibu, sa n̄ s̄aa yoon bibu. Sa s̄awa tii m̀wɔn bibu.

I bɛɛn tii m̄oru n̄nuɔ

5

¹ Sa n̄ ka tii m̀n s̄ɔna Kirisi u sun yara yorun di. Yen s̄ɔ, i ȳɔro sim sim kpa i ku de bu bɛɛ duusia yoru sɔɔ kpam.

² I swaa dakio i nɔ. Nɛ Pɔluwa na bɛɛ yeni s̄ɔmɔ, i n̄ dera ba bɛɛ bango kua, i n̄ arufaani gaa wasi Kirisin mi. ³ Nɛn seeda wee ye na dima kpam. Baawure wi u dera ba n̄n bango kua, na ȳɔro s̄ɔmɔ u koo wooda kpuro mem nɔɔwawa.

⁴ Bɛɛ be i k̄i i gem wa Gusunɔn wuswaaɔ ka woodan n̄nubu, i tii kara kɔ Kirisin min di ma i kisira durum n̄man di. ⁵ Domi sa ȳiyɔ ma Gusunɔ u koo sun gem w̄ɛ ma sa mɛ swaa daki ka win Hunden dam ka naane dokebu. ⁶ S̄a n̄ gbinne ka Yesu Kirisi, bango n̄ kun mɛ bango sariru ya n̄ ḡaanu. Ye n̄ s̄aa ḡaanu yeya naane dokebu bi bu s̄omburu m̀d ka k̄iru.

⁷ I raa duki m̀d bura buram t̄na. Wara u bɛɛ swaa bunana i n̄ maa ka gem mem nɔɔwamme. ⁸ K̄okiri bi, bu n̄ nɛ saa Gusunɔn min di wi u bɛɛ soku. ⁹ Nge mɛ ba ra nɛɛ, p̄ɛ seeyatia fiiko, yeya ya ra p̄ɛ kpuro kukusie. ¹⁰ Adama Yinni u dera na bɛɛ naane s̄aa. Na ȳɛ ma i n̄ ko ḡaa tukunun bwisikunu ko. Wi u maa bɛɛ bitani dokemɔ, Gusunɔ u koo n̄n taare w̄ɛ baa n̄ n weren na.

¹¹ Nɛgibu, nɛn tii n̄ n̄ kparamɔ sere ka t̄ɛ ma n̄ weene bu bango ko, mban s̄ɔna ba man n̄ni s̄ɔmɔ. Na n̄ m̀d mɛ, Yesun d̄aa bunanarun ḡɔɔn gari yi n̄ maa tɔmbu torasiamɔ. ¹² Be ba bɛɛ bitani dokemɔ mi, bu doo bu tii maatam ko.

¹³ Nɛgibu, ba bɛɛ sokawa i ka ko tii m̀wɔbu. Ka mɛ, i ku de bɛɛn tii m̄oru tu de i n̄ s̄imɔ ka wasin baa. Adama i n̄ sominamɔ ka k̄iru. ¹⁴ Domi wooda kpuron wira w̄awa yiire tee bini sɔɔ bi bu nɛɛ, “A wunen t̄nusi k̄ɔ nge wunen tii tii.”

¹⁵ Adama ì n sankinamò nge gbeeku yεε, i mεεra koonamò, i n yε ma i ko kam koosiana.

Gusunòn Hunde ka tònun daa

¹⁶ Ye na gerumò wee, i de Gusunòn Hunde u bεε kpara. N n koorà mε, i ñ ko maa bεen tii tiin kīru kankam ko. ¹⁷ Domi ye bεsen tii tiin daa ya kī, ya ñ ka Gusunòn Hunden kīru nòò tia sàa. Ma Hunden kīru ta ñ ka bεsen tii tiin kīru nòò tia sàa. Kīru yiru ye, ya sannamò sere i ñ kpε i ko ye i kī. ¹⁸ Adama Gusunòn Hunde ù n bεε kparamò i ñ wāa woodan nòmā.

¹⁹ Tònun tii tiin daa ya ra sòsire kpasasa. Yeya kòò mennabu tantanaru sòò, ka daa disinugia ka daa bereteke, ²⁰ ka būu sàaru ka tim kankam, ka yiberε tεeru, ka sannò, ka nisinu, ka mòru, ka nòò gòmunu, ka sikirinò, ka karanabu, ²¹ ka kinenu, ka tam nòrubu, ka aka dibu, yen bweseru kpuro gesi. Na bεε kiro mò nge mε na raa kua na nεε, be ba yenin bweseru mò, ba ñ kpε ba n wāa mi Gusunò u bandu swīi.

²² Adama Gusunòn Hunden maruma, kīru, ka nuku dobu, ka bəri yendu, ka tεmanabu, ka tòn geeru, ka nuku tia, ka naane, ²³ ka daa duudwia, ka gaya. Wooda sari ye ya yeni taare wεεmò. ²⁴ Ma be ba sàa Yesu Kirisigibu ba ben tii tiin daa kpeerasia dāa bunanarò, ka yen bine ka yen kīru kpuro. ²⁵ Gusunòn Hundewa u sun wāaru wε. N n mεn na, su maa de u n sun kpare. ²⁶ Su ku tii sua kpa sa n sannò seeyamò bεsen suunu sòò, kpa sa n nisinu kuanammε bεsen tii tiinε.

I sòmunu dεranò

6

¹ Nεgibu, ì n goo mwa toraru garu sòò, bεε be Gusunòn Hunde u kparamò, i yεro swaa gea sureo kpaam ka tii kawabu, kpa i n tii yε bu ku raa ka bεen tii kòkirin sò. ² I n sòmunu dεranamò kpa i ka Kirisin wooda mεm nòowa. ³ Goo ù n tii mεεra goo ma u ñ sàa gāanu, u tii nòni wòkumòwa. ⁴ I de baawure u win tiin kookoosu yīiya kpa u wa si sòò, ye u koo ka woo kana, adama u ku woo kana ma u goo keren sò. ⁵ Domi baawurewa u koo win tii tiin sòmunu sòbe.

⁶ Wi ba Gusunòn gari sòsīmò, i de yεro u win gāa gee ni u mò bònu ko ka wi u nùn sòsīmò.

⁷ I ku tii torasia. Ba ku ra Gusunò yaakoru ko. Domi ye tónu u duurumò, yeya u koo gε. ⁸ U n duurumò ye win tii tiin daa ya kī, kam koba ya koo nùn marua. U n maa duurumò ye Gusunòn Hunde u kī, wāaru te ta ku ra kpewa Gusunòn Hunde koo nùn marua. ⁹ N n mεn na, su ku wasira gean kobu sòò, domi sà kun kpane, sa ko wa su gε sanam mε saa ya tura. ¹⁰ Nge mεya saa baayere ye sa ayeru mò, su baawure durom kua, n mam nεere be ba Yesu naane doke.

Kirò dāaka ka tóbiribu

¹¹ Tε, i nen yori baka mεerio ye na bεε yoruammε ka nen tiin nòmā. ¹² Be ba kī bu woo kana wasin sò, beya ba kī bu bεε tilasi ko i ka bango ko. Adama ba ye mò kpa bu ku ka nòni swāaru wa Kirisin dāa bunanarun garin sò. ¹³ Baa be ba bango kua mi, ben tii ba ñ wooda mεm nòowammε. Ma ba kī bu bεε bango ko bu ka woo kana. ¹⁴ Adama nε na kun woo kanamò ma n kun mò bεsen Yinni Yesu Kirisin dāa bunanarun garin sò, domi win dāa bunanarun sòna handunian gāanu kpuro kun maa man sàawe gāanu, mεya nu ñ maa man gawama. ¹⁵ Bango ka bango sariru yen gaa kun sàa gāanu. Ye n sàa gāanu, yeya a n sàa taka koorà kpa. ¹⁶ Be ba taka koorà kpaan wooda yeni swīi, alafia ka durom mu n ka bu wāa ka Gusunòn tòmibu kpuro.

¹⁷ Saa gisən di goo u ku maa man wahala ko domi na boo bori mə nən wasi sɔɔ, yi na wa Yesun sɔ̄.

¹⁸ Nɛgibu, bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin durom mu n wāa ka bɛɛ. Ami.

TIRE TE PŌLU U EFESUGIBU KUA

Pōlu u wāawa pirišom sōo Romuō u ka tire te Efesugibu yorua. Ye u tu yorua u kpa, Tisikiwa u gōra u ka tu da. N sāare Efesun bera min Yesun yigbenu kpurowa u tire te yorua, n n̄ mō teeru tona.

Gbiikaa, u bu sōosimō nge mē Yesun yigberugibu ba kua wasi tee Yesu sōo. U sōosimō swaa ye Gusunō u kpa u ka win tambu gōsa ma u ben toranu suuru kua, ma u bu win Hunde Dεεro wē.

Yiruse, u bu kirō mō bu ka ben wāaru di nōo tia sōo ye ya koo sōosi ma Kirisi u wāa ben wāaru sōo ka gem.

Pōlu u garin weenasii dabinu sua u ka Yesun yigberun nōo tian gari bu yeerisia. U nεε, Yesun yigberu ta sāawa nge wasi, ma Yesu wi, u sāa yin wiru. Yigbe te, ta maa sāa nge diru, ma Yesu wi, u sāa ten gani gōmburun dam. Yigbe te, ta maa sāa nge kurō, ma Yesu wi, u sāa ten durō.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-2.
2. Kirisi ka win yigberu, wiru 1:3n di sere wiru 3:21.
3. Wāa kpaaru Kirisi sōo, wiru 4:1n di sere wiru 6:20.
4. Nōo kana tōbiribu, wiru 6:21-24.

Tōbiribu

¹ Bεε naane dokeobu, bεε be i wāa Efesuō ma i ka Yesu Kirisi yōra dim dim, ne Pōlu, ne wi na sāa Yesu Kirisin goro Gusunōn kīru sōo, na bεε tōbura. ² Gusunō besen Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bεε durom kua kpa bu bεε alafia kē.

Durom mε Gusunō sun kua

bεε ka Kirisin

gbinnaan saabu

³ I de su Gusunō siara besen Yinni Yesu Kirisin Baaba. Bεε ka Kirisin gbinnaan saabu u sun wōllun doma bwese bweseka kua saa win Hunden min di. ⁴ Bu sere handunia taka ko, Gusunō u sun gōsa kō sa n ka sāa wigibu Kirisi sōo, kpa sa n sāa dεεrobu ka taare sarirugibu win mi. Win kīru sōo ⁵ u himba kua yellun di u sun ko win tiin bibu saa Yesu Kirisin min di. Win tōn geerun sōna u kua mē, ⁶ kpa su ka win durom yiikogim siara mē u sun kua bεε ka win Bii kīnasin gbinnaa sōo.

⁷ Domi Kirisin yem saabuwa sa yakiaara ma ba sun besen durum suuru kua. Nge meya Gusunō u sun win durom bakam sōosi, ⁸ mē u sun kua n banda ye u sun bwisi beke ka laakari yabua. ⁹ Ma u sun win asiri giasia ye win tii u gōru doke u ko yellun di saa Yesu Kirisin min di. ¹⁰ Gusunōn himba ye, ye u koo yibia dōma te saa ya tura, yera u taka kooru kpuro menna sannu, ye kpuro ye ya wāa wōllō ka ye ya wāa temō, kpa Kirisi u n sāa yen wirugii.

¹¹ Domi gāanu kpuro nu kooramōwa nge mē Gusunōn himba ka win kīru. Ma bεε ka Kirisin gbinnaan sō sa kua tubi diobu Gusunōn mi ka win tiin himba ye u gōru doke yellun di. ¹² N n men na, i de su Gusunō bεεrē wē, bεε be sa gbia sa yīyōbu mō Kirisin mi.

¹³ Meya maa sanam mē i gem gari nua yi yi sāa Labaari Gea ye ya ka bεε faaba naawa, sanam meya i Kirisi naane doke. Ma Gusunō u win tiin yīreru doke bεε sōo ye u bεε Hunde Dεεro kā win nōo mwεeru u raa kua. ¹⁴ Hunde Dεεro wiya

u s̄a nge besen tubin suna ye Gusun̄o u win t̄ambu n̄o mw̄eɛru kua. Ma u sun s̄om̄o kam kam ma sa ko tubi ye di sanam me Gusun̄o u koo wigibu yakia mam mam. Kpa bu win yiiko siara.

P̄alun kanaru

¹⁵ Yenin saabuwa saa d̄oma t̄en di na b̄een naane dokebu Yinni Yesu s̄on baaru nua ka nge me i naane dokeobu kpuro k̄i, ¹⁶ na n̄ wasirare na kun ka Gusun̄o siare b̄een s̄o. Na b̄ee yaayam̄o nen kanaru s̄o, ¹⁷ ma na besen Yinni Yesu Kirisin Yinni, wi u s̄a Baaba ȳiikogii kana u b̄ee ko laakarigibu kpa u b̄ee yam bururasia i ka n̄n gia. ¹⁸ Na maa n̄n bikiam̄o u b̄een ḡorun n̄ni wukia kpa i ka win yam bururam wa, kpa i n ka ȳe ye i ȳiyo ȳen s̄o u b̄ee soka, ka nge me win tubi gean kp̄ara ne ye u naane dokeobu yiye, ¹⁹⁻²⁰ ka nge me win dam bakam mu s̄amburu m̄o bes̄e be sa n̄n naane doke s̄o. Dam me, mu s̄a tem ka dam bakam me u denda u ka Kirisi seeya ḡorin di ma u n̄n sinasia win n̄m geūo w̄oll̄o. ²¹ Miya Kirisi u w̄aa u w̄ollun wirugibu kpuro kere ka min ȳiikogibu ka damgibu ka yinnibu kpuro ka ȳisuru baatere te ba koo kp̄i bu soku saa yeni s̄o ka maa saa ye ya sisi s̄o. ²² Ma Gusun̄o u dera u kua ḡaanu kpuron wirugii, ma u n̄n wuna u ka ko wigibun yigberun Yinni boko. ²³ Yigbe te, ta s̄a win wasi. Te s̄ora win tii u w̄aa u yiba ma u yabu baayere yibiam̄o baama.

2

Ḡoon suuribu

¹ Gas̄o, i raa s̄a nge be ba gu b̄een toranu ka b̄een mem n̄o sarirun s̄o. ² I ra raa handunian kom k̄osum kpuro ko, ma i hunde k̄osi yi yi w̄aa w̄oll̄on wirugii wiru kp̄iya wi u s̄a hunde ye ya s̄amburu m̄o sere ka t̄e t̄on be ba kun Gusun̄o mem n̄owammen ḡorūo. ³ Geema, bes̄e kpuro sa raa s̄awa nge be. Besen ḡoru kiru s̄ora sa ra n s̄im̄o ma sa baayere kua ye besen wasi k̄i ka ye sa bwisika. Besen marumara ta dera sa raa s̄a be ba koo Gusun̄on m̄oru wa nge be ba tie.

⁴ Adama Gusun̄on w̄onw̄endu ta kp̄a win k̄i bakarun s̄o te u sun k̄ia. ⁵ Sanam me sa s̄a nge ḡaribu besen toranun s̄o, u sun kua wasobu ka Kirisi sannu. N n men na, win durom s̄na i faaba wa. ⁶ Gusun̄o u sun seeya ḡorin di ka Kirisi sannu kpa su bandu di ka wi sannu w̄oll̄o. ⁷ U sun win t̄on geeru s̄osi s̄a Yesu Kirisin min di, kpa su ka win durom bakam wa me mu n̄ n̄oru m̄o sere ka baadommao. ⁸ Domi Gusun̄on duroma ba ka b̄ee faaba kua naane dokebun s̄o. N n̄ m̄o ka b̄een hania, Gusun̄on k̄era. ⁹ Ya n̄ s̄a b̄een s̄amburun are. Yen s̄na goo kun kp̄e u woo kana. ¹⁰ Domi sa s̄awa Gusun̄on n̄oman s̄amburu. U sun taka kuawa bes̄e ka Yesu Kirisin gbinnaa s̄o su ka s̄om geenu ko n̄n s̄oru u kua saa yellun di.

Bwesenu kpuro kua tia

Kirisi s̄o

¹¹ Yen s̄o, i ku duari ma ba b̄ee marawa t̄on tukobu. Yera n dera be ba sokum̄o bangogibu, be ba ben tiin wasi bango kua, ba ra ka b̄ee soku bango sarirugibu. ¹² I yaayo ma sanam me, i ka Kirisi toma, i s̄a t̄on tukobu Isireliban mi, i n̄ b̄onu m̄o n̄o mw̄eenu s̄o, ni Gusun̄o u win t̄ambu kua. I w̄aa handunia yeni s̄o n̄ n̄ ka ȳiyobu, n̄ n̄ maa ka Gusun̄o. ¹³ Adama t̄e ye i ka Yesu Kirisi gbinn̄e, b̄ee be i raa ka Gusun̄o toma, t̄e i w̄aa win b̄okūo Kirisin yem saabu. ¹⁴ Domi Kirisin tiwa u ka sun b̄ori ȳendu naawa ye u ka bwesenu yiru kua bwese teeru, ma u tusiru wuna te ta s̄a nge gana ye ya raa bu burane. ¹⁵ Ka win ḡowa u wooda kpeesia ka yen ȳirebu ka yen sesenu, kpa u ka kp̄i u bwesenu yiru ye ko bwese kpaa teeru dege dege win tii s̄o. Nge meya u ka b̄ori ȳendu

doke ben suunu sɔɔ. ¹⁶ Kirisi u tusi te kpeesia ka win gɔɔ dāa bunanaru wɔllɔ. Gɔɔ win saabuwa u bwesenu yiru ye kua teeru, ma u bu dorasia ka Gusunɔ. Be kpuro sannu ba kua nge wasi tee. ¹⁷ Nge meya Kirisi na u ka bəri yendun labaari nɔɔsia bɛɛn mi, bɛɛ be i raa ka Gusunɔ toma, ka be ba wāa win bɔkuu. ¹⁸ Ka geema, Kirisin min diya bɛɛe kpuro, sa ko kpɪ su da Baaban wuswaaɔ ka Hunde turo win somiru.

¹⁹ N n mɛn na, i n̄ maa s̄aa t̄ɔn tukobu n̄ kun mɛ sɔbu, t̄ɛ i kuawa wuu teugibu ka naane dokeobu kpuro, i maa kua Gusunɔn yenugibu. ²⁰ Bɛɛ maa i s̄aa nge gani yi ba bana kpɛɛkpɛɛku gen wɔllɔ ge gɔrobu ka Gusunɔn sɔmɔbu ba sura, Yesu Kirisin tiywa s̄aa gen gɔmburun dam. ²¹ Wi sɔɔra dii te, ta swɛɛnɛ ma ta guniamɔ tu ka ko Gusunɔn wāa yeru. ²² Bɛɛ ka Kirisin gbinnan s̄ɔ ba bɛɛ banisi dii te sɔɔ, ka be ba tie sannu i ka ko Gusunɔn Hunden wāa yeru.

3

Pɔlun sɔmburu

tɔn tukobun suunu sɔɔ

¹ Yenin saabuwa nɛ Pɔlu na kanaru mɔ, nɛ wi Kirisi Yesu u dera na wāa pirisɔm sɔɔ bɛɛ tɔn tukobun s̄ɔ. ² Na yiyɔ kam kam ma i nua kɔ nge mɛ Gusunɔ u man durom kua n ka sɔmbu teni ko bɛɛn arufaanin s̄ɔ, ³ ka nge mɛ win tii u man win asirin gari giasia. N wee na gari yin fiiko yorua kɔ. ⁴ I n gari yi gara i ko i tubu nge mɛ na Kirisin asirin gari yɛ. ⁵ Ba n̄ gasɔgibu asiri ye s̄ɔs̄i, adama t̄ɛ saa win Hunden min di Gusunɔ u ye win goro be u gɔsa ka win sɔmɔbu s̄ɔsi. ⁶ Asiri ye wee, Labaari Gean saabuwa tɔn tukoba kua tubi diobu ka Yuuba sannu. Be ka Yuuba ba kua wasi tee yin doo dooka, ba maa bɔnu mɔ nɔɔ mwɛɛ te sɔɔ, te Gusunɔ u kua Yesu Kirisin min di.

⁷ Na kua Labaari Gean sɔmɔ durom mɛn saabu mɛ Gusunɔ u man kua ka win dam. ⁸ Nɛ wi na s̄aa naane dokeobu kpuron yākabu, nena Gusunɔ u durom mɛni kua n ka gāa geenu nɔru sari n̄ nu wāa Kirisi sɔɔn labaari kpara tɔn tukobun mi. ⁹ Kpa n ka tɔmbu kpuro giasia nge mɛ Gusunɔn himba asirigja ya koo ka kooru. Gusunɔ wi u s̄aa gāanu kpuron Taka Kowo, u asiri ye berua saa yellun di, ¹⁰ kpa wɔllun wirugibu ka yiikogibu bu ka win bwisin asansi gia saa Yesun yigberun di saa yeni sɔɔ. ¹¹ U kua nge mɛ, win himban s̄ɔ ye u mɔ u sere handunia taka kua, ma ya wiru goora Yesu Kirisi bɛɛn Yinni sɔɔ. ¹² Ye sa ka n̄n gbinnen saabu ma sa n̄n naane s̄aa, yen s̄ɔna sa ko k̄aku su da Gusunɔn wuswaaɔ ka toro sindu. ¹³ N n mɛn na, na bɛɛ kanamɔ i ku wurura nen n̄ni swāarun s̄ɔ te na waamɔ bɛɛn saabu. Tera ta s̄aa bɛɛn bɛɛre.

Kirisin k̄irun kpāaru

¹⁴ To, gari yin saabuwa na yiire Gusunɔ Baaban wuswaaɔ, ¹⁵ win min di bweseru baatere ta yara te ta wāa wɔllɔ ka te ta wāa temɔ. ¹⁶ Na n̄n kanamɔ u de win Hunde u bɛɛ dam k̄ɛ bɛɛn ḡɔrusu nge mɛ win yiikon kpāara nɛ, ¹⁷ kpa Kirisi u win wāa yeru ko bɛɛn ḡɔrusu sɔɔ bɛɛn naane dokeobun saabu. Na maa kanamɔ u de i n nuuru mɔ kpa i n ȳɔ dim dim k̄iru sɔɔ. ¹⁸ Kpa bɛɛ ka naane dokeobu kpuro sannu i ka kpɪ i Kirisin k̄irun yasum ka ten d̄ɛɛbu ka ten gunum ka ten dukum gia, ¹⁹ kpa tu bɛɛ yeeri, baa mɛ ta tɔnun ȳɛru kere, kpa Gusunɔn daa ya n̄ yiba bɛɛ sɔɔ mam mam.

²⁰ Gusunɔ u yiiko mɔ u ka ko n kere ye sa bikiamɔ, n̄ kun mɛ ye sa mam bwisikumɔ win dam saabu mɛ mu sɔmburu mɔ bɛɛe sɔɔ. ²¹ Yen s̄ɔ, su n̄n bɛɛɛ w̄ɛ Yesun yigberu sɔɔ saa Yesu Kirisin min di saa baayere kpuro sere ka baadommaɔ. Ami.

4

Kirisin wasin nɔɔ tia

¹ N n mɛn na, i n s̄imɔ nge mɛ n weenɛ be Gusunɔ u soka ba n s̄imɔ. Nɛ Polu, nɛ wi na wāa pirisəm sɔɔ yɛn s̄ɔ na Yinnin wāaru wāa, nɛna na bɛɛ yeni kanamɔ. ² I de i n s̄imɔ ka tii kawabu, ka daa duudwia, ka suuru, kpa i n k̄iru s̄ɔsinamɔ ka temanabu. ³ I hania koowo i n ka nɔɔ tia s̄aa ye ya wee Hunde Dɛɛron min di kpa i n gbinnɛ b̄ari yendu sɔɔ. ⁴ Sa Hunde turo mwa ma sa kua wasi tee. Nge mɛya maa ȳiyɔ teeba sa mɔ yɛn s̄ɔ Gusunɔ u sun soka. ⁵ Yinni turowa sa mɔ ka naanɛ doke teebu ka maa batɛmu tia. ⁶ Gusunɔ turowa wāa wi u s̄aa baawure kpuron Baaba. Wiya kpuron sunɔ, wiya s̄amburu m̄ɔ t̄ambu kpuron min di, u maa wāa baawure kpuro sɔɔ.

⁷ Bɛɛn baawure u k̄eru mwa nge mɛ Kirisi u k̄i, ⁸ nge mɛ Gusunɔn gari yi gerumɔ yi nɛɛ,

“Sanam mɛ u yɔɔwa wɔllɔ, u ka yobu da.

Ma u t̄ambu k̄enu b̄onu kua.”

⁹ T̄ɛ, mba “u yɔɔwa wɔllɔn” tubusianu. Yen tubusiana, u raa sarama wɔllun di u dua sere tem sɔɔwɔ. ¹⁰ N n mɛn na, wi u sarama wiya maa yɔɔwa sere Gusunɔ wɔllɔ kpa u n wāa baama. ¹¹ Wiya u gabu gɔsa bu ka ko ḡarobu, gabu s̄amɔbu, gabu waasu kowobu, gabu Yesun yigberun wirugibu, gabu keu koosiobu. ¹² U bu gɔsa bu ka naanɛ dokeobu s̄ouru ko win s̄amburun s̄ɔ, kpa bu ka Yesun yigberu te ta s̄aa win wasi t̄asisia. ¹³ Nge mɛya bɛɛ kpuro sa ko ka gia ma ḡaa teena sa naanɛ doke, sa maa ḡaa teenu gia Gusunɔn Bii sɔɔ, kpa su ko t̄on girobu nge mɛ Kirisin t̄on girora nɛ. ¹⁴ Sa n̄ ko sa n maa s̄aa nge bibu be ba koo ka s̄ɔsi kpaaru baatere b̄arikia nge woo guna, n̄ kun mɛ be ba n̄oni w̄okumɔ ma ba bu swaa nim wiamɔ ka bwisi. ¹⁵ Adama sa n gem kparamɔ ka k̄iru kpa su kp̄ɛa ḡaanu kpuro sɔɔ su ka Kirisi kp̄aaru turi wi u s̄aa wiru. ¹⁶ Win miya bɛɛ be sa s̄aa win wasin doo dooka kpuro sa s̄arisinɛ, ma wasi kpuro yi swɛɛnɛ ka yin gbin gbinka. T̄ɛ, gbindu baatere t̄a n s̄amburu m̄ɔ nge mɛ n weenɛ, wasi kpuro ra n kp̄ɛamɔwa yi n sosimɔ ka k̄iru.

Wāa kpaaru Kirisi sɔɔ

¹⁷ Wee ye na bɛɛ s̄ɔmɔ ka Yinnin ȳisiru. I ku maa de i n s̄imɔ nge t̄on tukobu be ba ben bwisiku kamginu sw̄i. ¹⁸ Ba yam bia ben laakari sɔɔ. Ba n̄ wāa te Gusunɔ u w̄ɛɛmɔ ȳɛ, ben ȳɛru sariru ka ben ḡɔru b̄obunun s̄ɔ. ¹⁹ Ba n̄ maa sekuru garu mɔ, ba ben tii ȳɔsusiwa toraru sɔɔ mam mam bu ka daa disinugia kpuro ko ka bine.

²⁰ Adama bɛɛ, n̄ n̄ mɛ, i gia Kirisin min di. ²¹ Geema, i win gari n̄ɔɔre kam kam, ma ba bɛɛ gem giasia mɛ mu wāa Yesu sɔɔ. ²² Ye i gia, yera i bɛɛn daa gura pweto ye ya s̄aa bɛɛn gas̄on wāaru, ye bine kankam ya n̄oni w̄okua ya ka kam kobu d̄ɔɔ. ²³ Kpa i n ḡɔru kpaasu ka bwisiku kpaanu mɔ mam mam, ²⁴ kpa i daa kpaasebe ye ya ka Gusunɔgia weenɛ ma ya s̄ɔsiramɔ wāa geeru sɔɔ te ta dɛɛre ma ta wee saa gem garin min di.

²⁵ Yen s̄ɔ, i ku maa weesu ko. I de baawure u n da win winsim gem s̄ɔ domi sa s̄aawa wasi teen doo dooka. ²⁶ Baa i n m̄uru bara, i ku de yu bɛɛ torasia, i ku maa de ya n bɛɛ w̄aasi sere s̄ɔ u ka du. ²⁷ I ku ra de Setam u naa swee yeru wa. ²⁸ Wi u ra raa gbɛni u ku maa gbɛni adama u doo u ka win n̄oma s̄om geeru ko kpa u n ḡaanu mɔ u ka s̄arobu somi. ²⁹ I ku de gari k̄ɔsi yi yari bɛɛn n̄ɔɔ s̄ɔɔn di, ma n̄ kun mɔ gari gee yi yi somiru mɔ kpa yi n s̄aa arufaanigii be ba swaa dakin mi. ³⁰ I ku Gusunɔn Hunde Dɛɛro nuki sanku, domi Hunde wi, u s̄aawa

Gusunɔn yĩreru bɛɛ sɔɔ te ta sɔɔsimɔ ma Gusunɔ u koo sun yakia mam mam. ³¹ I ku yiberɛ tɛɛru yi gɔruɔ, ka maa mɔru ka nuku gbisibu. I ku maa wɔkisina ñ kun mɛ i wɔnna, i nuku kɔsu kom baamere derio. ³² I durom kuanɔ kpa i n wɔnwɔndu mɔɔsine. I suuru kuanɔ nge mɛ Gusunɔ u bɛɛ suuru kua Kirisin sɔ.

5

Wāaru yam bururam sɔɔ

¹ Tɛ, yɛn sɔ i sɔa bii be Gusunɔ u kɪ, i hania koowo i n ka mɔ nge wi. ² I de bɛɛn wāaru kookoosu su n kɪru mɔ nge mɛ Kirisi u sun kɔa ma u win wāaru wɛ bɛɛn sɔ nge yaku nubu durorugiru te ta Gusunɔ dore.

³ Yɛn sɔ i sɔa naane dokeobu i ku de kɔɔ mennabu tantanaru sɔɔ ñ kun mɛ daa disinugia ñ kun mɛ bine, yen gaa yu nɔɔra bɛɛn suunu sɔɔ. ⁴ I ku maa de sekurun gari ñ kun mɛ wiira gari ñ kun mɛ gari kankam yu yari bɛɛn nɔɔ sɔɔn di domi n ñ ka bɛɛ weene, adama i de i n Gusunɔ takaru mɔ. ⁵ I de i n yɛ kam kam ma be ba kɔɔ mennamɔ tantanaru sɔɔ, ñ kun mɛ daa disinugiagibu, ben goo kun bɔnu wasi Gusunɔ ka Kirisin bandu sɔɔ. Mɛya maa binegii, domi binegii sɔawa nge bũu sɔa.

⁶ I ku ra de goo u ka bɛɛ gari diri swaa nim wia, domi yenin sɔna Gusunɔn mɔru wee ben wirɔ be ba ñ nùn mem nɔɔwamme. ⁷ Yen sɔ, i ku de i n gāanu mɔɔsine bɛɛ ka tɔn ben bweseru. ⁸ Yellu bɛɛn tii i raa wāawa yam wɔkuru sɔɔ. Adama tɛ, bɛɛ ka Yinnin gbinnaan sɔ, i wāa yam bururam sɔɔ. N n mɛn na, i de i n sɪimɔ nge yam bururamgibu. ⁹ Domi wi u sɪimɔ yam bururam sɔɔ wiya ra n tɔn geerun kom bwese bweseka mɔ ka gean kɔbu ka maa gem gerubu. ¹⁰ I kookari koowo i ka gia ye ya koo Yinni wɛre. ¹¹ I ku tii kpɛɛ kookoo kamgisu sɔɔ si tɔmba mɔ yam wɔkuru sɔɔ. Adama i su terasio yam bururam sɔɔ. ¹² Seku bakara i n nua ye tɔn be, ba mɔ asiri sɔɔ. ¹³ Adama kookoo si, sù n tera yam bururam sɔɔ, su koo sɔɔsira kpasasa. ¹⁴ Geema gāanu baanire ni nu sɔɔsira kpasasa, nu ra kowa yam bururam. Yen sɔna Gusunɔn gari nɛɛ, “A yando wunɛ wi a do.

A seewo gɔrin di.

Kpa Kirisi u nun yam bururasia.”

¹⁵ N n mɛn na, i bɛɛn sanu sanusu laakari koowo. I ku de i n sɪimɔ nge be ba ku ra bwisiku, adama i n sɪimɔ ka laakari. ¹⁶ Saa ye i mɔ kpuro, i ye dendio ka laakari domi saa yeni, saa kɔsa. ¹⁷ Yen sɔ tɛ, i ku de i n sɔa be ba ku ra bwisiku, adama i hania koowo i ka gia ye Yinni u kɪ i ko.

¹⁸ I ku de tam mu bɛɛ go, domi mi sɔɔra daa bereteke wāa, adama i de Hunde Dɛero u n bɛɛ yiba. ¹⁹ I de womu si i ka Gusunɔ siaramɔ su n wāa bɛɛn faaqi sɔɔ, i n Yinni tɔmamɔ ka siarabun womusu bɛɛn gɔruɔ. ²⁰ I n Gusunɔ Baaba takaru mɔ saa baayere gāanu kpuron sɔ ka bɛɛn Yinni Yesu Kirisin yĩsiru.

Durɔbu ka ben kurɔbun

wāasinaa

²¹ I wiru kpɪiyano yɛn sɔ i Kirisi bɛɛre wɛɛmɔ.

²² Bɛɛ kɔwin, i bɛɛn durɔbu wiru kpɪiyɔ nge mɛ i ko Yinni kua. ²³ Domi durɔwa sɔa win kurɔn wirugii nge mɛ Kirisi u sɔa win yigberun wirugii. Yigbɛ te, ta sɔa win wasi, wiya maa sɔa ten Faaba kowo. ²⁴ Nge mɛ yigbɛ te, ta Kirisi wiru kpɪiye, nge mɛya n weene kurɔbu ba n ben durɔbu wiru kpɪiye gāanu baanire sɔɔ.

²⁵ BEE maa durɔbu i BEEN kurɔbu kɔɔ, nge me Kirisi u win yigberu kɔa ma u win wāaru wē ten sɔ. ²⁶ U kua me, u ka tu deerasia ka win gari yi yi sāa nge nim, kpa u ka tu tii yiiya. ²⁷ Domi u kɔi tu na win wuswaaɔ ka ten beere kpuro, ta kun disinu ganu mɔ, n̄ kun me suriki surikinu, n̄ kun me serere gaa. U kɔwa ta n deere kpa ta kun taare gaa mɔ. ²⁸ Meya n weene durɔbu bu ben kurɔbu kɔa nge me ba ben tiin wasi kɔi. Wi u win kurɔ kɔi, u win tii kɔwa. ²⁹ Goo sari wi u win tiin wasi tusa, u ra yi diisiewa kpa u yi nɔɔri nge me Kirisi u mɔ win yigberun sɔ. ³⁰ Domi sa sāawa win wasin doo dooka. ³¹ Nge me Gusunɔn gari yi gerumɔ yi nee, “Yen sɔna durɔ u koo win tundo ka win mero deri, kpa wi ka win kurɔ ba n manine kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.” ³² Gari yi, yi sāawa gari giri yi yi raa berua, adama Kirisi ka win yigberun wāasinaawa na ka yā. ³³ Ka me, i de durɔ baawure u n win kurɔ kɔi nge win tii, kpa kurɔ baawure u n win durɔn beere yē.

6

Bibu ka ben mɔwɔbu

¹ BEE bibu i BEEN mɔwɔbu mem nɔɔwɔ nge me Yinni u kɔi domi yeya ya wā. ² Wooda gbiikaa ye ya nɔɔ mwεεru mɔ wee. “A wunen tundo ka wunen mero beere wēeyɔ, ³ kpa a n ka nuku dobu mɔ, kpa wunen hunde yu daka da handunia mi.”

⁴ BEE tundobu i ku BEEN bibu mɔru barasia, adama i bu nenuɔ ka nɔni dokebu kpa i bu Yinnin gari keu ko.

Yobu ka ben yinnibu

⁵ BEE yobu i BEEN yinnibu mem nɔɔwɔ handunia mi, ka nasiaru ka diiribu n kun ka murafitiru, kpa n sāa nge Kirisiwa i sāamɔ. ⁶ N n̄ mɔ sanam me ba bee yɔre tɔna, i ka bu tɔn geeru sɔɔsi. I Gusunɔn kɔru koowo ka BEEN gɔru kpuro nge Kirisin yobu. ⁷ I bu sāawɔ ka hania kpa n sāa nge Yinniwa i kuammɛ, n n̄ mɔ tɔnu tɔna. ⁸ I n yē ma Yinni u koo baawure win sɔm gee ni u kuan are kɔsia, baa n̄ n yoon na, n̄ kun me tii mɔwɔ.

⁹ Yen sɔ, bee yinnibu i maa BEEN yobu kuo nge me, i ku bu dam dɔre. I n yē ma bee ka be, Yinni turowa i mɔ wɔllɔ win mi goo kun goo.

Naane dokeon tabu yānu

¹⁰ Ye ya tie na kɔi n bee sɔ wee. Bee ka Yinnin gbinnaa sɔɔ i de win dam bakam mu bee dam kē. ¹¹ I tabu yānu kpuro sebuo ni Gusunɔ u bee wēemɔ, kpa i ka kpɔi i yɔra dim dim i Setam bwisi yina. ¹² Domi n n̄ mɔ tɔmba sa ka gabirinamɔ, ma n kun mɔ ka wɔllun wirugibu ka yikogibu, ka yam wɔkurun sina bibu, ka maa wom dirum siini kɔsi. ¹³ Yen sɔ, i Gusunɔn tabu yānu kpuro suo i sebe kpa i ka kpɔi i ka tii yina wahalan tɔru sɔɔ, kpa i yɔra dim dim ye kpuron biru.

¹⁴ N n̄ men na, i seewo i yɔra dim dim kpa i n gem sēke BEEN pɔraɔ nge kpaka, kpa i n kookoo geesu sebua nge tarakpe. ¹⁵ I de alafian Labaari Gea ya n sāa nge BEEN baranu ni i ko ka tasi. ¹⁶ Yeni kpuron biru i naane dokebu nenuɔ nge tereru kpa i ka kpɔi i tɔn kɔson sēe dɔɔginu gbara. ¹⁷ I faaba mɔɔ nge sii furɔ kɔkɔru, ka maa Gusunɔn gari nge takobi ye Hunde u bee wēemɔ. ¹⁸ I n kanaru mɔ saa baayere kpa i n Gusunɔn somiru bikiamɔ nge me Hunde DEERO u bee sɔɔsimɔ. I seewo i yɔra kpa i n temane, kpa i n kanaru mɔ naane dokeobu kpuron sɔ. ¹⁹ I maa kanaru koowo nen sɔ, n̄ n̄ nɔɔ wukia, n gari wa n gere n ka Labaari Gean gari yi yi raa berua nɔɔsia ka toro sindu. ²⁰ Na sāawa gari yin

gɔro baɛ mɛ na tɛ wāa piriɛm sɔɔ. Yen sɔ, i kanaru koowo kpa n kpī n gari yi kpara ka toro sindu nge mɛ n weenɛ.

Nɔɔ kana tɔbiribu

²¹ Bɛsɛn kīnasi Tisiki wi u sāa sɔm kowo naanɛgii Yinnin sɔmburu sɔɔ, u koo bɛɛ nɛn labaari kpuro sɔ kpa i n ka yɛ nge mɛ na ka wāa. ²² Yen sɔna na bɛɛ nùn ɔriammɛ u ka bɛɛ sɔ nge mɛ sa ka wāa u ka bɛɛn ɔrusu yɛmiasia.

²³ Kpa Gusunɔ Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛsɛgibu alafia ka kīru wɛ ka naanɛ dokebu sannu. ²⁴ Kpa Gusunɔn durom mu n ka be kpuro wāa be ba bɛsɛn Yinni Yesu Kirisi kī ka kīi te ta n nɔru mɔ.

TIRE TE PŌLU U FILIPIGIBU KUA

Pōluwa u gbia u Filipigibu waasu kua ba ka Yesu naane doke, Gərobun Kookoosu 16:12-40. Yen biru, Lukuwa u Pōlu kəsire kua Filipi mi. U Labaari gea kparamə ge səə, u ka Yesun yigberu tāsisiama. Saa ye Pōlu u tire te yorua, u wāawa pirisəm səə. Min diya u Epafoditi gəra Filipiə ka tire teni, wiru 2:25-30. Tire te səə, u Filipigibu siara kēε ni ba mərisian sə, wiru 4:10-19, ma u bu sōwa ye ya kooramə mi u wāa, wiru 1:12-26 ka wiru 2:17-24. U maə bu yoruawa u ka bu dam kē kpa ben nuku dobu bu n ka wāa Yesu səə baadomma.

Tire ten kpunaa

1. Təbiribu, wiru 1:1-2.
2. Pōlu u Filipigibu kanaru kuammε, wiru 1:3-11.
3. Pōlun tiin wāaru, wiru 1:12-26.
4. Filipigibun sanu sanusu Kirisi səə, wiru 1:27n di sere wiru 2:18.
5. Timote ka Epafoditi, wiru 2:19-30.
6. Kirəba ka dam kēru, wiru 3:1n di sere wiru 4:9.
7. Siarabu ka təbiribu, wiru 4:10-23.

Təbiribu

¹ Bεε Yesu Kirisigibu bεε be i wāa Filipiə, ka sere bεen yigbε tənwerobu ka bεen yigbε səm kowobu, nε Pōlu ka Timote, bεε Yesu Kirisin yobu, sa bεε tōbura. ² Gusunə bεsen Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bεε durom kua kpa bu bεε alafia kē.

Pōlu u Filipigibu

kanaru kuammε

³ Nε Pōlu, na ra Gusunə nən Yinni siare mən nəə na bεε yaaya. ⁴ Saa baayere nā n kanaru mə bεε kpuron sə, na ra tu kowa ka nuku dobu, ⁵ yən sə i man somi na ka Labaari gea nəsia saa tōə gbiikirun di sere ka gisə. ⁶ Na yeni yε kam kam, Gusunə wi u səm gee te torua bεε səə u ko n tu mə sere u ka tu dakura Yesu Kirisin tōru səə. ⁷ N ka man dende na n bεen laakari mə mεsum bεε be i bənu mə durom mε səə mε Gusunə u man kua. Domi bεε kpuron kīra man neni, baa nā n wāa pirisəm səə n kun mε nā n tii mə na ka Labaari gea yinamə na ye tāsisiama. ⁸ Gusunəwa sāa nən seedagii ma na bεε kpuro kīwa nge mε Yesu Kirisin kīra sāa.

⁹ Ye na bikiamə nən kanaru səə, yera bεen kīru ta n sosimə ta n dəə, kpa i n Gusunə giamə kpa i n sāa bwisi geegibu, ¹⁰ i ka kpī i gāa geenu tubu. Nge mεya i ko n dεere, kpa i kun taare gaa mə dəma te Kirisi koo wurama. ¹¹ Kookoo gee si su wee saa Yesu Kirisin min di, siya su ko n maə yiba bεen wāaru səə, kpa su Gusunə bεere wε kpa su de bu nūn siara.

Kirisiwa wāaru

¹² Nεgibu, na kī i n yε ma ye n man deema n gəsiawa Labaari gean wuswaa daabu. ¹³ Nge mεya sina kpaə kəsobu ka be ba tie kpuro ba yε ma Kirisin sōna na wāa pirisəm səə. ¹⁴ Bεsegibu dabiru, ye ba man wa pirisəm səə ba Yinni naane kua ma ba wəruğoru sosi ba Gusunən gari nəsiamə ka toro sindu.

¹⁵ Geema, gaba Kirisin gari waasu mə nisinu ka kinənun sə, adama gaba mə kīrun sə. ¹⁶ Beni ba mə ka kīru domi ba yε ma nən səmbura n ka Labaari gea

sunā. ¹⁷ Beɔnɔ ba Kirisin gari waasu mɔ, n n̄ mɔ ka nuku tia, adama ka kinɛna. Ba tamaa ba koo man nuku sankiranu sɔsiawa piriɔm sɔɔ.

¹⁸ Ya n̄ taarɛ ben bwisikunu n̄n n̄ s̄aa k̄ɔsunu n̄ kun mɛ geenu. Baa n̄ n̄ mɛren na, Kirisin gari yi gesi kparara. Nɛn nukura yen dobu do, ta ko n̄ maa doramɔwa ta n̄ dɔɔ. ¹⁹ Domi na yɛ ma yenin wii gobera s̄awa nɛn faaba bɛɛn kanarun saabu, ka maa Yesu Kirisin Hunden somiru. ²⁰ Domi na mara na maa ȳiȳɔ kam kam ma na n̄ ḡaanun sekuru wasi. N̄a n̄ w̄aa hunde sɔɔ, n̄ kun mɛ n̄a n̄ gu na toro sindu mɔ ma nɛn kookoosu su koo Kirisi bɛɛrɛ wɛ nge baadomma. ²¹ Domi nɛn mi, n̄a n̄ w̄aa, Kirisin w̄ara na w̄aa, n̄a n̄ maa gu, gɔɔ man s̄awe are. ²² N̄a n̄ w̄aa w̄aru sɔɔ kon kp̄i n̄ s̄am geeru ko. Yen s̄ɔ, na n̄ yɛ ye kon gɔsi. ²³ Ba man gawe bera yiru kpuro. Na k̄i n̄ doona kpa na n̄ w̄aa Kirisin mi, domi mi n̄ buram bo. ²⁴ Adama bɛɛn arufaanin s̄ɔ n̄ weene na n̄ w̄aa w̄aru sɔɔ. ²⁵ Yera na gia, yen s̄ɔna na yɛ ma kon sina kpa na n̄ w̄aa ka bɛɛ kpuro kpa i wuswaa da ka nuku dobu naane dokebu sɔɔ. ²⁶ Nge mɛya sanam mɛ ko na n̄ kram w̄aa bɛɛn suunu sɔɔ i ko i kp̄i i woo kana saa nɛn min di bɛɛ ka Yesu Kirisin w̄asinaan s̄ɔ.

²⁷ I gesi de bɛɛn sanu sanusu su n̄ ka Kirisin Labaari gea weene. Nge mɛya, n̄a n̄ na bɛɛn mi, n̄ kun mɛ n̄a kun nɛ, kon bɛɛn baaru nɔ ma i ȳɔ dim dim i nɔɔ nɛ, ma i sunamɔ sannu ka ḡoru teu naane dokebu s̄ɔ bi bu wee Labaari gean di. ²⁸ I ku de bɛɛn yibereba bu ka bɛɛ ḡaanu nare. Yeya ya koo bu s̄ɔsi ma ba kam kobu dɔɔwa, ya koo maa bɛɛ s̄ɔsi ma i w̄aa faaban swaa sɔɔ. Ye kpurowa ya wee saa Gusunɔn min di. ²⁹ Domi Gusunɔ u bɛɛ durom kua i n̄ ka Kirisi naane s̄aa. N̄ n̄ mɛ tɔna, u maa bɛɛ durom kuawa i n̄ ka nɔni sw̄aru waamɔ win s̄ɔ, ³⁰ kpa i n̄ ka man taa tee bi m̄ɔ bi i gasɔ wa na m̄ɔ. Sere ka tɛ, biya na m̄ɔ, nge mɛ i yɛ.

2

Kirisin tii kawabu

ka win kp̄aru

¹ Kirisi u tɔnu t̄asisiamɔ. Win k̄iru ta ra n̄ tɔnu dam k̄ɛmɔ. Hunde Dɛɛro u ra maa tɔnu kpare kpa Kirisi u de t̄ambu bu wɔnwɔndu ka t̄an geeru s̄ɔsina. ² N̄ n̄ mɛn na, na bɛɛ kanamɔ, i de i man nukuru dorasia ka bɛɛn nɔɔ tia ka bɛɛn k̄i teeru ka bɛɛn ḡoru teu ka bɛɛn bwisiku teenu. ³ I ku ḡaanu ko kinɛnun s̄ɔ, n̄ kun mɛ tii suabun s̄ɔ, adama i tii kawo kpa i wura ma gaba bɛɛ kere. ⁴ Kpa bɛɛn baawure u ku win tii t̄nagia bwisiku, adama u de u maa gabugia bwisiku. ⁵ I de i n̄ bwisiku tee ni m̄ɔ ni Yesu Kirisi u raa mɔ.

⁶ U ka Gusunɔ nɛ. Adama u n̄ ka n̄n kinɛnu kue.

⁷ U kpuro deriwa ye u raa mɔ ma u gɔsira nge yoo.

U ka tɔnu weena.

Ye u kua tɔnu u kpa, ⁸ u tii kawa ma u wiru kp̄i sere ka gɔɔwɔ wi u mam s̄aa d̄aa bunanarun gɔɔ.

⁹ Yen saabuwa Gusunɔ u n̄n sua w̄allɔ gem gem ma u n̄n ȳisuru k̄a te ta ȳisa kpuro bɛɛrɛ kere.

¹⁰ Kpa d̄uru baatere tu yiira tu Yesun ȳisuru bɛɛrɛ wɛ w̄allɔ ka temɔ ka tem sɔɔwɔ.

¹¹ Kpa nɔɔ baagere gu Gusunɔ Baaba bɛɛrɛ wɛ kpa gu tuuba ko gu nɛɛ, Yesu Kirisi s̄awa Yinni.

Fitila ni nu ballimo

handunia sɔɔ

12 Yen sōna nen kīnasibu, nge me i ra raa mem nō sanam me na wāa ka beε, tē ye na ka beε toma, i kookari koowo n kere ka berum ka diiribu beεn faaba yu ka yibu. 13 Domi Gusunōwa u sōmburu mō beε sōo kpa i n ka gōru kīru mō te ta koo ko ye n koo nūn dore.

14 I kpuro koowo n kun ka wōkinu n kun me sikirinōsu, 15 kpa i n deere i kun taare gaa mō tōmbun nani sōo, kpa i n sāa nge Gusunan bibu be ba n serere mo handunian tōn kōsobun suunu sōo be ba swaa sare. I n ballimō ben suunu sōo nge fitilanu, 16 i n ka bu wāarun gari nōosiamō. I n mō me, kon kpī n woo kana Kirisin tōru sōo, yēn sō nen hania ka nen sōmbura kun kam kue.

17 Beεn sāa te i mō ka naane dokebu ta sāa nge yākuru. Baa bā n man go ba nen yem wisi nge doma tam beεn yāku ten wōllō, nen nukura koo dora, kon maa ka beε nuku dobu bōnu ko. 18 Nge meya n maa weene beε i n nuku dobu mō kpa i ka man beεn nuku dobu bōnu ko.

Timote ka Epafoditi

19 Yinni Yesu ū n wura na yīiyō n beε Timote gōriama n n sosi, kpa nen tii n ka dam wa nā n beεn labaari nua. 20 Domi wi turon bwisikuna nu kua teenu ka neginu, u maa beεn wōnwōndu mō ka gem. 21 Be ba tie kpuro ben tii tōnan bwisikuna ba mō, n n ka Yesu Kirisiginu. 22 Beεn tii i yē nge me Timote u tii sōsi naanegii ma u ka man Labaari gean sōmburu kua nge bii ka win baaba. 23 Yen sōna na yīiyō n beε nūn gōriama sanam me kon gia mi sōo na wāa. 24 Na naane sāa ma Yinni u koo de n na beεn mi nen tii n n sosi.

25 I raa man beεgii Epafoditi gōriama ka somiru tēn bukata na mō, wi, wi u sāa nen beruse sōmburu sōo ka tabu sōo. Tē na wa ma n weene n nūn gōsiamā beεn mi. 26 Domi beε kpuron waabu nūn neni gem gem, win laakari maa seewa yēn sō i raa nua ma u barō. 27 U bara ka gem sere u gōo turuku kua, adama Gusunō u win wōnwōndu wa. N n mō wi tōnagiru, ka nen tiigira, kpa nen nuku sankiranu nu ku kpēa n banda. 28 Yen sōna na sende n ka beε nūn gōsiamā kpa beεn nukuru tu ka dora i n nūn wa, kpa nen nuku sankiranu nu maa ka kaara nen tii. 29 N n mēn na, i nūn dam koosio nge beεgii Yinni sōo ka nuku doo bakabu kpa i tōnu win bweseru beere wē. 30 Domi u gōo turuku kua Kirisin sōmburun sō. U win tii kari bōrie u ka man somiru naawa te i n fēε wa beεn tii i ka man naawe.

3

Nge me ba ra gem wa

Gusunōn wuswaaō

1 Tē, negibu, i de i n nukuru do ye i ka sāa Yinnigibu. Nen mi, na n wasiramō n ka beε yaayasia ye na raa yorua kō, beεn mi maa, somira. 2 I n tii se ka kōsan kowobu be ba sāa nge bōnu, ma ba wasin bango naane sāa. 3 Besera sa sāa bangogii geebu, n n mō be, domi sa Gusunō sāmō ka win Hunde, sa woo kanamō Yesu Kirisin sō, sa n maa beεn naane doke wasin komanu sōo. 4 Ka me, nen tii kon kpī n nen naane doke wasin komanu sōo. Gabu bā n tamaa ba koo kpī bu ko me, kaa ra gere ne? 5 Ba man marawa Isirelin bii, Benyameεn bweseru sōo. Na sāawa Yuu wi Yuuba ba mara. Ma ba man bango kua sōo nōōba itase. N n maa woodan sōn na, na kua Falisi. 6 Na raa mam hania mō sere na Yesun yigberu nani sōomō. N n gem kason na, woodan mem nōōbu sōo, gōo kun kpē u man taare wē. 7 Adama ye na raa mēera are, tē na ye kpuro garisi wom dirum Kirisin sō. 8 Na mam kpuro garisi wom dirum domi gāa bakana nā n nen Yinni Yesu Kiri si gia. Win sōna na kpuro deri, na maa ye mēera kubanu

na n ka Kirisi mən sō, ⁹ kpa na n ka nùn gbinnε. Na n̄ maa yīiyō ma kon gem wa woodan mεm n̄ɔbun sō, adama kon gem wa yèn sō na Kirisi naanε doke. Gem mε, mu weewa saa Gusun̄n min di naanε doke bin saabu. ¹⁰ Ye na kī, yeya n Kirisi gia, ka maa dam mε u ka seewa gōrin di kpa na n b̄onu m̄o win wahala sō, kpa n ka nùn weena win gōō sō, ¹¹ kpa na n yīiyō n̄en tii ma kon se gōrin di.

Aren naa girabu

¹² N n̄ m̄o na are n̄oma tura gina, n n̄ maa m̄o na yiba. Adama na yi naa gire yi ka ko n̄egii yèn sō Yesu Kirisi u man kua wigii. ¹³ N̄egibu, na n̄ tamaa na gina yi n̄oma tura, adama gāa teena na m̄d̄, na gāa birukinu duari, ma na wuswaaginū naa gire. ¹⁴ Nge m̄eya na ye na naa gire duka swīi n ka are yi wa yi Gusun̄o u sun sokue w̄oll̄o saa Yesu Kirisin min di.

¹⁵ B̄εε kpuro, b̄εε be sa s̄aa t̄on girobu, su bwisiku nge mε. Adama b̄εε i n bwisiku tukunu ganu m̄o, Gusun̄o u koo b̄εε gem s̄ōōsi. ¹⁶ Ka mε, baa n̄ n man na sa tura, su gesi da wuswaaō swaa tia sō.

¹⁷ N̄egibu, i man saario b̄εε kpuro. Sa b̄εε kom gem s̄ōōsi. N n̄ m̄en na, i bu n̄on̄i girario be ba kom gem mε swīi. ¹⁸ Na b̄εε s̄ōōwa k̄o n̄on dabiru, na kpam wure na b̄εε s̄ōōm̄o t̄ε ka ȳiresu, t̄on dabira wāa be ba s̄iim̄o nge Kirisin dāa bunanarun garin yiberεba. ¹⁹ Kam koba ba koo ka wiru go, domi ben nukura ta s̄aa ben yinni. Ye n weene n bu sekuru ko yera ba ka woo kanam̄o. Handunia yen gāanu t̄onawa ba bwisikum̄o. ²⁰ Adama b̄εε, Gusun̄n wolla ta s̄aa b̄esen wuu. Min diya sa b̄esen Faabagii Yinni Yesu Kirisi mara u na. ²¹ Wiya koo b̄esen wasi yīiko sarirugii k̄osi ka win dam mε mu koo de kpuro nùn wiru kp̄iia, kpa yi ka win wasi yīikogii weena.

4

Yiirebu

¹ Yen s̄ōna n̄en k̄inasibu, b̄εε b̄en waara man n̄eni, b̄εε be i man nuku dobu w̄εem̄o, ma na woo kanam̄o b̄een s̄ō, i de i n ȳō mε dim dim Yinni sō, n̄en k̄inasibu.

² Na Efodi ka Sentisi kanam̄o bu de ba n n̄oō n̄ε Yinni sō. ³ Wunε maa, n̄en s̄om kowosi naan̄egii, na nun kanam̄o a kur̄o be som̄o. Ba suna Labaari gean s̄ō ka n̄ε sannu, ka maa Kelema ka sere n̄en s̄om kowosi be ba tie, b̄en ȳiisa yorua wāarun tireru sō.

⁴ I de b̄een nukura n do Yinni sō baadomma. Na kpam wure na gerum̄o, i de b̄een nukura n do.

⁵ I de t̄ambu kpuro bu b̄een t̄on geeru wa, domi Yinnin naaru ta turuku kooma. ⁶ I ku wurura gāanun s̄ō, adama baayere sō i n da Gusun̄o kanε ka siarabu kpa i n̄un bikia yen bukata i m̄o. ⁷ Ma b̄ori ȳendu te Gusun̄o u w̄εem̄o, te ta t̄anun ȳeru kpuro kere, ta koo b̄een ḡōru ka b̄een bwisikunu k̄osu b̄εε ka Yesu Kirisin gbinn̄aa sō.

⁸ Ye ya tie n̄egibu, i bwisikuo ye ya wā ye ba koo siara. Yeya ye ya s̄aa gem kpuro, ka ye ya b̄εεε m̄o kpuro, ka ye ya swaa swīi kpuro, ka ye ya d̄εere kpuro, ka ye ya do kpuro, ka ye n weene t̄ambu siara kpuro. ⁹ I n da ko ye i gia ka ye i m̄wa ka ye i nua n̄en min di, ka ye i wa na kua. Sanam m̄eya Gusun̄o wi u b̄ori ȳendu w̄εem̄o u ko n wāa ka b̄εε.

P̄olu Filipigibu siaramo

ben k̄erun s̄ō

¹⁰ Nɛn nukura do gem gem Yinni sɔɔ ye na ka wa ma i kpam nen bwisikunu mɔ. Na n gerumɔ ma i ku ra raa nen bwisikunu ko, adama ayaerɔ i raa bie. ¹¹ Na n gerumɔ mɛ, yɛn sɔ na wɔa yɔaru sɔɔ, domi na gia mɛ ko na n ka bɔri yendu mɔ baa n n mɛren na. ¹² Na yɔarun dɔɔnɛ mɔ, na maa mɔɔ bakarun dɔɔnɛ mɔ. Yam kpuro ka ye n man deema kpuro sɔɔ, na gia mɛ kon ko deburun saa ka gɔɔrun saa. Na maa yɛ mɛ kon ko mɔɔ bakaru sɔɔ ka yɔaru sɔɔ. ¹³ Kon ye kpuro kpɔ saa Kirisin min di wi u man dam kɛmɔ. ¹⁴ Ka mɛ, i kua n wɔ ye i ka man nɔni swɔaru bɔnu kua.

¹⁵ Bɛɛ Filipigibu bɛɛn tii i yɛ sɔa sɔa ma Labaari gean kparabun torubu sɔɔ, sanam mɛ na sɔa Masedɔnin di, Yesun yigberu garu sari te ta man somi ma n kun bɛɛ tɔna. Nɛ ka bɛɛ tɔnawa sa kɛɛna. ¹⁶ Domi ye na wɔa Tesalonikaɔ, i man somi kɔ nen bukata sɔɔ, n n mam mɔ nɔn teeru. ¹⁷ N n mɔ kɛra na kasu, na kɔwa sosiru tu sosi bɛɛn are sɔɔ. ¹⁸ Na ye kpuro wa ye i man mɔrisiama. Ya maa tura ya tia. Tɛ ye Epafoditi ka man bɛɛn kɛnu naawa nu ka man saka kua, nu sɔawa nge yaku nubu durorugiru te ta Gusunɔ wɛre ma u tu mwa. ¹⁹ Gusunɔ nen Yinni u koo bɛɛ kpuro wɛ yɛn bukata i mɔ nge mɛ win dukia yiikogia nɛ, Yesu Kirisin min di. ²⁰ Su Gusunɔ bɛsɛn Baaba bɛɛɛ wɛ sere ka baadommaɔ. Ami.

Tɔbiri dɔakibu

²¹ I Yesu Kirisigibu kpuro tɔbirio. Nɛ ka bɛsɛgii be sa wɔa sannu sa bɛɛ tɔbura. ²² Naanɛ dokeobu kpuro be ba wɔa mini, n ku mam ko sina kpaarugibu ba bɛɛ tɔbura.

²³ Kpa Yinni Yesu Kirisin durom mu n ka bɛɛn baawure wɔa.

TIRE TE PŌLU U KOLOSEGIBU KUA

Kolose ya s̄awa wuu maro burō ge ga wāa Efesun s̄o yari yeru gia, Turukin temō. Goo kun yē s̄a s̄a nge me Yesun yigberu ta ka torua Koloseō. Adama Epafasi ka Filemōwa ba ka Labaari gea da mi. S̄orokudo be, ba maa ye nuawa Pōlun min di sanam me u sina Efesuo wōo ita, wiru 1:6-7 ka wiru 4:12-13 ka Filemō 1:2-5. Pōlu kun Kolosegibu beram daare, adama u ben labaari nua ya do. Yen s̄na u tireru yorua u Tisiki ka Onesimu wē bu ka da. Ye ya s̄a Kolosegibun yigberun wahala yera ba s̄a dabinu menna teeru. Ba gabun bwisikunu ka Gusunōn gari garisi tia. Yigbe te s̄o, Gerekiba ba wāa ka Yuuba ka sere tem min tōmbu be ba mō Firisiba. Be kpurowa ba kasu bu ben deemaan gari sosi Yesun gari s̄o kpa yi n s̄a tia. Yen s̄na Pōlu u Kolosegibu yorua ye n weenē bu ko, yera bu tii Yesu wē mam mam.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-2.
2. Siarabu ka kanaru, wiru 1:3-14.
3. Kirsin asansi ka win s̄omburu, wiru 1:15-23.
4. S̄ombu te ba Pōlu nōmu s̄andia, wiru 1:24n di sere wiru 2:5.
5. Besen gbinnaa ka Kirisi, wiru 2:6-19.
6. Wāa kpaaru Kirisi s̄o, wiru 2:20n di sere wiru 4:1.
7. Kirōba ka tōbiribu, wiru 4:2-18.

Tōbiribu

¹⁻² Bēe naane dokeobu Koloseō, bēe be i s̄a besen k̄nasi b̄orōkiniba Kirisi s̄o, nē Pōlu, Kirisi Yesun ḡoro Gusunōn k̄run s̄o ka besegii Timote, sa bēe tōbura. Gusunō besen Baaba u bēe durom kua kpa u bēe alafia kē.

Siarabu kanaru s̄o

³ Sa ra Gusunō besen Yinni Yesu Kirsin Baaba siare bēen s̄o baadomma besen kanaru s̄o, ⁴ yēn s̄o sa nua nge me i Yesu Kirisi naane doke ka nge me i naane dokeobu kpuron k̄ru mō. ⁵ Sanam me Labaari gea ye ya s̄a gem gari ya gbia ya tura bēen mi, i nua ma i yīyōbu mō ma ba bēe gāanu yīye wōlō. Yīyō bin s̄na i naane dokebu ka k̄ru mō. ⁶ Labaari gea ye, ya teriamō ya ka domaru naamō handunia kpuro s̄o nge me ya kua bēen mi saa m̄n di i Gusunōn durom gari nua ma i tuba ma yi s̄awa gem. ⁷ Epafasi besen k̄nasi s̄om kowosi, wi u s̄a Kirsin s̄om kowo naanegii ma u kua besen k̄sire bēen mi, wiya u bēe ye giasia. ⁸ U maa sun k̄i te Hunde Dēero bēe k̄n baaru s̄ōwa.

⁹ Yen s̄na sa ra n kanaru mō bēen s̄o kpeetim sari saa m̄n di sa bēen gari nua. Sa Gusunō kanamō u de i gia mam mam ye u k̄i, kpa u de win Hunde u bēe bwisi ka laakari kē. ¹⁰ Saa yera bēen sanu sanusu su ko n ka Yinnigiigisu weenē, kpa i n da ko ye n koo n̄n wēre. Bēen wāara koo maa kookoo geesu bwese bweseka s̄ōsi nge dāa te ta bii geenu marumō, kpa i Gusunō giam sosi.

¹¹ Sa Gusunō kanamō u bēe t̄asisia kpuro s̄o ka win dam yīikogim, kpa i kp̄i i n ka yabu baayere temane ka suuru nuku dobu s̄o. ¹² I n Baaba siaramō wi u dera i b̄onu mō tubi s̄o ye Gusunō u naane dokeobu yīye yam bururam s̄o. ¹³ Geema u sun w̄ra saa yam w̄kurun dam di ma u sun sinasia mi win Bii k̄nasi u bandu dii. ¹⁴ Domi win saabuwa sa yakiara ma ba besen durum suuru kua.

Kirisin tiin asansi

ka win sɔmburu

¹⁵ Gusunɔ u n̄ waarɔ adama Kirisi u sun n̄n̄ s̄ɔsi mam mam win wasi s̄ɔɔ. U s̄aa win Bii yeruma wi u w̄aa ba sere ḡaanu kpuro taka kua. ¹⁶ Domi win min diya Gusunɔ u baayere taka kua ye ya w̄aa w̄ollɔ ka temɔ, ye sa ka n̄oni waamɔ ka ye sa n̄ waamɔ, nge w̄ollun sinambu ka wirugibu ka yiikogibu ka sere damgibu. Gusunɔ u kpuro taka kua saa win min di, u maa ye kua win s̄ɔ. ¹⁷ U w̄aa ba sere ḡaanu kpuro taka kua. Win dam saabuwa ḡaanu kpuro nu ka w̄aa nin ayerɔ. ¹⁸ Win yigberu ta s̄aawa nge wasi, wiya maa s̄aa nge yin wiru. Wiya w̄aarun nuuru, wiya maa gbia u seewa ḡarin di, u ka ko kpuron gbiikoo. ¹⁹ Domi Gusunɔn ḡɔru kira win daa kpuro ya n̄ ka w̄aa win Bii s̄ɔɔ. ²⁰ Ma n̄ n̄n̄ w̄ɛre u wi ka tɔmbun sannɔ kpeesia ka win Biin yem d̄aa bunanaru w̄ollɔ kpa u ka tii ḡaanu kpuro dorasia saa win min di ni nu w̄aa temɔ ka ni nu w̄aa w̄ollɔ. ²¹ B̄ɛɛ maa, i raa gasɔ ka Gusunɔ toma, i raa s̄aa win yiberɛba b̄ɛɛn bwisikunu s̄ɔɔ b̄ɛɛn kookoo k̄ɔsusun s̄ɔ. ²² Adama t̄ɛ, Gusunɔ u ka tii b̄ɛɛ dorasia sanam m̄ɛ win Bii u gu nge t̄onu, kpa i ka ȳɔra win wuswaaɔ i n̄ d̄ɛere, i n̄ w̄aa disinu ka taare sariru s̄ɔɔ ²³ i n̄ teman̄ i n̄ t̄asa naan̄ɛ dokebu s̄ɔɔ dim dim, kpa i ku ra b̄ɛɛn ȳiyɔbu deri bi i m̄ɔ saa min di i Labaari gea nua, ye ba t̄onu baawure n̄ɔɔsia wi u w̄aa handunia s̄ɔɔ. N̄ɛ P̄olu na maa kua yen s̄omɔ.

Sombu te ba P̄olu

n̄amu s̄andia Yesun yigberun s̄ɔ

²⁴ T̄ɛ n̄ɛn nukura do ȳɛn s̄ɔ na n̄oni sw̄aaru waamɔ b̄ɛɛn s̄ɔ. Ma na n̄oni sw̄aa te yibiamɔ te Kirisi u koo ra wa win yigberun s̄ɔ te ta s̄aa win wasi. ²⁵ Ma Gusunɔ u man kua yigbe ten s̄om kowo nge m̄ɛ u man yiire b̄ɛɛn s̄ɔ, kpa n̄ ka win gari kpuro n̄ɔɔsia. ²⁶ Gari yi, yi s̄aa asiri ye u raa t̄ambu kpuro berue saa yellun di, adama t̄ɛ u wigibu ye s̄ɔsi. ²⁷ Domi u k̄i u bu giasia ma win asiri ya b̄ɛɛre ka yiiko m̄ɔ bwese tukunun suunu s̄ɔɔ. Asiri ye wee, Kirisi w̄aa b̄ɛɛ s̄ɔɔ, yeya ya gerumɔ ma i ko Gusunɔn yiiko b̄onu ko. ²⁸ Kirisi win gariya sa kparamɔ, ma sa t̄onu baawure kirɔ m̄ɔ, sa maa bu keu s̄ɔɔsimɔ ka bwisi gee, kpa bu ko t̄on girobu be ka Kirisin gbinn̄aa s̄ɔɔ su sere bu tusia Gusunɔn wuswaaɔ. ²⁹ Yen s̄ɔna na s̄omburu m̄ɔ na sunamɔ ka win dam m̄ɛ mu s̄omburu m̄ɔ n̄ɛ s̄ɔɔ gem ka tia.

2

¹ I de n̄ b̄ɛɛ s̄ɔ nge m̄ɛ n̄ɛn hanian kp̄aara n̄ɛ b̄ɛɛn s̄ɔ ka Lodisegibun s̄ɔ ka maa be kpuron s̄ɔ be ba n̄ ka man n̄oni waare. ² Na m̄ɔ m̄ɛ, n̄ ka bu dam k̄ɛ n̄ kp̄a, kpa ben tii ba n̄ gbinne ka kiru, kpa ben ȳɛru ta n̄ sosimɔ sika sariru s̄ɔɔ. Nge m̄ɛya ba koo ka Gusunɔn asiri gia ye ya s̄aa Kirisin tii. ³ Wi s̄ɔɔra bwisi ka ȳɛrun dukia kpuro berua.

⁴ Na b̄ɛɛ yeni s̄ɔm̄ɔwa kpa goo u ku raa b̄ɛɛ n̄oni w̄ake ka n̄ɔɔ dobu. ⁵ Domi baa n̄ɛn wasin kuseru t̄a kun w̄aa b̄ɛɛn mi, ka m̄ɛ, n̄ɛn hunde ya ka b̄ɛɛ w̄aa. Na maa nuku dobu m̄ɔ ȳɛn s̄ɔ i w̄aa n̄ɔɔ tia s̄ɔɔ, ma b̄ɛɛn naan̄ɛ dokebu ȳɔ dim dim Kirisi s̄ɔɔ.

W̄aa te ta yiba Kirisi s̄ɔɔ

⁶ N̄ m̄ɛn na, nge m̄ɛ i Yinni Yesu Kirisi wuru, i n̄ b̄ɛɛn w̄aaru dimɔ i n̄ gbinne ka wi. ⁷ I de b̄ɛɛn gbini yi n̄ duku wi s̄ɔɔ, kpa i n̄ tii n̄ɔɔrimɔ i n̄ kp̄ɛamɔ saa win min di, kpa i n̄ t̄asa naan̄ɛ dokebu s̄ɔɔ nge m̄ɛ ba b̄ɛɛ s̄ɔsi, kpa siarabu bu n̄ yiba b̄ɛɛn n̄ɔɔ s̄ɔɔ.

⁸ I n tii se kpa goo u ku raa beε yina mwa ka win yēru garu ka taki dibu. Sōsi ten bweseru ta naamōwa saa tōmbun deemaan di ka maa handunian būnu, n ñ mō Kirisin min di. ⁹ Domi mèn nōru Gusunō ne, ya sōsira Kirisin wasi tōnugii sōo. ¹⁰ Ma i kpuro mō wi sōo beε ka win gbinnāa sōo wi u sāa wōllun wirugibu ka yiikogibun sina boko.

¹¹ Beε ka win gbinnāa ye sōo, i maa bango wa, adama n ñ mō bango ye tōnu ra ko. Yeni ya weewa Kirisin min di. Ya sāawa yakiabu saa wasi durumgiin dam di. ¹² Geema, sanam me ba beε batemu kua n sāare ba beε sikuawa ka Kiriisi ma ba beε seeya ka wi, yèn sō i Gusunōn dam bakam naane sāa wi u nūn seeya gōrin di. ¹³ Gasō, i raa sāa gōribu beεn toranun sō ka maa yèn sō i sāa be ba kun bango kue. Adama tē Gusunō u beε kua wasobu ka Kiriisi sannu sanam me u sun bešen toranu kpuro suuru kua. ¹⁴ Kiriisi u yora ye wōka ye ya sun taare wē besen wooda sarabun sō, u maa ye kpare dāa bunanaru wōllō u ka ye kpeesia. ¹⁵ Sanam me u gu dāa bunanaru wōllō u wōllun wirugibu ka yiikogibu kamia u bu sekuru doke batuma sōo u maa ben dam kpeesia.

¹⁶ N n mēn na, i ku de goo u beε taare wē dim ka nōrubu sōo, ñ kun me tōo bakanu ganun dibu sōo, ñ kun me suru kpaon yaribu ka tōo wēraruginun kookoosu sōo. ¹⁷ Yeni kpuro ya sāawa gāa ni nu sisin yaayaasu. Kirisin tiiwa gāa ni. ¹⁸ Goo wi u sāare u tii kawamō, ma u wōllun gōradoba sāmō, i ku de u beε beēn sian are wōrari. Domi tōnu win bweseru u tii suamō kāsinun sō, u maa tii gāmō kam win bwisiku tōnuginun sō. ¹⁹ U ñ Kiriisi neni kem kem wi u sāa wiru, tēn min di wasi kpuro yi mēnne ka yin gbin gbinka ka sīinu, yi ka dam waamō yi kpēamō nge me Gusunō u yi sosimō.

Gāo ka wāaru Kiriisi sōo

²⁰ Mā i gu ka Kiriisi sannu i kisira handunian komanun di, mban sōna i wāaru dimō nge handunia yenigibu. Mban sōna i derimō ba beε woodaba sōbimō be ba neε, ²¹ a ku yeni beεu, a ku yeni denda, a ku yeonō baba. ²² Yeni kpuro ya koo kam kowa bā n ye dendimō. Tōmbun wooda ka ben sōsinu tōnawa i swii. ²³ Geema, wooda be, ba ka bwisin gāanu weene à n bu mēera, ka ben sāaru te ta wee saa tōnun gōru kīrun di, ka ben tii kawa weesugibu, ka maa ben wasin seserun serusiabu. Adama baa wooda ben tia kun dam gam mō yu ka wasin kīru kankam taare.

3

¹ Ba beε seeya ka Kiriisi sannu gōrin di. N n mēn na, i wōllun gāanu kasuo mi Kiriisi u sō Gusunōn nōm geuō. ² I wōllun gāanun bwisikunu koowo, n ñ mō temginu. ³ Domi i gu, beēn wāa geera maa berua ka Kiriisi sannu Gusunōn mi. ⁴ Kiriisi wī, u sāawa beēn wāaru. Sanam me u koo kurama, beēn tii maa i ko i tera ka wi sannu win yiiko sōo.

Wāa gururu ka wāa kpaaru

⁵ N n mēn na, i handunian kīrun gāanu kpuro goowo ni nu sōmburu mō beε sōo, niya kōo mēnnabu tantanaru sōo, ka daa disinugia, ka wasin bine, ka kīru kankam, ka kōde, domi kōde ya sāawa nge būu sāaru. ⁶ Gāa ni kpuron sōna Gusunōn mōru wee ben mi, be ba ñ nūn mēm nōowammē. ⁷ Geema, i raa gasō mō nge be, sanam me tora nin bwesera beε wāasi.

⁸ Adama tē, i ye kpuro kōwō ye n sāa mōru ka nuku gbisibu ka maa nuku kōsuru. I ku de wōmburu ñ kun me gari swininu nu yari beēn nōo sōon di pai. ⁹ I ku weesu kuana domi i daa gura ka yen kookoosu pota kō, ¹⁰ ma i daa kpaā sebua. Gusunōwa u beε daa kpaā ye wē i n ka nūn giamō kpa i n ka nūn

weenamə. ¹¹ Nge meya beɛ sɔɔ goo kun goo, tən tuko ka Yuu, wi u bango kua ka wi u n̄ bango kue, baru kpaarugii, n̄n̄ni wōkunugii, yoo ka tii m̄wə, adama Kirisi tənawa s̄aa ḡāanu, u maa w̄aa t̄ambu kpuron suunu sɔɔ.

¹² N n̄ m̄en na, ȳen s̄ɔ Gusunə u beɛ k̄ia ma u beɛ ḡosa i ka ko wigibu, wee ye n weene i sebe, w̄onw̄ondu ka t̄en geeru ka tii kawabu ka daa duudwia ka suuru. ¹³ I n̄ temanasine kpa i n̄ suuru kuanamme gari gee ȳi n̄ dua beɛn suunu sɔɔ. Nge me Yinni u beɛ suuru kua, i n̄ suuru kuanamme nge me. ¹⁴ Yeni kpuron w̄ollo i k̄iru sebuo te ta koo de i n̄ n̄ɔ n̄e mam mam. ¹⁵ Kpa i de Kirisin b̄əri ȳendu ta n̄ beɛn ḡorusu kpare, kpa i n̄ takaru m̄ɔ. Ba beɛ sokawa i n̄ ka s̄aa wasi tee, kpa i n̄ b̄əri ȳendu m̄ɔ. ¹⁶ I de Kirisin gari ȳi n̄ yiba beɛn ḡorusu nge dukia. I gari bia kuanə kpa i dam k̄ēna ka bwisi gee kpa i n̄ womusu m̄ɔ i n̄ Gusunə t̄omamə. I n̄n̄ takarun womusu kuo beɛn ḡorusu. ¹⁷ Beɛn kookoosu ka beɛn gere sɔɔ, i ye kpuro koowo i ka Yinni Yesun yisuru beere w̄e kpa i Gusunə Baaba takaru ko win min di.

T̄ambun n̄ɔsinaa

w̄aa kpaaru sɔɔ

¹⁸ Beɛ kurəbu i beɛn durəbu wiru kp̄iyo nge me n weene Yinnigii u ko.

¹⁹ Beɛ durəbu i beɛn kurəbu k̄iɔ, i ku de i n̄ s̄e be sɔɔ.

²⁰ Beɛ bibu i beɛn m̄wəbu m̄em n̄ɔwə ḡāanu baanire sɔɔ, domi meya Yinni u k̄i.

²¹ Beɛ maa tundobu i ku beɛn bibu m̄arun kookoosu kua kpa ben nuki ȳi sankira.

²² Beɛ yobu i beɛn yinnibu m̄em n̄ɔwə kpuro sɔɔ handunia mi, n̄ n̄ m̄ sanam me ba beɛ ȳore t̄ona, i ka bu t̄en geeru s̄ɔs̄i, adama i bu m̄em n̄ɔwə n̄ kun ka murafitiru ȳen s̄ɔ i Yinni nasie. ²³ Ye i m̄ɔ kpuro i ye koowo ka k̄iru, kpa n̄ s̄aa nge Yinniwa i kuamme, n̄ n̄ m̄ t̄ambu. ²⁴ I n̄ ȳe ma Yinniwa u koo beɛ are k̄osia ȳi ȳi s̄aa tubi ye u win t̄ambu ȳiye, domi Kirisiwa beɛn Yinni w̄in w̄āaru i w̄aa.

²⁵ Adama wi u tora, u koo win are wa nge me win torara n̄e, domi Gusunə mi, goo kun goo.

4

¹ Beɛ yinnibu i beɛn yobu kuo dee nge me n weene. I yaayo ma beɛn tii i maa Yinni m̄ə w̄ollo.

Yiirebu

² I temano kanaru sɔɔ kpa i n̄ ka swaa meera i n̄ Gusunə takaru m̄ɔ. ³ I maa sun kanaru kuo kpa Gusunə u sun swaa kua su ka win gari waasu ko, su ka kp̄i su Kirisin asiri tubusia. Asiri yen s̄ɔna na w̄aa piris̄on sɔɔ t̄e. ⁴ N n̄ m̄en na, i kanaru koowo kpa n̄ ka kp̄i n̄ ye s̄ɔs̄i nge me n weene n gere.

⁵ I tii kparo ka bwisi be ba kun naan̄e doken mi. I saa baayere dendio yu ka arufaani ko. ⁶ I de beɛn gari ȳi n̄ n̄ɔbu do kpa ȳi n̄ swaa sw̄i, kpa i n̄ ka ȳe nge me n weene i baawure wisi.

T̄abiribu ka n̄ɔ kanabu

⁷ Beɛn k̄inasi Tisiki, wi u s̄aa s̄əm kowo naan̄egii ka n̄en beruse Yinnin s̄omburu sɔɔ u koo beɛ n̄en labaari kpuro s̄ɔ. ⁸ Na beɛ n̄n̄ ḡoriammewa u ka beɛ s̄ɔ nge me sa ka w̄aa, kpa u ka beɛ ḡoru yemiasia. ⁹ Onesimu, beɛn k̄inasi b̄ərəkini, wi u s̄aa beɛn migii, u koo n̄n̄ ȳsirima. Bera ba koo beɛ s̄ɔ ye ya sun deema mini kpuro.

¹⁰ Aritaaki, n̄e ka w̄i sa w̄aa piris̄on sɔɔ u beɛ t̄obura. Maaku maa beɛ t̄obura wi u s̄aa Baanabasin dusi. Na raa beɛ Maaku win gari s̄ɔwa, ù n̄ na beɛn mi, i

nùn dam koosio ka beere. ¹¹ Yosue wi ba m̀ Yusitu, u maa beere t̄bura. Be ita ye t̄nawa ba s̄a Yuu be ba naane doke ma ba ka man s̄amburu m̀ Gusun̄n bandun s̄. Ba man dam k̄a gem gem.

¹² Epafasi, Yesu Kirisin s̄om̄ wi u maa s̄a beere migii, u beere t̄bura. U ra kanaru ko gem gem beere s̄, u Gusun̄n kanam̄ i ka kp̄i i ȳra dim dim ka t̄n giroru kpa i n s̄aru s̄a i ka Gusun̄n k̄iru kpuro ko. ¹³ Na kon kp̄i n nùn seeda diiya ma u beere bwisikunu m̀ gem gem, ka maa be ba w̄a Lodisē ka Herapolis̄. ¹⁴ Luku beere k̄inasi dokotoro, wi ka Demasi ba beere t̄bura.

¹⁵ I beeregibu t̄birio be ba w̄a Lodisē ka kur̄ wi ba m̀ Ninfa ka maa Yesun yigbe te ta ra m̄nne win yenū. ¹⁶ I n tire teni gara i kpa i maa tu Yesun yigberu w̄eȳ Lodisē bu gari. Kpa beere tii i maa garu gari te ta wee Lodisegibun min di. ¹⁷ I maa Aasipu s̄ow̄ u s̄ambu te n̄ni dokeo te ba nùn n̄mu s̄andia Yinnin s̄oma s̄o u ka kp̄i u tu dakura.

¹⁸ Wee na yorum̄ ka n̄n tiin n̄ma, ne P̄olu na beere t̄bura. I ku duari ma na w̄a p̄iris̄m̄ s̄o.

Kpa Gusun̄n durom mu n ka beere w̄a.

TIRE GBIKII TE PŌLU Ū TɛSALONIKAGIBU KUA

Sanam mɛ Pŏlu u tire te yorua, Tɛsalonika ya s̄awa bera ye ba m̄ Masedōnin wuu maro gɛ Romugibu ba m̄. Gis̄o Tɛsalonika ye, ya s̄awa Gɛrɛkiban wuu maro yiruse s̄o ȳsan n̄m geūo. Miya ɔoo nimkusu su ra ȳre. Pŏluwa u ka Labaari gea da mi, Ḡarobun Kookoosu 17:10-11. Amɛn biru Yuuba ba nisinu seewa ye ba wa t̄n tukobu ba naanɛ dokem̄o. Yen wahala ya dera Pŏlu u doona Tɛsalonikan di u da Berēo. Yen biruwa u Tɛsalonikagibun labaari nua saa win b̄o Timōten min di, yera u tire te yorua u ka bu t̄sisia.

Tire ten kpunaa

1. T̄biribu, wiru 1:1.
2. Siarabu, wiru 1:2-10.
3. Pŏlun s̄omburu Tɛsalonikāo, wiru 2:1n di sere wiru 3:13.
4. Kir̄ba, wiru 4:1-12.
5. Yesun wuramarun gari, wiru 4:13n di sere wiru 5:11.
6. T̄biribu ka kir̄o d̄aaki, wiru 5:12-28.

T̄biribu

¹ Bɛɛ Yesun yigberugibu, bɛɛ be i w̄a Tɛsalonikāo, bɛɛ be i s̄a Gusun̄o Baaba ka Yinni Yesu Kirisigibu, nɛ Pŏlu ka Silasi ka Timōte sa bɛɛ t̄bura. Durom ka alafia ya n ka bɛɛ w̄a.

Tɛsalonikagibun w̄aaru

ka ben naanɛ dokebu

² Sa ra n Gusun̄o siaram̄o bɛɛ kpuron s̄o, sa ra n maa bɛɛ yaaye baadomma kanaru s̄o. ³ Sa yaaya Gusun̄o bɛsɛn Baaban wuswaa nge mɛ i ka bɛɛn naanɛ dokebu hania m̄, ka nge mɛ bɛɛn k̄ira s̄oosiram̄o bɛɛn s̄m damginu s̄o, ka nge mɛ bɛɛn ȳiȳobu bɛsɛn Yinni Yesu Kirisi s̄o bu ȳo dim dim. ⁴ Bɛsɛgibu, bɛɛ be Gusun̄o u k̄i, sa ȳɛ ma u bɛɛ ɔsa wigibu. ⁵ Domi bɛsɛn Labaari gea ya n̄ nɛ bɛɛn mi ka gari t̄na, ka maa yen dama ya ka na ka Hunde Dɛero sannu ka maa sika sariru. Bɛɛn tii i ȳɛ nge mɛ sa s̄isina bɛɛn suunu s̄o bɛɛn arufaanin s̄o. ⁶ Ma i kua be ba bɛsɛn daa ka Yinnigia saarim̄o, domi i bɛsɛn Labaari gea mwa ka nuku doo bi Hunde Dɛero bɛɛ w̄ɛ, baa mɛ ya ka bɛɛ n̄ni sw̄aaru naawa. ⁷ Yen biru bɛɛn tii i kua b̄ɛn daa Masedōnin naanɛ dokeobu ka Gɛrɛkiba ba saarim̄o. ⁸ Domi Yinnin gari ȳi, ȳi n̄ora saa bɛɛn min di, n n̄ m̄o Masedōni ka Gɛrɛkiban tem s̄o t̄na, adama bɛɛn naanɛ dokebu Gusun̄o s̄o bu s̄oosira yam kpuro sere n n̄ maa tilasi su bin gari gere. ⁹ Ba gerum̄o nge mɛ i sun nenusina ye sa da bɛɛn mi, ka nge mɛ i ɔru ɔsia i b̄u s̄aaru deri i wura Gusun̄on mi i ka n̄n s̄a, wi u s̄a Yinni waso ka gem̄ji, ¹⁰ ka maa nge mɛ i win Bii wi u seeya ɔrin di swaa daki u na w̄ollun di. Wiya Yesu, wi u sun yakia saa Gusun̄on m̄ru ye ya sisin di.

2

S̄ambu te Pŏlu kua

Tɛsalonikāo

¹ Nɛgibu, bɛɛn tii i ȳɛ ma bɛsɛn naaru bɛɛn mi ta n̄ kue kam. ² I ȳɛ ma ba sun n̄ni s̄ōwa ba sun t̄ya kua Filipīo sa sere na bɛɛn mi. Ka mɛ, Gusun̄o sun w̄ruguru w̄ɛ sa ka win Labaari gea kpara bɛɛn suunu s̄o, baa mɛ t̄n dabira

sun yinari. ³ Besen waasu ya n̄ s̄aa torarun gari, ya n̄ maa menne ka bwisiku k̄sunu ganu n̄ kun me ka taki. ⁴ Adama, nge me Gusun̄ sun naane kua u ka sun Labaari gea n̄omu s̄ondia, nge meya sa ka ye kparam̄. Sa n̄ ye m̄ nge me ya koo ka tambu dore ma n̄ kun m̄ Gusun̄ wi u besen ḡorusu w̄erimo. ⁵ Domi been tii i ȳe s̄aa s̄aa ma sa n̄ bee k̄kura ka gari dure, sa n̄ maa waasu kue su ka been gobi wan s̄i. Gusun̄wa s̄aa besen seeda. ⁶ Sa n̄ maa beere kasu been mi n̄ kun me gabun mi, ⁷ baa me sa ko raa kp̄i su bee besen dam s̄ōsi ȳen s̄ō sa s̄aa Kirisin ḡorobu. Adama sa kuawa kpure kpure been suunu s̄ō nge me bii mero ra win bibu n̄ari. ⁸ Ȳen s̄ō sa bee k̄i gem gem sa raa s̄ōru s̄aa, n̄ n̄ m̄ su ka bee Gusun̄n Labaari gea w̄e t̄ona, adama ka maa besen tiin w̄aru, domi been k̄ira sun neni. ⁹ Besegibu, i besen s̄omburu ka besen wahala yaaye ye sa wa. Sa s̄omburu kua s̄ō s̄ō ka w̄okuru ȳen s̄ō sa n̄ k̄i su been goo ḡonger̄e ko sanam me sa Gusun̄n Labaari gea kparam̄ been suunu s̄ō.

¹⁰ Beeya i s̄aa besen seedagibu ka maa Gusun̄n tii, ma besen daa ya deere bee naane dokeobun wuswaa, ya maa s̄aa dee dee, ya n̄ taare gaa m̄. ¹¹ I maa ȳe ma sa ka bee kuawa nge me tundo u ra ka win bibu ko. ¹² Sa bee dam k̄a, sa maa been ḡorusu yemiasia, sa maa bee suuru kana i n̄ ka siim̄ nge me n̄ weene Gusun̄n wuswaa, wi u bee sokum̄ i n̄ ka b̄onu m̄ win yiiko s̄ō mi u bandu sw̄i.

¹³ Sa ra maa Gusun̄ siare baadomma ȳen s̄ō sanam me sa bee waasu kua i n̄ gari yi garisi t̄onugii, i yi wurawa ma yi s̄aa Gusun̄gii. Meyā yi s̄aa ka gem, ma yi s̄omburu m̄ bee naane dokeobu s̄ō. ¹⁴ Negibu, i ka Yesu Kirisin yigbenu weena ni nu s̄aa Gusun̄ginu Yudea, domi i n̄oni sw̄aru wa saa been temgibun min di nge me t̄on ben tii ba wa Yuuban min di. ¹⁵ Yuu beya ba Yinni Yesu ka Gusun̄n s̄ombu go, ba maa sun n̄oni s̄ōwa. Ben daa kun Gusun̄ w̄ere, ba maa ka tambu kpuro yibere teeru neni. ¹⁶ Ba mam yinam̄ su t̄on tukobu waasu kua bu ka faaba wa. Nge meya ben durum ya sosim̄ ya bandam̄. Adama Gusun̄n m̄ru ya den sake fuke ben wir̄o.

P̄lu u k̄i u kparam̄

Tesalonikagibu wa

¹⁷ Negibu, nge me sa bee bia s̄ō yiru wasi s̄ō, n̄ n̄ m̄ ḡoru s̄ō, sa been beke m̄ gem gem sa sende su ka bee wa. ¹⁸ Sa k̄ia su wurama been mi. Ne P̄lu na kasu nge n̄on yiru n̄ ka na, adama Setam sun swaa ganua. ¹⁹ D̄oma te Yinni Yesu koo wurama, mba n̄ ko n̄ s̄aa besen ȳiȳobu ka besen nuku dobu, mba sa ko maa ka woo kana win wuswaa ma n̄ kun bee. ²⁰ Geema, been s̄ōna sa woo kanam̄, sa maa nuku dobu m̄.

3

¹ Yen s̄ō, sanam me besen bw̄era yina yu kpuna, sa ḡoru doke ma ne na kon sina Atenio ne turo. ² Ma na besegii Tim̄ote ḡara wi u s̄aa Gusun̄n s̄om kowo Kirisin Labaari gean s̄ō. Na n̄un ḡara been mi u ka bee t̄asisia, kpa u bee dam k̄e been naane dokebu s̄ō, ³ kpa baa been turo u ku de n̄oni sw̄aa teni tu n̄un nanda. Domi been tii i ȳe ma yeni ya n̄ koo ko ya kun sun deeme. ⁴ Baa sanam me sa raa w̄a ka bee, sa bee s̄ōwa ko ma ba koo sun n̄oni s̄ō. Meyā n̄ maa koo nge me i ȳe s̄aa s̄aa. ⁵ Yen s̄ōna, sanam me nen bw̄era yina yu kpuna, na Tim̄ote ḡara been mi kpa n̄ ka gia me been naane dokebu s̄aa. Na berum kua k̄okuro kun da bee k̄kura i ka durum ko, kpa besen s̄omburu ta n̄ kue kam.

⁶ Adama t̄e, ye Tim̄ote u wurama been min di, u sun been naane dokebu ka been k̄irun baaru gea s̄ōwa. U sun s̄ōwa ma i ra n̄ sun yaaye ka k̄iru ma i k̄i i sun

wa gem gem nge me besen tii sa ki su bee wa. ⁷Yen sōna negibu, baa me sa nōni swāaru wa ka wahala kpuro, besen nukura yemia ka bee been naane dokebun sō. ⁸Tē, besen hunde ya wurama yēn sō i yō dim dim Yinni sō. ⁹Amōna sa ko Gusunō siara n ne been sō, ka nuku doo baka bi i sun wēemō Gusunō besen Yinnin wuswaa. ¹⁰Bururu ka yoka sa nūn kanamō gem gem u de su bee wa kpam ka nōni, kpa su sosi ye n kōmia been naane dokebu sō.

¹¹Kpa Gusunō besen Baaban tii ka besen Yinni Yesu Kiri si bu sun swaa kua su ka na been mi. ¹²Kpa wi, Yinni u been kīru sosi tu kpēa been tii tiine sō ka maa tumbu kpuron mi nge me besen kīra sōa bee sō. ¹³Kpa u been gōrusu tāsisia su ka deera su ko taare sarirugisu Gusunō besen Baaban wuswaa, sanam me besen Yinni Yesu koo wurama ka wigibu kpuro.

4

Kookoo si su Gusunō wēre

¹Ye n tie negibu, i gia besen min di me n weene i n sīimō n ka Gusunō wēre, i maa mō me kō. Tē sa yiire sa bee kanamō ka Yinni Yesun yīsiru, i n mō me i n dō. ²Domi i yē yiire bi sa bee wē ka Yinni Yesun yiiko. ³Wee, ye Gusunō u kī bee sō, yera i n deere kpa i tii kpī mam mam sakararun kobu sō. ⁴Kpa duro baawure u n yē nge me wi ka win kurō ba ko n wāasine deerarur ka beere sō, ⁵n n maa mō ka wasin binen kīru nge me tōn tukobu ba mō be ba kun Gusunō yē. ⁶Gari yini sō, n n weene gōo u win kpaasi torari n kun me u nūn taki di. Sa bee yenin kirō kua kō, sa bee sōwa ma Yinniwa u koo yen mōru kōsia. ⁷Domi Gusunō kun sun soka su ka daa disinugia ko ma n kun mō sa n deere. ⁸Yen sō, baawure wi u sōsi te yina, n n tōnun gere u yina, Gusunōn gerewa u yina wi u bee win Hunde Deero kā.

⁹Ye n sōa naane dokeobun kīanaa, n n tilasi n ka bee ye yorua. Domi Gusunō u bee sōsi nge me n weene i n kīane been tii tiine sō. ¹⁰Geema, i mō me ka naane dokeobu kpuro be ba wāa Masedōniō. Adama negibu, sa bee kanamō, i n mō me i n dō. ¹¹I kookari koowo i n ka nō tia sōa, kpa i n been tiin wunanōsu mō, i n samburu mō nge me sa raa bee yiire. ¹²Nge meya been kookoosu su ko n wā be ba kun naane doken mi, kpa i kun maa gāanu ganun yāaru mō.

Yinnin naaru

¹³Negibu, sa kī i gem gia be ba gun sō, kpa i kun nuki sankire nge be ba tie be ba kun yīyōbu mō. ¹⁴Sa naane doke ma Yesu u gu, ma u kpam seewa gōrin di. Yen sō, sa naane sōa ma, be ba Yesu naane doke ba ka gu, Gusunō u koo ka bu wurama ka wi sannu.

¹⁵Yeniwa Yinnin sōsi bi sa bee sōmō. Be se be sa ko n wā dōma te Yinni u koo na, sa n ko gōribu gbiya. ¹⁶Domi u koo de gbārabu bu nōra ka Gusunōn gōrado wirugiin nōogiru ka win kōban wurenu, kpa Yinnin tii u sarama saa wōllun di. Wigii be ba gu ba koo gbi bu se. ¹⁷Yen biru be se be sa tie sa wasi, ba koo sun sua ka be sannu guru winu sō, kpa su ka nūn yinna wom dirum sō. Me ya sa ko n wā ka wi sannu ka baadomma. ¹⁸Yen sō, i de i dam kēena ka gari yini.

5

¹Negibu, n n tilasi su ka bee tōru ka sanam yorua mē sō yabu yeni ya koo koorā. ²Domi been tii i yē gem ka gem ma Yinnin tōru ta koo nawa nge gbēno wi u sisi wōkuru. ³Sanam me tōmba kun ka gee nande ba mō, alafia wāa, saa yera kpeerasiabu koo tunuma suaru sō nge me maru wuriribu bu ra guragii

deeme, ba ñ maa kpiki yeru wasi. ⁴ Adama bɛɛ negibu, i ñ wāa yam wōkuru sɔɔ, n ñ maa weene sanam mɛ, mu bɛɛ biti mwa nge gbɛnɔn naaru. ⁵ Bɛɛ kpurowa i sāa yam bururam tɔmbu ka maa sɔɔ sɔɔgibu. Sa ñ sāa wōkurugibu be ba wāa yam wōkuru sɔɔ. ⁶ Yen sɔ, su ku dweeya nge be ba tie, adama n weene su se su yōra sa n ka tii sɛ. ⁷ Wōkura tɔmbu ba ra dweeye, wōkura tam nɔrobu ba ra maa tam nɔ. ⁸ Adama bɛɛ be sa sāa sɔɔ sɔɔgibu, n weene sa n tii sɛ. Su naane dokebu ka kīru sebe nge tarakpe, su maa faaban yīiyɔbu doke nge sii furɔ kɔkɔru. ⁹ Domi Gusunɔ u ñ sun soka su ka win mɔru wa, u sun sokawa su ka faaba wa saa bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin min di ¹⁰ wi u gu bɛsɛn sɔ, kpa sa n wāaru dimɔ ka wi sannu, sà n wāa hunde sɔɔ ñ kun mɛ baa sà n gu. ¹¹ Yen sɔ, i n dam kɛɛnamɔ kpa i n tāsisianamɔ nge mɛ i mɔ tɛ.

Tɔbiribu ka kirɔ dāaki

¹² Sa maa bɛɛ kanamɔ negibu, i bu bɛɛre wɛɛyɔ be ba sɔmburu mɔ gem gem bɛɛn suunu sɔɔ, be Yinni u dera ba bɛɛ kparamɔ ma ba bɛɛ swaa sɔsɔsimɔ. ¹³ I n ben kīru mɔ ta n kpā ka bɛɛre ben sɔmburun sɔ. I de i n nɔɔ tia sāa bɛɛn tii tiine sɔɔ.

¹⁴ Sa bɛɛ kanamɔ negibu, i mɛm nɔɔ sarirugibu kirɔ koowo. I bu dam kɛɛyɔ be ba mwia kpanɛ. I dam sarirugibu somiɔ. I ka tɔmbu kpuro tɛmanɔ. ¹⁵ I laakari koowo i ku de goo u win beruse kōsa kōsia, adama i n gea kuanamme ka maa be ba tie kpuro.

¹⁶ I n nuku dobu mɔ sanam baamere sɔɔ. ¹⁷ I n da n kanaru mɔ saa baayere. ¹⁸ I n siaramɔ baa ñ n mɛren na. Yeniwa Gusunɔ u kī i ko bɛɛ ka Yesu Kirisin wāasināa sɔɔ.

¹⁹ I ku Hunde Dɛero yinari u sɔmburu ko bɛɛ sɔɔ. ²⁰ I ku Gusunɔn sɔmɔbun gari gem. ²¹ Adama i gāanu kpuro wɛɛrio kpa i nɛnɛ ni nu sāa gem. ²² I tii nɛnuɔ kōsa baayeren di.

²³ Kpa Gusunɔ, Yinni wi u ra alafia wɛ, u bɛɛ wuna i ka ko wigibu mam mam, kpa u bɛɛn hunde ka bɛɛn bwɛra ka bɛɛn wasi kpuro bere taare sariru sɔɔ sere ka bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin wuramarɔ. ²⁴ Gusunɔ wi u bɛɛ soka u naane mɔ, u koɔ maa ye kpuro ko.

²⁵ Negibu, i n sun kanaru kuamme.

²⁶ I bɛsɛgibu kpuro tɔbirio ka kīru.

²⁷ Na bɛɛ yiiremɔ ka Yinnin yīsiru, i bɛsɛgibu kpuro tire teni gario.

²⁸ Kpa Yinni Yesu Kirisin durom mu n wāa ka bɛɛ.

TIRERU YIRUSE TE PŌLU Ū TĒSALONIKAGIBU KUA

Pōlu u Tēsalonikagibu tireru yiruse teni yorua domi u nua ma gaba burisine ben suunu sō Yesun wuramarun sō. Gaba tamaa Yesun wurama te, ta turuku kua. Yera ba ben sōmburu deri. Ba ñ maa garu mō ma mero bisibu gabu ba sere bu nōrimō. Gaba maa burisine yèn sō ba tamaa Yesu u wurama kō, ma u bu deri, ma n sāare nōni swāa te ba wa Yesun sō ta kua kam. Yen sōna Pōlu u bu sōsiru wē te ta gerumō me Yesun wuramaru ta ko n sāa. Ma u garu koo sari be gerusi bu ka sōmburu ko. Meya u maa be ba nōni sōmō dam kā bu ka temana. Domi Yesu u koo baawure siriawa dee dee u sere nùn win are wē.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu ka nuku yemiasia bu, wiru 1.
2. Kōsan kowon kuramaru ka Yesun wuramaru, wiru 2:1-12.
3. Kirōba, wiru 2:13n di sere wiru 3:15.
4. Tōbiri dāakibu, wiru 3:16-18.

Tōbiribu

¹ Bēē Yesun yigberugibu, bēē be i wāa Tēsalonikaō bēē be i sāa Gusunō bēēn Baaba ka Yinni Yesu Kirisigibu bēē Pōlu ka Silasi ka Timote, sa bēē tōbura. ² Gusunō Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēē durom kua kpa bu bēē alafia kē.

Siribu ko n wāa

Kirisin naarun tōru sō

³ Beseḡibu, n weene sa n Gusunō siaramō saa baayere bēēn sō. N wā sa n mō me yèn sō bēēn naane dokebu bu sosimō gem gem, ma kīi te i mō bēēn tii tiine sō ta maa kpēamō ta sosimō. ⁴ Yen sōna bēēn tii sa Yesun yigbenu woo kane bēēn sō, domi i temana i yō naane dokebu sō nōni swāaru ka tōyan saa.

⁵ Yeniwa ya sōsimō kam kam ma Gusunō u ra siri dee dee, kpa bu ka bēē garisi be ba tura ba n ka wāa mi Gusunō u bandu swīi tèn sō i wahala waamō.

⁶ Domi Gusunō u koo ko ye n sāa dee dee, u koo bu nōni sō be ba bēē nōni sōmō.

⁷ Ma bēē be i nōni swāaru waamō, u koo bēē wērabu wē ka maa bēēn tii, sanam me Yinni Yesu koo kurama wōllun di ka dōo yari ka win ḡrado damgibu. ⁸ Yesu wiya u koo bu seeyasia be ba kun Gusunō yē, ka be ba kun wi, Yinni Yesun Labaari gea wure.

⁹ Ben dii kōsiaru ta ko n sāawa kam koo bi bu kun nōru mō sere ka baadomma. Ba ko n karanewa ka Yinni ka maa win yiiko damgia,

¹⁰ sanam me u koo na kpa win bēēre yu sōsira wigibu sō, kpa naane dokeobu kpuro ba n nùn kāsa tō te sō. Bēēn tii i ko n maa wāa mi, domi i bēēn seeda naane doke ye sa di.

¹¹ Yen sōna sa kanaru mō baadomma bēēn sō, Gusunō bēēn Yinni u ka kpī u bēēn kookoosu siara wāa te u bēē sokua sō kpa win dam mu de i gea ko ye i ḡru doke kpa mu maa de bēēn naane dokebun kookoosu su n yiba. ¹² Nge meya bēēn Yinni Yesun yīsira koo ka bēēre wa bēēn min di, kpa bēē i maa bēēre wa win min di Gusunō ka Yinni Yesu Kirisin durom saabu.

2

Kōsan kowo

¹⁻² Negibu, na bēē kanamō i ku de bēēn laakari yu burisina, bēēn Yinni Yesu Kirisin wuramarun garin sō ka maa bēēn mennabu win mi, i ku maa

de sɔmɔbun gari gɛɛ ñ kun mɛ waasu gaa ñ kun mɛ tire te ba nɛɛ na yorua, yen gaa yu bɛɛ biti ko yà n gerua ma Yinnin tɔra tunuma kɔ. ³ I ku de bu bɛɛ nɔni wɔke baa fiiko. Yinnin tɔɔ te, tu sere na tɔn dabira koo Gusunɔ seesi, yen biru kɔsan kowo wi, u koo kurama wi u sãa kam kooren bii. ⁴ U koo tii sua n kpuro kere kra u ye kpuro seesi ye ba sokumɔ Yinni ka ye ba sãamɔ. U koo mam da u sina Gusunɔn sãa yera kra u tii soku Gusunɔ.

⁵ I ñ yaaye ma na bɛɛ yeni sɔɔwa sanam mɛ na wãa bɛɛn mi? ⁶ Tɛ, i yɛ sãa sãa ye ya nùn nɛnusi sere win saa yu ka turi. ⁷ Domi kɔsa ya sɔmburu mɔ kɔ asiri sɔɔ. Adama wi u gina ye yinasiamɔ u ko n ye yinasiamɔwa sere bã n ka nùn doona. ⁸ Saa yera kɔsan kowo wi, u koo kurama kra Yinni Yesu u nùn wom wure u go, kra u nùn kpeerasia ka win naarun yiiko. ⁹ Kɔsan kowo wi, u koo na ka Setam dam, kra u sɔm maamaakigii bwese ka ko ye ya sãa weesugia. ¹⁰ U koo maa bu nɔni wɔke bu ka kom kɔsum ko, be ba koo kam ko yèn sɔ ba yina bu gem kĩa mɛ mu koo bu faaba ko. ¹¹ Yenin sɔna Gusunɔ u koo de gãa damginu ganu nu bu torasia bu ka weesu naane ko. ¹² Nge meya, be ba ñ gem naane doke ma ba kom kɔsum kua ka nuku dobu, ba koo taare sua.

Ba bɛɛ gɔsa i ka faaba wa

¹³ Nɛgibu, bɛɛ be Yinni u kɔ, sa ñ ko ko sa kun Gusunɔ siare bɛɛn sɔ saa baayere. Domi Gusunɔ u bɛɛ gɔsa saa toren di i ka faaba wa ka Hunde Dɛeron dam wi u bɛɛ kua Gusunɔgibu, ka maa bɛɛn naane ye i mɔ gem sɔɔ. ¹⁴ Yenin saabuwa Gusunɔ u bɛɛ soka ka bɛɛn Labaari gean kparabu, i n ka banu mɔ bɛɛn Yinni Yesu Kirisin yiiko sɔɔ. ¹⁵ N n mɛn na nɛgibu, i yɔro dim dim i n sɔɔsi ni nɛni ni sa bɛɛ sɔɔsi nɔɔ ka nɔɔ ka maa tireru sɔɔ.

¹⁶ Gusunɔ bɛɛn Baaba wi u sun kĩa, ma win durom saabu u sun dam kã mɛ mu kun nɔru mɔ ka maa yiyɔ geebu, wi ka bɛɛn Yinni Yesu Kirisin tii ¹⁷ bu bɛɛn gɔrusu dam kɛ, kra bu bɛɛ tãisia i ka sɔm geenu ka gari gee kpuro ko.

3

I sun kanaru kuo

¹ Ye n tie nɛgibu, i sun kanaru kuo kra Yinnin gari yi wa yi kparara fuuku, kra yi n yiiko mɔ nge mɛ yi kua bɛɛn suunu sɔɔ. ² I maa kanaru koowo kra Gusunɔ u sun wɔra tɔn kɔso wiru sariban nɔman di, domi n ñ tɔmbu kpuro ba gari yi naane dokemɔ.

³ Adama Yinni u sãa bɔrɔkini. U koo bɛɛ tãisia kra u bɛɛ kɔsu tɔn kɔso win sɔ. ⁴ Yinni u dera sa bɛɛ naane sãa. Sa yɛ ma i mɔ ye sa bɛɛ yiire, meya i ko n maa mɔ i n dɔɔ.

⁵ Kra Yinni u de bɛɛn bwisikunu nu n woo Gusunɔn kɔru gia ka maa Kirisin tɛmanabu sɔɔ.

N weene tɔnu u sɔmburu ko

⁶ Nɛgibu, ka Yinni Yesu Kirisin yĩsiru sa bɛɛ yiiremɔ, i naane dokeo baawure gɔwo wi u sãa garu koo sari ma u ñ sɔɔsinu swĩ ni sa bɛɛ wɛ. ⁷ Bɛɛn tii i yɛ mɛ n weene i bɛɛn daa saari. Domi sa ñ kue garu koo sariba bɛɛn suunu sɔɔ. ⁸ Sa ñ goon dɔanu di sa kun nin gobi kɔsie, adama sa sɔm sɛsɔguru kua bururu ka yoka sere sa wasira kra su ku ka ko goon sɔmunu. ⁹ N ñ mɔ sa ñ yen yiiko mɔ, adama sa kĩa bɛɛn tii su bɛɛ kom gem sɔɔsi mɛ i ko saari. ¹⁰ Sanam mɛ sa wãa bɛɛn mi sa bɛɛ yiire sa nɛɛ, wi u kun kɔ u sɔmburu ko, n ñ maa weene yɛro u di.

¹¹ Wee, sa nua ma bɛɛn gabu ba sãa yikurobu be ba kun garu mɔ ma n kun mɔ gari wɔbia wɔribu. ¹² Sa tɔn ben bweseru yiiremɔ sa bu suuru kanamɔ Yinni Yesu Kirisin sɔ, bu de bu sɔmburu ko laakari sɔɔ kra bu ben tii diisia.

¹³ Adama bεε negibu, i ku wasira ka gean kobu. ¹⁴ Goo ù n yina u gari yi mεm nɔɔwa yi sa yorua tire teni sɔɔ, i n nùn laakari sãa kpa i kun maa gãanu mɔɔsine ka wi, n wa sekuru tu nùn mwa. ¹⁵ I ku nùn garisi nge yibere, adama i nùn swaa sɔsio mero hisi bisikum.

Domaru ka tɔbiribu

¹⁶ Yinni wi u ra alafia wε u bεε alafia kε saa baayere ye n bεε deema kpuro sɔɔ kpa u n ka bεε kpuro wãa.

¹⁷ Ka nen tiin nɔmuwa na yeni yorua. Ne Pɔlu na bεε tɔbura. Yera n sãa nen yĩreru nen tirenu kpuro sɔɔ.

¹⁸ Nen yora mi. Kpa besen Yinni Yesu Kirisin durom mu n ka bεε kpuro wãa.

TIRE GBIKII TE PŌLU U TIMŌTE KUA

Timote u Yesu naane dokewa win aluwaasirun di, sanam me Pōlu u da Lisitio nən gbiikiru. Win daaru yiruse sōra u Timote gōsa u ka nūn yōsiri bu Labaari gea kparam da, Gərobun Kookoosu wiru 16:1-3. Timōten tundo u sāawa Gerēki, ma win mero u sāa Yuu wi u Gusunən beere yē too, wiru 1:1-5. Pōlu u tire te yoruawa win tōkōru sō. U Timote sōwa u nē u de u n tāsā win naane dokebu sō, kpa u Yesun Labaari gean taa geebu ko, kpa win sanu sanusu u n deere Yesugibun suunu sō, wiru 3:15. U maa nūn ka swaa sōsi ye ya weene Yesun yigbe kparobu ka Gusunən səm kowobu kpuro bu swīi. Meya u maa nūn sōmō nge me Yesugibu ba ko n wāasinē. U maa nūn kirō mō u ka sōsi geenu sōsi ni nu deere keu koosio weesugibun sō.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-2.
2. Sōsi te Pōlu u Timote wē Yesun yigberu ka ten səm kowobun sō, wiru 1:3n di sere wiru 3:16.
3. Sōsi te Pōlu u Timote wē win səmburu sō, wiru 4n di sere wiru 6.

Tōbiribu

¹⁻² Timote, wunē wi a kua nən bii yèn sō a Yesu naane doke, Gusunō Baaba ka Yesu Kirisi besen Yinni bu nun duron ka wənwəndu kua kpa bu nun alafia kē. Nē Pōlu, Yesu Kirisin goro nge me Gusunō besen Faaba kowo ka Yesu Kirisi wi u sāa besen yiyōbu, ba man yiire, na nun tire teni kuammē.

Sōsi weesugirun kirō

³ Tē, na kī a sīna Efesuō nge me na nun yiire sanam me na dō Masedōni gia kpa a bu yinari be ba sōsi tukunu sōsimō. ⁴ A bu sōwō bu ku raa ben laakari doke garī yi tamba seka sō, ka maa sikadoban yīsa sō. Yeya ya sikirinōsu seeyamō, ya n maa Gusunən himba wuswaa daasiama ye tōnu ra gie ka naane dokebu. ⁵ Adama na yiire bi mōwa n ka beēn kīru seeya te ta wee saa gōru ge ga deeren di ka laakari taare sarirugian di ka maa naane doke kpikibun di. ⁶ Wee, gaba gera saa garī yin min di ma ba kōra sikirinō kamgisu sō. ⁷ Ba kī ba n sāa Gusunən woodan keu sōsiobu, adama ba n ben tiin garin tubusianu yē baa yi ba gerumō ka naane baka.

⁸ Ka me, sa yē ma wooda ya wā tōnu ù n ye dendimō nge me n weene. ⁹ Kpa u n yē ma ba n wooda kue gemgibun sō. Ba ye kuawa wooda sarobu ka mēm nō sarirugibun sō, ka be ba n Gusunən beere yē, ka durumgibu, ka maa tən be ba n Gusunō ka gāa deeranun beere yē, ka sere be ba ben tundobu n kun me ben merobu goomō, ka maa tən gowobu gabu, ¹⁰ ka maa sakara kowobu, ka tən durō be ba kō mennamō ben tii tiine, ka be ba tambu gberimō ba daramō, ka weesugibu, ka be ba weesu sō bōrumən sō, baayere kpuro gesi ye ya kun sāa sōsi geeru. ¹¹ Sōsi te, ta wāawa Labaari gea ye ba man noma beria sō. Gusunōwa ya ka yā. Wiya u yiiko mō, u maa sāa domarun nuuru.

Siarabu

Gusunən wənwəndun sō

¹² Na Yesu Kirisi besen Yinni siara wi u man dam kā n ka nən səmburu ko. Na saabu kua yèn sō u man garisi naanegii ma u man gōsa win səmburu sō, ¹³ baa me na ra raa nūn garī kam gerusi ma na nūn nōni sōwa ma nən mōru

ku ra n toma. Ka me, u man wɔnwɔndu kua yɛn sɔ na n̄ yɛ ye na m̄, domi na n̄ daa naane doke. ¹⁴ Ma besen Yinnin durom mu banda ne sɔɔ. U man naane dokebu ka k̄iru wɛ. ¹⁵ Gari naanegii yi yi weene i noma gari i mwa mam mam yiya, Yesu Kirisi u na handunia sɔɔ u ka durumgibu faaba ko bɛ sɔɔ na s̄aa ben kpoko. ¹⁶ Adama yenin s̄ona Gusunɔ u man wɔnwɔndu kua, kpa Yesu Kirisi u ka kp̄i u win suuru n̄ru sarirugia s̄osi ne sɔɔ ne wi na s̄aa kpoko, kpa na n ka s̄aa ȳireru ben s̄ɛ be ba koo n̄n naane doke bu ka w̄aru te ta ku ra kpe wa. ¹⁷ Tɛ, Gusunɔ turo wi, sina boko wi u ko n w̄a ka baadommaɔ, wi u kun gbimɔ, wi ba n̄ ka n̄ni waare, wigia beere ka yiiko sere ka baadommaɔ. Am̄i.

¹⁸ Timote nen bii, na nun yiire bini m̄ nge me Gusunɔn s̄omɔbu ba raa gerua wunen s̄ɛ. A de s̄omɔ ben gari yi, yi n s̄aa wunen tabu ȳanu kpa a ka taa geebu ko ¹⁹ a n naane doke kpa wunen ḡɔru ga kun nun taare w̄ɛɛm̄ɔ. Adama sibu gabu ba n̄ ḡɔru gen bweseru swaa sue, ma ba ben naane dokebu kam koosia nge goo nimkuu ge ga nim diira. ²⁰ Tɔn be s̄ɔra Himene ka Alesandu ba w̄a be na Setam n̄mu s̄ondia bu ka gia ma n̄ n̄ weene bu Gusunɔ gari kam gerusi.

2

Kanarun gari

¹ Yen s̄ona na b̄ɛɛ kanamɔ gbiikaa, i n kanaru m̄ tɔmbu kpuron s̄ɛ i n bikiamɔ ka tii kawabu, kpa i n da maa Gusunɔ siare. ² Nge meya i maa kanaru koowo tem ȳrobun s̄ɛ ka sere be ba w̄a aye damginu sɔɔ kpuro, kpa su wa su besen handunian w̄aru di ka b̄ori ȳendu ka alafia, sa n Gusunɔ beere w̄ɛɛm̄ɔ kpa sa n daa gea m̄. ³ Kana ten bwesera ta w̄a ta ra maa Gusunɔ besen Faaba kowo w̄ere ⁴ wi u k̄i tɔmbu kpuro bu faaba wa, kpa bu wa bu gem tubu. ⁵ Domi Gusunɔ turowa w̄a, sannɔ yakiano turowa maa w̄a beɛɛ ka Gusunɔn baa sɔɔ, wiya Yesu Kirisi wi u kua t̄onu, ⁶ ma u tii w̄ɛ u kua baawuren ab̄oru. Seeda yera ya s̄osira sanam me yen saa ya tura. ⁷ Yenin s̄ona ba man ḡasa waasu kowo ka ḡɔrɔ, kpa n ka t̄on tukobu naane dokebu ka gem keu s̄osi. Geema na gerumu na n̄ weesu m̄.

⁸ Yen s̄ona na k̄i baama mi ba kanaru m̄ t̄on durɔbu bu tu ko ba n̄ noma ye ya d̄ere sue w̄allɔ n̄ kun ka m̄ru n̄ kun ka sikirinɔ.

⁹ Mey a maa na k̄i t̄on kurɔbu bu tii s̄ome saka sɔɔ ka girima kpa ben buraru ta kun s̄aa tara gidigia n̄ kun me wura n̄ kun me goonu, bu ku maa ȳa gobi bekeginu doke. ¹⁰ Adama ben bura ȳanu nu n s̄aa kookoo burasu nge me n weene kurɔ be ba tii garisi Gusunɔ s̄omɔbu bu ko. ¹¹ A de t̄on kurɔ u gia laakari sɔɔ ka wii kp̄ibu mam mam. ¹² Na n̄ wure t̄on kurɔ u keu s̄osi, n̄ kun me u n s̄aa t̄on durɔn wirugii adama u n da n maari. ¹³ Domi Adamuwa Gusunɔ u gbia u taka kua, yen biru Efa. ¹⁴ Mey a n̄ n̄ m̄ Adamu Setam u n̄ni w̄akua, win kurɔwa, u n̄ni w̄akua ma u wooda sara. ¹⁵ Adama t̄on kurɔ u koo faaba wa u n bibu marum̄ u n gesi w̄a naane dokebu ka k̄iru ka w̄a d̄ɛɛraru sɔɔ ka tii ȳeru sannu.

3

Yesun yigbe kparobu

¹ Gari naanegii wee. Goo u n k̄i u n s̄aa Yesun yigbe kparo, s̄om geera u k̄i. ² N weenewa ȳero u n s̄aa taare sarirugii kpa u n kurɔ turo dege dege m̄, yen biru u n maa s̄aa gayagii kpa u n tii ȳɛ u kun s̄aa t̄on bereteke, adama u n s̄aa s̄obun yaare kowo ka maa wi u koo keu s̄osibu kp̄i. ³ Kpa u kun s̄aa tam n̄ro n̄ kun me sannɔ k̄iro adama u n s̄aa suurugii wi u alafia k̄i, kpa u kun s̄aa gobin

kīro. ⁴ Kpa u n s̄a wi u win yenu n̄oma sikerene mam mam, kpa u win bibu mem n̄owu ka t̄onun beere w̄ebu kpuro s̄osi. ⁵ Domi t̄onu ù kun yē me u koo ko u ka win tiin yenu n̄oma sikerena, am̄ona ȳero wi, u koo ka kpī u Gusun̄on yigberu nene. ⁶ N ñ maa weene ȳero u n s̄a naane dokeo kpa, ye n koo de u n tii ḡam̄o kpa u taare wa nge me Setam u wa. ⁷ Yen biru n weene be ba ñ naane doke ba n ȳero win seeda gea dim̄o, kpa bu ku n̄un gem, kpa u ku raa maa Setam yina w̄ari.

Yesun yigbe s̄am kowobu

⁸ M̄eya maa n ñ weene Yesun yigbe s̄am kowobu ba n s̄a be ba ñ beere m̄o nge n̄osu yirugibu ñ kun me tam yobu ñ kun me be ba ka bwisi kankam gobi kasu, ⁹ adama ba n naane dokebu gem me mu tera neni ka ḡoru deero. ¹⁰ N weene bu maa gina ben laakari m̄eri. B̄a n wa ba ñ taare gaa m̄o kpa bu sere ben s̄amburu w̄ari. ¹¹ Nge m̄eya n maa weene kur̄obun tii ba n s̄a be ba koo beere w̄e, kpa ba kun s̄a t̄on w̄īobu ma n kun m̄o gayagibu be ba naane m̄o kpuro s̄o. ¹² Kur̄o tia tiawa yigbe s̄am kowobu ba ko n m̄o, kpa ba n s̄a be ba ben bibu ka ben tiin yenusu n̄oma sikerene mam mam. ¹³ S̄am kowo be ba ben s̄amburu m̄o ka nuku tia ba koo ten baruka di ben w̄aru s̄o, kpa ba n toro sindu m̄o ben naane dokebu s̄o bi Yesu Kirisi sun w̄em̄o.

Asiri baka

¹⁴ Na yiȳo n na n nun wa, adama na nun tire teni yoruamm̄ewa, ¹⁵ baa n̄a n t̄em̄o, amen biru a n ka yē nge me n weene a n tii kpare Gusun̄on t̄ambun suunu s̄o be ba s̄a Gusun̄o Yinni wason yigberu. Yigbe tera ta s̄a gem gbere ka men maro. ¹⁶ Ka gem, goo sari wi u koo kpī u besen s̄ారు asiri yen kp̄aru siki.

Gusun̄o u s̄osira t̄onun wasi s̄o.

Hunde Deero n̄un gem w̄e.

W̄allun ḡoradoba ba maa n̄un wa.

Ba win gari bweseru baatere waasu kua.

Ma ba yi naane doke handunia s̄o.

Ma ba kpam n̄un sua w̄all̄o u wura win yiiko s̄o.

4

Keu koosio weesugibu

¹ Adama Gusun̄on Hunde gerum̄o kpasasa ma sanam gam sisi m̄e s̄o gaba koo naane dokebu swaa deri bu hunde koni weesugibu mem n̄owa, kpa bu maa w̄erekunun s̄osiru sw̄i. ² S̄osi te, ta weewa saa wee kowobun min di be ba tii m̄era gabu. T̄on ben ḡoru ga gu nge ge ba sii sunsu mani. ³ T̄on ben bwesera ba gerum̄o ma n ñ w̄a t̄ambu bu suana, yen biru n ñ maa weene bu d̄ianu kpuro di. Adama Gusun̄o u ye kpuro taka kuawa naane dokebu be ba gem ḡia bu ka di ka siarabu sannu. ⁴ Domi ḡanu baanire ni Gusun̄o u taka kua ḡa geena, ḡanu sari ni s̄o, ni ba koo k̄s, adama bu gesi ni kpuro m̄o ka siarabu. ⁵ Domi Gusun̄on gari ka kanara ni kpuro deerasiam̄o.

Yesu Kirisin s̄am kowo geo

⁶ Wee, à n naane dokebu bwisi yini k̄em̄o kaa n s̄awa Yesu Kirisin s̄am kowo geo, kaa n maa wunen tiin hunde diisiam̄o ka naane dokebu ka s̄osi geerun gari yi a sw̄i. ⁷ Adama a wiira gari yino yi t̄amba seka kpa a n wunen hunde dendim̄o Gusun̄on beere w̄ebu s̄o. ⁸ Geema, wasin dendibu arufaani gaa m̄o, adama Gusun̄on beere w̄ebu bu arufaani kpuro m̄o ȳen s̄o bu gis̄on

wāaru ka maa siagirun nɔɔ mwɛɛru mɔ. ⁹ Gari naanɛgiya mi. N wā bu yi nɔma gāri mam mam bu mwa. ¹⁰ Yen sōna sa sunamɔ sa sɔmburu mɔ, domi sa bɛsɛn yīiyɔbu doke Gusunɔ Yinni waso sɔɔ wi u sāa tɔmbu kpuron Faaba kowo, su mam nɛɛre be ba naanɛ doke.

¹¹ A n bu sɔsi te yīiremɔ kpa a n bu tu sɔɔsimɔ. ¹² A ku de ba n wunen aluwaasiru gema, adama a de a n naanɛ dokeobu kom gen sɔɔsimɔ wunen gari gerubu sɔɔ, ka wunen wāarun kookoosu sɔɔ, ka wunen kīru sɔɔ, kpa a n naanɛ mɔ ka maa gōru kpiku. ¹³ Sere n ka tunuma, a n tɔmbu Gusunɔn gari gariamme kpa a n bu dam kēmɔ kpa a n bu keu sɔɔsimɔ. ¹⁴ A ku hunden kēru atafiru ko te ta wāa wunɛ sɔɔ, te ba nun nɔmu bɛria Gusunɔn sɔmɔnbun gari sɔɔ sanam mɛ yigbɛ guro guroba nun nɔma sɔndi wirɔ. ¹⁵ A gari yini nɔni dokeo, a maa yi tii wēyɔ mam mam, kpa tɔmbu kpuro bu wunen wuswaa daabu wa. ¹⁶ A n tii sɛ, a maa wunen sɔɔsiru laakari dokeo kpa a n temanɛ gāa nini sɔɔ. Domi a n mɔ mɛ, kaa tii faaba ko ka maa be ba nun swaa daki.

5

Dobonia naanɛ dokeobun sɔ

¹ A ku durɔ bukuro gerusi ka dam, adama a temanɔ a nɔn dam kē nge wunen tiin tundo. Meya maa aluwaasiban tii, a bu koowo nge wunen maabu ka wɔnɔbu. ² N n maa kurɔ tɔkɔnun na, a nin baawure koowo nge wunen tiin mero, a maa kurɔ mɔro kpɛmmɛnu ko nge wunen sesubu daa dɛɛra sɔɔ.

³ A gɔminibu bɛɛrɛ wēyɔ be ba sāa gɔminibu ka gem. ⁴ Adama gɔmini goo ù n bibu mɔ ñ kun mɛ nikurɔminu, n weenɛ bu gbi bu gia bu gea ko ben tii tiin mero bisibu sɔɔ kpa bu wa bu ben mɔwɔbu gea dibu kɔsia, domi yeni ya wā Gusunɔn mi. ⁵ Kurɔ wi u sāa gɔmini ka gem wiya wi u ñ goo mɔ wi u koo nɔn nɔɔri. Win yīiyɔbu wāawa Gusunɔ sɔɔ kpa u n kanaru mɔ u n win somiru bikiamɔ bururu ka yoka. ⁶ Adama gɔmini wi u win wāarun yɛritia tɔna kasu u kua gɔri kɔ baa mɛ u wasi. ⁷ A n bu gāa ni kpuro sɔɔmɔ kpa goo u ku raa ka bu taarɛ wɛ. ⁸ Wi u kun win dusibu nɔɔri n ku mam ko win yɛnugibu, wiya u naanɛ dokebu yina, ma u naanɛ doke sarirugii dukuram kera.

⁹ A ku gɔmini goo sosi gɔminibun wuuru sɔɔ ma n kun mɔ yɛro u wɔɔ wata mɔ, kpa u n sāa wi u ka durɔ turo yōra, ¹⁰ ma ba win sɔm geerun seeda dimɔ. U n sāa kurɔ wi u bibu nenum yɛ, kpa u n daa sāa sɔbun yaarɛ kowo ka maa wi u naanɛ dokeobu nɔɔrire ka tii kawabu, kpa u n daa wahalagibu somire, kpa u n sāa wi u ra n sɔm geenu baanire mɔ ka kīru.

¹¹ Adama a ku gɔmini kpɛmmɛnu sosi gɔminibun wuuru sɔɔ, domi sanam mɛ ben kīra koo bu bɔria bu ka Kirisi atafiru ko, ba koo kīa bu durɔbu sua ¹² kpa bu ben tii taarɛ wɛ yɛn sɔ ba ben nɔɔ mwɛɛ gbīkuru kua kam. ¹³ Yɛn sɔ ba ñ garu mɔ ba koo se ba n yɛnusu duurimɔ. N ñ mam ye tɔna, adama ba ko n da tɔmbu wī kpa bu gari wɔbia wɔri kpa ba n gari swinimɔ. ¹⁴ Yenin sōna na kī gɔmini kpɛmmɛnu nu durɔbu sua kpa bu bibu ma, kpa bu ben yɛnu nɔni doke kpa bu ku raa bɛsɛn yibɛrɛba ayeru deria bu ka bɛsɛn kōsa gere. ¹⁵ Domi gɔmini ben gaba gera kɔ ba Setam swīi. ¹⁶ Adama naanɛ dokeo goo ù n gɔminibu mɔ win dusibu sɔɔ, a de u bu somi. A ku de u Yesun yigbɛru sɔmu ni sɔbi kpa tu ka kpī tu gɔmini be ba kun goo mɔ somi.

¹⁷ Yen biru yigbɛrun guro guro be ba hania mɔ ben sɔmburu sɔɔ, n weenɛ bu bɛɛrɛ bakan arufaani di, n ku mam ko be ba ra sunɛ gem gem waasu ka keu sɔɔsibu sɔɔ. ¹⁸ Domi Gusunɔn gari yi gerumɔ yi nɛɛ, “I ku bɛɛn naa kinɛnu nɔɔ bɔke saa ye nu sɔmburu mɔ dīanu sɔɔ.” Yi maa gerumɔ, “N weenɛ sɔm kowo

u win kōsiaru wa.” ¹⁹ Bā n ka nun yigbe guro guro goon taare naawa, a ku gari yi wura ma n kun mō tōnu yiru n̄ kun me ita ba yen seeda di. ²⁰ A be ba tora gerusio yigberugibu kpuron n̄ni biru kpa be ba tie bu berun duura.

²¹ Na wure na nun sōmō Gusunō ka Yesu Kiri si ka win gōrado be u gōsan wuswaaō, a sōōsi nini mem nōwō n̄ kun ka goon nōnu nasiaru. A ku maa gāanu ko kpaasirun kīrun sō. ²² A ku maa senda a ka goō nōma sōndi. Meya, a ku maa de a n bōnu mō gabun toranu sō. A tii n̄nuu d̄eeraru sō.

²³ Wee, a kun da maa nim tōna nō, adama a n da tam nō fiiko wunen nukurun alafian sō yēn sō a ra bare kiri kiri.

²⁴ Gabun toranu nu ra sōsire batuma sō bu sere bu siri. Adama gabuginu ra sōsirewa am̄en biru. ²⁵ Nge meya maa sōm geenun tii, nu ra sōsire kpasasa. Baa ni nu kun tere sāa sāa nu n̄ berurō ka baadomma.

6

¹ Be ba yoru dimō n weene bu ben tiin yinnibu beere wē gāanu kpuro sō, kpa goō u ku raa ka fēe wa u Gusunōn yīsiru ka besen sōōsinu gari kam gerusi. ² Yoo be ba maa yinni naane dokeobu mō, bu ku raa bu gem bu n̄e, ba sāa dusinu Yinni sō. Adama bu de bu yinni be s̄a ka girima kpa bu ben sōman arufaani di n̄ kpā yēn sō ba sāa naane dokeobu ka maa kīnasibu Yesu sō.

Sōōsi weesuginu

ka arumani gea

Yeya n weene a waasu ka keu ko. ³ Baawure wi u sōōsi tukuru garu sōōsimō ma u yina u besen Yinni Yesun Kiri sin gari gemgii n̄ene, ka maa sōōsi te ta Gusunōn beere wēebu sōōsimō, ⁴ yēro u tii suewa, u n̄ maa gāanu yē. Adama sikirinōsu ka gari wēerinun kīra u barō. Min diya nisinu ka sannōsu ka yaa kasikibu ka tōn naane sarira wee. ⁵ Tōn ben wira sīira ba n̄ maa gem yē ma ba sikirinamō n̄ru sari. Ba tamaa ma Gusunōn s̄aru ta koo bu ko arumanigibu.

⁶ Geema, Gusunōn s̄aru ta s̄awa arumani baka, ye tōnu u mō yā n̄ ka n̄n n̄rena. ⁷ Domi sa n̄ ka gāanu ganu n̄ handunia ye sō, meya sa n̄ maa ka gāanu wiō. ⁸ N n̄ men na, s̄a n̄ dīanu ka yānu mō n̄ ko n̄ sun turia. ⁹ Adama be ba kī ba n̄ sāa arumanigibu, beya ba ra w̄ri kōkiribu sō, kpa wiirarun kīru ka kīi gōburu tu bu yina mwa ba n̄ ka dōō kam kobu ka kpeerasiabu sō. ¹⁰ Domi gobin kīra s̄awa kom kōsum kpuron nuu teeru. Sibū gaba tu naa gira sere ba naane dokebu ḡerari ba tii kp̄ē nuku sankira dabinu sō.

Ye Pōlu u Timote yīire

¹¹ Adama wun̄e Gusunōgii, a yeni kpuro duka suurio kpa a gem naa gira ka maa Gusunōn beere wēebu ka naane dokebu ka kīru ka tēmanabu ka sere daa duudwīa. ¹² A naane dokebun taa geebu koowo kpa a wāaru te ta ku ra kpe are di. Domi wāa te sōōra Gusunō nun soka, ten sōna a maa naane dokebun seeda gea di seedagii dabinun n̄ni biru. ¹³ Na nun yīiremō Gusunōn wuswaaō wi u ra yabu kpuro wāaru wē, ka maa Yesu Kiri sin wuswaaō wi u seeda gea di Pōnsu Pilatīn wuswaaō, ¹⁴ a wooda ye n̄nuō kpa a n̄ wāa d̄eeraru ka taare sariru sō sere tōō te besen Yinni Yesu Kiri si u koo kurama. ¹⁵ Gusunō, wi u koo de tōō te, tu sōōsira ten saa sō, wi turo dege degewa s̄a domarugii ka yīikogii ka sina boko ka yinnibun Yinni. ¹⁶ Wi turowa s̄a wi u kun gbimō. U wāa yam bururam sō me goō kun kp̄ē u susi. Goo kun n̄n waare, goō u n̄ kp̄ē u mam n̄n wa. Wigia beere ka sinaru te ta ku ra kpe. Ami.

¹⁷ A tem men arumanigibun laakari seeyo bu ku woo kana bu ku raa maa ben yiyobu yi dukia ye ya koo kpe sɔɔ. Adama bu bu yiiyo Gusunɔ sɔɔ wi u sun kpuro wɛɛmɔ ka nuku tia bɛsɛn nuku dobun sɔ. ¹⁸ A bu sɔwɔ bu gea ko bu ko arumanigibu sɔm geenu sɔɔ, kpa ba n nuku tia mɔ ba n sɔɔru sɔa bu ka ben mɔru gabu bɔnu ko. ¹⁹ Nge mɛya ba koo tii arumani gea berua ye ya n sankiramɔ sian sɔ. Sanam mɛya ba koo kpɪ bu wɔa geeru naamwɛ.

²⁰ Timote, a ye ba nun nɔmu sɔndia nɛnuɔ n wɔ. A desiro saa handunian gari kankamgiin di. A ku maa sikirina ka be ba tamaa ba yɛru mɔ. ²¹ Ben yɛɛ te, ta dera ben gaba kɔra naanɛ dokebun swaan di.

Gusunɔn durom mu n ka bɛɛ wɔa.

TIRERU YIRUSE TE PĀLU U TIMŌTE KUA

Sanam me Pālu u Timote tireru yiruse te yorua u wāawa pirisom sōo Romuō, u ka gōo mara, wiru 4:6-8. U Timote kana u nūn naamwema kpa u ka nūn win puran yaberu naawa ka sere maa win tirenu ganu mi sōo Gusunōn gari yorua. U maa Timote yiiremō u de u n sāa naanēgii Yesun mi ka sere Labaari gean kparabu sōo. U maa nūn kirō mō daa kōsi yi tamba koo ra ko sanam dāakim sōon sō.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-2.
2. Pālu u Timote kirō mō u n ka sāa naanēgii, wiru 1:3n di sere wiru 2:26.
3. Tamba koo Gusunōn gari siki, wiru 3:1-9.
4. Pālun wāaru, wiru 3:10n di sere wiru 4:8.
5. Gari dāaki, wiru 4:9-22.

Tōbiribu

¹⁻² Na nun tire teni kuamme Timote, nen bii kīnasi. Gusunō Baaba ka Yesu Kirisi besen Yinni bu nun durom ka wōnwōndu kua kpa bu nun alafia kē. Nena Pālu, wi Yesu Kirisi kua win gōro Gusunōn kīru sōo, n ka wāa te sa mō Yesu Kirisin min din nōo mwēeru kpara.

Siarabu ka dam kēru

³ Na Gusunō saabu kua wi na sāmō ka laakari taare sarirugia nge me nen sikadoba ba raa kua. Na ra n maa nun yaayamō nen kanaru sōo bururu ka yoka. ⁴ Na wunen yīresu yaaye ma na kī n nun wa gem gem kpa nen gōru dobu bu ka yibu. ⁵ Na wunen naane dokebu yaaye bi bu n murafitiru mō. Bin bwesera wunen nikurō Loisi ka wunen mero Enisi ba raa mō. Na yē kam kam ma a maa bu mō. ⁶ Yenin sōna na nun yaayasiāmō, a kēe te dōo yabio te Gusunō u nun wē sanam me na nun nōma sōndi. ⁷ Domi hunde ye Gusunō u sun wē ya n koo de su berum ko, ya koo dewa sa n dam ka kīru ka gaya mō.

⁸ Yen sō, a ku besen Yinnin seeda dibun sekuru ko, a ku maa nen tiin sekuru ko ne wi na wāa pirisom dirō win sō. Adama a de sa n bōnu mō sannu nōni swāaru sōo Labaari gean sō nge me Gusunō u nun yen dam wēemō. ⁹ Wiya u sun faaba kua ma u sun soka sa n ka sāa win tiin tamba, n n mō ye besen tii sa kuan sō ma n kun mō win himba ka win durom sō me u sun kua Yesu Kirisin min di saa toren di. ¹⁰ Tē, besen Faaba kowo Yesu Kirisin naara sun durom me sōosi. Domi u gōon dam kpeesia ma u wāaru te ta ku ra kam ko sōosi Labaari gein min di.

¹¹ Gusunō u man kua gōro ka keu sōosio n ka Labaari gea ye kpara. ¹² Yen saabun sōna na nōni swāa teni waamō. Adama sekura kun man mō, domi na yē wi na naane doke, na maa yē kam kam u koo kpī u ye u man kerea kōsu sere tōo te, tu ka turi. ¹³ A nen sōosiru nenuō ka naane dokebu Yesu Kirisi sōo ka kīi te a mō win min di. Sōosi te, ta sāa gari gee yi na nun nōosia. ¹⁴ Gāa gee ni ba nun nōma beria a nu nenuō ka Hunde Dēeron dam wi u wāa besē sōo.

¹⁵ Wunen tii a nua ko ma be ba wāa Asin tem sōo, be kpurowa ba man deri bē sōo Figeli ka Hēemogēni ba wāa. ¹⁶ Kpa Yinni u Onesifun yenugibu wōnwōndu kua domi u man dam kā nōn dabinu. U n maa nen pirisom sekuru kue. ¹⁷ Ye u mam tunuma Romuō u man kasuwa ka nuku tia ma u man wa. ¹⁸ Kpa Yinni

u de Gusunə u nùn wənwəndu kua t̄sə te s̄ə. Wunen tii a yē sāa sāa s̄əma ye u kua nən s̄ə Efesua.

2

Yesu Kirisin tabu kowo geo

¹ Wunə maa nən bin, a n t̄asa durom mē s̄ə, mē sa m̄ə Yesu Kirisin min di. ² Gāa ni a nua nən min di seedagii dabinun wuswaaə, a nu gabu n̄omu berio be a naane sāa be ba koo maa kp̄i bu nu gabu s̄əsi.

³ A wuro a ko nge Yesu Kirisin tabu kowo geo n̄oni swāaru s̄ə. ⁴ Tabu kowo wi u wāa tabu gberə, u ku ra maa win wāarun wunanə ko yèn s̄ə u kī u win tabu sunən kīru ko. ⁵ Wasi kasanugii ù n dukan garasa m̄ə, u n̄ kp̄ē u yen are wa ma n̄ kun m̄ə u yen wooda swīi. ⁶ Mēya maa gbee wuko wi u s̄əmburu kua ka wahala, wiya u gina weenē u gberun marum s̄əri. ⁷ A nən gari yi kpuro bwisikuo yi na nun s̄əmə mi, domi Yinni u koo nun somi a ka kpuro tubu.

⁸ A Yesu Kirisi yaayo wi u yari Dafidin bweserun di, ma u sikura gərin di. Win gari yi wāa Labaari gea s̄ə ye na waasu m̄ə. ⁹ Labaari gea yen s̄əna na n̄oni swāaru waamə sere ba ka man ȳoni s̄əri nge t̄ən k̄əso. Adama ba n̄ Gusunən gari s̄əri. ¹⁰ Yenin s̄əna na kpuro kp̄ia be ba ḡəsan arufaanin s̄ə, kpa ben tii bu maa faaba wa Yesu Kirisin mi ka yiiko ye ya ku ra kpe. ¹¹ Gari naanegii wee.

Sà n̄ gu ka wi sannu, sa ko n̄ maa wāa ka wi.

¹² Sà n̄ temana ka suuru, sa ko bandu di ka wi sannu.

Sà n̄ maa nùn yina, win tii u koo sun yina.

¹³ Sà n̄ sāa naane sarirugibu, ka mē, u sāa naanegii.

Domu u n̄ kp̄ē u win tii yina.

Səm kowo wi u tii s̄əsi gemgii

¹⁴ Yeni kpurowa kaa wunen tambu yaayasia kpa a maa bu kirə ko Gusunən wuswaaə bu ku sikirina gari w̄ēerinun s̄ə. Domi yenin bwesera kun arufaanin gaa m̄ə ma n̄ kun m̄ə yu t̄ambu kam koosia be ba swaa daki. ¹⁵ A hania koowo a n̄ m̄ə ye kaa ka siarabu wa Gusunən wuswaaə, nge s̄əm kowo wi sekura kun m̄ə win s̄əmburu s̄ə, wi u ra n̄ gem gari s̄əsi m̄ə dee dee. ¹⁶ Adama a handunian gari kankamgii suurio, domi yi ra t̄ambu desirasiewa n̄ toma Gusunən beere ȳerun di. ¹⁷ Ye t̄ən ben bwesera s̄əsi m̄ə, ya sāawa nge boo k̄əso wi u wasi k̄əsisiam̄ə. Be s̄əra Himenē ka Filetu ba wāa. ¹⁸ Ba gem swaa deri ma ba gabun naane dokebu suram̄ə, domi ba n̄ē, ḡəribun seebu sara k̄ə. ¹⁹ Adama kp̄ēkp̄ēku damguu ge Gusunə u sura ga n̄ yīirurə. Gari wee yi ba yorua gen w̄əllə. Yinni u wigibu yē. Yen biru maa, baawure wi u Yinnin yīiru soku, u kom k̄əsum kpuro derio.

²⁰ Dii buraru s̄ə gb̄ēe bwese bwesekawa ra n̄ wāa. Ba nin ganu kua ka sii geesu ka wura ni ba ra dendi bu ka gāa beereginu ko. Ba maa nin ganu kua ka dāa kaaru ka s̄əndu ni ba ra dendi bu ka ko ye ba tura. ²¹ Baawure wi u tii s̄ərasiam̄ə kom k̄əsum di, ba koo nùn dendi bu ka gāa beereginu ko. Domi u sāa wi ba wuna n̄enem wi Yinni u koo ka dendi, u maa s̄əru sāa u ka s̄əm geeru baatere ko. ²² A aluwaasirun kīru kankam suurio kpa a gem ka naane dokebu ka kīru ka alafia naa gira, wunē ka be sannu be ba Yinnin yīiru sokum̄ə ka ḡəru deere. ²³ Adama a tii gawo saa wiira gari ka sikirino ȳeru sarirugisun di. A yē kam kam ma siya su ra sannə ma. ²⁴ Wee n̄ n̄ weenē Yinnin s̄əm kowo u n̄ sāa n̄ə ḡəmunugii, adama u t̄ambu kpuro daa gea kuo, u n̄ sāa wi u koo keu s̄əsi bu kp̄i kpa u n̄ da temane. ²⁵ N̄ weenē u be ba kun ka nùn n̄ə tia sāa gerusi

teeru. Sərəkudo Gusunə u koo de bu ben gōru gəsia kpa bu gem gia. ²⁶ Sanam meya ben laakari koo wurama kpa bu kisira Setam yinan di wi u raa bu neni u toorimə win gōru kīru sɔɔ.

3

Sanam dāakim

¹ A n yē ma sanam dāakim sɔɔ wāara koo sēsia. ² Təmbu ba ko n ben tii tɔnan arufaani kasu, gobin kīra ko n bu neni, ba ko n s̄aa woo kanəbu ka tii suobu kpa ba n Gusunə gari kam gerusimə. Bibu ba n koo ben məwəbu mem nəwə, tamba ko n s̄aa guturuba ka Gusunən beere yēru sarirugibu. ³ Ba ko n s̄aa kīru ka wanum sarirugibu. Ba koo təmbu mem mani kpa ba n s̄aa məru kankamgibu be ba neni tau. Ba ko ba n gean kowobu tusa. ⁴ Ba ko n s̄aa kərumətəngibu ka lasabu sarirugibu ka be ba tii sue ba gāamə. Ba ko n handunian dobun kīru mə n kere Gusunən kīru. ⁵ Ba ko n s̄aa bən Gusunə s̄āara sakua, ba n koo ten dam wura. A tən ben bweseru suurio. ⁶ Ben gaba ko n yenusu duurimə kpa bu ka ben gari tən kurə dam sarirugibu kamia, bən durum ya dera ba kom yaa bie ma ba kīru baatere diiriamme. ⁷ Baadomma kurə be, ba kasu bu gāanu gia adama ba n kpē bu gem gia. ⁸ Nge mē Yanəsi ka Yambesi ba ka Məwisi kinenu kua, nge meya tən be, ba maa ka gem kinenu mə, ba n maa biti mə kōsan bwisikunun s̄. Ba n garu koorə naane dokebu sɔɔ. ⁹ Adama ben hania kun ka bu gam dɔɔ, domi baawure u koo ben wiiraru wa nge mē n Yanəsi ka Yambesi deema.

Yiire dāakibu

¹⁰ Adama wunə Timote, a nən s̄ōsiru ka nən kookoosu wa, ka nən himba handunian wāaru sɔɔ ka nən naane dokebu ka nən suuru ka nən kīru ka maa nən temanabu, ¹¹ ka bōne ye ba man dore ka nən neni swāa te ta man deema Antiasio ka Ikonimə ka Lisitiə. Bōne gaa sari ye na kun wa mi. Adama Yinni u man yakia saa ye kpuron di. ¹² Ka gem, baawure wi u kī u Gusunə beere wē wi ka Yesu Kirisin wāasinaa sɔɔ, u n koo ko u kun neni swāaru wa. ¹³ Adama tən kōsɔbu ka wee kowobu ben kōsuru ta ko ta n sosiməwa. Nge mē ba gabu neni wōkumə, meya ba maa tii neni wōkumə. ¹⁴ Adama wunə, a n gāa ni neni ni ba nun s̄ōsi ni a naane doke. A yaayo tən bən min di wunen yēru ta wee. ¹⁵ Saa wunen birun diya a Gusunən gari yē yi yi koo kpī yi nun bwisi kē a ka Yesu Kirisi naane doke kpa a faaba wa. ¹⁶ Gusunən gari kpuro yi weewa saa Gusunən min di. Yi maa arufaani mə yi ka gem s̄ōsi, kpa yi ka tōnu win toranu s̄ōsi, kpa yi ka nūn s̄eyasia, kpa yi maa nūn s̄ōsi nge mē u ko n ka wāa gem sɔɔ. ¹⁷ Kpa Gusunəgii u ka ko tən giro wi u s̄ōru s̄aa u ka s̄əm geeru baatere ko.

4

¹ Na nun yiiremə ka gem Gusunən wuswaaə ka Kirisi Yesun wuswaaə wi u koo wasobu ka gərību siri, na maa nun yiiremə win wuramaru ka win bandun s̄, ² a Gusunən gari waasu koowo a n s̄ōru s̄aa baa n n mēren na, ba wura ba n wure. A bu kabia buo, a bu gerusio, kpa a bu dam kē ka suuru baka, kpa a n bu Gusunən garin keu s̄ōsimə. ³ Domi saa gaa wee yē sɔɔ tamba kun ko n kī bu s̄ōsi geeru swaa daki, adama ba koo ben tii keu kooisio dabinu kasua be ba koo ben swaa nukiri ka gari yi ba nōbu kī, ⁴ kpa bu ben swaa s̄iya saa gem di bu wura gari yi tamba seka sɔɔ. ⁵ Adama wunə, a de a n yē ye a m̄ kpuro sɔɔ. A ka neni swāaru temanə, a Labaari gean waasu kowon s̄əmburu koowo, a maa wunen s̄əma yibio mam mam.

⁶ Adama ne maa, nen wāara kua nge doma tam, nen saa ya turuku kua ye kon ka dunia deri. ⁷ Na taa geebu kua na kpa, na maa tura yōra yerō, na naane dokebu neni dim dim. ⁸ Tē, nasaran are man mara, yi yi sāa gem me Yinni siri kowo gemgii koo man wē tō te. N n mō ne tona, ka be kpurowa be ba win wuramaru mara ka kīru.

Ye Pōlu u maa Timote yiire

⁹ A kookari koowo a man naamwema a ku te. ¹⁰ Domi Demasi u man deri u doona Tesalonika gia yēn sō u handunian kīru mō too. Keresansi u doona wi maa Galati gia, ma Titun tii maa da Darumasi gia. ¹¹ Luku turowa ka man wāa mini. A n sisi a de i na ka Maaku sannu, domi u koo kpī u man somi nen sōmburu sō. ¹² Na Tisiki gōra Efesu. ¹³ A n wee, a nen woorun yaberu tama te na deri Torasio Kaapusin wōrō, ka maa nen tirenu, n ku mam ko ni ba kua ka gōna.

¹⁴ Alesandu seko wi, u man kōsa kua gem gem. Yinni u koo nūn kōsie ye u kua. ¹⁵ A tii laakari koowo ka wi, domi u kōrua gem gem u besen gari yina.

¹⁶ Goo sari wi u ka man yōra non gbiikiru ye na ka tii yinamō, be kpurowa ba man deri. Gusunō u ku ye garisi ben wirō. ¹⁷ Adama, Yinni ka man yōra u man dam kā na ka kpīa na Labaari gea waasu kua tōn tukobu kpuron wuswaa. Na maa yara gbee sunōn nōn di. ¹⁸ Yinni koo man yakia saa kōsa kpuron di kpa u ka man du win bandu sō wōllō ka alafia. Wiya yiiko mō sere ka baadommō. Ami.

Nō kanabu

¹⁹ Na Pirisila ka Akilasi tōbura ka maa Onesifun yenugibu. ²⁰ Erasutu u yōra Korintio, na maa Torofimu deri Miletu yēn sō u barō. ²¹ A kookari koowo a na woorun saa yu sere turi.

Ebulusi ka Pudensi ka Linusi ka Kolodia ka besegibu kpuro gesi ba nun tōbura.

²² Yinni u n ka nun wāa.

Kpa Gusunōn durom mu n ka be kpurowa wāa.

TIRE TE PĀLU U TITU KUA

Titu u sāawa Gereki. U Yesu naane dokewa Pōlun min di, wiru 1:4. U Pōlu yōsiri Labaari gean kparabu sōo. Pōlu u nūn gōra nōn ita u ka Korintigibun kēnu mwaama ni ba wē Yerusalemugibun sō, Korinti II, 8:6 ka 12:18. Gōra yeni ya sun sōosi ma Pōlu u Titu naane sāa. Sanam me Pōlu u Keretigibu beram da, u Titu deri mi, u ka Yesun yigberugibu tāsisia, domi Pōlu kun kpīa u te mi, wiru 1:5. Yen biruwa u nūn tire teni yorua u ka nūn sō nge me u koo koosina u ka yigbe te kpara. Tire ten gari yi sōosimō nge me Gusunōn sōm kowo u ko n sāa ka sere maa nge me Yesugii u koo win wāaru diisina handunia ye sōo. Meya ta sun sōosimō ma Yesun Labaari gea ya ra tōnu faaba ko kpa yu nūn sārasia, wiru 1:1-3 ka wiru 2:11-14 ka wiru 3:3-7.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-4.
2. Yesun yigbe sōm kowo, wiru 1:5-16.
3. Nge me Yesugii u koo win wāaru diisina, wiru 2.
4. Kirōba, wiru 3:1-11.
5. Gari dāaki, wiru 3:12-15.

Tōbiribu

¹⁻⁴ Titu, na nun tire teni kuamme wunē wi a sāa nen bii maruro naane dokebun saabu bi sa mā Yesu Kirisi sōo beše kpuro. Kpa Gusunō Baaba ka Yesu Kirisi bešen Faaba kowo bu nun durom kua kpa bu nun alafia kē. Nena Pōlu, Gusunōn yoo ka Yesu Kirisin gōro. Ba man gōra n ka be Gusunō u gōsa somi bu ka naane doke, kpa n ka bu gem giasia me mu Gusunō beere wēemō, ba n ka wāaru te ta ku ra kpe yīiyō. Gusunō u ku ra weesu ko. Wiya u sun wāa te nōo mwēeru kua toren di. Ma tē, win saa ye u gōsa sōo, u win gari terasia waasu sōo yi ba man nōma beria nge me Gusunō bešen Faaba kowo u yiire.

Sombu te ba Titu

nōmu sōndia Keretio

⁵ Na nun deriwa Keretio a ka ye ya tien wunanō ko, kpa a Yesun yigbe tōnwerobu gosi wuu baagere sōo nge me na nun yiire. ⁶ Wi n weene a gōsi wee, wi u sāa taare sarirugii kpa u n kurō turo dege dege mō kpa win biba n sāa naane dokeobu, n n mō be ba ka daa bereteke wīimō n kun me mem nōo sarirū. ⁷ N weenēwa yigbe kparo u n sāa taare sarirugii yēn sō u Gusunōn sōmburu neni. N n weenē u n sāa tii suo, n kun me mōrugii, n kun me tam nōro, n kun me nōo gōmunugii, n kun me wi u dukia kasu ka keeta. ⁸ Adama u n sāa sōbun yaare kowo kpa u n da gean kobu kā. U n sāa wi u tii yē. U n sāa dee dee ka tōn deero kpa u n gaya mō. ⁹ N weenē u n Gusunōn gari naanegii neni dim dim nge me ba nūn yi giasia, kpa u ka kpī u maa gabu dam kē ka sōosi geeru kpa u maa sikirinōsugibu kamia.

¹⁰ Domi tōn bereteke dabinu wāa ka wiira gari gerobu ka be ba tōmbu nōni wōkumō, n kun mam ko Yuuba. ¹¹ Ben bwesera n weene bu nōsu marisia, domi ba yenu dabinu tambu bitani dokemō yēn sō ba bu sōosimō ye n kun weenē bu ka gobi wan sō. ¹² Keretigii ben tiin sōmō turo u nee, baadommawa ba sāa wee kowobu ka gbeeku yeē kōsi ka maa dim kīro yikurobu. ¹³ Geema u gerua. Yen sō, a bu gerusio gem gem kpa ba n tāsā naane dokebu sōo dim dim,

¹⁴ kpa bu ku raa maa Yuuban gari sekure nene, bu ku maa tɔn ben yiirebu swi be ba gem yina. ¹⁵ Gāanu baanire nu deere be ba deeren mi, adama gāanu sari ni nu deere disinugibu ka naane doke sarirugibun mi, yɛn sɔ ben bwisikunu ka ben gōrusu kun deere. ¹⁶ Ba gerumɔ ka nɔɔ ba Gusunɔ yɛ, adama ben kookoosu ben gari siki. Ba s̄aa tɔn k̄sɔbu ka mem nɔɔ sarirugibu, ba n̄ kp̄e bu ḡaa geenu ganu ko.

2

S̄ɔsi geeru

¹ Adama wunɛ, a n s̄ɔsi geerun gari gerumɔ. ² A durɔ bukurobu s̄ɔwɔ bu de ba n gaya mɔ, kpa ba n s̄aa beeregibu ka be ba tii yɛ, kpa ba n yɔ dim dim naane dokebu sɔ ka k̄iru ka temanabu. ³ Mɛya maa kurɔ tɔkanu, a nu s̄ɔwɔ nu de nin sanu sanusu su n deere, kpa nu kun s̄aa tɔn w̄ɔbu n̄ kun mɛ tam yobu. N weenwa nu n bwisi gee s̄ɔsimɔ ⁴ kpa nu kp̄i nu kurɔ m̄oro kpemminu s̄ɔsi nge mɛ n weenɛ bu ben durɔbu ka bibu k̄ia, ⁵ kpa ba n tii yɛ ba n s̄aa tɔn deerobu ka tɔn geobu be ba ben m̄oraru n̄oni doke, ma ba ben durɔbu wiru kp̄i yammɛ, kpa goo ku kp̄i u Gusunɔn gari gari kam gerusi.

⁶ Mɛya maa, a aluwaasiba s̄ɔwɔ bu de ba n gaya mɔ. ⁷ Wunen tii maa, a n bu kom gem s̄ɔsimɔ. A n da Gusunɔn garin keu s̄ɔsi ka beere, murafiti sariru sɔɔ. ⁸ A bu s̄ɔsio ka gari gee yi ba n̄ kp̄e bu taare wɛ, kpa sekuru tu wunen yibereba mwa yɛn s̄ɔ ba ḡaa k̄sunu bia ni ba koo gere beɛe sɔɔ.

⁹ A maa yobu s̄ɔwɔ bu ben yinnibu wiru kp̄i ya kpuro sɔɔ, kpa bu ko ye ya koo bu w̄ere bu ku ka bu sikirina. ¹⁰ Ba kun s̄aa b̄en n̄oma yam mɔ, adama ba n tii s̄ɔsimɔ naanegibu kpuro sɔɔ, kpa bu kpuro ko Gusunɔ besen Faaba kowon s̄ɔsiru tu ka ko beeregiru.

¹¹ Domi Gusunɔ u win durom s̄ɔsi tɔmbu kpuron faaban s̄ɔ. ¹² Durom mɛ, mu sun s̄ɔsimɔ ma n weene su w̄aa te ta kun Gusunɔ beere w̄emɔ deri ka maa handunian k̄iru kankam, kpa sa n w̄aa handunia mini gem sɔɔ ka laakari ka Gusunɔn beere w̄ɛebu, ¹³ kpa sa n t̄ɔ doo n̄orugii te swaa daki ka ȳiyɔbu, tɛ sɔ Gusunɔ besen Yinni boko ka besen Faaba kowo Yesu Kirisin yiiko ya koo s̄ɔsira. ¹⁴ Yesu Kirisin wi, u win tii w̄ɛ besen s̄ɔ u ka sun yakia saa kom k̄sum kpuron di, kpa u ka sun ko tɔn deerobu be ba s̄aa wi tɔnagibu be ba maa hania mɔ bu ka s̄am geenu ko.

¹⁵ Nge mɛya n weenɛ a gari gere. A tɔmbu dam k̄ɛ kpa a maa bu gerusi ka wunen yiiko kpuro. A ku de goo u nun gem.

3

Yesugibun sanu sanusu

¹ A wunen tɔmbu yaayasio ba n tem ȳerobu ka wun tɔnwerobu wiru kp̄i yammɛ ba n bu mem n̄owammɛ, kpa ba n s̄ɔru s̄aa s̄am geenu kpuron s̄ɔ. ² A bu s̄ɔwɔ bu ku raa goon k̄sa gere bu ku maa goo n̄ɔ kasu, adama bu baawure ben daa duudwia s̄ɔsi. ³ Domi besen tii sa raa s̄aa gari bakasu ka mem n̄ɔ sarirugibu ka be ba tore. Sa raa s̄aa ḡoru k̄iru kankam ka handunian k̄iru baateren yobu. Sa raa w̄aa nuku k̄suru ka binɛ sɔɔ. Sa s̄aa be tɔmba tusa, sa maa tusine. ⁴ Adama sanam mɛ Gusunɔ besen Faaba kowo u win tɔn geeru s̄ɔsi ka win k̄iru tɔmbu sɔɔ, ⁵ u sun faaba kua ka s̄arasia bi bu dera sa marura n̄on m̄eruse, ma Hunde Deero sun w̄aa kpaaru w̄ɛ. U n̄ sun faaba kue s̄am gee ni besen tii sa kuan s̄ɔ ma n kun m̄ɔ win w̄onw̄ondun s̄ɔ. ⁶ Domi Gusunɔ u sun Hunde Deero wi w̄ɛ n banda Yesu Kirisin besen Faaba kowon saabu, ⁷ kpa win

durom sɔ su ka ko geegibu Gusunɔn mi, kpa su ka wāaru te ta ku ra kpe tubi di te sa yīiyɔ. ⁸ Gari yi, gari naanɛgiya.

Na kī a yi gere a sire kpa be ba Gusunɔ naanɛ doke bu ben saa di sɔm geenun kobu sɔɔ. Gari yi, yi wā yi maa sāa tɔmbun arufaani. ⁹ Adama a wiira gari suurio ka maa sikadoban yisan mɛɛribu ka sikirinɔsu ka maa woodan sannɔsu. Yeni kpuro ya sāawa kam, ya n arufaani gaa mɔ. ¹⁰ Wi u karanaa dokemɔ, a nùn gerusio nge nɔn yiru a sere nùn fɛra bee tia. ¹¹ Domi a yɛ ma tɔnu win bwesera sankire, u toramɔ ma u tii taarɛ wɛɛmɔ.

Yiire dāakibu

¹² Sanam mɛ kon nun Aatemasi n̄ kun mɛ Tisiki gɔriama, a hania koowo a ka man naamwɛma Nikopolisiɔ, domi miya na gɔru doke na n wā woorun saa.

¹³ A Senasi wooda yɛro wi ka Apolo kusenu kuo nu n wā ben sanum sɔɔ, kpa gāanu ku raa bu kɔmia. ¹⁴ N weenɛ besɛgibun tii bu hania ko sɔm geenun kobu sɔɔ, kpa ba n nɔmu mɔ bukata tilasigia ye sɔɔ, kpa ba kun wāaru dimɔ kam sɔɔ.

¹⁵ Be ba wāa nɛn mini ba nun tɔbura be kpuro. A bu tɔbirio be ba besɛn kīru mɔ naanɛ dokebu sɔɔ.

Kpa Gusunɔn durom mu n ka bɛɛ kpuro wāa.

TIRE TE PŌLU U FILEMŌɔ KUA

Filemɔɔ u s̄awa Pŏlun b̄rɔ wi u Yesu naane doke Koloseɔ, Kolose 4:9. Wiya u dera Yesugibu ba ra m̄nne win dirɔ bu ka s̄aru ko. N deema u yoo mɔ wi ba mɔ On̄esimu. On̄esimu wi, u n̄n gobi gb̄ena, ma u duka yakura u da wuu marɔɔ, ge ba mɔ Romu. Romu miya On̄esimu u Pŏlu gia, miya u maa Yesu naane doke. Saa yera Pŏlu u n̄n kua nge win tiin bii. Yen s̄ona u Filemɔɔ tire te yorua u ka win yoo On̄esimu suuru kua, domi u daa k̄sa. Yen s̄ɔ, u ku maa n̄n garisi nge yoo, ñ kun me gb̄enɔ, adama u n̄n garisio win dusi Yesu s̄ɔ.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-3.
2. Pŏlu u Gusunɔ siaramɔ Filemɔɔn s̄ɔ, naasu 4-7.
3. Pŏlu u Filemɔɔ suuru kanamɔ On̄esimun s̄ɔ, naasu 8-21.
4. Tɔbiri d̄akibu, naasu 22-25.

Tɔbiribu

¹⁻³ Filemɔɔ, bes̄en k̄nasi ka bes̄en s̄om kowosi, ka maa Yesun yigb̄e te ta ra m̄nne wunen yenuɔ ka bes̄en sesu Apia ka maa Aasipu bes̄en tabu kowosi s̄omburu s̄ɔ, bes̄eya sa tire teni kua. Gusunɔ bes̄en Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bes̄e durum kua kpa bu bes̄e alafia k̄e. Nena Pŏlu wi ba piris̄om s̄aa Yesu Kirisin s̄ɔ, ne ka bes̄egii Timote, sa bes̄e tɔbura.

Filemɔɔn k̄iru

ka win naane dokebu

⁴ Na ra n nen Gusunɔ siaramɔ baadomma n̄n kanaru mɔ wunen s̄ɔ, ⁵ domi na wunen k̄irun baaru n̄ɔmɔ te a naane dokeobu k̄i ka maa wunen naane doke bi a mɔ Yinni Yesu s̄ɔ. ⁶ Na n̄n kanamɔ u de n̄ɔ tia ye bes̄e ka wun̄e sa m̄osine naane dokebu s̄ɔ yu s̄ɔsira kookoosu s̄ɔ kpa a ḡaa geenu kpuro tubu ni sa mɔ Kirisin saabu. ⁷ Wunen k̄iru ta man nuku d̄oo bakabu w̄e nen k̄nasi, ta man dam k̄a gem gem, domi a Gusunɔgibun bw̄era yemiasia.

Pŏlu u On̄esimu

suuru kanamme

⁸ Yen s̄ɔ, baa me nen toro sindu Kirisin s̄ɔ ta tura n ka nun yiire a ka ko me n weene, ⁹ ka me, k̄irun s̄ona na nun suuru kanamɔ, ne Pŏlu, ne wi na bukura ma na te w̄aa piris̄om s̄ɔ Yesu Kirisin s̄ɔ. ¹⁰ Na nun suuru kanamɔ On̄esimun s̄ɔ wi u kua nen bii naane dokebu s̄ɔ piris̄om diru mini. ¹¹ Yellu u ñ daa s̄aa ḡaanu wunen mi, adama t̄e, u arufaan̄i mɔ wunen mi ka nen tiin mi.

¹² Na nun n̄n ḡariama t̄e, a n̄n m̄ɔ nge nen tii tii. ¹³ Na raa k̄i u n w̄aa nen b̄okuɔ piris̄om s̄ɔ mi na w̄aa Labaari gean s̄ɔ u ka man somi wunen ayerɔ. ¹⁴ Adama na ñ k̄i n ḡaanu ganu ko ma n kun mɔ a wura, kpa wunen somiru ta kun s̄aa tilasi. Na k̄iwa ta n s̄aa wunen ḡɔru k̄iru.

¹⁵ À ku tuba yenin saabuwa i ka karana wun̄e ka On̄esimu saa fiiko kpa a wa a n ka n̄n mɔ ka baadomma, ¹⁶ n ñ m̄ɔ nge yoo t̄ona, adama t̄e u yoo kera. U kua k̄nasi Kirisi s̄ɔ n ku mam ko nen mi, adama n weene u n kere me gem gem wunen mi, domi u ñ s̄aa wunen yoo t̄ona, u maa s̄awa wunen k̄nasi Yinni s̄ɔ.

¹⁷ Yen s̄ɔ, à n man garisi wunen s̄om kowosi, a n̄n dam koosio nge me kaa man dam koosia. ¹⁸ U n nun ḡaanu tora ñ kun me ù n wunen dibu neni, n kua

nɛn sɔmunu. ¹⁹Wee, na yeni yorumɔ ka nɛn tii tiin nɔma. Ne Pɔlu, kon nun ye kpuro kɔsia. Baa nà kun gerua, wunen tii a yɛ ma wunen wāara nɛn dibu nɛni.

²⁰Yen sɔna nɛgii, a man durom mɛ kuo Yinnin sɔ. A man gɔru yemiasio Kirisi sɔɔ.

²¹Na nun tire teni kuamme yɛn sɔ na wunen mɛm nɔɔbu naane sāa, domi na yɛ kam kam kaa ko n kere ye na mam nun kanamɔ. ²²Gāa teena nu tie, a man diru kasuo yɛn sɔ na yīiyɔ Gusunɔ u koo bɛɛn kanaru mwa kpa u man bɛɛ wesia.

Nɔɔ kana tɔbiribu

²³Epafasi, nɛ ka wì sa wāa pirisɔm dirɔ Kirisi Yesun sɔ, u nun tɔbura. ²⁴Mɛya maa nɛn sɔm kowosibu Maaku ka Aritaaki ka Demasi ka sere Luku, ba nun tɔbura.

²⁵Yinni Yesu Kirisin durom mu n ka bɛɛ wāa.

TIRE TE BA HEBERUBA KUA

Ba ñ yē wi u tire te yorua. Gaba nεε, Pɔluwa u tu yorua yēn s̄ ba Timɔten gari m̄ te s̄, wiru 13:23. Ba ko n tu yoruawa bu sere Yerusalemun s̄a yeru k̄suku, wiru 10:11.

Saa ye ba tire te yorua, Heberu be ba Yesu naanε doke ba dam k̄run bukata m̄. Domi ben gabu ba w̄a sika s̄. Ma ba wuram̄ ben yellun ȳki ȳki s̄. Yeniba kpuron s̄na ba tire te yorua bu ka Yuu be s̄si ma ben yellun ȳki ȳki kpuro yi kpa. Yesu Kirisi u yellun wooda kpuro yibia ye u gu. U kua ȳku kowo t̄nwero wi u Yuuban ȳku kowo t̄nwerobu kpuro kere.

Tire te, ta maa sun s̄m̄ ma Yesu u Gusun̄n ḡradoba kere ka M̄wisi ka Aroni ka Yosue. M̄ya n̄ m̄wεε kpa te Yesu u sun kua t̄, ya kere ye Gusun̄ u M̄wisi kua. Domi Yesu u na u ka yellugii te yibia kpa u sun yakia ye kpuron kookoosun di.

Tire ten kpunaa

1. Gusun̄ u ka t̄mbu gari m̄ saa yellun di, wiru 1:1-3.
2. Yesu u kpuro kere, wiru 1:4n di sere wiru 10:18.
3. Be ba gbia ba Gusun̄ naanε doken seeda, wiru 10:19n di sere wiru 13:19.
4. Domaru ka dam k̄ru, wiru 13:20-25.

Gusun̄ u gari gerua

win Biin min di

¹ Gas̄ Gusun̄ u ka be s̄n sikadoba gari kua n̄n dabinu ka swaa dabinu saa win s̄m̄bun min di. ² Adama sanam d̄akim meni s̄ u ka sun gari kua saa win Biin min di. Bii wiya u handunia taka kua, Gusun̄ u maa n̄n ḡsa u ka n̄n ḡanu kpuro n̄mu beria. ³ Win yiiko ya s̄s̄siram̄ win min di. Bii wi, u s̄a Gusun̄n tii tiin weenasii, u maa baayerε kpuro n̄ni ka win gari damgii. Ye u t̄mbu s̄rasia ben toranun di u kpa, u da u sina w̄ll̄ Gusun̄ dam kpurogiin n̄m geū.

Gusun̄n Bii

u Gusun̄n ḡradoba kere

⁴ Nge mε Gusun̄ u win Bii ȳsiru k̄ te ta win ḡradobaguin kp̄aru kere, nge m̄ya maa Bii win tii u Gusun̄n ḡradoba kere. ⁵ Ka gem, Gusun̄ u ñ win ḡradoban goo s̄s̄re u nεε,

“Wuna a s̄a n̄n Bii.

Gis̄ra na kua wun̄n tundo.”

N ñ maa m̄ win ḡrado goo u ka ȳ ye u nεε,

“Kon ko win tundo,
u koo maa ko n̄n bii.”

⁶ Adama saa ye u win Bii yeruma ḡrī handunia s̄ u nεε,

“Gusun̄n ḡradoba kpuro bu yīro bu n̄n s̄a.”

⁷ Wee ye u gerua win ḡradoban s̄. U nεε,

“Gusun̄ u win ḡradoba kuawa nge woo,
ma u win s̄m̄ kowobu kua nge d̄s̄ yari.”

⁸ Adama win Biin s̄na u nεε,

“Gusun̄, ba wun̄n bandu sw̄i sere ka baadommā.

Gema a ka wun̄n bandu n̄ni.

⁹ A gea kī ma a kōsa tusa.
Yen sōna Gusunō wi u sāa wunen Yinni u nun gōsa.
U maa nun nuku dobu wē
ye u ka nun aye beeregiruru wē
te ta wunen kpaasibuginu kpāaru kere.”

¹⁰ U maa kparam nē,
“Yinni, toren di wuna a tem taka kua.
Wunen nōma a maa ka wollu kua.
¹¹ Ye kpuro ya koo doona adama wunε kaa n wāa.
Ya koo tākuru ko nge yānu.

¹² Kaa ye kure nge yaberu.
Ya ko ya n maa kōsimōwa nge yānu.
Adama wunε, wuna mi, a ñ tākuru mō.”

¹³ Gusunō kun maa win gōradoban goo sōre u nē,
“A sinō nen nām geuō
sere n ka nun wunen yiberēba taarea.”

¹⁴ N n men na, mba wollun gōradoba ba sāa. Ba sāawa hundeba be ba Gusunō
sāamō. Bera u ra maa gōri bu da bu be ba koo faaba wa somi.

2

Faaba ye, ya kpā too

¹ Yen sō, n weene su gari yi sa nua nene sim sim kpa su ku ka nim doona.
² Gari yi wollun gōrado ba ka na, yi yin dam sōsi sere baawure wi u yi sara ñ
kun me wi u ñ yi mem nōwε, u seeyasiabu wa bi u ka weene. ³ N n men na,
amōna sa ko ka kpī su seeyasiabu suuri, sà n faaba baka yen bweseru atafiuru
kua. Yinnin tii u gbia u faaba yen gari nōsia. Yen biru be ba yi nua ba sun yi
sōwa ba sire ma gema. ⁴ Saa ye sōra Gusunō u ben seeda dam sosi ka yirenu ka
maamaaki ka som dangii bwese bweseka. U maa kparam tōmbu Hunde Deeron
kēnu bōnu kua nge me u kī.

Wi u tōmbu kparamō

bu ka faaba wa

⁵ Geema, n ñ mō wollun gōradobara Gusunō u handunia ye ya koo nan dam
wē, yèn gari sa mō. ⁶ Adama Gusunōn gari sō, goo u gerua u nē,
“Yinni Gusunō, mba tōnu sāa a n sere ka nùn yaaye.

Wara ra n tōnu a n sere ka nùn nōrimō.

⁷ A nùn kua u wunen gōradoba kōmie fiiko.

Ka me, a nùn yiiko ka beere wē nge sunō.

⁸ A nùn kua wirugii taka kooro kpuron wōlō.”

Sanam me Gusunō u tōnu dam wē gāanu kpuron wōlō, gāanu sari ni u ñ deri
nu nùn wiru kpīiya. Adama sa ñ giña wa ma gāa ni kpuro nu nùn wiru kpīiye.

⁹ Ka me sa Yesu wa. Saa fiiko sō ba nùn kua wi u ñ Gusunōn gōradoba tura,
kpa u ka gbi tōmbu kpuron sō Gusunōn durom saabu. Tē, sa nùn waamō ka
win yiiko ka beere nge sunō, win gō wi u gun sō. ¹⁰ Ka gem, n weene Gusunō
wi u kpuro taka kua ma ya wāa win sō, u Yesu ko tōn giro nōni swāaru sō, kpa
u ka tōn dabinu ko win bibu be ba koo win yiiko bōnu ko. Domi Yesu wiya u
bu kparamō bu ka faaba wa.

¹¹ Yesu wi u tōmbu sārasiāmō ben toranun di, wi ka be ba sāre ba kua tundo
turon bibu. Yen sōna sekura kun nùn mō u ka bu soku wigibu ¹² sanam me u
nē,

“Yinni Gusunə, kon negibu wunen gari sō.

Kon nun siara ka womusu mi ba menne.”

¹³ U maa kpam nee,

“Kon nen naane doke Gusunə sōo.”

Yen biru kpam u nee,

“Ne wee ka bii be Gusunə u man kā.”

¹⁴ Nge me bii be, ba wasi mō ka yem, Yesu win tii u kua nge be. U kua me kpa u ka gbi. Win gōo wi, u Yibirisi kpeerasia ye ya raa gōon dam neni. ¹⁵ Kpa u maa ka bu yakia be ba sāa nge yobu ben wāaru kpuro sōo gōon berum sō. ¹⁶ Ka gem, n n mō win gōradobara u somiru na, Aburahamu biba u somiru na. ¹⁷ Yen sōna u n koo ko u kun ka win wānōbu weene kpuro sōo, kpa u ka ko ben yāku kowo tōnwero wi u wānwōndu ka naane mō Gusunən sōmburu sōo, kpa u ka tambun torarun yāku ko. ¹⁸ Tē, u koo kpī u bu somi be ba wāa kōkiribu sōo yèn sō win tii u nōni swāaru wa kōkiribu sōo.

3

Yesu u Mōwisi beere kere

¹ Yen sō negibu, beere be Gusunə u soka i ka ko wigibu, i de i n Yesu mēera wi Gusunə u gōrima u ka ko yāku kowo tōnwero win seeda sa dimō. ² Wiya u ka Gusunə turo yōra wi u nūn gōsa sōmbu ten saabu nge me Mōwisi u kua win sōmburu sōo Gusunən yenugibu kpuron suunu sōo. ³ Wi u yenu kua u beere mō u kere yenu gen tii. Nge mēya Yesu u ka beere baka ne ye ya Mōwisigia kere. ⁴ Geema, yenu baagere ga gen yēro mō, adama Gusunəwa u sāa kpuron yēro. ⁵ Mōwisi u kua sōm kowo naanegii Gusunən yenugibu kpuron suunu sōo u ka garin seeda di yi Gusunə u koo ra gere. ⁶ Adama Kirisi u sāa Bii naanegii wi Gusunə u kua win yenu yēro. Besera sa sāa win yenugibu sà n yīyōbu mō sere ka nōrō ka toro sindu ka naane.

Wēra te Gusunə u wigibu

wēemō

⁷ Yen sōna nge me Hunde Dēero u gerua,

“I n Gusunən nōo nōomō gisō,

⁸ i ku de beere gōrusu bōbia

nge me beere baababa ba kua

dōma te ba Gusunə seesi

ka sanam me ba win laakari mēera gbaburu sōo.

⁹ Miya ba man wēera ka laakari mēeribu.

Ba maa wa ye na kua sere wōo weeru.

¹⁰ Yen sōna na ka tōn be mōru kua.

Ma na nee, baadommawa ba toramō ben bwisikunu sōo.

Ba n nen swēe tuba.

¹¹ Na mōru kua ma na bōrua na nee,

ba n sisi bu ka man wēra mi na wēre.”

¹² Yen sō negibu, i tii laakari koowo, i ku de beere gōo u n gōru kōsu mō ge ga n naane doke, ge ga koo nūn biru wurasia Gusunə, Yinni wason min di. ¹³ Adama i n dam kēenamō baadomma saa yē sōo ba mō gisō, kpa beere gōo u ku de toraru tu win nōni wōke tu win gōru bōbiasia. ¹⁴ Geema, sa kua be ba gbinnē ka Kirisi sà n toro sindu mō sere ka nōrō te sa mō toren di.

¹⁵ Nge me Gusunən gari gerumō,

“I n Gusunən nōo nōomō gisō,

i ku de beere gōrusu bōbia

nge me been baababa ba kua
dama te ba nun seesi.”

¹⁶ Berà be ba Gusunon nɔɔ nua ma ba nun seesi. Beya be Mɔwisi u kpara kpuro saa Egibitin di. ¹⁷ Berà Gusunɔ u ka mɔru mɔ sere wɔɔ weeru. Beya be ba tora ma ba gbisuka gɔbaburu sɔɔ. ¹⁸ Sanam me Gusunɔ u bɔrua u nee, “ba n̄ sisi bu ka man wɛra mi na wɛre,” berà u ka yā ma n̄ kun mɔ be ba n̄ nun mem nɔɔwe. ¹⁹ Nge meya sa wa ma ba n̄ kpīa ba due wɛra yee te sɔɔ yèn sɔ ba n̄ naane doke.

4

¹ Gusunɔ u sun nɔɔ mwɛɛru kua u nee, sa ko kpī su du mi sa ko wɛra ka wi sannu. N n̄ men na, su laakari ko, kpa been goo u ku raa deemɛ u wɛra yee te bia. ² Domi ba sun Labaari gea waasu kua nge me ba bu kua be ba gasɔ wāa gɔbaburu sɔɔ. Ba gari yi nua, adama yi n̄ bu arufaani gaa kue domi sanam me ba yi nua, ba n̄ yi naane doke. ³ Besɛ be sa naane doke, sa ko du wɛra yee te sɔɔ tèn sɔ Gusunɔ u nee,

“Na mɔru kua ma na bɔrua na nee, ba n̄ sisi bu ka man wɛra mi na wɛre.”

U gari yi gerua baa me win sɔmbura kpa saa min di u handunia taka kua. ⁴ Ka geema, gam gum Gusunon gari sɔɔ ba sɔɔ nɔɔba yirusen gari gerua ba nee, “Gusunɔ u win sɔmburu kpuro deri u wɛra sɔɔ nɔɔba yiruse.” ⁵ Ma Gusunɔ u kɔam gari tee yi gerua u nee, “Ba n̄ sisi bu ka man wɛra mi na wɛre.” ⁶ Be ba gb̄ia ba Labaari gea ye nua ba n̄ due wɛra yee te sɔɔ yèn sɔ ba n̄ mem nua. N n̄ men na, ayera wāa gina gabu bu ka du te sɔɔ. ⁷ Yen sɔna Gusunɔ u kɔam tɔru yii te u soka gisɔ. Wɔɔ dabinun biru u ten gari gerua saa Dafidin min di, nge me sa wa kɔ. U nee,

“I n̄ Gusunon nɔɔ nɔɔmɔ gisɔ,
i ku de been gɔrusu bɔbia.”

⁸ Geema, Yosue u n̄ daa tɔn be kpara u ka dua wɛra yee te sɔɔ, Gusunɔ u n̄ daa maa tɔru garun gari mɔ. ⁹ N n̄ men na, wɛra te ta ka Gusunon sɔɔ nɔɔba yiruseguru weene, ta wāa Gusunon tɔmbun sɔ. ¹⁰ Domi wi u dua Gusunon wɛra yerɔ u win sɔmburu deriwa nge me Gusunɔ u wigiru deri. ¹¹ N n̄ men na, su hania ko su ka du wɛra yee te sɔɔ, kpa goo u ku ko mem nɔɔ sarirugii nge tɔn be, kpa u kam ko.

¹² Domi Gusunon gari yi wasi yi maa dam mɔ. Yi nɔɔ do n̄ kere takobi ye ba dɛera biru ka wuswaa. Yi dam mɔ yi ka tɔnun gɔru ka win hunde sɔku ka maa win gbinnu sere yu kpɛru girari. Yi tɔnun gɔrun kiru ka gen bwisikunu sirimɔ. ¹³ Gāanu sari ni nu Gusunɔ berue win taka koora sɔɔ. Kpuro ya wukiarewa ya yii win wuswaa. Wiya besɛ kpuro sa ko maa besen wāaru tusia.

Yesu,

yāku kowo tɔnwero boko

¹⁴ Ka geema sa yāku kowo tɔnwero boko mɔ wi u tura sere Gusunon mi, wiya Yesu Gusunon Bii. N n̄ men na, su yōra dim dim besen seeda ye sa di sɔɔ. ¹⁵ Domi sa yāku kowo tɔnwero mɔ wi u koo kpī u ka sun duura besen dam sariru sɔɔ yèn sɔ ba nun kɔkura gāanu kpuro sɔɔ nge besɛ, adama u n̄ durum koore. ¹⁶ N n̄ men na, su Gusunɔ duromgiin sina turaru susi ka toro sindu kpa su ka wɔnwɔndu wa ka durom me mu koo sun somi saa ye sa men bukata mɔ.

5

¹ Yāku kowo tɔnwero baawure wi ba ɔsa tɔmbun suunu sɔɔn di, ba nùn yiiwa u ka Gusunɔ sã ben sɔ. U ra Gusunɔ ben kēnu wē kpa u yākuunu ko ben toranun sɔ. ² U koo kpī u suuru ko ka yēru sarirugibu ka be ba swaa sare yèn sɔ win tii u dam biare. ³ Yen sōna maa, u ñ koo ko u kun yākuunu kue win tiin toranun sɔ nge mē u mɔ tɔmbuginun sɔ. ⁴ Goo kun kpē u tii yāku kowo tɔnworerun bεεrε wē. Gusunɔwa u ra tɔnu ɔsi u wē nge mē u Aroni kua.

⁵ Nge meya Kirisi kun tii yāku kowo tɔnworerun yiiko wē. Gusunɔwa u nùn ye wē wi u nεε,
“Wuna nεn Bii.

Gisɔra na kua wunen tundo.”

⁶ Gam gum maa u kpam gerua u nεε,

“Wuna kaa ko yāku kowo ka baadommao
nge Mεεkisiɔdeki.”

⁷ Yesun handunian wāaru sɔɔ u Gusunɔ kana wi u koo kpī u nùn wɔra ɔɔn nɔman di. U maa nùn suuru kana ka wuri beke ka yīresu. Ma Gusunɔ u nùn swaa daki win wii kpīibun sɔ. ⁸ Baa mē u sãa Gusunɔn Bii, u mεm nɔɔbu ɔia nɔni swāa te u wan sɔ. ⁹ Ye u yiba u kpa, u ka faaba na ye ya ku ra kpe, be kpuron sɔ be ba nùn mεm nɔɔwa. ¹⁰ Ma Gusunɔ u nùn kua yāku kowo tɔnwero nge Mεεkisiɔdeki.

Naane doke deribun kirɔ

¹¹ Gāa dabinu wāa ni sa ko kpī su gere gari yin sɔ, adama ya sē n ka bεε yi tubusia domi i kua be gari ku ra yeeri fuuku. ¹² Saa ya tura i ka ko keu koosiobu. Ka mē, i ɔina goon bukata mɔ wi u koo bεε Gusunɔn garin torubu sɔsi. Bεε be n weenε i n dīa daki dimɔ, i kpam bɔm bukata mɔ. ¹³ Wi u bɔm nɔrumɔ kpuro biiwa, u ñ Gusunɔn gari geen dɔɔne mɔ. ¹⁴ Adama dīa daki sāawa guro gurobun dīanu be ba gea ka kōsan wunanabu ɔia yèn sɔ ba yen dɔɔne mɔ.

6

¹ N n men na, su Kirisin garin torubu deri kpa su da wuswaaɔ su ka ko tɔn yebunu. Su ku maa gari yin kpεεkpεεku sura, gera ɔru ɔsiabu kookoo kamgisun di ka naane dokebu Gusunɔ sɔɔ, ² ka wasi dεerasiabun woronu ka nɔman sɔndibu yākurun wɔllɔ ka ɔribun seebun gari ka sian siribu. ³ Wuswaa daa biya sa ko hania ko Gusunɔ ù n wura.

⁴ N n ben sɔn na, be ba raa yam wa Gusunɔn gari sɔɔ, ma ba win kēnu denda, ma ba bonu wa Hunde Dεεro sɔɔ, ⁵ ma ba wa ma Gusunɔn gari wā, ma ba sian wāarun dam ɔia, ⁶ yen biru bà n biru kisi ba naane dokebu deri mam mam, n ñ maa koorɔ bu bu ɔru ɔsiasia. Domi ba kpam Gusunɔn Bii kparemɔwa ben tii dāa bunanarɔ ma ba nùn sekuru dokemɔ batuma sɔɔ.

⁷ Sanam mē tem mu guri nim nɔrumɔ kiri kiri ma mu dīanu kpiisiamɔ ni nu koo men yērobu arufaani kua, Gusunɔ u ra mu domaru kuewa. ⁸ Adama mù n saki ka awi kpiimɔ mu ñ garu koorɔ. N n sosi Gusunɔ u koo mu bōrusi, amɛn biru kpa mu dō mwaara.

⁹ Adama kīnasibu, baa sà n gari yin bweseru gerumɔ, sa bεε naane sãa sa yīiyɔ ma i ko n wāa faaban swaa sɔɔ. ¹⁰ Gusunɔ u sāawa gemɔii, u ñ bεεn sɔmburu duarimɔ ka kī te i sɔsi win yīsirun sɔ, sanam mē i wīgibu nɔori nge mē i bu nɔorimɔ tē. ¹¹ Ka mē, sa kī bεεn baawure u n hania ye mɔ sere ka nɔrɔ, kpa ye i yīiyɔ yu ka koorɔ mam mam. ¹² Sa ñ kī i ko nge be ba temanabu kpana, adama i

bu saario be ba naane doke ma ba temana ba ka tubi dimo ye Gusuno u bu nao mweeru kua.

Gusunon nao mwee

te ta n sika mo

¹³ Sanam me Gusuno u Aburhamu nao mweeru kua, ka yen bōri sanna. U bōrua ka win tiin yīsiru yēn sō goo sari wi u maa nūn kere win yīsiru u koo ka bōre. ¹⁴ U nee, kon nun domaru kua ka gem, kon de wunen bweseru tu dabia. ¹⁵ Nge meya Aburhamu u temana, ma u wa yēn nao mweeru Gusuno u nūn kua. ¹⁶ Tambu bā n bōrumo ba ra bōrewa ka wi u bu keren yīsiru, kpa bōri yi, yi ben gari sire kpa yi sikirinaso kpuro kpeesia. ¹⁷ Nge meya Gusuno u kīa u be ba koo kēru mwa te u bu nao mweeru kua sōsi kpasasa ma win gari kun kabiaro. Yen sōna u nao mweeru kua u sire ka bōri. ¹⁸ N n men na, gari yiru wāa yi yi n kōsirō, yi sōo Gusuno kun kpē u weesu ko. Yiya yi sun dam kaa gem gem be se be sa kuku yeru kasu, kpa su ka wa su mwa ye sa yīyo ba sun yīye. ¹⁹ Yīyo bi, bu besen gōru neni sim sim nge goo nimkuun marutia gu ku ka kōra. Bu dam mo, bu n sika mo, ma bu dua sere Gusunan wāa yerun suunu sōo. ²⁰ Miya Yesu u gbia u dua besen sō u kua yāku kowo tōnwerō ka baadommao nge Mēekisideki.

7

Mēekisideki u sāa suno

ka maa yāku kowo

¹ Mēekisideki wi, u sāawa Salemun suno ka Wōrukoon yāku kowo. Ye Aburhamu u sinambu tabu diima u wee, yera Mēekisideki nūn senna da u nūn domaru kua. ² Aburhamu u ye u waama bōnu kua ma u wōkuru baateren wōllo tia tia sua u nūn wē. Gbiikaa win yīsirun tubusiana suno gemgii. Yen biru u sāa Salemun suno, yen tubusiana alafian suno. ³ Goo kun win tundo ka win mero ka win sikado goo yē. Ba n win marubu ka win goon gari koore. U ka Gusunan Bii weene, u sāawa yāku kowo ka baadommao.

⁴ I mēerio nge me durō win kpāara ne. Domi Aburhamu besen sikado boko u gāa gee ni u tabu diima u ka wee bōnu kua, ma u wōkuru baateren wōllo tia tia sua u nūn wē. ⁵ Wooda ya Lefin bibu be ba sāa yāku kowobu yiire bu de Isireliba bu ben mōru kpuro bōnu ko, kpa bu wōkuru baateren wōllo tia tia sua bu bu wē. Be ba bu bōnu ye wēemo ba sāa ben dusibu, ben tii maa Aburhamun biba. ⁶ Adama Mēekisideki u n yara Lefin bweserun di. Ka me, Aburhamu u nūn bōnu ye wē. Yen biru Mēekisideki u nūn domaru kua, wi, wi Gusuno u nao mwee ni kua. ⁷ Sika gaa sari, wi u bo wiya u ra yākabu domaru kue. ⁸ Lefin bibu, be ba wōkuru baateren wōllo tia tia mwaamo ba sāa be ba ra gbi, adama Mēekisideki, wi, u sāa wi u n gbimo nge me Gusunan gari gerua. ⁹ Tē, su gere ma sanam me Aburhamu u nūn bōnu ye wē, Lefi win biba bōnu mwaamo u maa bōnu ye wē win tii saa Aburhamun min di. ¹⁰ Domi baa me ba n gina nūn mara sanam me, u wāa win baaban wasi sōo ye u ka Mēekisideki yinna.

¹¹ Wooda ye Gusuno u Isireliba wē yera yāku kowo Lefigiba ka sōmburu mō. Tē, yāku kowo be, bā n sōmburu kua te ta yiba, n n tilasi yāku kowo tuko goo u kpan na wi u sāa nge Mēekisideki wi u n sāa Aronin bweseru. ¹² Domi bā n yāku kowobun bweseru kōsa tilasi bu maa wooda kōsi. ¹³ Geema besen Yinni wi gari yi, yi ka yā, u sāawa bweseru garugii tēn tōmba kun yāku kobun

somburu koore. ¹⁴ Domi sa yē ma ba nūn marawa Yudan bweseru sɔɔ. Mɔwisi kun maa bwese ten gari gerua yāku kowobun gari sɔɔ.

Yāku kowo goo

wi u s̄aa nge Mɛɛkisiɔɔki

¹⁵ Gari gɛɛ wee yi yi ye kpuro bururasiama. Yāku kowo tuko goo yara wi u s̄aa nge Mɛɛkisiɔɔki. ¹⁶ Ba ñ nūn kue yāku kowo marumarurun di ma n kun mɔ ka wāaru te ta ku ra kpen dam. ¹⁷ Ka geema, Gusunɔn gari gerua win s̄ɔ yi nɛɛ,

“Wuna kaa ko yāku kowo ka baadommaɔ nge Mɛɛkisiɔɔki.”

¹⁸ Nge meya ba ka wooda gura go yèn s̄ɔ ya ñ dam mɔ ya ñ maa arufaani mɔ.

¹⁹ Geema, Mɔwisin wooda ya ñ gāanu ganu yibie. Adama t̄ɛ, sa swaa gea mɔ yèn min di sa ko Gusunɔ susi.

²⁰ Yen biru Gusunɔ u b̄ɔrua. Beɔnɔ ba kua yāku kowobu n ñ ka b̄ɔri.

²¹ Adama wi u Yesu kua yāku kowo u ye kuawa ka b̄ɔri u nɛɛ,

“Yinni Gusunɔ u b̄ɔrua.

U ñ maa win gari seeyama.

U nɛɛ, kaa ko yāku kowo ka baadommaɔ.”

²² Yen s̄ɔna Yesu ka sun nɔɔ mwɛɛru naawa te ta buram bo.

²³ Mi Yesun gari ka yāku kowo ben gari yi kpam wunana wee. Yāku kowo be, ba dabiya yèn s̄ɔ gɔɔ ku ra wure ba n wāa sambu te sɔɔ ka baadomma, ²⁴ adama Yesu u ko n wāawa ka baadommaɔ. Ba ñ maa win yāku kowo samburu suama bu goo w̄ɛ. ²⁵ Yen s̄ɔna u koo kp̄i u bu faaba ko t̄ɛn di ka baadommaɔ be ba Gusunɔ susimɔ win min di, domi u wāawa u ka Gusunɔ suuru kana ben s̄ɔ.

²⁶ N n men na, Yesu s̄awa yāku kowo tɔnwerɔ win bukata sa mɔ. U Gusunɔ w̄ɛre, u d̄ɛɛre, u ñ durum koore. Wi ka durumgibu ba wunane. Ba nūn sua ba ka da sere wɔllo. ²⁷ U ñ s̄aa nge yāku kowo tɔnwerɔ beɔnɔ. U ñ baadomma yāku kobun bukata mɔ, gbiikaa win tiin toranun s̄ɔ ka sere gabuginu. U yāku teeru kua te ta tura sere ka baadommaɔ sanam mɛ u ka win tii ab̄ɔru kua.

²⁸ Mɔwisin wooda ya dam sarirugibu kua yāku kowo tɔnwerɔbu. Adama Gusunɔn gari yi u kua ka b̄ɔri, yi yi na woodan biru, yi Bii wi u yiba ka baadommaɔ kua yāku kowo tɔnwerɔ.

8

Yesu

bɛsɛn yāku kowo tɔnwerɔ

¹ T̄ɛ gari yin wiru wee. Bɛsɛ sa yāku kowo tɔnwerɔ win bweseru mɔ wi u s̄ɔ wɔllo Gusunɔ dam kpurogiin sina turarun nɔm geuɔ. ² U yāku kowo tɔnwerɔn samburu m̄ɔ aye d̄ɛɛraru sɔɔ te ta s̄aa Gusunɔn wāa yerun tii tii, te Yinni u kua, n ñ mɔ tɔnu.

³ Ba ra yāku kowo tɔnwerɔ gɔsiwa u ka Gusunɔ k̄ɛnu w̄ɛ kpa u yāku ko. N n men na, bɛsɛn yāku kowo tɔnwerɔn tii u ko n gāanu mɔwa ni u koo ka yākuru ko. ⁴ U n wāa handunia sɔɔ, u ñ ko n mam s̄aa yāku kowo domi yāku kowoba wāa be ba ra yākuru ko nge mɛ Mɔwisin wooda ya yiiremɔ. ⁵ Yāku kowo ben samburu ta s̄aa te ta wāa wɔlloɔn weenasiru tɔna ka ten yaayaasu, nge mɛ Gusunɔ u Mɔwisi s̄ɔwa sanam mɛ u k̄i u kuu bekurugiru ko, u nɛɛ, “A de a kuu te ko ta n s̄aa nge te na nun s̄ɔsi guuru wɔllo.” ⁶ Adama t̄ɛ ba Yesu samburu nɔmu s̄andia te ta begiru b̄ɛɛɛ kere, domi u s̄aa arukawani ye ya b̄ɛɛɛ bon swaa s̄amɔ. Ba arukawani ye b̄ɔkuawa ka nɔɔ mwɛɛ ni nu b̄ɛɛɛ bo.

- ⁷ Arukawani gbiikaa yà kun serere mɔ, n n̄ maa koorɔ gaa yu ye kɔsire ko.
- ⁸ Adama Gusunɔ u win tɔmbu gerusimɔ ye u nɛɛ,
 “Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnu ganu sisi
 n̄ sɔɔ kon ka Isireliba ka Yudaba arukawani kpaɔ bɔke.
⁹ Adama ya n̄ ko n s̄aa yèn bweseru na raa ka ben baababa bɔkua
 d̄ama te na bu namu n̄nua na yara Egibitin tem di.
 Ba n̄ ka n̄n arukawani ye ȳɔre ye na ka bu bɔkua.
 Yen s̄na na bu atafiiru kua.
 Yeya Yinni Gusunɔ u gerua.
¹⁰ U kpam nɛɛ, arukawani kpaɔ ye wee,
 ye kon ka Isireliba bɔke am̄n biru.
 Kon n̄n wooda doke ben bwisikunu sɔɔ.
 Kon ye yorusi ben ḡrusɔ.
 Kon ko ben Yinni kpa bu ko n̄n tɔmbu.
¹¹ Goo sari be sɔɔ wi u koo win wuugii n̄ kun m̄ win temgii keu s̄ɔsi u nɛɛ,
 u Yinni Gusunɔ gio.
 Domi be kpurowa ba ko n man ȳɛ
 saa bii piimunun di sere ka bukurobɔ.
¹² Kon bu ben toranu suuru kua.
 Na n̄ maa ben toranu yaayamɔ.”
¹³ Sanam m̄ Gusunɔ u arukawani kpaan gari m̄, ya geruawa u gbiikaa kua
 gura. Ye ya maa s̄aa gura ya tɔkɔ m̄ ya doonɔ.

9

S̄aa temkiru ka w̄rukuru

- ¹ Arukawani gbiikaa ya s̄aarun wooda m̄ ka maa s̄aa yeru handunia sɔɔ.
- ² Ba kuu bekuruguru gira. Ten ad̄erɔwa ba soka dii d̄ɛɛraru. Miya fitila ga w̄aa
 ka tabulu ka Yinni Gusunɔn p̄ɛɛ. ³ Ta maa dii sɔɔ m̄ ge ba kua ka beku kareru.
 Geya ba soka dii te ta d̄ɛɛre gem gem. ⁴ Miya kpakorora w̄aa te ba wura pote t̄en
 w̄ollɔ ba ra turare d̄ɔɔ doke. Miya maa woodan kpakorora w̄aa te ba maa wura
 pote. Kpakoro te sɔɔ, weke wuragira w̄aa, mi ba manna doke ka Aronin d̄eka
 ye ya kpara ka kpee b̄esi mi ba woodan gari yorusi. ⁵ Kpakoro ten w̄ollɔwa
 w̄ollun k̄sɔbun weenasiba w̄aa be ba Gusunɔn yiikon girima s̄ɔsimɔ. Ben
 kasa ya d̄eriare ya wukiri mi ba ra ȳaku yem ȳke toranun s̄. Adama sa n̄ kp̄ɛ
 su ḡaa ni kpuron gari saari t̄ɛ.
⁶ T̄ɛ, b̄a n ye kpuro yi yi nge m̄, yera ȳaku kowobu ba ra du ad̄erɔ ge sɔɔ bu
 ben s̄aarun s̄amburu ko. ⁷ Adama ȳaku kowo t̄ɔnwero wi turowa u ra du dii
 sɔɔ ge sɔɔ, w̄ɔɔ ka w̄ɔɔ n̄n teeru ka ȳaku yem m̄ u ra Gusunɔ tusie win tiin
 toranun s̄ ka maa t̄ambuginu ni ba kua ȳɛru sariru sɔɔ. ⁸ Nge m̄eya Hunde
 D̄ɛero u s̄ɔsimɔ ma swaa ye ya d̄ɔɔ dii te ta d̄ɛɛre gem gem sɔɔ ya n̄ gina k̄eniare
 saa ȳɛ sɔɔ ad̄erɔ ge, ga w̄aa, ⁹ domi ga s̄aawa saa yen weenasia. Ya gerumɔ
 ma k̄enu ka ȳaku ni ba Gusunɔ kuamm̄ɛ, nu n̄ kp̄ɛ nu tanu wi u s̄aa te m̄n
 ḡru d̄ɛɛrasia mam mam. ¹⁰ Domi ya s̄aawa wasi t̄ɔnan wooda ye ya ka dim ka
 n̄rubu ka wasin d̄ɛɛrasiabun woronu ȳa. Ba wooda ye yi sere kpaɔ yu ka na.
¹¹ Adama Kirisi nawa u n ka s̄aa ḡaa gee ni nu w̄aa t̄ɛn ȳaku kowo t̄ɔnwero.
 U dua kuru garun min di te ta kp̄aar̄u bo ma ta buram bo. N n̄ m̄ t̄ɔmbu ba tu
 kua. Ta n̄ w̄aa handunia ye sɔɔ. ¹² Ye Kirisi u dua n̄n teeru ten dii te ta d̄ɛɛre
 gem gem sɔɔ ya tura sere ka baadom̄maɔ. U n̄ due ka bonu ka naa binun yem.
 Win tii tiin yem̄a u ka dua, ma u sun yakia sere ka baadom̄maɔ. ¹³ Ba ra bonu
 ka naa kin̄n̄n̄n yem̄a u ka dua ye ba d̄ɔɔ menin torom ȳke t̄ɔmbu sɔɔ be ba n̄ d̄ɛɛre

bu ka deera woodan noni soo. ¹⁴ N n men na, amona Kirisin yem arufaani ko n ne. Domi Gusunon Hunde wi u ku ra kpen saabuwa u tii Gusunon we nge yaku te ta n bau mo. Win yema mu koo besen goru deerasia saa som kamginun di kra su ka kpi su Gusunon, Yinni waso sa.

¹⁵ Yen sōna Kirisi u sāa nōo mwēe kpaarun swaa sōmo. Win min diya be Gusunon u soka ba gāa ni nu ku ra kpe tubi dimo ni Gusunon u bu nōo mwēeru kua. Ba koo kpi me, yēn sō gōon gari dua soo, wi u tōmbu yakiamō ben toranun di ni ba kua nōo mwēe gururun saa soo.

¹⁶ Domi nōo mwēe ten bweseru tu ka koorā tilasi wi u tu kua u gbi. ¹⁷ Geema, nōo mwēe ten bweseru ta n arufaani mo ma n kun mo wi u tu kua u gu. Ta n dam gam mo saa ye yero u wasi. ¹⁸ Yen sōna nōo mwēe gbiikuru ta n yibiare sanam me ba n yem yēke. ¹⁹ Gbiikaa Mōwisi u tōmbu kpuro wooda baayere nōosia nge me Gusunon u yi. Yen biru u naa binu ka bonun yem sua ka nim, u yāa san swāasu ka isōpun kikisu kpēe, ma u woodan tireru ka tōmbu kpuro yem me yēke. ²⁰ Ma u nee, yenīwa yem me mu woodan gari sire ye Gusunon u wē beēn sō. ²¹ Mōwisi u maa kuu bekuruḡii te ka gāanu kpuro ni ba ra ka sāaru ko yem yēke. ²² Woodan komaru soo yema mu ra gāa dabinu deerasie. Toranu kun maa suuru waarō ma n kun mo ba yem yēka.

Kirisin yākura

durum wōkamo

²³ N weene bu wōllun gāanun weenasii ni deerasia nge me. Adama wōllun gāanun tii nu yākunun bukata mo ni nu beere kere. ²⁴ Domi Kirisi u n due dīi deerarū soo te tōnu kua, te ta sāa Gusunon wāa yerun weenasiru. U duawa sere wōllun tii tii soo u n ka yō tē Gusunon wuswaaō besen sō. ²⁵ Yuuban yāku kowo tōnwero u ra du wōō ka wōō dīi te ta deere gem gem soo ka yem me mu n sāa win tiigim. Adama Kirisi u n due u ka tii aboru ko nōn dabiru. ²⁶ U n kua me, u koo raa noni sōōra nōn dabinu saa toren di. Adama u dua tē nōn teeru sanam dāakim menī soo u ka toraru wuna sanam me u ka tii wē nge aboru. ²⁷ Nge me Gusunon u baawure bure u gbi nōn teeru u sere nūn siri, ²⁸ nge meya Kirisi u tii wē nōn teeru nge aboru u ka tōn dabinun toranu sōbe. U koo maa kurama nōn meeruse, n n mo u ka toranu sōbe, adama u ka bu faaba kowa be ba nūn mara.

10

¹ Yuuban wooda ya n gāa gee ni nu wāa tēn gari tubusie sāa sāa, ya sāawa nin yaayaasu. Yen sōna ya n kpē yu ka yāku tee ni ba ra ko wōō ka wōō tōmbu deerasia mam mam be ba Gusunon susimō ka ni. ² Tōn be ba Gusunon sāmō nge men bweseru, bā n daa deera mam mam ben toranun di, ben goru ga n koo raa maa bu taare wē, yākunu kun ko n daa maa wāa. ³ Adama yāku ni, nu sāawa ni nu koo tōmbu ben toranu yaayasia wōō ka wōō. ⁴ Domi naa kinenu ka bonun yem mu n kpē mu toranu wuna.

⁵ Yen sōna, sanam me Kirisi u kī u na handunia soo, u Gusunon sōōwa u nee, “A n yākuru kī n kun me kēru.

Yen sōna a man wasi kua.

⁶ A n nuku dobu mo yāku dōo mwaararuginu n kun me torarun yākunun sō.

⁷ Ma na nee, ne wee Gusunon,

na sisi n ka wunen kīru ko

nge me ba nen gari yorua woodan tireru soo.”

8 Gbiikaa u gerua u nee, “A ñ yākuru kī ñ kun me kēru, ñ kun me yāku dō mwaararugiru, ñ kun me torarun yākuru. A ñ maa nuku dobu mō ni sō.” Ka me, ba ni mō nge me wooda ya yiire. 9 Yen biru u nee, “Ne wee na sisi n ka wunen kīru ko.” Nge meya u ka sāa gururu kpeerasia ma u kpaaru kōsire kua. 10 Yesu Kīrisi u Gusunōn kīi te kua, yen sōna sa deera besen toranun di ka abo te u kua ka win wasi ñ teuru.

11 Tōru baatere yāku kowo baawure ra n yōwa u ka win sōmburu ko. Yāku tee niya u ra n mō baa me nu ñ kpē nu toranu wuna. 12 Adama yāku teera Kīrisi u kua toranun sō te ta tura sere ka baadommao. Yen biru u da u sina Gusunōn nām geuo, 13 u n ka mara sere Gusunō u ka win yiberēba sura bu ko win naa sōnditiru. 14 Domi ka abo teera u bu deerasia mam mam sere ka baadommao be Gusunō u kua wigibu.

15 Hunde Deero u maa sun ye sōmō. Gbiikaa u nee,

16 “Yinni Gusunō u nee,
arukawani kpaā ye wee
ye kon ka bu bōke amen biru.
Kon nen wooda doke ben bwisikunu sō.
Kon ye yorusi ben gōruso.”

17 Ma u kpaam nee, “Na ñ maa ben toranu ka ben wooda sarabu yaayama.” 18 Tē bā n goon toranu wuna, n ñ maa tilasi bu yākuru garu ko ten sō.

Su Gusunō susi

19 Yen sōna negibu sa toro sindu mō su ka du dii te ta deere gem gem sōo Yesun yem saabu. 20 U sun swaa kpaā yaba ye ya wasi saa karerun min di te ta sāa win wasi. 21 Sa maa yāku kowo tōnwero mō wi ba swīi Gusunōn tōmbun sō. 22 N n men na, i de su Gusunō susi ka murafiti sariru ka naane doke bi bu toro sindu mō ka gōru deero ge ga ñ taare mō ka wasi yi ba deerasia ka nim deeram. 23 Su de sa n yiyo bini neni dim dim bin seeda sa dimō, domi Gusunō wi u nōo mwēeru kua u sāa naanegii. 24 Su laakari kuana kpa sa dam kēena, sa n ka kīru sōosimō kpa sa n sōm geenu mō. 25 Su ku mennōsu sina nge me n sāa gabun dōne. Adama su dam kēena n kere, yēn sō i waamō ma Yinnin tōru ta turuku kooma.

26 Domi sà n yē ma torara sa ka mō sanam me sa gem gia kō, yākuru garu maa sari te ta koo besen toranu wuna. 27 N tiewa sa n siribu mara ka dōo boko wi u koo Gusunōn yiberēba kam koosia. 28 Baawure wi u Mōwisin wooda sara ba ra nūn gowa ka wōnwōndu sariru, tōnu yiru ñ kun me ita bā n seeda di ma u taare mō. 29 N n men na, amōna n ko n sāa siribun sanam ka wi u Hunde duromgii wōnwa ma u Gusunōn Bii gema ma u win yem kam mēera me Gusunō u ka win nōo mwēerun gari sire ma u ka yēro deerasia. I n yē ma yēro win seeyasiabu koo kpēa. 30 Domi bese sa yēro yē wi u gerua u nee, “Nena kon mōru kōsia, nena kon dibu kōsia.” U maa kpaam nee, “Yinni Gusunō u koo win tōmbu siria.” 31 Gari kōsiya Gusunō Yinni waso ñ n tōnu nōma doke.

32 I yaayo nge me i gaso kua. Sanam me i Gusunōn yam bururam wa i kpa, i nōni sōora gem gem adama i yōra sim sim taa bi sōo. 33 Gaso ba bee wōmmō ma ba bee nōni sōomō batuma sōo, gaso maa i gabu dam kēmō be ba wahala yen bweseru waamō. 34 Geema, i ka pirisōmba nōni swāaru bōnu kua. Ye ba maa bee beēn dukia wōrari, i wura ka nuku dobu, domi i yē ma i dukia mō ye ya beere bo ye ya ko n wāa ka baadommao. 35 N n men na, i ku wōrugōru kpana, domi ten are kpā. 36 Ka gem, i ñ ko ko i kun tēmane i ka Gusunōn kīru ko kpa i wa i mwa yēn nōo mwēeru u bee kua. 37 Geema, nge me Gusunōn gari gerumō, “N tiewa fiiko, kēeriki tōna.

Wi u koo na u ka tunuma, u ñ tɛɛmɔ.

³⁸ Ma wi u s̄aa gemgii nɛn nɔni sɔɔ,
u ko n w̄aa naanɛ dokebun saabu.

Adama ù n biru wurɔ,

nɛn ḡɔru ga ñ maa ka nùn doramɔ.”

³⁹ Sa ñ w̄aa be ba biru wurɔ bu ka kam kon wuurɔ, sa w̄awa be ba naanɛ doke bu ka ben hunden faaba wan wuurɔ.

11

Naanɛ dokebu

¹ Wi u naanɛ doke u yē kam kam ma ye u yīiyɔ u koo ye wa. U maa yē ma ye ya ñ waarɔ ka nɔni ya w̄awa ka gem. ² Naanɛ doke bin bwesera yeruku tɔmba mɔ. Yen s̄ɔna ba bu seeda gea diiya.

³ Ka naanɛ dokeba sa tuba ma Gusunɔn gariya handunia ya ka taka koorɔ. Nge mɛya ba ye sa waamɔ kua ye sa kun waamɔn di.

⁴ Ka naanɛ dokeba Abeli u Gusunɔ yākuru kua te ta Kaenigiru beɛɛ kere. Win naanɛ dokebun saabuwa ba nùn soka gemgii domi Gusunɔn tii u win kēnu mwa. Ka naanɛ dokeba Abeli u maa gari m̄ɔ ka tē baa mɛ u gu.

⁵ Naanɛ dokebun s̄ɔna ba Enaku sua Gusunɔn mi u ñ gu. Goo sari wi u maa ka nùn nɔni waare, domi Gusunɔ u nùn sua u ka da win mi. Gusunɔn gari maa gerumɔ, bu sere nùn sua win kookoosu Gusunɔ wēre. ⁶ N deema goo sari win kookoosu koo Gusunɔ wēre n kun ka naanɛ dokebu. Geema, wi u Gusunɔ susimɔ u naanɛ s̄aa ma Gusunɔ u w̄aa ma u ra be ba nùn kasu durom kue.

⁷ Ka naanɛ dokeba Nɔwe u Gusunɔn gari swaa daki sanam mɛ u nùn kiro kua ye ya sisin s̄ɔ ye u ñ gina wa. U Gusunɔ nasia u nùn mem nɔɔwa ma u goo nimkuu d̄aka gè sɔɔ wi ka win yenugibu ba faaba wa. Nge mɛya u handuniagibu taarɛ wē ma u gem wa Gusunɔn nɔni sɔɔ naanɛ dokebun saabu.

⁸ Ka naanɛ dokeba Aburahamu u Gusunɔn sokuru wurɔ ma u swaa w̄ari u dɔɔ tem gam gia mɛ Gusunɔ u koo nùn wē nge tubi ma u dɔɔ mi u ñ yē. ⁹ Ka naanɛ dokeba u sina nge sɔɔ tem mɛ sɔɔ, mɛ Gusunɔ u nùn nɔɔ mwɛɛru kua. U w̄aa kuu bekuruginu sɔɔ wi ka Isaki ka Yakɔbu. Ben tii, nɔɔ mwɛɛ tee tera Gusunɔ u maa bu kua. ¹⁰ Domi Aburahamu u wuu b̄ɔkɔ mara ge ga kpɛekpɛeku damguu mɔ. Gusunɔwa u wuu gen kpunaa kua ma u gu bana.

¹¹ Naanɛ dokebun saabuwa Saaraan tii maa dam wa u ka gura sua baa mɛ u yen saa doona. U yē ma Gusunɔ wi u nɔɔ mwɛɛru kua u s̄aa naanegii. ¹² Nge mɛya, saa tɔn durɔ turon min di, wi u gɔɔ tura, tɔmba marura ba dabia nge w̄allun kperi ka nim w̄okun yani seeri yī goo kun kp̄ɛ u gari.

¹³ Naanɛ dokebu s̄ɔra tɔn be kpuro ba gu. Ba ñ ḡaa gee ni wa ba mwe nùn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua, adama ba nu wawa sarun di ba dam koosia ma ba wurɔ ma ba s̄aa s̄ɔbu ka tem yarɔbu handunia sɔɔ. ¹⁴ Be ba gerumɔ mɛ, ba s̄ɔsimɔ kpasasa ma ba tem kasu. ¹⁵ Tem mɛ ba derin beke yà n daa bu m̄ɔ, ba koo raa ayeru wa bu ka ḡosira mi. ¹⁶ Adama tē ba tem kasu mɛ mu buram bo, tem mɛya tem w̄allugim. Yen s̄ɔna sekura kun Gusunɔ m̄ɔ bu ka nùn soku ben Yinni domi u bu wuu gagu s̄ɔru kua.

¹⁷ Naanɛ dokebun s̄ɔna Aburahamu u ka Isaki yākuru kua ye Gusunɔ u win laakari m̄ɛrimɔ. Aburahamu wiya Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua. Ka mɛ, u s̄ɔru kpa u ka win bii teereru yākuru ko. ¹⁸ Gusunɔ u raa nùn s̄ɔɔwa u nɛɛ, “Isakin min diya wunen bwesera koo yari.” ¹⁹ U bwisika ma Gusunɔ u dam mɔ u ka tɔnu seesia ḡarin di mam, ma ka gem u Isaki wa nge u wurama ḡarin di.

²⁰ Ka naane dokeba, Isaki u Yakabu ka Esau domaru kua, ma u bu sɔwa ye ya koo koora.

²¹ Ka naane dokeba Yakabu u Yosefun bibu domaru kua tia tia ye u gɔɔ turuku kua, ma u deka tɔsa u ka Gusunɔ sɔwa.

²² Ye Yosefu u gɔɔ turuku kua, ka naane dokeba u Isireliba sɔwa ma saa ya sisi yɛ sɔɔ ba koo yari Egibitin di, ma u bu sɔwa nge me ba koo win kukunu koosina.

²³ Sanam me ba Mɔwisi mara, ka naane dokeba win mɔwɔba nɔn berua suru ita, domi ba wa ma u sɔa bii durɔ burɔ, ba n maa berum kue bu ka sunɔn wooda sara.

²⁴ Ka naane dokeba, ye Mɔwisi kpɛa u yina bu nɔn soku Egibitin sunɔn bii tɔn kurɔn bii. ²⁵ U kɔa bu nɔn nɔni sɔ ka Gusunɔn tɔmbu sannu ka sere ye u koo yɛeri durum sɔɔ saa fiiko. ²⁶ U bwisika u wa n sanɔ bu nɔn gem nge wi Gusunɔ u gɔsa n kere u Egibitin dukia wa, domi sian areya u mɛera.

²⁷ Ka naane dokeba Mɔwisi u yara Egibitin di, u n sunɔn mɔrun berum kue. U yɔra dim dim nge wi u Gusunɔ waamɔ baa me u n waarɔ. ²⁸ Ka naane dokeba u ka Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru torua ma u dera ba yem yɛka dii kɔnnɔsɔ kpa wi u bii yerumaba goomɔ u ku Isirelibagibu baba.

²⁹ Ka naane dokeba Isireliba ba nim wɔku ge ba mɔ Naa yari tɔbura nge tem dira. Adama sanam me Egibitigiba kɔa bu ko nge me, ba nim diira.

³⁰ Naane dokebun sɔna Yerikon gbārara ka wɔruma ye Isireliba ba wuu ge sikerena sɔɔ nɔɔba yiru. ³¹ Naane dokebun saabuwa Rahabu kurɔ tanɔ wi, u n gu ka be ba n Gusunɔ mem nɔɔwe sannu yɛn sɔ u Isireliban garobu dam koosia ka nuku tia.

³² Mba kon maa gere. Ayera kun man turi n ka Gedeonin gari gere ka Barakigii, ka Sansom ka Yɛfite ka Dafidi ka Samuɛli ka sere Gusunɔn sɔmɔbu.

³³ Naane dokebun sɔna ba sinambu tabu di, ba kua ye ya wɔ, ba wa ba mwa ye Gusunɔ u bu nɔɔ mwɛɛru kua. Ba gbee sinansun nɔsu kɔrua, ³⁴ ba dɔɔ boko go, ba takobin gɔɔ kisirari. Ba n daa dam mɔ adama ba kua damgibu. Ba bu nasia tabu sɔɔ, ba tɔn tukobu tabu di. ³⁵ Tɔn kurɔbu gabu ba ben tɔmbu wa ba wurama gɔrin di.

Ba gabu tɔya kua ba ka go. Ba yina bu bu faaba ko bu ka wa bu se bu du wɔaru sɔɔ te ta buram bo. ³⁶ Ba maa kpam gabu yaakoru kua, ba bu seni so. Ba gabu bɔkua ka yoni ba doke pirisɔm sɔɔ. ³⁷ Ba gabu kpenu kasuka ba go, ba gabu bɔtira kpirinu yiru, ba gabu go ka takobi. Ba yɔa gɔni ka boo gɔni deewa ba ka bɔsi. Ba sɔa sɔarobu, ba nɔni sɔɔra, ba tɔya wa. ³⁸ Ben gem sɔ, handunia kun weene ya n sɔa ben wɔa yeru. Ba yaayaare kua gɔbabunɔ ka guunu wɔlɔ ka kpee baaba sɔɔ ka wɔrusɔ.

³⁹ Ba tɔn be kpuro seeda gea diiya ben naane dokebun saabu. Ka me, ba n wa ba mwɛ yɛn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua. ⁴⁰ Geema, nge me Gusunɔ u sun gɔanu yiye ni nu beere bo, u n kɛe bu ko be ba yiba n kun ka beɛe sannu.

12

Gusunɔ besen Baaba

¹ Beɛe maa, seeda dio dabi teniwa ta sun sikerene. N n men na, i de su ye fɛra su kɔ ye ya sun baasi besen sanum sɔɔ ka durum ye ya ra sun fuuku mani sim sim, kpa su temana garasan duka sɔɔ ye ya sun mara. ² Su nɔni wukia sa n Yesu mɛera. Win min diya besen naane dokebu wee, wiya maa bu yibiamɔ. U

wura ba nùn go dāa bunanaru sɔɔ, u n̄ goɔ win bweserun sekuru mɛɛra domi u nuku dobu yīyɔ bu nùn yīye. Tɛ u s̄ Gusun̄n sina kitarun n̄m geuɔ.

³ I win gari bwisikuo nge mɛ u tɛmana ka yiberɛ tɛɛ te durumgiba ka nùn nɛnua, kpa i ku mwia kpana i dam bia. ⁴ Domi bɛɛ ka durum gabirinaa sɔɔ, i n̄ gina gabirine sere n ka ko goɔ. ⁵ I dam k̄ɛɛ gari duari yi Gusun̄ u bɛɛ s̄ɔm̄ nge win bibu? U nɛɛ,

“Nɛn bii, a ku Yinni Gusun̄n sɛɛyasiabu ataffiru ko.

A ku maa nuki sankira ù n nun gerusim̄.

⁶ Domi wi Yinni u kī wīya u ra sɛɛyasie, kpa u tɔnu baawure sɛna so wi u garisi win bii.”

⁷ I ka bɛɛn n̄ni swāaru tɛman̄, Gusun̄ u bɛɛ kuammɛwa nge win bibu. Bii wara wāa wi win baaba ku ra sɛɛyasie. ⁸ B̄a kun bɛɛ sɛɛyasie, nge bii be ba tie, n̄ n mɛn na, i n̄ s̄a baan bibu, bɛɛ bii seegebara. ⁹ Su bɛɛn tundobu yaaya. Ba sun sɛɛyasie sa maa bu bɛɛrɛ w̄ɛ. N n mɛn na, sa n̄ ko bɛɛn Baaba w̄rukoo wiru kpīya kpa sa n wāaru m̄? ¹⁰ Bɛɛn tundo be, ba sun sɛɛyasie saa fiiko sɔɔ nge mɛ n bu w̄rɛ. Adama Gusun̄ u ra sun sɛɛyasie bɛɛn arufaanin s̄ kpa sa n ka dɛɛrɛ nge wi. ¹¹ B̄a n sun sɛɛyasiam̄ n da n gina s̄awa nuku sankiranu, n n̄ m̄ nuku dobu. Adama amɛn biru be ba swaa gea gia sɛɛyasie bi sɔɔ, ba ra bin arufaanin di ye ya s̄a b̄ri yendu ka daa gea.

Bwisi k̄ru ka kirɔ

¹² Bɛɛ be i wasire i n̄ma s̄are, i tii t̄asisio i n̄ma sua kpa i de bɛɛn d̄ua ya n dam m̄. ¹³ I n s̄im̄ swɛɛ yi yi w̄a sɔɔ, kpa naa si su n̄ bwāa do, su ka bekura kpa su ku ka kirira.

¹⁴ I hania koowo i n ka n̄ɔ tia s̄a ka t̄ambu kpuro kpa i n wāaru dim̄ te ta dɛɛrɛ, domi goɔ sari wi u koo Yinni wa, win wāaru t̄a kun dɛɛrɛ. ¹⁵ I n tii sɛ kpa bɛɛn goɔ u ku raa Gusun̄n durom bia. I n tii sɛ kpa m̄ru ye i yi ḡr̄uɔ yu ku raa sɛ nge kp̄i p̄tura yu wahala doke, kpa yen d̄ɛɛ yi t̄n dabinu baba. ¹⁶ I n tii sɛ kpa goɔ u ku ka goɔ k̄ɔ m̄nna tantanaru sɔɔ, kpa goɔ u ku maa yina u ḡa dɛɛranu bɛɛrɛ w̄ɛ, nge Esau wi u bii yerumarun tubi d̄ra d̄ia gb̄ɛ teerun s̄. ¹⁷ Amɛn biru bɛɛn tii i ȳɛ ma u k̄ia win baaba u n̄n domaru kua adama u n̄n yinari domi u n̄ swaa wa u ka k̄asi ye u kua baa mɛ u kasu ka sw̄i.

¹⁸ Bɛɛ, i n̄ susim̄ guurɔ te ba koo kp̄i bu baba, nge mɛ Isireliba ba guu te ba m̄ Sinai susi. Guu te, ta d̄ɔ boko m̄, ka yam w̄kuru ka yam t̄ireru ka woo guna, ¹⁹ ka k̄aban wurenu ka n̄ɔgiru. Ye Isireliba ba n̄ɔgii te nua ba suuru kana n̄ɔ ge, gu ku maa ka bu gari gɛɛ ko. ²⁰ Domi ba n̄ yire bin dam m̄ bi bu nɛɛ, “Hunde koni baayere ye ya guu te baba baa n̄ n gbeeku yaan na, ba koo ye kpenu kasukuwa bu go.” ²¹ Ye ba wa mi, ya b̄rum m̄ sere M̄wisi u gerua u nɛɛ, “B̄rum man m̄ sere na diirum̄.”

²² Adama bɛɛ, S̄ɔnin guura i susi ka Gusun̄ Yinni wason wuu ge ga s̄a Yerusalem̄ w̄rukaa, ka gen ḡrado dabi dabiru te ta n̄ garirɔ te ta m̄nne ka nuku dobu. ²³ Gusun̄wa i susi wi u s̄a t̄ambu kpuron siri kowo, ka win bii yerumaban m̄n̄n̄ b̄n̄ ȳisa yorua w̄ll̄ɔ, ka maa t̄n̄ geebun hundeba be Gusun̄ u dɛɛrasia mam mam. ²⁴ Yesuwa i susi wi u s̄a n̄ɔ mwɛɛ kraa ten swaa sam̄, ka win yem mɛ mu ȳkara, mɛ mu gari m̄ yi yi Ab̄elin yemḡii n̄ɔbu dobu kere.

²⁵ N n mɛn na, i n tii sɛ kpa i ku ȳeron n̄ɔ yina wi u ka bɛɛ gari m̄. Be ba yina bu win gari swaa daki wi u bu kirɔ m̄ handunia sɔɔ, ba n̄ sɛɛyasiabu kisirari. Kaa sere gere bɛɛ? Sa n̄ kisiram̄ s̄a n̄ n̄n̄ biru kisi wi u ka sun gari m̄ w̄llun di. ²⁶ Win n̄ɔ ga tem ȳira sanam mɛ, adama t̄ɛ u sun n̄ɔ mwɛɛ teni kua u nɛɛ,

“Kon kpam wure n tem yīire nɔn teeru, adama n n̄ maa m̄ me tɔna, ka wɔlla.”
²⁷ Ye u n̄e, “Kon kpam ko nɔn teeru,” ya s̄ɔsim̄ ma taka koor̄a koo yīirura yu doona kpa ye ya kun yīirur̄o ya n̄ ka wāa.

²⁸ Yen s̄s̄, su Gusun̄o siara domi sa bandu m̄ te ta n̄ yīirur̄o kpa su n̄n̄ s̄a nge m̄e u kī ka b̄eere w̄ēbu ka nasiaru. ²⁹ Geema, Gusun̄o besen Yinni u s̄awa nge d̄ɔ wi u ra kam koosie.

13

Nge m̄e besen kookoosu

koo ka Gusun̄o w̄ere

¹ In da n̄ b̄een naane dokeosibu kī. ² I yaayo ma n̄ weene i s̄ɔbu yaare ko, domi be ba kua m̄e, ben gaba wɔllun ḡɔradoba yaare kua ba n̄ ka baaru. ³ I piris̄amba yaayo nge m̄e i ko ko i n̄ ka bu wāa sannu. I be ba n̄ni s̄ɔm̄o yaayo domi b̄een tii, wasiya i maa m̄o.

⁴ I de baawure u n̄ dur̄o ka kur̄ɔn suanaan b̄eere ȳē kpa dur̄o ka kur̄o s̄ɔ torara kun wāa. Domi Gusun̄o u koo bu siri be ba k̄ɔ m̄ennam̄o tantanaru s̄ɔ ka be ba sakararu m̄o.

⁵ I ku de gobin kīru ta n̄ b̄e n̄eni. I de ye i m̄o yu ka b̄e n̄erena domi Gusun̄o u n̄e, “Na n̄ nun derim̄o pai, m̄eya na n̄ maa nun biru kisim̄o ka baadommao.”

⁶ Yen s̄ɔna sa ko kp̄i su tororu so su n̄e, “Yinni Gusun̄owa s̄a wi u koo man somi. Na n̄ ḡaanu ganun b̄erum m̄o. Mba t̄onu koo kp̄i u man kua.”

⁷ I b̄een gas̄ɔn swaa gbiobu yaayo be ba b̄e Gusun̄on gari n̄ɔsia. I bwisikuo nge m̄e ba ben w̄aru diisina ma ba gu, kpa i ben naane dokebu saari. ⁸ Yesu Kiri si turo wiya mi, ḡia ka ḡis̄o ka baadommao. ⁹ I ku de bu b̄e torasia ka s̄ɔsi tuku dabinu. Domi Gusun̄on duroma mu weene mu n̄ b̄een ḡɔrusu t̄asisiam̄o, n̄ n̄ m̄o d̄ianun sesenu. Be ba yabu ye kpuro sw̄i ba n̄ yen arufaani gaa waare.

¹⁰ Sa ȳaku yeru m̄o t̄en ȳakunu Yuuban ȳaku kowo be ba ra raa s̄amburu ko dii d̄eerao ba n̄ kp̄e bu di. ¹¹ Domi ba ra yaa sabe nin gonu d̄ɔ meniwa wuun biru s̄anam m̄e ȳaku kowo t̄ɔnwero u ka nin yem dua dii te ta d̄eere gem gem s̄ɔ u ka mu Gusun̄o tusia t̄ɔmbun durum s̄s̄. ¹² Yen s̄ɔna Yesun tii maa n̄ni s̄ɔra wuun biru u ka wa u t̄ɔmbu d̄eerasia ka win tii tiin yem. ¹³ N n̄ men na, su da win mi wuun biru kpa ba n̄ sun gema nge wi. ¹⁴ Domi sa n̄ wuu gagu m̄o tem m̄e s̄ɔ, ge ga ko n̄ wāa ka baadommao. Wuu ge ga wee geya sa kasu. ¹⁵ N n̄ men na, sa n̄ Gusun̄o siaram̄o saa Yesun min di kpeetim sari nge ȳaku kobu, yera sa n̄ da win ȳisiru siare ka besen n̄ɔ. ¹⁶ I ku gean kobu duari, kpa i n̄ sominam̄o ka ye i m̄o. Ya s̄awa nge ȳaku ni nu ra Gusun̄o w̄ere.

¹⁷ I b̄een swaa gbiobu m̄em n̄ɔw̄o kpa i bu wiru kp̄iya. Domi b̄een hunden gariya ba ra n̄ ka wasire ȳen s̄s̄ Gusun̄o u koo bu yen gari bikia. I de bu kp̄i bu wis̄i ka nuku dobu, n̄ kun ka nuku sankiranu. B̄a n̄ wisa ka nuku sankiranu, ya n̄ b̄e arufaani gaa kuamme.

¹⁸ In da sun kanaru kua. Sa ȳē kam kam ma besen ḡɔru ga d̄eere domi sa k̄iwa sa n̄ tii kpare dee dee ḡaanu kpuro s̄ɔ. ¹⁹ Ye na b̄e bikiam̄o gem gem, yera i kanaru ko kpa Gusun̄o u de n̄ wurama b̄een mi fuuku.

Kanaru

²⁰ Gusun̄o wi u alafia w̄ēm̄o u besen Yinni Yesu seeya ḡɔrin di, ma Yesu wi, u kua besen ȳa kparo boko win yem s̄s̄ m̄e mu n̄ɔ mw̄e te ta ku ra kpen gari sire. ²¹ Gusun̄o turo wi, u b̄e dam k̄ē i ka daa gea ko kpa i ka win kīru ko, kpa

u maa sɔmburu ko bɛɛ sɔɔ te ta koo nùn wēre saa Yesu Kirsin min di wi sa ko n bɛɛɛ wēɛmɔ sere ka baadommaɔ. Ami.

Garin wii goberu ka tɔbiribu

²² Nɛgibu, na bɛɛ kanamɔ i de i dam kēɛ gari yi swaa daki ka temanabu, domi ye na bɛɛ yorua tire teni sɔɔ ya ñ dēu. ²³ Na ki i n yē ma ba bɛsɛgii Timote kara pirisɔm di. U n tunuma yellu, sa ko na bɛɛn mi sannu.

²⁴ I bɛɛn swaa gbiobu kpuro tɔbirio ka maa naane dokeobu kpuro. Italin naane dokeobu ba maa bɛɛ tɔbura.

²⁵ Gusunɔn durom mu n ka bɛɛ kpuro wāa.

TIRE TE YAKɔBU U YORUA

Yakɔbun tire te, ta ka naane dokebu yā be ba yarine baama mi Romugiba bandu dii. Ta sun sɔɔmɔ nge mɛ n weene Yesugii u win wāaru diisina. Wahala yà n nùn deema, n weene u temana, u ku Gusunɔ taare wē. Domi win min diya u koo somiru wa. N weenɛwa u win yara kpī, kpa u sɔɔsi win kookoosu sɔɔ ma u sāa Yesugii. N n̄ weene u goo gem. Tɔmbu kpuro ba sāawa tia Gusunɔn nani sɔɔ.

Tire ten gari mero ya sāawa kookoosu sɔɔra tɔnun naane dokebu bu koo sɔɔsira.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1.
2. Naane ka bwisi, wiru 1:2-8.
3. Sāaro ka gobigii, wiru 1:9-11.
4. Laakari mɛeribu ka kɔkiribu, wiru 1:12-18.
5. Nɔɔbu ka kobu, wiru 1:19-27.
6. A ku goo gem, wiru 2:1-13.
7. Naane dokebu ka bin kookoosu, wiru 2:14-26.
8. Yesugii ka win yara, wiru 3:1-12.
9. Bwisi yi yi wee wɔllun di, wiru 3:13-18.
10. Kookoo kɔsusun kirɔba, wiru 4:1n di sere wiru 5:6.
11. Temanabu ka kanaru, wiru 5:7-20.

Tɔbiribu

¹ Bɛɛ, bwesenu wɔkura yiru, bɛɛ be i yarine handunia kpuro sɔɔ, nɛ Yakɔbu, Gusunɔ ka Yinni Yesu Kirisin yoo, na bɛɛ tɔbura.

A bwisi kanɔ ka naane

² Nɛgibu, laakari mɛeri bwese bweseka yè sɔɔ i wɔri kpuro i ye garisio gɔru dobu. ³ Domi i yē ma bɛɛn naane dokebu bù kun laakari mɛeribu kpanɛ bu koo bɛɛ temanabu marua. ⁴ Adama i de temanabu bu bin sɔmburu ko sāa sāa kpa i n ka sāa tɔn girobu be ba yiba, kpa gāanu kun maa bɛɛ tie. ⁵ Bwisi yi n bɛɛn goo kɔmie u Gusunɔ bikio, u koo nùn yi wē domi Gusunɔ wiya u yi tɔmbu kpuro wēemɔ ka nuku tia gerusibu sari. ⁶ Adama yēro u bikio ka naane, n kun ka sika. Domi wi u sika mɔ u sāawa nge nim wɔkun nim mɛ woo ga suamɔ ga bɔrikiamɔ yam kpuro. ⁷⁻⁸ U sāawa gɔrusu yirugii wi u n̄ swaa tia swī win wāaru sɔɔ. Tɔnu win bweseru u ku bwisiku ma u koo gāanu ganu wa Yinni Gusunɔn mi.

Sāaro ka gobigii

⁹ I de naane dokeo bwēɛbwēɛ u woo kana yèn sɔ Gusunɔ u nùn walle sua. ¹⁰ Dukiagii maa u woo kanɔ win kawabun sɔ, domi u koo doona nge yakasun wēsu. ¹¹ Sɔɔ yara ka win yam susuru ma yakasu gbera, sin wēsu dɛrura ma sin buram kpa. Nge meya dukiagii u koo dɛrura win sɔma sɔɔ.

Laakari mɛeribu ka kɔkiribu

¹² Doo nɔrugiiwa wi u laakari mɛeribun saa sɔɔ temana. Domi win laakari mɛeribun biru u koo wāaru wa tɛn nɔɔ mwɛɛru Yinni bu kua be ba nùn kī. ¹³ Bā n ka goo kɔsa kɔkura u ku raa gere u nɛɛ, Gusunɔwa u nùn kɔkura. Domi ba ku ra ka Gusunɔ kɔsa kɔkiri, meya win tii u ku ra maa ka goo kɔsa kɔkiri.

14 Adama sanam me tònun kīru kankam ta nùn soka ta gawa, yera u kòkirira.
 15 Yen biru kīru kankam ra gura sue kpa tu toraru ma, toraru tà n maa kpēa ta kpa, kpa tu gòò ma.

16 Nèn kīnasibu, i ku tii nōni wōke. 17 Kēē geeru baatere ka kēē buranu kpuro saa wəllun diya nu ra nē. Nu maa weewa Gusunōn min di wi u sōō ka suru taka kua. Wiya wi u ku ra kōsi, u n maa tiro mō. 18 Win tii tiin kīru sōōra u ka sun kua win bibu ka win gari gee su ka ko nge yāku gbiikii te u mwa win taka koorā kpuron di.

Nòbu ka kobu

19 Nèn kīnasibu, i yeni yē sāa sāa, adama i de baawure u n da nò kpaaka, kpa u n da saku u sere gere, kpa u n da tē u sere mōru bara. 20 Domi tònun mōru ku ra kom gem ko Gusunōn nōniō. 21 Yen sō, i daa disinugia ka kom kōsum kpuro derio kpa i gari yi mwa ka tii kawabu yi Gusunō u duura bēen gōruō domi yiya yi koo kpī yi bēen hunde faaba ko.

22 Adama i de i ko gari yin kowobu, n n mō yin nōwōbu tōna be ba tii nōni wōkumō. 23 Domi wi u gari nua ma u n kue, u sāawa nge durō goo wi u win wuswaa mēera diki sōō. 24 Ye u mēera u kpa u doona ma u duari mii mii nge me u sāa. 25 Adama wi u wooda gea wēerimō ye ya tōnu yakiamō ma u ye mēm nōwammē ka temanabu, ma u n sāa nōwō wi u koo duari, wiya sāa doo nōrugii win sōmburu sōō.

26 Goo ù n tamaa u Gusunō sāamō ma u n win yara kpīa, u tii weesu kuammewa, win sāaru kama. 27 Wi Gusunō Baaba u garisi win sōō geon tii, wiya wi u ra gobekuba ka gōminibu nōōri ben nōni swāaru sōō kpa u tii nēne handunian disinun di.

2

A ku goo gem

1 Nēgibu, bēe be i bēen Yinni yiikogii Yesu Kiriisi naane doke, i ku tōmbun bēere keranaa mēeri. 2 Nge me n tē wāa, gobigii goo u du bēen mēno yero ka wuran taabu ka yabe buraru, kpa sāaro goo u maa duuma ka yabe kīanu. 3 I n yabe burarugii bēere wē i nēē, u sinō tōn giro sin yero, ma i maa sāaro sōōwa wi, u yōro giō, n kun me u sinō temō, 4 i n tōmbun bēere keranaa mēerimō? I n maa bu sirimō ka bwisiku ni nu kun dēnde?

5 Nèn kīnasibu, i swaa dakio. Gusunō u bu gōsa be ba sāa sāarobu handunian nōni sōō bu ka ko dukiagibu ben naane dokebu sō, kpa bu bandu di te u be ba nùn kī nō mweeru kua. 6 Adama bēe i sāaro be gema. N n dukiagii bera ba bēe dam dōremō ba bēe gawamō ba ka daamō siri yero? 7 Beya ba maa yīsi gee te gari kam gerusimō te Gusunō u bēe wē.

8 Ka gem, gea i mò, i n ban te Gusunō u swīin wooda mēm nōōwa nge me Gusunōn gari gerua yi nēē, “A wunen tōnusi kōō nge wunen tii tii.” 9 Adama i n tōmbun bēere keranaa mēera durumwa i mò, ma wooda ya bēe taare wēemō yèn sō i n ye mēm nōōwē. 10 Domi baawure wi u woodaba kpuro swīi ma u tia tora, yēro ye kpuro torariwa. 11 Geema, wi u nēē, “I ku sakararu ko,” wiya maa nēē, “I ku tōnu go.” Yen sō, à kun sakararu kue, adama ma a tōnu go, a wooda sarawa. 12 I gari geruo kpa i n mò nge be Gusunō koo siri ka wooda ye ya tōnu yakiamō. 13 Domi wi u kun wōnwōndu mō, wōnwōndu sariru sōōra ba koo yēro siri, adama wōnwōnda ta koo kpī tu woo kana siribun wuswaa.

Naane dokebu

ka bin kookoosu

¹⁴ Nɛgibu, are yerà n mɔ, goo ù n gerua u nɛɛ, u naane dokebu mɔ, kpa u kun bin kookoosu mɔ. Naane doke bi, bu koo yɛro faaba ko? ¹⁵ Su gesi nɛɛ, bɛɛgii goo, tɔn durɔ ò kun mɛ tɔn kurɔ u yānun yāaru mɔ ma u ò maa mɔ ye u koo di. ¹⁶ Bɛɛn goo ù n nùn sɔɔwa u nɛɛ, kpuna mu n do, a ku de wooru tu nun go, kpa a di a debu, adama u ò nùn wɛ yèn bukata u mɔ wasin sɔ, arufaani yerà n mɔ. ¹⁷ Nge mɛya naane dokebu bù n wāa bi tɔna, bù kun sɔsire ka kookoosu, bu kua kam.

¹⁸ Adama goo u koo nɛɛ, wini u naane doke, wiɔnɔ maa u kookoosu mɔ. Kon gere, a man wunen naane dokebu sɔsio n kun ka kookoosu, kpa nɛ maa n nun nɛn naane dokebu sɔsio ka nɛn kookoosu. ¹⁹ Geema, a naane doke ma Gusunɔ turowa wāa. N wɛra mɛ. Wɛɛkunun tii nu maa yɛ mɛ, ma nu diirimɔ bɛrum sɔ. ²⁰ Adama wunɛ laakari sarirugii, a ò tuba ma naane doke bi bu ò sɔsire kookoosu sɔɔ bu sāawa kam? ²¹ Mba n dera besen sikado Aburahamu u gem wa Gusunɔn wuswaaɔ. Win kookoosa, ye u ka win bii Isaki yākuru kua. ²² A ò wa win naane dokebu ka win kookoosu sɔimɔ sannu? Ma win kookoosu sɔsio ma win naane dokebu yiba. ²³ Ma Gusunɔn gari kooro yi yi nɛɛ, “Aburahamu u Gusunɔ naane kua, ma Gusunɔ u nùn garisi gemgii.” Ma ba nùn soka Gusunɔn bɔrɔ. ²⁴ N n mɛn na, i wa ma Gusunɔ u tɔnu gem wɛɛmɔ win kookoosun sɔ, n ò mɔ win naane dokebu tɔnan sɔ.

²⁵ Nge mɛya n maa sāa ka Rahabu, kurɔ tanɔ wi. U gem wa Gusunɔn wuswaaɔ win kookoosun sɔ ye u ka dera Yuuban gɔro be, ba dua win yɛnuɔ ma u bu yara ka swaa tuka gaa. ²⁶ Nge mɛ wasi yi yi kun hunde mɔ gora, nge mɛya maa naane doke bi bu kun sɔsire kookoosu sɔɔ, bu kua kam.

3*Yesugii ka win yara*

¹ Nɛgibu, i ku de i n dabi bɛɛ be i kī i ko Gusunɔn garin keu koosiobu. Domi i yɛ ma bɛsɛ be sa Gusunɔn garin keu sɔsimo ba koo sun siri ka wɔnwɔndu sariru n kere gabu. ² Gāa dabinu sɔɔra bɛsɛ kpuro sa ra tore. Goo ù kun tore gere sɔɔ u sāawa tɔnun tii wi u koo kpī u win wasi kpuro yaruka doke. ³ Sa ra dumi yaruki dokeye yi ka sun mɛm nɔɔwa. Nge mɛya sa ko kpī su win wasi kpuro gɔsikia. ⁴ I kɔam goo nimkusuu mɛɛrio. Baa mɛ su kpā ma woo damgisu su bɔrikiamɔ, sɛsɛ piibuwa ba ra ka su gɔsikia, nge mɛ goo tɛmɔ u kī. ⁵ Nge mɛya yara ya sāa gāa piibu wasi sɔɔ. Adama ya ra woo kanɛ gāa bakanun sɔ.

I mɛɛrio nge mɛ dɔɔ yɛɛ piibu ga koo kpī gu dāa sube bakaru dɔɔ mɛni. ⁶ Yara ya maa sāawa nge dɔɔ. Ya sāa nge kɔsan wāa yeru besen wasin doo dookan suunu sɔɔ, ma ya wasi kpuro sankumɔ, ya maa besen handunian wāaru kpuro dɔɔ menimɔ ka gɔrin dɔɔ. ⁷ Tɔnu u koo kpī u yɛɛ bwese bweseka kamia, yi yi naasu nne mɔ ka yi yi kabirimɔ ka yi yi wāa nim sɔɔ, ka sere gunɔsu. U mam yi kamia kɔ. ⁸ Adama goo sari wi u koo kpī u yara kamia. Ya sāawa gāa kɔsunu ni goo kun kpɛ u dwiiasia. Ma ya dɛɛ gɔɔgii yiba. ⁹ Yera sa dendimɔ sa ka Yinni besen Baaba siaramɔ, sa maa kɔam ka ye tɔmbu bɔrusimɔ be Gusunɔ u taka kua win weenasibu. ¹⁰ Siarabun gari ka bɔrin gari yarimɔ nɔɔ teu gen min di. Nɛgibu, n ò weene n sāa nge mɛ. ¹¹ Bwii tian di nim durom ka nim taatam ko n swī sannu? ¹² Nɛgibu, mango ya koo sɔɔbun binu ma? Nge bere tɔka ya koo mango ma? Mɛya maa ba ku ra nim durom sɔke nim mɛ mu bɔru mɔn di.

Bwisi yi yi wee wɔllun di

¹³ Bēen wara u bwisi ka yēru mō. U bwisi yi sōsio win daa gea sōo ka kookoo si u mō ka tii kawabu ka laakari. ¹⁴ Adama i n nisi kōsunu ka kinenu mō bēen gōru, i ku woo kana. I ku maa gem weesu kua. ¹⁵ Bwisi yin bwesera kun wee wōllun di. Yi sāawa handuniagii, ka wasigii, ka Setamgii. ¹⁶ Domi mi nisinu ka kinenu wāa, miya daa bereteke ka kōsa kpuro ra n wāa. ¹⁷ Adama bwisi yi yi na wōllun di, gbiikaa yi deere, yen biru yi nōo tia kasu, yi du, yi n ka wesiano sē, yi wōnwōndu mō ma yi ra sōm geenu ko. Yi n kīru gem wēemō, yi n maa murafitiru mō. ¹⁸ Be ba nōo tia kasu ba duurumō ka alafia, ma ba gem gēemō.

4

Handunian kīru

¹ Man diya sannōsu ka sikirinōsu naamō bēen suunu sōo. Su naamōwa gāa dabinun binen di ye ya ra n tabu mō bēen wasi sōo. ² I kī i n gāanu mō ni i n kpē i wa, ma i sōoru sāa i ka tōnu go. I gāanun bine mō ni i n kpē i wa, ma i sikirinamō, i sankinamō. Ye i kī, i n ye mō domi i ku ra Gusunō bikie. ³ I n maa bikia i ku ra wa yēn sō torara i ka bikiamō kpa i ka ye dendi bēen tii tiin kīru sōo. ⁴ Bēe be i n ka tōn turo yō, i n yē ma handunian bōrō Gusunōn yiberewa? N n men na wi u kī u ko handunian bōrō, u tii kua Gusunōn yiberē. ⁵ I kun tamaa kam sōora Gusunōn gari gerua yi nēe, “Gusunō u bēsen hunde ye u sun wēn kīru bikiamō ka nisinu.” ⁶ Adama u ra tōnu durom kue mē n kpāaru kere, domi Gusunōn gari nēe, “Gusunō kun wāa be ba tii suen biruō, adama u tii kawobu durom kuamme.” ⁷ N n men na, i Gusunō wiru kpīiyō. I Setam yinō kpa u bēe suuri. ⁸ I Gusunō susio, u koo maa bēe susi. I bēen nōma deerasio, bēe durumgibu. I bēen gōrusu sārasio, bēe gōrusu yirugibu. ⁹ I de i n nuki sankire kpa i n gōo wooru sō kpa i swī. I de bēen yēesu su gōsia swīi kpa bēen nuku dobu bu gōsia nuku sankiranu. ¹⁰ I bēen tii kawo Yinni Gusunōn wuswaaō kpa u bēe sua wōllō.

A ku wunegii siri

¹¹ Negibu, i ku kōsa manina. Wi u win winsim kōsa gerumō, n kun mē wi u nūn sirimō, woodan kōsa u gerumō ma u ye sirimō. Wee, à n wooda sirimō, a n maa sāa wi u ra ye mēm nōowe ma n kun mō wi u ye sirimō. ¹² Gusunō turowa wooda wēemō, wiya maa sāa siri kowo. Wi turowa koo kpī u faaba ko, wiya koo maa kam koosia. N n men na, wara ra n wunē a ka wunen winsim siri.

Iku tii sua

¹³ I man swaa dakio tē, bēe be i mō, gisō n kun mē sia i ko da wuu kasa i ko mi wōo tia kpa i tenkuru ko i are di. ¹⁴ Domi i n yē ye bēen wāara ko n sāa sia. I sāawa nge bukō ge ga ra wōrumē saa fiiko sōo, yen biru kpa gu yarina. ¹⁵ Mē n weene i gere wee. Yinni Gusunō ù n kī, ma i wāa, i ko yeni ko, n kun mē yeōnō. ¹⁶ Adama tē i woo kanamō i tii suamō. Woo kana bin bweseru kpuro bu n wā. ¹⁷ Nge mēya baawure wi u gean kobu yē ma u kun kue, u torawa.

5

Dukiagibun kīrō

¹ Tē bēe dukiagibu, i man swaa dakio. I swīiyō kpa i n araru mō wahala ye ya bēe sisien sō. ² Bēen dukia sankira, ma gemi bēen yānu di. ³ Bēen wura ka bēen sii geesu wurura diira. Wurura yera ya koo bēe are kōsuru diiya, kpa yu bēen wasin yaa baasi di nge dōo. I dukia gura i taasine sanam dāakim meni sōo. ⁴ Wee, i n sōm kawobu ben gobi kōsie be ba ka bēe dīanu gura gberō, ma gobi

yi, yi wuri m̀. Dīa guro ben wuri maa dum̀ ẁllu ka tem Yinnin swaa s̀. ⁵ I b̄en wāaru di handunia s̀ ka dukia baka ka ȳeribu. I dim̀ i b̄riam̀ nge yāa saka yāaru. ⁶ I geegii taare w̄ i go, u n̄ maa ka b̄e gabirine.

Temanabu ka kanaru

⁷ Yen s̄, n̄gibu, i t̄man̄ sere Yinni u ka wurama. I m̄erio nge m̄ gbee wuko ra n̄ suuru s̄a u n̄ ka tem mara mu n̄n dīa geenu marua. U ra n̄ guri gbiikii ka d̄aki mara. ⁸ B̄en tii maa, i n̄ suuru s̄a, i n̄ ȳ dim dim domi Yinnin naaru ta turuku kooma.

⁹ N̄gibu, i ku ḡburu waana kpa bu ku raa b̄e taare w̄n s̄. Wee siri kowo u ȳ d̄i k̄n̄w̄. ¹⁰ N̄gibu, i Gusun̄n s̄m̄bu yaayo be ba gari gerua ka Yinnin ȳsiru. I ben suuru saario ye ba kua n̄ni swāaru s̀. ¹¹ Wee, sa bu sokum̄ doo n̄arugibu ȳn s̄ ba ȳra dim dim. I Yoobun t̄manabun baaru nua, i maa ȳ ye Yinni Gusun̄ u n̄n kua yen biru. Domi Yinni u ra w̄n̄w̄ndu ka t̄n geeru ko.

¹² Ye n̄ kpuro kere n̄gibu, i ku ka w̄llu b̄re, n̄ kun m̄ ka tem, n̄ kun m̄ ka gāanu ganu. I gesi geruo m̄ya sanam m̄ n̄ s̄a m̄, kpa i gere aawo, n̄ n̄ m̄, sanam m̄ n̄ n̄ m̄, kpa i ku ka w̄ri Gusun̄n siribu s̀.

¹³ N̄ni swāara b̄en goo deemawa? U kanaru koowo. Goon nukura ta do? U Gusun̄ siaro ka womusu. ¹⁴ B̄en goowa bar̄? U Yesun yiḡe t̄nwerobu sokusio. Bera ba koo n̄n gum t̄re ka Yinnin ȳsiru kpa bu n̄n kanaru koosi.

¹⁵ Kana naan̄gii te, ta koo bar̄ wi faaba ko. Yinni Gusun̄ u koo n̄n bwāa dobu w̄. U n̄ daa maa tora, ba koo n̄n suuru kua. ¹⁶ N̄ n̄ m̄n na, i b̄en durum tuuba kuan̄, kpa i n̄ kanaru kuanamme, kpa i ka wa i bekura. Gemgiin kanaru ta dam arufaani gum m̄ n̄ kp̄. ¹⁷ Eli, t̄nuwa nge b̄e. U kanaru kua gem gem gura yu ku n̄, ma gura kun na sere w̄ ita ka suru n̄ba tia. ¹⁸ Yen biru u kpam kanaru kua, ma Gusun̄ u gura n̄esia ma u dera dīanu kpia tem̄.

¹⁹ N̄gibu, b̄en goo ù n̄ ka gem tonda ma goo ka n̄n wurama mi kpam, ²⁰ i n̄ ȳ ma wi u ka toro wurama saa torarun swaan di, u koo toro win hunde w̄ra ḡn̄ n̄man di kpa u de bu tora dabinu kpeesia.

TIRE GBIKII TE PIEE U YORUA

Piee, Yesu bɔɔ turowa u tire te yorua. Yuu be ba yarine Asin temɔwa u tu yorua. U bu yoruawa u ka bu dam kɛ ben nɔni swāaru sɔɔ te ba waamɔ yɛn sɔ ba Yesu naane doke. Nɔni swāa ten biru Gusunɔ u koo bu tāsisia be ka Yesu Kirisin gbinnaa sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1-2.
2. Yīiyɔ bi sa mɔ Yesu sɔɔ, wiru 1:3-12.
3. Tii nɛnubu dɛeraru sɔɔ, wiru 1:13n di sere wiru 2:10.
4. Gusunɔn sɔm kowon wāaru, wiru 2:11-25.
5. Kurɔbu ka ben durɔbun wāasinaa, wiru 3:1-7.
6. Yesugiin temanabu nɔni swāarun saa, wiru 3:8n di sere wiru 4:19.
7. Gusunɔn yāa gɔɔn nɔaribu, wiru 5:1-11.
8. Tɔbiri dāakibu, wiru 5:12-14.

Tɔbiribu

¹⁻² Bɛɛ be Gusunɔ u gɔsa ma i yarina i sāa sɔbu Pontuɔ ka Galatiɔ ka Kapadosio ka Asio ka Bitiniɔ, Gusunɔ Baaba u bɛɛ gɔsa nge mɛ u raa gɔru doke u ko. Ma i kua wigibu win Hunden saabu, kpa i ka Yesu Kirisi mem nɔɔwa, kpa win yɛm mu bɛɛ dɛɛrasia. Nɛ Piee, Yesu Kirisin gɔrowa, na bɛɛ tire teni yoruamme.

Durom ka alafia n bɛɛ sosia.

Yīiyɔ bi sa mɔ Yesu sɔɔ

³ Su Gusunɔ siara, besen Yinni Yesu Kirisin Baaba. Win wɔnwɔn bakaru sɔɔra u sun mara nɔn mɛɛruse Yesu Kirisin seebu gɔrin din sɔ kpa sa n ka yīiyɔ wāaruɔgibu mɔ ⁴ kpa su ka tubi di ye Gusunɔ u wigibu yīiye. Tubi ye, ya n sankirama, ya n disinu mɔ, yen buram kun maa kpeemɔ. Yera ba bɛɛ yīiye wɔlɔ, ⁵ bɛɛ be Gusunɔn dam mu kɔsu naane dokebun saabu i ka faaba wa ye ya sɔɔru sāa yu ka sɔɔsira sanam dāakim sɔɔ.

⁶ Yen sɔna i nuku doo bakabu mɔ, baa mɛ nuku sankiranu nu kua tilasi tɛ saa fiiko sɔɔ, laakari mɛɛri bwese bwesekan sɔ. ⁷ Laakari mɛɛri bi, bu bɛɛn naane dokebu wɛɛrimɔ. Nge mɛ ba ra wura mɛɛri ka dɔɔ, baa mɛ ya koo kam ko, nge mɛya ba bɛɛn naane dokebu mɛɛrimɔ, bi bu wura bɛɛre kere gem gem, bu ka bin dam gia. Kpa i siarabu ka yiiko ka bɛɛre wa sanam mɛ Kirisi koo kurama. ⁸ I nùn kī baa mɛ i n nùn waare. I nùn naane doke baa mɛ i n gina nùn wa. Ma i nuku doo bakabu mɔ bi bu n ka nɔɔ gerurɔ. ⁹ Domi i bɛɛn naane dokebun are waamɔ, yeya bɛɛn hunden faaba.

¹⁰ Gusunɔn sɔmɔbu ba faaba yen gari mɛɛra, ba yen saria kasu, ma ba durom mɛn gari gerua mɛ Gusunɔ u bɛɛ yīiye. ¹¹ Domi Kirisin hunde wi u wāa be sɔɔ u bu sɔɔwa yellu ma Kirisi u koo nɔni swāaru wa, yen biru u koo maa yiiko wa. Ma ba hania kua bu ka gia sanam mɛrɔ ka swaa yerà u ka yā. ¹² Gusunɔ u win sɔmɔ be sɔɔsi ma gari yi u bu nɔmu sɔndia, yi n sāa ben tiigii, ma n kun mɔ bɛɛgii. Tɛ i gari yi nua. Labaari gean waasu kowoba bɛɛ yi nɔɔsia. Ba gari gerua ka Hunde Dɛɛron dam wi u na wɔllun di. Ma Gusunɔn gɔradoban tii ba kī bu gari yin saria gia.

Tii nɛnubu dɛeraru sɔɔ

13 Yen s̄s, i de i n tii s̄e. I ku dom ȳibiri, kpa i n durom m̄e ȳiyo kam kam m̄e ba koo b̄ee w̄e sanam m̄e Yesu Kirisi koo kurama. 14 I koowo bii m̄em n̄ow̄abu kpa i ku de b̄een w̄aarun daa yu ka k̄ode m̄enna ye i raa m̄o sanam m̄e i n̄ ḡaanu ȳe. 15 Adama i de i n̄ d̄ere b̄een sanu sanusu kpuro s̄o nge m̄e Gusun̄o wi u b̄ee soka u d̄ere. 16 M̄eya Gusun̄o u gerua win gari s̄o u n̄ee, “I n̄ d̄ere domi n̄en tii na d̄ere.”

17 B̄een kanaru s̄o i Gusun̄o sokum̄o Baaba. Wee, wiya u t̄ambu kpuro ka siri teebu sirim̄o nge m̄e baawure u kua. Yen s̄s, saa ye ya b̄ee tie handunia s̄o, i ye dio ka win nasiaru. 18 B̄een tii i ȳe ye ba ka b̄ee yakia saa b̄een w̄aa kamgirun di te i tubi di b̄een sikadoban min di. N̄ n̄ m̄o ka ḡaa ni nu koo sankira, nge sii geesu n̄ kun m̄e wura. 19 Ka Kirisin ȳem b̄eer̄egima ba ka b̄ee yakia wi u ka ȳaa kine kp̄endu weene te ta n̄ alebu n̄ kun m̄e disinu ganu m̄o. 20 Gusun̄o u Kirisi wi ḡosa u yi ba sere handunia taka kua, ma u s̄osira b̄een arufaanin s̄s sanam d̄aakim meni s̄o. 21 Saa win min diya i Gusun̄o naane doke wi u n̄un seeya garin di ma u n̄un yiiko w̄e. Nge m̄eya i b̄een naane ka b̄een ȳiȳo bu doke Gusun̄o s̄o.

22 T̄e ye i tii s̄arasia sanam m̄e i gem m̄em n̄ow̄a, ma i b̄een naane dokeosibu k̄i murafitiru sariru s̄o, n̄ n̄ men na, i n̄ k̄iane gem gem ka b̄een ḡoru kpuro. 23 Domi ba n̄ b̄ee mara n̄on m̄eeruse ka bwese te ta koo gbi. Ba b̄ee marawa ka bwese te ta n̄ gbim̄o te ta s̄aa Gusun̄on gari yi yi wasi yi yi ku ra kpe. 24 Nge m̄e Gusun̄on gari gerum̄o,

“T̄ambu kpuro ba s̄awa nge yakasu.

Ma ben b̄eer̄e kpuro s̄aa nge sin w̄esu.

Yakasu ra ghere, kpa sin w̄esu derura.

25 Adama Ȳinni Gusun̄on gari ko n̄ w̄awa ka baadomma.”

Gari yi, yi s̄awa Labaari gea ye ba b̄ee waasu kua.

2

Kpee wasiru ka bwese d̄eraru

1 N̄ n̄ men na, i k̄osa kpuro derio ka weesu kpuro ka murafitiru, ka nisinu, ka t̄on yaa kasikibu. 2 Nge m̄e bii w̄enu ra b̄om k̄a, i hunden d̄ia d̄eranu k̄io ni nu s̄aa Gusun̄on gari kpa i ka kp̄ea faaban swaa s̄o. 3 Domi i Yinnin durom denda.

4 I susio win mi, wi u s̄aa nge kpee wasiru te t̄amba yina adama Gusun̄o u tu ḡosa ta maa b̄eer̄e m̄o win mi. 5 I na b̄een tii nge kpee wasinu bu ka b̄ee dendi bu ka hunden w̄aa yeru bani. Miya i ko n̄ s̄aa ȳaku kowo d̄erobu be ba tii Gusun̄o w̄em̄o nge ȳaku ni u koo mwa Yesu Kirisin saabu. 6 Domi ba yorua Gusun̄on gari s̄o, Gusun̄o u n̄ee,

“Na kpee b̄eer̄egiru ḡosa

na tu kua gani ḡamburun dam Sīonīo.

Wi u tu naane doke, u n̄ sekuru wasi.”

7 Kpee te, ta b̄eer̄e m̄o b̄ee be i naane doken mi, adama be ba n̄ naane doken mi, ba yorua ba n̄ee,

“Kpee te ban̄ba yina,

t̄eya ta kua gani ḡamburun dam.”

8 Ma gam gum ba kpam n̄ee,

“Kpee tera ta t̄ambu sokurasiam̄o.

T̄eya ta maa bu suram̄o.”

Ba sokura ȳen s̄s ba yina bu gari yi naane doke. Yeya Gusun̄o u raa ḡoru doke ben s̄s.

⁹ Adama beε i s̄awa bwese te ba ḡosa, i maa s̄aa sina bokon ȳaku kowobu, i s̄aa bwese te Gusun̄o u yakia u yii nenem, kpa i ka win t̄on geeru kpara wi, wi u beε soka yam w̄okurun di i ka du win yam bururam maamaakigim s̄o. ¹⁰ Gas̄o, i n̄ s̄aa bwese te goo u ȳε, adama t̄ε i kua Gusun̄on t̄ambu. Gas̄o i n̄ daa w̄onw̄ondu wa, adama t̄ε i w̄onw̄ondu wa.

Gusun̄on s̄om kowon w̄āaru

¹¹ K̄inasibu na beε kanam̄o, beε be i s̄aa nge s̄obu ka kpikobu handunia ye s̄o, i de i tii kp̄i ka wasin bine ye ya ra n tabu m̄o ka beεn hunde. ¹² I de i n daa gea m̄o be ba n̄ naane doken wuswaa. Nge meya baa b̄a n beε daa k̄osa mani ba koo beεn s̄om geenu wa kpa bu Gusun̄o siara sanam me u koo bu siri.

¹³ I wirugibu kpuro wiru kp̄iyo Yinnin s̄o, n̄ n tem ȳeron na, wi u dam bo, ¹⁴ n̄ n maa wuu ȳerobun na, be u ḡarim̄o bu ka k̄osan kowobu seeyasia kpa bu gean kowobu siara. ¹⁵ Ka gem, ye Gusun̄o u k̄i, yera i ka beεn s̄om geenu gari baka ȳeru sariba marisia. ¹⁶ I tii kpar̄o nge be ba tii m̄o, adama i ku beεn tii maru dendi i ka k̄osa wukiri. I n beεn w̄āaru dim̄o nge Gusun̄on yobu. ¹⁷ I t̄ambu kpuro beεre w̄εȳo, i beεn naane dokeosibu k̄i, i Gusun̄o nasio, kpa i tem ȳer̄o beεre w̄ε.

Ye Kirisin n̄oni sw̄āara

sun s̄osim̄o

¹⁸ Beε s̄om kowobu, i beεn yinnibu wiru kp̄iyo ka beεre w̄ε bakabu, n̄ n m̄o be ba s̄aa t̄on geobu ka be ba du t̄ona, adama ka be ba s̄en tii. ¹⁹ Ka gem, siaraba, i n ka n̄oni sw̄āaru temana Gusun̄on s̄o, te i n̄ ka weene. ²⁰ Nge arufaan̄i yer̄a n m̄o i n ka soberu temana tora te i kuan s̄o. Adama i n n̄oni sw̄āaru wa gea ye i kuan s̄o, ma i temana, siaraba Gusun̄on mi. ²¹ Yenin s̄ona Gusun̄o u beε soka domi Kirisin tii u n̄oni sw̄āaru wa beεn s̄o ma u beε kom gem s̄osi kpa i ka win yira sw̄i. ²² U n̄ torare, ba n̄ maa weesu n̄ore win n̄on di. ²³ Ye ba n̄un w̄onwa u n̄ w̄amburu k̄asie. Ye ba n̄un n̄oni s̄ōwa u n̄ bu b̄rusi, adama u tii Gusun̄o wi u ra siri dee dee w̄ewa. ²⁴ Kirisin tii u besen toranu s̄ōwa win wasi s̄o d̄aa bunanaru w̄oll̄o, kpa su ka toranu karana kpa sa n w̄āaru dim̄o gem s̄o. Win meeran bosun s̄ona i bekura. ²⁵ Domi i raa s̄awa nge ȳa ni nu k̄ōre, adama t̄ε i wurama beεn hunden kparon mi, wi u beε k̄osu.

3

Kur̄obu ka ben dur̄obun

w̄āasinaa

¹ Beε maa kur̄obu, i beεn dur̄obu wiru kp̄iyo, kpa baa ben gabu b̄a kun Gusun̄on gari naane doke, beεn daa yu de bu naane doke. N̄ n maa tilasi i gari gere, ² domi ba koo wa ma beεn w̄āara deere i maa t̄onun beεre ȳε. ³ I ku kasu i tii ko kur̄o burabu ka beεn serin tara, ka wuraba, ka ȳa buranu. ⁴ Adama i de beεn buraru ta n s̄aa s̄okiru te ta n̄ kpeem̄o, teya daa duudwia. Yeniwa ḡaa beεreginu Gusun̄on wuswaa. ⁵ Nge meya yellun t̄on kur̄o be ba Gusun̄o s̄aam̄o ma ba n̄un ȳiyo, ba ra raa tii s̄ame, ma ba ben dur̄obu wiru kp̄iyo. ⁶ Meya Saaraa u kua, u Aburahamu mem̄ n̄owa sere u n̄un soka yinni. T̄ε, beε i n gea m̄o ma berum kun beε m̄o, i s̄awa win bii t̄on kur̄obu.

⁷ Beε maa dur̄obu, i n w̄āasine ka beεn kur̄obu i n yaaye ma ba n̄ beε dam tura. I bu beεren kookoosu kuo, domi Gusun̄o u koo maa bu w̄āaru k̄ε ka beε sannu. I n m̄o me kpa ḡaanu ganu nu ku beεn kanaru gbara.

N̄oni sw̄āaru gem saabu

⁸ Ye kpuron biru i n bwisiku teenu ka k̄i teeru m̄o. I n k̄iane nge maabu ka w̄on̄obu. I n w̄onw̄ondu m̄oosine ka tii kawabu. ⁹ I ku k̄ōsa k̄osiena, i ku w̄onna, adama i domaru kuan̄o, domi Gusun̄o u b̄e sokawa i ka ko m̄e kpa i domaru wa. ¹⁰ Nge m̄e Gusun̄on gari gerum̄o,

“Wi u k̄i u w̄aa geeru di,

kpa u n nuku dobu m̄o t̄ru baatere,
u k̄ōsan gerubu de kpa u win n̄o kp̄i ka weesu.

¹¹ U de u k̄ōsa suuri kpa u gea ko,

kpa u n alafia naa gire.

¹² Domi gemgiba Yinni Gusun̄o u n̄oni w̄ēē.

Ma u ben kanaru swaa daki.

Adama u k̄ōsan kowobu n̄oni menim̄o.”

¹³ Wara u koo b̄e n̄oni s̄ō i n hania m̄ō i ka gea ko. ¹⁴ Baa i n n̄oni sw̄āaru wa gem s̄ō, doo n̄o rugiba b̄eē. I ku t̄mbun berum ko, i ku maa wurura. ¹⁵ Adama i de Kirisi u n s̄āa Yinni b̄eēn ḡōruo. I n s̄ōru s̄āa i ka bu wisi be ba b̄eē b̄eēn ȳiȳobun asansi bikiam̄o. ¹⁶ Adama i bu wisio t̄eru ka b̄eēē. I de b̄eēn ḡōru ga n d̄ere kpa be ba b̄eēn daa gea ye ya wee Kirisin min di k̄ōsa gerusim̄o bu sekuru wa sanam m̄e ba b̄eē n̄o man̄i. ¹⁷ Domi n san̄o t̄onu u n̄oni sw̄āaru wa gean kobun s̄ō, n̄ n s̄āa Gusun̄on k̄iru, n kere u tu wa k̄ōsan kobun s̄ō. ¹⁸ N̄on teera Kirisi u gu gem sarirugibun durum s̄ō, wi, wi u s̄āa gemgii, kpa u ka b̄eē da Gusun̄on mi. Ba n̄un go, u guwa nge m̄e t̄mba ra gbi, adama ba n̄un seeya ka Hunde D̄eron dam. ¹⁹ Ka Hunde win dama u da u ḡoribu waasu kua be ba neni ḡorio, ²⁰ be ba n̄ daa Gusun̄o m̄em n̄o w̄e sanam m̄e u t̄mana sere N̄ōw̄e u ka goo nimkuu d̄aka u kpa. Goo nimkuu ge s̄ō, t̄mbu fiikowa ba dua nge be n̄ōba ita, ma ba faaba wa saa nim di. ²¹ Nim m̄e, mu raa s̄āawa batemun weenasia ye ya b̄eē faaba m̄ō t̄ē. N̄ n̄ m̄o ya wasin disinu w̄okam̄o, adama ya s̄āawa seeda ma sa tii Gusun̄o w̄ē ka ḡōru d̄er̄o Yesu Kirisin seebun s̄ō, ²² wi u da w̄oll̄o ma u w̄aa Gusun̄on n̄om geūo. Miya Gusun̄on ḡoradoba ka w̄ollun ȳiikogibu ka damgibu ba n̄un wiru kp̄iȳe.

4

Wāaru te ta k̄ōsa

¹ Kirisi u n̄oni sw̄āaru wa win wasi s̄ō, yen s̄ō, b̄eē maa n̄ weene bwisiku tee ni, nu n̄ b̄eē dam k̄āa. Domi wi u ka n̄oni sw̄āaru t̄mana win wasi s̄ō u torarun baa deriwa, ² kpa saa ye ya n̄un tie win handunian wāaru s̄ō u n̄ ka w̄aa u ka Gusun̄on k̄iru ko, n̄ n̄ m̄o wasin k̄iru kankam. ³ Geema, gas̄on saa ye i raa di i ka kua ye t̄n tukoba ra k̄ā, ya tura. I raa w̄aa daa bereteke s̄ō ka bine ka aka tam narubu ka tam narubun w̄orusu ka b̄ūu s̄āaru te Gusun̄o u yina. ⁴ T̄ē, ba biti soore ȳen s̄ō i n̄ maa ka bu koma bereteke ni m̄ō, ma ba b̄eē w̄omm̄o. ⁵ Adama ba n̄ koo ko ba kun gari yi Gusun̄o tusie wi u s̄ōru s̄āa u ka wasobu ka ḡoribu siri. ⁶ Yen s̄āna ba raa bu Labaari gea waasu kua be ba gu kpa ben hunde ya n̄ ka wasi nge m̄e Gusun̄o u wasi, baa m̄e ba bu siri nge t̄mbu handunian wāaru s̄ō.

Be ba ka Gusun̄on k̄enu

s̄omburu m̄ō dee tee

⁷ Baayere kpuron kpeeru ta turuku kua. N n̄ m̄en na, i tii n̄enūo ka laakari, kpa i se i ȳōra i ka kp̄i i kanaru ko. ⁸ Ye n̄ kpur̄o kere, yera i hania koowo i n̄ k̄iane domi k̄iru ta tora dabinu wukirim̄o. ⁹ I dam koosian̄o b̄eēn tii tiine s̄ō ka nuku tia. ¹⁰ B̄eēn baawure u de u ka win k̄ēē te Gusun̄o u n̄un n̄omu s̄andia

dendi gabun sō nge wi u ka Gusunən kēe bwese bweseka sɔmburu m̀ dee dee. ¹¹ Wi u waasu m̀ u de u Gusunən gari gere. Wi u maa goo sɔmburu kuamme u tu koowo ka dam me Gusunə u n̄n wē, kpa gāanu kpuro sɔɔ bu Gusunə beere wē saa Yesu Kirisin min di, wi u yiiko ka dam m̀ sere ka baadommaɔ. Ami.

Kirisigiin temanabu

n̄ni swāaru sɔɔ

¹² Kinasibu, i ku biti soora ka laakari meeri bi bu beere wēerimə nge d̄sɔ. I ku bu garisi gāa tukunu. ¹³ Adama i ḡd̄ru doru ye i ka Kirisin n̄ni swāaru sɔɔ b̄onu m̀, kpa i n maa nuku doo bakabu m̀ t̄sɔ te win yiiko ya koo s̄s̄sira. ¹⁴ Doo n̄n̄roba beere, b̄a n beere w̄ommə Kirisin ȳisirun s̄s̄, domi Gusunən Hunde yiikogii u wāa ka beere. ¹⁵ Beere goo u ku de u n̄ni swāaru wa t̄n goberun s̄s̄, n̄ kun me gb̄enan s̄s̄, n̄ kun me k̄san kobun s̄s̄, n̄ kun me ȳen s̄s̄ u gari w̄obia w̄ari. ¹⁶ Adama u n̄ n̄ni swāaru wa ȳen s̄s̄ u s̄a Kirisigii, u ku de sekuru tu n̄n̄ mwa. N weenewa u Gusunə beere wē ȳen s̄s̄ u ȳisi te m̀.

¹⁷ Saa ya tura siribu bu ka tore. Gusunən t̄mba bu koo maa gbi bu ka tore. Too, b̄u n torua besen min di, am̄na bin wii goberu ta ko n s̄a be ba yina bu Gusunən Labaari gea naane doken mi. ¹⁸ Nge me Gusunən gari gerumə, “Geegiin faaba ȳa n s̄esia,

am̄na n ko n s̄a k̄san kowo ka durumgiin mi.”

¹⁹ Nge meya, be Gusunə u dera ba n̄ni swāaru waamə, ba n da gea ko, kpa bu ka ben Taka kowo wi u naane m̀ ȳɔra.

5

Gusunən yāa ḡs̄n n̄n̄ribu

¹ Yesun yigbe guro guro be ba wāa beere suunu sɔɔ, bera na ka yā. Nen tii na s̄aawa yigbe guro guro nge be, na maa s̄a Kirisin n̄ni swāarun seeda dio ma na b̄onu m̀ yiiko ye ya koo s̄s̄sira sɔɔ. ² Na beere kanamə, i Gusunən t̄n be ba wāa beere suunu sɔɔ kparo ka k̄iru nge me Gusunə u k̄i, n̄ n̄ m̀ ka tilasi n̄ kun me k̄sia bakarun s̄s̄, adama i tii w̄eȳɔ beere sɔmburu sɔɔ. ³ I ku bu dam d̄ore be ba beere n̄mu s̄ondia i k̄s̄u, adama i bu kom gem s̄s̄sio me ba koo sw̄i. ⁴ Ma sanam me kparobun wirugii koo kurama, i ko are yiikogii mwa ȳn buram kun kpeemə.

⁵ Meya maa, beere aluwaasiba, i yigbe guro gurobu wiru kp̄iyo. Beere kpuro i tii kawabu sebuo nge yaberu beere w̄aasināa sɔɔ, domi Gusunən gari gerumə, “Gusunə kun wāa be ba tii suen biruə, adama u tii kawobu durom kuamme.”

⁶ N n̄ m̄n na, i tii kawo kpa i tii deri Gusunən n̄m̄ damguuə, kpa u beere sua wallə saa ye u yi ȳa n tura. ⁷ I beere wahala kpuro s̄obio win mi, u koo beere n̄n̄ri.

⁸ I seewo i ȳɔra kpa i n̄ tii se, domi Setam, beere yiberu u b̄osu u wuri m̀ nge gbee sunə u kasu wi u koo go u tem. ⁹ I ka tii yin̄ win wuswaaə ka toro sindu naane dokebun s̄s̄ kpa i n̄ ȳe ma n̄ni swāa tenin bwesera ta beegibu w̄aasi be ba yarine handunia sɔɔ. ¹⁰ Gusunə durom kpurogii, wi u beere soka i n̄ ka b̄onu m̀ win yiiko n̄ru sari sɔɔ, beere ka Kirisin gbinnāan saabu, wiya u koo beere ko t̄n yebunu kpa u beere ȳɔrasia sim sim, kpa u beere dam k̄e, kpa u beere t̄asisia, sanam me i n̄ni swāaru wa saa fiiko sɔɔ i kpa. ¹¹ Wiya ko n̄ bandu dii sere ka baadommaɔ. Ami.

T̄biri d̄aakibu

¹² Ka Silasi, beɛgii wi na naane sãan somira na ka beɛ gari fiiko ye yorua n ka beɛ dam kɛ kpa n seeda di ma Gusunon durom mɛ sɔɔ i yɔ sim sim, mu sãawa gem.

¹³ Yesun yigbe te ta wãa Babiloniɔ, te Gusuno u gɔsa nge beɛ, ta beɛ tɔbura, meya maa Maaku nen bii u beɛ tɔbura. ¹⁴ I tɔbirinɔ ka kãru. Kpa alafia ya n ka beɛ wãa beɛ be i sãa Kirisigibu.

TIRERU YIRUSE TE PIEɛ U YORUA

Pieɛn tireru yiruse teni, Yesugibu kpurowa u tu yorua. Ten gari mero s̄awa, ba n tii s̄e ka keu koosio weesugibu be ba koo kurama ka ben s̄osi weesuginu ka kom bereteke. N weene bu Gusun̄o ka Yesu besen Yinnin beere nene bu wa bu ka s̄osi ni f̄era ben suunu s̄on di. U maa bu tubusia ȳen s̄o Yesu kun wurame fuuku. U nee, Gusun̄o kun k̄i t̄ambu bu kam ko. U k̄iwa bu wurama win mi kpa bu ben durum tuuba ko. Yen s̄ona Yesu u t̄em̄o.

Tire ten kpunaa

1. T̄obiribu, wiru 1:1-2.
2. Yesugiin daa, wiru 1:3-15.
3. Be ba Kirisin yiiko wa, wiru 1:16-21.
4. Keu koosio weesugibu, wiru 2.
5. Yinnin wuramarun n̄o mw̄eru, wiru 3.

T̄obiribu

¹ Beɛ be Yesu Kirisi besen Yinni ka besen Faaba kowo geegii u naane dokebu w̄e nge beɛ, ne Sim̄o Pieɛ, win yoo ka win ḡoro, nena na beɛ tire te yoruamme. ² Durom ka alafia n beɛ sosia ȳen s̄o i Gusun̄o ȳe ka maa Yesu besen Yinni.

Yesugiin daa

³ Win sinaru ta sun kpuro w̄e ȳen bukata sa m̄o sa n ka w̄aru m̄o sa n Gusun̄o s̄am̄o, kpa sa n n̄un ḡiam̄o wi, wi u sun soka ka win yiiko ka win t̄on geeru. ⁴ Nge meya u sun n̄o mw̄e baka beereginu kua kpa i n ka b̄onu m̄o win daa s̄o, sanam me i sankiranu suuri ni nu w̄aa handunia s̄o binen s̄o. ⁵ Yen s̄o, i kookari koowo i ka beɛn naane dokebu s̄o lasabu gea sosi, kpa i lasabu gea s̄o ȳeru sosi, ⁶ kpa i ȳeru s̄o gaya sosi, kpa i gaya s̄o, suuru sosi, kpa i suuru s̄o Gusun̄on beere ȳeru sosi, ⁷ kpa i Gusun̄on beere ȳeru s̄o t̄on geeru sosi, kpa i t̄on geeru s̄o k̄iru sosi. ⁸ Ḡaa nini, n̄u n w̄aa beɛ s̄o ma nu sosim̄o nu n derim̄o i ko garu koo sarirugibu. Beɛn s̄ambura kun maa m̄o arufaani sarirugiru n wa i ka besen Yinni Yesu Kirisi ḡia s̄aa s̄aa. ⁹ Adama win mi ḡaa ni, nu n̄ w̄aa, wiya s̄aa nge w̄oko, u ku ra wa sarūo. U maa duari ma ba n̄un deerasia win gas̄on durum di.

¹⁰ Yen s̄o, negibu, i hania sosio i ka ḡia s̄aa s̄aa ma Gusun̄owa u beɛ soka ma u beɛ ḡosa, domi i n kua me, i n̄ sokuram̄o ka baadommao. ¹¹ Nge meya ba koo de i du ka beere mi besen Yinni Faaba kowo Yesu Kirisi u bandu dii sere ka baadommao.

¹² Yen s̄ona, ko na n da n s̄ōru s̄aa n ka beɛ ḡaa ni yaayasia baa me i nu ȳe k̄o, baa me i maa ȳo dim dim gem me s̄o, me i wura. ¹³ Adama na tamaa n weene saa ye na w̄aa hunde s̄o, na n da n beɛ ḡaa ni yaayiasiam̄o kpa beɛn laakari ya n ka seewa. ¹⁴ Domi na ȳe ma n̄ n sosi kon wasi yini deri nge me besen Yinni Yesu Kirisi u man s̄osi. ¹⁵ Meya kon kookari ko kpa i ka kp̄i i ḡaa ni yaaya saa baayere nen donarun biru.

Be ba Kirisin yiiko wa

¹⁶ Ka gem, sa n̄ suka sw̄ii ye t̄amba kua ka ben bwisi, sanam me sa beɛ besen Yinni Yesu Kirisin dam ka win wuramaru ḡiasia. Sa win kp̄aaru wawa ka besen n̄oni. ¹⁷ Domi sanam me Gusun̄o Baaba u n̄un beere ka yiiko w̄e, u n̄o gagu nua saa yiiko bakagiin min di ga nee, “Winiwa nen Bii k̄inasi wi s̄o nen ḡoru dobu

kpuro wāa.” ¹⁸ Bēsen tii sa nōo ge nua ga na wəllun di sanam mē sa wāa ka wi guu dēera ten wəllō.

¹⁹ Nge mēya Gusunən səməbun gari yi sirera. N weene i yi swaa daki domi yi sāawa nge fitila ge ga ballimə yam wōkuro sere yam mu ka sāra kpa Yesu wi u sāa nge yam sārerun kpera yu ka bēen gōrusu bururasia. ²⁰ Gbiikaa i de i n yeni yē ma gari yi Gusunə u win səməbu sōowa yin gēe sari yi tōnu u koo kpī u tubusia ka win tii. ²¹ Domi Gusunən gari gēe kun wāa yi tōnu u gerua ka win tiin kīru. Adama tamba Gusunən gari gerua nge mē Hunde Dēero u bu sōosi.

2

Keu koosio weesugibu

(I maa mēerio Yudu 4-13)

¹ Adama sōmō weesugiba raa wāa tən ben suunu sōo. Mēya maa keu koosio weesugiba koo kurama bēen suunu sōo. Ba koo ka sōosi weesuginu na ka bwisi, ni nu ra tambu kam koosie kpa bu Yinni wi u bu yakia yina. Nge mēya ba koo tii kam kobu sure suaru sōo. ² Tən dabira koo ben daa bēreteke swīi, kpa ben sō, gabu bu gem swaa wəme. ³ Keu koosio weesugii ben binen sō, ba koo bēe taki di ka ben gari yi ba bwisika ba seka. Adama saa tēebun di ben siri kowo sōoru sāa u ka bu siri. Wi u koo maa bu kam koosia u n̄ dō.

⁴ Domi Gusunə u n̄ wəllun gōradoba deri be ba raa tora, adama u bu sure gōrio mi ba bu neni wəru sōo yam wōkuro sere siribun tōru. ⁵ U n̄ maa yeruku tambu deri adama u Nōwe faaba kua wi u gem kpara ka kpam tambu nōoba yiru gabu ye u ka dera nim yibu bakara na ta handunian tambu wukiri be ba n̄ win bēere yē. ⁶ U wuu si ba sokumō Sodomu ka Gomōra taare wē ma u su kam koosia ka dōo. Nge mēya su kua yīreru tən kōso be ba koo ra nan sō. ⁷ Ma u tən geo wi ba mō Lōtu yara wi u ra n̄ nuki sankire tən kōso ben daa bēreteken sō. ⁸ Domi durə wi, u sāa tən geo tən ben suunu sōo. Yam sāreru baateren kōsa ye u waamə ka ye u nōomə ya win gōru dēero tōya mō. ⁹ N n̄ men na Gusunə u yē mē u koo ka be ba win bēere yē yara saa laakari mēeribun di. U maa yē mē u koo tən kōsobu yi u ka bu wahala ko siribun sanam, ¹⁰ n̄ mam nēere be ba ben wasin kīru kankam mō ma ba Gusunən yiiko gema.

Keu koosio weesugii be, ba sāawa wəbiagibu ka tii suobu, ba n̄ maa bērum mō bu ka wəllun yiikogibu wəme. ¹¹ Baa Gusunən gōradoba, be ba bu dam ka yiiko kere gem gem, ba n̄ wəllun yiikogibu taare wēemə ka wəmburu Yinni Gusunən wuswaa. ¹² Adama marumara tən be, ba ka yeni mō nge yēe yi yi wāa bu ka mwa bu gon sō. Ye ba kun tuba yera ba wəmmə. Ba koo maa kam kowa nge yēe yi. ¹³ Kōsa ye ba gabu kua, yera ba koo bu kōsie. Ba ra n̄ nuku dobu mō bā n̄ ben wasin kīnu kankam mō sōo sōo gbāara. Ba sāa nge too yākuru, sanam mē ba dimə ka bēe sannu ka ben akanu, ma ba yērimə ben taki ye ba tambu dimə sōo. ¹⁴ Ba ra n̄ sakararun nōni mō, toranu ku ra bu turi. Ba ra be ba kun yō dim dim yina mwe. Ben gōru ga binen dōone mō. Gusunə u bu bōrusi. ¹⁵ Ba swaa gea deri ma ba kōra. Ba Balamu, Beorun biin swaa swīi wi u kōsan kobun are kīa. ¹⁶ Adama Gusunə u n̄n gerusi win torarun sō. Geema keteku ge ga ku ra gari ko ga ka n̄n gari kua nge tōnu ma ga Gusunən sōmō win wiira kookoosu yōrasia.

¹⁷ Tən be, ba sāawa bwii nim sariba ka bukə ge woo ga bərikiamə. Gusunə u bu yam wōkuru yiye ta kpā. ¹⁸ Ba woo kana gari gerumə yi yi n̄ wiru mō. Ba tōnun gōrun binē kankam dendimə bu ka gabu yina mwa be ba kisirama saa be ba toren min di. ¹⁹ Ba bu tii mōru nōo mwēeru kuamme, adama ben tii

ba s̄awa ye ya ka bu kam koore d̄oon yobu. Domi baawure s̄awa ye ya n̄un kamian yoo. ²⁰ Geema, t̄ambu b̄a n̄ handunian daa b̄ere teke kisirari ȳen s̄o ba b̄e s̄en Yinni Faaba kowo Yesu Kirisi gia, ma ba kpam dera ya bu mwa ya kamia n̄on m̄e ruse, ben w̄aa ḡbiikira koo s̄aaya ka sere d̄aakiru. ²¹ N ko n̄ daa san̄o ba kun gem swaa giare ka sere bu ye gia kpa bu wooda d̄e era biru kisi ye ba bu w̄e. ²² Ye n̄ bu deema ya s̄o s̄im̄o ma m̄on teni ta gem geruma te ta n̄e, “B̄o ga wura ga gen sianu dabirim̄o, ma kurus̄o ge ba wobura ga kpam yironu burim̄o.”

3

Yinnin wuramarun

n̄o m̄w̄e ru

¹ N̄en k̄inasibu, tire teni ta s̄awa tireru yiruse te na b̄e yoruamme. Ten baatere s̄o na kasu n̄ b̄e n̄ bwisi gee yamia ka s̄o si te na b̄e yaayasiama. ² Na k̄i i Gusun̄on s̄om̄o d̄e erobun gari yaaya yi ba raa gerua, ka maa Yinni Faaba kowon wooda ye ḡroba b̄e s̄o si. ³ Ḡbiikaa, i n̄ ȳe ma sanam d̄aakim s̄o, t̄amba koo yarima ba n̄ s̄im̄o ka ben tiin ḡo ru k̄i ru. Ba koo b̄e ya akoru ko ⁴ kpa bu gere bu n̄e, Yesu u n̄o m̄w̄e ru kua ma u koo na, nge n̄ n̄ m̄e. N n̄ m̄en na, ma na u w̄a. Domi saa min̄ di b̄e s̄en sikadoba ba gu, baayere ya w̄awa nge toren di. ⁵ Ba yeni duari sobun s̄o, ma gas̄o gariya Gusun̄o u gerua u ka w̄ollu ka tem taka kua. U tem wuna nim s̄on di, ma u mu m̄oma ka nim. ⁶ Nim m̄eya u dera mu handunia yerukaa kam koosia, ka m̄en yibu bakaru. ⁷ Ka gari tee yiya ba maa ka t̄en w̄ollu ka tem yii d̄on s̄o, sere t̄o te Gusun̄o u koo be ba n̄ win b̄e re ȳe siri, kpa u bu kam koosia.

⁸ Adama n̄en k̄inasibu, i ku maa de i ḡa tee nini duari ma Yinni Gusun̄on mi, s̄o teera s̄awa nge w̄o n̄o ru, w̄o n̄o ru ya maa s̄a nge s̄o te ru. ⁹ Gaba tamaa Yinni u t̄e m̄o u ka win n̄o m̄w̄e ru yibia. Adama u n̄ t̄e m̄o. N n̄ s̄a re u t̄e m̄o, u ka b̄e suuru s̄awa domi u n̄ k̄i baa t̄on turo u kam ko. U k̄i wa t̄ambu kpuro bu ḡo ru ḡo sia.

¹⁰ Ka m̄e, Yinnin t̄o ra koo nawa nge ḡben̄o. T̄o te s̄o ra w̄olla koo doona ka wure bakanu. Ye ya w̄a wom dirum s̄o ya koo yanda ka yam susu bakaru, kpa tem mu d̄o mwaara ka ḡa ni nu w̄a m̄e s̄o. ¹¹ Ȳen s̄o ḡa ni kpuro nu koo kam ko nge m̄e, i ȳe s̄a s̄a nge m̄e n̄ weene b̄e n̄ sanum mu n̄ d̄e re kpa i n̄ Gusun̄on b̄e re ȳe. ¹² Kpa i n̄ win t̄o ru mara i n̄ kookari m̄o tu ka na fuuku. T̄o te s̄o ra d̄o koo w̄ollu kam koosia, kpa ye ya w̄a handunia s̄o yu yanda ka d̄on yam susuru. ¹³ Adama Gusun̄o u w̄on kpaaru ka tem kpam n̄o m̄w̄e ru kua mi gem ko n̄ w̄a. Yera sa mara.

¹⁴ Yen saabu k̄inasibu, nge m̄e i t̄o te mara, i kookari koowo u ka b̄e deema b̄o ri yendu s̄o kpa i kun disinu ka toraru m̄o. ¹⁵ B̄e s̄en Yinni ù n̄ t̄e mane, ayera u sun derie su ka faaba wa, nge m̄e b̄e s̄en k̄inasi P̄olu u maa b̄e yoru a ka bwisi yi Gusun̄o u n̄n̄ k̄a. ¹⁶ Yera u yoru a tirenu kpuro s̄o mi u gari yi gerua. Win tirenu s̄o gam ka gam w̄a mi n̄ tubusianu s̄e, ma ȳe ru sarirugibu be ba n̄ ȳo dim dim, ba gari yi ḡo sikiam̄o, nge m̄e ba ra ko ka Gusun̄on gari ḡe. Nge m̄eya ba ka ben tii kam kobu gawem̄o.

¹⁷ Adama b̄e n̄en k̄inasibu i ḡa ni ȳe k̄o. N n̄ m̄en na, i n̄ tii se kpa i ku de i k̄o ra i w̄uruma be ba n̄ Gusun̄on b̄e re ȳen torarun s̄o. ¹⁸ Adama i n̄ kp̄e amo b̄e s̄en Yinni Faaba kowo Yesu Kirisin durom s̄o kpa i n̄ n̄n̄ giam̄o. Su n̄n̄ b̄e re w̄e t̄en di sere ka baadomma. Ami.

TIRE GBIIKII TE YOHANU U YORUA

Tomba tamaa Yohanuwa u tire te yorua baa me win yisuru ta n wāa mi. Mban sōna u tire teni yorua. Ben waati ye sōo, sōosiru gara tem pusi. Tera ba mō, ye tōnu u koo kpī u baba u nenε, ya n dεεre. Adama ye ya n waarō ka nōni nge hunde, yen bwesera ya dεεre. Adama sōosi te, ta sāawa weesu. Ta n wure ma Yesu u kua tōnu. Ta nεε, u sāawa hunde tōna ye ya n kpē yu gbi. Yen sōna Yohanu u win tōmbu kirō mō. U nεε, Yesu ù kun daa kue tōnu ma u n gu besen sō, u n daa kpē u sun faaba ko. Adama u gu ma sa kua win bibu. Sōo teeru sa ko n ka nùn weene.

Tire te, ta maa nεε, Gusunō u sāawa yam bururam. Meya u maa kī tōmbu ba n wāa me sōo. U maa sāawa kīrun nuuru. Yen sōna n weene win tōmbu ba n kīanε.

Tire ten kpunaa

1. Wāasināa ka Gusunō ka maa tōnusi, wiru 1:1n di sere wiru 2:17.
2. Kirisin yiberε, wiru 2:18-29.
3. Gusunōn bibun daa, wiru 3.
4. Gusunōn Hunde ka yiberen hunde, wiru 4:1-6.
5. Gusunō u sāawa kīrun nuuru, wiru 4:7-21.
6. Naane dokeobun nasara, wiru 5.

Gari wāarugii

¹⁻² Wāaru te ta ku ra kpe ta sōosira. Sa tu wa. Sa ten seeda dimō, sa bεε ten gari nōosiamō te ta raa wāa Baaban mi, ma ba sun tu sōosi. Ye wāa ten gari ka yā, ye ya wāa toren di, sa ye nua, sa ye wa ka nōni, sa ye mεεra mam mam, besen nōma maa ye baba. ³ Yeya sa maa bεε sōomō kpa sa n ka sāa nōo tia besε ka bεε, nge me sa nōo tia sāa ka Gusunō Baaba ka win Bii Yesu Kirisi. ⁴ Sa bεε gari yini yoruammewa kpa besε kpuron nuku dobu bu ka yibu.

Gusunō sāawa yam bururam

⁵ Labaari wee ye sa nua saa Yesu Kirisi win min di, ma sa bεε ye nōosiamō. Gusunō sāawa yam bururam, yam wōkuru sari win mi. ⁶ Sā n nεε, sa nōo tia sāa ka wī, ma sa sīimō yam wōkuru sōo, sa weesu mōwa, sa n maa gem kookoosu mō. ⁷ Adama sā n sīimō yam bururam sōo, nge me win tii u wāa yam bururam sōo, sa ko n nōo tia sāa besen tii tiine. Win Bii Yesun yem mu maa sun dεerasiamō saa toraru kpuron di.

⁸ Sā n nεε, sa n toraru mō, sa tii nōni wōkumōwa, gem sari besε sōo. ⁹ Adama sā n besen toraru wuru, Gusunō u koo sun suuru kua kpa u sun dεerasia besen kom kōsum kpuron di domi u sāawa naanegii, wi u ra ko dee dee. ¹⁰ Sā n nεε, sa n tore sa Gusunō weesugii mōwa, win gari kun maa wāa besε sōo.

2

Kirisi sun somimō

¹ Bεε nen bibu, na bεε gari yini yoruammewa, i ku ka tora. Adama goo ù n tora, sa goo mō, wi u koo sun suuru kana Baaban mi, wiya Yesu Kirisi geegii.

² Win tii u kua abōru te ta ka besen toranu kpuro doona, n n mō beseginu tōna, ka handuniagibu kpuron torana.

³ Sā n win wooda mem nōowamme, sanam meya sa ko gia ma sa nùn yē. ⁴ Goo ù n nεε, u nùn yē, ma u kun win wooda mem nōowamme, yēro sāawa weesugii,

gee sari wi sɔɔ. ⁵ Adama wi u win gari mɛm nɔɔwa, wi sɔɔra Gusunɔn kīra yiba ka gem. Ameniwa sa ko n ka yē ma sa gbinne ka wi. ⁶ Wi u gerumɔ u ka nùn manine, n weene u n sīimɔ nge mɛ win tii u sia.

Wooda kpaa

⁷ Nɛn kīnasibu, n ñ mɔ wooda kpaa na bɛɛ yoruammɛ, wooda gura, ye i raa mɔ saa toren di. Wooda gura ye, ya sɔawa gari yi i nua kɔ. ⁸ Ka mɛ, wooda ye na bɛɛ yoruammɛ ya sɔawa wooda kpaa, ma yen gem mu sɔɔsira Kirisi sɔɔ ka maa bɛɛ sɔɔ. Domi yam wɔkura doonɔ, ma yam bururam gem mu ballimɔ.

⁹ Wi u gerumɔ u wāa yam bururam sɔɔ, ma u win beruse tusa, u wāawa yam wɔkuru sɔɔ gina. ¹⁰ Wi u win beruse kī, yēro wāawa yam bururam sɔɔ, gāanu maa sari wi sɔɔ ni nu koo goo sokurasia. ¹¹ Adama wi u win beruse tusa, u wāawa yam wɔkuru sɔɔ, u maa sīimɔ yam wɔkurɔ. U ñ yē mi u dɔɔ yèn sɔ yam wɔkura nùn wɔko kua.

¹² Na bɛɛ yoruammɛ nɛn bibu, yèn sɔ ba bɛɛ bɛɛn toranu kpeesia Yesun yīsirun sɔ. ¹³ Na bɛɛ yoruammɛ bɛɛ baababa, yèn sɔ i nùn yē wi u wāa saa toren di. Na bɛɛ yoruammɛ bɛɛ aluwaasiba, yèn sɔ i tɔn kɔso wi tabu di.

¹⁴ Na bɛɛ yorua bɛɛ bibu, yèn sɔ i Gusunɔ Baaba gia. Na bɛɛ yorua bɛɛ baababa, yèn sɔ i nùn yē wi u wāa saa toren di. Na bɛɛ yorua bɛɛ aluwaasiba, yèn sɔ i dam mɔ, Gusunɔn gari maa wāa bɛɛ sɔɔ, ma i tɔn kɔso wi tabu di.

¹⁵ I ku ra handunian yakande kīa, ka gāa ni nu wāa handunia sɔɔ. Wi u ye kī, Baaban kīra kun wāa wi sɔɔ. ¹⁶ Domi kpuro ye ya wāa handunia sɔɔ, tɔnun kīru kankam, ka ye nɔni wan kɔɔɛ, ka tii suabu, yen gaa kun ne saa Baaban min di, handunia miya ya wāa. ¹⁷ Handunia maa doonɔwa mi, ka yen bine, adama wi u Gusunɔn kīru mɔ, u ko n wāawa sere ka baadommaɔ.

Kirisin yiberɛ

¹⁸ Nɛn bibu, saa dāaka mini. Nge mɛ i nua ma Kirisin yiberɛ u koo na, n wee tɛ, Kirisin yiberɛ dabira tunuma. Yen sɔna sa yē ma saa dāaka mini. ¹⁹ Bɛɛn suunu sɔɔn diya ba yara, adama ba ñ s̄aa bɛɛgibu. Domi b̄a n daa s̄aan na bɛɛgibu, ba ko n daa wāa ka bɛɛɛ. Adama ba yara, ma ya sɔɔsira ma be kpuro ba ñ daa s̄awa bɛɛgibu ka gem.

²⁰ Adama bɛɛ i Hunde Dɛero mwa Kirisin min di ma bɛɛ kpuro i kua yērugibu. ²¹ Na bɛɛ yorua, n ñ mɔ yèn sɔ i ñ gem yē, adama yèn sɔ i mu yēwa, i maa yē ma weesu kun kpɛ su yari gem di.

²² Wara s̄aa wee kowo ma n kun mɔ wi u nɛɛ Yesu kun s̄aa Kirisi. Yēro wi, Kirisin yiberɛwa wi u Gusunɔ Baaba ka win Bii yinamɔ. ²³ Domi wi u Bii yina, u ñ maa Baaba mɔ. Wi u Bii wura, u maa Baaba mɔwa.

²⁴ Bɛɛ maa, i de ye i nua saa toren di, ya n wāa bɛɛn gōruɔ, i ko n gbinne ka Bii ka Baaba. ²⁵ Nɔɔ mwɛɛru wee te Kirisi sun kua, teya wāaru te ta ku ra kpe.

²⁶ Na bɛɛ yeni yoruawa be ba kī bu bɛɛ nɔni wɔken sɔ. ²⁷ Adama bɛɛ, Hunde Dɛero wi i mwa Kirisin min di, u wāa bɛɛ sɔɔ. Yen sɔ, i ñ goon bukata mɔ wi u koo bɛɛ gāanu keu koosia. Adama yèn sɔ Hunde Dɛero wi, u bɛɛ gāanu baanire keu koosiamɔ, ni nu s̄aa gem, n ñ mɔ weesu, yen sɔ, i n ka Kirisi manine, nge mɛ Hunde Dɛero u bɛɛ sɔɔsi.

²⁸ Tɛ nɛn bibu, i n manine ka wi, kpa sa n ka wɔruguru mɔ sanam mɛ u koo kurama, kpa su ku tii bere sekurun sɔ tɔɔ te u koo na. ²⁹ I n yē ma Kirisi u s̄awa geeji, i n maa yē ma baawure wi u mɔ dee dee, Kirisin biɔwa.

3

u kun maa wure ma Yesu u kua tɔnu, u n̄ s̄aa Gusunɔgii, Kirisin yiberewa, wɔn gari i nua u sisi, u mam tunuma handunia sɔɔ kɔ.

⁴ Bɛɛ nɛn bibu, i s̄aa Gusunɔgibu i maa sɔmɔ weesugii be kamia kɔ. Domi wi u w̄aa bɛɛ sɔɔ u dam mɔ u kere wi u w̄aa handunia ye sɔɔ. ⁵ Beni handuniagiba ba s̄aa, yen s̄ɔna ba ka handunian bwisi gari m̄ɔ, ma handuniagiba bu swaa daki. ⁶ Bɛɛ sa s̄aawa Gusunɔgibu. Baawure wi u Gusunɔ yɛ u ra sun swaa daki, adama wi u kun Gusunɔ yɛ u ku ra sun swaa daki. Yenin min diya sa ko kp̄i su gem ka weesu wunana.

Gusunɔ u s̄aawa k̄irun nuuru

⁷ Nɛn k̄inasibu, i de su k̄iana, domi k̄ira naamɔwa saa Gusunɔn min di. Baawure wi u tɔnun k̄iru mɔ u s̄aawa Gusunɔn bii, u maa Gusunɔ yɛ. ⁸ Wi u kun tɔnun k̄iru mɔ, yɛro kun Gusunɔ yɛ domi Gusunɔ s̄aawa k̄irun nuuru. ⁹ Wee mɛ Gusunɔ u sun win k̄iru s̄ɔs̄isina, u win Bii teereru gɔrima handunia ye sɔɔ sa n ka w̄aaru te ta ku ra kpe mɔ wi sɔɔ. ¹⁰ Amenywa k̄i te, ta s̄aa, n n̄ mɔ bɛsɛra sa Gusunɔ k̄ia, adama wiya sun k̄ia, ma u win Bii gɔrima u ka ko abɔru bɛsɛn toranun s̄ɔ.

¹¹ Nɛn k̄inasibu, Gusunɔ ù n sun k̄i too nge mɛ, n weene bɛsɛn tii su maa k̄iana. ¹² Goo kun Gusunɔ waare. S̄a n k̄iane, Gusunɔ u ka sun manine, ma win k̄ira yibumɔ bɛsɛ sɔɔ.

¹³ Sa yɛ ma sa ka n̄un manine, win tii maa ka sun manine domi u sun win Hunde Dɛero k̄a. ¹⁴ Bɛɛ maa sa wa, sa maa seeda dimɔ ma Baaba u win Bii gɔrima u ka ko handunian Faaba kowo. ¹⁵ Baawure wi u wuru ma Yesu s̄aawa Gusunɔn Bii, Gusunɔ ka n̄un manine, ma yɛro maa ka Gusunɔ manine. ¹⁶ Ma bɛsɛ sa k̄i te yɛ, sa maa tu naane doke te Gusunɔ u mɔ bɛsɛ sɔɔ.

Gusunɔ s̄aawa k̄irun nuuru. Baawure wi u tɔnun k̄iru mɔ u ka Gusunɔ manine, Gusunɔ maa ka n̄un manine. ¹⁷ Nge mɛya win k̄ira yibusine bɛsɛ sɔɔ, kpa sa n ka toro sindu mɔ siribun sanam, domi nge mɛ Kirisi u s̄aa, mɛya maa bɛsɛn tii sa s̄aa handunia ye sɔɔ. ¹⁸ Berum sari k̄iru sɔɔ, k̄i te ta yiba ta ra berum kpuro gire. N n̄ mɛn na, wi u berum mɔ, k̄ira kun yiba wi sɔɔ, domi u sɛɛyasiabu ȳiyɔ.

¹⁹ K̄ira w̄aa bɛsɛ sɔɔ yɛn s̄ɔ Gusunɔ u gbia u sun k̄ia. ²⁰ Goo ù n nɛɛ u Gusunɔ k̄i ma u win beruse tusa, u s̄aawa wee kowo. Domi wi u kun win beruse k̄i wi u waamɔ, u n̄ kp̄ɛ u Gusunɔ k̄ia wi u kun waare. ²¹ Gusunɔ maa sun wooda yen i wɛ u nɛɛ, wi u n̄un k̄i, u de u n maa win beruse k̄i.

5

Handunian kamiabu

¹ Baawure wi u naane doke ma Yesu s̄aa Kirisi wi, yɛro s̄aawa Gusunɔn bii, ma baawure wi u tundo k̄i, u maa bii k̄iwa. ² S̄a n Gusunɔ k̄i ma sa win wooda mem nɔɔwammɛ, sa ko n yɛ ma sa win bibu k̄i. ³ S̄a n Gusunɔ k̄i sa ko maa win wooda nɛnɛ. Win wooda kun maa sɛ. ⁴ Domi Gusunɔn bii baawure u ra handunia kamie. Ka bɛsɛn naane dokeba sa ra handunia kamie. ⁵ Wi u handunia kamiama, wiya wi u naane doke ma Yesu s̄aawa Gusunɔn Bii.

Seeda ye ba Yesu Kirisi diiya

⁶ Yesu Kirisi wiya wi u na ka nim ka yem. U n̄ nɛ ka nim tɔna, adama ka yem sanna. Hunde Dɛeron tii u yen seeda dimɔ, yɛn s̄ɔ u s̄aa gemgii. ⁷ Domi seedagibu itawa ba w̄aa [Gusunɔ wɔllɔ, Baaba, ka Gari, ka Hunde Dɛero. Be ita ye, ba s̄aa nɔɔ tia. Ma seeda ita maa w̄aa handunia ye sɔɔ.] ⁸ Hunde Dɛero, ka nim, ka yem. Be ita ye, ba maa s̄aa nɔɔ tia. ⁹ Bɛsɛ sa tɔmbun seeda wuramɔ, adama Gusunɔn seeda kp̄aaru kere mɛ, domi Gusunɔn seeda s̄aa seeda ye u

TIRERU YIRUSE TE YOHANU U YORUA

Dabiru ba nee, Yesun yigberu gara ba ka yā mini te Yohanu u soka kurō ka win bibu. U bu sōmō bu kīanō. U maa bu kirō mō ba n tii se ka keu koosio weesugibu ka ben sōsinu.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, naasu 1-3.
2. Gem ka kīru, naasu 4-11.
3. Gari dāaki, naasu 12-13.

Tōbiribu

¹ Kurō wunε *, nε wi na sāa Yesun yigβε guro guro, na nun tōbura, wunε wi Gusunō u gōsa ka wunεn bibu be na kī gem sō. N ñ mō nε tōna na bu kī, ka be ba gem gīa kpurowa, ² yēn sō gem mε, mu wāa bεsen gōruō, mu ko n maa ka sun wāa sere ka baadomma.

³ Gusunō Baaba, ka Yesu Kirisi win Bii bu sun durom, ka wōnwōndu kua, kpa bu sun alafia wē kīru ka gem sō.

Gem ka kīru

⁴ Nεn nukura dora gem gem ye na wa wunεn bibu gaba sīimō gem sō nge mε Gusunō Baaba sun yiire. ⁵ Tē, kurō wunε, ye na nun yoruammε, ya ñ sāa wooda kpa, ya sāawa ye sa mō toren di. Na nun kanamō, su de su kīana. ⁶ Kīru ta sāawa Gusunōn woodan mεm nōbu. Yeya wooda ye i nua saa toren di, yē sō n weenε i n sīimō.

⁷ Dabira ba yarinε handunia sō ba tōmbu swaa nim wiamō. Ba ñ wure ma Yesu Kirisi u na handunia sō u kua tōnu. Wi u sāa nge mε, wiya swaa nim wio ka Kirisin yibere. ⁸ I tii laakari koowo, kpa i ku bεsen sōmburun are kō, i de i ten arufaani wa.

⁹ Baawure wi u ñ yōre Kirisin sōsiru sō, ma u tu sarari, u ñ Gusunō mō. Adama wi u yō te sō, u Baaba ka maa Bii mō. ¹⁰ Goo ù n na bεen mi, ma n kun ka Kirisin sōsi te, i ku yēro dam koosia, i ku maa nūn domaru kua. ¹¹ Domi wi u nūn yen gaa kua, u bonu mō win kom kōsum sō.

Gari dāaki

¹² Baa mε na gāa dabinu mō n bεe yorua, na ñ kī n ni kpuro yore tireru sō. Adama na yīyo n bεe beram na, kpa n ka bεe gari ko nō ka nō kpa bεsen nuku dobu bu ka yibu.

¹³ Wunεn wōnō wi Gusunō u maa gōsa, win hiba nun tōbura.

* 1:1 kurō wunε - Dabiru ba nee, Yesun yigberu gara ba ka yā mini, te ba soka kurō ka win bibu.

TIRERU ITASE TE YOHANU U YORUA

Gayusiwa Yohanu u tire te yorua. Durɔ wi, u s̄awa tɔn geo. U ra waasu kowobu somi. Adama goo u w̄a ka wi, wi ba m̄ Dioteɓu. Wi, u k̄wa u n s̄a tɔnwero. U Yohanun gari yina. Tire te, ta sun s̄osimɔ nge m̄ yellu, Yesugibu ba wahala m̄ n̄osinaa sarirun s̄o.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-4.
2. Waasu kowobun dam koosiabu, naasu 5-8.
3. Dioteɓu ka Demetiru, naasu 9-12.
4. Tɔbiri d̄aakibu, naasu 13-15.

Tɔbiribu

¹ Gayusi, wunɛ wi na k̄i ka gem, nɛ wi na s̄a Yesun yigbɛ guro guro, nɛna na nun tɔbura.

² Nɛn k̄nasi na kanamɔ a n kuuramɔ ḡānu baanire s̄o, kpa wunɛn wasi yi n bw̄a do nge m̄ wunɛn hunde ya s̄a. ³ Nɛn nukura dora too too sanam m̄ naanɛ dokeobu gaba na, ma ba seeda di nge m̄ gem mu w̄a wunɛ s̄o, ka nge m̄ a s̄imɔ gem m̄ s̄o. ⁴ Nuku dobu gabu sari bi bu kere n nɔ nɛn biba s̄imɔ gem s̄o.

Waasu kowobun

dam koosiabu

⁵ Nɛn k̄nasi, naanɛ dokeon koma a m̄ sanam m̄ a naanɛ dokeobu n̄orimɔ, n ku mam ko be ba s̄a s̄obu. ⁶ Ba wunɛn k̄run seeda dimɔ Yesun yigberun wuswaa. A de a n da bu kusenu kue ben sanum s̄o nge m̄ n weenɛ Gusunɔgii u ko. ⁷ Domi Yinnin ȳsirun s̄na ba doona, ba ñ ḡānu mwe naanɛ doke sarirugibun mi. ⁸ Yen s̄o, bɛsɛra n weenɛ su tɔn ben bweseru somi, kpa bɛsɛn tii sa n b̄onu m̄ ka be, gem kparabu s̄o.

Dioɓu ka Demetiru

⁹ Na Yesun yigberu tire piibu gagu yorua, adama Dioteɓu, wi u k̄i u n s̄a ben gbiikoo u ñ nɛn gari wure. ¹⁰ Yen s̄na n̄a n na, kon gere daa ye u m̄ u ka sun gari k̄si manimɔ. N ñ ye tɔna, u ku ra maa naanɛ dokeobu dam koosie. Be ba maa k̄i bu bu dam koosia, u ra bu yinariwa, kpa u bu gira saa Yesun yigberun di.

¹¹ Nɛn k̄nasi a ku kom k̄sum saari ma n kun m̄ kom gem. Wi u gea m̄ u s̄awa Gusunɔgii, adama wi u k̄sa m̄ u ñ Gusunɔ ȳwa.

¹² Demetiru u seeda gea m̄ baawure kpuron mi, ka maa gem tiin wuswaa. Bɛsɛn tii sa nun seeda diiyamme, a maa ȳɛ ma bɛsɛn seeda s̄awa gem.

Tɔbiri d̄aakibu

¹³ Na ḡa dabinu m̄ n ka nun yorua, adama na ñ k̄i n ni kpuro yore tireru s̄o. ¹⁴ Na ȳiyɔ sa ko waana ñ n sosi, kpa su gari ko n̄o ka n̄o.

¹⁵ Alafia ya n w̄a ka wunɛ.

Wunɛn b̄arɔba kpuro ba nun tɔbura. A maa man bɛsɛn b̄arɔba tɔbirio tia tia.

TIRE TE YUDU U YORUA

Yudu u s̄awa Yesu Kirisin w̄on̄o turo. Yesugibu kpurowa u tire te yorua. Saa ye, gaba seewa ben suunu s̄ō ba s̄osi weesuginu s̄osim̄o ni nu koo de ben Yesun yigbenu nu karana. T̄on be ba s̄osi ni m̄o mi, ba w̄awa kom bereteke s̄ō. Adama Gusun̄o u koo bu kam koosia nge m̄e u yeruku t̄ambu gabu kua be ba ñ n̄un m̄em n̄ow̄e. N ween̄ewa Yesugibu bu ka tii yina. Domi ba Gusun̄on gari m̄o yi yi s̄aa gem sere ka baadommao. Yiya n weene ba n da dendi.

Tire ten kpunaa

1. T̄obiribu, naasu 1-2.
2. Keu koosio weesugibu, naasu 3-16.
3. Yiiirebu ka kir̄o, naasu 17-23.
4. Sira d̄aakibu, naasu 24-25.

T̄obiribu

¹ N̄e Yudu, Yesu Kirisin yoo, n̄e wi na s̄aa Yak̄obun w̄on̄o, na b̄ee tire teni yoruamme, b̄ee be Gusun̄o Baaba u soka. U b̄ee k̄i, ma u b̄ee k̄osu Yesu Kirisin s̄ō.

² Gusun̄o u n b̄ee w̄onw̄ondu ka alafia ka k̄iru sosiamme.

Keu koosio weesugibu

(I maa m̄erio Pie II, 2:1-17)

³ N̄en k̄inasibu, na raa k̄in b̄ee tireru yorua, n̄e ka b̄een faaban garin s̄ō, adama wee t̄en n kua tilasi n ka b̄ee tire teni yorua n ka b̄ee hania koosia kpa i ka gari yi i naane doke suna yi Gusun̄o u wigibu w̄e n̄on teeru sere ka baadommao.

⁴ Domi t̄on k̄sobu gaba dua gb̄enum b̄een suunu s̄ō be ba Gusun̄on durom ḡosikia, bu ka ben kom k̄osum gafara wa, ma ba Yesu Kirisi yina, wi u s̄aa bes̄en Yinni boko. Saa gas̄o gas̄on diya ba yorua ye n koo bu deema siribun biru.

⁵ Baa m̄e i ye kpuro ȳe s̄aa s̄aa, ka m̄e, na k̄in b̄ee yaayasia ma ye Yinni Gusun̄o u Isirelin t̄ambu w̄ora saa Egibitin tem di u kpa, yen biru u be ba ñ naane doke kam koosia. ⁶ I maa w̄ollun ḡoradoba yaayo b̄en ayera kun bu turie, ma ba ben tiin w̄aa yeru gema ba deri. Gusun̄o u ka bu ȳoni b̄okua, u kp̄ee yam w̄okuru s̄ō ba ka siribun t̄ō bentembereru mara. ⁷ M̄eya maa Sodomu ka Gom̄ora, ka wuu si su u sikerene, si kpuron t̄ambu ba maa daa bereteke kua, t̄on dur̄obu ka t̄on dur̄obu ba tii sankunam̄o. Ba wuu si kpeerasia ka d̄ō wi u ku ra gbi, ma n kua ȳireru t̄ambun s̄ō.

⁸ Ka m̄e, t̄on k̄oso be maa, ben bwisikunu s̄ō ba ka toranu tii disi dokem̄o, ba ñ wirugibu wiru kpiyamme ma ba w̄ollun yiikogibu w̄omm̄o. ⁹ Adama Miseli, wi u s̄aa Gusun̄on ḡoradoban wirugii, u ñ k̄aka u Setam taare w̄e ka w̄amburu d̄oma te ba sanna ba M̄owisin goru sikirine, adama u Setam s̄owawa u n̄e, “Yinni Gusun̄owa u koo nun ḡerusi.” ¹⁰ Adama t̄on k̄oso be, ye ya kun bu yeeri yeya ba w̄omm̄o, ye ba maa m̄o ka marumaruru nge yee yeya ya bu kam koosiam̄o. ¹¹ N̄oni sw̄aarugiba ba s̄aa. Domi ba Kaenin yira sw̄ii, ba tii sure toraru s̄ō bu ka are wan s̄ō nge m̄e Balamu u kua, ma ba Gusun̄o seesi nge m̄e Kore u kua, ma ba tii kam koosia. ¹² T̄on be, ba s̄awa sankara kowobu b̄een t̄ō baka ni i ra ko k̄irun s̄ō s̄ō, ba ka b̄ee dim̄o, ka sekuru sariru, ba ben tii n̄orim̄o t̄ona. Ba s̄awa nge guru winu ni woo ga b̄orikiam̄o, ni nu ku ra ka gura n̄e. Ba s̄aa nge d̄aa ni nu derura nu ñ binu m̄o, ni ba wuka ka gb̄inīo, ni nu gu mam mam. ¹³ Ba s̄awa nge nim w̄okun nim kure ni nu kukum̄o. Nge

mε nu nin yakeru kōōmō mεya ba maa ben sekuru sari kom sōōsimō. Ba sāawa nge wōllun kperi yi yi yin swaa bie, Gusunō u bu yam wōku te ta kpā yiiye tē sōō ba koo du ka baadomma.

¹⁴Enōku maa, wi u sāa Adamun sikadobun tōka nōōba yiruse u Gusunōn gari gerua ben sō u nεε, wee, Yinni u sisi ka win gōrado dεero dabi dabiru ¹⁵ u ka baawure kpuro siri kpa u ka Gusunōn bεεε yēru sarirugibu kpuro taare wē ben kom kōsum kpuron sō mε ba kua Gusunōn gendun sō, ka maa gari kōsin sō yi torobu be ba n Gusunōn bεεε yē ba nūn gerusi. ¹⁶Tōn be, ba ra n wure, gāanu sari ni nu ra bu wēre, ben binε bu kpare. Ba ra woo kana gari gere, ba maa tōmbu gari dori sōōmō bu ka yērobun gāanu wa.

Yiirebu ka kirō

¹⁷Adama bεε nen kīnasibu, n weene i gari yi yaaya yi besen Yinni Yesu Kirisin gōroba raa gerua. ¹⁸Domī ba bεε sōōwa ma sanam dāakim sōō tōn yaako kowoba koo na be Gusunōn bεεε yēε sarira koo de ben binε ya n bu kpare. ¹⁹Beya ba ka karanaa naamō, ba ben tiin bwisikunu mō, ba n Hunde Dεero mō. ²⁰Adama bεε nen kīnasibu, i tii tāsisio bεen naane doke dεerabu sōō i n kanaru mō ka Hunde Dεeron dam. ²¹I tii nenuō Gusunōn kīru sōō, i n ka besen Yinni Yesu Kirisin wōnwōndu mara te ta koo ka bεε wāaru te ta ku ra kpe naawa.

²²I ben wōnwōndu waawo be ba gōrusu yiru yiru mō. ²³I n gabu gawamō dōō sōōn di i n bu faaba mō. I maa gabun wōnwōndu waawo ta n ka berum mēnne, adama i n ben toranu tusa sere ka ben yabenō ni ben daa ya disinu tēni.

Siara dāakibu

²⁴⁻²⁵Gusunō turo sāa besen Faaba kowo wi u koo kpī u bεε kōsu i ku ka wōruma, kpa u bεε terasia win yiiko sōō taare sariru sōō ka nuku dobu. Wiya u yiiko ka kpāaru ka dam ka girima mō saa besen Yinni Yesu Kirisin min di, yee yellun di, ka tē, sere ka baadommaō. Ami.

YOHANUN KĀSIRU TE TA YESU KIRISI SŌSĪ

Yohanu u win kāsī teni yoruawa sanam me ba Yesugibu nōni sōmō ben naane dokebinu sō. Yera u bu yorua u ka bu dam kē ben nōni swāaru sō. Tire ten gari dabinu nu sāawa yīrenu ni nu tubum sē.

Tire teni, ta sāawa Bibelin tire dāakiru. Ta sun sōsīmō nge me handunia ya koo ka wiru goora ka nge me Yesu u ko n sāa sanam me u koo wurama.

Ta maa sun sōmō nge me Yesu u sāa. U sāawa wi u raa wāa, meya u wāa gīsō, u ko n maa wāawa sere ka baadommao. U sāawa gāanu kpuron tore ka nin wii gowo. U maa sāa sinambun sunō ka yinnibun Yinni. U maa sāa win yigberun wirugii. U sāawa nge gbee sunō ge ga yara Yudan bweserun di. U sāawa yāku kowo tōnwero, ma u maa sāa nge yāa kinē kpendu te ba ka yākuru kua.

Tire ten gari mero ya sāawa, Gusunō u koo Setam tabu di mam mam saa Yesu Kirisin min di. Meya u koo be ba nūn naane sāa doo nōru wē ù n wōn kpaaru ka tem kpam swīi.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-8.
2. Tire ni ba Yesun yigbenu nōba yiru yorua, wiru 1:9n di sere wiru 3:22.
3. Ye ya koo koorā sia, wiru 4:1n di sere wiru 22:5.
4. Yesun wuramaru, wiru 22:6-21.

Tire tenin asansi

¹ Tire teni sō ba gāa ni yorua ni Yesu Kirisi u terasia. Gusunōwa u nūn gāa ni wē u ka win sōm kowobu sōsi ye ya koo koorā ñ n sōsi. Ne Yohanu, ne wi na sāa Kirisin yoo, u man ye sōsi, saa win garadon min di wi u man gōria.

² Na ye kpuron seeda di ye na ka nōni wa. Na Gusunōn gari nōsia ka seeda ye Yesu Kirisi u di. ³ Doo nōrugiiwa wi u Gusunōn gari yinin gari garimō, doo nōrugiba maa be ba yi swaa daki, ma ba neni ye ba yorua sō. Domi yen saa ya turuku kooma.

Yesun yigbenu nōba yirun

tōbiribu

⁴⁻⁵ Ne Yohanu, na beē Yesun yigbenu nōba yiru tōbura Asin tem sō.

Gusunō Yinni wi u wāa, wi u raa wāa, wi u maa sisi, ka hundeba nōba yiru be ba wāa Gusunōn sina kitarun wuswaaa, ka maa Yesu Kirisi wi u sāa seeda dio naanēgii wi ba gbia ba seeya garin di, wi u maa sāa sina boko, bu beē durom kua kpa bu beē alafia wē.

Yesu u sun kī. Ka win yema u sun yakia besen toranun di. ⁶ Ma u sun menna u kua besen sunō, u sun kua win Baaba Gusunōn yāku kowobu. Wiya u winandu ka yiiko mō sere ka baadommao. Ami.

⁷ Wee, u sisi guru winu sō. Baawure u koo nūn wa, baa be ba nūn sōkan tii. Handunian bwesenu kpuru nu koo gō wuri ko win sō. Meya n ko n sāa. Ami.

⁸ Gusunō Yinni Dam kpurogii, wi u wāa, wi u raa wāa, wi u maa sisi, u neē, wiya gāanu kpuro torua, u koo maa ni wiru go.

Yohanu u Kirisi wa kāsiru sō

⁹ Nena Yohanu beēgii, ne wi na maa bōnu mō ka beē nōni swāaru sō ka Gusunōn bandu sō ka temanabu sō yēn sō sa gbinne ka Yesu. Ba ka man na

tem bure teni sɔɔ te ba mɔ Patumasi Gusunɔn garin sɔ ka Yesun seedan sɔ. ¹⁰Yinnin tɔru sɔɔ Hunde Dɛero dera na kasa, ma na nɔɔ damguu nua nen biruɔ nge kaaakagi ¹¹ga nɛɛ, n yoruo tireru sɔɔ ye na waama, kpa n tire te mɔrisia Yesun yigbenu nɔɔba yiru mi, Efesuɔ, ka Simiiniɔ, ka Pɛɛgamuɔ, ka Tiatiraɔ, ka Saaduɔ, ka Filadɛfiɔ, ka Lodiseo.

¹²Ye na siira n ka wa wi u ka man gari mɔ, yera na dabu wuraginu nɔɔba yiru wa. ¹³Ma na goo wa nge tonun bii u yɔ dabu nin suunu sɔɔ. U yaberu sebua ta waa sere win naa kɔɔnɔ ma u kpaki wuragia sɛke win gaaɔ. ¹⁴Win wiru ka win seri buririwa nge wɛsu n kun mɛ nge gunsu ma win nɔni saa nge dɔɔ yara. ¹⁵Win naasu ballimawa nge sii gan te ba yania ba tea, ma win nɔɔ ga saa nge surun bakaru. ¹⁶Ma u kperi nɔɔba yiru neni win nɔm geuɔ, ma takobi nɔɔ durora ye ba dɛera biru ka wuswaa ya yarimɔ win nɔn di, ma win wuswaa ballimɔ nge sɔɔ wii wɔllun sɔɔ. ¹⁷Ye na nɔn wa, na woruma win naasɔ nge goru. Ma u man win nɔm geu sɔndi u nɛɛ, n ku berum ko, wiya u saa gbiikoo ka daako. ¹⁸Wiya u saa waso, u raa gu adama tɛ u ko n waaawa ka baadommaɔ. U yiiko mɔ gɔɔn wɔllɔ ka garibun waa yerɔ. ¹⁹N n mɛn na, n yoruo ye na wa, ka ye ya kooramɔ tɛ, ka ye ya koo kooramɛn biru. ²⁰Kperi nɔɔba yiru ye na wa nen nɔm geuɔ ka dabu wuraginu nɔɔba yiru ye kpuron tubusianun asansi wee. Kperi nɔɔba yiru ye, ya saawa Yesun yigbenu nɔɔba yiru yen goradoba. Dabu wuraginu nɔɔba yiru ye maa, ya saawa yigbe nin tii.

2

Gari yi ba Efesugibu sɔɔwa

¹Kirisi u Yohanu sɔɔwa u nɛɛ, a Efesun Yesun yigberun gorado yoruo a nɛɛ, ne wi na kperi nɔɔba yiru ye neni nen nɔm geuɔ, ma na siimɔ dabu wuraginu nɔɔba yiru yen suunu sɔɔ na nɛɛ, ²na win kookoosu yɛ ka win sɔma ka win temana bi u mɔ. Na yɛ ma u n kpɛ u ka tɔn kɔsobu temana, ma u ben laakari mɛɛra be ba tii sokumɔ gorobu, adama ba n saa mɛ, u deema wee kowoba ba saa. ³U suuru mɔ, u ka nɔni swaarun temana nen yisirun sɔ, u n maa wasire. ⁴Adama ye na nɔn waasi wee, u n maa man ki nge yellu. ⁵N n mɛn na, u yaayo min di u woruma kpa u gɔru gɔsia u ko nge mɛ u ra raa ko. U kun kue mɛ, kon na n win dabu sua gen ayerun di. ⁶Ka mɛ, u gaa teenu mɔ ni nu wa. U Nikolaitigibun kookoosu tusa nge mɛ nen tii na su tusa.

⁷Baawure wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye Hunde Dɛero u Yesun yigbenu sɔɔmɔ.

Wi u tabu di, kon de u daa waa rugii te ta waa Gusunɔn waa yerɔn binu di.

Gari yi ba Simiinigibu sɔɔwa

⁸Kirisi u maa nɛɛ, a Simiinin Yesun yigberun gorado yoruo a nɛɛ, ne wi na saa gbiikoo ka daako, ne wi na raa gu ma na seewa na wasi, na nɛɛ, ⁹na win nɔni swaarun yɛ, na maa win saaru yɛ. Ka mɛ, u saa atasiri. Na yɛ kasa ye ba nɔn gerusimɔ be ba tii sokumɔ Yuuba adama ba n saa mɛ, Setam tɔmba ba saa. ¹⁰U ku berum ko nɔni swaa te ta nɔn sisien sɔ. Wee, Setam u koo de bu ben gabu pirisom doke u ka ben laakari mɛɛri. Ba koo wahala wa sere sɔɔ wɔkuru. U de u n saa barakini sere ka gɔɔwɔ, kpa n nɔn waa ru wɛ nge sina furɔ.

¹¹Baawure wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye Hunde Dɛero u Yesun yigbenu sɔɔmɔ.

Wi u tabu di, gɔɔ yiruse kun nɔn wasi.

Gari

yi ba Pɛɛgamugibu sɔɔwa

¹² Kirisi u maa nee, a Peggamun Yesun yigberun gorado yoruo a nee, ne wi na takobi nɔɔ durora ye ba deera biru ka wuswaa neni na nee, ¹³ na win waa yeru ye mi Setam sina kpaara waa. U nen yisuru wure, u n win naane ye u man saa fere, baa sanam me ba nen seeda dio naanegii Antipasi go ben mi, mi Setam waa yera waa. ¹⁴ Adama ka me, gaanu fiiko ni na nun waasi wee, gaba nun waa be ba Balamun sɔsiru swii. Balamu wi, u ra n Balaki sɔsimo nge me u koo ko u ka Isireliba torasia, kpa bu buu saa dianu di, kpa bu ko menna tantanaru sɔɔ. ¹⁵ Nge meya gaba nun waa si be ba Nikolaitigibun sɔsiru swii. ¹⁶ N n men na, u goru gosio. U kun kue me, kon nun naa swiima te, kpa n ka bu tabu ko ka takobi ye ya yarimo nen non di.

¹⁷ Baawure wi u swaa mo u naowo ye Hunde Deero u Yesun yigbenu sɔmo.

Wi u tabu di, wiya kon manna ye ya berua we u di. Kon nun kpee kpikuru we te sɔɔ ba yisi kpaaru yorua te goo kun ye ma n kun mo wi ba tu we.

Gari yi ba Tiatiragibu sɔwa

¹⁸ Kirisi u maa nee, a Tiatiran Yesun yigberun gorado yoruo a nee, ne Gusunon Bii win noni saa nge doo yara ma nen naasu ballimo nge sii gan te ba yania ba tea, na nee, ¹⁹ na win kookoosu ye. Na win kiru ye, ka win barakiniru, ka win tan geeru ka maa win temanabu. Na ye ma win som daakiru ta gbiikuru kere. ²⁰ Adama ye na nun waasi wee. Kurɔ wi ba mo Yesabeli wi u tii sokumo Gusunon somo, u dera u nen som kowobu swaa nim wia ka win sɔsiru bu ka ko menna tantanaru sɔɔ kpa bu buu saa dianu di. ²¹ Na nun ayeru we u ka goru gosia adama u n ki u win kom bereteke deri. ²² Yen sana kon nun kpi ka bararu kpa n be ba ka nun sakararu kua kpe ne noni swaa bakaru sɔɔ ba kun goru gosie ba kom kosum deri me u bu sɔsi. ²³ Yen biru kon win bibu go. Saa yera Yesun yigbenu kpuro nu koo gia ma nena na tambun bwisikunu ka ben gorusu ye. Kon ben baawure kasie nge me win kookoosu ne.

²⁴ Adama be ba tie Tiatira sɔɔ, be ba n sɔsi kɔsu ni swii, ba n gie ye gaba sokumo Setam asiri baka, na bu sɔmo, na n kon maa bu somunu ganu sobi. ²⁵ Adama ye ba mo bu ye nenusim sim sere n ka tunuma. ²⁶⁻²⁷ Wi u tabu di ma u mo ye na ki sere ka nro, wiya kon yiiko ye we ye na mwa nen Baaban min di. Kon nun yiiko ye we bwesenu kpuron wollo u n bu kpare ka sii bokuru kpa u bu so u kasuku nge wekenu. ²⁸ Na kon maa nun yam sarerun kpera we.

²⁹ Baawure wi u swaa mo u naowo ye Hunde Deero u Yesun yigbenu sɔmo.

3

Gari yi ba Saadugibu sɔwa

¹ Kirisi u maa nee, a Saadun Yesun yigberun gorado yoruo a nee, ne wi na Gusunon Hundeba naoba yiru ye mo ka maa kperi naoba yiru ye, na nee, na win kookoosu ye. Na ye ma ba gerumo u saa waso baa me u saa gari. ² N n men na, u yando kpa u ye ya nun tie tasisia yu sere gbi mam mam. Domi na wa ma win kookoosu kun dende saa saa Gusunon nen Yinnin mi. ³ Yen sɔ, u yaayo ye ba nun sɔsi ka nge me u ye nua. U ye mem naowo kpa u win goru gosia. U kun yande, kon na n nun deema wakuru nge gbeno. U n ko n maa ye saa ye kon na. ⁴ Ka me, gaba waa Saadu be ba kun tii disinu teeni, beya ba koo ka man si kpa ba n ya kpikinu doke, domi beya n ka weene. ⁵ Wi u tabu di, wiya u koo ya kpikinu doke mesum. Na n kon maa win yisuru go warun tireru sɔɔ. Batuma sɔɔ kon wura nen Baaban wuswaa ka win goradoban mi ma u saa negii.

⁶ Baawure wi u swaa mo u naowo ye Hunde Deero u Yesun yigbenu sɔmo.

Gari yi ba Filadēfīgibu sōwa

⁷ Kirisi u maa nēē, a Filadēfīn Yesun yigberun gɔrado yoruo a nēē, nē wi na s̄a Dēero ka Gemgii, nē wi na sina boko Dafidin yēnun kɔkarɔ nēni, nē wi nà n kenìa, goo ku ra kenē, nē wi nà n maa kenua, goo ku ra kenie, nēna na nēē, ⁸ na win kookoosu yē. Na yē ma win dam kun kpā. Ka mē, u nēn gari mēm nōwa, u n̄ nēn yīsiru siki. Yēn sōna na n̄n gambo kenìa ye goo kùn kpē u kenē. ⁹ Wee kon n̄n Setam t̄n be nomu s̄ndia be ba tii sokumɔ Yuuba adama ba n̄ s̄a mē, domi weesa ba m̄. Kon de bu na win wuswaa bu kpuna bu n̄n bēere wē. Be kpuro ba koo gia ma na n̄n kī. ¹⁰ Yēn s̄ u tēmana u man mēm nōwa, yēn s̄na kon n̄n bere wahalan saa s̄o ye ya sisi handunia kpuro s̄o yu ka t̄mbun laakari mēeri be ba wāa handunia s̄o. ¹¹ Na sisi na n̄ tēm̄. Ye u m̄, u ye nēnuɔ kem kem kpa goo u ku raa n̄n win nasaran are mwaari. ¹² Wi u tabu di wiya kon ko gberē Gusunɔ nēn Yinnin s̄a yerɔ, u n̄ maa yariɔ. Kon nēn Yinnin yīsiru yore win w̄llɔ ka maa win wuun yīsiru ge ga s̄a Yerusalemu kpa, ge ga koo sarama win w̄llun di. Kon maa nēn yīsi kpaaru yore win w̄llɔ.

¹³ Baawure wi u swaa m̄ u nōwɔ ye Hunde Dēero u Yesun yigberu s̄om̄.

Gari yi ba Lodisegibu sōwa

¹⁴ Kirisi u maa nēē, a Lodisen Yesun yigberun gɔrado yoruo a nēē, nē gemgii, nē wi na s̄a seeda dio geo naanegii, Gusunɔn taka kooran nuuru, na nēē, ¹⁵ na win kookoosu yē. Na yē ma u n̄ yem, u n̄ maa sum. Na raa kīwa u n̄ sum n̄ kun mē u n̄ yem. ¹⁶ Adama yēn s̄ u s̄a wurɔ wurɔ, u n̄ sum u n̄ maa yem, kon n̄n pura nēn n̄on di. ¹⁷ U gerum̄ u m̄, u s̄a atasiri, u kua dukiagii, u n̄ ḡāanun yāaru m̄. Adama na n̄n s̄om̄, wi, ḡōru garin barɔwa, ka w̄n̄w̄ndo, ka masaasi ka w̄ko ka tererugii. ¹⁸ Yēn saabuwa na n̄n bwisi kēm̄, u de u wura dwe nēn mi ye d̄o s̄nwa, kpa u ka ko dukiagii. U maa kpa yāa kpikinu dweo ni u koo ka win tereru bere kpa u kun maa sekuru m̄. U kpa maa n̄nin tibu dweo u doke kpa u yam wa. ¹⁹ Be na kī kpuro beya na ra n̄ni doke kpa n̄ bu s̄eyasia. Yēn s̄, u hania koowo kpa u ḡōru ḡasia. ²⁰ Wee, na yō dii k̄n̄n̄w̄ na taka m̄. Baawure wi u nēn n̄o n̄om̄ ma u kenìa, kon du win mi, kpa n̄ ka n̄n di kpa u maa ka man di. ²¹ Wi u tabu di, wiya kon de u ka man sina nēn sina ḡn̄a, nge mē na tabu di ma na sina ka nēn Baaba win sina ḡn̄a.

²² Wi u swaa m̄ u nōwɔ ye Hunde Dēero u Yesun yigberu s̄om̄.

4*S̄a te ta wāa Gusunɔ w̄llɔ*

¹ Yēn biru nē Yohanu na mēera na wa k̄n̄n̄o gagu ga keniare Gusunɔ w̄llɔ.

Ma na maa n̄o ge nua ge ga s̄a nge k̄ak̄aagi ge ga raa gb̄ia ga ka man gari kua. Ga kpa m nēē, n̄ yōma mi kpa u man s̄ōsi ye ya koo na amēn biru. ² Mii mii Hunde Dēero dera na k̄asa. Wee, na sina kitaru wa Gusunɔ w̄llɔ, goo u s̄ te s̄o. ³ Wi u s̄ mi, win wuswaa ballim̄ nge ni nu n̄ni bwese bweseka m̄ ka ni nu n̄ni swāaru m̄. Guru waa ya sina kita te sikerene ya ballim̄ nge kpee te ta n̄ni wuru beku m̄. ⁴ Ma sina kitanu yenda n̄nē nu sina kita te kooro bure. Ma guro gurobu yenda n̄nē ba s̄ kita nin w̄llɔ ba yāa kpikinu doke ka furɔ wuragisu. ⁵ Yera saa sina kita ten min di guru maakinu yarim̄ ka wurenu ka guru gb̄asukunu. Fitolakunu n̄oba yiru ni nu s̄ore nu wāa sina kita ten wuswaa. Niya nu s̄a Gusunɔn hundeba n̄oba yiru. ⁶ Sina kita ten wuswaa yeru gagun bwesera wāa mi, ge ga ka diki weene.

Sina kita ten suunu s̄o ka ten ḡn̄ ḡn̄ka, hunde koniba n̄nē ba wāa mi, ba n̄ni dabinu m̄ biru ka wuswaa. ⁷ Hunde koni gbiikaa ya s̄a nge gbee sun̄,

ma yiruse s̄aa nge naa buu. Itasen wuswaa s̄aa nge t̄onugia, ma n̄nese ya ka guno bakeru weene te ta ȳōwa. ⁸ Hunde koni n̄ne yen baayere ya kasa n̄ōba tia tia m̄o, ma yi n̄oni m̄o yam kpuro t̄ōw̄o ka s̄ōw̄o. Ba ra n womu m̄o kpeetim sari s̄o s̄o ka w̄okuru ba n m̄o,

D̄eero! D̄eero! D̄eero!

M̄eya Yinni Gusun̄o Dam kpurogii u s̄aa,

wi u raa w̄aa, wi u w̄aa, wi u maa sisi.

⁹ Sanam m̄e hunde koni be, ba yiiko ka b̄eere ka takarun womusu n̄un kuamme wi u w̄aa ka baadommao, ma u s̄o sina kita ten w̄ollo, ¹⁰ sanam m̄eya guro gurobu ȳenda n̄ne ye, ba n̄un kpunamme ba n̄un s̄aam̄o. Ba maa ben fur̄osu pwetirim̄o ba kasi m̄o sina kita ten wuswaa ba m̄o,

¹¹ Gusun̄o besen Yinni, wuna a dam ka yiiko m̄o,

wuna sa ko b̄eere w̄e.

Dom̄i wuna a ḡaanu kpuro taka kua.

Wunen̄ k̄irun saabuwa nu ka w̄aa nu wasi.

Ten saabuwa nu maa ka taka koor̄a.

5

Tire kureru

ka Ȳaa kin̄e k̄pendu

¹ Wee na wa wi u s̄o sina kita ten w̄ollo u tire kureru garu n̄eni win n̄om geuo. Ba tire te yoruawa biru ka wuswaa, ma ba tu ȳirenu n̄ōba yiru koosi. ² Ma na w̄ollun ḡorado damgii goo wa u gb̄ara ka dam u n̄e, wara yiiko m̄o u ka ȳire ni kusia kpa u tire kure te wukia.

³ Adama goo sari wi u w̄aa w̄ollo ñ kun m̄e tem̄o ñ kun m̄e tem̄o s̄ōw̄o wi u kp̄ia u tire kure te wukia u m̄eera ten s̄ōw̄o. ⁴ Na sw̄i gem gem ȳen s̄o goo sari wi u yiiko m̄o u ka tire kure te wukia u ten s̄o m̄eeri. ⁵ Yera guro guro ben turo man s̄ōwa u n̄e, n ku sw̄i. Wee, gbee sun̄o ge ga yara Yudan bweserun di, ge ga s̄aa nge kp̄ii kpaaru Dafidin ȳenuo, ga tabu di, ga koo kp̄i gu ȳirenu n̄ōba yiru ye kusia kpa gu tire te wukia.

⁶ Na m̄eera ma na Ȳaa kin̄e k̄pendu wa ta ȳō sina kitarun suunu s̄o, ma hunde koni n̄ne ka guro guro be, ba tu sikerene. Ȳaa kin̄e k̄pem te, ta s̄aare ba ka tu ȳakuru koore, ta k̄ōba n̄ōba yiru m̄o ka maa n̄oni n̄ōba yiru yi yi s̄aa Gusun̄on hundeba n̄ōba yiru, be u ḡora handunia kpuro s̄o. ⁷ Ȳaa kin̄e k̄pem te, ta da win mi wi u s̄o sina kitaro, ma ta tire kure te mwa win n̄om geun di. ⁸ Ye ta kua m̄e, yera hunde koni n̄ne ye ka guro gurobu ȳenda n̄ne ye, ba kpuna Ȳaa kin̄e k̄pem ten wuswaa. Ben baawure u m̄or̄oku m̄o ka wuran bweebu mi s̄o turare w̄aa ye ya s̄aa naane dokeobun kananu. ⁹ Ma ba wom kp̄ōo kua ba m̄o, wuna a yiiko m̄o a ka tire kure te mwa kpa a ȳire ni kusia.

Dom̄i ba raa ka nun ȳakuru kua.

Ma a Gusun̄on t̄ambu yakia ka wunen̄ yem

saa bweseru baatere ka barum baamere

ka t̄ambu kpuro ka tem baameren min di.

¹⁰ A bu m̄enna a kua ben sun̄o,

a bu kua Gusun̄o besen Yinnin ȳaku kowobu.

Ba koo bandu di handunia kpuro s̄o.

¹¹ Na k̄pam m̄eera ma na w̄ollun ḡorado dabirun n̄ō nua, ben geera tura n̄or̄on n̄or̄on suba n̄or̄obu. Ba sina kita te ka maa hunde koni n̄ne ye ka guro guro be sikerene. ¹² Ba n̄ōogiru sua ba m̄o,

Yāa kinē kpem te ba raa ka yākuru kua,
ta tura bu ka tu yiiko wē,
ka dukia, ka yēru, ka dam,
ka beere, ka girima, ka siarabu.

¹³Ma na nua taka kooro kpuro, ye ya wāa wāllō ka temō, ka tem sōwō, ka nim wōku sō, ye ya wāa handunia sō kpuro gesi ya nōogiru sue ya mō, wi u sō sina kitarō ka Yāa kinē kpem te, beya ba siarabu ka beere ka yiiko ka sinandu mō sere ka baadommao.

¹⁴Ma hunde koni nne ye, ya wura ya nee, ami. Ma guro guro be, ba kpuna ba sāaru kua.

6

Yīrenu

¹Yera na wa Yāa kinē kpem te, ta yīrenu nōoba yiru yen teeru kusia, ma na nua hunde koni ben turo gbāra nge gura u goo sōwa u nee, a yarima. ²Ye na mēera, yera na dum kaa wa. Wi u ye sōni u tendu neni, ma ba nūn sina furō doke. U swaa wōri nge tabu dio wi u dō u kpam tabu diima.

³Yera Yāa kinē kpem te, ta yīrenu yiruse kusia, ma na nua hunde koni ben yiruse u goo sōwa u nee, a yarima. ⁴Duma gaa kpam yara ya sāa dum swāa. Wi u ye sōni ba nūn dam kā u ka tabu yēbi handunia sō kpa tōmbu bu ka goona. Ma ba nūn takobi baka gaa wē.

⁵Yera Yāa kinē kpem te, ta yīrenu itase kusia, ma na nua hunde koni ben itase u goo sōwa u nee, a yarima. Na mēera ma na dum wōka wa. Wi u ye sōni u tongoro neni win nōmao. ⁶Ma na nōo gagu nua ga sāare ga wee hunde koni nne yen min di ga nee, alikama kilo tian geera sāa sōo teerun sōmburun gobi. Mēya maa oosu kilo itan geera ne. Adama a ku gum ka tam sanku.

⁷Yera Yāa kinē kpem te, ta yīrenu nnese kusia. Ma na nua hunde koni ben nnese u goo sōwa u nee, a yarima. ⁸Na mēera ma na wa dum berō wuruwa. Wi u ye sōni, win yisira Gōo, ma garibun wāa yera nūn swīi. Beya ba yiiko wē bu ka handunian bōnu nnese go ka takobi, ka gōōru, ka baranu, ka maa gbeku yee yi yi wāa tem me sōo.

⁹Yen biru Yāa kinē kpem te, ta yīrenu nōobuse kusia. Ma na tōmbun hundeba wa yāku yerun kōkōrō be ba go Gusunan gari ka seeda ye ba din sō. ¹⁰Tōmbun hunde beya ba gbāra ba nee, Yinni dēero, gemgii, sere saa yerā a mara a ka handunian tōmbu siri kpa a bu seeyasia yēn sō ba sun go.

¹¹Ba ben baawure yabe kpkiru sebusia, ma ba bu sōwa bu wēro fiiko gina sere ben sōm kowosibu ka begibun geeru tu ka yibu be n tie bu go, nge me ba maa be go.

¹²Na kpam mēera sanam me Yāa kinē kpem te, ta yīrenu nōoba tiase kusia. Ma tem mu yīra ka dam, ma sōo tīra niki niki nge beku wōku sinumguru, ma suru swēra kom kom nge yem. ¹³Kperi maa wōrukumō temō nge me gandun bii birenu ra derure sanam me woo damguu ga tu siramō. ¹⁴Ma wōlla kurura nge tireru ma guuru baatere ka tem bureru baatere nu sin yenu kōsa. ¹⁵Sanam mēya handunian sinambu ka tem yērobu ka tabu sinambu ka atasiriba ka damgibu, tōmbu kpuro gesi, yobu ka tii mōwabu, ba tii berua kpee wōrusō ka kpee baaba sōo. ¹⁶Ba guunu ka kpenu nōogiru mō ba mō, i sun sēsikio, i bere saa win wuswaan di wi u sō sina kitarō ka sere Yāa kinē kpem ten mōrun di.

¹⁷Domi ben mōrun tōo bembere te, ta tunuma. Wara u koo kpī u yōra u tu ma.

7

Isirelin tumbu 144.000

¹ Yen biruwa na wəllun gəradoba nne wa ba yə handunian goonu nne sɔɔ ba handunian wosu nne neni, kpa woo gu ku ka ko tem sɔɔ, ka nimə, kpa gu ku dāru garu yīri. ² Na maa wəllun gərado goo wa u wee saa sɔɔ yari yerun di, u Gusunə Yinni wason yīreru neni. U gəradoba nne ye nɔɔgiru kua be Gusunə u dam kabi ka tem ka nim wəku kɔsa kua, ³ u nne, i ku handunia ka nim wəku ka dānu kɔsa gaa kua sere su ka Gusunə bese Yinnin sɔm kowobu yīreru kua ben sirinə. ⁴ Yera ba man ben geeru sɔɔwa Isirelin bibun bwesenu kpuro sɔɔ bən sirinə ba Gusunən yīreru doke. Ba sɔa tɔnu nərəbun suba wunaa weeru ka nne (144.000). ⁵ Yudan bweseru sɔɔ tɔnu nərəbun suba wəkura yiruwa (12.000) ba yīreru kua. Meya maa Rubenin bweseru sɔɔ tɔnu nərəbun suba wəkura yiru. Gadin bweseru sɔɔ tɔnu nərəbun suba wəkura yiru. ⁶ Aseɛn bweseru sɔɔ, tɔnu nərəbun suba wəkura yiru. Nefitalin bweseru sɔɔ tɔnu nərəbun suba wəkura yiru. Manasen bweseru sɔɔ tɔnu nərəbun suba wəkura yiru. ⁷ Simeɛn bweseru sɔɔ tɔnu nərəbun suba wəkura yiru. Lefin bweseru sɔɔ tɔnu nərəbun suba wəkura yiru. Isakarın bweseru sɔɔ tɔnu nərəbun suba wəkura yiru. ⁸ Sabulonin bweseru sɔɔ tɔnu nərəbun suba wəkura yiru. Yosefun bweseru sɔɔ tɔnu nərəbun suba wəkura yiru. Benyamɛɛn bweseru sɔɔ tɔnu nərəbun suba wəkura yiru.

Tɔn wəru guna

⁹ Yen biru na kpm mɛera ma na tɔn dabi dabinu wa be goo kun kpɛ u gari. Ba yara saa tem baamere ka bweseru baatere ka tumbu kpuro ka barum baameren min di. Be kpuro ba yɔra sina kitaru ka Yaa kinɛ kpɛndun wuswaaɔ, ba yabe kpikinu sebua, ma ba baa kakosu neni nomaɔ. ¹⁰ Ba nɔɔgiru kua ba nne, bese faaba ya weewa Gusunə bese Yinnin min di wi u sɔ sina kitarə, ka maa Yaa kinɛ kpɛm ten min di. ¹¹ Ma wəllun gəradoba kpuro ba yɔra ba sina kita te ka guro guro be ka hunde koni nne ye sikerene. Yera ba kpuna sina kita ten wuswaaɔ ba Gusunə sɔamə ¹² ba nne, ami. Gusunə bese Yinniwa u siarabu ka girima ka yɛru ka takaru ka beere, ka dam, ka yiiko mɔ sere ka baadommaɔ. Ami.

¹³ Yera guro guro ben turo man bikia u nne, berə beni be ba yabe kpikinu sebua. Man diya ba na.

¹⁴ Na wisa na nne, na n yɛ ni tɔnwero, wuna kaa n yɛ.

U man sɔɔwa u nne, tɔn beni ba yarimawa bone bakan di. Ba ben yabenu tea ba bururasia ka Yaa kinɛ kpɛm ten yem. ¹⁵ Yenin sɔna ba yə Gusunən sina kitarun wuswaaɔ ba nūn sɔamə wəkuru ka sɔɔ sɔɔ win sɔa yerə. Wi u sɔ sina kitarə u koo bu win wāaru wukiri. ¹⁶ Ba n maa gɔɔru wasi, n kun me nim nɔru. Sɔɔ kun maa bu soomə, meya maa yam susura kun bu wahala mɔ. ¹⁷ Domi Yaa kinɛ kpɛm te ta waa sina kitarun suunu sɔɔ, tera ta koo bu kpara, tu ka da wāarun bwiaɔ. Gusunə u koo maa bu ben nani yīresu kpuro woka.

8

Yīreru nɔɔba yiruse

¹ Sanam me Yaa kinɛ kpɛm te, ta yīreru nɔɔba yiruse kusia, ma yam mari Gusunə wəllə nge nani kpakinu tenan saka. ² Yen biru na wəllun gəradoba nɔɔba yiru wa be ba ra n yə Gusunən wuswaaɔ. Ba bu kabɪ nɔɔba yiru wɛ.

³ Yen biru wəllun gərado goo na u yɔra yaku yerun bəkuə u wuran bweebu neni ge ga turare mɔ. Ba nūn turare wɛ ya kpā u ka ye naane dokeobun kananu

menna yāku yee wuragirun wallo te ta wāa Gusunon sina kitarun wuswaa. ⁴Turare yen wiisu seewa wallo Gusunon wuswaa ka naane dokeobun kananu sannu saa garado win noman di. ⁵Yera garado wi, u turaren bweebu ge sua u gu dō yibia saa yāku yeru min di, ma u gu kōoma temo. Sanam me sōra guru gbāsukunu na ka wurenu ka guru maakinu ka maa tem yīribu.

Kabi

⁶Yen biru wollun garadoba nōba yiru be ba kabi nōba yiru ye neni, ba sōru kua bu ka yi so.

⁷Garado gbiikoo u win kōba so. Yera guru kpenu ka dō ka yem sannu n burina, ma ya neera ka dam saa wollun di. Ma tem bōnu itase ya dō mwaara ka dāan bōnu itase ka maa yaka bekusu kpuro.

⁸Ma garado yiruse u win kōba so. Ma gāa ni nu sāare nge guu bakaru te ta dō mwaamō, ba nu kasa kua nim wōku sō. Nim wōkun bōnu itase ya gōsira yem, ⁹ma hunde koniba kpuro be ba wāa nim wōku sōn bōnu itase ba gu, gōo nimkusu kpuron bōnu itase ya maa kam kua.

¹⁰Yen biru, garado itase u win kōba so. Yera kperi baka gaa ye ya dō yabure nge wii bōndu, ya wōruma wollun di daru kokin bōnu itase sō ka maa bwii sō.

¹¹Wee, kpera yen yīsira sosubu. Ma nim men bōnu itase sosia ma tōn dabira gu ye ba nim me nōra yēn sō mu sosia.

¹²Yen biru garado nnese u win kōba so. Yera sōn bōnu itase ka surun bōnu itase ka kperin bōnu itase tīra, ma sō sōn bōnu itasen yam bururam kun maa wāa, meya maa wōkurun bōnu itasen yam bururam.

¹³Na kpm mēera ma na gunō bakerun swī nua ta yōwa sere sere Gusunō wallo ta gbāramō too too ta mō, waiyo, waiyo, amōna handuniagibun nōni swāara koo nera sanam me garadoba ita be ba tie ba koo ben kabi so.

9

¹Yen biru garado nōbuse u win kōba so. Ma na kpera wa ye ya raa wōruma temō saa wollun di, ba ye wōru bōkō nōru sariruguun kōkōrō wē. ²Kpera ye, ya wōru ge wukia ma wiisu yara nge dō bokon wiisu, ma sō ka wom tīra wōru gen wii sin saabu. ³Ma twee yi yarima wii sin min di yi teria temō, ma ba yi dam kā nge nian bwāaru. ⁴Ba yi wooda wē yi ku yakasu sanku, n kun me gāa bekunu, n kun me dāru garu ma n kun mō tōn be ba kun Gusunon yīreru mō ben sirino. ⁵Twee yi, yi n wooda wa yi ka tōmbu go ma n kun mō yi bu nōni sō sere suru nōbu. Nōni swāa ten wuriribu sāawa nge nia yā n tōnu toban wuriribu. ⁶Suru nōbu ye sō, tōmba koo gōo kasu adama ba n wasi. Ba koo gōo kīa adama u koo bu duka suuri.

⁷Twee yi, yi sāawa nge dumi yi ba sōru kua tabun sō. Yin winō gāanu wāa nge furō wuragisu, ma yin wuswēe sāa nge tōmbugii. ⁸Yin serum sāa nge tōn kurōbun seri, ma yin donnu sāa nge gbee sunōginu. ⁹Yin toronu maa sāawa nge tarakpe sisuginu, ma yin kasan wurenu sāa nge keke sisugii yi dum dabinu gawe tabu sō. ¹⁰Yi sinu mō ka sōsōnu nge nia, sii ni sōra dam wāa yi ka tōmbu nōni sō suru nōbu. ¹¹Yi sunō mō yin suunu sō wi u sāa wōru bōkō nōru sariruguu gen garado wirugii. Win yīsira ka Heberum Abadoni. Ka Gerēkim maa wiya ba mō, Apolioni.

¹²Tē, ye gbee swāa gbiikira doona n tie gbee swāanu yiru ni nu sisi.

¹³Yera garado nōba tiase u win kōba so. Ma na nōo gagu nua saa yāku yee wuragirun kaanu nnen di te ta wāa Gusunon wuswaa. ¹⁴Nōo ge, ga garado nōba tiase wi u kōba neni sōwa ga nē, a garadoba nne ye yōsuo be ba bōkua

daa baka ten mi te ba m̀ Efarati. ¹⁵ Yera ba g̀aradoba nne ye ỳsu be ba s̀oru s̀a ẁo gen suru win t̀o ten k̀ba yen s̀ ye Gusuǹ u yii bu ka handunian b̀nu itasen t̀mbu go. ¹⁶ Ba man tabu kowo be ba dumi s̀nin geeru s̀wa. Ba n̄e, ba s̀awa yako goobu (200.000.000). ¹⁷ M̄e na dumi ka yin maas̀bu waasina nen k̀siru s̀o wee. Ba tarakpenu doke ni nu s̀ri nge d̀o, ma nu boogu s̀a nge bura, ma nu maa s̀a nge s̀o bisu. Dumi yin winu s̀a nge gbee suǹn wiru, ma yin ǹn di d̀o ka wiisu ka s̀o bisu yarim̀. ¹⁸ Handunian b̀nu itasen t̀mbu ba gu g̀a s̀s̀ginu ita yen saabu, d̀o, ka wiisu, ka s̀o bisu, ye ya yarim̀ dumi yin n̄sun di. ¹⁹ Domi dumi yin dam ẁawa yin ǹo ka maa yin siǹ. Yin sinu s̀awa nge w̄e, nu winu m̀. Niya yi ra ka t̀mbu ǹni s̀.

²⁰ Handunian t̀mbu be ba tie, be ba kun gu ka g̀a s̀s̀gii ni, ba n̄ g̀ru g̀sie, bu ye ba ka n̄ma kuan s̀aru deri, ka Setam bw̄abu ka b̄u ni ba kua ka wura ka sii geesu ka sii gandu ka kpenu ka d̀a, ni nu kun kp̄ nu gari ǹ, nu n̄ maa kp̄ nu yam wa, nu sere s̄. ²¹ M̄ya maa t̀n be, ba n̄ ben t̀n goberu deri ka ben dobo dobo, ka ben k̀o mennabu tantanaru s̀o, ka ben gbena.

10

Ẁllun g̀rado

ka tire kure piibu

¹ Na maa kpm ẁllun g̀rado damgii goo wa u saram wee ẁllun di. Guru wira ǹn wukiri, guru waa win wiru t̀ke, win wuswaa ballim̀ nge s̀o, ma win naasu s̀are d̀o yari. ² U tire kure piibu gagu n̄ni ga wukiare win n̄muo. U win n̄m geun n̄o s̄ndi nim w̄kun ẁllo, ma u maa n̄m d̄waruguu s̄ndi tem̀, ³ ma u kukura nge gbee suǹn sw̄i. Ye u kukura u kpa, yera guru kukiribu ǹba yiru ya ǹra. ⁴ Ye guru kukiri bi, bu ǹra bu kpa, mii mii na s̀ru kpa n ka gari yi yore. Adama na n̄o gagu nua saa ẁllun di ga n̄e, ye guru kukiribu ǹba yiru ye, ya gerua a ku ye yore. A gari yi n̄nuo asiri s̀o.

⁵ Yera g̀rado wi na raa wa u ỳ tem s̀o ka nim̀, u win n̄m geu yiya ẁllo, ⁶ ma u b̄rua ka Gusuǹn ȳsiru wi u w̄a sere ka baadommao, wi u ẁllu ka ten ḡanu taka kua, ka tem ka m̄n ḡanu ka maa nim w̄ku ka gen ḡanu. G̀rado wi, u gerua u n̄e, saa kun maa d̄nyasiar̀. ⁷ Adama sanam m̄e g̀rado ǹba yiruse u koo win k̀ba so, sanam m̄ya Gusuǹ u koo win himba ye goo kun ȳ yibia nge m̄e u raa win s̄m̄bu s̀wa.

⁸ Yen biruwa n̄o ge na raa nua ẁllun di ga ka kpm man gari kua ga n̄e, a doo a tire kure piibu ge ga wukiare mi mwa g̀rado win n̄mun di wi u ỳ tem ka nim ẁllo.

⁹ Na da g̀rado win mi, na ǹn kana u man tire kure piibu ge w̄. Ma u man s̀wa u n̄e, n gu m̄o n tem n mw̄e. Ga koo sosia nen nukur̀, adama nen n̄wo ga koo dorawa nge tim.

¹⁰ Na tire kure piibu ge mwa win n̄mun di, ma na gu tema. Geema, n̄n n̄wo ga dorawa nge tim, adama ye na gu mw̄e na kpa, ga sosiawa daka daka nen nukur̀.

¹¹ Yera ba man s̀wa ba n̄e, kon kpm Gusuǹn gari gere t̀n dabiru ka tem dabinun s̀, ka bwese dabiru ka maa sinam dabinun s̀.

11

Seeda diobu yiru

¹ Yen biru, ba man yīrutia gaa wē, ye ya sāa nge daka ma ba man sōwa ba nεε, n seewo n da n Gusunən sāa yeru yīire ka yāku yeru, kpa n bu gari be ba sāaru mō mi. ² Adama n ku yen tōo yaara yīire, domi ba ye tōn tukobu kā be ba koo wuu dεεrō taaku sere suru weeru ka yiru. ³ U koo de win seeda diobu yiru bu win gari gere ba n saakiba sebua, sere sōo nārōbu ka goobu ka wata (1.260).

⁴ Seeda diobu yiru ye, ba sāa olifin dānu yiru ye, ka dabunu yiru ni nu yō Gusunō tem kpuron Yinnin wuswaa. ⁵ Goo ù n kī u bu kōsa kua, dōwa ra yari ben nōsun di u ben yiberēba kpeerasia, nge mēya wi u kasu u bu kōsa kua, u koo ka gbi. ⁶ Ba dam mō bu ka wōllu kēne, gura yu ku ka nε saa ye ba Gusunən gari gerumō. Ba maa dam mō nim wōllō bu ka mu gōsia yem. Ba maa kram dam mō bu ka handunia bara bwese bweseka kpēε nge mēn nōo ba kī.

⁷ Sanam mε ba koo seeda di bu kpe, yera gbeeku yaa ye ya yara wōru nōru sariruguu gen min di ya koo ka bu tabu ko, yu bu kamia kpa yu bu go. ⁸ Ben gonu ko n kpī wuu bākō gen swaa sōo, wuu mi ba ben Yinni dāa bunanaru kpare. Wuu gen yīsira ba weenasina ka Sodomu, ñ kun mε ka Egibiti. ⁹ Tōn dabinu saa handunian tōmbu kpuron min di ka bwesenu kpuron di ka barum baamēren di ka sere tem kpuron di ba koo ben gonu mēeri sōo ita ka bōnu, ba ñ koo wura bu bu sike. ¹⁰ Handunian tōmbun nukura koo dora, ba koo tōo bakaru ko kpa bu kēnu mōrisiana yēn sō Gusunən sōmōbu yiru be ba raa handuniagibu tōya kua mi, ba gu. ¹¹ Sōo ita ka bōnu yen biru, Gusunō u kram goo ni wēsia wāaruguru wesia, ma nu seewa nu yōra. Bεrum bakam tōn be kpuro mwa be ba nu wa. ¹² Yera Gusunən sōmōbu yiru ye, ba nōoguru nua wōllun di ba nεε, i yōma gee. Ba yōwa wōllō guru wiru sōo sanam mε ben yiberēba ba bu mēera. ¹³ Mii mii ma tem yīira gem gem, ma wuu gen bōnu wōkuruŋe ya wōruma. Tōn be ba gu tem yīiru bi sōo, ben geera sāa tōnu nārōbun suba nōoba yiru (7.000). Tōn be ba tie, ma ba nanda gem gem, ma ba Wōrukoo bεεrε wē.

¹⁴ Tē, gbee swāa yirusera doona, wee itasera nōo kōruma.

Kōba nōoba yiruse

¹⁵ Yen biru wōllun gōrado nōoba yiruse u win kōba so. Yera nōo damgisu nōora Gusunō wōllō su nεε, handunia yenin banda kua Gusunō bεsen Yinni ka win Kirisiguru. U ko n bandu dii sere ka baadomma. ¹⁶ Sanam mēya guro gurobu yēnda nne ye, be ba sō ben sina kitanu wōllō Gusunən wuswaa, ba kpuna ba Gusunō sāamō ¹⁷ ba mō,

Gusunō Yinni dam kpurogii,

wunε wi a wāa tē,

a raa maa wāa,

sa nun siaŋamō

yēn sō a wunen dam bakam denda,

ma a wunen ban dibu torua.

¹⁸ Handuniagibu ba mōru bεsira.

Ma wunen mōru ya tunuma.

Saa ya tura bu ka gōribu siri.

Saa maa tura bu ka wunen sōmōbu are wē,

ka be ba nun naanε doke

ka be ba wunen yīsiru nasie, baka ka buu.

Saa maa tura bu ka bu kam koosia

be ba handunia kam mō.

¹⁹ Yera ba sāa yee te ta wāa Gusunō wōllō kenia ma woodan kpakorora tera win sāa yee te sōō. Ma guru maakinu wāa mi, ka wurenu, ka guru gbāsukunu ka tem yīribu, ka maa guru kpee bakanu.

12

Kurō goo ka yaa binti bintiru

¹ Yera yīre bakaru gara sōsira Gusunō wōllō. Kurō goo wāa mi, sōōwa sāa win yaberu ma u suru yōrari ma u furō kperi wōkura yiruguu doke. ² Kurō wi, u gura mō, marubun wahala ka nuku wuriribu dera u wuri mō.

³ Yera yīreru gara kpm sōsira Gusunō wōllō. Yaa binti binti swāaru garu ta wāa mi, ta winu nōōba yiru mō ka kōba wōkuru ma ta sina furōsu nōōba yiru doke. ⁴ Yaa ye, ya ka yen siru wōllun kperin bōnu itase wōka ya kō temō. Ma ya da ya yōra kurō wi win wuswaaō wi u kī u ma mi, yu ka wa ya win bii tem ũ n wōruma. ⁵ Yera kurō wi, u bii tōn durō mara wi u koo bwesenu kpuro kpara ka sii bokuru. Adama ba bii wi mwa ba ka nūn da Gusunōn mi, mi u sō win sina kitarō. ⁶ Kurō wi, u maa duka doona ghaburu gia mi Gusunō u nūn ayeru sōōru kua bu ka nūn nōōri sōō nōōbu ka goobu ka wata (1.260).

⁷ Yera tabu seewa wōllu mi, Miseli Gusunōn gōradoban wirugii ka win gōradoba ba tabu kua ka yaa binti binti te. Yaa ye, ka yen bwāa be, ba tabu kua. ⁸ Adama ba bu tabu di, ba ñ wure yaa ye, ka yen bwāabu ba n wāa wōllu mi. ⁹ Ba yaa binti binti bembere te kasa kua temō. Yaa ye, ya sāawa gasō gasōn waa ye ba mō Yibirisi, ñ kun me Setam, ye ya handuniagibu kpuro nōni wōkua. Ba ye kasa kua temō ka yen gōradoba sannu.

¹⁰ Yen biru, ma na nōōguru garu nua wōllō ta nēē, tē sōōra Gusunō besen Yinni u ka faaba na. Win dam ka win banda sōsira, ka win Kirisin yiiko. Domi ba besegibun mem manio kasa kua wōllun di wi u ra n bu mem manimō bururu ka yoka Gusunōn wuswaaō. ¹¹ Besegii be, ba nūn tabu di ka Yāa kinē kpm ten yem ka ben seedan gari. Ba ñ ben wāaru garisi gāanu, ba tu gōō deria. ¹² Yen saabu, wōllu ka wōrukobu i nukuru dorō. Adama tem ka nim wōkun gbee swāara ko n kpā! Domi Setam ya bēē sarema ka mōru baka yēn sō ya yē ma saa fikowa n ye tie.

¹³ Ye yaa ye, ya wa ma ba ye kōwa temō, yera ya kurō wi nōni sōōbu wōri wi u bii tōn durō mara mi. ¹⁴ Adama ba kurō wi gunō bake bakarun kasa yiru wē u ka yō sere win ayerō ghaburō mi n toma waa yen bōkun di, mi ba koo nūn nōōri saa ita ka bōnu. ¹⁵ Yera waa ye, ya yen nōō wukia ma ya nim sia nge daa bakaru kurō win biruō kpa u ka nim diira. ¹⁶ Adama tem mu kurō wi faaba kua, mu men nōō baaya mu nim me mwe me mu yara yaa yen nōōn di. ¹⁷ Sanam meya yaa ye, ya ka kurō wi mōru bara gem gem, ma ya da yu ka win bwese te ta tie tabu ko, be kpuro be ba Gusunōn wooda mem nōōwammē, be ba Wyesun seeda dimō. ¹⁸ Ma yaa ye, ya da ya yōra yani seeri sōō nim wōkun goorō.

13

Gbeeku yēē yiru

¹ Yen biruwa na gbeeku yaa gaa wa ya yariō nim wōkun di. Ya kōbi wōkuru mō ka winu nōōba yiru, ma sina furō ga wāa kōbi yin baayeren wōllō, ma yīsi kōsunu yorua yen winō. ² Gbeeku yaa ye na wa ya sāa nge musuku gbeeku, ma yen naasu sāa nge wōm gbārogisu, yen nōō ga maa sāa nge gbee sunōguu. Yaa binti binti te, ta ten tiin dam gbeeku yaa ye wē ka maa ten sina kitaru ka ten yiiko baka. ³ Gbeeku yaa yen wii teeru ta sāare ta mēera wa goo gookum,

adama mɛɛra ye, ya bɛkura. Handuniagibu kpuro ba ye mɛɛra ka gidi, ma ba ye swii. ⁴ Tɔmbu kpuro ba yaa binti binti te sɔwa yɛn sɔ ta ten yiiko gbeeku yaa ye wɛ. Ba maa gbeeku yaa ye sɔwa ba mɔ, wara sɔa nge gbeeku yaa yeni. Wara koo kpɛ u ka ye tabu ko.

⁵ Ba dera gbeeku yaa ye, yu woo kana gari ka gari kam gere, ba maa ye yiiko kɔ yu ka yegiru ko suru weeru, ka yiru. ⁶ Yera ya yen nɔɔ wukia ya Gusunɔ gari kam gerusim wɔri ka maa win yisuru, ka win waa yeru, ka be ba waa wallo. ⁷ Ba ye swaa kɔ yu ka naane dokeobu tabu ko kpa yu bu tabu di. Ba maa ye yiiko wɛ bweseru baateren wallo, ka tɔmbu kpuro ka barum baamere ka tem baamere. ⁸ Bɛn yisinu ba n yorua bu sere handunia tore, waa run tireru sɔɔ te ta sɔa Yaa kine kpenduguru te ba ka yakuru kua, beya ba koo gbeeku yaa ye sɔ.

⁹ N n men na, baawure wi u swaa mɔ, u nɔɔwɔ. ¹⁰ Wi ba koo pirisom mwa, pirisomwa ba koo nɔn mwa. Wi ba koo go ka takobi, takobiwa ba koo ka nɔn go. Saa ye sɔɔ, n weene naane dokeobu ba n temane ben naane dokebu sɔɔ.

¹¹ Yen biruwa, na kɔm gbeeku yaa gaa wa ya yariɔ tem sɔɔn di. Ya kɔbi yiru mɔ nge yaa kine kpendun kɔbi, ma ya gari mɔ nge yaa binti bintiru.

¹² Yaa gbiikaa ya dera ya yen yiiko dendimɔ yen nɔni biru. Ya tem ka men tɔmbu tilasi kua bu ka yaa gbiikaa ye sɔ ye ba raa mɛɛra kua goo gookum, ma ya bɛkura. ¹³ Yaa yiruse yeni ya maamaaki dabinu kua, sere ya dera dɔɔ u sarama wallo di temɔ tɔmbun wuswaaɔ. ¹⁴ Ya handunian tɔmbu nɔni wɔkua ka maamaaki yɛn yiiko ba ye wɛ yu ko yaa gbiikaa yen nɔni biru. Ya handuniagibu sɔɔmɔ bu yaa gbiikaa yen weenasia koowo ye ba raa ka takobi mɛɛra kua, ma ya kun gu. ¹⁵ Yaa dɔaka ye, ya yiiko wa yu ka yaa gbiikaan weenasia ye wɛsia waa ruguru wɛ yu ka kpɛ yu gari ko nge tɔnu, kpa yu be ba yina bu ye sɔ kpuro go. ¹⁶ Ma yaa ye, ya tɔmbu kpuro tilasi kua, damgibu ka bwɛɛbwɛɛbu, gobigibu ka saraobu, yobu ka tii mɔwɔbu bu ka bu yireru kua ben nɔm geuɔ n kun mɛ ben sirino. ¹⁷ Goo sari wi u koo kpɛ u dwe n kun mɛ u dɔra ma n kun mɔ ka gbeeku yaa yen yireru te ta sɔa yen yisuru, n kun mɛ yen yisirun damba.

¹⁸ Ye ya bwisi bikiamɔ wee. Baawure wi u bwisi mɔ u koo kpɛ u gbeeku yaa yen damban tubusianu gia. Domi damba ye, ya sɔawa tɔnu goon damba. Yeya nata ka wata ka nɔɔba tia (666).

14

Be ba yakian womu

¹ Yen biruwa na mɛɛra ma na Yaa kine kɔm te wa ta yɔ Siɔnin guuru wallo. Tɔnu nɔɔɔn suba wunaa weeru ka nne (144.000) ba ka nɔn waa mi, be ba win yisuru ka win Baaban yisuru yorua ben sirino. ² Ma na nɔɔ gagu nua wallo di nge surun bakarun wurenu, nge guru gbɔra bakabu. Nɔɔ ge na nua ga sɔawa nge ni mɔɔku sowoba soomɔn swii. ³ Ba yɔ sina kitarun wuswaaɔ, mi hunde koniba nne ye ka guro guro be, ba waa. Ba womu kɔɔ mɔ ge goo kun kɔɔ u gia ma n kun mɔ tɔnu nɔɔɔn suba wunaa weeru ka nne be ba yakia handunian di.

⁴ Tɔn be, ba sɔa be ba tii nɛnua dɛɛraru sɔɔ, ba n kurɔ damaru koore. Ba Yaa kine kɔm te swiiwa baama kpuro mi ta dɔɔ. Ba bu yakia wa saa tɔmbun suunu sɔɔn di ba n ka sɔa nge yakii te ba Gusunɔ ka Yaa kine kɔm te kua. ⁵ Goo kun weesu nɔɔre ben nɔɔn di, ba sɔawa taare sarirugibu.

Wallo gɔradoba ita

⁶ Yera na kpam wəllun ɔrado ɔoo wa u yɔwa sere sere Gusunɔ wəllɔ, wi u koo Labaari gea ye ya ku ra kpe kpara handuniagibun mi, tem baamere ka bweseru baatere ka barum baamere ka tumbu kpuron mi. ⁷ U nɔɔguru sua u nɛɛ, i Gusunɔ nasio kpa i nɔn beere wɛ, domi saa ya tura u ka tumbu kpuro siri. I nɔn sɔawɔ wi u wəllu ka tem taka kua ka nim wɔku ka bwii.

⁸ Wəllun ɔrado yiruse u gbiikoo swii u nɛɛ, Babiloni, wuu bɔkɔ ge, ga wɔruma, ga wɔruma, ge, ge ga tumbu kpuro tilasi kua ba ka gen daa bereteke bakan tam nɔra.

⁹ ɔrado itase u gbiikobu yiru ye swii, ma u nɔɔguru sua u nɛɛ, baawure wi u gbeeku yaa ye sɔamɔ ka yen weenasia, ma u yen yisuru mɔ win sirirɔ n̄ kun me win nɔmuɔ, ¹⁰ wiyu u koo maa Gusunɔn mɔrun tam nɔ me u koo wisi ka men dam win mɔrun nɔra sɔɔ. Baawure wi u m̄ nge me, u koo tɔya wa dɔɔ ka sɔɔ bisu sɔɔ, ɔrado deero bu ka Yaa kine kpem ten wuswaaɔ. ¹¹ Dɔɔ wi u nɔn tɔya m̄ win wiisu su ko su n seemawa wəllɔ ka baadommaɔ. Ba n̄ ko ba n maa wɛrabu m̄ bururu ka yoka, be ba gbeeku yaa ye sɔawa ka yen weenasia, ka be ba yen yisurun yireru mɔ.

¹² Gari yi sɔɔ, n weene naane dokeobu bu temana, be ba Gusunɔn wooda mem nɔwa ma ba Yesu naane kua.

¹³ Yen biru na kpam nɔɔ gagu nua wəllun di ga nɛɛ, n yeni yoruo, doo nɔrugiba be ba gbimɔ saa tɛn di Yinnin naane dokebu sɔɔ. Gusunɔn Hunde gerumu u m̄, meya ni, ba koo wɛra, domi ben sɔm gerun are koo bu swii.

Handunian gɛɛbu

¹⁴ Yen biru na mɛera ma na guru wii kpikuru wa, ɔoo sɔ mi nge tɔnun bii. Yero sina furɔ wuraguu doke win wirɔ, ma u kɔmbɔ neni ge ga nɔɔ do.

¹⁵ Wəllun ɔrado ɔoo u yara sɔa yerun di, ma u wi u sɔ guru wiru wəllɔ nɔɔguru sua u nɛɛ, a wunen kɔmbɔ suo a gɛ, domi gɛebun sanam mu tura, handunia ya ye bu ka gɛ. ¹⁶ Yera wi u sɔ guru wiru wəllɔ u win kɔmbɔ doke handunia sɔɔ, ma u ye gɔ.

¹⁷ ɔrado ɔoo kpam yara sɔa yerun di te ta waa wəllɔ, win tii maa kɔmbɔ neni ge ga nɔɔ do.

¹⁸ ɔrado ɔoo maa yarima saa yaku yerun di, wi u dam m̄ dɔɔn wəllɔ. U gbara taa taa u wi u kɔmbɔ nɔɔ durorɔ neni sɔɔwa u nɛɛ, a wunen kɔmbɔ dokeo kpa a handunian dɔa bii ni ba m̄ resem sari, domi nu ye. ¹⁹ ɔrado wi, u win kɔmbɔ doke ma u dɔa binu sara. Ma u nu wisi Gusunɔn m̄ru bakan dɔa bii gama yerɔ. ²⁰ Ba resem dɔa bii ni gama nin gama yerɔ wuun biruɔ. Ma dɔa bii gama yee ten min di yem mu koka mu teria sere kilo ɔooba wunɔbu (300), ma men dukum maa tura sere dumin toro gendɛɔ.

15

Wəllun ɔradoba

ka gbee swaa daakinu

¹ Yen biru, na kpam yireru garu wa Gusunɔ wəllɔ, ta kpā ma ta berum mɔ. Ye na wa wee. Wəllun ɔradoba nɔɔba yiru ba gbee swaanu nɔɔba yiru neni. Niya nu sɔa gbee swaa daakinu, domi ni sɔara Gusunɔn m̄ru ya koo ka kpe.

² Yera na gaa nu wa ni nu saare yeru dikiguu ge ga burine ka dɔɔ. Na maa tɔn be wa be ba gbeeku yaa ye ka yen weenasia, ka yen yisurun damba tabu di. Tɔn be, ba yɔ yeru gen wəllɔ ba mɔrɔkunu neni ni Gusunɔ u bu wɛ. ³ Ba Mawisi Gusunɔn sɔm kowon womu m̄ ka maa Yaa kine kpɛnduguu ba m̄, “Yinni Gusunɔ dam kpurogii,

wunen sōma kpā, ya maa sāa maamaaki.

Wuna a tem kpuron sina boko.

Wunen swεε yi sāa gem, yi dende.

⁴ Yinni, wara kun wunen berum mā.

Wara koo yina u wunen yīsiru beere wē.

Domī wunε turowa a sāa deero.

Tem baameren tamba koo na wunen mi, bu nun sā.

Domī baawure u wunen sōm geenu wa.”

⁵ Yen biru na mēera na wa ba sāa yeru kenīa Gusunō wōllo mi win kuu bekurugira wāa. ⁶ Wōllun gōradoba nōba yiru be ba gbee swāanu nōba yiru neni mi, ba yara sāa yee ten min di. Ba yāa kpikinu sebua ni nu deere wasa wasa ma ba kpaki wuragii sēke ben gāasō. ⁷ Yera hunde koniba nne ben turo u gōrado nōba yiru ye yoruku wuraginu nōba yiru wē ni nu Gusunōn mōru yiba. Gusunō u sāawa Yinni wi u wāa sere ka baadommaa. ⁸ Ma sāa yee te, ta wiisu yiba Gusunōn yiiko ka win dam sō. Goo kun maa kpē u du mi sere wōllun gōradoba nōba yirun gbee swāanu nōba yiru ye, yu ka wiru goora.

16

Gusunōn mōrun yorukunu

¹ Yera na nōogiru garu nua saa sāa yee ten min di ta wōllun gōrado be sōwa ta nεε, bu doo bu Gusunōn mōrun yorukunu nōba yiru wisi handunia sō.

² Gōrado gbiikoo u da ma u win yoruku wisi temō. Yera bwisi tobi bu wisi nge fōrōnu be ba gbeeku yaa yen yīreru mō ba yen weenasia sāama.

³ Sanam mēya gōrado yiruse u win yoruku wisi nim wōku sō. Nim mε, mu gōsia nge tōn gōrun yem, ma hunde koni baayere ya gu nim mε sō.

⁴ Yera gōrado itase u win yoruku wisi daa bakanu ka bwii sō, ma nim mu gōsia yem. ⁵ Ma na gōrado winin nōo nua wi u dam mō nim wōllo, u nεε, Deero, wunε wi a wāa, a raa maa wāa, wuna a sāa gemgii a ka siri mεsum. ⁶ Domī ba naane dokeobu ka Gusunōn sōmōbun yem yari, ma a bu yem wē bu nō. Mēya ba ka weenε. ⁷ Yen biru na nōo gagu nua saa yāku yeru min di ga nεε, geema Gusunō Yinni dam kpurogii, wunen siribu sāa gem bu maa dende.

⁸ Yera gōrado nneεe u win yoruku wisi sōo wōllo, ma sōo u dam wa u ka tōmbu dōo kpakiri. ⁹ Ma tōmba dōo kpakirira yam susu bakarun sō. Ma ba Gusunōn yīsiru gari kam gerusi wi u yiiko mō gbee swāa nin wōllo. Adama ba yina bu gōru gōsia bu nūn beere wē.

¹⁰ Yera gōrado nōobuse u win yoruku wisi gbeeku yaa yen sina kitaru wōllo. Ma n kua yam wōkuru ketem yen bandun tem sō. Ma tōmbu ba ben yari temmō wuriribun sō. ¹¹ Ma ba Wōrukoo gari kam gerusi ben wuriribu ka bwisinun sō. Adama ba yina bu ben kom kōsum deri.

¹² Yera gōrado nōba tiase u win yoruku wisi daa bakaru sōo te ba mō Efarati, ma ta gbera mam mam tu ka sōo yari yerun sinambu swaa kē bu tōbura.

¹³ Ma na werekunu ita wa ni nu tii gōsia nge surenu, nu yarimō yaa binti binti ten nōon di ka gbeeku yaa yen nōon di ka maa sōmō weesugiin nōon di. ¹⁴ Wereku ni, nu sāawa Setam bwāabu, be ba maamaaki mō, ma ba dōo handunia kpuron sinambun mi bu ka bu mēna bu tabu ko Gusunō Yinni dam kpurogiiin siribun tōru sō.

¹⁵ Ma Yesun nōo ga nōora u nεε, wee, na sisi nge gbēnō. Doo nōorugiiwa wi u swaa mēera ma u win yānu kpārenu sāa u ku ka swaa wōri tereru kpa u sekuru wa batuma sō.

16 Yera wεreku ni, nu sinambu kpuro menna gam gum mi ba ra soku ka Heberum Aamagedom.

17 Yen biru, gɔrado nɔɔba yiruse u win yoruku wisi wom dirum sɔɔ. Ma nɔɔgiru gara nɔɔra sina kitarun di s̄a yera ta nεε, gari kpa. 18 Yera guru maakinu seewa ka wurenu ka guru gb̄asukubu ka tem ȳiru bakabu. Tem ȳiru bin kp̄ara banda. Bin bweseru ta ñ koore saa min di ba tɔnu taka kua. 19 Wuu b̄akɔ ge, ga kurana wasi ita, ma tɔn tukobun wusu u wɔruka. Gusuno u Babiloni, wuu b̄akɔ ge yaaya ma u gu win mɔru bakan nɔran tam wε gu nɔ. 20 Tem burenu kpuro nu doona, guunu kun maa waarɔ. 21 Yera guru kpee bakanu, n̄n teera kilo weeru tura, nu tɔmbu w̄ariki w̄allun di. Ma ba Gusuno gari kam gerusi guru kpee nin n̄ni sw̄aarun s̄ɔ domi n̄ni sw̄a te, ta banda.

17

Kurɔ tanɔ kpoko

1 Yera gɔradoba nɔɔba yiru be ba yorukunu nɔɔba yiru ye n̄ni, ben turo u na u man s̄ɔwa u nεε, n na u koo man s̄ɔsi nge mε ba koo ka kurɔ tanɔ kpoko wi siri bu s̄εyasia wi u s̄ɔ nim bakam w̄allɔ. 2 Handunian sinamba ka kurɔ tanɔ kpoko wi daa b̄eretεke kua, ma kurɔ tanɔ win daa b̄eretεken tam mu handunian tɔmbu laakar̄i bira.

3 Sanam m̄eya gɔrado wi, u n̄n bw̄era sua k̄asi k̄asikum u ka da gbaburɔ. Miya na kurɔ goo wa u s̄ɔ gbeeku yaa sw̄a gaan w̄allɔ. Yen baama ba ȳisi k̄ɔsunu yorua ma ya winu nɔɔba yiru mɔ ka k̄abi w̄okuru. 4 Kurɔ wi, u ȳanu sebua ni nu k̄arɔnnɔ ka sw̄a tobe s̄a, ma u buraru kua ka wura ka goo kpee gobi b̄εkεginu ka goo kpikinu. U wuran n̄ra n̄ni win n̄maɔ ȳε s̄ɔ ḡa k̄ɔsunu ka win kurɔ tanɔ disi yiba. 5 Win sirirɔ ȳisiru gara yorua t̄en tubusianu s̄a asiri. Ȳisi te wee, Babiloni baka, handunian kurɔ tanɔbu ka daa b̄eretεke kpuron mero. 6 Ma na wa t̄n be ba Yesu naanε doken ȳem ka maa be ba win seeda din ȳem mu kurɔ wi b̄aarumɔ.

Ye na n̄n wa, na biti soora gem gem. 7 Yera gɔrado wi, u man s̄ɔwa u nεε, m̄ban s̄na na biti soore. U koo man kurɔ win asiri tubusia ka maa gbeeku yaa ye u s̄ni, ye ya winu nɔɔba yiru ka k̄abi w̄okuru mɔ. 8 Gbeeku yaa ye na wa mi, ya raa wasi adama ya ñ maa w̄a. Ñ n s̄osi ya koo yari w̄ru b̄akɔ n̄ru sariruguun di yu da kam koo yera. Handunian tɔmbu, b̄en ȳisa kun w̄a w̄aarun t̄ireru s̄ɔ bu sere handunia tore, ba koo biti soora b̄a n gbeeku yaa ye wa ya kpam kurama. Domi ya raa wasi adama ya ñ maa w̄a.

9 Ye ya bwisi bikiamɔ wee. Winu nɔɔba yiru ye, ya s̄awa guunu nɔɔba yiru n̄n w̄allɔ kurɔ wi, u s̄ɔ. Ya maa kpam s̄a sinambu nɔɔba yiru. 10 Be nɔɔbu ba w̄ruma kɔ, turo u gina w̄a, wi u tie u ñ tunumam kpa. Sanam mε u koo maa na, u ñ koo t̄. 11 Ma gbeeku yaa ye ya raa wasi ma ya kun maa w̄a, yen t̄iwa ya s̄a sunɔ nɔɔba itase, u yarawa nɔɔba yiru yen min di ma u d̄ɔ kam koo yera.

12 K̄abi w̄oku te na maa wa mi, ta s̄awa sinambu w̄okuru be ba kun gina bandu dim kpa, adama ba koo yiiko wa bu bandu di k̄abi tia ka gbeeku yaa ye sannu. 13 Be w̄oku te kpuro, himba tia ba mɔ, ba koo ben dam ka ben yiiko gbeeku yaa ye w̄ε. 14 Ba koo ka Ȳa kinε kp̄endu tabu kɔ, adama Ȳa kinε kp̄em te, ta koo bu tabu di ȳen s̄ɔ ta s̄a yinnibun Ȳinni ka sina boko. Ma be Gusuno u soka u ḡsa, be ba s̄a b̄ar̄okiniba, be ka Ȳa kinε kp̄em te sannu ba koo maa sinam be tabu di.

15 Gɔrado wi, u maa man s̄ɔwa u nεε, nim mε na wa mi, m̄en w̄allɔ kurɔ tanɔ wi, u s̄ɔ, mu s̄awa tɔmbu ka t̄n w̄ru guni ka tem dab̄inun tɔmbu ka bwese

dabinu. ¹⁶ Kɔbi wɔku te na maa wa mi ka gbeku yaa ye, ye kpurowa ya koo kurɔ tanɔ wi tusi. Ba koo ye u mɔ kpuro sua kpa bu nɔn deri tereru. Ba koo win yaa tem kpa bu ye ya tie dɔɔ mɛni muku muku. ¹⁷ Domi Gusunɔ u dera ba win gɔru kɔru kua. U dera ba nɔɔ tia kua ba ben sinandun yiiko gbeku yaa ye wɛ, sere win gari yi ka kooru.

¹⁸ Kurɔ wi na wa mi, u maa sɔawa wuu bɔkɔ ge ga tem kpuron sinambu taare.

18

Babilonin wɔrumaa

¹ Yenin biru na kpam wɔllun gɔrado goo wa u saram wee wɔllun di. U yiiko baka mɔ, win buram, u ballimɔwa pari pari handunia kpuro sɔɔ. ² U nɔɔguru sua u nɛɛ, ya wɔruma, Babiloni baka ye, ya wɔruma. Ya tɛ kua Setam bwɔabun wɔa yeru ka wɛɛku kɔsu baageren kuku yeru ka gunɔ bɔɔnugisu ka si su gɔbun wɔa yeru. ³ Domi tem kpuron tɔmbu ba yen daa bɛɛtɛkɛn tam nɔra. Handunian sinambu ba ka ye kurɔ tanɔ kookoosu kua, ma handunian tenkuba ba kua gobigibu yen daa bɛɛtɛkɛn kpɔarun sɔ.

⁴ Yera na kpam nɔɔ gagu nua wɔllun di ga nɛɛ, i yarima nɛn tɔmbu, i yarima yen min di kpa i ku ka ye yen durum bɔnu ko kpa i ku ra tii kpɛɛ yen gbee swɔanu sɔɔ. ⁵ Domi yen durum ya wɔllu girari, ma Gusunɔ u yen kom kɔsum yaaya. ⁶ I ye kɔsieto nge mɛ ya bɛɛ kua. I ye kɔsieto nge mɛ ya bɛɛ kuan nɔn yiru. I yen nɔra yibio ka tam mɛ mu bɔɔbu nɔn yiru n kere nge mɛ ya bɛɛ sɔka. ⁷ I ye tɔya ka nuku sankiranu kɔsio, nge mɛ ya yen yiiko ka dukian doo nɔru di. Domi ya yen tii sɔwa ya nɛɛ, wee, ya sɔ nge sina boko, ya n sɔa gɔmini. Mɛya ya n maa nuku sankiranu wasi pai. ⁸ Yen sɔ, yen gbee swɔara koo ye deema sɔɔ teerun sɔɔ, baranu ka nuku sankiranu ka maa gɔru, kpa yu dɔɔ mwaara muku muku. Domi Yinni Gusunɔ wi u ye siri u sɔa damgii.

⁹ Handunian sinambu kpuro be ba ka ye kurɔ tanɔru ka daa bɛɛtɛkɛ kua ba koo swi, ba koo weeweenu ko yen sɔ, sanam mɛ ba yen dɔɔ mwaarabun wiisu mɛɛra. ¹⁰ Ba ko ba n yɔ n dɛsire yɛn sɔ ba yen nɔni swɔarun bɛrum mɔ, kpa bu nɛɛ, Babiloni wuu bɔkɔ damguu, a kam kua, a kam kua. Kɔbi tia sɔɔra siribu nun di.

¹¹ Handunian tenkuba ba koo ye swiisi ka nuku sankiranu yɛn sɔ goo kun maa ben kianu dwemɔ ¹² ni nu sɔa wuru ka sii geesu ka kpee gobi bɛkɛginu ka goo kpikinu ka beka ye ba kua ka wɛɛ damgii, ka ni ba kua ka kɔrɔnnɔ ka beku mari marinu ka maa beku wunɔnginu. Goo kun maa dɔa gobigia dwemɔ ka yabu bwese bweseka ye ba kua ka suunu donnu ka dɔa yɛsinuginu ka sii gandu ka sisu ka kpee kpikinu, ¹³ ka maa dɔrun kokosun buuru te ba mɔ kanɛli, ka kpee yɔnu ka turare ka gum mɛ ba mɔ miru, ka gum swam ka tam ka gum ka som ka alikama ka nɛɛ ka yɔanu ka dumi ka yin kɛkɛba ka maa tɔmbun tii. ¹⁴ Ma tenku be, ba ye sɔwa ba nɛɛ, gɔa geenu kpuro ni a ra raa kɔ nu n sɔa wunɛginu nu nun doonari, wunɛn dukia ka gɔa buranu kpuro nu nun nɔma yande, tɔnu kun maa ni wasi pai. ¹⁵ Gɔanu kpuron tenkuba be ba yen sɔ kua dukiagibu, ba koo yɔra n tonde, ba n sumɔ ba n weeweenu mɔ yen nɔni swɔarun bɛrum sɔ ¹⁶ ba n mɔ, wee, wuu bɔkɔ ge, ga kam kua ge ga raa tii buraru bera ka yɔa ni ba kua ka wɛɛ damgii ka ni ba kua ka kɔrɔnnɔ ka beku wunɔnginu ka sere maa wuraba ka kpee gobi bɛkɛginu ka goo kpikinu. ¹⁷ Ma kɔbi tia sɔɔ gen dukia kpuro ya kam kua.

Goo nimkusuu kpuron wirugibu ka be ba dua sɔɔ ka goo nimkusun sɔm kowobu ka be kpuro gesi be ba dim waamɔ nim wɔku sɔɔ, ba yɔra ba dɛsire

18 Ba nɔɔgiru sua ye ba wuu gen dɔɔ mwaarabun wiisu wa ba nɛɛ, wuu gagu maa sari nge wuu bɔkɔ geni. 19 Ba tii yanim wisimɔ winɔ ba sumɔ ka nuku sankiranu ba nɔɔgiru mɔ ba mɔ, wuu bɔkɔ ge, ga kam kuawa. Gen dukiawa be ba goo nimkusu mɔ ba ka kua gobigibu. Ma kɔbi tia sɔɔ ye kpuro ya kua bansu.

20 Wɔllu, a gɔru dorɔ wuu gen sɔ. Bɛɛ maa naanɛ dokeobu ka gɔrobu ka Gusunɔn sɔmɔbu, i gɔru dorɔ yɛn sɔ Gusunɔ u gu siri ye ga bɛɛ kuan sɔ.

21 Yera wɔllun gɔrado damgii goo kperu sua ta ka nɛɛ bakaru nɛ ma u tu sure nim wɔku sɔɔ u nɛɛ, nge mɛya ba Babiloni wuu bɔkɔ ge sura temɔ ka dam, ga n̄ maa waarɔ pai. 22 Ba n̄ koo maa mɔrɔkunun swi nɔ wunen mi ka wom kowobu ka gaasiranu ka kɔbi. Ba n̄ koo maa sɔm bwese bwese kan kowobu wa, ba n̄ koo maa nɛɛ te ba nammɔn damu nɔ. 23 Ba n̄ maa fitilan yam bururam wasi mi, ba n̄ maa kurɔ kpaa durɔbu ka kurɔ kpaobun nɔɔ nɔɔmɔ. Wunen tenkubara ba raa dam bo handunia gira sɔɔ, ma a ka wunen dobo dobo tem kpurogibu nɔni wɔku.

24 Ba maa Gusunɔn sɔmɔbun yem ka naanɛ dokeobugum wa wunɛ sɔɔ ka be kpuron yem gesi be ba go handunia kpuro sɔɔ.

19

1 Yen biru na nɔɔ nua nge tɔn wɔrun wurenu wɔllɔ ga nɛɛ, su Gusunɔ besen Yinni siara. U sɔawa faaba kowo, u yiiko ka dam mɔ. 2 Win siribu sɔa gem bu maa dende. Domi u kurɔ tanɔ kpoko wi siri wi u handunia kpuro sankɔ ka win daa berɛteke ma u n̄n sɛyasia yɛn sɔ u win sɔm kowobu go. 3 Ma ba kpam nɔɔgiru sua ba nɛɛ, su Gusunɔ siara, wuu bɔkɔ gen dɔɔ wiisu ko n̄ yɔɔmɔwa sɛrɛ ka baadammaɔ. 4 Yera guro gurobu yɛnda nne ye ka hunde koni nne ye, ba kpuna Gusunɔn wuswaaɔ mi u sɔ win sina kitarɔ, ba n̄n sɔawa ba nɛɛ, ami, su Gusunɔ siara.

Yaa kinɛ kpendun

kurɔ kpaa tɔɔ bakaru

5 Sanam mɛya nɔɔ gaga maa nɔɔra saa sina kitaru gian di ga nɛɛ, i Gusunɔ besen Yinni siara bɛɛ win sɔm kowobu kpuro, bɛɛ be i n̄n nasie, baka ka buu.

6 Yera na nɔɔ nua nge tɔn wɔrun wurenu, ga sɔa nge surun bakaru n̄ kun mɛ guru gbɔsuku bakanu, ga nɛɛ, su Gusunɔ besen Yinni dam kpurogii siara domi u bandu di. 7 I de su yɛri kpa besen nuki yi dora. I de su n̄n bɛɛrɛ wɛ domi Yaa kinɛ kpendun kurɔ kpaa tunuma, kurɔn tii maa sɔɔru kpa. 8 Ba dera u yaa kpiki bɛɛreginu sebua ni nu dɛrɛ wasa wasa. Yaa bɛɛregii ni, nu sɔawa naanɛ dokeobun kookoo geesu.

9 Yera gɔrado wi, u man sɔɔwa u nɛɛ, a yeni yoruo, doo nɔɔrugiba be ba dim soka Yaa kinɛ kpendun kurɔ kpaa yerɔ.

U maa man sɔɔwa u nɛɛ, gari yi, Gusunɔn gari geen tii tiywa.

10 Yera na yiira win naasɔ n̄ ka n̄n sɔ, adama u nɛɛ, n̄ ku ko mɛ, u sɔawa nɛn sɔm kowosi ka maa nɛn berusebu kpurogii be ba Yesun gem seeda di, n̄ Gusunɔ sɔawa.

Domi seeda ye ba Yesu diiya, yeya ya sɔa Gusunɔn sɔmɔbun garin nuuru.

Maasɔ dum kaagii

11 Na maa wa Gusunɔ wɔlla wukiara ma dum kaa gaa kurama. Wi u ye sɔni win yisira Gemgii ka Bɔrɔkini. Gem sɔra u ra siri, mɛya u ra maa ka tabu ko.

12 Win nɔni sɔawa nge dɔɔ yara, ma u sina furɔ dabinu doke win wirɔ. Ba yisuru garu yorua win sirirɔ te goo kun yɛ ma n̄ kun mɔ wi turo. 13 U yaberu sebua te ba wasa yem sɔɔ. Win yisira Gusunɔn gari. 14 Wɔllun tabu kowobu ba n̄n swi

ba dum kaaba sɔni, ma ba yabe kpiki beereginu sebua ni nu deere wasa wasa. ¹⁵ Win nɔɔn di takobi nɔɔ doragia yara ye u koo ka tem dabinun tɔmbu tabu di. U koo bu kpara ka sii bokuru kpa u dɔa binun nim gama me mu sɔa Gusunɔ Yinni dam kpurogiin mɔru baka. ¹⁶ Win yaberɔ ka win taarɔ yɔsi teniwa ta yoru, sina boko ka yinnibun Yinni.

¹⁷ Na maa wɔllun gɔrado goo wa u yɔ sɔɔ sɔɔ. Ma u gunɔsu kpuro nɔɔgiru sue si su yɔwa sere sere wɔllɔ u nee, i mennama Gusunɔn dim soku yerɔ. ¹⁸ I na kpa i sinambu ka tabu sinambun yaa di ka tabu kowo damgibugia, ka dumi ka yin maasɔbugia ka sere tɔmbu kpuron yaa, yobu ka tii mawɔbu, baka ka buu.

¹⁹ Yera na gbeeku yaa ye wa ka handunian sinambu ka ben tabu kowobu. Be kpuro ba menna bu ka wi u duma sɔni mi tabu ko ka win tabu kowobu. ²⁰ Ba gbeeku yaa ye mwa ka sɔmɔ weesugii wi sannu, wi u raa sɔm maamaakinun kua gbeeku yaa yen nɔni biru. Win sɔm maamaakinun sɔna u bu nɔni wɔkua be ba raa gbeeku yaa yen yireru mɔ, ma ba yen weenasia sɔwa. Ba gbeeku yaa ye ka sɔmɔ weesugii wi kpɛe wasi wasiru dɔɔ bweru sɔɔ, wi u mwaaramɔ ka sɔɔ bisu. ²¹ Ba ben tabu kowobu go ka takobi ye ya yara saa maasɔ win nɔɔn di. Ma gunɔsu kpuro su ben yaa di su deba.

20

Wɔɔ nɔrɔbu

¹ Yen biru na kparam wɔllun gɔrado goo wa u saram wee wɔllun di, u wɔru bɔkɔ nɔru sariruguu gen kɔkɔrɔ nɔni ka yɔni beke. ² U yaa binti binti te sere ye ya sɔa gasɔn waa ye ba mɔ Yibirisi ka Setam, ma u ye bokua ka yɔni yi, sere wɔɔ nɔrɔbu (1.000). ³ Ma gɔrado wi, u ye bɔrie wɔru bɔkɔ ge sɔɔ, u berisi ma u yireru doke kpa yu ku maa ka bwesenu kpuro nɔni wɔke sere wɔɔ nɔrɔbu yu ka kpe. Yen biruwa ba koo ye kenia bu ye kusia saa fiiko.

⁴ Na maa sina kitanu wa. Be ba sɔ nin wɔllɔ ba bu yɔllaa kua bu ka siribu ko. Na maa tɔmbun hundeba wa be ba wiru bura Gusunɔn gari ka Yesun seedan sɔ, ka be ba n gbeeku yaa ye sɔwa n kun me yen weenasia, ba n maa wure ba n yen yireru mɔ ben sirinɔ n kun me ben nɔmaa. Ba seewa gɔrin di ma ba bandu di ka Kirisi sannu wɔɔ nɔrɔbu. ⁵ Yeniwa ya sɔa gɔribun see gbiikibu. N deema, gɔri be ba tie ba n seewe gɔrin di sere wɔɔ nɔrɔbu ye, yu ka yibu. ⁶ Doo nɔru giba be ba bɔnu mɔ see gbiikibu sɔɔ. Ba sɔa be ba wuna nenem Gusunɔn sɔ. Gɔɔ yiruse kun maa yiiko mɔ be sɔɔ, domi ba ko ba n sɔawa Gusunɔ ka Kirisin yaku kowobu, ba ko n ka nɔn bandu dii wɔɔ nɔrɔbu.

Ba Setam tabu di

⁷ Wɔɔ nɔrɔbu ya n yiba ba koo Setam yɔsu yen pirisɔm di, ⁸ ya koo yari yu da yu handunian bwesenu kpuro nɔni wɔke ni ba mɔ Magɔgu ka nin wirugii Gɔgu, kpa yu nu menna bu ka tabu ko. Ba koo dabia nge nim wɔkun goorun yani seeri. ⁹ Be wee ba wee ba terie, tem kpuro sɔɔ ma ba naane dokeobun sansani sikerena ka wuu ge Gusunɔ u ki. Adama u dera dɔɔ u sarama wɔllun di, ma be kpuro ba dɔɔ mwaara. ¹⁰ Yera ba Setam ye ya raa tɔmbu nɔni wɔkua kpɛe dɔɔ bwerɔ wi u mwaaramɔ ka sɔɔ bisu, mi sɔɔ ba raa gbeeku yaa ye ka sɔmɔ weesugii wi kpɛe. Miya ba koo nɔni swaa bakaru wa wɔkuru ka sɔɔ sɔɔ sere ka baadomma.

Siri daakibu

¹¹ Yera na maa sina kita kpiki bakaru wa ka wi u sɔ ten wɔllɔ. Ma tem ka wɔlla duka doona win wuswaan di, yen gaa kun maa waarɔ. ¹² Yen biru na gɔribu wa, baka ka buu, ba yɔ sina kita ten wuswaɔ. Ma ba tirenu wukia ka

maa tireru garu te ba mò wāarun tireru. Ba gōribu siri nge mε ben kookoosu nε si ba yorusi tire ni sōō. ¹³ Sanam meya nim wōku ga ka gen gōribu na, ma gōō ka gōribun wāa yera maa ka begibu na be ba raa neni. Ma ba be kpuro siri nge mε ben baawuren kookoosu nε. ¹⁴ Yera ba gōō ka gōribun wāa yee te sua ba kpēε dōō bwee te sōō. N deema, dōō bwee tera ta sāa gōō yiruse. ¹⁵ Baawure win yīsiru ba ñ yorua wāarun tire te sōō, ba nùn sua ba kpēε dōō bwee te sōō.

21

Wōn kpaaru ka tem kpaam

¹ Yen biruwa na wōn kpaaru ka tem kpaam wa. Wōn gururu ka tem gurum baa doona, nim wōku ga ñ maa wāa. ² Ma na wuu dεεrō wa, ge ga sāa Yerusalemu kpaam, ga saram wee Gusunō wōllun di, ga sōōru sāa nge kurō kpaam wi u buraru sāa u win durō mara. ³ Na maa nōōgīru nua sina kitarun di ta nεε, wee tē, Gusunōn wāa yera wāa tōmbun suunu sōō, u ko n wāa ka be, ba koo maa ko wigibu. Gusunōn tii u ko n wāa ben suunu sōō. ⁴ U koo bu ben nōni yīresu kpuro wōka. Gōō kun ko n maa wāa ka win nuku sankiranu ka swīi ka wuriribu domi gasōn gāanu nu doona kpuro.

⁵ Sanam meya wi u sō sina kitarō u nεε, wee na gāanu kpuro kua kpaanu.

U maa man sōōwa u nεε, n yeni yoruo domi win gari, gari geeya, yi maa sāa naanegii.

⁶ Ma u man sōōwa u nεε, ye kpuro ya kpa, wiya gāanu kpuron tore ka nin wii gowo wiya maa gbiikoo ka dāako. Baawure wi nim nōru ga mò u koo nùn nim kē nim wāarugim bwian di n kun ka kōsiaru. ⁷ Baawure wi u tabu di, win tubi wee, u ko n sāa win Yinni kpa wi, u maa ko win bii. ⁸ Adama berurobu ka naanε doke sarirugibu ka kom kōsumgibu ka tōn gowobu ka sakara kowobu ka dobo dobogibu ka būu sāabu ka wee kowobu kpuro, ba koo ben bōnu wa dōō bwerō wi u mwaamō ka sōō bisu. Yera ya sāa gōō yiruse.

Yerusalemu kpaam

⁹ Yera gōradoba nōba yiru be ba raa yorukunu nōba yiru neni ni sōō gbee swāanu nōba yiru wāa, ben turo u na u man sōōwa u nεε, n na, u koo man kurō kpaam sōōsi wi u sāa Yāa kinε kpem ten kurō.

¹⁰ Sanam meya gōrado wi, u nen bwēra sua kāsī kāsikum u ka da guu bakaru garun wōllō. U man Yerusalemu wuu dεεrō ge sōōsi ga saram wee Gusunō wōllun di, ¹¹ ga ballimō Gusunōn yikon giriman sō nge kpee sōō tiro gobi bekeguu ge ba mò yasipu, ge ga dεere nge diki kpika. ¹² Ma gbāra bakara gu sikerenε te ta kōnnōsu wōkura yiru mō, ma wōllun gōradoba wōkura yiru ba kōnnō si kōsu. Kōnnō si sōōra Isirelin bibun bwesenu wōkura yirun yīsa yorua. ¹³ Gbāra ten goonu nne nne ye, kōnnōsu ita itawa nu mō. Kōnnōsu ita wāa sōō duu yeru gia, ita maa wāa sōō yari yeru gia, ma ita ita wāa yēsa ka yēsa. ¹⁴ Ba wuu gen gbāraru swīiwa kpenu wōkura yirun wōllō, nìn wōllō ba Yāa kinε kpendun gōrobu wōkura yirun yīsa yorua.

¹⁵ Wōllun gōrado wi u ka man gari kua u yīrutia wuragia neni u ka wuu ge yīre ka gen kōnnōsu ka gen gbāraru. ¹⁶ Wuu gen goonu kpuro nu nεwa, gen yasum ka gen dēēbu tia. Gōrado wi, u gu yīra ka win yīrutia. Wee, gen dēēbu kua kilo nōōbun suba yiru ka goobu (2.200). Meya maa gen yasum ka gen gurum. ¹⁷ Gōrado wi, u maa gbāra te yīra ma ta kua gōm soonu wunaa weeru ka nne. U yīrumō ka win yīrutia yēn bweseru tōmba maa mō. ¹⁸ Ba wuu gen gbāraru kuawa ka kpee gobiginu ni nu nōni bwese bweseka mō ma

ba wuu gen tii kua ka wuran tii tii ye ya deere nge diki. ¹⁹ Ba wuu gen gb̄ararun kpeεkpeεku buraru kua ka kpee gobiginu. Kpee nin gbiikira ni nu n̄ni sw̄āru mā, nin yiruseru ni nu n̄ni boogu mā, itaseru ni nu n̄ni bwese bweseka gee mā, n̄neseru ni nu n̄ni wuru beku mā. ²⁰ N̄ɔɔbuseru ni nu n̄ni berɔ wuru mā, n̄ɔɔba tiaseru ni nu n̄ni sw̄āru mā, n̄ɔɔba yiruseru ni nu n̄ni wuru beku mā, n̄ɔɔba itaseru ni nu n̄ni berɔ wuru mā, n̄ɔɔba n̄neseru ni nu n̄ni d̄m buuru mā, w̄akuruseru ni nu n̄ni wuru beku ka d̄m buuru mā, w̄akura tiaseru ni nu n̄ni d̄m buuru ka sw̄āru mā, w̄akura yiruseru ni nu n̄ni gaad̄ura mā. ²¹ Ma ba gamboba w̄akura yiru kua ka kpee kpiki gobi bekeginu w̄akura yiru. Ba gambo baayere kua ka kpee kpiki nin teeru. Ma ba wuu gen swaa kua ka wuran tii tii ye ya s̄a nge diki kpika.

²² Na ñ s̄a yeru wa wuu ge s̄o ȳen s̄o Gusunɔ Yinni dam kpurogiin tii ka maa Ȳa kinε kpem te, ba s̄a gen s̄a yeru. ²³ Wuu ge, ga ñ maa s̄o ñ kun mε surun bukata m̄ ga n ka yam deere, ȳen s̄o Gusunɔn yiikon girima ballim̄ ge s̄o, ma Ȳa kinε kpem te, ta s̄a gen fitila. ²⁴ Tem kpuron tambu ba koo s̄i gen yam bururam s̄o, kpa tem girum sinambu bu ka ben yiiko ye ba raa m̄ na ge s̄o. ²⁵ Wuu gen k̄nn̄su su ko su n k̄niarewa saa baayere, domi w̄kura kun maa koorɔ mi. ²⁶ Ba koo ka tem kpuron yiiko ka m̄n beere na wuu ge s̄o. ²⁷ Adama ḡa k̄s̄unu kun du wuu ge s̄o pai, m̄ya maa tonu wi u kom k̄sum ka weesu m̄. Be ba koo du mi, beya b̄en ȳisa ba yorua Ȳa kinε kpem ten tireru s̄o te ta s̄a w̄arun tireru.

22

¹ Ḡrado wi, u man nim w̄arugim daaru s̄osi te ta ballim̄ nge diki kpika, te ta kokum̄ Gusunɔ ka Ȳa kinε kpem ten sina kitarun di. ² Ma ta kokusim̄ wuu gen swaan suunu s̄o. D̄a w̄aruginu ȳo daa ten goo gooka ni nu ra ma nan w̄kura yiru w̄o tia s̄o, nan teeru suru baawure. D̄a nin wurusa ba ra ka tim ko bu ka tem kpuron tambu beki. ³ B̄ri gee kun ko n maa w̄a wuu ge s̄o.

Gusunɔ ka Ȳa kinε kpem ten sina turara ta ko n w̄a mi, kpa win s̄m kowobu bu n̄n s̄a. ⁴ Ba koo win wuswaa wa kpa win ȳisuru ta n yorua ben sirinɔ. ⁵ W̄kura kun ko n maa w̄a mi. Ba ñ ko ba n fitilan yam bururam bukata m̄ ñ kun mε s̄ogim, domi Yinni Gusunɔwa u ko n s̄a ben yam bururam. Ba koo maa bandu di sere ka baadom̄ma.

Yesun wuramaru

⁶ Yera ḡrado wi, u man s̄ɔwa u neε, gari yini gari geen tiiwa, yi maa naane m̄. Gusunɔ wi u win s̄m̄bu kpare, u win ḡrado ḡrima win s̄m kowobun mi u ka bu s̄osi ye ya koo ko ñ n s̄osi fiiko.

⁷ Yesu neε, wee u sisi u ñ teem̄. Doo n̄arugiiwa wi u tire tenin gari mem n̄ɔwa.

⁸ Ne Yohanu na yabu yeni nua, na maa ye wa. Ye na ye nua na ye wa na kpa, na kpuna w̄allun ḡrado win wuswaa wi u man ye kpuro s̄osi, n ka n̄n s̄a.

⁹ Adama u man s̄ɔwa u neε, n ku ko mε, u s̄awa nen s̄m kowosi ka nen beruse Gusunɔn s̄m̄bugii, ka sere be kpurogii be ba tire tenin gari mem n̄ɔwa. N Gusunɔ s̄awa.

¹⁰ Yera u maa neε, n ku tire tenin gari bere domi saa ya turuku kua yi ka koor̄a. ¹¹ Wi u k̄sa m̄ u n win k̄sa m̄ u n b̄o. Wi u daa disinugia m̄, u n win daa disinugia m̄ u n b̄o. Wi u maa gea m̄ u n win gea m̄ u n b̄o. Wi u maa s̄a t̄n deero u de Gusunɔ u n maa n̄n deerasiam̄.

¹² Yesu nɛɛ, wee, u sisi u ñ tɛɛmɔ. U koo ka are na u baawure kɔsia nge me win sɔmbura nɛ. ¹³ Wiya u sãa gbiikoo ka biruko, wiya gãanu kpuron tore ka nin wii gowo.

¹⁴ Doo nɔrugiba be ba ben yãnu tea wasa wasa, ba n ka bɔnu mɔ dãa wãarugirun binu sɔɔ kpa bu du wuu ge sɔɔ, saa gen kɔnnɔn di. ¹⁵ Adama kom kɔsum kowoba kun duɔ wuu ge sɔɔ, ka dobo dobo kowobu ka sakara kowobu ka tɔn gowobu ka bũu sãɔbu ka baawure wi u weesu kĩ u mɔ.

¹⁶ Wĩ, Yesu u bɛɛ win gɔrado gɔria u ka bɛɛ gari yini sɔ win yigbɛnɔn sɔ. Wiya Dafidin sikadobu wi u sãa nge kp̄ii kpaaru win yɛnuɔ. U sãawa yam sãrerun kpera ye ya ballimɔ.

¹⁷ Hunde Dɛɛro ka maa kurɔ kpaɔ ba gerumɔ, u na.

Baawure wi u gari yi nɔɔmɔ u de u maa nɛɛ, u na.

Wi nim nɔru ga mɔ u na. Wi u maa nim wãarugim kĩ, u mɔɔ n kun ka kɔsiaru.

Garin wii goberu

¹⁸ Nɛ Yohanu na baawure sɔɔmɔ, wi u tire tenin gari nɔɔmɔ, goo ù n gari gɛɛ sosi yi ba yorua mini sɔɔ, Gusunɔ u koo yɛron tɔya sosi ka gbee swãa ni ba yorua tire teni sɔɔ. ¹⁹ Mɛya maa wi u gari gɛɛ kawa tire tenin garin di Gusunɔ u koo yɛro bɔnu bira dãa wãarugirun binu sɔɔ, ka maa wuu dɛɛrɔ ge sɔɔ, ge ba tubusia tire teni sɔɔ.

²⁰ Wi u gari yini kpuro gerua u yi sirewa u nɛɛ, mɛya, u sisi u ñ tɛɛmɔ.

Ami, a na Yinni Yesu.

²¹ Yinni Yesun durom mu n ka wigibu kpuro wãa. Ami.